

ספר שמות

1	שמות
116	וארא
177	בא
244	בשלח
378	יתרו
537	משפטים
727	מלואים

ספר שמות

ב/א	פרשת שמות
<p>ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו (שמות א א) והמשכילים יזהירו¹ כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד (דניאל יב ג) והמשכילים אלין אינון דמסתכלי ברזא דחכמתא² [יזהירו] ונ"א יזהירו דנצצין ברזא דחכמתא³ נהרין ונצצין⁴ בזיוא דחכמתא עלאה⁵ כזהר נהירו נציצו דנהרא דנפיק מעדן⁶ ודא איהו רזא סתימא⁷ דאקרי⁸ ורקיעו</p>	<p>"ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו", "והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד". "והמשכילים", אלו הם שמסתכלים בסוד החכמה. (נ"א "יזהירו", שנוצצים בסוד החכמה.) "יזהירו" מאירים ונוצצים בזיו החכמה העליונה. "כזהר" אור התנוצצות שמאיר שיוצא מעדן.</p>

¹ משום דקשיא ליה "את יעקב", "אתו" מבעי ליה. ולכן מפרש, "בני ישראל" הם גבולי אלכסון, שהם בני ז"א, הנק' ישראל, שבאו עם השכינה הנק' יעקב, וכדמסיק. לכן פתח בפסוק, והמשכילים, ודרשו בו דרשות אחרות, ולבסוף דרש בו ענין השייך לפרשה זו בדרך המדרש (מ"מ).

² ארבע מעלות דפרד"ס הן בסוד אבי"ע, והסוד הוא באצילות, דתמן מקנן אבא, הוא סוד י' שבשם, ועיקר הארתו הוא בסוד יסודו המתפשט בתוך האצילות עד יסוד ז"א (רמ"ז). העוסקים בחכמת הקבלה (מ"מ).

³ נמחק בשער מאמרי רשב"י.

⁴ ענין נהרין ונצצין הוא בסוד אור ישר מאיר מלמעלה למטה להם, וזהו נהרין. וסוד אור חוזר בסוד המראה המלוטשת, כי כאשר יכה בה אור השמש, יצאו ממנה ניצוצות מצד לטישותה ממטה למעלה וזהו ונצצין. ולכן אמר "יזהירו", יזהירו לאחרים דנקטי ויהבי מיין דכורין ומיין נוקבין, וזה כדוגמת יסוד שיש לו שתי בחינות אלו בסוד יוסף הצדיק ובנימין הצדיק, זה מיין דכורין וזה מיין נוקבין. ושתי בחינות אלו, האחד נקרא נהירו, והשני נקרא נציצו. וזמ"ש בזוהר נהירו ונציצו דנהרא דנפיק מעדן שהוא סוד יסוד הנקרא נהר היוצא מעדן (שער מאמרי רשב"י), דע שעם היות שיש ב' בחי' ליסוד, והם יוסף הצדיק מלמעלה, ובנימין הצדיק מלמטה בסוד מ"ן, כמ"ש בצאת נפשה כי מתה. עוד יש ביסוד עצמו ב' בחי' אלו, ולכן נקרא חי עולמים, בסוד ט' מלמעלה למטה, וט' מלמטה למעלה, שהם עולים ח"י. וחי הוא בב' עלמין, שגם בעולם הנוק' יש ח"י בסוד בנימין, וזהו חי חי הוא יודוך (ישעיה לח ט). ושורש הדבר, כי ביסוד נסתיים הזכר העליון, והוא רקיע המבדיל בין מים למים. ואור עליון המחיה את הספירות יורד עד שם, ומכה בו בסוד בטישה, בדמות מראה הלטושה המפסקת שלא יעבור אור השמש ממנה ולמטה, כי עומדת כנגד אור השמש. כן הרקיע הזה הוא מבדיל בין עלמא דכורא ובין עלמא דנוק', ואינו מניח לעבור האור למטה ועי"כ, תכה בו האור העליון בפנימיותו, ויוצאין ממנה ניצוצין כמנין האורות המכין, ט' מלמעלה למטה וט' מלמטה למעלה. וז"ש "ודא איהו רזא סתימא דאיקרי הרקיע" כי בחי' הרקיע יאמר על ענין זה, כי הוא רקיע המבדיל ומעב האור העליון מלרדת למטה, לכן יש בו נהירו ונציצו. משא"כ בכל השאר. ולכן יש ברקיע הזה כוכבים ומזלות שמשא וסיהרא, כי הכוכבים הם נשמות הצדיקים היורדים שם ממוח העליון ועומדים שם, ומשם יורדין למלכות. והמזלות הם "ב בסוד ו"ק מחסד ולמטה, וו' מלמטה למעלה כנז' בתיקו"ז. שאע"פ שכל הט' מכים ברקיע זה, אינו דומה הכאת ו"ק לשאר, כי כל א' בחי' בפני עצמה יש לה, לפיכך מו"ק יצאו "ב מזלות, ומזו"נ נעלמים יצאו שמשא וסיהרא, וזה מצד הנשמות שבו, שכמו שבמלכות מנשמות שבה נעשין מ"ן כנודע, כן הוא ביסוד וכו' (זהר הרקיע). נהרין, מאור יסוד אבא שבתוך יסוד אימא, ונצצין, חו"ג ליסוד אימא (רמ"ז). פי' שמקבלים הארה מהחסדים שנק' אור ומהגבורות שהם ניצוצין וז"ש נהרין מצד החסדין ונצצין מצד הגבורות (מ"מ).

⁵ הנה כל האצילות בכללו גוף ונשמה מלבר ומלאו, והמשכילים הם יודעי מדין [יודעי מידות] המסתכלים בפנימיות החכמה התחתונה בסוד נשמתא. וזה נקרא רזא דחכמתא, פנימיות החכמה התחתונה, ועל ידי כך נהרין ונצצין בזיוא דחכמתא עלאה, כי נשמת החכמה התחתונה הוא זיו וזוהר החכמה העליונה, בסוד כלת משה. והיא הצלע, נקודת י', בסוד י' בראש י' בסוף, י' משם בן ארבע, י' משם אדני כנודע [יאהדונה"י] (שער מאמרי רשב"י). פי' החו"ג הנז' הם של אבא הנק' חכמה עילאה לגבי יש"ס הנק' אבא סתם ולא עילאה (מ"מ).

⁶ היינו הארת יסוד הבינה בחו"ג שבו (רח"ו). והתכת הכתוב והמשכילים בעלי הסוד, יזהירו ויאירו מחו"ג של אבא כמו שמאירים מחו"ג של אימא, לפי שהארות אימא מגולים יותר משל אבא, ומשיגים אותם בעלי הסוד, ואומר הכתוב שיקבלו ג"כ הארות אבא הסתומים כמו של אימא הנגלים (מ"מ).

ספר שמות

<p>(הרקיע) ביה קיימין כוכביא⁹ ומזלי¹⁰ שמשא וסיהרא¹¹ וכל אינון בוצינין (דנהרא) [דנהורא]¹²:</p>	<p>וזהו סוד שתום שנקרא רקיע, בו עומדים כוכבים ומזלות שמש ולבנה וכל אותם נרות של אור.</p>
<p>זהר דהאי רקיע נהיר בנהירו על גנתא ואילנא דחיי קיים במציעות גנתא דענפוי חפייין¹³ [ועליה נ"א על] (עליה) כל אינון דיוקנין ואילנין ובוסמין ארבגנתא במאנין דכשרין¹⁴ ותטלליין¹⁵ תחותיה כל חיות ברא וכל צפרי שמיא ידורון תחות אינון ענפין:</p>	<p>זהר של הרקיע הזה מאיר באור על הגן, ועץ החיים עומד באמצע הגן שענפיו מכסים ועליה (נ"א על) כל אותם צורות ועצים ובשמים (שבגן) בכלים כשרים, ומסתופפים תחתיו כל חיות השדה, וכל ציפורי השמים דרים תחת אותם הענפים.</p>

⁷ ביסוד נסתיים הזכר העליון והוא הרקיע המבדיל בין מים למים והאור העליון המחיה את הספירות יורד עד שם ומכה בו בסוד בטש ביה כדמות המראה המלוטשה המפסקת שלא יעבור אור השמש ממנה ולמטה כי עומדת כנגד אור השמש כן רקיע זה מבדיל בין עלמא דדכורא לעלמא דנוקבא ואינו מניח לעבור האור למטה ועל ידי כך מכה בו סוד האור העליון בפנימיותו ויוצאין ממנו נצוצות כמנין האורות המכים בו ט' מלמעלה למטה וט' מלמטה למעלה וזמ"ש ודא רזא סתימא דאקרי הרקיע כי בחינת רקיע יאמר על ענין זה כי הוא רקיע המבדיל ומעכב אור העליון מלרדת למטה ולפיכך יש בו נהירו ונציצו כמ"ש בכל השאר (שער מאמרי רשב"י). זה הנהר הוא יסוד אמא הסתום בתוך ז"א (רמ"ז).

⁸ בראשית ח ע"ב לד ע"א (הערת הזהר).

⁹ הם נשמות הצדיקים היורדין שם מהמוח העליון ועומדים שם ומשם יורדין למלכות (שער מאמרי רשב"י). חסדים (רח"ו).

¹⁰ הם שנים עשר בסוד שש קצוות מן חסד ולמטה שש ממטה ולמעלה ושש מלמעלה למטה כנז' בתקונין. כי אעפ"י שכל התשעה מכים ברקיע זה, אין דומה הכאת השש קצוות לשאר, כי כל אחד בחינה בפני עצמה יש לו, ולפיכך מהשש קצוות יצאו י"ב מזלות (שער מאמרי רשב"י). גבורות (רח"ו).

¹¹ מת"ת ומלכות נעלמים יצאו שמשא וסיהרא, וזה מצד הנשמות שבו, כי כמו שבמלכות מנשמות שבה נעשין מיין נוקבין כנודע כן ביסוד נשמות צדיקים שבו שהם הכוכבים כדפרישית הם הם המעלין תשעה מלמעלה למטה ואעפ"י שהת"ת מהשש קצוות הנז' מ"מ יש בת"ת שתי בחינות, אם בחינת היותו בכלל השש קצוות, ואם בחינת היותו בפני עצמו, וכל אלו נקבעין ביסוד. וסיהרא עם היות כי היא למטה מן היסוד, עכ"ז שרשה בסוד ה', ד"ו, ובסוד י"ד וי' ו' ד' נחקק ביסוד, ושרש זה בחכמה ובינה, ומשם ירדו אל היסוד. ושאר בוציני דנהורא, הם ה' ככבי לכת הנשארים וכנגדם ז' ספירות הבנין, כי חמה ולבנה עם ה' ככבי לכת, הם ז'. ואל יקשה בעיניך כי ז' ספירות הם הם השש קצוות שהם המזלות כדפרישית, כי שש קצוות אלו הם ביסוד עצמו, בסוד שוקיו עמודי שש, כי הוא מקבלם מלמעלה, ונעשין בו שנים עשר, בסוד אור ישר ואור חוזר, ובסוד נהירו ונציצו כדפרישית, ולכן נקראים מזלות, כי היסוד נקרא מזל, להיותו מושך את הטיפה זרעית מהמוח העליון. ואמנם שמשא וסיהרא ושאר בוציני נהורא, שהם חמשה ככבי לכת כדפרישית, הם שבעה ספירות הבנין עצמם המתגלים ביסוד ומשפיעים בו ועוד כי ששה קצוות הם בסוד ת"ת הכלול משש קצוות ושבעה ספירות הם כנגד ז' ככבי לכת ואין זה בשש קצוות, כי אלו בת"ת עצמו לבדו בהכללו מהם וזה בבנין עצמו ודי בזה. ודע כי כמו שהמלכות תקרא חכמה. כן חכמה שבז"א תקרא חכמה תחתונה בבחי' החכמה העליונה הקדומה ואליה כיון באומרו "אלין אינון דמסתכלי ברזא דחכמתא" שמסתכלין בפנימיית החכמה, כי שבז"א בסוד נשמתא שהיא חכמה העליונה בסוד הדעת, וזמ"ש "נהרין ונציצין בזיוא דחכמתא עלאה" וכמו שיש ביסוד תחתון תשעה מלמעלה למטה וט' מלמטה למעלה, כן בסוד דעת המפסיק בין אריך אפין לז"א יש אלו. וזמ"ש בזוהר "נהירו נציצו דנהרא דנפיק מעדן" שהוא סוד הדעת היוצא מעדן עליון ונכנס במוח ז"א, ויש בדעת זה נהירו ונציצו כדפרישית. והמסתכלין בפנימיות חכמה זו שהוא סוד הדעת נהרין ונציצין בדוגמתו ודעת זה יקרא רקיע עליון בסוד בינה הנקרא רקיע כנודע, ואם אין דעת אין בינה אם אין בינה אין דעת. ומצד היותו רקיע מפסיק בין אריך אפין לז"א יש בו נהירו ונציצו כדפרישית. ולפיכך נקרא רזא סתימא, כי זה נעלם מאד. ולפיכך יש ברקיע זה ככבים שהם הנשמות כי שם שרשם בסוד עלמא דאתי, וכן י"ב מזלי, בסוד מזל, שכאן מתפשט. וכן שמשא וסיהרא וכל אינון בוציני נהורא שרשם בו בעלמא עלאה, בסוד ויבנהו שבע שנים, והדברים עתיקים (שער מאמרי רשב"י). ז"ן (רח"ו).

¹² יעקב ולא ודור המדבר ויתר האורות (רמ"ז).

¹³ בסוד חשמ"ל (רח"ו).

¹⁴ קאי אדיוקנין הם המ"ן של כל א' (רח"ו).

¹⁵ (ס"א ומטללין) (נוסף בדפ"ו).

ספר שמות

<p>זהר איבא¹⁶ דאילנא יהיב חיין לכלא קיומיה לעלם ולעלמי עלמין¹⁷ סטרא אחרא לא שריא ביה אלא סטרא דקדושה זכאה חולקיהון אינון דטעמין מניה ואינון קיימין (אינון) לעלם ולעלמי עלמין אלין אקרין ומשכילים וזכאן חיין בהאי עלמא וחיין בעלמא דאתין (חיין להאי עלמא וחיין לעלמא דאתי):</p>	<p>זהר, פרי האילן נותן חיים לכל קיומו לעולם ולעולמי עולמים. הצד האחר לא שורה בו, אלא רק הצד הקדושה. אשרי חלקם של אלה שטועמים ממנו (הם) עומדים לעולם ולעולמי עולמים. אלה נקראים משכילים וצדיקים, חיים בעולם הזה, וחיים לעולם הבא.</p>
<p>זהר¹⁸ אילנא דא¹⁹ זקפא לעילא לעילא²⁰ חמש מאה פרסי²¹ הלוכיה שתין רבוא²² איהו בפשיטותיה בהאי אילנא קיימא חד זהרא²³ זהר²⁴ כל גוונין קיימין ביה אינון גוונין סלקין ונחתין לא מתישבי בדוכתא אחרא בר בההוא אילנא כד נפקי מניה לאתחזאה בגו זהר דלא נהרא מתישבן ולא מתישבן קיימן ולא קיימן בגין דלא מתישבן באתר אחרא מאילנא דא נפקי תריסר שבטין²⁵ דמתחמן ביה ואינון נחתו בהאי זהר²⁶ דלא נהרא לגו גלותא דמצרים בכמה משיריין עלאין הדא הוא דכתיב (שמות א א) ואלה שמות בני ישראל וגו':</p>	<p>"זהר" העץ הזה זקוף למעלה למעלה חמש מאות פרסאות, הלוכו הוא ששים רבוא. בהתפשטותו בעץ הזה, קיים זהר אחד, (זהר) שכל הצבעים נמצאים בו, צבעים הללו עולים ויורדים, לא מתיישבים במקום אחר, חוץ מאותו האילן, כשיוצאים ממנו לראות בתוך זהר שלא מאיר, מתיישבים ולא מתיישבים, עומדים ולא עומדים, משום שלא מתיישבים במקום אחר. מעץ זה, יוצאים שנים עשר שבטים, שנתחמים בו. והם יורדים בזהר הזה, שלא מאיר בגלות מצרים, בכמה מחנות עליונים, זהו שנאמר "ואלה שמות בני ישראל וגו'".</p>
<p>רבי שמעון פתח (יחזקאל א ג) היה היה דבר ה' היה היה תרי:</p>	<p>רבי שמעון פתח, "היה הִיָּה דבר ה'". למה [נאמר] "היה היה" שני</p>
<p>ב/ב</p>	
<p>זמני אמאי²⁷ ותו אית לשאלא אי יחזקאל נביאה מהימנא הוה²⁸ אמאי גלי כל מה דחמא מאן דמלכא²⁹ אעיל ליה בהיכליה אית ליה לגלאה רוין דחמי אלא ודאי³⁰ יחזקאל נביאה מהימנא הוה³¹</p>	<p>פעמים. ועוד יש לשאול, אם יחזקאל היה נביא נאמן, למה גלה כל מה שראה. מי שהמלך מכניסו להיכלו, [האם] יש לו לגלות סודות שראה. אלא ודאי</p>

¹⁶ ת"ת (רח"ו).

¹⁷ עיבור יניקה גדלות (רח"ו, וכן הוא בשעה"כ טז ע"ג).

¹⁸ יסוד (רח"ו).

¹⁹ יסוד הנזכר (רח"ו).

²⁰ פ' היסוד עולה לת"ת לעילא ואח"כ עולה לדעת וזהו לעילא השנית (רח"ו).

²¹ הם ה' חסדים (רח"ו).

²² בסוד ו"ק (רח"ו).

²³ מלכות (רח"ו).

²⁴ מוסגר בדפ"ק. יסוד (רח"ו).

²⁵ י"ב גבולי אלכסון (רח"ו).

²⁶ מלכות (רח"ו).

²⁷ קושיא זו היא כפולה, כי בראשונה מדייק למה נכתב היה הראשון בה' שהיל"ל בו', כמ"ה (במדבר ל ז) ואם היו תהיה לאיש, וזה שאמר היה היה. ואחר כך מקשה למה אמרו שני פעמים. ותו אית לשאלא, כלומר הראשון הוא דיוק בתיבות (רמ"ז).

²⁸ שמות פב ע"ב (הערת הזהר).

²⁹ זו קושיא על דרך הסוד, שידוע שבזמן שליטת הקליפות צריך להעלים הסודות, אם לא כבזמן הרשב"י שגדלה מעלתו מאד, וכעין זמנינו זה, שמצוה לעסוק בהם ולגלותם לראויים, כמ"ש הרח"ו זלה"ה. וז"ש כיון שהקב"ה מלך העולם העלהו בהיכלו שיכנס בהעלמו לראות בכבודו, איך מלאו לבו לגלות סודותיו בחו"ל (רמ"ז).

³⁰ ירצה דעדיף חיליה דיחזקאל לבלי יירא מגלות הרזים בחו"ל מכמה טעמים (רמ"ז).

ספר שמות

<p>וכל מה דחמא במהימנותא איהו וברשותא דקב"ה גלי כל מה דגלי וכלא אצטריך³²:</p>	<p>שיחזקאל היה נביא נאמן, וכל מה שראה באמונה הוא, וברשותו של הקדוש ברוך הוא גילה כל מה שגילה, והכל נצרך.</p>
<p>ות"ח (ואמר רבי שמעון³³) מאן דרגיל למסבל צערא אף על גב דאתי לפום ושעתא צערו (צערא) סביל מטלנוי ולא חייש אבל מאן דלא רגיל בצער והוה כל יומי בתפנוקין ועידונין ואתי ליה צערא דא איהו צערא שלים ועל דא אצטריך למבכי כך ישראל³⁴ כד נחתו למצרים רגילין בצערא הוה דהא כל יומי דההוא זכאה אבוהון בצערא הוה ועל דא סבלו גלותא כדקא יאות³⁵ אבל גלותא דבבל ההוא הוה צערא שלים ההוא הוה צערא דעלאין ותתאין בכאן עליה עלאין דכתיב (ישעיה לג ז) הן אראלם צעקו חוצה וגו' תתאין דכתיב (תהלים קלז א) על נהרות בבל שם ישבנו וגו' כלהון בכו על גלותא דבבל מאי טעמא בגין דהוה בתפנוקי מלכין דכתיב (איכה ד ב) בני ציון היקרים וגו':</p>	<p>ובא וראה, מי שרגיל לסבול צער, אף על גב שבא לפי שעה, סובל משאו של הצער ולא חושש. אבל מי שלא רגיל בצער, וכל ימיו היה בתפנוקים ועדונים, ובא לו צער, זהו צער שלם, ועל זה צריך לבכות. כך ישראל, כשירדו למצרים, היו רגילים בצער, שהרי כל ימי אותו צדיק, אביהם, היו בצער, ולכן סבלו את הגלות כראוי. אבל גלות בבל, אותו היתה צער שלם, אותו היה צער שעליונים ותחתונים בכו עליו. עליונים שנאמר "הן אראלים צעקו חוצה וגו'". תחתונים, שנאמר "על נהרות בבל שם ישבנו וגו'", כולם בכו על גלות בבל. למה. כי היו במעדני מלכים, שנאמר "בני ציון היקרים וגו'".</p>
<p>אד"ג דתנן אמר רבי יצחק מאי דכתיב (ירמיה ט ז) על ההרים אשא בכי ונהי אלא אלן אינון טוריא רמיא דעלמין ומאן אינון טוריא רמיא אינון בני ציון היקרים המסולאים בפז³⁶ והשתא הוה נחתין בגלותא בריחיא על קדליהון וידיהון מהדקן לאחורא וכד (הוה) [עאלו] בגלותא בבבל חשיבו דהא לית להו קיומא לעלמין דהא קב"ה שביק לון ולא ישגח בהון לעלמין:</p>	<p>יש שגורסים: ששנינו אמר רבי יצחק, מהו שנאמר "על ההרים אשא בכי ונהי", אלא אלה הם הרים רמים של העולמים, ומי הם אותם הרים רמים, אלו בני ציון היקרים המסולאים בפז. ועכשיו היו יורדים לגלות עם רחיים על צואריהם, וידיהם קשורים לאחור. וכאשר נכנסו לגלות בבל, חשכו שאין להם קיום לעולמים, שהרי הקדוש ברוך הוא עזב</p>

³¹ פי' ובזה מתורץ גם קושיא קמייתא היה היה תרי זמני, דר"ל שהיה מה שלא היה, שאע"פ שאין ראוי לנביא לגלות מצפוני המלך, יחזקאל ברשות הקב"ה גילה לצורך שעה, כל מה דחמא (מ"מ).

³² פי' שלשה טעמים שאמרנו כולם הוצרכו בין מבחינת יחזקאל שהיה נביא מוחזק, ובין מבחינת נבואתו שהיתה בסוד ב"ע, ובין משורש העליון דאצילות שעדיין עמד כחו בו (רמ"ז).

³³ אחר שנתן טעם לשבח למה שגלה יחזקאל וברשותא דקב"ה גלי, נמשך להוסיף טעם לעיקרא דמילתא, פי' מפני מה הרשה ה' את נביאו לגלות אותו המראה ולמה באה לו מתחילה, ולזו מטעים במסקנא דמילתא שהיה כך לנחם לבם של ישראל שלא יתיאשו מן הרחמים כדמסיק לתתא (רמ"ז).

³⁴ שמתחילה כשירדו למצרים אמר להם אביהם רדו שמה וכמו שאמרו רז"ל, ורצה לומר קבלו עליהם גזירת רד"ו שנה, והם היו מאז רגילים בצער, ועל דרך בעל תשובה, והראיה דהא כל יומי דההוא זכאה וכו', הוא מ"ש בפיו (בראשית מז ט) מעט ורעים, מפני שתמיד היה מכוין לתקן הניצוצין הטובים שנפלו לימי ר"ע בק"ל שנים דאדה"ר שהוא היה שופריה, וכמו שכתבתי לעיל ריש פרשת ויחי, ושם אמרתי שהוא עליו השלום תיקן כוללות הפגם בבחינת אדה"ר שהיה שורש כל אותן הנשמות, ולכן קוראו בכאן בשם זכאה מפני שבבחינת עצמו כבר היה זכאי ומבורר ומאז חלה החובה על השבטים ויוצאי יריכו לפקח על פרטות תיקון הניצוצות מצד עצמן שיצאו ונפגמו בק"ל שנים בבחינת קרי (רמ"ז).

³⁵ הניצוצות הנופלות בקליפות אין נפילתם שוה, כי הרי גם הן אינן שוות בעצמם, שיש שרובם טוב ויש שקולות ויש שרובן רע והם מדרגות ב"ע כידוע, ולכן אין אופן ירידתם (נ"א ברירתן) שוה, כי הראשונות תתבררנה יותר בקלות ובמעט טורח וכיוצא, ולכן נאמר (בראשית טו יג) גר יהיה זרעך וגו', דהיינו ג' מינים, גר ועבדום וענו, כי עבדום רומז לזמן שהמצרים יעבדו אותם וזה היה כל זמן שמלך יוסף, וגר הוא אחר מותו עד שנולדה מרים שהיו במיצוע לא בממשלה ולא בשעבוד, ומשם ואילך היו בעיניו והוא בסדר שלשה בחינות הנזכרים כנגד ב"ע. הכלל העולה שגלות מצרים היה תיקון ורצוני, ולכן עשאוהו כראוי, כי מתחילה הכינו עצמם לעשותו ברעות נפשם (רמ"ז).

³⁶ מתחילת הפיסקא עד כאן מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

<p>ותנינן אמר רבי שמעון בההיא שעתא קרא קב"ה לכל פמליא דיליה וכל רתיבין קדישין וכל חיליה ומשרייתיה ורברבנוי וכל חילא דשמיא ואמר לון מה אתון עבדין הכא ומה בני רחימאי בגלותא דבבל ואתון הכא קומו חותו כלכון לבבל ואנא עמכון הדא הוא דכתיב (ישעיה מג יד) כה אמר ה' למענכם שלחתי בבלה וגו' למענכם שלחתי בבלה דא קב"ה והורדתי בריחים כולם אלין כל רתיבין ומשריין עלאין:</p>	<p>אותם ולא ישגיח בהם לעולמים. ושנינו, אמר רבי שמעון, באותה שעה, קרא הקדוש ברוך הוא לכל הפמליא שלו, וכל המרכבות הקדושות וכל חיילותיו ומחנותיו ושריו וכל חיל השמים, ואמר להם מה אתם עושים כאן, ומה בני אהובי בגלות בבל ואתם כאן. קומו רדו כולכם לבבל ואני עמכם, זהו שנאמר "כה אמר ה' למענכם שלחתי בבלה וגו'". "למענכם שלחתי בבלה" זה הקדוש ברוך הוא. "והורדתי בריחים כולם" אלה כל המרכבות והמחנות העליונים.</p>
<p>כד נחתו לבבל אתפתחו שמיא ושראת רוח ונבואהו קדישא על יחזקאל וחמא כל מה דחמא ואמר לון לישראל הא מאריכון הכא וכל חילי שמיא ורתיכו דאתו למידר ביניכון לא הימנוהו עד דאצטריך לגלאה כל מה דחמא ואר"א וכך ואר"א כך ואי גלי יתיר מה דגליו (ואר"א ואי גלי יתיר) כלא אצטריך כיון דחמו ישראל כך חדו וכד שמעו מלין מפומיה דיחזקאל לא חיישו על גלותהון כלל דהא ידעו דקב"ה לא שביק לון וכל מאן³⁷ דגלי ברשותא גלי:</p>	<p>כשירדו לבבל, נפתחו השמים, ושרתה רוח נבואה קדושה על יחזקאל, וראה כל מה שראה. ואמר להם לישראל, הרי אדונכם כאן, וכל חילי השמים ומרכבותיו שבאו לדור ביניכם. לא האמינו לו עד שהצטרך לגלות כל מה שראה. וארא כך וארא כך. ואם גילה יותר ממה שגילה, הכל הוצרך. כיון שראו ישראל כך, שמחו. וכששמעו דברים מפי יחזקאל, לא חששו על גלותם כלל, שהרי ידעו שהקדוש ברוך הוא לא עזב אותם. וכל מי שגילה, גלה ברשות.</p>
<p>*ותנינן בכל אתר דישראל גלו תמן שכינתא גלתה עמהון והכא בגלותא דמצרים מה כתיב (שמות א א) ואלה שמות בני ישראל וגו' כיון דכתיב בני ישראל מהו את יעקב הבאים אתו אצטריך למימר אלא אלה שמות בני ישראל³⁸ אינון רתיבין ומשריין עלאין דנחתו עם יעקב בהדי שכינתא³⁹ בגלותא דמצרים:</p>	<p>ושנינו, בכל מקום שגלו ישראל, שם השכינה גלתה עמהם. וכאן בגלות מצרים, מה כתוב "ואלה שמות בני ישראל וגו'", כיון שנאמר "בני ישראל" מה זה "את יעקב". היה צריך לומר "הבאים איתו". אלא "אלה שמות בני ישראל", הם אותם מרכבות ומחנות עליונים שירדו עם יעקב עם השכינה לגלות מצרים.</p>
<p>*לישנא אחרינא ואמר רבי שמעון בה שעתא חדו ישראל חדוותא שלימתא בסיעתא דמאריהון דהוה עמהון וכל חד מנייהו עאל רעותא דלביה⁴⁰ ברחימותא סגיא למיסר⁴¹ נפשיה על קדושתא דמאריהון ובגין כך גלי יחזקאל כל מה דגלי:</p>	<p>לשון אחר: ואמר ר"ש, באותו שעה, שמחו ישראל שמחה שלימה בעזרה של אדונם שהיה עמהם, וכל א' מהם נכנס רצון הלב בהרבה אהבה, למסור נפשו על קדושת אדונם, ולכן גילה יחזקאל כל</p>

³⁷ מה (דפ"ו).

³⁸ נראה שהם אותם המלאכים הנזכרים בפרשת בהעלותך דף קנד, שהם מרכבות היצירה, כדמשמע משם שקבע אותו ענין על פסוק (יחזקאל א יט) ובלכת החיות, ולכן נקראו בני ישראל שהוא זעיר המקנן ביצירה, והם י"ב ראשים כנגד י"ב דגלים (רמ"ז).

³⁹ שהשכינה נקראת יעקב כי אשה כבעלה (רח"ו). וכן הוא בח"א קנ ע"א ורסו סע"ב, ועי' שער הקדמות (דף נא סע"ג) וכן הוא בשער יעקב ולא (סוף פרק ג) ובספר שעה"פ (פ' ויגש סי' מו) (כללים ח"א עא ע"ב).

⁴⁰ עי' ח"א קו ע"ב שזה לשון של יצרו.

⁴¹ למימסר (דפ"ו).

ספר שמות

<p>ואלה שמות בני ישראל וגו' 42 (שמות א א) רבי חייא פתח 43 (שיר ד ח) אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה מראש שניר וחרמון ממעונות אריות מהררי נמרים האי קרא על כנסת ישראל אתמר 44 בשעתא דנפקן ישראל ממצרים וקריבו לטורא דסיני לקבלא אורייתא אמר לה קב"ה אתי מלבנון מן ההוא עדונא עלאה 45 קא אתאת כלה שלימתא כהאי סיהרא דאשתלימת מן שמשא 46 בכל נהורא ונציצו 47:</p>	<p>מה שגילה. "ואלה שמות בני ישראל וכו'", רבי חייא פתח, "אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה מראש שניר וחרמון ממעונות אריות מהררי נמרים", פסוק זה נאמר על כנסת ישראל בשעה שיצאו ישראל ממצרים וקרבנו להר סיני לקבל תורה. אמר לה הקדוש ברוך הוא "אתי מלבנון", כאשר בא [שפע] מאותו עדון העליון, הכל נשלם, כמו הלכנה הזאת שמשלמת מהשמש בכל אור והתנוצצות.</p>
ג/א	
<p>אתי מלבנון תבואי 48 בנין לקבלא בניך אורייתא:</p>	<p>"אתי מלבנון תבואי", כדי שיקבלו בניך תורה.</p>
<p>תשורי מראש אמנה (שיה"ש ד ח) תשורי כמה דאת אמר (ש"א ט טו) ותשורה אין להביא (תקביל) [תקבלין] תקרובתא על בניך מראש אמנה מראשיתא דעאלו במהימנותא עלאה ואמרו (שמות כד ז) כל אשר דבר יהו"ה נעשה ונשמע והווי במתקלא חדא כמלאכין עלאין דהכי כתיב בהו (תהלים קג כ) ברכו יהו"ה מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו 49 כדין קבילת כנסת ישראל תשורה 50:</p>	<p>"תשורי מראש אמנה", תשורי כמו שנאמר "ותשורה אין להביא" תקבלי מתנה על בניך מ"ראש אמנה", מהראשית, שנכנסו לאמונה העליונה ואמרו "כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע", והיו במשקולת אחד. כמו המלאכים העליונים שכך נאמר בהם "ברכו ה' מלאכיו גיבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו", אז קבלה כנסת ישראל תשורה.</p>
<p>מראש שניר וחרמון 51 (שיה"ש ד ח) דא טורא דסיני 52 דקריבו לגביה ואתעתדו תחותיה דכתיב</p>	<p>"מראש שניר וחרמון" זה הר סיני שקרבו אליו, והתיצבו תחתיו, שנאמר "ויתיצבו בתחתית ההר". "ממעונות</p>

42 הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו (נוסף בדפ"ו).

43 ה ע"א (הערת הזהר).

44 פ' על המלכות שכונסת בתורה הארת ישראל בעלה, וכן כתב הרח"ו בפ' אמור (מ"מ).

45 חכמה (רח"ו).

46 ז"א (רח"ו).

47 חו"ג (רח"ו). ור"ל שביציאת מצרים, קבלה המלכות הארה מאבא הנק' לבנון, לפי שבשאר הימים, הגדלתה מהח"ג שבז"א, ועתה נגדלת גדלות גדול ע"י אבא. וז"ש "מן ההוא עדונא עלאה קא אתת וכו' דאשתלימת מן שמשא", שר"ל כמו שנגדלת מז"א בשאר הזמנים, עתה נגדלת מאבא גדלות גדול. והטעם לפי שרצו ישראל לקבל התורה שהיא מיסוד אבא, לכן עתה קבלה המלכות הארתה מאבא, וז"ש אתי מלבנון תבואי, בגין לקבלא בניך אורייתא (מ"מ).

48 כביכול אומר לה, המעלה גדולה שיש לנו, שאנחנו מקבלים מפה דא"א הבל ואורות מקיפים להאיר אותנו כמ"ש בשער א"א פרק יב, והנה מבואר בשער הולדת אר"א כי לעולם הטיפה יוצאת משם ע"ב והוא יו"ד ה"י וי"ו שהוא חב"ד, ומתלבשת בשם יו"ד ה"א וא"ו עוד בשם ב"ן יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה. והיה"ו דב"ן גימ' מ"ב והוא סוד מ"ב זוגים דחיק וגרון, והנה יה"ו דע"ב גימ' ז"ן, ויה"ו דמ"ה גימ' ט"ל, ושניהם גימ' צ"ו ועם יה"ו דב"ן שגימ' מ"ב כולם גימ' חק"ל כמנין לבנון, וכאשר יורד למלכות נעשית חקל תפוחין (מ"מ).

49 שהמלאכים מקדימים עשיה לשמיעה, וכן אמרו ישראל (מ"מ).

50 ויקרא קצב ע"א (הערת הזהר).

51 מה חרמון זה כל טובו גנוז בתוכו כך הר סיני (מ"מ).

52 וכאלו אמר תשורי מראש שניר וחרמון, ונק' סיני שניר וחרמון, וכדוד"ל שניר שונא ניר העוסק בתורה פורק ממנו עול מלכות ועול ד"א (מ"מ).

ספר שמות

<p>(שמות יט יז) ויתיצבו בתחתית ההר ממעונות אריות⁵³ אלין בני שעיר דקב"ה זמין לון באורייתא ולא בעו לקבלה מהררי נמרים אלין בני ישמעאל דכתיב (דברים לג ב) יהו"ה מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבות קודש:</p>	<p>אריות", אלו בני שעיר, שהקב"ה הזמינם לתורה, ולא רצו לקבלה. "מהררי נמרים", אלו בני ישמעאל, שנאמר "ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבות קודש".</p>
<p>מאי ואתה מרבבות קודש דתנינן כד בעא קב"ה למיהב אורייתא לישראל אתו משריין דמלאכין עלאין פתחו ואמרו (תהלים ח ב) יהו"ה אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים בעאן דיתיהיב לון אורייתא אמר לון קב"ה וכי אית בכון מותא⁵⁴ דכתיב (במדבר יט יד) אדם כי ימות באהל (דברים כא כב) וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת חטא אית ביניכו וכי אתון (דאתון) בעאן לדינין אית ביניכו גזל או גנבה דכתיב (שמות כ יג) לא תגנב אית ביניכו נשין דכתיב (שם) לא תנאף אית ביניכו שקרא דכתיב (שם) לא תענה ברעך עד שקר אית ביניכו חמדה דכתיב (שם יד) לא תחמד מה אתון בעאן אורייתא מיד פתחו ואמרו (תהלים ח י) יהו"ה אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ ואלו אשר תנה הודך על השמים לא כתיב ועל דא ואתה מרבבות קודש כדין מימינו אש דת למו:</p>	<p>מהו "ואתה מרבבות קודש", ששנינו, כשרצה הקדוש ברוך הוא לתת תורה לישראל, באו מחנות של מלאכים עליונים, פתחו ואמרו "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים", [ש]רצו שתורה תנתן להם. אמר להם הקדוש ברוך הוא, וכי יש בכם מות, שנאמר "אדם כי ימות באהל", "וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת". יש ביניכם חטא, וכי אתם צריכים דינים, יש ביניכם גזל או גנבה, שנאמר "לא תגנוב". יש ביניכם נשים, שנאמר "לא תנאף". יש ביניכם שקר שנאמר "לא תענה ברעך עד שקר". יש ביניכם חמדה, שנאמר "לא תחמוד", אז למה אתם מבקשים תורה. מיד פתחו ואמרו "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ", אבל לא נאמר "אשר תנה הודך על השמים", ועל זה "ואתה מרבבות קודש" אז "מימינו אש דת למו".</p>
<p>רבי יוסי אוקים להאי קרא כד נחתא שכינתא בגלותא דמצרים⁵⁵ ורבי שמעון אמר האי קרא על רזא דיחודא דמהימנותא אתמר (שיה"ש ד ח) אתי מלבנון כלה קול⁵⁶ אמר לדבור⁵⁷ אתי בגין דהא⁵⁸ קול אתי לדבור [ומדבר לה] (ומדברא ליה) בהדיה אלמהוין כחדא בלא פרודא כלל בגין דקול איהו כלל דבור איהו פרט⁵⁹ ועל דא כלל אצטריך לפרט ופרט אצטריך לכלל דהא לית קול בלא דבור⁶⁰ ולית דבור בלא קול ועל דא אתי מלבנון כלה וגו' דעקרא דתרוייהו מלבנון קא אתיין⁶¹:</p>	<p>רבי יוסי ביאר פסוק זה כשירדה שכינה לגלות מצרים. ורבי שמעון אמר, פסוק זה על סוד יחוד האמונה נאמר. "אתי מלבנון כלה" הקול אמר לדיבור, אתי משום שהקול בא לדבור ומנהיגו עמו (להיות) כאחד בלי פירוד כלל, משום שקול הוא כלל, דיבור הוא פרט. ועל כן כלל צריך לפרט ופרט צריך לכלל, שהרי אין קול בלי דיבור, ואין דיבור בלי קול. ועל זה "אתי מלבנון כלה וגו'", שעיקר שניהם באים מלבנון.</p>

⁵³ תשורי גם ממעונות אריות ומהררי נמרים, שלא רצו לקבל התורה, ונטל הקב"ה חלק מאורתם ונתנו לישראל ומהם נתעטרה השכינה (מ"מ).

⁵⁴ ובמס' שבת אמר שמשא אחז בכסא הכבוד והחזיר להם תשובה (מ"מ)

⁵⁵ ופי' הפסוק לר"י כמ"ש הזהר בדף ה' שמפרש הכתוב בשעת ירידת השכינה בגלות מצרים (מ"מ).

⁵⁶ ז"א (רח"ו).

⁵⁷ מלכות (רח"ו).

⁵⁸ בראשית לו ע"א (הערת הזהר).

⁵⁹ בראשית רמז ע"ב כה ע"א (הערת הזהר).

⁶⁰ עי' רע"מ פנחס רכח ע"ב (לש"ו).

⁶¹ מטיפת אבא (רח"ו), ור"ל זר"ן שרשם הראשון מטיפת אבא בסוד ו"ד דיר"ד (מ"מ).

ספר שמות

<p>תשורי מראש אמנה דא איהו גרון⁶² דמתמן נפקא רוחא לאשלמא כלא ונ"א כלהו מרזא דלבנון סתים וגניז⁶³ מראש שניר וחרמון דא איהו לישנא⁶⁴ רישא ואמצעיתא דמחכתא לדבור ממעונות אריות אלין אינון שניים⁶⁵ מהררי נמרים⁶⁶ אלין אינון שפון שלימו דאשתלים בהו דבור⁶⁷:</p>	<p>"תשורי מראש אמנה", זהו הגרון, שמשם יוצאת רוח להשלים את הכל, מסוד הלבנון, הנסתר והגנוז. "מראש שניר וחרמון" זוהי לשון, ראש ואמצע, שחותכת את הדיבור. "ממעונות אריות" אלה הם השיניים. "מהררי נמרים" אלה הם שפתיים השלמות, שבהם נשלם הדיבור.</p>
<p>ואלה שמות בני ישראל (שמות א א) רבי חייא פתח (משלי כג ו) אל תלחם⁶⁸ את לחם רע עין ואל תתאו למטעמתי אל תלחם את לחם רע עין בגין דנהמא או הנאה דההוא בר נש דהוי רע עין לאו איהו כדאי למיכל ולאיתהני מניה דאי כד נחתו ישראל למצרים לא יטעמון נהמא דמצראי לא אשתבקו בגלותא ולא יעיקון לון מצראי אמר ליה רבי יצחק והא גזרה אתגזר אמר ליה כלא איהו כדקא יאות דהא לא אתגזר ובמצרים דווקא דהא לא כתיב (בראשית טו יג) כי גר יהיה זרעך בארץ מצרים אלא בארץ לא להם ואפילו בארעא אחרא:</p>	<p>"ואלה שמות בני ישראל" רבי חייא פתח "אל תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמתי", "אל תלחם את לחם רע עין", משום שלחם או הנאה של אותו איש, שהוא רע עין, אינו כדאי לאכול ולהנאות ממנו. שכשירדו ישראל למצרים אם לא היו טועמים את הלחם של המצרים, לא היו נשארים בגלות, והמצריים לא היו מציקים להם. אמר לו רבי יצחק, והרי נגזרה גזרה. אמר לו הכל הוא כראוי, שהרי לא נגזר דווקא במצרים, שהרי לא נאמר "כי גר יהיה זרעך בארץ מצרים", אלא "בארץ לא להם", ואפילו בארץ אחרת.</p>
<p>אמר רבי יצחק מאן דאיהו בעל נפש וס"א לא ייכול עם בר נש דמיכליה יתיר משאר בני נשא או מאן דהוא אזיל בתר מעוי אי אערע ובההוא (בהו) רע עין יכוס גרמיה ולא יכול מנהמא דיליה דלית נהמא בישא בעלמא בר מההוא ולחם רע עין מה כתיב (בראשית מג לב) כי לא יוכלו⁶⁹ המצרים לאכל את העברים לחם כי תועבה היא למצרים הא לך [לחם] רע עין:</p>	<p>אמר רבי יצחק מי שהוא בעל נפש (לא יאכל עם אדם) שמאכלו יותר מאשר שאר בני אדם, או מי שהולך אחר מעיו. אם יפגש באותו רע עין, ישחוט עצמו ולא יאכל מלחמו, שאין לחם רע בעולם חוץ מאותו לחם של בעל עין הרע. מה נאמר "כי לא יוכלון המצרים לאכול את העברים לחם כי תועבה היא למצרים", הרי לך לחם של רע עין.</p>

⁶² בינה (רח"ו).

⁶³ מסוד החיך יסוד אבא (רח"ו). ור"ל ששרש ז'ו"ן היו בטיפת אבא ואח"כ נתנם באימא שהיא גרון, וז"ש הזהר דמתמן נפקא רוחא לא שלמא כולא דהיינו תכלית שלימותם הוא באימא, אבל השורש הוא מאבא, וז"ש מרזא דלבנון סתים וגניז, ואע"פ שעיקר חיך הוא ביסוד דמ"ס, כמ"ש באוצ"ח, ג"כ יסוד אבא נק' חיך בהשאלה (מ"מ).

⁶⁴ סוד מזלא (רח"ו), ר"ל שתחילה הזכיר הכתוב זוג אר"א, שמהם יצאו ז'ו"ן, ולכך אמר אתי מלבנון קול אומר לדיבור וכו', ועיקר דתרוייהו מלבנון שהוא אבא ואחרי הנתנם באימא אמר תשורי וכו' דא איהו גרון, ומפני שכלל בידינו שכל מקום שיש זוג תחתון צריך שיקדום אליו זוג עליון דנשיקין שהוא בפה דכל פרצוף, לכך אמר הכתוב מראש שניר וחרמון שהוא הלשון שנק' דעת ונקרא מזלא שמזווג חו"ב שבפה, כמ"ש הרב ז"ל שחיך וגרון הם בחי' חו"ב ומזדווגים ע"י הלשון שהוא הדעת (מ"מ).

⁶⁵ שינים (דפ"ו).

⁶⁶ מהררי נמרים גי' שפתי עם ד' אותיות והכולל ונמר גימ' פ"ר עם י' אותיות דמנצפ"ך כפול והם סוד בחי' פ"ר דינים הנרמזים בשפתיים (רח"ו)

⁶⁷ נמר בא"ת ב"ש טי"ג גימ' כ"ב אתוון והיינו דאשתלים בהו דיבור (רח"ו).

⁶⁸ חוש העין מוציא ניצוציו לחוץ, וגם נודע שחוש זה קרוב אל חוש המשותף שהוא מח הדעת יותר משאר החושים, ולכן מקבל כח גדול מן הנשמה שהיא בדעת, ומפני זה אם הנשמה קדושה יזל רוב טוב דרך מעין העין, ואם טמאה היא יצאו ניצוצות רעים המזיקים כנודע מכמה מעשים, ובלעם יוכיח שהיה מסיגי הדעת ועינו רעה ומשחית בה מאד (רמ"ז).

⁶⁹ יוכלון (דפ"ו).

ספר שמות

<p>תלתא אינון דדחיין שכינתא⁷⁰ מעלמא וגרמין דדיווריה דקודשא בריך הוא לא הוי בעלמא⁷¹ ובני נשא צווחין ולא אשתמע קליהון ואלין אינון מאן:</p>	<p>שלשה הם שדוחים שכינה מן העולם, וגורמים שדיוורו של הקדוש ברוך הוא לא יהיה בעולם, ובני אדם צועקים ולא נשמע קולם. ואלה הם: מי</p>
ג/ב	
<p>דשכיב בנדה בנין דלית מסאבו תקיף בעלמא⁷² בר מסאבו דנדה מסאבו דנדה קשיא מכל מסאבו דעלמא⁷³ אסתאב איהו⁷⁴ וכל (דמקרבין) דמתקרבין בהדיה יסתאבון עמיה בכל אתר⁷⁵ דאזלין אתדחייא שכינתא מן קמיהו⁷⁶ ולא עוד אלא דגרים מרעין בישינ על גרמיה ועל ההוא זרעא דיוליד דכיון דיקרב בר נש לגבי נדה ההוא מסאבו דליג עלוי⁷⁷ וישתאר בכל שייפין דיליה⁷⁸ זרעא דיוליד בההוא שעתא (ס"א מאסבו) משכין עלוי רוח מסאבו⁷⁹ וכל יומי יהא במסאבו דהא בנינא ויסודא דיליה איהו במסאבו רב ותקיף מכל</p>	<p>ששוכב עם נדה, לפי שאין טומאה חזקה בעולם יותר מטומאת הנדה, וטומאת הנדה קשה מכל טומאה בעולם. הוא נטמא, וכל המתקרבים אליו נטמאים עמו, בכל מקום שהולכים נדחית שכינה מלפניהם. ולא עוד, אלא שגורם מחלות רעות על עצמו ועל אותו זרע שיוליד, שכיון שאדם יתקרב לנדה, אותה הטומאה קופצת עליו, ונשארת בכל איבריו. הזרע שיוליד באותה שעה (טומאה) נמשך עליו רוח טומאה, וכל ימיו יהיה בטומאה, שהרי הבנין והיסוד</p>

⁷⁰ עיקר הפגמים שפוגמים בני איש הוא בשכינה מפני שאורה מתפשט בעוה"ז, וכדק"ל רחל מקננא בעשיה, ואז מסתלק גם אור זעיר המקנן ביצירה, כי בהתמעט אור מלכות נאמר בזעיר (ישעיה נב יד) משחת מאיש מראהו כנזכר בסה"כ בתפילת ראש השנה, והוא הוא מה שאמר בכמה מקומות שהפגם מגיע ב"ה, וזהו האמור כאן דדחיין שכינתא מעלמא, שמתעלם ומסתלק זיוה (רמ"ז).

⁷¹ הוא הסתלקות אור זעיר מהעולם מפני שנהרס בית מושבו שהרי נאמר (ויקרא כו יא-יב) ונתתי משכני וגו' והתהלכתי בתוכם, ועיין בזה פרשת בחוקותי, ואז יש הפסק בין ר"ה ל"ה ולא תקובל התפילה שהכוונה לאר"א כנודע, וז"ש ובני נשא צווחין, כי בני אדם הם מסוד מ"ה וב"ן והק"ל ה"ס ע"ב ס"ג עם הכולל (רמ"ז).

⁷² הטעם לזה שעוצם הקלי' תקיף כשמתעצם מאחיזתו בנוק' וכל שכן כשהוא בפנימיותה כמו שהוא בעוון זה, שידוע שיש ברחם האשה מקור ה' גבורות שמתקבצות שם בתוכיותו דוגמת יסוד הנוק' העליונה, וכשהן מכוסות בתוכו אין אחיזה לחיצונים אבל בצאתן לחוץ שזה מורה חולשת הכח ופגם המקור אז היא נ"ד ה', שנדות ה' גבורות ויוצאות לחוץ, וכל המטמא בהן גורם שנד ה' שבשם מן העולם ונותן אחיזה עצומה לחיצונים, שמגביר ומכלכל טוב ורע שבדעת וגוברים הדינים התקיפים על החסדים, וטמ"א וטהו"ר יחדיו גי' ר"ע, והוא ה' פעמים ד"ן וזהו נ"ד ה', ולכן גורם מרעין ורעות עליו ועל זרעו (רמ"ז).

⁷³ שכן רוב הנשים דוות בשעת וסתן בכובד ראש ובמכאובות שונים, והנדה מזקת הרבה בזמן נדותה עד שאומרים שאם תזרע איזה דבר לא יצלח, ועל הכל מוכנת לכשפים בנדותה, וכן אמר בזה פרשת חיי שרה קכו ע"ב, אי תעביד חרשין אצלחו בידהא יתיר מזמנא אחרא, עיי"ש (רמ"ז).

⁷⁴ שכן הוא מטמא אדם במגע ובמשא (רמ"ז).

⁷⁵ אפילו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ששם שכינה קבועה מכל מקום (רמ"ז).

⁷⁶ וגם זהו נד"ה נ"ד ה' (רמ"ז).

⁷⁷ כי שרש הנדות הוא בנקבה, וכשהחוטא בוועלה נאמר (ויקרא טו כד) ותהי נדתה עליו, שאפילו שיבעלה ביום אחרון לנדתה הוא טמא כתחילתה שאינו עולה לרגלה כאמור בגמרא ורש"י הביאו בחומש. וידוע שכתוב (ויקרא יח ו) ערוה וכתוב (מיכה א יא, חבקוק ג ט) עריה, לרמוז שכמו שנזכר כי טמ"א וטהו"ר גי' ע"ר דהיינו נ"ד ה', פעמים שפוגם בחסדים שהם מסוד י"ה וגם בגבורות שהם מסוד ר"ה ושניהם חו"ג נקבצים ברחמה, וה"ס (ויקרא כ יח) מקורה הערה, י"ה פעמים י"ה רכ"ה ר"ה פעמים ר"ה קכ"א ושניהם בגי' מקו"ר, והערה גי' פ"ר שה"ס ה' גבורות, ולמדנו שהמקור נשחת ונהפך לגבורה, כלומר וכל יומי יהא במסאבו, כי זאת הטומאה דבוקה בעולם ולכן לא נכתבה בו טהרה כמ"ש באשה נדה (ויקרא טו כח) וספרה לה שבעה ימים ואחר תטהר, אבל באדם כתיב סתם (טו כד) וטמא שבעת ימים ולא נאמר ואחר יטהר (רמ"ז).

⁷⁸ שכן הנדות יוצא מן הרח"ם המסתעף בכל רמ"ח איברים, וגם שמטמא בריתו שגם הוא קשר כל הגוף, וברית העליון אורכיה רמ"ח עלמין כדאיתא באדרא רבה, ולכן אברהם דאיהו אב"ר מ"ה ובסוד רמ"ח נולד בדם הנידות כמ"ש בספר הגלגולים, שרצתה הקליפה לטמאו כנזכר שם, ורמ"ח איבריו נעשים חר"ם (רמ"ז).

⁷⁹ צרעת (רח"ו).

ספר שמות

<p>מסאבו דעלמא דמיד דקרב בר נש לגבי נדה ההוא מסאבו דליג עלוי דכתיב (ויקרא טו כד) ותהי נדתה עליו:</p>	<p>שלו הוא בטומאה רבה וחזקה מכל טומאה שבעולם, שמיד שמתקרב אדם לנדה, אותה טומאה קופצת עליו, שנאמר "ותהי נדתה עליו".</p>
<p>מאן דשכיב בבת אל נכר דאעיל ברית קודש ואת קיימא ברשו אחרא דכתיב (מלאכי ב יא) ובעל בת אל נכר ותנינן לית קנאה קמי קב"ה בר קנאה דברית קדישא⁸⁰ דאיהו קיימא דשמא קדישא⁸¹ ורזא דמהימנותא⁸² מה כתיב (במדבר כה א) ויחל העם לזנות את⁸³ בנות מואב מיד ויחר אף יהו"ה בישראל רישי עמא דידעי ולא מחו בידיהו אתענשו בקדמיתא דכתיב (שם ד) קח את כל ראשי העם והוקע אותם ליהו"ה נגד השמש⁸⁴:</p>	<p>מי ששוכב עם בת אל נכר, שמכניס ברית קודש ואות הברית לרשות אחרת, שנאמר "ובעל בת אל נכר". ושנינו, אין קנאה לפני הקדוש ברוך הוא חוץ מקנאה של ברית קודש, שהיא ברית של השם הקדוש וסוד האמונה. מה כתוב "ויחל העם לזנות אל בנות מואב", מיד ויחר אף ה' בישראל". ראשי העם שיודעים ולא מוחים בידיהם, נענשו בתחלה, שנאמר "קח את כל ראשי העם והוקע אותם לה' נגד השמש".</p>
<p>רבי אבא אמר מאי נגד השמש נגד הברית דאקרי שמש (ועליהו) [ועליהו נ"א ועלה] אתמר (תהלים פד יב) כי שמש ומגן יהו"ה אלהים שמש ומגן⁸⁵ דא ברית קדישא מה שמש זרח ואנהיר על עלמא אוף הכי ברית קדישא זרח ואנהיר גופא דבר נש מגן מה מגן איהו לאנגא עליה דבר נש אוף הכי ברית קדישא מגן עליה דבר נש ומאן דנטיר ליה לית נזקא בעלמא דיכיל למקרב בהדיה ודא הוא נגד השמש רישי עמא יתפסון בכל דרא ודרא בחובה דא אי ידעין ולא מקנאין ליהו בגין דחובה דא עליהו לקנאה ליה לקודשא בריך הוא בהאי ברית:</p>	<p>רבי אבא אמר, מה זה "נגד השמש", נגד הברית שנקראת שמש, ועליה נאמר "כי שמש ומגן ה' אלהים". "שמש ומגן", זו ברית קודש. מה שמש זורח ומאיר על העולם, כמו כן ברית קודש זורח ומאיר את גוף האדם. "מגן" מה מגן הוא כדי להגן על האדם, כמו כן ברית קודש מגנה על האדם. ומי ששומר אותה, אין נזק בעולם שיוכל להתקרב אליו, וזהו "נגד השמש". ראשי העם יתפסו בכל דור ודור בחטא זה, אם יודעים ולא מקנאים לו, משום שחובה זו עליהם לקנא לקדוש ברוך הוא בברית הזאת.</p>
<p>מאן דאעיל קדושה דא ברשותא אחרא עליה כתיב (שמות כ ג) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני⁸⁶ לא תשתחוה להם ולא תעבדם⁸⁷ כי אנכי</p>	<p>מי שמכניס קדושה זו לרשות אחרת, עליו כתוב "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי</p>

⁸⁰ קנאה גימ' יוסף ולו נוגע הדבר (רח"ו).

⁸¹ הוא ז"א, והיסוד הוא קיימא דיליה (מ"מ).

⁸² היא מלכות שנק' אמונה, ור"ל שהיסוד הוא קיימא בין לז"א ובין למלכות שהוא מקבל שפע הז"א ומשפיעו למלכות כי הוא עולה בסוד הדעת ומושך הטיפה לכל קצוות הגוף דז"א לכן קרי ליה קיימא דשמא קדישא שהוא ז"א (מ"מ).

⁸³ אל (דפ"ו).

⁸⁴ דריש כמשמעו והוקע לראשי העם (רח"ו).

⁸⁵ רנד ע"ב (הערת הזהר).

⁸⁶ והם דברי הקב"ה שלא יהיו לנו אלהים אחרים זולת פניו שהם הספירות (רח"ו). האצילות שהוא פניו, כי שם הוא מתייחד ומתגלה, והוא פניו ממש, וכמ"ש בזוה"ק (פ' אמור צ"ג ע"ב) בקשו פני אלן עטרי מלכא (ר"ל העשר ספי') דאיהו אחיד בהו, ואיננו ביה, איננו שמיה, ואיהו ושמיה מלה חדא הוא, בגין כך אמר דוד את פניך ה' אבקש (ר"ל שיאר פניו אליו). וכן אמרו בזוה"ק (יתרו פו ע"א) על פני, לאפקא אפי מלכא, דבהו אתחזי מלכא קדישא ואיננו שמיה, והוא איננו הוא שמיה דכתיב אני ה' הוא שמי, הוא ושמיה חד הוא (הקדו"ש טו ע"ג), בהקדמת תיקונים (דף ד ע"ב) דעשר ספי' דבריא לאו איננו וחייהון חד לאו איננו וגרמיהון חד, ואין שום מציאות בכל העולמות בי"ע שראוי לקבל יחודו ית"ש להעשות חד עמו לבחי' אלהות ח"ו וח"ו, ועל זה נאמר (שמות כ ג) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, ר"ל נוסף על האצילות שהיא פניו ית"ש, כי רק האצילות היא עצם נבדל כזו הראויה לקבל בתוכה את יחודו ית"ש, ומשום גודל מעלת רוממותה, שהיא מרומם ונעלה למעלה

ספר שמות

<p>יהו"ה אלהיך אל קנא וכלא קנאה חדא ועל דא אתדחייא שכינתא מקמיה מאן דמשקר בברית קדישא דחתים בבשריה דבר נש כאילו משקר בשמא דקב"ה⁸⁸ מאן דמשקר חותמא דמלכא משקר ביה במלכא⁸⁹ לית ליה חולקא באלהא דישראל אי לא בחילא דתיובתא תדיר (ס"א יתיר):</p>	<p>אנכי ה' אלהיך אל קנא, והכל קנאה אחת. ועל זה נדחית שכינה מלפניו. מי שמשקר בברית קודש שחתומה בבשר האדם, כאלו משקר בשם הקדוש ברוך הוא. מי שמשקר בחותם המלך, משקר במלך, אין לו חלק באלהי ישראל, אם לא בכח תשובה מתמדת (יתרה).</p>
<p>רבי יוסי פתח ואמר (ש"א יב ט) וישכחו את יהו"ה אלהיהם וגו' מאי וישכחו (ויעזבו בני ישראל את יהו"ה וימכור אותם וגו' מאי ויעזבו) דדחו מנייהו ברית קיימא קדישא הוו גזרין ולא פרעין עד דאתת דבורה ונדיבת בהאי לכל ישראל כמה דכתיב (שופטים ה ב) בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו יהו"ה:</p>	<p>רבי יוסי פתח ואמר "וישכחו את ה' אלהיהם וגו'". מה זה "וישכחו", שדחו מהם ברית קודש, שמלו ולא פרעו, עד שבאה דבורה ונדבה בזה את כל ישראל, כמו שנאמר "בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'".</p>
<p>מאן דקטיל בנוי ההוא [עוברא] דמתעברא אתתיה⁹⁰ וגרים לקטלא ליה במעהא דסתיר בנינא דקב"ה ואומנותא דיליה אית מאן דקטיל בר נש והאי⁹¹ קטיל בנוי תלתא בישין עביד דכל עלמא לא יכיל למסבל ועל דא עלמא מתמוגגא זעיר זעיר ולא ידע וקב"ה אסתלק מעלמא וחרבא וכפנא ומותנא ואתיין (אתיא) על עלמא ואלין אינון קטיל בנוי סתיר בנינא דמלכא דחיא ושכינתא (נשמטא) דאזלא ומשטטא בעלמא ולא אשכחת נייחא ועל (דא רוחא דקודשא עביד) (דא) אלין רוחא (ס"א רוחין) דקודשא (עביד) בכיה ועלמא אתרן בכל הני דינין ווי לההוא בר נש ווי ליה טב ליה דלא יתברי בעלמא:</p>	<p>מי שהורג בנו, אותו העובר שאשתו התעברה בו, וגורם להרגו במעיה, שסותר בנינו ואומנות של הקדוש ברוך הוא. יש מי שהורג אדם, וזה הורג בנו. שלש רעות עושה שכל העולם לא יכול לסבול, ועל זה העולם מתבלבל מעט מעט ולא ידוע [למה]. והקדוש ברוך הוא מסתלק מהעולם, וְחָרַב ורעב ודבר באים על העולם, ואלה הם: הורג בנו, [ש]סותר בנין המלך [ו]דוחה את השכינה שהולכת ועפה בעולם ולא מוצאת מנוחה. ועל אלו רוח הקודש בוכה, והעולם נדון בכל הדינים הללו, אוי לאותו האדם, אוי לו, טוב לו שלא היה נברא בעולם.</p>
<p>זכאין אינון ישראל דאף על גב דהוו בגלותא דמצרים אסתמרו מכל הני תלתא⁹² מנדה ומבת אל נכר ומקטול זרעא ואשתדלו בפרהסיא בפריה ורביה דאף על גב דגזרה אתגזרת (שמות א כב) כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו לא אשתכח ביניהון מאן דקטיל עוברא במעהא דאתתא כל שכן לבתר</p>	<p>אשריהם ישראל, שאף על גב שהיו בגלות מצרים, נשמרו מכל אלה השלשה: מנדה, מבת אל נכר ומהורג זרע. והשתדלו בפרהסיא בפריה ורביה, שאף על גב שנגזרה הגזרה "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", לא נמצא ביניהם מי שהורג עובר במעי אשה, כל</p>

למעלה מכל הבריאה כולה, וכו' אבל זולת האצילות הקדוש, אין שום דבר אשר מהבריאה ולמטה שיהא ראוי לקבל את היחוד העצום הזה להעשות חד עמו, ולהקרא בשם אלהות חלילה וחלילה (דע"ה ח"א עט ע"ב).

⁸⁷ כי תכף שפחה תירש גבירתה ובעת הביאה משתחוה ללילית אל אחר וממליך אותה במקום השכינה ח"ו (רח"ו).

⁸⁸ שכינה נקרא שם (רח"ו).

⁸⁹ בז"א (מ"מ).

⁹⁰ צריך אדם לשמור מאד מלהזדווג עם אשתו בליל צ' לעיבורה, כי המשמש עם אשתו אז גורם שימות הולד ח"ו בבטן, וזהו מאן דקטיל עובר במעהא, לכן צריך לשמור מאד בזה, וזהו ענין מאמר ז"ל ג' חדשים ראשונים התשמישי קשה לשניהם ואפשר שכוונו גם לזה (זהר רקיע).

⁹¹ בראשית ריט ע"ב (הערת הזהר).

⁹² סי' ג' אלו הם בעו"ן בצעו וכו', בת אל נכר, עוברא נדה, ר"ת בעו"ן (מ"מ).

ספר שמות

שכן אחר כך. ובזכות זו יצאו ישראל מהגלות.	ובזכותא דא נפקו ישראל מן גלותא:
מנדה, ששנה רבי חייא, מה	מנדה דתני רבי חייא מאי:
ד/א	ד/א
שנאמר "ויעש את הכיור נחושת ואת כנו נחושת במראות הצובאות", למה זכו נשים לזה, משום ששמרו עצמן בגלות מצרים, שלאחר שנטהרו, היו באות מקושטות ומסתכלות במראה בבעליהן, ומעוררות אותם לפריה ורביה.	דכתיב (שמות לח ה) ויעש את הכיור נחושת ואת כנו נחושת במראות הצובאות מפי מה זכו נשין להאי בגין דאסתמרו גרמיהו בגלותא דמצרים דלבתר דאתדכיין הוו אתיין מתקשטן ומסתכלן במראה בבעליהון ומעוררן לון בפריה ורביה:
מבת אל נכר, שנאמר "יצאו כל צבאות ה' וגו'", ונאמר "שבטי יה עדות לישראל", עדות לישראל ודאי. "ואלה שמות בני ישראל", שבטי בני ישראל, דבר אל בני ישראל. ואם תאמר, והרי נאמר "והוא בן איש מצרי", הרי ודאי אחד היה ופרסמו הכתוב, שנאמר "והוא בן איש מצרי וגו' ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן".	מבת אל נכר דכתיב (שם יב מא) יצאו כל צבאות יהוה וגו' וכתוב (תהלים קכב ד) שבטי יה עדות לישראל עדות לישראל ודאי (שמות א א) ואלה שמות בני ישראל שבטי בני ישראל דבר אל בני ישראל ואי תימא והא כתיב (ויקרא כד י-יא) והוא בן איש מצרי הא ודאי חד הוה ופרסמו קרא דכתיב והוא בן איש מצרי ⁹³ ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן:
פריה ורביה שנאמר "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו וגו'", ומכל אלה נשמרו ישראל. בני ישראל נכנסו, בני ישראל יצאו, זהו שנאמר "ואלה שמות בני ישראל וגו'".	פריה ורביה דכתיב (שמות א ז) ובני ישראל פרו וישרצו וירבו וגו' ומכל הני אסתמרו ישראל בני ישראל ⁹⁴ עאלו בני ישראל נפקו הדא הוא דכתיב ואלה שמות בני ישראל וגו':
"ואלה שמות בני ישראל", רבי אלעזר ורבי יוסי היו הולכים בדרך, עד שהיו הולכים, אמר רבי אלעזר לרבי יוסי, פתח פיך ויאירו דבריך. אמר לו אם נוח לפני מר שאשאל דבר אחד שקשה לי. הרי שמעתי מהנר הקדוש, שהיה אומר "ואלה שמות בני ישראל", ישראל סבא. כל אותם חיילות ומחנות שהיו יורדים לגלות עם יעקב, שנאמר "את יעקב", מה זה שנאמר "איש וביתו באו".	ואלה שמות בני ישראל רבי אלעזר ורבי יוסי הוו אזלי באורחא עד דהוו אזלי אמר רבי אלעזר לרבי יוסי אפתח פומך ⁹⁵ וינהרון מילך אמר ליה ניהא קמיה דמר דאשאל מלה חדא דקשיא לי הא ⁹⁶ שמענא מבוצינא קדישא דהוה אמר ⁹⁷ ואלה שמות בני ישראל סבא כל אינון חילין ומשריין ⁹⁸ דהוו נחתין לגלותא בהדי יעקב דכתיב את יעקב מהו דכתיב איש וביתו באו ⁹⁹ (שמות א א) אמר ליה ודאי הכי הוא אלא ¹⁰⁰ הא תנינן ¹⁰¹ כל

⁹³ וגו' (נוסף בדפ"ו).

⁹⁴ ז ע"א (הערת הזהר).

⁹⁵ איתא בריש האדרא (קכז ע"ב) ובא בסדר החברים שנמצאו שם, שרבי אלעזר סודו בחכמה ורבי יוסי במלכות, ולכן עד דהוו אזלי, בבחינת (משלי ג יט) ה' בחכמה יסד ארץ, אמר רבי אלעזר לרבי יוסי שלו יאות לפתוח בדברי תורה דהיינו להעלות מ"ן ולקבל מ"ד, וז"ש וינהרון מילך (רמ"ז).
⁹⁶ אחורי דף זה (הערת הזהר).

⁹⁷ ר"ל מ"ש ר"ש בדף זה ע"ב אר"ש כד נחתת שכינתא וכו' וכלהו נחתו עם יעקב למצרים ובא לשלול שלא נאמר מ"ש ר"ש לעיל דף ב' דהתם מפרש את יעקב היא השכינה וכן ר"י מפרש שיעקב כפשטיה ולכן הגיה שהוא מ"ש ר"ש אחורי הדף (מ"מ בשם רח"ו).

⁹⁸ יתכן שכן שמע רבי יוסי מפי הרשב"י שהיה על שני מחנות של הזכרים והנקבות, אלא שרבי יוסי לא ירד לסוף דעתו מפני שלא היה יודע לפרש מהו דכתיב איש וביתו (רמ"ז).

⁹⁹ ת"ת ומלכות (רח"ו), ר"ל המלאכים שמן הז"א והמלאכים שמן המלכות (מ"מ).

¹⁰⁰ לשון זה אינו מובן כי אחרי אומרו ודאי הכי הוא מהו אלא דקאמר. ונראה שדרך ואגב תשובתו העירו בדבר אחר פרטי לעניינו, והוא מ"ש בדרוש אבי"ע, שארבע עולמות בכללם ה"ס נשמה וגוף ולבוש והיכל. והנה ירדת החיילים לגלות היתה של היצירה אל מצרימ"ה גי' עשי"ה. והנה העשייה

ספר שמות

<p>דמקבל מאחרא איהו ביתא מההוא דיהיב ועל דא איש וביתו באו:</p>	<p>אמר לו, ודאי הוא ככה, אלא הרי שנינו כל המקבל מאחר, הוא בית לאותו שנתן, ועל זה "איש וביתו באו".</p>
<p>פתח רבי אלעזר¹⁰² ואמר (מ"א ט א) ויהי ככלות שלמה לבנות את בית יהו"ה ואת בית המלך¹⁰³ וגוי וכי כיון (דאתמר) ודאמרו את בית יהו"ה מהו ואת בית המלך אי בגין שלמה אתמר לאו הכי¹⁰⁴ אלא את בית יהו"ה דא בית המקדש¹⁰⁵ ואת בית המלך דא קדש הקדשים¹⁰⁶ בית יהו"ה דאיהו בית המקדש כגון עזרות ולשכות ובית האולם והדביר דא בית המקדש ודא אקרי בית יהו"ה בית המלך דא קדש הקדשים דאיהו פנימאה דכלא המלך סתם (דא) מלך [דא] אף על גב דאיהו (מלך) עלאה¹⁰⁷ איהו נוקבא לגבי נקודה עלאה¹⁰⁸ סתימא דכלא ואף על גב דאיהו נוקבא איהו דכורא לגבי מלך דלתתא ובגין כך כלא כגוונא דא ועל דא תתאי ברזא דא כתיב בהו איש וביתו באו¹⁰⁹:</p>	<p>פתח רבי אלעזר ואמר "ויהי ככלות שלמה לבנות את בית ה' ואת בית המלך וגוי", וכי כיון שאמר "את בית ה'", מה זה "ואת בית המלך". אם בשביל שלמה נאמר, לא כך. אלא "את בית ה'", זה בית המקדש, "ואת בית המלך", זה קדש הקדשים. "בית ה'" שהוא בית המקדש, כמו עזרות ולשכות ובית האולם. "והדביר" זה בית המקדש, וזה נקרא "בית ה'". "בית המלך" זה קדש הקדשים שהוא הפנימיות של הכל, המלך סתם. מלך זה, אף על גב שהוא מלך עליון, הוא נקבה ביחס לנקודה העליונה שתומה מכל, ואף על גב שהוא נקבה, הוא זכר, למלך שלמטה, ולכן הכל כדוגמא זה. ועל זה, תחתונים בסוד זה נאמר בהם "איש וביתו באו".</p>
<p>ואלה שמות רבי (אלעזר) ויוסי (נ"א אלעזר) פתח ואמר (שיר ד יב) גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום גן נעול דא כנסת ישראל שהיא גן נעול דאמר רבי אלעזר מה הגן הזה צריך לשמור¹¹⁰</p>	<p>"ואלה שמות" רבי יוסי פתח ואמר "גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום", "גן נעול" זו כנסת ישראל, כמו שהיא גן נעול, שאמר רבי אלעזר, כמו</p>

¹⁰² ה"ס בית, ואל זה רצה לרמוז הכי הוא ודאי, פי' כאן בנדון דידן הוא ממש בית דהיינו קדושת היצירה נקרא איש ושל העשיה נקרא בית, ששניהם באו לגלות (רמ"ז).

¹⁰¹ ירצה כן הוא בפרטות בכאן אלא שיש לנו עוד כלל אחר שבו יובן אף כאן, והוא שגם בבחינת המדות והמלאכים יש ממש בחינה הנקרא בית, דהיינו כל דמקבל מאחרא וכו', דוק שכאן משנה ממ"ש לקמן ששם אומר דמלאכים דבדרגא עלאה אקרין גוברין דוכרין וכו' וכאן לא מזכיר לא שם דכורא ולא שם נוקבא (רמ"ז).

¹⁰² מביא ראייה שהמלכות נקראת בית ה' (רח"ו).

¹⁰³ חרבן בית ראשון היה נוגע עד ה' ראשונה דהשם הוי"ה ב"ה, וכמ"ש בזוה"ק (בראשית כו ע"א, ולקמן ט ע"ב) (הקדו"ש כו ע"ב).

¹⁰⁴ דמה מצוה השמיענו שבח שלמה בבנות לו בית (רח"ו).

¹⁰⁵ מלכות (רח"ו).

¹⁰⁶ בינה (רח"ו).

¹⁰⁷ סוד המלך שהוא הבינה כי המלך במ"ק הוא י"ד וכן בינה במספר קטן עם הכולל גימ' י"ד וכל ט"ל במספר קטן עם הכולל י"ג גימ' בינה במספר קטן, והכוונה לרמז לבינה המורדת ט"ל העליון דלא פסיק ולא נעצר לעולם ובינה שהיא המלך מורידה אותה לז"א ומשם לנוק' ושניהם נק' יאהדונה"י גימ' מלך עם הכולל ונלע"ד חיים שאין זה ממורי זלה"ה כי מימיו לא רצה למנות מ"ק והדברים מוכרחים ג"כ (זהר הרקיע). ועי' שעה"ק נג ע"ב ועוד שאכן כן מביאו.

¹⁰⁸ חכמה (רח"ו). י' של שם הוי"ה (ביאורים ח"א סב ע"א).

¹⁰⁹ שמלכות נקראת בית ה' (רח"ו). ונלע"ד דר"א שהביא ראייה מפסוק זה כוונתו על האי דקאמר ואת בית המלך היא הבינה ואע"ג דאיהו מלך עילאה איהו נקבה וכו' ואע"ג דאיהו נוק' איהו דכורא וכו' כלומר הרי הבינה נקר' נוק' לגבי אבא לפי שמקבלת ממנו וכל המקבל נק' נוק' וכשמשפעת לז"א נק' דכורא לפי שמשפעת לאחרים וזהו ראייה להא דתנינן כל המקבל מאחרא איהו ביתא מההוא דיהיב ולכן הפירושים יש חילו בין בית ה' ובין בית המלך. בית ה' היא המלכות שהיא בית לז"א הנק' הוי"ה ובית המלך היא הבינה שנק' בית ומלך. וכאלו אמר בית שהיא מלך, שהיא גן נעול פי' שישוד דידה נעול בב' צירים וב' דלתות שיש שם והם ס' שתומה של לסרבה המשרה שסותמ' שישוד דידה כמ"ש הרב (מ"מ).

¹¹⁰ ר"ל לשמור השכינה מן החיצונים (מ"מ).

ספר שמות

<p>לעדור¹¹¹ ולהשקות¹¹² [ולזמור]¹¹³ כך כנסת ישראל צריכה לעדור ולשמור ולהשקות¹¹⁴ ונקראת גן ונקראת כרם מה הכרם הזה צריך לעדור ולהשקות ולזמור ולחפור כך ישראל הדא הוא דכתיב (ישעיה ה ז) כי כרם יהו"ה צבאות בית ישראל וכתיב (שם ב) ויעזקהו ויסקלהו וגו':</p>	<p>שהגן הזה צריך לשמור לעדור ולהשקות ולזמור, כך כנסת ישראל צריכה לעדור ולשמור ולהשקות ולזמור. ונקראת גן ונקראת כרם. כמו שהכרם הזה צריך לעדור ולהשקות ולזמור ולחפור, כך ישראל, זהו שנאמר "כי כרם ה' צבאות בית ישראל", ונאמר "ויעזקהו ויסקלהו וגו'".</p>
<p>תוספתא:</p>	
<p>מתניתין אמר רבי שמעון אנן פתחין עיננא חמאן גלגלי רתיכתא קדישתא נמלין במטלנוי וקל שירתא בסימא [לאודנין] [לאדנין] יאה ללבא סלקא ונחתא אזלא [ולא נטלא] [ונטלא] מזדעזעין אלף אלפין ורבוא רבוון¹¹⁵ ופתחין שירתא מלרע לעילא לקל נעימותא ההוא קיימין מאן דקיימין ומתכנפין בכנופיא לסטרא דימינא ארבע ומאהו וחמשין אלפין מארי דעיינין חמאן ולא חמאן קיימין בקיימיהון תרין סטרין אחרנין אתחווורו (ס"א אתחורו) בגיניהון ולסטרא דשמאלא מאתן וחמשין אלפין אינון מאריהון דיבבא מיבבין ומיללין מאתר בית מותביהון פתחין בדינא ומסיימין בדינא מיבבין תניינות ודינא יתיב וספרין פתיחו ביה שעתא סליק מאריה דדינא דקאים עליהון ויתיב בכורסייא דדינא ושירתא אשתכך עד לא תסתיים דינא סחרן מארי דעיינין דלסטרא ימינא ועמהון:</p>	<p>משנה: אמר רבי שמעון, אנו פותחים עינינו, ורואים גלגלי מרכבה הקדושה נוסעים במסעותיו, וקול שירה עריבה לאזנים, יפה ללב, עולה ויורדת הולכת ולא נוסעת, מזדעזעים אלף אלפים ורבוא רבבות, ופותחים בשירה מלמטה למעלה לקול הנעימות הזו. עומדים מי שעומדים, ומתכנסים בהתכנסות לצד הימין ארבע מאות וחמשים אלף בעלי עיניים, רואים ולא רואים, עומדים בקיומם. שני צדדים אחרים מתלבנים בשבילם, ולצד שמאל מאתים וחמשים אלף, אותם בעלי יבבה מיבבים ומיללים ממקום בית מושבם. פותחים בדין ומסיימים דין, מיבבים שנית. ודין יושב וספרים נפתחים. באותה שעה, עולה בעל הדין שעומד עליהם, ויושב על כסא דין, ושירה נשקטת. טרם שיסתיים הדין, סובבים בעלי העיניים שלצד ימין, ועמם</p>
<p>ד/ב</p>	
<p>זהר:</p>	
<p>אמר רבי שמעון כד נחתת שכינתא¹¹⁶ למצרים נחתת חיה חדא דשמה ישראל¹¹⁷ בדיוקנא דההוא</p>	<p>אמר רבי שמעון, כשירדה שכינה למצרים, ירדה חיה אחת ששמה ישראל</p>

¹¹¹ לשון חפירה כלומר שיתקן יסוד דידה שהוא עשוי כחפירה (מ"מ).

¹¹² שימשיך לה שפע המוחין דז"א שהם מים חיים העליונים (מ"מ).

¹¹³ היינו שיעשה ייחודים כדי להכרית הקוצים מן הכרם ע"ד מ"ש הזהר מחצדי חקלא. וההפרש שבין לחפור ולעדור יובן במ"ש הרב ב' באר חפרוה שרים כרוה וכו' שיש סוד חפירה ויש סוד כרייה ביסוד דנוק' גן נעול מה הגן צריך לשמור ולעדור ולהשקות כך כ"י צריכה וכו', הנה מתחלה אמר לשמור שהוא סוד החותם כנ"ל ואח"כ לעדור הוא כריית הבאר שה"ס עשיית הכלי מהידים דחג"ת כנ"ל, ואח"כ להשקות כי צריך להוריד מימי החסד שהם חמים בסוד רוח דרום דאקיש תוקפיה בהאי קרח, ואז הקרח אשר ביסודה נעשה מים מרוב חמימות דרום, ובזה יבואר הפ' אומר לה ז"א גן נעול את בב' חותמות חותם היסוד וחותם המלכות, ובהחותם יש כ"ב אתון דאורייתא אשר כוללים ג"ן סדרים דאורייתא ולכן נקראת גן כי המלכות היא בסוד עשייה דאצילות בחי' מקרא, וחותם שבה כולל כל התורה כולה בסוד מכל מלמדי השכלתי, ולכן נעו"ל גימ' קנ"ו גימ' יוס"ף שהוא יסוד שבה בסוד צדיק עייל וצדיק נפיק ואומר לה הטעם על שהיא גן נעול מפני שאת אחותי כלומר שאוגדת פתחה לבעלה כי היא סוד בתולה ואיש לא ידעה גל נעול מעיין חתום מדבר על אחר הזווג שכבר קיבלה מ"ד שהוא טיפת חסדים וגבורות זכרים וכו' ע"ש (מ"מ).

¹¹⁴ ולזמור (נוסף בדפ"ו).

¹¹⁵ רבבן (דפ"ו).

¹¹⁶ היא מלכות היצירה שהיא דבוקה בראש העשייה כנודע מסוד שם מ"ב דקרבנות, כי היוצא לחו"ל אין לו סוד רוח אלא נפש כידוע, ועל כן שכינתא זו היא דיצירה והיא אשר אמרה ליעקב

ספר שמות

<p>סבא¹¹⁸ וארבעין ותריין שמיין קדישין עמיה¹¹⁹ וכל חד וחד את קדישא עמיה משמא¹²⁰ קדישא¹²¹ וכלהו ונחתון (נחתו) עם יעקב¹²² למצרים הדא הוא דכתיב (שמות א א) ואלה¹²³ שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב¹²⁴:</p>	<p>בצורה אותו הזקן, וארבעים ושנים שמשים קדושים עמו. וכל אחד ואחד [יש] עמו אות קדושה מהשם הקדוש, וכולם ירדו עם יעקב למצרים, זהו שנאמר "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב".</p>
<p>אמר רבי יצחק [מ]משמע דקאמר בני ישראל ואחר כך את יעקב ולא נאמר אתו רבי יהודה לרבי אלעזר ברבי שמעון אמר ליה¹²⁶ כיון דשמעת מאבוכך פרשת ואלה שמות ברוא עלאה מאי קאמר איש וביתו באו אמר ליה ההוא מלה דהוה אמר אבא אינון הוו מלאכין עלאיין¹²⁷ דאינון לעילא על תתאי מנהון היינו דכתיב איש וביתו באו והכי אמר אבא כל אינון מלאכין דברגא עלאה [אקרין גוברין דוכרין] (אתקרין גוברין דוכרין) ואינון דברגא תתאה מנהון אתקרין ובית דאתתא נוקבא דמקבלא מן דכורא (נוקבתא) (נוקבתא):</p>	<p>אמר רבי יצחק, ממשמע שאמר "בני ישראל", ואחר כך "את יעקב", ולא נאמר אתו, שאל רבי יהודה את רבי אלעזר בן רבי שמעון, אמר לו, מאחר ו¹²⁵שמעת מאביך את פרשת ואלה שמות בסוד עליון, מה זה שאמר "איש וביתו באו". אמר לו, אותו דבר שהיה אומר אבי, אלו היו מלאכים עליונים, שהם מעל התחתונים מהם, זהו שנאמר "איש וביתו באו". וכך אמר אבי, כל אותם מלאכים שבדרגה עליונה נקראים גברים זכרים, ואותם שבדרגה תחתונה מהם, נקראים בית, שאשה נקבה שמקבלת מן הזכר.</p>
<p>רבי יצחק הוה קאים קמיה דרבי אלעזר (בן</p>	<p>רבי יצחק היה עומד לפני רבי אלעזר</p>

(בראשית מו ב) במראות הלילה, שהוא ממש בחינת מלכות זו, והיא השולטת על ארץ ישראל וכו' באופן שמלכות היצירה ירדה לשל העשייה והיא הבטיחה ליעקב ע"ה אעלך גם עלה, דהיינו בעלותה למקומה ליצירה (רמ"ז).

¹¹⁷ ובהעלותה ליעקב לארץ ישראל נחתת חיה. דע שבהיכלות עולמות ב"ע יש נר"ן, והנפשין נקראים חיות וכו', וזהו נפש חיה, ולפי שחיה זו מעולם היצירה דתמן מקנן זעיר לכן שמה ישראל, והיתה צורת יעקב בזקנותו שאז נקרא ישראל וזהו ההוא סבא, ובחיה זו נתלבשה השכינה לירד לעשייה שהיא בחינת נפש (רמ"ז). הוא ז"א הנק' ישראל שירד עם השכינה לכבודה בגלות (מ"מ).

¹¹⁸ שהוא יעקב אבינו התחתון שהז"א הוא בדיקונא דיעקב התחתון (מ"מ).
¹¹⁹ הם היוצאים משם מ"ב שסודו ממש במלכות יצירה, [וכחו להעלות עשייה ליצירה לעשות הברור של הנפש] (רמ"ז).

¹²⁰ משמיה (זהר הרקיע).

¹²¹ פ' משם מ"ב אבגית"ץ (רח"ו). דע כי המלכות נקרא חיה והנה מלת ואלה גימ' מ"ב והם מ"ב מלאכים שכל א' רשום בו אות א' משם מ"ב והם הם שירדו עמו ואלו הם: אורפניאל בואל גבריאל יופיאל תומיאל צדקיאל והם שם אבגית"ץ, קובציאל רוחיאל (נ"א רבחיאל) עוזיאל שמיאל טדוריאל (טשביאל) נגדיאל, והם שם קרעשט"ן, נחליאל גסריאל (נ"א גבריאל) דניאל יהודינאל (נ"א יחודיאל) כמיאל (נ"א כשבואל) שפריאל והם ר"ת נגדיכ"ש ברכיאל טהניאל רחמיאל צפוניאל תרומיאל גבוריאל והם ר"ת בטרצת"ג חזיאל קרמיאל (נ"א קומיאל) ברתיאל (נ"א ברקיאל טהריאל) (נ"א טפריאל) נוריאל עוזיאל (נ"א עמיאל) והם ר"ת חקבטנ"ע, ישראל גלהביאל להביאל פניאל זכריאל קדושיאל והם יגלפז"ק, שלגיאל קרפיאל זיאל (נ"א וויאל) צוריאל ילפיאל תבריאל ר"ת שקוצי"ת בשכמל"ו (זהר הרקיע). ועי' זהר בראשית קח ע"א וקמט ע"ב. ר"ל שכל אחד ואחד מתחיל באות אחד משם מ"ב, ועל דרך שכתב הרמ"ק בפרדס שער פרטי השמות (פרק יב), שהביא שני מיני שמות של המלאכים המתחילים באותיות שם מ"ב (רמ"ז).

¹²² שהוא סוד זעיר המקנן ביצירה והוא בגי' ז' היות בסוד נשמת שם מ"ב כידוע (רמ"ז).
¹²³ ואלה גימ' מ"ב (רח"ו).

¹²⁴ ירצה בסוד זה יתיישב כמה עניינים. הראשון למה חזר להזכיר כאן שמות השבטים. ועוד למה שינה שם אבינו שתחילה קראו ישראל ואחר כך יעקב. וגם אות הו' של ואלה לא תצדק בראש ספר. אך הכל מיושב כנזכר, שהכוונה על המ"ב שמיין של החיה הנקראת ישראל ולכן נאמר ואלה שהוא גי' מ"ב (רמ"ז)

¹²⁵

¹²⁶ אמר ליה (מוסגר בדפ"ק).

¹²⁷ ת"ת (רח"ו).

ספר שמות

<p>ערך] [בר"ש] אמר ליה שכינתא נחתת למצרים ועם יעקב אמר ליה ולא והא כתיבו (דכתיב) (בראשית מו ד) אנכי ארד עמך אמר ליה תא חזי שכינתא נחתת למצרים את יעקב ושית מאה אלפין רתיבין קדישין (אחרנין) (אחרנין) עמהו והיינו דכתיב (שמות יב לז) כשש מאות אלף רגלי דתנינן¹²⁸ שית מאה אלפין רתיבין קדישין נחתו עם יעקב למצרים וכלהו סליקו מתמן כד נפקו ישראל ממצרים:</p>	<p>בן רבי שמעון, אמר לו שכינה ירדה עם יעקב למצרים. אמר לו ולא, והרי נאמר "אנכי ארד עמך". אמר לו, בא וראה, שכינה ירדה למצרים עם יעקב ושש מאות אלף מרכבות קדושות עמה, והיינו מה שנאמר "כשש מאות אלף רגלי". ששנינו שש מאות אלף מרכבות קדושות ירדו עם יעקב למצרים, וכולם עלו משם כשיצאו ישראל ממצרים.</p>
<p>הדא הוא דכתיב (שמות יב לו) ויסעו בני ישראל מרעמסס סכותה כשש מאות אלף רגלי וגו' שש מאות לא נאמר אלא כשש מאות כגוונא דנפקו אלין כך נפקו אלין ותא חזי רזא דמלה בעדנא דנפקו אלין רתיבין קדישין משירייתא [קדישתא] (קדישא) חמו ישראל וידעו דהו מתעכבין בגיניהון וכלהו בהילו דעבדו ישראל בגיניהון הוה והיינו דכתיב (שמות יב לט) ולא יכלו להתמהמה הוה ליה למימר ולא רצו להתמהמה אבל לא כתיב אלא ולא יכלו ואתידע (ס"י ואי תנדע) ממש [ד]כלהו בני ישראל הו בני ישראל דרקייעא והיינו דכתיב (שמות א א) בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב ועל ודא (כז) לא נאמר ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה אתו אלא ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב הבאים מצרימה בקדמיתא ועם מי את יעקב:</p>	<p>זהו שנאמר "ויסעו בני ישראל מרעמסס סכותה כשש מאות אלף רגלי וגו'", "שש מאות" לא נאמר אלא "כשש מאות", כדוגמא שיצאו אלה, כך יצאו אלה. ובא וראה סוד הדבר, בזמן שיצאו המרכבות הקדושות הללו [ו]המחנות הקדושים, ראו ישראל, וידעו שהם מתעכבים בשבילם, וכל החפזון שעשו ישראל היה בגללם. והיינו שנאמר "ולא יכלו להתמהמה", היה לו לומר "ולא רצו להתמהמה", אבל לא כתוב אלא "ולא יכלו". ונדע ממש שכל בני ישראל היו בני ישראל של הרקיע, והיינו מה שנאמר "בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב". ועל זה לא נאמר "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה אתו", אלא "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב", "הבאים מצרימה" מתחילה, ועם מי, "את יעקב".</p>
<p>אמר רבי יהודה (נ"א רבי יצחק נ"א רבי יוסי) קל וחומר ומה כד אשתזיב יעקב מלבן כתיב (בראשית לב ב) ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים כד נחת (למפק) בגלותא וקודשא בריך הוא אמר [אנכי] ארד עמך מצרים ומצרימה:</p>	<p>אמר רבי יהודה, קל וחומר ומה כאשר ניצל יעקב מלבן, נאמר "ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים". כשירד לגלות, והקדוש ברוך הוא אמר "אנכי ארד עמך מצרימה",</p>
<p>תוספתא:</p>	
<p>תמניסר אלפין אחרנין תקעין ולא מיבבין ולא מיללין (ס"א לא מיללין ולא מיבבין) פתחין שירתא מזדעזען מאתן וחמשיין אלפין מארי דיבבא תקע תניינות ולא מיבבין (ס"א ולא מיבבין ולא מיללין) נטיל פטרונא מההוא כורסיא ויתיב בכורסיא דוותרנותא¹²⁹:</p>	<p>שמונה עשר אלף אחרים תוקעים ולא מיבבים ולא מיללים (ס"א לא מיללין ולא מיבבין), פותחים בשירה, מזדעזעים מאתים וחמשים אלף בעלי יבבה. תוקע שנית ולא מיבבים (ולא מיבבים ולא מיללים), נוסע הפטרון מאותו הכסא, ויושב בכסא הותרנות.</p>

¹²⁸ תנינן (דפ"ו).

¹²⁹ הענין הוא דע כי הפטרונא הוא נוקבא דז"א וכדי למתק דינה לשבת על כסא רחמים היא מזכרת שמו של ז"א שהם שם מ"ה דאלפין שהוא מדת הרחמים להמשיך לה ברכה ע"י המ"ה ע"י היסוד שלו, וז"ס אשר אזכרי את שמי וברכתך [נ"א ונתוסף בה אור גדול וכן הצדיקים הם מזכירים ג"כ לבטל הדינים ומתקם ולהמשיכם אל המלכות] (זהר הרקיע).

ספר שמות

<p>ביה זמנא הוה ונ"א הוא¹³⁰ מדבר שמא קדישא עלאה רבא דבההוא שמא היים לכלא פתח ואמר זמנא חדא (יו"ד ה"א ו"ו ה"א) [יו"ד ה"א ו"ו ה"א]¹³¹ (ס"א יו"ד ה"א ו"ו ה"א) [[כמה דאת אמר (שמות לד ה) ויקרא בשם יהו"ה פתחין כדקדמיתא מארי גלגלי קדישין ואלף אלפין ורבוא רבבן ואמרי שירתא משבחין ואמריין בריך יקרא דיהו"ה מאתר בית שכינתיה אתיא ההוא גנתא דהות (נ"א דאיהו) טמירא במאתן [וחמשיין] (ושבעין) עלמין הוא שכינתא יקרא בזויה דנפיק מזווא לזווא וזויה נגיד מניה לד' סטריין רישין לקדמאי (ס"א לקיימא) מההוא זיוא נפק (ס"א אתמשך) לכלהו דאינון לתתא וההיא אקרי גנתא דערן:</p>	<p>באותו זמן היה (הוא) מזכיר שם קדוש עליון [גדול, שבאותו שם [יש] חיים לכל. פתח ואמר פעם אחת: יו"ד ה"א ו"ו ה"א (ס"א יו"ד ה"א ו"ו ה"א) (ס"א יו"ד ה"א ו"ו ה"א) כמו שנאמר "ויקרא בשם ה'". פותחים כבתחילה בעלי גלגלים קדושים, ואלף אלפים ורבוא רבבות, ואומרים שירה. משבחים ואומרים "ברוך כבוד ה' ממקום בית שכינתו". בא אותו הגן שהיתה שמורה במאתים וחמשים עולמות, היא השכינה המכובדת, בזויה, שיוצאת מזו לזו, וזויה נמשך ממנה לארבעה צדדים ראשיים. בתחילה (להעמיד) מאותו זיו יוצא (נמשך) לכל אותם שלמטה, והיא נקראת גן ערן.</p>
<p>פתח תנינות ההוא סבא¹³² פטרונא דכלא ומדבר שמיה יו"ד ה"א ו"ו ה"א וכלהו פתחי בתליסר מכילין דרחמי מאן חמי כל אלין תקיפין ראמין דראמין תקיפין דתקיפין רתיכין קדישין ושמיא וכל חיליהון מזודעזען ומתחלחלן באימתא סגיא(ה) משבחין שמא קדישא ואמריין שירתא זכאין אינון נשמתהון דצדיקיא דאינון בההוא עדונא וידעין¹³³ דא על האי אתמר (ירמיה י ז) מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו':</p>	<p>פתח שנית אותו זקן, הפטרון של הכל, ומזכיר שמו יו"ד ה"א ו"ו ה"א. וכולם פותחים בשלש עשרה מדות הרחמים. מי [ש]ראה כל התקיפים הללו רמים של רמים תקיפים של תקיפים, מרכבות קדושים, ושמים וכל חיליהם מזודעזעים ומתחלחלים באימה רבה, משבחים את השם הקדוש ואומרים שירה. אשריהם נשמות הצדיקים, שהם באותו העדון, ויודעים את זה. על זה נאמר "מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו'".</p>
<p>ה/א</p>	
<p>לאו דינא הואיל ופטרונא נחתא דייחתון שמשוי עמיה היינו דכתיב (שמות א א) הבאים מצרימה את יעקב רבי יעקב דכפר חנן אמר משמיה דרבי אבא מאן אינון בני ישראל דהכא¹³⁴ אינון דאתקרון בני ישראל ממש¹³⁵:</p>	<p>אינו דין, הואיל והפטרון יורד, שירדו שמשוי עמו. היינו שנאמר "הבאים מצרימה את יעקב". רבי יעקב מכפר חנן אמר משמו של רבי אבא, מי הם בני ישראל של כאן, אותם שנקראו בני</p>

¹³⁰ נמחק בשער מאמרי רשב"י.

¹³¹ עי' ע"ח שער השמות פרק ג שהשם של פנימיות חכמה דז"א דאצילות היא: יו"ד ה"י ו"ו ה"א, נ"ד.

¹³² דע כי כאשר האדם עוסק בתורה כראוי לשמה זוכה להשיג שיתגלה אליו איזה צדיק מאותם שהם משורש נשמתו ויבא ויתלבש דוגמת מלאכי אברהם אבינו ומגלה לו רזי תורה בהיותו מתלבש בההוא חלוקא דרבנן אשר לו כנודע וזהו סוד אותו הסבא דפ' משפטים והמקומות אחרים הרבה בכל ס' התקונין שהיה יורד ומדבר עם רשב"י והיה מגלה לו רזי תורה (שער מאמרי רשב"י יב ע"ב).

¹³³ בזה תבין פסוק בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך דמדכר פטרונא שמיה ובו מתעדנין הצדיקים ודי בזה (שער מאמרי רשב"י). שהם יודעים בסוד וג"כ הם מזכירים שמו של מ"ה כדי להמשיך להם הארה ג"כ מז"א להם בעדן שהוא נוק' (זהר הרקיע).

¹³⁴ אל יעלה בדעתך מלאכים וכיוצא אלא בני ישראל ממש כפשוטו, והשתא קשה טובא חדא ואלה שמות למאי איצטריך, ועוד אתו מיבעי ליה ועוד איש וביתו (אור יקר).

¹³⁵ לא אמר בני ישראל ממש אלא דאתקרון על צד כי שרית, וכך שמם ראובן ושמעון וכו' כדפי' במדרש ועתה אמר "הבאים מצרימה", אפילו בהיותם באים לא שינו שמם הידוע להם לטובה, כי לעולם טעמם במ וריחם לא נמר, לזה לא אמר אתו אלא את יעקב להיות בני ישראל יחס עצמם לא ייחס שם אביהם, איש וביתו כמו ה"ב שבטים כהם כל אנשי ביתם היורדים עמם (אור יקר). ר"ל שהם המלאכים הנאצלים מישראל ת"ת (רח"ו).

ספר שמות

	ישראל ממש.
<p>רבי אבא פתח¹³⁶ ואמר (תהלים מו ט) לכו חזו מפעלות ויהו"ה (אלהים) אשר שם שמות בארץ אל תקרי שמות אלא שמות ואזלא הא כהא דאמר רבי חייא כנוונא דרקיעא עבד קב"ה בארעא ברקיעא אית שמהן קדישין¹³⁷ בארעא אית שמהן¹³⁸ קדישין אמר רבי יהודה (נ"א רבי יוסי) בההוא יומא דנחת¹³⁹ יעקב למצרים נחתו עמיה שתין רבוא דמלאכי עלאי:</p>	<p>רבי אבא פתח ואמר "לכו חזו מפעלות יי אשר שם שמות בארץ", אל תקרי "שמות" אלא "שמות". והולך זה כזה, שאמר רבי חייא, הקב"ה עשה בארץ כדוגמת הרקיע. ברקיע יש שמות קדושים, ובארץ יש שמות קדושים. אמר רבי יהודה (נ"א רבי יוסי), באותו יום שירד יעקב למצרים, ירדו עמו ששים רבוא מלאכים עליונים.</p>
<p>רבי יהודה פתח (שיר ג ז) הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב וגו' קוזמיטין¹⁴⁰ דגליפין¹⁴¹ בקנדיטא¹⁴² (ס"א בקלדיטא¹⁴³) סחרן [בדוכתיה¹⁴⁴] (בדוכתין) ובדוכתיהן קוזמיטין בשביעאה¹⁴⁵ גליפין בשתיתאה¹⁴⁶ הדא הוא דכתיב ששים גבורים סביב לה (ד"א) הנה מטתו דא איהי¹⁴⁷ שכינתא¹⁴⁸</p>	<p>רבי יהודה פתח "הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב וגו'", שלטונים שחקוקים במפתח, סובבים במקומו השלטונים. בשביעי חקוקים בששי, זהו שנאמר "ששים גבורים סביב לה". "הנה מטתו", זוהי שכינה,</p>

¹³⁶ ובהאי מתיישב האי, והודיענו שמות בארץ שאינם שמות מונחים בהסכמה, אלא בעצת רוח הקדש, וז"ש שם הקב"ה מעצמו השמות האלו לשבטים, וז"ש ואלה שמות, שמות מונחים מלמעלה ונודע שהם נקראים בני ישראל עד צד שהם מאושרים ומיושרים לעבודה כי שרית (אור יקר). ר"א פתח פתיחה זו לתרץ איך יעקב נק' ישראל על שם ז"א אדם הגשמי יקרא ע"ש הפרצוף הרוחני, ולכ"א אשר שם שמות וכו' ישראל ולאה ורחל ויעקב (מ"מ). בראשית נח ע"ב (הערת הזהר).
¹³⁷ שהקב"ה קורא לגדודיו על שם כוחם ופעולתם (אור יקר).

¹³⁸ שמות השבטים וכיוצא ששם על שם פעולתם וכוחם ויש כח לקמיעין בשמותיהם ככח שמות המלאכים (אור יקר).

¹³⁹ כולא עלמא ידוע שהיו במצרים ס' רבוא כמבואר לעיל כשש מאות וכו', אבל ס"ד לומר שכשירדו לא ירדו אלא שבעים כמספר שבעים נפש ואח"כ היו מתרבין והולכין כבני ישראל פרו וישרצו וכו', כך היה יורד מלאך כנגד כל א' וא' שהיה מתרבה והולך לזה אמר שאינו כן, אלא מיד ברדת יעקב ירדו ס' רבוא, והטעם לזה מהפסוק אומרו בני ישראל ממש כמספר בני ישראל אח"כ שהם ס' רבוא הבאים מצרימה, מיד באותה שעה באו למצרים את יעקב, עם היות שלא היו אלא ע' נפש, והיינו חדושא דקרא באומרו ואלה שמות וכו', דאי לא תימא הכי לשתוק דהא מק"ו נפקי כדפי' לעיל ועוד הא כתיב אנכי ארד וכו' (אור יקר).

¹⁴⁰ בערוך פי' קוזמוטור שהוא שלטון בעולם וניחא שהם מלאכים שולטים בעולם, בעלי ההשגחה העליונים, באמצעותם יורד ההשגחה וההנהגה. עוד פי' קוזמין, לשון תכשיטין, ויתיישב שהם תכשיטין לשכינה שהיא מתנאה בהם כנודע הרבה חיליה להפיס דעתה (אור יקר). שלטונין (רח"ו).

¹⁴¹ לשון חקיקה, פתוחי חותם מתרגמינן כגלוף דהיינו מפותחים וחקוקים (אור יקר).
¹⁴² מפתח (רח"ו). ור"ל שהם החקוקים מז"א שנק' מפתח כמו שאמר בספרא דצניעותא אתא מפתחא דכליל בשית וכו' הם המקיפים וסובבים למלכות שהיא מקומו דז"א וכסא שלו כדמפרש הזהר ואזיל (מ"מ).

¹⁴³ מפתח כלשון קלדיא וכן בערוך, והענין כי המלכות שהוא מפתח ליכנס אל הקדוש פנימה אלו מתחלקים בה או מתקשטים בהם (אור יקר).

¹⁴⁴ היינו שהם אלו נאחזים בדרך מצד החסד ואלו נאחזים בצפון מצד הגבורה, ואלו נאחזים במזרח ת"ת ואלו נאחזים במערב המלכות, ואלו מצד מעלה בנצח, ואלו מצד מטה בהוד, ולזה סחרן בדוכתין, שכל א' לו מקום ידוע ליניקתו והיינו שהם ששים רבוא, שהם מאה אלף לכל אחד מן הקצוות. וא"ת והרי אתה אומר שהם ששים בשש קצוות, ואתה אומר שהם מטתו שלשלמה שהיא בת שבע אם כן קשה מדידה אדידה (אור יקר).

¹⁴⁵ ירצה קישוטם ושלימותם, הם במלכות שהיא מדה שביעית, אמנם גליפין וחקיקתם על צד מציאות, שתיתאה דהיינו הת"ת וזה מוכח מהכת' דקאמר מטתו דהיינו שביעאה, ששים גבורים דהיינו שתיתאה (אור יקר). מלכות השביעית (רח"ו).

¹⁴⁶ בת"ת (רח"ו).

¹⁴⁷ בראשית רכה ע"א (הערת הזהר).

¹⁴⁸ פי' אפשר דמטתו שלשלמה היינו מדת המלכות עצמה, ומטתו היינו אלו הגבורים וכיוצא והשתא מטתו היא המלכות, שלשלמה ת"ת מלכא דשלמא דיליה, ששים גבורים סביב לה אינה

ספר שמות

<p>שלשלמה מלכא דשלמא דיליה¹⁴⁹ ששים גבורים סביב לה אלין אינון שתין רבוא דמלאכי עלאי דאינון מחילא דשכינתא דנחתת עם יעקב למצרים מגבורי ישראל ישראל דלעילא הדא הוא דכתיב (שמות א א) ואלה שמות בני ישראל וגו' איש וביתו באו אינון ונימוסיהון:</p>	<p>"שלשלמה" המלך שהשלום שלו, "ששים גבורים סביב לה", אלו הם ששים רבוא מלאכים עליונים שהם מחיל השכינה שירדה עם יעקב למצרים. "מגבורי ישראל", ישראל שלמעלה, זהו שנאמר "ואלה שמות בני ישראל וגו'", איש וביתו באו" הם ומנהגיהם.</p>
<p>רבי חייא הוה אזיל מאושא ללוד והוה רכיב על חמרא והוה רבי יוסי עמיה נחית רבי חייא ושקליה בידוי לרבי יוסי אמר ליה אי בני עלמא ידעין יקרא סגיאה דיעקב בשעתא דאמר ליה קב"ה (בראשית מו ד) אנכי ארד עמך מצרימה הוון מלחכי עפרא תלת פרסי קריב לקבריה דהכי מפרשי מרנא רברבי עלמא מאריהון דמתניתא:</p>	<p>רבי חייא היה הולך מאושא ללוד והיה רוכב על חמור, והיה רבי יוסי עמו. ירד רבי חייא ולקח רבי יוסי בידיו, אמר לו, אם בני העולם היו יודעים כבודו הרב של יעקב, בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא "אנכי ארד עמך מצרימה" היו מלחכים את העפר שלש פרסאות קרוב לקברו, שכך מפרשים מורינו גדולי עולם בעלי המשנה.</p>
<p>כתיב (שמות יח ז) ויצא משה לקראת חותנו אהרן חמא למשה דנפק ונפק עמיה ואלעזר ונשיאי וסבי נפקו עמיה ראשי אבהן ומערעי כנשתא וכל ישראל נפקו עמהון אשתכחו דכל ישראל כלהו נפקו לקבליה דיתרו מאן חמא למשה דנפיק ולא יפוק לאהרן ולרברבי דנפקי ולא יפוק אשתכח דבגין משה נפקו כולהון ומה אי בגין משה כך בגין קב"ה כד אמר אנכי ארד עמך מצרימה על אחת כמה וכמה:</p>	<p>נאמר "ויצא משה לקראת חותנו", אהרן ראה שמשה יוצא ויצא עמו, ואלעזר ונשיאים וזקנים יצאו עמו, ראשי האבות וקרואי העדה וכל ישראל יצאו עמם. נמצא שכל ישראל כולם יצאו לקראת יתרו. מי ראה את משה שיוצא ולא יצא, את אהרן והגדולים שיוצאים והוא לא יצא. נמצא שבגלל משה יצאו כולם. ומה אם בשביל משה כך, בשביל הקדוש ברוך הוא, כשאמר "אנכי ארד עמך מצרימה" על אחת כמה וכמה.</p>
<p>עד דהוון אזילי פגע בהו רבי אבא אמר רבי יוסי הא שכינתא הכא דחד ממאריהון דמתניתין עמנא אמר רבי אבא במאי עסקיתו אמר רבי יוסי בהאי קרא דכתיב אנכי ארד עמך מצרימה וגו' כד נחת יעקב למצרים דכתיב ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את אוליה דכלהו נחתו עם יעקב למצרים:</p>	<p>עד שהיו הולכים פגש רבי אבא, אמר רבי יוסי הרי השכינה [שורה] כאן, שאחד מבעלי המשנה עמנו. אמר רבי אבא, במה עסקתם. אמר רבי יוסי בפסוק הזה, שנאמר "אנכי ארד עמך מצרימה וגו'", כשירד יעקב למצרים, שנאמר "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה", אתה לומד שכלם ירדו עם יעקב למצרים.</p>
<p>אמר ליה רבי אבא ודא לחוד הות פתח ואמר (יחזקאל א ג) היה היה דבר יהו"ה אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים על נהר כבר תלת פלוגתן הכא¹⁵⁰ חדא דתנינן אין שכינה שורה בחוצה לארץ וחדא דלא הוה מהימן כמשה דכתיב ביה (במדבר יב ז) בכל ביתי נאמן הוא והוא גלי ופרסם כל גזייתא דמלכא וחדא דאתחזי כמאן דלא שלים</p>	<p>אמר לו רבי אבא, ו[כין] רק זה היה. פתח ואמר "היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים על נהר כבר", שלש קושיות יש בענין זה: אחד, ששנינו אין שכינה שורה בחוץ לארץ. ואחת, שלא היה נאמן כמשה, שנאמר בו "בכל ביתי נאמן הוא", ו[עכ"ז] הוא גילה ופרסם את כל גזי המלך. ואחת,</p>

השלטונים ראשי גייסים אלא סתם שיתין רבוא דמלאכי עלאי כישראל שכולם שווים לטובה, ואינם סביב לה שהם ממנה, שאם כן יקשה שהיא בת שבע והם ששים (אור יקר).

¹⁴⁹ ת"ת שהיסוד שלו דגוף וברית חשבינן חד (רח"ו).

¹⁵⁰ ג' קושיות בענין זה (מ"מ).

ספר שמות

שנראה כמי שלא שלם בדעתו.	בדעתיה:
אלא כך הסקנו במשנתנו, חס וחלילה שהרי יחזקאל היה נביא שלם, וברשותו של הקדוש ברוך הוא גילה כל מה שגילה, והכל נצרך לגלות ולפרסם על כל אחד פי שנים ממה שגילה, שכך שנינו "מי שרגיל לסכול צער וכו'", והכל נצרך. מעולם הקדוש ברוך הוא לא עזב את ישראל בגלות, אלא היה בא לדור במדורו עמהם, כל שכן ביעקב [כ] שהיה יורד לגלות, והקדוש ברוך הוא ושכינתו וקדושים עליונים ותחתונים ומרכבות, שכלם ירדו עם יעקב, זהו שנאמר "הבאים מצרימה את יעקב".	אלא הכי אסיקנא במתניתא דילן חס ושלום דהא יחזקאל נביאה שלימא הוה וברשותא דקב"ה גלי כל מה דגלי וכלהו אצטריך [דיגלי ויפרסם על] (דגלי ופרסם) חד תרין ממה דגלי דהכי תנן מאן דרגיל למסבל צערא וכו' 151 וכלא אצטריך [ומעלמין] (ומעלמא) לא שביק קב"ה [לישראל] בגלותא (לישראל) עד דהוה אתי למידר דיוריה עמהון כל שכן ביעקב דהוה נחית בגלותא וקב"ה ושכינתיה וקדישין עלאין ותתאין 152 ורתיכין דנחתו כלהו עם יעקב דהא הוא דכתיב (שמות א א) הבאים מצרימה את יעקב:
דבר אחר רבי אבא פתח ואמר "אתי מלכנון כלה אתי מלכנון תבואי". בא וראה, אוי להם לבני אדם, שלא יודעים ולא משגיחים בעבודת אדונם, שלמדנו, אמר רבי יצחק "בכל יום ויום יוצאת בת קול מהר חורב ואומרת אוי להם לבני אדם מעבודת רבונם, אוי להם לבני אדם מעלבונה	ד"א רבי (אבהו) [אבא] פתח ואמר (שיר ד ח) אתי מלכנון כלה אתי מלכנון תבואי ותא חזין (תנן) אמר ר' יצחק ווי לון לבני נשא דלא ידעין ולא משגיחין בפולחנא דמאריהון דתניא אמר רבי יצחק בכל יומא ויומא בת קול נפקת מטורא דחורב ואמר ווי לון לבני נשא מפולחנא דמאריהון ווי לון לבני נשא מעלבונה:
ה/ב	ה/ב
של תורה, שאמר רבי יהודה, כל מי שעוסק בתורה בעולם הזה וגורם מעשים טובים, יורש עולם שלם. וכל מי שלא עוסק בתורה בעולם הזה ולא עושה מעשים טובים, לא יורש לא זה ולא זה. והרי שנינו, יש מי שיורש עולמו כפי מקומו וכפי מה שראוי לו. אמר רבי יצחק לא שנינו אלא במי שאין לו מעשים טובים כלל.	דאורייתא 153 דאמר רבי יהודה כל מאן דאשתדל באורייתא 154 בהאי עלמא ומסגל עובדין 155 טבין ירית עלמא שלימא 156 וכל מאן דלא אשתדל 157 באורייתא בהאי עלמא ולא עביד עובדין טבין לא ירית לא האי ולא האי והא תנן 158 אית מאן דירית עלמיה כפום אתריה וכפום מה דחזי ליה אמר רבי יצחק לא תנן אלא מאן דלית ליה עובדין טבין כלל:
אמר רבי יהודה, אלמלא היו יודעים בני אדם את האהבה שהקדוש ברוך הוא אוהב את ישראל, היו שואגים כמו כפיר	אמר רבי יהודה אלמלי הוו ידעין בני נשא רחימותא דרחים קב"ה לישראל הוו שאנין

¹⁵¹ עי' לעיל דף ב ע"ב שורה ד' עד מה דגלי (הערת הזהר).

¹⁵² מוסגר בדפ"ק.

¹⁵³ ממש עסק התורה, שאינם עוסקים בה, והיא עלובה ביניהם, שהמלאכים חשקו בה ונטלה מהם ונתנה לתחתונים והם מואסים בה והיא נעלבת ביניהם (אור יקר).

¹⁵⁴ ת"ת (רח"ו).

¹⁵⁵ במלכות ששם המעשה (רח"ו).

¹⁵⁶ כי המלכות היא מנוחת הצדיקים כאומרו שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות וכו' ושלמותה בת"ת דהיינו מצוות כנגד הת"ת ושניהם יחד אדם שלם עולם שלם שם שלם ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים, שם מלא על עולם מלא (אור יקר). ת"ת (רח"ו). וטעם שנקרא ז"א עלמא שלימא לפי שהמלכות כלולה עמו כי מילוי מ"ה גי' י"ט כמנין חו"ה שהיא מלכות, א"נ לפי שדעת ז"א שלימה מחו"ג משא"כ המלכות שאין לה אלא גבורות לבד (מ"מ).

¹⁵⁷ "דלא אשתדל" נמחק בנפה"ח ש"ד פ"ל, ובמקומו איתא "דאשתדל".

¹⁵⁸ דקס"ד מ"ש ולא עביד עובדין טבין היינו שלא עשה תר"ג מצות שלימים הגם שעשה מקצת מהם לא ירית האי ולא האי לכך הקשה "והתנן" ומתרץ ר"י לא תנן אלא מאן דלית ליה עובדין טבין כלל (מ"מ).

ספר שמות

<p>ככפיריא למרדף אבתריה דתניא בשעתא דנחת יעקב למצרים קרא קב"ה¹⁵⁹ לפמליא דיליה¹⁶⁰ אמר להון כלכון חותו למצרים¹⁶¹ ואנא איחות עמכון אמרה שכינתא רבונא דעלמא אית צבאות בלא מלכא אמר לה אתי מלבנון כלה מלבנון מאתרא דעדן¹⁶² דמלובן בכל עובדוי כלה דא שכינתא דהיא כלה בחופה ואזלא:</p>	<p>לרדוף אחריו. ששנינו, בשעה שירד יעקב למצרים, קרא הקדוש ברוך הוא לפמליה שלו ואמר להם, כולכם רדו למצרים ואני ארד עמכם. אמרה שכינה, רבוננו של עולם, [האם] יש צבאות בלי מלך. אמר לה, "אתי מלבנון כלה", "מלבנון", ממקום העדן שמלובן בכל מעשיו, "כלה", זו שכינה שהיא [כמו] כלה בחופה והולך.</p>
<p>הא כהא דתניא אמר רבי יהודה מאי דכתיב (במדבר ז א) ויהי ביום כלת¹⁶³ משה כלת כתיב¹⁶⁴ ביוםא דעאלת כלה לחופה ושכינתא דא היא כלה אתי מלבנון תבאי מאתר בי מקדשא דלעילא¹⁶⁵ תשורי מראש אמנה (שיה"ש ד ח) מרישא דמאן מראשיהון דבני מהימנותא ומאן נינהו יעקב ובניו מראש שניר וחרמון דאינון עתידין לקבלא אורייתא דילי מטורא דחרמון ולאנגא עליהו בגלותהון ממעונות אריות אלין אנון עמין עע"ז [נ"א בני נשא דמהימנותא] דדמיין לאריותא ונמרין דמענין להון בכל פולחנא דקשיו:</p>	<p>זה כמו זה, ששנינו אמר רבי יהודה מה זה שנאמר "ויהי ביום פֶּלַת משה", כתוב כלת. ביום שנכנסה כלה לחופה, ושכינה זו הכלה. "אתי מלבנון תבואי" ממקום בית המקדש שלמעלה. "תשורי מראש אמנה", מראש של מי, מראשיהם של בני האמונה, ומי הם, יעקב ובניו. "מראש שניר וחרמון", שהם עתידים לקבל את התורה שלי מהר חרמון, ולהגן עליהם בגלותם. "ממעונות אריות", אלו הם עמים עובדי עובדי כוכבים ומזלות [נ"א בני אדם של אמונה], שדומים לאריות ונמרים שמצערים אותם בכל עבודה קשה.</p>
<p>רבי אבא אמר אתי מלבנון כלה וגו' (שם) וכי מלבנון אתת¹⁶⁶ והלא [ל]לבנון עולה¹⁶⁷ אלא אמר רבי אבא בשעתא דנחתת שכינתא למצרים נחתו בהדה שתין רבוא של מלאכי השרת וקב"ה בקדמיתא דהא הוא דכתיב (מיכה ב יג) ויעבור מלכם לפניהם ויהו"ה בראשם רבי יצחק אמר אתי מלבנון כלה דא איהי שכינתא¹⁶⁸ אתי מלבנון תבאי מאתר בי מקדשא דלעילא¹⁶⁹ תשורי מראש</p>	<p>רבי אבא אמר "אתי מלבנון כלה וגו'", וכי מלבנון באה, והלא ללבנון עולה. אלא אמר רבי אבא, בשעה שירדה שכינה למצרים, ירדו עמה ששים רבוא של מלאכי השרת והקדוש ברוך הוא בתחילה, זהו שנאמר "ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם. רבי יצחק אמר "אתי מלבנון כלה" זוהי שכינה. "אתי מלבנון תבואי" ממקום בית המקדש</p>

¹⁵⁹ פי' ז"א (מ"מ).

¹⁶⁰ פי' מלכות וחיילותיה (מ"מ).

¹⁶¹ פי' אתם הקדימו תחילת לרדת למצרים ואח"כ אני ארד ואתחבר עמכם, ולכך אמרה שכינתא אית צבאות בלא מלכא דהיינו איך איפשר לירד אנו תחילה והז"א שהוא המלך אחרינו (מ"מ).

¹⁶² פי' אבא, לפי שזו"ן שרשם מאבא ולכך אמר ז"א למלכות שאנחנו מניחים הארות אבא ויורדים עם ישראל בגלות (מ"מ).

¹⁶³ בחומשים שלנו כתוב מלא.

¹⁶⁴ עי' לקמן ח"ג רנד ע"א ברע"מ (לש"ו).

¹⁶⁵ בינה (רח"ו).

¹⁶⁶ פי' שהרי משמע שמדבר ת"ת למלכות בעת פיוסה לזווג ואז היא למטה וא"כ ללבנון מבעי ליה שאז עולים לאבא הנק' לבנון (רח"ו).

¹⁶⁷ ופי' מלבנון שאני יורד מלבנון צריך שתהיה אתי ללוותך (רח"ו).

¹⁶⁸ ופי' מלבנון הוא אבא כדסברת רבי יהודה דלעיל ולא פליג עמיה אלא בתשורי מראש אמנה שרבי יהודה מפ' מרישא דבני מהימנותא ור' מפרש שהמלכות תשורי מהבינה שהיא מקדישא דלעילא מן המקדש שלמטה ע"י הקרבן, וכן במראש שניר וחרמון שר"י מפרשו על הר סיני ור' יצחק מפרשו על כל בית המדרש שיוצאה ממנו תורה לעולם, ואע"פ שאמר הזהר ואמר רבי יהודה וכו' רבי יצחק מביא ראיה מדברי ר' יהודה שאמר מעולם לא זזה שכינתא וכו' כדי לפרש תשורי מראש אמנה ולעולם ר' יהודה בפ' תשורי פליג עליה אע"פ שאמר מעולם לא זזה שכינתא וכו' (מ"מ).

¹⁶⁹ בינה (מ"מ).

ספר שמות

<p>שלמעלה. "תשורי מראש אמנה", ממקום בית המקדש שלמעלה וממקום בית המקדש שלמטה, שאמר רבי יהודה מעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי של בית המקדש, שנאמר "הנה זה עומד אחת כתלניו", והוא ראש אמנה לכל העולם. "מראש שניר וחרמון", ממקום שהתורה יצאה לעולם. ולמה, להגן על ישראל. "ממעונות אריות" אלו עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות. רבי יודן אומר "ממעונות אריות" אלו תלמידי חכמים שעוסקים בתורה במעונות, המדרשות ובבתי כנסיות, שהם אריות ונמרים בתורה.</p>	<p>אמנה מאתר בי מקדשא דלעיל¹⁷⁰ ומאתר בי מקדשא דלתתא¹⁷¹ ודאמרו (ואמר) רבי יהודה מעולם לא זזה שכינתא (מכותלא) ומכותלא דמערבא¹⁷² דבי מקדשא דכתיב (שיר ב ט) הנה זה עומד אחר כתלנו והוא ראש אמנה לכל עלמא מראש שניר וחרמון מאתרא דאורייתא נפקת לעלמא ולמה לאנגא על ישראל ממעונות אריות אלין עמין עעכו"ם רבי יודן¹⁷³ אומר ממעונות אריות אלין אינון תלמידי חכמים דעסקי באורייתא במעונות המדרשות ובבתי כנסיות דאינון אריון ונמרים באורייתא:</p>
<p>רבי חייא היה יושב לפני רבי שמעון, אמר לו, מה ראתה התורה למנות את בני יעקב שהם שנים עשר בתחילה ואחר כך שבעים, שנאמר "כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים". ולמה שבעים ולא יותר. אמר לו, כנגד שבעים אומות שהם בעולם, והם היו אומה יחידה כנגד כולם. ועוד אמר לו, בא וראה מפתחות שמאירים ענפים יושבים במסעיהם, ממונים על שבעים עמים, יוצאים משנים עשר חקיקות קשורים, שמסתובבים במסעותיהם במשקלם לארבע רוחות העולם, זהו שנאמר "יצב גבולות עמים למספר בני ישראל". והיינו שנאמר "כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם", להראות שהם עומדים בשביל ישראל. "בארבע" לא נאמר אלא "כארבע", כמו שאי אפשר לעולם בלי ארבע רוחות, כך</p>	<p>רבי חייא הוה יתיב קמיה דרבי שמעון אמר ליה מה חמת אורייתא לממני בנוי דיעקב דאינון תריסר בקדמיתא ולבתר כן שבעים דכתיב (בראשית מו כז) כל הנפש לבית יעקב הבאה (מצרימה שבעים מ"ט) [מצרים שבעים ומ"ט] שבעים¹⁷⁴ ולא יתיר אמר ליה לקביל שבעין אומין¹⁷⁵ דאינון בעלמא ואינון הוו אומה יחידאה לקביל כלהון ותו אמר ליה תא חזי קלדיטין¹⁷⁶ דנהרין (גוברין יתבין במותבניהון) [ענפין¹⁷⁷ יתבין במטוליהון] ממנן על שבעין עממין נפקין (מתליסר) [מתריסר] גליפין קטורין דאסתחרן¹⁷⁸ במטלניהון למתקלן¹⁷⁹ לארבע רוחי עלמא הדא הוא דכתיב (דברים לב ה) יצב גבולות עמים למספר בני ישראל¹⁸⁰ והיינו דכתיב (זכריה ב ו) כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם לאחזאה דאינון קיימין בגין ישראל בארבע לא נאמר אלא כארבע</p>

¹⁷⁰ דלעילא (דפ"ו).

¹⁷¹ פי' בית המקדש שבנה שלמה, שהמלכות מקבלת תשורה מהבינה ומהקרבנות וממעשה התחתונים שעושים בב"ה שלמטה (מ"מ).

¹⁷² עי' לקמן דף קעט ע"ב (לש"ו).

¹⁷³ פליג על ר' יהודה, ור"י בפי' ממעונות אריות דלדידהו הם אומות העולם שהם אריות ונמרים ולרבי יודן הם הת"ח העוסקים במעונות המדרשות וכו' ולדידהו קאי על תשורי שר"ל תשורי מראש אמנה ותשורי ממעונות אריות דהיינו מתורת ת"ת ולדידהו נמי מפרש מראש שניר הוא הר סיני וחרמון הוא הר סיני שתשורי ממנו (מ"מ).

¹⁷⁴ פי' קשיא אחריתי היא (מ"מ).

¹⁷⁵ פי' ובזה מתורצת קושיא בתרייתא ומ"ש ותו א"ל הוא כדי לתרץ קושיא קמייתא (מ"מ).

¹⁷⁶ מפתחות (רח"ו). ור"ל י"ב גבולי אלכסון דז"א שנק' מפתחא כמש"ל (מ"מ).

¹⁷⁷ הם י"ב שרים שבהיכל הרצון (רח"ו). ור"ל ש"ב שרים הם יונקים מ"ב גבולי אלכסון והי"ב שרים ממונים על ע' שרים דע' אומות (מ"מ).

¹⁷⁸ י"ב גבולי אלכסון, והם הקלדיטים הנז' לעיל (רח"ו).

¹⁷⁹ ג' פונים ימה וג' פונים צפונה וכו' (רח"ו). וא"כ צ"ל מ"ש דאסתחרן קאי על הי"ב שרים לא על י"ב גבולי אלכסון (מ"מ).

¹⁸⁰ י"ב (רח"ו). והיינו טעמא די"ב שרים ממונים על ע' דע' אומות דאינון קיימין בגין ישראל מדכתיב כד' ולא בד' לומר כשם שא"א לעולם להתקיים בלא ד' רוחות וכמ"ש במסכת תענית דף ג' (מ"מ).

ספר שמות

אי אפשר לעולם בלי ישראל.	כמה דאי אפשר לעלמא בלא ארבע רוחות כך אי אפשר לעלמא בלא ישראל:
<p>"ויקם מלך חדש" רבי אבא פתח "אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור", אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם מכל שאר העמים, וקירב אותם אליו, שנאמר "ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה וגו'", ונאמר "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו", ישראל דבקים בקדוש ברוך הוא, שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם</p>	<p>ויקם מלך חדש (שמות א ח) רבי אבא פתח¹⁸¹ (ישעיה לב כ) אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור זכאין אינון ישראל דקב"ה אתרעי בהו מכל שאר עמין וקריב לון לגביה דכתיב (דברים יד ב) ובך בחר יהו"ה להיות לו לעם סגולה וגו' וכתוב (שם לב ט) כי חלק יהו"ה עמו יעקב חבל נחלתו ישראל מתדבקין ביה בקב"ה דכתיב (שם ד) ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם חיים כולכם:</p>
ו/א	ו/א
<p>היום"ם. ולכן צדיקים הם לפניו, משום שהם "זורעים על כל מים". מה זה "על כל מים", שזורעים לצדקה, ומי שזורע לצדקה כתוב בו ("כי גדול עד שמים", "על כל מים" זהו שנאמר) "כי גדול מעל שמים חסדך", "מעל שמים" "על כל מים" הוא היה. ומי הוא "מעל שמים" זה עולם הבא, וישראל זורעים זרע על כל מים.</p>	<p>היום ועל דא זכאין אינון קמיה בגין דאינון זרעין על כל מים¹⁸² מאי על כל מים דזרעין לצדקה¹⁸³ ומאן דזרע לצדקה כתיב ביה (ותהלים נו יא) כי גדול עד שמים על כל מים הדא הוא דכתיבו (שם קח ה) כי גדול מעל שמים וחסדך מעל שמים¹⁸⁴ על כל מים¹⁸⁵ איהו הוי ומאן איהו מעל שמים¹⁸⁶ דא עלמא דאתי¹⁸⁷ וישראל זרעי זרעא על כל מים:</p>
<p>נאמר בספרו של רב יבא סבא, כתוב: בגזרת עירין פתגמא ומאמר קדישין שאלתא [בגזרת מלאכים דבר ומאמר קדושים בקשת], כל דיני העולם</p>	<p>בספרא דרב ייבא סבא הכי אמר כתיב (דניאל ד יד) בגזרת עירין פתגמא ובמימר¹⁸⁸ קדישין שאלתא כל דינין דהאי עלמא¹⁸⁹ וכל גזריין¹⁹⁰ וכל שאלתיין¹⁹¹ בלהו קיימי בחד היכלא¹⁹² דתמן ע"ב</p>

¹⁸¹ טעם פתיחה זו משום דק"ל ויקם מלך חדש על מצרים ולא על ישראל ותירץ שאין ישראל תחת ממשלת שור וחמור של הקלי' (רח"ו).

¹⁸² ירצה מה שהם זורעים בעולם הזה בבנים בהמשכת נשמתם, והוא הדין במעשים טובים במצותם ותורתם הוא סוד המשכת השפע והאור, ונזרע זרע קדש והיינו סוד זרעו לכם לצדקה כלומר לייחד הת"ת עם המלכות, שהמלכות נקראת צדק כשהיא בלא משפט, וע"י משפט המתייחד עמה נעשית צדקה, דהיינו צדק ה' תיקוניה וקישוטיה, והיינו "על כל מים", פי' "כל" יסוד. "על כל", ת"ת. "מים" הם מימי החסד, שסוד קשרם הוא בחסד. וזהו שאמר הכתוב קצרו לפי חסד (אור יקר).

¹⁸³ שגורמים שיתגדל ויצמח צדקה שהוא ת"ת ע"י העלתה מ"ן לבינה (רח"ו).

¹⁸⁴ דהיינו סוד משך חסד מים מעל שמים, והיינו כל מים, הנה יש מים מימין ומים משמאל על כל מים היא הבינה שהיא רוכבת על כל מים והיינו אומרו כי גדול מעל שמים דהיינו בינה (אור יקר). בינה (רח"ו).

¹⁸⁵ חסד (רח"ו)

¹⁸⁶ ויקרא טז ע"א סד ע"ב (הערת הזהר).

¹⁸⁷ שהיא על כל מיני מים שהם שני מיני מים, מים מימין ומים משמאל, דהיינו שמים שני מיני מים, אש ומים, מעל שמים על כל מים. וא"כ ממשמע שאמר הכתוב על כל מים. ולא אמר מלה שיורה על הבינה רצה להורות על בחי' עלמא דאתי שהיא נמשכת דרך הספירות מלכות צדקה ות"ת מתייחדת עמו על ידי היסוד בתגבורת החסד מהבינה שמשם משך הכל (אור יקר). ומאמר (דפ"ו).

¹⁸⁹ לדון האדם כפי מעשיו (אור יקר).

¹⁹⁰ אחר הדין לתת הגזירה לקיים כל דבר (אור יקר).

¹⁹¹ כל מה שישאל אדם מצרכיו יגישוה לפני דיינים לראות אם ראוי לשאלתו אם תפלתו תחזור יקם אם לאו (אור יקר).

¹⁹² היינו היכל הגבורה נק' היכל זכות כדפי' בפרשת פקודי דתמן ע"ב סנהדרין, כבר פירשתי שהם ע"ב מע"ב וע"ב שהם רי"ו ודירך דינם היאך ומושבם וגזירתם, ע"ש, מהפכין בזכות תחילה שהם

ספר שמות

<p>סנהדרין מעיינין בדינין דעלמא וההוא היכלא אקרי היכל¹⁹³ זכותא בגין דכד דינין דינא מהפכין בזכותא דבר נש בקדמיתא:</p>	<p>הזה, וכל הגזרות וכל הבקשות, כולם עומדים בהיכל אחד, אשר שם שבעים ושנים סנהדרין מעיינים בדיני העולם. ואותו היכל נקרא היכל הזכות, משום שכשדנים דין, בתחילה מהפכים בזכות האדם.</p>
<p>[מה] דלאו הכי ובדרגא (בההוא דרגא) דההוא סטרא אחרא דתמן איהו אתר דאקרי¹⁹⁴ חוב"ה בגין דכל עובדוי דההוא אתר דנחש אשת זנונים [לא] [לאן] איהו אלא למהפכא בחובה דבר נש ולמלשן עבדא למאריה:</p>	<p>מה שאין כן במדריגת הצד האחר, אשר שם הוא מקום שנקרא חובה, משום שכל מעשי אותו המקום של נחש, אשת זנונים, אינו אלא להפוך בחטאו של האדם, ולהלשין עבד לאדונו.</p>
<p>אינון דהיכלא דזכותא אקרון מים מתוקים¹⁹⁵ מים צלולין¹⁹⁶ אינון דהיכלא דחובא אקרון מיין מרירין (במדבר ה כב) מי המרים המאררים:</p>	<p>אותם של היכל הזכות, נקראים מים מתוקים, מים צלולים. אותם של היכל החובה נקראים מים מרירים, "מי המרים המאררים".</p>
<p>בההוא היכלא דזכותא לא קיימי אלין תלת¹⁹⁷ בני חיי ומזוני ולא בההוא אתר¹⁹⁸ דחובה לא במים מתיקן וצלילן ולא במים מרירין מלמטין ועל דא ישראל זרעי על כל מים זרעא קדישא דאולידו על כל מים איהו דהא לאו נכון זרעא דילהון (תקון זרעא דכולהו) אלא לעילא [ועל דא אוקמוה מארי מתניתין בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא] במזלא קדישא¹⁹⁹ תליא מלתא:</p>	<p>באותו היכל הזכות, לא קיימים שלשת אלה: בנים, חיים, ומזונות. ולא באותו מקום של חובה. ולא במים מתוקים וצלולים, ולא במים מרירים מאררים. ועל זה ישראל "זורעים על כל מים" זרע קדוש, שהולידו על כל מים, שהרי לא נכון זרע שלהם אלא למעלה, ולכן פרשוה בעלי המשנה, בנים חיים ומזונות, אין הדבר תלוי בזכות אלא הדבר תלוי במזל הקדוש.</p>
<p>ואתר דאן על כל מיא²⁰⁰ איהו²⁰¹ משלחי רגל השור והחמור²⁰² (ישעיה לב כ) דלא אית לון</p>	<p>ומקום זה הוא "על כל מים משלחי רגל השור והחמור", שאין להם באותו</p>

מזוגין מחסד ולכך פותחין בזכות ועל שם כך עם היות שהם מגבורה כיון שנכללים בחסד נקראים זכות שהם מטין לחסד ולא כקורח ועדתו שהיו לויים ולא רצו להשלים עם אהרן איש החסד וירדו אל מקום הקלי' שהם דין קשה שמרים בלי תיקון וכך הוא למטה בז' היכלות התמורות היכל חובה שכולם נוטים לחובה, ואינם נכללים בימין ולא בקדושה כלל, וכל טבעם בחובה להלשין להשטין לקטרג ליטול נשמה (אור יקר).

¹⁹³ פקודי רנא ע"א (הערת הזהר).

¹⁹⁴ רסא ע"א (הערת הזהר).

¹⁹⁵ שהמתנהג על פיהם ימצא טוב (אור יקר).

¹⁹⁶ בלי שמרים חצונים (אור יקר).

¹⁹⁷ בראשית קפא ע"א (הערת הזהר). אינם נידונים שם מפני שדרך אחרת להם, מפני שאם היו דנים האדם בהיכל זכות בגזרת עירין וכו' רוב בני אדם לא ישיגו בנים ולא יאריכו ימים ולא יתפרנסו מפני מעשיהם, לכך הקב"ה סלק ג' ענינים אלו מהיכל זכות שהוא עולם המלאכים והניחם אל ההנהגה העליונה הנעלמת, ושם ידין לפי הדברים הנסתרים היודעים אליו והיינו מזלא קדישא ממקור החיים, והנה במקומות רבים פי' ענין זה במדות, ומזל בכתר עליון, ואין לתמוה כי הכל עולה לענין א' כי הכתר הוא בסוד קדש הקדשים ושם היכל ג' ראשונות, ושם שופע המזל העליון, וסוד החסד ביצירה הוא היכל אהבה, והגבורה היכל זכות, והת"ת היכל הרצון וכו', ואין שום היכל פועל אלא מצד מה שנותנים לו כח מהמקור מהספירה העליונה ונמשך אליו כח ההנהגה דרך כסא הכבוד, ומה שאנו מפרשים בהיכלות הוא הוא בספירות והכל א' (אור יקר).

¹⁹⁸ רסו ע"א (הערת הזהר).

¹⁹⁹ בינה (רח"ו). וטעם שנק' בינה מזלא לפי שיונקת ממזל הי"ג ואבא יונק ממזל ח' (מ"מ).

²⁰⁰ חסד (רח"ו).

²⁰¹ מזל שרשו נזל, שהוא זל מים, וידוע שסודו נוצר חסד, וכל חסד סודו מים. ולפי שהוא החסד העליון יצדק בו לומר על כל מים. וגם נוצר חסד ממתיק הדינים המושרשים במדת לאלפים שממנה

ספר שמות

<p>בההוא סמרא בישא כלום²⁰³ ומשדרן מנייהו²⁰⁴ כל חולקין בישין ומתדבקין בההוא סמרא טבא דכל קדושין²⁰⁵ עלאין²⁰⁶ שור וחמור כד מזדווגן כחדא תרין פגעין בישין אינון לעלמא שור סמרא דדינא קשיא²⁰⁷ איהו ואתדבקותא דסטר קדישא איהו חמור כד אזדווג בהדיה דאיהו מסמרא אחרא תרין פגעין בישין אינון לעלמא:</p>	<p>צד הרע כלום, ושולחים מהם כל החלקים הרעים, ונדבקים באותו הצד הטוב של כל הקדושות העליונות. שור וחמור, כאשר הם מזדווגים כאחד, הם שני פגעים רעים לעולם. שור הוא צד הדין הקשה, והוא נדבק בצד הקדושה. החמור כשמזדווג עמו, שהוא מצד האחר, הם שני פגעים רעים לעולם.</p>
<p>ועל דא שמעון תוקפא דדינא קשיא הוה ביה וכד ומזדווג בלויו (מזדווגן) כחדא לא יכיל עלמא למסבל ובגין כך (דברים כב י) לא תחרוש בשור ובחמור יחדו ועל דא שדר יעקב לעשו מלה דא דכתיב (בראשית לב ז) ויהי לי שור וחמור ואי לאו דמאיך יעקב גרמיה דחילו סגיא נפל ביה בעשו:</p>	<p>ועל זה שמעון היה התוקף [של] הדין הקשה, וכשמזדווג עם לוי כאחד, העולם לא יכול לסבל[ו]. ולכן [נאמר] "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו". ולכן שלח יעקב לעשו דבר זה שנאמר, "ויהי לי שור וחמור", ואם יעקב לא הנמיך עצמו, [הוא מאחר ואז] פחד רב היה נופל בעשו.</p>
<p>ויקם מלך חדש על מצרים²⁰⁸ (שמות א ח) בספרא דרב המנונא סבא הכי אתמר מאי דכתיב ויקם מלך חדש על מצרים תא חזי כל עמין דעלמא וכל מלכין דעלמא לא אתתקפו בשולטניהון אלא בגיניהו דישראל מצרים לא הוו שלטין על כל עלמא עד דאתו ישראל ועאלו תמן בגלותא כדין אתתקפו על שאר²⁰⁹ עמין דעלמא:</p>	<p>"ויקם מלך חדש על מצרים". בספרו של רב המנונא סבא כך נאמר, מהו שנאמר "ויקם מלך חדש על מצרים". בא וראה, כל אומות העולם וכל מלכי העולם לא התחזקו בשלטונם אלא בשביל ישראל. מצרים, לא היו שולטים על כל העולם, עד שבאו ישראל ונכנסו שם לגלות, ואז התחזקו על שאר אומות העולם.</p>
<p>בבל לא אתתקפו על כל עמין דעלמא אלא בגין דישראל דלהויין בגלותהון אדום לא אתתקפו על כל עמין דעלמא אלא בגיניהון דישראל דלהויין בגלותהון:</p>	<p>בבל לא התחזקו על כל אומות העולם אלא בשביל שישראל שהיו בגלות שלהם. אדום לא התחזקו על כל אומות העולם אלא משום שישראל שהיו בגלות שלהם.</p>
<p>דהא עמין אלין בשפלותא הוו בשאר עמין ומאיכין הוו מכלהו ובגין ישראל אתתקפו מצרים דכתיב (שמות כ ב) מבית עבדים אקרון ממש דהא²¹⁰ מצרים בשפלותא דשאר עמין הוו</p>	<p>שהרי עמים אלו היו בשפלות בשאר העמים, ונמוכים היו מכולם, ובגלל ישראל התחזקו. מצרים, שנאמר "מבית עבדים", עבדים ממש נקראו, שהרי</p>

נמשך השרש למי המרים. וזהו ממש כל מים מתוקים ומרים, ולכן מי"ם מלא ב' פעמים מים, מ"ם יר"ד מ"ם (רמ"ז).

²⁰² היינו ממש ב' כחות הגבורה דהיינו היכל זכות שור, והיכל חצוני חובה חמור, והיינו כעין על כל מים אלא שהוסיף באומרו משלחי רגל וכו' מדלא קאמר משלחי שור וחמור אלא רגל, מורה שאפילו שורש השור והחמור וקיומו שהם רגלים לדבר הקיום והחוזק אפילו ענין זה משלחים (אור יקר).
²⁰³ אפילו אחיזה או תפיסה מועטת (אור יקר).

²⁰⁴ ואפשר רגל אפילו רגל אחד משור וחמור אינו שורה למטה בהם, והיינו אומרו "ומשדרן מיניהו כל חלקין בישין" כרגלי הדבר בגשמי וראשו ברוחני והם משלחי רגל אפילו רגל א' לשור או לחמור אינו שורה בהם (אור יקר).

²⁰⁵ בראשית קסו ע"ב (הערת הזהר).

²⁰⁶ הבינה מקור כל הטובה לספירות (אור יקר).

²⁰⁷ משך הגבורה והוא במדרגות הדין הקשה הנמשך למטה שבו נאחזים החצונים (אור יקר).

²⁰⁸ וממילא סמ' ורהב שותפים בשליטת פרעה כי שליטת פרעה היה בכח שניהם (דע"ה ח"א עח ע"א).

²⁰⁹ בשלח עט ע"א (הערת הזהר).

²¹⁰ שמות יז ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>בבל דכתיב (ישעיה כג יג) הן ארץ כשדים זה העם לא היה אדום דכתיב (עובדיה א ב) הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד:</p>	<p>מצרים היו בשפלות של שאר העמים. בבל שנאמר "הן ארץ כשדים זה העם לא היה". אדום שנאמר "הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד".</p>
<p>וכלהו לא נטלו תוקפא אלא בגיניהון דישראל דכד ישראל בגלותהון מיד מתתקפי על כל שאר עמין דעלמא מאי טעמא בגין דישראל אינון בלחודדיהו לקבל כל²¹¹ עמין דעלמא:</p>	<p>וכולם לא נטלו כח אלא בגלל ישראל, שכשישראל בגלות שלהם, מיד מתחזקים על כל שאר האומות שבעולם. למה. לפי שישראל הם לבדם כנגד כל אומות העולם.</p>
<p>כד עאלו ישראל בגלותא דמצרים מיד הוה קימה למצרים ואתתקף שולטנותא דלהון לעילא על כל שאר עמין דכתיב ויקם מלך חדש על מצרים ויקם קימה הוה לון דאתתקף וקם ההוא ממנא שולטנא דמצרים ואתייהיב ליה תוקפא ושולטנותא על כל וממנן דשארו (שאר) עמין דהא בקדמיתא אית שולטנותא לההוא ממנא דלעילא ולבתר לעמא ודיליהו:</p>	<p>כשנכנסו ישראל לגלות מצרים, מיד היתה קימה למצרים, והתחזק שלטונם מעל כל שאר העמים, שנאמר "ויקם מלך חדש על מצרים". "ויקם" קימה היתה להם, שהתחזק וקם אותו ממונה השלטון של מצרים, ונתנו לו תוקף ושלטון על כל ממוני שאר העמים. שהרי בתחילה יש שלטון לאותו הממונה שלמעלה, ואחר כך לעמו</p>
<p>ו/ב</p>	
<p>דלתתא ובגין כך ויקם מלך חדש על מצרים (שמות א ח) דא הוא ממנא דלהון חדש הוה דעד יומא הדין לא הוה ליה שולטנא²¹² על שאר עמין²¹³ והשתא אתקם לשלמאה על כל שאר עמין דעלמא וכדין אתקיים (משלי ל כא-כב) תחת שלש רגזה ארץ תחת עבד כי ימלוך:</p>	<p>שלמטה. ולכן "ויקם מלך חדש על מצרים", זהו הממונה שלהם, חדש היה, שעד היום הזה לא היה לו שלטון על שאר העמים, ועכשיו הוקם לשלוט על כל שאר אומות העולם, ואז התקיים "תחת שלוש רגזה ארץ [וכו'] תחת עבד כי ימלוך".</p>
<p>רבי חייא אמר תלתין יומין עד לא ייתי תוקפא לעמא בארעא או עד לא תיתי תבירו לעמא בארעא מכרזי בעלמא ההוא מלה ולזמנין דאתמסר ההוא מלה בפומא דרביי²¹⁴ ולזמנין לאינון בני נשא דלית בהו דעתא ולזמנין דההוא מלה אתמסר בפומא דעופי ומכרוזי בעלמא ולית מאן דישגח בהו כד עמא זכאין אתמסר ההוא מלה לאינון רישין זכאין דעלמא בגין ודיודיעו (דיודע) לון ויתובון למאריהון וכד לאנון אינון זכאין (הוין) כדקאמרן:</p>	<p>רבי חייא אמר, שלשים יום עד שלא יבא תוקף לעם בארץ, או עד שלא יבא שבר לעם בארץ, מכריזים בעולם על אותו הדבר. ולפעמים שנמסר אותו הדבר בפי התינוקות, ולפעמים לאותם בני אדם חסרי, דעת ולפעמים נמסר אותו הדבר בפי העופות, ומכריזים בעולם ואין מי שישגיח בהם. כשהעם הם צדיקים, נמסר אותו דבר לאותם ראשים, צדיקים של העולם, כדי שיודיעו להם, וישובו לרבונם. וכשאינם צדיקים, הוא כפי שאמרנו.</p>
<p>רבי אלעזר הוה יתיב יומא חד אתרעא דלוד והוה יתיב עמיה רבי אבא ורבי יהודה ורבי יוסי</p>	<p>רבי אלעזר היה יושב יום אחד בשער לוד, והיה יושב עמו רבי אבא ורבי יהודה ורבי יוסי. אמר רבי יוסי, אמור</p>

²¹¹ טז ע"א (הערת הזהר).

²¹² שולטנא (דפ"ו).

²¹³ מלשון זה נראה דס"ל דאינו חדש ממש אלא בתחילה היה מלך על מצרים לבדה ועכשיו מלך על כל האומות בשביל ישראל כמו השר שלו (מ"מ).

²¹⁴ דרבייא (דפ"ו).

ספר שמות

<p>אמר רבי יוסי אימא לכו מה דחמית יומא דא בצפרא קמית בנהורא חמית חד עופא²¹⁵ דהוה טאים זקף לעילא תלת זמני ומאיך חד והוה אמר עלאי עלאי וביומא דא טסי רקיעין (לימינא) תלת ממנן זקפין (טסי דקיקין (ס"א רקיעין) לימינא²¹⁶ תלת זקפין ממנן) שלטנין על ארעא חד יתיב דלא יתיב אעברו ליה בנורא דדליק מעברין קיימיה מעברין שלטניה:</p>	<p>לכם מה שראיתי היום. בבוקר קמתי באור, ראיתי עוף אחד שהיה טס ועולה למעלה שלש פעמים ומנמיך [פעם] אחת, והיה אומר "עליונים עליונים ביום זה פורחים הרקיעים שלשה ממונים עומדים מושלים על הארץ, אחד יושב שלא יושב. העבירוהו באש דולקת, מעבירים קיומו, ומעבירים שלטונו.</p>
<p>תלת סמכין שליטין עלאין קיימין על עלמא רמינא להווא עופא קלא אמינא ליה עופא עופא אימא לי תלת דקיימין ממנן וחד דמעברין שולטניה מאן אינון רמא לי תלת [גירין] אלין מגדפא (לימינא ודין [חד] משמאלא (ס"א ומגדפא שמאלא חד) ולא ידענא מאי רמיזא:</p>	<p>שלשה עומדים שולטים עליונים עומדים על העולם. זרקתי לאותו עוף קול, ואמרתי לו "עוף עוף אמור לי שלשה שעומדים ממונים ואחד שהעבירו שלטונו מי הם". זרק לי "שלשה חצים אלה מכנף ימינו, וזה אחד משמאל". ולא ידעתי למה הוא רומז.</p>
<p>נסיב להו רבי אלעזר נחית להו לנחירוי נפק דמא מנחירוי²¹⁷ אמר ודאי תלת שלטני עממין קיימין וברומין בארעא זומינין למעבד גזרין בישין לישראל [מסטר ארומאין] נסיב ההוא גירא ודמגדפא (דבגדפא) שמאלא ארח ונפק אשתא אוכמא מניה²¹⁸ אמר שלטנא דמצראי אעדיאו וזמין חד מלכא [במצרים] ודרומאין לאעברא בכל ארעא²¹⁹ ולמנאה ובמצרים רברבי תריסין וסתיר בנין ובני בנין [סתירין] (ס"א וזמין חד מלכא מאינון תלת דקאמרן למשלט בה וסתיר בה בנינא ובני בה בנינא) רמא לון רבי אלעזר לארעא נפלו אלין תלת על חד ודמסטרין (דלסטר) שמאלא:</p>	<p>רבי אלעזר לקח אותם, והכניס אותם לנחיריו, ויצא דם מנחיריו. אמר ודאי שלשה שליטי עמים עומדים ברומי, בארץ, ועתידים לעשות גזרות רעות לישראל מצד הרומאים. לקח אותו החץ שמכנף שמאל, הריח ויצאה אש שחורה ממנו. אמר שלטון המצרים העבירו, ועתיד לעבור מלך אחד של הרומאים בכל הארץ, ולמנות במצרים שרי מגינים, וסותר בנין ובונה את בנין הסותרים (ס"א ועתיד מלך אחד מאותם השלשה שאמרנו לשלוט בה וסותר בנינים ובונה בה בנינים). רבי אלעזר זרק אותם לארץ, נפלו שלשתם על האחד שמצד השמאל.</p>
<p>עד דהוו יתבי אעבר חד ינוקא והוה קארי (ישעיה יט א) משא מצרים הנה יהוה רוכב על עב קל ובא מצרים אעבר תניינא חבריה ואמר וארץ מצרים תהיה שממה אעבר תליתאה חבריה ואמר ואבדה חכמת מצרים חמו ההוא גירא דגדפא שמאלא דאתוקד ותלת אחרנין דהוו עליה לא אתוקדן:</p>	<p>בעוד שהיו יושבים, עבר תינוק אחד והיה קורא "משא מצרים הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים". עבר חברו השני ואמר "וארץ מצרים תהיה שממה". עבר חברו השלישי ואמר "ואבדה חכמת מצרים". ראו שאותו חץ של כנף השמאלי, ונשרף. ושלשת האחרים שהיו עליו לא נשרפו.</p>

²¹⁵ דע כי מיום שחרב בית המקדש ונשרף התורה בעו"ה, נוטל סם התורה להודיע לפתא אוכמא במזל שבתאי, והוא מודיע לעורבים, לכן לא רצה ר"א לידע מן העורבים מה שכבר יתן אחר תחת ר' יוסי חמיו והוא ינצל, כי נראה שאינו חביב לו שהעורב יודיע סודות עליונים, לכן לא רצה לשמוע רק מן היונה (זהר הרקיע).

²¹⁶ פ' המלאכים שהם עליונים וטסים בדקות ובהעלם והם לימינא דהיינו בצד הקדושה והעוף היה אומר למלאכי השרת תלת זקפין וכו' א"נ יש לפ' עילאי הם הצדיקים שהם טסים בהעלם בלילה בסוד השינה להעלות מ"ן למלכות ופ' זה נכון דאי למלאכי השרת מה צורך להודיעם (מ"מ).

²¹⁷ פ' לרמוז על גזרות שהיו עושים לישראל ושופכים דמם (מ"מ).

²¹⁸ אוכמא לרמוז שנחשכה מלכות מצרים כמ"ש שולטנא דמצרים אעדיאו א"נ יש לפרש על נהר נור ששם מעבירים הממונה שעברה ממשלתו(מ"מ).

²¹⁹ דמצרים נוסף בדפ"ו וכן הוא במ"מ.

ספר שמות

<p>אמר רבי אלעזר האי דעופא והאי דדרדקי כלא והוא חד וכלא נבואה עלאה הוא וס"א כלא איהו ברזא דחכמתא (ס"א כלא איהו חכמתא שלים) ובעא קב"ה לאחזאה לן סתרי עלאי דהוא עביד הדא הוא דכתיב (עמוס ג ו) כי לא יעשה יהו"ה אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים וחכימי עדיפי מנביאי (בכלא) ובכל זמן דהא לנביאי לזמנין שרת עלייהו רוח קודשא ולזמנין לא וחכימין לא אעדי מנהון רוח קודשא אפילו רגעא הדא זעיר²²⁰ דידיעין מה די לעילא ותתא ולא בעו לגלאה אמר רבי ויוסין (יהודה) כלא חכמתא וחכמתא דרבי אלעזר יתיר מכלהו רבי [אבא] (אבהו) אמר אלמלא (לא הוון חכימין) לא הוון ידעין בני נשא מהו אורייתא ומהו פקודי דמארי עלמא ולא אתפרשא רוחא דבני נשא מרוחא דבעירא:</p>	<p>אמר רבי אלעזר העוף והתינוקות [אמרן] דבר אחד והכל הוא נבואה עליונה (והכל הוא בסוד החכמה). ורצה הקדוש ברוך הוא להראות לנו נסתרות עליונות שהוא עושה, זהו שנאמר "כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גילה סודו אל עבדיו הנביאים" וחכמים עדיפים מנביאים תמיד. שהרי על הנביאים לפעמים שורה רוח הקודש ולפעמים לא, ומחכמים לא זזה רוח הקודש אפילו רגע אחד קטן, שיודעים מה שלמעלה ולמטה, ולא רצו לגלות. אמר רבי יוסי [יהודה] הכל חכמה, וחכמת רבי אלעזר יתרה מכולם. רבי אבא אמר אלמלא לא היו יודעים בני אדם מהי תורה ומה המצוות של רבון העולם, אין הפרש בין רוח בני אדם לרוח הבהמה.</p>
<p>אמר רבי יצחק כד אייתי קב"ה דינא על עמא בקדמיתא עביד דינא בההוא ממנא דממנא עליהו לעילא דכתיב (ישעיה כד כא) [יפקוד יהו"ה] (ופקדתי) על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה [על האדמה] (באדמה מאי) ובמאי דינא אתדן ההוא ממנא דלעילא אעברו ליה בההוא נהר דינור דנגיד ונפיק וכדין אעדיו ההוא שולטנותא דיליה ומיד מכריזי עליה ברקיעא שולטנותא דממנא פלניא (דפלניא) אעדיו מניה:</p>	<p>אמר רבי יצחק, כשהקדוש ברוך הוא מביא דין על אומה, בתחילה הוא עושה דין באותו הממונה עליהם למעלה, שנאמר "יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה". באיזה דין נדון אותו הממונה שלמעלה, מעבירים אותו באותו נהר דינור שנמשך ויוצא, ואז מעבירים את אותו שלטון שלו, ומיד מכריזים עליו ברקיע "שלטונו של הממונה פלוני הועבר ממנו".</p>
<p>ז/א</p>	
<p>עד דמטי ההוא קלא בכל אינון רקיעין עד דמטי באינון דשלטין בהאי עלמא ונפיק קלא ואכריז בכל עלמא עד דמטי לעופי ולינוקי ולאינון טפשיין דבני נשא דלא ידעין:</p>	<p>עד שמגיע אותו קול לכל אותם הרקיעים, עד שמגיע לאותם ששולטים בעולם הזה, ויוצא קול ומכריז בכל העולם, עד שמגיע לעופות ולתינוקות ולאותם הטפשים של בני אדם שלא יודעים.</p>
<p>ויקם מלך חדש רבי חייא אמר מלך חדש חדש ממש הוה²²¹ ורבי יוסי אמר דהוה מחדש גזירין²²² דלא חדש מלכא אהרא מקדמת דנא אשר לא ידע את יוסף כל ההוא טיבו דעבד יוסף בארעא דמצרים²²³ דכתיב (בראשית מז יד) ויבא יוסף את</p>	<p>"ויקם מלך חדש", רבי חייא אמר, מלך חדש, חדש ממש היה. רבי יוסי אמר, שהיה מחדש גזרות, שלא חדש מלך אחר מקודם לכן. "אשר לא ידע את יוסף", כל אותו טוב שיוסף עשה בארץ</p>

²²⁰ מוסגר בדפ"ק.

²²¹ בערך המלכות היה חדש כדמפרש שחידש גזירותיו אבל הוא היה ממש פרעה כדמסיק ועבד גרמיה דלא ידע ביה אלא ודאי חדש שמעולם לא מלך כמוהו במצרים (אור יקר).

²²² מדקאמר חדש ממש משמע דס"ל דהא הוון חדש ממש וגם מחדש גזירין אבל מדקאמר ועביד גרמי' וכו' נראה דס"ל נתחדשו גזירותיו (מ"מ).

²²³ אל הכלל ואל המלך דהיינו בפרט אל פרעה שהעשירו ויבא יוסף את כל הכסף ביתה וכו' ואל מצרים (אור יקר).

ספר שמות

<p>כל הכסף ביתה פרעה וקיים לון בשני כפנא²²⁴ כל האי לא דכיר ועבד גרמיה דלא ידע ביה:</p>	<p>מצרים, שנאמר "ויבא יוסף את כל הכסף ביתה פרעה", והחזיק אותם בשני הרעב, כל זה לא זכר, ועשה עצמו שלא הכיר אותו.</p>
<p>רבי יוסי ורבי יהודה הוו יתבי ולעאן באורייתא קמיה דרבי שמעון אמר רבי יהודה האי דכתיב ויקם מלך חדש על מצרים ותנינן דאיהו קם מגרמיה²²⁵ מה דהוה שפיל קם²²⁶ ולא אתחזי למלכא [ובעותרא] (ולעותרא) קם אמר רבי שמעון כלא והכיו הוא כגוונא דאחשורוש דלא אתחזי למלכא וקם מגרמיה וקם בעותרא ובעא לאובדא²²⁷ [ל]ישראל מעלמא אוף הכא האי לא אתחזי למלכא וקם מגרמיה ובעא לאובדא לישראל מעלמא דכתיב (שמות א ט) ויאמר אל עמו וגו' הבה נתחכמה לו וגו' וכד הוה קם מלכא לעילא קם מלכא לתתא:</p>	<p>רבי יוסי ורבי יהודה היו יושבים ועוסקים בתורה לפני רבי שמעון, אמר רבי יהודה, מה זה שנאמר "ויקם מלך חדש על מצרים", ושנינו, שהוא קם מעצמו מה שהיה שפל. קם ולא היה ראוי למלך, [אלא] בעושר הוא קם. אמר רבי שמעון, הכל כך הוא, כדוגמת אחשורוש, שלא היה ראוי למלך, וקם מעצמו, וקם בעושר, ורצה להאביד את ישראל מן העולם. כמו כן כאן, זה לא ראוי למלוכה, ועמד מעצמו ורצה להאביד את ישראל מן העולם, שנאמר "ויאמר אל עמו וגו' הבה נתחכמה לו וגו'". וכשהיה עומד מלך למעלה, עמד מלך למטה.</p>
<p>ורבי אלעזר ורבי אבא ורבי יוסי הוו אזלי מטבריא לצפורי עד דהוו אזלי פגע בהו חד יודאין פתח ואמר (ישעיה יט א) משא מצרים הנה יהוה רוכב על עב קל ובא מצרים ונעו אלילי מצרים מפניו תא חזי כל מלכין דעלמא²²⁸ וכל עמין דעלמא לא חשיבי כלום קמי קב"ה דכתיב (דניאל ד לב) וכל דארי ארעא כלא חשיבין וכמצביה עביד²²⁹ בחיל שמיא:</p>	<p>רבי אלעזר ורבי אבא ורבי יוסי היו הולכים מטבריה לצפורי, עד שהיו הולכים, פגע בהם יהודי אחד, פתח ואמר "משא מצרים הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים ונעו אלילי מצרים מפניו". בא וראה, כל מלכי העולם וכל אומות העולם, לא נחשבים לכולם לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר "וכל דיירי ארעא כלא חשיבין וכמצביה עביד בחיל שמיא [וכל דיירי הארץ כלא חשובים וכרצונו עושה בחיל השמים]."</p>
<p>והכא במצרים אף על גב דכל אינון גבוראין²³⁰ ודרעא מרממא גלי קודשא בריך הוא במצרים מה כתיב הנה יהוה רוכב על עב קל ובא מצרים מאי שנא בכל עמין דעלמא דלא הוה הכי דהא קב"ה</p>	<p>וכאן במצרים, אף על גב שהקדוש ברוך הוא גילה כל אותן הגבורות וזרוע רמה במצרים, מה כתוב "הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים". מה שונה בכל אומות העולם שלא היה כך, שהרי</p>

²²⁴ טובות כפולות לא דכיר לגמול טוב לישראל ולא עוד אלא שחידש גזרות קשות מכל מלכי מצרים הקודמים כאילו לא ידע שהוא יותר לא זכר והיינו טעם מלך חדש שהוא מחדש אשר לא ידע אצ"ל לא זכר אלא לא ידע (אור יקר).

²²⁵ ופליגי דר' חיי ופליגי דר' המנונא דלעיל דפי' קם לעילא, והכא פריש קם מגרמיה, אשר לא ידע את יוסף היינו לא אתחזאי למלכא ולעותרא, דהיינו יוסף משנה למלך והעשירו והוא לא ידע ולא היה ראוי לאותם התכשיטין (אור יקר).

²²⁶ ס"ל כמ"ד חדש ממש, וכן דעת ר"ש שאמר כגוונא דאחשורוש (מ"מ).

²²⁷ דהיינו נמי לא ידע את יוסף, ויהיה קימה לעילא ולתתא ויתפרש ויקם למעלה ויקם למטה שהקב"ה הקימו לקיים גזירות הגלות ומלת ויאמר אל עמו היינו השר המייעץ מלמעלה (אור יקר).

²²⁸ אינם חשובים לפניו כדי שירד הקב"ה לדינם למטה בתחתונים אלא יגזור אליהם גזירות קשות ויתקיימו ואפילו בשרים (אור יקר).

²²⁹ רצה ונתקיים רצונו ואם כן יקשה מה הכבוד הזה שבא הקב"ה למצרים לנקמה ולא עוד אלא כבר עשה כמה מכות בהם ועם כל זה במכה עשירית ירד בכבודו ובעצמו וז"ש והכא במצרים (אור יקר).

²³⁰ כי לא מפני גודל הנס נרחיקהו מיכולת המלאך על ידי עזר קונו (אור יקר).

ספר שמות

<p>גזר גזרה ואתעביד והכא איהו אתא דכתיב (ישעיה יט א) ובא מצרים וכתיב (שמות יב יב) ועברתי בארץ מצרים וגו' 231 אני יהוה אלא בגין דמלכא הוה אתי לאפקא למטרוניתא דהוות תמן ובגין יקרא דמטרוניתא הוה אתי ועל דא הוה קב"ה בעי ביקרה 232 ואתי לגבה 233 לאקמא לה 234 ולמיהב לה ידא 235 ולזקפא להו כמה דזמין קב"ה למעבר בסוף גלותא דאדום:</p>	<p>הקדוש ברוך הוא גזר גזרה ונעשתה, וכאן הוא בא, שנאמר "ובא מצרים", ונאמר "ועברתי בארץ מצרים וגו' אני ה'". אלא משום שהמלך היה בא להוציא את המלכה שהיתה שם, ובשביל כבוד המלכה היה בא. ולכן היה הקדוש ברוך הוא רוצה בכבודה, ובא אליה להקימה, ולתת לה יד, ולהעמיד אותה, כמו שעתידי הקדוש ברוך הוא לעשות בסוף גלות אדום.</p>
<p>אמר רבי ייסא אי הכי 236 דבגין דמטרוניתא הוה הא בגלותא דבבל מטרוניתא תמן הות אמאי לא הוה כך אמר ליה הא תנינן דחטאה גרם דנטלו נשים נכריות ואעילו ברית קיימא 237 קדישא ברשותא אחרא ובגין כך אתאבידו מנהון נסין ואתוון דאתחזי למעבר להו מה דלא הוה הכי בגלותא דמצרים דכלהו הוו שבטי יה בני ישראל 238 עאלו בני ישראל נפקו בגלותא דאדום בעי 239 קב"ה לאתיקרא בעלמא 240 ולמיתא איהו 241 לאקמא למטרוניתא 242 ולנערא לה מעפרא ווי למאן 243 דיערע תמן קמיה בשעתא דיימא 244</p>	<p>אמר רבי ייסא אם כן, שבשביל המלכה זה היה, הרי בגלות בבל, היתה שם המלכה ולמה לא היה כך. אמר לו, הרי שנינו שהחטא גרם שנשאו נשים נכריות, והכניסו אות ברית קודש לרשות אחרת, ולכן נאבדו מהם הנסים והאותיות שראויים היו להעשות להם, מה שלא היה כך בגלות מצרים, שכולם היו שבטי יה, בני ישראל נכנסו ובני ישראל יצאו. בגלות אדום רוצה הקדוש ברוך הוא להתכבד בעולם, שהוא יבא להקים את המלכה, ולנער אותה מהעפר. אוי שיִקְרָה שם לפניו בשעה שיאמר</p>

231 עי' ח"א קיז ע"א במדה"נ (לש"ו).

232 היינו ובא מצרים לעשות הנקמה בעצמו (אור יקר).

233 ג"כ (אור יקר).

234 הוא בעצמו מגלותה (אור יקר).

235 פשיטות ימינו אליה להקימה מגלותה כאומרו נטית ימינך וא"ת והא כתיב ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך ומדת אני היא השכינה ואת אמרת דע"י ת"ת וי"ל כי מלת אני אינו מדקדק השכינה אלא אני ת"ת המדבר על עצמו שהוא הפועל על יד המלכות אבל הוא הת"ת בעצמו (אור יקר).

236 בשלמא אי אמרינן מחמת עצם המכה שאינה ראויה לשליח והוא נשמר לעיל מזה (אור יקר).
237 פגמו היסוד והמלכות, דהיינו מקום הנס, כי נס הוא היסוד, שהוא נקרא אות במקומו, ונס בהיותו למעלה מנצח והוד, ומופת מצד הת"ת, ופלא מצד ג' ראשונות, ומצד הבינה הם פלאות ודאי, והיינו אל"ף פל"א, והכל סוד היסוד כדפי', והם פגמו היסוד, ולכך נגאלו בלי נס ופלא ובלי אות ומופת (אור יקר).

238 ד ע"א (הערת הזהר).

239 הקשה א"כ בגאולה העתידה יהיה תלוי גם בזה, לזה אמר שאינו כן בגאולה העתידה, אלא יעשו הניסים מטעם אחר כדמפרש ואזיל (אור יקר).

240 להביא הנבראים שיכירו אלהותו (אור יקר). פי' אע"פ שהיו דור שכולו חייב אפילו הכי בשביל כבוד השכינה יורד הקב"ה בכבודו ובעצמו להקימה (מ"מ).

241 אינו רוצה שיהיו הנקמות מצד ב"ד תחתון, והניסים מעין ב"ד תחתון, אלא יהיו הניסים והגבורות מעין הספירות העליונות (אור יקר).

242 היינו שיהיה מתעלית קדושתה מעשיה ליצירה ומיצירה לבריאה וכו' אלא סוד העפר החצוני ששכבה עד עתה, בה יתנער ממנה, ויעביר החצונים ממנה (אור יקר).

243 ירצה אותם המלכים שיהיו אז באותם הימים, עם היות שהם לא עשו עיקר הרעה, אלא כיון שהם לפניו פוגע בהם בדינו, ומראה בהם נקמתו וניסיו ואורותיו (אור יקר).

244 היינו אבנא דמחת לצלמא על רגלי' דהיינו אצבען דרגלייא מנהון חספא וכו' ועם היות שברוחניים יתבטלו כל המציאות אל הקל' בגשמיים יהיה המכה דווקא ביומיהון די מלכיא אינון (אור יקר).

ספר שמות

<p>(ישעיה נב ב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלים התפתחי מוסרי צוארך מאן הוא מלכא ועמא²⁴⁵ דייקום קמיה (שם יט א) ונעו אלילי מצרים מפניו אלילי מצרים לאו על אבנין ואעין אתמר אלא על כל אינון דרגין ממנן עלאין ועל אינון פולחנין תתאין דלהון ובכל אתר דגלו ישראל קב"ה בעי עלייהו ואתקביל מאינון עמין:</p>	<p>"התנערי מעפר קומי שבי ירושלים התפתחי מוסרי צוארך". מי הוא המלך והעם שיעמוד לפניו. "ונעו אלילי מצרים מפניו אלילי מצרים" לא על אבנים ועצים נאמר, אלא על כל אותם דרגות ממונות העליונות, ועל אותם העבודות התחתונות שלהם. ובכל מקום שגלו ישראל הקדוש ברוך הוא מחפש אותם ונפרע מאותם עמים.</p>
<p>ותא חזין מה כתיב (שם נב ד) כה אמר יהו"ה מצרים ירד עמי בראשונה לגור שם ואשור באפס עשקו תורעמא דאתרעם קב"ה על אשור ואמר חמו מה עבד לי אשור דהא מצרים דאנא עבדית בהו כל אינון דינין וועמי אינון²⁴⁶ נחתו תמן לדיירא ביניהון וקבלום מצראי ביניהו ויהבון לון שפר ארעא ארץ גושן ואף על גב דאעיקו לון בגלותא לא אעדו ארעא מנהון דכתיב (שמות ט כז) רק בארץ גושן אשר שם בני ישראל וגו' ומיטב ארעא דמצרים הוה דכתיב (בראשית מז יג) במיטב הארץ בארץ רעמסס ותו דלא אעדו מדילהון כלום דכתיב (שמות ט ז) וממקנה בני ישראל וגו' ועם כל דא אתדנו בכמה דינין:</p>	<p>בא וראה מה כתוב "כה אמר ה' מצרים ירד עמי בראשונה לגור שם ואשור באפס עשקו". תרעומות שהתרעם הקדוש ברוך הוא על אשור, ואמר "ראו מה עשה לי אשור", שהרי במצרים שאני עשיתי בהם כל אותם הדינים, ועמי (הם) ירדו שם לדור ביניהם, והמצרים קבלום ביניהם, ונתנו להם היופי של הארץ, ארץ גושן. ואף על גב שצערו אותם בגלות, לא העבירו מהם את הארץ, שנאמר "רק בארץ גושן אשר שם בני ישראל וגו'". ומיטב ארץ מצרים היתה, שנאמר "במיטב הארץ בארץ רעמסס". ועוד שלא העבירו משלהם כלום, שנאמר "וממקנה בני ישראל וגו'", ועם כל זה נדונו בכמה דינים.</p>
<p style="text-align: center;">אבל אשור באפס עשקו אמיל:</p>	<p style="text-align: center;">אבל אשור באפס עשקו, הטיל</p>
<p style="text-align: center;">ז/ב</p>	
<p>לון בארעא דסייפי עלמא ונטל לון ארעא דלהון ומה מצראי דעבדו כל הני טבאן לישראל אתדנו בכל אינון דינין אשור ואדום ושאר עמין דמעיקין לון וקטלין לון ונטלין לון ממוניהון על אחת כמה וכמה דקב"ה בעי ליקרא שמיה עלייהו דכתיב (יחזקאל לח כג) והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי התם במצרים במלכא חד והכא בכל מלכין דעלמא:</p>	<p>אותם בארץ שבסוף העולם, ונטל את ארצם מהם. ומה המצרים, שעשו כל הטובות הללו לישראל נדונו בכל אותם דינים, אשור ואדום ושאר האומות שמצערים אותם והורגים אותם ונוטלים את ממונם, על אחת כמה וכמה שהקדוש ברוך הוא רוצה לכבד את שמו עליהם, שנאמר "והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי", שם במצרים, במלך אחד, וכאן בכל מלכי העולם.</p>
<p>רבי שמעון זקף ידיו ובכה ואמר ווי מאן דיזדמן בההוא זמנא וזכאה חולקיה מאן דיזדמן וישתכח בההוא זמנא ווי מאן דיזדמן בההוא זמנא בנין דכד ייתי קב"ה לפקדא לאיילתא יסתכל מאן אינון דקיימין בהדה בכל אינון דמשתכחי עמה בכל עובדוי דכל חד וחד ולא ישתכח זכאי²⁴⁷ דכתיב</p>	<p>רבי שמעון הרים ידיו ובכה ואמר, אוי למי שיזדמן באותו זמן, ואשרי חלקו של מי שיזדמן וימצא באותו זמן. אוי למי שיזדמן באותו זמן, משום שכשיבא הקדוש ברוך הוא לפקד את האילה, יסתכל מי הם אותם שעמדו עמה בכל</p>

²⁴⁵ בהכרח יהיו מעכבים אותם המלכים והעמים מלכות ישראל וינקום בהם במלכים ובאומותם (אור יקר).

²⁴⁶ מוסגר בדפ"ק.

²⁴⁷ עי' סנהדרין (צ"ח ע"א) אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב. וע' בהגר"א בתיקונים (קכ"ו ע"א ד"ה ואית): דדפיקו דעה"ח כולו טוב ובריאות בתכלית השלימות בכל נקודה

ספר שמות

<p>(ישעיה סג ה) ואביט ואין עוזר וכמה עקתין על עקתין לישראל:</p>	<p>אתם שנמצאים עמה בכל מעשי, כל אחד ואחד, ולא ימצא צדיק שנאמר "ואביט ואין עוזר", וכמה צרות על צרות לישראל.</p>
<p>זכאה מאן דיודמן וישתכח ובהווא זמנא²⁴⁸ בנין דההוא דיתקיים בההוא זמנא במהימנותא יזכה לההוא נהירו דחדוה דמלכא ועל ההוא זמנא כתיב (זכריה יג ט) וצרפתים כצרוף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב וגו':</p>	<p>אשרי מי שיודמן וימצא באותו הזמן, משום שאותו שיעמוד באותו זמן באמונה, יזכה לאותו אור של שמחת המלך. ועל אותו זמן כתוב "וצרפתים כצרוף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב וגו'".</p>
<p>לבתר דאינון עקתין מתערי על ישראל וכל עמין ומלכיהון יתייעמון כחדא עליהו ומתערי כמה גזירין בישין כלהו וסלקין בעיטא חדא עליהו ווייתון (יתון) עקתא על עקתא בתרייתא משכחן קמייתא:</p>	<p>לאחר שאותן צרות יתעוררו על ישראל, וכל העמים ומלכיהם יתייעצו כאחד עליהם, ומעוררים כמה גזרות רעות, וכולם עולים בעצה אחת עליהם. ויבאו צרה על צרה, אחרונות משכחות את הראשונות.</p>
<p>כדין יתחזי חד עמודא דאשא קאים מעילא לתתא ארבעין יומין וכל עמין דעלמא חמאן ליה בההוא זמנא (יומא) יתער מלכא משיחא ולנפקא (דנפקא) מגו גנתא דערן מההוא אתר דאתקרי קין צפון²⁴⁹ ויתער בארעא²⁵⁰ דגליל וההוא יומא דיפוק לתמן יתרגו כל עלמא וכל בני עלמא מתחבאין גו מערתי וטנרי דלא יחשבון לאשתזבא:</p>	<p>אז יתראה עמוד אש אחד עומד מלמעלה למטה ארבעים יום, וכל עמי העולם רואים אותו. באותו זמן, יתעורר מלך המשיח לצאת מתוך גן עדן, מאותו מקום שנקרא ק"ן צפון, ויתעורר בארץ הגליל. ואותו יום שיצא לשם, יתרגו כל העולם, וכל בני העולם מתחבאים בתוך מערות וסלעים, שלא יחשבו להינצל.</p>
<p>ועל ההוא זמנא כתיב (ישעיה ב יט) ובאו צורים ובמחולות עפר מפני פחד ה'</p>	<p>ועל אותו זמן כתוב "ובאו במערות צורים ובמחולות עפר מפני פחד ה'</p>

ונקודה וכו' אבל מעץ הדעת טו"ר לעולם אין בו כולו טוב או כולו רע רק מאן דאלים גבר ואינו בריא בשלימות או חולי בשלימות וכן הוא בישראל כד אינון בסטרא דעץ הדעת טוב ורע גדולתם אין בשלימות וכו' אבל בימי חבלי משיח והיתה עת צרה ליעקב כנ"ל וכמ"ש אין בן דוד בא אלא בדור כו' וודאי אופן השני וכמ"ש בזהר פרשת שמות ז ע"ב וכו' וכשיבוא משיח אז יתגלה עץ החיים שכולו טוב. אמנם ענין כולו חייב אינו רשעים גמורים ח"ו, כי זה אי אפשר, אלא רובו עונות נקרא חייב כמ"ש בראש השנה (דף ט"ז י"ז) והרי לנו דימות המשיח אינו תלוי בזכות ומעשים כלל [אלא בברית אבות] (הקדו"ש כט ע"ד).

²⁴⁸ קשה בדף זה סדר ר"ש ענין משיח בענין זה, דהיינו עמודא דאשא קאים ארבעין יומין, ובההוא יומא אתגלי משיחא מקן צפור בארעא דגליל וכו', ולקמן בדף ח' סדר ר"ש סדר אחר. ותירץ מורינו, שהעיקר כמ"ש בדף ח', כי שם פתח בקרא כי יקרא קן צפור, ומסדר ענין המשיח א' לא'. ומ"ש בדף ז' שייך בדף ח' ע"ב, כמ"ש שם, מההוא יומא עד תריסר ירחין אתייעטון וכו', כמה דאתמר בדף ז', וכמה עקתין וכו'. ובסוף דף ח' אמר וישרי בארעא דגליל וכו', ויתגלי מההוא נהירו דקן צפור, כמ"ש בדף ז', יתער מקן צפור ויתער בארעא דגליל. נמצא שהסדר העיקרי כמ"ש בדף ח', אלא כאן הזכיר הענין דרך כלל, ולקמן בדף ח' דרך פרט, יקום מסטר מזרח חד ככביא, רומז על ישראל ומשיח, וז' כוכבין אחרנין רומזים לאו"ה, כי כל א' כלול מי' הם ע' אומות הנלחמים עם כוכב של ישראל, לבתר י"ב ירחי יסלקון ליה וכו', הם י"ב ירחיה הנז' למעלה (מ"מ).

²⁴⁹ הנה תמיה גדולה אם נאמר שאז יהיה שינוי, כי זה המשיח לא יהיה נולד מאיש ואשה, אלא שבעת ההיא יצא מג"ע. והנה בכתוב מצינו אני היום ילדתיך וכו'. ונ"ל כי בודאי המשיח יהיה אדם צדיק נולד מאיש ואשה, ויגדל בצדקתו עד קץ הימין ויזכה במעשיו לנר"נ הנתונה בג"ע, ותנתן לאיש צדיק, ואז יזכה להיות גואל. וזה ע"ד מרע"ה, כי היה ילוד אשה והוגדל מעט מעט עד שהשלים חלק נשמתו, ושם בסנה נשלם לגמרי, בסוד לבת אש מתוך הסנה. ומבואר אצלנו שהשלים ג' אותיות לב"ת מן הב"ל וש"ת, ואז זכה להיות גואל. ובזה יתקיים הקרא, אני היום ילדתיך, שקאי על חלק נשמה לנשמה שתוליד, ואז תצא מג"ע ביום ההוא, ודי בזה. כי זה מוכרח מפשט הלשון, כי יתער בארעא דגליל, כאלו היה ישן תחלה, וכשתבוא לו נשמה לנשמה, יוסיף בו כח הנבואה, ואז יתעורר משנתו ודי בזה (זהר הרקיע). בלק קצ ע"ב [קצו ע"ב – לש"ו] (הערת הזהר).
²⁵⁰ ויקרא ריב ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>במהדר גאווה בקומו ובמחלות עפר מפני פחד יהו"ה ומהדר גאווה בקומו לערוץ הארץ מפני פחד יהו"ה דא ההוא רגיוז דכל עלמא ומהדר גאווה דא משיח בקומו לערוץ הארץ כד יקום ויתגלי בארעא²⁵¹ דגליל בנין דאיהו הוא אתר קדמא ודאתחברא (להרבא) בארעא קדישא ובנין כד יתגלי תמן קדמא לכל אתר ומתמן יתער קרבין לכל עלמא:</p>	<p>ומהדר גאווה בקומו לערוץ הארץ". "מפני פחד ה'", זהו אותו רוגז של כל העולם. "ומהדר גאווה", זה משיח. "בקומו לערוץ הארץ", כשיקום ויתגלה בארץ הגליל, משום שהוא מקום ראשון שנחרב בארץ הקדושה, ולכן יתגלה שם ראשון לכל מקום, ומשם יעורר קרבות לכל העולם.</p>
<p>לבתר ארבעין יומין דעמודא יקום מארעא לשמיא לעיניהון דכל עלמא²⁵² ומשיח יתגלי יקום מסטר מזרח חד²⁵³ כוכבא מלהטא בכל גוונין ושבעה כוכבין אחרנין דסחרן לההוא כוכבא ויגיהון וביה קרבא בכל (בה קרבא לכל) סטרין תלת זמנין ביומא עד שבעין יומין וכל בני עלמא המאן:</p>	<p>אחר ארבעים יום, שעמוד יעמוד מארץ לשמים לעיני כל העולם, ויתגלה המשיח. יקום מצד מזרח כוכב אחד ליהט בכל הצבעים, ושבעה כוכבים אחרים שסובבים אותו הכוכב, וילחמו בו קרב בכל הצדדים, שלש פעמים ביום עד שבעים יום, וכל בני העולם רואים.</p>
<p>וההוא כוכבא יגיה בהו קרבא במיסינ דנורא מלהטין מנצצין ולכל (בכל) עבר ובטש בהו עד דבלע לון בכל רמשא ורמשא וביומא אפיק לון ויגיהון קרבא לעיניהון דכל עלמא וכן בכל יומא עד שבעין יומין לבתר שבעין יומין יתגלי ההוא כוכבא ויתגלי משיח עד תריסר ירחין ויתהדר ההוא עמודא דאשא כמלקדמין וביה יתגלי משיח וההוא עמודא לא יתחוי:</p>	<p>ואתו כוכב ילחם בהם קרב בלפיד אש ליהטים ונוצצים לכל צד, ומכה בהם עד שבולע אותם בכל ערב וערב. וביום מוציא אותם וילחמו קרב לעיני כל העולם. וכן בכל יום עד שבעים יום, לאחר שבעים יום, יגנו אותו כוכב, ויגנו המשיח עד שנים עשר חדשים, ויחזור אותו עמוד אש כמו מקדם ובו יגנו המשיח ואותו עמוד לא יתראה.</p>
<p>לבתר תריסר ירחין יסלקון ליה למשיח בההוא עמודא לגו רקיעא ותמן יקבל תוקפא ועטרא דמלכותא וכד נחית יתחוי ההוא עמודא דאשא כמלקדמין לעיניהון דכל עלמא ויתגלי לבתר משיח:</p>	<p>לאחר שנים עשר חדש, יעלו את המשיח באותו העמוד לתוך הרקיע, ושם יקבל חוזק ועטרת מלכות, וכשירד יתראה אותו עמוד אש כמו מקדם לעיני כל העולם ואחר כך יתגלה המשיח.</p>
<p>ויתכנסון אליו עמים רבים, ויעורר קרבות בכל העולם. ובאותו זמן יעורר הקדוש ברוך הוא את גבורתו לכל עמי העולם, ומלך המשיח יודע בכל העולם.</p>	<p>ויתכנסו אליו עמים רבים, ויעורר קרבות בכל העולם. ובאותו זמן יעורר הקדוש ברוך הוא את גבורתו לכל עמי העולם, ומלך המשיח יודע בכל העולם.</p>

²⁵¹ וירא קיט ע"א רכא (הערת הזהר).

²⁵² וכבר ידעת כי מ' יום קודם יצירת הולד, לכן אישתהי ההוא עמודא מ' יום דוגמת משה רבינו ע"ה. ועדיין נשמת משיח גנוזה שם, ואמר מ' יום יזכה משיח לאותו נשמה לנשמה, ויתגלה בו ויכיר בעצמו שהוא משיח שלו, היה מכיר בתחלה בעצמו, וז"ש ולבתר מ' יום דעמודא יקום, ר"ל יסתלק ומשיח יתגלה, ר"ל כי מתחילה לא היה ניכר אם הוא משיח, ועתה יתגלה. אך שאר בני אדם לא יכירוהו. ואל תתמה אם נשמה זו תבא מכוסה תוך הענן, כי כן לר"א באותו יום, כשבא לו נשמתו כנזכר במדרש הנעלם, וכן כתוב ג"כ בפ' משפטים דף צ"ט ע"פ ויבא משה בתוך הענן, וכן בזהר כ"י (זו"ח עה ע"א) כתוב על הנשמות שהם באים בעמוד ענן ביום ובעמוד אש לילה, בהיותם נולדות בבטן אמם, כמ"ש בהלו נרו עלי ראשי, וכמ"ש במשה רע"ה שעלה ברקיע בגוף ונפש במ' יום. כן משיח זה, לאחר שיזכה לאותו נשמה ויכיר במעלתו שהוא משיח, אז יתגלה. אך לא יכירוהו שאר אנשים עדיין, ואח"כ יתגלו משיח בגוף ונפש בההוא עמודא, ע"ד ויבא משה בתוך הענן, ואז יסתלק לרקיע. ואח"כ יתגלה המשיח לגמרי, ואז יכירוהו כל ישראל ויתקבצו אליו (זהר הרקיע).

²⁵³ ויקרא ריב ע"ב בראשית קיט ע"א (הערת הזהר).

²⁵⁴ עי' דע"ה ח"ב נח ע"ג.

ספר שמות

<p>וכל מלכי העולם יתעוררו להתחבר ללחום בו קרב, וכמה (עמים) מפריצי היהודים יתהפכו לחזור אליהם, ויבאו עמהם ללחום קרב על מלך המשיח.</p>	<p>כיה וכמה עמין²⁵⁵ מפריצי יהודאין יתהפכו לאהדרא לגבייהו וייתון עמהון לאגהא קרבא על מלכא משיחא:</p>
<p>ואז יחשך כל העולם חמשה עשר יום, ורבים מעם ישראל ימותו באותו חושך, ועל זה נאמר "כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים".</p>	<p>כדין יתחשך כל עלמא חמש עשרה יומין וסניאין מעמא דישראל יהון מתין בההוא חשוכא וועל דא כתיב (ישעיה ס ב) כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים:</p>
<p>פתח ואמר "כי</p>	<p>פתח ואמר (דברים כב ו) כי</p>
<p>יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ</p>	<p>א/ח</p>
<p>או על הארץ אפרוחים או ביצים והאם רבצת וגו' שלח תשלח את האם וגו' האי קרא אוקימנא ליה ואיהו²⁶¹ חד מפקודי אורייתא גניזין ואנן אית לן [ביה רזי דאורייתא] (גו כריסי אורייתא) גניזין שבילין וארחין ידיען ולהבריא (לגו חבריא) באינן תלתיין ותריין שבילין דאורייתא:</p>	<p>יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרוחים או ביצים והאם רבצת וגו' שלח תשלח את האם וגו'". פסוק זה בארנו אותו, והוא אחד ממצוות התורה הגנוזות, ולנו יש בו סודות תורה גנוזים, שבילים ודרכים ידועות לחברים באותם שלשים ושנים שבילי התורה.</p>
<p>אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, אלעזר בזמן שיתעורר מלך המשיח כמה אותות ונסים אחרים יתעוררו בעולם.</p>	<p>אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, בזמנא דיתער מלכא משיחא כמה אתי(ין) ונסין אחרנין יתערוון בעלמא²⁶²:</p>
<p>בא וראה, בגן עדן שלמטה יש מקום אחד גנוז ושמור שלא נודע, והוא מרוקם בכמה צבעים, וכו' גנוזים אלף היכלות</p>	<p>תא חזי בגנתא דעדן דלתתא²⁶³ אית אתר חד גניזו ושמיר דלא אתידע²⁶⁴ ואיהו מרקמא²⁶⁵ בכמה גוונין וביה גניזין אלף היכלין²⁶⁶ דכסופין ולית מאן</p>

²⁵⁵ מוסגר בדפ"ק.

²⁵⁶ היינו סוד הגאולה מצד הבינה (אור יקר).

²⁵⁷ היינו מצד היסוד (אור יקר).

²⁵⁸ ת"ת, עץ החיים (אור יקר).

²⁵⁹ מלכות (אור יקר).

²⁶⁰ היינו ישראל, והם ג' בחי' מהם מצורפים, מהם בלתי גמורים, מהם ביצים שאינם רוצים ליתקן כלל, הנה הבנים שהם אותם שעל ידי התשובה מתתקנים מכל וכל, אמנם אפרוחים שאינם גמורים, או ביצים, שאלו אינם הגונים שכמעט נתקלקלו, לכך מאלו שלח תשלח את האם שאינם זוכים לגאולה, אבל בנים שהם צדיקים גמורים, שמצדקים עצמן בתשובה מצד הצרות, לא תקח האם על הבנים, אלא זוכים לגאולה, ולכך יהיה הצירוף אחר צירוף בכמה צרות מכל המדות אפילו מצד שם "ה כדפי' (אור יקר).

²⁶¹ עי' ע"ח זער הזווגים פרק ג (מ"מ).

²⁶² מבחי' היסוד הנקרא אות ונס כדפי' לעיל (ז ע"א עיי"ש אור יקר בד"ה ברית קיימא) (אור יקר).

²⁶³ דהיינו סוד גן מדת המלכות הנאחז בג' ראשונות, דהיינו עד"ן כתר וחכמה, וכנגדו גן גשמית למטה כבחי' זו (אור יקר).

²⁶⁴ מצד הכתר גניז, ומצד החכמה טמיר, ומצד הבינה לא אתידע, אינו מתגלה אפילו בדעת (אור יקר).

²⁶⁵ מפני השרשת כל הנמצא שם (אור יקר).

²⁶⁶ היינו מצד הבינה אלף כללות הספירות מעשר ועשר מעשר עד אלף (אור יקר). הם סוד אלף זעירא דויקרא שהפסיד משה בעון העגל, אלף חולקין, אלף בינה, וכולם ירית משיח בסוד ישמח משה במתנת חלקו, ולא אמר שמח משה, אלא ישמח לעתיד. והבן כל זה, כי משה הוא שילה וכמ"ש רז"ל במעשה דר"י בן לוי דמשיח שוכן בהיכל ז' דג"ע הארץ, ואפשר שכמו שיש ט' שנכנסו בחייהם בג"ע, כן המשיח נולד בט' באב, כנזכר במדרש איכה. ונוטלתו רוח סערה והויליכו לג"ע כמו שאירע לאליהו ז"ל ומשם יצא לע"ל וזה נראה אמת (זהר הרקיע).

ספר שמות

<p>דעייל בהו בר משיח²⁶⁷ דאיהו קאים תדיר בגנתא דעדן וכל גנתא²⁶⁸ מסחרא [ברתיכין] (בכתרין) סגיאין דצדיקיא ומשיח קאים [עלייהו ועל] (על) כמה חילין ומשריין דנשמתין דצדיקיא ותמן:</p>	<p>של כסופים. ואין מי שיכנס בהם פרט למשיח, שהוא עומד תמיד בגן עדן. וכל הגן מוקף במרכבות רבות של צדיקים, ומשיח עומד עליהם, ועל כמה חיילות ומחנות של נשמות צדיקים שם.</p>
<p>ובראשי ירהי²⁶⁹ ובזמני ובשבתי משיח עאל בההוא אתר לאשתעשעא בכל אינון היכלין לגו לגו מכל אינון היכלין²⁷⁰ אית אתר אחרא²⁷¹ טמיר וגניו דלא אתידע כלל ואקרי עדן²⁷² ולית מאן דיכיל למנדע ביה ומשיח אנניו (ס"א אתגלי) לבר סחרניה דההוא אתר עד דאתגלי ליה חד אתר דאקרי קן צפור²⁷³ ואיהו אתר דכריו עליה ההוא צפור דאתער בגנתא דעדן בכל יומא:</p>	<p>ובראשי חדשים וחגים ושבתות, נכנס משיח לאותו מקום להשתעשע בכל אותם היכלות. לפני ולפנים מכל אותם היכלות, יש מקום אחר טמיר וגנוז שלא נודע כלל, ונקרא עדן. ואין מי שיכול לדעת אותו. ומשיח גנוז (התגלה) בחוץ סביב אותו מקום, עד שנתגלה לו מקום אחד שנקרא קן צפור, והוא מקום שמכריזה עליו אותה צפור, שמתעוררת בגן עדן בכל יום.</p>
<p>ובההוא אתר מרקמן דיוקנין דכל שאר עמין דאתכנשו עלייהו דישראל לאבאשא לון עאל בההוא אתר זקיף עינוי וחזי אבהן דעאלין בחרבן בית אלהא עד דחמי לרחל²⁷⁴ דדמעהא באנפיהא וקב"ה מנחם לה ולא צביאת לקבלא תנחומין כמה דאת אמר (ירמיה לא יד) מאנה להנחם²⁷⁵ על בניה:</p>	<p>ובאותו מקום מרוקמים דמויות של כל שאר העמים שהתכנסו על ישראל להרע להם. [המשיח] נכנס לאותו מקום, מרים עינוי, ורואה את האבות שנכנסים בבית האלהים החרב, עד שרואה את רחל שדמעותיה בפניה, והקדוש ברוך הוא מנחם אותה, ולא מסכימה לקבל תנחומים, כמו שנאמר "מאנה להנחם על בניה".</p>
<p>כדין משיח ארים קליה ובכי ואודעזע כל גנתא דעדן וכל אינון צדיקיא דתמן געו ובכו עמיה געי ובכי זמנא תניינא ואודעזע ההוא רקיעא דעל גבי גנתא אלף וחמש מאה רבוא משריין עלאין²⁷⁶ עד דמטי לגו כרסייא עלאה²⁷⁷ כדין קב"ה [רמיז²⁷⁸]</p>	<p>אז משיח מרים קולו ובוכה ומזדעזע כל גן העדן, וכל אותם צדיקים ששם, גועים ובוכים עמו. גועה ובוכה פעם שניה, ומזדעזע אותו הרקיע שעל גבי הגן אלף וחמש מאות רבוא מחנות</p>

²⁶⁷ שהוא כנגד מדת המלכות, שהיא כלולה משמן מהחכמה והבינה כדפי' והיינו דאיהו קאים תדיר בסוד הנקודה האמצעית (אור יקר).

²⁶⁸ דהיינו בחי' ז' ספירות ז' חופות ששם אחיזת הצדיקים ובראשם המשיח מצד היותו נאחז גם בנקודה הסתומה כדפי' (אור יקר).

²⁶⁹ שהוא חידושה של לבנה, שהמלכות מאיר מן החכמה, משיח עולה דוגמתה אל תוך נקודה זו כדפי' (אור יקר).

²⁷⁰ שסוד ההיכלות כנגד הבינה הנקראת היכל אל החכמה ולגו ולגו שהם היכלות בחי' זו פנימית מזו (אור יקר).

²⁷¹ היינו נקודת החכמה שהיא תוך היכליה, ולכך איקרי עדן, ששם עדן חכמה כדפי' בחש"ק (אור יקר).

²⁷² שמעדן כל הגן על ידי נהר (אור יקר). הוא רמז לחכמה כי משם יקבל משיח נשמה לנשמה שבו הבא מן החכמה הנקרא קן צפור, והבן זה היטב (זהר הרקיע).

²⁷³ פרשת בלק קצו ע"ב (לש"ו). וענין קן ציפור הנזכר הוא כי הקן רומז לבינה, אתר טמיר וגנוז וצפור רומז לחכמה כי בינה בית לחכמה (זהר הרקיע).

²⁷⁴ שמות יב ע"א (הערת הזהר).

²⁷⁵ הנחם (דפ"מ).

²⁷⁶ כמנין ט"ו חסדים (רח"ו), ור"ל שהחסדים שורשם בדעת הם חמשה אח"כ כשמתפשטים בגוף הם ה"ח אחרים ואח"כ כשנכללים ביסוד הם ה"ח אחרים כמ"ש הרב בכמה דוכתי (מ"מ).

²⁷⁷ מלכות דאצילות (מ"מ).

²⁷⁸ הוא סוד נפלא שהוא זווג חר"ב לאפקא נשמה לנשמה ואז יתקרבו כל הד' אותיות הו"ה (זהר הרקיע).

ספר שמות

<p>(מכריז) לההוא צפרא²⁷⁹ ועאל לההוא קן דילה ויתבא לגבי משיח וקרי מה דקרי ואתער מה דאתער:</p>	<p>עליונים, עד שמגיע לתוך הכסא העליון, ואז הקדוש ברוך הוא רומז לאותה צפור, ונכנסת לאותו קן שלה, ויושבת אצל המשיח וקורא מה שקורא, ומתעורר מה שמתעורר.</p>
<p>עד דמגו כרסייא קדישא אתקרי תלת זמנין ההוא קן צפור ומשיח וכלא סלקין לעילא ואומי לון קב"ה לאעברא מלכו [חייבא] [אחרא] מן עלמא על ידא דמשיח ולנקמא נקמין דישראל וכל אינון טבוון דזמין קודשא בריך הוא למעבד לעמיה ותב ההוא קן צפור ומשיח לדוכתיה ותב משיח ואתגניז גו ההוא אתר כמלקדמין:</p>	<p>עד שמתוך הכסא הקדוש נקרא שלש פעמים אותו קן צפור, והמשיח וכולם עולים למעלה והקדוש ברוך הוא משביע אותם להעביר מלכות הרשעה מן העולם על ידי המשיח, ולנקם את נקמות ישראל, וכל אותן טובות שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות לעמו. ושב אותו קן צפור והמשיח למקומו, ושב המשיח ונגזז לתוך אותו מקום כמו מקדם.</p>
<p>ובזמנא דיתער קב"ה לאתקנא ועלמין ואתנהירו אתוון דשמיה בשלימו יו"ד בה"א לאתקנא²⁸⁰ וא"ו בה"א²⁸¹ למהוי כלא בשלימו חד כדין יתער חד ככבא [דהילא] באמצע²⁸² רקיעא כגוון ארגוונא להיט ונציץ ביממא לעיניהון דכל עלמא:</p>	<p>ובזמן שיתעורר הקדוש ברוך הוא לתקן את העולמות ומאירות אותיות שמו בשלמות, יו"ד בה"א (לתקן) וא"ו בה"א, להיות הכל בשלמות אחת, אז יתעורר כוכב אחד מפחיד באמצע הרקיע, כגוון ארגמן לוחט ונוצץ ביום לעיני כל העולם.</p>
<p>ויקום חד שלהובא דאשא²⁸³ מסטרא דצפון גו רקיעא ויקום דא לקבל דא ארבעין²⁸⁴ יומין ויתבהלון כל בני עלמא לסוף ארבעין יומין יגחון קרבא ככבא ושללהובא לעיניהון דכלא ויתפשט ההוא שלהובא ביקידו דאשא מסטרא דצפון גו רקיעא ויחשוב למבלע ההוא ככבא²⁸⁵ וכמה שליטיין ומלכין ואומיא ועממיא יתבהלון מהאי:</p>	<p>ותקום שלהבת אש אחת מצד צפון תוך הרקיע, ותקום זה כנגד זה ארבעים יום, ויבהלו כל בני העולם, לסוף ארבעים יום ילחמו קרב הכוכב והשלהבת לעיני הכל, ותתפשט אותה שלהבת בשריפת אש מצד הצפון תוך הרקיע, ויחשוב לבלוע אותו כוכב. וכמה שליטים ומלכים ואומות ועמים יתבהלו מזה.</p>
<p>כדין יסתלק ההוא ככבא לסטר דרום וישלוט על ההוא שלהובא וההוא שלהובא יתבלע זעיר זעיר ברקיעא מקמי ההוא ככבא עד ודלא (לא) יתחוי כלל כדין ההוא ככבא [ועביד ארחין ברקיעא בתריסר תחומין וקיימין אינון נהורין ברקיעא] [יעביד ארחין ברקיע] תריסר יומין אחרנין לבתר</p>	<p>אז יסתלק אותו כוכב לצד דרום וישלוט על אותה שלהבת, ואותה שלהבת תבלע מעט מעט ברקיע מלפני אותו כוכב, עד שלא תראה כלל. אז אותו כוכב יעשה דרכים ברקיע בשנים עשר תחומים, ועומדים אותם אורות ברקיע שנים עשר ימים נוספים, אחר שנים עשר</p>

²⁷⁹ הוא סנדל או מט"ט לפי שכתב הרח"ו ז"ל בפ' תרומה דף קל ע"ב על מ"ש הזהר שם תלת צפרין, ופי' הרח"ו אכתריא"ל מט"ט סנדל, וכאן מדבר הזהר בג'ע שלמטה שהיא בחי' עשיה כמ"ש הרב א"כ הוא סנדל שבעשיה או מט"ט ששולט על עשיה (מ"מ).

²⁸⁰ מוסגר בדרך אמת

²⁸¹ פי' שאבא משפיע לאימא ונותנין מוחין לז"א, וז"א נותן למלכות שהיא ה' אחרונה. א"נ יובן במ"ש בספר הכוונות בכוונת אל עליון גומל וכו', כשמתרבים האורות בז"א מכים זה בזה דהיינו יו"ד בה"א גימ' ק"ך, וא"ו בה"א גימ' ע"ח, הכל קצ"ח גימ' א"ל עליון ע"ה, עכ"ל. והנה גם בביאת המשיח יתרבו האורות בז"א וז"ש יו"ד בה"א וכו' (מ"מ).

²⁸² זהו דרך כוכב, ונראה זהו משיח בן יוסף, אבל משיח בן דוד הוא שבט מישראל כדמפרש לקמן (רח"ו).

²⁸³ סמא"ל (רח"ו).

²⁸⁴ קעב ע"ב (הערת הזהר).

²⁸⁵ לסטר דרום מצד החסדים מתגבר הכוכב על השלהובא (מ"מ).

ספר שמות

<p>תריסר [יומיז] [יומיז] ואחרנין יודעזעון כל בני עלמא ויתחשך שמשא בפלגות יומא כמה דאתחשך יומא דאתחרב בי מקדשא:</p>	<p>ימים נוספים, יודעזעו כל בני העולם ויחשך השמש בחצות היום, כמו שנחשך ביום שחרב בית המקדש.</p>
<p>עד דלא יתחזון שמיא וארעא ויתער חד קלא ברעם וזיקין ואתחלחלא ארעא מההוא קלא וכמה חילין ומשיריין ימותון מניה וההוא יומא (ממש) יתער בקרתא [דרומי] רבתא חד שלהובא דאשא בההוא קלא דיתער בכל:</p>	<p>עד שלא יראו שמים וארץ, ויתעורר קול אחד ברעמים וברקים, ותתחלחל הארץ מאותו קול, וכמה חיילות ומחנות ימותו ממנו, ואותו היום תתעורר בעיר רומי הגדול שלהבת אש אחת, באותו הקול שיתעורר בכל</p>
<p>ח/ב</p>	
<p>עלמא ויוקיד כמה מגדלין וכמה היכלין וכמה מגדלין יפלון וכמה פרדשכי ורברבי יפלון בההוא יומא וכלהו [יתנבאון] [יתכנשון] עלה לביש²⁸⁶ וכל בני עלמא לא יכלין [ס"א יחשבו] לאשתובא:</p>	<p>העולם וישרף כמה מגדלים וכמה היכלות, וכמה מגדלים יפלו וכמה פקידים ושרים יפלו באותו יום, וכולם יתכנסו עליה לרע, וכל בני העולם לא יוכלו [יחשבו] להינצל.</p>
<p>מההוא יומא עד תריסר ירחין²⁸⁷ יתיעטון כל מלכיא ויגזרון כמה גזרות וכמה שמדות על ישראל ויצלחון ביה²⁸⁸ כמה דאתמר²⁸⁹ זכאה איהו מאן דיערע תמן וזכאה איהו מאן דלא יערע תמן וכל עלמא יהא בערבוביא סניא לסוף תריסר ירחי²⁹⁰ יקום שבט מישראל²⁹¹ דא מלכא משיחא דיתער גו גנתא דערן וכל אינון צדיקיא²⁹² יעמרון ליה תמן ויחגרון ליה מאני זיינא²⁹³ באתוון רשימן דמאני דשמא קדישא:</p>	<p>מאותו יום ועד שנים עשר חדש, יתיעצו כל המלכים ויגזרו כמה גזרות, וכמה שמדות על ישראל, ויצליחו בו, כמו שנתבאר. אשרי מי שיקרה שם ואשרי מי שלא יקרה שם, וכל העולם יהיה בערבוביה גדולה. לסוף שנים עשר חדש, יקום שבט מישראל, זה מלך המשיח שיתעורר תוך גן העדן, וכל אותם הצדיקים יעטרו אותו שם, ויחגרו לו כלי זין, באותיות רשומות של כלים של השם הקדוש.</p>
<p>וקלא²⁹⁴ יתפוצץ בענפי אילנין דגנתא קרי בחיל²⁹⁵ ואמר אתערו קדישין עליונין קומו מקמי</p>	<p>וקול יתפוצץ בענפי עצי הגן, קורא בחיל ואומר, התעוררו קדושים עליונים,</p>

²⁸⁶ מפני התפשטות הגזרות העליונות אפילו בתחתונים כדפי' לעיל (אור יקר).

²⁸⁷ הם "ב נשיאים דישמעאל, שמתחזק מהם הקלי'. ועוד הדין יושפע מ"ב גבולי אלכסון, לעשות על ידה "ב כחות חיצונים, שהם "ב חדשים דגיהנם. ובזה יהיו נדונים ישראל בצרות, אם לא יתוקנו בתשובה גדולה, שהיא הבינה, מקום תיקון הדינים. ולפי הנראה כל זה הנזכר מתחלת דבריו מ"כי יקרא" ועד כאן יהיה קודם אותות העמוד הנז' הקודם (אור יקר).

²⁸⁸ (נ"א בהון) (נוסף בדפ"ו).

²⁸⁹ דהיינו הצירוף על יד החצונים הנז' בתחלת דבריו כשאמר ווי מאן דיזדמן וכו' ועד כדין יתחזי וכו', ורמזם באומרו "וכל עמין ומלכיהון ויתיעטון כחדא עלייהו וכו' עקתא על עתקא בתרייתא משכחן קמייתא" ולזה אמר, ויצלחון כמה דאתמר (אור יקר).

²⁹⁰ דין על ישראל (אור יקר).

²⁹¹ היינו ענין העמוד הנז' לעיל, ושמחה זו יעשה בג"ע כל אותם מ' יום שאמר למעלה, שיתעכב העמוד ויתגלה המשיח, עד שיראה, ולבתר תריסר ירחי שתא דקאמר התם, היינו לסוף תריסר ירחי דקאמר הכא. ועם היות שירד ראשונה, בשניה עיקר ירידתו אינו אלא אחר זמן "ב ירחין, שהוא סוף כל האותות הנזכר למעלה, ולכך בירידה זו סוף ירידתו שלא יתעלם עוד כאשר יתגלה כדמפרש ואזיל, ולכך יקום שבט מישראל, היינו משך וא"ו מהיסוד, שהוא סוד משיח כדפי', שהמלכות והיסוד בו יחד (אור יקר).

²⁹² מהיסוד שהם ענפיו, ומהתעוררותם הם מעטירים אותו, ולכך הם נותנים לו כפי מדתם, כמו שמדתם יסוד הכולל שתי שמות, יאהדונה", שהם שתי שמות, האחד מעטירו כובע ישועה על ראשו, הב' חרב לה' מלאה דם חגור על מתניו (אור יקר).

²⁹³ שכל כלי מלחמה כלולים בשם רומח חרב מגן וצנה וכיוצא (אור יקר).

²⁹⁴ ת"ת יתפוצץ, כת"ת המתפשט בבחינותיו שהוא עץ מתפשט ומסתעף (אור יקר).

²⁹⁵ מלכות בבעלה למעלה (אור יקר).

ספר שמות

<p>משיחא הא עדנא לאתחברא אילתא²⁹⁶ בבעלה ובעלה בעי לנקמא לה²⁹⁷ נוקמין דעלמא ולאקמא לה ולאנערא להו מעפרא כדין יקומון כלהו²⁹⁸ ויחגרון²⁹⁹ ליה כמלקדמין מאני זייניה אברהם מימיניה³⁰⁰ יצחק משמאליה³⁰¹ יעקב קמיה³⁰² משה רעיא מהימנא³⁰³ על כל אלין צדיקיא אזיל ורקיד גו גנתא דעדן³⁰⁴:</p>	<p>קומו מלפני המשיח, הרי [עכשיו] זמן שתתחבר אילת בבעלה, ובעלה רוצה לנקום לה נקמות העולם, ולהקימה ולנער אותה מן העפר. אז יקומו כולם, ויחגרו אותו כמו מקדם בכלי זינו. אברהם מימינו, יצחק משמאלו, יעקב לפניו, משה רועה הנאמן על כל אלו הצדיקים, הולך ורוקד בתוך גן העדן.</p>
<p>כיון דאתתקן משיח³⁰⁵ על ידא דצדיקיא בגנתא דעדן יעול בהווא דוכתא³⁰⁶ דאקרי ק"ן צפ"ר כמלקדמין וחמי תמן ההוא דיוקנא דחרבן בית מקדשא³⁰⁷ וכלהו צדיקיא דאתקטלו ביה כדין נטיל מתמן³⁰⁸ (ס"א עשר) לבושין³⁰⁹ [ואינון עשר] (ואקרין) לבושי קנאה ויתגניז תמן ארבעין יומין³¹⁰ דלא אתגליא כלל:</p>	<p>כיון שנתקן משיח על ידי צדיקי גן העדן, יכנס לאותו מקום שנקרא ק"ן צפ"ר כמו מקדם, ורואה שם אותו דמות של חרבן בית המקדש, וכל הצדיקים שנהרגו בו, ואז נוטל משם עשרה לבושים, והם עשרה לבושי קנאה, ויגנוז שם ארבעים יום שלא יתגלה כלל.</p>
<p>לסוף ארבעין יומין³¹¹ קלא חד³¹² יתער ויתקרי מגו כורסייא³¹³ עלאה³¹⁴ ההוא ק"ן צפ"ר³¹⁵ במלכא משיחא דאתגניז ביה וכדין סלקין ליה לעילא³¹⁶ וקודשא בריך הוא³¹⁷ חמי ליה למלכא משיחא³¹⁸ מתלבש בלבושא נוקמא³¹⁹ וחגיר מאני זייניו³²⁰ נטיל ליה ונשיק ליה על רישיה³²¹:</p>	<p>לסוף ארבעים יום, קול אחד יתעורר ויקרא מתוך הכסא העליון, אותו ק"ן צפ"ר במלך המשיח שנגנז בו, ואז מעלים אותו למעלה, והקדוש ברוך הוא רואה את מלך המשיח מתלבש בלבוש נקמה וחגור כלי זין, נוטל אותו ומנשק</p>

- ²⁹⁶ איתתא (דפ"ו).
²⁹⁷ מפני שנשבעה שאינה מתחברת לו עד [שינקום הנקמה] בעליונים ובתחתונים (אור יקר).
²⁹⁸ הצדיקים (אור יקר).
²⁹⁹ שהחגירה הנאמרה למעלה אינה חגירה ממש, אלא עתה מחגירים אותו בעצם (אור יקר).
³⁰⁰ חסד (אור יקר).
³⁰¹ גבורה (אור יקר).
³⁰² בעלה לפניו (אור יקר).
³⁰³ עי' תיקו"ז כט ע"ב, יעקב מלבר משה מלגאו. מרע"ה בבחי' הדעת על כולם. ויונקים מהשמחה, בינה, ועיקר יניקתם על ידי הדעת (אור יקר).
³⁰⁴ שהיא המלכות להמשיך לה השמחה (אור יקר).
³⁰⁵ מצד הספירות התחתונים מקום אחיזת הצדיקים (אור יקר).
³⁰⁶ דהיינו בינה כדפי' לעיל כדי להתתקן מהספירות העליונות (אור יקר).
³⁰⁷ מפני שמהבינה דינים מתערין ושם נצטייר צערן של ישראל בסוד בכל צרתם לו צר (אור יקר).
³⁰⁸ מבחי' דמתמן מתערין דינין ולבושין (אור יקר).
³⁰⁹ נגד י"ס שבה שכולם מסכימות לדין ולקנאה דין טוב לרחם על ישראל ולקנאת קנאתם (אור יקר).
³¹⁰ כל בחינות הבינה בארבעים, מפני שהיא מ' ודאי, אמא רביעא על בנין, שהם חסד גבורה ת"ת מלכות, וכנגדם היא מרובעת (אור יקר).
³¹¹ מבחי' הבינה (אור יקר).
³¹² מצד הת"ת מבחי' הבינה שמשם הקול (אור יקר).
³¹³ שהיא הכסא נגד הבינה (אור יקר).
³¹⁴ נקשרת בחכמה דהיינו שהיא נקראת כסא הכבוד (אור יקר).
³¹⁵ מלכות בבינה ומשיח יסוד במלכות שהם מבחי' היצירה שיעלו למעלה (אור יקר).
³¹⁶ להעטירו מהעליון למעלה כדמסיק (אור יקר).
³¹⁷ בינה (אור יקר).
³¹⁸ בסוד קשר היסוד והמלכות כדפי' (אור יקר).
³¹⁹ מהבינה כדפי' (אור יקר).
³²⁰ מבחי' הת"ת והמלכות שם יה"ה ושם אדנ"י כדפי' (אור יקר).
³²¹ לקשר בו סוד רוח חיים נצחיים עליונים כדכתיב ונחה עליו רוח ה' שסוד הנשיקה דבקווא דרוחא ברוחא (אור יקר).

ספר שמות

<p>כדין מזדעזען³²² תלת מאה ותשעין רקיעין³²³ (ואזמין) [וארמיו³²⁴] קב"ה לחד רקיעא³²⁵ מאינן דהוה גניז מששת ימי בראשית³²⁶ ואפיק מחד היכלא דבהווא רקיעא³²⁷ חד כתרא גליפא מחקקא בשמהן קדישין³²⁸ בהווא עטרא אתעטר קב"ה כד עברו ישראל ית ימא למיטל נוקמין מכל רתיכי פרעה ופרשוי ואעטר ליה למלכא משיחא:</p>	<p>אותו על ראשו. אז מזדעזעים שלש מאות ותשעים רקיעים, ורומז הקדוש ברוך הוא לרקיע אחד מאותם שהיו גנוזים מששת ימי בראשית, ומוציא מהיכל אחד שבאותו רקיע כתר חקוק אחד, מחוקק בשמות הקדושים. באותה עטרה התעטר הקדוש ברוך הוא כשעברו ישראל את הים ליטול נקמות מכל מרכבות פרעה ופרשוי, ומעטר את מלך המשיח בה.</p>
<p>כיון דאתעטר ואתתקן בכל הני תקונין נטיל ליה קב"ה ונשיק ליה כמלקדמין מאן חמי רתיבין קדישין ומשריין עלאין דסחרין ליה ויהבין ליה מתנן ונבזבזן סגיאין ויתעטר מכלהו עאל תמן בחד היכלא וחמי כל אינן מלאכי עלאי דאקרון אבלי ציון אינן דבכו על הרבן בי מקדשא ובכאן תדיר ואינן יהבין ליה חד פורפירא סומקא למעבד נוקמין³²⁹ כדין קב"ה גניז ליה בהווא קן צפור³³⁰ ואתכסי תמן תלתין יומין:</p>	<p>כיון שהתעטר והתתקן בכל התקונים הללו, הקדוש ברוך הוא לוקח אותו, ומנשק אותו כמו מקדם, מי ראה מרכבות קדושות ומחנות עליונים שסובבים אותו ונותנים לו מתנות ואוצרות רבות ויתעטר מכולם. נכנס לשם, להיכל אחד ורואה כל אותם מלאכים עליונים שנקראים אבלי ציון, אותם שבכו על חרבן בית המקדש ובוכים תמיד, והם נותנים לו לבוש מכובד אדום אחד, לעשות נקמות, אז הקדוש ברוך הוא גונז אותו באותו קן צפור ומתכסה שם שלשים יום.</p>
<p>לבתר [תלתין יומין] בהווא קן צפור יחות מעטר בכל אינן תקונין מעילא ומתתא כמה³³¹ משריין קדישין סחרניה ויחמון כל עלמא חד נהירו תלי מרקיעא לארעא ויקום שבעה יומין וכל בני עלמא יתמהון ויתבהלון ולא ינדעון כלל בר אינן חכימין דידיעין ברזין אלין זכאה חולקהון וכל אינן שבעה יומין (יתער) [יתעטר] בארעא בהווא ק"ן צפור באן אתר בדרך דא קבורת רחל דאיהי קיימא בפרשת אורחין ויבשר לה וינחם לה וכדין תקבל תנחומין ותקום ותנשיק ליה:</p>	<p>לאחר שלשים יום, באותו קן צפור, ירד מעטר בכל אותם תקונים ממעלה וממטה, כמה מחנות קדושים סביבו, ויראו כל העולם אור אחד תלוי מהרקיע לארץ, ויעמוד שבעה ימים, וכל בני העולם יתמהו ויבהלו ולא ידעו כלל, פרט לאותם חכמים שיודעים בסודות הללו, אשרי חלקם. וכל אותם שבעה ימים יתעטר בארץ באותו ק"ן צפור. באיזה מקום, בדרך, זו קבורת רחל, שעומדת בפרשת דרכים, ויבשר לה וינחם אותה, ואז תקבל תנחומים ותקום ותנשק אותו.</p>
<p>לבתר יקום ההוא נהירו מהווא אתר ושרי</p>	<p>אחר כך, יקום אותו אור מאותו מקום</p>

³²² מפני שהסכים בדין קב"ה, והיינו נשיקה לדבק לו החיים הפנימיים [לנקום הנקמה], ואלו הרקיעים הם חסד וגבורה ות"ת ומלכות הנעלמים מבחי' רקיע הגנוז, והם ג' אבות שלמים, מאה כל אחד ואחד, אמנם המלכות פרוסה ואינה אלא תשעים (אור יקר).

³²³ כמנין שמ"ם או שכינ"ה כן פי' הרח"ו בפרשת ויקהל (מ"מ).

³²⁴ ואזמנין – היינו גילוי (אור יקר).

³²⁵ הדעת הכולל כולם (אור יקר).

³²⁶ היינו בחי' ו"ק מהחכמה והא' דבוק עד הכתר (אור יקר).

³²⁷ תרומה קלב ע"א (הערת הזהר)

³²⁸ זש"ה תשית לראשו עטרת פז מ"ה ומ"ב דמ"ה (רח"ו במ"מ).

³²⁹ דע כי פופירא זו היא שם אלהים דמלוי הה"ן כי שם זה נק' פורפירא דמלכא ובגד תכלת ומבהיק יותר ונקרא נור דליק ולעמיד ילבשוהו הקב"ה וינקום דם עבדיו (זהר הרקיע).

³³⁰

³³¹ וכמה (דפ"ו).

ספר שמות

<p>ביריחו קרתא דאילני בכל עין דא יריחו או על הארץ דא ירושלם ויהא גניז בההוא נהירו דק"ן צפ"ר תריסר ירחי בתר תריסר ירחי יזדקף ההוא נהירו בין שמיא וארעא וישרי³³² בארעא דגליל דתמן הוה שרותא דגלותא דישראל ותמן יתגלי מההוא נהירו דקן צפור ותב לאתריה וההוא יומא יזדעזע כל ארעא כמלקדמין מסייפי שמיא עד:</p>	<p>ושורה ביריחו עיר האילנות, "בכל עין" זה יריחו, "או על הארץ" זו ירושלים. ויהיה גנוז באותו אור של ק"ן צפ"ר שנים עשר חדש. אחר שנים עשר חדש יזדקף אותו אור בין שמים וארץ, וישרה בארץ הגליל, ששם היתה ראשית גלות ישראל, ושם יתגלה מאותו אור של קן צפור, ושב למקומו. ואותו יום תזדעזע כל הארץ כמו מקדם מסוף השמים עד</p>
מ/ט	
<p>סייפי שמיא וכדין ויחזון (ינדעון) כל עלמא דהא אתגלי מלכא משיחא בארעא דגליל ויתכנשון ליה כל אינון דלעאן באורייתא³³³ ואינון זעירין בעלמא ובזכות ינוקי דבי רב יתתקף חיליה לאתגברא ורוא דא אפרוחים³³⁴ ואי לא ישתכחון אלין הא ינוקי דיתבין בתוקפא דאמהון וינוקי כמה דאת אמר (ישעיה כח ט) גמולי מחלב עתיקי משדים והיינו או בצים דבגין אלין שריא שכינתא עמהון דישראל בגלותא³³⁵:</p>	<p>סוף השמים, ואז יראו כל העולם, שהרי התגלה מלך המשיח בארץ הגליל. ויתכנסו אליו כל אלו שעוסקים בתורה, והם מעטים בעולם, ובזכות תינוקות של בית רבן, יתחזק כחו להתגבר. וסוד זה "אפרוחים". ואם לא ימצאו אלו, הרי תינוקות שיושבים בתוקף אמם ויונקים, כמו שנאמר "גמולי מחלב עתיקי משדים", והיינו "או ביצים", שבשביל אלה שורה שכינה עם ישראל בגלות.</p>
<p>דהא הכימין זעירין אינון³³⁶ דישתכחון בההוא זמנא והיינו (דברים כב ו) והאם רובצת³³⁷ על האפרוחים או על הביצים³³⁸ לא תקח האם³³⁹ על הבנים³⁴⁰ דהא ביה לא קיימא מלה³⁴¹ לאפקא³⁴² לה מן גלותא³⁴³ אלא במלכא עלאה דכיון דאינון</p>	<p>שהרי מעטים החכמים שימצאו באותו זמן, והיינו "והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים", שהרי בו לא עומד הדבר להוציא מן הגלות, אלא במלך העליון,</p>

³³² שמות ז ע"ב (הערת הזהר).

³³³ הם יהיו שלישי ושרי מרכבתו, ועליהם יופיע ה' מרוח אשר בקרבו לנקום נקם, וצריך זכות מלמטה מהתחתונים, לכך יתחזק בהבל פה דתינוקות של בית רבן ותתגבר כי עדיין יש מלחמות אחר זה, ועדיין יהיה עני ורוכב על חמור, ועדיין יתגרשו ישראל אל המדבר וכמה צרות יארעו לישראל אפילו אחר כל זה שכבר נזדמנה הגאולה מן העליונים, אמנם צריך מהתחתונים הזמנה וזכות להתעורר (אור יקר).

³³⁴ בנים – תלמידי חכמים, אפרוחים – תינוקות של בית רבן, או ביצים – אותן שעתידין לפרוח בתורה והיינו גמולי חלב, דהיינו ממש אלו השלש בחינות מעמיד ומקיים ישראל בגלותם, שהם מושכי השכינה בתחתונים (אור יקר).

³³⁵ כי לומר שתהיה שכינה ביניהם בשביל לימוד תורה אי אפשר (אור יקר).

³³⁶ ואין בהם כדאי להכריע כף המשקל (אור יקר).

³³⁷ על ישראל, בזכות היותה על האפרוחים דהיינו תינוקות של בית רבן שאינם גמר פרי (אור יקר).

³³⁸ היינו גמולי מחלב בשלמא אילו היתה רובצת על ישראל בשביל בנים היה המשיח לוקח האם על הבנים וגואלה בזכות ישראל, אמנם כיון שהאם רובצת בזכות האפרוחים או הביצים לבד (אור יקר).

³³⁹ לא יוכל המשיח לגאול את ישראל מלמטה (אור יקר).

³⁴⁰

³⁴¹ לא תקח האם שהיא השכינה על הבנים שהם ישראל דהיינו מלבד שיקבץ נדחי מגלותם, עוד יקים השכינה מעפר שנמצא שלקח האם תוספת על הבנים אלא שלא תשלח את האם לבעלה שיקים אותה. ואת הבנים תקח לך, וז"ש לקמן לבתר ייתי בעלה ויוקים לה בההוא יומא מלכא משיחא שארי וינוס גלותא דאיכרי צבאות, הם נר"ה שנק' צבאות (מ"מ).

³⁴² אלא הוא צל הספירות העליונות, כלי גשמי מוכן לשפע עליון, כפי מה שיעוררו ישראל כך יפעול המשיח על ידי מה שישפיע מלכא עילאה דהיינו הת"ת מן הבינה והחכמה (אור יקר).

³⁴³ אלא במלכא עילאה ולזה צריך רחמים עליונים ולזה צריך התעוררות מלמטה כדי לעורר הרחמים למעלה, שאפילו ירצה המשיח הגשמי לפעול או לגאול על יד העטרות שנתעטר מלמעלה (אור יקר).

ספר שמות

<p>רביין וינוקין יהבין תוקפא למלכא משיחא כדין³⁴⁴ אימא עלאה דהיא רביעא עלייהו³⁴⁵ יתערת לגבי בעלה³⁴⁶ ויתעכב הכי³⁴⁷ עד תריסר ירחין אחרנין לבתר ייתי בעלה ויוקים לה מעפרא כמה דאת אמר (עמוס ט יא) אקים את סכת דוד הנופלת:</p>	<p>שכיון שהם ילדים ותינוקות, נותנים כח למלך המשיח. אז האמא העליונה, שהיא רובצת עליהם, מתעוררת לגבי בעלה, ויתעכב כך, עד שנים עשר חדשים אחרים. אחר כך יבא בעלה ויקים אותה מהעפר, כמו שנאמר "אקים את סוכת דויד הנופלת".</p>
<p>בההוא יומא מלכא משיחא שארי ויכנוש גלותא מסייפי עלמא עד סייפי עלמא כמה דאת אמר (דברים ל ד) אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו' מההוא יומא כל אתין ונסין ונבוראן דעבד קב"ה במצרים יעביד לון לישראל כמה דאת אמר (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות:</p>	<p>באותו יום, מלך המשיח יתחיל ויכנס הגלות מסוף העולם ועד סוף העולם, כמו שנאמר "אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו'", מאותו יום, כל האותות והנסים והגבורות שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים, יעשה אותם לישראל, כמו שנאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".</p>
<p>אמר רבי שמעון אלעזר ברי כל אלן מלין תשכח ברוא דתלתין ותריין שבילין³⁴⁸ דבשמא קדישא ועד דנסין אלן לא יתערוך בעלמא לא ישתלם רוא דשמא קדישא ולא תתער לאהבה כמה דאת אמר (שיר ב ז) השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות בצבאות דא מלכא ונ"א משיחא דאקרי צבאות או באילות השדה שאר חילין³⁴⁹ ומשריין דלתתא אם תעירו ואם תעוררו את האהבה דא ימינא דקב"ה דאקרי אהב"ה עד שתחפץ ההיא דשכיבת לעפרא ויהא רעותא דמלכא בה זכאה איהו מאן דיזכי לההוא דרא זכאה איהו בעלמא דין וזכאה איהו בעלמא דאתי:</p>	<p>אמר רבי שמעון, אלעזר בני, כל הדברים הללו תמצא בסוד של שלשים ושנים שבילים של השם הקדוש, ועד שהנסים הללו לא יתעוררו בעולם, לא ישתלם סוד השם הקדוש, ולא תתעורר לאהבה, כמו שנאמר "השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות", "בצבאות" זה מלך (נ"א המשיח) שנקרא צבאות. "או באילות השדה" שאר החיילות והמחנות שלמטה. "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה" זה ימין של הקדוש ברוך הוא שנקרא אהב"ה. "עד שתחפץ" אותה ששוכבת לעפר, ויהיה רצון המלך בה. אשרי מי שיזכה לאותו דור, אשריו בעולם הזה ואשריו בעולם הבא.</p>
<p>רבי שמעון ארים ידוי בצלו לקב"ה וצלי צלותיה לבתר דצלי צלותיה אתו רבי אלעזר בריה ורבי אבא ויתבו קמיה³⁵⁰ עד דהוו יתבי קמיה חמו חד נהירו דיממא דאתחשך ואשתקע חד צנורא (ס"א צרורא) דשלהובא דאשא גו ימא דטבריה ואזדעזע כל ההוא אתר:</p>	<p>רבי שמעון ארים ידיו בתפלה לקדוש ברוך הוא והתפלל תפלתו, אחרי שהתפלל תפלתו, באו רבי אלעזר בנו ורבי אבא וישבו לפניו, עד שהיו יושבים לפניו, ראו אור אחד של היום שנחשך ונשקע צנור (צרור) אחד של שלהבת אש בתוך הים של טבריה, והזדעזע כל אותו מקום.</p>

³⁴⁴ והעיקר תלוי בשפע עליון במעשים תחתונים (אור יקר).

³⁴⁵ דהיינו המלכות מתעוררת על ידי זכות ומעשים תחתונים (אור יקר).

³⁴⁶ מ"דהא ביה" עד כאן מוסגר בדפ"ק. בזכות אלו המעשים ונודע שהמעשים התחתונים שהיא נוטלת מנחת אותם בתוכיותה עד גלגול י"ב חדישים י"ב גבולים אלכסון הם י"ב חדשי עבודה להראות זכותם של ישראל ובין זה לזה הם מצטרפין צירוף אחר צירוף (אור יקר).

³⁴⁷ מוסגר בדפ"ק.

³⁴⁸ עי' ס"י פ"א מ"א.

³⁴⁹ פי' בי"ע (מ"מ).

³⁵⁰ עי' אד"ר קכח ע"א, שרשב"י אמר שהוא ור' אלעזר ור' אבא כוללים את כולם. ועי' אד"ז רפז ע"ב: [בגילוי האד"ז] רבי אבא יכתוב, ורבי אלעזר ברי ילעי.

ספר שמות

<p>אמר רבי שמעון ודאי השתא הוא עדנא דקב"ה אדכר לבנוי ואחית תרין דמעין לגו ימא רבא³⁵¹ וכד נחתין פגעין בהאי צנורא דשלהובא דאשא וישתקעו דא בדא בימא בכה רבי שמעון ובכו חבריאי אמר רבי שמעון הא ואתערנא ברזי דאתוון דשמא קדישא בסתרא דאתערותא דיליה לגבי בנוי אבל השתא אית לי לגלאה מה דלא אתיהיב רשו לבר נש אחרא לגלאה אלא זכו דדרא דא יקיים עלמא עד דייתי מלכא משיחא³⁵² אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה ולרבי אבא קומו בקיומיכו קמו רבי אלעזר ורבי אבא בכה רבי שמעון זמנא אחרא אמר ווי מאן יקום במה דאמינא ונ"א דחמינא גלותא יתמשך מאן יכיל למסבל:</p>	<p>אמר רבי שמעון, ודאי עכשיו הוא זמן שהקדוש ברוך הוא נזכר בכניו, ומוריד שתי דמעות לים הגדול. וכאשר יורדות הן פוגעות בצינור הזה של שלהבת אש וישתקעו זה בזה בים. בכה רבי שמעון ובכו החברים. אמר רבי שמעון, הרי התעוררנו בסודות האותיות של השם הקדוש בסתר ההתעוררות שלו אל בניו, אבל עכשיו יש לי לגלות מה שלא נתנה רשות לאדם אחר לגלות, אלא זכות הדור הזה תעמיד את העולם עד שיבא מלך המשיח. אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו ולרבי אבא, קומו בעמדכם, קמו רבי אלעזר ורבי אבא, בכה רבי שמעון פעם אחרת ואמר, אוי מי יעמוד במה שאמרתי (נ"א שראיתי) שתמשך הגלות, מי יכול לסבול.</p>
<p>אוף איהו קם ואמר (ישעיה כו יג) יהו"ה אלהינו בעלונו אדנים זולתך לבד בך נזכיר שמך האי קרא אוקמוה אבל בהאי קרא אית רזא עלאה גו מהימנותא יהו"ה אלהינו דא הוא שירותא דרזין עלאין³⁵³ אתר דמתמן נפקין כל נהירו דשרגין³⁵⁴ כלהו לאדלקא ותמן תליא כל רזא³⁵⁵ דמהימנותא ושמא³⁵⁶ דא שליט על כלא בעלונו אדונים זולתך דהא (שמא) [עמא] דישראל לית מאן דשליט עליה בר שמא עלאה דא והשתא בגלותא שליט עליה סטרא אחרא:</p>	<p>אף הוא קם ואמר "ה' אלהינו בְּעֲלוֹנוּ אֲדָנִים זולתך לבד בך נזכיר שמך", הפסוק הזה פרשוהו, אבל בפסוק זה יש סוד עליון בתוך האמונה. "ה' אלהינו" זהו ראשית הסודות העליונים, מקום שמשם יוצאים כל האורות של כל הנרות כולם, להדליק ושם תלוי כל סוד האמונה, שם זה שולט על הכל. "בעלונו אדונים זולתך", שהרי אין מי ששולט על עם ישראל פרט לשם העליון הזה, ועכשיו בגלות שולט עליו הצד האחר.</p>
<p>לבד בך ונזכיר שמך רזא דשמא קדישא כללא דעשרין ותריין אתוון³⁵⁷ וכנסת ישראל לא מתברכא</p>	<p>"לבד בך נזכיר שמך", סוד השם הקדוש, כלל של עשרים ושתים אותיות.</p>

³⁵¹ עי' בראשית דף ד ע"ב וכו ע"ב.
³⁵² בזמן רשבי' הית' לס"א התגברות גדולה כפי שהי' בזמן עשרה הרוגי מלכות (שעה"ג כו) שלולי שמסרו את עצמם על קידוש ה' היה חוזר העולם לתוהו ובוהו (עי' ע"ח מ"ד ומ"ן א) כמו בעת שבירת הכלים, ועי' מיתתן העלו מ"ן מתתא לעילא. ועי' שרשב"י עם החברים גילו את הסודות הגדולים [של האד"ר], לא הוצרכו לזה וכמ"ש האריז"ל (שעה"ג הק' לט).
³⁵³ עצם שם הוי"ה (רח"ו)
³⁵⁴ פי' ששם הוי"ה כולל כל הפרצופים (מ"מ).
³⁵⁵ ת"ת (רח"ו).
³⁵⁶ שמא (דפ"ו).
³⁵⁷ פי' כי שם כ"ב הוא ז"א, ושמך היא מלכות אנו מזכירים השם שהיא מלכות אדני' לבד בך כלומר שלא נשלם ב"ך כי יש בעו"ה פירוד (רח"ו). עי' תפילת ר' נחוניא בן הקנה: אקלסך בספירה הששית שהיא תפארת בתוקף שם בן עשרים ושתים [נ"א ושמותיה] אנקת"ם פסת"ם פספס"ם דיונס"ם. עי' לש"ו (בהגהותיו ריש ספר הקדו"ש): עי' פרדס שער כא ריש פרק יד ובזוה"ק ופ' תרומה קנ"ו ע"ב, ובהגר"א בספד"צ פ"ג (כה ע"א) בדה"מ תקונין [עי' אד"ר (דף קלט ע"א) והאי דיקנא שלימותא דפרצופא עד עשרין ותריין אתוון דאורייתא קדישא, ואד"ז (דף רצה ע"א) באלין תקרובין דבוסמא שארי דיקנא לאתחזאה עד בך יברך ישראל] ובהגר"א בתיקו"ז סוף תיקון ד' ד"ה [כללי השמות]. ועי' עוד זהר ח"א לז ע"ב, ועי' ביאורים ח"א נה ע"ג. ובנ"א מצאתי בזה השם ג"כ מסודר בדרך תפילה בכל ראשי תיבות ובלשון זה. אנא נורא קדוש תרבה מחילתך. פשעינו סלחה תגלגל מדותיך. פתתי סליחה פתח סגב ישע מנתך. דרוש יודעי ויעודך. נא סמוך יחד מתנותיך. ונראה לי עוד כי כל התפילות הנמצא בס' שערי ציון אשר הם בר"ת השמות המוזכר כאן הם כולם מתפילת

ספר שמות

<p>אלא מנו שמא דא דאקרי בכ כמה דאת אמר (שמות לב יג) אשר נשבעת להם בכ (בראשית מח ב) בכ יברך ישראל³⁵⁸ (תהלים יח ל) כי בכ ארוץ גדוד ובזמנא דשלימו אשתכח לא הוה מתפרש דא מן דא ואסיר</p>	<p>וכנסת ישראל לא מתברכת אלא מתוך שם זה, שנקרא "בך", כמו שנאמר "אשר נשבעת להם בכ", "בך יברך ישראל" כי בכ ארוץ גדוד". ובזמן שנמצאת שלמות, לא היה נפרד זה מזה, ואסור</p>
מ/ב	
<p>לאפרשא דא מן דא אתתא מבעלה לאו ברעיוני ולא בדכירו בנין דלא לאחזאה פרודא והשתא בגלותא ופרודא אשתכח דמנו עאקו (אשתכח מנו עקו) דכל זמנא וזמנא אנן עבדין פרודא³⁵⁹ לאדכרא ההוא שם בר מבעלה בנין דאיהי שכיבת לעפרא והיינו לבד בכ נזכיר שמך:</p>	<p>להפריד זה מזה, אשה מבעלה. לא ברעיונות, ולא בהזכרה, כדי לא להראות פירוד. ועכשיו בגלות נמצא פירוד שמתוך צרה. שכל זמן וזמן אנו עושים פירוד להזכיר אותו שם, פרט לבעלה, משום שהיא שוכבת לעפר, והיינו "לבד בכ נזכיר שמך".</p>
<p>בר מבעלה אנן דכרין להאי שם בפרודא בנין [דאנן] (דאינון) רחיקין מינד ושלטינן אחרנין עלן ושמך איהו בפרודא מן שמא דאקרי בכ והאי ביומי דגלותא בנין דגלותא קדמאה הוה מבית ראשון ובית ראשון הוא רוא דה' קדמאה³⁶⁰ ולקבל שבעין³⁶¹ שנין³⁶² דילה גלותא דבית ראשון הוה שבעין שנין ואינון שבעין שנין לא אשתכחת אימא רביעא עלייהו והוה פרודא מן שמא עלאה רוא דה' עלאה וכדין יו"ד³⁶³ רוא עלאה אסתלק לעילא</p>	<p>פרט לבעלה, אנו זוכרים שם זה בפירוד, משום שאנו רחוקים ממך, ואחרים שולטים עלינו, ושמך הוא בפירוד מן השם שנקרא "בך", וזה בימי הגלות. משום שגלות ראשונה היתה מבית ראשון, ובית ראשון הוא סוד של ה' ראשונה. וכנגד שבעים שנה שלה, גלות של בית ראשון היתה שבעים שנה. ואותם שבעים שנה לא נמצאת האם רובצת עליהם, והיה פירוד מן השם</p>

רנבה"ק עצמו וע' עוד בספר ברית מנוחה בדף מב ע"ב עד דף מד ע"א מדפוס ווארשא תרמ"ד ישנו שם ג"כ תפילה נוראה ארוכה וכתוב שם בסופו כי יש אומרים שהוא ג"כ לר' נחוניא בן הקנה [וע' עוד בענין שם כ"ב בדברי האריז"ל בכוונת התקיעות].

³⁵⁸ פי' על ידי ז"א שנק' ב"ך יברך א"ס ישראל של מטה (מ"מ).

³⁵⁹ פי' שכל שעה אנו מתפללים בגלותינו הקם שכינתך מעפר נמצא שמזכירים השכינה בר מבעלה (מ"מ).

³⁶⁰ עי' תז"ח לו ע"ג (ע"ח מיעוט הירח ב): והענין הוא שכבר בארנו שבבית ראשון היו [זר"נ] פב"פ עד למעלה בחינת ו', והיו ה"ר מאירין בה, ואז נקרא סיהרא באשלמותא, במלוי הלבנה בט"ו לחודש, בסוד חמשה עשר, ה' על י' כנ"ל, נמצא כי בהיותן שם למעלה נקרא גם היא ה' עלאה. אך בבית שני, שהיתה בימי החול פב"פ בד' תחתונות שבו, והיא חמישית להם, אז נקרא ה' תתאה. ועוד טעם אחר עם הנ"ל, כי בבית ראשון אמא עלאה הנק' ה' עלאה נתפשטה עד הוד ב' דז"א, ואז גם המלכות היתה יונקת ממנה, כי שם מקום המלכות. אך בבית שני לא נתפשטה הבינה רק עד הוד ראשון דז"א בלבד, שהוא בחינת גבורה של עתה כנ"ל. נמצא כי המלכות עתה בחול בבית ב' אע"פ שהוא פב"פ, היא מחזה ולמטה, ואינה יונקת מה' עלאה, לכן נקרא ה' תתאה, לפי שאינה יונקת מה' ראשונה, ושומר הקדמה זו על ענין בינה המתפשטת עד הוד א' אימתי הוא, ואימתי מתפשטת עד הוד ב', ע"כ. זהו מה שכתוב בדרוש תיקון המלכות, שבבית ראשון היתה רחל בכל קומת ז"א ובגלות בבל חסרו לה אור ה' ראשונות שלו ואז אור ז' ספירות בינה האיר לחיצונים, והוא הנזכר לקמן דאימא עלאה הוה נהיר ונחית לתתא. וזהו ענין פירש ה' מן הה' ואז נשאר הוה, וזה שאמר הכתוב ביחזקאל (ז כא) הוה על הוה, כי מבינה נפרד ה', וכל שכן שחסר אור ה' מזעיר, ואז היתה הוה על הוה ובגימ' בב"ל (רמ"ז).

עי' הקדו"ש כח ע"ב באבני מילואים, ועי' ביאורים ח"א סב ע"א.

³⁶¹ בראשית רמח ע"א (הערת הזהר).

³⁶² להבין ענין ע' שנין דאימא נקדים מ"ש הרב: גלות ע' שנה הוא כי נצח דאימא הוא בחח"ן והוד דאימא בבג"ה דז"א ויסוד דאימא בדעת דז"א הרי הם ז"ס ואלו הם ע' שנה דגלות בבל כי אותם ז"ס של אור הבינה נסתלקו מז"א וינקו מהם החיצונים והכתר והדעת א' הם ולכך לא נמנה הכתר, והת"ת אין לו התפשטות של בינה ולכך לא נמנה, ובזה מובן לשון זה מ"ש ולקבל ע' שנין דילה הם ז' אורות שהיו מתפשטים בזעיר כמ"ש בשם הרב ז"ל (מ"מ).

³⁶³ חכמה (רח"ו).

ספר שמות

<p>לעילא לאין סוף ובית ראשון³⁶⁴ עלאה קדישא לא נביע נביעו דמיין היין דהא מקורא דילה אסתלק:</p>	<p>העליון, סוד של ה' העליונה. ואז יו"ד, סוד עליון, התעלה למעלה למעלה לאין סוף, והבית הראשון העליון הקדוש לא הנביע נביעת של מים חיים, שהרי מקורה הסתלק.</p>
<p>ואיהי שבעין שנין ודגלותא (בגלותא) בגין דאיהי שבע שנין אקרי כמה דאת אמר (מ"א ו לח) ויבנהו שבע שנים ואי תימא דשלטא מלכות³⁶⁵ בבל לעילא ברוז דשבעין שנין ח"ו אלא ובזמנא דהוה בי מקדשא קייסו נהורא ונביעו דאימא עלאה הוה נהיר ונחית לתתא כיון דהטו ישראל ואתחרב מקדשא ושלטא מלכות בבל הוה חפי ואחשיך ההוא נהירו ותתאי קדישין³⁶⁶ לא אהונו נהירין:</p>	<p>והיא שבעים שנה של גלות, משום שהיא נקראת שבע שנים, כמו שנאמר "ויבנהו שבע שנים". ואם תאמר ששלטה מלכות בבל למעלה בסוד של שבעים שנה, חס וחלילה, אלא בזמן שהיה בית המקדש קיים, האור ונביעת האם העליונה היה מאיר ויורד למטה. כיון שחטאו ישראל ונחרב המקדש, ושלטה מלכות בבל, היה מכסה ומחשיך אותו אור, והתחתונים הקדושים לא היו מאירים.</p>
<p>כיון דתתאי לא הונו נהירין ובגין (מגו) שלטנו דמלכותא דבבל אסתלק ההוא נהורא וההוא מבוועא עלאה³⁶⁷ דהוה נביע רזא³⁶⁸ די אסתלק לעילא לעילא באין סוף כדין אינון שבעין שנין לא הונו נהירין ובגין ההוא (בההוא) נהירו דאתמנע ודא הוה ודאי גלותא דשבעין שנין:</p>	<p>כיון שהתחתונים לא היו מאירים משום שלטון מלכות בבל, הסתלק אותו אור, ואותו מעיין עליון שהיה נובע, סוד של י', הסתלק למעלה למעלה באין סוף. אז אותם שבעים שנה לא היו מאירים משום אותו אור שנמנע, וזוהי ודאי גלות של שבעים שנה.</p>
<p>כיון דאעדיאו שלטנו דבבל ושריאת ה"א תתאה³⁶⁹ לאנהראו ישראל כלהו לא אהדרו לאדכאה ונ"א לשלטאהו למהוי סגולה שלימתא כמלקדמין אלא זעיר זעיר (בערבוביא) וכיון דשלימו (בערבוביא וכדין כד שלימו) לא אשתכח ושריאת ה"א תתאה לשלטאה³⁷⁰ כדין י' נביעו עלאה לא נחית כל כך לאנהרא כמה דהוה כמלקדמין אלא זעיר זעיר בערבוביא (דלא הונו דכין כמלקדמין) (ולא הונו דכין) כמה דאתחזי:</p>	<p>כיון שהועבר שלטון בבל, והתחילה ה"א תחתונה להאיר. לא כל ישראל חזרו להטהר (לשלוט) להיות סגולה שלמה כמו מקדם, אלא מעט מעט (בערבוביה), וכיון שלא נמצאה שלמות, (ושרתה ה"א תחתונה לשלוט), אז י', מעיין עליון, לא ירד כל כך להאיר כמו שהיה מקדם, אלא לאט לאט בערבוביה, שלא היו טהורים כמו קדם כמו שראוי.</p>
<p>ועל כך נביעו עלאה לא נביע ולא נהיר אלא דאהדר לאנהרא זעיר זעיר מגו דחקא (דשמאלא) ודשמא (נ"א דגלותא ודינא) ועל דא אתגרו בהו בישראל קרבין וסגיאין (סגיא) עד דהחשך יכסה ארץ וה' תתאה אתחשך ונפלת לארעא³⁷¹ ונביעו</p>	<p>ועל כן, מעיין העליון לא נובע ולא מאיר, אלא שחזר להאיר מעט מעט מתוך דחק של השם (של גלות והדין). ולכן התגרו בישראל קרבות רבים, עד שהחושך יכסה ארץ, וה' התחתונה נחשכה ונפלה לארץ, והמעיין העליון</p>

³⁶⁴ בינה (רח"ו).

³⁶⁵ וח"ו שהפגם הוא לאו"א דהא אין פגם נוגע שם (רח"ו).

³⁶⁶ ת"ת ומלכות (רח"ו).

³⁶⁷ יסוד אבא (רח"ו).

³⁶⁸ להוציא נשמות (רח"ו).

³⁶⁹ שבבית שני היתה רחל רק במדת תנה"י שלו שאז נהנית מאור אבא בערבוביא, כי משם ולמטה נקרא טוב ורע (רמ"ז).

³⁷⁰ ושריאת ה"א תתאה לשלטאה" מוסגר בדפ"ק.

³⁷¹ בסוד (איכה ב א) השליך משמים, שהוא תפארת, הפיל את ארץ, והיא עתה בעוה"ר תחת היסוד נקודה כלולה מ', ועיין בדרוש תיקון הנוק' הנז"ל (רמ"ז).

ספר שמות

<p>עלאה אסתלק כמלקדמין בגין דמלכות אדום אתתקף וישראל אהדרו לסרחנייהו:</p>	<p>הסתלק כמו מקדם, משום שמלכות אדום התחזקה וישראל חזרו לסרחונם.</p>
<p>ועל דא ה' בית שני אתחרב וכל אינון תריסר שבטין דילה כחושבן משיריין דלהון אינון בגלותא דמלכות אדום ונביעו עלאה אסתלק [מההוא] (ההוא) נביעו דקיימא עלה כמה דאת אמר (ישעיה נז א) הצדיק אבד³⁷² אבד ההוא נביעו דמקורא עלאה דהוה נגיד ומשיך מלעילא ונ"א קרבין סניאין ומלכות יון שלטא עליהו לבתר דאהדרו בתיובתא אתתקפו עליהו ואתכפיאו לון ובגין דישראל אהדרו לסרחנייהו מלכות אדום אתתקף ובית שני אתחרב וה"א תתאה אתחשכת ונפלת לארעא ונביעו עלאה אסתלק מההוא מבועא דקיימא עלה כמה דאת אמר הצדיק אבד אבד ההוא נביעו דמקורא עלאה דהוה נגיד ומשיך עליה מלעילא מאי טעמא בגין דהחשך יכסה ארץ:</p>	<p>ועל זה ה', בית שני נחרב. וכל אותם שנים עשר שבטים שלה, כחשבון מחנותיהם, הם בגלות של מלכות אדום. והמעייין העליון הסתלק מאותו מעייין שעמד עליה, כמו שנאמר "הצדיק אבד", נאבד אותו מעייין של מקור עליון שהיה שופע ומושך מלמעלה. (נ"א קרבות גדולים ומלכות יון שלטה עליהם, ולאחר שחזרו בתשובה, התחזקו עליהם וניצחו אותם, ומשום שישראל חזרו לסרחונם, מלכות אדום התחזקה ובית שני נחרב, וה"א תחתונה נחשכה ונפלה לארץ, והמעייין העליון נסתלק מאותו מעייין שעומד עליו, כמו שנאמר "הצדיק אבד". נאבד אותו מעייין של המקור העליון שהיה שופע ומושך עליו מלמעלה. למה משום שהחשך יכסה ארץ.)</p>
<p>וכדין הוה פרודא בה"א בית שני ואיהי בגלותא ודאדום בכל אינון תריסר שבטין ונ"א דילהו ומשריין דילהון תריסר שבטין סלקין³⁷³ לחושבן סני ועל דרוא ונ"א ועל דא רואו דה' והוהו בהו בכל ההוא ונ"א ועל דא רוא דה' בכל ההוא חושבנא ונ"א חשוכא גלותא אתמשך:</p>	<p>ואז היה פירוד בה"א, בית שני. והיא בגלות אדום בכל אותם שנים עשר שבטים (נ"א שלה), ומחנות שלהם שנים עשר שבטים עולים לחשבון גדול. ועל שסוד (נ"א ועל זה סוד) של ה' היה בהם בכל אותו (ועל זה סוד של ה' בכל אותו) חשבון (חושך) נמשכה הגלות.</p>
<p>רוא דרוין לחכימי לבא ואתמסרו (אתיהיבת) עשר שבטין אלף שנין תרין שבטין מאתן שנין שארו דמעין למנפל פתח ואמר (איכה א ב) בכה תבכה בלילה ודמעתה על לחיה לסוף תריסר שבטין דגלותא ליליא יתחשך לישראל עד דיתער וא"ו לזמן שתין ושית שנין לבתר תריסר שבטין דאינון אלף ומאתן שנין דגלותא ולבית אעדו שתין ושית שנין דחשוכא דליליא כדין (ויקרא כו מב) וזכרתי את בריתי יעקב דא אתערותא דאת ו' דאיהו נפש דבית יעקב ורוא דא (בראשית מו כז)</p>	<p>סוד הסודות לחכמי הלב, נמסר עשרה שבטים אלף שנים. שני שבטים מאתים שנה, התחילו הדמעות ליפול, פתח ואמר "בכה תבכה בלילה ודמעתה על לחיה". לסוף שנים עשר השבטים של גלות, הלילה נחשך לישראל, עד שיתעורר וא"ו לזמן ששים ושש שנה. לאחר שנים עשר שבטים, שהם אלף ומאתים שנות גלות, ואחר (עד) ששים ושש שנה בחושך הלילה, אז "וזכרתי את בריתי יעקב", זו התעוררות האות ו', שהיא נפש של בית יעקב. וסוד זה "כל</p>

³⁷² ע"י לקמן סז ע"א ושמות ט ע"ב ויא ע"א ונז ע"א ובהעלותך קנ ע"ב ויקרא יז ע"א ואחרי מות עד ע"ב, וכן בע"ח שער מול"מ פרק ד' [שכל השפע של מעלה ניתן לנוק' כדי שינתן על ידיה למטה, וכאשר אהנוק' אינה משפיעה למטה הרי שהעליונים אינם נותנים לה שפע] (ביאורים ח"ב סח ע"ג). כלומר שתיקון העליונים תלוי בהכנת התחתונים המקבלים הימנה אפילו בהשפעת האצילות לעקודים (כללים ח"ב עא ע"ג). וזהו מכיוון שכל אור עליון אינו יורד כי אם לפי הכח וההכשר של התחתון (כללים ח"ב קז ע"ד). וכאשר נעשה פגם למטה נפגם ממילא למעלה (דע"ה ח"ב קא ע"ד). דהיינו שכל זמן שלא נתקנה הנוק' לגמרי, הלבנה לעולם תהיה במיעוטה (דע"ה ח"ב ו ע"ג). וע"י עוד כללים ח"ב דף כב ע"ב ד"ה ודע, וכן שם מב ע"ב.

³⁷³ בראשית רמז ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>כל הנפש [הבאה יעקב] והבאה ליעקב מצרימהו (לבית יעקב) וגו' ששים ושש³⁷⁴ ואיהו ו' נפש דבית שני רזא דה' תתאה ודא ו' רזא דששים ושש ששים לאתעורותא דיעקב³⁷⁵ ושש לאתעורותא דיוסף ועל דא איהו ו' דאינון תרין בחבורא חדא ורזא חדא³⁷⁶:</p>	<p>הנפש הבאה ליעקב וגו' ששים ושש" והוא ו', נפש של בית שני, סוד של ה' תחתונה, וזה ו', סוד של ששים ושש, ששים להתעורות יעקב, ושש להתעורות יוסף, ולכן הוא ו', שהם שנים, בחבור אחד וסוד אחד.</p>
<p>מתמן ולהלאה יתער קב"ה לאינון נסין ואתין</p>	<p>משם והלאה יתעורר הקדוש ברוך הוא לאותם נסים ואותות</p>
<p style="text-align: center;">א/י</p>	
<p>דקאמרן ויתערוזן על ישראל אינון עקתין דקאמרן וכדין (ס"א ורזא דא) ואף את בריתי יצחק ולבתר כד יגיה מלכא משיחא קרבין בכל עלמא בימינא דקודשא בריך הוא כמה דאת אמר (שמות טו ז) ימינך יהו"ה נאדרי בכח כדין ואף את בריתי אברהם אזכור ולבתר והארץ אזכור דא ה' בתראה בההוא זמנא כתיב (זכריה יד ט) והיה יהו"ה למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד:</p>	<p>שאמרנו, ויתעוררו על ישראל אותן צרות שאמרנו, ואז (נ"א וסוד זה) "ואף את בריתי יצחק". אחר כך כאשר ילחם מלך המשיח קרבות בכל העולם, בימין הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "ימינך ה' נאדרי בכח", אז "ואף את בריתי אברהם אזכור", ואחר כך "והארץ אזכור" זו ה' אחרונה. באותו זמן נאמר "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".</p>
<p>לסוף שתין ושית שנין אחרנין דאינון מאה ותלתין ותרין שנין יתחזון אתוון בשמא קדישא גליפן בשלימו עילא ותתא כדקא יאות ורזא דא ה"ה עלאה ותתאה וכל אינון שבילין דאינון תלתין ותרין³⁷⁷ ושנין דכלילין ברזא דאת ו' הו"ה³⁷⁸ [נ"א יו"ד וה"ה] רזא דשלימו דמאה ותלתין ותרין:</p>	<p>לסוף ששים ושש שנים אחרות, שהם מאה ושלושים ושנים שנה, יראו אותיות בשם הקדוש חקוקים בשלמות למעלה ולמטה כראוי, וסוד זה ה' ה', עליונה ותחתונה. וכל אותן נתיבות שהם שלשים ושנים הכלולות בסוד של אות ו', הו"ה (נ"א יו"ד וה"ה) סוד של שלמות מאה ושלושים ושנים.</p>
<p>לסוף מאה ותלתין ותרין שנין אחרנין יתקיים לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה ויתדכי ארעא קדישא וקודשא בריך הוא יתער מתייא דארעא קדישא ויקומו חילין חילין ובארעא דגליל וכו' יתער סתימו דנביעו עלאה את י' ויתקיימו תלתין ותרין שבילין ובשלימו לגדא לתתא:</p>	<p>לסוף מאה ושלושים ושנים שנים אחרות, יתקיים לאחוז בכנפות הארץ, וינערו הרשעים ממנה, ותטהר הארץ הקדושה, והקדוש ברוך הוא יעורר את המתים בארץ הקדושה, ויקומו חיילות חיילות בארץ הגליל. ואז יתעורר סתר המעיין העליון, אות י', ויתקיימו שלשים ושנים נתיבות בשלמות להמשיך למטה.</p>
<p>ויתקיימו אתוון אדשמא קדישא כלהו בקיומיהו</p>	<p>ויתקיימו אותיות כל השם הקדוש</p>

³⁷⁴ במדבר רנב ע"ב בראשית קיז ע"א קיט ע"א (הערת הזהר).

³⁷⁵ שבת"ת סוד ו' עם ראש, יו"ד על ו', וה"ס כל ג' שלישי ת"ת, ואם תרבה ה' עם הו' הרי ס'. אבל ביוסף הוא בלתי ראש, וה"ס ו' רבתי ו' זעירא, ובמאמר הפסיעות של אברהם אבינו ע"ה דף ב' פירש (רמ"ז).

³⁷⁶ גוף וברית חשבינן חד (רח"ו).

³⁷⁷ פ"י כי בכל ה"י היא ה' פעמים י' שהם נ' והרי הם ב' הה"ן הם ב"פ נ' ק' ול"ב שבילין דחכמה היוצאין מאות י' חכמה אשר על ידי י' נעשה ב' הה"ן שהם ק' כנזכר הרי קל"ב שנים, וז"ש ורזא דא ה' עלאה ותתאה שהם ק' כנזכר וכל אינון שבילין דאינון ל"ב שיניים דכלילין ברזא דאות י' נמצא כי אלו ל"ב עם הה' הרי הם קל"ב (זהר הרקיע). פ"י קל"ב הנזכר סודם כך מאה הם סוד תרין הה"ן בכללות גדול הם ק' ל"ב הם ל"ב נתיבות חכמה שכלולים בז"א שהוא ו', וז"ש וכל אינון שבילין דאינון ל"ב דכלילין ברזא דאת ו' (מ"מ).

³⁷⁸ ומ"ש הו"ה רזא דשלימו דקל"ב הוא כמ"ש תרין הה"ן הם ק' ו' הוא ל"ב (מ"מ).

ספר שמות

<p>יהו"ה דעד כען לא יהון בשלימו עד זמן דינגיד ויתמשך ההוא נביעו עלאה בחבורא דאתון גו ה' ונ"א וה' בתראה ודא איהו לסוף תשלום מאה וארבעין וארבעה שנין ³⁷⁹ אחרנין דישתלמו ויתערון שאר מתי ישראל דבשאר ארעאן:</p>	<p>בקיומם יהו"ה, שעד עכשיו לא היו בשלמות, עד הזמן שישפיע וימשך אותו מעיין עליון בחבור האותיות לתוך ה' (נ"א וה') אחרונה, וזהו לסוף תשלום מאה וארבעים וארבע שנים אחרות, שישתלמו ויתעוררו שאר מתי ישראל שבשאר הארצות.</p>
<p>דישתכה כל דא ³⁸⁰ בחשבן חי"ת ודאטיישיבו (דיתיישב) עלמא ויתבסם ויתעבר ספרא אחרא ונ"א הויא בישאן מעלמא וה"א תתאה תתמלי מגו נביעו עלאה ותתעטר ותתנהיר בשלימו וכדין כתיב (ישעיה ל כו) והיה אור הלבנה כאור החמה ³⁸¹ ואור החמה יהיה שבעתים עד דיהא שבת ליהו"ה לאלקמא נפשיין ³⁸² בתענוגי קדושה ³⁸³ דא ה' בתראה ³⁸⁴ כל ההוא אלף שביעאה ודא איהו אתערותא דרוחין קדישין דעמא דישראל ³⁸⁵ לאתלבשא לבתר שבת בגופין אחרנין קדישין לאתקרי קדישין דכתיב (שם ד ג) והיה הנשאר</p>	<p>שימצא כל זה בחשבון ח' שהתישב העולם ויתבסם, ויעבור הצד האחר [הנחש הרע] מן העולם. וה"א תחתונה תתמלא מתוך המעיין העליון, ותתעטר ותאיר בשלמות, ואז נאמר "והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים". עד שתהיה שבת לה', ללקט נפשות בתענוגי קדושה, זו ה' אחרונה, כל אותו אלף שביעי, וזוהי התעוררות של רוחות קדושות של עם ישראל, להתלבש אחר שבת בגופות אחרים קדושים, להיקרא קדושים, שנאמר</p>

³⁷⁹ והנה יתקיים הטבע והחומרי וכל העביית כולו עד זמן תחיית המתים שהוא לא פחות ממ' שנה אחר קיבוץ גליות ועל אותו הזמן אמרו אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכות בלבד (דע"ה ח"ב נז ע"ד).

³⁸⁰ תולדות קלט ע"ב במדרש הנעלם (הערת הזהר).

³⁸¹ אור הלבנה, שהוא המלכות דאצילות, כאור החמה, שהוא בינה (וכמ"ש בזוה"ק ס"פ מצורע דף נו ע"א ובהגהות מהר"ח שם, וע' עוד בפ' שמות דף י ע"א, ובפ' קרח דף קעח ע"ב, ובפע"ח שער ראש חדש סמוך לסופו דף קח סע"ד), ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים (ישעיה ל כו), ור"ל שהמלכות תתייחד עם ז"א ויאירו שניהם באור הבינה, והבינה תכלול באבא, ויאירו שניהם יחד באור ה"ג ת"ד, וזהו אור שבעתים, כי ה"ג ת"ד הם הדעת עלאה, והוא הדעת הכללי דהאצילות, וכל בחי' דעת הוא י"ד בחי', וכמ"ש בפע"ח (שער ספי' העומר פרק ב), וזהו אור שבעתים וכן יתייחדו ויכללו כל אלו הפרצופים א"א ואר"א וז"ן כולם יחד, ויאירו כולם באור שבעת הימים, שהוא הז' תיקוני דגלגלתא, שהם מהז"ת דרדל"א, שהוא מאור הז"ת דמלכות דא"ק, שהוא אור שבעת הימים הראשונים כנ"ל פ"א, ויתייחדו כולם בו, כי ממנו יצאו ואיליו ישובו, ואז יתגלה כבוד מלכותו יתברך לעילא ולתתא, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא (ישעיה ב יא) (ביאורים ח"א כט ע"א).

³⁸² זהו מ"ש בספר הגלגולים פ"ז, שבמעשה בראשית היה חלק נשמות שלא נכללו באדה"ר אבל כבר נבראו מאז בסוד זווג דאב"א הנודע ועתידות להתהוות אחר כך בזווג פב"פ, עיי"ש. ונראה לי שמ"ש שיתעוררו אז רוחין קדישין דעמא דישראל וכו', פי' שיעשו הזווג שלהם בשבת כדי שאחר כך יתלבשו. ועל אלה כתיב הנשאר בציון, פי' שאלו נשארו למעלה והם שמורים בנקודת ציון לבוא אחר כך בקדושה עצומה, ועיין בבראשית דף קיט ע"א ובדף קסד ע"א (ובפקודי רנג ע"א) [בשלח נז ע"ב] (רמ"ז).

³⁸³ עי' בראשית כח רע"ב קיט ע"א (לש"ו).

³⁸⁴ דא ה' בתראה" מוסגר בדפ"ק.

³⁸⁵ אמר הרב בספר הגלגולים (פרק ז) כי הנה הגם שנודע הוא שנכללו כל הנשמות כולם באדה"ר, ואמר הרב בספר הגלגולים (פרק א) כי כל הנשמות והרוחות והנפשות היו כולם כלולים בו וכמ"ש במדרש (שמור"ר פ"מ סי' ג) וכו' אמנם הוא רק על אותן הנשמות שהיו עתידים לצאת בהששת אלפים שנה דהעוה"ז, אמנם הנה ישנם עוד מין נשמות באותו המספר ג"כ, אשר הם לא היו כלולים בו, והם גבוהים במעלה הרבה מאותן שהיו כלולים בו, והם נאצלו ג"כ בעת אצילות הראשון שהוא בעולם הנקודות, והנה הם כל הנשמות דמלכי יושר שהם מהאבא הכללי שבא"ק, והרי גבוהים הם במעלה הרבה ולא נכללו הם באדה"ר, כי לא נתקנו הם עדיין באור המ"ה כלל לחזור ולצאת בהזווג דפב"פ, ועומדים הם עדיין במציאותם הראשון אשר יצאו אז בכל הח' חסרונות דהיחודים הנ"ל ענ"ב אות ה'. והיו רק מאחור באחור, והם עתידים להתתקן רק בתיקין העתיד, והם הנשמתין חדתין דעתידין למהוי על ישראל בעוה"ב שאמרו בזוה"ק (בראשית כח רע"ב פ' וירא קיט ע"א ושמות דף י ע"א) וכן הוא בתיקונים (דף קיט ע"א) (כללים ח"א קה ע"ב, ועי' עוד דע"ה ח"א ב ע"ד, וח"ב צו ע"א וכללים ח"ב קלח ע"ב, וקלט ע"א ע"ג וע"ד וביאורים ח"א נו ע"ב).

ספר שמות

<p>בציון והנותר בירושלם וקדוש יאמר לו עד כאן מלין דרוזין סתימין:</p>	<p>"והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו", עד כאן דברי סודות נסתרים.</p>
<p>ויקם מלך חדש (שמות א ח) רבי יוסי אמר בכל יומא קודשא בריך הוא עביד מלאכין שליחן על עלמא דכתיב (תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות עשה לא כתיב אלא עושה בגין דכל יומא ויומא עושה ובהווא זמנא אתמנא ממנא חד על מצרים ודא איהו דכתיב ויקם מלך חדש חדש ודאי אשר לא ידע את יוסף דהא מאתר דפרודא הו³⁸⁶ כמה דאת אמר (בראשית ב י) ומשם יפרד וקדמאה מההוא פרודא נהרא דמצרים איהו ובגין כך אשר לא ידע את יוסף אתר דכל יחודא שריא ביה דאקרי צדיק:</p>	<p>"ויקם מלך חדש", רבי יוסי אמר, בכל יום עושה הקדוש ברוך הוא מלאכים שלוחים על העולם, שנאמר "עושה מלאכיו רוחות" לא כתוב "עשה", אלא "עושה", משום שכל יום ויום עושה. ובאותו זמן התמנה ממונה אחד על מצרים, וזהו שנאמר "ויקם מלך חדש" חדש ודאי. "אשר לא ידע את יוסף", שהרי היו ממקום הפירוד, כמו שנאמר "ומשם יפרד". והראשון מאותו הפירוד, הוא נהר מצרים, ולכן "אשר לא ידע את יוסף", מקום שכל היחוד שורה בו שנקרא צדיק.</p>
<p>רבי אלעזר ורבי יוסי הוו אזלי באורחא וקדימו בנהורא למיזל חמו חד כוכבא ³⁸⁷ דהוה רהיט מסטרא דא וכוכבא אחרא מסטרא דא אמר רבי אלעזר השתא מטא זמנא דכוכבי בקר לשבתא למאריהון ורהטי מדחילו ואימתא אדמאריהון (דמריהון) לשבתא ולזמנא ליה הדא הוא דכתיב (איוב לח ז) ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים בגין דכלהו ביחודא חדא קא (משבתאון) ומשבתאון ליה:</p>	<p>רבי אלעזר ורבי יוסי היו הולכים בדרך, והקדימו ללכת באור [לפנות בוקר], ראו כוכב אחד שהיה רץ מצד זה וכוכב אחר מצד זה. אמר רבי אלעזר, עכשיו הגיע זמן של כוכבי הבוקר לשבת את אדונם, והם רצים מפחד ואימת רבונם לשבת ולזמר לו, זהו שנאמר "ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים", משום שכלם ביחוד אחד משבחים אותו.</p>
<p>פתח ואמר (תהלים כב א) למנצח על אילת השחר מזמור לדוד אילת השחר דכד נהירו אנפוי דמזרח ואתפרשא השוכא דליליא חד ממנא אית לסטר מזרח ומשיך חד חוטא דנהירו דסטר דרום עד דאתי ונפיק שמשא ובקע באינון כוי רקיעא ואנהיר עלמא וההוא חוטא אפריש השוכא דליליא:</p>	<p>פתח ואמר "למנצח על אילת השחר מזמור לדוד", "אילת השחר" שכשמאירים פני המזרח ונפרד חשך הלילה, יש ממונה אחד לצד מזרח ומושך חוט אחד שמאיר לצד דרום, עד שבא ויוצא השמש ובוקע באותם חלוני הרקיע ומאיר לעולם, ואותו חוט מפריד את חושך הלילה.</p>
<p>כדין אילתא דשחרא אתי ואתי נהירו אוכמא בקדרו לאתחברא ביממא ונהיר יממא ונהירו דיממא כליל ושאיב בגויה לההוא אילתא ³⁸⁸ ועל האי אילתא כד אתפרש מיומא לבתר דכליל לה אמר דוד שירתא דכתיב למנצח על אילת השחר ומאי קא אמר:</p>	<p>אז באה אילת השחר, ובא אור שחר בקדרות להתחבר ביום, ומאיר היום, ואור היום כלול ושאוב בתוכו את אותה האילת, ועל האילת הזאת, כשנפרד מהיום, אחר שכלל אותה, אמר דוד שירה, שנאמר "למנצח על אילת השחר". ומה אמר</p>
<p>י/ב</p>	
<p>אלי אלי ³⁸⁹ למה עזבתני דהא אתפרש אילתא דשחרא מנהירו דיממא ³⁹⁰ עד דהוו אזלי נהיר</p>	<p>"אלי אלי למה עזבתני", שהרי נפרדה אילת השחר מאור היום. בעוד שהיו</p>

³⁸⁶ הוה (דפ"ו).

³⁸⁷

³⁸⁸ עי' לקמן מו ע"א (לש"ו).

³⁸⁹ והיינו בחי' חסד (רח"ו).

ספר שמות

<p>יממא ומטא (עדן) [עידן] צלותא אמר רבי אלעזר נצלי צלותא וניזיל יתבו וצלו לבתר קמו ואזלו:</p>	<p>הולכים האיר היום, והגיע זמן תפלה, אמר רבי אלעזר, נתפלל תפלה ונלך, ישבו והתפללו, אחר כך קמו והלכו.</p>
<p>פתח רבי אלעזר ואמר (קהלת ח יד) יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים וגו' אמרתי שגם זה הבל האי קרא³⁹¹ (אוקמוהו) ואוקמוהו ואתמר אבל יש הבל שלמה מלכא עבד ספרא דא ואוקים ליה על שבעה הבלים³⁹² דעלמא³⁹³ קיימא עלייהו:</p>	<p>פתח רבי אלעזר ואמר "יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים וגו' אמרתי שגם זה הבל". פסוק זה פרשוהו ונתבאר. אבל יש הבל, שלמה המלך עשה ספר זה, והקים אותו על שבעה הבלים שהעולם עומד עליהם.</p>
<p>ואינון שבעה עמודין סמכין דעלמא לקבל שבעה רקיעים ואלין אינון וילין³⁹⁴ רקייע³⁹⁵ שחקיים³⁹⁶ זבו"ל³⁹⁷ מעוין³⁹⁸ מכוין³⁹⁹ ערבו"ת⁴⁰⁰ ולקבלייהו הבל הבלים אמר קהלת (קהלת א ב) הבל הבלים הכל הבל⁴⁰¹ כמה דאינון שבעה רקיעין⁴⁰² ואית אחרנין דדבקי בהו⁴⁰³ ומתפשטי ונפקי מנייהו⁴⁰⁴ הכי נמי אית הבלים אחרנין דמתפשטי ונפקי מאלין וכלהו אמר שלמה:</p>	<p>והם שבעה עמודים תומכים של העולם, כנגד שבעה רקיעים. ואלו הם: וילין, רקיע, שחקים, זבול, מעון, מכון, ערבות. וכנגדם "הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל". וכמו שאותם שבעה רקיעים יש אחרים שנדבקים בהם ומתפשטים ויוצאים מהם, כך גם יש הבלים אחרים שמתפשטים ויוצאים מאלה, וכולם אמר שלמה.</p>
<p>והכא רזא דחכמתא אית ביה יש הבל⁴⁰⁵ דנפקא מאינון הבלים עלאין דעלמא קיימא עליהו ודא נעשה על הארץ ואתקיים בקיומיה⁴⁰⁶ ואתתקף בתוקפיה בעובדי ארעא⁴⁰⁷ ובסליקו דסלקא מארעא ודא⁴⁰⁸ אתמנא על ארעא⁴⁰⁹ וכל תוקפא וקיומא דיליה⁴¹⁰ באינון נשמתין דצדיקיא</p>	<p>וכאן יש בו סוד החכמה, יש הבל שיוצא מאותם הבלים עליונים שהעולם עומד עליהם, וזה נעשה על הארץ, והתקיים בקיומו והתחזק בתוקפו במעשי הארץ, ובעליה שעולה מהארץ. וזה התמנה על הארץ, וכל תוקף וקיום שלו באותן נשמות הצדיקים שנלקטו מן</p>

³⁹⁰ סוד איילת השחר, דע כי בקדרוניתא דצפרא חוזרת לאה להזדווג עם יעקב פעם שנית, ובחי' זו נק' אילת השחר, ולאה שאחר חצות נקרא חשוכא דליליא (זהר הרקיע).

³⁹¹ בראשית טז ע"ב (הערת הזהר).

³⁹² ז' ספירות דז"א (רח"ו).

³⁹³ מלכות (רח"ו).

³⁹⁴ על מלת וילון [הרח"ו] לא הגיה כלום וכו', ונראה שוילון הוא עטרת היסוד דז"א שהיא מלכות דז"א (מ"מ).

³⁹⁵ יסוד (רח"ו).

³⁹⁶ נו"ה (רח"ו).

³⁹⁷ ת"ת (רח"ו).

³⁹⁸ חסד (רח"ו).

³⁹⁹ גבורה (רח"ו).

⁴⁰⁰ בינה (רח"ו) וע' דרושי אבי"ע (פרק א מהד' פרקים אחרונים) [ז"ל: וכבר ידעת כי כמו שי"ס דבריא נעשו בסוד היכלות, כי היכל א' העליון הנקרא ק"ק כולל ג"ר, וכן בעשיה הם ז' רקיעים והרקיע העליון הנקרא ערבות כולל ג"ר]. ועי' לקמן קסה ע"א (כללים ח"ב נב ע"ב).

⁴⁰¹ פי' הבל חד, הבלים תרי, הרי ג'. הבל הבלים הכל הבל, הם ד' אחרים (מ"מ). ועי' מדרש תהלים צב: הבל, אחד. הבלים, שנים. הבל הבלים, ששה. הכל הבל, הרי שבעה.

⁴⁰² שהם בחי' ז"א (רח"ו).

⁴⁰³ ז' דנוק' (רח"ו).

⁴⁰⁴ פי' הם הספירות דבי"ע וכן של הקלי' שנק' ג"כ הבלים (מ"מ).

⁴⁰⁵ היינו בחי' היסוד (רח"ו).

⁴⁰⁶ בסוד זקיפת השרביט (רח"ו).

⁴⁰⁷ בסוד אתערותא דמ"ן (רח"ו).

⁴⁰⁸ יסוד (רח"ו).

⁴⁰⁹ מלכות (רח"ו).

⁴¹⁰ והקמתו בסוד החסדים ע"י הנשמות (רח"ו).

ספר שמות

<p>דאתלקימו מארעא כד אינון זכאין עד לא סרחו בעוד דיהבי ריחא טב כגון חנוך⁴¹¹ דכתיב ביה (בראשית ה כד) ואיננו כי לקח אותו אלהים ונטל ליה עד לא מטא זמניה ואשתעשע ביה וכן שאר זכאין דעלמא:</p>	<p>הארץ, כשהם צדיקים עד שלא סרחו, בעוד שנותנים ריח טוב כמו חנוך, שנאמר בו "ואיננו כי לקח אותו אלהים", ונטל אותו כשעדיין לא הגיע זמנו, ומשתעשע בו, וכן שאר צדיקי עולם.</p>
<p>דתנינן על תרין מלין צדיקיא מסתלקי מעלמא עד לא ימטי זמנייהו חד על חובי דרא דכד אסגיאוי הייביא בעלמא אינון זכאין דמשתכחי בינייהו אתפסון בחוביהון וחד כד אתגלי קמי קודשא בריך הוא דיסרחון לבתר סליק לון מעלמא עד לא מטא זמנייהו הדא הוא דכתיב (קהלת ה יד) אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים מטי עלייהו דינא דלעילא כאילו עבדו חובין ועובדין דרשיעייא:</p>	<p>ששנינו על שני דברים צדיקים מסתלקים מן העולם טרם הגיע זמנם: אחד, על חטאי הדור, שכשמתרבים רשעים בעולם, אותם צדיקים שנמצאים ביניהם נתפסים בחטאיהם. ואחד, כשמתגלה לפני הקדוש ברוך הוא שיסרחו אחר כך, הוא מסלק אותם מהעולם טרם הגיע זמנם, זהו שנאמר "אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים", מגיע עליהם דין שלמעלה, כאילו עשו חטאים ומעשים של רשעים.</p>
<p>דהא זמנא חדא שאיל רבי יוסי ב"ר יעקב איש כפר אונן בזמנא דרבי עקיבא וחברוי אסתלקו מעלמא ומיתו (ו)בההוא גוונא⁴¹² [ל]רבי מאיר אמר ליה וכי כתיב דא בכל אורייתא כלה אמר ליה ולא והא אמר שלמה אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם (כמעשה) [דמעשה] הרשעים [מטי עליהו דינא ומלעילא כאילו עבדו חובין ועובדין</p>	<p>שהרי פעם אחת שאל רבי יוסי בר רבי יעקב איש כפר אונן, בזמן שרבי עקיבא וחבריו הסתלקו מן העולם ומתו באותו אופן, את רבי מאיר, אמר לו, וכי זה כתוב בכל התורה כולה. אמר לו, ולא, והרי אמר שלמה "אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים". מגיע עליהם דין מלמעלה, כאילו עשו</p>

⁴¹¹ חנוך הנה נזדכך גופו ג"כ למדרגה שלמעלה ועלה ונתעלה עם גופו עצמו ונעשה למלאך מט"ט, שר על כל המלאכים (דע"ה ח"א נג ע"ב).

⁴¹² מלשון זה משמע כפשטן של דברים שלא כמ"ש עמק המלך משם ס' היכלות ומ"ש אי בגין דאתגלי וכו' או דיפוק וכו' יש להבין דהאיכא נמי שמשלם לו הזכיות שעשה בעולם הזה ויש ליישב מא"י (נ"א). ועי' רבינו בחיי סוף פרשת מקץ (מד יז) שהביא גם הוא כמ"ש העמק המלך (לש"ו). ז"ל ההיכלות רבתי (פרק ח' אות ד'): ר' חנינא בן תרדיון קשר כתר מלכותו ומלך על רומי כצורת פניו של לופינוס קיסר ששה חדשים והרג ששת אלפים הגמונים אלף לחדש והעמידו בצורת ר' חנינא בן תרדיון לופינוס קיסר לפני רומי ונטלוהו והשליכוהו באש והמיתוהו ואחר החיותן של מעלה תפשוהו והטילוהו באש ובמדה זו לכל עשרה חכמי ישראל. וז"ל רבינו בחיי: כשם שהוחלף יצחק באיל והוקבע לו שכר כאלו הוקרב וכאלו עפרו צבור על גבי המזבח כן הוחלפו חכמי ישראל באחרים וכיון שטעמו טעם מיתה במה שנתפשו ונגמר דינם לכך הם קבלו ענשם והרי זה כאלו נהרגו וכו' ואתם עלו לשלום אל אביכם והיה יכול לומר לכו לשלום לדרככם אבל הפרשה מבוארת באחי יוסף לשעה ורומזת לעשרה הרוגי מלכות לדורות אשר עלו לשלום אל אביהם שבשמים, ע"כ. עי' זהר לקמן רנד ע"ב, וז"ח פט ע"ב, ועי' עמק המלך ש"ה פס"ח: הקב"ה מצרף מחשבה טובה "מתי יבא לידי ואקיימנה" למעשה, וכו' במיתה הזאת יש שתי בחינות האחת היא המיתה הטבעית, שכבר היה רבי עקיבא בן ק"ך שנה, והשנית היא ההריגה, ואם היתה מיתתו טבעית היה נכנס בנקיבה תחתונה של "ידך ה'", ובהריגה נסתלק ועלה למעלה וכו', בזמן י' הרוגי מלוכה, אז גברו העונות, כי לא היה כח בבני אדם להעלות מיין נוקבין, ולברור ניצוצות אלו על ידי תפילתם, ולא די זה, אלא אפילו המיין נוקבין של בינה, ירדו למטה וחזרו להתערב בקליפות, וזהו סוד "ובפשעכם שולחה אמכם" ולכן היה נאבד העולם, עד שהוצרך השם יתברך לסוד י' הרוגי מלוכה אלו. וכו' כדי להוציא המיין נוקבין אלו של המלכות, שהם מושרשים בעמקי הקליפות של סטרא אחרא, הוצרכה גופן להמסר בסטרא אחרא ושיהרגום, לכן העלאת מיין נוקבין של המלכות הוא על ידי הגופים עצמן של י' הרוגי מלוכה. אך העלאת מיין נוקבין של הבינה הוא על ידי נשמתם שהיא יותר עליונה, ואל תתמה מזה, כי הרי גופים שלהם היו מזוככים כל כך, עד שהיו [הגופים] ראויים, בערך נשמות אחרות. כי הלא זו היא מעלת הצדיקים לזכך גופם לעשותו צורה, ועי' ז"ח נד ע"א ואתן אדם תחתיו, ועמק המלך שם פרק סב.

ספר שמות

<p>דרשיעייא] ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים (קהלת ה יד) יתבי בשקט ושלם בהאי עלמא דינא לא מטא עלייהו כאילו עבדו עובדין דצדיקייא:</p>	<p>חטאים ומעשים של רשעים. "ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים", יושבים בשקט ושלום בעולם הזה, דין לא מגיע אליהם כאלו עשו מעשים של צדיקים.</p>
<p>אמאי ואין בגין דאתגלי קמי קודשא בריך הוא דיתובון בתיובתא או דיפוק מנייהו זרעא דיהא קשוט בעלמא כגון תרה דנפק מניה זרעא דקשוט אברהם אחו דנפק מניה חזקיהו ושאר חייבין דעלמא ובגין כך בסטרא דא ובסטרא דא הבל דקאמרן נעשה ואתתקף על הארץ כדאמרן:</p>	<p>למה, אם משום שגלוי לפני הקדוש ברוך הוא שישבו בתשובה או שיצא מהם זרע שיהיה אמת בעולם, כמו תרה שיצא ממנו זרע אמת אברהם, [או] אחו שיצא ממנו חזקיהו, ושאר הרשעים של העולם, ולכן בצד זה ובצד זה הבל שאמרנו נעשה ונתחזק על הארץ כמו שאמרנו.</p>
<p>דבר אחר יש הבל אשר נעשה על הארץ כדקאמרן דאתתקף (ואתתקף) על עלמא במאי בגין דיש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים מטאן לידיהו כאינן עובדין דחייביא כגון בת עובד ע"ז או חד מאינן עובדין דאינן מעשה⁴¹³ הרשעים ואינן קיימי בקיומיהו מדחילו דמאריהון ולא בעאן לאסתאבא כגון כמה זכאי קשוט דמטו לידיהו כעובדין אלין ואינן גבורי כח דעבדי רעותא דמאריהון ולא חטאו ועל דא הבל נעשה על הארץ ואתתקף בתוקפיה:</p>	<p>דבר אחר "יש הבל אשר נעשה על הארץ" כפי שאמרנו, שהתחזק על העולם במה, לפי ש"יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים", מגיע לידיהם כאותם מעשי הרשעים, כמו בת עובדי עבודה זרה, או אחד מאותם מעשים שהם ממעשה הרשעים, והם עומדים בקיומם מפחד רבונם, ולא רוצים להטמא כמו כמה צדיקי אמת שבאו לידיהם כמעשים הללו. והם גבורי כח, שעושים רצון אדונם ולא חטאו, ועל זה "הבל נעשה על הארץ", ומתחזק בתקפו.</p>
<p>ויש רשעים אשר מגיע⁴¹⁴ אליהם כמעשה הצדיקים מטי לידיהו חד מצוה דאיהו עובדא דצדיקיא וזכאן בה ועבדין יתה כגון לסטים מקפחא הוה [משכתחא] (משכתחא) בטוריא בהדי אינן אלסטים עובדי ע"ז וכד הוה יודאי אעבר תמן הוה משויב ליה ונטיר ליה מנייהו והוה קרי עליה רבי עקיבא יש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים:</p>	<p>"ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים", באה לידיהם מצוה אחת שהיא מעשה של צדיקים, וזוכים בה ועושים אותה, כמו לסטים מקפח שהיה נמצא בהרים יחד עם לסטים עובדי עבודה זרה, וכשהיה עובר שם יהודי, היה מציל אותו ושומר אותו מהם, והיה קורא עליו רבי עקיבא "יש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים".</p>
<p>יא/א</p>	
<p>וכגון ההוא חייבא דהוה בשביבותיה דרבי חייא דליליא חד פגע בה בההיא אתתא דהות אזלת לבי ברתה בעא למתקף בה אמרה ליה במטו מינד אוקיר למרך ולא תחטי גבאי שבקה ולא חב בה הוי אומר ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים אמרתי שגם זה הבל כמה דאתתקף ההוא הבל בהדי אינן צדיקיא דמטו לידיהו עובדי</p>	<p>וכמו אותו רשע שהיה בסביבתו של רבי חייא, שלילה אחד פגש את אותה אשה שהיתה הולכת לבית בתה, רצה לתקוף אותה, אמרה לו בבקשה ממך כבד את רבונך ואל תחטא עמי, עזב אותה ולא חטא בה. הוי אומר "ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים, אמרתי שגם זה הבל", כמו</p>

⁴¹³ ממעשה (דפ"ו).

⁴¹⁴ "אשר מגיע" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "שמגיע".

ספר שמות

<p>דחייביא ולא חטאן אוף הכי אתתקף בהדי אינון חייביא דמטו⁴¹⁵ לידיהו עובדי דאינון צדיקיא ועבדי להו:</p>	<p>שהתחזק אותו הבל עם אותם הצדיקים שבאו לידיהם מעשי רשעים ולא חטאו, כמו כן כאן, התחזק עם אותם רשעים שהגיעו לידיהם מעשי אותם הצדיקים ועושים אותם.</p>
<p>דתנינן עבד קודשא בריך הוא צדיקים ורשעים בעלמא וכמה דאתייקר איהו בעלמא⁴¹⁶ בעובדי דצדיקיא⁴¹⁷ הכי נמי אתייקר איהו ברשיעייא כד עבדי עובדא טבא בעלמא כמה דאת אמר (קהלת ג יא) את הכל עשה יפה בעתו ווי לחייבא כד עביד גרמיה רע ואתתקף בחוביה כמה דאת אמר (ישעיה ג יא) אוי לרשע רע וגו':</p>	<p>ששנינו הקדוש ברוך הוא עשה צדיקים ורשעים בעולם, וכמו שהוא מתכבד בעולם במעשי הצדיקים, כך גם הוא מתכבד ברשעים כשעושים מעשה טוב בעולם, כמו שנאמר "את הכל עשה יפה בעתו". אוי לרשע כשעושה את עצמו רע ומתחזק בחטאו, כמו שנאמר "אוי לרשע רע וגו'".</p>
<p>תו פתח ואמר (קהלת ז טו) את הכל ראיתי בימי הבלי⁴¹⁸ וגו' האי קרא אוף הכי אוקמוה חברייא אבל כד אתיהיב חכמה לשלמה חמא כולא בזמנא דשלטא סיהרא יש צדיק דא עמודא דעלמא אובד כמה דאת אמר (ישעיה נז א) הצדיק אבד⁴¹⁹ בזמנא דגלותא בצדקו בגין דהיא שכיבה⁴²⁰ לעפרא צדק דא כל זמנא דישראל בגלותא איהי עמהון בגלותא ובגין כך (קהלת ז טו) צדיק אובד בצדקו⁴²¹ דהא לא מטאן לגביה⁴²² אינון ברכאן עלאי⁴²³:</p>	<p>עוד פתח ואמר "את הכל ראיתי בימי הבלי וגו'", פסוק זה כמו כן בארוהו החברים, אבל כאשר נתנה חכמה לשלמה, ראה הכל בזמן ששולטת הלבנה. "יש צדיק" זה עמוד העולם, "אובד" כמו שנאמר "הצדיק אבד". בזמן הגלות, בצדקו, משום שהיא שוכבת לעפר. צדק זה, כל זמן שישראל בגלות, היא עמם בגלות, ולכן "צדיק אבד בצדקו", שהרי אין מגיעות אליו</p>

⁴¹⁵ דמטי (דפ"ו).

⁴¹⁶ והנה מעשה התחתונים עושה פרי למעלה, אם טוב, המלכות מתתקנת. ואם רע, הרעה מתחזקת. וכשהאדם מגיע אליו מעשה שכובש יצרו, אז ממש מחזיק כח הקדושה ומחליש וכובש כח הטומאה, שהכל תלוי ביצר הטוב ויצר הרע. הכובש יצר הטוב כובש צד הטוב ועבד מולך ושפחה תירש גברתה. והכובש יצר הרע עבד כבוש תחת רבו, ושפחה כבושה תחת גברתה. והצדיק הכובש, טוב מצד צדקתו ודאי. אבל הרשע הכובש טוב כמוהו, מפני שהוא מצד החצונים, ועתה כובשם כבישה זו יותר ויותר ממה שהצדיק כובש, שזהו הוא דרכו בכך, ואין החצוניות נכבשת כ"כ, ולזה אמרו מקום שבעלי תשובה עומדים וגו', והרשע הזה תשתלם נשמתו בכך, ולזה יהיה לו א' מב' ענינים: או יזכה על יד מצוה זו, או יאכל פרי מעלליו. וסוף סוף שכינה מתחזקת והעד לזה הוא היות החצוניות מתחזקת ברעתו כדמסיק אוי לרשע כ"ש שהיא נכבשת (אור יקר).

⁴¹⁷ מקשים דהא ארז"ל דמצות הרשע הולכות לסט"א דכתיב ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי והכא קאמר דאתיקר איהו ברשיעיא דעבדי עובדא טבא ומה גם למ"ש הראשונים דהכל הולך אחר הרוב ואפילו [ואפשר – לש"ו] דאם הרשע עושה המצוה לש"ש גמור בלי שום פניה בעת ההוא נחשב לו לכמה מצות ומסתמא יהרהר תשובה קצת ועדיין צריך ישוב מא"ן (נ"א). אמנם כאן הרי היה בענין סור מרע הנה לא קשה מידי (לש"ו).

⁴¹⁸ הבלי – חכמת שלמה. בימי הבלי – בהיותה שולטת (אור יקר).

⁴¹⁹ שהוא אובד השפע שמקבל בסוד פקדון לארץ (רח"ו). עי' לעיל ט ע"ב. ודע, כי כל מה שאמרנו בהתיקונים דז"א, שהוא ע"י המעשים טובים של הצדיקים, הנה הוא לעולם רק ע"י המלכות שהיא הנוק' דז"א, כי הוא השער לה' (תהלים קיח כ זהר ח"א ז ע"ב), וכל המעשים טובים הוא מגיעים אליה ועולים בה, וממנה מתתקן ז"א, וכן על ידה הנה נמשך הטובה למטה, כי בה הוא כל ההנהגה דהעוה"ז, וכמ"ש בפ' אחרי (עד סע"א) שבק כולא בידא דמטרוניתא לאנהגא, ואמר שם, בשעתא דאסגיא זכאי בעלמא כו' כו'. ע"ש שמבואר שהכל תלוי בה, וזולתה הנה הוא רק בבחי' פלג גופא, כמ"ש באד"ז (רצו ע"א) ע"ש. וכן הוא ידוע ג"כ בסוד (ישעיה נז א) הצדיק אבד, דתיקוני ז"א הוא תלוי בנוק', וכמ"ש בפ' בראשית (נה ע"א) ובפ' שמות (ט ע"ב יא ע"א) ובכ"מ. ובאמת כי ז"א ונוק' הם כלילן דא בדא והם כולן חד וכמ"ש בפ' פקודי (רלה ע"ב), אלא כי המעשים טובים של צדיקים הנה מקבל הוא על ידה, ותיקוני א"א הנה מקבל היא על ידו, אבל הן כלילן דא בדא והם אחד, וכל מה שאמרנו בז"א הנה הוא בכללות הנוק' ודי בזה, והוא פשוט ונודע (כללים ח"ב כב ע"ב).

⁴²⁰ שכיבת (דפ"ו).

⁴²¹ שבגלות הצדק עם ישראל, מגיע לצדיק אבידה שלא יושפע עליו מלמעלה (אור יקר).

ספר שמות

<p>ויש רשע מאריך ברעתו דא סמאל דאוריך שקט ושלוח לאדום במאי ברעתו בההיא רעה [אתתיה נחש] (אתתא דנחש)⁴²⁴ נחש⁴²⁵ תקיפא דהא לא מטא עליהו שקט ושלוח אלא בגין דאתדבק בההיא נוקבא כנוונא דא לשאר מלכוון עד דקודשא בריך הוא יקים מעפרא לההיא סכת דוד הנופלת דכתיב (עמוס ט יא) אקים את סכת דוד הנופלת:</p>	<p>אותן ברכות עליונות. "ויש רשע מאריך ברעתו", זה סמאל"ל שהאריך שקט ושלוח לאדום, כמה "ברעתו", באותה רעה אשתו נחש התקיף, שהרי לא מגיע עליהם שקט ושלוח, אלא רק משום שנדבק באותה נקבה. כדוגמא זה לשאר המלכיות, עד שהקדוש ברוך הוא יקים מן העפר את אותה סוכת דוד הנופלת, שנאמר "אקים את סוכת דוד הנופלת".</p>
<p>וילך איש מבית לוי (שמות ב א) רבי יוסי פתח (שיר ו ב) דודי ירד לגנו⁴²⁶ לערוגת הבושם וגו' (דודי ירד) לגנו דא כנסת ישראל⁴²⁷ בגין דהיא ערוגת הבושם [דאיהן כלילא מכל סטרי ונ"א זינן בוסמין וריחין דעלמא דאתי⁴²⁸ בשעתא דקודשא בריך הוא נחית לגנתא (דא) [דעדן] כל אינון נשמתהון דצדיקיא דמתערטון תמן כלהו יהבי ריחא⁴²⁹ כמה דאת אמר (שיה"ש ד י) [וריה שמניך מכל בשמים] ((שם ז ט) וריח אפך כתפוחים) אלין אינון נשמתהון דצדיקיא דאמר רבי יצחק כל אינון נשמתין דצדיקיא דהוו בהאי עלמא וכל אינון נשמתין דומינין לנחתא להאי עלמא כלהו בגנתא (דא קיימין בגינתא) די בארעא כלהו⁴³⁰ קיימין בדיוקנא וציורא דהוו קיימין בהאי עלמא וסתרא [ורזא] דא אתמסר לחכימי:</p>	<p>"וילך איש מבית לוי", רבי יוסי פתח "דודי ירד לגנו לערוגת הבושם וגו'". "לגנו", זו כנסת ישראל, משום שהיא "ערוגת הבושם", שהיא כלולה מכל צדדי (נ"א מיני) בשמים וריחות של העולם הבא. בשעה שהקדוש ברוך הוא יורד לגן עדן, כל אותן נשמות הצדיקים שמתעטרות שם, כולן נותנות ריח, כמו שנאמר "וריה שמניך מכל בשמים", אלו הם נשמות הצדיקים שאמר רבי יצחק, כל אותן נשמות הצדיקים שהיו בעולם הזה, וכל אותן הנשמות שעתידות לרדת לעולם הזה, כולן בגן שבארץ, עומדים בדמות וציור שהיו עומדים בעולם הזה, וסתר וסוד זה נמסר לחכמים.</p>
<p>רוחא דנחית לבני נשא דאיהו⁴³¹ מסטרא דנוקבא מתגלפא תדיר בגלופא כהאי חותם ציורא דגופא דבר נש בהאי עלמא⁴³² בליט לבר ורוחא אתגליף לגו כד אתפשט רוחא מן גופא ההוא רוח בליט בגנתא דארעא⁴³³ בציורא ודיוקנא [דגופיה] ממש דבהאי עלמא בגין דהוה תדיר כחותם:</p>	<p>רוח שיורדת לבני אדם שהוא מצד הנקבה, נחקקה תמיד בחקיקה, כחותם הזה, ציור הגוף של אדם בעולם הזה, בולט החוצה, ורוח נחקקת פנימה. כשמתפשטת הרוח מן הגוף, אותה הרוח בולטת בגן של הארץ בציור ודמות של גופו ממש שבעולם הזה, משום שהיה תמיד כמו חותם.</p>

⁴²² ליסוד (רח"ו).

⁴²³ דת"ת (רח"ו)

⁴²⁴ נ"א אשה רעה אשת זנונים (הושע א ב) (נוסף בדפ"ו).

⁴²⁵ ואושידת מיין לס"מ להזקק לה (אור יקר).

⁴²⁶ לאה, וא"כ משה"כ דודי ירד לגנו, הוא יעקב, שהוא זוג יעקב ולאח בחצות (רח"ו).

⁴²⁷ העלמא קדמאה הוא הדעת שהוא כולל חו"ג, ושם הוא סוד שורש הליותן שהוא בהדעת עצמו ועי' זהר ח"ג קעד ע"א (דע"ה ח"ב מד ע"ב).

⁴²⁸ דאימא אוזיפת לברתא מנהא בסוד יסוד דלאה שהוא יסוד דאימא (רח"ו).

⁴²⁹ בסוד מ"ן (רח"ו).

⁴³⁰ מוסגר בדפ"ק.

⁴³¹ מזריע מה ע"ב (הערת הזהר).

⁴³² עג ע"ב (הערת הזהר).

⁴³³ כתב הרב כי הלבוש של הרוח בג"ע הוא מד' אותיות אדנ"י שהם בד' רוחות הגן ובהם מתלבש הרוח דוגמת הגוף שהיה לו בעולם הזה עכ"ל, וז"ש ההוא רוחא בליט בגנתא דארעא וכו' ועי' במה שנכתוב לקמן דף יג בס"ד (מ"מ).

ספר שמות

<p>ועל דא אמרה⁴³⁴ (שם ח י) שימני כחותם מה חותם גליף בגלופא לגו⁴³⁵ ואתצייר בעיורא [בלוטא] (בלטא) לבר אוף הכי⁴³⁶ איהי רוחא דהוה מסטרא דילה כהאי גוונא ממש בהאי עלמא גליף בגלופא לגו [ו]כד אתפשט מן גופא ועאל בגנתא דארעא אוירא דתמן בליט ההוא גלופא⁴³⁷ לאתציירא לבר ואתצייר בעיורא (בלטא) ובלוטא לבר כגוונא דעיורא דגופא בהאי עלמא לעילא⁴³⁸ נשמתא דאיהי מאילנא דחיי⁴³⁹ ואתצייר (אתציר) תמן לעילא בההוא צרורא דחיי לאתענגא בנועם יהו"ה כמה דאת אמר (תהלים כז ד) לחזות בנועם יהו"ה ולבקר בהיכלו⁴⁴⁰:</p>	<p>ועל זה היא "שימני כחותם", מה חותם חקוק בחקיקה פנימה ומצטייר בעיור בולט החוצה, כמו כן כאן, היא הרוח שהיתה מצד שלה, כדוגמא זה ממש, בעולם הזה חקוק בחקיקה פנימה, וכשמתפשט מהגוף ונכנס לגן שבארץ, האויר ששם בולט אותו חקיקה להצטייר החוצה, ומצטייר בעיור בולט החוצה, כדוגמא שציור של הגוף בעולם הזה למעלה, הנשמה שהיא מעץ החיים, מצטיירת שם למעלה באותו צרור החיים, להתענג בנועם ה', כמו שנאמר "לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו".</p>
<p>וילך איש מבית לוי⁴⁴¹ (איש) דא גבריא אל כמה דאת אמר (דניאל ט כא) והאיש גבריא אל אשר ראיתי בחזון וגו' מבית לוי דא כנסת ישראל דאתיא מסטרא דשמאלא ויקח את בת לוי דא נשמתא⁴⁴² דתנינן בשעתא דאתייליד גופא דצדיק בהאי עלמא:</p>	<p>"וילך איש מבית לוי", זה גבריא אל, כמו שנאמר "והאיש גבריא אל אשר ראיתי בחזון וגו'". "מבית לוי", זו כנסת ישראל, שבאה מצד השמאל. "ויקח את בת לוי", זו הנשמה. ששנינו, בשעה שנולד גוף של צדיק בעולם הזה,</p>
<p>יא/ב</p>	
<p>קודשא בריך הוא קרי ליה לגבריא אל ונטיל ההיא נשמתא דצדיק⁴⁴³ די בגנתא ונחתא ליה⁴⁴⁴ להאי גופא דצדיקא דאתייליד בהאי עלמא ואיהו אתפקד עלה ונטיר לה ואי תימא ההוא מלאכא דאתמנא על רוחיהון דצדיקיא לילה שמיה ואת אמרת דאיהו גבריא אל הכי הוא ודאי בנין דאתי מסטרא דשמאלא⁴⁴⁵ וכל מאן דאתי מסטרא דשמאלא הכי אקר⁴⁴⁶:</p>	<p>הקדוש ברוך הוא קורא לגבריא אל ונוטל אותה נשמת הצדיק שבגן, ומוריד אותה לגוף הזה של הצדיק שנולד בעולם הזה, והוא נפקד עליה ושומר אותה. ואם תאמר, אותו מלאך שהתמנה על רוחות הצדיקים, שמו לילה, ואתה אומר שהוא גבריא אל. כך הוא ודאי, משום שבא מצד השמאל, וכל מי שבא מצד השמאל, כך נקרא.</p>

⁴³⁴ איהי (נוסף בדפ"ו).

⁴³⁵ פי' כשתעשה החותם בתוך השעוה החותם הוא לגו והצורה לבר (מ"מ).

⁴³⁶ לשון זה מסכים עם הסבא דף צט שכתב דנפש רוח הם מנוק' ונשמה משעיר שכן אמר כאן רוחא מסטרא דילה נשמה מאילנא דחיי ובמה שישב הרב ענין הסבא יתיישב זה (רח"ו). וישוה הרב הובא בס' הליקוטין וז"ל דברי הסבא איירי קודם חטא אדה"ר שהיה הז"א בחיק הבינה ומלכות במקום ז"א ולכך נשמה מז"א ורוח ממלכות ובמקום אחר איירי אחר חטא אדה"ר (מ"מ).

⁴³⁷ פי' כמ"ש בשם הרב שהלבוש הוא מד' רוחות שבגן ד' אוירין שיש שם (מ"מ).

⁴³⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁴³⁹ דחייא (דפ"ו).

⁴⁴⁰ עי' נפה"ח ש"א פ"ו: מעת שעולה על רעיון האדם לעשות מצוה תיכף נעשה רישומו למעלה במקור שרשה העליון וממשיך משם על עצמו אור מקיף וקדושה עליונה חופפת עליו וסובבת אותו וכו'.

⁴⁴¹ שמות יט ע"א בראשית קעד ע"א תזריע מד (הערת הזהר).

⁴⁴² פי' לוי היא מלכות ונק' לוי לפי שבניינה מהגבורות ובת היא הנשמה (מ"מ).

⁴⁴³ מוסגר בדפ"ו.

⁴⁴⁴ לה (דפ"ו).

⁴⁴⁵ כי בניינה מהגבורות (רח"ו).

⁴⁴⁶ נקרא לילה (רח"ו).

ספר שמות

<p>וילך איש (שמות ב א) דא עמרם⁴⁴⁷ ויקח את בת לוי דא יוכבד⁴⁴⁸ ובת קול נחתת ואמרת ליה לאזדווגא בה דהא קריב זמנא דפורקנא דישראל על ידא דברא דיתיליד⁴⁴⁹ מנייהו וקודשא בריך הוא סייע ביה דתנינן שכינתא שריא על ערסייהו ורעותא דלהון בדבקותא חדא הוה בה בשכינתא ועל דא לא אתעדי שכינתא מההוא ברא דאולידו לקיימא דכתיב (ויקרא יא מד) והתקדשתם והייתם קדושים בר נש [ד]מקדש גרמיה מלרע קודשא בריך הוא מקדש ליה לעילא כמה דרעותא דלהון הוה בדבקותא דשכינתא הכי אתדבקא שכינתא בההוא עובדא ממש דעבדו:</p>	<p>"וילך איש", זה עמרם. "ויקח את בת לוי", זו יוכבד. ובת קול ירדה ואמרה לו להזדווג בה, שהרי קרוב זמן גאולת ישראל על ידי הבן שנולד מהם. והקדוש ברוך הוא סייע בו, ששנינו שכינה שרתה על מטתם, והרצון שלהם בדבקות אחת היתה בשכינה, ולכן לא זזה שכינה מאותו בן שהולידו, לקיים מה שנאמר "והתקדשתם והייתם קדושים", אדם שמקדש את עצמו מלמטה, הקדוש ברוך הוא מקדש אותו מלמעלה. כמו שהרצון שלהם היה בדבקות של השכינה, כך השכינה נדבקה ממש באותו מעשה שעשו.</p>
<p>אמר רבי יצחק זכאין אינון צדיקיא דרעותא דלהון בדבקותא דקודשא בריך הוא תדיר וכמה דאינון מתדבקין ביה תדיר הכי נמי איהו אתדבק בהו ולא שביק לון לעלמין ווי לרשיעיא דרעותא דלהון ודבקותא דלהון מתרחקא מניה ולא די להו דמתרחקן מניה אלא דמתדבקן בסטרא אחרא תא חזי עמרם דאתדבק ביה בקודשא בריך הוא נפיק מניה משה דקודשא בריך הוא לא אעדי מניה לעלמין ושכינתא אתדבקת בהדיה⁴⁵⁰ תדיר זכאה חולקיה:</p>	<p>אמר רבי יצחק, אשרי הצדיקים ההם, שהרצון שלהם בדבקות של הקדוש ברוך הוא תמיד. וכמו שהם מתדבקים בו תמיד, כך גם הוא נדבק בהם ולא עוזב אותם לעולמים. אוי לרשעים, שהרצון שלהם והדבקות שלהם מתרחקת ממנו, ולא די להם שמתרחקים ממנו, אלא שנדבקים בצד האחר. בא וראה, עמרם שנדבק בקדוש ברוך הוא, יצא ממנו משה, שהקדוש ברוך הוא לא זז ממנו לעולמים, ושכינה נדבקה עמו תמיד, אשרי חלקו.</p>
<p>ותהר האשה ותלד בן ותרא אותו⁴⁵¹ כי טוב הוא⁴⁵² (שמות ב ב) מאי כי טוב הוא אמר רבי חייא דאתיליד מהול⁴⁵³ בגין דרזא דברית⁴⁵⁴ טוב אקרי דכתיב (ישעיה ג י) אמרו צדיק כי טוב רבי יוסי אמר נהירו דשכינתא⁴⁵⁵ דנהיר ביה חמאת דבשעתא דאתיליד אתמליא כל ביתא נהורא דכתיב ותרא אותו כי טוב הוא וכתוב (בראשית א</p>	<p>"ותהר האשה ותלד בן ותרא אתו כי טוב הוא", מה זה "כי טוב הוא". אמר רבי חייא, שנולד מהול, משום שסוד הברית נקרא טוב, שנאמר "אמרו צדיק כי טוב". רבי יוסי אמר, ראתה בו אור השכינה שמאיר בו, שבשעה שנולד, התמלא כל הבית אור, שנאמר "ותרא אתו כי טוב הוא", ונאמר "וירא אלהים</p>

⁴⁴⁷ בלשון השאלה עמרם הוא מלשון עמר נקי כי הוא בחי' אבא דיניק ממזל הח' (רח"ו).

⁴⁴⁸ גימ' מ"ב אימא עילאה (רח"ו).

⁴⁴⁹ דאתיליד (דפ"ו).

⁴⁵⁰ בראשית כא ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁵¹ עי' לקמן נד רע"א ושם נג ע"ב בארוכה וכן יט ע"א (לש"ו).

⁴⁵² אותו, אות שלו (רח"ו).

⁴⁵³ כי כל הנולדים קודם לו היו מצד טוב ורע והיתה הערלה דבוקה בהם, וכך אמרו רז"ל שלא היו מניחים המצרים את ישראל שימולו, מפני ששרש הערוה היה עדיין אחוז ביסוד עד שבא מש"ה המושרש שם, וכן עולה א"ל שד"י, ולכן היה פגמו גדול במעט התרשלותו במילת בנו (רמ"ז).

⁴⁵⁴ פנימיות היסוד בסוד החסדים כי ה"פ טוב גימ' מילה וגם יסוד במ"ק טוב וכן שם הו"ה גם הוא כך להורות דגם לילד קטן יושפע כח הטוב (רמ"ז ונ"א). העיקר משום שבו גנוז האור הראשון הנאמר בו כי טוב כמ"ש לקמן לה ע"א קסו ע"ב (לש"ו).

⁴⁵⁵ ה"ס אור הגנוז כנודע אצלנו, כי האור קודם התפשטותו נקרא טוב, והוא בהיותו עדיין ביסוד הבינה שהוא השכינה העליונה המאירה במשה שה"ס הדעת דאיהו אהו"ה גי' טו"ב (רמ"ז).

ספר שמות

<p>את האור כי טוב", ועל זה נאמר "כי טוב הוא", והכל היה.</p>	<p>(ד) וירא אלהים את האור כי טוב ועל דא כי טוב הוא וכתיבו וכלא הוה⁴⁵⁶:</p>
<p>"ותצפנהו שלשה ירחים", במה מדובר "שלשה ירחים". אמר רבי יהודה, רמז הוא שרמז, שלא נודע משה בזהר עליון, עד שלשה ירחים, שנאמר "בחדש השלישי". שהרי אז נתנה תורה על ידו, ושכינה התגלתה ושרתה עליו לעיני כולם, שנאמר "ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה'".</p>	<p>ותצפנהו שלשה ירחים⁴⁵⁷ (שמות ב ב) שלשה ירחים מאי קא מיירי⁴⁵⁸ אמר רבי יהודה רמז הוא דקא רמז⁴⁵⁹ עד⁴⁶⁰ דלא אשתמודע משה בזהרא עלאה⁴⁶¹ עד ג' ירחים⁴⁶² דכתיב (שמות יט א) בחדש השלישי דהא כדין אתיהיבת תורה על ידו⁴⁶³ ושכינתא אתגליא [ושריא⁴⁶⁴] עלוי לעיניהון דכלא דכתיב (שם ג) ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו יהו"ה:</p>
<p>"ולא יכלה עוד הצפינו", שעד אותה שעה לא נודע דבורו בקדוש ברוך הוא, ונאמר "משה ידבר והאלהים יעננו בקול". "ותקח לו תיבת עצי גומא", רמז על הארון שלוחות הברית נכנסים לתוכו. "תיבת גומא" היא ארון הברית. "ותחמרה בחמר ובזפת" שהרי הארון היה מצופה מבפנים ומבחוץ. רבי יהודה אמר, זוהי התורה, שהחמירה הקדוש ברוך הוא במצוות עשה ובמצוות לא תעשה.</p>	<p>ולא יכלה עוד הצפינו (שמות ב ג) דעד ההוא שעתא לא אשתמודע מלוליה בקודשא בריך הוא וכתיב (שם יט יט) משה ידבר והאלהים יעננו בקול ותקח לו תבת גומא רמז על הארון דלוחות קיימא עאלין בגויה תיבת גומא⁴⁶⁵ ארון הברית איהו ותחמרה בחמר ובזפת [דהא הארון] (דההיא תיבה דאיהו ארון) הוה מחופה מלגו ומלבר רבי יהודה אמר דא היא אורייתא דהחמירה קודשא בריך הוא במצוות עשה ובמצוות לא תעשה:</p>
<p>"ותשם בה את הילד", אלו ישראל, כמו שנאמר "כי נער ישראל ואהבהו". "ותשם בסוף" שלא היו מצוות התורה חומר לעשות עד סוף שנכנסו ישראל לארץ, לסוף ארבעים שנה. "על שפת היאור" על מאמר של אותם שמורים תורה וחוקה לישראל.</p>	<p>ותשם בה את הילד אלו ישראל כמה דאת אמר (הושע יא א) כי נער ישראל ואוהבהו ותשם בסוף דלא הוה פקודי אורייתא וחומראו (חומרי) למעבד⁴⁶⁶ עד סוף דעאלו ישראל לארעא לסוף ארבעין שנין על שפת היאור על מימרא דאינון דמורים אורייתא וחוקה לישראל:</p>

⁴⁵⁶ פי' בין למעלה בדעת בין למטה ביסוד, כמבואר בסוד (שמות ג ד) משה משה, שהיה שלם וכולל אור החסדים המכוסים וגם אור המגולים בלי הפסק (רמ"ז).

⁴⁵⁷ עי' בראשית לא ע"ב (לש"ו).

⁴⁵⁸ מה הכוונה להודיענו זה, וגם שלא אמר שלשה חדשים (רמ"ז).

⁴⁵⁹ הענין ידוע ליודעים שאורות חג"ת הם מכוסים ומשה שרשו בדעת ששם שרש התורה מצות עשה ומצות לא תעשה, חו"ג, ומשם עד מקום גילוי החסדים ג' מדות ולכן היה צפון שלשה ירחים, ולפי שאותו המקום המכוסה שייך ליסוד אמא ששם סוד העיבור, לכן נקרא בשם ירחים, והרמז המופלא הוא כי לגבי משה היה ראוי שיתגלו האורות מן הדעת ולמטה אבל לגבי מציאות העולם הוצרך להתאחר שלשה חדשים עד נתינת התורה והבן. וגם בכאן לעיבור האורות שהוא לז' חדשים ועיבור הניצוצות שהוא לט' חדשים ועיין באוצרות חיים שער אנ"ך פרק א', והשכל שם היטב, כי עיבור הצדיקים הוא לז' חדשים ושאר בני ישראל לט' (רמ"ז).

⁴⁶⁰ מוסגר בדפ"ו.

⁴⁶¹ כי ניסן אייר סיון הם חג"ת (רח"ו). סוד ניסן שהוא חסד, כי ניסן הוא חסד דנוקבא, כמ"ש בשעה"כ (דף צ סע"ד), וע' בזוה"ק (פ' שמות יא ע"ב) בהגהות מהרח"ו שם (אות ו) (כללים ח"א לח ע"ג).

⁴⁶² והם מז' דאדר שבו נולד וז' דאייר וז' דסיון, וזהו ג' ירחים ולא חדשים מפני שאלה הג' היו ראויים להיות מזמן העיבור הנקרא ירחים כמשה"ה (איוב כט ב) כירחי קדם, זמן שאין בו שנה, וגם כי העיבור נמנה לזמן הירח (רמ"ז).

⁴⁶³ שסודה בת"ת זעיר (רמ"ז).

⁴⁶⁴ ה"ס אמא שיסודה מתגלה (רמ"ז).

⁴⁶⁵ גמא עם הכולל גימ' מ"ה והוא הלוחות ז"א (רח"ו).

⁴⁶⁶ ויקרא רפו ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>וּנְאָא רַבִּי חֲזַקְיָה אָמַר, כֵּךְ לַמְדֵנוּ, וַיִּלְךְ אִישׁ אִישׁ זֶה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁנֵאמַר "ה' אִישׁ מִלְחָמָה". "מִבֵּית לִוִי", זֶה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הַמְקוֹם שֶׁמִּתְחַבְּרִים יַחַד הַחֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה וְאוֹתוֹ נִהַר וְלֹא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים. "מִבֵּית לִוִי" זֶה יִצִירַת הַלְוִיָּתָן לְשִׂמְחָה בְּעוֹלָם, זֶהוּ שְׁנֵאמַר "לְוִיָּתָן זֶה יִצֵרַת לְשַׁחֵק בּוֹ". וַיִּקַּח אֶת בֵּת לִוִי זֶה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מְקוֹם שְׁאוֹר הַלְבָנָה מֵאִיר.</p>	<p>וּנְאָא רַבִּי חֲזַקְיָה אָמַר הַכִּי אוֹלִיפְנָא (דְּבַר אַחֵר) וַיִּלְךְ אִישׁ דָּא קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא⁴⁶⁷ דְּכַתִּיב (שְׁמוֹת טו ג) יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה מִבֵּית לִוִי⁴⁶⁸ [ד"א] (דָּא) קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא⁴⁶⁹ אֲתֵר דְּחֲכָמָה עֲלָאָה וְהָהוּא נִהַר⁴⁷⁰ מִתְחַבְּרֵן כְּחֵדָא⁴⁷¹ וְלֹא מִתְפָּרֵשׁן לְעֵלְמִין⁴⁷² מִבֵּית לִוִי דָּא שְׁאֵרֵי לְוִיָּתָן⁴⁷³ [לְחִידוֹן] (בְּלַחְדוּי) בְּעֵלְמָא⁴⁷⁴ הָדָא הוּא דְּכַתִּיב (תְּהִלִּים קד כו) לְוִיָּתָן זֶה יִצֵרַת לְשַׁחֵק בּוֹ וַיִּקַּח אֶת בֵּת לִוִי⁴⁷⁵ דָּא קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתֵר דְּנִהִירוֹ [דְּסִיְהָרָא] (דְּסִיְהָרָא) נְהִיר⁴⁷⁶:</p>
<p>וְתִהְיֶה הָאִשָּׁה וְתִלְדַּב בֵּן הָאִשָּׁה וְדָאֵי כְּמָה דָּאֵת אָמַר (בְּרֵאשִׁית ב כג) לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה⁴⁷⁷ (בְּקִדְמִיתָא בֵּת) [בְּקִדְמִיתָא בֵּת לִוִי וְהַכִּי הוּא וְדָאֵי וְכִי בֵּת לִוִי בְּקִדְמִיתָא]:</p>	<p>"וְתִהְיֶה הָאִשָּׁה וְתִלְדַּב בֵּן", "הָאִשָּׁה" וְדָאֵי, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר "לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה". בְּתַחֲלִילָה "בֵּת לִוִי", וְכֵן זֶה וְדָאֵי, וְכִי בֵּת לִוִי בְּתַחֲלִילָה</p>
<p>יב/א</p>	
<p>וְהִשְׁתָּא אִשָּׁה אֵלָא הַכִּי הוּא וְדָאֵי וְהַכִּי אוֹלִיפְנָא אֲתֵתָא עַד לֹא אֲזוֹדוּנַת אֲתַקְרִיאַת בֵּת פְּלוּנִי בְּתֵר דְּאֲזוֹדוּנַת וְאֲתַקְרִיאַתָּא אִשָּׁה (אֲתַקְרִיאַת) וְהַכֵּא בֵּת וְאִשָּׁה וְכֻלָּא חֵד דְּרַגְנָא אִיהוּ:</p>	<p>וְעַכְשֵׁיו אִשָּׁה. אֵלָא כֵּךְ זֶה בּוֹדָאֵי, וְכֵן לַמְדֵנוּ, עַד שֶׁלֹּא הִזְדוּוּגָה אִשָּׁה, הִיא נִקְרָאת בֵּת פְּלוּנִי, אַחֵר שֶׁהִזְדוּוּגָה, נִקְרָאת אִשָּׁה. וְכַאֲן בֵּת וְאִשָּׁה, וְהַכֵּל דְּרַגְנָה אַחַת הִיא.</p>
<p>וְתִצְפְּנָהוּ⁴⁷⁸ שְׁלֹשָׁה יָרְחִים אֶלְיָן תְּלַת יָרְחִין דְּדִינָא קְשִׁיא שְׂרִיא בְּעֵלְמָא וּמֵאֵי נִינְהוּ תְּמוּזָא אֲב</p>	<p>"וְתִצְפְּנָהוּ שְׁלֹשָׁה יָרְחִים", אֵלּוֹ שְׁלֹשַׁת הַחֲדָשִׁים שֶׁהֵדִין הַקְּשָׁה שְׂרוּי</p>

⁴⁶⁷ ת"ת (רח"ו). ששני כינויי קב"ה הם בז"א, האחד הוא סוד יעקב הפנימי שבתוך ז"א והיינו בית לוי, כי לוי סודו בכאן למילוי ע"ב דהיינו אבא ובית לוי היא אמא שהוא מתייחדת שם ומשכינתו בתוכה (רמ"ז).

⁴⁶⁸ נ"ל ש"מבית לוי" נמחק בדרך אמת, וצ"ע.

⁴⁶⁹ בינה (רח"ו).

⁴⁷⁰ הוא יסוד אמא (רמ"ז). דעת (בהגר"א בת"ז נב ע"א ד"ה דנונא).

⁴⁷¹ שהוא בתוך זעיר (רמ"ז).

⁴⁷² ולכן נקרא לוי חכמה על שם שהוא מלווה תמיד בזוגתו (רח"ו).

⁴⁷³ דא שארי לויתן" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "דאשרי לויתן (נ"א כל חידו). חכמה (רח"ו).

⁴⁷⁴ בינה (רח"ו).

⁴⁷⁵ היא כנסת ישראל המכוסה בתוך ז"א כנודע בפירוש מאמר אית שושנה דריש פרשת בראשית, ונמצא שיצא משה ממקום שרשו ממש, ואתי שפיר כינוי איש שסודו ביעקב או בז"א מת"ת ולמטה, ודוק אומרו אתר דחכמה וכו' ולמטה אמר אתר דנהירו דסיהרא נהיר, שהוא מתוכיות ז"א מכנסת ישראל הנעלמת. וגם לוי סודו בדעת ז"א שממנו יצאו כהנים ולויים, והוא מקום יעקב וכנסת ישראל הפנימי שהוא בקו האמצעי (רמ"ז).

⁴⁷⁶ מלכות (רח"ו).

⁴⁷⁷ הענין כי יוכבד היא גלגול חוה וזהו ותהר האשה וכמו שאמר ק"ל שנה נזדווגה חוה לאדם כן יוכבד אחר ק"ל שנה חזרה לעמרם ילדה את משה שהוא גלגול שת (זהר הרקיע).

⁴⁷⁸ בראשית לא ע"ב (הערת הזהר). יובן עם מ"ש ב'פ' [מלכים א' יז א: ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד אל אחאב חי ה' אלהי ישראל אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברין ח"י ה' אשר עמדתי לפניו, כי לפעמים הנשמה אינה יורדת תיכף, אך מתלבשת בין המלאכים בבריאה או ביצירה הנק' נוני יומא (נ"א גווני ימא), ושם משמשת ועושה שליחות כמו המלאכים, וז"ש שפיר (שכיח) הוה וכו', שאם הוא כמשמעו, פשיטא שכל הנשמות קדמו לבריאת עולם. וכבר ידעת כי לפתח חטאת רובץ, כנזכר סוף פרשת ויקהל, נמצא כי בסיום יצירה נקרא יאור, כי יצירה נקרא יאור בסוד יום ה' (נ"א ח"י) יסוד. ועולם העשיה מעורב טוב ורע, ושם קליפת נוגה הנק' בת פרעה עומדת על שפת היאור בפתח ולא בפנים. וכשירדה נשמת מרע"ה, לא היתה כשאר הנשמות הניתן לגוף מלבוש הנקרא יצר הרע מסטרא דההוא חטאת, זולתי יצר הרע של משה היתה בת פרעה קליפת נוגה, וזהו ותרא אותו כי טוב בלא רע בתיה בת י"ה (זהר הרקיע).

ספר שמות

<p>טבת [נ"א שבט] מאי (קא) משמע דעד לא נחת משה לעלמא שכיח הוה איהו לעילא ועל דא אזדווגת ביה שכינתא מיומא דאתיליד מכאן אמר רבי שמעון [רוחיהון] [רוחהון] דצדיקיא⁴⁷⁹ שכיחין אינון לעילא עד לא יחתון לעלמא:</p>	<p>בעולם. ומהם, תמוז, אב, וטבת (נ"א שבט). איך זה משמע, שעד שלא ירד משה לעולם, הוא היה מצוי למעלה, ולכן הזדווגה בו שכינה מיום שנולד. מכאן אמר רבי שמעון שרוחות הצדיקים מצויות הן למעלה עד שלא יורדות לעולם.</p>
<p>ולא⁴⁸⁰ יכלה עוד הצפינו וגו' מאי ותקח לו תבת גומא דחפת ליה בסימנהא⁴⁸¹ למהוי נטיר מאינון נוני ימא דשאטין [בימא רבא] [בין ימא רבא ובין ימא] דכתיב (תהלים קד כה) שם רמש ואין מספר והיא חפת ליה למהוי נטיר מנייהו בחפו [דסטרא דיובלא] יקרא דטיסת רוכלא יקרא סי' דטיס רובילא [דסטרא דיובלא אקרי] יקרא דתרין גווינין⁴⁸² חוור ואוכס [ואנה ליה למשה⁴⁸³ בינייהו דישתמודע עמהון בגין דומין לסלקא בינייהו] [ואחו לה למשע בינייהו] זמנא אחרא לקבלא [אורייתא] [דאורייתא]:</p>	<p>"ולא יכלה עוד הצפינו וגו'". מהו "ותקח לו תבת גומא", שכסתה אותו בסימניה, להיות שמור מאותם הדגים של הים ששטים בים הגדול, שנאמר "שם רמש ואין מספר". והיא כסתה אותו להיות שמור מהם בכסוי (בצד היובל) כבוד של טיסת הרוכל סימן של טס הכברה נכבד של שני צבעים לבן ושחור, והניחה את משה ביניהם, שנודע עמהם משום שעתיד לעלות ביניהם פעם אחרת לקבל תורה.</p>
<p>ותרר בת פרעה לרחוץ על היאור (שמות ב ה) דא איהי דאתיא מסטרא דשמאלא דדינא קשיא⁴⁸⁴ כמה דאת אמר לרחוץ על היאור על היאור דייקא ולא על הים⁴⁸⁵ ואי תימא והא כתיב (שמות יז ה) ומטך אשר הכית בו את היאור ומשה לא מחא אלא ימא⁴⁸⁶ וקרייה יאור אלא יאור [הוה] דמחא אהרן על ידי משה, והחשיב אותו הכתוב שהוא עשה.</p>	<p>"ותרר בת פרעה לרחוץ על היאור" זוהי שבאה מצד השמאל, של הדין הקשה, כמו שנאמר "לרחוץ על היאור", על היאור דווקא, ולא על הים. ואם תאמר, והרי נאמר "ומטך אשר הכית בו את היאור", ומשה לא הכה אלא הים, וקראו לו יאור. אלא יאור היה שהכה אהרן על ידי משה, והחשיב אותו הכתוב שהוא עשה.</p>
<p>כהאי גוונא (שם ז כה) וימלא שבעת ימים אחרי הכות יהו"ה את היאור ואהרן הכהו אלא על דאתא מסטרא דקודשא בריך הוא קרייה קרא אחרי</p>	<p>כדוגמא זה "וימלא שבעת ימים אחרי הכות ה' את היאור", ואהרן הכהו, אלא על שבא מצד הקדוש ברוך הוא, קראו הכתוב "אחרי הכות ה'". אחר כך קראו</p>

⁴⁷⁹ ויחי רכו ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁸⁰ שלח לך קעד ע"א (הערת הזהר).

⁴⁸¹ שהתיבה הוא בסוד המלכות כנודע וגמא גימ' מ"ה עם הכולל, רמז שמאדם לוקחה זאת (רח"ו).

⁴⁸² חסד וגבורה (רח"ו).

⁴⁸³ ת"ת (רח"ו).

⁴⁸⁴ הנה נודע כי פרעה היינו בינה ובת פרעה היא מלכות וז"ש מסטרא דשמאלא כי בנינה מהגבורות (רח"ו).

⁴⁸⁵ המלכות נק' ים והבריאה נקרא יאור ושם סוד נהר דינור ובאותו היאור הלכו לרחוץ (רח"ו). כי היאור הנה הוא מסוד נהר דינור שבעולם הבריאה, והוא מסיטרא דמט"ט ובסוד עץ הדעת, ע' תיקונים (תיקון נד דף קא ע"א) ובזוהר שמות (דף יב ע"א בהגהות מהרח"ו שם), ולכן היה שם הכאה דוקא, כי בדברים לא יוסר עבד (משלי כט יט) וכמ"ש ברע"מ (תצא דף רעט ע"ב) (דע"ה ח"ב דף קכט ע"ב).

⁴⁸⁶ בזוהר ח"ב (יב ע"א) אמר שם ומשה לא מחא אלא ימא, וכן הוא בזוהר ח"ג (קעד ע"ב), אך הכוונה שם ושם הוא רק שהיה ההכאה בשר של ים, וכמ"ש בח"ב (דף רעב ריש ע"ב) וע"ז אמר (שמות יד טז) הרם את מטך נגד שר של ים (דע"ה ח"ב קכט ע"ב). וכן הוא בח"ג קעד ע"ב אך צ"ע כי בים לא היה הכאה וע' לקמן רעב ע"ב (לש"ו).

ספר שמות

<p>בשם משה. "ונערותיה הולכות על יד היאור", אלו שאר המחנות שבאים מהצד הזה.</p>	<p>הכות יהו"ה לבתר קרייה בשמא דמשה ונערותיה⁴⁸⁷ הולכות על יד היאור אלן שאר משריין דאתיין מסטרא דא:</p>
<p>"ותפתח ותראהו את הילד ותראהו", היה צריך [להיות נכתוב] "ותרא" מה זה "ותראהו". אמר רבי שמעון, אין לך דבר בתורה שאין בו סודות עליונים ונכבדים, אלא כך למדנו, רושם המלך והמלכה נמצא בו, והוא רושם של וא"ו ה"א. ומיד "ותחמול עליו וגו'", עד כאן למעלה, מכאן והלאה למטה, חוץ מהכתוב הזה.</p>	<p>ותפתח ותראהו את הילד (שמות ב ו) ותראהו [ותרא] (ותראה) מבעי ליה מאי ותראהו אמר רבי שמעון לית לך [מלה] (מלתא) באורייתא דלית בה ריזין עלאין ויקירין אלא הכי אוליפנא רשימא דמלכא ומטרוניתא אשתכח ביה⁴⁸⁸ ואיהו רשימא דוא"ו ה"א⁴⁸⁹ מיד⁴⁹⁰ (שמות ב ו) ותחמול עליו וגו' עד כאן לעילא מכאן ולהלאה לתתא בר מהאי קרא:</p>
<p>"ותתצב אחותו מרחוק וגו'", ותתצב אחותו, אחותו של מי, אחותו של אותו שקרא לכנסת ישראל אחותי, כמו שנאמר "פתחי לי אחותי רעיתי". "מרחוק" כמו שנאמר "מרחוק ה' נראה לי".</p>	<p>ותתצב אחותו מרחק וגו' (שמות ב ד) ותתצב אחותו אחותו דמאן אחותיה⁴⁹¹ דההוא דקרא לכנסת ישראל אחותי⁴⁹² כמה דאת אמר (שיר ה ב) פתחי לי אחותי רעיתי מרחק כמה דאת אמר (ירמיה לא ג) מרחוק יהו"ה נראה לי⁴⁹³:</p>
<p>איך משמע שאותם צדיקים עד שלא ירדו לעולם נודעים הם למעלה אל הכל, וכל שכן משה. ומשמע גם כן שנשמות הצדיקים נמשכות ממקום עליון כמו שבארנו.</p>	<p>(מאי) משמע דאינון זכאין [עד לא] (דלא) נחתו לעלמא אשתמודעאן אינון לעילא לגבי כלא וכל שכן משה ומשמע נמי דנשמתהון דצדיקיא אתמשכו מאתר עלאה כמה דאוקימנא:</p>
<p>וסוד הדבר למדנו, שמשמע שיש לנשמה אב ואם, כמו שיש לגוף אב ואם בארץ, ומשמע שבכל הצדדים, בין למעלה בין למטה, הכל בא מזכר ונקבה ונמצאים.</p>	<p>ורוא דמלה אוליפנא דמשמע דאב ואם [אית לנשמתא⁴⁹⁴ כמא דאית אב ואם] (עביד) לגופא בארעא ומשמע ודבכלא (דכל) סטרין בין לעילא בין לתתא מדכר ונוקבא אתיין כלא ומשתכחי:</p>
<p>והרי בארו את הסוד, שנאמר "תוצא הארץ נפש חיה", "הארץ", זו כנסת ישראל. "נפש חיה" נפש של אדם</p>	<p>והא אוקמוה רוא דכתיב (בראשית א כד) תוצא הארץ נפש חיה הארץ דא כנסת ישראל⁴⁹⁵ נפש חיה⁴⁹⁶ נפשא דאדם קדמאה עלאה כמה דאתמר:</p>

⁴⁸⁷ הם ז' הנערות הראויות לתת לה שהם היכלותיה שהם באים לרחוץ מן הדינים הקשים שם ולהשליכם על ראש רשעים יחול (רח"ו).

⁴⁸⁸ ז"ס הלבוש הקדוש של הנשמה הנמשך משם אל"ה הנז' בסבא דמשפטים והוא א"ל ר"ה, מלכא ומטרוניתא, והרשימא הוא הצלם ועי"ז לעם נכרי וגו' שהוא פדאה מיצר הרע כיון שבגדה בה הלבוש הנזכר אלא היא אינה אל אמסטרא בת"ה (זהר הרקיע).

⁴⁸⁹ שיש הכר בחותם פניו שבא מת"ת ומלכות (רח"ו).

⁴⁹⁰ ומיד (דפ"ו).

⁴⁹¹ ואינו ענין לפסוק אלא אחותו של אח הידוע שנאמר מי יתנך כאח לי (רח"ו).

⁴⁹² וכן הוא בגמ' סוטה יא ע"א (לש"ו).

⁴⁹³ מרחוק הוא חכמה, וכמ"ש בזוה"ק (בראשית דף ו ע"א ושמות דף יב ע"א ובכ"מ), והוא כי ע"י החכמה שהוא אור החיה נעשה הכלים, ועי"ז נתגלה למטה. וכנודע שהגילוי דאור העליון הוא ע"י הכלים, כי עי"ז נתכסה ויכולים התחתונים לקבלו, וזהו שאמר "נראה לי" (ביאורים ח"א לב ע"ד).

⁴⁹⁴ הבי"ע שבז"א, הנה הם השורשים דכל הנשמות והעולמות אשר לבי"ע ממש שיצאו ונבראו אח"כ מהמלכות דאצילות ע"י זווגא בז"א (ע' זוה"ק ח"א כב ע"א כט ע"ב ובח"ב יב ע"א וח"ג ז ע"א יט ע"א קעד ע"ב וע' עוד ח"א יג סע"א וח"ב נה ע"א) (כללים ח"א קח ע"ג, וכן קו ע"ג ועי' עוד ח"ב קלו ע"ד).

⁴⁹⁵ ח"ג קעד ע"ב ז ע"א יט ע"א רמ רע"ב (לש"ו).

כי האצילות בכלל הוא השורש דנשמת ישראל, אך בפרטות הנה נקרא המלכות דאצילות בשם אדם דאצילות, משום דעיקר הגילוי דנשמת ישראל הוא בה - כנסת ישראל, ע' זוהר שמות (יב ע"א)

ספר שמות

<p>אתא רבי אבא ונשקיה אמר ודאי שפיר קאמרת והכי הוא ודאי זכאה חולקיה דמשה נביאה מהימנא⁴⁹⁷ על כל שאר נביאי עלמא [עד כאן סתרי תורה]:</p>	<p>הראשון העליון כמו שנתבאר. בא רבי אבא ונשקו אמר, ודאי יפה אמרת, וכך הוא ודאי. אשרי חלקו של משה, הנביא הנאמן על כל שאר נביאי העולם. (ע"כ סתרי תורה.)</p>
<p>(ד"א) ותתצב אחותו דא היא חכמה⁴⁹⁸ כמה דאת אמר (משלי ז ד) אמור לחכמה אחותי את אמר רבי יצחק מעולם לא אתעדיאת ונ"א אתערזו גורת דינא מעלמא דהא בכל שעתא דהווי ישראל הטאן הוה דינא מקטרגא עמהון וכדין ותתצב אחותו מרחוק וד"א מרחוקן כמה דאת אמר (ירמיה לא ב) מרחוק יהו"ה נראה לי⁴⁹⁹:</p>	<p>"ותתצב אחותו", זוהי חכמה, כמו שנאמר "אמור לחכמה אחותי את". אמר רבי יצחק, מעולם לא העבירה (התעוררה) מדת הדין מן העולם, שהרי בכל שעה שהיו ישראל חוטאים, היה הדין מקטרג עמם, ואז "ותתצב אחותו מרחוק" כמו שנאמר "מרחוק ה' נראה לי".</p>
<p>ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור בשעתא דהווי פסקי ישראל מאורייתא מיד ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור הות נחתת מדת הדין⁵⁰⁰:</p>	<p>"ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור", בשעה שהיו ישראל פוסקים מן התורה, מיד "ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור", היתה יורדת מדת הדין</p>
<p>יב/ב</p>	
<p>לאסתחאה⁵⁰¹ מדמא דישראל על עלבונא דאורייתא ונערותיה הולכות על יד היאור אלין אמיא⁵⁰² דאינון אזלין ורדפיין אבתריהו על יד היאור על סבת עלבונא דאורייתא ואינון דמורים ונ"א דמיכין בה דרפו ידיהו מינה:</p>	<p>לרחוץ מדם ישראל, על עלבון התורה. "ונערותיה הולכות על יד היאור", אלו האומות שהם הולכים ורודפים אחריהם. "על יד היאור", על סיבת עלבון התורה, ואותם שמורים (שישנים) בה, שהתרפו ידיהם ממנה.</p>
<p>אמר רבי יהודה כל מלין דעלמא תליין בתשובה ובצלוחתא דצלי בר נש לקודשא בריך הוא וכל שכן מאן דאושיד דמעין בצלותיה⁵⁰³ דלית לך תרעא</p>	<p>אמר רבי יהודה כל דברי העולם תלויים בתשובה, ובתפלה שמתפלל אדם לקדוש ברוך הוא, וכל שכן מי ששופך</p>

ובח"א (יג סע"א) ובכ"מ, ובה נוגעין מעשה בני אדם, ע' פרשת אחרי (דף עד ע"א) (הקדו"ש סב ע"ב), כל הנשמות כולן הם מ"ן דהמלכות, ומהמוחין פנימים שבה שהיא כנסת ישראל וכמ"ש בזוה"ק (שמות יב ע"א וכן בפ' ויקרא ז ע"א ובכ"מ) (דע"ה ח"ב צו ע"א) המלכות דאצילות שכינת עוזו ית"ש והיא אימא אם ישראל כנסת ישראל, וכמו שאמרו בפ' שמות (יב ע"א) ופ' שלח (קעד ע"ב) ופ' ויקרא (ז ע"א) תזריע (מג ע"ב) (שם ח"ב קטז ע"א).

⁴⁹⁶ ויקרא לט ע"ב (הערת הזהר) צ"ל יט ע"א (לש"ו).

⁴⁹⁷ דרגא דמשה ע"ה הנה היה ברזא דמתקלא, סוד הדעת עלאה הנמשך מרזא דאור א"ס, והוא סוד העץ החיים, מקור החיים, חיי העולמים, והוא האות ו' דהשם הויה ב"ה, שהוא לוינתן נחש בריח, המבריח מן הקצה אל הקצה, ומשם היה נשמת משרע"ה, משם מכוון בלתי התלבשות כלל, וכל הדרגין תתאין שנמשך דרך שם היה רק דרך מעבר לבד. והנה היה הוא מהאור הגנוז עצמו ע' פ' שמות (יא ע"ב יב ע"א יט ע"א) ופ' בשלח (נג ע"ב נד ע"א). ולכן היה עלול ואפשר שיתוקנו כל העולמות על ידו למדרגתם שקודם החטא, ושיתפשט ויתגלה האור הגנוז לעילא ולתתא כמו אחר התיקון העתידי, כי הוא היה הצינור להתפשטות האור הדעת עלאה אשר מרזא דאור א"ס, ולכן ניתן התורה רק על ידו (דע"ה ח"ב קכח ע"ג).

⁴⁹⁸ מלכות חכמה תתאה, חכמת שלמה, ונקראת כן לפי שבניינה על ידי חכמה עילאה בסוד ה' בחכמה יסד ארץ אבא יסד ברתא (רח"ו).

⁴⁹⁹ שמלת מרחוק שם רומזת על החכמה, ופ"י כשנצבת אחותו שהיא נקרא מרחוק ור"ל כשהיא נצבת לצד א' התורה ואין עוסקים בה (רח"ו) (ע"כ) נוסף בדפ"ו.

⁵⁰⁰ לקטרג עליהו (נוסף בזו"ח לה ע"א).

⁵⁰¹ לאסתחאה (דפ"ו).

⁵⁰² פ"י שלוחיה שבכל הנבראים עושים שליחותו ית' (מ"מ). אומיא (דפ"ו).

⁵⁰³ ע"י לקמן קסה ע"א. ע"י שעה"כ יח ע"ב: ותכוין להמשיך מב' יסודות הנז', שפע ומזון וברכה אל כל העולם, ותכוין שעל ידם יתמתקו ב' כוחות של דין המונעים הפרנסה, שהוא סוד שני עינים

ספר שמות

<p>דלא עאלין אינון דמעין⁵⁰⁴ מה כתיב (שמות ב ו) ותפתח ותראהו את הילד ותפתח דא שכינתא דקיימא עליהו דישאל כאימא על בנין והיא פתחה תדיר בזכותהו דישאל:</p>	<p>דמעוה בתפלתו, שאין לך שער שלא נכנסים אותן הדמעוה. מה כתוב "ותפתח ותראהו את הילד". "ותפתח", זו שכינה שעומדת על ישראל כאם על הבנים, והיא תמיד פותחת בזכותם של ישראל.</p>
<p>כיון שפתחה ותראהו את הילד (ירמיה לא יט) [בילד] (ילד) שעשועים דאינון ישראל [דמתחטאן] (דחטאן) קמי מלכיהו ונ"א מאריהוון בכלא ומיד דמתחננן קמי קודשא בריך הוא הדרין]] (הדרין) בתשובה ובכאן קמיה כבא דבכי קמי אבוי מה כתיב (שמות ב ו) והנה נער בוכה כיון דבכי אתעדו (ס"א מתברי⁵⁰⁵) כל גורין בישין דעלמא מה כתיב ותחמול עליו אתער עלוי ברחמים ומרחם ליה:</p>	<p>כיון שפתחה "ותראהו את הילד", "בילד שעשועים", שהם ישראל שמתחטאים לפני מלכם (נ"א אדונם) בכל, ומיד שמתחננים לפני הקדוש ברוך הוא, חוזרים בתשובה ובוכים לפניו, כבן שבוכה לפני אביו. מה כתוב "והנה נער בוכה", כיון שבכה העבירו (נשברו) כל הגזרות הרעות של העולם. מה כתוב "ותחמול עליו", התעוררה עליו ברחמים ורחמה עליו.</p>
<p>ותאמר מילדי העברים זה [ולא מילדי העכו"ם דאינון קשי קדל] (דאינון קשי קדל ולא מילדי עע"ז דאינון קשי לבא) ודאינון רכי לבא ולא מילדי האומות דאינון קשי קדל וקשי לבא מילדי העברים [רכי] (רכי) לבא מאבהן (ומן אמהן) לאתבא קמי מאריהוון ותקרא את אם הילד שהיתה בוכה הדא הוא דכתיב (ירמיה לא יד) קול ברמה נשמע נהי⁵⁰⁶ בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו' הוא בוכה ואם הילד היא בוכה:</p>	<p>"ותאמר מילדי העברים זה", ולא מילדי עכו"ם שהם קשי עורף. "מילדי העברים" רכי לב מאבות לשוב לפני רבונם. "ותקרא את אם הילד", שהיתה בוכה, זהו שנאמר "קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו'", הוא בוכה, ואם הילד היא בוכה.</p>
<p>אמר רבי יהודה לזמנא דאתי מה כתיב (שם ח) בבכי יבואו ובתחנונים וגו' מהו בבכי יבואו בוכות בכי דאם הילד שהיא רחל יבואו ויתכנשו מן גלותא ואמר רבי יצחק פורקנא דישאל לא תליא אלא בבכי כד ישתלמון ויכלון בכי דמעוה דבכה עשו קמי אבוי דכתיב (בראשית כז לח) וישא עשו (את) קולו ויבך (אמר רבי יוסי אותו בכי דבכה</p>	<p>אמר רבי יהודה, לעתיד לבא מה כתוב "בבכי יבואו ובתחנונים וגו'". מהו "בבכי יבואו", בזכות בכי של אם הילד, שהיא רחל, יבואו ויתכנסו מהגלות. ואמר רבי יצחק, הגאולה של ישראל לא תלויה אלא בבכי, כשישלמו ויכלו בכי הדמעוה שבכה עשו לפני אביו, שנאמר</p>

הנזכר בפ' שקודם לזה, והוא עיני כל אליך ישברו כו'. והנה בעינים יש שני דמעוה, שמהן יוצא הדין כנז' בפ' שמות (ט ע"א, יח ע"א, יט ע"א) והם למטה בנוקבא דז"א הנקרא רחל, אשר גם היא בגימ' דמעוה שני פעמים, ולכן נרמזת רחל בר"ת ל"ל ח"י רצו"ן. ותכוון להמתיק את רחל הנז', שהיא נוקבא תתאה, ואת שני דמעוה שהם בגימ' ג"כ כמנין רחל, אשר אלו הדמעוה הם יורדים בימא רבא (עי' אד"ר קלז ע"ב), שהיא הנוקבא כנז' שם בזוהר בפ' שמות, ותמתיקם ע"י הרצון הנז' שהוא קפ"ד וקס"א. ועי' ב"ע קסו ע"ב ז"ל, שהב' דמעוה ב' עיינין חו"ג יורדים לים הגדול נוק' ע"י הנסירה. ועי' לש"ו דע"ה ח"ב מג ע"ג, שהורדת הדמעוה היא מיתוק הדינים שנמתקו ברחמים ויוצאים ונפרדין ועי"ז מתכפין כל הדינים קשים. ועי' לש"ו דע"ה ח"ב צג ע"ב, שמ"ש שהקב"ה מוריד ב' דמעוה היא ע"ד שכתוב אל גינת אגוז ירדתי וכו', כי האי ירידה עלייה הוא, שעולין הב' דינים למו"ס, ושם הם נמתקין. אם כן הם עולים למ"ס שהוא הימא רבא ושם הם נמתקין (מאור החמה). ועי' המשך דבריו שם צג ע"ג, שב' דמעוה היורדים הם סומק ואוכם, הסומק נמתק, ואילו האוכם הוא דין קשה. ושניהם יורדים לחו"ב דבריאה, והחכמה דבריאה נקראת גם כן ימא רבא, ונמשכת משם ההנהגה בדינים מתוקין, והדין הקשה יורד בבניה דבריאה ונקרא תהום רבא, ונשאר שם. והנה בעת הזכות, תחילה הדין הקשה נכנס לחכמה למתקה, ואח"כ הוא יורד בתהום לנקמא נוקמין מאותן דמעיקין לישראל.

⁵⁰⁴ דמעין (דפ"ו).

⁵⁰⁵ מתברי (דפ"ו).

⁵⁰⁶ ח ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>עשו) ואיננו דמעין אחיתו לישראל בגלותיה כיון דיכלון איננו דמעין בבכיה דישראל יפקון מגלותיה הדא הוא דכתיב (ירמיה לא ח) בבכי יבואו ובתחנונים אובילים:</p>	<p>"וישא עשו קולו ויבך". ואותן דמענות הורידו את ישראל לגלות, כיון שיכלו אותן הדמענות, בבכיה של ישראל, יצאו מגלותו, זהו שנאמר "בבכי יבאו ובתחנונים אובילים".</p>
<p>[ויפן כה וכה] 507 (שמות ב יב) חמא באלין ן' אתוון דמייחדין ליה ישראל בכל יומא (דברים ו ד) שמע ישראל פעמים דאית בהון כ"ה תרי זמני ולא חמא ביה] ויפן כה וכה וגו' כה וכה אמר רבי אבא כה [חמא] אי הוו ביה עובדין דכשרין וכה אי זמין לנפקא מניה ברא מעליא מיד וירא כי אין איש חמא ברוח קודשא ודלאו (דלית) זמין לנפקא מניה ברא מעליא:</p>	<p>"ויפן כה וכה", ראה באותן חמשים אותיות שמייחדים אותו ישראל בכל יום, שמע ישראל פעמיים, שיש בהם כ"ה כ"ה פעמיים, ולא ראה [אותם] בו. "ויפן כה וכה וגו'". כה וכה, אמר רבי אבא, כה ראה, אם היו בו מעשים כשרים, וכה אם עתיד לצאת ממנו בן מעולה, מיד "וירא כי אין איש", ראה ברוח הקודש שלא עתיד לצאת ממנו בן מעולה.</p>
<p>דאמר רבי אבא כמה חייבין אינון בעלמא דמפקי בני מעליי 508 יתיר מאינון זכאין וההוא ברא מעליא דנפק מן חייבא איהו [מעליא] (משתבח) יתיר 509 למהוי טהור מטמא נהורא מגו חשוכא חכמתא מגו טפשותא ודא איהו מעליא מכלא וירא וירא דהכא כלא ברוח וקודשא 510 [קדישא] אסתכל וחמא ובגין כך אסתכל ביה וקטל ליה 511 [וקודשא] (דקודשא) בריך הוא סבב כלא למהך ולהוא בירא כמה דאזל יעקב לגבי ההוא בירא 512 דכתיב (שמות ב טו) וישב על הבאר בעקב כתיב (בראשית כט ג) וירא והנה באר 513 במשה כתיב וישב בארץ מדין וישב על הבאר בגין דמשה (ויעקב) אף על גב 514 דבדרגא הדא הוו אסתלק משה בהאי יתיר מניה 515:</p>	<p>שאמר רבי אבא, כמה רשעים הם בעולם שמוציאים בנים מעולים, יותר מאותם צדיקים. ואותו בן מעולה שיוצא מן הרשע, הוא מעולה יותר, להיות טהור מטמא, אור מתוך חשכה, חכמה מתוך טפשות, וזהו המעולה מהכל. "וירא" וירא של כאן, הכל ברוח הקודש, הסתכל וראה, ולכן הסתכל בו והרג אותו. והקדוש ברוך הוא סיבב הכל ללכת לאותה באר, כמו שהלך יעקב לאותה באר, שנאמר "וישב על הבאר". ביעקב כתוב "וירא והנה באר", כמשה כתוב "וישב בארץ מדין וישב על הבאר", משום שמשה ויעקב, אף על גב שבדרגה אחת היו, התעלה משה בזה יותר ממנו.</p>

507 עי' תיקו"ז נב ע"א. ועי' ע"ח אח"ף ה שהנ' היא שמע וברוך שם, ועי' ביאורים ח"א מב ע"ג. מעליא (דפ"ו).

509 הטעם כי ענין זה הוא השבתת הקלי' והכענתם, שמהם ובהם יצא מבטלם, ולכך אין ישראל מבטל ע"ז וכן עובדיה יצא מאדום ודוד מצד רות, הוא, הוא מהם להשביתם, והכל הוא לדרך זה (אור יקר).

510 קשיא ליה, וכי רוח הקדש נטרדת בפרטים אלו, מאי איכפת לן אם יהרג המצרי אם לאו דאיכפל רוח הקדש להכי, לזה אמר דקב"ה סיבב כולא וכו', ממש היה הקב"ה מגלגל שיברח, וזה ע"י שיהרוג שמרע"ה מצד חסידותו לא יהרגנו ולא יברח ולא ישב על הבאר, לזה היה רוח הקודש עמו בסיועו בהריגת המצרי (אור יקר).

511 עי' לקמן קיד ע"ב ובח"ג קו ע"א (לש"ו).

512 הנה כבר ידעת כי לאה היתה נזדמנה לעשו וכמו שיעקב לקח הברכה שהיא הבכורה כי הכל א' אז לקח את לאה הבכירה וכן משה הוא דוגמת יעקב כנודע כי מתחלה הרג את המצרי שהיה גלגולי קין מצד הרע ואח"כ לקח תאומתו של הבל שהיא צפורה אשת משה ולקחה מן יתרו הקני שהיה מן קין מן הטוב שבו (זהר הרקיע).

513 באר היא מדת המלכות. יעקב ומשה בת"ת, והטעם שעלה משה על הבאר מפני שמשה הוא סוד הדעת כדפי' בתיקו"ז (כט ע"ב) יעקב מלגו משה מלבר, יעקב סוד הת"ת על נו"ה, משה בסוד הדעת היורד מבינה ומתלבש ב"ק (אור יקר).

514 עי' מ"ש בפרשת ויצא דף קנב ובפ' ויחי דף רלו ותבין מעלת משה על יעקב כי שם הארכנו (מ"מ).

515 עי' תיקו"ז כט ע"ב: יעקב ודאי איהו דיוקנא דעמודא דאמצעייתא מסטרא דלבר והא משה תמן הוה אלא מסטרא דלגאו הוה דא מגופא ודא מנשמטא.

ספר שמות

<p>רבי יוסי ורבי יצחק הוּ אֲזֵלֵי בְּאַרְחָא⁵¹⁶ אָמַר רבי יוסי הוּא הוּא בְּאַר דְּחָמָא יַעֲקֹב וְחָמָא מִשָּׁה וְאִי דָא הוּא הוּא בִּירָא⁵¹⁷ דְּחָפֵר אֲבֵרְהָם וַיִּצְחָק וְאָמַר לִיה לֹא אֵלָא בְּשַׁעְתָּא דְּאַתְבְּרִין (אִי לֹא אָמַר לִיה בְּשַׁעְתָּא דְּאַתְבְּרִין) עֲלֵמָא⁵¹⁸ אֲתַבְּרִי הֲאִי בִירָא⁵¹⁹ וּבַעֲרַב שַׁבַּת בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת אֲתַבְּרִי⁵²⁰ פּוּמָא דִּילֵיהּ⁵²¹ וְהֲאִי אִיהוּ בְּאַר וְדְחָמוּ (דְּחָמָא) יַעֲקֹב וּמִשָּׁה:</p>	<p>רבי יוסי ורבי יצחק היו הולכים בדרך, אמר רבי יוסי, אותה באר שראה יעקב וראה משה, האם זו היתה אותה באר שחפרו אברהם ויצחק. אמר לו, לא. אלא בשעה שנברא העולם, נבראה הבאר הזאת. ובערב שבת בין השמשות נברא הפה שלה, וזוהי הבאר שראו יעקב ומשה.</p>
<p>מִתְנִיתִין אֵינּוֹן וְדַרְדְּפִין (רַדְפִּין) קְשׁוּט⁵²² אֵינּוֹן דְּתַבְּעוּ רוּזָא דְּמַהִימְנוּתָא אֵינּוֹן דְּאַתְדַּבְּקוּ בְּקִשׁוּרָא מַהִימְנָא אֵינּוֹן דִּידְעִין אֲוֹרְחוּי דְּמַלְכָא עֲלָאָה קְרִיבּוּ שְׁמַעוּ כַּד סְלִיקוּ תְרִין וּנְפַקּוּ לְקַדְמוֹת חַד מִקְבֻלִין לִיה בֵּין תְרִין דְרוּעִין תְרִין נַחְתִין [לְתַתָּא⁵²³ תְרִין אֵינּוֹן חַד מִינִיּוּהוּ⁵²⁴ חֲקֵלָא דְתַפּוּחִין קְדִישִׁין אִיהוּ מַהֲאִי בִירָא יִתְבִּין] [לְתַלַּת אֲתַרִין אֵינּוֹן חַד בִּינִיּוּהוּ תְרִין יִתְבִּין מוֹתָנָא דְנִבְיָאִי] וּמוֹתָנָא דְנִבְיָאִי⁵²⁵ (ס"א בְנוּי) יִנְקִין בְּהוּ חַד בִּינִיּוּהוּ⁵²⁶ חְבוּרָא אִיהוּ⁵²⁷ [דְכֵלָא] [דְלֵכֵלָא] אִיהוּ נְטִיל לְכֵלָא:</p>	<p>משנה. אותם שרוודפים אמת, אותם המבקשים סוד האמונה, אותם שדבקים בקשר נאמן, אותם שיודעים דרכי המלך העליון, קרבו ושמעו. כשעלו שנים, ויצאו כנגד אחד, מקבלים אותו בין שתי זרועות. שנים יורדים למטה, הם שנים, אחד מהם הוא שדה תפוחים קדושים, מהבאר הזאת יושבים. המושב שהנביאים (נ"א בניו) יונקים ממנה, אחד ביניהם הוא חיבור של הכל, והוא נוטל מהכל.</p>
יגא	
<p>הוּא בִירָא קְדִישָׁא⁵²⁸ קָאִים תַּחְתִּיתִיּוּהוּ⁵²⁹ חֲקֵלָא דְתַפּוּחִין קְדִישִׁין⁵³⁰ אִיהוּ מַהֲאִי בִירָא אֲתַשְׁקִיין</p>	<p>אותה הבאר הקדושה עומדת תחתיהם. שדה תפוחים הקדושים היא,</p>

⁵¹⁶ באורחא (דפ"ו).

⁵¹⁷ בלי ספק ששאל על הנסתר דאי לא תימא הכי בגשמי היאך אפשר אברהם ויצחק חפרו בפלישתים, משה בארץ מדין, יעקב בחרון, אלא על הנסתר קא מיבעי ליה, אם כן מאי קא מבעיא ליה כמה בארות הם הכל סוד המלכות, והנה ר' יצחק השיב לו ענין גדול, ראשונה שלא חפרו אברהם ויצחק כי מו' ימי בראשית היה חפור (אור יקר).
⁵¹⁸ דהינו מהבינה מתוקן (אור יקר).

⁵¹⁹ אמנם יש לו פה דהיינו מקום שאיבת מימיו והשפעתו לתחתונים והפה הזה הוא הנסתם שגורמין הרשעים ליסתם כאומרו וכל הבארות אשר חפרו בימי אברהם אביו סתמום פלשתים וימלאום עפר והיינו שפה זה אשר לבאר ברשעת הרשעים נסתם, ואברהם ויצחק פתחו פיו שהיה נברא בערב שבת בין השמשות בבא השבת קדש מיד שער החצר הפנימי שהיה סגור בו' ימי המעשה ביום השבת יפתח ומשם ואילך אינו נסתם אלא ע"י הרשעים ואברהם ויצחק העבירו אבן נגף וצור מכשול הפגם וחפרוה שרים כרוה נדיבי העם ואחר שתיקנו אברהם ויצחק מה שתיקנו שהם ימין ששם ישמעאל ושמאל ששם עשו כשבאו יעקב ומשה לא הוצרכו לחפור באר שהם בקו האמצעי אלא מצאוהו פתוח מה שלא מצאו בו' האבות אלא מצאוהו נעול וחפרו ופתחו וכו' (אור יקר).
⁵²⁰ עי' אבות פ"ה מ"ו.

⁵²¹ ר"ל שבילל שבת נתקן היסוד דנוק' וזה הבאר ראה משה (רח"ו).

⁵²² כאן מדבר בענין ו' קצוות דזעיר בצאתו מרחם אמו והם חו"ג דסליקו לקדמות חד מקבלין ליה, שהוא הדעת המכריע ביניהם והוא בין תרין דרועין שהם ח"ג (רמ"ז).

⁵²³ הם נ"ה שהיו בתוך ח"ג (רמ"ז).

⁵²⁴ היינו יסוד ודבוקה בסופו מלכות, חקלא דתפוחין קדישין (רמ"ז).

⁵²⁵ נו"ה (רמ"ז).

⁵²⁶ יסוד (רמ"ז).

⁵²⁷ דמתחברים בו חו"ג, ואיהו נטיל כלא (רמ"ז).

⁵²⁸ היא המלכות הנקראת באר כדלעיל, וקראה "קדישא" מפני שיש תחתיה באר צרה נכריה, וכן בור יק אין בו מים אבל נחשים וכו', לכך אמר שהבאר הזה "קדישא" (אור יקר).

⁵²⁹ שהמבוע לבאר הוא היסוד, והוא נובע תמיד מימי ברכותיו מהספירות כולם והיינו תחותיה (אור יקר).

ספר שמות

<p>מהבאר ההיא הושקו העדרים שרעה משה במדבר. ומהבאר הזאת הושקו העדרים שבירר יעקב, כאשר בירר אותם לתוך חלקו, כל אותן מרכבות וכל אותם בעלי הכנפים.</p>	<p>עדרייא דרעי משה במדברא ⁵³¹ מהאי בירא אתשקיין עדרייא דבריר יעקב ⁵³² כד וברירו (אתבריר) לון לנו חולקיה כל אינון רתיכין ⁵³³ כל אינון מארי דגדפיין ⁵³⁴:</p>
<p>שלשה עמודים רובצים על הבאר הזאת. באר זו מתמלאת מהם, ונקראת אדניי. על זה נאמר "אדני יהוה" אתה החלות וגו', ונאמר "והאר פניך על מקדשך השם למען אדני", אדון כל הארץ, זהו שנאמר "הנה ארון הברית אדון כל הארץ". בה גנוז מקור קדוש שנובע בה תמיד וממלא אותה, שנקרא ה' צבאות, ברוך הוא לעולם ולעולמי</p>	<p>תלת קיימין רביעיין ⁵³⁵ על האי בירא האי בירא מנייהו אתמלי [אדניי] (אד) אתקרי ⁵³⁶ על דא כתיב (דברים ג כד) אדניי יהוה אתה החלות ⁵³⁷ וגו' וכתיב (דניאל ט יז) והאר פניך ⁵³⁸ על מקדשך השמים ⁵³⁹ למען [אדניי] ⁵⁴⁰ (אד) אדון כל הארץ ⁵⁴¹ הדא הוא דכתיב (יהושע ג יא) הנה ארון הברית אדון כל הארץ ביה גניז חד מקורא ⁵⁴² קדישא ⁵⁴³ דנביע ביה תדיר ואמלי ליה ⁵⁴⁴ יהוה צבאות ⁵⁴⁵</p>

⁵³⁰ הענין שהוא נקרא באר כשהוא נובע מימי הרחמים, ומה גם ונוזלים מן לבנון, אמנם יש בו בחי' כוללת שהיא נקראת שדה דהיינו שכולל יותר מבאר, כאומרו "וירא והנה באר בשדה" ולכך יש בשדה דין ורחמים, והדין הוא מהגבורה והרחמים מהחסד, והוא אדום ולבן וגו' גוונין שבו, שהם אלו, הם מהתפוחים העליונים, שהם תפוח מימין ותפוח משמאל, והם ב' אנפי דמלכא, חוור וסומק, וזה אמר חקלא דתפוחין קדישין, שאין החצונים נאחזים בהם (אור יקר).

⁵³¹ היינו סוד הדגלים, "ב עדרים לד' סטרין, ומן הבאר ההיא ישקו העדרים שהיתה שכינה עמהם (אור יקר).

⁵³² היינו העטופים ללבן שהוא לבן הארמי, והעטופים ברעב החצונים היו נפרדים בלתי נקשרים בקדש, אמנם יש מדרגות טהורים והקשורים ליעקב מתאחדים במחנות הקדושים, והיינו טורח יעקב בבית לבן לברר אוכל מתוך פסולת, וכן עשה בנטיעות הקדושות שנטע, שהם "ב שבטים שברם מפסולת החצונים אל הקדש והכל ענין א' (אור יקר).

⁵³³ והם מרכבות דכסא הכבוד (אור יקר).

⁵³⁴ שהם שרפים חיות ואופנים אשר להם כנפים (אור יקר). ועי' תיקו"ז ב ע"א.

⁵³⁵ היינו אומרו ג' עדרי צאן רובצים עליה, והם נה"י, וקראם "קיימין" ששלתם נקראים עמודים ודאי, צדיק עמוד עולם, יכין ובועז ב' עמודים, ועליהם אמר "תלת קיימין רביעיין" היינו ששלתם אברי היחוד, אמר הנובע הוא היסוד שהוא האמה, אמנם בריכות אסיפת הזרע הם ב' בעיין, נו"ה (אור יקר).

⁵³⁶ "אדניי אתקרי", ירצה השם המורה על היותו באר מקבץ השפע ומשקה התחתונים הוא שם אדניי, כי שם זה מורה היותו נגדיי לשם יהוה, והיכל אליו, כבאר שמקורו לתוכו, ומורה לשון רבון ואדון לתחתונים, ומורה שהוא פתח לאצילות ממטה למעלה (אור יקר).

⁵³⁷ הורה שהיא תחלה לכנס אפילו לשם אלהים באותיות הו"ה דהיינו בינה, ופתח הכניסה בה, ולכך היא הגולה עם ישראל שהיתה שוכנת במקדש ונחרב וגלתה שכינה עם ישראל (אור יקר).

⁵³⁸ שהם הפנים העליונים (אור יקר).

⁵³⁹ השם (דפ"ו).

⁵⁴⁰ שהיא מגורשת מבינה (אור יקר).

⁵⁴¹ שהיא שולטת בתחתונים, באר להשקות העדרים, והמקור בתוכו, כאומרו אדון הברית, אדון כל הארץ, הרי שהברית בתוכו. ויש ליסוד בה ב' בחי': א', הוא אל הזווג, להמשיך נשמות, וזה אינו תדיר. והב', היא בחי' באר, ואז בבחי' זו אינם רובצים עליה, אלא ממש "ביה גניז" (אור יקר).

⁵⁴² דהיינו יסוד מקור למימי הבאר (אור יקר).

⁵⁴³ שאינו שורה בה אלא דווקא בעת שאין החצונים אוחזים בה, כאומרו וינס ויצא החוצה, ופי' בתיקו"ז כי יוסף אות ברית, כראותו אשת פוטיפרע אומרה שכבה עמי, שרוצה הרשעה להאחז באות ברית שמעבירין ממנו הערלה והקלי', ואחוזת בארון, מיד וינס ויצא החוצה, שאין החצונים נאחזים בו, ומניח הארון בשדה פלישתים, וברית נס מפני הרעה, והיינו שדקדק באומרו ביה גניז חד מקורא קדישא, בעוד שאפשר לו לעמוד בקדושתו גניז בתוכו, אמנם בעת שהטמאים רוצים מי באר וחרבן המקדש מיד וינס ויצא (אור יקר).

⁵⁴⁴ שהברכה שופע בה, ויפוצו מעיינותיו חוצה אל הקדושים, לא נובע כדי שישאבו ממנו אלא כדי שיפוצו בעת שלום (אור יקר).

⁵⁴⁵ היינו הו"ה הת"ת הכולל ד' בחי', צבאות היינו נו"ה (אור יקר).

ספר שמות

<p>עולמים.</p> <p>אקרי בריך⁵⁴⁶ הוא⁵⁴⁷ לעלם⁵⁴⁸ ולעלמי⁵⁴⁹ עלמי⁵⁵⁰ וע"כ:</p>	<p>"ולכהן מדין שבע בנות ותבאנה ותדלנה וגו' (שמות ב טז) אמר רבי יהודה אי בירא דא איהו בירא דיעקב⁵⁵¹ הא כתיב ביה (בראשית כט ג) ונאספו שמה כל העדרים⁵⁵² וגו' והכא בנות יתרו לא אצטריכו להאי אלא ותבאנה ותדלנה בלא טורח אחרא אמר רבי חייא יעקב אעדי לה מן בירא דהא כתיב כד מתכנשי תמן כל עדרייא והשיבו את האבן וביעקב לא כתוב וישב את האבן⁵⁵³ דהא לא אצטריך לבתר כן דהא בקדמיתא מיא לא הוו סלקין כיון דאתא יעקב סליקו מיא לגביה (ומשה אוף הכי סליקו מיא לגביה) וההוא אבנא לא הוה על פום בירא ובגין כך ותבאנה ותדלנה:</p>
<p>רבי אלעזר ורבי אבא הוו אזלי מטבריא לצפרי עד דהוו אזלי פגע בהו חד יודאי אתחבר בהדיהו אמר רבי אלעזר כל חד לימא מלה דאורייתא פתח איהו ואמר (יחזקאל לו ט) ויאמר אלי הנבא בן אדם הנבא אל הרוח ואמרת אל הרוח וגו' מהאי קרא ידענא אתר דהרוח נפקא מניה וכי יכיל הוה יחזקאל לנבאה על הרוח והא כתיב (קהלת ח ח) אין אדם שליט ברוח לכלוא את הרוח אלא בר נש לא יכיל לשלטאה ברוח אבל קודשא בריך הוא איהו שליט בכלא ועל מימריה הוה [מתנבי יחזקאל] (מנבי) יחזקאל ותו דהא ההוא רוח [הוה] בגופא בהאי עלמא ובגין כך אתנבי עליה⁵⁵³ מארבע רוחות בואי הרוח (יחזקאל לו ט) מההוא אתר דאתחם⁵⁵⁴ בסמכוי בארבע סטרין דעלמא⁵⁵⁵:</p>	<p>רבי אלעזר ורבי אבא היו הולכים מטבריה לצפרי, בעוד שהיו הולכים, פגע בהם יהודי אחד, התחבר עמם. אמר רבי אלעזר שכל אחד יאמר דבר תורה. פתח הוא ואמר "ויאמר אלי הנבא [אל הרוח הנבא בן אדם] (בן אדם הנבא אל הרוח) ואמרת אל הרוח וגו'", מפסוק זה ידעתי מקום שהרוח יצאת ממנו. וכי יכול היה יחזקאל לנבא על הרוח, והרי נאמר "אין אדם שולט ברוח לכלוא את הרוח". אלא אדם לא יכול לשלוט ברוח, אבל הקדוש ברוך הוא הוא שולט בכל, ועל מאמרו היה מתנבא יחזקאל. ועוד הרי אותו הרוח היתה בגוף בעולם הזה, ולכן התנבא עליה. "מארבע רוחות באי הרוח", מאותו מקום שנתחם בעמודיו בארבעת הצדדים של העולם.</p>

⁵⁴⁶ מיסוד (אור יקר).

⁵⁴⁷ במלכות (אור יקר).

⁵⁴⁸ בר"ק (אור יקר).

⁵⁴⁹ חר"ב (אור יקר).

⁵⁵⁰ בכתר (אור יקר).

⁵⁵¹ היינו מדת המלכות (אור יקר).

⁵⁵² שהם מחנות הקדושים, וגללו את האבן, דהיינו הדין שהחצונים יונק ממנו, ושם הוא סותם פי הבאר, וצריכים לגלגל האבן מעל פי הבאר, דהיינו שמעברי' הדין והחצוני נבדל כדי שיהיה שפע מצוי להם, והיינו אפילו כל העדרים כולם מכסא הכבוד עד למטה, וכאן בנות יתרו דהיינו יתרו ו', שהוא מימין כהן, ומשמאל מדין, ולו ז' בנות, הם נקבות שהולידם באם התחתונה והן סוד ז' הנערות הראויות לתת לה, והיה ראוי שישקה להם יותר לשאוב מי השפע, וכתוב בהם ותבאנה ותדלנה ולא נמצא שום עיכוב, ולא טורח להעביר אבן ואפילו אבן לא מצאו (אור יקר).

⁵⁵³ בראשית קלט ע"א במדרש נעלם (הערת הזהר).

⁵⁵⁴ בינה (רח"ו).

⁵⁵⁵ הם חגת"ם שהם כסא לבינה, ופ' הכתוב מד' רוחות של הכסא דבינה דהיינו חגת"ם משם יבוא הרוח (מ"מ).

ספר שמות

<p>דליג ההוא יודאי קמיה אמר ליה רבי אלעזר מאי חמית אמר מלה חמינא אמר ליה מאי היא אמר ליה רוח בני אדם אי אתלבש ובגן עדן בלבושא דדיוקנא בגופא דהאי עלמא⁵⁵⁶ הוה ליה למכתב כה אמר יהו"ה מגן עדן בואי הרוח מהו מארבע רוחות אמר ליה רוחא לא נחתא להאי עלמא עד דסלקא מגנתא דארעא לגו כורסייא⁵⁵⁷ דקיימא⁵⁵⁸ על ארבע סמכין⁵⁵⁹ כיון דסלקא תמן אסתאבא מגו ההוא כורסייא דמלכא ונחתא להאי עלמא גופא אתנטיל מארבע סטרי עלמא⁵⁶⁰ רוח אוף הכי אתנטיל מארבע סטרי דכורסייא דמתתקנא עלייהו:</p>	<p>קפץ אותו יהודי לפניו, אמר לו, רבי אלעזר, מה ראית. אמר, ראיתי דבר. אמר לו, מהי. אמר לו, אם רוח בני אדם מתלבש בגן עדן בלבוש של דמות גוף של העולם הזה, היה לו לכתוב "כה אמר ה' מגן עדן בואי הרוח". מהו מארבע רוחות. אמר לו, רוח לא יורדת לעולם הזה עד שעולה מהגן שבארץ, לתוך הכסא שעומד על ארבעה עמודים. כיון שעולה שם, נשאבת מתוך אותו הכסא של המלך, ויורדת לעולם הזה. הגוף נטול מארבעה צדדי העולם, כמו כן הרוח נטול מארבעה צדדי הכסא שמתוקן עליהם.</p>
<p>אמר ליה ההוא בר נש דלינא דקא דלינא קמייכו מלה חמינא מהאי סטרא בנין דיומא הדא הוינא אזיל במדברא וחמינא אילנא⁵⁶¹ חד דמרנג למחוי וחד מערתא⁵⁶² תחותיה קריבנא גביה וחמינא ההיא מערתא דסלקא ריחין מכל זיני ריחין דעלמא אתתקפנא בגרמאי ואעילנא בההיא מערתא ונחיתנא בדרגין ידיען בגו דוכתא הדא דהו ביה אילנין סגיאין ורוחין⁵⁶³ ובוסמין דלא יכילנא למסבל:</p>	<p>אמר לו אותו האיש, הקפיצה שקפצתי לפניכם, [משום ש]ראיתי דבר מהצד הזה, משום שיום אחד הייתי הולך במדבר וראיתי עץ אחד נחמד למראה, ומערה אחת תחתיו. קרבתי אליו וראיתי אותה מערה, ש[ממנה] עולות ריחות מכל מיני ריחות של העולם. התחזקתי בעצמי ונכנסתי לאותה מערה, וירדתי במדרגות ידועות, לתוך מקום אחד שהיו בו עצים גדולים וריחות ובשמים שלא יכלתי לסבול.</p>
<p>ותמן חמינא חד בר נש ושרביטא חד בידיה והוה קאים בחד פתחא כיון דחמא לי תוה וקם לגבאי אמר לי מה את הכא ומאן את אנא דחילנא סגיא אמינא ליה מארי מן חברייא אנא כך וכך חמינא במדברא ועאלנא בהאי מערתא ונחיתנא הכא אמר לי הואיל ומן חברייא אנת טול האי [קיסרא] [קנס] דכתבא והב ליה לחברייא אינון דידיעין רויזן [דרוחיהון] [לרוחיהון] דצדיקיא:</p>	<p>ושם ראיתי איש אחד, ושרביט אחד בידו. והיה עומד בפתח אחד. כיון שראה אותי, תמה ועמד כנגדי. אמר לי, מה אתה [עושה] כאן, ומאיפה אתה. פחדתי הרבה, אמרתי לו, אדוני אני מן החברים, וכך וכך ראיתי במדבר, ונכנסתי למערה הזו, וירדתי לכאן. אמר לי, הואיל ואתה מן החברים, קח את קשר הכתבים, ותן אותם לחברים, אותם שיודעים הסודות של רוחות הצדיקים.</p>
<p>יג/ב</p>	
<p>בטש בי בההוא שרביטא ודמיכנא אדהכי חמינא כמה חילין ומשיריין גו שינתא דהו אתיין באורחא בההוא⁵⁶⁴ דוכתא וההוא גברא בטש</p>	<p>הכה בי באותו שרביט, ונרדמתי. בין כך ראיתי כמה חילות ומחנות, בתוך השינה, שהיו באים בדרך לאותו מקום.</p>

⁵⁵⁶ כיון שהקדמ' בידינו שהרוחות בג"ע מתלבשים בחלוקא דרבנן שהוא דיוקן הגוף שבעולם הזה א"כ מג"ע מ"ל (מ"מ).
⁵⁵⁷ פי' בינה (מ"מ).
⁵⁵⁸ שמות טו ע"ב (הערת הזהר).
⁵⁵⁹ חגת"ם (מ"מ).
⁵⁶⁰ חגת"ם ארמ"ע יסודות עליונים (רח"ו)
⁵⁶¹ ת"ת (רח"ו)
⁵⁶² מלכות (רח"ו). ור"ל שהאילן הזה רומז לת"ת והמערה רומזת למלכות (מ"מ).
⁵⁶³ וריחין (דפ"ו).
⁵⁶⁴ לההוא (דפ"ו).

ספר שמות

<p>בההוא שרביטא ואמר בארחה דאילני זילן⁵⁶⁵ אדהכי דהו אזלי פרחי באוירא וסלקי ולא ידענא לאן אתר ושמענא קלין דמשיריין סגיאין ולא ידענא מאן (ס"א לאן אתר) איהו אתערנא ולא חמינא מידי ודחילנא בההוא אתר:</p>	<p>ואתו איש הכה באותו שרביט, ואמר, לכו בדרך של האילנות. בין כך שהיו הולכים, פרחו באויר ועלו, ולא ידעתי לאיזה מקום, ושמעתי קולות של מחנות גדולים, ולא ידעתי מהיכן (ס"א לאיזה מקום) הוא התעורר, ולא ראיתי דבר, ופחדתי באותו מקום.</p>
<p>אדהכי חמינא לההוא בר נש אמר לי חמית מדי⁵⁶⁶ חמינא ליה חמינא גו שינתא כך וכך אמר בההוא אורחה אזלי רוחיהון דצדיקיא⁵⁶⁷ גו גנתא דעדן⁵⁶⁸ לאעלא תמן ומה דשמעת מנייהו⁵⁶⁹ הוא דקיימי בגנתא בדיוקנא דהאי עלמא וחדאן ברוחיהון דצדיקיא דעאלין תמן⁵⁷⁰:</p>	<p>בין כך ראיתי אותו איש. אמר לי, ראית דבר. אמרתי לו, ראיתי בתוך שינתי כך וכך. אמר, באותה דרך הולכות רוחות הצדיקים לתוך הגן עדן, להיכנס לשם. ומה ששמעת מהם, הוא שעומדים בגן בדמות של העולם הזה, ושמחים ברוחות הצדיקים שנכנסים לשם.</p>
<p>וכמהו (כמה) דגופא אתבני בהאי עלמא מקטורא דארבע יסודי ואתצייר בהאי עלמא אוף הכי רוחא אתצייר בגנתא מקטורא דארבע רוחין דקיימא בגנתא⁵⁷¹ וההוא רוחא אתלבשת תמן ומתציירת מנייהו בעיורא דדיוקנא דגופא דאתצייר בהאי עלמא ואלמלא אינון ארבע רוחין דאינון אוירין דגנתא⁵⁷² רוחא לא מתציירא בעיורא כלל ולא אתלבשא בהו:</p>	<p>וכמו שגוף נבנה בעולם הזה מקשר של ארבעה יסודות, ומצטייר בעולם הזה. כך הרוח מצטיירת בגן מקושר של ארבע רוחות שעומדות בגן, ואותה הרוח מתלבשת שם ומצטיירת מהם בציור של דמות הגוף, שהצטייר בעולם הזה. ואלמלא אותן ארבע רוחות, שהן אוירים של הגן, הרוח לא מצטיירת בציור כלל, ולא מתלבשת בהם.</p>
<p>אינון ארבע רוחין קטירין אלין באלין כחדא וההוא רוח אתצייר ואתלבש בהו כנוונא דגופא אתצייר בקטורי דארבע יסודי עלמא ובגין כך מארבע רוחות בואי הרוח מאינון ארבע רוחין דגן עדן דאתלבש ואתציירו (דאתלבשת ואתציירת) בהו⁵⁷³ והשתא טול האי [קיטרא] (קונסא)</p>	<p>אותן ארבע רוחות קשורות אלה באלה כאחד, ואותה הרוח מצטיירת ומתלבשת בהן, כדוגמא שהגוף מצטייר בקשרים של ארבעה יסודות העולם. ולכן "מארבע רוחות בואי הרוח", מאותן ארבע רוחות של גן עדן,</p>

⁵⁶⁵ לפי הנראה, שאלו היו כתות של צדיקים שיצאו להקדים שלום לשום צדיק שנפטר מן העולם, כדפי' בפסוק יבא וכו', והודיעם כי לפי מדרגת הצדיקים ההוא דרכם דרך האילנות, ושמא דרכים רבים כל א' וא' לפי חופתו (אור יקר)

⁵⁶⁶ מידי (דפ"ו).

⁵⁶⁷ כשהם מסתלקים מהעולם (אור יקר).

⁵⁶⁸ שאינם נכנסים בדרך שהוא נכנס, אילן ומערה וכיוצא, שזהו הדרך לבעלי הגשם להפשיטם חומרם, אמנם הצדיקים מגיעים לג"ע בדרכים אחרים (אור יקר).

⁵⁶⁹ קולות הוא שהם בג"ע מתלבשים בגוף זר מעין התלבשם בעולם הזה, ולכך הם בעלי קולות ודבור, וחתוך והלוח ופריחה וכיוצא, ומה שראית אותם המחנות הולכים יחד, הוא שבאו לנוכח צדיק אחד שנפטר ונכנסו עמו לגן ושמחו כולם בשמחת יום חתונתו (אור יקר). פי' ההברה של הקול ששמעת, הוא הקול של הרוחות שיושבים בג"ע, וכשעולים נשמות הצדיקים ע"י שינה לג"ע, הם שמחים בהם ומשיעים קול (מ"מ).

⁵⁷⁰ אותם שיוצאים מן העולם התחתון ונכנסים לעליון (אור יקר).

⁵⁷¹ מעין שפירש ר' אלעזר לעיל, שד' יסודות אלו גשמיים: מים מחסד, אש מגבורה, רוח מת"ת, עפר ממלכות. וברוחניות הם בג"ע בסוד דקות המזדכך ועולה, וכל ענייני העולם מורכב מד' יסודות, ואין בין זה לזה אלא היותם רוחניות ומזדככות אלו מאלו, שאצילות, ד' יסודות, ד' אותיות שבשם חגת"ם. בבריאה, ד' יסודות, ד' עמודי הכסא. ביצירה, ד' חיות המרכבה, ד' פנים בג"ע כמו כן, בעולם הנפשות כמו כן, בעולם זה הגשמי כמו כן, והכל סוד א' (אור יקר).

⁵⁷² פי' ד' אותיות אדנ"י שיש בד' רוחות של הגן, ומהם נעשה הלבוש של נשמת הצדיקים (מ"מ).

⁵⁷³ ופי' הכתוב מד' רוחות וכו' שיפשיט הלבוש שנעשה מלכות רוחות שבגן שהרוח הוא בתוכו ויבוא לעולם הזה (מ"מ).

ספר שמות

<p>דכתבא ⁵⁷⁴ וזילן (ואזיל) לאורחך והב ליה לחבריאי ⁵⁷⁵:</p>	<p>שהתלבשה והצטיירה בה. ועכשיו קח קשר זה של כתבים, ולך לדרכך, ותן אותם לחברים.</p>
<p>אתא רבי אלעזר ואינן חבריאי ונשקוהו ברישיה אמר רבי אלעזר בריך רחמנא דשרדך הכא דודאי דא הוא ברירא דמלה וקודשא בריך הוא אומין לפומי האי קרא יהב לון ההוא קנסא ⁵⁷⁶ דכתבא כיון דנטל ליה רבי אלעזר ופתח ליה נפק אפותא דאשא ⁵⁷⁷ ואסתר ליה חמא ביה מה דחמא ופרח מן ידוי ⁵⁷⁸:</p>	<p>בא רבי אלעזר ואותם החברים ונשקוהו בראשו. אמר רבי אלעזר, ברוך הרחמן ששלחך לכאן, שודאי זהו בירור הדבר, והקדוש ברוך הוא הזמין לפי פסוק זה. נתן להם אותו קשר כתבים, כיון שנטל אותו רבי אלעזר, ופתח אותו, יצא חדר של אש והקיפו, ראה בו מה שראה, ופרח מידי.</p>
<p>בכה רבי אלעזר אמר מאן יכול לקיימא בגנוזיאי דמלכא ⁵⁷⁹ (תהלים טו א) יהו"ה מי יגור באהלך ⁵⁸⁰ [מין] (ומי) ישכון בהר קדשך זכאה האי אורחא וההיא שעתא דאערענא בך ומההוא יומא הוה חדי רבי אלעזר ולא אמר כלום לחבריאי עד דהוו אזלי פגעו בחד בירא דמיא ⁵⁸¹ קיימו עליה ושתו מן מיא ⁵⁸²:</p>	<p>בכה רבי אלעזר ואמר, מי יכול לעמוד בגנוזי המלך, "ה' מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך". אשרי דרך זו, ואותה שעה שפגשתי אותך, ומאותו יום היה שמח רבי אלעזר, ולא אמר כלום לחברים. בעוד שהיו הולכים, פגשו באר מים אחת, עמדו עליה ושתו מן המים.</p>
<p>אמר רבי אלעזר זכאה חולקהון דצדיקיא יעקב ערק מקמי אחוי ⁵⁸³ ואודמן ליה בירא כיון דבירא ⁵⁸⁴ חמא ליה ⁵⁸⁵ מיא ⁵⁸⁶ אשתמודעו ⁵⁸⁷ למאריהון ⁵⁸⁸ [וסלקין] ⁵⁸⁹ (וסלקין) לגביה ⁵⁹⁰ וחדו ⁵⁹¹ בהדיה ⁵⁹² ותמן אודוונת ליה בת זוגיה ⁵⁹³ משה ערק מקמי פרעה ואודמן ליה ההוא בירא ומיין חמו ליה ואשתמודעו למאריהון וסלקו לגביה ותמן אודוונת ליה בת זוגיה:</p>	<p>אמר רבי אלעזר, אשרי חלקם של הצדיקים, יעקב ברח מלפני אחיו, והזדמנה לו באר. כיון שהבאר ראתה אותו, המים נודעו לאדוניהם ועלו אליו, ושמחו עמו, ושם הזדווגה לו בת זוגו. משה ברח מלפני פרעה, והזדמנה לו אותה באר, והמים ראו אותו ונודעו לאדוניהם, ועלו אליו, ושם הזדווגה לו בת זוגו.</p>

- ⁵⁷⁴ קונטרס כתוב בו סודות על עניני הנשמה (אור יקר).
⁵⁷⁵ לתלמידי חכמים הנקראים חברים (אור יקר).
⁵⁷⁶ קיטרא (דפ"ו).
⁵⁷⁷ חדר ועליה כמין יציע וגזוזטרה וכיוצא (אור יקר).
⁵⁷⁸ שהיה רוחני ממציאיות הנמצא בג"ע (אור יקר).
⁵⁷⁹ ממה שנתגלה אליו ידע כמה סתרים אחרים יש נסתרים מאלה (אור יקר).
⁵⁸⁰ לענין ג"ע וסודותיו שהוא מעין מה שהיה כתוב בקונטרס או בפתקא, ועוד לרמוז על השכלת הסודות שהם אהלו של הקב"ה (אור יקר).
⁵⁸¹ לרמז השכינה, והם ג"כ קיימו עליה להשפיעה מלמעלה, מפני שהיו ג': ר' אלעזר ור' אבא ור' יעזר, כענין והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה (אור יקר).
⁵⁸² לרמוז שדלו מים מן הבאר להשקות שלשה עדרים תחתונים (אור יקר).
⁵⁸³ מן הקלי', וכן מרע"ה מן הנחש זה פרעה, ולזה פגעו בבאר ההיא השכינה, שכל הבורח מן החצונים פוגע בקדושה (אור יקר).
⁵⁸⁴ שכינה (אור יקר), מלכות (רח"ו).
⁵⁸⁵ שהיה ייחוד יעקב ת"ת באר מלכות (אור יקר).
⁵⁸⁶ הוא שפע שהזכר משפיע אל הנקבה והנקבה היא ג"כ נובעת אל הזכר (אור יקר).
⁵⁸⁷ סוד מ"ן (רח"ו).
⁵⁸⁸ לז"א (רח"ו).
⁵⁸⁹ מ"ן מתתא לעילא (אור יקר).
⁵⁹⁰ לקבלא מיין דכורין (אור יקר).
⁵⁹¹ מצד הבינה שמחה (אור יקר).
⁵⁹² הזכר לא השפיע אל הנקבה מ"ד כראוי שאין ענין הבאר דומה אל המשל (אור יקר).
⁵⁹³ כדי שיהיה ענין הזווג ממש דומה בדומה (אור יקר).

ספר שמות

<p>מה בין משה ליעקב⁵⁹⁴ יעקב כתיב ביה⁵⁹⁵ (בראשית כ"ט) ויהי כאשר ראה יעקב את רחל וגו' ויגש יעקב ויגל את האבן וגו' משה מה כתיב ביה (שמות ב' יז) ויבואו הרועים ויגרשום ויקם משה וישיעין⁵⁹⁶ וגו' בודאי ידע הוה משה כיון דחמא מיא דסלקין לגביה דתמן תזדמן ליה בת זוגיה ותו דהא רוח קודשא לא אתעדי מניה לעלמין וביה הוה ידע דצפורה תהוי בת זוגיה אמר משה ודאי יעקב אתא להכא ומיא סליקו לגביה אזדמן ליה בר נש דאכניש ליה לביתיה ויהב ליה כל מה דאצטריך אנא אוף הכי:</p>	<p>מה בין משה ליעקב. ביעקב נאמר "ויהי כאשר ראה יעקב את רחל וגו', ויגש יעקב ויגל את האבן וגו'". מה נאמר במשה "ויבואו הרועים ויגרשום ויקם משה וישיעין וגו'", בודאי שמשה היה יודע, שכיון שראה מים שעולים אליו, ששם תזדמן לו בת זוגו. ועוד שהרי רוח הקודש לא זזה ממנו לעולמים, ובה היה יודע שצפורה תהיה בת זוגו. אמר משה, ודאי יעקב בא לכאן, והמים עלו אליו, והזדמן לו אדם שהכניסו לביתו ונתן לו כל מה שצריך, אף אני כך.</p>
<p>אמר ההוא בר נש הכי אוליפנא דיתרו כומר לע"ז הוה כיון דחמא דע"ז⁵⁹⁷ לית בה ממשו אתפרש מפולחנא דילה קמו עמא ונדוהו כיון ודחמא (דחמו) בנתיה הוו מתרכן לון דהא בקדמיתא אינון הוו רעאן עאניה כיון דחמא משה ברוח קודשא דעל מלה דע"ז הוו עבדי מיד ויקם משה וישיעין וישק את צאנם ואתעביד קנאה לקודשא בריך הוא בכלא אמר ליה רבי אלעזר אנת לגבן ולא ידענא</p>	<p>אמר אותו האיש, כך למדנו, שיתרו היה כומר לעבודה זרה. כיון שראה שע"ז אין בה ממש, נפרד מעבודתה. קם העם ונידו אותו. כיון שראו את בנותיו, היו מגרשים אותם, שהרי בהתחלה הן היו רועות צאנו. כיון שראה משה ברוח הקודש, שעל דבר של ע"ז היו עושים כך, מיד "ויקם משה וישיעין, וישק את צאנם", ונעשה קנאי לקדוש ברוך הוא בכל. אמר לו רבי אלעזר, נמצא אתנו לא יודע</p>
<p>י'ד/א</p>	
<p>שמך אמר אנא יועזר בן יעקב אתו חברייא ונשקוהו אמרו ומה אנת לגבן ולא הוינן ידעין כך אזלו כחדא כל ההוא יומא ליומא אחרא אוזפוהו תלת מילין ואזל לארחה:</p>	<p>את שמך. אמר אני יועזר בן יעקב. באו החברים ונשקוהו. אמרו, ולמה אצלנו, ואנחנו לא היינו מכירים אותך. הלכו כאחד כל אותו היום, וליום אחר ליוו אותו שלשה מילין, והלך לדרכו.</p>
<p>ותאמרן איש מצרי הצילנו (שמות ב' יט) רבי</p>	<p>"ותאמרן איש מצרי הצילנו". רבי חייא אמר, הרי בארו החברים שנצנצה</p>

⁵⁹⁴ שעם היות ששתיהם מרכבה אל הת"ת, זה מלבר וזה מלגאו (תיקו"ז כט ע"ב), א"כ ראוי שהמשל הזה יורה על הנסתר (אור יקר). כלומר מ"ט דמשה שהציל בנות יתרו וכן יעקב אמאי גלגל את האבן וצריך לתת טעם לכל א' שיעקב בשביל שראה רחל וכן משה בגין צפורה בת זוגו, א"נ יש לפרש מה בין משה ליעקב ר"ל אחר שהצד השווה שבהם דתמן אזדוגת להו בת זוגייהו מה הפרש ביניהם ואמר יעקב ראה בת זוגו ממש וראה אותה והכירה שהיא רחל שעליה בא לישא אותה אבל משה לא ידע צפורה לפי שז' בנות היו ולא ידע ששם בת זוגו אלא על ידי רוח הקדש או ע"י שעלו המים לקראתה (מ"מ).

⁵⁹⁵ יורה שיכלתו להשקות השכינה בהיותה מוכנת אל הנשיקה, והיינו שלא היתה רחל מתגרשת ולא היתה צריכה לתשועה, ומיד הוו תמן נשיקין, אמנם משה מצאה בגלות, וצריכה תשועה וראה טלטולי השכינה לפיכך יעקב ראה רחל בת לבן ברחמים מן הלובן מיוחדת אחת לבד, משה מצאה שהיא בת שבע מצד כהן מדין חסד וגבורה בדין בת שבע, וצריכה אל הגאולה, ולכך ויבואו הרועים שהם שרים גורמין פירוד לשבע בנות, כל עשר שרים אוחזים ממציאות אחת, מפני שהוא כהן מדין בדין קשה, ולכך ויקם משה שהוא הסתר והפנימי לשבע ספירות ברחמי המעים בסוד הדעת (אור יקר).

⁵⁹⁶ מהגאולה הנסתרת במקום החרות וישק את צאנם הקדושים, זהו לענין סתרי המדות, מטעם זה נשא צפורה כי מה' היתה לו (אור יקר).

⁵⁹⁷ פי' הטעם של משה לא מפני בת זוגו עשה כן אלא מפני קנאת ה' כדמסיק (מ"מ).

ספר שמות

<p>חייא אמר הא אוקמוה חברייא דנצנצא בהו רוח קודשא⁵⁹⁸ ואמרו ולא ידעו מה אמרו לבר נש דהוה יתיב במדברא והווי יומין דלא אכל בשרא⁵⁹⁹ יומא חד אתא דובא לנטלא חד אימרא ערק אימרא ודובא אבתריה עד דמטו לגבי ההוא בר נש למדברא חמא אימרא ואתקיף ביה ושחטיה ואכל בשרא:</p>	<p>בהן רוח הקודש, ואמרו ולא ידעו מה שאמרו. [משל] לאיש שהיה יושב במדבר, והיו ימים שלא אכל בשר. יום אחד בא דב ליטול כבש אחד, ברח הכבש, והדב אחריו, עד שהגיעו לאותו איש למדבר. ראה כבש והחזיק בו, ושחטו ואכל בשר.</p>
<p>דבר אחר ואלה שמות בני ישראל (שמות א א) רבי יהודה פתח ואמר (שיר א ה) שחורה אני ונאווה וגו' שחורה אני ונאווה דא כנסת ישראל⁶⁰⁰ דהיא שחורה מן גלותא⁶⁰¹ ונאווה דהיא נאווה באורייתא ובפקודין ובעובדין דכשרן בנות ירושלים⁶⁰² דעל דא זכאין לירתאה ירושלם דלעילא⁶⁰³ כאהלי קדר (ו)אף על גב דהיא קודרת בגלותא בעובדין⁶⁰⁴ היא כיריעות שלמה כיריעות דמלכא דשלמא כלא דיליה:</p>	<p>דבר אחר, "ואלה שמות בני ישראל", רבי יהודה פתח ואמר "שחורה אני ונאווה וגו'". "שחורה אני ונאווה", זו כנסת ישראל, שהיא שחורה מן הגלות, ונאווה שהיא נאווה בתורה ומצוות ומעשים כשרים. "בנות ירושלים", שעל זה זכאים לרשת את ירושלים של מעלה. "כאהלי קדר", אף על גב שהיא קודרת בגלות, במעשים היא כיריעות שלמה, כיריעות של המלך שהשלום כלו שלו.</p>
<p>רבי חייא רבא הוה אזיל לגבי מאריהון דמתניתא למילף מנייהו אזיל לגבי רבי שמעון בן יוחאי וחמא פרגוד חד דהוה פסיק בביתא תוה רבי חייא אמר אשמע מלה מפומיה מהכא:</p>	<p>רבי חייא הגדול היה הולך לבעלי המשנה ללמוד מהם. הלך לרבי שמעון בן יוחאי, וראה פרגוד אחד שהיה מפסיק בבית. תמה רבי חייא, אמר אשמע דבר מפיו מכאן.</p>
<p>שמע דהוה אמר (שם ח יד) ברח דודי ודמה לך לצבי או לעופר האילים כל כסופא⁶⁰⁵ דכסיפו ישראל (מקמיה דקודשא) [מקודשא] בריך הוא והוא (הא) דאמר רבי שמעון תאותם של ישראל</p>	<p>שמע שהיה אומר "ברח דודי ודומה לך לצבי או לעופר האילים" כל הכיסופים שכוספים ישראל, הוא מהקדוש ברוך הוא, שאמר רבי שמעון תאותם של ישראל שיהיה הקדוש ברוך</p>

⁵⁹⁸ שאיש מצרי שהרג גרם הצלתן, כמשל שהדוב האכילו בשר, אבל אמרו ר' חייא אמר דדריש קראי ברזא ותבאנה אל רעואל, ומתעלות ז' בנות בת שבע באר שבע אל גבורה הדבקה בחסד, דהיינו רעו וחבה אל חסד אביהם שהמלכות בת שבע לשבע ספירות משם ולמטה, והנה עדיין לא השלימו ימי הגלות ולזה אמר מדוע מהרתן בא היום, שעדיין יש קץ שנים אל הגלות ותאמרנה איש מצרי דוחק פרעה בגלותו הצילנו מיד הרועים מגלות מצרים שנחשב לה כארבע מאות שנה, ועוד שמתוך הדוחק שבו בתשובה, ויאנחו ותעל דוועתם וכו' (אור יקר).

⁵⁹⁹ והנמשל, שאלמלא המצרי שע"י ברח משה למדין, לא היו הם ניצולים, ולכך אמרו איש מצרי וי"מ שצפורה ברחא אצל משה מהרועים והוא הצילה ונשאה (מ"מ).
⁶⁰⁰ ישראל שלמטה בגלות (מ"מ).

⁶⁰¹ בדין ובשחרות הגבורה, וההנהגה התחתונה ועם כל זה מלמעלה מאירה על ידי מעשי ישראל בג' בח': הא', התורה. הב', בפקודין, דהיינו מעשה מצות. הג', עובדין דכשרן שאינם גופי מצוה אלא מעשים טובים, והיא אומרת זה אל אותם המתקנים אותה, דהיינו הנשמות הנקראות בנות ירושלים, משם שעל ידי עבודה זו "זכאן וכו'" (אור יקר).

⁶⁰² הם בסוד עולימתאן דירושלם דלעילא (רח"ו). ופי' בנות ירושלים ישראל אומרים להיכלות המלכות שחורה אני ונאווה (מ"מ).

⁶⁰³ היא היא הנאווה הנז' בבחי' הנקראת ירושלם (אור יקר).

⁶⁰⁴ ולכך שחורה היא הגלות ואהלי קדר הוא בחי' המעשה, היא כיריעות שלמה סוף סוף יש לה בחי' עליונה עם הספירות העליונות שעליה נאמר אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן, והיינו בחי' אצילותה שאינה גולה כלל אלא היא כספירות המתפשטות מן החכמה דהיינו כיריעות שלמה (אור יקר).

⁶⁰⁵ רבי אבא שסדר הזהר כתב כן שר"ש הוא שאמר ברח דודי דר"ש עצמו לא שייך לומר הא דאר"ש וכו' (מ"מ).

ספר שמות

<p>הוא, לא הולך ולא מתרחק, אלא בורח כצבי או כעופר האילים.</p>	<p>שיהיה [הקדוש ברוך הוא] בורח לא (ו)הולך ולא מתרחק אלא [בורח] כצבי או כעופר האילים⁶⁰⁶.</p>
<p>למה. אמר רבי שמעון, אין היה בעולם עושה כמו הצבי או כעופר האילים, בזמן שהוא בורח, הולך מעט מעט ומחזיר את ראשו למקום שיצא ממנו, ותמיד הוא תמיד מחזיר את ראשו לאחוריו. כך אמרו ישראל, רבנו של עולם, אם אנו גורמים שתסתלק מבינינו, יהי רצון שתברח כמו הצבי או כמו עופר האילים, שהוא בורח ומחזיר את ראשו למקום שהניח, וזה שנאמר "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם".</p>	<p>מאי טעמא אמר רבי שמעון אין היה בעולם עושה כמו הצבי או כעופר האילים בזמן שהוא בורח הולך מעט מעט ומחזיר את ראשו למקום שיצא ממנו ולעולם תמיד הוא מחזיר את ראשו לאחוריו⁶⁰⁷ כך אמרו ישראל רבנו של עולם אם אנו גורמים שתסתלק מבינינו יהי רצון שתברח כמו הצבי או כמו עופר האילים שהוא בורח ומחזיר את ראשו למקום שהניח הדא הוא דכתיב (ויקרא כו מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם:</p>
<p>דבר אחר, הצבי, כשהוא ישן, הוא ישן בעין אחת, ובאחרת הוא נעור. כך אמרו ישראל לקדוש ברוך הוא, עשה כמו הצבי "הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל".</p>	<p>[דבר אחר הצבי בזמן שהוא ישן הוא ישן בעין אחד והאחד הוא נעור כך אמר ישראל להקדוש ברוך הוא עשה כמו הצבי שהנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל]:</p>
<p>שמע רבי חייא ואמר אי עלאין (פסקין) עסקין⁶⁰⁸ בביתא (פסקין) (ס"א עסקין בביתא)) ואנא יתיב אבראי בכה שמע רבי שמעון ואמר ודאי שכינתא לברא מאן יפוק אמר רבי אלעזר בריה נאי אנא קלילא (אנא קלינא כחולא) לא קלינא⁶⁰⁹ דהא שכינתא ברא מננא ליעול שכינתא ותיהוי אשתא שלימתא שמע קלא דאמר עד לא סמכין⁶¹⁰ אסתמכו ותרעין⁶¹¹ לא אתתקנו ומטוטורי⁶¹² דבוסמיא דעדן דכען הוא לא נפק רבי אלעזר:</p>	<p>שמע רבי חייא ואמר, אם עליונים (פוסקים) עוסקים בבית ואני יושב בחוץ. בכה. שמע רבי שמעון ואמר, ודאי שכינה בחוץ. מי יצא. אמר רבי אלעזר בנו, אם אני אשרף, לא אשרף, שהרי השכינה מחוץ אלינו שתכנס השכינה ותהיה אש שלמה. שמע קול שאומר, עדיין לא נסמכו הסומכים, והשערים לא התקנו, והקטנים הבשמים של עדן, שכעת הוא לא יצא רבי אלעזר.</p>
<p>ישב רבי חייא בכה ונאנח. פתח ואמר</p>	<p>יטיב רבי חייא בכה ואתגנח פתח ואמר (שיר ב</p>

⁶⁰⁶ הכוונה היא על סוד הו"ה באחוריים שבכל פעם אנו חוזרים לראש כמו הצבי שמחזיר ראשו למקום שהניח והכוונה כשהאור רוצה להסתלק אין אוחזים בו (מ"מ).

⁶⁰⁷ היינו רצוא ושוב (ביאורים ח"ב לז ע"א). עי' ס"י (פ"א מ"ו) עשר ספירות בלי מה, צפייתן כמראה הבזק, ותכליתן אין להם קץ, ודברו בהן ברצוא ושוב, ולמאמרו כסופה ירדופו, ולפני כסאו הם משתחיים. ועי' לקמן קלח ע"ב.

⁶⁰⁸ מכאן מוכיח מהר"ץ ז"ל שאותו קול ששמע רבי חייא היה של השכינה שהיתה אומרת לקב"ה ברח דודי, וכן מוכח נמי ממ"ש לעיל, הוא דאמר רבי שמעון תאותם וכו', שבודאי אינם דברי רבי שמעון. ומ"ש תחילה שמע דהוה אמר, היינו לפי מאי דהוה סלקא דעתך מעיקרא ששמע דבר מפי הרשב"י. ועוד אני אומר דאפשר שהיה איזה רוח קדוש שמתהוה מקולו של רשב"י וכדאיתא בשער הנבואה, ולכן חשב רבי חייא שהיה רשב"י (רמ"ז).

⁶⁰⁹ פי' אפילו אם אני נשרף כחול שהוא עוף אחר שיוצא אש מקנו ושורפתו אפ"ה איני מרגיש בזה, וכאילו לא קלינא. ולפי זה מלת קלינא כמו (ירמיה כט כב) אשר קלם מלך בבל, א"נ יש לפ' מלת קלינא כמו קלני מראשי, ור"ל אפילו מצטער על ר"ת שהוא בחוץ אפ"ה כחולת אהבה שהיא השכינה לא קלינא שהיא מצטערת יותר ממני (מ"מ).

⁶¹⁰ באדרא נסמכו הסמכין (רח"ו). ור"ל שבעץ חיים כתב מ"ש ר"ש עד אימת ניתב בקיימא דחד סמכא, ר"ל שתחלה היו החברים עוסקים בעולם התהו, שהיו הספירות זה על גב זה בסוד רשות הרבים, ובאדרא גילה להם הרשב"י עולם התיקון, שיש הרבה סמכין קו ימין וקו שמאל וקו אמצעי ולכן אמרה בת קול לר' אלעזר כיון שעדיין לא נתקנו הסמכין אין ראוי לר"ח ליכנס (מ"מ).

⁶¹¹ באדרא נפתחו נ' שערי בינה (רח"ו).

⁶¹² ר"ל דעדיין כקטן הוא בשנים ואינו ראוי (רח"ו). ומזוטרי (דפ"ו).

ספר שמות

<p>יז) סוב דמה לך דודי לצבי או לעפר האילים אתפתח תרעא דפרגודא לא⁶¹³ עייל רבי חייא זקיף רבי שמעון עינוי ואמר (שמא)⁶¹⁴ אתיהיב רשותא למאן דאיהו אבראי ואנן לגו קם רבי שמעון אזל אשא מדוכתיה עד דוכתא דרבי חייא אמר רבי שמעון קוטיפא דנהורא דקליטרא (ס"א דקלדיטא⁶¹⁵) לבר ואנא הכא לגו אתאלם פומיה דרבי חייא:</p>	<p>"סוב דמה לך דודי לצבי או לעופר האילים". נפתח שער הפרגוד, לא נכנס רבי חייא. זקף רבי שמעון את עינוי ואמר, מזה נשמע שנתנה רשות למישהו בחוץ, ואנו בפנים. קם רבי שמעון. הלכה האש ממקומה עד מקום רבי חייא. אמר רבי שמעון ניצוץ אור המפתח (נ"א המפתח) בחוץ, ואני כאן בפנים, התאלם פיו של רבי חייא.</p>
<p>כיון דעאל לגו מאיך עינוי ולא זקיף רישיה אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה קום אעבר ידך אפומיה ודלא ידע בהאי דלא רגיל וביהו (בהאי) קם רבי אלעזר אעבר ידיה ואפומיהו (בפומיה) דרבי חייא פתח פומיה רבי חייא ואמר חמא עינא מה דלא חמינא⁶¹⁶ אודקף דלא השיבנא⁶¹⁷ טב ולמימתו (לממת) באשא דדהבא⁶¹⁸ טבא דליק:</p>	<p>כיון שנכנס פנימה, הוריד את עינוי ולא זקף ראשו. אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, קום העבר ידך על פיו, שלא יודע בזה שלא רגיל בו. קם רבי אלעזר והעביר ידו על פי רבי חייא. רבי חייא פתח פיו ואמר, ראתה עיני מה שלא ראיתי, הזדקפתי שלא חשבתי שטוב למות באש של זהב טוב שדולק.</p>
<p>באתר דשביבין זרקין לכל עיבר וכל שביבא ושביבא סליק לתלת מאה:</p>	<p>במקום שזורקים ניצוצין לכל צד, וכל ניצוץ וניצוץ עולה לשלש מאות</p>
<p style="text-align: center;">יד/ב</p>	
<p>ושבעין רתיכין⁶¹⁹ וכל רתיכא אתפרש לאלף אלפין ורבווא רבוון עד דמטו לעתיק יומין דיתיב על כרסייא וכרסייא⁶²⁰ מזדעזעא מניה למאתן ושתין עלמין עד דמטא לאתר עדונא דצדיקיא⁶²¹ עד דאשתמע בכל רקיעין וכל עלאין ותתאין וכלהו בזמנא חדא תווהין ואמרין הדין הוא רבי שמעון בן יוחאי דהוה מרעיש כלא מאן יכיל למיקם קמיה:</p>	<p>ושבעים מרכבות, וכל מרכבה נפרדת לאלף אלפים ורבווא רבבות, עד שמגיע לעתיק הימים שיושב על כסא, והכסא מזדעזע ממנו למאתים וששים עולמות. עד שמגיע למקום עדון הצדיקים, עד שנשמע בכל הרקיעים וכל העליונים והתחתונים, וכולם בעת אחד תמהים ואומרים, זהו רבי שמעון בר יוחאי, שהיה מרעיש הכל, מי יכול לעמוד לפניו.</p>
<p>דין הוא רבי שמעון בן יוחאי דבשעתא דפתח</p>	<p>זהו רבי שמעון בר יוחאי, שבשעה</p>

⁶¹³ ולא (דפ"ו).

⁶¹⁴ ש"מ (דפ"ו).

⁶¹⁵ עי' לעיל ה ע"א.

⁶¹⁶ שעין של ר"ח השגיה לראות מראות אלהים עתה מה שאל ראה מקודם ולא רצה לכנות הדבר על עצמו לומר חמו עינאי וכו' (מ"מ)

⁶¹⁷ פי' שנתעלה במעלה רמה מה שלא חישב מעולם ומפני ענוה שבו לא רצה לכנות הדבר על עצמו (מ"מ).

⁶¹⁸ בינה אש הגדולה והיינו רשב"י שנשמתו מסוד הבינה בסוד משה (רח"ו).

⁶¹⁹ א"א, שהרתיכין הם אר"א, שהם כסא לא"א כמ"ש ברע"מ, ואינון כרסיא וספסל לגבך. ומפני שיש בהם הארת ש"ע נהורין דא"א, לכן הם ש"ע רתיכין, ור"ל שחדושים של רשב"י הם עולים במעלות רמות עד אר"א, ומשם לא"א, ששם ה"ס האלפים, שהמאות באו"א, והאלפים בא"א כמ"ש הרב. וז"ש וכל רתיכא אתפרש לאלף אלפין, ורבווא רבוון ומשם לעתיק, וז"ש עד דמטון לעתיק יומין דיתיב על כרסייה. הנה באידרא רבא כתב הרב צמח שהכרסיא דשביבין הם שמות אלהים שהם בחוץ של כל ספירה וספירה, וכרסייא סתם הם המקיפים של הפרצופים ועתיק יומין יתיב על ב' כסאות, ובכאן שאמר על כרסיא סתם הם המקיפים וכרסיא מזדעזע מניה לס"ר עלמין פי' מכח הארת עתיק שמקבלת מזדעזע (מ"מ).

⁶²⁰ כמספר עשר הויר"ת (רח"ו).

⁶²¹ הוא יסוד דנוק' ששם מתעדנים הצדיקים ור"ל שעולים חדושים של רשב"י עד עתיק יומין וחוזרים בסוד אור חוזר מעתיק עד המלכות (מ"מ).

ספר שמות

<p>פומיה למשרי למלעי באורייתא צייתין לקליה כל כרסון וכל רקיעין וכל רתיכין ⁶²² וכל אינון ודמשבחין (דמשבח) למריהון לית דפתחין ולית דמסיימין כלהו משתככין עד דלא ⁶²³ אשתמע ונ"א דלשתמעו בכל רקיעיא דלעילא ותתא פטרא:</p>	<p>שפותח פיו להתחיל לעסוק בתורה, מקשיבים לקולו כל הכסאות וכל הרקיעים וכל המרכבות, וכל אותם שמשבחים את אדונם. אין פותחים ואין מסיימים. כולם נמצאים עד שלא נשמע (שישתמע) בכל הרקיעים שלמעלה ושלמטה פתחון פה.</p>
<p>כד מסיים רבי שמעון למלעי באורייתא מאן חמי שירין מאן חמי חדותא ודמשבחין (דמשבחין) למריהון מאן חמי קלין דאזלין בכלהו רקיעין אתיין כלהו בניניה דרבי שמעון ווכרעין וסגדין קמין (כרעין וסגדין קמיה) דמריהון סלקין ריחין דבוסמין דערן עד עתיק יומין וכל האי בניניה דרבי שמעון:</p>	<p>כשסיים רבי שמעון לעסוק בתורה, מי רואה איזה שירים, מי רואה שמחה שמשבחים לרבונם, מי רואה את הקולות שהולכים בכל הרקיעים. כולם באים בשביל רבי שמעון, וכורעים ומשתחווים לפני רבונם. עולים ריחות של בשמים של עדן עד עתיק הימים, וכל זה בגלל רבי שמעון.</p>
<p>פתח רבי שמעון פומיה ואמר שית דרגין ⁶²⁴ נחתו עמיה דיעקב למצרים וכל חד וחד עשרה אלף רבוא ולקבליהון ⁶²⁵ שית דרגין לישראל ⁶²⁶ ולקבליהון שית דרגין לכרסייא ⁶²⁷ דלעילא ולקבליהון שית דרגין לכרסייא דלתתא ⁶²⁸ דכתיב (מ"א י יט) שש מעלות לכסא הדא הוא דכתיב (יחזקאל טז ז) רבבה כצמח השדה נתתיך וגו' הרי שית ולקבליהון כתיב (שמות א ז) ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו וגו':</p>	<p>פתח רבי שמעון פיו ואמר שש מדרגות ירדו עם יעקב למצרים, וכל אחת ואחת עשרה אלף רבוא, וכנגדן שש דרגות לישראל, וכנגדן שש דרגות לכסא העליון, וכנגדן שש דרגות לכסא שלמטה, שנאמר "שש מעלות לכסא". זהו שנאמר "רבבה כצמח השדה נתתיך וגו'", הרי שש, וכנגדן כתוב "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו וגו'".</p>
<p>תא חזי כל חד וחד סליק לעשרה והוון שתין ואינון שתין גברין דבסחרני שכינתא ואינון שתין רבבן דנפקו עם ישראל מגלותא ודעאלו עם יעקב בגלותא אמר ליה רבי חייא והא הוון ס"א חמינןן שבעה ⁶²⁹ וסלקין לשבעין אמר ליה רבי שמעון שבעין לאו מהכא ⁶³⁰ ואי סלקא דעתך שבעה הא כתיב (שמות כה לב) [וששה קנים יוצאים מצדיה]</p>	<p>כא וראה כל אחד ואחד עולה לעשרה, והיו ששים. ואותם ששים גבורים שסביב השכינה, והם ששים רבבות שיצאו עם ישראל מן הגלות, ושנכנסו עם יעקב לגלות. אמר לו רבי חייא, והרי היו (נ"א רואים) שבעה, ועלו לשבעים. אמר לו רבי שמעון, שבעים לא מכאן. ואם תעלה בדעתך שבעה, הרי</p>

⁶²² הם ב"ע, הבריאה נק' כסא, והיצירה רקיע בסוד ז"א מקנן ביצירה, ועשיה שם הם חיילות ורתיכין (מ"מ).

⁶²³ משתכחין עד לא (דפ"ו).

⁶²⁴ ר"ק (רח"ו).

⁶²⁵ רז ע"א (הערת הזהר).

⁶²⁶ ז"א כסא לבינה (רח"ו). ופי' שית דרגין הם ו"ק דז"א ופי' כרסיא היא הבינה שהיא כסא לא"א וכמ"ש הזהר בדף יג כרסיא דקיימא על ד' סמכין, והיינו בינה שרוכבת על חגת"ם (מ"מ). הם מ"ש בסמוך ובני ישראל פרו וישרצו וכו' (מ"מ).

⁶²⁷ מלכות (רח"ו). ושית דרגין דידה הם ששה היכלות דבריאה שהמלכות היא בהיכל ק"ק, א"נ יש לפרש ו' דרגין לכרסיא דלעילא, הז"א נקרא כסא עליון לגבי המלכות ושית דרגין הם ו"ק דידה (מ"מ).

⁶²⁸ ר"ק דמלכות שהיא כסא תחתון (מ"מ).

⁶²⁹ חג"ת נה"ם (רח"ו).

⁶³⁰ פי' שר' חייא הוקשה לו למה לא יש רק ששים והא חג"ת נה"ם הם ע' הנודעים כגון ע' פנים לתורה ע' שמות הבינה וכיוצא ותירץ ע' שיש לנו לאו מהכא הוא דהכא אינם רק ו"ק, והמלכות אינה מכללם כדמפרש, וא"כ אינם רק ס' ומה שיש לנו ע' הוא מענין אחר (מ"מ).

ספר שמות

<p>(שבעה גביעים משוקדים בקנה האחד) וקנה האחד והאמצעי לאו בחשבנא⁶³¹ דכתיב (במדבר ח ב) אל מול פני המנורה יאירו וגו'.</p>	<p>נאמר "וששה קנים יוצאים מצדיה", וקנה אחד האמצעי לא בחשבון, שנאמר "אל מול פני המנורה יאירו וגו'".</p>
<p>עד דהוו יתבי אמר רבי אלעזר לרבי שמעון אבוי מה חמא קודשא בריך הוא לנחתא ישראל למצרים בגלותא אמר ליה חדא שאלתא את שאיל או תרין אמר ליה תרין גלותא למה ולמצרים למה אמר ליה תרין אינון ואתחזרו לחד אמר ליה קום בקיומך בגיגך יתקיים לעילא משמך האי מלה אימא ברי אימא:</p>	<p>בעוד שהיו יושבים, אמר רבי אלעזר לרבי שמעון אביו. מה ראה הקדוש ברוך הוא להוריד את ישראל למצרים בגלות. אמר לו שאלה אחת אתה שואל, או שתיים. אמר לו שתיים. גלויות למה, ולמה למצרים. אמר לו שתיים הן, וחוזרות לאחת. אמר לו, עמוד בעמדך, בשבילך יתקיים למעלה, משמך דבר זה אמור בני אמור.</p>
<p>פתח ואמר (שיר ו ח) ששים המה מלכות ושמונים פילגשים⁶³² ששים המה מלכות אינון גבריא דלעילא⁶³³ מחילא דגבורא דאתאחדן בקליפין ונ"א בגליפין דהיותא קדישא דישראל⁶³⁴ ושמונים פילגשים ממנן בגלופוי [דתחותוי]⁶³⁵ בחד חד ממאה [תחותוי] ועלמות אין מספר כמה דאת אמר (איוב כה ג) היש מספר לגודויו ועם כל דא כתיב (שיר ו ט) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה דא היא שכינתא קדישא דנפקא מתריסין ונ"א מתריסר⁶³⁶ זיהרא דזהרא דנהיר לכלא ואיהי אתקרי אמא:</p>	<p>פתח ואמר "ששים המה מלכות ושמונים פילגשים". "ששים המה מלכות", אותם גבורים שלמעלה מכח הגבורה שנאחזים בקליפות (בחקיקות) של חיה הקדושה של ישראל. "ושמונים פילגשים" ממונים בחקיקות שתחתיהן, באחד אחד ממאה. "ועלמות אין מספר", כמו שנאמר "היש מספר לגודויו". ועם כל זה כתוב "אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה", זוהי השכינה הקדושה שיוצאת מבעלי מגן (משנים עשר), אורות שזוהרים שמאירים לכל, והיא נקראת אַם.</p>
<p>כגוונא דא עבד⁶³⁷ קודשא בריך הוא בארעא זריק לכל עמין לכל עיבר ומני עליהון רברבי הדא הוא דכתיב (דברים ד יט) אשר חלק יהו"ה אלהיך אותם לכל העמים והוא נסיב לחולקיה כנישתא דישראל הדא הוא דכתיב (שם לב ט) כי חלק</p>	<p>כדוגמא זה עשה הקדוש ברוך הוא בארץ, זרק את כל העמים לכל צד, ומנה עליהם גדולים, זהו שנאמר "אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים". והוא לקח לחלקו את כנסת ישראל, זהו שנאמר "כי</p>

⁶³¹ ופי' שהמלכות היא אחורי הת"ת בקו האמצעי והיא נקראת מנורה וחג"ת מאירים לה מלמעלה ונה"י מלמטה והמלכות אינה מן החשבון א"כ נשאר ו"ק שהם שית דרגין, א"נ יש לפרש שהמלכות היא אחורי הת"ת וג' שמצד ימין הם חסד ונצח וחצי ת"ת ימיני וחצי יסוד ימיני הם ג' ספי' וג' ספי' כנגדם מצד השני והמלכות אינה מן החשבון הרי הם ו"ק (מ"מ).

⁶³² ס' מלכות הם בבריאה ו' היכלות ופ' פילגשים ביצירה ועשיה (רח"ו). עי' דע"ה ח"ב דרוש ד' ענף יב ס' ד (לש"ו) ז"ל (נד ע"ד): השם ס"ג שבאימא הוא שורש הגבורות, והגם שבה גופה אין דין כלל, אבל ממנה הם נובעים וכמ"ש בפ' ויקרא (י' סע"ב) דהיא בעצמה רחמי אך דינן מתערין מינה, ולכן נקרא ס"ג לבד, מה שמספרו הוא כן אך בו מרומז ג"כ סוד ששים גבורים המבואר בזוה"ק שמות (יד ע"ב) ופ' אחרי מות (ס' ע"א) ושרשם הוא מכאן, ולכך נקרא ס"ג ס' גבורים (הקדו"ש לח ע"ד), על הארתה [של המלכות] המתגלה בהו' היכלין דבריאה, הנה על זה אמר בשיר השירים (ו ח) ששים המה מלכות, כי כל א' מהו' היכלין מתפשט ל' והם ששים, ומשום ששם הוא גילוייה לכן נקראו על שמה מלכות, אך הארתו המתפשט ביצירה ועשיה ומתפשט בכל א' רק בהד' תחתונות שבה, והם מתפשטים ג"כ כל א' ל', הנה עליהם אמר (שם) ושמונים פלגשים, אבל עצמותה גופה שהוא ה' פשוט הנה על זה אמר (שיר"ש ו ט) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאימה (דע"ה ח"ב נד ע"ד). עי' ח"ג ס' ע"א (לש"ו).

⁶³³ הם סוד ס' גבורים שסביב למטה והם יונקים משש היכלות דבריאה (רח"ו).

⁶³⁴ נ"א דאתחזק מקליפין דרוחא קדישא (הערת הזהר).

⁶³⁵ בחזרא (נוסף בדפ"ק).

⁶³⁶ הם סוד י"ב פירקין של הזרועות והשוקים (רח"ו).

⁶³⁷ כשם שהמלכות היא פנימיות מכל הממונים (רח"ו). עביד (דפ"ו).

ספר שמות

<p>יהו"ה עמו יעקב חבל נחלתו וקרא לה אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה דא היא שכינת יקריה דאשרי ביניהון אחת היא ומיוחדת ליה ראוה בנות ויאשרוה כמה דאת אמר (משלי לא כט) רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה מלכות ופילגשים ויהללוה אלין רברבי עמין דאתפקדון עלייהו:</p>	<p>חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו". וקרא לה "אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה", זוהי שכינת כבודו שהשרה ביניהם. "אחת היא" ומיוחדת לו. "ראוה בנות ויאשרוה", כמו שנאמר "רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה". מלכות ופילגשים ויהללוה אלו גדולי העמים שנפקדו עליהם.</p>
<p>ועוד רזא דמלה היא דתנן בעשרה מאמרות נברא העולם וכד תסתכל תלתא⁶³⁸ אינון ועלמא בהו אתברי⁶³⁹ (שמות לא ג) בחכמה ובתבונה ובדעת ועלמא לא אתברי אלא בגיניהון דישראל כד בעא לקיימא עלמא עבד לאברהם⁶⁴⁰ ברזא דחכמה ליצחק⁶⁴¹ ברזא דתבונה ליעקב ברזא דדעת⁶⁴² [ובהאי אתקרי] (והיינו דכתיב) (משלי כד ד) ובדעת חדרים ימלאון⁶⁴³ ובהאי שעתא אשתכלל כל עלמא ומדאתילידו:</p>	<p>ועוד, סוד הדבר הוא ששינונו, בעשרה מאמרות נברא העולם. וכשתסתכל, הם ג', והעולם נברא בהם: בחכמה ובתבונה ובדעת. והעולם לא נברא אלא בשביל ישראל. כשרצה להעמיד את העולם, עשה את אברהם בסוד החכמה, את יצחק בסוד התבונה, ואת יעקב בסוד הדעת, ובוה נקרא "ובדעת חדרים ימלאו". ובאותה שעה נתקן כל העולם. ומשנולדו</p>
<p>טו/א</p>	
<p>ליעקב שנים עשר שבטים, נתקן הכל כדוגמא שלמעלה.</p>	<p>ליעקב שנים עשר שבטים, נתקן הכל כדוגמא שלמעלה.</p>
<p>כד חמא קודשא בריך הוא חדותא סגיא⁶⁴⁵ דהאי עלמא תתאה [ד]אשתכלל כגוונא דלעילא אמר דילמא ח"ו יתערבון בשאר עממין וישתאר פגימותא בכלהו עלמין מה עבד קודשא בריך הוא טלטל לכלהו⁶⁴⁶ מהכא להכא עד דנחתו [למצרים] למידר דיוריהון בעם וקשיו (קשה) קדל דמבזין נמוסיהון ומבזין להון לאתחנתא בהו ולא תערבא בהדיהו וחשיבו להון עבדין גוברין געלן בהון נוקבתא געלן בהון עד דאשתכלל כלא בזרעא קדישא ובין כך ובין כך שלים חובא דשאר עמין דכתיב (בראשית טו יז) כי לא שלם עון האמורי עד הנה וכד נפקו נפקו זכאין קדישין דכתיב (תהלים</p>	<p>כשראה הקדוש ברוך הוא שמחה רבה של העולם התחתון הזה, שנתקן כדוגמא שלמעלה, אמר, אולי חס ושלום יתערבו בשאר העמים וישאר פגם בכל העולמות. מה עשה הקדוש ברוך הוא, טלטל את כולם מכאן לכאן, עד שירדו למצרים, לדור את דיוורם בעם קשה עורף שמבזים את מנהגייהם, ומבזים אותם להתחתן בהם ולהתערב עמהם, וחושבים אותם לעבדים. הגברים געלו בהם והנקבות געלו בהם. עד שנתקן הכל בזרע קודש. ובין כך ובין כך נשלם חטא שאר העמים, שנאמר "כי לא שלם עון האמורי עד הנה". וכשיצאו, יצאו</p>

⁶³⁸ חב"ד (רח"ו). כלומר ה"ס כלולים בג' קוים, והם חב"ד (בהגר"א בת"ז נג ע"ד ד"ה קם ר"ש).
⁶³⁹ ר"ל המלכות שנקראת עולם נכללת בג' קוין הנ"ל שהם כלל ע"ס (יהל אור).
⁶⁴⁰ כלי החכמה שנעשה מב' שלישי החסד (רח"ו). ר"ל שחג"ת אתכלילו בחב"ד והן ג' טפין דמוחין (יהל אור).
⁶⁴¹ כלי הבינה שנעשים מב' שלישי הגבורה (רח"ו).
⁶⁴² כלי הדעת שנעשים מב' שלישי הת"ת (רח"ו).
⁶⁴³ הם ה' קצוות (רח"ו).
⁶⁴⁴ הם נגד י"ב גבולי אלכסון שבהם סוד כל הנמצאים, והם י"ב גבולים מהת"ת למלכות, והם י"ב בסוד החיות. ויורדים כן אפילו אל עולם השפל, י"ב מזלות, י"ב חדשים, והם י"ב בעולם שזה נפש, ולכן אשתכלל כולא (אור יקר). הם י"ב בקר (מ"מ).
⁶⁴⁵ שהושוו העולמות כולם, ונקשרו שזה שמחתו (אור יקר).
⁶⁴⁶ שאם עמדו ישראל בארץ כנען מקום שהיו מכירים אבותיהם ומעלתם, היו מחשיבים אותם בעוניים, והיו נותנים בנותיהם להם ונוטלים בנותיהם להם לנשים כדי להתערב בזרע האבות, ומטעם זה היה גלות כדי שיתענו ויבזום, ובמצרים שהיו כל העבדים שנואים להם, והאריכו בגלותם עד שישלם עון האמורי ויירשו הארץ (אור יקר).

ספר שמות

<p>קבב ד) שבטי יה עדות לישראל אתא רבי שמעון ונשקיה ברישיה אמר ליה קאים ברי בקיומך דשעתא קיימא לך:</p>	<p>צדיקים קדושים, שנאמר "שבטי יה עדות לישראל". בא רבי שמעון ונשקו בראשו, אמר לו עמוד בני בעמדך, כי השעה עומדת לך.</p>
<p>יטיב רבי שמעון ורבי אלעזר בריה קאים ומפרש מלי דרזי דחכמתא והוּו אנפוי נהירין כשמשא ומלין מתבדרין וטאסין ברקיעא יתבו תרין יומין דלא אכלו ולא שתו ולא הוו ידעין אי הוה יממא או ליליא כד נפקו ידעו דהוו תרין יומין דלא טעמו מידי קרא על דא רבי שמעון (שמות לד' כח) ויהי שם עם יהוה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל וגו' ומה אי אנן בשעתא חדא כך משה דקרא אסהיד ביה ויהי שם עם יהוה [ארבעים יום וגו'] על אחת כמה וכמה:</p>	<p>ישב רבי שמעון ורבי אלעזר בנו עמד ופרש דברים של סודות חכמה, והיו פניו מאירות כשמש, והדברים מתפזרים וטסים ברקיע. ישבו יומיים ולא אכלו ולא שתו, ולא היו יודעים אם היה יום או לילה. כשיצאו, ידעו שהיו יומיים שלא טעמו דבר. רבי שמעון קרא על זה "ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל וגו'". ומה אם אנו, בשעה אחת כך, משה שהכתוב העיד בו "ויהי שם עם ה' ארבעים יום וגו'" על אחת כמה וכמה.</p>
<p>כד אתא רבי חייא קמיה ⁶⁴⁷ דרבי וסח ליה עובדא תוה רבי ואמר [ליה רבי שמעון בן גמליאל אבוי] ברי רבי שמעון בן יוחאי אריא ורבי אלעזר בריה אריא ולא רבי שמעון כשאר אריותא עליה כתיב (עמוס ג' ח) אריה שאג מי לא יירא וגו' ומה עלמין דלעיל מזדעזעין מניה אנן על אחת כמה וכמה גברא דלא גזר תעניתא לעלמין על מה דשאל ובעי אלא הוא גזור וקודשא בריך הוא מקיים ⁶⁴⁸ קודשא בריך הוא גזור ואיהו מבטל והיינו דתנן מאי דכתיב (ש"ב כג ג) מושל באדם צדיק [מושל יראת אלהים] הקדוש ברוך הוא מושל באדם ומי מושל בקב"ה צדיק דאיהו גזור גזרה והצדיק מבטלה:</p>	<p>כשבא רבי חייא לפני רבי וספר לו את המעשה, תמה רבי ואמר לו, רבי שמעון בן גמליאל אביו, בני, רבי שמעון בר יוחאי אריה, ורבי אלעזר בנו אריה, ואין רבי שמעון כשאר אריות, עליו נאמר "אריה שאג מי לא יירא וגו'". ומה עולמות שלמעלה מזדעזעים ממנו, אנו על אחת כמה וכמה. איש שאף פעם לא גזר תענית על מה ששאל ובקש, אלא הוא גזור והקדוש ברוך הוא מקיים. הקדוש ברוך הוא גזור והוא מבטל. והיינו מה ששנינו מה שנאמר "מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים". הקדוש ברוך הוא מושל באדם, ומי מושל בקדוש ברוך הוא, צדיק, שהוא גזור גזרה והצדיק מבטלה.</p>
<p>תנן אמר רבי יהודה אין לך דבר בחביבותא</p>	<p>שנינו, אמר רבי יהודה, אין לך דבר</p>

⁶⁴⁷ טעות סופר יש כאן, שהרי כאן אחר שנפטר ר"ש היה אביו של רבי קיים, כמו שאמרו "מי שיש לו אב יחיה וכו'" כדמוכח בבבא מציעא פד ע"ב, אם כן היאך היה רבי חייא לפני רבי ועדיין רבי תלמיד לפני החכמים יושב בקרקע (אור יקר).

⁶⁴⁸ השכינה הקדושה, בה הוא כל הכחות דהבריאה כולה, ופנימיותה הוא אור התורה כולה הנמשך ועולה למעלה למעלה עד רזא דאור א"ס, והנה היה הכוונה בכל הבריאה שהיא בהחיצוניות דהמלכות, להתנהג ע"פ התורה שהיא הפנימיות דהמלכות, ועי"ז יתקדשו כולם באור קדושתו ית"ש, ובהשבעות ושימוש שמות הקדושים וקבלה מעשיות, אין היתר להשתמש בשמות אלא רק לצדיקים גמורים הגורמים יחודה למעלה, והיודעים על כל שם ושם איך שהוא נמשך ומתפשט מהשם הו"ה וכו', והנה כל אלו האורות שהם התכשיטים שאמרנו, הנה לפעמים הם מתראים ומתגלים ע"י הקב"ה עצמו, והוא בעת שהזכות והרצון הוא גדול. וע"ד שהיה בעת גאולת מצרים, וכמ"ש (שמות ט' טז) ולמען ספר שמי בכל הארץ, וכן (שמות י"ד) ואכבדה בפרעה ובכל חילו, וכן (שמות לד' י) נגד כל עמך אעשה נפלאות. וכן יהיה ג"כ לעתיד לבא וכמ"ש (יחזקאל לח כג) והתגדלתי והתקדשתי, אמנם הוא, אם האיש העוסק בזה הוא צדיק גמור בכל מעשיו, והוא מכלל הנאמר עליו (שמואל ב' כג ג) צדיק מושל יראת אלקים, ע' מועד קטן (טז ע"ב), הנה אז נעשה דיבורו ומחשבתו ורצונו ע"י הקב"ה בעצמו בלי התלבשות במלאכים כלל, ומתקיים מחשבתו עכ"פ. כי הוא מהפך דינא לרחמי, כמ"ש ברע"מ (פנחס רמח ע"א) וכן בזוה"ק (שמות טו ע"א) כי עליו נאמר (איוב כב כח) ותגזר אמר ויקם לך ועל דרך נגה אור, ודע זה (הקדו"ש שער ז פרק ו אות ה).

ספר שמות

<p>קמי קודשא בריך הוא כמו תפלתן של צדיקים ואף על גב דניחא ליה זמנין דעביד בעותהון זמנין דלא עביד:</p>	<p>בחביבות לפני הקדוש ברוך הוא כמו תפלתם של צדיקים, ואף על גב שנוח לו, לפעמים שעושה בקשתם ולפעמים שלא עושה.</p>
<p>תנו רבנן זמנא חדא הוה עלמא צריכא למטרא אתא רבי אליעזר וגזר ארבעין תעניתא⁶⁴⁹ ולא אתא מטרא צלי צלותא ולא אתא מטרא אתא רבי עקיבא וקם וצלי אמר משיב הרוח ונשב זיקא אמר מוריד⁶⁵⁰ הגשם ואתא מטרא חלש דעתיה דרבי אליעזר אסתכל רבי עקיבא באנפוי:</p>	<p>שנו רבותינו, פעם אחת היה העולם צריך לגשם. בא רבי אליעזר וגזר ארבעים תעניות, ולא בא גשם. התפלל תפלה, ולא בא גשם. בא רבי עקיבא ועמד והתפלל, אמר, משיב הרוח, ונשבה רוח. אמר, ומוריד הגשם, ובא גשם. חלשה דעתו של רבי אליעזר, הסתכל רבי עקיבא בפניו.</p>
<p>קם רבי עקיבא קמי עמא ואמר אמשול לכם משל למה הדבר דומה רבי אליעזר דמי לרחימא דמלכא דרחים ליה יתיר וכד עאל קמי מלכא ניחא ליה ולא בעי למתן ליה בעותיה בבהילו כי היכי דלא ליתפרש מניה דניחא ליה דלישתעי בהדיה ואנא דמי לעבדא דמלכא דבעא בעותיה קמיה ולא בעי מלכא דליעול לתרעי פלטרין וכל שכן דלישתעי בהדיה אמר מלכא הבו ליה בעותיה בבהילו ולא ליעול הכא כך רבי אליעזר איהו רחימא דמלכא ואנא עבדא ובעי מלכא לאשתעי בהדיה כל יומא ולא יתפריש מניה ואנא לא בעי מלכא דאעול תרעי [ד]פלטרין נח דעתיה דרבי אליעזר⁶⁵¹:</p>	<p>קם רבי עקיבא לפני העם ואמר, אמשל לכם משל, למה הדבר דומה, רבי אליעזר דומה לאהוב המלך שאוהב אותו יותר, וכשנכנס לפני המלך, נוח לו ולא רוצה לתת לו בקשתו במהירות, כדי שלא יפרד ממנו, שנוח לו לדבר עמו. ואני דומה לעבד המלך שבקש בקשתו לפניו, ולא רוצה המלך שיכנס לשערי ארמונו, וכל שכן לדבר עמו, אמר המלך תנו לו בקשתו במהירות ולא יכנס לכאן. כך רבי אליעזר, הוא אהוב המלך, ואני העבד, והמלך רוצה לדבר עמו כל היום ולא יפרד ממנו. ואני, המלך לא רוצה שאכנס לשערי ארמונו. ונחה דעתו של רבי אליעזר.</p>
<p>אמר ליה עקיבא תא ואימא לך מלתא דאתחזיא לי בחלמא והאי פסוקא דכתיבו (הא כתיב) (ירמיה ז טז) ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי תא חזי תריסר טורי אפרסמונא⁶⁵² ודכיאו עאל ההוא דלביש חושנא ואפודא⁶⁵³ ובעא מן קודשא בריך הוא</p>	<p>אמר לו עקיבא בא ואגיד לך דבר שנראה לי בחלום, פסוק זה שנאמר "ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי". בא וראה, בשנים עשר הרי אפרסמון טהור נכנס אותו שלובש חושן ואפוד,</p>

⁶⁴⁹ אלו תעניות היו רצופים דאלו ב' וה' לא משכחת להיות בימות החורף שהרי זמן רביעה ראשונה ב"ז בחשוון ואין מתענין רק עד מ' יום ומשיצא רוב ניסן ג"כ אין מתענין (מ"מ).
⁶⁵⁰ ומוריד (דפ"ו).

⁶⁵¹ עי' ברכות לד ע"ב: מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל רבי יוחנן בן זכאי וחלה בנו של רבי יוחנן בן זכאי אמר לו חנינא בני בקש עליו רחמים ויחיה הניח ראשו בין ברכיו ובקש עליו רחמים ויחיה אמר רבי יוחנן בן זכאי אלמלי הטיח בן זכאי את ראשו בין ברכיו כל היום כולו לא היו משגיחים עליו אמרה לו אשתו וכי חנינא גדול ממך אמר לה לאו אלא הוא דומה כעבד לפני המלך ואני דומה כשר לפני המלך.
⁶⁵² הם י"ב אורות דדיקנא (רח"ו).

⁶⁵³ הוא ז"א שיש בו חושן ואפוד לאה ורחל ועלה להתפלל על הגשמים (רח"ו), עי' לקמן רלא ע"א (לש"ו). כהן גדול הוא סוד ז"א המלוּבש בחושן ואפוד שהם לאה ורחל, ונקרא ז"א כה"ג בעת שמתפשטים בו המוחין דאבא, שהוא המוחין דגדלות שני, אשר על ידם הוא היחוד העיקרי דפב"פ דהזר"ן וכנ"ל, ונקרא אז ז"א כה"ג, והוא ע"י המוחין דמצד אבא, כי עיקר כה"ג הוא אבא, שהוא הנכנס לפני ולפנים לפני א"ס ית"ש, ובו משתמש א"ס ית"ש בכל גילוייו אשר באצילות כולו. וכמ"ש הרב בשער השמות (בסופו) כי אי אפשר להתלבש אור הא"ס בשום אחד מי' ספי' אם לא ע"י שיתלבש תחילה אור החכמה בהם, וזה סוד כולם בחכמה עשית (תהלים קד כד), וכן כתב עוד בשער סדר אבי"ע (פרק ב) ובכ"מ, ולכן נקרא החכמה שהוא אבא בשם כה"ג, והוא המלוּבש בחושן ואפוד,

ספר שמות

<p>למיחם על עלמא ועד האידינא תלי איהו אי הכי אמאי חלש דעתיה דרבי אליעזר משום בני נשא דלא ירעין בהאי:</p>	<p>ובקש מהקדוש ברוך הוא לחוס על העולם. ועד עכשיו הוא תלוי. אם כן למה חלשה דעתו של רבי אליעזר, משום בני אדם שלא יודעים בזה.</p>
<p>אמר רבי אליעזר תמני סרי טורי אפרסמונא⁶⁵⁴ ודכינא עלאין עאלין נשמתהון דצדיקיא⁶⁵⁵ וארבעין ותשעה ריחין סלקין⁶⁵⁶:</p>	<p>אמר רבי אליעזר, [ב]שמונה עשר הרי אפרסמון טהור עליונים, נכנסים נשמות הצדיקים, וארבעים ותשעה ריחות עולים</p>
<p>ט/ב</p>	
<p>בכל יומא עד ההוא אתר דאתקרי עדן⁶⁵⁷ די לקבל דא אתיהיבת אורייתא במ"ט פנים טמא ובמ"ט פנים טהור⁶⁵⁸ מ"ט אתוון בשמהן דשבטין מ"ט יומין לקבלא אורייתא מ"ט יומין קדישין⁶⁵⁹ עלאין ויתבין קיימין למיטל רשותא⁶⁶⁰ בכל יומא מאבנין זהירין⁶⁶¹ דגליפאן בההוא חושנא⁶⁶²:</p>	<p>בכל יום, עד אותו מקום שנקרא עדן. שכנגד זה נתנה תורה במ"ט פנים טמא ובמ"ט פנים טהור. וארבעים ותשע אותיות בשמות השבטים, ארבעים ותשעה ימים כנגד התורה. מ"ט ימים קדושים עליונים (יושבים) עומדים ליטול רשות בכל יום מאבנים זוהרות שחקוקות באותו החושן.</p>
<p>וההוא דלביש חושנא⁶⁶³ יתיב בכרסייא⁶⁶⁴ קדישא יקירא⁶⁶⁵ דארבע סמכין⁶⁶⁶ קיימין⁶⁶⁷</p>	<p>ואותו שלבוש בחושן, יושב בכסא קדוש נכבד, שארבעה תומכים עומדים</p>

שהם ז'ן, וכמ"ש בפר' פקודי (רלא ע"א) ע"ש בהגהות מהרח"ו (דע"ה ח"ב קג ע"ד), כן עד"ז הנה נקרא ג"כ ספי' החסד בשם כהנא רבא לה"ק וכו' (שם קד ע"א).

⁶⁵⁴ דע כי הטיפה היורדת מן הדעת עד היסוד עוברת דרך חוט השדרה, ולכן נקרא ח"י עולמים היסוד, וח"י חוליות הללו נקרא חי טורי אפרסמונא דכיאי כי הם אורות היורדים מאו"א הנקרא אפרסמונא דכיאי (זהר הרקיע). הם סוד העלאת מ"ן ביסוד הבינה שנקרא חי העולמות והם י"ח טורי אפרסמונא שהם החסדים הבאים מן הבינה הנקרא אפרסמון (רח"ו).

⁶⁵⁵ זה מדבר ביחוד ק"ש שע"י התעוררות הצדיקים הם מעלין מ"ן (זהר הרקיע).

⁶⁵⁶ הנה ע"י מסירת נפשות הצדיקים עולים ז"א ונוק' שהם ז' ספירות, ז"א ו"ק, והמלכות א', וכל א' כלול מז' הרי מ"ט רוחין שעולין למ"ן. או יאמר שהוא על התבונה שבתוך הז"א שהוא נ' שערי בינה, ועד הוד אתפשטת שהם ה' ספירות כל א' כלול מ' הרי נ'. ואמר מ"ט כי שער הנ' הוא סוד הכתר שהוא דבוק לעולם באימא לעשות זווג או"א בכל יומא כי בכל יומא קורין ק"ש (זהר הרקיע).

⁶⁵⁷ הנה או"א עילאין נק' עדן ואמר עד ההוא אתר דאיתקרי עדן שהיא אמא עלאה ולא בתוך אבא וכנגד המ"ט אלו הנזכר שהם מ"ט שערים יש מ"ט אותיות בפ' שמע ישראל ובשכמל"ו (זהר הרקיע). חכמה (רח"ו).

⁶⁵⁸ פ"י אורייתא הוא יש"ס ומתלבש בתבונה שאמרנו והם מ"ט פנים פ"י אורייתא הוא חכמה ומתלבש בתבונה הנזכר והם פנים דתבונה ר"ל מ"ט פנים של תורה לכן אמר מ"ט אתוון בשמהן דשבטא וכו' שהשבטים הם י"ב בגו י"ב פרקין שהם בזרועות וברגלים של הת"ת והשבטים הם נ' אותיות הם מן הבינה והם מתפשטים בתוך השבטים כנודע שנה"י דתבונה מתפשטים בזו"ן בסוד כונן שמים בתבונה, ולכן הם מ"ט ימים מיציאת מצרים עד קבלת התורה (זהר הרקיע).

⁶⁵⁹ פ"י שזאת התבונה נעשית כלי ומושב למוחין של ז"א, והיא מתלבשת בתוך הז"א, כדי שירדו משם מוחין (זהר הרקיע). הם מ"ט גבורות דמלכות, כי נודע שה' חסדים הם מ"ט, לפי שז' חסדים הם, וכל א' כלול מכל הז', וכן מ"ט גבורות הם כמ"ש הרב בדרוש העומר, ומלכות בניינה מהגבורות וז"ש מ"ט יומין (מ"מ).

⁶⁶⁰ ז"ל האר"י בדרוש השופר, וא"ת הא כתיב תרדמה על האדם וישן ולא על הנוק' וכשמסתלקים המוחין מז"א גם נה"י דז"א שהם מוחין דמלכות מסתלקים אם כן גם היא ישנה והתשובה כי אז מאיר דל"ת של קשר של תפלין שהיא לאה בסוד מוחין עכ"ל (מ"מ).

⁶⁶¹ הם המוחין וידוע שהם י"ב ה' חסדים וה' גבורות וח"ו"ב (זהר הרקיע).

⁶⁶² פ"י הז"א נקרא חשן, ואפוד הוא המלכות (זהר הרקיע). שר"ל מ"ט של המלכות מקבלים מן המוחין שחקוקים בלאה שנק' חושנא, א"נ יש לפ' מ"ט יומין הם ז' היכלות דבריאה שכל א' כלול מהז' הם מ"ט והם מקבלים ממוחין דלאה לפי שהבריאה מכונה של אימא ולאה היא בחי' אימא כנודע (מ"מ).

⁶⁶³ פ"י הוא כהן גדול שהוא כנגד החכמה ולבוש חושנא ז"א כי אבא מתלבש בז"א (זהר הרקיע). הוא ז"א שמתלבש בלאה (מ"מ).

ספר שמות

<p>מסתכלין בחושנא ⁶⁶⁸ על מימריה עאלין ועל מימריה נפקין זקפן עינין ומסתכלין לעילא ⁶⁶⁹ חמאן ציצא דלהיט בשית מאה ועשרין עיבר ⁶⁷⁰ ושמא קדישא עלאה גליף עלוי ⁶⁷¹ מזדעזען ומתחלחלן קטירי בסטרוי דימינא קדישא דשמאלא נטיל בידוי סמכי שמיא ועליל לון וגלי לון הדא הוא דכתיב (ישעיה לד ד) ונגולו כספר השמים:</p>	<p>[ו] מסתכלים בחושן. על מאמרו נכנסים ועל מאמרו יוצאים, מרימים עיניים ומסתכלים למעלה, רואים ציץ שלוהט בשש מאות ועשרים צדדים, ושם הקדוש העליון חקוק עליו. מזדעזעים ומתחלחלים קשורים בצדיו של הימין הקדוש, ששמאל נוטל בידיו תומכי השמים. מכניס אותם ומגלה אותם, זהו שנאמר "ונגולו כספר השמים".</p>
<p>אמר ליה רבי עקיבא מהו דכתיב (שיר ו יא) אל גנת אגוז ירדתי אמר ליה תא חזי ההוא גנתא ⁶⁷² נפקא מעדן ⁶⁷³ ודא היא שכינתא אגוז דא היא רתיבא ועלאהו קדישא דאינון ארבע רישין דנהרין דמתפרשן מן גנתא כהאי אגוזא דאינון ארבע רישין וקדישין ⁶⁷⁴ לגו ומאי דאמר ירדתי ⁶⁷⁵ וכמה דתנן (כד"א) ירד פלוני למרכבה:</p>	<p>אמר לו רבי עקיבא, מה זה שנאמר "אל גנת אגוז ירדתי". אמר לו, בא וראה, אותו גן יוצא מעדן, וזוהי השכינה. "אגוז" זו מרכבה עליונה קדושה, שאותם ארבעה ראשים שמאירים שנפרדים מן הגן, כדוגמת האגוז הזה, שאותם ארבעה ראשים קדושים לפנים. ומה שאמר "ירדתי", כמו ששנינו, ירד פלוני למרכבה.</p>
<p>אמר ליה רבי עקיבא אי הכי הוה ליה למימר לאגוז ירדתי מהו אל גנת אגוז ירדתי אמר ליה משום דהיא שבהא דאגוזא מה אגוזא טמירא וסתימא מכל סטרוי כך רתיבא דנפקא מגנתא סתימא מכל סטרוי מה אינון ארבע קרישין ⁶⁷⁶ די באגוזא מתחברן בהאי גיסא ומתפרשן מהאי גיסא כך רתיבא מתחברן באחדותא בחדוותא בשלימותא בשלימו ⁶⁷⁷ ומתפרש כל חד ובעברוין (בעובדוי) על מה דאתמני הדא הוא דכתיב (בראשית ב יג) הוא הסובב את כל ארץ החוילה (שם יד) הוא ההולך קדמת אשור וכן כולם ⁶⁷⁸:</p>	<p>אמר לו רבי עקיבא, אם כן, היה לו לומר "לאגוז ירדתי", מה זה "אל גנת אגוז ירדתי". אמר לו, משום שהוא שבחו של האגוז. מה אגוז טמיר ונסתר מכל צדדיו, כך המרכבה שיוצאת מהגן נסתרת מכל צדדיה. ומה אותם ארבעה ראשים שבאגוז מתחברים בצד זה ונפרדים בצד זה, כך במרכבה, מתחברים באחדות בשמחה ושלמות, ונפרד כל אחד לצידו, על מה שהתמנה. זהו שנאמר "הוא הסובב את כל ארץ החוילה", "הוא ההולך קדמת אשור",</p>

⁶⁶⁴ פי' יושב על המלכות שנק' כסא (מ"מ).

⁶⁶⁵ שמות יג ע"א (הערת הזהר).

⁶⁶⁶ הם ארגמ"ן שסובבים המלכות (מ"מ).

⁶⁶⁷ פי' שמכח החכמה ואורה הנכנס בז"א אז נעשה ראשו מושב הד' מוחין שהם חו"ב חו"ג והם ד' סמכין כי המוח הוא מושב וכסא לאור אבא (זהר הרקיע).

⁶⁶⁸ פי' כל זמן שהוא רוצה נכנסין בו המוחין וכשאינו רוצה נפקין (זהר הרקיע). קאי על ד' סמכין שהם ארגמ"ן שמקבלים הארה מן לאה זהו מה שנלע"ד לפי שיטת רח"ו, אבל בפ' פקודי דף רלא כתב הזהר דחשן הוא ז"א ואפוד הוא מלכות וכו' (מ"מ).

⁶⁶⁹ פי' הסמכין שהם רישא דז"א וכתר שלו שהם תר"ך אורות (זהר הרקיע).

⁶⁷⁰ כמספר תר"ך אורות (רח"ו). פי' היינו צי"ע שבמלאך הגדול יואחציבירין [עי' שער היחודים פרק יב, ושער רוה"ק כז ע"א] ושם זה הוא י"ב אותיות והוא מכתר שהוא גימ' תר"ך (זהר הרקיע).

⁶⁷¹ פי' הצלם שהוא על הכתר והם ס' של צלם ד' אותיות ד' מוחין מקיפין שלו (זהר הרקיע).

⁶⁷² מלכות (רח"ו).

⁶⁷³ אבא (רח"ו).

⁶⁷⁴ נ"א קרישין (הערת הזהר).

⁶⁷⁵ האי ירידה עלייה הוא (דע"ה ח"ב צג ע"ב).

⁶⁷⁶ רישין (אור יקר).

⁶⁷⁷ מוסגר בדפ"ק.

⁶⁷⁸ עי' זר"ח (א ע"ב): מגו סטרא (נ"א סטרא) דאת דא נפקא רתיבא חד קדישא ואיהו רתיבא גניז ולא אתגליייה בר כד נהיר נהירו דההיא אגוזא טמירא כדן אתגלי ההוא רתיבא וההוא רתיבא טמיר וגליא.

ספר שמות

<p>וכן כולם. אמר רבי עקיבא, הלכלוך הזה שבקליפת האגוז, למה הוא רומז. אמר לו, אף על גב שהתורה לא גלתה אותו, בזה מתגלה.</p>	<p>אמר רבי עקיבא, הלכלוך הזה שבקליפת האגוז, למה הוא רומז. אמר לו, אף על גב שהתורה לא גלתה אותו, בזה מתגלה.</p>
<p>תא חזי וס"א שקדים מנהון מרירן ומנהון מתיקן ורמיזא אית לון אית מארי דדינא קשיא ואית מארי דשירותא אבל כל רמיזא דגלי באורייתא חזינן דדינא הוי והכי הוא לירמיהו אחזו ליה בדינא דכתיב (ירמיה א יא) מקל שקד אני רואה מאי שקד שקדים ממש וכן ובמטה אהרן (בבליעת קרח) (במדבר יז כג) ויגמול שקדים ומן תיבותא ממש אשתמע דהוא דינא קשיא דכתיב (דניאל ט יד) וישקוד יהו"ה על הרעה וכן (ירמיה שם) שוקד אני על דברי וכן כולם אמר ליה רבי עקיבא משמע כל מה דעבד קודשא בריך הוא למילף מניה חכמתא סגיאה דכתיב (משלי טו ד) כל פעל יהו"ה למענהו רבי אלעזר אמר מהכא דכתיב (בראשית א לא) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד מהו מאד למילף מניה חכמתא עלאה:</p>	<p>בא וראה (שקדים), מהם מרים ומהם מתוקים, ורמז יש להם. יש בעלי דין קשה, ויש בעלי ראשית. אבל כל רמז שגילה בתורה, ראינו שהוא דין. וכך הוא, לירמיה הראו לו בדין, שנאמר "מקל שקד אני רואה". מה זה "שקד". שקדים ממש. וכן במטה אהרן, "ויגמול שקדים". ומן התיבה ממש נשמע, שהוא דין קשה, שנאמר "וישקוד ה' על הרעה", וכן "שוקד אני על דברי", וכן כולם. אמר לו רבי עקיבא, משמע כל מה שעשה הקדוש ברוך הוא, ללמוד ממנו חכמה רבה, שנאמר "כל פעל ה' למענהו". רבי אלעזר אמר מכאן, שנאמר "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד". מה זה "מאד", ללמוד ממנו חכמה עליונה.</p>
<p>אמר רבי יהודה מאי דכתיב (קהלת ז יד) גם את זה לעמת זה עשה האלהים כנוונא דרקיעא עבד קודשא בריך הוא בארעא וכלהו רמיזא למה דלעילא דכד הוה חמי רבי אבא חד אילנא דאביה⁶⁸⁰ אתעביד ועופא דפרח מניה (וענפא דפרד⁶⁸¹) הוה בכי ואמר אי הווי בני נשא ידעי למאי רמיזאן הווי מבזען ומלבושיהון (תותביהון) עד טבוריהון למאי דאתנשי חכמה מנהון כל שכן בשאר מה דעבד קודשא בריך הוא בארעא:</p>	<p>אמר רבי יהודה, מה זה שנאמר "גם את זה לעומת זה עשה האלהים". כדוגמא שברקיע עשה הקדוש ברוך הוא בארץ, והכל רומז למה שלמעלה. שכשהיה רואה רבי אבא, עץ פרי, שעוף גדל ממנו היה בוכה ואומר, אם היו בני אדם יודעים למה רומזים, היו קורעים מלבושיהם עד טבורם. למה, שנשכחה מהם החכמה. כל שכן בשאר מה שעשה הקדוש ברוך הוא בארץ.</p>
<p>כדאמר רבי יוסי אלנין אינון דאתחזי מנהון חכמתא כגון חרובא דקל פסתוקא וכדומה לון כלהו בחד רכיבא ונ"א רתיכא אתרכבו כל אינון דעבדין פירין בר מתפוחין⁶⁸² רזא חדא אינון בר שבילין דאתפרשין:</p>	<p>כמו שאמר רבי יוסי, אותם אילנות שנראתה מהם חכמה, כמו חרוב, דקל, פיסטוק, וכדומה להם, כולם בהרכבה (במרכבה) אחת הרכבו. כל אותם שעושים פירות, פרט לתפוחים, סוד אחד הם, פרט לשבילים שנפרדים.</p>

תרגום: מתוך הצד (הסתר) של האות הזו יוצאת מרכבה אחת קדושה, והמרכבה הזו גנוזה ואינה מתגלה, פרט לכאשר מאיר האור של אותו אגוז טמיר, אז מתגלה אותה המרכבה ואותה מרכבה טמירה וגלויה.

⁶⁷⁹ אע"פ שלא הזכירה התורה אותה הדקה מובן מאליו הוא כי אחר שיש ד' נהרות א"כ הלכלוך הוא הד' (רח"ו).

⁶⁸⁰ דאיבי (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁸¹ לשון זה מוטעה שכתוב וענפא דפרד מיניה וצריך להגיהו כך ועופא דפרח מניה הוא ענין אותם העופות הגדלים מן האילן ונתלי' בחרטומיהם כנז' בהגהות סמ"ק וכן בדברי המפרשים שהאוכלן עובר משום שרץ העוף (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁸² שאינם במלכות אלא בזכר (רח"ו).

ספר שמות

<p>כל אינן דלא עבדין פירין⁶⁸³ ואינן רברבין בר מערבין דנחלא דאית להו רזא בלחודוי כגונא דלעילא מחד יניקא יניקו וכל חד מאינן דאינהו זוטרי בר מאזובא⁶⁸⁴ מאימא חדא אתילידו⁶⁸⁵:</p>	<p>כל אותם שלא עושים פירות, והם גדולים, פרט לערבי נחל, שיש להם סוד לבדם כדוגמא שלמעלה, מיניקה אחת יונקים. וכל אחד מאותם הקטנים, פרט לאזוב, מאם אחת נולדו.</p>
<p>כל עשבין דארעא דאתמני עליהון רברבין תקיפין בשמיא⁶⁸⁶ כל חד וחד רזא בלחודוי כגונא דלעילא ובגין כך כתיב (ויקרא יט ט) שדך לא תזרע כלאים דכל חד וחד עאל בלחודוי ונפיק בלחודוי הדא הוא דכתיב (איוב לה לג) הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ וכתיב:</p>	<p>כל עשבי הארץ שממונים עליהם גדולים תקיפים בשמים, לכל אחד ואחד סוד לבדו, כדוגמא שלמעלה. ולכן נאמר "שדך לא תזרע כלאים", שכל אחד ואחד, נכנס לבדו ויוצא לבדו, זהו שנאמר "הידעת חוקות שמים אם תשים משטרו בארץ", ונאמר</p>
מזא	
<p>לכלם בשם יקרא (ישעיה מ כו) ומה ודין בכל⁶⁸⁷ מה דבעלמא⁶⁸⁸ רזא בלחודוי ולא בעא קודשא בריך הוא לנלאה לון⁶⁸⁹ ולערבבא לון וקראן בשמהן בני יעקב דאינן שבטין קדישין⁶⁹⁰ דאינן קיומא דעלמא על אחת כמה וכמה⁶⁹¹ הדא הוא דכתיב (שמות א א) ואלה שמות בני ישראל:</p>	<p>"לכולם בשם יקרא". ומה שבכל מה שבעולם סוד לבדו, ולא רצה הקדוש ברוך הוא לגלות אותם ולערבב אותם, וקראם בשמות. בני יעקב, שהם שבטים קדושים, שהם קיום העולם, על אחת כמה וכמה, זהו שנאמר "ואלה שמות בני ישראל".</p>
<p>רבי יוסי ברבי יהודה⁶⁹² אמר אלו נאמר אלה שמות⁶⁹³ משמע דהכי הוא השתא דכתיב ואלה שנאמר ואלה שמות משמע שעל</p>	<p>רבי יוסי ברבי יהודה אמר אלו נאמר אלה שמות משמע שכך הוא עכשיו שנאמר ואלה שמות משמע שעל</p>

⁶⁸³ הם היערים (רח"ו).

⁶⁸⁴ הרומז ליסוד (רח"ו)

⁶⁸⁵ סנדלפון דעשיה (רח"ו).

⁶⁸⁶ עי' עוד פ' תרומה (קעא ע"ב) ופ' קדושים (פו סע"א) (דע"ה ח"ב כט ע"ב).

⁶⁸⁷ "ומה (די) בכל" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "וכל".

⁶⁸⁸ כי לא לבד ענין זה בצמחים, הוא הדין בעלי חיים רמשים כל הנבראים, יש להם כיוצא בזה, אפילו ביסודות, אפילו בפרטים הנמצאים המעדנים וכיוצא, הכל ענין א' בבחי' זו שיש להם רזא בלחודוי (אור יקר).

⁶⁸⁹ כאומרו הידעת חקות שמים, כנראה גלהו הקב"ה. וכן לא רצה שיהיו בערבוביא, ולכך נזהרנו שדך לא תזרע וכו' בהמתך לא תרביע בגד כלאים לא יעלה וכיוצא (אור יקר).

⁶⁹⁰ הרומזים סוד י"ב גבולים עליונים, והם למטה קיום והעמדת העולם, מפני שהם מרכבה לאותם ענפי הספירות (אור יקר).

⁶⁹¹ שאין ראוי שיהיו בערבוביא סתם בני ישראל, אלא שיתייחסו כל שבט ושבט בפני עצמו, ויודע כל א' לעצמו בלי ערבוביא, הה"ד ואלה שמות בני ישראל שמות כל א' וא' לעצמו (אור יקר).

⁶⁹² הנה כל מה שגלגל באלו הדרשות היה לפרש פסוק ואלה שמות, ופי' דקאמר ואלה שמות, כלומר ואלה שמותם, כל א' בלי ערבוביא, ואומר ואלה אינו מוסיף אלא הוא מוסיף על ענין הנבראים, כמו ששאר הנבראים לכולם בשם יקרא, כך בני יעקב, ואלה שמותם לעצמם כל א' וא' בלי ערבוביא, ור' יוסי הקשה שאין יתור וא"ו מתתקן בזה, שאפילו יאמר אלה שמות משמע הכי (אור יקר).

⁶⁹³ בלי ו' הוה נפקא לן הכי, כי באומרו שמות ידעינן דלכולם בשם יקרא כל א' וא' לעצמו וכו' כמבואר לעיל אם כן וא"ו יתירה לדרשא אחרינא הוא דאתא, דהיינו דלאו תוספתא לכולם בשם יקרא מוסיף כדקאמר ת"ק אלא ממש מוסיף מה הראשונים הנזכרים בספר בראשית הם גשמיים בני יעקב, כך אלו הרוחניים הם בני יעקב, שהם סוד י"ב גבולים ענפים לת"ת, ורצה כי כמו שבגוף היו בני יעקב, כך בסוד המרכבה העליונה היו בני יעקב, שזכו כולם להיותם מרכבה לי"ב ענפי הת"ת. או אפשר דהכי קאמר, מה הראשונים קודם הכנסם בגלות היו כשרים בני יעקב, אף כאן בהיותם בגלות כשרים בני יעקב בלי תערובת, ובמעשיהם ג"כ דומין ליעקב, ולהאי פירושא אהדר לכל ישראל אחר שפרו וישרצו (אור יקר).

ספר שמות

<p>הראשונים מוסיף מה הראשונים בני יעקב אף כאן בני יעקב.</p>	<p>הראשונים מוסיף מה הראשונים בני יעקב אף כאן בני יעקב⁶⁹⁴:</p>
<p>אמר רבי יהודה, חס ושלום, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא "אנכי ארד עמך מצרימה" עלה על דעתך ששכינה תרד עמו, באותה שעה (אמר לו, והרי נאמר "אנכי ארד עמך מצרימה עמך") ממש. אלא בשעה שהיתה ירידה לבניו, ירדה שכינה, זהו שנאמר "אנכי ארד מצרימה ואנכי אעלך גם עלה". כל זמן שתהיה לך עליה, כביכול יש לי גם עליה. ובשעה שתהיה לך ירידה, כביכול אנכי ארד עמך. ועד שמת יוסף וכל אחיו, והיתה להם ירידה, קמה שכינה וירדה עמם, כמו שירדו אלה, כך ירדו אלה.</p>	<p>אמר רבי יהודה חס ושלום בשעתא דאמר קודשא בריך הוא (בראשית מו ג) אנכי ארד עמך בההיא שעתא (אמר ליה והא כתיב אנכי ארד עמך מצרימה עמך) ממש אלא בשעתא דהות ירידה לבנוהי נחתת שכינתא הדא הוא דכתיב אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה כל זמנא דיהוי לך [עלייה כביכול עלייה] (עליה כביכול עליה) אית לי ובשעתא דיהוי לך ירידה כביכול אנכי ארד עמך ועד דמית יוסף וכל אחוי והות לון ירידה קמת שכינתא ונחתת עמהון כמה דנחתו אלין כך נחתו אלין:</p>
<p>אמר רבי יוסי ברבי יהודה, מה כתוב למעלה ממנו "וימת יוסף בן מאה ועשר שנים וגו'", באותה שעה שמת יוסף וכל השבטים, והיתה להם ירידה, ירדו בני ישראל לגלות, ושכינה ומלאכים עליונים ירדו עמם, זהו שנאמר "ואלה שמות בני ישראל", שהם נוספו על הראשונים לרדת לגלות.</p>	<p>אמר [רבי יוסי ברבי יהודה] (רבי יהודה) מה כתיב לעיל מניה⁶⁹⁵ (שם נ כו) וימת יוסף בן מאה ועשר שנים וגו' בההיא שעתא ודמית יוסף וכלהו שבטין והוה לון ירידהו נחתו בני ישראל בגלותא ושכינתא ומלאכי עלאי נחתו עמהון הדא הוא דכתיב ואלה שמות בני ישראל דאינון אתוספו על קדמאי למיחת [בגלותא] [לגלותא]:</p>
<p>אמר לו, אם כן, יעקב היה מת או לא. אמר לו, מת. אמר לו, ומהו מה שנאמר "הבאים מצרימה את יעקב". אם בחיים, אמור "את יעקב", ואם אחר שמת, הוצא משם את יעקב. אלא בא וראה, לא אמר הכתוב "היורדים מצרימה את יעקב", שעד עכשיו לא היתה ירידה ליעקב, אלא "הבאים". למדנו, שבאו עם יעקב והלכו להם, עד שירדו אלה לגלות, ירדו אלה עמם, זהו שנאמר "ואלה שמות".</p>	<p>אמר ליה אי הכי יעקב⁶⁹⁶ הוה מית או לא אמר ליה מית אמר ליה ומהו דכתיב⁶⁹⁷ (שמות א א) הבאים מצרימה את יעקב אי בחיי אימא את יעקב ואי בתר דמית אפיק מתמן את יעקב [אלא] [א"ל] תא חזי לא אמר קרא היורדים מצרימה את יעקב דעד כען⁶⁹⁸ לא הות ירידה ליעקב אלא הבאים אוליפנא דאתו עמיה דיעקב⁶⁹⁹ ואזלו להון עד דנחתו אלין בגלותא נחתו אלין עמהון הדא הוא דכתיב ואלה שמות וגו':</p>

⁶⁹⁴ כפשוטו לא מלאכים ממש כדברי רבי יהודה (רח"ו). ור"ל שרבי יוסי קאי אריש הפרשה שאמרנו, ואלה שמות בני ישראל הם המלאכים, בני ז"א הנק' ישראל, ולכך מקשה אלו נאמר אלה, משמע דהכי הוא. אבל כיון דכתיב ואלה, מוסיף על הראשונים, מה הראשונים הנזכרים בפרשת ויגש, הם השבטים, אף כאן הם שבטים ולא מלאכים, והיינו נשמות השבטים שירדו עם נשמת יעקב אבינו בשעת השעבוד, וכדמסיק לקמן שאמר אתחזר פרשתא דא למ"ש ר' יוסי בר יהודה (מ"מ).

⁶⁹⁵ וא"כ לעולם אמלאכים קאי (רח"ו).

⁶⁹⁶ פי' ר"י בר יהודה קא מקשה לר' יהודה (מ"מ).

⁶⁹⁷ פי' רבי יוסי קאמר לר' יהודה, כיון שמת יעקב כבר, אמאי קאמר הבאים את יעקב. ובשלמא לדידי ניחא, שנשמות השבטים ירדו עם נשמת יעקב אביהם בגלות כדלקמן, אלא לדידך דקאי אמלאכים, והמלאכים לא ירדו בגלות אלא אחר מיתת יעקב, אמאי כתיב את יעקב ולא אמר קרא היורדים, פי' דמשמע שמשעה שירדו לא עלו. אלא אמר הבאים, דלשון הבאים משמע באו לפי שעה ועלו (מ"מ).

⁶⁹⁸ פי' וטעם שלא אמר הכתוב היורדים, מלבד שבא להשמיענו קושטא דמילתא, שבאו ועלו, עוד לפי דמשמע משעת ביאת יעקב למצרים היתה ירידה וזה אי אפשר (מ"מ).

⁶⁹⁹ ושיעור הכתוב, ואלה שמות בני ישראל, שהם המלאכים הבאים. את יעקב, לכבודו, בשעת ירידתו למצרים, ועלו אח"כ. עתה בגלות. איש וביתו באו, בקבע. ובא ר' דוסתאי לפ' הבאים בכל יום ויום לא בשעת ירידה לבד (מ"מ).

ספר שמות

<p>רבי דוסתאי אמר בכל יומא ויומא הוּו אתיין ואזלין לון הדא הוא דכתיב הבאים מצרימה ולא כתיב אשר באו והיינו דכתיב הבאים מצרימה בקדמיתא את יעקב ולבתר כד הות לון ירידה איש וביתו באו ותא חזי בני יעקב כלהו הוּו [מתין] (מייטין) כההוא זמנא ונחתו אלין ואלין⁷⁰⁰:</p>	<p>רבי דוסתאי אמר, בכל יום ויום, היו באים והולכים להם, זהו שנאמר "הבאים מצרימה", ולא כתוב "אשר באו". והיינו שנאמר "הבאים מצרימה", בתחילה "את יעקב". ואחר כך, כשהיתה להם ירידה, "איש וביתו באו". ובא וראה, כל בני יעקב היו מתים באותו זמן, וירדו אלה ואלה.</p>
<p>רבי יוסי ורבי אלעזר אמרו האי פרשתא מלין עלאין אית בה דתנן בשעתא דנחתו אלין רתיבין ומשריין (ומשרייתין) קדישין דיוקניהון דשבטין דגליפין לעילא כלהו עאלו למידר עמהון הדא הוא דכתיב איש וביתו באו וכתוב (שמות א ב) ראובן שמעון לוי:</p>	<p>רבי יוסי ורבי אלעזר אמרו, יש בפרשה זו דברים עליונים, ששנינו, בשעה שירדו המרכבות והמחנות הקדושים האלו, דמותם של השבטים שחקוקים למעלה, כולם נכנסו לדור עמם, זהו שנאמר "איש וביתו באו", ונאמר "ראובן שמעון לוי".</p>
<p>ודבר אחרו ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב וגו' אתחזר פרשתא דא⁷⁰¹ למה דאמר רבי יוסי ברבי יהודה וכלא הוה:</p>	<p>דבר אחר "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב וגו'", חזרה פרשה זו למה שאמר רבי יוסי ברבי יהודה, והכל היה.</p>
<p>ותא חזי רבי אלעזר בן ערך כד הוה מטי להאי פסוק הוה בכי דתניא אמר רבי אלעזר בן ערך בשעתא דאזלו (שנכנסו) ישראל בגלותא אתכנשו כלהו נשמתהון דשבטין למערתא דכפלתא צווחו ואמרו סבא סבא כאבא דבנין לאו בלאותא⁷⁰² ונ"א בגלותא דעלמא דין⁷⁰³ בניך כלהו משתעבדין בקשיו עם אחרן עבדין בהו נוקמין דעלמא:</p>	<p>ובא וראה, רבי אלעזר בן ערך, כשהיה מגיע לפסוק הזה, היה בוכה, ששנינו, אמר רבי אלעזר בן ערך, בשעה שהלכו ישראל לגלות, התכנסו כל נשמות השבטים למערת המכפלה, צווחו ואמרו, זקן זקן, אב של בניס, לא בעמל (של הגלות) של העולם הזה, כל בניך משתעבדים בפרך, [ו]עם אחר עושים בהם נקמות העולם.</p>
<p>בההיא שעתא אתער רוחיה דההוא סבא רשותא שאיל ונחית קרא קודשא בריך הוא לכל רתיבין ומשרייתיה [ומלכהון] (ומלכיהון) בראשיהון ונחתו כלהו עם יעקב ועם שבטוהי שבטין נחתו חייין עם אבוהון ושבטין נחתו מתים עם אבוהון הדא הוא דכתיב ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה וגו' וכתוב ראובן שמעון לוי וגו' ותא חזי מתים הוּו ונחתו וכתוב (שמות א ה) ויוסף היה במצרים אמר רבי אבא בהאי אתקרי (תהלים קג יג) כרחם אב על בניס:</p>	<p>באותה שעה, התעוררה רוח של אותו הזקן, בקש רשות, וירד, קרא הקדוש ברוך הוא לכל מרכבותיו ומחנותיו ומלכיהם בראשיהם, וירדו כולם עם יעקב ועם שבטיו. השבטים ירדו חיים עם אביהם, והשבטים ירדו מתים עם אביהם, זהו שנאמר "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה וגו'", ונאמר "ראובן שמעון לוי וגו'". ובא וראה, מתים היו וירדו, ונאמר "ויוסף היה במצרים". אמר רבי אבא, בזה נקרא "כרחם אב על בניס".</p>
<p>רבי יהודה בר שלום הוה אזיל בארחה ורבי אבא הוה עמיה עאלו לחד אתרא ובתו תמן אכלו</p>	<p>רבי יהודה בר שלום היה הולך בדרך, ורבי אבא היה עמו, נכנסו למקום אחד ולנו שם, אכלו. כשרצו לשכב, שמו</p>

⁷⁰⁰ פ"י רבי דוסתאי מקיים דברי שניהם, שירדו נשמות השבטים והמלאכים, וכן ר' יוסי ור' אלעזר סברי הכי, וז"ש הה"ד איש וביתו באו, שהם המלאכים, וכתוב ראובן שמעון לוי הם נשמות השבטים (מ"מ).

⁷⁰¹ פ"י שירדו נשמת השבטים כסברת רבי יוסי בר יהודה (מ"מ).

⁷⁰² ע"י ת"י ישעיה י א.

⁷⁰³ פ"י צער של בנינו שמצערים אותם המצריים בעולם הזה (מ"מ).

ספר שמות

<p>כד בעו למשכב שוו רישיהון בההוא תלא דארעא דהוה חד קברא [תמן] עד לא דמיכו קרא חד קלא מן קברא אמר זרעא לארעא אזלא⁷⁰⁴ תריסר שנין הוה:</p>	<p>ראשם באותו תל של הארץ, שהיה שם קבר אחד עד, טרם נרדמו, קרא קול אחד מהקבר ואמר, הזרע הולך לאדמה, שתים עשרה שנה היה</p>
<p>טז/ב</p>	
<p>דלא אתערית⁷⁰⁵ בר האידנא דפרצופא דברי חמינא הכא⁷⁰⁶:</p>	<p>שלא התעוררתי, פרט לעכשיו, שפרצוף בני אני רואה כאן.</p>
<p>אמר רבי יהודה מאן את אמר ליה יודאי אנא ואנא יתיב נזיפא דאנא לא [יכילנא] (בעינא) למיעל בגין ההוא צערא דברי דגנביה ההוא עע"ז כד איהו הוה זעירא ואלקי ליה כל יומא ועצרא דיליה דחי לי למעאל בדוכתאי ובהאי אתרא לא אתערית בר האידנא:</p>	<p>אמר רבי יהודה, מי אתה. אמר לו, אני יהודי, ואני יושב נזוף, שאיני יכול להכנס, משום אותו צער של בני, שגנבו אותו גוי כשהיה קטן, ומלקה אותו כל יום, והצער שלי דוחה אותי מלהכנס למקומי. ובמקום זה לא התעוררתי, פרט להיום.</p>
<p>אמר ליה ואתון ידעין בעצרא דחיי אמר ליה⁷⁰⁷ שרי קברא⁷⁰⁸ אי לאו בעותא דילן על חיי לא יתקיימון פלגות יומא ונ"א בעלמא והאידנא אתערית הכא דהו אמרין לי כל יומא דלעגלא ייתי ברי הכא ולא ידענא אי בחיי אי במותא⁷⁰⁹:</p>	<p>אמר לו, ו[האם] אתם יודעים בצער החיים. אמר לו [נשבע] בְּשֵׁר הַקֶּבֶר, אם לא בקשותינו על החיים לא היו עומדים חצי יום (נ"א בעולם), ועכשיו התעוררתי כאן, שהיו אומרים לי בכל יום, שבמהרה יבא לכאן בני, ולא ידעתי, אם בחיים או במות.</p>
<p>אמר ליה רבי יהודה מאי עבידתייכו בההוא עלמא אתרגיש קברא ואמר אזילו קומו דהאידנא ילקון לברי⁷¹⁰ תוהו וערקו מתמן כפלגות מיל יתבו עד דנהיר צפרא קמו למיזל חמו חד בר נש דהוה רהיט וערק והוה שתית דמא אכתפוי אחדו ביה וסח להו עובדא⁷¹¹ אמרו ליה מה שמך אמר להו לחמא בר ליואי אמרו ומה בר⁷¹² ליואי בר לחמא הוה ההוא מיתא ומסתפינא לאשתעויי יתיר בהדיה לא אהדרו אמר רבי אבא האי דאמרו דצלותהון דמתייא מגינן על חיי מנלן דכתיב (במדבר יג כב) ויעלו בנגב ויבא עד חברון⁷¹³:</p>	<p>אמר לו רבי יהודה, מה מעשיכם באותו העולם. רעש הקבר ואמר, קומו לכו, שעכשיו מכים את בני. תמהו וברחו משם כחצי מיל. ישבו עד שהאיר הבוקר, קמו ללכת וראו איש אחד שהיה רץ ובורח, והיה שותת דם על כתפיו. אחזו בו, וספר להם את המעשה. אמרו לו, מה שמך. אמר להם, לחמא בר ליואי. אמרו ומה בן ליואי בר לחמא היה אותו המת, ופחדו לדבר איתו יותר, ולא חזרו. אמר רבי אבא, זהו שאמרו שתפלות המתים מגנות על החיים. מנין לנו, שנאמר "ויעלו בנגב ויבא עד חברון".</p>

⁷⁰⁴ זרע לארץ הולך, כי עתה יכו את בני עד למיתה ונקבר בארץ (רח"ו).

⁷⁰⁵ ירצה, הנשמות פוקדות רוחות ונפשות לקבר לגוף כדפי' בפרשת ויחי בפסוק והשביע בצחצחות נפשך ועצמותיך יחליץ, והצדיק הזה מפני נזיפותו (מפי עצמו) עד ירחם הקב"ה על זרעו, לא היה פוקד קברו עד היום ההוא שבנו צדיק מצרה נחלץ כדלקמן (אור יקר).

⁷⁰⁶ שברח משביותו וניצל מהמות כדלקמן (אור יקר).

⁷⁰⁷ שנשבע בשר הממונה על הקברות (רח"ו).

⁷⁰⁸ קברי (דפ"ו).

⁷⁰⁹ שינצל משבייתו וישתטח על קברי או ימות שם ביסוריו ויתדבק עמי (אור יקר).

⁷¹⁰ שהיה רבו רודף אחריו להמיתו שהיה בורח מאתו (אור יקר).

⁷¹¹ שנגנב בקטנותו ועתה רדף רבו אחריו והוא ברח כאומרו רהיט ועריק, וניצול מהשביה כמו שנתבשר אביו והיה בחיים ושמא עבר על קבר אביו ונשתטח עליו ונח נפש אביו מצערו וכן נראה כיון שהם לא חשו לצערו לפדותו כדפי' וכבר נתבשר אביו דלעגל ייתי ברי והיינו שבא כדפי' (אור יקר).

⁷¹² מוסגר בדפ"ו.

⁷¹³ ירצה שבא כלב ונשתטח בקבר האבות שיתפללו עליו על כלב שניצול מעצתם (אור יקר).

ספר שמות

<p>אמר רבי יהודה תא חזי תרין נדרין נדר קודשא בריך הוא ליעקב חד די יחות עמיה⁷¹⁴ למידר עמיה בגלותא וחד דיסקיניה מקבריה⁷¹⁵ למחמי חדותא דסייעתא קדישא דדיירי עם בנוהי⁷¹⁶ הדא הוא דכתיב (בראשית מו ד) אנכי ארד עמך מצרימה⁷¹⁷ אנכי ארד עמך בגלותא ואנכי אעלך גם עלה כמה דאת אמר (יחזקאל לו יב) והעליתי אתכם מקברותיכם עמי וכתוב (תהלים קכב ד) ששם עלו שבטים⁷¹⁸ וגו':</p>	<p>אמר רבי יהודה, בא וראה, שני נדרים נדר הקדוש ברוך הוא ליעקב: אחד, שירד עמו לדור עמו בגלות. ואחד, שיעלהו מקברו לראות חדות הסיוע הקדוש שדר עם בניו, זהו שנאמר "אנכי ארד עמך מצרימה", אנכי ארד עמך בגלות. "ואנכי אעלך גם עלה", כנאמר "והעליתי אתכם מקברותיכם עמי", ונאמר "ששם עלו שבטים וגו'".</p>
<p>דבר אחר ויקם מלך חדש על מצרים וגו' (שמות א ה) אמר רבי שמעון בההוא יומא אתיהב [ליה] רשותא⁷¹⁹ [לשרו של מצרים] על כל שאר עמין דתנא עד דלא מית יוסף לא אתיהיב שלטנו לשלטנא דמצרים על ישראל כיון דמית יוסף כדין ויקם מלך חדש על מצרים ויקם כמאן דהוה מאיך וקם:</p>	<p>דבר אחר "ויקם מלך חדש על מצרים וגו'", אמר רבי שמעון, באותו יום, נתנה רשות לשרו של מצרים על כל שאר העמים. ששנינו, עד שלא מת יוסף, לא ניתן שלטון לשלטון של מצרים על ישראל, כיון שמת יוסף, אז "ויקם מלך חדש על מצרים", "ויקם" כמי שהיה נמוך וקם.</p>
<p>ויקם מלך חדש וכו' רבי יצחק פתח⁷²⁰ (שיר א יב) עד שהמלך במסכו [נרדי] (נרדי) נתן ריחו עד שהמלך דא קודשא בריך הוא⁷²¹ הדא הוא דכתיב (ישעיה מד ו) כה אמר יהוה מלך ישראל וכתוב (דברים לג ה) ויהי בישורון מלך⁷²² במסכו בין כנפי הכרובים⁷²³ נרדי⁷²⁴ נתן ריחו⁷²⁵ דגרמו לאסתלקא מביניהון:</p>	<p>"ויקם מלך חדש וכו'", רבי יצחק פתח "עד שהמלך במסכו נרדי נתן ריחו". "עד שהמלך", זה הקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "כה אמר ה' מלך ישראל". ונאמר "ויהי בישורון מלך", "במסכו", בין כנפי הכרובים. "נרדי נתן ריחו", שגרמו להסתלק מביניהם.</p>

⁷¹⁴ היינו עם נשמתו כדפי' לעיל ר' אלעזר בן ערך (אור יקר).

⁷¹⁵ בגוף ממש לראות בישועה כאומרו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות (אור יקר).

⁷¹⁶ פי' העלה הקב"ה יעקב מקברו לראות המלאכים הדרים עם בניו במצרים, והיו שמחים המלאכים אע"פ שהיו בגלות, והיינו קודם שיצאו ממצרים, א"נ דכתיב יצאו כל צבאות ה' והיינו בשעת יצירה (מ"מ).

⁷¹⁷ כת הקודמין מהמקבולים נבוכו בזה והרב החסיד מהר"ש בן אלבקץ בס' ברית הלוי כ"י האריך בזה והביא מאמרי הזהר שנראים כסותרים ומסיק דדוקא בגלות זה הוא בחי' שכינה בגלות אך במצרים לא היה בחי' זו רק שהיתה שם והאריך מאד ועפ"ז מדוקדק מ"ש לעיל בסמוך דיחות עמיה למידר דייקא (מא"ן) (נ"א) עי' לקמן סט ע"ב ובח"א קנט ע"ב וגמ' מיגלה כט ע"א (לש"ו)

⁷¹⁸ פי' שהביא ראייה תחלה שעלה מקברו, ולא פי' על מה היתה עלייתו, ולזה הביא פי' ששם עלו שבטים, לומר שעליה זו היתה כדי לראות בשמחת בניו בג"ש דעלייה עלייה, א"נ בא לומר שגם השבטים עלו מקברם לראות בשמחת בניהם (מ"מ).

⁷¹⁹ ירצה שליטה לשרו של מצרים על כל האומות, ובעוד יוסף בחיים היה היחוד בקדש, והשר משועבד היחוד בקדש, והשר משועבד תחת הקדושה (אור יקר).

⁷²⁰ ירצה שישראל במעשיהם בגילולי מצרים גרמו קימת מלך חדש, שאילולי כן מעולם, לא זזה שכינה ולא שלטא ביה אומה, אפילו רגע, שהרי ד' מאות שנה נגזרו, וכמה עברו מהם שלא שלטו בהם המצרים (אור יקר).

⁷²¹ שהיה מלך בישראל אפילו קודם גלות מצרים, הה"ד מלך ישראל וגואלו קודם היה מלך, ואח"כ גואלו ע"י משה רבינו ע"ה (אור יקר).

⁷²² אימתי קאמר ויהי, אלא קודם גלות מצרים, וכמו שגרמו בבית שני (אור יקר).

⁷²³ למטה בבית המקדש היה בין כנפי כרובים הידועים למעלה עמהם במצרים, וגרמו לאסתלקא, וגלתה שכינה במקדש, וכמוהו לישראל במצרים (אור יקר).

⁷²⁴ הוא העון (אור יקר).

⁷²⁵ הרע ונסתלק, ופי' הב' נרדי הוא טוב, "נתן", שבק ולא נסתלקה שכינה, ופי' הג' נרדי הוא טוב נתן כמשמעו והכל לטובה (אור יקר).

ספר שמות

<p>דבר אחר (שיר א יב) עד שהמלך במסבו בעוד דקודשא בריך הוא הוה יהיב אורייתא לישראל דכתיב (שמות לד כח) ויהי שם עם יהוה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל וגו' בעוד דהוה כתיב אורייתא לישראל שבקו ריחיהון טב ואמרו אלה אלהיך ישראל (שמות לב ד):</p>	<p>דבר אחר, עד שהמלך במסבו, בעוד שהקדוש ברוך הוא היה נותן תורה לישראל, שנאמר "ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל וגו'". בעוד שהיה כותב תורה לישראל, הוציאו ריחם הטוב, ואמרו "אלה אלהיך ישראל".</p>
<p>דבר אחר עד שהמלך במסבו בעוד דהוה קודשא בריך הוא נחית על טורא דסיני למיהב אורייתא לישראל נרדי נתן ריחו דכתיב (שם כד ז) נעשה ונשמע:</p>	<p>דבר אחר "עד שהמלך במסבו", בעוד שהיה הקדוש ברוך הוא יורד על הר סיני לתת תורה לישראל, נרדי נתן ריחו, שנאמר "נעשה ונשמע".</p>
<p>רבי תנחום אמר כל אומה ואומה אית לה שר לעילא וכד קודשא בריך הוא יהיב שלטנותא לדין אנחית לדין וכד יהיב שלטנותא להווא שר לית ליה שלטנותא⁷²⁶ אלא ובגין (על) ישראל הדא הוא דכתיב (איכה א ה) היו צריה לראש:</p>	<p>רבי תנחום אמר, לכל אומה ואומה יש שר למעלה. וכשנותן הקדוש ברוך הוא שליטה לזה, מוריד את זה, וכשנותן שליטה לאותו שר, אין לו שליטה אלא משום ישראל, זהו שנאמר "היו צריה לראש".</p>
<p>רבי יצחק אמר ישראל אינון⁷²⁷ לקביל⁷²⁸ כל שאר אומין דעלמא מה שאר עמין אינון שבעים אופ ישראל אינון שבעין הדא הוא דכתיב (בראשית מו כז) כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים ומאן דשליט על ישראל⁷²⁹ כאילו שליט על כל עלמא:</p>	<p>רבי יצחק אמר, ישראל הם כנגד כל שאר עמים, מה שאר העמים הם שבעים, אף ישראל הם שבעים, זהו שנאמר "כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים", ומי ששולט על ישראל, כאילו שולט על כל העולם.</p>
<p>רבי אבא אמר מהכא⁷³⁰ (שמות א ז) ובני ישראל פרו וישרצו וגו' הא שבעה⁷³¹ וכל דרגא ונ"א סלקא לעשרה הא שבעים מה כתיב בתריה ויקם מלך חדש על מצרים:</p>	<p>רבי אבא אמר מכאן, "ובני ישראל פרו וישרצו וגו'", הרי שבעה, וכל דרגה (עולה) לעשרה, הרי שבעים, מה כתוב אחריו "ויקם מלך חדש על מצרים".</p>
<p>א"ר [הונא] (אבא) אמאי אשתעבדו ישראל בכל [ה]אומין בגין דישתאר [בהון] [מנהון בעלמא] ובהון עלמא דאינון לקביל כל עלמא וכתיב (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יהוה אחד ושמו אחד ומה הוא חד אופ ישראל חד דכתיב (ש"ב ז כג) גוי אחד בארץ מה שמיה חד ונתפרש בשבעין⁷³² אופ ישראל חד ונתפרש בשבעין:</p>	<p>אמר רב הונא, למה השתעבדו ישראל בכל האומות, כשביל שישאר בהם, שהם כנגד כל העולם, ונאמר "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". ומה הוא אחד, אף ישראל אחד, שנאמר "גוי אחד בארץ", מה שמו אחד, ונפרד בשבעים, אף ישראל אחד ונפרד בשבעים.</p>

⁷²⁶ לשלוט על כל הכיפה אלא ע"י היותו שולט על כל ישראל כענין שליטת נבוכדנצר, ורומה הרשעה היינו היו צריה לראש לכל העולם (אור יקר).

⁷²⁷ י ע"א (הערת הזהר).

⁷²⁸ הם בקדש אוחזים שבעים ענפים קדושים, שהם משתלשלים ונמשכים מעלה לעלול, עד יניקת שבעים שרים מבחוץ (אור יקר).

⁷²⁹ הנה אוחז בתוכו כל המקורות העליונים ששכינה עם ישראל בגלות נמצאו כל השרים יונקים מתחת ידו, כיון שמקור הברכות מתלבש בו, והיינו שבעים נפש, מרכבה לשבעים ענפים, שהם מתפשטים מ"ב גבולים, שהם ענפים ל"ק (אור יקר).

⁷³⁰ דחיקא ליה כי אותם השבעים נפש היו בחיי יעקב ואין משם ראייה שבגלותם יהיו בסוד שבעים (אור יקר).

⁷³¹ זה פליג אמ"ד לעיל דף יד שהם ו' דרגין, והתם חשיב מאד מאד, כאלו תיבה אחת, והכא חשיב להו ב' תיבות (מ"מ). יד ע"ב (הערת הזהר).

⁷³² הם שבעים שמות הבינה (רח"ו).

87

ספר שמות

<p>רבי יהודה פתח (משלי ל כא) תחת שלש רגזה ארץ וגו' (שם כב) תחת עבד כי ימלוך דתניא:</p>	<p>רבי יהודה פתח "תחת שלוש רגזה ארץ וגו'", "תחת עבד כי ימלוך", ששנינו</p>
<p>יז/א</p>	
<p>לית לך אומא ומכיכאו (מכינא) וקלילא⁷³³ ונבזיתו קמי קודשא בריך הוא כוותיהו דמצראי ויהיב לון קודשא בריך הוא שלטנותא בגינייהו דישראל ושפחה כי תירש גבירתה (משלי ל כג) דא הגר⁷³⁴ דאולידת לישמעאל שעשה כמה רעות לישראל ושלט בהם ועינה אותם בכל מיני ענויין וגזר עליהם כמה שמדות ועד היום הם שולטים עליהם ואינם מניחים להם לעמוד בדתם ואין לך גלות קשה לישראל כמו גלות ישמעאל:</p>	<p>אין לך אומה שפלה ונקלית ובזויה לפני הקדוש ברוך הוא כמו המצרים, והקדוש ברוך הוא נתן להם שליטה בשביל ישראל. "ושפחה כי תירש גברתה", זו הגר שהולידה את ישמעאל, שעשה כמה רעות לישראל, ושלט בהם וענה אותם בכל מיני ענויים, וגזר עליהם כמה שמדות. ועד היום הם שולטים עליהם, ואינם מניחים להם לעמוד בדתם, ואין לך גלות קשה לישראל כמו גלות ישמעאל.</p>
<p>רבי יהושע הוה סליק לירושלם והוה אזיל בארהא חמא חד ערבאה דהוה אזיל בארהא ובריה עמיה פגעו ביודאי חד אמר לבריה האי יודאי געלא דמאים ביה מריה ונוולו (טול) ליה ורקיק ליה בדיקניה שבעה זמנין דאיהו מזרעא [דראמיין] דאנא ידענא דמשעבדן בהו שבעין עממין אזל בריה ואחיד בדיקניה אמר רבי יהושע ראמיין ראמיין⁷³⁵ גוזרנא על עלאין דיחתון לתתא עד לא סיים אתבלעו באתריהון:</p>	<p>רבי יהושע היה עולה לירושלים, והיה הולך בדרך, ראה ערבי אחד שהיה הולך בדרך ובנו עמו, פגשו ביהודי אחד. אמר לבנו היהודי הזה, געל שמאס בו אדוננו, נוול אותו ותירוק לו בזקנו שבע פעמים, שהוא מזרע של רמאים, שאני ידעתי שמשעבדים בהם שבעים עמים. הלך בנו, ותפס בזקנו. אמר רבי יהושע, רמאים רמאים, גוזרני על העליונים שירדו למטה, עד שלא סיים נבלעו במקומם.</p>
<p>רבי יצחק פתח (שיר ב יז) עד שיפוח היום ונסו הצללים וגו' עד שיפוח היום האי קרא על גלותא דישראל אתמר דאינון ישתעבדון בגלותא עד דיסתיים ההוא יומא דשלטנותא דאומין דתנן אמר רבי יצחק אלף שניין⁷³⁶ הוא שלטנותא [דכל אומין כחדא] (דאומין) עלייהו דישראל ולית לך אומה דלא [ישעבד] (ישעבד) בהון ויומא חדא⁷³⁷ הוא לקבליה דכתיב (זכריה יד ו) והיה יום אחד הוא יודע ליהוה וגו':</p>	<p>רבי יצחק פתח "עד שיפוח היום ונסו הצללים וגו'", "עד שיפוח היום", פסוק זה נאמר על גלות ישראל, שהם ישתעבדו בגלות, עד שיסתיים אותו יום של שלטון האומות. ששנינו, אמר רבי יצחק, אלף שנים הוא שלטון האומות כאחד על ישראל, ואין לך אומה שלא תשתעבד בהם. ויום אחד הוא כנגדו, שנאמר "והיה יום אחד הוא יודע לה' וגו'".</p>
<p>דבר אחר עד⁷³⁸ שיפוח היום קדם דיפוח ההוא יומא דאומין ונסו הצללים אינון שולטנין דשלטי</p>	<p>דבר אחר "עד שיפוח היום", קודם שיפוח, אותו יום של האומות. "ונסו</p>

⁷³³ מפני גילוליהם ושיקוציהם ושטופים בזמה כמפורסם בכתובים (אור יקר).

⁷³⁴ בניה שולטים על בניה של שרה (אור יקר).

⁷³⁵ פ' עליונים עליונים, דבר כנגד העליונים יקיימו גזירתו והם השולטים על העולם כדי לעשות נס חוץ מן הטבע (אור יקר).

⁷³⁶ כענין אוכלים כל ארבע דהיינו שנות אלף הרביעי, ובעונותינו נתוספו עליהם מה שנתוספו, מפני שאנו נותנים להם כח, או בזכות ברית ישמעאל (אור יקר).

⁷³⁷ כאומרו כי אלף שנים בעיניך (אור יקר).

⁷³⁸ לפי הראשון עד שיעבור וישתלם מכל וכל, מפני ששליטתם יום שלם כדמפרש ואזיל שלא פחת להם הקב"ה שליטה מיום א' שהוא יום שלם, ולפי' הב' עד בעוד בתוך היום קודם שישקע שמשו והיינו אומר "קודם" (אור יקר).

ספר שמות

<p>עלייהו אלך לי אל הר המור⁷³⁹ אמר קודשא בריך הוא אלך לי לנערא⁷⁴⁰ האומות מירושלם⁷⁴¹ דהוא הר המור כמה דכתיב (דברי הימים ב' ג א) בהר המוריה אשר בירושלם ואל גבעת הלבונה דא בי מקדשא די בציון⁷⁴² דכתיב ביה (תהלים מח ג) יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון וגו' ואמר רבי יהודה כמה דאת אמר (איוב לח יג) לאחוז בכנפות הארץ⁷⁴³ וינערו רשעים ממנה כהאי דאחיד בטלת לנערא טנופא מנה:</p>	<p>הצללים", אלו שלטונים, ששלטו עליהם. "אלך לי אל הר המור" אמר הקדוש ברוך הוא, אלך לי לנער את האומות מירושלים, שהוא הר המור, כמו שנאמר "בהר המוריה אשר בירושלים". "ואל גבעת הלבונה", זה בית המקדש שבציון, שנאמר בו "יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון וגו'". אמר רבי יהודה, כמו שנאמר "לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה" כמו זה שאוחז בטלית לנער ממנה טנופת.</p>
<p>אמר רבי יוסי עתיד קודשא בריך הוא לאתנגלייא בירושלם דלתתא ולדכאה יתה מטנופי עממיא עד דלא תשתלים⁷⁴⁴ ההוא יומא דאומין דאמר רבי חייא לית שולטנו לאומין עליהו דישראל אלא יומא דא לחוד ודהוא יומו של הקדוש ברוך הוא והוא אלף שנים דא הוא דכתיב (איכה א יג) [נתנני] (נתתני) שוממה כל היום דוה יומא חד לחוד ולא יתיר:</p>	<p>אמר רבי יוסי, עתיד הקדוש ברוך הוא להתגלות בירושלים שלמטה, ולטהר אותה מטנופי העמים, עד שלא ישתלם אותו היום של האומות. שאמר רבי חייא, אין שלטון לאומות על ישראל אלא יום אחד בלבד, שהוא יומו של הקדוש ברוך הוא, והוא אלף שנים, זהו שנאמר "נתנני שוממה כל היום דוה", יום אחד בלבד ולא יותר.</p>
<p>אמר רבי יוסי אי יתיר⁷⁴⁵ ישתעבדון לא על פום גזרת מלכא הוא אלא על דלא בעיין למיהדר לקבליה וכתיב (דברים ל א) והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה (באחרית הימים) וגו' וכתיב (שם ד) אם יהיה נדחך⁷⁴⁶ בקצה השמים משם יקבצך וגו':</p>	<p>אמר רבי יוסי אם ישתעבדו יותר לא על פי גזירת המלך הוא, אלא על שלא רוצים לחזור אליו. ונאמר "והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה וגו'", ונאמר "אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך וגו'".</p>
<p>ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל (שמות א ט) אמר רבי שמעון תא הוי דהא על כל פנים⁷⁴⁷</p>	<p>"ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל", אמר רבי שמעון, בא וראה, שהרי על כל פנים המלאך השליט הממונה על</p>

739

⁷⁴⁰ ממלת לי מייתי ראייה לתועלת לבער שונאי (אור יקר).

⁷⁴¹ נק' יסוד ועטרה דנוק' חדר ופרוזדור (רח'ו). ור' ל דהר המור שהיא ירושלים היא העטרה וגבעת הלבונה שהוא ציון הוא יסוד כנז' בדברי הרב (מ"מ).

⁷⁴² ועם היות שבית המקדש נקבה ציון זכר (אור יקר).

⁷⁴³ הכנפים הם אוחזים שאין הקל' אוחזות אלא בפנים לבד מבחוץ (אור יקר).

⁷⁴⁴ כפי' הב' שפי' ר' יצחק (אור יקר).

⁷⁴⁵ הענין כי הגלות היה על עון עונותינו, אם בעגל אם בבית עצמו באותו הדור. ואז נגזר על ישראל אלף שנה. ואפילו ייטיבו דרכם בדרך בינוני זכו האומות באלף שנה, ועליו נאמר אם תעירו ואם תעוררו אפילו בתפלה. אמנם מאלף ומעלה תלוי בתשובה, מפני שעכובו על עון הדור ההוא בעצמו שאינם זוכים לגאולה. וזה בן דוד בא או בדור שכולו זכאי, מאלף שנה ומעלה. או בדור שכולו חייב, בעתה הידועה. ואז נגאלו ישראל ח"ו בחימה שפוכה וישארו א' מעיר ושנים ממשפחה, וראיה שיש זמן שאינו בא, וזמן שבא בתשובה, הוא מלשון אחרית הימים, מכלל שאם אינו באחרית, אפילו אם ישובו לא תקובל תשובתם (אור יקר).

⁷⁴⁶ ועתה אין ספק שיש לו עת שלא יוסיף והם הזמנים שפי' לעיל ותשלום זמן אחרית הימים הוא בשנת שמה מאות ושנים ועשרים לאלף החמישי, ומאז ועד עתה נמשך הגלות בעון הדורות שאינם שבים, ולא ימשך אלא עד ח"ת לאלף הששי בתחיית המתים ויקדם הגאולה מה שיקדם כדלעיל, ומי שימצא באותה שעה בלי תשובה אוי לרוע מזלו שיתבטל הווייתו (אור יקר).

⁷⁴⁷ ירצה בין נאמר שפרעה קבצם, ואמר ונתלבש בו השר לאומרו, בין לא נתלבש בו השר, אלא שבכולם נתלבש יחד. ואמר במחשבת כולם סוף סוף אין להימלט, שיהיה ממש השר, ולזה הקשה לא' הפי' שאם לא שנתלבש בפרעה היאך אמרו השר להם (אור יקר).

ספר שמות

<p>מלאכא שלטונא דממנא על מצראי הוה והכי הוא דרובא דפרשתא לא אתמר אלא מלך מצרים⁷⁴⁸ סתם והיינו ממנא רברבא על מצראי פרעה מלך מצרים פרעה ממש:</p>	<p>המצרים היה, וכך הוא, שברוב הפרשה לא נאמר אלא "מלך מצרים" סתם, והיינו הממונה הגדול על מצרים, "פרעה מלך מצרים", פרעה ממש.</p>
<p>אמר רבי שמעון לפיכך כתיב ויאמר⁷⁴⁹ כלומר אכניס בלבהון מלתא דא כמה דאת אמר (ש"ב טז ו) כי יהו"ה אמר לו לך⁷⁵⁰ קלל⁷⁵¹ את דוד מחשבת הלב בלבד וכן (אסתר ו ו) ויאמר המן בלבו וכן (בראשית יז יז) ויאמר בלבו הלבן מאה שנה אוף הכא נמי אכניס מחשבתא בלבהון דאמרו רב ועצום ממנו מאי ממנו ר"ל [מממנא דילהון] (ממני) אינון אמרו בלביהו דחילא ותוקפא דילהון רברבא ותקיפא ממנו משולטנא דילהון:</p>	<p>אמר רבי שמעון לפיכך כתוב "ויאמר", כלומר הכניס בליבם דבר זה, כמו שנאמר "כי ה' אמר לו קלל את דוד", מחשבת הלב בלבד, וכן "ויאמר המן בלבו", וכן "ויאמר בלבו הלבן מאה שנה". כמו כן כאן, גם הכניס מחשבה בלבם, שאמרו "רב ועצום ממנו". מה זה "ממנו", רצה לומר ממונה שלהם, הם אמרו בלבם שחיל ותוקף שלהם, גדול ותקיף ממנו מהשלטון שלהם.</p>
<p>רבי יצחק אמר כל אומין דעלמא ובר ישראל משכין תוקפא משריהון וישראל נגדין חיליהון מקודשא בריך הוא ואינון אתקרון עמא דיהו"ה ולא עמא דשולטניא רבי יהודה אמר הכא אתקרון עמו דכתיב (שמות א ט) ויאמר אל עמו והתם כתיב (שמות ג ז) ראה ראיתי את עני עמי ממש ישראל אקרון עם יהו"ה ושאר אומין אקרון עמו דשולטנא דילהון דכתיב (מיכה ד ט) כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו ואנחנו נלך בשם יהו"ה אלהינו לעולם ועד:</p>	<p>רבי יצחק אמר, כל אומות העולם, חוץ מישראל, מושכים כחם משריהם, וישראל מושכים כחם מהקדוש ברוך הוא, והם נקראים עם ה', ולא עם של השלטונים. רבי יהודה אמר, כאן נקראו עמו, שנאמר "ויאמר אל עמו", ושם כתוב "ראה ראיתי את עני עמי", עמי ממש. ישראל נקראו "עם ה'", ושאר האומות נקראו עמו של השליט שלהם, שנאמר "כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו ואנחנו נלך בשם ה' אלהינו לעולם ועד".</p>
<p>אמר רבי אבא האי פסוקא הוה ליה למימר והנה עם ישראל או בני ישראל רב ועצום ממנו (אלא) מהו עם בני אלא עם בני ישראל ממש⁷⁵² מההוא</p>	<p>אמר רבי אבא, פסוק זה היה לו לומר "הנה עם ישראל" או "בני ישראל רב ועצום ממנו", (אלא) מהו "עם בני", אלא "עם בני ישראל", ממש מאותו</p>

⁷⁴⁸ נ ע"א (הערת הזהר).

⁷⁴⁹ בראשית רלד ע"ב (הערת הזהר).

⁷⁵⁰ מוסגר בדפ"ו.

⁷⁵¹ וכי בנבואה אמר לו שיחטא, או נביא היה, אלא הכוונה שמגלגלין חובה על ידי חייב. והשם נתן בלבו יסורין אלו לדוד, והמחשבה נקראת אמירה, דכתיב ויאמר המן וכיוצא ממנו, אינו לשון רבים מדברים בעדם, אלא על היחיד הנזכר שהוא השר שהכניס בלבם שיאמרו עליו כן, ואם כן אומרו עם בני ישראל, הכוונה ג"כ על שר שלהם, והיינו שממש נתחכמו כנגדו יושב בשמים. ואם תאמר היאך אפשר לייחד ענין זה בשרים שהם מלאכים קטנים יחשבו שהם אלוה, וי"ל כמה שפי' שיש כח חיצוני מורד ואומר שאיתו היכולת, וזה השר כיוצא בו חיצוני מורד, דאי לא תימא הכי, שרו של סנחריב שרו של נמרוד וכיוצא, שעשו עצמן אלהות, וכן טיטוס שחשב הרג את עצמו, הכל מתכונה רעה שבשר (אור יקר).

⁷⁵² פי' שחשבו ישראל הם תחת המלאכים שנק' בני ישראל בני זעיר, ולכך אמרו, הנה עם בני ישראל, עם שתחת המלאכים. וכתוב, ויקוצו מפני בני ישראל, פי' לא היו מתפחדים אלא מהמלאכים, שהם מושלים על ישראל כפי דעתם, כמ"ש בזהר דף יח ע"א, ויקוצו מפני בני ישראל, דהוה מתעקצי ממלאכי השרת. ואחרים פירשו כי ז"ן הם בני יש"ס ותבונה, כי הם הוציאו אותם, כמ"ש בפי' ויחי, תרין בנין אית ליה לקב"ה ואינון ת"ת ומלכות, והיהודים נק' על שם ו"ק שהם בניו של ישראל, וז"ש דחשיבו מצראי שהיהודים הם עם של בני ישראל שהם ז"ן, ולא עם הו"ה שהם יש"ס אבא, ויקוצו מפני ז"ן, ואין פי' זה מחוור (מ"מ).

ספר שמות

<p>ישראל דלעילא דחשיבו דעם בני ישראל הוּוּ ולא עם יהו"ה וכתוב (שמות א יב) ויקוצו⁷⁵³ מפני בני ישראל ולא כתיב מפני:</p>	<p>ישראל שלמעלה, שחשבו שעם בני ישראל היו, ולא עם ה', ונאמר "ויקוצו מפני בני ישראל", ולא כתוב "מפני בני ישראל".</p>
<p>י"ז/ב</p>	
<p>עם בני ישראל אלא מפני בני ישראל ממש:</p>	<p>עם בני ישראל" אלא "מפני בני ישראל" ממש.</p>
<p>רבי יוחנן הוה קאים קמיה דרבי יצחק אמר מה חמא בלק למימר (במדבר כב יא) הנה עם יצא ממצרים ולא אמר הנה עם בני ישראל (אלא אמר) [אמר ליה] רבי יצחק בלק מכשף גדול הוה וכן דרך המכשפים לקחת הדבר שאין בו חשד⁷⁵⁴ וכן אין מזכירין לעולם שם אביו של אדם אלא שם אמו דבר שאין בו חשדא דכן דרך השדים דמעיינים בהווא מלה דקאמרי(נן) להו אי איהו כדיבא מודיעין ליה מלין כדיבין ואי הוא קשוט כל מה דאמרין לזמנא זעירא קושטא הוא כל שכן למעבד עבידתא⁷⁵⁵:</p>	<p>רבי יוחנן היה עומד לפני רבי יצחק, אמר מה ראה בלק לומר "הנה עם יצא ממצרים", ולא אמר "הנה עם בני ישראל", (אלא) אמר לו רבי יצחק, בלק מכשף גדול היה, וכן דרך המכשפים לקחת דבר שאין בו חשד. וכן אין מזכירים לעולם שם אביו של אדם, אלא שם אמו, דבר שאין בו חשד. שכן דרך השדים, שמעיינים באותו דבר שאומרים להם, אם הוא כוזב, מודיעים לו דברים כוזבים, ואם הוא אמת, כל מה שאומרים לזמן קצר אמת הוא. כל שכן לעשות מעשה.</p>
<p>רבי אחא אמר בלק אורחא דקלנא נקט הנה עם יצא ממצרים כלומר דלית אנן ידעין ממאן אינון⁷⁵⁶:</p>	<p>רבי אחא אמר, בלק לקח דרך של קלון, "הנה עם יצא ממצרים", כלומר, שאין אנו יודעים ממי הם.</p>
<p>אמר רבי יוחנן מפני מה עמא דרברבין נטירין⁷⁵⁷ ועמא דקודשא בריך הוא לא נטירין⁷⁵⁸ אמר רבי יצחק לא דמי מסכנא לעתירא מסכנא בעי לנטרא דיליה⁷⁵⁹ עתירא לא נטיר [דיליה] וכל שכן דישראל אינון ממלכא דרחים קשוט⁷⁶⁰ ודינא⁷⁶¹ ודינא קדמאה עביד בגוברין דביתיה דבעי דאינון להוון נטירן מחטאה יתיר מכלהו הדא הוא דכתיב (עמוס ג ב) רק אתכם ידעתי מכל</p>	<p>אמר רבי יוחנן, מפני מה העם של הגדולים שמורים, ועמו של הקדוש ברוך הוא אינם שמורים. אמר רבי יצחק, אין דומה עני לעשיר, העני צריך לשמור את שלו, העשיר לא שומר את שלו. וכל שכן שישראל הם ממלך שאוהב אמת ודין. ודין ראשון עושה באנשי ביתו, שרוצה שהם יהיו שמורים מחטא יותר מכולם, זהו שנאמר "רק אתכם ידעתי מכל</p>

⁷⁵³ שהקדושה עוקצם ולא שהם משיגים בה אלא שנלחצים מהקדש ואינם יודעים ממה (אור יקר).

⁷⁵⁴ כדי שאם יכשף בלעם יחולו הכשפים אמר תזכירם בשם עם יצא ממצרים (אור יקר).

⁷⁵⁵ דהיינו כישופי בלעם (אור יקר).

⁷⁵⁶ אפשר שאינם יודעים בני מי, אם ישראל אם המצריים, ואפשר דהכי קאמר, הם הפקר, עבדים יוצאים מתחת רשות רבם, שאין להם אדון, שעדיין לא קנו אדון לעצמם (אור יקר).

⁷⁵⁷ הם בשמירה מן הפגעים, ואם בא עליהם מלחמה השר לוחם מלחמותם (אור יקר).

⁷⁵⁸ שהם בגלות ובצרות רבות ורעות כאלו לא נטירין (אור יקר).

⁷⁵⁹ שאין לו יכולת להרבות כהקב"ה ארבה אותם כצאן אדם, וכן הרף ממני ואעשה אותך אמנם השר אין לו אלא על דרך הטבע, ואם יאבדו כל טבע לא ימלא חרבתו בכמה שנים (אור יקר). פי' לפי שאין בני אדם יראים ממנו אבל העשיר הכל יראים ממנו ולכך לא נטיר ובנמשל ג"כ כל הנוגע בישראל מפחד ממנו יתברך שעתידי לנקום נקמתם (מ"מ).

⁷⁶⁰ הקב"ה חותמו אמת, לכך צריכים אומתו שיהיו באמת ואם לאו לוקים, אמנם השרים הם מהטומאה והשקר, לכך אם אומתו יתדבקו בשקר והטומאה אינו, ולא שיהיו כן כל מציאתם בשלוח, אלא מאריכים עד שתתמלא סאתם, וישראל פוקד עליהם מיד (אור יקר).

⁷⁶¹ עי' זהר ח"ג צט ע"ב, שעל אף שכתוב אני ה' אוהב משפט, עכ"ז, אהבת בניו מנצח לרחם בדין בר"ה. ועי' בהגר"א בתיקו"ז קמה ע"א: סט' דיעקב זרע אמת שמכריע בין הקצוות והוא אורך ורוחב וזהו אמת שמסכים הגבו' עם חסד האורך עם הרוחב וכן בענין הת"ת שמסכים החסד עם הגבורה שחסד שכולו חסד אף לרשעים וזהו אינו אמת וכן בגבורה מדקדק מאד אבל כאן אמת שה' אוהב משפט ובעל הרחמים ושם מצדיק.

ספר שמות

משפחות האדמה וגו'.	משפחות האדמה וגו'.
<p>רבי יוסי נפק לארחא והוה רבי אחא בר יעקב אזיל עמיה עד דהוו אזלי שתיק רבי יוסי והרהר במלי דעלמא ורבי אחא הרהר במלי דאורייתא עד דהוו אזלי⁷⁶² חמא רבי יוסי חד חויא דהוה רהיט אבתריה⁷⁶³ אמר רבי יוסי לרבי אחא חזית האי חויא דרהיט אבתראי אמר ליה רבי אחא אנא לא המינא ליה רהיט רבי יוסי וחויא אבתרוי נפל רבי יוסי ודמא [שתת ונחת] (שתית ונחית) מחוטמוי שמע דהוו אמרין (עמוס ג ב) רק אתכם ידעת⁷⁶⁴ מכל משפחות האדמה וגו' אמר רבי יוסי ומה על שעתא חדא כך מאן דמתייאש ומנהו (מניה) על אחת כמה וכמה⁷⁶⁵.</p>	<p>רבי יוסי יצא לדרך והיה רבי אחא בר יעקב הולך עמו, בעוד שהיו הולכים שתק רבי יוסי והרהר בדברי העולם, ורבי אחא הרהר בדברי תורה. בעוד שהיו הולכים, ראה רבי יוסי נחש אחד שהיה רץ אחריו. אמר רבי יוסי לרבי אחא, ראית את הנחש הזה שרץ אחרי. אמר לו רבי אחא, אני לא ראיתי אותו. רץ רבי יוסי והנחש אחריו, נפל רבי יוסי ודם שתת וירד מחוטמו, שמע שהיו אומרים "רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה וגו'". אמר רבי יוסי ומה על שעה אחת כך, מי שמתייאש ממנה על אחת כמה וכמה.</p>
<p>פתח ואמר (דברים ב ז) כי יהוה אלהיך ברכך בכל מעשה ידך ידע לכתך וגו' (שם ח טו) המוליכך וגו' נחש שרף ועקרב וגו' נחש שרף למה הכא אלא לקחת עונשן מישראל כל זמן שמתפרשין מן עין החיים דכתיב (שם ל ב) כי הוא חיך ואורך ימיך⁷⁶⁶.</p>	<p>פתח ואמר "כי ה' אלהיך ברכך בכל מעשה ידך ידע לכתך וגו'", "המוליכך וגו' נחש שרף ועקרב וגו'". למה [מוזכר] כאן נחש שרף, אלא לקחת עונשם מישראל כל זמן שפורשים מעין החיים, שנאמר "כי הוא חיך ואורך ימיך".</p>
<p>תא חזי אמר רבי חייא כתיב (משלי יג כד) חושך שבטו שונא בנו וגו' וכתוב (מלאכי א ב) אהבתי אתכם אמר יהוה וכתוב (שם ג) ואת עשו שנאתי מהו שנאתי דכתיב חושך שבטו שונא בנו</p>	<p>בא וראה, אמר רבי חייא, כתוב "חושך שבטו שונא בנו וגו'", ונאמר "אהבתי אתכם אמר ה'", ונאמר "ואת עשו שנאתי". מה זה "שנאתי", שנאמר "חושך שבטו שונא בנו", כלומר שנאתי</p>

⁷⁶² עד דהוו אזלי (מוסגר בדפ"ק).

⁷⁶³ לא היה גשמי אלא שטן וברח, ועכ"ז הלקהו והיינו הדם השותת ולא שנוגע בו החצוני אלא שגרם לו, וזה מקדושת ר' יוסי שבא לו העונש שלא בפגיעת הנחש החצוני בו ממש (אור יקר). עי' בהגר"א בספד"צ לו ע"ב: חויא דרהיט בש"ע דילוגין - הוא התנין נחש כידוע, וכמו שהתנין העליון חוורא דרישא מתפשט ממנו ש"ע רבוא עלמין אורכא דאנפין, כמ"ש בא"ר (דף קכח ע"ב) וכמש"ל (יא ע"ג), כן הוא התחתון רהיט ש"ע דילוגין, והן ע"ס דמסאבותא, שלש ראשונות בסוד מאות, וז' האחרונות בסוד עשירות כנ"ל.

⁷⁶⁴ כמו שהיה אומר ר"ש, והשתא לית ליה לקב"ה בעלמא אלא אנן העשרה חברים שהיו אחר האדרא שבעה והם דבקים יותר משאר חכמי ישראל והיו צריכים שלא להפריד המחשבה אפילו רגע (אור יקר).

⁷⁶⁵ עי' פרדס רמונים (שער לב פרק א): והרי מתוך המאמר הזה אנו למדים שבחם שמעולם לא היו מפסיקים מתורתם אפי' רגע. ועל כך נענש ר' יוסי והטעם כדפי' כי בהיותם עוסקים בתורה ובמצות גודל ההשפעה היה נשפע על ידם והעולם בנחת וכמו שאמר הרשב"י ע"ה עליו ועל חבירו אנן ז' עיני ה' אנן לרמוז שעל ידם היתה השכינה מתייחדת בשבעת הימים ומטעם זה בהפסיקם רגע יחסר השפע ההוא ח"ו ונמצא חוסר ההשפעה למעלה ולכן נענשים ברגע. וזהו שראה הנחש העקלתון רץ אחריו ור' אחא לא ראה אותו. לרמוז שעל בטול תורתו של ר' יוסי בא וזהו ששמע רק אתכם ידעתי וכו' ע"כ אפקוד עליכם.

⁷⁶⁶ הענין שהתורה היא עץ החיים בת"ת והיינו בסוד היותו מלמעלה בסוד החכמה ולכך הוא נמשך מא"א, והיא חיים המתפשטין בתוך הספירות, וכן כשיש דין בהן הוא סוד קצר אפים, חוטמא קמיטא דז"א בסוד הדין וחרון אף, מיד ע"י התורה מתפשט ארוכה ומרפא מהכתר והימים הקצרים שהם שש למטה מתארכים והיינו ואורך ימיך וכאשר הם מתרחקים מחיים ואורך ימים מיד הגבורה מעוררת קצר הימים, קצר אפים, ומיתה ונחש ושרף שהכל נקשר בסוד הדין (אור יקר).

ספר שמות

<p>כלומר שנאתי אותו ועל כן חשכתי שבט מהם כל שכן וכל שכן תלמידי חכמים, שהקדוש ברוך הוא לא רוצה שיפרשו מעץ החיים, אפילו רגע אחד.</p>	<p>איתו, ועל כן חשכתי שבט מהם, כל שכן וכל שכן תלמידי חכמים, שהקדוש ברוך הוא לא רוצה שיפרשו מעץ החיים, אפילו רגע אחד.</p>
<p>ו"יאמר אל עמו (שמות א ט) יהב להון עיטא⁷⁶⁸ למעבד עמהון בישא אמר רבי תנחום ידעין הווי⁷⁶⁹ מצראי באצטגנינות דלהון שסופן למלקי בגין ישראל ולכך אקדים שולטנא דלהון למעבד עמהון ביש:</p>	<p>"ו"יאמר אל עמו" נתן להם עצה לעשות עמהם רע. אמר רבי תנחום, יודעים היו המצריים באצטגנינות שלהם, שסופם ללקות בגלל ישראל, ולכן הקדים השר שלהם לעשות עמם רע.</p>
<p>רבי יצחק פגע בההוא טורא וחמא חד בר נש דהוה נאים תחות חד אילן יתיב תמן אדהוה יתיב חמא ארעא דמתחלחלא ואתבר ההוא אילנא ונפל וחמא בקיעין גומין בארעא וארעא סלקא ונחתא:</p>	<p>רבי יצחק פגש באותו הר, וראה איש אחד שהיה ישן תחת אילן אחד. ישב שם, בעוד שהיה יושב, ראה שהארץ מתחלחלת, ונשבר אותו אילן ונפל, וראה בקיעים וגומות בארץ, והארץ עולה ויורדת.</p>
<p>אתער ההוא גברא צווה לקבליה דרבי יצחק ואמר ליה יודאי יודאי בכי ונהים דהאינדא ומקימין (מקימין) ברקיעא חד רברבא ממנא שלטנא עלאה והוא זמין למעבד עמכון ביש סגי והאי רגשא דארעא בגיניכון הוה דכל זמנא דורגשא ארעא כד קם ממנא דיעביד עמכון בישוא:</p>	<p>התעורר אותו האיש וצווח כנגד רבי יצחק, ואמר לו, יהודי יהודי תבכה ותנהם, שהיום מעמידים ברקיע גדול ממונה אחד שליט עליון, והוא עתיד לעשות עמכם הרבה רע, ורעידת האדמה הזאת היתה בגללכם, שכל פעם שרועדת הארץ כשקם ממונה שיעשה עמכם רע.</p>
<p>תווה רבי יצחק ואמר ודאי כתיב (משלי ל כא) תחת שלש רגזה ארץ וכתיב (שם כב) תחת עבד כי ימלוך ממנא דהוה ממנא⁷⁷⁰ תחות שלטנא אחרא ומליך ויהבין ליה שלטנא וכל שכן כד שליט בישראל:</p>	<p>תמה רבי יצחק ואמר, ודאי כתוב "תחת שלוש רגזה ארץ", ונאמר "תחת עבד כי ימלוך", ממונה שהיה ממונה תחת שלטון אחר ומלך, ונתנו לו שלטון, וכל שכן כששולט בישראל.</p>
<p>אמר רבי חמא בר גוריא כד אנה לישראל תחות שלטנותא דאומין יתיב וגעי ובכי⁷⁷¹ הדא הוא דכתיב (ירמיה יג יז) במסתרים תבכה נפשי אמר רבי יוסי במסתרים דווקא⁷⁷²:</p>	<p>אמר רבי חמא בר גוריא, כשהניח את ישראל תחת שלטון האומות, ישב וגעה ובכה, זהו שנאמר "במסתרים תבכה נפשי". אמר רבי יוסי, במסתרים דווקא.</p>
<p>רבי יהודה עאל לגביה דרבי אלעזר אשכחיה דהוה יתיב וידיה בפומיה והוה עציב אמר ליה במאי:</p>	<p>רבי יהודה נכנס אל רבי אלעזר, ומצאו שהיה יושב וידו בפיו והיה עצוב. אמר לו, במה</p>
<p style="text-align: center;">יה/א</p>	

⁷⁶⁷ הם בין שאר העם הם כישראל בין שאר אומות (אור יקר).
⁷⁶⁸ רמז למה שפירש לעיל ר"ש שהשר נתן בלבם עצת רשע להרע לישראל ולרבי תנחום הקשה כי היאך השר היודע עתיד, שבלי ספק הקב"ה יתבע עלבונם השיאם עצה כזו, ואם הם עצמם היאך עלה בלבם שטות זה חוטאים ללא תועלתם (אור יקר).
⁷⁶⁹ ואמרו כיון שאין תועלת בהם ולא בטובתם שסוף נלקה מהם נרע להם כל מה שנוכל וננקם מהם קודם וזהו טעם השר עצמן (אור יקר).
⁷⁷⁰ ירצה יקרא אותו שר שמקיימין עבד מפני שהיה משועבד תחת יד שר אחר והקימוהו להרע לישראל (אור יקר). מוסגר בדפ"ו.
⁷⁷¹ ג' פעולות הם: הא', יתיב, והיינו זמן יושב ודומם ועצב. הב', געי, היינו שאג ישאג על נוהו. הג', בכי, כאומרו תבכה נפשי, והתמידי יתיב, ואח"כ שואג ג' משמרות ובוכה ב' דמעות (אור יקר).
⁷⁷² מפני שהקב"ה אין לפניו עצבות כאומרו עוז והדוה במקומו כדפי' במסכת חגיגה (אור יקר). היה אז הבכיה גם בהבתי גואי דלעילא אלא שהיה רק במקום המסתרים אשר שם (הקדו"ש כז ע"ב).

ספר שמות

<p>קא עסיק מר אמר ליה [דכתיב] [כתיב] (משלי טז טו) באור פני מלך חיים⁷⁷³ אי טרנא⁷⁷⁴ עציב וכל שכן דגעי ובכי שמשוי מאי [עבדון] [יעבדון] ועבדו הדא הוא דכתיב (ישעיה לג ז) הן אראלם צעקו⁷⁷⁵ חוצה מאי חוצה מריהון בגו ואינון לבר מריהון בבתי גואי⁷⁷⁶ ואינון בבתי בראי⁷⁷⁷ בתי גואי מאן אינון אמר רבי יצחק אינון מעשרה כתרי מלכא⁷⁷⁸.</p>	<p>מר עוסק. אמר לו, שנאמר "באור פני מלך חיים" אם האדון עצוב, וכל שכן שגועה ובוכה, מה יעשו שמשוי, זהו שנאמר "הן אראלים צעקו חוצה". מה זה חוצה. שאדונם בפנים והם בחוץ, אדונם בבתי הפנימיים, והם בבתי החיצוניים. מי הם בתי הפנימיים. אמר רבי יצחק, אותם מעשרה כתרי המלך.</p>
<p>מלאכי שלום⁷⁷⁹ מר יבכיון (ישעיה לג ז) וכי יש מלאכים שאינם של שלום אמר ליה אין תא חוי אית ומארי דדינא קשיא⁷⁸⁰ ואיתא מארי דדינא [דלא] קשיא⁷⁸¹ ואית מארי דינא⁷⁸² ורחמנותא⁷⁸³ ואית מארי דרחמנותא דלית בהו דינא כלל⁷⁸⁴ ואלין אתקרון מלאכי שלום⁷⁸⁵ על⁷⁸⁶ אינון דלתתא⁷⁸⁷ כתיב (שם נ ג) אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם וכתיב (שם לד ד) ונמקו כל צבא השמים:</p>	<p>"מלאכי שלום מר יבכיון", וכי יש מלאכים שאינם של שלום. אמר לו, כן. בא וראה, יש בעלי דין קשה ויש בעלי דין לא קשה. ויש בעלי דין ורחמים ויש בעלי רחמים שאין בהם דין כלל, ואלה נקראו מלאכי שלום, ועל אותם שלמטה כתוב "אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם", ונאמר "ונמקו כל צבא השמים".</p>
<p>אי הכי כל אינון שלטנין דממנן על שאר עמין כד חמאן למריהון עציב למאי עבדין פרוכא לבנוהי אמר רבי אלעזר לא עבדי אלא מאי</p>	<p>אם כן, כל אותם שליטים הממונים על שאר העמים, כשרואים את אדונם עצוב, למה עובדים בפרך עם בניו. אמר</p>

⁷⁷³ ירצה חיי העולמות כולם למטה הוא ממה שמאירים פני הת"ת ואור פניו המבהיק ומתנוצץ על התחתונים הוא חיותם למטה, א"כ אם אור פניו אין אתו תחתונים כל שכן אם יתהפך שנוסף על עצבון בוכה, אין חיים ואין קיום לשמשוי (אור יקר).

⁷⁷⁴ אדון (אור יקר).

⁷⁷⁵ הוא פעולה נוספת על בכיה דהיינו לבכות בצעקות וקולות נשמעים, היינו תוספת שהם מוסיפין, שהקב"ה בוכה בחשאי והם בקולות נשמעים, ושירם לקול יללה הומר, והעד אמרו צעקו חוצה ר"ל הם חוצה מטעם מאריהון בגו כאומרו במסתרים (אור יקר).

⁷⁷⁶ אר"א (ע"ח שער פנ"ח ט). עשר ספירות דאצילות (מ"מ).

⁷⁷⁷ ז"ן (ע"ח שער פנ"ח ט). בי"ע (מ"מ). בערך העולמות בי"ע נקראו הז"ן דאצילות בשם בתי גואי, אבל בערך האר"א נקראו הז"ן רק בשם בתי בראי (הקדו"ש כז ע"ב), עי' זהר ח"א סא ע"ב.

⁷⁷⁸ הוא בעשר ספירן דאצילות, ור"ל שהבתי גואי הם ההיכלות דאצילות והבתי בראי הם ההיכלות דהעולמות בי"ע. ועי' פרשת נח סא ע"ב ויצא קסג ע"א ויחי רמח ע"ב ויקרא טו ע"ב ושם באד"ר קמד ע"א (לש"ו).

⁷⁷⁹ ישנם מארי יללה מלאכים קדושים ג"כ, המרבים בבכיה ויללה על גלות התורה והשכינה ועל חורבן בית המקדש וצערן של ישראל, ע"ד שכתוב (ישעיה לג ז) מלאכי שלום מר יבכיון וכו' מהם מתפשטים ויוצאים למטה קליפת לילית וכל כת דילה, המייללים תמיד ומכניסים כל עצבון ודאבת נפש ורוח בלבו של אדם (דע"ה ח"ב מג ע"ב).

⁷⁸⁰ יש מלאכים חיצונים לגמור הדין על ידם ואילו אינם קדושים, הב' הם מכח הדין והם קדושים אמנם אמצעיים בין הקדושים וחיצוניים, הג' הם קדושים פנימיים כולם רחמים, והחיצונים קראם מלאכי גבורה (רח"ו).

⁷⁸¹ מלכות (רח"ו).

⁷⁸² רפיא נוסף במ"מ ודפ"ו.

⁷⁸³ קראם מארי דינא ורחמנותא, והפנימיים קראם מארי דרחמנותא דלית בהו דינא כלל, ואלו הם מלאכי שלום שהם מהיכלות קדושים כולם בעלי השלום והייחוד על ת"ת (רח"ו).

⁷⁸⁴ מלאכי אר"א (רח"ו).

⁷⁸⁵

⁷⁸⁶ ועל (דפ"ו).

⁷⁸⁷ שהם חיצונים כתיב הלביש שמים קדרות, שהם פועלים דין תמיד, ובהיבטל הדין ופעולת החיצונים כתיב ונמקו כל צבא השמים, והם כחות המופקדים על השמש והירח והתקופות והרוחות. ויש להם פעולות והמשתמש בהם הוא חוטא מפני שהוא משתמש בכחות החיצונים שאינם פועלים אלא על ידי החיצונים (אור יקר).

ספר שמות

<p>דאתפקדו⁷⁸⁸ ורעותא דמריהו⁷⁸⁹ עבדין:</p>	<p>רבי אלעזר, אינם עושים אלא מה שהצטוו, ורצון אדונם הם עושים.</p>
<p>רבי דוסתאי אמר בעדנא דאתמסרן בנוי דקודשא בריך הוא לשלטי עממין מתכנפין תריסר בתי דינין ומשתקען גו תהומא רבה געי טרנא געין (רהיטין) [תריסין] ורהיטן (נ"א תריסין) ונחתין תרין דמעין⁷⁹⁰ לשקיעא דימא רבא הדא הוא דכתיב (תהלים לו ז) משפטיך תהום רבה ומתגלגלן עלאין לתתא אתבקען תתאין ונחתין מאתן וארבעין⁷⁹¹ דרגין הדא הוא דכתיב (עמוס ג ח) אריה שאג מי לא ירא:</p>	<p>רבי דוסתאי אמר, בזמן שנמסרים בני הקדוש ברוך הוא לשליטי העמים, מתכנסים שנים עשר בתי דין, ונשקעים לתוך תהום רבה. גועה האדון, גועים ורצים, ויורדות שתי דמעות לשקוע של הים הגדול, זהו שנאמר "משפטיך תהום רבה". ומתגלגלים עליונים למטה, מתבקעים התחתונים, ויורדים מאתם וארבעים דרגות, זהו שנאמר "אריה שאג מי לא ירא".</p>
<p>תנא בשעתא דמסר קודשא בריך הוא לישראל לשרא דמצראי נזר עליהו שבע גזרות שישעבדו בהון מצראי הדא הוא דכתיב (שמות א יד) וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים וגו' (ולקבליהון) [ולקבלהון שבעה לטב] (שמות א ז) ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אותם:</p>	<p>שנינו, בשעה שמסר הקדוש ברוך הוא את ישראל לשר מצרים, גזר עליהם שבע גזרות, שישעבדו בהם המצריים, זהו שנאמר "וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים וגו'", וכנגדם שבע לטוב "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אותם".</p>
<p>הבה נתחכמה לו (שם י) רבי יוסי אמר אין הבה אלא לשון הזמנה למעבד דינא כמה דאת אמר (בראשית יא ז) הבה נרדה (ש"א יד מא) הבה תמים אמר רבי יוחנן הבה [כולם] לשון הסכמה (כולם) והזמנה כמו (בראשית יא ד) הבה נבנה לנו עיר (שופטים כ ז) הבו לכם ועצה (דבר ועצה) (תהלים כט א) הבו ליהו"ה בני אלים רבי יצחק אמר הבה נתחכמה לו נהוי בהסכמת דינא לגביה:</p>	<p>"הבה נתחכמה לו", רבי יוסי אמר, אין הבה אלא לשון הזמנה לעשות דין, כמו שנאמר "הבה נרדה", "הבה תמים". אמר רבי יוחנן, הבה כולם לשון הסכמה והזמנה, כמו "הבה נבנה לנו עיר" "הבו לכם דברי עצה" "הבו לה' בני אלים". רבי יצחק אמר "הבה נתחכמה לו" נהיה בהסכמת הדין אליו.</p>
<p>פן ירבה ורוח הקודש אומרת כן ירבה וכן יפרוץ ומלאכי השרת הוו להו לשכים ולצנינים⁷⁹² הדא הוא דכתיבו (שמות א יב) ויקוצו מפני בני ישראל דהוו מתקצי ממלאכי השרת כהני קוצי דמתקצי בהו אינשי:</p>	<p>"פן ירבה", ורוח הקודש אומרת כן ירבה. "וכן יפרוץ" ומלאכי השרת היו להם לשכים ולצנינים, זהו שנאמר "ויקוצו מפני בני ישראל" שהיו נעקצים ממלאכי השרת, כמו שאנשים נעקצים מהקוצים הללו.</p>

⁷⁸⁸ כפי ענשם ומה שהם עושים מעצמם רצון גבוה (אור יקר).

⁷⁸⁹ ואת וא"כ ולמה נענשים. וי"ל מפני שמתגאים בעצמם כאומרו בכח ידי עשיתי ובחכמתי כי נבונותי, עוד י"ל מפני שמוסיפין ויש לישראל עוונות כדי להענישם בתוספת והיינו אומרו אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה. עי"ל מפני שאינם מבחינים בין צדיק לרשע כאומרו משנתן רשות וכו', עי"ל מגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב, כאומרו הוי אשור שבט אפי. עי"ל שבריאת אותה ההויה אינה אלא לכך לבד, עשה שליחותה מתבטלת אם כן מה מתאונן שנענש זה כחו והוייתו. וכל התירוצים האלו הם בחי' בבעלי הדין וכולם אמת (אור יקר).

⁷⁹⁰ עי' הקדמת זוהר בראשית (דף ד רע"ב) ולקמן (דף יט סע"א ורע"ב) ופ' ויקהל (קצה ע"ב וקצו ע"א) וכו' מ"ש שהקב"ה מוריד שתי דמעות לים הגדול, הוא ע"ד שכתוב (שיה"ש ו יא) אל גינת אגוז ירדתי וכו', כי האי ירידה עלייה הוא, שעולין הב' דינין להמ"ס, ושם הם נמתקין, כי מיתוק הדינין הוא לעולם עי' עלייתן בשרשם וכו', אמנם בהגהות מהרח"ו ז"ל על גליון הזוהר שם (קצה ע"ב) פי' בדרך אחר [הם ש"ך ופ"ר בים החכמה דהיינו מלכות החכמה] [דע"ה ח"ב צג ע"ב]. עי' לקמן יט ע"ב (לש"ו).

⁷⁹¹ גימ' מ"ר וסי' מר יבכיון (רח"ו).

⁷⁹² עי' במדבר לג נה.

ספר שמות

:	
<p>אמר רבי יודאי אמר רבי יצחק מה היתה מחשבתהון דמצראי לממנע⁷⁹³ מישראל פריה ורביה ושלטנא דממנא עליהון דאעיל בלבהון כך ואלא אמר להון הוו ידעין דזמין ברא חדא למיפק מישראל דיתעביד דינא באלהיהון על ידיה ודאמרו (אמר) רבי יוחנן בשעה שאמר משה (שמות יב יב) ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים הלך דומה שרו של מצרים⁷⁹⁴ ארבע מאות פרסה אמר ליה קודשא בריך הוא גזרה נגזרה לפני דכתיב (ישעיה כד ב) יפקד יהו"ה על צבא המרום במרום וגו' באותה שעה נמלה השררה ממנו ונתמנה דומה שר של גיהנם⁷⁹⁵ לידון שם נפשות הרשעים ורבי יהודה אומר על המתים נתמנה⁷⁹⁶:</p>	<p>אמר רבי יודאי אמר רבי יצחק, מה היתה מחשבת המצריים להימנע פריה ורביה מישראל, והשליט הממונה עליהם שהכניס כך בלבם. אלא אמר להם, שהיו יודעים, שעתיד בן אחד לצאת מישראל שיעשה דין באלהיהם על ידו. שאמר רבי יוחנן, בשעה שאמר משה "ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים", הלך דומה, שרו של מצרים, ארבע מאות פרסה. אמר לו הקדוש ברוך הוא, גזרה נגזרה לפני, שנאמר "יפקד ה' על צבא המרום במרום וגו'", באותה שעה נטלה השררה ממנו, ונתמנה דומה שר של גיהנם, לדון שם נפשות הרשעים. ורבי יהודה אומר נתמנה על המתים.</p>
<p>אמר רבי חנינא כתיב (במדבר לג ד) ובאלהיהם עשה יהו"ה שפטים וכי באלוה של כסף ושל זהב ושל עץ ושל אבן יש שפטים, אלא אמר רבי יוסי, של כסף ושל זהב היו נתכים מאליהם, ושל עץ מתרקבים.</p>	<p>אמר רבי חנינא, כתוב "ובאלהיהם עשה ה' שפטים". וכי באלוה של כסף ושל זהב ושל עץ ושל אבן יש שפטים, אלא אמר רבי יוסי, של כסף ושל זהב היו נתכים מאליהם, ושל עץ מתרקבים.</p>
<p>אמר רבי אלעזר אלוה של מצרים שה היה וצוה הקדוש ברוך הוא לעשות בו שפטים לשרוף אותו באש כמה דאת אמר (דברים ז כה) פסילי אלהיהם תשרפון באש כדי שיהא ריחו נודף ועוד (שמות יב ט) ראשו על כרעיו ועל קרבו ועוד שעצמותיו מושלכים בשוק וזאת היתה למצרים קשה מכולן הדין הוא דכתיב שפטים:</p>	<p>אמר רבי אלעזר, אלוה של מצרים היה שה, וצוה הקדוש ברוך הוא לעשות בו שפטים לשרוף אותו באש, כמו שנאמר "פסילי אלהיהם תשרפון באש", כדי שיהא ריחו נודף. ועוד "ראשו על כרעיו ועל קרבו", ועוד שעצמותיו מושלכים בשוק, וזאת היתה למצרים קשה מכולן, זהו שנאמר "שפטים".</p>
<p>אמר רבי יהודה באלהיהם ממש וזהו שר שלהם לקיים יפקוד יהו"ה על צבא המרום במרום וכו'⁷⁹⁷ וכל זה היו יודעים החכמים שבהם וכל שכן שר שלהם על כן כתיב הבה נתחכמה לו:</p>	<p>אמר רבי יהודה באלהיהם ממש, וזהו שר שלהם, לקיים "יפקוד ה' על צבא המרום במרום וכו'". וכל זה היו יודעים החכמים שבהם, וכל שכן שר שלהם, על כן כתוב "הבה נתחכמה לו".</p>
<p>רבי יוחנן אמר הרבה ע"ז היו במצרים ונילוס אלוה:</p>	<p>רבי יוחנן אמר הרבה עבודה זרה היו במצרים, ונילוס אלוה</p>
יח/ב	
<p>שלהם היה ובכלל אלהיהם [היה הוא] ובכולם עשה יהו"ה שפטים אמר רבי אבא הא דרבי יוחנן דייקא ופשיטא משום דאלהיהם נלקים בתחלה ואחר כך האומה וכן נילוס נלקה בתחלה והעצים</p>	<p>שלהם היה, והוא היה בכלל אלהיהם, ובכולם עשה ה' שפטים. אמר רבי אבא, זה של רבי יוחנן מדויק ופשוט, משום שאלהיהם לוקים בתחלה ואחר כך האומה, וכן נילוס נלקה בתחלה והעצים</p>

⁷⁹³ דממנע (דפ"ו).

⁷⁹⁴ ע"י לקמן רעב ע"ב ש"רהב" הוא שרו של מצרים, וע"י אריכות בדע"ה ח"א עח ע"א. ע"י לקמן רעב ע"ב (לש"ו).

⁷⁹⁵ ע"י לקמן רסד ע"ב (לש"ו).

⁷⁹⁶ סנהדרין צד ע"א וע"י ברכות יח ע"ב (לש"ו).

⁷⁹⁷ ועל מלכי האדמה על האדמה (דפ"ו).

ספר שמות

<p>והאבנים הדא הוא דכתיב (שמות ז יט) ויהי הדם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים⁷⁹⁸ שהיו להם אלהות ממש ואמר רבי יצחק על צבא המרום במרום כתיב ונילוס לא היה במרום. אמר רבי יוחנן רוב מימיו כדוגמתם במרום. אמר רבי יצחק, שר שלהם נלקה בתחילה, ואחר כך שאר אלהיהם.</p>	<p>והאבנים, זהו שנאמר "ויהי הדם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים", שהיו להם אלוהות ממש. ואמר רבי יצחק "על צבא המרום במרום" כתוב, ונילוס לא היה במרום. אמר רבי יוחנן רוב מימיו כדוגמתם במרום. אמר רבי יצחק, שר שלהם נלקה בתחילה, ואחר כך שאר אלהיהם.</p>
<p>רבי שמעון⁸⁰⁰ [ברבי] (ורבי) יוסי אומר (ים) לקות אומה של מצרים ממש לא היה אלא בים דכתיב (שם יד כח) לא נשאר בהם עד אחד [וקודם] (וקדם) זה נעשה שפטים באלהיהם ועל דא כתיב הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה ונתנבאו על העתיד כפי מה שאירע להם ונוסף גם הוא על שונאינו נבאו על מחנות עליונים [שיהיו] (שהיו) שרויים בתוכם ונלחם בנו נבאו על מה דכתיב (שם יד) יהוה ילחם לכם וגו' ועלה מן הארץ כמה דאת אמר (שם ח) ובני ישראל יוצאים ביד רמה:</p>	<p>רבי שמעון ברבי יוסי אומר מכת אומה של מצרים ממש לא היה אלא בים, שנאמר "לא נשאר בהם עד אחד", וקודם זה נעשה שפטים באלהיהם, ועל זה כתוב "הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה", ונתנבאו על העתיד כפי מה שאירע להם, "ונוסף גם הוא על שונאינו", נבאו על מחנות עליונים שיהיו שרויים בתוכם ונלחם בנו, נבאו על מה שנאמר "ה' ילחם לכם וגו'". "ועלה מן הארץ" כמו שנאמר "ובני ישראל יוצאים ביד רמה".</p>
<p>וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי (שם ב א) רבי אלעזר פתח (שיר א א) שיר השירים אשר לשלמה תנא כשברא הקדוש ברוך הוא⁸⁰¹ את עולמו⁸⁰² עלה⁸⁰³ בחפץ⁸⁰⁴ לפניו וברא את השמים⁸⁰⁵ בימינו⁸⁰⁶ והארץ⁸⁰⁷ בשמאלו ועלה</p>	<p>"וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי", רבי אלעזר פתח "שיר השירים אשר לשלמה", שנינו, כשברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, עלה בחפץ לפניו וברא את השמים בימינו, והארץ</p>

⁷⁹⁸ היינו ע"ז שהיה מעץ או מאבן, היה שותת דם ויורד ונתן חלק המים שבו, שכל המציאות מורכב מד' יסודות, ויסוד המים נהפך לדם, ושותת ויורד לחרפתן ונסרחה, וכיוצא בו לשר העליון, כל כח טמא המתלבש בהם (אור יקר).

⁷⁹⁹ ירצה כמו שיש מצרים למטה ופרעה שר עליה, כך מצרים למעלה ודומה שר עליה, וכמו שיש נילוס למטה מחיית מצרים, כך נילוס למעלה בטחון דומה לקה זה וזה. ור' יצחק כיוצא בו תירץ אלא שהקדים שתחלה היה לקות השר, אם כן אינו מכת היאור כי מכת היאור ענין בפני עצמו הוא אחר שכבר לקה השר והיאור העליון (אור יקר).

⁸⁰⁰ ור"ש פליג אכולהו ואמר שהמכות אינם בכלל זה אלא מכת מצרים היה על הים וקודם זמן מועט היה הקב"ה עושה דין באלוהיהם למעלה ולמטה והיינו כדפי' שם וישאו ישראל את עיניהם והנה מצרים דהיינו שרו של מצרים ובים היה לקותו, ועיקר מלחמה, ה' ילחם לכם, וכן ועלה מן הארץ, ובני ישראל יוצאים, דהיינו אחר גזרת ים סוף, ושם נפל שרו של מצרים. ועד כאן היה מתחזק כנגד ישראל למטה ולמעלה, שעל הים תבע תביעת ק"ץ שנה, וכשאמרו הבה נתחכמה לו, לא עלה בלבם אלא ענין הים, שהוא תכלית אבודם, כאומרו לא נשאר בהם עד אחד (אור יקר).

⁸⁰¹ חכמה (אור יקר).
⁸⁰² בינה, ושם נכלל הכל, שע"י שש קצוות שבתוכה היא נקראת עולם, שאין עולם פחות מו"ק (אור יקר).

⁸⁰³ החכמה (אור יקר).

⁸⁰⁴ הכתר הנקרא רצון (אור יקר).

⁸⁰⁵ ת"ת בעל ר"ק זכרים בימינו לצד החסד כאומר מוליך לימין משה זרוע תפארתו (אור יקר). ת"ת (רח"ו).

⁸⁰⁶ בחסדים (רח"ו).

⁸⁰⁷ "והארץ" שהיא מלכות בעלת ר"ק נקביים, כאומרו כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, השמים ששת ימים, והארץ ששה לילות, דשמאלו מאחורוי בסטרא דגבורה, והיינו דו פרצופין היו אחור וקדם, אחור בגבורה שכל האחורין מכוונין אל הדין, ואל הקושי, וקדם החסד אור קדמאה ודאי, ועלה בחפץ בסוד הכתר לפניו ודאי (אור יקר). מלכות בגבורות (רח"ו).

ספר שמות

<p>בכפץ לפניו לנהוג היום והלילה וברא המלאכים⁸⁰⁸ הממונים בחסדו ביום⁸⁰⁹ ונ"א לומר שירה ביום⁸¹⁰ החסדו וברא המלאכים הממונים לומר שירה בלילה⁸¹¹ הדא הוא דכתיב (תהלים מב ט) יומם יצוה יהו"ה חסדו ובלילה שירה עמי אלו מימין ואלו משמאל (ו)אלו מקשיבים שירת היום [וואלו מקשיבים שירת הלילה] שירתם של ישראל⁸¹² קדוש⁸¹³ רבי יצחק אמר אותם שאומרים שירה בלילה מקשיבים שירתם של ישראל ביום הדא הוא דכתיב (שיר ח יג) חברים מקשיבים לקולך⁸¹⁴:</p>	<p>בשמאלו. ועלה בכפץ לפניו לנהוג היום והלילה, וברא המלאכים הממונים בחסדו ביום (נ"א לומר שירה ביום זמן החסד), וברא המלאכים הממונים לומר שירה בלילה, זהו שנאמר "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי", אלו מימין ואלו משמאל, אלו מקשיבים שירת היום ואלו מקשיבים שירת הלילה. שירתם של ישראל קדוש. רבי יצחק אמר, אותם שאומרים שירה בלילה מקשיבים שירתם של ישראל ביום, זהו שנאמר "חברים מקשיבים לקולך".</p>
<p>אמר רבי שמעון כת אחת כלולה משלש כתות אומרת שירה בלילה הדא הוא דכתיב (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה:</p>	<p>אמר רבי שמעון כת אחת כלולה משלש כתות אומרת שירה בלילה, זהו שנאמר "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה".</p>
<p>אמר רבי אלעזר עשרה דברים נבראו ביום ראשון⁸¹⁵ (ו)מהם מדת לילה ומהם מדת יום ועל מדת לילה כתיב (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה כמה דאת אמר (איוב טז ט) אפו טרף וכתיב (מיכה ה ח) טרף⁸¹⁶ ואין מציל וחק לנערותיה כמה דאת אמר (שמות טו כה) חק ומשפט (תהלים קמו יט) חקיו ומשפטיו (שם פא ה) כי חק לישראל הוא משפט וגו' מכאן שמדת הדין שולטת בלילה:</p>	<p>אמר רבי אלעזר, עשרה דברים נבראו ביום ראשון, מהם מדת לילה ומהם מדת יום. ועל מדת לילה כתוב "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה", כמו שנאמר "אפו טרף", ונאמר "וטרף ואין מציל". "וחק לנערותיה" כמו שנאמר "חק ומשפט" "חוקיו ומשפטיו" "כי חק לישראל הוא משפט וגו'", מכאן שמדת הדין שולטת בלילה.</p>
<p>ותנא אלו האומרים שירה בלילה אלו הם שרים על כל בעלי שיר וכשפותחין החיים שירה מוסיפין העליונים כח לדעת ולהכיר ולהשיג מה שלא השיגו</p>	<p>ושנינו, אלו האומרים שירה בלילה, אלו הם שרים על כל בעלי שיר. וכשפותחים החיים שירה, מוסיפים העליונים כח לדעת, ולהכיר ולהשיג מה</p>

⁸⁰⁸ מלאכי הז"א (רח"ו).

⁸⁰⁹ שהכתר קודם אל החכמה, ומשם בא היחוד שתהיה ההנהגה ב' מלכים, ת"ת ומלכות, משתמשין בכתר א', והיינו לנהוג היום והלילה הנהגה מיוחדת כמו שהיא בעת שלום. וכיון שההנהגה תתפשט מהם אל התחתונים ע"י האמצעים הקדושים, ולכך צריך שיהיו מלאכי מדת יום ומלאכי מדת לילה (אור יקר).

⁸¹⁰ זמן (נוסף בדפ"ו).

⁸¹¹ ברא המלאכים הממונים בחסדו ביום להמשיך החסד לתחתונים בשעתו, דהיינו ביום, וברא המלאכים הממונים לומר שירה בלילה, להנהיג מדת לילה שהיא משוררת תדיר למתק דיניה ע"י השיר, בסוד שירת הלויים, שהיא ממתקת הגבורה כנודע, אלו מימין מצד החסד ביום מצד הת"ת, ואלו משמאל מצד הגבורה בלילה, מצד המלכות. ומלאכי יום אינם משוררים לדעת ר' אלעזר אלא ישראל הם משוררים והם מקשיבים שירתם בחסדים על ישראל (אור יקר).

⁸¹² מלאכי השכינה (רח"ו).

⁸¹³ הנה השמאליים קדושתם קדוש, והימניים קדושתם ואין אומרים קדוש ביום אלא ישראל, ולכך מקשיבים שירת היום שירתם של ישראל קדוש, ואין אומרים קדושה בלילה, ור' יצחק פליג שאין ראוי שנאמר שאין מי שישורר ביום למעלה אלא אותם ששוררו בלילה מקשיבים ביום אמנם מלאכי יום משוררים ביום (אור יקר).

⁸¹⁴ ואותם של יום אינם חברים כיון שמעולם אינם משוררים אלא של לילה הם חברים לישראל בערך שהם חלוקים למשמרות של מלאכים משמרתם בלילה ושל ישראל משמרתם ביום והם חברים מקשיבים ביום לשירם של ישראל וכו' (אור יקר).

⁸¹⁵ ע"י חגיגה יב ע"א, בפדר"א פרק ג ותיקו"ז קלט ע"א (דע"ה ח"ב סד ע"ד).

⁸¹⁶ וטרף (דפ"ו).

ספר שמות

שמים וארץ מוסיפין כח בהאי שירה:	שלא השיגו שמים וארץ, מוסיפים כח בשירה הזו.
אמר רבי נחמיה אשרי הזוכה לדעת באותו שיר דתניא הזוכה באותו שיר ידע בענייני התורה והחכמה ויאזין ויחקור ויוסיף כח וגבורה במה שהיה ובמה שעתיד להיות, ובזה זכה שלמה לדעת.	אמר רבי נחמיה, אשרי הזוכה לדעת באותו שיר, ששינו, הזוכה באותו שיר ידע בענייני התורה והחכמה, ויאזין ויחקור ויוסיף כח וגבורה במה שהיה ובמה שעתיד להיות, ובזה זכה שלמה לדעת.
דתני רבי שמעון דוד ע"ה ידע בזה ותקן שירים ותושבחות הרבה ורמז בהם העתידות לבוא והוסיף כח וגבורה ברוח הקודש ידע בענייני התורה והחכמה ואזן וחקר והוסיף כח וגבורה בלשון הקודש:	ששנה רבי שמעון, דוד עליו השלום ידע בזה, ותיקן שירים ותושבחות הרבה, ורמז בהם העתידות לבא, והוסיף כח וגבורה ברוח הקודש ידע בענייני התורה והחכמה, ואזן וחקר והוסיף כח וגבורה בלשון הקודש.
ושלמה זכה יותר באותו השיר וידע החכמה ואזן וחקר יותר באותו השיר, וידע החכמה ואזן וחקר ותקן משלים הרבה, ועשה ספר מאותו השיר ממש. והיינו שנאמר "עשיתי לי שרים ושרות", כלומר קניתי לי לדעת שיר מאותם השירים העליונים ואשר תחתם. והיינו שנאמר "שיר השירים", כלומר שיר של אותם שרים של מעלה, שיר שכולל כל ענייני התורה והחכמה וכח וגבורה, במה שהיה ועתיד להיות, שיר שהשרים של מעלה משוררים.	ושלמה זכה יותר באותו השיר, וידע החכמה ואזן וחקר ותקן משלים הרבה, ועשה ספר מאותו השיר ממש. והיינו שנאמר "עשיתי לי שרים ושרות", כלומר קניתי לי לדעת שיר מאותם השירים העליונים ואשר תחתם. והיינו שנאמר "שיר השירים", כלומר שיר של אותם שרים של מעלה, שיר שכולל כל ענייני התורה והחכמה וכח וגבורה, במה שהיה ועתיד להיות, שיר שהשרים של מעלה משוררים.
אמר רבי אלעזר אלו השרים עמדו ⁸¹⁷ עד שנולד לוי אבל משנולד לוי ואילך אמרו שיר ⁸¹⁸ כיון שנולד משה ונמשח אהרן ונתקדשו הלויים נשלם השיר ⁸¹⁹ ועמדו (ונשאר השרים) על משמרותם:	אמר רבי אלעזר אלו השרים עמדו [בשתיקה] עד שנולד לוי, אבל משנולד לוי ואילך אמרו שיר. כיון שנולד משה ונמשח אהרן, ונתקדשו הלויים, נשלם השיר ועמדו על משמרותם.
ואמר רבי אלעזר באותה שעה שנולד לוי פתחו למעלה ואמרו (שיה"ש ח א) מי יתנך כאח לוי ⁸²⁰ יונק שדי אמי ⁸²¹ :	ואמר רבי אלעזר, באותה שעה שנולד לוי, פתחו למעלה ואמרו "מי יתנך כאח לוי יונק שדי אמי"
י"מ א	
אמצאך בחוץ ⁸²² אשקך ⁸²³ גם לא יבוזו לוי ⁸²⁴ כיון שיצאו משבט לוי המשוררים של מטה ונתקדשו כולם ועמדו על משמרותם ונתקדשו אלה לנוכח אלה חברים כאחד והעולמות אחד ומלך אחד שוכן עליהם בא שלמה ועשה ספר מאותו שיר של אותם שרים ונסתם החכמה בו:	אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבוזו לוי, כיון שיצאו משבט לוי המשוררים של מטה, ונתקדשו כולם ועמדו על משמרותם, ונתקדשו אלה לנוכח אלה, חברים כאחד והעולמות אחד ומלך אחד שוכן עליהם, בא שלמה ועשה ספר

⁸¹⁷ כאמרו בעמדם תרפינה כנפיהם, מלשון עמדו לא ענו עוד, שהוא לשון שתוק (אור יקר).

⁸¹⁸ ולא שלם שהיו שותקים (אור יקר).

⁸¹⁹ שהיה תמידי כדפי', ועוד אפשר שהיה מסודר ולא היה בערבוביא (אור יקר).

⁸²⁰ שנוכל לומר שיר יחד (אור יקר).

⁸²¹ כמו שהם מקבלים מאותו השיר יהיה שבט לוי שואב ויונק משדי המלכות לשיר (אור יקר).

⁸²² עם שעדיין לא נעשה משכן ולא נבנה מקדש ואנו בחוץ (אור יקר).

⁸²³ נהיה כאיש אחד חברים (אור יקר).

⁸²⁴ שהשיר שלי נבזה עד שיהיה השיר למטה (אור יקר).

ספר שמות

	מאותו שיר של אותם שירים, ונסתם החכמה בו.
אמר רבי יהודה למה נקראו השרים של מטה לויים על שנלוים ונחברים ⁸²⁵ למעלה כאחד והשומע נלוה ונדבק נפשו למעלה ועל כן אמרה לאה (בראשית כט לד) ילוה אישי אלי רבי תנחום אמר שבכל נלוה זרע ⁸²⁶ לוי עם השכינה במשה ואהרן ומרים ובכל זרעו אחריו והם הנלוים אל יהוה לשרתו:	אמר רבי יהודה למה נקראו המשוררים של מטה, לויים. על שנלוים ומתחברים למעלה כאחד, והשומע נלוה ונדבק נפשו למעלה, ועל זה אמרה לאה "ילוה אישי אלי". רבי תנחום אמר שבכל נלוה זרע לוי עם השכינה, במשה ואהרן ומרים ובכל זרעו אחריו, והם הנלוים אל ה' לשרתו.
תא חזי בשעה שעמדו המשוררים למעלה לא עמדו על משמרתם עד שנולדו שלשה האחים משה אהרן ומרים תינה משה ואהרן ⁸²⁷ מרים למה ⁸²⁸ אמר רבי יוסי הדא הוא דכתיב (קהלת ב ח) ושרות ⁸²⁹ כמה דאת אמר (שמות טו כא) ותען להם מרים:	בא וראה, בשעה שעמדו המשוררים למעלה, לא עמדו על משמרתם עד שנולדו שלשת האחים: משה, אהרן ומרים. משה ואהרן מובנים, אבל למה מרים. אמר רבי יוסי, זהו שנאמר "ושרות" כמו שנאמר "ותען להם מרים".
תאנא באותה שעה שנולד לוי נטלו הקדוש ברוך הוא ⁸³⁰ ובחרו מכל אחיו והושיבו בארץ ⁸³¹ והוליד לקהת ⁸³² וקהת הוליד לעמרם והוא הוליד לאהרן ומרים אפירשו (ונתפרש) מאשתו והחזירה באותה שעה ⁸³³ היו המשוררים של מעלה עומדים ומשוררים גער בהם ⁸³⁴ הקדוש ברוך הוא ונשתכך השיר עד שנטה קו ימינו ⁸³⁵ והושיט לעמרם ⁸³⁶ :	שנינו, באותה שעה שנולד לוי, נטלו הקדוש ברוך הוא ובחרו מכל אחיו והושיבו בארץ, והוליד לקהת, וקהת הוליד לעמרם, והוא הוליד לאהרן ומרים. פירש מאשתו והחזירה. באותה שעה היו המשוררים של מעלה עומדים ומשוררים, גער בהם הקדוש ברוך הוא ונשתכך השיר, עד שנטה קו ימינו והושיט לעמרם.
מאי טעמא נקרא עמרם שיצא ממנו עם רם על כל רמים ולא נזכר שמו מאי טעמא לא נזכר שמו נזכר שמו רבי יהודה אמר בשם רבי	למה נקרא עמרם, שיצא ממנו עם רם על כל רמים. ולא נזכר שמו. למה לא נזכר שמו רבי יהודה אמר בשם רבי

⁸²⁵ הם בעצמם עם המשוררים, והיה ראוי שיקראו נלוים לא לויים, שמורה שהם לויים לאחרים, לזה אמר שג"כ השומר נלוה, דהיינו ישראל השומע ודבק למעלה בנפשו (אור יקר).

⁸²⁶ לא אמרה ילוה על השיר אלא על יחודים שונים, משה בתורה, אהרן בגבורת הכהונה, מרים שהיא ממש הבאר היא השכינה (אור יקר).

⁸²⁷ שמשה לוי, אהרן כהן, ושיר הלויים הוא בעבודת הכהנים (אור יקר).

⁸²⁸ כי מה ענין לה לגבי משוררים שהיא צדקת כשאר צדקניות (אור יקר).

⁸²⁹ שהם נקבות לשרים זכרים. וא"ת בבית המקדש מה היה ענין השרות שלא היה שם נקבה כלל, וי"ל שהשיר היה ב' מינים הא' בפה וא' בכלי. הא' בפה והוא זכר, והב' בכלי והוא נקבה בסוד כלי כ"ל י' (אור יקר). שגם יש מלאכים שהם כוחות נוקבות ונקראו שרות (רח"ו).

⁸³⁰ שסלקוהו מלאכי השרת לפני כסא הכבוד ובחרו למעלת כהונה ולויה ותורה (אור יקר).

⁸³¹ שנתן לו יישוב בעולם התחתון להוליד בנים ולעשות לו בית, והיינו שנתיישבה בגופו והוליד וכו' (אור יקר).

⁸³² ענין קהת דקאמר כלומר איש כשר ראוי והגון לאביו לוי ולבנו עמרם שהוא אמצעי ביניהם וכן עמרם ראוי והגון והוליד גם הוא מצד עצמו כשרים כיצא בו אהרן ומרים (אור יקר).

⁸³³ מפני שהיה משם נולד מרע"ה שהעמיד המשוררים במעשה המשכן (אור יקר).

⁸³⁴ שלא היה שלם כיון שלא היה עולה מן התחתונים ועם היות שנולדו התעוררות מעט כזה לא יספיק והמשוררים סלקא דעתיהו שיספיק כיון שהם בעולם (אור יקר).

⁸³⁵ אפשר שעמרם היה מצד הלוי ועתה ראוי שעם היות שמשה לוי ינטה לימין כאומרו מוליק לימין משה זרוע תפארתו לכך נטה קו ימינו כדי שיהיה הת"ת לצד הימין מפני שמרע"ה לוי כהן מקבל תורת חסד מימינו אש דת (אור יקר).

⁸³⁶ להחזיקו לעת זקנתו וזקנת אשתו בן זה לימין כדפי' (אור יקר).

ספר שמות

<p>רבי יהודה אמר בשם רבי אבהו מפני שבצנעא הלך ובצנעא חזר לבצנעא כדי שלא יכירו בו הדא הוא דכתיב וילך איש ולא נאמר וילך עמרם בפרהסיא ויקח את בת לוי אף היא בצנעא חזרה ולא נזכר שמה:</p>	<p>אבהו, מפני שבצנעא הלך ובצנעא חזר לבצנעא כדי שלא יכירו בו. זהו שנאמר "וילך איש" ולא נאמר וילך עמרם בפרהסיא. "ויקח את בת לוי", אף היא בצנעא חזרה, ולא נזכר שמה.</p>
<p>וילך איש רבי אבהו אמר וילך איש זה ⁸³⁸ גבריאל ⁸³⁹ דכתיב (דניאל ט כא) והאיש גבריאל שהלך הוא והחזירה לעמרם רבי יהודה אמר עמרם ממש היה ולא נזכר שמו, מפני שהליכה זו לא היתה ⁸⁴⁰ ממנו להזדווג לאשתו אלא מלמעלה:</p>	<p>"וילך איש", רבי אבהו אמר "וילך איש" זה גבריאל, שנאמר "והאיש גבריאל" שהלך הוא והחזירה לעמרם. רבי יהודה אמר עמרם ממש היה, ולא נזכר שמו, מפני שהליכה זו לא היתה ממנו להזדווג לאשתו אלא מלמעלה.</p>
<p>רבי יצחק אמר באהרן ובמרים לא נאמר ⁸⁴¹ זיווג אבותם בתורה ובמשה כתיב ויקח את בת לוי להורות שהשכינה נקראת על שם לוי ולא היה עמרם ראוי להוליד למשה עד שנטל חלק בשכינה והוליד למשה ⁸⁴² הדא הוא דכתיב ויקח את בת לוי ולפיכך כתיב (שמות ב ב) ותרא אותו כי טוב הוא ⁸⁴³:</p>	<p>רבי יצחק אמר, באהרן ומרים לא נאמר זיווג אבותם בתורה, ובמשה כתוב "ויקח את בת לוי", להורות שהשכינה נקראת על שם לוי. ולא היה עמרם ראוי להוליד למשה, עד שנטל חלק בשכינה והוליד למשה, זהו שנאמר "ויקח את בת לוי" ולפיכך כתוב "ותרא אותו כי טוב הוא".</p>
<p>רבי אלעזר אמר זכה עמרם שיצא ממנו בן שזכה לקול גדול דכתיב (שמות יט יט) והאלהים יעננו בקול ועמרם זכה לבת קול דכתיב ויקח את בת לוי כלומר בת קול ולפיכך כתיב וילך כלומר שהלך למדרגה זו תאנא כשנולד משה ⁸⁴⁴ ייחד</p>	<p>רבי אלעזר אמר, זכה עמרם שיצא ממנו בן שזכה לקול גדול, שנאמר "והאלהים יעננו בקול". ועמרם זכה לבת קול, שנאמר "ויקח את בת לוי", כלומר בת קול. ולפיכך כתוב "וילך", כלומר שהלך למדרגה זו. שנינו כשנולד משה,</p>

⁸³⁷ להיות בן עניו ראוי לקבל התורה ועוד כדי שלא ירגישו המצרים ויושלך ליאור כדפי' רז"ל בפסוק ולא יכלה עוד הצפינו (אור יקר).

⁸³⁸ יא ע"א (הערת הזהר).

⁸³⁹ מבית לוי יהיה פי' כדפי' לעיל ויקח את יוכבד בת לוי התחתון, והטעם שנטלה גבריאל והחזירה לו מפני שהוא ממונה על הנשמות והזווג כדפירשו שם, והיתה נשמת מרע"ה מזומנת תחת ידו. או ירצה מפני שהוא מבית לוי העליון שהוא ראש למשוררים העליונים, ויקח את בת לוי, שהיתה ראויה להוליד מרע"ה מסדר המשוררים במשכן כדפי' (אור יקר).

⁸⁴⁰ הענין שעם היות ששאר בני אדם מעשיהם בבחירה, והבחירה רצון אלוהי, במרע"ה להוליד לא היתה שם בחירה לעמרם כלל, אלא הכל מלמעלה כדי שלא יהיה מחולל בעון היצר הרע (אור יקר).

⁸⁴¹ שעם היות שנאמר ויקח עמרם את יוכבד דודתו לו לאשה וכו', לא היה זה בלידתם אלא ספור ייחוסם אח"כ אמנם בלידתם לא נזכר זיווג אבותם אם כן מה שכתוב במשה ויקח את בת לוי אינה יוכבד דאי הכי לימא הכי באהרן ומרים אלא בת לוי היא השכינה ולמה נקראת בת לוי שהשכינה נקראת על שם לוי ופירושו מדתו של לוי מפני שכל בית יעקב הם אחוזים בשכינה ושכינה דבקה בלוי ומה שאמר במרע"ה ויקח את בת לוי מפני שמשה רבינו ע"ה במעלה גדולה בסוד נשמה מסולקת גבוה מעל גבוה ולא היה עמרם ראוי להוליד למשה עד שנטל חלק בשכינה במה שהטיב מעשיו ונדבק בשכינה ואז זכה להוליד משה (אור יקר).

⁸⁴² עי' לקמן נג ע"ב בארוכה (לש"ו).

⁸⁴³ היינו יסוד והוא סוד [נדצ"ל יסוד] אבא בחי' משה (רח"ו).

⁸⁴⁴ דרגא דמשה ע"ה הנה היה ברזא דמתקלא, סוד הדעת עלאה הנמשך מרזא דאור א"ס, והוא סוד העץ החיים, מקור החיים, חיי העולמים, והוא האות ו' דהשם הויה ב"ה, שהוא לוינתן נחש בריח, המבריח מן הקצה אל הקצה, ומשם היה נשמת משרע"ה, משם מכוון בלתי התלבשות כלל, וכל הדרגין תתאין שנמשך דרך שם היה רק דרך מעבר לבד. והנה היה הוא מהאור הגנוז עצמו ע' פ' שמות (יא ע"ב יב ע"א יט ע"א) ופ' בשלח (נג ע"ב נד ע"א). ולכן היה עלול ואפשר שיתוקנו כל העולמות על ידו למדרגתם שקודם החטא, ושיתפשט ויתגלה האור הגנוז לעילא ולתתא כמו אחר התיקון העתידי, כי הוא היה הצינור להתפשטות האור הדעת עלאה אשר מרזא דאור א"ס, ולכן ניתן התורה רק על ידו (דע"ה ח"ב קכח ע"ב).

ספר שמות

<p>יחד הקדוש ברוך הוא שמו עליו, שנאמר "ותרא אותו כי טוב הוא וכתוב (תהלים קמה ט) טוב יהוה לכל וכתוב (שם לד ט) טעמו וראו כי טוב יהוה":</p>	<p>יחד הקדוש ברוך הוא שמו עליו, שנאמר "ותרא אותו כי טוב הוא", ונאמר "טוב ה' לכל", ונאמר "טעמו וראו כי טוב ה'".</p>
<p>ויהי בימים הרבים ההם (שמות ב כג) רבי יהושע מסכנין אמר ויהי בימים הרבים ההם סוף גלותם היה שהיו ישראל משועבדים בכל עבודה בימים הרבים ההם שהיו רבים לישראל במצרים וכיון שנשתלם קץ גלותם מה כתיב וימת מלך מצרים מאי טעמא שהורד שר מצרים ממעלתו ונפל מגאותו וכיון שנפל מלך מצרים שהוא שר שלהם זכר הקדוש ברוך הוא לישראל ושמע תפלתם:</p>	<p>"ויהי בימים הרבים ההם", רבי יהושע מסכנין אמר "ויהי בימים הרבים ההם", סוף גלותם היה, שהיו ישראל משועבדים בכל עבודה. "בימים הרבים ההם", שהיו רבים לישראל במצרים, וכיון שנשתלם קץ גלותם, מה כתוב "וימת מלך מצרים", למה, שהורד שר מצרים ממעלתו ונפל מגאותו, וכיון שנפל מלך מצרים, שהוא שר שלהם, זכר הקדוש ברוך הוא את ישראל ושמע את תפלתם.</p>
<p>אמר רבי יהודה בא וראה שכך הוא שכל זמן שהשר שלהם נתנה לו שררה על ישראל לא נשמע צעקתם של ישראל כיון שנפל השר שלהם כתיב וימת מלך מצרים ומיד ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויצעקו ותעל שועתם אל האלהים שעד אותה שעה לא נענו בצעקתם:</p>	<p>אמר רבי יהודה, בא וראה שכך הוא, שכל זמן שנתנה שררה על ישראל לשר שלהם, לא נשמע צעקתם של ישראל. כיון שנפל השר שלהם, כתוב "וימת מלך מצרים", ומיד "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויצעקו ותעל שועתם אל האלהים", שעד אותה שעה, לא נענו בצעקתם.</p>
<p>אמר רבי אלעזר בא וראה רחמנותו של הקדוש ברוך הוא כשהוא מרחם על ישראל כופה למדת הדין ומורידה ומרחם עליהם והיינו דתנן שהקדוש ברוך הוא מוריד שתי דמעות⁸⁴⁵ לים הגדול מאן אינון שתי דמעות אמר רבי יוסי לאו:</p>	<p>אמר רבי אלעזר בא וראה, רחמנותו של הקדוש ברוך הוא, כשהוא מרחם על ישראל, כופה למדת הדין ומורידה ומרחם עליהם, והיינו ששנינו, שהקדוש ברוך הוא מוריד שתי דמעות לים הגדול. מה הם אותן שתי דמעות, אמר רבי יוסי, לא</p>
<p>י"ב</p>	
<p>מלה ברירא היא⁸⁴⁶ דהא אמר ליה לאובא טמיא דהוא כדיב ומליה כדיבן:</p>	<p>דבר ברור היא, שהרי אמר לו לאוב עצמות שהיה משקר ודבריו שקריים.</p>
<p>אמר רבי אלעזר לאו בתר אובא טמיא אזלינן דברירא דמלה הוא⁸⁴⁷ דתנן בעשרה כתרי</p>	<p>אמר רבי אלעזר לא הולכים אחר אוב עצמות, שביור הדבר הוא ששנינו,</p>

⁸⁴⁵ עי' אריכות לעיל יח ע"א.

⁸⁴⁶ פי' ענין ב' דמעות לא ידענו פירושם דהא א"ל וכו' דהיינו ששאלתי לאובא טמיא על פי' ב' דמעות, ונמצא שקרן (מ"מ).

⁸⁴⁷ ואמרו בפ' הוראה דף נט רב קטינא הוה עבר אפתחא דאובא טמיא שמע רעש אמר כלום ידע אובא טמיא מאיזו סיבה הרעש בא וא"ל אובא טמיא קטינא בשעה שהקב"ה זוכר את בניו בגלות מוריד ב' דמעות לים הגדול ומהם בא הרעש. א"ר קטינא אובא טמיא הוא כדיב ומילוי כדיבין וא"כ למה לא יהיה הרעש ב' זמני זה אחר זה נגד ב' דמעות. ואמר הש"ס ולא היא דתרי זמני הוי הרעש אם כן אמאי אמר רב קטינא דהוא כדיב. כי היכי דלא ליטעו בני עלמא אבתריה דאובא טמיא, עכ"ל. משמע שדברי אובא טמיא אמת אלא כי היכי דלא ליטעו וגם רב קטינא מודה בענין ב' דמעות אלא שאמר שאינו ענין לרעש דא"כ יהיה ב' פעמים, ואפשר לפרש שר"ק אינו מודה בענין ב' דמעות, ולכן אמר דהוא כדיב וכו' ולפי זה פי' דברי הזהר א"ר יוסי לאו מלה דברירא היא ר"ל שענין ב' דמעות אינו אמת ומביא ראיה מרב קטינא שאמר לאובא טמיא דהוא כדיב בענין הב' דמעות נמי. ומ"ש הש"ס ולא היא ר"י לא ס"ל הכי אלא כדס"ד מעיקרא והגם שר"ק אמורא ור' יוסי תנא ולא

ספר שמות

<p>מלכא⁸⁴⁸ אית⁸⁴⁹ תרין דמעין⁸⁵⁰ ולקודשא בריך הוא⁸⁵¹ והן שתי מדות דין⁸⁵² שהדין בא משתיהן כמה דאת אמר (ישעיה נא יט) שתיים הנה קוראותיך וכשהקדוש ברוך הוא⁸⁵³ זוכר את בניו⁸⁵⁴ הוא מוריד⁸⁵⁵ אותם לים הגדול שהוא⁸⁵⁶ ים החכמה להמתיקן והופך מדת הדין למדת רחמים ומרחם עלייהו אמר רבי יהודה שתי דמעות שמהם באים הדמעות מהם בא הדין:</p>	<p>בעשרה כתרי המלך יש שתי דמעות לקדוש ברוך הוא, והן שתי מדות דין. שהדין בא משתיהן, כמו שנאמר "שתיים הנה קוראותיך". וכשהקדוש ברוך הוא זוכר את בניו, הוא מוריד אותם לים הגדול, שהוא ים החכמה להמתיקן, והופך מדת הדין למדת הרחמים ומרחם עליהם. אמר רבי יהודה שתי דמעות, שמהן באות הדמעות, מהן בא הדין.</p>
<p>אמר רבי יהודה כתיב (שמות יד י) והנה מצרים נוסע אחריהם ואמר רבי יוסי זה שר של מצרים הוא ואת אמרת (שמות ב כג) וימת מלך מצרים זה שר של מצרים אמר רבי יצחק האי מלה קא מסייע לה הוא דלעילא כתיב הכא (שמות יד י) והנה מצרים וכתיב התם וימתו מלך מצרים מלמד דעכשיו לא היה מלך דהורידוהו מגדולתו ולפיכך כתיב והנה מצרים ולא כתיב מלך מצרים ומה דאמר וימת כמה דאת אמר (שם ד יט) כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך:</p>	<p>אמר רבי יהודה, נאמר "והנה מצרים נוסע אחריהם", ואמר רבי יוסי, זה שר של מצרים הוא. ואתה אמרת "וימת מלך מצרים", זה שר של מצרים. אמר רבי יצחק, הדבר הזה מסייע לאותו שלמעלה, כתוב כאן "והנה מצרים", ונאמר שם "וימת מלך מצרים", מלמד שעכשיו לא היה מלך שהורידוהו מגדולתו, ולפיכך כתוב "והנה מצרים", ולא כתוב "מלך מצרים". ומה שאמר "וימת", כמו שנאמר "כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך".</p>
<p>אמר רבי יצחק אמר רבי יהושע בא וראה כל מלכי מצרים פרעה שמם ובכאן לא נאמר אלא מלך מצרים סתם ובמקומו פרעה והוא פרעה ממש תא חזי בעוד דאית שולטנותא דלעילא אית שולטנותא בעמא דלתתא אתעדי שולטנותא דלעילא אתעדי שולטנותא דלתתא:</p>	<p>אמר רבי יצחק אמר רבי יהושע, בא וראה, כל מלכי מצרים שמם פרעה, ובכאן לא נאמר אלא מלך מצרים סתם, ובמקומו פרעה, והוא פרעה ממש. בא וראה בעוד שיש שלטון שלמעלה, יש שלטון בעם שלמטה, כשהועבר השלטון שלמעלה, עובר השלטון שלמטה.</p>
<p>אמר רבי יוסי כתיב (זכריה יד א) הנה יום בא</p>	<p>אמר רבי יוסי כתוב "הנה יום בא לה'</p>

ראו זה את זה אפשר שאירעא מעשה כזה בימי ר' יוסי, ור' אלעזר השיב לר' יוסי לאו בתר אובא טמיא וכו' לא ממנו למדנו ענין ב' דמעות אלא רבותינו אמרו זה ומלה ברירא היא כדמפרש (מ"מ).⁸⁴⁸ עשר ספירות (אור יקר).

⁸⁴⁹ מ ע"א (הערת הזהר).

⁸⁵⁰ אינם נקראות דמעות מפני שהם יוצאות מהעינים העליונים אלא מפני שהם גורמות על ידי הדין דמעות לעולם כדמפרש ר' יהודה והם ב' מדות הדין גבורה הוד, או מלכות, מפני שיש בחי' דין בהוד או במלכות, והנראה שעיקרו במלכות מאומרו שהדין בא משתיהם דהיינו מגבורה עליונה נמשך למלכות ומהמלכות לתחתונים ואפשר לפרש מגבורה והוד בא למלכות (אור יקר). אינון ב' כחות הדין. וענינם הוא, כי הנה נודע שאימא עילאה נקראת אלהים חיים, בלשון רבים, לרמוז על ב' בחי' אלהים שיש בה, שהם נו"ה שבה, הנקראים אלהים צבאות. ונקרא חי, גם ע"ש היסוד שביניהם, שנקרא חי כנודע. גם דע, כי הנצח וההוד דאינהו לבר מגופא, והם בחי' הדין. גם נודע, כי אלו הנה"י דאימא, מתלבשים תוך ז"א בסוד מוחין, ומהם נמשך אל שתי העינים דז"א. וז"ס מ"ש בס"ה, כי הנצח וההוד נקראים תרין עינין. והנה אלו העינים של ז"א, הם נקרא ענבים, שבתוכם היין, שהם תרין דמעין עילאין, כחות הדין הנמשכים מנו"ה דאימא כנזכר וכו', ותרין עינין דז"א, הם נקראים ענבים שבתוכם היין והדינים, וגם הם ב' שמות אלהים (שעה"פ תולדות).

⁸⁵¹ בראשית ד רע"ב ולעיל יח ע"א ולקמן קצו ע"א ובאד"ר קלז ע"ב (לש"ו)

⁸⁵² נו"ה (רח"ו).

⁸⁵³ בינה (אור יקר).

⁸⁵⁴ נשמות קדושות שבתוך הגלות (אור יקר).

⁸⁵⁵ לשון יורדי מרכבה שהוא עליה, והיינו שמעלה אותם אל הבינה אשר שם שורש הדין וממתיקן (אור יקר).

⁸⁵⁶ ויקרא קלז ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>ליהו"ה וגו' והיה יום אחד הוא יודע ליהו"ה וגו' וכי שאר יומין לאו אינון דיליה אלא אמר רבי אבא מלמד ששאר הימים נתנים לשרים ואותו יום אינו של השרים אלא של הקדוש ברוך הוא כדי לעשות דין בעע"ז מפני שבאותו יום יפלו כל השרים ממעלתם ועל דא כתיב (ישעיה ב יא) ונשגב יהו"ה לבדו ביום ההוא שאותו יום לא יהיה מעלה לשרים:</p>	<p>וגו' "והיה יום אחד הוא יודע לה' וגו'". וכי שאר הימים אינם שלו. אלא אמר רבי אבא, מלמד ששאר הימים ניתנים לשרים, ואותו יום אינו של השרים, אלא של הקדוש ברוך הוא, כדי לעשות דין בעובדי כוכבים ומזלות. מפני שבאותו יום יפלו כל השרים ממעלתם. ועל זה נאמר "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא", שאותו יום לא יהיה מעלה לשרים.</p>
<p>אמר רבי אבא כשהקדוש ברוך הוא עושה דין בשרים של מעלה מה כתיב (שם לד ה) כי רותה בשמים חרבי וכי חרב [אית ליה] ליהו"ה אלא אמר רבי יצחק חרב [אית ליה] כתיב⁸⁵⁷ (שם ו) חרב ליהו"ה מלאה דם וכתיב (שם סו טז) ובחרבו את כל בשר:</p>	<p>אמר רבי אבא, כשהקדוש ברוך הוא עושה דין בשרים של מעלה, מה כתוב "כי רותה בשמים חרבי". וכי יש לה' חרב, אלא אמר רבי יצחק, חרב יש לו, שנאמר "חרב לה' מלאה דם", ונאמר "ובחרבו את כל בשר".</p>
<p>אמר רבי אבא החרב הזה הוא הדין שעושה דכתיב (ד"ה א כא טז) וירא את מלאך יהו"ה עומד בין השמים ובין הארץ וחרבו שלופה בידו וכי חרב שלופה היתה ביד המלאך אלא שהיתה הרשות נתונה בידו לעשות דין:</p>	<p>אמר רבי אבא, החרב הזה הוא הדין שעושה, שנאמר "וירא את מלאך ה' עמד בין הארץ ובין השמים וחרבו שלופה בידו". וכי חרב שלופה היתה ביד המלאך, אלא שהיתה הרשות נתונה בידו לעשות דין.</p>
<p>[והא] אמר רבי יהושע בן לוי אמר לי מלאך המות אי לא דחייסנא ליקרא דברייתא פרענא להו בית השחיטה כבהמה אמר רבי אבא כלא משום דאתייהיב רשותא בידיה למעבד גמר דינא הדא הוא דכתיב (יהושע ה יב) וחרבו שלופה בידו הרשות נתונה בידו לעשות דין אי הכי מאי (ד"ה א כא כז) וישב חרבו אל נדנה אמר רבי אבא שנחזר הדין לבעל הדין והרשות למי שהרשות שלו:</p>	<p>והרי אמר רבי יהושע בן לוי, אמר לי מלאך המות, אם לא שאני חס על כבוד הבריות, אפרע להם את בית השחיטה כבהמה. אמר רבי אבא, הכל משום שנתן רשות בידו לעשות גמר דין, זהו שנאמר "וחרבו שלופה בידו", הרשות נתונה בידו לעשות דין. אם כך, מה זה, "וישב חרבו אל נדנה". אמר רבי אבא, שחזר הדין לבעל הדין, והרשות למי שהרשות שלו.</p>
<p>ויאנחו בני ישראל (שמות ב כג) ויתאנחו (ויאנחו) לא כתיב אלא ויאנחו כלומר [נתאנחו] (נתאוו) וס"א האניחו לו למעלה (ס"א כלומר נאנחו למטה) שהאנחה היתה בשבילם למעלה⁸⁵⁸:</p>	<p>"ויאנחו בני ישראל" ויתאנחו" לא נאמר אלא "ויאנחו", כלומר נתאנחו לו למעלה (ס"א כלומר נאנחו למטה) שהאנחה היתה בשבילם למעלה.</p>
<p>רבי ברכיה אמר בני ישראל דלעילא הוו ומאן אינון בני ישראל אינון דאתקרון בני פולחנא כלומר אותם שהם מן העבודה של מעלה ותעל שועתם אל האלהים שעד אותה שעה לא עלתה שועתם לפניו:</p>	<p>רבי ברכיה אמר, בני ישראל שלמעלה היו. ומי הם בני ישראל. אותם שנקראו בני העבודה, כלומר אותם שהם מן העבודה של מעלה. "ותעל שועתם אל האלהים", שעד אותה שעה לא עלתה שועתם לפניו.</p>

⁸⁵⁷ דכתיב (דפ"ק).

⁸⁵⁸ ור"ל ויאנחו מלאכי השרת בשביל בני ישראל התחתונים ור' ברכיה אמר שבני ישראל הם המלאכים שנתאנחו (מ"מ).

ספר שמות

<p>ואמר רבי יצחק⁸⁵⁹ כד עביד קודשא בריך הוא דינא בפמלייא של מעלה ההוא דינא מאי הוי אמר רבי אלעזר מעבר להו בההוא נהר דינור ואעבר לון משלטניהון ומני שולטנין אחרנין דשאר עמין אמר ליה והא כתיב (תהלים קד ד) משרתיו אש לוחט אמר ליה אית אשא קשיא מאשא ואית אשא דדחיא אשא:</p>	<p>אמר רבי יצחק, כשעושה הקדוש ברוך הוא דין בפמליא של מעלה, אותו דין מה יהיה. אמר רבי אלעזר, מעביר אותם באותו נהר דינור, ומעבירם משלטונם, וממנה שליטים אחרים של שאר עמים. אמר לו, והרי נאמר "משרתיו אש לוחט". אמר לו, יש אש קשה מאש, ויש אש שדוחה אש.</p>
<p>אמר רבי יצחק תלת ענייני הכא אנחה שועה צעקה וכל חד מתפרשא מאחרא אנחה כתיב ויאנחו בני ישראל צעקה דכתיב ויצעקו שועה דכתיב ותעל שועתם וכל חד בלחודוי מתפרשא וכלהו עבדו ישראל אמר רבי יהודה צעקה ושועה עבדו אנחה לא עבדו משמע מדכתיב ויאנחו⁸⁶⁰ [אנחו למעלה] (מלמעלה) ולמעלהו היתה האנחה בשבילם:</p>	<p>אמר רבי יצחק, שלשה ענינים [יש] כאן: אנחה, שועה, צעקה, וכל אחד שונה מהאחר. אנחה, שנאמר "ויאנחו בני ישראל". צעקה, שנאמר "ויצעקו". שועה, שנאמר "ותעל שועתם". וכל אחד לבדו מתפרש, וכולם עשו ישראל. אמר רבי יהודה, צעקה ושועה עשו, אנחה לא עשו. משמע משנאמר "ויאנחו" ולמעלה היתה האנחה בשבילם.</p>
<p>צעקה ושועה במאי אתפרשן אמר רבי יצחק אין לך שועה אלא בתפלה שנאמר (שם לט יג) שמעה תפלתי יהוה ושועתי האזינה (שם פח יד) אליך יהוה שועתי (שם ל ג) שועתי אליך ותרפאני צעקה שצועק ואינו אומר כלום אמר רבי:</p>	<p>צעקה ושועה במה התפרשו. אמר רבי יצחק, אין לך שועה אלא בתפלה, שנאמר "שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה", "אליך ה' שועתי", "שועתי אליך ותרפאני". צעקה, שצועק ואינו אומר כלום. אמר רבי</p>
<p>כ/א</p>	
<p>יהודה הלכך גדולה צעקה מכולן שצעקה היא בלב הדא הוא דכתיב (איכה ב יח) צעק לבם אל יהוה צעקה וזעקה דבר אחד הוא וזו קרובה להקדוש ברוך הוא יותר מתפלה ואנחה דכתיב (שמות כב כג) (והיה) כי אם צעוק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו:</p>	<p>יהודה, הלכך גדולה צעקה מכולם, שצעקה היא בלב, זהו שנאמר "צעק לבם אל ה'". צעקה וזעקה הם דבר אחד, וזה קרובה לקדוש ברוך הוא יותר מתפלה ואנחה, שנאמר "כי אם צעוק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו".</p>
<p>אמר רבי ברכיה בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לשמואל (ש"א טו יא) נחמתי כי המלכתי את שאול למלך מה כתיב ויחר לשמואל ויצעק אל יהוה כל הלילה הניח הכל ולקח צעקה משום דהיא קרובה לקודשא בריך הוא יתיר מכלהו הדא הוא דכתיב (שמות ג ט) ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי:</p>	<p>אמר רבי ברכיה, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לשמואל "נחמתי כי המלכתי את שאול למלך", מה כתוב "ויחר לשמואל ויצעק אל ה' כל הלילה". הניח הכל ולקח צעקה, משום שהיא קרובה לקדוש ברוך הוא יותר מכולם, זהו שנאמר "ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי".</p>
<p>תנו רבנן האי מאן דצלי ובכי וצעיק עד לא יכיל למרחש בשפוותיה האי צלותא שלימתא דהיא בלבא ולעולם לא הדרא ריקניא אמר רבי יהודה גדולה צעקה שקורע גזר דינו של אדם מכל ימיו:</p>	<p>שנו רבותינו, מי שמתפלל ובוכה וצועק עד שלא יכול לרחש בשפתיו, תפלה זו שלמה, שהיא בלב, ולעולם לא חוזרת ריקם. אמר רבי יהודה, גדולה צעקה שקורעת גזר דינו של אדם מכל ימיו.</p>
<p>רבי יצחק אמר גדולה צעקה שמושל על מדת</p>	<p>רבי יצחק אמר, גדולה צעקה</p>

⁸⁵⁹ בזו"ח דף מו ע"ב (הערת הזהר).

⁸⁶⁰ פי' ר' יהודה סובר כת"ק ויאנחו העליונים בשביל בני ישראל (מ"מ).

ספר שמות

<p>הדין של מעלה רבי יוסי אמר גדולה צעקה שמושלת בעולם הזה, ⁸⁶¹ ובעולם הבא ⁸⁶² בשביל צעקה ⁸⁶³ נוחל (האדם) העולם הזה והעולם הבא דכתיב (תהלים קז ו) ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יצילים:</p>	<p>שמושלת על מדת הדין של מעלה. רבי יוסי אמר, גדולה צעקה שמושלת בעולם הזה ובעולם הבא. בשביל צעקה נוחל האדם העולם הזה והעולם הבא, שנאמר "ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יצילים".</p>
<p>ומשה היה רועה את צאן יתרו חותנו כהן מדין (שמות ג א) רבי שמעון פתח (שיר ב יז) דודי לי ואני לו הרועה בשושנים אמר רבי שמעון אוי להם לבריות שאינם משגיחים ואינם יודעים בשעה שעלה במחשבה לפני הקדוש ברוך הוא לברא עולמו כל העולמות עלו במחשבה ⁸⁶⁴ אחת ובמחשבה זו נבראו כולם הדא הוא דכתיב (תהלים קד כד) כלם בחכמה עשית ובמחשבה זו שהיא החכמה נברא העולם הזה והעולם של מעלה:</p>	<p>"ומשה היה רועה את צאן יתרו חותנו כהן מדין". רבי שמעון פתח "דודי לי ואני לו הרועה בשושנים". אמר רבי שמעון, אוי להם לבריות שאינם משגיחים ואינם יודעים, בשעה שעלה במחשבה לפני הקדוש ברוך הוא לברא עולמו, כל העולמות עלו במחשבה אחת, ובמחשבה זו נבראו כולם, זהו שנאמר "כולם בחכמה עשית". ובמחשבה זו שהיא החכמה נברא העולם הזה והעולם של מעלה.</p>
<p>נטה ימינו וברא העולם של מעלה ⁸⁶⁵ נטה שמאלו וברא העולם הזה ⁸⁶⁶ הדא הוא דכתיב (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדו וכלם ברנע אחת ובשעה אחת נבראו ⁸⁶⁷ ועשה העולם הזה כנגד העולם של מעלה וכל מה שיש למעלה כדוגמתו למטה וכל מה שיש למטה כדוגמתו בים והכל אחד ברא בעליונים המלאכים ברא בעולם הזה בני אדם ברא בים לויתן כמה דאת אמר (שמות לו יח) לחבר את האהל להיות אחד:</p>	<p>נטה ימינו וברא העולם של מעלה, נטה שמאלו וברא את העולם הזה, זהו שנאמר "אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, קרא אני אליהם יעמדו יחדיו". וכולם ברנע אחת ובשעה אחת נבראו, ועשה העולם הזה כנגד העולם של מעלה, וכל מה שיש למעלה כדוגמתו למטה, וכל מה שיש למטה כדוגמתו בים, והכל אחד. ברא בעליונים המלאכים, ברא בעולם הזה בני אדם, ברא בים לויתן, כמו שנאמר "לחבר את האהל להיות אחד".</p>
<p>כתיב באדם (בראשית ט ו) כי בצלם אלהים עשה את האדם וכתוב (תהלים ח ו) ותחסרהו מעט מאלהים". אם בני אדם חשובים</p>	<p>כתוב באדם "כי בצלם אלהים עשה את האדם", ונאמר "ותחסרהו מעט מאלהים". אם בני אדם חשובים</p>

⁸⁶¹ דהיינו מה שמושפע הדין מחסד ולמטה, מו"ק להנהגת העולם (אור יקר).
⁸⁶² דהיינו אפילו מקורות הדין שנפתחים בבינה הם מתפקיין לרחמים ונסתמין בסוד הצעקה, ולפי זה צריכה לעלות אל החכמה או אל הג"ר שבבינה שהכל ענין א' כדי שתמשול אפילו בעולם הבא למתק דיניה (אור יקר).
⁸⁶³ נראה שמכריח ממה שנחל מושלת וזו אינה ראייה, שהרי תפלה ג"כ נוחל שאם הוא שב ומתפלל הקב"ה מקבל תשובתו. ואין לומר שאין תשובה שלימה אלא בצעקה ח"ו, שאין שום תשובה חוזרת ריקם. והנה ענין זה יובן במה שפי' שזדונות נעשות לו כשגגות, או זדונות נעשו לו כזכויות. והנה השב מיראה מתפלל לבד בשועה, ולכך תשובתו בעולם הזה, ירצה מתקן מה שעשה בעולם הזה, וזדונות נעשו לו כשגגות, כדי שלא תקובל בעולם הבא עד ירצה, כשכיר יומו וזדונותיו ושגגותיו לפניו עד יטהר, ואח"כ יאכל פרי מעליו הטובים, נמצא שלא נחל בהם עולם הבא. אמנם השב מאהבה צועק וזדונות נעשו כזכויות וממש נחשב כעושה מצוה וע"י התשובה מאותם העונות נוחל עולם הבא. מפני שכפי שיעור זדונותיו וצעקותו פתח מקורות מחכמה אל הבינה וזה טוב לו לטהר ממצוקותיהם תרתי מצוקות עולם הזה ומצוקות עולם הבא (אור יקר).
⁸⁶⁴ פי' אבא (מ"מ).
⁸⁶⁵ פירוש ע"י החסדים ברא ז"א (מ"מ).
⁸⁶⁶ ע"י הגבורות נבנית המלכות, ואח"כ חזר לפשט, ואמר ועשה עולם הזה (מ"מ).
⁸⁶⁷ ובשעה אחת נבראו (מוסגר בדפ"ק).

ספר שמות

<p>מאלהים אי בני נשא יקירין [בעובדוי] ובעובדייהו כל האי (בעובדוי) ואינון מתאבדין מטפה⁸⁶⁸ מעפר דבירא [במה] (כמה) אתיין לשאבא מניה⁸⁶⁹ ובחר בעליונים ובחר בישראל לעליונים לא קרא בנים לתחתונים קרא בנים הדא הוא דכתיב (דברים יד א) בנים אתם לה' אלהיכם הוא קרא להם בנים והם קראו לו אב דכתיב (ישעיה סג טז) כי אתה אבינו וכתיב (שיה"ש ב טז) דודי לי ואני לו הוא בחר בי ואני בחרתי בו:</p>	<p>במעשיו, כל זה, והם נעשים מטפה מעפר הבאר, במה באים לשאוב ממנו, ובחר בעליונים ובחר בישראל. לעליונים לא קרא בנים, לתחתונים קרא בנים. זהו שנאמר "בנים אתם לה' אלהיכם". הוא קרא להם בנים, והם קראו לו אב, שנאמר "כי אתה אבינו", ונאמר "דודי לי ואני לו" הוא בחר בי ואני בחרתי בו.</p>
<p>הרועה בשושנים הוא רועה בשושנים אף על פי שהקוצים סביב להם ואין אחר יכול לרעות בשושנים כמותו דבר אחר הרועה בשושנים מה שושן זה הוא אדום ומימיו [לבנים] [לבן] כך הקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו ממדת הדין למדת הרחמים וכתיב (שם א יח) אם יהיו הטאים כשנים כשלג ילבינו:</p>	<p>"הרועה בשושנים", הוא רועה בשושנים, אף על פי שהקוצים סביב להם, ואין אחר יכול לרעות בשושנים כמותו. דבר אחר, הרועה בשושנים, מה שושן זה הוא אדום ומימיו לבנים, כך הקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו ממידת הדין למידת הרחמים, ונאמר "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו".</p>
<p>רבי אבא הוה אזיל באורחא והוה עמיה רבי יצחק אדהו אזלי פגע באינון ורדים נטל חד רבי אבא בידוי והוה אזיל פגע בהו רבי יוסי אמר ודאי שכינתא הכא ואנא חמינא בידוי דרבי אבא למילף חכמתא סניאה דהא ידענא דרבי אבא לא נטל האי אלא לאחזאה חכמתא:</p>	<p>רבי אבא היה הולך בדרך, והיה עמו רבי יצחק, בעוד שהיו הולכים, פגש את אותם ורדים. רבי אבא נטל אחד בידו והיה הולך. פגש בהם רבי יוסי, אמר ודאי ששכינה כאן, ואני ראיתי בידי רבי אבא ללמוד חכמה רבה, שהרי ידעתי שרבי אבא לא נטל את זה אלא להראות חכמה.</p>
<p>אמר רבי אבא תיב ברי תיב יתבו ארח רבי אבא בההוא ורדא אמר ודאי אין העולם מתקיים אלא על הריח דהא הזינא דלית נפשא מתקיימא</p>	<p>אמר רבי אבא שב בני שב, ישבו. הריח רבי אבא באותו הורד, אמר ודאי אין העולם מתקיים אלא על הריח, שהרי</p>

⁸⁶⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁸⁶⁹ ור"ל כשאינם עוסקים בתורה שהם מי באר, במה יכולים לינק השפע של תורה. ומובן ע"פ הנז' בתוספת ביאור כי פנימיות המלכות שהוא סוד כלת משה הוא מדריגת הבינה ולפיכך יש בשושנה י"ג עלין שהוא סוד ה"ג מדות שהמשיך משה לכלתו ומבואר בכוונת שבי"ג ת"ד יש בכל א' מהם שם ע"ב והוא י"ג פעמים ע"ב גימ' תתקל"ו והוא גימ' שושנת' כי ק"ך היתרים הוא להודיע שקודם הזיווג המלכות מלאה דינים ק"ך צירופי אלהים, ואחר הזיווג מתמעטין ולא יש יותר מה' אותיות אלהים והם רומזים על ה' עלין תקיפין דסחרין לשושנה ונקראים ישועות כי הם מושיעים לנערה לבל ימשול בה זר ובזה מובן מאמר שמות דף כ' הנז"ל כי בתחלה היא אדומה סוד שושנה אדומה ראיתי שהוא דין, אח"כ כשמוצקין אותו בסוד ה"ג מדות, אז הפך לבן טהור מסטרא דבינה ולזה אומר הקב"ה שהוא ת"ת כשם ששונה התחתונה שעומדת על י"ב בקר שהם י"ב עלין דסחרין לשושנה והים שעליהם מלמעלה, הרי י"ג, גימ' אח"ד, שהיא סהדותא דיחודא עילאה, מפני שמורה על זווג דגופא בגופא ונעשית אחד, כן רעייתי שהיא כלת משה ג"כ בין הבנות, ונקראת רעייתי מפני שפנימיות זעיר שהוא רוחא דאבא מתייחד עם רוחא דמלכות שהיא רוחא דאימא, והם רעים דלא מתפרשין, ולכן נקראת רעייתי, דוגמת אימא עילאה, ואז תהיה שושנת העמקים ב"ג נהרי דאפרסמונא, ותהיה שושנה עילאה חוור וסומק. וכשם שיהיה זווג חיצוניות גופא בגופא, כמו כן ע"י כלת משה שהוא רוחא דבינה דבגוון, יהיה זווג רוחא ברוחא למטה במקומנו, ע"י שאני מוריד לך רוחא של הדעת שלי שהוא פנימיות רוחא דאבא עילאה, ועי"כ יהיה זווג רוחא ברוחא. והשם ב"ן דהה"ן שבה הוא סוד ד' נשים, וכולם נקראים על שם ב"ן בנות, וגם כי אצל הבינה שהיא רעייתי נק' כולם בנות כמבואר על פוסק בנות צעדה עלי שור עוד עוד פי' אחר בשושנה מלכות כשהיא למטה בין החוחים הם החיצונים ואין לה יחוד עם הת"ת ישראל כן רעייתי שהיא בינה עילאה יורדת למקום התבונות שלה שנקראים בנות ור"ל שבינה עילא הג"כ אין לה זווג בסוד לא אבא בעיר שאין הקב"ה נכנס לירושלים של מעלה עד שיכנס לירושלים של מטה (מ"מ).

ספר שמות

אלא על ריחא ועל דא הדס במוצאי שבת:	ראיתי שאין נפש מתקיימת אלא על ריח, ולכן הדס במוצאי שבת.
פתח ואמר דודי לי ואני לו הרועה בשושנים מי גרם לי שאני לדודי ודודי לי מפני שהוא מנהיג עולמו בשושנים מה שושן יש בו ריח והוא אדום מוצקין אותו והוא מתהפך ללבן, ולעולם ריחו לא זו כך הקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו בדרך זה שאלמלא כן לא יתקיים העולם בשביל האדם החוטא (האדם חוטא) והחטא נקרא אדום כמה דאת אמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג:	פתח ואמר "דודי לי ואני לו הרועה בשושנים". מי גרם לי שאני לדודי ודודי לי, מפני שהוא מנהיג עולמו בשושנים. מה שושן יש בו ריח והוא אדום, מוצקין אותו והוא מתהפך ללבן, ולעולם ריחו לא זו. כך הקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו בדרך זה, שאלמלא כן לא יתקיים העולם בשביל האדם החוטא. והחטא נקרא אדום, כמו שנאמר "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג
כ/ב	
ילבינו מקריב קרבנו לאש שהוא אדום (זורק דם) סביב למזבח שהוא אדום מדת הדין אדום [מוצקין הריח] [מוצקין הריח] ומוצקין אותו (הריח) ועולה העשן כלו (ללבן) ואז האדום נהפך ללבן נהפך מדת הדין למדת רחמים:	ילבינו". מקריב קרבנו לאש שהוא אדום. זורק הדם סביב למזבח שהוא אדום. מדת הדין אדום. מוצקין אותו (הריח) ועולה העשן כולו לבן, ואז האדום נהפך ללבן, נהפך מדת הדין למדת הרחמים.
ותא חזי כל מדת הדין אין צריך הריח שלו אלא מצד [אודם ⁸⁷⁰] (אדם) והיינו דאמר רבי יהודה מה דכתיב (מ"א יח כח) ויתגודדו ⁸⁷¹ כמשפטם ⁸⁷² וגו' עד שפך דם ⁸⁷³ עליהם אלא היו יודעים שלא ישיגו ממדת הדין כרצונם זולתו באודם:	ובא וראה, כל מדת הדין אין צריך הריח שלו אלא מצד אדם. והיינו שאמר רבי יהודה, מהו שנאמר "ויתגודדו כמשפטם וגו' עד שפך דם עליהם", אלא היו יודעים שלא ישיגו ממדת הדין כרצונם זולתי באדם.
אמר רבי יצחק ⁸⁷⁴ ועוד אדם ולבן נקרב לעולם והריח עולה משתיהן מה השושן אדום ולבן כך ריח הקרבן [והקרבן] מאדום ולבן בא וראה מריח הקטורת שהסמנים ⁸⁷⁵ מהם אדומים ומהם לבנים כגון הלבונה שהוא לבן מר דרור אדום והריח עולה מאדום ולבן ועל כן מנהיג עולמו בשושנים שהוא אדום ולבן וכתיב (יחזקאל מד טו) להקריב לי חלב	אמר רבי יצחק ועוד אדם ולבן נקרב לעולם, והריח עולה משתיהן. מה השושן אדום ולבן, כך ריח הקרבן והקרבן מאדום ולבן. בא וראה, מריח הקטורת, שהסמנים מהם אדומים ומהם לבנים, כגון הלבונה שהוא לבן, מר דרור אדום, והריח עולה מאדום ולבן, ועל כן מנהיג עולמו בשושנים שהוא אדום

⁸⁷⁰ הכוונה כי הקדושים מהפכים מדת הדין למדת רחמים ולכן מוצקים אדם ללובן כנזכר והיינו מדת הצדיקים להפך הדין לרחמים ולשוב מעון וחטא לעבודה לעולם מלובן לאדם ובמזבח מאדם ללובן ובשר ודם לריח והרשעים ועובדי ע"ז להפך מהפכים מדת רחמים למידת הדין ומוצקין מלובשן לאדם (אור יקר)

⁸⁷¹ לע"ז (אור יקר).

⁸⁷² להפך מלובן לאדם (אור יקר).

⁸⁷³ יתהפכו להגביר כח הדין להגביר החיצונים וכח ע"ז (אור יקר).

⁸⁷⁴ מוסיף על דברי ר' אבא ואמר שצריך למצוק מגשמי לרוחני שאפילו הטוב להטיב יותר ולמצוק המדות הגשמיות לרוחניות והיינו סוד חלב לובן ובשר ודם אדם ושניהם מוצקים במזבח ונהפכין לדק ריח דק רוחני וכן צריך להיות כל מעשיו וכן הוא סוד התענית שאדם מתענה על עונותיו שהוא מוצק חלבו ודמו באש תעניתו וניתן כחו ליחה מדם וחלב וכן היה ענין הקטרת ב' מינים אדם ולובן וכן השושן אדם ולובן מוצקין אותו ועולה ריח טוב, וכן האדם מוצק האדם והלובן והיינו נמי במידות העליונות שהם אדם מלכות, ולובן ת"ת ומוצקין אותם בסוד אשה ריח נחוח לה' להעלותם בדקות למעלה אל סוד החוטם והמוח דהיינו קשרם במדות העליונות ועלייתם אל סוד החכמה והבינה להתקין וזה כל האדם לקשר ב' מדות אלו למתקם ולייחדם והיינו שושנים (אור יקר).

⁸⁷⁵ שהשמנים (דפ"ו).

ספר שמות

ורם:	ולבן, ונאמר "להקריב לי חלב ודם".
<p>כנגד זה אדם מקריב חלבו ודמו ומתכפר לו זה אדם וזה לבן מה השושן שהוא אדם והוא לבן אין מוצקין אותו לחזור כלו לבן אלא באש כך הקרבן אין מוצקין אותו לחזור כלו לבן אלא באש עכשיו מי שיושב בתעניתו ומקריב חלבו ודמו אינו נצמק לחזור כלו לבן אלא באש דאמר רבי יהודה מתוך תעניתו של אדם מחלישין אבריו וגובר עליו האש ובאותה שעה צריך להקריב חלבו ודמו באותו האש והוא הנקרא מזבח כפרה:</p>	<p>כנגד זה אדם מקריב חלבו ודמו ומתכפר לו, זה אדם וזה לבן. מה השושן שהוא אדם והוא לבן, אין מוצקין אותו לחזור כולו לבן אלא באש, כך הקרבן אין מוצקין אותו לחזור כולו לבן אלא באש. עכשיו, מי שיושב בתעניתו ומקריב חלבו ודמו, אינו נצמק לחזור כולו לבן אלא באש, שאמר רבי יהודה, מתוך תעניתו של אדם, מחלישין אבריו וגובר עליו האש, ובאותה שעה צריך להקריב חלבו ודמו, באותו האש, והוא הנקרא מזבח כפרה.</p>
<p>והיינו ודרבין (דאמר רבי) אלעזר כד הוה יתיב בתעניתא הוה מצלי ואמר ⁸⁷⁶ גלוי ⁸⁷⁷ וידוע ⁸⁷⁸ לפניך ⁸⁷⁹ יהו"ה ⁸⁸⁰ אלהי ⁸⁸¹ ואלהי אבותי שהקרבתי לפניך ⁸⁸² חלבי ודמי והרתחתי אותם בחמימות חולשת גופי ⁸⁸³ יהי ⁸⁸⁴ רצון ⁸⁸⁵ מלפניך ⁸⁸⁶ שיהא הריח ⁸⁸⁷ העולה מפי בשעה זו ⁸⁸⁸ כריח העולה ⁸⁸⁹ ומהקרבן (והקרבן) באש המזבח ותרצני:</p>	<p>והיינו שרבי אלעזר, כשהיה יושב בתענית היה מתפלל ואומר, גלוי וידוע לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שהקרבתי לפניך חלבי ודמי והרתחתי אותם בחמימות חולשת גופי. יהי רצון מלפניך שיהא הריח העולה מפי בשעה זו כריח העולה מהקרבן באש המזבח ותרצני.</p>

⁸⁷⁶ פי' היה מתפלל י"ח, ובשומע תפלה היה אומר גלוי וכו' (אור יקר).

⁸⁷⁷ שאין נסתר מעיניו דבר (אור יקר).

⁸⁷⁸ שאינו מואס להסתיר עיני השגחתו משום נברא השב לפניו (אור יקר).

⁸⁷⁹ היא מדת המלכות, אם כן במלת גלוי העביר כל מסך מבדיל וחיצון מבין תעניתו וקרבתו לבין המדה הזו ובמלת ידוע עלה כל מדרגות הנפרדים עד שנכנס אל הקדש ואמר לפניך היא מדת המלכות, ושם התחיל לקשר קשרי הייחוד לקשר קרבנו (אור יקר).

⁸⁸⁰ דהיינו הכתר עם החכמה (אור יקר).

⁸⁸¹ הבינה עם החכמה ואח"כ ואלהי אבותי בינה שוכנת וחופפת על ג' אבות ושם מעלה המלכות (אור יקר).

⁸⁸² מפני שמי שצם ומתכוון להתשבח בו או מצד כעס וכיוצא מהמתענים לשם יצר הרע אין אותו קרבן לה' אלא לחצונים ויצר הרע וכיוצא, לזה אמר "לפניך" לא הקרבתי קרבני לע"ז וחצוני אלא לפניך. והרי נכנס שיעור ב' פתחים שהם נו"ה ואח"כ הוא מתפלל המלכות על יד היסוד שאין לה ייחוד למעלה אלא על ידי חלבו ודמו היינו לובן ואודם לכפר בלובן על עון מצות עשה שהם מימין ובאודם לכפר על עון לא תעשה שהם משמאל וגבורה ומפני שהוא אינו מתרצה שם אלא בהיותו מוצק מגשמי לרוחני (אור יקר).

⁸⁸³ והיינו שהמתענה מקריב על מזבחו שהוא על ידי החולשה מתגדל חום הטבע ומשתלהב, והחלב והדם נתכים ואין ספק שהוא על ידי הכבד שהוא החום, וכמו שממנו מתחלק המזון תמיד לכל הגוף, כן בהיות האיש מתענה בחומו הוא מתוך כל מה שהאברים נזונו בדם מהכבד והיינו אש המזבח, המזבח עצמו הכבד שכן הוא רומז אליו והחום שבו הוא אש המזבח ומרתיח האברים ומתיך החלב והדם (אור יקר).

⁸⁸⁴ סוד קשר חכמה ובינה י"ה ה"י (אור יקר).

⁸⁸⁵ הכתר הרוכב על שתיהם (אור יקר).

⁸⁸⁶ הקודם לכל זה שאין לו שם וכינוי והוא חיות הכל, ולזה לא אמר לפניך, כי לפניך הוא מה שלפניו, דהיינו למטה מלפניך הוא הקודם לו (אור יקר).

⁸⁸⁷ הענין שבהיות האדם מתענה ומתיך לחותיו חלבו ודמו, אם נעשה הכל ריח ניחוח הוא קשה מפני שאדם פונה לעסקיו וצרכיו שאר הענינים לכך אינו בוחר לריח לקשר המדות העליונות אלא זמן הבל פיו בתפלה (אור יקר).

⁸⁸⁸ דווקא שאני עומד ומתפלל, ואמר "הריח העולה מפי" שכן הוא המתענה מעלה הבל פה חזק מצד התענית, ואמר "מפי" דהיינו המלכות פה מזבח ודאי, "ריח" היסוד הנקשר עם הת"ת (אור יקר).

⁸⁸⁹ והקרבן דהיינו יחוס ניחוח לה', ואמר העולה והקרבן דהיינו לכפר על המחשבה העולה ולכפר על המעשה הקרבן ומפני שהמעשים מינים שונים ולהם קרבנות חטאות אשמות וכיוצא לכך סתם וכלל הכל (אור יקר).

ספר שמות

<p>נמצא שאדם הוא מקריב בתעניתו החלב והדם והריח שעולה מפיו, הוא מזבח כפרה. ולפיכך תקנו התפלה במקום הקרבן, ובלבד שיתכוון למה שאמרנו. אמר רבי יצחק, מכאן ולהלאה כתוב "כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר". אמר רבי יוסי, כשהיה בית המקדש קיים, אדם מקריב קרבנו בענין זה ומתכפר לו, עכשיו תפלתו של אדם של אדם מכפר לו במקום הקרבן, כדוגמא זה.</p>	<p>נמצא שאדם הוא מקריב בתעניתו החלב והדם והריח שעולה מפיו, הוא מזבח כפרה. ולפיכך תקנו התפלה במקום הקרבן, ובלבד שיתכוון למה שאמרנו. אמר רבי יצחק, מכאן ולהלאה כתוב "כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר". אמר רבי יוסי, כשהיה בית המקדש קיים, אדם מקריב קרבנו בענין זה ומתכפר לו, עכשיו תפלתו של אדם של אדם מכפר לו במקום הקרבן, כדוגמא זה.</p>
<p>דבר אחר דודי לי ואני לו הרועה בשושנים מה השושנים קוצין מצויין בתוכם אף הקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו בצדיקים ורשעים מה השושנים אלמלא הקוצים אין השושנים מתקיימין כך אלמלא הרשעים אין הצדיקים ניכרים דאמר רבי יהודה במה הצדיקים ניכרים מתוך שיש רשעים דאלמלא רשעים אין הצדיקים ניכרים דבר אחר הרועה בשושנים המנהיג עולמו בשש שנים⁸⁹¹ והשביעית שבת לה' (ויקרא כה ד) דבר אחר בשושנים באותם שושנים בתורה:</p>	<p>דבר אחר "דודי לי ואני לו הרועה בשושנים", מה השושנים קוצים מצויים בתוכם, אף הקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו בצדיקים ורשעים. מה השושנים, אלמלא הקוצים אין השושנים מתקיימים, כך אלמלא הרשעים אין הצדיקים ניכרים, שאמר רבי יהודה במה הצדיקים ניכרים, מתוך שיש רשעים, שאלמלא רשעים אין הצדיקים ניכרים. דבר אחר, הרועה בשושנים, המנהיג עולמו בשש שנים, והשביעית שבת לה'. דבר אחר, בשושנים באותם שושנים בתורה.</p>
<p>ומשה היה רועה את צאן יתרו חותנו כהן מדין (שמות ג א) רבי חייא פתח ואמר (תהלים כג א) מזמור לדוד יהוה רועי לא אחסר כלומר יהוה רועי יהוה הרועה שלי מה הרועה מנהיג את הצאן ומוליכם למרעה טוב למרעה שמן במקום נחלי מים מישר הליכתן בצדק ובמשפט אף הקדוש ברוך הוא כתיב (שם ב) בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני נפשי ישובב:</p>	<p>"ומשה היה רועה את צאן יתרו חותנו כהן מדין". רבי חייא פתח ואמר "מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר". כלומר "ה' רועי", ה' הרועה שלי. מה הרועה מנהיג את הצאן ומוליכם למרעה טוב, למרעה שמן במקום נחלי מים, מיושר הליכתן בצדק ובמשפט, אף הקדוש ברוך הוא כתוב "בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני נפשי ישובב".</p>
<p>אמר רבי יוסי דרך הרועה לנהוג בצדק את צאנו להרחיקם מן הגזל להנהיגם במישור והשבט בידו שלא יטו ימין ושמאל כך הקדוש ברוך הוא רועה את ישראל להנהיגם במישור ובכל עת השבט בידו שלא יטו ימין ושמאל:</p>	<p>אמר רבי יוסי, דרך הרועה לנהוג בצדק את צאנו להרחיקם מן הגזל, להנהיגם במישור והשבט בידו שלא יטו ימין ושמאל, כך הקדוש ברוך הוא, הוא רועה את ישראל להנהיגם במישור, ובכל עת השבט בידו שלא יטו ימין ושמאל.</p>
<p>דבר אחר ומשה היה רועה אמר רבי יוסי תדע לך שכל זמן שהרועה חכם לנהל את צאנו הוא מוכן לקבל עול מלכות שמים אם הרועה שוטה עליו נקרא (משלי כו יג) תקוה לכסיל ממנו:</p>	<p>דבר אחר "ומשה היה רועה". אמר רבי יוסי, תדע לך, שכל זמן שהרועה חכם לנהל את צאנו, הוא מוכן לקבל עול מלכות שמים. אם הרועה שוטה, עליו נקרא "תקוה לכסיל ממנו".</p>
<p>אמר רבי יהודה משה חכם היה ובקי לנהוג את צאנו בא וראה מדוד שנאמר (ש"א טז יא) והנה רועה ובצאן (את הצאן במדבר) ללמדך שדוד:</p>	<p>אמר רבי יהודה, משה חכם היה ובקי לנהוג את צאנו. בא וראה, מדוד שנאמר "והנה רועה בצאן", ללמדך שדוד</p>

⁸⁹⁰ מוסגר בדפ"ק.

⁸⁹¹ ששנים כתוב חסר ודרש שש שנים (רח"ו).

ספר שמות

כא/א	
<p>חכם גדול היה והיה רועה צאנו כדין וכשורה לפיכך עשהו הקדוש ברוך הוא מלך על כל ישראל:</p>	<p>חכם גדול היה, והיה רועה צאנו כדין וכשורה, לפיכך עשהו הקדוש ברוך הוא מלך על כל ישראל.</p>
<p>ולמה צאן ולא בקר אמר רבי יהודה ישראל נקראים צאן שנאמר (יחזקאל לד ל) ואתן צאני צאן מרעיתי⁸⁹² אדם אתם וכתוב (שם לו לח) כצאן קדשים כצאן ירושלים מה הצאן כשיקרב⁸⁹³ על המזבח בשבילם זוכה לחיי העולם הבא⁸⁹⁴ כך המנהיג לישראל כדין וכשורה בשבילם זוכה לחיי העולם הבא:</p>	<p>ולמה צאן ולא בקר, אמר רבי יהודה, ישראל נקראים צאן, שנאמר "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם". ונאמר "כצאן קדשים כצאן ירושלים". מה הצאן, כשיקרב על המזבח, בשבילם זוכה לחיי העולם הבא, כך המנהיג לישראל כדין וכשורה, בשבילם זוכה לחיי העולם הבא.</p>
<p>ועוד הרועה את הצאן כשהצאן יולדת הרועה נוטל אותם טלאים בחיקו כדי שלא ילאו ויגעו ומוליכם אחרי אמותם ומרחם עליהם כך המנהיג לישראל צריך להנהילם ברחמים ולא באכזריות וכן אמר משה (במדבר יא יב) כי תאמר אלי שאהו בחיקך וגו' מה הרועה את הצאן כשהוא רועה טוב מציל את הצאן מן הזאבים ומן האריות כך המנהיג לישראל אם הוא טוב מציל מן האריות ומדין ושל מטהו (שלמטה) ומדין של מעלה ומדריכן לחיי העולם הבא כך משה רועה נאמן היה וראה הקדוש ברוך הוא שכדאי הוא לרעות את ישראל באותו הדין ממש שהיה רועה את הצאן לכשבים כפי הראוי להם והנקבות כפי הראוי להם⁸⁹⁵:</p>	<p>ועוד "הרועה את הצאן", כשהצאן יולדות, הרועה נוטל אותם טלאים בחיקו, כדי שלא יעייפו וייגעו, ומוליכם אחרי אמותם ומרחם עליהם, כך המנהיג לישראל, צריך להנהילם ברחמים ולא באכזריות. וכן אמר משה "כי תאמר אלי שאהו בחיקך וגו'". מה הרועה את הצאן, כשהוא רועה טוב, מציל את הצאן מן הזאבים ומן האריות, כך המנהיג לישראל, אם הוא טוב, מציל מן העכו"ם ומדין של מטה ומדין של מעלה, ומדריכם לחיי העולם הבא. כך משה רועה נאמן היה, וראה הקדוש ברוך הוא שכדאי הוא לרעות את ישראל, באותו הדין ממש שהיה רועה את הצאן, לכשבים כפי הראוי להם, והנקבות כפי הראוי להם.</p>
<p>ולפיכך כתיב (שמות ג א) ומשה היה רועה את צאן יתרו חותנו ולא שלו⁸⁹⁶ והאמר רבי יוסי וכי מי שנתן (לו) את צפורה בתו למשה לא נתן לו צאן ובקר והלא יתרו עשיר היה אלא משה לא היה רועה את צאנו כדי שלא יאמרו בשביל שהיה צאנו עמו</p>	<p>ולפיכך נאמר "ומשה היה רועה את צאן יתרו חותנו", ולא שלו, שאמר רבי יוסי, וכי מי שנתן את צפורה בתו למשה, לא נתן לו צאן ובקר, והלא יתרו עשיר היה. אלא משה, לא היה רועה את צאנו, כדי שלא יאמרו בשביל שהיה צאנו עמו</p>

⁸⁹² עי' תיקו"ז לז ע"א: השקו הצאן דאינון אברין קדישין דאתמר בהון ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם (יחזקאל לד לא) כלהו רועים ומשה על כלהון דכתיב (שמות ב טו) וישב על הבאר וכתוב (תהלים צ א) תפילה למשה איש האלהים וכו' איהו שלטנותיה בשבעה רקיעין. בהגר"א: כלהו רועים - ר"ל, השקו כו' אמר לכלהו רועים, שהן ז' רועים הידועים, שהן כלל האברים דמשתקיין מן המוח והטפה: איש האלקים - בעלה דשכינתא (זהר ח"א ו ע"ב וח"ב קלז ע"ב), שהוא כולל כל האברים. ⁸⁹³ כשיקריבו (דפ"ו).

⁸⁹⁴ דהיינו סוף הבהמה לשחיטה שהיא המיתה וכשהיא על גבי המזבח הוא הסוף היותר טוב שבכל השחיטות לשלמות הבהמה ועלייתה הב' הנהגתם לענייני העולם שלא ינהגם באכזריות אלא ברחמים וישתדל בטובם וכל הצריך להם וכל א' כפי כחו, והיינו "כשהצאן וכו'", הג' הצלתם מהאויבים בזכותו ותפלותיו שלא ישלטו בהם שונאיהם ומגין עליהם במעשיו כמשה רבינו ע"ה (אור יקר).

⁸⁹⁵ כה תאמר אל בית יעקב הנשים כפי כחן ותגד לבית ישראל אנשים כפי כחן והנה זה יעשה לשם תועלתו ולא יועיל כלל אלא לשם תועלת ישראל דווקא שאינו רוצה להנות מהם אלא לשם תועלתו הוא עושה (אור יקר).

⁸⁹⁶ שהיה עושה לשם שמים וצורך הצאן (אור יקר).

ספר שמות

<p>עמו היה רועה אותן בטוב ולכן כתיב את צאן יתרו חותנו ולא את שלו כהן מדין רבי תנחום אמר אף על גב שהיה עובד ע"ז בשביל שעשה עמו חסד היה רועה צאנו כדין וכשורה במרעה טוב שמן ודשן⁸⁹⁷:</p>	<p>היה רועה אותם בטוב, ולכן כתוב "את צאן יתרו חותנו", ולא את שלו. "כהן מדין", רבי תנחום אמר, אף על גב שהיה עובד כוכבים ומזלות, בשביל שעשה עמו חסד, היה רועה צאנו, כדין וכשורה, במרעה טוב שמן ודשן.</p>
<p>וינהג את הצאן אחר המדבר רבי יוסי אמר משה מיום שנולד⁸⁹⁸ לא זזה⁸⁹⁹ ממנו רוח הקודש ראה ברוח הקודש שאותו מדבר היה [קדוש ומוכן] (מוכן) לקבל עול מלכות שמים עליו⁹⁰⁰ מה עשה הנהיג את הצאן אחר המדבר⁹⁰¹ רבי יצחק אמר אחר המדבר על כל פנים ולא במדבר שלא רצה שיכנסו בתוכו⁹⁰² אלא (ל)הרחיקם אחר המדבר:</p>	<p>"וינהג את צאנו אחר המדבר", רבי יוסי אמר, משה מיום שנולד, לא זזה ממנו רוח הקודש. ראה ברוח הקודש שאותו מדבר היה קדוש ומוכן לקבל עול מלכות שמים עליו, מה עשה הנהיג את הצאן אחר המדבר. רבי יצחק אמר "אחר המדבר", על כל פנים, ולא במדבר שלא רצה שיכנסו בתוכו, אלא הרחיקם אחר המדבר.</p>
<p>ויבא אל הר האלהים הרבה הוא לבדו [בלא צאן] אמר רבי יהודה האי אבנא⁹⁰⁴ דמקבלא פרזלא כד חמי [ליה] (לה מחטא) מדלגא עלוי כך משה והר סיני כשנראו זה עם זה דלג עליו הדא הוא דכתיב ויבא אל הר האלהים הרבה⁹⁰⁵:</p>	<p>"ויבא את הר האלהים הרבה", הוא לבדו בלא הצאן. אמר רבי יהודה, אבן זו שמקבלת ברזל, כשרואה אותו, מדלגת עליו. כך משה והר סיני, כשנראו זה עם זה, דלג עליו, זהו שנאמר "ויבא אל הר האלהים הרבה".</p>
<p>אמר רבי אבא מוכנים היו מששת ימי בראשית זה עם זה ואותו היום נתרגש ההר למול משה וכיון שראהו [ש]נכנס לתוכו ודלג בו עמד ההר מלמד ששמחים היו זה עם זה:</p>	<p>אמר רבי אבא, מוכנים היו מששת ימי בראשית זה עם זה, ואותו היום נתרגש ההר כנגד משה, וכיון שראהו שנכנס לתוכו ודלג בו, עמד ההר, מלמד ששמחים היו, זה עם זה.</p>
<p>אמר רבי ינאי ונ"א רבי יוסף יודע היה משה שאותו והר האלהים הוא דכתיב ויבא אל הר האלהים דתנן מה ראה משה באותו הר ראה עופות שהיו פורחים ופורשים כנפיהם ולא היו נכנסים בו:</p>	<p>אמר רבי ינאי (נ"א ר' יוסי), יודע היה משה, שאותו הר האלהים הוא, שנאמר "ויבא אל הר האלהים". ששנינו, מה ראה משה באותו הר, ראה עופות שהיו פורחים ופורשים כנפיהם, ולא היו נכנסים בו.</p>

⁸⁹⁷ ר' תנחום הוקשה לו מה לו לייחס עתה בשם כהן מדין אלא להודיעך חסידותו של משה עם היותו כהן מדין עובד ע"ז היה רועה צאנו לטובה מפני שהיה חותנו שעשה עמו טוב שפתח לו פתחו (אור יקר).

⁸⁹⁸ עד פטירתו, שמיום שנולד היה שכנה עמו כאומרו וטרא אותו כי טוב הוא (אור יקר).

⁸⁹⁹ כי ח"ו שחטא כדי שתזוז אלא לעולם עמד בצדקו (אור יקר).

⁹⁰⁰ שהיה רוחו ק מתעוררת בו יותר משום מקום אחר, ולזה כבד המקום ולא נכנס שם בצאנו מעולם אלא אחר המדבר (אור יקר).

⁹⁰¹ שאפילו קרוב להר אחר ההר לא היה מנהיג הצאן שמא תשמט אחת ותעלה אלא אחר המדבר במדבר רחוק הרבה מן ההר (אור יקר).

⁹⁰² סיני מפני קדושתו (מ"מ).

⁹⁰³ לא אמר וינהג את הצאן א"כ עתה קשה למה בא (אור יקר).

⁹⁰⁴ והיה במוכרח מצד אהבת הדומין, ור' אבא אמר שענין חדש היה שראה ההר מרעיש כנגדו ולזה קפץ לתוכו ותשקוט ההר, וההר מצא נחת רוח במשה ומשה בהר ושמחו, ור' ינאי מוסיף שמרחוק ידע משה בהר בקדושתו (אור יקר).

⁹⁰⁵ אפילו בבואו ידע שהוא הר האלהים (אור יקר). מפסוק זה משמע שרעה הוא שדלג על ההר וא"כ מ"ש האי אבנא וכו' הוא משה וכשראה הר סיני שהוא פרזלא דלג עליו על הר סיני, א"נ לפ' אבנא הוא ההר שדלג על הפרזלא שהוא משה ומ"ש כך משה והר סיני כשנראו וכו' ר"ל מפני שקדם הר סיני ונתרגש לקראת משה לכך דלג משה עליו וסיוע לפי' זה ממ"ש רבי אבא אותו היום ותרגש ההר למול משה ש"מ שההר נתרגש לקראת משה תחלה (מ"מ).

ספר שמות

<p>[אמר] רבי יצחק (אמר⁹⁰⁶) ראה העופות פורחים וטסים משם ונופלים לרגליו של משה מיד הרגיש בענין והעמיד את הצאן אחר המדבר והוא נכנס לבדו:</p>	<p>אמר רבי יצחק, ראה העופות פורחים וטסים משם ונופלים לרגליו של משה, מיד הרגיש בענין, והעמיד את הצאן אחר המדבר, והוא נכנס לבדו.</p>
<p>וירא⁹⁰⁷ מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה (שמות ג ב) רבי תנחום אומר שעת המנחה היתה שמדת הדין שולטת בו⁹⁰⁸ רבי יוחנן אמר והא כתיב⁹⁰⁹ (תהלים מב ט) יומם יצוה יהוה חסדו מדת חסד קאמר ולא מדת הדין אמר רבי יצחק משיוצא האור עד שנוטה לרדת נקרא יום והוא מדת חסד משנוטה לרדת נקרא ערב, והוא מדת הדין, והיינו שנאמר "ויקרא אלהים לאור יום".</p>	<p>"וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה", רבי תנחום אומר, שעת המנחה היתה, שמדת הדין שולטת בו. רבי יוחנן אמר, והרי נאמר "יומם יצוה ה' חסדו", מדת חסד אמר ולא מדת הדין. אמר רבי יצחק, משיוצא האור עד שנוטה לרדת נקרא יום, והוא מדת חסד. משנוטה לרדת נקרא ערב, והוא מדת הדין, והיינו שנאמר "ויקרא אלהים לאור יום".</p>
<p>אמר רבי יוחנן שעת המנחה הוא משש שעות ולמטה⁹¹¹ דתניא רבי יצחק אומר מאי דכתיב (שמות מז יב) בין הערבים⁹¹² תאכלו בשר ובבקר תשבועו לחם בין הערבים דהוא שעתא</p>	<p>אמר רבי יוחנן, שעת המנחה הוא משש שעות ולמטה, שלמדנו רבי יצחק אומר, מהו שנאמר "בין הערבים תאכלו בשר ובבקר תשבועו לחם", "שהיא שעת הערבים".</p>
<p>כא/ב</p>	
<p>רדינא⁹¹³ תאכלו בשר וכתיב (במדבר יא ג) הבשר⁹¹⁴ עודנו בין שניהם ואף יהוה חרה בעם משום דבין הערבים דינא דמלכותא שליט (שמות מז יב) ובבקר תשבועו לחם משום דאקרי חסד ההוא שעתא וכתיב (תהלים נב ג) חסד אל כל היום וכתיב (בראשית א ה) ויקרא אלהים לאור יום דאיהו מצפרא⁹¹⁵:</p>	<p>הדין, "תאכלו בשר". ונאמר "הבשר עודנו בין שניהם ואף ה' חרה בעם", משום שבין הערבים, דין המלכות שולט. "ובבקר תשבועו לחם", משום שאותה שעה נקראת חסד, ונאמר "חסד אל כל היום", ונאמר "ויקרא אלהים לאור יום", שהוא מהבוקר.</p>
<p>רבי תנחום⁹¹⁶ אומר דא סומק ודא חוור סומק⁹¹⁷ בין הערבים דכתיב (שמות מז יב) בין הערבים</p>	<p>רבי תנחום אומר, זה אדום וזה לבן. אדום, בין הערבים, שנאמר "בין</p>

⁹⁰⁶ ור' יצחק אמר שאינו מספיק זה כי שמא מטעם אחר לא היו נכנסים מפחד חיה וכיוצא אלא פורחים ונופלים לרגליו של משה, וכיון שראה שהיו נופלות לרגליו הבין שהיה יכול הוא ליכנס ברגליו על ענין שהיה בו שאין ראוי אליו אלא הוא (אור יקר).

⁹⁰⁷ קנט ע"ב קסז ע"א (הערת הזהר).

⁹⁰⁸ ולכך המראה היה בלבת אש דהיינו דין הגבורה הנשפעת במלכות מתוך הסנה שהם הקוצים שלוחי הדין הקשה השולטים (אור יקר).

⁹⁰⁹ וסבירא ליה דכל יומא הוי חסד ולא דין ור' יצחק מתריץ ליה שאינו נקרא יומם אלא דווקא עד שנוטה השמש למערב שעת מנחה גדולה ששם נקרא ערב וגובר הגבורה (אור יקר).

⁹¹⁰ ר"ל לתחלת צמיחת האור והולך ואור (אור יקר).

⁹¹¹ קבלה מר' יצחק מו' שעות שלימות דהיינו ו"ק מצד החסד ולמטה שנכנס חצי שביעית דהיינו תחילת הכניסה במידת הגבורה משמאל לת"ת מדת יום (אור יקר).

⁹¹² יש ערב רב ומנחה גדולה, וערב זעיר מנחה קטנה בין הערביים תרי ערב (אור יקר).

⁹¹³ ובשר מן הדין (אור יקר).

⁹¹⁴ וזמן אכילת הבשר בסעודת הערב שהוא בין ב' הערבים הנזכרים, ובבקר היא החסד ונמשך כל היום, לא כל היום ממש עד הערב, אלא כל זמן שהיום גובר ומאיר ביום שהוא עד חצות, והיינו לאור המאיר וגובר והולך (אור יקר)

⁹¹⁵ ולדעת ר' יצחק היום נחלק לחצאים ו' שעות חסד וו' שעות גבורה, ות"ת כולל שתיהן (אור יקר).

⁹¹⁶ ר' תנחום סבירא ליה שהצהרים קו האמצעי ירוק ואינו חסד אלא ממש בבוקר ואינו גבורה אלא ממש בערב וכו' מייתי ראייה מתפילות, וכמו שנותן זמן עד ד' שעות ג"כ עיקר מנחה מט' שעות ומחצה, ונתן לת"ת האמצעית דהיינו ב' שעות קודם חצות וכמוהו בקרוב אחר חצות (אור יקר).

ספר שמות

<p>תאכלו בשר וחומר בצפרא דכתיב ובבקר תשבועו לחם רבי יצחק⁹¹⁸ אמר כתיב (שם יב ו) ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל [בין הערבים] וגו' והוא שעתא למעבד דינא⁹¹⁹ רבי יהודה⁹²⁰ אמר ילפינן משני כבשים ושבכלו (ובכל) יום האחד מתקרב כנגד מדת החסד והשני כנגד מדת הדין:</p>	<p>הערביים תאכלו בשר". ולכן בבוקר, שנאמר "ובבוקר תשבועו לחם". רבי יצחק אמר, כתוב "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים וגו'", שהיא שעה לעשות דין. רבי יהודה אמר למדנו משני כבשים שבכל יום, האחד מתקרב כנגד מדת החסד, והשני כנגד מדת הדין.</p>
<p>ואמר רבי יהודה מאי דכתיב (במדבר כח ד) את הכבש והוא אחד תעשה בבקר ולא כתיב את הכבש הראשון אלא את הכבש והוא אחד כנגד מדת החסד דבכל מקום שני לא נאמר בו כי טוב:</p>	<p>ואמר רבי יהודה, מהו שנאמר "את הכבש האחד תעשה בבוקר", ולא כתוב "את הכבש הראשון". אלא "את הכבש האחד", מיוחד, כנגד מדת החסד, שבכל מקום שני, לא נאמר בו "כי טוב".</p>
<p>רבי תנחום אמר לפיכך יצחק תקן תפלת המנחה שהוא כנגד מדת הדין אמר רבי יצחק מכאן (ירמיה ו ד) אוי לנו כי פנה היום⁹²¹ כי ינטו צללי ערב⁹²² כי פנה היום זה מדת החסד כי ינטו צללי ערב שכבר גבר מדת הדין אברהם תקן תפלת שחרית כנגד מדת החסד:</p>	<p>רבי תנחום אמר, לפיכך יצחק תקן תפלת המנחה, שהיא כנגד מדת הדין. אמר רבי יצחק, מכאן "אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב". "כי פנה היום", זה מדת החסד. "כי ינטו צללי ערב", שכבר גבר מדת הדין. אברהם תקן תפלת שחרית כנגד מדת החסד.</p>
<p>תנו רבנן בההיא שעתא דעאל משה למורא דסיני מאי טעמא אתגלי ליה בשלהובי אשתא דהוא דינא אמר רבי יעקב בעין⁹²³ [הוה שעתא] (שעתא הוה) גרים⁹²⁴ רבי יוסי אמר כלא לחד גזעא⁹²⁵ אשתרשא כתיב (שמות ג א) ויבא אל הר האלהים חרבה וכתוב (דברים ט ח) ובחרב הקצפתם את יהוה וכתוב (שמות ג ב) וירא מלאך יהוה אליו בלבת אש מתוך הסנה מתוך שהם עתידים להיות כסנה [כהאי] דכתיב (ישעיה לג יב) קוצים כסוחים באש יצתו:</p>	<p>שנו רבותינו, באותה שעה שעלה משה להר סיני, למה התגלה לו בשלהבות אש שהוא דין. אמר רבי יעקב, כעין השעה היתה גורמת. רבי יוסי אמר, הכל לגזע אחד משתרש, נאמר "ויבא אל הר האלהים חרבה", ונאמר "ובחרב הקצפתם את ה'", ונאמר "וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה", מתוך שהם עתידים להיות כסנה, כמו שנאמר "קוצים כסוחים באש יצתו".</p>
<p>אמר רבי יהודה⁹²⁶ מכאן למדנו רחמנותו של מקום על הרשעים דכתיב (שמות ג ב) והנה הסנה</p>	<p>אמר רבי יהודה, מכאן למדנו רחמנותו של מקום על הרשעים, שנאמר</p>

⁹¹⁷ והיינו כשהשמש והאור בלבנינות בבקר מיד, והשמש והאור אדום בערב ואמצע ירוק הוא הת"ת מדכתיב בערב והיינו סעודת הערב ובבקר היינו סעודת הבקר (אור יקר).

⁹¹⁸ ורבי יצחק אותביה מתמיד של בין הערביים שהוא מיד מו' שעות ומחצה וכו' אמר כי האמת חסד עד חצות, ומחצות ואילך גבורה, האמנם עיקרו של חסד מאז הבקר ועיקר גבורה בהיותו מעריב והולך (אור יקר).

⁹¹⁹ ומשם לבקר חסד שהוא עד חצות (אור יקר).

⁹²⁰ ור' יהודה סבירא ליה דתמידים יוכיחו לבוקר עד ד' שעות לצד החסד, ובערב משש ומחצה נמצא בין שתיהם ב' שעות ומחצה לת"ת (אור יקר).

⁹²¹ זה מדת חסד מורה שהוא עד חצות (אור יקר).

⁹²² שהוא ערב ממש שכבר עבר קרוב לט' שעות ומחצה, ירצה שכבר גבר מדת הדין, א"כ מתחלת שעה שביעית מתחלת וגובר והולך והיינו טעמא לתמיד של בין הערביים מז' שעות והיינו טעמא דתמיד של שחר בד' שעות לאחוז בגבורה המדות ותוקפם (אור יקר).

⁹²³ כען (דפ"ו).

⁹²⁴ שהיה שעת המנחה (אור יקר).

⁹²⁵ שההר והמראה באש והקוצים על שם חטא ישראל שגורמין הפגם והחטא במעשה העגל כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁹²⁶ מסכים לדברי ר' יוסי ונקיט הכי מדבריו (אור יקר).

ספר שמות

<p>בוער באש לעשות בהם דין ברשעים והסנה איננו [אוכל⁹²⁷ אין] (אכל לעשות) בהם כליה בוער באש עכ"פ רמז לאש של גיהנם אבל הסנה איננו אכל להיות בהם כליה:</p>	<p>"והנה הסנה בוער באש", לעשות בהם דין ברשעים, "והסנה איננו אֶכֶּל", אין בהם כליה. "בוער באש" על כל פנים רמז לאש של גיהנם, "אבל הסנה איננו אוכל", להיות בהם כליה.</p>
<p>דבר אחר וירא ומלאך יהוה אליו בלבת אש מאי טעמא למשה בלבת אש ולשאר נביאים לא אמר רבי יהודה לאו משה כשאר נביאים דתנן מאן דקריב לאשא⁹²⁸ ביה אתוקד ומשה קריב לאשא ולא אתוקד דכתיב (שמות כ יח) ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים וכתיב וירא מלאך יהוה אליו בלבת אש מתוך הסנה⁹²⁹:</p>	<p>דבר אחר "וירא מלאך ה' אליו בלבת אש", למה [נתגלה] למשה בלבת אש, ולא לשאר הנביאים. אמר רבי יהודה, אין משה כשאר הנביאים, ששנינו, מי שמתקרב לאש, נשרף. ומשה קירב לאש ולא נשרף, שנאמר "ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים", ונאמר "וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה".</p>
<p>רבי אבא⁹³⁰ אמר האי דמשה אית לאסתכלא ביה בחכמתא עלאה [על מה] כתיב (שמות ב י) כי מן המים משיתיהו מאן דאתמשך מן מיא⁹³¹ ודינא עלאהו לא דחיל מגורא דתניא אמר רבי יהודה מאתר דוואתגזר משה⁹³² (ד) לא אתגזר בר נש אחרא אמר רבי יוחנן בעשרה דרגין⁹³³ אשתכלל דכתיב (במדבר יב ז) בכל ביתי נאמן הוא ולא נאמן ביתי⁹³⁴ זכאה חולקיה דבר נש דמריה אסהיד כדן עלוי אמר רב דימי והא כתיב (דברים לד י) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה ואמר רבי יהושע בן לוי בישראל לא קם אבל באומות העולם קם ומנו בלעם אמר ליה ודאי שפיר קאמרת אשתיק:</p>	<p>רבי אבא אמר, זה של משה, יש להסתכל בו בחכמה עליונה, על מה נאמר "כי מן המים משיתיהו", מי שנמשך מן המים, הדין העליון, לא פוחד מאש. ששנינו, אמר רבי יהודה, ממקום שנגזר משה לא נגזר איש אחר. אמר רבי יוחנן, [משה] נתקן בעשר מדרגות, שנאמר "בכל ביתי נאמן הוא", ולא נאמן ביתי. אשרי חלקו של האיש שאדונו מעיד עליו כך. אמר רב דימי, והרי נאמר "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה". ואמר רבי יהושע בן לוי, בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, ומיהו, בלעם. אמר לו ודאי יפה אמרת. שתק.</p>
<p>כד אתא רבי שמעון בר יוחאי אתו שאילו קמיה האי מלה פתח ואמר קוטיפא דקרנטי⁹³⁵ אתערבא באפרסמונא טבא חס ושלום אלא ודאי כך הוא</p>	<p>כשבא רבי שמעון בן יוחאי באו ושאלו לפניו דבר זה. פתח ואמר וכי אשכול של זפת יתערב באפרסמון טוב, חס ושלום. אלא ודאי כך הוא, באומות</p>

⁹²⁷ להיות בהם כליה, שאין דיני הקב"ה נקמה אלא רחמים וטהרה לנפשות וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח (אור יקר). עי' הקדו"ש כב ע"ג, ודע"ה ח"ב עו ע"ד.

⁹²⁸ ירצה שאר נביאים לא היו יכולים לסבול נבואתם מתוקף הדין, ולזה נבואתם באמירה אמנם משה סובל נבואתו מן הדין בדיבור (אור יקר). מלכות (רח"ו).

⁹²⁹ עי' דע"ה ח"ב קד ע"ב.

⁹³⁰ ר' אבא אמר שהטעם היה מצד שנמשך משה מן הימין היה כח בו למתן הדין, מה שאין כן בשאר נביאים ולכך נבואתו מן השמאל וממתקה מימין, והיינו שהוא היה בת"ת ומתנבא בסוד ת"ת קשורה במלכות ושאר נביאים במלכות ומתייחד עמהם הת"ת (אור יקר).

⁹³¹ שהוא מן החסדים דאבא (רח"ו).

⁹³² ירצה כי הנשמות מבינה והרוחות מת"ת והנפשות ממלכות, מוסיף עליהם משה שנחצבה נשמתו מן החכמה שורשה מים והחסד ועם היות ששאר נשמות הם מזווג חכמה ובינה כדפי' בתיקו"ז, עכ"ז חכמה נעלמת בו, אמנם משה מצד תגבורת החכמה על הבינה מה שאין כן בכל שאר האדם והנו משה, "מ"ה" חכמה, "ש" תשובה, ולהורות תגבורת החכמה, הש' כלולה בתוך מה, והיינו משה, ולכך שאר האדם מהבינה דין ואש, ואין המלכות נראית להם באש שילהיבו העולם ויפרידו, אלא במים רחמים ויוכלו לסבול אמנם משה אדרבה היה נראית באש כדי שיתמתק במימיו המפכים, מחכמה (אור יקר).

⁹³³ ויקרא רפב ע"ב (הערת הזהר).

⁹³⁴ שהיה משמע שהוא נאמן מהבית שהאמינתו ועשאתו נאמן שלה ואינו כן אלא שהוא למעלה ממנה וכל מה שעושה בביתו נאמן הוא שכן הבעל יש לו רשות באשתו (רח"ו).

⁹³⁵ כמו גרף של רעי וכיוצא (אור יקר).

ספר שמות

<p>באומות העולם קם ומנו בלעם משה עובדוי לעילא ובלעם לתתא משה אשתמש בכתרא קדישא דמלכא עלאה לעילא ובלעם אשתמש בכתרין תתאין דלא קדישין לתתא ובההוא גוונא ממש כתיב (יהושע יג כב) ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו⁹³⁶ בחרב ואי סלקא דעתך יתיר זיל שאיל לאתניה אתא רבי יוסי ונשק ידוי אמר הא [חמדא] (חמידא) דלבאי נפק לבר דהכא משמע דאית עלאין ותתאין ימינא ושמאלא רחמי ודינא ישראל ועע"ז ישראל משתמשין בכתרין עלאין קדישין ועע"ז בכתרין תתאין דלא קדישין אלן דימינא ואלן דשמאלא ועל כל פנים מתפרשין נביאי עלאי מנביאי תתאי נביאי דקודשא מנביאי דלאו דקודשא:</p>	<p>העולם קם, ומיהו בלעם. משה, מעשיו למעלה, ובלעם, למטה. משה השתמש בכתר הקדוש המלך העליון שלמעלה, ובלעם השתמש בכתרים תחתונים שאינם קדושים למטה, ובאותה צורה ממש. כתוב "ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב". ואם עולה על דעתך יותר, לך שאל את אתוננו. בא רבי יוסי ונשק ידיו, אמר הרי החמדה שבלבי יצא החוצה. שכך משמע, שיש עליונים ותחתונים, ימין ושמאל, רחמים ודין, ישראל ועובדי כוכבים ומזלות. ישראל משתמשים בכתרים עליונים קדושים, עובדי כוכבים ומזלות בכתרים תחתונים שאינם קדושים. אלה של ימין ואלה של שמאל, ועל כל פנים נפרדים נביאים עליונים מנביאים תחתונים, נביאי קודש מנביאים שאינם קדושים.</p>
אמר רבי יהודה כגוונא דהוה:	אמר רבי יהודה כמו שהיה
כב/א	
<p>משה פריש מכל נביאי בנבואה קדישא עלאה כך הוה בלעם פריש משאר נביאי וחרשי בנבואה דלאו קדישא [לתתא] (תתאה) ועל כל פנים משה הוה לעילא ובלעם לתתא וכמה דרגין ודרגין מתפרשין ביניהו אמר רבי יוחנן אמר רבי יצחק משה הוה מהרהר [ואומר] (ואמר) שמא חס ושלום ישראל יכלו בהאי עבודה קשה הדא הוא דכתיב (שמות ב יא) וירא בסבלותם לפיכך (שמות ג ב) וירא מלאך יהוה אליו בלבת אש וגו' וירא והנה הסנה בוער באש וגו' כלומר משועבדים הם בעבודה קשה אבל והסנה איננו אוכל זכאין אינון ישראל דקודשא בריך הוא פריש לון מכל עמין וקרא לון בנין דכתיב (דברים יד א) בנים אתם לה' אלהיכם:</p>	<p>משה נבדל מכל הנביאים בנבואה קדושה עליונה, כך היה בלעם נבדל משאר הנביאים ומכשפים בנבואה שאיננה קדושה למטה. ועל כל פנים משה היה למעלה ובלעם למטה, וכמה דרגות ודרגות מפרידות ביניהם. אמר רבי יוחנן אמר רבי יצחק, משה היה מהרהר ואומר, שמא חס ושלום ישראל יכלו בעבודה הקשה הזו, זהו שנאמר "וירא בסבלותם", לפיכך "וירא מלאך ה' אליו בלבת אש וגו'", "וירא והנה הסנה בוער באש וגו'", כלומר, הם משועבדים בעבודה קשה, אבל "והסנה איננו אוכל". אשריהם ישראל, שהקדוש ברוך הוא הבדילים מכל העמים וקרא להם בנים, שנאמר "בנים אתם לה' אלהיכם".</p>
פרשת וארא:	
<p>וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני יהוה וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי וגו' (שמות ו ג) רבי אבא פתח (ישעיה כו ד) בטחו ביהוה עדי עד כי ביה יהוה צור עולמים בטחו ביהוה⁹³⁷ כל בני עלמא בעיין לאתתקפא ביה</p>	<p>"וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה', וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי וגו'". רבי אבא פתח "בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים", "בטחו בה'" כל בני העולם</p>

⁹³⁶ בני ישראל (נוסף בדפ"ו).

⁹³⁷ עי' שעה"כ (פז ע"א): ובבוא יום ל"ג לעומר, אז נתגלה קטנות שני של אימא שהוא שם אכדט"ם אשר באימא, והנה הוא חילוף שם אלקים אשר הוא בחי' רחמים בסוד אלקים חיים כנ"ל בדרוש הא' של פסח (פ ע"ד). והנה ה' אותיות אכדט"ם הם סוד ה' גבורות דגדלות, וע"ז אמר הכתוב (ישעיה כו ד) בטחו בה' עדי עד, כי הוא באימא עילאה והוא רחמים, ולכן בו תלוי הבטחון וכבר נת"ל כי

ספר שמות

<p>בקודשא בריך הוא⁹³⁸ ולמהוי רחצנו דלהון ביה אי הכי מהו עדי עד אלא בנין דיהא תקפא דבר נש באתר דאיהו קיומא וקשורא דכלא ואקרי עד והא אוקמוה כמה דאת אמר (בראשית מט כז) בבקר יאכל עד והאי עד אתר דאחיד לכל סטרין לסטרא דא ולסטרא דא⁹³⁹ לאתקיימא ולא תקשרא קשרא די לא תעדי:</p>	<p>צריכים להתחזק בקדוש ברוך הוא ולהיות בטחונם בו. אם כן, מהו "עדי עד", אלא כדי שיהיה התוקף של האדם במקום שהוא קיום וקשור של הכל, ונקרא "עד". והרי פרשוה, כמו שנאמר "בבוקר יאכל עד" וה"עד" הזה הוא מקום שאחוז לכל הצדדים, לצד זה ולצד זה, להתקיים ולקשר קשר שלא יזוז.</p>
<p>והאי עד תיאובתא דכלא⁹⁴⁰ ביה כמה דאת אמר (שם כו)⁹⁴¹ עד תאות גבעות עולם מאן אינון גבעות עולם אלין אינון תרין אמהן⁹⁴² נוקבי ויובל ושמטה דאקרון גבעותו (דאקרון) עולם כמה דאת אמר (תהלים קו מח) מן העולם ועד העולם יובל ושמטה כל חד [מנהון] אקרי עולם ואלין אקרון גבעות עולם⁹⁴³:</p>	<p>וה"עד" הזה, תשוקת הכל בו, כמו שנאמר "עד תאות גבעות עולם". מי הם "גבעות עולם", אלה הם שתי האמהות, הנקבות, יובל ושמיטה, שנקראות גבעות עולם. עולם כמו שנאמר "מן העולם ועד העולם". יובל ושמטה כל אחד מהם נקרא עולם, והם נקראים גבעות עולם.</p>
<p>ותיאובתא דילהון בהאי עד⁹⁴⁴ ודאיהו קיומא דכל סטרין (מ"ט) תיאובתא דיובלא⁹⁴⁵ [לגבי דעד] לאעטרא ליה⁹⁴⁶ ולנגדא עליה ברכאן⁹⁴⁷ ולארכא עליה מבויעין⁹⁴⁸ מתיקין הדא הוא דכתיב (שיר ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו תיאובתא דשמטה⁹⁴⁹ לאתברכא מניה⁹⁵⁰ ולא תנהרא מניה⁹⁵¹ ודאי האי עד תאות גבעות עולם איהו:</p>	<p>ותשוקתם ב"עד" הזה, שהוא קיום של כל הצדדים. תשוקת היובל אל "עד" לעטר אותו ולהמשיך עליו ברכות, ולהריק עליו מעיינות מתוקים, זהו שנאמר "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו". תשוקת השמיטה להתברך ממנו, ולהיות מאירה ממנו, ודאי שה"עד" הזה הוא "תאות גבעות עולם".</p>
<p>בגין כך (ישעיה כו ד) בטחו ביהו"ה עדי עד דהא</p>	<p>לכן "בטחו בה' עדי עד", שהרי משם ולמעלה מקום טמיר וגנוז הוא, שלא</p>

נדרש בס"ה בפר' וארא (כב ע"א) על בינה עילאה שהוא שם אכדט"ם והוא רחמים, ע"כ. עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד טז והלאה.

⁹³⁸ במלכות (רח"ו).

⁹³⁹ לבינה ולמלכות (רח"ו).

⁹⁴⁰ בינה ומלכות (רח"ו).

⁹⁴¹ בראשית נ ע"א רמז ע"ב (הערת הזהר).

⁹⁴² בינה ומלכות (רח"ו). ונקרא בינה עלמא עלאה ומלכות עלמא תתאה, וכן בינה נקרא עלמא דאתכסייא ומלכות עלמא דאתגלייא (זהר ויצא דף קנב ע"א), וכן עולם הבא הוא בינה ועולם הזה הוא מלכות, וכמ"ש בזה"ק בראשית (דף לד ע"א), ופ' ויחי (דף רמח ע"ב), ואמר שם, דעלאה עלמא דדכורא אתקשר בתתאה עלמא דנוקבא כו' תרין עלמין נינהו כדכתיב (תהלים קו מח) מן העולם ועד העולם ואע"ג דתרין נוקבי נינהו כו' דא שבע ודא בת שבע דא אם ודא אם כו' ע"ש (ביאורים ח"א נט ע"ג)

⁹⁴³ מ"יובל ושמיטה" עד כאן מוסגר בדפ"ק.

⁹⁴⁴ יסוד (רמ"ז בשם הזהר הרקיע).

⁹⁴⁵ לאה (רמ"ז בשם הזהר הרקיע). ואין יובל סתם כי אם אמא (רמ"ז).

⁹⁴⁶ קשה איך אמר "לאעטרא ליה", דאדרבה לאה היא מקבלת ממנו. וגם עד, שיהא ביסוד, אין בכאן ענין לזה דאיך יאמר בטחו בה' עדי עד. ולי נראה דעד הוא בדעת זעיר דתמן יסוד או"א ששם הוא עיקר ותכלית הכוונה (רמ"ז).

⁹⁴⁷ מנו"ה דידה הנקרא (משלי י ו) ברכות לראש צדיק (רמ"ז).

⁹⁴⁸ מת"ת דידה שהוא כתר שלו שהוא מבויעין של כל הד' מוחין (רמ"ז).

⁹⁴⁹ היא נוק' (רמ"ז).

⁹⁵⁰ משני חסדי נר"ה (רמ"ז).

⁹⁵¹ מיסוד, וזש"ה (בראשית מט כו) ברכות אביך, שהוא בקו האמצעי, גברו על ברכות הורי, שהם לימין ולשמאל, וברכות אלו הם מן ע"ד שהוא דעת שבו תאות גבעות עולם, שהן אמא וברתא, זו להשפיע וזו לקבל, אבל משם ולמעלה הוא סתום וכו' (רמ"ז).

ספר שמות

<p>מתמנן ולעילא אתר טמיר (הוא) וגניז ואיהו דלא יכיל לאתדבקא אתר הוא דמניה נפקו ואצטיירו עלמין הדא הוא דכתיב (שם) כי ביה יהוה צור עולמים והוא אתר גניז וסתים ועל דא בטחו ביהוה עדי עד עד הכא אית רשו לכל בר נש לאסתכלא ביה מכאן ולהלאה לית ליה רשו לבר נש לאסתכלא ביה דהא איהו גניז מכלא ומאן איהו יהוה דמתמנן אצטיירו עלמין בלהו ולית מאן דקאים על ההוא אתר:</p>	<p>יכול להתדבק. הוא מקום שממנו יצאו והצטיירו העולמות, זהו שנאמר "כי ביה ה' צור עולמים", והוא מקום גנוז ונסתר, ועל זה "בטחו בה' עדי עד". עד כאן יש רשות לכל אדם להתבונן בו, מכאן והלאה, אין רשות לאדם להתבונן בו, שהרי הוא גנוז מהכל. ומי הוא, "יהוה", שמשם הצטיירו כל העולמות, ואין מי שעומד על אותו מקום.</p>
<p>אמר רבי יהודה קרא אוכה עליה דכתיב (דברים ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים וגו' עד הכא אית רשו לבר נש לאסתכלא מכאן ולהלאה לית מאן דיכיל למיקם עליה:</p>	<p>אמר רבי יהודה הכתוב מוכיח עליו, שנאמר "כי שאל נא לימים ראשונים וגו'", עד כאן יש רשות לאדם להתבונן, מכאן ולהלאה, אין מי שיכול לעמוד עליו.</p>
<p>דבר אחר בטחו⁹⁵³ ביהוה עדי עד כל יומי דבר נש בעי לאתתקפא ביה בקודשא בריך הוא (דהכי אמר דוד⁹⁵⁴ תהלים כה ב) אלהי בך בטחתי אל אבושה אל יעלצו אויבי לי ומאן דשוי ביה בטחוניה⁹⁵⁵ ותוקפיה כדקא יאות לא יכלין לאבאשא ליה כל בני עלמא ודהכי אמר אלהי בך בטחתי אל אבושה אל יעלצו אויבי ליו דכל מאן דשוי תוקפיה בשמא קדישא אתקיים בעלמא:</p>	<p>דבר אחר "בטחו בה' עדי עד" כל ימיו, האדם צריך להתחזק בקדוש ברוך הוא, ומי ששם בו בטחונו וחוזקו כראוי, לא יכולים להרע לו [אפילו] כל בני העולם, שכך אמר דוד "אלהי בך בטחתי אל אבושה אל יעלצו אויבי לי", שכל מי ששם תקפו בשם הקדוש, מתקיים בעולם.</p>

⁹⁵² עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד יט והלאה. [עי' בפ' ויצא (דף קנח ע"א) ובריש פ' וארא (דף כב ע"א) ובפ' יתרו (דף צג ע"א) ובפ' פקודי (דף רלב ע"א), ומבואר שם ושם כי השאלה הוא רק מחסד ולמטה, אבל הבינה איהו עלמא דאתכסיא ולא אתגלייא כלל, ולית רשו לבר נש לאסתכלא ביה, ועל זה נאמר (דברים כב ז) שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך, כי למעלה מן הו"ק לית מאן דיכיל למיקם עליה. וכן בתיקונים (בריש תיקון כב דף עא ע"א) ובתפילת אליהו (תיקו"ז דף יט ע"א), כי על החכמה ובינה נאמר (דברים כט כח) הנסתרות לה' אלהינו, ובפרט על הכתר הנה אמרו בסוף תיקון כ"ב (דף עו ע"ב) וכן בתז"ח (דף ה ע"ד), כי עליו אמרו רז"ל במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור אין לך עסק בנסתרות (ביאורים ח"א כ ע"ד).

⁹⁵³ איתא באריז"ל בפסוק (תהלים לב, י) והבוטח בה' חסד יסובבנו, כי הבוטח הוא בבחינת אבא ושם הוא בחי' מעלת הבטחון וכו', ולכן נזכר שם "יה בפסוק זה כי ביה ה' צור עולמים (רמ"ז).

⁹⁵⁴ ידוע שמדת דוד היא במלכות, ואיתא בזוהר וישלח (קסח ע"א) דאדם קדמאה נתן לדוד שבעים שנה, ולפי המבואר בספר זוהר הרקיע בענין זה הוא דלהיות שאין לנוק' מדילה כלום לכן אדם קדמאה שה"ס חכמה כ"ח מ"ה והוא בתוך זעיר נותן לה הארה מז' ספירות דז"א מחסד ולמטה סוד ה' חסדים. והוא מכוון יפה לענייננו, כי להיותו מקבל מחסדי ז"ק ומאור אבא המאיר במ לכן אמר אלהי בך בטחתי (רמ"ז).

⁹⁵⁵ זה מבואר בהבין דרוש הצרעת, כי שם אמר הרב שסודו הסתרת חסדי אבא, ושנשארו רק חסדי אמא כי בה יש אחיזה לחיצונים מה שאין כן באור אבא, ולכן אמר שמי שיש בו מדה זו לא יכלין כל בני עלמא לאבאשא ליה, וטעמו כי כל הבא להרע לאחר הוא שלוחו של מדת הדין, וזה אם הוא חייב למדת הדין כי דין ארבע מיתות לא בטלו, ואם זה הבא לעשות רע הוא רשע המרשיע מחמת רשעותו הוא מקבל כח מן החיצונים, ובין זה ובין זה לא יוכלו להרע לבוטח בה' אפילו גרמא בניזקין, כי גדול כח אבא למתק כל דין ולהכניע כל חיצון וכו', זה דבר פלא המפליא במעלת מדת הבטחון, והוא מה שהוכחתי בדרושי לפרשת מקץ ופירשתי פסוק (תהלים לב, י) רבים מכאובים לרשע, ירצה שבעונותיו הוא מוכן לסבול מכאובים ויסורים שונים, ומכל מקום הבוטח בה', פי' הרשע שיש לו מדה זו, חסד יסובבנו להגין עליו ולקיימו, וז"ש דכל מאן, ור"ל יהיה מי שיהיה אפילו רשע, דשוי תוקפיה בשמא קדישא אתקיים בעלמא, וזה טעם נעים בפסוק בטחו בה' עדי עד, ירצה אפילו שתהיו במדרגת רשעים (רמ"ז).

ספר שמות

<p>למה, משום שהעולם מתקיים בשמו הקדוש, זהו שנאמר "כי ביה ה' אתקיים הדא הוא דכתיב כי ביה יהוה":</p>	<p>מאי טעמא ⁹⁵⁶ בגין דעלמא בשמיה קדישא אתקיים הדא הוא דכתיב כי ביה יהוה":</p>
<p>כב/ב</p>	
<p>צור עולמים", צייר עולמות, שהרי בשתי אותיות נבראו העולמות, העולם הזה והעולם הבא. העולם הזה נברא בדין, ועל דין עומד, זהו שנאמר "בראשית ברא אלהים". למה, כדי שיהגו בני אדם בדין, ולא יצאו מהדרך החוצה.</p>	<p>צור עולמים צייר עולמות, שהרי בשתי אותיות נבראו העולמות, העולם הזה והעולם הבא. העולם הזה נברא בדין, ועל דין עומד, זהו שנאמר "בראשית ברא אלהים". למה, כדי שיהגו בני אדם בדין, ולא יצאו מהדרך החוצה.</p>
<p>בא וראה, נאמר "וידבר אלהים אל משה" גזרת הדין שעומדת עליו, מה כתוב למעלה "וישב משה אל ה' ויאמר אדני", באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד. ראה תקפו של משה, שכראשית נבואתו לא נחה רוחו במקום הזה, אמר "אדני למה הרעתה לעם הזה וגו', ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה, והצל</p>	<p>תא חזי וכתבו (שמות ו ב) וידבר ⁹⁶⁰ אלהים אל משה גזרת דינא דקיימא עליה ⁹⁶¹ מה כתיב לעילא ⁹⁶² (שמות ה כב) וישב משה אל [ה' ויאמר] אדני באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד חמי תוקפא דמשה ⁹⁶³ בשירותא דנביאותיה לא נח רוחיה בהאי אתר אמר (שמות ה כב) אדני למה הרעתה לעם הזה וגו' ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם</p>

⁹⁵⁶ ר"ל מנא לך דבר גדול זה ומה טעם יש בו, ומשיב בגין דעלמא בשמיה קדישא אתקיים, הוא מה שאמרתי כי עיקר הכל הוא כאשר מאיר אבא בזעיר לאפוקי מדרגת הצרעת כי אז הוא הוה על הוה, אבל בהצטרף גם ה' בראשו אז הוא הקיום וההעמדה כי (קהלת ז, יב) החכמה תחיה את בעליה, ואומר (שם ת, א) חכמת אדם תאיר פניו, כי היא המעמדת זיו פניו והודו ובלתה ח"ו אזיל סומקא ואתי חיוורא הוא הצרעת אוי לה לאותה בושא (רמ"ז).

⁹⁵⁷ מלכות ע"י בינה (רח"ו). עלמא דאתי הוא התבונה הנמשכת תמיד ובאה בתוך זעיר שה"ס ו' שבשם, ועלמא דין הוא מלכות (רמ"ז).

⁹⁵⁸ היינו מלכות הנק' ראשית חכמה יראת ה' ואלהים היינו בינה (רח"ו).

⁹⁵⁹ ירצה גם כי יש בחינת דין באבא מכל מקום עיקרו חסד, ואם כן למה נברא העולם בדין, והשיב שדין זה הוא חסד גדול שהרי בו ניתן גבול לכל נמצא ומזה ימשך שיתנהגו בני אדם בשורת הדין ויגבילו מעשיהם לבלי יטו מדרך היושר ויזכו לשפע הבא בדרך קו הישר מעולמות הקדושה ולא יטו מן האורח הנכון להטות ח"ו אל צד שמאל, וגם מזה ימשך להם האדיקות והבטחון בה' כי בזה יזכו להמשיך אור אבא בזעיר ונוק' ויהיה השם שלם בהשתלשלות האור כמו שהיה בבריאת העולמות (רמ"ז).

⁹⁶⁰ מביא ראייה לעניינו שהרי משטחיות דברי משה רבנו ע"ה באומרו מה שאמר נראה כאילו ח"ו לא היה שלם בבטחונו, ולכן גזרת דינא דקיימא עליה, אבל מפני שלא ניחס כך למשה לגמרי מיהר ואמר מה כתיב לעילא וכו' חמי תוקפא דמשה וכו', וירצה לא תחשיב אותו חלילה לחסר המעלה הגדולה של הבטחון כי נאמן היה ליוצרו, אלא גם כי מדת אדני"י היא השער לה', והנה הוא היה לו להכנס דרך בו, לא כן דימה לבו הנאור כי מיד בשירותא דנבואתיה וכו' (רמ"ז).

⁹⁶¹ מפני שמה נראה בכיוצא מן אורח היושר בדבריו שלא כלכלם במשפט לכן כתוב וידבר אלקים, וירצה שמאז נגזרה עליו גזרת דינא, ושיעור הכתוב שאלקים דבר על משה מה שדבר, ר"ל שגזר עליו מה שגזר ולא פירש הכתוב יותר, ופי' "אל" משה הוא "על", כי כן נמצא אל במקום על, וכמו (ו יג) ויצום אל בני ישראל ואל פרעה ורבים זולתם, וז"ש דקיימא עליה, ודוק (רמ"ז).

⁹⁶² יכוין ענין נחמד והוא לתת טעם למה לפי האמת נסתמה גזירת דינא הנזכר, ולזה אמר מה כתיב, כלומר הסתכל שיש הפסק רב בין דברי משה הקשים אל השייך לו לתשובת דבריו, והוא כי קודם לה' כתיב ויאמר ה' עתה תראה, ועוד שהתשובה של מדת הדין היא בפרשה אחרת, ולכל זה כיון באומרו מה כתיב לעילא, וכלומר שלא נסמכה התשובה של גזרת דינא, אבל זה תבין בהשכיל הענין והוא כי הפסוק אומר, וישב משה אל ה' ויאמר אדני באל"ף דל"ת (רמ"ז).

⁹⁶³ כללות הענין הוא כי משה מפני שחשש לחלול ה' ולחוסר אמונת ישראל ושלא יגרמו אורך גלותם, מפני כל זה היה חפץ שיתגלה אור מקורו שהוא מדעת זעיר ששם שרשו, ומפני שמחשבתו היתה ודאי על קדוש ה', ושלפי האמת הוא היה מושרש במקום יותר עליון, לכן לא נסמכה מיד תשובת הדין, וגם נסתמה כנז"ל, אבל משום שעדיין לא הגיעה שעת גילוי אור הדעת ששם מקורו לכך קיימא עליה גזרת דינא (רמ"ז).

ספר שמות

<p>הזה והצל לא הצלת את עמך (ו)מאן הוא דיימא כדין אלא משה [ד]ידע דהא דרגא⁹⁶⁴ אחרא עלאה זמין ליה:</p>	<p>לא הצלת את עמך". מי הוא שיאמר כך אלא משה, שידע שדרגה אחרת עליונה מוכנה לו.</p>
<p>אמר רבי יצחק בשרותא דאתיהיב ליה⁹⁶⁵ ביתא פקיד ולהו (ליה) כבר נש דפקיד ולוביתיה ואמר כל מאן דבעי בלא דחילו אוף הכי משה לביתיה קאמר ולא דחיל:</p>	<p>אמר רבי יצחק, בתחילה, שנתן לו הבית, צוה אותה, כאיש שמצוה את ביתו, ואומר כל מה שרוצה ללא פחד, כמו כן כאן, משה אמר לביתו, ולא פחד.</p>
<p>ודבר אחרו וידבר אלהים גזרת דינא (בגין כך) ויאמר⁹⁶⁶ אליו אני יהוה דרגא אחרא⁹⁶⁷ דרחמי והכא אתקשר כולא כחדא דינא ורחמי הדא הוא דכתיב (שמות ו ב) ויאמר אליו אני יהוה אמר רבי שמעון ונ"א רבי יוסי אי כתיב וידבר אלהים אל משה אני יהוה הוינא אמר הכי אלא לא כתיב אלא וידבר אלהים אל משה בקדמיתא ולבתר ויאמר אליו אני יהוה דמשמע דרגא בתר דרגא:</p>	<p>דבר אחר "וידבר אלהים", גזרת הדין, "ויאמר אליו אני ה'", דרגה אחרת של רחמים. וכאן נקשר הכל כאחד, דין ורחמים, זהו שנאמר "ויאמר אליו אני ה'". אמר רבי שמעון (נ"א רבי יוסי) אם כתוב "וידבר אלהים אל משה אני ה'", הייתי אומר כך, אלא לא כתוב אלא "וידבר אלהים אל משה", בהתחלה, ואחר כך "ויאמר אליו אני ה'", שמשמע דרגה אחר דרגה.</p>
<p>ואמר רבי יוסי משה אלמלא דהוה מאריה דביתא איש האלהים אתענש על מה דאמר אבל בגיני האי לא אתענש לבר נש דנפל ליה קטטה בדביתהו ואמר לה מלין שראת היא לאתרעמא כיון דשארית מלה הוה תמן מלכא נטל מלכא מלה והיא שתקת ופסקת למללא אמר ליה מלכא וכי לא ידעת דאנא הוא מלכא ומקמאי (ומקמי) מלילת מלין אלין כביכול אוף הכי משה (שמות ה כב) וישב משה אל יהוה ויאמר אדניי למה הרעותה וגו' מיד וידבר אלהים אל משה שארי לאתרעמא מיד נטל מלכא מלה ויאמר אליו אני יהוה ולא ידעת דאנא הוא מלכא ומקמאי מלילת מלין אלין:</p>	<p>ואמר רבי יוסי, אלמלא שמשה היה בעל הבית, איש האלהים, היה נענש על מה שאמר. אבל משום זה לא נענש, [משל] לאדם שנפלה לו קטטה עם אשתו, ואמר לה דברים. היא התחילה להתרעם, כיון שהתחילה דבריה, היה שם המלך, נטל המלך את הדיבור והיא שתקה ופסקה מלדבר. אמר לו המלך, וכי לא ידעת שאני המלך, ולפני דברת דברים אלו. כביכול, כמו כן משה "וישב משה אל ה' ויאמר אדניי למה הרעותה וגו'", מיד "וידבר אלהים אל משה", התחיל להתרעם, מיד נטל המלך הדיבור, "ויאמר אליו אני ה'", ולא ידעת שאני הוא המלך ולפני דברת דברים אלה.</p>
<p>וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי (שמות ו ג) אמאי שני שמא⁹⁶⁸ הכא מאלין דלעילא</p>	<p>"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי", למה שונה השם כאן</p>

⁹⁶⁴ זה נודע לו כשה' קראו (ג, ד) משה משה, בלא פסק, שסודו על שני מקומות סתום וגלוי בתוך פני זעיר, שאין בו שום אחיזה לחיצונים אפילו מהחזה ולמטה שהרי הוא ביסוד אבא, מה שאין כן באבות (בראשית כב יא, מו ב) שנקרא בפסק, מפני שהם מבחינת זעיר, ולכן קדמא לא שלים, וכיון שאין בשל משה הפסק על כן ידע דדרגא עלאה זמין ליה, בודאי מעותד ומוכן בלי ספק (רמ"ז).

⁹⁶⁵ נראה שזו בחינתו התחתונה מהחזה ולמטה שה"ס (משלי ג יט) ה' בחכמה יסד ארץ, ושם הוא בחינת (שם כד ג) בחכמה יבנה בית, שהוא אור שני שלישי כתר רחל, והיינו אתיהיב ליה ביתא, ולכן פקיד ליה, פ' המשיך עליה אור פק"ד שזו היתה נבואתו (בראשית נ כד) פקד יפקוד, כפול בסוד שני האורות, ועל זה נאמר (תהלים סח יג) ונות בית תחלק של"ל, גי' ה' חסדים, שלקחה חלק בהם בדרך שלל, בסוד (בראשית לא יט) ותגנוב רחל את התרפים, כמבואר באוצרות חיים, ולכן כיון שניתן לו כח זה שהוא יתקן ביתו לא נתיירא שיפגום ח"ו בשכינה, אדרבא דבר בפומבי להכניע החיצונים בהמתקת הגבורות, וזהו וידבר אלקים גזרת דינא, שנראה שנתעוררו הגבורות נגדו (רמ"ז).

⁹⁶⁶ פ' מיד האיר אור החסדים ונמתקו הגבורות, וזהו אני ה', כי מלת אני רומזת למלכות (רמ"ז).

⁹⁶⁷ ת"ת (רח"ו).

⁹⁶⁸ עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד כא והלאה.

ספר שמות

<p>אלא למלכא דהוה ליה ברתא דלא אתנסיבת והוה ליה רחימא כד בעי מלכא למללא בהווא רחימא משדר לברתיה למללא עמיה והוה מלכא על ידא דברתיה ממליל עמיה אתא זמנא דברתיה לאתנסבא ההוא יומא דאתנסיבת אמר מלכא קרון לה לברתי קרוסופינא מטרוניתא⁹⁶⁹ [ואמר לה] עד הכא מלילנא [על ידך] [דידך] למאן דמלילנא מכאן ולהלאה אנא אימא לבעליך והוא יימא למאן דאצטריך ליומין אמר לה בעלה מלין קמי מלכא עד דהיא שראת למללא נטל מלכא מלה אמר ליה ולא אנא מלכא דעד יומא דא לא מליל אינש עמי אלא על ידא דברתי עד לא אתנסיבת⁹⁷⁰ ואנא יהיבנא לך ברתי ומלילנא עמך באתגליא מה דלא עבידנא לאחרא:</p>	<p>מאלה שלמעלה. אלא [משל] למלך שהיתה לו בת שלא נשאה, והיה לו אהוב. כשרצה המלך לדבר עם אותו אהוב, שלח את בתו לדבר עמו, והיה המלך על ידי בתו מדבר עמו. בא זמן בתו להנשא, אותו יום שנשאה, אמר המלך, קראו את הבתי גברת שהיא מלכה, ואמר לה, עד כאן דברתי על ידך עם מי שדברתי, מכאן והלאה אני אומר לבעלך והוא יאמר למי שצריך. לימים אמר לה בעלה דברים לפני המלך, ועד שהיא התחילה לדבר, נטל המלך את הדיבור, ואמר לו, וכי איני המלך, שעד היום הזה לא דיבר איש עמי אלא על ידי בתי, עד שלא נשאה, ואני נתתי לך את בתי, ודברתי עמך בגלוי מה שלא עשיתי לאחר.</p>
<p>כך וארא אל אברהם וגו' באל שדי כד איהי בביתו⁹⁷¹ ולא אתנסיבת ולא מלילו עמי אנפין באנפין כמה דעבידנא לך ואת בשירותא דמלוך מלילת לברתי קמאי מלין אלין בניני כך וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יהוה לא נודעתי להם למללא עמהון בדרגא דא דעמך מלילנא:</p>	<p>כך "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי", כשהיא בביתי ולא שנשאה ולא דברו עמי פנים בפנים, כמו שעשיתי לך. ואתה, בתחילת דברך, דברת לבתי לפני דברים אלו, לכן, "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם", לדבר עמם בדרגה זו שדברתי בה עמך.</p>
<p>רבי יוסי ונ"א רבי ייסא פתח (תהלים כד א) לדוד⁹⁷² מזמור ליהוה הארץ ומלואה תבל ויושבי בה הארץ דא ארעא קדישא⁹⁷³ דישראל⁹⁷⁴ דאיהי קיימא לאתשקייא מניה ולא תברכא מניה בקדמיתא ולבתר ומנה אתשקיא (מניה אשתקיא) עלמא כלא⁹⁷⁵ תבל ויושבי בה דא שאר ארעאן דשתאן מינה מנא לן דכתיב (שם ט ט) והוא ישפוט תבל בצדק:</p>	<p>רבי יוסי (נ"א רבי ייסא) פתח, "לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה". "הארץ" זו הארץ הקדושה של ישראל, שהיא עומדת להשקות ממנו ולהתברך ממנו בתחילה, ואחר כך ממנה נשקה כל העולם. "תבל ויושבי בה", אלו שאר הארצות ששותות ממנה, מנין לנו, שנאמר "והוא ישפוט תבל בצדק".</p>
<p>כי הוא על ימים יסדה אלין:</p>	<p>"כי הוא על ימים יסדה", אלו</p>
<p>כג/א</p>	
<p>שבעה עמודים⁹⁷⁶ דארעא סמיכא עליהו ואינן שבעה ימים וים כנרת⁹⁷⁷ שלטא עליהו אמר רבי</p>	<p>שבעה עמודים שהארץ נסמכת עליהם, והם שבעה ימים וים כנרת שולט עליהם, והם שבעה ימים וים כנרת שולט</p>

⁹⁶⁹ הכל ענין א' גברת שהיא גוברת על כל הקליפות ושוברת ופורצת ושולטת, דהיינו שם אדניי (אור יקר).

⁹⁷⁰ עד לא אתנסיבת (מוסגר בדפ"ק).

⁹⁷¹ היינו כשהיא בבריא הנקרא אל שדי ולא עלתה לעולם האצילות ליקרא בשם ה' אחרונה (רח"ו).

⁹⁷² נ ע"א (הערת הזהר).

⁹⁷³ מלכות (רח"ו).

⁹⁷⁴ ת"ת (רח"ו).

⁹⁷⁵ שאר העולמות (רח"ו).

⁹⁷⁶ ז' בחי' הזכר המשפיעים בה (רח"ו).

ספר שמות

<p>יהודה לא תימא דשלטא עלייהו אלא דאתמלייא מנייהו (תהלים כד ב) ועל נהרות יכוננה⁹⁷⁸ מאן אינון נהרות אלא כמה דאת אמר (תהלים צג ג) נשאו נהרות קולם ישאו נהרות דכים אינון נהרות כמה דאת אמר (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ובגין כך ועל נהרות יכוננה:</p>	<p>עליהם. אמר רבי יהודה, אל תאמר ששולטת עליהם, אלא שמתמלאת מהם. "ועל נהרות יכוננה", מי אלו הנהרות, אלא כמו שנאמר "נשאו נהרות קולם ישאו נהרות דכים", אותם נהרות כמו שנאמר "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן" ולכן "ועל נהרות יכוננה".</p>
<p>תא חזי האי ארץ אקרי [ארץ ישראל] יעקב דאיהו ישראל אמאי לא שליט⁹⁷⁹ על דא כמשה דהא כתיב (שמות ו ג) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ולא יתיר:</p>	<p>בא וראה, ארץ זו נקראת ארץ ישראל, יעקב שהוא ישראל. למה לא שולט על זה כמו משה, שהרי נאמר "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי", ולא יותר.</p>
<p>אלא יעקב הא אוקימנא נטל ביתא דלתתא⁹⁸⁰ ואשתביק מניה ביתא דלעילא⁹⁸¹ ועם ביתא דלתתא אתקין ביתא דלעילא בתריסר שבטין⁹⁸² בשבעין ענפין והא אוקמוה משה נטל ביתא דלעילא ושביק ביתא דלתתא ועל דא כתיב ביעקב באל שדי באל שדי מליל עמיה קודשא בריך הוא ולא יתיר ושמי יהוה לא נודעתי להם למלא עמהון בדרגא דא דאיהו עלאה⁹⁸³:</p>	<p>אלא הרי בארנו, יעקב נטל את הבית שלמטה ועזב את הבית שלמעלה. ועם הבית שלמטה התקין את הבית שלמעלה בשנים עשר שבטים ובשבעים ענפים, והרי פרשוה. משה נטל את הבית שלמעלה ועזב את הבית שלמטה, ולכן נאמר ביעקב באל שדי, באל שדי הקב"ה מדבר עמו, ולא יותר. "ושמי ה' לא נודעתי להם", לדבר עמם בדרגה זו, שהיא עליונה.</p>
<p>וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב אמר רבי חייא תושבתן דאבהן⁹⁸⁴ יעקב הוה דהוא שלימו דכלא בכלהו כתיב אל אברהם אל יצחק וביה אתוסף את חד דכתיב ואל יעקב אתוסף ביה ו' לאחזאה דאיהו שלימא יתיר מכלהו ועם כל דא לא זכה לאשתמשא ביה כמשה:</p>	<p>"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב", אמר רבי חייא מהולל האבות היה יעקב, שהוא שלמות הכל. בכלם כתוב "אל אברהם אל יצחק", ובו התוספה אות אחת, שנאמר "ואל יעקב" התוספה בו ו', להראות שהוא שלם יותר מכולם, ועם כל זה, לא זכה להשתמש בו כמשה.</p>
<p>וגם הקימותי⁹⁸⁵ את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען (שמות ו ד) בגין דאתגורו דכל מאן דאתגור ירית ארעא דהא לא ירית ארעא⁹⁸⁶ אלא</p>	<p>"וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען", לפי שנמולו, שכל מי שנמול, יורש את הארץ. שהרי לא</p>

⁹⁷⁷ מלכות (רח"ו), ולפי זה מ"ש שלטא עלייהו, ר"ל שלטא בכח הארתם, ולכך א"ל ר' יהודה הלשון אינו מתוקן (מ"מ).

⁹⁷⁸ הם גבורות שיוצאים מפי היסוד (רח"ו).

⁹⁷⁹ להיות זוכה לבחי' ת"ת (רח"ו)

⁹⁸⁰ פי' רחל התחתונה (מ"מ).

⁹⁸¹ לאה (רח"ו), פי' רחל העליונה שאינו נק' איש האלהים מאריה דביתא כמרע"ה (מ"מ).

⁹⁸² וכנגדם הם י"ב בקר שתקן להיותם מרכבה למלכות (מ"מ).

⁹⁸³ ת"ת (רח"ו).

⁹⁸⁴ ידוע שאברהם ויצחק מושרשים בחו"ב שהם ראשי שני הקוים דימין ושמאל, ולפי שאין שם צנור וגם שהאור שיש בהם ה"ס אחסנתא דאו"א שאינו רק הארה, לכן לא היו שלמים בתולדותם ויצאו מהם ישמעאל ועשו, ואין עיקר האור שבהם אלא מן הדעת כנודע מסוד עליית החסדים, וז"ש שיעקב היה שבח האבות שהוא משביחן, מפני שהדעת התחתון הוא מתפשט ומאיר בכל ומשלים את הכל בהתפשט חסדיו בכל וכו' (רמ"ז). עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד כז והלאה.

⁹⁸⁵ שהם היו גורמים הקמת הברית להיות זוכים בשפע המלכות (רח"ו), עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד כח והלאה.

⁹⁸⁶ מלכות (רח"ו).

ספר שמות

<p>צדיק⁹⁸⁷ וכל מאן דאתגזר אקרי צדיק דכתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ כל מאן דאתגזר ונטיר האי את קיימא אקרי צדיק תא חזי מן יוסף דכל יומי לא אקרי צדיק עד דנטיר ההוא ברית את קיימא קדישא כיון דנטר ליה אקרי צדיק יוסף הצדיק;</p>	<p>יורש ארץ אלא צדיק, וכל מי שנמול נקרא צדיק, שנאמר "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ". כל מי שנמול ושומר אות הברית הזאת נקרא צדיק. בא וראה מיוסף, שכל ימיו לא נקרא צדיק עד ששמר אותה ברית, אות ברית הקודש, כיון ששמר אותו, נקרא צדיק, יוסף הצדיק.</p>
<p>רבי שמעון הוה יתיב יומא חד⁹⁸⁸ ורבי אלעזר בריה (עמיה) ורבי אבא⁹⁸⁹ אמר רבי אלעזר האי קרא דכתיב וארא אל אברהם אל יעקב וגו' מהו וארא ואדבר מבעי ליה אמר ליה אלעזר ברי רזא עלאה איהו:</p>	<p>רבי שמעון היה יושב יום אחד, ורבי אלעזר בנו ורבי אבא. אמר רבי אלעזר, פסוק זה שנאמר "וארא אל אברהם אל יעקב ואל יעקב וגו'", מהו "וארא", היה צריך לומר "ואדבר" אמר לו, אלעזר בני, זהו סוד עליון.</p>
<p>תא חזי אית גוונין דמתחזיין ואית גוונין דלא מתחזיין⁹⁹⁰ ואלין [ואלין] אינון רזא עלאה דמהימנותא ובני נשא לא ידעין ליה ולא מסתכלין ביה [ואלין דמתחזיין] (ומתחזיין) לא זכה בהו⁹⁹¹ בר נש עד דאתו אבהו וקיימו עליהו ועל דא כתיב וארא דחמו אינון גוונין דאתגליין:</p>	<p>בא וראה, יש צבעים שנראים ויש צבעים שלא נראים, ואלו ואלו הם סוד עליון של האמונה, ובני אדם לא יודעים אותו, ולא מתבוננים בו. ואלה שנראים, לא זכה בהם אדם עד שבאו האבות ועמדו עליהם, ועל זה נאמר "וארא", שראו אותם צבעים שהתגלו.</p>
<p>ומאן גוונין דאתגליין אינון דאל שדי דאינון גוונין בחיזו עלאה ונ"א חיזו דגוונין עלאיין ואלין אתחזיין וגוונין דלעילא⁹⁹² סתימין דלא אתחזיין לא קאים איניש עלייהו בר ממשא ועל דא כתיב ושמי יהו"ה לא נודעתי להם לא אתגליתי לון בגוונין</p>	<p>ומה הצבעים שהם התגלו, של אל שדי, שהם צבעים של מראה עליון (נ"א מראה של צבעים עליונים), ואלו נראים, והגוונים שלמעלה נסתרים שלא נראים, לא עמד איש עליהם, פרט למשה. ועל זה כתוב "ושמי ה' לא נודעתי להם", לא</p>

⁹⁸⁷ יסוד (רח"ו).

⁹⁸⁸ עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד כט והלאה.

⁹⁸⁹ "עמיה" נוסף בדפ"ו.

⁹⁹⁰ אף הגוונין בחג"ת דנוק' לא אתגליין כ"כ עד נה"י (יהל אור ח"א י ע"ג). כל מראות אלהו"ת אשר ראו הנביאים כולם זולת משרבע"ה, הנה בכולם היה ג"כ רק דרך ראייה החיצונית וכו', הנה ביה כתיב ראייה וארא, אבל באספקלריא דנהרא דאיהו בסתימו לא כתיב ביה ראייה אלה ידיעה, והוא מה שכתוב לא נודעתי וגו', כי במשרבע"ה הנה לא היה בו התלבשות כלל, וזה שנאמר בו "ומראה ולא בחידות" (שם ח), כי נתגלה לו כל גילויו מאספקלריה המאירה עצמו לא ע"י התלבשות כלל. ומ"ש גם בו "ותמונת ה'" (שהיא מאספקלריא דלא נהרא) יביט" (שם), הנה לשון הבטה הוא על התבוננות והבנה, כמו "הביטו אל צור חוצבתם וגו' הביטו אל אברהם אביכם" (ישעיה נא ב), והוא על התבוננות ועיון השכלי, וכמו "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" (תהלים קיט יח), וזהו שאמר "ותמונת ה' יביט". ור"ל, כי גם אם נתגלה לו איזה ענינים מאספקלריא דלא נהרא, הנה הוא הבין ויודע אותם על מה שהם מרמזים (כללים ח"ב ו ע"ג), גם המראות אשר ראה משה ע"י אספקלריא דלא נהרא, הנה השיג אותם על אמיתתן ע"פ יחודם באספקלריא דנהרא, כי הוא זכה שנשלם על ידו היחוד דמלכות בז"א, ונתייחד אספקלריא דלא נהרא באספקלריא דנהרא והסתכל דרך בה גופה באינון סתימין עלאין, אשר שם אין תבנית ותואר כלל. והנה הוא היפך ממש מכל הנביאים כולם, כי בהם הנה נתלבש כל מראות אלהו"ת שהוא האור דאספקלריא המאירה, הנה נתלבשו בהאספקלריא שאינה מאירה, וראו עי"ז את כל אותן המראות בבחי' תואר ותבנית כמ"ש בזוה"ק (פ' וארא כ"ג ע"א) ע"ש. אבל במשה רבינו ע"ה היה להיפך, כי גם אותן המראות אשר הראה לו הקב"ה ע"י אספקלריא שאינה מאירה, והם מראה אחוריים ותבנית המשכן וכליו כנז', הנה הסתכל הוא בהם ג"כ ע"פ האור העליון דאספקלריא המאירה אשר שולל שם את כל תבנית ותואר (לש"ו שם ז ע"א).

⁹⁹¹ פי' שהם מראות הנראות במלכות ע"י השפעה הספירות של הזכר בה (רח"ו).

⁹⁹² היינו מראות הת"ת (רח"ו).

ספר שמות

<p>עלאין ואי תימא דאבהן לא הוּו ידעי בהו אלא הוּו ידעי מגו אינון דאתגליין⁹⁹³:</p>	<p>התגליתי להם בגוונים עליונים. ואם תאמר שהאבות לא ידעו אותם, אלא הם ידעו אותם מתוך אלו שהתגלו.</p>
<p>כתיב (דניאל יב ג) והמשכילים⁹⁹⁴ יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד והמשכילים יזהירו מאן אינון משכילים אלא ודא הוא ההוא חכם דיסתכל מגרמיה מלין דלא יכילו⁹⁹⁵ בני נשא למלא בפומא ואלין אקרונ משכילים יזהירו כזהר הרקיע מאן (זהר) והוא הרקיע דא הוא רקיעא דמשה⁹⁹⁶ דקיימא באמצעיתא והאי זהר דיליה איהו סתים ולא אתגלייא ומגוון דיליה קיימא (וקיימא) על ההוא רקיעא ודלא נהירו דאתחזיין ביה גוונין ואינון גוונין אף על גב דאתחזיין ביה לא זהרי כזהרא ובגין דאינון גוונין סתימין:</p>	<p>כתוב "והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד". "והמשכילים יזהירו", מי הם המשכילים, אלא זהו אותו חכם שמתבונן מעצמו בדברים שלא יכולים בני אדם לדבר בפה, ולאלה קוראים "משכילים". "יזהירו כזהר הרקיע", מי הוא הרקיע, זהו הרקיע של משה שעומדת באמצע. והזהר שלו, הוא נסתר ולא התגלה מהגוון שלו, ועומד על אותו רקיע שלא מאיר, שנראים בו הצבעים. ואותם צבעים, אף על פי שנראים בו, לא זוהרים כמו זהר, משום שהם צבעים נסתרים.</p>
<p>תא חזי ארבע נהורין אינון תלת מנייהו⁹⁹⁷ סתימין וחד דאתגלייא⁹⁹⁸ נהורא דנהיר⁹⁹⁹ נהורא דזהרא (ואינון נהורי) ואיהו נהירו כזהירו דשמיא בדכין¹⁰⁰⁰ נהורא דארגוונא דנטיל¹⁰⁰¹ כל נהורין¹⁰⁰² נהורא דלא נהיר¹⁰⁰³ (ו)אסתכל לגבי אלין ונטיל לון ואתחזיין אינון נהורין ביה¹⁰⁰⁴ וכעשישתא (כעשוישתא) לקבל שמשא:</p>	<p>בא וראה, ארבעה אורות הם, שלשה מהם נסתרים ואחד שהתגלה, אור שמאיר, אור שזוהר, והוא מאיר כזהר השמים בטוהר, אור של ארגמן, שנוטל כל האורות. אור שלא מאיר מסתכל לאלה, ונוטל אותם, ונראים אותם המאורות בו, כעששית נגד השמש.</p>
<p>ואלין תלת דקאמרן סתימין וקיימין על האי:</p>	<p>ואלה השלשה שאמרנו, נסתרים ועומדים על זה</p>
<p style="text-align: center;">כג/ב</p>	
<p>דאתגלייא ורזא דא¹⁰⁰⁵ עינא ותא חזין בעינא אית ותלתו גוונין דאתגליין¹⁰⁰⁶ רשימין ביה וכלהו</p>	<p>שהתגלה, וסוד זה העין. בא וראה, בעין יש שלשה צבעים שהתגלו</p>

⁹⁹³ ע"י המלכות (רח"ו).

⁹⁹⁴ ע"י אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד ל והלאה.

⁹⁹⁵ יכילין (דפ"ו).

⁹⁹⁶ וז"ש יזהירו כזהר שנתראה במלכות מן הרקיע שהוא ת"ת (רח"ו).

⁹⁹⁷ חג"ת (רח"ו).

⁹⁹⁸ פי' כי ד' עולמות אבי"ע הם סוד ד' אותיות הוי"ה שהם כנגד אר"א וזו"נ והנה ג' נהורין שהם אר"א וז"א הם סתימין וחד דאתגליא פי' נוק', עשיה (זהר הרקיע).

⁹⁹⁹ היינו אבא, אצילות (זהר הרקיע).

¹⁰⁰⁰ והיינו אמא עד הוד אתפשטת, שהוא היכל עצם השמים, דתרגומו שמיא בדכין, והיינו בריאה שבו ההיכלות (זהר הרקיע).

¹⁰⁰¹ דנטל (זהר הרקיע).

¹⁰⁰² יצירה, ז"א שמקבל הכל מאימא כדי להשפיע בנוק' (זהר הרקיע).

¹⁰⁰³ היינו עשיה, נוק', שהיא מסתכלת למעלה לשמים לשאול ולקבל האור (זהר הרקיע). מלכות (רח"ו).

¹⁰⁰⁴ זה רומז ללבנת הספיר, וע"י שהיא ספירי ומזה המשל יודע הנמשל שאומר אח"כ ודע כי המלכות נקרא בת עין והיא נהורא דלא נהיר, ובזה תבין המשל על בוריו כי בנהורא דלא נהיר אתחזי לאבהן אינון סתימין מאספקלריא דלא נהירא ולמטה איתפתחו אינון סתימין בההוא נהורא (זהר הרקיע).

¹⁰⁰⁵ ויחי רכו ע"א (הערת הזהר).

¹⁰⁰⁶ שהם חוור ירוק וסומק (רח"ו), ע"י אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד לד והלאה.

ספר שמות

<p>לא מזדהרי בגין דקיימי בנהורא דלא נהיר ואלין אינון כנוונא דאינון סתימין דקיימי עליהו ואלין אינון דאתחזיין לאבהן למנדע אינון סתימין דמזדהריין מגו אלין דלא מזדהרי ואינון דמזדהרי ואינון סתימין אתגליין ליה למשה בההוא רקיעא דיליה ואלין קיימי על אינון גוונין דאתחזיין ביה בעינא:</p>	<p>[ש]רשומים בו, וכולם לא זוהרים, משום שעומדים באור שלא מאיר. ואלה הם כדוגמא אותם הנסתרים שעומדים עליהם, ואלה הם שנראו לאבות, לדעת אותם נסתרים שזוהרים מתוך אלה שלא זוהרים. ואותם שזוהרים והם נסתרים, התגלו למשה באותו רקיע שלו. ואלה עומדים על אותם צבעים שנראים בו בעין.</p>
<p>ורזא דא וסתים (סתום) עינך ואסחר גלגלך ויתגליין אינון גוונין דנהרין דמזדהרי ולא אתייהיב רשו למיחמי אלא בעיינין סתימין¹⁰⁰⁷ בגין דאינון סתימין עלאין (ד)קיימי על אינון גוונין דאתחזיין דלא מזדהרי:</p>	<p>וסוד זה סותם עיניך ומסובב גלגלך, ויתגלו אותם צבעים שמאירים שזוהרים. ולא נתנה רשות לראות אלא בעיניים סתומות, משום שאותם נסתרים עליונים עומדים על אותם צבעים שנראים שלא זוהרים.</p>
<p>ועל דא קרינן משה זכה באספקלריא דנהרא דקיימא על ההוא דלא נהרא¹⁰⁰⁸ שאר בני עלמא בההוא אספקלריא דלא נהרא¹⁰⁰⁹ ואבהן הוו חמאן ומאנו אלין¹⁰¹⁰ גוונין דאתגליין אינון סתימין דקיימי עליהו (דאינון) דלא נהרין ועל דא כתיב (שמות ו ג) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי באינון גוונין דאתחזיין:</p>	<p>ועל זה קראנו, משה זכה באספקלריה המאירה שעומדת על אותה שלא מאירה. שאר בני העולם באותה אספקלריה שלא מאירה. והאבות היו רואים מתוך הצבעים הללו שהתגלו, אותם נסתרים שעומדים עליהם, שאלה שלא מאירים. ולכן כתוב "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי" באותם צבעים שנראים.</p>
<p>ושמי יהו"ה לא נודעתי להם אלין גוונין עלאין סתימין ודזהרין דזכה בהו משה לאסתכלא בהון ורזא ודא דעינא סתים וגליא סתים חמי אספקלריא דנהרא אתגלייא חמי אספקלריא דלא נהרא ועל דא וארא באספקלריא דלא נהרא דאיהו באתגלייא ביה כתיב ראיא באספקלריא דנהרא</p>	<p>"ושמי ה' לא נודעתי להם", אלו צבעים עליונים נסתרים שזוהרים שזכה בהם משה להסתכל בהם. וסוד זה שהעין סתום וגלוי סתום רואה אספקלריה המאירה, נגלה רואה אספקלריה שלא מאירה. ועל זה "וארא", באספקלריה שלא מאירה, שהיא בהתגלות בה נאמר</p>

¹⁰⁰⁷ בפתיחו דעיינין אתכסי ליה - כנ"ל (זהר וארא) ולא אתייהיב רשו כו' רק בסתימו דעיינין והוא מראה שרואה האדם כשסותם עיניו כמו מראה חשוך לפי שהוא סתימא עילאה שעליהן נאמר ישת חשך סתרו כידוע וכשפותח עיניו אינו רואה את המראה (בהגר"א בתז"ח נא ע"א). כל מראות אלה"ת אשר מאספקלריא המאירה הם בסתימו דעיינין דוקא וכנ"ל מזוה"ק וארא (כג ע"ב), שאמרו ולא אתייהיב רשו למיחמי אלא בעיינין סתימין בגין דאינון סתימין עלאין כו', ולכן לא כתיב בהם ראיא אלא ידיעה, והוא מה שכתוב (שמות ו ג) ושמי ה' לא נודעתי להם (כללים ח"ב ח ע"א).

¹⁰⁰⁸ וזהו נלע"ד (במדבר יב ח) ותמונת ה' יביט, כי תמונה ה"ס המלכות, ומשה שזכה לאספקלריא המאירה היה מביט מלמעלה למטה את תמונת ה' (רמ"ז).

¹⁰⁰⁹ עי' עוד בראשית (לג ע"ב), ובתיקו"ז (תיקון מ דף פט ע"ב).

¹⁰¹⁰ מן המלכות היו רואים בחי' הת"ת (רח"ו). ולפי זה, ג' מדרגות יש: שאר נביאים לא היו רואים אלא המלכות לבדה, והאבות היו רואים של ז"א מתוך המלכות, ומרע"ה היתה נבואתו מז"א. והנה יקשה שהרי כתב הרב שמש נבואתו מהפנים דפרקין עילאין דנו"ה דז"א ומוכרח שתעבור הנבואה ע"י המלכות, ולכן הז"א נק' אספקלריא דנהרא כי שם אספקלריא היא המלכות וכן כל הנביאים כולם מנו"ה אלא שיש בהם בחי' שונות כמ"ש הרב שם. ואם כן היכי קאמר הכא שאר בני עלמא בההוא אספקלריא דלא נהרא ואבהן הוו חמאן וכו', וי"ל שלעולם הנבואה היא מנו"ה דז"א כמ"ש הרב אלא שאר נביאים היה אור הנו"ה מתעצם במלכות ולא היו רואים אלא המלכות לבדה אע"פ שבודאי אור הנו"ה הוא בתוכה מ"מ הם עצם לא היו רואים אלא אור המלכות והאבות היו רואין גם אור נו"ה מתוך המלכות, אבל היה מתעצם בתוכה ולמשה רבינו ע"ה היה עובר אור הנו"ה מעבר בעלמא בתוך המלכות ואינו מתעצם, ולכן אמר הזהר שנבואת מרע"ה הו' מז"א כיון שאינו מתעצם בתוכה ודוק (מ"מ).

ספר שמות

<p>ודאיהו בסתימון כתיב ביה ידיעה דכתיב לא נודעתי אתו רבי אלעזר ורבי אבא ונשקו ידוי בכה רבי אבא ואמר ווי כד תסתלק מעלמא וישתאר עלמא יתים מינך מאן יכיל לאנהרא מלין דאורייתא:</p>	<p>"ראיה", ואולם באספקלריה שמאירה שהיא בסתר, נאמר בה "ידיעה", שנאמר "לא נודעתי". באו רבי אלעזר ורבי אבא ונשקו ידוי. בכה רבי אבא ואמר אוי כשתסתלק מן העולם, וישאר העולם יתום ממך, מי יכול להאיר דברי תורה.</p>
<p>פתח רבי אבא ואמר (ש"א כה ו) ואמרתם כה לחי 1011 ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום ואמרתם כה לחי וכי דוד לא הוה ידע ביה בנבל דאיהו אמר בגיניה ואמרתם כה לחי אלא ההוא יומא יומא טבא דראש השנה הוה וקודשא בריך הוא יתיב בדינא על עלמא ובגין קודשא בריך הוא קאמר ואמרתם כה לחי לקשרא כה לחי דכל חיין ביה תליין:</p>	<p>פתח רבי אבא ואמר "ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום". "ואמרתם כה לחי", וכי דוד לא היה יודע בו בנבל שהוא אומר בשבילו, ואמרתם כה לחי. אלא אותו יום, יום טוב של ראש השנה היה, והקדוש ברוך הוא יושב בדין על העולם, ובשביל הקדוש ברוך הוא הוא אמר "ואמרתם כה לחי", לקשר "כה" ל"חי", שכל החיים תלויים בו.</p>
<p>ואתה שלום מאי ואתה אתה מבעי ליה אלא ואתהו כלא לקודשא בריך הוא קאמר בגין לקשרא קשרא דמהימנותא כדקא 1012 יאות 1013:</p>	<p>"ואתה שלום", מה זה "ואתה" היה צריך [לכתוב] אתה, אלא ואתה הכל לקדוש ברוך הוא אמר, כדי לקשר קשר האמונה כראוי.</p>
<p>מכאן אוליפנא דהא לבר נש חייבא אסור לאקדמא ליה שלם 1014 ואי אצטריך יקדים ליה כדוד דברוך ליה לקודשא בריך הוא ואתחזי דבגיניה קאמר ואי תימא דרמאות הוה לאו דהא כל מאן דסליק ליה לקודשא בריך הוא ואתחזי דבגיניה קאמר לאו רמאות הוה ומאן דאקדים שלם לזכאה כאילו אקדים ליה לקודשא בריך הוא כל שכן מר דאיהו שלמא לעילא ותתא:</p>	<p>מכאן למדנו שאסור להקדים שלום לאדם רשע, ואם צריך יקדים לו כמו דוד, שבירך את הקדוש ברוך הוא ונראה שאמר בגללו. ואם תאמר שזו רמאות, לא. שהרי, כל מי שהקב"ה מעלה אותו, ונראה שבשבילו אמר, איננו רמאות. ומי שמקדים שלום לצדיק, כאלו הקדים לקדוש ברוך הוא, כל שכן מר, שהוא שלום למעלה ולמטה.</p>
<p>וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יהוה לא נודעתי להם רבי חזקיה פתח 1015 (תהלים לב ב) אשרי אדם לא יחשוב יהוה לו עון וגו' כמה אינון בני נשא אטימין דלא ידעין ולא מסתכלן על מה קיימין בעלמא 1016 דהא קודשא</p>	<p>"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם". רבי חזקיה פתח "אשרי אדם לא יחשב ה' לו עוון וגו'", כמה אטומים הם בני אדם, שלא יודעים ולא מתבוננים על</p>

¹⁰¹¹ עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד לט והלאה.

¹⁰¹² וכדקא (דפ"ו).

¹⁰¹³ ו' ת"ת עם אתה מלכות (רח"ו), ולפי זה מ"ש ואתה שלם, ר"ל אתה שהיא המלכות קשורא עם הו' ועם השלום שהם גוף וברית שתחילה קשרה דוד עם היסוד לבדו כמ"ש כה לחי ועתה קשרה עם שניהם (מ"מ).

¹⁰¹⁴ בראשית קעא ע"ב (הערת הזהר). עי' אבות דרבי נתן פ"ב מ"ג: כשהיה אהרן מהלך בדרך פגע בו באדם רשע ונתן לו שלום למחר בקש אותו האיש לעבור עבירה אמר אוי לי היאך אשא עיני אחר כך ואראה את אהרן בושתי הימנו שנתן לי שלום נמצא אותו האיש מונע עצמו מן העבירה. ועי' גיטין סב ע"א שמותר ליתן שלום לעכו"ם מפני דרכי שלום, ועי' שם בתוס' שלפי הירושלמי אסור. ועי' אור יקר סוף פרשת מקץ.

¹⁰¹⁵ עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד מ והלאה.

¹⁰¹⁶ אינם יודעים סוד מרכבתם בגופם וחומרם, וחושבים עצמם סתם מורכבים מד' יסודות חומרים ולא ידעו סוד נסתר בהרכבתם ואלמלא ידעוהו היו מזככים עצמם לפני בראם שאינם כהרכבת הבהמה והחיה מד' יסודות בגופם כאשר דמו החוקרים שהדומם והצומח והחי והמדבר מורכבים מד' יסודות סתם, ויתחלקו לפי רוחם הנשלפת, ויש להם מעלת שכל לבד וכיוצא. ואינו שהרכבת האדם בחומרם היא בענין אחר, שאינה כהרכבת היסודות בשאר הנבראים (אור יקר).

ספר שמות

<p>ברוך הוא כד ברא עלמא¹⁰¹⁷ עבד ליה לבר נש בדיוקנא דליה¹⁰¹⁸ ואתקין ליה בתקונו¹⁰¹⁹ ובגין דישתדל באורייתא ויהך באורחוי:</p>	<p>מה עומדים בעולם. שהרי, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה את האדם בדמות שלו, והתקינו בתקוניו, כדי שיעסוק בתורה וילך בדרכיו.</p>
<p>דהא כד אתברי אדם¹⁰²⁰ מעפרא דמקדשא דלתתא אתתקן וארבע סטרי דעלמא אתחברו בההוא אתר [דאקרי בי מקדשא] ואינון ארבע סטרי דעלמא אתחברו בארבע סטרי דאינון יסודין דעלמא ותתאה א"ש ורו"ח מי"ם¹⁰²¹ ועפ"ר ואתחברו [ארבע סטרי אלין בארבע סטרי אנ"א יסודין דעלמא] (בארבע סטרי עלמא) ואתקין מנייהו קודשא בריך הוא חד גופא ובתקונו עלאה והאי גופא אתחבר מתרין עלמין מעלמא דא תתאה ומעלמא דלעילא¹⁰²²:</p>	<p>שהרי כשנברא אדם מעפר המקדש שלמטה נתקן, וארבעה צדדי העולם התחברו באותו מקום שנקרא בית המקדש. ואותם ארבעה צדדי העולם התחברו בארבעה צדדים, שהם יסודות העולם אש רוח ומים ועפר. והתחברו ארבעה צדדים אלו בארבעה צדדי (נ"א יסודות) העולם. והתקינ מהם הקדוש ברוך הוא גוף אחד בתקון עליון, וגוף זה התחבר משני עולמות, מהעולם התחתון הזה, ומהעולם שלמעלה.</p>
<p>אמר רבי שמעון תא חזי ארבע (אינון) קדמאי ואינון רזא דמהימנותא ואינון אבהן דכלהו עלמין ורזא דרתיכא עלאה קדישא ואינון ארבע יסודין א"ש רו"ח ומי"ם ועפ"ר אלין אינון רזא עלאה ואלין אינון אבהן דכלהו עלמין אבהן דכלא¹⁰²³ ומאינון נפקין זה"ב וכס"ף ונחש"ת וברז"ל¹⁰²⁴ ותחות:</p>	<p>אמר רבי שמעון, בא וראה, ארבעה ראשונים הם סוד האמונה, והם אבות של כל עולמות, וסוד המרכבה העליונה הקדושה. ואותם ארבעה יסודות, אש רוח ומים ועפר, אלה הם סוד עליון, ואלו הם האבות של כל העולמות, אבות של הכל, ומהם יוצאים זהב וכסף ונחשת וברזל. ותחת</p>
<p>כד/א</p>	
<p>אלין מתכאן אחרנין דדמיין לון כגוונא דאלין¹⁰²⁵:</p>	<p>אלו מתכות אחרות, שדומים להם, כדוגמת אלו.</p>
<p>תא חזי א"ש רו"ח ומי"ם ועפ"ר¹⁰²⁶ אלין אינון קדמאי ושרשינ¹⁰²⁷ דלעילא ותתא ותתאין ועלאין</p>	<p>בא וראה, אש רוח ומים ועפר, אלה הם הראשונים והשרשים שלמעלה</p>

¹⁰¹⁷ הנה העולם התחיל בריאתו לרדת מאת הבורא מעלה אחר מעלה והיינו אומרו קב"ה ברא עלמא, יורד מאת הבורא ובסוף כל הנמצאים שהם רחוקים יותן מן הכל חזר וקשר הסוף בראש ע"י אדם (אור יקר).

¹⁰¹⁸ ממש דומה צורה ליוצרה, כמו שהוא יחיד בעליונים נבדל מכל נמצא, כן האדם יחיד בתחתונים נבדל מן נמצא, שאין לו יחס עם שום נברא והיינו ויקרא האדם שמות כו', ולאדם לא מצא עזר כנגדו, שאין לו יחס ודמיון עם שום א' מן הנבראים ונבדל לעצמו מכולם (אור יקר).

¹⁰¹⁹ אותו חומר זר שבראו אותה עיסה יפה שגבל לתכונת גופו ציירה ותקנה על סוד היותו נבנה בצורה עליונה, כולל סוד הספירות, והיינו "אתקין ליה בתקונו" והשתא מפרש שניהם ואזיל, והא' שהוא נבדל בחומר משאר הנבראים "דהא וכו'" (אור יקר).

¹⁰²⁰ רז"ל אמרו (סנהדרין לח סע"א) כי אדה"ר מכל העולם כולו הוצבר עפרו, וכן הוא בפד"א (פרק יא) ובזוה"ק (חיי שרה קל ע"ב, ופ' ויגש רה ע"ב) (דע"ה ח"ב לב ע"ב).

¹⁰²¹ ומי"ם (דפ"ו).

¹⁰²² גוף מן המלכות ונשמה מן הבינה (רח"ו).

¹⁰²³ "ואלין אינון אבהן דכלהו עלמין אבהן דכלא" מוסגר בדפ"ק.

¹⁰²⁴ הוד וכסף נצח ונחשת יסוד וברזל מלכות (רח"ו).

¹⁰²⁵ כגוונא דאלין (מוסגר בדפ"ק).

¹⁰²⁶ עי' עוד בכ"ז בפ' תרומה קנט ע"ב (לש"ו). עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד מג והלאה.

¹⁰²⁷ דע שכמו שבזה העולם יש ד' יסודות ארמ"ע כן יש בכל ד' עולמות יסוד המים כנגד חכמה, וחסד ואצילות ויסוד האש כנגד בינה וגבורה ובריאה (ולכן המלאכים שבבריאה נקראו שרפים, אש שורף – הוספת הלש"ו ביאורים ח"א עה ע"ד), ויסוד הרוח נגד הת"ת ויצירה (ולכן המלאכים שביצירה נקראו חיות ע"ש רוח חיים - שם), ויסוד העפר נגד מלכות העשיה (ולכן המלאכים

ספר שמות

<p>עלייהו קיימין ואלין אינון¹⁰²⁸ ארבע לארבע סטרין עלמא וקיימין בארבע אלין צפוין ודרוים¹⁰²⁹ ומזר"ח ומער"ב אלין אינון ארבע סטרין דעלמא וקיימין בארבע אלין א"ש לסטר צפוין רו"ח לסטר מזר"ח מיים לסטר דרוים ובגין דדרום איהו חם ויבש מים קרים ולחיים עפ"ר לסטר מער"ב וארבע אלין בארבע אלין קטירין וכלהו חד ואלין עבדי ארבע מתכאן דאינון זה"ב וכס"ף ונחש"ת וברז"ל הא אינון תריסר וכלהו חד:</p>	<p>ושלמטה. ותחתונים ועליונים עומדים עליהם. ואלה הם ארבעה לארבעה צדדי העולם, ועומדים בארבעה אלו, צפון ודרום ומזרח ומערב, אלו הם ארבעה צדדים של העולם. ועומדים בארבעה אלו, אש לצד צפון, רוח לצד מזרח, מים לצד דרום, משום שהדרום הוא חם ויבש, מים קרים ולחים. עפר לצד מערב. וארבעה אלו קשורים בארבעה אלו, וכולם אחד. ואלה עושים ארבע מתכות, שהם זהב וכסף ונחשת וברזל, הרי הם שנים עשר, וכולם אחד.</p>
<p>תא חזי אש הוא אבשמאלא (שמאלא) לסטר צפון דהא אש תוקפא דחמימותא ביה ויבישו דיליה¹⁰³⁰ תקיף וצפון בהפוכא דיליה הוא ואתמוזיג חד בחד ואיהו חד¹⁰³¹ מים לימינא והוא לסטר דרום וקודשא בריך הוא לחברא ונ"א לאחזרא לון כחדא עביד מונא דא כמזנא דא:</p>	<p>בא וראה, האש היא בשמאל לצד צפון, שהרי האש, בו תוקף החמימות, והיבשות שלו חזקה, וצפון ההפיך שלו. ונמזגים אחד באחד, והוא אחד. מים לימין, והוא לצד דרום, והקדוש ברוך הוא [כדי] לחברם כאחד, עושה מזג זה כמזג זה.</p>
<p>צפון איהו קר ולח אשא חם ויבש אחלף לון</p>	<p>הצפון הוא קר ולח. האש חם ויבש. החליפם לצד דרום. דרום הוא חם ויבש.</p>

שבעשיה נקראו אופנים ע"ש גוף וכלים - שם), וכן בכל ד' עולמות הם ד' הנזכר נגד ד' אותיות הוי"ה
י' מים ה' אש ו' רוח ה' עפר וכן בכולם אלא שבכל עולם גובר העיקר. המשל בזה כי באצילות גובר
המים והשם יה"ה, ובבריאה גובר האש והוא העיקר והשם הוה"י, וביצירה גובר הרוח, והוא העיקר
והשם והי"ה, ובעשיה גבורה העפר והוא העיקר והשם הוא הה"י (נ"א הה"י) (זהר הרקיע).

¹⁰²⁸ כפי הנראה מפשט הלשון, כי הד' יסודות שהם ארמ"ע הם ד' רוחות העולם בטבע ד' יסודות
אלו אלא שהחליפם הקב"ה כדי למזגם ר"ל כי האש שהוא חם ויבש ודרום טבעו חם ויבש ולכן היה
ראוי שיהיה אש בדרום, ואמנם לסיבה שהיה מתגבר כח האש לאין קץ לכן החליפם ומזגם ונתן שם
יסוד המים שהוא קר ולח, היפך האש, כי כל ב' בחי' יולידו בחי' אמצעי שוה, וכן האש שהוא חם
ויבש נתנו ומזגו ברוח צפון ולכן אל יקשה בעיניך מאמר הפילוסופים אם נראה חלוקים זה על זה
והנה כפי גרסת הדפוס נראה כי גם ברוח מזרח כן כי כן כתב כג"ד מזרח, ר"ל כי המה ג"כ הפוכים
וא"כ גרסת הדפוס היא נכונה כי הרוח קר ויבש וכן נראה בחוש כי הוא מקרר את האדם ומיבשו
ומזגו ונותנו ברוח מזרח שהוא חם ולח ומ"ש עפר הוא קר ויבש וכו' שינה הלשון שלא אמר כג"ד
רוח מזרח מערב עפר וכו' לא נתמזגו אלא שהם מטבע אחר ר"ל עפר מערב מטבע אש שהוא קר
ויבש כנז', וזהו ההפרש שיש בין רוח מזרח ובין עפר מערב ובזה נסתלקה קושית המגיהים ובזה
תבין ג"כ מ"ש בגין דמערב אתאחיד עפרא דאיהו קר ויבש ר"ל אתייחדו תרויהו הוצרכו למזג אחרים
וכן תבין מ"ש דהא חמימותא דדרום אתאחיד ביה בחמימותא דמזרח ולא אמר בחמימותא דרום כי
הרוח קר ויבש ובזה צדקו כל דברי המאמר ועדיין צריך עיון למה עפר במערב היו כ"א באתריה (נ"א
לאחדים) והש"י יאיר עינינו ודע כי אש ומים הם ב' יסודות הקודמים לכל והם חו"ב והוליד האש
את הרוח שהוא הבן הז"א חם מצד האב ולח מצד האם ובהשלכת הטיפה גובר החום, ולכן הרוח
הוא חם ולח ומצד האם נולדה הנוק' העפר קר ויבש האם וקדמה מצד האם קר מצד המים ויבש
מצד האש, וד' יסודות תחתונים הם נפרדים ושלשתן מתחברין ופועלים בעפר והב' נוק' למטה מהב'
זכרים מים ועפר הם תחת אש ורוח בסוד ותלכנה שתיהן שהם ב' ההי"ן אימא וברתא (זהר הרקיע).
אמנם שם הוא משובש קצת, אך בספר אור החמה הובא לשונו ושם הוא מתוקן בזה (ביאורים ח"א
עה ע"ד).

¹⁰²⁹ עי' בהגר"א בתיקונים (תיקון מ דף פט ע"ג) כי החילוק בזה הוא בין החו"ג דז"א להחור"ג דנוק',
כי בז"א הוה החו"ג אור ומים אור חסד מים גבורה, ובהנוק' הוה החו"ג מים ואש, מים חסד אש
גבורה, כי הגבורה ידיה הוא החסד דידה, והאור הוא החסד שבחסד, והאש הוא הגבורה שבגבורה,
כי ז"א בערכה הוא כולו חסד, והיא בערכה היא כולה גבורה כנודע (דע"ה ח"ב קלג ע"ד וכללים ח"ב
לה ע"ד).

¹⁰³⁰ עי' תיקו"ז סא ע"א (הגהות הזהר) צ"ל עא ע"א (לש"ו).
¹⁰³¹ שניתן האש בצפון ונעשית האש עם הצפון לאחד כדי להחליש כח חמימותו דהאש (לש"ו
ביאורים ח"א עה ע"ד).

ספר שמות

<p>לסטר דרום דרום איהו חם ויבש מים קרים ולחים וקודשא בריך הוא מזיג לון כחד [דנפקין] (נפקין) מיא מדרום ועאלין בנו צפון ומצפון נגדי מיא נפיק אשא מצפון ועאל בתוקפא דדרום ומדרום נפיק תוקפא דחמימותא לעלמא בגין דקודשא בריך הוא אוזיף דא בדא וכל חד וחד אוזיף לחבריה מדיליה כדקא חזי ליה כגוונא דא רוח ומזרח בגין דיוזיף כל חד לחבריה¹⁰³² ואתכליל דא בדא לאתחברא כחד:</p>	<p>המים קרים ולחים. והקדוש ברוך הוא מוזג אותם כאחד, שיוצאים מים מדרום ונכנסים לצפון, ומצפון נמשכים מים. יוצא אש מצפון, ונכנס בתוקף הדרום. ומדרום יוצא תוקף החמימות לעולם, משום שהקדוש ברוך הוא לווה זה מזה, וכל אחד ואחד מלוה לחברו משלו כראוי לו. כדוגמא זה רוח ומזרח, כדי שילוה כל אחד לחבירו, ונכללים זה בזה להתחבר כאחד.</p>
<p>תא חזי אשא מסטרא דא¹⁰³³ מים מסטרא דא¹⁰³⁴ ואינון מחלוקת עאל רוח¹⁰³⁵ בינייהו ואחיד לתרין סטרין דא הוא דכתיב (בראשית א ב) ורוח אלהים מרחפת על פני המים¹⁰³⁶ דהא אשא קאים לעילא בסטרא דא¹⁰³⁷ ומים¹⁰³⁸ קיימי על אפי ארעא¹⁰³⁹ רוחא אעיל בינייהו ואחיד לתרין סטרין¹⁰⁴⁰ ואפריש מחלוקת עפר¹⁰⁴¹ מיא¹⁰⁴² קיימי עליה ורוחא¹⁰⁴³ ואשא¹⁰⁴⁴ ומקבלא מכלהו בחילא דתלתא אלין דקיימי עלה:</p>	<p>בא וראה, אש מצד זה, מים מצד זה, והם [ב]מחלוקת. נכנסת רוח ביניהם ואוחזת את שני הצדדים, זהו שנאמר "ורוח אלהים מרחפת על פני המים", שהרי אש עומדת למעלה בצד זה, ומים עומדים על פני הארץ, רוח נכנסת ביניהם ואוחזת את שני הצדדים, ומפרידה מחלוקת. העפר, המים עומדים עליו, ורוח ואש, ומקבלת מכולם, בכח של שלשת אלה שעומדים עליו.</p>
<p>תא חזי רוח ומזרח מזרח חם ולח רוח (קר ויבש סטרא דאיהו יבישא) [חם ולח ואיהו] ובגיני כך אחיד לתרין סטרין דהא אש חם ויבש ומים קרים ולחים רוח איהו חם ולח סטרא דאיהו חם] אחיד באשא סטרא דאיהו [לח] (קר) אחיד במיא ועל דא אסכים בינייהו ואפריש מחלוקת דאשא ומיא:</p>	<p>בא וראה, רוח ומזרח, מזרח חם ולח, רוח חם ולח היא, ולכן אוחז את שני הצדדים, שהרי אש חם ויבש, ומים קרים ולחים. רוח הוא חם ולח. הצד שהוא חם אחוז באש, הצד שהוא לח אחוז במים. ועל זה הסכים ביניהם, ומפריד מחלוקת של אש ומים.</p>
<p>עפר איהו קר ויבש ועל דא מקבל עליה כלהו וכלהו עבדי ביה עבידתייהו ומקבלא מכלהו לאפקא בחיליהון מזונא לעלמא בגין [דבמערב] (דמערב) אתאחיד עפרא דאיהו קר ויבש [וסטרא דאיהו קר אחיד] בצפון דאיהו קר ולח דהא קרירא אתאחיד בקרירא בגין כך צפון אתאחיד במערב בסטרא דא דרום דאיהו חם ויבש בההוא יבישותא דיליה אחיד ליבשותא דמערב בסטרא אחרא</p>	<p>עפר הוא קר ויבש, ולכן מקבל עליו את כולם, וכולם עושים בו מעשיהם, ומקבל מכולם, להוציא בכחם מזון לעולם, משום שבמערב נאחז העפר, שהוא קר ויבש. והצד שהוא קר אחוז בצפון שהוא קר ולח, שהרי קר נאחז בקר. לכן, צפון נאחז במערב בצד זה. דרום שהוא חם ויבש, באותו היבש שלו, אוחז את היבש של המערב בצד אחר,</p>

¹⁰³² ולא אמר ועפר ומערב כי הם לא נתמזגו ששינסה טבע א' קר ויבש והוא משום כי הם מקבלים מכל הג' עליונים ואינם צריכסי עוד למיזוג ועי' זהר הרקיע (לש"ו).

¹⁰³³ גבורה (רח"ו), עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד מז והלאה.

¹⁰³⁴ חסד (רח"ו).

¹⁰³⁵ ת"ת (רח"ו).

¹⁰³⁶ בינה (רח"ו).

¹⁰³⁷ בינה (רח"ו).

¹⁰³⁸ חסד (רח"ו). ח"ג רנה ע"א (לש"ו).

¹⁰³⁹ מלכות (רח"ו).

¹⁰⁴⁰ לבינה ומלכות (רח"ו).

¹⁰⁴¹ מלכות (רח"ו).

¹⁰⁴² חסד (רח"ו).

¹⁰⁴³ ת"ת (רח"ו).

¹⁰⁴⁴ גבורה (רח"ו).

ספר שמות

ונאחז מערב בשני צדדים.	ואתאחיד מערב בתרין סטרין:
וכן נאחז דרום במזרח, שהרי חמימות הדרום נאחזת בחמימות המזרח, ומזרח נאחז בצפון, שהרי לחותו נאחזת בלחות הצפון. עכשיו נמצא דרומית מזרחית, מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית, וכולם כלולים זה בזה, להשתלשל אחד באחד.	וכן אתאחיד דרום במזרח דהא חמימותא דדרום אתאחיד ביה בחמימותא דמזרח ומזרח אתאחיד בצפון דהא לחותא דיליה אתאחיד בלחותא דצפון השתא אשתכח דרומי"ת מזרחי"ת מזרחי"ת צפונית צפונית מערבית מערבית דרומי"ת וכלהו כלילן דא בדא לאשתלשלא חד בחד:
כדוגמא זה, צפון עושה זהב, שמצד תוקף האש נעשה זהב, והוא שנאמר "מצפון זהב יאתה", שאש אחוז בעפר ונעשה זהב, והיינו שנאמר "ועפרות זהב לו" וסוד זה "שנים כרובים זהב".	[כגוונא דא] צפון עביד דהבא [ד]מסטרא דתוקפא דאשא אתעביד דהבא והיינו דכתיב (איוב לו כה) מצפון זהב יאתה [ד]אש אתאחיד בעפר ואתעביד דהבא והיינו דכתיב (שם כח ו) ועפרות זהב לו ורוא דא (שמות כה יח) שנים כרובים זהב:
מים נאחזים בעפר, וקרירות בלחות עושה כסף. כעת, הרי עפר נאחז בשני צדדים, בזהב ובכסף, ונתן ביניהם רוח, אוחזת את המים, ואוחזת	מים ¹⁰⁴⁵ אתאחיד בעפר וקרירותא בלחותא עביד כסף השתא הא עפר אתאחיד בתרין סטרין בזהב ובכסף ואתייהב ביניהו רוחא אחיד למים ואחיד ¹⁰⁴⁶ :
גליון:	גליון:
	תמיהא במה דאמר רוח קר ויבש שאם כן עפר ורוח שוים בטבעם אבל י"א ¹⁰⁴⁷ כי רוח חם ולח ¹⁰⁴⁸ ואם כן נוכל לומר דאחיד רוח לתרין סטרין אש חם ויבש ורוח חם ולח סטרא דאיהו חם אחיד באש וסטרא דאיהו לח אחיד במיא ואפריש מחלוקת דאשא ומיא עפר איהו קר ויבש ומים קרים ולחים וסטרא דקר אחיד בעפר בסטרא:
כד/ב	כד/ב
גליון:	גליון:
	דקר אשתכח דעפר מקבל עליה כלהו בגין כך אחיד לתרין סטרין דהא אש חם ויבש מים קר ולח:
זהר:	זהר:
את האש, ומוציאה שנים כאחד, שהוא "עין נחשת קלל". ועפר שאמרנו, כשהוא לבדו, כיבשות וקרירות שלו	לאש ¹⁰⁴⁹ ואפיק תרין כחד דאיהו (יחזקאל א ז) עין נחשת קלל ¹⁰⁵⁰ ועפר דקאמרן כד איהו בלחודוי ביבישו וקרירו דיליה נפיק ברזל וסימניך (קהלת י

¹⁰⁴⁵ חסד (רח"ו).

¹⁰⁴⁶ ענין הד' יסודות וענין הד' רוחות הנה הם הב' בחי' דעגולים ויושר אשר ישנם בכל עולם כנודע, כי הד' יסודות הם עגולים כנ"ל, והד' רוחות הם היושר. והנה בארנו בשער עגולים ויושר ענף ב' אות ל"ו, כי העגולים ויושר דכל עולם תחתון הנה שניהם הם יוצאים מהקצה התחתון דהיושר דהעליון, שהוא מהנה"ם שבו, העגולים הם מאור המקיף שבהם, והיושר הוא מהאור הפנימי שבהם, וא"כ נמצא כי ישנם באמת להד' רוחות שורש בפנ"ע והם מציאות בפנ"ע זולת הד' יסודות, אלא שהם מתחברים יחד ונעשים לאחד ע"י שהם שניהם משורש אחד (ביאורים ח"א עו ע"ג).

¹⁰⁴⁷ היא סברת הרמב"ם ז"ל ריש פ"ד מהלכות יסודי התורה (הערת הזהר).

¹⁰⁴⁸ כמ"ש בתיקו"ז לה ע"ב [קכה ע"ב (לש"ו)] (הערת הזהר).

¹⁰⁴⁹ עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד נד והלאה.

¹⁰⁵⁰ שהוא ג"כ בת"ת (רח"ו).

ספר שמות

<p>(י) אם קהה הברזל וגו' והאי עפר אתאחיד בכלהו וכלהו עבדין ביה כגוונא דלהון:</p>	<p>יוצא ברזל, וסימנך "אם קהה הברזל וגו'". ועפר זה נאחז בכלם, וכולם עושים בו כצורה שלהם.</p>
<p>תא חזי בלא עפר לית זהב וכסף ונחשת דהא כל חד וחד אוזיף לחבריה מדיליה לאתקשרא דא בדא ואתאחיד עפר בכלהו בנין דתרין סטרין אחידן ליה אשא ומיא ורוחא אתקריב ביה בנין אלין תרין ועביד ביה עבידתא:</p>	<p>בא וראה, בלא עפר, אין זהב וכסף ונחשת, שהרי כל אחד ואחד מלוה לחבירו משלו, להתקשר זה בזה. והעפר נאחז בכלם, משום ששני צדדים אוחזים אותו, אש ומים, ורוח נקרבת לו בשביל שני אלה, ועושה בו מעשה.</p>
<p>אשתכח דכד אתחבר עפרא בהדיהו עביד ואוליד עפרא אחרנין כגוונא דלהון כגוונא דזהב אוליד עפרא¹⁰⁵¹ סוספיתא ירוקא¹⁰⁵² דאיהו כגוונא דדהבא ממש כגוונא דכסף אוליד עופרת כגוונא דנחשת [עילאה] אוליד קסיטרא¹⁰⁵³ דאיהו נחשת זוטא כגוונא דברזל אוליד ברזל¹⁰⁵⁴ וסימנך (משלי כז טז) ברזל בברזל יחד:</p>	<p>נמצא שכשמתחבר עפר עמם, עושה ומוליד עפרות אחרים, כדוגמא שלהם. כדוגמא שזהב מוליד עפר פסולת ירוקה, שהיא כדוגמת זהב ממש. כדוגמא שכסף שמוליד עופרת, וכדוגמא שנחשת העליונה מולידה בדיל, שהוא נחשת קטנה. כדוגמא שברזל מוליד ברזל, וסימנך "ברזל בברזל יחד".</p>
<p>תא חזי אש רוח מים ועפר כלהו אחידן דא בדא ואתקשרן דא בדא ולא הוי בהו פרודא ועפר דא כד איהו אוליד לבתר לא מתקשרן דא בדא באינון עלאי כמה דאת אמר (בראשית ב י) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים באלין הוי פרודא בנין דהא עפר כד איהו אוליד בחילא דתלת עלאי אפיק ארבעה נהרין דתמן משתכחי אבני יקר ובאתר חד אינון דכתיב (שם יב) שם הבדלה ואבן השהם ואלין אבני יקר אינון תריסר ואינון לארבע סטרי עלמא לקביל תריסר שבטין דכתיב (שמות כח כא) והאבנים תהיין על שמות בני ישראל שתים עשרה על שמותם ואלין תריסר בקר דאינון תחות ימא:</p>	<p>רבא וראה, אש רוח מים ועפר, כולם אחוזים זה בזה וקשורים זה בזה ואין בהם פירוד. והעפר הזה, כשהוא מוליד אחר כך, לא מתקשרים זה בזה כאותם עליונים, כמו שנאמר "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים", באלה היה פרוד, משום שהרי העפר, כשהוא מוליד, בכח של שלשת העליונים, מוציא ארבעה נהרות, ששם נמצאות אבנים יקרות, והם במקום אחד, שנאמר "שם הבדולח ואבן השוהם". ואותן אבנים יקרות, הן שתים עשרה, והן לארבעה צדדי העולם, כנגד שנים עשר שבטים, שנאמר "והאבנים תהיין על שמות בני ישראל שתים עשרה על שמותם", ושנים עשר הבקר הללו, שהם תחת הים.</p>
<p>תא חזי כל ארבעה סטרין עלאין דקאמרן אף על גב דמתקשרן דא בדא ואינון קיומא דלעילא ותתא קיומא דעלמא יתיר רוח בנין דכלא קיימא בניניה ונפשא לא קיימא אלא ברוחא דאי גרע רוחא אפילו רגעא חדא נפשא לא יכילת לאתקיימא ורוא דא כתיב (משלי יט ב) גם בלא דעת נפש לא טוב¹⁰⁵⁵ נפשא בלא רוחא לאו איהו טוב ולא יכלא לאתקיימא:</p>	<p>בא וראה, כל ארבעת הצדדים העליונים שאמרנו, אף על גב שנקשרים זה בזה, והם הקיום שלמעלה ומטה, קיום של העולם יותר הוא הרוח, משום שהכל עומד בגללו. ונפש לא עומדת אלא ברוח, שאם נגרעת הרוח, אפילו רגע אחד, אין הנפש יכולה להתקיים. וסוד זה כתוב "גם בלא דעת נפש לא טוב", נפש בלי רוח אינה טוב, ולא</p>

¹⁰⁵¹ רלו ע"ב (הערת הזהר).

¹⁰⁵² נחושת ירוק שקורין אלטון (רמ"ז).

¹⁰⁵³ בדיל (רמ"ז).

¹⁰⁵⁴ הוא שקורין אסא"ל, ובלשון הקדש עשר"ת (רמ"ז).

¹⁰⁵⁵ פי' כי הדעת נשמת הת"ת שהוא רוח וז"ש החכם יענה דעת רוח (רח"ו). הרוח נקרא דעת כמ"ש בשער המוחין (פרק ז) וכנודע, ובו מתלבשין כל המוחין דגדלות שהם מהדעת עלאה (ביאורים ח"א עב ע"א).

ספר שמות

<p>ותא חזי אינון תריסר דקאמרן דאינון תריסר אבנין אינון תריסר בקר דתחות ימא בגין כך נטלו אינון תריסר נשיאים (במדבר ז פז) כל הבקר לעלה שנים עשר וגו' וכלא רזא עלאה הוא ומאן דישגח במלין אלין ישגח ברזא דחכמתא עלאה דעקר דכלא ביה¹⁰⁵⁶:</p>	<p>יכולה להתקיים. ובא וראה, אותם שנים עשר שאמרנו, שהם שתיים עשרה אבנים, הם שנים עשר בקר שתחת הים. לכן נטלו אותם שנים עשר נשיאים, "כל הבקר לעולה שנים עשר וגו'", והכל הוא סוד עליון. ומי שישגח בדברים הללו, ישגח בסוד החכמה העליונה, שהעיקר של הכל בה.</p>
<p>אמר רבי שמעון הא דאמר רבי תזקיה דכד ברא קודשא בריך הוא לאדם מעפרא דמקדשא דלתתא¹⁰⁵⁷ אתברי מעפרא דמקדשא דלעילא</p>	<p>אמר רבי שמעון, מה שאמר רבי חזקיה, שכשברא הקדוש ברוך הוא את האדם, מעפר המקדש שלמטה נברא, מעפר המקדש שלמעלה נתנה בו נשמה.</p>

¹⁰⁵⁶ כל האצילות בכללו גוף ונשמה, מלבר ומלגו, והמשכילים הם יודעי מדין המסתכלים בפנימיות החכמה התחתונה בסוד נשמתא. וזה נקרא רזא דחכמתא, פנימיות החכמה התחתונה, ועל ידי כך נהרין ונצצין בזיוא דחכמתא עלאה, כי נשמת החכמה התחתונה הוא זיו וזוהר החכמה העליונה, בסוד כלת משה. והיא הצלע, נקודת י', בסוד י' בראש י' בסוף, י' משם בן ארבע, י' משם אדני כנודע. וענין נהרין ונצצין הוא בסוד אור ישר מאיר מלמעלה למטה להם, וזהו נהרין. וסוד אור חוזר בסוד המראה המלוטשת, כי כאשר יכה בה אור השמש יצאו ממנה ניצוצות מצד לטישותה ממטה למעלה, וזהו ונצצין. ולכ"א יזהירו, יזהירו לאחרים דנקטי ויהבי מיין דכורין ומיין נוקבין, וזה כדוגמת יסוד שיש לו שתי בחינות אלו, בסוד יוסף הצדיק ובנימין הצדיק, זה מיין דכורין וזה מיין נוקבין. ושתי בחינות אלו, האחד נקרא נהירו והשני נקרא נציצו, וזמ"ש בזוהר נהירו ונציצו דנהרא דנפיק מעדן שהוא סוד יסוד הנקרא נהר היוצא מעדן ודע כי עם היות שיש ליסוד שתי בחינות אלו כדפרישית והם יוסף הצדיק למעלה ובנימין למטה בתוך הנקבה העליונה כד"א בצאת נפשה כי מתה עוד יש (בסוד) [ביסוד] עצמו למעלה שתי בחינות אלו ולפיכך נקרא חי העולמים בסוד תשעה מלמטה למעלה ותשעה מלמעלה למטה העולים ח"י וחי"י הוא בתרין עלמין כי גם הוא חי בעולם הנקבה בסוד בנימין הצדיק וזמ"ש ח"י חי הוא יודוך וכדכתיבנא ושורש הדבר הוא כי ביסוד נסתיים הזכר העליון והוא הרקיע המבדיל בין מים למים והאור העליון המחיה את הספירות יורד עד שם ומכה בו בסוד בטש ביה כדמות המראה המלוטשה המפסקת שלא יעבור אור השמש ממנה ולמטה כי עומדת כנגד אור השמש כן רקיע זה מבדיל בין עלמא דדכורא לעלמא דנוקבא ואינו מניח לעבור האור למטה ועל ידי כך מכה בו סוד האור העליון בפנימיותו ויוצאין ממנו ניצוצות כמנין האורות המכים בו ט' מלמעלה למטה וט' מלמטה למעלה וזמ"ש ודא רזא סתימא דאקרי הרקיע כי בחינת רקיע יאמר על ענין זה כי הוא רקיע המבדיל ומעכב אור העליון מלרדת למטה ולפיכך יש בו נהירו ונציצו כמ"ש בכל השאר. ולפיכך יש ברקיע הזה ככבייא ומזלי שמשא וסיהר' כי כוכבים הם נשמות הצדיקים היורדין שם מהמוח העליון ועומדים שם ומשם יורדין למלכות. והמזלות הם שנים עשר בסוד שש קצוות מן חסד ולמטה שש ממטה ולמעלה ושש מלמעלה למטה כנז' בתקונין כי אעפ"י שכל התשעה מכים ברקיע זה אין דומה הכאת השש קצוות לשאר כי כל אחד בחינה בפני עצמה יש לו ולפיכך מהשש קצוות יצאו י"ב מזלות ומת"ת ומלכות נעלמים יצאו שמשא וסיהרא וזה מצד הנשמו' שבו כי כמו שבמלכות מנשמות שבה נעשין מיין נוקבין כנודע כן ביסוד נשמות צדיקים שבו שהם הכוכבים כדפרישית הם הם המעלין תשעה מלמעלה למטה ואעפ"י שהת"ת מהשש קצוות הנז' מ"מ יש בת"ת שתי בחינות אם בחינת היותו בכלל השש קצוות ואם בחינת היותו בפני עצמו וכל אלו נקבעין ביסוד וסיהרא עם היות כי היא למטה מן היסוד עכ"ז שרשה בסוד ה' ד"ו ובסוד י"ד וי' ו' ד' נחקק ביסוד ושרש זה בחכמה ובינה ומשם ירדו אל היסוד וכו' עיי"ש אריכות (שער מאמרי רשב"י).

¹⁰⁵⁷ עי' פ' קדושים (פג סע"א) אמרו כי היה מעפרא דבי מקדשא לעילא, והכוונה הוא כי הרי כל ארץ ישראל כולו שהיא בחי' יצירה שבהעוה"ז הרי היא מהד' ראשונות דהעוה"ז, ובפרט מקום המקדש והיכל קודש הקדשים, שהם בחי' אצילות ובריאה דהעוה"ז כנז', ובעת בריאת אדה"ר הרי היה עומד אז כל העשיה כולו בהד' תחתונות דעולם הבריאה של עתה ובהו' ראשונות דעולם היצירה של עתה, והיו הד' ראשונות דהעשיה במדרגת הד' תחתונות דהבריאה, וא"כ הרי היה מקום המקדש בעולם הבריאה, וזהו שאמרו כי אדה"ר אף על גב דגופא דיליה הוה מעפרא לאו מעפרא דהכא הוה אלא מעפרא דבי מקדשא לעילא, ור"ל כי הרי הגם שהיה מעפר דבית המקדש של העוה"ז, אבל כל העוה"ז הרי היה עומד אז למעלה, והיה מקום דבית המקדש של עתה למעלה בעולם הבריאה, וז"ש מעפרא דבי מקדשא לעילא (ולא אמר דלעילא אלא לעילא), כי הרי מקום המקדש שלנו הוא גופה היה אז למעלה במקום עולם הבריאה של עתה (דע"ה ח"ב כז ע"ב).

ספר שמות

<p>אתייהיב ביה נשמתא כמה דכד אתברי מעפרא דלתתא אתחברו ביה תלת סטרי(ן) 1058 יסודי עלמא הכי נמי כד אתברי מעפרא דלעילא אתחברו ביה תלת סטרי יסודי עלמא ואשתלים אדם והיינו דכתיב (תהלים לב ב) אשרי אדם לא יחשב יהו"ה לו עון ואין ברוחו רמיה אימתי לא יחשב יהו"ה לו עון בזמן דאין ברוחו רמיה:</p>	<p>וכמו שכשנברא מהעפר שלמטה, התחברו בו שלשה צדדים, יסודות העולם, כך גם כשנברא מן העפר שלמעלה, התחברו בו שלשה צדדי יסודות של העולם, והשתלם האדם. והיינו שנאמר "אשרי אדם לא יחשב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה", אימתי לא יחשב ה' לו עון, בזמן שאין ברוחו רמיה.</p>
<p>תא חזי משה אשתלים יתיר מאבהן בגין דמליל עמיה קודשא בריך הוא מדרגא עלאה יתיר מכלהו ומשה פנימאה דבי מלכא עלאה הוה ועל דא כתיב וארא אל אברהם וגו' והא אוקימנא מלי:</p>	<p>בא וראה, משה נתקן יותר מהאבות, משום שדיבר עמו הקדוש ברוך הוא מדרגה יותר עליונה מכולם. ומשה מְפַנֵּם בית המלך העליון היה, ועל זה כתוב "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו'", והרי בארנו את הדברים.</p>
<p>לכן אמר לבני ישראל אני יהו"ה והוצאתי אתכם (שמות ו ו) רבי יהודה אמר האי קרא אפכא הוא דכתיב והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים בקדמיתא ולבתר והצלתי אתכם מעבודתם ולבתר וגאלתי אתכם הוה ליה למימר מעיקרא וגאלתי אתכם ולבתר והוצאתי אתכם אלא עקרא דכלא בקדמיתא אדבעא (בעא) קודשא בריך הוא לברשא לון בשבחה דכלא בקדמיתא:</p>	<p>"לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם", רבי יהודה אמר פסוק זה הוא הפוך, שנאמר בתחילה "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים", ואחר כך "והצלתי אתכם מעבודתם" ואחר כך "וגאלתי אתכם". היה לו לומר מתחלה "וגאלתי אתכם", ואחר כך "והוצאתי אתכם". אלא עקר של הכל, בתחילה רצה הקדוש ברוך הוא לבשר להם בשבח של הכל בתחילה.</p>
<p>אמר רבי יוסי והא שבחא דכלא ולקחתי אתכם לי (לעם) והייתי:</p>	<p>אמר רבי יוסי, והרי שבח הכל "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי</p>
<p style="text-align: center;">כה/א</p>	
<p>לכם לאלהים ואמר ליה לבתר [אמר ליה] (אלא) בההוא זמנא לית להו שבחא אלא יציאה דחשיבו דלא יפקון מעבודתהון לעלמין בגין דהוו חמאן תמן [ד]כל אסירי דהוו בינייהו מקשרי לון בקשרא דחרשי ולא יכלין אלנפקא (לאפקא) מבינייהו לעלמין ובגין כך מה דחביב עלייהו מכלא אתבשרו ביה:</p>	<p>לכם לאלהים", ואמר אותו לבסוף. אמר לו, באותו זמן, אין שבח אלא היציאה, שחשבו שלא יצאו מעבודתם לעולמים, משום שהיו רואים שם שכל האסירים שהיו ביניהם, קושרים אותם בקשרי כישוף ולא יכולים לצאת מביניהם לעולמים, ולכן התבשרו במה שחביב עליהם מכל.</p>
<p>ואי תימא [דהא יפקו חיליהון] (דהא נפקו חיליהון) ואף על גב דנפקו הא דילמא יולון בתריהו לאבאשא לון כתיב והצלתי אתכם מעבודתם ואי תימא הא יפקון וישתזבון ולא יהא לון פרוקא תלמוד לומר וגאלתי אתכם בזרוע נטויה [ואי תימא לא יקבלם הא כתיב ולקחתי ואי תימא כשיקבלם לא יביאם לארץ הא כתיב והבאתי אתכם וגו']:</p>	<p>ואם תאמר, אף על גב שיצאו, הרי אולי ילכו אחריהם להזיק להם, נאמר "והצלתי אתכם מעבודתם". ואם תאמר, הרי יצאו וינצלו ולא תהיה להם גאולה, תלמוד לומר "וגאלתי אתכם בזרוע נטויה". ואם תאמר לא יקבלום, הרי נאמר "ולקחתי". ואם תאמר, כשיקבלם לא יביאם לארץ, הרי נאמר "והבאתי אתכם וגו'".</p>
<p style="text-align: center;">רעיא מהימנא:</p>	

1058 סטרא (דפ"ו).

ספר שמות

<p>ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני יהו"ה אלהיכם וגו' פקודא דא קדמאה דכל פקודין¹⁰⁵⁹ ראשיתא קדמאה¹⁰⁶⁰ דכל פקודין למנדע ליה לקודשא בריך הוא בכללא [מאי בכללא] למנדע דאית שליטא עלאה דאיהו רבון עלמא וברא עלמין בלהו שמיא וארעא וכל חיליהון ודא איהו בכללא וסופא דכלא¹⁰⁶¹ בפרט¹⁰⁶² למנדע ליה בפרט¹⁰⁶³:</p>	<p>"ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני ה' אלהיכם וגו'", מצוה זו [היא] הראשונה של כל המצוות. ראשית, ראשונה לכל המצוות, לדעת את הקדוש ברוך הוא בכלל, מה זה בכלל, לדעת שיש שליט עליון שהוא רבון העולם, וברא אל כל העולמות שמים וארץ וכל חילותיהם, וזהו "בכלל". וסוף הכל, בפרט, לדעת אותו בפרט.</p>
<p>וכלל [ופרט] איהו¹⁰⁶⁴ רישא וסופא רזא דבר ונוקבא [בחדא¹⁰⁶⁵] ואשתכח בר נש¹⁰⁶⁶ בהאי עלמא¹⁰⁶⁷ דאתעסק בכלל ופרט [בר נש] בהאי עלמא איהו כלל ופרט תקונא דהאי עלמא¹⁰⁶⁸ איהו כלל ופרט בגין כך ראשיתא דכלא למנדע דאית [לן] שליט ודיין [על עלמא] ואיהו רבון כל עלמין וברא ליה לבר נש מעפרא ונפח באפוי נשמתא דחיי ודא איהו בארחה כלל:</p>	<p>וכלל ופרט הוא ראש וסוף, סוד של זכר ונקבה כאחד. ונמצא אדם בעולם הזה שמתעסק בכלל ופרט, אדם בעולם הזה הוא כלל ופרט, תקון של העולם הזה הוא כלל ופרט, לכן ראשית הכל, לדעת שיש שליט ודיין על העולם והוא רבון כל העולמים, וברא את האדם מן העפר ונפח באפיו נשמת חיים, וזהו בדרך כלל.</p>
<p>כד נפקו ישראל ממצרים לא הוו ידעי ליה לקודשא בריך הוא כיון דאתא משה לגביהו פקודא קדמאה דא אולייף לון דכתיב (שמות ו ז) וידעתם כי אני יהו"ה אלהיכם המוציא אתכם וגו' ואלמלא פקודא דא¹⁰⁶⁹ לא הוו ישראל מהימנין¹⁰⁷⁰ בכל אינון נסין וגבורין דעבד לון במצרים כיון דידעו פקודא דא באורח כלל אתעבידו להון נסין וגבורין:</p>	<p>כשיצאו ישראל ממצרים, לא היו יודעים את הקדוש ברוך הוא. כיון שבא משה אליהם, למד אותם מצוה ראשונה זו, שנאמר "וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם וגו'", ואלמלא מצוה זו, לא היו ישראל מאמינים בכל אותם נסים וגבורות שעשה להם במצרים. כיון שידעו מצוה זו בדרך כלל, נעשו להם נסים וגבורות.</p>

¹⁰⁵⁹ ר"ל מצוה ראשונה שצוה מרע"ה לישראל אע"ג שכמה מצוות כתובים קודם לב"נ (יהל אור).

¹⁰⁶⁰ ר"ל לכל ב"נ שהיא מצוה ראשונה (יהל אור).

¹⁰⁶¹ ג ע"א (הערת הזהר).

¹⁰⁶² ר"ל סוף של כל המצוות אחר שיעסוק בכלם כמ"ש לקמן בסמוך ולסוף מ' שנין דקא כו' (יהל אור).

¹⁰⁶³ ר"ל האיך אנהיג עלמא בכל מדה ומדה דיליה והן כל סתרי תורה והוא סוף כל הלימוד והמצוות (יהל אור).

¹⁰⁶⁴ ר"ל שכלל הוא עד"א שהוא ראשית להשגה ובפרט הוא מלכות שהוא סופא דהשגה באצילות וכן בכל העולמות והן שבעת ימי הבנין שהם מנהיגים את העולמות כידוע שג' הראשונות הם הנסתרות והן הנגלות לנו וכו' (יהל אור).

¹⁰⁶⁵ ר"ל ע"י עסק דכלל ופרט (יהל אור).

¹⁰⁶⁶ ר"ל בפקודא דא הוא עוסק בכלל ופרט שהן דו"ן כלל התורה ומצוות כידוע (יהל אור).

¹⁰⁶⁷ ר"ל האדם ואשתו שהוא כלל, ואשתו פרט, כי ביצירת הולד בטיפת הזרע נכללים כל האברים כידוע ובאשה נפרטין ונצטיירין כל האברים בפרט (יהל אור).

¹⁰⁶⁸ ר"ל בעולם הזה השמים וארץ הן כלל ופרט, כי הכל תלוי במזל, כל עשב ועשב. וכל מה שבעולם הזה כולם כלולין בשמים ונפרטין בארץ, והכל נגד דו"ן וז"ש בג"כ ראשיתא דכלא וכו' (יהל אור).

¹⁰⁶⁹ כמ"ש הגידו האותיות לאחור ונדע הכי אלקים אתם, ולכן היו קודם למכות התראות לידע שהיו המכות מאתו ית', וזה ענין אותות ומופתים שהאות הוא הודעת הדבר קודם למעשה כנ"ל הגידו האותיות כו', וזהו אות שע"י בא ומופת הוא שינוי הטבע (יהל אור).

¹⁰⁷⁰ פי' לא היו מאמינים שהנסים מאת ה' אלא היו מייחסים אותם לאיזו חכמה כשל החרטומים, אבל כשלמדם משה שורש סיבה ראשונה ושממנו יתברך יעשו להם נסים אז נעשו להם הנפלאות, שאם לא כן מה יועיל ה' במ (רמ"ז).

ספר שמות

<p>ולסוף ארבעים שנים¹⁰⁷¹ דקא אשתדלו בכל אינון פקודין דאורייתא ודאוליהן (ואוליהן) לון משה בין אינון דמתנהגי בארעא¹⁰⁷² בין אינון דמתנהגי לבר מארעא כדין אוליהן לון באורח פרט הדא הוא דכתיב (דברים ד לט) וידעת היום והשבות אל לבבך היום דווקא¹⁰⁷³ מה דלא הוה רשו מקדמת דנא כי יהוה הוא האלהים דא באורח פרט¹⁰⁷⁴ במלה דא כמה רזין וסתרין אית ביה¹⁰⁷⁵ ודא וההוא דקדמיתא¹⁰⁷⁶ בלא מלה חדא דא בכלל ודא בפרט:</p>	<p>ולסוף ארבעים שנה, כשהשתדלו בכל אותן מצות של התורה שלמד אותם משה, בין אותן שנוהגות בארץ ובין אותן שנוהגות בחוץ לארץ, אז לימד אותם בדרך פרט, זהו שנאמר "וידעת היום והשבות אל לבבך", "היום" דווקא, מה שלא היה רשות מקודם לכן, "כי ה' הוא האלהים", זה בדרך פרט. בדבר זה כמה סודות וסתרין יש בו, וזה ואותו שבהתחלה, הכל דבר אחד, זה בכלל וזה בפרט.</p>
<p>ואי תימא הא¹⁰⁷⁷ כתיב (משלי א ז) יראת יהוה ראשית דעת [תירוץ¹⁰⁷⁸] דא באורח פרט¹⁰⁷⁹ למנדע מאן איהו¹⁰⁸⁰ יראת [יהוה¹⁰⁸¹] ואף על גב דאית ליה לבר נש לדחלא מניה עד לא ינדע¹⁰⁸² אבל הכא כתיב ראשית דעת למנדע ליה דהא איהו ראשיתא¹⁰⁸³ למנדע ליה באורח פרט:</p>	<p>ואם תאמר, הרי נאמר "יראת ה' ראשית דעת". התירוץ [הוא], זה בדרך פרט לדעת מי היא יראת ה', ואף על גב שיש לאדם לירא ממנו עד שלא ידע, אבל כאן כתוב "ראשית דעת" לדעת אותו, שהרי הוא ראשית לדעת אותו בדרך פרט.</p>
<p>בגין כך פקודא קדמאה למנדע ליה לקודשא בריך הוא בכלל ופרט (ו) ברישא ובסופא ורוא דא (ישעיה מד ו) אני ראשון ואני אחרון אני ראשון בכלל ואני אחרון בפרט וכלא בכללא חדא ורוא חדא¹⁰⁸⁴ כיון דינדע דא¹⁰⁸⁵ בכלל ישלים כל שייפוי ומאן אינון רמ"ח פקודין דאינון רמ"ח שייפין דבר נש כיון דאשתלים בהו על האי בכלל כדין ינדע</p>	<p>לכן המצוה הראשונה [היא], להכיר את הקדוש ברוך הוא בכלל ופרט, בהתחלה ובסוף. וסוד זה "אני ראשון ואני אחרון". "אני ראשון" בכלל, "ואני אחרון" בפרט, והכל בכלל אחד. וסוד אחד, כיון שידע את זה בכלל, ישלים את כל איבריו, ומי הם, מאתים ארבעים ושמונה מצות, שהם מאתים ארבעים</p>

¹⁰⁷¹ עי' אריכות ביהל אור ח"ב א ע"ב.

¹⁰⁷² ר"ל בין מצות התלויות בארץ ובין שאינן תלויות בארץ (יהל אור).

¹⁰⁷³ דייקא (דפ"ו).

¹⁰⁷⁴ ר"ל שהו"ה הוא כלל שם העצם מעיד על מציאותו ואלקים הוא דיין ומנהיג את העולם ובורא ומחיה כל דבר וכל הנהגות של העולמות ולכן נאמר בו' ימי בראשית, הכל שם אלקים, וידעת הפרט האיך עצם כבודו מנהיג העולם בכל מדה זהו ה' הוא אלקים (יהל אור).

¹⁰⁷⁵ בה (דפ"ו).

¹⁰⁷⁶ ר"ל שקדמיתא הוא אני ה' אלקיכם למנדע מציאותו והוא מנהיג אבל לא האיך במציאותו הנהגות העולמות ולכן לא כתיב שם הוא אלקים כמ"ש כאן וז"ש דא בכלל כו' (יהל אור).

¹⁰⁷⁷ ר"ל כאן משמע שיראה קודם לדעת והאיך אמר שפקודא קדמאה הוא למינדע כו' (יהל אור).

¹⁰⁷⁸ ר"ל אני אתרך לך (יהל אור).

¹⁰⁷⁹ ר"ל שדעת הנאמר בפסוק זה הוא פרט שהוא סוף כל הפקודין כנ"ל (יהל אור).

¹⁰⁸⁰ ר"ל שדעת דהאי קרא קאי אלמעלה על יראת ה' שהיראת ה' הוא קודם לדעת היראה וז"ש אם אין תורה אין יראה אם אין יראה אין תורה, שקודם משמע שתורה קודמת ליראה, ואח"כ משמע שיראה קודמת אלא שהתורה שאמר קודם הוא כלל ושומר אח"כ הוא פרט (יהל אור).

¹⁰⁸¹ ר"ל מלכות שהיא נקראת יראת ה' כידוע והיא פרט כנ"ל (יהל אור).

¹⁰⁸² ר"ל אע"ג שצריך לירא מה' אע"פ שאינו יודע עדיין אותו בפרט איזה מדה הוא יראת ה' מ"מ הוא חייב לידע אח"כ בפרט מאן איהו כו' ור"ל ז"ש יראת ה' כו' (יהל אור).

¹⁰⁸³ ר"ל יראת ה' מלכות הוא ראשית לידעת פרט כידוע זה השער כו' ור"ל ז"ש יראת ה' ראשית דעת (יהל אור).

¹⁰⁸⁴ ר"ל שהכלל והפרט נכלל הכל כא' (יהל אור).

¹⁰⁸⁵ ר"ל שרמ"ח מ"ע נגד איבריו של אדם מסט' דז"א כלל ושס"ה ל"ת נגד ימי השנה מסט' דמלכות כידוע ואמר לעיל שקודם ידע בכלל ואח"כ ישתדל בפקודין ואח"כ ידע בפרט וז"ש כיון דינדע וכו' (יהל אור).

ספר שמות

<p>באורה פרט דדא איהו אסוותא לכלהו וינדע כל יומי 1086 שתא דמתחברן למיהב אסוותא לכל שייפין:</p>	<p>ושמונה איברי האדם. כיון שהשתלם בהם על זה בכלל, אז ידע בדרך פרט שזה הוא רפואה לכולם, וידע את כל ימות השנה שמתחברים לתת רפואה לכל האיברים.</p>
<p>[ואי תימא כל יומי שתא היך יהבין אסוותא לכל שייפין] ודאי הכי הוא עילא ותתא 1087 שתא ויומינן דיליה יהבין אסוותא לכל שייפין עילא ותתא (בזמנא) דשייפין אריקו ברכאן ליומי שתא 1088 כדין 1089 אסוותא וחיין תליין [עלן] (עאלין) מלעילא ואתמליין מכלא מאן גרים לון יומי שתא:</p>	<p>ואם תאמר, איך כל ימות השנה נותנים רפואה לכל האיברים, ודאי כך הוא למעלה ולמטה. השנה והימים שלה נותנים רפואה לכל האיברים למעלה ולמטה, (בזמן) שהאיברים מריקים ברכות לימות השנה, ואז רפואה וחיים תלויים עלינו מלמעלה ומתמלאים מהכל, מי גרם להם, ימות השנה.</p>
<p>אוף הכי נמי לתתא כד בר נש ישלים גופיה באינן פקודין דאורייתא לית לך כל יומא דלא אתייתא לאתברכא מניה וכד אינן אתברכאן מניה כדין חיין ואסוותא תליין עליה מלעילא מאן גרים ליה אינן יומי שתא [יומי שתא] (אינן חד) כמא דאתברכאן מלעילא מרוא:</p>	<p>כמו כך גם למטה, כשאדם ישלים את גופו באותן מצוות התורה, אין לך כל יום שלא בא להתברך ממנו. וכשהם מתברכים ממנו, אז חיים ורפואה תלויים עליו מלמעלה. מי גרם לו. אותם ימות השנה. ימות השנה כמו שמתברכים מלמעלה מסוד</p>
<p>כה/ב</p>	
<p>רע"מ:</p>	
<p>דאדם 1090 הכי נמי אתברכאן מתתא מרוא דאדם:</p>	<p>של אדם, כך גם מתברכים למטה מסוד של אדם.</p>
<p>זכאין אינן ישראל בהאי עלמא באלין פקודין דאורייתא דאקרון אדם דכתיב (יחזקאל לד לא) אדם אתם אתם קרויים אדם ועע"ז לא אקרון אדם ובגין דישראל אקרי אדם אית לון לאשתדלא באינן פקודין דאורייתא למהוי כלא חד ברוא דאדם:</p>	<p>אשריהם ישראל בעולם הזה, באותם מצוות התורה שנקראים אדם, שנאמר "אדם אתם", אתם קרויים אדם ואומות העולם לא קרויים אדם. ומשום שישראל נקראו אדם, יש להם לעסוק באותן מצוות התורה, להיות הכל אחד בסוד של אדם.</p>
<p>כד יהב קודשא בריך הוא אורייתא לישראל על טורא דסיני מלה קדמאה איהו אנכי סלקא לרזין 1091 [עלאין סבאין] (עלאין) וסגיאין והכא איהו 1092 רוא דפקודא קדמאה 1093 למנדע ליה</p>	<p>כשנתן הקדוש ברוך הוא תורה לישראל על הר סיני, הדיבור הראשון הוא "אנכי", אנכי עולה לסודות עליונים רבים, וכאן הוא סוד של מצוה ראשונה,</p>

1086 ר"ל שישתדל בכל ימי השנה בפרט (יהל אור).

1087 ר"ל עילא במלכות ותתאה ימות השנה (יהל אור).

1088 ר"ל ז"א לנוק' (יהל אור).

1089 ר"ל שהשפע יורד אליו מלמעלה וזהו שנסמך בש"ע ברכת רפאינו לברכת השנים ואמר רפ"ב דמגילה מ"מ רפואה בשמינית כנגד מילה בשמינית יסוד שהוא שמיני כידוע לראשית חכמה וברכת השנים בתשיעית מלכות (יהל אור).

1090 ר"ל רמ"ח איברים, וז"ש מאלין פקודין כו' שהן רמ"ח (יהל אור).

1091 כמ"ש בזו"ח לד ע"ד אנכי הכא איהו רזא כלל ופרט כו' אנכי כללא כו' ה' אלקיך פרט כו' ע"ש ור"ל שהכל נכלל באנכי בכלל וה' אלקיך הוא בפרט כמ"ש שם (יהל אור).

1092 ר"ל ע"פ הסוד כמ"ש שאנכי הוא כלל כל הספירות וה' אלקיך הוא בפרט וכאן אמר לפי פשוטו שפי' המלות של אנכי הוא כלל כמ"ש דאית אלהא כו' ה' אלקיך בפרט במדות דיליה כמ"ש"ל (יהל אור).

1093 עי' השגות הרמב"ן על ספר המצות לרמב"ם מצוה א': כתב הרב, "המצוה הראשונה שנצטוונו באמונת האלהותוכו' אנכי מכלל תרי"ג מצות והיא מצוה באמונה כמו שביארנו". אמר הכותב,

ספר שמות

<p>בכלל לא בגין דכתיב אנכי הא קא רמיז דאית אלהא שליטא עלאה [על עלמא] דאיהו ועל עלמא כמה דאת אמר (דברים ד כד) כי יהו"ה אלהיך איש אוכלה הוא פקודא קדמאה בכלל בפרט בגין דכתיב יהו"ה אלהיך דא פרט ודא כלל ופרט פקודא קדמאה דאצטריך למנדע ברישא ובסופא כמה דאוקימנא:</p>	<p>להכיר אותו בכלל, משום שנאמר "אנכי", הרי רומז שיש אלוה שליט עליון שהוא על העולם, כמו שנאמר "כי ה' אלהיך איש אוכלה הוא", מצוה ראשונה בכלל. בפרט, משום שנאמר "ה' אלהיך" זה פרט, וזה כלל ופרט. מצוה ראשונה, שצריך לדעת בראש ובסוף כפי שבארנו.</p>
<p style="text-align: center;">זהר:</p>	
<p>וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקוצר רוח (שמות ו ט) מאי מקוצר רוח אמר רבי יהודה דלא הווי נפיש ו לא הווי לקיטי רוחא אמר רבי שמעון מקוצר רוח דעד לא נפק יובלא למיהב לון¹⁰⁹⁴ [נפישו דעד לא יהב ליה יובלא ברכה על האי רוחא לאתקיימא נפש תתאה ולא שלטא האי רוח על נפש אלא כד אתברכא מיובלא כדין יהא רוחא ומאן איהו רוח דא יעקב דכתיב (בראשית מה כז) ותחי רוח וגו'] (נפשו ורוח בתראה עד לא שלטא למעבד נימוסוי וכדין הוה עאקו דרוחא ומאן איהו רוח בתראה דקאמרין):</p>	<p>"וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקוצר רוח". מה זה "מקוצר רוח". אמר רבי יהודה, שלא היו נחים ולא היו אוספים [לתוכם] רוח. אמר רבי שמעון, "מקוצר רוח", שעדיין לא יצא יובל לתת להם מנוחה, שעד שלא נתן היובל ברכה על הרוח הזו, לקיים הנפש התחתונה, ולא שולטת הרוח הזו על הנפש, אלא כאשר מתברכת מהיובל, אז תהיה רוח. ומי היא הרוח הזו, יעקב, שנאמר "ותחי רוח יעקב וגו'".</p>
<p>תא חזי כתיב (שמות ו יב) הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים מאי ואני ערל שפתים והא בקדמיתא כתיב (שמות ד י) לא איש דברים אנכי וגו' כי כבד פה וכבד לשון אנכי וקודשא בריך הוא הוה אותיב ליה (שמות ד יא) מי שם פה לאדם וגו' והוא אמר (שם יב) ואנכי אהיה עם פיך סלקא דעתך דלא הוה כן והשתא אמר ואני ערל שפתים אי הכי אן הוא מלה דאבטח ליה קודשא בריך הוא בקדמיתא:</p>	<p>בא וראה, כתוב "הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים". מה זה "ואני ערל שפתים". והרי בתחילה כתוב "לא איש דברים אנכי וגו' כי כבד פה וכבד לשון אנכי", והקדוש ברוך הוא היה משיב לו, "מי שם פה לאדם וכו'", והוא אמר "ואנכי אהיה עם פיך". התעלה על דעתך שלא היה כך, ועתה אומר "ואני ערל שפתים", אם כך איפה הדבר שהבטיח לו הקדוש ברוך הוא בראשונה.</p>
<p>אלא רזא איהו משה קלא ודבור דאיהו מלה דיליה הוה בגלותא¹⁰⁹⁵ והוה ואיהו אטיס לפרשא מלין ורבנין דאן אמר ואיך ישמעני פרעה בעוד דמלה דילי איהי בגלותא דיליה דהא לית לי מלה</p>	<p>אלא סוד הוא, משה הוא קול, והדיבור שהוא הדיבור שלו היה בגלות, והוא היה אטום מלפרש את הדברים, ולכן אמר "ואיך ישמעני פרעה", בעוד שהדיבור שלי היא בגלות שלו. שהרי</p>

האמונה הזאת בדבור הזה לא נפלאה היא ולא רחוקה היא וכן בדברי רבותי' מפורש שהיא קבלת מלכותו ית' וכו'. ועם כל זה ראיתי לבעל הלכות שלא ימנה אותם וכו', אבל האמונה במציאותו יתעלה שהודיענו באותות ומופתים ובגילוי השכינה לעינינו הוא העיקר והשורש שממנו נולדו המצוות לא ימנה בחשבונן וכו'.

¹⁰⁹⁴ דפ"ק גורס את המוסגר "נפשו ורוח" כאן.

¹⁰⁹⁵ עי' תיקו"ז כט ע"א: מחשבה בלבא ודא 'י דה' ה' אינון אמירה ודבורא ו' קלא כליל כלא. [תרגום: המחשבה בלב, וזה 'שה' ה' הם אמירה ודבור, ו' קול כולל הכל.] בהגר"א: דה' ה' כו' - אמירא מאודנא שמאלא, ודבורא מימינא, קלא מאמצע בקנה, מחשבה בלבא, ד' אותיות הו"ה, ור"ל ז"ש ברכי נפשי את יהו"ה, בינה.

ספר שמות

<p>הא אנא קלא מלה גרע דאיהי בגלותא ועל דא שתף קודשא בריך הוא לאהרן בהדיה¹⁰⁹⁶:</p>	<p>אין לי דיבור, הריני קול, דיבור גרוע שהיא בגלות, ולכן שיתף הקדוש ברוך הוא עמו את אהרן.</p>
<p>תא חזי כל זמנא דדבור הוה בגלותא¹⁰⁹⁷ קלא אסתלק מניה ומלה הוה אטימ¹⁰⁹⁸ בלא קול כד אתא משה¹⁰⁹⁹ אתא קול ומשה הוה קול בלא מלה [בגין] (כיון) דהוה בגלותא וכל זמנא דדבור הוה בגלותא משה אזיל¹¹⁰⁰ קלא בלא דבור¹¹⁰¹ והכי אזיל עד דקריבו לטורא דסיני¹¹⁰² ואתיהיבת אורייתא¹¹⁰³ ובהווא זמנא אתחבר קלא בדבור וכדין מלה מליל¹¹⁰⁴ הדא הוא דכתיב (שמות כ א) וידבר אלהים את כל הדברים האלה וכדין משה אשתכח שלים¹¹⁰⁵ במלה כדקא יאות קול ודבור כחדא בשלימו:</p>	<p>בא וראה, כל זמן שהדיבור היה בגלות, הקול הסתלק ממנו, והדיבור היה אטום בלי קול. כשבא משה, בא הקול, ומשה היה קול בלי דיבור, משום שהיה בגלות. וכל זמן שהדיבור היה בגלות, משה הלך בקול בלי דיבור. וכך הלך, עד שקרבו להר סיני, ונתנה תורה, ובאותו זמן, התחבר קול בדיבור, ואז הדיבור דיבר, זהו שנאמר "וידבר אלהים את כל הדברים האלה", ואז משה נמצא שלם בדבר כראוי, קול ודבור כאחד בשלמות.</p>
<p>ועל דא משה אתרעים דמלה גרע מניה בר ההוא זמנא דמלילותו לאתרעמא עלוי¹¹⁰⁶ בזמנא דכתיב (שמות ה כג) ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך מיד (שם ו ב) וידבר אלהים¹¹⁰⁷ אל משה תא חזי דהכי והוא דשראו (הוה שרא) מלה למלא ופסק לה¹¹⁰⁸ בגין דעד לא מטא זמנא דכתיב וידבר אלהים [ווכו] ופסק ואשלים קלא] (דפסק ואשלים מלה אחרא) הדא הוא דכתיב (שם) ויאמר אליו אני יהוה בגין דדבור הוה בגלותא ולא מטא זמנא למלא:</p>	<p>ועל זה משה התרעם, שהדיבור נגרע ממנו, פרט לאותו זמן שדברה להתרעם עליו, בזמן שנאמר "ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך", מיד "וידבר אלהים אל משה". בא וראה שכך הוא, שהתחיל דיבור לדבר והפסיק אותו, משום שעדין לא הגיע זמן, שנאמר "וידבר אלהים וגו'", ופסק והשלים הקול, זהו שנאמר "ויאמר אליו אני ה'", משום שהדיבור היה בגלות ולא הגיע זמן לדבר.</p>
<p>ותא חזי¹¹⁰⁹ בגיני כך משה לא הוה שלים מלה בקדמיתא דהכי אתחזי¹¹¹⁰ דאיהו קול ואתי בגין</p>	<p>ובא וראה, לכן משה לא היה שלם בדיבור בתחילה, שכך ראוי, שהוא קול</p>

¹⁰⁹⁶ שהוא שושבינא דמטרוניתא שהוא בחי' דבור (רח"ו). ואיהו הוה שושבינא דמטרוניתא, וכד אשתתף למשה הוי כאילו אתחבר קול לדיבור (רמ"ז).

¹⁰⁹⁷ שאין יחוד בגלות, לכך כל הטבע אל הדבור נסתלק ונסתם (אור יקר).

¹⁰⁹⁸ שאין מלכות פועלת ולא מדברת לנבואה (אור יקר).

¹⁰⁹⁹ שנתנבא למעלה והיה הכל בא אליו בסוד אספקלריא המאירה, שבאותה הבחינה אין גלות כלל, והיתה נבואת משה פועלת, אמנם מקום גילוי נבואתו, דהיינו דרך המלכות, לא היה לו, ולזה הוקשה לו היאך יהיו ענייניו נמשכים לתחתונים (אור יקר).

¹¹⁰⁰ בשליחות המקום (אור יקר).

¹¹⁰¹ שלא היה לו חתוך המילות בשפתיו, אלא היה אומר לאהרן והוא היה גומר הדבור לפני פרעה או לישראל, ואפילו שיצאו מן הגלות, לא היה מרעה בדבור, מפני שקול צריך שיתחבר עם הדבור, ואין חבור לנקבה עם הזכר עד שיספור ימי לבונה, דהיינו וספרה לה שבעת ימים, והיינו וספרתם לכם (אור יקר).

¹¹⁰² שאז היה היחוד אל השכינה ולישראל (אור יקר).

¹¹⁰³ שאז נתייחדו ב' תורות תורה שבכתב ת"ת בתורה שבעל פה מלכות (אור יקר).

¹¹⁰⁴ דהיינו מלכות אלהים ודאי (אור יקר).

¹¹⁰⁵ שנתרפא (אור יקר).

¹¹⁰⁶ שכן משה חטא כנגדה שאמר לדבר בשמך דהיינו מלכותו ורצה משה באומרו לדבר בשמך כי כל זה נמשך מטעם שהדבור שהוא בשמו הוא בגלות היאך ישתלם שום פעולה, אדרבה הרע מחמת היותו נתונה בעמקי הקליפות והם גולים כמוה (אור יקר).

¹¹⁰⁷ מלכות וכו' התחילה הדבור להראות שאין דבור כעת (אור יקר).

¹¹⁰⁸ הת"ת, שאפילו שדבור זה מצד עצמה ואינה מצד קול מהת"ת (אור יקר).

¹¹⁰⁹ "ותא חזי" מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

<p>דבור לאפקא [ליה] (לה) מן גלותא כיון דנפק מן גלותא ואתחברו קול ודבור כחדא בטורא דסיני אשתלים משה ואתסי ואשתכח וכדין קול ודבור כחדא ובשלימו:</p>	<p>ובא בשביל דיבור, להוציא אותה מן הגלות. כיון שיצא מן הגלות והתחברו קול ודיבור כאחד בהר סיני, השתלם משה ונרפא, ונמצא אז קול ודיבור כאחד בשלמות.</p>
<p>תא חזי כל יומין דהוה משה במצרים דבעא לאפקא מלה מן גלותא לא מליל מלה ודאיהו דבורו כיון דנפיק מן גלותא ואתחבר קול בדבורו ההוא מלה דאיהו דבור אנהיג ודבר לון לישראל אבל לא מליל עד דקריבו לטורא דסיני ופתח באורייתא דהכי אתחזי¹¹¹¹ ואי תימא (שם יג יז) כי אמר אלהים¹¹¹² פן ינחם העם לא כתיב כי דבר אלא כי אמר דאיהו רעותא דלבא¹¹¹³ בחשאי והא אוקימנא¹¹¹⁴:</p>	<p>בא וראה, כל הימים שהיה משה במצרים, שרצה להוציא הדיבור מן הגלות, לא דיבר דיבור שהוא דיבור, כיון שיצאה מן הגלות והתחבר קול בדיבור, אותו הדיבור שהוא דיבור הנהיג את ישראל. אבל לא דיבר עד שקרבו להר סיני, ופתח בתורה, שכך ראוי. ואם תאמר, "כי אמר אלהים פן ינחם העם" לא כתוב "כי דבר" אלא "כי אמר", שהוא רצון הלב בחשאי. והרי בארנו</p>
<p>כ/א</p>	
<p>וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני יהוה רבי יהודה פתח (שיר ה ה) קמתי אני לפתוח לדודי ודודי חמק עבר וגו' וקמתי אני לפתוח לדודי דא קלא תא חזי כנסת ישראל כד איהי בגלותא קלא אסתלק [מינה¹¹¹⁵] (מניה) ומלה אשתכך ומינה¹¹¹⁶ כמה דאת אמר (תהלים לט ג) נאלמתי דומיה¹¹¹⁷ ואי אתער¹¹¹⁸ מלתא (ואי אתער) מה כתיב ודודי חמק עבר דהא [קלא אסתלק מינה ופסקא מלה ועל דא] (אסתלק מניה ופסקא מלה כד"א) וידבר אלהים אל משה ושריאת למלא ופסק ושתיק לבתר אשלים קלא ואמר ויאמר אליו אני יהוה</p>	<p>"וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה'". רבי יהודה פתח, "קמתי אני לפתוח לדודי ודודי חמק עבר וגו'". "קמתי אני לפתוח לדודי", זה הקול. בא וראה, כנסת ישראל, כשהיא בגלות, קול מסתלק ממנה, והדיבור נשתק ממנה, כמו שנאמר "נאלמתי דומיה". ואם מתעורר דבר, מה כתוב "ודודי חמק עבר", שהרי קול הסתלק ממנה ונפסק הדיבור, ועל זה "וידבר אלהים אל משה", התחילה לדבר והפסיקה ושתקה, אחר כך השלים הקול ואמר "ויאמר אליו אני ה'". "וארא אל אברהם אל יצחק ואל</p>

¹¹¹⁰ "דהכי אתחזי" מוסגר בדפ"ק.

¹¹¹¹ שאז ת"ת ומלכות ביחד (רח"ו).

¹¹¹² דקאי אשכינה (רח"ו).

¹¹¹³ עי' ח"א קו ע"ב שזה לשון של יצרו. ועי' לקמן קלד ע"ב.

¹¹¹⁴ ויחי רלד ע"ב (הערת הזהר).

¹¹¹⁵ ה"ס זווג הפנימיות של הגדלות ושל היניקה, דהיינו שם י"ה דהוי"ה שהם מוחין דגדלות ושם י"ה דאלקים שהם מוחי היניקה דלא נשאר כי אם של הקטנות, וה"ס נאלמתי דומיה, כנזכר בסוד הקדיש (רמ"ז).

¹¹¹⁶ שנשאר אל"ם (רמ"ז).

¹¹¹⁷ הרב אמר בפע"ח שער חג המצות (פרק א) כי בגלות מצרים היו הזר"ן בבחי' תלת כלילן בתלת כבזמן היותן בעיבור ראשון, ור"ל כי נסתלקו מהם המוחין והיו רק בבחי' הקטנות היותר אפשרי. והיינו כי גם המוחין דיניקה שהם שמות אלהים הנה גם הם לא האירו בשלימות בהזר"ן, ונתעלמו האותיות יה שבהם ולא נתגלו רק האותיות אלם לבד שהם המוחין דעיבור, ונעשו בסוד (תהלים לט ג) נאלמתי דומיה, דום יה (דע"ה ח"ב קיב ע"ג), הגם שהמוחין דיניקה הם לא נסתלקו לעולם, והם המוחין דאלהים שהם עומדים תמיד, עכ"ז הנה נתעלמו אז ג"כ האורות דיה שבהם, ובסוד (תהלים לט ג) נאלמתי דומיה, דום יה, שהאורות דיה היו אז דומיין מלהאיר בהזר"ן, וכמ"ש בזוה"ק (פ' וארא כו ע"א, ופ' פנחס רכב ע"א), ולא נתגלה אז בהם אלא רק האותיות אלם מאלהים, שהם מוחין דעיבור וכמ"ש במבו"ש (שער ה ח"א פרק ט"ו) (שם קכ ע"ד). ח"א קטז ע"ב וח"ג רכב ע"א (לש"ו).
¹¹¹⁸ כמ"ש"ה (שיה"ש ה ב) קול דודי דופק (רמ"ז).

ספר שמות

<p>וּאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב (שמות ו ג) ביעקב תוספת וא"ו דאיהו שלימו דאבהן¹¹¹⁹ כמה דאת אמר אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ביעקב תוספת וא"ו:</p>	<p>יעקב", ביעקב תוספת וא"ו, שהוא שלימות האבות, כמו שנאמר "אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב", ביעקב תוספת וא"ו.</p>
<p>אמר רבי יוסי אי הכי הא כתיב אני יהו"ה אלהי אברהם אניך ואלהי יצחק הא ביעקב תוספת וא"ו אמר ליה שפיר הוה בגין דיעקב הוה קיים ואכליל ליה ליעקב ביעקב¹¹²⁰ (דהוה מית) ודאתהשכו עינוי והוה כמתו דהא בעוד דבר נש איהו קיים בהאי עלמא לא אדכר עלוי שמא קדישא ועל דא אכליל ליה ביעקב השתא דמית יעקב אתא מלה באתריה¹¹²¹ הדא הוא דכתיב וארא¹¹²² אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בתוספת ו':</p>	<p>אמר רבי יוסי, אם כן, הרי נאמר "אני ה' אלהי אברהם אניך ואלהי יצחק" הרי ביעקב תוספת וא"ו. אמר לו, יפה היה, משום שיעקב היה קיים, והכליל את יעקב ביעקב, שחשכו עיניו והיה כמת. שהרי בעוד שאדם קיים בעולם הזה, לא נזכר עליו השם הקדוש. ועל כן הכליל אותו ביעקב. עכשיו שמת יעקב, בא הדבר למקומו, זהו שנאמר "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב" בתוספת ו'.</p>
<p>באל שדי¹¹²³ אתחזינא להו מגו אספקלריא דלא נהרא ולא אתחזינא מגו אספקלריא דנהרא ואי תימא דהא אשתמשו בנוקבא בלחוד ולא יתיר תא חזי דלא אתפרשן לעלמין הדא הוא דכתיב (שם ד) וגם הקימותי את בריתי אתם דהא ברית אתחבר עמה:</p>	<p>באל שדי נראיתי להם, מתוך אספקלריה שלא מאירה, ולא נראיתי מתוך אספקלריה המאירה. ואם תאמר שהרי השתמשו בנקבה לבד ולא יותר. בא וראה, שאינם נפרדים לעולמים, זהו שנאמר "וגם הקימותי את בריתי אתם", שהרי הברית התחברה עמה.</p>
<p>מקודשא בריך הוא אית ליה לבר נש למילף דהא איהו קאמר דלא פריש לון דכתיב באל שדי וכתיב וגם הקימותי את בריתי אתם בגין לקיימא קיומא ביחודא חד וגם הקימותי את בריתי אתם [וגו'] הא אתמר מאן דזכי לברית ירית לארעא:</p>	<p>יש לאדם ללמוד מהקדוש ברוך הוא, שהרי הוא אמר שלא נודע להם, שנאמר "באל שדי", ונאמר "וגם הקימותי את בריתי אתם", כדי לקיים הברית ביחוד אחד. "וגם הקימותי את בריתי אתם וגו'", הרי נאמר מי שזוכה לברית, יורש את הארץ.</p>
<p>רבי חייא ורבי יוסי הוו שכיחי יומא חד קמיה דרבי שמעון פתח רבי שמעון ואמר (איוב יט כט) גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען תדעון שדון שדין¹¹²⁵ כתיב גורו לכם מפני חרב</p>	<p>רבי חייא ורבי יוסי היו מצויים יום אחד לפני רבי שמעון. פתח רבי שמעון ואמר "גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען תדעון שדון" כתוב</p>

¹¹¹⁹ בת"ת שהוא יעקב מושרשים חסד וגבורה והוא כוללם, אבל חסד וגבורה עצמם נפרדים ולכן לא יש ביניהם ו' החיבור, שאין חיבורם מצד עצמם אלא ע"י הת"ת. וגם זהו רמז ו' של ואל, והוא הדין בואלקי יעקב שהוא בדעת שהוא נשמת הת"ת (רמ"ז).

¹¹²⁰ דע שכאשר ה' מייחד שמו על צדיק בקבע כמו שעשאו באבות, הטעם הוא מפני שנתעלו ונשתרשו במוחין בחב"ד כנודע מסוד אלקי אברהם וכו' (רמ"ז).

¹¹²¹ פי' אלקי אברהם בחכמה אלקי יצחק בבינה ואלקי יעקב באמצע בו' שהוא מקומו ולהיות מחבר חו"ב. ואל יקשה לך למה לא הכליל ה' את יעקב באברהם אלא ביעקב שהרי יעקב נוטה כלפי חסד, דיש לומר במ"ש הרב זלה"ה שבימי אברהם היה גובר החסד והזווגים היו מבחינת חו"ג שבחכמה, ובימי יצחק מחו"ג דבינה שהיא היתה אז גוברת, ולכן הכליל יעקב בו שאז היתה שליטתו של יצחק (רמ"ז).

¹¹²² חזר ואמר זה ליישב עוד יתור מלת אל, שנראה די שיאמר אל אברהם יצחק ויעקב, אלא לפי שכבר היו שלש אבות במקומם הפרטי והמיוחד לכל אחד מהם ובתוספת ו' ביעקב לחברו עם שני אבותיו (רמ"ז).

¹¹²³ בראשית קפג ע"א (הערת הזהר).

¹¹²⁴ ויקרא נב ע"ב (הערת הזהר).

¹¹²⁵ מלכות (רח"ו).

ספר שמות

<p>מאן חרב¹¹²⁶ דא (ויקרא כו כה) חרב נוקמת נקם ברית¹¹²⁷ דהא האי חרב קאים לאסתכלא מאן דמשקר בברית דכל מאן דמשקר בברית נוקמא¹¹²⁸ דנקמין מניה האי חרב הוא הדא הוא דכתיב (איוב יט כט) כי חמה עונות חרב¹¹²⁹ מאי טעמא בגין דמאן דמשקר בברית פריש תיאובתא¹¹³⁰ ולא נטיל מאן דנטיל (נטיר מאן דנטיר) ולא יהיב לאתריה דהא לא אתער לגבי אתריה¹¹³¹ וכל מאן דנטיר ליה להאי ברית¹¹³² איהו וגריסו (גרס) לאתערא [להאי ברית לאתריה]¹¹³³ ואתברכאן עלאין ותתאין;</p>	<p>"שדין". "גורו לכם מפני חרב", איזו חרב זו עומדת להסתכל [על] מי שמשקר בברית, שכל מי שמשקר בברית, הנקמה שנוקמים ממנו, הוא החרב הזו. זהו שנאמר "כי חמה עונות חרב", למה, משום שמי שמשקר בברית, מפריד את התשוקה, ולא נוטל מי שנוטל, ולא נותן למקומו. שהרי לא התעורר אל מקומו. וכל מי ששומר את הברית הזו, הוא גורם להתעוררות של ברית זו למקומה, ומתברכים עליונים ותחתונים.</p>
<p>מאן אתער האי ברית לאתריה כד אשתכחו זכאין בעלמא מנא לן מהכא דכתיב וגם הקימותי את בריתי אתם¹¹³⁴ לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגוריהם מאי מגוריהם כמה דאת אמר גורו לכם מפני חרב בגין דאיהו אתר דאשרי מגור בעלמא¹¹³⁵ ועל דא גורו לכם מפני חרב:</p>	<p>מי מעורר ברית זו למקומה, כשנמצאים צדיקים בעולם. מנין לנו. מכאן, שנאמר "וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגוריהם". מה זה "מגוריהם". כמו שנאמר "גורו לכם מפני חרב", משום שהוא מקום שמטיל מגור בעולם, ועל זה "גורו לכם מפני חרב".</p>
<p>אשר גרו בה מיומא דאתקריבו לגבי קודשא בריך הוא דחילו בה דחילו ודחילו ונ"א ודחילו דחילו עלאה בה למיטר פקודי דאי בהאי לא ישדי¹¹³⁶ ונ"א דהא אי לא ישרין דחילו על רישיה דבר נש לא דחיל ליה לקודשא בריך הוא לעלמין ובשאר פקודין:</p>	<p>"אשר גרו בה", מיום שהתקרבו לקדוש ברוך הוא, פחדו בה פחד, ופחד עליון בה לשמור מצוותיו. שאם בזה לא יטיל פחד על ראש האדם, לא יפחד מהקדוש ברוך הוא לעולמים בשאר מצוותיו.</p>

¹¹²⁶ דאי חרב ממש לא יכון לגור מפניה אלא מהמכה בה, שהיא דומם ולא תוכל להתנועע (רמ"ז).

¹¹²⁷ היא מדת המלכות בקבלה גבורות מלמעלה לעשות דין, וה"ס אחורי אר"א (רמ"ז).

¹¹²⁸ ויחי רמ ע"ב (הערת הזהר).

¹¹²⁹ הוא פסוק בלתי הבנה. חדא שהיל"ל כי העוונות הם חמת חרב. ועוד שבודאי אם מתעוררת החרב לדון הוא מפני העוון ולא היה צריך ליתן טעם, כי חמה עוונות חרב וכו', ויותר יכון לומר גורו לכם מחמת עוונות חרב. אבל הענין הוא שהלא ד' קליפות הן: עוון משחית אף וחמה, כנגד ד' אותיות, וכנגד ד' מיתות בית דין, וידוע ממשנת ארבע מיתות שלרשב"י מיתת סיף היא הרביעית, וחמ"ה כנגדה, וגם שם של ב"ן הוא סוד חרב פפיות כמ"ש בכוונת ק"ש שעל המטה. ודע שחמה ה"ס לילית שהיא חרבו של ס"מ, באופן שכאשר המלכות הקדושה מלאה רוגז פוקדת ע"י חמה, וזש"ה גורו לכם מפני חרב. שהרי חמה מתעוררת להעניש כשיש עוונות הראויים לדין חרב. והטעם לכיוון עונש זה הוא מפני שהפוגם בברית מחסיר השפע מהמלכות ולוקטתו שכנגדה, והיינו שפע חיצוני ופגום, וזה כשיש זכות בישראל, אז כל המדות חושקות להשפיע והיסוד מקבל מכולם, שלכן נקרא כל ומשפיע לכלתו, אבל כשיש פגם בברית פריש תיאובתא, מפריש ומבדיל התאוה של המשפיעים. ולא נטיל, הוא יסוד שנוטל את הכל (רמ"ז).

¹¹³⁰ תאות המלכות (רח"ו).

¹¹³¹ מפני שחסרה התעוררות שלה שאין לה מ"ן להעלות אליו ואינה מתקשטת כנגדו, ולכן השפע הוא מועט ומהגבורות הקשות ומושפעות לחוץ (רמ"ז).

¹¹³² יסוד (רח"ו). דהיינו המקדש מחשבותיו שבזה הברית נשמר, בודאי לא יבואהו רע הקרי וכל שכן שאר עריות (רמ"ז).

¹¹³³ מלכות (רח"ו).

¹¹³⁴ פי' בסבתם (רח"ו).

¹¹³⁵ כי כל עצמה גבורות וכשחסר מי שימתיק אותן נעשות חזקות, וכד"א (דברים ט, ג) כי ה' אלקיך וגו' אש אוכלה הוא וגו' (רמ"ז).

¹¹³⁶ ישרי (דפ"ו).

ספר שמות

<p>תא חזי באתערותא דלתתא כד אתערו ישראל לגבי קודשא בריך הוא וצווחו לקבליה מה כתיב (שם ה) ואזכור את בריתי דהא בברית הוי זכור וכדין ואתערן תיאובתא לאתקשרא כלא בקשורא חד כיון דהאי ברית אתער הא קשורא דכלא אתער ואזכור את בריתי לאזדווגא ליה באתריה ועל דא (שם ו) לכן אמור לבני ישראל אני יהוה¹¹³⁷!</p>	<p>בא וראה, בהתעוררות שלמטה, כשמתעוררים ישראל אל הקדוש ברוך הוא וצווחים כנגדו, מה נאמר "ואזכור את בריתי". שהרי בברית יש "זכור", ואז מתעוררת תשוקה לקשר הכל בקשר אחד. כיון שברית זו מתעוררת, הרי הקשר של הכל מתעורר, "ואזכור את בריתי", לזווגו במקומו, ועל זה [נאמר] "לכן אמור לבני ישראל אני ה'".</p>
<p>וידבר יהוה אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים (שם יג) רבי יוסי אמר אל בני ישראל לדברא לון בנחת¹¹³⁸ כדקא חזי:</p>	<p>"וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים", רבי יוסי אמר "אל בני ישראל", להנהיגם בנחת כראוי,</p>
<p>כו/ב</p>	
<p>ואל פרעה לאנהנא ביה יקר¹¹³⁹ ואוקמוה אמר רבי ייסא אמאי סמיך הכא (שמות ו יד) אלה ראשי בית אבותם אלא אמר ליה קודשא בריך הוא דברו לון לבני ישראל בנחת דאף על גב דאינון יתבי בפולחנא קשיא מלכין בני מלכין אינון ונבגין כך כתיב] אלה ראשי בית אבותם אלין דאת חמי¹¹⁴⁰ רישי בית אבהן אינון:</p>	<p>"ואל פרעה" לנהג בו כבוד, ופרשוה. אמר רבי ייסא, למה סמך כאן "אלה ראשי בית אבותם". אלא אמר לו הקדוש ברוך הוא, הנהיגו את בני ישראל בנחת, שאף על גב שהם יושבים בעבודה קשה, הם מלכים בני מלכים. ולכן נאמר "אלה ראשי בית אבותם", אלה שאתה רואה, הם ראשי בית אבות.</p>
<p>אמר רבי חייא דכלהו לא שקרו נימוסיהון ולא אתערבו בעמא אחרא אלין אינון דקיימו בדוכתייהו [קדישין] (קדישא) ולא שקרו לאתערבא בהו במצראי¹¹⁴¹:</p>	<p>אמר רבי חייא, שכולם לא שקרו במנהגייהם, ולא התערבו בעם אחר. אלה הם שעמדו במקומם הקדוש, ולא שקרו להתערב במצריים.</p>
<p>אמר רבי אחא דאחא בנין לאייתאה למשה ולאהרן דאינון אתחזון לאפקא¹¹⁴² להו לישראל</p>	<p>אמר רבי אחא, כדי להביא את משה ואת אהרן, שהם ראויים להוציא את</p>

¹¹³⁷ פי' מלכות עם ז"א (מ"מ).

¹¹³⁸ וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל כו', והכוונה הוא כי היה הציווי שילכו שניהם לדבר על לבם ולחזק אותם בכל האפשרי, שיקוו אלה' ויאמינו שיגאל אותם עכ"פ, וע' זוה"ק (פ' וארא כו רע"ב). והרי לנו מכ"ז כי האמונה והביטחון היה עיקר הסיבה דכל הגאולה (דע"ה ח"א קלז ע"ד).

¹¹³⁹ הטעם הוא שכל דבר תחתון הוא תלוי בעליון, וכיון שפרעה זכה להיות מלך מצרים שסודו באחורי הדעת, ודאי שהיה בו חלק קדושה שלכן נעלה על כל החיצונים, שמפני כך תקנו לנו רז"ל שהרואה מלכי אומות העולם יברך ברוך שנתן מכבודו לבשר ודם, שהוא בחינת החיצוניות, ומלכות ה' בכל משלה ואין זולתו, ולכן ראוי לחלוק כבוד למלך האומות מפני אותו ניצוץ של קדושה שיש בו, ואפשר שבזה יכנע לשרש הקדושה שתלוי בו דאע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי (רמ"ז).

¹¹⁴⁰ שהם סוד ו"ק שבדעת ו' פעמים ו' גי' אלה, שמשה כולל אותם, והם היו ש'שים ר'בוא ש'רשים ר"ת שר"ש ועיין בספר הגלגולים, ולהיותם מסוד הדעת נקראו ראשי בית אבותם, כי בדעת יש ג' בחי' חג"ת כנזכר בכוונות השופר, והם ג' האבות כוללים בבית אחד (רמ"ז).

¹¹⁴¹ ורבי חייא נתן הטעם למעלתם ואמר דכלהו לא שקרו, נראה שר"ל שהחזיקו בארבעה דברים שאמרו רז"ל שבזכותם נגאלו, האחד שלא שינו את לשונם שהיתה נהוגה ביניהם, ולא אתערבו, זהו השני שלא היה בהם אחד פרוץ בערוה, וכנגד השלישי דלא היה בהם לשון הרע אמר דקיימו בדוכתייהו, ה"ס הדעת הנזכר שהמוציא שם רע פוגם בו דדעת גניז בפומא דמלכא, ומ"ש ולא שקרו לאתערבא, זה הרביעי שלא שינו את שמם (רמ"ז).

¹¹⁴² שהם מיסוד אבא ששם הגאולה (רמ"ז).

ספר שמות

<p>ולמלא¹¹⁴³ לפרעה ולרדאה ליה בחומרא¹¹⁴⁴ בגין דבכל רישיהון דישראל לא אשתכח כוותייהו:</p>	<p>ישראל ולדבר לפרעה, ולרדות אותו במקל, משום שבכל ראשי ישראל, לא נמצאו כמותם.</p>
<p>תא חזי ואלעזר¹¹⁴⁵ בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס אלה ראשי אבות הלויים (שם כה) וכי אלה ראשי¹¹⁴⁶ והא הוא בלחודוי הוה אלא בגין דפינחס קיים כמה אלפין ורבוון מישראל והוא קיים לראשי אבהן (ליואי) כתיב ביה אלהו (ליואי סתים ביה מלה):</p>	<p>בא וראה "ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס אלה ראשי אבות הלויים", וכי אלה ראשי, והרי הוא לבדו היה. אלא משום שפנחס קיים כמה אלפים ורבבות מישראל, והוא קיים את ראשי האבות (הלויים), כתוב בו אלה.</p>
<p>תו ותלד לו את פינחס אלה ראשי אובדא דרישי דליואי אשתכח ביה ומה דאינון¹¹⁴⁷ גרעו ואתוקדו הוא אשלים ורווח כהונתא דילהון ושריא ביה טסטוקא דתרווייהו¹¹⁴⁸ אובדא דרישי דליואי אשתכח ביה ומאן נינהו נדב ואביהוא אינון פרישו את קיימא מאתריה¹¹⁴⁹ והוא אתא וחבר לון בגין כך אתייהיב ליה ירותא (ורוחא דתרווייהו) (בתרווייהו) ואדכר הכא על מה [ד]להוי לבתרא:</p>	<p>עוד "ותלד לו את פינחס אלה ראשי" אבידת ראשי הלויים נמצאה בו, ומה שהם נגרעו ונשרפו, הוא השלים והרויח את הכהונה שלהם, ושרתה בו הצורה של שניהם, אבידת ראשי הלויים נמצאת בו. ומי הם, נדב ואביהוא, שהפרידו את הברית ממקומו, והוא בא וחיבר אותם. לכן נתנה לו הירושה והרוח של שניהם, ונזכר כאן על מה שיהיה אחר כך.</p>
<p>ואי תימא אמאי אדכר הכא פינחס אלא המא קודשא בריך הוא לאהרן בשעתא דאמר (שם ה) ואזכור את בריתי דומינין תרין בנוהי דאהרן לאפגמא ליה להאי ברית והשתא דקא משדר ליה למצרים בעא לאעברא ליה ולאהרן לדלא למיהך בשליחותא דא כיון דחמא קודשא בריך הוא (כיון דחמא) דקאים פינחס וקיים ליה להאי ברית</p>	<p>ואם תאמר, למה נזכר כאן פנחס. אלא ראה הקדוש ברוך הוא את אהרן, בשעה שאמר "ואזכור את בריתי", שעתידי שני בני אהרן לפגום את הברית הזו, ועכשיו שהוא שולח אותו למצרים, רצה להעביר את אהרן, שלא ללכת בשליחות זו. כיון שראה הקדוש ברוך הוא, שעמד פנחס וקיים את הברית</p>

¹¹⁴³ להכניעו בהארט הדעת (רמ"ז).

¹¹⁴⁴ באור היוצא מת"ת בסוד המטה (רמ"ז).

¹¹⁴⁵ נמשך למ"ש שמשה ואהרן זכו לשליחות זה יותר מכל שאר צדיקי אותו הדור, ולפי זה יש להקשות שאם כן למה לא הושה ה' אותם לשלוח את שניהם בתחילה יחדיו, אלא שלא נגלה ולא מינה לשליח עיקרי אלא את משה. ועוד יקשה זה מהאמור בפרשה זו (ו כו) הוא אהרן ומשה (ו כז) הוא משה ואהרן, ואמרו רז"ל שהיו שקולים, וכל שכן שבתחילה הקדים את אהרן. ולתרץ קושיא זו הקדים תא חזי, כדמסיק שאהרן היה ראוי להדחות מפני נדב ואביהוא. ובזה יתיישב למה לא נמנה בתחילה בחברת משה, אבל מפני זכות פנחס חזר ונתרצה לפני ה', ולא עוד אלא שכשהזכיר את פנחס וצדקתו ותיקונו אז הקדים אהרן למשה (רמ"ז).

¹¹⁴⁶ שנים הם דיוקיו הנכונים, האחד שהנה בראובן ושמעון לא אמר אלה ראשי כי אם (ו יד-טו) אלה משפחות, וגם בלוי עצמו התחיל ואמר (ו, טז) ואלה שמות בני לוי ולא קראם ראשי. ועוד שבמררי כבר אמר (ו, יט) אלה משפחות (מררי) [הלוי]. וגם אחר כך (ו, כד) אלה משפחות הקרחי, באופן שאין לומר דאלה ראשי אבות הלויים יוסב לכל הנז"ל, אלא בעל כרחך הוא סיום פסוק (ו, כה) ותלד לו את פנחס, ועליו מוסב אומרו אלה ראשי, ולכן הקשה קושיא ראשונה וכי אלה ראשי, כלומר ששם ראשי לא יכון לפנחס שהוא בן בנו של אהרן. והקושיא השניה והא הוא בלחודוי הוה, ואיך יאמר בו בלשון רבים אלה ראשי. ותרץ אלא בגין וכו' קיים לראשי אבהן ליואי וכו', נראה שהוא מ"ש לקמן שבזכות פנחס שתקן עוון של נדב ואביהוא והחיה את ישראל נתקיים אהרן בגדולתו שממנה זכה להיות כהן הוא ובניו, דאם לא [היה ספק] היה הוא ובניו ראשי הלויים, וז"ש לראשי אבהן ליואי, פי' אהרן ובניו כשהיו לויים, ולכן סתים ביה מלה בפנחס וקראו ברמז ראשי אבות הלויים (רמ"ז).

¹¹⁴⁷ ויקרא נו ע"ב (הערת הזהר).

¹¹⁴⁸ פי' תבנית וציור של שניהם, והוא מה שפירש אחר כך שזכה לצורה שלהם היא נפש אדה"ר (רמ"ז).

¹¹⁴⁹ יסוד דאבא מנוקביה (רמ"ו).

ספר שמות

<p>באתריה ואתקין עקימא דילהון מיד (שם כו) הוא אהרן ומשה אמר קודשא בריך הוא השתא הוא אהרן איהו ואהרן דקדמיתא:</p>	<p>הזו במקומה, ותיקן את העקמימות שלהם, מיד "הוא אהרן ומשה", אמר הקדוש ברוך הוא עכשיו "הוא אהרן" הוא אהרן של ההתחלה.</p>
<p>הוא אהרן ומשה אשר אמר יהו"ה להם הוציאו את בני ישראל וגו' הוא אהרן ומשה הם אהרן ומשה מבעי ליה אלא לאכללא דא בדא רוחא במיא ¹¹⁵⁰ הוא משה ואהרן לאכללא מיא ברוחא ¹¹⁵¹ ועל דא כתיב הוא ולא הם:</p>	<p>"הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים וגו'". "הוא אהרן ומשה". היה צריך להיות "הם אהרן ומשה". אלא להכליל זה בזה, רוח במים, הוא משה ואהרן להכליל מים ברוח, ועל זה כתוב הוא, ולא הם.</p>
<p>רבי אלעזר ורבי אבא הוו שכיחי ליליא חד בני אושפיזיהו בלוד קמו לאשתדלא באורייתא פתח רבי אלעזר ואמר (דברים ד לט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי יהו"ה הוא האלהים האי קרא הכי מיבעי ליה וידעת היום כי יהו"ה הוא האלהים והשבות אל לבבך ותו (אלא זכאה הוא מאן דישתדל באורייתא תו תא חזי) והשבות אל לבבך מבעי ליה:</p>	<p>רבי אלעזר ורבי אבא היו מצויים לילה אחד בבית מלונם בלוד, קמו להתעסק בתורה. פתח רבי אלעזר ואמר "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים", פסוק זה כך צריך להיות, "וידעת היום כי ה' הוא האלהים והשבות אל לבבך", עוד היה צריך להיות "והשבות אל לבבך".</p>
<p>אלא אמר משה ¹¹⁵² אי את בעי למיקם על דא ולמנדע כי יהו"ה הוא האלהים והשבות אל לבבך וכדין ותנדעו (תדע) ליה לבבך יצר טוב ויצר רע ¹¹⁵³ דאתכליל דא בדא ואיהו חד כדין תשכח כי יהו"ה הוא האלהים דהא אתכליל דא בדא ואיהו חד ¹¹⁵⁴ ועל דא והשבות אל לבבך למנדע מלה:</p>	<p>אלא אמר משה, אם אתה רוצה לעמוד על זה, ולדעת כי ה' הוא האלהים והשבות אל לבבך, ואז תדע אותו. לבבך זה יצר טוב ויצר רע, שנכלל זה בזה, והוא אחד, אז תמצא כי ה' הוא האלהים, שהרי נכלל זה בזה, והוא אחד, ועל זה "והשבות אל לבבך", לדעת הדבר.</p>
<p>תו אמר רבי אלעזר חייבין עבדין פגימותא לעילא ¹¹⁵⁵ מאי פגימותא דשמאלא לא אתכליל בימינא דיצר רע לא אתכליל ביצר טוב בגין חובייהו דבני נשא ופגימו לא עבדי אלא לון ממש ¹¹⁵⁶ הדא הוא דכתיב (שם לב ה) שחת לו לא בניו מומם כביכול עבדי ולא עבדי ¹¹⁵⁷ דלא יתמשך עלייהו ברכאן דלעילא כמה דאת אמר (שם יא יז) ועצר את השמים ¹¹⁵⁸ ולא יהיה מטר ולא עושים, שהרי השמים נוטלים אותם</p>	<p>עוד אמר רבי אלעזר, רשעים עושים פגם למעלה. מהו הפגם, שהשמאל לא נכלל בימין, שיצר הרע לא נכלל ביצר טוב, משום חטאי בני האדם. ופגם לא עושים אלא להם ממש, זהו שנאמר "שחת לו לא בניו מומם", כביכול עושים ולא עושים. עושים כדי שלא ימשכו עליהם ברכות שלמעלה, כמו שנאמר "ועצר את השמים ולא יהיה מטר". ולא עושים, שהרי השמים נוטלים אותם</p>

¹¹⁵⁰ ת"ת בחסד (רח"ו).

¹¹⁵¹ חסד בת"ת (רח"ו).

¹¹⁵² הענין שישראל באותו הדור היו רוצים לנסות העניינים העליונים בחוש המוחש וכמ"ש (שמות יז, ז) היש ה' בקרבנו אם אין, שהיו חפצים לבחון בעצמם אם יהיו מושגחים מז"א או מא"א וכנזכר באדרא (רמ"ז).

¹¹⁵³ הם משורש ה' חסדים וה' גבורות (רח"ו).

¹¹⁵⁴ ת"ת ומלכות (רח"ו).

¹¹⁵⁵ דע כי יש ב' מיני שפע א' לחיות הספירות עצמן, וזהו המחדש בטובו בכל יום והב' לצורך התחתונים (זהר הרקיע).

¹¹⁵⁶

¹¹⁵⁷ [לא] עבדי בשפע שלצורך התחתונים כי נסתמים הצינורות והמדרגות (ולא) [ו]עבדי בשפע המחיה את העולמות שזה (נפסק) [נשפע] תמיד (זהר הרקיע).

¹¹⁵⁸ ועצר המאציל את השמים שהוא ת"ת שלא ישפיע למלכות (רח"ו).

ספר שמות

<p>עבדי דהא שמיא נטלי לון לגרמייהו ברכאן מה דאצטריך ולא נטלי לאמשכא לתתא¹¹⁵⁹ ודאי מומם דאינון חייבין איהו:</p>	<p>ברכות מה שצריכים לעצמם, ולא נוטלים להמשיך למטה, ודאי שזהו מומם של אותם רשעים.</p>
<p>תו לו בו' דלא אתכליל ימינא בשמאלא¹¹⁶⁰ בנין דלא יתמשכון ברכאן לתתאי¹¹⁶¹ לא באל"ף דהא לא נטלי לאתמשכא לתתא¹¹⁶² מאן גרים דא בנין דחייבין מפרישין יצר רע מיצר טוב ומתדבקן ביצר רע:</p>	<p>עוד "לו" בו', שלא נכלל ימין בשמאל, כדי שלא יתמשכו הברכות למטה. "לא" באל"ף, שהרי לא נוטלים להמשיך לתחתונים. מי גרם את זה, משום שרשעים מפרידים יצר רע מיצר טוב, ונדבקים ביצר רע.</p>
<p>תא חזי יהודה אתי:</p>	<p>בא וראה, יהודה בא</p>
<p>כזא</p>	
<p>מסטרא דשמאלא¹¹⁶³ ואתרבק בימינא¹¹⁶⁴ בנין לנצחא עמין¹¹⁶⁵ ולתברא חיליהון¹¹⁶⁶ דאי לא אתרבק בימינא לא יתבר חיליהון ואי תימא אמאי בימינא והא שמאלא אתער דינין בעלמא:</p>	<p>מצד השמאל ונדבק בימין כדי לנצח עמים ולשבור כוחם. שאם לא נדבק בימין, לא ישבר את כוחם. ואם תאמר, למה בימין, והרי שמאל מעורר דינים בעולם.</p>
<p>אלא רזא דא בשעתא דקודשא בריך הוא דן להו לישראל לא דן להו אלא מסטרא דשמאלא¹¹⁶⁷ בנין דיהא דחי לון בשמאלא ומקרב בימינא אבל לשאר עמין דחי לון בימינא ומקרב לון בשמאלא וסימניך¹¹⁶⁸ גר צדק דחי לון בימינא כמה דכתיב (שמות טו ו) ימינך יהוה נאדרי בכח ימינך יהוה תרעץ אויב מקרב לון בשמאלא כמה דאמרן:</p>	<p>אלא סוד זה, בשעה שהקדוש ברוך הוא דן את ישראל, אינו דן אותם אלא מצד השמאל, כדי שיהיה דוחה אותם בשמאל ומקרב בימין. אבל לשאר העמים, דוחה אותם בימין ומקרב אותם בשמאל. וסימנך, גר צדק דוחה אותם בימין, כמו שנאמר "ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב", מקרב אותם בשמאל כמו שאמרנו.</p>
<p>בגיני כך יהודה דאיהו מסטר שמאלא¹¹⁶⁹ אתרבק בימינא¹¹⁷⁰ ומטלנוי לימינא ואינון [דעמיה] (דעמו) אתחברו כלהו לימינא יששכר דלעי באורייתא דאיהי ימינא דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת לבו זבולון דאיהו תמיך אורייתא¹¹⁷¹ ימינא כמה דאת אמר שוק הימין ועל דא יהודה אתקשר מסטרא דא [ודא] (בדא) צפון</p>	<p>לכן יהודה, שהוא מצד שמאל, נדבק בימין ומסעותיו לימין, ואותם שעמו התחברו כולם לימין. יששכר שעוסק בתורה שהוא ימין, שנאמר "מימינו אש דת לבו". זבולון, שהוא תומך התורה ימין, שנאמר "שוק הימין". ולכן יהודה נקשר מצד זה, וזה צפון במים שמאל בימין.</p>

¹¹⁵⁹ שהדינים והקליפות פותחים כל אותם הצנורות הממטירים למטה (רמ"ז).
¹¹⁶⁰ נמצא גם למעלה כביכול מגיע קצת פגם (רח"ו). ח"א טז ע"ב, לקמן קנט ע"ב ח"ג טל ע"ב רעא ע"א וע"ב (לש"ו).
¹¹⁶¹ לתתא (דפ"ו).
¹¹⁶² לתתאי (דפ"ו).
¹¹⁶³ היינו מהמלכות שהיא שמאלית, ונודע כי יהודה רביעי לבנים רגל רביעי למרכבה, וכן מלכות בית דוד בשבטו (אור יקר).
¹¹⁶⁴ שהוא נוסע בדגלו אל המזרח, ונודע שהמזרח ת"ת שהוא זורח מהחכמה, ואור ודאי אל הימין (אור יקר).
¹¹⁶⁵ עיקר לוחם מלחמות ה' מלכות בית דוד, בית בתחלה דוד, ובין בסוף משיח בן דוד, ולכן "לנצח עמין" בגשמי (אור יקר). ויחי רמג ע"א (הערת הזהר).
¹¹⁶⁶ ברוחני, צריך להיותו נכלל בימין (אור יקר).
¹¹⁶⁷ מצד הגבורה לאם (רח"ו).
¹¹⁶⁸ שלח לך קפח ע"א (הערת הזהר).
¹¹⁶⁹
¹¹⁷⁰ בנצח (רח"ו).
¹¹⁷¹ קעד ע"ב וישלח קעו (הערת הזהר).

ספר שמות

במים שמאלא בימינא:	
<p>ראובן דהטא לגבי אבוי ¹¹⁷² שרא בימינא ואתקשר בשמאלא ואתדבק ביה ועל דא אינון דאשתכחו עמיה אינון שמאלא שמעון דאיהו שמאלא מסטרא דשור דכתיב (יחוקאל א י) ופני שור מהשמאל גר שוקא שמאלא דכתיב (בראשית מט יט) גר גרוד יגודנו והוא יגוד עקב הכא אתדבק דרום באשא ימינא בשמאלא:</p>	<p>ראובן שחטא לאביו, שרה בימין, והתקשר בשמאל ונדבק בו, ולכן אותם שנמצאו עמו, הם שמאל. שמעון שהוא שמאל מצד של שור, שנאמר "ופני שור מהשמאל". גר שוק שמאל, כתוב "גר גרוד יגודנו והוא יגוד עקב", כאן נדבק דרום באש, ימין בשמאל.</p>
<p>ועל דא הא דאמרון (דברים ד לט) והשבות אל לבבך ¹¹⁷³ לאכללא לון כהדא שמאלא בימינא כדין תדע (שם לח) כי יהו"ה הוא האלהים אמר רבי אבא ודאי כך הוא, ועכשיו ידוע "הוא אהרן ומשה", "הוא משה ואהרן". רוח במים ומים ברוח, להיות אחד, ועל זה כתוב "הוא".</p>	<p>ועל זה מה שאמרנו "והשבות אל לבבך", להכלילם כאחד, שמאל בימין. אז תדע "כי ה' הוא האלהים". אמר רבי אבא, ודאי כך הוא, ועכשיו ידוע "הוא אהרן ומשה", "הוא משה ואהרן". רוח במים ומים ברוח, להיות אחד, ועל זה כתוב "הוא".</p>
<p>רבי אבא פתח ואמר (שם ו ה) ואהבת את יהו"ה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך כהאי גוונא הכא אתרמיז יחודא קדישא ואזהרה הוא לבר נש ליחדא שמא קדישא כדקא יאות ברחימו עלאה בכל לבבך דא ימינא ושמאלא ¹¹⁷⁶ ונ"א קדישא דאקרי יצר טוב ויצר רע ובכל נפשך דא נפש דוד ¹¹⁷⁷ דאתיהיבת בינייהו ובכל מאדך לאכללא לון לעילא באתר דלית ביה שעורא ¹¹⁷⁸</p>	<p>רבי אבא פתח "ואמר ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", כדוגמא זה, כאן נרמז היחוד הקדוש, ואזהרה הוא לאדם ליחד את השם הקדוש כראוי באהבה עליונה. "בכל לבבך", זה ימין ושמאל (נ"א קדוש) שנקראים יצר טוב ויצר רע. "ובכל נפשך", זו נפש דוד, שנתנה ביניהם. "ובכל מאדך" להכלילם למעלה</p>

¹¹⁷² פקודי רכג ע"א (הערת הזהר).

¹¹⁷³ תרומה קסב ע"ב (הערת הזהר).

¹¹⁷⁴ מצאנו חילופים רבים בס' הזוהר כי פעמים קורא לאהרן כהן שהוא בימין ופעם אחרת אומר כי משה ואהרן בנצח והוד כנראה שאהרן שבשמאל גם למשה מצינו שפעם אחת קורא אותו לוי ופעם אחרת אומר שהוא בימין. והענין הוא במה שהודעתין בענין שלש מתנות שנתן הקב"ה לישראל באר מן וענני כבוד כו' וע"ש היטב. ודע כי כאשר מתלבש היסוד של אבא תוך זעיר אפין בהגיעו בחזה שהוא בת"ת שבו במקום הגילוי אשר שם נפסק ונגמר יסוד דאימא ואז מתגלה ומאיר אל צד ימין דז"א. ואח"כ חוזר אור ההכאה היא לצד שמאל ואח"ך חוזרת ההכאה היא בסוד אור החוזר פעם שלישי ומאיר באמצע ויורד דרך היסוד דז"א. ואמנם המן היה מצד משה בהכאה הראשונה וענני כבוד מצד אהרן בהכאה שניה והבאר מצד מרי' בהכא' שלישי' וע"ש ושם יובן טעם ותשובה אל שאלות הנז' (שער מאמרי רשב"י).

¹¹⁷⁵

¹¹⁷⁶ לכלול הגבורה בחסד (רח"ו). הלבוש הנעשה לנפש מצד הגבורות אשר בקלי' נוגה הם היצה"ר, כי עדיין לא נזדככו, והם עדיין מלאים קליפות וסיגים ונקרא שד, אך בבא היצ"ט שהוא לבוש החסדים, תכף בצאתן מקלי' נוגה הם נקרא יצ"ט, כי כבר נתרחקו מן הרע ואין הרע שולט בהם, כי הם חסדים. ואז דוגמת חסדים הממתקין הגבורות כנודע, יען הם זכר ונקבה, כן יצ"ט אחר הכנסו ממתיק את היצה"ר, ויכול לאחזרא ליה משד למלאך כנזכר פ' תצא (דף רעז ע"א), ואז שניהן נקראים מלאכים השומרים את האדם, כי אף הגבורה טהורה היא אלא שנעשית שד, ובהסיר ממנו הרע שבה חוזר למלאך טוב. והבן סוד זה היטב הרמוז פרשת וארא (דף כו ע"ב) על בכל לבבך דא יצ"ט ויצה"ר, דא ימינא ודא שמאלא כו', הרי מבואר כי הם החו"ג הנקרא ימינא ושמאלא (ע"ח שער קיצור אבי"ע ג). מן החזה ולמטה דז"א נקרא עץ הדעת טוב ורע ומשם שורש שני היצרים הנתונים בתרי חללי ליבא. והשתא אתי שפיר מ"ש אחר כך דא נפש דוד, שהוא כתר המלכות, וכדאמרין בהושענות נחתם בכתר מלכותך, ושם שם [נתונה בין] תוונני לבא. ובכל מאדך לאכללא וכו', פי' לאפוקי חטא אדה"ר שהפריש עץ הדעת מעץ החיים ככתוב בספר יודעי בינה שלי (רמ"ז).

¹¹⁷⁷ לכלול המלכות עמהם (רח"ו).

¹¹⁷⁸ לכלול חגת"ם בחב"ד (רח"ו). ועי' יהל אור ח"ג ט ע"ב: בכל מאדך הוא הנשמה.

ספר שמות

<p>הכא הוא יהודא שלים למרחם ליה לקודשא בריך הוא כדקא יאות:</p>	<p>במקום שאין בו שיעור, כאן הוא יחוד שלם, לאהוב את הקדוש ברוך הוא כראוי.</p>
<p>תו ובכל מאדך דא יעקב¹¹⁷⁹ דאיהו אחיד לכל סטרין וכלא הוא יהודא שלים כדקא יאות בניני כך הוא אהרן¹¹⁸⁰ ומשה¹¹⁸¹ הוא משה¹¹⁸² ואהרן¹¹⁸³ כלא הוא חד בלא פרודא:</p>	<p>עוד "ובכל מאדך" זה יעקב, שהוא אחוז לכל הצדדים, והכל הוא יחוד שלם כראוי. לכן "הוא אהרן ומשה" הוא משה ואהרן, הכל הוא אחד בלי פרוד.</p>
<p>כי ידבר אליכם פרעה לאמר (שמות ז ט) רבי יהודה פתח ואמר (תהלים קיט צז) מה אהבתי תורתך¹¹⁸⁴ כל היום היא שיחתי¹¹⁸⁵ וכתיב (שם סב) חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך תא חזי דוד איהו מלכא דישראל ואצטריך למידן עמא לדברא לון לישראל כרעיא דמדבר עאניה ודלא יסטון מאורחא דקשוטא הא בלילה כתיב חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך ואיהו אתעסק באורייתא ובתושבתון דקודשא בריך הוא עד דאתי צפרא:</p>	<p>"כי ידבר אלכם פרעה לאמר", רבי יהודה פתח ואמר, "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי", ונאמר "חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך". בא וראה, דוד הוא מלך ישראל, והצטרך לדון את העם להנהיג את ישראל כרועה, המנהיג צאנו שלא יסטו מדרך האמת. הרי בלילה כתוב "חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך", והוא מתעסק בתורה ובתשבחות של הקדוש ברוך הוא עד שמגיע הבוקר.</p>
<p>ואיהו אתער צפרא כמה דכתיב (שם נז ט) עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר כד אתי יממא אמר האי קרא מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי מאי כל היום היא שיחתי אלא מכאן אולפינא דכל מאן דישתדל באורייתא לאשלמא דינא על בורייה [כאילו קיים] (כאיו לקיים) אורייתא כלה בניני¹¹⁸⁶ כך כל היום היא שיחתי¹¹⁸⁷:</p>	<p>והוא מעורר את הבוקר, כמו שנאמר "עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר". כשבא היום, אמר פסוק זה "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי". מה זה "כל היום היא שיחתי". אלא מכאן למדנו שכל מי שעוסק בתורה להשלים הדין על בוריו, כאילו קיים את התורה כולה, לכן "כל היום היא שיחתי".</p>
<p>תא חזי ביומא אשתדל באורייתא לאשלמא דינין בליליא אשתדל¹¹⁸⁸ בשירין ותושבתון עד</p>	<p>בא וראה, ביום התעסק בתורה להשלים הדינים, ובלילה התעסק</p>

¹¹⁷⁹ מאד גימ' מ"ה ת"ת ולפי שתחילת אמ' שהמלכות כלולה בח"ג לכך אמר מאדך לומר שכלולה ג"כ עם הת"ת הנקרא מאד (רח"ו).

¹¹⁸⁰ חסד מצד נצח (רח"ו).

¹¹⁸¹ גבורה מצד הוד (רח"ו).

¹¹⁸² חסד נצח (רח"ו).

¹¹⁸³ גבורה והוד (רח"ו). ודבריו קשו אהדדי דתחילה בפסוק הוא אהרן ומשה אמר שאהרן בחסד ונצח, ומשה בגבורה והוד. וכאן הוא משה ואהרן אמר להיפך. אבל יובן במ"ש באוצ"ח הקשה הרב שבעל ההושענות סדר משה בנצח ואהרן בהוד, וכמ"א אמרינן אהרן שהוא כהן בחסד ומשה שהוא לוי בגבורה. ותירץ שמה הוא מהחסדים של יסוד דאבא מצד ימין, ויצאו דרך צד שמאל נמצא שהוא בנצח ולכן בעל ההושענות אמר משה בנצח, אבל כיון שיצא מצד שמאל דרך הוד דז"א, ולכך הוא לוי בגבורה והוד, ואהרן הוא מהחסדים דיסוד דאבא שבצד שמאל ויצא דרך ימין, ולכך הוא כהן אבל שרשו הוא מהוד, עכ"ל הרב. ובזה נבין דברי הרח"ו שפסוק הוא אהרן ומשה מדבר על יציאתם מגופא דז"א ופ' הוא משה ואהרן מדבר על שרש נשמתם. ונלע"ד שבזה יובן מ"ש רז"ל הלא אהרן אחיק הלוי ראוי היה משה להיות כהן ואהרן לוי וע"י שאמר שלח נא ביד תשלח היה להפך וקשה אם משה נשמתו מהחסד ואהרן מהדין, ולכך היה ראוי להיות משה כהן וכו' א"כ היאך חזר הדין וכו' והתירוץ שתחלה רצה הקב"ה לעשות כפי שורש נשמתם ואחר החטא עשה כפי יציאתם (מ"מ).

¹¹⁸⁴ בלילה שעסק בתורה ת"ת (רח"ו).

¹¹⁸⁵ פ' וכי אפשר לדוד שלא יאכל ולא ישתה (מ"מ).

¹¹⁸⁶ בגין (דפ"ו).

¹¹⁸⁷ ביום עוסק בדינים והמלכות היא שיחתי (רח"ו).

¹¹⁸⁸ לכלול מלכות בת"ת (רח"ו).

ספר שמות

<p>דאתי יממא מאי טעמא כל יומא אתעסק לאשלמא דינין בנין לאכללא שמאלא בימינא בליליא בנין לאכללא דרגא דליליא ביממא:</p>	<p>בשירות ותשבחות, עד שבא היום. למה התעסק כל היום להשלים הדינים, כדי להכליל שמאל בימין. בלילה כדי להכליל דרגת הלילה ביום.</p>
<p>ותא חזי¹¹⁸⁹ ביומוי דדוד מלכא הוה מקרב כל אינון¹¹⁹⁰ חיתו שדי¹¹⁹¹ לגבי ימא כיון דאתא שלמה נפק ימא ואתמליו ואשקי להו הי מנייהו אתשקיין בקדמיתא הא אוקמוה אלין תנייניא רברבין עלאין¹¹⁹² דכתיב בהו (בראשית א כב) ומלאו את המים בימים:</p>	<p>ובא וראה, בימי דוד המלך היה מקריב כל אותם חיתו שדי אל הים, כיון שבא שלמה, יצא הים והתמלא והשקה אותם. איזה מהם נשקים בראשונה. הרי פרשוה, אלו התנינים הגדולים העליונים שנאמר בהם "ומלאו את המים בימים".</p>
<p>כז/ב</p>	
<p>אמר רבי אלעזר בסטרא ימינא עלאה¹¹⁹³ נפקין תליסר מבויעין עלאין נהרין¹¹⁹⁴ עמיקין אלין סלקין¹¹⁹⁵ ואלין נחתין עייל כל חד בחבריה חד אפיק¹¹⁹⁶ רישיה ואעיל ליה בתרין גופין¹¹⁹⁷ חד גופא דנהרא¹¹⁹⁸ נטיל מימין לעילא אפריש¹¹⁹⁹ לתתא אלף יאורין נפקין לארבע סטרין¹²⁰⁰:</p>	<p>אמר רבי אלעזר בצד ימין העליון, יוצאים שלשה עשר מעיינות עליונים נהרות עמוקים. אלה עולים ואלה יורדים, כל אחד נכנס בחבירו. אחד מוציא ראשו ומכניס אותו בשני גופים. גוף אחד המאיר נוטל מימין למעלה, מפריד למטה אלף יאורים יוצאים לארבעה צדדים.</p>
<p>מאינון נהרין מבויעין תליסר מתפרשין תליסר יאורין¹²⁰¹ עלאין [ונטלין] (ונקטיין) מיא ארבע מאה ותשעין ותשעה יאורין ופלגא מסטרא דא וארבע מאה ותשעין ותשעה יאורין ופלגא מסטרא דא¹²⁰²</p>	<p>מאותם שלשה עשר נהרות ומעיינות, נפרדים שלשה עשר יאורים, נכנסים ונוטלים מים, ארבע מאות ותשעים ותשעה יאורים וחצי מצד זה, וארבע</p>

¹¹⁸⁹ תרומה קמה ע"א (הערת הזהר).

¹¹⁹⁰ שם קד (הערת הזהר).

¹¹⁹¹ י"ב בקר (רח"ו).

¹¹⁹² מט"ט וסנד"ל נקראים תנייניא (רח"ו).

¹¹⁹³ הוא אור הראשון בכתר עליון ונק' חסד עליון אור דאור ואח"כ נמשך בחו"ב דרך נקודה בסוד י' אור וזהו היאורין, והן י"ג גליפין גילופי דגליפין בחיזו דחויא אריך כו' (בספד"צ פ"ק) ולקמן (פ' בא) אמר ט' שהן ט' למטה דסמכין עלוי רגלין וכאן י"ג (יהל אור).

¹¹⁹⁴ נגד אור י' יאור ונתחלקו בחו"ב ה' אור הב"ל ה' ל"ב אלקים דה' נקדוין חושבן אלקים (ה"פ א') [ה"פ] י' מאמרות נ' שערי בינה ויאמ"ר (אמר המסדר – נ"ל שהוא אותיות או"ר י"ם, שהם ה' אור וה"פ י' נ' שערי בינה) (יהל אור).

¹¹⁹⁵ עיילין ונכללין באור (יהל אור).

¹¹⁹⁶ הוא התפשטות חסד עליון בוצד"ק (יהל אור).

¹¹⁹⁷ חו"ב (יהל אור).

¹¹⁹⁸ הוא נהר היוצא מעדן דעת והוא הרקיע המבדיל בין וכו' (יהל אור).

¹¹⁹⁹ ובי' אלף אכסדראין, ואלף יאורין כידוע והוא אלף רבתי חמשה ואלף אשריך ישראל (יהל אור).
¹²⁰⁰ כמ"ש בפרשת אחרי מות (עט ע"א) ביעא דקושטא כו' אתבקע לד' סטרין והן ד' בתי דתפלין, וי"ג ואלף הן סוד חו"ג וגבורות הן בדעת וע' באד"ר קלה ע"א וימלוך באדום רזא חדא כו' תאנא כו' אלף אלפין כו' ושם קלו ע"א, ותאנא בתלת כו' מחללא תליתאה (יהל אור).
¹²⁰¹ והוא בימינא (יהל אור).

¹²⁰² הענין הוא מדבר בבחינת חיבור זעיר אפין ונוקביה בהיותם בסוד אחר באחור ועיין באדרת נשא בדף קל"ב ע"א בההוא עלמא קדמאה דאיהו אלף אלפין ורבוה רבוון מארי תריסין כו'. ושם ביארנו ענין אותם האלף מה ענינם ואיך הם נמשכין ומתפשטין מן תרין כתפין עילאין כי כל כת"ף בגמט' ת"ק וב' כתפות הם אלף ואח"כ אלו הכתפות נעשו תרין עטרין הנקראין (חסד וגבורה) [חסדים וגבורות] והכתף האחד שהוא חסד נמשך וניתן אל זעיר אפין. והכתף השני הנקרא גבורה נמשך אל נוקבא דזעיר אפין ונמצא כי שתי הכתפים של הז"א הם כתף אחד בלבד ושתי הכתפות דנוקביה גם הם כתף אחד בלבד ועל כן אורך הז"א הוא ת"ק שנה, וכן אורך נוקביה. ולכן כאשר נתדבקו יחד שניהם אחור באחור לא היה רק כותל אחד מפסיק בין שניהם חצי עוביו לזה וחצי עוביו לזה, ולזה היה תצ"ט ופלגא מכאן ותצ"ט ופלגא מכאן, כי הכותל אשר באמצען נחלק חציו

ספר שמות

<p>בשמאלא¹²⁰³ אשתאר פלגא מכאן ופלגא מכאן ואתעביד חד דא אעיל בין אינון יאורין ואתעביד חויא:</p>	<p>מאות ותשעים ותשעה יאורים מצד זה בשמאל. נשאר חצי מכאן וחצי מכאן ונעשה אחד, זה נכנס בין היאורים האלה ונעשה נחש.</p>
<p>רישא סומקא כורדא¹²⁰⁴ קשקשוי תקיפין כפרזלא גדפוי גדפין שטאן ואתפרשן לכל אינון יאורין כד סליק זנביה ונ"א לגביהו מחי ובטש לשאר נונין לית מאן דיקום קמיה:</p>	<p>ראשו אדום כשושנה, קשקשיו קשים כברזל, כנפיו כנפים שטים ונפרדים לכל אותם יאורים, כשעולה זנבו (נ"א אליו), מכה ובוטט את שאר הדגים, אין מי שיקום לפניו.</p>
<p>פומיה מלהטא אשא כד נטיל בכל אינון יאורין מזדעזען שאר תניניא וערקין ועאלין בימא חד לשבעין שנין רביין לסטרא דא וחד לשבעין שנין רביין לסטרא דא אלף יאורין¹²⁰⁵ חסר חד אתמליין מניה דא תנינא רביין בין אינון יאורין:</p>	<p>פיו לזהט אש, כשנוסע בכל אותם יאורים, מזדעזעים שאר התנינים, ובורחים ונכנסים לים. אחת לשבעים שנה רובץ לצד זה, ואחת לשבעים שנה רובץ לצד זה. אלף יאורים חסר אחד מתמלאים ממנו, תנין זה רובץ בין אותם יאורים.</p>
<p>כד נטיל נפיק חד פסותא דאשא בקליפין כלהו קיימין וזעפין בזעפוי ונ"א וזקפין בענפוי מתערבין אינון יאורין לעין ונ"א העין תכלא אוכמא ונגלגלין נטלין לארבע סטרי [דעלמא] [עלמא] זקיף זנביה מחי לעילא מחי לתתא כלא ערקין קמיה:</p>	<p>כשנוסע, יוצאת פסת יד של אש בקליפות, כולם עומדים וזועפים בזעפם (נ"א ועומדים בענפוי), מתערבים אותם יאורים לעין (נ"א העין) תכלת שחורה. וגלגלים נוסעים לארבעת צדדי העולם, זוקף זנבו, מכה למעלה מכה למטה, וכולם בורחים לפניו.</p>
<p>עד דלסטר צפון קם [חד] שלהובא דאשא וכרוזא קרי אזדקפו סבתין אתבדרו לארבע זויין הא אתער מאן דשוי [קדלא] [קלדא] על אנפוי דתנינא כמה דאתמר (יחזקאל כ ט ד) ונתתי חכים בלחיך וגו' כדין כלהו אתבדרון ונקטין ליה לתנינא ונקבי אנפוי בסטר עלעוי ועאלין ליה לנוקבא דתהומא רבא עד דאתבר חיליה כדין אהדרו ליה לנהרוי ונ"א לנחרוי:</p>	<p>עד שלצד צפון עומדת שלהבת אש אחת, והכרוז יוצא, התיצבו זקנות והתפזרו לארבע זויות. הרי התעורר מי ששם קולר על פני התנין, כמו שנאמר "ונתתי חכים בלחיך וגו'", אז כולם התפזרו ולוקחים את התנין ונוקבים פניו בצד הלחיים, ומכניסים אותו לתוך נקב תהום רבה, עד שנשבר כחו, ואז מחזירים אותו לנהרותיו (נ"א לנחיריו).</p>
<p>חד לשבעין שנין עבדין ליה כדין בגין דלא</p>	<p>אחת לשבעים שנה עושים לו כך,</p>

לזה וחציו לזה. אבל אחר שננסרה הנקבה מאחורוי, אז מן הכותל האחד נעשו שני כותלים בשניהם, ואז הם ת"ק שלמים לז"א כנגד הכתף של חסד, שהיא בגימטריא ת"ק. ות"ק שלמים אל נוקביה, כנגד הכתף של הגבורה (שער מאמרי רשב"י), ועי' עוד בזהר הרקיע.

¹²⁰³ עי' אריכות ביהל אור.

¹²⁰⁴ והנה זה הכותל האמצעי שנעשה עתה אחד, בו הם סוד בחינת האחורים, ולכן כל הדינים נמשכין ממנו. ולכן רישיה סומקא כוורדא בסוד אודם הדין. גם צריך לדעת כי כל ענין זה הוא בבחינת נצח והוד דזעיר אפין אשר כנגדם עומדת נוקביה אחור באחור, וכבר ידעת כי האחורים הם בחינת הדינין. והנה יש כאן נצח והוד ויסוד של ז"א ונצח הוד יסוד של נוקביה וכל אחור אחד מאלו במקומו הוא סוד אלף יאורין ועוד י"ג אחרינן כמו שנבאר בע"ה. ונבאר בחינת נצח הוד יסוד של ז"א ומהם נקיש אל נצח הוד יסוד דנוקביה כי שם הוא גם כן ע"ד אלו. הנה ידעת כי נצח והוד ויסוד נקראים צבאות ושם צבאות הוא בגימטריא תצ"ט והרי איך הנה"י הם בגימ' תצ"ט והנצח הוד יסוד דדכורא הם תצ"ט מכאן ונצח הוד יסוד דנוקבא מכאן הם תצ"ט אחרנין ולפי שהם מחוברין יחד אחור באחור אלו שתי פעמים צבאות שהם נצח הוד יסוד דדכורא ונצח הוד יסוד דנוקביה ואין ביניהם רק כותל אחד המחבר את שתיהם והכותל מתחלק חציו לשם צבאות הזה וחציו לזה לכן הם תצ"ט ופלגא מכאן ותצ"ט ופלגא מכאן שהם אלף חסר חד. באופן כי הם תצ"ט ותצ"ט שהם צבאות דנצח הוד יסוד דדכורא וצבאות דנצח הוד יסוד דנוקבא וכו' (שער מאמרי רשב"י).

¹²⁰⁵ עי' יהל אור.

ספר שמות

<p>יִשְׁמַשׁ אֶת־רִיבְעֵינָה וְסִמְכֵיהֶן וְעֲלִייהֶן כֻּלָּם אֹדֶן וּמִבְרַכָּן וְאֹמְרִין (תהלים צה ג) בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני יהוה עושנו:</p>	<p>כדי שלא יקלקל מקומותיהם של הרקיעים ועמודיהם, ועליהם הכל מודים ומברכים ואומרים "בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו".</p>
<p>תְּנִינִיָּא עֲאֵלִין (ס"א עלאין) לעילא קיימין אינון דמתברכאן כמה דאת אמר (בראשית א כח) ויברך אותם אלהים אלין שלטין על כל שאר נונין דכתיב (בראשית א כב) ומלאו את המים בימים ועל דא כתיב (תהלים קד יד) מה רבו מעשיך יהוה כלם בחכמה עשית:</p>	<p>התנינים נכנסים (נ"א העליונים) למעלה עומדים, אותם שמתברכים, כמו שנאמר "ויברך אותם אלהים". אלו שולטים על כל שאר הדגים, שנאמר "ומלאו את המים בימים", ועל זה כתוב "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית".</p>
<p>תוספתא:</p>	
<p>אשכול הכפר דודי לי (שיר א יד) אשכול דא אימא עלאה מה אשכול מתקשט בכמה עלין בכמה זמורות לישראל דאכלין ליה הכי שכינתא עלאה מתקשטת בכמה קשוטין דשמנה כלים מכמה קרבנין מכמה מיני תכשיטין דכפרה לבנהא ואיהי קמת בהון קמי מלכא ומיד (בראשית ט טז) וראיתיה לזכור ברית עולם ויהיבת¹²⁰⁶ לן שאלתין דילה באלין ברכאן דתקינן רבנן בצלותא למשאל קמי מלכא:</p>	<p>"אשכול הכופר דודי לי". "אשכול" זו האם העליונה, מה אשכול מתקשט בכמה עלים בכמה זמורות עבור ישראל שאוכלים אותו. כך השכינה העליונה מתקשטת בכמה קשוטים של שמונה כלים, מכמה קרבנות, מכמה מיני תכשיטים של כפרה לְבָנֶיהָ, והיא עומדת איתם לפני המלך, ומיד "וראיתיה לזכור ברית עולם", ונותנת להם את בקשותיה, בברכות הללו שתקנו רבותינו בתפלה, לבקש לפני המלך.</p>
<p>בההוא זמנא כל דינין דשכינתא תתאה דאיהי הוה"י אדנ"י מתהפכין לרחמי כגוונא דא יהוה"ה לקיים (ישעיה א יח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו יהוה"ה אם יאדימו כתולע הוה"י כצמר יהוה"ה בכל דינין דא ונ"א כל דינין דדא מתלבנין ובשכינתא (משכינתא) עלאה:</p>	<p>באותו זמן, כל הדינים של השכינה התחתונה, שהיא הוה"י אדנ"י, מתהפכים לרחמים, כדוגמא זה יהוה"ה. לקיים "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו", יהוה"ה. "אם יאדימו כתולע", הוה"י, "כצמר יהיו" יהוה"ה. בכל דינים זה (נ"א כל הדינים של זה) מתלבנים מהשכינה העליונה.</p>
<p>ואיהי שכינתא הוה"י (בראשית ג כד) להט החרב¹²⁰⁷ המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים ואוקמוה רבנן דמהפכא זמנין רחמי זמנין דינא פעמים אנשים פעמים נשים זמנין דינא כגוונא דא הוה"י זמנין רחמי כגוונא דא יהוה"ה דהא איהו מסטרא דאילנא דחיי כל דינין מתהפכין לרחמי ומסטרא דעץ הדעת טוב ורע כל רחמי מתהפכין לדינא למידן בהו לאינון דעברי על פתגמי אורייתא:</p>	<p>והיא השכינה, הוה"י, "להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים", ופרשוה רבותינו, שמתהפכת לפעמים רחמים לפעמים דין, לפעמים אנשים ולפעמים נשים. לפעמים דין, כדוגמא זה, הוה"י. לפעמים רחמים, כדוגמא זה, יהוה"ה, שהרי הוא מצד של עץ החיים, כל הדינים מתהפכים לרחמים. ומצד של עץ הדעת טוב ורע, כל הרחמים מתהפכים לדין, לדון בהם את אותם שעוברים על דברי התורה.</p>

¹²⁰⁶ (ס"א לון שאלתין דלהון) נוסף בדפ"ו.

¹²⁰⁷ המלכות נקרא תמורה משום כי היא סוד (בראשית ג כד) להט החרב המתהפכת, כי היא מתהפכת מרחמי לדינא ומדינא לרחמי כפי קבלתה מלמעלה, וכולא בידה מסירין, וכמ"ש בפ' בשלח (דף נא ע"א), וכן בפ' אחרי מות (עד סע"א). והנה ממנה הוא כל התמורות, החיים והמות, העושר והעוני, השלום ומלחמה, וכן כולם, כי כל הו"ק חג"ת נה"י שהם שורש דריבוי נגד היפך כנ"ל הם כולם משתמשים בה, כי היא קודם לכל ואחרון לכל (כללים ח"א עא ע"ג).

ספר שמות

<p>ועץ דא בעלמא דאתי דאיהי בינה כל שמהן דדינא מתהפכין בה (לדינא) רחמי (לדינא) ובגין דא אוקמוה רבנן לא כהעולם הזה העולם הבא ובגין דא בינה איהי (בראשית ג כד) להט החרב המתהפכת דמתהפכת מדינא לרחמי לצדיקים למיהב לון אנרא בעלמא דאתי מלכות להט החרב המתהפכת ומרחמי לדינא למידן בה לרשיעיא בעלמא דין:</p>	<p>ועץ זה בעולם הבא, שהוא בינה. כל שמות הדין מתהפכים בה רחמים. לכן פרשוה רבותינו, לא כמו העולם הזה העולם הבא. ולכן בינה היא "להט החרב המתהפכת", שמתהפכת מדין לרחמים לצדיקים, לתת להם שכר בעולם הבא. מלכות, להט החרב המתהפכת מרחמים לדין, לדון בה את הרשעים בעולם הזה.</p>
כח/א	
תוספתא:	
<p>אבל מעץ הדעת טוב ורע¹²⁰⁸ דאיהו כגוונא דמטה זמנין דמהפכין הנשים לשדות אנשים לשדים ובגין דא (בראשית כט יב) ויגד יעקב לרחל¹²⁰⁹ ובגין דא אוקמוה רבנן דלית ליה לבר נש לשמשא עם אתתיה עד דמספר עמה שמא נתחלפה לו ובשדה¹²¹⁰ בגין (בשדה ובגין) דלהט בעץ הדעת טוב ורע מתהפכת מטוב לרע ואי תימא דמכשפי פרעה דכתיב (שמות ז כב) ויעשו כן החרטומים בלטיהם¹²¹¹ הוּו מהפכין אינון מטות דלהון¹²¹² לנחשין ומסטרא דאלין הפוכן¹²¹³ יבלין לאתהפכא:</p>	<p>אבל מעץ הדעת טוב ורע, שהוא כדוגמת המטה, לפעמים מתהפכים הנשים לשדות ואנשים לשדים, ולכן "ויגד יעקב לרחל". ולכן פרשוה רבותינו, שאין לו לאדם לשמש עם אשתו עד שיספר עמה, שמא נתחלפה לו בשדה, משום שהלהט, בעץ הדעת טוב ורע מתהפכת מטוב לרע. ואם תאמר שהמכשפים של פרעה, שנאמר "ויעשו כן החרטומים בלטיהם", היו מהפכים אותם המטות שלהם לנחשים, ומצד של אלה ההתהפכות יכולים להתהפך.</p>

¹²⁰⁸ היינו היפוך אחר, ופי' שלישי אל להט החרב המתהפכת, דהיינו להט מההוא חרב, שהחרב מדת המלכות, והלהט הוא הקלי' הירודת למטה, והמתהפכת לא אהדר אל החרב עצמו אלא אל הלהט מההוא חרב, והיינו רע מהטוב, שעץ הדעת טוב דא מטטרין ורע דא סמאל, וההוא רע מתהפך, פעמים נשים פעמים אנשים, מפני שהוא נקרא איש הפכף. ויש מטה שהוא סוד מטטרין עצמו שנקרא עץ הדעת טו"ר שמשמש פעמים מט"ה דהיינו מט"ט ר"ן מ"ט פנים טהור, או סמאל דהיינו מ"ט פנים טמא, והיינו מטה כשהוא מט"ט פנים טהור היינו מט"ט ה' מ"ט טהור, אמנם לפעמים הוא עץ רע והיינו סמאל מ"ט פנים טמא, ומתהפך לנחש, והיינו פעמים אנשים שהם מצד פנים טהור, פעמים שדים דהיינו מצד פנים טמא. וכן פעמים נשים מצד הטוב, פעמים שדות מצד הרע. ואלו ההפכהים הם (מצד) פעמים כשרים פעמים טמאים, וכל ההיפוכים האלה הם למטה באותם היאורים דאמרן פעמים שולט בהם החיוני הטמא פעמים אינו שולט בהם והם מתטהרים כדפי' (אור יקר).

¹²⁰⁹ נתן לה סימנים שלא תחליפיה אביו בשדה (אור יקר).
¹²¹⁰ ע"י הדיבור והקול ירגיש בסימניה ותסתלק השדה, ועל דרך נסתר, ירצה כי צריך האדם לספר עם אשתו לקרבה בשעת תשמיש אל צד הטוב, אל עץ הדעת טוב ותהיה אשה, ולא תהיה מחשבתה מחשבת רעה ותהיה שדה, וע"י דברי קדושה יקרבה. וכן ויגד יעקב לרחל, שמסר לה סימנים להבדל ממעשה אביה ולקרבה אל התשובה ולהבדילה מע"ז, והיינו כדי שלא תתחלף לו בשדה וגלה לה סדר עבודת שמים והיא נקרבה לעבודת ה' כאלו גיירה. והשתא קשיא ליה היאך היא טובה ותתהפך לרעה ממטה לנחש שזה זר שהקדושים יתהפכו, לזה אמר כי סוד להט זה הוא כחות למטה שהם מעץ הדעת טו"ר דהיינו טוב מצד הימין, רע מצד השמאל, וכמו שהשרשים העליונים מתהפכין מרחמים לדין, כן הענפים שהם למטה להט והשתלשלות מעץ הדעת טו"ר והיינו להט בעץ הדעת טו"ר לא חרב שהחרב למעלה אלא להט מהחרב כדפי' מתהפכת מטוב לרע מקדוים לטואמה על הדרך שפי' (אור יקר).

¹²¹¹ דהיינו להט שהם אחוזים בו שהיא להט החרב הנז', ולא בלהט סתם אלא למטה בלהטיהם אותם ענפי הלהט שהם נאחזים באותו הלהט (אור יקר).

¹²¹² דלאו אינו מטות דעץ הדעת טוב אלא דעץ הרע, לנחשים דהיינו החצונים המהפכין עצמן כדפי' (אור יקר).

¹²¹³ שפי' לעיל, שהוא השורש להם להט החרב המתהפכת, וכן עץ הדעת, פעמים טוב טהור ברחמים, פעמים טמא בסוד הדין, והחצונים הנאחזים בו, מאותו הצד בחוץ יכלו החרטומים להפך

ספר שמות

זהר:	
<p>ואמרת אל אהרן קח את מטך (שמות ז ט) מאי טעמא מטה אהרן ולא מטה משה אלא ההוא דמשה איהו קדישא יתיר דאתגליף בגנתא עלאה¹²¹⁴ בשמא קדישא ולא בעי קודשא בריך הוא לסאבא¹²¹⁵ ליה באינן חוטרין דחרשיא ולא עוד אלא לאכפייא לון לכל אינן דאטיין מסטרא דשמאלא בגין דאהרן אתא מימינא ושמאלא אתכפייא בימינא:</p>	<p>"ואמרת אל אהרן קח את מטך", למה מטה אהרן ולא מטה משה. אלא אותו של משה, הוא יותר קדוש, שנחקק בגן העליון בשם הקדוש, ולא רצה הקדוש ברוך הוא לטמא אותו באותם מטות של המכשפים. ולא עוד, אלא לכפות אותם לכל אותם הבאים מצד השמאל, משום שאהרן בא מימין, והשמאל נכפה לימין.</p>
<p>ורבי חייא שאיל לרבי יוסי הא גליו (וגלי) קמי קודשא בריך הוא דאינן חרשין יעבדון תנייניא מאי גבורתא איהו למעבד קמי(ה) פרעה תנייניא ואמר ליהו (אלא) בגין דמתמן הוא שירותא לאלקאה [ומשירותא] (ומשירותא) דתנינא שארי שולטניה ונ"א לשולטניה ומשירותא דשולטניה שארי לאלקאהו כדין חדו כולהו חרשי דהא ריש חכמתא דנחש דילהון הכי הוה מיד אתהדר ההוא תנינא דאהרן לאעא יבישא ובלע לון ועל דא תוהו וידעו דשולטנא עלאה אית בארעא דאינן חשיבו דהא לתתא [נ"א לעילא] וברו מנייהו לא אית שלטנא למעבד מדי כדין (שמות ז יב) ויבלע מטה אהרן מטה אהרן¹²¹⁶ דייקא דאתהדר לאעא ובלע לון:</p>	<p>רבי חייא שאל את רבי יוסי, הרי גלוי לפני הקדוש ברוך הוא, שאותם מכשפים יעשו תנינים, איזה גבורה הוא לעשות לפני פרעה תנינים. אמר לו לפי שמשם היא הראשית להלקות, ומראשית התנין מתחיל שלטונו (נ"א לשלטונו ומתחילת שלטונו התחיל להלקות). אז שמחו כל המכשפים, שהרי כך היתה ראש החכמה של הנחש שלהם, ומיד חזר אותו תנין של אהרן לעץ יבש ובלע אותם. ועל זה תמהו וידעו ששלטון עליון יש בארץ, שהם חשבו שזה למטה (למעלה), וחוץ מהם אין שלטון לעשות דבר, ואז ויבלע מטה אהרן, דווקא מטה אהרן, שחזר לעץ ובלע אותם.</p>
<p>ועל דא עבד אהרן תרין אתין חד לעילא וחד לתתא חד לעילא תנינא עלאה¹²¹⁷ דשלטא על אינן דלהון חד לתתא דשליט אעא על תנינא דילהון ופרעה חכים הוה מכל חרשוי ואסתכל דשלטנא עלאה שליט על ארעא שליט לעילא שליט לתתא:</p>	<p>ולכן עשה אהרן שני אותות, אחד למעלה ואחד למטה. אחד למעלה, תנין עליון ששולט על אותם שלהם. אחד למטה ששולט העץ על התנין שלהם. ופרעה היה חכם מכל מכשפיו, והסתכל ששלטון העליון שולט על הארץ, שולט למעלה ושולט למטה.</p>

להטיהם אל ההיפוכין האלו (אור יקר). או אפשר מצד הפוכין אלו אל החצונים יכולין להפך המטה ממש עץ נחש כדפי' שהנשמות משועבדת אף אל החצוני (אור יקר).

¹²¹⁴ הענין שמטה אהרן היה עץ בעלמא שלקח כדרך בני אדם שנוטלים מקל להשען. אמנם מטה משה הוא בריה בפני עצמה שנברא, וכמו שבריאית העולם היה בסוד שם מ"ב שהוא חתום ומפורש בתחילת מעשה בראשית, כן המטה היה חקוק בסוד שם מ"ב, ולכך כמו שבעולם בכלל נחקק שם מ"ב, כן במטה עצמו היה חקוק שם מ"ב, להראות שבו נשרשו סוד ל"ב נתיבות חכמה ועשר מאמרות שבהם נברא, כדי שיוכל לשנות מכה השם שבו כל הכחות וכל הטבעים, שהרי בו כלל המציאות כולו, ומטעם זה אמר "דאתגליף בגנתא עילאה" והענין שהוא למעלה מכל עולם היצירה, כי ג"ע עליון הוא סוד כסא הכבוד, כדי שיהיה שליט על כל מעשה בראשית למעלה בסוד כסא, ויהיו אפילו המלאכים בסוד עולם היצירה משועבדים תחת ממשלתו, ולכך היה מכריח שר המים שר האש שר העפר שר הים כולם משועבדים תחתיו (אור יקר). היא דור המדבר ששני המטות הם בב' צדדי דור המדבר והם מיסוד דאבא, וז"ש בשמא קדישא שהוא אבא (מ"מ).

¹²¹⁵ שבלע אותם ונכללו בו ואם היה במטה משה גם למעלה היו נכללים במטה (רח"ו). פי' תנין הוא אריך דקלי' והוא ראש לקלי' ומשם יונק פרעה ולכך רצה הקב"ה להלקותו תחלה על ידי מטה אהרן שיבלענו (מ"מ).

¹²¹⁶ שבלעם בשעה שהיה מטה (רח"ו).

¹²¹⁷ היינו הנחש יסוד דקטנות (רח"ו).

ספר שמות

<p>אמר רבי יוסי אי תימא חרשיא כל מה דעבדין לאו איהו אלא בחיזו דעינא דהכי אתחזי ולא יתיר קא משמע לן ויהיו דייקא דכתיב (שמות ז יב) ויהיו לתנינים ואמר רבי יוסי אפילו אינון תניניא דילהון אהדרו למהוי אעין ואעא דאהרן בלע לון:</p>	<p>אמר רבי יוסי, אם תאמר, כל מה שעושים המכשפים אינו אלא במראית העין, שכך נראה ולא יותר, בא להשמיענו "ויהיו" דווקא, שנאמר "ויהיו לתנינים", ואמר רבי יוסי, אפילו אותם תנינים שלהם חזרו להיות עצים, ועץ אהרן בלע אותם.</p>
<p>כתיב (יחזקאל כט ג) הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו מתמן [שירותא] (שרותא) לתתא בשולטנא דילהון אבל חכמתא דילהון לתתא מכלהו דרגין ואיהו (אינון)¹²¹⁸:</p>	<p>כתוב "הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו", משם ראשית למטה בשלטון שלהם, אבל חכמתם הוא למטה מכל הדרגות.</p>
<p>תא הוי חכמתא דילהון בדרגין תתאין [ואכפייין] (ואדכפייין) ולאכפייין לון לאלין דרגין [בדרגין] עלאין רישי שולטנותהון ועקרא דילהון לתתא מההוא תנינא ומשתלשלן בתנינא דהא מתמן נטיל חילא דרגא עלאה דילהון משמע דכתיב (שמות יא ה) אשר אחר הרחים¹²¹⁹:</p>	<p>בא וראה חכמתם בדרגות תחתונות, לכפות לאותן דרגות בדרגות עליונות ראשי שלטונם, ועיקר שלהם למטה מאותו תנין, ומשתלשלים בתנין, שהרי משם נוטל חיל דרגה עליונה שלהם, משמע שנאמר "אשר אחר הרחים".</p>
<p>רבי חייא הוה יתיב יומא חדא אבכא דתרעא דאושא חמא ליה לרבי אלעזר (ד)חד קמפירא¹²²⁰ טאסא גביה אמר ליה לרבי אלעזר משמע דאפילו באורחך כלא תאיבין למהך אבתרך אהדר רישא וחמא ליה אמר ודאי שליחותא אית גביה דהא קודשא בריך הוא בכלא עביד שליחותיה וכמה שליחין אית ליה לקודשא בריך הוא דלא תימא מלין דאית בהו רוחא בלחודיהו אלא אפילו אינון מלין דלית בהו רוחא:</p>	<p>רבי חייא היה יושב יום אחד בשער של אושא, ראה את רבי אלעזר, עוף אחד טס אליו. אמר לו לרבי אלעזר משמע שאפילו בדרכך הכל משתוקקים ללכת אחריך. החזיר ראשו וראה אותו. אמר, ודאי יש אצלו שליחות, שהרי הקדוש ברוך הוא עשה שליחות, וכמה שלוחים יש לקדוש ברוך הוא, שלא תאמר דברים שיש בהם רוח בלבד, אלא אפילו אותם דברים שאין בהם רוח.</p>
<p>פתח ואמר (חבקוק ב יא) כי אבן מקיר תזעק וכפיים מעץ יעננה אית ליה לבר נש לאזדהרא מחובוי דלא יחטא קמי קודשא בריך הוא ואי יימא מאן יסהיד ביה הא אבני ביתיה ואעי ביתיה יסהידו ביה ולזמנין דקודשא בריך הוא עביד בהו שליחותא תא חזי חוטרא דאהרן דאיהו אעא יבישא קודשא בריך הוא [שירותא] (שרותא) דנסין עבד ביה ותרי שליחותי ביה אתעבידו חד דאיהו אעא יבישא¹²²¹ ובלע לאינון תניניא דילהון וחד</p>	<p>פתח ואמר "כי אבן מקיר תזעק וכפיים מעץ יעננה". כמה יש לאדם להזהר מחטאיו, שלא יחטא לפני הקדוש ברוך הוא. ואם יאמר מי יעיד בו, הרי אבני ביתו ועצים של ביתו יעידו בו. ולפעמים הקדוש ברוך הוא עושה בהם שליחות. בא וראה, מטה אהרן, שהוא עץ יבש, הקדוש ברוך הוא עשה בו את ראשית הנסים. ושתי שליחות נעשו בו: אחד, שהוא עץ יבש, ובלע את אותם התנינים שלהם. ואחד, שהרי לשעה אחת חזר</p>

¹²¹⁸ פי' שחכמת מצרים היא הקלי' התחתונה אשר תחת הקלי', אבל כופין הקלי' התחתונות בכח הקלי' העליונות כדי לעשות רצונם. וז"ש חכמתא דלהון בדרגין תתאין ואכפייין לון, ומשתלשלן בתניניא ר"ל אע"פ שהם למטה עכ"ז הם עולים ומשתלשלים עד א"א דקלי' שהוא התנין שמשם יונק שר שלהם (מ"מ).

¹²¹⁹ הם ד' מחנות שכינה (רח"ו).

¹²²⁰ עוף אחד היה משוטט ומעופף אחריו, והחזיר ראשו לאחוריו וראהו, אמר ודאי שליחותא אית גביה, ר"ל שהוא בשליחות. ונקרא עוף זה קטפירא, כי יש בו גוונים נאים, הרש"ב, והרמ"ק פי' מין בריה קטנה שקורין אותה מבשרת (רמ"ז).

¹²²¹ פי' והשני הוא שאחר שנעשה מטה בלע את המטותם (מ"מ).

ספר שמות

<p>ברוח ונעשה בריה. דהא לשעתא (ולשעתא) אתהדר ברוחא ואתעביד בריה:</p>	
כח/ב	
<p>אמר רבי אלעזר תפח רוחיהון [דאינון] (דאנון) דאמרין דלא זמין קודשא בריך הוא לאחייא מתייא והיך יתעביד מנייהו בריה חדתא¹²²² ייתון ויהמון אינון טפשאיין חייביא רחיקין מאורייתא רחיקין מניה בידיה דאהרן הוה חוטרא אעא יבישא וקודשא בריך הוא לפום שעתא אהדר ליה בריה משניא ברוחא וגופא אינון גופין¹²²³ דהוו בהו רוחין¹²²⁴ ונשמתיין קדישיין ונטרו פקודי אורייתא ואשתדלו באורייתא יממא ולילי וקודשא בריך הוא טמיר לון בעפרא¹²²⁵ לבתר בזמנא דיחדי עלמא על אחת כמה וכמה דיעביד ולהו בריה חדתא:</p>	<p>אמר רבי אלעזר, תפח רוחם של אותם שאומרים שלא עתיד הקדוש ברוך הוא להחיות מתים, ואיך יעשה מהם בריה חדשה, יבאו ויראו אותם הטפשים את הרשעים הרחוקים מן התורה, רחוקים ממנו. ביד אהרן היה מטה עץ יבש, והקדוש ברוך הוא לפי שעה החזיר אותו לבריה משנה ברוח וגוף, אותם גופים, שהיה בהם רוחות ונשמות קדושות. ושמרו את מצוות התורה, והשתדלו בתורה יומם ולילה, והקדוש ברוך הוא טמן אותם בעפר. אחר כך, בזמן שישמח את העולם, על אחת כמה וכמה, שיעשה אותם בריה חדשה.</p>
<p>אמר רבי חייא ולא עוד אלא דההוא גופא דהוה יקום¹²²⁶ משמע דכתיב (ישעיה כו יט) יחיו מתין ולא כתיב יברא משמע דבריין אינון אבל יחיו דהא¹²²⁷ גרמא חד ישתאר [מן גופא¹²²⁸] תחות</p>	<p>אמר רבי חייא, ולא עוד אלא שאותו גוף שהיה, יקום. משמע שנאמר "יחיו מתין", ולא כתוב "יברא", משמע שהם בריות. אבל יחיו, שהרי עצם אחת</p>

¹²²² הם ב' ענינים: א', להחיותם. ב', לחדשם. ושניהם במטה אהרן. הא' שהחיהו, הב' שחדשו במטה לנחש והיה מת אפילו מחיותו שהוא עץ בלחות הנפש הצומחת והנה נשתנה בשנים במהות הנפש מצומח לבעל חי ומעץ לנחש בגוף (אור יקר).

¹²²³ שכבר היו גופין ולא עצים וכיוצא במטה (אור יקר).

¹²²⁴ ולא כמטה שבעולם לא היה בו רוח והם עשו עצמם בעולם החומרי כעולם החדש במה ששמרו המצות הרוחניות ועסקו בתורה הרוחנית שעיקרם מעולם החדש (אור יקר).

¹²²⁵ שהם במאסר בשמירה בקברותם כאומרו בפתחי את קבורתיכם (אור יקר).

¹²²⁶ כדי שיכיר עצמו שהוא הוא פלוני הקודם, ואח"כ ישתנה אל בריה חדשה, כדי שיכיר וידע בעצמו באמתות ויכרוהו חביריו ויכירם, ואח"כ יתחדשו וזה יותר חסד ודאי. וא"ת וכיצד יהיה זה שהרי נתרקב, בשלמא לאותם יום או יומים אפשר להחיותו שתהיה הוא עצמו, אמנם שנתרקבו אפילו עצמותיו היאך אפשר ענין זה, לזה אמר כי העצם ההוא הוא שאור שבו יבנה שאר הגוף, וכמו שמי שנאכל קצת מבשרו יחיה ויגדל בשרו מיסוד שאר הבשר החי, כן יהיה אל המתים, אותו העצם שהוא שאור שממנו יחידה ויתפשט כל שאר הגוף, איש איש לפי עניינו מי שחסרים כל עצמותיו שנתרקבו [יהיו] (יחיו) כל עצמותיו, מי שיש לו רובע עצמות שאר העצמות ומי שיש לו עצמות יבישות שאר בשר ועור וכל המצטרך עד שיתכלל כל הגוף ויבנה מהעצם ההוא, אפילו שנאכל במעי הדגים אין אותו עצם מתעכל והוא בשמירה במצולות הים, בטל עליון שעתה דהקב"ה להחיות את המתים וכו' (אור יקר).

¹²²⁷ בראשית קלז ע"ב (הערת הזהר).

¹²²⁸ האורות העליונים הם לאורות התחתונים בבחי' האב על הבנים אשר חשקו תמיד להשפיע בהם, כמבואר אצלנו בכבוד אב ואם כי ניצוץ א' מהאב נמשך אל הבן ואינו זז ממנו לעולם (ע"ח שער עקודים פרק ו). הנה אותו הניצוץ הנה הוא בא בהטיפה הזרעית דאבא וכנ"ל שער טנת"א (ריש פרק ה) וממנו הוא ההבלי דגרמי שהוא תמצית החיות הנשאר בתוך העצמות בקבר, ובפרט בעצם לוז שהוא קיים לעולם וממנו הוא התחייה אשר בתח"מ, כמ"ש במדרש הנעלם פ' תולדות (קלז ע"א) ובפ' וארא (כח ע"ב) ובכ"מ. וכן ע"י אותו הניצוץ הנה מקבל האדם כל שפע קיומו וחיותו וכל מה שניתן לו מלמעלה וכל מה שנגזר עליו, וכמו שכתבנו שם בשער טנת"א פ"ה אות מ"ו, וע' לעיל פ"ה אות י"ז. וזהו ענין מצות כיבוד אר"א כמ"ש בשער הנסירה (פרק ב) וע' שער המצות (פרשת יתרו). ואמרו קידושיין (לא ע"ב) מכבדו בחייו ומכבדו במותו, כי כל שפעו תמיד הוא לעולם ע"י שורשו שבנשמת אביו ואמו, וע' במ"ן ומ"ד (דרוש ח'). וזהו ג"כ מ"ש סנהדרין (קד ע"א) ברא מזכא אבא כי הם קשורים תמיד זב"ז לעולם, וכל מה שנמשך להבן וכל כוחו הוא הכל לפי תכונת אותו הניצוץ שהוא שורשו, ולכן מחויב לכבדו תמיד, וכן הוא מזכה לאר"א כי כל מה שעושה הוא בסיבתם (ביאורים ח"ב לו ע"ג).

ספר שמות

<p>ארעא וזהוהא לא אתרקב ולא אתבלי בעפרא לעלמין [ובהווא] (ולהווא) זמנא קודשא בריך הוא ירכך ליה ויעביד ליה וכחמירא בעיסהו (כעיסה בחמירא) ויסתלק ויתפשט לארבע זויין ומניה ישתכלל גופא וכל שייפוי וקודשא בריך הוא יהיב ביה רוחא לבתר אמר ליה רבי אלעזר הכי הוא ותא חזי ההוא גרמא במה אתרכך בטל דכתיב (ישעיה כו יט) כי טל אורות טלך וגו':</p>	<p>נשארת מן הגוף תחת האדמה, והיא לא נרקבת ולא תבלה בעפר לעולמים. ובאותו זמן הקדוש ברוך הוא ירכך אותו ויעשה אותו כמו שאור שבעסה, ותעלה ותתפשט לארבע צדדים, וממנה ישתכלל הגוף וכל איבריו. והקדוש ברוך הוא יתן בו רוח אחר כך. אמר לו רבי אלעזר, כך הוא. ובא וראה, אותה עצם במה התרככה, בטל, שנאמר "כי טל אורות טלך וגו'".</p>
<p>ויאמר יהוה אל משה אמור אל אהרן קח את מטך ונטה ידך על מימי מצרים על נהרותם על יאוריהם ועל אנמיהם ועל כל מקוה מימיהם וגו' (שמות ז יט) אמר רבי יהודה האי קרא אית לאסתכלא ביה והיך יכיל למהך לכל [נהני] (האי) אתרי (ולא עוד אלא) וותו דהא כתיב (שם כה) וימלא שבעת ימים אחרי הכות יהוה את היאור את היאור כתיב ואת אמרת על מימי מצרים על נהרותם על יאוריהם ועל אנמיהם:</p>	<p>"ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן קח מטך ונטה ידך על מימי מצרים על נהרותם על יאוריהם ועל אנמיהם ועל כל מקוה מימיהם ויהיו דם וגו'". אמר רבי יהודה, יש להסתכל בפסוק הזה, ואיך יכול ללכת לכל המקומות הללו. ועוד, שהרי נאמר "וימלא שבעת ימים אחרי הכות ה' את היאור", כתוב "את היאור", ואתה אמרת "על מימי מצרים על נהרותם על יאוריהם ועל אנמיהם".</p>
<p>אלא מימי מצרים נילוס הוה ומתמן אתמליין כל אינון שאר אנמין ויאורין ומבועין וכל מימין דילהון ועל דא אהרן לא נטה למחאה אלא לנילוס בלחודוי ותא חזי דהכי הוא דכתיב (שמות ז כא) ולא יכלו מצרים לשתות מים מן היאור¹²²⁹:</p>	<p>אלא מימי מצרים היה הנילוס, ומשם מתמלאים כל אותם שאר אנמים ויאורים ומעיינות וכל מימיהם, ועל זה אהרן לא נטה להכות, רק את הנילוס לבדו. ובא וראה שככה זה, שנאמר "ולא יכלו מצרים לשתות מים מן היאור".</p>
<p>אמר רבי אבא, בא וראה, מים תחתונים נפרדים לכמה צדדים, ומים עליונים מתכנסים לבית כינוס המים, שנאמר "ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד". ונאמר "ולמקוה המים קרא ימים". הפסוק הזה פרשוהו. ובא וראה, אותו רקיע שיש בו שמש ולבנה כוכבים ומזלות, זהו בית כינוס למים הרבים, שהוא נוטל כל המים</p>	<p>אמר רבי אבא, בא וראה, מים תחתונים נפרדים לכמה צדדים, ומים עליונים מתכנסים לבית כינוס המים, שנאמר "ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד". ונאמר "ולמקוה המים קרא ימים". הפסוק הזה פרשוהו. ובא וראה, אותו רקיע שיש בו שמש ולבנה כוכבים ומזלות, זהו בית כינוס למים הרבים, שהוא נוטל כל המים</p>

¹²²⁹ ושאר מים היה להם לא ודאי ומאי מן היאור, אלא מפני שכל מימיהן מימי היאור הם, שאפילו בורות אינם נובעים אלא משם ולזה בנטיית יד על היאור הוכו כל המים והא אתא קרא לאשמעינן באומרו על נהרותם וכו' (אור יקר).

¹²³⁰ מ"ן (מ"מ).

¹²³¹ "עלאין דהא מיין" נמחק בדפ"ק ובמקומו איתא "עלאין דהא) ומיין".

¹²³² ר"ל מ"ד (מ"מ).

¹²³³ יסוד דדכורא (רח"ו).

¹²³⁴ פי' יקוו החסדים מתחת הת"ת אל מקום אחד שהוא היסוד ולמקוה המים הוא היסוד כמ"ש בפ' בראשית (מ"מ).

¹²³⁵ יסוד דדכורא (רח"ו).

¹²³⁶ ת"ת ומלכות נכללים בו מפני שהוא מכללות שניהם, יוסף נכלל מיעקב ורחל, וכן בו נכלל שם יאהדונה"י (אור יקר).

¹²³⁷ ז' ספירות ממטה למעלה, דהיינו ממלכות עד החסד (אור יקר).

¹²³⁸ ו"ק שהם ו' ממטה למעלה, וששה ממעלה למטה, הם י"ב מזלות, והם מזלות שנוזלים השפע י"ב מעינות מים אל המלכות ע"י היסוד, והכוכבים שבעה ענין שפיטתם הוא כפי זווגם והענין כי

ספר שמות

<p>בי כנישות מיא [דהוא] ארבה דהוא [דהא] נטיל כל מיין ואשקי לארעא דהיא עלמא תתאה כיון [דנטלא] [דנטיל] מיא בדר לון ופליג לון¹²³⁹ לכל עיבר ומתמן אתשקיין כלא:</p>	<p>ומשקה את הארץ, שהוא עולם תחתון, כיון שנוטל את המים, מפזר אותם ומחלק אותם לכל צד, ומשם הוא משקה את כלם.</p>
<p>ובזמנא דדינא שריא עלמא תתאה לא ינקא מן ההוא רקיעא¹²⁴⁰ וינקא מסטר שמאלא וכדין אקרי (ישעיה לד ו) חרב ליהויה מלאה דם ווי לאיגון דינקין כדין מינה ואתשקיין מינה [ד]בההוא זמנא ימא וינקא מתריין סטריין הוהו אתפלג לתריין חולקין חוור וסומק וכדין שדי ליאורא חולקא דמצרים ואלקי לעילא ואלקי לתתא ועל דא שתאן ישראל מיא ומצראי דמא:</p>	<p>ובזמן שהדין שורה, העולם התחתון לא יונק מאותו רקיע ויונק מצד השמאל, ואז נקרא "חרב לה' מלאה דם". אוי לאותם שיונקים ממנה, ואז משקים ממנה. שבאותו זמן, הים יונק משני צדדים, והיה מתחלק לשני חלקים, לבן ואדום. ואז שופך ליאור את החלק של מצרים, ומלקה למעלה ומלקה למטה, ולכן ישראל שותים מים והמצרים דם.</p>
<p>אי תימא בגין גיעולא הוה ולא יתיר תא חזי שתאן דמא ועאל למעייהו ואסתלק ובקע עד דהוו מזבנין לון ישראל מיא בממונא וכדין שתאן מיא בגיני כך שירותא לאלקאה לון הוה דמא¹²⁴¹:</p>	<p>אם תאמר, שזה היה משום הגיעול ולא יותר. בא וראה, שותים את הדם ונכנס למעיהם, ומתעלה ובוקע, עד שהיו ישראל מוכרים להם מים בממון, ואז שותים מים, ולכן ראשית הלקאתם היתה דם.</p>
<p>רבי יצחק פתח האי קרא (תהלים קמה א) ארוממך אלהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד תא חזי דוד לקביל דרגא דיליה¹²⁴² קאמר דכתיב אלהי דידי בגין דבעא לסלקא שבחיה ולאעלא ליה¹²⁴³ לנהורא עלאה לאתערבא דא בדא למהוי כלא חד בגיני כך ארוממך אלהי המלך¹²⁴⁴ וגו':</p>	<p>רבי יצחק פתח פסוק זה "ארוממך אלהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד". בא וראה, דוד כנגד דרגתו אמר, שנאמר "אלהי", שלי, משום שרצה להעלות שבחו ולהכניס אותו לאור עליון להתערב זה בזה, להיות הכל אחד, לכן "ארוממך אלהי המלך וגו'".</p>
<p>דתנינן כל יומי דדוד אשתדל ולא תקנא (לאתתקנא) כורסיא ולאנהרא אנפחא בגין דיגין עליה ויתנהיר תדיר נהורא תתאה:</p>	<p>ששנינו, כל ימות דוד, [הוא] השתדל לתקן את הכסא, ולהאיר פניה, כדי שתגן עליו, ויואר תמיד האור התחתון</p>
כטא	
<p>בנהורא עלאה¹²⁴⁵ למהוי כלא חד¹²⁴⁶ וכד אתא שלמה אשכח עלמא שלימ¹²⁴⁷ וסיהרא דאתמליא ולא אצטריך לאטרחא¹²⁴⁸ עלה לאנהרא וע"כ:</p>	<p>באור העליון, להיות הכל אחד. וכשבא שלמה, מצא העולם שלם והלבנה התמלאה, ולא צריך לטרוח עליה להאירה.</p>

המלכות בת שבע ממטה למעלה ונקשרת ב"ב אלו כפי מה שיהיה כל ככב וככב נקשר באיזה גבול מ"ב גבולי' דהיינו י"ב הויות וכו' (אור יקר). פי' שהארות הז"א בתוכו וגם הארות המלכות הם בו ומשם מקבלתם וחסדים וגבורות שהם כוכבייא ומזלי מתקצים בתוך היסוד (מ"מ).

¹²³⁹ כנזכר בפ' בראשית הוד מלכא פליג לון (רח"ו).

¹²⁴⁰ צנור הימיני (רח"ו).

¹²⁴¹ פי' מפני הדינין שנתנה המלכות ביאור מצרים ומשם היה הדם (מ"מ).

¹²⁴² מלכות (רח"ו).

¹²⁴³ פי' למלכות ומ"ש לנהורא עילאה, פי' לחברה עם ז"א (מ"מ).

¹²⁴⁴ מלכות (רח"ו).

¹²⁴⁵ מלכות בת"ת ולא אמר מנהורא אלא בנהורא דהיינו שתסתלק למעלה (אור יקר).

¹²⁴⁶ ת"ת ומלכות והם בחי' אל היחוד (אור יקר).

¹²⁴⁷ על העולמות מתוקנים והמלכות שהיא לבנה במילואה (אור יקר).

¹²⁴⁸ אלא בנין הבית אבל מדת המלכות כבר היתה מתוקנת מצד מה שתקן אביו תקנו הקודמים (אור יקר).

ספר שמות

<p>תא הזי בשעתא דבעי קודשא בריך הוא למיסב נוקמין מעמין עובדי ע"ז אתער שמאלא ¹²⁴⁹ ואתמליא סיהרא מההוא סטרא ודמא וכדין (דמא) נבעין מבעין ונחלין ¹²⁵⁰ דלתתא כל אינון דלסטרא שמאלא דמא ועל דא דינא דילהון דמא:</p>	<p>בא וראה, בשעה שרצה הקדוש ברוך הוא לקחת נקמות מעמים עובדי עבודה זרה, התעורר השמאל, והתמלאה הלבנה מאותו הצד דם, ואז נבעו מעיינות ונחלים של מטה, כל אותם של צד שמאל, בדם, ולכן הדין שלהם דם.</p>
<p>תא חזי כד והאין דמא אתער ונ"א כד דינא אתער על עלמא בגין ההוא דמא דקטולין קודשא בריך הוא יתערו על עמא ההוא דמא (דמא) דקטולין ואיהו דיתער עליהו עמא אחרא וקטיל לון אבל השתא ¹²⁵¹ במצרים לא בעא קודשא בריך הוא לאייתאה עליהו עמא אחרא לאתערא עליהו דמא בגין דישראל הווי בנייהו ולא יצטערו (ו) בגין דדיירין בארעא דלהון אבל קודשא בריך הוא מחא לון בדמא בנהרין דלהון דלא הווי יכלין למשתי:</p>	<p>בא וראה, כשהדם הזה מתעורר (נ"א) כשהדין מתעורר על העולם, בגלל אותו דם של ההרוגים, הקדוש ברוך הוא (מתעורר) על העם, אותו דם של ההרוגים הוא שיתעורר עליהם עם אחר, והורג אותם. אבל כעת, במצרים, לא רצה הקדוש ברוך הוא להביא עליהם עם אחר, לעורר עליהם דם, משום שישראל היו בנייהם, ונכדין שלא יצטערו מחמת שגרים בארצם, אלא הקדוש ברוך הוא הכה אותם בדם בנהרות שלהם, שלא היו יכולים לשתות.</p>
<p>ובגין דשולטנותא ¹²⁵² דלהון שלטא בההוא ונהרא (סטרא) פקיד קודשא בריך הוא לשולטנותא דלהון בקדמיתא בגין דילקי דחלא דלהון בקדמיתא בגין דנילוס חד דחלא דלהון הווי וכן שאר דחלין דלהון נבעין דמא דא הוא דכתיב (שמות ז יט) והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים ¹²⁵³:</p>	<p>ומשום שהשלטון שלהם שולט באותו נהר, צוה הקדוש ברוך הוא לשלטון שלהם בראשונה, כדי שתלקה יראתם בראשונה, משום שהנילוס היה אחד מיראותיהם, וכן שאר היראות שלהם נבעו דם, זהו שנאמר "והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים".</p>
<p>רבי חייא קם ליליא חד למלעי באורייתא והווי עמיה רבי יוסי זוטא דהווי רביא פתח רבי חייא ואמר (קהלת ט ז) לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלהים את מעשיך מאי קא חמא שלמה דאמר האי קרא:</p>	<p>רבי חייא קם לילה אחד לעסוק בתורה והיה עמו רבי יוסי הקטן, שהיה ילד. פתח רבי חייא ואמר "לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלהים את מעשיך", מה ראה שלמה המלך שאמר פסוק זה.</p>
<p>אלא שלמה כל מלוי בחכמה הווי והאי דאמר לך אכול בשמחה לחמך בשעתא דבר נש אזיל באורחוי דקודשא בריך הוא קודשא בריך הוא ¹²⁵⁴ [מקרב] (מקריב) ליה לגביה ¹²⁵⁵ ויהיב ליה שלוחה ¹²⁵⁶</p>	<p>אלא כל דברי שלמה היו בחכמה, וזהו שאמר "לך אכול בשמחה לחמך", בשעה שאדם הולך בדרכי הקדוש ברוך הוא, הקדוש ברוך הוא מקרב אותו אליו,</p>

¹²⁴⁹ תימא דהא לעיל קאמר באומות העולם מתנקם בהם בימינא וי"ל דהיינו ימינך ה' נאדרי בכח, ירצה השמאל כלול בימין וימין עיקר אמנם הדין מן השמאל וכן פי' בפרשת בשלח בפסוק ימינך דהיינו בכח עם השמאל כלול (אור יקר).

¹²⁵⁰ הם בחי' יניקת השמאלים קדושים ובלתי קדושים (אור יקר).

¹²⁵¹ מוסגר בדפ"ק.

¹²⁵² כמו שהדם הוא פוקד תחלה על צבא המרום במרום כן בתורת הדם פקד תחלה שולטנותא דלהון (אור יקר).

¹²⁵³ בפסילי עץ ואבן חלק המים שבהם שהם מורכבים מד' יסודות היה דם והיה שותת (אור יקר), ואלהיהם הם עץ ואבן וממילא היו נובעים דם (רח"ו).

¹²⁵⁴ ת"ת (אור יקר).

¹²⁵⁵ ע"י השכינה שהיא בחברתו המתייחדת במעשיו (אור יקר).

¹²⁵⁶ דהיינו יסוד מדת השלום מתייחדת עם השכינה נעשת שלוחה וניחא לתחתונים וזה בסוד הפי' שפי' ר' יוסי אלא שהוא הבליעו והסתימו כדמסיק (אור יקר).

157

ספר שמות

<p>וְנִיחָא וְכַדִּין (ת"ח) נהמא וחמרא¹²⁵⁷ וְדֹאכִיל וְשְׂתֵי בַחְדוּה דְלֵבָא¹²⁵⁸ בְּנִין דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא¹²⁵⁹ אַתְרַעִי בְעוּבְדוּי¹²⁶⁰:</p>	<p>ונותן לו שלוח ומנוחה, ואז הלחם והיין שאוכל ושותה בשמחת הלב, בגלל שהקדוש ברוך הוא מרוצה במעשיו.</p>
<p>אמר ליה ההוא רביא אי הכי הא אמרת דכל מלוי דשלמה בחכמתא הוּו אן הוא חכמתא הכא אמר ליה ברי תבשל בשולך¹²⁶¹ ותחמי האי קרא אמר ליה עד לא בשילנא ידענא אמר ליה מנין¹²⁶² לך:</p>	<p>אמר לו אותו הילד, אם כן, הרי אמרת שכל דברי שלמה היו בחכמה, איפה כאן החכמה. אמר לו, בני בשל את בשולך ותראה את הפסוק הזה. אמר לו, בטרם בשלתי ידעתי, אמר לו, מנין לך.</p>
<p>אמר ליה קלא חד שמענא מאבא דהוה אמר ובהאי קרא דשלמהו (האי קרא ושלמה) קא אוהר ליה לבר נש לאעטרא לה לכנסת ישראל בשמחה דאיהו ספרא דימינא¹²⁶³ [ואיהו] נהמא דיתעטר בחדוה ולבתר דיתעטר בחמראו דאיהו שמאלא בגין דתשתבח (חדוותא דכלא) במהימנותא ודכלא חדוותא שלימתא בימינא ושמאלא¹²⁶⁴ וכד תהוי בין תרווייהו כדין כל ברכאן שראן בעלמא וכל דא כד אתרעי קודשא בריך הוא בעובדיהון דבני נשא הדא הוא דכתיב (קהלת ט ז) כי כבר רצה האלהים¹²⁶⁵ את מעשיך¹²⁶⁶ אתא רבי חייא ונשקיה אמר חייך ברי האי מלה שבקנא בגינך¹²⁶⁷ והשתא ידענא דקודשא בריך הוא בעי לאעטרא לך באורייתא:</p>	<p>אמר לו, קול אחד שמעתי מאבי, שהיה אומר בפסוק הזה, ששלמה מזהיר את האדם לעטר את כנסת ישראל בשמחה, שהוא צד ימין, והוא רצון, והוא לחם, שיתעטר בשמחה. ואחר כך שיתעטר ביין, שהוא שמאל, כדי שתמצא באמונה של הכל, שמחה שלמה בימין ושמאל. וכאשר תהיה בין שניהם, אז כל הברכות שורות בעולם. וכל זה כשהקדוש ברוך הוא מרוצה במעשי בני אדם, זהו שנאמר "כי כבר רצה האלהים את מעשיך". בא רבי חייא ונשקו. אמר, חייך בני, דבר זה השארתי בשבילך, ועכשיו ידעתי שהקדוש ברוך הוא רוצה לעטר אותך בתורה.</p>
<p>תו פתח רבי חייא ואמר (שמות ז יט) אמור אל אהרן קח מטך ונטה ידך על מימי מצרים מאי טעמא אהרן ולא משה אלא [אמר] קודשא בריך הוא (אמר) אהרן מיין קיימין בדוכתיה¹²⁶⁸ ושמאלא</p>	<p>עוד פתח רבי חייא ואמר "אמור אל אהרן קח מטך ונטה ידך על מימי מצרים", למה אהרן ולא משה. אלא אמר הקדוש ברוך הוא, אהרן, המים עומדים במקומו, והשמאל רוצה להמשיך מים</p>

¹²⁵⁷ מלכות ובינה שתיהן מתייחדות (אור יקר).

¹²⁵⁸ מפני קשרם למעלה בבינה (אור יקר).

¹²⁵⁹ ת"ת (אור יקר).

¹²⁶⁰ אתרעי במלכות מטעם עובדוי שע"י מצוותיו ייחדה (אור יקר).

¹²⁶¹ כלומר עד שתגדל ותלמד דרך הסוד (אור יקר).

¹²⁶² מנא (דפ"ק).

¹²⁶³ תימא דשמחה לעולם היא בשמאל, והכי קיימא לן בכל דוכתא שמחה בשר ויין והיא מצד הבינה, וי"ל שעם היותה שמאלית עכ"ז היא ימינית מן היין והכל בסוד הבינה, זה צד ימין שבה וזה צד שמאל שבה, ואומר אכל ושתה אל הדרך הזה יצרה, שהיא תשפיע לך בענין שתאכל שפע המלכות מצד ימין הבינה לחם בשמחה והשפע משמאל הבינה יין בלב טוב (אור יקר).

¹²⁶⁴ ואע"ג דכתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני כבר יישב הרב דהכל אמת והא והא איתא (רח"ו), וישב הרב הוא בליקוטים שאמר אע"ג דכתיב שמאלו וכו' עכ"ז צריך התעוררות הימין בתחילה (מ"מ).

¹²⁶⁵ אפשר דהיינו אימ' הקושרת או רצה המלכות שהיא נקשרת (אור יקר).

¹²⁶⁶ למעלה, שהיא בוקדת המעשים קודם שתעלה ואם הם רצויים מקבלם ואם לאו אינה מתייחדת ומה שאמר "כי כבר רצה" והיא מעצמה תתקשר בת"ת כיון שהיא בין ימין ושמאל תו לא צריכת (אור יקר).

¹²⁶⁷ פי' סוד זה הייתי רוצה לאומרו ובשבילך שאתה קטן לא אמרתי אותו (מ"מ).

¹²⁶⁸ ימין חסד בעל המים, ושמאל שהם החצונים רוצים מים, יאמר אהרן איני משקה אותם אלא דם ודין מצד שמאל שבימין, ולא שיהיו דם בכל המציאויות שהרי לישראל הם מים (אור יקר).

ספר שמות

<p>בעי לנגדא מייז מתמן אהרן דאתי מההוא ספרא יתער ליה וכד שמאלא נקיט לון¹²⁶⁹ אינון יתהדרון דמא:</p>	<p>משם. אהרן שבא מאותו צד, יעורר אותו. וכשמאל לוקח אותם, הם חוזרים להיות דם.</p>
<p>תא חזי תתאה דכל דרגין¹²⁷⁰ ומחא (אתמחי) בקדמיתא אמר רבי שמעון מתתאה שרא קודשא בריך הוא וידא דיליה¹²⁷¹ מחא בכל אצבעא ואצבעא¹²⁷² וכד מטא לדרגא עלאה דכל דרגין¹²⁷³ עבד איהו דיליה ועבר בארעא דמצרים וקטל כלא ובגניי כך קטל כל בוכרין בארעא דמצרים בגין דאיהו דרגא עלאה ובוכרא דכלא:</p>	<p>בא וראה, התחתון שבכל הדרגות הוא הכה בתחלה. אמר רבי שמעון, מהתחתון מתחיל הקדוש ברוך הוא וידו מכה בכל אצבע ואצבע. וכשמגיע לדרגה העליונה שבכל הדרגות, הוא עושה את שלו, ועובר בארץ מצרים והורג את הכל. ולכן הרג את כל הבכורות בארץ מצרים, משום שהיא הדרגה העליונה ובכורת הכל.</p>
<p>ותא חזי פרעה הוה שולטניה במיא ונ"א בקדמיתא ומתתאה שרא קודשא בריך הוא וכד מטא לדרגא עלאה דלהון דאיהו בוכרא דכל דרגין דלהון קטל כל בוכרא בארעא דמצרים בגין ההוא דרגא עלאה ובוכרא דכולא ותא חזי פרעה הוה בוכראך ושולטניה במיא דכתיב (יחזקאל כט ג) התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו בגין כך אתהפך נהריה בדמא ובקדמיתא לבתר צפרדעים דמשמטי לון בקלין ססירין מקרקרין בגו מעייהו ונ"א מקרקרין בגו יאורא ונפקי מגו יאורא וסלקי ביבשתא וראמין קלין בכל סטרין עד דאינון נפלין כמתין בגו ביתא:</p>	<p>ובא וראה, שלטונו של פרעה היה במים (נ"א בראשונה ומהתחתונה התחיל הקדוש ברוך הוא, וכאשר הגיע לדרגה העליונה שלהם, שהוא הבכור שבכל הדרגות שלהם, הרג כל בכור בארץ מצרים, משום אותו מדרגה עליונה והבכורה של הכל. ובא וראה פרעה היה בכור ושלטונו במים) שנאמר "התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו". לכן התהפך נהרו לדם בתחילה, אחר כך הצפרדעים שהיו בריחים אותם בקולות חזקים, מקרקרים בתוך מעיהם (מקרקרים בתוך היאור), ויוצאים מתוך היאור, ועולים ליבשה, ומרימים קולות לכל הצדדים, עד שהם נופלים כמו מתים בתוך הבית.</p>
<p>ורזא דמלהו (דכלא) כל אינון עשר אתין דעבד קודשא בריך הוא כלהו הוּוּ מגו ידא תקיפא וההוא ידא ואתתקין¹²⁷⁴ (אתרמי) על אינון דרגין:</p>	<p>וסוד הדבר, כל אותם עשרה אותות שעשה הקדוש ברוך הוא, כולם היו מתוך היד החזקה. ואותה יד התחזקה נתן על אותן הדרגות</p>
<p>כט/ב</p>	
<p>כולהו שלטנותא דלהון בגין לבלבלא דעתייהו ולא הוּוּ ידעי למעבד מדי תא חזי כל אינון דרגין דלהון כיון דנפקי למעבד מדי דאתחזי לכלא לא יכלין לבתר¹²⁷⁵ למעבד מדי אימתי כד ונ"א בגין</p>	<p>כולם, השלטון שלהם, כדי לבלבל את דעתם, ולא היו יודעים לעשות דבר. בא וראה כל מדרגותיהם, כיון שיוצאים לעשות דבר שהכל רואים, שלא יכולים</p>

¹²⁶⁹ שהם החצונים מצא מין את מינו ונעור שם יהפך לדם ויהיה דין, ולא יתקן צד הדין אלא לישראל (אור יקר).

¹²⁷⁰ מעשר כחות הוכה הכח האחרון בכח המדה האחרונה (אור יקר). פי' כתב הרב כי מכת הדם היתה בכתר דמלכות דס"א וצפרדע במוחין דמלכות וכנים בקרקפתא של מלכות הרשעה מקום השער שבראשה ובעטרת יסוד דסמאל בעלה והמכות האחרות כולם לסמאל וז"ש תתאה דכל דרגין אתמחי בקדמיתא שהיא לילית ואח"כ סמאל (מ"מ).

¹²⁷¹ פי' מלכות דאצילות הנק' יד ה' (מ"מ).

¹²⁷² פי' עשר ספירותיה בכל מכה היתה ספירה אחת מספירותיה מכה לסט"א (מ"מ).

¹²⁷³ כתר הוא בכור, והכה המעלה העשירית לקלי' והבכורות במצרים (אור יקר). הם ג"ר דקלי' כמ"ש הרב במכת בכורות בכ"ר ר"ת בינה כתר ראשית חכמה דקלי' (מ"מ).

¹²⁷⁴ אתתקף (דפ"ו).

¹²⁷⁵ מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

<p>ההוא ידא תקיפא ודושריא עליהו דכתיב ¹²⁷⁶ (שמות ז כח) ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך:</p>	<p>אחר כך לעשות דבר. מתי, כאשר (נ"א בגלל אותה) יד חזקה ששורה עליהם, שנאמר "ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך".</p>
<p>רבי שמעון פתח ואמר (ירמיה לא טו) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו' תא חזי האי קרא אוקמוה בכמה אתרי והאי קרא קשיא רחל מבכה על בניה בנהא דרחל יוסף ובנימין הו ולא יתיר ולאה ושיתו (כלהו) שבטין הו דילה אמאי בכת רחל ולא לאה:</p>	<p>רבי שמעון פתח ואמר "קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו'". בא וראה, הפסוק הזה פרשוהו בכמה מקומות, ופסוק זה קשה. "רחל מבכה על בניה", בני רחל היו יוסף ובנימין ולא יותר. וללאה היו ששה שבטים שלה, למה בכתה רחל ולא לאה.</p>
<p>[אלא] הכי אמרו כתיב (בראשית כט יז) ועיני לאה רכות אמאי רכות בגין דכל ¹²⁷⁷ יומא נפקת לפרשת ארחין ושאלת על עשו והו אמרין לה עובדוי דההוא רשע ודחילת למנפל בנו עדביה והות בכת כל יומא עד דאתרככו עינהא:</p>	<p>אלא כך אמרו, נאמר "ועיני לאה רכות", למה רכות, משום שכל יום יצאה לפרשת דרכים ושאלה על עשו, והיו אומרים לה את מעשיו של אותו רשע, ופחדה ליפול בגורלו, והיתה בוכה כל יום עד שהתרככו עיניה.</p>
<p>וקודשא בריך הוא אמר אנת בכת בגין ההוא צדיקא [דלא] (ולא) תהוי בעדביה דההוא רשע חייך אחתך תקום בפרשת ארחין ותבכי על גלותהון דישראל ואת תקום לגו ולא תבכי עליהו ורחל איהי בכת על גלותהון דישראל:</p>	<p>והקדוש ברוך הוא אמר, את בכית בשביל אותו צדיק, כדי שלא תהיי בגורלו של אותו רשע. חייך, אחותך תעמוד בפרשת דרכים ותבכה על גלות ישראל, ואת תעמדי בפנים, ולא תבכי עליהם, ורחל היא הבוכה על גלות ישראל.</p>
<p>אבל האי קרא איהו על מה דאמרין ואבלו רוא דמלה דרחל ולאה תרי עלמין נינהו ¹²⁷⁸ חד עלמא דאתכסיא ¹²⁷⁹ וחד עלמא דאתגליא ועל דא דא עולם הנגלה. ולכן זו נקברה ונסתרה</p>	<p>אבל פסוק זה הוא על מה שאמרנו, אבל סוד הדבר, שרחל ולאה הן שני עולמות. אחד, עולם המכוסה. ואחד, עולם הנגלה. ולכן זו נקברה ונסתרה</p>

¹²⁷⁶ מוסגר בדפ"ק.

¹²⁷⁷ כשתדקדק דברי ר"ש לא לריק פי' דרך זה אלא שהוא מסכים על דרך הסוד, רחל בת זוג ליעקב דהיינו מלכות בת זוג, ועשו למטה בחוץ, ולא שבה בתשובה ועלתה אל מדת התשובה בינה, ולכן אין לה לבכות שאינה נפגמת בגלות הבנים, והבנים למטה תיקוני רחל, לכן היא בוכה על תיקוניה כדי להתייחד עם בעלה כדמסיק (אור יקר).

¹²⁷⁸ כבר כתבנו ביאורם בפ' ויצא ע"ש באריכות (מ"מ).

¹²⁷⁹ וא"ת שרה ורבקה שהם במערה מאיזה צד ומדריגה הם, אבל י"ל שהם שם ד' נקבות וד' זכרים, אדם חכמה חוה בינה, אברהם חסד יצחק גבורה יעקב ת"ת שרה בחי' מלכות בחד רבקה בחי' המלכות בגבורה לאה בחי' מלכות הנקשרת עם הת"ת בסוד הדעת, דהיינו בסוד הבינה, רחל בחי' המלכות למטה הנגלת העומדת בפרשת אורחין בין ב' הדרכים ימין ושמאל על דרך היסוד שבין נו"ה או פרשת ב' דרכים קדוש וחיצון, והיא בבחי' השכינה ההולכת בגלות, ולכן היא עומדת שם כמו מרכבתה קבורתה, כענין קבורת משה ואהרן מרים כדפי' בפרשת חקת (אור יקר). רחל מבכה על בניה. ומ"ש קול ברמה נשמע, הוא על ה' ראשונה, שהיא רומז ה' עלאה, שם נשמע קול נהי ובכיה של רחל, ואז גם היא בוכה, שהבכיה דאימא עלאה, ע"ד במסותרים תבכה נפשי, לכן כתיב ועיני לאה רכות, אמ"זל מהבכיה, וע"ז אמרו קול ברמה נשמע, הכוונה על ה', לזה אמר תמרורים, לשון רבים, ואח"כ אמר רחל מבכה על בניה, שהולכת בגלות, ואין הבכי על הגלתה, אלא כי איננו, פי' שהיא אינה עמהם, ונפרדה, שאז הוא החורבן כנ"ל (פרי עץ חיים שער ר"ח חנוכה ופורים פרק ג). לאה ורחל שהם שתי אחיות, מאחר שלאה הרי היא מהבינה אימא, כי הרי גם לאה היא באמת ג"כ רק מהמלכות הכללי, ויצאה עם רחל בדור אחד וממקום אחד, א"כ הרי ודאי שהם אחיות זו לזו אלא ששורש לאה הוא מהבינה שבה, ושורש רחל הוא מהמלכות שבה וכו'. אך פרצוף המלכות הכללי היא נקרא ג"כ בשם רחל, והוא רחל הכללי, רחל הגדולה, והיא הה' אחרונה דהוי"ה הכללי שבאצילות, שם אדנ"י הכללי וכו' (הקדו"ש מה ע"ד).

ספר שמות

<p>אתקברת ואתחפיאת לנו במערתא ואתכסיאת ודא קיימא בפרשת ארחין באתגליא¹²⁸⁰ וכלא כגוונא עלאה ובגין כך לא אעיל לה יעקב במערתא ולא באתר אחרא דהא כתיב (שם מח ז) בעוד כברת ארץ לבוא אפרתה ולא אעיל לה למתא בגין דהוה ידע דאתרה הוה באתרא דאתגליא:</p>	<p>בתוך המערה ונתכסתה, וזו עומדת בפרשת דרכים בנגלה. והכל כדוגמא העליונה. ולכן לא הכניס אותה יעקב למערה ולא במקום אחר, שהרי נאמר "בעוד כברת ארץ לבא אפרתה", ולא הכניס אותה לעיר, משום שהיה יודע, שמקומה היה במקום הנגלה.</p>
<p>תא חזי כנסת ישראל הכי אקרי רחל¹²⁸¹ כמה דאת אמר (ישעיה נג ז) וכרחל לפני גוזזיה נאלמה אמאי נאלמה דכד שלטין שאר עמין קלא אתפסק מינה והיא אתאלמת ודא הוא דכתיב (ירמיה לא יד) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים קול ברמה נשמע דא ירושלם לעילא¹²⁸² רחל מבכה על בניה¹²⁸³ כל זמנא דישראל אינון בגלותא איהי מבכה עליהו דאיהי אימא דלהון¹²⁸⁴ מאנה להנחם על בניה מאי טעמא כי אינון¹²⁸⁵ כי אינם מבעי ליה אלא בגין דבעלה ודאיהו קולו אסתלק מינה ולא אתחבר בהדה:</p>	<p>בא וראה כנסת ישראל נקראת כך, רחל, כמו שנאמר "וכרחל לפני גוזזיה נאלמה". למה נאלמה, שכששולטים שאר העמים, הקול נפסק ממנה והיא נאלמת. וזהו שנאמר, "קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים קול ברמה נשמע", זו ירושלים למעלה. "רחל מבכה על בניה", כל זמן שישראל הם בגלות, היא מבכה עליהם, שהיא האם שלהם. "מאנה להנחם על בניה" למה "כי אינון". היה צריך לכתוב "כי אינם", אלא משום שבעלה הוא קול, הסתלק ממנה ולא התחבר עמה.</p>
<p>ותא חזי לאו שעתא¹²⁸⁶ חדא איהי דבכת עליהו דישראל אלא בכל זמנא וזמנא דאינון בגלותא ובגניי כך קודשא בריך הוא גרם לון קלא¹²⁸⁷ למצראי דכתיב (שמות יא ו) והיתה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים אשר כמוהו לא נהיתה וגו' וזמין לון קלין אחרנין באינון עורדענין דרמאן קלין במעייהו והוון נפלי בשוקי כמתים:</p>	<p>ובא וראה, לא שעה אחת היא בוכה על ישראל, אלא בכל זמן וזמן שהם בגלות, ולכן הקדוש ברוך הוא גרם למצריים. קול, שנאמר "והיתה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים אשר כמוהו לא נהיתה וגו'", והזמין להם קולות אחרים, באותם הצפרדעים שהרימו קולות במעיהם, והיו נופלים בשוקים כמו מתים.</p>
<p>ותעל הצפרדעו (שמות ח ב) חדא הות ואולידת ואתמלייא ארעא מינייהו והוון כלהו מסרי גרמייהו</p>	<p>"ותעל הצפרדע". היתה אחת, והולידה והתמלאה הארץ מהם, והיו</p>

¹²⁸⁰ ז"ל הרב, ולכן נקברה רחל בפרשת דרכים בדרך שהוא מקום הפרש שבין יעקב לז"א שהוא המחזה ולמטה עכ"ל, ובזה תבין לשון זה (מ"מ).

¹²⁸¹ דומה ממש אפילו בשם דהיינו שהיא כרחל בגלות שהיא אין לה כח להנצל מיד גוזזיה כך מראה עצמה בחלישות כח ולא ח"ו שיש להם שליטה אלא מצד עוונותינו הדין והאמת והצדק גורמין שאנו לוקין והיא לוקה מצד בחי' א' וגולה מצד בחי' ב' ומראה עצמה רחל אלמת מקול הת"ת שהוא משפיע בה הנקרא קול והיא דבור וכיון שאין לה קול בטל דבורה (אור יקר).

¹²⁸² היינו שבחי' ההולכת בגלות מעלה קול בכייתה למעלה, בסוד בחינתה העליונה דהיינו ירושלים של מעלה, שאינה גולה וגם אינה מתייחדת והם ב' בחי': הא', רמה. והב', רחל (אור יקר). בינה (מ"מ).

¹²⁸³ ולגבי אותה בחי' יש לה קול לצד מעלה, אמנם לצד מטה כדי להנמם מאויביה אין לה קול, אלא לפני גוזזיה שהם השרים התחתונים נאלמה אין לה קול (אור יקר).

¹²⁸⁴ כל ישראל נקראים בית ישראל, ע"ש רחל, הנקראת בית של זעיר, הנקרא ישראל. כנודע, כי כל ישראל קרויים ע"ש אפרים, וע"ש יוסף, וע"ש רחל. כמש"ה, רחל מבכה על בניה, עם היות הגלות ההוא מבני יהודה. ונודע היותה נקראת עקרת הבית, עיקרה של בית (שעה"פ שמיני).

¹²⁸⁵ מפני שאינם, שאינה יכולה להתייחד אלא ע"י התעוררותם, והיינו מבכה על בניה, כי אינון מפני שבניה אינם מעוררים הייחוד ודקדק שאמר "אינון ולא אמר אינו" דהיינו ב' פעמים אינו (אור יקר).

¹²⁸⁶ לפרש שגם בגלות מצרים היתה בוכה והיה הענין ממש בגלות בבל, שהכל דרך א' גורע היחוד ובוכה עליו כדפי' (אור יקר).

¹²⁸⁷ שהם צעקו וגרמו מאת ה' במכת בכורות, אמנם בצפרדעים ממש (אור יקר).

ספר שמות

<p>לאשא דכתיב (שם ז כח) ובתנוריד ובמשארותיך ומאי הוו אמרי¹²⁸⁸ (תהלים סו יב) באנו באש ובמים¹²⁸⁹ ותוציאנו לרויה¹²⁹⁰ ואי תימא אי הכי מאי איכפת להו למצראי דעאלין לאשא כל אינון עורדענין אלא כלהו עאלין לאשא ואזלין בתנורא ולא מתים ואינון דמתים מאי קא עבדי נהמא הוה בתנורא ועאלין בגו נהמא ומתבקעין ונפקי מנייהו אחרנין ואשתאבין בנהמא אתון) למיכל מינה ההוא פתא אתהדר עורדעניא במעייהו ורקדן ורמאן קלין עד דהוו מתים ודא קשיא לון מכללא¹²⁹¹:</p>	<p>כולן מוסרות עצמן לאש, שנאמר "ובתנוריד ובמשארותיך". ומה היו אומרות, "באנו באש ובמים ותוציאנו לרויה". ואם תאמר, אם כך, מה אכפת למצריים שכל אותן הצפרדעים נכנסות לאש. אלא כולן נכנסות לאש והולכות בתנור ולא מתות. ואותן שמתות, מה עשו. לחם היה בתנור, ונכנסות לתוך הלחם, ומתבקעות ויצאות מהן אחרות, ונשאבות לתוך הלחם. באו לאכול ממנו, אותה פת הפכה לצפרדע במעיהם, ורוקדות ומרימות קולות, עד שהיו מתים, וזה קשה להם מהכל.</p>
<p>תא חזי כתיב (שמות ז כח) ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך פרעה איהו אלקי קדמאה מכלהו¹²⁹² ויתיר מכלהו¹²⁹³ להוי שמיה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא דהוא פקיד עובדין דבני נשא בכל מה דעבדי:</p>	<p>בא וראה, כתוב "ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך". פרעה לקה ראשון מכולם, ויותר מכולם, כדי שיהיה שם האלוה מבורך מן העולם ועד העולם, שהוא פוקד מעשי בני אדם, בכל מה שעושים.</p>
<p>כתיב (בראשית יב טו) ויראו אותה שרי פרעה ויהללו אותה אל פרעה ותקח האשה בית פרעה האי קרא לדרשא הוא דאתא תלת פרעה:</p>	<p>כתוב "ויראו אותה שרי פרעה ויהללו אותה אל פרעה ותקח האשה בית פרעה", פסוק זה לדרשה הוא בא, שלשה פרעה</p>
<p>ל/א</p>	
<p>הכא¹²⁹⁴ חד בההוא זמנא וחד ביומוי דיוסף וחד ביומוי דמשה דאלקי בקולפוי (האי קרא כלא אתקיים בפרעה קדמאה¹²⁹⁵ אבל בשעתא) והאי קרא אתקיים) פרעה קדמאה בשעתא דאתנסבת</p>	<p>[יש] כאן: אחד, באותו זמן. ואחד, בימי יוסף. ואחד, בימי משה שהלקהו במטהו. הפרעה הראשון בשעה שנלקחה שרה אליו, רמז לאומנים וציירו בחדרו את דמותה על מטתו בכותל. לא נחה</p>

¹²⁸⁸ אמרו (דפ"ו).

¹²⁸⁹ בתנורים ומשארות אש התנור ומי הלישה (אור יקר).

¹²⁹⁰ שהיו נשאבים בפת, ופועלים זרע חדש במעייהם כדמסיק, והיינו שע"י היות הפת שמן בשמנים היה בורא במעיהם צפרדעים כעין שנבראים תולעים במעים ושם היו מקרקרים במעיהם כדמסיק (אור יקר).

¹²⁹¹ ולכך אמר הכתוב באחרונה, ובתנוריד ובמשארותיך, מפני שהיו מתים מיתה קשה ע"י (אור יקר).

¹²⁹² שהקדימו הכתוב (אור יקר).

¹²⁹³ שכתוב בו ובחדר משכבך ועל מטתך והטעם כדמסיק (אור יקר).

¹²⁹⁴ כנגד ג' מלכים שמלכו במצרים מאותו זמן ועד יציאת ישראל ממצרים, וכל מלכי מצרים פרעה שמם, ירצה בלשון מצרי קיסר, וירצה ששלתם היו נהנים בחדר משכבם מאותה צורה. רמז שגלתה שכינה שהיא שרה ודאי, שרה ראשונה בימי אברהם ונהנה פרעה ממנה, שכל מקום שהצדיק גולה שכינה גולה עמו, והיינו ויראו אותה שרי פרעה כל כחות החצונים נהנו שם, וכשנסתלקה עם אברהם היתה שם אותה צורה, מפני שעדיין נשאר שם פתח פתוח לגלות מצרים והיו נהנים משם. ואח"כ שנית בימי יוסף, דהיינו בחי' השכינה, מהיסוד שנהנו ממנה המצרים, כאומרו, הא לכם זרע וזרעתם, והיינו ויהללו אותה אל פרעה, והיינו ע"י אותו ציור שציירו לו האומנים היתה אותו דיוקן שם (אור יקר).

¹²⁹⁵ פי' אע"פ שרמז לג' פרעה וכו' עכ"ז פשט הכתוב מדבר בפרעה הא' (מ"מ).

ספר שמות

<p>שרה לגביה רמז לאומנין וציירו ההוא דיוקנא באדריה על ערסיה בכותלא¹²⁹⁶ לא נח דעתיה עד דעברו דיוקנא ודשרהו בנסירו וכד סליק לערסיה¹²⁹⁷ סליק לה עמיה¹²⁹⁸ כל מלכא דאתא אבתריה הוה חמי ההוא דיוקנא מציירא ציורא והו עאלין קמיה בדיחיין¹²⁹⁹ כד סליק לערסיה הוה אתהני בההוא ציור בגין כך מלכא אלקי הכא יתיר מכלהו¹³⁰⁰ תא חזי¹³⁰¹ היינו דכתיב (שמות ז כח) ובחדר משכבך ועל מטתך ולבתר ובבית עבדיך ובעמך ובכלהו לא כתיב על מטתם אלא ליה בלחודיה:</p>	<p>דעתו עד שעשו את דמותה של שרה על לוח עץ, וכשהיה עולה למטתו, העלה אותה עמו. כל מלך שבא אחריו, היה רואה אותו מצויר בציור, והיו נכנסים לפניו בדחנים. וכשעולה למטתו היה נהנה מאותו ציור, לכן המלך לקה כאן יותר מהכל. בא וראה, היינו מה שנאמר "ובחדר משכבך ועל מטתך", ואחר כך "ובבית עבדיך ובעמך" ובכלם לא נאמר "על מטתם", אלא רק לו לבדו.</p>
<p>רבי אבא פתח (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים¹³⁰² והים איננו מלא אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת אתמר ואמרי ליה חברייא אבל תא חזי כד אינון נחלין עאלין לגו ימא¹³⁰³ וימא נקיט לון ושאיב לון בגויה בגין דקפאן מיא בגו ימא וההוא גלידו שאיב כל מיא דעאלין ביה¹³⁰⁴ ולבתר נפקין מיא [בתוקפא] (ותוקפא) דדרום ואשקי ית כל חיות ברא כמה דאת אמר (תהלים קד יא) ישקו כל חיתו שדי¹³⁰⁵:</p>	<p>רבי אבא פתח "כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא, אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת". פסוק זה נאמר. והחברים אמרו לו, אבל בא וראה, כשאותם נחלים נכנסים לתוך הים, והים לוקח אותם ושואב אותם לתוכו, בגלל שקופאים המים בתוך הים, ואותו הקרח שואב את כל המים שנכנס בו, ואחר כך יוצאים המים בתוקף של הדרום ומשקה את כל חיות השדה, כמו</p>

¹²⁹⁶ שלא היה נהנה בעצם ממנה אמנם בשלישית גלתה שכינה והיתה שם בגלות והיינו ותקח האשה בית פרעה (אור יקר).

¹²⁹⁷ שהיתה משפעת החצונים והיו נהנים ממנה והפרידה מלמעלה והיינו ותקח האשה בית פרעה (אור יקר).

¹²⁹⁸ והיינו סוד גלותה בעצם, ולזה הם גרמו מעט מעט זה להדבק אל הקודש להנות מניצוץ הקדושה כדפי', ולזה כשבא הקב"ה לפדות השכינה ולהשבית החצונים, הוצרך להלקות הבחי' הזאת, מקום יניקתם ממנה, דהיינו ענין בחדר משכבך ועל מטתך, הבחי' הפרטית אשר להם, ומאותה הבחי' יתפטש המכה לכל שאר הבחינות, לכך ילקה תחילה השר העליון באותה בחי' ומשם יתפטש לשריו (אור יקר).

¹²⁹⁹ היינו דרך הנאתה ע"י ההתעוררות נעמה, שהוא שיר רע שעושין למעלה וענין זה התחיל פרעה הראשון מדרגה אחר מדרגה תחילה נהנה מעט, ואח"כ נהנה יותר והיינו תחילה ציירו בכותל, ואח"כ בנסירות, ואח"כ עאלין קמיה בדיחיין, ולזה היה צורך המכה הזאת בצפרדעים שהיו משוררים בחדר משכבו הפך אותם השירים, ואלו שרים בשירים לרעה להשבית כחו הנהנה משם (אור יקר).

¹³⁰⁰ מכלא (דפי"ו).

¹³⁰¹ תא חזי (מוסגר בדפי"ק).

¹³⁰² דהיינו משך השפע, אמנם מצד הדין רואה היא להוכיחם, ומיד קרירות צפון שהוא דין הגבורה, לא המונע השפע אליה, אלא המונע השפע מן התחתונים שלא יושפע אליהם, והיא מלאה ים ודאי, אלא שדין הגבורה וקרירותה קפאן מייא (אור יקר).

¹³⁰³ ז' מדות שבע נחלים הבאים אל המלכות שהיא נקראת ים, אמנם היא רואה שמעשה התחתונים אינם הגונים מעכב השפע לייסרם והיינו בזמן שלא הגיע מעשה התחתונים בגדר לעכב השפע שלא יושפע בה. וכל שפע הספירה מעוכב בעצמה ואינה משפעת לתחתונים, ויש בה כח לכנוס ולאסוף כל השפע בכח הדין ההוא, כעין הגליד והקרח שהם שואבין מים ומגלידין עוד, ולכך יש כח במלכות לסבול השפעת השפע, והיא עוצרת מצד כח הגבורה הזאת כדפי' (אור יקר). פי' הם ו"ק דז"א המשפיעים למלכות (מ"מ).

¹³⁰⁴ אמנם אח"כ בשוב בני אדם, באים תוקף חום הדרום מצד החסד המקרר וממתק קרירות הצפון גבורה, ומפשיר שלגי המים, ומשקה התחתונים שהם החיות וכל אשר למטה מהם, ועליהם נאמר המשלח מעינים בנחלים, דהיינו מוסיף עוד מעיינים שמימי חמים המריצים הנחלים הקפויים, בין הרים יהלכון כדי לחמם הר הצפון הקר המגליד, ונמשכים למטה המים (אור יקר). פי' בתחלה קודם שבא הדרום כמש"ל וההוא גלידו שאיב כל מייא (מ"מ).

¹³⁰⁵ שהם חיות המלכות, ומשם אל התחתונים וכו' (אור יקר).

ספר שמות

<p>1306 ותא חזי ימא דקפא 1307 ושאב כל מיא ואשתרין (תשתרי) בתוקפא דדרום 1308 כמה דאתמר (ושאיב כל מיא) ובגין כך איננו מלא ואתמר:</p>	<p>שנאמר "ישקו כל חיתו שדי". ובא וראה, ים שקופא, שואב את כל המים ומפשיר בכח הדרום, כמו שנתבאר, ולכן איננו מלא, ונתבאר.</p>
<p>והא אתערו ביה חברייא אל מקום שהנחלים הולכים 1309 שם הם שבים ללכת (קהלת א ז) מאי טעמא הם שבים בגין דההוא נהר 1310 דנגיד ונפיק מעדן 1311 לא פסיק לעלמין והוא אפיק ותדירו מיא לימא ועל דא מייז שבין ללכת 1312 ותבין ואולין ותבין ולא פסקין לעלמין וכד איהו [תב] (יתיב) ללכת בגין למהך לאשקאה לכלא ואתי רוח צפון 1313 וקפי מיא 1314 ורוחא דדרום דאיהו חמימא [שרין] (שדי) לון למהך לכל סטר ועל דא האי ימא יתיב בין תרי סטרי 1315 אלין ובגינייהו קיימא 1316 וארבין אולין 1317 ונמלין לכל סטר:</p>	<p>והרי התעוררו בו החברים, "אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת". למה הם שבים, משום שאותו נהר שנמשך ויוצא מעדן לא פוסק לעולמים, והוא מוציא תמיד מים לים. ועל זה "המים שבים ללכת". ושבים והולכים ושבים ולא פוסקים לעולמים. וכשהוא שב ללכת, כדי ללכת להשקות את הכל, ובאה רוח צפון והמים קופאים, ורוח הדרום שהיא חמימה מניחה (משליכה) אותם ללכת לכל צד, ועל זה הים הזה יושב בין שני הצדדים הללו, ובשבילם הוא עומד, ואניות הולכות ונוסעות לכל צד.</p>
<p>תא חזי כד מלכא אתי לערסיה 1318 בשעתא דאתפלג ליליא רוחא דצפון אתער דאיהו אתער חביבותא לגבי מטרוניתא דאלמלא אתערותא דצפון לא אתחבר מלכא בהדה בגין דצפון שארי חביבותא 1319 כמה דאתמר (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי ודרום חביק ברחימו דכתיב וימינו תחבקני כדן כמה בדיחין מתערין שירתא עד דאתי צפרא דכתיב (איוב לח ז) ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים:</p>	<p>בא וראה, כשהמלך בא למטתו, בשעה שנחלק הלילה, רוח צפון מתעוררת שהיא מעוררת חביבות למלכה, שאלמלא מתעוררת הצפון, אין מתחבר המלך עמה, משום שמצפון מתחילה חביבות, כמו שנאמר "שמאלו תחת לראשי", ודרום מחבק באהבה, שנאמר "וימינו תחבקני". ואז כמה בדחנים מעוררים שירה, עד שבא הבוקר, שנאמר "ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים".</p>
<p>וכד אתי צפרא כלהו עלאי ותתאי אמרי שירתא וישראל כנוונא דא לתתא דכתיב (ישעיה סב ו)</p>	<p>וכשבא הבוקר, כל העליונים והתחתונים אומרים שירה, וישראל כדוגמא זה למטה, שנאמר "המזכירים</p>

1306 זהו הנ"א – גליון דפ"ק.

1307 היינו שהים איננו מתיבש בחום הגבורה, שאז מתתקן בהרבות לה המים אמנם ימא דקפא אף אם תשפיע לה כל מימות שבעולם לא תשפיע למטה אלא השפעתה (אור יקר).

1308 דהיינו לחממה בייחוד, כדי שע"י אותו החום תתרצה להשפיע אל התחתונים (אור יקר).

1309 פי' הוא היסוד דז"א כמ"ש בפרשת בשלח דף נ' אל מקום דא יסוד (מ"מ).

1310 יסוד דז"א (רח"ו).

1311 מהמוח (רח"ו).

1312 פי' כשהלכו החסדים הראשונים למלכות מיד באים אחרים ליסוד (מ"מ).

1313 וארא כד ע"א (הערת הזהר).

1314 ח"א כט ע"ב (לש"ו).

1315 פי' בין דרום וצפון שהם חסד וגבורה כנודע שמלכות בין ב' דרועין (מ"מ).

1316 פי' שעל ידם הוא הזווג בסוד שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני (מ"מ).

1317 פי' הם הנשמות (מ"מ).

1318 פי' יעקב בא להזדווג עם לאה בחצות (מ"מ).

1319 כל הזווגים הוא לעולם ע"י התעוררות הגבורות (ביאורים ח"ב עב ע"ג).

ספר שמות

<p>את ה' אל דמי לכם", אל דמי לכם למטה דווקא, בלילה.</p>	<p>המזכירים את יהו"ה אל דמי לכם אל דמי לכם לתתא דייקא בלילה¹³²⁰:</p>
<p>כשנחלק הלילה, אותם שתשוקתם להזכיר תמיד את הקדוש ברוך הוא, לא נותנים שינה ללב, ועומדים להזכיר את הקדוש ברוך הוא. כשעולה הבוקר, מקדימים לבית הכנסת ומשבחים את הקדוש ברוך הוא. וכן אחר חצות היום. וכן בלילה כשנחשך, ונדבק הלילה בחושך, ולנה השמש. ועל אלה נאמר "המזכירים את ה' אל דמי לכם", וזה עם ישראל הקדוש.</p>	<p>כד אתפליג ליליא אינון דתיאובתא דילהון לאדכרא תדיר לקודשא בריך הוא לא יהבי שכיבו ללבא וקיימין לאדכרא ליה לקודשא בריך הוא כד סליק צפרא מקדימין לבי כנישתא ומשבחן ליה לקודשא בריך הוא וכן בתר פלגות יומא וכן בליליא כד אתחשך ואתדבק ליליא בחשוכא ובת שמשא על אלין כתיב (ישעיה סב ו) המזכירים את יהו"ה אל דמי לכם ודא עמא קדישא דישראל:</p>
<p>ולכן הזכירים הקדוש ברוך הוא במצרים, ואלו שלא שוככים יומם ולילה עלו על פרעה. ומי הם, צפרדעים, שקולם לא נח תמיד, משום שהחזיק בעם הקדוש, שלא נחים ימים ולילות לשבח את הקדוש ברוך הוא. ולא היה איש במצרים שיכל לדבר זה עם זה, ומהם נשחתה הארץ, ויונקים וילדים היו מתים מקולם.</p>	<p>ועל דא אדכר לון קודשא בריך הוא במצרים וסליק על פרעה אלין דלא משתככי יממא ולילי¹³²¹ ומאן אינון עורדעניא¹³²² דקלהון לא משתכך תדיר בגין דאתקיף בעמא קדישא דלא משתככי יממא ולילי לשבחה ליה לקודשא בריך הוא ולא הוה בר נש במצרים דיכיל למשתעי בהדי הדדי ומנייהו אתחבלת ארעא ומקלהון [הוון] ינוקין ורביין מתין:</p>
<p>ואם תאמר, איך לא יכלו להרוג אותם. אלא אם הרים אדם מקל או אבן להרוג אחת, התבקעה ויצאו ממנה שש מתוך מעיה, והולכות ומקלקלות את הארץ, עד שהיה מהנמנע לקרב אליהם.</p>	<p>ואי תימא היך לא יכלין לקטלא לון אלא אי ארים בר נש חוטרא או אבנא לקטלא הדא אתבקעת ונפקין שית מינה מגו מעהא ואולי וטרטשי בארעא עד ודהוין [דהוון] מתמנע למקרב בהו:</p>
<p>בא וראה, כמה נהרות כמה יאורים יוצאים מתוך הים העליון כשנמשכים ומפשירים המים. ומתחלקים</p>	<p>תא חזי כמה נהרין כמה יאורין נפקא מגו ימא עלאה¹³²³ כד אתמשכן [ומשתרין] מיא¹³²⁴ ומתפלגין</p>
<p>ל/ב</p>	<p>כמה נחלים לכמה צדדים לכמה יאורים לכמה נהרות. החלק של הממונה של צד מצרים הם המים המרחשים</p>
<p>כמה נחלים לכמה צדדים לכמה יאורים לכמה נהרות. החלק של הממונה של צד מצרים הם המים המרחשים</p>	<p>כמה נחלין ולכמה סטריין לכמהו (וכמה סטריין וכמה) יאורין לכמה נהרין¹³²⁵ וחולקא דממנא דסטרא דמצרים אינון מייין¹³²⁶ מרחשין אלין¹³²⁷</p>

¹³²⁰ מוסגר בדפ"ק.

¹³²¹ וליליא (דפ"ו).

¹³²² אורדעניא (דפ"ו).

¹³²³ מלכות, והם ב' בחי': הא', הקדושים שהם אותם הנמשכים ממש מהמלכות, והם בריאה יצירה (אור יקר).

¹³²⁴ ויחי רמג (הערת הזהר).

¹³²⁵ הב', אחר כך המשך יותר שמשם מתחלקים ג"כ לחצונים (אור יקר).

¹³²⁶ בראשית קכט (הערת הזהר).

¹³²⁷ הרומש במימי הנחלים הם הם ענין המציאות המתמצא למטה מימי נהר קדוש ישראל רוחש דגים טהורים שהם ת"ח כדפי' (אור יקר). פי' נהר של מצרים מגדל צפרדעים וכן למעלה נילוס העליון מגדילים מלאכים בעלי כשפים ומהם היתה חכמת מצרים וכן אמר לעיל בפ' דף שמות דף י"ח רוב מימיו כדוגמתו במרום, וז"ש לקמן והכא נהרי דמצראי מגדלין מארי דחרשין נונין בסיטין בעשרה דרגין דחרשין וכו' קלין בלא תועלת' פי' שלא היו אותם המלאכים אומרים חכמה כמו בתחלה אלא קולות לבטלה (מ"מ).

165

ספר שמות

<p>דלית לך מיין דנפקין מנו ימא¹³²⁸ דלא מפקי נונין לזינין¹³²⁹:</p>	<p>האלה, שאין לך מים שיוצאים מתוך הים שלא מוציאים דגים למיניהם.</p>
<p>מאן אינון נונין אינון שליחן [בעלמא] (בעלמין) ממנן למעבד רעותא דמאריהון ממנן ברוחא דחכמתא ועל דא תנינן אית מיין מגדלין חכימין ואית מיין מגדלין טפשיין לפום אינון נהרין דמתחלקין לכל סטריין:</p>	<p>מי הם הדגים, אותם שלוחים בעולם ממונים לעשות את רצון אדונם. ממונים ברוח של חכמה. ועל זה שנינו, יש מים מגדלים חכמים, ויש מים מגדלים טפשים. לפי אותם נהרות שמתחלקים לכל הצדדים.</p>
<p>והכא [נהרי דמצראי] (במצראי) מגדלין מארי דחרשין נונין בסיטין קפיטין בעשר דרגין דחרשין דכתיב (דברים יח יא יב) קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים הא עשר זינין דחכמתא דחרשיא¹³³⁰:</p>	<p>וכאן, נהרות מצרים מגדלים בעלי כשפים, דגים חזקים קשורים בעשר דרגות של כשפים, שנאמר "קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים", הרי עשרה מינים של חכמת המכשפים.</p>
<p>ובההוא זמנא אושיט קודשא בריך הוא אצבעא דידיה ובלבל אינון נחלין נהרין דמצראי ואתמנעו אינון נוני דחכמתא דילהון חד (ד)אתהפך לדמא וחד דסליקו נוני קלין (ס"א דכלהו נונין תליין) בלא תועלתא ולא אתי עלייהו רוחא דאינון [חכמתן] (חכמן):</p>	<p>ובאותו זמן, הושיט הקדוש ברוך הוא אצבע שלו ובלבל אותם נחלים ונהרות של מצרים, ונמנעו אותם הדגים של החכמה שלהם, אחד התהפך לדם, ואחד שהעלו הדגים קולות (נ"א שכל הדגים תלויים) בלי תועלת, ולא באה עליהם רוח של אותן חכמות.</p>
<p>ערוב כי האי גוונא דערבב לון זיני דחכמתא דילהון ולא יכלין לאדבקא¹³³¹ ולא עוד אלא¹³³² דהני דאשתכחו בארעא¹³³³ מחבלן לון בארעא ומחבלן אורחיהו ערוב מאי ערוב ערבוביא כמה דאתמר¹³³⁴ (ויקרא יט יט) ובגד כלאים ערובין שדך לא תזרע כלאים זינין סגיאיין בארמוות ידא:</p>	<p>ערוב, כאותה דוגמא שערכב להם מיני חכמה שלהם, ולא יכל להדבק. ולא עוד, אלא אפילו שאלה שנמצאו בארץ משחיתים אותם בארץ, ומשחיתים את דרכיהם. ערוב, מה זה ערוב, ערבוביא, כמו שנאמר "ובגד כלאים", ערובין. "שדך לא תזרע כלאים", מינים רבים בהרמת יד.</p>

¹³²⁸ ושבעים נהרי האומות רוחשים נפשות כפי האומ' וכן כחות כפי הענין אם חצונים שדים ומחבלים ובקדש טהורים מלאכים קדושים, ונחל מצרים מוציא כחות שהם מלמדים כשפים וחרשים לעשר מדריגות מעשר קלי' כדמסיק, וכגון המציאות העליון כך המציאות התחתון, נחל מצרים נובע חכמות והב"ה הפך הרחישה שלו לאלו הצפרדעים, והיינו והדגה אשר ביאור מתה, ואח"כ היה רוחש צפרדעים מיני כחות אחרים טמאים שאינם נהנים מהם ללמוד חכמות. והענין כי הנחלים והמים שבתהומין למטה הם ממש המים שבתהומין למעלה, ומה שרוחשים למעלה כמוהו ממש רוחש למטה, ויש בדג ובמה שרוחש אותו הכח שיש לעליונים ונחל מצרים יש בו כח ממש לחכמות ומה גם בעשר המיני חכמות (אור יקר).

¹³²⁹

¹³³⁰ הם עשר מדרגות והקב"ה בלבל העליונים שהמית הכחות ההם, וכנגדם למטה והדגה אשר ביאור מתה. ומה שהיה ממתם הוא בהיפוך המים שהוא שפעם מצד החסד, לדם מצד הדין, ע"י אצב"ע אלהים כדפי', שהוא אצבע גודל מיד שמאל, דהיינו מצד המלכות מצד הגבורה, ומדיניה נהפכו לדם יאוריה, והכחות לא נזורו ונתבטלו וכן למטה, ואח"כ שינו הכחות מינם דהיינו צפרדעים כי כחות החכמות הם דגים שאין להם קול, ואלו קולות בלי תועלת מאכל כן הכחות העליונים, בענין שנתבלבלה חכמתם, והכחות הנמצאים להם ביבשה מאויר הארץ, הם ערוב, ערבוב הכחות העליונים השולטים בה, שאין א' מהם יודע לשמור משפחתו וייחודו, אלא מעורב' בלי דעת רק להזיק, שאין דרך החיות להתערבב אלו באלו מפני יחס השר השולט עליהם (אור יקר).

¹³³¹ לאתדבקא (דפ"ו).

¹³³² אפילו (נוסף בדפ"ו).

¹³³³ פי' ערוב שהיה במצרים למטה (מ"מ).

¹³³⁴ דאת אמר (דפ"ו).

ספר שמות

<p>תא חזי כמה חילין ואתערוו (אתערבו) לעילא כחד ובלבל לון קודשא בריך הוא כחדא בגין לבלבלא חיליהו תקיפא לעילא וכל אינון גבורן דעבד קודשא בריך הוא במצרים בידא חדא¹³³⁵ הוה דארים ידיה עלייהו לעילא ותתא ומתמן אתאבידת חכמתא דמצרים דכתיב (ישעיה כט יד) ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר:</p>	<p>בא וראה, כמה כחות התעוררו למעלה כאחד, ובלבל אותם הקדוש ברוך הוא כאחד, כדי לבלבל את הכח התקיף שלהם למעלה. וכל אותן גבורות שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים ביד אחת היה, שהרים ידו עליהם למעלה ולמטה, ומשם אבדה חכמת מצרים, שנאמר "ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר".</p>
<p>ותא חזי כתיב (שם יט ב) וסכסכתי מצרים במצרים¹³³⁶ מצרים לעילא ובמצרים לתתא בגין דאינון חילין ולעילא ממנן (לעילא) על חילין דלתתא ואתערבו כלהו אתערבו לעילא דלא הוה מצראי יכלי¹³³⁷ לאתקשרא בחרשייהו באינון דוכתי דהו מתקשרי בקדמיתא דהא אתבלבלו ועל דא איתי עלייהו וערוב חיוון (חיוון בערוב) דהו מתערבי דא בדא:</p>	<p>ובא וראה, נאמר "וסכסכתי מצרים במצרים", מצרים למעלה במצרים למטה, משום שאותם חיילות למעלה ממונים על החיילות שלמטה, והתערבו כולם. התערבו למעלה, שלא היו המצריים יכולים להתקשר לכשפיהם באותם מקומות שהיו מתקשרים בהתחלה, שהרי התבלבלו, ועל זה הביא עליהם ערוב, חיות שהיו מתערבות זה בזה.</p>
<p>כנים דסלקא עפרא דארעא וותא חזי כל ואיבא (היכא) דאתילידת בארעא מחילא דלעילא [דאזדרע] ומנא דאזדרע (דאזרע) עלה איהו וכלא הוה כנוונא דלעילא:</p>	<p>כינים, שעלה עפר הארץ. ובא וראה, כל פרי שנולד בארץ, מהכח שלמעלה ממונה שנזרע עליה הוא, והכל היה כדוגמא שלמעלה.</p>
<p>ותא חזי שבעה רקיעין עבד קודשא בריך הוא כנוונא דא שבעה ארעאן¹³³⁸ ואינון תחומין דמתפרשן בדוכתייהו שבעה רקיעין לעילא¹³³⁹</p>	<p>ובא וראה שבעה רקיעים עשה הקדוש ברוך הוא, כדוגמא זה שבע ארצות, ואותם תחומים שנפרדים</p>

¹³³⁵ דהיינו מצד הגבו', וה' כחות שבה ה' אצבעות והם ה' וה' להכות עשר פעמים (אור יקר). היא המלכות דאצילות כמ"ש לעיל (מ"מ).

¹³³⁶ הענין כי כל הנמצא בכל גבול וגבול מהארץ התחתונה הוא ממש מהכח השופע עליה מהמלאכים שהם ממונים לאותם הכחות, ולזה ישתנו כל הבריות כפי שינוי התחומין, מפני שינוי השרים כפי בחינת יניקתם כאשר נבאר, ולזה נשתנה אור החלק הארציי משינוי השר ההוא השולט ומוליד בארץ כפי בחינתו בריה משונה, וכן הוא ממש העשבים ושאר הענינים, ומצרים התחתונה החלק השמימי כנגד כל אותם המעלות בארץ כך מעלות ברקיע, הוא שליטת כח ידוע שמאותו שר שואבים אנשיה ומאותם השרים חיים בריותיה וכל השרים הנמצאים, והקב"ה לבלבל דעת חכמיה בלבל הכחות העליונים ובלבל התחתונים ולזה היה ערוב בלבול כל השרים למעלה והבריות הגשמיות למטה, וכלם מסכימות להזיק מצד הדין הנשפע עליהם סתם, ובאו ג' מכות אלו מסכימות אל ענין א' דם צפרדע ערוב הכל בסוד החכות והשרים ואבוד החכמות (אור יקר).

¹³³⁷ פי' כיון שערבב הקב"ה מלאכים של מעלה אזי המצריים לא יכלו לעשות דבר בחרשייהו שכשמשביעים למלאכים בשמות הטומאה אומרים שאינו עתה ממונה על אותו ענין ע"ד (איכה ב ב) חלל ממלכה ושריה (מ"מ), עי' איכ"ר (פ"ב סי' ה): ושריה אלו שרים של מעלן את מוצא עד שלא באו השונאים היה ירמיה אומר להם עשו תשובה שלא תלכו בגלות אמרו לו אם יבאו השונאים מה יכולין לעשות לנו חד אמר אנא מקיף לה חומת מיא וחרניא אמר אנא מקיף לה חומת נורא וחרניא אמר אנא מקיף לה חומת פרזלא אמר להו הקב"ה בדידי אתון משתמשין עמד הקב"ה ושינה את שמותם של מלאכים דעל מיא עבד על נורא ודעל נורא עבד על פרזלא והיו מזכירין שמותם מלמטה ולא היו עונין להם הדא הוא דכתיב (ישעיה מ"ג) ואחלל שרי קדש וכיון שגרמו העונות ובאו השונאים התחילו מזכירין שר פלן איתא עביד לו מיליא פלן אמר ליה לית בחילי דאנא מירים מינה ד"א חלל ממלכה ושריה חלל ממלכה זה צדקיה מלך יהודה ושריה אלו שרים של מעלה.

¹³³⁸ עי' ס"י (פ"ד מט"ו) שבע כפולות בג"ד כפר"ת שבהן נחקקין שבעה עולמות, שבעה רקיעין, שבע ארצות, שבעה ימים, שבעה נהרות, שבעה מדברות, שבעה ימים, שבעה שבועות, שבע שנים, שבע שמיטין, שבעה יובלות, והיכל הקדש לפיכך חבב את השביעיות תחת כל השמים.

¹³³⁹ ז' היכלות דז"א (מ"מ).

ספר שמות

<p>שבעה תחומי ארעא לעילא¹³⁴⁰ כהאי גוונא לתתא מתפרשן דרגין שבעה רקיעין ושבעה תחומי ארעא והא אוקמוהו חברייא בשבעה ארעין כסופטא דא על דא¹³⁴¹:</p>	<p>במקומם. שבעה רקיעים למעלה, שבעה תחומי ארץ למעלה, כדוגמא זה למטה נפרדות הדרגות, שבעה רקיעים ושבעה תחומי ארץ. והרי פרשה החברים בשבע ארצות כארגו, זה על זה.</p>
<p>ואינן שבעה תחומי ארעא לעילא כל חד וחד¹³⁴² ומתפרשן לעשר ואינן מתפלגאן לשבעין ממנן דממנן (מתפרשאן לשבעין סטרין דממנן לשבעין ממנן) על שבעין עמין¹³⁴³ והוא ארעא תחומא דכל עמא ועמא סהרא לארעא קדישא דישראל כמה דאת אמר (שיר ג ז) הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל ועשרה בגוייהו טמירין ואינן שבעין דסחרן ארעא קדישא ודא הוא לעילא כגוונא דא לתתא:</p>	<p>ואותם שבעה תחומים של הארץ למעלה, כל אחד ואחד נפרדים לעשרה, והם מתחלקים לשבעים ממונים שממונים על שבעים עמים. ואותה הארץ תחום לכל עם ועם, סביב הארץ הקדושה של ישראל, כמו שנאמר "הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל". ועשרה טמונים בתוכם, והם שבעים שסובכים את הארץ הקדושה, וזהו למעלה כדוגמא זה למטה.</p>
<p>ותא חזי ההוא ארעא תחומא דחולקא דמצראי בההוא זמנא אושיט קודשא בריך הוא אעבעא דיליה ואתילידוון טפסירין¹³⁴⁴ בההוא תחומא ואתיבשו כל אינן ותחומין (רכיכים) דרכיכו מיא וכל ירוקא דמיין דנבעין כדין לתתא אתחזיאו קלמין מעפרא דארעא:</p>	<p>ובא וראה, אותה ארץ, התחום של חלק מצרים, באותו זמן, הושיט הקדוש ברוך הוא אצבעו ונולדו להבות אש באותו תחום, והתייבשו כל אותם תחומים שמרככים במים, וכל הירוק של המים שנובעים, אז למטה נראו כינים מעפר הארץ.</p>
<p>והא אתמר דאהרן הוה מחי¹³⁴⁵ אבל בנין [דא אהרן] (דאהרן) הוה מחי לאחזאה דימינא דקודשא בריך הוא תבר לשנאין כמה דאת אמר (שמות טו ו) ימינך יהויה תרעץ אויב כגוונא דא זמין קודשא בריך הוא לאייתאה על קרתא [דרומי רבתא] דכתיב (ישעיה לד ט) ונהפכו נחליה לזפת ועפרה לגפרית [ועל] (ועם כל) דא כל עפר הארץ היה כנים בכל ארץ מצרים:</p>	<p>והרי נאמר שאהרן היה מכה, אבל אהרן היה מכה כדי להראות שימינו של הקדוש ברוך הוא שוברת שונאים, כמו שנאמר "ימינך ה' תרעץ אויב". כדוגמא זה, עתיד הקדוש ברוך הוא להביא על העיר רומא רבתי, שנאמר "ונהפכו נחליה לזפת ועפרה לגפרית", ועל זה "כל עפר הארץ היה כנים בכל ארץ מצרים".</p>
<p>רבי יהודה ורבי חייא הוו אזלי באורחא אמר רבי חייא חברייא כד אינן באורחא:</p>	<p>רבי יהודה ורבי חייא היו הולכים בדרך. אמר רבי חייא, כשחברים הולכים בדרך</p>
<p style="text-align: center;">לא/א</p>	
<p>בעיין למהך בלבא חד ואי איערעו או אזלי</p>	<p>צריכים ללכת בלב אחד, ואם נפגשו או שהולכים עמם הרשעים של העולם,</p>

¹³⁴⁰ ז' היכלות דנוק' (מ"מ).

¹³⁴¹ עי' ח"א כד ע"ב "כגלדי בצלים".

¹³⁴² פי' כל ספירה וספירה שבמלכות מתחלקת לע' בחי' ואותם הבחי' הם ממונים על ע' שרים של ע' אומות, לפי שכל שר ושר יש לו חיות מהמלכות בסוד ואתה מחיה את כולם (מ"מ).

¹³⁴³ בלק רט ע"ב (הערת הזהר).

¹³⁴⁴ עי' ספר הפליאה עמוד קפו: טפסירים הם שרים ור"ל כי זו המלה ביאורה בלשון אורה, פי' של דבר קוראים לו טפסר ולפי שהשם הנעלם הוא אה"ה יהו"ה מתפרשים בשם אדנ"י לפיכך נק' טפסר והוא שר צבא ביחוסו לעליונים ומלך ביחוסו למה שלמטה ממנו.

¹³⁴⁵ פי' כי משה גמלה עמו חסד שכסתה על המצרי, וזה כפי הפשט אבל כפי הסוד בגין וכו' דא כל עפר הארץ וכו', פי' אע"פ ששם כתבי לזפת וכו' במצרים היו כנים (רח"ו בשם המ"מ).

ספר שמות

<p>בגווייהו חייבי עלמא או בני נשא דלאו אינון מהיכלא דמלכא¹³⁴⁶ בעו לאתפרשא מנייהו מנא לן מכלב דכתיב (במדבר יד כד) ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי מאי רוח אחרת דאתפרש מאינון מאללין ודכתיבו (פתח ואמר) (שם יג כב) ויעלו בנגב ויבא עד חברון דאתפרש מאינון מאללין ואתא איהו בלחודוי לחברון לאשתטחא על קברי אבהן:</p>	<p>או בני אדם שאינם מהיכל המלך, צריכים להיפרד מהם. מנין לנו, מכלב, שנאמר "ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי". מה זה "רוח אחרת", שנפרד מאותם מרגלים, שנאמר "ויעלו בנגב ויבא עד חברון", שנפרד מאותם מרגלים ובא לבדו לחברון, להשתטח על קברי האבות.</p>
<p>וחברון אתיהיב ליה חולק אחסנא לאתתקפא ביה כמה דאת אמר (דברים א לו) ולו אתן את הארץ אשר דרך בה אמאי יהיבו ליה חברון אי בגין דאשתטח בקברי אבהן לאשתזבא מההוא עיטא ודילהון (דיליה) דאשתזיב לא:</p>	<p>וחברון נתנה לו לחלק ירושה, להחזיק בה, כמו שנאמר "ולו אתן את הארץ אשר דרך בה". למה נתנו לו את חברון, אם משום שהשתטח בקברי האבות להינצל מאותה עצה שלהם שניצל, לא.</p>
<p>אלא רוא דמלה שמענא כגוונא דא כתיב (ש"ב ב א) וישאל דוד ביהו"ה לאמר האעלה באחת ערי יהודה ויאמר יהו"ה עלה ויאמר אנה אעלה ויאמר חברונה הכא אית לאסתכלא כיון דהא מית שאול ודוד ביומי דשאול אתמשח לקבלא מלכו כיון דמית שאול אמאי לא אמליכו ליה לדוד ולא קביל מלכו על כל ישראל ואתא לחברון ומלכו קביל ועל יהודה (עלה) בלחודוי שבע שנים ואתעכב תמן כל הני שבע שנים ולבתר דמית איש בושת קביל מלכו על כל ישראל בירושלים:</p>	<p>אלא סוד הדבר שמעתי, כדוגמא זה נאמר "[יהי אחרי כן] וישאל דוד בה' לאמר האעלה באחת ערי יהודה ויאמר ה' אליו עלה ויאמר דוד אנה אעלה ויאמר חברונה", כאן יש להתבונן, כיון שמת שאול ודוד נמשח בימי שאול לקבל מלכות, כיון שמת שאול, למה לא המליכו את דוד ולא קיבל מלכות על כל ישראל, ובא לחברון וקבל מלכות על יהודה לבדה שבע שנים, והתעכב שם כל שבע השנים הללו, ואחר שמת איש בושת קבל מלכות על כל ישראל בירושלים.</p>
<p>אלא כלא הוא רוא קמי קודשא בריך הוא תא חזי מלכותא קדישא¹³⁴⁷ לא קביל מלכו שלימתא¹³⁴⁸ עד דאתחבר באבהן¹³⁴⁹ וכד אתחבר בהו¹³⁵⁰ אתבני בבנינא שלימו מעלמא עלאה¹³⁵¹</p>	<p>אלא הכל הוא סוד לפני הקדוש ברוך הוא. בא וראה, המלכות הקדושה לא קבלה מלכות שלימה עד שהתחברה באבות, וכשהתחברה בהם, נבנה בבנין</p>

¹³⁴⁶ עי' לקמן פח ע"ב.

¹³⁴⁷ דהיינו מלכות ממש, שהיא קדש להעביר החצונים (אור יקר).

¹³⁴⁸ דהיינו היותה שולטת על כל השרים ומכניעם לפניהם וישראל עושה חיל (אור יקר).

¹³⁴⁹ בראשית עט ע"ב (הערת הזהר). חג"ת והיינו חבור דוד בחברון ששם האבות דוד מדת המלכות בחברון מלך ששם ג' אבות אמנם ז' שנה למה (אור יקר). בחמדת ימים דף לב קבלנו מרבינו האריז"ל שלא לקדש הלבנה עד ז' למולד לעומת כחב"ד חג"ת דז"א אשר מהם ולמטה מתחיל בנין המלכות סוד הלבנה כמ"ש בזהר וארא ז"ל ת"ח מלכותא קדישא, וכו' מזה ישכילו טעמו של דבר שלא לקדש את הלבנה עד אחר ז' ימים ואף אם חל מוציא שבת אחר ד' וה' מהמולד לא יקדשוה כל שלא עברו עליה ז' ימים וכן ראיתי הבאים בסוד ה' לא חששו לא לטעם שלא להחמיץ המצוה ולא לטעם שרוב הצבור מתקבצים אז ולא לטעם שהם מבושמים ומינה לא תזוע, ואין לקדש אלא בלילה ממש שניכרת זריחתה ע"ג קרקע ונהנין מאורה כמ"ש ברע"מ בפ' כי תשא (מ"מ).

¹³⁵⁰ אין הכוונה ליבנות מהם לבד, שעיקר בניינה אינו אלא מהבינה כדמפרש לקמיה. "דרכיה דרכי נעם וכו'", ולכן היא מתחברת באבות, אמנם אין העיקר האבות אלא להקשר בבינה, וז"ש וכד אתחבר בהו אתבני בבנינא שלימות מפני שבנין האבות בנין, אמנם בנין אימא עילאה היא הבונה בשלימות (אור יקר).

¹³⁵¹ כי היא תרצה להכלל בכללות הבינה אימא עילאה וכללות אימא עילאה היא בהיותה נכללת משבע ספירות וכל ספירה תהיה נק' שנה (אור יקר).

ספר שמות

<p>ועלמא עלאה¹³⁵² אקרי שבע שנים בגין דכלהו ביה¹³⁵³:</p>	<p>שלם מעולם העליון, והעולם העליון נקרא שבע שנים, משום שכולם בו.</p>
<p>וסימניך (מ"א ו לח) ויבנהו¹³⁵⁴ שבע שנים¹³⁵⁵ דא עלמא עלאה¹³⁵⁶ ולא כתיב ויבנהו בשבע שנים כמה דאת אמר (שמות לא יז) כי ששת ימים עשה יהו"ה את השמים ואת הארץ¹³⁵⁷ מאן ששת ימים¹³⁵⁸ דא אברהם דכתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם באברהם¹³⁵⁹ ואברהם ששת ימים אקרי¹³⁶⁰ ובגין אנ"א וביהו דאיהו ששת ימים עלמא עלאה ביהו אנ"א בהאי גוונא ויבנהו שבע שנים:</p>	<p>וסימנך "ויבנהו שבע שנים", זהו העולם העליון. ולא כתוב "ויבנהו בשבע שנים", כמו שנאמר "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ". מי אלו ששת הימים, זה אברהם, שנאמר "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", באברהם. ואברהם נקרא ששת ימים. ומשום (ובו) שהוא ששת ימים נבנה העולם, באותו (בזה) גוון "ויבנהו שבע שנים".</p>
<p>ותא חזי דוד בעא לאתבנאה במלכו שלימתא ולתתא כגוונא דלעילו ולא אתבני עד דאתא ואתחבר באבהו וקאים שבע שנים לאתבנאה בגווייהו לבתר שבע שנים אתבני בכלא ואתמשכא מלכותיה די לא תעדי לעלמין ואי לאו [ד]אתעתד בחברון לאתחברא בדוכתיה לא אתבני מלכותיה לאתמשכא כדקא יאות כהאי גוונא כלב אתנהיר ביה רוהא דחכמתא ואתא לחברון לאתחברא באבהו ולדוכתיה אזל¹³⁶¹ ולבתר דוכתיה הוה וירית ליה:</p>	<p>ובא וראה, דוד רצה להבנות במלכות שלימה למטה כדוגמא שלמעלה, ולא נבנה עד שבא והתחבר באבות, ועמד שבע שנים להבנות בתוכם. אחר שבע שנים נבנה בכל, ונמשכה מלכותו, שלא תעבור לעולמים. ואם לא שנעשה בחברון להתחבר במקומו, לא נבנתה מלכותו להמשך כראוי. כדוגמת כלב, האירה בו רוח חכמה, ובא לחברון להתחבר באבות, ולמקומו הלך. אחר כך מקומו היה, וירש אותו.</p>
<p>רבי ייסא¹³⁶² [יוסי] ורבי חזקיה הוו אזלי מקפוטקיא ללוד והוה עמהו חד יודאי במטול דקטפירא דחמרא עד דהוו אזלי אמר רבי ייסא</p>	<p>רבי ייסא ורבי חזקיה היו הולכים מקפוטקיא ללוד, והיה עמהם יהודי אחד עם משא של מלבושים על חמור, בעוד</p>

¹³⁵² שם רמז ע"א (הערת הזהר).

¹³⁵³ כל הספירות הם נמצאים בה, מפני שממנה יצאו ובה נשרשים, ולמטה באבות אינם כולם בהם, אלא מצד מה שנכללים זו בזו, אמנם הבינה כולהו בה מפני שממנה יצאו (אור יקר).
¹³⁵⁴ עי' מ"ש בפרשת שמות ט ע"ב (מ"מ).

¹³⁵⁵ בית ראשון ה' עילאה וכתב ביה "ויבנהו שבע שנים" ומפני שאפשר לפרשו סתם על המלכות וירצה א' מב' פירושים או ויבנהו מי בנאו ז' שנים שהם ז' ספירות, או ויבנהו ז' שנים משבע ספירות, ולכולהו פירושי אין ראייה לזה פירש מיד ואמר "דא עלמא עלאה" (אור יקר).

¹³⁵⁶ ואהדר ויבנהו, ולא פירש מאן אל(א) החכמה הנעלמת שהוא הבונה העולם העליון, ולכך נעלם שם הבונה ויבנהו ולא תפרש בז' בכח ז' שנים כאותו הפי' דס"ד דאי הכי הוה ליה למימר בז' בבית או ע"י ז', והשתא דקאמר "ויבנהו שבע" שממש בנאו, ובניינו היינו ז' שנים שבבינה, שהיא נבנית בהם מהחכמה, ואמר "וסימניך" דהיינו סימן ולא ראייה ממש, שעדיין אפשר לפרשו על שלמה יסוד הבונה המלכות והיא עצמה ז' כדאמרת, לזה אמר "וסימניך" (אור יקר).

¹³⁵⁷ ממש ו' ימים הוא העשיה אשר בשמים ממעל, ואשר בארץ היא המלכות מתחת, והיינו בניינה למטה, והם ששת ע"י החסד, שהחסד נקראת ששת ימים, דהיינו יומם יצוה ה' חסדו, ופי' יומא דכליל כולהו יומי, ובפסוק אמרתי עולם חסד יבנה, לכך ששת ימים ממש עשה ה' שהעשיה הם ששת (אור יקר).

¹³⁵⁸

¹³⁵⁹ והבנין הבינה וששת ימים אהדר לבינה לא לחסד, וכן כתיב עשה ה' את השמים וכו', וע"ד זה ויבנהו שבע שנים שבניינו בעצמו שבע שנים, ולזה המלכות שבע משם, ואינה בנין שלם אלא ע"י הבינה כדפי', וקשר המעשה הזה הוא לראיה שהמלכות שבע כדפי' לעיל (אור יקר).

¹³⁶⁰ פי' כי החסד ראשון כולל כל חג"ת נה", וכמ"ש יומא דאזיל עם כלהו (רמ"ז). ושיעור הכתוב כי ששת ימים וכו' ר"ל על ידי חסד עשתה בינה שמים וארץ שהם ז' כמ"ש הזהר במ"א שאימא נתלבשה בחסד והציא ה' קצוות והמ' עליה נאמר והוכן בחסד כסא (מ"מ).

¹³⁶¹ פי' כלב גימ' ב"ן והוא במלכות ולכך הלך לחברון (מ"מ).

¹³⁶² נדפס מקץ קצו ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>לרבי חזקיה אפתח פומך ואימא חד מלה מאינן מלי מעלייתא דאורייתא דאת אמרת בכל יומא קמי בוצינא קדישא:</p>	<p>שהיו הולכים אמר רבי ייסא לרבי חזקיה, פתח פיך ואמור דבר אחד מאותם דברי התורה המעולים שאתה אומר בכל יום לפני המנורה הקדושה.</p>
<p>פתח ואמר (משלי ג יז) דרכיה דרכי נעם¹³⁶³ וכל נתיבותיה שלום¹³⁶⁴ דרכיה דרכי נעם אלין אורחין דאורייתא דמאן דאזיל באורחי דאורייתא קודשא בריך הוא אשרי עליה נעימותא דשכינתא דלא תעדי מניה לעלמין וכל נתיבותיה שלום דכל שבילין דאורייתא כולהון שלם שלם ליה לעילא שלם ליה לתתא שלם ליה בעלמא דין שלם ליה בעלמא ודאתין (דאתו):</p>	<p>פתח ואמר "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". "דרכיה דרכי נועם", אלו דרכי התורה, שמי שהולך בדרכי התורה, הקדוש ברוך הוא משרה עליו נועם השכינה, שלא תזוז ממנו לעולמים. "וכל נתיבותיה שלום", שכל שבילי התורה כולם שלום, שלום לו למעלה, שלום לו למטה, שלום לו בעולם הזה, שלום לו בעולם הבא.</p>
<p>אמר ההוא יודאי איסירא¹³⁶⁵ בקיסטרא¹³⁶⁶ בהאי קרא אשתכח אמר ליה מניין לך אמר ליה מאבא שמענא ואוליפנא הכא בהאי [קרא מלה טבא] (מלה) פתח ואמר האי קרא בתרין גוונין איהו ובתרין סטרין קרי ביה דרכים וקרי ביה נתיבות קרי ביה נעם וקרי ביה שלום מאן דרכים וכאן נתיבות מאן נעם ומאן שלום:</p>	<p>אמר אותו יהודי איסר בתיבה נמצא בפסוק זה. אמר לו, מנין לך. אמר לו, שמעתי מאבי, ולמדתי כאן בפסוק הזה דבר טוב. פתח ואמר, פסוק זה הוא בשתי צורות, ובשני צדדים, קוראים בו דרכים וקוראים בו נתיבות. קוראים בו נועם, וקוראים בו שלום. מה זה דרכים ומה זה נתיבות, מה זה נועם ומה זה שלום.</p>
<p>אלא דרכיה דרכי נעם היינו דכתיב (ישעיה מג טז) הנותן בים דרך דהא כל אתר דאקרי באורייתא דרך הוא אורחא פתיחא לכלא כהאי אורחא דהוא פתיח לכל בר נש כך דרכיה אלין דרכים דאינון פתיחן מאבהן דכראן בימא:</p>	<p>אלא "דרכיה דרכי נועם", היינו שנאמר "הנותן בים דרך", שהרי כל מקום שנקרא בתורה "דרך", היא דרך פתוחה לכל, כדרך זו שהוא פתוחה לכל אדם. כך "דרכיה", אלו דרכים שהם פתוחים מהאבות שכרו בים</p>
<p>לא/ב</p>	
<p>רבא¹³⁶⁷ ועאלין בגויה [ואינון] (מאינון) אורחים מתפתחין לכל עיבר¹³⁶⁸ ולכל סטרי עלמא¹³⁶⁹:</p>	<p>הגדול, ונכנסים לתוכו. ואתם דרכים נפתחות לכל עבר ולכל צדדי העולם.</p>

¹³⁶³ לשון זה הובא בפ' מקץ דף קצז ושם ביארנוהו (מ"מ).

¹³⁶⁴ הוא קאי על בינה וכו', כי ממנה נהרין כל בוצינן (ר"ל כל ה"ק) ומתפרשן לכל עיבר כו'. מאן נתיבותיה אלין אינון שבילין דנפקין מלעילא (ר"ל הל"ב נתיבות חכמה הנמשכין בהל"ב שמות אלהים שבבינה) וכלהו נקיט לון ברית יחידאי דאיהו אקרי שלום, שלמא דביתא, ואעיל לון לימא רבא, שהוא המלכות. כי נמשכין הל"ב נתיבות מחכמה לבינה, והבינה ממשכסם בהו"ק, ונכללים כולם בהיסוד, והיסוד ממשכסם דרך העטרה להמלכות, ובזה נעשה כל נתיבותיה שלום. וכ"ז הוא כשהבינה עומדת פנים בפנים עם החכמה, אז מתבסמים כל הגבורות שבה, ומקבלת מלמעלה ומשפעת למטה, ונעשה דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום (הקדו"ש פז ע"ד).

¹³⁶⁵ איסורא (דפ"ו).

¹³⁶⁶ בקסטירא (אור יקר). והוא לשון "אחרי" או לשון "ממשלה". ועי' ח"א רלח ע"ב.

¹³⁶⁷ מפני שבה [במלכות] כל מציאות שבעולם, ולכך היא נקראת רבא שהיא רחבת ידים לכל בין מצד העלינונים בין מצד התחתונים כאומרו זה הים גדול ורחב ידים וכו', ג' ספירות אלו אבות אל הנהגה בוקעים אותה לג' דרכים, והיינו האשה נקנית בג' דרכים בכסף מצד חסד אברהם, בשטר מצד יצחק, ובביאה מצד יעקב, שממנו עיקר ביאה כנודע, והם דרכים שהם נכנסים לה שעושים בה ג' בחי' אלו, כסף חסד ודאי, שטר שהיא שוטר ומושל, ובביאה ודאי ביעקב, והנה כל דרך ודרך מאלו הדרכים נפתח להשפיע ולהמציא לכל הנמצא בה, שכל הנמצא בה הם יונקים מכל הבחי' האלו, ועם היות שיהיו הבחי' מהם מחסד, מהם מגבורה, וכן מכל ו"ק, עכ"ז כולם הם יונקים מחסד, וכולם יונקים מגבורה וכולם יונקים מהת"ת (אור יקר).

¹³⁶⁸ דהיינו לכל ו"ק (אור יקר).

ספר שמות

<p>והאי נעם (ה)הוא נעימו ¹³⁷⁰ דנפיק מעלמא דאתי ¹³⁷¹ ונהיר לכל בוצינין (ומעלמא דאתי נהרין כל בוצינין ¹³⁷²) ומתפרשין נהורין ¹³⁷³ לכל עיבר ¹³⁷⁴ והוא טיבו ונהורא דעלמא דאתי ¹³⁷⁵ דינקין אבהן ¹³⁷⁶ אקרי נעם:</p>	<p>ונועם, זה הוא נעימות שיוצאת מן העולם הבא ומאיר לכל הנרות, ונפרדים האורות לכל צד. ואותו טוב ואור של העולם הבא, שיונקים האבות, נקרא נועם.</p>
<p>דבר אחר עלמא דאתי אקרי נעם ¹³⁷⁷ וכד אתער עלמא דאתי ¹³⁷⁸ כל טיבו וכל חידו וכל נהורין ¹³⁷⁹ וכל חירו דעלמא ¹³⁸⁰ אתער ובגיני כך אקרי נעם:</p>	<p>דבר אחר, העולם הבא נקרא נועם. וכשמתעורר העולם הבא, אז כל הטוב וכל השמחה וכל האורות וכל החירות של העולם מתעוררים, ולכן נקרא נועם.</p>
<p>ועל דא תנינן חייבין דגיהנם בשעתא דעאל שבתא כלהו ניחין ואית להו חידו ¹³⁸¹ וניחא בשבתא כיון דנפיק שבתא אית לן לאתערא חידו</p>	<p>ועל זה שנינו, רשעי הגיהנם, בשעה שנכנסת שבת, כולם נחים, ויש להם שמחה ומנוחה בשבת. וכיון שיוצאת</p>

¹³⁶⁹ הם ד' הפאות התחתונות שהם ד' חיות שהם מזרח ומערב צפון ודרום וכן הם ד' מדות חגת"ם, וכן הם אריה שור נשר אדם, והם ב' בחי' למטה, הא' השרפים שהם מו"ק, והב' החיות שהם ס"ד פנים וכן הם בה ב' מציאויות אלו, ולשניהם קאמר "לכל עיבר ולכל סטרי עלמא" והיינו שכולם הם יונקים מחסד וכולם מגבורה וכולם מת"ת (אור יקר).

¹³⁷⁰ דקאמר דרכי נועם "ההוא נעים דנפיק מעלמא דאתי" שנקרא נעם ה' וכן כל מלת נועם ירצה בבינה (אור יקר).

¹³⁷¹ בינה, נועם שפעה היינו שפע הידוע בה, כי לא כל שפעה יקרא נעם אלא שפע ידוע כדמסיק, ומפני שנודע אומרו לחזות בנועם ה' (אור יקר).

¹³⁷² דהיינו מציאות הארת הספירות בתוכיות הבינה יקרא נועם, ואח"כ נקשרים השרשים ההם בספירות למטה במקומם (אור יקר).

¹³⁷³ מוסגר בדפ"ו.

¹³⁷⁴ בענין שהם ב' בחי', הבחי' האחת מציאותם למעלה ששם הארתם שוה, וז"ש "נהרין" סתם, הב' מציאותם למטה ששם הארתם מתפרשת אל בחי' רבות, וז"ש "ומתפרשין נהורין לכל עיבר" כל ספירה וספירה בבחינתה, בענין שהוא ב' בחי' הא' נקרא טיבו (אור יקר).

¹³⁷⁵ הב' נקרא נהורא, וז"ש והוא טיבו ונהורא, והטעם שהטוב הוא מצד החסד הגמור הגומל חסד לרעים ולטובים, והיינו וותרנותא, ונהורא ג"כ מצד ימין, שהאור הוא מצד החסד, ותחלת פתיחת הבינה הוא בב' אלו, הא' בתוכה, הב' חוץ ממנה, וז"ש "ההוא טיבו ונהורא דעלמא דאתי" וכיון שהיא בינה עלמא, ונפתח בחסד (אור יקר).

¹³⁷⁶ כל ג' אבות באחדות, אל בחי' השפע הזה אקרי נועם, ועתה יאמר "דרכיה" עם היותם מג' אבות אל תחשוב שיהיו לפי זה דרך החסד חסד מצדו, ודרך הגבורה גבורה מצדה ודרך הת"ת ת"ת מצדו, אלא דרכי נועם לפי מה שהם מקבלים מהבינה בסוד הבחינות הנזכרות שעתה ימצא הענין שכל הדרכים טובים אליה, וכולם מצד מעלה מצד הבינה. והטעם כפי הבחינות שאמרנו שהם תחילה כולם מושרשים בבינה שוים לטובה ולהארה, שאז אין מקור הדין נפתח כלל בבינה, ואח"כ נקשרים מציאותם לחוץ עם המציאות הפנימי כדי שיהיה הגובר בהם צד הטוב והאור ולא צד הדין כדפי', ומשם מושכים האבות, ואח"כ הם נמשכים אליה, נמצאו פותחים בה הדרכים ממש בבחי' הנועם העליון, בענין שדרכיה דרכי נועם, ולא דרכים ממש בבחי' החסד והגבורה והת"ת כדי שלא יתחלקו לחסד דין ורחמים, וא"ת אם כן יהיו כולם דרך א' וי"ל שהם מתבחנים, כל א' כפי בחינתו, גבורה בבחינת הטוב והאור שבה, והחסד בבחינת החסד שבה, והת"ת בבחינת הת"ת ולזה הם דרכים שונים והם נועם א' כדפי' (אור יקר).

¹³⁷⁷ היא עצמה, לא שפע הנשפע מו"ק על הדרך הנזכר אלא היא ממש נקראת נועם ואומרו דרכי נועם לא שיהיו הם ממש נועם אלא הבינה (אור יקר).

¹³⁷⁸

¹³⁷⁹ "כל טיבו" מצד החסד, "וכל נהורין" מצד הת"ת הכלול מו"ק, "וכל חידו" מצד הגבורה הרי ג' מדות, ומתעוררות להשפיע מהופכות אל הטוב, דהיינו "טיבו" חסד לרעים ולטובים, "חידו" היסוד הגבורה לשמחה, "וכל נהורין" הרי הת"ת כולל ו"ק וכולם מאירים ועל ראשם שפע וכח הבינה בעצמה (אור יקר).

¹³⁸⁰ שהחירות מן היובל ודאי. והנה כלל ענין זה דהיינו הבינה בחירותה, היותה מתעטרת על ראש ג' מקורות אלו, שמבינה הם נקראים נועם, שהוא תכלית העידון ואין פחד מהחצונים, והיינו טיבו וחידו שיש רבים שיש להם טוב ואינם נהנים ממנו בשמחה ועל שניהם אמר טוב ושמחה כדפי' רוכב כל נהורין ליהנות מאור ימין ושמאל ואמצע בכללות כל הספירות (אור יקר).

¹³⁸¹ ס"א חירו (דפ"ו).

ספר שמות

<p>עלאה עלנא דנשתזיב מההוא עונשא דחייביא דאתדנו מההיא שעתא ולהלאה ואית לן לאתערא ולימא (תהלים צ יז) ויהי נעם יהוה אלהינו עלינו¹³⁸² דא הוא נעם עלאה חידו¹³⁸³ דכלא ועל דא (משלי ג יז) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום:</p>	<p>שבת, יש לנו לעורר שמחה עליונה עלינו, שננצל מאותו העונש הרשעים שנדונים מאותה שעה והלאה. ויש לנו להתעורר ולומר "ויהי נועם ה' אלהינו עלינו", זהו נועם עליון, שמחת הכל, ועל זה "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".</p>
<p>מאן נתיבותיה אלין אינון נתיבות ושבילין¹³⁸⁴ (שבילין) דנפקי מלעילא וכלהו נקיט לון ברית יחידאי דאיהו אקרי שלום שלמא דביתא ועאיל לון לימא רבא כד איהו בתוקפיה¹³⁸⁵ וכדין יהיב ליה שלם הדא הוא דכתיב וכל נתיבותיה שלום [ע"כ נדפס שם]:</p>	<p>מה זה נתיבותיה. אלו אותם נתיבות ושבילים שיוצאים מלמעלה, והברית היחידה, שנקרא שלום, שלום הבית, לוקח את כולם ומכניס אותם לים הגדול כשהוא בתוקפו, ואז נותן בו שלום, זהו שנאמר "וכל נתיבותיה שלום".</p>
<p>אתו רבי ייסא ורבי חזקיה ונשקו ליה אמרו ומה כל הני מלין עלאין טמירין נבך ולא ידענא אזלו כד מטו חד בי חקל חמו בעירי דבי חקל מתין אמרו ודאי דבר דבעירי אית באתר דא:</p>	<p>באו רבי ייסא ורבי חזקיה ונשקו לו, אמרו, ומה כל הדברים העליונים הללו טמונים אצלך ולא ידענו. הלכו, כשהגיעו לפרדס, ראו בהמות של השדה מתים, אמרו ודאי דבר של בהמות יש במקום זה.</p>
<p>אמר ההוא יודאי הא דאמריתו דקודשא בריך הוא [קטל] במצרים כל אינון עאני כל אינון בעירי תלת מותני הוו בבעירי חד דבר וחד אינון דקטל ברד וחד אינון בוכרי דבעירי:</p>	<p>אמר אותו יהודי, זה שאמרתם שהקדוש ברוך הוא הרג במצרים, כל אותם הצאן, כל אותם בהמות, שלשה סוגי מות היו בבהמות: אחד, דבר. ואחד, אותם שהרג הברד. ואחד, אותם בכורי הבהמות.</p>
<p>ומה הוה מותנא דילהון אלא הא כתיב בקדמיתא (שמות ט ג) הנה יד יהוה הויה במקנך אשר בשדה אמאי בכלהו לא כתיב יד יהוה ואלא הכא [נ"א לא כתיב יד אלהים אלא יד יהוה] (ס"א אלא יד ה') איהו [ידא בחמשה] (כידא חמשה) אצבעאן דהא בקדמיתא כתיב (שמות ח טו) אצבע אלהים היא [והכא] (והא) כלהו חמש אצבען¹³⁸⁶ וכלו (כל) אצבעא ואצבעא קטל זינא חדא וחמשה זינין הוו דכתיב (שם ט ג) בסוסים בחמורים בגמלים בבקר ובצאן, הרי חמשה מינים לחמש אצבעות שנקראת יד, לכן "הנה יד ה' הויה וגו' דבר כבד מאד", שהיו מתים מעצמם, ונמצאו מתים.</p>	<p>ומה היה המות שלהם. אלא זה כתוב בתחלה "הנה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה". למה בכולם לא כתוב "יד ה'", אלא כאן זה יד עם חמש אצבעות, שהרי בתחלה נאמר "אצבע אלהים היא", וכאן כל חמש האצבעות. וכל אצבע ואצבע הרגה מין אחד, וחמשה מינים היו, שנאמר "בסוסים בחמורים בגמלים בבקר ובצאן", הרי חמשה מינים לחמש אצבעות שנקראת יד, לכן "הנה יד ה' הויה וגו' דבר כבד מאד", שהיו מתים מעצמם, ונמצאו מתים.</p>
<p>בתר דלא אהדרו מצראי אינון אתוון ממש</p>	<p>מאחר שלא חזרו המצריים, אותן</p>

¹³⁸² עי' שעה"כ ס סע"ב.

¹³⁸³ ס"א חירו (דפ"ו).

¹³⁸⁴ עי' שער מאמרי רשב"י (כח ע"ד): דע כי כמו שיש לברית קדש תחתון שתי בחינות זכרות ונקבות בסוד יוסף ובנימין כן יש לשביל העליון בחינה עליונה והיא הנקראת שביל בסוד מיין דכורין או נתיב בבחי' תחתונה בסוד מיין נוקבין והוא הנקרא נתיב לא ידעו עיט או שביל והוא הנקרא עמיקא דבירא כמו שהיסוד נקרא מקורא דבירא.

¹³⁸⁵ עי' יהל אור ח"ב כד ע"ג שהוא כאשר יש לו הארת הדעת מיסוד אר"א.

¹³⁸⁶ פי' הם ה' גבורות שכל אצבע הוא גבורה (מ"מ).

ספר שמות

<p>אהדרו וקטלו כל אינון דאשתארו ודבר [אהדר] (אהד) ברד מה בין האי להאי אלא דא בניחותא ודא בתקיפו דרוגזא¹³⁸⁷ ותרין אלין הוו באתר חד בחמש אצבעאן:</p>	<p>אותיות ממש חזרו, והרגו כל אותם שנשארו. ודבר הפך לברד. מה בין זה לזה, אלא זה בנוח וזה בתוקף הרוגז, ושני אלה היו במקום אחד, בחמש אצבעות.</p>
<p>תא חזי דבר אתוון דהוו בניחותא מותנא בנייחא דהוו מתין מגרמייהו ברד דאתהדרו אתוון בתקוף רוגזא וקטל כלא:</p>	<p>בא וראה דבר אותיות שהיו בנוח, מות במנוחה, שהיו מתים מעצמם. ברד שהתהפכו האותיות לתוקף הרוגז, והרג הכל.</p>
<p>יתבו בההוא חקל חמו עאני דאתיין לאתר חד ומתין תמן קם ההוא יודאי לגבי ההוא אתר וחמא תריין קטפירי דמליין אקוסטרא:</p>	<p>ישבו באותו שדה, ראו צאן שבאים למקום אחד ומתים שם. קם אותו יהודי לאותו מקום, וראה שני בורות מלאים ארס.</p>
<p>פתח ואמר כתיב (בראשית יב ב) ואעשך לגוי גדול¹³⁸⁸ ואברכך ואגדלה שמך וגו' האי מלה דרבי אלעזר דאמר ואעשך לגוי גדול לקבל לך ואברכך לקבל מארצך ואגדלה שמך לקבל וממולדתך והיה ברכה לקבל ומבית אביך ודא לקבל דא:</p>	<p>פתח ואמר, נאמר "ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך וגו'", דבר זה של רבי אלעזר שאמר "ואעשך לגוי גדול", כנגד "לך לך". "ואברכך" כנגד "מארצך". "ואגדלה שמך" כנגד "וממולדתך". "והיה ברכה" כנגד "ומבית אביך" וזה כנגד זה.</p>
<p>רבי שמעון אמר רזא דחכמתא הכא ואעשך לגוי גדול לקבל סטר ימינא ואברכך לקבל סטר שמאלא ואגדלה שמך לקבל סטר אמצעיתא והיה ברכה לקבל סטר ארעא דישראל וכלא רזא דרתיכא קדישא:</p>	<p>רבי שמעון אמר סוד החכמה יש כאן. "ואעשך לגוי גדול" כנגד צד ימין, "ואברכך" כנגד צד שמאל, "ואגדלה שמך" כנגד צד האמצע, "והיה ברכה" כנגד צד ארץ ישראל, והכל סוד המרכבה הקדושה.</p>
<p>תא חזי באתערותא דלתתא ואתערו (יתער) לעילא ועד לא יתער לתתא לא יתער לעילא לאשראה עליה מה כתיב באברהם (שם יא לא) ויצאו אתם מאור כשדים ויצאו אתם ויצאו אתו מבעי ליה דהא כתיב ויקח תרח את אברם בנו¹³⁸⁹ וגו' מהו ויצאו אתם אלא תרח [ולוט] (וחרן) נפקו עם אברהם ושרה דכיון דאשתזיב אברהם מן נורא אתהדר תרח למעבד רעותיה ובגין:</p>	<p>בא וראה, בהתעוררות שלמטה מתעורר למעלה, ועד שלא מתעורר למטה לא מתעורר למעלה לשרות עליו, מה נאמר "באברהם ויצאו אתם מאור כשדים". "ויצאו אתם" היה צריך [לכתוב] ויצאו אתו, שהרי נאמר "ויקח תרח את אברם בנו וגו'", מהו "ויצאו אתם". אלא תרח ולוט יצאו עם אברהם ושרה, שכיון שנצול אברהם מן האש, חזר תרח לעשות את רצונו, ולכן</p>
<p>לב/א</p>	
<p>כך ויצאו אתם כיון דאינון אתערו בקדמיתא אמר ליה קודשא בריך הוא לך לך:</p>	<p>"ויצאו אתם", כיון שהם התעוררו תחלה, אמר לו הקדוש ברוך הוא "לך לך".</p>
<p>רבי שמעון אמר לך לך לתקונך לגרמך מארצך מההוא סטרא דישובא דאת תקיל¹³⁹⁰ דאתילידת</p>	<p>רבי שמעון אמר "לך לך", לתקונך, לעצמך. "מארצך", מאותו הצד של</p>

¹³⁸⁷ פי שאותיות דבר עשו להם מותנא בניחותא אבל כשנהפכו ונעשו ברד אזי היו מתים מיתה משונה ע"י הברד (מ"מ).

¹³⁸⁸ לשון זה הובא בפ' לך לך [עח ע"א] (מ"מ).

¹³⁸⁹ (ואת לוט בן הרן) (נוסף בדפ"ו).

¹³⁹⁰ שהיה אברהם יודע בחכמת הכוכבים והיה שוקל במשקלת האצטורלב או הרביע לדעת בכמה מעלו, ומה המבט ומה הענין אל כל ארץ וארץ מהארצות, לדעת מולדתו, ומה עניינו ומה בריאותו

ספר שמות

<p>ביה וממולדתך מההוא תולדה דילך ומבית אביך דאת אשגח בשרשא דלהון אל הארץ אשר אראך¹³⁹¹ תמן אתגלי לך מה דאת בעי ההוא חילא דממנא עלה דאיהו עמיק וסתים¹³⁹² מיד (בראשית יב ד) וילך אברם כאשר דבר אליו יהוה ואנן קא בעינן למהך מהכא למנדע רזא דחכמתא וחסרו:</p>	<p>הישוב שאתה שוקל שנולדת בו. "וממולדתך", מאותו תולדה שלך. "ומבית אביך", שאתה משגיח בשורש שלהם. "אל הארץ אשר אראך", שם אגלה לך מה שאתה מבקש, אותו כח שממונה עליה, שהוא עמוק וסתום. מיד "וילך אברם כאשר דבר אליו ה'", ואנו רצינו ללכת מכאן לדעת סוד החכמה.</p>
<p>פתח רבי אבא¹³⁹³ ואמר (צפניה ג ט) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם יהוה לעבדו שכם אחד וכתוב (זכריה יד ט) והיה [יהוה למלך וגו'] ביום ההוא יהיה יהוה אחד ושמו אחד¹³⁹⁴:</p>	<p>פתח רבי אבא ואמר "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד", ונאמר "והיה ה' למלך וגו' ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".</p>
<p>רבי יוסי ורבי חייא הוו אזלי באורחא אמר רבי יוסי לרבי חייא אמאי את שתיק הא אורחא לא אתתקן אלא במלי דאורייתא¹³⁹⁵ אתנגיד רבי חייא ובכה פתח ואמר (בראשית יא ל) ותהי שרי עקרה אין לה ולד ווי ועל דא ווי עלו (לההוא זמנא ודאולידת הגר לישמעאל):</p>	<p>רבי יוסי ורבי חייא היו הולכים בדרך. אמר רבי יוסי לרבי חייא, למה אתה שותק, הרי הדרך לא נתקנת אלא רק בדברי תורה. נאנח רבי חייא ובכה. פתח ואמר "ותהי שרי עקרה אין לה ולד", אוי על זה, אוי על אותו זמן שהולידה הגר את ישמעאל.</p>
<p>אמר ליה רבי יוסי אמאי והא אולידת לבתר והוה לה ברא גזעא קדישא אמר ליה ואת חמי ואנא חמינא והכי שמענא מפומי דרבי שמעון מלה ובכינא¹³⁹⁶ ווי על ההוא זמנא דבגין דשרה אתעכבת כתיב (שם טז ב) ותאמר שרי אל אברם וגו' בא נא אל שפחתי וגו'¹³⁹⁷ ועל דא קיימא</p>	<p>אמר לו רבי יוסי, למה, והרי הולידה אחר כך, והיה לה בן גזע קדוש. אמר לו אתה רואה ואני רואה, וכך שמעתי מפי רבי שמעון דבר ובכיתי. אוי על אותו הזמן, שבגלל ששרה התעכבה, נאמר "ותאמר שרי אל אברם וגו' בא נא אל שפחתי וגו'", ועל זה עמדה השעה להגר</p>

ומה היא מולידה שיש ארץ מגדלת חלשים ויש ארץ מגדלים אוכלוסין, ושקן ארץ מולדתו ושקל ארץ ישראל ולא היה יכול לרדת לעומק המבט השולט בא"י מפני שהיה מקום הקדש והיא שותה מהמים הקדושים לזה לא היה יכול להציע (אור יקר). עי' ח"א ע"א ודברינו שם.

¹³⁹¹ והנה על פי חזיון הכוכבים ישפטו לאדם על ג' שפיטות, הא' המחוז שהמחוז מצד המולד הכולל ישתנה המולד הפרטי לאדם א', מצד כלל כל אנשי עירו ומנהגיהם וכיוצא. הב', מצד מולד עצמו שהוא עיקר אליו. והג' מצד מולד דמשפחתו, שאין מולד בן מלך דומה למולד הדיוט, עם היות שיהיו נולדים ברגע א' לזה אמר מאצרך וממולדתך ומבית אביך ג' אלו, וג' אמר "סטרטא דיישובא, א'." "מההוא תולדה", ב'. "דאת אשגח בשרשא" ג'. פתח ר' אבא לסיים בכי טוב (אור יקר).

¹³⁹² עי' ח"א ב ע"א שעמיק מסט' דאבא וסתים מסט' דאימא.
¹³⁹³ טעם פתיחה זו משום דבפ' זו עשה הקב"ה מפלה במצרים ולעתיד תהיה בכל האומות כמ"ש כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה (מ"מ).

¹³⁹⁴ פתח רבי אבא וכו' עד כאן מוסגר בדפ"ק.

¹³⁹⁵ עי' זהר חדש (עז ע"ב): פתח ר' חייא ואמר, ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום. ההולך בדרך, צריך להיות עמו, מי שידבר עמו בדברי תורה. וכך דרכן של צדיקים, הולך ואור, הולך, ועמו דברי תורה. דכתיב, ותורה אור. עד נכו"ן היום, עד שתשתתף עמו השכינה, ולא תזוז ממנו. דתנינן, בכל מקום שיש דברי תורה, שכינה שם. שנאמר, בכל מקום אשר אזכיר את שמי וכו'. ועי' ח"א סט ע"ב.

¹³⁹⁶ (ס"א אמר ליה מה היא אמר ליה ווי וכו') – נוסף בדפ"ו.

¹³⁹⁷ עי' לקוטי תורה (פרשת לך לך): טעם לקיחת אברם את הגר ידוע כי שרה והגר סוד פרי וקליפה והקליפה קדמה עכשיו לפרי לכך ילדה הגר קודם לשרה בסוד ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום והגר גימ' יצחק בסוד הדינין וכמו שהמלכים קדומין מתו כי לא נתבסמו ג"כ שרה הכניסה עין הרע בעוברת של הגר [מסוד קין] והפילה כי היא מסוד הדינין דקליפה ולכך הפילה בסוד הנפילים היו בארץ ורצתה לבסמה להגביר הטוב ולהכניע הרע ולז"א אברהם עשי הטוב בעיניך ולז"א המלאך שובי אל גבירתך והתעני והעובר השני היה מסוד הבל ונתבסמו מעט בסוד הדינין עד עקידת יצחק.

ספר שמות

<p>לרשת את שרה גבירתה, והיה לה בן מאברהם.</p>	<p>שעתא להגר למירת לשרה גבירתה והוה לה ברא מאברהם:</p>
<p>ואברהם אמר "לו ישמעאל יחיה לפניך", ואף על גב שהקדוש ברוך הוא היה מבשר לו על יצחק, נדבק אברהם בישמעאל עד שהקדוש ברוך הוא השיב לו "ולישמעאל שמעתוך וגו'", אחר כך נמול ונכנס לברית הקדוש, טרם שיצא יצחק לעולם.</p>	<p>ואברהם אמר לו ישמעאל יחיה לפניך, ואף על גב דקודשא בריך הוא היה מבשר ליה על יצחק אתדבק אברהם בישמעאל עד דקודשא בריך הוא אתיב ליה ולישמעאל שמעתוך [וגו'] (בראשית יז כ) לבתר אתגזר ועאל בקיימא קדישא עד לא יפוק יצחק לעלמא:</p>
<p>ובא וראה, ארבע מאות שנה עמד אותו ממונה של בני ישמעאל, ובקש לפני הקדוש ברוך הוא, אמר לו, מי שנמול יש לו חלק בשמך. אמר לו, כן. אמר לו, והרי ישמעאל שנמול, ולא עוד אלא שנמול בן שלש עשרה שנה, אז למה אין לו חלק בך כמו יצחק. אמר לו זה נמול כראוי וכתקונו, וזה לא כך. ולא עוד אלא שאלה נדבקים בי כראוי לשמונה ימים, ואלה רחוקים ממני עד כמה ימים. אמר לו, ועם כל זה, כיון שנמול, [וכי] לא יהיה לו שכר טוב בשביל זה.</p>	<p>ותא הוי ארבע מאה שנין קיימא ההוא ממנא דבני ישמעאל ובעא קמי קודשא בריך הוא אמר ליה מאן דאתגזר אית ליה חולקא בשמך אמר ליה אין אמר ליה והא ישמעאל דאתגזר ולא עוד אלא דאתגזר בר תליסר שנין¹³⁹⁸ אמאי לית ליה חולקא בך כמו יצחק אמר ליה דא אתגזר כדקא יאות וכתיקונו¹³⁹⁹ ודא לאו הכי ולא עוד אלא דאלין מתדבקין [בי כדקא יאות] (בו) לתמניא יומין ואלין רחיקין מני¹⁴⁰⁰ עד כמה ימים אמר ליה ועם כל דא כיון דאתגזר לא יהא ליה אגר טב בגיניה:</p>
<p>אוי על אותו זמן שנולד ישמעאל בעולם ונמול, מה עשה הקדוש ברוך הוא, הרחיק את בני ישמעאל מן הדבקות העליונה, ונתן להם חלק למטה בארץ הקדושה, בשביל אותה המילה שבהם.</p>	<p>ווי על ההוא זמנא דאתיליד ישמעאל בעלמא ואתגזר מה עבד קודשא בריך הוא ארחיק להו לבני ישמעאל מדבקותא דלעילא ויהב להו חולקא לתתא בארעא קדישא בגין ההוא גזירו דבהון:</p>
<p>ועתידים בני ישמעאל לשלוט בארץ הקדושה כשהיא ריקה מהכל, זמן רב, כמו שהמילה שלהם ריקה בלי שלמות, והם יעכבו את בני ישראל לשוב למקומם, עד שישתלם אותה זכות של בני ישמעאל.</p>	<p>וזמינין בני ישמעאל למשלט בארעא קדישא כד איהי ריקניא מכלא זמנא סגין (זמנין סגיאין) כמה דגזירו דלהון בריקניא בלא שלימו ואינון יעכבון להון לבני ישראל לאתבא לדוכתייהו עד דישתלים ההוא זכותא דבני ישמעאל¹⁴⁰¹:</p>
<p>ועתידים בני ישמעאל לעורר קרבות חזקים בעולם, ולהתכנסות בני אדום עליהם, ויעוררו בהם קרב אחד על הים ואחד על היבשה ואחד סמוך לירושלים,</p>	<p>וזמינין בני ישמעאל לאתערא קרבין תקיפין בעלמא ולאתכנשא בני אדום עלייהו ויתערוון קרבא בהו על ימא וחד על יבשתא וחד סמוך לירושלם וישלמון אלין באלין וארעא קדישא לא</p>

¹³⁹⁸ ולא עוד אלא וכו' ע"כ מוסגר בדפ"ק.

¹³⁹⁹ עי' רח"ו לקמן נז ע"ב שישמעאלים שמולים ולא פורעים, ע"כ. פי' יצחק עשה מילה ופריעה כתקונו היינו לח' ימים מתדבקים כי לח' יומין שעושים מילה ופריעה לח' ימים (מ"מ). עי' השל"ה (פרשת לך לך): בזכות המילה זכה ישמעאל עתה לארץ ישראל. ומאחר שאין לו פריעה, על כן אף על פי שהארץ לו היא, עתה היא בחרבנה ואינה בנויה, כך נתבאר בזהר (ראה ח"ב דף פ"ז ע"א). והנה ישמעאל נקרא 'פרא אדם' (בראשית טז, יב), וכתב הזהר (ראה שם דף פ"ו ע"א) 'פרא אדם' ולא 'אדם' ממש, מאחר שלא נתקן בפריעה, אלא הוא 'פרא', פרוש 'ענף', כמו (ישעיה י, לג) 'מסעף פארה במערצה', כי אינו רק ענף מאדם, אבל ישראל הם 'אדם' ממש. אמנם עי' רש"י בראשית יז כה שאכן ישמעאל כן עשה פריעה, אמנם לא מצאתי מקור בחז"ל לב' הצדדים. ועי' זהר ח"ג קסג ע"ב שאברהם לא עשה פריעה, ויעקב אכן כן עשה.

¹⁴⁰⁰ פי' שאינם עושים פריעה ועוד שאינם מלים עד אחר כמה שנים (מ"מ).

¹⁴⁰¹ ויקרא סט ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

יתמסר לבני אדום:	וישלטו אלה באלה, וארץ הקדושה לא תמסר לבני אדום.
בההוא זמנא יתער עמא חד מסייפי עלמא [על רומי חייבא] ויגח בה קרבא תלת ירחין ויתכנשון תמן עממיא ויפלו בידיהו ¹⁴⁰² עד דיתכנשון כל בני אדום עלה ¹⁴⁰³ ומכל סייפי עלמא וכדין יתער קודשא בריך הוא עליהו הדא הוא דכתיב (ישעיה לד ו) כי זבח ליהויה בבצרה וגו' ולכתר דא מה כתיב (איוב לח יג) לאחוז בכנפות הארץ וגו' וישצי אלבני ישמעאלו (אנון) מינה ויתבר כל חילין דלעילא ולא ישתאר חילא לעילא על עמא דעלמא אלא חילא דישראל בלחודוי הדא הוא דכתיב (תהלים קכא ח) יהויה צלך על יד ימינך בגין דשמא קדישא בימינא ¹⁴⁰⁴ ואורייתא בימינא ¹⁴⁰⁵ ועל דא בימינא תליא בלא ותנין דבעי לזקפא ימינא על שמאלא כמה דאוקמוה דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו ובזמנא דאתי (תהלים ס ז) הושיעה ימינך וענני ובההוא זמנא כתיב (צפניה ג ט) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם יהויה ולעבדו שכם אחד וכתיב (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יהויה אחד ושמו אחד:	כאותו זמן יתעורר עם אחד מסוף העולם על רומי הרשעה, ויערך בה קרב שלשה חדשים, ויתכנסו שם עמים, ויפלו בידיהם, עד שיתכנסו כל בני אדום עליה מכל סופי העולם. ואז יתעורר עליהם הקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "כי זבח לה' בבצרה וגו'", ואחר זה מה כתוב "לאחוז בכנפות הארץ וגו'". ויכלה את בני ישמעאל ממנה וישבר כל הכוחות שלמעלה, ולא ישאר כח למעלה על העם של העולם, אלא כח ישראל לבדו, זהו שנאמר "ה' צלך על יד ימינך", משום שהשם הקדוש בימין ותורה בימין, ועל זה בימין תלוי הכל. ושנינו, שצריך לזקוף את הימין על השמאל, כמו שפרשה, שנאמר "מימינו אש דת למו". ובזמן שיבא "הושיעה ימינך וענני". ובאותו זמן כתוב "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד", ונאמר "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".
ברוך יהויה לעולם אמן ואמן:	ברוך ה' לעולם אמן ואמן
לב/ב	
פרשת בא:	
ויאמר יהויה אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו וגו' ¹⁴⁰⁶ (שמות י א) רבי יהודה פתח ¹⁴⁰⁷ ואמר ¹⁴⁰⁸ (תהלים פט טז) אשרי העם יודעי	"ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו וגו'", רבי יהודה פתח ואמר "אשרי העם יודעי תרועה ה'

¹⁴⁰² פי' הרומיים יפלו ביד אומות האחרים (מ"מ).

¹⁴⁰³ פי' ואז יצילו עצמם מיד אומות האחרים (מ"מ).

¹⁴⁰⁴ פי' מלכות התכוננותה ע"י החסד (מ"מ).

¹⁴⁰⁵ פי' ז"א ג"כ שנק' תורה בניינו מהחסדים (מ"מ).

¹⁴⁰⁶ צריך להקדים הקדמה כוללת וידועה והיא כי שתי בחינות הן באצילות, האחת בחינת הפנים והפנימיות והשניה בחינת האחוריים והחיצוניות. וגם ידוע שעיקר הפנימיות הוא בקו האמצעי דהיינו מח הדעת שבו (משלי כד ד) חדרים ימלאון, ולעומתו בחינת אחורי הדעת היא המעולה שבכל בחינות האחוריים. ומשני הנזכרות היה משה משל פנים, ופרעה מאחוריו שהוא למפרע הער"ף, ולכן אמר ה' אל משה בא אל פרעה, כי די בזה להכניעו, ואמר לו עד מתי מאנת לענות מפני, מאנת דייקא, כי הוא היה מכחיש באור הפנים וחושב שהעולם מתנהג דוקא בחיצוניות ושאינ ממשלת הפנימיות לעולם על עולם העשיה, כי בודאי קודם לכן כל זמן המשך השעבוד היה זעיר בסוד הקטנות ושמות אלקים היו שולטים, ולזה אמר (ה, ב) לא ידעתי את ה', כלומר אין כח בדעת זעיר למשול בעולם, וקודם לכן כתוב (א, ח) אשר לא ידע את יוסף והוא הוא, כי שרש יוסף הוא בדעת (רמ"ז).

¹⁴⁰⁷ כוונתו להודיע הפרש שבין ישראל, וזה יובן בהבין ענין התרועה שהוא כל עיקרו לתיקון הנוקבא ליתן לה גבורות ממותקות, כי בזה ימשך אור הפנים בעולם שהרי היא בתחילה באחור, ובסגולת השופר נמשכות לה גבורות ממותקות, ובסוד ק"ל, ק"ל דשופר שה"ס חו"ג, וז"ש יודעי תרועה, פי' ממשיכים כח הדעת על התרועה היא רחל. ובזה תשכיל למה לא הזכירה התורה התקיעה כי אם התרועה, שכל עצמו של שופר הוא בעבורה (רמ"ז).

¹⁴⁰⁸ סמיכות פרשה זה כאן יראה דרך דרש, כי משה צפה שהשטן היה מקטרג על יציאת ישראל ממצרים, וזה היה בר"ה. ומסיבת זה לא היה משה רוצה ליכנס לפרעה, ואמר השם אל משה, בא אל

ספר שמות

<p>תרועה יהו"ה באור פניך יהלכון כמה אצטריכו (ל)בני נשא למהך בארחי דקודשא בריך הוא¹⁴⁰⁹ ולמטר פקודי אורייתא בגין דיזכון בה לעלמא דאתי ולשזבא לון מכל קטרוגין דלעילא ותתא בגין דהא כמה דאשתכחו מקטרגין בעלמא לתתא הכי נמי אשתכחו מקטרגין לעילא דקיימי עלייהו דבני נשא:</p>	<p>באור פניך יהלכון". כמה צריכים בני אדם ללכת בדרכי הקדוש ברוך הוא ולשמור מצוות התורה, כדי שיזכו בה לעולם הבא, ולהציל אותם מכל הקטרוגים שלמעלה ולמטה, לפי שהרי כמו שנמצאים מקטרגים בעולם למטה, כך גם נמצאים מקטרגים למעלה, שעומדים על בני אדם.</p>
<p>אינון דעבדין פקודי אורייתא ואולי באורח מישר בדחלא דמאריהון כמה אינון סניגורין דקיימין עלייהו לעילא כמה דאת אמר (איוב לג כג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו' וכתוב (שם כד) ויחננו ויאמר פדעו מרדת שחת מצאתי כפר בגין כך זכאה איהו מאן דנטיר פקודי אורייתא:</p>	<p>אותם שעושים מצוות התורה, והולכים בדרך ישרה ביראת אדונם, כמה הם הסנגורים שעומדים עליהם למעלה, כמו שנאמר "אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו'", ונאמר "ויחננו ויאמר פדעו מרדת שחת מצאתי כופר". לכן, אשרי מי ששומר מצוות התורה.</p>
<p>אמר [לרבי] אליה רבי (רבי) חייא אי הכי¹⁴¹⁰ אמאי אצטריך הכא מלאך דליהוי סניגוריא עליה דבר נש והא כתיב (משלי ג כו) כי יהו"ה יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד וכתוב (תהלים קכא ז) יהו"ה ישמרך מכל רע דהא חמי קודשא בריך הוא כל מה דבר נש עביד בעלמא הן טב הן ביש וכן הוא אומר (ירמיה כג כד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם יהו"ה:</p>	<p>אמר לרבי חייא, אם כך למה צריך כאן מלאך שיהיה סנגור על האדם, והרי נאמר "כי ה' יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד". ונאמר "ה' ישמרך מכל רע", שהרי הקדוש ברוך הוא רואה כל מה שאדם עושה בעולם, הן לטוב והן לרע. וכן הוא אומר "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'".</p>
<p>אמר ליה רבי יהודה כלא הכי הוא ודאי אבל הא כתיב (איוב ב ה) וגע אל עצמו ואל בשרו וכתוב (שם ג) ותסיתני בו לבלעו הנם לאחזאה דהא רשו אתמסר לסטר¹⁴¹¹ אחרא ולקטרגא (ורשו אתמסר) על מלין דעלמא (למאן דלא אצטריך) ולא תמסרא (ורשו אתמסר על מלין דעלמא למאן דלא אצטריך לאתמסרא) בידוי ולכל אלין ארחין טמירין¹⁴¹² קמי קודשא בריך הוא ולית אנת כדאי למהך אבתרייהו בגין דאינון נמוסין דקודשא בריך הוא ובני¹⁴¹³ (בני) נשא לאו אינון רשאין לדקדקא אבתרייהו בר אינון זכאי קשוט דידעין רזי אורייתא ואוליין בארחא דחכמתא למנדע אינון מלין סתימין דאורייתא:</p>	<p>אמר לו רבי יהודה, הכל כך הוא ודאי, אבל הרי נאמר "וגע אל עצמו ואל בשרו", ונאמר "ותסיתני בו לבלעו חנם", להראות שהרי רשות נמסרה לצד האחר לקטרג על דברים של העולם ולהמסר בידו. וכל הדרכים הללו טמונים לפני הקדוש ברוך הוא, ואינך כדאי ללכת אחריהם, משום שאלו הנהגות של הקדוש ברוך הוא עם בני, אין אדם רשאים לדקדק אחריהם, פרט לאותם צדיקי אמת שיודעים את סודות התורה, והולכים בדרך של החכמה לדעת אותם דברים נסתרים של התורה.</p>

פרעה ואל תפחד מקטרוג השטן, כי כפרך נתתי בך". ואיהו איוב, כנז"ל. ולכן אמר אשרי העם יודעי תרועה בך", ודרש ענין אחר שכן דרכם של רז"ל במדרש ובסוף המדרש הזה (רח"ו).

¹⁴⁰⁹ היינו ללכת בדרכיו במדות הנפשיות, מה הוא רחום אף אתה וכו', והם חובת הלב (אור יקר).
¹⁴¹⁰ פירוש אי אמרת בשלמא זה המלאך לזכות רשע בא, ניחא דצריך מלאך לסייעו ולהצדיקו. ואי כדברין דבצדיק קאמר, א"כ מלאך ל"ל, והלא בצדיקים כתיב כי ה' יהיה בכסלך ושמר וגו', ודרז"ל ואפילו עושה מעשה כסלות. ואין לומר שהוצרך המלאך להודיע להקב"ה, זה אינו, דהא עיני ה' צופות בכל מקום הממנו יפלא כל דבר (רח"ו).
¹⁴¹¹ לסטרא (דפ"ו).

¹⁴¹² הוא סוד הגלגול כי איוב מגולגל היה (רח"ו).

¹⁴¹³ ובני (דפ"ו).

ספר שמות

<p>רבי אלעזר פתח (שם א ו) ויהי היום ויבאו בני האלהים להתיצב על יהוה ויבא גם השטן בתוכם ויהי היום דא¹⁴¹⁴ ראש השנה¹⁴¹⁵ דקודשא בריך הוא קאים למידן עלמא כנוונא דא (מ"ב ד יא) ויהי היום ויבא שמה ההוא יומא יום טוב דראש השנה הוה¹⁴¹⁶:</p>	<p>רבי אלעזר פתח "ויהי היום ויבאו בני האלהים להתיצב על ה' ויבוא גם השטן בתוכם". "ויהי היום", זה ראש השנה, שהקדוש ברוך הוא עומד לדון את העולם, כדוגמא זה "ויהי היום ויבא שמה", אותו יום היה יום טוב של ראש השנה.</p>
<p>ויבאו בני האלהים אלין רברבין ממנן שליחן בעלמא לאשגחא בעובדין דבני נשא להתיצב על יהוה כמה דאת אמר (מ"א כב יט) וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו אבל להתיצב על יהוה בהאי קרא אשכחנא רחימותא דקודשא בריך הוא עליהו דישראל בגין דהני שליחן דאינון ממנן לאשגחא על עובדין דבני נשא אזלין ושטאן¹⁴¹⁷ ונטלין אינון עובדין כלהו וביומא דקאי דינא למיקם למידן עלמא אתעבידו קטיגורין למיקם עליהו דבני נשא ותא חזי מכל עמין דעלמא לא קיימין לאשגחא בעובדיהון בר [ב]ישראל בלחודייהו בגין דאלין בנין לקודשא בריך הוא:</p>	<p>"ויבאו בני האלהים" אלו ממונים גדולים שלוחים בעולם להשגיח במעשי בני האדם. "להתיצב על ה'", כמו שנאמר "וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו", אבל "להתיצב על ה'" [מה פירושו]. בפסוק זה מצאנו אהבת הקדוש ברוך הוא על ישראל, משום שהשלוחים הללו שממונים להשגיח על מעשי בני האדם, הולכים ומשוטטים ולוקחים את כל אותם המעשים. וביום שהדין עומד לעמוד לדון העולם, נעשים קטגורים לעמוד על בני אדם. ובא וראה, מכל העמים שבעולם, לא עומדים להשגיח במעשיהם רק על ישראל לבדם, משום שאלה בנים של הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>וכד לא אשתכחו עובדין דישראל כדקא יאות כביכול אינון ממנן שליחן כד בעאן לקיימא על אינון עובדין דישראל על יהוה ודאי קיימין דהא כד ישראל עבדין עובדין דלא כשרן כביכול מתישין חילא דקודשא בריך הוא וכד עבדין עובדין דכשרן יהבין תוקפא וחילא לקודשא בריך הוא¹⁴¹⁸ ועל דא כתיב (תהלים סח לה) תנו עו</p>	<p>וכשלא נמצאים המעשים של ישראל כראוי, כביכול אותם שלוחים ממונים, כשרוצים לעמוד על אותם מעשים של ישראל, הם עומדים ודאי על ה', שהרי כשישראל עושים מעשים שלא כשרים, כביכול מתישים כחו של הקדוש ברוך הוא. וכשעושים מעשים כשרים, נותנים</p>

¹⁴¹⁴ מד ע"א (הערת הזהר).

¹⁴¹⁵ נראה שנקרא בשם היום לפי שהוא יום הששי שבו נברא אדה"ר, ונקרא יום הששי בה' הידיעה ולכן נקרא היום הידוע. ועוד שאמרו רז"ל בפסוק (תהלים עד, טז) לך יום אף לך לילה, שיום הששי לא היה בו לילה, שלכן לא נאמר ויהי ערב ויהי בקר יום השביעי. ונמצא שיום ראש השנה היה יום בלתי לילה ולכן נקרא היום, ולפי שאז נברא אדה"ר על כן הוקבע ליום דין, כי בריאת אדם היתה בחיבור אחר באחור כנזכר בספר אדם ישר טו), והוא הוא מצב של יום ראש השנה טז), שעומדים ז"ן אחר באחור (רמ"ז) (עי' מאמרם ז"ל בש"ט מזמור צ"ב ודברים אחדים דף נז מא"ן (נ"א).

¹⁴¹⁶ קודם תקיעת השופר הוא סוד הדין אבל אחר כך כבר הגבורות נמתקות, וזהו שרמז בכאן יום טוב דראש השנה שהיה כבר בסוד הדין המתוק והיינו יום טוב דראש השנה, ולכן רצה להטיב לשונמית בהנתן לה בן (רמ"ז).

¹⁴¹⁷ ושאיין (דפ"ו).

¹⁴¹⁸ וזהו ג"כ ענין מ"ש (עבר"ז ג ע"ב) שהקב"ה יושב ועוסק בתורה, הכוונה הוא ג"כ על גילוי אור זוהר קדושתה, כי נודע הוא שהתורה היא נשמת פנימיות דכל הבריאה כולה, ובה נברא הכל, וכמ"ש (ברכות נה ע"א) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ. וכן הוא בספר יצירה, כי בה נוצר כל היצור וכל העתיד לצור. וכן היא התורה פעולת כל המעשים תמיד אשר מן העולם ועד העולם. וזהו ענין עסק התורה של הקב"ה שעוסק בה בכל יום, והוא גילויי אורה שמגלה בה תמיד לצורך הכחות דפעולת כל המעשים הנעשים בכל יום. ונעשה כ"ז ג"כ ע"י עסק התורה וגילוי אורה דהצדיקים שבעוה"ז שמתגלה ומתחדש על ידיהם תמיד. וכבר אמרנו כי כל גילויי אור דהתורה והמצוה הנעשה בז"א, הנה הוא נמשך בו כ"ז מהאור דא"א שמאיר בו, כי בז"א עצמו הנה עומד בו כל האור והזהר והזיו והנועם דכל התורה והמצוה רק בכח, אך ע"י אור א"א המאיר בו, הנה מתגלה

ספר שמות

<p>לאלהים במה בעובדין דכשרן ועל דא בההוא יומא כלהו רברבן ממנן אתכנשו על יהוה על יהוה ודאי דהא כיון דעל ישראל אתכנשו עליה אתכנשו:</p>	<p>כח ותוקף לקדוש ברוך הוא. ועל זה נאמר "תנו עז לאלהים". במה, במעשים כשרים. ועל זה, באותו יום, כל השרים הגדולים הממונים התאספו על ה', "על ה'" ודאי, שהרי כיון שהתאספו על ישראל, הם התאספו עליו.</p>
<p>ויבא גם השטן בתוכם (איוב א ו) גם ¹⁴¹⁹ לאסגאה עליהו דכלהו אתיין למהוי קטיגורין עליהו דישראל</p>	<p>"ויבוא גם השטן בתוכם", "גם", לרבות עליהם שכולם באים להיות קטיגורים על ישראל,</p>
<p>לג/א</p>	
<p>ודא אתוסף עליהו בגין דאיהו דילמורא רברבא מכלהו ¹⁴²⁰ קטיגורא מכלהו כיון דהמא קודשא בריך הוא דכלהו אתיין לקטרנא מיד ויאמר יהוה אל השטן מאין תבא ¹⁴²¹ (איוב א ז) וכי לא הוה ידע קודשא בריך הוא מאן הוה אתי אלא לאייתאה עובדא לרעותיה ¹⁴²²:</p>	<p>וזה נוסף עליהם, משום שהוא המלשין הגדול מכולם, הקטגור [הגדול] מכולם. כיון שרואה הקדוש ברוך הוא שכולם באים לקטרנא, מיד "ויאמר ה' אל השטן מאין תבא", וכי לא היה יודע הקדוש ברוך הוא מאיפה היה בא, אלא להביא את המעשה לרצונו.</p>
<p>ויאמר יהוה אל השטן וגו' ויען השטן את יהוה ויאמר משוט בארץ מכאן אוליפנא דישובא דארעא אתמסר לסטריין אחרנין ¹⁴²³ בר ארעא דישראל בלחודהא כיון דאמר משוט בארץ (איוב א ז) אשגח קודשא בריך הוא דבעי למהוי דלמורא עליהו דישראל ¹⁴²⁴ מיד ויאמר ¹⁴²⁵ יהוה אל השטן</p>	<p>"ויאמר ה' אל השטן וגו' ויען השטן את ה' ויאמר משוט בארץ", מכאן למדנו שישוב הארץ נמסר לצדדים אחרים, פרט לארץ ישראל לבדה. כיון שאמר "משוט בארץ", השגיח הקדוש ברוך הוא שרוצה להיות מלשין על ישראל. מיד</p>

ויוצא גם בו מן הכח לפועל. אמנם תיקונו שמתקן לקבל אור דא"א, ר"ל שיפעל בו האור דא"א להוציא כחו לפועל, הנה התיקון הנה נעשה בו ע"י התורה והמצוה של הצדיקים בעוה"ז, והוא סוד הענין דעבודה צורך גבוה (כללים ח"ב כב ע"א). ודע, כי כל מה שאמרנו בהתיקונים דז"א, שהוא ע"י המעשים טובים של הצדיקים, הנה הוא לעולם רק ע"י המלכות שהיא הנוק' דז"א, כי הוא השער לה' (תהלים קיח כ זהר ח"א ז ע"ב), וכל המעשים טובים הוא מגיעים אליה ועולים בה, וממנה מתקן ז"א, וכן על ידה הנה נמשך הטובה למטה, כי בה הוא כל ההנהגה דהעוה"ז (שם ע"ב), ועי"ש עוד נה ע"א ועוד סד ע"ד.

¹⁴¹⁹ מלבד שהע' שרים הם מקטריגים הוא מתרבה עליהו ומקטרנא יותר מהם (רח"ו).

¹⁴²⁰ שר של אר"ה והוא הס"מ, שהוא הראש לכל הע' שרים (דע"ה ח"ב קכז ע"ג)

¹⁴²¹ בראות הקב"ה, ה"ס אימא, שבאו כולם לקטרנא על תיקון העולם, מיד מהרה להכנס בתוך זעיר, ולכן כתוב ויאמר ה'. ואין לתמוה על דבר זה כי רצונו יתברך בקיום עמו בעולמו, וגדולה מזו היא גאולת פסח. ומה שלא כעס בימי בלעם, ולכן עשה עם השטן מה שעשה עם בלעם ששאלו (במדבר כב, ט) מי האנשים האלה עמך, כדי שיחשוב בלעם שלא היתה דעת בעליון, וכלומר שהיה בימי קטנות שאין שם דעת, וכן בכאן הראה לו פנים לשטן כאילו היה עדיין סוד השינה (רמ"ז).

¹⁴²² בזה ימלאנו לבו אל השטן לומר החנם ירא איוב אלקים, כי מדבריו אלה נשמע שהשטן חשב שלא היתה דעתו [נ"א, ידיעתו] שלימה, וזה במה שהיה משבח את איוב מבלי דעת שלא בחינם היה ירא את אלקים (רמ"ז).

¹⁴²³ לע' שרים (רח"ו). סתם ארץ היא ארץ ישראל, והיתה כונתו של שטן לומר שכל כך גרמו עוונות ישראל עד שהיה לו יכולת לשלוט [נ"א, לשוט] בארצם ולהתהלך בה כרצונו. ובזה מבואר הפסוק הזה יפה, דאי לא תימא הכי מה זה תשובת השטן למה ששאלו ה' מאין בא, שלפי הנראה מכונת בואו לפני ה' היה לו להשיב שהיה בא לקטרנא על העולם, כי מאי רבותיה בהשטותו בארץ. אך מובן במה שפירשנו כי הודיע ואמר חידוש גדול שהתהלך בארץ ישראל מה שלא הורשה עד אותו היום. ומזה יצא לנו היטב שאין בשאר הזמנים רשות לסטרא אחרא להלך בארץ ישראל (רמ"ז).

¹⁴²⁴ משוט בארץ רמז על התפשטות רשותו בה בלי שיהיה מי שיעכב על ידו. אי נמי משוט בארץ ירצה שהחטיא את בני הארץ הקדושה ומזה נמשך לו הכח להתהלך בתוכה כמתהלך בביתו (רמ"ז).

¹⁴²⁵ אזיל כשיטת רז"ל שסוברים שאיוב היה דר בארץ ישראל וכמ"ש בפסוק (במדבר יג, כ) היש בה עץ, קרי ביה עוץ, וכן אמרו על פסוק (שם יד, ט) סר צלם מעליהם. ואם תאמר והלא באותו זמן היו עדיין ישראל במדבר, ואם כן ממ"ש משוט בארץ לא משמע דבעי לקטרנא על ישראל. ויש לומר דגם

ספר שמות

<p>השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמהו ובארץ (איוב א ח) (בכל ארץ):</p>	<p>”ויאמר ה' אל השטן השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמהו בארץ”.</p>
<p>חמא שעתא¹⁴²⁶ למיהב ליה חולקא במה¹⁴²⁷ דיתעסק ויתפרש מנייהו דישראל והא אוקמוה לרעיא דבעא למעבר עניה בחד נהרא¹⁴²⁸ וכו' מיד אעסק ביה ההוא שטן ולא קטרג עליהו דישראל¹⁴²⁹:</p>	<p>ראה שעה לתת לו חלק במה שיתעסק ויפרד מישראל. והרי פרשוה, [משל] לרועה שרצה להעביר את צאנו בנהר אחד וכו', מיד התעסק בו אותו שטן, ולא קטרג על ישראל.</p>
<p>ויען השטן את יהו"ה ויאמר החנם ירא איוב אלהים (איוב א ט) לאו תוהא לעבדא דמאריה עביד ליה כל רעותיה דיהא דחיל ליה אעדי אשגחותך מגיה ותחמי אי דחיל לך ואם לאו:</p>	<p>”ויען השטן את ה' ויאמר החנם ירא איוב אלהים”, אין תמיהה, [משל] לעבד שרבו עושה לו כל רצונו שיהיה ירא ממנו, [אמר לו חבירון] הסר ממנו את השגחתך ותראה אם יפחד ממך אם לא.</p>
<p>תא חזי בשעתא דעאקו כד אתייהיב חולקא חדא להאי סטר לאתעסקא ביה אתפריש לבתר מכלא¹⁴³⁰ כנוונא דא שער בראש חדש שער ביומא דכפורי בנין דאתעסק ביה ושביק להו לישראל במלכיהון והכא מטא זמנא למיטל חולקא דא מכל זרעא¹⁴³¹ דאברהם בסטרא אחרא כמה דאת אמר (בראשית כב כ) הנה¹⁴³² ילדה מלכה גם היא וגו' את עוץ בכורו וגו':</p>	<p>בא וראה, בשעת צרה, כשנתן חלק אחד לצד הזה להתעסק בו, נפרד אחר כך מהכל. כדוגמא זה, שער בראש חדש שער ביום הכפורים, כדי שיתעסק בו ויעזוב את ישראל עם מלכם. וכאן הגיע זמן ליטול חלק זה מכל זרע אברהם בצד האחר, כמו שנאמר ”הנה ילדה מלכה גם היא וגו' את עוץ בכורו וגו'”.</p>
<p>ותא חזי בשעתא דאמר (איוב א ז) משוט בארץ בעא מיניה למעבר דינא בישראל דהא דינא הוה ליה על אברהם למתבע מקודשא בריך הוא בנין דלא אתעביד דינא ביצחק כד אתקריב על גבי</p>	<p>ובא וראה, בשעה שאמר ”משוט בארץ”, בקש ממנו לעשות דין בישראל, שהרי דין היה לו על אברהם לתבוע מן הקדוש ברוך הוא, משום שלא נעשה דין ביצחק, כשהקרב על גבי המזבח, שהרי</p>

כיון משוט בארץ העליונה, וכלומר שהיתה לו אחיזה בר מינן בכנסת ישראל וזה מעוונות ישראל (רמ"ז).

¹⁴²⁶ ידוע שאיוב גלגול תרח והיה צריך למירוק יסורין ולטובתו וכל שכן שיהיה כפרה על ישראל, ותחת אשר מאז רצה לאבד את אברהם בנו כשהלשינו לנמרוד, ועכשיו תחיה [נ"א, תהיה תשועת] זרעו על ידו, והבן יושר דרכי ה', ולכן קראו חולקא, מפני שהיה ראוי לו מפני מעשיו הראשונים, ועכשיו שנמסר בידו פנה להתעסק בו כי חשב שיוכל להחטיאו ויחזור להטמע בקליפות [נ"א, להטמא בין הקליפות] (רמ"ז).

¹⁴²⁷ נח סד ע"א (הערת הזהר).
¹⁴²⁸ מכאן משמע שגזירת איוב היה בז' דפסח ובפ' פנחס משמע שקטרוגו היה בר"ה. וי"ל שעל הבנים ועל הנכסים היה דין ביום א' דר"ה. וביום ב' נידון על גופו ועל נשמתו, ולא נמסר ביד השליח ואע"ג שנראה שתיכף ומיד באה הגזירה זה אחר זה לא קשיא כי למעלה קודם מעשה הוא כמו לאחר מעשה (זהר הרקיע).

¹⁴²⁹ עי' שמ"ר פכ"א סי' ז: משל לרועה שהיה מעביר צאנו בנהר בא זאב להתגרות בצאן, רועה שהיה בקי מה עשה נטל תיש גדול ומסרו לו אמר יהא מתגשש בזה עד שנעבור את הנהר ואח"כ אני מביאו, כך בשעה שיצאו ישראל ממצרים עמד סמאל המלאך לקטרג אותן אמר לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע עד עכשיו היו אלו עובדים עבודת כוכבים ואתה קורע להם את הים מה עשה הקדוש ברוך הוא מסר לו איוב שהיה מיועצי פרעה דכתיב בו (איוב א) איש תם וישר, אמר לו הנו בידך, אמר הקדוש ברוך הוא עד שהוא מתעסק עם איוב ישראל עולים לים ויורדים ואח"כ אציל את איוב.
¹⁴³⁰ כמשל הרועה שרוצה להעביר צאנו, "כד אתייהב חולקא חדא" כגון איוב, "להאי סטרא" השטן "אתפריש לבתר מכולא" ואינו משטין עוד (אור יקר).

¹⁴³¹ מצד אחר שהוא איוב שהוא מזרע אחר של אברהם שהיא מלכה ולא מיוצאי יריכו ממש (רח"ו).

¹⁴³² כמ"ש הרב שאיוב בן יבמה היה דהיינו שאשת עון היתה אם איוב בארץ עוץ פי' באשת עוץ (רח"ו).

ספר שמות

<p>מדבחה דהא לא הוה ליה לאחלפא קרבנא דאזמין על מדבחה באחרא וכן בכל סטרא דיליה¹⁴³³ כמה דאת אמר (ויקרא כו י) לא יחליפנו והכא קאים יצחק על גבי מדבחה ולא אשתלים מניה קרבנא ולא אתעביד ביה דינא ובעא דא מעם קודשא בריך הוא כמה דבעא דיניה דיוסף לכמה דרין וכל מה דבעא באורח דינא בעא:</p>	<p>לא היה לו להחליף קרבן שמזומן על המזבח באחר, וכן בכל צד שלו, כמו שנאמר "לא יחליפנו", וכאן עמד יצחק על גבי המזבח ולא השתלם ממנו קרבן, ולא נעשה בו דין, תבע את זה מעם הקדוש ברוך הוא, כמו שתבע את דינו של יוסף לכמה דורות מאוחר יותר, וכל מה שתבע, רצה בדרך דין.</p>
<p>ומההוא זמנא דאשתויב יצחק ואתחלף קרבניה זמין ליה קודשא בריך הוא לההוא מקטרגא האי לחולקיה וכמה דאת אמר הנה ילדה מלכה גם היא וגו' את עוץ בכורו והכא מטא למיטל חולקיה עליהו מכל זרעיה דאברהם ולא יקרב בסטרא אחרא:</p>	<p>ומאותו זמן שניצל יצחק, והתחלף קרבנו, הזמין לו הקדוש ברוך הוא לאותו מקטרג לחלקו, כמו שנאמר "הנה ילדה מלכה גם היא וגו' את עוץ בכורו", וכאן הגיע ליטול חלקו עליו מכל זרעו של אברהם, ולא יקרב לצד אחר.</p>
<p>וכלא בדינא אתא וכמה דאיהו דין הכי אתדון (לגביה) בגין דאיוב מקריבי עיטא דפרעה הוה וכד קם פרעה עליהו דישראל בעא לקטלא לון אמר ליה לא אלא טול ממונהון ושלוט על גופיהון בפולחנא קשיא ולא תקטול לון אמר ליה קודשא בריך הוא חייד בההוא דינא ממש תהא דאין מה כתיב (איוב ב ה) ואולם שלח נא ירך וגע אל עצמו ואל בשרו וגו' כמה דאיהו דין ביה אתדון ואף על גב דבכל שאר הוה דחיל לקודשא בריך הוא:</p>	<p>והכל בא בדין, כמו שהוא דין כך נדון, משום שאיוב מקרובי העצה של פרעה היה, וכשעמד פרעה על ישראל, רצה להרוג אותם. אמר לו, לא, אלא קח ממונם, ושלוט על גופם בעבודה קשה, ואל תהרוג אותם. אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייד באותו דין ממש תהיה נדון. מה כתוב "אולם שלח נא ירך וגע אל עצמו ואל בשרו וגו'", כמה שהוא דין, בו נדון, ואף על גב שבכל השאר היה ירא מהקדוש ברוך הוא.</p>
<p>תא חזי מה כתיב (איוב ב ו) אך את נפשו ושמור ואתיהיב ליה רישו למשלט על בשרא בגין רוא דכתיב (בראשית ו יג) קץ כל בשר בא לפני ואוקמוה בא לפני ודאי ודא איהו¹⁴³⁴ קץ כל בשר ולא רוחא ואתמר דאיהו קץ דאתי מסטרא דחשך כמה דאת אמר (איוב כה ג) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר ולכל בשרא בגין דאית קץ אחרא ואקרי (דניאל יב יג) קץ הימין¹⁴³⁵ ודא איהו קץ אחרא מסטרא דשמאלא דאיהו חשך ועל דא אתיהיב ליה רישו בעצמו ובשרו:</p>	<p>בא וראה, מה שנאמר "אך את נפשו שמור", ונתנה לו רשות לשלוט על הבשר, משום הסוד שנאמר "קץ כל בשר בא לפני", ופרשוה, בא לפני ודאי, וזהו "קץ כל בשר", ולא רוח. ונאמר שהוא קץ שבא מצד החשך, כמו שנאמר "קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר", ולכל בשר, משום שיש קץ אחר ונקרא "קץ הימין", וזהו קץ אחר מצד השמאל, שהוא חשך, ועל זה נתנה לו רשות בעצמו ובשרו.</p>
<p>ותסיתני בו לבלעו (איוב ב ג) אי הכי לאו בדינא הוה אלא במימר ההוא מקטרגא דאחית¹⁴³⁶ ליה ואסטי ליה אלא כלא בדינא הוה והכי אמר לו אליהוא (איוב לד יא) כי פעל אדם ישלם לו וכארה</p>	<p>"ותסיתני בו לבלעו", אם כך לא בדין היה, אלא במאמר אותו מקטרג שהוריד אותו והסיטה אותו. אלא הכל היה בדין, וכך אמר לו אליהוא, "כי פעל אדם ישלם לו וכארה איש ימציאנו", וכך</p>

¹⁴³³ וכן בכל סטרא דיליה (מוסגר בדפ"ק).

¹⁴³⁴ שלח קט ע"א (הערת הזהר).

¹⁴³⁵ עי' שער מ"ד ומ"ן א. וקץ הימים הוא קץ כל בשר והוא ע"י יצה"ר ומלאך המות וכמ"ש בפ' בראשית (נד סע"א) ובפ' בא (לד ע"א) ובכ"מ, אבל קץ הימין הוא כאשר יגיע זמן שליטת המלכות דאצילות, שעליה נאמר (ישעיה טז ה) והוכן בחדס כסא, כמ"ש פ' תרומה (קלג ע"א) ופ' פקודי (רכ ע"ב). והחדס הוא ימין ולכן נקרא המלכות ימין, וכן היא בסוד (תהלים מה י) נצבה שגל לימינך, ושליטתה היא בסוף כל ה"ק ולכן נקראת קץ הימין (ביאורים ח"ב מב ע"ד).

¹⁴³⁶ דאסית (דפ"ו).

ספר שמות

<p>היה כמו שנאמר, כמו שהוא גזר כך נגזר עליו.</p>	<p>איש ימציאנו והכי הוה כמה דאתמר כמה דאיהו גזר הכי אתגזר עליה:</p>
<p>וזה שאמר "ותסיתני בו לבלעו חנם". "ותסיתני לבלעו חנם" לא כתיב, אלא "ותסיתני בו", בו עומד בדעתו שהוא חשב, שהרי תסיתני כמו שאמר, "ועל עצת רשעים הופעת", אמר איוב, התפתתי על דברי אותו מקטרג. כדוגמא זה "ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו", לא כתוב "ויפתוהו ויכזבו לו", אלא "ויפתוהו בפיהם", בפיהם עומד הדבר הזה, שהרי התפתה.</p>	<p>והאי ודאמר (דאתמר) ותסיתני בו לבלעו חנם [ותסיתני] ותסיתני לבלעו לא כתיב אלא ותסיתני בו ביה קיימא בדעתיה דאיהו חשיב דהא תסיתני כמה דאמר (שם י ג) ועל עצת רשעים הופעת אמר איוב התפתית על מימר דההוא מקטרגא¹⁴³⁷ כגוונא דא (תהלים עח לו) ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ויפתוהו ויכזבו לו לא כתיב אלא ויפתוהו בפיהם בפיהם קיימא מלה דא דהא אתפתה</p>
<p>למדנו, ששטן עולה ומסטיין.</p>	<p>לג/ב</p>
<p>וכי הוא יכול להסטיין. כן. שהרי הוא "מלך זקן וכסיל", שנאמר "טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל". ועל זה יכול להסטיין לאדם. למה, משום שהוא נאמן על מעשי בני אדם.</p>	<p>אמר רבי אבא, הכל הוא יפה, אבל כך אוליפנא דתנן סליק ואסטיין¹⁴³⁹: אבל הכי</p>
<p>בא וראה, זה בדין היחיד, אבל בדין העולם נאמר "וירד ה' לראות", "ארדה נא ואראה". שלא נתנה האמונה אלא</p>	<p>וכי איהו יכיל לאסטנא¹⁴⁴⁰ אין דהא איהו¹⁴⁴¹ מלך זקן¹⁴⁴² וכסיל¹⁴⁴³ דכתיב (קהלת ד יב) טוב ילד מסכן וחכם¹⁴⁴⁴ ממלך זקן וכסיל ועל דא יכיל לאסטנא לבר נש¹⁴⁴⁵ מאי טעמא בגין דאיהו מהימן על עובדי דבני נשא¹⁴⁴⁶:</p>
<p>תא חזי האי בדינא דיחיד¹⁴⁴⁷ אבל בדינא דעלמא¹⁴⁴⁸ כתיב (בראשית יא ה) וירד יהוה</p>	<p>בא וראה, זה בדין היחיד, אבל בדין העולם נאמר "וירד ה' לראות", "ארדה נא ואראה". שלא נתנה האמונה אלא</p>

¹⁴³⁷ אמר איוב וכו' עד כאן מוסגר בדפ"ק.

¹⁴³⁸ כללות הענין הוא אמת שאיוב היה מגמגם בהשגחה (רמ"ז).

¹⁴³⁹ ירצה ומ"ש ותסיתני ר"ל שמסטיין ומקטרג (רמ"ז).

¹⁴⁴⁰ מי נתן לו כח להסטיין ולקטרג נגד הקדושה (רמ"ז).

¹⁴⁴¹ ריש וישב תיקון קמא (הערת הזהר).

¹⁴⁴² הענין הוא שהשטן הוא נמשך מהמקור הראשון של העולמות שהוא עולם התוהו מאותם המלכים שמלכו בארץ אדום, שהם מבחינת מלכות שגדול כחה להיות שרשה משם ס"ג, וזהו מלך זקן, שהוא קדם לעולם התיקון. וידוע ליודעים שאחד מן הטעמים העיקרים לצורך שבירת הכלים היה כדי שיהיה טוב ורע בעולם באופן שבהשגחה פרטית נתהווה היצה"ר (רמ"ז).

¹⁴⁴³ פי' מושפע מק"ך צירופי אלקים כמנין כס"ל. ועוד שבעולם התוהו לא היו בזעיר כי אם ו"ק בלתי המוחין שהם חב"ד כדי שלא תהא אחיזה לחיצונים בהם וכנזכר אצלנו, ולכן הוא כסיל בלי מוחין, וכשבר מינן יש חוטא בעולם שידוע שגורם למוחין להסתלק, מיד מצא מין את מינו וניעור, ויש כח אל השטן להסטיין דדידיה גבר (רמ"ז).

¹⁴⁴⁴ הענין שזעיר דקדושה נקרא ילד שנולד בכל פעם שמתגדל, כי הוא מסכן, שאין לו מוחין יתירים [נ"א תדיר], אבל בהתפשט בו המוחין הוא חכם, מצד חכמה כ"ח מ"ה שה"ס התיקון, שמחכמה סוד ע"ב שהוא עיקר הטיפה כנודע. ואמנם טוב ילד ממלך וגו', משמע שיש התיחסות ביניהם (רמ"ז).

¹⁴⁴⁵ כי יש לו שייכות עם החומר ששרשו מעולם התוהו, וכל שכן על החוטא שמגביר כחו ומעורר הדינים והחורבן בעולם התיקון (רמ"ז).

¹⁴⁴⁶ פי' אעפ"י שיש לו יכולת להסטיין למה ירצה ה' בו ולשמוע דבריו. ומתרץ דאיהו מהימן, חדא דאינו משקר, ועוד שאל הצדיקים הוא מלמד סניגוריא וכדאמרין בגמרא שושביניה הוה לפלוני בן פלוני, ומפני שגדול כח הצדיק למתקן, כמש"ה (דברים ו, ה) בכל לבבך, ביצר הטוב וביצה"ר (רמ"ז).

¹⁴⁴⁷ שבו נשמעים דברי קטרוגו וגם הגזרה שנגזרה אל אותו היחיד היא בדעתו, שכיון שהוא יחיד אעפ"י שיהיה מרובה בעוונות אין כח בעוונותיו לחזק הדינין ולגדל רוע הרעה בשטן עד שיחשוק לנתוץ ולאבד (רמ"ז).

¹⁴⁴⁸

ספר שמות

<p>לראות (שם יח כא) ארדה נא ואראה דלא אתייהיב מהימנותא אלא בידיה בלחודוי¹⁴⁴⁹ דהא לא בעא לאובדא ועלמא על מימר דההוא מקטרגא ודתיאובתיהו (ותיאובתיה) איהו תדיר לשיצאה¹⁴⁵⁰ מנלן דכתיב (איוב כח ג) קיץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר¹⁴⁵¹ לשיצאה כלא הוא חוקר ודא איהו קיץ כל בשר בא לפני¹⁴⁵² (בראשית ו יג) ודאי בגין לשיצאה:</p>	<p>בידו לבדו, שהרי לא רצה לאבד את העולם על מאמר אותו מקטרג, שתשוקתו הוא תמיד להשמיד. מנין לנו, שנאמר "קיץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר", להשמיד הכל הוא חוקר, וזהו "קיץ כל בשר בא לפני", ודאי, כדי להשמיד.</p>
<p>ותא חזי ויהי היום¹⁴⁵³ ויבואו בני האלהים להתיצב על יהוה¹⁴⁵⁴ כמה דאתמר וההוא יומא קיימין תרין סטריין לקבלא בני עלמא כל אינון דאתיין קמי קודשא בריך הוא¹⁴⁵⁵ [בתיובתא] (בתיאובתא) ובעובדין טבין ואינון זכין למהוי כתיבין לגביה ודההוא סטרא דאיהו חיים¹⁴⁵⁶ ואפיק תוצאות חיים¹⁴⁵⁷ ומאן דאיהו מסטריה¹⁴⁵⁸ אכתיב לחיים וכל אינון דאתיין בעובדין בישין אינון וכתיבין לההוא סטרא אתרא¹⁴⁵⁹ דאיהו מותא ואקר¹⁴⁶⁰ מות וביה שריא מותא:</p>	<p>ובא וראה, "ויהי היום ויבאו בני האלהים להתיצב על ה'", כמו שנאמר, ואותו יום עומדים שני צדדים כנגד בני העולם. כל אותם שבאים לפני הקדוש ברוך הוא בתשובה ובמעשים טובים, הם זוכים להיות כתובים אצל אותו צד שהוא חיים, ומוציא תוצאות חיים. ומי שהוא מצדו נכתב לחיים, וכל אותם שבאים במעשים רעים, הם נכתבים לאותו צד אחר, שהוא מות, ונקרא מות, ובו שורה המות.</p>
<p>ובההוא יומא קיימין אלין תרין סטריין חיים ומות אית מאן דאכתיב לסטרא דחיים ואית מאן דאכתיב לסטרא דמות ולזמנין דעלמא שריא</p>	<p>ובאותו יום עומדים שני הצדדים הללו, חיים ומות. יש מי שנכתב לצד החיים, ויש מי שנכתב לצד המות. ולפעמים שהעולם שרוי באמצע, אם</p>

¹⁴⁴⁹ "דלא אתייהיב מהימנותא", לגזור ולפסוק, "אלא בידיה בלחודוי", דהיינו שהדין נידון ע"י זעיר שהוא מנגד לשטן ילד מסכן וכו', והוא הוא סוד כוללות העולם שה"ס ו"ק, ויש כח בידו ובמשפט אמת להטות לצד חסד (רמ"ז).

¹⁴⁵⁰ דהיינו להחזיר העולם לתוהו בחושבו שאז ימלך כבתחילה (רמ"ז) שמקדם נתן לו קץ וקצבה שלא יתפשט על הכוללות. אבל בכל זאת ולכל תכלית הוא חוקר, לתת תכלית וכלה נחרצה לכל הכוללות כלו, וכמו שהיה בדור המבול (רמ"ז).

¹⁴⁵² שר"ל שהעוונות פגמו בכל, וזהו "לפני", ולא אמר בא אלי אלא לפני, לפני לפני, וגם שם נאמר וירא אלקים את הארץ והנה נשחתה, כי לא נתן נאמנות לשטן ולכן גבר החסד והותיר שריד נח ובניו (רמ"ז).

¹⁴⁵³ מלבד מ"ש בפרשת פנחס רלא ע"א, למה נקרא ראש השנה בשם היום, אוסיף עוד שנקרא כן על שם שהיה יום אחד, דהיינו שכל חמשת ימי הבריאה לא נודעו כי לא היה אדם בעולם, ויום הששי היה יום האחרון של הבריאה והוא לבדו נודע לאדם, ועל כן נרשם בתורה ביום הששי. ועוד שבו החלה מדה"ד לגמור מעשה בראשית ונברא אדם וזכה העולם לשם מלא ה' אלקים, ואחר שחטא נתעוררו הדינים נגדו ולכן נתייחד לדין (רמ"ז).

¹⁴⁵⁴ כי אז שולטת אימא שממנה יצאו מלכי אדום מימי קדם, ולכן בראש השנה עומדים ומתעוררים בני האלקים, ובעולם התיקון שיצא ממנה בנין העולמות על כן עומדים מלאכי החו"ג המתוקות לקבלא בני עלמא, שיש בהם זוכים וחייבים (רמ"ז).

¹⁴⁵⁵ קמיה דווקא, כי מן הפנים שלו סוד החיים, אבל מאחוריה מתערים הדינים והם נפגמו בזמן התהו כידוע מסוד יעקב ולא (רמ"ז).

¹⁴⁵⁶ שבפנים שלו לא היה שום רמז מיתה והוא נקרא אלקים חיים (רמ"ז).

¹⁴⁵⁷ ה"ס המוחין שהוא מוציא שהם חיים, אה"ה הו"ה אה"ה (רמ"ז).

¹⁴⁵⁸ מאחורי הגבורה של תבונה מתפשטים ק"כ צירופי אלקים וכמ"ש דיינים מתפשטים מסטריה דוקא, דהיינו מה' קצוותיה גתנה", ונשאר קצה אחד שהוא חסד בלא דין. וזהו דיוק מאן דאיהו מסטריה אכתיב לחיים, דהיינו שמושרש ביסוד אמא המלביש את יסוד אבא, והיינו ב' חיים, פי' ב' יסודות הנקראים חיים (רמ"ז).

¹⁴⁵⁹ היינו אחורי הגבורה שממנו כח אלהים אחרים. ונלע"ד לומר דאחרים הוא לאפוקי אלקים חיים (רמ"ז).

¹⁴⁶⁰ רסה ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>באמצעותה אי קיימא חד זכאה בעלמא דאכרע עלייהו כלהו קיימין ואכתיבו לחיים ואי חד חייבא אכרע עלמא כלהו אכתיבו למיתה וההוא זמנא עלמא [הוה] קיימא באמצעותה וההוא מקטרגא בעא לאסטאה מיד מה כתיב (איוב א ח) השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ וגו' כיון דאשתמודע איהו בלחודוי מיד אתקיף ביה מקטרגא:</p>	<p>עומד צדיק אחד בעולם, שהכריע עליהם, כולם עומדים ונכתבים לחיים. ואם רשע אחד מכריע את העולם, כולם נכתבים למיתה. ואותו הזמן העולם היה עומד באמצע, ואותו מקטרג רצה להסטיין. מיד מה כתוב "השמת לבך על עבדי איוב, כי אין כמוהו בארץ וגו'". כיון שנודע הוא לבדו, מיד החזיק בו המקטרג.</p>
<p>ועל דא תנינן דלא אצטריך ליה לבר נש לאתפרשא מכללא דסגיאין בגין דלא יתרשים איהו בלחודוי ולא יקטרגון עליה לעילא דכתיב בשונמית (מ"ב ד יג) ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת לא בעינא לאפקא גרמי מכללא דסגיאין בתוך עמי יתיבנא עד יומא דא ובתוך עמי בכללא דא אשתמודע לעילא והכא איוב כיון דאשתמודע לעילא ואתרשים מיד אתקיף ביה מקטרגא ואמר (איוב א ט) החנם ירא איוב אלהים כל מאן¹⁴⁶¹ דדחיל לך ואתקף לאו למגנא עביד (שם י) הלא אתה שכת בעדו ובעד וגו' אבל טול כל האי טבא דאנת עבד ליה ומיד (שם יא) אם לא על פניך יברכך¹⁴⁶² ישבוק לך ויתדבק בסטרא אחרא דהא השתא בפתורך איהו אכיל סליק פתורך מניה ונחזי ממאן איהו ובאן סטרא יתדבק:</p>	<p>ועל זה שנינו, שצריך אדם שלא להיפרד מכלל של רבים, כדי שלא ירשם לבדו, ולא יקטרגו עליו מלמעלה. שנאמר בשונמית "ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת" לא רוצה להוציא את עצמי מכלל של רבים. "בתוך עמי יושבת", עד יום זה, ובתוך עמי בכלל אחד נודעת למעלה. וכאן איוב, כיון שנודע למעלה ונרשם, מיד החזיק בו המקטרג, ואמר "החנם ירא איוב אלהים". כל מה שפחד ממך והתחזק, לא לחנם עשה, "הלא אתה שכת בעדו ובעד וגו'" אבל טול את כל הטוב הזה שאתה עושה לו. ומיד "אם לא על פניך יברכך", יעזוב אותך וידבק בצד האחר, שהרי עכשיו בשלחנך הוא אוכל, סלק ממנו את שלחנך, ונראה ממי הוא, ואיזה צד ידבק.</p>
<p>מיד (איוב א יב) ויאמר יהוה אל השמן הנה כל אשר לו בידך לאחזאה דדחילו דאיוב לגביה דקודשא בריך הוא (לא) הוה לנטרא [עותריה] (עתריה) ומהכא אוליפנא דכל אינון דדחלין ליה לקודשא ברוך הוא על [עותריהו] (עותריהו) או על בנייהו לאו איהו דחילו כדקא יאות ועל דא קטרג ההוא מקטרגא ואמר (איוב א ט) החנם ירא איוב אלהים הלא אתה שכת בעדו וגו' מעשה ידיו ברכת ועל דא איהו דחיל לך ואתייהיב ליה רשו לקטרגא ביה ולאחזאה דלא פלה איוב לקודשא בריך הוא ברחימו:</p>	<p>מיד "ויאמר ה' אל השמן", הנה כל אשר לו בידך להראות, שיראת איוב לקדוש ברוך הוא הוא כדי לשמור עושרו. ומכאן למדנו, שכל אותם היראים מהקדוש ברוך הוא, משום עושרם או בניהם, זו אינה יראה כראוי. ועל כן קטרג אותו מקטרג, ואמר "החנם ירא איוב אלהים, הלא אתה שכת בעדו וגו'". מעשה ידיו ברכת, ועל כך הוא ירא ממך, ונתנה לו רשות לקטרג בו, ולהראות שלא עבד איוב את הקדוש ברוך הוא באהבה.</p>
<p>דכיון דאתנסי נפק מאורחא ולא קאים בקיומיה מה כתיב (איוב ב י) בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו לא חטא בשפתיו אבל ברעותיה חטא ולבתר חטא בכלא:</p>	<p>שכיון שהתנסה, יצא מהדרך, ולא עמד בקיומו. מה כתוב "בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו", לא חטא בשפתיו, אבל ברצונו חטא, ואחר כך חטא בכל.</p>
<p>ואי תימא דלא אתנסי בר נש הא כתיב (תהלים יא ה) יהוה צדיק יבחן וגו' ובגין כך אתנסי איוב ואף על גב דלא קאים בקיומיה כדקא יאות לא נפק</p>	<p>ואם תאמר שלא מתנסה בן אדם, הרי נאמר "ה' צדיק יבחן וגו'", ולכן התנסה איוב. ואף על גב שלא עמד בקיומו</p>

¹⁴⁶¹ מה (דפ"ו).

¹⁴⁶² עי' רמב"ן שמות כ ג.

ספר שמות

<p>מתחות ורשותא (רשותיה) דמריה לאתדבקא בסטרא אחרא:</p>	<p>כראוי, לא יצא מתחת רשות אדונו להדבק בצד האחר.</p>
<p>וכמה הוה (וחמא) ההוא נסותא דיליה תריסר ירחי שולטנותא [ד]ההוא סטרא אחרא כמה דתנינן דינא דהייביא בגיהנם י"ב ירחי ובגין דלא אתדבק בסטרא אחרא כתיב (איוב מב יב) ויהו"ה ברך את אחרית איוב מראשיתו:</p>	<p>וכמה היה אותו נסיון שלו. שנים עשר חדשים. השלטון של אותו הצד האחר, כמו ששנינו דין הרשעים בגיהנם שנים עשר חדשים, ומשום שלא דבק בצד האחר כתוב "וה' ברך את אחרית איוב מראשיתו".</p>
<p>לד/א</p>	
<p>רבי שמעון אמר¹⁴⁶³ האי דאיוב לאו נסותא איהו דקודשא בריך הוא¹⁴⁶⁴ כנסותא דשאר צדיקיא דהא לא כתיב והאלהים נסה את איוב כמה דכתיב (בראשית כב א) והאלהים נסה את אברהם [דאברהם] (ואברהם) איהו בידיה אקריב לבריה יחידאי דיליה לגבי קודשא בריך הוא ואיוב לא יהיב כלום¹⁴⁶⁵ ולא מסר ליה לקודשא בריך הוא כלום¹⁴⁶⁶:</p>	<p>רבי שמעון אמר זה של איוב אינו נסיון של הקדוש ברוך הוא כמו נסיון של שאר הצדיקים. שהרי לא נאמר "והאלהים ניסה את איוב", כמו שנאמר "והאלהים ניסה את אברהם". שאברהם הוא הקריב בידינו את בנו היחידי לקדוש ברוך הוא, ואיוב לא נתן כלום ולא מסר לקדוש ברוך הוא כלום.</p>
<p>ולא אתמר ליה דהא גלי קמיה דלא יכיל לקיימא ביה¹⁴⁶⁷ אבל אתמסר בידא דמקטרגא ובדינא דקודשא בריך הוא אתעביד¹⁴⁶⁸ וקודשא בריך הוא אתער דינא (בדינא) בההוא¹⁴⁶⁹ מקטרגא לגביה דהא הוא דכתיב (איוב א ח) השמת לבך על עבדי איוב וגו':</p>	<p>ולא נאמר לו, שהרי גלוי לפניו שלא יוכל לעמוד בו, אבל נמסר ביד המקטרג, ובדין של הקדוש ברוך הוא נעשה. והקדוש ברוך הוא העיר את הדין (בדין) הזה אל אותו מקטרג אליו, זהו שנאמר "השמת לבך על עבדי איוב וגו'".</p>
<p>פתח ואמר "ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מקץ ימים ולא מקץ ימין¹⁴⁷⁰ איהו דחה לקץ ימין ואתקריב לקץ ימים¹⁴⁷¹ והא אוקימנא (דניאל יב יג) ואתה לך לקץ ואמר דניאל לאן קץ לקץ הימין או לקץ הימים עד דאמר ליה לקץ הימין¹⁴⁷² ועל דא דוד דחיל¹⁴⁷³ ואמר (תהלים לט ה) הודיעני יהו"ה קצי ומדת ימי מה היא או לקץ</p>	<p>פתח ואמר "ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה". מקץ ימים, ולא מקץ ימין. הוא דחה את קץ הימין, והתקרב לקץ הימים. והרי בארנו "ואתה לך לקץ". ואמר דניאל, לאיזה קץ, לקץ הימין או לקץ הימים. עד שאמר לו "לקץ הימין". ועל זה דוד פחד ואמר "הודיעני יהו"ה קצי ומדת ימי מה היא", או לקץ</p>

¹⁴⁶³ נדפס פ' תצוה קפא ע"ב (דרך אמת).

¹⁴⁶⁴ ר"ש פליג אדר' אבא שלא יקרא ענין איוב נסיון (אור יקר).

¹⁴⁶⁵ מדעתו, אלא שטן נטל בעל כרחו, ועוד נסיון אברהם לתת בנו להקב"ה לא לקלי', ואיוב לא נטל שלו אלא השטן (אור יקר).

¹⁴⁶⁶ עם היות שאמר ה' לקח (אור יקר).

¹⁴⁶⁷ וא"כ עתה יקשה כיון שאינו נסיון מה טעם לייסוריו, ופי' ר"ש דרך אחרת, לא כדרך ר' אלעזר אלא שהיה בדין על עוונו (אור יקר).

¹⁴⁶⁸ שהיה הדין ההוא שקט על שמריו, והקב"ה עורר אותו ע"י השטן, ועל עון איוב מה היה אקדים עתה ענין זה והם ב' הקדמות שיש קץ הימין וקץ הימים (אור יקר).

¹⁴⁶⁹ דא לההוא (דפ"ק)

¹⁴⁷⁰ בחי' רגלים, ושם הוא סיום הקדושה, שהוא המלכות הנקרא קץ הימין, וכנגדו בקליפה אשר שם, נקרא קץ הימים (ע"ח מ"ד ומ"ן א'). פי' קין דחה למלכות שנקרא קץ מפני שהיא סוף הספירות אל"ן כמ"ש הרב, שז"א בן ט' ספירות והמלכות בת י"ס והיא כולל הכל הם י"ט ספירות ובכללות גדול הם ק"ץ (מ"מ).

¹⁴⁷¹ פי' מלכות דסט"א (מ"מ).

¹⁴⁷² לקמן קלד סע"א וקפא ע"ב (לש"ו).

¹⁴⁷³ פי' ואמר לו הקב"ה שב לימיני וכן כתב הזהר במ"א (מ"מ).

ספר שמות

<p>הימים או לקץ הימין והכא מה כתיב ויהי מקץ ימים ולא מקץ ימין ובגין כך לא אתקבל קרבניה דהא מסטרא אחרא הוה כלא¹⁴⁷⁴:</p>	<p>הימים או לקץ הימין. וכאן מה נאמר "ויהי מקץ ימים", ולא "מקץ ימין", ולכן לא התקבל קרבנו, שהרי היה כלא מצד האחר.</p>
<p>תא חזי מה כתיב (בראשית ד ד) והבל הביא גם הוא מאי גם הוא לאסגאה דא בדא קרבניה לקודשא בריך הוא הוה כלא ועקרא דקרבנא לקודשא בריך הוא ויהב חולקא לסטרא אחרא [כמה דאת אמר (שם) ומחלביהן¹⁴⁷⁵] וקין עקרא עבד מקץ ימים רזא דסטרא אחרא ויהיב חולקא לקודשא בריך הוא ועל דא לא אתקבל:</p>	<p>בא וראה מה נאמר "והבל הביא גם הוא", מה זה "גם הוא", לרבות זה עם זה, כל קרבנו היה לקדוש ברוך הוא, ועיקר הקרבן לקדוש ברוך הוא, ונתן חלקו לצד האחר, כמו שנאמר "ומחלביהן". וקין עקרו עשה מקץ ימים, הסוד של הצד האחר, ונתן חלק לקדוש ברוך הוא, ולכן לא התקבל.</p>
<p>באיוב מה כתיב (איוב א ד) והלכו בניו ועשו משתה וגו' ויהי כי הקיפו ימי המשתה וגו' ושלחו וקראו לשלשת אחיותיהם לאכול ולשתות עמהם ויהי כי הקיפו ימי המשתה וגו'". ובמשתה בכל יום מצוי המקטרג, ולא יכול לו. מנין לנו, שנאמר "הלא אתה שכת בעדו ובעד ביתו ובעד כל אשר לו מסביב", ולעולם לא נתן לו חלק כלל, שהרי (מה) נאמר "והעלה עולות מספר כולם", עולה עולה למעלה למעלה, ולא נתן חלק לצד האחר. שאלמלא נתן לו חלק, לא יכול לו. אחר כך, וכל מה שנטל, משלו נטל.</p>	<p>באיוב מה נאמר "והלכו בניו ועשו משתה וגו' ושלחו וקראו לשלשת אחיותיהם לאכול ולשתות עמהם ויהי כי הקיפו ימי המשתה וגו'". ובמשתה בכל יום מצוי המקטרג, ולא יכול לו. מנין לנו, שנאמר "הלא אתה שכת בעדו ובעד ביתו ובעד כל אשר לו מסביב", ולעולם לא נתן לו חלק כלל, שהרי (מה) נאמר "והעלה עולות מספר כולם", עולה עולה למעלה למעלה, ולא נתן חלק לצד האחר. שאלמלא נתן לו חלק, לא יכול לו. אחר כך, וכל מה שנטל, משלו נטל.</p>
<p>ואי תימא אמאי אבאיש ליה קודשא בריך הוא אלא דאלמלא ויהבו (יהיב) ליה חולקא לפני ארחא ויסתלק מעל מקדשא וסטרא דקדושה אסתליק לעילא לעילא ואיהו לא עבד כן ועל דא קודשא בריך הוא תבע בדינא:</p>	<p>ואם תאמר, למה הרע לו הקדוש ברוך הוא, אלא שאלמלא נתן לו חלק, יפנה הדרך ויסתלק מעל המקדש, וצד הקדושה מסתלק למעלה למעלה. והוא לא עשה כן, ועל כן הקדוש ברוך הוא תבע בדין.</p>
<p>תא חזי כמה דאיהו אתפרש ולא אכליל טוב ורע איהו דן ליה בההוא נוונא יהיב ליה טוב ולבתר רע ולבתר אהדריה לטוב דהכי אתחזי לבר נש למנדע טוב ולמנדע רע ולא אהדרא גרמיה לטוב ודא איהו רזא דמהימנותא¹⁴⁷⁷ תא חזי איוב מעבדי</p>	<p>בא וראה, כמו שהוא נפרד ולא נכלל טוב ורע, הוא דן אותו באותו אופן. נתן לו טוב, ואחר כך רע, ואחר כך החזירו לטוב, שכן ראוי לאדם לדעת טוב ולדעת רע, ולהחזיר עצמו לטוב, וזהו סוד</p>

¹⁴⁷⁴ מוסגר בדפ"ק.

¹⁴⁷⁵ עי' לקמן רלח סע"ב (לש"ו). פי' שהבל הקריב שלמים כמש"ל ומחלביהון דבר שחלבו קרב והיינו שלמים, והקלי' נהנים משלמים (מ"מ).

¹⁴⁷⁶ מאברין ופדרין דמתאכלין כל הלילה, הנה נהנין מהם החיצונים ג"כ, וכן אמרו בפ' תרומה (קל ע"א) ומכאן אתזנו כמה חבילי טהירין דנפקין ושלטין בלילה כו' ע"ש, וכן שם (קמא ע"א) אמרו ג"כ אברין ופדרין דמתאכלין בלילה לאתזנא זינין אחרנין כו', וכן הוא בזהר חדש (סוף פ' צו מו ע"ג) וכן הוא מבואר בכמה וכמה מקומות בזה"ק, כי מהקרבנות היו נהנים החיצונים ג"כ [ע' ח"א סד ע"א פט ע"ב וח"ב לד ע"א קפא ע"ב רלח ע"א ושם סע"ב בהגהות מהרח"ו רלט ע"ב רסח ע"ב רסט ע"א ובח"ג דף כו רע"ב כז ע"א כח ע"א רמ ע"ב רמב ע"א רמח ע"ב] (דע"ה ח"ב קנו ע"ב).

¹⁴⁷⁷ שמסתכל ומתבונן בכל כחות הטומאה והרע ויוצא משם בשלום שאינו נהנה משם כלום ואינו חפץ בהם מאומה (דע"ה ח"ב פא ע"ב), שיודע מהרע ואינו נהנה ממנו וכו' מי שעומד בהנסיון הזה

ספר שמות

<p>פרעה הוה ודא הוא דכתיב ביה (שמות ט כ) הירא את דבר יהוה מעבדי פרעה¹⁴⁷⁸ (ר"ש אמר השתא אית לגלאה רזין דאינון מתדבקין לעילא ותתא):</p>	<p>האמונה. בא וראה, איוב היה מעבדי פרעה, וזהו שנאמר בו "הירא את דבר ה' מעבדי פרעה".</p>
<p>תא חזי דלא בעא קודשא בריך הוא לאעקרא איוב מאתריה דאיהו הוה מכסי ונ"א כולא בעא קודשא בריך הוא לאעקרא מאתריהו איוב הוה מכסה ונ"א איוב חכים הוהו על פרעה כיון דאתחלש עבד נוקמין לפרעה:</p>	<p>בא וראה, שלא רצה הקדוש ברוך הוא לעקור את איוב ממקומו שהוא היה¹⁴⁷⁹ מגן (את הכל רצה הקדוש ברוך הוא לעקור ממקומם, [אבל] איוב היה מגן¹⁴⁸⁰ ונ"א איוב חכם היה) על פרעה, כיון שנחלש, עשה נקמות לפרעה.</p>
<p>ואמר רבי שמעון השתא אית לגלאה רזין דאינון מתדבקין לעילא ותתא¹⁴⁸¹ מה כתיב (שמות ז כו) בא אל פרעה לך אל פרעה מבעי ליה¹⁴⁸² ומאין (מאן) בא אלא דעייל ליה קודשא בריך הוא אדרין בתר אדרין לגבי תנינא חדא עלאה תקיפא¹⁴⁸³ דכמה דרגין משתלשלין מניה ומאן איהו רוא דתנין הגדול¹⁴⁸⁴:</p>	<p>אמר רבי שמעון כעת יש לגלות סודות שהם נדבקים למעלה ולמטה. מה נאמר "בא אל פרעה", "לך אל פרעה" צריך היה לו [לכתוב], מהו "בא". אלא שהכניס אותו הקדוש ברוך הוא חדרים אחר חדרים לתנין אחד עליון תקיף, שכמה דרגות משתלשלות ממנו, ומי הוא, סוד התנין הגדול.</p>
<p>ומשה דחיל מניה ולא קריב אלא לגבי אינון יאוריין¹⁴⁸⁵ ואינון דרגין דיליה אבל לגביה דחיל ולא קריב בגין דחמא ליה משתרש בשרשיין עלאיין¹⁴⁸⁶:</p>	<p>ומשה פחד ממנו, ולא קרב אלא לאותם יאורים ואותן הדרגות שלו, אבל ממנו הוא פחד. ולא התקרב, משום שראה אותו מושרש בשרשים עליונים.</p>
<p>כיון דחמא קודשא בריך הוא דדחיל משה ושליוחן ממנון אחרנין לעילא לא יכלין לקרבא</p>	<p>כיון שראה הקדוש ברוך הוא שמשה פוחד, ושלוחים ממונים אחרים למעלה לא יכולים להתקרב אליו, אמר הקדוש</p>

ויוצא ממנו לשלום, הוא זוכה לעומקי פנימיות התורה, ואין הפרגוד ננעלת לפניו (שם פג ע"ב), ועי"ש פד ע"א, זהו באמת העבודה היותר גדולה והנחת רוח לפניו ית"ש שאין למעלה מזה, מי שעומד בנסיון הנורא הזה לכנוס שם בשלום (שהוא לשם שמים והראוי לזה) ולצאת משם לשלום (שם קמו ע"א), והוא מש"כ בס"י (פ"ד מ"ה) וחקור בהם (ביאורים ח"א פו).

¹⁴⁷⁸ הנה ר"ת הירא את דבר יהוה הוא גימ' איוב ומה שהיה ירא מדבר ה' כי מאותיות דבר נעשה ברד שאותיותיהן הם שוין כנזכר בזהר פ' וארא, כי אותיות דבר הם אותיות ברד ויש לשאול למה לא אמר מדבר נעשה חילוף דבר חילוף היותר אמיתי, והטעם הוא כי כיון שניצולו לכל אשר ירא ה' ולא נעשה כלייה בכל ולכן לא אמר החילוף היותר רחוק שהוא דבר אלא ברד שהוא אמצעי (זהר הרקיע).

¹⁴⁷⁹

¹⁴⁸⁰

¹⁴⁸¹ שיבאר איך שהתורה מדבר למטה ומרמז למעלה, כי העילא ותתא מתדבקין דא בדא, וכל מה שנעשה למטה כן הוא למעלה (דע"ה ח"ב פב ע"ג).

¹⁴⁸² סוד הענין תבין מ"ש רז"ל במדרש מן שטייא לית הנייא אלא מן קיצייא שהוקשה להם ז"ל מה הוא כינוי זה של מלך מצרים הנז' כאן אלא שהקב"ה אמר למשה מן שטייא שהוא פרעה התחתון כבר ראיתי דלית הנייא מני' אלא מן קיצייא פי' מן הקצין שתדבר עם קצינו שהוא שר של פרעה אולי ישמע שהוא מלך מצריים דייקא והזהר בכאן דייק עוד מלת בא אל פרעה וביאור שניהן הוא כנז' (זהר הרקיע).

¹⁴⁸³ אריך דקלי' (רח"ו).

¹⁴⁸⁴ הוא שורש פרעה אשר למעלה בקליפה, והיה ראש לקליפות, אשר ממנו משתלשלין כל מדרגות הטומאה לאין מספר, וזהו שאמר בא אל פרעה מדרגה אחר מדרגה עד פרעה התנין הגדול (דע"ה ח"ב פב ע"ג).

¹⁴⁸⁵ ההמשכות וההתפשטויות שנמשכין ומתפשטין ממנו (דע"ה ח"ב פב ע"ג).

¹⁴⁸⁶ והוא כמו שנאמר (קהלת ז יד) גם את זה לעומת זה עשה האלהים, והוא נגד לוינתן נחש בריך ולוינתן נחש עקלתון אשר בחוורתא דא"א, ושם הוא שרשו כמ"ש הגר"א בספד"צ (פרק א יא ע"ג בד"ה זנבא ברישיה). ע"ש כל הענין, ומשום ששם אינון מגיעין מעשה בני אדם כלל, לכן דחיל משה רבינו ע"ה למקריב לגביה, שהוא להתנין דקליפה אשר כנגדו, כי היה ירא שלא יכיל ליה לכובשו תחת ידו (דע"ה ח"ב פב ע"ג).

ספר שמות

<p>לגביה אמר קודשא בריך הוא (יחזקאל כט ג) הנני עליך פרעה מלך מצרים הגדול הרובץ בתוך יאוריו¹⁴⁸⁷ וקודשא בריך הוא אצטריך לאנחא ביה קרבא ולא אחרא כמה דאת אמר אני יהוה ואוקמוה רזא דחכמתא [ד]התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו לאינון מארי מדין דידעין ברזין דמאריהון:</p>	<p>ברוך הוא "הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו", והקדוש ברוך הוא הצטרך ללחום בו קרב ולא אחר, כמו שנאמר "אני ה'". ופרשוה סוד החכמה, שהתנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו, לאותם בעלי המידות, שיודעים בסודות אדונם.</p>
<p>פתח רבי שמעון ואמר (בראשית א כא) ויברא אלהים את התנינים הגדולים ואת כל נפש החיה הרומשת אשר שרצו המים למיניהם האי קרא אוקמוה ליה אבל ויברא אלהים את התנינים והוא רזאו (כמה דאוקימנא) דא:</p>	<p>פתח רבי שמעון ואמר "ויברא אלהים את התנינים הגדולים ואת כל נפש החיה הרומשת אשר שרצו המים למיניהם", פסוק זה פרשוהו, אבל "ויברא אלהים את התנינים" הוא סוד זה,</p>
<p>לד/ב</p>	
<p>לויטן ובת זוגו¹⁴⁸⁹ תנינים¹⁴⁹⁰ חסר כתיב בגין דקטל לנוקבא¹⁴⁹¹ וסלקא קודשא בריך הוא לצדיקיא ואוקמוה:</p>	<p>לויטן ובת זוגו, תנינים חסר כתיב, משום שהרג את הנקבה, והעלה אותה הקדוש ברוך הוא לצדיקים ופרשוה (ב"ב עו ע"ב).</p>
<p>התנים הגדול תשע יאורין¹⁴⁹² אינון דאיהו רביין ביניהו וחד יאורא איהו דמימיו שכיכין וברכאן דמימין דגנתא נפלין ביה¹⁴⁹³ תלת זמנין בשתא וכד תרין זמנין מתברך ההוא יאורא ולא כל כך וכד חד לאו הכי:</p>	<p>התנים הגדול, יש תשעה יאורים שהוא רובץ ביניהם, ויאור אחד הוא שמימיו שוככים, וברכות מימי הגן נופלים בו שלש פעמים בשנה, וכאשר אותו יאור מתברך פעמיים, ולא כל כך, וכשאחד לא כך.</p>
<p>[והאי] (והכי) תנינא עאל בההוא [יאורא] (נהרא) אתקיף ואזיל ושאט עאל גו ימא ובלע¹⁴⁹⁴ נונין לכמה זינין ושליט ותב לההוא יאורא אלין תשעה יאורין אזלין וסלקין וסחרניה(ו) כמה אילנין ועשבין לזנייהו:</p>	<p>והתנין הזה נכנס לאותו יאור, מתחזק והולך ושט ונכנס לתוך הים, וכולע דגים מכמה מינים, ושולט ושב לאותו יאור. תשעה יאורים הללו הולכים ועולים וסביבו כמה אילנות ועשבים למיניהם.</p>
<p>יאורא קדמאה נפקא מסטרא שמאלא¹⁴⁹⁵ בחד צנורא דנגיד ונפיק תלת טפיין¹⁴⁹⁶ וכל טפה וטפה אתפרש לתלת טפיין וכל טפה וטפה אתעביד מניה</p>	<p>היאור הראשון יוצא מצד שמאל, בצנור אחד שנמשך ויוצא שלש טיפות. וכל טיפה וטיפה נפרדת לשלש טיפות. וכל טיפה וטיפה נעשה ממנה יאור אחד.</p>

¹⁴⁸⁷ סוד התנין שמצאנו כל עניני התנינים הללו הם ' כתרין מסאבותא דדכורא והבן ענין אמרו חד פרסא וכו' כי לפעמים מתגברים העוונות אז אותו התנין שואב בדרך ההוא הנק' דברי שא ונלע"ד כי הוא סוד נוק' דתהומא רבא עילאה (זהר הרקיע).

¹⁴⁸⁸ דהתנים (דרך אמת).

¹⁴⁸⁹ קעו ע"ב (הערת הזהר).

¹⁴⁹⁰ להורות שהם חוזרים לאחד (דע"ה ח"ב מה ע"א).

¹⁴⁹¹ נוק' דא"א דקלי' הרגה (רח"ו).

¹⁴⁹² דע כי ' יאורין הם אשר בהם ' תנינים, וז"ש לשון זה שמביא פ' שברת ראשי תנינים על המים ויש בתיבות אלו ר"ת עשרה לרמז כי התנינים אשר נזכר בפסוק הם עשרה (זהר הרקיע). ט"ס של הקלי' והם הכלים של הספירות (רח"ו).

¹⁴⁹³ דקדק שלא אמר ומימין דגנתא, שהיה מורה שמימי הגן היה שותת היאור, ואינו שהיאור הוא למעלה מהגן, שהגן מלכות כדפי', והיאור בחינה בגבורה, אלא ברכות מימי הגן, דהיינו צד החסד הראוי להשפיע אל המלכות שהיא הגן (אור יקר).

¹⁴⁹⁴ הם הנשמות (רח"ו).

¹⁴⁹⁵ היינו סוד טיפה בני ח"ת ולא בני ז"ן (רח"ו).

¹⁴⁹⁶ ענן גדול ורוח סערה ואש מתלקחת (רח"ו).

ספר שמות

<p>יאורא חד ואלין אינון תשעה יאורין דמתתקפין ואלין ושטאן וסחרן בכל אינון רקיעין:</p>	<p>ואלה הם תשעה יאורים, שמתחזקים והולכים ומשוטטים וסוכבים בכל אותם הרקיעים.</p>
<p>ממה דאשתאר מאינון טפין כד סיימין למיפק אשתאר טפה חדא¹⁴⁹⁷ דנפקא בשכיכו¹⁴⁹⁸ נפל ביניהו ואתעביד מניה יאורא חדא האי יאורא איהו ההוא דאמרן [דאזלא] בשכיכו:</p>	<p>ממה שנשאר מאותן טיפות, כשסיימו לצאת, נשאר טיפה אחת שיוצאת בשקט, נופלת ביניהם, ונעשה ממנה יאור אחד. היאור הזה הוא אותו שאמרנו שהולך בשקט.</p>
<p>האי יאורא כד ההוא נהר דנגיד ונפיק אפיק טפין אחרנין רברבן וס"א דברכאן מסטרא דימינא מה דאשתאר מאינון טפין אשתאר טפה חדא בשכיכו מאינון ברכאן ונפל [ב]ההוא יאורא דאיהו שכיך והאי איהו יאורא¹⁴⁹⁹ דעדיף מכלהו:</p>	<p>היאור הזה, כשאותו נהר שנמשך ויוצא, מוציא טיפות אחרות גדולות (נ"א של ברכות) מצד הימין, מה שנשאר מאותן טיפות, נשאר טיפה אחת בשקט מאותן ברכות, ונופלת באותו יאור, שהוא שקט, וזהו היאור שעדיף מכולם.</p>
<p>כד נפקין ומתפרשן אינון ארבע נהרין דנפקין מגנתא דעדן ההוא דאקרי פישון נפיל בההוא יאורא ואתכליל ביה ועל דא מלכות בכל אתכליל בהאי¹⁵⁰⁰ ופישון איהו מלכות בכל מיאורא דא אתזנו ואתמליין כל אינון יאורין אחרנין:</p>	<p>כשיוצאים ונפרדים אותם ארבעה נהרות, שיוצאים מגן עדן, אותו שנקרא "פישון", נופל באותו יאור ונכלל בו. ולכן מלכות בכל נכללת בזה, ופישון הוא מלכות בכל. מהיאור הזה נזונים ומתמלאים כל אותם היאורים האחרים.</p>
<p>בכל יאורא ויאורא אזלא ושטא חד תנינא ואינון תשע וכל חד וחד נקיב נוקבא ברישיה כמה דאת אמר (תהלים עד יג) שברת ראשי תנינים וגו' ואפילו האי התנין¹⁵⁰¹ הגדול הכי הוא בנין דכלהו נפחין רוהיה¹⁵⁰² [לגבי עילא] [לגביה] ולא לתתא:</p>	<p>בכל יאור ויאור, הולך ושט תנין אחד, והם תשעה, וכל אחד ואחד נוקב נקב בראשו, כמו שנאמר "שברת ראשי תנינים וגו'", ואפילו התנין הגדול הזה כך הוא, משום שכולם נופחים רוחות למעלה ולא למטה.</p>
<p>[כתיב] (בראשית א א) בראשית ברא אלהים וכתיב (שם כא) ויברא אלהים את התנינים הגדולים בכל עובדא דאינון עשר אמירן קיימין לקבליהו¹⁵⁰³ אינון עשר יאורין¹⁵⁰⁴ וחד תנינא ומתפרפרא (ס"א מתפרשא) (מתפרפרא) ברוחא לקבל כל חד וחד:</p>	<p>נאמר "בראשית ברא אלהים", ונאמר "ויברא אלהים את התנינים הגדולים", בכל מעשה של אותם עשר אמירות, עומדים כנגדם אותם עשרה יאורים, ותנין אחד מתפרפר (נ"א פורש) ברוח כנגד כל אחד ואחד.</p>
<p>ועל דא [חד לשבעין] (משבעין) שנין מזדעזעו עלמא בנין דהאי התנין הגדול¹⁵⁰⁵ כד איהו סליק</p>	<p>ועל זה, אחת לשבעים שנה מזדעזע העולם, משום שהתנין הגדול הזה,</p>

¹⁴⁹⁷ היינו נוגה (רח"ו).

¹⁴⁹⁸ כי זה בלחש בחשאי ואינו משמיע קול והם יוצאים תחלה ואח"כ הוא כי המלכים מלכו תחלה ח' שרשים (רח"ו).

¹⁴⁹⁹ כתר דקלי' (רח"ו).

¹⁵⁰⁰ רישא דדהבא (רח"ו).

¹⁵⁰¹ הוא נכנס בלבן של בני אדם לכפור בהקב"ה (והוא משום שכל בניינו הוא מזה), והוא התנין הרובץ בתוך יאוריו (יחזקאל כט ג), כי הוא הנחש הקדמוני אשר על ידו היה החטא דעץ הדעת, והוא התנין שהוא בחי' דעת וכמ"ש בזוה"ק (פ' בא ל"ד ול"ה) וכמו שהאריך בזה הגר"א בספד"צ (יב ע"א ד"ה זנב ברישא) ע"ש. וכ"ז הוא משום שכל בניינו הוא מתמצית הארה דאור הדעת עלאה דהתיקון, ונבנה ונעשה מזה ע"י החטא דעץ הדעת כנז' (דע"ה ח"ב ט ע"ג).

¹⁵⁰² כי ראש פתני"ם א"ך ז"ר והוא יונק מן העליונים מן הקדושה ואינו משלו הלא הוא כמוס (רח"ו). רוחין (דפ"ק).

¹⁵⁰³ י"ס דקדושה (רח"ו).

¹⁵⁰⁴ י"ס דקלי' (רח"ו).

¹⁵⁰⁵ כי כן אריך דאצילות כולל כל הפרצופים כולם (רח"ו).

ספר שמות

<p>סנפירוי ואודעזע כדין כלהו מזדעזען באינן יאוריין וכל עלמא מזדעזעא וארעא מתחלחלת וכלהו כלילן בהאי תנין הגדול:</p>	<p>כשהוא מעלה את הסנפירים שלו ומזדעזע, אז כולם מזדעזעים באותם יאורים, וכל העולם מזדעזע, והארץ מתחלחלת, וכולם כלולים בתנין הגדול הזה.</p>
<p>והארץ היתה תהו וגו' (בראשית א ב) אמר רבי שמעון עובדא דבראשית חבריא לעאן ביה וידעין ביה אבל זעירין אינן דידעין לרמזא עובדא דבראשית ברזא דתנין הגדול ועל דא [תנינן] (תנין) דכל עלמא לא משתלשלן¹⁵⁰⁶ אלא על סנפירוי דדא¹⁵⁰⁷:</p>	<p>"והארץ היתה תהו וגו'", אמר רבי שמעון החברים עוסקים במעשה בראשית ויודעים בו, אבל הם מעטים שיודעים את רמז מעשה בראשית בסוד התנין הגדול, ועל זה שנינו, שכל העולם אינו משתלשל אלא על סנפיריו של זה.</p>
<p>תא הוי והארץ היתה תהו ובהו וגו' [תנינן] (תנין) היתה ואוקימנא בגין דבהאי יאורא קדמאה דקאמרן כד האי התנין הגדול עאל ביה כדין אתמלייא¹⁵⁰⁸ ושאטי¹⁵⁰⁹ (ושטיף) ודעיך ניצוצין דאתלקטו באינן עלמין דאתחרבו בקדמיתא:</p>	<p>בא וראה "והארץ היתה תהו ובהו וגו'", שנינו, היתה, ובארנו משום שביאור הראשון הזה שאמרנו, כשהתנין הגדול הזה נכנס בו, אז מתמלא ושוטף ומכבה הניצוצות שנלקטו באותן עולמות שנחרבו בתחילה.</p>
<p>אינן תנינן אחרנין דקאמרן הווי ולא הווי אמאי בגין דאתחלש היליהו [דלא] (ולא) יטשטשון עלמא בר לשבעין שנין חד זמנא ואינן [אתתקפון] (אתקפו) בחילא דההוא תנין הגדול והאי איהו בלחודוי לאתתקפא ואלמלא נוקביה קיימת לגביה לא יכיל עלמא למסבל לון (ובגין כך) עד לא קמל קודשא בריך הוא לנוקבא הארץ היתה תהו (ובהו) תהו היתה ולבתר דקמל לה (הוה) [הות]¹⁵¹⁰ בהו שראת לאתקיימא וחשך [וגו'] ועל עד לא הות</p>	<p>אותם תנינים אחרים שאמרנו, היו ולא היו. למה, משום שנחלש כחם שלא יחריבו את העולם, חוץ מפעם אחת לשבעים שנה. והם מתחזקים בכח התנין הגדול ההוא, והוא לבדו מתחזק, ואלמלא נקבתו היתה קיימת אצלו, לא יכול העולם לסבול אותם. (ולכן) טרם שהרג הקדוש ברוך הוא את הנקבה, "הארץ היתה תהו (ובהו)", תהו היתה. ואחר שהרג אותה היתה בהו, התחילה</p>

¹⁵⁰⁶ משתלשל (דפ"ו).

¹⁵⁰⁷ אמנם הוא כל הכח אשר ישנו בהתהום להתפשט בכל המציאות דהים אוקיינוס הוא ג"כ ע"י הנחש בריח הניתן בתוכו, כי רק ע"ז מתברך מימיו, וזהו שאמר במדרש כונן כי הים הגדול הנקרא אוקיינוס הוא עומד על סנפיריו של לויתן, כי סנפיריו הם מכח היסוד שבו (ע' בהגר"א בספד"צ (פרק א בסוף ד"ה קולטרא בקטרוי סנפירא בעדבוי יג ע"א ד"ה ויסוד), שאמר שם ויסוד דלוינתן הוא הסנפיר כו' ע"ש), כי מכח היסוד שהוא רצוא ושוב (ע' בהגר"א שם יג ע"ד בד"ה והחיות רצוא ושוב) הנה מזה יוצאים ונמשכים הסנפירים אשר הוא פורח ושט בהן, ולכן נקרא גם היסוד שלו לעצמו ג"כ בשם סנפיר*. וזהו שאמר כי הים אוקיינוס עומד על סנפיריו של לויתן, כי ע"י היסוד דהנחש בריח הניתן בתהום, ע"ז מתברך מימיו ונובע ומתפשט ויוצא הים אוקיינוס מהתהום. וזהו ג"כ מ"ש עוד במדרש כונן שם יום ה', כי כל העולם כולו הוא תולה על סנפיריו של לויתן. וכן אמרו בזוה"ק (פ' בא לד ע"ב) דכל עלמא לא משתלשל אלא על סנפירוי. וכן ברע"מ תצא (רעט ע"א) לויתן דקאים על שפת הים ועלמא קאי על סנפירוי דא צדיק יסוד עולם דכל עלמא קאים עליו. וכן בסבא משפטים (קח ע"ב) כל עלמא לא קאים אלא על גפא חדא דלוינתן * הגהה כי אין לומר שהסנפיר עצמו הוא היסוד, שהרי מבואר הוא בגמרא בכורות (דף ח ע"א) שבדגים זכרותם מבפנים ע"ש, והסנפירין הרי הם מבחוץ, אלא הכוונה הוא שהיסוד נקרא ג"כ בשם סנפיר, כי הסנפירין הם תולדתו. ונקרא היסוד ג"כ בשם סנפיר ע"ש תולדותיו, כי הם מהח"ג שבו. וכן הוא מבואר בתיקונים (תיקון כא דף מד ע"ב) כי הסנפירין הם ח"ג ע"ש ובהגר"א שם (ד"ה תרין סמכי קשוט) (דע"ה ח"ב מה ע"ב).

¹⁵⁰⁸ שאז תנין זה דכורא דנוגה חוזר להתמתק ואז כל הג' קלי' בטלים (רח"ו).

¹⁵⁰⁹ בסוד המלכים בני ח' ואז הוא מברר מע' שנים ההם דהיינו מז' מלכים וחלזון הוא יוצא לע' שנה והוא מהם עצמם ולכן תכלת מרחיק החיצונים (רח"ו). החלזון הנה הוא מהבירור דז' מלכים דמיתו, ולכן צובעין בדמו תכלת כדי להרחיק את החיצונים, כי הם נכונים מהאור הגדול דהז' שמות שהוא גימ' תכלת, כי מאחר שהוא נברר מהם ונכלל בהז' שמות הם בורחים ממנו (הקדו"ש צב ע"ד).
¹⁵¹⁰ בראשית ע ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

להתקיים, "וחשך על" טרם שהיה מאיר המעשה שעשה.	נהירא [עובדא דעבד] (עובד דעבדת):
מה עשה הקדוש ברוך הוא, מחץ את ראש הזכר למעלה ונכפה, משום שהרי התהום למטה לא היה מאיר. למה לא היה מאיר, משום שהתנין הגדול הזה היה מנשב רוח על התהום ומחשיך אותו, ולא היה מרחף למטה.	מה עבד קודשא בריך הוא מחץ רישיה דדכורא לעילא ואתכפיא בנין דהא תהומא לתתא לא הוה נהיר ¹⁵¹¹ מאי טעמא לא הוה נהיר בנין דהאי התנין הגדול ¹⁵¹² הוה נשיב [רוחא] על תהומא ואחשיך ליה ולא מרפרפא לתתא:
ועברה רוח אחרת למעלה, ונשכה והכתה באותה רוח, והשקיטה אותה. זהו שנאמר "ורוח אלהים מרחפת על פני המים". וזהו ששנינו, שהקדוש ברוך הוא הכה רוח ברוח וברא את העולם.	ועבר ¹⁵¹³ (נ"א ועכ"ד) רוחא אחרא דלעילא [ונשב] ודנשבו (נשיב) ובטש בהווא רוחא ושכיך ליה הדא הוא דכתיב (בראשית א ב) ורוח אלהים מרחפת על פני המים והיינו דתנינן דקודשא בריך הוא בטש רוחא ברוחא וברא עלמא ¹⁵¹⁴ :
"ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור", האיר האור שלמעלה והכה	ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור נהיר דלעילא ובטש
לה/א	לה/א
על גב הרוח שנשבה, והסתלק מעל התהום ולא כיסה אותו. כיון שהאיר התהום, והוא הסתלק, אז היה אור.	על גבי רוחא דנשיב ואסתלק ¹⁵¹⁵ מעל תהומא ולא חפא ליה כיון דתהומא אתנהיר ואיהו אסתלק כדין הוה נהיר ¹⁵¹⁶ :
זה מאיר על ראשו, ומים היו יוצאים מתוך מצחו, ורוח נושבת למעלה, ומאירה מאור זה, עד שהיה יורד אורו מנצנץ לשבעים ושנים אורות של השמש. כיון שאותם אורות נרשמו בתוך השמש למטה, היו הרשעים של העולם יודעים בהם, והיו עובדים לשמש. כיון שהסתכל הקדוש ברוך הוא באותם הרשעים, סלק את אורו וגנז אותו. למה גנז אותו. משום שאותו תנין היה עולה ויורד ומכה באותם יאורים, עד שגנז אותו ולא התגלה.	דא נהיר על רישיה ומיא הוון נפקי מגו אפותיה ורוחא נשיב לעילא ונהיר מנהירו דא עד דהוה נחית נהוריה מנצנצא ¹⁵¹⁷ לשבעין ותרין נהרין ¹⁵¹⁸ דשמשא כיון דאינון [נהורין] (נהרין) אתרשימו בגו שמשא לתתא הוון ¹⁵¹⁹ חייביא דעלמא ידעין בהו והוון פלחין לשמשא כיון דאסתכל קודשא בריך הוא באינון חייביא סליק נהוריה ונגניז ליה אמאי נגניז ליה בגין דההוא תנין הוה סליק ונחית ובטש באינון יאורין עד דנגנזו (דנגנזו) ליה ולא אתגליא:
וזרע אותו הזרע בצדיק אחד, שהוא הגנן של הגן. והזרע שנזרע בגן, הוא גניזת וטמינת של האור הזה.	וזרע ליה זרועא [בחד צדיק] ¹⁵²⁰ [לחד] דאיהו ¹⁵²¹ [גננא] [גוונא] דגנתא וזרועא דזרע [בגנתא ¹⁵²²] בגניזו בטמירו האי ¹⁵²³ אור איהו:

¹⁵¹¹ יסוד דנוק' (רח"ו).

¹⁵¹² בסוד תגבורת בני ח' וביטול המלכים (רח"ו).

¹⁵¹³ היינו הדר בחי' רוח (רח"ו).

¹⁵¹⁴ היינו מה שפירשו ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים, מתחלה בראו בסוד הדין ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו הרחמים, והיינו שיש רוח ויש רוח, יש רוח זכר מהת"ת שהוא רחמים, ויש ורוח נקבה מלכות שהוא דין (אור יקר).

¹⁵¹⁵ היינו מן המלכים שנתבררו ונשאר רח"פ מ"ת והשאר נברר (רח"ו).

¹⁵¹⁶ נהירו (דפ"ו).

¹⁵¹⁷ בסוד חסד דאתגלי בפום אמה שיצא בהדר (רח"ו).

¹⁵¹⁸ נהורין (דפ"ו).

¹⁵¹⁹ קפח ע"א (הערת הזהר).

¹⁵²⁰ לקמן קמט רע"א קסו ע"ב רכ ע"ב (לש"ו).

¹⁵²¹ היינו יסוד דא"ק טיפת לובן (רח"ו). אותו האור עצמו שהוא הגילוי דהשם מ"ה העיקרי, הנה הוא חזר ונתעלם ונגנז ג"כ תיכף בהיסוד עצמו, וכמ"ש בפ' פקודי (דף רכ ע"ב) וההוא נהורא

ספר שמות

<p>כד האי התנין הגדול חמי דצמח בגנתא זרועא דאור דא כדין אתער לסטרא אחרא¹⁵²⁴ לההוא נהר דאקרי גיחון ואתפלגו מימיו דהאי גיחון חד שבילא דיליה איהו אויל גו ההוא זרועא [דאצמחא] (לאצמח) גו גנתא ואנהיר ביה ברבו דזרועא¹⁵²⁵ דא ואקרי גיחון:</p>	<p>כשהתנין הגדול הזה רואה שצומח בגן זרע של אור זה, אז מתעורר לצד האחר, לאותו נהר שנקרא גיחון. ונחלקים מימי הגיחון הזה, שביל אחד שלו, הוא הולך לתוך אותו זרע שצמח בתוך הגן, ומאיר בו בגידול הזרע הזה, ונקרא גיחון.</p>
<p>ומגו ההוא רבו דזרועא דא אסתלק לרבו (ד)שלמא מלכא כד אסתלק למלכו דכתיב (מ"א א לג) והורדתם אותו אל גיחון וכתיב (שם לד) ומשח אותו שם שם ולא באתר אחרא בנין דהוה ידע [רוד] מלכא דא ומימיו אחרנין אסתלקו למלכו אחרא¹⁵²⁶ ודא איהו מלכו¹⁵²⁷ דאיהו תקיפא:</p>	<p>ומתוך הגידול של אותו הזרע, עלה לגדולה שלמה המלך כשעלה למלכות, שנאמר "והורדתם אותו אל גיחון", ונאמר "ומשח אתו שם", שם ולא במקום אחר, משום שרוד המלך ידע את זה, ומימיו האחרים עלו למלכות אחרת, וזהו המלך שהוא תקיף.</p>
<p>והאי התנין הגדול אתער ליה ואסתלק סנפיריו¹⁵²⁸ דהאי תנין בההוא נהר [לאאתקפא] (לאאתקפא) ביה וכל אינון שאר יאורין כלהו סלקין ונחתין בתקפא דהאי התנין הגדול [ותב] (ותאב) ועאל לההוא [יאורא שכיכא] (שכיכא) ואשתכך ביה:</p>	<p>והתנין הגדול הזה התעורר אליו, והתעלו סנפיריו של התנין הזה באותו נהר, להתחזק בו. וכל אותם שאר היאורים, כולם עולים ויורדים בתקפו של התנין הגדול הזה. שב ונכנס לתוך יאור השקט, ונח בו.</p>
<p>וכדין כד ההוא אור אתגניו [לנטלא ליה ההוא גננא] (לעילא לההוא גנתא) דקאמרן כדין [נפק] (נפיק) חשך קדמאה [ובטש] (ופשט) על רישיה בההוא נוקבא דאתמחא¹⁵²⁹ ביה ואתפרש חד</p>	<p>ואז, כשאותו אור נגנז, לקחת את אותו גנן שאמרנו, אז יוצא החושך הראשון ומכה על ראשו, באותו נקב שנעשה בו. ונפרד חוט אחד, בין אותו</p>

דאברהם גניז ליה קוב"ה כו' ע"ש, ונגנז בהיסוד עצמו, בסוד (תהלים צז יא) אור זרוע לצדיק, כמ"ש שם (רכ ע"ב וע"ש קמח סע"ב וקסו סע"ב ולה ע"א). ואינו מאיר מאז ולהלאה אלא דרך דופני העטרה, והוא החסד שמנהיג בו כל הדורות (כללים ח"א לה ע"א, נז סע"א, פא ע"א, ח"ב סח ע"ב), ע' הערת המוחין (פרק ט) [וכמ"ש בזוה"ק פ' בא לה ע"א, ע"ש בהגהות מהרח"ו, ובזוה"ק פ' תרומה קמח סע"ב וקמט רע"א, ושם קסו ע"ב וקסז ע"א כל הענין, ופ' פקודי רכ ע"ב ופ' אמור פח ע"א (שם קא ע"ג)]. ונשאר עיקר האור גניז בהיסוד לצורך תיקון העתיד, וגם האור שיצא ממנו בסוד החסד דאתגליא בפום אמה לצורך התיקון דמעשה בראשית, הנה הוא נתלבש בהמלכות הנעלמת בו כמ"ש מהרח"ו שם, ויצא ע"י המלכות, ומזה נעשה כל התיקון דמעשה בראשית (שם ח"ב עו ע"א).

¹⁵²² במ' הנעלמת בו שתקנה התהו (רח"ו). עיקר אור התיקון אשר ממנו נתקנו הנקודות וכל האצילות כולו וכל מעשה בראשית כולם, הנה הוא האור המ"ה הפנימי, כי הוא מבפנים לכולם וכמ"ש אליהו זל"ט (תיקו"ז יט ע"א) מלגאו איהו יר"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו ארח אצילות איהו שקיו דאילנא כו'. וכן הוא נמשך ויצא דרך פנימיות כל הא"ק, והוא תולדות היסוד, שבו חסד דאתגלי בפום אמה, והוא באמת אינו עיקר אור הגנוז עצמו שהוא אור האוירא עלאה, אלא הוא רק תולדתו כי הוא יצא ונולד רק מהיסוד ומלכות דא"ק (כללים ח"א קי ע"ג), האור המקיף הוא מהזווג עליון דהמוחין אוירא ומ"ס, והאור הפנימי הוא מהזווג תחתון דהיסוד ומלכות (שם ע"ד) והנה בעת שהזו"ן הם בגדלות ובמוחין שלימים, הנה אז נמשך בהנוק' מהאור שבו ג"כ, ע' זוה"ק (פ' בא לה ע"א, ופ' תרומה קסו ע"ב) ובדברי הרב בדרושי מ"ן ומ"ד (דרוש ה), אמנם הוא רק בסוד נהיר לנוק' דרך דופן כמ"ש בהארות המוחין (פרק ט), אבל הוא נמשך בה עכ"פ והוא החסד שבחסד כנז' (דע"ה ח"ב קלד ע"א).

¹⁵²³ דהאי (ס"א האי) (דפ"ו).

¹⁵²⁴ לינק מהגבורות (רח"ו).

¹⁵²⁵ היינו ע"י רוחא דשדי בה ועי"כ היא מעלה מ"ן וזרעת (רח"ו).

¹⁵²⁶ מלך המשיח (רח"ו).

¹⁵²⁷ מלכא (דפ"ו).

¹⁵²⁸ פי' שסברה הקלי' ע"י הנוגה לאחוז בגבורות ולא בחסדים כי כבר נתבטל יניקתה ביהי אור (רח"ו).

¹⁵²⁹ דאתמתחא (דפ"ו).

ספר שמות

<p>חוטא בין ההוא נהירו דאור¹⁵³⁰ דא דאתגניז ובין ההוא חשוכא דחשך דא דכתיב (בראשית א ד) ויבדל אלהים בין האור ובין החשך:</p>	<p>האור של האור הזה שנגנז, ובין אותה חשכה של החשך הזה, שנאמר "ויבדל אלהים בין האור ובין החשך".</p>
<p>[האי] תנין תב בההוא פרישו דהאי חוטא דאפריש ואפריש לאינון ונ"א בין אינון יאורין גו חשוכא ואתפרשו נונין לזנייהו אלין מאלין בההוא פרישו:</p>	<p>התנין הזה שב באותה הפרדה של החוט הזה שהפריד, והפריד את אותם (בין אותם) יאורים, לתוך החשכה. ונפרדים דגים למיניהם, אלה מאלה, באותה הפרדה.</p>
<p>וכד אתפרשו מיין עלאין קדישין כל אינון יאורין אתפרשו [ועאלו] [ועאל] לגו ההוא יאורא ושכיכא [שכיבא] דאתבריר מכלהו ונפקין ועאלין ביה תלת¹⁵³¹ זמנין ביומא:</p>	<p>וכשנפרדו המים העליונים הקדושים, כל אותם היאורים נפרדים ונכנסו לתוך אותו היאור השקט, שנתברר מכולם. ויוצאים ונכנסים בו שלש פעמים ביום.</p>
<p>וכל אינון נונין דמגדלן גו אינון [יאורין] [נהרין] פרישן אלין מאלין ואקרונ לילות ואלין אינון [ראשין] [ראשית] לכל אינון נונין דנפקין לבר ואלין שלטין על כלהו ואלין אקרונ בכורי מצרים ומהכא אתברדרו [ו] לבר בוכרין וכלהו אתזנו משקיו דאינון יאורין והאי התנין הגדול שלטא על כלהו:</p>	<p>וכל אותם דגים שגדלים תוך אותם יאורים, נפרדים אלה מאלה, ונקראים לילות. ואלה הם ראשים לכל אותם דגים שיוצאים החוצה. ואלה שולטים על כולם, ואלה נקראים בכורי מצרים. ומכאן התפזרו החוצה הבכורים, וכולם נזונים מהשקאת אותם יאורים. והתנין הגדול הזה שולט על כולם.</p>
<p>וכלא בפרישו דמיין עלאין דכתיב (בראשית א ו) ויהי מבדיל בין מים למים ואתרשימו מיין קדישין עלאין ואתפרשו לעילא ומיין תתאין אתפרשו [כלהו] [לתתא] אלין [מאלין] [ואלין] קדישין [ודלא קדישין] ועל דא אקרונ מלאכין עלאין פרישן¹⁵³² בגין דאתפרשו אלין מאלין לזנייהו:</p>	<p>והכל בהבדלת המים העליונים, שנאמר "ויהי מבדיל בין מים למים". ונרשמו מים הקדושים העליונים, ונפרדו למעלה. והמים התחתונים נפרדו כולם, אלה מאלה, קדושים ושלא קדושים. ועל זה נקראו מלאכים עליונים פרודים, משום שנפרדו אלה מאלה למיניהם.</p>
<p>ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע (בראשית א יא) רוא דא כד האי התנין הגדול [הוה] נשיב רוחא בההוא נוקבא ומרפרפא¹⁵³⁴ לגבי עילא כל אינון עשבין [הוה] מהפך לון ליבישו עד דרוחא אחרא [נשיב] [נשב] בההוא רוחא ושכיך ליה לתתא ועשבין [צמחו] [צמחין] כמלקדמין ושלטין ומשבחן ואודן קמי קודשא בריך הוא:</p>	<p>"ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע", סוד זה, כשהתנין הגדול הזה היה מנשב רוח באותו נקב, ומרחף כלפי מעלה, את כל אותם העשבים היה הופך אותם ליבש, עד שרוח אחרת נושבת באותה רוח ומשקיטה אותה למטה. והעשבים צמחו כבתחילה ושולטים ומשבחים ומודים לפני הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>מסטר שמאלא וולגו [לגו] יאורא ושכיכא [שכיבא] נפקין בעירין לזנייהו¹⁵³⁵ ואזלין למקרב [לגבי דאינון] [לגביה אינון] עשבין ולא יכלין ותבין</p>	<p>מצד שמאל ולתוך היאור השקט, יוצאות בהמות למיניהן, והולכים להתקרב לאותם עשבים ולא יכולים,</p>

¹⁵³⁰ ואז הקב"ה הבדיל בין מים למים ואז מנע ג"כ יניקתו מן הגבורות (רח"ו).

¹⁵³¹ בלק קצו (הערת הזהר).

¹⁵³² דהיינו נפרדים כאומרו "ומשם יפרד", והיינו פרודים לא פירוד ממש ח"ו, שהם קדושים ונקשרים בסוד היחוד, אלא בערך שהם מינים שונים דין לעצמו רחמים לעצמו חסד לעצמו וכו' (אור יקר).

¹⁵³³

¹⁵³⁴ לא היתה יכולה לקלוט והיו הנפילים בארץ (רח"ו).

¹⁵³⁵ שור הבר (רח"ו).

ספר שמות

<p>לאתרייהו כל אלין יאורין אזלין ושאיין ועסו (עד) ההוא תנינא דשליט בהו וסחרין לאינן עשבין ולא יכלין בר לומנין דרוחא¹⁵³⁶ עלאה לא נשיב ואיהו מרפרפא רוחא בההוא נוקבא דלעילא כמה דאוקימנא כדין שליט ההוא רוחא על אינן עשבין:</p>	<p>ושבים למקומם, כל היאורים הללו הולכים ושטים עם אותו התנין ששולטים בהם, ומקיפים את אותם העשבים ולא יכולים, פרט לפעמים שרוח עליונה אינה נושבת, והוא מרחף רוח באותו הנקב שלמעלה כמו שבארנו, ואז שולטת אותה הרוח על אותם עשבים.</p>
<p>ויאורא ושכיכא (שכיכא) תב לאתריה¹⁵³⁷ וסלקא ונחתא ובגין דמימיו ושכיכין (שכיכין) אזיל בשכיכו והאי והתניסו (התנין) הגדול סלקא לגבי אינן יאורין ועשבין כלהו מגדלן [סחרניה דההוא] (לסחרניה ההוא) יאורא שכיכא ואלין ונ"א ואינן מגדלין בכל עיבר כדין סלקא ההוא תנינא ואתרבי בינייהו ותב לכל אינן יאורין:</p>	<p>והיאור השקט שב למקומו, ועולה ויורד, ומשום שמימיו שקטים, הולך בשקט, והתנים הגדול הזה עולה לאותם יאורים, וכל העשבים מתגדלים סביב אותו היאור השקט. ואלה (נ"א והם) גדלים בכל צד, ואז עולה אותו תנין ומתגדל ביניהם, ושב אל כל אותם יאורים.</p>
<p>ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים (בראשית א יד) דא איהו נחש בריח ואמאי בריחו בגין דסגיר לתרין סטרין ולא נפיק לעלמין אלא חד זמנא ליובלא:</p>	<p>"ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים", זהו נחש בריח. למה בריח, משום שסוגר את שני הצדדים ולא יוצא לעולמים, אלא פעם אחת ביובל.</p>
<p>ובספרי קדמאי דא נחש עקלתון דאיהו בעקימו תדיר ואיתי לוטיין על עלמא כד האי קם [אתבר] (תבר) תוקפיה:</p>	<p>ובספרי הראשונים, זה נחש עקלתון, שהוא תמיד בעקמימות, ומביא קללות על העולם, כשזה קם, נשבר כחו</p>
<p>לה/ב</p>	
<p>דההוא תנינא¹⁵³⁸ ולא יכיל למיקם עד דאביד גשמיה בגין דקודשא בריך הוא כפיף ליה גו ימא כד עאל לגביה ואיהו דרך על תקפיה דימא ותקפיה דימא דא איהו תנינא כמה דאת אמר (איוב ט ח) ודורך על במתי ים:</p>	<p>של אותו התנין, ולא יכול לעמוד עד שאובד גופו. משום שהקדוש ברוך הוא כופף אותו לתוך הים. כשנכנס אליו, והוא דורך על תוקפו של הים, ותוקף הים הזה הוא תנין, כמו שנאמר "ודורך על במתי ים".</p>
<p>וכד האי נחש קם כדין מה כתיב (ישעיה כז א) והרג את התנין אשר בים דא איהו התנין הגדול ועל דא כתיב (יחזקאל כט ג) הנני עליך ודא נחש איהו מארת בלוטיין לכלא בגין דאיהו תקיפא עליה בתקפיה דההוא נהר רברבא דאקרי חדקל והא אוקימנא:</p>	<p>וכשקם הנחש הזה, אז מה נאמר "והרג את התנין אשר בים", זהו התנין הגדול, ועל זה נאמר "הנני עליך". ונחש זה הוא מארת, בקללות לכל, משום שהוא חזק עליו בחזקו של אותו הנהר הגדול, שנקרא חדקל, והרי בארנו.</p>
<p>ההוא נחש איהו ביבשתא כד נפקין דא בדא דא [דביבשתא אתתקף] (יבשתא אתקן) תדיר בגין דכל אורחוי ותקפוי ביבשתא איהו ואכיל ארעא ועפרא תדיר כמה דאת אמר (בראשית ג יד) ועפר תאכל כל ימי חיך דא גדיל בעפרא ודא גדיל במיא נחש דאתגדיל במיא לאו תקיפא כהאי דאתגדיל ביבשתא ועל דא כתיב (שם א יד) מארת</p>	<p>אותו הנחש שביבשה, כשיוצאים זה בזה, אותו שביבשה תמיד מתגבר, משום שכל דרכו וחזקו הוא ביבשה, ואוכל ארץ ועפר תמיד, כמו שנאמר "ועפר תאכל כל ימי חיך". זה גדל בעפר וזה גדל במים, נחש שהתגדל במים אינו חזק כזה שהתגדל ביבשה, ועל זה נאמר</p>

¹⁵³⁶ פ' כשאין החסדים יורדים וממתקים בגבורות (רח"ו).

¹⁵³⁷ היינו שחוזר ח"ו לקלי' ונהפך ממטה לנחש (רח"ו).

¹⁵³⁸ עי' דע"ה ח"ב הובא בדף הקודם.

ספר שמות

מארת חסר.	חסר:
<p>וזוה הזדמן לאותו של המים, ואף על גב שהזדמן אליו, לא נלחם בו אלא הקדוש ברוך הוא לבדו, שהרג אותו מתוך הים, כמו שבארנו. שבגלל גסות הרוח שבו, כמו שנאמר "אשר לי יארי וגו'".</p>	<p>דדא¹⁵³⁹ אודמן לגביה (ההוא דמיא ואף על גב) (ודא לא) (דאודמן) (דלגביה) (לא אנה לגביה) אלא קודשא בריך הוא בלחודוי דקטיל ליה מגו ימא כמה דאוקימנא בגין גסות רוחא דביה כמה דאת אמר (יחזקאל כט ג) אשר אמר לי יארי וגו':</p>
<p>"ועבר ה' לנגוף את מצרים וגו'", שנינו, אמר רבי יוסי, פסוק זה קשה, וכי "וראה את הדם", ואחר כך "ופסח", שמשמע שסימן הוא עשה. ואם תאמר, בשביל הדם שהוא מצוה למה בחוץ, ולמה בשלשה מקומות של הפתח, והרי נאמר "הוא גלי עמיקתא וגו'" [הוא מגלה עמקות וגו']. ולמה, שרצה לגלות דם על המשקוף ועל שתי המזוזות.</p>	<p>ועבר יהוה לנגוף את מצרים וגו' [תנא] אמר רבי יוסי האי קרא קשיא¹⁵⁴⁰ וכי וראה את הדם ואחר כך ופסח דמשמע דסימנא הוא אדעבידו (דאתעביד) ואי תימא בגין דמא דאיהו מצוה אמאי לבר ואמאי בתלת דוכתי דפתחא¹⁵⁴¹ והא כתיב (דניאל ב כב) והוא גלי עמיקתא וגו' ומאי (מאי) טעמא [בעא] דאתגליא דמא על המשקוף ועל שתי המזוזות:</p>
<p>אלא שנינו נאמר "וירא ה' וינאץ", ונאמר "וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ", ושנינו לא נראית ההשגחה העליונה אלא כשנראים למטה המעשים שנעשו מעשה ממנו. ועל זה (נ"א ועד שעושים מעשה למטה) לא משגיחים להרע, פרט להרהור של עבודה זרה, שנאמר "השמרו לכם פן יפתה לבבכם", ומשנעשה המעשה, מתעוררת ההשגחה מלמעלה, ולכן הכל בין לטוב בין לרע, תלוי הדבר במעשה.</p>	<p>אלא תנא כתיב (דברים לב יט) וירא יהוה וינאץ וכתוב (בראשית ו ה) וירא¹⁵⁴² יהוה כי רבה רעת האדם בארץ ותנינן לא אתחזי¹⁵⁴³ אשגחותא [דלעילא] אלא כד אתחזי לתתא עובדא דאתעבידו עובדא מניה¹⁵⁴⁴ ועל דא ונ"א ועד דעבידן עובדא לתתא לא משגיחין לאבאשא בר הרהורא דע"ז¹⁵⁴⁵ דכתיב (דברים יא טז) השמרו לכם פן יפתה לבבכם ומדאתעביד עובדא אשגחותא דלעילא אתער ובגין כך כלא בין לטב בין לביש בעובדא תליא מלתא:</p>
<p>אמר רבי יוסי, כל שוקי מצרים היו</p>	<p>אמר רבי יוסי, כל שוקי מצרים מליין טעוון</p>

¹⁵³⁹ ודא (דפ"ו)

¹⁵⁴⁰ הוקשה לו שכבר אמר בפסוק הקודם שיתנו הדם על המשקוף וגו', אם כן למה חזר ואמר וראה את הדם, דמשמע שצריך חלילה לסימן (רמ"ז).

¹⁵⁴¹ פ' שיתור זה הוא לרמוז לדם המילה שגם הוא ניתן על הפתח, ולא נכתב לאמר שיהא לסימן, אם כן יקשה אמאי לבר, למה לא נתנוהו מבפנים כדי שיראו אותו ותשמח נפשם בברית צורם, וכמו שהיה נראה מפסוק הנאמר בצווי והיה הדם לכם לאות, שנראה שלהם יהיה האות ולא לה', ור"ל שהמצרים יראוהו, ואז היה נכון שיהיה מבחוץ ובכל צדדי הפתח שיהיה ניכר יפה (רמ"ז).

¹⁵⁴² הראיה היא החוש הראשון המושפע מחוש המשותף שהוא הדעת, ושתי עיניים הם בסוד חו"ג, וגם נודע שהח"ג הם מקור כל הנשמות הזכרים מהחסדים, והגבורות לנקבות, ולכן כל המעשים הם פועלים בחו"ג דהיינו מעשי הזכרים בחסד ושל הנקבות בגבורה הן לטוב והן לרע, ולעומת כן נאמר וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו, וענין זה נוהג בכל, אבל יש מצוות או עבירות שנוגעים בחו"ג יחדיו, והעיקר שבאלו הוא הזנות' שעליו נאמר (בראשית לח, ז) רע בעיני ה', דהיינו ה' חו"ג שהן י' היות העולות ר"ס ועם י' כולליהן שנכללים יחד החו"ג הרי ר"ע. ולעומת כן מביא פסוק וירא ה' כי רבה רעת האדם. וז"ש כתיב וכו' וכתוב וכו', פ' שני מיני פגמים שונים, אחד מפאת החוטאים ואחד מצד החטאים, ולפי שהראשון יותר מצוי שהוא לכללות העולם ולפרטות זכרים ונקבות לכן הקדים של מכעס בניו ובנותיו לאחר שהוא בפרשת בראשית. וגם בזה תבין מה מלמדנו התוספתא תנא כתיב וכתוב, וכלומר שתי בחינות הן (רמ"ז).

¹⁵⁴³ והענין שגם נודע שגם שתי הידים שבהן נעשה כל פעל גם הן סודם חו"ג (תהלים ח, ד) כי אראה שמך מעשה אצבעותיך, והוא החוש החמישי הנמשך מן המשותף (רמ"ז).

¹⁵⁴⁴ פ' שמכח אותו מעשה נעשה ממנו פועל למעלה, וגם שנעשה ממנו פרקליט או קטיגור, אז מתקומם אותו פועל ומתעלה למעלה ומעורר כח הדעת שהוא החש ומרגיש, וכמ"ה (תהלים עג, יא) ויש דעה בעליון, ואז מראה השגחתו העליונה בהשפיע חסדים או גבורות בעולם (רמ"ז).

¹⁵⁴⁵

ספר שמות

<p>הו¹⁵⁴⁶ ועוד דבכל ביתא וביתא הוו ושכיחי זינין (שכחי זינין) דמתקטרי בחרשייהו באינון כתרין תתאי¹⁵⁴⁷ דלתתא ומתערין רוח מסאבא בגווייהו:</p>	<p>מלאים אלילים, ועוד שבכל בית ובית, היו מצויים מינים שנקשרים בכשפיהם, באותם כתרים תחתונים שלמטה, ומעוררים רוח הטומאה בתוכם.</p>
<p>ורזא דמלה תנא כתיב (שמות יב כב) ולקחתם אגודת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות (אגודת אזוב) אגודת אזוב למה בגין לבערא רוח מסאבא¹⁵⁴⁸ מבינייהו ונ"א האי קרא קשיא וכי ראה את הדם ואח"כ ופסח דמשמע דסימנא הוא דעביד אמאי והא כלא גליא קמי קודשא בריך הוא וכתיב הוא גלי עמיקתא ומסרתא אלא תנא כתיב וירא יהו"ה וינאץ וגו' וכתיב וירא יהו"ה כי רבה רעת וגו' ותנינן לא אתחזי אשנחותא לעילא אלא כד אתחזי לתתא עובדא ומדאתעבד עובדא אשנחותא לעילא אתער בגין כך כולא בין לטב בין לביש בעובדא תליא מלתא:</p>	<p>וסוד הדבר למדנו, נאמר "ולקחתם אגודת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות", אגודת אזוב למה, כדי לבער רוח הטומאה מביניהם (נ"א זה הפסוק קשה, וכי וראה את הדם ואחר כך ופסח, שמשמע שסימן הוא שעשה. מדוע, והרי הכל גלוי לפני הקדוש ברוך הוא, ונאמר "הוא גלי עמיקתא ומסרתא" [הוא מגלה עמקות ונסתרות], אלא שנינו, נאמר "וירא ה' וינאץ וגו'", ונאמר "וירא ה' כי רבה רעת וגו'", ושנינו, לא מתראה השגחה למעלה אלא כאשר נראה למטה מעשה. ומשנעשה מעשה ההשגחה, למעלה מתעוררת, ולכן הכל בין לטובה ובין לרעה, הדבר תלוי במעשה.</p>
<p>ולקחתם אגודת אזוב וגו' אגודת אזוב למה ומאי טעמא בעא דאתגלייא דמא על המשקוף ועל שתי המזוזות אמר רבי יוסי כל שוקי מצרים מליין טעוון הוו ובכל ביתא וביתא הוו שכחי זינין דמתקטרין בחרשייהו באינון כתרין תתאי דלתתא ומתערין רוח מסאבא בגווייהו ועל דא אגודת אזוב בגין לבערא רוחי מבינייהו ולאחזאה בפתחייהו בהני תלת דוכתי מהימנותא שלימתא חד הכא וחד הכא וחד בגווייהו ובגין כך ופסח יהו"ה על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף משום דחמי ושמא (שמיה) קדישא רשים על פתחא:</p>	<p>"ולקחתם אגודת אזוב וגו'" אגודת אזוב למה, ולמה רצה שיתגלה דם על המשקוף ועל שתי המזוזות. אמר רבי יוסי כל שוקי במצרים היו מלאים אלילים, ובכל בית ובית היו נמצאים מינים שמקטרים בכשפיהם באותם כתרים תחתונים שלמטה, ומעוררים רוח הטומאה אצלם, ועל זה אגודת אזוב, כדי לבער רוחות מביניהם) ולהראות בפתחייהם בשלשת המקומות הללו האמונה השלמה: אחד כאן, ואחד כאן, ואחד ביניהם. ולכן "ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף", משום שרואה את השם הקדוש רשום על הפתח.</p>
<p>אמר רבי יהודה אי הכי אמאי דמא [דהא] (דקא) תנינן חוור וסומק וחד דכליל ביני גוויי אמר ליה תרי דמי הוו חד דמילה וחד דפסחא¹⁵⁴⁹ דמילה רחמי¹⁵⁵⁰ דפסחא דינא¹⁵⁵¹:</p>	<p>אמר רבי יהודה, אם כן, למה דם, שהרי שנינו, לבן ואדום ואחד שכלול בין הצבעים. אמר לו, שני דמים היו: אחד של מילה ואחד של פסח, של מילה רחמים ושל פסח דין.</p>

¹⁵⁴⁶

¹⁵⁴⁷ הם י"ס דנוגה כי שם הכשפים (רח"ו).

¹⁵⁴⁸ כי האזוב הוא בדרגא דח"י עלמין וכל רוח מסאבא הוא מצד המיתה בין בצרעת בין בכ"ד ולכן צותה התורה במצורע ב' צפרים נו"ה כידוע ארז ואזוב גוף וברית שני תולעת גבורה מים חיים חסד כלי חרס מלכות ולכלול הכל בימין הוא דם הצפור השחוטה שהוא הימנית כידוע בסוד ב' שעירים ובמים החיים (יהל אור).

¹⁵⁴⁹ לקמן מא ע"א ח"ג קמט ע"א ושם צה ע"א (לש"ו).

¹⁵⁵⁰ ה' חסדים (רח"ו).

¹⁵⁵¹ גבורות (רח"ו).

ספר שמות

<p>אמר רבי יהודה לאו הכי אלא כמה דאוליפנא ודאחזרו (דחזר) ההוא דמא קודשא¹⁵⁵² בריך הוא לרחמי כאילו הוה חזר בנו גווני הדא הוא דכתיב (יחזקאל טו ו) ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי וגו' ואף על גב דהוה סומקא אתחזר לרחמי דכתיב בדמיך חיי ובגין כך רשים פתחא בתלת סטרין חד הכא וחד הכא וחד בינייהו:</p>	<p>אמר רבי יהודה לא כך, אלא כמו שלמדנו, שהחזיר הקדוש ברוך הוא את אותו דם לרחמים, כאלו היו לבן בתוך הצבעים. זהו שנאמר "ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואמר לך בדמיך חיי וגו'". ואף על גב שהיה אדום, החזיר לרחמים, שנאמר "בדמיך חיי". ולכן רשום הפתח בשלשה צדדים: אחד כאן, ואחד כאן, ואחד ביניהם.</p>
<p>תאני רבי חזקיה תרין דמי אתחזו לקבל תרי וכתרי¹⁵⁵³ דאתחזו (נ"א דאתערו) (דאתערטו) לעילא בההיא שעתא אמר רבי יוסי חד כתרא דכלילא¹⁵⁵⁴ בתרין סטרין טמירין¹⁵⁵⁵ ברחמי ודינא:</p>	<p>שנה רבי חזקיה, שני דמים נראו כנגד שני כתרים שנראו (נ"א שהתעוררו) למעלה באותה שעה. אמר רבי יוסי, כתר אחד שכלול בשני צדדים טמונים ברחמים ודין.</p>
<p>לו/א</p>	
<p>אמר רבי אבא בכמה אתרין חס קודשא בריך הוא על בנוי עבד בר נש ביתא וקודשא בריך הוא אמר ליה כתוב שמי¹⁵⁵⁶ ושוי לפתחך ואת שרי לגו ביתא ואנא אותיב לבר בפתחך לנטרא לך ווהכא (הכא) אמר רשים¹⁵⁵⁷ על פתחא רזא דמהימנותא דילי ואת שרי לגו ביתך ואנא נטיר לך לבר דכתיב (שמות יב כב) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר¹⁵⁵⁸ וכתיב (שם כג) וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח יהוה על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף:</p>	<p>אמר רבי אבא, בכמה מקומות חס הקדוש ברוך הוא על בניו. בן אדם עושה בית, והקדוש ברוך הוא אומר לו, תכתוב את שמי ושים אותו בפתח שלך, ואתה שרוי בתוך הבית, ואני יושב מחוץ לפתח לשמור אותך. וכאן אמר רשום על הפתח את סוד האמונה שלי, ואתה שרוי בתוך הבית ואני שומר אותך מבחוץ, שנאמר "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר". ונאמר "וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף".</p>
<p>תו אמר רבי אבא כגוונא דשמא קדישא¹⁵⁵⁹ והן עבדו¹⁵⁶⁰ בההוא שעתא מה שמא קדישא אתחזר</p>	<p>עוד אמר רבי אבא, כדוגמא שהשם הקדוש, ה', עשו באותה שעה. מה השם</p>

¹⁵⁵² "דאוליפנא דאחזר ההוא דמא קודשא" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "דאחזר ההוא דמא דאוליפנא דקודשא".

¹⁵⁵³ הם ז'וין (רח"ו).

¹⁵⁵⁴ מלכות (רח"ו).

¹⁵⁵⁵ בליל א' של פסח, והיה אז תשלום הלידה דהבינה, אימא הכללי, לצורך הולדת המוחין דגדלות ראשון ושני דהזו"ן, והוא בסוד דם פסח ודם מילה, כי בדם מילה נתקן ז"א, ובדם פסח נתקן הנוק' (דע"ה ח"ב קכז ע"ב).

¹⁵⁵⁶ הוא סוד מזוז"ה העולה אדנ"י, שהוא הנקרא שם ה', מפני שהוא יתברך נקרא בו (באדנ"י). וגם ידוע ששם אדנ"י במילואו עולה תרע"א, וזהו נאמר שמי ושוי לפתחך (רמ"ז).

¹⁵⁵⁷ בחזה זעיר סוד א' שבוא"ו של שם מ"ה שה"ס שם אה"ה שבריבועו הוא ד"ם, ושם רזא דמהימנותא, דהיינו יסוד אר"א, ולהיות שמשם התחלת רחל לכן נקרא פתח, וגם כנזכר לקמן בפ' פתח הגוף, וגם שריבוע אה"ה סודו ד' דהיינו תנה"י, שכנגדם רחל שהיא דל"ת האצילות שסותמת בפני אורות האצילות, ולהיות שלא היו צריכים שמירה מפנים אלא מבחוץ למנוע ביאת מלאך המשחית, לכן אמר נטיר לך לבר (רמ"ז).

¹⁵⁵⁸ כי בבית אתם בטוחים אבל מבחוץ וראה את הדם וגו' ולא יתן. ודוק שבמצות נתינת הדם נאמר ונתנו את הדם על שתי המזוזות ועל המשקוף וכאן בראיה נאמר להפך. והענין מבואר במה שנודע שתחילה מאירים שני חסדי דוד מנ"ה דזעיר לחו"ב דנוק' ואחר כך נעשה לה הכתר, וזוהי הכוונה בשעת העשייה שתי המזוזות ואחר כך המשקוף, אבל בעת המשכת השפע שכבר מתוקנת כהלכתה משקוף קודם (רמ"ז).

¹⁵⁵⁹ מלכות (רח"ו). בשעת המעשה עשו כעין שם הו"ה דהיינו חו"ב דהיינו י"ה תחילה וכתר שבת"ת דהיינו ו"ה אחר כך וה"ס החסדים (רמ"ז).

ספר שמות

<p>בהאי שעתא דינא¹⁵⁶¹ אוף הכא אתחזר¹⁵⁶² והאי דמאן בהאי שעתא דינא דכתיב וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות רשימא [דכלהו] (דא כלהו) סומקא לאתחזאה דהא אתחזר בדינא למעבד נוקמין:</p>	<p>הקדוש, החזיר באותה שעה דין, כמו כן, חזר דם זה בשעה זו דין, שנאמר "וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות", רושם של כולם אדום, להראות שהרי חזר בדין לעשות נקמות.</p>
<p>ורזא דמלה כנוונא דהוי לעילא בההוא שעתא כד בעי לאתחזאה לתתא אי רחמי רחמי ואי דינא דינא הדא הוא דכתיב (שמות יב כב) וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם וגו' ולזמנא דאתי כתיב (ישעיה סג א) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה דומין לאחזאה ונ"א לאתחזראו כלהו דינא למעבד נוקמין (ורזא דמלה כנוונא דהוי לעילא בההוא שעתא כד בעי לאתחזאה לתתא אי רחמי רחמי ואי דינא דינא הדא הוא דכתיב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם וגו'):</p>	<p>וסוד הדבר, כדוגמא שהוא למעלה, באותה שעה כשרוצה להראות למטה, אם רחמים, רחמים. ואם דין, דין. זהו שנאמר "וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם וגו'", ולעתיד לבא נאמר "מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה", שעתיד להראות (נ"א להחזיר) כולם דין, לעשות נקמות.</p>
<p>ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר (שמות יב כב) מאי טעמא משום דתנינן אמר רבי יצחק (אמר רבי ירמיה)¹⁵⁶³ לא לבעי ליה לאיניש למיזיל בשוקא ולאשתכחא בשוקא בזמנא דדינא תליא במתא דכיון דרשותא אתייהיב אלמחבלאן (לחבלא) מאן דפגע ביה אתזק והכא משום דדינא אשתכח לא בעיא לנפקא לבר:</p>	<p>"ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר". למה, משום ששנינו, אמר רבי יצחק (אמר רבי ירמיה), אדם צריך שלא ללכת בשוק, ולהמצא בשוק בזמן שהדין תלוי בעיר, שכיון שנתנה רשות למשחית, מי שפוגש אותו ניזק. וכאן משום שהדין נמצא, צריך לא לצאת בחוץ.</p>
<p>תניא אמר רבי יוסי בההוא ממש דאשתכח דינא למצראי בההוא ממש אשתכח רחמי לישראל¹⁵⁶⁴ הדא הוא דכתיב (שמות יב יג) וראיתי את הדם ופסחתי עליכם וכן תנא בכל אינון כתרין קדישין דלעילא כמה דאשתכח דינא אשתכח רחמי וכלא בשעתא דהא תני רבי חזקיה כתיב (ישעיה יט כב) ונגף יהו"ה את מצרים נגוף ורפא¹⁵⁶⁵ נגוף למצרים ורפא לישראל מאי ורפא ממאי שנימולו צריכים רפואה:</p>	<p>שנינו, אמר רבי יוסי, באותו ממש שנמצא דין למצרים, באותו ממש נמצא דין לישראל, זהו שנאמר "וראיתי את הדם ופסחתי עליכם". וכן שנינו, בכל אותם כתרים קדושים שלמעלה, כמו שנמצא דין, נמצאים רחמים, והכל בשעה אחת. שנה רבי חזקיה, נאמר "ונגף ה' את מצרים נגוף ורפא", נגוף למצרים ורפא לישראל, מה זה ורפא, ממה שנימולו, צריכים רפואה.</p>

1560

¹⁵⁶¹ פי' בשעה הזאת הנזכרת בפסוקנו וראה את הדם, אז אתחזר בדינא, שמא קדישא, והוא הרמוז בר"ת ה'פתח ו'לא י'תן ה'משחית, דהיינו הו"ה ה' על ו' שה"ס ה' המשקוף כתר רחל ו' ת"ת זעיר, ואחר כך י"ה חו"ב כנגד נ"ה שבהם שם י"ה, וגם בסוד שני מוחי הנוק' שסודם י"ה, באופן שבשעת נתינת הדם כווננו לתיקון רחל שיאירו בכח"ב חו"ג משני הדמים דפסח ומילה רחמי ודינא כנז"ל, ואחר כך בעת מעשה ה' במכת בכורות אז גבר כח הה' על הו' ואתחזר דינא, וגם דם הפסח גבר על דם המילה ואתחזר דינא (רמ"ז).

¹⁵⁶² נ"א ואתחזי, ר"ל דלא יכון לומר אתחזר דלא היה דין אלא כנגד המצרים אבל יתחזי יצדק לאמרו שכך היה נראה בפעולת המכה. ודע כי בספר הכוונות אמר בסוד המכות שמכת בכורות בא מכתר דנוק' לכתר חו"ב החיצונים. ובזה ינעם מ"ש בה' על ו' דדידה גבר, ועיין עוד בסמוך (רמ"ז)

¹⁵⁶³ "אמר רבי ירמיה" מוסגר בדפ"ק, ובדפ"מ.

¹⁵⁶⁴ שלא תאמר שהיה עושה דין במצרים מצד המלכות ורחמים לישראל מצד הת"ת ח"ו, אלא במדה שהיה מכה היה מציל, והיינו השם והייחוד שהיה בדם ובדין (אור יקר).

¹⁵⁶⁵ הארה הנמשכת למטה בעת ירידת האורות עליונים להתחתונים להאיר להם ולהיטיב עמהם הנה הוא יורד בשפע ובחסד גדול, והוא סובל הכל וטוב ומטיב לרעים ולטובים. אבל הארה הנמשכת

ספר שמות

<p>ותנא באותה שעה שנגפו מצראי באותה שעה נתרפאו ישראל דתניא אמר רבי יוסי (אמר רבי חזקיה)¹⁵⁶⁶ מאי דכתיב (שמות יב כג) ופסח יהוה על הפתח מאי על הפתח ופסח יהוה עליכם מבעי ליה אבל על הפתח על הפתח ממש [זהו פתח] (ופתח) הגוף¹⁵⁶⁷ ואי זהו פתח הגוף הוי אומר זו מילה:</p>	<p>ושנינו, באותה שעה שנגפו המצריים, באותה שעה נתרפאו ישראל. ששנינו, אמר רבי יוסי (אמר רבי חזקיה), מה שנאמר "ופסח ה' על הפתח". מה זה "על הפתח", היה צריך [לכתוב] "ופסח ה' עליכם", אבל "על הפתח", "על הפתח" ממש, זהו פתח הגוף, ואיזהו פתח הגוף, הוי אומר, זו מילה.</p>
<p>רבי שמעון אמר, בשעה שנחלק הלילה, והכתר הקדוש מתעורר אליה, (מתערב בו) הזכר, ומי הוא הזכר, חסד עליון. שמשמע שזה בלי זה, לא עולה, ובגלל זה, זה מכה וזה מרפא, והכל בשעה אחת.</p>	<p>רבי שמעון אמר, בשעה שנחלק הלילה, והכתר הקדוש מתעורר אליה, (מתערב בו) הזכר, ומי הוא הזכר, חסד עליון. שמשמע שזה בלי זה, לא עולה, ובגלל זה, זה מכה וזה מרפא, והכל בשעה אחת.</p>
<p>וכתיב ופסח יהוה על הפתח על הפתח הידוע מאי הפתח משום דאיהו פתחא ומשיכא דרוחא וגופא ותא חזי עד לא אתגזר אברהם הוה אטום וסתום מכל סטרוי מדאתגזר אתפתחא מכלא ולא הוי אטום וסתום כקדמיתא:</p>	<p>ונאמר "ופסח על הפתח" על פתח הידוע. מה זה "הפתח". משום שהוא פתח ומשיכת הרוח והגוף, ובא וראה, עד שלא נמול אברהם, היה אטום וסתום מכל צדדיו, משנמול נפתח מהכל, ולא היה אטום וסתום כמו בתחלה.</p>
<p>והיינו רוא דתנינן (בראשית יח א) והוא ישב פתח האהל¹⁵⁶⁸ משום דאתגלייא יו"ד¹⁵⁶⁹ מאי קא מיירי אלא אמר רבי יצחק [דהוא¹⁵⁷⁰] (דהא) אשרי בגלויא דא חסד בצדק¹⁵⁷¹ ודא הוא פתחא דמשכנא עלאה קדישא משמע דכתיב האהל הידוע:</p>	<p>והיינו הסוד ששנינו "והוא יושב פתח האוהל", משום שהתגלתה יו"ד. במה מדובר. אלא אמר רבי יצחק, שהוא השרה בגלוי, זה חסד בצדק, וזהו פתח של משכן העליון הקדוש, משמע שנאמר "האוהל" האוהל הידוע.</p>
<p>אמר רבי אלעזר, כשהתגלתה היו"ד</p>	<p>אמר רבי אלעזר, כשהתגלתה היו"ד</p>

בעת הסתלקות האורות למעלה הנה הוא בצמצום והוא רק להחיות העולמות בקיום הכרחי, והוא מדקדק ומבחין בין הראוי לאינו ראוי, ונותן לכל א' כמדתו. וכן האור הזה הוא בבחי' נגוף ורפוא, נגוף לזה ורפוא לזה ע"ד שאמרו בפ' בא (לו ע"א), כי הוא מצרף ומלבן ודוחה כל סיג וכל פסולת. והוא האור חוזר שאמר הרב אשר אמרנו לעיל שעל ידו נעשה הבירור והצירוף, ובו יעשה לעתיד הצירוף האחרון אשר אמרו (עבר"ז דף ג ע"ב נדרים דף ח ע"ב) רשעים נידונין בה וצדיקים מתרפאים בה, ור"ל שמתרפאים מזוהמתם וחלאתם, וכן מתרפאין מהיסורים ועונשים העוברים על כל א' עכ"פ ע"י שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת ז כ). ועכ"פ הוא כי הוא בבחי' דין ג"כ כי הוא נגוף ורפוא כנז' (ביאורים ח"ב מג ע"ב).

¹⁵⁶⁶ "אמר רבי חזקיה" מוסגר בדפ"ק ודפ"מ.
¹⁵⁶⁷ ה"ס בחינת יסוד העליון שבת"ת זעיר ששם סיום יסוד אמא, וה"ס יסוד העצמי דזעיר שעיקרו עד שם בסוד התעלות ו"ק שלו לחב"ד חג"ת, ומשם ולמטה נקרא לבר מגופא, הרי שיסוד הנזכר הוא ממש פתח הגוף. וידוע שעד שם הוא סוד ס"ג המתפשט בזעיר שסתמו שם הו"ה, דס"ג וכו' ג' ג' וכל שכן ששם בת"ת יש הו"ה בפרטות (רמ"ז).

¹⁵⁶⁸ בעת הזכות והרצון מתגלה החסד שביסוד שלה הנמשך מהחסד שבה המתפשט בה מהחסד דז"א כמש"כ בשעה"כ (דף קא ע"ב) (דע"ה ח"ב קכד ע"א), אמנם שורשו הנה הוא מאור החסד שבתיקון ונקה, כי נוצר ונקה הם בסוד דו"ן, ועומד החסד עלאה בנוצר, והוא במלת חסד שבנוצר חסד, והוא מהיסוד דהכתר דהמ"ס המתלבש בו. וכן עומד החסד עלאה בתיקון ונקה, כי הוא מהחסד עצמו דהכתר דהמ"ס כנ"ל, והנה הוא להחסד עלאה המתגלה בפתחא דמשכנא כנז' (כללים ח"ב עג ע"ב), גילוי דאור החסד עלאה אשר בפום אמה הוא עיקרי להנוק' (שם ע"ד).

¹⁵⁶⁹ ועי' ח"ג רטו ע"ב (לש"ו)
¹⁵⁷⁰ אפשר דצ"ל "דהוה".

¹⁵⁷¹ כל מה שהוא להנוק', הנה נצטמצם עתה, וכל גילויי הם לעולם רק ע"י ז"א (כללים ח"ב עג ע"ב).

ספר שמות

<p>וג"א אתבססו ואתברך בפתח האהל [דהיא] (דהאי) צדק לאתבסמא בחס"ד הדא הוא דכתיב (בראשית יח א) כחום היום דהוא שעתא דשלטא חסד חולקא דאברהם ומנא לן דהאי פתח האהל אתבסס לקבליה דאברהם דכתיב (שם כד א) ויהו"ה ברך את אברהם בכל דאתבסס בחס"ד מדאתגלייא יו"ד:</p>	<p>הזו, התבשר (התבסס) והתברך בפתח האהל, שהיא צדק להתבסס בחס"ד, זהו שנאמר "כחום היום", שהוא שעה ששולט החסד, חלקו של אברהם. ומנין לנו שפתח האהל הזה התבשם כנגד אברהם, שנאמר "וה' ברך את אברהם בכל", שהתבשם בחס"ד, משהתגלתה היו"ד.</p>
<p>אמר רבי אבא והוא יושב פתח האהל כמה דכתיב ויהו"ה ברך את אברהם בכל דדא הוא פתחא קדישא כתרואה עשיראה כחום היום כמה דאתייהיב ליה כתרוא דחסד דהוא דכתיב (בראשית יח א) כחום היום כמה דיתייב בהאי כך יתיב בהאי דלא סליק האי בלא האי:</p>	<p>אמר רבי אבא "והוא יושב פתח האהל", כמו שנאמר "וה' ברך את אברהם בכל", שזהו הפתח הקדוש, הכתר העשירי. "כחום היום", כמו שנתן לו כתר של חסד, זהו שנאמר "כחום היום". כמו שישב בזה, ישב בזה, שלא עולה זה בלי זה.</p>
<p>ל/ב</p>	
<p>דבר אחר ועבר יהו"ה לנגוף את מצרים (שמות יב כג) מאי ועבר דעבר על שורי (דינא¹⁵⁷² דכתריין) [דקטריין] דהוו מתקשרי בכתריין אחרנין דלעילא ושראן (שריאי) להו מקיומיהון¹⁵⁷³ וועברו (ואעבר) על אורחוי¹⁵⁷⁴ בגין למעבד [בהו דינא ולנטרא] (להו דינא ולנקמא) להו לישראל¹⁵⁷⁵ וכדין הוא כל ועבר ועברתי ויעבר (על) דקודשא בריך הוא אעבר על כל אורחוי או לדינא או לרחמי הכא ועבר בגין למעבד דינא התם (שם לד ו) ויעבר בגין לרחמא:</p>	<p>דבר אחר "ועבר ה' לנגוף את מצרים". מה זה "ועבר". שעבר על שורת הקשרים, שהיו מתקשרים בכתרים אחרים שלמעלה, והתיר אותם מקיומם, ועבר על דרכיו, כדי לעשות בהם דין, ולשמור על ישראל. וכן הוא כל "ועבר" "ועברתי" "ויעבר", שהקדוש ברוך הוא עבר על כל דרכיו, או לדין או לרחמים. כאן "ועבר", כדי לעשות דין. שם "ויעבר" כדי לרחם.</p>
<p>ויהי בחצי הלילה ויהו"ה הכה כל בכור וגו' (שמות יב כט), כתיב (תהלים סט יד) ואני תפלתי לך יהו"ה עת רצון וגו'¹⁵⁷⁶ רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי מאושא ללוד והוה רבי חייא רכיב בחמרא אמר רבי יוסי ניתיב הכא ונצלי דהא מטא זמנא</p>	<p>"ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור וגו'", נאמר "ואני תפלתי לך ה' עת רצון וגו'". רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים מאושא ללוד, והיה רבי חייא רוכב בחמור. אמר רבי יוסי, נשב כאן ונתפלל, שהרי הגיע זמן תפלת מנחה, ושנינו</p>

¹⁵⁷² העברה זו על ב' דרכים: הא', יש בה לשון עיבור ויעבר ע"ב ר"ו דהיינו קשר המלכות בין ב' מדרגות בין הימין והשמאל, וזה כדי לעשות ענין זה ראשונה למתק הדינים העליונים, שיסכימו כולם על צד הרחמים, כדי לשרש מהדינים החצונים, והיינו דעבר על שורי דינא, על הדין המחייב שיהיה נקשר התנין הטמא בקדש, העביר הקלי' ההיא והיינו ע"י מתיקות הדין למעלה, כנודע שבעוד שהדין גובר החצונים נקשרים ויונקים ופועלים רע לישראל ומגבירים לאומות העולם, לכך אעבר על שורי דינא, ומתקן בענין שיתרחק מן הספירות העליונות ומדרגות הקדושה התנין החצון הרובץ בתוך יאוריו (אור יקר).

¹⁵⁷³ היינו העברה אחת (אור יקר).

¹⁵⁷⁴ שעם היות שהדינים העליונים מתמתקין, והרי הותרו אלו החצונים מקשרם, יצאו ישראל מגלותם, אמנם נקמות המצרים מהיכן יבואו, שהרי אם הדין גובר הם יגברו כדפי' ואם הדין העליון מתמתק והקלי' נחלשות לא יהיו נקמות לזה "עבר על ארחוי" שמדרך החסד שלא לעשות דין והרי העביר מדותיו ונתלבש הימין לעשות נקמה בחצונים (אור יקר).

¹⁵⁷⁵ כי לא דיין לישראל שהוציאם ממצרים אלא שעשה בהם שפטים וכו', וענין העברה זו כלל לכל המקום אשר ימצא שמה שהכונה העברת המדות מבחי' אל בחי', הכל לפי הענין וסוד ויעבור שאנו מתפללים הוא הוא שיעבור בסוד העיבור, ע"ב ר"ו, מדותיו מן הדין, ויגבור בהם צד החסד וצד הרחמים ויעבירם מן הדין, עם היות שורת הדין ודאי הגזירה ההיא או העונש ההוא (אור יקר).

¹⁵⁷⁶ יובן במ"ש הרב שבחצות לילה מתגלה יסוד דעתיק שהוא במצח דא"א הנק' רצון, וז"ש עת רצון, דהיינו בחצי לילה (מ"מ). כתיב ואני תפילתו לך ה' עת רצון – מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

<p>דצלותא דמנחה ותנינן לעולם יהא אדם זהיר בצלותא דמנחה אמאי זהיר¹⁵⁷⁷ משום דהיא שעתא דתליא דינא¹⁵⁷⁸ ובעי בר נש לכוונא דעתיה נחת רבי חייא וצלי:</p>	<p>לעולם יהא אדם זהיר בתפלת מנחה. למה זהיר. משום שהיא שעה שבו הדין תלוי, וצריך אדם לכוון דעתו. ירד רבי חייא והתפלל.</p>
<p>עד דהוו אזלי נטה שמשא למיעל אמר רבי חייא לרבי יוסי אמאי את שתיק אמר רבי יוסי מסתכל הוינא בדעתאי¹⁵⁷⁹ דלית עלמא מתקיימא אלא על רישיהון דעמא¹⁵⁸⁰ אי רישי עמא זכאין טב לעלמא¹⁵⁸¹ טב לעמא ואי לא זכאין ווי לעלמא ווי לעמא:</p>	<p>בעוד שהיו הולכים, נטה השמש להכנס. אמר רבי חייא לרבי יוסי, למה אתה שותק. אמר רבי יוסי, הייתי מסתכל בדעתי, שאין העולם מתקיים אלא על ראשי העם. אם ראשי העם צדיקים, טוב לעולם, טוב לעם. ואם לא צדיקים, אוי לעולם, ואוי לעם.</p>
<p>אמר רבי חייא ודאי כך הוא מנלן דכתיב (דה"ב יח טז) ראיתי את כל ישראל נפוצים על ההרים כצאן אשר אין להם רועה ויאמר יהו"ה לא אדונים לאלה ישוּבו איש לביתו בשלום ישוּבו ישוּבו מבעי ליה לביתו בביתו מבעי ליה דהא באתרייהו קיימי:</p>	<p>אמר רבי חייא, ודאי כך הוא. מנין לנו. שנאמר "ראיתי את כל ישראל נפוצים על ההרים כצאן אשר אין להן רועה ויאמר ה' לא אדונים לאלה ישוּבו איש לביתו בשלום". [למה כתוב] "ישוּבו", היה צריך [להיות כתוב] ישוּבו. [למה כתוב] "לביתו" היה צריך [להיות כתוב] בביתו, שהרי במקומם היו נמצאים.</p>
<p>אלא הכי תנינן אי רישא דעמא לא זכי עמא מתפסן בחוביה מנלן דכתיב (ש"ב כד יז) ויאמר דוד וגו' והנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו (דה"א כא יז) ואני הוא אשר חטאתי והרע הרעותי ואלה הצאן מה עשו) דוד חב וישראל סבלו ואי רישא דעמא מתפס בחוביה עמא משתזבן דהא דינא לא שריא עליהו דכתיב (מלכים א' כב יז) ויאמר יהו"ה לא אדונים לאלה כלומר (אם¹⁵⁸²) אלו לא הוו רישין לעמא¹⁵⁸³ מהאי ארחה ישוּבו איש לביתו בשלום כלהו משתזבן אי רישיהון מתפסן ואפילו יהושפט אתגזר עליה לאתענשא משום דאתחבר באחאב אי לאו ההוא צווחא דכתיב (מ"א כב לב) ויזעק יהושפט:</p>	<p>אלא כך שנינו, אם ראש העם לא זוכה, העם נתפסים בחטאו. מנין לנו, שנאמר "ויאמר דוד וגו' הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו". דוד חטא וישראל סבלו. ואם ראש העם נתפס בחטאו, העם נצל. שהרי הדין לא שורה עליהם, שנאמר "ויאמר ה' לא אדונים לאלה" כלומר (אם) אלו לא היו ראשים לעם, מדרך זו "ישוּבו איש לביתו בשלום", כולם נצולים, אם ראשיהם נתפסים. ואפילו יהושפט, נגזר עליו להיענש, משום שהתחבר עם אחאב, לולי אותה צעקה שנאמר "ויזעק יהושפט".</p>
<p>עד דהוו אזלי רמש ליליא אמרו מה נעביד אי</p>	<p>בעוד שהיו הולכים, העריב הלילה. אמרו, מה נעשה, אם נלך, החשיך</p>

¹⁵⁷⁷ ירצה למה הוסיפו זהירות בתפלה זו יותר משאר תפילות (אור יקר).

¹⁵⁷⁸ ירצה תפלת השחרית היא באה להוסיף יחוד על יחוד, שהרי העת עת יחוד, ושעת מנחה היא באה למתק הדינים, שהעת עת דין, א"כ זהירות יותר צריך למתק הדינים ממה שצריך להוסיף על היחוד והנה הקרוב אל הדבר הקלה שבסבות יספיקהו, ולכך במעט שיכוין האדם יכוין ויגרום היחוד, אבנם מתיקות הדין צריך כוון גדול להמשיך הרחמים העליונים למתק הדינים (אור יקר).

¹⁵⁷⁹ עם היות שאיני מדבר הייתי מעיין בדרוש זה ואינו מתבטל מהתורה (אור יקר).

¹⁵⁸⁰ אפילו שיהיו זכאים אחרים בדור העיקר הם הראשים (אור יקר).

¹⁵⁸¹ שאפילו כל העולם מתקיים ומתברך בזכותם והעם ישראל שזוכים שמהם הראשים טובתם יותר משאר העולם (אור יקר).

¹⁵⁸² אלו (נוסף בדפ"ו).

¹⁵⁸³ ב' פירושים מפרש בפסוק לא אדונים וכו' אם אלו לא היו אדונים לישראל, אלא שישראל הלכו לבדם להלחם עם רמות גלעד ודאי שישוּבו איש לביתו לשלום, ופי' שני הוא מ"ש כולהו משתזבן אי רישיהון מתפסן אם אדונים אלו נתפסו בעונם ומתו אזי ישראל ישוּבו בשלום (מ"מ).

ספר שמות

<p>ניזיל חשך ליליא אי ניתב דחלא הוא סטו מאורחא יתבו תחות אילנא חד ויתבו והו אמרי מלי דאורייתא ולא דמיכו:</p>	<p>הלילה, אם נשב פחד הוא. סטו מהדרך וישבו תחת אילן אחד וישבו, והיו אומרים דברי תורה ולא ישנו.</p>
<p>בפלגות ליליא חמו חד אילתא דעבר קמייהו והות צוחת ורמיאתו (והוה צוח ורמי) קלין ושמעו קמו רבי חייא ורבי יוסי ואודעונו שמעו חד קלא דמכרוז ואמר מתערין קומו ניימין אתערו עלמין אזדמנו לקדמת מריכון (דהא קלא נפק דכאיב אילתא דלעילא ותתא דכתיב (תהלים כט ט) קול יהוה יחולל אילות ויחשוף יערות)¹⁵⁸⁴ דהא מריכון נפיק לגן עדן דאיהו היכליה לאשתעשעא עם צדיקיא דכתיב (שם) ובהיכלו כלו אומר כבוד:</p>	<p>בחצות הלילה, ראו אילה אחת שעברה לפניהם, והיתה צוחת ומרימה קולות. שמעו וקמו רבי חייא ורבי יוסי והזדעזעו. שמעו קול אחד שמכריז ואומר ערים קומו, ישנים התעוררו, עולמות הזדמנו לפני אדונכם. (שהרי קול יוצא שכואבת האילה של מעלה ושל מטה, שנאמר "קול ה' יחולל אילות ויחשוף יערות"). שהרי אדונכם יוצא לגן עדן, שהוא היכלו, להשתעשע עם הצדיקים, שנאמר "ובהיכלו כלו אומר כבוד".</p>
<p>(יתבו רבי חייא ורבי יוסי) אמר רבי חייא השתא פלגו דליליא ממש וקלא דא הוא קלא דנפק וכאיב אילתא דלעילא ותתא דכתיב (שם) קול יהוה יחולל אילות זכאה חולקנא דזכינא למשמע דא:</p>	<p>אמר רבי חייא, עכשיו חצות הלילה ממש, וקול זה הוא הקול שיצא וכואבת האילה של מעלה ומטה, שנאמר "קול ה' יחולל אילות", אשרי חלקנו שזכינו לשמוע את זה.</p>
<p>ותא חזי רזא דמלה בשעתא דקודשא בריך הוא ¹⁵⁸⁵ אתחזי על (כל) גנתא ¹⁵⁸⁶ כל גנתא אתכנש ¹⁵⁸⁷ ולא מתפרש ¹⁵⁸⁸ מעדן ומהאי עדן מבועי נפקין לכמה אורחין ושבילין ויהאין (וכל) גנתא אתקרי צרורא דחיי ¹⁵⁸⁹ דתמן מתעדנין צדיקיא ¹⁵⁹⁰ מנהירו דעלמא דאתי ¹⁵⁹¹ ובהאי שעתא קודשא בריך הוא אתגלי עלייהו (ס"א בשעתא דקודשא בריך הוא אתער בגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקיא כרוזא נפיק וקרי (שיר ד טז) עורי צפון ובאי תמן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו פרי מגדיו אלין קרבנין דאתקרבו קמיה מנשמתיהון דצדיקיא האי בפלגות ליליא בשעתא אחרא שאר קרבנין (ממש):</p>	<p>ובא וראה, סוד הדבר, בשעה שהקדוש ברוך הוא נראה על (כל) הגן, כל הגן נכנס ולא נפרד מעדן. ומהעדן הזה יוצאים מעיינות לכמה דרכים ושבילים. והגן הזה נקרא צרור החיים, ששם מתעדנים הצדיקים מאור של העולם הבא. ובשעה זו מתגלה עליהם הקדוש ברוך הוא. (נ"א בשעה שהקדוש ברוך הוא מתעורר בגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, כרוז יוצא וקורא "עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו". מהו "ויאכל פרי מגדיו", אלו קרבנות שנקרבו לפניו מנשמות הצדיקים, זה בחצי הלילה, בזמן אחר שאר קרבנות ממש).</p>
<p>יתבו רבי חייא ורבי יוסי אמר רבי יוסי בכמה זמנין שאילנא האי דכתיב (שמות יב כט) ויהי</p>	<p>ישבו רבי חייא ורבי יוסי. אמר רבי יוסי, כמה פעמים שאלתי, זה שנאמר "ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור</p>

¹⁵⁸⁴ דהא קלא וכו' מוסגר בדפ"ק.

¹⁵⁸⁵ יעקב (מ"מ).

¹⁵⁸⁶ לאה (מ"מ). ויצא קעו (הערת הזהר).

¹⁵⁸⁷ פי' שחוזרים לאה ורחל פרצוף א' ולוקחת לאה מרחל ט' ספירותיה בהלואה כמ"ש הרב בכוונת שמע שעל המטה, וז"ש כל גנתא, דהיינו לאה ורחל שנק' גנים (מ"מ).

¹⁵⁸⁸ היינו שנה"י דאימא נכנסים בהם כמ"ש הרב ואמא נק' עדן שביליה מסתלקים נה"י דאימא מז"א ונכנסים בלאה ורחל (מ"מ).

¹⁵⁸⁹ קעג (הערת הזהר). שצורת אל חי בתוכה שהוא היסוד (מ"מ).

¹⁵⁹⁰ פי' שעולים בסוד מ"ן (מ"מ).

¹⁵⁹¹

ספר שמות

<p>בחצי הלילה ויהו"ה הכה כל בכור בארץ מצרים אמאי לא הוה ביממא אדיתגליו (דאתגליו) לכל פרסומי ניסא ואמאי מיתו כל אינון חלשי דבתר רחייא ואינון טלייא דבני עאנא ולא מיתו מלכי ופרדשכי וגוברי מניחי קרבא כמה דהוה בסנחריב דכתיב (מ"ב יט לה) ויצא ומלאך יהו"ה (מלאך) ויך במחנה אשור וגו' ותנינן כלהו מלכין בני מלכין רופינוס ופרדשכי התם</p>	<p>בארץ מצרים". למה זה לא היה ביום, שיתגלה לכל פרסום הנס. ולמה מתו כל אותם חלשים שאחר הרחיים, ואותם טלאים של בני הצאן, ולא מתו מלכים ושרים ואנשים לוחמי קרבות, כמו שהיה בסנחריב, שנאמר "ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור וגו'". ושנינו, כולם מלכים בני מלכים, נכבדים ושרים שם.</p>
<p>לז"א</p>	
<p>אתחזי גבורתא דחד שליחא דיליה יתיר מהאי דהוה יאות [למהו דיליה] (דיליה למהו) יתיר:</p>	<p>נראתה הגבורה של שליח אחד שלו יותר מזה, שהיה ראוי להיות שלו יותר.</p>
<p>אמר ליה יאות שאלת ואנא לא שמענא מידי בהאי ולא אימא אבל הא זכינא לכל האי וארחא אתתקן קמן אנא שמענא דרבי שמעון בר יוחאי מדכי שוקין דסבריא ניזיל גביה יתבו עד דהוה נהיר יממא כד סליק נהורא קמו ואזלו כד מטו גביה אשכחוהו דהוה יתיב וספרא דאגדתא בידיה:</p>	<p>אמר לו, יפה שאלת, ואני לא שמעתי דבר בזה ולא אומר, אבל הרי זכיתי לכל זה, והדרך מתוקנת לפנינו. אני שמעתי שרבי שמעון בן יוחאי מטהר את השווקים של טבריה, נלך אליו. ישבו עד שהיה מאיר היום, כשעלה האור, קמו והלכו. כשהגיעו אליו, מצאו אותו שהיה יושב, וספר אגדה בידו.</p>
<p>פתח ואמר (ישעיה מ יז) כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו כיון דאמר כל הגוים כאין נגדו למה וכתבו (אמר) מאפס ותהו נחשבו לו אלא אוליפנא דעתייהו ודכל עמין (דעמין ע"ז) דעלמא דמהימנותא דלהון הוא כאין¹⁵⁹² דלא אדבקו עלאין ותתאין ובתתאין ושוין לקבליהו מהימנותא דשטותא אבל מאפס ותהו נחשבו לו כהאי עלעולא דסחרא (ס"א דפרחא) ברוחא ומתגלגלא בקיטא בריקניא הדא הוא דכתיב (דניאל ד לב) וכל דארי ארעא כלא השיבין:</p>	<p>פתח ואמר "כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו". כיון שאמר "כל הגוים כאין נגדו", למה נאמר "מאפס ותהו נחשבו לו". אלא למדנו, דעתם של כל אומות העולם, שאמונתם היא כאין, שלא נדבקו עליונים בתחתונים, ושום כנגדם אמונה של שטות. אבל "מאפס ותהו נחשבו לו", כמו המוץ שמסתובב (שעף) ברוח, ומתגלגל בקיץ בריקנות, זהו שנאמר "וכל דיירי ארעא כלא חשיבין" וכל דיירי הארץ אינם חשובים כלום].</p>
<p>עוד פתח ואמר בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ (בראשית א א) את דא ימינא דקודשא בריך הוא¹⁵⁹³ ואת¹⁵⁹⁴ דא שמאלא</p>	<p>עוד פתח ואמר "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ". "את", זה ימין של הקדוש ברוך הוא. "ואת", זה</p>

¹⁵⁹² ככתר דקדושה מחשיבים אלהיהם (רח"ו). ושיעור הכתוב, כל הגוים מחשיבים אלהיהם כאין נגדו ית' שאומרים כשם שכתר הוא חשוב בעיניו ית' כך אלהיהם והאמת מאפס ותהו נחשבו לו (מ"מ).

¹⁵⁹³ ידוע שמלת "את" מורה עצם הדבר הפעול וכמ"ש בעל השרשים בשרש את. ולכן כאשר יזכר הדבר הפעול בעצמו לא יצטרך להסמיך מלת את, וכמו (דברים ד, לב) ברא אלקים אדם, עשה הדבר. וזהו הטעם שרז"ל דורשים מלה זו לריבוי דבר הדומה לעצם הנזכר בפירוש, וכמו שדרשו בפסוקנו את השמים, לרבות תולדותיהם וכו', ור"ל עצמים הדומים להם, וזה כוונת מאמרנו שדורש שני האתין על החסדים והגבורות, שהם הם עצמות השמים והארץ זרין שמגדילים אותם. ומלבד הפירוש הכולל במלת את שהוא ריבוי כאמור ושכאן יצדק לפרש כן ר"ל לרבות חו"ג, יותר מזה יש כאן עוד עניינים נחמדים, כי נרמזת הויית כלי זרין שסודה באלפא ביתא, שהכלים מתהוים מן האותיות, ויש זכרים ויש נקבות, וזהו ענין את ואת, פי' מאל"ף עד תי"ו, וכמו כן נרמז עצמותם שהוא החו"ג, שיש ב' מנצפ"ך, פתוחים הם החסדים וסתומים הם הגבורות, וידוע שהם חמשה וה' פעמים פי' הם אל"ף ות', והיינו את ואת בהמנות הא' לאל"ף. וגם ידוע שהחור"ג נקראים תרין עטרין שסודם שני עטרות של יסודות או"א דהיינו שתי מלכיות שלהם וכל מלכות נקראת את. ודוק אומרו

ספר שמות

<p>אוליפנא דסטא קודשא בריך הוא ימיניה¹⁵⁹⁵ וברא ית שמיא וסטא¹⁵⁹⁶ שמאלא וברא ית ארעא הדא הוא דכתיב (ישעיה מ"ג) אף ידי יסדה ארץ¹⁵⁹⁷ וימיני טפחה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדו:</p>	<p>השמאל. למדנו שנטה הקדוש ברוך הוא ימינו וברא את השמים, ונטה שמאלו וברא את הארץ, זהו שנאמר "אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קרא אני אליהם יעמדו יחדיו".</p>
<p>מהו יעמדו יחדו סלקא דעתך שמיא וארעא¹⁵⁹⁸ לאו והכיו (נ"א מהשמים קורא אני אליהם והארץ לאו הכי) (הכי) אלא ימינא ושמאלא דאינון א"ת וא"ת והיאך יעמדו יחדו בזאת ההיא דשלטא בפלגות ליליא¹⁵⁹⁹ דכלילא א"ת ובזאתו (וא"ת):</p>	<p>מה זה "יעמדו יחדיו", היעלה על לבך ששמים וארץ לא כך. (נ"א מהשמים קורא אני אליהם והארץ לא כך.) אלא ימין ושמאל, שהם א"ת וא"ת. והיאך יעמדו יחדיו, בזאת ההיא ששולטת בחצות הלילה, שכלולה א"ת בזאת.</p>
<p>ותנינן כתיב (קהלת ג' י"א) את הכל עשה יפה בעתו א"ת הא דאמרן¹⁶⁰⁰ הכל כמה דאת אמר (בראשית כ"ד א') ויהו"ה ברך את אברהם בכל ותאנא ודהיא (ההיא) כתרא דאתקרי זא"ת דכלילא מא"ת וא"ת¹⁶⁰¹ ושלטא בפלגות ליליא בתרין סטרוי ברחמי ודינא רחמי לישראל ודינא לעמין עכו"ם:</p>	<p>ושנינו, נאמר "את הכל עשה יפה בעתו", א"ת זה שאמרנו, הכל. כמו שנאמר "וה' ברך את אברהם בכל", ושנינו שהיא כתר שנקרא זא"ת, שכלולה מא"ת וא"ת, ושולטת בחצות הלילה בשני צדדיה, ברחמים ודין, רחמים לישראל ודין לעמים עובדי כוכבים ומזלות.</p>
<p>פתח רבי חייא ואמר אי ניהא קמיה דמר דנימא חד מלה על מה דאתינא כתיב (שמות י"ב כ"ט) ויהי בחצי הלילה ויהו"ה הכה כל בכור בארץ מצרים ומהאי דאמר מר אשתמע דהאי פסוקא בההוא מלה אתא ואנן אורחא אתתקנא קמן למיתי למשאל קמך:</p>	<p>פתח רבי חייא ואמר, אם נוח לפני מר שנאמר דבר אחד על מה שבאתי. נאמר "ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור בארץ מצרים", ומזה שאמר מר נשמע, שפסוק זה באותו דבר בא, והדרך תקינה לפנינו לבא ולשאול לפניך.</p>
<p>פתח רבי שמעון ואמר (תהלים קי"ג ה') מי אלהינו המגביהי לשבת וגו'.</p>	<p>פתח רבי שמעון ואמר "מי כה" אלהינו המגביהי לשבת וגו'.</p>

ימינא דקב"ה, שכן החסדים הניתנים אל זעיר הם ממש חסד אימא הנכנסים בו דרך פתח יסוד, אבל בגבורות לא אמר אלא שמאלא, בסתם, לפי שהגבורות הניתנות לנוק' הן ע"י זעיר וכעין הארה ולא ממשותם בעצם (רמ"ז).

¹⁵⁹⁴ ללמד על מיתוק הגבורות הניתנות לרחל בצירוף ו' דהיינו זעיר (רמ"ז).

¹⁵⁹⁵ החסדים בונים זעיר והגבורות בונים הנוק' וז"ש וסטא שמאלא וברא ית ארעא (רח"ו). הוא התפשטות החסדים להגדיל את זעיר, ואמר ימיניה בכינוי כנזכר, שהחסדים הם בעצמם אורות עצמיים מן אמא. אבל בגבורות אמר וסטא שמאלא, ולא אמר שמאליה, שהגבורות הניתנות לנוק' אינן העצמיות. וגם הוסיף מלת וסטא, שהיה לו לומר ודשמאלא שיוסב לסטא הקודם, והיינו מפני שהיא אסטא שמיה, ר"ל הושטת הגבורות בגגתנ"ה דזעיר עם החסדים יחד כי ע"ב נקרא שמים אש ומים, ויורדות הגבורות עד היסוד דז"א ומשם חוזרות וניתנות אל דעת רחל (רמ"ז).

¹⁵⁹⁶ עם היות שהת"ת ימיני והמלכות שמאלי כדפי' סוף סוף עיקרם בקו האמצעי, אלא שהקב"ה, בינה, הטוה הימין אל האמצע, וכן הגבורה אל האמצע (אור יקר).

¹⁵⁹⁷ ירצה שבזה מובן אומרו ידי יסדה, מפני שהגבורות שהן יד שמאל ניתנות מן היסוד, וזהו יסדה, ולכן נקראת רחל אר"ץ שעולה אלק"ם במילוי אלפין, הוא זעיר שנותן אליה מהתפשטות גבורותיו (רמ"ז). פי' הבינה אומרת כן (מ"מ).

¹⁵⁹⁸ פי' דא"א לומר עליהם יעמדו יחדיו דמשמע תמיד הם עומדים יחדיו וא"א לומר כן שהרי הנוק' פעמים נפרדת ממנו בגלות (מ"מ).

¹⁵⁹⁹ שהיא המלכות הנקראת חצות לילה, כדפי' לעיל, דכלילא את ואת מתחלת הלילה ומחצות ואילך היא הולכת לנגד את, דהיינו החסד ואפשר דהשתא הכי קאמר קרא, שמים הגשמים וארץ הגשמים ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים (אור יקר).

¹⁶⁰⁰ פי' חר"ג שנק' את ואת נכללים במלכות שנק' כל וזהו את הכל (מ"מ).

¹⁶⁰¹ והת' נבלעת בחברתה וכן הא' כי כן היה בחשן (רח"ו). ור"ל שבחשן האותיות הצריכות לשואל היו בולטות והאחרות נבלעות גם כאן אע"פ שלא אמר הכתוב אלא את הכל ולא אמר ב"פ את, אחת נבלעת בחברתה (מ"מ).

ספר שמות

<p>כיהו"ה אלהינו המגביהי לשבת וגו' מי כיהו"ה אלהינו דסליק ואתעטר לאתישבא בכתרא עלאה¹⁶⁰² קדישא נהירו על כל בוציני¹⁶⁰³ דנהרו כתרין ועטריין¹⁶⁰⁴ המשפילי לראות דנחית בכתרוי מכתרא לכתרא¹⁶⁰⁵ מנזרא לנזרא¹⁶⁰⁶ מנהירו לנהירו¹⁶⁰⁷ מבוצינא לבוצינא¹⁶⁰⁸ לאשגהא בעלאין ותתאין הדא הוא דכתיב (שם יד ב) יהו"ה משמים השקיף על בני אדם וגו':</p>	<p>אלהינו שעולה ומתעטר להתישב בכתר עליון קדוש, מאיר על כל הנרות שמאירות כתרים ועטרות. "המשפילי לראות", שיורד בכתרו, מכתר לכתר, מנזר לנזר, מאור לאור, מנר לנר, להשגיח בעליונים ותחתונים, זהו שנאמר "ה' משמים השקיף על בני אדם וגו'".</p>
<p>תא חזי כתיב (שמות יב כט) ויהי בחצי הלילה וכחציו (בחצות) מבעי ליה או כחצות כגוונא דאמר משה ואי כמה דאמרי חברנא דלא יימרון אצטגניני פרעה משה בדאי הוא הא קושיא באתריה קיימא בתלת גווי דאפילו ישראל יימרון הכי חד דאי הכי הוה ליה למימר ויאמר משה כחצות הלילה אמאי קאמר כה אמר יהו"ה וגו' כמה דלא ואתכוון שעתא (יתכוון שעתיה) דהא לא יתפסון במשה אלא בפטרונא¹⁶⁰⁹ בגין דאמר כה אמר יהו"ה וגו' תרי דהא משה אמר (שמות יא ה) עד בכור השפחה אשר אחר הרחים ולא הוה הכי אלא עד בכור השבי אשר בבית הבור על כל פנים אפילו ישראל נמי יימרון הכי דהא לא אתבררון מלי תלת דאיהו אמר משמא דפטרונא כחצות וכתיב (שמות יב כט) ויהי בחצי הלילה:</p>	<p>בא וראה, נאמר "ויהי בחצי הלילה", היה צריך [להכתב] כחצי או כחצות, כדוגמא שאמר משה. ואם כמו שאמרו חברינו, שלא יאמרו אצטגניני פרעה משה בדאי הוא, הרי הקושיא במקומה עומדת בשלשה אופנים, שאפילו ישראל יאמרו כך: אחד, שאם כך, היה לו לומר "ויאמר משה כחצות הלילה", למה אמר "כה אמר ה' וגו'", כמו שלא יכוון את השעה, שהרי לא יתפסו במשה אלא בפטרון, משום שאמר "כה אמר ה' וגו'". שנים, שהרי משה אמר "עד בכור השפחה אשר אחר הרחיים", ולא היה כך, אלא "עד בכור השבי אשר בבית הבור". על כל פנים אפילו ישראל גם יאמרו כך, שהרי לא התבררו הדברים. שלשה, שהוא אמר משמו של הפטרון, כחצות, ונאמר "ויהי בחצי הלילה".</p>
<p>ועוד שאלתא דילכון יתיר על מטול דלא יכיל [בעי דא למסבל אמאי הוה בפלגות אלא] ובעירא למסבל אמאי הוה בפלגות ליליא ולא ביממא ואמאי מיתו כל אינון חלשין דבתר רחיא (בעירא למסבל) אלא כלא רזא עלאה הוא בין מחצדי חקלא¹⁶¹⁰ וכלא אתכשר (נ"א אתבשר) בנביאה מהימנא:</p>	<p>ועוד שאלה שלכם, יותר על המשא שלא יכולה הבהמה לסבול, למה היה בחצות הלילה ולא ביום, ולמה מתו כל אותם החלשים שאחר הרחיים. אלא הכל הוא סוד עליון בין קוצרי השדה, והכל הוכשר (התבשר) בנביא הנאמן.</p>
<p>זכאה חולקיה דמשה דעליה כתיב (שם מה ג) יפיפית מבני אדם הוצק חן בשפתותיך על כן ברכך אלהים לעולם (שם ח) אהבת צדק ותשנא</p>	<p>אשרי חלקו של משה, שעליו נאמר "יפיפית מבני אדם הוצק חן בשפתותיך על כן ברכך אלהים לעולם", "אהבת צדק ותשנא רשע על כן משחך אלהים</p>

¹⁶⁰² פי' שהז"א עולה לא"א הנק' כתר דאצילות (מ"מ).

¹⁶⁰³ פי' שכתר אורו על כל הספירות (מ"מ).

¹⁶⁰⁴ פי' הפנימיים והמקיפים מאירים ממנו, כי כתרין הם הפנימיים ועטריין הם המקיפים, ולפי זה הפסוק מדבר כגון בשבת שז"א עולה לא"א (מ"מ).

¹⁶⁰⁵ אה"ה (רח"ו). ור"ל שהאור יורד בכתר דא"א לכתר דזו"ן ונודע שהכתר נק' אה"ה (מ"מ).

¹⁶⁰⁶ הו"ה (רח"ו). ר"ל מת"ת לת"ת של כל הפרצופים (מ"מ)

¹⁶⁰⁷ צבאות (רח"ו).

¹⁶⁰⁸ אדני (רח"ו).

¹⁶⁰⁹ עי' לעיל ד ע"ב.

¹⁶¹⁰ עי' ריש אד"ר.

ספר שמות

אלהיך שמן	רשע על כן משחך אלהים אלהיך שמן:
	לז/ב
ששון מחבריך. "יפיפית מבני אדם", משת וחנוך. "הוצק חן בשפתותיך", מנח ובניו. "על כן משחך אלהים אלהיך", מאברהם ויצחק. "שמן ששון", מיעקב. "מחבריך", משאר נביאים. וכי גבר שעולה בדרגות עליונות שלא עולה שום אדם אחר לא יודע מה שאומר.	ששון מחבריך יפיפית מבני אדם ¹⁶¹¹ משת וחנוך ¹⁶¹² הוצק חן בשפתותיך ¹⁶¹³ מנח ובניו ¹⁶¹⁴ על כן משחך אלהים אלהיך ¹⁶¹⁵ מאברהם ויצחק שמן ששון ¹⁶¹⁶ מיעקב מחבריך ¹⁶¹⁷ משאר נביאי וכי גבר דסליק בדרגין עלאיין ¹⁶¹⁸ דלא סליק בר נש אחרא לא ידע מה דאמר:
אלא כך שנינו, הכתר הזה שנקרא זא"ת, נקרא אש"ה, כמו שנאמר "לזאת יקרא אשה", למה, משום "כי מאיש לוקחה זאת". מי הוא איש, אותו שנקרא "זה", וזהו איש, זכר, כמו שנאמר "כי זה משה האיש", האיש הזה, ונקרא איש זה, וזה איש, וזאת נלקחה מזה, שנקרא זכר.	אלא הכי תנינן האי כתר דאקרי זא"ת אתקרי אש"ה ¹⁶¹⁹ כמה דאת אמר (בראשית ב כג) לזאת יקרא אשה אמאי משום כי מאיש לקחה זאת מאן הוא איש ההוא דאקרי זה ודא הוא איש דכר כמה דאת אמר (שמות לב א) כי זה משה האיש האיש הזה ואקרי איש זה וזה איש ¹⁶²⁰ וזאת אתנסיבת מזה דאקרי זכר:
ולכן, התמר הזה זכר ונקבה, שאינו עולה זה בלי זה. תמר, כמו שנאמר "כתמרות עשן", מה עשן עולה לבן ושחור, כמו כן כאן, הכל כלול בה. בחצות הלילה, לעשות הנהגותיה בשעה אחת לבן לישראל, ושחור לעובדי עבודת כוכבים ומזלות.	ובגין דא איהי תמר דכר ונקבא דלא סליק דא בלא דא תמר כמה דאת אמר (שיר ג ו) כתמרות עשן מה עשן סליק חוור ואוכם אוף הכא כלא כליל ובהו בפלגות ליליא למעבד נימוסוי בחד שעתא חוור לישראל ואוכם לעעכו"ם:
ועוד, שהלילה הזה לא נחלק, לא עושה הנהגותיו. מנין לנו, מאברהם	ובעוד דהאי ליליא (אי) לא אתפלג ¹⁶²¹ לא עביד נימוסוי מנא לן מאברהם דכתיב (בראשית יד טו)

¹⁶¹¹ כלומר מכל יפים שבבני אדם א"כ הם חנוך ושת, שת שממנו הושתת העולם, חנוך שנאמר בו ויתהלך חנוך וכ"ש שאר הצדיקים שבעשרה דורות (אור יקר).

¹⁶¹² משת וחנוך עד נח הם נקראים בני אדם, ומשם ואילך שהצילם נח מהמבול נקראים בני נח (אור יקר).

¹⁶¹³ ונח לא היה החן בשפתיו, שלא התפלל אלא מצא חן בעיני ה' להצילו. והנה בספירות הם שת יסוד, חנוך מטטרון תופר סנדלים, נח יסוד, אבל עושה תולדות שם חם ויפת נגד ג' ענפי היסוד שהם נגדיים לחסד גבורה ת"ת והיינו ביסוד נצח והוד (אור יקר).

¹⁶¹⁴ דאלו נח כתיב ונח מצא חן להנצל, ואלו אתה אמרת אם נא מצאתי חן, ונח בחנו הציל בניו, ואתה הצלת בחן שפתותיך כל ישראל (אור יקר)

¹⁶¹⁵ מאברהם ויצחק, אינך בשם אל אלהים חסד גבורה, אלא אלהים בינה שהיא אלהיך שסתם שם זה בבינה (אור יקר).

¹⁶¹⁶ מו"ק הנקראים ששון לשון ששה, והיינו מרכבת יעקב, ואפילו בבחי' שהוא נקרא ישראל שעלה במחשבה "משך שמן" מהמחשבה, "ששון" ו"ק בסוד הדעת (אור יקר).

¹⁶¹⁷ שכל הנביאים שנתנבאו אח"כ הם תלמידי מרע"ה ונודע שזכות תורת התלמידים תלויה ברב בענין שמרע"ה מאיר בכולם בסוד נשמתם (אור יקר).

¹⁶¹⁸ הם הספירות (אור יקר).

¹⁶¹⁹ תחלה היא בחי' זאת ואח"כ נקראת אשה, ועניינו כי "מאיש" שהיא ת"ת, "לוקחה זאת", וע"י קישוטיה נעשית זאת (אור יקר).

¹⁶²⁰ "זאת" מלכות, ויש בה ב' בחי' הראשונה נקראת זאת, והב' נקראת "אשה" וכן הת"ת יש בו ב' בחי' הא' נקרא זה, והב' נק' איש. כפל לשון כנגד ב' פסוקים שהביא האיש הזה לעומתו אמר ואיקרי איש זה, וכנגד פ' כי זה משה האיש אמר וזה איש. זה נקרא איש (מ"מ).

¹⁶²¹ פי' טעם האחד הוא לפי שבחצות יש בה חוור ואוכם, וטעם הב' הוא מפני שאז עת שליטתה כמש"ל בזמנא דאיהי שלטא (מ"מ).

ספר שמות

<p>ויחלק עליהם לילה דאתפלג למעבד נימוסוי¹⁶²² אופ הכא משה אמר כחצות מהו כחצות כמה דאת אמר (מלכים א' יח לו) כעלות המנחה (איוב ה כו) כעלות גדיש¹⁶²³ אופ הכא כחצות¹⁶²⁴ כמפלג ודמשהו (ומשה) ידע דלא יעביד נימוסוי עד דאתפלג:</p>	<p>שנאמר "ויחלק עליהם לילה", שנחלק לעשות הנהגותיו, כמו כן כאן, משה אמר "כחצות", מהו "כחצות", כמו שנאמר "כעלות המנחה" "כעלות גדיש" כמו כן כאן, "כחצות", כשמתחלק, שמה ידע שלא יעשה הנהגותיו עד שנחלק.</p>
<p>והכי הוה דלא עבד ליליא נימוסוי עד דאתפלג בפלגות בתראה¹⁶²⁵ ועבד נימוסוי הדא הוא דכתיב (שמות יב כט) ויהי בחצי הלילה מאי בחצי בפלגות בתראה בזמנא דאיהי שלטא ואשתכח האי וזאתו למעבד נמוסין תדירא וכל נימוסא דאתעביד בליליא בפלגותא בתראה אתעביד:</p>	<p>וכך היה, שלא עשה הלילה הנהגותיו עד שנחלק, בחצי האחרון עשה הנהגותיו, זהו שנאמר "ויהי בחצי הלילה". מה זה "בחצי", במחצית האחרונה, בזמן שהיא שולטת, ונמצאת אותה הזאת, לעשות הנהגות תדיר, וכל הנהגה שנעשית בלילה, נעשית במחצית האחרונה.</p>
<p>ויהו"ה הכה כל בכור בשעתא דקב"ה אתער בגנתא דערן לאשתעשעא עם צדיקיא וכרוזא נפיק וקרי (שיר ד טז) עורי צפון ובואי תמן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו מאי ויאכל פרי מגדיו אלין קרבנין דאתקריבו קמיה מנשמתהון דצדיקיא האי בפלגות ליליא בשעתא אחרא שאר קרבנין ממש¹⁶²⁶ ויהו"ה הוא ובית דינו ויהו"ה הוא ונימוסוי הכה כל בכור הכה משה לא אמר אלא ומת [וגו'] מהו הכה אלא דאתער כה כמה דאגזים משה דכתיב (שמות ז טז) והנה לא שמעת עד כה:</p>	<p>"ויהו"ה הכה כל בכור", בשעה שהקדוש ברוך הוא מתעורר בגן ערן להשתעשע עם הצדיקים, כרוז יוצא וקורא: "עורי צפון ובואי תמן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו". מהו "ויאכל פרי מגדיו" אלו קרבנות, שנקרבו לפניו מנשמות הצדיקים, זה בחצי הלילה. בזמן אחר שאר קרבנות ממש. "וה", הוא ובית דינו. "וה", הוא והנהגותיו. "הכה כל בכור" "הכה משה" לא אמר, אלא "ומת וגו'", מהו "הכה", אלא שהתעורר כה, כמו שמה אגזים,</p>

¹⁶²² זה הפך מרז"ל שאמרו חצות הראשון היה של אברהם והניח לבניו חצות השני אבל הכא ס"ל שגם אברהם בחצות השני היה (מ"מ).

¹⁶²³ זה יתבאר לך מפ' חיי שרה בדף קל"ג ע"א שביארנו בענין יעקב משמש במרום כו' ושם נתבאר כי בחינת לאה היא אשר מתפשטת חצות לילה הראשונה עד החזה דזעיר אפין בלבד כדי להזדווג עם יעקב ואז היא נקר' ליל ואחר חצות הלילה היא מתפשטת למטה יותר עד סיום רגלי זעיר אפין ואז היא נקראת לילה כדמיון רחל הנקראת לילה והנה אם היה אומר בחצות בב"ת היה נראה פירושו באות' הנקודה של חצות לילה ואין זה כונת הפסוק אלא לומר שכאשר לאה נחצית בחצי ז"א התחתון ומתפשט בחציו התחתון אשר זמן זה מתחיל מעת חצות לילה ואילך אז אני עובר בתוך מצרים כו' וזהו הסוד הנז' בפ' נך לך בדף צב ע"ב דקב"ה אקרי ממש חצות לילה והבן פירושו היטב כי לאה היא קב"ה הנק' חצות לילה ממש ואז הוא הזווג עם יעקב וזמ"ש ויאכל פרי מגדיו אלין נשמתין דצדיקיא כנודע כי בעת הזווג עולין שם נשמות הצדיקים מיין נוקבין והבן זה (שער מאמרי רשב"י).

¹⁶²⁴ מ"מהו כחצות" עד כאן מוסגר בדפ"ק ומופיע בשער מאמרי רשב"י.

¹⁶²⁵ לאה מתלבשת אל הז"א מן החזה ולמעלה באחוריו ורחל מתלבשת אותו ג"כ מן האחור מן החזה ולמטה, כמ"ש עקב ענוה יראת ה' כי במק' שנסתיימו עקביים דלאה שם מתחלת רישא דיראת ה' שהיא רחל כי שתיהן מאחורי הז"א כנזכר והנה מחצות הלילה עד הבוקר מתפשט לאה ונתגדלת כל שיעור ז"א כולו פב"פ עם יעקב בכל פרצוף דז"א ואז אחר חצות הדינים נמתקים כי אז נחשבת כמו רחל עצמה להיות שהיא מתפשטת במקום רחל, כנז' בסוד ליל לילה על ההפרש יש ביניהם כי קודם חצות נק' ליל ואחר חצות נק' לילה שהיא בחי' רחל דינא רפיא ומפני שלאה מתפשטת ותופסת כל מקום רחל לכן נק' כמו רחל וז"ש בפלגות בתראה שהוא אחר חצות כי לאה נמשכת מחצי הז"א ולמטה וזהו כחצות הלילה שלוקחת לאה הנק' ליל חצי התחתון דז"א ונק' לילה (זהר הרקיע).

¹⁶²⁶ מ"בשעתא דקב"ה" עד כאן מוסגר בדפ"ק, ושם איתא "זה שייך לעיל דף לו ע"ב שורה ל"ב ושמו אותו שם".

ספר שמות

<p>ותאנא פרעה חכים הוה מכל חרשוי ואסתכל בהאי וזאת דיעביד ביהו (דעביד ליה) דינא וזמין לחרבא ארעיה כמה דאמר משה בזאת תדע כי אני יהו"ה [ובאיהו] (ואיהו) מה כתיב (שם כג) ויפן פרעה מהו ויפן דאפני לביה מהרהורא דא כמה דאת אמר (במדבר יב י) ויפן ואהרן (פרעה) (שמות ז כג) ויבוא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת¹⁶²⁷ גם לרבות האי דומינא לחרבא ארעיה ולא שוי לביה לקבליה דזא"ת:</p>	<p>שנאמר "והנה לא שמעת עד כה". ושנינו, פרעה היה חכם מכל מכשפיו, והסתכל באותה הזאת, שתעשה בו דין, ועתידה להחריב את ארצו, כמו שאמר משה "בזאת תדע כי אני ה'". ובו מה כתוב, "ויפן פרעה". מה זה "ויפן", שהפנה לבו מהרהור זה, כמו שנאמר "ויפן אהרן", "ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת", גם לרבות זו שעתידה להחריב את ארצו, ולא שם לבו כנגד זאת.</p>
<p>כל בכור (ד)אפילו דרגין עלאין ותתאין אתברו משולטנהון (ס"א משלשוליהון) כל אינון דשלטין בחכמתא דלהון דכתיב בארץ מצרים וכלהו דרגין עלאין ותתאין דאתברו משולטנהון (ס"א משלשוליהון) כלהו בפסוקא אתחזון (נ"א אתרמיזו) דכתיב (שמות יא ה) מבכור פרעה היושב על כסאו עד בכור השפחה אשר אחר הרחים וכל בכור בהמה הא כלהו אתחזון בפסוקא:</p>	<p>"כל בכור", אפילו דרגות עליונות ותחתונות נשכרו משלטונם (משלשולותיהם), כל אותם ששולטים בחכמה שלהם, שנאמר "בארץ מצרים". וכל הדרגות העליונות והתחתונות שנשכרו משלטונם (משלשולותיהם), כולם נראות (נרמזות) בפסוק, שנאמר "מבכור פרעה היושב על כסאו עד בכור השפחה אשר אחר הרחים וכל בכור בהמה", הרי כולם נראים בפסוק.</p>
<p>סתמא דמלה מבכור פרעה היושב על כסאו כתרא תתאה¹⁶²⁸ דקוזמיטא דמלכותא¹⁶²⁹ (נ"א ממלכותא) דלעילא עד בכור השפחה כתרא שמאלא תתאה¹⁶³⁰ מינה דקוזמיטא מבתר ארבע ונ"א מכתרי אחרו רחיי ארבע משיריין (משמע) (משמע) משום דכתיב אחר הרחים ולא מן הרחים¹⁶³¹ וכל בכור בהמה¹⁶³² תתאין מתתאין נוקבא מנוקבתא דאשתכחו באתני בבעירי וחמרין ברברבי בזוטרי ומקבלין מנהון גוברין ונוקבין עד בכור השבי אשר בבית הבור אינון דנפקין משפחה די בהון עבדין לאסירי דישתעבדון בהון לעלמין ולא ופקון (יפקין) לחירו:</p>	<p>סתמו של דבר "מבכור פרעה הישב על כסאו", כתר תחתון של שליטת המלכות (מהמלכות) שלמעלה. "עד בכור השפחה", כתר שמאל תחתונה של שליטה מאחר ארבע (מכתרי אחר) רחיים, ארבע מחנות (משמע) משום שנאמר "אחר הרחים" (ולא מן הרחים). "וכל בכור בהמה", תחתונים מתחתונים, נקבה מנוקבות, שנמצאו באתונות בבהמות וחמורים כגדולים ובקטנים, ומקבלים מהם גברים ונקבות. "עד בכור השבי אשר בבית הבור", אותם שיוצאים משפחה, שבהם עושים לאסירים, שישתעבדו בהם לעולמים, ולא יצאו לחירות.</p>
<p>וברוחצנותא דאלין דרגין סריבו מצראי די בהון עבדו קשרא לישראל דלא יפקון מן עבדותהון</p>	<p>ובבטחון הדרגות הללו, סרבו המצריים, שבהם עשו קשר לישראל,</p>

¹⁶²⁷ פי' שהיה מצורע תחלה ונתרפא מיד וכשראה עצמו שנתרפא נפנה לבו מהרהור על ענין הצרעת אוף הכא ויפן פרעה דאפני לביה וכו' ועי' בפ' פקודי דף רכז ע"ב (מ"מ).

¹⁶²⁸ הם חב"ד דסט"א (מ"מ). הוא כל ידיעת הקליפות והחיצונים (דע"ה ח"ב פה ע"ב).

¹⁶²⁹ פי' כתר התחתון שממשלת המלכות דקדושה והוא מלכות דנוק' דעשיה שהיא משפעת לכתר חכמה דקלי', והוא נק' בכור פרעה ובכר שפחה היא חכמה שבקלי' מלכות הרשעה והבכור שלה מדרגה עליונה של אותו המלכות וד' ריחיים הם ד' כחות שעליה שהם סוד מרכבה טמאה כמו שהוא בקדושה והיינו ד' פרצופי הטומאה. דע כי שם ב"ט הוא מסוגל לשמירה ויוצא מפסוק כי בי חשק ואפלטוהו, ועולה גימ' אה"ה וזה השם היה מזכיר מרע"ה כשהיה נכנס לפני פרעה (זהר הרקיע).

¹⁶³⁰ חג"ת דסט"א (מ"מ).

¹⁶³¹ "ולא מן הרחים" מוסגר בדפ"ק.

¹⁶³² נה"י דסט"א (מ"מ).

ספר שמות

<p>לעלמין ובהאי אתחזי גבורתא ושלטנותא דקודשא בריך הוא ודכרנא דא לא ישתצי מישראל ולדרין</p>	<p>שלא יצאו מעבדותם לעולמים. ובזה נראית הגבורה והשלטון של הקדוש ברוך הוא, וזכרון זה לא יִכָּלָה מישראל לדורי לדורי</p>
<p>לח/א</p>	
<p>ודרין דאין (לדרין בתראין ואי) לא הוה חילא וגבורתא דקודשא בריך הוא כל מלכי עמין וכל הרשי עלמין וחכימי עלמין לא יפקון לישראל מן עבדותא דשרא קטרין דלהון ותבר כל אינון כתרין בגין לאפקא לון על דא כתיב (ירמיה י ז) מי לא יראך מלך הגוים¹⁶³³ כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך¹⁶³⁴:</p>	<p>דורות, שלולא היה כח וגבורה של הקדוש ברוך הוא, כל מלכי העמים וכל מכשפי העולמות וחכמי העולמות, לא יכלו להוציא את ישראל מן העבדות, שהתיר את הקשרים שלהם, ושבר את כל אותם הכתרים, כדי להוציא אותם. על זה נאמר "מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך".</p>
<p>בכה רבי שמעון ארים קליה ואתנח אמר קנטורא דקיטפא אשתכח השבתון דשבת קודשא בריך הוא כמה זמנין (דברים ה ו) אשר הוצאתיך מארץ מצרים (שם טז א) הוציאך יהוה אלהיך ממצרים (שם ה טו) ויוציאך יהוה אלהיך משם (שמות יב יז) הוצאתי את צבאותיכם (שם יג ג) זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים (דברים ד לו) ויוציאך בפניו בכחו הגדול ממצרים (שמות יג ג) הוציא יהוה אתכם מזה:</p>	<p>בכה רבי שמעון הרים קולו ונאנח אמר קנטור הגולגולת נמצא, חשבתם ששבח הקדוש ברוך הוא כמה פעמים, "אשר הוצאתיך מארץ מצרים", "הוציאך ה' אלהיך ממצרים", "ויצאך ה' אלהיך משם", "הוצאתי את צבאותיכם", "זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים", "ויצאך בפניו בכחו הגדול ממצרים הוציא ה' אתכם מזה".</p>
<p>אלא תאנא עשר כתרין אינון לתתא כנונא דלעילא וכלהו סתימין בתלתא אלין¹⁶³⁵ דאמרן ותלת קשרין קשירו בהו על תלת דרגין ואלין דבהו עבדו [דבהו¹⁶³⁶ עבדו] (דיבהו עבוד) דישראל לא יפקון משעבדהון לעלמין:</p>	<p>אלא שנינו עשרה כתרים הם למטה כדוגמא שלמעלה, וכולם נסתרים בשלשת אלה שאמרנו. ושלשה קשרים קשורים בהם על שלש דרגות אלו, שבהם עשו ישראל לא יצאו משעבודם לעולמים.</p>

¹⁶³³ אין בכל הגוים שלא יראך מפני שאתה מלך עליהם עם היות שהם תחת ממשלת השרים והקלי' הם תחת ממשלתך (אור יקר).

¹⁶³⁴ היודעים באותם חכמות שהם פועלים בכישוף וכן בכל מלכותם שהם הכחות השולטים עליהם, "מאיך כמוך" אם תרצה יתקיים מעשיהם ואם תרצה תבטלים והיו כלא היו (אור יקר), ועי' זהר ח"א י ע"א.

¹⁶³⁵ דאמרן שהם בכור פרעה, בכור השפחה, בכור בהמה שהם נחש וקסם (אור יקר).

¹⁶³⁶ הענין שיש בהם ג' מדרגות, שהם כהנים מצד החסד, לויים מצד הגבורה, ישראל מצד הת"ת ובהם נכלל כל האצילות דהיינו חסד דין רחמים, שהם ימין שמאל ואמצע, והם סוד יה"ו, וכן בחוץ הם ג' קלי' שבהם נכללות הכל, דהיינו תהו בהו חשך, והיינו ענן ואש רוח סערה, וכן הם קלי' אלו הנזכרות תלויות באלו שהם בכור פרעה בכור השפחה, בכור בהמה, ועי' כולם עשו כשפיהם כדי שלא יצאו ישראל ממצרים, מפני שראו שהם נגדיים במציאותם בג' מדרגות אלו, לכך הם כווננו לשקעם בג' קלי' אלו שלא יצאו משם, ולכך הקב"ה הקדים להם זכות ג' אבות, שהם מרכבה לג' מדות עליונות, שהם אברהם בחסד, ובו שבר קשר הקלי' הנקראת ענון, דהיינו תהו, אבנים מפולמות, ויצחק בגבורה ובו שבר קשר הקלי' הנקראת אש, והיינו חשך, אש מתלקחת ויעקב בת"ת רוח בקדושה, ובו שבר קשר הקליפה הנקראת רוח סערה ותהו, והם ג' קלי' האגוז קו ירוק וטעם הקלי' שמקדמת רוח סערה וכן קו ירוק קליפה ירוקה דאגוז פירשתי בספר פרדס רימונים בשער התמורות, וכלל התירוץ למה נזכר יציאת מצרים הרבה פעמים, הוא כי להיות חוזק הגלות ושעבוד ישראל ביד מצרים, לולי כח הקדושה והפלא הגדול שעשה הקב"ה עם ישראל כמעט נמנע גאולתם, ולכך כל התורה תלויה בזה, וכל המצוות והמועדים והשבתות ופתח כניסת ישראל אל התורה היה זה (אור יקר).

ספר שמות

<p>זכאין אתון אברהם יצחק ויעקב דבזכותכון שריאו קטריין וקודשא בריך הוא דכר תלת קטרי מהימנותא דלכון הדא הוא דכתיב (שם ב כד) ויזכר אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב את אברהם הא קשרא הדא דאברהם את יצחק הא קשרא תניינא דיצחק ואת יעקב הא קשרא תליתאה שלימתא דיעקב:</p>	<p>אשריכם אברהם יצחק ויעקב, שבזכותכם התירו את הקשרים, והקדוש ברוך הוא זכר שלשת קשרי האמונה שלכם, זהו שנאמר "ויזכור אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב את אברהם", הרי קשר אחד של אברהם. "את יצחק", הרי קשר שני של יצחק. "ואת יעקב", הרי קשר שלישי, שלמותו של יעקב.</p>
<p>תנא כל זמנין וחגיין ושבתין כלהו דוכרנא להאי ועל האי אתקיימו כלהו דאלמלא האי לא הוה נטורא דזמנין וחגיין ושבתין ובגיני כך לא אשתצינאו) דכרנא דמצרים מכל זמנין וחגיין ושבתין תא חזי דינא וס"א דאן הוא יסודא ושרשא דאורייתא וכל פקודוי וכל מהימנותא שלימתא דישראל:</p>	<p>למדנו, כל הזמנים והחגים והשבתות, כולם זכרון לזה, ועל זה התקיימו כולם, שאלמלא זה, לא היתה שמירה של זמנים וחגים ושבתות. ולכן לא כלה הזכרון של מצרים מכל הזמנים והחגים והשבתות. בא וראה, דין (זה) הוא יסוד ושורש של התורה, וכל מצוותיו וכל האמונה השלמה של ישראל.</p>
<p>ועוד אמאי לא הוה ביממא דשאלתו תנינן כתיב (שמות יג ד) היום אתם יוצאים וכתוב (דברים טז א) הוציאך יהו"ה אלהיך ממצרים לילה אלא תאנא עקרא דפורקנא דישראל לא הוה אלא ובלילה דלילא (לילה דלילה) שרא קטריין ועבד נוקמין ויומא אפיק לון בריש גלי הדא הוא דכתיב (במדבר לג ג) יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים (נ"א הוא) ועוד לילה ושארין (שרא) קטריין ועבד נוקמין ודינין ויומא גלי ופרסם ניסא ונוקמא דאתעביד הדא הוא דכתיב יצאו בני ישראל ביד רמה וגו' 1637 וכתוב (במדבר לג ד) ומצרים מקברים את אשר הכה יהו"ה בהם כל בכור דא הוא פרסומי ניסא:</p>	<p>ועוד, למה לא היה ביום [כפין] ששאלתם. שנינו, נאמר "היום אתם יוצאים", ונאמר "הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה". אלא שנינו, עיקר גאולת ישראל לא היה אלא בלילה, שהלילה מתיר קשרים ועושה נקמות, והיום הוציא אותם בראש גלוי, זהו שנאמר "יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים". (הוא, ועוד הלילה מתיר את הקשרים ועושה נקמות ודינים, והיום מגלה ומפרסם הנס והנקמה שנעשה, זהו שנאמר "יצאו בני ישראל ביד רמה וגו'"). ונאמר "ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם כל בכור", זהו פרסום הנס.</p>
<p>אתו רבי חייא ורבי יוסי אשתטחו קמיה ונשקו ידיי בכו 1638 ואמרו (אמרו) גליפין עלאין ותתאין 1639 זקפן רישא בנינך עבד קודשא בריך הוא ירושלים לתתא כגוונא דלעילא 1640 עבד רבי שמעון בר יוחאי 1641 שורי קרתא קדישא ותרעוי מאן דעייל לא עייל עד דיתתחון תרעין מאן דסליק לא סליק עד דיתתקנון דרגין דשורי ומאן יכיל למפתח תרעין דקרתא קדישא ומאן יכיל לאתקנא דרגין דשורי דא רבי שמעון בר יוחאי דאיהו פתח תרעין דרוי דחכמתא ואיהו אתקין דרגין עלאין</p>	<p>באו רבי חייא ורבי יוסי השתטחו לפניו, ונשקו ידו ובכו ואמרו, חקיקות עליונים ותחתונים מרימים ראש בזכותך. עשה הקדוש ברוך הוא ירושלים למטה כדוגמא שלמעלה. עשה (רשב"י) חומות העיר הקדושה ושעריה, מי שנכנס, לא נכנס עד שיפתחו השערים. מי שעולה לא עולה עד שיתקנו המדרגות של החומות. מי יכול לפתוח את שערי העיר הקדושה, ומי יכול להתקין את המדרגות של החומות, זה רבי שמעון בן יוחאי,</p>

1637 מ"הוא ועוד" עד כאן מוסגר בדפ"ו.

1638 ובכו (דפ"ו).

1639 פי' ספירות העליונים דאצילות, "ותתאין" שהם ב"ע כולם באים להם הארות בגין רשב"י (מ"מ).

1640 פי' ירושלים דלעילא שהיא מלכות (מ"מ).

1641 רשב"י מוסגר בדפ"ק.

211

ספר שמות

<p>וכתיב (שמות לד כג) יראה כל זכורך את פני האדון יהוה מאן פני האדון יהוה דא רבי שמעון בר יוחאי¹⁶⁴² דמאן דאיהו דכורא מן דכרניא בעי לאתחזאה קמיה:</p>	<p>שהוא פותח שערים של סודות החכמה, והוא מתקן דרגות עליונות. ונאמר "יראה כל זכורך את פני האדון ה'", מי זה פני האדון ה', זה רבי שמעון בן יוחאי, שמי שהוא זכר מן הזכרים, צריך להראות לפניו.</p>
<p>אמר לון עד השתא לא סיימנא מלה דשאלתא דילכון דהא תנינן ויהוה הכה כל בכור כל בכור סתם כדקאמרן וכלא הוה [כמה דאינון] (ואינון) דמיתו אינון קטורי קטריין דהוו משתמשי בחרשייהו באינון כתרין מנהון משתמשי בעלאי ומנהון בתתאי ואף על גב דכלהו תתאינון וכל ארעא דמצרים מליא חרשין הוה וכתביב (שמות יב ל) כי אין בית אשר אין שם מת:</p>	<p>אמר להם, עד עכשיו לא סימנו הדבר של השאלה שלכם, שהרי שנינו "וה' הכה כל בכור", כל בכור סתם, כמו שאמרנו, והכל היה כמו של אותם שמתו, אותם קושרי הקשרים שהיו משתמשים בכשפיהם באותם הכתרים. מהם משתמשים בעליונים ומהם בתחתונים. ואף על גב שכולם הם תחתונים, וכל ארץ מצרים מלאה היתה כשפים, ונאמר "כי אין בית אשר אין שם מת".</p>
<p>ואתעביד דינא בכלא בשעתא דאתכנשו כלהו בבתיהון ולא הוו מתפורי במדברא ובחקלא אלא כלהו אשתכחו בבתיהון ואור הנר יפה לבדיקה מבחוץ¹⁶⁴³ ועבד ליליא דינוי בכלא בההוא שעתא ותנא והוה נהיר ליליא כיומא¹⁶⁴⁴ דתקופה דתמוז וחמא כל עמא דינוי דקודשא בריך הוא הדא הוא דכתיב (תהלים קלט יב) ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה:</p>	<p>ונעשה דין בכל בשעה שהתכנסו כולם בבתיהם, ולא היו מתפורים במדבר ובשדה, אלא כולם נמצאו בבתיהם, ואור הנר יפה לבדיקה מבחוץ. ועשה הלילה את דינוי בכל באותה שעה. ושנינו שהיה מאיר הלילה כיום בתקופת תמוז, וראה כל העם את דיני הקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה".</p>
<p>ובשעתא דנפקו אשתכחו כלהון מתין בשוקין לעיניהון דכלא ובעיין לאקרבא להו ולא אשכחו (דבעיין לאקרבא להו ולא אשתכח) ודא אקשי להו מכלא חמו לישראל נפקין</p>	<p>ובשעה שיצאו, נמצאו כולם מתים בשוקים לעיניהם, הכל רצו להתקרב אליהם ולא מצאו, וזה היה קשה להם מהכל, ראו את ישראל יוצאים</p>
<p>לח/ב</p>	

¹⁶⁴² מה שקרא הקב"ה ליעקב אל הוא מעין תיקון העתיד, כי כל מה שהוא לעתיד הוא נמצא עתה ג"כ לפרקים, וזהו ג"כ מה שאמרו בזוה"ק (פ' בא לח ע"א) מאן פני האדון ה' דא רשב"י. כי הוא מעין העתיד שנקראו הצדיקים בשם ה' כמ"ש הרשב"ם וכנז' [אמרו (ב"ב עה ע"ב) עתידין צדיקים שנקראין על שמו של הקב"ה שנאמר כל הנקרא בשמי כו' כו', וע"ש ברשב"ם ד"ה נקראו שאמר שיהא שם ה' עכ"ל, והוא ע"י עילויים שיתעלו בהזר"ן, וזה יהיה בימות המשיח בסופן שהוא בסוף אלף הששי ע"י החסד דאתגליא בפום אמה], וע' בהגר"א בתיקונים (תיקון כא בתחילתו דף מב ע"ב סמוך לסופו [ז"ל: הדעת הוא בים הגדול, לוינתן שבו, דהוא בים אוקינוס שהוא בבינ"ה, בן י"ה, והוא הנהר דמתפשטין מיניה ששה נהרות בו"ק כמש"ל (לח ע"א) ולקמן (צא ע"א). וכד נחית בנוק' דהיא יבשה, וליבשה קרא ארץ (בראשית א י), דאז ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים וכמש"ל (פט ע"א) בארוכה ע"ש. ומ"מ אף בזה"ז הוא לפרקים, וכמו שאמרו הראשונים דכל דבר שיהיה לעתיד הוא עתה לפרקים. ובזמן שיש צדיק בדור כמו רשב"י וכיוצא, וכן אותו העולם הוא ימא, ונשמתין דמתבתאן הם נוני ימא, ועוה"ז הוא יבשה, ומשרע"ה הוא נונא רבא, והוא בלע כל נוני ימא שם דנשמתין מתחדשין שם כל יום בימא, כמו נשמתין כאן דמתחדשין בכל יום במלכות (איכה ג כג) חדשים לבקרים רבה אמונתך]) (כללים ח"א פו ע"ב).

¹⁶⁴³ ואור הנר יפה לבדיקה מבחוץ – מוסגר בדפ"ק.

¹⁶⁴⁴ אין אנו משתמשים עתה באותו האור מאומה, כי הוא גנוז מאתנו, והיכן הוא מאיר, בגן עדן, כי שם הוא מאיר גם עתה, וכמו שאמרו בשמות רבה (ר"פ לה ס"א) והיכן גנוז בגן עדן שנאמר אור זרוע לצדיק (וע' זוה"ק פ' תרומה קסו ע"ב). וכן היה מאיר ג"כ בעת מתן תורה, כמ"ש בזוהר הקדוש (סוף פרשת יתרו צד ע"א) וכן בעת גאולת מצרים (דע"ה ח"ב סה ע"ב), וע"י קרב ע"ב.

ספר שמות

<p>לעיניהם בצד אחד, וראו את מתייהם בצד האחר, ובכל היה פרסום הנס, שלא היה כזה מיום שנברא העולם. דאתברי עלמא:</p>	<p>לעיניהם בצד אחד, וראו את מתייהם בצד האחר, ובכל היה פרסום הנס, שלא היה כזה מיום שנברא העולם.</p>
<p>ותא חזי כתיב (שמות יב מב) ליל שמורים הוא ליהויה להוציאם וגו' הוא הלילה הזה ליהויה שמורים לכל בני ישראל וגו' האי פסוקא קשיא כיון דאמר ליל מהו שמורים ולא שמור שמור ומבעי ליהו (אשתמע מלה) וכתיב (שם) הוא הלילה הזה ליל קאמר בקדמיתא [ולבתר] ובתרו (והשתא) לילה:</p>	<p>ובא וראה, נאמר "ליל שמורים הוא לה' להוציאם וגו' הוא הלילה הזה לה' שימורים לכל בני ישראל וגו'". פסוק זה קשה, כיון שאמר "ליל", מה זה "שימורים", ולא "שמור", היה צריך [להיות כתוב] שמור. ונאמר "הוא הלילה הזה", בהתחלה אמר ליל ואחר כך לילה.</p>
<p>אלא הכי תנינן כתיב (דברים כב כג) כי יהיה נערה בתולה נער כתיב מאי טעמא משום דכל זמן דלא קבילת דכר אתקרי נער מדקבילת דכר אתקרי נערה¹⁶⁴⁵ אוף הכא ליל עד לא קבילת דכר¹⁶⁴⁶ ואף על גב דכתיב ביה שמורים דכר הוה</p>	<p>אלא כך שנינו, נאמר "כי יהיה נער בתולה", למה נאמר נער, משום שכל זמן שלא קבלה זכר, נקראת נער. משקבלה זכר נקראת נערה. כמו כן כאן, "ליל", עד שלא קבלה זכר. ואף על גב שנאמר בו</p>

¹⁶⁴⁵ דע כי שם אדנ"י הוא מורה על הדין כי לכן נקראת דינא רפיא וכן אדנ"י בהיפוך אתוון הוא דינ"א ואמנם סוד האלף שבזה השם מורה על שתוף הרחמים אשר בו כי שלשה אותיו האחרונות הם דין ואות אלף הראשונה הם רחמים והיא סוד שם אהיה שהוא רחמים. ובה תבין למה זה השם נקרא דינא רפיא והטעם הוא לפי שיש בו שתוף הרחמים שהיא אות האלף המורה על שם אהיה שהוא רחמים הממתק ומרפא את שלשה אותיות ד"ן אשר בו. וכבר ידעת כי שורש כל הדינין הם החמש גבורות הנודעות ואם כן כל גבורה מאלו החמשה נקראת ד"ן. ואם תמנה חמשה פעמים ד"ן הם בגמטריא ש"ך. והענין הוא כי החמשה גבורות הנז' הם מתפשטות עד היותם ש"ך ניצוצות גבורה וזהו סוד מ"ש ב' פקודי בדף רצ"ד סוף ע"ב ניצוצין זריק לתלת מאה ועשרין עיבר ובריר פסולת מגו מחשבה כו' כי אלו החמשה גבורות מתנוצצות עד סך ש"ך ניצוצי גבורה. ואמנם התבסמות ש"ך ניצוצות אלו הם ע"י אות האלף של שם אדני המורה על שם אה"ה שהוא רחמים כנז' ונמצא עתה כי הה' גבורות שהם חמשה פעמים דין חזרו להיות חמשה פעמים אדנ"י ואינון דינא רפיא והנה ה' פעמים אדנ"י הם שכ"ה וזהו הסוד הנרמז באדרא רבא בדף קל"ב ע"ב שאמר ר' חזקיה מסתכל הוינא כו' נהיר וסליק לתלת מאה ועשרין וחמש עיבר כי עתה בהתנוצץ בהם אות האלף אז אתנהירו והיו לחשבון שכ"ה עיבר וכולהו נהירין ונציצין מצד האלף שנגלה בה.

והנה נע"ר הם סוד ש"ך דינין הנז' עד לא אתבסמו וכד אתבסמו על ידי שם אה"ה שהיא ה"א עלאה המורה על האלף שבשם אדנ"י ואתבסמו על ידי חמשה אלפין שבחמשה פעמים דין כנז' כנגד ה"א ראשונה של בינה הכוללת החמשה אלפין החמשה פעמים אור ואז נקראת נערה יתיר ה"א כי אז אתבסמו ונמתקו ואז היא בבחינת שכ"ה דינין ממותקים ואז קבילת עלה דכורא ואזדווגת ביה.

ולהבין הדבר הזה יותר בביאו' צריך להקדים לך כי הנה נודע כי בוצינא דקרדינותא היא סוד שורש הדינין והגבורות מתחילתם ולכך שורש זאת הבוצינא אגניז גו מיעוי דאימא כנז' ב' האזינו בדף רצ"ב ע"ב ולכן הוא הנותן משחתא וקצבה אל הספירות כי כל מדידה היא מצד הגבורה לפי שהחסד מורה התפשטות בכל הדברים אבל הגבורה והדין אינה מנחת האור העליון להתפשט למטה להאיר אלא בקצבה ומדה בשיעור הצריך להתפשט ולא יותר. ולכן זו הבוצינא מדד ועביד משיחן בכל ה"ס כולן ושורש זו הבוצינא היא בבינה לפי שמשם דינין מתערין כנודע.

ואמנם כבר ידעת כי פסולת אלו הוא מבחינת אותם המלכים שמלכו בארץ אדום ואצטריפו ואתלבנו ומן המותר ממה שהוברר מהם נשארו אלו הסיגים והפסולת הזה כנז' ב' פקודי בדף רנ"ד ע"ב כנ"ל וחושבנא דילהון הוא ש"ך עיבר וכל אלו הם הניצוצו' דזריק האי בוצינא ואיקרון עלמין קדמאי דאתחריבו כנז' ב' פקודי ופרשת האזינו בדף רצ"ב ע"ב ניצוצא אפיק זיקין בזיקין לתלת מאה ועשרין עיבר כו'.

ואמנם אח"כ על ידי אותם החמשה גבורות דינין קדישין הנז' ב' נשא בדף קמ"ב ע"א ובדף קל"ז ע"ב בהם נתבסמו אותם מלכין קדמאין כמ"ש ב' נשא בדף קל"ה והם סוד הש"ך דינין ובהתחבר עמהן חמשה גבורות הנז' נעשו שכ"ה כמנין נערה וכו' (שער מאמרי רשב"י), ועי' אריכות בזהר הרקיע. ועי' שעה"כ דרושי סדר שבת א.

¹⁶⁴⁶ דע כי ליל הוא לאה בזמן חצות לילה הראשונה כי אז אינה מתפשטת בפנים דזעיר אפין אלא עד החזה ומזדוגת עם יעק' ואז היא דין אבל אחר חצות היא מתפשטת למטה עד מקום רחל

ספר שמות

<p>זמין לאתחברא עמה ובשעתא דאתחבר עמה דכר כתיב הוא הלילה הזה ליהו"ה שמורים שמורים דכר ונוקבא¹⁶⁴⁷ ובגיני כך כתיב (שמות יב מב) הלילה הזה:</p>	<p>"שמורים", זכר היה עתיד להתחבר עמה, ובשעה שהתחבר עמה זכר, נאמר "הוא הלילה הזה לה' שימורים", שימורים זכר ונקבה, ולכן "נאמר הלילה הזה".</p>
<p>ובאתר דאשתכחו דכר ונוקבא לית שבהא אלא לדכורא והכי שבחו ישראל בתושבתיהו לדכורא ולא לנוקבא הדא הוא דכתיב (שמות טו ב) זה אלי ואנוהו דלית שבהא באתר דכורא ונוקבא אשתכחו אלא לדכורא ועל דא (נ"א ולדא) מחכאן ישראל דכתיב (ישעיה כה ט) זה יהו"ה קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו משום דהכי זמין למעבד להו דכתיב (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות:</p>	<p>ובמקום שנמצאו זכר ונקבה, אין שבח אלא לזכר. וכך שבחו ישראל בתשבחותיהם לזכר ולא לנקבה, זהו שנאמר "זה אלי ואנוהו", שאין שבח במקום שזכר ונקבה נמצאים אלא לזכר. ועל זה (ולזה) מחכים ישראל, שנאמר "זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו", משום שכך עתיד לעשות להם, שנאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".</p>
<p>ורוא דא הכי והוא (הוה) כנוונא דהכא ליל ולילה כך זמין קודשא בריך הוא למעבד להו דכתיב (ישעיה כא יב) שומר מה מלילה שומר מה מליל מה להלן שמירה וליל אף כאן שמירה וליל מה להלן שמירה ולילה אף כאן שמירה ולילה:</p>	<p>וסוד זה כך הוא, כדוגמא שכאן ליל ולילה, כך עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות להם, שנאמר "שומר מה מלילה שומר מה מליל", מה להלן שמירה וליל, אף כאן שמירה וליל. מה להלן שמירה ולילה, אף כאן שמירה ולילה.</p>
<p>ולילה אתקרי [אגב] (על גבי) דכורא הדא הוא דכתיב (שם) אתא בקר וגם לילה בקר כמה דאת אמר (בראשית יט כז) וישכם אברהם בבקר דהיא מדתו ממש וכתיב (תהלים ה ד) יהו"ה בקר תשמע קולי בקר ממש:</p>	<p>ולילה נקרא אגב זכר, זהו שנאמר "אתא בוקר וגם לילה". בוקר כמו שנאמר "וישכם אברהם בבוקר", שהוא מדתו ממש, ונאמר "ה' בוקר תשמע קולי", בוקר ממש.</p>
<p>יתבו רבי חייא ורבי יוסי ואוליף להו רוא דתורת כהנים והו מהדרי בכל יומא ויתבי קמיה חד יומא נפק (לבר רבי שמעון) ורבי שמעון לברא אזלו בהדיה מטו לחד חקלא יתבו:</p>	<p>ישבו רבי חייא ורבי יוסי ולימד להם הסוד של תורת כהנים, והיו חוזרים כל יום ויושבים לפניו. יום אחד יצא רבי שמעון לחוץ, הלכו עמו, הגיעו לשדה אחד וישבו.</p>
<p>פתח רבי שמעון ואמר תא חזי כתיב (קהלת ז טו) את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו שלמה דהות חכמתיה יתירא (נ"א יקירא) על כלא מאי קאמר בהאי קרא אלא שלמה רמז דחכמתא קא רמז דהא (ד)חזינן אורחוי דקודשא בריך הוא דלאו הכי דהא כתיב (ירמיה לב יט) ולתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו אלא תרי ענייני נינהו דקא רמז הכא:</p>	<p>פתח רבי שמעון ואמר, בא וראה, נאמר "את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו". שלמה, שהיתה חכמתו יתרה (מכובדת) על הכל, מה הוא אמר בפסוק הזה. אלא שלמה רמז של חכמה, שהרי ראינו שדרכי הקדוש ברוך הוא אינם כך, שהרי נאמר "ולתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו". אלא שני עניינים הם שכאן רמז.</p>
<p>דתנינן כד עיננו דקודשא בריך הוא בעא לאשגחא בעלמא ולעינא ביה כמה דכתיב (דהי"ב טז ט) כי יהו"ה עיניו משוטטות בכל הארץ</p>	<p>ששינינו, כשעיני הקדוש ברוך הוא רוצים להשגיח בעולם ולעיין בו, כמו שנאמר ("עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ" ונאמר כי וגו') "כי ה' עיניו</p>

הנקראת ה"א אחרונה ואז יש בה יותר רחמים ולכן נקראת לילה בהא יתירה וזהו ליל שמורים כו' הוא הלילה כו' (שער מאמרי רשב"י).
¹⁶⁴⁷ עי' דע"ה ח"ב קכז ע"ב.

ספר שמות

<p>(וזכריה ד י) כי עיני ה' המה משוטטות בכל הארץ) ואשכחן הייבין בעלמא ההוא צדיקא דאשתכח בדרא אתפס בחובייהו וחייביא מאריך קודשא בריך הוא רוגזיה עמהון עד דיתובון ואי לאו לא ישתכח מאן דיתבע ורחמיו עליהון הדא הוא דכתיב (קהלת ז טו) יש צדיק אובד בצדקו משום [דהיא] (דההוא) זכאה אסתלק מעלמא:</p>	<p>משוטטות בכל הארץ", ונמצאים רשעים בעולם, אותו צדיק שנמצא בדור נתפס בחטאם, ולרשעים מאריך הקדוש ברוך הוא רגזו עמהם עד שישובו. ואם לא, לא ימצא מי שיבקש עליהם רחמים, זהו שנאמר "יש צדיק אובד בצדקו", משום שהוא צדיק, הסתלק מהעולם.</p>
<p>בגיני כך תנינן לעולם אל ידור אדם אלא במקום שאנשי מעשה דרים בתוכו מאי טעמא משום דווי לההוא דמדוריה בין הייביא דהוא אתפס בחובייהו ואי דיוריה בין זכאין אוטיבין ליה בגיניהון:</p>	<p>לכן שנינו, לעולם אל ידור אדם אלא במקום שאנשי מעשה דרים בתוכו. למה, משום שאוי לזה שמדורו בין הרשעים, שהוא נתפס בחטאיהם. ואם דיורו בין צדיקים, מטיבים לו בגללם.</p>
<p>דהא רב חסדא הוה דיוריה בקדמיתא ביני קפוטקאי והוה דחיקא ליה שעתא ומרעין רדפין אבתרוי נטל ושוי מדוריה בין מארי תריסין דצפורי וסליק וזכה לכמה טבין לכמה עותרא לכמה אורייתא ואמר כל האי זכינא על דעאלית בין אינון דקודשא בריך הוא אשגח לאוטבא להו:</p>	<p>שהרי רב חסדא היה דיורו בראשונה בין קפוטקאים, והשעה היתה דחוקה לו, ומחלות רודפות אחריו. נסע ושם מדורו בין בעלי מגנים של צפורי, ועלה וזכה לכמה טובות, לכמה עושר, לכמה תורה. ואמר כל זה זכיתי על שנכנסתי בין אותם שהקדוש ברוך הוא משגיח להיטיב להם.</p>
<p>דבר אחר (קהלת ז טו) את הכל ראיתי בימי הבלי וכי שלמה דדרגין עלאין דחכמתא הו ביה על כל ובני דרא דכתיב (מ"א ה יא) ויחכם מכל האדם (ואשתדלותיה באורייתא למעבד טיבו וקשוט) (דרא ואשתדלותיה באורייתא למעבד טיבו וקשוט) דכתיב (דה"א כט נג) וישב שלמה על כסא יהו"ה למלך אמר בימי הבלי וכתיב (קהלת א ב) הבל הבלים אמר קהלת:</p>	<p>דבר אחר "את הכל ראיתי בימי הבלי" וכי שלמה, שדרגות עליונות של חכמה היו בו על כל בני הדור, שנאמר "ויחכם מכל האדם" (והשתדלותו בתורה לעשות טוב ואמת) שנאמר "וישב שלמה על כסא ה' למלך אמר בימי הבלי ונאמר "הבל הבלים אמר קהלת".</p>
<p>ותאנא שבעה שמות נקרא שלמה ידידי"ה אגור בן יק"א איתיא"ל למואל קהלת כנגד כלם וכלם נקרא</p>	<p>ושנינו, שבע שמות נקרא שלמה: ידידיה, אגור, בן יקא, איתיאל, למואל, קהלת. קהלת כנגד כולם, וכולם נקראים</p>
<p style="text-align: center;">למ/א</p>	
<p>כעין של מעלה קהלת כנופיא קדישא דבי עשרה בגין כך קהל אין פחות מעשרה וקהל אפילו מאה וקהלת כללא דכלא כמה דאת אמר (דברים לג ד) קהלת יעקב:</p>	<p>כעין של מעלה. קהלת, כנוס קדוש של עשרה, לכן קהל אין פחות מעשרה, וקהל אפילו מאה, וקהלת כלל של הכל, כמו שנאמר "קהלת יעקב".</p>
<p>ותאנא שמותיו על שם החכמה אתקרון ובגין כך תלת ספרין עבד שיר השירים קהלת משלי וכלהו לאשלמא חכמתא ¹⁶⁴⁸ שיר השירים לקבל דחסד ¹⁶⁴⁹ קהלת לקבל דדינא ¹⁶⁵⁰ משלי לקבל</p>	<p>ושנינו, שמותיו נקראו על שם החכמה, ולכן עשה שלשה ספרים: שיר השירים, קהלת, ומשלי. וכולם להשלים החכמה. שיר השירים כנגד חסד, קהלת</p>

¹⁶⁴⁸ המלכות שהיא חכמת שלמה היתה משתלמת ע"י ספר חכמתו, שכל ספר שזוכר למטה היא ממש שלימות למעלה (אור יקר).

¹⁶⁴⁹ שמשם הוראת היחוד וקשר אהבת קב"ה בשכינתיה (אור יקר).

¹⁶⁵⁰ שמצד הדין יש לאדם לפרוש עצמו מתענוגי העולם שהחצונים אחוזים בהם ומצד הגבורה שולט [ב]יצה"ר (אור יקר).

ספר שמות

<p>דרחמי¹⁶⁵¹ בגין לאשלמא חכמתא והוא עבד כל מה דעבד בגין לאחזאה חכמתא ולקבל דרגא (נ"א ולקבלי דרוא) עלאה והוא אמר בימי הבלי הבל הבלים:</p>	<p>כנגד דין, משלי כנגד רחמים, כדי להשלים את החכמה. והוא עשה כל מה שעשה כדי להראות חכמה, וכנגד דרגה (וכנגד סוד) עליונה. והוא אמר "בימי הבלי הבל הבלים".</p>
<p>אלא רוא דהבל יקרא הוא והוא הבל דנפיק מפומא¹⁶⁵² ורוא דהבל דנפיק מפומא קלא אתעביד מניה¹⁶⁵³ ותאנא אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן שלא חטאו¹⁶⁵⁴ שלא חטאו ממש¹⁶⁵⁵ (בהבל) (וקלא) והבל אתעביד ברוחא ומיא¹⁶⁵⁶ וכל מה דאתעביד ובעלמא בהבל אתעביד ורוא (דמלה¹⁶⁵⁷) (בהבל) קלא¹⁶⁵⁸ ואתפשט בעלמא ואינון נטורי עלמא ונטורי קרתא¹⁶⁵⁹ הדא הוא דכתיב (תהלים קכז א) אם יהו"ה לא ישמר עיר וגו':</p>	<p>אלא סוד של הבל, נכבד הוא, והוא ההבל שיוצא מהפה. וסוד ההבל שיוצא מהפה נעשה ממנו קול. ושנינו, אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן שלא חטאו. שלא חטאו ממש. (וקול) והבל נעשה ברוח ומים, וכל מה שנעשה בעולם נעשה בהבל. וסוד (של דבר) שהבל זה של תינוקות נעשה קול, ומתפשט בעולם, והם שומרי העולם ושומרי העיר, זהו שנאמר "אם ה' לא ישמר עיר וגו'".</p>
<p>ותא חזי הוא הבל הוא קלא¹⁶⁶⁰ מה בין האי להאי הבל (הוא קלא) קאים בחילא למיפק קלא קלא ממש קאים¹⁶⁶¹ בקיומה (דלא) לאפקא (אחרא)</p>	<p>ובא וראה, הוא הבל הוא קול. מה בין זה לזה. הבל (הוא קול) עומד בכח להוציא קול, קול ממש עומד בקיומו</p>

¹⁶⁵¹ כמו שהת"ת כולל ימין ושמאל כן פסוקיו חציים טוב וחציים להפך כגון שמע בני מוסר אביך הרי חציו עשה, אל תטוש תורת אמך חציו לא תעשה וכיוצא כולו (אור יקר). אבל בפרשת אחרי מות אמר שהם נגד חב"ד והיינו הך שחג"ת הם ענפי חב"ד (מ"מ).

¹⁶⁵² ירצה הבל הוא בחי' הספירות למעלה בסוד החכמה, שמשם יוצא הקול שהוא הת"ת בבניה וקודם שיעשה קול הוא "הבל דנפיק מפומא" בחי' פה שבבניה הוא מתגלה (אור יקר). ז' הבלים שורשם מבינה מז' תחתונות הם ז' קולות (רח"ו). ר"ל שז' מלויים דס"ג שכל מילוי גימ' הב"ל הם בז"ת דבינה ויוצאים מפייה ומתקנים ז"א ונוק' שהם ז' קולות, וז"ש בסמוך ורזא דהבל דנפיק מפומא קלא אתעביד מניה שהוא ז"א (מ"מ).

¹⁶⁵³ מצד הבינה, כשיצא ההבל בגרון בחזק הבינה ודינה, יעשה מהבל הנח קול בכח (אור יקר).
¹⁶⁵⁴ כמו שבינה למעלה אינה מתקיימת אלא בהבל החכמה כך עולם למטה אינו מתקיים אלא בהבל המוציא הבל, ויש הבל לומדי תורה גדולים שיש בהם חטא, שהוא הוא לייחד ת"ת ומלכות למטה, אמנם הבל טהור שאין בו חטא הוא לקיום הבינה למעלה ששם אין חטא ואין פגם כלל (אור יקר). גם הבל תינוקות נעשה ממנו קול כדמפרש דוקא שלא חטאו ממש שלא טעמו טעם חטא (מ"מ).

¹⁶⁵⁵ אפשר שנשמר שלא נאמר הבל תנוקות של בית רבן שחטאם אינו חשוב חטא שאינם בני עונש, לזה אמר "שלא חטאו ממש" שמחונכים במצוות כדי שיהיה טהור, ואפשר לפרש שיש תנוקות שחטאו מפני שהם מגולגלים ואינם במעלה כמו אותם נשמות חדשות שלא חטאו מעולם ואפשר לפרש "שלא חטאו ממש" חטא שיחשב חטא הפך מה שפי' לעיל (אור יקר).

¹⁶⁵⁶ ירצה ההבל הוא מים ורוח והקול ע"י ההבל נעשה כולל מים ורוח, וע"י הכח כולל האש מצד הבינה כדפי', ודחיקא לי שגם הבל הוא חם מצד האש עם היות שעיקרו מים ורוח, וי"ל שהאש הוא מהבינה והלב, ומתרבה יותר בהיותו קול בכח, והנה ההבל הוא יסוד כל הנעשה מן החכמה בבניה ודאי (אור יקר).

¹⁶⁵⁷ היאך הוא קיום העולם מוציא הבל עליון (אור יקר).

¹⁶⁵⁸ ת"ת ויורד למלכות (אור יקר).

¹⁶⁵⁹ וכן מושכים מלמעלה למטה לעולם הגשמי והיינו אם ה' לא ישמור וכו' (אור יקר).

¹⁶⁶⁰ כבר פי' כי הבל הוא בחינת ז' ספירות מהחכמה, ומשם הם ז' הבלים והם ז' קולות בצאתם אל הבינה, והקול כבר נאצל הספירה ואינו משתנה אל בחינה אחרת והבל מוציא קול שהיא בחינה דקה המתעבת ונעשה בחינה הספיר' הנגלית, והספירות הם ג' בחי' הא' הבל בחכמה ובבינה עם החכמה, הב' קול בחשאי שהוא גילוי יותר מהבל. הג', קול הנשמע שהוא מציאות הספירה בעצמה (אור יקר). כיון שהבל דאימא נעשה ממנו ז"א לכך הם אחד (מ"מ).

¹⁶⁶¹ פי' אע"פ שז"א ג"כ מתקן המלכות מ"מ בינה היא העיקר שנותנת לו חלקו וחלקה ולכך אמר דלא לאפקא אחרא (מ"מ).

ספר שמות

<p>מלהו (הוא קלא וקאים בחילא למיפק קלא קלא ממש קאים בקיומיה דלא לאפקא אחרא) וההוא הבל¹⁶⁶² דהוה אחסנתיה דאבוי קרייה הבל ומניה חזא כל מה דחזא ואף על גב דסיועין סגיאין מעילא אחרנין הוו ליה ולאשתמודעא מלה אמר בימי הבל דמלה דא מתמן אתא ורזא דמלה (הכל הבל) (קהלת א ב) ואת הכל ראיתי בימי הבל (שם ז טו):</p>	<p>(שלא) להוציא דבר (אחר). ואותו הבל שהיה ירושת אביו, קראו הבל, וממנו ראה כל מה שראה. ואף על גב שסיועים רבים מלמעלה אחרים היו לו, ולהודיע הדבר אמר "בימי הבל", שדבר זה בא משם. וסוד הדבר "הכל הבל", "את הכל ראיתי בימי הבל".</p>
<p>יש צדיק אובר בצדקו דא הוא רזא דמלה דגלי ופרסם ודכלא תליא בימי הבל כלומר בזמנא דהאי הבל ינקא מן דינא בגין למעבד דינא צדיק אובר בצדקו ובזמנא דהאי הבל ינקא מרחמי רשע מאריך ברעתו ותרווייהו תליין בהאי הבל ובגין כך כתיב בימי ולא כתיב ביום וכלא תליין בימי הבל דא מאן דאערע בדינא בדינא מאן דאערע ברחמי ברחמי:</p>	<p>"יש צדיק אובר בצדקו", זהו סוד הדבר שגילה ופירסם, שהכל תלוי בימי הבל, כלומר בזמן שההכל הזה יונק מן הדין, כדי לעשות דין, "צדיק אובר בצדקו". ובזמן שההכל הזה יונק מרחמים, "רשע מאריך ברעתו". ושניהם תלויים בהכל הזה, ולכן נאמר "בימי", ולא נאמר "ביום", והכל תלוי בימי הבל זה. מי שנפגש בדין, בדין. ומי שנפגש ברחמים, ברחמים.</p>
<p>ואי תימא יש צדיק אובר ולא קאמר אבוד הכי הוא אובר ממש דההוא דינא אובר לצדיק מעלמא ומדרא ויש רשע מאריך ברעתו מאריך ממש דההוא דינא (ס"א הבל) כד ינקא מרחמי עביד רחמי לההוא רשע ומאריך ליה:</p>	<p>ואם תאמר "יש צדיק אובר", ולא אמר "אבוד", כך הוא אובר ממש, שאותו הדין אובר לצדיק מהעולם ומהדור. "יש רשע מאריך ברעתו", מאריך ממש, שאותו הדין (הבל), כאשר יונק מרחמים, עושה רחמים לאותו רשע ומאריך לו.</p>
<p>עד דהוו יתבי חמו קטורא דהוה סליק לעילא ונחית לתתא אמר אתעטרותא אתעטר בטינתא (נ"א בעניותא) דארעא מגו לעילא ואדהכיו סליק ההוא חקלא ריחא מכל בוסמין אמר נתיב הכא דשכינתא גבן אתקיים בגין כך (בראשית כז כז) כריח שדה אשר ברכו ה'.</p>	<p>בעוד שהיו יושבים, ראו קיטור שהיה עולה למעלה ויורד למטה. אמר, התעטרות התעטר בלחות (בעניות) של הארץ מלמעלה. בין כך העלה אותו שדה ריח מכל הבשמים. אמר נשב כאן, ששכינה עומדת אצלנו, לכן "כריח שדה אשר ברכו ה'".</p>
<p>פתח ואמר (בראשית כז כד) וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני וגו' וירח את ריח בגדיו משמע דאינון לבושין הוו סלקין ריחא טבא (דלא אתעדי מנהון) וולבתר אתעדי מנהון ההוא ריחא השתא אית לאסתכלא כתיב ריח בגדיו וכתיב ריח בני ולא אמר ריח הבגדים אלא ריח בני אלא תאנא כיון שנכנס יעקב נכנס עמו גן עדן¹⁶⁶³ ותאנא אותן הבגדים היו של אדם</p>	<p>פתח ואמר "וירח את ריח בגדיו ויברכהו, ויאמר ראה ריח בני וגו'". "וירח את ריח בגדיו", משמע שאותם לבושים היו מעלים ריח טוב, ואחר כך זו מהם אותו ריח. עכשיו יש להסתכל, נאמר "ריח בגדיו", ונאמר "ריח בני", ולא אמר "ריח הבגדים" אלא "ריח בני". אלא שנינו, כיון שנכנס יעקב, נכנס עמו גן עדן. ושנינו, אותם בגדים היו של אדם</p>

¹⁶⁶² זה תבין ממ"ש מורי ז"ל ענין הפרש נבואה ורוה"ק דוד הו' ראשון לכל בעלי רוה"ק והוא מבחי' הבל אך נבואה קול ודיבור וזהו הפרש בין נבואה לרוה"ק (רח"ו).

¹⁶⁶³ קשה, דזה אינו שייך לתירוץ הקושיא שהקשה, כתיב ריח בגדיו וכתיב ריח בני. ועיקר התירוץ הוא לקמן אחורי הדף, שאמר ת"ח וירח את ריח בגדיו בתחלה וכד ארגיש אמר ראה ריח בני וכו' וא"כ מה שייך ענין זה לכאן. וי"ל כדי שלא נאמר דילמא בגדים אלו הם דאדה"ר כמרז"ל ולא אתי שפיר האי שינויא דלא שייך למימר וכד ארגיש אמר וכו' שהרי בבגדים עצמם יש בהם ריח טוב כיון שהם עובדוי דקב"ה, לכך מפרש שהבגדים אינם של אדה"ר מכח קושיא דלקמן במאי אתקברו ס"ד דראמו מנהון זיהרא עילאה, וכדי שלא יאמר האומר דילמא כתנות עור שעשה הקב"ה הם עלה

ספר שמות

<p>דכתיב (שם ג כא) ויעש יהו"ה אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם והוציאם מגן עדן.</p>	<p>הראשון, שנאמר "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם", והוציאם מגן עדן.</p>
<p>ואי תימא דכתיב (בראשית ג ז) ויתפרו עלה תאנה דאינון הוו אי הכי אמאי כתיב ויעש יהו"ה אלהים וכתוב כתנות עור הא לא הוו אלא עלה תאנה אלא כתרנומו לבושי דיקר¹⁶⁶⁴ והוו סלקין ריחין מבוסמא דעדן:</p>	<p>ואם תאמר, שנאמר "ויתפרו עלה תאנה", שאלה היו. אם כן, למה נאמר "ויעש ה' אלהים", ונאמר "כתנות עור", הרי לא היו אלא עלה תאנה. אלא כתרנומו, לבושי כבוד, והיו מעלים ריחות מבושם של גן עדן.</p>
<p>ותניא בשם מלא אתעבידו דכתיב (בראשית ג כא) ויעש יהו"ה אלהים מה דלא אתעבידו ביה שמיא וארעא ולא והא כתיב (שם ב ד) ביום עשות יהו"ה אלהים ארץ ושמים לא קשיא והא (אלא) כד אתעבידו לא אתעבידו בשם מלא וברא כד אתקיימו בשם מלא אתקיימו:</p>	<p>ושנינו, בשם מלא נעשו, שנאמר "ויעש ה' אלהים", מה שלא נעשו בו שמים וארץ. ולא, והרי נאמר "ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים". לא קשה, זה כשנעשו, לא נעשו בשם מלא, חוץ משהתקיימו, בשם מלא התקיימו.</p>
<p>ומה דאמרו [ד]אינון לבושי אתו לההוא רשע דעשו דנסיב לון מן נמרוד הכי אוקימנא וקשיא מלה¹⁶⁶⁵ [ד]אי הכי הא כתיב (בראשית ג כא) לאדם ולאשתו לבושי לאדם ולבושי לחוה לבושי דחוה מה אתעבידו [ותו דאי] [אי] הכי</p>	<p>ומה שאמרו, שאותם לבושים באו לאותו עשו הרשע, שלקח אותם מנמרוד, כך בארנו. והדבר קשה, שאם כן, הרי נאמר "לאדם ולאשתו", לבושים לאדם ולבושים לחוה, לבושים של חוה מה נעשו. ועוד שאם כן</p>
<p>למ/ב</p>	
<p>במאי אתקברו סלקא דעתך דאינון שבקו וראמו מנהון זהרא עלאה דיהיב לון קודשא בריך הוא:</p>	<p>במה נקברו, האם תעלה על דעתך שהם עזבו וזרקו מהם את הזהר העליון, שנתן להם הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>אלא אינון לבושי דאתלבשו בהו אדם ואתתיה לא אתלבש בהו בר נש אחרא ודבאינון [דאינון] לבושי דמו כגוונא דלעילא [ואי] [ו]סלקא דעתך דאינון [יה"ד] אתלבשו מגרמיהון בהו תא חזי כתיב (בראשית ג כא) וילבישם דקודשא בריך הוא אלביש לון זכאה חולקהון:</p>	<p>אלא, אותם לבושים שהתלבשו בהם אדם ואשתו, לא התלבש בהם אדם אחר. שבאותם הלבושים, דמו כדוגמא שלמעלה. ואם תעלה בדעתך שהם מעצמם התלבשו בהם. בא וראה, נאמר "וילבישם", שהקדוש ברוך הוא הליביש אותם, אשרי חלקם.</p>
<p>כתיב (תהלים קד א) יהו"ה אלהי גדלת מאד הוד והדר¹⁶⁶⁶ לבשת¹⁶⁶⁷ וכתיב (שם צו ו) הוד והדר לפניו [והכתיב] וכתבו (שם קד א) עוטה אור כשלמה¹⁶⁶⁸ [וגו] כיון דאתלבש מה דאתלבש¹⁶⁶⁹</p>	<p>נאמר "ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת", ונאמר "הוד והדר לפניו" ונאמר "עוטה אור כשלמה וגו'", כיון שהתלבש מה שהתלבש, עשה מה שעשה. מלמד שהתעטף הקדוש ברוך הוא באור וברא</p>

תאנה ולכך אינם ראויים לכלום לכך אמר ואי תימא דכתיב וכו' וכ"ז לחזק שהם לבושים דיקר כדי שתחול קושיית ס"ד דראמו וכו' ומכח זה מוכרח שאינם לבושי אדה"ר אלא לבושים בעלמא מבוסמים ואתי שנוייה שפיר וכד ארגיש וכו' (מ"מ).

¹⁶⁶⁴ עי' לקמן רכט ע"ב וח"ג פג ע"ב רסא ע"ב ועי' בראשית לו ע"ב (לש"ו).

¹⁶⁶⁵ עי' פ"ר תולדות קמב ע"ב (לש"ו).

¹⁶⁶⁶ הוד כפשטיה, והדר נצח כמ"ש הרב והם נו"ה דאימא שמהם החשמ"ל ועי' בפרשת בשלח דף סא ע"א (מ"מ).

¹⁶⁶⁷ פ' לבושים אלו מהחשמל דבינה שבו מתלבשי ז"א לשומרו מן החיצונים כמ"ש הרב (מ"מ).

¹⁶⁶⁸ פ' בינה נתלבשה בחסד דז"א והוציאה ה' קצוות דז"א כדי שיהיו כולם נוטים אל החסד כמ"ש הרב בס' הליקוטים (מ"מ).

¹⁶⁶⁹ מה דאתלבש מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

<p>עבד מה דעבד מלמד שנתעמף קודשא בריך הוא באור וברא ית שמיא¹⁶⁷⁰ אלא במאי אוקימנא (בראשית כז טו) החמודות אשר אתה בבית החמודות בגדי מלכות¹⁶⁷¹ במשי וזהב וארחא דעלמא דגנוי לון בבוסמין וריחין ליקרא דלבושיהון:</p>	<p>את השמים. אלא במה בארנו "החמודות אשר אתה בבית". "החמודות", בגדי מלכות, במשי וזהב, ודרך העולם שגנוזים אותם בבשמים וריחות לכבוד הלבושים שלהם.</p>
<p>תא חזי וירח את ריח בגדיו (בראשית כז כז) בתחלה [ו]כד ארגיש אמר ראה ריח בני דידע דביה הוה תליא מלתא אדבגיניהו (ובג"כ) סליק ריחא כריחא שדה אשר ברכו יהו"ה:</p>	<p>בא וראה "וירח את ריח בגדיו", בתחילה, וכשהרגיש אמר "ראה ריח בני", שידע שבו הדבר היה תלוי, שבגללו העלה ריח כריח שדה אשר ברכו ה'.</p>
<p>וכי מניין הוה ידע יצחק ריח שדה אשר ברכו יהו"ה אלא תרין מלין אינון¹⁶⁷² ובלא הוא חד¹⁶⁷³ דכתיב (בראשית כד סג) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וכי לא הוה ליה ביתא או מקום אחר להתפלל אלא אותו השדה היה אשר קנה אברהם סמוך למערה דכתיב (שם מט ל) השדה אשר קנה אברהם מאת בני חת ובשעתא דהוה יצחק עאל וגביהו (בגויה) חמא שכינתא עליה וסליק ריחין עלאין קדישין ובגיני כך הוה מצלי תמן וקבעיה לצלותיה:</p>	<p>וכי מנין היה יודע יצחק ריח שדה אשר ברכו ה'. אלא שני דברים הם והכל הוא אחד, שנאמר "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב". וכי לא היה לו בית או מקום אחר להתפלל, אלא אותו השדה היה אשר קנה אברהם סמוך למערה, שנאמר "השדה אשר קנה אברהם מאת בני חת". ובשעה שהיה יצחק נכנס אליו, ראה שכינה עליו, והעלה ריחות עליונים קדושים, ולכן היה מתפלל שם, וקבעו לתפלתו.</p>
<p>ואברהם אמאי לא הוה מצלי תמן¹⁶⁷⁴ משום דקביעותא דאתרא¹⁶⁷⁵ [אחרא] הוה ליה בקדמיתא ומלה אחרא ריחא דחמא בהר המוריה ולמה נקרא מוריה על שם המר הטוב ודהוה תמן:</p>	<p>ולמה אברהם לא היה מתפלל שם, משום שקביעות של מקום אחר היתה לו בתחילה. ודבר אחר, ריח שראה בהר המוריה. ולמה נקרא מוריה, על שם המר הטוב שהיה שם.</p>
<p>וכלא הוה וגן עדן דעאל עמיה וברכיה ובגין כך לא תלה מלה בלבושין אלא ביעקב ממש דחמא דביה הוה ותליא ואתחזי וזכותיה סליק לאתברכא ועאל עמיה גן עדן ובגין כך כד אתרעם עשו אמר גם ברוך יהיה (מלה) (מלה ויאות הוה לאתברכא):</p>	<p>והכל היה. וגן עדן שנכנס עמו, וברכו. ולכן לא תלה הדבר בלבושים אלא ביעקב ממש, שראה שבו היה [הדבר] תלוי וראוי וזכותו עולה להתברך, ונכנס עמו גן עדן, ולכן כשהתרעם עשו אמר, "גם ברוך יהיה".</p>
<p>¹⁶⁷⁶ אמר רבי יצחק לא אצטריך אורייתא למכתב אלא מהחדש הזה לכם ראש חדשים מאי</p>	<p>אמר רבי יצחק לא היתה צריכה התורה להכתב אלא "מהחדש הזה לכם</p>

¹⁶⁷⁰ ושיעור הכתוב כך, כשעוטה אור כשלמה, וקאי על הבינה שנתעטפה באור שהוא חסד ואז נוטה שמים שהוא ז"א כיריעה וכוונת ר"ש בפרק אלו שמביא ראייה שהלבוש הוא סוד החשמל ועוד שהוא סוד חסד דז"א, ומשם היו הלבושים דאדה"ר (מ"מ).

¹⁶⁷¹ נח דף עג (הערת הזהר).

¹⁶⁷² שני שדות שדה חברון ושדה ירושלם (אור יקר).

¹⁶⁷³ שיעיקר הריח מהשכינה מג"ע שהיה שוכן בחברון מערת המכפלה ובירושלים בהר המוריה (אור יקר).

¹⁶⁷⁴ זה הפך ממ"ש בפ' חיי שרה שאברהם היה מתפלל שם (מ"מ).

¹⁶⁷⁵ קודם מעשה השדה היה קובע מקום לתפלתו, ולא רצה לבטל מקום קביעותו אפילו מפני סיבה גדולה כזו (אור יקר).

¹⁶⁷⁶ המאמר מן אמר רבי יצחק עד ה' אחד ושמו אחד, לא נמצא בזהר גדול דפוס מנטובה קרימונה ולבלין ומצאנוהו בזהר קטן דפוס מנטובה (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>מעמא משום דשירותא דסיהרא הוי¹⁶⁷⁷ ועל דא אורייתא הוה אצטריך למכתב מהכא דהא בקודשא בריך הוא אתקשר מלה¹⁶⁷⁸:</p>	<p>ראש חדשים", למה משום שזה היה תחלת הלבנה, ועל זה התורה היתה צריכה לכתוב, מכאן שהרי בקדוש ברוך הוא נקשר הדבר.</p>
<p>ולא קשיא דלא כתיב זאת¹⁶⁷⁹ החדש הזאת דהא זה וזאת בחד מתקשרין ובאתר דאית ביה דבר ונוקבא כחדא לית שבחא אלא לדכורא ועל דא ראשון הוא לכם לחדשי השנה ולחדשי השנה ודאי אמר רבי יהודה לכם תרי זמני למה¹⁶⁸⁰ אמר רבי יצחק מנייהו אשתמע יתיר כמה דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהוה עמו אתקשרותא דא לכם ולא לשאר עמין:</p>	<p>ולא קשה שלא נאמר "זאת החדש הזאת", שהרי זה וזאת מתקשרים כאחד. ובמקום שיש בו זכר ונקבה כאחד, אין השבח אלא לזכר. ועל זה, "ראשון הוא לכם לחדשי השנה לחדשי השנה", ודאי. אמר רבי יהודה למה [כתוב] פעמיים "לכם". אמר רבי יצחק, מהם נשמע יותר, כמו שנאמר "כי חלק ה' עמו", התקשרות זו לכם, ולא לשאר העמים.</p>
<p>דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש ששה וגו' (שמות יב ג) בעשור אמאי בעשור אמר רבי אבא בזמנא דאנהיר יובלא לסיהרא¹⁶⁸¹ דכתיב ביובלא¹⁶⁸² בעשור לחדש השביעי¹⁶⁸³ הזה יום הכפורים הוא:</p>	<p>"דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש ששה וגו'". "בעשור", למה בעשור. אמר רבי אבא, בזמן שמאיר היובל ללבנה, שנאמר "ביובל בעשור לחדש השביעי</p>

¹⁶⁷⁷ פי' שהמלכות היא השער (מ"מ). ניסן הוא סוד המלכות, כמ"ש הרב בענינינו בשער הכוונות (דף צ ע"ד) וכן הוא בזוה"ק פ' בא (דף לט ע"ב), ובה הוא כל חשבון המולדות ותקופות בסוד הכתוב (שה"ש ז ה) עיניך ברכות בחשבון כמ"ש בזוה"ק (בראשית מו ע"ב ופנחס דף רכ ע"ב ופ' ויחי רלט ע"א) (כללים ח"א לז ע"ב).

¹⁶⁷⁸ מלה זהו מסקנת התירוץ שבהקב"ה שהוא ז"א מתקשרת המלכות שנק' דבור וא"כ אינה עולה בשם כדי להתחיל בה (מ"מ).

¹⁶⁷⁹ פי' מתרץ קושיא אחריתי אמאי לא כתיב החדש הזאת לכם (מ"מ).

¹⁶⁸⁰ פי' בשלמא החדש לכם צריך לגופיה כדרז"ל לכם כמותכם שיהיו גדולים בתורה וסמוכים כמשה ואהרן ואזי יהיו ראויים לקדש החדש אבל לכם תנינא למה לי ותירץ לכם ולא לשאר עמין, א"נ בשלמא לכם דרישא קאי על זרין ועמהם מדבר א"ס שמתחדשים ע"י מועדי ישראל אבל לכם ב' למה לי ותירץ וכו' (מ"מ).

¹⁶⁸¹ ושיעור הכתוב בעשור שהוא יוה"כ שהיא בינה מאירה לחדש שהיא מלכות (מ"מ)

¹⁶⁸² נראה יותר שהמכוון ע"פ ויקרא כ"ה ט' שמדבר ביובל ואף שהוא בשנוי לשון ולא מ"ש שם כ"ג כ"ז (הערת הזהר).

¹⁶⁸³ וכן הוא לקמן מ ע"ב ועי' דע"ה ח"ב דרוש ה' ענף ב' סימן י"א (לש"ו). ז"ל: לידת הבינה היה בעשור לחודש, כי אז היה התפתחות יסוד דבינה, ומשם ירית ז"א הט' תיקונים, שהם נשלמו בהט' ימים הראשונים דחודש ניסן, ואח"כ בהד' ימים אשר משבת הגדול עד הפסח, אז נשלמו הד' תיקוני דיקנא דהנוק', ולכן היה פסח מצרים מקחו מבעשור כמ"ש פסחים (צו ע"א), כי הפסח הוא בנוקבא, והוא כדי להמשיך בה הד' תיקונים שלה. ונשלמו בהד' ימים שמאחר שבת הגדול, שהיה אז בעשור לחודש עד ליל א' של פסח, וכמ"ש ברע"מ (פ' בא דף מא ע"א) פסח דא אצטריך למהוי נטיר מעשרה יומין ולהלאה דכתיב בעשור לחודש הזה ויקחו להם וגו' מאי טעמא בגין דהא כדין שריאת סיהרא לאנהרא מעשרה יומין והלאה עד דאשתלים בחמיסר כו' ע"ש. והנה היה אלו עשרה ימים אשר עד שבת הגדול, ואח"כ הד' ימים אשר משבת הגדול עד פסח, כי נעשו אז אותן התיקונים עצמן אשר נעשים עתה בעשרת ימי תשובה, ואח"כ בהד' ימים שבין יוה"כ פ' לסוכות כנודע בדברי הגר"א בספד"צ פרק ב (דף כ ע"א ד"ה כתיב עד) ע"ש בארוכה, וע"ש פ"ה (בד"ה תליסר מלכי קרבא בשבעה לה ע"ב ד"ה כנגדן) שאמר שם שהוא בז' ימי הפסח ע"ש, והוא ע"פ עומק הדברים שאמרנו. והרי נמצא לפי זה כי השבת הגדול של אז היה אז בסוד יוה"כ פ', ולכן נקרא שבת הגדול, משום שהוא היה השורש להיום הקדוש דיום הכיפורים*. והיה כ"ז ג"כ רק ע"י שאירע אז יום העשירי בשבת וכדברי הגמרא שבת (פז ע"ב), כי בשבת מתגלה ג"כ אור הבינה וכמ"ש ברע"מ (פ' יתרו צב ע"א) תלת דרגין אינון כו' וכל חד כד איהו שלטא נטיל לחברוי כו', ולכן היה אז התפתחות היסוד דהבינה להט' תיקונים דז"א כנז', וזהו הענין מה שלא קבעו שום רמז להענין הזה גם כשחל בחול, כי רק יום השבת היה הגורם, אך מאז ולהלאה הנה נעשה הענין הזה ביוה"כ פ', והשבת הגדול של אז היה השורש לזה, והיה נעשה אז השורש ליוה"כ פ'. והנה זהו הכוונה בזוה"ק (פ' בא דף טל ע"ב) בעשור

ספר שמות

<p>ויקחו להם איש שה לבית אבות (שמות יב ג) אמאי בגין [דבזמנא] (דלזמנא) דא אצטריך למינד ליה דהא תנינן במלתא דא ואתבר כתרא (חדא) (אתא כתרא חדא) תתאה¹⁶⁸⁴ דמתאחדין ביה כל שאר כתרין תתאין ועל דא פריש משה ואמר (שם כא) משכו וקחו לכם וצאן כמה דכתיב (בראשית לב ה) צאן ועבד ושפחה:</p>	<p>הזה יום הכפורים הוא". "ויקחו להם איש שה לבית אבות", למה, משום שבזמן זה צריך למשוך אותו. שהרי שנינו, בדבר זה נשבר הכתר (אחד) התחתון, שנאחזים בו כל שאר הכתרים התחתונים. ועל זה פירש משה ואמר "משכו וקחו לכם צאן", כמו שנאמר "צאן ועבד ושפחה".</p>
<p>אמר קודשא בריך הוא עבידו אתון עובדא לתתא ואנא אתבר תקפיהון לעילא וכמה דתעבדון בנורא אתון ודכתיבו (שמות יב ט) כי אם צלי איש (ו)אנא אוף הכי ואעביר אותו באש בנהר דינור:</p>	<p>אמר הקדוש ברוך הוא, עשו אתם מעשה למטה, ואני אשבור את כחם למעלה. וכמו שאתם תעשו באש, שנאמר "כי אם צלי איש", אף אני כך אעביר אותו באש בנהר דינור.</p>
<p>אמאי אתנגיד בעשרה ואתנכים בארבעה עשר אמר רבי אבא בדא אתקשרו ישראל ארבע מאה שנין ואף על גב דארבע מאה שנין לא אשתעבידו בהו מכל מקום (אשתעבדו בהו) הואיל והוה זמין לאתקשרא [בה] (ביה)¹⁶⁸⁵ אתחשיב עליה כאילו אשתעבידו בהו כל ארבע מאה שנין בגין כך מעכבין ליה ארבע יומין קמירא [ברשותיה ולבתר] וברשותיהו דישראל ולבתר (ברשותיה ובתר) (שמות יב ו) ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים:</p>	<p>למה נמשך בעשרה ונשחט בארבעה עשר. אמר רבי אבא, בזה התקשרו ישראל ארבע מאות שנה, ואף על גב שארבע מאות שנה לא השתעבדו בהם, מכל מקום, הואיל והיה עתיד להתקשר בהם, נחשב עליו כאילו השתעבד בהם כל ארבע מאות שנה. לכן מעכבים אותו ארבעה ימים קשור ברשותו ואחר כך "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערביים".</p>
<p>אמאי בין הערבים בשעתא דדינא תליא ובשעתא דאתמסר</p>	<p>למה בין הערביים. בשעה שהדין תלוי, ובשעה שדבר זה נמסר לו</p>
<p>מ/א</p>	
<p>מלה דא ליה על ידוי דאברהם¹⁶⁸⁶ דכתיב (בראשית טו יז) ויהי השמש באה ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו ואימה כתרא חדא¹⁶⁸⁷ חשיכהו (אימא כתרא חד חשוכה) כתרא אחרא גדולה האי ודהיא (דהאי) רברבא מכלא ואף על גב דאוקימנא קרא דא על שאר שעבודיהו דישראל וכלא הוה כגוונא דא (שמות יז יד) כי מחה אמה אתון מתתא ואנא מעילא:</p>	<p>על ידי אברהם, שנאמר "ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו". "אימה", כתר אחד. "חשכה", כתר אחר. "גדולה" זו שהיא הגדולה מהכל. ואף על גב שבארנו פסוק זה על שאר שעבודיהם של ישראל, והכל היה כדוגמא זה, "כי מחה אמה", אתם מלמטה, ואני מלמעלה.</p>
<p>תנא לא נפקו ישראל ממצרים עד דאתברו כלהו שלטונין דלעילא (משלשולהון) (משלשולהון)</p>	<p>שנינו, לא יצאו ישראל ממצרים עד שנשברו כל השליטים שלמעלה</p>

לחודש הזה ויקחו להם איש שה וגו' אמאי בעשור, אמר ר' אבא בזמנא דאנהיר יובלא לסיהרא, דכתיב ביובלא בעשור לחודש השביעי הזה יום הכיפורים הוא.

¹⁶⁸⁴ פי' ת"ת דקלי' שכלולים בה כל הקלי' כמ"ש בדף מ ע"ב שת"ת דקלי' נקרא צאן (מ"מ). ע ע"ב (הערת הזהר).

¹⁶⁸⁵ בהו (דפ"ו).

¹⁶⁸⁶ פי' הוא טעם אחר למה בין הערבים לפי שבין הערבים נאמר ענין גלות מצרים לאברהם (מ"מ).

¹⁶⁸⁷ הם ג' קלי' ששעבדו בני ישראל במצרים והם שהפיל הקב"ה בכח אבות העולם כמ"ש הזהר לעיל (מ"מ).

ספר שמות

<p>משולטניהון ונפקו ישראל מרשותהון ועאלו לרשותא (ברשותא) קדישא עלאה¹⁶⁸⁸ בקודשא בריך הוא ואתקטירו ביה הדא הוא דכתיב (ויקרא כה נה) כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם מאי טעמא עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים (ויקרא כה מב) דאפקית להו מרשותא אחרא ועאלית לון ברשותי:</p>	<p>(משלשלותיהם) משליטתם, ויצאו ישראל מרשותם, ונכנסו לרשות הקדושה העליונה של הקדוש ברוך הוא, ונקשרו בו. זהו שנאמר "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם". למה "עבדי הם", [בגלל] "אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים", שהוצאתי אותם מרשות אחרת, והכנסתים ברשותי.</p>
<p>והיינו דאמר רבי שמעון מאי דכתיב (שמות יב טו) אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם כי כל אוכל מחמצת אלא הכי אוקימנא האי שאור והאי מחמצת דרגא חד אינון וכלהו (חד) רשו אוחרי אינון שלטנין ודממנן (וממנן) על שאר עמין וקרינן להו יצר הרע רשותא אחרא אל נכר אלהים אחרים אוף הכי שאור ומחמצת וחמין (הכא שאור ומחמצת חמין) וכלא חד¹⁶⁸⁹ אמר קודשא בריך הוא כל הני שני [קיימתן] [קיימתן] ברשותא אחרא עבדין לעם אחרא מכאן ולהלאה דאתון בני חורין אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם (שמות יב ב) כל מחמצת לא תאכלו (שמות יג ז) ולא יראה לך חמץ:</p>	<p>והיינו שאמר רבי שמעון, מה זה שנאמר "אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם כי כל אוכל מחמצת", אלא כך בארנו שאור זה ומחמצת זו, הן דרגה אחת, וכולם רשות אחרת, אותם שליטים הממונים על שאר עמים, וקוראים להם יצר הרע. רשות אחרת. אל נכר, אלהים אחרים. כמו כן כאן, שאור ומחמצת וחמין, והכל אחד. אמר הקדוש ברוך הוא, כל השנים הללו, עמדתם ברשות אחרת, עבדים לעם אחר, מכאן והלאה שאתם בני חורין "אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם כל מחמצת לא תאכלו", "ולא יראה לך חמץ".</p>
<p>אמר רבי יהודה אי הכי כל ימי שתא נמי אמאי שבעת יומין דכתיב (שמות יב יט) שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם שבעת ימים ולא יתיר אמר ליה כל זמנא דאתחייב בר נש ולא תחזא (לא תחזי) גרמיה בן חורין הכי אצטריך כל זמנא דלא אתחייב לא אצטריך:</p>	<p>אמר רבי יהודה, אם כן, אז גם כל ימי השנה, למה שבעת ימים, שנאמר "שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם". שבעת ימים ולא יותר. אמר לו, כל זמן שהתחייב אדם להראות את עצמו בן חורין, כך צריך. כל זמן שלא התחייב, לא צריך.</p>
<p>למלכא דעבד לחד בר נש רופינוס כל אינון יומין דסליק להאי דרגא חדי ולביש לבושי יקר לבתר לא אצטריך לשתא אחרא נטיר אינון יומין דסליק ליקירו דא ולבש אינון לבושיין וכן בכל שתא ושתא כהאי גוונא ישראל כתיב שבעת ימים שאור לא ימצא דאינון יומי חדוותא יומין דסליקו ליקרא דא ונפקו משעבודא אחרא וכוונין כך נטירין בכל שתא ושתא יומין דסליקו להאי יקר ונפקו מרשותא אחרא ועאלו ברשותא קדישא ועל דא</p>	<p>[משל] למלך שעשה לאדם אחד שר. כל אותם ימים שעלה לדרגה זו, שמח ולבש בגדי כבוד. אחר כך לא צריך. לשנה אחרת, שומר אותם ימים שעלה לכבוד זה, ולובש אותם בגדים, וכך בכל שנה ושנה. כדוגמא זה ישראל, נאמר "שבעת ימים שאור לא ימצא", שהם ימי שמחה, ימים שעלו לכבוד זה, ויצאו משעבוד אחר. ולכן שומרים בכל שנה ושנה את הימים שעלו לכבוד הזה, ויצאו</p>

¹⁶⁸⁸ כדי לקדש אותם אליו שיהיו מעתה לגוי קדוש, ועקר הוא בעצמו ית"ש את היצה"ר מהם וקידש אותם אליו, וכמ"ש בפ' אמור (צה סע"א) ואסתלקו ישראל מרשותא אחרא ואתעקרו מניה ואתאחדו במצה קשורה קדישה וכו' ונעשה כ"ז ע"י הקב"ה בעצמו מחמת חיבתן של ישראל כנז'. ועכ"פ הוא כי מצרים היתה אז ראש הטומאה וכלל הס"א כולה, וע"י גילוי ית"ש בעת הגאולה היה עומד שיתבטל אז כל הס"א מכל וכל (דע"ה ח"ב קכב ע"ג).

¹⁶⁸⁹ יובן בהקדים מ"ש הרב בספר הכוונות וז"ל דע כי שאור מחמיץ לאחרים והוא יותר דינים תקיפים מחמץ ולכן יש בו יותר יניקה לחיצונים והנה שאור הוא במוחין דאימא ש' אלהים דיוד"ין ר' אלהים באחוריים א' דשאור כנגד מוח הדעת דאימא שהוא באלפ"ין ולפי שהמוח הג' הוא קטן מוכלם אין ניכר בו רק הוראת אות אל"ף וכו' (מ"מ).

ספר שמות

<p>מרשות אחרת, ונכנסו ברשות הקדושה, ועל זה נאמר "שבעת ימים מצות תאכלו".</p>	<p>כתיב שבעת ימים מצות תאכלו:</p>
<p>אמר רבי שמעון נאמר "מצת", כמו שנאמר "מראת אלהים". ולמה נקראת "מצת" דין, דין קדוש, דין שנאחז בשם הקדוש, דין שלא היה תקיף, כל אותו זמן בתוך ישראל. שהרי הלבנה עומדת בפגימתה, ועל שעומדת הלבנה בפגימתה, נאמר "לחם עני".</p>	<p>אמר רבי שמעון מצת כתיב כמה דאת אמר (יחזקאל א א) מראת אלהים ולמה אתקרי מצת דינא ¹⁶⁹⁰ דינא קדישא דינא דאתאחדא בשמא קדישא דינא דלא הוה תקיפא כל ההוא זמנא [בנופיהו דישראל] (בנווייהו ישראל) דהא קיימא סיהרא בפגימותא ועל דקיימא סיהרא בפגימותא (דברים טז ג) לחם עני כתיב:</p>
<p>למה עומדת בפגימתה, משום שלא נפרעו ולא התגלה אות הקדוש הזה. מהולים היו ולא נפרעו. מתי נפרעו, בשעה שנאמר "שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו". ואף על גב שבארנו פסוק זה בדבר אחר, הכל היה וראוי.</p>	<p>מאי טעמא קיימא בפגימותא בנין דלא אתפרעו ולא אתגליא האי את קדישא גזירין הווי ולא אתפרעו אימתי אתפרעו בשעתא דכתיב (שמות טו כה) שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו ¹⁶⁹¹ ואף על גב דאוקימנא האי קרא במלה אחרא כלא הוה ויאות:</p>
<p>ואם תאמר שנפרעו, בימי יהושע לא כך, אלא אותם שנאמר "וכל העם הילודים במדבר בדרך וגו' בנתר דאתפרעו" ¹⁶⁹² אמר קודשא בריך הוא בקדמיתא אכלתון מצות דקיימא סיהרא בפגימותא ואקרי לחם עני מכאן ולהלאה האי לחם מאתר אחרא להווי ¹⁶⁹³ מאי הוא דכתיב (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ¹⁶⁹⁴ לא מן</p>	<p>ואי תימא [ד] בימי יהושע אתפרעו לאו הכי אלא אינון דכתיב (יהושע ה ה) וכל העם הילודים במדבר בדרך וגו' בנתר דאתפרעו ¹⁶⁹² אמר קודשא בריך הוא בקדמיתא אכלתון מצות דקיימא סיהרא בפגימותא ואקרי לחם עני מכאן ולהלאה האי לחם מאתר אחרא להווי ¹⁶⁹³ מאי הוא דכתיב (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ¹⁶⁹⁴ לא מן</p>

¹⁶⁹⁰ רכב ע"ב (הערת הזהר).

¹⁶⁹¹ לקמן ס ע"ב כקה ע"ב (לש"ו).

¹⁶⁹² קודם הפריעה היתה עניה על שלא התגלה עדיין שליש העליון דת"ת, שאז לא יש לרחל לחלקה קבוע כי אם שני חסדים ושליש התחתון, כי האמצעי אינו שלה בקביעות מפני שגם לאה משתמשת בו, ואז היא נקראת ד"ך, שאין לה לשלה ודאי כי אם כ"ד אחד שהוא שליש החסד דת"ת, רצוני התחתון, ולכן אכלו מלחם המצות ס"א סעודות, שהם שתי הויות ושליש, וכן מצ"ה בגי' עני"ה, וידוע ששני שלישי ת"ת העליונים הם המתעלים לדעת בעת הגדלות, והנה אחרי שראו ישראל שבמרה כבר קיימו מצות פריע"ה העולה שס"ה בגי' ה' חסדים, שבודאי בהגלות שליש העליון דת"ת מאירים כל הה' חסדים, ואז יסוד אמא מתעלה לדעתו. והנה ישראל עיקרם מהדעת ובפרט דור דעה, ובמילה ופריעה חשבו שמיד יגלה השליש העליון, ושתקו כל עוד שלא חסרה הסיהרא, אבל אחר שחסרה נאמר (טז, ב) וילונו כל עדת ישראל, סוד דעת, ואמרו (טז, ג) מי יתן מותנו במצרים, עודם סתומים בדעת, והקב"ה עשה כן לנסותם מעט, אבל כיון שבדין שאלו נאמר הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, פי' אמר מדת הת"ת, הנני כבר מוכן ומזומן ומתגלה להמשיך לח"ם דהיינו ג' הויות כנגד ג' החסדים, כי תחילה לא היה רק הא' כנזכר ועתה נגלו ב' השלישים, והוא לחם מן השמים הוא הדעת, ודייקא מלת ממטיר, שהרי מהאי שעתה נגלה הוא, גי' טו"ב ושם הדעת הוא אהר"ה, ובהתעלות שני שלישים אלו לדעת וכו' (רמ"ז).

¹⁶⁹³ פ' אמרו צה ע"ב רצב ע"ב ח"א רמו ע"א לקמן סא ע"ב קפג ע"א ע"ב (לש"ו).

¹⁶⁹⁴ המן הנה הוא היה מאור הדעת והת"ת, דעת מלגאו ת"ת מלבר, וכמ"ש (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, והוא מז"א דאקרי שמים (כמ"ש בזה"ק ח"א בהשמטות סי' כח דף רסב ע"ב, ופ' משפטים קטז ע"א, ובח"ג בסופו סי' יב דף שו רע"ב), ומשם היה המן, וכמ"ש בח"א (קנז ע"ב רמו ע"א) ובח"ב (מ ע"א) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים לא מן סיהרא (שהיא מצה לחם עוני) אלא מן השמים ממש שהוא לחם פג, כמ"ש בפ' ויחי (רמו ע"א) (וכן הוא בפ' בשלח סא ע"ב, ופ' תצוה קפג ע"א, וכן הוא בפ' אמור צה רע"ב, קג רע"א, ובהעלותך קנו ע"א) ובאד"ז (רצב ע"ב), וכן בפ' בשלח (סא ע"ב) אמרו שם כי המן היה מהאי טלא דעתיקא קדישא דנטיף לזעיר אפין ע"ש. ואמר שם, והוא טלא אתחזי בתרי גווני, כי היא מאוירא דכיא ואשא דכיא, שורש החר"ג, תרין עטרין דדעת, דודי צח ואדום (שיה"ש ה ז), כי הם גבורות ממותקים, והוא סוד המן, מ"ן דמנצפ"ך

ספר שמות

<p>סיהרא כההוא זמנא אלא מן השמים ממש כמה דכתיב (בראשית כו כח) ויתן לך האלהים מטל השמים:</p>	<p>הוא שנאמר "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים" לא מהלבנה כמו אותו זמן, אלא מן השמים ממש, כמו שנאמר "ויתן לך האלהים מטל השמים".</p>
<p>וישראל קדישין נטריין אינון יומין דעאלו תחות גדפוי דשכינתא ונטריין ההוא נהמא דאתיא מסטרהא ועל דא כתיב (שמות כג טו) את חג המצות תשמר וגו' וכתיב (שמות יב יז) ושמרתם את המצות מהו ושמרתם את המצות כמה דאת אמר (שם יט ה) ושמרתם את בריתי וכלא בחד דרגא סלקא ואתאחד:</p>	<p>וישראל הקדושים שומרים אותם ימים שנכנסו תחת כנפי השכינה, ושומרים אותו הלחם שבא מצדה. ועל זה נאמר "את חג המצות תשמר וגו'". ונאמר "ושמרתם את המצות". מה זה "ושמרתם את המצות", כמו שנאמר "ושמרתם את בריתי", והכל עולה ונאחז בדרגה אחת.</p>
<p>ואי תימא משה היך לא פרע להו אלא בגין דלא יתעבון ישראל תמן עד [דיסתסיאון] (דאתסיאון)¹⁶⁹⁵ ועל דא כתיב (דברים טו ג) שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עניי מאי טעמא לחם</p>	<p>ואם תאמר, איך משה לא פרע אותם. אלא כדי שלא יתעבבו שם ישראל עד שיתרפאו. ועל זה נאמר "שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עניי" למה לחם</p>
<p>מ/ב</p>	
<p>עני משום כי בחפזון יצאת וגו' וכתיב (שמות יב לט) ולא יכלו להתמהמה:</p>	<p>עני, משום "כי בחפזון יצאת וגו'", ונאמר "ולא יכלו להתמהמה".</p>
<p>תא חזי כד עאלו ישראל לארעא עאלו גזירין ואתפרעו [ומה כתיב ארץ] (מה כתיב) אשר לא במסכנות תאכל בה לחם (דברים ח ט) מאי דקיימא סיהרא בפנימותא ולא מתברכא משמשא ולא מתנהרא מן שמשא כמה דאת אמר (ד"ה א כט יא) כי כל בשמים ובארץ ולא אתנהרא (מכל) מייובלא (מכל) מאי טעמא משום דלא אתפרעו אבל הכא דאתגזרו ישראל ואתפרעו לא תחסר כל בה (דברים כ ט) כתיב ועל דא לא במסכנות תאכל בה לחם מאי טעמא משום ודלא (לא) תחסר כ"ל בה כמה דחסרו ליה במצרים:</p>	<p>בא וראה, כשנכנסו ישראל לארץ, נכנסו מהולים ונפרעו, ומה כתוב, "ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם". מה זה "במסכנות", "לחם עניי". למה נקראת "לחם עניי", משום שהלבנה עומדת בפגמתה, ולא מתברכת מן השמש, ולא מוארת מן השמש, כמו שנאמר, "כי כל בשמים ובארץ". ולא מוארת (מכל) מייובל. למה, משום שלא נפרעו. אבל כאן שנמולו ישראל ונפרעו, נאמר "לא תחסר כל בה", ועל זה "לא במסכנות תאכל בה לחם". למה, משום שלא תחסר כ"ל בה, כמו שחסרו לה במצרים.</p>
<p>ובכל שתא ושתא דוכרנא דמצרים קא עבדי ישראל ואכלי ולא אשתצי מדרי דרין ובגין דלא אתפרעו הכא במצרים חסרו ליה להאי כל וקיימא סיהרא בפנימותא ואקרי לחם עני עני כתרנומו מסכנות ומאי דאכלו ליה תמן בארעא בגין דוכרנא דמצרים הוה והא¹⁶⁹⁶ לדרי דרין ולזמנא דאתי כתיב (ישעיה ס כ) לא יבא עוד שמשך וירחך וגו':</p>	<p>ובכל שנה ושנה עושים ישראל זכרון של מצרים, ואוכלים ולא מתכלה מדורי דורות. ומשום שלא נפרעו כאן במצרים, חסרו את ה"כל" הזה, והלבנה עומדת בפגמות, ונקראת לחם עני. עני כתרנומו, מסכנות. ומה שאכלו אותו שם בארץ, [זה] היה בגלל זכרון מצרים, וזה לדורי דורות. ולעתיד לבא נאמר "לא</p>

כמ"ש הרב בלק"ת (בשלח). ומשום שהוא ג"כ מבחי' גבורות עכ"פ, לכן לא באו גם המן בנקל כ"כ כמו הענני כבוד, אלא שהוא בא מתחילה ג"כ רק ע"י תלונה, כי לא היו ישראל אז באמת עדיין כדאי לנס גדול כזה. אך משום דעיקרו הוא מז"א, שהוא חסד, ושורשו הוא מטלא דעתיקא, שהוא גבורות ממותקים מאד, לכן אחר שזכו אליו לא היה להם בו שום תלאה כלל, והסתפקו ממנו כל הארבעים שנה (דע"ה ח"ב קלג ע"ד).

¹⁶⁹⁵ דיתסיאון (דפ"ו).

¹⁶⁹⁶ והאי (דפ"ו).

ספר שמות

<p>תאנא אמר רבי שמעון¹⁶⁹⁷ כתיב (שמות יב ג) בעשור לחדש והזה ויקחו להם וגו' וכתיב (ויקרא כג כז) אך בעשור לחדש השביעי והזהו יום הכפורים הוא אשתמע כמה דאתמר דכתיב בעשור לחדש הזה מאי קא מיירי אלא בעשור מלה דא בעשור תליא לחדש הזה בחדש הזה מבעי ליה אלא כד אתא נימוסא להאי דרגא כתיב לחדש הזה דיקא¹⁶⁹⁸:</p>	<p>יבא עוד שמשך וירחך וגו'". שנינו, אמר רבי שמעון, נאמר "בעשור לחדש הזה ויקחו להם וגו'", ונאמר "אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא". נשמע כמו שנאמר, שכתוב "בעשור לחדש הזה". כמה מדובר "אלא בעשור" דבר זה תלוי בעשור. "לחדש הזה", היה צריך [להיות כתוב] "בחדש הזה". אלא כשבא המנהג לדרגה הזו, נאמר "לחדש הזה" דוקא.</p>
<p>ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית (שמות יב ג) [תנא] (דתניא) תלת קשרין אינון ובכור בהמה בכור השבי בכור השפחה (דתלת קשרין) דכל שארו (דתלת קשרין דכל שאור) מתקשרי בהו באלין תלת גווני דלעילא ובהאי דאתקרי צאן אתקשר¹⁶⁹⁹ כלא וכלא כליל בצאן אתקשר צאן בצאן ולא יכיל לאתפרשא ומקטרוי ובהאי כלהו (מקטרוי ובהאי) אתקשרו ועל דא כתיב (שמות יב ו) והיה לכם למשמרת קטירו ליה בקטירותא ויהא אתמסר בידיכון ברשותכון עד דתנכסון ליה ותעבדון ביה דינא ולזמנא דאתי כתיב (ישעיה סג א) מי זה בא מאדום וכתיב (שם לד ו) כי זבח יהוה בבצרה וכתיב (זכריה יד ט) והיה יהוה למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יהוה אחד ושמו אחד:</p>	<p>"ויקחו להם שה לבית אבות שה לבית", שנינו שלשה קשרים הם: בכור בהמה, בכור השבי, בכור השפחה. שכל השאר נקשרים בשלשת הצבעים הללו של מעלה. וזוהו שנקרא צאן, הכל נקשר והכל כלול בצאן. נקשר צאן בצאן, ולא יכול להיפרד מקשריו, וזוהו כולם נקשרו. ועל זה נאמר "והיה לכם למשמרת", קשרו אותו בקשר, ויהיה מסור בידכם ברשותכם, עד שתשחטו אותו ותעשו בו דין. ולעתיד לבא נאמר "מי זה בא מאדום", ונאמר "כי זבח לה' בבצרה", ונאמר "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".</p>
<p style="text-align: center;">רעיא מהימנא:</p>	
<p>וישא העם את בצקו טרם יחמץ וגו' כ"ה [פקודא דא] (דא פקודא) לבער חמץ¹⁷⁰⁰ דהא פקודא דא</p>	<p>"וישא העם את בצקו טרם יחמץ וגו'", מצוה זו לבער החמץ, שהרי מצוה</p>

¹⁶⁹⁷ עי' לעיל לט ע"ב מה שמובא מהדע"ה ח"ב קכז ע"א.

¹⁶⁹⁸ פי' דמסטרא דיובלא נפקי ע"י הארת' במ' (רח"ו).

¹⁶⁹⁹ ת"ת דקדושה נק' צאן ולעומתו ת"ת דקל' (רח"ו).

¹⁷⁰⁰ קשה אמאי אסמכיה להאי קרא אם מקרא מלא הוא (יג ז) לא יראה לך חמץ. ועוד מה ר"ל דהא פקודא דא אתמסר לישראל, דמאי רבותיה דהאי פקודא משארא והלא כולם ניתנו לישראל. וי"ל בהעיר עוד קושי אחר שהתורה צותה בהשבתת שאור ולמה שינו רז"ל ותקנו לברך בלשון ביעור ועל חמץ. ונראה ליישב במ"ש בספר הכוונות ששאור הוא במוחין דאמא דינין תקיפין דמחמיץ לאחרים, ונלע"ד שהוא מפני שדוקא ממנה יש הכח הגמור לקליפות, שהרי מתנה"י דתבונה מתפשטים ק"כ צירופי אלקים וכו', ואחר כך ברדתם לבי"ע משם מתפשטים עד בחי' אלהים אחרים וז"ס דמחמיץ לאחרים. וידוע ששם שאור כולו בסוד שם אלקים כנזכר בספר הכוונות, אבל חמץ הוא מדינים דאבא, והרב זלה"ה לא פירש בו כלום וכו' בכל אבי"ע שלהם מן החמץ לאצילותם ומן השאר לבי"ע שלהם, והנה להיות שהשאור מחמץ לאחרים כנזכר לכן לא היה אפשר להתחיל הכנת הקדושה אם לא ישביתוהו מחצות ולמעלה שאז מתחילה להתנוצץ הארת הקדושה, אבל עדיין לא היה לא כח ולא צורך לשרש אחרי החיצונים עד שרשם הראשון שהוא אצילות שלהם, והוא החמץ התופח מאליה כשלא ישמרו הבצק ויסיחו דעתם ממנה, אך בליל פסח שאז האיר אור האצילות הקדוש מצד אבא דכתיב ביה (יב יב) ועברתי, בכבודי ובעצמי, אז נבדל [נ"א נתבטל] גם החמץ בכח עליון. ונאמר (יב לד) וישא העם את בצקו טרם יחמץ וכו', ומאז נשאר לנו הכח לבטל החמץ. וז"ש פקודא דא לבער חמץ, כלומר זהו השורש למצות ביעור חמץ. ודוק שלא ציין הרב בכאן מנין מצוה זו כמו שציין בכל שלאחריה פקודא כ"ו כ"ז כ"ח וכו', משום דלפי האמת אין כאן עיקר מצות ביעור חמץ אלא אחר כך בפרשת קדש שנכתבה אחר יציאתם ממצרים דכתיב (יג, ג) זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים, וידוע קכ) שפרשת קדש בתפילין היא בסוד מח החכמה (רמ"ז).

ספר שמות

<p>אתמסר להו לישראל¹⁷⁰¹ וישא העם את בצקו טרם יחמץ וכתיב (שמות יב יט) שאור לא ימצא בבתיכם והא אוקמוה חבריא¹⁷⁰² ורוא אוקימנא¹⁷⁰³ בין חמץ ומצה בכמה דוכתי דא יצר רע ודא יצר טוב:</p>	<p>זו נמסרה לישראל. "וישא העם את בצקו טרם יחמץ", ונאמר "שאור לא ימצא בבתיכם". והרי פרשוה החברים, והסוד בארנו בין חמץ ומצה של כמה מקומות, זה יצר רע וזה יצר טוב.</p>
<p>כ"ו פקודא בתר דא לספר בשבחה דיציאת מצרים¹⁷⁰⁴ דאיהו חיובא על בר נש לאשתעי בהאי שבחא לעלמין הכי אוקימנא¹⁷⁰⁵ כל בר נש דאשתעי¹⁷⁰⁶ ביציאת מצרים ובההוא ספור חדי בחדוה¹⁷⁰⁷ זמין איהו למחדי¹⁷⁰⁸ בשכינתא לעלמא דאתי דהוא חדו מכלא דהאי איהו בר נש דחדי במריה וקודשא בריך הוא חדי בההוא ספור:</p>	<p>מצוה אחר זו, לספר בשבח יציאת מצרים, שהיא חובה על אדם לדבר בשבח זה לעולמים. כך בארנו, כל אדם שמדבר ביציאת מצרים, ובאותו ספור שמח בשמחה, עתיד הוא לשמח בשכינה בעולם הבא, שהוא שמחת הכל, שהרי הוא אדם ששמח באדונו, והקדוש ברוך הוא שמח באותו ספור.</p>
<p>ביה שעתיא כניש קודשא בריך הוא לכל פמלייא דיליה ואמר לון זילו ושמעו ספורא דשבחא דילי דקא משתעו בני וחדאן (וחדון) בפורקני כדין כלהו מתכנשין ואתיין ומתחברין (ומתחברין) בהדיהו דישראל ושמעו (ושמעני) ספורא דשבחא דקא חדאן ובהדוא (ברוא)</p>	<p>באותה שעה, אוסף הקדוש ברוך הוא את כל הפמליא שלו, ואומר להם, לכו ותשמעו את ספור השבח שלי, שמדברים הבנים שלי ושמחים בגאולתי. אז כולם מתכנסים ובאים ומתחברים עם ישראל ושומעים ספור השבח ששמחים בתדות גאולת אדונם. אז באים ומודים לקדוש</p>

¹⁷⁰¹ ר"ל במצרים קודם שיצאו כמש"ו דכתיב כו', ור"ל שנאסר להם חמץ כמ"ש בגמ' (פסחים כח ע"ב צו ע"ב) מנין לפסח מצרים שאינו נוהג אלא יום א' שנאמר לא יאכל חמץ היום (יהל אור).

¹⁷⁰² ר"ל על פסח מצרים (יהל אור).

¹⁷⁰³ ר"ל שיבער היצר הרע ויאכל מצה יצר טוב שבעת ימים שהם שבעים שנה (יהל אור).

¹⁷⁰⁴ אחר ביעור חמץ אז מתגלים האורות שהם ה' חסדים שהוא ממש יציאת מצרים כנודע, ונחדש עוד ענין חדש יתר על האמור בגליון הנכחי בסוד ביעור חמץ, שהרי בחינת חמץ היא מצד הרע שיונק מצד שמאל מהחזה ולמטה, ולכן תמצא שני אופנים להכניע זה הרע, האחד הוא בביטול בלב, דהיינו לבטל שורשו שבלב בחלל השמאלי, וזה בעשותו אותו הפקר, כי זה הוא תכלית הביטול כמ"ש הפוסקים, והסוד לשרשו ממקום שורשו שלא תהיה לו נחלה באדון הכל, והיינו הפקר. והאופן השני הוא בביעור זה ע"י אחד מג' היסודות, מים זורה לים, או לרוח, או שורפו באש, והענין להמשיך עליו כח מג' בחינות החסדים הסתומים שהם סוד עץ החיים והם חג"ת, וזהו ביעור ע"ב ר"ו חסד וגבורה מים ואש, ושניהם בת"ת שהוא רוח הממוצע ביניהם, ואז כיון שנתבערה בחינת השורש [הרע] אז יכולים להתגלות כל ה' חסדים ומתעלה יסוד אמא אל הדעת דגניז בפומא דמלכא, ואז ה"ס הגד"ה גי' אהו"ה, ויוצאים כל האורות בין המקיפים בין הפנימיים. וזהו סוד יציאת מצרים, שני מיני אורות שהיו במצר דאיהו חיובא וכו', והטעם הפשוט שכל נשמות ישראל היו שם, וכמש"ה (בראשית טו יג) גר יהיה זרעך, ולכן חייב לדבר ביציאת מצרים לעולם בין בזמן בית המקדש ובין בגלות בין ביום ובין בלילה וכמו שתקנו לנו רז"ל, כי בזה אנו מכניעים שורש הקליפות שהוא פרעה האחוז בעורף, ולכן אנו מזכירין יציאת מצרים באמת [ויציב], שה"ס היכל הרצון (רמ"ז).

¹⁷⁰⁵ משה רבינו אומר כך ששרשו בדעת הקדוש כנודע, והוא שורשן של כל איש ישראל (רמ"ז).

¹⁷⁰⁶ פי' שבכל המשך השנה הוא מזכיר יציאת מצרים (רמ"ז).

¹⁷⁰⁷ ר"ל בקריאת ההגדה בליל פסח, וכבר אמרנו שסודו המשכה מהדעת שהוא היכל רצון גי' ספ"ר (רמ"ז).

¹⁷⁰⁸ צריכין אנו להקדים ענין גדול בחילוק מדרגת יציאת מצרים למדרגת ביאת משיחנו בב"א, וזהו שמזל נוצר חסד שהוא דעת של הדיקנא יש בו פנימיות וחיצוניות שלו ובתוך פנימיותו הוא פנימיות דעתיק, והנה משה רבינו ע"ה קיל"ן דלא זכה אלא למדרגת חיה והוא מפנימיות אריך שהוא חיצוניות עתיק המושפע לאבא במקומו, אבל המשיח יתעלה למעלה לפנימיות עתיק ויזכה ליחידה והוא אור יסוד עתיק המושפע מפנימיות דעת שלו שהוא שם ס"ג כנזכר בדרוש השמות, ומילואו ל"ז כמספר יחיד"ה, ולכן אמרו רז"ל שתהיה יציאת מצרים טפלה, כדרך החיצוניות שהוא טפל לפנימיות וכו', ולכן יציאת מצרים טפלה שהיתה בבחינת החסדים והעתידה בבחינת הגבורות. ולכן זמין למחדי בשכינתא, דייקא, דהוא חדו מכלא, דהיינו בחינת היחידה, וגם שאז יתבטל כל הרע וכל העולם יעבדו את ה' שכם אחד. דהאי איהו וכו', פי' שבאה לו הארה ממקום שורשו והיינו במריה (רמ"ז).

ספר שמות

<p>דפורקנא דמריהון כדין אתיין ואודן ליה לקודשא בריך הוא על כל אינון נסין וגבורן ואודאן ליה על עמא קדישא דאית ליה בארעא [דקא חדאן] (דחדאן) בחדוא דפורקנא דמאריהון:</p>	<p>ברוך הוא על כל אותם נסים וגבורות, ומודים לו על העם הקדוש שיש לו בארץ, ששמחים בשמחת הגאולה של אדונם.</p>
<p>כדין אתוסף וליהו חילא וגבורתא לעילא וישראל בההוא ספורא יחבי חילא למאריהון כמלכא דאתוסף חילא וגבורתא כד משבחין גבורתיה ואודן ליה וכלהו דחלין ומקמיהו (קמיה) ואסתלק יקריה על כלהו ובגין כך אית לשבתא ולאשתעי בספור דא</p>	<p>אז מתוסף לו כח וגבורה למעלה, וישראל באותו ספור נותנים כח לרבונם, כמו מלך שמוסיף כח וגבורה כשמשבחים גבורתו ומודים לו. וכולם פוחדים מפניו, ומתעלה כבודו על כולם, ולכן יש לשבח ולדבר בספור זה,</p>
מ/א	
<p>כמה דאתמר כגוונא דא חובה איהו על בר נש לאשתעי תדיר קמי קודשא בריך הוא [ולפרסומי ניסא]¹⁷⁰⁹ בכל אינון ניסין דעבד:</p>	<p>כמו שנאמר. כדוגמא זה הוא חובה על אדם לדבר תמיד לפני הקדוש ברוך הוא, ולפרסם את הנס בכל אותם נסים שעשה.</p>
<p>ואי תימא אמאי איהו חובתא והא קודשא בריך הוא ידע בלא כל מה דהוה ויהו לבתר דנא אמאי פרסומא דא קמיה על מה דאיהו [עביד ואיהו] ידע אלא ודאי אצטריך בר נש לפרסומי [ניסא] ולאשתעי קמיה בכל מה דאיהו עבד בגין דאינון מלין סלקין וכל פמליא דלעילא מתכנשי וחמאן לון ואודאן כלהו לקודשא בריך הוא ואסתלק יקריה עלייהו עילא ותתא:</p>	<p>ואם תאמר, למה זה חובה, והרי הקדוש ברוך הוא יודע הכל, כל מה שהיה ושיהיה לאחר מכן, מדוע פרסום זה לפניו על מה שהוא עושה, והוא יודע. אלא ודאי, צריך אדם לפרסם את הנס ולדבר לפניו בכל מה שהוא עשה, משום שאותם דברים עולים. וכל הפמליא שלמעלה מתכנסת, ורואים אותם, ומודים כולם לקדוש ברוך הוא, ומתעלה כבודו עליהם, למעלה ולמטה.</p>
<p>כגוונא דא מאן דאשתעי ומפרט חטאוי על כל מה דעבד אי תימא למאי אצטריך אלא מקטרגא קאים תדיר קמי קודשא בריך הוא בגין לאשתעי ולמתבעו חובי בני נשא ולמתבע עליהון דינא כיון דאקדים בר נש ומפרט חטאוי כל חד וחד לא אשאייר פטרא דפומא לההוא מקטרגא ולא יביל למתבע עליה דינא דהא תדיר תבע דינא בקדמיתא ולבתר משתעי ומקטרגא) פלוני עבד כך ועל דא אצטריך ליה לבר נש לאקדמא ולפרט חטאוי:</p>	<p>כדוגמא זה, מי שמדבר ומפרט חטאיו על כל מה שעשה. אם תאמר, למה צריך. אלא המקטרג עומד תמיד לפני הקדוש ברוך הוא, כדי לדבר ולתבוע חטאי בני אדם, ולבקש עליהם דין. כיון שמקדים אדם ומפרט את חטאיו, כל אחד ואחד, אינו משאיר פתחון פה לאותו מקטרג, ולא יכול לבקש עליו דין, שהרי תמיד תובע דין בתחלה, ואחר כך מדבר ומקטרג, שפלוני עשה כך, ולכן צריך לאדם להקדים ולפרט חטאיו.</p>
<p>כיון דמקטרגא חמי דא לית ליה פטרא דפומא עליה וכדין אתפרש מניה מכל וכל אי תב בתיובתא יאות ואי לאו הא מקטרגא אשתכח עליה ואמר פלוני דאתא לקמך בתוקפא דאפינ בעיט במאריה חובוי כך וכך על דא יאות לאזדהרא [בר נש] בכל הני בגין דאשתכח עבדא מהימנא קמי קודשא בריך הוא:</p>	<p>כיון שהמקטרג רואה את זה, אין לו עליו פתחון פה, ואז נפרד ממנו מכל וכל. אם שב בתשובה, יפה. ואם לא, הרי המקטרג נמצא עליו, ואומר, פלוני שבא לפניך בעזות פנים, בועט באדונו, חטאיו כך וכך. על זה יפה שיזהר האדם בכל אלה, כדי שימצא עבד נאמן לפני הקדוש ברוך הוא.</p>

¹⁷⁰⁹ עי' תיקו"ז מו ע"ב: בכל אתר דבעי קודשא בריך הוא למעבד נס שכינתא אקדמת לההוא אתר. ועי' יונת אלם פרק ע: פרסום הנס, שפרסום בגימ' שכינה, ונס הוא יסוד.

ספר שמות

<p>כ"ז פקודא בתר דא לאכול¹⁷¹⁰ מצה בפסח בגין דאיהו דוכרנא לדרי דרין¹⁷¹¹ על רוא דמהימנותא והא אוקמוה דישראל נפקו בההוא זמנא מרזא דטעוון אחרן¹⁷¹² ועאלו ברזא דמהימנותא¹⁷¹³ והא אוקמוה רזא דנא בכמה דוכתי:</p>	<p>מצוה אחר זו, לאכול מצה בפסח, משום שהוא זכרון לדורי דורות על סוד האמונה. והרי פרשוה, שישראל יצאו באותו זמן מסוד של אלילים אחרים, ונכנסו בסוד האמונה, והרי בארו את הסוד הזה בכמה מקומות.</p>
<p>ויאמר ה' אל משה ואהרן זאת חקת הפסח וגו' (שמות יב מג) כ"ח פקודא (דא) למשחט פסח בין הערבים בי"ד בניסן דוכרנא דההוא פסח דמצרים ודא איהו חובתא על כלא¹⁷¹⁴ כמה דאת אמר (שם ו) ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים:</p>	<p>"ויאמר ה' אל משה ואהרן זאת חקת הפסח וגו'", מצוה זו לשחוט פסח בין הערבים בי"ד בניסן, זכרון לאותו פסח מצרים, וזוהי חובה על כולם, כמו שנאמר "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים".</p>
<p>פסח דא אצטריך¹⁷¹⁵ למהוי נטיר מעשרה יומין ולהלאה דכתיב (שמות יב ג) בעשור לחדש הזה ויקחו להם וגו' מאי טעמא בגין דהא כדין שריאת סיהרא לאנהרא מעשרה יומין¹⁷¹⁶ והלאה עד דאשתלים בחמיסר¹⁷¹⁷ ובארביסר דליהו¹⁷¹⁸ נכיס בשעתא דדינא תליא על עלמא¹⁷¹⁹:</p>	<p>פסח זה צריך להיות שמור מעשרה ימים והלאה, שנאמר "בעשור לחדש הזה ויקחו להם וגו'", למה, משום שהרי אז מתחילה הלבנה להאיר, מעשרה ימים והלאה, עד שנשלמת בחמשה עשר, ובארבעה עשר שיהיה נשחט, בשעה</p>

¹⁷¹⁰ זה מובן במ"ש בספר הכוונות בכוונת שני כוסות הראשונים שהם חו"ב דאמא ואחר כך נאכל מצה שה"ס חו"ב דאבא ע"ב ס"ג גי' מצ"ה, לכן אחר עיקר ההגדה שנכנסו ב' מוחין דאמא אנו מצווים לאכול מצה. ויתר על כן ג' המצות הם ג' מוחין דאבא בסוד לח"ם שהוא ג' היות, וכ"כ בספר הכוונות, ואני מוסיף שמצ"ה גי' ג' היות במילוי אלפין שידוע שאבא הוא משם מ"ה חכמה כ"ח מ"ה, ולכן אחרי בחינת הכוסות שהם מבינה ב"ן י"ה להיות מב"ן שקדם למ"ה, אנו אוכלים מצה והוא רזא דמהימנותא, סוד אבא שסודו בפנימיות האצילות ויסודו מבריח בכל האצילות, וזהו רזא. ועוד יש עומק אחר והוא מ"ש בכמה מקומות שאם ישראל היו שוהים עוד רגע היו נכנסים בשער החמשים של הטומאה שה"ס שם טמ"א ט"מ לחוד וא' לחוד. והסוד מובן במ"ש באדם ישר בדרוש שלוח הקן ששער החמשים של הקדושה שה"ס כתר דאמא כלול באבא, עי"ש. וז"ס אלף, שבאבא דקדושה הוא פלא, ובשל הטומאה אפל (רמ"ז).

¹⁷¹¹ כמ"ש דישראל נפקו כו' (יהל אור).
¹⁷¹² הוא אבא דטומאה, כי כבר היו מזומנים ליפול שם לולי חמלתו יתברך שהאיר אור האצילות שהוא מאבא וגאל אותם משם. ובזה נפרש פסקא דמצה זו שאנו אוכלים על שום מה וכו', ונראה שעיקר השאלה הוא שאין לומר שאכילתנו המצה תהיה לזכר שאבותינו אכלוה עם קרבן פסח במצרים, שהרי זו מצוה מן התורה מיוחדת דכתיב (יב יח) בערב תאכלו מצות. ומשיב על שם שלא הספיק וכו', שכבר נזכר לעיל שחמץ הוא מגבורות דאבא, ולכן להיות שאז היו מסוכנים ליכנס באבא דטומאה לא חפץ ה' יתברך שיראה בשום אופן בישראל, ולכן מה עשה עד שלא הספיק הבצק להחמיץ ושהיה כפשע בינינו לבין החמץ נגלה עליהם, כי גילוי זה דיו להחשיך עיני החיצונים, וגאלם מיד שהולכים ברגע בענני כבודו עד רעמסס, ק"כ מילין, שעברו גבול כל צירופי אלקי"ם, והם מיד אפו שם את הבצק (יב לט) עגות מצות כי לא חמץ, שהוא בכח ה' שהכניע כח החמץ עד שגרש את עמו מפני (פרעה) [פחד ה'], ולא יכלו להתמהמה, שנקלטו ברגע, וגם צידה לא עשו להם, מתחילה שיאכלו ממנה שלא הוצרכו לאפות מיד את בצקם, באופן שאכילת אותה המצה היתה מפני מהירות ה' לגאלם בגילוי כבודו שהאיר מהאצילות כאמור, ולכן נתחייבו לאכלה בכל הזמנים (רמ"ז).

¹⁷¹³ ר"ל אמונת ישראל מלכותא קדישא (יהל אור).

¹⁷¹⁴ ר"ל לא כמו שאר הקרבנות שהם חובת צבור מתרומת הלשכה (יהל אור).

¹⁷¹⁵ עי' לט ע"ב הערה מדע"ה ח"ב.

¹⁷¹⁶ שהלבנה בעשרה ימים בחודש מתחלת להאיר בנהורא שלימא עד ט"ו בחודש והענין כי בעשירי מאירה מכתר ספירה העשירית ממטה למעלה שמתחלת להאיר מלמטה למעלה ואח"כ מלמעלה למטה עד ט"ו בחודש בת"ת יום ה' מחכמה ושם נשלמת כמשי"ו (יהל אור).

¹⁷¹⁷ אז היה תשלום לידת המוחין ונזדווגו הזו"ן כמ"ש בפ' בא (דף לח ע"ב ודף מא ע"א) ופ' אמור (דף צה ע"ב), ונתעברה אז הנוק' בכל האורות דתקות חמדת ישראל, וזהו שאמר) שמורים לכל בני

ספר שמות

<p>רוא דא לאעברא זוהמא ¹⁷²⁰ מקמי [ברית קדישא] (קדשא) ולא תהנאה בהווא ¹⁷²¹ ריחא דנדיף טוי נור ועל דא לא אתיא אלא ¹⁷²² על שבעא ועל דא (שם מה) וכל ¹⁷²³ ערל לא יאכל בו מאן דאית ביה ברית קדישא ייכול ביה מאן דלא אית ביה ברית קדישא לא ייכול ביה דהאי מבני ברית איהו לתברא תוקפא דחילא אחרא לאעברא ערלה מקמי ברית בגין כך האי בבני ברית איהו למעבד ולא בבני ערלה:</p>	<p>שהדין תלוי על העולם. סוד זה, להעביר הזוהמא מלפני הברית הקדושה, ולהנות מאותו ריח שנודף צלי אש, ועל זה לא בא אלא על השובע. ועל זה "וכל ערל לא יאכל בו", מי שיש בו את הברית הקדושה יאכל בו. מי שאין בו ברית קודש, לא יאכל בו, שזה מבני הברית הוא לשבור כח של חיל אחר, להעביר ערלה מלפני ברית, לכן בבני ברית הוא צריך להעשות, ולא בבני ערלה.</p>
<p>כד אתא קודשא בריך הוא למצרים חמא דמא דההוא פסח [דהוה] רשים על פתחא ודמא דברית היך הוו קיימין על פתחא דכתיב (שמות יב כב) ולקחתם (לכם) אגדת אוזב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם וגו' אוזבא הא אוקימנא דאיהו מעבר רוהין ¹⁷²⁴ בישין וכל סטר רוח בישא מעבר באתערותא דיליה בפורקנא ¹⁷²⁵ עלאה דישראל:</p>	<p>כשבא הקדוש ברוך הוא למצרים, ראה את הדם של אותו פסח שהיה רשום על הפתח ודם הברית. איך היו עומדים על הפתח, שנאמר "ולקחתם אגודת אוזב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם וגו'". "אזוב", הרי בארנו שהוא מעביר רוחות רעות, וכל צד של רוח רע מעביר בהתעוררות שלו, בגאולה העליונה של ישראל.</p>
<p>לזמנא דאתי ייתי קודשא בריך הוא ליצר הרע ויכוס ליה והשתא בפורקנא דא כתיב (שמות יב ו) ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל וגו' דוכרנא ¹⁷²⁶ דזמנא דאתי בההוא פורקנא עלאה ¹⁷²⁷:</p>	<p>לעתיד לבא, יביא הקדוש ברוך הוא ליצר הרע, וישחט אותו. ועתה בגאולה זו, נאמר "ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל וגו'", זכרון של לעתיד לבא בגאולה העליונה היא.</p>
<p>על שתי המזוזות ועל המשקוף (שם ז) בהאי רשימו דאת יו"ד ובהאי רשימו דאת יו"ד ¹⁷²⁸ לאחזאה רשימו דברית קדישא ואתבר ערלה ומקמיו (מקמיה) דמיה ¹⁷²⁹ דברית רשים על בלא ואתא דמא על דמא כד [עבר] ההוא משחית הוה חמי [דמא] ואזדקיף מביתא כמה דאת אמר (שם כג) ולא יתן המשחית וגו':</p>	<p>"על שתי המזוזות ועל המשקוף", ברושם הזה של אות י'. וברושם הזה של האות י', להראות את רושם הברית הקדוש, ונשברת ערלה מלפני דם הברית רשום על הכל. ובא דם על דם, כשעובר אותו המשחית, היה רואה דם מזדקף מהבית, כמו שנאמר "ולא יתן המשחית וגו'".</p>

ישראל לדורותם, כי נתעברה בהם בליל א' של פסח, והלידה היה בליל ז' של פסח (דעה ח"ב קכז ע"ב).

¹⁷¹⁸ ר"ל בגבורה יום י"ד (יהל אור).

¹⁷¹⁹ בין הערבים (יהל אור).

¹⁷²⁰ שהפסח עניינו ע"ז של מצרים צאן ומדרגתם בסט"א ולכן שחטו אותו לאעברא זוהמת הע"ז כידוע (יהל אור).

¹⁷²¹ ר"ל לקיטת הניצוצות משם כמו בסוד הקרבן ריח הניחוחי וסוד פטום הקטרת ולכן דווקא צלי אש ולא מבושל ולא נא כדי ליהנות בריח כמש"ו ולא מן האכילה רק מהריח דבר שהנשמה נהנה ממנו (יהל אור).

¹⁷²² ר"ל שלא ליהנות מהאכילה (יהל אור).

¹⁷²³ ר"ל וע"ד שאמרנו לעיל לאעברא זוהמא כו' כמש"ו (יהל אור).

¹⁷²⁴ פב ע"ב (הערת הזהר).

¹⁷²⁵ של מצרים (יהל אור).

¹⁷²⁶ ר"ל זכר שחיתת יצר הרע (יהל אור).

¹⁷²⁷ ר"ל של יצ"מ (יהל אור).

¹⁷²⁸ ר"ל בברית ובפסח שזה ברית וזה שבירת הערלה (יהל אור).

¹⁷²⁹ דמא (דפ"ו).

ספר שמות

<p>אי קודשא בריך הוה בלחודוי קטיל אמאי כתיב ולא יתן המשחית דמשמע ודמשחיתו (משחית) הוה אזיל ולא קודשא בריך הוא אלא ודאי קודשא בריך הוא הוה קטיל¹⁷³⁰ ומשחית הוה אזיל</p>	<p>אם הקדוש ברוך הוא לבדו הורג, אז למה נאמר "ולא יתן המשחית", שמשמע שהמשחית היה הולך ולא הקדוש ברוך הוא. אלא ודאי שהקדוש ברוך הוא היה הורג, והמשחית היה הולך</p>
<p>מא/ב</p>	
<p>לאשכחא [עילה] (עלה) לישראל כיון דהוה חמי ההוא תבירו דערלה בתרין סטרין הוה ערק ואתפרש מנייהו:</p>	<p>למצא עלה לישראל, כיון שהיה רואה אותו שברון הערלה בשני צדדים, היה בורח ונפרד מהם.</p>
<p>ועל [דקטיל] (דקטל) קודשא בריך הוא כל אינון [בוכרין] (בכרין) דההוא סטרא יהיב [בוכרין] (בכרין) דישראל לפורקנא דלא ישכח עליהו סטרא אחרא [עילה] (עלה) כלל ובכלא נטיר לון קב"ה [לישראל] כאבא על בנין:</p>	<p>ועל שהרג הקדוש ברוך הוא כל אותם בכורות של אותו הצד, נתן בכורות של ישראל לגאולה, שלא ימצא עליהם הצד האחר עלה כלל, והקב"ה שומר אותם, את ישראל, כאב על בנים.</p>
<p>בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית וגו' (שמות יב מו)¹⁷³¹ פקודא [כ"ט] (דא) למיכל האי פסח על מצות ומרויין¹⁷³² מצת¹⁷³³ כתיב (במדבר ט יא) מאי האי לקבל האי אלא לאחזאה גלותא דשכינתא עמהון דישראל בההוא מרירו דלהון דכתיב (שמות א יד) וימררו את חייהם בעבודה קשה וגו' וכד אכלין להאי פסח לאחזאה כל האי דעברו לון במצרים בההוא גלותא ובההוא שעבודא:</p>	<p>"בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית וגו'", מצוה זו לאכול את הפסח הזה על מצות ומרויין. כתוב "מצת", מה זה כנגד זה, אלא להראות גלות השכינה עם ישראל, באותה המרירות שלהם, שנאמר "וימררו את חייהם בעבודה קשה וגו'", כשאוכלים את הפסח הזה, להראות את כל זה שעשו להם במצרים, באותה גלות ובאותו שעבוד.</p>
<p>מה כתיב (שמות יב מו) ועצם לא תשברו בו לאחזאה ביה קלנא ובכל אינון טעוון דמצראי דהא גרמין הו רמאן בשוקא ואתו כלבי והו גררי לון מאתר לאתר ודא קשיא לון מכלא דהא [גרמין] אינון תקונא דגופא ודמי לגוונא אחרא וישראל רמאן לון בשוקא ארח¹⁷³⁴ קלנא ועל דא כתיב ועצם לא תשברו בו אתון לא תשברון אבל כלבי הו אתיין [ומתברין ליה]:</p>	<p>מה נאמר "ועצם לא תשברו בו", להראות בו קלון, ובכל אותם אלילי מצרים, שהרי היו זורקים בשוק את העצמות שלו, ובאו הכלבים וגררו אותם ממקום למקום, וזה היה קשה להם מהכל. שהרי העצמות הן תקון הגוף, ודומים לגוון אחר. וישראל זרקו אותם לשוק בדרך קלון, ולכן נאמר "ועצם לא תשברו בו", אתם לא תשברו, אבל הכלבים היו באים ומשברים אותו.</p>
<p>[תו מצראי הו אתיין] לבתר והו חמאן אינון גרמי דהו נטלי [כלבי מאתר לאתר ומדקן לון והו מצראי] (לון ומדקן לון והו) טמני לון גו עפרא בגין כלבי דלא ישכחון לון ודא איהו בטולה¹⁷³⁵ דעכוים יתיר מסטרא דלהון¹⁷³⁶ וברא קודשא בריך הוא</p>	<p>עוד המצרים היו באים אחר כך, והיו רואים אותם עצמות שהיו לוקחים הכלבים ממקום למקום, ושוברים אותם, והיו המצרים טומנים אותם בעפר, כדי שהכלבים לא ימצאו אותם. וזהו בטול של עובדי כוכבים ומזלות יותר מהצד</p>

¹⁷³⁰ ע' ח"ג קמט ע"א (לש"ו).

¹⁷³¹ עי' לקמן סוף פרשת פנחס (הערת הזהר).

¹⁷³² מצות (נוסף בדפ"ו).

¹⁷³³ השכינה (יהל אור).

¹⁷³⁴ אורח (דפ"ו).

¹⁷³⁵ שלכן ישראל אינו יכול לבטל ע"ז (יהל אור).

¹⁷³⁶ כמ"ש וסכסכתי מצרים (יהל אור).

ספר שמות

<p>אסתלק ביקריה ואתכפיין כל חילין אחרנין [דהא כדין אתכפייא יתיר כד] (בה כד אתכפיין יתיר) בטילו אשתכח מסטרא דלהון ועל דא ישראל לא מבטלי לון דכתיב ועצם לא תשברו בו:</p>	<p>שלהם. ובזה התעלה הקדוש ברוך הוא בכבודו, ונכפו כל הכחות האחרים. שהרי אז נכפו יותר כשהביטול נמצא מהצד שלהם, ולכן ישראל לא בטלו אותם, שנאמר "ועצם לא תשברו בו".</p>
<p>קדש לי כל בכר פטר כל רחם וגו' (שמות יג ב) פקודא דא לקדש בכר בהמה ¹⁷³⁷ ועם הארץ צריך ¹⁷³⁸ תריין [מליין] ומילין חד דיהא פדוי מתחות שלמנותא ¹⁷³⁹ דיצר הרע דאיהו אדון דיליה כגוונא דאמר יעקב לעשו ¹⁷⁴⁰ (בראשית לג יד) יעבר נא אדני לפני עבדו בהאי עלמא ¹⁷⁴¹ אדון מצד חובין [דנפישין] (דנפישין) על גופא כמה דאוקמוה חייבא יצר הרע שופטו [זכאה] (כאזי) יצר הטוב שופטו בינוני זה וזה שופטו בינוני היינו אח דיצר הרע ואח דיצר הטוב אחי יהי לך אשר לך ¹⁷⁴² (בראשית לג ט):</p>	<p>"קדש לי כל בכור פטר רחם וגו'", מצוה זו לקדש בכור בהמה. ועם הארץ צריך שני דברים. אחד שיהיה פדוי מתחת שלטון היצר הרע, שהוא אדונו, כדוגמא שאמר יעקב לעשו "יעבר נא אדני לפני עבדו", בעולם הזה, אדון מצד העוונות שהם רבים על הגוף. כמו שבארוה, רשע יצר הרע שופטו, צדיק יצר הטוב שופטו, בינוני זה וזה שופטו. בינוני הוא אח של יצר הרע, ואח של יצר הטוב, "אחי יהי לך אשר לך".</p>
<p>וכד זכוון [נפישין] (נפישין) רוחא תבר ¹⁷⁴³ תריין משמרות דחמור נוער כלבים צועקים ¹⁷⁴⁴ וסליק למשמרת דשחר ¹⁷⁴⁵ דביה אדם [ואתהדר ¹⁷⁴⁶ (אתהדר) בר נש אדון הדא הוא דכתיב (שם לב ו) ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ¹⁷⁴⁷ וסליק לדרגא דאדם דאתמר ביה (שם א כח) ורדו בדתגת הים ובעוף השמים וגו'] (שם ט ב) ומוראכם וחתכם וגו':</p>	<p>וכשרבו הזכויות, הרוח שובר שתי משמרות של חמור נוער ושל כלבים צועקים, ועולה למשמרת השחר שבו האדם, וחוזר האדם [להיות] אדון. זהו שנאמר "ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה", ועולה לדרגת אדם, שנאמר בו "ורדו בדתגת הים ובעוף השמים וגו'", "ומוראכם וחתכם וגו'".</p>

¹⁷³⁷ ע"ש המאמר (יהל אור).

¹⁷³⁸ ר"ל חד שיצא מרשעו להיות בינוני ושני להיות צדיק והן ב' פקודין פדיון פטר חמור וקדוש בכור פדיון פטר חמור להיות בינוני כמ"ש בפקודא שאח"ז וקדוש בכור בינוני להיות צדיק כמש"ו (יהל אור).

¹⁷³⁹ ברשע כנ"ל (יהל אור).

¹⁷⁴⁰ ר"ל מסטרא דבינוני ועל הרוב דיבר שהעולם נדון אחר רובו (יהל אור).

¹⁷⁴¹ ר"ל ז"ש לפני עבדו (יהל אור).

¹⁷⁴² כמ"ש שלי שלי שלך שלך מדה בינוני שהיצר הטוב ויצר הרע כ"א לעצמו במדה שקולה וכשפעם זה מתגבר ופעם זה זהו עם הארץ שלי שלך שלי ושהכל ליצר הרע רשע שלי שלי שלך שלי ושהכל ליצר טוב שלי שלך שלך חסיד (יהל אור).

¹⁷⁴³ כידוע שחמור בסט"א מימינא ושור משמאלא, והשור הוא הכלבים צועקים גיהנם הב הב וחמור הוא יותר משור ששור הוא אבי אבות נזיקין וחמור הוא אבי אבות הטומאה כמ"ש בתז"ח ולפיכך הרשע הוא בפדיון פטר חמור והבינוני הוא בבכור בהמה טהורה שהוא שור וצדיק הוא בכור אדם כמש"ו וסליק לדרגא דאדם כו' וזהו שלש משמרות הוי הלילה שהוא עולם הזה שנחלקין לג' כתות שנגדן ג' ספרים נפתחים בר"ה וידוע שחצות לילה הראשונה שלטא ס"א וחצות השני הוא לה' ולכך משמרה ראשונה חמור נוער שהוא רשע ושניה כלבים צועקים שהוא הבינוני שחצי משמורה שלטא הסט"א וחציה לה' כנ"ל ושלישית תינוק יונק שהוא אדם כמש"ו, והוא יונק משדי אמו שהיא התורה וז"ש וסליק למשמרת כו' (יהל אור).

¹⁷⁴⁴ עי' ברכות ג ע"א: שלש משמרות הוי הלילה וכו' משמרה ראשונה חמור נוער שניה כלבים צועקים שלישיית תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה.

¹⁷⁴⁵ ר"ל וז"ש עד עלות השחר, ור"ל ויאבק איש עמו מסטרא דבינונים כמש"ו למטה עד עלות השחר משמורה השלישית שהוא צדיק שאז ויאמר שלחני כי עלה השחר (יהל אור).

¹⁷⁴⁶ הן ב' משמרות הנ"ל (יהל אור).

¹⁷⁴⁷ הן ג' דרגין דסט"א כמ"ש בזהר בדף הקודם יעו"ש (יהל אור).

ספר שמות

<p>וכד זכוון בינוניים¹⁷⁴⁸ (שם לב כה) ויאבק איש עמו זכוון וחובין מתחבקן לאנחא קרבא מסטרא דזכוון (שם כו) וירא כי לא יכול לו¹⁷⁴⁹ מסטרא דחובין ויגע בכף ירכו בגיד הנשה נשה לשון (שם מא נא) כי נשני אלהים את כל עמלי [ואיהו] (והוא) לשון נשיה חד מדורא דאינון¹⁷⁵⁰ שבעה [ארעאן] (מדורין) מאן דנחית תמן אתנשי מניה אורייתא:</p>	<p>וכשהזכויות בינוניות, "ויאבק איש עמו". זכויות וחובות מתחבקות ללחום קרב מצד הזכויות. "וירא כי לא יכול לו", מצד העבירות. "ויגע בכף ירכו בגיד הנשה", נשה לשון "כי נשני אלהים את כל עמלי", והוא לשון שכחה, מדור אחד, משבע הארצות, שמי שיורד לשם נשכחת ממנו התורה.</p>
<p>[וקודם] (קדם) דייתי בר נש¹⁷⁵¹ בהאי עלמא ויפוק מרחם אמיה ויאבק איש עמו דא גבריאל¹⁷⁵² בההוא אבק¹⁷⁵³ דעפר דאתמר (שם ב ז) וייצר יהו"ה אלהים את האדם עפר מן האדמה ואוליף ליה שבעים לשון ובגין דא וייצר חד יצר הטוב דאוליף [ליה] שבעים לשון וחד יצר הרע דאבק עמיה דאתמר (בראשית לב לב) כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה ואשכח מניה¹⁷⁵⁴ שבעין לשון דאוליף ליה יצר הטוב:</p>	<p>וקודם שיבא אדם לעולם הזה ויצא מרחם אמו, "ויאבק איש עמו", זה גבריאל. באותו אבק של עפר, שנאמר "וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה". ולמד אותו שבעים לשון, ולכן "וייצר", אחד יצר טוב, שלמד אותו שבעים לשון, ואחד יצר הרע, שנאבק עמו, שנאמר "כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה". ומצא ממנו שבעים לשון, שלמד אותו יצר הטוב.</p>
<p>וקדם כל דא נחתין עמיה ארבעה מלאכין דאתמר בהון (תהלים צא יא) כי מלאכיו יצוה לך אי אית ליה זכות אבות¹⁷⁵⁵ חד מיכאל בזכות אברהם¹⁷⁵⁶ ותניינא גבריאל בזכות יצחק ותליתאה דנחית עמיה נוריאל בזכותא דיעקב ורביעאה רפאל בזכותא דאדם קדמאה ויצר הטוב לעילא מניה:</p>	<p>וקודם כל זה, ירדו עמו ארבעה מלאכים, שנאמר בהם "כי מלאכיו יצוה לך". אם יש לו זכות אבות, אחד מיכאל בזכות אברהם, והשני גבריאל בזכות יצחק, והשלישי שיורד עמו נוריאל בזכות יעקב, והרביעי רפאל בזכות אדם הראשון, ויצר הטוב מעליו.</p>
<p>[ואי לית ליה זכות אזלי עמיה ארבע עון משחית אף וחמימה ויצר הרע לעילא מנייהו למידן ליה] לעלמא דאתי ובגין דא אוקמוה רשע יצר הרע</p>	<p>ואם אין לו זכות, הולכים עמו ארבעה: עון, משחית, אף, וחמה, ויצר הרע מעליהם, לדון אותו לעולם הבא,</p>

¹⁷⁴⁸ ר"ל ויאבק איש עמו היצר הרע והכל מסטרא דבני יעקב כמש"ו בכף ירכו יוצאי ירכו (יהל אור).

¹⁷⁴⁹ ר"ל שראה שלא יכול לו מטס' דזכויות ויגע בו מטס' דחובות וזהו הנשה שהוא מדורא דיצר הרע כמש"ו מטס' אתנשי התורה מבן אדם וז"ש כי נשני אלקים את כל עמלי שהוא התורה (כמש"ו בב"ר שם עיי"ש) (יהל אור).

¹⁷⁵⁰ מאינון (דפ"ו)

¹⁷⁵¹ עכשיו מפרש הפסוק על ב' היצרים קודם בריאת העולם (יהל אור).

¹⁷⁵² שהוא מטס' דיצר הטוב, כמש"ו לקמן שהשני יצרים שניהם מצד גבורה כידוע וז"ש איזהו גבור כו' ולכן נאמר ויאבק איש כמש"ו והאיש גבריאל (יהל אור).

¹⁷⁵³ אין פירושו ח"ו שגבריאל נק' אבק דהא סט"א נקרא אבק כנז' בפ' פקודי אלא פי' גבריאל איש ונתאבק עם ההוא אבק שהוא היצר הרע וגבריאל יצר טוב עפר ולקבל תרווייהו כתיב וייצר בב' יודין וזהו ויאבק איש עמו דא גבריאל נתחבר עם האבק, דא סמאל יצר הטוב, ויצר הרע, נתאבקו עם יעקב שהוא האדם ודע כי מד' חיות הקודש נעשו ד' מלאכים ללוות את האדם בד' יסודות דיליה ומטטרין ראש הד' מלאכים הוא נקרא יצר הטוב והוא כולל הד' ונק' גופא שהוא יצירה (נ"א יצר הטוב) כנודע, וסמאל הוא יצר הרע גופא דערלה שליט בד' מלאכי חבלה שהם עון משחית אף וחיה וכנגדן מלאכי טוב (זהר הרקיע). ר"ל מגבורה דמלכות שהמלכות הוא עפר ואבק שלה מטס' דגבורה אלקינו גימ' ק"ב וכן גימ' ג' מילויים ע"ב ס"ג מ"ה שמילוי הוא דין מל"י גימ' אלקים וא' [דאבק] הוא כולל היצר טוב וכן הוא אבק דיצר הרע (יהל אור).

¹⁷⁵⁴ ר"ל זהו הנשה כנ"ל (יהל אור).

¹⁷⁵⁵ כמש"ו והוא מצד גילגולו הראשון (יהל אור).

¹⁷⁵⁶ מאחר שגם החסד הסכים לדחות מאז את יניקת ההוד ממנו שלא יתמזג דינו, א"כ הרי הלך הס"מ ועשה את מה שעשה בכח ושליחות מלאך החסד ג"כ (כללים ח"א ע ע"א).

ספר שמות

<p>ולכן פרשוה, רשע יצר הרע שופטו, צדיק יצר הטוב שופטו, בינוני זה וזה שופטו. ולכן אם הוא בינוני, גבריאל שהוא יצר טוב,</p>	<p>שופטו צדיק יצר הטוב שופטו בינוני זה וזה שופטו ובגין דא אי איהו בינוני גבריאל דאיהו יצר הטוב¹⁷⁵⁷</p>
<p>מב/א</p>	<p>וסמא"ל דאיהו יצר הרע, זה וזה שופטו.</p>
<p>שככל אדם יש ארבעה יסודות, ארבעה מלאכים יורדים עמו מימין וארבעה משמאל. ארבעה מימין: מיכאל, גבריאל, רפאל, נוריאל. וארבעה משמאל: עון משחית אף וחימה. מצד הגוף, מטטרו"ן יורד עליו מימין, וסמא"ל משמאל.</p>	<p>דלכל בר נש¹⁷⁵⁸ דאית ביה ארבע יסודין ארבע מלאכים נחתין [עמיה] מימינא וארבע משמאלא ארבע מימינא מיכאל גבריאל רפאל נוריאל וארבע משמאלא עו"ן משחית א"ף וחמ"ה¹⁷⁵⁹ מסטרא דגופא מטטרו"ן¹⁷⁶⁰ נחית עליה מימינא וסמא"ל משמאלא¹⁷⁶¹:</p>
<p>ואין אדם שאין בו ארבעה יסודות. אבל כפי היסוד שיקדים בו, כך מתחילים הארבעה הללו. אם המזל שלו אריה, מקדים מיכאל, ואחריו גבריאל, ואחריו נוריאל, ואחריו רפאל. ואם מזלו שור, מקדים גבריאל, ואחריו מיכאל, ואחריו נוריאל, ואחריו רפאל. ואם מזלו נשר, מקדים נוריאל, ואחריו מיכאל, ואחריו גבריאל, ואחריו רפאל. ואם מזלו אדם, מקדים רפאל, ואחריו מיכאל, ואחריו גבריאל, ואחריו נוריאל.</p>	<p>ולית בר נש דלית ביה ארבע יסודין אבל כפום יסודא דאקדים [ביה] הכי מתחילין אלין ארבע אי מזל דיליה ארי"ה אקדים מיכאל ואבתריה גבריאל ואבתריה נוריאל ואבתריה רפאל (ואי מזליה אד"ם אקדים רפאל ואבתריה מיכאל ואבתריה גבריאל ואבתריה נוריאל) ואי מזליה שור אקדים גבריאל ואבתריה מיכאל ואבתריה נוריאל ואבתריה רפאל ואי מזליה נשר אקדים נוריאל ואבתריה מיכאל ואבתריה גבריאל ואבתריה רפאל (ואי מזליה אד"ם אקדים רפאל ואבתריה מיכאל ואבתריה גבריאל ואבתריה נוריאל):</p>
<p>ואותם שמצד ימין, מצדו של מיכאל, כל הפנים שלו הם רחמים, בעל גמילות חסדים, פנים לבנים, ואדם זה גומל חסד, חסיד, וחכם אם עוסק בתורה, ואם לא, בהפך מצד של יצר הרע, גזלן טפש, אין בו חסד, שלא עם הארץ חסיד.</p>	<p>ואינון [ד]מסטרא דימינא (כלהו ד' אינון רחמי בעלי גמילות חסדים) מסטרא דמיכאל אנפוי חוורין [כלהו אנפין דיליה רחמי בעל גמילות חסדים] והאי בר נש גמיל חסד חסיד וחכם אי אשתדל¹⁷⁶² באורייתא¹⁷⁶³ ואי לאו בהפוך מסטרא</p>

¹⁷⁵⁷ אע"ג דיצר טוב הוא כללא דד' מלאכין האלו מ"מ עיקר יסודו הוא בסטרא דגבורה (יהל אור).
¹⁷⁵⁸ ר"ל בכל א' הולכין דכולם הד' יסודין יש בהם כמשי"ו ולית ב"נ כו' (יהל אור).
¹⁷⁵⁹ עי' לקמן קיח ע"א וח"ג רעט ע"ב, בכל קליפה מד' עולמות יש עון ומשחית אף וחמה, שהם חכמה ובינה וז"א ונוקבא דנגה, ואינם שוין על דרך הנ"ל בס"ם ולילית (ע"ח קלי' נגה ג) יש ד' קלי' והם רוח סערה ענן אש מתלקחת ונוגה, וכל א' ואחד הוא בחי' קומה שלימה ונקרא אדם בליעל ובכל א' מד' אלו יש ז'נ והם ס"מ ולילי', וכן כל א' מהם כלולים מד' בחי' שהם עון ומשחית ואף וחמה שהם כנגד חר"ב תר"מ (דע"ה ח"ב יט ע"ד) והם חר"ב דז"א דנוגה וחר"ב דנוק' דנוגה (דע"ה ח"ב סט ע"ג). ועי' אד"ר דף קל ע"ב, ודף קלז ע"ב.
¹⁷⁶⁰ ר"ל מסטרא דכלל הגוף נחית מט"ט שהוא כלל הד' מלאכים כידוע בסוד ארגמ"ן שהוא אוריאל והוא היצר טוב וזהו שכתבתי לעיל שא' הוא כלל היצר טוב (יהל אור).
¹⁷⁶¹ עי' לקמן קטו ע"א ח"ג רנה ע"א, רפב ע"ב. ועי' תיקו"ז (ק ע"א): ועץ הדעת טוב ורע איהו לתתא עץ הדעת טוב דא מטטרו"ן ורע דא סמא"ל. ועי' ע"ח שער ט"ל פרק א: עץ הדעת הוא במלכות שהוא עשייה, ובמ"א מזכיר שהוא יצירה, עץ הדעת טו"ר מטטרו"ן וסמא"ל, אך ע"ש מה שנתלבש היצירה בעשייה נקרא עץ הדעת ביצירה ג"כ.
¹⁷⁶² "אי אשתדל" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "ואשתדל".
¹⁷⁶³ וחשיב ד' מדריגות נגד ד' אנפין דימינא וכן בהיפוכא גזלן טיפש ולית ביה חסד ולא ע"ה חסיד ר"ל שהוא ע"ה וכן בסט' דגבורה חשיב ד' מדריגות בכ"א (יהל אור).

ספר שמות

<p>דיצר הרע גזלן טפש לית [ביה] (ליה) חסד דלא עם הארץ חסיד¹⁷⁶⁴:</p>	
<p>מסטרא דגבריא אל ארבע אנפין דיליה דינא מדת הדין על רשיעיא ומתגרה בהו כמה ודאוקמוהו (דאוקימנא) מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה גבור ביצירה ירא חטא דיין יהא אי יתעסק באוריתא וגבור בתלמודיה בהפוכא מסטרא דיצר הרע מתגרה בצדיקיא דינא קשה לון גבור בעבירה למעבד ליה לאו דחיל חטאה הוא וגוונין דאנפוי סומקין עשו שופך דמים:</p>	<p>מצד של גבריא אל, ארבעת הפנים שלו דין, מדת הדין על הרשעים ומתגרה בהם, כמו שבארוה (ברכות ז ע"ב) מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה. גיבור ביצרו, ירא חטא, יהיה דיין אם יתעסק בתורה, וגיבור בתלמודו בהפך מצד של יצר הרע, מתגרה בצדיקים דין קשה להם. גיבור בעבירה לעשות אותה, אינו ירא חטא, וגוונני פניו אדומים, עשו, שופך דמים.</p>
<p>מאן דמזליה נש"ר לאו [רחמן סגי ולא] מדת הדין סגי אלא בינוני ביצר טוב ובמדות טבין דיליה ובינוני ביצרו (ויצר) רע במדות בישין¹⁷⁶⁵ וליה אנפין חורין וסומקין:</p>	<p>מי שמזלו נש"ר אינו רחמן הרבה ולא מדת הדין הרבה, אלא בינוני, ביצר הטוב במדות הטובות שלו, ובינוני ביצר הרע במדות הרעות, ולו פנים לבנים ואדומים.</p>
<p>מאן דמזליה אדם מסטרא דטוב כליל מכל מדות טובות חסיד וחכם וגבור (גבור) בתורה ירא חטא ממוצע בכל מדות טבין וגוונן אנפוי אוכמין ומסטרא (מסטרא) דיצר הרע ממולא מכל מדות בישין¹⁷⁶⁶ (וגוונן אנפוי אומין):</p>	<p>מי שמזלו אדם, מצד הטוב כלול מכל מדות טובות, חסיד וחכם וגיבור בתורה ירא חטא, ממולא בכל מדות טובות, וגוונן פניו שחורים. ומצד של יצר הרע ממולא מכל המדות הרעות.</p>
<p>ואי חובוי אדבר נש נפישין שלטין עליהו (נפישין שלטין) כל משריין דיצר הרע עד ודיסתלקו (דאסתלקו) מניה כלהו משריין דיצר הטוב ואמליך על אברין דיליה סמא"ל וכל משרייתיה:</p>	<p>ואם חטאי האדם רבים, שולטים עליו כל המחנות של היצר הרע, עד שמסתלקים ממנו כל מחנות היצר הטוב, וממליך על איבריו את סמא"ל וכל מחנותיו.</p>
<p>ואי נפישין¹⁷⁶⁷ זכווי שלטין משריין דיצר הטוב עד דיסתלקו מניה כל משריין דיצר הרע ואמליך על כל אברין דיליה משריין דיצר הטוב בההוא זמנא שליט עליה שם יהו"ה¹⁷⁶⁸:</p>	<p>ואם זכויותיו רבים, שולטים כל מחנות יצר הטוב, עד שיסתלקו כל מחנות יצר הרע, וממליך על כל איבריו המחנות של היצר הטוב, באותו זמן שולט עליו שם יהו"ה.</p>
<p>ואם הוא בינוני צבא השמים¹⁷⁶⁹ עומדים עליו מימינו ומשמאלו אלין מיימינים לזכות¹⁷⁷⁰ ואלין משמאילים לחובה ומאן דאלים גבר ובגין דא</p>	<p>ואם הוא בינוני, צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו, אלו מימינים לזכות ואלו משמאילים לחובה.</p>

¹⁷⁶⁴ נותן טעם על מ"ש שהוא טיפש האיך הוא בימינא ואמר דלא ע"ה חסיד והוא אינו חסיד, לכך הוא ע"ה וכן בימינא הוא חכם דהוא חסיד דתליא הא בהא אם אין יראה כו' וז"ש הרוצה להחכים ידרים והענין הוא כי חכמה בימינא כידוע וד' מדרגות הן נגד ד' אותיות השם אר"א ז"ן חבת"ם (יהל אור).

¹⁷⁶⁵ ר"ל ביצר טוב הוא בינוני במדות טבין לאו רחמן סגי ולא מדה"ד על רשיעיא סגי וכן ביצר הרע בינוני במדות רעים לאו גבור בעבירה סגי וכן בכלום (יהל אור).

¹⁷⁶⁶ שאדם הוא ה' רביעית שבשם מלכות שהוא כולל מכל הספירות ונשר הוא ת"ת מכריע בין חו"ג כידוע (יהל אור).

¹⁷⁶⁷ קאי על כל הד' מדרגות הנ"ל (יהל אור)

¹⁷⁶⁸ ד' מלאכים הם מסט' דד' אותיות הו"ה כנ"ל (יהל אור).

¹⁷⁶⁹ כי הד' מלאכים הנ"ל בין בימינא בין בשמאלא הן כללא דכל צבא השמים וז"ש באחאב וכל צבא השמים כו' מלמד שאחאב שקול הי' (יהל אור).

¹⁷⁷⁰ ר"ל שאלו יועצים אותו לטובה ואלו לרעה וכן למעלה אלו סניגורים ואלו מקטרגים במדה שאדם מודד בה מודדין לו כידוע (יהל אור).

ספר שמות

<p>אוקמוה מארי ומתניתין (מתיבתאן) לעולם יראה אדם עצמו כאילו כל העולם כלו תלוי בו¹⁷⁷¹:</p>	<p>ומי שאלים גובר. ולכן פרשוה בעלי המשנה (קידושין מ ע"ב) לעולם יראה אדם עצמו כאלו כל העולם כלו תלוי בו.</p>
<p>ומסטרם דמיכאל אתקרי בכור¹⁷⁷² ודרגניה (דרגיה) כסף חוורו¹⁷⁷³ ובגין דא פדיון הבכור כסף ה' סלעים כחושבן ה' דאברהם¹⁷⁷⁴ דאי יחכים בתורה יתוסף עליה י' דאיהו קדש דבי' צריך לקדש בכר בהמה דהיינו (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהוה וביה צריך לעשר ולדות ודכל ולד איהו (מכל ולד דאיהו) מסטרם דבן י"ה ואיהו ו':</p>	<p>ומצד של מיכאל, נקרא בכור, שדרגתו כסף, לבן. ולכן פדיון הבכור כסף ה' סלעים, כחשבון ה' של אברהם. שאם יחכים בתורה, תתוסף עליו י' שהוא קדש, שבו צריך לקדש בכור בהמה, דהיינו "קדש ישראל לה". ובו צריך לעשר ולדות, שכל ולד הוא מצד של בן י"ה, והוא ו'.</p>
<p>דכל חיון דאינון חיות הקדש באתוון דשמא קדישא אתקריאו דא הוא דכתיב (ישעיה מג ז) כל הנקרא בשמי וולכבודי (לכבודי) בראתו (ו) אפילו כל בריין דאתבריאוו בהון ולית בריאה דלא ואתרשימו (רשים) בהאי שמא בגין לאשתמודעא למאן דברא ליה והאי ו' דאיהו דיוקנא ודרישא דכל בריין ה' ה' דיוקנא דה' אצבעאן דימינא וה' דשמאלא ו' דיוקנא דגופא:</p>	<p>שכל החיות שהן חיות הקדש נקראו באותיות השם הקדוש, זהו שנאמר "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו". אפילו כל הבריות שנבראו בהם. ואין בריאה שלא נרשמה בשם הזה, כדי להכיר את מי שברא אותו. והאות י' הזו היא דמות של ראש של כל הבריות. ה' ה' דמות של חמש אצבעות הימין וה' של שמאל, ו' דמות הגוף.</p>
<p>ובגין דא ואמרו (שם מ כה) ואל מי תדמיוני¹⁷⁷⁵ ואשוה יאמר קדוש¹⁷⁷⁶ לית ובכלו (כל) בריה דאשוה וכוותו (כותי) ואף על גב דבראתי לה כדמות אתוון דילי דאנא יכיל למחאה ההיא צורה ולמעבד לה כמה זמנין ולית אלה אחרא עלי דיכיל לממחי</p>	<p>ולכן אמר "ואל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש", אין בכל בריה שתהיה שוה לי. ואף על גב שבראתי אותה כדמות האותיות שלי, שאני יכול למחות את אותה צורה ולעשות אותה כמה פעמים, ואין אלוה אחר עלי שיכול למחות את</p>

¹⁷⁷¹ שאלו הנ"ל הן כלל העולם (יהל אור).

¹⁷⁷² ומסטרם דמיכאל אתקרי בכור דביה צריך לקדש בכור בהמה דרגיה כסף כו' דאי יחכים בתורה יתוסף עלי' יו"ד דאיהו קדש ישראל כו' ובי' צריך לעשר כו' ואיהו ו' כו' דבין בכור ובין מעשר הם הוולדות דהיינו הבכור הוא הראשון ומעשר העשירי וביניהם הוולדות כמו שהוולדות הוא באמצע עד"א (יהל אור). ר"ל שחכמה נק' בכור וכן חסד כידוע וכן מיכאל (יהל אור).

¹⁷⁷³ שכסף הוא בחסד כידוע והוא חוורא דרגא דחסד, ור"ל לכן נותנין פדיונו ה' כסף כמש"ו (יהל אור).

¹⁷⁷⁴ שאברהם הוא דרגא דחסד כידוע (יהל אור).

¹⁷⁷⁵ כי זהו כלל גדול שאסור להרהר במהותו רק מצד גבורותיו ומעשיו מה שאנו רואים, כמש"כ שאו מרום עיניכם, היינו שהשם מחי' לבריותיו, וזהו שאו מרום עיניכם, ואתם רואים נפלאותיו. ולכולם שיער חיותו וכחו, ויקרא בשם. והשם ינהיג אותו כפי הצטרכו, וכמש"ה אריה שאג כו' דימה הכתוב. דהא אם אנו היו אומרים על הש"י גבור, אין מעלה לו, דמ' שאנו יודעים גבורותיו, ובאמת בלתי תכלית הוא. אך אנו רואים שברא את האריה שהוא גבור יותר מכל הבריות שבעולם, ובזה אנו מכנים להש"י, שזה אנו רואים בעינינו. ומה שאין אנו רואים אין לנו רשות להזכיר, כי בב"ת הוא. ובזכירתנו אנו עושים גבול. אבל אם אנו מכנים על מה שאנו רואים אין חסרון ח"ו בכבוד הש"י עצמה שאנו מגבילים, כי אנו מגבילים מה שאנו רואים. והוי כאלו אנו אומרים שיותר אין לשכלינו להשיג בב"ת. וזשה"כ יושב בשמים, הלא השמים אין יותר כלל להש"י, אך הואיל ואין אנו רואים יותר, לכך אין אנו מכנים אלא לשמים, ואתה תשמע השמים. אבל אם אנו מכנים יותר משמים, אין אנו יודעים איך לומר, כי ב"ת הוא, שלא יהיה ח"ו חסרון בכבודו לעשות שיעור וגבול ח"ו. וזה מה למעלה כו', כלומר מהשמים, מה שאין אנו רואים ומשיגים אסור לחקור, דבחקירתנו יהיה ח"ו חסרון כנ"ל, שנעשה ח"ו גבול כו' ודוק ותבין. וזה שאנו מברכים על הברכה לנוכח ונסתר, היינו לנוכח היינו נגד הפרי שאנו רואים מציאותיו, ואח"כ נסתר נגד כבודו ב"ת הנסתר ממנו, ואין שום אדם וברי' להשיגו כי הוא בב"ת (יהל אור).

¹⁷⁷⁶ הוא מופרש ומובדל מכל תכונת תמונה ודמות ותואר, וזהו מכוון במלת קדוש, ור"ל שהוא מרומם ונעלה מכ"ז (כללים ח"ב ח ע"ד).

ספר שמות

מ/ב	
דיוקני ובגין דא (דברים לב לא) כי לא כצורנו ¹⁷⁷⁷ צורם ואויבינו פלילים:	צורת, ולכן "כי לא כצורנו צורם ואויבינו פלילים".
ואי יקשה בר נש דהא כתיב (שם ד טו) כי לא ראיתם כל תמונה ¹⁷⁷⁸ איהו יתרין ליה האי תמונה חזינא ¹⁷⁷⁹ דהא כתיב (במדבר יב ח) ותמונת ה' יביט ¹⁷⁸⁰ ולא בכל תמונה ¹⁷⁸¹ אחרא (דברא ויצר באתווי ובגין דא) ¹⁷⁸² דבר נש דיצר באתווי ובגין דא אמרו (ישעיה מ כה) ואל מי תדמיוני ואשוה (שם יח) ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו:	ואם יקשה אדם, שהרי נאמר "כי לא ראיתם כל תמונה". הוא יתרין לו, הרי תמונה ראיתי, שהרי נאמר "ותמונת ה' יביט", ולא בכל תמונה אחרת של אדם שיצר באותיותיו, ולכן אמר "ואל מי תדמיוני ואשוה", "ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו".
ואפילו (ראפילו) האי תמונה ¹⁷⁸³ לית ליה באתריה אלא כד נחית לאמלא ועל בריין ¹⁷⁸⁴ ויתפשט עליהו יתחזי לון (עליהו ויתפשט על בריין יתחזי) לכל חד כפום מראה וחזיון ודמיון דלהון והאי איהו (הושע יב יא) וביד הנביאים אדמה ¹⁷⁸⁵ :	ואפילו תמונה זו, אין לו במקומו אלא כשיררד למלוך על הבריות ומתפשט עליהם, יראה להם לכל אחד כפי מראה וחזיון ודמיון שלהם, וזהו "וביד הנביאים אדמה".
ובגין דא ימא איהו אף על גב דאנא אדמה לכו בדיוקניכו אל מי תדמיוני ואשוה דהא קדם דברא	ולכן הוא יאמר, אף על פי שאני אדמה לכם בדיוקנכם "אל מי תדמיוני

- ¹⁷⁷⁷ ר"ל שנאמר כצורנו שהוא יצורנו דיוקנינו (יהל אור).
¹⁷⁷⁸ ואיך אמר כי באותיות השם רשום בו תמונת דיוקנא דבר נש (כללים ח"ב ח ע"ג).
¹⁷⁷⁹ ר"ל מלכות שעלי' נאמר ותמונת ה' יביט כמ"ש וראית את אחורי כידוע שנקר' אחור (יהל אור).
 רושם דיוקן דבר נש איך שהוא מרומז בהד' אותיות דהשם, זהו מותר להתבונן בזה ולייחס רמז רושם מתמונת אדם באותיות השם (כללים ח"ב ח ע"ג).
¹⁷⁸⁰ והרי מייחס הכתוב ג"כ לשון תמונה, והוא משום כי הרי רק ממנו ית"ש נעשה הכל, והוא שורש הכל, כי הוא בבחי' נשמה לנשמה לכל המציאות כולו, שהוא בתכונת צורת אדם כנודע, ולכן אפשר לייחס שם לשון תמונה, והוא ע"ש פעולתו שהוא שורש כל הפעולות. והרי הוא רק ע"ש תמונת המציאות שיצא ממנו. אמנם גם מה שמותר לייחס לשון תמונה בו, הנה הוא רק על הכח ושורש דבחי' תמונה, שהוא באצילות ג"כ, כי שם הוא הכחות פנימיים והשורשים הנעלמים לכל הפעולות והתכונות כולם, אבל לא בבחי' תמונה בפועל ח"ו (כללים ח"ב ח ע"ג). עי' לקמן ר"ל סע"א ורע"ב ח"ג רכב סע"ב וכי כ"ז הוא באספקלריא שאינה מאירה, אמנם כ"ז הוא ג"כ רק מבחי' אצילות, אבל כל בחי' תמונה אשר בבי"ע אין שם ח"ו וזהו שאמר ולא בכל תמונה אחרא דברא ויצר כו' (לש"ו).
¹⁷⁸¹ ר"ל דשם כתיב כל תמונה והוא א"ס דכל תמונה מיניה כמש"ו וביה עצמו אין מונה וזהו לא ראיתם (יהל אור).
¹⁷⁸² התמונה בפועל הוא רק בבי"ע, וזה אסור לייחס שם ח"ו, ועל זה נאמר (דברים ד טו) כי לא ראיתם כל תמונה, ואינו מותר לייחס שם בחי' תמונה אלא רק על שם הכח והרצון אשר לזה שזהו מאצילות, כי על זה הכוונה הנה הוא ג"כ מה שנאמר ותמונת ה' יביט (במדבר יב ח), והוא מראה אחוריים כנודע, והרי מייחס שם בחי' תמונת דמות כמראה אדם, והוא משום כי שם הרי הוא הרצון והכח אשר לזה. אמנם כ"ז הנה הוא רק בבחי' גילוי ית"ש אשר לכל המציאות, הנה בזה הנה מותר לייחס שם כל התוארים כולם, והם ג"כ כל התוארי דמות תכונת אדם הנזכר בתורה, והם כולם רק על שם המציאות שיצא ממנו, אבל הוא עצמו ית"ש הנה משולל כל התוארים ממנו. וזהו שאמר שם הרע"מ עוד, ואפילו האי תמונה, ר"ל אשר גם רק בייחס הרצון והכח, לית ליה באתריה, אלא כד נחית לאמלא על בריין ויתפשט עליהו יתחזי לון לכל חד כפום מראה וחזיון ודמיון דלהון, והאי איהו וביד הנביאים אדמה. אבל עצמותו גופה ית"ש, הנה עליו נאמר (ישעיה מ יח) ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו (כללים ח"ב ח ע"ד).
¹⁷⁸³ ר"ל תמונות הספירות כידוע כמש"ו (יהל אור).
¹⁷⁸⁴ כל הגילוי דהשם הוי"ה ב"ה הוא רק מעת האצילות ולהלאה, ורק מה שנתגלה בו לזולתו (הקדו"ש ה ע"ב).
¹⁷⁸⁵ דברי כל חכם ונביא הנה הוא ע"פ השגתו, וכמ"ש הושע (יב יא) וביד הנביאים אדמה, וכמ"ש בתז"ח (לב ע"ד) וברע"מ (פ' בא דף מב ע"ב) (הקדו"ש פו ע"ג).

ספר שמות

<p>וקודשא בריך הוא דיוקנא בעלמא וצייר צורה הוה הוא יחידי בלא צורה ודמיון ומאן (נ"א ואית) דאשתמודע ליה קדם בריאה דאיהו לבר מדיוקנא אסור למעבד ליה¹⁷⁸⁶ צורה ודיוקנא בעלמא לא באות ה' ולא באות י' ואפילו בשמא קדישא ולא בשום אות ונקודה בעלמא והאי איהו כי לא ראיתם כל תמונה מכל דבר דאית ביה תמונה ודמיון לא ראיתם:</p>	<p>ואשוה". שהרי, קודם שברא הקדוש ברוך הוא דמות בעולם וצייר צורה, היה הוא יחידי בלי צורה ודמיון. ומי (ויש) שנודע לו קודם בריאה, שהוא מחוץ לדמות, אסור לעשות לו צורה ודמות בעולם, לא באות ה' ולא באות י', ואפילו בשם הקדוש, ולא בשום אות ונקודה בעולם. וזהו "כי לא ראיתם כל תמונה", מכל דבר שיש בו תמונה ודמיון לא ראיתם.</p>
<p>אבל בתר דעבד האי דיוקנא דמרכבה דאדם עלאה¹⁷⁸⁷ נחית תמן ואתקרי בהווא דיוקנא יהו"ה¹⁷⁸⁸ בנין ודישתמודעון ליה במדות דיליה בכל מדה ומדה (דאשתמודעון ליה בדמות דיליה) וקרא אל אלהים שדי צבאות אהי"ה בנין ודישתמודעון (דאשתמודעון) ליה בכל מדה ומדה איך יתנהג עלמא בחס"ד ובדינא כפום עובדיהון דבני נשא דאי לא יתפשט נהוריה על כל¹⁷⁸⁹ בריין איך ישתמודעון ליה ואיך יתקיים (ישעיה ו ג) מלא כל הארץ כבודו:</p>	<p>אבל אחר שעשה דמות זה של המרכבה של אדם עליון, ירד לשם ונקרא באותו דמות, יהו"ה, כדי שיכירו אותו במדות שלו, בכל מדה ומדה. וקרא אל אלהים שדי צבאות אהי"ה, כדי שידעו אותו בכל מדה ומדה, איך יתנהג העולם, בחס"ד ובדין, כפי מעשי בני האדם. שאם לא יתפשט אורו על כל הבריות, איך ידעו אותו, ואיך יתקיים "מלא כל הארץ כבודו".</p>
<p>ווי ליה מאן דישוה ליה¹⁷⁹⁰ ולשום (בשום) מדה ואפילו מאלין מדות דיליה כל שכן לבני האדם (איוב ד יט) אשר בעפר יסודם דכלים ונפסדים אלא דמיונא דיליה כפום שלטנותיה על ההוא מדה ואפילו על כל בריין וולעילא מההיא מדה וכדו (ולית לעילא מההיא מדה כד¹⁷⁹¹) אסתליק מינה לית ליה מדה ולא דמיון ולא צורה:</p>	<p>אוי למי שישוה אותו לשום מדה, ואפילו מעשר המדות הללו שלו, כל שכן לבני האדם אשר בעפר יסודם, שכלים ונפסדים. אלא הדמיון שלו [הוא] כפי שלטונו על אותה המדה, ואפילו על כל הבריות, ולמעלה מאותה מדה. וכשמסתלק ממנה, אין לו מדה ולא דמיון ולא צורה.</p>
<p>[כגוונא דימא דלית במיא דימא דנפקי מיניה תפיסו כלל ולא צורה אלא באתפשטותא] (אלא כאתפשטותא) דימא דימא על מאנא¹⁷⁹² דאיהו ארעא אתעביד דמיון ויכילנא למעבד חושבן תמן כגון המקור דימא הא חד נפיק מיניה מעין כפום אתפשטותא דיליה בההוא מאנא כעגולא דאיהי י' הא מקור חד ומעין דנפיק מניה הא תריין:</p>	<p>כדוגמא שהים, שאין במים של הים שיוצאים ממנו תפיסה כלל ולא צורה, אלא שהתפשטות של המים של הים על כלי, שהוא ארץ, נעשה דמיון, ויכלנו לעשות חשבון שם, כמו המקור של הים. הרי אחד יוצא ממנו מעיין, כפי התפשטותו באותו הכלי כמו עגול, שהוא י', הרי מקור אחד, ומעיין שיוצא ממנו הרי שנים.</p>
<p>לבתר עבד מאנא רברבא כגון מאן דעבד (נ"א דחפר) חפירא רברבא ואתמלי מן מיא דנפיק מן</p>	<p>אחר כך עושה כלי גדול, כמו מי שעושה (שחפר) חפירה גדולה, שמתמלאת ממים שיוצאים ממעיין.</p>

¹⁷⁸⁶ עי' מלואים אות א.

¹⁷⁸⁷ ר"ל ספי' שבכללם נק' אדם והן מרכבה לא"ס (יהל אור). עי' מלואים אות ב.

¹⁷⁸⁸ עי' מלואים אות ג.

¹⁷⁸⁹ הוא חוט הא"ס המבריח בתוך כל העולמות (רמ"ז), עי' מלואים אות ד.

¹⁷⁹⁰ ר"ל לא"ס (יהל אור).

¹⁷⁹¹ ר"ל למעלה מהמדה שמדמה בה כד אסתלק אל [א"ל, ר"ל אין לו – לש"ו] מדה ותמונה לגרמיה (יהל אור).

¹⁷⁹² עי' מלואים אות ה.

ספר שמות

<p>מעייין ההיא מאנא אתקרי ים והוא מאנא תליתאה וההוא מאנא רברבא אתפליג¹⁷⁹³ לשבע נחלין (מאנין¹⁷⁹⁴) כפום מאנין אריכין הכי אתפשט מיא מן ימא לשבעה נחלין והא מקור ומעייין וימא ושבע נחלין אינון עשרה ואי ויתבר אומנא (אתברו) אלין מאנין דתקין יהדרון מיא למקור וישתארו מאנין תבירין יבשין בלא מיא:</p>	<p>אותו כלי נקרא ים, והוא כלי שלישי. ואותו כלי גדול, שנחלק לשבעה נחלים (כלים), וכפי כלים ארוכים, כך מתפשטים המים מן הים לשבעה נחלים. והרי מקור ומעייין וים ושבעה נחלים, הם עשרה. ואם ישבר האומן את הכלים הללו שתיקן, יחזרו המים למקור, וישארו כלים שבורים יבשים בלי מים.</p>
<p>הכי עלת העלות עביד עשר ספירות וקרא לבתר¹⁷⁹⁵ מקור וביה לית סוף לנביעו דנהוריה ובגין דא קרא לגרמיה אין סוף¹⁷⁹⁶ ולית ליה דמות וצורה ותמן לית מאנא למתפס ליה למנדע ביה ידיעא כלל ובגין דא אמרו וביה במופלא ממך אל ותדרוש ובמכוסה ממך אלו תחקור:</p>	<p>כך עילת העלות עשה עשר ספירות, וקרא לבתר מקור, ובו אין סוף לנביעת אורו, ולכן קרא לעצמו אין סוף, ואין לו דמות וצורה ושם, אין כלי לתפוס אותו לדעת בו ידיעה כלל, ולכן אמרו בו "במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור".</p>
<p>לבתר עבד מאנא זעירא ודא י' ואתמלייא מניה וקרא ליה מעיין נובע חכמה וקרא גרמיה בה חכם ולהוא מאנא קרא ליה חכמ"ה ולביתר עבד מאנא רברבא וקרא ליה ים וקרא ליה בינה והוא קרא לגרמיה מבין בה:</p>	<p>אחר כך, עשה כלי קטן, וזה י'. והתמלא ממנו, וקרא לו מעיין נובע, חכמה, וקרא את עצמו בו חכם, ולאותו הכלי קרא לו חכמ"ה. ואחר כך עשה כלי גדול, וקרא לו ים, וקרא לו בינה, והוא קרא את עצמו מבין בה.</p>
<p>חכם מעצמו ומבין מעצמו כי (ה)חכמה אייה לא אתקריאת חכמה מגרמה אלא בגין ההוא [חכם דאמלי לה מנביעו דיליה ואייה לא אתקריאת בינה מגרמה אלא בגין¹⁷⁹⁷ ההוא מבין דאמלי לה מניה] (מבין דאמלי ליה מנה) דאי הוה ומסתלק (מסלק) מנה אשתארת יבשה הדא הוא דכתיב (ישעיה יד יא) אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש:</p>	<p>חכם מעצמו ומבין מעצמו, כי חכמה לא נקראת חכמה מעצמה, אלא בגלל אותו חכם שמלא אותה ממעיינו. והיא לא נקראת בינה מעצמה, אלא בגלל אותו מבין שמלא אותה ממנו, שאם היה מסתלק ממנה, היא תשאר יבשה, זהו שנאמר "אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש".</p>
<p>לבתר (שם יא טו) והכהו לשבעה נחלים וועבד ליהו לשבעה מאנין יקירין וקרא לון גדול"ה גבור"ה תפאר"ת נצ"ח הו"ד יסו"ד מלכו"ת וקרא גרמיה גדול בגדול"ה וחסיד גבור בגבור"ה מפואר בתפאר"ת מארי נצחן קרבין בנצ"ח נצחים ובהו"ד קרא שמיה הוד ויצרנו וביסו"ד קרא שמיה צדיק ויסו"ד כלא סמוך ביה כל מאנין וכל עלמין</p>	<p>אחר כך "והכהו לשבעה נחלים", ועשה אותו לשבעה כלים נכבדים, וקרא להם: גדולה, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות. וקרא את עצמו גדול בגדולה וחסיד, גיבור בגבורה, מפואר בתפארת, בעל נצחון קרבות בנצח נצחים, ובהוד קרא את שמו הוד ויצרנו, וביסוד קרא שמו צדיק, וביסוד הכל סמוך בו כל הכלים וכל העולמות.</p>
<p style="text-align: center;">מג/א</p>	
<p>ובמלכות קרא שמיה מלך ולו (&) הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההו"ד כי כ"ל</p>	<p>ובמלכות קרא שמו מלך, ולו הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד, כי כל בשמים שהוא צדיק, ולו הממלכה שהיא</p>

¹⁷⁹³ ואתפליג (דפ"ו).

¹⁷⁹⁴ מוסגר כנוסח אחר בדפ"ק.

¹⁷⁹⁵ עי' מלואים אות ו.

¹⁷⁹⁶ ר"ל אפילו מה שאנו קוראין לו א"ס ג"ז מסט' דכתר, רק לפי שאין מדה גבוה מן הכתר, לפיכך אנו מייחסין לו א"ס, כמ"ש שדרך הכתובים להמשיל במדת הגבורה אריה שאג וכו' (יהל אור). פנחס רנח סע"א, ועי' תיקונים סוף תיקון כב (לש"ו).

¹⁷⁹⁷ על שם (דפ"ק).

238

ספר שמות

<p>מלכות.</p> <p>בשמים דאיהו צדי"ק ולו הממלכה דאיהו מלכו"ת:</p>	<p>הכל ברשותו לחסר בכלים ולהוסיף בהם נביעה, ולחסר כפי רצונו בו, ואין עליו אלוה שיוסיף בו או יגרע בו.</p>
<p>כלא ברשותיה למחסר במאנין ולאוספא בהון נביעו ולמחסר כפום רעותיה ביה¹⁷⁹⁸ ווליתו (לית) עליה אלהא (אחרא) דיוסיף ביה או יגרע ביה:</p>	<p>אחר כך עשה משמשים לכלים הללו, כסא בארבעה עמודים ושש דרגות לכסא, הרי עשר, והכל הוא בכסא. כמו כוס של ברכה, שתקנו בו עשרה דברים, משום התורה שנתנה בעשר דברות, ומשום העולם שהוא מעשה בראשית שנברא בעשרה מאמרות.</p>
<p>לבתר עבד משמשיין לאלין מאנין כרסייא בארבע סמכין ושית דרגין¹⁷⁹⁹ לכרסייא הא עשר וכלא איהו כרסיא כגון כוס דברכה¹⁸⁰⁰ דתקיננו ביה עשרת דברים¹⁸⁰¹ בגין תורה דאתייהבת בעשרה דברן בגין עלמא דאיהו מעשה בראשית דאתברי בעשרה מאמרות:</p>	<p>ותיקן לכסא כיתות לשמש אותו, שהם: מלאכים, שרפים, אראלים, חיות, אופנים, חשמלים, אלים, אלהים, בני אלהים, אישים. ולאלה הוא עשה שמשים, סמא"ל וכל הכיתות שלו, שהם כמו עננים לרכוב בהם לרדת לארץ, והם כמו סוסים להם.</p>
<p>ותקינ לכרסיא כתות לשמשא ליה דאינון מלאכים¹⁸⁰² [שרפים] אראלים חיות אופנים חשמלים¹⁸⁰³ אלים [אלהים]¹⁸⁰⁴ בני אלהים אישיים ולאלין עביד שמשיין סמא"ל וכל כתות דיליה דאינון כעננים למרכב בהון לנחתא בארעא ואינון כסוסיין לון:</p>	<p>ומנין לנו שעננים נקראו מרכב, זהו שנאמר "הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים". וזהו ממונה של מצרים. ומיד שראו ממונה שאלוה, שהוא אלוה ממונה שלהם, ראו אותו כמו סוס תחת מרכבתו של הקדוש ברוך הוא. מיד "ונעו אלילי מצרים מפניו ולבב מצרים ימס". "נעו" מאמונה שלהם, "ולבם נמס", כדונג מאותה אמונה, ואומרים, וכי עד עכשיו אמונה ממונה שלנו, כמו סוס, היה נע לב שלהם מהאמונה שלהם, ונמס כדונג. ומנין לנו שימס הוא לשון נמס כדונג, כמו שנאמר "היה לבי כדונג נמס בתוך מעי".</p>
<p>ומנלן דעננים אקרונ מרכב [הדא הוא] דכתיב (ישעיה יש א) הנה יהו"ה רוכב על עב קל ובא מצרים ודא ממנא דמצרים ומיד דחזו [ממנא] דאלהא די הוא ואלהא ממנא דלהון חזו ליה כסוסיא תחות מרכבתיה דקודשא בריך הוא מיד (שם) ונעו אלילי מצרים [מפניו ולבב מצרים ימס] נעו מאמונה דלהון ולב דלהון נמס כדונג מההיא אמונה [אמרו] (ואמריין) וכי עד כען [אמונה] ממנא דילן כסוסיא הוה נע לבהון מאמונה דלהון ונמס כדונג ומנלן דימס לשון נמס כדונג איהו כמה דאת אמר (תהלים כב טו) היה לבי כדונג נמס בתוך מעי:</p>	<p>ומנין לנו שעננים נקראו מרכב, זהו שנאמר "הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים". וזהו ממונה של מצרים. ומיד שראו ממונה שאלוה, שהוא אלוה ממונה שלהם, ראו אותו כמו סוס תחת מרכבתו של הקדוש ברוך הוא. מיד "ונעו אלילי מצרים מפניו ולבב מצרים ימס". "נעו" מאמונה שלהם, "ולבם נמס", כדונג מאותה אמונה, ואומרים, וכי עד עכשיו אמונה ממונה שלנו, כמו סוס, היה נע לב שלהם מהאמונה שלהם, ונמס כדונג. ומנין לנו שימס הוא לשון נמס כדונג, כמו שנאמר "היה לבי כדונג נמס בתוך מעי".</p>
<p>1805 וכל פטר חמור תפדה בשה וגו' (שמות יג יג) 1806 פקודא דא לפדות פטר חמור ולערוף פטר חמור. אם לא יפדה אותו, זהו שנאמר</p>	<p>"וכל פטר חמור תפדה בשה וגו'", מצוה זו לפדות פטר חמור ולערוף פטר חמור. אם לא יפדה אותו, זהו שנאמר</p>

¹⁷⁹⁸ בהון (דפ"ו).

¹⁷⁹⁹ עי' שעה"כ יד ע"ד.

¹⁸⁰⁰ שכוס גימ' הכסא שהוא גימ' אלקים שהוא בכסא ושם ל"ב אלקים דמעשה בראשית, גימ' כבוד כידוע, וז"ש כסא הכבוד, וז"ש בגין עלמא כו', וכן תורתינו הוא תורת הבריאה כידוע (תיקו"ז ה ע"ב, תז"ח מא ע"ג) וז"ש בגין תורה כו', והכל הוא ראייה שגם בכסא ע"ס ונ"ל דבכולם צ"ל כגון (יהל אור).

¹⁸⁰¹ ישנם בכל א' ענין הד' חיות וארגמן. והתחתון שבכולם הוא האישים, ומהם היה הג' מלאכים שנשלחו לאברהם אבינו ע"ה, כמ"ש הרב שם בשער קיצור אבי"ע (פרק ח) (דע"ה ח"ב כט ע"ב).

¹⁸⁰² עי' פרקי מרכבה פרק ה' ועי' בספר זה הרקיע ריש פ' ויקהל סדר ממטה למעלה ובספר ברית מנוחה דף לח (לש"ו).

¹⁸⁰³ עי' דע"ה ח"א סב ע"ג.

¹⁸⁰⁴ הם המארי תריסין הללו שעומדים בהיכל זכות דבריאה לפני נהר דינור אשר שם. והטעם שנקראים בני אלהים, כי הרי אמרנו ששורשם הוא מהגבורה דדל"א הגנוז בהמ"ס דא"א, וכל גבורה הנה בו הוא שם אלהים (דע"ה ח"ב מב ע"ב), עיי"ש אריכות.

¹⁸⁰⁵ ויקרא ב ע"א (הערת הזהר).

¹⁸⁰⁶ (פקודא להביא קרבן וכו') (נוסף בדפ"ו).

ספר שמות

<p>חמור אם לא יפדה ליה הדא הוא דכתיב ואם לא תפדה וערפתו ורזא דא יצר הרע יכול לאחזרא בתיובתא (ולבתר יצר הטוב) ולבתר לאחזרא יצר הטוב¹⁸⁰⁷ כמה דאוקמוה אם זכה עזר אם לא זכה כנגדו בגין דאינון דיוקנא חד ודשה וחד דחמורו (בשה וחד בחמור) ואי זכה לאחזרא¹⁸⁰⁸ בתיובתא אף על גב דאיהו חמור עם הארץ תפדה מן גלותא כשה¹⁸⁰⁹ דאיהו (ירמיה נ יז) שיה פזורה ישראל ואי לא הדר בתיובתא וערפתו שוי ליה עם קשה קדל דעתידין לאתמהאה מן ספר חיים דעלייהו¹⁸¹⁰ אתמר (שמות לב לג) מי אשר חטא לי אמתנו מספרי:</p>	<p>"ואם לא תפדה וערפתו". וסוד זה יצר הרע, שיכול לחזור בתשובה, ואחר כך יחזר יצר טוב. כמו שבארוה, אם זכה עזר אם לא זכה כנגדו. משום שהם דמות, אחד של שיה ואחד של חמור. ואם זכה לחזור בתשובה, אף על גב שהוא חמור, עם הארץ, תפדה מן הגלות בשה, שהוא "שה פזורה ישראל". ואם לא חזר בתשובה, "וערפתו". שם אותו לעם קשה עורף, שעתידים להמחות מספר החיים, שעליהם נאמר "מי אשר חטא לי אמתנו מספרי".</p>
<p>והיה לאות על ידכה ולטוטפת בין עיניך וגו' (שמות יג טז)¹⁸¹¹ פקודא [תמינאה] דא פקודא דאקרי בגוונא אחרא¹⁸¹² ודלאו [ולא] אקרי מצוה אלא קדושה ואלין אינון תפלין תפלה של יד ותפלה של ראש תקונא פארא¹⁸¹³ שפירו¹⁸¹⁴ דגוונין¹⁸¹⁵ עלאין¹⁸¹⁶ ועל דא אקרון טוטפות¹⁸¹⁷ כמה דאת אמר¹⁸¹⁸ (ישעיה מט ג) ישראל אשר בכ אתפאר:</p>	<p>"והיה לאות על ידכה ולטוטפת בין עיניך וגו'", מצוה זו מצוה שנקראת בגוון אחר, שלא נקראת מצוה, אלא קדושה. ואלו הן תפלין, תפלה של יד ותפלה של ראש. תקון פאר היופי של צבעים עליונים, ולכן נקראים טוטפות, כמו שנאמר "ישראל אשר בכ אתפאר".</p>
<p>וכתיב (הושע יא א) כי נער ישראל ואוהבהו ישראל זוטא¹⁸¹⁹ ושמע ישראל סבא¹⁸²⁰</p>	<p>ונאמר "כי נער ישראל ואוהבו", ישראל הקטן. שמע ישראל, ישראל</p>

¹⁸⁰⁷ ר"ל שיהיה גם הוא יצר טוב, כמ"ש (ברכות נד ע"א) בכל לבבך בב' יצריך וזהו פדיון פטר חמור ואם לא יכול לאחזרא ליה וערפתו יתמחי החמור הע"ה עם היצר הרע (יהל אור).

¹⁸⁰⁸ הוא רזא אחרא על פדיון פטר חמור ועריפתו (יהל אור)

¹⁸⁰⁹ בשה (דפ"ו). ר"ל שיפדה בכלל ישראל ואם לאו שאינו בכללם ואינו יכול לפדותו בכללם אז וערפתו בכלל החמורים שהן הערב רב כמ"ש שנקראו חמורים אשר בשר חמורים בשרם (יהל אור).

¹⁸¹⁰ שהם עשו את העגל כידוע וכ"ז הכל א' אם אינו עושה תשובה אז נשאר חמור בסט' דיצר הרע אז וערפתו עם החמורים ואם זכה בתשובה ולעשות החמור יצר הרע לשה יצר טוב ופודה אותו בשה יצר טוב כן אפדה את החמור ע"ה בכלל השה ישראל כנ"ל. וכלל המצוה הזה בע"ה לפור אותו מיצר הרע אבל מצוה הראשונה בכור בהמה טהורה לסלקא בדרגא דאדם הוא בע"ה להיות אדון על יצר הרע לקדשו מסט' דשור ולסלקא אבל פדיון בכור אדם הוא בת"ת והן ג' משמרות כנ"ל [ר"ל ראשונה חמור פ"ח, שניה כלבים כלב גימ' בהמה, שלישית תינוק בכור אדם – מצאתי נאמר על הגליון] (יהל אור).

¹⁸¹¹ בהר קח ע"ב ובשנה הז' (הערת הזהר).

¹⁸¹² ר"ל שכל הפקודין נק' מצות והיא נק' קדושה כמ"ש (יהל אור).

¹⁸¹³ ר"ל שנק' פאר כידוע (יהל אור).

¹⁸¹⁴ ר"ל לכך נקרא פאר (יהל אור).

¹⁸¹⁵ כידעו שהד' פרישות הן ד' גווני אשלי' [אדום שחור לבן ירוק] (יהל אור).

¹⁸¹⁶ שהן עטרות דא"א וכ"ע כידוע שהן חו"ב וב' עטרין דא"א חו"ג כמ"ש דד' פרשיות הן חו"ב חו"ג (יהל אור).

¹⁸¹⁷ שטוטפות הוא לשון תכשיט כמ"ש ולא בטוטפת (יהל אור).

¹⁸¹⁸ ר"ל שנאמר אתפאר ר"ל בתפלין שנקראו פאר והתפלין הן דרגא דישראל כמ"ש וז"ש ישראל אשר כו' (יהל אור).

¹⁸¹⁹ ר"ל מט"ט ששמו כשם רבו (יהל אור).

¹⁸²⁰ ת"ת דאצילות ור"ל ז"ש כי נער ישראל נער מט"ט ישראל ת"ת ומט"ט הוא יסוד דשכינה צדיק דלתתא (יהל אור). הם בהתבונה דשם ס"ג, וכמ"ש בזוה"ק (פ' בא דף מג ע"א, תרומה דף קס ע"ב, ויקהל דף רטז ע"א, ואתחנן דף רסב ע"ב) (ביאורים ח"א מב ע"א).

ספר שמות

<p>שפירו דגוונין עילא ותתא יוסף סליק¹⁸²¹ ואתעטר בתרין [דרגין] גוונין בקדמיתא נע"ר ובסופא צדי"ק כמה יאן ביה גוונין למחזי ורזא דא (בראשית לטו) ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה שפירא בתרין סטרין ובתריין דרגין בתרין גוונין עילא ותתא:</p>	<p>הזקן. היופי של הצבעים למעלה ולמטה. יוסף עלה והתעטר בשני דרגות צבעים, בתחלה נע"ר ובסוף צדי"ק. כמה נאים בו הצבעים למראה. וסוד זה "ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה", יפה בשני צדדים, בשתי דרגות ובשני צבעים, עליון ותחתון.</p>
<p>כתיב (דברים ו יח) ועשית הישר והטוב הישר דא תפלה של יד ולאמשכא (לאסמכא¹⁸²²) ליה בתפלין של ראש [לאתיחדא¹⁸²³ כהדא ותפלה של יד אקדים לשל ראש] ואצטריך¹⁸²⁴ דלא הוי פרודא בינייהו כלל:</p>	<p>כתיב "ועשית הישר והטוב", הישר זו תפלה של יד, להמשיך (להסמיך) אותו לתפלין של ראש, להתייחד כאחד. ותפלה של יד מקדים לשל ראש. וצריך שלא יהיה בהם פירוד כלל.</p>
<p>מאן דמתעטרא בתפלין קאים ברזא דגוונא עלאה וקאים באינון תרין רזין דקאמרן ברזא דעבד [כמו יוסף דאקרי נער ואקרי צדיק] נאמן וברזא¹⁸²⁵ דבן יחידאי ואלין אינון תפלה של יד ותפלה של ראש ואינון כללא חדא בלא פרודא:</p>	<p>מי שמתעטר בתפלין, עומד בסוד של צבע עליון, ועומד באותם שני סודות שאמרנו, בסוד של עבד, כמו יוסף שנקרא נער ונקרא צדיק נאמן, בסוד של בן יחידאי. ואלה הם תפלה של יד ותפלה של ראש, והם כלל אחד בלי פרוד.</p>
<p>ארבע פרשיין דתפלין בארבע בתים באינון תפלין של ראש וכמהו (ושל יד כמה) דאינון ארבע פרשיין באינון תפלין של ראש אוף הכי כלהו בתפלין של יד [בבית אחת] דהא בתפלה של יד¹⁸²⁶ לית לה מגרמה כלום אלא מה דנקטא מלעילא ורזא דא (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים ומגו דנקטא¹⁸²⁷ לון ומלעילא אקרי תפלה ואתקדשת בקדושתהון וכלא¹⁸²⁸ אקרי קדושה ואקרי תפלה וכדין אקרי מלכות ומלכותו שמים שלימה¹⁸²⁹:</p>	<p>ארבע פרשיות של תפלין בארבעה בתים באותן תפלין של ראש. וכמו שהם ארבע פרשיות באותן תפלין של ראש, כמו כן כולן בתפלין של יד בבית אחד, שהרי בתפלה של יד אין לה מעצמה כלום, אלא מה שלוקחת מלמעלה. וסוד זה "כל הנחלים הולכים אל הים", ומתוך שלוקחת אותם מלמעלה, נקראת תפלה, ומתקדשת בקדושתם, והכל נקראת קדושה ונקראת תפלה. ואז נקראת מלכות, מלכות שמים שלמה.</p>
<p>ארבע פרשיין [הא¹⁸³⁰ אוקימנא רזא דלהון בכמה דוכתי אבל פרשה] קדמאה (שמות יג ב) קדש לי כל בכור דא איהו רזא</p>	<p>ארבע פרשיות, הרי בארנו את הסוד שלהם בכמה מקומות. אבל פרשה ראשונה "קדש לי כל בכור" זהו סוד</p>
<p style="text-align: center;">מג/ב</p>	

¹⁸²¹ שקדום שנתקנא ובא לידי נסיון הי' בנוק' כמו שאר השבטים והי' ביסוד דילה ואח"כ עלה ליסוד דדכורא וז"ש בקדמיתא כו' (יהל אור).

¹⁸²² ר"ל להסתמך לנוק' ביסוד דדכורא ולכך סומכין לה קשר של יד כידוע (יהל אור).

¹⁸²³ להתייחד זר"נ שהן תש"ר ותש"י וז"ש ותפלה של כו' (יהל אור).

¹⁸²⁴ ר"ל שלא להפסיק ביניהן כמ"ש (סוטה מד ע"ב מנחות לו ע"א) הסח בין תפילין לתפילין כו' דתש"ר באין להתייחד עם תש"י (יהל אור).

¹⁸²⁵ ברזא (דפ"ו). נדצ"ל "ברזא" וקאי אלעיל, ואקרי צדיק נאמן ברזא כו' ר"ל בסט' דתש"י נק' עבד כנ"ל וגם שהוא בסטרא דמלכות שמסט' נק' ישראל עבדים והוא אדון כל הארץ ומסט' דת"ת נק' בנים כי ת"ת אב הרחמים וז"ש אבינו מלכנו אם כבנים וכו' (יהל אור).

¹⁸²⁶ ר"ל ולפי שמקבלת מכולם לפיכך יש לה ג"כ ד' פרשיות ולפי שהיא כלל כולם ובה נכללים באחד לפיכך בה בית א' (יהל אור).

¹⁸²⁷ ר"ל לפיכך נק' ג"כ תפלה של יד וקדושה (יהל אור).

¹⁸²⁸ מוסגר בדפ"ק.

¹⁸²⁹ רומז למ"ש (ברכות דף יד טו) הרוצה שיקבל מלכות שמים שלמה יניח תפילין כו' ור"ל שמלכות שלמה עם שמים ת"ת בכל ד' גוונין (יהל אור).

¹⁸³⁰ ר"ל שכבר פי' הרבה פעמים אבל כאן יפרש יותר (יהל אור).

ספר שמות

<p>עלאה דכליל כל ארבע בתים ברזא דנהירו עלאה דנפקא מאין¹⁸³¹:</p> <p>וכל אינון ארבע אתרמיוז הכא קדש דא קדושה עלאה רזא דחכמתא עלאה דמתמן¹⁸³² כלא אתקדש ברזא דגניזו עלאה ודיתקרו (אקרי) קדש לי דא ובינה רזא דעלמא עלאה היכלא פנימאה¹⁸³³ ורזא דא (ויקרא כה נה) כי לי בני ישראל עבדים (במדבר ג יג) כי לי¹⁸³⁴ כל בכר (שמות יט ה) והייתם לי סגולה¹⁸³⁵ כ"ל רזא דחסד¹⁸³⁶ בכל דוכתא בין לעילא בין לתתא בכור דא בן בכור¹⁸³⁷ דכתיב (שם ד כה) בני בכרי ישראל והאי בן בכר כליל כל סטרין וכל גווינין ובגין כך קרא כליל כלהו ארבע ברזא דחכמתא עלאה אבל דא בארה כלל למנדע דכלא כליל בהאי אבל בארה פרט וכל חד בלחודוין דא איהי פרשתא קדמאה דכליל כל שאר פרשיין:</p>	<p>עליון שכולל כל ארבעה הבתים, בסוד האור העליון שיצא מאין.</p> <p>וכל אותן ארבע נרמזו כאן. "קדש", זו קדושה העליונה, סוד החכמה העליונה, שמשם הכל מתקדש, בסוד הגניזה העליונה, שנקראת "קדש". "לי", זו בינה, סוד העולם העליון, ההיכל הפנימי, וסוד זה "כי לי בני ישראל עבדים", "כי לי כל בכור", "והייתם לי סגולה". "כל" סוד החסד בכל מקום, בין למעלה בין למטה. "בכור" זה בן בכור, שנאמר "בני בכורי ישראל". ובן בכור זה כולל כל הצדדים וכל הצבעים, ולכן הכתוב כולל את כל הארבע בסוד החכמה העליונה. אבל זה בדרך כלל, לדעת שהכל כלול בזה. אבל בדרך פרט כל אחד לבדו, זוהי פרשה ראשונה הכוללת כל שאר הפרשיות.</p>
<p>פרשה תניינא (שמות יג ה) והיה כי יביאך וגו' דא בינה דהא בפרשתא דא איהי יציאת מצרים דהוה מסטרא דיובלא ועל דא שירותא דילה והי"ה דהא מלה דא איהי ביובלא ובגין כך שמא דילה והי"ה דלית ווהיהו (הויה) אלא באתר דא דאיהו זמין¹⁸³⁸ לאתמשכא לתתא ולאנהרא בוצינין ולאשתכחא בדרגא תתאה והיה כמאן דאמר על מלכא (דאיהו) [דיהו] זמין¹⁸³⁹ לאתמשכא לתתא ולאנהרא בוצינין¹⁸⁴⁰ וכלא ברזא דא ובגין ודאיהו¹⁸⁴¹ (דאקרי) בארה טמיר לא אקרי באתגלייא בשמא דא אלא אתמסר לחכימין</p>	<p>פרשה שניה "והיה כי יביאך וגו'", זו בינה, שהרי בפרשה הזו היא יציאת מצרים, שהיתה מצד של יובל. ולכן הראשית שלה "והיה", שהרי דבר זה הוא ביובל, ולכן שמה "והיה" שאין והיה אלא במקום זה, שהוא עתיד להמשיך למטה ולהאיר מנורות, ולהמצא בדרגה תחתונה. והיה, כמי שאומר על המלך שאם שיהיה מוכן להמשיך למטה ולהאיר מנורות, והכל בסוד אחד. ומשום שהוא בדרך טמיר, לא נקרא בגלוי בשם זה, אלא נמסר לחכמים לדעת, ועל זה נרשם בשם הקדוש בדבר הזה.</p>

- ¹⁸³¹ כידוע שח"ב וח"ג דתפילין יוצאין מב' ידים וב' כתפין דא"א (יהל אור).
- ¹⁸³² כידוע שכל הספירות נקראו קודש כשמקבלין מחכמה שנקרא קודש (יהל אור).
- ¹⁸³³ שז' היכלות הן והיכל השביעי בינה קדש הקדשים לפני ולפנים (יהל אור).
- ¹⁸³⁴ ר"ל שבינה נק' לי וראיה מפסוק זה שמסט' דילה נפקו ממצרים כמ"ש לקמן (יהל אור).
- ¹⁸³⁵ מ"ורזא דא" עד כאן מוסגר בדפ"ק.
- ¹⁸³⁶ שהוא יומא דכליל לכולהו יומין (יהל אור).
- ¹⁸³⁷ ר"ל ת"ת כמש"ו והוא נוטל ב' חלקים דעת דח"ג, ונוק' נוטלת דעת א' כידוע ובהאי בכור נרמז גבורה שהוא חלק ב' ולפי שבחכמה עלאה אין שם דין לפיכך לא נרמז שם גבורה בפ' רק בכללא (יהל אור).
- ¹⁸³⁸ שמחכמה ולמעלה אין גלוי אבל בינה קיימא לשאלה וע"י ז"ת מתבוננין בה ובסוד אהי"ה דזמין לאולדא (יהל אור).
- ¹⁸³⁹ דהשם מורה על התגלות ובזה יגלה לנו אורה מה שהקשו כמה מקובלים קושיא עצומה מפני מה אהי"ה בכתר ובינה והוי"ה בת"ת הלא שם הוי"ה ב"ה שם גדול הוא יותר משם אהי"ה כי הוא כלל כל השמות כידוע אך בזה יתורץ מאד דהא השם מורה על התגלות והשם הוא התגלות ולכן בכתר ובינה ששם אין כ"כ התגלות כמו בת"ת ולכן שם שם אהי"ה שאין גדול כמו שם הוי"ה שאין גדול ההתגלות כמו התגלות שבת"ת וע"י היטב ותבין (יהל אור).
- ¹⁸⁴⁰ מ"והיה כמאן" עד כאן מוסגר בדפ"ק.
- ¹⁸⁴¹ ר"ל שת"ת נק' הוי"ה בגלוי אבל כאן הוי"ה בהיפוך אתון בטמירו לפי שהיא עצמה אינה נגלית (יהל אור). ע"י זר"ח עב ע"ד: והי"ה שם הכא אתמסר ליה למשה מה דלא אתמסר ליה מקדמת דנא דהא ההוא שמא דרתיכא קדישא אתמסר ליה בידיה.

ספר שמות

<p>למנדע ועל דא אתרשים בשמא קדישא ובמלהו (מלה) דא:</p>	
<p>פרשה שלישית, "שמע", זהו סוד הימין שנקרא חסד עליון, שהוא מיחד את היחוד של הכל לארבעה צדדים. והקדוש ברוך הוא מסדר בו את סדר כל העולם, וזהו שמתפשט לכל הצדדים, אפילו בתוך התהומות התחתונים. בזה הקדוש ברוך הוא ברא את העולם, כשהתעטף הקדוש ברוך הוא בעטוף של זהר, וזה שמיחד את היחוד, ולכן שמע סמוך לוהי"ה.</p>	<p>פרשה תליתאה (דברים ו ד) שמע דא [איהו] רזא דימינא דאקרי חסד עלאה דאיהו קא מיחד יחודא דכלא לארבע סטרין וקודשא בריך הוא מסדר ביה סדורא דכל עלמא ודא איהו דקא מתפשט¹⁸⁴² בכל סטרין אפילו גו [תהומי תתאי בדא] (תחומי תתאי) קודשא בריך הוא ברא עלמא כד אתעטף¹⁸⁴³ וקודשא בריך הוא בעטופא דזהרא ודא דקא מיחד יחודא ובגין כך שמע סמוך לוהי"ה:</p>
<p>יחודא דכל יומא איהו¹⁸⁴⁴ [למנדע ולשוואה רעותא יחודא דא הא אמרן בכמה דוכתי יחודא דכל יומא איהו] יחודא דקרא (דברים ו ד) ושמע ישראל יהו"ה (קדמאה) אלהינו יהו"ה והוא כלהו חד ועל דא אקרי אחד הא תלת שמהן אינון היך אינון חד ואף על גב דקרינן אחד והיך אינון חד:</p>	<p>היחוד של כל יום הוא יחוד לדעת, ולשים את הרצון היחוד הזה. הרי אמרנו בכמה מקומות, יחוד של כל יום הוא היחוד שבפסוק "שמע ישראל ה' אלהינו ה'", הרי כולם אחד, ולכן נקרא אחד. הרי הם שלשה שמות, איך הם אחד. ואף על גב שקוראים אחד, איך הם אחד.</p>
<p>אלא בחזיונא דרוח קדשא אתידע ואינון בחזיו דעינא וסתימא למנדע דתלתא אלין אחד ודא איהו רזא דקול דאשתמע¹⁸⁴⁵ קול איהו חד ואיהו תלתא¹⁸⁴⁶ גווינין אשא ורוחא ומיא וכלהו חד ברזא דקול ולא אינון אלא חד¹⁸⁴⁷ אוף הכא יהו"ה אלהינו יהו"ה אינון חד תלתא גווינין ואינון (דאינון) חד:</p>	<p>אלא בחזיון רוח הקודש נודע, והם במראה של עין סתומה, לדעת ששלשה אלה אחד. וזהו סוד של קול שנשמע, קול הוא אחד, והוא שלשה אופנים: אש, רוח, ומים. וכולם אחד, בסוד של הקול, ואינם אלא אחד, כמו כן כאן "ה' אלהינו ה'" הם אחד, שלשה אופנים והם אחד.</p>
<p>ודא איהו קול דעביד בר נש וביחודא ולשוואה רעותיהו (ולשוואה) ביחודא דכלא מאין סוף עד סופא דכלא בהאי קול דקא עביד בהני תלתא דאינון חד ודא איהו יחודא דכל יומא והואתגלי ברזא דרוח קדשא:</p>	<p>וזהו הקול שעשה האדם ביחוד, ולשים את רצונו ביחוד של הכל, מאין סוף עד סוף, הכל בקול הזה שעושה בשלשת אלה שהם אחד. וזהו היחוד של כל יום, שהתגלה בסוד של רוח הקדש.</p>
<p>וכמה גווינין דיחודא אתערו וכלהו קשוט מאן דעביד האי עביד ומאן דעביד האי עביד אבל האי יחודא דקא אנן מתערי מתתא ברזא ודחד קול (דקול) דאיהו חד ודא הוא ברירא דמלה האי בכללא לבתר¹⁸⁴⁸ ופרטא (והיה אם שמוע פרט דחסד עלאה) כדקאמרן:</p>	<p>וכמה אופנים של יחוד התעוררו, וכולם אמת. מי שעושה את זה, עושה. ומי שעושה זה, עושה. אבל היחוד הזה שאנו מעוררים מלמטה בסוד של קול, שהוא אחד, זהו בירור הדבר, זה בכלל, ואחר כך פרט, כמו שאמרנו.</p>

¹⁸⁴² שזן בחסדו מקרני ראמים והכל צריכין לחסדו (יהל אור).

¹⁸⁴³ כמ"ש שנתעטף הקב"ה באור וברא העולם כמ"ש עוטה אור כשלמה כו' ואור הוא חסד כידוע (יהל אור).

¹⁸⁴⁴ יחודא (נוסף בדפ"ו).

¹⁸⁴⁵ שקול כלול מאשא ורוחא ומיא כמ"ש בס"י (יהל אור). ח"א נ ע"ב רי ע"א (לש"ו).

¹⁸⁴⁶ ר"ל שה' אלהינו הן חו"ב ה' ז"א שהן למטה חג"ת שהן ג' גווינין (יהל אור).

¹⁸⁴⁷ "ולאו אינון אלא חד" מוסגר בדפ"ק.

¹⁸⁴⁸ והיה אם שמוע (יהל אור).

ספר שמות

<p>(ואייה) פרשה רביעאה הוא רזא דדינא קשיא (שם יא טז) השמרו לכם¹⁸⁴⁹ ואלין אינון תפלין דרישא¹⁸⁵⁰ ותפלין דדרועא כגוונא דא בחד ביתא והא אתערנא בהו וכלהו רזא חדא:</p>	<p>פרשה רביעית, הוא סוד הדין הקשה, "השמרו לכם", אלה הן תפלין של ראש, ותפלין של זרוע כדוגמא זה בבית אחד, והרי התעוררנו בהם, וכולם סוד אחד.</p>
<p>קשרא דתפלין דרישא איהו דל"ת¹⁸⁵¹ ועל דא כתיב (שמות לג כג) וראית את אחורי¹⁸⁵² ועל דא איהו לאחורא¹⁸⁵³ ותמן אתקשר כלא בקשרא חדא:</p>	<p>קשר התפלין של ראש הוא דל"ת, ועל זה נאמר "וראית את אחורי", ולכן הוא לאחור, ושם נקשר הכל בקשר אחד.</p>
<p>ואייה כד מנחא אלין תפלין דדרועא לאתקשרא (ס"א אית קשרא) אחרא¹⁸⁵⁴ רזא דברית קדישא רזא דא כמה דאתער בכמה דוכתי וכלא רזא חדא זכאין אינון ישראל דידעין רזא דא ואצטריך בר נש לאנחא לון וכל יומא למהויו (בכל יומא ולמהויו ב"ג) בדיוקנא עלאה ועליהו (ועל דא) כתיב (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם יהוה¹⁸⁵⁵ נקרא עליך ויראו ממך ע"כ:</p>	<p>והיא כשמניחה תפלין אלו של זרוע, להתקשר (יש קשר) אחר סוד הברית הקדוש, סוד זה כמו שהתעורר בכמה מקומות, והכל סוד אחד. אשריהם ישראל שיודעים סוד זה, וצריך אדם להניחם כל יום להיות בדמות עליון, ועליו נאמר "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך".</p>
<p style="text-align: center;">ברוך יהוה לעולם אמן ואמן:</p>	<p style="text-align: center;">ברוך ה' לעולם אמן ואמן</p>
<p style="text-align: center;">מד/א</p>	
<p style="text-align: center;">פרשת בשלח</p>	
<p>ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים וגו' (שמות יג יז) רבי שמעון פתח (חבקוק ג ב) תפלה לחבקוק הנביא על שגיונות האי קרא קשיא ואית לאסתכלא ביה מאי שנא</p>	<p>"ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים וגו'", רבי שמעון פתח, "תפלה לחבקוק הנביא על שגיונות", פסוק זה קשה, ויש להתבונן</p>

¹⁸⁴⁹ דהשמר הוא ל"ת מסט' דדינא כידוע (יהל אור).

¹⁸⁵⁰ ודע כי דוקא בשל ראש יש הוי"ה ממש דהיינו חו"ב חו"ג אבל בשל יד אינו כך אלא כעין דוגמא שהרי אין בה חו"ג אלא ב' פעמים חו"ב, פי' חו"ב דאבא וחו"ב דאמא שהם בערך חו"ג לגבי חו"ב דאבא, ולכן אמר בכאן דדרועא כגוונא דא, כגוונא דייקא, ר"ל דמיון לבד (רמ"ז).

¹⁸⁵¹ וראית את אחורי, ובפ' ואתחנן (רסג רע"א) מבואר שענין הקשר של תפלין אשר נאמר על זה וראית את אחורי, הנה הוא ענין אחד עם התפלין של יד שהוא בה' בתראה, ה' דידכה, יד כהה, דהיא שמאלא ע"ש. וכעין זה הוא ג"כ בתרגום יונתן על התורה בפסוק וראית את אחורי, אמר שם שהוא הקשר דתפלין של יד (והוא י', סוד היסוד, כמ"ש בזוה"ק ס"פ בא וכנ"ל, שהוא מאור היסוד דז"א שממנו הוא דעת דרחל, והוא סוד הקשר דתפלין של יד). ובפ' ויקהל (דף רי"א סע"א) מבואר כי סוד וראית את אחורי הנה הוא בסוד אחור וקדם צרתני, שהוא כללות כל הנוק' שהיא אחורי דכורא ע"ש והרי כ"ז הוא כעין דרשות חלוקות וכו' הקשר של ראש שהוא מהארת המלכות דתבונה עם אור הדעת המתלבש בו, הנה אותו החלק דאור הדעת אשר ממנו הוא הקשר, הנה הוא מהבחי' הראשונה דהמלכות כנ"ל, והנה הוא אור הכתר דהנוק' כי הוא שורש הראשון שלה שהיה מתחילה בת"ת דז"א כנ"ל, ות"ת דז"א הוא כתר דרחל ע' א"א (פרק ז). והרי הוה הקשר של ראש שהוא לאה הוה הוא הכתר דרחל, וכן מאור הקשר של ראש שהוא ד' כללות הד' מוחין, הנה נמשך ממנו ונעשה הדעת דרחל שהוא הקשר של יד שהוא י', והוא מאור היסוד דז"א כנ"ל מזוה"ק ס"פ בא, כי הוא עולה ונעשה הדעת דרחל שהיא הקשר של יד. והיינו כי אור היסוד דז"א הנה הוא עולה כנגד הלב דז"א בזרוע השמאלי, ונעשה הוא שם הדעת שבה שהוא הי' דקשר של יד. והנה נעשה כ"ז ע"י הרצועות הנמשך מהקשר של ראש וכמו שמבואר כ"ז בהדרושים שם. ואמר שם, כי הרצועות הם כוללים כל הד' מוחין, והם אורות המקיפין דרחל ע"ש. והרי נמצא כי הקשר של ראש הנה הוא כללות כל אור המוחין כולן דרחל ג"כ, שהם התפלין שלה, וכן הוא כי מעיקרם הרי הם ג"כ אחד כי הם ב' הבחי' שבמלכות כנ"ל (כללים ח"ב ז ע"ד).

¹⁸⁵² ר"ל מלכות והיא נכללת בז"א בד' של הקשר (יהל אור). עי' לקמן ריא ע"א בח"ג רסג ע"א ועי' עוד לקמן רל סע"א ורע"ב (לש"ו).

¹⁸⁵³ כמש"ל אייה אחור דיליה ע"ש היטב (יהל אור).

¹⁸⁵⁴ ר"ל שהקשר ש"י הוא יסוד נכלל בה (יהל אור).

¹⁸⁵⁵ מ"אלין אינון" עד "דידעין רזא דא" נמחק בדפ"מ, ומופיע כאן.

ספר שמות

<p>תפלה לחבקוק הנביא יתיר מכל שאר נביאי עלמא דלא כתיב בהו תפלה לישעיה הנביא או לירמיה או ליחזקאל או להושע או לשאר נביאי עלמא:</p>	<p>בו. מה שונה תפלה לחבקוק הנביא יותר מכל שאר נביאי העולם, שלא נאמר בהם תפלה לישעיה הנביא, או לירמיה, או ליחזקאל, או להושע, או לשאר נביאי העולם.</p>
<p>אלא הכי תנינן אלישע זכה¹⁸⁵⁶ בהאי עלמא מה דלא זכה נביאה אחרא בר ממשה ועם כל דא לא בעא לאטרחא למריה¹⁸⁵⁷ ותא חזין מאי כתיב (מ"ב ד ה) ויהי היום ויעבור אלישע אל שונם ושם אשה גדולה מאי אשה גדולה אלא גדולה בעובדה¹⁸⁵⁸ דכל בני (דרא¹⁸⁵⁹) וביתא משתבחין בה והיא עקרא דביתא¹⁸⁶⁰ ובגין דבעלה לא הוה שכיח בביתא¹⁸⁶¹ למהוי עקרא לא הוה ואדכרו (מדבר) הוא אלא היא:</p>	<p>אלא כך שנינו, אלישע זכה בעולם הזה מה שלא זכה נביא אחר, פרט למשה. ועם כל זה לא רצה להטריח את אדונו. בא וראה, מה נאמר "ויהי היום ויעבור אלישע אל שונם ושם אשה גדולה", מה זה אשה גדולה, אלא גדולה במעשיה, שכל בני (הדור) הבית משתבחים בה, והיא עיקר הבית. ומשום שבעלה לא היה מצוי בבית, להיות עיקר, לא נזכר הוא, אלא היא.</p>

¹⁸⁵⁶ דהיינו שזכה לקירון פנים כמשה, בסוד אלישע דהיינו ש"ע נהורין המאירים בב' פעמים א"ל מלא, וב' פעמים גי' הפני"ם, אמרו רז"ל שהיה מתהלך בהרים מפני שלא ינזקו הרואים פניו ובפרט הנשים כנזכר בפרקי רבי אליעזר. וטעם הדבר נראה נלע"ד שהוא מובן עם מ"ש בספר הכוונות בתפילת ראש השנה בכוונת מלך עוזר, כי אין לז"א רק ק"ן נהורין מש"ע נהורין דאריך מאנפוי והמלכות יש לה כל הש"ע, ושזה סוד מה שאמרו רז"ל לא היה יכול להסתכל בפני חוה. ולכן תמצא ששבחה התורה את האמהות שהיו יפות להורות שלהיות שהתקינו פגם חוה זכו ליפיה, ומן הטעם הלזה לא היו יכולות הנשים להסתכל בפני אלישע, שהוא היה מן המובחר של קין דכתיב ביה (בראשית ד ה) ואל קין ואל מנחתו לא שע"ה, ולכן ויפלו פניו, הוא אור הפנים שהיה לו, אבל אלישע פירושו אל"י ש"ע, פי' שיש לו מסוד א"ל של ש"ע נהורין. ונראה שאמר אלי בלשון יחיד מפני שהארתו היתה מאריך ולית שמאלא בהאי עתיקא (רמ"ז). אין הכוונה על הנבואה וכו' אלא על מעשה ניסים שעשה יותר מכל הנביאים (מ"מ). אלישע זכה לקירון פנים כידוע בסוד אלישע שהם ש"ע נהורין הנ"ל וכמ"ש ויהי נא פי שנים ברוחך אלי ולכן שניהם [גם אליהו] היה בכח ידם להחיות את המתים שלא בציוי השי"ת (ב"ע כב ע"ב).

¹⁸⁵⁷ ר"ל אע"פ שהיה גוזר והקב"ה מקיים לא בעא לאטרחא למארי' שיתן לו עושר ולא יצטרך לאחרים (מ"מ). "ועם כל דא לא בעא לאטרחא למריה" מוסגר בדפ"ק.

¹⁸⁵⁸ והנה השונמית שהיתה אחות אבישג שתיהן היו יפות מאד והיו מסוד שתי האמהות בלהה וזלפה כמ"ש בליקוטי תלמידי הרב, וכנראה משם השונמית היתה מסוד רחל, ולכן היתה גדולה בעובדה, כי כל מעשיה הוא תיקון בנוק' רחל דוקא (רמ"ז).

¹⁸⁵⁹ להיותה ניצוץ מאמן של ישראל וגם לגודל יופיה, כי על כן היה לה שייכות עם אלישע (רמ"ז).

¹⁸⁶⁰ כי כן רחל היא עקרת הבית (רמ"ז).

¹⁸⁶¹ יש שתי בחינות ר"ו, האחת הוא דס"ג מ"ה ב"ן והם ר"ו אותיות דג' פסוקי ויסע ויבא ויט, והם גימ' גבור"ה שעיקרם לתיקון הנוק', והם בחינת נר"ן. והשנית הוא השם דע"ב שמות שהוא מסוד ע"ב דיוד"ן וגימ' חס"ד ויש בו ר"ו אותיות גם כן. וה"ס אריה מן הימין, והוא ענין טיפת הזכר דחסד אתגליא בפום אמה, ואז נקראת הנוק' תב"ל, ב' פעמים ר"ו שהיא מתובלת מחו"ג שאז הוא לה זווג דפנים בפנים מה שאין כן כשאין בה אלא הר"ו דגבורה אז הוא דאחור באחור, ואז הוא שליטת הנוק' כי אין האיש בביתו. וז"ש שבעל השונמית לא היה נמצא בבית להיות עיקר, ירצה היה בבית אך הרי הוא כאילו לא היה, כיון שלא היה בו כח להיות עיקר ולזכות לשפע דע"ב הדוכרי, ולכן לא היה מנהיג הוא אלא היא, שהיתה בזכותה מתוקנת כל צרכה בר"ו שלה. ולכן אמר לה אלישע את חובקת בן, שכל כחה היה משם ב"ן שהוא הגבורה שתחילתו משם ס"ג כנודע ליודעים. ולכן הוצרך חבקוק למות דוגמת מלכי אדום, ואלישע החייהו בהורידו עליו סוד מלך הדר מהדרת פניו שהם מסוד אל דאיהו חסד אל, וה"ס שני החיבוקין דימין שלו ודשמאלא שלה. ובזה יש גם שייכות לענין הזה עם פרשתנו שבה נזכרת יציאת ישראל בכח שם זה דויסע ויבא ויט, וזה מלבד מ"ש לקמן בהנחת רוחות של ישראל בשירי המלאכים דוגמא דשל חבקוק, ע"ע. באופן שהשונמית נקראת אשה גדולה להיות בה ניצוץ רחל אמנו עקרת הבית, ולהיות שהיתה גדולה לגבי בעלה כי היא היתה מושפעת בזכותה מכל כח גדלות השכינה, ונמצאת גדולה כלפי כל דורה בבחינה הראשונה וכמו כן לעומת בעלה בבחינה שניה מה שאין כן בגבורות שאין מגמתן מצד עצמן להשפיע אלא לקבל מהחסדים, וכמשה"ה (ג טז) ואל אישך תשוקתך, ולכן אין נדיבות בנשים (רמ"ז).

ספר שמות

<p>ותו ושם אשה גדולה (מלכים ב' ד ח) גדולה על כל שאר נשי עלמא¹⁸⁶² דהא שאר נשי עלמא כד המאן אושפיזא בביתא מצטערין ביה ודחקן ביה¹⁸⁶³ כל שכן לאפקא עליה ממונא והאי¹⁸⁶⁴ חדת ביה באושפיזא¹⁸⁶⁵ ולאפקא עליה ממונא כל שכן כיון דחמת ליה לאלישע¹⁸⁶⁶ חדת ביה לחדא ועל דא שבחא דכלא דאתתא היא¹⁸⁶⁷ דהא אושפיזא דביתא דאתתא היא¹⁸⁶⁸ ובגין כך ושם אשה גדולה גדולה על שאר נשין:</p>	<p>ועוד "ושם אשה גדולה", גדולה על כל שאר נשי העולם, שהרי שאר נשי העולם כשרואות אורח בבית, מצטערות בו ודוחקות אותו, וכל שכן להוציא עליו ממון, והיא שמחה באורח, ולהוציא עליו ממון. כל שכן כיון שראתה את אלישע, שמחה בו מאד, ועל כן השבח של הכל הוא של האשה, שהרי האורח של הבית הוא של האשה, ולכן [כתוב] "ושם אשה גדולה", גדולה על שאר הנשים.</p>
<p>ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא (שם ט) במה ידעה אלא הא אוקמוה חבריא דשושיפא חוורא זריקת ליה בערסיה ולא חמת ביה קרי מעולם ולא אעבר זבובא בפתוריה:</p>	<p>"ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא", במה ידעה. אלא הרי פרשוה החברים, שסדין לבן שמה לו במטתו, ולא ראתה בו קרי מעולם, ולא עבר זבוב על שלחנו.</p>
<p>הני מלי קשיין אי תימא דלא חמת ביה קרי הא סגיאין אינון בני נשא הכי בעלמא מה שנויא הכא ואי תימא דלא אעבר¹⁸⁶⁹ זבובא בפתוריה אמאי כתיב הנה נא ידעתי וכי היא ידעת ולא אחרא והא כל אינון דחמו ליה אכיל בפתוריה הוו [ידעין] (חמאין):</p>	<p>הדברים הללו קשים אם תאמר שלא ראתה בו קרי, הרי רבים הם בני אדם כאלה בעולם, מה השוני כאן. ואם תאמר שלא עבר זבוב על שלחנו, למה נאמר "הנה נא ידעתי" וכי היא ידעה ולא אחר, והרי כל אלו שראוהו אוכל בשלחנו היו יודעים.</p>
<p>אלא שפיר קאמרת אבל הנה נא ידעתי היא ידעה ולא אחרא בגין דהיא מתקנת ערסיה בשעתא דשכיב בליליא ובשעתא דקאים בעפרא והאי דקאמרי דשושיפא חוורא זריקת ליה בערסיה הכי הוה ובה ידעה¹⁸⁷⁰ דארהא דעלמא כיון דקאים בר נש מערסיה סליק שושיפא דנאים בה ריחא</p>	<p>אלא יפה אמרה "אבל הנה נא ידעתי", היא ידעה ולא אחר, משום שהיא תקנה את מטתו בשעה ששכב בלילה, ובשעה שקם בבוקר, וזה שאמרו שסדין לבן שמה לו במטתו, כך היה. ובזה היא ידעה שדרך העולם, כיון שעומד אדם ממטתו, מעלה הסדין שישן</p>

¹⁸⁶² נ"ל לפי שהיתה גלגול חוה והוא נק' האדם הגדול והיא נקראת אשה גדולה (רח"ו).
¹⁸⁶³ יש להן צער פנימי בנפשותן באורחים, וכן אינון רוצין לגמול להם חסד בגופן ובמעשה ידיהן אדרבה דחקן ביה, נדחקות ודוחקות עצמן מלפעול כדי שלא יהנה האורח, וכל שכן לאפקא עליה ממונא, להיותו היותר חיצון הוא גבורה יותר קשה, ומכל שכן שלא תחפוצנה לההנות בו את אחרים (רמ"ז).
¹⁸⁶⁴ והיא (דפ"ו).
¹⁸⁶⁵ כי להיותה ניצוץ רחל היה בה מיתוק החסד שמחה באורח. וזהו פירוש שלישי על תואר גדולה שר"ל מושפעת ונמתקת ממדת הגדולה, ולכן תמיד היתה שמחה באורחים ולהוציא עליהם ממון (רמ"ז).
¹⁸⁶⁶ כי נשמתה ראתה לה כי עתידה היא לקבל ממנו מיתוק גדול, ולכן מרוב שמחתה בו נאמר (ח) ותחזק בו (רמ"ז).
¹⁸⁶⁷ ירצה שדוקא על האשה הגדיל שלמה את השבח באומרו (משלי לא י) אשת חיל מי ימצא, והאריך בא"ב כל כך, והיינו שבחא דכלא, שהרי בא"ב נכלל הכל וטעמו דהא אושפיזא דביתא דאתתא היא (רמ"ז).
¹⁸⁶⁸ פי' הנהגת דירת הבית הוא של האשה, וכמו שאמרו רז"ל ביתו זו אשתו, שהרי ע"י רחל מתנהגים העולמות בהיותה בבניינה מחזה זעיר ומטה, שאז יש לה שני אורות בסוד כ"ד כ"ד ושני אורות [ב' פעמים או"ר] סודם ב"ת כנזכר באוצרות חיים, ואז נקראת אשת ח"ל בגי' כ"ד כ"ד. ואל זה רמז באומרו שבחא דכלא, שהוא הא"ב דאשת חיל, והיינו אושפיזא דביתא (רמ"ז).
¹⁸⁶⁹ עבר (דפ"ו).
¹⁸⁷⁰ פי' הא והא איתא (רח"ו).

ספר שמות

<p>מנוולא והאי בשעתא דסלקת ההוא שושיפא מערסיה הוה סליק ריהינ¹⁸⁷¹ כריחין דגנתא דעדן אמרה אי לאו דקדישא הוא וקדושה דמריה עליה לא סליק ריחא קדישא הכי בגיני כך בעי לאתפרשא מן ביתא דלא אודהר בר נש כל כך בביתא אבל אמרת (שם י) נעשה נא עליית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומנורה ארבע אלין למה אלא בגין דאינון תקונא דכנסת ישראל [דאתקריאת עליית קיר] והכי ואתקריא כמה דכתיב (ישעיה לח ב) ויסב חזקיהו פניו אל הקירו (אתקרי):</p>	<p>בו ריח מנוול, וזה בשעה שלקחה אותו סדין ממטתו, היה מעלה ריחות כריחות גן עדן. אמרה אלולי שקדוש הוא, וקדושת אדונו עליו, לא היה מעלה כזה ריח קדוש. לכן צריך לפרש מן הבית, כי לא נזהר אדם כל כך בבית. אבל אמרה "נעשה נא עליית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומנורה", ארבעה אלה למה. אלא משום שהם תקון של כנסת ישראל, שנקראת עליית קיר, וכך נקראת, כמו שנאמר "ויסב חזקיה פניו אל הקיר".</p>
<p>מטה ושלחן וכסא ומנורה לאו אינון כתיקון ודשמושא (שמושא) דהא כסא קא בעי בקדמיתא ולבתר שלחן לבתר מנורה לבתר מטה אמאי אקדימת מטה בגין דהיא חביבה עליה יתיר מכלא ואקדים בר נש מה דחביב עליה:</p>	<p>מטה ושלחן וכסא ומנורה הם אינם כמו תקון השמוש, שהרי צריך בתחילה כסא, ואחר כך שלחן, אחר כך מנורה, אחר כך מטה. למה הקדימה מטה, משום שהיא חביבה עליו יותר מהכל, ומקדים אדם מה שחביב עליו.</p>
<p>ויהי היום ויבוא שמה (מ"ב ד יא) ויהי היום מאן הוא יומא דא אלא כמה דאוקמוה ותא חזי ההוא יומא יומא טבא דראש השנה הוה דאתפקדו ביה עקרות דעלמא ואתפקדן ביה בני עלמא קרא לשונמית ואמר (שם יג) הנה חרדת אלינו את כל החרדה הזאת בגיני כך אצטריכנא לעיינא יומא דא בדיני דעלמא דקודשא בריך הוא דאין ביומא דא</p>	<p>"ויהי היום ויבא שמה", ויהי היום, מיהו יום זה. אלא כמו שבארוה, ובא וראה, אותו יום, יום טוב של ראש השנה היה, שבו נפקדו עקרות העולם, ונפקדים בו בני העולם. קרא לשונמית ואמר "הנה חרדת אלינו את כל החרדה הזאת" בגלל זה הייתי צריך לעיין היום הזה בדיני העולם, שהקדוש ברוך הוא דן ביום הזה</p>
<p>מד/ב</p>	
<p>לעלמא ובגין דאתפרשנא בלחוד באתר דא אצטריכנא לאסתכלא ברגיוו דעלמא:</p>	<p>את העולם, ובגלל שנפרדתי לבד במקום זה הוצרכתי להסתכל ברוגז של העולם.</p>
<p>ומה לעשות לך היש לדבר לך אל המלך¹⁸⁷² או אל שר הצבא¹⁸⁷³ (מלכים ב' ד יג) וכי מלה דא¹⁸⁷⁴ למה אצטריכנא לגבי אתתא דלא נפקת ולא אולת ולא עאלת בהיכלא דמלכא אלא יומא¹⁸⁷⁵ דא הוה</p>	<p>"מה לעשות לך היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא", וכי דבר זה למה האשה צריכה, שהרי אינה יוצאת ולא הולכת ולא נכנסת להיכל המלך.</p>

¹⁸⁷¹ קכ"ז (הערת הזהר).

¹⁸⁷² ב"ד עליון באצילות (אור יקר).

¹⁸⁷³ ב"ד המלאכים ושר הצבא ה' השליט שם בהיכלות. ואפשר לפרש המלך בינה כדמפרש "המלך המשפט". "שר הצבא" ת"ת שהוא שר של הנצ"ח וההו"ד שהם צבא ודאי או מלכות שהיא שר על צבא הנפרדים והיינו בני חיי ומזוני הם תלויים במלך לכולהו פירושי ושאר העניינים בשר הצבא לכלהו פ' כדאמרי בני חיי ומזוני לאו בזכותא היכל זכות אלא במזלא באצילות או לאו בזכותא בשבע מדות אלא במזלא מבינה ולמעלה (אור יקר).

¹⁸⁷⁴ פ' בשלמא אם לא אמר לה אלא היש לדבר לך וגו' הייתי אומר שכוונתו על איזה דבר שהוצרך לבעלה ואשתו כגופו, אבל אחר שפרט תחילה ומה לעשות לך נראה שרצה לומר על פרטי הנוגע לה, ועל זה הקשה בכח כי אין שום פרטי עם המלך אל אשה שאינה יוצאת ואם יוצאת אינה מהלכת בשוק ואם מהלכת הוא לבית הכנסת או לבית אביה וקרובותיה ולא לבית המלך (רמ"ז).

¹⁸⁷⁵ ירצה להיותו ראש השנה לכן שאלה היש לדבר וגו', כי בו יושב העולם בדין וחרדים מפחדו וחשב שכך היתה השונמית יראה, וגם זה בעצמו גרם לו לומר אל המלך ולא דבר בפירוש אל ה' שזו היתה כונתו, אלא אמר לה אל המלך כי אז אקרי קודשא בריך הוא מלך, כי כל כוונת ראש השנה עד

ספר שמות

<p>גרים דכל בני עלמא יתבין (נ"א קיימין) בדינא ובהווא יומא אקרי קודשא בריך הוא מלך המלך המשפט¹⁸⁷⁶ אמר לה אי [את] אצטריך לך לגבי מלכא עלאה על עובדין די בידך:</p>	<p>אלא יום זה היה גורם שכל בני העולם יושבים (עומדים) בדין. ובאותו יום נקרא הקדוש ברוך הוא מלך, המלך המשפט. אמר לה אם את צריכה בשבילך אצל המלך העליון על המעשים שבידיך.</p>
<p>ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת (שם) מאי קאמרת אלא בשעתא (נ"א בזמנא) דדינא תליא בעלמא לא יתפרש בר נש בלחודוי ולא יתרשים לעילא ולא ישתמודען ביה בלחודוי דהא בזמנא ואחרא¹⁸⁷⁷ דדינא תליא בעלמא אינון דאשתמודעון ורשימין בלחודיהו אף על גב דזכאין אינון אינון אתפסן בקדמיתא ועל דא לא ליבעי¹⁸⁷⁸ לאיניש לאתפרשא מבין עמא ולעלם דבכל זמנא רחמי ודוקודשא בריך הוא על עמא כלהו כחד ולא ליבעי ליה לאיניש לאתפרשא מן עמא לעלם¹⁸⁷⁹ ובגיני כך אמרה בתוך עמי אנכי יושבת ולא בעינא לאתפרשא מנייהו כמה דעבדנא עד יומא דין:</p>	<p>"ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת", מה אמרה. אלא בשעה (בזמן) שהדין תלוי בעולם, שלא יפרד אדם לבדו, ולא יהיה רשום למעלה, ולא יכירו אותו לבדו. שהרי בזמן (אחר) שהדין תלוי בעולם, אותם שנודעים ורשומים לבדם, אף על גב שהם צדיקים, הם נתפסים בראשונה. ועל כן, לא צריך אדם להיפרד מן העם לעולם. שבכל זמן, רחמי הקדוש ברוך הוא על העם, כולם כאחד, האדם צריך שלא לפרוש מן העם לעולם. ולכן אמרה "בתוך עמי אנכי יושבת", ולא רוצה להיפרד מהם, כמו שעשיתי עד היום הזה.</p>
<p>ויאמר גחזי אבל בן אין לה וגו' (שם יד) אמר [לה] אלישע הא ודאי שעתא קיימא¹⁸⁸⁰ דהא יומא גרים ויאמר למועד הזה כעת חיה את חובקת בן ותהר האשה ותלד בן למועד הזה כעת חיה אשר דבר אליה אלישע (שם טז-יז) למועד ודאי¹⁸⁸¹ לבתר מית מאי טעמא מית¹⁸⁸² אלא בנין דאתיהיב לה¹⁸⁸³ ולא לבעלה ומאתר דנוקבא אתקשר¹⁸⁸⁴</p>	<p>"ויאמר גיחזי אבל בן אין לה וגו'", אמר לה אלישע, הרי ודאי שהשעה עומדת, שהרי היום גורם. "ויאמר למועד הזה כעת חיה את חובקת בן", "ותהר האשה ותלד בן למועד הזה כעת חיה אשר דבר אליה אלישע". למועד ודאי. אחר כך מת. למה מת. אלא משום שנתן לה ולא לבעלה, וממקום שנקבה נתקשר,</p>

יום הכפורים היא לתיקון המלכות ובכל יום נותן לה בחינה אחת מט' מלכיות שלו וכנז"ל, ולכן נקרא מלך, ובזה היא נבנית בי' ספירות שהם י' שמות ב"ן שיש בהם צ' אותיות כמנין מלך, ולהיות שמלכיות אלו הן משל זעיר לכן נקראת אז רחל שם המלך המשפט, שאין הפירוש מלך המשפט, כי ה' הידיעה לא תבוא בסמיכות, אלא ר"ל המלך שהוא המשפט (רמ"ז).

¹⁸⁷⁶ עי' שעה"כ צז ע"ג: ברוך אתה ה' המלך הקדוש צ"ל המלך הקדוש בב' ההין א' של המלך היא בלאה הנק' מלך מלכות עילאה והיא נעשית עתה בחי' אות ה' והנה היא מקבלת הארה מן המוחין הפנימיים דז"א המלובשים תוך נה"י דאימא עילאה הנקר' הקדוש ה' קדוש גם המלך המשפט שאומרים בעשרת ימי תשובה הוא ברחל מלכו' תתאה וגם ב' ההין אלו תכוין בהם אל הדרך שנתבאר בב' ההין דהמלך הקדוש אלא שהה' ראשונה דהמלך המשפט הוא ברחל כנז'.

¹⁸⁷⁷ כלומר ודאי ביד אלישע לא היה פחד שהוא יוציאנה לאורה במשפטה מכח תפלותיו אמנם היא לא ידעה שיש כח בו לכ"כ, ולכך השיבה "ברוך עמי" וכו' (אור יקר).

¹⁸⁷⁸ ליה (נוסף בדפ"ו).

¹⁸⁷⁹ "ולא ליבעי ליה לאיניש לאתפרשא מן עמא לעלם" מוסגר בדפ"ק.

¹⁸⁸⁰ שהיום עצמו מסוגל לפקידת עקרות כדפי' לעיל, ולזה קודם שהתפלל עליה בתוך כדי דבור בשרה, ובלי ספק שאח"כ עמד בתפלה. או אפשר שהקב"ה עצת מלאכיו ישלים אפילו בדבורו הקל (אור יקר).

¹⁸⁸¹ הורה על מה שפירש ויהי היום ראש השנה, והיינו לשון "למועד" מועד ממש כפשוטו (אור יקר).

¹⁸⁸² כי בלי ספק כשהתפלל אלישע לא שאל אלא בן כשר והגון שיחיה (אור יקר).

¹⁸⁸³ שהיא נקבה והיינו שהנשים מרכבה למלכות ושם המות אחוזה והנמשך משם בהכרח תשלוט בו המות ולכך שלט המיתה בו (אור יקר).

¹⁸⁸⁴ כתב הרב כי חבוק הוא מנשיקין דדכורא וניתנו לנוק' ואזלת בקרתא הליך בנימוסהא ונעשה נוק' וז"ש את חובקת בן (מ"מ).

ספר שמות

<p>ומאן דאתקשר בנוקבא מיתה אזדמנת קמיה ומנא לן דלה אתיהיב דכתיב את חובקת בן¹⁸⁸⁵ תא חוי באברהם כתיב¹⁸⁸⁶ (בראשית יח י) שוב אשוב אליך ולא אליה אליך ודאי בך אתקשר ולא בנוקבא מאן דאתי מסטר נוקבא¹⁸⁸⁷ מותא [אקרי] (אקרי) לרגלוי:</p>	<p>ומי שמתקשר בנקבה המות מזומן לפניו. מנין לנו שְׁלָה הוא נתן, שנאמר "את חובקת בן". בא וראה, באברהם נאמר "שוב אשוב אליך", ולא אליה, אליך ודאי, בך נקשר ולא בנקבה. מי שבא מצד הנקבה, המות מקדים לרגליו.</p>
<p>ותעל ותשכיבהו על מטת איש האלהים (מלכים ב' ד כא) בנין דתמן חמת קדושה עלאה מכלא ויאמר לה השלום לך השלום לאישך השלום לילד (שם כו) מכאן דהיא עקרא דביתא ולא עוד אלא דאיהי אזלת אבתריה ולא בעלה ויגש גחזי להרפה (שם כז) הא אוקמוה:</p>	<p>"ותעל ותשכיבהו על מטת איש האלהים", משום ששם ראתה קדושה עליונה מהכל. "ואמר לה השלום לך השלום לאישך השלום לילד", מכאן שהיא עיקר הבית, ולא עוד אלא שהיא הלכה אחריו ולא בעלה. "ויגש גחזי להרפה", הרי פרשוה.</p>
<p>ויאמר איש האלהים הרפה לה (שם מאי שנא הכא דאמר איש האלהים וכד הוה במתא אלישע אלא הכא ודאי איש האלהים דהכא הוא¹⁸⁸⁸ דוכתיה¹⁸⁸⁹ ולא במתא [אלא] (ולא) בשעתא דהו בני נביאי קמיה:</p>	<p>"ויאמר איש האלהים הרפה לה", מה שונה כאן שאמר "איש האלהים", וכשהיה בעיר "אלישע". אלא כאן ודאי איש האלהים, שכאן (הוא) ראה מקומו ולא בעיר, ולא בשעה שהיו בני הנביאים לפניו.</p>
<p>ויהו"ה העלים ממני וגו' (שם) כמה דאת אמר (בראשית יט כד) ויהו"ה המטיר על סדום ועל עמורה דא בי דינא דלתתא¹⁸⁹⁰ ולא הגיד לי מאי טעמא לא ידע אלישע אלא אמר קודשא בריך הוא ומה אנא קטיל להאי אי אימא ליה לא ימות דהא נבזבזא דיליה הוא ודאי אית ליה לממת [דהא] (והא) אתמר דכתיב (מלכים ב' ד טז) את חובקת בן ומאתר דנוקבא גרים מותא ובגיני כך לא אמר ליה:</p>	<p>"וה' העלים ממני וגו'", כמו שנאמר "וה' המטיר על סדום ועל עמורה", זה בית דין של מטה. "ולא הגיד לי", למה לא ידע אלישע. אלא אמר הקדוש ברוך הוא, ומה אני אהרוג את זה, אם אמר לו לא ימות, כי המתנה שלו היא. ודאי שיש לו למות, שהרי נאמר שנאמר "את חובקת בן", וממקום הנקבה גורם מות, ולכן לא אמר לו.</p>

¹⁸⁸⁵ את חובקת אותו מן הדכורא ויצחק היה מנשיקין דנוק' שניתנו לדכורא ונעשו דכורא וז"ס והנה בן לשרה אשתך פי' שהיה משרה מתחילה שהיא מלכות ואח"כ ניתן לדכורא ולכך כתיב שוב אשוב אליך שהוא דכורא. וכתב הרח"ו שפי' זה עיקר כמ"ש בליקוטים ובזה מובן לשון זה, ובפ' חיי שרה הארכנו על פ' והנה בן לשרה אשתך ובפ' בראשית בענין חבקוק (מ"מ).

¹⁸⁸⁶ פליג' אמאי דקאמר שמיתת יצחק בעקידה היה מפני שנתן לשרה כאומרו ולשרה בן, וי"ל דלא פליגא והיינו שיש שני עניינים מי שנתן כולו לנקבה מת ממש (אור יקר). נזכר בכמה מקומות בזוהר שיצחק בא מסטרא דנוק' וכו', יש זוג עליון דנשיקין הנקרא דבקותא דרוחא ברוחא וכללותו שני הבלים, דהיינו ההבל היוצא מפי הזכר וניתן לפי הנקבה בנשיקתו, והשני הבל היוצא מפיה לתוך פיו בנשיקתה. והנה הרח"ו ז"ל הסתפק איזה מהשנים מעולה, והסביר פנים לשני צדדי הספק, והעלה דיותר חשוב של הנקבה המושפע לתוך הזכר שאעפ"י ששורשו נקבה אחר כך נהפך והיה זכר, וזה היה שרש יצחק, ושלכן מצד שהיה תחלתו נקביי הוצרך לעקידה שאז פרחא נשמתו, אבל לא היתה מיתה ממש מפני שסופו ועיקר מציאותו הוא זכר, ולזה נאמר באברהם (בראשית יח י) אשוב אליך, ולא אליה, שלא תחשוב דאזלינן בתר התחלה אלא בך אתקשר, אותו ההבל המיוחס בראשונה לשרה יתקשר וייתחד בך, אבל חבקוק בא מהבל דידיה המושפע לתוך פיה ונהפך לבחינת נקבה והוצרך למיתה, שכיון שהוא שלה שנשאר בה, כשבאה אותה הנשמה למטה באה מסטר נוקבא (רמ"ז).

¹⁸⁸⁷ מסטרא דנוקבא (דפ"ו).

¹⁸⁸⁸ חזא (דפ"ק).

¹⁸⁸⁹ פי' בבית המדרש שלו בשדה שהנביאים עמו (מ"מ).

¹⁸⁹⁰ בינה ותבונה, ב"ד שלמעלה ס', וב"ד שלמטה מ' (בהגר"א על ס"י כג ע"א), ועי' בהגר"א בתיקו"ז צ ע"ד: שיתין פולסי ומ' מכות הראויין להשתלש.

ספר שמות

<p>ויאמר לגחזי חגור מתניך וקח משענתי בידך ולך (שם כט) והא אוקמוה ואסתלק ניסא מניה חי יהו"ה וחי נפשך אם אעזבך (שם ל) אמאי כיון דגחזי הוה אזיל אלא היא ידעת ארחוי דההוא רשע דגחזי דלאו איהו כדאי דישתכח ניסא על ידוי:</p>	<p>"ויאמר לגחזי חגור מתניך וקח משענתי בידך ולך", והרי פרשוה, שהסתלק הנס ממנו. "חי ה' וחי נפשך אם אעזבך", למה, כיון שגחזי היה הולך, אלא היא ידעה את דרכי אותו גחזי הרשע, שאינו כדאי שימצא נס על ידו.</p>
<p>וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו וגו' (שם לד) אמאי אלא דאשגח אלישע וידע דאתרא (נ"א דאתתא הוא) דא הוא דגרים דאתקשר ביה השתא וישם פיו על פיו¹⁸⁹¹ ועיניו על עיניו לקשרא ליה באתרא אחרא עלאה אתר דחייך אשתכחו ביה:</p>	<p>"וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו וגו'", למה. אלא שאלישע השגיח וידע שמקום (שהאשה הוא) זה, הוא שגרם שנקשר בו. כעת "וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו", לקשר אותו למקום אחר עליון, המקום שנמצאים בו חיים.</p>
<p>ולא יכיל לאעקרא ליה¹⁸⁹² מאתר דאתקשר (בדינא) ביה בקדמיתא אלא אתער רוחא חדא מלעילא ואתקשר בהאי אתר ואתיב ליה נפשיה דאי לאו הכי לא הוה קאים לעלמין ויזורר הנער עד שבע פעמים¹⁸⁹³ (שם לה) ולא סליק יתיר כמה דאת אמר (תהלים צ י) ימי שנותינו בהם שבעים שנה:</p>	<p>ולא יכל לעקור אותו ממקום שנקשר בו בתחלה, אלא התעורר רוח אחת מלמעלה ונקשר במקום זה, והשיב לו את נפשו, שאם לא כך, לא היה עומד לעולמים. "ויזורר הנער עד שבע פעמים", ולא עלה יותר, כמו שנאמר "ימי שנותינו בהם שבעים שנה".</p>
<p>ודא הוא חבוקק נביאה כמה דאת אמר את חובקת בן אי הכי חבוק מבעי ליה אמאי חבוקק תרי אלא חד</p>	<p>וזה הוא חבוקק הנביא, כמו שנאמר "את חובקת בן". אם כן היה צריך להיות חבוק, למה פעמיים חבוקק. אלא אחד</p>
<p>מה/א</p>	
<p>דאמיה וחד דאלישע דאתחבק עמיה¹⁸⁹⁴ ודבר אחרו תרי חבוקין הוו ביה¹⁸⁹⁵ בין להאי סטרא בין להאי סטרא¹⁸⁹⁶ חבוקא חדא ההוא אתר דהוה תלי</p>	<p>של אמו ואחד של אלישע שהתחבק עמו. דבר אחר, שני חבוקים היו בו, בין לצד זה בין לצד זה. חבוק אחד אותו מקום שהיה תלוי בו בתחילה, חבוק</p>

¹⁸⁹¹ פי' עתה שרצה להחיותו המשיך לו נשמה מז"א (מ"מ).
¹⁸⁹² פי' שלא עקר אלישע נשמה שהיתה לו ממלכות והמשיך לו של ז"א לבדה אלא המשיך לו של ז"א תוספת על אותה של מלכות שהיתה בו (מ"מ).
¹⁸⁹³ נראה שנתן בו אלישע ז' מקיפים ז' הבלים מז"ח דז"א (רח"ו).
¹⁸⁹⁴ פי' ששל אלישע נתאבק ונתחבק עם של אמו (רמ"ז).
¹⁸⁹⁵ וכמ"ש למעלה, ולא יכיל לאעקרא ליה מאתר דאתקשר ביה (בדינא) בקדמיתא, אלא שהכלילו משניהם יחד. ועוד י"ל שחזר ואמר תרי חבוקין וכו', לרמוז למה שכתבתי למעלה מזווג השני התחתון וכנזכר בפרשת בראשית דף ז' ע"ב, והם ממש סוד חסד וגבורה דהיינו ע"ב שמות דויסע ויבא ויט ור"ו אותיות הנזכרים שם (רמ"ז).
¹⁸⁹⁶ דהיינו ימין ושמאל מה שאין כן בשרשו העליון בחיך וגרון שהם זה תחת זה, ואע"ג דגם בהם שייך חיבוק כי סוד ההבלים הם מקיפים וכל מקיף חובק את המוקף וכנזכר בכוונות הסוכה. ומה שלא אמר חד להאי סטרא אלא בין להאי סטרא, נראה שירמוז ענין אחר והוא דקיימא לן בכמה מקומות דימינא אתכליל בשמאלא ושמאלא בימינא, אלא דגבורה הכלולה בחסד אז הגבורה טפלה לחסד וההפך בכלילות החסד בגבורה שאז הגבורה גוברת. והנה אי אפשר להוליד בלי זכר ונקבה וכל זכר הוא מחסד, באופן שכל ולד הוא חבוק משני הידים, ואולם הבאים מצד הנוק' והגבורות, הגבורות גוברות בהם, וכן היה חבוקק שנאמר בו את חובקת בן, וזהו אומר ושם אשה גדולה, כלומר: ששלה גבר. וכן אמר למעלה דאיהי עיקרא דביתא, ואחר כך כשהמשיך עליו אלישע את מדת החסד שגם שם כלולה הגבורה הרי חיבוק שני, וכל אחד מהם מתחבקים בשני הידים, וז"ש בין להאי סטרא וכו' והבן. והיינו דהדר מפרש חבוקא חדא ההוא וכו', משום דכל חבוק בסתם הוא בשני הידים (רמ"ז). פי' בין לפי הפשט בין לפי הסוד תרין חבוקין הוו ביה של מלכות ושל ז"א ולפי הפשט של אמו של אלישע (מ"מ).

ספר שמות

<p>ביה בקדמיתא חבוקא אחרינא דסליק ליה לדרגין עלאין יתיר¹⁸⁹⁷ ובגין כך חבוק תר¹⁸⁹⁸:</p>	<p>אחר שהעלה אותו לדרגות יותר עליונות, ולכן חבוק, שנים.</p>
<p>תפלה לחבוק הנביא (חבוק ג ב) מאי תפלה¹⁸⁹⁹ אלא דא הוא אתר דהוה קשיר ביה בקדמיתא¹⁹⁰⁰ ודא הוא תפלה של יד על שגיונות דההוא יומא דאתקשר ביה שגיונות דעלמא הוה תליין קמי קודשא בריך הוא וגבורה הוה שליט ועל דא אתקשר ביה האי תפלה (נ"א בהאי תפלה):</p>	<p>"תפלה לחבוק הנביא", איזו תפלה. אלא זהו מקום שהיה קשור בו בתחילה, וזהו תפלה של יד. "על שגיונות", שאותו יום שנקשר בו, היו תלויים שגיונות העולם לפני הקדוש ברוך הוא, וגבורה היתה שולטת, ולכן נקשרה בו תפלה זו (בזו התפלה).</p>
<p>דבר אחר תפלה לחבוק הנביא תפלה לחבוק בגין חבוק דאיהו עביד בגיניה יהו"ה שמעתי שמעך יראתי וגו'¹⁹⁰¹ (חבוק ג ב) תא חזי כד הוה אתער עליה רוחא דנבואה על אתר דא דהוה תפלה הוה אתי והוה דחיל ומזדעזע מתלא אמרי מאן דנשיך מכלבא מקליה אזדעזע:</p>	<p>דבר אחר "תפלה לחבוק הנביא", תפלה לחבוק, משום חבוק, שהוא עשה בשבילו. "ה' שמעתי שמעך יראתי וגו'", בא וראה, כשמתעוררת עליו רוח נבואה, על מקום זה, שהוא תפלה, היה בא והיה פוחד ומזדעזע. משל אומרים [על] מי שנשך מכלב, [שאפילו רק] מקולו הוא מזדעזע.</p>
<p>יהו"ה פעלך בקרב שנים חייהו (שם) מאן פעלך אלא עליה קאמר דאיהו פעל דיליה בקרב שנים חייהו הב ליה חיין להאי פעלך בקרב שנין עלאין ודבר אחרו חייהו דלא ימות וכד בקדמיתא (כדבקדמיתא):</p>	<p>"ה' פעלך בקרב שנים חייהו", מי זה "פעלך". אלא עליו אמר, שהוא פעל שלו. "בקרב שנים חייהו", תן לו חיים לפעלך זה, בקרב שנים עליונות. דבר אחר "חייהו", שלא ימות כמו שבתחלה.</p>
<p>על שגיונות מאי על שגיונות על שגיאות מבעי ליה כמה דאת אמר (תהלים יט יג) שגיאות מי יבין אלא כלא הוא אבל¹⁹⁰² שגיונות כמה דאת אמר (שם ז א) שגיון לדוד¹⁹⁰³ זיני תושבתן הוה קמייהו דנביאי למישרי עלייהו רוח נבואה כמה דאת אמר</p>	<p>"על שגיונות", מה זה על שגיונות. היה צריך [לכתב] על שגיאות, כמו שנאמר "שגיאות מי יבין". אלא הכל הוא, אבל שגיונות כמו שנאמר "שגיון לדוד", מיני תשבחות היו לפני הנביאים</p>

¹⁸⁹⁷ דרגין דייקא מיעוט רבים שנים, והם מדרגת גבורות הזכר ומדרגת חסדי הזכר (רמ"ז).
¹⁸⁹⁸ פי' גם חבוק רומז לשני חבוקין חדשים שנמשכו עליו משני דרגין עלאין הנזכרים. ונלע"ד שלכן נכפלה בו אות הק' לרמוז שני החיבוקין, ולא אות הח' ויקרא חבוק או אות הב' ויקרא חבוק, והענין לרמוז שניתוספו עליו ה' חסדים וה' גבורות של הזכר, דהא קי"ל בסוד המספר כי האחדים הם במלכות והעשירות הם בזעיר (רמ"ז).
¹⁸⁹⁹ כלומר מהו רמז תפלה זו ומה עניינה לכאן, וכל שכן שכבר היתה מדרגתו שכבר עלה למדרגת הזכר ואם כן מאי תפלה (רמ"ז).
¹⁹⁰⁰ הענין מובן ליודעי סוד התפילין, כי תפילין של ראש הם מוחי הזכר ממש ותפילין של יד הם מוחי הנקבה, סוד חו"ג הבאות לה מן הזכר, ולכן אמר אתר דהוה קשיר ביה בקדמיתא וכו', ור"ל המקור שבו היה נקשר בראשונה והם אורות הזכר. ולפרש דבריו אמר ודא הוא תפלה של יד, שהוא סוד האורות הבאים לה מזעיר והוא (ענין) מדרגתו אחר תחייתו, כי כן התפילין נקראים חיים כנודע. ובזה תבין שלמעלה אמר אתר דהוה תלי ביה וכאן אמר אתר דהוה קשיר, כי למעלה מדבר דוקא במדרגת הנוק' בעצמה מה שהיה לו קודם מותו, וכאן מיירי בבחינת קשר המושך אורות הזכר אל הנקבה שהוא מקומו אחר כך. ולכן אמר על שגיונות וכו', שידוע שראש השנה עניינו בגבורות הנקבה, וגם נודע שיש שלש בחינות עון, עון חטא ופשע, והחטא שהוא השגגה הוא פוגם במלכות, ועכשיו היה חבוק מתעלה על מקום זה והיינו על שגיונות. אבל ידוע שבראש השנה נמתקים הדינין בסוד השופר שהוא סוד גבורות מתוקות הנתנות לה מזעיר. ועל דא אתקשר ביה האי תפלה, פי' בחינת תפלה של יד שאמרתי ולא בחינת תפלה הידועה שהיא בנקבה מצד עצמה (רמ"ז).
¹⁹⁰¹ פי' בו הרב זלה"ה שיש לכת"ר תר"ך אורות ונותן י"ש לאבא וי"ש לאימא, ושל אמא הם י"ש עולמות שתחת כסא הכבוד המתחלקים בחג"ת כידוע ממ"ש הרב לפרשת תרומה קסו ע"ב (רמ"ז).
¹⁹⁰² "כלא הוא אבל" מוסגר בדפ"ק.
¹⁹⁰³ תפלה לחבוק שהתפלל על עצמו ותפלתו היתה על כלי זמר כמו שגיון לדוד והתפלל ואמר ה' שמעתי וכו' (מ"מ).

ספר שמות

<p>(ש"א י) ופגעת חבל נביאים יורדים מהבמה ולפניהם תוף וחליל¹⁹⁰⁴ וגו' וכתוב (מ"ב ג טו) ועתה קחו לי מנגן וגו' וכל שכן חבקוק דאצטרך ליה יתיר מכלהון לנייחא דרוחא ולבסמא לההוא אתר לאמשכא עליה רוח נבואה וכן כלהו נביאי כהאי גוונא בר ממושה דסליק על כל שאר נביאי ודעלמא (עלמא) זכאה חולקיה:</p>	<p>[כדי] שתשרה עליהם רוח נבואה, כמו שנאמר "ופגעת חבל נביאים יורדים מהבמה ולפניהם נבל ותוף וגו'", ונאמר "ועתה קחו לי מנגן וגו'", וכל שכן חבקוק, שהצטרך לו יותר מכולם לנחת הרוח, ולבשם את אותו מקום להמשיך עליו רוח נבואה. וכן כל הנביאים כדוגמא זה, פרט למשה, שעלה על כל שאר נביאי העולם, אשרי חלקו.</p>
<p>תא חזי כד נפקו ישראל ממצרים רוחיהון הוה תביר בגווייהו והו שמעין אינון תושבחן ולא יכלין למחדי ובשעתא דכלהו אוכלסין ורתיכין נפקו בשכינתא כלהו ארימו תושבחן ושירין קמי קודשא בריך הוא ואתער קודשא בריך הוא רוחיהון דישראל והו שמעין אינון תושבחן וקאים רוחיהון בגווייהו דלא פרחן:</p>	<p>בא וראה, כשיצאו ישראל ממצרים, רוחם היתה שבורה בתוכם, והיו שומעים אותם תשבחות, ולא יכולים לשמח. ובשעה שכל האוכלוסין והמרכבות יצאו עם השכינה, כולם הרימו תשבחות ושירים לפני הקדוש ברוך הוא, ועורר הקדוש ברוך הוא את רוחם של ישראל, והיו שומעים את אותם תשבחות, ועמדה רוחם בתוכם שלא פרחו.</p>
<p>בר נש כד איהו שביק פולחנא כדין ידע תבירו דגרמוי תבירו דרוחיה כך ישראל כד נפקו ממצרים כדין טעימו טעמא דמותא¹⁹⁰⁵ וקודשא בריך הוא אסי לון דכתיב (שמות יג כא) ויהוה הולך לפניהם יומם וגו' וכל ארחין הו סלקין ריחין דאסותא ועאלין ולגופייהו (לגבייהו) ואתסיין וקל תושבחן דהו שמעין הו חדאן ונייחין ברוחיהון:</p>	<p>כשאדם עוזב עבודה, אז יודע את שברון העצמות ושברון הרוח. כך ישראל כשיצאו ממצרים, אז טעמו טעם המות, והקדוש ברוך הוא רפא אותם, שנאמר "וה' הולך לפניהם יומם וגו'". וכל הדרכים היו מעלות ריחות של רפואה, ונכנסים לגופם ומתרפאים, ומקול התשבחות שהיו שומעים, היו שמחים ונחים ברוחם.</p>
<p>ופרעה וכל אינון אכלסין דיליה הו אזלי בתרייהו לאזופא לון עד דנפקו מארעא דמצרים וכן כל אינון רברבין ודממנון (די ממנון) עליהון ועל שאר עמין אוזיפו לה לשכינתא ולישראל כלהו עד דשאריו באיתם בקצה המדבר הדא הוא דכתיב (שמות יג יז) ויהי בשלח פרעה את העם וגו' כי קרוב הוא כי קרוב הוא ההוא אומאה דאומי אבימלך לאבהן על ההוא טיבו דעברו פלשתים לאבהן דכתיב (בראשית כא כג) כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הארץ אשר גרתה בה:</p>	<p>ופרעה וכל אותם האוכלוסים שלו היו הולכים אחריהם, ללוות אותם עד שיצאו מארץ מצרים. וכן כל אותם גדולים הממונים עליהם, ועל שאר העמים ליוו את השכינה וישראל כולם, עד שחנו באיתם בקצה המדבר, זהו שנאמר "ויהי בשלח פרעה את העם וגו' כי קרוב הוא". "כי קרוב הוא", אותה שבועה שנשבע אבימלך לאבות, על אותו טוב שעשו הפלשתים לאבות, שנאמר "כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הארץ אשר גרתה בה".</p>
<p>ויהי בשלח פרעה את העם מה כתיב לעילא (שמות יב ל) ויקם פרעה לילה הוא וכל עבדיו תא</p>	<p>"ויהי בשלח פרעה את העם", מה נאמר למעלה, "ויקם פרעה לילה הוא וכל עבדיו". בא וראה, הנקמה העליונה</p>

¹⁹⁰⁴ נבל ותוף (דפ"ו).

¹⁹⁰⁵ בעת הקטנות יונקים החיצונים ומתגברים, ואמר דרך המדבר ים סוף, שהוא המלכות, סופא דכל דרגין. והיה אז יניקת החיצונים משניהם, כי היו שניהם בסוד הקטנות הן הז"א והן המלכות, וכן היו ישראל ג"כ למטה. והוא מה שאמרו בזה"ק (בשלח מה ע"א) ישראל כד נפקו ממצרים כדין טעימו טעמא דמותא, והוא מחמת התגברות החיצונים ע"י חזרת הקטנות, אלא שהקב"ה עשה עמהם נסים גם אז וכמ"ש (שמות יג כא) וה' הולך לפניהם כו', כי נמשך להם הארה מהבינה להגן עליהם (דע"ה ח"ב קכו ע"ג).

ספר שמות

<p>חזי נוקמא עלאה דעבד קוב"ה במצרים תלת מותני הוו חד דעבדו בכרין במצרים דקטילו כל אינון דאשכחו וחד דקטל קוב"ה בפלגות ליליא וחד בד חמא פרעה מותנא בביתיה בבנוי ובעבדוי קם ווריו גרמיה וקטיל אפרכין וסרכין וכל דאמליכו ליה לסרבא בעמא עד דאורייתא אסהידת עליה דאיהו קם בליליא ממש כמה¹⁹⁰⁶ (דקודשא בריך הוא בפלגות) דליליא (דקודשא בריך הוא בפלגות ליליא) קטל בוכרין ועבד נוקמין הכי קם פרעה בארעא דמצרים וקטל ועבד נוקמין בסרכוי ואפרכוי ואמרכלוי ובכל אינון רברבין</p>	<p>שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים, שלשה [סוגי] מות היו: אחד, שעשו הבכורים במצרים, שהרגו כל אותם שנמצאו. ואחד, שהרג הקדוש ברוך הוא בחצות הלילה. ואחד, כשראה פרעה את המגפה בביתו בבנוי ובעבדיו, קם וזרז את עצמו, והרג שרים ומושלים, וכל מי שיעץ לו לסרב לעם, עד שהתורה מעידה עליו, שהוא קם בלילה ממש, כמו (שהקדוש ברוך הוא בחצות) הלילה הרג בכורות ועשה נקמות, כך קם פרעה בארץ מצרים והרג ועשה נקמות בשריו ומושליו וגזבריו, ובכל אותם גדולים,</p>
מה/ב	
<p>הדא הוא דכתיב (שמות יב ל) ויקם פרעה לילה¹⁹⁰⁷ ממש¹⁹⁰⁸ ודקם לקטלא ולשיצאה:</p>	<p>זהו שנאמר "ויקם פרעה לילה" (לילה ממש) שקם להרוג ולהשמיד.</p>
<p>ארחוי דכלבא כד מחיין ליה באבנא איהו אתי (ונשיך ליה) ונשיך לחבריה¹⁹⁰⁹ (ונשיך ליה) כך פרעה לבתר איהו [הוה] אזיל בשוקי והוה מכריו ואמר (שם לא) קומו צאו מתוך עמי אתם הרגתם לכל בני העיר, אתם הרגתם השרים והמושלים וכל בני ביתי, זהו שנאמר "ויקרא למשה ולאהרן לילה". כיון שבידכם היה הכל, "וברכתם גם אותי", שלא תהרגו אותי. אחר כך הוא בעצמו ליוה אותם, והוציא אותם מהארץ, זהו שנאמר "ויהי בשלח פרעה את העם וגו'".</p>	<p>דרך הכלב, כשמכים אותו באבן, הוא בא ונושך את חברו. כך פרעה, אחר הוא היה הולך בשוקים, והיה מכריו ואומר קומו צאו מתוך עמי, אתם הרגתם לכל בני העיר, אתם הרגתם השרים והמושלים וכל בני ביתי, זהו שנאמר "ויקרא למשה ולאהרן לילה". כיון שבידכם היה הכל, "וברכתם גם אותי", שלא תהרגו אותי. אחר כך הוא בעצמו ליוה אותם, והוציא אותם מהארץ, זהו שנאמר "ויהי בשלח פרעה את העם וגו'".</p>
<p>ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף (שמות יג יח) לתקנא ארחא לאתריה¹⁹¹⁴ רבי יהודה ואמרו (אומר) מאי שנא כד הוו ישראל במצרים דכתיב (שם ה א) שלח את עמי (שם ט ב) וגו'¹⁹¹³:</p>	<p>"ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף", לתקן דרך למקומה. רבי יהודה אמר, מה שונה כשהיו ישראל במצרים, שנאמר "שלח את עמי", "כי אם מאן אתה לשלח את עמי", "בני בכורי</p>

¹⁹⁰⁶ מוסגר בדפ"ק ונמחק במ"מ.

¹⁹⁰⁷ שהושפע עליו שפע מדת לילה להיות פועל דין באנשיו להנקם מהם, וזה גרמה לו רוב רשעתו, כי במקום שאז היה לו להכנע לפני ה' ולהתחנן לו שירחמהו נתמלא רוגז וכעס על גזרת הדין שנעשית הבכורות, והרי הוא ככלב המתרגז ונושך האבן שמכים אותו בה ולא נכנע לברוח מלפני המכים (רמ"ז).

¹⁹⁰⁸ "לילה ממש" מוסגר בדפ"ק.

¹⁹⁰⁹ פי' שברוב רגזו נושך את חברו, וכך פרעה הרג רעיו ומיודעיו ולא העלה על לבו שהוא גרם רעתו ותלה הכל בשריו, ככלב המוכה מחמת נביחותיו ומפני התרגזו נושך חברו שגם נובח ומתרגז כמוהו, וכמו כן בערה חמתו על משה ואהרן וקרא אותם מזיקים (רמ"ז).

¹⁹¹⁰ פי' קראם בשם לילה, כלומר פועלי הדין החזק, כי אתם הרגתם את כל חיילי (רמ"ז).
¹⁹¹¹ הרי שלא חשב על המכה ב"ה רק ייחס הכל לשני הצדיקים, ולכן אמר וברכתם גם אותי, שלא תהרגוני, ולא אמר והעתירו לה' בעדי (רמ"ז).

¹⁹¹² גם זו מפעולת רגזנותו וגאותו היתה, והוציאם מארצו כמי שמשליכם מעל פניו (רמ"ז).

¹⁹¹³ ירמוז לצערו וכעסו שהיה אומר בלבו ו"י ה"י. ולפי הסוד הנז"ל שאמרנו שכל רשעו וגאותו היתה על היותו נאחז בה"י דאלקים שסודו שם י"ה כאמור, ולכן משם הושפעו עליו דינים קשים וסיגיו להשמיד ולאבד (רמ"ז).

¹⁹¹⁴ פי' לקרוע הים (רח"ו).

ספר שמות

<p>כי אם מאן אתה לשלח את עמי (שם ד כב) בני בכורי ישראל ובהוא זמנא לא הוו גזירין ולא אתקשרו ביה כדקא יאות והכא דהוו גזירין ועברו פסחא ואתקשרו ביה קרי לון את העם:</p>	<p>ישראל", ובאותו זמן לא היו מהולים, ולא נקשרו בו כראוי. וכאן שהיו מהולים ועשו פסח, ונקשרו בו קרא להם "את העם".</p>
<p>אלא בגין ההוא ערב רב¹⁹¹⁵ דאתדבקו בהו ואתערבו בהדיהו קרי לון את העם סתם¹⁹¹⁶ וכמה דאת אמרו (היינו דכתיב) (שם לב לה) ויגוף יהו"ה את העם על אשר עשו את העגל (שם א) ויקהל העם על אהרן וירא העם כי בשש משה וכן כלהו:</p>	<p>אלא משום ערב רב שנדבקו בהם, והתערבו עמהם, קרא להם את העם סתם, כמו שנאמר "ויגוף ה' את העם על אשר עשו את העגל", "ויקהל העם על אהרן", "וירא העם כי בשש משה", וכן כלם.</p>
<p>רבי יצחק ורבי יהודה הוו אזלי מאושא ללוד והוה עמהון יוסי טייעא בקטירא דגמלי עטופירא בכתפייהו עד דהוו אזלי אשכח ההוא יוסי טייעא אנתו חדא דשאר עמין דקטירא בירוקי חקלא אשתמיט מנייהו ואתקיף בה ואתא עלה תוהו רבי יצחק ורבי יהודה אמרו ניתוב מארחא ודא דהא קודשא בריך הוא ובעא (בעי) לאחזאה לן דלא נתחבר בהדיה תבו מארחא בדקו בתריה ואשכחו דבריה דבת אל נכר הוה ואבוה פסיל זרעא הוה אמרו בריך רחמנא דשויב לן:</p>	<p>רבי יצחק ורבי יהודה היו הולכים מאושא ללוד, והיה עמהם יוסי הסוחר, עם גמלים קשורים ומשאות על כתפיהם. בעוד שהיו הולכים, אותו יוסי הסוחר מצא אשה אחת משאר העמים, שלקטה ירקות בשדה. נשמט מהם והחזיק בה, ובא עליה. תמהו רבי יצחק ורבי יהודה, אמרו נשוב מהדרך הזו, שהרי הקדוש ברוך הוא רצה להראות לנו, שלא נתחבר עמו. שבו מהדרך, בדקו אחריו ומצאו שהיה בן של בת אל נכר, ואביו זרע פסול היה. אמרו ברוך הרחמן שהצילנו.</p>
<p>פתח רבי יצחק ואמר (תהלים לו א) אל תתחר במרעים מאן אינון מרעים דלא כתיב חטאים או רשעים אלא מרעים דאבאישין לגרמייהו ולהני דמתחברן בהדיהו רבי יהודה אמר מרעים ארחיק</p>	<p>פתח רבי יצחק ואמר "אל תתחר במרעים", מי הם המרעים, שלא נאמר חטאים או רשעים, אלא מרעים. שמרעים לעצמם ולאותם שמתחברים עמם. רבי יהודה אמר "מרעים", הרחק עצמך</p>

¹⁹¹⁵ כי ע"ז נתקטנו ונתחשכו ביותר וביותר, ולכן נקראו אז בשם "העם" (דע"ה ח"ב קכו ע"ג).
¹⁹¹⁶ הענין כי המין האנושי יכונה כפי הכנתו כן יסתלק במעלה, ושם הראשון שכנה להם הכתוב קודם בני אדם, מפני שהם מתים כאדם וחוטאים כמוהו, אח"כ בני נח מפני שנצולו מהמבול וחייבים בשבע מצוות שנצטוו בני נח וזה כשישמור המצוות האלו. אח"כ כשיעבדו ע"ז נקראו בני נכר, מפני שהם משתעבדים לאל נכר. ובדור הפלגה נקראו גוים, מפני שנפרדו איש ללשונו בארצותם בגוייהם, ואם ידבקו בע"ז יקראו גוים, בת אל נכר, ערלים ונכרים וכיוצא בשמות אלו המורים על טומאתם ושקועם בע"ז. וישראל גוי קדוש, גוי גדול, גוי עצום, לא גוי סתם אלא בכינוי. ומה שאמר הכתוב לבא לקחת לו גוי מקרב גוי, היינו מפני שהיו ישראל במצרים עובדי ע"ז, כדפי' רז"ל משכו וקחו לכם. אמנם מצד הטובים שבהם יקראו בד' שמות: הא', עם. הב', עמי או עם ה'. הג', בני ישראל. הד', ישראל ממש, הגרוע שבכולם שיצדק שם זה אפילו בערב רב, אחר שנתקרב לעבודה שהם ע"ם, ירצה יש להם קשר ואסיפה ואין אומות העולם קרויים עם סתם, אלא בכינוי אל החצוני, כאומרו ויאמר אל עמו, אבל מלת עם ירצה אברים אל גוף אחד מקובצים ונקשרים, וכאומרו והיינו לעם אחד, ואחר שאומות כל א' נפש לעצמו, כאומרו נפשות ביתו מפני פרוד נפשותם, כל א' פניה לע"ז לעצמו, והמתגיירים קונים נפש מהקדש כולם נפש אחת קדושה לכך יקראו עם, ויותר משובח מזה כשיררה על השוכן אתם בתוך טומאתם, דהיינו שבזולת שהם עם קשור ומחובר, הם מרכבה לשכינה שהיא שכונת ביניהם, והיינו עמי, או עם ה' וכיוצא. ויותר מזה הוא בני ישראל, כי עם ה' הם בשכינה כדפי'. אמנם בני ישראל יורה שהם נסתלקו מעולם הנקבה אל עולם הזכר, בסוד שהם מרכבה ל"ב ענפי הת"ת, בני ישראל ודאי, ענפים ובנים לת"ת הנקרא ישראל, ויותר מזה הוא ישראל דהיינו שהם עולים במדרגה יותר עליונה דהיינו ישראל עלה במחשבה והיא הנקודה האמצעית ל"ב הענפים, ונקודה זו בסוד הדעת עולה עד החכמה והבינה, והיינו סוד נפש הגר דגר צדק אקרי עם סתם. נפש ישראל שהיא פנימית עם ה' או עמי, רוח בני ישראל, נשמה ישראל ממש, ושאר שמותיהם של ישראל על דרך זה לפי פעולתם ומעלתם (אור יקר). עי' עמק המלך (שער יד פרק קז): כל מקום שנאמר 'העם' ולא נאמר ישראל, כוונתו על ערב רב [עיין בעל הטורים לשמות י"ג י"ז], ותראה בכל חטא נאמר 'העם'.

ספר שמות

<p>גרמך ממרעים דלא תהוון רעים וחברים כחדא דלא יבאישו לך עובדוי ותתפס בחטאוי:</p>	<p>ממרעים, שלא תהיו רעים וחברים כאחד, שלא ירעו לך מעשיו ותתפס בחטאיו.</p>
<p>תא חזי אי לא הוון אינון ערב רב דאתחברו בהון בישראל לא אתעביד ההוא עובדא ולא מיתו מישראל כל אינון דמיתו ולא גרים לון לישראל כל מה דגרים:</p>	<p>בא וראה, אלולי היו אותם ערב רב שהתחברו עם ישראל, לא נעשה אותו מעשה, ולא מתו מישראל כל אותם שמתו, ולא גרם לישראל כל מה שגרם.</p>
<p>ותא חזי ההוא עובדא וההוא חובה ממש גרים גלותהון דישראל דתנינן בעא קודשא בריך הוא דישתכחון ישראל בההוא שעתא כמלאכי עלאי¹⁹¹⁷ ולמעבד להון חירין מכלא חירין ממותא ולמהוי חירין מן שעבודא (אחרא) דשאר עמין כמה דאת אמר (שמות לב טז) חרות על הלוחות אל תקרי חרות אלא חירות:</p>	<p>ובא וראה, אותו מעשה ואותו חטא ממש, גרם לגלות ישראל. ששנינו, רצה הקדוש ברוך הוא שימצאו ישראל באותה שעה כמו מלאכים עליונים, ולעשות אותם חירות מהכל, חירות ממות, ולהיות בני חורין משעבוד של שאר העמים, כמו שנאמר "חרות על הלוחות", אל תקרי חרות אלא חירות.</p>
<p>כיון דאתעביד ההוא עובדא גרימו כלא גרימו מותא¹⁹¹⁸ גרימו שעבוד מלכוון גרימו דאתברו אינון לוחי קדמאי¹⁹¹⁹ גרימו דמיתו מישראל כמה אלפין מנייהו וכל דא בגין אתחברותא דאינון ערב רב דאתחברו בהו:</p>	<p>כיון שנעשה אותו מעשה, גרמו הכל, גרמו מות, גרמו שעבוד מלכיות, גרמו שנשברו אותם לוחות ראשונים, גרמו שמתו מישראל כמה אלפים מהם. וכל זה בגלל ההתחברות של אותם ערב רב שהתחברו בהם.</p>
<p>אוף הכא בניניהון לא אתקרון בני ישראל ולא ישראל ולא עמי אלא העם סתם ואי תימא (שמות יג יח) וחמושים עלו בני ישראל כד הוון סלקין ומצרים ולא אתחברו בהדייהו אינון ערב רב קרי לון בני ישראל כיון דאתחברו בהדייהו ודכתיב (שם לח) וגם ערב רב עלה אתם קרי לון העם:</p>	<p>כמו כן כאן, בגללם לא נקראו בני ישראל ולא ישראל ולא עמי, אלא העם סתם. ואם תאמר "וחמושים עלו בני ישראל", כשהיו עולים ממצרים, ולא התחברו עמם אותם ערב רב, קרא להם בני ישראל, כיון שהתחברו עמם, שנאמר "וגם ערב רב עלה עמם", קרא להם העם.</p>
<p>רבי יוסי אקשי ואמר כתיב (שמות יד יג) וכי אשרו (כאשר) ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם אי הכי כל יומא הוון חמאן לההוא ערב רב אמר רבי יהודה ערב רב כתיב ולא מצרים דהא כמה שאר עמין הוון דיירי במצרים ולא עוד אלא דכלהו אתגזרו¹⁹²⁰ וכיון דאתגזרו לא אקרין מצראי:</p>	<p>רבי יוסי הקשה ואמר, נאמר "כי אשרו ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם", אם כן, כל יום היו רואים את אותו ערב רב. אמר רבי יהודה "ערב רב" נאמר, ולא מצרים. שהרי כמה שאר עמים היו דרים במצרים. ולא עוד, אלא שכולם נמולו, וכיון שנמולו, לא נקראו מצרים.</p>
<p style="text-align: center;">מ/א</p>	

¹⁹¹⁷ ירצה אלמלא עמדו בשלותם עד קבלו הלוחות היה הקב"ה חפץ בכזה, אמנם קודם הלוחות היה הדבר תלוי ועומד, ולכך שלט בהם יצר הרע ומלאך המות והחטיאם, והטעם שחירות זה היה על הלוחות, מפני שאם קבלו ישראל את התורה כמציאותה בלוחות ראשונות היה בהכרח זכוכן חומרם ושבייתת הקלי', וכדי לשכון בהם הדקות הזה היה צריך שיהיו זכים וברים בלי חטא, וכשעשו העגל לא היה הכנה לשרות ביניהם זכות זה ונשתברו הלוחות (אור יקר).

¹⁹¹⁸ שלא נתקן חטא אדם הראשון וכבר היה אפשר שיהיו במנוחה בארצם בבנין המקדש עם היות חטא אדם הראשון הוה כענין זמן שלמה איש תחת גפנו וכו' (אור יקר).

¹⁹¹⁹ פי' ובזה גרמו שכחה לת"ת כמ"ש ז"ל שאלמלא לוחות ראשונים היו קיימים אין אדם שוכח מה ששונה (מ"מ).

¹⁹²⁰ היינו אליבא דמ"ד קצא ע"א שערב רב היו מצריים (רמ"ז).

ספר שמות

<p>ועל פומא דמשה קבילו לון והיינו מה דאמר הכתוב (שמות לב ז) לך רד כי שחת עמך סרו מהר מן הדרך אשר צויתם צויתם כתיב¹⁹²¹:</p>	<p>ועל פי משה קבלו אותם, והיינו מה שאמר הכתוב "לך רד כי שחת עמך סרו מהר מן הדרך אשר צויתם". נאמר צויתם.</p>
<p>וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים (שמות יג יח). חד מחמשה הוו ורבי יוסי אומר חמשה מישראל וחד מנייהו רבי יהודה אומר וחמשים אחד מחמשים אמר רבי שמעון בגין¹⁹²² דההוא יובלא¹⁹²³ סליק לון ממצרים בגין כך וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים ואי לאו לא סליקו ועל דא אתעכבו חמשי יומין לקבלא אורייתא ומההוא אתר נפקת אורייתא ואתיהיבת ועל דא וחמשים חסר דבגין דא עלו בני ישראל ממצרים¹⁹²⁴:</p>	<p>"וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים", אחד מחמשה היו. ורבי יוסי אומר חמשה מישראל ואחד מהם. רבי יהודה אומר "וחמשים", אחד מחמשים. אמר רבי שמעון, משום שאותו יובל העלה אותם ממצרים, לכן "וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים", ואם לא, לא עלו. ולכן התעכבו חמשים יום לקבל תורה. ומאותו מקום יוצאת תורה, ונתנה. ועל זה "וחמשים" חסר, שבגלל זה עלו בני ישראל מארץ מצרים.</p>
<p>ויקח משה את עצמות יוסף וגו' (שם יט) אמאי סליק גרמוי אלא בגין דהוה רישא לנחתא לגלותא ולא עוד אלא דאיהו סימנא דגאולה הוה ליה ואומי להו לישראל על דא הדא הוא דכתיב (שם) כי השבע השביע את בני ישראל והא אתמר:</p>	<p>"ויקח משה את עצמות יוסף וגו'", למה העלה עצמותיו, אלא משום שהיה ראש לרדת לגלות. ולא עוד, אלא שהיה לו סימן הגאולה, והשביע את ישראל על זה, זהו שנאמר "כי השבע השביע את בני ישראל" והרי נתבאר.</p>
<p>וזכאה חולקא דמשה דישראל הוו עסקי למשאל ממונא ממצראי ומשה הוה עסיק באומאה דיוסף ואית דאמרי ארונא בנילוס הוה ובשמא קדישא סליק ליה ועוד אמר משה יוסף הגיע זמן פורקנא דישראל ואמר עלה שור וסליק ואית דאמרי בין מלכי מצראי הוה ומתמן סליק (ס"א ליה) ואית דאמרי בגין דלא יעבדון ליה ע"ז שוו בנילוס וסרח בת אשר חויאת ליה למשה:</p>	<p>אשרי חלקו של משה, שישראל היו עוסקים לבקש ממון מן המצרים, ומשה היה עסוק בשבועת יוסף. ויש אומרים שהארון היה בנילוס, והעלה אותו בשם הקדוש. ועוד אמר משה, יוסף, הגיע זמן גאולת ישראל, ואמר "עלה שור", ועלה. ויש שאומרים, שהיה בין מלכי מצרים, ומשם עלה (העלה אותו). ויש אומרים, כדי שלא יעשו אותו עבודה זרה, שמו אותו בנילוס, וסרח בת אשר הראתה למשה.</p>
<p>ויהו"ה הולך לפניו יומם¹⁹²⁵ (שמות יג כא) רבי יוסי פתח (תהלים כב א) למנצח על אילת השחר</p>	<p>"וה' הולך לפניו יומם", רבי יוסי פתח "למנצח על אילת השחר מזמור</p>

¹⁹²¹ יובן במ"ש הרב כי שלמה רצה לתקן נוק' דנוגה ולכך נשא נשים נכריות ולא הועיל כלום ומרע"ה רצה לתקן דכורא דנוגה ולכך גייר ערב רב ולא הועיל כלום וקליפת נוגה היא פרה אדומה וז"ש רז"ל פרה אדומה משה ושלמה לא יכלו לעמוד עליה עכ"ל. א"נ יובן במ"ש באוצ"ח כי ערב רב הם בצד ימין דפרצוף יעקב והם ניצוצות דיסוד אבא שהוא משה, כי משה נשמתו מיסוד אבא ולכן השתדל משה לגיירם (מ"מ).

¹⁹²² בראשית נא ע"ב (הערת הזהר).

¹⁹²³ ישראל כד נפקו ממצרים כדין טעימו טעמא דמותא, והוא מחמת התגברות החיצונים ע"י חזרת הקטנות, אלא שהקב"ה עשה עמהם נסים גם אז וכמ"ש (שמות יג כא) וה' הולך לפניו כו', כי נמשך להם הארה מהבינה להגן עליהם (דע"ה ח"ב קכו ע"ג).

¹⁹²⁴ מארץ מצרים (דפ"ו).

¹⁹²⁵ כללות ענין זה ליתן טעם להליכת ה' לפני עמו יומם ולילה, שהוא לייחד מדת יום במדת לילה, והוא הוא עיקר סגולת העבודה בזמן אילת השחר, שהוא מתווך בין יום ולילה, ואז הוא יותר רחמים מכל זווגי הלילה וכנזכר בדרוש הקשר של הרב זלה"ה עם תלמידיו. ואילת פירשוה המפרשים אור או כוכב השחר וכו', והוא ממש יעקב ולא, ולכן אז היה מתגבר דוד שהוא מלאה, ולהיות שאז הוא זווג חדש לזה נמשלה לאילה שרחמה צר, ולהיות שזווג יעקב ולא בכל אורך זעיר מתחיל מחצות ואילך, לכן אז גדולה מעלת לימוד התורה. ועל כן מתחיל להקדים וללמד גדולת התורה (רמ"ז).

ספר שמות

<p>מזמור לדוד כמה חביבה התורה לפני הקדוש ברוך הוא, שכל מי שעוסק בתורה אהוב הוא למעלה ואהוב הוא למטה, הקדוש ברוך הוא מקשיב לדבריו, ולא עוזב אותו בעולם הזה, ולא עוזב אותו לעולם הבא.</p>	<p>לדוד", כמה חביבה התורה לפני הקדוש ברוך הוא, שכל מי שעוסק בתורה אהוב הוא למעלה ואהוב הוא למטה, הקדוש ברוך הוא מקשיב לדבריו, ולא עוזב אותו בעולם הזה, ולא עוזב אותו לעולם הבא.</p>
<p>ואורייתא בעי למלעי בה ביממא ובליליא דכתיב (יהושע א ח) והגית בו יומם ולילה וכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה וגו' תינה ביממא¹⁹³⁰ בליליא אמאי בגין דיהא שכיח לגביה שמא קדישא שלים¹⁹³¹ כמה דלית יומם בלא ליליא¹⁹³² ולא איהו שלים¹⁹³³ אלא דא עם דא כך בעי אורייתא לאשתכחא עמיה דבר נש יומא וליליא¹⁹³⁴ למהוי שלימותא לגבי דבר נש יומם ולילה:</p>	<p>וצריך לעסוק בתורה ביום ובלילה, שנאמר "והגית בו יומם ולילה". ונאמר "אם לא בריתי יומם ולילה וגו'", מילא ביום, אבל למה בלילה. כדי שיהיה מצוי אצלו השם הקדוש שלם, כמו שאין יום בלי לילה, ואינו שלם אלא זה עם זה, כך צריך בתורה להמצא עם האדם יום ולילה, להיות שלמות לאדם יומם ולילה.</p>
<p>והא אתמר דעקרא¹⁹³⁵ דליליא מפלגותא ואילך ואף על גב דפלגו קדמיתא בכללא דליליא הוא אבל בפלגות ליליא קודשא בריך הוא עאל בגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקיא וכדין בעי ליה לבר נש למיקם ולמלעי באורייתא:</p>	<p>והרי נאמר, שעיקר הלילה מחצות ואילך. ואף על גב שמחצית הראשונה בכלל הלילה היא, אבל בחצות הלילה, נכנס הקדוש ברוך הוא לגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, ואז צריך לאדם לקום ולעסוק בתורה.</p>
<p>והא אתמר דקודשא בריך הוא וכל צדיקיא ורבגנתא (דגנתא) דעדן כלהו צייתין לקליה דא הוא דכתיב (שיר ח יג) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני והא אוקמוה היושבת</p>	<p>והרי נאמר שהקדוש ברוך הוא וכל הצדיקים שבגן עדן, כולם מקשיבים לקולו, זהו שנאמר "היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני". והרי</p>

¹⁹²⁶ שיש לו כח לזווג שני הזווגים דמוחין ודגופא, שהרי חלקי הפרד"ס הוא כנגד אר"א וזו"ן, וכמו כן שתי התורות דכתב ודע"פ, והוא כמו שאמרו על רשב"י וחביריו שהיו פטורים מהמצוות מפני שבתורתם היו משלימים הכל [וכן הוא בב"ע קמג ע"ב] (רמ"ז).
¹⁹²⁷ שאם יתפלל בקהל אנשי מעשה, ה' יעתר לו מפני שפיו מקודש בדברי תורה וההבל שלו הוא מקיף מעולה (רמ"ז).

¹⁹²⁸ ירצה שבכל הזווגים הנעשים תמיד הוא יזכר שם בין בחייו ובין במותו (רמ"ז).
¹⁹²⁹ ירצה שמביא פסוק שני שלא תאמר דדוקא לצדיק גדול כיהושע יאות להגות בתורה יומם ולילה, לזאת מביא פסוק כולל שמירה, שקיום העולם תלוי בתורת יום ולילה (רמ"ז).

¹⁹³⁰ שהתורה היא מיסוד אבא והיא תורת חסד אבל לילה דין הוא (רמ"ז).
¹⁹³¹ כי הלילה הוא של ה' אחרונה והיום הוא של ו', והוא מ"ש (תהלים מב, ט) יומם יצוה ה' חסדו, חס"ד ו', ובלילה שירה, שיר ה' (רמ"ז).

¹⁹³² נראה שר"ל מ"ש הטבעיים שאלמלא שהשמש בא בערב והולך לו לא היה אפשר לעולם להתקיים מחמת רוב חומו, וכן אי אפשר לחסדים בלי הגבורות שאלמלא הן לא יוכל העולם לקבל רוב החסדים וריבוי השפע (רמ"ז).

¹⁹³³ והוא על דרך אברהם [קדמאה לא] שלים וכו', וכמ"ש בסוד העקידה, ששלימות החסדים הוא בהתערבם עם הגבורות (רמ"ז).

¹⁹³⁴ שהיא כלולה ממצוות עשה ומצוות ל"ת חו"ג, ולכן בעסוק בה יומם ולילה יהיה הייחוד שלם אשא במיא ומיא באשא, והוא הוא שלימות יומם ולילה העליונים יום בלילה ולילה ביום (רמ"ז).

¹⁹³⁵ וירצה שבתחילה הלילה ועד חצות הדינין חזקים ואין כח למתקם שלכן אז יוצאים החיצונים דתרעין סתימין וכדאמר בסמוך, אבל עיקר שלימות הלילה הוא מחצות ואילך שאז מתפשטת לאה בכל מקומה של רחל והיינו תנה"ם דזעיר והוא סוד ה' הנוסף על ליל, כי קודם חצות ה"ס לאה מן החזה ולמעלה וה"ס ז' בניה כנודע וכו', ולהיותו בעיקריות זעיר לכן הוא מספר עשיריות, והוא מ"ש דפלגו קדמיתא וכו', שהוא בחינת ליל, מכל מקום העיקר הוא חצי האחרון סוד ה' שהוא בחינת גילוי האורות שלאה מתפשטת שם, ולכן אעפ"י שגם חצי הראשון גם הוא בסוד לאה שבה כל זווגי הלילה בכל זאת העיקר מחצות ואילך (רמ"ז).

ספר שמות

<p>בגנים דא כנסת ישראל דאיהי משבחת ליה לקודשא בריך הוא בשבחה דאורייתא בליליא זכאה חולקיה מאן דאשתתף בהדה לשבחה ליה לקודשא בריך הוא בשבחה דאורייתא:</p>	<p>פרשוה "היושבת בגנים", זו כנסת ישראל, שהיא משבחת את הקדוש ברוך הוא בשבח התורה בלילה. אשרי חלקו של מי שמשתתף עמה, לשבח את הקדוש ברוך הוא בשבח התורה.</p>
<p>וכד אתי צפרא כנסת ישראל אתיא ומשתעשעא ביה בקודשא בריך הוא ואושיט לה לגבה שרביטא דחסד ולא עלה בלחודהא אלא עלה ועל אינון דמשתתפין בהדה והא אתמר דכתיב (תהלים מב ט) יומם יצוה יהו"ה חסדו ובלילה וגו' ועל דא אילת השחר אקרי:</p>	<p>וכשבא הבוקר, כנסת ישראל באה ומשתעשעת בקדוש ברוך הוא, ומושיט לה שרביט של חסד. ולא רק עליה לבדה, אלא עליה ועל אלו שמשתתפים עמה. והרי נתבאר, שנאמר "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה וגו'", ועל זה נקראת אילת השחר.</p>
<p>אמר ¹⁹³⁶ רבי שמעון בשעתא דבעי לאתנהרא ¹⁹³⁷ צפרא אתחשך ואתקדר נהורא וקדרותא אשתכח כדין אתחברת אתתא בבעלה ¹⁹³⁸ ודתנינן אשה מספרת עם בעלה למשתעי בהדיה ועאלת להיכליה:</p>	<p>ואמר רבי שמעון, בשעה שרוצה להאיר, הבוקר נחשך, והאור נהיה קודר, וקדרות נמצאת. אז מתחברת אשה בבעלה, ששנינו אשה מספרת עם בעלה, לדבר עמו ונכנסת להיכלו.</p>
<p>לבתר כד בעי שמשא למיעל אתנהיר ואתת ליליא ונטיל ליה כדין כל תרעין סתימין וחמרינ נערין וכלבין נבחין כד אתפלג ליליא שארי מלכא (למקרי) ¹⁹³⁹ ולמיקם ומטרוניתא לומר ואתי מלכא ואקיש לתרעא ¹⁹⁴⁰ דהיכלא ואמר (שיר ה ו) פתחי לי אחותי רעיתי וגו' וכדין משתעשע בנשמתהון דצדיקיא:</p>	<p>אחר כך, כשרוצה השמש להיכנס, מאיר ובא הלילה, ונוטל אותו. אז כל השערים סתומים, וחמורים נוערים וכלבים נובחים. כשנחצה הלילה מתחיל המלך לקום, והמלכה לזמר, ובא המלך ומקיש על שער ההיכל, ואומר "פתחי לי אחותי רעיתי וגו'", ואז משתעשע בנשמות הצדיקים.</p>
<p>זכאה חולקיה דההוא דאתער ההוא זמנא במלי דאורייתא בגין ודא כלו (דכל) אינון דבני היכלא דמטרוניתא כלהו בעיין ולמיקם בההוא זמנא לשבחה למלכא וכלהו משבחן קמיה ושבחה דסליק מהאי עלמא ¹⁹⁴¹ דאיהו רחיק יתיר ¹⁹⁴² דא ניהא ליה לקודשא בריך הוא מכלא ¹⁹⁴³:</p>	<p>אשרי חלקו של אותו שמתעורר באותו זמן בדברי תורה, ולכן כל אותם בני היכל המלכה, כולם צריכים לקום באותו זמן לשבח את המלך. וכולם משבחים לפניו. והשבח שעולה מהעולם הזה, זה שהוא רחוק יותר, זה נחת רוח לקדוש ברוך הוא מהכל.</p>
<p>כד אסתליק ליליא ואתי צפרא ואתחשך ¹⁹⁴⁴ ואתקדר כדין מלכא ומטרוניתא ברזא בחדוה ויהיב לה מתנן ולכל בני היכלה זכאה חולקיה מאן דאיהו במנינא:</p>	<p>כשמסתלק הלילה ובא הבוקר, והחשיך והתקדר, אז המלך והמלכה בסוד בשמחה, ונותן לה מתנות, ולכל בני היכלה. אשרי חלקו של מי שהוא במנין.</p>
<p>ויהו"ה הולך לפניהם יומם (שמות יג כא) קודשא</p>	<p>"וה' הלך לפניהם יומם", הקדוש</p>

¹⁹³⁶ ואמר (דפ"ו).

¹⁹³⁷ בעת שהיו הזו"ן בקטנותן, והיתה אז המלכות בסוד אילת השחר, כאילה זו שפתחה סתום ורחמה צר וחביבה על בעלה, אילת אהבים ויעלת חן (עירובין נד ע"ב, זוהר ויקרא כא ע"ב) (דע"ה ח"ב קכו ע"א).

¹⁹³⁸ עי' לעיל י ע"א (לש"ו).

¹⁹³⁹ פי' ויקץ כישן ה' הדורמיטא (רח"ו).

¹⁹⁴⁰ יסוד דלאה (רח"ו).

¹⁹⁴¹ דא (נוסף בדפ"ו).

¹⁹⁴² מוסגר בדפ"ק.

¹⁹⁴³ כתב הרב כי נ"ר הוא לזו"ן שאינם מזדווגים אבל יעקב ולאה עסוקים בזווג (רח"ו).

¹⁹⁴⁴ מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

ברוך הוא ובית דינו.	ברוך הוא ובית דיניה
	מו/ב
<p>אמר רבי יצחק, היינו ששנינו, שכינה נוסעת באבות, "הולך לפניהם יומם", זה אברהם. "בעמוד ענן", זה יצחק. "לנחותם הדרך", זה יעקב, שנאמר בו "ויעקב הלך לדרכו". "ולילה בעמוד אש להאיר להם", זה דוד המלך.</p>	<p>אמר רבי יצחק היינו דתנינן שכינתא באבתא נטלא הולך לפנייהם יומם (שמות יג כא) דא אברהם בעמוד ענן דא יצחק לנחותם הדרך דא יעקב דכתיב ביה (בראשית לב ב) ויעקב הלך לדרכו ולילה בעמוד אש¹⁹⁴⁵ להאיר להם דא דוד מלכא:</p>
<p>וכולם מרכבה עליונה קדושה, ללכת ישראל בשלמות הכל, כדי שהאבות יראו את גאולה של בניהם, שנאמר "ואנכי אעלך גם עלה", עם המרכבה. ונאמר "וה' הלך וגו' ללכת יומם ולילה", וכי למה היו הולכים יומם ולילה, שילכו ביום ולא ילכו בלילה כאנשים שבורחים, כיון שהקדוש ברוך הוא שומר אותם. למה הלכו ביום ובלילה. אלא כדי להימצא בהם שלמות הכל, שאין שלימות אלא יום ולילה.</p>	<p>וכלהו ורתיכא עלאה קדישא (רתיכין עלאין קדישין) למהך ישראל בשלימותא דכלא [בגין דיחמו אבהן פורקנא דבנייהו דכתיב (בראשית מו ד) אעלך גם עלה] ובגין דיחזון אבהן פורקנא דלהון דכתיב (בראשית מו ד) ואנכי אעלך גם עלה עם המרכבה וכתיב ויהו"ה הולך וגו' ללכת יומם ולילה וכי אמאי הוּו אזלי יומם ולילה יהכון ביממא ולא יהכון בליליא כבני אנשא דערקין כיון דקודשא בריך הוא נטיר לון אמאי אזלין ביממא ובליליא אלא לאשתכחא בהו שלימותא דכלא דלית שלימו אלא יומם ולילה¹⁹⁴⁶:</p>
<p>כדי שהמצרים ירדפו אחריהם, שיתכבד שם הקדוש ברוך הוא במרכבותיו ופרשיו, כדי ללכת יומם ולילה, אספקלריה המאירה ושלא מאירה. ועוד כדי להטעות את המצריים, שיאמרו מקרה הוא, שנאמר "נואלו שרי צוען", ונאמר "משיב חכמים אחור", ועל כן הלכו ביום ובלילה.</p>	<p>[בגין דירדפון מצראי בתריהון לאתיקרא שמא דקודשא בריך הוא ברתיכוי ובפרשוי בגין למיזל ביממא ובליליא אספקלריא דנהרא ודלא נהרא ותו ובגין לאטעאה למצראי דימרון מקרה הוא דכתיב (ישעיה יט יג) נואלו שרי צוען וכתיב (שם מד כה) משיב חכמים אחור ועל דא אזלי ביממא ובליליא]:</p>
<p>רבי אבא אמר, אשרי חלקם של ישראל, שהקדוש ברוך הוא הוציא אותם ממצרים, להיות חלקו ונחלתו. ובא וראה בצד היובל נמצאה חרות לישראל, וכן לעתיד לבא, שנאמר "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו'".</p>	<p>רבי אבא אמר זכאה חולקיהון דישראל דקודשא בריך הוא אפיק לון ממצרים למהוי חולקיה ואחסנתיה ותא הזי בסטרא דיובלא אשתכח חירו לישראל וכן לזמנא דאתי דכתיב (שם כז יג) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול¹⁹⁴⁷ וגו':</p>
<p>ומחמת אותו היובל העליון, התעכבו חמשים יום לקבל התורה, ולקרב להר סיני. וכיון שהלכו ביום, הלכו בלילה, להיות הכל יום אחד, בין יום ו[בין] לילה, ולא נמצאת הפרדה.</p>	<p>ובגין ההוא יובלא עלאה [אתעכבו] (אשתכחו) חמשיין יומין לקבלא אורייתא ולמקרב לטורא דסיני וכיון דאזלי ביממא אזלי בליליא למהוי בלא חד יומא בין יממא וליליא ולא אשתכח פרישו:</p>

¹⁹⁴⁵ סתם הוי"ה בז"א (רח"ו).

¹⁹⁴⁶ כאן שייך מאי דבסמוך אמר רבי (אבא) [חייא] וה' הולך וכו' עד בסטרא דא ובדא, אחר כך צריך לומר בגין דירדפון מצראי בתריהון לאתיקרא שמא דקב"ה ברתיכוי ובפרשוי בגין למיזל ביממא ובליליא אספקלריא דנהרא ודלא נהרא, ותו בגין לאטעאה למצראי דימרון מקרה הוא דכתיב (ישעיה יט יג) נואלו שרי צוען, וכתיב (שם מד כה) משיב חכמים אחור, וע"ד אזלי ביממא ובליליא (רמ"ז) [וכן הוא בדפ"ק שונה מדפ"א].

¹⁹⁴⁷ נראה כי השופר הוא יסוד הבינה ויתקע היינו לשון נתקע ביבמתו והיינו שיהיה זווג או"א ויכנס הקב"ה בירושלים של מעלה (רח"ו).

ספר שמות

<p>ולא עוד אלא דכלהו בנייחא אזלין לרעותא דנפשייהו ביומא דקבילו אורייתא הוו חמשיין יומין שלמין יומי ולילי כדקא יאות דלית יום בלא לילה ולית לילה בלא יום ולילה ויום אקרי יום אחד וכיון דאזלו חמשיין יומין שלימין כדיון (לקבל נ' יום¹⁹⁴⁸ דיובלא וכמו) (ד) שארו עליהו אינון חמשיין יומין דיובלא ומוסטרא (מסטרא) דיובלא אתייהיב להו אורייתא ובגין כך אזלין יומא וליליא:</p>	<p>ולא עוד, אלא שכולם הלכו במנוחה לרצון נפשם, ביום שקבלו התורה היו חמשים ימים שלמים, ימים ולילות, כראוי, שאין יום בלי לילה, ואין לילה בלי יום. ולילה ויום נקרא יום אחד. וכיון שהלכו חמשים ימים שלמים, אז שרו עליהם אותם חמשים ימי היובל. ומצד של היובל נתנה להם תורה, ולכן הלכו יומם ולילה.</p>
<p>אמר רבי חייא הכי אוקימנא ויהו"ה הולך לפנייהם יומם בעמוד ענן דא אברהם ולילה בעמוד אש דא יצחק ואי הכי יעקב אן הוא אלא במלה קדמאה אתמר ותמן שארי כמה דכתיב ויהו"ה ולילה בעמוד אש הוה נהיר בסטרא דא ובדא¹⁹⁴⁹:</p>	<p>אמר רבי אבא, כך בארנו "וה' הלך לפנייהם יומם בעמוד ענן", זה אברהם. "ולילה בעמוד אש", זה יצחק. ואם כן, איפה יעקב. אלא שנאמר בדבור הראשון, ושם התחיל, כמו שנאמר "וה'". "ולילה בעמוד אש", היה מאיר בצד זה ובזה.</p>
<p>ואמר רבי אבא כתיב (בראשית כו א) ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו אמאי הא אוקימנא מאן דרחים לחייבא הכי הוא ותא הזי ביצחק אתכליל ליליא וליליא לא בהיר ועל דא ותכהין עיניו וכלא חד:</p>	<p>ואמר רבי אבא, נאמר "ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו", למה. הרי בארנו, שמי שאוהב רשעים כך הוא. ובא וראה, ביצחק נכלל הלילה, ולילה לא בהיר, ועל זה ותכהין עיניו, והכל אחד.</p>
<p>רבי יצחק פתח ואמר (שמות יד ה) ויגד למלך מצרים כי ברח העם ויגד מאן קאמר ליה¹⁹⁵⁰ אלא הא אוקמוה¹⁹⁵¹ אבל חכמוי¹⁹⁵² וחרשוי אתכנשו לגביה ואודעוהו כי ברח העם ואמאי קאמרו דא אלא חמו בחכמתא דלהון דהוו אזלי יממא וליליא אמרו ודאי ערקין אינון ולא עוד אלא דחמו דלא הוו אזלי בארחה מישר כמו דכתיב (שמות יד ב)</p>	<p>רבי יצחק פתח ואמר "ויגד למלך מצרים כי ברח העם". "ויגד", מי אמר לו. אלא כך פרשוה, אבל חכמוי ומכשפיו התכנסו אליו, והודיעוהו כי ברח העם. ולמה אמרו את זה. אלא ראו בחכמה שלהם, שהיו הולכים יומם ולילה. אמרו, ודאי שהם בורחים. ולא</p>

¹⁹⁴⁸ נמחק בדפ"ק.

¹⁹⁴⁹ בחו"ג (רח"ו).

¹⁹⁵⁰ אע"ג דיש הרבה מקומות מקראות קצרים כמו (בראשית מח א) ויאמר ליוסף הנה אביך חולה ואחר כך נאמר עוד ויגד ליעקב, מכל מקום אין ספק שיש טעמים למה שפעמים מקצר ופעמים מפרש. ועוד דלמה לא אמר ויגד כמ"ש בויחי, אלא ויגד מההפעל (רמ"ז).

¹⁹⁵¹ הוא מה שאמרו רז"ל והוא בפ"י רש"י, ששלח איקטורין (רמ"ז).

¹⁹⁵² הכריחו לזה משום דקשיא חדא שה' אמר (יא, א) כשלחו כלה גרש יגרש, שר"ל שלא יחפוץ עוד בהם ולא יחשוב שישבו עוד שם, וכן הפשט של ויהפך לבב פרעה, נראה שאז נתחרט ונהפך לבו ממה שהיה בדעתו קודם לכן, ואם כן אינו נראה לומר ששלח איקטורין ובפרט בשעת חימום צרותיו. ועוד שאם כן היה לו לומר ויגדו למלך מצרים, אבל ויגד הוא מהבנין שלא נזכר שם פועלו, ובכמה מקומות נאמר כן בהגדה נסתרת כמו (בראשית כב, כ) ויגד לאברהם לאמר (שם כז, מב) ויגד לרבקה, שהיתה הגדת רוח הקדש, ולכן פירש בכאן שגם זו היתה כדרך העלם דהיינו חכמוי וחרשוי מנגדי הקדושה ואויבי משה, וכוונתם היתה לומר לו שאינו אמת מה שעלה על דעתם שצד הקדושה עליונה גברה וכמו שהודה פרעה (ט, כז) ה' הצדיק, ושאפילו ישראל עצמם לא חשבו כך שאם כן לא היה להם ללכת בבריחה כמו שיבוא, אלא שהם עצמם חששו שעדיין לא נתמלא קצם, שהרי לא היו שם כי אם מספר [שנים] בר"ח ולכן היו בורחים, והסכימו חכמוי על ככה מפני שראו בחכמתם שהיו הולכים יומם ולילה שזהו סימן מובהק להם שהיו בורחים, ועוד שהיו הולכים דרך מעוקם כדרך הבורח שירא פן ירדפו אחריו, ולכן שבו אל פי החירות מפני שלא היו יודעים אנא ילכו במדבר, ומכל זה גזרו שאינו אמת מה שאמר להם משה שעולמות הקדושה היו כבר מתוקנים ושולטים, אלא שהוא פעל או בדרך השבעות או באיזה דרך נעלם מהם, ושלכן היה בידו כח להטיבם ולהגביר צד שלו, ועל כן קראוהו מלך מצרים להודיעו שעוד כח מלכותו גובר, ולכן נשמעו להם פרעה ועבדיו ואמרו ודאי אנו שלחנו את ישראל מעבדנו (רמ"ז).

ספר שמות

וישובו ויחנו לפני פי החירות:	עוד, אלא שראו שאינם הולכים בדרך ישרה, כמו שנאמר "וישובו ויחנו לפני פי החירות".
ויקח שש מאות ¹⁹⁵³ וגו' (שם ז) שש מאות אמאי אמר רבי יוסי לקבל מניינא דישראל דכתיב (שמות יב לז) וכששו (שש) מאות אלף רגלי בחור ¹⁹⁵⁴ לקבל הגברים דאינון עקרא דכל [ישראל] (שאר) וכל רכב מצרים שאר רתיכין דאינון טפלין לאחורי [נ"א לאחרינין] לקבל הטף דכתיב (שם) לבד מטף וכלא עביד בעיטא דחרשוי וחכמוי ושלישים על כלו כלא בחכמתא לקבל דרגין עלאין תרין וחד רבי יצחק אמר כתרנומו ומזרזין זריזין הווי בכלא:	"ויקח שש מאות וגו'". למה שש מאות. אמר רבי יוסי, כנגד המנין של ישראל, שנאמר "כשש מאות אלף רגלי בחור" כנגד הגברים, שהם העיקר של כל ישראל. "וכל רכב מצרים", שאר המרכבות שהם טפלים לאחוריים (לאחריים), כנגד הטף, שנאמר "לבד מטף". והכל עשה בעצת מכשפיו וחכמוי. "ושלישים על כולו", הכל בחכמה, כנגד דרגות העליונות, שנים ואחד. רבי יצחק אמר כתרנומו, ומזרזין, שהיו זריזים בכל.
ויקח שש מאות רכב בחור רבי חייא אמר כתיב (ישעיה כד כא) יפקוד יהויה על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה [על האדמה] (באדמה) בזמנא דקודשא בריך הוא יהיב שלטנותא לרברבי עמין לעילא יהיב להו לעמא ודלהון לתתא ובשעתא דנחית לון מדרגיהון דלעילא נחית לון לעמא לתתא ויקח שש מאות רכב בחור הא ממנא דלהון ואוקמוה דדבר רתיכין דשאר עמין ¹⁹⁵⁵ וכלהו נפלו במשריתא דסיסרא לבתר והיינו בחור [ולביתר] וכל רכב מצרים:	"ויקח שש מאות רכב בחור", רבי חייא אמר, נאמר "יפקד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה". בזמן שהקדוש ברוך הוא נותן שלטון לגדולי העמים למעלה, נותן להם לעם שלהם למטה. ובשעה שמוריד אותם מדרגתם שלמעלה, מוריד את העם למטה. "ויקח שש מאות רכב בחור", הרי הממונה שלהם. ופרשוה, שהנהיג את מרכבות שאר העמים, וכולם נפלו במחנה סיסרא אחר כך. והיינו בחור ואחר כך וכל רכב מצרים.
כתיב (שיר א ט) לססתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי ותא חזין כדוגמת סוסיא נוקבא אתחזי להון לסוסייהון דפרעה ואוקמוה אלא לססתי ברכבי אפרעה	כתוב "לססתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי". בא וראה, כדוגמת סוסה נקבה נראתה לסוסים של פרעה, ופרשוה. אלא "לסוסתי ברכבי פרעה",
מז/א	
ותא חזין פרעה בשעתא דהוה רדיף אבתריהו דישראל מה עבד נטל סוסוון נוקבין ¹⁹⁵⁶ וכפת לון ברתוכי בקדמיתא וסוסין דוכראי כפת לון לאחוריהון והווי [מזינין] [מזמני] דוכרי לקבל נוקבי ונוקבי לא בעאן ואוחן למיזל כיון דקריב [וכד	בא וראה, בשעה שפרעה היה רודף אחר ישראל, מה עשה. נטל סוסות נקבות, וכפת אותן במרכבותיו בתחלה, ואת הסוסים הזכרים כפת אותם מאחור, והיו הזכרים מתחממים כנגד הנקבות, והנקבות מסרבו, ומהרו לרוץ. כיון

¹⁹⁵³ תכלית כוונתו היתה להתקומם כנגד הקדושה. ויובן בהקדים תחילה מ"ש הרב זלה"ה שמצרים היתה אחוזה במ"י דאלקיים בח"ם צירופיו, והיה פרעה מכחיש אותיות אל"ה ושמהם באו עליו המכות כמש"ה (י, א) אותותי אלה, אותיות אלה. והענין שהיה מכחיש מציאות ז"א שה"ס אל"ה וכמש"ה (ישעיה מ, כו) מי ברא אל"ה, ובגיל' ל"ו ו' פעמים ו', שהוא זעיר ו' פעמים ל"ו ר"ו, שהוא שם ע"ב שמות המתחלק ב"ק שהוא ז"א ו' שמות בכל קצה, וגם באותיות אלה יש ע"ב צירופים, ואיתא בספר הכוונות כי ת"ר רכב כנגד ו"ק ורכב מצרים נגד הנקבה, וז"ש שש מאות רכב בחור, שהו"ק שלקח הם בחור ר"ו ו' פעמים אל"ה. וז"ש לקבל הגברים, שכולם בעלי גבורה, ורכב מצרים נגד המלכות שמצרים היתה ערות הארץ, וח"ם י' פעמים גי' ליל"ת (רמ"ז).

¹⁹⁵⁴ לשון הפסוק "הגברים".

¹⁹⁵⁵ הם מחנות ס"מ (רמ"ז).

¹⁹⁵⁶ עי' זהר חדש עב ע"א.

ספר שמות

<p>אדביקן] לגבייהו דישראל נטל נוקבי ושוי לון לאחורי וסושוון ודוכריין לקדמיין לאבאשא ולישראלן (לגבייהו) ולאגחא בהו קרבא:</p>	<p>שקרב וכאשר הגיעו אל ישראל, נטל את הנקבות ושם אותם לאחור, והסוסים הזכרים לפנים, כדי להרע לישראל ולהלחם.</p>
<p>כגוונא דא ויהו"ה הולך לפניהם יומם (שמות יג כא) לבתר [חזרה שבינתא לאחוריהן דישראל דכתיב] (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהים וגו' בגיני כך דמיתך רעיתי (שיה"ש א ט) והאי קרא הא אוקמוה ודאקריב לכל חילוי ורתיבוי לאגחא קרבא ותו ופרעה הקריב (שמות יד י) רבי יוסי אמר הא אתמר דקריב לון לתשובה ופרעה הקריב¹⁹⁵⁷:</p>	<p>כדוגמא זה, "וה' הלך לפניהם יומם", ואחר כך חזרה השכינה לאחורי ישראל, שנאמר "ויסע מלאך האלהים וגו'", לכן "דמיתך רעיתי". ופסוק זה, הרי פרשוהו, שהקריב את כל חילותיו ומרכבותיו ללחום קרב. ועוד "ופרעה הקריב", רבי יוסי אמר הרי נתבאר, שהקריב אותם לתשובה "ופרעה הקריב".</p>
<p>כתיב (ישעיה כו יז) יהו"ה בצר פקדון צקון לחש¹⁹⁵⁸ וגו' בצר פקדון לא פקדין ישראל לקודשא בריך הוא [בשעתא דנייחא] אלא בשעתא דעקיין להו וכדין בלהו פקדין ליה צקון לחש וכלהו צלאן בצלותין ובבעותין ואריקו קמיה צלותין אימתי (שם טז) מוסרך למו בשעתא דפקיד לון קודשא בריך הוא ברצועי כדין קודשא בריך הוא קאים עלייהו ברחמי וניחא קמיה ההוא קלא דלהון בגין לאתפרעא מן שנאייהון ואתמלי עלייהו ברחמי:</p>	<p>כתוב "ה' בצר פקדון צקון לחש וגו'", "בצר פקדון", לא פוקדים ישראל את הקדוש ברוך הוא בשעת מנוחה אלא בשעה שמציקים להם, ואז כולם פוקדים אותו. "צקון לחש", וכולם מתפללים בתפלות ובבקשות ומריקים לפניו תפלות. אימתי, "מוסרך למו" בשעה שפוקד הקדוש ברוך הוא אותם ברצועתו, ואז הקדוש ברוך הוא עומד עליהם ברחמים. ואותו הקול שלהם נוח לפניו, כדי להיפרע משונאייהם, ומתמלא עליהם ברחמים.</p>
<p>כמה דאוקימנא¹⁹⁵⁹ מתל ליונה עם הנץ וכו' כך ישראל הו קריבין לימא והו חמאן לימא קמייהו אזיל וסעירו (ושאט) וגלגלוהי זקפין לעילא (ו)הו דחילין זקפו עינייהו וחמו לפרעה ולמשירייתה ואבני גירין ובלסטראין כדין (שמות יד י) וייראו מאד מה עבדו (שם) ויצעקו בני ישראל מאן גרים האי דקריבו ישראל לגבי אבוהון דלעילא פרעה הדא הוא דכתיב (שם) ופרעה הקריב והא אתמר:</p>	<p>כמו שפרשנו "משל ליונה עם הנץ וכו', כך ישראל היו קרבים לים, והיו רואים את הים לפנייהם הולך וסוער, וגליו עולים למעלה, היו פוחדים. זקפו עיניהם וראו את פרעה ומרכבותיו ואבנים חצים ובליסטראות, ואז "וייראו מאד". מה עשו, "ויצעקו בני ישראל". מי גרם את זה שקרבו ישראל לאביהם של מעלה, פרעה. זהו שנאמר "ופרעה הקריב" והרי נתבאר.</p>
<p>ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת יהו"ה אמר רבי שמעון זכאה חולקיהון דישראל דהא רעיא כמשה אזיל בגווייהו כתיב</p>	<p>"ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת ה'". אמר רבי שמעון, אשרי חלקם של ישראל, שהרי רועה כמו משה הלך בתוכם. נאמר</p>

¹⁹⁵⁷ עי' ח"א פא ע"ב.

¹⁹⁵⁸ עי' ח"א מא ע"ב.

¹⁹⁵⁹ עי' שיה"ש רבה (פ"ב סי' לה): תני דבי ר' ישמעאל בשעה שיצאו ישראל ממצרים למה היו דומין ליונה שברחה מפני הנץ ונכנסה לנזקיק הסלע ומצאה שם הנחש מקנן ונכנסה לפניו ולא היתה יכולה להכנס שעדיין הנחש מקנן תחזור לאחורה לא תהי יכולה שהנץ עומד בחוש מה עשתה היונה התחילה צווחת ומטפחת באגפיה כדי שישמע לה בעל השובך ויבא ויצילה כך היו ישראל דומים על הים לירד לים לא היו יכולין שעדיין לא נקרע להם הים לחזור לאחוריהם לא היו יכולין שכבר פרעה הקריב מה עשו וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה' מיד (שמות י"ד) ויושע ה' ביום ההוא.

ספר שמות

<p>(ישעיה סג יא) ויזכור ימי עולם משה עמו ויזכור ימי עולם דא קודשא בריך הוא¹⁹⁶⁰ משה עמו מכאן אוליפנא¹⁹⁶¹ שקיל הוה משה וככלו (לכל) ישראל ואוליפנא מהא כי רעיא דעמא הוא¹⁹⁶² ממש עמא כלהו אי איהו זכי עמא כלהו זכאן¹⁹⁶³ ואי איהו לא זכי עמא כלהו לא זכאן ואתענשו בגיניה והא אוקמוה:</p>	<p>"ויזכור ימי עולם משה עמו". "ויזכור ימי עולם", זה הקדוש ברוך הוא. "משה עמו", מכאן למדנו, שמשה היה שקול ככל ישראל. ולמדנו מזה, כי רועה העם הוא ממש כל העם. אם הוא זוכה, העם כולם זוכים, ואם אינו זוכה, כל העם לא זוכים, ונענשים בגללו, והרי פרשוה.</p>
<p>התיצבו וראו לית לנו לאגחא קרבא דהא קודשא בריך הוא יגיה קרבא בגיניכון כמה דאת אמר (שמות יד יד) יהו"ה ילחם לכם ואתם תחרישון תא חזי ההוא ליליא כנש¹⁹⁶⁴ קודשא בריך הוא לפמליא דיליה וראין דינייהו דישראל ואלמלא דאקדימו אבהן¹⁹⁶⁵ עלייהו דישראל לא אשתזיבו מן דינא רבי יהודה אמר זכותא דיעקב אגין עלייהו דישראל הדא הוא דכתיב (תהלים קכד א) לולי יהו"ה שהיה לנו¹⁹⁶⁶ יאמר נא ישראל ישראל סבא:</p>	<p>"התיצבו וראו", אין לכם ללחום קרב, שהרי הקדוש ברוך הוא ילחם קרב בשבילכם, כמו שנאמר "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון". בא וראה, כאותו לילה, כנס הקדוש ברוך הוא את הפמליא שלו, ודן את דיני ישראל. ואלמלא שהקדימו האבות על ישראל, לא היו נצולים מן הדין. רבי יהודה אמר, זכות יעקב הגנה על ישראל, זהו שנאמר "לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל", ישראל סבא.</p>
<p>יהו"ה ילחם לכם ואתם תחרישון (שמות יד יד) רבי אבא פתח (ישעיה נח יב) אם תשיב משבת רגליך¹⁹⁶⁷ עשות הפצ'ך ביום קדשי זכאין אינון ישראל דקודשא בריך הוא אתרעי בהון לאתדבקא בהו מכל שאר עמין דעלמא¹⁹⁶⁸ ומנו רחימותא דלהון¹⁹⁶⁹ קריב לון לגביה¹⁹⁷⁰ ויהב לון אורייתא ויהב לון שבת¹⁹⁷¹ דאיהו קדישא מכל שאר יומין</p>	<p>"ה' ילחם לכם ואתם תחרישון", רבי אבא פתח "אם תשיב משבת רגליך עשות הפצ'ך ביום קדשי", אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רצה בהם, להדבק בהם מכל שאר עמי העולם. ומתוך אהבתם, קרב אותם אליו, ונתן להם תורה, ונתן להם שבת, שהיא קדוש</p>

¹⁹⁶⁰ פי' ז"א הנק' ימי עולם (מ"מ)

¹⁹⁶¹ "מכאן אוליפנא" מוסגר בדפ"ק.

¹⁹⁶² אין ספק שהטעם הוא כי הרועה הוא שכל הנפשות אשר לעם נכללות בו, ובהיות המראה בהירה כנשמת משה רבינו ע"ה כל הצורות הנכללות בה מאירות ובהיקות, וכולם מתקנות עצמם במה שהן מתחסדות מתוך השפעת נשמתו, ואם המראה שהם נראות בה היא חשוכה כגון שהרועה בלתי הגון כולם נענשים, שהרי נשמתן חשוכות שנראות במראה חשוך ואי ספק שאם היו זוכות לא ימנע מא' משתים או ימות הרועה או ייטיב עצמו בזכותם, והטעם שהקב"ה גזר דור דור ופרנסיו וכיון שהדור הזה אינם זוכים גם הרועה אינו זוכה ולזה גם הם נענשים בעונשו והכל ביושר והיינו מה שאמרו בגמ' מושל מקשיב על שפת וכו' בחולין פ"ק (אור יקר).

¹⁹⁶³ זכאין (דפ"ו).

¹⁹⁶⁴ שהיו במקום סכנה ודן דינם אם היו ראויים לנס שכן הדרך למעלה (אור יקר).

¹⁹⁶⁵ והיינו סוד ויס"ע ויב"א וי"ט ג' אבות שבכח זכותם נצולו (אור יקר).

¹⁹⁶⁶ המזמור מדבר בענין זה כאומרו בקום עלינו אדם, זה פרעה אזי המים שטפנו זה היה והמים להם חומה וכו', וא"כ לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל אינו ישראל ממש, דאם כן מאי לנו אלא לולי ה' שהיה לנו היינו ישראל ממש יאמר נא ישראל היינו "ישראל סבא" שעמד בתפלה ויאמר נא ג"כ לולי ה' שהיה לנו (אור יקר).

¹⁹⁶⁷ עי' שעה"כ סג רע"ב.

¹⁹⁶⁸ כי בהיותם במצרים היו גוי מקרב גוי כדפי' רז"ל וא"כ "אתרעי בהו מכל שאר עמין" ששם כמעט היו שוים לשאר עמין (אור יקר).

¹⁹⁶⁹ שהוא אוהב אותם בסוד קביעות נפש טהורה בגופם (אור יקר).

¹⁹⁷⁰ בעבודה כמי שמקרב נער על פי דרכו מיציאת מצרים עד הר סיני (אור יקר).

¹⁹⁷¹ שאם גוי א' יעסוק בתורה אין לו חלק בה, אבל ישראל, התורה חלקם בסוד דבקות נפשם בה "ויהב לון שבת" שאם גוי א' ישובת לא יהיה לו מנוחת הנפש אשר לישראל מפני שהוא גנוב אתו, אמנם ישראל השבת לו במתנה מאת הבורא, ושובת בו מנוחת הנפש (אור יקר).

ספר שמות

<p>ונייחא מכלא 1972 וחודה דכלא 1973 ושקיל שבת לקבל אורייתא כלה, 1974 ומאן דנטיר שבת כאילו נטיר אורייתא כלה 1975:</p>	<p>מכל שאר הימים, ומנוחה מהכל, ושמחה של הכל, ושקולה שבת כנגד כל התורה. ומי ששומר שבת כאילו שמר את כל התורה.</p>
<p>וקראת לשבת ענג (ישעיה נח יג) ענוגא דכלא ענוגא דנפשא 1976 וגופא ענוגא דעלאין ותתאין וקראת לשבת מהו 1977 וקראת 1978 דיזמין ליה כמה דאת אמר (ויקרא כג ב) מקראי קדש [כלומר] זמינין כמה דמזמין אושפיזא לביתיה ועל דא וקראת לשבת ענג דיזמין ליה וכמה דמזמין אושפיזא בפתורא מתקנא בביתא (לפתוריה מתקנא כדקא יאות דיזמין ליה לביתא) מתקנא כדקא יאות במיכלא ובמשתיא כדקא יאות יתיר על שאר יומין וקראת לשבת מבעוד יום 1979 (ו)לקדוש יהו"ה מכובד (ישעיה נח יג) דא יום וכפורים תרי דאינון חד וכבדתו מעשות דרכיך (ישעיה נח יג) כמה דאוקימנא:</p>	<p>"וקראת לשבת ענג", עונג של הכל, עונג הנפש והגוף, עונג לעליונים ולתחתונים. "וקראת לשבת", מה זה "וקראת", שיזמין אותה, כמו שנאמר "מקראי קדש", כלומר מזומנים, כמו מי שמזמין אורח לביתו. ועל זה "וקראת לשבת ענג" שיזמין אותה, כמו שמזמינים אורח בשלחן מתוקן ובבית מתוקן כראוי, במאכל ובמשתה כראוי, יותר על שאר הימים. "וקראת לשבת", מבעוד יום. "לקדוש ה' מכבד" זה יום הכפורים. שנים שהם אחד. "וכבדתו מעשות דרכיך כמו שבארנו.</p>
<p>מז/ב</p>	
<p>ממצוא חפצך ודבר דבר והא אתמר בגין דההוא מלה סלקא ואתער מלה דחול לעילא מאן דמזמין אושפיזא ביה בעי לאשתדלא ולא באחרא:</p>	<p>"ממצוא חפצך ודבר דבר", והרי נתבאר, משום שאותו דיבור עולה ומעורר דיבור של חול למעלה. מי שמזמין אורח, צריך להשתדל בו ולא באחר.</p>
<p>תא חזי ההוא מלה דנפיק [בר נש] מפומיה אדבר נשׁ סלקא ואתער אתערותא לעילא אי לטב אי לביש 1980 ומאן דיתיב בענוגא דשבתא אסיר ליה</p>	<p>בא וראה, אותו הדיבור שיוצא מפי האדם, עולה ומעורר התעוררות למעלה, אם לטוב אם לרע. ומי שיושב בעונג</p>

1972 עי' ח"ג קח ע"א וקכג ע"א.

1973 היינו שהימים ששה ימי חול, והם מחסד ועד יסוד, עם היות שהם ענפים מתלבשים במטטרין חול ודאי, אמנם יום שבת הוא בסוד ג"ר לכך הוא מסוגל בג' ענינים, בקדש מצד החכמה, במנוחה מצד הכתר, בשמחה מצד הבינה, ולא שיהיה הדבר סתום בו, אלא מתפשט בכל הימים, שכל מה שעד האדם לבוראו ו' ימי חול מתקדש ונ"ח ושמ"ח בשבת (אור יקר).

1974 כלא (דפ"ו). שהוא סוד מנוחת התורה, וכל מה שעוסק האדם בתורה בסוד ו' קצוות ו' סדרי משנה, מנוחתם בשבת בסוד הקדש שהם ו"ק נעלמים שורש אל התורה המתגלה למטה, דהיינו בראשית ברא שית ודאי (אור יקר). ועי' רמב"ן שמות יג טז.

1975 כלא (דפ"ו). עי' לקמן פט ע"א, צב ע"א. הוא סוד מנוחת התורה, כאלו נטיר אורייתא כולה, שכל מה ששמר בימי החול מזדכך עתה ביום שבת הרי חוזר ושומר התורה פעם שנית בדקות ולא לאותם שהם מחללי התורה שאין השבת מספיק אלא אדרבא צריך לשמור התורה להיותה כסא לשבת ומנוחתו אח"כ (אור יקר).

1976 דקדק דקאמר וקראת לשבת ענג סתם ולא אמר למי מורה שהוא סתם עונג לכל, דהיינו אל הגוף בערך אכילת המעדנים, ולנפשא בערך מה שהקב"ה מעננה מפני שיש בו עונג לעליונים כנגד הנפש, ולתחתונים כנגד הגוף (אור יקר).
1977 מאי (דפ"ו).

1978 דהיינו שאתה תקרא ותזמין לשבת ענג, כמו שמזמין לאושפיזא אל הלחם ואל הענג, והיינו שמזמין ליה לפתוריה, שע"י מה שקורא אותו למטה אל העונג הגשמי הוא קורא אותו למעלה אל העונג הרוחני (אור יקר).

1979 פי שיכין מבע"י לצורך הלילה שהיא מלכות ולקדוש ה' מכובד דא יום שהוא ז"א וז"ש תרין דאינון חד (מ"מ). אמור קב ע"א (הערת הזהר).

1980 סוף סוף סגולת הדבור לעלות ולעורר אם טוב ואם רע, וכיון שכן צריך לשמור פתחי פיו ביום שבת שלא יעורר החול, שהדבור של חול מעורר חול, ואחר שידענו שהחול הוא סוד האילן התחתון

ספר שמות

<p>לאתערא מלה¹⁹⁸¹ דחול דהא פנים פנימו ביומא קדישא מאן דיתיב בהלולא דמלכא¹⁹⁸² לא יתחוי למשבק למלכא¹⁹⁸³ ויתעסק באחרא¹⁹⁸⁴:</p>	<p>שבת, אסור לו לעורר דיבור של חול, שהרי הוא פוגם פגם ביום הקדוש. מי שיושב בהלולת המלך, לא ראוי שיעזוב את המלך ויתעסק באחר.</p>
<p>ובכלל יומא בעי לאחזאהו (ובכלל בעי לאתחזאהו) עובדא ולא אתערא אתערותא ממה דאצטריך¹⁹⁸⁵ ובשבת במלי דשמיא ובקדושה דיומא בעי לאתערא ולא במלה אחרא:</p>	<p>ובכלל יום צריך להראות מעשה ולעורר התעוררות ממה שצריך. ובשבת בדברי שמים ובקדושת היום, צריך להתעורר ולא בדבר אחר.</p>
<p>תא חזי הכא כד אתקריב פרעה לאגחא קרבא בהו בישראל בההוא זמנא לא בעי קודשא בריך הוא דיתערוץ ישראל¹⁹⁸⁶ אתערותא לתתא כלל דהא אתערותא לעילא הוא דהא אבהן אקדימו ואתערו אתערותא דא (אתערותא) לעילא וזכותא דלהון קאים קמיה ואתערו אתערותא דא¹⁹⁸⁷ ולא בעא קודשא בריך הוא דישראל יתערוץ לתתא כלל דהא באתרא לעילא הוה¹⁹⁸⁸ דהא הוא דכתיב (שמות יד יד) יהו"ה ילחם לכם ואתם תחרישון¹⁹⁸⁹ תחרישון ודאי ולא תתערוץ מלה דלא אצטריך לכו והכא אתכליל שמא קדישא¹⁹⁹⁰ באתוון רשימן והא אתערו ביה חברייא:</p>	<p>בא וראה, כאן כשקרב פרעה לערוץ קרב עם ישראל, באותו זמן לא רצה הקדוש ברוך הוא שיעוררו ישראל התעוררות למטה כלל, שהרי ההתעוררות היא למעלה, שהרי האבות הקדימו והתעוררו התעוררות זאת למעלה, וזכותם עומדת לפניו, ועוררו התעוררות זו. ולא רצה הקדוש ברוך הוא שישראל יתעוררו למטה כלל, שהרי התעוררות של מעלה היה, זהו שנאמר "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון", ודאי תחרישון ולא תעוררו דבר, שלא צריך לכם. וכאן נכלל השם הקדוש באותיות רשומות, והרי התעוררו בו החברים.</p>
<p>רבי יוסי ורבי יהודה הוו אזלי בארחה אמר רבי</p>	<p>רבי יוסי ורבי יהודה היו הולכים בדרך, אמר רבי יוסי לרבי יהודה, ודאי</p>

דהיינו מטטרון שבו סוד החול והשבת סוד האצילות אין ראוי לעורר החול שפוגם למעלה (אור יקר).

¹⁹⁸¹ מג ע"ב (הערת הזהר).

¹⁹⁸² שהוא יום שבת סוד החופה העליונה באצילות (אור יקר).

¹⁹⁸³ שהוא האצילות (אור יקר).

¹⁹⁸⁴ שהוא החול, נער, מטטרון, ועם שישבות ממלאכה וכיוצא (אור יקר).

¹⁹⁸⁵ לכל ענין וענין כפי עניינו ולזה ביום שבת שהוא סוד הקדש צריך שיהיה ההתעוררות בו בסוד מילי דשמיא ובקדושה וכיוצא (אור יקר).

¹⁹⁸⁶ אפילו בתפלה וצעקה מפני שמצדם לא היו הגונים, ואם יעוררו בתפלה שמא יקלקלו שיעוררו מה שלא יצטרך אליהם וכבר היה הדבר מתוקן כראוי מצד האבות וזכותם, והטעם שאם יעלה התעוררות ישראל ממטה למעלה, בהכרח יעלה תפלתם דרך העולמות כולם ממטה למעלה, ודרך עליית התפלות יתעוררו עמהם החצונים לקטרג ותתעורר מדת הדין, עוד יתעוררו התחתונים עם התפלה דרך סלוקה, וימצא בישראל צד שאינם ראויים לישועה, והאבות בסוד זכותם התעוררותם הוא למעלה בסוד כסא הכבוד (אור יקר).

¹⁹⁸⁷ "ואתערו אתערותא דא" מוסגר בדפ"ק.

¹⁹⁸⁸ ושם אין חולק שאין שם מקטרגים ולזה משמע שהדבר שנעשה לאדם בזכות אבות טוב, ואין כל כך מקטרג כמו הדבר שנעשה בבקשה ותפלה שימצאו מקטרגים מפני דרך עליית התפלה כדפי' (אור יקר). "דהא באתרא לעילא הוה" מוסגר בדפ"ק.

¹⁹⁸⁹ ממש ציום שישתקו מפני שקרובים לקלקל ורחוקים מן התיקון על ידם כדפי' (אור יקר).

¹⁹⁹⁰ כ"ב אותיות, ושם כ"ב וכו' עוד יש בו ד' תיבות שהם ילחם כנגד ה' אחרונה שהיא בעלת המלחמה וכלי המלחמה בידה, לכם כנגד ו' ששם ישראל ו"ק ואתם בסוד ה' ראשונה שמשם הנשמות תחרישון בסוד י' ששם הכל בשתיקה ובחשאי (אור יקר). כלו' שיוצא שם א' מפסוק זה שהוא יל"י (רח"ו). ואע"פ שפסוק ה' ילחם לכם ר"ת י"ל והוא שם א' משם ע"ב ג"כ כתב הרח"ו שם זהו שם יל"י לפי שהוא שם המעלה ניצוצות מתוך הקלי', כמ"ש הרב בפ' ה' לאורך ימים, ובפ' ה' למבול ישב ר"ת יל"י ונודע שחיות הקלי' הם הניצוצות שבתוכם וכשמעלים הניצוצות מתוכם מיד מתים ועושה בהם הקב"ה מלחמה וז"ס כוונת הקטרת ג"כ כנודע (מ"מ).

ספר שמות

<p>יוסי לרבי יהודה ודאי תנינא יהו"ה בכל אתר רחמי¹⁹⁹¹ ואף על גב דאגה קרבא ועביד דינא ההוא דינא ברחימותא הוא והכא חמינא דכתיב יהו"ה ילחם לכם ולא אתחזי בההוא דינא רחמי כלל דהא כתיב (שמות יד כח) לא נשאר בהם עד אחד:</p>	<p>שנינו יהו"ה בכל מקום זה רחמים, ואף על גב שלוחם קרב ועושה דין, אותו דין הוא באהבה. וכך ראינו שנאמר "ה' ילחם לכם", ולא נראה באותו דין רחמים כלל, שהרי נאמר "לא נשאר בהם עד אחד".</p>
<p>אמר ליה מלה דא שמענא מרבי שמעון דאמר דאפילו הכא דינא ברחמי¹⁹⁹² הוה דחפא עליהון ימא ומיתו ולבתר אפיק לון ימא וקודשא בריך הוא בעא ביקריהון ואתקברו בארעא ולא בעאת ארעא¹⁹⁹³ לקבלא לון עד דאוישיט לה קודשא בריך הוא ימיניה וקבילת לון הדא הוא דכתיב (שמות טו יב) נטית ימינך תבלעמו ארץ ובגין דא (הוה) והאי דינא ברחמי והוה:</p>	<p>אמר לו, דבר זה שמעתי מרבי שמעון, שאמר שאפילו כאן היה הדין ברחמים, שהים כסה עליהם ומתו, ואחר כך הוציא אותם הים, והקדוש ברוך הוא רצה בכבודם, ונקברו בארץ. ולא רצתה הארץ לקבל אותם, עד שהושיט לה הקדוש ברוך הוא את ימינו וקבלה אותם, זהו שנאמר "נטית ימינך תבלעמו ארץ", ולכן זה הדין היה ברחמים.</p>
<p>ועל דא לא בעא קודשא בריך הוא דיתערון ישראל מלה בעלמא דאי יתערון ישראל מלה לא יתערון שמא דרחמי ולא יתעביד דינא ברחמי הדא הוא דכתיב (שמות יד יד) יהו"ה ילחם לכם ואתם תחרישון דלא תתערון מדי דהא שמא דרחמי בעי לאתערא עליהו למעבד דינא ברחמי ועל דא בעי דלא תעבדון פגימו ותתערון מלה אחרא¹⁹⁹⁴:</p>	<p>ולכן לא רצה הקדוש ברוך הוא שיעוררו ישראל דבר בעולם, שאם יעוררו ישראל דבר, לא יעוררו את שם הרחמים, ולא יעשה דין ברחמים, זהו שנאמר "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון", שלא תעוררו דבר. שהרי שם הרחמים, צריך לעורר עליהם לעשות דין ברחמים, ועל זה בקש, שלא תעשו פגם ותעוררו דבר אחר.</p>
<p>אמר ליה והא כתיב (זכריה יד ג) ויצא יהו"ה ונלחם בנגוים ההם אי הכי דא דינא ברחמי הוה אמר ליה הכי הוה ודאי דינא הוא ברחמי דמותא דלהון לא אשתכח כמותנא דשאר ובני עלמא (עמיז) אלא חס עליהו קודשא בריך הוא דלא יהון כמותנא דשאר בני עלמא דקטילו לון אלא בנחת בלא צערא הא דינא ברחמי ואיהו:</p>	<p>אמר לו, והרי נאמר "ויצא ה' ונלחם בנגוים ההם", אם כן, זה דין שהיה ברחמים. אמר לו כך היה ודאי, הדין ברחמים, שמייתם לא נמצא כשאר מות בני העולם, אלא הקדוש ברוך הוא חס עליהם שלא יהיו כמות שאר בני העולם שהרגו אותם, אלא בנחת בלא צער, זהו דין ברחמים.</p>
<p>ובכל אתר שמא דא דינא ברחמי איהו בר אתר</p>	<p>ובכל מקום שם זה הוא דין ברחמים,</p>

¹⁹⁹¹ ירצה בכל אתר מפני ששם זה מתייחס לכל הספירות כולם, 'י חכמה, ה' בינה, ו' ו"ק, ה' מלכות, ויתייחס לכל ספירה וספירה בפני עצמה כדפי' בספר פרדס רמונים בשער שם בן ד', וכן יתייחס בדקדוק בת"ת וכן יתייחס לפעמים במלכות, וכן יתייחס בז"א מחכמה ולמטה, ויתייחס בכתר, דרך כלל בכל מקום שיתייחס מורה רחמים, והטעם לזה רבות: א', מפני שבו קשר כל הספירות כדפי', ובכל מקום שיש קשר וייחוד דינו מתמתק. ב', כי אין בכל הספירות דין אלא הגבורה ממקור הבינה, וההוד עם המלכות, וכאן נכללות כולם עם מדות אחרות שיש בהם רחמים, ובהמזגה כזו יתמתקו מדות הדין עם מדות הרחמים, ובהכרח יהיה שם רחמים בדין עצמו. הג', כאשר יכונה שם זה אל פעולת הדין הורה על המתקתו, מפני היות שם זה משותף לכתר ושם הוא רחמים, ובת"ת בעל הרחמים, וכיון שכן מורה שדינו רפה כדרך השם הזה לרחם. הד', כי הדין הוא משם אלהים בהסכמת שם יהו"ה עמו, כאומרו ה' הוא האלקים, אין דין נעשה אלא בהסכמת המדות, אמנם שם הו"ה מסתתר ברחמי ומסכים בפעולת שם אלהים ובהיותו מתגלה ונזכר בדין בהכרח יהיה שם רחמים רחום בדין (אור יקר).

¹⁹⁹² מצד מדות הרחמים שבו לדרך א' או מצד השם בעצמו לדרך אחרת, או מצד שמדת הדין שבו מתוקה לדרך אחרת (אור יקר).
¹⁹⁹³ שהיא נגדיית למלכות (אור יקר).

¹⁹⁹⁴ ר"ל מדה"ד (רח"ו). וזה טעם אחר הפך מטעם הראשון דלעיל שאמר מפני שאבות העולם עבדו אתערוטא לעילא ולכך אתם תחרישון והכא קאמר בגין דאל תתערון מלה אחרא (מ"מ).

ספר שמות

<p>חד דכתיב (ישעיה מב יג) יהו"ה כגבור יצא וגו' וכי כגבור ולא גבור אלא ישני לבושוי וילבש לבושין אחרנין כאיש מלחמות ישני זיניה:</p>	<p>פרט למקום אחד, שנאמר "ה' כגבור וגו' וכי כגבור, ולא גבור. אלא ישנה לבושו וילבש לבושים אחרים, כאיש מלחמות ישנה מינו.</p>
<p>ועם כל דא דינא הוא יתיר אבל רחמי ביה כמה דכתיב כגבור ולא גבור כאיש מלחמות ולא איש מלחמות דודאי אף על גב דעביד דינא חס על עובדוי ועל דא יהו"ה ילחם לכם ודאי ואתם תחרישון זכאה חולקהון דישראל דקודשא בריך הוא בריר לון לחולקיה ואחסנתיה דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהו"ה עמו יעקב חבל נחלתו:</p>	<p>ועם כל זה, הדין הוא יותר, אבל יש בו רחמים, ככתוב כגבור, ולא גבור. כאיש מלחמות ולא איש מלחמות. שודאי, אף על גב שעושה דין, חס על מעשיו, ולכן "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון". אשרי חלקם של ישראל, שהקדוש ברוך הוא בירר אותם לחלקן ולירושתו, שנאמר "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו".</p>
<p>ויאמר¹⁹⁹⁵ יהו"ה אל משה מה תצעק אלי (שמות יד טו) מלה דא הא אוקמוה בספרא דצניעותא¹⁹⁹⁶ ותמן הוא רזא דיליה ויאמר יהו"ה אל משה רבי יהודה פתח ואמר (יונה ב כה) ויתפלל יונה אל יהו"ה אלהיו ממעי הדגה מה כתיב לעילא (שם א) וימן יהו"ה דג גדול וימן כמה ודאת אמרו (דאתמר) (דניאל א ה) וימן להם המלך דבר יום ביומו אשר מנה את מאכלכם</p>	<p>"ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי", דבר זה נתבאר בספרא דצניעותא, ושם הוא הסוד שלו. "ויאמר ה' אל משה", רבי יהודה פתח ואמר, "ויתפלל יונה אל ה' אלהיו ממעי הדגה", מה נאמר למעלה "וימן ה' דג גדול". "וימן", כמו שנאמר "וימן להם המלך דבר יום ביומו", אשר מנה את מאכלכם.</p>
<p>מח/א</p>	
<p>ואבל (ו)האי קרא הכי מבעי ליה וימן יהו"ה את יונה לדג (יונה ב א) דהא מנה הוא דמשדר ליה אלא ודאי ההוא דג הוא הוה מנה ליונה לנטרא ליה מן שאר נוני ימא ויהוי גניז בגויה וכיון דאעליה בגויה חמא יונה במעוי פותיא דאתר ימא ונ"א פותיא דאתר דמעויו כמו היכלא רברבא ותרין עינוי דההוא נונא דנהרין כשמשא ואבן טבא הוה במעוי דנהיר ליה והוה חמי כל מה די בימא ובתהומוי:</p>	<p>אבל פסוק זה כך צריך להיות "וימן ה' את יונה לדג" שהרי מנה הוא ששלח אותו. אלא ודאי, אותו דג היה ממונה ליונה לשמור אותו משאר דגי הים, ויהיה גנוז בתוכו. וכיון שהכניסו לתוכו, ראה יונה במעיו רחב של מקום הים (נ"א רחב של מקום מעיו), כמו היכל גדול. ושני עיני אותו דג שמאירים כשמש, ואבן טובה היתה במעיו שמאירה לו, והיה רואה כל מה שבים ובתהומוי.</p>
<p>ואי תימא אי הכי מאי דכתיב (יונה ב ג) קראתי מצרה לי הא לא אתחזי דכל האי רווחא הוה ליה אלא ודאי כיון דאחמי ליה ההוא נונא כל מה די בימא ובתהומוי מית דלא יכיל תלת יומין למסבל כדין עקת ליה ליונה:</p>	<p>ואם תאמר, אם כך מהו מה שנאמר "קראתי מצרה לי", הרי לא נראה שכל הרוחה הזו היתה לו. אלא ודאי, כיון שהראה לו אותו הדג כל מה שבים ובתהומוי, מת, שלא יכל לסבול שלשה ימים, ואז היתה ליונה מצוקה.</p>
<p>דאמר רבי אלעזר כיון דחמא יונה כל ההוא</p>	<p>שאמר רבי אלעזר, כיון שראה יונה את כל אותה רווחה, היה שמת. אמר</p>

¹⁹⁹⁵ קעח ע"ב (הערת הזהר).

¹⁹⁹⁶ לב ע"ב: ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי (שמות יד טו), אלי דיקא, דבר אל בני ישראל ויסעו, ויסעו דיקא, במזלא הוה תלי, דבעא לאוקיר דיקנא, בהגר"א: ולכן אמר אלי דיקא - ר"ל שה' הוא בז"א, ואמר מה תצעק אלי במזלא תלי. וז"ש ויסעו דיקא - ר"ל שישראל כולם צעקו אל ז"א, אמר ויסעו מהאי אתר, ולכן לא רצה הקב"ה שהם יתעוררו, כי למעלה בע"ק אין תלוי במעשה התחתונים, ולכן אין בחינת אודנין שם, כמ"ש למעלה, כי מעשה התחתונים ותפלתם אין מגיע רק עד ז"א כידוע.

ספר שמות

<p>רווחא הוה חדי אמר קודשא בריך הוא ומה תבעי יתיר להא אעילנא לך הכא מה עביד 1997 קמל להווא נונא ומית וכל שאר נוני ימא הוו סחרי סחרניה דההוא נונא (ו) דא נשיך ליה מהאי גיסא ודא נשיך ליה מהאי גיסא כדין חמא יונה גרמוי בעקן מיד ויתפלל יונה אל יהו"ה (יונה ב ב):</p>	<p>הקדוש ברוך הוא, ומה תרצה יותר, לזה הכנסתי אותך כאן. מה עשה, הרג את אותו דג ומת, וכל שאר דגי הים היו מסבבים סביב אותו דג, זה נושך אותו מצד זה וזה נושך אותו מצד זה, ואז ראה יונה את עצמו בצרה, מיד "ויתפלל יונה אל ה'".</p>
<p>בקדמיתא דג והשתא דגה כמה דאת אמר (שמות ז יח) והדגה אשר ביאור מתה וכדין כתיב (יונה ב ג) קראתי מצרה לי ולא כתיב הייתי בצרה או ישבתי בצרה אלא קראתי מההוא עקו דעאקין לי נוני ימא מבטן שאול שועתי דהא מית ולא כתיב מבטן חי או מבטן דג אלא דודאי הוה מית:</p>	<p>בתחלה דג, וכעת דגה, כנאמר "והדגה אשר ביאר מתה", ואז נאמר "קראתי מצרה לי" ולא נאמר הייתי בצרה, או ישבתי בצרה, אלא קראתי מאותה צרה שהציקו לי דגי הים. "מבטן שאול שועתי", שהרי מת, ולא נאמר מבטן חי או מבטן דג, אלא שהיה ודאי מת.</p>
<p>כיון דצלי צלותיה קביל ליה קודשא בריך הוא ואחיה ליה להאי נונא ואפיק ליה ליבשתא לעיניהון דכלא נדכתיב (יונה ב יא) ויאמר יהו"ה לדג ויקא את יונה וחמו וכלהו] (וחמו) עבידתא דקודשא בריך הוא:</p>	<p>כיון שהתפלל תפלתו, הקב"ה קבל אותו, והחיה את הדג הזה, והוציאו ליבשה לעין כל, שנאמר "ויאמר ה' לדג ויקא את יונה". וכולם ראו את מעשה הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>מה כתיב (יונה ב ב) ויתפלל יונה אל יהו"ה אלהיו ממעי הדגה לאתר דהוה קשיר ביה משמע דכתיב יהו"ה אלהיו ולא כתיב ויתפלל אל יהו"ה ולא יתיר אלא יהו"ה אלהיו אופ הכא ויאמר יהו"ה אל משה מה תצעק אלי (שמות יד טו) אלי דיקא:</p>	<p>מהו מה שנאמר "ויתפלל יונה אל ה' אלהיו ממעי הדגה", משמע למקום שהיה קשור בו, שנאמר "ה' אלהיו", ולא נאמר "ויתפלל אל ה'", ולא יותר, אלא "ה' אלהיו". כמו כן כאן "ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי", אלי דוקא.</p>
<p>דבר אל בני ישראל ויסעו ויסעו מלאסגאה מלין לאו עדנא דצלותא השתא ויסעו וכי לאן אתר פקיד לון דינטלון דהא על ימא הוו שראן אלא אהדר לעילא דכתיב מה תצעק אלי דהא כלהו באתר דא קיימי ועל דא ויסעו ינטלון מן דא דלאו עדנא הוא 1998:</p>	<p>"דבר אל בני ישראל ויסעו", ויסעו מלהרבות בדברים, כעת זה לא זמן תפלה. "ויסעו", וכי לאיזה מקום צוה אותו ויסעו, שהרי על הים הם היו שרויים. אלא חזר למעלה, שנאמר "מה תצעק אלי", שהרי כולם עומדים במקום זה, ועל זה "ויסעו", יסעו מזה, שזה אינו הזמן.</p>
<p>ואתה הרם 1999 את מטך וגו' (שמות יד טז) הרם את מטך די ביה רשים שמא קדישא 2000 ארכין ידך בסטרא [חדא] ודשמא קדישא] (קדישא) וכיון דיחמון מיא שמא קדישא 2001 יערקון מניה 2002</p>	<p>"ואתה הרם את מטך וגו'", הרם את מטך, שבו רשום השם הקדוש. "נטה ידך", בצד של השם הקדוש. וכיון שהמים יראו את השם הקדוש, הם יברחו</p>

1997 עבד (דפ"ו).

1998 (ס"א אלא בעתיקא תליא מלתא) (נוסף בדפ"ו). ועי' עמוד הקודם בשם בהגר"א בספד"צ.

1999 איתא בתיקונים צו ע"ב [קט ע"א] דמטה משה הוא מטה שבו השתמש משה, דאיהו דיוקנא דזעיר ששימושו במט"ט, ונקרא מטה מפני שמטה לחסד ולדין, וכן התהפך מנחש למטה וממטה לנחש, עיי"ש. וה"ס ב' טתינ דמט"ט דהיינו ב' הטיות (רמ"ז).

2000 נראה בודאי שהוא שם שד"י כמספר מט"ט ששמו כשם רבו, שכן הוא לבוש אל היסוד שסתמו שם שד"י כנודע (רמ"ז). ועי' רח"ו על בראשית ו ע"ב, שהוא שם הוי"ה. ועי' ר' בחיי בראשית כד טז: מטה משה היה שבו היה חקוק שם ע"ב אותיות.

2001 עי' בהגהת הרב שנרשם בכאן מורה מקום תיקו"ז (קיד ע"א) ושם נאמר וז"ל, מטה האלקים ודאי ודא מט"ט והא אוקימנא דאתהפך מדינא לרחמי וביה (אשתעו) אשתנין (נ"א אשתכחו) כל

ספר שמות

<p>ומקמיה [נ"א קמיה] ועל דא ונטה את ידך בסטרא²⁰⁰³ הדא דסטרין אחרנין דההוא מטה²⁰⁰⁴ אצטריך לך למיין ונ"א למילין אחרנין:</p>	<p>ממנו ומלפניו (לפניו), ועל זה "ונטה את ידך". בצד אחד שאת הצדדים האחרים של אותו המטה הצטרך אותו לך למים (לדברים) אחרים.</p>
<p>אמר רבי אלעזר חמינא²⁰⁰⁵ דזמנין אתקרי האי מטה מטה האלהים (שמות יז ט) ולזמנין אתקרי מטה דמשה²⁰⁰⁶ (שם ד כ) אמר רבי שמעון תרי הוו והכי אוקימנא²⁰⁰⁷ (ו) בספרא דרב המנונא סבא שפיר קאמר דכלא חד בין תימא דקודשא בריך הוא ובין תימא דמשה והאי מטה לאתערא סטרא דגבורה ועל דא ונטה את ידך ידא דשמאלא דאיהו בסטרא דגבורה:</p>	<p>אמר רבי אלעזר, ראיתי שלפעמים המטה הזה נקרא מטה האלהים, ולפעמים נקרא מטה משה. אמר רבי שמעון, שנים היו, וכך בארנו בספרו של רב המנונא סבא, יפה אמר שכולם אחד, בין שתאמר של הקדוש ברוך הוא, בין שתאמר של משה. והמטה הזה [בא] לעורר צד הגבורה, ועל זה "ונטה את ידך", יד שמאל, שהיא מצד הגבורה.</p>
<p>אמר רבי שמעון ווי לאינן דלא חמאן ולא מסתכלין באורייתא ואורייתא קארי קמיהו בכל יומאן (דאורייתא קארי קמיהו ולא ידעין) ולא משגיחין תא חזי בסטרא דגבורה מתערי מיא בעלמא²⁰⁰⁸ ונפקי מיא והשתא בעי קודשא בריך</p>	<p>אמר רבי שמעון, אוי לאותם שלא רואים ולא מתבוננים בתורה, והתורה קוראת לפניהם בכל יום, ולא משגיחים. בא וראה, מצד הגבורה מתעוררים המים בעולם, ויוצאים מים. וכעת רוצה הקדוש</p>

פרצופין וכו' עד וכד אתהפך משמאלא לימינא אחזי פרצופא דאריה וכו', ע"כ. והוא בחינת הצד שצוה ה' למשה שיטה בו את המטה, וה"ס ט' הראשון שבשם מט"ט, כי סוד השני טתין הוא ט'הור ט'מא, ששם ביצירה שקול הרע והטוב סוד ימין ושמאל. וקרוב לשמוע שגם לזה ירמוז שם ע"ב הרמוז בכאן דויסע ויבא ויט שסודו חסד והוא אריה, וידוע שסוד שם זה הוא ע"ב ר"ו העולה רפ"ח שהוא מד' מילואי הו"ה עסמ"ב ועם העיקר שהוא הו"ה הרי גי' שד"י, ועל זה נאמר (ישעיה סג, יב) מוליך לימין משה, שהוא סוד סטרא קדישא הנזכר כאן דהיינו צד החסד (רמ"ז).

²⁰⁰² ים סוף סודו בסוף היצירה בראש העשיה וכן כתב הרב, ואם כן הוא מלכות היצירה שמושבה תמיד בראש העשיה כמבואר אצלנו, ולכן מיוחד סוד המטה שהוא מבחינת יסוד דאצילות הלבוש במט"ט לבקוע את הים. וכל שכן לפי מאי דרמיז לן מרן זלה"ה שקריעת ים סוף ה"ס זווג דקטנות והוא ממש בחינת מט"ט הנקרא אדם זעירא, וכן אמרו בתיקונים ס"ה א', מט"ט דסליק לחשבן שדי ואיהו אדם זעירא (רמ"ז).

²⁰⁰³ לסטרא (דפ"ו).

²⁰⁰⁴ בהתחלה היה נראה לענ"ד שמובן במה שכבר הזכרתי מספר אוצרות חיים שחיצוניות ז"א דיצירה הוא י' צירופי אלק"ם, ובהם נשתמש להכות את הצור וכנזכר לקמן סד ע"א, וכמו שנרשם בשם הגהות הרב זלה"ה, והוא ז"ל כתב כי צו"ר הוא אלק"ם דההין והיינו סטרין אחרנין. אבל לשון סטרין בלשון רבים לא דייקא, לכן נלע"ד שרומז עוד לסוד אחר, והוא כי ידוע שלכל דבר יש ד' צדדין ימין ופנים שמאל ואחור, וכן הן ד' חיות המרכבה שמט"ט כולל את כולן וכנזכר בתיקונים הנז"ל ק"ב, עי"ש. ואם כן נראה ששם שד"י הוא בצד פנים ושם יה"ו בצד ימין וכנזכר לעיל בפירוש מיניה ומקמיה, ואולם בצד שמאל הוא אלק"ם כאמור ובצד אחור הוא שם תכ"ה שהוא אחוריים של שם שד"י, ואלו הן סטרין דאצטריכו ליה לצור, ולכן צוה והכית בצור, לשם תכ"ה (רמ"ז).

²⁰⁰⁵ לא היו שני מטות אלא רק אחד, אלא שפעם היה עומד בבחי' זה ופעם בבחי' זה וכו' כי הרי שורשו הוא למעלה למעלה מהארת יסוד דאבא המתפשט לימין ושמאל של השורש דדור המדבר כמ"ש הרב בהארת המוחין (פרק ב), ולכן הוא כלול בחסדים וגבורות, אבל שניהם הם קודש קדשים, והוא בסוד עץ החיים. אלא באשר שהוא מהשורש דדור המדבר, ולכן היה עולה ויורד לפי מעשיהם, ועי"ז היה עומד לפעמים בסוד עץ החיים ולפעמים בסוד עץ הדעת (דע"ה ח"ב קכח ע"ד).

²⁰⁰⁶ עי"י ההכאה נשתנו הן המטה והן הסלע למדרגת עץ הדעת, וזהו הענין מה ששינה הכתוב כאן ואמר (במדבר כ יא) ויך את הסלע במטהו, ולא כתיב במטה סתם, אלא במטהו, כי מטה סתם הוא מטה ה' מסטרא דעד"א עץ החיים, אבל מטה משה הוא דינא בדינא, נחש עלי צור וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב מח ע"א, ושם בסופו רעא ע"ב ורעב ע"א (דע"ה ח"ב קלג ע"א).

²⁰⁰⁷ "תרי הוו והכי אוקימנא" מוסגר בדפ"ק. בז"ח בשלח במדרש הנעלם שם, והובא בכאן בסוף הספר דף ערב ע"א (לש"ו).

²⁰⁰⁸ פי' מתערי מיא הם מ"נ התעוררות מלמטה, ונפקי מיא הם היורדים מלמעלה, וה"ס גבורות גשמים שני מיני גבורות. ולעד"ן שהן גבורות דאבא הנעשות חסדים באמא, וחסדים דאמא הנעשות גבורות באבא, תחילתן חסדים דאמא אלא שניתנה בצד שמאל דאבא, וכן גבורות דאבא גם כי

ספר שמות

<p>הוא לנגבא מיא אמאי ונטה את ידך דאיהו שמאלא אלא הרם את מטך לנגבא מיא ונטה את ידך לאתבא מיא לאתערא סמרא דגבורא ולאבתבא מיא על מצרים ובגין כך תריז מלין הכא דכתיב הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו:</p>	<p>ברוך הוא ליבש את המים. למה, "ונטה את ידך" שהוא שמאל. אלא "הרם את מטך", ליבש את המים, "ונטה את ידך", להשיב את המים, לעורר את צד הגבורה, ולהשיב המים על המצרים. ולכן, [יש] שני דברים כאן, שנאמר "הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו".</p>
<p>והא תהומי הוו אלא קודשא בריך הוא עבד ניסא [גו ניסא²⁰⁰⁹] כמה דאת אמר (שמות טו ח) קפאו תהומות בלב ים והוו אזלין ביבשתא בגו ימא הדא הוא דכתיב (שמות יד טז) ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה:</p>	<p>והרי התהומות היו. אלא הקדוש ברוך הוא עשה נס בתוך נס, כנאמר "קפאו תהומות בלב ים", והיו הולכים ביבשה בתוך הים, זהו שנאמר "ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה".</p>
<p>מח/ב</p>	
<p>ויסר את אופן מרכבותיו (שמות יד כה) רבי שמעון פתח (יחזקאל א טו) וארא החיות והנה אופן אחד בארץ [אצל] [נגד] החיות האי קרא אוקמוה ואתמר אבל תא חזי קודשא בריך הוא²⁰¹⁰ ככולא אתחזי שלטנותא דיליה²⁰¹¹ ושלטניה די לא תעדי לעלם ולעלמי עלמין²⁰¹²:</p>	<p>"ויסר את אופן מרכבותיו", רבי שמעון פתח, "וארא החיות, והנה אופן אחד בארץ אצל החיות", פסוק זה פרשוהו ונתבאר. אבל בא וראה, הקדוש ברוך הוא, מראה את שלטונו בכל, ושלטונו שלא יעבור לעולם ולעולמי עולמים.</p>
<p>ועביד שולטנותא באבהין²⁰¹³ נטל לאברהם²⁰¹⁴ וקיים ביה עלמא דכתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ואוקמוה נטל יצחק ושתיל²⁰¹⁵ ביה עלמא דאיהו קיים לעלמין²⁰¹⁶</p>	<p>ועשה שלטון באבות, נטל את אברהם, והעמיד בו את העולם, שנאמר "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", ופרשוהו. נטל את יצחק, ושתל בו את העולם, שהוא קיים לעולמים, זהו</p>

תחילתן גבורות הלא נסמכו לחסדים דאמא, ולכן אמר דמתערי ונפקי, בסטרא דגבורה ולא גבורות ממש, ודוק (רמ"ז). כי החו"ג דז"א הם אור ומים, אור חסד, מים גבורה אמנם בהנוק' הוה החו"ג שבה מים ואש מים חסד אש גבורה, עי' לקמן סד ע"ב כי הגבורה דידיה הוא חסד דידיה ואור הוא חסד דחסד וש הוא גבורה דגבורות כ"כ הגר"א בתיקו"ז פט ע"ג (לש"ו), ועי' דע"ה ח"ב קלג סע"ד וכללים ח"ב לה ע"ד.

²⁰⁰⁹ פי' מים התחתונים קפאו עד שנעשו יבשה והעליונים נבקעו ולכך כתיב בתוך הים ביבשה (מ"מ).

²⁰¹⁰ בינה (אור יקר).

²⁰¹¹ ירצה בכל הדברים התחתונים מראה כח מרכבתו ועם היות הדברים הגשמיים חולפים ועוברים ובלתי קיימים אין ענין זה פוגם בכחו ומרכב' (אור יקר).

²⁰¹² אמנם לפי שעה מראה בנמצא כעת (אור יקר).

²⁰¹³ בעולם הזה בעודם בו, ובעולם הבא תמיד. והנה הקב"ה ברא את העולם הוייתו במדה אחת ובאותה מדה כדי שתפעול פעולת ההויה (אור יקר).

²⁰¹⁴ פי' קיים הוייתו וחזקו, מפני שהמדה העליונה דהיינו חסד ימין, אל, אמרתי עולם חסד יבנה ע"י המלכות הקשורה בימין, והיינו אלה תולדות השמים והארץ בהבראם באברהם, והיינו שהיתה אותה המדה שהיא יסוד לעולם ותחילת בריאתו מתמוטטת כיון שאין בעולם התחתון מי שיפעול פעולת החסד וקיום העולם, כיון שראה הקב"ה טוב מדות אברהם לאחוז בגמ"ח בגוף ובנפש, קיים העולם בו, כיון שנתחזקה המדה שבה נבנה העולם (אור יקר). והנה אין העולם מתקיים בחסד אל, יסודו הוא החסד ושתילתו להתקיים כמי שנוטע ואח"כ שותל הוא הגבורה וז"ש ה' אף תכון תבל בל תמוט (אור יקר). פי' ה' חסדים נטלתם הבינה ומהם נבנה ז"א וז"ש קיים ביה עלמא (מ"מ).

²⁰¹⁵ עקרו מצד החסד אחר שנבנה בו, ושתלו בצד הגבורה להתקיים בדין שאלולי הדין אין העולם מתקיים רגע (אור יקר). גבורה דנוק' (רח"ו), ומ"ש ושתיל ביה עלמא לשון שתילה לפי שהיא מעלה מ"ן ממטה למעלה דוגמת האילן שגדל ממטה למעלה כשתילי זיתים (מ"מ).

²⁰¹⁶ עם אברהם אל נתקיים ברית אלא עם יצחק (אור יקר).

ספר שמות

<p>הדא הוא דכתיב (שם יז כא) ואת בריתי אקים את יצחק 2017 נטל יעקב 2018 ואותביה קמיה 2019 ואשתעשע בהדיה ואתפאר ביה הדא הוא דכתיב (ישעיה מט ג) ישראל אשר בכ אתפאר²⁰²⁰:</p>	<p>שנאמר "ואת בריתי אקים את יצחק". נטל את יעקב, והושיבו לפניו, והשתעשע עמו, והתפאר בו, זהו שנאמר "ישראל אשר בכ אתפאר".</p>
<p>ותא חזי יעקב²⁰²¹ אחיד באילנא דחיי דלית ביה מותא לעלמין דכל חיין בההוא אילנא אשתכללו ויהב חיין לכל אינון דאחידין ביה ובגין כך יעקב לא מית ואימתי מית בשעתא דכתיב (בראשית מט לג) ויאסוף רגליו אל המטה המטה [כמה דאת אמר] (כדקאמרינן) (שיר ג ז) הנה מטתו שלשלמה²⁰²² בגין דבהאי מטה כתיב (משלי ה ה) רגליה יורדות מות ובגין כך ויאסוף רגליו אל המטה כתיב כדן ויגוע ויאסף אל עמיו (בראשית מט לג) ועבד קודשא בריך הוא ליעקב שלימו דאבהן הדא הוא דכתיב (ישעיה מא ח) יעקב אשר בחרתיך:</p>	<p>ובא וראה, יעקב אחז בעץ החיים, שאין בו מות לעולמים, שכל החיים נתקנו באותו העץ, ונותן חיים לכל אותם שאחוזים בו. ולכן יעקב לא מת. ומתי מת, בשעה שנאמר "ויאסף רגליו אל המטה". המטה, כמו שנאמר "הנה מטתו שלשלמה", משום שבמטה זו נאמר "רגליה יורדות מות", ולכן נאמר "ויאסף רגליו אל המטה", ואז "ויגוע ויאסף אל עמיו", ועשה הקדוש ברוך הוא את יעקב לשלימות האבות, זהו שנאמר "יעקב אשר בחרתיך".</p>
<p>ותא חזי כל משריין דלעילא וכל אינון רתיבין כלהו אחידן אלין באלין דרגין בדרגין אלין עלאין ואלין תתאין וחיוותא קדישא עלייהו וכלהו אוכלוסין ומשריין כלהו נטלין תחות ידהא על מימרהא נטלין ועל מימרהא שראין:</p>	<p>בא וראה, כל המחנות שלמעלה וכל אותן המרכבות, כולם אחוזים אלה באלה, דרגות בדרגות. אלה עליונים ואלה תחתונים. וחיות הקדש עליהם, וכל האוכלוסים והמחנות, כולם נוסעים תחת ידיה, על מאמרה נוסעים, ועל מאמרה חונים.</p>
<p>ודא הוא חיותא (עלאה²⁰²³ קדישא) דכל שאר חיותא אחידן בה ואשתלשלו וס"א ואשתכללו בגינה כמה חיון לחיון (אלין סלקין ואלין נחתין כלהו) ואתאחדון דרגין בדרגין וכלהו עלאין ותתאין (ד)אזלין ושאיין בימא הדא הוא דכתיב (תהלים קד כה) זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר וגו' (עלאין ותתאין דאזלין כלהו ושאיין בימא):</p>	<p>וזהי החיה (העליונה הקדושה) שכל שאר החיות אחוזות בה, והשתלשלו (ונתקנו) בשבילה. כמה חיות לחיות (אלו מעלות ואלו יורדות) ונאחזות דרגות בדרגות, וכל העליונים והתחתונים הולכים ושטים בים, זהו שנאמר "זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר וגו'".</p>
<p>וכד סליק ימא גלגלוי²⁰²⁵ כלהו ארביין²⁰²⁶ סלקין (ו)נחתין וועפא אשתכח ורוחא תקיפא אזלא עליה בתקיפו ונוני ימא²⁰²⁷ מתבדרין לכל אטרו (אתר)</p>	<p>וכשמעלה הים את גליו, כל האניות עולות ויורדות. ונמצא זעף ורוח קשה הולכת עליו בחוזק, ודגי הים מתפזרים לכל צד, אלה למזרח ואלה למערב, אלה</p>

²⁰¹⁷ ורצה עם היות שעם אברהם לא עמד הברית קיים אלא משתנה, לך מארצך, ויורד למצרים ברעב, ביצחק יקרא לך זרע, קום התהלך כי לך ולזרעך וכו' אתן וכו' וקנה שדה עפרון לקבור את שרה, אין הברית קיים עם אברהם אלא מתמוטט, מפני שאין חוזק הדברים מצד המים הרפים אלא מצד האש החזקה, ולזה קיום העולם בגבורה, וכל בריה שהוא בזה רפה ומתמוטט ומתחזקת בחום האש, וכך נקרא יד החזקה, ולזה ביצחק נתקיים בריאת העולם (אור יקר).

²⁰¹⁸ פרצוף יעקב (רח"ו).

²⁰¹⁹ פי' שאימא נתלבשה בז"א ופניה נגד פני ז"א ויעקב הוא בצד פנים דז"א כנודע נמצא שהוא עומד בפני אימא לכך אמר ואותביה קמיה (מ"מ).

²⁰²⁰ פי' הוא פרצוף יעקב שנק' ישראל בהשאלה (מ"מ).

²⁰²¹ פי' יעקב אבינו התחתון (מ"מ).

²⁰²² עי' ח"א רכה ע"ב וכן לעיל ה' ע"א ולקמן נא ע"א סו ע"ב ח"ג ס ע"א סח ע"א רסט ע"ב (לש"ו).

²⁰²³ פי' ז"א כי יעקב מרכבה לז"א (מ"מ).

ספר שמות

<p>אלין למזרח ואלין למערב אלין לצפון ואלין לדרום וכל אינון בני עלמא דחמאן רשימא עליהו²⁰²⁸ נטלין לון ובלעין לון בקפטירי עפרא:</p>	<p>לצפון ואלה לדרום. וכל אותם בני העולם, שרואים את הרושם עליהם, לוקחים אותם וכולעים אותם במערות²⁰²⁴ העפר.</p>
<p>וכל ארביין לא נטלין²⁰²⁹ מאתריהו ולא סלקין ונחתין בר מההוא שעתא דאתי חד דברא בימא וידע לאשלמא רוחא דזעפא דימא כיון דסליק דא ועליה דימא (עלה ימא) שכיך מרוגזא ונייחא אשתכח וכדין כלהו ארביין אולין בארע מישר ולא סטאן לימינא ושמאלא הדא הוא דכתיב (שם כו) שם אניות יהלכון לויתן זה יצרת לשחק בו זה²⁰³⁰ דייקא וכל נוני ימא מתכנשין לאתריהו וכל אינון חיוון²⁰³¹ הדאן עלה וחיוון חקלא עלאה²⁰³² הדאן הדא הוא דכתיב (איוב מ ב) וכל חית השדה ישחקו שם:</p>	<p>וכל האניות לא נוסעות ממקומם, ולא עולות ויורדות, פרט לאותה שעה שבא מנהיג אחד ביים, וידע להשלים רוח של זעף היים. כיון שזה עולה על היים, שוכך מרוגזו, ונמצאת מנוחה. ואז כל האניות הולכות בדרך ישר, ולא סוטות לימין ולשמאל, זהו שנאמר "שם אניות יהלכון לויתן זה יצרת לשחק בו". "זה", דווקא. וכל דגי היים מתכנסים למקומם, וכל אותן החיות שמחות עליה, וחיות השדה העליון שמחות, זהו שנאמר "וכל חית השדה ישחקו שם".</p>
<p>תא חזי כגוונא דלעילא אית לתתא²⁰³³ כגוונא דלתתא אית בימא²⁰³⁴ כגוונא דלעילא אית לעילא בימא עלאה²⁰³⁵ כגוונא דלעילא אית לתתא²⁰³⁶ כגוונא דלתתא אית בימא תתאה²⁰³⁷:</p>	<p>בא וראה, כדוגמא שלמעלה יש למטה, כדוגמא שלמטה יש ביים. כדוגמא שלמעלה יש למעלה, ביים העליון. כדוגמא שלמעלה יש למטה כגון שלמטה יש ביים התחתון.</p>
<p>גופא דההוא ימא הא אתערנא לחברנא אורכא ופותיא רישא ודרעין ושערי וגופא²⁰³⁸ כלא כמה דאצטריך וכלא בשמיה²⁰³⁹ אתקרי וכגוונא דא לתתא לימא דתתא²⁰⁴⁰ הכי נמי רישא דימא ודרועין דימא וגופא דימא:</p>	<p>הגוף של אותו היים, הרי התעוררנו לחברינו, אורך ורוחב ראש וזרועות ושערות הגוף, הכל כמו שצריך. והכל נקרא בשמו. וכדוגמא זה, למטה לים שלמטה, כך גם הראש של היים וזרועות היים וגוף היים.</p>
<p>כתיב (בראשית מט יג) זבולון לחוף ימים ישכון</p>	<p>נאמר "זבולון לחוף ימים ישכון", והרי ים אחד היה בגורלו. אלא מה זה</p>

- ²⁰²⁵ כתב הרב כי שם ב"ן הוא במלכות הנקרא ים וסוד גלי היים הם שם ב"ן דאלהים פשוט ומלא ומלא דמלא (מ"מ).
- ²⁰²⁶ פי' הנשמות (מ"מ).
- ²⁰²⁷ פי' המלאכים (מ"מ).
- ²⁰²⁴
- ²⁰²⁸ פי' רושם העונות (מ"מ).
- ²⁰²⁹ פי' אימתי הנשמות לא נטלי מאתריהו עד דאתי חד דברא בימא שהוא יסוד דז"א שממתיק דיני המלכות (מ"מ).
- ²⁰³⁰ יסוד (רח"ו).
- ²⁰³¹ פי' הם הספירות דאצילות שנקרא חיון סתם שמחים במלכות ומשפיעים בה שפע (מ"מ).
- ²⁰³² הם ספירות ב"ע שהם תחת המלכות הנקרא שדה חקלא וגם הם שמחים במלכות שמקבלים שפע ממנה (מ"מ).
- ²⁰³³ פי' כל מה שיש בעולם עליון יש בעולם הזה (מ"מ).
- ²⁰³⁴ כל מה שיש ביבשה יש ביים (חולין קכז ע"א) (מ"מ).
- ²⁰³⁵ פי' כל מה שיש בפרצופי האצילות כגון אריך ואו"א וזו"ן יש במלכות (מ"מ).
- ²⁰³⁶ כל מה שיש באצילות יש בבי"ע (מ"מ).
- ²⁰³⁷ פי' כל מה שיש בבי"ע יש במכלות דעשייה שנק' ים תתאה (מ"מ).
- ²⁰³⁸ גופא (דפ"ו).
- ²⁰³⁹ ויחי רמה (הערת הזהר).
- ²⁰⁴⁰ דלתתא (דפ"ו).

ספר שמות

<p>והא ימא חד הוה בעדביה [אלא] מאי לחוף ימים ודאי אוקמוה חברייא ברוא עלאה²⁰⁴¹ וירכתו²⁰⁴² על צידון²⁰⁴³ כמה דאת אמר (שמות א ה) יוצאי ירך יעקב וזבולן²⁰⁴⁴ שוקא דימינא דגופא הוה וים כנרת הוה בעדביה ומהכא אשתכח חלזון לתכלתא²⁰⁴⁵;</p>	<p>"לחוף ימים", ודאי שבארוה החברים בסוד עליון. "וירכתו על צידון", כנאמר "יוצאי ירך יעקב", זבולון היה שוק הימין של הגוף, וים כנרת היה בגורלו, ומכאן נמצא החלזון של התכלת.</p>
<p>תא חזי²⁰⁴⁶ רתיכא על רתיכא אתשכחו גלגלוי דרתיכא [והכא וינהגו בכבדות (שמות יד כה) בבהילון] רהטין בבהילו ולא מתעכבי אינון סמכי רתיכא לנטלא עליהון וכן כלהו²⁰⁴⁷;</p>	<p>בא וראה, כמה מרכבות על מרכבות נמצאו, וגלגלי המרכבה, וכאן "וינהגו בכבדות" בחפזון רצים בחפזון, ולא מתעכבים אותם תומכי המרכבה, לנסוע עליהם, וכן כולם.</p>
<p>תא חזי רתיכא די ממנא על מצראי (אי תימא) [אוקמוה] רתיכא שלימתא לא אשתכח דהא כתיב (שם) ויסר את אופן מרכבותיו כמה רתיכין הוו דהוו נטלין על חד סמיך²⁰⁴⁸ גלגלא דאתפקדא²⁰⁴⁹ עלייהו כיון דאתעבר האי משלטנותא דיליה כלהו רתיכין אתעברו²⁰⁵⁰ משולטניהון ולא נטלו כדין כלהו דלתתא²⁰⁵¹ אתעברו משולטנותא דכתיב (ירמיה מו כה) [על מצרים] ועל פרעה ועל הבטחים בו;</p>	<p>בא וראה, המרכבה הממונה על המצריים, פרשוה, לא נמצאת מרכבה שלמה, שהרי נאמר "ויסר את אופן מרכבותיו", כמה מרכבות היו שהיו נוסעים על תמיכת גלגל אחד, שנפקדו עליהם. כיון שזה הועבר משלטונו, כל המרכבות הועברו משלטונם, ולא נסעו. אז כולם למטה העברו משלטונם, שנאמר "על מצרים ועל פרעה ועל הבוטחים בו".</p>
מ/ט/א	
<p>ובהווא זמנא שלטנותא דמצרים²⁰⁵² שליט על כל שאר עמין²⁰⁵³ כיון דאתבר חילא דמצרים אתבר חילא דשאר עמין מנלן דכתיב (שמות טו טו) אז נבהלו אלופי אדום וגו' וכתיב (שם יד) שמעו עמים ירגזון וגו' בגין דכלהו הוו אחידן בפולחנא דמצרים²⁰⁵⁴ ואחידן במצרים לסיועא דלהון²⁰⁵⁵</p>	<p>ובאותו זמן, השלטון של מצרים שלט על כל שאר העמים. כיון שנשבר כח מצרים, נשבר כח שאר העמים. מנין לנו. שנאמר "אז נבהלו אלופי אדום וגו'", ונאמר "שמעו עמים ירגזון וגו'", משום שכולם היו אחוזים בעבודת</p>

²⁰⁴¹ פי' כמה מיני בחינות יש במלכות (מ"מ).

²⁰⁴² פי' לרמוז שהוא בירך שהוא נצח (מ"מ).

²⁰⁴³ נראה היא מלכות שהנצח שמשם הוא זבולון הוא על צידון שהיא מלכות להשפיע בה (מ"מ).

²⁰⁴⁴ זבולון (דפ"ו).

²⁰⁴⁵ ברייתו דומה לדג, והוא יסוד כמ"ש בזוה"ק (שלח קסג ע"ב) (הקדו"ש צב ע"ד). מגילה ו ע"א מנחות מד ע"א (לש"ו).

²⁰⁴⁶ כמה רתיכין על רתיכין אשתכחו וגלגלוי (דפ"ק).

²⁰⁴⁷ "והכא וינהגו בכבדות בבהילו" נוסף בדפ"ו.

²⁰⁴⁸ קצץ רגלי הנחש כי אופני המרכבה הם נו"ה והם ב' פלגי גופא ונקראים אופן אחד (רח"ו).

²⁰⁴⁹ (נ"א אתעדו) נוסף בדפ"ו.

²⁰⁵⁰ אתעדו (מ"מ)

²⁰⁵¹ לתתא (דפ"ו).

²⁰⁵² ו ע"א (הערת הזהר).

²⁰⁵³ הגם דשר של מצרים הוא רהב והוא ג"כ שר של ים וכמ"ש בזוה"ק (סוף ח"ב דף רעב ע"ב) והוא ג"כ שר של ישמעאל, אבל סמ' הוא שר של עשו, ע' פ' בלק (קצב ע"ב) ופ' פנחס (רמו ע"ב) אמנם אז היה מלכות מצרים שולט על כל האומות, כמ"ש בפ' שמות (דף ו ע"א) ופ' בשלח (מ"ט רע"א) והיו אז סמ' ורהב שותפים בשליטת פרעה, ר"ל כי שליטת פרעה היה בכח שניהם (דע"ה ח"א ע"א). ועי' ר' בחיי שמות יד כה.

²⁰⁵⁴ ומטעם זה היו שריהם בקשר המדרגות שתחת יד שר מצרים ובענין הגשמי (אור יקר).

²⁰⁵⁵ שהיו נעזרים במצרים ובוטחים בו ונודעה השפלתם עם היות שלא באה אליהם הצרה (אור יקר).

ספר שמות

<p>ובהוא זמנא כלהו בעאן²⁰⁵⁶ לסיועא דמצרים לאתתקפא ועל דא כיון דשמעו גבורן דעבד קודשא בריך הוא במצרים רפו ידיהון ולא יכולו למיקם ואזדעזעו כלהו [משולמנתהון] ואתברו משולמנתהון (משולשוליהון):</p>	<p>מצרים, ואחוזים במצרים לסיוע שלהם. ובאותו זמן, כולם בקשו את הסיוע של מצרים להתחזק. ועל זה, כיון ששמעו את הגבורות שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים, רפו ידיהם, ולא יכלו לעמוד. וכולם הזדעזעו משלטונם.</p>
<p>[ודא] וודאין כד אתבר חילא דלהון לעילא אתבר חילא דכל אינון דאחידן ביה כיון דאתבר חילא דכלהו ולעילא כל הני דלתא אתברו בגין (ההוא) והאין חילא דאתבר בקדמיתא ובגין כך (שמות יד כה) ויסר את אופן מרכבותיו²⁰⁵⁷ כתיב (שמות יד כה) וינהגו בכבוד דהא כד דא אתבר לא הו אולין:</p>	<p>ודאי שכשנשבר כחם למעלה, נשבר כח של כל אותם שאחוזים בו. כיון שנשבר הכח של כולם למעלה, כל אלה שלמטה נשברו, משום הכח הזה, שנשבר בתחילה. ולכן "ויסר את אופן מרכבותיו" נאמר "וינהגו בכבוד", שהרי כשזה נשבר, לא היו הולכים.</p>
<p>תא חזי דהכי הוא דלא כתיב ויסר את אופני מרכבותיו או אופן מרכבתו אלא ויסר את אופן מרכבותיו בגין האי [חילא] (כלהו) דהו מתדבקן ביה (הכי אקרון):</p>	<p>בא וראה שכך הוא, שלא נאמר "ויסר את אופני מרכבותיו", או "אופן מרכבתו", אלא ויסר את אופן מרכבותיו, משום שכך זה שהיו דבקים בו.</p>
<p>[ותו ויסר את אופן מרכבותיו]²⁰⁵⁸ תא חזי (ויסר את אופן מרכבותיו) זכאה חולקו דישאל דקודשא בריך הוא אתרעי בהו לאתדבקא בהו ולמהוי להו חולק ולמהוי (אינון) חולקיה דא הוא דכתיב (דברים יג ה) ובו תדבקון²⁰⁵⁹ וכתיב (שם ד) ואתם הדבקים ביהו"ה [אלהיכם ביהו"ה ממש] וכתיב (תהלים קלה ד) כי יעקב בחר לו יה וכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהו"ה עמו ויעקב חבל נחלתו (גוי) דאפיק לון מזרעא קדישא למהוי חולקיה ועל דא ירב לון אורייתא קדישא עלאה גניזא תרי אלפין שנין עד לא יתברי עלמא והא אתמר ובגין רחמותא דיליה יהבה לישראל למהך אבתרה ולא תדבקא בה:</p>	<p>ועוד "ויסר את אופן מרכבותיו", בא וראה, אשרי חלקם של ישראל, שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם, להדבק בהם, ולהיות להם חלק, ושיהיו חלקו. זהו שנאמר "ובו תדבקון". ונאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם" בה' ממש. ונאמר "כי יעקב בחר לו יה", ונאמר "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו", שהוציא אותם מזרע קדוש, להיות חלקו. ועל זה נתן להם התורה הקדושה העליונה, הגנוזה אלפיים שנה עד שלא נברא העולם. והרי זה נאמר, ומשום אהבתו, נתן אותה לישראל, ללכת אחריה ולדבק בה.</p>
<p>תא חזי כל משיריין דלעילא וכל אינון רתיבין כלהו אחידן אלין באלין דרגין בדרגין אלין עלאין ואלין תתאין והא אוקמוה דכתיב (תהלים קד כה) זה הים גדול וחיותא קדישא עליה וכלהו אוכלוסין ומשריין כלהו נטילין²⁰⁶⁰ תחות ידה על ממריה²⁰⁶¹</p>	<p>בא וראה, כל המחנות שלמעלה וכל אותן מרכבות, כולם אחוזים אלה באלה, דרגות בדרגות. אלו עליונים ואלו תחתונים. והרי פרשוה, שנאמר "זה הים גדול". וחיה קדושה עליו, וכל</p>

²⁰⁵⁶ שרצו לעזרת המצרים ורפו ידיהם, ולא היה ענין זה אליהם אלא מצד מה שנשברה חזקת שרים המשתלשלים ממצרים, כדפי' שע"י שבירת מצרים אופן מרכבותיו התחתונות נשברו כולם, והיינו וינהגו בכבודות, היינו הנהגת המרכבות והשרים וכחותם למטה וקבלתם שפעם היה בכבודות, שלא היו ראשי הצנורות שלמים ולא היו מימי כחותם באים אליהם אלא בדוחק גדול (אור יקר).

²⁰⁵⁷ אפ"ן גימ' סמא"ל (רח"ו), פי' ב' כי לפירוש הראשון אפן קצץ רגלי נחש (מ"מ).

²⁰⁵⁸ זה פי' ג' שמפרש אופן היא השכינה כדמסיק בסמוך (מ"מ).

²⁰⁵⁹ לפי שאמר לעיל ג' ענינים הביא ראייה לכל א' מהפסוק, נגד מ"ש אתרעי בהו לאתדבקא בהו הביא פסוק ובו תדבקון ואתם הדבקים, וכנגד ולמהוי להו חולק הביא כי יעקב בחר לו יה, ר"ל יעקב בחר לעצמו יה וכנגד ולמהוי אינון חולקי' הביא כי חלק ה' עמו (מ"מ).

²⁰⁶⁰ נטילין (דפ"ו).

²⁰⁶¹ מימריה (דפ"ו).

ספר שמות

<p>נמלין ועל ממריה²⁰⁶² שראן בעדנא דהיא נשלא כלהו נמלין בגין דכלהו אחידן בה:</p>	<p>האוכלוסים והמחנות, כולם נוסעים תחת ידיה. על מאמרה נוסעים, ועל מאמרה חונים. בזמן שהיא נוסעת, כולם נוסעים, משום שכולם אחוזים בה.</p>
<p>(אמר רבי יצחק) [ותא חזי] בשעתא דבעי קודשא בריך הוא לאעברא לאוכלוסין דפרעה לתתא אעבר בקדמיתא לההוא חילא דלהון כמה דאוקימנא מה עבר אעבר וסליק²⁰⁶³ ההוא אתר קדישא עלאה²⁰⁶⁴ דהוה מדבר²⁰⁶⁵ לכל אינון רתיכין²⁰⁶⁶ כיון דהאי אסתליק הנהו כלהו משיריין לא יכילו לדברא כיון דאינון לא יכילו ההוא ממנא דמצראי אעברו ליה משולמניה ואעבר²⁰⁶⁷ בנורא דדליק וכדין שלטנותא דמצראי ואתעדי ועל דא (שמות יד כה) אנוסה מפני ישראל מאי מעמא בגין דחמו ממנא דמצרים אתוקד בנורא (אעדיאו):</p>	<p>ובא וראה, בשעה שרצה הקדוש ברוך הוא להעביר את אוכלוסי פרעה למטה, העביר בתחילה את אותו כח שלהם, כמו שבארנו. מה עשה, העביר וסילק אותו מקום קדוש עליון, שהיה מנהיג את כל אותן המרכבות, כיון שזה הסתלק, כל המחנות הללו לא יכלו להתנהג. וכיון שלא יכלו העביר משלטונו, אותו הממונה של מצרים, והעביר באש דולקת, ואז השלטון של מצרים גורש, ועל זה "אנוסה מפני ישראל", למה, משום שראו את הממונה של מצרים נשרף באש.</p>
<p>רבי יצחק אמר בשעתא דקריבו ישראל לימא קרא קודשא בריך הוא לממנא רברבא²⁰⁶⁸ דעל ימא אמר ליה בשעתא דעבדית אנא עלמא מניתי לך על ימא ותנאי אית לי על ימא די יבזע מימיו מקמי בני השתא מטא עדנא דיעברון בני²⁰⁶⁹ בנו ימא לבתר מה כתיב (שמות יד כז) וישב הים לפנות בקר לאיתנו מאי לאיתנו לתנאו דהוה ליה בקודשא בריך הוא כד ברא עלמא:</p>	<p>רבי יצחק אמר, בשעה שקרבו ישראל לים, קרא הקדוש ברוך הוא לממונה הגדול שעל הים, ואמר לו, בשעה שעשיתי את העולם, מניתי אותך על הים, ותנאי יש לי על הים שיקרע את מימיו מלפני בני, הגיע הזמן עכשיו שיעברו בני בתוך הים. מה נאמר אחר כך "וישב הים לפנות בוקר לאיתנו". מה זה "לאיתנו", לתנאו שהיה לו עם הקדוש ברוך הוא כשברא את העולם.</p>

²⁰⁶² מימריה (דפ"ו).

²⁰⁶³ היינו מ"ש משם הרב זל"ה שפרעה לקח ו' מן אות רכ"ב ונשאר בחו"ר, ר"ו גבור"ה, וה' לקח ממנו א' ונשאר יר"ה, וא' זה הוא סוד הקדושה שהיתה מנהגת אותם, דכתיב (שיה"ש ו, ט) אחת היא יונתי תמתי. ונראה שאלו הרתיכין הם סוד התפשטות ו"ק של זעיר דקלי' וכנזכר בפסוק (יד, ה) ויגד למלך מצרים וכו' ומ"ש אעבר וסליק, ירצה שבשני מקומות היה אחוז פרעה, אחד באחורי הדעת ואחד באחורי ו"ק, וגם יוכל להיות כנגד אור מקיף ואור פנימי (רמ"ז).

²⁰⁶⁴ ר"ל בחינת המלכות המשפעת לחיצונים, וכמש"ה (תהלים קג, יט) ומלכותו בכל משלה, ששם ב"ן העולה בכ"ל היא הנותנת קיום וכח לכל וכו', ואומרו "קדישא עלאה", ירמוז לאור שבתוך אותו מקום שהוא הדעת כאמור (רמ"ז).

²⁰⁶⁵ (פי' מנהיג) נוסף בדפ"ו.

²⁰⁶⁶ בשני עולמות התחתונים יש בעצם אחיזה אל החיצונים והם יצירה עשיה, וזה שביצירה יש שבעים שרים של אומות העולם ועליהם נאמר (תהלים יב, ט) סביב רשעים יתהלכון, כי הם הולכים סביבות משכן מט"ט, אבל בעשיה שם עיקר הקליפה ושם ירדה השכינה עם יעקב וכנזכר לעיל (ד ע"ב). והנה הרתיכין הם בעשיה ועליהם רוכבין המשריין שהם מחנות שרי האומות והם דוגמת הקדושה חיות עם אופנים שהם רתיכין ומשריין, וכיון שנסתלקה הקדושה מן הרתיכין לא יכלו המשריין לעשות לה מאומה, וזהו רמז (יד, כה) ויסר את אופן מרכבותיו, אפ"ן חסר כתיב ובג"י סמא"ל, שהוסר כחו שלא יוכל עוד להתגלגל, ואז עבר שר מצרים משולטנותו בנורא דדליק, והוא נהר דינור [ועיין לקמן נב ע"ב] (רמ"ז).

²⁰⁶⁷ י ע"ב (הערת הזהר).

²⁰⁶⁸ כלומר ממונה הים לו עבר משולטנותא כשנבקע הים (רמ"ז).

²⁰⁶⁹ בדיוק זה תבין מה שהוקשה כאן שפירש דוקא בני ולא מצרים, ולכן לבתר, לאחר שעברו כתיב וישב וגו' לאיתנו, כדי שיטבעו המצרים, והיינו לתנאו, וזהו דיוק (בראשית א, ט) ותראה היבשה, כלומר הוראה לשעה לבד שיתראה ויחזור ויתכסה (רמ"ז). עי' אריכות בהקדמה לספר הכללים ללש"ו.

ספר שמות

<p>והיו ישראל חונים על הים, והיו ישראל רואים את גלי הים עולים ויורדים. הרימו עיניהם וראו את פרעה והאוכלוסים שלו ופחדו וצעקו. והרי נתבאר, "הים ראה", מה ראה הים, הוא ראה את ארונו של יוסף וברח מלפניו. למה, שנאמר "וינס ויצא החוצה", ועל זה "הים ראה וינס". ונאמר "ויסר את אופן מרכבותיו וגו', אנוסה מפני ישראל", למה, משום שראו את ארץ מצרים, כאילו נשרף באש, ואז אמרו "אנוסה מפני ישראל".</p>	<p>והיו ישראל חונים על הים, והיו ישראל רואים את גלי הים עולים ויורדים. הרימו עיניהם וראו את פרעה והאוכלוסים שלו ופחדו וצעקו. והרי נתבאר, "הים ראה", מה ראה הים, הוא ראה את ארונו של יוסף וברח מלפניו. למה, שנאמר "וינס ויצא החוצה", ועל זה "הים ראה וינס". ונאמר "ויסר את אופן מרכבותיו וגו', אנוסה מפני ישראל", למה, משום שראו את ארץ מצרים, כאילו נשרף באש, ואז אמרו "אנוסה מפני ישראל".</p>
<p>רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי במדברא אמר רבי חייא לרבי יוסי תא ואימא לך דכד קודשא בריך הוא בעי לאעברא שולטנותא דארעא לא עביד עד דאעבר שלטנותא דלהון ברקיעא ולא אעבר שלטנא [דלהון] עד דמני אחרא באתריה בנין דלא יגרע (שולטנותא) ושמושא דלהון</p>	<p>רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים במדבר. אמר רבי חייא לרבי יוסי, בא ואמור לך, שכשרוצה הקדוש ברוך הוא להעביר שלטון של הארץ, אינו עושה עד שמעביר השלטון שלהם ברקיע. ולא מעביר את השליט שלהם, עד שממנה אחר במקומו, כדי שלא יגרע השמוש שלהם</p>
מט/ב	
<p>ברקיעא בנין לקיימא מה דכתיב (דניאל ד יד) ולמאן²⁰⁷⁰ די יצבא יתנינה אמר רבי יוסי ודאי הכי הוא:</p>	<p>ברקיע, כדי לקיים מה שנאמר "ולמן די יצבא יתננה" [ולמי שיחפץ יתננה]. אמר רבי יוסי ודאי כך הוא.</p>
<p>פתח רבי יוסי ואמר (תהלים ח ב) יהו"ה אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ²⁰⁷¹ יהו"ה אדונינו כד בעי קודשא בריך הוא לתברא חילא דעמין עעכו"ם אתקיף דיניה עליהו²⁰⁷² ותבר לון ואעבר מקמיה שולטנותא דלהון:</p>	<p>פתח רבי יוסי ואמר "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ". "ה' אדונינו", כשרוצה הקדוש ברוך הוא לשבור את כח העמים עובדי כוכבים ומזלות, מחזק דינו עליהם ושובר אותם, ומעביר מלפניו את השלטון שלהם.</p>
<p>אשר תנה הודך על השמים²⁰⁷³ (תהלים ח ב) אשר נתת מבעי ליה או תנה הודך מהו אשר תנה הודך אלא דא הוא רזא דנהרא עמיקא דכלא²⁰⁷⁴ ודוד בעא בעותיה למנגד מניה²⁰⁷⁵ על השמים ודא</p>	<p>"אשר תנה הודך על השמים", היה צריך לכתוב אשר נתת או תנה הודך. מהו "אשר תנה הודך". אלא זהו סוד של הנהר העמוק של הכל, ודוד בקש</p>

²⁰⁷⁰ ולמן (דפ"ו).

²⁰⁷¹ השם הזה הוא סוד שם אדנות ואדיר ותקיף מהדין, ולישראל הם ב' שמות יחד ה' אדונינו, בסוד יאהדונה"י הוא אדונינו ומנהיגנו אמנם האומות אין להם חלק בייחוד ולכך מה אדיר שמך, שם אדני, בכל הארץ שהם האומות וכיון שחלקם של ישראל בייחוד, התפלל שיושפע מהבינה ואמר "אשר אתקיף דינא עלייהו" (אור יקר).

²⁰⁷² שישראל יכולים לסבול הדין, אמנם האומות דינם הנשפע אליהם בחוזק ואינם יכולים לסבול (אור יקר).

²⁰⁷³ "אשר" שאתה הבינה, "תנה הודך" תשפיע הודך, "על השמים" שהוא הת"ת ומלת אשר בבניה בהיותה מיוחדת בחכמה דהיינו אשר אה"ה (אור יקר). יש להדגיש שפסוק זה הוא הסיבה שלא נתנה התורה למלאכים, עי' לעיל ג ע"א.

²⁰⁷⁴ וכדפי' בפ' אחרי מות וע"י ההוד הזה הנשפע לשמים לייחוד הוא ממש אובדן של אומות העולם שהייחוד נגמר ונשלם והחצונים מתבערים בתוקף הדין, וישראל שמחים בשמחת הבינה (אור יקר). יסוד דאימא (רח"ו).

²⁰⁷⁵ ז"א (רח"ו). ור"ל מ"ש הרב וז"ל דע כי כל השפע בא מיסוד דאבא ליסוד דאימא ומשם לעטרות היסוד דאימא ששני בחי' אלו הם ציון וירושלים וסוד זה רמוז בפסוק אשר תנה הודך על השמים כי

ספר שמות

<p>הוא²⁰⁷⁶ אשר כמה דאת אמר (שמות ג יד) אהיה אשר אהיה²⁰⁷⁷:</p>	<p>בקשתו, להמשיך ממנו על השמים, וזהו "אשר" כנאמר "אהיה אשר אהיה".</p>
<p>בשעתא דהאי נהרא²⁰⁷⁸ עמיקתא²⁰⁷⁹ דכלא נגיד ונפיק²⁰⁸⁰ ועל השמים כדין כלא בחידו²⁰⁸¹ ומטרוניתא²⁰⁸² אתעטרת במלכא וכל עלמין²⁰⁸³ כלהו בחידו²⁰⁸⁴ ושלטנותא דעמין עעכו"ם²⁰⁸⁵ אתעבר מקמי מטרוניתא וכדין זקפין רישא כל מאן דאחידו בה:</p>	<p>בשעה שהנהר הזה העמוק של הכל נמשך ויוצא על השמים, אז הכל בשמחה. והמלכה מתעטרת במלך, וכל העולמות בשמחה, והשלטון של העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות עובר מלפני המלכה, ואז זוקפים ראש, כל האחוזים בה.</p>
<p>אדהכי חמו חד בר נש דהוה אתי וחד מטולא קמיה אמר רבי חייא נזיל דלמא האי בר נש עעכו"ם הוא או עם הארץ הוא ואסיר לאשתתפא בהדיה בארשא אמר רבי יוסי נתיב הכא ונחמי דלמא גברא רבא הוא:</p>	<p>בין כך, ראו איש אחד שהיה בא, ומשא אחד לפניו. אמר רבי חייא, נלך אולי האיש הזה עובד עבודת כוכבים ומזלות הוא, או עם הארץ הוא, ואסור להשתתף עמו בדרך. אמר רבי יוסי, נשב כאן ונראה, אולי הוא איש גדול.</p>
<p>אדהכי אעבר קמייהו אמר ליה²⁰⁸⁶ בדוקפא דמעברא דקוטיפא דהאי חבורתא אבעי²⁰⁸⁷ ואנא ידענא ארשא אחרא ונסטי מהאי ואנא בעינא דאימא לכו ולא אתחייבנא בכו ולא אעבר על מה דכתיב (ויקרא יט יד) ולפני עור לא תתן מכשול ואתון כסומין בארשא דא ולא תסתכנו בנפשייכו אמר רבי יוסי בריך רחמנא דאוריכנא הכא אתחברו בהדיה אמר לון לא תשתעו מדי הכא עד דנעבר בהאי [סטו] (סטרא) בארשא אחרא:</p>	<p>בין כך עבר לפניהם, ואמר להם בסבוב של המעבר המסכן הזה, צריך לווי, ואני יודע דרך אחרת, ונסטה מכאן. ואני רציתי לומר לכם, שלא אחטא בכס, ולא אעבור על מה שנאמר "ולפני עור לא תתן מכשול". ואתם כמו סומים בדרך הזו, ולא תסתכנו בנפשכם. אמר רבי יוסי, ברוך הרחמן שחכינו כאן, התחברו עמו. אמר להם, לא לדבר שום דבר כאן, עד שנעבר בזה. סטו לדרך אחרת.</p>
<p>בתר דנפקו מההוא אתר אמר לון בההוא ארשא אחרא הווי²⁰⁸⁸ אולי זמנא חדא חד כהן חכם וחד [כהן] עם הארץ בהדיה קם וההוא עם הארץ בההוא עמו. קם אותו עם הארץ עליו באותו</p>	<p>אחר שיצאו מאותו מקום, אמר להם, באותה הדרך האחרת, פעם אחד היו הולכים כהן א' חכם וכהן א' עם הארץ עמו. קם אותו עם הארץ עליו באותו</p>

יסוד דאבא נק' ראש ויסוד דאימא נק' אשר ואמנם עטרת היסוד שבה נקרא תנה לפי שנעשית מג' שמות אהי"ה שהם גימ' תנ"ה ושם בעטרה שלה יש ה' גבורות הנק' הודך לפי שהגבורות מתפשטים מחסד עד הוד, ולכן נק' כולם הודך וז"ש אשר תנה הודך וכו', כי מן אשר נמשך לעט' שלה הנק' תנה הודך כנזכר ומשם אל הזעיר הנק' שמים כי מן העטר' הנזכר יוצא השפע ומתפשט עד ד' מקיפים של המוחין דז"א עכ"ל, ובזה מובן לשון זה גם בס' אור ישראל פירש מאמר זה על הקדמה זו (מ"מ).

²⁰⁷⁶ ויקרא סה ע"ב (הערת הזהר).

²⁰⁷⁷ זה כמ"ש בפרשת בראשית דף טו דאהיה קדמאה הוא אבא, אשר היא בינה אהיה בתראה הוא ז"א ועיין מ"ש שם (מ"מ).

²⁰⁷⁸ בינה (אור יקר). סג ע"ב בראשית רכא ע"א (הערת הזהר).

²⁰⁷⁹ שיוצא מהחכמה בסוד היחוד (אור יקר).

²⁰⁸⁰ אל הת"ת (אור יקר).

²⁰⁸¹ משמחת הבינה (אור יקר).

²⁰⁸² בסוד היחוד (אור יקר).

²⁰⁸³ שהם הקדושים המשתלשלים למטה (אור יקר).

²⁰⁸⁴ מצד חלקם ביחוד (אור יקר).

²⁰⁸⁵ שהם חצונים, מלכות זדון וכו', ונמצא שאדירות השם והדין בכל הארץ דהיינו השרים, היינו "אשר" בינה, "תנה" דרך תפלה תנה הודך על השמים ויאבדו שנאיך וישמחו אהביך (אור יקר).

²⁰⁸⁶ נמחק בדפ"ו.

²⁰⁸⁷ פי' במעבר הדרך הזה שאתם רוצים לילך בה צריך חבורתא דהיינו שלא ילכו בה אלא חבורת אנשים שלא יסתכנו מהלסטים הנחבאים שם כמ"ש (מ"מ).

²⁰⁸⁸ בההוא אורחא אחרא הוא הדרך הראשון שהיו בו תחלה (מ"מ).

ספר שמות

<p>אתר עליה וקטליה מההוא יומא כל מאן דאעבר בההוא אתר מסתכן בנפשיה והא [מתחברין תמן משדדי טורין] (מתחבין תמן משדדי טפי) וקטלין וקפחין לבני נשא ואינון דידעין (לבני נשא ופקחין דידהו) לא עברי (מ)תמן ובעי קודשא בריך הוא דמא דההוא כהנא כל יומא²⁰⁸⁹:</p>	<p>מקום והרגו, מאותו יום כל מי שעובר באותו מקום, מסכן את נפשו. והרי מתחברים שם שודדי הרים, והורגים ומקפחים את בני האדם. ואלה שיודעים, לא עוברים שם, ומבקש הקדוש ברוך הוא דם אותו הכהן בכל יום.</p>
<p>פתח ואמר (ישעיה י לב) עוד היום²⁰⁹⁰ בנוב לעמוד וגו' הא אוקמוה אינון מארי מתיבתא²⁰⁹¹ אבל אנא לא אמינא לכו הכי²⁰⁹² [אלא] דרוא דמלה אוליפנא²⁰⁹³ עוד היום מאן יומא דין אלא הכי כתיב (שמות ו כג) ויקח אהרן את אלישבע²⁰⁹⁴ בת עמינדב²⁰⁹⁵ ורוא הוא על כנסת ישראל²⁰⁹⁶ דאהרן הוא שושבינא דילה²⁰⁹⁷ לתקנא ביתה²⁰⁹⁸ ולשמשא לה²⁰⁹⁹ ולמיעל לה למלכא²¹⁰⁰ לאזדווגא כחדא מכאן ולהלאה כל כהן דמשמש במקדשא כגוונא דאהרן (דא):</p>	<p>פתח ואמר "עוד היום בנוב לעמוד וגו'", הרי בארוה אותם ראשי הישיבה. אבל אני לא אומר לכם כך, אלא שסוד הדבר למדנו "עוד היום", איזה יום זה. אלא כך נאמר "ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב", וסוד הוא על כנסת ישראל, שאהרן הוא שושבינה, לתקן את ביתה ולשמש אותה, ולהכניסה למלך להזדווג כאחד. מכאן והלאה, כל כהן שמשמש במקדש, הוא כדוגמת אהרן.</p>
<p>אחימלך כהנא רבא עלאה הוה וכל אינון כהני בהדיה כלהו הוו שושבינין דמטרוניתא כיון דאתקטילו אשתארת מטרוניתא בלחודהא ואתאביד ושושבינא דילהו (ביתא) ולא אשתכח מאן דמשמש קמה ויתקן ביתה ויחדי לה לאזדווגא עם מלכא:</p>	<p>אחימלך היה כהן גדול עליון, וכל אותם הכהנים עמו, היו שושביני המלכה. כיון שנהרגו, נשארה המלכה לבדה, ואבד השושבין שלה. ולא נמצא מי שמשמש לפניו ויתקן ביתה, וישמח אותה להזדווג עם המלך.</p>
<p>כדין מההוא יומא אתעברא לשמאלא וקיימא</p>	<p>ואז מאותו יום, היא עברה לשמאל, ועומדת על העולם, אורבת לכל. הרגה</p>

²⁰⁸⁹ ולכך סטרא דשמאלא מתגברת שם, ומעוררת אותם הלסטים כלי החצונים לנקום דמי הכהן ולכך כל העובר שם מסתכן מצד הדין שהוא נטוי שם על כל בני עולם שגרמו לכהן מיתה שלא לוהו וכיוצא (אור יקר).

²⁰⁹⁰ חטא נוב (רח"ו). וכל ספירה נקרא יום ליום יביע אומר (מ"מ).

²⁰⁹¹ על דרך הפשט (אור יקר).

²⁰⁹² בדרך הפשט (אור יקר).

²⁰⁹³ ואני רוצה לדורשו לכם בסודו (אור יקר).

²⁰⁹⁴ המלכות שהיא בת שבע ועל השבע אל"י שהם ג"ר והרי הם עשר במלכות (אור יקר).

²⁰⁹⁵ שהיא מדה אחת, בת, כללות כל ישראל, דהיינו עמינדב נשמתם של ישראל, ולכך קראה כנסת ישראל (אור יקר).

²⁰⁹⁶ ואם נפרש עמינדב בחסד יהיה בת כפשוטו שהיא בת לחסד עליון (אור יקר).

²⁰⁹⁷ המשולח מן המלכות למעלה לא שושבינא דמלכא אלא דמטרוניתא (אור יקר). היסוד דאבא מתפשט דרך כל קו האמצעי דז"א עד היסוד שבו והוא מכוון ממש כנגד קו האמצעי דרחל נוקבא דז"א העומדת עמו אחר באחור ומשם נמשכת הארתו לחוץ ומאיר בקו אמצעי דרחל ומקבץ אותם הגבורות ומיחדם וגורם להם שיעלו דרך מישור בקו אמצעי שבה עד הכתר שבה ולטעם זה נקרא אהרן שושבינא דמטרוניתא כנזכר בזוהר (ח"ג כ ע"א נג ע"ב, קפ ע"ב) לפי שהוא גורם תיקונה ובנינה והגדלתה כנזכר. וז"ס ה' בחכמה יסוד ארץ כי יסוד דחכמה הוא המייסד המלכות הנקרא ארץ ומכונן אותה (שעה"מ בהעלותך).

²⁰⁹⁸ והוא מפקח צרכיה [בג' דרכים] הא' "לתקנא ביתא" דהיינו לכפר על ישראל שהם תיקוני בני ביתה, וכן לתקן צורכי המקדש תקוני הבית הדלקת הנרות, סדר השלחן וכיוצא (אור יקר).

²⁰⁹⁹ הב', היינו סוד צרכי הקרבות, שמושי השכינה וקישוטיה (אור יקר).

²¹⁰⁰ הג', היינו להעלותה ע"י התיקונים על הנצח וההוד אל הת"ת וענין זה הוריש אהרן לבניו הכהנים (אור יקר).

ספר שמות

<p>על עלמא כמין על כלא קטיל לשאול ולבנוי אתאביד מנייהו מלכו²¹⁰¹ מיתו מישראל כמה אלפין וכמה רבוון ועד כען ההוא חובה והוהו תלי עד דאתא סנחריב וארגיז כלא:</p>	<p>את שאול ובניו, אבדה מהם את המלוכה. מתו מישראל כמה אלפים וכמה רבבות, ועד עכשיו היה אותו החטא תלוי, עד שבא סנחריב והרגיז את הכל.</p>
<p>ודא הוא עוד היום בנוב דא הוא יומא עלאה ומאן איהו דא כנסת ישראל דאבדת שושבינין דילה [ההיא] דאשתארת בלא ימינא דהוה לה²¹⁰² לאתדבקא בשמאלא דכהנא ימינא הוא (ובגין כך הוה ליה לאתדבקא בשמאלא) ובגין כך עוד היום בנוב לעמוד:</p>	<p>וזהו "עוד היום בנוב", זהו יום עליון. ומי הוא, זו כנסת ישראל, שאבדה את השושבינים שלה. אותה שנשארה ללא ימין שהיה לו, להדבק בשמאל, שהכהן הוא ימין, ולכן עוד היום בנוב לעמוד.</p>
<p>תא חזי וכתיבו (שם ל) גבעת שאול נסה שאול אמאי הכא אלא בגין דהוא קטיל לכהני וגרים דרועא ימינא לאתעקרא מעלמא אוף הכא מההוא יומא לא אעבר בר נש בההוא דוכתא [בגין] דלא אסתכן בנפשיה אמר ליה רבי יוסי לרבי חייא ולא אמרית לך דלמא גברא רבא הוא:</p>	<p>בא וראה, נאמר "גבעת שאול נסה", למה כאן שאול. אלא משום שהוא הרג את הכהנים, וגרם שתעקר מן העולם זרוע ימין. כמו כן כאן, מאותו יום לא עבר איש באותו מקום, כדי שלא יסתכן בנפשו. אמר לו רבי יוסי לרבי חייא, ולא אמרתי לך, אולי הוא איש גדול.</p>
<p>פתח ואמר (משלי ג יג) אשרי אדם מצא חכמה אשרי אדם</p>	<p>פתח ואמר "אשרי אדם מצא חכמה", אשרי אדם</p>
<p style="text-align: center;">נ/א</p>	
<p style="text-align: center;">זהר:</p>	
<p>כגון אנן דאשכחנא לך²¹⁰³ וידענא מינך מלה דחכמתא ואדם יפיק תבונה כגון אנן דאוריכנא לך לאתחברא בהרך ודא הוא בר נש דזמין ליה קודשא בריך הוא ונבזבזא בארחה אנפוי דשכינתא²¹⁰⁴ ועל דא כתיב (משלי ד יח) וארח צדיקים כאור נגה:</p>	<p>כמו אנחנו שמצאנו אותך, וידענו ממך דבר חכמה. "ואדם יפיק תבונה", כמו אנחנו שחכינו לך להתחבר עמך. וזהו אדם שמזמין לו הקדוש ברוך הוא מתנה בדרך פני השכינה, ועל זה נאמר "ואורח צדיקים כאור נוגה".</p>
<p>אזלו פתח ההוא גברא ואמר (תהלים כד א) לדוד מזמור ליהוה הארץ ומלואה וגו' לדוד מזמור באתר חד ובאתר אחרא מזמור לדוד מה בין האי²¹⁰⁵ להאי אלא לדוד מזמור שירתא דקאמר דוד על כנסת ישראל מזמור לדוד שירתא דקאמר דוד על גרמיה²¹⁰⁶:</p>	<p>הלכו. פתח אותו האיש ואמר, "לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה וגו'". "לדוד מזמור", במקום אחד, ובמקום אחר "מזמור לדוד". מה בין זה לזה. אלא לדוד מזמור, השירה שאמר דוד על כנסת ישראל. מזמור לדוד, השירה שדוד אמר על עצמו.</p>

²¹⁰¹ מלכות (דפ"ו).

²¹⁰² דהוה לה (מסוגר בדפ"ק).

²¹⁰³ כוונתם בפ' זה להגדיל שבחו שהוא מקור החכמה והתבונה (מ"מ).

²¹⁰⁴ פי' שהצדיקים מחזירים ז' פ"פ, א"נ לפי שהשכינה מתלבשת בתוכם והם פניה הנגלים, ו"מ כי המ"ן הם תכשיטין בפני הכלה ובגדי צבעונים להתנאות לבעלה נמצא שהצדיקים הם פני השכינה המייפין אותה (מ"מ).

²¹⁰⁵ קע ע"א (הערת הזהר).

²¹⁰⁶ ובספר בראשית (סז ע"א) תירץ לדוד מזמור, דאמר שירתא ולבתר שארת עליה רוח קדישא, מזמור לדוד, דשארית עליה רוח קדישא ולבתר אמר שירתא, והכא מתרץ תירוץ אחר (מ"מ).

ספר שמות

<p>ליהו"ה²¹⁰⁷ הארץ ומלואה ליהו"ה דא קודשא בריך הוא הארץ ומלואה דא כנסת ישראל וכל אוכלוסין דילה דמתחברין בהדה ואקרון מלואה [ודא הוא] ודאי הוא (ודא) כמה דאת אמר (ישעיה ו ד) מלא כל הארץ כבודו תבל ויושבי בה²¹⁰⁸ דא הוא ארעא דלתתא דאקרי תבל ואחידת בדינא דעלמא²¹⁰⁹ [דלעילא] הדא הוא דכתיב (תהלים ט ט) והוא ישפוט תבל בצדק בין לחד בין לעמא חד בין לכל עלמא מהאי דינא הוא אתדן:</p>	<p>"לה' הארץ ומלואה", "לה'", זה הקדוש ברוך הוא. "הארץ ומלואה", זו כנסת ישראל וכל האוכלוסין שלה, שמתחברים עמה. ונקראים "מלואה" ודאי, כמו שנאמר "מלא כל הארץ כבודו" "תבל ויושבי בה", זוהי ארץ של מטה, שנקראת תבל, ואחווה בדין של מעלה, זהו שנאמר "והוא ישפוט תבל בצדק", בין לאחד בין לעם אחד בין לכל העולם, מהדין הזה הוא נדון.</p>
<p>תא חזי פרעה מהאי דינא יניק עד דאתאבידו הוא וכל עמיה כיון דהאי דינא אתער עליה ההוא ממנא דאתמנא עליהו בשלטנותא אתעדי ואתעבר כדין כלהו דלתתא אתאבידו דכתיב (שמות יד כה) ויסר את אופן מרכבותיו מאי אופן מרכבותיו מרכבותיו דפרעה ומאן איהו ההוא אופן דלהון ההוא ממנא דשליט עליהו ועל דא מיתו כלהו בימא אמאי בימא אלא ימא עלאה אתער עליהו ואתמחו נ"א ואתמסרו בידהו (בידה) ובגין כך טבעו בים סוף (שמות טו ד) כתיב אמר רבי יוסי ודאי הכי הוא ועל דא כתיב וטבעו בים סוף סופא דדרגין²¹¹⁰:</p>	<p>בא וראה, פרעה ינק מהדין הזה, עד שאבדו הוא וכל עמו. כיון שדין זה התעורר עליו, אותו הממונה שהתמנה עליהם בשלטון הוסר ועבר, ואז כל אלה שלמטה נאבדו, שנאמר "ויסר את אופן מרכבותיו". מה זה "אופן מרכבותיו" מרכבותיו של פרעה. ומי הוא אותו אופן שלהם, אותו ממונה ששולט עליהם. ועל זה מתו כולם בים. למה בים. אלא הים העליון התעורר עליהם, ונמחו (ונמסרו) בידיה. ולכן נאמר "טבעו בים סוף". אמר רבי יוסי, ודאי כך הוא, ועל זה נאמר "טבעו בים סוף", סוף כל הדרגות.</p>
<p>רבי חייא אמר (שמות יד כה) וינהגו בכבודות בכבודות מהו אלא מכאן אוליפנא דבההוא דברותא ודאתדבר ביה בר נשא (דבר נש אתדבר ביה) מדברין ליה²¹¹¹ בפרעה כתיב (שמות ט ז) ויכבד לב פרעה בההוא מלה דבר ליה קודשא בריך הוא בכבודות ממש אמר ליה קודשא בריך הוא רשע את אוקיר לבך אנא אדבר לך בהאי על דא וינהגו בכבודות:</p>	<p>רבי חייא אמר "וינהגו בכבודות", מה זה "בכבודות". אלא מכאן למדנו, שבדרך שאדם הולך, מוליכים אותו. נאמר בפרעה "ויכבד לב פרעה", ובאותו דבר, הנהיג אותו הקדוש ברוך הוא בכבודות ממש. אמר לו הקדוש ברוך הוא, רשע אתה מכביד את לבך, אני אנהיג אותך בזה, ועל כן "וינהגו בכבודות".</p>
<p>ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל וגו' (שמות יד כה) ויאמר מצרים דא ממנא דאתמני על מצראי אמר רבי יוסי האי מלה קשיא כיון דאעברו ליה משולטנותיה היך יכיל הוא למרדף אבתריהו דישראל:</p>	<p>"ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל וגו'". "ויאמר מצרים", זהו הממונה שהתמנה על המצרים. אמר רבי יוסי, דבר זה קשה, כיון שהעבירו אותו משלטונו, איך יכל הוא לרדוף אחרי ישראל.</p>
<p>אלא ודאי והכי הוא אבל דא ויאמר מצרים מצרים דלתתא כי יהו"ה נלחם להם במצרים (שמות יד כה) מצרים דלעילא (כלא הוה אבל דא מצרים דלתתא) דכיון דאתבר חיליהון מלעילא</p>	<p>אלא ודאי כך הוא, אבל זה "ויאמר מצרים", מצרים שלמטה. "כי ה' נלחם להם במצרים", מצרים שלמעלה. שכיון שנשבר כחם מלמעלה, אז נשבר הכח</p>

²¹⁰⁷ כב ע"ב (הערת הזהר).

²¹⁰⁸ תבל גימ' ב"פ ר"ו (רח"ו).

²¹⁰⁹ מוסגר בדפ"ק.

²¹¹⁰ לקמן נו ע"א (לש"ו).

²¹¹¹ ע"י מכות (י ע"ב): אמר רב הונא א"ר אלעזר מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו מן התורה דכתיב לא תלך עמהם וכתיב קום לך אתם.

ספר שמות

<p>והתוקף שלהם למטה, זהו שנאמר "כי ה' נלחם להם במצרים", במצרים, דווקא. זהו התוקף שלהם שלמעלה. וזהו שבארוה, מלך מצרים סתם כאן, "ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל", שראו שהרי נשבר כחם והתקף שלהם שלמעלה.</p>	<p>כדין אתבר חילא ותוקפא דלהון לתתא הדא הוא דכתיב כי יהו"ה נלחם להם במצרים במצרים דיקא דא הוא תוקפא דלהון ורלעילא (מלעילא) ודא הוא דאוקמוה מלך מצרים סתם הכא ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל דהמו דהא אתבר חיליהון ותוקפא דלהון דלעילא:</p>
<p>בא וראה, כשמתעוררת כנסת ישראל הזו, מתעוררים כל אותם שאחוזים בה. וכל האחוזים (נ"א אחרים) שלמטה וישראל למעלה מכולם, שהרי הם נוטלים אותה בגוף האילן. והרי בארוה, ולכן ישראל אחוזים בה יותר מכל עובדי עבודת כוכבים ומזלות. וכשהם מתעוררים, כל עמים עכו"ם, נשבר תוקפם, מאותם ששולטים עליהם.</p>	<p>תא חזי כד אתעררת האי כנסת ישראל אתערו כל אינון דאחידן בה וכלהו [אחידן (נ"א אחרנין) לתתא] ואחרנין דלתתא (אחידן לתתא) וישראל לעילא מכלהו דהא אינון נטלי לה ובנופא (בנופא) דאילנא והא אוקמוה ובגיני כך ישראל אחידן בה יתיר מכל עובדי כו"ם וכד אינון מתערין כל עמין עע"ז²¹¹² אתבר תוקפיהון מאינון דשלמי עליהו:</p>
<p>בא וראה הממונה הזה, השולט של המצרים, דחק את ישראל בכמה שעבודים, כמו שבארוה. אחר שהוא נשבר, בתחלה נשברו אותן מלכויות, זהו שנאמר "כי ה' נלחם להם במצרים" נלחם להם ודאי.</p>	<p>תא חזי האי ממנא שלטנא דמצראי דחיק לון לישראל בכמה שעבודין כמה דאוקמוה לבתר דאתבר הוא בקדמיתא אתברו אינון ומלכוותא (מלתתא) הדא הוא דכתיב (שמות יד כה) כי יהו"ה נלחם להם במצרים נלחם להם ודאי:</p>
<p>ס"א תוספתא:</p>	
<p>"ויסע מלאך האלהים וגו'". משנה: טרם שנשקע (נ"א שנמצא) האויר הטהור, ולא מאירים. האבנים הנקובות היו סתומות. שלש רוחות שכלולות</p>	<p>ויסע מלאך האלהים וגו' ²¹¹³ (שמות יד יט) מתניתין ²¹¹⁴ עד לא אשתקע ²¹¹⁵ [נ"א אשתכת] אוירא דכי"א ²¹¹⁶ ולא [נהיר] [נהרין] ²¹¹⁷ אבנין נקיבן הוו סתימאן ²¹¹⁸ תלת רוחין ²¹¹⁹ דכלילן בתלת הוו</p>

²¹¹² "כל עמין עע"ז" מוסגר בדפ"ק.

²¹¹³ עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ, וכן בברית יצחק לא ע"ב.

²¹¹⁴ מוסגר בדפ"ו.

²¹¹⁵ הנה נודע כי טרם שנכנס היסוד דאימא במוחי הז"א נק' אוירא דכי"א והטעם שקורא עתה ליסוד אימא אוירא דכי"א הוא מפני שעובר בה טיפת החסד דאוירא דכי"א דאבא לכן נק' גם היא אוירא דכי"א עד דלא אשתקע ברישא דז"א להיות לו בחי' דעת ומ"ש ג' רוחין דכלילין בג' הוו שקיעין הוא בחי' עיבור הא' דז"א הנק' רוחא דכי"א וכשהיה במעי הבינה היו סוד ו"ק כלילין בג' וזהו אמרו שקיעין ואח"כ נעשה בן עשר ספירות (זהר הרקיע).

²¹¹⁶ יסוד אבא (רח"ו).

²¹¹⁷ נהירין (דפ"ו).

²¹¹⁸ נצח הוד יסוד דז"א נעשו שלשה מוחין בנוקביה ושלשה מוחין דזעיר אפין נעשו מנצח הוד יסוד דאימא וכמו שהיסוד דזעיר אפין נקרא אמא דכי"א כך נקודת ציון של הבינה נקראת אוירא דכי"א והיא בחינת היסוד שבה ולשון אוירא דכי"א זה תמצאהו פעמים הרבה בס' הזוהר בשתי האדרות. וכאשר נקודת ציון שהיא היסוד של הבינה נכנסת ומתלבשת ונשקעת תוך גולגלתא דז"א אז נעשה לזעיר אנפין בחינת הדעת וזכור כלל זה. וזמ"ש עד לא אשתקע אוירא דכי"א כלומר טרם שנכנסו נה"י דאימא להיותם בבחינת מוחין ברישא דזעיר אפין להאיר שם אשר אז נכנסה גם כן אוירא דכי"א דאימא גו רישא דז"א ונשקעה בתוכו. יאמר כי טרם היות הדבר הזה היה עדין הזעיר אנפין בגו מעהא דאימא כי בהיות זעיר אנפין בסוד העיבור. ולכן אבנין נקיבן הוו סתימאן כלומר כי בהיות זעיר בסוד העיבור גם נוקביה הנקראת מלכות היתה שם עמו גם כן. והנה המלכות הנקראת אבן בסוד משם רועה אבן ישראל. ובסוד אבן מאסו הבונים. ואעפ"י שבפ' כי תשא ברעיא מהימנא אמרו אבנא למשקל בהדא איהי יו"ד עכ"ז פירושו הוא על המלכות הנקראת גם היא יו"ד תתאה. וכבר ידעת כי כל האורות העולין מתתא לעילא הם בחיני' אורות נקבות. וזהו סוד האור שאנו מכנים וקוראין אותו בשם אור המקיף והבן זה מאוד בסוד נקבה תסובב גבר. וזה האור המקיף הוא הנקרא אבנין ואמר כי זה האור הנקרא בשם אבנין היה אז האור סתום וסגור בתוכם לפי שאלו הם

ספר שמות

שקיען ²¹²⁰ ומיין סתימן ²¹²¹ תחות נוקבי בשבעין ותרין אתון ²¹²² אתהדרו לאתרייהו ²¹²³ אינון אבנין וס"א דריין	בשלש היו שקועות, ומים סתומים תחת הנקבים, בשבעים ושתיים אותיות חזרו למקומם אותם אבנים (נ"א דורות)
נ/ב	
תוספתא:	
בתר שבעין ותרין דרגין (וכן תלת זמנין) אתבקעו ואתנקיבו אבני ²¹²⁴ תחות צרורא ²¹²⁵ דהו חקיקן [נ"א חקיקן] ואתכנפו ²¹²⁶ דרגין ואתעבידו כנופיא חדא וס"א אתפלגו ואתעבידו כנופיא חדא:	אחר שבעים ושתיים דרגות. וכן שלש פעמים התבקעו וננקבו האבנים תחת צרור שהיה חקוק, והתכנסו הדרגות ונעשו כנוס אחד (נ"א נחלק ונעשו כנוס אחד).
לבתר אתפלגו ואתעבידו תרין דרגין ²¹²⁷ פלגותא מיא אנלידו ²¹²⁸ ופלגותא אשתקעו ²¹²⁹ אלין סליקו ²¹³⁰ ואלין נחתו מהכא שרא עלמא לאתפלגא:	אחר כך התחלקו ונעשו שתי דרגות, חצי מים קפאו, וחצי שקעו. אלה עלו ואלה ירדו. מכאן התחיל העולם להתחלק.
צרורא אחרא [נ"א חדא] אית לעילא ²¹³¹	צרור אחר (נ"א אחד) יש למעלה,

בחינת מיין נוקבין תתאין ואז לא היו יכולין לעלות כי האור המקיף הם סוד בחינת מיין נוקבין והבן זה (שער מאמרי רשב"י). גבורות שבאימא (רח"ו).

²¹¹⁹ ז"א (רח"ו). פירוש כי כמו שביארנו שהמלכות היתה שם בסוד העיבור כמו כן זעיר אפין היה בעיבור שם. והיה בבחי' תלת דכלילן בתלת וכמו שביארנו בכמה מקומות בסוד תלת כלילן בתלת מה ענינו. ושם הודעתך כי אז היה בסוד ו' זעירא שבתוך הה"א ראשונה והוא תלת ניקודין שמתחלקת אות ו' הזאת רישא וסופא ואמצעיתא כזה: ואז היו שקועים בתוך הבינה (שער מאמרי רשב"י). שלא נבררו (רח"ו).

²¹²¹ מיין נוקבין (רח"ו).

²¹²² חסד (רח"ו).

²¹²³ פירוש זה יובן במ"ש בפ' אחרי מות בדף מ"ז ע"ב תאנא אתחברת ה"א עילאה ברחימותא כו' אתיא חסד ופריש לון ונפקו גזעין מתחות לעילא ואתפשטו ענפין ואסגיאו כו'. והענין הוא כי המיין נוקבין אשר הם סוד אור המקיף כנז'. והם בסוד מתתא לעילא ולכן נפקו גזעין מתחות לעילא ואז אתא חסד ופריש לון בסוד הנסירה והחזירם אפין באפין. וזמ"ש ומיין סתימן תחות נוקבי שהם המיין נוקבין הנז' שהיו אז סתימן עדיין ולא היו מעלין מיין נוקבין. אתהדרו לאתרייהו על ידי ע"ב אתון שהוא סוד ע"ב אותיות שנקרא חסד שהוא בגמטריא ע"ב והוא אשר העלה אותם למעלה בבחי' אפין באפין. ובתחילת ביאור אדרת האזינו יתבאר היטב התוספתא הזאת בענין זעיר אפין כאשר הוא תלת כלילן בתלת. גם במה שביארנו בכונות ק"ש שעל המיטה יתבאר לך כי אורא דכיא הוא בחינת היסוד והדעת של חכמה אשר הורישו אל הבינה בביאה ראשונה לעשותה כלי ע"ש (שער מאמרי רשב"י).

²¹²⁴ פי' הגבורות של אימא הנק' אבנים אחר שבראו ע"ב מיני מים מאבא אליה אזי גלו הארתם וז"ש אתבקעו ואתנקיבו אבני, ואע"פ שכבר אמר לעיל אבנין נקיבן ומהו שאמר ואתנקיבו אבני דמשמע השתא הוא דאתנקיבו אינה קושיא שע"י ריבוי האור היוצא ומתגלה מהם נתרחב הנקב כמ"ש הרב ביסוד דאימא שע"י ריבוי האור היוצא ממנו נתרחב וכו' (מ"מ).

²¹²⁵ הוא יסוד דאבא שבו כלולים כל האורות ומשם חקיקתם בסוד כולם בחכמה עשית, וז"ש תחות צרורא דהו חקיקן שמשם חקיקתם. ואי גרסינן "דאיהו חקיקן" דהיינו הך שאבא הוא חקק כל האורות (מ"מ).

²¹²⁶ פי' ע"ב דרגין הנז' שהם ע"ב מיני מים שהם טיפת אבא נתקבצו כולם בתוך אימא בע"ב גשרים שבה כמש"ל בשם הרב (מ"מ).

²¹²⁷ פי' אחר שניתנו באימא ע"ב מיני מים הנז' אזי נחלקו המים הנז' חצי אל ז"א וחצי אל מלכות כמש"ל בשם הרב וז"ש לבתר אתפלגו ואתעבידו תרין דרגין שהם זרין (מ"מ).

²¹²⁸ פי' חצי המים נגלדו במקומם בתוך ז"א והחצי של צורך המלכות צריכין לירד ליסוד דז"א ומשם עולים בסוד אור חוזר ויוצאים דרך נקב שבחזה למלכות כמ"ש באוצ"ח שכל הארת המלכות בין ה' חסידים בין ה' גבורות כולם יורדים ליסוד ז"א ועולים בסוד אור חוזר למלכות (מ"מ).

²¹²⁹ דהיינו שירדו ליסוד דז"א וז"ש אלין סליקו הם דז"א ואלין נחתו הם של מלכות (מ"מ).

²¹³⁰ פי' הנה זרין שניהם נקראים עולם, ז"א בסוד עולם חסד יבנה, ומלכות בסוד מן העולם ועד העולם, לכך אמר מהכא שרא עלמא לאתפלגא דהיינו שנחלקו זרין ונסרו (מ"מ).

ספר שמות

<p>(לעילא) והוא גליפא בע"ב חתימן²¹³² דגושפנקא תקיפא²¹³³ ובהו שקיען גלגלוי דימא²¹³⁴ כד נטלין אתפלגו לארבע זויין²¹³⁵ פלגו חדא סליק ופלגו חדא נחית פלגו חדא לסטר צפון ופלגו חדא לסטר דרום כד מתחברן כחדא נומרין דלהטין קיימין²¹³⁶ בלהט שנא דחרבא דמתהפכא:</p>	<p>והוא חקוק בשבעים ושתיים חותמות של חותמת תקיפה, ובהם שקועים גלי הים. כשנוסעים נחלקים לארבע זויות, מחצית אחת עולה ומחצית שניה יורדת. מחצית אחת לצד צפון, ומחצית אחת לצד דרום. כשמתחברים כאחד, גחלים שלוהטים קיימים בלהט שנינות החרב המתהפכת.</p>
<p>חד קיימא²¹³⁷ נעיין בנו ימא²¹³⁸ דרגא שליחא דאפרכא עלאה²¹³⁹ סליק בההוא קיימא²¹⁴⁰ לעילא לעילא ואשתכלל אסתליקן (אסתכל) למרחיק קטורא דארבין דשאטין בימא מאן חמי גלגלין דסלקין ונחתין ורוחא דנשיב בהו ונוני ימא נגדין כל אינון ארבין לכל סטרי עלמא:</p>	<p>עמוד אחד נעוץ בתוך הים, דרגה שלוחה של שר עליון, עולה באותו עמוד למעלה מעלה, נתקן מסתלק למרחוק על קיטור האניות ששטות בים. מי ראה גלים שעולים ויורדים והרוח נושבת בהם, ודגי הים מושכים את כל האניות הללו לכל צדדי העולם.</p>
<p>ההוא דרגא כד נחית מההוא קיימי²¹⁴¹ אלף מימיניה ואלף משמאליה הוה תב ויתב באתריה כמלכא בכורסיה ההוא דרגא דכד שאמי ימא לארבע סטרי עלמא עמיה נפקת ביה תבת הוא תב בקיומא דמלכא:</p>	<p>אותה דרגה כשירדת מההוא, עומדים אלף מימינו ואלף משמאלו, היה שב וישוב במקומו כמלך בכסאו. אותה דרגה כאשר שט הים לארבעה צדדי העולם יוצאת עמו, בו חוזרת, והוא שב בקיום המלך.</p>
<p>כדין כרוזין נפקין מאן מארי דעינין ויזדקפאן (זקפאן) לון לעילא לעילא מאריהון דגדפין יקומון בקיומיהו מארי דאנפין חפיין לון עד דנטיל במטלנוי כדין (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהים:</p>	<p>ואז יוצאים הכרוזים, מי מבעלי העיניים יזקף אותם למעלה למעלה, בעלי כנפיים יעמדו בקיומם, בעלי הפנים מכסים אותם, עד שנוסע במסעותיו, ואז "ויסע מלאך האלהים".</p>
<p style="text-align: right;">זהר:</p>	

²¹³¹ הוא יסוד דאימא שהוא מהחזה ולמעלה דז"א (מ"מ).
²¹³² תחימן - פי' הם ע"ב גשרים שבאימא שכל א' הוא תחום בפני עצמו וצנור בפני עצמו (מ"מ).
²¹³³ פי' אימא נקראת עזקא כמ"ש הרב בדרוש א"א פרק ששי ומפני שדינין מתערין מינה אמר דגושפנקא תקיפא (מ"מ).
²¹³⁴ פי' שביסוד דאמא ששם הם ע"ב גשרים שם ג"כ הגבורות דידה שהם נקראים גלי הים כי הם היא מלכות והגלים הם הגבורות כנודע ואע"פ שע"ב גשרים הם בחי' גבורות ג"כ, וא"כ מאי קאמר ובהו שקיען גלגלוי דימא שהם גבו' ג"כ אינה קושיא שהרבה מיני גבורות יש, ואותם שנמשכים למלכות נקראים גלי הים (מ"מ).
²¹³⁵ פי' כשיוצאים הגבורות מיסוד דאמא מתפלגים ומתפשטים בחג"ת נ"ה והם ב' גבורות גבורה בנצח וגבורה בהוד, וז"ש פלגו חדא סליק ופלגו חדא נחית כי נצח והוד הם בחינת ריחים זה למעלה מזה כמ"ש הרב פלגו חדא לסטר צפון וכו' הם ב' גבורות המתפשטים א' בגבורה וא' בחסד וזהו לד' זיווין דקאמר תחלה וטעם שלא הזכיר גבורות דת"ת לפי ששם יסוד דאימא והניח גבו' שם בת"ת ומפני שהם לצורך המלכות כמ"ש גלגלוי דימא לכך התחיל בגבורות דנ"ה שהם כנגד המלכות ששם מקומ' כנודע ולכך נמי הקדים סטר צפון לסטר דרום לפי שהמלכות בניינה מהגבורות (מ"מ).
²¹³⁶ פי' כשנתחברו הגבורות כולם ביסוד, כי כתב הרב באוצרות חיים שגם הגבורות נתפשטו לחג"ת נ"ה דז"א וכללותם הוא שירד ליסוד וז"ש כד מתחברן וכו', פי' כשנתחברו כללות הה' גבורות ביסוד יוצאים משם דרך נקב שבחזה דז"א לדעת דנוק' לפי שבדעת דנוק' אין שם אלא הגבורות לבד וז"ש קיימין בלהט שנא דחרבא דמתהפכא שהיא המלכות הנק' להט החרב המתהפכת (מ"מ).
²¹³⁷ יסוד דז"א (רח"ו במ"מ).
²¹³⁸ בתוך המלכות הנק' ים (מ"מ).
²¹³⁹ פי' יסוד הנזכר הוא דרגא שליחא שהוא שליח של הבינה הנק' אפרכא עילאה לשון ממשלה לפי שכל הארות הבינה נותנם ליסוד והוא שליח המחלק השפע למלכות ולבי"ע (מ"מ).
²¹⁴⁰ דעת (רח"ו במ"מ).
²¹⁴¹ קיימא (אור יקר ודפ"ו).

ספר שמות

<p>רבי חייא פתח (משלי לא יד) היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה²¹⁴² היתה כאניות סוחר דא כנסת ישראל ממרחק תביא לחמה כמה דאת אמר (ישעיה ל כז) הנה שם יהוה בא ממרחק תביא לחמה בחד דרגא דשאר עלה וביה אתמשכו כל אלין נחלין ומבועין דאזלין בימא כמה דאת אמר (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים וגו'²¹⁴³:</p>	<p>רבי חייא פתח "היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה". "היתה כאניות סוחר", זו כנסת ישראל. "ממרחק תביא לחמה", כמו שנאמר "הנה שם ה' בא". "ממרחק תביא לחמה" בדרגה אחת ששורה עליה, ובה נמשכו כל הנחלים והמעיינות הללו שהולכים לים, כמו שנאמר "כל הנחלים הולכים אל הים וגו'".</p>
<p>אל מקום שהנחלים הולכים אף על גב דכלהו נחלין אתמשכן בההוא דרגא וההוא דרגא נחית ונ"א נגידו לון לההוא ימא לא תימא דהא אריק לון והא לא שריין ביה אחרנין ולא נגדין ביה כמלקדמין אהדר ואמר אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים אל מקום דההוא דרגא דנחלין אזלין זמנא חדא שם הם שבים ללכת תמן אינון תייבין מההוא אתר עלאה ולא פסקין לעלמין ומתכנשי כלהו בההוא אתר ולמה ללכת למהך לההוא אתר דימא כמה דאתמר מה שמיא דההוא דרגא צדיק אקרי:</p>	<p>"אל מקום שהנחלים הולכים", אף על גב שכל הנחלים נמשכים לאותה דרגה, ואותה דרגה מורידה (נ"א מושכת) אותם לאותו ים. אל תאמר, שהרי הריק אותם ולא שורים בו אחרים, ולא נמשכים בו כבתחילה. חזר ואמר "אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים", "אל מקום", אותה דרגה שהנחלים הולכים פעם אחת, "שם הם שבים ללכת". "שם הם שבים", מאותו מקום עליון, ולא פוסקים לעולמים, וכולם מתאספים לאותו מקום. ולמה, ללכת, ללכת לאותו מקום של הים, כמו שנאמר "מה שמו של אותה הדרגה, נקראת צדיק".</p>
<p>רבי יהודה אמר כתיב (תהלים קד כו) שם אניות יהלכון לויתן זה יצרת לשחק בו שם אניות יהלכון בההוא ימא דאזלין ושאיין עד דאתיין לאתחברא בההוא דרגא כדין כתיב לויתן זה יצרת לשחק בו:</p>	<p>רבי יהודה אמר, נאמר "שם אניות יהלכון לויתן זה יצרת לשחק בו". "שם אניות יהלכון", באותו הים שהולכים ושטים, עד שבאים להתחבר באותה דרגה, אז נאמר "לויתן זה יצרת לשחק בו".</p>
<p>רבי יצחק אמר לעילא לעילא יתיר אית זוגא [אחרא] דשאר בחביבותא ולא²¹⁴⁴ מתפרש לעלמין²¹⁴⁵ אמר רבי יהודה מאן זכי לההוא זוגא אמר ליה מאן דאית ליה חולקא בעלמא דאתי בעלמא דאתי דיקא²¹⁴⁶:</p>	<p>רבי יצחק אמר, למעלה למעלה יותר, יש זוג אחר ששורה בחביבות ולא נפרד לעולמים. אמר רבי יהודה, מי זוכה לאותו זוג. אמר לו, מי שיש לו חלק בעולם הבא, דווקא בעולם הבא.</p>
<p>אמר ליה והא מהכא אוליפנא דכתיב לויתן זה יצרת לשחק בו משמע דקאמר זה וזה וזאת ידיעין²¹⁴⁷ אינון אמר רבי אבא תרוויכו שפיר קאמריתו והא ודורבי יהודה שפיר דיקא וכלא זמין</p>	<p>אמר לו, והרי מכאן למדנו, שנאמר "לויתן זה יצרת לשחק בו", משמע שאמר, "זה", וזה וזאת הם ידועים. אמר רבי אבא, שניכם אמרתם יפה. וזה של רבי יהודה דווקא יפה, והכל עתיד</p>

²¹⁴² עי' ח"ג ס ע"א ורמט ע"א (לש"ו).

²¹⁴³ ויקרא נח ע"א (הערת הזהר).

²¹⁴⁴ ויקרא סא ע"ב עז ע"ב נה ע"א כו ע"א (הערת הזהר).

²¹⁴⁵ מתייחדים האו"א והם עי"ז תרין ריעין דלא מתפרשין דא מן דא כמ"ש באד"ז רצ ע"ב (וכן הוא בפ' בשלח נ' ע"ב נ"ה ע"א ופ' ויקרא ד' ע"א ס"א ע"ב) וכ"ז הוא ע"י כלילותם בהמזלין שהם הדעת עלאה דכללית האצילות (כללים ח"ב קכב ע"א).

²¹⁴⁶ כי לא הכל זוכים לקבל ישר משם וכמ"ש בפ' תרומה (קנב ע"ב ע"ש קנב ע"א) (ביאורים ח"ב ע ע"ג).

²¹⁴⁷ ידיעין (דפ"ו).

ספר שמות

<p>קודשא בריך הוא לאתענגא בהו לצדיקיא הדא הוא דכתיב (ישעיה נח יד) אז תתענג על יהוה²¹⁴⁸:</p>	<p>הקדוש ברוך הוא להתענג בהם לצדיקים, זהו שנאמר "אז תתענג על ה'".</p>
<p>אמר רבי אבא כמה אלפין כמה רבבין דמשריין קדישין אית ליה לקודשא בריך הוא מארי דאנפין עלאין מארי דעיינין מארי דזיינין מארי דיללה מארי דיבבא מארי דרחמי מארי דדינא ועילא מנייהו אפקד למטרוניתא לשמשא ובהיכלא קמיהו (קמה בהיכלא):</p>	<p>אמר רבי אבא, כמה אלפים וכמה רבבות של מחנות קדושים יש לקדוש ברוך הוא, בעלי פנים עליונים, בעלי עיניים, בעלי כלי זיין, בעלי יללה, בעלי יבבה, בעלי רחמים, בעלי דין. ומעליהם הפקיד את המלכה לשמש בהיכל שלפניו.</p>
<p>לקביל אלין אית לה למטרוניתא משריין מזוינין בשתיין [נ"א בשתא] אנפין²¹⁴⁹ ומשתכחו (משתכחו) משריין מזוינין וכלהו חגירן הרבא וקימאן בסחרנהא כמה נפקין כמה עילין בשית גדפין טאסין כל עלמא קמי כל חד וחד גומריין דנור דליק לבושו מתלהטא אשא בגבוי שננא דהרבא מתלהטא בכל עלמא לנטרא</p>	<p>כנגד אלה, יש למלכה מחנות מזוינים בששים (נ"א בששה) פנים נמצאים מחנות מזוינים, וכולם חגורי חרב, עומדים סביבה. כמה יוצאים וכמה נכנסים, בשש כנפים טסים את כל העולם. לפני כל אחד ואחד גחלי אש בוער, לבושו אש לוהט, בגבו חרב שנונה לוהטת בכל העולם לשמור</p>
<p>נא/א</p>	
<p>קמה הדא הוא דכתיב (בראשית ג כד) ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים:</p>	<p>לפניה, זהו שנאמר "ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים".</p>
<p>מאן דרך עץ החיים דא היא מטרוניתא רבתא דהיא ארחא ליהוא אילנא רברבא תקיף אילנא דחיי דכתיב (שיר ג ז) הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל ישראל דלעילא כלם אחוזי חרב [וכו']:</p>	<p>מה זה "דרך עץ החיים", זוהי המלכה הגדולה, שהיא דרך לאותו עץ גדול חזק, עץ החיים, שנאמר "הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל", ישראל שלמעלה. "כולם אחוזי חרב וכו'".</p>
<p>כד נטלא מטרוניתא כלהו נטלין בהדה הדא הוא דכתיב (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהים וכי מלאך האלהים אתקרי אמר רבי אבא אין תא חזי הכי אמר רבי שמעון אתקין קודשא בריך הוא קמיה היכלא קדישא²¹⁵⁰ היכלא עלאה (קדישא)²¹⁵¹ קרתא קדישא²¹⁵² קרתא עלאה²¹⁵³ ירושלם עיר הקדש²¹⁵⁴ אקרי מאן דעאל למלכא לא עאל אלא מהאי²¹⁵⁵ קרתא קדישא נטיל ארחא למלכא [דאורחא] מהכא אתתקן:</p>	<p>כשהמלכה נוסעת, כולם נוסעים עמה, זהו שנאמר "ויסע מלאך האלהים". וכי הוא נקרא "מלאך האלהים". אמר רבי אבא, כן. בא וראה, כך אמר רבי שמעון, הקדוש ברוך הוא התקין לפניו היכל קדוש היכל עליון, עיר הקדוש עיר העליון, שנקראת ירושלים עיר הקודש. מי שנכנס למלך, לא נכנס אלא מאותה קריה קדושה. לוקח דרך למלך, שהדרך מתוקנת מכאן.</p>
<p>הדא הוא דכתיב (תהלים קיח ב) זה השער ליהוה צדיקים יבואו בו כל שליחותא דבעי מלכא</p>	<p>זהו שנאמר "זה השער לה' צדיקים יבאו בו". כל שליחות שהמלך רוצה, יוצאת מבית המלכה. וכל שליחות</p>

²¹⁴⁸ היינו או"א (רח"ו).

²¹⁴⁹ ששים שרפים שיש בהיכל הזכות (רח"ו), ולפי זה ס' אנפין הם ס' מלאכים ולא פנים ממש (מ"מ).

²¹⁵⁰ הוא ציון של מטה (מ"מ).

²¹⁵¹ הוא ציון של מעלה, שהוא יסוד דנוק' (מ"מ).

²¹⁵² היא ירושלים של מטה (מ"מ).

²¹⁵³ היא עטרת היסוד דנוק' הנק' ירושלים (מ"מ).

²¹⁵⁴ עי' יהל אור ח"א ג ע"א שזה בינה דמלכות.

²¹⁵⁵ מההוא (דפ"ו).

ספר שמות

<p>מבי מטרוניתא נפקא וכל שליחותא מתתא למלכא²¹⁵⁶ [נ"א דבעי מלכא] לבי מטרוניתא עייל בקדמיתא ומתמן למלכא אשתכח דמטרוניתא איהי שליחא דכלא מעילא לתתא ומתתא לעילא ועל דא איהי שליחא דכלא הדא הוא דכתיב (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל ישראל דלעילא מלאך האלהים הדא הוא דכתיב ביה (שם יג כא) ויהו"ה הולך לפניהם וגו' ויהאי ללכת יומם ולילה כמה דאוקמוה:</p>	<p>מלמטה למלך (נ"א שרוצה המלך), נכנסת קודם לבית המלכה, ומשם למלך. נמצא שהמלכה היא השליחה של הכל מלמעלה למטה ומלמטה למעלה. ועל זה היא שליחה של הכל, זהו שנאמר "ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל ישראל", שלמעלה "מלאך האלהים", זהו שנאמר בו "וה' הלך לפניהם וגו'", וזהו "ללכת יומם ולילה" כמו שבארוה.</p>
<p>וכי יקרא הוא דמלכא דמטרוניתא תזיל והיא תגה קרבא והיא אזלת שליחא ואלא למלכא דאזדווג במטרוניתא עלאה חמא מלכא יקירו דילה על כל שאר מטרוניתא דעלמא אמר כלהו משתכחין (כחיוותא²¹⁵⁷) ולחינתא (נ"א לחופתא) לקבל האי²¹⁵⁸ מטרוניתא דילי היא סלקא על כלא מה אעביד לה אלא כל ביתא דילי [יהא] בידהא אפיק מלכא כרוזא מהכא כל מלין דמלכא בידא דמטרוניתא יתמסרון מה עבד²¹⁵⁹ אפקיד מלכא בידהא²¹⁶⁰ כל זיינין דיליה²¹⁶¹ כל אינון מארי מגיחין קרבא כל אינון אבנין יקירין דמלכא כל גנויאי דמלכא [בידהא] אמר מהכא כל מאן דיצטרך למללא עמי לא יכיל למללא עמי עד דאודע לה למטרוניתא:</p>	<p>וכי כבוד המלך הוא, שהמלכה תלך, והיא תערוך קרב, והיא הולכת כשליח. אלא [משל] למלך שהזדווג במלכה עליונה, ראה המלך את כבודה על כל שאר מלפות העולם, ואמר כולם נחשבות כפילגשים (נ"א לחופה) כנגד המלכה הזו שלי, היא עולה על כולן. מה אעשה לה. אלא כל הבית שלי, יהיה בידיה. הוציא המלך כרוז, מכאן [ואילך] כל דברי המלך ימסרו בידי המלכה. מה עשה, הפקיד המלך בידיה כל כלי זיינו, כל אותם בעלי לוחמי קרבות, וכל אותם אבנים יקרות של המלך, וכל גנוי המלך. אמר מכאן [ואילך] כל מי שיצטרך לדבר עמי, לא יוכל לדבר עמי, עד שיודיע למלכה.</p>
<p>כך קודשא בריך הוא מסגיאות חביבותא ורחימותא דיליה בכנסת ישראל אפקיד כלא ברשותה אמר הא [כל שארי] (עמין עע"ז) לא משתכחי כלום לגבהא אמר (שיר ו ח) ששים המה מלכות וגו' אחת היא יונתי תמתי". מה</p>	<p>כך הקדוש ברוך הוא, מרב חביבותו ואהבתו לכנסת ישראל, הפקיד הכל ברשותה. אמר, הרי כל השאר לא נחשבים כלום לפניה. אמר "ששים המה מלכות וגו' אחת היא יונתי תמתי". מה</p>

²¹⁵⁶ ח"ג כ ע"א (לש"ו).

²¹⁵⁷ ולחינתא (נוסף בדפ"ו).

²¹⁵⁸ ר"ל בבריאה (רח"ו).

²¹⁵⁹ עביד (דפ"ו).

²¹⁶⁰ נקראת רחל דלעילא עיקרא דביתא, וכמ"ש בפ' ויצא (דף קנד סע"א) דאיהי עיקרא דהאי עלמא עליה אתדבר, וע' עוד בפ' בשלח (דף נא ע"א) בארוכה, ופ' אחרי מות (דף עד סע"א) כי ע"י היחוד דהוי"ה באדנ"י ונכלל בה כל זוהר דלעילא, מאספקלריא המאירה, שהוא אור כל האצילות כולו וכנ"ל, ע"ז היא מנהגת כל העולמות בי"ע (הקדו"ש מד ע"ד), הנהגת העולמות בי"ע הוא לעולם רק ע"י המלכות וכפי קבלתה מז"א, ע"י שהיא תמיד מיוחד עמו (ע' פ' בשלח נא ע"א, ופ' אחרי מות עד סע"א, ובפרט באד"ז רצו ע"א ע"ש וכן בכ"מ) (דע"ה ח"ב נד ע"ד), ספי' המלכות דאצילות, אשר היא מיוחדת באחדות האצילות שכינת עוזנו ית"ש, נקרא ג"כ לפעמים בשם מלאך, כי היא המלאך הגואל, כמ"ש בזוה"ק (ויחי רל ע"א ובכ"מ), ומשום שעל ידה הוא כל הנהגת דהעולמות בי"ע, כמ"ש בפ' בשלח (נא ע"א) ופ' אחרי (עד סע"א) כן עד"ז נקראו הניצוצין בשם מלאכים משום שעל ידם הוא כל הפעולות כולם וע' עוד למטה (שם סד ע"ד), ועי' דע"ה ח"ב קטו ע"א, וקכ ע"א, הזו"ן הנה שניהם לקחו עטרין דחור"ג, ונשארה היא בעטרה דגבורה לבד לצורך הנהגת התחתונים שהוא על ידה (כמ"ש בפ' בשלח נא ע"א, יתרו סח ע"ב, אחרי מות עד סע"א, אד"ז רצו ע"א) (דע"ה ח"ב קנה ע"א), ועי' כללים ח"א לא ע"ב, נו ע"ג, עא ע"ג עליון, וח"ב נה ע"ג, קל ע"א, ועי' ביאורים ח"ב יא ע"א, וכז ע"ג.

²¹⁶¹ עי' לקמן סח ע"ב וח"ג עד ע"א ורצו ע"א (לש"ו)

ספר שמות

<p>מלכות²¹⁶³ וגו' אחת היא יונתי תמתי מה אעביד לה אלא הא כל ביתא דילי בידהא אפיק מלכא כרוזא מהכא כל מלין דמלכא בידא דמטרוניתא יתמסרון אפקיד בידהא כל זיינין דיליה רומחין וסייפין²¹⁶⁴ קשתין חצין וחרבין בלסטריין קסטיראין אעין אבנין כל אינון מארי ומאניו (מגיחי) קרבא הדא הוא דכתיב (שיה"ש ג ז) הנה מטתו שלשלמה²¹⁶⁵ ששים גבורים וגו' כלם אחוזי הרב מלומדי וגו':</p>	<p>אעשה לה. אלא הרי כל ביתי בידיה, הוציא המלך כרוז. מכאן [ואילך] כל דברי המלך ימסרו בידי המלכה. הפקיד בידיה כל כלי זיינו, רומחים סייפים קשתות חיצים וחרבות בליסטראות מושלים²¹⁶² עצים אבנים, וכל אותם בעלי (כלי) לוחמי קרב, זהו שנאמר "הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים וגו' כולם אחוזי חרב מלומדי וגו'".</p>
<p>אמר מלכא מכאן ולהלאה קרבא דילי אתמסר בידך זיינין דילי מארי מגיחי קרבא בידך מכאן ולהלאה את הוי נטרא אלן²¹⁶⁶ (לון) הדא הוא דכתיב (תהלים קכא ד) שומר ישראל מכאן ולהלאה מאן דאצטריך לי לא יכיל למללא עמי עד דאודע למטרוניתא הדא הוא דכתיב (ויקרא טז א) בזאת יבא אהרן אל הקדש שליחא [דמלכא דכלא] ודמלכא בכלא (דכלא) כמה דאוקימנא אשתכח דכלא ובידהא ודא הוא יקרא (הוא) דמטרוניתא הדא הוא דכתיב (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהים וגו' כמה דאתמר:</p>	<p>אמר המלך, מכאן והלאה, הקרב שלי נמסר בידך. כלי הזיין שלי, בעלי לוחמי קרב, בידך. מכאן והלאה את תהיי שומרת שלי, זהו שנאמר "שומר ישראל". מכאן והלאה, מי שצריך אותי, לא יכול לדבר עמי עד שמודיע למלכה, זהו שנאמר "בזאת יבא אהרן אל הקודש". שליח המלך בכל, כמו שבארנו. נמצא שהכל בידיה, וזהו כבוד המלכה, זהו שנאמר "ויסע מלאך האלהים וגו'", כמו שנאמר.</p>
<p>וילך מאחריהם מאי טעמא מאחריהם בגין ודישתכחו לקמהא (נ"א לנבהא) (דאשתכחו לקמהא) מארי מגיחי קרבא מארי בלסטראות מארי רומחין וסייפין ואתגלון קמהא דהא הוו אתיין משיריין אחרנין לאנחא קרבא בישראל מלעילא ועל דא וילך מאחריהם:</p>	<p>"וילך מאחריהם", למה מאחריהם. כדי שימצאו לפניה (אצלה) בעלי עריכת הקרב, בעלי בליסטראות בעלי רומחים וחרבות, ונגלו לפניה, שהרי היו באים מחנות אחרים לערוך קרב בישראל מלמעלה, ועל כן "וילך מאחריהם".</p>

²¹⁶² תרגום יונתן מטות לא כב, קסטירא זה בדיל וזה נראה לי יותר כאן מאשר 'מושלים' אבל לא בטוח. ראיתי אחרים שמתרגמים מושלים

²¹⁶³ אי לאו דמסתפינא אמינא ששבח הוא לנוק' דאצילות היורדת בבריאה וס' מ' הם אותם שבשש היכלות דנוק' עשר בכל אחת (רח"ו). עי' בפ' שמות דף יד ע"ב כי שם פירושו (מ"מ).
²¹⁶⁴ עשרה כלי זיין הם (רח"ו).

²¹⁶⁵ בסע"ה דף לט ע"ב וז"ל כמגדל דוד צוארך כי היסוד דמלכות שהוא ציון שהוא מגדל דוד שם יש שם אדנ"י במילואו וגימ' אדנ"י עם י"ב אותיות מלואו גימ' מגד"ל וגימ' ע"ז וזהו מגדל עז שם ה' כי במגדל הזה יש כל הכלי זיין של הגבורות כמבואר בזהר בשלח וז"ל אפיק מלכא כרוזא כל מלין דמלכא בידא וכו' עד אשתכח דכולא וכו' והנה בחי' קשת הוא ביסוד כמ"ש בתיקו"ז קשת דא יסוד גם שביסוד הוא עיקר כל הגבורות ולפיכך מרוב הגבורות שהוא הצמצום נעש' היסוד דמלכות שקוע ונמצא היסוד דמלכות הוא המגדל עז עם כל כלי זין והטעם הוא מפני שכל אחיזת החיצונים היא ביסוד כמ"ש ערו ערו עד היסוד בה, וכל מגמת לבא נחש על חוה, ולכן הכלי זין אשר שם מגרשים החיצונים ולכן יוצא מפסוק מגדל ע"ז שם ה' וכו' שמות גדולים להגן מן אחיזת החיצונים ולכן מדמה הפסוק כמגדל דוד ששם צריכים השומרי' לעמוד על תרע"א דמלכא כמו כן הוא צוארך ששם מקום הדינים ושם כל תכשיטי אשה כמ"ש בזה ברפ' ויגש ומבואר הפ' בנוי לתלפיות ופי' בתיקו"ז תל דא צדיק שהכל פונים בו, פיות דא נצח והוא וסוד כי נה"י דאבא אשר ממנו נתייסדה קומת המלכות כמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ כי קומת המלכות מתחלת ממקום שמסתיים יסוד אימא ויסוד אבא מתפשט עד סוף יסוד ז"א ובפרט בימי שלמה שאז נאמר ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומפרש בתיקון י' שהיתה בסוד חכמה ולכן אמר שלמה בלשון זכר שיר שהוא שר י' וכמ"ש בפירושו זהר שמות כי י' דאדנ"י הוא נשמת המלכות והוא זיו זוהר וכו' (מ"מ).
²¹⁶⁶ ר"ל שלא יכנס אדם בלי רשות (רח"ו).

ספר שמות

<p>ותאנא בההיא שעתא אתא רברבא שלמנא דממנא על מצראי וכנש שית מאה רבוון ²¹⁶⁷ רתיבין מקטרגין ועל כל רתיבא ורתיבא שית מאה שלמנין ממנן קטיגורין הדא הוא דכתיב (שמות יד ז) ויקח שש מאות רכב בחור וגו' וכי שש מאות רכב בחור ²¹⁶⁸ לא הוּו רכבי מצרים מאי טעמא וכל רכב מצרים אלא הכי תאנא [נ"א הוה] סמא"ל אוזיף ליה שית מאה רתיבין מקטרגין לסייעא ליה הדא הוא דכתיב ויקח שש מאות רכב בחור:</p>	<p>ושנינו, באותה שעה, בא שליט הממונה על המצרים, ואסף שש מאות רבבות מרכבות מקטרגים, ועל כל מרכבה ומרכבה, שש מאות שליטים ממונים קטגורים, זהו שנאמר "ויקח שש מאות רכב בחור וגו'". וכי שש מאות רכב בחור לא היו רכבי מצרים, למה "וכל רכב מצרים". אלא כך שנינו, סמא"ל הלוח לו שש מאות מרכבות של מקטרגים לסייע לו, זהו שנאמר "ויקח שש מאות רכב בחור".</p>
נא/ב	
<p>אימתי אשלים ליה קודשא בריך הוא לסמא"ל בקרבא דסיסרא ²¹⁶⁹ דעקר קודשא בריך הוא לכל אינון רתיבין ואתמסרו בידא דמטרוניתא הדא הוא דכתיב (שופטים ה כא) נחל קישון גרפם נחל קדומים ²¹⁷⁰ וגו' ולזמנא דאתי יתמסרו כלהו הדא הוא דכתיב (ישעיה סג א) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו' ועל דא וילך מאחריהם ודמינא שכינתא בסוף יומיא לאעקרא לון מן עלמא:</p>	<p>מתי שילם הקדוש ברוך הוא לסמא"ל, בקרב עם סיסרא, שעקר הקדוש ברוך הוא את כל אותן מרכבות, ונמסרו בידי המלכה. זהו שנאמר "נחל קישון גרפם נחל קדומים וגו'". ולעתיד לבא כולם ימסרו, זהו שנאמר "מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו'". ועל זה "וילך מאחריהם", שעתידה השכינה בסוף הימים לעקור אותם מן העולם.</p>
<p>ויסע עמוד הענן מפניהם (שמות יד יט) מאן עמוד ²¹⁷¹ הענן דא רבי יוסי אומר ודא הוא (דהוה) עננא דאתחוי תדיר ²¹⁷² עם שכינתא ודא הוא עננא דעאל משה בנויה ²¹⁷³ רבי אבא אמר כתיב (שם יג כא) ויהוה הולך לפניו ²¹⁷⁴ יומם אלא סיועא דצדיק ²¹⁷⁵ [הוא] ופרישו ²¹⁷⁶ דרשימו דיליה ²¹⁷⁷ ועל</p>	<p>"ויסע עמוד הענן מפניהם" מי זה עמוד הענן. רבי יוסי אמר, זהו הענן שנראה תמיד עם השכינה, וזהו הענן שנכנס משה לתוכו. רבי אבא אמר, נאמר "וה' הולך לפניו יומם", אלא סיוע של הצדיק הוא, ופרישה של הרושם שלו.</p>

²¹⁶⁷ מוסגר בדפ"ק.

²¹⁶⁸ ס"מ נקרא בחור שודד הפך הקב"ה שנק' בחור כארזים (רח"ו).

²¹⁶⁹ עי' לקמן קצט ע"א, וח"ג ער ע"א. דע, למה הוצרכו הכוכבים להלחם עם סיסרא, ומה היה כחו גדול. אמנם דע, כי סיסרא הוא סוד הדעת של ז"א, ומשם הוא יונק כנגד הדעת, והוא יונק מכל בחינות הדעת, שהם עשר הויות, ה' חסדים וה' גבורות, וז"ס ס"ר מן סיסרא. והנה הם כולם במלוי אלפין, וכבר ידעת כי מ"ה וכו' הם בחינת ז"א, ושניהם בגימטריא ע"א, שהוא חשבון ס"א, שהם אותיות הנשארים מן סיסרא, ולכן היה כחו גדול (ספר הליקוטין שופטים ה).

²¹⁷⁰ היא מלכות, ור"ל נחל קישון גרפם בכח נחל קדומים (מ"מ).

²¹⁷¹ שהכתוב אמר ויסע מלאך האלהים שהיא שכינה ואמר ויסע עמוד הענן משמע שאין הענן השכינה ופי' ר' יוסי שהוא ענין ענוני כבוד והם סוד לבוש אל השכינה, וכן משה נכנס ונתלבש בענן שהיא מחיצה שעדיין יש מחיצה לפניו ממנה כאומרו ומשה נכנס אל הערפל וכו', ובענן נאמר ויבא משה בתוך הענן, ונסעה שכינ' ונסע כסאו ומחיצתו ענן זה הנזכר (אור יקר).

²¹⁷² מיכאל דרגא דחסד ענן יומם (רח"ו).

²¹⁷³ ור' אבא פליג ואמר שענן למעלה ממלאך האלהים דהיינו שכינה (אור יקר).

²¹⁷⁴ והיינו שחלק הזכר היה עם הנקבה א"כ מלאך האלהים היינו חלק הנקבה, עמוד הענן היינו חלק הזכר דהיינו יסוד, חוט של חסד המשוך על השכינה (אור יקר). פי' דמשמע שהקב"ה הוא שהולך לפניו ולא מיכאל שהוא מלאך (מ"מ).

²¹⁷⁵ דהיינו למטה במלכות (אור יקר).

²¹⁷⁶ נמחק במ"מ.

²¹⁷⁷ המתחתם בנקבה מצדו, תדע שאם כדברי ר' יוסי למה לא היה ענן בלילה כיון שהוא מחיצה למטה משכינה, אלא לדידי שהוא היסוד נחא (אור יקר). ור"ל החסדים דבגו אמת היסוד הם ענן יומם וז"ש סיועא דצדיק שסיוע בא להם מצדיק והארה לבד באה לישראל וז"ש דרשימו דיליה רובם בעלמא (מ"מ).

ספר שמות

<p>דא אזיל האי ענן יומם²¹⁷⁸ וכתוב (תהלים מב ט) יומם יצוה יהו"ה חסדו ומסטרטא דחס"ד אתא ועננא דא ודא חסד אתקרי²¹⁷⁹ ועננא אחרא אזיל בליליא²¹⁸⁰ ואתקרי עמוד אש:</p>	<p>ועל זה הולך הענן הזה יומם, ונאמר "יומם יצוה ה' חסדו" ומצד של חס"ד בא הענן הזה, וזה נקרא חסד. וענן אחר הולך בלילה, ונקרא עמוד אש.</p>
<p>רבי שמעון אמר²¹⁸¹ עמוד הענן יומם דא אברהם ועמוד האש לילה דא יצחק ותרווייהו אשתכחו בשכינתא ומה דאמר רבי אבא הכי הוא ודאי דעל ידא דהאי [נ"א דבהאי] דרגא אשתכחו:</p>	<p>רבי שמעון אמר "עמוד הענן יומם", זה אברהם. "ועמוד האש לילה", זה יצחק. ושניהם נמצאו בשכינה. ומה שאמר רבי אבא, כך הוא ודאי, שעל ידי זו (נ"א שבזו) הדרגה נמצאו.</p>
<p>והאי ויסע²¹⁸² מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם (שמות יד יט) [ויסע] דנטיל מסטרטא דחס"ד ואתדבק בסטרטא דגבורה בגין דהא מטא שעתא [לאתלבשא] [לאתדבקה] בדינא²¹⁸³:</p>	<p>וזה "ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחוריהם", "ויסע", שנסע מצד של חסד ונדבק בצד הגבורה, משום שהרי הגיע הזמן להתלבש בדין.</p>
<p>תא חזי בההיא שעתא אשתלים סיהרא מכלא וירתא שבעין [עטרין (נ"א שמהן)] וותרין שמהן [עטרין] קדישין בתלת סטרין סטרא דהא²¹⁸⁴ אתלבשא בעטרוי דחסד עלאה בשבעין גליפין דנהירו דאבא עלאה²¹⁸⁵ דאנהיר לה:</p>	<p>בא וראה, באותה שעה נשלמה הלכנה מהכל, וירשה שבעים ושנים שמות קדושים בשלשה צדדים, צד אחד התלבש בעטרות החסד העליון, בשבעים חקיקות של אור של האבא העליון שמאיר לה.</p>
<p>סטרא תניינא אתלבשת ברומחי דגבורה בשתיין פולסי דנורא ועשרה דילה דנחתו מסטרטא דאמא עלאה בנימוסי גליפין²¹⁸⁶:</p>	<p>הצד השני התלבש ברומחי הגבורה, בששים מכות אש, ועשרה שלה שירדו מצד האמא העליונה במנהגים חקוקים.</p>
<p>סטרא תליתאה אתלבשת בלבושי ארגונא דלביש מלכא עלאה קדישא דאקרון תפאר²¹⁸⁷</p>	<p>צד שלישי התלבש בלבושי ארגמן שלובש המלך העליון הקדוש, שנקראים תפארת, שירוש הבן הקדוש בשבעים</p>

²¹⁷⁸ שהוא מדת יום בחסד, ועם היות שאמרנו שהוא ביסוד (אור יקר).

²¹⁷⁹ תדע שהנגדי אש (אור יקר).

²¹⁸⁰ דהיינו חסד וגבורה, ור"ש מפרשה ממש למעלה, וממש בחסד וגבורה ולא סיועא כדפי' ר' אבא (אור יקר), פי' הם הגבורות שמהם נהנית המלכות (מ"מ).

²¹⁸¹ פי' מסייע לר' אבא שעמוד ענן הם ה' חסדים ועמוד האש הם ה' גבורות כמ"ש ומה דאמר רבי אבא הכי הוא דעל ידא דהאי דרגא אשתכחו שר"ל ע"י היסוד (מ"מ).

²¹⁸² השתא קשיא ליה, בשלמא לר' יוסי שהוא בסוד ענן ניחא נסיעה ועקירה ממקום למקום, אמנם במדות העליונות, לכך פירש שפעלו למטה בגשמי מה שנופעל ברוחני, ששכינה נדבקה בגבורה הנקראת אחרים והיינו יסע מלאך וכו', וכן חסד נדבקה בגבורה והיינו יסע עמוד הענן בענין ששכינה מפני צורך הדין (אור יקר).

²¹⁸³ שהיה בלילה נדבקה בגבורה כמדתה, ולא נסתלק החסד ממנה מפני שלא תעורר דין על ישראל, אלא גם עמוד הענן חסד נדבק ונאחז בגבורה מאחריהם כדפי', ונמצאת שכינה בחסד וגבורה ולא זו בלבד אלא גם בת"ת (אור יקר).

²¹⁸⁴ הם ג' בחי': הא' במלכות, והב' בחסד, והג' בחכמה. והיינו "אתלבשא" של מלכות. "בעטרוי" חסד, "בשבעין" דחכמה (אור יקר).

²¹⁸⁵ הם ה' חסדים דאבא מסטרטא דאימא (רח"ו). שורש הע' אורות שבבינה, והוא סוד השבעין ברכאין ועטרין דעלמא עלאה שהוא בינה, שאמרו בהקדמת זוהר בראשית (ח ע"א). וכן ישנם שורש לאלו ע' אורות גם בחכמה אבא עלאה, וכמ"ש בזוהר בשלח (נא ע"ב) (הקדו"ש צ ע"ד), ג' שמות אה"ה דידו"ן דאלפי"ן דהה"ן שמאימא, והם ע' אותיות, ע' נהורין דאו"א המאירים לזו"ן (כללים ח"ב לו ע"א).

²¹⁸⁶ ז' גבורות דאימא (רח"ו).

²¹⁸⁷ דעת המכריע (רח"ו), ור"ל פ' ויסע שיש בו ע' אותיות הם ז' חסדים דאבא ואע"פ שהם ה' כללותם ביסודו וכללות כללותם במלכות דאבא, הרי ז', ופסוק ויבא נגד ז' גבורות דאימא כי הם ה' וכללותם ביסודה וכו' ופ' ויט נגד דעת המכריע, כמ"ש הרב שיש דעת המכריע בין החו"ג, ומ"ש דירית ברא קדישא הוא ז"א שירוש ג' בחי' הנזכרות (מ"מ).

ספר שמות

<p>דירית ברא קדישא בשבעין עטרין עלאין מסטרא דאבא ואמא והוא כליל להאי סטרא ולהאי סטרא וס"א ותרין עטרין מסטרא דאבא ואימא ואינן שבעין ותרין שמהן ותנינן מסטרא דחס"ד שבעין ותרין סהדין מסטרא דגבורה שבעין ותרין סופרין מסטרא דת"ת שבעין ותרין גוונין לאתפארא:</p>	<p>עטרות עליונות מצד של האב והאם, והוא כולל את הצד הזה והצד הזה. (ושתי עטרות מצד של אבא ואמא והם שבעים ושנים שמות). ושנינו מצד החסד שבעים ושנים עדים, מצד הגבורה שבעים ושנים סופרים, מצד התפארת שבעים ושנים צבעים להתפאר.</p>
<p>ובהאי אתר אתגליף חד בחד ²¹⁸⁸ ואסתליק שמא קדישא רוא דרתיכא והכא אתגליפו אבהתא לאתחברא בחד והוא שמא קדישא גליפא באתווי:</p>	<p>ובמקום זה נחקק אחד אחד באחד, והתעלה השם הקדוש, סוד המרכבה. וכאן נחקקו האבות להתחבר באחד, והוא השם הקדוש חקוק באותיותיו.</p>
<p>צרופא דאתוון אלין אתוון קדמאי רשימן כסדרן בארחה מישר בגין דכלהו אתוון קדמאי אשתכחו בחס"ד למהך ובארחהו (בארך) מישר בסדורא מתתקן²¹⁸⁹:</p>	<p>צרוף האותיות הללו, אותיות ראשונות ושמות כסדרם בסדר ישר, משום שכל האותיות הראשונות נמצאו בחסד, ללכת בדרך ישר, בסדור מתקן.</p>
<p>אתוון תנייני רשימן בגלגולא למפרע בגין דכלהו אתוון תנייני משתכחי בגבורה [ס"א מגבורה] לגלאה דינין וזינין דאתיין מסטרא דשמאלא:</p>	<p>אותיות שניות ושמות בגלגול למפרע, משום שכל האותיות השניות נמצאות בגבורה (ס"א מגבורה), לגלות דינים ומינים שבאים מצד השמאל.</p>
<p>אתוון תליתאי אינן אתוון רשימן לאחזאה גוונין לאתעטרא במלכא קדישא וכלא ביה מתחברן ומתקשרן והוא [אתעטר] (אתער) בעטרוי בארחה מישר ורשים להאי סטרא ולהאי סטרא כמלכא דאתעטר בכלא:</p>	<p>אותיות שלישיות הן אותיות ראשונות להראות צבעים להתעטר במלך הקדוש, והכל מתחברים ונקשרים בו, והוא מתעטר בעטרותיו בדרך ישר, ורושם את הצד הזה ואת הצד הזה, כמו מלך שמתעטר בכל.</p>
<p>הכא אתרשים שמא קדישא גליפא בע"ב ותיבין (אתוון) דמתעטרי באבהתא רתיכי קדישי עלאי [נ"א רתיכא קדישא עלאה] ואי תימא הני אתוון תליתאי מאי טעמא לאו אינן כתיבין מנהון בארחה מישר כסדרן ומנהון למפרע ולישרא להאי סטרא ולהאי סטרא דהא תנינן (שם צט ד) אתה כוננת מישרים (לישרא להאי סטרא ולהאי סטרא) קודשא בריך הוא עביד משרים לתרי סטרי וכתבי (שמות כו כח) והבריה התיכון בתוך הקרשים וגו' דא קודשא בריך הוא רבי יצחק אמר דא יעקב וכלא חד:</p>	<p>כאן נרשם השם הקדוש, חקוק בשבעים ושנים תיבות, שמתעטרות באבות המרכבה הקדושה העליונה. ואם תאמר, למה אינן כתובות האותיות השלישיות הללו, מהם בסדר ישר כסדרם ומהם למפרע, לישר את הצד הזה ואת הצד הזה. שהרי שנינו "אתה כוננת מישרים", הקדוש ברוך הוא עשה מישרים לשני הצדדים, ונאמר "והבריה התיכון בתוך הקרשים וגו'", זה הקדוש ברוך הוא. רבי יצחק אמר, זה יעקב, והכל אחד.</p>
<p>אלא למלכא דאיהו שלים מכלא דעתיה שלים מכלא מה ארחה דההוא מלכא אנפוי נהירין כשמשא תדיר בגין דאיהו שלים וכד דאין ודאין לטב ודאין (לטב דאין) לביש ועל דא בעי לאסתמרא מניה מאן דאיהו טפשא חמי אנפוי דמלכא [נהירין] ונהירין וחייכון ולא אסתמרא (א) מניה ומאן דאיהו חכימא [אף על גב דחמי] (חמי)</p>	<p>אלא [משל] למלך שהוא שלם מהכל, דעתו שלמה מהכל. מה דרכו של אותו המלך, פניו מאירות תמיד כשמש, משום שהוא שלם. וכשדן, דן לטוב ודן לרע, ועל זה צריך להשמר ממנו. מי שהוא טפש רואה את פני המלך מאירות ומחיכות ולא נשמר ממנו. ומי שהוא חכם אף על גב שהוא רואה שפני המלך</p>

²¹⁸⁸ פי' במלכות שנתחברו ונעשו שמות וז"ש ואסתלק שמא קדישא וכו' (מ"מ).

²¹⁸⁹ עי' ציור בשסוף הספר רסט ע"ב.

ספר שמות

<p>אנפוי דמלכא נהירין אמר מלכא ודאי שלים הוא שלים הוא מכלא דעתיה שלים ²¹⁹⁰ אנא חמי דבההוא נהירו דינא יתיב</p>	<p>מאירים, אמר המלך ודאי הוא שלם, שלם מהכל, שלם בדעתו. אני רואה שבאותו האור יושב בדין</p>
<p style="text-align: center;">נב/א</p>	
<p>ואתכסיא אף על גב ²¹⁹¹ דלא אתחזיית דאי לאו הכי לא יהא מלכא שלים ועל דא בעי לאסתמרא:</p>	<p>ונתכסה, אף על גב שלא נראה, שאם לא כך, לא יהיה מלך שלם, ולכן צריך להשמר.</p>
<p>כך קודשא בריך הוא שלים תדיר בהאי גוונא ובהאי גוונא אבל לא אתחזיית אלא בנהירו דאפין ובגין כך אינון טפשיין חייבין לא אסתמרן מניה אינון חכימין זכאין אמרין מלכא שלים הוא אף על גב דאנפוי אתחזיין נהירין דינא אתכסיא בגויה בגין כך בעי לאסתמרא מניה:</p>	<p>כך הקדוש ברוך הוא שלם תמיד, בגוון זה ובגוון זה, אבל לא נראה אלא בפנים מאירות. ולכן אותם רשעים הטפשים, לא נשמרים ממנו, אותם חכמים צדיקים אומרים מלך שלם הוא, אף על פי שפניו נראים מאירות, הדין מכוסה בתוכו, ולכן צריך להשמר ממנו.</p>
<p>אמר רבי יהודה מהכא (מלאכי ג ו) אני יהוה לא שניתני לא פליגנא [נ"א דלי גוונא] ודליגנא לאתר אחרא בי אתכליל כלא הני תרי גווני בי אתכלילין בגין כך כלא בארה מישר אתחזיית ואף על גב דאתוון אחידן להאי סטרא ולהאי סטרא כסדרן כתיבין:</p>	<p>אמר רבי יהודה, מכאן "אני ה' לא שניתני", לא דלגתי למקום אחר, בי נכלל הכל. שני הצבעים הללו נכללו בי, לכן הכל נראה בדרך ישר. ואף על גב שהאותיות אחוזות לצד זה ולצד זה, הן כתובות כסדרן.</p>
<p>ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם (שמות יד יט) עד כאן סטרא חד חסד לאברהם אמר רבי שמעון אלעזר ברי תא הוי ²¹⁹² רוא דא כד עתיקא קדישא אנהיר למלכא [אנהיר ליה ועטרין ליה בכתרין] ²¹⁹³ אחסין ליה בכתרין קדישין עלאין ²¹⁹⁴ כד מטאן לגביה מתעטרי אבהתא בשעתא דמתעטרי אבהתא כדין הוא שלימו דכלא כדין מטרוניתא נטלא במטלנהא בההוא [נ"א בשולטנותא בהאי] שלימו דאבהתא וכד מתעטרא מכלהון כדין אתברכא ורשותא</p>	<p>"ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחוריהם ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמוד מאחוריהם", עד כאן צד אחד, חסד לאברהם. אמר רבי שמעון, אלעזר בני, בא וראה, הסוד הזה, כשהעתיק הקדוש מאיר למלך, מאיר לו ומעטר אותו בכתרים קדושים עליונים. כשמגיעים אליו, מתעטרים האבות. ובשעה שהאבות מתעטרים, אז הוא שלמות הכל. אז המלכה נוסעת במסעיה באותה [נ"א בשלטון בזה], שלמות של האבות. וכשמטעטרת מכולם, אז מתברכת, ורשות של הכל</p>

²¹⁹⁰ פי' ע"פ מ"ש האריז"ל כי שורש הה"ג הוא בדעת דז"א שאל"כ היה גם ז"א דעת ק"ל כמו המלכות ולכן אמר שהוא שלים עם הה"ג (מ"מ).

²¹⁹¹ בסע"ה דף נט ע"ב וז"ל מראהו כלבנון מבואר בע"ח שאור החיה הבא מחכמה עילאה מאיר ג"כ באחוריים דז"א ולפיכך כשבא אור החכמה לז"א אז ננסר ממלכות לפרצופים נפרדים לפי שאז אין להם פחד מהחיצונים לעמוד אב"א לפי שאור החיה מאיר מעבר לעבר וחכמת אדם תאיר פניו וז"ש מראהו כלבנון (מ"מ).

²¹⁹² ההולדה, ר"ל היציאה מהרחם, הנה זה היה רק בשם ע"ב, שהוא גימ' חסד, והוא השם ע"ב דויסע ויבא ויט הנאמר שם, כי בו נעשה ההולדה שהוא היציאה מהרחם, ונמשך אותו החסד מעתיקא קדישא, כי אתגלי עתיקא קדישא על ז"א ואנהיר ליה ועטר ליה בכתרין קדישין עלאין, ומז"א נמשך להמלכות וכמ"ש ר' שמעון (זהר ח"ב נב ע"א), ובאותו החסד עלאה נעשה ההולדה שהוא היציאה מהרחם (דע"ה ח"ב קכה ע"א), והרי נשלמו אז הזו"ן בהגדלות והמוחין היותר שלימים, וכן ישראל למטה, כי אז נולד כל האורות דחמדת ישראל שהם עדיים וזיונם אשר זכו אח"כ במתן תורה, ועתיד הקב"ה להחזיר לנו שנאמר (ישעיה לה ז) ושמחת עולם על ראשם, שמחה שמעולם על ראשם כמ"ש בשבת (פח ע"א) (שם קכו ע"ג).

²¹⁹³ "ס"א ועטר ליה ו" (נוסף בדפ"ו).

²¹⁹⁴ כי התרין עטרין מתרין כתפין דא"א שעתיק נק' אריך (רח"ו).

ספר שמות

<p>דכלא [בידה ואסתים ביה] [בידהא הא] כגוונא דא שמא קדישא גליפא באתווי רשימין ברתיקא עלאה קדישא עטורא דאבהן:</p>	<p>בידיה. וסתום בו כדוגמא זה השם הקדוש, חקוק באותיות רשומות, במרכבה הקדושה העליונה, עטור האבות.</p>
<p>אמרו המגיהים כאן מצאנו כתוב פסוק ויסע כסדר כל אות ואות בבית אחד במרובע עם זה הלשון עד כאן אתתקנו טורין כסדרן ברזא דחסד לא סטאן לימינא ושמאלא אחר כך מצאנו פסוק ויבא למפרע כמו כן כל אות ואות בבית אחד במרובע עם זה הלשון עד כאן אתתקנו טורין למפרע ברזא דגבורה כלהו שמאלא כלילין בימינא אחר כך מצאנו פסוק ויט כסדר כמו כן כל אות ואות בבית אחד במרובע עם זה הלשון עד כאן כלילין טורין ודשמא (דמלכא) קדישא בתפארת לבתר מתחברן אבהן ואתעבידו שמא קדישא ואחר כך מצאנו הע"ב שמות היוצאים משלשה פסוקים אלו במרובע כל שם ושם משלש אותיות היוצאים משלשה פסוקים אלו הפוך ישר והסימן יה"י אור עם זה הלשון הא כגוונא דא שמא קדישא גליפא באתווי רשימין ברתיקא עלאה קדישא עטורא דאבהן ולא הדפסנו אותו²¹⁹⁵ מפני יקר תפארת גדלתו²¹⁹⁶:</p>	
<p>אמר רבי ייסא אשכחנא ברזא דא בתקיעותא (דרב בבבל²¹⁹⁷) ודרב המנונא סבא תלת ובכין ובכין וברבין לקבליה הני תלת וכך הוא סדורא אמר רבי יוסי כלא אתכליל בהאי שליחא [נ"א שמא²¹⁹⁸] קדישא (ואסתיים) ואסתים ביה אשתכח דשלימו דרתיכא קדישא אית ביה²¹⁹⁹:</p>	<p>אמר רבי ייסא, מצאנו בסוד זה בתקיעות של רב המנונא סבא, שלש ובכין ובכין ובכין. כנגד שלש אלה. וכך הוא הסדר. אמר רבי יוסי הכל נכלל בשליח (נ"א בשם) הקדוש הזה, ומסתים בו. נמצא בשלמות המרכבה הקדושה יש בו.</p>
<p>אמר רבי שמעון האי הוא שמא קדישא עטורא דאבהן [דמתעטרא] (ומתעטרא) בגלופיהו</p>	<p>אמר רבי שמעון, זהו השם הקדוש, עטור של האבות, שמתעטרים</p>

²¹⁹⁵ כאן (נוסף בדפ"ו).

²¹⁹⁶ והודפס בסוף הספר (נוסף בדפ"ו).

²¹⁹⁷ כבר כתבנו דרב תנא הוא וחי ת' שנה והוא ר' אבא עצמו כמ"ש ג"כ ביונת אלם (רח"ו).

²¹⁹⁸ כוונתו על השם של ע"ב בסוד ע"ב שמותי, ומובן במ"ש בכוונת ראש השנה, כי ג' ובכין הראשונים של ויתקדש ותן פחדך ותן כבוד הם בחג"ת ובסוד ר"ו אותיות, ובכין דצדיקים הוא במלכות דבתר חדוהי ובסוד ע"ב תיבות שבה סוד שלימות הפעולות. וז"ש כלא אתכליל וכו', פי' תלת ובכין הנזכרים נכללים בהאי שמא קדישא ואסתיים ביה, אסתיים דייקא, ואם כן נמצא בעצם שנרמזת בו כל רתיכא קדישא, ג' אבות ודוד רגל הרביעי, וכנגדם ד' ע"ב דעסמ"ב, ולכן אנו מכוונים בד' הע"ב והרביעי הוא ריבוע דהו"ה שהוא במלכות, ועיין ברעיא מהימנא דפרשת פנחס ר"ט ע"ב: והנה רבי שמעון הוסיף ללמדנו שרש סוד שם זה על בוריו, ונלע"ד שיובן במ"ש הרב זלה"ה בשער ז"א ש"ה ח"א פי"א על שם זה, ותמצית הענין הוא כי שם ע"ב סודו טפת אבא שהוא חסד ובהנתן בבטן אמא אז נעשה בסוד מים ואז נעשה הזעיר בסוד ו"ק בבחינת תלת כלילין בתלת, ואלו התלת הם סוד ויסע ויבא ויט, שמהם יוצא שם ע"ב דהיינו חסד, אבל סוד התפשטותו בחג"ת הוא בחסד דחסד וחסד דגבורה וחסד דת"ת, ע"כ. ולעומת זה אמר האי הוא שמא קדישא, להיות מקורו מאבא שבו סוד כל הקדושה, וידעת שעיקר שם ע"ב הוא ד' יודין שכל אחד סוד ק' ועם כללות ארבעתם הוא גי' קד"ש וכו' (רמ"ז).

²¹⁹⁹ פיסקא זו מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

<p>בחבורא כחדא ושליו דרתיכא קדישא ואתכליל בארבעין ותמניא תיבותא²²⁰⁰ דאיהו שלימו דכלא ועקרא דשרשין:</p>	<p>בחקיקותיהם, בחבור כאחד, שלמות המרכבה הקדושה. ונכלל בארבעים ושמונה תיבות, שהוא שלמות הכל, ועיקר השרשים.</p>
<p>תא חזי גופא דאילנא אנ"י אל"ף נו"ן יו"ד²²⁰¹ רישא דכל²²⁰² ענפי אילנא וה"ו (ו"ה)²²⁰³ והא אתער חבריא כללא דענפין ונופא ושרשא בארבעין ותמניא תיבין והא אתרשים בתלת עלמין [עלאין²²⁰⁴ ובתלת עלמין] תתאין:</p>	<p>בא וראה, גוף העץ, אנ"י, אל"ף נו"ן יו"ד, ראש של כל ענפי העץ. וה"ו (ו"ה). והרי התעוררו החברים. כלל של ענפים ונוף ושרש בארבעים ושמונה תיבות, והרי נרשם בשלשה עולמות עליונים, ובשלשה עולמות תחתונים.</p>
<p>לקבליה קדוש קדוש קדוש ה' צבאות (ישעיהו ו ג) קדוש לעילא קדוש באמצעיתא קדוש לתתא²²⁰⁵ קדוש חסד קדוש גבורה קדוש תפארת וכלהו בשבעין ותרין אתגליפו כמה דאתמר בריך הוא בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמין אמין²²⁰⁶:</p>	<p>כנגדו "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות". קדוש למעלה, קדוש באמצע, קדוש למטה. קדוש חסד, קדוש גבורה, קדוש תפארת. וכולם נחקקו בשבעים ושתים, כמו שנאמר, ברוך הוא ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים אמין.</p>
<p>ואמר רבי יצחקן (ת"ח) בשעתא דשרו ישראל על ימא חמו לכמה</p>	<p>אמר רבי יצחק, בשעה שהיו ישראל שרויים על הים, ראו כמה</p>
<p style="text-align: center;">נב/ב</p>	
<p>אכלוסין לכמה חיילין לכמה משיריין מעילא ותתא וכלהו בכנופיא עליהו דישראל שריאו בצלו מגו עאקו דלהון²²⁰⁷:</p>	<p>אוכלוסים, לכמה חיילות, וכמה מחנות מלמעלה ומלמטה, וכולם בכנוס על ישראל. התחילו בתפלה מתוך צרתם.</p>

²²⁰⁰ מ"ח תיבין בג' אלו הפסוקים כמ"ש במ"א שחשיב אל זה לשנים (פי' כי כל התיבות שהן במקף נחשבין לאחד חוץ מתיבת אל זה חושב הזהר לשנים – רד"ל ורמ"ש), לא כמ"ש בספרים שלנו, והן ט"ו י"ז ט"ז וכן מ"ח שמות עד וה"ו שני שהן כללא כמ"ש למטה (יהל אור).
²²⁰¹ ויקרא קנא (הערת הזהר).

²²⁰² "רישא דכל ענפי אילנא וה"ו ו"ה" ט"ס וכצ"ל "שרשא דכולא וענפי דאילנא וה"ו וה"ר", ור"ל שהשם הזה נחלק לג' חלקים רישא וה"ו והוא דרגא דג"ר שרשא דאילנא והוא שרש של ז"נ וז"ש שרשא דכולא ר"ל של שניהם וה"ו השני הוא ו"ק אנ"י הוא מלכות עטרת בעלה באמצע היכל הקדש והיא איומה כנדגלות לג"ר (יהל אור).
²²⁰³ (וה"ו) דפ"ו.

²²⁰⁴ והן ג' הנ"ל שכוללן ע"ס דאצילות וכנגדן ב"ע שמקננין בהן, וז"ש ובתלת עלמין תתאין (יהל אור).

²²⁰⁵ וג"ר בכלל בינה והיא מע"ס שלימתו שכל ג"ר מע"ס שלימין והן ג"פ ג' ומלכות משלמת לע"ס, וז"א ו"ס בפ"ג ומל' משלמת לז"א לז"ס, ומלכות ד"ס פ"א ג' ומלכות שלה משלמת לד"ס וזהו סוד יו"ד י' בג"ר ו' בז"א ד' במלכות, וכן כאן בכל השם ו"פ י"ב וע"ל בפ' תצוה קפ ע"א (והענין היא מסטרא דאבא הוא ג' שהוא א"ב ומסטרא דאבא י"ב שהוא גד"ה כמ"ש מעבר לדף) ומהכא נחתין לתתא בתריסר לשית סטרין וכד אתתקן תריסר כו' ע"ש והן ג"פ בשם הראשון וב"פ בשם האחרון ופ"א בשם האמצעי, ואין חלוק בין הנ"ל אלא ששם הכל בג' וכאן ב"ב והכל א' כמ"ש למעלה ואינון צירופא דשמא קדישא וברזא דשבעים ותרין אתוון כנ"ל וכלא מרזא דתלת נקודין כו' ע"ש ושם נכלל ביו"ד וכאן בוא"ו (וכנ"ל דמסטרא דאבא ג' יודין של היו"ד ומסטרא דאמא ג' ווין של הה"א) ר"ת ג' שמות הנ"ל כמ"ש בתז"ח וכמו שנכלל בג' מלמעלה למטה כן נכלל בג' ברוחב ג' קוין חד"ר וכמ"ש בענין ג' סעודות וכן לענין קדושה, וז"ש קדוש לעיל כו' קדוש חסד כו' וכן השם ע"ב נכלל בהם כמ"ש"ל נא ע"ב, וכאן למעלה וז"ש וכלהו בע"ב אתגליפו כמה דאתמר ר"ל למעלה (יהל אור). היסוד משפיע תיכף להמלכות, וזהו שאמר (ישעיהו ו ג) וקרא זה אל זה, שנמשך האור מהי"ב שבת"ת להי"ב שביסוד, ואמר (שם) קדוש קדוש קדוש, שהוא קדוש לעילא, קדוש באמצעיתא, קדוש לתתא וכמ"ש בפ' בשלח (נב סע"א), ועי"ז מלא כל הארץ כבודו, כי מקבל המלכות, שהיא הארץ קדישא (ביאורים ח"א פד ע"ג).

²²⁰⁶ כאן שייך אמר רבי ייסא (דפ"ק).

²²⁰⁷ טעם צרה זו היא מפני שאז היה זעיר בסוד הקטנות כנזכר בסוד קריעת ים סוף, וידוע שבחינת הקטנות הוא שמות אלקי"ם, תלת מוחין דקטנות שעליהם נאמר נח"ר גרוני, דהיינו שז' ההבלים

ספר שמות

<p>ביה שעתא חמו ישראל עאקו מכל סמרינ ימא בגלוהי דזקפן קמייהו בתרייהו כל אינון אכלוסין כל אינון משיריין דמצרים לעילא עלייהו כמה קטיגורין שריאו צווחין לקודשא בריך הוא:</p>	<p>באותה השעה, ראו ישראל צרות מכל הצדדים, הים בגליו שעולים לפניהם, מאחוריהם כל אותם אוכלוסים, כל אותם מחנות מצרים, למעלה מעליהם כמה קטגורים, התחילו צווחים לקדוש ברוך הוא.</p>
<p>כדין כתיב (שמות יד טו) ויאמר יהו"ה אל משה מה תצעק אלי, ושנינו בספרא דצניעותא אלי²²⁰⁸ דייקא בעתיקא תליא כלא ביה שעתא אתגלי עתיקא קדישא ואשתכח רעוא²²⁰⁹ בכלהו עלמין עלאין כדין נהירו דכלא אתנהיר:</p>	<p>אז נאמר "ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי", ושנינו בספרא דצניעותא, אלי דווקא, הכל תלוי בעתיק. באותה השעה נגלה העתיק הקדוש, ונמצא רצון בכל העולמות העליונים, ואז האור של הכל האיר.</p>
<p>אמר רבי יצחק²²¹⁰ כדין וכדו אתנהיר כלא כחדא ועבד ימא נימוסין עלאין ואתמסרו בידוי עלאין ותתאין ובגיני כך קשיא (קמי קודשא בריך הוא כלא בקריעת) [קמי קודשא בריך הוא כלא בקריעת (נ"א קמיה בקריעת)] ים סוף וכלא הכי אוקמוה מאי טעמא בגין דקריעת ים סוף²²¹¹ בעתיקא תליא:</p>	<p>אמר רבי יצחק, אז, כשהכל מאיר כאחד, ועשה הים מנהגים עליונים, ונמסרו בידו עליונים ותחתונים. ולכן קשה לפני הקדוש ברוך הוא הכל כמו קריעת ים סוף, והכל, כך פרשוה. למה, משום שקריעת ים סוף תלויה בעתיק.</p>
<p>אמר רבי שמעון חד איילתא²²¹² אית בארעא²²¹³ וקודשא בריך הוא עביד סגיא בגינה</p>	<p>אמר רבי שמעון, יש אילת אחת בארץ, והקדוש ברוך הוא עושה הרבה</p>

אינם יכולים לצאת מתוך הגרון והוא ענין הצעקה וכנ"ל דף י"ט ב' בחילוק שועה לצעקה, ואמר שם צעקה שאינו אומר כלום. ועוד שם דף כ' א' שצעקה היא בלב כמד"א (איכה ב, יח) צעק לבם אל ה', והיינו מתוך הצרה שאין הקול יכול לצאת, וכן נאמר כאן (יד, י) ויצעקו בני ישראל אל ה', וז"ש מגו עאקו דלהון, ואפשר שמפני זה הזכיר קודם שראו אוכלוסין חיילין ומשריאן, ג' בחינות לנגד ג' שמות דאלקיים, ולכן רבו המקטרגים על ישראל וכמו שאמרו רז"ל, והוצרכו לעזר עליון דרך נס וכמו שהיתה יציאת מצרים וכן היה בכאן כי ביה שעתא אתגלי עתיקא וכו', ונלע"ד שמובן במ"ש בכללי הרח"ו סי' נ"ד שיש בדעת העליון דדיקנא דאריך ג' הוויות דיודין ושהם סוד שם ע"ב תיבות וכו', עיי"ש. וזו היא ההארה שנמשכה עתה מעתיק להמתיק ג' אלקים הנז"ל, ורי"ו עם חר"ן גי' דע"ת. ואז אשתכח רעוא, דייקא רעוא שהוא סוד הארת הדעת הנקרא תמיד רעוא. וזה טעם מופלא לשם הע"ב הנזכר בקריעת ים סוף, והבן שהוא הורדת כח הרצון העליון ואז הוא עת רצון כנודע (רמ"ז).

²²⁰⁸ כא ע"א (הערת הזהר).

²²⁰⁹ גם בעת הלידה אשר היה בליל ז' של פסח, הנה היה בהגילוי דהאור הגדול של עתיקא קדישא ובהאור דהשם ע"ב דויסע ויבא ויט שנתגלה אז על הזר"ן, ואשתכח רעוא בכלהו עלמין עלאין, וכמ"ש בפ' בשלח (דף נב ע"ב ושם ע"א) וכן בפ' בהעלותך (קנ קנא). והרי היה אז התגלות אור החסד גדול מאד, וכן הגילוי דאור שכינתו יתברך, וכמ"ש (מכילתא שירה ג) ראתה שפחה על הים מה שלא ראו הנביאים (דע"ה ח"ב קכה ע"ד).

²²¹⁰ מ"ביה שעתא אתגלי" עד כאן מופיע לעיל אחר "עאקו דלהון" בדפ"מ.

²²¹¹ בראשית רס ע"א (הערת הזהר).

²²¹² אמרו בענין הנז' בזה"ק (פנחס רמט ע"ב) בשעתא דאתעברת אסתימת, כי הגם שנתעברה המלכות נוק' דז"א בכל אור וברכה ביחודם פנים בפנים ע"י עלייתם למעלה, עכ"ז כאשר שהיא צריכה לירד למטה במקומה כדי להשפיע להתחתונים, הנה באשר שאין מעשה התחתונים כדאי לזה כלל, והם בסיבתם רק במדרגת הקטנות במקומם, לכן כאשר חזרה למקומה הרי פתחה סתום ורחמה צר, ואי אפשר לה להוליד ולהוציא את אותו השפע למטה. וזהו ג"כ מה שאמרו בפ' בשלח (דף נב ע"ב) הנ"ל, וכד בעיא לאולדא היא סתימא מכל סטרין, וכן בפ' ויקהל (ריט ע"ב) הנ"ל, ואיך מתעברא מן דכורא וקשי עלה (למילד), דהא על דינא קיימא. כי למטה הרי היא בסוד הקטנות והדינין, וקשה לה להוליד כדי שלא יתאחזו החיצונים באותה השפע חלילה וחלילה. והנה היא אז בסוד בתולה שעוברת וכנ"ל דרוש ד' ענף כ"ד סי' ח' ע"ש, וכן היא אז בסוד אילה שרחמה צר ובשעה שכורעת ללדת (כמ"ש ב"ב טז ע"ב, ור"ל שדוחקת ומשפלת את עצמה להוציא שפעה למטה) אני

ספר שמות

<p>בשעתא דהיא צווחת קודשא בריך הוא שמע עאקו דילה וקביל קלה וכד אצטריך עלמא לרחמי למייתא²²¹⁴ היא יהבת קלין וקודשא בריך הוא שמע קלה וכדין חיים [על] עלמא הדא הוא דכתיב (תהלים מב ב) כאיל תערוג על אפיקי מים:</p>	<p>בשבילה. בשעה שהיא צווחת, הקדוש ברוך הוא שומע את הצרה שלה ומקבל קולה. וכשהעולם צריך לרחמים למים, היא נותנת קולות, והקדוש ברוך הוא שומע את קולה, ואז חס על העולם, זהו שנאמר "כאיל תערוג על אפיקי מים".</p>
<p>וכד בעיא לאולדא היא סתימא מכל ספריין כדין אתיא ושויתא רישא בין ברכהא וצווחת ורמת קלין וקודשא בריך הוא חיים עליה²²¹⁵ וזמין לקבלה חד נחש ונשיך בערייתא דילה ופתח לה וקרע לה²²¹⁶ ההוא אתר ואולידת מיד אמר רבי שמעון בהאי מלה לא תשאל²²¹⁷ ולא תנסה את יהו"ה והכי דייקא:</p>	<p>וכשרוצה להוליד, היא נסתרת מכל הצדדים, אז באה ושמה ראשה בין ברכיה וצווחת ומרימה קולות. והקדוש ברוך הוא חס עליה ומזמין כנגדה נחש אחד ונושך בערוותה, ופותח אותה וקורע לה אותו מקום, ומולידה. מיד אמר רבי שמעון, בדבר הזה אל תשאל, ואל תנסה את ה', וכך דוקא.</p>
<p>ויושע יהו"ה ביום ההוא את ישראל וגו' וירא ישראל את מצרים מת (שמות יד ל) ההוא שלטנא ממנא דמצראי אחמי לון קודשא בריך הוא דאעבר ליה בנהר דינור²²¹⁸ דהוה בשפתא דימא רבא מת מאי טעמא מת כמה דאוקמוה דאעברו ליה מההוא שלטנותא דיליה:</p>	<p>"ויושע ה' ביום ההוא את ישראל וגו' וירא ישראל את מצרים מת", אותו השליט, ממונה על המצרים, הראה להם הקדוש ברוך הוא שמעביר אותו בנהר דינור שהיה בשפת הים הגדול, מת. למה מת. כמו שבארוהו, שהעבירו אותו משלטונו.</p>
<p>וירא ישראל את היד הגדולה וגו' (שם לא) רבי חייא אמר (מ)הכא אשתלים ידא וכלהו אצבען ואשתלים ידא דאתכליל ביה בימינא דהכי תנינן כלא בימינא אתכליל ובימינא תליא הדא הוא דכתיב (שמות טו ו) ימינך יהו"ה נאדרי בכח ימינך יהו"ה תרעץ אויב:</p>	<p>"וירא ישראל את היד הגדולה וגו'", רבי חייא אמר, כאן השתלמה היד וכל האצבעות, ונשתלמה היד, שנכללה בו בימין. שכך שנינו, הכל נכלל בימין ותלוי בימין, זהו שנאמר "ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב".</p>
<p>ואמר רבי יצחק לא אשכחנא מאן דאתקיף לביה לגבי קודשא בריך הוא כפרעה אמר רבי יוסי</p>	<p>ואמר רבי יצחק, לא מצאתי מי שלבו חזק לפני הקדוש ברוך הוא כמו פרעה. אמר רבי יוסי, סיחון ועוג גם כן. אמר לו</p>

מזמין לה דרקון שמכישה בבית הרחם ומתרפא ויולדת וכמו שיתבאר סודו למטה בעה"י (דע"ה ח"ב קכא ע"ד).

²²¹³ כי מעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי (דע"ה ח"ב קכא ע"ב).

²²¹⁴ שהוא שפעת החסדים (דע"ה ח"ב קכא ע"ב).

²²¹⁵ ריט ע"ב (הערת הזהר).

²²¹⁶ והיה הקריעה והפתיחה בשם קר"ע שט"ן שהוא אור הגבורה דשם מ"ב, והוא ע"י היסוד דקטנות דרך נחש עלי צור, היסוד שלו שהוא שם שדי, היה אז בו רק הדינין והגבורות דאהיה בריבוע שבאימא גימ' ד"ם, ודם עם שדי הוא נחש וכן היסוד דידה היה אז ג"כ רק הדינין דאלהים דההי"ן בריבוע גימ' צור, והוא הכל גבורות, ולכן נעשה הקריעה ופתיחת הרחם בשם קר"ע שט"ן, שהוא ג"כ אור הגבורה דשם מ"ב (דעה ח"ב קכד ע"ד), ולכן היו עומדים בתחילה כל ישראל אז ג"כ בצרה גדולה, עד כי באו מים עד נפש וכמ"ש בסוטה (לז ע"א), וכ"ז הוא משום ענין הקטנות ותגבורות הדינין שבתחילה. ולכן היה הקריעה והפתיחה ראשונה ג"כ רק בשם קר"ע שט"ן, וכמ"ש בתיקונים (נז ע"א) קר"ע שט"ן דאיהו שמא תניינא (דשם מ"ב והוא גבורה שבגבורה) ביה קרע ימא (שם קכו ע"א).

²²¹⁷ ועי' לקמן ריט ע"ב וע' ספר הכוונות [שעה"כ פסח דרוש יב] [נ"א] ומשפטים קיט ע"ב אחר"מ סז ע"ב ברע"מ, פנחס רמט ע"ב וביהל אור פקודי לד [ע"א להסביר זהר ח"ג סז, וע"ב להסביר זהר ח"ב רמט ע"ב] [לש"ו].

²²¹⁸ ז ע"א רכב ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>סיחון ועוג הכי נמי אמר ליה לאו הכי אינון לגבי דישׂראל²²¹⁹ אתתקפו אבל לגביה דקודשא בריך הוא לא כמא דאתקף פרעה רוחיה לקבליה והוה חמי כל יומא גבוראן דיליה ולא הוה תב:</p>	<p>לא כך. הם התחזקו כנגד ישראל, אבל לגבי הקדוש ברוך הוא, לא כמו שפרעה חיזק את רוחו כנגדו, והיה רואה כל יום את הגבורות שלו, ולא היה שב.</p>
<p>אמר רבי יהודה אמר רבי יצחק פרעה חכים מכל הרשוי הוה ובכל אינון כתרין ובכל אינון ידיען אסתכל ובכל סטרא דלהון לא חמא פורקנא דלהון דישׂראל [ולא הוה תלי בחד מנייהו] ועוד דהא בכלהו קשירו קשרא עליהו דישׂראל ופרעה לא סבר דאית קשרא אחרא דמהימנותא דאיהו שליט על כלא ועל דא הוה אתקיף לביה:</p>	<p>אמר רבי יהודה אמר רבי יצחק, פרעה היה חכם מכל מכשפיו, ובכל אותם הכתרים, ובכל אותן הידיעות הסתכל, ובכל הצד שלהם לא ראה את גאולת ישראל, ולא היה תולה באחד מהם. ועוד שהרי בכלם קשרו קשר על ישראל, ופרעה לא סבר שיש קשר אחר של אמונה, [אלא] שהוא שולט על הכל, ולכן היה מחזק את לבו.</p>
<p>רבי אבא אמר לא אתקיף לבא דפרעה אלא שמא דא דכד הוה אמר משה כה אמר יהו"ה (שמות ד כב) דא מלה ממש אתקיף לביה הדא הוא דכתיב (שם ט יב) ויחזק יהו"ה את לב פרעה דהא בכל חכמתא דיליה לא אשתכח דשמא דא שליט בארעא ועל דא אמר (שם ה ב) מי יהו"ה²²²⁰ ולבתר אמר (שם ט כז) יהו"ה הצדיקן אמר רבי יוסי לבתר אמר (שם י יז) חטאתי ליהו"ה ההוא פומא דאמר דא אמר דא:</p>	<p>רבי אבא אמר, רק השם הזה חזק את לב פרעה. שכשהיה משה אומר "כה אמר ה'", הדבר הזה ממש חזק את לבו, זהו שנאמר "ויחזק ה' את לב פרעה", שהרי בכל החכמה שלו לא נמצא שהשם הזה שולט בארץ. ועל זה אמר "מי ה'", ואחר כך אמר "ה' הצדיק". אמר רבי יוסי, אחר כך אמר "חטאתי לה'", אותו פה שאמר זה, אמר זה.</p>
<p>רבי חזקיה פתח ואמר (איוב ט כב) אחת היא על כן אמרתי תם ורשע הוא מכלה האי קרא אוקמוה ברזא דחכמתא אחת היא מאי אחת היא הדא הוא דכתיב (שיר ו ט) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ובהאי קודשא בריך הוא דאין דינוי לתתא ודאין דינוי [לעילא] בכלא:</p>	<p>רבי חזקיה פתח ואמר "אחת היא על כן אמרתי תם ורשע הוא מכלה", פסוק זה התבאר בסוד החכמה. "אחת היא", מה זה "אחת היא". זהו שנאמר "אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה", ובזה הקדוש ברוך הוא דן דינוי למטה, ודן דינוי למעלה בכל.</p>
<p>וכד קודשא בריך הוא אתער דינוי דאין דינוי בהאי כתרא כדין כתיב תם ורשע הוא מכלה</p>	<p>וכשהקדוש ברוך הוא מעורר דינוי, הוא דן את דינוי בכתר הזה. ואז נאמר "תם ורשע הוא מכלה",</p>
<p>נג/א</p>	
<p>בגין דאינון צדיקייא מתפסאן בחוביהון דרשיעיא דכתיב (שמואל ב' כד טז) ויאמר יהו"ה למלאך המשחית בעם רב וגו' ועל דא אמר איוב מלה דא ולא אנמר מלה ואוקמוה טול הרב רבי ייסא אמר אחת היא (רבי יוסי איוב מלה אמר ולא אנמר מלה אחת היא רבי יוסי אמר) דא כנסת ישׂראל בגלותא דמצרים דבגינה קמל קודשא בריך הוא במצראי ועבד בהו נוקמין הדא הוא דכתיב (איוב ט כב) תם ורשע הוא מכלה:</p>	<p>משום שאותם הצדיקים נתפסים בחטאי הרשעים, שנאמר "ויאמר ה' למלאך המשחית בעם רב וגו'". ועל זה אמר איוב את הדבר הזה, ולא פירש את הדבר. ופרשוה קח [את] הרב. רבי ייסא אמר "אחת היא", זו כנסת ישראל בגלות מצרים, שבשבילה הרג הקדוש ברוך הוא במצרים ועשה בהם נקמות, זהו שנאמר "תם ורשע הוא מכלה".</p>
<p>רבי חייא אמר, איוב לא נלקה אלא</p>	

²²¹⁹ ישראל (דפ"ו).

²²²⁰ ע'י יהל אור ח"ב יט ע"א הובא במלואים אות ו.

ספר שמות

<p>דנפקו ישראל ממצרים אמר איוב אי הכי כל אפייא שוין תם ורשע הוא מכלה פרעה אתקיף בהו בישראל ואמר (שמות ה ב) מי יהו"ה אשר אשמע בקולו ואנא לא אתקיפנא בהו ולא עבידנא מדי תם ורשע הוא מכלה הדא הוא דכתיב (שם ט ב) הירא את דבר יהו"ה מעבדי פרעה זה איוב:</p>	<p>בזמן שיצאו ישראל ממצרים. אמר איוב, אם כך כל הפנים שוים "תם ורשע הוא מכלה". פרעה החזיק בישראל, ואמר "מי ה' אשר אשמע בקולו", ואני לא החזקתי בהם, ולא עשיתי דבר, "תם ורשע הוא מכלה". זהו שנאמר "הירא את דבר ה' מעבדי פרעה", זה איוב.</p>
<p>רבי יהודה אמר אינון אבני ברדא דהוון נחתין אתעכבו על ידי דמשה לבתר עבדו נוקמין ביזמוי דיהושע ולזמנא דאתי זמינן לאחתא אינון דאשתארו על אדום ובנותיה אמר רבי יוסי [הדא הוא דכתיב] (כתיב) (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות:</p>	<p>רבי יהודה אמר, אותם אבני ברד שהיו יורדים התעכבו על ידי משה, ואחר כך עשו נקמות בימות יהושע. ולעתיד לבא עתידים לרדת אותם שנשארו על אדום ובנותיה. אמר רבי יוסי זהו שנאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".</p>
<p>דבר אחר וירא ישראל את היד הגדולה [וגו'] (שמות ד לא) האי קרא לאו רישיה סיפיה²²²¹ ולאן סיפיה רישיה בקדמיתא וירא ישראל ובתר וייראו העם את יהו"ה (שם יד לא) אלא אמר רבי יהודה ההוא סבא דנחת עם בנוי בגלותא²²²² וסביל עליה גלותא²²²³ ואעיל לבנוי בגלותא²²²⁴ הוא ממש חמא²²²⁵ כל אינון נוקמין וכל גבוראן דעבד קודשא בריך הוא במצרים הדא הוא דכתיב וירא ישראל ישראל ממש²²²⁶:</p>	<p>דבר אחר "ירא ישראל את היד הגדולה וגו'", פסוק זה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו. בתחילה "וירא ישראל", ואחר כך "וייראו העם את ה'". אלא אמר רבי יהודה, אותו זקן שירד עם בניו לגלות, וסבל עליו את הגלות, והכניס את בניו לגלות, הוא ראה ממש את כל אותן נקמות וגבורות שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים, זהו שנאמר "וירא ישראל", ישראל ממש.</p>
<p>ואמר רבי יהודה סליק קודשא בריך הוא להאי סבא²²²⁷ ואמר ליה קום חמי בריך²²²⁸ דנפקין מגו</p>	<p>ואמר רבי יהודה העלה הקדוש ברוך הוא את אותו זקן, ואמר לו, קום תראה</p>

²²²¹ פי' אין צורך לראשו לומר וירא ישראל כדי לומר בסופו ויראו, שהיה די שיאמר אחר וירא ישראל את מצרים וגו' וייראו העם וגו'. אי נמי לאו רישיה סיפיה שקראם תחילה בשם משובח ישראל וחתם בשם העם הנראה שם גנאי, ולאן סיפיה רישיה שהסוף בא בלשון רבים גם ששם עם הוא יחיד וראשו אמר וירא בלשון יחיד (רמ"ז).

²²²² כדי לעזרם לעשות הבירורים (רמ"ז).
²²²³ שירד שם על מנת לסבול עול הגלות, גם כי לפי האמת לא היה לו כן כי אדרבה חי שם חי אושר ושלוה כנזכר בפרשת ויחי דף ריו ע"ב, מכל מקום הוא ירד בדעת לסבול גלות אעפ"י שכבר עשה את שלו בק"ל שניו וכמו שאמר הוא לפרעה (בראשית מז, ט) מעט ורעים (רמ"ז).
²²²⁴ שאמר להם, ואלקים פקד יפקוד אתכם, הרי שהזהירם לקבל עליהם הגלות ולהמתין עד בו ישועת ה' (רמ"ז).

²²²⁵ פי' שלא בא וחזר לעולם כדרך שחוזרים קצת צדיקים, וכרבי ורבי יוסי הגלילי, שלא חזרו אלא בצלם דהבלא דגרמי בהתלבשם בההוא חלוקא דרבנן כנזכר בשער הנבואה ד ע"ב, אלא הוא ממש בגופו הקדוש (רמ"ז).

²²²⁶ דמלבד היתור דקשה וכנ"ל, עוד קשה דמה ענין ראה זו, כי מה נתחדש עוד לישראל לראות אחר שכבר עלו מן הים וראו שונאיהם מתים מה חזרו וראו, אלא שענין זה כולל על כל המופתים שעשה ה' מתחילה ועד סוף. וזש"ה (שם מו, ד) ואנכי אעלך גם עלה, ודוק שבעליה הראשונה אמר אעלך שייחס ההעלאה לו יתברך, לפי שאז בפטירת יעקב התחיל השעבוד ולכן היה צריך כח עליון להעלותו, כי אז נתעוררו הדינים הקשים וכמ"ש בפרשת ויחי ר"נ ב', מאן גרן האטד אלא הכא אתרמיז שולטנותא דמצראי דאתעדי. אבל בזמן הגאולה שכל הס"מ נתבטל ונכנע נאמר גם עלה, כלומר אתה תעלה בעצמך בלתי מונע, ולכך לא נאמר גם עלות, לרמוז לפועל קל שבקלים (רמ"ז).

²²²⁷ אע"ג דכבר אמר רבי יהודה לעיל שיעקב אבינו ע"ה הוא ממש חמא וכמו שפירשתי, חזר והביא מאמרנו זה משם רבי יהודה עצמו ללמדנו ענין נכבד והוא הנמצא ומוכח מכמה מקומות, שהצדיקים הנפטרים מהעוה"ז נפשם בטוב תלין במנוחות ועדונים, ואפילו הגוף שלהם הוא בנחת וטובה ודשן, ואין להם פנייה ועסק בענייני העוה"ז אם לא יהיה להם איזה מעורר, וכמו שאמר רז"ל באיכה שירמיה הלך והעיר את האבות ואת משה רבנו ע"ה והקימם מקבריהם שיבואו לסייע את ישראל.

ספר שמות

<p>את בניך יוצאים מתוך עם חזק. קום תראה את הגבורות שעשיתי בשביל בניך במצרים.</p>	<p>עמא תקיפא²²²⁹ קום חמי גבורן דעבדית בנין ובניך (ברך) במצרים:</p>
<p>והיינו מה שאמר רבי ייסא, בשעה שנסע ישראל לרדת לגלות מצרים, פחד ואימה חזקה נפל עליו. אמר הקדוש ברוך הוא ליעקב, למה אתה פוחד, "אל תירא מרדה מצרימה", ממה שנאמר "אל תירא", משמע שפחד היה מפחד.</p>	<p>והיינו דאמר רבי ייסא בשעתא דנמלי ישראל לנחתא בגלותא דמצרים דחילו ואימתא²²³⁰ תקיפא נפל עלוי אמר ליה קודשא בריך הוא ליעקב אמאי את דחיל (בראשית מו ב) אל תירא מרדה מצרימה ממה דכתיב אל תירא משמע דחילו הוה דחיל:</p>
<p>אמר לו "כי לגוי גדול אשימך שם". אמר לו, אני מפחד שיכלו בני. אמר לו "אנכי ארד עמך מצרימה". אמר לו עוד אני מפחד שלא אזכה להקבר בין אבותי, ולא אראה את גאולת בני, והגבורות שתעשה להם. אמר לו "ואנכי אעלך גם עלה". "אעלך", להקבר בקברי אבותיך, "גם עלה", לראות את גאולת בניך, והגבורות שאעשה להם.</p>	<p>אמר ליה (בראשית כא יח) כי לגוי גדול אשימך שם אמר ליה דחילנא (מן גלותא) די ישיצון בני אמר ליה אנכי ארד עמך מצרימה²²³¹ אמר ליה [תו] דחילנא (מן גלותא) דלא אזכי לאתקברא ביני אבהתי ולא אחמי פורקנא דבני ונגבוראן דתעבידו (וגבורן דעבדת) להו אמר ליה (שם מו ד) ואנכי אעלך גם עלה אעלך לאתקברא בקברי אבהתך גם עלה למחמי פורקנא דברך ונגבוראן דאעבידו (דעבדית) להו:</p>
<p>ואותו יום שיצאו ישראל ממצרים, העלה הקדוש ברוך הוא את יעקב, ואמר לו, קום תראה בגאולת בניך, שכמה כוחות וגבורות עשיתי להם. ויעקב היה שם וראה את הכל, זהו שנאמר "וירא ישראל את ה' ויגדלוהו". רבי יצחק אמר מכאן "ויוציאך בפניו בכחו הגדול ממצרים", מה זה "בפניו". בפניו זה יעקב, שהכניס את כולם לשם.</p>	<p>וההוא יומא דנפקו ישראל ממצרים סליק ליה קודשא בריך הוא ליעקב ואמר (אמר) ליה קום חמי בפורקנא דברך דכמה חילין ונגבוראן עבדית להו ויעקב הוה תמן וחמא כלא הדא הוא דכתיב (שמות ד לא) וירא ישראל את ה' הגדולה רבי יצחק אמר מהכא (דברים ד לו) ויוציאך בפניו בכחו הגדול ממצרים מאי בפניו דא יעקב דאעיל לכלהו תמן:</p>
<p>רבי חזקיה אמר "ויוציאך בפניו",</p>	<p>רבי חזקיה פתח [נ"א אמר] ויוציאך בפניו בפניו</p>

ולפי דעתי העירם בסגולת כח ייחודים שהוריד עליהם אור מלמעלה והחיה אותם לפי שעה. ודוגמא זו בכאן שהקב"ה העלה את יעקב בהמשיך טל חיים עליו וכנ"ל (רמ"ז).

²²²⁸ בניך (דפ"ו). שלא נתפייסה דעתו יתברך במה שיודיענו הכל בפרטות, וכמו שהיה בכניסת הארץ שאמר ה' למשה זאת הארץ וגו', שאמר לו שילך ויודענו לאבות, אבל בכאן קום חמי קום ממש וחמי ממש (רמ"ז).

²²²⁹ כי קליפת מצרים היתה כוללת כל הס"מ וכמו שאמרו רז"ל (בראשית טו, יד) וגם את הגוי אשר יעבודו, לרבות ארבע מלכויות, דהיינו נבוכדנצר רישא די דהבא ופרס ומדי הזרועות וכו', אבל גלות מצרים היה כולל כל הקליפות וזהו עמא תקיפא. וטעמו כי שם נבלעו כל הנשמות שנשארו מאדה"ר עד דמטו רגלין ברגלין, וזהו (דברים ד, לד) גוי מקרב גוי, ממש. עד שעל כן אמר יעקב דחילנא די ישיצון בני, כדלקמן שלא יטמעו בניהם (רמ"ז).

²²³⁰ שהיה יודע גזרת השעבוד וגם הוא קבלה עליו כל הק"ל שנים לא חשב שסיום הגזירה יהיה במצרים הטמאה (רמ"ז).

²²³¹ דקשה שלא נראה שבאה לו התשובה בכיוון למה שהוא אמר אל ה' יתברך כי הוא פוחד על בניו וה' השיבו ארד עמך. ונראה לי שהשיבו ענין גדול והוא שידוע שק"ל שנה היו פגם של אדה"ר וכנגדם נתאמץ יעקב דאיהו הוה שופריה דאדם, ועשה תיקון פרטי בכללות הק"ל שנה וכמו שהעיד על עצמו (בראשית מז, ט) מעט ורעים, כנודע וכמו שנז"ל וסביל עליה גלותא, פי' עליו בפרטות, ואף גם זאת ואעיל לבנוי בגלותא כדי שיעשו התיקונים בכללות. וזהו שרמז לו ה' אנכי ארד עמך גי' ק"ל, ירצה עם הק"ל של הבחינה שלך שעימה יהיה סיוע גדול לבניך ועם שכינתי שאשתף אל שלך ובזה יצאו גאולים. ולעומת כן אמר ה' חמי בניך, ירצה עם חוש העין המוחש. ויתר על כן קום חמי גבורן, פי' ראייה: שכלית כל הגבורות שעשיתי במצרים שהיו עשר שבהן הושפלו ונכנעו כל עשר מדרגות כוללות כל הטומאה, וכמש"ה (יב, יב) ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים (רמ"ז).

ספר שמות

<p>ודא אברהם (דאברהם) דכתיב (בראשית יז) ויפל אברהם על פניו תא חזי אברהם אמר (בראשית יז) הלבן מאה שנה יולד וגו' אמר ליה קודשא בריך הוא חייך את ותחמו (חמי) כמה אכלוסין וכמה חיילין ודיפקון (דנפקין) ממך בשעתא דנפקו ישראל ממצרים כל אינון שבטין כל אינון רבוון סליק קודשא בריך הוא לאברהם וחמא לון הדא הוא דכתיב (דברים ד לז) ויוציאך בפניו רבי אבא אמר בלהו אבהתא אזדמנו תמן בכל ההוא פורקנא הדא הוא דכתיב ויוציאך בפניו מאי בפניו אלין אבהתא:</p>	<p>"בפניו" זה אברהם, שנאמר "ויפול אברהם על פניו". בא וראה, אברהם אמר "הלבן מאה שנה יולד וגו'". אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך אתה תראה כמה אוכלוסים וכמה חיילות שיצאו ממך, בשעה שיצאו ישראל ממצרים, כל אותם שבטים, כל אותם רבבות, העלה הקדוש ברוך הוא את אברהם, וראה אותם, זהו שנאמר "ויוציאך בפניו". רבי אבא אמר כל האבות הזדמנו לשם בכל אותה הגאולה, זהו שנאמר "ויוציאך בפניו", מה זה "בפניו", אלו האבות.</p>
<p>רבי אלעזר אמר ויוציאך בפניו דא יעקב בכחו דא יצחק הגדול דא אברהם [אמר] (אחר) רבי שמעון וכן בניניהון דאבהתא אזדמן פורקנא תדיר לישראל דכתיב (ויקרא כו מב) וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור אבהתא תינת מהו והארץ אזכור אלא לאכללא עמהון דוד מלכא דאיהו רתיכא באבהתא ואינון מתערין פורקנא תדיר לישראל:</p>	<p>רבי אלעזר אמר "ויוציאך בפניו", זה יעקב. "בכחו" זה יצחק. "הגדול", זה אברהם. אמר רבי שמעון, וכן בשביל האבות מזדמנת תמיד גאולה לישראל, שנאמר "וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור". האבות מילא, אבל מה זה "והארץ אזכור". אלא להכליל עמם את דוד המלך, שהוא מרכבה עם האבות והם תמיד מעוררים גאולה לישראל.</p>
<p>נג/ב</p>	
<p>וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה יהוה במצרים (שמות ד לא) וכי השתא עשה והא מקדמת דנא אתעביד²²³² מאי את ה' הגדולה אשר עשה יהוה אלא יד לא אקרי פחות מחמש אצבען²²³⁴ הגדולה דכלילין בה חמש [אצבעאן] אחרנין²²³⁵ ואתקרון כדין גדולה²²³⁶ וכל אצבעא ואצבעא²²³⁷ סליק לחושבנא רבא²²³⁸ וקודשא בריך הוא עביד [ליה השתא ובהיא] (להו והשתא) ובהו</p>	<p>"וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה ה' במצרים", וכי עכשיו עשה, והרי מקודם לכן נעשה. מה זה "את ה' הגדולה אשר עשה ה'". אלא יד לא נקראת פחות מחמש אצבעות. "הגדולה", שכלולים בה חמש אצבעות אחרות, ואז נקראת גדולה, וכל אצבע ואצבע עולה לחשבון גדול, והקדוש ברוך הוא עשה לו עכשיו, ובזה נעקרו כל הדרגות מהשתלשלותם.</p>

²²³² נסים אחרים אם פי' י"ד פלא, לזה אמר "אלא י"ד" (אור יקר).

²²³³ אין פירושו פלא שהרבה נפלאות עשה מכבר (אור יקר).

²²³⁴ והענין כי השם במילואו י"ד ה"א ה' אותיות חמשה אצבעות, הנה באומרו יד הגדולה הוא רצה להוסיף גידול השם שמאותיות י"ה יתגדל ויתקדש שם י"ה רבא שיעשה יהוה א"כ יד הגדולה היינו שנעשה י"ד ה"א וא"ו ה"א דהיינו חמש אצבעות י"ד ה"א נכללות בהם ה' אצבעות שהם וא"ו ה"א (אור יקר).

²²³⁵ ואם היו שם ב' ידות (אור יקר). פי' יד ימין נכללים בה' ה"ג דיד שמאל ואז יד שמאל עצמה נק' גדולה (מ"מ).

²²³⁶ יד אחת שנתגדלה (אור יקר).

²²³⁷ דהיינו כל אות ואות מעשר אותיות דהיינו י"ד ה"א וא"ו ה"א סליק לחושבנא רבא, דהיינו י"ד וא"ו דל"ת ה"א אל"ף הם י"ד אותיות וכן וא"ו ה"א עולים וא"ו אל"ף וא"ו ה"א אל"ף דהיינו [דאעילן] סוד כח הם חושבנא רבא והיינו סוד ועתה יגדל נא כח אדנ"י וז"ש וקב"ה עביד להו דהיינו שהגידול נמשך מלמעלה, והיינו "את ה' הגדולה" דהיינו כ"ח אשר עשה יהוה ושם זה למעלה במקור המשפיע הגידול והנה בשאר המכות היו פלא ולא נעשה באצילות כזה (אור יקר).

²²³⁸ כל אצבע הוא עשר והם ג' מדות שבים (מ"מ).

ספר שמות

<p>ניסין וגבורין ובהאי אתעקרו כלהו דרגין (דבהו) משלשוליהון²²³⁹:</p>	
<p>מכאן אוליפנא²²⁴⁰ [דא] דבחמש אצבעאן קמאי כתיב (שמות ז יג) ויחזק לב פרעה²²⁴¹ כיון דאשתלמו אינון חמש תו לא הוה מלה ברשותיה דפרעה כדין כתיב (שם י ב) ויחזק יהוה את לב פרעה:</p>	<p>מכאן למדנו, זה שבחמש האצבעות הראשונות נאמר "ויחזק לב פרעה". כיון שנשלמו אותן חמש, שוב לא היה דבר ברשות פרעה, ואז נאמר "ויחזק ה' את לב פרעה".</p>
<p>ועל דא וירא ישראל את היד הגדולה וגו' (וכתיב) ויאמינו ביהוה (שמות יד לא) וכי עד השתא לא האמינו ביהוה והא כתיב (שם) ויאמן העם וישמעו וגו' והא חמו כל אינון גבוראן דעבד להו קודשא בריך הוא במצרים אלא מאי ויאמינו (ויאמן) ההוא מלה דאמר ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו וגו' (שם יד יג):</p>	<p>ועל זה "וירא ישראל את היד הגדולה וגו' ויאמינו בה". וכי עד עכשיו לא האמינו בה, והרי נאמר "ויאמן העם וישמעו וגו'". והרי ראו כל אותם גבורות שעשה להם הקדוש ברוך הוא במצרים. אלא מה זה "ויאמינו", אותו הדבר שאמר "ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו וגו'".</p>
<p>רבי ייסא ושאל ואמרו (אמר והא) כתיב וירא ישראל את מצרים מת וכתיב (שמות יד יג) לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם אמר רבי יוסי מתין חמו להו אמר ליה אי כתיב לא תוסיפו לראותם חיים הוה אמינא הכי אמר ליה רבי אבא יאות שאילתא:</p>	<p>רבי ייסא שאל ואמר, נאמר "וירא ישראל את מצרים מת", ונאמר "לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם". אמר רבי יוסי, ראו אותם מתים. אמר לו, אם נאמר "לא תוסיפו לראותם חיים", הייתי אומר כך. אמר לו רבי אבא, יפה שאלת.</p>
<p>אלא תא חזי כתיב (דה"א טז לו) מן העולם ועד העולם ותנינן עולם לעילא ועולם לתתא עולם דלעילא מתמן הוא שירותא לאדלקא בוצינין עולם דלתתא תמן הוא סיומא ואתכליל מכלא ומהאי עולם ודלתתא מתערין גבורין לתתאי:</p>	<p>אלא בא וראה, נאמר "מן העולם ועד העולם". ושנינו, עולם למעלה ועולם למטה, עולם שלמעלה משם היא הראשית להדליק נרות. העולם שלמטה, שם הסיום ונכלל מהכל, ומעולם הזה שלמטה מתעוררות גבורות לתחתונים.</p>
<p>ובהאי עולם עביד קודשא בריך הוא אתין לישראל ורחיש לון ניסא וכד אתער האי עולם למעבד נסין כלהו מצראי אשתקעו בימא על ידא דהאי עולם ואתרחיש לון לישראל ניסא בהאי עולם ועל דא כתיב לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם עד [דאתער הוא האי] ודיתער ההוא [דאתער האי] עולם ויתמסרון [ואתמסרון] בדינוי וכיון דאתמסרו ביה למתדן כדין כתיב (שמות ד לא) וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים הדא הוא דכתיב (תהלים קו מח) מן העולם ועד העולם [עד העולם דיקא כדין] [דיקא ביה זמנא] כתיב (שמות</p>	<p>ובאותו עולם עשה הקדוש ברוך הוא אותות לישראל, ועשה שיתרחשו להם נסים. וכשהתעורר אותו עולם לעשות להם נסים, כל המצרים שקעו בים על ידי אותו עולם, והתרחש להם לישראל נס בעולם זה. ועל זה נאמר "לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם", עד שיתעורר אותו עולם, וימסרו לדינוי. וכיון שנמסרו לו לדון, אז נאמר "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים", זהו שנאמר "מן העולם ועד העולם", עד העולם דווקא, ואז נאמר "ויאמינו בה' ובמשה</p>

²²³⁹ ואינם נעקרים מקשר שלשולם אלא ע"י סוד יגדל נא כח כדפי' ולזה להכניע החצונים ולשבר כחם הוצרך עתה להיות זה (אור יקר).

²²⁴⁰ ממה שאנו רואים סוד ה"ד היות עניינו ה' וה' נכללים בחמש טעם למה חמש פעמים דהיינו חמש מכות ראשונות היה ברשות בחירתו פרעה ואח"כ נטל בחירתו מפני שכיון שבעט בחמש שוב אין לו תקנה שהרי בעט בכל העשר שהם חמש נכללים בחמש כדפי' בסוד "ד הגדולה (אור יקר).

²²⁴¹ חמש קמאי הם נגד ה' חסידים ולכן היה הדבר ברשותו אבל בה' אחרונות שהם ה"ג לא הוה מלה ברשותיה ואף שאמרנו שעשר מכות שבמצרים היו באצבע א' שהיא גבורה א' מ"מ כל גבורה וגבורה כלולה מחסידים וגבורות (מ"מ).

ספר שמות

עבדו".	יד לא) ויאמינו ביהו"ה ובמשה עבדו:
<p>"אז ישיר משה", רבי יהודה פתח, "בטרם אצרך בבטן ידעתך וגו'", אשרי חלקם של ישראל, שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם יותר מכל שאר העמים, ומרוב האהבה שהוא אוהב אותם, הקים עליהם נביא אמת ורועה נאמן, ועורר עליו רוח הקודש יותר מכל שאר הנביאים הנאמנים. והוציאו מחלקו ממש ממה שהפריש יעקב מבניו להקדוש ברוך הוא, שבט לוי. וכיון שהיה לוי שלו, לקח אותו הקדוש ברוך הוא, ועטר אותו בכמה עטרות, ומשח אותו בשמן משחת קדש העליון. ואז הוציא מבניו רוח קודש לעולם, וחגר אותו באבנטיו הקדושים, האמונה הגדולה.</p>	<p>אז ישיר משה (שם טו א) רבי יהודה פתח (ירמיה א ה) בטרם אצרך בבטן ידעתך וגו' זכאה חולקהוין דישראל דקודשא בריך הוא אתרעי בהו יתיר מכל שאר עמין ומסגיאות רחימותא דרחים להו אוקים עליהו נביאה [דקשוט ורעיא] (קשוט) מהימנא ואתער עליה רוחא קדישא יתיר מכל שאר נביאי מהימני ואפיק ליה [נ"א להו] מחולקיה ממש [ממה] דאפריש יעקב מבנוי לקודשא בריך הוא ושבטא דלוי²²⁴² וכיון דהוה [לוי] דיליה נטל ליה קודשא בריך הוא ואעטר ליה בכמה עטרין ומשח ליה במשח רבות קדישא דלעילא²²⁴³ וכדין אפיק מבנוי רוחא קדישא²²⁴⁴ לעלמא וזרין ליה²²⁴⁵ בהימנוי קדישי מהימנותא רבא:</p>
<p>למדנו, באותה השעה שהגיע זמנו של משה הנביא הנאמן לרדת לעולם, הוציא הקדוש ברוך הוא רוח קודש²²⁴⁶ ממחצב הספיר של אבן טובה שהיה גנוז במאתים ארבעים ושמונה אורות והאיר עליו ועטרו בשם"ה עטרות, ועומדות לפניו. והפקיד אותו על כל אשר לו [נ"א ביתו], ונתן לו מאה ושבעים ושלושה מפתחות. [נ"א גנוז שם, ועטר אותו בשלש מאות וששים וחמש עטרות, והאיר עליו מאתים ארבעים ושמונה אורות, והעמיד לפניו. והפקיד אותו בכל ביתו. ונתן לו מאה ושבעים</p>	<p>אתנא (ו)בההיא שעתא דמטא זמניה דמשה נביאה מהימנא ולאחתא לעלמא אפיק קודשא בריך הוא רוחא קדישא מגזרא דספירו דאבן טבא דהוה גניז ומאתן וארבעין ותמניא²²⁴⁷ נהורין ואתנהיר עליה ואעטריה בשם"ה [בארעין ומתאן ותמניא] עטרין וקיימי קמיה²²⁴⁸ ואפקיד ליה בכל דיליה [נ"א ביתיה] ויהב ליה מאה ושבעין ותלת מפתחין²²⁴⁹ [נ"א גניז תמן ואעטריה בתלת מאה ושתיין וחמש עטרי ואנהיר עליה מאתן וארבעין ותמניא נהורין וקאים קמיה ואפקיד ליה בכל ביתא דיליה ויהב ליה מאה ושבעין ותלת מפתחין נ"א</p>

²²⁴² לוי שהוא מעשר (רח"ו).

²²⁴³ בשמן העליון שהוא אבא (מ"מ). עי' אד"ר קלד ע"ב: ומשום דהאי תקונא כליל כלא לא אתידע ולא אתחזי מניה ומניה נגיד משחא דרבנותא לתליסר עיבר מבועין [תרגום: ולפי שהתיקון הזה כולל את הכל לא ייודע ולא נראה ממנו, וממנו ימשך שמן המשחה ל"ג צדדי המעינות לכל אלו שלמטה שמאירים באותו שמן]. כאן מבאר את השפעת מו"ס בפנימיות השערות ומכונה שמן, והוא השמן הטוב מכל השמנים (בהגר"א על ספד"צ יט ע"ג ד"ה ואמר נגדין).

²²⁴⁴ קדישא (דפ"ו). נשמת מרע"ה (מ"מ).

²²⁴⁵ פי' זריז למרע"ה בהמנוי קדישי אימא הנק' אמת אה"ה פעמים אה"ה גימ' אמ"ת והיא נק' מהימנותא רבא וזעיר נק' אמת ומלכות נקראת אמונה נמצא דזריז ליה בהרבה אמונות דאבן טבא היא מלכות שאע"פ שנשמת מרע"ה שרשה מיסוד אבא מוכרח הוא שתעבור ע"י המלכות (מ"מ).

²²⁴⁶

²²⁴⁷ ברמ"ח אברים דאבא (רח"ו). נמסרו למשה הן קו"ל והב"ל גימ' קע"ג (יהל אור).

²²⁴⁸ פי' רמ"ח אלו דאבא שכלולים בנשמת משה קיימי קמי קב"ה (מ"מ).

²²⁴⁹ נלע"ד כי משה גימ' ד' אלהים דמוחין דעבור דאו"א וכלולים שנים בשנים נמצא שהם ב' אלהים גימ' עקב עם הכולל גימ' קע"ג (רח"ו). א"נ יובן עם מ"ש באוצרות חיים כי ק"ך צירופי אלהים מתחילים בבינה מת"ת שבה והם ד' ספירות תנה"י וכל ספירה יש בה ל' צירופים הם ד"ל וכל בחי' ובחי' נק' אלהים אחד נמצא שהם ד' אלהים והם גימ' מש"ה וז"ס בשגם הוא בשר והיו ימיו קכ"ך שנה, עכ"ל. ובזה מובן שד' אלהים הם וכלולים ב' בשנים כי נ"ה הם א' ות"ת ויסוד הם א' כי גוף וברית חשבינן חד הם גימ' עק"ב והכולל גימ' קע"ג (מ"מ).

ספר שמות

<p>מאתן ושבעין וחמש) ואעטר ליה בחמש עטרין וכל עטרא ועטרא סליק ואנהיר²²⁵⁰ באלף עלמין דנהרין ובוצינין דגניזין בגנזייתא דמלכא קדישא עלאה:</p>	<p>ושלשה מפתחות, נ"א מאתים ושבעים וחמשה. ועטרו בחמש עטרות, וכל עטרה ועטרה עולה ומאירה באלף עולמות שמאירים, ונרות שגנזים בגנזי המלך הקדוש העליון.</p>
<p>כדין אעבריה בכל בוצינין²²⁵¹ [נ"א בוסמין] דבגנתא דעדן ואעליה בהיכליה²²⁵² (מי פתיהא סליק ואתעטר בעטרוי ואעטריה בתלת מאה ועשרין וחמש עטרין ואפקיד מפתחוי בידוי) ואעבריה בכל חיילין וגייסין דיליה כדין אודעזעו כלהו פתחו ואמרו אסתלקן מסחרניה (סטרא דסטריין²²⁵³) דהא קודשא בריך הוא אתער רוחא לשלמאה למרגז עלמין קלא נפק ואמר מהו [נ"א מאן הוא] דיין דכל מפתחן אלין</p>	<p>ואז העביר אותו בכל הנרות (נ"א הבשמים) שבגן עדן, והכניסו להיכלו, והעבירו בכל חילותיו וגיסותיו. אז כולם הזדעזעו, פתחו ואמרו, הסתלקו מסביבו, שהרי הקדוש ברוך הוא עורר רוח לשלוט להרגיז עולמות. יצא קול ואמר, מי הוא זה שכל המפתחות הללו</p>
<p>נד/א</p>	
<p>בידוי פתח קלא אחרא ואמר קבילו ליה בגוויכו דא הוא דומין לנחתא בין בני נשא וזמינא אורייתא גניזא דגנזייתא לאתמסרא בידוי ולארעשא עלמין דלעילא ותתא על ידא דדין ביה שעתא אתרגישו כלהו ונטלי אבתריה פתחו ואמרו (תהלים סו יב) הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים:</p>	<p>בידוי. פתח קול אחר ואמר, קבלו אותו בתוככם. זהו שעתיך לרדת בין בני אדם, ועתידיה תורה, גניזת הגניזות, להמסר בידוי, ולהרעיש עולמות שלמעלה ושלמטה על ידו של זה. באותה שעה, כולם התרגשו ונסעו אחריו, פתחו ואמרו "הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים".</p>
<p>כדין סלקא ההוא רוחא וקיימא קמי מלכא ומ פתיהא²²⁵⁴ סליק ואתעטר בעטרוי ואעטריה בתלת מאה ועשרין וחמש²²⁵⁵ עטריין ואפקיד מפתחוי בידוי ש דאבהתא²²⁵⁶ אעטרו ליה בתלת עטריין קדישיין ואפקידו כל מפתחן דמלכא בידיה ואפקידו ליה [בהימנותא] מהימנא דביתא ה²²⁵⁷ סלקא ואתעטרא בעטרוי וקבילת ליה מן מלכא²²⁵⁸:</p>	<p>אז עלתה אותה רוח ועמדה לפני המלך [אות] מ' פתוחה, עלתה והתעטרה בעטרותיה, ועטרה אותו בשלש מאות ועשרים וחמש עטרות, והפקיד מפתחות בידוי. ש' של האבות עטרו אותו בשלש עטרות קדושות, והפקידו בידוי את כל מפתחות המלך, והפקידו אותו באמונה [להיות] נאמן הבית. ה' עלתה ועטרה אותו בעטרותיה, וקבלה אותו מהמלך.</p>
<p>כדין נחת ההוא רוחא בארביין דשאמן²²⁵⁹ בההוא ימא רבא וקבילת ליה לגדלא ליה למלכא והיא יהבת ליה מתנן²²⁶⁰ זיונין²²⁶¹ [זיונין] לאלקאה</p>	<p>ואז ירד אותו הרוח לאניות ששוטות באותו הים הגדול, וקבלה אותו לגדל אותו למלך, ונתנה לו מתנות כלי זיין</p>

²²⁵⁰ פי' שחסדים דאבא מאירים לחו"ג דאימא שכל א' כלול מעשרה ועשרה ממאה הם אל"ף וז"ש דנהרין ובוצינין נהרין הם ה' חסדים ובוצינין הם ה"ג ומ"ש דגניזין בגנזייתא דמלכא פי' שחו"ג דאימא הם בתוך ז"א (מ"מ).

²²⁵¹ פי' בכל ספירות הבינה נק' ג"ע (מ"מ).

²²⁵² פי' מלכות (מ"מ).

²²⁵³ פי' סטר שכולל בו כל הסטריין שהוא משה שכולל בו כל הסטריין שהם או"א וזו"ן (מ"מ).

²²⁵⁴ אימא (רח"ו).

²²⁵⁵ היינו שכ"ה דינים (רח"ו).

²²⁵⁶ ז"א (רח"ו).

²²⁵⁷ נוק' (רח"ו).

²²⁵⁸ וקבלה אותו בשעת הזווג מן ז"א (רח"ו).

²²⁵⁹ פי' עם כל הנשמות שבמלכות (מ"מ).

²²⁶⁰ מתמן (דפ"ו).

ספר שמות

<p>לפרעה ולכל ארעה ובשבתא וברישי ירחי סלקת ליה למלכא כדין [אתקרי] (אקרי) שמיה באלין אתוון רשימין;</p>	<p>להלקות את פרעה ואת כל ארצו. ובשבתות ובראשי חדשים, מעלה אותו אל המלך, ואז נקרא שמו באותיות הרשומות הללו.</p>
<p>ובהיה שעתא דנפק [נ"א דנחת] ולנחתא לארעא בזרעא דלוי אתתקנו ארבע מאה ועשרין וחמש בוצינין ²²⁶² [נ"א כרסיין ²²⁶³] למלכא ²²⁶⁴ וארבע מאה ועשרין וחמש גליפין ממנן אוזופה להחוא רוחא לאתריה כד אנפקן (נפיק) לעלמא אתנהרא ה באנפוי ²²⁶⁵ וביתא אתמלייא מזויתיה ביה שעתא קרא עליה קודשא בריך הוא (ירמיה א ה) בטרם אצרך בבטן ידעתוך ובטרם תצא מרחם הקדשתך נביא לגוים נתתיך:</p>	<p>ובאותה שעה שיצא לרדת לארץ בזרע של לוי, נתקנו ארבע מאות ועשרים וחמש נרות למלך, וארבע מאות ועשרים וחמש חקיקות ממונים לוו את אותה רוח למקומה. כשיצא לעולם, האירה ה' בפניו, והבית התמלא מזיוו. באותה שעה קרא עליו הקדוש ברוך הוא "בטרם אצרך בבטן ידעתוך ובטרם תצא מרחם הקדשתך נביא לגוים נתתיך".</p>
<p>רבי יצחק אמר ביה שעתא קמל [נ"א אפיל] קודשא בריך הוא לרברבא ממנא דמצראי וחמו ליה משה ובני ישראל כדין אמרו שירה הדא הוא דכתיב (שמות ד לא) וירא ישראל את מצרים מתו (שם ה א) אז ישיר משה ובני ישראל:</p>	<p>רבי יצחק אמר, באותה שעה, הרג (נ"א הפיל) הקדוש ברוך הוא את השר הממונה של מצרים. וראו אותו משה ובני ישראל, ואז אמרו שירה, זהו שנאמר "וירא ישראל את מצרים מת", "אז ישיר משה ובני ישראל".</p>
<p>אז ישיר משה ובני ישראל וגו' רבי אבא פתח ואמר אסתכלנא בכל תושבחן דשבחו לקודשא בריך הוא וכולם פתחו באז (מ"א ה יב) אז אמר שלמה (יהושע י יב) אז אמר ²²⁶⁶ יהושע (במדבר כא יח) אז ישיר ישראל ומאי טעמא:</p>	<p>"אז ישיר משה ובני ישראל וגו'", רבי אבא פתח ואמר, הסתכלתי בכל התשבחות ששבחו את הקדוש ברוך הוא, וכולם פתחו באז. "אז אמר שלמה", "אז דבר יהושע", "אז ישיר ישראל", למה.</p>
<p>אלא הכי תאנא כל נסין ²²⁶⁷ וכל גבורין ²²⁶⁸ דאתעבידו להו לישראל כד אתנהיר נהירו ²²⁶⁹ דעתיקא קדישא ²²⁷⁰ בעטרוי ²²⁷¹ גליפין ²²⁷² רשימין</p>	<p>אלא כך שנינו, כל הנסים והגבורות שנעשו לישראל, כשהאיר אור העתיק הקדוש בעטרותיו חקוקים רשומים באז,</p>

²²⁶¹ גבורות (רח"ו).

²²⁶² שם תכ"ה (רח"ו).

²²⁶³ י"ג כוריין, וקשה.

²²⁶⁴ שמעתי אומרי' משם מורי ז"ל בביאור לשון הזה כי הענין הוא רומז אל שם כה"ת [אשר הוא שם א' מע"ב שמות – זהר הרקיע] היוצא מן ר"ת כ"ל ה'נשמה ת'הלל יה והוא יוצא מן שם י"ה באופן הזה יר"ד פעמים ה"י הם ש' ויר"ד ה"י עצמו הרי של"ה. ועוד יש בו גם כן שלשה מילויים שהם יוד הי יוד הא יוד הה. והם בגמטריא צ"א ועם של"ה הרי תכ"ה (א"ש עם הכולל). וכולו הוא משם יה וזהו כ"ל ה'נשמה ת'הלל יה כי מן יה יוצא ר"ת כ"ל ה'נשמה ת'הלל. ויען השם הזה נעשה על ידי הכאת יר"ד בה"י כנז' לכן נקרא גם כן כה"ת לרמז שנעשה על ידי הכאות הנז' (שער מאמרי רשב"י). עי' פע"ח (שער הזמירות פ"ה) ובשער רוח הקודש (דף לז ע"ב ביחוד ד) ובלק"ת (סוף תהילים), ומבואר שם כי בזה השם הכה משה רבע"ה את המצרי, והוא צירוף שם כה"ת, שם שמיני משם ע"ב (ביאורים ח"א לה ע"ד).

²²⁶⁵ ראתה עמו שכינה ונתמלא הבית אורה (רח"ו).

²²⁶⁶ ידבר (דפ"ו).

²²⁶⁷ הוא הטובות והישועות שנעשו לישראל למעלה מן הטבע, כמו קריעת ים סוף ודומיהם (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

²²⁶⁸ הוא כל הנקמות שנעשו בצוררי ישראל, כמו המכות דמצרים וכיוצא, ובפרט בעת שלא היו ישראל כדאי לזה (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

²²⁶⁹ רומז למה שקבלנו שלא תמשך הטפה לזו"ן מפנימיות עתיק אלא בזמן המשיח (שעה"כ ק"ש ב דף יט ע"ג), ולכן לא אמר כד נהיר עתיקא אלא נהירו דעתיקא, שסודו הארה מחיצוניות שלו (רמ"ז).

²²⁷⁰ א"א (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

ספר שמות

<p>(באז) [בא' 2273 וא'] ובא' וא' בז' 2274 אנקיב בחשוכי 2275 ונהיר לכל עיבר 2276 וכד אתחבר 2277 נהירו דאלף ומטי לזיין מאן זיין דא 2278 (ישעיה לד ו) חרב ליהוה מלאה דם כדין עביד נסין וגבוראן בגין דאתחבר א' עם ז' ודא הוא שירתא 2279 שירתא היא דכל סמין ודא הוא אז ישיך 2280:</p>	<p>בא', וא' בז'. ניקב בחשכה והאיר לכל צד. וכשהתחבר האור של אלף והגיע לזיין, מי זו זיין, זו "חרב לה' מלאה דם". אז עשה נסים וגבורות, משום שהתחבר א' בז', וזו היא השירה, שירה היא של כל הצדדים, וזהו "אז ישיר".</p>
<p>2281 ישיך שר מבעי ליה אלא מלה דא תליא ואשלים [נ"א להווא זמנא 2282 ואשלים] לזמנא דאתי דזמינין ישראל לשבחה שירתא דא משה ובני ישראל 2283 מכאן אוליפנא דצדיקיא קדמאי 2284 אף על גב דאסתלקו בדרגין עלאין דלעילא ואתקשרו בקשורא דצורא דחיי זמינין כלהו לאחייא בגופא 2285 ולמחמי אתין 2286 וגבורן דקא עביד קודשא בריך הוא לישראל ולמימר</p>	<p>"ישיר", היה צריך להיות "שר". אלא דבר זה תלוי ומשלים את אותו הזמן, ומשלים לעתיד לבא. שעתידים ישראל לשבח בשירה הזו, משה ובני ישראל. מכאן למדנו, שהצדיקים הראשונים, אף על גב שהתעלו לדרגות עליונות שלמעלה, ונקשרו בקשר של צרור החיים, עתידים כולם להחיות בגוף, ולראות אותות וגבורות שיעשה הקדוש</p>

2271 הם תרין רישין דיליה, שהם אוירא ומ"ס, שהם שורש חור"ג, והם מעטרין דדעת דרדל"א המתלבש ברישין דא"א (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

2272 פ' חקוקין בב' עטרות של ב' יסודות אר"א (רמ"ז). נחקקין (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).
 2273 שכל העטרין דע"ק כלילן בא' כמ"ש בפרשת אח"מ עג ע"א ואלף וארבע מאות כו' וכמ"ש שם (יהל אור). א' הוא מרמז על הג' רישין עלאין, שהם הג' צחצחות העליונים [ע'י' תיקר"ז קלג ע"ב], הנקראים כולם בא', שהם אפ"ס אי"ן א"א, ע' הגר"א בתיקונים (ריש תיקון ע דף קלח ע"א, וע'י' קלז ע"ד ד"ה א' מן) וכן הוא מרמז הא' ג"כ על הגר"א הנקראים כולם בא', והם א"א אבא אימא (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

2274 ואות ז' הוא מרמז על ז"א, וכן על ז"ן שהם הז"ת וכאשר מתייחדים הג' רישין עלאין והגר' ומתגלים בהז"ת שהם הז"ן, הנה נעשה ונרשם מלת "אז", שהוא היחוד והגילוי אות א' בז', הגר' בהז"ת (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

2275 פ' שהאור דא"א בקע בעיגוליו שנק' חשוכי בסוד ישת חשך סתרו ונהיר לכל עיבר פ' לאו"א וז"א (מ"מ). ע'י' מלואים אות ח. כי א' הוא אור והוא כולל כל נהורין וז' הוא חשך כמ"ש בזו"ח שיה"ש כאהלי קדר דא ז' כו' והן אור וחשך כתר ומלכות וכשמאיר לה מאיר ממנה לכל הר"ק שהיא נקודה אמצעית וזה סוד שבת שמאיר לכל ששת ימים וז"ש ונהיר לכל עיבר (יהל אור).
 2276 שהיא עושה מלחמה ונסים וגבורן נסים לישראל וגבורן לעכו"ם והוא כד אתחבר אור וחשך (יהל אור). ע'י' מלואים אות ח.

2277 פ' אחר שהגיע אור א"א עד המלכות אזי נק' "אז", וכפי זה תני והדר מפרש, שתחלה אמר כד אתנהיר נהירו דע"ק בעטרוי גליפין רשימין באז, ומפרש סדר יציאת האור, ואמר אנקיב בחשוכי וכו' א"נ אנקיב בחשוכי הם הקל"י שסובבים על הקדושה נקב האור בתוכם וירד (מ"מ).
 2278 שהיא עושה מלחמה ונסים וגבורן נסים לישראל וגבורן לעכו"ם והוא כד אתחבר אור וחשך (יהל אור). זי"ן הוא מלשון כלי זיין, והוא הדינין אשר הם בהז"ת (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).
 2279 ששירתא מסטרא דגבורה של הלויים, והוא בהמתקת הגבורות בחסדים, וזהו התחברות א"ז, ומצד אחר נקרא ג"כ שיר כמ"ש בזו"ח ריש שיה"ש שר עם י' והוא נהורא דעתיקא (יהל אור).
 2280 ע'י' מלואים אות י.

2281 פ' שהיחוד הנרמז במלת א"ז עדיין לא נעשה כתיקונו שעתיד להעשות לעתיד, וכמ"ש (ישעיה ס, ה) אז תראי ונהרת (ירמיה לא, יב) אז תשמח בתולה וזולתם (רמ"ז).
 2282 לפי מדרגת אותו זמן שיצאו ממצרים עשו בה התיקון אבל גם לעתיד יעשוהו בבחינה יותר מעולה (רמ"ז).

2283 גם באותו זמן המעותד נאמר (ישעיה יא, טו) והחרים ה' את לשון ים מצרים, וגם כי יזכרו גאולת מצרים שהיתה ראש הגאולות ואז תעקר אחיזת החיצונים מכל וכל, וידוע שפרעה הוא ראש לכולם וזה הוא השייכות שיהיה לשירה זו בימי המשיח (רמ"ז).
 2284 אין הכוונה לאפוקי את האחרונים אלא שאותו הדור הם השרשים הראשונים לכל כללות [נשמות] ישראל (רמ"ז).

2285 פ' כמ"ש בפרשת חיי שרה שהצדיקים חיים תחלה קודם שאר ישראל לכך נקט צדיקיא (מ"מ).
 2286 אתיין (דפ"ו).

ספר שמות

<p>שירתא דאן הדא הוא דכתיב (שמות טו א) אז ישיר משה ובני ישראל:</p>	<p>ברוך הוא לישראל, ולומר שירה זו. זהו שנאמר "אז ישיר משה ובני ישראל".</p>
<p>רבי שמעון אמר מהכא (שם יא יא) יוסיף יהו"ה שנית ידו לקנות את שאר עמו לקנות כמה דאת אמר (משלי ח כב) יהו"ה קנני ראשית דרכו את שאר עמו אלין אינון צדיקייא דבהון דאקרון שאר כמה דאת אמר (במדבר יא כו) וישארו שני אנשים במחנה ותנינן לית עלמא מתקיימא אלא על אינון דעבדי גרמיהו שיריים:</p>	<p>רבי שמעון אמר מכאן "יוסיף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו". "לקנות", כמו שנאמר "ה' קנני ראשית דרכו". "את שאר עמו", אלו הם הצדיקים שבהם, שנקראים שאר, כמו שנאמר "וישארו שני אנשים במחנה". ושנינו, אין העולם מתקיים אלא על אותם שעושים עצמם שיריים.</p>
<p>ואי תימא הואיל ואתקשרו בצרורא דחיי ומתענגי בענוגא עלאה אמאי יחית לון קודשא בריך הוא לארעא פוק ואוליף מזמנא קדמאה דכל אינון רוחין ונשמתין דהו בדרגא עלאה דלעילא וקודשא בריך הוא אחיתו (דקב"ה נחת) להו לארעא לתתא כל שכן השתא דבעי קודשא בריך הוא לישראל לעקימא כמה דאת אמר (קהלת ז כ) כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ואי תימא אינון דמיתו בעמיו דנחש אפילו אינון יקומו ויהון מארי דעיטא למלכא משיחא:</p>	<p>ואם תאמר, הואיל ונקשרו בצרור החיים ומתענגים בענוג העליון, למה יוריד אותם הקדוש ברוך הוא לארץ. צא ולמד מזמן ראשון, שכל אותם רוחות ונשמות שהיו בדרגה העליונה שלמעלה, והקדוש ברוך הוא הוריד אותם לארץ למטה. כל שכן עכשיו, שרוצה הקדוש ברוך הוא ליישר את העקום, כמו שנאמר "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא". ואם תאמר, אותם שמתו בעצתו של נחש, אפילו הם יקומו ויהיה בעלי עצה למלך המשיח.</p>
<p>ועל דא תנינן משה זמין למימר שירתא לזמנא דאתי מאי טעמא בגין דכתיב (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות אראנו אראך מבעי ליה אלא אראנו ממש²²⁸⁷ למאן דחמא בקדמיתא יחמי ליה תניינות ודא הוא אראנו וכתיב (תהלים נ כג) אראנו בישע אלהים (שם צא טז) ואראהו בישועתי:</p>	<p>ועל זה שנינו, משה עתיד לומר שירה לעתיד לבא. למה, משום שנאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". "אראנו", היה צריך להיות "אראך". אלא אראנו ממש. [משל] למי שראה בתחלה, יראנו פעם שניה. וזהו אראנו, ונאמר "אראנו בישע אלהים", "ואראהו בישועתי".</p>
<p>נד/ב</p>	
<p>וכדין אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת [ליהו"ה] שירתא דמטרוניתא²²⁸⁸ לקודשא בריך הוא תנינן כל בר נש דאמר שירתא דא בכל יומא ומכוון בה זכי למימרא לזמנא דאתי דהא אית בה עלמא דין [נ"א דעבר] ואית בה עלמא דאתי ואית בה קשרי מהימנותא ואית בה יומי דמלכא משיחא (את לאעלא) ותלי עלהו כל אינון תושבחהן אחרנין²²⁸⁹ דקאמרי עלאי ותתאי:</p>	<p>ואז "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה'", שירה של המלכה לקדוש ברוך הוא. שנינו, כל אדם שאומר שירה זו בכל יום, ומכוון בה, זוכה לאמרה לעתיד לבא, שהרי יש בה עולם שעבר, ויש בה עולם הבא, ויש בה קשרי האמונה, ויש בה ימות מלך המשיח, ותלויים עליה כל אותן תשבחות אחרות שאומרים עליונים ותחתונים.</p>
<p>השירה שיר וזהו מבעי ליה אלא שירתא דקא משבחת מטרוניתא למלכא ומשה מתתא לעילא</p>	<p>"השירה" היה צריך להיות "שיר זה". אלא השירה שמשבחת המלכה למלך, ומשה אמר מלמטה למעלה, והרי</p>

²²⁸⁷ קאי אדור המדבר (רמ"ז).

²²⁸⁸ שירתא של הנוק' הנקראת זאת (רח"ו).

²²⁸⁹ פי' לרבות כל השירות האחרות (מ"מ).

ספר שמות

<p>קאמר והא אוקמוה ליהו"ה בגין דאנהיר לה מלכא אנפהא²²⁹⁰ (ונהיר²²⁹¹ אנפוי מלכא לקבלה) רבי יוסי אמר דכל אינון משחין²²⁹² דהוו נגדין משיך מלכא קדישא לקבלה בגיני כך משבחה ליה מטרוניתא:</p>	<p>פרשוה. "לה", משום שהמלך מאיר לה פנים. רבי יוסי אמר כל אותם שמנים שהיו נמשכים משך המלך הקדוש כנגדה, לכן משבחת אותו המלכה.</p>
<p>אמר רבי יהודה אי הכי אמאי כתיב (שמות טו א) משה ובני ישראל והא מטרוניתא בעיא לשבחה אלא זכאה חולקהון דמשה וישראל דאינון הוו ידעין לשבחה למלכא בגין מטרוניתא כדקיאות²²⁹³ בגין דכל ההוא חילא וגבורה דילה ירתא מן מלכא:</p>	<p>אמר רבי יהודה, אם כך, למה נאמר "משה ובני ישראל". והרי המלכה צריכה לשבח. אלא אשרי חלקם של משה וישראל, שהם היו יודעים לשבח את המלך בשביל המלכה כראוי, משום שכל אותו כח וגבורה שלה, ירשה מן המלך.</p>
<p>רבי חייא פתח ואמר (איכה ב יט) קומי רוני בלילה לראש אשמורות קומי רוני²²⁹⁴ דא כנסת ישראל²²⁹⁵ בלילה בנלותא²²⁹⁶ רבי יוסי אמר בלילה בזמנא דהיא שלטא ומתערא לראש אשמורות בראש מבעי ליה אלא לראש כמה דכתיב (בראשית מז לא) על ראש המטה ואוקימנא ראש המטה דא יסוד²²⁹⁷ אופי הכא לראש דא יסוד דמטרוניתא מתברכא ביה²²⁹⁸ ראש אשמורות דא הוא רישא דנצח והוד²²⁹⁹:</p>	<p>רבי חייא פתח ואמר "קומי רוני בלילה לראש אשמורות". "קומי רוני", זו כנסת ישראל. "בלילה", בגלות. רבי יוסי אמר, בלילה, בזמן שהיא שולטת ומתעוררת. "לראש אשמורות", היה צריך להיות בראש, אלא לראש, ככתוב "על ראש המטה". ובארנו "ראש המטה", זה יסוד. כמו כן כאן "לראש", זה יסוד שהמלכה מתברכת בו, "ראש אשמורות", זהו ראש של נצח והוד.</p>
<p>רבי יוסי אמר דא הוא רישא דכתרי מלכא וסיומא²³⁰⁰ רבי אבא אמר לראש אשמורות כתיב</p>	<p>רבי יוסי אמר, זהו ראש של כתרי המלך והסיום. רבי אבא אמר "לראש</p>

²²⁹⁰ פי' שנתן לה מוחין דילה שמאירים פניה (מ"מ).

²²⁹¹ דנהיר (דפ"ק).

²²⁹² פי' הארות אבא הנק' שמן (מ"מ).

²²⁹³ כדקא יאות (דפ"ו).

²²⁹⁴ לשון נקבה (אור יקר).

²²⁹⁵ רוני אינו לשון רינה דשיר ושבח של שמחה אלא לשון צעקה ורננה של תפלה (אור יקר)

²²⁹⁶ ור' יוסי פליג עליה ואמר בלילה היינו חצות לילה ששכינה קמה בג"ע לשבח להקב"ה (אור יקר).

²²⁹⁷ "המטה" מלכות, "ראש המטה" יסוד, ונקרא ראש אשמורות היינו שכינה היא לג' משמרות הוי הלילה: הא', האשמורה השמאלית. הב', היא האשמורת התיכונה מצד הת"ת. הג', אשמורת הימין בבקר אל החסד, והיא צועקת בלילה אל היסוד ישפיעה, ועם היות שהשפע נמשך מלמעלה, סוף סוף מתברכא ביה, וממנו היא יונקת שהעליונות משפיעות על ידה (אור יקר).

²²⁹⁸ ולא אמר מיניה (אור יקר).

²²⁹⁹ נראה שאינו רוצה לפרש ראש אשמורות כמו ראש המטה, ואשמורות ומטה ענין א' כדפי' לעיל אלא ראש לבד רוצה שיהיה היסוד ואשמורות הם הנו"ה שהיסוד נקרא ראש, והוא מאותם האשמורות שהם משך השפע, ולא הכריח מראש המטה אלא שהיסוד נקרא ראש לבד ועתה יאמר ראש אשמורות יונק מהאשמורות, שהם נו"ה אשמורת ימין ואשמורת שמאל, ולא רצה לפרש שהיסוד ראש לאשמורות נו"ה בעת שעולה על גביהן, דאם כן אמאי היא מתברכא ביה, הרי נסתלק למעלה ואז אינה מתברכת ממנו שהיא למטה, אלא מבחר הפירושים הוא ראש למלכות ומושך מהנצח וההוד והוא ראש יונק מהאשמורת כדפי' ולא פי' ת"ת ראש לאשמורות נו"ה שאינה מתברכת בו אלא ממנו מרחוק (אור יקר). ז"ל הרב: דע כי חצי יסוד נאחז בגוף עצמו אך חצי השני נשאר בין הירכים שהם נו"ה שבו, עכ"ל. ולכך נק' היסוד רישא דנצח והוד מאחר שחציו תקוע תוך הת"ת למעלה מנו"ה (מ"מ).

²³⁰⁰ הוא היסוד שבו ב' בחינות ממעלה למטה סיומא, וממטה למעלה רישא, והיינו ב' אשמורות, ור' אבא פי' כדפי' אשמורת מטה ממש, ולכך פי' לשון אשמרת א', ואינו דוחק למה לא אמר קומי רוני בלילה לה' ממש (אור יקר). פי' שהיסוד עולה בסוד הדעת עד המוחין להמשיך הטיפה משם וז"ש רישא דכתרי מלכא וכפי האמת הוא סיומא (מ"מ).

ספר שמות

<p>חסר²³⁰¹ ודא הוא רישא ראש המטה וכלא במלכא קדישא עלאה אתמר ודא הוא ליהו"ה²³⁰²:</p>	<p>אשמורות" נאמר חסר, וזהו הראש, ראש המטה. והכל נאמר במלך הקדוש העליון, וזהו "לה".</p>
<p>רבי ייסא אמר והשירה הזאת ליהו"ה דא הוא נהרא²³⁰³ דנפיק מעדן דכל משהא ורבו²³⁰⁴ נפיק מניה²³⁰⁵ לאדלקא בוצינין²³⁰⁶ ומשמע לבתר²³⁰⁷ דכתיב (שמות טו א) אשירה ליהו"ה דא הוא מלכא קדישא עלאה ועל דא לא כתיב אשירה לו:</p>	<p>רבי ייסא אמר "השירה הזאת לה", זהו הנהר שיוצא מעדן שכל שמן ומשחה יוצאים ממנו להדליק נרות. ומשמע אחר כך, שנאמר "אשירה לה", זה המלך הקדוש העליון, ועל זה לא נאמר, אשירה לו.</p>
<p>ויאמרו לאמר (דא הוא) לדרי דריין²³⁰⁸ בגין דלא יתנשי מנייהו לעלמין דכל מאן דזכי להאי שירתא בהאי עלמא זכי לה בעלמא דאתי וזכי לשבחא בה ביומוי דמלכא משיחא בחדוותא ודכנסת ישראל בקודשא (דקודשא) בריך הוא דכתיב לאמר לאמר בההוא זמנא לאמר בארעא קדישא בזמנא דשרו ישראל בארעא לאמר בגלותא²³⁰⁹ לאמר בפורקנא דלהון דישראל לאמר לעלמא דאתי:</p>	<p>"ויאמרו לאמר", לדורי דורות, כדי שלא ישתכח מהם לעולמים, שכל מי שזוכה לשירה הזו בעולם הזה, זוכה לה בעולם הבא. וזוכה לשבח בה בימות מלך המשיח, בשמחת כנסת ישראל בקדוש ברוך הוא, שנאמר "לאמר". "לאמר", באותו זמן. "לאמר", בארץ הקדושה, בזמן ששכנו ישראל בארץ. "לאמר" בגלות. "לאמר" בגאולת ישראל. "לאמר", לעולם הבא.</p>
<p>אשירה ליהו"ה נשיר מבעי ליה²³¹⁰ מאי אשירה אלא בגין [דהו משבחן] (ד)תושבחתא דמטרוניתא²³¹¹ (בעו לשבחא) ליהו"ה דא מלכא קדישא²³¹² כי גאה גאה (כמה) דסליק²³¹³ ואתער בעטרוי²³¹⁴ [לאפקא] ברכאן²³¹⁵ וחילין²³¹⁶ וגבוראן²³¹⁷ (לאסקא) בכלא כי גאה גאה גאה בהאי עלמא גאה בעלמא דאתי כי גאה בההוא</p>	<p>"אשירה לה", היה צריך להיות "נשיר". מה זה "אשירה", אלא משום שהיו משבחים את תשבחת המלכה. "לה", זה המלך הקדוש. "כי גאה גאה", שעלה והתעטר בעטרותיו, להוציא ברכות וכחות וגבורות להתעלות בכל. "כי גאה גאה". "גאה", בעולם הזה. "גאה", לעולם הבא. כי גאה באותו זמן.</p>

- ²³⁰¹ פי' המלכות נקרא כך והיסוד ראש לה (מ"מ).
- ²³⁰² פי' ז"א (מ"מ).
- ²³⁰³ ר' ייסא פי' "לה" בסוד הדעת שהוא סוד משך נהר יוצא מעדן מהחכמה (אור יקר). פי' בינה, ומביא ראייה מדכתיב בסיפא אשירה לה' ואם לה' דרישא דקרא הוא ז"א א"כ אשירה לו מבעי ליה אלא ודאי לה' דרישא היא בינה ודסיפא היא ז"א (מ"מ).
- ²³⁰⁴ שפע ואור החכמה (אור יקר).
- ²³⁰⁵ דרך הבינה ולחוש (אור יקר).
- ²³⁰⁶ הם ז' ספירות המאירות והיינו בחכמה במשך הדעת (אור יקר).
- ²³⁰⁷ בת"ת עצמו בפסוק ב' כאומרו אשירה לה' (אור יקר).
- ²³⁰⁸ הרי נשלמו אז הז' בהגדלות והמוחין היותר שלימים, וכן ישראל למטה, כי אז נולד כל האורות דחמדת ישראל וכו' והנה אלו האורות נולדו להם לישראל אז, והוא הלידה דליל ז' של פסח, כי אז נולדו האורות דתקות כל חמדת ישראל אשר לעתיד לבא, וזהו שנאמר בשירת הים (שמות טו א) ויאמרו לאמר (דע"ה ח"ב קכו ע"ג).
- ²³⁰⁹ על הנסים נסתרים שהקב"ה עושה עם ישראל תמיד (ויקרא כו מד) ואף גם זאת כו' (שם).
- ²³¹⁰ פי' הנ' מורה על הריבוי (מ"מ).
- ²³¹¹ ואמרו אשירה כאלו היא מדברת על עצמה (אור יקר). אשירה הוא לשון יחיד היא הנוק' דז"א, ר"ל שהשירה ששוררת מלכות לז"א אמרוה ישראל (מ"מ).
- ²³¹² ת"ת בסוד חו"ב (אור יקר).
- ²³¹³ אל הבינה (אור יקר).
- ²³¹⁴ תרין עטרין דירית מאבא ואימא והם חו"ג הנעלמות שם (אור יקר). גאות הם בא"א ששם ת"י נימין בגימ' גאות, וכן או"א נק' גאות כי ח"י נימין חופפין עליהם, וז"ש כי גאה גאה, שז"א עולה לא"א ואו"א לקבל המוחין משם (מ"מ).
- ²³¹⁵ הם מוח חו"ב (מ"מ).
- ²³¹⁶ הם החסדים שמשם באים הנשמות (מ"מ).
- ²³¹⁷ הם ה"ג (מ"מ).

ספר שמות

<p>זמנא גאה בגין דיתעטר בעטרוי בהדוותא שלימתא:</p>	<p>גאה כדי שיתעטר בעטרוותיו, בשמחה שלמה.</p>
<p>סוס ורוכבו רמה בים (שמות טו א) שולטנותא דלתתא ושולטנותא דלעילא²³¹⁸ דאחידן בהו²³¹⁹ אתמסרו בההוא ימא רבא ושולטנותא רבא למעבד בהו נוקמין ותנינן לא עביד קודשא בריך הוא דינא לתתא עד דיעביד בשולטניהון לעילא הדא הוא דכתיב (ישעיה כד כא) יפקוד יהו"ה על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה ועל האדמה (באדמה):</p>	<p>"סוס ורוכבו רמה בים", השלטון שלמטה והשלטון שלמעלה, שאחוזים בהם, נמסרו לאותו הים הגדול והשליט הגדול, לעשות בהם נקמות. ושנינו, הקדוש ברוך הוא לא עושה דין למטה עד שיעשה בשליטיהם למעלה, זהו שנאמר "יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה".</p>
<p>רמה בים אמר רבי יהודה ביה בליליא אתער גבורא תקיפא דכתיב ביה (שמות יד כא) ויולך יהו"ה את הים ברוח קדים (דאתער בה גבורה תקיפא הה"ד) עזה כל הלילה בההוא זמנא בעאת מטרוניתא מן מלכא כל אינון אכלוסין דלתתא וכל אינון שולטנין דלעילא דיתמסרון בידהא וכלהו אתמסרו בידהא למעבד בהו נוקמין הדא הוא דכתיב סוס ורוכבו רמה בים בים סתם לעילא ותתא:</p>	<p>"רמה בים", אמר רבי יהודה, בו בלילה, התעוררה גבורה חזקה, שנאמר בו "ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה", באותו זמן בקשה המלכה מן המלך את כל אותם אוכלוסים שלמטה, וכל אותם שליטים שלמעלה שימסרו בידיה, וכולם נמסרו לידיה לעשות בהם נקמות, זהו שנאמר "סוס ורוכבו רמה בים", בים סתם, למעלה ולמטה.</p>
<p>עזי וזמרת יה (שמות טו ב) רבי חייא פתח ואמר (תהלים קלט ה) אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה כמה אצטריכו בני נשא ליקרא לקודשא בריך הוא²³²⁰ בגין דקודשא בריך הוא כד ברא עלמא</p>	<p>"עזי וזמרת יה". רבי חייא פתח ואמר "אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה", כמה הצטרכו בני אדם לכבד את הקדוש ברוך הוא, משום שכאשר ברא הקדוש ברוך הוא את העולם,</p>
<p>נה/א</p>	
<p>אסתכל ביה באדם למהוי²³²¹ שליט על [כלא] ונ"א למהוי שלים בכלא ואתבריו דו פרצופין²³²² והוה דאמי לעלאין ותתאין²³²³ נחת ליה בדמו יקירא²³²⁴ וחמו ליה בריין כדין אתכנשו לגביה וסגידו לקבליה ואימתא ודחלא נפלת עליהו מדחלתיה הדא הוא דכתיב (בראשית ט ב) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים:</p>	<p>הסתכל על האדם, להיות שליט על הכל (נ"א להיות שלם בכל, ונברא) בשני פרצופים, והיה דומה לעליונים ולתחתונים. הוריד אותו בדמות מכובדת, וראו אותו הבריות, אז התכנסו אליו והשתחוו לפניו, ופחד ואימה נפלו עליהם מפחדו. זהו שנאמר "ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים".</p>

²³¹⁸ סוס היא פלונית ורוכבו הוא ס"מ (מ"מ).

²³¹⁹ פי המצריים אוחזים בפלונית וס"מ (מ"מ).

²³²⁰ מפני שהקב"ה כבדם בשעת בריאתם כל הכבוד שאפשר, והם מנעו הכבוד מהם בחטאתם, וא"כ צריכים הם לכבד הבורא שברא' בכל הכבוד (אור יקר)

²³²¹ פי השגיח בו ונתן לו כח (אור יקר).

²³²² שהם עליונים ותחתונים גשמיים ורוחניים מים עליונים ומים תחתונים זכר ונקבה ולזה היה בו חלק מזה וחלק מזה (אור יקר).

²³²³ האדם אינו רומז אל בחי' פרטית כמו אל זעיר לבדו או אל מלכות לבדה, אלא הוא רומז אל ה' פרצופים דוגמת א"א, וז"ש "דמי לעילאין" הם ג"ר, ותתאין הם ז"ן, א"נ לפי שבו יחידה חיה נשמה מכח"ב, נ"ר מז"ן, וז"ש לעילאין ותתאין, א"נ לעילאין אצילות תתאין ב"ע שאדה"ר היה כולל אב"ע (מ"מ).

²³²⁴ בסוד הנשמה הנפלאה שסופר בה כמה עניינים בתיקונים (אור יקר).

ספר שמות

<p>עייליה לגנתיה דנטע לנטריה²³²⁵ למהוי ליה חדו על חדו²³²⁶ ולאשתעשעא ביה עבד ליה טרוצטבולין²³²⁷ מחפיין באבני יקר ומלאכין עלאין חדאן קמיה לבתר פקיד ליה²³²⁸ על אילנא חד ולא קאים בפקודא דמאריה²³²⁹:</p>	<p>הכניס אותו לגנו שנטע לשמרו, להיות לו שמחה על שמחה, ולהשתעשע בו. עשה לו חופה, מכוסה באבנים יקרות, ומלאכים עליונים שמחים לפניו. אחר כך, צוה אותו על עץ אחד, ולא עמד במצות רבונו.</p>
<p>אשכחנא בספרא דחנוך²³³⁰ דלבתר דסליק ליה²³³¹ קודשא בריך הוא ואחמי ליה כל גנויאי²³³² [דמלכא] עלאי ותתאי אחמי ליה אילנא דהיי²³³³ ואילנא דאתפקד²³³⁴ עליה אדם ואחמי ליה דוכתיה²³³⁵ דאדם בגנתא דעדן וחמא דאלמלא נטיר אדם פקודא דא יכיל לקיימא תדירא ולמהוי תדירא [תמן] הוא לא נטר פקודא דמאריה נפק בדימוס ואתענש:</p>	<p>מצאנו בספרו של חנוך, שלאחר שהעלה אותו הקדוש ברוך הוא, והראה לו את כל גנוי המלך עליונים ותחתונים, הראה לו את עץ החיים, והעץ שהצטוה עליו אדם, והראה לו מקומו של אדם בגן עדן. וראה שאלמלא שמר אדם מצוה זו, יכול לעמוד תמיד, ולהיות שם תמיד. הוא לא שמר מצות רבונו, יצא בדימוס ונענש.</p>
<p>רבי יצחק אמר [אדם] דו פרצופין אתברי והא אוקיימנא (בראשית ב כא) ויקח אחת מצלעותיו נסרו הקדוש ברוך הוא ואתעבידו תרין ממזרח וממערב הדא הוא דכתיב (תהלים קל"ה) אחר וקדם צרתני אחר דא מערב וקדם דא מזרח:</p>	<p>רבי יצחק אמר, אדם נברא ב' פרצופים. והרי בארנו "ויקח אחת מצלעותיו" נסרו הקדוש ברוך הוא ונעשו שנים ממזרח וממערב, זהו שנאמר "אחר וקדם צרתני". אחר זה מערב, וקדם זה מזרח.</p>
<p>רבי חייא אמר מה עבד קודשא בריך הוא תקין לההיא נוקבא ושכליל שפירותה על כלא ועייליה לאדם הדא הוא דכתיב (בראשית ב כב) ויבן יהו"ה אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה תא חזי מה כתיב לעילא (שם כא) ויקח אחת מצלעותיו מאי אחת כמה דאת אמר (שיר ו ט) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה מצלעותיו מסטרוי כמה דאת אמר (שמות כו כ) ולצלע המשכן:</p>	<p>רבי חייא אמר, מה עשה הקדוש ברוך הוא, תיקן אותה נקבה, ושכלל את יפיה על הכל, והכניסה לאדם. זהו שנאמר "ויבן ה' אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה". בא וראה, מה נאמר למעלה "ויקח אחת מצלעותיו", מה זה "אחת", כמו שנאמר "אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה". "מצלעותיו", מצדדיו, כמו שנאמר "ולצלע המשכן".</p>
<p>רבי יהודה אמר קודשא בריך הוא נשמתא נתן נשמה עליונה באדם, וכלל בה חכמה</p>	<p>רבי יהודה אמר, הקדוש ברוך הוא נתן נשמה עליונה באדם, וכלל בה חכמה</p>

²³²⁵ כי עיקר קיום מצות היה בג"ע כאומרו לעבדה ולשמרה ופי' אלו מצות עשה ומצות לא תעשה (אור יקר).

²³²⁶ שמחת עצמו בבריאתו וכן נוסף על זה שמחתו בג"ע וכל הנברא בו והקב"ה משתעשע בו בסוד שעשועו עם הצדיקים בג"ע שהיחוד על ידם בהם ומהם עצמם (אור יקר).

²³²⁷ חופות (רח"ו במ"מ).

²³²⁸ היינו סוד עץ הדעת וכו' דהיינו להרחיקו מכל חיצוניי ושלא לידבק אליהם (אור יקר).

²³²⁹ שנתדבק בחצונים ונתלבש בחומר טמא ויצר הרע (אור יקר).

²³³⁰ יובן בספר הגלגולים [פי"ח] שחנוך זכה לנשמה דזיהרא עילאה שהיתה לאדה"ר קודם חטאו (רמ"ז).

²³³¹ לחנוך עצמו (אור יקר).

²³³² הם גנוזי ואוצרי כל צורכי ההנהגה (אור יקר).

²³³³ להשכיר לעוסקי תורה (אור יקר).

²³³⁴ להעניש עוברי תורה (אור יקר).

²³³⁵ ובחינתו קודם חטאו וחופתו ומעלתו וכל זה מפני שחנוך ירש לבוש אדם הראשון כדפי' בשיה"ש, דאלמלא וכו', אם כן הוא מנע הטוב ממנו, ור' יצחק פליג את"ק דת"ק פירש ד"ו פרצופין שהם הרכבתו מן העליונים ומן התחתונים ואיהו סבירא ליה ד"ו פרצופין היינו ז' ממש, ונסרו הקב"ה לשתיים לא ימין ושמאל אלא אחר וקדם, בענין שיש בזכר ימין ושמאל וקדם, ובנקבה ימין ושמאל ואחר, ולדעת ר' יצחק בנסירה לבד נגמר מעשה הנקבה שמקושטת וגמורה ובריה שלימה היתה, ור' חייא פליג עליה ואמר שלא היתה גמורה נקבה (אור יקר).

ספר שמות

<p>עלאה יהב ביה באדם וכליל ביה חכמתא וסכלתנו למנדע כלא מאן אתר יהב ביה נשמתא רבי יצחק אמר מאתר דשאר נשמתין קדישין קא אתיין²³³⁶:</p>	<p>ותבונה כדי לדעת הכל, מאיזה מקום נתן בו נשמה. רבי יצחק אמר, ממקום ששאר הנשמות הקדושות באות.</p>
<p>רבי יהודה אמר מהכא דכתיב (בראשית א כד) תוצא הארץ נפש חיה מאן הארץ מההוא אתר²³³⁷ דמקדשא אשתכח ביה נפש חיה נפש חיה סתם²³³⁸ דא נפשא דאדם קדמאה דכלא:</p>	<p>רבי יהודה אמר, מכאן, שנאמר "תוצא הארץ נפש חיה", מי זו הארץ. מאותו מקום שהמקדש נמצא בו נפש חיה, נפש חיה סתם, זו נפש של אדם הראשון, של הכל.</p>
<p>רבי חייא אמר אדם הוה ידע חכמתא עלאה יתיר ממלאכי עלאי והוה מסתכל בכלא וידע ואשתמודע למאריה יתיר מכל שאר בני עלמא בתר דחב אסתימו מניה מבועי דחכמתא מה כתיב ונ"א ממה דכתיבו (שם ג כג) וישלחו יהו"ה אלהים מגן ערן לעבוד את האדמה:</p>	<p>רבי חייא אמר, אדם היה יודע חכמה עליונה יותר ממלאכי העליונים, והיה מסתכל בכל, ויודע ונודע לרבונו יותר מכל שאר בני העולם. לאחר שחטא נסתמו ממנו מעיינות החכמה, מה נאמר (נ"א ממה שכתוב) "וישלחו ה' אלהים מגן ערן לעבוד את האדמה".</p>
<p>רבי אבא אמר אדם הראשון מדכר ונוקבא אשתכח²³³⁹ הדא הוא דכתיב (שם א כו) ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ועל דא דכר ונוקבא אתעבידו כחדא ואתפרשו לבתר ואי תימא [הא דאמר] האדמה אשר לקח משם²³⁴⁰ הכי הוא ודאי ודא היא נוקבא וקודשא בריך הוא אשתתף עמה²³⁴¹ ודא הוא דכר ונוקבא וכלא [הוא] מלה הדא:</p>	<p>רבי אבא אמר, אדם הראשון מזכר ונקבה נמצא, זהו שנאמר "ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", ועל זה זכר ונקבה נעשו כאחד, ונפרדו אחר כך. ואם תאמר, זה שאמר "האדמה אשר לוקח משם". כך הוא ודאי, וזוהי הנקבה, והקדוש ברוך הוא השתתף עמה, וזהו זכר ונקבה, והכל דבר אחד.</p>
<p>רבי יוסי אמר עזי וזמרת יה²³⁴² (שמות טו ב) אינון דכלילין (כלומר כלילין) דא בדא²³⁴³ ולא אתפרשאן דא מן דא²³⁴⁴ ולעלמין²³⁴⁵ אינון (לעלמין) בהביבותא ברעותא חדא ודמתמן אשתכחו (נ"א אתמשכו) (מתמן אשתכחו) משיכין דנחלין ומבועין לאסתפקא כלא ולברכא כלא לא</p>	<p>רבי יוסי אמר "עזי וזמרת יה", אותם הכלולים זה בזה ולא נפרדים זה מזה, ולעולמים הם בחביבות ברצון אחד, שמשם נמצאות (נ"א נמשכו) משיכות הנחלים והמעיינות, לספק לכל ולברך את הכל. לא מכזבים מימי המעיינות,</p>

²³³⁶ פי' הם או"א כנודע שחיה מאבא ונשמה מאימא וז"ש יהודה אמר מהכא כדמפרש ואזיל (מ"מ).

²³³⁷ פי' מלכות שהמקדש רומז אליה (מ"מ).

²³³⁸ פי' אבא לפי שחיה ממנו וז"ש דא נפשא דאדם קדמאה דכולא (מ"מ).

²³³⁹ פי' זרין והם צלם ודמות (מ"מ). לעיל יב ע"א ויקרא יט ע"א ועי' תזריע מג ע"ב (לש"ו).

²³⁴⁰ פי' דמשמע שהוא ממלכות לבדה הנק' אדמה ותירץ דקב"ה אשתתף עמה והזכיר הכתוב המלכות לפי שהיא נגלית והז"א מתלבש בתוכה (מ"מ).

²³⁴¹ כל הנשמות והעולמות אשר לבי"ע ממש שיצאו ונבראו אח"כ מהמלכות דאצילות ע"י זווגא בד"א (ע' זוה"ק ח"א כב ע"א כט ע"ב ובח"ב יב ע"א וח"ג ז ע"א יט ע"א קעד ע"ב וע' עוד ח"א יג סע"א וח"ב נה ע"א) (כללים ח"א קח ע"ג).

²³⁴² אדני גימ' ס"ה ועם י"ב אותיות המלוי הוא גימ' ע"ז וכן שם ס"ג עם י' אותיות המלוי גימ' ע"ג וד' אותיות הפשוט הרי גימ' ע"ז ג"כ ועי' דף סו ע"ב כי ת"ת דאצילות נק' ו'ו והם גימ' י"ב וכ"א כלול מי' י"ב פעמים ה' הם ס' וכנגדם ס' דת"ת דמלכות וכנגדם ס' פולסי דנורא ביצירה הנק' נער והוא כנגד הת"ת ג"ש (זהר הרקיע).

²³⁴³ נ ע"ב (הערת הזהר).

²³⁴⁴ קבלת או"א ויניקתם הנה הוא מהמזלין אשר האו"א כלולים בהם והמזלין הם הדעת עלאה אשר על ידיהם מתייחדים האו"א והם ע"ז תרין ריעין דלא מתפרשין דא מן דא כמ"ש באד"ז רצ ע"ב (וכן הוא בפ' בשלח נ' ע"ב נ"ה ע"א ופ' ויקרא ד' ע"א ס"א ע"ב) (כללים ח"ב קכב ע"א). לעולם אין אור המאציל נפסק אפי' רגע אחת וכו' הוא לשפע החיות והמזון הוא אשר לא נפסק לעולם (ביאורים ח"ב ע ע"ג).

²³⁴⁵ ח"ג ד ע"א סא ע"ב רצ ע"ב (לש"ו).

ספר שמות

<p>כדיבו מימי מבויעין כמה דאת אמר (ישעיה נח יא) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו ועל דא ויהי לי לישועה²³⁴⁶ דבגניי כך מלכא קדישא²³⁴⁷ משיך ואחסין לתתא ואתער ימינא למעבד נסין:</p>	<p>כמו שנאמר "וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו". ועל זה "ויהי לי לישועה", שבשביל כך המלך הקדוש מושך ומוריש למטה, ומתעורר הימין לעשות נסים.</p>
<p>זה אלי ואנוהו (שם) דא צדיק דמניה נפקין ברכאן בזווג ואנוהו בההוא אתר דחביבותא אשתכח ביה ודא הוא מקדשא²³⁴⁸ אלהי אבי וארוממנהו משה קאמר דא לגבי אתר דליואי²³⁴⁹ אתיין מההוא סטרא ועל דא (הוה) (כן הוה הוא) שלימותא דכלא והוא בההוא אתר ונ"א בהאי קרא:</p>	<p>"זה אלי ואנוהו", זה צדיק, שממנו יוצאות ברכות בזווג. "ואנוהו" באותו מקום שנמצאת בו חביבות, וזהו המקדש. "אלהי אבי וארוממנהו", משה אמר את זה למקום שהלויים באים מאותו צד, ועל זה היה שלמות הכל, הוא באותו מקום (נ"א בזה הפסוק).</p>
<p>[רבי] יצחק אמר ויהי לי לישועה דא מלכא קדישא²³⁵⁰ והכי הוא ומנלן מקרא אחרנא אשכחנא ליה דכתיב (ישעיה יב ב) כי עזי וזמרת יה יהו"ה ויהי לי לישועה [מ]שמע דקאמר יהו"ה ויהי לי לישועה דא מלכא קדישא:</p>	<p>רבי יצחק אמר "ויהי לי לישועה", זה המלך הקדוש, וכך הוא. ומנין לנו, מקרא אחר מצאנו לו, שנאמר "כי עזי וזמרת יה ה' ויהי לי לישועה" ממשמע שאמר ה' ויהי לי לישועה", זה המלך הקדוש.</p>
<p>נה/ב</p>	
<p>עזי וזמרת יה וגו' (שמות טו ב) רבי חזקיה פתח ואמר בהאי קרא דכתיב (משלי יז יז) בכל עת אוהב²³⁵¹ הרע ואח לצרה יולד בכל עת אוהב הרע דא קודשא בריך הוא²³⁵² דכתיב ביה (שם כז י) רעך ורע אביך אל תעזוב ואח לצרה יולד (משלי יז יז) בשעתא דיעיקון לך שנאך קודשא בריך הוא מה אמר (תהלים קכב ח) למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך דישראל אקרין אחים ורעים לקודשא בריך הוא יולד מהו וכי השתא יולד אלא בשעתא דעקתא יולד בעלמא אח יהא לקבלך לשזבא לך מכל אינון דעקין לך:</p>	<p>"עזי וזמרת יה וגו'", רבי חזקיה פתח ואמר, בפסוק זה שנאמר "בכל עת אוהב הרע ואח לצרה יולד". "בכל עת אוהב הרע", זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר בו "רעך ורע אביך אל תעזוב". "ואח לצרה יולד", בשעה שיציקו לך שונאיך, מה אומר הקדוש ברוך הוא "למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך", שישראל נקראים אחים ורעים לקב"ה. "יולד", מה זה. וכי עכשיו יולד. אלא בשעה שנולדת צרה בעולם, יהיה אח כנגדך להציל אותך, מכל אותם שמציקים לך.</p>
<p>רבי יהודה²³⁵⁴ אמר יולד דמלכא קדישא יתער בהאי עז (לנקמא לך מאומא) ולנקמא לך מאומין</p>	<p>רבי יהודה אמר "יולד", שהמלך הקדוש יתעורר בעז הזה, לנקום לך</p>

²³⁴⁶ פי' יה הנזכר שהם או"א הם לי לישועה (מ"מ).

²³⁴⁷ פי' בשביל הארות או"א הנזכר לכך מלכא קדישא שהוא ז"א מושך שפע למלכות ולבלי"ע (מ"מ).

²³⁴⁸ יסוד דנוק' (רח"ו). ועי' דע"ה ח"א פ ע"ד.

²³⁴⁹ פי' גבורה דז"א שהיא אלוה, לוי בן יעקב (מ"מ).

²³⁵⁰ פי' ז"א ופליג את"ק שאמר ויהי לי לישועה קאי על יה הנזכר (מ"מ).

²³⁵¹ ששם הרחמים וטובים לכל עת (אור יקר).

²³⁵² נקרא אח מצד ז' מדות ושם הדין והיינו טוב לצרה להצלה והיינו אדם שאינו עולה אלא בשבע מדות ולכך יולד לו צרה וינצל ע"י אח, אבל הרע אין לו צרה כלל, ור' יהודה תי' דאהדר יולד לאח ממש, והיינו שהת"ת אח מסתלק אל תוכיות הבינה ויוצא משם מסוד הרחם ויולד להצילו (אור יקר).

²³⁵³ שאינו מתרחק מן האדם אפילו רגע וכו', [עי' ח"ג דף ד ע"א] מה בין רעים לדודים, והקב"ה נק' לאדם רע דבק בלי פירוד, כאומרו ואתם הדבקים בה' והיינו מצד אותם הנאחזים בג' ראשונות (אור יקר).

²³⁵⁴ ר"י פליג על רבי חזקיה דלעיל שפירש יולד קאי על הצרה, ור"י מפרש יולד קאי על הקב"ה וה"ק ואח שהוא הקב"ה בעת צרה יולד דהיינו יתעורר להנקם מהאויבים (מ"מ).

ספר שמות

<p>[נ"א לינקא לך מאימא²³⁵⁵] בההוא סמרא²³⁵⁶ כמה דאת אמר עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה לאתערא גבוראן לקבל אומין עכו"ם:</p>	<p>מהאומות (נ"א להיניק לך מהאם) באותו צד, כמו שנאמר "עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה", לעורר גבורות כנגד אומות עובדי כוכבים ומזלות.</p>
<p>רבי ייסא פתח ואמר כמה אית ליה לבר נש לרחמא ליה לקודשא בריך הוא דהא לית ליה פולחנא לקודשא בריך הוא (אלא) וכמהו רחימותא וכל מאן דרחים ליה ועביד פולחנא ברחימותא קארי ליה לקודשא בריך הוא (ו)רחימא²³⁵⁷ אי הכי²³⁵⁸ במאי אוקימנא הני קראי (משלי כו י) רעך ורע אביך אל תעזוב וכתוב (משלי כה יז) הוקר רגלך מבית רעך:</p>	<p>רבי ייסא פתח ואמר, כמה יש לאדם לאהוב את הקדוש ברוך הוא, שהרי אין לך עבודה לקדוש ברוך הוא כמו אהבה, וכל מי שאהב אותו, ועושה עבודתו באהבה, קורא לו הקדוש ברוך הוא אהוב. אם כן, כמה בארנו פסוקים אלו "רעך ורע אביך אל תעזוב", ונאמר "הוקר רגלך מבית רעך".</p>
<p>אלא הא אוקמוה חברייא האי קרא²³⁵⁹ בעולות²³⁶⁰ (ו)כתוב השתא רעך²³⁶¹ ורע אביך אל תעזוב למפלה ליה²³⁶² ולא תדבקא ביה ולמעבד פקודוי אל תעזוב ודאי²³⁶³ והא דאתמר הוקר רגלך מבית רעך כלומר הוקר יצרך²³⁶⁴ דלא ירתח²³⁶⁵ לקבלך ולא ישלוט בך ולא תעביד הרהורא אחרא מבית רעך מאן בית רעך דא נשמתא קדישא²³⁶⁶ דאעיל²³⁶⁷ כך רעך ויהבה בנוך ועל דא פולחנא דקודשא בריך הוא לרחמא ליה בכלא כמה דכתיב (דברים ו ה) ואהבת את יהו"ה אלהיך:</p>	<p>אלא הרי בארוה החברים פסוק זה בעולות ושלמים, וזה בחטאות ואשמות, ונאמר עכשיו "רעך ורע אביך אל תעזוב", לעבוד אותו ולהדבק בו, ולעשות מצותיו. "אל תעזוב" ודאי. וזה שנאמר "הוקר רגלך מבית רעך", כלומר הוקר יצרך שלא ירתח כנגדך, ולא ישלוט בך, ולא תעשה הרהור אחר. "מבית רעך", מי זה בית רעך. זו הנשמה הקדושה, שהכניס בך רעך, ונתן אותה בתוכך. ועל זה, עבודת הקדוש ברוך הוא לאהוב אותו בכל, כמו שנאמר "ואהבת את ה' אלהיך".</p>
<p>זה אלי ואנוהו (שמות טו ב) דכל ישראל חמו על ימא מה דלא חמא יחזקאל נביאה ואפילו אינון עוברי דבמעי אמהון הוו חמאן ומשבחן לקודשא</p>	<p>"זה אלי ואנוהו", שכל ישראל ראו על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא. ואפילו אותם העוברים שבמעי אמו היו</p>

²³⁵⁵ בינה, ור' יהודה מפרש ויהי לי כשיורד מעזי שהיא אימא עילאה לישועה כדפי' ר' יצחק (אור יקר).

²³⁵⁶ דהיינו חכמה כדפי', וצריכים ב' מדות, הא' רחמים, הב', דין דהיינו חכמה ובינה, כדי שהדין יהיה בשנאיהון דישראל (אור יקר).

²³⁵⁷ היינו מצד החכמה אוהב, ומשם נהירו דחסד (אור יקר).

²³⁵⁸ שאתה אומר שיהיה אוהב להקב"ה ולא רע והכתוב אומר רעך ורע אביך מורה שיהיה רע להקב"ה ויש פסוק אחר שאומר הוקר רגלך מבית רעך ולכאורה קשיא אומרו אל תעזוב וכתוב הוקר (אור יקר).

²³⁵⁹ (ס"א בעולות ושלמים והאי בחטאות ואשמות וכתוב וכו') - ר"ל בהם הוקר רגלך אבל בעולות אל תעזוב וכו' (מ"מ).

²³⁶⁰ ירצה בעולות הבאים על חטא הוקר רגלך שאל תחטא ותצטרך להביא עולות אמנם לכולהו פי' קארי ליה רע ולפי זה כתיב השתא רעך ורע אביך אל תעזוב שהכוונה העיקר הוא להיות אוהב דהיינו העבודה השלימה, אמנם פחות רעך ורע אביך לא תפחות "מלמפלח ליה" (אור יקר).

²³⁶¹ פי' עכשיו אנו מתרצים תירוץ אחר (מ"מ).

²³⁶² ובעזיבה נקט רע שלא יפחות מעבודה זו (אור יקר).

²³⁶³ והוקר רגלך ג"כ נפרש אותו (אור יקר).

²³⁶⁴ והוא רגלך סבתך לחטא או רגלך שהוא בחי' אחרונה שבאדם רגל לנפש רוח ונשמה (אור יקר).

²³⁶⁵ דריש רגלך לשון מרגל שהוא יצר הרע (רח"ו).

²³⁶⁶ שבה שוכן הקב"ה באדם או ירצה בית רעך הוא כמו מבית ומחוץ הכניסה הקב"ה רעך בה (אור יקר).

²³⁶⁷ אמנם עיקר העבודה היא לרחמא ליה וכו' (אור יקר).

ספר שמות

<p>ברוך הוא וכלהו הוּו אמרין זה אלי ואנוהו אלהי אבי ²³⁶⁸ וארוממנהו ²³⁶⁹ כמה דאת אמר אלהי אברהם ²³⁷⁰ אמר רבי יוסי אי הכי אמאי וארוממנהו דהא אלהי אברהם לעילא הוא אמר ליה אפילו הכי ²³⁷¹ אצטריך וכלא חד מלה וארוממנהו בכלא לאכללא מאן דידע ליחדא שמא קדישא רבא דהא הוא פלחנא ועלאהו דקודשא בריך הוא ²³⁷²:</p>	<p>רואים ומשבחים את הקדוש ברוך הוא, וכולם היו אומרים "זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארוממנהו", כמו שנאמר "אלהי אברהם". אמר רבי יוסי, אם כן, למה "וארוממנהו", שהרי אלהי אברהם, הוא למעלה. אמר לו, עם כל זה צריך, והכל דבר אחד. "וארוממנהו" בכל, לכלול מי שידע ליחד את השם הקדוש הגדול, שהרי זוהי עבודה עליונה של הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>רבי יהודה הוה יתיב קמיה דרבי שמעון והוה קארי כתיב (ישעיה נב ח) קול צופיך נשאו קול יחדיו ירננו קול צופיך מאן אינון צופיך אלא אלין אינון דמצפאן אימתי ירחם קודשא בריך הוא למבני ביתיה נשאו קול ישאו קול מבעי ליה מאי נשאו קול אלא כל בר נש דבכי וארים קליה על חרבן ביתיה דקודשא בריך הוא זכי למה דכתיב לבתר (ישעיה נב ח) יחדיו ירננו וזכי למחמי ליה בישובא בהדותא:</p>	<p>רבי יהודה היה יושב לפני רבי שמעון, והיה קורא, נאמר "קול צופיך נשאו קול יחדיו ירננו". "קול צופיך", מי הם "צופיך", אלא אלה הם שמצפים, מתי ירחם הקדוש ברוך הוא לבנות את ביתו. "נשאו קול", היה צריך להיות "ישאו קול", מה זה "נשאו קול". אלא כל אדם שבוכה ומרים קולו על חרבן ביתו של הקדוש ברוך הוא, זוכה למה שנאמר אחר כך "יחדיו ירננו", וזוכה לראותו בישוב בשמחה.</p>
<p>בשוב יהו"ה ציון (שם) [א"ל] בשוב יהו"ה אל ציון מבעי ליה מאי בשוב יהו"ה ציון אלא בשוב יהו"ה ציון ודאי תא חזי בשעתא דאתחריב ירושלם לתתא וכנסת ישראל אתתרכת סליק מלכא קדישא ולציון ²³⁷³ (בציון) ואנגיד ליה לקבליה בגין דכנסת ישראל ²³⁷⁴ אתתרכת (השתא דאתגליא כנסת ישראל סליק לה לגביה כד) ²³⁷⁵ וכדו תתהדר כנסת ישראל לאתרה כדן יתוב מלכא קדישא לציון לאתריה לאזדוגא חד בתד ודא הוא בשוב</p>	<p>"בשוב ה' ציון", א"ל, היה צריך להיות "בשוב ה' אל ציון". מה זה "בשוב ה' ציון". אלא "בשוב ה' ציון", ודאי. בא וראה, בשעה שחרבה ירושלים למטה, וכנסת ישראל גרשה, עלה המלך הקדוש לציון ונאנח כנגדו, משום שכנסת ישראל גרשה. וכשתחזור כנסת ישראל למקומה, אז ישוב המלך הקדוש לציון למקומו, להזדווג אחד באחד, וזהו "בשוב ה' ציון", ואז עתידים ישראל לומר "זה אלי ואנוהו", ונאמר "זה ה'</p>

²³⁶⁸ אהדר לכל ישראל, א"כ הוה לי' למימר אלהי אבותי, להכי קאמר דהיינו אלהי אבי (אור יקר).
²³⁶⁹ הוא סוד רום בחכמה ואלהי אבי בחמכה, אם כן לא שייך לארוממנהו דהא אלהי אברהם לעילא הוא (אור יקר).

²³⁷⁰ שהוא חכמה שעל החסד אלהי אבותי בינה והם עלו למעלה לכך אמר אלהי אבי (אור יקר). פי' אבא שהוא אלוה של החסד, דהא אלהי אברהם לעילא הוא פי' ואינו צריך הרמה (מ"מ).
²³⁷¹ עם היות שהחכמה היא למעלה עכ"ז צריכה היא להקשר בכתר שכל הספירות צריכות להקשר במקור' העליון (אור יקר). פי' גם אבא צריך הרמה להעלותו לא"א (מ"מ).

²³⁷² עי' יהל אור ח"ב כג ע"א: מאן דידע גנזי דמארי' ליחדא לי' כו' - וזהו ללמוד ע"מ לעשות, וזהו המעשה שאמרו (אבות פ"ג מ"ט) כל שמעשיו מרובין מחכמתו כו'. וע"ז אמרו (אבות פ"א מ"ז) לא הלמוד עיקר אלא המעשה.

²³⁷³ כתב הרמ"ק שכאן קורא ליסוד ציון, וכמ"ש בזוהר של המד"ל. ולעד"נ שאין הכרח לזה אלא יש לפרשו ככל המקומות שהוא יסוד הנוקבא שהוא מצויין בההוא רוחא דשביק בה בעלה, ובעת החורבן נסתלק אותו רוח ממנה ונסתם יסודה, ולכן נקראת בתולה, וצריכה להצטיין מידי פעם בפעם ברוח חדשה כנזכר בדרוש קריאת שמע שעל המטה, עיין בזוהר ויקרא דף ל"א. זהו הנלע"ד בכללות המאמר, אמנם פרטותיו צריכין באור, מהו ואנגיד ליה לקבליה, ומה ענין כל אומרו השתא דאתגליא, ומה לשון השתא, ולמה בתחילה אמר לקבליה ואחר כך לגביה (רמ"ז). ופי' יסוד נכלל בת"ת ואינו מזדווג עם המלכות (מ"מ).

²³⁷⁴ ויקרא עה (הערת הזהר).
²³⁷⁵ ויצא קסב ע"ב ע"ש (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>יהו"ה ציון וכדין זמינין ישראל למימר (שמות טו ב) זה אלי ואנוהו וכתוב (ישעיה כה ח) זה יהו"ה קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו [בישועתו ודאי]:</p>	<p>קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו", בישועתו ודאי.</p>
<p>יהו"ה איש מלחמה יהו"ה שמו (שמות טו ג) רבי אבא פתח (במדבר כא יד) על כן יאמר בספר מלחמות יהו"ה את והב בסופה ואת הנחלים ארנון כמה אית לן לאסתכלא בפתגמי אורייתא²³⁷⁶ כמה אית לן לעיינא בכל מלהא²³⁷⁷ דלית לך מלה באורייתא דלא אתרמיזא בשמא קדישא עלאה²³⁷⁸ ולית לך מלה באורייתא דלית בה כמה רזין²³⁷⁹ כמה טעמיין²³⁸⁰ כמה שרשיין²³⁸¹ כמה ענפיין²³⁸²:</p>	<p>"ה' איש מלחמה ה' שמו". רבי אבא פתח, "על כן יאמר בספר מלחמות ה' את והב בסופה ואת הנחלים ארנון". כמה יש לנו להסתכל בדברי התורה, כמה יש לנו לעיין בכל דבריה, שאין לך דבר בתורה שלא נרמז בשם הקדוש העליון. ואין לך דבר בתורה שאין בו כמה סודות, כמה טעמים, כמה שרשים, כמה ענפים.</p>
<p>נ/א</p>	
<p>הכא אית לאסתכלא (במדבר כא יד) על כן יאמר בספר מלחמות יהו"ה וכי ספר מלחמות יהו"ה אן הוא אלא הכי אתערו חברייא כל מאן דאגה קרבא באורייתא וכי לאסנאה שלמא בסוף מלוי כל קרבין ודעלמא קטטה וחרבנא וכל קרבין דאורייתא שלמא ורחימותא [וכל קרבין] [וקרבין דעלמא קטטה וחרבנא] הדא הוא דכתיב על כן יאמר בספר מלחמות יהו"ה את והב בסופה כלומר אהבה בסופה דלית לך אהבה ושלמא בר מהאי:</p>	<p>כאן יש להתבונן, "על כן יאמר בספר מלחמת ה'", וכי ספר מלחמות ה' היכן הוא. אלא כאן התעוררו החברים, שכל מי שלוחם קרב בתורה, זוכה להרבות שלום בסוף דבריו. כל הקרבות שבעולם קטטה וחרבן, וכל הקרבות של התורה שלום ואהבה. זהו שנאמר "על כן יאמר בספר מלחמת ה' ואת והב בסופה", כלומר אהבה בסופה, שאין לך אהבה ושלום, פרט לזה.</p>
<p>תו קשיא באתריה על כן יאמר בספר מלחמות יהו"ה בתורת מלחמות יהו"ה מבעי ליה מאי בספר אלא רזא עלאה הוא אתר אית ליה לקודשא בריך הוא²³⁸³ דאקרי [מ]ספר²³⁸⁴ כמה ודאת אמרו (דאתמר) (ישעיה לד טז) דרשו מעל ספר יהו"ה וקראו דכל חילין וגבורין דעבד קודשא בריך הוא בההוא אספרו (אתר) תליין ומתמן נפקין:</p>	<p>עוד קשה במקומו "על כן יאמר בספר מלחמת ה'", היה צריך להיות "בתורת מלחמות ה'", מהו "בספר". אלא סוד עליון הוא. מקום יש לקדוש ברוך הוא שנקרא ומספר, כמו שנאמר "דרשו מעל ספר ה' וקראו", שכל הכחות והגבורות שעשה הקדוש ברוך הוא תלויים באותו ספר, ומשם יוצאים.</p>
<p>את והב בסופה מאן והב אלא כל אינון חילין וכל אינון גבוראן דעביד קודשא בריך הוא בההוא ספר תליין [ומתמן נפקן את והב בסופה וביה] (וכד) אגה קודשא בריך הוא קרבוי בחד אתר דאיהו בסופה דדרגין ואקרי והב²³⁸⁵ כמה דאת</p>	<p>"את והב בסופה", מיהו "והב". אלא כל אלה כחות, וכל אותם גבורות, שהקב"ה עשה, תלויים באותו ספר, ומשם יוצאים את והב בסופה, ובו הקדוש ברוך הוא לוחם את קרבותיו,</p>

²³⁷⁶ בכלל דרושיה (אור יקר).

²³⁷⁷ פרטי תיבותיה (אור יקר).

²³⁷⁸ פנים לה במלכות פנים לה בת"ת פנים לה בבניה פנים לה בחכמה, וז"ש כמה רזין מצד היסוד סו"ד ר"ז (אור יקר).

²³⁷⁹ ד' בחי' אלו כנגד נר"ח אבל יחידה נעלמת בסוד קוש' הי' ולא נזכר א"נ הם כנגד פרד"ס (מ"מ).

²³⁸⁰ מצד הת"ת שבו ב' טעמי מימין ומשמאל (אור יקר).

²³⁸¹ מצד הבינה (אור יקר).

²³⁸² בחכמה או במלכות למטה (אור יקר).

²³⁸³ פי' מלכות (מ"מ).

²³⁸⁴ (נ"א ומספר) (נוסף בדפ"ו).

²³⁸⁵ פי' המלכות נקראת בשמות אלו "בסופא" לפי שהיא סוף הספירות ונק' והב בשביל הגבורות שבה ומאמר זה פי' אותו האריז"ל ואע"פ שהוא ארוך בשביל רובי התועליות שבו נעתיקנו כי כמה

ספר שמות

<p>אמר (משלי ל טו) לעלוקה שתי בנות הב הב בסופה בסוף דרגין אשתכח בסופה ים סוף אתקרי ים דאיהו סוף לכל דרגין²³⁸⁶:</p>	<p>במקום אחד, שהוא בסוף הדרגות, ונקרא "הב". כמו שנאמר "לעלוקה שתי בנות הב הב". "בסופה", נמצא בסוף הדרגות, בסופה נקראת ים סוף, ים שהוא סוף הדרגות.</p>
<p>ואת הנחלים ארנון ועם נחלייא דאשתכחו ואתננידו ולגביהו מההוא אתר עלאה דאקרי ארנון²³⁸⁷ מאי ארנון זוגא עלאה דחביבותא דלא מתפרשאן לעלמין²³⁸⁸ כמה ודאת אמרו (דאתמר) (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן ובדא ומשתרשן (משרשן) שרשוי ואתרביאו ענפיה לאושטא קרבו בכל אתר לאושטא חילין וגבוראן ולאחתחואה שולטנא ארבא ויקירא (יקירא) דכלא:</p>	<p>"ואת הנחלים ארנון", ועם הנחלים שנמצאו ונמשכו לו מאותו מקום עליון שנקרא ארנון. מהו ארנון. זוג עליון של חביבות שלא נפרדים לעולמים, כמו שנאמר "ונהר יצא מעדן". ובזה נשרשים שרשיו ומתרבים ענפיו, להושיט קרבותיו בכל מקום, להושיט כחות וגבורות, ולהראות שלטון גדול ונכבד של הכל.</p>
<p>תא חזי כד מתערין גבוראן וקרבין דקודשא בריך הוא כמה גרדיני טהירין מתערין לכל עיבר כדין שננן רומחין וסייפין ומתערין גבוראן וימא אתרגישת ונגלגלוי סלקין ונחתין וארבין דאזלין ושאטן בימא לכל עיבר מסתלקין שננא קרבא [נ"א חרבא] באבני בלסטראות מארי דרומחין וסייפין</p>	<p>בא וראה כשמתעוררות הגבורות והקרבות של הקדוש ברוך הוא, כמה שלוחי דין מאירים מתעוררים לכל צד, ואז מחדדים רומחים חרבות ומעוררים גבורות, והים מתרגש, וגליו עולים ויורדים, והאניות שהולכות ושטות בים, מסתלקות לכל צד. שנון קרב (נ"א חרב)</p>

מאמרי הזהר יתבארו בהקדמה זו, וז"ל: הנה בק"ש נכנסו מוחין דו"ק דאימא ואז מתגלים הארת הגבורות מיסוד דאימא ומתפשטים בז"א כנודע אע"פ שלא נכנסו עדיין ג' פרקין קדמאין דאימא עכ"ז ממקומם מאירים ויורדים תוך ז"א ובברכת אבות נכנסו ג' פרקין קדמאין דאימא וג' פרקין תתאים דאבא בבת א' והנה הארת הגבורות הוא שירדו תחילה אך הגבורות עצמם דאימא שצריכים לירד ברחל לצורכה כנודע עדיין לא ירדו מפחד הקל"י שלא יתאחזו בהם כשירדו בגבול רחל לבנותה ואע"פ שנכנסו ג' פרקין תתאין דאבא עכ"ז לא יספיקו למנוע יניקת הקל"י מהגבורות התקיפין אלו דאימא כי אין כח בג' פרקין תתאין דאבא הנשאר למעלה בראש ז"א לבטל הקל"י למטה במקום רחל ולכן כיון שאינם יכולים לירד למטה למקומם נשארים למעלה ברישא דז"א עליו ולא נכנסו בז"א והנה צריכים אלו הגבורות לירד למטה לתקון רחל ויש להם פחד לירד לכן מה עושים חוזרים אל חו"ג דאימא ומצטרפים עם ה' גבורות דיסוד אבא ועולים אלו העשרה בסוד מ"ן עד מקום אר"א ועושים זוג שני דאר"א ומוציאים ה"ג דאבא וה"ג דאימא שהם עשרה ונודע כי הקדושה עושה רושם תמיד וא"כ ל' גבורות הם כי עשרה הם הראשונות ונשאר רשימו שלהם טרם עלותם אח"כ עלו בסוד מ"ן הרי עשרים, אח"כ ירדו בסוד זוג הרי עשרה אחרות הם ל' גבורות ואחר הזוג הב' הזה שבאו עשרה אחרות נתערבו עם הראשונות ונתבסמו יחד ואין פחד אז מהחיצנים ואז ירדו בז"א עד רחל ובנו פרצופה וסוד זה הוא מ"ש הזהר בפ' בשלח דף נו ואת הנחלים כו' כי זוגא עילאה הב' של אר"א נק' ארנון אשר על ידו נתקנה רחל שהיא מואב וז"ס כי ארנון גבול מואב כי כל גבולה ופרצופה ע"י הגבורות וכמ"ש את והב בסופא כמד"א לעלוקה ב' בנות הב הב, בסופה ים סוף והיא רחל אשר שם הגבורות ואחרי אומרו ארנון זוג עלאה אמר ובדא משתרשין שרשין לאושטא קרבו וכו' והענין כי על ידי נחלים אלו שהם ה"ג דאבא וה"ג דאימא והם הנחלים שבב' יסודות הנק' גם הם נחלים ואלו יוצאים מזוג ב' דאר"א הנק' ארנון וע"י נתקנה מואב וירדו בה השלשים גבורות וז"ס את והב בסופה הם הגבורות היורדות שם ושם ארנ"ן חסר ו' גימ' ש' והם סוד ל' גבורות הנזכרות כל א' כלולה מעשר הם ש' ואלו הם הנחלים היורדים מארנון עילאה אל מואב שהיא רחל, וז"ס על כן יאמרו המושלים הם אר"א השולטים העליונים בואו חשבון פי' אומרים לה"ג הראשונות בואו בסוד זוג וביאה עליונה של אר"א בסוד מ"ן אל אבא מחשבה עלאה וז"ס בואו חשבון ועי"ז תבנה ותכונן עיר סיחון שהיא רחל כנז"ל כי אש יצאה מחשבון הם הל' גבורות כל א' כלולה מעשר הם אש עם הכולל כי כולם דינים ואש זו יצאה מחשבון מחשבה עילאה כי מזוג הב' הנק' ארנון יצאה האש הזו ואחר שנכנסו ברחל שהי' עיר סיחון אז יצאה להבה מקרית סיחון ואכלה ער מואב הם הקל"י הנק' ערוה הנאחזות במלכות הנק' מואב וכולם בעלי במות בעלי רמות ופסילים בגבור' היוצאים מארנון עילאה, ונחזור לענין וכו' (מ"מ).

²³⁸⁶ לעיל נ ע"א ולקמן רכו סע"א (לש"ו).

²³⁸⁷ עי' דרוש עמון ומואב [שעה"פ וירא] (זהר הרקיע).

²³⁸⁸ נ ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>כדין (תהלים מה ו) חציך שנונים ונ"א מתערין לאושטא קרבין בכל אתר ולאושטא חילין וגבוראן לכל עיבר כדין ימא אתרגישת וגלגלוי סלקין וארבין דאזלין ושאטין נחתין וסלקין וזעפא אשתכח כדין מתערין מניחי קרבא באבני בלסטראין מארי דרומחין וסייפין גירין וקשתין כמה דאת אמר חציך שנונים וקודשא בריך הוא אתתקף בחילוי וולאתערא קרבא ווי לאינן דמלכא קדישא יתער עלייהו קרבא כדין כתיב (שמות טו ג) יהו"ה איש מלחמה:</p>	<p>באבני בלסטראות בעלי רומחים וחרבות, אז "חציך שנונים" (נ"א) מתעוררים להושיט קרבות בכל מקום, ולהושיט כחות וגבורות לכל צד. אז הים מתרגש, וגליו עולים, והאניות שהולכות ושטות יורדות ועולות, והזעף נמצא. ואז מתעוררים לוחמי הקרב באבני בליסטראות בעלי רומחים וחרבות חצים וקשתות, כמו שנאמר "חציך שנונים", והקדוש ברוך הוא מתחזק בכחו לעורר קרב. אוי לאותם שהמלך הקדוש יעורר עליהם קרב, אז נאמר "ה' איש מלחמה".</p>
<p>ומהכא (מהכא) ומאינן אתון ומהאי קרא נפקין טורי קרבא לאינן חייביא [לאילין מארי דבבון] דחבו לקודשא בריך הוא ואתון אתגליין לאינן מארי קשוט והא ואתפרשן (אתפרשן) מלין והא אתמר:</p>	<p>ומכאן, ומאותן אותיות, ומפסוק זה, יוצאים הרי קרבות לאותם רשעים, לאותם בעלי מריבה שחטאו לקדוש ברוך הוא. והאותיות מתגלות לאותם בעלי אמת. והרי הדברים התפרשו, והרי נתבאר.</p>
<p>יהו"ה איש מלחמה יהו"ה שמו כיון דכתיב יהו"ה איש מלחמה לא ידענא דיהו"ה שמו אלא כמה דכתיב (בראשית יט כד) ויהו"ה המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת יהו"ה מן השמים וכלא ובהאי ספרו (הא בהא) תליין כמה דאת אמר (איוב כ בז) יגלו שמים עונו וארץ ומתקוממה לו (ומקוממה לו):</p>	<p>"ה' איש מלחמה ה' שמו", כיון שנאמר "ה' איש מלחמה", לא ידענו שה' שמו. אלא כמו שנאמר "וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה' מן השמים", והכל תלוי בספר הזה, כנאמר "יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו".</p>
<p>(ועל דא) תא חזיו (ועל דא) בשעתא דקודשא בריך הוא אתער קרבא בעלמא עלאי ותתאי אתעקרו [מאתרייהו] (משלשליהו) כמה דאוקימנא והדא הוא דכתיב (שמות טו ד) מרכבות פרעה וחילו ירה בים ולזמנא דאתי זמין קודשא בריך הוא לאגהא קרבא עלאה ותקיפא בעממיא בגין לאוקרא שמיה הדא הוא דכתיב (זכריה יד ג) ויצא יהו"ה ונלחם בגוים ההם כיום הלחמו ביום קרב וכתיב (יחזקאל לה כג) והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי וגו' (מרכבות פרעה וחילו ירה בים כד אתער קודשא בריך הוא קרבא כדין²³⁸⁹ אתערו דרגין עלאין ודרגין תתאין דלתתא וכדין מרכבות פרעה וחילו ירה בים):</p>	<p>(ועל זה) בא וראה, בשעה שהקדוש ברוך הוא מעורר קרב בעולם, עליונים ותחתונים נעקרים ממקומם כמו שבארנו, זהו שנאמר "מרכבות פרעה וחילו ירה בים". ולעתיד לבא, עתיד הקדוש ברוך הוא ללחום קרב עליון וחזק בעמים, כדי לכבד את שמו. זהו שנאמר "ויצא ה' ונלחם בגוים ההם כיום הלחמו ביום קרב", ונאמר "והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי וגו'".</p>
<p>רבי יהודה פתח ואמר (תהלים עז יז) ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו וגו' בשעתא דעברו ישראל ית ימא אמר קודשא בריך הוא למלאכא די ממנא על ימא פליג מימך אמר ליה למה אמר ליה בגין</p>	<p>רבי יהודה פתח ואמר "ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו וגו'", בשעה שעברו ישראל את הים, אמר הקדוש ברוך הוא למלאך הממונה על הים, סלק</p>

²³⁸⁹ "ס"א אתברו) נוסף בדפ"ו.

ספר שמות

<p>דבני יעברון בגוון אמר ליה פורקנא ומסקא דקינטא קשוט [מאי שנא אלין מאלין] (אלין ואלין) אמר ליה על תנאי דא עבדית לימא כד בראתי עלמא מה עביד קודשא בריך הוא אתער גבורתא דיליה ואתקמטו מיא הדא הוא דכתיב (תהלים עז יז) ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו אמר ליה קודשא בריך הוא קטול כל אינון אכלוסין לבתר ארמי לון לבר לבתר חפי [ימא] עליהו הדא הוא דכתיב (שמות טו ד) מרכבות פרעה וחילו ירה בים:</p>	<p>מימיק. אמר לו, למה. אמר לו, כדי שבני יעברו בתוכך. אמר לו הגאולה²³⁹⁰ היא אמת, מה שונים אלה מאלה. אמר לו, על תנאי זה עשיתי את הים, כשבראתי את העולם. מה עשה הקדוש ברוך הוא, עורר את גבורתו ונכרתו המים, זהו שנאמר "ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו". אמר לו הקדוש ברוך הוא, הרוג את כל האוכלוסים הללו, ואחר כך השלך אותם החוצה, אחר כך כסה הים עליהם, זהו שנאמר "מרכבות פרעה וחילו ירה בים".</p>
<p>אמר רבי אלעזר פוק חמי כמה רתיבין עבד קודשא בריך הוא לעילא כמה אכלוסין כמה חיילין וכלהו</p>	<p>אמר רבי אלעזר, צא ראה, כמה מרכבות עשה הקדוש ברוך הוא למעלה, כמה אוכלוסים כמה חיילות, וכולם</p>
<p>נ/ב</p>	
<p>קשירין אלין באלין (והא אוליפנא) כלהו רתיבין אלין [באלין] (לאלין) דרגין על דרגין ומסטרן דשמאלא מתערין רתיבין [דלא] קדישין שליטין וכלהו דרגין ידיען לעילא:</p>	<p>קשורים אלו באלו. כל המרכבות אלו לאלו דרגות על דרגות, ומצד השמאל מתעוררות מרכבות שאינן קדושות ששולטות, וכולן דרגות ידועות למעלה.</p>
<p>והא אתערנא בבכור פרעה דהוא דרגא חד דקטל קודשא בריך הוא דרגא דיליה [נ"א חיליה] ותבר ליה משלשוליה²³⁹¹ תקיפא (ודרגא דיליה) תחות שולטניה כמה רתיבין וכמה חיילין דקוומיטין ומסטרן (מדרגא) שמאלא מנהון אחידן באתר עלאה²³⁹² ודשולטנותא דלהון ומנהון אחידן במלכותא דלעילא²³⁹³ מנהון אחידן בתר ארבע כרסון²³⁹⁴ (ס"א חיון) ונ"א רחין כמה דאתמר:</p>	<p>והרי עוררנו, בבכור פרעה, שהוא דרגה אחת שהקדוש ברוך הוא הרג את הדרגה שלו (נ"א כחו), ושבר אותו משולשלתו החזקה. תחת שלטונו כמה מרכבות וכמה חיילות של שרים מצד השמאל, מהם אחוזים במקום עליון של השלטון שלהם, ומהם אחוזים במלכות שלמעלה, מהם אחוזים אחר ארבעה כסאות (נ"א רחים) כמו שנאמר.</p>
<p>וכלהו אתמסרו בידיה בדינא דמלכותא דאקרי ימא רבא לתברא לון מדרגיהון וכד אינון אתברו לעילא כל אינון דלתתא אתברו ואתאבידו בימא תתאה הדא הוא דכתיב (שמות טו ד) מרכבות פרעה וחילו ירה בים בים סתם:</p>	<p>וכולם נמסרו בידו בדין המלכות, שנקראת הים הגדול, לשבור אותם מדרגתם. וכשהם נשברים למעלה, כל אותם שלמטה נשברים ונאבדים בים התחתון, זהו שנאמר "מרכבות פרעה וחילו ירה בים", בים סתם.</p>
<p>ומבחר שלישי טבעו בים סוף (שם) ומבחר שלישי הא אתמר [כדאמר] (שם יד ז) ושלישים²³⁹⁵ על כלו כלהו דרגין תרין וחד אלין על אלין כגונא עלאה [הכי אתעבידון] וכלהו אתמסרו ובידהא לתברא משולטניהון אלין ואלין:</p>	<p>"ומבחר שלישי טבעו בים סוף", "ומבחר שלישי", הרי נתבאר. "ושלישים על כלו", כל הדרגות, שנים ואחד, אלה על אלה, כדוגמא עליון כך נעשו, וכולם נמסרו בידיה, להשבר משלטונם, אלה ואלה.</p>

²³⁹⁰ יש ש"טסקא" לשון של מס נכון ולא הבנתי מה שייך כאן ולא תירגמת את המילה 'דקינטא' ואיני יודע תרגומה.
²³⁹¹ משולשליה (דפ"ו).
²³⁹² פי' ז"א (מ"מ).
²³⁹³ פי' בנוק' (מ"מ).
²³⁹⁴ ארגמ"ן (מ"מ).
²³⁹⁵ כתב הרב מבחר שלישי הם חב"ד דקלי' שחג"ת הם ג' וכן נה"י וחב"ד הם מבחר שלישי (מ"מ).

ספר שמות

<p>תא חזי הא אתמר דכלהו עשר מחאן דעבד קודשא בריך הוא במצרים כלא הוה ידא הדא ודשמאלא אכליל בימינא דעשר אצבען כלילן דא בדא²³⁹⁶ לקבל עשר אמירן²³⁹⁷ דקודשא בריך הוא אתקרי בהו לבתר לקבליה דכלא האי דימא תקיף²³⁹⁸ ורב ושליטא כמה דאת אמר (ישעיה ח כג) והאחרון הכביד הדא הוא דכתיב (שמות טו ד) מרכבות פרעה וחילו ירה בים וגו' ולזמנא דאתי זמין קודשא בריך הוא לקמלא אכלוסין וקוורתורנטין וקונטיריסין²³⁹⁹ וקלטירולסין דאדום הדא הוא דכתיב (שם סג א) מי זה בא מאדום חמוץ בנגדים מבצרה:</p>	<p>בא וראה, הרי נתבאר, שכל עשר המכות שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים, הכל היה יד אחת, שהשמאל כלולה בימין. שעשר האצבעות כלולות זו בזו. כנגד עשר אמירות שהקדוש ברוך הוא נקרא בהם. אחר כך, כנגדו של הכל, זה של הים חזק וגדול ושולט, כמו שנאמר "והאחרון הכביד", זהו שנאמר "מרכבות פרעה וחילו ירה בים וגו'". ולעתיד לבא, עתיד הקדוש ברוך הוא להרוג אוכלוסים וקוורתורנטין וקונטיריסין של אדום, זהו שנאמר "מי זה בא מאדום חמוץ בנגדים מבצרה".</p>
<p>מרכבת פרעה וחילו ירה בים רבי יצחק פתח (ירמיה י יג) לקול תתו המון מים בשמים ויעלה נשיאים מקצה הארץ ברקים למטר עשה ויוצא רוח מאוצרותיו הא תנינן שבעה רקיעין עבד קודשא בריך הוא²⁴⁰⁰ ובכל רקיעא ורקיעא ככבין קביעין ורהטין בכל רקיעא ורקיעא ולעילא מכלהו ערבות:</p>	<p>"מרכבות פרעה וחילו ירה בים", רבי יצחק פתח "לקול תתו המון מים בשמים ויעלה נשיאים מקצה הארץ ברקים למטר עשה ויוצא רוח מאוצרותיו". הרי שנינו, שבעה רקיעים עשה הקדוש ברוך הוא, ובכל רקיע ורקיע, כוכבים קבועים, ורצים בכל רקיע ורקיע, ומעל כולם ערבות.</p>
<p>וכל רקיעא ורקיעא²⁴⁰¹ בהלוכו מאתן שנין ורומיה חמש מאה שנין²⁴⁰² ובין רקיעא ורקיעא חמש מאה שנין והאי ערבות הלוכו באורכיה אלף וחמש מאה שנין ופותיה אלף וחמש מאה²⁴⁰³ שנין ומזיוא דיליה נהרין כל אינון רקיעין:</p>	<p>וכל רקיע ורקיע, הלוכו מאתים שנה, ורומו חמש מאות שנה. ובין רקיע לרקיע חמש מאות שנה. והערבות הזה, הלוכו בארכו אלף וחמש מאות שנה, ורחבו אלף וחמש מאות שנה, ומזיוו מאירים כל אותם רקיעים.</p>
<p>והא תנינן לעילא מערבות²⁴⁰⁴ ורקיעו דחיות פרסות דחיות קדישין ורומהון ככלהו לעילא מנהון</p>	<p>והרי שנינו, מעל לערבות, רקיע החיות. הפרסות של החיות הקדושות ורומם ככולם מעליהם. קרסלי החיות</p>

²³⁹⁶ פי' מלכות הכתה בעשר ספירות שלה לס"א (מ"מ).

²³⁹⁷ פי' עשר ספירות דז"א (מ"מ).

²³⁹⁸ דקריעת ים סוף היה על ידי עתיקא (רח"ו).

²³⁹⁹ (ס"א וקונטיריסין) דפ"מ.

²⁴⁰⁰ אל ישתומם המעיין שלא נעלם מר' אלעזר מזל קבוע וגלגל חוזר, ולא נעלם ממנו שאין בשבעה רקיעים אלא שבעה כוכבי לכת, ואין העסק זה בגלגלים שאלו כולם נכללים בב' רקיעים: הא' יומי והוא מכניס שחרית ומוציא ערבית, וכן רקיע ב' בו חמה ולבנה כוכבים ומזלות וכל ט' רקיעים מנה ריש לקיש בחגיגה ברקיעים שנים, ולא נעלם מעינים שיש מהלך ללבנה בפני עצמה ולחמה בפני עצמה, ולמי סוד העיבור תקופות ומולדות אם לא לחכמי ישראל אמנם רקיעים אלו הם רוחניים וכו' (אור יקר). עי' לעיל י ע"ב.

²⁴⁰¹ המד"ל תמה דאיך יהיה הילוכו של עליון שוה לשל התחתון. ולא שת לבו שכל מדות אלו הם בסוד המדות וכדפירש הרמ"ק לפי דרכו, דמאתן הם בסוד י"ס ממעלה למטה וי' ממטה למעלה כל אחת כלולה מעשר וכו'. ולפי דרכי האר"י זה"ה דהכל בסוד השמות, שידוע שכל גבול הוא מכח הדין, והנה שם אלקי"ם בריבוע הוא ר' ובמילוי יודין וההין ת"ק, וגם מילוי שד"י וה' פעמים שם אלקי"ם דיודין הם אל"ף ת"ק (רמ"ז).

²⁴⁰² פי' עובי הרקיע (מ"מ).

²⁴⁰³ לפי שכלול בו ג' רקיעים כל א' ת"ק (רח"ו), ולפי זה רקיע ערבות אורכיה ת"ק שנין אבל הרקיעים האחרים הם מאתן שנין ולפי שכולל ג' רקיעים של ת"ק הם אלף ות"ק (מ"מ).

²⁴⁰⁴ פי' הוא המסך שבין עשייה ליצירה שהחיות הם ביצירה וכן מ"ש לקמן רקיע לעיל מקרני החיות הוא המסך שבין יצירה לבריאה (מ"מ).

ספר שמות

<p>קרסולין דחיות כבלהו שוקי החיות כבלהו ארכובין דחיות כבלהו ירכין דחיות כבלהו עגבי דחיות כבלהו וגופא דחיות כבלהו גדפייהו כבלהו וצואריהו כבלהו ראשי החיות כבלהו (וצואריהו כבלהו) מאי כבלהו כקבלי כלהו:</p>	<p>ככולם, שוקי החיות ככולם, ארכבי החיות ככולם, ירכי החיות ככולם, עגבי החיות ככולם, וגוף החיות ככולם, כנפיהם ככולם, והצואר שלהם ככולם, ראשי החיות ככולם, מה זה כמו כולם, כנגד כולם.</p>
<p>וכל שייפא ושייפא דבחיות לקבל שבעה תהומין ולקבל שבעה היכלין ולקבל מארעא לרקיעא ולקבל מרקיעא לרקיעא ושיעורא דכלהו ורומהון עשרין וחמשה אלפי²⁴⁰⁵ חולקין משיעורא דקודשא בריך הוא²⁴⁰⁶ כמה דאוקימנא:</p>	<p>וכל אבר ואבר שבחיות כנגד שבעה תהומות, וכנגד שבעה היכלות, וכנגד מן הארץ לרקיע, וכנגד מרקיע לרקיע, והשיעור של כולם. ורומם אחד מעשרים וחמשה אלף חלקים משיעורו של הקדוש ברוך הוא, כמו שבארנו.</p>
<p>ועוד רקיעא חד לעילא מן קרני החיות דכתיב (יחזקאל א כב) ודמות על ראשי החיה רקיע מלרע כמה רתיכין בימינא ושמאלא²⁴⁰⁷:</p>	<p>ועוד רקיע אחד למעלה מן קרני החיות, שנאמר "ודמות על ראשי החיה רקיע", מלמטה כמה מרכבות בימין ובשמאל.</p>
<p>מתחות ימא ושראן²⁴⁰⁸ (שטאן (נ"א שראן)) כלהו נוני ימא²⁴⁰⁹ ושרטאן אתכנפו בזיוהון²⁴¹⁰ ארבע נחתין בדרגיהו²⁴¹¹ וכלהו רתיכין אקרונ בשמהון²⁴¹² מתחות אלין אזלין ושאטין אינון זעירין דרגין על דרגין דכתיב (תהלים קד כה) זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות והא אוקימנא מלי:</p>	<p>מתחת לים שרויים כל דגי הים, ושטים מתכנסים בארבע זוויותיהם, יורדים בדרגותיהם, וכל המרכבות נקראות בשמות. מתחת אלה הולכים ושטים אותם קטנים, דרגות על דרגות, שנאמר "זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות", והרי בארנו הדברים.</p>
<p>מסטר שמאלא תתאה²⁴¹³ קוזמיטא סטרא אחרא ואחידין מאינון דלעילא ונחתו לאתברא מחילא תקיפא קדישא כמה דאוקימנא מרכבת פרעה וחילו וגו' (שמות טו ד):</p>	<p>מצד שמאל התחתון, ממשלת הצד האחר, ואחוזים מאותם שלמעלה, וירדו להשבר מכח החזק הקדוש, כמו שבארנו "מרכבות פרעה וחילו וגו'".</p>

²⁴⁰⁵ משיעור הנז' במקום אחר שהוא רל"ו אלפים רבוא רבבות פרסאות לחשבון הזה יהיה שיעור זה כ"ה אלפים מן הרל"ו (רח"ו), והובא בפרק ב' מפרקי היכלות, ז"ל: כל פרסה ופרסה של הקב"ה אלפים באמה והאמה שלו ד' זרתות וזרת שלו מסוף העולם ועד סופו שנאמר מי מדד בשעלו מים, וז"ל הרב (ע"ח שער מ"ד פרק ז): שם יוד הי וו הי גימטריא רל"ו והוא שיעור קומתו של יוצר בראשית והוא רל"ו אלפים רבבות פרסאות כמנין גדול אדונינו ורב כח, זה כתבתי מעת ששמעתי, ואח"כ עיינתי בו, כי שם הנ"ל ברבוע הפשוט והמלא הם גימטריא ע"ב קס"ד כזה י יהו יהו"ה יוד יוד הי יוד הי וו הי גימטריא רל"ו והוא בחי' נשמות המקיפין דז"א דעשיה, ע"כ. הנה מבואר מ"ש הזהר משיעורא שקב"ה דהיינו רל"ו וכו', אין הכוונה על א"ס ב"ה כי אין לו שיעור ולא גבול חלילה וחס אלא הכוונה על שם זה שהוא נשמת המקיפין דז"א דעשיה ושיעורו רל"ו אלפים וכו' והחיות הם חלק משיעור הנזכר כי החיות הם מלאכים אבל שם זה הוא אלהות שהוא נשמה למקיפים ומכאן יקיש האדם לשמות אחרים שביצירה ובבריאה ושבאצילות שאין קץ לשיעורם ולחשבונם (מ"מ).

²⁴⁰⁶ פי' בבחינת כלי הספירות, כי לנשמתם אין גבול ושיעור (שבס' היכלות) [ומ"ש בספ' היכלות שיעור – לש"ו] של רל"ו אלף הוא דוקא בכלים, וז"ש שיעורא דקב"ה. אי נמי ר"ל השיעור ששיעור להם הקב"ה (רמ"ז).

²⁴⁰⁷ פי' מלאכים שהם מימין כגון מחנה מיכאל וכן משמאל כגון מחנה גבריאל (מ"מ).
²⁴⁰⁸ שהי' המלכות (מ"מ).

²⁴⁰⁹ הם המלאכים כולם מקבצים ע"י האור שממנו יונקים כגון צד ימין מחסד וצד שמאל מגבורה וז"ש אתכנפו בזיוהון (מ"מ).

²⁴¹⁰ בזיוהון (דפ"ו).

²⁴¹¹ הם ד' מחנות שכינה מלרע (מ"מ).

²⁴¹² בשמהן (דפ"ו).

²⁴¹³ עכשו מדבר על הקלי' (מ"מ).

ספר שמות

<p>ימינך יהוה נאדרי בכח (שמות טו ו) ואמר רבי שמעון (אמר) בשעתא דצפרא נהיר ואילתא קיימא²⁴¹⁴ בקיומה²⁴¹⁵ אתעברת בסטרהא ועאלת במאתן היכלין דמלכא²⁴¹⁶ בר נש דאשתדל</p>	<p>"ימינך ה' נאדרי בכח", אמר רבי שמעון, בשעה שהבוקר מאיר, והאילת עומדת בעמדה, מתעברת בצדה ונכנסת למאתים היכלות של המלך, האדם שעוסק</p>
נ/א	
<p>בפלגות ליליא באורייתא בשעתא דאתער רוחא דצפון²⁴¹⁷ (ותיאובתא דאילתא) וכאבת אילתא²⁴¹⁸ דא לאתערא בעלמא²⁴¹⁹ אתי עמה²⁴²⁰ לקיימא קדם מלכא²⁴²¹ בשעתא דנהיר צפרא וס"א וההוא בר נש צלי צלותיה ומיחד שמא קדישא כדקא יאותו משכינ עליה חד הוטא דחסד²⁴²²:</p>	<p>בחצות הלילה בתורה, בשעה שמתעוררת רוח צפון, וכואבת אילת זו להתעורר בעולם, בא עמה לעמוד לפני המלך בשעה שמאיר הבוקר. (נ"א ואותו אדם מתפלל תפלתו ומיחד השם הקדוש כראוי), מושכים עליו חוט של חסד.</p>
<p>מסתכל ברקיעא²⁴²³ שריא עליה נהירו²⁴²⁴ דסכלתנו²⁴²⁵ דדעתא קדישא ומתעטר ביה בר נש ורחלין מניה כלא כדין האי בר נש אקרי ברא לקודשא בריך הוא²⁴²⁶ בר היכלא²⁴²⁷ דמלכא ועל²⁴²⁸ בכל תרעוין לית דימחי בידיה²⁴²⁹:</p>	<p>מסתכל ברקיע, שורה עליו אור התבונה של דעת הקדושה, והאדם מתעטר בו. וכולם פוחדים ממנו. אז האדם הזה נקרא בן לקדוש ברוך הוא, בן היכל המלך, נכנס לכל שעריו ואין מוחה בידו.</p>
<p>בשעתא ודקרוין (דאקרי) להיכלא דמלכא עליה כתיב (תהלים קמה יח) קרוב יהוה לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת מאי באמת כמה דאוקימנא (מיכה ז כ) תתן אמת ליעקב²⁴³⁰ דידיע</p>	<p>בשעה שקורא להיכל המלך, נאמר עליו "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת". מהו "באמת". כמו שבארנו, "תתן אמת ליעקב", שיוודע</p>

²⁴¹⁴ פי' לאה עי' בפ' שמות דף י (מ"מ).

²⁴¹⁵ הנה נודע כי בחי' לאה מזדווגת בלילה, ואחר חצות מתחברת ברחל בכל קומת ז"א פב"פ עם יעקב אמנם בעלות השחר נק' איילת השחר שהוא זוג חדש זולת הזוג שאחר חצות, ונק' איילת שחביבה על בעלה כאלו לא נזדווג עמה כל הלילה ובעידנא דצפרא נהיר חוזרת לאחור ז"א ובתפלת השחר מזדווגת רחל עם יעקב והנה אחורי ז"א הם אחורים דאלהים שהם גימ' ר' וז"ש בשעתא דצפרא נהיר ואיילתא קיימא בקיומה דהיינו פב"פ, ובעלות השחר אז אתעברת בסטרהא פי' לצדדין לאחור ז"א ועאלת במאתין היכלא דמלכא הם ר' דאלהים העומדים אחורי ז"א (זהר הרקיע).

²⁴¹⁶ הם או"א שכל א' הוא מאה שעשר ספירות דאבא הם מאה וכן דאימא ולא מקבלת מהם בלילה כי עמה הוא הזווג ובבוקר הוא השלמתו בסוד ויהי בבוקר והנה היא לאה (מ"מ).
²⁴¹⁷ מצד הגבורה (אור יקר).

²⁴¹⁸ מלכות אז בחצות הלילה (אור יקר). פי' לאה שכוונתה להזדווג וליתן שפע לעולם וז"ש אתי עמה וכו' שעולה בסוד מ"ן (מ"מ).

²⁴¹⁹ שעד חצות שהחצונים גוברים היא אינה מנהגת אלא יושבת ודוממת (אור יקר).

²⁴²⁰ שנעשה חבר לה ברננת התורה (אור יקר).

²⁴²¹ לשבחו (אור יקר).

²⁴²² קל ע"ב (הערת הזהר). מצד המלכות שחוט של חסד משוך עליה דהיינו היסוד חוט של חסד למלכות (אור יקר).

²⁴²³ דהיינו מצד הת"ת (אור יקר).

²⁴²⁴ מצד הדעת העליון הרובץ בחכמה ובינה ומתעטר כי חוט של חסד מלביש אותו מראשו ועד רגליו (אור יקר).

²⁴²⁵ שורה על ראשו ומעטרו (אור יקר).

²⁴²⁶ הת"ת (אור יקר).

²⁴²⁷ מצד המלכות (אור יקר).

²⁴²⁸ עאל (דפ"ו).

²⁴²⁹ שתפלתו נשמעת (אור יקר).

²⁴³⁰ פי' שממשיך המוחין לז"א (מ"מ).

ספר שמות

<p>לייחד את השם הקדוש בתפלתו כראוי, וזו עבודתו של המלך הקדוש.</p>	<p>לייחד את השם הקדוש בתפלתו כראוי, וזו עבודתו של המלך הקדוש.</p>
<p>ומאן דידע לייחד שמא קדישא [כדקא יאות אוקים אומה] (אקרי עמא) יחידא²⁴³⁴ ובעלמא דכתיב (ש"ב ז כג) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ועל דא אוקימנא כל כהן דלא ידע לייחד שמא קדישא כדקא יאות לאו פולחניה פולחנא דהא כלא ביה תליא²⁴³⁵ פולחנא עלאה ופולחנא תתאה ובעי לכוונא לבא ורעותא בגין דיתברכון עלאי²⁴³⁶ ותתאי²⁴³⁷:</p>	<p>ומי שידע לייחד את השם הקדוש כראוי, מעמיד אומה יחידה בעולם, שנאמר "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". ועל זה בארנו, כל כהן שלא יודע לייחד את השם הקדוש כראוי, אין עבודתו עבודה, שהרי הכל תלוי בו, עבודה עליונה ועבודה תחתונה. וצריך לכוון לב ורצון, כדי שיתברכו עליונים ותחתונים.</p>
<p>כתיב (ישעיה א יב) כי תבאו לראות פני (לראות פני מבעי ליה אלא) כל בר נש דאתי לייחד שמא קדישא²⁴³⁸ ולא אתכוון ביה בלבא²⁴³⁹ ורעותא²⁴⁴⁰ ודחילו²⁴⁴¹ בגין דיתברכון ביה עלאי²⁴⁴² ותתאי²⁴⁴³ רמאן ליה צלותיה לבר וכלא מכריזי עליה לביש וקודשא בריך הוא קרי ועליהו כי תבאו לראות פני:</p>	<p>נאמר "כי תבאו לראות פני", כל אדם שבא לייחד את השם הקדוש, ולא מתכוון בו בלב ורצון ויראה, כדי שיתברכו בו עליונים ותחתונים, זורקים את תפלתו החוצה. וכולם מכריזים עליו לרע, והקדוש ברוך הוא קורא עליו "כי תבאו לראות פני".</p>
<p>כי תבאו לראות מבעי ליה מאי לראות²⁴⁴⁴ אלא כל אינון אנפין דמלכא טמירין בעמקא לאתר [נ"א לבתר]²⁴⁴⁵ חשוכא²⁴⁴⁶ וכל אינון דידעין לייחד שמא קדישא כדקא יאות מבקעין²⁴⁴⁷ כל אינון כותלי חשוכא ואנפין דמלכא אתחזיין ונהרין לכלא וכד אינון אתחזיין ונהרין מתברכין כלא עלאין ותתאין כדין ברכאן אשתכחו בכלהו עלמין</p>	<p>היה צריך להיות "כי תבאו לראות", מה זה "לראות פני". אלא כל פני המלך הללו גנוזים בעומק למקום (נ"א לאחר) החשכה, וכל אותם שיודעים לייחד את השם הקדוש כראוי, מבקעים כל אותם כותלי החשכה, ופני המלך נראים ומאירים לכל. וכשהם נראים ומאירים, כל העליונים והתחתונים מתברכים, ואז</p>

²⁴³¹ שלא יפריד אלא שיודע לסדר המדות ולקשרם (אור יקר).
²⁴³² דשמא (דפ"ו ומ"מ).
²⁴³³ ששאר מיני עבודה הם בסוד עבד דהיינו המלך מתלבש בלבוש נכרי אמנם המלך המתקדש באצילותו עבודתו הוא לייחד שמו בסוד ספירותיו (אור יקר).
²⁴³⁴ הענין שאין נכלל בכלל אחד אלא אותם הדבקים בה' ולפיכך היודע לייחד סוד ה' אחד דהיינו האצילות הוא כולל עצמו באותו האחדות ונקרא אחד דהיינו סוד דבקותו בה' אחד ומי שאינו יודע לייחד אינו נכלל באחד (אור יקר).
²⁴³⁵ אין היחוד הקטרת אימורים וכיוצא, העיקר הוא מחשבת כוונת ה' בייחוד ובכוונתו תלוי עבודה עליונה דהיינו יחוד הספירות ועבודה תחתונה פסול הקרבן וכשרותו במחשבתו ועם היות שכוונתו לכפר או לרצות לפני ה' לא יועיל מפני שזה בערך התחתונים (אור יקר).
²⁴³⁶ וכן אם יכוין בספירות וייחודם ויכוין להקטירו חוץ לזמנו וכיוצא מהמחשבות המפגלות פסול (אור יקר).
²⁴³⁷ ולזה צריך לחשוב ולכוין ביושר (אור יקר).
²⁴³⁸ בתפלתו (אור יקר).
²⁴³⁹ הלב חרד וירא (אור יקר).
²⁴⁴⁰ מחשבת הכוונה בדבריו (אור יקר).
²⁴⁴¹ שהוא מהרהר בדברי רוח ומפסיק מחשבתו במחשבות רקניות (אור יקר).
²⁴⁴² ספירות (אור יקר).
²⁴⁴³ ב"ע (אור יקר).
²⁴⁴⁴ פני (נוסף בדפ"ו).
²⁴⁴⁵ באתר (דפ"ו ומ"מ).
²⁴⁴⁶ דכתיב (תהלים יח יב) ישת חשך סתרו (נוסף במ"מ, והובא כנ"א בדפ"ו). ר"ל שהקלי' סובבים הקדושה וע"י תפלות ישראל מבקעים אותם (מ"מ).
²⁴⁴⁷ מתבקעין (דפ"ו).

ספר שמות

וכדין כתיב לראות פני:	נמצאות ברכות בכל העולמות, ואז נאמר "לראות פני".
מי בקש זאת מידכם (ישעיה א יב) מאי קא מיירי אלא מאן דאתי ליחדא שמא קדישא עלאה בעי ליחדא מכתרא [ס"א מסטרא] דזאת כמה דכתיב (ויקרא טו ג) בזאת יבא אהרן אל הקדש בגין דיודווגן כחדא (תרין אינון) צדיק וצדק בזווגא וחדא (דא ברכתא) בגין דיתברכון כלא ומנייהו (עלייהו) ואלין [אתקרון חצריך] (יתקרבון) כמה דכתיב (תהלים סה ה) אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך:	"מי בקש זאת מידכם", כמה מדובר. אלא מי שבא לייחד את השם הקדוש העליון, צריך ליחד מצד של "זאת", כמו שנאמר "בזאת יבא אהרן אל הקדש", כדי שיזדווגו כאחד אותם השנים, צדיק וצדק, בזווג אחד, כדי שיתברכו מהם הכל. ואלה נקראים "חצריך" ככתוב "אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך".
ואי איהו אתי ליחדא שמא קדישא ולא יתכוון ביה ברעותא דלבא ²⁴⁴⁸ בדחילו ורחימו קודשא בריך הוא אמר מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי זאת ודאי דהא לא אשתכח בהו ברכאן ולא די דלא אשתכחו בהו ברכאן אלא דשריא בהו דינא ואשתכח(א) ודינא בכלא:	ואם הוא בא ליחד את השם הקדוש, ולא מתכוון בו ברצון הלב, ביראה ואהבה, הקדוש ברוך הוא אומר "מי בקש זאת מידכם", רמוס חצרי זאת ודאי, שהרי לא נמצא בהם ברכות. ולא די שלא נמצא בהם ברכות, אלא ששווי בהם הדין, ונמצא דין בכל.
תא חזי ימינא דקודשא בריך הוא מניה מתערין כל נהירו ²⁴⁴⁹ כל ברכאן ²⁴⁵⁰ וכל חדו(ה) ²⁴⁵¹ ביה כליל שמאלא כמה דאית בבר נש ימינא ושמאלא ושמאלא אתכליל בימינא וימינא הוא כליל כלא וכד אתער ימינא שמאלא אתער עמיה דהא ביה אחיד ואתכליל:	בא וראה, מימינו של הקדוש ברוך הוא מתעוררים כל האורות כל הברכות וכל שמחה, בו כלול השמאל. כמו שיש באדם ימין ושמאל, והשמאל נכלל בימין, והימין כולל את הכל, וכשמתעורר הימין, מתעורר עמו השמאל, שהרי בו הוא אחוז וכלול.
ותא חזי בשעתא דארים בר נש ידיה בצלותא מכוון באצבען דיליה לעילא כמה (דאתמר) דכתיב (שמות יז יא) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל דהא בימינא ²⁴⁵² תליא כלא וכתיב (ויקרא ט כב) וישא אהרן את ידו כתיב ²⁴⁵³ חסר וכדין אתכוון לברכא לעילא:	ובא וראה, בשעה שאדם מרים את ידיו בתפלה, ומכוון באצבעותיו למעלה, ככתוב "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", שהרי בימין הכל תלוי, ונאמר "וישא אהרן את ידו" וכתיב חסר, ואז מתכוון לברך למעלה.
וקודשא בריך הוא לאו הכי בשעתא דארים ימינא לעילא ווי להו לתתאי דהא כל סיעתא וכל ברכאן אסתליקו מנייהו מנלן דכתיב (שמות טו יב) נטית ימינך תבלעמו ארץ מאי נטית ימינך כתרנומו ארימת ימינך ²⁴⁵⁴ מיד תבלעמו ארץ וכד ימינא אשתכח שמאלא אשתכח עמיה וכדין לא	והקדוש ברוך הוא לא כך, בשעה שמרים ימין למעלה, אוי לתחתונים, שהרי כל הסיוע וכל הברכות מסתלקים מהם. מנין לנו, שנאמר "נטית ימינך תבלעמו ארץ". מה זה "נטית ימינך". כתרנומו הרמת ימינך, "מיד תבלעמו

²⁴⁴⁸ עי' ח"א קו ע"ב שזה לשון של יצרו. ועי' לקמן קלד ע"ב.

²⁴⁴⁹ מוח חכמה (מ"מ).

²⁴⁵⁰ מוח בינה (מ"מ).

²⁴⁵¹ מוח דעת (מ"מ).

²⁴⁵² פז ע"א (הערת הזהר).

²⁴⁵³ וכתיב (דפ"ו).

²⁴⁵⁴ פי' דרש אותו לדין כי הרים ימין והשמאל פועל ובלעתם הארץ, וכן פי' לעיל דף נז וז"ש והא אתמר וכו' ור' דורש לרחמים שנטה ימין לשמאל והמתיק הדין ומצד החסד נבלעו בארץ והכריח זה כי נטית פי' לצדדין לא סליק ור"א אומר שאין זה הכרח לחרמים כי פי' נטית לצדדין ונפרשה מן השמאל ואז פועל הדין בכח ובלעתם הארץ (זהר הרקיע).

ספר שמות

<p>שלטין דינין בעלמא מאי טעמא בגין דימינא אשתכחת עמיה ואי ימינא אסתלקת הא שמאלא אודמנת כרין דינין מתערין בעלמא ודינא שריא בכלא:</p>	<p>ארץ". וכשימין נמצאת, השמאל נמצא עמו. ואז לא שולטים הדינים בעולם. למה, משום שהימין נמצא עמו. ואם הימין מסתלקת, הרי מזדמנת השמאל, ואז מתעוררים דינים בעולם, והדין שרוי בכל.</p>
<p>רבי שמעון כד הוה מטי להאי קרא הוה בכי דכתיב (איכה ב ג) השיב אחור ימינו²⁴⁵⁵ וכי אפשר דהשיב אחור ימינו אלא בגין דאקדים שמאלא²⁴⁵⁶ לנחתא בעלמא וימינא אשתארת באתר אחרא:</p>	<p>כשרבי שמעון היה מגיע לפסוק הזה היה בוכה, שנאמר "השיב אחור ימינו". וכי אפשר שהשיב אחור ימינו, אלא משום שהקדים השמאל לרדת לעולם, והימין נשארה במקום אחר.</p>
<p>אמר רבי שמעון כתיב (ישעיה נז א) הצדיק אבד והא אוקימנא מלי הצדיק נאבד לא</p>	<p>אמר רבי שמעון, נאמר "הצדיק אבד". והרי בארנו את הדברים. לא נאמר הצדיק נאבד,</p>
<p>נז/ב</p>	
<p>כתיב אלא הצדיק אבד²⁴⁵⁷ מכל אינון אנפי מלכא²⁴⁵⁸ לא אשתכח דאבד אלא צדיק אבד בתרי סטרי²⁴⁵⁹ חד דלא שראן ביה ברכאן וכדו (כדקא חזי) בקדמיתא וחד דאתרחיקת מניה בת זוגיה (דהיא כנסת ישראל) אשתכח דצדיק אבד (על כל פנים) יתיר מכלא ולזמנא דאתי כתיב (זכריה ט ט) גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלם הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא צדיק ומושיע לא כתיב אלא צדיק ונושע הוא הוא נושע ודאין (עכ"פ) והא אתמר:</p>	<p>אלא הצדיק אבד, מכל אותם פני המלך, לא נמצא שאבד אלא צדיק אבד. בשני צדדים, אחד שלא שורות בו ברכות כבתחלה, ואחד שהתרחקה ממנו בת זוגו, שהיא כנסת ישראל, נמצא שהצדיק אבד יותר מכל. ולעתיד לבא נאמר "גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא". לא נאמר צדיק ומושיע אלא צדיק ונושע הוא, הוא נושע ודאי, והרי זה נתבאר.</p>
<p>ימינך יהו"ה נאדרי בכח (שמות טו ו) מאי נאדרי נאדר מבעי ליה²⁴⁶⁰ אלא בשעתא דשמאלא</p>	<p>"ימינך ה' נאדרי בכח", מה זה נאדרי, היה צריך להיות נאדר. אלא בשעה</p>

²⁴⁵⁵ וכי אפשר דהשיב אחור ימינו אלא בגין דאקדים שמאלא לנחתא בעלמא וימינא אשתארת באתר אחרא וכו' פי' הנה ידוע שה"ח הם בזכר הנק' קדם וה"ג הם בנוק' הנק' אחור והאיך אפשר שה"ח נתונים לאחור דהיינו הנוק' מפני אויב ואדרבא זה היה טוב שאז היו הדינים מתבטלים ותירך אלא בגין דאקדים שמאלא וכו' פי' כי כבר ידעת כי החו"ג יוצאים מיסוד אימא אל הדעת דז"א וה"ח יורדים תחלה בסוד בידקא דמיא ואח"כ יורדין ה"ג ואז אין ל"כ כח הגבורות לפעול כי כבר ה"ח שם ומתמתקים בהם אמנם בעת החרבן היה להיפך שה"ח העומדים בפתח יסוד אימא לצאת ראשונה השיבם אחור ויצאו הגבורות ראשונה והחסדים נשארו לאחוריהם ביסוד אמא ולא נחתו וע"ד אתתקף שמאלא בצאתו לחוץ בלי שיתוף (זהר הרקיע).

²⁴⁵⁶ בחטא אדה"ר נתפשטו הגבורות תחלה וכן בחורבן, ולעתיד יתפשטו החסדים תחלה (מ"מ).
²⁴⁵⁷ ממה שלא אמר נאבד מורה שהוא אבד ומהו אבדתו, ממה שאמר אבד סתם ולא פירש מורה שרצה לפרש בב' סטרי וכו' (אור יקר). שפעת האור שלמעלה הנמשך ויורד למטה הנה הוא לעולם רק אלא לפי הכח וההכשר דהתחתון (כידוע בסוד הצדיק אבד בזוה"ק ח"א נה ע"ב סז ע"א ובח"ב ט ע"ב יא ע"א נז ע"ב ובח"ג קנ ע"ב) (כללים ח"ב קז ע"ד).

²⁴⁵⁸ למטה היינו אבד השכינה בת זוגיה שאבדה היא בסוד שכינה בתחתונים צורך גבוה והנה הם ג' בחינות הספירות העליונות אבדו שאינם משפיעות היינו צד א', המלכות אבדה שאינה מקבלת היינו צד א' שני הצדיק אבד מב' צדדים, והיינו "על כל פנים" דקאמר, ולזה החשיב כל האבדה על הצדיק דהיינו שאבד מב' סטרי כדפי', והיינו "ונושא על כל פנים" מצד מעלה נושע מצד מטה ג"כ נושע, דהיינו מב' סטרי (אור יקר).

²⁴⁵⁹ למעלה ולמטה אבד אור הספירות העליונות (אור יקר).
²⁴⁶⁰ ובאה תוספת י' לרמוז עשר אצבעות (אור יקר). הנה ה"ח וה"ג הם לכן אמר נאדרי בי' לרמוז שנתחברו שמאל בימין, והימין בשמאל והוי י' וכן תרע"ץ ולא ירעץ לרמוז על השמאל שהיא נוק' מתחברת בימין (זהר הרקיע).

ספר שמות

<p>אתיא ²⁴⁶¹ לאזדווגא ובימינא (ביה) כדין כתיב נאדרי תרעץ ²⁴⁶² ולעולם הכי הוא ²⁴⁶⁴ בגין דשמאלא אשתכח בימינא ואתכליל ביה:</p>	<p>ששמאל בא להזדווג בימין, אז נאמר נאדרי תרעץ, ולעולם זה כך, משום ששמאל נמצא בימין, ונכלל בו.</p>
<p>אמר רבי שמעון ²⁴⁶⁵ (ו) כמה דאוקימנא הכי הוא דבר נש אשתכח דאתפלג ²⁴⁶⁶ מאי טעמא בגין לקבלא עמיה בת זוגיה ודיתעבידו (ויתעבידו) חד גופא ממש כך ימינך אשתכח דאתפלג ²⁴⁶⁷ מאי טעמא בגין לקבלא עמיה שמאלא והכי והוא (הוה) כלא חד בחד ²⁴⁶⁸ ועל דא בחד מחי ומסי הדא הוא דכתיב (שמות טו ו) ימינך יהוה תרעץ אויב ²⁴⁶⁹:</p>	<p>אמר רבי שמעון, כמו שבארנו כך זה, שאדם נמצא שנחלק למה, כדי לקבל עמו בת זוגו, שיעשו גוף אחד ממש. כך ימינך נמצא שנחלק, למה, כדי לקבל עמו שמאל, וכך זה, הכל אחד באחד. ועל זה באחד מכה ומרפא, זהו שנאמר "ימינך ה' תרעץ אויב".</p>
<p>תא חזי שירתא דא אתמר על ההוא זמנא ועל זמנא דאתי וביומי (ביומי) דיתער מלכא משיחא דכתיב ימינך יהוה תרעץ אויב רעצת לא כתיב אלא תרעץ ומה כתיבו (במה דכתיב) בקדמיתא ²⁴⁷⁰ (איכא א ג) השיב אחר ימינו מפני אויב בההוא זמנא היא תרעץ אויב לזמנא דאתי וכלא [הכי הוא] (חד) תהרוס קמיך הרסת לא כתיב אלא תהרוס תשלח חרוניך יאכלמו כקש כלא לזמנא דאתי ימינך יהוה נאדרי בכח בזמנא דא בעלמא דין ימינך יהוה תרעץ אויב בזמנא דמלכא משיחא וברוב גאונך תהרוס קמיך לביאת גוג ומגוג תשלח חרוניך יאכלמו כקש לתחיית המתים דכתיב (דניאל יב ב) ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם:</p>	<p>בא וראה, שירה זו נאמרה על אותו זמן, ועל הזמן שיבא לעתיד, בימים שיתעורר מלך המשיח, שנאמר "ימינך ה' תרעץ אויב". לא כתב רעצת, אלא תרעץ. מה נאמר בתחלה "השיב אחר ימינו מפני אויב", באותו זמן היא תרעץ אויב לעתיד לבא. והכל כך הוא. "תהרוס קמיך", לא נאמר הרסת, אלא תהרוס. "תשלח חרוניך יאכלמו כקש", הכל לעתיד לבא. "ימינך ה' נאדרי בכח", בזמן הזה בעולם הזה. "ימינך ה' תרעץ אויב", בזמן מלך המשיח. "וברב גאונך תהרוס קמיך", לביאת גוג ומגוג. "תשלח חרוניך יאכלמו כקש", לתחיית המתים, שנאמר "ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם".</p>
<p>בההוא זמנא ²⁴⁷¹ אמר רבי שמעון זכאין אינון דישתארון בעלמא ומאן אינון תא חזי לא ישתאר ²⁴⁷² מבני (להו לבני) עלמא בר אינון גזירין</p>	<p>אמר רבי שמעון, אשרי אותם שישארו בעולם באותו זמן. ומי הם, בא וראה, לא ישארו מבני העולם רק אותם</p>

²⁴⁶¹ שמורה שהוא לעתים ח"ו אלא לעולם נקשרות ימין ושמאל דהיינו עשר אצבעות עשר אותיות עשר ספירות כדפי' (אור יקר).

²⁴⁶² לשון אדירות (אור יקר) (ס"א בכח תרי ולעולם וכו') (נוסף בדפ"ו ומ"מ).

²⁴⁶³ דהיינו כח הדין והגבורה הכלולה בה (אור יקר).

²⁴⁶⁴ שלא טטע' מתוך דבריו (אור יקר).

²⁴⁶⁵ קשיא ליה שאני רואה שהם ב' ידות ואתה אומר ששתיהן אחת, לזה אמר שהם חמשה אצבעות ביד ימין, להראות שאינו מספר שלם אלא חסר, ולא יושלם המספר השלם אלא על ידי כללות השמאל בימין, והיינו ממש כאדם שהיה חצי כדי שיכלול הנקבה עמו, כי כל חצי הוא מחייב שישתלם על ידי ויתכלל עמו, וכך חמשה אצבעות יר"ד ה"א מחייב שיושלם השם יר"ד ה"א וא"ו ה"א ע"י שיכלל שמאל בימין (אור יקר).

²⁴⁶⁶ פי' שננסרה חוה מאחוריו כדי להזדווג עמו (מ"מ).

²⁴⁶⁷ פי' ז"א שבניינו מהחסדים גם הוא ננסרה המלכות מאחוריו כדי להזדווג עמו, וז"ש מ"ט בגין לקבלא עמיה שמאלא שהיא המלכות שבניינה מהגבורות (מ"מ).

²⁴⁶⁸ פי' זרין הם אחדות אחד (מ"מ).

²⁴⁶⁹ פי' אע"פ שמלכות היא שעשתה נקמה כמ"ש הרב מ"מ כל מה שעושה בכח ז"א שהיא אחדות אחד עמו נמצא כאלו הימין שהוא ז"א תרעץ אויב (מ"מ).

²⁴⁷⁰ מפני שנפרדה הימין מהשמאל, עתה יכלל זו בזו וימצא כח השמאל בימין (אור יקר).

²⁴⁷¹ פי' בזמן החרבן (מ"מ).

²⁴⁷² אשתאר (מ"מ).

ספר שמות

<p>דקבילו את קיימא קדישא ועאלו בקיימא קדישא באינן תרין חולקין כמה דאוקיימנא²⁴⁷³ והוא נטיר ליה להווא קיים ולא עייליה באתר דלא אצטריך אלין אינן דישתארו ויכתבון לחיי עלמא:</p>	<p>מהולים, שקבלו אות ברית הקדוש ונכנסו לברית הקדוש באותם שני חלקים כמו שבארנו, והוא שומר את אותו הברית, ולא מכניסו למקום שלא צריך. אלה הם ישארו ויכתבו לחיי עולם.</p>
<p>מנלן דכתיב (ישעיהו ד ג) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים²⁴⁷⁴ בירושלם משמע הנשאר בציון והנותר²⁴⁷⁵ בירושלם דכל מאן דאתגזר באלין תרין דרגין²⁴⁷⁶ עאל [ואי] (וא) נטיר להווא קיים²⁴⁷⁷ בדקא חזי [ויזדהר] (וישתאר) ביה עליה כתיב הנשאר בציון והנותר בירושלם אלין ישתארו בהווא זמנא ובהו זמין קודשא בריך הוא לחדתא עלמא ולמחדי בהו על ההוא זמנא כתיב (תהלים קד לא) יהי כבוד יהוה לעולם ישמח יהוה במעשיו:</p>	<p>מנין לנו, שנאמר "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלם". משמע הנשאר בציון והנותר בירושלם, שכל מי שנמול בשתי הדרגות הללו נכנס. ואם שומר אותו ברית כראוי, ויזהר בו, עליו נאמר "הנשאר בציון והנותר בירושלם". אלו ישארו באותו זמן, ובהם עתיד הקדוש ברוך הוא לחדש את העולם ולשמוח בהם, על אותו זמן נאמר "יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו".</p>
<p>רבי חייא הוה אזיל לגבי רבי אלעזר אשכחיה דהוה יתיב לגבי דרבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא חמוי עד דזקיף רישיה חמא ליה לרבי חייא (ו) אמר (ישעיה יט כד) ביום ההוא יהיה ישראל שלישיה למצרים ולאשור ברכה בקרב הארץ אשר ברכו יהוה צבאות לאמר ברוך עמי מצרים ומעשה ידי אשור ונחלת ישראל²⁴⁷⁸:</p>	<p>רבי חייא היה הולך לרבי אלעזר, מצאו שהיה יושב אצל רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא חמיו. עד שהרים ראשו, ראה את רבי חייא, אמר "ביום ההוא יהיה ישראל שלישיה למצרים ולאשור ברכה בקרב הארץ אשר ברכו ה' צבאות לאמר ברוך עמי מצרים ומעשה ידי אשור ונחלת ישראל".</p>
<p>כמה טפשיין בני עלמא דלא ידעין ולא משגיחין במלוי דאורייתא דהא מלין דאורייתא [כמה רזין עלאין גניזין אית בהו] אינן ארחא למזכי בהווא נעם יהוה דכתיב דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום דרכי נעם ודאי מאי נעם²⁴⁷⁹ כמה דכתיב (תהלים כז ד) לחזות בנעם יהוה והא²⁴⁸⁰ אוקמוה ובגין דאורייתא (בגניי כך אורייתא) וארחוי²⁴⁸¹</p>	<p>כמה טפשים בני העולם, שלא יודעים ולא משגיחים בדברי תורה. שהרי דברי תורה כמה סודות עליונים יש בהם, הם דרך לזכות באותו נועם ה', שנאמר "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". דרכי נועם ודאי. מה זה נועם. כמו שנאמר "לחזות בנועם ה'". והרי</p>

²⁴⁷³ היינו מילה ופריעה לאפוקי ישמעאלים שמולים ולא פורעים (רח"ו).

²⁴⁷⁴ המצויים ביסוד בעל החיים, "בירושלם" במלכות כדפי' (אור יקר).

²⁴⁷⁵ "נשאר ונותר" כלומר שמל ונשאר במילתו וטהרתו שלא טמאו וקלקלו כדפי' (אור יקר).

²⁴⁷⁶ פי' מילה במלכות ופריעה ביסוד והם ציון וירושלם (מ"מ).

²⁴⁷⁷ שלא טמאו ופגמו דהיינו שע"י טומאה מושך בערלתו ואל יעלה בדעת שאם חטא שאין לו תקנה ח"ו אלא תשובה ודאי מטהרת אותו (אור יקר). פי' שעושה מילה ופריעה ושומר בריתו מלטמאה (מ"מ).

²⁴⁷⁸ (ס"א וכי אשור ומצרים קריבין אינן לקודשא בריך הוא אלא על גלותא דיסקון ממצרים ומאשור אתמר ואי אתמר על מצרים ועל אשור על אינן חסידין דלהון דאהדרו בתיובתא ואשתארו למפלח לישראל ולמלכא משיחא דכתיב (תהלים עב יא) וישתחוו לו כל מלכים וכתיב (ישעיה מט כג) והיו מלכים אומניך וגו' אמר ליה מאי דכתיב (משלי ג יז) דרכיה דרכי נעם אמר ליה כמה טפשיין וכו') (נוסף בדפ"ו). תרגום: וכי אשור ומצרים הם קרובים לקדוש ברוך הוא אלא על הגלות שתעלה ממצרים ומאשור זה נאמר ואם נאמר על מצרים ועל אשור על אותם חסידים שלהם שחזרו בתשובה ונשארו לעבוד את ישראל ואת מלך המשיח שנאמר וישתחוו לו כל מלכים וכתוב והיו מלכים אומניך וגו'. אמר לו מה זה שנאמר דרכיה דרכי נועם אמר לו.

²⁴⁷⁹ עי' שעה"כ ס ע"ג.

²⁴⁸⁰ ויחי ריט ע"א (הערת הזהר).

²⁴⁸¹ תורה שבע"פ יסוד דידה הנקרא דרך (רח"ו).

ספר שמות

<p>מההוא נעם²⁴⁸² אתיין ואינן ארחין פרישן ביה ועל דא ודרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום:</p>	<p>פרשוה משום שהתורה ודרכיה באים מאותו נועם, ואותן דרכים מתפרשות על ידו, ועל זה "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".</p>
<p>אמר רבי חייא תנינן בשעתא דקודשא בריך הוא יהב אורייתא לישראל נפק נהורא מההוא נעם²⁴⁸³ ואתעטר²⁴⁸⁴ ביה קודשא בריך הוא²⁴⁸⁵ ומההוא נעם אבהיקו זיוון דכלהו עלמין</p>	<p>אמר רבי חייא, שנינו, בשעה שהקדוש ברוך הוא נתן תורה לישראל, יצא אור מאותו נועם, והתעטר בו הקדוש ברוך הוא. ומאותו נועם הבהיקו זיום של כל העולמות,</p>
<p>נח/א</p>	
<p>דכלהו רקיעין²⁴⁸⁶ דכלהו כתרין²⁴⁸⁷ על ההיא שעתא כתיב (שיר ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה וגו':</p>	<p>של כל הרקיעים, של כל הכתרים. על אותה שעה נאמר "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה וגו'".</p>
<p>וההיא שעתא דאתבני מקדשא אתעטר קודשא בריך הוא בההוא עטרא ויתב בכרסיא²⁴⁸⁸ דיליה ואתעטר בעטרוי ומההוא זמנא דאתחרב בי מקדשא לא אתעטר קודשא בריך הוא בעטרוי וההוא נעם אתטמר ואתגניז:</p>	<p>ואותה שעה שנבנה המקדש, התעטר הקדוש ברוך הוא באותה עטרה, וישב בכסאו, והתעטר בעטרותיו. ומאותו זמן שנחרב בית המקדש, לא התעטר הקדוש ברוך הוא בעטרותיו, ואותו נועם התכסה ונגנז.</p>
<p>אמר רבי אלעזר בשעתא דעאל משה בנו עננא כמה דכתיב (שמות כד יח) ויבא משה בתוך הענן כבר נש דהוה אזיל באתר דרוחא איערע ביה חד²⁴⁸⁹ מלאכא רברבא ותאנא קמוא²⁴⁹⁰ שמיה והוא ממנא על תריסר אלפין ממנן שליחן בעא לאזדווגא ביה במשה פתח משה פומיה²⁴⁹¹ בתריסר אתוון גליפן דשמא קדישא²⁴⁹² דאוליף ליה קודשא בריך הוא בסנה ואתרחק מניה תריסר [אלין] [אלפין] פרסין והוה אזיל משה בעננא ועינוי מלהטן כנומרין דאשא:</p>	<p>אמר רבי אלעזר, בשעה שנכנס משה לתוך הענן, ככתוב "ויבא משה בתוך הענן", כאדם שהיה הולך במקום של רוח. ופגש בו מלאך גדול אחד, ושנינו ששמו קמוא²⁴⁹⁰ ל, והוא ממונה על שנים עשר אלף ממונים שליחים. רצה להזדווג במשה. פתח משה פיו בשתים עשרה אותיות חקוקות של השם הקדוש, שלימד אותו הקדוש ברוך הוא בסנה, והתרחק ממנו שתיים עשרה אלף פרסות. והיה משה הולך בענן, ועיניו לוהטות כגחלי אש.</p>
<p>עד דאיערע ביה חד מלאכא רברבא ויקרא מן קדמאה ותאנא הדרניא²⁴⁹³ שמיה והוא עלאה על</p>	<p>עד שפגש בו מלאך אחד גדול ונכבד מן הקודם, ושנינו ששמו הדרניא²⁴⁹³ ל,</p>

²⁴⁸² ע"י הבינה (רח"ו), ור"ל כמ"ש הרב באוצ"ח [ע"ח שער הארת מוחין דז"רין פרק ז] שידים דאימא הם כלי מ"ן דרחל וז"ש (בראשית מז כד) ונתתם חמשית לפרעה ע"ש באורך (מ"מ).
²⁴⁸³ מאימא (רח"ו).
²⁴⁸⁴ תרין עטרין (רח"ו).
²⁴⁸⁵ ז"א (רח"ו). ונלע"ד ואתעטרי ביה קב"ה הם המוחין כולם חב"ד דאימא שבאים לז"א דכולהו עלמין הם העולמות בעצמם (מ"מ).
²⁴⁸⁶ כפשטן (מ"מ).
²⁴⁸⁷ פי' הם פנימיות העולמות, והם הפרצופים שבתוך העולמות, א"נ "כולהו רקיעים" הם המקיפים, ו"כלהו כתרין" הם הפנימיים (מ"מ).
²⁴⁸⁸ ציון אוה למושב לו (רח"ו).
²⁴⁸⁹ ויקרא עח ע"ב (הערת הזהר).
²⁴⁹⁰ רוח דאור"א דעשיה נקרא כך (רח"ו). נאמר באוצרות חיים, שנשמת ז"א דעשיה הוא קמוא"ל, ונשמות אור"א דעשיה הוא הדרניא"ל, ורישא דא"א דעשיה המגולה הוא סנדלפון שהוא נפש נוק' דיצירה (רמ"ז). עי' סדר אבי"ע בסופו (לש"ו).
²⁴⁹¹ בראשית טז ע"א (הערת הזהר).
²⁴⁹² עי' בלש"ו ביאורים ח"א נה ע"ג בענין שם י"ב.
²⁴⁹³ נשמה דאור"א דעשיה (רח"ו).

ספר שמות

<p>שאר מלאכין אלף ושתין רבוא פרסין וקליה אזיל במאתן אלף רקיעין²⁴⁹⁴ דמסתחראן באשא חיוורא כיון דחמא ליה משה לא יכיל למלא בעא למשדי גרמיה מגו עננא:</p>	<p>והוא עליון על שאר המלאכים אלף וששים רבוא פרסות, וקולו הולך במאתים אלף רקיעים שמקיפים באש לבנה. כיון שראהו משה, לא יכל לדבר, רצה לזרק את עצמו מתוך הענן.</p>
<p>אמר ליה קודשא בריך הוא משה וכי אתה הוא דאסגית מלין עמי בסנה דבעית למנדע רוא דשמא קדישא ולא דחלת והשתא את דחיל מחד משמשי כיון דשמע משה קליה דקודשא בריך הוא אתתקף פתח פומיה בע"ב אתוון דשמא עלאה כיון דשמע הדרניא²⁴⁹⁵ אתוון דשמא קדישא מפומיה דמשה אזדעזע קריב לגביה אמר ליה זכאה חולקך משה דאתגלי לך מה דלא אתגלי למלאכי עלאי:</p>	<p>אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, וכי אתה שהרבית דברים עמי בסנה, שרצית לדעת את סוד השם הקדוש, ולא פחדת, ועכשיו אתה מפחד מאחד משמשי. כיון ששמע משה את קולו של הקדוש ברוך הוא, התחזק, פתח פיו בשבעים ושתים אותיות השם העליון. כיון ששמע הדרניא"ל את אותיות השם הקדוש מפי משה, הזדעזע, קירב אליו, ואמר לו, אשרי חלקך משה, שהתגלה לך מה שלא התגלה למלאכים העליונים.</p>
<p>והוה אזיל עמיה עד דמטו לאשא תקיפא דחר מלאכא די שמיה סנדלפון²⁴⁹⁶ ותאנא סנדלפון עלאה הוא על שאר חברוי חמש מאה שנין והוא קאים בתר פרנודא דמאריה²⁴⁹⁷ וקשר ליה כתרין מבעותיהון²⁴⁹⁸ דצלותא דישראל ובשעתא דמטי האי כתר לרישיה דמלאכא קדישא הוא מקבל צלותהון דישראל וכלהו חיילין ואכלוסין מזדעזעין ונהמין ואמרין בריך יקרא דיהוה מאתר בית שכינתיה:</p>	<p>והיה הולך עמו עד שהגיעו לאש חזקה של מלאך אחד, ששמו סנדלפון. ושנינו סנדלפון עליון הוא על שאר חברוי חמש מאות שנה, והוא עומד אחר הפרגוד של רבונו, וקושר לו כתרים מבקשותיהם של התפלה של ישראל. ובשעה שמגיע הכתר הזה לראש המלך הקדוש, הוא מקבל את תפלות ישראל. וכל החיילות וההמונים מזדעזעים ושואגים, ואומרים, ברוך כבוד ה' ממקום בית שכינתו.</p>
<p>אמר ליה הדרניאל למשה משה לית אנא יכיל למחק עמך דלא יוקיד לי אשא תקיפא דסנדלפון ביה שעתא אזדעזע משה עד דאתקיף ביה קודשא בריך הוא במשה ואותביה קמיה²⁴⁹⁹ ואוליף ליה אורייתא²⁵⁰⁰ וחפא ליה למשה בההוא נהורא וזיוא דההוא נעם והווי אנפוי דמשה נהירין בכל אינון</p>	<p>אמר לו הדרניאל למשה, משה אינני יכול ללכת עמך, שלא תשרף אותי האש החזקה של סנדלפון. באותה שעה, הזדעזע משה עד שהחזיק הקדוש ברוך הוא במשה, והושיבו לפניו, ולימד אותו תורה, וכסה את משה באותו אור, וזיו של אותו נועם. והיו פניו של משה</p>

²⁴⁹⁴ חו"ב נקרא כך בזהר (רח"ו).

²⁴⁹⁵ (ס"א קדמיה"ל) (נוסף בדפ"ו).

²⁴⁹⁶ אריך דעשיה נק' כן וכן נקראת נשמה דנוק' דז"א דיצירה (רח"ו). הוא מאור הגבורה, כי סנדלפון הוא גי' פ"ר, שהוא פ"ר דינין המרומזים בהאותיות מנצפ"ך ג"כ גי' פ"ר, והם כולם דינין כמ"ש בשער שבירת הכלים (סוף פרק ז) ובשער כסא כבוד (פרק ז), והרי הוא כולו מצד הגבורות, והם מתפשטים למטה עד הקליפות, כי משם הוא שורשם, וכמ"ש בזוה"ק (ויצא קנג רע"א) מסטרא דצפון מתפשטי דרגין עד דמטא לתתא כו', לכן הנה אמר האריז"ל בשער מאמרי רשב"י (יב ע"ג ובדפוס החדש הוא ט ע"א) כי סנדלפון הוא מרומז באות ק' ובהקו שבו הנמשך ומתפשט למטה, יוצא לחוץ ונמשך למטה בקליפות. והגם שהוא כולו קודש, אך בסופו הוא מתפשט, ויש שם תערובות והוא משום שהוא כולו מצד הגבורות ודינין (דע"ה ח"ב צב ע"א), המלאך הקושר כתרים לקונו, הרי נודע הוא שהוא סנדלפון וכמ"ש בגמרא (חגיגה יג ע"ב) וכן בזוה"ק וישלח (קסז ע"ב) ופ' בשלח (נח ע"א) (דע"ה ח"ב קיג ע"א).

²⁴⁹⁷ פרגוד שבסוף היכלי היצירה (רח"ו).

²⁴⁹⁸ בראשית קסז ע"ב (הערת הזהר).

²⁴⁹⁹ ביצירה והיה אווז בכסא הכבוד דהיינו בריאה (רח"ו).

²⁵⁰⁰ שם ה (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>מאירים בכל אותם הרקיעים, וכל חיל השמים היו מזדעזעים לפניו, בשעה שהיה מוריד תורה.</p>	<p>מאירים בכל אותם הרקיעים, וכל חיל השמים היו מזדעזעים לפניו, בשעה שהיה מוריד תורה.</p>
<p>כיון דחבו ישראל לתתא נטל קודשא בריך הוא ממשה²⁵⁰¹ אל"ף חולקין מההוא זיוא²⁵⁰² ביה שעתא בעו מלאכין עלאין וכל אינון אכלוסין לאוקדא למשה בשעתא דאמר ליה קודשא בריך הוא (שמות לב ז) לך רד כי שחת עמך אזדעזע משה ולא יכיל למללא עד דאסגי בצלותין ובעותין קמי קודשא בריך הוא:</p>	<p>כיון שחטאו ישראל למטה, נטל הקדוש ברוך הוא ממשה אלף חלקים מאותו זיו. באותה שעה רצו המלאכים העליונים, וכל אותם המונים, לשרוף את משה. בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא "לך רד כי שחת עמך", הזדעזע משה, ולא יכל לדבר, עד שהרבה בתפלות ובקשות לפני הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>אמר ליה קודשא בריך הוא משה אתקיף בכורסייא דילי עד דגער קודשא בריך הוא בכל אינון אכלוסין בכל אינון חיילין ואתקיף משה בתרין לוחין דאבנין²⁵⁰³ ואחית לון לתתא ודא הוא דכתיב (משלי כא כב) עיר גבורים עלה חכם ויורד עז מבטחה ומההוא זיוא דאשתאר ביה הו מבחיקין אנפוי דמשה ומה בהאי דאשתאר ביה לא הו יכלין²⁵⁰⁴ לאסתכלא באנפוי בההוא דאסתלק מניה על אחת כמה וכמה:</p>	<p>אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה החזק בכסאי, עד שגער הקדוש ברוך הוא בכל אותם המונים, ובכל אותם חיילות. והחזיק משה בשני לוחות האבנים, והוריד אותם למטה, וזהו שנאמר "עיר גבורים עלה חכם ויורד עז מבטחה". ומאותו זיו שנשאר בו, היו פני משה מבחיקים. ומה באותו שנשאר בו לא היו יכולים להסתכל בפניו, באותו שהסתלק ממנו, על אחת כמה וכמה.</p>
<p>רבי חייא אמר (שמות טו ו) ימינך יהו"ה נאדרי בכח דא אורייתא ועל דא ימינך יהו"ה תרעין אויב</p>	<p>רבי חייא אמר "ימינך ה' נאדרי בכח", זו התורה, ועל זה "ימינך ה' נאדרי בכח".</p>

²⁵⁰¹ חמשה (נ"א ממשה) (דפ"ו).

²⁵⁰² עי' ספר הליקוטים פג ע"א ובמאמרי רשב"י מד ע"ב ועי' עוד בח"ג נג ע"ב (לש"ו). ז"ל ספר הליקוטים: וסוד המסוה הוא זה, שפניו האירו מצד ס' על מ', כי משם קיבל כנז"ל, בהיות הבינה סותמת את אורותיה בהיותה בזווג, ומשם זכה משה לאלף חלקי אורה מצד פלא"ת, פל"א אר"ת, חכמה. והזווג נסתם ונסתר, בסוד (משלי ל' י"ז) דרך גבר בעלמה, שנפלאו ממנו, בסוד שאמר הודיעני נא את דרכיך, והשיב לו כי לא תוכל וכו'. ובהיות שלא זכו ישראל וחטאו בעגל, לא יכלו לקבל כי אם מבחינת המסוה, מ' על ס', מצד ד"ו מיר"ד, ומה שהיה מצד אר"א שהוא יחוד י"ה בלי פרודא, עולם עליון, והיה חרות ממלאך המות, לא יכלו עתה לקבל, כי אם מצד בחינת ו"ה, שהם ד"ו פרצופין נבראו עולם תחתון. כי זווגם אינו בהתמדה, כי רגליה יורדות מות. והיא מצד לוחות שניות, והיא תורה שבע"פ ותורה שבכתב, מ"ט טמא מ"ט טהור וכו', וכשחטאו ישראל בעגל, האלף חלקי אורה שקבל מצד האל"ף, אלף בינה, שהיא אלף גדולה מן האותיות גדולות נלקחו ממנו, ונשאר באלף זעירא, מצד האלף תתאה, בסוד ויקרא אל משה, אלף זעירא. ועתיד הקב"ה להחזירם לו, בסוד ישמח משה במתנת חלקו, לעת"ל בע"ה, וז"ס פסוק שאמר (חבקוק ג' ה') ונוגה, שהיא ה' תתאה, כאור תהיה, אור שבעת הימים הגנוז לצדיקים לעת"ל, ויהיה אור הלבנה כאור החמה שהוא עתה אור שלה וישתמשו שני מלכים בכתר אחד ולא יהיה מיעוט ללבנה. וזהו כאור ממש, ר"ל, מי שנותן לה אורה תהיה כמוהו, ואז תחזור לה הארה, כמו בזמן קדמון קודם שנתמעטה. וג"כ קרנים מידו לו, ר"ל, ג"כ משה ישמח במתנת חלקו, שהוא בסוד השמש, שיהיה אורו כאור שקבל מאו"א, בסוד הזווג מ"ה. וז"ש קרנים מידו לו, שהם קרני ההוד שקיבל מצד שיורי הקולמוס שבדיו, ויד"ו שהוא עתה במיעוטו בסוד ד"ו, בחי' ד' על ו' מהיר"ד, מ' על ס', יעשה מיד"ו יו"ד, ו' על ד', ס' על מ', כמו שהיו כשקבל מן הדיו שהוא היוד, ויחזרו לו האלף חלקים של אר"ר, בסוד אלף גדולה, ע"כ. ועי' דע"ה ח"א נח ע"ב, וח"ב קכט ע"א, ועי' כללים ח"ב ח ע"ג.

²⁵⁰³ עי' דברים רבה (ליברמן פרשת וילך): הלוחות ארכן ו' טפחים ורחבן ב', ביד הקדוש ברוך הוא שנים וביד משה שנים וב' באמצע ריוח, וגברו (דנלטון ביד) ידי משה ונטל משה הלוחות ושברן, ועי' תפארת ישראל למהר"ל פרק מח.

²⁵⁰⁴ תימה להמד"ל דזה לא היה באותו הפעם (נ"א פנים), ור"ל כי בהבאת הלוחות השניות הוא דיראו מגשת אליו וזה מחמת העוון, אבל לעולם אימא לך שאם לא היו חוטאים היו יכולים להסתכל אפילו במאי דאסתלק מיניה, כך נראה לי כוונת קושייתו. ויש לומר דאין הכי נמי שאם לא חטאו ודאי שיוכלו להסתכל בו קל וחומר ממה שזכו למדרגת פנים בפנים, אבל השתא לגבי דידן הוא דמפריז ומגדיל הזוהר וזהו של משה רבנו ע"ה (רמ"ז).

ספר שמות

<p>דלית מלה בעלמא דיתבר חיליהון דעמין עכו"ם בר בשעתא דישראל מתעסקין באורייתא דכל זמן דישראל מתעסקין באורייתא וימינא אתתקף ואתברו (אתבר) חילא ותוקפא דעכו"ם ובגיני כך אורייתא²⁵⁰⁵ אקרית עז²⁵⁰⁶ כמה דאת אמר (תהלים כט יא) יהו"ה עז לעמו יתן:</p>	<p>תרעץ אויב", שאין דבר בעולם שישבר כחם של עמים עובדי כוכבים ומזלות, פרט לשעה שישראל מתעסקים בתורה. שכל זמן שישראל מתעסקים בתורה, הימין מתחזק, ונשבר כח ותוקף של עמים עובדי כוכבים ומזלות, ולכן התורה נקראת עז, כמו שנאמר "ה' עז לעמו יתן".</p>
<p>ובשעתא דישראל לא מתעסקין באורייתא ושמאלא אתתקף ואתתקפו (אתקף) חיליהון דעכו"ם ושלטין עליהו וגזרין עליהו גזרין דלא יכלין למיקם בהו ועל דא אתגליאו בני ישראל ואתברו בני עממיא:</p>	<p>ובשעה שישראל לא מתעסקים בתורה, מתחזק השמאל ומתחזק כח של עמים עובדי כוכבים ומזלות, ושולטים עליהם, וגוזרים עליהם גזרות שלא יכולים לעמוד בהם. ועל זה הגלו בני ישראל והתפזרו בין העמים.</p>
<p>נח/ב</p>	
<p>הדא הוא דכתיב (ירמיה ט יא) על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר יהו"ה על עזבם את תורתיה דהא כל זמנא דישראל ישתדלון באורייתא ואתברו (יתבר) חילא ותוקפא דכל עע"ז הדא הוא דכתיב (שמות טו ו) ימינך יהו"ה תרעץ אויב אמר רבי אלעזר ודאי הכי הוא דכל זמנא דקליהון דישראל אשתמע בבתי כנסיות²⁵⁰⁷ ובבתי מדרשות וכו' כמה דתנינא (בראשית כז כב) הקול קול יעקב²⁵⁰⁸ ואי לאו הידים²⁵⁰⁹ ידי עשו והא אוקימנא:</p>	<p>זהו שכתוב "על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר ה' על עזבם את תורתיה", שהרי כל זמן שישראל עוסקים בתורה, נשבר כח ותקפם של עובדי עבודה זרה, זהו שנאמר "ימינך ה' תרעץ אויב". אמר רבי אלעזר ודאי כך הוא, שכל זמן שקולם של ישראל נשמע בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וכו', כמו ששינינו "הקול קול יעקב", ואם לא, אז "הידיים ידי עשו". והרי בארנו.</p>
<p>וברב גאונך תהרוס קמיך (שמות טו ז) רבי חזקיה פתח ואמר (תהלים י א) למה יהו"ה תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה בשעתא דחובי עלמא גרמו קודשא בריך הוא סליק לעילא [לעילא]²⁵¹⁰ ובני נשא צווחין ונחתין דמעין ולית מאן דישגח עליהו מאי טעמא בגין דאיהו סליק לעילא לעילא ותשובה אתמנע מנייהו כדין כתיב וברב גאונך תהרוס קמיך²⁵¹¹:</p>	<p>"וברב גאונך תהרוס קמיך", רבי חזקיה פתח ואמר "למה ה' תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה", בשעה שחטאי העולם גורמים, הקדוש ברוך הוא עולה למעלה למעלה, ובני אדם צווחים ומורידים דמעות, ואין מי שישגיח עליהם. למה, משום שהוא עולה למעלה למעלה, ונמנעת מהם תשובה, ואז נאמר "וברב גאונך תהרוס קמיך".</p>
<p>רבי יצחק אמר האי קרא בשעתא דאתלבש קודשא בריך הוא גאותא על עממיא דיתכנשון עליה כמה דכתיב (שם ב ב) ורוזנים נוסדו יחד על</p>	<p>רבי יצחק אמר פסוק זה [נאמר] בשעה שמתלבש הקדוש ברוך הוא בגאווה על העמים, שיתכנסו עליו, כמו שנאמר "ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל</p>

²⁵⁰⁵ אבא מתלבש בתוך אימא ועי' מש"כ עקב רעג ע"א (רמ"ז).

²⁵⁰⁶ גימ' מ"ו ל"ז (רמ"ז).

²⁵⁰⁷ מדת המלכות וכן בית המדרש (אור יקר).

²⁵⁰⁸ הוא סוד הת"ת דהיינו קול יעקב והיינו היחוד (אור יקר).

²⁵⁰⁹ ואם לאו "והידיים" דהיינו יד ה' הו"ה ידי עשו הם פועלים הדין על ידי עשו הרשע דהיינו הקלי' (אור יקר).

²⁵¹⁰ פנימיות ז"א עולה לא"א (רח"ו), וז"ש לעילא לעילא, שפירושו לעילא מן אימא ולעילא מן אבא עד א"א (מ"מ).

²⁵¹¹ פי' כשעולה ז"א למקום הגאות שהוא א"א ששם ת"י נימין שהם גימ' גאו"ת כמ"ש הרב בפ' ה' מלך גאות לבש (מ"מ)

ספר שמות

<p>יהו"ה ועל משיחו ותאנא זמינן אינון שבעין קסטורין²⁵¹² מכל עיבר²⁵¹³ ונ"א עמין לאתכנשא בההוא זמנא באוכלוסין דכל עלמא ולמעבד קרבא על ירושלם קרתא קדישא ולאחדא עיטין עליה דקודשא בריך הוא²⁵¹⁴ ומאי אמרי נוקים על פטרונא²⁵¹⁵ בקדמיתא ולבתר על עמיה ועל היכליה:</p>	<p>משיחו". ולמדנו עתידים הם שבעים שרי צבאות מכל צד (נ"א עמים), להתכנס באותו זמן בהמונים מכל העולם, ולעשות קרב על ירושלים עיר הקודש, ולאחוז עצות על הקדוש ברוך הוא. ומה אומרים, נעמד על הפטרון בהתחלה, ואחר כך על עמו ועל היכלו.</p>
<p>כדין זמין קודשא בריך הוא לחייבא עליהו דכתיב (שם ד) יושב בשמים ישחק²⁵¹⁶ יהו"ה ילעג למו בההוא זמנא ילבש קודשא בריך הוא גאוותא²⁵¹⁷ עליהו וישיצין מן עלמא כמה דכתיב (זכריה יד יב) וזאת תהיה המגפה²⁵¹⁸ אשר יגף יהו"ה את כל העמים אשר צבאו על ירושלם המק בשרו והוא עומד על רגליו:</p>	<p>אז עתיד הקדוש ברוך הוא לצחוק עליהם, שנאמר "יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו", באותו זמן, ילבש הקדוש ברוך הוא גאווה עליהם וישמיד אותם מן העולם, ככתוב "וזאת תהיה המגפה אשר יגף ה' את כל העמים אשר צבאו על ירושלים המק בשרו והוא עומד על רגליו".</p>
<p>רבי אבא אמר משמיה דרב ייסא סבא והכי אמר רבי שמעון זמין קודשא בריך הוא לאחייא²⁵¹⁹ לכל אינון מלכין [דעקו לישראל ולירושלם לאנדריאנוס וללופינוס] (שצרו על ישראל ועל ירושלים ללופינוס) ונבוכדנצר ולסנחריב ולכל שאר מלכי עמין דחריבו ביתיה ולשלטאה לון כקדמיתא ויתכנשו עמהון שאר עמין וזמין קודשא בריך הוא לאתפרעא מנייהו באתגלייא²⁵²⁰ סחרני ירושלם הדא הוא דכתיב (זכריה יד יב) וזאת תהיה המגפה אשר יגף יהו"ה את כל העמים אשר צבאו על ירושלם אשר יצבאו לא כתיב אלא אשר צבאו כדין כתיב (שמות טו ז) וברב גאונך תהרוס קמך²⁵²¹ ודא לזמנא דאתא משיחא כתיב ושירתא דא שירתא [דעלמין] (דעלמא דאתי) היא²⁵²²:</p>	<p>רבי אבא אמר משמו של רב ייסא סבא, וכך אמר רבי שמעון, עתיד הקדוש ברוך הוא להחיות את כל אותם המלכים שציערו לישראל ולירושלים, את אנדריאנוס וללופינוס ונבוכדנצר ולסנחריב, ולכל שאר מלכי העמים שהחריבו ביתו, ולהשליט אותם כבתחלה ויתכנסו עמהם שאר העמים. ועתיד הקדוש ברוך הוא להיפרע מהם בגלוי סביב ירושלים, זהו שנאמר "וזאת תהיה המגפה אשר יגף ה' את כל העמים אשר צבאו על ירושלים". לא נאמר אשר יצבאו, אלא אשר צבאו, אז נאמר "וברב גאונך תהרוס קמך", וזה נאמר לזמן שיבא המשיח, ושירה זו היא שירת</p>

²⁵¹² דהיינו ע' שרים הממונים על ע' אומות ורואים שהקב"ה מגביר ישראל על האומות ובדעתם שזה דין מעוות כעין שדמה שר מצרים בבואו על ישראל (אור יקר).

²⁵¹³ שהם משתלשלים מע' בחי' קדושות עליונות דהיינו שבעים פרי החג, והם מתאספים לעמוד על נפשם בטענתם לפני הקב"ה על עוות הדין, ועל ישראל להומם ולאבדם בחשבם שאינם זוכים לגאולה (אור יקר).

²⁵¹⁴ דהיינו לומר טענות ינצחו הדין על ישראל להכחידם מגוי (אור יקר).
²⁵¹⁵ עי' לעיל ד ע"ב.

²⁵¹⁶ יושב בשמים ישחק למה נכתב ישחק בשי"ן ולא בצד"י כי זה מדבר על הגאולה שאז תהיה התשועה ע"י בינה עילאה באמצעות הגבורה ובינה נק' שי"ן שורקת שהיא נתלבשה ביצחק שהוא הגבורה לעשות נקמה בגויים. ולפי זה מ"ש דאתלבש קב"ה גאותא הם הארות אימא שבתוך ז"א ומתלבשת אימא בגבורה דז"א וזהו שסיים דכתיב יושב בשמים ישחק (מ"מ).

²⁵¹⁷ דהיינו שמקום הדין יתלבש באור הכתר בעל הרחמים הגדולים ומשם ישראל מאירים שקבלו כפלים בחטאתם, וחצונים מתבטלים ויתבטל הוייתם והיינו מגפתם (אור יקר).

²⁵¹⁸ דהיינו ביטול הוייתם למעלה ולמטה, ויותכו כהיתוך וכהמס דונג מפני אש יאבדו רשעים מפני אלהים ואז יתבטלו השרים והוייתם מן העולם והיו כלא היו (אור יקר).

²⁵¹⁹ שהם עומדים כעת בגהנם, ואז ירכיב הקב"ה כל מציאותם כדי לעורר הקלי' הקשה וכן שליטת הסמא"ל ככחו אז ולבטל מציאותם בנקמה (אור יקר).

²⁵²⁰ מפני שנתנקם מהם בגהנם באתכסיא, ועתה בגוף ונפש באתגליא (אור יקר).

²⁵²¹ היינו הריסה כהורס הבנין, כך אלו יהרס בנינם ויתבטל הוייתם (אור יקר).

ספר שמות

<p>ועל דא אינון עמין דתחות שולטניהון דאינון ממנן כלהו גזרין וגזרין לשיצאה לון ואלא דקודשא (בר קודשא) בריך הוא ודכר טורי עלמא ואנין (דאנין) עליהו וכד חמא משה דא שרא לשבחה לקודשא בריך הוא ואמר מי כמוכה באלים יהוה²⁵²⁹:</p>	<p>ועל זה אתם עמים שתחת השליטים, שהם ממונים כולם גוזרים גזרות לכלות אותם, אלא שהקדוש ברוך הוא זוכר את הרי העולם ומגן עליהם. וכשראה את זה משה, התחיל לשבח את הקדוש ברוך הוא, ואמר "מי כמוכה באלים ה'".</p>
<p>אמר אויב ארדוף²⁵²⁴ אשיג אחלק שלל²⁵²⁵ (שם ט) אמר אויב דא ההוא ממנא רברבא²⁵²⁶ על מצראי בשעתא דאתיהיב ליה שלטנותא על ישראל השיב דישיצינון תחות שלטניה אלא דדכר קודשא בריך הוא טורי עלמא²⁵²⁷ דהוו מגינין עליהו ולא תימא דא בלחודוי אלא כל אינון רברבין דממנן על כל עעכו"ם כד²⁵²⁸ אתיהיב להו רשותא ושלטנותא על ישראל כלהו בעאן דישיצון ישראל תחותיהו:</p>	<p>"אמר אויב ארדף אשיג אחלק שלל", "אמר אויב", זה אותו ממונה גדול על המצרים, בשעה שנתן לו שלטון על ישראל, חשב שיכלה אותם תחת שלטונו, אלא שזכר הקדוש ברוך הוא את הרי העולם שהיו מגנים עליהם. ואל תאמר זה לבדו, אלא כל אותם גדולים שממונים על עמים עובדי כוכבים ומזלות, וכשנתנה להם רשות ושלטון על ישראל, כולם רוצים לכלות את ישראל תחתיהם.</p>
<p>אמר רבי שמעון אילנא²⁵³⁰ חד²⁵³¹ רברבא²⁵³² עלאה²⁵³³ תקיפא²⁵³⁴ ביה אתונו (וייני) עלאין ותתאין והוא אתחם בתריסר תחומין²⁵³⁵ אתתקף</p>	<p>אמר רבי שמעון עץ אחד גדול עליון וחזק, בו נזונו עליונים ותחתונים, והוא מתחם בשנים עשר תחומים, התחזק</p>

²⁵²² ולכך אז ישוררו כל הניסים וביטול הקלי' שהיו מאז נברא העולם, ועד העולם הבא, ולכך אמר נערמו מים בההוא זמנא שלא יצדק זה אלא על פרעה (אור יקר).
²⁵²³ ולכך נשמח בה' בכל ניסיו שעשה בכל העולמות, בעולם זה קודם זמן המשיח וזמן המשיח וגוג ומגוג ותחיית המתים דהיינו העולם הבא (אור יקר).
²⁵²⁴ אי אפשר מיד להשמידם שעדיין לחותם קיים בעבודה האלהית, אלא ארדוף ע"י גזירות שלא יעסקו בעבודה ויבטלו מרוב צרות העבודה כמו שעשה שכולם היו עוסקים בתורה בימי יעקב בישיבתו, ואח"כ נשתכח מהם העבודה עד שנשקעו בע"ז ובמדות אחרות, והיינו "אשיג" (אור יקר).
²⁵²⁵ אבטלם מעט (אור יקר).
²⁵²⁶ ראש לכל השרים (אור יקר).
²⁵²⁷ הם האבות (רח"ו).
²⁵²⁸ וכד (דפ"ו).
²⁵²⁹ אלים הוא מלשון אילי הארץ, והיינו השרים, ואמר "מי כמוכה" כדמסיק שהם מנגדים על ה' ועל משיחו בהיות ידם תקיפה ואין כן הקב"ה עמהם אלא הוא נותן להם שם ושארית והיינו כדמסיק (אור יקר).
²⁵³⁰ פי' ז"א ומפרש באלים לשון אילן כדמסיק (מ"מ)
²⁵³¹ שכן נקרא ה' אחד (אור יקר).
²⁵³² מצד הגדולה (אור יקר).
²⁵³³ שמתעלה לג' ראשונות דרך קו האמצעי (אור יקר).
²⁵³⁴ מצד הגבורה, והרי ד' בחינות לת"ת: "חד" מצד המערב מלכות, "רברבא" מצד הדרום חסד, "עילאה" מצד המזרח המתעלה ומאיר משם, "תקיפא" מצד הגבורה צפון, והם ד' צדדיים שבהם י"ב גבולים שבהם ע' ענפים וכו' ויש לאילן זה ענפים קדושים אמנם משתלשלים עד עולם הפירוד עד למטה ושם נאחזים השרים למטה מהקדושים (אור יקר).
²⁵³⁵ הם י"ב צירופי הוי"ה ובספר אור ישראל פי' י"ב גבולי אלכסון שבא"א בת"ת דידיה, והם באים לז"א לפי שז"א מלביש לא"א מטיבורא דלבא דיליה ולמטה שהוא חצי הגוף ואו"א מלבישים לא"א

ספר שמות

<p>בארבעה צדדי העולם שהסתובבו (נ"א שהתחברו) במקומם שבעים ענפים עולים בתוכו ונזונים ממנו. בעיקר שרשיו יונקים הם סביבו, ואותם הענפים שנמצאים בעץ.</p>	<p>בארבע סמרי עלמא ²⁵³⁶ דאסתחראן ונ"א דאתחברון בדוכתייהו שבעין ענפין ²⁵³⁷ סלקין בגויה ואתזנו מניה בעקר שרשוי ינקין אינון סחרניה ואינון ענפין ודמשתכחין באילנא:</p>
<p>כד מטי עדן שלטניה דכל ענפא וענפא כלהו בעאן לשיעאא כלא [גופא] (נופה) דאילנא דאיהו עקרא דכלהו ענפין ההוא דשליט עלייהו וישראל אחידן ביה כד מטא עלייהו שלטנותא דההוא</p>	<p>כשמגיע שלטונו של כל ענף וענף, כולם רוצים לכלות את כל גוף העץ, שהוא עקר של כל הענפים, אותו ששולט עליהם, וישראל אחוזים בו. כשמגיע עליהם השלטון של אותו</p>
<p>נ/ט/א</p>	
<p>חולקא דישראל ההוא (גופא) ²⁵³⁸ <גופא> דאילנא בעי לנטרא לון ולמיהב שלמא בכלהו ²⁵³⁹ ועל דא שבעים פרי החג למיהב שלמא לשבעין ענפין דבנו אילנא ²⁵⁴⁰:</p>	<p>גוף העץ, החלק של ישראל הוא רוצה לשמור אותם, ולתת שלום בכולם, ועל זה שבעים פרים של החג לתת שלום לשבעים ענפים שבתוך העץ.</p>
<p>ועל דא מי כמוכה באלים יהו"ה מאי באלים אילנא כמה דאת אמר (ישעיה א כט) כי יבושו מאילים אשר חמדתם ודהוא (והוא) אילנא דהו פלחין לחד דופסא ²⁵⁴¹ דמחקקין בגויה ואקרי אלים אילנא ²⁵⁴² מי כמכה דיעביד כעובדך וירחם על כלא מי כמוך ²⁵⁴³ בכל ההוא סחרניה דאילנא דאף על גב דאיהו שלטא נטיר לכלא נטיר לכל שאר ולא בעיא למעבד עמהון גמירא מי כמכה נאדר בקדש (שמות טו יא) בההוא חילא עלאה דאקרי קדש ²⁵⁴⁴ ונאדרו בקדש ממש ²⁵⁴⁵ ואקרי כח יהו"ה ²⁵⁴⁶ נעם יהו"ה והא אוקימנא מילי:</p>	<p>ועל זה "מי כמוכה באלים ה'". מהו באלים, עץ. כמו שנאמר "כי יבושו מאילים אשר חמדתם", שהוא עץ שהיו עובדים לדפוס אחד, שהיה חקוק בתוכו ונקרא אילים עץ. "מי כמוכה", שיעשה כמעשיך וירחם על הכל. "מי כמכה", בכל אותו סביב העץ, שאף על גב שהוא שולט, שומר את הכל, שומר את כל השאר, ולא רוצה לעשות עמהם כליון. "מי כמוכה נאדר בקודש", באותו כח עליון שנקרא קודש, נאדר בקודש ממש, ונקרא כח ה', נועם ה', והרי בארנו את הדברים.</p>
<p>מי כמוכה באלים יהו"ה רבי יוסי פתח (קהלת א יד) (ו)ראיתי את כל המעשים אשר נעשו תחת השמש ²⁵⁴⁷ והנה הכל הבל ורעות רוח שלמה מלכא</p>	<p>"מי כמוכה באלים ה'", רבי יוסי פתח "ראיתי את כל המעשים אשר נעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח",</p>

מטיבורא ולמעלה ויש י"ב גבולי אלכסון בחצי ת"ת העליון דא"א לאו"א וי"ב אחרים ג"כ בחצי התחתון לזו"ן (מ"מ).

²⁵³⁶ חגת"ם א"נ הם חו"ב חו"ג הבאים מבינה לז"א (מ"מ).

²⁵³⁷ פי' ע' שרים כמ"ש לקמן שחיותם הוא מז"א בסוד ואתה מחיה את כולם (מ"מ).

²⁵³⁸ עיקר הכל דהיינו הת"ת שהוא הכולל כל הענפים נקודת המרכז לכל (אור יקר)

²⁵³⁹ היינו סוד השלום, היסוד שהוא המשקה לגן, ומהגן הם יונקים בסוד השתלשלותם ממציאות אל מציאות כדפי' (אור יקר).

²⁵⁴⁰ בתוכיותו הם ענפיו הקדושים המתוקים כדפי' (אור יקר).

²⁵⁴¹ דפוסא (דפ"ו).

²⁵⁴² מ"מאי באלים" עד כאן מוסגר בדפ"ק.

²⁵⁴³ כמכה (דפ"ו).

²⁵⁴⁴ בינה (מ"מ).

²⁵⁴⁵ היינו בסוד שרשיו שהן בחכמה שותה במקומו (אור יקר).

²⁵⁴⁶ שם ה' ת"ת ומה שנשפע לו משם הוא כחו (אור יקר). סוד הכ"ח היינו סוד כ"ח אותיות של שם שהוא מילוי מילואו, והמלוי הא' בחכמה יר"ד ה"א וא"ו ה"א, ומילוי מילואו שהוא כ"ח הם בבינה מהחכמה, ובבחי' זו יצדק "בקדש", ומצד היותו אל הת"ת מהבינה היינו "נועם ה'", והענין בינה נקשרת בחכמה ומשקים עץ החיים והעץ משקה ענפיו (אור יקר). שהיא כח ז"א כנודע וכן נועם שבא לז"א הנק' הו"ה (מ"מ).

²⁵⁴⁷ גשמיים שאינם עולים אל הרוחני (אור יקר).

ספר שמות

<p>דאסתלק בחכמתא יתיר²⁵⁴⁸ על כל בני עלמא היך אמר דכל עובדין הבל ורעות רוח יכול אף מעשה הצדקה והא כתיב (ישעיה לב יז) והיה מעשה הצדקה שלום אלא הא אוקמוה כל המעשים אשר נעשו תחת השמש כתיב שאני מעשה הצדקה דאיהי לעילא מן שמשא:</p>	<p>שלמה המלך, שהתעלה בחכמה יותר על כל בני העולם, איך אמר שכל המעשים הם הבל ורעות רוח. יכול אף מעשה הצדקה, והרי נאמר "והיה מעשה הצדקה שלום". אלא הרי פרשוה, נאמר "כל המעשים אשר נעשו תחת השמש", שונה מעשה הצדקה שהוא למעלה מן השמש.</p>
<p>והנה הכל הבל ורעות רוח מאי קא מיירי אי תימא הכל הבל כמה דאוקימנא דאיהו ברוא דחכמתא כמה דאת אמר (קהלת א ב) הבל הבלים אמר קהלת ואינון הבלים וקיומא דעלמא דלעילא ונתתא מאי תימא בהאי דכתיב הכא הכל הבל²⁵⁴⁹ ורעות רוח והא מלתא דא תחת השמש כתיב²⁵⁵⁰:</p>	<p>"והנה הכל הבל ורעות רוח", כמה הוא עוסק, אם תאמר הכל הבל, כמו שבארנו שהוא בסוד החכמה, כמו שנאמר "הבל הבלים אמר קהלת". ואותם הבלים, קיום של העולם שלמעלה ושלמטה. מה תאמר בזה, שנאמר כאן "הכל הבל ורעות רוח", והרי דבר זה תחת השמש כתוב.</p>
<p>אלא הכי אוקמוה והכי הוא תא חזי בשעתא דעובדין מתכשרן לתתא ובר נש ואשתדלו (אסתכל) בפולחנא דמלכא קדישא ההוא מלה דעביד²⁵⁵¹ הבל אתעביד מניה לעילא²⁵⁵² ולית לך הבל דלית ליה קלא²⁵⁵³ דסליק ואתעטר לעילא ואתעביד סניגורא קמי קודשא בריך הוא:</p>	<p>אלא כך פרשוה וכך הוא. בא וראה, בשעה שהמעשים למטה כשרים, ואדם עוסק בעבודת המלך הקדוש, אותו דבר שעושה, נעשה ממנו הבל למעלה, ואין לך הבל שאין לו קול שעולה ומתעטר למעלה, ונעשה סניגור לפני הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>וכל אינון עובדין דאשתדל בהו בר נש דלאו אינון פולחנא דקודשא בריך הוא (ו)ההוא מלה דעביד והבל (הכל) יתעביד מינה ואולא ושאת בעלמא וכד נפקת נשמתיה דבר נש ההוא הבל מגלגלא ליה בעלמא כאבנא בקוספיתא כמה דכתיב (ש"א כה כט) ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע:</p>	<p>וכל אותם מעשים שהאדם עוסק בהם שאינם עבודת הקדוש ברוך הוא, אותו דבר שעושה, נעשה ממנו הבל, והולך ומשוטט בעולם. וכשיוצאת נשמת האדם, אותו הבל מגלגל אותו בעולם כאבן בכף הקלע, ככתוב "ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע".</p>
<p>מאי יקלענה ההוא הבל ודמגלגל ליהו (דמדבר) סחרניה בעלמא כדין כל מלין דמתעבדין (ואינון</p>	<p>מהו "יקלענה". אותו הבל, שמגלגל אותו סביבו בעולם. אז כל הדברים</p>

²⁵⁴⁸ יתירא (דפ"ו).

²⁵⁴⁹ פי' כיון שאמר ורעות רוח גבי מלת הבל ש"מ הבל דקרא לאו מאינון הבלים דלעילא והא מלתא דא קושיא אחריתי היא דמדכתיב תחת השמש ש"מ שאינון הבל דקדושה (מ"מ).

²⁵⁵⁰ והא מלתא דא תחת השמש כתיב (מוסגר בדפ"ק).

²⁵⁵¹ מעשה המצוה או הצדקה גורם ייחוד וכל ייחוד גורם הויה דקה רוחנית נמשכת מהספירות שמור לחלק המייחד או העושה המצוה. והיינו סוד "קנה לו" לשון קנין, שמים ברא לו פרקליט א' והיינו הבל ודאי, שהוא סוד הבל רוחני כח נברא ע"י המצוה וכן בהיותו עוסק בדברים הגשמיים שהם דברים בטלים וכיוצא ומכ"ש ליצנות וכיוצא מן הדברים שהם חצונים שכולם הם עושים הבל ואינו אבד אלא מתקיים בעולם הזה ואם שב בתשובה יורד אותו הבל אליו ומתקנם ממנו עד שבטל והולך לו ונמחה והיינו כעב פשעיק וכענן חטאתיק, ואם אינו שב אלא כל יום ויום מוסיף והולך, מתאסף זה עם זה עד בא יומו עת פקודתו, דרך הנשמה להתלבש בהבלים אלו, אם טובים והלך לפניך צדקך, מתלבש בקלין ודיבורים דדברי תורה ומצות ומעשים טובים, ואם רעים מתלבשת בקלין ודיבורים דדברים בטלים וליצנות ושקר וחונף ולשון הרע ועבירות, ואותו הבל אינו עולה אל הקדש אלא טובב סובב תחת הגלגל הזה, והנשמה מתגלגלת והיינו רעות ושברון אל הרוח ודאי שהיא מתגלגלת ונענשת בלבוש זה אשר הכינה לה (אור יקר).

²⁵⁵² פי' מלאך קדוש (מ"מ).

²⁵⁵³ פי' שהמלאך יש לו כח הדיבור שמלמד סניגוריא על האדם שעשה המצוה (מ"מ).

ספר שמות

<p>תחת שמשא) דלאו אינון פולחנא דקודשא בריך הוא הבל יתעביד מנייהו [הבל] (ו)איהו תבירא דרוחא דמתבר לרוחא ודסליק ונחית ומתגלגל (וסלקא ונחתא) בעלמא הדא הוא דכתיב הבל ורעות רוח:</p>	<p>שנעשים שאינם עבודת הקדוש ברוך הוא, נעשה מהם הבל, הוא שברון רוח שמשבר את הרוח, שעולה ויורדת ומתגלגלת בעולם, זהו שנאמר "הבל ורעות רוח".</p>
<p>אבל ההיא מלה דאיהי פולחנא דמריה דא וסליקן (אקרי) לעילא מן שמשא²⁵⁵⁴ ואתעביד מניה הבל קדישא ודא הוא זרעא דזרע בר נש²⁵⁵⁵ בהוא עלמא ומה שמיה צדקה²⁵⁵⁶ דכתיב (הושע י יב) זרעו לכם לצדקה:</p>	<p>אבל אותו דבר שהוא עבודת רבוננו, זה עולה למעלה מן השמש, ונעשה ממנו הבל קדוש. וזהו הזרע שזרע האדם באותו עולם, ומה שמו צדקה, שנאמר "זרעו לכם לצדקה".</p>
<p>האי מדבר ליה לבר נש כד תפוק נשמתיה מניה וסלקא לה באתרא דכבוד דלעילא אשתכח²⁵⁵⁷ לאתצורא בצרורא דהיי²⁵⁵⁸ הדא הוא דכתיב (ישעיה נח ח) והלך לפניך צדקך בגין לדברא לך לסלקא לך (מן אתר לאתר) ולא אתר דאקרי כבוד יהו"ה דכתיב (שם) כבוד יהו"ה יאספך:</p>	<p>זהו מה שמנהיג את האדם כשתצא ממנו נשמתו, ועולה לה למקום של כבוד שלמעלה, מזומנת להצרר בצרור החיים. זהו שנאמר "והלך לפניך צדקך", כדי להנהיג אותך, להעלות אותך, למקום שנקרא "כבוד ה'", שנאמר "כבוד ה' יאספך".</p>
<p>כל אינון נשמתין דהוא הבל קדישא מדבר להו ההוא דאקרי כבוד יהו"ה כניש לון בגויה וואתצירין ביהו (ואתצירי ביה הדא הוא דכתיב כבוד ה' יאספך) ודא אקרי נייחא דרוחא אבל אחרא ורעות רוח אקרי זכאין אינון צדיקיא דכל עובדיהון לעילא מן שמשא וזרעין (עובדין) זרעא דצדקה למזכי לון לעלמא דאתי ועל דא כתיב</p>	<p>כל אותן נשמות, שאותו הבל קדוש מנהיג אותן, אותו שנקרא "כבוד ה'", כונס אותן לתוכו, ונצררות בו. וזה נקרא נחת רוח, אבל האחר נקרא "רעות רוח". אשרי הצדיקים, שכל מעשיהם למעלה מן השמש, וזורעים זרע של צדקה לזכות אותם לעולם הבא. ועל זה נאמר "וזרחה</p>

²⁵⁵⁴ פי' מן שמש שבעולם הזה (מ"מ).

²⁵⁵⁵ הענין כי כל המעשה אשר יעשה בעולם הזה פועל ברוחני, אם מעשה התורה והמצוה מיד מייחד ובורא בסוד זרע עליון, דהיינו צדק נעשה צדקה על ידי המעשים הטובים שהיא מתקשטת ומתיחדת, ואותו הרוחניות שהוא נשפע בה בורא רוחני להתלבש אותה הנשמה. ואם רע הוא עולה אל הרעים והם מתייחדים על ידי רעותיו, שהרעים הם זכר ונקבה כאומרו טפלנו, והיינו היחוד החצוני נקרא טפל שקר זכר, ומרמה נקבה, וע"י נעשה קטיגור א', ולכן כל ענין מוליק הנשמה אחר שורשו אם נעשה הצדקה מכניסה אל הקדושים מקום שממנו נברא הרוחני, ואם חצוני מוליק הנשמה אל החצונים שהם אויר העולם לשברה להכניעה במעשיה כדי רשעתה במספר, והנה המצות שהם מעשה התורה והצדקה היא תלויה ואינה נכנסת פנימה אל הבורא אותם עד עלות הנשמה, שאז יראה כל אותם המצות אל פני המלך אביהם, שמייחד קב"ה ושכינתיה נעשתה הנשמה, וכן מייחוד קב"ה ושכינתיה נעשו ההויר"ת הקדושות שהם המצות המלבישות הנשמה ותלויים ועומדים להראות פנימה עד עת בא פקודת הנשמה שתתלבש בהם, ומיד היא עולה להראות והם עולים והם מראים לה הדרך ועולים אל השכינה שהיא הנקבה, ודרך בה עולים אל הת"ת ומשם עולים אל הבינה (אור יקר).

²⁵⁵⁶ פי' כיון שהמצוה שהאדם עושה היא עולה בסוד מ"ן למלכות כדי לעורר הז"א הנק' צדקה לזווג לכך נקרא מלאך שנוצר ממנה צדקה ושיעור הכתוב זרעו לכם פי' זרע שלכם שמו צדקה (מ"מ).
²⁵⁵⁷ שנשמת הצדיק עולה אחר המיתה למלכות בסוד מ"ן ושם במלכות הארת הז"א שנקרא כבוד דלעילא וצרור החיים היא המלכות כנודע שצורתה אל חי בתוכה, ולפי זה כבוד ה' יאספך היא מלכות ואינו ז"א כמו כבוד שהזכיר הזהר ולכן הוסיף הזהר דכבוד דלעילא לרמוז על ז"א אבל הכתוב אמר כבוד ה' דהיינו כבוד של ה' שהיא מלכות שבנינה מז"א א"נ יש לומר באתרא דכבוד היא בריאה ששם היא המלכות הנקרא כבוד דלעילא שהיא ע"ג ב"ע ונודע שג"ע של מעלה היא בריאה ולשם עולה הנשמה ומלכות היא שם והנשמה נצררת ביסוד דידה הנק' צרור החיים ולפי זה כבוד שהזכיר הזהר הוא כבוד דקרא (מ"מ).

²⁵⁵⁸ כאשר זוכה הנשמה בתורה ומעשים טובים, הרי יוצא מעוה"ז להתעדן ולהתענג בעדן גן אלהים להנות שם מזיו השכינה, והיא צרורה שם בצרור החיים וכמ"ש בפ' בשלח (נט ע"א) ובפ' ויקרא (כה ע"א) (דע"ה ח"ב סט ע"ג).

ספר שמות

לכם יראי שמי שמש צדקה".	(מלאכי ג כ) וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה:
אמר רבי שמעון, בא וראה, בתחילה כשנבנה בית המקדש למטה, לא נבנה אלא בדין ורוגז, ככתוב "כי על אפי ועל חמתי וגו'", משום שבמקום הדין שרוי, לעתיד לבא עתיד הקדוש ברוך הוא לבנות אותו, ולהתקינו בדרגה אחרת עליונה, שנקראת צדקה, שנאמר "בצדקה תכונני", לכן יתקיים. ושמו	אמר רבי שמעון תא חזי בקדמיתא כד אתבני בי מקדשא לתתא לא אתבני אלא בדינא ורוגז כמה דכתיב (ירמיה לב לא) כי על אפי ועל חמתי וגו' בגין דבאתר דדינא שריא לזמנא דאתי זמין קודשא בריך הוא למבני ליה ולא תקנא ליה בדרגא אחרא עלאה דאקרי צדקה דכתיב (ישעיה נד י) בצדקה תכונני בגין כך אתקיים (ושמיה) (ביה ושמא)
נ/ט/ב	נ/ט/ב
זהר:	זהר:
ממש יקרא צדק. מנין לנו, שנאמר "וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו".	ממש [צדקה יתקרי] ²⁵⁵⁹ (צדק אקרי) מנלן דכתיב (ירמיה כג ו) וזה שמו אשר יקראו יהוה צדקנו ²⁵⁶⁰ :
"נטית ימינך תבלעמו ארץ" הרי נאמר ה' נטית ימינך. אמר רבי יצחק, הרי התעוררו בו החברים, שכאשר הוציא הקדוש ברוך הוא את המצרים מתים מתחת למים, אמר לארץ כנסי אותם לתוכך, ולא רצתה, עד שהושיט הקדוש ברוך הוא את ימינו כנגדה והשביע אותה, אז בלעה אותם האדמה, זהו שנאמר "תבלעמו ארץ". אמר רבי אלעזר "נטית ימינך", להפרידה מן השמאל, ואז נעשה בהם דין.	נטית ימינך תבלעמו ארץ (שמות טו יב) הא אתמר ארימת ימינך ²⁵⁶¹ אמר רבי יצחק הא אתערו וביהו חברייא דכד אפיק קודשא בריך הוא למצראי מתין מתחות (ימא) מיא אמרו (ו) לארעא כניש [לון בגוודך ולא בעאת] (בגוודך כו) עד דאשיט קודשא בריך הוא ימינא לקבלה ואומי לה כדין בלעתיןון ארעא הדא הוא דכתיב תבלעמו ארץ אמר רבי אלעזר נטית ימינך לאפרשא ²⁵⁶² ולוה (מניה) משמאלא וכו' (ו) אתעביד בהו דינא:
"נחית בחסדך עם זו גאלת", כמו שנאמר "כי ימינך זורועך ואור פניך כי רציתם". "כי ימינך", זו גדולה (נ"א גאולה). "נהלת בעוזך", זה שנאמר, "וזרועך" זו גבורה. "אל נה קדשך" זה שנאמר "ואור פניך כי רציתם", זה צדיק, וכולם נמצאים בכתוב.	נחית בחסדך עם זו גאלת (שמות טו יג) כמה דכתיב (תהלים מד ד) כי ימינך זורועך ואור פניך ²⁵⁶³ כי רציתם ²⁵⁶⁴ [כי] ימינך דא גדולה [נ"א גאולה] נהלת בעוזך [דא] דכתיב זורועך דא גבורה אל נה קדשך דא דכתיב ואור פניך כי רציתם דא צדיקו (דכתיב ואור פניך דא צדקה) וכלוהו משתכחי בקרא ²⁵⁶⁵ :

²⁵⁵⁹ ור"ל שלעתיד תקרא על שם בעלה (מ"מ).

²⁵⁶⁰ [ב]משיח כתיב וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו שהוא בדרגא דצדיק (אפיקי ים בבא בתרא דף עה ע"ב).

²⁵⁶¹ סלקת הימין והרחמים כדי שתפעול השמאל בחזקה דין. ור' יצחק מפרש ממש נטית ימינך והרחמים כדי שינתנו לקבורה, והטעם שהרשעים האלו לא היה הים חפץ שיהיו נכללים בה אחר שכפרו בהשגחת בורא כל וכן הארץ לא היה רוצה שיכללו בה אלא שהקב"ה ברחמיו נתן אותם לקבורה בארץ (אור יקר).

²⁵⁶² היינו על ידי התפשטות הימין הרבה מהשמאל נבדלת לעצמה, שאינה כמדת הימין, ואין הימין נכללת מהגבורה והדין כיון שהיא מתפשטת ודעתו כפי' ארימית אלא שפי' נטית לשון נוטה כדוק שמים דהיינו התפשטות וכאשר הימין אינה מתפשטת ברחמיה הרבים השמאל היא נכללת עמה, אמנם בהתפשטה כל מדתה הרי שמאל נפרדת לעצמה (אור יקר).

²⁵⁶³ היינו הת"ת שנראים פנים ואורם מתפשטת אל המלכות דהיינו סוד צדקה, דהיינו ייחוד ואור הת"ת אל המלכות כנודע והיינו אל נה קדשך הנוה מלכות שהקדש ת"ת בתוכו (אור יקר).

²⁵⁶⁴ בחסדיך דכתיב (נוסף במ"מ).
²⁵⁶⁵ כל ד' רגלי המרכבה (אור יקר).

ספר שמות

<p>תפול עליהם אימתה ופחד (שמות טו מז) אימתה אימה מבעי ליה מאי אימתה דהא לית לך את²⁵⁶⁶ או מלה חדא באורייתא דלא אית בה רזין עלאין מאי אימתה אמר רבי שמעון כלומר דחילו דשכינתא²⁵⁶⁷:</p>	<p>"תפול עליהם אימתה ופחד", "אימתה" היה צריך לומר "אימה". מה זה "אימתה". שהרי אין לך אות או מילה אחת בתורה שאין בה סודות עליונים. מה זה "אימתה". אמר רבי שמעון, כלומר יראת השכינה.</p>
<p>כהאי גוונא תביאמו ותטעמו בהר נחלתך וגו' (שמות טו יז) תביאמו ותטעמו תביאם ותטעם מבעי ליה מאי תביאמו²⁵⁶⁸ אלא רוחא דקודשא²⁵⁶⁹ אמר על אינון דרא בתראה²⁵⁷⁰ דגזר יהושע ואתגליא בהו גלויא דרשימא קדישא²⁵⁷¹ דשמיא דקודשא בריך הוא דאלין אחידן ביה בו' ואלין אתחזיאו למירת ארעא כמה דכתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ דכל מאן דאתגזר ואתגליא ביה רשימא קדישא ונטיר ליה²⁵⁷² אקרי צדיק²⁵⁷³ בגין כך לעולם יירשו ארץ²⁵⁷⁴:</p>	<p>כדוגמא זו, "תבאמו ותטעמו בהר נחלתך וגו'". "תבאמו ותטעמו", היה צריך לומר "תביאם ותטעם". מה זה "תבאמו". אלא רוח הקודש אומרת על אותו הדור האחרון שמל יהושע, והתגלה בהם גלוי של הרושם הקדוש, של שמו של הקדוש ברוך הוא, שאלה אחוזים בו', ואלה ראויים לרשת את הארץ, ככתוב "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ". שכל מי שנמול, והתגלה בו רושם הקדוש, ושומר אותו, נקרא צדיק, לכן, לעולם יירשו ארץ.</p>
<p>ועל דא תביאמו ו' יתירה תביאמו לאינון דאחידן בו' ותטעמו²⁵⁷⁵ כמה דאת אמר נצר מטעי מעשה ידי להתפאר לאינון דאחידן בו'²⁵⁷⁶ ולאינון בתראי (דקרא) אתער מלה ולית לך מלה</p>	<p>ועל זה תבאמו, ו' יתרה, תבאמו לאותם האחוזים בו'. ותטעמו, כנאמר "נצר מטעי מעשה ידי להתפאר", לאותם שאחוזים בו', ולאותם אחרונים התעורר</p>

²⁵⁶⁶ דלא תימא כי אותיות האמנת"י נוספות שאינו (אור יקר).
²⁵⁶⁷ ות' היא רומזת הנקבה שהיא השכינה, והיינו אימתה ופחד גבורה וגבורה תתאה מצד הגבורה (אור יקר).
 כלומר אימת ה' (רח"ו). ופחד דקרא היא גבורה, וכן כתב הרב זלה"ה, דהיינו שיתעוררו הדינים של מלכות וגבורה עליהם (מ"מ).
²⁵⁶⁸ ירצה ג"כ אות נוספת להראות על המדה (אור יקר).
²⁵⁶⁹ שיודע העתידות ויודע שדור זה לא יזכו (אור יקר).
²⁵⁷⁰ פי' לאפוקי אותו הדור שבאותה שעה לא היו פרועים שלא עשו פריעה אלא במרה וכיון שבאותה שעה שזכו לגילוי שכינה כמרז"ל ראתה שפחה על הים וכו', לא היו פרועים אע"פ שפרעו במרה מ"מ כיון שלא זכו באותה שעה שיהיו פרועים לכך לא נכנסו לא"י (מ"מ).
²⁵⁷¹ סוד י' עטרה דברית פריעה, שמצרים מלו ולא פרעו ודור זה מלו ופרעו והיינו שנית דכתיב מול את בני ישראל שנית פריעה על מילה וסוד משך וא"ו וכל הנכנס בו נכנס בסוד וא"ו עלמא דדכורא והיינו כדפי' בתיקו"ז שאות מיל"ה היא שם הויה וסימניך מ"י "עלה" ל"נו" ה"שמימ"ה, דהיינו ראשי תיבות מיל"ה וסופי תיבות יהו"ה (אור יקר).
²⁵⁷² שלא יטמאנו בביאה אסורה (אור יקר).
²⁵⁷³ דהיינו מרכבה ליסוד (אור יקר).
²⁵⁷⁴ שהאוחזים במלכות דהיינו מילה לבד יורשים ארץ דרך עראי דהיינו המלכות עמהם לעתות, אמנם הצדיק השכינה רודפת אחריו, מפני שהיא רודפת אחר הייחוד ורוצה בו שע"י היא מתייחדת והיינו לעולם יירשו ארץ (אור יקר).
²⁵⁷⁵ היינו נטיעתם במלכות, והיינו נצר מטעי מעשי יד"י היינו סוד הצדיק כאומרו ומעשה ידיו מגיד הרקיע וכדפי' בפ' בראשית שהייחוד בסוד הידים שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני להתפאר להתייחד בסוד הת"ת (אור יקר).
²⁵⁷⁶ והשתא קשה דהכא משמע שדור אחרון עדיפא שהאבות במלכות ודור שני בת"ת ואיפכא קאמר בפ' בראשית דהתם קאמר שדור ראשון מיובלא ודור שני לתתא בשמיטה ועוד קשה דאלו דור ראשון היה בהם משה רבינו ע"ה פני חמה, ואהרן דרועא ימינא ונחשון בן עמינדב או חור דרוע שאלא, אבל יהושע פני לבנה ואלעזר דרועא ימינא דסיהרא כדפי' בזהר פרשת קרח ופרשת חקת, והיאך אמר שדור שני הם למעלה בסוד וא"ו ודור ראשון למטה, לזה נראה לי לומר שהענין הוא שבלי ספק דור ראשון למעלה בסוד היובל ודור שני בסוד השמיטה, אמנם שמטה של אלו היה בסוד גילוי אות ברית ואות וא"ו בשמיטה ויובל של אלו הוא בסוד השער הסגור והנעול שלא נמולו, ולכך הם למטה (אור יקר).

ספר שמות

<p>באורייתא או את זעירא באורייתא דלית בה רזין עלאין וטעמין קדישין זכאה חולקהון דידעין בהו:</p>	<p>הדבר. ואין לך דבר בתורה או את קטנה בתורה שאין בה סודות עליונים וטעמים קדושים, אשרי חלקם של היודעים בהם.</p>
<p style="text-align: center;">רעיא מהימנא:</p>	
<p>פקודא (יט) למבני מקדשא²⁵⁷⁷ לתתא כגונא דבי מקדשא דלעילא כמה דאת אמר (שמות טו יז) מכון לשבתך פעלת יהו"ה דאצטריך למבני בי מקדשא לתתא ולצלאה בגויה עלותא בכל יומא למפלח ליה לקודשא בריך הוא דהא עלותא אקרי עבודה²⁵⁷⁸:</p>	<p>מצוה לבנות מקדש למטה, כדוגמת בית המקדש שלמעלה. כמו שנאמר "מכון לשבתך פעלת ה'", שצריך לבנות בית מקדש למטה, ולהתפלל בתוכו תפלה בכל יום, לעבוד את הקדוש ברוך הוא, שהרי תפלה נקראת עבודה.</p>
<p>וההוא בי כנשתא אצטריך למבני ליה בשפירו סגיא ולא תקנא ליה בכל תקונין דהא בי כנשתא דלתתא קיימא לקבל בי כנשתא דלעילא בית המקדש לתתא איהו קאים כגונא דבית המקדש דלעילא דקאים דא לקבל דא וההוא בי מקדשא כל תקוניו וכל פולחניו וכל אינון מאנין ושמשין כלהו אינון כגונא דלעילא משכנא דקא עבד משה במדברא כלא הוה כגונא דלעילא:</p>	<p>ואותו בית הכנסת, צריך לבנותו ביופי רב, ולתקנו בכל התקונים. שהרי בית הכנסת שלמטה עומד כנגד בית הכנסת שלמעלה. בית המקדש למטה הוא עומד כדוגמת בית המקדש שלמעלה, שעומד זה כנגד זה, ואותו בית המקדש כל תקוניו וכל עבודותיו, וכל אותם כלים ושמשים כולם, הם כדוגמא שלמעלה המשכן שעשה משה במדבר, הכל היה כדוגמא שלמעלה.</p>
<p>בי מקדשא דבנה שלמה מלכא הוא בי נייחא²⁵⁷⁹ כגונא עלאה בכל אינון תקונין למהוי בתקונא דלעילא בי נייחא ואחסנתא²⁵⁸⁰ והכין בי כנשתא אצטריך בכל תקוני שפירו למהוי כגונא עלאה למהוי בית עלותא לאתקנא תקונין בצלותא כמה דאוקמוה:</p>	<p>בית המקדש שבנה שלמה המלך, הוא בית מנוחה כדוגמא עליונה בכל אותם תקונים, להיות בתקון שלמעלה. בית מנוחה וירושה, כך בית הכנסת צריך בכל תקוני היופי, להיות כדוגמא עליונה, להיות בית תפלה, לתקן תקונים בתפלה כמו שבארוה.</p>
<p>וההוא בי מקדשא דליהוי ביה²⁵⁸¹ חלונות דכתיב (דניאל ו יא) וכוון פתיחן כגונא דלעילא ועל דא (שיר ב ט) משגיה מן החלונות מציין מן החרכים ואי תימא אפילו בחקלא בגין דרוחא להוי סליק לאו הכי דהא אנן צריכין בית וליכא לאשתכחא בית לתתא כגונא דבית עלאה לנחתא דיורא עלאה לדיורא תתאה:</p>	<p>ואותו בית המקדש, שיהיו בו חלונות, שנאמר "וכוין פתיחן" [חלונות פתוחים] כדוגמא שלמעלה. ועל זה [נאמר] "משגיה מן החלונות מציין מן החרכים". ואם תאמר, אפילו בשדה, כדי שהרוח תהיה עולה, לא כך, שהרי אנו צריכים בית, ואין להמצא בית למטה כדוגמת בית עליון, להוריד דיור עליון</p>

²⁵⁷⁷ עי' לעיל ד ע"א.

²⁵⁷⁸ ר"ל לפיכך בית הכנסת במקום בית המקדש (יהל אור).

²⁵⁷⁹ ר"ל משא"כ משכן (יהל אור). ועי' לעיל מז ע"א באור יקר שמנוחה היא בחי' הכתר. ועי' תיקר"ז (עה ע"ב): וביה אתקריאו תלת אבהן שביעיות כמה דאת אמר ויכל אלהים ביום השביעי וישבות ביום השביעי (בראשית ב ג) ויברך אלהים את יום השביעי ויברך אותו מסטרא דברכה ויקדש אותו מסטרא דקדושה וישבות בו מסטרא דיחוד. בהגר"א: מסט' דיחוד - שזהו סוד השבת, יחודא דכלהו, והוא המנוחה, וכמ"ש ומצאן מנוחה אשה כו' אל המנוחה כו'. ועי' בריש פרשת נח (נט ע"ב) ודא נייחא כו' כד"א כי בו שבת כו'.

²⁵⁸⁰ ר"ל מנוחה ונחלה ופי' כמ"ש בזהר במקום אחר שהקשה המשכן ג"כ מרמז כגונא דלעילא מ"מ לא בנו כ"כ כמו שהיה בבית המקדש ופי' משל למלך שהוא בדרך אינו רוצה להוציא כל כליו וכל קשוטיו כדרך שהוא עושה בביתו על מקומו כך המשכן היה בדרך במדבר היה עושה הקישוטין בדרך רמז מעט אבל שלמה כו', וז"ש כאן ביה נייחא ואחסנתא וגם אמר כאן משכנא דקא עביד משה הוי כגנווא עלאה (יהל אור).

²⁵⁸¹ רנא ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>ותו דההיא צלותא וההוא רוחא אצטריך לסלקא ולנפקא מגו עאקו בארח מישר לקבל ירושלם</p>	<p>לדיוור תחתון. ועוד, שאותה תפלה ואותה רוח, צריכים לעלות ולצאת מתוך צרה, בדרך ישרה, כנגד ירושלים</p>
<p style="text-align: center;">א/ס</p>	
<p style="text-align: center;">זהר:</p>	
<p>תניא אמר רבי אבא זכאה חולקהון דאינון דזכאן למימר שירתא דא²⁵⁸² בהאי עלמא [די זכאן] (דזכאן) למימר לה בעלמא דאתי ושירתא דא אתבני²⁵⁸³ בעשרין ותריין אתוון קדישין גליפן ובעשר אמירן²⁵⁸⁴ וכלא אתרשים בשמא קדישא²⁵⁸⁵ וכלא שלימותא²⁵⁸⁶ דשמא קדישא והא אתערנא מלי:</p>	<p>שנינו, אמר רבי אבא, אשרי חלקם של אותם שזוכים לומר שירה זו בעולם הזה, שזוכים לאמרה בעולם הבא. ושירה זו נבנתה בעשרים ושתיים אותיות קדושות חקוקות, ובעשר אמירות, והכל נרשם בשם הקדוש, והכל שלמות של השם הקדוש, והרי עוררנו הדברים.</p>
<p>אמר רבי שמעון בההיא שעתא דהוון קיימין ישראל על ימא והוון אמרי שירתא אתגלי קודשא בריך הוא עליהו וכל רתיכוי וחילוי בגין דינדעון ולומלכיהון דעבר לון כל אינון נסין וגבוראן וכל חד וחד ידע ואסתכל מה דלא ידעון ואסתכלו שאר נביאי עלמא:</p>	<p>אמר רבי שמעון, באותה שעה שהיו עומדים ישראל על הים והיו אומרים שירה, התגלה הקדוש ברוך הוא עליהם וכל מרכבותיו וחילותיו, כדי שיכירו למלכם, שעשה להם כל אותם נסים וגבורות, וכל אחד ואחד ידע והתבונן מה שלא ידעו והתבוננו שאר נביאי העולם.</p>
<p>דאי תימא דלא ידעין ולא אדבקו חכמתא עלאה מן שירתא דא תחמי דכלהו בחכמתא אסתכלו וידעו מלין ואמרו דאי לא הכי איך (י)אמרו [כלהון²⁵⁸⁷] מלין [אחידין] [אחדנין] דלא סטו מלין²⁵⁸⁸ אלין מאלין ומה דאמר דא אמר דא ולא אקדים מלה דא למלה דא אלא בסקולא חדא ורוחא דקדושא בפומא בכל²⁵⁸⁹ חד וחד ומלין אתמרו [כלהו] כאלו נפקין מפומא חד ואלא ודאי</p>	<p>שאם תאמר שלא ידעו ולא השיגו חכמה העליונה מן השירה הזו, תראה שכולם הסתכלו בחכמה וידעו דברים ואמרו, שאם לא כך, איך אמרו כולם דברים אחידות, שלא סטו אלה מאלה, ומה שאמר זה אמר זה, ולא הקדים מלה זו למלה זו, אלא כולם במשקל אחד, ורוח הקודש בפי כל אחד ואחד, וכל הדברים נאמרו כאלו יצאו מפה אחד,</p>

²⁵⁸² ענין זה יסוד לדבריו דקיימא שהזוכה לאומרה בעולם הזה אומרה לעולם הבא, ונדוע שעולם הזה הנהגתו במלכות וכך היא נקראת עולם הזה, ועולם הבא הנהגתו בבינה וכך שמה, א"כ אין ספק ששירה זו יהיה עניינה בסוד הבינה והמלכות (אור יקר).

²⁵⁸³ אין ספק שכל הדבור נבנה מאותיות ונקודות, אמנם שירתא דא אותיותיה ונקודותיה רומזים במקום נסתר, עוד י"ל כי כ"ב אותיות הם רמז י"ג תיקו"ד דא"א, וט' תיקו"ד דז"א דהיינו כ"ב וכן הם רמוזים בשירה, אשירה לה' כי גאה גאה היינו סוד א"א, ה' איש מלחמה, היינו סוד ז"א, הם כ"ב אותיות ואח"כ באו רמוזים בה עשר אמירן כאומרו תהומות יכסומו, היינו תהום דיום ראשון, וברוח אפיק וכו' היינו ורוח אלהים מרחפת וכו' וכן על זה הדרך ימצא כל מעשה בראשית ששבחו בו (אור יקר).

²⁵⁸⁴ הם עשר נקודות והם ל"ב נתיבות חכמה, כי כל דיבור ושירה יבנה מהל"ב אותיות ואי אפשר לבטא אותיות בלי נקודות ושורשם ועיקרם בבינה בשתוף החכמה, וענין זה יורד ומתחקק בת"ת (אור יקר).

²⁵⁸⁵ דהיינו שם הוי"ה שבת"ת ומשם יורד להתחקק במלכות שהיא הנקראת שלימות (אור יקר).
²⁵⁸⁶ והרי ע"י זה נקשר הענין בבינה עולם הבא, ובמלכות עולם הזה, ע"י הת"ת שהוא אמצעי בין ב' ההי"ן כנודע, וא"ת והרי אין דבור במציאות פחות מל"ב אותיות ועשר נקודות א"כ מאי רבותיה דשירתא דא (אור יקר).

²⁵⁸⁷ כלהו (דפ"ו).

²⁵⁸⁸ נמחק בדפ"ק.

²⁵⁸⁹ דכל (דפ"ו).

ספר שמות

<p>כולהו בחכמתא עלאה אסתכלו וידעו מלין עלאין ורוחא דקודשא בפום כל חד וחד:</p>	<p>אלא ודאי כולם בחכמה העליונה הסתכלו וידעו דברים עליונים, ורוח הקודש בפי כל אחד ואחד.</p>
<p>ואפילו אינון דבמעי אמהון הוו אמרי שירתא כלהו כחדא והוו חמאן כלהו מה דלא חמא יחזקאל נביאה²⁵⁹⁰ ועל כך הוו כלהו מסתכלי כאלו חמאן עינא בעינא וכד סיימו מלין כלהו מתבסמאן בנפשיהו ותאבין למחמי ולאסתכלא ולא הוו בעאן לנטלא מתמן מסניאות תיאובתא:</p>	<p>ואפילו אותם שבמעיי אמם, היו כולם כאחד אומרים שירה, והיו כולם רואים מה שלא ראה יחזקאל הנביא. ועל כך היו כולם מסתכלים, כאלו רואים עין בעין. וכשסיימו הדברים, כולם הומתקו בנפשם, ותאבים לראות ולהסתכל, ולא היו רוצים לנסוע משם, מרב השתוקקות.</p>
<p>בההיא שעתא אמר משה לקודשא בריך הוא בניך מסניאות תיאובתא לאסתכלא בך לא בעאן לנטלא מן ימא מה עבד קודשא בריך הוא אסתים יקריה לבר למדברא ותמן אתגלי ולא אתגלי:</p>	<p>באותה שעה, אמר משה לקדוש ברוך הוא, בניך לא רוצים לנסוע מן הים מרב השתוקקות להסתכל בך, מה עשה הקדוש ברוך הוא, הסתיר את כבודו החוצה, למדבר, ושם התגלה ולא התגלה.</p>
<p>אמר לון משה לישראל כמה זמנין לנטלא מתמן ולא בעותין²⁵⁹¹ עד די אחזין [אמינא לנטלא מתמן ולא בעו עד דאחזין] לון זיוא יקרא דקודשא בריך הוא במדברא ומיד הוו תאבין ולא אנטלו (נטלין) עד דאחזיד בהו משה ואחמי לון זיוא יקרא דקודשא בריך הוא במדברא כדין מסניאות תיאובתא ורעותא לאסתכלא [א]נטיל לון משה הדא הוא דכתיב (שמות טו כב) ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור מאי מדבר שור²⁵⁹² מדברא דהוו בעאן לאסתכלא ביה זיוא יקרא דמלכא קדישא ועל דא אקרי מדבר שור אסתכלותא שם:</p>	<p>אמר להם משה לישראל כמה פעמים לנסוע משם, ולא רצו רציתם עד שהראה להם זיו כבודו של הקדוש ברוך הוא במדבר, ומיד היו תאבים, ולא נסעו עד שאחז בהם משה והראה להם זיו כבודו של הקדוש ברוך הוא במדבר, אז מרוב תשוקה ורצון להסתכל, הסיע אותם משה, זהו שנאמר "ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור", מה זה מדבר שור, מדבר שהיו רוצים להסתכל בו זיו כבודו של המלך הקדוש, ועל זה נקרא מדבר שור, שם הסתכלות.</p>
<p>וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים (שמות טו כב) ואין מים אלא תורה²⁵⁹³ שנאמר (ישעיה נה א) הוי כל צמא לכו למים אמר רבי ייסא וכי מאן יהב להו אורייתא הכא [נ"א והא] ועד כען לא אתיהיבת לון אורייתא אמר רבי אלעזר אינון נפקו²⁵⁹⁴ למדברא לאסתכלא (ל)קודשא בריך הוא נטל זיו יקרא דיליה מתמן ואינון אזלו לאסתכלא (לקב"ה) ביה ולא אשכחוהו ואוליפנא דקודשא בריך הוא תורה אקרי ואין מים אלא תורה ואין תורה אלא קודשא בריך הוא:</p>	<p>"וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים", ואין מים אלא תורה, שנאמר "הוי כל צמא לכו למים". אמר רבי ייסא, וכי מי נתן להם כאן תורה, והרי עד עכשיו לא נתנה להם תורה. אמר רבי אלעזר, הם יצאו למדבר להסתכל, והקדוש ברוך הוא נטל זיו כבודו משם, והם הלכו להסתכל בו, ולא מצאו אותו, ולמדנו שהקדוש ברוך הוא נקרא תורה, ואין מים אלא תורה, ואין תורה אלא הקדוש ברוך הוא.</p>

²⁵⁹⁰ עי' דע"ה ח"ב קכו ע"ב.

²⁵⁹¹ בעו בעותין (דרך אמת, ולמעלה בא מדפוס אמסטרדם).

²⁵⁹² כי שור הוא לשון הסתכלות (דע"ה ח"ב קכז ע"ג).

²⁵⁹³ זו היא דרשת הקדמונים ופרשי לה ר' אלעזר ור' שמעון ור' אבא (אור יקר).

²⁵⁹⁴ כדפי' ר"ש לעיל "נפקו" מהים אל המדבר שור, "לאסתכלא" ועם היות שנתגלה להם במדבר שור לא נתגלה אלא כדי שעה לבד עד שיצאו (אור יקר).

ספר שמות

<p>2595 אמר רבי שמעון עד דהו אולי במדברא אתגלי עליהו רשותא אחרא דשאר עמי²⁵⁹⁶ וההוא דשליט במדברא ואערעו בהו תמן²⁵⁹⁷ חמו ישראל דלא הוה ההוא זיוא יקרא דמלכיהון הדא הוא דכתיב (שמות טו כג) ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה מאי טעמא כי מרים הם לא אתבסס נפשיהו כקדמיתא ולא עוד אלא דאתי לקטרגא עליהו:</p>	<p>אמר רבי שמעון, עד שהיו הולכים במדבר התגלה עליהם רשות אחרת של שאר העמים, אותו ששולט במדבר ופגש בהם. שם ראו ישראל שזה לא היה אותו זיו כבוד מלכס, זהו שנאמר "ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה". למה, "כי מרים הם", לא התבשמה נפשם כבתחילה, ולא עוד אלא שבא לקטרג עליהם.</p>
<p>מה נאמר "ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ יהוה עץ</p>	<p>מה נאמר "ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ</p>
<p>רעיא מהימנא:</p>	
<p>ועל דא כתיב (תהלים קיח ה) מן המצר קראתי יה דאצטריך אתר דחיק בעאקו לשדרא בגויה ההוא רוחא דלא יסטי לימינא ולשמאלא ובחקלא לא יכיל קלא לשדרא ליה הכי דהא כגוונא דא קלא דשופר אתדחייא לבר בארע מישר מגו אתר דחיק ואזיל ובקע רקיעין וסליק בסליקו לאתערא רוחא לעילא:</p>	<p>ועל זה נאמר "מן המצר קראתי יה", שצריך מקום דחוק בצרה, לשלוח בתוכו אותה רוח, שלא יסטה ימינה או שמאלה. ובשדה לא יכול הקול לשלח אותו כך, שהרי כדוגמא זה קול השופר נדחה החוצה בדרך ישר מתוך מקום דחוק, והולך ובוקע רקיעים ועולה בעליה לעורר רוח שלמעלה.</p>
<p>ואי תימא (ואם תאמר) הא כתיב (בראשית כד) ויצא יצחק לשוב בשדה שאני יצחק²⁵⁹⁸ דמלה אחרא הוה ביה מה דלא הוה בכל עלמא²⁵⁹⁹ ותו דהאי קרא לאו להכי אתא דוראי בשדה אחר הוה מצלי והא אוקימנא ע"כ:</p>	<p>ואם תאמר, הרי נאמר "ויצא יצחק לשוב בשדה", שונה יצחק, שדבר אחר היה בו, מה שלא היה בכל העולם. ועוד שפסוק זה, לא לזה הוא בא, שודאי בשדה אחר היה מתפלל, והרי בארנו.</p>
<p>ס/ב</p>	
<p>ואין עץ אלא תורה דכתיב (משלי ג יח) עץ חיים היא למחזיקים בה ואין תורה אלא קודשא בריך הוא רבי אבא אמר אין עץ אלא קודשא בריך הוא²⁶⁰⁰ דכתיב (דברים כ יט) כי האדם עץ השדה</p>	<p>ואין עץ אלא תורה, שנאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה", ואין תורה אלא הקדוש ברוך הוא. רבי אבא אמר, אין עץ אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר "כי</p>

²⁵⁹⁵ תיכף כשבאו למדבר (דע"ה ח"ב קלה ע"ב), והנה בחי' עץ הדעת אשר היה בכל הי' ספי' דהעשיה שאמרנו, הנה היה בכל חלקי הדצח"מ שבהם, היינו בהדומם הוא מקום המדבריות, ששם הוא מקום מוכשר להשראת החיצונים, וכמ"ש בזוה"ק (בשלח דף ס סע"א, ופ' תרומה קנז, ופ' תצוה קפד רע"א) (דע"ה ח"ב קמט ע"ב).

²⁵⁹⁶ ס"מ בא להטעותם (רח"ו). שר של אר"ה והוא הס"מ, שהוא הראש לכל הע' שרים, ע' פ' בא (לג רע"א) ופ' בלק (קצב ע"ב) (דע"ה ח"ב קכז ע"ג). בכל חטא וחטא היה המקום גורם להם, כי הזוהמא והטומאה והרע שהיה שוכן באותן המקומות, זהו אשר גרם להם התגברות היצ"ר רח"ל נגד דעתם ורצונם וכו' בפ' תצוה (קפד ע"א) דלכך הולכים הקב"ה במדבר דאיהו אתר ושלטנו דס"מ חייבא דאיהו דיליה ממש, בגין לתברא תוקפיה וחיליה ולכתתא רישיה (דע"ה ח"ב קלט ע"א).

²⁵⁹⁷ שבא לעורר עליהם להסיתם ולהדיחם ולהתנכל אותם בתחבולותיו (דע"ה ח"ב קלה ע"ב).

²⁵⁹⁸ ר"ל דהטעם דצריך אתר דחיק דתפלה במקום עבודה ועבודה בצפון וכן תפילה וזהו מן המצר דמשם סליק לרחובות בינה עומקא דכולא (נכתב על הגליון – כי תפילה צריך לעומקא דכולא בינה, לכן מצפון קו שמאלא עולה בארע מישור לבינה ירושלים עלאה), וז"ש ענני במרחב כו' משא"כ יצחק דמדתו היה וא"צ לזה (יהל אור).

²⁵⁹⁹ שהיה כבר בו רוח הקדש של לעתיד לבוא כדאיתא בתוספתא דנח, ולא יכלו החיצונים לשלוט בקולו, ועוד ששם היה מקום מערת המכפלה (רמ"ז).

²⁶⁰⁰ בספר אור ישראל כתב נק' ז"א עץ כי הוי"ה בהכאה כזה יו"ד בה' ה' ביו"ד ו' בה' ה' בו' גימ' ע"ץ א"נ ס"ג מ"ב ב"ן גי' ע"ץ לפי שז"א מכריע בין ב' ההי"ן, א"נ עץ עם הכולל גימ' אהי"ה דיודי"ן לפי שז"א מקבל מוחין דאימא שהיא אהי"ה (מ"מ).

ספר שמות

<p>עץ השדה ודאי דא [עץ] שדה דתפוחין קדישין וכד אתגלי זיו יקרא דמלכהון עלייהו כדין (שמות טו כה) וישלך אל המים וימתקו המים מאי וימתקו המים דקטיגורא אתעביד סניגורא:</p>	<p>האדם עץ השדה, עץ השדה ודאי, זה עץ שדה של תפוחים קדושים. וכשהתגלה זיו כבוד של מלכם עליהם, אז "וישלך אל המים וימתקו המים. מהו "וימתקו המים", שקטגור נעשה סניגור.</p>
<p>אמר רבי אבא תא חזי בקדמיתא כד עאלו ישראל בקיימא דקודשא בריך הוא לא עאלו כדקא יאות מאי טעמא בגין דאתגזרו וולא אתפרעו וולא אתגליא רשימא קדישא כיון דמטו הכא מה כתיב (שם) שם שם לו חק ומשפט²⁶⁰¹ תמן עאלו ישראל בתרין חולקין קדישין בההוא גלויא דאתגליא רשימא דלהון ואקרון חק ומשפט חק כמה דאת אמר (משלי לא טו) ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה ומשפט כמה דאתמר (תהלים פא ה) משפט לאלהי יעקב ושם נסהו בההוא את קדישא (כמה דאת אמר (שם) כי חק לישראל הוא) בספרא דרב ייבא סבא אמר מלה על ההוא חוטרא קדישא²⁶⁰²:</p>	<p>אמר רבי אבא בא וראה, בתחילה, כשנכנסו ישראל לברית של הקדוש ברוך הוא, לא נכנסו כראוי. למה, כי נמולו ולא נפרעו, ולא התגלה הרושם הקדוש. כיון שהגיעו לכאן, מה נאמר "שם שם לו חק ומשפט", שם נכנסו ישראל לשני חלקים קדושים, באותו גלוי שהתגלה הרושם שלהם, ונקראו חק ומשפט. חק, כמו שנאמר "ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה". ומשפט, כמו שנאמר "משפט לאלהי יעקב". "ושם נסהו", באותו אות קדוש, כמו שנאמר "כי חק לישראל הוא". בספרו של רבי ייבא סבא אמר, הדבר על אותו מטה קדוש.</p>
<p>ויאמר אם שמוע תשמע לקול יהוה אלהיך (שמות טו כו) ויאמר מאי ויאמר לא כתיב מאן קאמר דא אלא קודשא בריך הוא (אמר רבי חזקיה אמר שמעינן) ומשמעו אמירה סתם ומאי מאמירה (אמירה) סתם דכתיב (שמות כד א) ואל משה אמר עלה אל יהוה אמר לא כתיב מאן קאמר [אוף הכא ויאמר סתם ולא כתיב מאן קאמר]:</p>	<p>"ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך". "ויאמר", מהו "ויאמר", לא נאמר מי אמר את זה. אלא הקדוש ברוך הוא. משמע אמירה סתם, מהו מאמירה²⁶⁰³ סתם, שנאמר "ואל משה אמר עלה אל ה'". אמר, לא נאמר מי אמר, אף כאן ויאמר סתם, ולא נאמר מי אמר.</p>
<p>אמר רבי יוסי משמע דכתיב (שמות טו כה) ויצעק אל יהוה ויורהו יהוה עץ מהכא משמע ויאמר ומשמע מאן אמר מלה²⁶⁰⁴ לקול יהוה אלהיך לקולי מבעי ליה אלא לההוא קול²⁶⁰⁵ דעאלו ביה:</p>	<p>אמר רבי יוסי, משמע שנאמר "ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ", מכאן משמע ויאמר, ומשמע מי אמר את הדבר, "לקול ה' אלהיך", היה צריך להיות לקולי, אלא לאותו קול שנכנסו</p>

²⁶⁰¹ עי' שערי אורה שחק היא בחי' יסוד, ומשפט בחי' ת"ת.

²⁶⁰² פי' כי ויורהו ה' עץ הוא מטה משה ועי"כ מתקו (זהר הרקיע).

²⁶⁰³

²⁶⁰⁴ פי' כי משה צעק אל הנוק' כי שם תלוי צעקה והיא הורה לו עץ דא עץ החיים, א"כ מ"ש ויאמר קאי על הנוק' אל ה' אלהיך ז"א ואם המדבר הוא הז"א הוה ליה למימר לקולי ור' חזקיה אמר כל אמירה סתם היא הנוק' כמו ואל משה אמר, וא"כ א"צ לדיוקא דר' יוסי ורבי אליעזר פי' מתחילה על הז"א וז"ש אלא הקב"ה אמר והוא ז"א ורבי חזקיהו ור' יוסי פליג עליה ולכן חזר ר"א להכריח סברתו ואמר בתר דאתגליא פי' ודאי בכל מקום אמירה נוק' אמנם הכא בז"א לפי שבפ' הקודם נאמר שם שם לו חק ומשפט שהם מילה ופריעה זרין כמ"ש ר"א בעצמו לעיל וכיון שכבר הגיע לז"א ע"י המשפט א"כ ויאמר זה הוא ז"א המתגלה להם וז"ש ובג"כ באלין מטו עד מלכא קדישא שהוא ז"א א"כ ויאמר הוא ז"א לקול ה' אלקיך הוא הנוק' רחל כי קול סתם הוא ז"א וקול ה' היא הנוק' והוכיח ג"כ ממ"ש כי אני ה' רופאין וז"א בו תלוי הרפואה כי הרפואה היא בת"ת כנודע (זהר הרקיע).

²⁶⁰⁵ הוא סוד שרש רחל שבת"ת שהוא סוד קול ה' אלקים אר"א ששם מתגלים, דאינון ע"ב ס"ג עם הכולל קו"ל. ועוד שהנה סוד שם ע"ב בחסד מ"ב בגבורה וכ"ב בת"ת, ושולשתן קו"ל שממנו נעשה הדיבור, והוא אמ"ר א"ש מ"ם ר"וח. וקול גם הוא מילוי קו"ל, קו"ף ו"ו למ"ד המילוי גם הוא קו"ל, והוא סוד בת קול. וז"ש לההוא קול דעאלו ביה, פי' בתוכיות מילוי קול שהוא שורש המלכות בת"ת, והוא בסוד המילה שנתקנה המילה בגילוי השליש העליון, ואז זכו גם כן לתרין חולקין אחרנין, הם

ספר שמות

<p>אמר רבי אבא בטר דאתגליא בהו רשימא קדישא עאלו בתרין חולקין קדישין כמה דאתמר וכיון דעאלו באלין תרין²⁶⁰⁶ עאלו באלין תרין חולקין אחרנין דכד [יסתכלון²⁶⁰⁷ ויסתלקון] ויסתלקון באלין [יסתכלון מלי] תרין אחרנין יתחברון באלין ולא ממנעי ברכאן ובגין כך באלין מטו [ברכאן] וברכאן ובגיני כך באלין מטו²⁶⁰⁸ עד מלכא קדישא:</p>	<p>בו. אמר רבי אבא, אחר שהתגלה בהם רושם הקדוש, נכנסו בשני חלקים קדושים, כמו שנאמר. וכיון שנכנסו בשנים האלה, נכנסו בשני החלקים האחרים הללו, שכאשר יעלו בשני האחרים הללו, יתחברו באלה, ולא ימנעו הברכות. ולכן באלה מגיעות הברכות (ולכן באלה מגיעים) עד המלך הקדוש.</p>
<p>ומאתריה דקרא אשתמע מלה דכתיב (שמות טו כו) ויאמר אם שמוע תשמע ויאמר דא מלכא קדישא ומאי קאמר אם שמוע תשמע לקול יהו"ה אלהיך [כמה דאת אמר (דברים ד כד) כי יהו"ה אלהיך אש אוכלה הוא] דא כנסת ישראל והישר בעיניו תעשה דא צדיק והאזנת למצותיו דא נצח ושמרת כל חקיו דא הוד כיון דעאלו באלין הא מטו למלכא קדישא לבתר מה כתיב (שמות טו כו) כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני יהו"ה רופאך כי אני יהו"ה דא מלכא קדישא:</p>	<p>וממקומו של הכתוב נשמע הדבר, שנאמר "ויאמר אם שמוע תשמע". "ויאמר", זה המלך הקדוש. ומה אמר, "אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך", כמו שנאמר "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא", זו כנסת ישראל. "והישר בעיניו תעשה", זה צדיק. "והאזנת למצותיו", זה נצח. "ושמרת כל חוקיו", זה הוד. כיון שנכנסו באלה, הרי הגיעו למלך הקדוש. אחר כך מה נאמר "כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך", "כי אני ה'", זה המלך הקדוש.</p>
<p>אשתמע דכל מאן דנטיר להאי רשימא קדישא מניה סליק עד מלכא קדישא עלאה מאי משמע משמע אינון תרין²⁶⁰⁹ דאתכניש בהו זרעא ומשה רבות²⁶¹⁰ קדשא דשדיין ליה בפום אמה (ועל דא) אתקשרו כחדא ומלכא עלאה עלייהו ואתקשרו ביה ועל כך מאן דעאל באלין תרין ונטיר לון אתקשר בתרין אחרנין ועאל בהו וכדין מטו למלכא קדישא:</p>	<p>נשמע, שכל מי ששומר את הרושם הקדוש הזה, ממנו עולה עד המלך הקדוש העליון. איך משמע, משמע אותם שנים שהתכנס בהם הזרע ושמן משחת קודש, ששופכים אותו בפי האמה, נקשרו כאחד, והמלך העליון עליהם ונקשרו בו. ועל כך, מי שנכנס בשני אלה, ושומר אותם, נקשר בשני האחרים ונכנס בהם, ואז מגיע למלך הקדוש.</p>
<p>אמר רבי יצחק ודאי מאן דזכי בעדיק זכי בנצח והוד ואלין אנון תלתא דאתברכא בהו כנסת</p>	<p>אמר רבי יצחק, ודאי, מי שזוכה בצדיק זוכה בנצח והוד, ואלה הם</p>

או"א אשר שם. והמבין יבין שכל אלו (הו') [הד'] מדות הם בסוד איברים הפנימיים הפועלים סוד הזווג, ולכן שאל מאי משמע, כלומר מה שייכות יש לאלו השנים שהם נצח הוד תינח יסוד מלכות (רמ"ז).

²⁶⁰⁶ פי' מילה ופריעה עאלו בתרין חולקין אחרנין הם נר"ה תרין ביעין דדכורא דמתחברין ביסוד ומלכות וכדין לא ממנעין ברכאן דשדיין זרעא בפום אמה כמ"ש הוא עצמו למטה וע"ד מאן דאעל באינון תרין ונטיר לון אתקשר בתרין אחרנין והם נר"ה וכדין מטו למלכא קדישא שהוא ז"א כנזכר לעיל (זהר הרקיע).

²⁶⁰⁷ עי' בהגר"א בספד"צ ב סע"ב: כל הזיווג תליא בראיה, כמ"ש (בראשית ט טז) וראיתיה לזכור ברית עולם.

²⁶⁰⁸ מטו (דפ"ו).

²⁶⁰⁹ הוא בין בחינת תרי ביעי ובין בחינת שתי כליות, ששניהם בנצח הוד בסוד הפנימיות, ולכן תמצא שבנצח אמר מצוותיו ובהוד חקיו בלשון רבים, לרמוז לשתי בחינות של אלו הרמוזים בכל אחד שנים שהם בסוד הפנימיות, ואז הם בחינת שנים מלגו (נ"א בסוד תרי פלגי) גופא, כי בסוד החיצוניות הם חד גופא, רצוני נצח הוד בפנימיות תרי פלגי גופא כדאיתא בדרוש השמות. נמצא שכל אלו הבחינות הם (באותם הפנים) [באברים הפנימיים] (רמ"ז).

²⁶¹⁰ עי' בהגר"א על ספד"צ יח ע"ב: בדיקנא בי"ג תקונין שבו נגדין בו י"ג נביעין דמשח רבות.

ספר שמות

<p>ישראל ומאן דזכי בהו זכי במלכא קדישא ועאל בכלהו ארבעה:</p>	<p>שלשה שהתברכה בהם כנסת ישראל. ומי שזוכה בהם זוכה במלך הקדוש, ונכנס בכל הארבעה.</p>
<p>ולקבלי ארבעה אלין נטירו להאי רשימא קדישא מארבע מלין נטירו דכנסת ישראל אסתמרותא דנדה נטירו דצדיק אסתמרותא דשפחה נטירו דנצה אסתמרותא דבת עכו"ם נטירו דהוד אסתמרותא דזונה ועל דא לקול יהו"ה אלהיך דא כנסת ישראל:</p>	<p>וכנגד ארבעה אלו, שמירה לרושם הקדוש הזה מארבעה דברים, שמירה של כנסת ישראל, להשמר מנדה. שמירה של צדיק, להשמר משפחה. שמירה של נצה, להשמר מבת עובדי כוכבים ומזלות. שמירה של הוד, להשמר מזונה. ועל זה לקול ה' אלהיך זו כנסת ישראל.</p>
<p>במה זכאן ישראל לקבלא אפי שכינתא באסתמרותא מן ונדה ועל דא (דא ועל דא תנינן) כתיב (ויקרא יח יט) ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערותה מאי לגלות ערותה דא כנסת ישראל ובהאי אחידן ומתקשרן מלין אחרנין²⁶¹¹ דכנסת ישראל אתקשרת בהו והא אוקמוה מלי:</p>	<p>במה זוכים ישראל לקבל פני שכינה, בשמירה מנדה, ועל זה נאמר "ואת אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה". מה זה "לגלות", זו כנסת ישראל, ובזה אחוזים ונקשרים דברים אחרים שכנסת ישראל נקשרת בהם, והרי בארנו הדברים.</p>
<p>והישר בעיניו תעשה (שמות טו כו) דא צדיק כמה דכתיב (תהלים לד טז) עיני יהו"ה אל צדיקים לאסתמרא משפחה</p>	<p>"והישר בעיניו תעשה", זה צדיק, כמו שנאמר "עיני ה' אל צדיקים" להשמר משפחה,</p>
<p>ס/א</p>	
<p>והא אוקימנא מלי ודכתיבו (כמה דאת אמר) (משלי ל כג) ושפחה כי תירש גבירתה²⁶¹² דגרים לצדיק דאתדבק בשפחה והאזנת למצותיו (שמות טו כו) דא נצה לאסתמרא (דלא ישקר ביה) דלא יעול רשימא דא²⁶¹³ בבת אל נכר ולא ישקר ביה</p>	<p>והרי בארנו את הדברים, שנאמר "ושפחה כי תירש גבירתה", שגורם לצדיק שידבק בשפחה. "והאזנת למצותיו" זה נצה, להשמר שלא יכנס רושם זה בבת אל נכר, ולא ישקר בו</p>

²⁶¹¹ ח"א סד ע"א לקמן קצד ע"ב קצה ע"ב אחרי מות עד ע"א עט ע"א בלק קצז ע"א (לש"ו). וענין כפרה עניינו הוא העברה וניקוי, והוא להעביר את הסטרא אחרא מאור קדושת השכינה שלא תפגם ח"ו ע"י ירידתה בהם, ותשאר נקיה לעולם בכל אור קדושתה בכל מקום, וכמ"ש בזוה"ק (אחרי מות עט ע"ב) אמר ר' שמעון אמר קב"ה הביאו עלי כפרה עלי ודאי (כי הן אחידן ומתקשרן בה, כמ"ש פ' בשלח דף ס סוף ע"א, וע' פ' נח דף סד ע"א, ופ' תשא קצד ע"ב, ופ' אחרי שם עט ע"א, ולכן הוא השעיר כדי להעבירם מעליה) (דע"ה ח"ב קנו ע"א).

²⁶¹² כאשר פגם החטא של ישראל עלה עד נוקבא דז"א בלבד, אז הנקבה של הקליפה הטמאה יש בה כח לעלות ולהתדבק ולהכלל עד שם אלהים הקדוש שיש בנקודת ציון שבהנוק' דז"א, ואז אתקיים ושפחה כי תירש גברתה (משלי ל כג). לפי שהיסוד העליון הזכר משפיע, והשפע היורד לוקחת אותה השפחה (דע"ה ח"ב קמז ע"ב).

²⁶¹³ ואם ח"ו ישראל חוטאים למטה גורמין כי כמו שלצורך הזווג צריך שיתייחדו פנימיות העשייה והיצירה והבריאה והאצילות לצורך הזווג כמבואר אצלנו בכונת התפילות כי פנימיות העולמות הם העולים ולא חיצוניותם כנ"ל בפ' קדושים בדף פג ע"א ואז גם מתייחדים אלו האורות של אלהים הנז' ומתעלים ונכללין דרגין בדרגין עד שנמצא כי גם הקליפות הנקראים אלהים אחרים העומדים בסיועם אלהים קדושים הנז' עולין ונכללין גם הם בסיועם האלהים קדושים ומתקשרים שם עמהם ואז כאשר מזדווגים ז"א ונוקביה דאציל' הקדוש ונכנסין אותם האלהים ביסוד שבה בסוד החמש' גבור' מנצפ"ך כנז' וכיון שהקליפות הם מתקשרים ונכללים בסיועם אלו האלהים קדושים נמצא כי ח"ו דומה כאלו הם עצמם נכנסו שם ביסוד הנקבה והטילו בה זוהמא אבל הזהר והשמר בנפשך מאד מאד אל יעלה בדעתך שהדברים כפשטן כמ"ש ז"ל שבא נחש על חוה והטיל בה זוהמא כי חלילה להאמין הדברים כפשטן. אמנם רז"ל נתכוונו אל מה שאמרנו כי בהיותם נקשרים ונכללים ומיוחדים בסיועם אלו האלהים קדושים נחשב כאלו הם עצמם נכנסו אל הקדש פנימה ח"ו וזכור אל תשכח וכבר רמזנו זה לעיל בפ' אחרי מות בדף עט ע"א וע"ש היטב. ואמנם יען מצאנו בדברי חז"ל בענין הזה שתי בחי' אם בחינת נחש שבא על חוה הנקבה ואם בחי' שפחה כי תירש גבירתה ומזדווגת עם צדיק עליון כנז' בפ' בשלח בדף ס סוף ע"ב בפ' ויאמר אם שמע תשמע כו' וזה ביאורם

ספר שמות

<p>בנצח דכתיב (ש"א טו כט) וגם נצח ישראל לא ישקר ומאן דנטיר האי קיים מצותיו דכתיב (שמות לד יד) כי לא תשתחוה לאל אחר ושמרת כל חקיו דא הוד לאסתמרא מן זונה:</p>	<p>בנצח, שנאמר "וגם נצח ישראל לא ישקר". ומי ששומר את זה, קיים מצותיו, שנאמר "כי לא תשתחוה לאל אחר". "ושמרת כל חוקיו" זה הוד, להשמר מזונה.</p>
<p>ואזלא הא כמה דתנינן אמר רבי יהודה מאי דכתיב (תהלים מה ד) חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך אלא כל מאן דמזרו גרמיה ושווי דחילו דחרבא שננא תקיפא²⁶¹⁴ לקבליה על ירך מאי על ירך דא רשימא קדישא כמה דאת אמר (בראשית כד ב) שים נא ירך תחת ירכי:</p>	<p>וזה הולך כמו ששנינו, אמר רבי יהודה מה זה שנאמר "חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך", אלא כל מי שמזרו את עצמו, ושם את פחד החרב השנונה החזקה כנגדו. "על ירך", מה זה על ירך, זהו הרושם הקדוש, כמו שנאמר "שים נא ירך תחת ירכי".</p>
<p>דבר אחר חגור חרבך כלומר זרו ואתקין (ואתקין) יצרך בישא דאיהו חרבך על ירך על ההוא רשימא קדישא לנטרא ליה ואי נטר ליה כדין אקרי גבור וקודשא בריך הוא אלביש ליה בלבושוי ומאן לבושו דקודשא בריך הוא הוד ונצח²⁶¹⁵ דכתיב (תהלים קד א) הוד והדר לבשת²⁶¹⁶ אוף הכא הודך והדרך וכדין אתדבק בר נש במלכא קדישא כדקא יאות:</p>	<p>דבר אחר, "חגור חרבך", כלומר זרו ותקף את היצר הרע שלך, שהוא חרבך, על ירך, על אותו רושם קדוש, לשמור אותו. ואם שמר אותו, אז נקרא גבור, והקדוש ברוך הוא מלביש אותו בלבושיו. ומהו לבושו של הקדוש ברוך הוא, הוד ונצח, שנאמר "הוד והדר לבשת", כמו כן כאן "הודך והדרך", ואז נדבק האדם במלך הקדוש כראוי.</p>
<p>מכאן ולהלאה כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני יהוה רופאך (שמות טו כו) [דא מלכא קדישא] ועל דא אזהר לון על ההוא מלה ממש דיהב ורשים בהו ולא יתיר ועד וכען לא אתייהיבתו (כאן לא אתייהבת) לא אתייהיבת להו אורייתא אלא כיון דכתיב (שם כה) שם שם לו חק ומשפט²⁶¹⁷, מיד "ויאמר אם שמוע תשמע וגו'":</p>	<p>מכאן והלאה "כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך", זה המלך הקדוש. ועל זה הזהיר אותם, על אותו דבר ממש, שנתן ורשם בהם ולא יותר. ועד עכשיו לא נתנה להם תורה, אלא כיון שנאמר "שם שם לו חק ומשפט", מיד "ויאמר אם שמוע תשמע וגו'".</p>
<p>תא חזי כד בעא קודשא בריך הוא לאזהרא לישראל על אורייתא בכמה מלין משיך להו בכמה משיכן דחביבותא כבר נש דמשיך בריה לבי רב</p>	<p>בא וראה, כשרצה הקדוש ברוך הוא להזהיר את ישראל על התורה, בכמה דברים משך אותם, בכמה משיכות של</p>

כי כאשר ישראל חוטאי ועולה הפגם עד ז"א כפי ערך החטא ההוא ואז נכללים הקלי' עד בחי' שם אלהים קדושים שמחוץ לז"א ויש יכולת לזכר של הקלי' להדבק ולכלול עצמו עם שם אלהים קדושים המקיף ביסוד דז"א וכאשר מזדווג עם נוקביה אז נחשב כי הנחש בא על חוה וטעמה טעם מר ממות וכאשר החטא אינו כל כך חמור ואינו פוגם רק בנוקבא דז"א אז הנקבה של הקליפה לבדה יש בה כח להכלל ולהאחז בשם אלהים קדושים אשר בנקו' ציון שהוא יסוד הנקבה ואז נאמר ושפחה כי תירש גברתה כי היסוד הזכר משפיע לחוץ ויונקת משם השפחה הטמאה וזכור שתי בחינות אלו אבל כבר הודעתך כי ח"ו אין הכונה לומר שהקליפה עצמה עולה עד שם לא בז"א ולא בנוקביה ח"ו רק שבערך שנכללין הקליפות ההם באותו אלהים קדושים אשר עומד מחוץ לספירות מסוף העשיה עד רום האצילות לכן אנו אומרים כי ח"ו נחשב זה כאלו ח"ו בא נחש על חוה או כאלו שפחה תירש גבירתה (שער מאמרי רשב"י מ ע"א). כאשר שמתגברים הדינין הרבה ומשתרבבים לעלות ולינק גם מיסוד ז"א ח"ו וכמ"ש ב'פ' בשלח (דף סא רע"א) (וע' שער קליפת נוגה (סוף פרק ב) ובחשמל (פרק א) ובספר קהלת בן דוד דף כ"ח ע"ד, מ"ש בשם מהר"ח כהן ז"ל בסוד הפסוק (בראשית לט יב) ותתפשהו בבגדו, אמנם ע' מאד בכ"ז בשער מאמרי רשב"י (דף מ) ובשער הקדמות (דף לו) עש"מ), והנה נעשה אז גם הז"א בבחי' קטנות שהוא בלתי מוחין, ואין בו שפעת החסדים כדי שלא ינקו החיצונים מאורות החסדים ח"ו (דע"ה ח"ב קכא ע"ב).

²⁶¹⁴

²⁶¹⁵ (נ"א והדר) (נוסף בדפ"ו).

²⁶¹⁶ ר"ל כי נ"ה דבינה הם נעשים חשמ"ל בבחי' מלבושים ע"ג ז"א (רח"ו).

ספר שמות

<p>ותא חזי לא בעא קודשא בריך הוא למיהב להו אורייתא עד דקריבו בהדיה ובמה קריבו בהדיה בגלויא דרשימא דא כמה דאתמר:</p>	<p>אהבה, כאדם שמושך בנו לבית הרב. ובא וראה, לא רצה הקדוש ברוך הוא לתת להם תורה, עד שקרבו אליו, ובמה קרבו אליו, בגלוי של הרושם הזה, כמו שנתבאר.</p>
<p>אמר רבי יהודה לא קריבו ישראל למורא דסיני עד דעאלו בחולקא דצדיק וזכו וביהו (בה) מנלן דכתיב (שמות יט א) ביום הזה באו מדבר סיני ביום הזה ממש דייקא וכתוב (ישעיה כה ט) ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו וגו':</p>	<p>אמר רבי יהודה, לא קרבו ישראל להר סיני עד שנכנסו בחלק של צדיק וזכו בו. מנין לנו, שנאמר "ביום הזה באו מדבר סיני". "ביום הזה" ממש דווקא, ונאמר "ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו וגו'".</p>
<p>²⁶¹⁷ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים (שמות טז ד) רבי יהודה פתח ואמר (תהלים מא א) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה' האי קרא אוקימנא ליה בשעתא דבר נש שכיב בבי מרעהי²⁶¹⁸ הא אתפס²⁶¹⁹ באטרונאי דמלכא רישיה בקולרא²⁶²⁰ רגלוי בכופסירין²⁶²¹ (ס"א בטפסרא)²⁶²² כמה [חילין נטרין] [חבילין נטרין] ליה מהאי גיסא ומהאי גיסא שייפוי כלהו בדוחקא מגיחין אלין באלין מיכלא אתעדי מניה:</p>	<p>"ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", רבי יהודה פתח ואמר "אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'". פסוק זה פרשוהו, בשעה שאדם שוכב בבית חליו, הרי נתפס בבית הסוהר של המלך, ראשו בקולר רגליו באזיקים, כמה חיילות שומרים אותו מצד זה ומצד זה, כל איבריו בדוחק, נלחמים אלה באלה, האוכל הועבר ממנו.</p>
<p>בההוא זמנא פקדין עליה אפטרופא²⁶²³ למילף עליה זכות קמי מלכא ודכתיב (איוב לג כג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף בההיא שעתא זכאה חולקיה דבר נש דעאל עליה ואוליף ליה ארחא לשיזבותיה מן דינא הה"ד אשרי משכיל אל דל והיך יכיל לשובא ליה למילף ליה אורחוי דחיי לאתבא ליה קמיה²⁶²⁴ מאריה [כדין אתעביד] (כד עביד) אפטרופוסא עליה לעילא מאי אנריה ביום רעה ימלטהו ה' דבר אחר אשרי משכיל אל דל כמה תקיפא אנרא דמסכנא קמי קודשא בריך הוא:</p>	<p>באותו הזמן, ממונים עליו אפטרופוס ללמד עליו זכות לפני המלך, שנאמר "אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף". באותה שעה, אשרי חלקו של האיש שנכנס אליו ומלמד אותו דרך להינצל מן הדין, זהו שנאמר "אשרי משכיל אל דל". ואיך יכול להציל אותו, ללמדו דרך החיים לשוב לפני אדונו, אז נעשה אפטרופוס עליו למעלה, ומה שכרו "ביום רעה ימלטהו ה'". דבר אחר "אשרי משכיל אל דל", כמה חזק השכר של העני לפני הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>אמר רבי חייא תוהנא על האי קרא דכתיב (שם סט לד) כי שומע אל אביונים ה' וכי אל אביונים שומע ולא לאהרא אמר רבי שמעון בנין דאינון קריבין יתיר למלכא דכתיב (שם נא יט) לב נשבר למלך, שנאמר "לב נשבר ונדכה אלהים</p>	<p>אמר רבי חייא תמהתי על הפסוק הזה, שנאמר "כי שומע אל אביונים ה'". וכי אל אביונים שומע ולא לאחר. אמר רבי שמעון, משום שהם קרובים יותר למלך, שנאמר "לב נשבר ונדכה אלהים</p>

²⁶¹⁷ פרשת המן (נוסף בדפ"ו).

²⁶¹⁸ אין ענין שכיבת החולה במטתו טבע בני אדם אלא השגחה עליונה דהיינו מאסרם שנאסרים מקום אשר אסירי המלך אסורים שם (אור יקר).

²⁶¹⁹ ולו ג' מיני מאסר: הא', ראשו הוא "קולרא" (אור יקר).

²⁶²⁰ הב', מה שאין כח ברגליו מחולשתו לקום אפילו משעה ראשונה שחלה היינו "רגלוי בכופסירין" (אור יקר).

²⁶²¹ הג', חולי המתפשט בכל גופו בקדחתו עד שכל גופו כבד עליו (אור יקר).

²⁶²² נמחק באור יקר.

²⁶²³ פירוש שאומר הקב"ה למלאך אחד שיליץ עליו טוב דהיינו שיבקש כל זכות שיש לו ויליץ עליו בהם (מ"מ). ועי' ח"ג צב ע"ב.

²⁶²⁴ "ליה קמיה" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "לקמי".

ספר שמות

<p>וגדכה אלהים לא תבזה ולית לך בעלמא דאיהו תביר לבא כמסכנא תו אמר רבי שמעון תא חזי כל אינון בני עלמא אתחזיין קמי קודשא בריך הוא בגופא ונפשא ומסכנא לא אתחזי אלא נפשא בלחודוי וקודשא בריך הוא קריב לנפשא יתיר מגופא:</p>	<p>לא תבזה". ואין לך בעולם שהוא שבור לב כמו העני. עוד אמר רבי שמעון, בא וראה כל אותם בני העולם נראים לפני הקדוש ברוך הוא בגוף ונפש, והעני לא נראה אלא בנפש לבדה, והקדוש ברוך הוא קרוב לנפש יותר מלגוף.</p>
<p>מסכנא חד הוה בשיבנותיה דרבי ייסא ולא הוה מאן דאשגח ביה והוא הוה [מכסיף לאתקפא] (אכסיף וולא תקיף) בבני נשא</p>	<p>עני אחד היה בשכנותו של רבי ייסא, ולא היה מי שישגיח בו, והוא היה מתבייש להפציר בבני אדם.</p>
<p>סא/ב</p>	
<p>יומא חד חלש עאל עליה רבי ייסא שמע חד קלא דאמר טילקא טילקא הא נפשא פרחא גבאי ולא מטו יומוי ווי לבני מתיה דלא אשתכח בהו דיתיב נפשיה לגביה קם רבי ייסא שדי בפומיה מיא דגרגרין²⁶²⁵ אפותא דקונטא (ס"א דקופתא) אתבוע זיעא באנפוי ותב רוחיה לגביה:</p>	<p>יום אחד נחלש, נכנס אליו רבי ייסא, שמע קול אחד שאומר צדק צדק, הרי נפש פורחת אלי ולא הגיעו ימיו. אוי לבני עירו, שלא נמצא בהם שישב נפשו אליו. קם רבי ייסא, ושפך בפיו מים של גרגיר עם מדה של יין רקוח, בקעה זעה בפניו ושב רוחו אליו.</p>
<p>לבתר אתא ושאל ליה אמר חייך רבי נפשא נפקת מגבאי ומטו לה קמי כורסייא דמלכא ובעת לאשתארא תמן אלא דבעא קודשא בריך הוא לזכאה לך ואכריזו עלך זמין הוא רבי²⁶²⁶ ייסא לסלקא רוחיה ולא תקשרא בחד אדרא קדישא²⁶²⁷ דזמינין חברייא לאתערא בארעא והא אתקיננו תלת כרסיא²⁶²⁸ דקיימן לך ולחברך מההוא יומא הוו משגיחין ביה בני מתיה:</p>	<p>אחר כך בא ושאל אותך, אמר, חייך רבי, נפשי יצאה ממני והביאו אותה לפני כסא המלך, ורצתה להשאר שם, אלא שרצה הקדוש ברוך הוא לזכות אותך, והכריזו עליך, עתיד הוא רבי ייסא להעלות רוחו ולהתקשר בחדר אחד קדוש, שעתידים החברים לעורר בארץ. והרי תקנו שלשה כסאות שעומדים לך ולחברך, מאותו היום היו משגיחים בו בני עירו.</p>
<p>תו מסכנא אחרא אעבר קמיה דרבי יצחק והוה בידיה פלג מעה דכסף אמר ליה לרבי יצחק אשלים לי ולבני ולבנתי נפשאן אמר ליה והיך אשלים נפשיכו דהא לא אשתכח גבאי בר פלג מעה אמר ליה בדא אשלימנא בפלג אחרא דאית [גבאי] (לי אביתאי) אפקיה ויהביה ליה:</p>	<p>עוד עני אחד אחר עבר לפני רבי יצחק, והיה בידו חצי מעה כסף. אמר לרבי יצחק השלם לי ולבני ולבנתי את נפשותינו. אמר לו, ואיך אשלים לנפשותיכם, שהרי לא נמצא אצלי כי אם חצי מעה. אמר לו, בזה אני אשלים בחצי אחר שיש אצלי, הוציאה ונתן לו.</p>
<p>אחזיאו ליה בחלמיה דהוה אעבר בשפתא דימא רבא ובעאן (ובען) למשרייה בגווייה²⁶²⁹ חמא לרבי שמעון²⁶³⁰ דהוה אושיט ידוי לקבליה ואתי ההוא</p>	<p>הראו לו בחלומו שהיה עובר על שפת הים הגדול, ורצו לזרוק אותו לתוכו. ראה את רבי שמעון שהושיט ידו</p>

²⁶²⁵ הוא גרגיר השנוי שלהי פ"ד דמעשרות [מ"ה], והוא מועיל מאד כדאמר רב ששת פ"ד דשבת דף ק"ט א', גרגירא אפילו לדידי מעליא, ופי' רש"י שהוא ירק הנקרא אורוג"א (רמ"ז).

²⁶²⁶ ויקרא עט ע"א וקמד ע"א (הערת הזהר).

²⁶²⁷ היינו בסוד אדרא דנשא ששם נסתלקו ר' חזקיה ור' ייסא ור' יעקב, והיינו מחמת שנדבקה נפשם בחשק אהבת הקב"ה (אור יקר).

²⁶²⁸ כרסיאן (דפ"ו).

²⁶²⁹ ויחי ריח ע"א (הערת הזהר)

²⁶³⁰ היינו במה שסופר בפרשת ויחי מענין ר' יצחק שהיה מלאך המות רודף אחריו שהגיע זמנו וערב לו ר' שמעון והאריכו ימיו כ"ף שנים עד שנפטר ר' שמעון ונראה שצדקה זו היא עזר לר"ש שלא יועיל גבורת ר"ש אם לא היה לו איזה זכות והיינו וצדקה תציל ממות (אור יקר).

ספר שמות

<p>מסכנא ואפקיה ויהביה בידי דרבי שמעון²⁶³¹ ואשתויב כד אתער נפל בפומיה האי קרא (תהלים מא ב) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'.</p>	<p>כנגדו, ובא אותו עני והוציאו, ונתנו בידי רבי שמעון, ונצל. כשהתעורר, נפל בפיו פסוק זה "אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'".</p>
<p>ותא חזי כל יומא ויומא נטיף טלא מעתיקא קדישא לזעיר אנפין²⁶³² ומתברכאן כל חקל תפוחין קדישין ומההוא טלא אנגיד לאינון דלתתא ומלאכין קדישין אתזנו מניה כל חד וחד כפום מיכליה הדא הוא דכתיב (שם עח כה) לחם אבירים אכל איש ומההוא (דהא מההוא) מזונא אכלו ישראל במדבר:</p>	<p>ובא וראה, כל יום ויום נוטף טל מהעתיק הקדוש לזעיר אנפין, ומתברכים כל שדה התפוחים הקדושים. ומאותו הטל נמשך לאלו שלמטה, וממנו נזונים מלאכים קדושים, כל אחד ואחד כפי מאכלו. זהו שנאמר "לחם אבירים אכל איש" ומאותו המזון אכלו ישראל במדבר.</p>
<p>אמר רבי שמעון כמה בני נשא מתזנין בהאי זמנא מניה ומאן ואינון אלין (אינון) חברייא דמשתדלי באורייתא יומי ולילי וכי סלקא דעתך מההוא מזונא ממש לא אלא כעין ההוא מזונא ממש דשקיל על חד תרין:</p>	<p>אמר רבי שמעון, כמה בני אדם [יש] שזנונים בזמן הזה ממנו, ומי הם, אלו החברים שעוסקים בתורה ימים ולילות. וכי יעלה על דעתך מאותו מזון ממש, לא, אלא כעין אותו המזון ממש, ששוקל²⁶³³ על אחד פי שנים.</p>
<p>תא חזי ישראל כד עאלו ואתדבקו במלכא קדישא בגין גלויא דרשימא קדישא כדין זכו למיכל נהמא אחרא עלאה יתיר ממה דהוה בקדמיתא ובקדמיתא כד נפקו ישראל ממצרים עאלו בנהמא דאקרי מצה²⁶³⁴ והשתא זכו ועאלו למיכל נהמא אחרא עלאה יתיר מאתר עלאה דכתיב (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים מן השמים ממש ובההוא זמנא אשתכח להו לישראל מאתר דא חברייא דמשתדלי באורייתא מאתר אחרא עלאה [יתיר] אתזנו מאי הוא כמה דכתיב (קהלת ז יב) החכמה תחיה בעליה אתר עלאה יתיר:</p>	<p>בא וראה, כשנכנסו ישראל ונדבקו במלך הקדוש, משום גלוי של הרושם הקדוש, אז זכו לאכול לחם אחר, עליון יותר ממה שהיה בתחלה. בתחלה, כשיצאו ישראל ממצרים, נכנסו בלחם שנקרא מצה. וכעת זכו ונכנסו לאכול לחם אחר יותר עליון, ממקום עליון, שנאמר "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", מן השמים ממש. ובאותו זמן נמצא להם לישראל ממקום זה, חברים שעוסקים בתורה נזונו ממקום אחר יותר עליון, מהו, ככתוב "החכמה תחיה בעליה", מקום יותר עליון.</p>
<p>אמר ליה רבי אלעזר אי הכי אמאי חלשא נפשיהו יתיר משאר בני עלמא [דהא שאר בני נשא] (והא) בחילא יתיר ותוקפא²⁶³⁵ אתחזון</p>	<p>אמר לו רבי אלעזר אם כך, למה חלשה נפשם יותר משאר בני העולם, שהרי שאר בני העולם, בכח וחזק יתר</p>

²⁶³¹ פתרון החלום הזה הוא מ"ש בפ' ויחי שר' יצחק בא אצל רבי יהודה לצוותו וכו' ומשם הלכו אצל רשב"י ע"ה וראה מ"ה רודף אחריו והתפלל עליו וניצל וזהו פי' החלום שע"י אותה צדקה שנתן לאותו עני נחן הקב"ה בלבו של רבי יצחק שילך אצל רשב"י ועל ידו ניצול (מ"מ).

²⁶³² אמנם המן הנה הוא היה מאור הדעת והת"ת, דעת מלגאו ת"ת מלבר, וכמ"ש (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, והוא מז"א דאקרי שמים (כמ"ש בזוה"ק ח"א בהשמטות סי' כח דף רסב ע"ב, ופ' משפטים קטז ע"א, ובח"ג בסופו סי' יב דף שו רע"ב), ומשם היה המן, וכמ"ש בח"א (קנז ע"ב רמו ע"א) ובח"ב (מ ע"א) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים לא מן סיהרא (שהיא מצה לחם עוני) אלא מן השמים ממש שהוא לחם פנג, כמ"ש בפ' ויחי (רמו ע"א) (וכן הוא בפ' בשלח סא ע"ב, ופ' תצוה קפג ע"א, וכן הוא בפ' אמור צה רע"ב, קג רע"א, ובהעלותך קנו ע"א) ובאד"ז (רצב ע"ב), וכן בפ' בשלח (סא ע"ב) אמרו שם כי המן היה מהאי טלא דעתיקא קדישא דנטיף לזעיר אפי' דע"ה ח"ב קלג ע"ד).

²⁶³³

²⁶³⁴ לקמן קפג ע"א (לש"ו).

²⁶³⁵ "יתיר ותוקפא" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "ותוקפא יתיר".

ספר שמות

<p>לאשתכחא²⁶³⁶ אמר ליה יאות שאילתא תא הזי כל מזוני דבני עלמא²⁶³⁷ מלעילא קא אתיין ההוא מזונא דאתי מן שמיא וארעא דא מזונא דכל עלמא והוא מזונא [דכולא והוא מזונא] גס ועב וההוא מזונא דאתי יתיר מעילא הוא מזונא ויתיר דקיק קאתיא (דאתיא בדינא ו) מאתר דדינא אשתכח ודא הוא מזונא ודאכלו ישראל כד נפקו ממצרים (יתיר דקיקא) מזונא דאשתכח להו לישראל בההוא זמנא ובמדברא מאתר עלאה דאקרי שמים הוא מזונא יתיר דקיקא דעייל יתיר לנפשא מכלא ומתפרש יתיר מגופא ואקרי לחם ואביריס (הקלוקל):</p>	<p>נראים ונמצאים. אמר לו, יפה שאלת. בא וראה, כל מזונותיהם של בני העולם באים מלמעלה. אותו מזון שבא מן השמים והארץ, זה מזון של כל העולם, והוא מזון של הכל, והוא מזון גס ועב. ואותו מזון שבא יותר מלמעלה, הוא מזון יותר דק, שבא ממקום שנמצא הדין, וזהו המזון שאכלו ישראל כשיצאו ממצרים. המזון שנמצא להם לישראל, באותו הזמן במדבר, ממקום עליון שנקרא שמים, הוא מזון יותר דק שנכנס יותר לנפש מהכל, ונפרד יותר מהגוף, ונקרא לחם אבירים.</p>
<p>מזונא עלאה יתיר מכלא הוא מזונא דחברייא²⁶³⁸ אינון דמשתדלי באורייתא דאכלי מזונא דרוחא ונשמתא²⁶³⁹ ולא אכלי מזונא דגופא כלל והיינו מאתר עלאה יקרא על כלא ואקרי חכמה²⁶⁴⁰ בניני כך חליש גופא דחברייא יתיר מבני עלמא דהא לא אכלי מזונא דגופא כלל ואכלי מזונא דרוחא ונשמתא מאתר רחיקא עלאה</p>	<p>המזון היותר עליון מהכל, הוא מזון החברים, אותם שעוסקים בתורה, שאוכלים מזון של רוח ונשמה ולא אוכלים מזון הגוף כלל, והיינו ממקום עליון נכבד על הכל, ונקרא חכמה. לכן חלש גוף החברים יותר מבני העולם, שהרי לא אוכלים מזון הגוף כלל, ואוכלים מזון של רוח ונשמה, ממקום רחוק עליון</p>
<p>סב/א</p>	
<p>יקרא מכלא ובגיני כך ההוא מזונא דקיק מן דקיקא יתיר מכלא זכאה חולקהון הדא הוא דכתיב</p>	<p>נכבד מהכל, ולכן אותו המזון דק מן הדק יותר מהכל. אשרי חלקם, זהו</p>

²⁶³⁶ (ס"א אינון יתיר) (נוסף בדפ"ו).

²⁶³⁷ סוד המ"ן הוא מסוד מזון ה' קולות חיצוניות הבינה שמשם מזון ז'ין כל ימי השנה, והנה מזון זה סודו ט' יודין כנזכר בכוונות יום הכפורים, ועיקרו נמשך מהו"ה בנקודת אלק"ם וכו', גם דע שסוד מזון זה הוא מבחינת אכילה השניה שהיא ממוחא סתימאה שהוא סוד תיקון טלא דבדולחא דאית ביה תרי גווני, שלהיותו מגבורה דעתיק נראה בו קצת דמדומי אורה, אבל חכמה בעצמה סודה חסד. והנה טל זה נוטף ברישא דז"א כדלקמן סב ע"ב לאתר דאקרי שמים, והוא דעתו הכלול מחו"ג אש מים, וידוע שבו שם אהו"ה למוח החסדים ושם אהו"י לגבורות כנזכר בסודות קריאת שמע, ושניהם ט"ל, הרי שטל העליון יורד למקום טל התחתון. ואולי שלכן היה טל מלמעלה על המן וטל למטה, וב' פעמים ט"ל היה נעשה לח"ם, וי' פעמים ט"ל הוא שמי"ם י"ס הדעת (רמ"ז).

²⁶³⁸ הוא מה' קולות הפנימיים שהם סוד מזון הבינה בעצמה שהוא משפע חכמה סתימאה בעצם שבתוך פנימיות הבינה ועיין בסה"כ בכוונת יום הכפורים. ולכן נאמר (טז ד) למען אנסנו הילך בתורתך, ואמרו רז"ל לא נתנה התורה להדרש אלא לאוכלי המן, והוא מבואר. ואמנם בהקדמה זו של סודות המן יובן הפסוק הנ"ל (תהלים עח, כה) לחם אבירים אכל איש, והוא שצריך אני לומר שבמוחא סתימאה נדרש שם כוז"ו במוכס"ז כוז"ו, שכן הוא סוד טלא דבדולחא סוד גבורה דעתיק ובו תחיית המתים דכתיב (קהלת ז, יב) החכמה תחיה, ושם זה גי' אב"ר. ולהיות שהמן הוא נמשך ממנו נקרא לחם אבירים, וכבר אמרנו שמזון זה מצד חיצוניות הבינה והוא סוד ב"ן קנ"א כמ"ש בסה"כ בסודות יוה"כ בפסוק בראשית ברא, ולכן דרשו רז"ל לחם שנבלע באיברים, היינו אב"ר סוד ב"ן קנ"א. והנה ב"ן קנ"א זה הוא בחסד הבינה כנזכר שם בסוד אל קנא, וח' פעמים א"ל הוא מחספ"ס, שכן עיקר מזון זה הוא ממוח הבינה. ומן הדעת עד סופה הם ח' מידות, וידוע שהדעת הוא היורש בנין הגוף והוא בסוד בל"ע, וז"ש שנבלע באיברים, וגם מ"ן מלא הוא א"ל מלא עם הכולל (רמ"ז).

²⁶³⁹ כפי הסוד רוחא ונשמתא הם ז"א ובינה ונודע שהם ניזונים מחכמה נמצא שת"ח הם אוכלים מזון של ז"א ושל בינה וז"ש דאכלי מזונא דרוחא ונשמתא וכן נמי לעיל במזון שבא משמים שהוא ז"א אמר דעייל יתיר לנפשא שהמלכות היא נפש, וכולא כגוונא דלעילא הוא כמו שאמר תחילה דאשתלימו ישראל דלעילא (מ"מ).

²⁶⁴⁰ עי' ח"ג ס סע"א בסוד ממרחק תביא לחמה וע"ש עוד רמט ע"א (לש"ו).

ספר שמות

<p>(קהלת ז יב) החכמה תחיה בעליה זכאה חולקא דגופא דיכיל לאתזנא במזונא דנפשא:</p>	<p>שנאמר "החכמה תחיה בעליה", אשרי חלקו של הגוף שיכול להיות נזון במזון הנפש.</p>
<p>אמר ליה רבי אלעזר ודאי הכי הוא אבל בהאי זמנא איך משתכחי²⁶⁴¹ מזוני אלין אמר ליה ודאי יאות שאילתא תא חזי ודא הוא ברירו דמלה מזונא קדמאה הוא מזונא דכל עלמא ההוא דאתיא מן שמיא וארעא והוא מזונא דגופא (דכולא):</p>	<p>אמר לו רבי אלעזר ודאי כך הוא, אבל בזמן הזה, איך נמצאים מזונות אלו. אמר לו, ודאי שיפה שאלת. בא וראה, וזהו בירור הדבר, מזון ראשון הוא מזון של כל העולם, אותו שבא משמים וארץ, והוא מזון הגוף.</p>
<p>מזונא דהוא עלאה מניה ההוא דאיהו דקיקא יתיר ואתא מאתר דדינא שריא דאקרי צדק ודא הוא מזונא דמסכני²⁶⁴² ורוא דמלה מאן דאשלים למסכנא אשלים ליה את חד ואתעביד צדקה²⁶⁴³ ורוא דא (משלי יא יז) גומל נפשו איש חסד²⁶⁴⁴ גמילות חסדים משמע דהא בדינא שריא²⁶⁴⁵ ואשלים ליה חסד כדין הוא רחמי:</p>	<p>מזון שהוא יותר עליון ממנו, אותו שהוא יותר דק, ובא ממקום שהדין שרוי, שנקרא צדק, וזהו מזון העניים. וסוד הדבר, מי שמשלים לעני, משלים לו אות אחת, ונעשה צדקה. וסוד זה "גומל נפשו איש חסד", גמילות חסדים משמע, שהרי בדין שרוי, והשלים לו חסד. אז הוא רחמים.</p>
<p>מזונא עלאה יתיר מאלין הוא מזונא עלאה ויקרא מאתר דאקרי שמים והוא דקיק מכלהו והוא מזונא דבני מרעי הדא הוא דכתיב (תהלים מא ג) יהו"ה יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו יהו"ה דייקא מאי טעמא בנין דהני בני מרעי לא אתזנו אלא בההוא דקודשא בריך הוא ממש (ומאי איהו חלב ודם הה"ד (יחזקאל מד טו) להקריב לי חלב ודם²⁶⁴⁶ ודא הוא מזונא מאתר דאקרי שמים והוא יקרא ועלאה דקיק מכלא):</p>	<p>מזון יותר עליון מאלה, הוא מזון עליון ונכבד, ממקום שנקרא שמים, והוא דק מכולם. והוא מזון של חולים, זהו שנאמר "ה' יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו", ה' דווקא. למה, משום שהחולים הללו אינם נזונים אלא באותו של הקדוש ברוך הוא ממש. (ומהו, חלב ודם. זהו שנאמר "להקריב לי חלב ודם", וזהו מזון ממקום שנקרא שמים, והוא נכבד ועליון דקיק מהכל).</p>
<p>מזונא עלאה קדישא ויקרא ודא הוא מזונא דרוחין ונשמתין²⁶⁴⁷ והוא (דרוחא ונשמתא הוא) מזונא דאתר רחיקא עלאה וס"א מההוא אתר דאקרי נועם יהו"ה ויקרא מכלא הוא מזונא דחברייא דמשתדלי באורייתא והוא מזונא דאתי</p>	<p>מזון עליון קדוש ונכבד, זהו מזון של רוחות ונשמות, והוא מזון של מקום רחוק עליון (ס"א מאותו מקום שנקרא נועם ה'). והנכבד מהכל הוא מזון החברים שעוסקים בתורה, והוא מזון</p>

²⁶⁴¹ כלומר האפשר שבזמן הזה ימצאו כל החלוקות האלו כיון שיש מזון ת"ח שהיא הגדולה שבכולם (אור יקר).

²⁶⁴² ממדת המלכות דלה ועניה המקיימים אותם בדבר מועט ועוד היא משגחת עליהם עד שיתפרנסו והנותן לו צדקה מהפך ממדת צדק הדין אשר בהם לצדקה ע"י היסוד ובפ' בחוקותי האריך (אור יקר).

²⁶⁴³ כתב הרב בס' ק"י כוונת הצדקה היא שהמלכות נק' צדק וע"י הצדקה ממשיך לה ה' חסדים ונקרא צדקה וז"ש אשלים לה' את חד ואתעביד צדקה (מ"מ).

²⁶⁴⁴ פי' מי הוא שגומל חסד עם המלכות הנקרא נפש הוא איש חסד שעושה חסד עם העניים ומרחם עליהם וגומל דקרא הוא לשון גמילות חסדים שגומל עם המלכות ומפרש ולמה צריכה מלכות לג"ח דידיה (מ"מ).

²⁶⁴⁵ ר"ל לפי שהיא דינים שבניינה מהגבורות ואשלים ליה חסד שהוא ה' חסדים ואתעביד צדקה (מ"מ)

²⁶⁴⁶ שמתיכים בחליים, והוא חלב ימין ודם שמאל, והנה הכח שהוא מפרנס אותם שיתפרנסו בהתכת חלבים ודמם בשחפת ובקדחת הוא השגחת הת"ת ושפעו (אור יקר).

²⁶⁴⁷ הענין שהנפש תתפרנס בסוד מן זה דמלאכים לחם מן השמים זיו השכינה הוא המאיר בשכינה, אמנם הרוח והנשמה תתפרנס ממזון החכמה בעולם הבא והצדיקים עוסקים בתורה יתפרנסו ממנו בעולם הזה, והיינו חידושי תורה שהם מחדשים בכל יום תמיד, ואותם החדושים נמשכים מן החכמה שורש התורה, ולכן תתפרנס בחידושי תורה היוצאים ונובעים מהחכמה (אור יקר).

ספר שמות

<p>מחכמה עלאה מאי טעמא מאתר דא בגין דאורייתא נפקא ²⁶⁴⁸ מחכמה עלאה ואינון דמשתדלי באורייתא עיילי בעקרא ודשרשהא ²⁶⁴⁹ (דשרשא) ועל דא מזונא דלהון מההוא אתר עלאה קדישא קא אתיא:</p>	<p>שבא מחכמה עליונה. למה ממקום זה. משום שתורה יוצאה מחכמה עליונה. ואותם שעוסקים בתורה, נכנסים בעיקר שרשיה, ולכן מזונם בא מאותו מקום קדוש עליון.</p>
<p>אתא רבי אלעזר ונשיק ידוי אמר זכאה חולקי דקאימנא במלין אלין זכאה חולקהון דצדיקייא דמשתדלי באורייתא יממא ולילי דוכי לון בהאי עלמא ובעלמא דאתי ²⁶⁵⁰ דכתיב (דברים ל ב) כי הוא הייך וארך ימיך:</p>	<p>בא רבי אלעזר ונשיק ידו, אמר, אשרי חלקי שעמדתי בדברים הללו, אשרי חלקי הצדיקים שעוסקים בתורה ימים ולילות, שזוכים להם בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר "כי הוא חייך ואורך ימיך".</p>
<p>הגני ממטיר לכם לחם מן השמים (שמות טז ד) רבי יוסי פתח (תהלים קמה טז) פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון מה כתיב לעילא (שם טו) עיני כל אליך ישברו כל אינון בני עלמא ²⁶⁵¹ מצפאן ²⁶⁵² וזקפאן עיינין ²⁶⁵³ לקודשא בריך הוא בגין כך וס"א אבל כל אינון בני מהימנותא ²⁶⁵⁴ בעאן וס"א אצטריבן למבעי בכל יומא ויומא לשאלא מזונייהו מקודשא בריך הוא ולצלאה צלותהון עליה ²⁶⁵⁵:</p>	<p>"הגני ממטיר לכם לחם מן השמים", רבי יוסי פתח "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון". מה נאמר למעלה "עיני כל אליך ישברו", כל אותם בני העולם מצפים וזוקפים עיניהם לקדוש ברוך הוא, ולכן (ס"א אבל) כל אותם בני האמונה צריכים (ס"א צריכים לבקש) בכל יום ויום לבקש את מזונם מהקדוש ברוך הוא ולהתפלל תפלותיהם עליו.</p>
<p>מאי טעמא בגין דכל מאן דמצלי צלותיה לגבי קודשא בריך הוא על מזוניה גרים דיתברך כל יומא על וידוין (ידי) ההוא אילנא ²⁶⁵⁶ דמזון דכלא ביה ²⁶⁵⁷ (וטעמא דמלה (שם סח ב) ברוך יהו"ה יום יום) ואף על גב דאשתכח ²⁶⁵⁸ עמיה בעי למשאל</p>	<p>למה, משום, שכל מי שמתפלל תפלתו לקדוש ברוך הוא על מזונו, גורם שיתברך כל היום על ידו אותו האילן שמזון כולם בו. ואף על גב שנמצא עמו, צריך לבקש לפני הקדוש ברוך הוא ולהתפלל תפלה על המזון בכל יום, כדי</p>

²⁶⁴⁸ בראשית מז ע"ב ויקרא קפב ע"ב קצב ע"ב (הערת הזהר).

²⁶⁴⁹ וע"י כניסתם שם שואבים מזון ושפע משם (אור יקר).

²⁶⁵⁰ והנה מזון נפשם הוא חדושי תורה ששואבים משם, ולכן פירש בזהר לך לך שבאכלם עשבי השדה היו מאירים בחידושי אורייתא מפני השפע הנשפע במאכלם רוחני ונשמתם נהנית ומוסיפה אומץ בתורה לחדש חדושי תורה וגוף נחלש כדפי' לעיל (אור יקר).

²⁶⁵¹ ירצה כל הנבראים (אור יקר).

²⁶⁵² הצפיה אינה מעלה (אור יקר).

²⁶⁵³ כאומרו עיני כל א"כ ראוי שיבדלו "בני מהמנותא" (אור יקר).

²⁶⁵⁴ ובמה יבדלו משאר הנבראים (אור יקר).

²⁶⁵⁵ לא יהיה השאלה בפה לבד אלא גם בלשון תפלה קבועה על הענין והשתא מבעיא כי למה לא יספיק הטענה האחרת דהיינו לשאלה בלבד כיון ששאר הנמצאים אינם אלא בזקיפת עין לבד (אור יקר).

²⁶⁵⁶ ור"ל שגורם ע"י תפלתו להמשיך שפע למלכות שממנה המזונות יוצאים כמ"ש בפרשת תרומה דף קע ע"א שהמלכות זנה לכל העולם וכו', ומביא ראיה מפסוק ברוך ה' יום יום, ר"ל ה' דקרא היא המלכות מתברכת בכל יום על ידי האדם, בגין דישתכחו עמיה ברכאן בכל יומא ויומא לעילא שבשבילו יובאו בכל יום ברכות למלכות, וז"ש בסמוך ברא דבגיניה משתכחן ברכאן לעילא (מ"מ).

²⁶⁵⁷ אפשר דהיינו המלכות ונקרא כל מטעם זה, ואפשר היסוד שהוא ג"כ נקרא כל והתפלה פותח המקורות ומושך השפע אל המדות האלו ולכן צריך להתפלל כדי להמשיך השפע למטה מדי יום ביום השפעה מחודשת ואם יתפלל יום א' לשנה לא יושפע אלא פעם אחת ואם יתפלל יום א' בחודש יושפע פעם אחת בחודש לכך טוב שיתפלל בכל יום ויושפע פעם א' ביום כדמפרש ואזיל ואפילו יש לו מה יאכל לא יאמר כבר יש לי מה אשאל מהבורא אלא ישאל כדי שימצאו הברכות בכל יום למעלה לא על שלו מצטער אלא על של גבוה (אור יקר).

²⁶⁵⁸ והוא כלי להמשיך הברכות (אור יקר).

ספר שמות

<p>קמי קודשא בריך הוא ולצלאה צלותא על מזונא כל יומא בגין דישתכחו ועל ידויו (עמיה) ברכאן²⁶⁵⁹ כל יומא ויומא לעילא ודא הוא (&) ברוך יהו"ה יום יום:</p>	<p>שימצאו על ידו ברכות כל יום ויום למעלה, וזהו "ברוך ה' יום יום".</p>
<p>ועל דא לא לבעי ליה לאניש לבשלא²⁶⁶⁰ מזונא מן יומא ליומא אחרינא ודלא (ולא) לעכב יומא²⁶⁶¹ ליומא אחרא הדא הוא דכתיב (שמות טז ד) ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו, יום ביומו דווקא. חוץ מערב שבת לשבת, כמו שבארנו. ואז נמצא הקדוש ברוך הוא מלא ברכות בכל יום, ואז נאמר "פותח את ידך וגו'". מה זה רצון. אותו רצון שנמצא מהעתיק הקדוש, ויוצא ממנו רצון להמציא מזון לכל. ומי ששואל מזונות בכל יום ויום, ההוא נקרא בן נאמן, בן שבשבילו נמצאים ברכות למעלה.</p>	<p>ועל זה, לא צריך לאדם לבשל מזון מיום ליום אחר, שלא להשהות מיום ליום אחר, זהו שנאמר "ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו", יום ביומו דווקא. חוץ מערב שבת לשבת, כמו שבארנו. ואז נמצא הקדוש ברוך הוא מלא ברכות בכל יום, ואז נאמר "פותח את ידך וגו'". מה זה רצון. אותו רצון שנמצא מהעתיק הקדוש, ויוצא ממנו רצון להמציא מזון לכל. ומי ששואל מזונות בכל יום ויום, ההוא נקרא בן נאמן, בן שבשבילו נמצאים ברכות למעלה.</p>
<p>רבי אבא פתח ואמר (שם קמו יא) רוצה יהו"ה את יראיו את המיחלים לחסדו כמה אית להו לבני נשא למתך בארחוי דמלכא קדישא ולמתך בארחוי דאורייתא בגין דישתכחון ברכאן לכלא לעלאי ולתתאי דתניא מאי דכתיב (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר אתפאר ודאי מאי משמע דבגין</p>	<p>רבי אבא פתח ואמר "רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו", כמה יש לבני אדם ללכת בדרכי המלך הקדוש, וללכת בדרכי התורה, כדי שימצאו ברכות לכולם לעליונים ולתחתונים. שלמדנו, מה שנאמר "ישראל אשר בך אתפאר", ודאי אתפאר, מה המשמעות, שבשביל</p>
<p>סב/ב</p>	
<p>ישראל לתתא קודשא בריך הוא מתפאר לעילא²⁶⁶⁹ ומאי פארא דיליה²⁶⁷⁰ דאתחבש</p>	<p>ישראל למטה הקדוש ברוך הוא מתפאר למעלה. ומהו הפאר שלו,</p>

²⁶⁵⁹ והענין כי המלכות תפלה תעלה עמו בתפלתו למעלה, ותאמר תנו לי שפלוגי התפלל תפלה פלונית ושאל. וא"ת נמצא משקר שיש לו לאכול ושואל ויליצו עליו חובה, ויאמרו מה שואל הרי יש לו לזה לא לבעי ליה וכו' (אור יקר).

²⁶⁶⁰ שכיון שאין לו מזומן ומבושל צריך לשאול כדי שיזומן לו ואין תפלתו רקנית, וסוף סוף משפיעים לבשולא לכתחילה ולא לעכב אם הותר (אור יקר).

²⁶⁶¹ צ"ל ולא לעכב מן יומא (מ"א סס"י קנ"ז) (לש"ו).

²⁶⁶² ירצה פותח מדי יום ביום מקבל מלמעלה ומשפיע למטה (אור יקר).

²⁶⁶³ שהרי אי אפשר להשפיע לתחתונים ממש רצון לזה אמר שרצון נשפע בת"ת (אור יקר).

²⁶⁶⁴ בת"ת (אור יקר).

²⁶⁶⁵ מת"ת (אור יקר).

²⁶⁶⁶ דהיינו אור הכתר המאיר בו, ועובר דרך בו אל התחתונים להמציאם מזונותיהם והטעם שהמזונות הוא בסוד המזל כאומרו מזוני לאו בזכותא תליא אלא במזלא דהיינו הכתר הנקרא מזל והטעם שאם היה תלוי בזכות מי ומי הזוכים, אמנם במזל הם על צד הרחמים שהכתר הוא מבטל כל הדינים (אור יקר).

²⁶⁶⁷ שבזולת אור הכתר דהיינו הרצון לא ימצא לכל כדפי' (אור יקר).

²⁶⁶⁸ בסוד בן לא בסוד עבד (אור יקר).

²⁶⁶⁹ לא מתפאר למטה אלא מתפאר לעילא, וענין התפארות זה הוא מלשון פארך חבוש עליך דהיינו תפילין (אור יקר).

²⁶⁷⁰ דהיינו לישנא דקרא פארך חבוש עליך (אור יקר).

ספר שמות

<p>בתפילין ²⁶⁷¹ (תו) דמתחבראן ²⁶⁷² גווני לאתפארא ²⁶⁷³:</p>	<p>שלבוש בתפלין שמתחברים הצבעים להתפאר.</p>
<p>תאנא (תהלים קמו יא) רוצה יהוה את יראיו רוצה יהוה ביראיו מבעי ליה ²⁶⁷⁴ מאי רוצה יהוה את יראיו אלא רוצה יהוה את יראיו כלומר אפיק האי רצון ²⁶⁷⁵ ומתרעי ונ"א ואתידעו בהו קודשא בריך הוא ליראיו דדחלין ליה ²⁶⁷⁶ ומאן אינון יראיו דאפיק לון האי רצון הדר ואמר את המיחלים לחסדו ²⁶⁷⁷ אינון דמצפאן ומחכאן בכל יומא ויומא למבעי מזונייהו מן קודשא בריך הוא ²⁶⁷⁸ משמע דכתיב את המיחלים לחסדו:</p>	<p>שנינו "רוצה ה' את יראיו", היה צריך להיות "רוצה ה' ביראיו", מה זה "רוצה ה' את יראיו". אלא רוצה ה' את יראיו, כלומר, מוציא את הרצון הזה ומתחבר (ונודע) בהם הקדוש ברוך הוא ליראיו, היראים ממנו. ומי הם יראיו, [אלו] שמוציא להם את הרצון הזה. חזר ואמר "את המיחלים לחסדו", אותם המצפים ומחכים בכל יום ויום לבקש מזונם מן הקדוש ברוך הוא, משמע שנאמר "את המיחלים לחסדו".</p>
<p>רבי ייסא סבא לא אתקין סעודתא בכל יומא עד דבעא בעותיה קמי קודשא בריך ²⁶⁷⁹ הוא ועל מזוניו אמר לא נתקין סעודתא עד דתתייב מבי מלכא לבתר דבעי בעותיה קמי קודשא בריך הוא הוה מחכה שעתא חדא אמר הא עידן דתתייב מבי מלכא מכאן ולהלאה אתקינו סעודתא ודא הוא ארחא דאינון דחלי קודשא בריך הוא דחלי הטאה:</p>	<p>רבי ייסא סבא לא התקין סעודה בכל יום, עד שבקש בקשתו לפני הקדוש ברוך הוא על מזונות. אמר לא נתקין סעודה עד שתנתן מבית המלך. אחר שבקש בקשתו לפני הקדוש ברוך הוא, היה מחכה שעה אחת, ואמר, הרי זמן שניתן מבית המלך, מכאן והלאה התקינו הסעודה. וזוהי הדרך של אותם יראי הקדוש ברוך הוא, יראי חטא.</p>
<p>אינון חייביא דאזלין עקימין בארחי אורייתא</p>	<p>אותם הרשעים, שהולכים עקומים בדרכי התורה, מה נאמר בהם "הוי</p>

²⁶⁷¹ היינו סוד י' קדש, ה' והיה כ', ו' שמע, ה' והיה אם. והיינו סוד ד' מוחין בד' בתים, בסוד שם יהוה מתלבש בשם אה"ה דהיינו ד' מוחין בד' אורין, ואורות אלו יתגלו בת"ת ואז יקרא מניח תפילין (אור יקר). ה"ס המוחין שבאים לז"א על ידי מצות שעושים ישראל למטה (מ"מ).
²⁶⁷² דמתחברא (דפ"ו).

²⁶⁷³ נראה שאינם מתפארות עד דמתחברות, והפארות ענין נוסף על החבור, וענין החבור הוא קשר וקבוץ הגוונים יחד, ואח"כ מתפארת כל א' מכולם והיינו "מתחברן לאתפארא" ועל זה רמז באומרו "דמתחבראן" ע"י מעשה התחנותים ויתפארו, והיינו ישראל אשר בך אתפאר ע"י מעשיך והיינו ייחוד ו"ק, וכללות כל א' מהששה בכל הששה (אור יקר). גוון חוור וסומק וירוק הם ג' קוי ז"א שמתקשרים זה בזה ע"י ישראל (מ"מ).

²⁶⁷⁴ אם הכוונה שהוא חפץ בהם כדס"ד (אור יקר).

²⁶⁷⁵ הכוונה משפיע בהם שפע הרצון (אור יקר).

²⁶⁷⁶ כלומר אין מלת יראיו מדקדק ענין במדות, אלא הכוונה "דדחלין" שהם יראים לקיים תורתו, ועכ"ז צריך תנאי שני (אור יקר).

²⁶⁷⁷ ולא יספיק מיחלים אם אינם יראים, ולא יספיק יראים אם אינם מיחלים, וז"ש "ומאן אינון" וא"ת היאך מלה מיחלים מורה בכל יומא ויומא, "ל שאם אינם מחכים כלל לאו יראים אינון אלא ארורים כיון שאינם בוטחים ומיחלים לחסד האל א"כ מאי יראיו ומיחלים ודאי שתנאי שני מורה (אור יקר).

²⁶⁷⁸ והיינו שמחכים שעת תפילה, והעד על זה אומרו למיחלים לחסדו ולא אמר למיחלים חסדו, שהיה מורה שהיו מיחלים חסדו ואינם מתפללים אמנם עתה שאמר לחסדו ירצה מצפים העת הראוי להמשיך חסדו, וז"ש "מחכאן בכל יומא למבעי" וא"ת היה לו לומר לבוטחים בו מאי למיחלים, מהו יחול זה (אור יקר).

²⁶⁷⁹ והיינו למיחלים ירצה שאינם מבשלים עד שעת תפלה הראוי להמשיך חסדו (אור יקר). נראה שהיה מתפלל שיושפע על מאכלו רוחניות של מזון התלמיד חכם הנז"ל שהוא מחכמה, והיינו קמי קב"ה, פי' למעלה מזעיר, ואחר כך היה ממתין שיעור מה עד שימשך השפע לחכמה תתאה ששם בחינת אכילה גימ' אדנ"י ועוד א'. סודו פל"א [אכילה ועוד אדנ"י בגימ' פל"א] וגם כל סודות האכילה ה"ס באות א' בכמה ציורים כנזכר בספר הכוונות, וחכמה תתאה שהוא המלכות מאירה באור חכמה עלאה נקראת בי מלכא, כי צריך השפע לירד עד העשיה. ונראה לי שאותה תפילה היתה בסודות ייחודים וכוונות (רמ"ז).

ספר שמות

<p>מה כתיב בהו (ישעיה ה יא) הוי משכימי בבקר שכר ירדפו²⁶⁸⁰ ועל דא רוצה יהו"ה את יראיו את המיחלים לחסדו לחסדו דייקא (ובהא) אשתמודען אינון בני מהימנותא²⁶⁸¹ בכל יומא ויומא הדא הוא דכתיב (שמות טז ד) ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו יום ביומו קאמר ולא דבר יום ליום אחר:</p>	<p>משכימי בבוקר שכר ירדפו". ועל זה "רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו", דווקא לחסדו, (ובזה) נודעים אותם בני האמונה בכל יום ויום. זהו שנאמר "ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו", אמר "יום ביומו" ולא "דבר יום ליום אחר".</p>
<p>וכל כך למה למען אנסנו הילך בתורתך אם לא (שמות טז ד) [בכאן] (בכך) אשתמודען אינון בני מהימנותא דכל יומא ויומא אינון אזלי בארע מישר באורייתא²⁶⁸² רבי יצחק אמר מהכא (משלי יג כה) צדיק אוכל לשובע נפשו בתר דשבע נפשיה מלצלי ולמקרי באורייתא²⁶⁸³:</p>	<p>וכל כך למה, "למען אנסנו הילך בתורתך אם לא", בכאן נודעים אותם בני האמונה שכל יום ויום הם הולכים בדרך ישרה בתורה. רבי יצחק אמר מכאן, "צדיק אוכל לשובע נפשו", אחר שהשיע נפשו מלהתפלל ולקרא בתורה.</p>
<p>רבי שמעון אמר תא חזי עד לא יהב קודשא בריך הוא אורייתא לישראל אבחיין בין אינון בני מהימנותא ובין אינון חייביא דלאו אינון בני מהימנותא ולא קיימין באורייתא ובמה אבחיין לון במן כמה דאתמר אנסנו וכל אינון דאשתכחו דאינון בני מהימנותא רשים להו קודשא בריך הוא ברשימו דכתרא דחס"ד²⁶⁸⁴ כמה דאת אמר (תהלים קמו יא) המיחלים לחסדו ועל דא (והה"ד) למען אנסנו²⁶⁸⁵ וכל אינון דלא משתכחי בני מהימנותא אעדי מנייהו כתרא עלאה דא ומנא אכריז ואמר (משלי יג כה) ובטן רשעים תחסר ועם כל דא לא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר (שמות טז יח):</p>	<p>רבי שמעון אמר, בא וראה, עד שלא נתן הקדוש ברוך הוא תורה לישראל, הבחיין בין אותם בני האמונה לבין אותם רשעים שאינם בני אמונה ולא עומדים בתורה. ובמה הבחיין בהם, במן, כמו שנאמר "אנסנו". וכל אותם שנמצאו שהם בני האמונה, רושם אותם הקדוש ברוך הוא ברושם של כתר החסד, כמו שנאמר "המיחלים לחסדו", ועל זה "למען אנסנו". וכל אותם שלא נמצאו בני אמונה, העביר מהם הכתר העליון הזה, והמן הכריז ואמר "ובטן רשעים תחסר", ועם כל זה "לא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר".</p>
<p>תאנא בהווא שעתא אשתלימו ישראל לתתא כגוונא דלעילא²⁶⁸⁶ כמה דאוקימנא ודכתיבו (שם טו כז) ויבואו אלימה²⁶⁸⁷ ושם שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים וגו' ואתתקף אילנא קדישא²⁶⁸⁸</p>	<p>שנינו, באותו השעה נשלמו ישראל למטה כדוגמא של מעלה, כמו שבארנו, שנאמר "ויבואו אלימה ושם שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים וגו'",</p>

²⁶⁸⁰ דייקא תרתין: הא', שכר שהוא מילי דמשכר שמאלא ודאי דתמן שכרות וכיוצא. הב', אינם מצפין אותו שיבוא אליהם אלא ירדופו הם רודפים אחר מזונם מן השמאל הפך מאומרו למיחלים לחסדו (אור יקר).

²⁶⁸¹ היינו היותם בני אמונה בוטחים ניזונים מצד החסד האלהי כדפי', וצריך שיהיה ענין זה להם בכל יום ויום, וז"ש בכל יומא ויומא, והיאך יוכר ענין זה בכל יום ויום במה שאמרנו (אור יקר).
²⁶⁸² הראות בהם סוד הבטחון, והיותם מקוים חסד אל כל היום כל יום ויום, היינו הולכים באורח מישר באורייתא (אור יקר).

²⁶⁸³ הענין שהנפש סתם נזונת בתפלה ותורה, וכיון שאמר לשובע נפשו מורה שתחילה שבעה נפשו ממאכליה שהם תפלה ותורה דהיינו שביעה (אור יקר).

²⁶⁸⁴ היינו חוט של חסד המשוך עליהם מלמעלה והיינו אנסנו מלשון והאלהים נסה את אברהם דהיינו נס חוט של חסד המשוך עליהם (אור יקר).

²⁶⁸⁵

²⁶⁸⁶ כמו שהיא מדת המלכות מצפה וממתנת אל החסד הפרוש עליה מדי יום ביום, גם ישראל מצפיים מדי יום ביום אל החסד האלהי (אור יקר).

²⁶⁸⁷ פי' דרשי ליה לשון אילן כבר פירשנוהו לעיל בדף נח ע"ב (מ"מ).

²⁶⁸⁸ היינו הת"ת וירצה אל"י מ"ה דמ"ה היינו מילוי השם יר"ד ה"א וא"ו ה"א וחזוקו הוא בסוד אלי מצד ג' ראשונות דהיינו א' כתר, ל' בינה, י' חכמה כנודע, ושם בסוד אל"י מ"ה שתים עשרה עינות מים, דהיינו תריסר תחומין בד' סטרי עלמא, אל הדרום גבול דרומית מזרחית וגבול דרומית רומית

ספר שמות

<p>בתריסר תחומין בארבע סטרי עלמא ואתתקף בשבעין ענפין וכלא כגוונא דלעילא:</p>	<p>והתחזק האילן הקדוש בשנים עשר תחומים, בארבעה צדדי העולם, והתחזק בשבעים ענפים, והכל כדוגמא שלמעלה.</p>
<p>בההיא שעתא נטיף טלא קדישא מעתיקא סתימאה ומליא לרישיה דזעיר אנפין אתר דאקרי שמים ומההוא טלא דנהורא עלאה קדישא²⁶⁸⁹ הוה נגיד ונחית ומנא לתתא וכד הוה נחית הוה מתפרש גלידין גלידין²⁶⁹⁰ ואקריש לתתא²⁶⁹¹ הדא הוא דכתיב (שמות מז יד) דק ככפור על הארץ:</p>	<p>באותה שעה, נטף טל קדוש מהעתיק הנסתר ומלא את ראשו של זעיר אנפין, מקום שנקרא שמים. ומאותו טל של אור עליון קדוש, היה נמשך ויורד מן למטה. וכשהיה יורד, היה נפרד גלידים גלידים, ונקרש למטה, זהו שנאמר "דק ככפור על הארץ".</p>
<p>כל אינון בני מהימנותא נפקי ולקטי ומברכאן שמא קדישא עליה וההוא מנא הוה סליק ריחין דכל בוסמין דגנתא דעדן דהא ביה אתמשך ונחית לתתא שויה לקמיה בכל טעמא דאיהו בעי הכי וטעים (טעמין) ליה ומברך למלכא קדישא עלאה²⁶⁹²:</p>	<p>כל אותם בני אמונה יוצאים ולוקטים ומברכים עליו את השם הקדוש, ואותו מן היה מעלה ריחות של כל הבשמים של גן עדן, שהרי בו נמשך וירד למטה, שם אותו לפניו. בכל טעם היה שרוצה כך טועם אותו, ומברך את המלך הקדוש העליון.</p>
<p>וכדין מתברך במעוי והוה מסתכל וידע לעילא ואסתכי בחכמה עלאה ועל דא אקרוז דור דעה ואלין הוו בני מהימנותא ולהון אתיהיבת אורייתא²⁶⁹³ לאסתכלא בה ולמנדע ארחאה:</p>	<p>ואז מתברך במעיו, והיה מסתכל ויודע למעלה, ומסתכל בחכמה העליונה. ועל זה היה נקרא דור דעה. ואלה היו בני אמונה, ולהם נתנה תורה, להסתכל בה ולדעת דרכיה.</p>
<p>ואינון דלא אשתכחו בני מהימנותא מה כתיב בהו (במדבר יא ח) שטו העם ולקטו מאי שטו שטותא הוו נסבי לגרמייהו בגין דלא הוו בני מהימנותא מה כתיב בהו (במדבר יא ח) וטחנו ברחים או דכו במדוכה וגו' ומאן (מה) אטרה</p>	<p>ואותם שלא נמצאו בני אמונה, מה נאמר בהם "שטו העם ולקטו". מה זה "שטו", שטות היו לוקחים לעצמם, משום שלא היו בני אמונה. מה נאמר בהם "וטחנו ברחיים או דכו במדכה וגו'", מי הטריח</p>
<p>סג/א</p>	
<p>לון כל האי אלא דאינון לא הוו בני מהימנותא:</p>	<p>אותם לכל זה, אלא שהם לא היו בני אמונה.</p>
<p>כגוונא דא אינון דלא מהימני ביה בקודשא בריך הוא לא בעאן לאסתכלא בארחוי ואינון בעאן לאטרהא גרמייהו²⁶⁹⁴ כל יומא בתר מזונא</p>	<p>כדוגמא זה, אותם שלא מאמינים בהקדוש ברוך הוא, לא רוצים להסתכל בדרכיו, והם רוצים להטריח את עצמם כל יום אחר מזון יום ולילה, אולי לא</p>

וגבול דרומית תחתית, אל הצפון גבול צפונית מערבית וגבול צפונית רומית וגבול צפונית תחתית, אל המזרח גבול מזרחית צפונית וגבול מזרחית תחתית, ואל המערב גבול מערבית דרומית וגבול מערבית רומית וגבול מערבית תחתית, ואלו ה"ב יש בהם ע"ב ענפים (אור יקר).

²⁶⁸⁹ פי' הטל דא"א שהוא נהורא עילאה קדישא ובספר אור ישראל פי' ומההוא טלא היא מוחא סתימאה שנק' טלא כמ"ש האריז"ל, ומ"ש דנהורא עילאה קדישא היא גבורה דעתיק שבתוכה (מ"מ).
²⁶⁹⁰ להראות דא קליפה לדא ודא מוחא לדא (אור יקר).

²⁶⁹¹ שהיה מתעבה מדקותו נעשה גס, ושיוכלו התחתונים להתפרנס ממנו (אור יקר).
²⁶⁹² היינו ברכת המוציא, ובסוד הברכה היו הם מושכים אליו ריח הגן שהוא דק יותר ממציאות גשמיותו (אור יקר).

²⁶⁹³ ז"ש רשב"י במכילתא, לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, פי' לאותם שהיו אוכלים אותו בעינו כמו שהיה יורד מן השמים, שבזה עמדה בו סגולת רוחניותו לפתוח השכל, לאפוקי אינון דלא הוו בני מהימנותא שהיו משנים אותו, ולכן הוו נסבי שטותא לגרמייהו (רמ"ז).

²⁶⁹⁴ אינם בוטחים בהקב"ה ועולה בדעתם כי בכחם ועוצם ידם הם מכינים להם מזונותיהם, ואדרבה אינו עולה בידם די צרכם, ואם היו בוטחים ועובדים בוראם ומציאות מציאת מזונותיהם טפל, היה הקב"ה ממציא להם מזונות יותר בהכנה טובה ובקלות (אור יקר).

ספר שמות

<p>יממא ולילי דלמא לא סליק בידייהו פתא דנהמא מאן גרים לון האי בגין דלאו אינון בני מהימנותא אוף הכא (במדבר יא ח) שטו העם ולקטו שטו בשטותא דגרמייהו²⁶⁹⁵ ובעאן לאטרחא עליה הדא הוא דכתיב (שם) וטחנו ברחים²⁶⁹⁶ בתר כל טרחא דא לא סליק בידייהו אלא דכתיב (שם) והיה טעמו כטעם לשד השמן ולא יתיר מאן גרים לון האי בגין דלא הו בני מהימנותא²⁶⁹⁷:</p>	<p>יעלה בידם פת לחם. מי גרם להם את זה. משום שאינם בני אמונה. כמו כן כאן, "שטו העם ולקטו", שטו בשטות של עצמם, ורוצים להטריח עליו. זהו שנאמר "וטחנו ברחיים". אחר כל הטרחה הזו, לא עלה בידיהם, אלא שנאמר "והיה טעמו כטעם לשד השמן", ולא יותר. מי גרם להם את זה, משום שלא היו בני אמונה.</p>
<p>אמר רבי יוסי מאי לשד השמן איכא דאמרי דליש במשחא כתרנומו ואיכא דאמרי מה השד אתחזר לכמה גוונין²⁶⁹⁸ אוף מנא אתחזר לכמה גוונין רבי יהודה אמר לשד השמן יניקא דמשחא²⁶⁹⁹:</p>	<p>אמר רבי יוסי מה זה "לשד השמן", יש אומרים שהיה נלוש בשמן, כתרנומו. ויש אומרים, מה השד מתהפך לכמה צבעים, אף המן מתהפך לכמה צבעים. רבי יהודה אמר לשד השמן, יניקת השמן.</p>
<p>רבי יצחק אמר (שמות יב ד) איש לפי אכלו לקטו וכי מאן דאכיל קמעא לקיט קמעא ומאן דאכיל יתיר לקיט יתיר והא כתיב (שם טז יח) לא העדיף המרבה והממעיט לא אלא לפום אינון דאכלין לקטין משמע אכלו מאן דהוה אכיל ליה ובגיני כך לא כתיב אכילתו:</p>	<p>רבי יצחק אמר "איש לפי אכלו לקטו". וכי מי שאוכל מעט לוקט מעט, ומי שאוכל יותר לוקט יותר. והרי נאמר "לא העדיף המרבה והממעט לא החסיר", אלא לפי אותם שאוכלים לוקטים, משמע, אכלו מי שהיה אוכל אותו, ולכן לא נאמר "אכילתו".</p>
<p>מאי קא מיירי אחיד בר נש בעבדא או באמתא וואמרו (וסבור) דהוא דיליה אתא חבריה ואמר האי עבדא דילי הוא קריבו לקמיה דמשה לדינא אמר לון כמה נפשאן ובביתך וכמה נפשאן בביתיהו (בביתיה וכמה נפשאן בביתך) דדין אמר כך וכך וההיא שעתא אמר לון משה לקטו מחר וכל חד מנייכו ייתי לגבאי למחר נפקו ולקטו ואתיין קמיה משה שויין קמיה מנא הוה מדיד ליה אי ההוא עבדא דדין אשכח ההוא עומרא דעבדא בההוא מנא [דהא] (ו)חד עומרא לכל נפש ונפש מביתיה מדיד לדין ואשכח²⁷⁰⁰ חסרא ההוא מיכלא דעבדא בההוא מנא דיליה וחד עומרא לכל נפש ונפש</p>	<p>במה מדובר, אדם או חזו בעבד או באמה, ואמר שהוא שלו. בא חבירו ואמר, עבד זה הוא שלי. קרבו לפני משה לדין, אמר להם, כמה נפשות בביתך וכמה נפשות בביתו של זה. אמר כך וכך. ואותה שעה אמר להם משה, לקטו מחר, וכל אחד מכם יבא אלי. למחר יצאו ולקטו ובאו לפני משה, שמו לפניו את המן, היה מודד אותו. אם אותו עבד של זה, מצא את אותו העומר של העבד באותו המן, שהרי עומר אחד לכל נפש ונפש מביתו. מדד לזה ונמצא חסר אותו מאכל העבד באותו המן שלו, ועומר אחד לכל נפש ונפש מביתו. אמר העבד</p>

²⁶⁹⁵ אמר, בחנם לשוא ולתהו, אתם הרשעים משכימי קום, ומאחרים שבת לטרוח במלאכת העוה"ז, כי המה הבל, ואתם ממיתים עצמכם בעמל העוה"ז, ואפילו פרוסת לחם שאתם אוכלים, הוא בעצבון תאכלנה, ואינכם בטוחים על השי"ת, כנזכר לרז"ל בזוהר פרשת בשלח שטו העם ולקטו. ואמנם הצדיקים שהם ידידי ה', הם נחים מעמל הבלי העוה"ז ביום, והטורח שהיו צריכים לטרוח ולהתעצב כל היום, כמו שעושים הרשעים כנזכר (שעה"פ תהלים קכז ב).

²⁶⁹⁶ לקטין בשטותא - ר"ל, המזון בא להם בהבלים ושטותא ורדיפה הרבה וזהו שטו שהלכו בדרכיה רחוקיה ולא בטחו בקונם: וטחנו ברחים כו' - שאכלו לחם קשה ממעוט בטחונם וצריכים לטחנות שהן השיניים והחיק ללעוס אותה בקושי רב ולהתבשל באצטומכא ומפרש והולך שהוא הכל באורייתא כמ"ש ברי רזא כו' (בגרא בתיקו"ז קסה ע"ב).

²⁶⁹⁷ עי' תיקו"ז קסה ע"ב דהיינו ערב רב.

²⁶⁹⁸ כמ"ש בש"ס שהשדים מהפכים גופם לצורה שירצו חוץ מהרגלים שהם כתרנגולים ואין יכולים להופכם וכמעשה דאשמדי כשישב במקום שלמה כן המן מתהפך להם לטעם הדבר שירצו (מ"מ).

²⁶⁹⁹ פי' אינו נלוש כשמן כת"ק אלא אחר הלישה מטגנים אותו בשמן ויונק מהשמן (מ"מ).
²⁷⁰⁰ ואשתכח (דפ"ו).

ספר שמות

<p>מביתיה אמר עבדא דדין הוא הדא הוא דכתיב (שמות טז טז) איש לפי אכלו לקטו וכתיב (שם) עמר לגלגלת מספר נפשתיכם:</p>	<p>של זה הוא, זהו שנאמר "איש לפי אכלו לקטו", ונאמר "עומר לגולגולת מספר נפשתיכם".</p>
<p>אמר רבי חייא²⁷⁰¹ כתיב (שם ו) ערב וידעתם כי יהו"ה הוציא אתכם מארץ מצרים ובקר וראיתם את כבוד יהו"ה ערב וידעתם במאן²⁷⁰² וינדעון (ידעין) אלא הכי תאנא בכל יומא ויומא אשתכחו נימוסי²⁷⁰³ קודשא בריך הוא (ו) בצפרא אתער חסד בעלמא בההוא זמנא דאקרי ערב תליא דינא בעלמא והא אוקמוה דבגיני כך יצחק תקן תפלת המנחה (מאי קא מיירי) וועל דא ערב וידעתם²⁷⁰⁴ כד אתער דינא בעלמא²⁷⁰⁵ תנדעון דבההוא דינא אפיק יהו"ה יתכון ממצרים ובקר וראיתם²⁷⁰⁶ את כבוד יהו"ה דהא בההוא זמנא אתער חסד בעלמא ויתן לכו למיכל²⁷⁰⁷:</p>	<p>אמר רבי חייא, נאמר "ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים ובקר וראיתם את כבוד ה'". "ערב וידעתם", במה ידעו. אלא כך שנינו, בכל יום ויום נמצאו הנהגותיו של הקדוש ברוך הוא, בבוקר מתעורר חסד בעולם. באותו זמן שנקרא ערב, תלוי הדין בעולם. והרי פרשוה, שלכן יצחק תקן תפלת המנחה, ועל זה "ערב וידעתם", כשמתעורר דין בעולם, תדעו שבאותו דין הוציא ה' אתכם ממצרים. "ובקר וראיתם את כבוד ה'", שהרי באותו זמן, מתעורר חסד בעולם, ויתן לכם לאכול.</p>
<p>רבי חייא אמר איפכא²⁷⁰⁸ מה כתיב לעילא²⁷⁰⁹ (שמות טז ג) בשבתנו על סיר הבשר וגו' ביה שעתא אתער ערב²⁷¹⁰ דההוא זמנא דאתער דינא אתער ונמין חסד בעלמא הדא הוא דכתיב (שם ו) וידעתם כי יהו"ה הוציא אתכם²⁷¹¹ מארץ מצרים תנדעון ההוא חסד דעבד עמכון ובזמנא דדינא ואפיקו (דאפיק) יתכון מארעא דמצרים ובקר וראיתם²⁷¹² את כבוד יהו"ה [כבוד יהו"ה הוא]</p>	<p>רבי חייא אמר ההיפך, מה נאמר למעלה "בשבתנו על סיר הבשר וגו'", באותה שעה, התעורר ערב שאותו זמן שמתעורר דין, מתעורר גם חסד בעולם, זהו שנאמר "וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים", תדעו אותו חסד שעשה עמכם בזמן הדין, והוציא אתכם מארץ מצרים. "ובקר וראיתם את כבוד ה'", כבוד ה' הרי ידוע, וכל כך למה, "בשמוע</p>

²⁷⁰¹ ייסא (מ"מ, והוא נ"א בדפ"ו).

²⁷⁰² במאי (דפ"ו).

²⁷⁰³ היינו שכפי התעוררות הספירות העליונות כן יתפשטו עניינם למטה, ולכן כמו שיתגלו בחי הספירות למעלה שפעמים תגבר החסד ופעמים הגבורה, כן ימצא התעוררות למטה, ולזה "בכל יומא ויומא וכו'" מפני שלמעלה יתעוררו הספירות בבקר תגבר החסד ובערב תגבר הגבורה וזה בא הכתוב להשמיענו (אור יקר).

²⁷⁰⁴ שגובר הדין, דהיינו כי ה' הוציא ורצה בזה לומר עם היות שהוא דין, הוא דין טוב, דהיינו ע"י הוציא אתכם וכו' (אור יקר).

²⁷⁰⁵ אל תפחדו (אור יקר).

²⁷⁰⁶ שממנו סוד הפרנסה (אור יקר).

²⁷⁰⁷ ולא בא הכתוב אלא להודיע נמוסי מלכא השולטים בכל עת ועת וא"כ פי' הכתוב ערב וידעתם ירצה תדעו שיש בו שליטת הדין כי ה' הוציא ובוקר תדעו ששליטתו חסד ולא שתפחדו מהדין אלא כד אתער דינא וכו' (אור יקר).

²⁷⁰⁸ פי' כי ה' הוציא אינו דין אלא חסד, והענין כי הם אמרו בשבתנו על סיר הבשר נודע בשר דין קשה ומהם גם סיר הבשר שהוא הדין החצוני אמר להם משה אתם אומרים שהייתם בצד הדין והבשר (אור יקר).

²⁷⁰⁹ פי' בשביל שהיו מתלוננים על הבשר אתער ערב שהוא דין ובשביל רחמיו ית' כלל עמו החסד מתוק וזהו וידעתם כי ה' הוציא וכו' וכשמפרש (מ"מ).

²⁷¹⁰ באותו דין (אור יקר).

²⁷¹¹ ולא רצה שתהיו בצד הקלי' יונקים מן הדין אלא הוציא ה' אתכם ממצרים והדין אל צד הימין והחסד (אור יקר).

²⁷¹² היינו שמעצמו הוא חסד ואינו היפוך דין לחסד כערב (אור יקר). כשנתעורר בוקר שהוא חסד כלל עמו הדין שהוא המלכות שנקרא כבוד ה' וכל זה למתק דינא ברחמי כדי שלא יקטר השטן על ישראל שהיו מתלוננים וז"ש הזהר וכו' למה בשמוע ה' את תלונותיכם וז"ש ר' חייא אמר איפכא שלדעת רבי ייסא כל אחד בפני עצמו ערב שהוא דין וידעתם כי ה' הוציא וכו' בכח אותו הדין ובוקר

ספר שמות

<p>ה' את תלונותיכם וגו'".</p>	<p>(והא) ידיע וכל כך למה²⁷¹³ (שם ז) בשמוע יהו"ה את תלונותיכם וגו':</p>
<p>אמר רבי ייסא, הקדוש ברוך הוא לא משנה את הנהגותיו, רק שאותם הרשעים של העולם משנים אותם, ומהפכים רחמים לדין, כמו שנתבאר.</p>	<p>אמר רבי ייסא לא שני קודשא בריך הוא נימוסוי²⁷¹⁴ בר ודאינון חייבי עלמא שניין לון ומהפכי רחמי לדינא כמה דאתמר:</p>
<p>שנה רבי אלעזר עתידים הצדיקים לאכול מהמן הזה לעולם הבא. ואם תאמר, כדוגמא זו לא, אלא יותר. שלא היה כך לעולמים. מהו, כמו שבארנו, שנאמר "לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו", ונאמר "עין לא ראתה אלהים זולתך וגו'".</p>	<p>תאני רבי אלעזר מהאי מנא²⁷¹⁵ זמינין צדיקייא²⁷¹⁶ למיכל לעלמא דאתי ואי תימא בהאי²⁷¹⁷ גוונא²⁷¹⁸ לא אלא יתיר²⁷¹⁹ דלא הוה בן לעלמין ומאי איהו כמה דאוקימנא דכתיב (תהלים כז ד) לחזות בנועם יהו"ה²⁷²⁰ ולבקר בהיכלו²⁷²¹ וכתיב (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך וגו':</p>
<p>"ראו כי ה' נתן לכם השבת", רבי חזקיה פתח, "שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'". "שיר המעלות", סתם, ולא פירש מי אמרו, אלא שיר המעלות שעתידים</p>	<p>ראו כי יהו"ה נתן לכם השבת (שמות מז כט) רבי חזקיה פתח (תהלים קל א) שיר המעלות ממעמקים קראתיך יהו"ה שיר המעלות סתם ולא פריש מאן אמרו אלא שיר המעלות דזמינין</p>
<p>סג/ב</p>	<p>לומר כל בני העולם, שעתיד השיר הזה להאמר אותו לדורות עולם.</p>
<p>ומהו "ממעמקים קראתיך", כך שנינו, כל מי שמתפלל תפלה לפני המלך הקדוש, צריך לבקש בקשתו ולהתפלל מעומק הלב, כדי שימצא לכו שלם עם הקדוש ברוך הוא, ויכוין לב ורצון. והאם</p>	<p>כל בני עלמא למימר דזמין האי שיר למימריה לדרי עלמא:</p>
<p>ומהו "ממעמקים קראתיך (תהלים קל א) הכי תאנא כל מאן דמצלי צלותא קמי מלכא קדישא בעי למבעי בעותיה ולצללאה²⁷²² מעמקא דלבא בגין דישתכח לביה שלים בקודשא בריך הוא ויכוין לבא ורעותא ומי אמר דוד הכי²⁷²³ והא כתיב</p>	<p>קשה דלעיל אמר רשב"י שת"ח ניזונים בעולם הזה מחכמה והיאך אפשר שלעתיד לבא יהיו ניזונים מבינה הנקרא נועם ואפשר שבעולם הזה ניזונים מחכמה הארה מועטת ולעת"ל הם ניזונים מבינה ואבא כלול עמה בסוד וחכם בבינה מזון עיקרי ועצמי (מ"מ).²⁷¹⁷ כהאי (אור יקר).</p>

שהוא רחמים וראיתם את כבוד ה' שמאותו החסד נתן לכם מן לאכול אבל לר' חיי הוא סוד המזוג כמ"ש (מ"מ).

²⁷¹³ וכ"כ למה הוצרכו אל היפוך הדין לרחמים (אור יקר).

²⁷¹⁴ ר' ייסא פליג קצת, ואמר "לא שני קב"ה נמוסוי" ועם היות שהדין שולט בערב לא יזיק אלא דווקא בהיות הרשעים מהפכין הרחמים לדין ומוסיפין דין על דיניו (אור יקר). פי' ר"י בא לתרץ קושיא אחת לפי דעתו שאמר שנמוסי קב"ה בצפרא חסד וכו' שהרי לפעמים שגם בבוקר יש דין כדור המבול שהיו נימוחים ערב ובוקר לכך אמר לא שני קב"ה וכו' בר אינון חייבי עלמא וכו' (מ"מ).²⁷¹⁵ שהוא סוד הטל הנזכר (אור יקר).

²⁷¹⁶ קשה דלעיל אמר רשב"י שת"ח ניזונים בעולם הזה מחכמה והיאך אפשר שלעתיד לבא יהיו ניזונים מבינה הנקרא נועם ואפשר שבעולם הזה ניזונים מחכמה הארה מועטת ולעת"ל הם ניזונים מבינה ואבא כלול עמה בסוד וחכם בבינה מזון עיקרי ועצמי (מ"מ).²⁷¹⁷ כהאי (אור יקר).

²⁷¹⁸ שיתגשם השפע כ"כ (אור יקר).

²⁷¹⁹ יקחוהו למעלה קודם שיתעבה דהיינו בבחי' אורו העומד בבינה (אור יקר).

²⁷²⁰ דהיינו אור הבינה שמתגלה בת"ת והיינו סוד הטל היורד (אור יקר).

²⁷²¹ במדת המלכות, ומשם הם משתעשעים באור העליון (אור יקר).

²⁷²² ויקרא ע ע"א (הערת הזהר).

²⁷²³ פי' וכי דוד צריך לומר זה הפסוק והלא כבר אמר בכל לבי וכו' וא"כ פסוק ממעמקים מיותר (מ"מ).

ספר שמות

<p>(תהלים קיט י) בכל לבי דרשתיך²⁷²⁴ ודא קרא סגי מאי בעי ממעמקים²⁷²⁵:</p>	<p>דוד אמר כך, והרי נאמר "בכל לבי דרשתיך" ופסוק זה מספיק, למה צריך ממעמקים.</p>
<p>אלא הכי תאנא כל בר נש דבעי בעותיה קמי מלכא בעי לכוונא דעתא ונ"א לבא ורעותא²⁷²⁶ מעיקרא דכל עקריין²⁷²⁷ ונ"א מעומקא דכל עומקין לאמשכא ברכאן²⁷²⁸ מעמקא דבירא²⁷²⁹ ונ"א דכללא בגין דינגיד ברכאן ממבועא דכלא²⁷³⁰ ונ"א (ומאן) הוא ההוא אתר דנפיק מניה ואשתכח מניה ההוא נהר דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן</p>	<p>אלא כך שנינו, כל אדם שמבקש בקשתו לפני המלך, צריך לכוון דעתו (לבו) ורצונו מעיקר של כל העיקרים (מעומק כל העמקים), למשוך ברכות מעומק הבאר (של הכל), כדי שימשך ברכות מהמעייץ של הכל. ומהו אותו מקום שיוצא ממנו. ונמצא ממנו אותו</p>

²⁷²⁴ מורה כי לענין כוונת הלב היות התפלה בכל לב סגי, א"כ ממעמקים אי אפשר לפרשו על הכוונה דאי הכי נימא בכל לב קראתיך ה' (אור יקר).

²⁷²⁵ היינו העמקים העליונים כדמפרש ואזיל ועתה מטעם זה צריך התפלה מעמקי הלב מפני שבבחינתו בכל לב הוא קושר ימין ושמאל בתפלתו אמנם מעמקי הלב הוא מושך מהעמקים העליונים התשובה אל בקשתו (אור יקר).

²⁷²⁶ שהוא נגדי לדעת ורצון שהוא הכתר דהיינו לעלות עד א"ס (אור יקר).

הוא כתר, סיבת הסיבות (אור יקר). פי' הם או"א ומפרש סדר ההמשכה ואמר²⁷²⁷

לאמשכא ברכאן מעמקא דבירא. וכתב בספר אור ישראל שהמאמר הזה פי' האריז"ל בעצמו וז"ל מ"ש בפרשת בשלח סג ע"ב ביאור הדברים כי האדם יכול בתפלתו בשרש כל השרשים כי יכול להמשיך שפע וברכה מעמקי הבירא והוא כתיב הבינה הנקרא עמקא דבירא כדי שע"י כוונה ימשיך ברכות ממבועא דכולא שה"ס דעת העליון נתיב הזכרות כי כאשר נתעורר הנתיב התחתון שבתוך הבינה ע"י הצדיק בסוד מ"ן מתעורר הנתיב העליון שהוא מבועא דכולא לאושדא מ"ד ולאנגדא ברכאן לקבל מ"ן שעלו מנתיב התחתון שבבינה וזה בדרך היסוד עם המלכות ומשום דקארי ליה זמנין עמקא דבירא זמנין מבועא דכולא קבעי מאי הוא ואמר שהוא המקום היוצא ממנו אותו נהר היוצא שהיא בינה כנודע והמקום הזה נקרא עדן, ועדן יש בו ב' בחינות, הא' בחי' הזכרות אשר בעדן וזה נפיק מניה ההוא נהר כי עדן זכר ובינה נקבה יצאה ממנו ונאצלת ממנו, ולכך אמר "ואשתכח מניה" וכנגד ב' בחינות אלו הביא ב' פסוקים, כנגד בחי' הזכרות כתיב ונהר יוצא מעדן כדפי' וכנגד בחינת הנקבות נהר פלגיו כי משם יתפלגו מים העליונים כד"א ויהי מבדיל בין מים למים ומיין נוקבין אלו נמשכים מ"ן למלכות וזהו ישמחו עיר אלהים, ולכך נקרא עמקא דבירא שממנה נמשכים מ"ן לבאר התחתון ומקום זה נקרא ממעמקים קראתיך שהוא ב' עמקים עמקא דבירא ועמקא דכולא עמקא דבירא נוק' ועמקא דכולא זכר, וז"ש שם ודא איקרי ממעמקים עמקא דכולא ועמקא דבירא עכ"ל האריז"ל (מ"מ). ועי' שער מאמרי רשב"י ל ע"א.

²⁷²⁸ הבאר היא הבינה, שהיא נקראת באר שבע, עומק הבאר היינו שהוא כלול מג' ראשונות ועומקו יורד עד הכתר, וירצה "לאמשכא" שיהיו הברכות יורדות מהכתר ונמשכות דרך החכמה והבינה, שיאירו הם באור הברכה והשפע, בענין שיהיה הייחוד הזה הנעשה ע"י למזונות בסוד ג' ראשונות מוסיפות אור וברכה, והטעם [שבכוונת] (שבהכות) ג' ראשונות מיד א"ס שורה עליהם (אור יקר).

²⁷²⁹ חכמה (אור יקר).

²⁷³⁰ ירצה שאין ספק שיש בחכמה תוספת אור על הבינה, ויש ברכה בבינה, ואם ימשיך מהבינה הברכות ימצאו למטה אמנם יהיה בהם דין וגרעון בקצת כאשר נבאר, אמנם בהיות הברכות מהחכמה היא דבקה בכתר, וכתר בא"ס (אור יקר). שהחכמה דבקה בא"ס והנה המשך משך נהר בינה משך השפע הנשפע מלמעלה יש לו ב' מקומות, הא' נעלם והוא מהכתר והא"ס והב' מקום גילוי והוא מהחכמה (אור יקר).

ספר שמות

<p>וכתיב (תהלים מו ה) נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים ודא אקרי ממעמקים²⁷³¹ עמקא דכלא עמקא דבירא דמבועין נפקין ונגדין לברכא כלא ודא הוא שרותא לאמשכא ברכאן מעילא לתתא:</p>	<p>נהר, שנאמר "ונהר יוצא מעדן", ונאמר "נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים", וזה נקרא "ממעמקים", עומק הכל, עומק הבאר שמעיינות יוצאים ונמשכים לברך את הכל, וזוהי הראשית, למשוך ברכות ממעלה למטה.</p>
<p>אמר רבי חזקיה²⁷³² בד עתיקא סתימאה דכל סתימין²⁷³³ בעי לזמנא ברכאן לעלמין אשרי כלא ואכליל כלא בהאי עמיקא עלאה²⁷³⁴ ומהכא שאיב ואתנגיד בירא ונ"א נהרא דנחלין²⁷³⁵ ומבועין אתנגידו מניה ומשתקיין מניה וכלהו ומאן דמצלי צלותיה בעי לכוונא לבא ורעותא לאמשכא ברכאן מההוא עמיקא דכלא²⁷³⁶ בגין דיתקבל צלותיה ויתעביד רעותיה:</p>	<p>אמר רבי חזקיה, כשהעתיק הנסתר של הנסתרים רוצה להכין ברכות לעולמות, משרה את הכל, ומכליל את הכל בעומק העליון הזה, ומכאן שואב ונמשך באר (נהר) שנחלים ומעיינות נמשכים ממנו, וכולם נשקים ממנו. ומי שמתפלל תפלתו, צריך לכוון לבו ורצונו להמשיך ברכות מאותו עומק של הכל, כדי שתתקבל תפלתו ויעשה רצונו.</p>
<p>וויאמר משה אליהם איש אל יותר ממנו עד בקר (שמות טז יט) אמר רבי יהודה בכל יומא ויומא מתברך עלמא מההוא יומא עלאה²⁷³⁷ דהא כל שיתא יומין²⁷³⁸ מתברכאן מיומא שביעאה²⁷³⁹ וכל יומא יהיב מההוא ברכה דקביל בההוא יומא דביה²⁷⁴⁰ ועל דא משה אמר איש אל יותר ממנו עד בקר מאי טעמא בגין דלא יהיב ולא יוזף יומא דא לחבריה אלא כל חד וחד שליט בלחודוי בההוא יומא דיליה דהא לא שליט יומא ביומא דחבריה:</p>	<p>"וויאמר משה אליהם איש אל יותר ממנו עד בוקר", אמר רבי יהודה, בכל יום ויום מתברך העולם מאותו יום העליון, שהרי כל ששת הימים מתברכים מיום השביעי, וכל יום נותן מאותה הברכה שקיבל באותו יום שבו. ועל זה אמר משה "איש אל יותר ממנו עד בוקר". למה, כדי שלא יתן ולא ילוה יום זה לחברו, אלא כל אחד ואחד שולט לבדו באותו יום שלו, שהרי לא שולט יום ביום של חברו.</p>
<p>בגני כך כל אינון ונ"א אמר רבי יהודה כל יומא ויומא מתברך מההוא יומא עלאה שביעאה ומתברכאן כל שיתא יומין כל חד וחד בלחודוי וכל יומא יהיב ביומא דיליה מההוא ברכה דקביל מההוא יומא עלאה ועל דא משה אמר איש אל יותר ממנו עד בקר דהא לא שליט יומא ביומא דלא דיליה וכל אנון חמשא יומין שליטין ביומיהו ואשתכח ביה (ו)מה דקבילו ויומא שיתא²⁷⁴¹ אשתכח ביה יתיר ואזלא הא כהא [דאמר] (ד)רבי אלעזר מאי דכתיב (בראשית א לא) יום הששי²⁷⁴²</p>	<p>לכן כל אותם (אמר רבי יהודה כל יום ויום מתברך מאותו יום עליון, יום השביעי. ומתברכים כל ששה הימים, כל אחד ואחד בפני עצמו. וכל יום נותן ביום שלו מאותה ברכה שקבל מאותו יום עליון, ועל זה אמר משה "איש אל יותר ממנו עד בוקר", שהרי לא שולט יום ביום שלא שלו. וכל אותם) חמשה ימים שולטים בימים שלהם, ונמצא בו מה שקבלו. וביום הששי נמצא יותר. וזה הולך כזה שאמר רבי אלעזר, מה שנאמר "יום הששי", ולא נאמר כך בכל שאר</p>

²⁷³¹ מט ע"א (הערת הזהר).

²⁷³² בראשית רלד ע"א ויקרא רפה ע"א וע"ב רצז ע"ב (הערת הזהר).

²⁷³³ פי' א"א (מ"מ).

²⁷³⁴ יסוד אבא (מ"מ).

²⁷³⁵ פי' יסוד דאימא שנמשכים ממנו ח"ג שנקרא נחלין ומבועין (מ"מ).

²⁷³⁶ פי' יסוד דאבא (מ"מ).

²⁷³⁷ בינה (מ"מ).

²⁷³⁸ ו"ק (מ"מ).

²⁷³⁹ בינה (מ"מ).

²⁷⁴⁰ דיליה (דפ"ו).

²⁷⁴¹ יסוד דז"א (מ"מ)

²⁷⁴² למה ה' יתירה (מ"מ).

ספר שמות

<p>ולא אתמר הכי בכל שאר יומין אלא הכי אוקמוה (אבל) הששי דאזדווגא ונ"א דאזדמנא ביה מטרוניתא לאתקנא פתורא למלכא ובגין כך אשתכחו ביה תרין חולקין חד ליומיה וחד לתקונא ובחדוותא דמלכא במטרוניתא (דמלכא בחדוותא דמטרוניתא):</p>	<p>הימים. אלא כך פרשוה, "הששי", שהזדווגה (שהזדמנה) בו המלכה להתקין שלחן למלך, ולכן נמצאו בו שני חלקים, אחד ליומו ואחד לתקון בשמחת המלך במלכה.</p>
<p>וההוא ליליא וחדוותא (זווגא) דמטרוניתא במלכא וזווגא דלהון ומתברכאן כל שיתא יומין כל חד וחד בלחודוי בגין כך בעי בר נש לסדרא פתוריה בליליא דשבתא²⁷⁴³ בגין דשאר²⁷⁴⁴ עליה ברכאן מלעילא וברכתא לא אשתכח על פתורא ריקניא (וההוא ליליא חדוותא דמטרוניתא במלכא וזווגא דלהון) בגין כך תלמידי חכמים דידעין רוא דא זווגא דלהון מערב שבת לערב שבת:</p>	<p>ואותו לילה, שמחת המלכה במלך וזווגם, ומתברכים כל ששת הימים, כל אחד ואחד לבדו. ולכן צריך אדם לסדר שלחנו בליל השבת, כדי שישרו עליו ברכות מלמעלה. וברכה לא נמצאת על שלחן ריק, לכן תלמידי חכמים שיודעים סוד זה, זווגם מערב שבת לערב שבת.</p>
<p>ראו כי יהו"ה נתן לכם השבת (שמות טז כט) מאי שבת יומא דביה נייחין שאר יומין והוא כללא דכל אינון שיתא אחרנין ומניה מתברכין רבי ייסא אמר וכן נמי כנסת ישראל אקרי שבת בגין דאיהי בת זווג ודא היא כלה דכתיב (שמות לא יד) ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם ולא לשאר עמין הדא הוא דכתיב (שם יז) ביני ובין בני ישראל ודא היא אחסנת ירותת עלמין לישראל ועל דא כתיב (ישעיה נח יג) אם תשיב משבת רגלך וגו'²⁷⁴⁵ ובאתריה אוקימנא מלי:</p>	<p>"ראו כי ה' נתן לכם השבת", מהו שבת, יום שבו נחים שאר הימים, והוא כלל של כל אותם ששת האחרים, וממנו הם מתברכים. רבי ייסא אמר, וכן גם כנסת ישראל נקראת שבת, משום שהיא בת זווג, וזוהי כלה, שנאמר "ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם", לכם ולא לשאר העמים, זהו שנאמר "ביני ובין בני ישראל". וזוהי נחלת ירושת עולמים לישראל, ועל זה נאמר "אם תשיב משבת רגלך וגו'", ובמקומו בארנו את הדברים.</p>
<p>כתיב (שמות טז כט) אל יצא איש ממקומו ביום השביעי ממקומו תנינן מההוא מקום²⁷⁴⁶ דאתחזי למהך ורוא דמלה דכתיב (יחזקאל ג יב) ברוך כבוד יהו"ה ממקומו ודא איהו מקום²⁷⁴⁷ ודא איהו רוא דכתיב (שמות ג ה) כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא אתר ידיעא קרינן ליה מקום דאשתמודעא יקרא עלאה²⁷⁴⁸:</p>	<p>נאמר "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי". "ממקומו", שנינו, מאותו מקום שראוי ללכת. וסוד הדבר, שנאמר "ברוך כבוד ה' ממקומו", וזהו מקום. וזהו סוד הכתוב "כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא", קוראים לו מקום ידוע, מקום שנודע הכבוד העליון.</p>
<p>ובגין כך אזהרותא לבר נש דקא מתעטרא</p>	<p>ולכן אזהרה לאדם שמתעטר בעטור קדוש שלמעלה, שלא יצא ממנו בפיו</p>

²⁷⁴³ ז"ל הרב ז"ל בסידור, יסדר שלחנו כל ליל שבת במפה פרוסה גם פתיתין על השלחן ולא פת שלם משום העורכים לגד שולחן עכ"ל ובח"י דף פח הכריע שיניח פת שלם ודקדק כן מהזוהר בפ' יתרו וע"ש טעם לשבח (מ"מ).

²⁷⁴⁴ דישרי (דפ"ו).

²⁷⁴⁵ עי' שעה"כ סג רע"ב.

²⁷⁴⁶ פי' אלפיים אמה (מ"מ).

²⁷⁴⁷ פי' מלכות (מ"מ).

²⁷⁴⁸ פי' שע"י המלכות ניכר בחי' ז"א ושיעור הכתוב ברוך כבוד ה' פי' במה ניכר כבוד ז"א ע"י מקומו שהיא מלכות וכן הוא בפרשת ויקהל דף רז ע"א שהלשון הזה כפול שם ופי' אותו שם היטב (מ"מ).

ספר שמות

<p>בעטורא קדישא דלעילא דלא יפוק מניה [בפומיה] (בגין דפומיה) מלולא דחול²⁷⁴⁹ [דאי] יפוק מניה²⁷⁵⁰ קא</p>	<p>דיבור של חול, שאם יצא ממנו</p>
<p style="text-align: center;">סד/א</p>	
<p>מחלל יומא דשבתא בידוי בעובדתא ברגלוי למתך ולובר מתריין אלפיין אמין כל אלין חלולא דשבתא אינון:</p>	<p>[הוא] מחלל את יום השבת, בידוי במעשה, וברגליו ללכת מחוץ לאלפים אמה, כל אלו הם חלול שבת.</p>
<p>אל יצא איש ממקומו (שמות טז כט) דא איהו אתר יקירא דקדושה דהא לבר מניה אלהים אחרים נינהו וברוך כבוד יהויה (יחזקאל ג יב) דא כבוד דלעילא ממקומו דא כבוד דלתתא דא איהו רזא דעטרא דשבת בגין כך אל יצא איש ממקומו זכאה חולקיה מאן דזכי ליקרא דשבתא זכאה איהו בעלמא דיין ובעלמא דאתי:</p>	<p>"אל יצא איש ממקומו", זהו מקום נכבד של קדושה, שהרי מחוצה לו הם אלהים אחרים. "ברוך כבוד ה'", זהו כבוד שלמעלה. "ממקומו", זה כבוד שלמטה, זהו סוד עטרת השבת, ולכן "אל יצא איש ממקומו". אשרי חלקו של מי שזוכה לכבד את השבת, אשריו בעולם הזה ובעולם הבא.</p>
<p>ויאמר יהויה אל משה עבור לפני העם וגו' (שמות יז ה) רבי חייא פתח (תהלים לד ח) חונה מלאך יהויה²⁷⁵¹ סביב ליראיו²⁷⁵² ויחלצם²⁷⁵³ זכאין אינון צדיקיא דקודשא בריך הוא אתרעי ביקריהון יתיר על דיליה תא חזי כמה אינון בני עלמא דמחרפי ומגדפי לעילא כגון סנחריב חרף וגדף ואמר (מ"ב יח לה) מי בכל אלהי הארצות וגו' וקודשא בריך הוא (מחיל) ולא תבע מניה כיון דאושטי ידיה על חזקיה מה כתיב (ישעיה לז לו) ויצא מלאך יהויה ויך במחנה אשור וגו':</p>	<p>"ויאמר ה' אל משה עבור לפני העם וגו'", רבי חייא פתח "חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם", אשרי אותם הצדיקים שהקדוש ברוך הוא רוצה בכבודם יותר משלו. בא וראה, כמה הם בני העולם שמחרפים ומגדפים למעלה, כמו סנחריב שחרף וגדף ואמר "מי בכל אלהי הארצות וגו'", והקדוש ברוך הוא מחל ולא תבע ממנו. כיון שהושיט את ידו על חזקיה, מה נאמר "ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור וגו'".</p>
<p>ירבעם בן נבט הוה פלח לע"ז ומקטר לה ומזבחא (ומשבת) לה וקודשא בריך הוא לא תבע מניה וכד אתא עדו נביאה ואתנבי עליה ואושטי ירבעם ידא לקבליה מה כתיב (מ"א יג ד) ותיבש ידו²⁷⁵⁴ ולא יכול להשיבה אליו (ועל דפלח לע"ז לא תבע ליה קודשא בריך הוא):</p>	<p>ירבעם בן נבט היה עובד לעבודה זרה ומקטר לה וזובח לה, והקדוש ברוך הוא לא תבע ממנו. וכשבא עדו הנביא והתנבא עליו, והושיט ירבעם את ידו כנגדו, מה נאמר "ותיבש ידו וגו' ולא יכל להשיבה אליו" (ועל שעבד לעבודה זרה לא תבע אותו הקדוש ברוך הוא).</p>
<p>פרעה חרף וגדף ואמר (שמות ה ב) מי יהויה וגו' וקודשא בריך הוא לא תבע מניה עד דסריב בהו בישראל דכתיב (שם ט יז) עודך מסתולל בעמי²⁷⁵⁵ (שם ג) הנה יד יהויה הויה במקנך וגו' וכן בכל אתר</p>	<p>פרעה חרף וגדף, ואמר "מי ה' וגו'", והקדוש ברוך הוא לא תבע ממנו, עד שסרב לישראל, שנאמר "עודך מסתולל בעמי בישראל" (שם ט יז) ועודך מסתולל בעמי וגו' (שם ג) הנה יד ה' הויה במקנך וגו'.</p>

²⁷⁴⁹ בגין (נוסף בדפ"ו). עא ע"ב (הערת הזהר).

²⁷⁵⁰ דהיינו שידחה מן המלכות (מ"מ).

²⁷⁵¹ הנה החוטא להקב"ה אין בו כח רק להרע לעצמו והבחירה בידו, לכך הקב"ה מאריך אפו, והוא נקרא ארך אפים מאריך אפיה וגבי דיליה, לדור דורים שנותיו, או כאן או בקבר יגבה חובו, אמנם הצדיק הוא חולף, ואם יעזבהו ביד הרשע שמא יזיקנו, ועוד אינו קיים לראות נקמתו, לכך הקב"ה ממחרת לנקום נקם להציל לו מרעתו וכו' והיינו ע"י מדת המלכות (אור יקר).

²⁷⁵² ואין שם אריכת אפים ולכך "ויחלצם" מרשעים שלא יזיקום ועוד לחלצם כדפי' (אור יקר).

²⁷⁵³

²⁷⁵⁴ וגו' (נוסף בדפ"ו).

²⁷⁵⁵ המכוון במאמר הוא, ועודך מחזיק בה, הנה יד ה' וגו' (שמות ט ב-ג) עודך מסתולל בעמי וגו' הנני ממטיר וגו' ברד (שם יז-יח) והכל בעבור עלבון בניו ית' (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>קודשא בריך הוא תבע עלבונא דצדיקיא יתיר על דיליה:</p>	<p>בכל מקום הקדוש ברוך הוא תובע את עלבון הצדיקים יותר משלו.</p>
<p>הכא משה אמר עוד מעט וסקלוני אמר ליה קודשא בריך הוא משה לאו עידן הוא למתבע עלבונך אלא עבור לפני העם ואחמי מאן יושיט ידוי לקבלך וכי ברשותיהו²⁷⁵⁶ את קאים או ברשותי²⁷⁵⁷:</p>	<p>כאן משה אמר "עוד מעט וסקלוני", אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, אינו זמן לתבוע את עלבונך, אלא עבור לפני העם, ונראה מי יושיט ידו כנגדך, וכי ברשותם אתה עומד או ברשותי.</p>
<p>ומטך אשר הכית בו את היאור קה בידך והלכת (שמות יז ה) מאי טעמא משום דמחקק בנסין²⁷⁵⁸ הוה ושמא קדישא עלאה²⁷⁵⁹ רשימא ביה בקדמיתא נחש²⁷⁶⁰ כמה דאתמר (משלי ל יט) דרך נחש עלי צור נחש הא אתידע ודאתער צור (נ"א ואתמר צור) באן אתר אתגלי²⁷⁶¹ הכא אתגלי דכתיב (שמות יז ו) הנני עומד לפניך שם על הצור ומאן צור כמה דאת אמר (דברים לב ד) הצור תמים פעלו ותמן ידע משה היך קאים נחש עלי צור והא אוקימנא מלי:</p>	<p>"ומטך אשר הכית בו את היאור קח בידך והלכת". למה. משום שהיה חקוק בנסים, ורשום בו השם הקדוש העליון. בתחלה [היתה המטה] נחש, כמו שנאמר "דרך נחש עלי צור". נחש הרי נודע שמעורר צור (ונאמר צור), באיזה מקום התגלה. כאן הוא התגלה, שנאמר "הנני עומד לפניך שם על הצור". ומה זה צור. כמו שנאמר "הצור תמים פעלו", ושם ידע משה איך עומד נחש עלי צור, והרי בארנו את הדברים.</p>
<p>אמר רבי יהודה אי לישתיק קרא יאות ושאלתאן אלא הא כתיב (שמות יז ו) והכית בצור²⁷⁶² ויצאו ממנו מים אמר ליה ודאי הכי הוא דלית לך כל שמא²⁷⁶³ ושמא מאינון שמהן קדישין דקודשא בריך הוא דלא עבד נסין וגבוראון ואפיק כלא דאצטריך לעלמא כל שכן לאפקא [הכא] מיא:</p>	<p>אמר רבי יהודה, אם היה הכתוב שותק יפה שאלת. אלא הרי נאמר "והכית בצור ויצאו ממנו מים". אמר לו, ודאי כך הוא, שאין לך כל שם ושם מאותם שמות קדושים של הקדוש ברוך הוא שלא עושה נסים וגבורות, ומוציא כל מה שצריך לעולם, כל שכן להוציא כאן מים.</p>
<p>אמר ליה אי הכי הא כתיב (תהלים עח כ) הן הכה צור ויזובו מים מאן מחי לשמיה אמר ליה לו, פטיש חריף, ידוע בהכאותיו²⁷⁶⁴,</p>	<p>אמר לו, אם כך, הרי נאמר "הן הכה צור ויזובו מים", מי מכה את שמו. אמר לו, פטיש חריף, ידוע בהכאותיו²⁷⁶⁴,</p>

²⁷⁵⁶ למטה מקום אחיזתם כדי שיוכלו לשלוט בך (אור יקר).

²⁷⁵⁷ אור הת"ת מאיר בו והוא מעולם העליון שאין ישראל משיגים שם (אור יקר).

²⁷⁵⁸ נהפך לנחש, הכה את היאור, ועתה יוציא מים, וכן רוב המכות נעשו בו, א"כ חקיקתו בסוד הנסים להפך טבעי הנמצאים (אור יקר).

²⁷⁵⁹ שם מ"ב שהוא שורש הימצאות כולם, שבו נכלל עשר מאמרות ול"ב נתיבות מ"ב, שבהם חקק יה את עולמו כנודע, ולכך בשם זה כח להפך הנמצאות וטבען אל אשר יחפוץ (אור יקר).

²⁷⁶⁰ הוא מפר' נחש סוד נחש בריח דהיינו הבריח התיכון מבריש מן הקצה אל הקצה, והיינו דרך גבר בעלמה, דרך נחש היינו הת"ת עלי צור מלכות, ולכך יקדם נחש ואח"כ צור, ואמנם הם בחינות מצד הדין, נחש מצד הגבורה וכן צור, ונחש דהיינו הת"ת (אור יקר).

²⁷⁶¹ שהוא נעלם בסוד שם יה"ה ומתגלה בסוד שם אדנ"י דהיינו צור, והיינו אומרו הנני עומד לפניך שם על הצור, והטעם ששם יה"ה פועל ע"י שם אדנ"י, והיינו הצור תמים פעלו על יה"ה הפועל בו (אור יקר).

²⁷⁶² כתב האריז"ל שהוא בהכאה וכן רצון ונצרו ונוצר ושמו, והענין כי מקום הוא כל אות בעצמו (פי' י' פעמים י', ה' פעמים ה', ו' פעמים ו' ה' פעמים ה' – המסדר), ועץ הוא הכאת י"ה זה בזה ו"ה זה בזה (פי' י' פעמים ה', ה' פעמים י', ו' פעמים ה', ה' פעמים ו' – המסדר) ועוד יש הכאת המוקדם במאוחר י' פעמים ה', ה' פעמים ו', ו' פעמים ה', והוא חושבן נס דמטה באת וניסא הוה כמש"ש וצור הוא חושבן מקום ונס בעצמה ובמוקדם ורצון הוא מקום ועץ בעצמה וזה בזה ויתר על צור בנ"ן נ' שערי בינה, סוד המטה שהוא מ"ט ה' שער הנ' שהן נ' שערי בינה, ולכן והכית בו בצור"ד דבפתוחי חותם נ' שערי בינה נבקעו המים (יהל אור).

²⁷⁶³ כי ב' בצור ב' השמוש ר"ל עם הצור (רח"ו). עי' לקמן ח"ג מד ע"א (לש"ו).

²⁷⁶⁴

ספר שמות

<p>פטישא חריפא²⁷⁶⁵ בקטרוי ידיע ואת שאיל דא אלא תא חזי בכל אתר צור גבורה²⁷⁶⁶ וכד בעי קודשא בריך הוא למחאה או לאלקאה אתער גבורה דא וההוא גבורה מחי ולקי ודא הוא דכתיב (תהלים עח כ) הן הכה צור ויזובו מים ואי לאו דאתער האי צור ולקי באתר דאצטריך לא נביעין מיא:</p>	<p>ואתה שואל את זה. אלא בא וראה, בכל מקום, צור זה גבורה. וכשרוצה הקדוש ברוך הוא להכות או להלקות, מתעוררת גבורה זו, ואותה הגבורה מכה ומלקה, וזהו הכתוב "הן הכה צור ויזובו מים", ואם לא שמתעורר צור הזה ומלקה במקום שצריך, לא נובעים מים.</p>
<p>אמר ליה אי הכי הא כתיב (דברים לב יח) צור ילדך תשי ותנינן מאי תשי כלומר חלשת ליה אמר ליה ודאי הכי הוא דאלמלא ינדעון חייביא דהאי צור זמינא לאתערא לקבליהו ולאקאה לון ימנעון מלמחב קמיה אלא חלשא ואיהו בעינייהו הואיל ולא מסתכלי בה ולא מסתכלי בארחהו (ס"א בכרסיהו) ועל דא צור ילדך תשי:</p>	<p>אמר לו, אם כך, הרי נאמר "צור ילדך תשי", ושנינו מה זה "תשי". כלומר, החלשת אותו. אמר לו, ודאי כך זה, שאלמלא ידעו הרשעים שהצור הזה עתיד להתעורר כנגדם ולהלקות אותם, ימנעו מלחטא לפניו. אלא חלש הוא בעיניהם, הואיל ואינם מתבוננים בו, ולא מסתכלים בדרכיהם (בכסאותיהם), ועל זה "צור ילדך תשי".</p>
<p>רבי אבא אמר אית צור ואית צור²⁷⁶⁷ מסטרא דצור עלאה²⁷⁶⁸ נפק צור אחרא²⁷⁶⁹ ומאין (ומאין) צור עלאה צור דכל צורים ומאין (ומאין) איהו ההוא דאולידת לישראל דכתיב צור ילדך תשי דהא מסטרא דצור עלאה ודולעילא נפקא צור אחרא מסטרא דאימא נפקא גבורה:</p>	<p>רבי אבא אמר יש צור ויש צור, מצד הצור העליון יוצא צור אחר. ומה זה צור העליון, צור של כל הצורים. ומהו. אותו שהוליד את ישראל, שנאמר "צור ילדך תשי", שהרי מצד של הצור העליון שלמעלה, יוצא צור אחר, מצד האם יוצאת גבורה.</p>
<p>ואזלא הא כהא דאמר רבי אלעזר כתיב (תהלים קו ב)²⁷⁷⁰ מי ימלל גבורות יהוה מאי גבורות יהוה לאכללא אימא עלאה דכלא דאף על גב דלאו איהי דינא מסטרהא אשתכח²⁷⁷¹ דהא מסטרהא</p>	<p>וזה הולך כמו מה שאמר רבי אלעזר, נאמר "מי ימלל גבורות ה'", מה זה גבורות ה', להכליל את האם העליונה של הכל, שאף על גב שאינה דין, מצדה הוא נמצא, שהרי</p>
<p>סד/ב</p>	

²⁷⁶⁵ פי' הרמ"ק שהוא משל, ופירושו פטיש מחודד בסימני הכאותיו בסלע ניכר, וכן החכם המחודד ניכר בקושיותיו. אבל לפי האר"י פטישא חריפא הוא סוד הגבורה דבוצינא דקרדינותא המכה ומחלק (רמ"ז).

²⁷⁶⁶ ויסד הקב"ה מעולם הבריאה ולמטה את הנחש הטמא, הנחש הקדמוני, נגד הנחש דקדושה. ושרשו הוא מהגבורות שבדעת מסטר שמאלא, והוא אורב וחומד בכל כחו לינק משם וכמ"ש (משלי ל יט) דרך נחש עלי צור, כי צור הוא גבורה וכמ"ש בפ' בשלח (סד ע"א), ושוכב הנחש הטמא אצל הגבורות תמיד ואורב לינק משם, ובכל מקום שהוא שוכב ושרוי שם הוא מטמא ומטנף את המקום (דע"ה ח"ב צ ע"ב), היסוד דקטנות דהנוק' הוא נקרא בשם צור, והוא אלהים דהה"ן עם הכולל גימ' צור, והוא דינין כמ"ש בשער ז"א (ריש פרק ד) וכן בשער הפסוקים (בשלח דף עא ע"א), וכן הוא בזוה"ק (ח"ב דף סד ע"א) בכל אתר צור גבורה כו' ע"ש כל הענין, וכן בהשמטות (דף רעא ודף רעב) [אך שם הוא משובש וחסר, וע' בזוהר חדש (במדרש הנעלם פ' בשלח דף ל)] (דע"ה ח"ב קכד ע"א).

²⁷⁶⁷ עי' ח"ג מד ע"א, בינה נקרא צור ע"ש אלהים דהה"ן וכנ"ל, וכן הז"א נקרא צור ע"ש הויה בהכאה וכמ"ש בשער ז"א (ריש פרק ד), וכן המלכות נקרא ג"כ צור (דע"ה ח"ב קכח ע"ב).

²⁷⁶⁸ אימא (רח"ו).

²⁷⁶⁹ ז"א בבחי' גבורה (רח"ו).

²⁷⁷⁰ כג ע"א (הערת הזהר).

²⁷⁷¹ ח"ג י ע"ב סה ע"א (לש"ו), נתייסד שורש הדינין למעלה כדי לאכפייא לון (כללים ח"א טל ע"א) ועי' ביאורים ח"ב ט ע"ג.

ספר שמות

<p>וגבורה²⁷⁷² אשתכח ובגיני כך צור עלאה אקרי ותשכח אל מחוללך (דברים לב יח) דא נהירו דאבא מאי ניהו חסד עלאה דאיהו נהירו דאבא:</p>	<p>הגבורה נמצאת מצדה, ולכן נקראת הצור העליון. "ותשכח אל מחוללך", זה אור של אבא. מהו חסד עליון, שהוא אור של אבא.</p>
<p>תו אמר רבי אבא מים בכל מקום הא ידיעא וקודשא בריך הוא בהאי צור אתער לארקא מיא²⁷⁷³ דהא לא אתחזי²⁷⁷⁴ (אלא מגדולה²⁷⁷⁵) ודא הוא את וניסא דקודשא בריך הוא ועל דא שבה דוד ואמר (תהלים קיד ח) ההפכי הצור אגם מים וגו' ומשמע ההפכי דהא לאו ארחוי דצור בכך:</p>	<p>עוד אמר רבי אבא, מים בכל מקום הרי ידוע. והקדוש ברוך הוא מתעורר בצור הזה, להוריק מים, שהרי לא ראוי (אלא מגדולה), וזהו אות ונס של הקדוש ברוך הוא. ועל זה שיבח דוד ואמר "ההפכי הצור אגם מים וגו'", ומשמע ההופכי, שהרי אין דרך הצור בכך.</p>
<p>ועל דא ובצורו (מצור) עלאה²⁷⁷⁶ אפיק מיא מאתר דלתתא²⁷⁷⁷ ומה שמיה ודהוואו דלתתא סלע דכתיב (במדבר כ ח) והוצאת להם מים מן הסלע ובמה אפיק האי סלע מיא בחילא דצור דלעילא:</p>	<p>ועל זה, בצור העליון הוציא מים ממקום שלמטה. ומה שמו של אותו שלמטה, סלע. שנאמר "והוצאת להם מים מן הסלע" ובמה הוציא הסלע הזה מים, בכח הצור שלמעלה.</p>
<p>רבי שמעון אמר (דברים לב ד) הצור תמים פעלו ומאי משמע הצור תמים פעלו דאתהפך צור למעבד [פעולה דתמים] (פעלו דתמים) ומאי איהו אברהם²⁷⁷⁸ דכתיב [ביה] (בראשית יז א) התהלך לפני והיה תמים ודא הוא ההפכי הצור אגם מים ומשמע תמים פעלו ודא אברהם:</p>	<p>רבי שמעון אמר "הצור תמים פעלו", מה משמעו של "הצור תמים פעלו", שהתהפך הצור לעשות פעלו של תמים. ומיהו [התמים], אברהם. שנאמר בו "התהלך לפני והיה תמים", וזהו "ההופכי הצור אגם מים", ומשמע "תמים פעלו", וזה אברהם.</p>
<p>בשעתא [דא אתהדר הצור] (דאתהדר) תמים בשעתא אחרא תניינא כד ובעא משהו (אתענש משה ובעא) לאפקא מיא בהאי צור ובחובייהו (בחובייהו) דישראל לא אתהדר ותמים (המים) כקדמיתא ביה זמנא אתרעם משה ואמר צור ילדך תשי (דברים לב יח) כלומר חלשת ליה ממה דהוה בקדמיתא [דבגיניך] (דבגיני כך) לא אשתכח תמים השתא ואתעביד (ביה) דינא מה דלא הוה [ביומי] (ביומי) ילדך כלומר עולימד:</p>	<p>בשעה זו, הופך הצור לתמים. בשעה אחרת, שניה, כשרצה משה להוציא מים מהצור הזה, בחטאי ישראל לא חזר לתמים כמו בהתחלה. באותו זמן, התרעם משה ואמר "צור ילדך תשי", כלומר החלשת אותו ממה שהיה בתחלה, שבשבילך לא נמצא עכשיו תמים, ונעשה דין, מה שלא היה בימי ילדך, כלומר עלומיך.</p>
<p>אמר רבי אבא מאי דכתיב (שמות יז ז) היש יהוה בקרבנו אם אין²⁷⁷⁹ וכי טפשינ הוו ישראל</p>	<p>אמר רבי אבא מה זה שנאמר "היש ה' בקרבנו אם אין". וכי היו ישראל טפשים,</p>

²⁷⁷² גבורה (דפ"ו).

²⁷⁷³ אותן המים היו נמשך בהז'ין מנהירו דאו"א (דע"ה ח"ב קכח ע"א)

²⁷⁷⁴ אין ראוי המים לבוא מסטרא דגבורה אלא מסטרא דחסד דוקא, וכאן יצאו המים כולן חסדים מסטרא דגבורה ג"כ (דע"ה ח"ב קכח ע"א). לעיל כד רע"א וע' לעיל מח ע"א (לש"ו).

²⁷⁷⁵ מים הוא בחסד (דע"ה ח"ב קלג ע"ד), עי' בהגר"א בתיקו"ז פט ע"ג הובא לעיל כד ע"א.

²⁷⁷⁶ בינה (דע"ה ח"ב קכח ע"א).

²⁷⁷⁷ מלכות (דע"ה ח"ב קכח ע"א).

²⁷⁷⁸ חסד (דע"ה ח"ב קכח ע"א). והוא כמ"ש בגמ' ב"מ פו ע"ב בשכר (לש"ו).

²⁷⁷⁹ הכי קאמר ר' שמעון (באד"ר קכט ע"א) בעו למנדע בין עתיקא סתימאה דכל סתימין דאקרי אי"ן ובין זעיר אפין דאקרי הויה, ועל דא לא כתיב היש ה' בקרבנו אם לא כמה דכתיב הילך בתורתך אם לא, אלא היש ה' בקרבנו אם אי"ן וכו' יציאת ישראל ממצרים וכל הנסים שנעשה במצרים ובים ובמדבר, הנה היה הכל בגילוי אור דעתיקא קדישא שהוא א"א, וכמ"ש הרב בפע"ח (בשער חג המצות פ"ו) בכוונת הגדה וכו' שלא באתערותא דלתתא כלל, כי לא היו אז ישראל כדאי לזה וכו' (דע"ה ח"ב קלד ע"ד), עי' דע"ה ח"ב אריכות בדף קלח ע"א כל סימן א', ועי' כללים ח"ב קלה ע"ג. כי גם שהרי ראו שענני כבוד מקיפים אותם תמיד, עכ"ז הנה ע"י שהתחילו להרגיש מנכלי הס"מ, היו

ספר שמות

<p>דלא וידעיו (ידעו) מלה דא והא חמו שבינתא²⁷⁸⁰ קמייהו וענני כבוד עלייהו דסחרן לון ואנון אמרו היש יהו"ה בקרבנו אם אין גוברין דחמו זיו יקרא דמלכיהון על ימא ותנינן ראתה שפחה על הים²⁷⁸¹ מה שלא ראה יחזקאל אינון אשתכחו טפשיין ואמרו היש יהו"ה בקרבנו אם אין:</p>	<p>שלא ידעו דבר זה. והרי ראו שכניה לפניהם, וענני כבוד עליהם שמקיפים אותם, והם אומרים "היש ה' בקרבנו אם אין". אנשים שראו את זיו כבוד מלכם על הים, ולמדנו שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, הם נמצאו טפשים ואמרו "היש ה' בקרבנו אם אין".</p>
<p>אלא²⁷⁸² הכי קאמר רבי שמעון בעו למנדע בין עתיקא סתימאה דכל סתימין דאקרי אין²⁷⁸³ ובין זעיר אפיין דאקרי יהו"ה ועל דא לא כתיב (שמות יז ז) היש יהו"ה בקרבנו אם לא כמה דכתיב (שם טז ד) הילך בתורתך אם לא אלא היש יהו"ה בקרבנו אם אין:</p>	<p>אלא כך אמר רבי שמעון, רצו לדעת בין העתיק הנסתר של כל הנסתרים שנקרא "אין", ובין זעיר אנפין שנקרא הוי"ה, ולכן לא נאמר "היש ה' בקרבנו אם לא", ככתוב "הילך בתורתך אם לא", אלא "היש ה' בקרבנו אם אין".</p>
<p>אי הכי אמאי אתענשו אלא על דעבידו פרודא ועבידו [ב]נסיונא דכתיב (שם יז ז) ועל נסותם את יהו"ה אמרו ישראל אי האי נשאל בגוונא חד ואי האי נשאל בגוונא אחרא ועל דא (מיד) ויבא עמלק:</p>	<p>אם כן, למה נענשו. אלא משום שעשו פירוד, ועשו בנסיון, שנאמר "ועל נסותם את ה'". אמרו ישראל, אם זה נשאל בצורה אחת, ואם זה נשאל בצורה אחרת, ולכן מיד ויבא עמלק.</p>
<p>ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים (שם ח) רבי יוסי פתח (ישעיה לב כ)²⁷⁸⁴ אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור אשריכם זורעי על כל מים תמן תנינן כמה מים²⁷⁸⁵ וכמה מים משתכחין זכאין אינון ישראל דלית זרעא להו²⁷⁸⁶ אלא על המים²⁷⁸⁷ דכתיב (שמות טו כז) ויחנו שם</p>	<p>"ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים", רבי יוסי פתח "אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור". "אשריכם זורעי על כל מים", שם שנינו, כמה מים וכמה מים נמצאים. אשריהם ישראל שאין להם זרע אלא על</p>

תמיד בפחד שמא נפסק מהם הגילוי אור דעתיקא קדישא, וזהו שאמרו היש ה' בקרבנו אם אין (דע"ה ח"ב קלה ע"ב).

²⁷⁸⁰ משמע דלא כג"א באד"א פ' תשא (לד י) וביאורו בתיקו"ז (דף סב ע"ג ד"ה כגוונא) (דעה ח"ב קלג ע"ג).

²⁷⁸¹ היתה הלידה שהוא קריעת ים סוף באור החסד עלאה דעתיקא קדישא, שהיה נמשך ומתגלה בהמלכות ובכל ישראל כולם, ולכן היה אז השגתם גדולה מאד, כי ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל (דע"ה ח"ב קכד ע"ד).

²⁷⁸² נשא קכט ע"א (הערת הזהר). ע"ש עוד קנח ע"ב ובמאמר רשב"י כו ע"ד (לש"ו).

²⁷⁸³ עי' אד"ז רפח ע"ב: עתיקא קדישא אקרי אין, דביה תלייא אין.

²⁷⁸⁴ ו ע"א (הערת הזהר).

²⁷⁸⁵ ראשונה יש מים טהורים מים קדושים, והם נחלקים למים עליונים ולמים תחתונים, ושנית יש מים זדונים מי המרים המאררים נגדיים למים מתוקים מי מנוחות וישראל נאמר בהם על מי מנוחות ינהלני, והנה יש מים באצילות ויש מים בחוץ וישראל אינם לא למעלה מהמים החצונים לבד, אלא גם למעלה מן המים הקדושים (אור יקר).

²⁷⁸⁶ שהן אמת יולידו לפעמים למה מצד סוד הגלגול, אמנם אלו הם נטיעות בלתי מתקיימות ולא להם יהיה הזרע והיינו תולדות שהם ציץ נובל ששולט בהם לילית וכן אלו מתים בקטנות, אמנם "זרעא להו" שיהיה זרע קיים המשתלשל (אור יקר).

²⁷⁸⁷ וירצה בזה כי הם מולידים נשמות מהבינה עם החכמה שהוא למעלה ממימי החסד (אור יקר). ודווקא למעלה מהחסד, והטעם כי עם היות המים קדושים, סוף סוף הם למטה, מקום שיש להם נגדיות כדפי', מי מנוחות מי השלוח ההולכים לאט, או מים זדונים, והקלי' שולטות שם שהם נסבכים ונאחזים ב"ב ענפי האילן שהם מחסד ולמטה, ולכן אינם נאחזים אלא במים טהורים כדי שיתוסף עליהם מים זדונים, אלא הם זורעי על כל מים, ירצה על כל מיני המים, בין מי מנוחות בין מים זדונים כדי שלא יסבך בזרעם שום חלק למים זדונים (אור יקר).

ספר שמות

<p>על המים איננו ודהו תחותו (הו) ענפי אילנא²⁷⁸⁸ דקודשא בריך הוא:</p>	<p>המים, שנאמר "ויחנו שם על המים", אותם שהיו תחת ענפי האילן של הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>דתניא אילנא אית לקודשא בריך הוא והוא אילנא²⁷⁸⁹ רברבא²⁷⁹⁰ ותקיפא²⁷⁹¹ וביה אשתכח מזונא לכלא²⁷⁹² והוא אתחם בתריסר תחומין ובמתקלא ואתתקף (מתקלא דאתתקפו) בארבע רוחי עלמא ושבעין ענפין אחידין ביה²⁷⁹³ וישראל משתכח בגופא דההוא אילנא²⁷⁹⁴ ואיננו שבעין ענפין סחרנא דילהון:</p>	<p>ששנינו, יש לקדוש ברוך הוא אילן, והוא אילן גדול וחזק, ובו נמצא מזון לכל. והוא נתחם בשנים עשר תחומים, במשקולת ומתחזק בארבע רוחות העולם, ושבעים ענפים אחוזים בו, וישראל נמצאים בגוף של אותו האילן, ואותם שבעים ענפים מקיפים אותם.</p>
<p>והיינו דכתיב (שמות טו כז) ויבאו אלימה ושם שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים והא אוקמוה ואתמר בכמה אתר מאי ויחנו שם על המים אלא בההוא זמנא שליטו ישראל על איננו מיא דאיננו ותחותו ענפין דאילנא דאקרון (תהלים קכד ה) המים הזדונים ועל דא אשריכם זורעי על כל מים:</p>	<p>והיינו שנאמר "ויבאו אלימה ושם שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים", והרי פרשה. ונתבאר בכמה מקומות מה זה "ויחנו שם על המים", אלא באותו זמן, שלטו על אותם המים שהם תחת הענפים של האילן, שנקראים המים הזדונים. ועל זה [נאמר], אשריכם זורעי על כל מים.</p>
<p>משלחי רגל השור והחמור (ישעיה לב כ) איננו תרינ כתרי שמאלא²⁷⁹⁵ דאחידן בהו עמין עע"ז דאקרון שור וחמור והיינו דכתיב (בראשית לב ו) ויהי לי שור וחמור בגינ דלבן חכים הוה בחרשין ובאיננו כתרין תתאין ובאיננו בעא לאובדא ליעקב כמה דכתיב (דברים כו ה) ארמי אובד אני והא אתמר וכשישראל זכאין משלחי להו ולא יכלי לשלטאה עליהו הדא הוא דכתיב משלחי רגל השור והחמור דלא שלטי בהו:</p>	<p>"משלחי רגל השור והחמור", אותם שני כתרי השמאל, שהעמים עובדי עבודה זרה אחוזים בהם, שנקראים שור וחמור. והיינו מה שנאמר "ויהי לי שור וחמור", משום שלבן היה חכם בכשפים ובאותם כתרים תחתונים, ובהם רצה לאבד את יעקב, ככתוב "ארמי אובד אבי", והרי נאמר. וכשישראל צדיקים, משלחים אותם, ולא יכולים לשלוט עליהם, זהו שנאמר "משלחי רגל השור והחמור" שלא שולטים בהם.</p>
<p>אמר רבי אבא כד מזדווגי כחדא לא יכלין בני עלמא למיקם בהו ועל דא</p>	<p>אמר רבי אבא כשהם מזדווגים כאחד, לא יכולים בני העולם לעמוד בהם, ועל זה</p>
<p style="text-align: center;">סה/א</p>	
<p>כתיב (דברים כב י) לא תחרוש בשור ובחמור ויחדיו יחדיו (יחדו יחדו) דייקא²⁷⁹⁶ ותנינן לא יהיב</p>	<p>נאמר "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו", דווקא יחדיו. ושנינו, לא יתן</p>

²⁷⁸⁸ והיינו סוד עץ החיים שהוא גוף האילן ת"ת ומסתעף ענפיו בשש קצוות למטה, שהם "ב ענפי האילן שש מלמעלה למטה מצד החסד, ושש מלמטה למעלה מצד הגבורה (אור יקר).

²⁷⁸⁹ ת"ת (אור יקר).

²⁷⁹⁰ מצד הגדולה (אור יקר).

²⁷⁹¹ מצד הגבורה (אור יקר).

²⁷⁹² ועם היותו בקדושה ובאצילות, יש אחיזה בו לחצונים, וז"ש "וביה אשתכח מזונא לכלא" שאפילו חצונים יונקים כיצד בהתפשט ענפיו יתפשטו עד שהם "ב מתפשטין לשבעים, ובע' אלו נסבכים שבעים אומות בחוץ, וכיון שהחצונים נאחזים ב"ב אלו, לכך ישראל עולים למעלה שלא יהיה חלק לשום חצוני במקום אחיזתם (אור יקר).

²⁷⁹³ שנגד לע' ענפין אלו הם ע' שרים עם היות שבעים ענפים אלו הם קדושים (אור יקר).

²⁷⁹⁴ דהיינו בעצם עץ החיים, דהיינו בסוד הדעת מהמעיים כאומרו הבן יקר לי אפרים וכו', על כן המו מעי לו, ופי' באדרא שסוד המעים היינו סוד הדעת כאומרו מעולפת ספירים (אור יקר).

²⁷⁹⁵ עי' לקמן קצב ע"ב, ועי' בהגרא בספד"צ לב ע"א שהם בחי' עשו וישמעאל.

²⁷⁹⁶ פ' קדושים פו סע"ב (לש"ו)

ספר שמות

<p>אדם מקום למינים רעים, שהרי במעשה האדם למטה מתעורר מה שלא צריך, וכשמזדווגים יחד לא יכולים לעמוד בהם, מבין הצד שלהם יוצאת, מהתקיפות שלהם שנקראת כלב. וזו החצופה מכולם, זהו שנאמר "ולכל בני ישראל לא יחרוץ כלב לשונו". (ג"א) מהתקיפות שלהם יצא אותו שנקרא כלב וזהו חצוף מכולם. אמר הקדוש ברוך הוא אתם אמרתם "היש ה' בקרבנו אם אין", הרי אני מוסר אתכם לכלב, מיד "ויבא עמלק".</p>	<p>איניש דוכתא לזינין בישין דהא בעובדא [דב"נ לתתא] אתער מה דלא אצטריך וכד מזדווגי כהדא לא יכלין למיקם בהו מבין סטרא דלהון ²⁷⁹⁷ נפיק ²⁷⁹⁸ מתקיפותא דלהון דאקרי כלב ²⁷⁹⁹ ודא הציפא ²⁸⁰⁰ מכלהו הדא הוא דכתיב (שמות יא ז) ולכל בני ישראל לא יחרוץ כלב לשונו ונ"א מתקיפותא דלהון נפיק ההוא דאקרי כלב ודא הציפא מכלהו אמר קודשא בריך הוא אתון אמרתון היש יהוה בקרבנו אם אין ²⁸⁰¹ (שמות יז ז) הרי אני מוסר אתכם לכלב מיד ויבא עמלק (שם ח):</p>
<p>רבי יהודה אמר "ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד", וכי ראשית גוים עמלק, והלא כמה לשונות ועמים ואומות היו בעולם טרם שבא עמלק. אלא כשיצאו ישראל ממצרים, פחד ואימה נפלו על כל העמים של העולם מישראל, זהו שנאמר "שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת". ולא היה עם שלא היה מפחד מהגבורות העליונות של הקדוש ברוך הוא, ועמלק לא היה מפחד, זהו שנאמר "ולא ירא אלהים", לא פחד לקרב אליך.</p>	<p>רבי יהודה אמר (במדבר כד כ) ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד וכי ראשית גוים עמלק והלא כמה לישנין ועמין ואומין הוו בעלמא עד לא אתא עמלק אלא כד נפקו ישראל ממצרים דחילו ואימתא נפל על כל עמין דעלמא מישראל הדא הוא דכתיב (שמות טו יד) שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת ולא הוה עמא דלא הוה דחיל מגבוראן עלאין דקודשא בריך הוא ועמלק לא הוה דחיל הדא הוא דכתיב (דברים כה יח) ולא ירא אלהים לא דחיל למקרב לגבך:</p>

²⁷⁹⁷ היינו ששור וחמור הם ימין ושמאל, זכר ונקבה מזדווגין ומולדין אמצעי ביניהם, והיינו כלב (אור יקר).

²⁷⁹⁸ "לא יכלין למיקם בהו מבין סטרא דלהון נפיק" מוסגר בדפ"ק.

²⁷⁹⁹ אותיות אמצעיות דשור וחמור שהם ו' דשור מ"ו דחמור גימ' כלב (רח"ו). וכתב בספר אור ישראל שהם נק' חש"ך חמור שור כלב (מ"מ). כוונתו ללמדנו כיוון ההתנגדות שהיה לעמלק באותו הפרק ולאותו מעשה. והענין יובן בהקדים מ"ש הזוהר שעמלק מחובר מע"ם דבלעם ול"ק מבלק, ושניהם מאחורי הדעת מסיגי קין והבל, בלעם משל הב"ל וכו', ולכן היה נגדי למשה, ובלק מקין שהרי היה בנו של יתרו וכו', ועמלק מתווך משניהם, נגד הבחינה האמצעית שבקדושה בין חו"ג כאמור בכוונת השופר. וכן הם שור וחמור תרי כתרי שמאלא וכלבא בישא דנפיק מתרווייהו, וכמ"ש בפסוק (שמות יז, ח) ויבא עמלק, דהיינו ומ"ו שבתוך שו"ד וחמ"ו"ר העולה כל"ב. ואמנם גם שעמלק באמצע מכל מקום ודאי שרובו מצד בלעם, שכן הוא חצי שמו הראשון, ובלעם להיותו מימין הקל"י לכן היה משמש עם האתון, וכן כל"ב זה רובו מן החמור, דהיינו מ"ו, ומ' פעמים ו' גי' עמלק. וערד, הוא ערוד חמור הבר, וער"ד הוא גי' בלע"ם בל"ק, ואמרו רז"ל שהיה דומה לערוד. וזה שרמזה התורה יושב הנגב, שהוא בצד שורשו בס"א. וגם המרגלים אמרו כן לומר שהיה חזק על מכונו, ובזה יתכנעו (נ"א ממונו ובזה יכוננו), שהרי בו אתבר חיליהון בקדמיתא, כשרפו ידיהם מן התורה, שנתנה מימינו של הקב"ה. ואז היה נכנס תחת העננים, שסודם מן החסדים, והיה גונב נפשות כדרז"ל, וזה דאתבר חיליהון, שיכול לפרוץ חומות הקדושות שהיו מקיפות אותם. ולכן עתה שנפטר אהרן איש החסד, נתעורר וחשב שאין להם עוד מחסה החסד ושיוכל להם (רמ"ז ח"ג קג ע"א). הכלב, הנה הוא מסוד הדעת דקליפה, כי הוא נפיק משור וחמור, שהם חו"ג דקליפה וכו', והנה הוא שורשו של עמלק (גימ' אל אחר) ימ"ש, וכמ"ש ברע"מ (פ' נשא קכד ע"א) ומסטרא דשמאלא דרגיה דעשו סמא"ל אתקרי כלב כו'. וע' מגלה עמוקות אופן רנ"ב, כי קליפת כלב הוא כולל כל המרכבה טמאה, וכן הוא מרכבה טמאה גימ' כלב רע. וע"ש עוד אופן ק"מ ואופן קכ"ד, ובספר דן ידן מאמר ו' ח' י"ב. ועכ"פ הוא כי קליפת כלב הוא תוקפיה דעמלק ימ"ש, והוא כחו של ס"מ, כי הוא מסוד הדעת דקליפה אשר נתקן ונעשה בו ע"י החטא (דע"ה ח"ב קג ע"ד). עי' לקמן קצא ע"א וקצב ע"ב (לש"ו).

²⁸⁰⁰ והעד עמלק חצוף משאר אומות הנאחזים בין שור וחמור (אור יקר).

²⁸⁰¹ דקדקו בקו האמצעי, "אם יש ה' ז"א, "אם אין" כתר, לכך לקו בקו האמצעי של שמאל, דהיינו כלב בין שור וחמור, אם הם העיזו פניהם בנסיון (אור יקר).

ספר שמות

<p>ועל דא ראשית גוים עמלק הוה קדמאה²⁸⁰² ודאתו (דאתא) לאנחא קרבא בישראל עמלק הוה ובגיני כך (במדבר כד כ) ואחריתו עדי אובד דכתיב (שמות יז יד) כי מחה אמחה את זכר עמלק [וכתיב] (דברים כה יט) תמחה את זכר עמלק הוה הוא דכתיב ואחריתו עדי אובד²⁸⁰³ עדי אבדו מבעי ליה אלא עד דייתי קודשא בריך הוא ויאבד ליה כלומר עד דקודשא בריך הוא יהא אובד ליה²⁸⁰⁴ דכתיב כי מחה אמחה [את זכר עמלק]</p>	<p>ולכן "ראשית גוים עמלק" היו הראשונים שבאו ללחום קרב בישראל היה עמלק, ולכן "ואחריתו עדי אובד", שנאמר "כי מחה אמחה את זכר עמלק", ונאמר "תמחה את זכר עמלק", זהו שנאמר "ואחריתו עדי אובד". היה צריך להיות עדי אובדו, אלא עד שיבא הקדוש ברוך הוא ויאבד אותו, כלומר עד שהקדוש ברוך הוא יאבד אותו, שנאמר "כי מחה אמחה וגו'".</p>
<p>אמר רבי אלעזר תא חזי אף על גב (דברים לב ד) דהצור תמים פעלו ועבד עמהון חסד לאפקא לון מיא לא שבק דידיה דהא כתיב ויבא עמלק (שמות יז ח):</p>	<p>אמר רבי אלעזר בא וראה אף על גב שהצור תמים פעלו ועשה עמהם חסד להוציא להם מים, לא עזב את שלו, שהרי נאמר ויבא עמלק.</p>
<p>רבי אבא פתח ואמר (קהלת ה יב) יש רעה חולה ראיתי תחת השמש כמה בני נשא אטימין לבא בגין דלא משתדלי באורייתא יש רעה חולה וכי יש רעה דהיא חולה ויש רעה דלאו היא חולה אלא ודאי יש רעה חולה דתנינן מסטרא דשמאלא²⁸⁰⁵ נפקי כמה גרדיני נימוסין ודבקעין (ומתבקעין) באורא וכד בעיין למיפק אולין ואשתאבין בנוקבא דתהומא רבה לכתר נפקין ומתחברן כחדא ובקעין אורין ושאיין בעלמא ומתקרבין לגבייהו דבני נשא וכל חד אקרי רעה כמה דאת אמר (תהלים צא י) לא תאונה אליך רעה ומאי לא תאונה בגין דאתיא בתסקופא²⁸⁰⁶ על בני נשא:</p>	<p>רבי אבא פתח ואמר "יש רעה חולה ראיתי תחת השמש", כמה בני האדם אטומי לב, משום שלא עוסקים בתורה. "יש רעה חולה", וכי יש רעה שהיא חולה ויש רעה שאינה חולה, אלא ודאי שיש רעה חולה, ששנינו מצד השמאל יוצאים כמה בעלי דין הבוקעים באויר. וכשרוצים לצאת, הולכים ונשאבים בנקב תהום רבה, אחר כך יוצאים ומתחברים כאחד, ובוקעים אוריים ומשוטטים בעולם, ומתקרבים לבני אדם, וכל אחד נקרא רעה, כמו שנאמר "לא תאונה אליך רעה". מה זה "לא תאונה", משום שבאים בעלילה על בני אדם.</p>
<p>חולה אמאי היא חולה כד שריא האי על בני נשא עביד לון קמצנין מממוניהון אתיין גבאי צדקה גביה היא מחאת בידיה אמרה ליה לא תפוק מדידך אתיין מסכני היא מחאת בידיה אתי הוא למיכל מממוניה מחאת בידיה בגין לנטרא ליה לאחרא ומן יומא דשריא עליה דבר נש היא חולה כהאי שכיב מרע דלא אכיל ולא שתי ועל דא היא רעה חולה:</p>	<p>"חולה", למה היא חולה, כשזו שורה על בני אדם, עושה אותם קמצנים מממונם. באים גבאי צדקה אליו, היא מוחה בידו, ואומרת לו, אל תוציא משלך. באים העניים, היא מוחה בידו. בא הוא לאכול מממונו, היא מוחה בידו, כדי לשמור אותו לאחר. ומיום ששרויה על האדם, היא חולה כמו הגוסס הזה, שאינו אוכל ואינו שותה, ולכן היא רעה חולה.</p>
<p>ושלמה מלכא צווח בחכמתא ואמר (קהלת ו ב) איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד וגו'</p>	<p>ושלמה המלך צווח בחכמה ואומר "איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים</p>

²⁸⁰² "עמלק הוה קדמאה" מוסגר בדפ"ק.

²⁸⁰³ פירוש ב' פסוקים הללו זה מגיד על זה וזע"ז (מ"מ).

²⁸⁰⁴ "כלומר עד דקודשא בריך הוא יהא אובד ליה" מוסגר בדפ"ק.

²⁸⁰⁵ שהם נמצאים מהגבורה ונמשכים למטה, ואינם באים דרך שאר הנמשכים מלמעלה אלא נכנסים במדור הקלי' דהיינו נוק' דתהומא רבא, שהוא לצד צפון באויר שתחת פתח לבנת הספיר (אור יקר).

²⁸⁰⁶ דריש תאונה לשון תואנה ועלילה (רח"ו).

ספר שמות

<p>האי קרא לאו רישיה ספיה ולא ספיה רישיה (אי) כתיב (קהלת ו ב) איש אשר יתן לו האלהים עושר וכבודו ונכסיו²⁸⁰⁷ וגו' מאי ולא ישליטנו האלהים לאכול ממנו אי הכי לא ברשותיה הוא דבר נש אלא אי כתיב (שם) ולא יעזבנו²⁸⁰⁸ האלהים לאכול ממנו הוינא אמר הכי אלא ולא ישליטנו ודבגין (בגין) דהוא הימניה²⁸⁰⁹ לההיא רעה ואחיד בה קודשא בריך הוא לא שלטיה [עליה לאתבראה תחותיה על דהוא אתרעי בה ואחיד בה] (עלה) וכל ארחוי בשכיב מרע דלא ואכיל ולא שתי ולא קריב לממוניה ולא אפיק מיניה ונטיר ליה עד דהוא יפוק מעלמא וייתי אחרא ויטולו (ויפוק) ליה דהוא בעליו:</p>	<p>וכבוד וגו'”, הפסוק הזה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו. נאמר ”איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד וגו'”, מה זה ”ולא ישליטנו האלהים לאכול ממנו”, אם כך הוא אינו ברשותו הוא של אדם. אלא אם נאמר ”ולא יעזבנו האלהים לאכול ממנו”, היינו אומרים כך. אלא [כתוב] ”ולא ישליטנו”, שבגלל שהאמין לאותה רעה ואחז בה, הקדוש ברוך הוא לא השליטו עליה לשברה תחתיו, על שהוא רצה בה ואחז בה. וכל דרכיו כמו גוסס, שלא אוכל ולא שותה ולא מתקרב לממונו ולא מוציא ממנו, ושומר אותו עד שהוא יצא מן העולם, ויבא אחר ויטול אותו, שהוא בעליו.</p>
<p>ושלמה מלכא צווח ואמר (שם ה ב) עשר שמור לבעליו לרעתו מאן בעליו דא אחרא דירית ליה ולמה זכה והאי אחרא למהוי בעליו דההוא עתרא בגין דהאי הימין לההיא רעה ואתרעי בה דהא הוא דכתיב לרעתו בשביל ההוא רעה²⁸¹⁰ ואתדבק בה בגין כך האי אחרא דלא אתדבק בההיא רעהו (דאתדבק בה אחרא) זכה האי²⁸¹¹ למהוי בעליו דההוא עתרא דהא הוא דכתיב לרעתו כלומר בגין רעתו דהוה מתדבק בה רווח ליה האי:</p>	<p>ושלמה המלך צווח ואומר ”עושר שמור לבעליו לרעתו”, מי זה ”בעליו”, זה האחר שיורש אותו. ולמה זה האחר זכה להיות בעליו של אותו העושר, משום שזה האמין לאותה רעה ורצה בה, זהו שנאמר ”לרעתו”, בשביל אותה רעה, ודבק בה, ולכן האחר הזה שלא נדבק באותה רעה, זכה זה להיות הבעלים של אותו העושר. זהו שנאמר ”לרעתו”, כלומר משום רעתו, שהיה נדבק בה, הרויח לו זה.</p>
<p>דבר אחר (שם ה יב) יש רעה חולה האי מאן דיתיב בחולקא טבא בבית אבוי והוא אזיל לקבל אבוי</p>	<p>דבר אחר ”יש רעה חולה”, זה מי שיושב בחלק טוב בבית אביו, והוא הולך כנגד אביו</p>
<p>סה/ב</p>	
<p>בתסקופי מלין הא אתדבק בההוא רעה חולה כבר נש שכיב מרע דכל ארחוי בתסקופא דא בעינא ודא לא בעינא ובגין האי עותרא אתדבק בר נש ברעה חולה ואתענש בהאי עלמא ובעלמא דאתי ודא הוא עושר שמור לבעליו לרעתו:</p>	<p>בעלילות דברים, זה נדבק באותה רעה חולה, כאדם גוסס שכל דרכיו בעלילות, זה אני רוצה ואת זה אני רוצה. ומשום העושר הזה נדבק האדם ברעה חולה, ונענש בעולם הזה ובעולם הבא, וזהו ”עושר שמור לבעליו לרעתו”.</p>
<p>כך ישראל קודשא בריך הוא נטיל לון על גדפי נשרין אסחר לון בענני יקרא שכינתיה נטיל קמיהו נחת לון מנא למיכל אפיק לון מייא מתוקין ואינן</p>	<p>כך ישראל, הקדוש ברוך הוא נטל אותם על כנפי נשרים, הקיפם בענני כבוד, נסעה שכינתו לפניהם, הוריד להם מן לאכול, הוציא להם מים מתוקים, והם</p>

²⁸⁰⁷ וכבוד (נוסף בדפ"ו).

²⁸⁰⁸ לשון הפסוק: ישליטנו.

²⁸⁰⁹ ושיעור הכתוב איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים, כדי שאינו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה. וכיון שלא רצה להוציא ממנו בין לצדקה בין לעצמו, לכך ולא ישליטנו וכו'. אבל בפרשת בהעלותך דף קנו ע"א תירץ תירוץ אחר, ואינו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה בתאות העוה"ז, אבל במצות של עולם הבא אינו רוצה לעשות שום מצוה, לכך ולא ישליטנו וכו' (מ"מ).

²⁸¹⁰ ”דהא הוא דכתיב לרעתו בשביל ההוא רעה” מוסגר בדפ"ק.

²⁸¹¹ מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

<p>היו הולכים עמו בעלילות, מיד "ויבא עמלק".</p>	<p>היו אזלין עמיה בתסקופין מיד (שמות יז ח) ויבא עמלק;</p>
<p>"ויבא עמלק", אמר רבי שמעון, סוד החכמה כאן, מגזרת הדין הקשה, בא הקרב הזה. והקרב הזה נמצא למעלה ולמטה. ואין לך דבר בתורה שאין בו סודות עליונים של חכמה שנקשרים בשם הקדוש כביכול. אמר הקדוש ברוך הוא, כשישראל הם צדיקים למטה, מתגבר הכח שלי על הכל, וכשלא נמצאים צדיקים, כביכול מתישים הכח שלמעלה, ומתגבר הכח של הדין הקשה.</p>	<p>ויבא עמלק אמר רבי שמעון רזא דחכמתא והכא מגזרת דינא²⁸¹² קשיא קא אתיא וקרבא דא וקרבא דא (וקרבא חדא) אשתכח לעילא ותתא ולית לך מלה באורייתא דלא אית בה רזין עלאין דחכמתא דמתקשרין בשמא קדישא כביכול אמר קודשא בריך הוא כד ישראל (זכאין) אינון זכאין²⁸¹³ לתתא אתגבר חילא דילי²⁸¹⁴ על כלא וכד לא אשתכחו זכאין כביכול מתישין חילא דלעילא ואתגבר חילא דדינא קשיא²⁸¹⁵;</p>
<p>בא וראה, בשעה שחטאו ישראל למטה, מה נאמר "ויבא עמלק וילחם עם ישראל", בא לקטרג הדין ברחמים, והכל נמצא למעלה ולמטה. "ברפידים", ברפוי ידים, שרפו ידיהם מתורת הקדוש ברוך הוא כפי שבארנו. אמר רבי יהודה פעמיים נלחם עמלק בישראל, פעם אחת כאן, ואחת שנאמר "וירד העמלקי והכנעני וגו'".</p>	<p>תא חזי בשעתא דחבו ישראל לתתא מה כתיב (שמות יז ח) ויבא עמלק²⁸¹⁶ וילחם עם ישראל²⁸¹⁷ אתא לקטרגא דינא ברחמי וכלא אשתכח לעילא ותתא ברפידים ברפוי ידים דרפו ידיהון מאורייתא דקודשא בריך הוא כמה דאוקימנא אמר רבי יהודה תרי זמני אגח קרבא עמלק בישראל חד הבא וחד דכתיב (במדבר יד מה) וירד העמלקי והכנעני וגו'.</p>
<p>אמר רבי שמעון, למעלה ולמטה, היה קטרוג של הקדוש ברוך הוא למעלה כמו שנתבאר. למטה היה בקדוש ברוך</p>	<p>אמר רבי שמעון לעילא ותתא קטרוגא דקודשא בריך הוא הוה לעילא כמה דאתמר לתתא</p>

²⁸¹² הענין כי מלת ויבא עמלק מורה שבא, והיינו עמלק כח הנחש הקדמון, וענין "ויבא" היינו בואו ממקורו שהנחש נמשך מתוקף הדין, ונודע שהמלחמה העליונה היא מדת הדין החזקה עם הרחמים. והא כיצד ע"י המעשה המגונה התחתון, יעלה המקטרג למעלה ויעורר הדין על העושין הרעה, ויאמר פלוני שעשה כך וכך מה דינו, מיד תתעורר מדת הדין החזקה והרחמים והעולם יושב בדיון, והמיימינים אומרים כך, והמשמאילים אומרים כך, והמלחמה הזאת ערוכה, ומצד הגבורה החזקה מתעוררים החצונים לקבל הדין לקיים הדין בתחתונים, ומצד הרחמים מתעוררים מלאכי רחמים לרחם, וכסאות לבתי דינים יושבים, והיינו המלחמה. והכלל עמלק סוד משך הגבורה תחלת ההתעוררות, וישראל ת"ת לעילא משך הרחמים הם יחד במלחמה ערוכה (אור יקר).

²⁸¹³ וקמים עליהם כחות הדין ומעוררים עליהם האומות והתחתונים מלמטה ע"י השרים העליונים לסבת איזה עון, ומי דהם זכאין ונמחל עונם, כגון שנחריב בימי חזקיהו, והכושים בימי אסא וכיוצא, אז קב"ה מגביר צד ימין על שמאל והקדושים על הטמאים, והשרים נכנעים ונופלים, ואומה תחתונה נמסרת ביד ישראל, או ע"י מלאך ונעשה בה נקמה (אור יקר).

²⁸¹⁴ כח הקדושה סוד כ"ח אותיות יהו"ה (אור יקר), היינו יו"ד וא"ו דל"ת, ה"א אל"ף, וא"ו אל"ף וא"ו, ה"א אל"ף.

²⁸¹⁵ אור הספירות נעלם ונקמץ למעלה, ומצטמצם סוד כח יהו"ה דהיינו כ"ח אותיות כנודע שממנו נמשך הכח למטה, כאומרו ועתה יגדל כח אדני, ומיד הספירות הדין גובר בהם, וכולם מסכימות אל הדין, ומלאכי שלום מר יבכיון, ואראלים צעקו חוצה והחצונים גוברים, ולמטה הם נוצחים, ושם שמים מתחלל, וקול נתנו בבית ה' כיום מועד (אור יקר).

²⁸¹⁶ מצד הגבורה החזקה (אור יקר).

²⁸¹⁷ כביכול ישראל דלעילא, ובבא עמלק למטה להלחם בישראל כלי מעשה כחות הגבורה והדינים החצונים היה, והיה הדבר תלוי אם ינצחו ישראל מצד איזה זכות ויתכפר עונם מצער המלחמה לבד, או אם יהרגו מפני העון. נמצאת מלחמה זו בעליונים בין כחות הקדושים בעלי הרחמים, ובין כחות הדין והחצונים, והיינו מרע"ה שנסתייע בתפלה, והיה כאשר ירים משה ידו דהיינו יד ימין והימין גובר, ונמצא לישראל זכות וגובר לישראל. וכאשר יניח ידו, והשמאל גובר וכחות הדין מתגברים כנגדם וגבר עמלק, ועכ"ז ויהי ידיו החסד והגבורה, אמונה אוחזים במלכות בסוד החבוק, עד בא השמש אליה, להתייחד עמה ונתבטל במלכות בסוד החבוק עד בא השמש אליה, להתייחד עמה ונתבטל הדין, והיינו המלחמה העליונה שמונעים הייחוד העליון, כל כחות הדין שלא לרחם על ישראל, וכן למטה, עמלק לכלות את ישראל (אור יקר).

ספר שמות

<p>בקודשא בריך הוא הוה דהו נסבי לגברי וגזרי לון ערלתא וס"א אתא דרשימא קדישא ונטלי להו וארמו לון לעילא ואמרי טול לך מה דאתרעית ועל כל פנים דקודשא בריך הוא הוה²⁸¹⁸ כלא וס"א קבלא:</p>	<p>הוא, שהיו לוקחים אנשים וגוזרים את הערלה (האות) של הרושם הקדוש, ולוקחים אותם וזורקים אותם למעלה, ואומרים קח לך מה שרצית. ועל כל פנים הכל היה של הקדוש ברוך הוא (קובלנה).</p>
<p>ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק (שמות יז ט) וכי מה חמא משה דסליק גרמיה מהאי קרבא קדמאה²⁸¹⁹ דקודשא בריך הוא פקיד אלא משה זכאה חולקיה דאסתכל וידע עקרא דמלה אמר משה אנא אזמין גרמי להווא קרבא דלעילא²⁸²⁰ ואנת יהושע זמין גרמך לקרבא דלתתא²⁸²¹:</p>	<p>"ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק". וכי מה ראה משה שסלק עצמו מהקרב הראשון הזה שצוה הקדוש ברוך הוא. אלא משה, אשרי חלקו, שהתבונן וידע את עיקר הדבר. אמר משה אני אכין את עצמי לאותו קרב שלמעלה, ואתה יהושע הכן את עצמך לקרב שלמטה.</p>
<p>והיינו דכתיב (שם יא) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל דלעילא ובגין כך סליק משה [גרמה מקרב] (מקרבא) דלתתא בגין לאזדרוא בקרבא דלעילא²⁸²² ויתנצח על ידו²⁸²³:</p>	<p>והיינו מה שנאמר "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", ישראל שלמעלה, ולכן סילק משה את עצמו מהקרב שלמטה, כדי להזדרז בקרב שלמעלה, ויהיה נצחון על ידו.</p>
<p>אמר רבי שמעון וכי קלה היא בעיניך קרבא דא דעמלק תא הזי מן יומא דאתברי עלמא עד ההוא זמנא ומההוא זמנא עד דייתי מלכא משיחא ואפילו ביומוי דגוג ומגוג לא ישתכח כוותיה לאו בגין חיילי(ה)²⁸²⁴ תקיפין וסניאין אלא בגין דבכל ספרין דקודשא בריך הוא הוה²⁸²⁵:</p>	<p>אמר רבי שמעון, וכי קל הוא בעיניך הקרב הזה של עמלק. בא וראה, מיום שנברא העולם עד לאותו זמן, ומאותו זמן עד שיבא מלך המשיח, ואפילו בימי גוג ומגוג, לא ימצא כמוהו. לא בשביל החיילות החזקים והרבים, אלא משום שבכל הצדדים של הקדוש ברוך הוא היה.</p>
<p>ויאמר משה אל יהושע אמאי ליהושע ולא לאחרא והא בההוא זמנא רביא הוה דכתיב (שמות לג יא) ויהושע בן נון נער וכמה הוה בישראל תקיפין מניה אלא משה בחכמתא אסתכל²⁸²⁶ וידע מאי</p>	<p>"ויאמר משה אל יהושע" למה ליהושע ולא לאחר. והרי באותו זמן, נער היה, שנאמר "ויהושע בן נון נער". וכמה היו בישראל חזקים ממנו. אלא משה</p>

²⁸¹⁸ (ס"א כל קובלנא) נוסף בדפ"ו.
²⁸¹⁹ ומפני היותה ראשונה היה ראוי שלא יסתלק שלא ירד ללב העם, תדע שיש ענין גדול בהיותה ראשונה, דקב"ה פקדי וצוה זכור וכו' אשר קרך בדרך, א"כ מאותו טעם עצמו היה ראוי שלא יסתלק מרע"ה ממנה (אור יקר).
²⁸²⁰ בסוד הספירות, צד הגבורה והדין מנגדת על ישראל להמסר ביד פשעם, והרחמים בעזרתם, שהם בני ה'. ומשה בכוונתו יגביר הרחמים על הדין, והיינו שהוא בעזר הרחמים ולוחם עם הדין בהיותו מושך רחמי הכתר, ומטה הדין ומכניעו בצד הרחמים (אור יקר). פי' כי עמלק הוא בדעת דקלי' ומרע"ה הוא בדעת דקדושה כנודע, ולכן מרע"ה היה נלחם עם דעת דקלי' שמשם שרש עמלק (מ"מ).
²⁸²¹ הם עמלק הגשמי ושרו וכל המתלווה אליו למטה, עם כלל החצונים, והשרים הטמאים החצונים (אור יקר). פי' כשיצא עמלק להלחם עם ישראל בא ס"מ לסייעו ולכך יהושע, שהוא בחינת מט"ט, נלחם עמו, כדמסיק לקמן (מ"מ).
²⁸²² שאם היה מטריד עצמו במעשה המלחמה התחתונה, לא היה יכול לכוון בהגביר הספירות אלו על אלו, ואם יכוון קצת לא יוכל להיות ידיו אמונה שהוא עיקר (אור יקר).
²⁸²³ שינצח הימין לשמאל ואפילו בכל ההכנות האלו כתיב והיה כאשר ירים וגו' (אור יקר).
²⁸²⁴ חיילין (דפ"ו).
²⁸²⁵ כי עמלק נגד הדעת דקלי' ונמצא מחלוקת בכל ה"ק היתה (רח"ו).
²⁸²⁶ שהיתה מלחמה מעלה מטה, והיה צריך מי שיהיה ראוי ומתייחס למלחמה העליונה ולמלחמה התחתונה, והתחתונה אינה גשמית כדי שיבחר מישראל גבורי חיל (אור יקר).

ספר שמות

<p>חמא חמא לסמאל²⁸²⁷ דהוה נחית מסמרא דלעילא לסייעא לעמלק לתתא אמר משה ודאי קרבא והבא תקיפאו (הכי) אתחזי:</p>	<p>התבונן בחכמה, וידע מה הוא ראה. ראה את סמאל שהיה יורד מהצד שלמעלה לסייע לעמלק שלמטה, אמר משה ודאי נראה כאן קרב קשה.</p>
<p>יהושע בהווא זמנא בדרגא עלאה יתיר אשתכח אי תימא דבשכינתא אשתכח בהווא זמנא לאו הכי דהא במשה אתנסיבת ואתאחדת (ו)אשתכח יהושע דאתאחד לתתא ומינהו (מיניה) ובמה אמר רבי שמעון בהווא אתר דאתקרי נע"ך²⁸²⁸:</p>	<p>יהושע באותו זמן נמצא בדרגה יותר עליונה. אם תאמר שנמצא באותו זמן בשכינה, לא כך, שהרי במשה נישאה ונאחזה. נמצא יהושע שנאחז למטה ממנה, ובמה, אמר ר"ש באותו מקום שנקרא נע"ך.</p>
<p>והיינו דאמר רבי יהודה מאי דכתיב (ישעיה לג כ) עיניך תראינה ירושלם נוה שאנן אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח ירושלם דלעילא²⁸²⁹ דאקרי אהל בל יצען דלא וישתכחו (אשתכחו) יתיר למהך בגלותא ודא הוא רזא דכתיב (שמות לג יא) ויהושע בן נון נער נער ודאי לא ימיש מתוך האהל ההוא דאקרי אהל בל יצען מלמד דבכל יומא ויומא הוה יניק משכינתא כמה ודההוא (דאיהו) נער דלעילא לא ימיש מתוך האהל ויניק מינה תדירא כך האי נער</p>	<p>והיינו מה שאמר רבי יהודה, מה זה שנאמר "עיניך תראינה ירושלים נוה שאנן אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח ירושלים", ירושלים שלמעלה שנקראת "אהל בל יצען", שלא תמצא יותר ללכת בגלות. וזהו סוד הכתוב "ויהושע בן נון נער", ודאי נער "לא ימיש מתוך האהל", אותו שנקרא "אהל בל יצען". מלמד שבכל יום ויום, היה יונק מהשכינה, כמו אותו הנער שלמעלה לא ימיש מתוך האהל ויונק ממנה תמיד, כך נער זה</p>
<p>ס/א</p>	
<p>דלתתא לא ימיש מתוך האהל²⁸³⁰ ויניק מנה תדירא:</p>	<p>שלמטה לא ימיש מתוך האהל ויונק ממנה תמיד.</p>
<p>בגין כך וכרו חמא משה לסמאל נחית לסייעא לעמלק אמר משה ודאי האי נער²⁸³¹ [יקום] לקבליה וישלוט עליה²⁸³² לנצחא ליה מיד ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק (שמות יז ט) דילך והיא האי קרבא דלתתא ואנא אזדרו לקרבא דלעילא בחר לנו אנשים זכאין²⁸³³ בני זכאין דיתחזון למהך עמך:</p>	<p>לכן, כשראה משה את סמאל יורד לסייע לעמלק, אמר משה ודאי נער זה יקום כנגדו וישלוט עליו, לנצח אותו. מיד "ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק". הקרב הזה שלמטה, היא שלך, ואני אזדרו לקרב שלמעלה. "בחר לנו אנשים" צדיקים בני צדיקים, שראויים ללכת עמך.</p>

²⁸²⁷ וא"כ ג"כ המלחמה התחטונה צריך מתייחס ורומז אליה (אור יקר).
²⁸²⁸ מט"ט (תז"ח לג ע"ד).

²⁸²⁹ ושיעור הפסוק, עיניך תראינה, הם עיני א"א, ולכן עינך חסר י', שמסתכלים בירושלים שהיא מלכות, ונוה שאנן הוא א"א, כמ"ש באד"ר (מ"מ).

²⁸³⁰ כי המלאך הזה שר העולם ומנהיגו בימי החול, וכדי שלא יחסר שפעו מלמעלה כתיב לא ימיש מתוך האהל, מלכות הנקראת אהל, כדי שלא יפסיק, כענין הן אראלים צעקו חוצה, וכו' ולא שיהיה העולם צריך פרנסת הנער בימי מרע"ה ח"ו, שע"י שכינה היתה ההנהגה ולא על ידי מלאך, אלא יהושע רצה להדבק למעלה ונדמה לנער וכו' לדבק עצמו ליינק מהשכינה מיוחדת ע"י משה רבינו ע"ה (אור יקר).

²⁸³¹ שהם נגדיים זה לזה, כאומרו גם את זה לעומת זה עשה האלקים, עץ הדעת טוב דא מטטרו"ן ורע דא סמאל, ברא ג"ע דא מטטרו"ן ברא גהינם דא סמאל, לזה אין למטה נגדו בעל מלחמה כנער זה בעוד שהוא שולט עליו ונוצחו, שכן הוא רוכב עליו (אור יקר).

²⁸³² שכן הקדושה היא שולטת על הקלי', ואין חיות אל כל החצונים, אלא מתמצית היצירה, עולם המלאכים (אור יקר).

²⁸³³ שאין כולם ראויים אל המלחמה הזאת אם לא יבחרו, שאין כולם ראויים כמוהו, והוא מובחר מהכל (אור יקר).

ספר שמות

<p>אמר רבי שמעון בשעתא דנפיק יהושע נער אתער נער²⁸³⁴ דלעילא ואתתקן בכמה תיקונין²⁸³⁵ בכמה זיינין²⁸³⁶ דאתקנת ליה אמיה²⁸³⁷ לקרבא דא לנקמא נוקמא דברית והיינו דכתיב (ויקרא כו כה) חרב נוקמת נקם ברית ודא הוא רזא דכתיב (שמות יז יג) ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב לפי חרב ודאי ולא לפי רומחים וזיינין אלא בחרב ודאי היא האיו (האי היא) דאקרי חרב נוקמת נקם ברית:</p>	<p>אמר רבי שמעון, בשעה שיצא יהושע נער, התעורר הנער שלמעלה, והתתקן בכמה תקונים, בכמה כלי זין, שהתקינה לו אמו לקרב הזה, לנקום את נקמת הברית. והיינו מה שנאמר "חרב נוקמת נקם ברית". וזהו סוד הכתוב "ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב", לפי חרב ודאי, ולא לפי רומחים וכלי זין, אלא בחרב ודאי, זו היא שנקראת "חרב נוקמת נקם ברית".</p>
<p>ומשה אתתקן לקרבא דלעילא וידי משה כבדים (שמות יז יב) כבדים ממש יקירין קדישין לא אסתאבן לעלמין יקירין דאתחזון לאנחא בהו קרבא דלעילא ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה (שם) בגין דישראל שריין בצערא ויהא עמהון בצעריהון:</p>	<p>ומשה תיקן את עצמו לקרב שלמעלה "וידי משה כבדים", כבדים ממש, נכבדים קדושים, שלא נטמאו לעולמים. נכבדים, שראויים ללחום בהם קרב שלמעלה. "ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה", משום שישראל שרויים בצער ויהא עמהם בצערם.</p>
<p>ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד ויהי ידיו אמונה [וגו' (שם) מאי תמכו בידיו אמונה] (אמונה מהימנותא ודאי) וכי על דאהרן וחור תמכו לידיו הוו ידוי אמונה אלא משה כלא בחכמתא עביד מה דעביד אהרן וחור דא²⁸³⁸ מסטרא דיליה ודא מסטרא דיליה וידוי באמצעיתא ועל דא ויהי</p>	<p>"ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד ויהי ידיו אמונה וגו'", מהו "תמכו בידיו אמונה", וכי על שאהרן וחור תמכו את ידיו, היו ידיו אמונה. אלא משה עשה הכל בחכמה, מה שעשה אהרן וחור, זה מצדו וזה מצדו, וידיו באמצע. ועל זה [נאמר] "ויהי ידיו</p>

²⁸³⁴ שכל העליון מתעורר על ידי מרכבתו למטה, וכך יהושע גרם התעוררות הנער (אור יקר).

²⁸³⁵ כח מלמעלה כדי לבטל ולשבר מיני כחות החצונים היונקים מן הדין (אור יקר).

²⁸³⁶ הענין שלמעלה בעליונים יש רומחים והיינו מצד רמ"ח ו' רומח, והוא כח קדוש מבטל כח החצוני, ויש חרבות והוא כח קדוש מחרב המלכות מבטל כח חצוני, ויש כחות קדושים למטה מהעליונים והם סוסי אש ורכב אש, והיינו כענין כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם. ולמעלה ברוחני אינו גשם כדי שיפעלו בפגישה גשם בגשם, אלא רוחני פועל ברוחניות, וכאשר ירד הענין למטה להתעבות בעולם הזה התחתון, יתעבה בצורה המשל, כי כמו שימשול הכח ההוא לחרב או לרומח, כך יתלבש ויתעבה באותה הצורה בהלבש המלאך המחזיק הכח ההוא, והיינו מלאך ה' וחרבו שלופה בידו דבלעם, וכן שר צבא ה' דיהושע, וכן רכב אש וסוסי אש דאלישע, אמנם הענין למעלה רוחני והחרב מלאך רוחני, והסוס מלאך רוחני וכן כל כיוצא בזה, ועל כחות רוחניות אלו המתמשלים בחרבות וברמחים, מגינים חניתות כידונים צינות קשתות חצים, שהם צרכי המלחמה גשמיים בגשמי רוחניים ברוחני וכו' (אור יקר).

²⁸³⁷ המלכות, והוא תינוק יונק משדי אמו (אור יקר). דע כי סוד נער ונערה הוא סוד היסוד ומלכות, והנה יהושע בא מיוסף, ויש בו ניצוץ יוסף הנק' נער, והוא בחי' יסוד דז"א, לכן הוא יצא להלחם בעמלק, לקנא על היסוד שלו. והנה ביוסף היה ניצוץ זיהרא עילאה דאדה"ר, שנטל חנוך מטטרון, כי זיהרא עילאה הוא מטטרון, וזיהרא תנינא יוסף. והנה עץ הדעת טוב ורע, טוב הוא מטטרון, ורע הוא סמא"ל. ולכן כיון עמלק שהוא סמא"ל, איתער לקבליה מטטרון ביהושע להלחם בעמלק לקנא על הברית, וזהו לפי חרב, כי עמלק זרק מילתהון דישראל כלפי מעלה, ולכן יוסף שהוא סוד הברית נתקנא. וז"ס לפי חרב, לפ"י גימ' ק"כ, הם סוד ו' שהוא בת"ת, והוא כלול מ'י, הרי ס', וכנגדו ס' ביסוד, הרי הם ק"ך. וכן ביצירה יש ס' פולסי דנורא, שהוא במטטרון, שהוא ג"כ ת"ת ביצירה. והנה אחר שנהרג עמלק, נתקן המילה והפריעה, ואז בנה מזבח נגד מלכות הנק' מילה, פ"ה. ויקרא לו ה' נסי, הוא היסוד שהוא הפריעה, וכמ"ש ואל עמים ארים נסי, וז"ש בדף סז ע"א תנא ויבן משה מזבח וכו' (זהר הרקיע).

²⁸³⁸ וא"ת הא בסוף פרשת בהעלותך אמר אהרן ונחשון בן עמינדב וי"ל דאחר שמת חור, חזר נחשון במקומו, לפי שכולם בחינה אחת מיהודה שהוא בחינת גבורה, ועי' בפרשת ואתחנן דף רס כי שם הארכנו (מ"מ).

ספר שמות

<p>ידיו אמונה ומהימנותא אהרן בגין דיתער סטרא דיליה²⁸³⁹ וחור בגין דיתער סטרא דיליה והו אחידן בידוי מכאן ומכאן לאשתכחא סיועא דלעילא:</p>	<p>אמונה", אמונה. אהרן, כדי שיתעורר הצד שלו, וחור, כדי שיתעורר הצד שלו, והיו אוחזים בידיו מכאן ומכאן, שימצא סיוע שלמעלה.</p>
<p>והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל (שם יא) כאשר ירים דזקיף ימינא על שמאלא ואתכוון בפרישו דידוי וגבר ישראל ישראל דלעילא וכאשר יניח ידו²⁸⁴⁰ וגבר עמלק בשעתא דישראל לתתא משתכבין מצלותא לא יכלין ידי משה למיקם בזקיפו וגבר עמלק מכאן אוליפנא אף על גב דכהנא פריש [נ"א בעי נ"א פריס] וידויו בקרבנא לתקנא גרמיה בכלא ישראל בעיין לאשתכחא בצלותהון עמיה:</p>	<p>"והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", "כאשר ירים", שזקיף ימין על שמאל, והתכוון בפרישת ידיו, "וגבר ישראל", ישראל שלמעלה. "וכאשר יניח ידו וגבר עמלק", בשעה שישראל למטה נחים תפלתם, לא יכולים ידי משה לעמוד בזקיפות, "וגבר עמלק". מכאן למדנו, אף על פי שהכהן פורס את ידיו בקרבן, כדי לתקן את עצמו בכל ישראל, צריכים להמצא עמו בתפלותיהם.</p>
<p>תאנא בקרבא דא דעמלק²⁸⁴¹ אשתכחו עלאין ותתאין²⁸⁴² ועל דא ויהי ידיו אמונה ובהימנותא²⁸⁴³ (והימנותא) כדקא חזי²⁸⁴⁴ ויהי ידיו אמונה ויהיו ידיו מבעי ליה אלא בגין דתליא כלא בימינא כתיב ויהי וכתיב ידיו בגין דהוא עקרא דכלא וכתיב (שמות טו ו) ימינך יהו"ה נאדרי בכח ימינך יהו"ה תרעץ אויב:</p>	<p>שנינו, בקרב הזה של עמלק, נמצאו עליונים ותחתונים, ועל זה [נאמר] "ויהי ידיו אמונה", באמונה כראוי. "ויהי ידיו אמונה", היה צריך להיות "ויהיו ידיו". אלא משום שהכל תלוי בימין, נאמר "ויהי". ונאמר "ידיו", משום שהוא עיקר הכל. ונאמר "ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב".</p>
<p>ויאמר יהו"ה אל משה כתב זאת זכרון בספר וגו' (שם יז יד) תא חזי מה כתיב לעילא (שם יג) ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב ויחלוש ויהרוג מבעי ליה אלא ויחלוש כמה דאתמר (ישעיה יד יב) חולש על גוים יהושע הוה חולש עליהו²⁸⁴⁵ וההוא חרב נוקמת נקם ברית קטיל לון דכתיב (שמות יז יג) לפי חרב כמה דאתמר:</p>	<p>"ויאמר ה' אל משה כתב זאת זכרון בספר וגו'", בא וראה, מה נאמר למעלה "ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב". "ויחלוש", היה צריך להיות "ויהרג". אלא "ויחלוש", כמו שנאמר "חולש על גוים", יהושע היה חולש עליהם, ואותה "חרב נוקמת נקם ברית", הורגת. אותם שנאמר "לפי חרב" כמו שנתבאר.</p>
<p>כתב זאת זכרון (שם יד) זאת דיקא ושים באזני יהושע (שם) דהא הוא זמין לקטלא מלכין אחרנין כי מחה אמחה (שם) מחה לעילא²⁸⁴⁶ אמחה לתתא²⁸⁴⁷ זכר דוכרנא דלעילא ותתא:</p>	<p>"כתב זאת זכרון", "זאת" דווקא. "ושים באזני יהושע", שהרי הוא עתיד להרוג מלכים אחרים. "כי מחה אמחה", מחה למעלה, אמחה למטה. זכר, זכרון של מעלה ומטה.</p>
<p>אמר רבי יצחק כתיב כי מחה אמחה וכתיב אמחה", ונאמר "תמחה את זכר עמלק".</p>	<p>אמר רבי יצחק, נאמר "כי מחה אמחה", ונאמר "תמחה את זכר עמלק".</p>

²⁸³⁹ חקת קפא ע"ב (הערת הזהר).

²⁸⁴⁰ ידוי (דפ"ו).

²⁸⁴¹ לשלול שאר מלחמות הגויים ושאר מלחמות עמלק (אור יקר).

²⁸⁴² מהספירות ועד הגשמיים כמבואר, וע"ד לעזרת העליונים ויהי ידיו אמונה (אור יקר).

²⁸⁴³ בסוד כוונתו באצילות (אור יקר).

²⁸⁴⁴ על יושר הכוונה כראוי (אור יקר).

²⁸⁴⁵ פי' כדלקמן שהביא עמלק אומות אחרים בעל כרחם, ולכך היה חולש וכו' מי ראוי למות (מ"מ).

²⁸⁴⁶ דעת דקלי' (מ"מ).

²⁸⁴⁷ בעולם הזה (מ"מ).

374

ספר שמות

<p>(דברים כה יט) תמחה את זכר עמלק אלא אמר קודשא בריך הוא אתון מחון²⁸⁴⁸ דוכרניה לתתא ואנא אמחה דוכרניה לעילא אמר רבי יוסי עמלק עמין אחרנין אייתי²⁸⁴⁹ עמיה וכלהו דחילו לקרבא בהו בישראל בר איהו ובגין כך יהושע הוה חולש עלייהו רבי ייסא אמר ויחלש יהושע דתבר חילא דלהון ומלעילא (לעילא):</p>	<p>אלא אמר הקדוש ברוך הוא, אתם מחו את זכרונו למטה, ואני אמחה את זכרונו למעלה. אמר רבי יוסי עמלק הביא עמו עמים אחרים, וכולם פחדו לקרב לישראל, חוץ ממנו, ולכן יהושע היה חולש עליהם. רבי ייסא אמר "ויחלש יהושע", ששבר את כחם מלמעלה.</p>
<p>ויבן משה מזבח ויקרא שמו יהו"ה נסי (שמות יז טו) ויבן משה מזבח לקבל ההוא דלעילא²⁸⁵⁰ ויקרא שמו [דההוא מזבח] יהו"ה נסי מאי יהו"ה נסי²⁸⁵¹ בגין דאנקים נקמתא דההוא רשימא</p>	<p>"ויבן משה מזבח ויקרא שמו ה' נסי". "ויבן משה מזבח", כנגד אותו שלמעלה. "ויקרא שמו", של אותו מזבח, "ה' נסי", מה זה "ה' נסי", משום שנקם את נקמת אותו רושם</p>
<p>ס/ב</p>	
<p>קדישא²⁸⁵² דישראל ומההוא (דהא מההוא) זמנא אתקרי חרב נוקמת נקם ברית:</p>	<p>הקדוש של ישראל. ומאותו הזמן נקרא חרב נוקמת נקם ברית.</p>
<p>רבי יוסי אמר (שמות יז טו) ויבן משה מזבח מזבח לכפרא עלייהו²⁸⁵³ ויקרא שמו [שמו] דמאן אמר רבי חייא שמיה דמדבחא ההוא יהו"ה נסי כמה דאת אמר (שמות טו כה) ושם נסהו וכלא מלה חד²⁸⁵⁴ על דאתפרעו ישראל ואתגלייא ההוא את קיימא רשימא קדישא מכאן אוליפנא דכיון דאתגזר בריה דבר נש ואתגלייא ביה את רשימא קדישא קיימא ההוא (ד)אקרי מזבח לכפרא עליה ומה שמיה יהו"ה נסי:</p>	<p>רבי יוסי אמר "ויבן משה מזבח", מזבח לכפר עליהם. "ויקרא שמו", של מי. אמר רבי חייא, שמו של אותו מזבח "ה' נסי", כמו שנאמר "ושם נסהו", והכל דבר אחד. על שישראל נפרעו והתגלה אותו את ברית, הרושם הקדוש. מכאן למדנו, שכיון שנמול בנו של אדם, והתגלה בו הרושם הקדוש של הברית, נקרא מזבח לכפר עליו, ומה שמו "ה' נסי".</p>
<p>כגוונא [דבנא יעקב מדבחא דכתיב] ודא יעקב בנה מדבחא דכתיבו (בראשית לג כ) ויעב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל²⁸⁵⁵ למאן לההוא אתר דאקרי מזבח ומאן (ומאי) שמיה אל אלהי ישראל:</p>	<p>כודגמא שיעקב בנה מזבח, שנאמר "ויצב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל", למי, לאותו מקום שנקרא מזבח, ומה שמו "אל אלהי ישראל".</p>
<p>אמר רבי יוסי מאי דכתיב (שמות כד י) ויראו את אלהי ישראל וגו' וכי מאן יכול למחמי ליה לקודשא בריך הוא והא כתיב (שם לג כ) כי לא</p>	<p>אמר רבי יוסי, מהו שנאמר "ויראו את אלהי ישראל וגו'", וכי מי יכול לראות את הקדוש ברוך הוא, והרי נאמר "כי לא יראני האדם וחי", וכאן אמר "ויראו".</p>

²⁸⁴⁸ היינו שהתחלה תהיה על ידי ישראל ועיקר המוחה עמלק הוא הקב"ה (מ"מ).

²⁸⁴⁹ אייתין (דפ"ו).

²⁸⁵⁰ היינו מדת המלכות מזבח עליון מפני שיש למעלה שני מזבחות, מזבח הפנימי הוא הבינה, ומזבח החיצון היא המלכות, אמר "ההיא דלעילא" כלומר הגלויה הידועה דהיינו המלכות (אור יקר).

²⁸⁵¹ רצה בזה שאלמלא היינו מפרשים מזבח סתם, הנה ניחא שקרא מזבח על שם הנס, ה' נסי ה' ת"ת, נסי יסוד. שע"י ב' מדות אלו נעשה הנס, אלא השתא דפרשת ההיא דלעילא וכו', דהיינו המלכות, א"כ מאי ה' נסי, שאינו מתיישב שמות אלו בה (אור יקר).

²⁸⁵² ברית היסוד (אור יקר).

²⁸⁵³ על שאמרו היש ה' בקרבנו אם אין (רח"ו במ"מ).

²⁸⁵⁴ פי' נסי ונסהו הכל דבר אחד, והכוונה על הפריעה שעשו במרה (מ"מ).

²⁸⁵⁵ פי' מלכות נקרא אל והוא אלוה של ישראל בעולם הזה (מ"מ).

ספר שמות

<p>יראני האדם וחי והכא אמר ויראו אלא ודאתגליא קשת עליהו בגוונין נהירין והכיו (הכי) תנינן²⁸⁵⁶ כל מאן דאסתכל בקשת כמאן דמסתכל בשכינה ולאסתכלא בשכינתא אסיר²⁸⁵⁷ ועל דא אסיר ליה לאיניש לאסתכלא באצבעיהו דכהני בשעתא דפרסי ידיהו:</p>	<p>אלא שהתגלתה עליהם הקשת בצבעים מאירים, וכך שנינו, כל מי שמסתכל בקשת, כמי שמסתכל בשכינה, ואסור להסתכל בשכינה. ולכן אסור לאדם להסתכל באצבעות הכהנים בשעה שפורשים ידיהם.</p>
<p>אסור לאסתכלא בקשת מאן קשת אמר רבי אבא בקשת סתם ואמר ליה מאי בקשת סתם אמר ליה בקשת דלעילא ובקשת דלתתא בקשת דלעילא בגוונוי דכל מאן דיסתכל בגוונוי כאילו אסתכל באתר דלעילא ואסיר לאסתכלא ביה דלא יעביד קלנא בשכינתא קשת דלתתא מאי היא ההוא את קיימא דאתרשים ביה בבר נש דכל מאן דאסתכל ביה עביד קלנא לעילא:</p>	<p>אסור להסתכל בקשת. באיזו קשת. אמר רבי אבא בקשת סתם. אמר לו, מה זה בקשת סתם. אמר לו, בקשת שלמעלה ובקשת שלמטה. בקשת שלמעלה בצבעיה, שכל מי שמסתכל בצבעיה כאילו מסתכל במקום שלמעלה, ואסור להסתכל בו שלא יבייש את השכינה. קשת שלמטה, מהי אותו אות הברית שנרשם בו באדם, שכל מי שמסתכל בו עושה קלון למעלה.</p>
<p>אמר רבי יצחק אי הכי והכתיב (בראשית כד ב) שים נא ידך תחת ירכי דהוה אומי ליה בהאי את אמר ליה אנה להו לאבהן דעלמא²⁸⁵⁸ דלית אינון וכשארן (בשאר) בני עלמא ועוד שים נא ידך תחת</p>	<p>אמר רבי יצחק אם כך, והרי נאמר "שים נא ידך תחת ירכי", שהיה משביע אותו באות הזה. אמר לו, הנח לאבות העולם, שאינם כשאר בני העולם. ועוד "שים נא ידך תחת ירכי", נאמר ולא</p>

²⁸⁵⁶ פי' מסקנת התירוץ הוא לקמן, שאמר ראו המלכות מלובשת במט"ט, כמ"ש ר' יוסי ור"א, וכאלו לא ראו רק מלאך מט"ט, ואגב הביא ענין הקשת וכו' (מ"מ).

²⁸⁵⁷ אמרו (חגיגה טז ע"א) המסתכל בקשת ראוי לו שלא בא לעולם וכו', ובתיקונים (תיקון יח דף לה ע"א) שאל ר' אלעזר לר' שמעון ואמר לו אבא ואמאי אסור לאסתכלא בקשת, אמר ליה רבי שמעון ברי, בגין אינון קליפין דמתלבשין ביה ודאינון ביה, דאינון רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו סביב, ודא איהו דחזא יחזקאל ע"ה, דאמר וארא והנה רוח סערה כו' וברי כל זמנא דאלין קליפין לא מתעברין מקשת לא יהא קשת בגוונוי נהירין, וסימנא דא יהא בידך עד דתחזי קשתא בגוונוי נהירין לא תצפה לרגלי דמשיחא, ומיד דיהא נהיר בגוונין נהירין מיד וראיתיה לזכור ברית עולם, ומיד אתגלייא ההוא דאתמר ביה כו', לקיימא ביה כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות כו' [תרגום: אמר רבי אלעזר, אבא, ולמה אסור להסתכל בקשת, אמר לו רבי שמעון: בני בגלל אותם הקלפות שמתלבשים בו ושהם בו שהם "רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו סביב" וזהו שראה יחזקאל עליו השלום שאמר "וארא והנה רוח סערה וכו'" ובני, כל זמן שהקלפות הללו לא עוברים מן הקשת לא תהיה הקשת בגוניה מאירים, וסימן זה יהיה בידך, עד שתראה קשת בגוניה מאירים, אל תצפה לרגלי המשיח. ומיד שתהיה מאירה בגוונים מאירים - מיד "וראיתיה לזכור ברית עולם" ומיד מתגלה אותו שנאמר בו "וזה לך האות כי אנכי שלחתיך לקיים בו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". ע"ש. וכן הוא בזה"ק (פרשת נח דף עב ע"ב) וע' עוד בתיקון ל"ז (פו ע"ב) ובסוף תיקון נ"ח (קח ע"א) בכל הענין שם. והענין הוא כי הקשת הוא יסוד, והקשת הניתן בענן, הוא היחוד יסוד במלכות כמ"ש בפ' בראשית (יח סע"א ורע"ב). ויש לו לקשת ג' גוונין, חוור סומק ירוק, והם הגוונין דחג"ת שמאירין ביסוד, והוא ע"י טיפת הזווג היורד מהג' מוחין חב"ד, ואז נהיר היסוד בהג' גוונין דחג"ת ומתייחד בהמלכות, ומאיר אז המלכות ג"כ באותן הג' גוונין. והוא שנאמר (יחזקאל א כח) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם (כי אז אתחזי רחמי, אבל בלא גשם הוא דינא, כמ"ש בפ' פנחס (רלא רע"א), כי הגשם הוא מורה על הורדת הטיפה הניתן מהיסוד להמלכות), הוא מראה דמות כבוד ה', כי אז היא מתלבשת בלבושי יקר דמלכו ומתחזי קמי מלכא בלבושין וקישוטין דגוונין נהירין, שהם הג' גוונין דקשת, ואז מתקיים (בראשית ט טז) וראיתיה לזכור ברית עולם וכמ"ש בפ' פנחס (רטו ע"א) בזהוהו וברע"מ ע"ש. וכן אמרו בהקדמת תיקונים (ח ע"א) כמראה הקשת הקשת דא צדיק יסוד עלמא כו', כן מראה הנגה סביב דא שכינתא תתאה נקבה תסובב גבר, ע"ש בהגר"א. אמנם כ"ז הוא רק בעת הזכות והרצון, אבל כשהוא להיפך רחמ"ל, אז סובב הערלה על היסוד וישנו בהערלה ג' קליפין זה על זה כגלדי בצלים, והוא סוד שלש שנים יהיה לכם ערלים (ויקרא יט כג), וכמ"ש בהקדמת תיקונים (יב ע"ב) קליפה דערלה דכסי על י' (דע"ה ח"ב פח ע"א).

²⁸⁵⁸ כי לא שלט בהן יצה"ר כלל, וכמ"ש בבא בתרא (יז ע"א) ג' לא שלט בהן יצר הרע ואלו הן אברהם יצחק ויעקב (ביאורים ח"ב יב ע"א).

ספר שמות

<p>ירכי כתיב ולא כתיב ראה תחת ירכי בגין כך אסיר לאסתכלא בקשת סתם כמה דתנינן:</p>	<p>נאמר "ראה תחת ירכי", לכן אסור להסתכל בקשת סתם, כמו ששנינו.</p>
<p>תאנא ויראו את אלהי ישראל (שמות כד י) דאתגליא קשת עליהו בגוונין ושפירין (ספירין) נהירין מלהטן לכל עיבר²⁸⁵⁹ משמע דכתיב את אלהי ישראל ולא כתיב ויראו אלהי ישראל אמר רבי יוסי נהורא דבוצינא דשכינתא ומאי ניהו ההוא ודאקרי נערו דמשמש לשכינתא (דאקרי נער) במקדשא ובגין כך את דייקא:</p>	<p>למדנו "ויראו את אלהי ישראל", שהתגלתה עליהם הקשת בצבעים יפים מאירים לזהטים לכל צד, משמע שנאמר "ויראו את אלהי ישראל", ולא נאמר "ויראו אלהי ישראל". אמר רבי יוסי, אור נר של השכינה, ומהו. אותו שנקרא נער, שמשמש את השכינה במקדש, ולכן "את" דוקא.</p>
<p>ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר (שם) דאתרשים ביה תחות דוכתיה חד לבינתא מאינון לבנין דהוו בנין במצרים דתנינן אתתא חדא אולידת במצרים והוו אתיין סרכי פרעה ועאלת ליה בחד לבנתא ואתא פס ידא²⁸⁶⁰ ואחיד ליה ואתרשים תחות רגליו דשכינתא וקיימא קמיה עד דאתוקד בי מקדשא דלתתא דכתיב (איכה ב א) ולא זכר הדום רגליו:</p>	<p>"ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר", שנרשם בו תחת מקומו לְבִנָּה אחת, מאותם לבנים שהיו בונים במצרים. ששנינו, אשה אחת הולידה במצרים, והיו באים שוטרי פרעה, והכניסה אותו בלבנה אחת. ובא פס יד ואחז אותו, ונרשם תחת רגלי השכינה, ועומד לפניו, עד שנשרף בית המקדש שלמטה, שנאמר "ולא זכר הדום רגליו".</p>
<p>רבי חייא אמר לבנת הספיר נהירותא דספיר²⁸⁶¹ (קלדימי) בקנדימי גליפין עלאין [נ"א דלעילא] דמתלהטא לשבעין ותריין עברי²⁸⁶² הדא הוא דכתיב (ישעיה נד יא) ויסדתיך בספירים:</p>	<p>רבי חייא אמר לבנת הספיר, אור הספיר, (מפתחות) יין הרקח חקוקים עליונים [שלמעלה] שלוהטים לשבעים ושנים צדדים. זהו שנאמר "ויסדתיך בספירים".</p>
<p>וכעצם השמים (שמות כד י) מאי עצם השמים אמר רבי אבא מה עצם השמים²⁸⁶³ גליפא בשבעין ותריין ענפיין²⁸⁶⁴ פרחין מלהטן בכל עיבר אוף הכא חיזו דההוא עצם²⁸⁶⁵ השמים כחיזו שמיא ממש רבי יהודה אמר²⁸⁶⁶ כלא אתרשים בההוא נהירו דחיזו דמתגלפא מסטרא דשכינתא:</p>	<p>"וכעצם השמים", מה זה "כעצם השמים". אמר רבי אבא, מהו עצם השמים, חקוק בשבעים ושנים ענפים פורחים שמתלהטים לכל צד. כמו כן כאן, המראה של אותו עצם השמים, כמראה השמים ממש. רבי יהודה אמר, הכל נרשם באותו האור של מראה שנחקק מצד השכינה.</p>
<p>אמר רבי חזקיה אי הכי והא שתין אינון²⁸⁶⁷ בסחרניה דשכינתא דכתיב (שיר ג ז) ששים גבורים סביב לה אמר ליה הכי הוא ודאי אלא אינון שתין אתנהירו בתריסר תחומין²⁸⁶⁸ ולא אעדיאו מסחרנותהא²⁸⁶⁹ לעלמין דתנינן תריסר</p>	<p>אמר רבי חזקיה אם כן, והרי הם ששים סביב השכינה, שנאמר "ששים גיבורים סביב לה". אמר לו כך הוא ודאי, אלא אותם ששים מאירים בשנים עשר תחומים, ולא זזים מסביבה</p>

²⁸⁵⁹ שראו השכינה מלובשת במט"ט (רח"ו במ"מ).

²⁸⁶⁰ פסידא – פירוש שר ההורג ומפסיד אותם והרגו לילד (מ"מ).

²⁸⁶¹ הוא יסוד כמ"ש הרב לבנת היא מלכות וספיר יסוד (מ"מ).

²⁸⁶² הם ע"ב שרים שסובבים רגלי הכסא (רח"ו במ"מ).

²⁸⁶³ היא המלכות שהיא עצם הז"א כמו שאמר הכתוב עצם מעצמי (מ"מ).

²⁸⁶⁴ פי' ע"ב שרים שסובבים הכסא (מ"מ).

²⁸⁶⁵ ור"ל מלבד שיש בה ע"ב שרים שסובבים הכסא כמו ז"א שיש לו ע"ב, עוד הארותיה כולם כמו של ז"א וז"ש אוף הכא חיזו דההוא עצם וכו' וכאלו אמר הכתוב ועצם השמים (מ"מ).

²⁸⁶⁶ מחזיק סברת רבי יוסי שהוא מט"ט (רח"ו במ"מ).

²⁸⁶⁷ פי' ואת אמרת שהם ע"ב ותירץ ששים עם י"ב תחומין הם ע"ב (מ"מ).

²⁸⁶⁸ פי' י"ב צירופי הוי"ה שבז"א (מ"מ).

²⁸⁶⁹ מסחרנותא (דפ"ו).

ספר שמות

<p>תחומין גליפין עלאין במתקלא סליקו באילנא קדישא רבא ותקיף וכלהו נהירין במטרוניתא כד אתחברת במלכא ודא הוא עצם השמים עצם השמים ממש וכל אינון נהירין שבילין מנהרין ביה בנהירו דמטרוניתא²⁸⁷⁰:</p>	<p>לעולמים. ששנינו, שנים עשר תחומים חקוקים עליונים, עלו במשקל בעץ קדוש גדול וחזק, וכולם מאירים במלכה כשמתחברת במלך, וזהו "עצם השמים", עצם השמים ממש. וכל אותם השבילים המאירים, מאירים בו באור המלכה.</p>
<p>ותאנא נהירו דאלין שתין דסחרנהא רשימין ביה בההוא נע"ר²⁸⁷¹ וקריןן ולהו (ליה) שתין פולסי דנורא דאתלבש בהו ומסטרא (בסטרא) דשכינתא מתלהטן בדינא הדא הוא דכתיב ששים גבורים סביב לה (שיה"ש ג ז):</p>	<p>ושנינו, האור של הששים הללו, שסביבה רשומים בו באותו נע"ר, וקוראים להם ששים מכות אש, שמתלבש בהם מצד השכינה, לזהטים בדין, זהו שנאמר "ששים גבורים סביב לה".</p>
ס/א	
<p>תאנא ויבן משה מזבח (שמות יז טו) כמה דאמינא ויקרא ושמו (לו) יהו"ה נסי (שם) יהו"ה נסי ממש אמאי בגין דעמלק נטל כל אינון דהו גזירין ולא אתפרעו וגזר לון ושדי להו לעילא ואמר טול מה דאתרעית ביה ביה שעתא מה כתב (שם טז) ויאמר כי יד על כס יה מלחמה ליהו"ה בעמלק מדר דר מדר דר חסרין ומדירין דלעילא ומדירין דלתתא:</p>	<p>שנינו "ויבן משה מזבח", כמו שאמרנו "ויקרא שמו ה' נסי ה'". "נסי", ממש. למה, משום שעמלק לקח כל אותם שהיו מהולים שלא נפרעו, ומל אותם וזרק אותם למעלה, ואמר קח מה שרצית בו. באותה שעה מה נאמר "ויאמר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדר דר", מדר דר חסרים, מהדיירים של מעלה ומהדיירים של מטה.</p>
<p>אמר רבי יהודה בכל דרא ודרא בכל דרין דאתיין לעלמא לית לך דר דלית בהו מההוא זרעא בישא וקודשא בריך הוא אגה בהו קרבא רבי יצחק אמר מדירא דלתתא לדירא דלעילא²⁸⁷² ועליהו כתיב (תהלים קד לה) יתמו חטאים מן הארץ וגו' מן הארץ בעלמא דין ובעלמא דאתי ביה זמנא כתיב (שם) ברכי נפשי את יהו"ה הללויה:</p>	<p>אמר רבי יהודה, בכל דור ודור, בכל הדורות שבאים לעולם, אין לך דור שאין בו מאותו זרע רע, והקדוש ברוך הוא לוחם בהם קרב. רבי יצחק אמר מהדיר שלמטה לדיר שלמעלה, ועליהם נאמר "יתמו חטאים מן הארץ וגו'", מן הארץ, בעולם הזה ובעולם הבא. באותו זמן נאמר "ברכי נפשי את ה' הללויה".</p>
פרשת יתרו	
<p>וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את אשר עשה וגו' (שמות יח א) רבי חזקיה ונ"א רבי אלעזר פתח ואמר (ויקרא ט כב) וישא אהרן את ידו כתיב ידו חד בגין דבעי לארמא ימינא על שמאלא²⁸⁷³ והא אוקימנא רזא²⁸⁷⁴:</p>	<p>"וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה וגו'", רבי חזקיה (רבי אלעזר) פתח ואמר "וישא אהרן את ידו", כתוב "ידו", אחת, משום שצריך להרים ימין על שמאל, והרי בארנו הסוד.</p>
<p>אשכחנא בספרא דשלמה מלכא דכל מאן דארים ידוי לעילא²⁸⁷⁵ ולא אינון בצלותין ובעותין</p>	<p>מצאנו בספרו של שלמה המלך, שכל מי שמרים ידו למעלה, והם אינן</p>

²⁸⁷⁰ פי' מאירים במט"ט על ידי המלכות (מ"מ).

²⁸⁷¹ פי' לעיל אמר על ה"ב תחומין שמאירים למט"ט וכאן אמר על ששים גבורים שרשימין ג"כ במט"ט (מ"מ).

²⁸⁷² "מדירא דלתתא לדירא דלעילא" מוסגר בדפ"ק.

²⁸⁷³ לפי פשיטותו של סוד טעם הרמת ימין על שמאל הוא בסוד תגבורת החסדים על הגבורות (רמ"ז). בפרשת נשא (קמו ע"א) רזא הוא משום דכתיב והוא ימשל בך (יהל אור).

²⁸⁷⁴ דר"א אוקים ופי' הרזא משום דימינא הוא דכורא דנטיל ה"ח בה' אצבעאן דימינא ונוק' ה"ג, ועי' באד"ר קמב ע"א ושם קמא ע"ב ותאנא האי ת"ת כו' תאנא כו' וע"ש קמא ע"ב אר"א היינו רזא דתנינן (יהל אור).

²⁸⁷⁵ עי' מלואים אות יא.

378

ספר שמות

<p>האי איהו בר נש דאתלטייא מעשרה שולמנין ממנן²⁸⁷⁶ ואינון (קהלת ז יט) עשרה שליטין אשר היו בעיר אלין אינון עשרה די ממנן על פרישו דידין²⁸⁷⁷ לעילא לנטלא ההוא צלותא או ההיא ברכתא ויהבי ביה חילא לאתיקרא שמא קדישא²⁸⁷⁸ ואתברך מתתא²⁸⁷⁹ כיון דמתתא אתברך²⁸⁸⁰ מההוא פרישו דידין לעילא²⁸⁸¹ כדין אתברכא²⁸⁸² מעילא²⁸⁸³ ואתיקר מכל סטריין:</p>	<p>בתפלות ובקשות, זהו אדם שמתקלל מעשרה שליטים ממונים, והם "עשרה שליטים אשר היו בעיר". אלו אותם עשרה שממונים על פרישת הידים למעלה, ליטול אותה תפלה, או אותה ברכה, ונותנים בה כח להתכבד השם הקדוש, ומתברך מלמטה. כיון שמלמטה מתברך מאותה פרישת הידים למעלה, אז מתברך מלמעלה ומתכבד מכל הצדדים.</p>
<p>ואלין עשרה (אינון) ממנן וזמינין לנטלא²⁸⁸⁴ מאינון ברכאן דלעילא ולארכא לתתא ולברכא</p>	<p>ואלו עשרת הממונים מזומנים ליטול מאותן ברכות שלמעלה ולהוריק למטה, ולברך את אותו שמברך אותו, שנאמר</p>

²⁸⁷⁶ הן "ס דבריא ועמ"ש בפסוק והחכמה תעוז כו', שהן חו"ב וז"ש ואינון עשרה שליטין כו', ודעיר היא עיר קטנה אחות לנו קטנה ושם הקטנה רחל הנה מטתו שלשלמה כרסייא דילה ואמר במדרש הנעלם (ח"א כז ע"ב), א"ל חמינא דהאי אור הראשון דמטלנוי עשרה כו' ובאותותא עשרה כו', וז"ש לתתא עשרה שליטין דקאמרין אינון עשר אמירן לתתא ברזא כו' והן ' מאמרות שבהן נברא העולם וידוע שהם בבריאיה אלקים דעובדא דבראשית אלקים לתתא את המאור הקטן כמ"ש בפ' בראשית כ ע"א וע"ל סח ע"ב וכן מקננא ביה אלקים חיים בעובדא דבראשית. וז"ש והחכמה תעוז כו', דהיא למעלה מבינה, וכן אצילות דרגא דחכמה, ור"ל דתורה יותר מעולה מתפלה כמ"ש אלין אינון כו' צלותא כו' ור' חזי' (שבת י ע"א) דהוי מאריך טובא בצלותא אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, והענין כי העולם בדכורא ושעה בנוק', קיימא ליה שעתא. והן רמ"ח איברים ושס"ה ימי שנה. ועמ"ש בתיקון סט קג ע"א ונפש כליל לשניהם ברמ"ח איברים ושס"ה גידים מ"ע ומל"ת והוא נגד דעת דכליל שניהם ג' ספרים ספר כו' וכן התורה כליל שניהם מ"ע ומל"ת שהוא הדעת וחיי עולם היא חכמה תחיה בעליה, וחי שעה בינה עץ חיים היא כמ"ש בתיקון כ"ב דשניהם נק' חיים. ועולם ושעה ז"נ כנ"ל, והן חיים דילהון כידוע וכנ"ל. וכן מועיל להפקת שאלה יותר כמ"ש ועץ חיים תאוה באה ותפלה היא מעומקא עלאה ממעמקים קראתיך כו', והוא באצבען כ"ח מ"ה ועמ"ש בתיקון לט א', אע"ג דמ"ה ג"כ בהו הוא חכם בבינה, והכל בצלותא עובדא דבראשית, עשר אמירן, וחכמה במחשבה והוא צלותא בכסא דע"י מתברך שמא קדישא דהוא ברוך דצלותא כמ"ש לקמן רסא ע"א ברוך ריבויא דכולהו כו' רבויא דרזא כו' וז"ש אלין אינון כו' (יהל אור).

²⁸⁷⁷ התפילה שהיא בנשיאות ידים למעלה, יש לה כח יותר מהתפילה שאינה בנשיאות ידים, ועניינו כי הנשיאות ידים גורם שימשך על התפלה קודם עלייתה כח ושפע מהעשר מדות אל התפילה, מה שאין כן שאר התפילה (אור יקר). ועי' לקמן רעח ע"א (לש"ו).

²⁸⁷⁸ מלכות (מ"מ). עצם הייחוד הנעשה בדבור נשלם ונגמר על ידי המעשה, דהיינו נשיאות כפיים, בענין שדבורו בתפילה ג"כ שלם יותר, מפני שע"י נשיאות ידים עשר ספירות קרובות אליו יותר ויותר (אור יקר). הוא מלכות דאיהי קיימא בין תתאי ועלאי ואתברכ' מע"ס דלתתא וע"ס דלעילא הוא שמא קדישא דבה שמהן כמ"ש (יהל אור).

²⁸⁷⁹ בסוד מ"ן (מ"מ).

²⁸⁸⁰ כמ"ש שם, אתה עטור' דסתימן דאתוון כו' וכדין את כל אשר תאמר ינתן לה כו' ור"ל אתה הוא כ"ב (אתוון) וה"א עטורא דנותנין לה וזהו את כל, א"ת כ"ב, כל ה' דכליל לון, והוא סוד מנצפ"ך סוד נוק' דכליל לון בגויה, וזהו כ"ל, דהן נ' שערי בינה, ה' תרעין, והן כ"ח פרקין וא' בתראה הוא אשר תאמר ינתן לה, והוא דעת הנהר אלף אדרין דהוא אלף בתראה וכ"ב בחכמה, בל"ב נתיבות כ"ב וי', וה' בבינה נ' שערי בינה, וא' בדעת ושם הוא הפקת השאלה נהר דנפיק כו', ולכן הוא ראש לכל השאלות, אתה חונן כו', שאם אין דעת כו'. מעיקרא צריך מתתא באינון ז' היכלין דבריאיה, שהן "ס. וע"ש רנו ע"ב, ואי תימא מאן אתער שייפי תתאי כו'. וסוד הידין ע"ש רס ע"א וע"ב, ואלין אתמסרו לקדושי עליונים למהך באורחא ברזא דאתוון כו' וידי אדם כו' ואלין אתרין ודוכתין דאתקרון ידי אדם דקיימא לבני נשא אלין שמהן קדישין דשליטין בכל דרגא ודרגא דבהון אעלין ב"נ צלותא ובעותא כו' עש"ב, וידוע דשמהן הן בבריאיה, ועמ"ש בסוף תיקון נ"ה (יהל אור).

²⁸⁸¹ "דלעילא" (מ"מ). ר"ל מהגבהת הידים של האדם לצד מעלה (יהל אור).

²⁸⁸² כנ"ל והן מ"ן ומ"ד (יהל אור).

²⁸⁸³ בסוד מ"ד (מ"מ).

²⁸⁸⁴ עי' יהל אור.

ספר שמות

<p>להחוא דמברך ליה דכתיב (במדבר ו כז) ואני אברכם²⁸⁸⁵ בגין כך יסתמר בר נש בשעתא דירים ידוי לעילא למהוי בצלו או²⁸⁸⁶ בברכין או בבעותא ולא ירים ידוי למגנא בגין דאלין עשרה אינון זמינין ומתערין לגבי ההוא פרישו דידין ואי הוא למגנא אינון עשרה לטיין ליה²⁸⁸⁷ במאתן²⁸⁸⁸ וארבעין ותמניא לומיין והאי [הוא] ואיהו דכתיב ביה (תהלים קט יז) ויאהב קללה²⁸⁸⁹ ותבואהו:</p>	<p>"ואני אברכם". ולכן ישמר האדם בשעה שמרים ידיו למעלה, להיות בתפלה או בברכות או בבקשה, ולא ירים ידיו לחנם, משום שעשרה הללו מזומנים ומתעוררים אל אותה פרישת ידים, ואם הוא לחנם, אותם העשרה מקללים אותו במאתים ארבעים ושמונה קללות, וזהו שכתוב בו "ויאהב קללה ותבואהו".</p>
<p>וכדין רוח²⁸⁹⁰ מסאבא שריא על אינון ידין דאיהו²⁸⁹¹ ארחיה למשרי על אתר ריקניא וברכתא לא שריא באתר ריקניא ועל דא ונ"א דמברך ליה ואי אינון מתערין לגבי ההוא פרישו דידין ואיהו למגנא אינון לטיין ליה במאתן וארבעין ותמניא לומיין וכדין רוח מסאבא שריא על אינון ידין דאיהו ארחיה למשרי על אתר ריקניא בגין כך יסתמר בר נש בשעתא דארים ידוי לעילא למהוי בצלו או בברכאן ובצלותא ולא ירים ידוי למגנא ועל דא כתיב (בראשית יד כב) הרימותי ידי אל יהו"ה אל עליון ודמתרגמינן (מתרגם) בצלו:</p>	<p>ואז רוח הטומאה שורה על אותם הידים, שהוא, דרכו לשרות על מקום ריק. וברכה לא שורה במקום ריק. ועל זה (שמברך אותו, ואם הם מתעוררים אל אותו פורש הידים, והם לחנם, מקללים אותו במאתים וארבעים ושמונה קללות, ואז רוח הטומאה שורה על אותן ידים, שהוא דרכה לשרות על מקום ריק, לכן ישמר האדם בשעה שמרים ידיו למעלה, להיות או בברכות או בתפלה, ולא ירים ידיו לחנם. ועל זה) נאמר "הרמתי ידי אל ה' אל עליון", שמתרגמים בתפלה.</p>
<p>ובהאי פרישו דידין אית רזין עלאי²⁸⁹² בשעתא דאתפרישו ואזדקפו לעילא אוקיר²⁸⁹³ בר נש לקודשא בריך הוא בכמה רזין עלאי²⁸⁹⁴ אחזי ליחדא [רזא ד] עשר אמירן בגין ליחדא כלא ולא תברכא שמא קדישא כדקא חזי²⁸⁹⁵ ואחזי²⁸⁹⁶ ליחדא רזא דרתיכין פנימאי²⁸⁹⁷ ורתיכין דלבר²⁸⁹⁸</p>	<p>ובפרישת הידים הזאת יש סודות עליונים. בשעה שנפרשים ומזדקפים למעלה, מכבד האדם את הקדוש ברוך הוא בכמה סודות עליונים, וראוי ליחד סוד של עשר האמירות, כדי ליחד את הכל, ולברך את השם הקדוש כראוי. וראוי ליחד את סוד המרכבות הפנימיות</p>

²⁸⁸⁵ עי' יהל אור.

²⁸⁸⁶ נגד ג' דרגין כסדר מלמעלה למטה צלותא כנ"ל, וג' דרגין אלו כוללין כל הע"ס שהן עשר אמירן (יהל אור).

²⁸⁸⁷ כל דבר שהוא לבטלה שורה בו סטרא דשמאלא, ולכן ברכה אינה מצויה בידי מצד הקדושה, מפני שנשאם לבטלה, הרי קללה מזומנת לו, והנה כמו שהברכה היתה לו לכל הגוף, שהם רמ"ח אברים, ע"י עשר אצבעות, כן הקללה (אור יקר).

²⁸⁸⁸ דע"ס כוללין קומה שלימה שהוא רמ"ח איברין, וכן בשם המפורש וכן בברכה, כמ"ש בפ' נשא קמז ע"א אמור חושבן רמ"ח איברים דבאדם וכבר כת' דבב"כ אתערו אינון עשרה שליטין כמש"ש ברע"מ קמה ע"א עש"ב (יהל אור).

²⁸⁸⁹ דסיפא דקרא ולא חפץ בברכה כו' ור"ל שלא ראה להרים בתפלה (יהל אור).

²⁸⁹⁰ כמ"ש שממית בידים תתפש וכמש"ו (יהל אור).

²⁸⁹¹ ר"ל מקום שהיה ראוי לקדושה לחול ולא חל שזהו טעם של ש"ז וכן בדבר שנתרוקן כגון במצורע ומת וכיוצא (יהל אור).

²⁸⁹² ר"ל סוד הדעת שהוא נק' רזא בכ"מ סוד ה' ליראיו סוד דיסוד והוא בחשאי בזיווג והוא ה"ח וה"ג ה' אצבעין דיד ויד שמאל חו"ג ולכן ברית קדישא אתער באצעאן (יהל אור). עי' לקמן רעח ע"א (לש"ו).

²⁸⁹³ ר"ל שממשיך הדעת שהוא יקר שנמשך מדיקנא יקירא דכל יקירותא ביה תלי' ועמ"ש ברפ"ב דס"ד וכמ"ש ונגד זקניו כבוד (יהל אור).

²⁸⁹⁴ עי' יהל אור.

²⁸⁹⁵ רח ע"א וע"ב (הערת הזהר).

²⁸⁹⁶ עי' אריכות ביהל אור.

²⁸⁹⁷ ספירות דאצילות (מ"מ).

²⁸⁹⁸ דבי"ע (מ"מ).

ספר שמות

<p>בגין דיתברך שמא קדישא בכל סטרין ויתחד כלא כחדא עילא ותתא:</p>	<p>והמרכבות החיצוניות, כדי שיתברך השם הקדוש בכל הצדדים, ויתחד הכל כאחד, מעלה ומטה.</p>
<p>פתח ואמר (שמות כג טו) ולא יראו פני ריקם דא איהו רזא דזקיפו דאצבען כד זקיף לון בר נש לעילא דבעי דלא לאודקפא בריקניא אלא בעלו ובבעותין ובברכאן (או בחד מנייהו) וועל דא ולא יראו פני ריקם ולא יראו לפני לא כתיב אלא פני רזא²⁸⁹⁹ דזקיפו דאצבען דלא אצטריכו לזקפא למגנא כמה דאתמר:</p>	<p>פתח ואמר "ולא יראו פני ריקם", זהו סוד של זקיפת האצבעות, כשזוקף אותם האדם למעלה, שצריך שלא לזקף בריקנות, אלא בתפלה ובבקשות ובברכות (או בא' מהם). ועל זה "ולא יראו פני ריקם" לא נאמר "ולא יראו לפני", אלא "פני", סוד של זקיפת האצבעות, שלא צריך לזקפם לחנם, כמו שנתבאר.</p>
<p>עשרה שליטין דקאמרן אינון עשר אמירן לתתא²⁹⁰⁰ ברזא ונ"א עשרה שלטנין ממנן דקאמרן אינון ממנן לתתא ברזא דאתוון רשימין²⁹⁰¹ כגוונא דלעילא²⁹⁰² ואלין קיימין בקדמיתא²⁹⁰³ על ההוא זקיפו דאצבעאן</p>	<p>עשרה שליטים שאמרנו, הם עשר אמירות למטה, בסוד (עשרה שליטים ממונים שאמרנו, אלו ממונים למטה בסוד) של האותיות הרשומות, כדוגמא שלמעלה. ואלה עומדים בראשונה על אותה זקיפת אצבעות,</p>
<p>סז/ב</p>	
<p>ובהא כל סטרא דקדושה²⁹⁰⁴ אתאחד לעילא לארמא כרין כל סטרין אחרנין אתכפיין כלהו ואודן למלכא קדישא²⁹⁰⁵:</p>	<p>ובזה נאחז למעלה כל צד הקדושה להרים, אז כל הצדדים האחרים כולם מתכופים ומודים למלך הקדוש.</p>
<p>תא חזי ברזא ודקדושהו (דשמא קדישא)²⁹⁰⁶ איהו מלך וכהן ומשמש תחותיהו (דמשמשא ברזא דקדושה) בין לעילא בין לתתא אית מלך לעילא דאיהו רזא דקדש הקדשים ואיהו מלך עלאה ותחותיה אית כהן רזא דאור קדמאה דקא משמש קמיה ודא איהו כהן דאקרי גדול סטרא דימינא:</p>	<p>בא וראה, בסוד של קדושה הוא מלך, וכהן שמשמש תחתיו. בין למעלה בין למטה יש מלך. למעלה, שהוא סוד של קדש הקדשים, והוא מלך עליון. ותחתיו יש כהן, סוד של אור ראשון שמשמש לפניו, וזהו כהן שנקרא גדול, צד הימין.</p>
<p>אית מלך לתתא דאיהו כגוונא דההוא מלך עלאה ואיהו מלך על כלא ודלתתא (לתתא)</p>	<p>יש מלך למטה, שהוא כדוגמא של אותו מלך עליון, והוא מלך על הכל</p>

²⁸⁹⁹ עי' יהל אור.

²⁹⁰⁰ פי' עשרה שליטים שהם עשר ממונים הם יונקים מעשרה ספירות דמלכות (מ"מ). והן י' מאמרות שבהן נברא העולם, וידוע שהם בבריאה, אלקים דעבודא דבראשית, אלקים לתתא, המאור הקטן, כמ"ש בפ' בראשית כ ע"א וע"ל סח ע"ב (יהל אור).

²⁹⁰¹ פי' שם ב"ן שבמלכות (מ"מ). הוא אתוון דשמא מפרש (יהל אור).

²⁹⁰² שם יר"ד ה"א ו"א ה"א (מ"מ). ר"ל כגוונא דאצילות ועי' בתיקו"ז לט ע"א דעשר אצבעאן אינון עשר אתוון דשמא מפרש שהן כ"ח מ"ה בעשר ובכ"ח פרקי עש"ב (יהל אור).

²⁹⁰³ דאינון קדמאין ראשית לכל, וכן הם בראשי אצבעאן בארמא לעילא (יהל אור).

²⁹⁰⁴ שהן ג' דרגין ול"ל לסט"א לינקא מסיומא דטופרי דאצבען כיון שאתרמו לעילא וכלא אתאחיד בשמא קדישא ואינון באודאה בארמאן דאצבעאן (יהל אור).

²⁹⁰⁵ דאינון ל"ל אחיזה אלא במאיכו דאצבעאן אינון בדרגא דלתתא לבד כמ"ש בפרשת ויקהל (רח ע"א) ובמאיכו דאצבעאן כו' עש"ב (יהל אור).

²⁹⁰⁶ ר"ל דקומת אדם הוא מב' דברים ראש וגוף, והוא ג"ר וז"ת, ובינה כוללת ג"ר וחסד ז"ת יומא דאזיל בכולהו יומין והן מלך וכהן, וכן בריאה ג"ר יצירה ועשיה ז"ת וז"ש בין לעילא בין לתתא. והנה הקדים מתחילה וישא אהרן ידו חד כו' ואח"כ אשכחנא בספרא דשלמא כו' משום דבפ' הרימותי כו' דהרים ידיו אז, דאז נתעלה הקב"ה משום מלך וכהן שנתחברו יחד לגבוה ומלכי צדק כו', והוא כהן ויתן כו', ובאותו היום עמק שוה שהושוו כל האומות כו', וכן כ"א הי' שניהם אלא בכללות זה מלך וזה כהן, ויחזק חרש את צורף כו', ולכן נאמר שם לאל עליון שנתגלה אז, אלא שנאמר הרימותי יד, יד א' ולכן התחיל דבעי לארמא ימינא כו' והוא יד אברהם ידי (יהל אור).

ספר שמות

<p>ותחותיה אית כהן דמשמש ליה רזא דמיכאל כהנא רבא דאיהו לימינא ודאי בסטרא דקדושה אית מלך וכהן²⁹⁰⁷ ודא איהו רזא דמהימנותא שלימתא וסטרא דקדושה:</p>	<p>שלמטה. ותחתיו יש כהן שמשמש אותו, סוד של מיכאל כהן גדול, שהוא לימין. ודאי בצד הקדושה יש מלך וכהן, וזהו סוד האמונה השלמה, צד הקדושה.</p>
<p>בסטרא אחרא דלאו²⁹⁰⁸ איהו סטרא דקדושה אית רזא דאיהו מלך והא אוקימנא דאקרי (קהלת ד יג) מלך זקן וכסיל ותחותיה אית כהן און ודא הוא רזא דכתיב (הושע יב ט) ויאמר אפרים אך עשרתי מצאתי און לי בנין דחילא דא שלמא²⁹⁰⁹ על ההוא עובדא דעבד ירבעם ואלמלא דאשכח חילא דא לא יכיל לאצלחא בההוא עובדא:</p>	<p>בצד האחר, שאינו צד הקדושה, יש סוד שהוא מלך. והרי בארנו שנקרא "מלך זקן וכסיל", ותחתיו יש כהן און, וזהו סוד הכתוב "ויאמר אפרים אך עשרתי מצאתי און לי", משום שכח זה שולט על אותו מעשה שעשה ירבעם. ואלמלא שנמצא כח זה, לא יכל להצליח באותו מעשה.</p>
<p>רזא דמלה בשעתא דהאי מלך והאי כהן אתכפיין ואתברו וכדין כל סטרין אחרנין אתכפיין ואודן ליה לקודשא בריך הוא (ואודן ליה) כדין קודשא בריך הוא שליט בלחודי עילא ותתא²⁹¹⁰ כמה דאת אמר (ישעיה ב יא) ונשגב יהוה לבדו ביום ההוא:</p>	<p>סוד הדבר, בשעה שהמלך הזה והכהן הזה נכפים ונשברו, אז נכפים כל יתר הצדדים, ומודים לקדוש ברוך הוא. ואז הקדוש ברוך הוא שולט לבדו, מעלה ומטה, כמו שנאמר "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא".</p>
<p>כגוונא דא ורזא דא ממש עבד קודשא בריך הוא בארעא ודתבר מלך זקן וכסיל ודא הוא פרעה בשעתא דאתא משה לפרעה ואמר (שמות ה ג) אלהי העברים נקרא עלינו פתח ואמר (שם ב) לא ידעתי את יהוה ובעא קודשא בריך הוא דיתיקר שמיא בארעא כמה דאיהו יקירא לעילא כיון דאלקי ליה ולעמיה אתא ואודי²⁹¹¹ לקודשא בריך הוא:</p>	<p>כדוגמא זו וסוד זה ממש, עשה הקדוש ברוך הוא בארץ, ששבר "מלך זקן וכסיל", וזהו פרעה, בשעה שבא משה לפרעה, ואמר "אלהי העברים נקרא עלינו", פתח ואמר "לא ידעתי את ה'". ורצה הקדוש ברוך הוא שיתכבד שמו בארץ כמו שהוא נכבד למעלה, כיון שהלקה אותו ואת עמו, בא והודה לו לקדוש ברוך הוא.</p>
<p>לבתר אתבר ואתכפייא ההוא כהן ואון יתרו דמשמש תחותיה עד דאתא ואודי ליה לקודשא בריך הוא וואמר (שמות יח י) ברוך יהוה אשר הציל אתכם וגו' (שם יא) עתה ידעתי כי גדול יהוה וגו' ודא הוא כהן און סטר אחרא דאיהו סטר שמאלא ודא איהו רזא דאמרה רחל כד חמאת דמיתת [כמה] דכתיב (בראשית לה יח) בן אוני</p>	<p>ואחר נשבר ונכפה אותו כהן און, יתרו, שמשמש תחתיו, עד שבא והודה לו לקדוש ברוך הוא, ואמר "ברוך ה' אשר הציל אתכם וגו', עתה ידעתי כי גדול ה' וגו'", וזהו כהן און, צד האחר, שהוא צד שמאל. וזהו סוד שאמרה רחל, כשראתה שהיא מתה, כמו שנאמר "בן אוני". ולכן מהר²⁹¹² יעקב ואמר "בן</p>

²⁹⁰⁷ "ודאי בסטרא דקדושה אית מלך וכהן" מוסגר בדפ"ק.

²⁹⁰⁸ ג"כ כמו בקדושה וז"ש למטה דאיהו סטר שמאלא, ר"ל דכל סט"א הוא סטר שמאלא ויותר שמאל הוא בס' וזהו שם סמ' (יהל אור).

²⁹⁰⁹ וע"ל קצא ע"ב אמאי על אהרן בגין כו' דהאי כו' וע"ש קצב ע"א חמו דכוס כו' והוא סוד ראשית אונו דסט' דימינא הוא בכור כמ"ש ברע"מ ס"פ בא והוא ראשית ולכן כל ראשית לו ונק' כח כמ"ש בתיקו"ז וכמ"ש ימינך ה' נאדרי בכח ונאמר כחי וראשית אוני אבל הוא מסט' דלא אכלתי באוני לחם אונים וכל תוקפא הוא בימינא לכן נקרא כח ואון וז"ש יעקב בן ימין מבן און דהוא אחד אלא שאון יש לו ג"כ בסט"א לכן כמעט שנפלו בפלגש בגבעה אלולי שמיהר יעקב לקרותו בן ימין דל"ל חולקא שם (יהל אור).

²⁹¹⁰ ר"ל באצילות "עילאה" ובי"ע "תתא" וכנ"ל. ותתא הוא כד אתברו ואהדרו מסט' דילהון שהן נגד עלמין דבי"ע אבל למעלה לא יגורך רע ושם העילוי (יהל אור).

²⁹¹¹ ליה (נוסף בדפ"ו).

²⁹¹²

ספר שמות

<p>ובנין דא אוהי²⁹¹³ יעקב ואמר [בן ימין] (בנימן) ולא בן אוני סטר ימינא ולא שמאלא:</p>	<p>ימין", ולא בן אוני, צד ימין ולא צד שמאל.</p>
<p>וכיון דההוא מלך וכהן אודו לקודשא בריך הוא ואתברו קמיה כדין אסתלק קודשא בריך הוא ביקריה על כלא עילא ותתא ועד אסתלק קודשא בריך הוא ביקריה כד אודן²⁹¹⁴ אלן קמיה לא אתייהיבת אורייתא [עד] לבתר דאתא יתרו ואודי ואמר (שמות יח יא) עתה ידעתי כי גדול יהוה מכל האלהים ברוך יהוה אשר הציל אתכם וגו' כדין אסתלק קודשא בריך הוא ביקריה עילא ותתא ולבתר יהב אורייתא²⁹¹⁵ בשלימו דשלטנו על כלא:</p>	<p>וכיון שאותו מלך וכהן הודו לקדוש ברוך הוא, ונשברו לפניו, אז התעלה הקדוש ברוך הוא בכבודו על הכל, מעלה ומטה. ועד שהתעלה הקדוש ברוך הוא בכבודו, כשהודו אלה לפניו, לא נתנה תורה, עד לאחר שבא יתרו והודה ואמר "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים, ברוך ה' אשר הציל אתכם וגו'". אז התעלה הקדוש ברוך הוא בכבודו מעלה ומטה, ואחר כך נתן תורה בשלמות, ששלטונו על הכל.</p>
<p>ורבי אלעזר פתח²⁹¹⁶ ואמר (תהלים סז ד) יודוך עמים אלהים²⁹¹⁷ יודוך עמים כלם [כדין דוד מלכא] ות"ח דוד מלכא (כדין) קם ושבח ואודי למלכא קדישא (כדין דהוה) ווהוה אשתדל באורייתא ובהיא שעתא כדו (והיא שעתא כדין) רוח צפון אתער²⁹¹⁸ והוה בטש באינון נימין דכנורא וכנורא הוה מנגן ואמר [שירה וכו' ומה שירה] (וכו' ומה) הוה קאמר²⁹¹⁹:</p>	<p>רבי אלעזר פתח ואמר "יודוך עמים אלהים יודוך עמים כולם". בא וראה, דוד המלך קם ושבח והודה למלך הקדוש, והיה עוסק בתורה באותה שעה כשרוח צפון התעוררה, והיתה מכה באותם נימי הכנור, והכנור היה מנגן ואומר שירה וכו', ואיזו שירה הוא אמר.</p>
<p>תא חזי בשעתא דקודשא בריך הוא אתער²⁹²⁰ לגבי כל אינון רתיכין למיהב לון טרפא כמה דאוקימנא דכתיב (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה כדין כלהו בחדו פתחי ואמרי (תהלים סז ב) אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה כד רוח צפון אתער ונחית</p>	<p>בא וראה, בשעה שהקדוש ברוך הוא מתעורר אל כל אותן המרכבות לתת להן טרף כמו שבארנו, שנאמר "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה", אז כולם בשמחה פותחים ואומרים "אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה". כשרוח צפון מתעוררת ויורדת</p>

²⁹¹³ (נ"א אודי) נוסף בדפ"ו.

²⁹¹⁴ כמ"ש בסוד הודו לה' כי טוב וכמש"ל דפרעה אמר ה' הצדיק ויתרו עתה ידעתי כו', ואורייתא הוא עשר אמירן דכלילן ביה הכל מלך וכהן לכן לא ניתן אורייתא כו', וכן היא כוללת כל עלמין (יהל אור).

²⁹¹⁵ כדעת דקודם מ"ת בא (יהל אור).

²⁹¹⁶ ר"ש (נוסף ביהל אור).

²⁹¹⁷ פ' כשיודוך עמים שעשו עצמם אלהות הם פרעה וחביריו כ"ש שיודוך עמים כולם (רח"ו).

²⁹¹⁸ הם ה' גבורות דאימא הבאים בחצות (מ"מ).

²⁹¹⁹ "תא חזי דוד מלכא קם ושבח ואודי למלכא קדישא והוה משתדל באורייתא בהיא שעתא כד רוח צפון אתער והוה בטש באינון נימין דכנורא וכנורא הוה מנגן ואמר שירה וכו' ומה שירה הוה קאמר" נמחק ביהל אור.

²⁹²⁰ פ' מלכות, והיינו אלהים יחוננו, כי המלכות נקרא אלהים (מ"מ). קב"ה אתער הוא דרגא דבינה דמקנן בכורסייא, מבינה כל ברכאין וכמש"ל (קסט ע"ב), ומהאי שביעא' מתברכין וש"מ רבו מספר. ורוח צפון דאתער ונחית לעלמא הוא המשכת הדעת בעלמא ואתערותא הוא מבינה כידוע וכנור הוא מלכות כנור דדוד וביה מנשב ההוא רוחא, ועי' בתיקו"ז תיקון כ"ה ותיקון נ', ואח"כ קם דוד וביה הוה ג"כ אלו ג' כד אתער משינתיה ואח"כ התעסקו בתורה ושהוה הדעת, וז"ש וההוא שעתא כדין רוח כו' והכנור מנגן ג"כ באתערותא באורייתא ודוד הוה אמר ורוח צפון וכנור נגד ג' הנ"ל. אלא כאן פסוקא דכנור קודם לרוח דדוד שני מדות דיליה כמ"ש בפ' פנחס, ואח"כ בשרייתא רוח הקדוש על דוד אמר פסוק השביעי כלל כולם דביה ז' תיבין נגד ז' פסוקים. והנה ג' פסוקים הן באצילות וג' דוד הן בב"ע שהן עלמין דמלכות דרגא דדוד ג' לעילא דכליל כלא וג' לתתא והשביעית הוא בארץ שלנו שכוללת הכל בחי' התחתונה של העולמות וז"ש כאן האי מימרא ומפרש והולך "ולבתר אתא דוד וכו'" (יהל אור).

ספר שמות

<p>לעלמא נשיב ואמר (תהלים סז ג) לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך כנור בשעתא דאיהו מנגנא ביה בההוא רוחא פתח ואמר (שם ד) יודוך עמים (אלהים יודוך עמים) כלם אחסרו²⁹²¹ דוד כד הוה קם ואתער²⁹²² עליה רוח קודשא פתח ואמר (שם ז) ארץ נתנה יכולה יברכנו אלהים אלהינו יברכנו אלהים וייראו אותו כל אפסי ארץ (שם ח) בגין לאמשכא טיבו דקודשא בריך הוא מעילא לתתא לבתר אתא דוד²⁹²³ ברוח קודשא וסדר לון כחדא אסתכל בכלא האי קרא דכנורא בנין²⁹²⁴ דשלימו דיקרא דקודשא בריך הוא עילא ותתא:</p>	<p>לעולם, נושבת ואומרת "לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך". בשעה שמנגן הכנור באותה רוח, פותח ואומר "יודוך עמים כולם". כשהיה דוד קם ומתעורר עליו רוח הקודש, פתח ואמר "ארץ נתנה יכולה יברכנו אלהים אלהינו יברכנו אלהים וייראו אותו כל אפסי ארץ", כדי להמשיך את טוב הקדוש ברוך הוא מלמעלה למטה. אחר כך בא דוד וסדר אותם ברוח הקודש כאחד, והתבונן בכל הכתוב הזה של הכנור לפי ששלמות של כבוד הקדוש ברוך הוא למעלה ולמטה.</p>
<p>בשעתא דשאר עמין ואתכפיין (אחרנין) אתיין ואודאן ליה [לקודשא בריך הוא] כיון דאינון ואתכפיין ואודון (אודון) ליה כדין אשתלים יקרא דקודשא בריך הוא עילא ותתא בשעתא דאתא משה</p>	<p>בשעה ששאר העמים נכפים באים ומודים לקדוש ברוך הוא, כיון שנכפים ומודים לו, אז משתלם כבוד הקדוש ברוך הוא מעלה ומטה. בשעה שבא משה</p>
סח/א	
<p>לפרעה ואמר ליה²⁹²⁵ יהו"ה אלהי העברים נקרא עלינו וגו' (שמות ה ג) פתח איהו ואמר (שם ב) לא ידעתי את יהו"ה:</p>	<p>לפרעה ואמר לו 'ה' אלהי העברים נקרא עלינו וגו', הוא פתח ואמר "לא ידעתי את ה'".</p>
<p>ובעא קודשא בריך הוא דיתייקר שמיה בארעא כמה דאיהו יקירא לעילא כיון דאלקי ליה ולעמיה אתא ואודי ליה לקודשא בריך הוא דכתיב (שמות ט כז) יהו"ה הצדיק איהו דהוה מלכא קרופינוס דכל עלמא כיון דאיהו אודי כל שאר מלכין אודון דכתיב (שם טו טו) אז נבהלו אלופי אדום:</p>	<p>ורצה הקדוש ברוך הוא שיתכבד שמו בארץ כמו שהוא נכבד למעלה, כיון שהלקה אותו ואת עמו, בא והודה לקדוש ברוך הוא, שנאמר "ה' הצדיק", הוא שהיה מלך חשוב²⁹²⁶ של כל העולם, כיון שהודה, אז כל שאר העמים הודו, שנאמר "אז נבהלו אלופי אדום".</p>
<p>אתא יתרו כומרא עלאה ורברבא רב ממנא דכל ממנא²⁹²⁷ דכל טעוון אחרנין ואודי ליה לקודשא בריך הוא ואמר (שמות יח יא) עתה ידעתי כי גדול יהו"ה מכל האלהים כדין אסתלק [ואתייקר] קודשא בריך הוא ביקריה עילא ותתא ולבתר ירב אורייתא בשלימו דשלטנו על כלא:</p>	<p>בא יתרו כומר עליון וגדול ממונה גדול של כל הממונים, של כל האלילים האחרים, והודה לקדוש ברוך הוא ואמר "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים", אז התעלה והתכבד הקדוש ברוך הוא בכבודו מעלה ומטה. ואחר כך נתן תורה בשלמות, כששלטנו על הכל.</p>

²⁹²¹ כדין דוד מלכא קם ומשבח ואודי למלכא קדישא ואמר ישמחו וירננו כו' כיון דהוי אשתדל באורייתא (בההיא שעתא כד רוח צפון אתער והוה בטש באינון נימין דכנורא) [וכו'] וכנורא הוה מנגן ואמר שירה (וכו') [ואמר יודוך כו' ורוח צפון מה הוה קאמר ארץ נתנה יכולה יברכנו אלקי אלקינו] (יהל אור).

²⁹²² "קם ואתער" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "אתער".

²⁹²³ והכל בשעתא דעמין אתברו דלכן כנור מנגנא יודוך עמים וכו', וכמש"ו, וכן הז"פ נגד ז"ת וד' אחרונים נה"ם הן דנוק' לכן הם בב"ע ומלכות נגד הארץ שלנו כנ"ל וידוע שאבהן חג"ת שכוללין ג' דרגין כמ"ש בסוד סעודת שבת ולכן הם בחג"ת ובנה"י (יהל אור).

²⁹²⁴ מוסגר בדפ"ק.

²⁹²⁵ לפנינו כתיב (שמות ה א) כה אמר ה' אלהי ישראל שלח את עמי וגו', וע"ז אמר פרעה מי ה' וגו' לא ידעתי את ה', ואח"כ נאמר אלהי העברים וגו' ולא נזכר ה' כמ"ש פה, ויש לעיין (הערת הזהר).

²⁹²⁶

²⁹²⁷ "דכל ממנא" מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

<p>אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה²⁹²⁸ על דא כתיב²⁹²⁹ (תהלים סו ד) יודוך עמים אלהים יודוך עמים כולם אתא רבי אלעזר ונשיק ידוי בכה רבי אבא ואמר (שם קג יג) כרחם אב על בנים מאן ירחם על רבי אלעזר לאשלמא²⁹³⁰ מלוי בר רחימו דמר זכאה חולקנא דזכינא למשמע מלין אלין קמיה דלא נכסוף בהו לעלמא דאתי:</p>	<p>אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, על זה נאמר "יודוך עמים אלהים יודוך עמים כולם". בא רבי אלעזר ונשק ידו. בכה רבי אבא ואמר "כרחם אב על בנים", מי ירחם על רבי אלעזר וישלים דבריו, חוץ מאהבת של האדון, אשרי חלקנו שזכינו לשמוע דברים אלו לפניו, שלא נבוש בהם לעולם הבא.</p>
<p>אמר רבי אבא הא(י) כהן און לא כתיב ביתרו כהן מדין כתיב אמר ליה כלא איהו חד²⁹³¹ בקדמיתא חמוי דיוסף כהן און אקרי ולבתר חמוי דמשה כהן מדין וכלא רוא חדא דהא אלין תרין משה ויוסף בדרגא דרוא חדא קיימין ברוא דאת ו"ו תרין ווין כחדא²⁹³² ומה דאתמר כהן מדין רוא דא אשת מדינים משה ויוסף ברוא חדא קיימי רוא דא ו"ו תרין כחדא²⁹³³:</p>	<p>אמר רבי אבא הרי לא כתוב ביתרו כהן און [אלא], נאמר "כהן מדין". אמר לו הכל אחד. בתחלה חמיו של יוסף נקרא כהן און, ואחר כך חמיו של משה כהן מדין, והכל סוד אחד, שהרי שני אלה, משה ויוסף, עומדים בדרגה של סוד אחד, בסוד האות ו"ו, שני ווי"ם כאחד. ומה שנאמר "כהן מדין", סוד זה אשת מדינים. משה ויוסף בסוד אחד עומדים וסוד זה ו"ו שנים כאחד.</p>
<p>ארים ידוי על רישיה רבי אבא ובכה אמר נהירו דאורייתא סלקא השתא עד רום רקיע(א) דכרסייא עלאה לבתר ודיסתלק מר מעלמא מאן ינהיר נהירו דאורייתא ווי לעלמא דישתאר יתום מינך אבל מלין דמר יתנהירו בעלמא עד דייתי מלכא משיחא וכדין כתיב (ישעיה יא ט) וומלאה(א) (כי מלאה) הארץ דעה את יהוה וגו':</p>	<p>רבי אבא הרים ידיו על ראשו ובכה אמר, אור התורה עולה עתה עד רום הרקיע של הכסא העליון, אחר שיסתלק האדון מהעולם, מי יאיר את אור התורה. אוי לעולם שישאר יתום ממך. אבל דברי האדון יאירו בעולם, עד שיבא מלך המשיח, ואז נאמר "ומלאה הארץ דעה את ה' וגו'".</p>
<p>וישמע יתרו כהן וגו' (שמות יח א) רבי חייא אמר האי קרא אית לאסתכלא ביה בקדמיתא כתיב את כל אשר עשה אלהים למשה ולבתר כתיב כי הוציא יהוה אלא רוא דא את כל אשר עשה אלהים ודא שמא (דא) דאגין על משה ועל ישראל ולא אתעדי מנייהו בגלותא ולבתר שמא עלאה אפיק לון ממערים דהא שמא קדישא דאפיק לון ברוא דיובלא הוה:</p>	<p>"וישמע יתרו כהן וגו'", רבי חייא אמר, פסוק זה יש להתבונן בו, בתחלה נאמר "את כל אשר עשה אלהים למשה", ואחר כך נאמר "כי הוציא ה'". אלא סוד זה "את כל אשר עשה אלהים" זה השם שהגן על משה ועל ישראל ולא עזב אותם בגלות, ואחר כך השם העליון הוציא אותם ממצרים, שהרי השם הקדוש שהוציא אותם היה בסוד היובל.</p>

²⁹²⁸ ט"ס למעלה סז ע"ב פתח ואמר יודוך עמים כו' אלא צ"ל פתח ר"ש ואמר יודוך כו' והכל מדברי ר"ש להסכים עם ר"א (יהל אור).

²⁹²⁹ לראיה על דבריו שעליו קוטב כל המאמר של ר"ש כמש"ל לבתר אתא כו' בגין דשלימו דיקרא כו' בשעתא כו' כנ"ל (יהל אור).

²⁹³⁰ ולאשלמא (דפ"ו).

²⁹³¹ כי הדעת הוא כלל ופרט וכלל כמ"ש בתיקון מ"ז, ומשה הוא הדעת במקומו למעלה, ולכן הם בדרגא חדא בכללם (יהל אור).

²⁹³² "ברוא דאת ו"ו תרין ווין כחדא" מוסגר בדפ"ק.

²⁹³³ "משה ויוסף ברוא חדא קיימי רוא דא ו"ו תרין כחדא" מוסגר בדפ"ק. ר"ל ה"ו מלא של השם דכל ו' הוא בדעת כמש"ש לח ע"א, וכן נקרא ידע ביסוד ע"ש הדעת. והנה זיווגא דדעת כ"י כמ"ש שאמרה שבת כו' שהוא הדעת וכמ"ש בתיקון ע' דחסד ונצח כחדא וכן כולם. וכ"י באימא והוא הדעת שמשותפת בתחתונים, ועיקרו בשבילה שאין המשכות הדעת אלא בזיווגא בנוק' והנהר נק' שלום כמ"ש (ברכות נו ע"ב) ג' שלומות כו' כנהר שלום. והיפוכו בס"א וזהו אשת מדינים וזהו כהן מדין דכל ספ' כלולה מ"ס וביוסף נק' און, כחי וראשית אוני כנ"ל וכאן עלמא הוי קאים בסוד הדעת כהן מדין (יהל אור).

ספר שמות

<p>דבר אחר²⁹³⁴ את כל אשר עשה אלהים למשה כד אתרמי לנהרא וכדו (ו) שזיב ליה מחרבא דפרעה ולישראל עמו דכתיב (שמות ב כד) וישמע אלהים את נאקתם וכתיב (שם א יב) וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ:</p>	<p>דבר אחר "את כל אשר עשה אלהים למשה" כשנזרק לנהר וכשהציל אותו מחרב פרעה. "ואת ישראל עמו", שנאמר "וישמע אלהים את נאקתם", ונאמר "וכאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפרוץ".</p>
<p>וישמע יתרו כהן מדין (שמות יח א) רבי יוסי פתח (תהלים קיא ט) פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו קדוש ונורא שמו מאי שנא בכל שאר קראי דבבלהו תרין תיבין מאלפא ביתא ובהאי קרא ובקרא (אחרא) דאבתריה תלת תלת אלא בגין לאשלמא שית סטרין בהאי אלפא ביתא האי לקבל תלת²⁹³⁵ פורקנין דישראל בר פורקנא קדמאה קרא אחרא²⁹³⁶ לקבל תורה נביאים וכתובים וכלא תליא בהאי חכמה²⁹³⁷:</p>	<p>"וישמע יתרו כהן מדין", רבי יוסי פתח "פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו קדוש ונורא שמו", מה שונה בכל שאר הפסוקים, שבכולם שתי תיבות מאלף בית, ובפסוק זה ובפסוק שלאחריו שלש שלש. אלא כדי להשלים ששה צדדים באלף בית הזה, זה כנגד שלש הגאולות של ישראל, חוץ מהגאולה הראשונה. פסוק אחר כנגד תורה נביאים וכתובים והכל תלוי בחכמה הזו.</p>
<p>²⁹³⁸פדות שלח²⁹³⁹ לעמו כד פריק קודשא בריך הוא לישראל מגלותא דמצרים ועבד לון נסין וגבורין צוה לעולם בריתו כד אתא יתרו וקביל ליה קודשא בריך הוא וקריב ליה לפולחניה ומתמן²⁹⁴⁰ אתקריבו כל אינון גיורין תחות גרפוי דשכינתא מתמן ולהלאה קדוש²⁹⁴¹ ונורא שמו דהא כדין אתקדש שמיה דקודשא בריך הוא דהא [יתקדש] (מסטרא אחרא אתקדש) שמא קדישא כד אתבר ואתכפיא סטרא אחרא כמה דהוה ביתרו:</p>	<p>"פדות שלח לעמו", כשגאל הקדוש ברוך הוא את ישראל מגלות מצרים ועשה להם נסים וגבורות, "צוה לעולם בריתו", כשבא יתרו וקבלו הקדוש ברוך הוא וקרכו לעבודתו, ומשם התקרבו כל אותם גרים תחת כנפי השכינה. משם והלאה "קדוש ונורא שמו", שהרי אז התקדש שם הקדוש ברוך הוא, שהרי מתקדש שם הקדוש כשנשבר ונכפה הצד האחר, כמו שהיה ביתרו.</p>
<p>וישמע יתרו וגו' (שמות יח א) וכי יתרו שמע וכל עלמא לא שמעו והא כתיב (שמות טו יד) שמעו עמים ירגזון אלא כל עלמא שמעו ולא אתברו והאי שמע ואתבר</p>	<p>"וישמע יתרו וגו'", וכי יתרו שמע וכל העולם לא שמעו, והרי נאמר "שמעו עמים ירגזון". אלא כל העולם שמעו, ולא נשברו והוא שמע ונשבר</p>

²⁹³⁴ יותר נראה דלא גרסינן כאן ד"א אלא למטה אחר וכלא תליא בהיא חכמה (יהל אור). בתחילה פי' דאגין עלייהו בגלותא ומשה וישראל בכלל ועתה פי' ניסין דעביד עמהון ולכ"א בפרט דבגלותא לא אתגלי רק שמא דאלקים כי שמא דהו"ה נתגלה בגאולה למעביד ניסין דבהאי עביד ניסין כידוע (יהל אור).

²⁹³⁵ ראשון פדות מבבל בבית שני במדי והן ג' אומות בג' גליות שני ביון ע"י הכהנים וזהו צוה לעולם בריתו וכמ"ל רנח ע"א וע"ד הווי כהנים כו' ולהאי אצטריך כו' והוא לקבל היכלא שתיתאה דלהון ערלה את הברית ואת החסד שלישי לעתיד לבא והתגדלתי והתקדשתי כו' והתנבא דוד על העתיד לבד מה שעבר (יהל אור).

²⁹³⁶ כמ"ש ראשית חכמה כו', והוא התורה פי' פתחה בחכמה בראשית שהוא ראשית חכמה, וכמ"ש בתיקונים בחוכמתא, שכל טוב שהוא ע"י המעשים והסיפורים כמ"ש במ"א והוא בנביאים והתחלת נביאים לא ימוש כו' אז תשכיל כו' תהלתו הוא כתובים בראשיתו תהלים וכן איוב ושאריו והן ב"ק תורה בת"ת ספר זכרון ספר תורה ונביאים וכתובים בח"ג ופורקנא בנה"י שהן גוונים דאתחזיין דמתמן ב' משיחין כל הניסים (יהל אור).

²⁹³⁷ ר"ל כל תנ"ך, שכל טוב כו', תהלתו כו', קאי אראשית חכמה שהוא שכל טוב כו', והוא כמ"ש (תענית ט ע"א) ליכא מידי כו' דלא מרמזי כו' (יהל אור).
²⁹³⁸ ד"א (נוסף ביהל אור).

²⁹³⁹ השתא מפרש באופן אחר כל הפ' על גאולת מצרים (יהל אור).

²⁹⁴⁰ ר"ל זהו לעולם בריתו (יהל אור).

²⁹⁴¹ ר"ל בכל הגוים והן ג' דרגין מלך וכהן וישראל, וכן באומות ואח"כ ראשית חכמה דאח"כ אתייהב אורייתא כנ"ל וכלילא בה תנ"ך כנ"ל וכמ"ש (שבת פח ע"א) בריך רחמנא דיהיב לן אורייתא תליתאי ביום תליתאי כו' (יהל אור).

ספר שמות

סח/ב	
זהר:	
ונכפה מלפני הקדוש ברוך הוא, וקרב ליראתו.	ואתכפיא מקמיה ודוקודשא בריך הוא ואתקרב לדחלתיה:
רבי אבא אמר, בכמה מקומות שנינו, שכל מה שעשה הקדוש ברוך הוא למעלה ולמטה, הכל הוא אמת ומעשה אמת. ואין לך דבר בעולם שצריך אדם לדחותו ממנו ולנהג בו קלון, שהרי כולם מעשי אמת הם, והכל צריך בעולם.	רבי אבא אמר בכמה ²⁹⁴² אתר תנינן דקודשא בריך הוא כל מה דעבד לעילא ותתא כלא איהו קשוט ועובדא דקשוט ולית לך מלה בעלמא דבעי בר נש לדחיא [ליה] מניה ולאנהגא ביה קלנא דהא כלהו עובדא דקשוט ואינון (איה) וכלא אצטריך בעלמא:
שהרי פעם אחת היה רבי אלעזר הולך בדרך, והיה הולך עמו רבי חזקיה. ראו נחש אחד, קם רבי חזקיה להרגו. אמר לו רבי אלעזר, תעזוב אותו אל תהרג אותו. אמר לו והרי הוא דבר רע שהורג בני אדם. אמר לו לרבי חזקיה, והרי נאמר "אם ישוך הנחש בלא לחש", לא נושך הנחש את האדם עד שלוחשים לו מלמעלה, ואומרים לו, לך הרוג את פלוני.	דהא זמנא חדא הוה רבי אלעזר [אזיל] בארחא והוה (אזיל) עמיה רבי חזקיה חמו חד חויא קם רבי חזקיה למקטליה אמר ליה רבי אלעזר שביק ליה לא תקטליניה אמר ליה והא מלה בישא איהו דקטיל בני נשא אמר ליה ולרבין חזקיה והא כתיב (קהלת י יא) אם ישוך הנחש בלא לחש לא נשיך חויא לבר נש עד דלחשין ליה מלעילא ואמרי ליה זיל קטיל ליה לפלניא:
ולפעמים כמו שעשה זה, כך גם מציל את האדם מדברים אחרים, ועל ידו הקדוש ברוך הוא עושה שיתרחש נס לבני אדם. והכל תלוי ביד הקדוש ברוך הוא, והכל הוא מעשי ידיו, וצריך אותם העולם. ואם העולם לא היה צריך אותם, לא היה הקדוש ברוך הוא עושה אותם. ולכן לא צריך אדם לנהג בהם קלון בדברי העולם, בדבריו ומעשיו של הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה.	ולזמנין כמה דעביד האי הכי נמי שזיב לבר נש ממלין אחרנין ועל ידוי ארחיש קודשא בריך הוא ניסא לבני נשא וכלא בידא דקודשא בריך הוא תליא וכלא איהו עובדי ידוי ואצטריך עלמא ולהו (בהו) ואי לאו דאצטריך לון עלמא לא עבד לון קודשא בריך הוא ועל דא לא בעי בר נש לאנהגא בהו קלנא במלי דעלמא במלוי ובעובדוי דקודשא בריך הוא על אחת כמה וכמה:
פתח ואמר "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד". "וירא אלהים", זה אלהים חיים. "וירא", שהסתכל להאיר להם ולהשגיח עליהם. "את כל אשר עשה", הכל בכלל אחד, מעלה ומטה. "והנה טוב", זה צד הימין. "מאד", זה צד השמאל. והרי פרשוה, "טוב" זה מלאך החיים, "מאד" זה מלאך המות. והכל סוד אחד, סוד הוא לאותם שמתבוננים בסוד החכמה.	פתח ואמר (בראשית א לא) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד וירא אלהים דא אלהים חיים ²⁹⁴³ וירא דאסתכל לאנהרא לון ולאשגחא לון את כל אשר עשה וכלא (כל) בכללא חדא עילא ותתא ²⁹⁴⁴ והנה טוב דא סטרא דימינא מאד דא סטרא דשמאלא והא אוקמוה טוב דא מלאך חיים מאד דא מלאך המות וכלא רוא חדא ²⁹⁴⁵ רוא הוא לאינון דמסתכלי ברוא דחכמתא ²⁹⁴⁶ :
"וירא אלהים את כל אשר עשה", בכל מעשה בראשית נאמר "וירא אלהים	וירא אלהים את כל אשר עשה בכל עובדא

²⁹⁴² עי' יהל אור.

²⁹⁴³ בינה (רח"ו).

²⁹⁴⁴ אצילות ובי"ע דאלקים חיים למעלה (יהל אור).

²⁹⁴⁵ ר"ל עם מ"ש טוב סט' דימינא מאד כו' (יהל אור).

²⁹⁴⁶ עי' יהל אור.

ספר שמות

<p>דבראשית כתיב וירא אלהים כי טוב והכא וירא אלהים את כל אשר עשה אלהים²⁹⁴⁷ לתתא²⁹⁴⁸ שליט על תתאי אלהים²⁹⁴⁹ לעילא שליט על עלאי [דא כלא איהו אלקים חיים] ודא איהו רוא דאלהים חיים²⁹⁵⁰ (ד"א כלא אלהים חיים) דאנהיר ואדליק כל אינון בוסנין²⁹⁵¹ עלאינ ותתאינ ומתמן נפקין כל אינון נהורין לאנהרא:</p>	<p>כי טוב, וכאן "וירא אלהים את כל אשר עשה אלהים" למטה, שולט על התחתונים. אלהים למעלה, שולט על העליונים. זהו סוד של אלהים חיים (הכל הוא אלהים חיים) שמאיר ומדליק כל אותם נרות עליונים ותחתונים, ומשם יוצאים כל אותם אורות להאיר.</p>
<p>תא חזי יתרו הוא דיהב עיטא למשה על תקונא דדינין הכי אצטריך ורוא דא ודאודיו (אודי) ליה לקודשא בריך הוא וסדר קמיה תקונא דדינוי לאחזאה מה דכתיב (דברים א יז) כי המשפט לאלהים הוא ולא לספרא אחרא²⁹⁵² ודינין לישראל ואתייחבו ולא לאחרא דכתיב (תהלים קמו יט) חקיו ומשפטיו לישראל ותא חזי לא ינהיג בר נש קלנא באחרא ומלה דהדיוטא מלה</p>	<p>בא וראה, יתרו הוא שנתן עצה למשה על תקון הדינים, כך צריך. וסוד זה שהודה לו לקדוש ברוך הוא, וסדר לפניו תקון הדינים, להראות מה שכתוב "כי המשפט לאלהים הוא", ולא לצד האחר. והדינים נתנו לישראל ולא לאחר, "שכתוב חוקיו ומשפטיו לישראל". ובא וראה, לא ינהג אדם קלון באחר, ודבר הדיוט, דבר</p>
<p>תוספתא:</p>	
<p>בטמירו דטמירין²⁹⁵³ אתרשים רשימו חד דלא אתחזי²⁹⁵⁴ ולא אתגליא ההוא רשימו רשים ולא רשים²⁹⁵⁵ מארי דסכלתנו ופקחין דעינין לא יכלין למיקם ביה איהו קיומא דכלא²⁹⁵⁶ ההוא רשימו²⁹⁵⁷ איהו זעיר²⁹⁵⁸ דלא אתחזיא ולא אתגליא קיימא ברעותא²⁹⁵⁹ לקיימא כלא לנטלא מה דנטלא ממה דלית ביה רשימו²⁹⁶⁰ ולא רעותא דלא ואתחזי²⁹⁶¹ (אתחזק):</p>	<p>במכוסה שבמכוסים נרשם רושם אחד, שלא נראה ולא התגלה אותו רושם, רשום ולא רשום. בעלי התבונה ועינים פקוחות לא יכולים לעמוד בו, הוא קיום הכל. אותו הרושם הוא קטן, שלא נראה ולא התגלה. עומד ברצון, לקיים הכל, לקבל מה שמקבל ממה שאין בו רושם ולא רצון שלא נראה.</p>

²⁹⁴⁷ מלכות (רח"ו). עי' מלואים אות יב.
²⁹⁴⁸ ר"ל שכינה תתאה על ב"ע והכל דרגא חדא כמו שבינה כוללת ג"ר והיא על ז'ין כן היא בבריאיה ועל יצירה ועשייה ובד"א פ' הכל על בינה וכנ"ל (יהל אור).
²⁹⁴⁹ בינה (רח"ו). המאציל א"ס ית"ש מתייחד בז"א ומלכות והוא חד עמהם יחיד ומיוחד, וע"י יחודו בז"א נתגלה בשם הו"ה ב"ה, וביחודו בהמלכות נתגלה בה בשאר כל השמות כולם המסתעפים מהשם הו"ה. ונעשית המלכות עי"ז, ר"ל ע"י יחודו בה וגילויו בה לאלה"י כל הארץ המנהגת את כל העולמות כולם (כללים ח"א לא ע"ב), כל עומק דרכי ההנהגה של עתה שהם תלויים בהנוק' (שם ח"ב ח ע"א).
²⁹⁵⁰ הטעם הוא כי אין להחיצונים אחיזה בהם, לכן נקראים הם חיים. וכ"ז הוא משום שהם קרובים לאור א"ס, מקור החיים (דע"ה ח"ב צז ע"ב).
²⁹⁵¹ בוצינין (דפ"ו).
²⁹⁵² כדי לאתקדשא שמא דקב"ה כנ"ל וכמש"ו אבל שאמר והכי אצטריך הוא משום דקין אמר לית דין כו' והוא נפרד מקין ואתתקן בזה (יהל אור).
²⁹⁵³ עי' יהל אור. ועי' ברית יצחק נה ע"א אריכות.
²⁹⁵⁴ הוא סוד י' דנפיק מאויר, י' אור [עי' ח"א טז ע"ב ותיקו"ז לה ע"ב], והוא שרש אבא (יהל אור).
²⁹⁵⁵ עי' יהל אור.
²⁹⁵⁶ כמ"ש בפ' ויקרא דף י ע"ב, א"ל על י' קיימא כלהו ומניה אתבניאו וכו' (יהל אור).
²⁹⁵⁷ פ' רשימו הוא יסוד אבא (זהר הרקיע). ר"ל שאבא הוא יו"ד דשמה קדישא והיא קטנה מכל כ"ב אתוון להורות שאבא נעלם מאד (רח"ו).
²⁹⁵⁸ כמ"ש בתז"ח (נ ע"ג) איהו זעיר ומגו זעירותא דיליה טמיר בסתימו דמעוי ולא ידיע (יהל אור).
²⁹⁵⁹ הוא סוד מצח עתיק שהוא רצון עליון יסוד דעתיקא (זהר הרקיע).
²⁹⁶⁰ הוא אין סוף דאין בו סוד הרשימו הנגלה באבא ולא רעותא הוא יסוד דעתיק שהוא סוד המצח (זהר הרקיע).
²⁹⁶¹ ר"ל שניטל מא"ס ממ"ס כמ"ש בז"ח ה ע"ב את י' סלקא ברעו דמחשבה (יהל אור).

ספר שמות

<p>ההוא רשימו בעא לאחפיא גרמיה ועבד ליה לגרמיה לאתטמרא ביה חד היכלא²⁹⁶² ההוא היכלא אפיק ליה מגרמיה ומתח ליה במתיחו רב²⁹⁶³ וסניא לכל סטרין אוקיר ליה בלבושי יקר²⁹⁶⁴ פתח ליה חמשיין תרעין²⁹⁶⁵:</p>	<p>אותו הרושם רוצה לכסות את עצמו, ועושה אותו לעצמו להטמין בו היכל אחד. אותו היכל מוציא אותו מעצמו, ומותח אותו במתיחה גדולה ורבה לכל הצדדים, מכבד אותו בלבושי כבוד, ופותח לו חמשים שערים.</p>
<p>לגו בנו²⁹⁶⁶ אתטמר ואתגנזי ההוא רשימו כיון דאתגנזי ביה ועאל בגויה אתמליא נהורא מההוא נהירו נבעין נהורין וניצוצין נפקין²⁹⁶⁷ מאינון תרעין ונהרין כלל²⁹⁶⁸:</p>	<p>לפני ולפנים נטמן ונגנז אותו רושם, כיון שנגנז בו ונכנס לתוכו מתמלא באור. מאותו האור נובעים אורות וניצוצות יוצאים מאותם השערים ומאירים הכל.</p>
<p>ההוא היכלא אתחפייא בשית יריעין²⁹⁶⁹ אינון שית יריעין אינון המש לגו²⁹⁷⁰ בגו אינון יריעין²⁹⁷¹ קיימא חד וריעא מרקמא²⁹⁷² בההוא יריעה²⁹⁷³ אתחפייא ההוא היכלא מניה אשנה²⁹⁷⁴ וחמי²⁹⁷⁵ לכלא:</p>	<p>אותו היכל מכוסה בשש יריעות, אותן שש יריעות הן חמש. לפני ולפנים מאותן יריעות עומדת יריעה אחת רקומה, ובאותה היריעה מתכסה אותו ההיכל ממנו משגיח ורואה הכל.</p>

²⁹⁶² היינו אמא שנכנס יסוד אבא בגווה (זהר הרקיע). עי' יהל אור.
²⁹⁶³ הוא ה' עלאה אתפשטותא דהאי ראשית שמקודם בצורת י' זעירא (יהל אור).
²⁹⁶⁴ עי' אריכות ביהל אור.

²⁹⁶⁵ הוא פתיחת הה' וכלילותה בי' (יהל אור).
²⁹⁶⁶ חכמה שנגנז בה והוא סוד נקודה האמצעית של ה' כמ"ש בפרשת תצוה קפ ע"ב (יהל אור).
²⁹⁶⁷ פי' נהורין הם ה"ח ה"פ אור דיום א' וה"ג נק' ניצוצין וה"ח ביסוד אבא וה"ג ביסוד אימא והם ה' תרעין כל א' כלול מ' הרי נ' תרעין דאימא הה"ג ואח"כ מתלבש יסוד אבא ביסוד אימא ונכנסין בז"א ונותנים לו ה"ח הם היריעות והם ה' והם ו' כי באמת הם אינם מתפשטים מחסד עד הוד כל א' נוטל א' ויסוד נוטל אח"כ כולם והיא היריעה הששית אבל באמת אינם בחשבון חסדים הנפרדים בגו אינון יריעין קיימא חד מרקמא הוא סוד חסד שבאמא שהוא כולל כל ה"ח ומחלקם על הסדר לכל מדה בסוד יומם יצוה ה' חסדו ואמר מרקמא כי אין דומה חסד שבחסד אל חסד שבגבורה וא"כ יש בה גוונים הרבה וזהו שאמר מרקמא (זהר הרקיע).

²⁹⁶⁸ זריק ניצוצין כו' - בינה, שמשם בוצינא, דזריק ניצוצין כידוע. שסוד נהורין וניצוצין, נהורים בחכמה, וניצוצין בבינה, שהן אורא ובוצינא (גר"א בתיקו"ז א ע"א). ועי' יהל אור.
²⁹⁶⁹ היכל הזה הוא הבינה "ואתחפייא בשית יריעין" הם מחסד ועד יסוד דזעיר אפין, כנודע כי בינה עלאה נגזת תוך בינה דזעיר אפין, ומשם ולמטה עד היסוד יש שית יריעין, והם סוד אות ה' ראשונה הנגזת גו אות ו' הנקראת שית יריעין ודע כי החסד יש בו מציאות אחד אשר על שמו נקרא יומם ונתבאר בפרשת אמור שהוא משום דאזיל עם כולהו יומין. פירוש כי הוא מתפשט בכל שאר החמשה ספירות אשר למטה ממנו כי הם אינם יכולים לקבל הארה עליונה אם לא באמצעות החסד הזה הנמשך ואזיל בכולהו. ונמצא כי הם שית חסדים שהם שית יריעין הנז'. אבל הראשונה מכולן כולה חסד ואינה נכנסת במספר עמהם אבל החמשה ספירות אחרות יש בהם מציאות החסד ואינון חסד גמור אלא שבתוכן מתלבשין חמש יריעין דחסד כנז'. וזמ"ש אינון שית יריעין אינון חמש לגו. פירוש כי לגו מהנהו חמש ספירות נמשכין בתוכן ה' יריעות החסד כי הראשונה אינה בכללן לפי שהיא לגו מכולהו חמש יריעין הנז' (שער מאמרי רשב"י, ועי' שם עוד יד ע"ד). הוא ו"ק של בינה סוד הדעת שלה, שהן נ' תרעין וכלילתן ביסוד (יהל אור).
²⁹⁷⁰ עי' יהל אור.
²⁹⁷¹ עי' יהל אור.

²⁹⁷² הוא בחינת החסד העליון עצמו הנקרא יומם המתפשט לגו מאינון חמש. וטעם היותה נקראת מרקמ' הוא לפי שהיא הנותנת ציור וגוון לכל החמש ספירות אשר תחתיה ולכן נקראת מרקמא. רוצה לומר נותנת כח ציור וריקום וגוון בה' ספירות שתחתיה. והנה זו היריעה המרקמא היא היותר סמוכה אל הבינה והבינה אתחפייא בגו האי יריע' מרקמא וזמ"ש בההיא יריעה רוצה לומר המרקמא אתחפייא ההוא היכלא שהיא הבינה שנחפית ומתלבשת בתוך זו היריעה הפנימי' שבכולן. ועיין לקמן בפ' תרומה דף קל"ט ע"א ובפ' אמור דף קג ע"ב (שער מאמרי רשב"י).
²⁹⁷³ הוא לבוש יקר הנ"ל (יהל אור).

²⁹⁷⁴ בסוד נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו, וכמ"ש שם ועביד טיבו לכלא דאפיק מזונא לכולא ונהיר לון (יהל אור).
²⁹⁷⁵ וחמא (דפ"ו).

ספר שמות

<p>האי היכלא איהו²⁹⁷⁶ פקחא בעיינין²⁹⁷⁷ דלא ניים איהו אשגח תדיר לאנהרא לתתא מגו נהירו²⁹⁷⁸ דההוא רשימו ההוא סכלתנו²⁹⁷⁹ חכמתא טמירתא בעו דבעותין [ס"א רעו דרעותין] הוי וגניזו וטמיר (גניז) ולא אתגליא קיימא ולא קיימא בריך הוא מטמיר דטמירו²⁹⁸⁰ בריך הוא לעלם ולעלמי עד אמן:</p>	<p>ההיכל הזה הוא פקחת העינים שלא ינום, הוא משגיח תמיד להאיר למטה. מתוך האור של אותו הרושם אותה תבונה חכמה, נסתרת רצון הרצונות (בקשת הבקשות) היה גנוז וטמון ולא התגלה, עומד ולא עומד, ברוך הוא מהמכוסה שבמכוסים, ברוך הוא לעולם ולעולמי עד אמן.</p>
ס"א	
<p>איהו דהא במשה כתיב (שמות יח כד) וישמע משה לקול חותנו וגו':</p>	<p>הוא, שהרי במשה נאמר "וישמע משה לקול חתנו וגו'".</p>
<p>וישמע יתרו וגו' (שמות יח א) פתח ואמר (תהלים יח ג) על בן אודך²⁹⁸¹ בגוים יהו"ה ולשמך אזמרה דוד מלכא אמר דא ברוח קדשא בשעתא דחמא²⁹⁸² דהא יקרא דקודשא בריך הוא לא אסתליק בסליקו ולא אתיקרא בעלמא אלא מסטרא דשאר עמין:</p>	<p>"וישמע יתרו וגו'", פתח ואמר "על בן אודך בגוים ה' ולשמך אזמרה", דוד המלך אמר את זה ברוח הקודש, בשעה שראה, שהרי כבוד הקדוש ברוך הוא לא עולה בעליה, ולא מתכבד בעולם אלא מצד שאר העמים.</p>
<p>ואי תימא הא קודשא בריך הוא לא אתייקר בעלמא אלא בניניהון דישראל הכי הוא ודאי דהא ישראל אינון הוו יסודא²⁹⁸³ דשרגא לאנהרא אבל כד שאר עמין אתאן ואודן ליה בשעבודא דיקרא</p>	<p>ואם תאמר, הרי הקדוש ברוך הוא לא מתכבד בעולם אלא בגלל ישראל. כך זה ודאי, שהרי ישראל הם היסוד של הנר להאיר. אבל כששאר העמים באים</p>

²⁹⁷⁶ עי' יהל אור.

²⁹⁷⁷ דעיינין (דפ"ו).

²⁹⁷⁸ הוא סוד אורא כנ"ל (יהל אור).

²⁹⁷⁹ הוא חכמה שלא ידע אנוש ערכה ועי' בס"א ה ע"א [זו"ח א ע"א] אליו ט' סמכין כו' סלקין גו מחשבה כו' (יהל אור).

²⁹⁸⁰ ר"ל מכתר (יהל אור).

²⁹⁸¹ והוא מ"ש למעלה טוב דא סט' דימינא מאד כו' והוא כנ"ל אם שניהן יחד ימינא עיקר ועי' שמאלא נעשה מאד ועכו"ם שמאלא ועי' פרשת שמיני לו ע"ב (יהל אור).

²⁹⁸² הנה היצירה אל הבריות הוא כח ההשפעה העליונה, ונותנת צורה במצטייר, והנה כל האומות הם משורש מעשה ה' באדם הראשון וסוד השפעה העליונה מתפשטת מלמעלה ונתנת לשרים וכח הצורה העליונה מתפשטת בחותם הצורה הגשמית, וסוד הצורה הזאת בב' דרכים, ברוחניות בנשמה אינה אלא בישראל, ובגשמי אינה בישראל לבד אלא גם היא מתפשטת בכל האדם ומטעם זה כאשר מאותה הצורה יכנס פנימה אל הקדש שמו של הקב"ה מתייקר שהצורה נאספת אל שורשם, ואל תחשוב שאלו הצורות לבטלה ולריק הם, שאין לך הויה שאינה מהצורה העליונה, וח"ו שיהיה דבר נמצא במציאות שלא מכח עליון, והכח ההוא לא יהיה הווייתו לריק, אמנם יש להם דרך להתאסף לזמן חידוש העולם, ודבר זה סוד עמוק מאד, ומטעם זה כאשר יכנס יתקדש שמו של הקב"ה, כאותה הבחינה העתידה שנאמר בה, כי אז אהפוך אל עמים ויוכללו, ומעין אותו כבוד הוא הכבוד הנמשך להקב"ה כאשר האומות מקדישים ומודים שמו, ולזה אמר אודך בגויים כדי שמתוך הענף המתפשט יבא השבח והמעלה כדמפרש ואזיל, והענין שסוד ההויות האלו המרים שנתפשטו בדין לקיים הדין, עתידים הם להמתק, שמה שאנו אומרים שיתבטלו הקלי' אל תחשוב שיתבטלו ממש, שאין שום הויה מתבטלת כלל, אלא הכוונה הכנסם פנימה ויתבטלו מרירתם, שאחר שיצר הרע אשר בנו וזכינו אל האור העליון מכוחו, מה תועלתנו שיתבטל אחר התחיה, אם אנו זכינו על ידו והוא חלק בנו אלא יתבטל כחו ומרירתו, וההויה קיימת, ויוכלל בקדש בתוכיות הצורה הקדושה, והיינו סוד הענף הנכלל בשורש וישראל עיקר השורש אל הנר שהיא השכינה המאירה בנו (אור יקר).

²⁹⁸³ דהיינו צדיקים נעשים להם כנפים, וסוד הכנפים הם סוד והחזיקו עשר האנשים מכל לשונות הגוים, והיינו סוד הציצית שבו סוד התכלת, דהיינו סוד האש המתפשט לחוץ ושם הם נכללים, נמצא שהם מושרשים בתכלת שהיא בחינה אחרונה אל הקודש, ונמצא לפי זה שהאומות ממש כנפים וענפים לישראל, וקדושה עליונה תלויה בהם ומתקדשת בהם, ולזה ישראל יסוד ועיקר התמונה העליונה והם ענף א' שנתפשט חוץ שהוא צורך גבוה הכנסו פנימה לתיקון המציאות, כדי שיהיה סוד האחדות שלם בכל חלקיו (אור יקר).

ספר שמות

<p>דקודשא בריך הוא כדין [אתוסף] [אתתקף] יסודא דשרגא ואתתקף [על] כל עובדוי ²⁹⁸⁴ בחבורא חדא ²⁹⁸⁵ ושליט קודשא בריך הוא בלהודוי ²⁹⁸⁶ עילא ותתא:</p>	<p>ומודים לו, בשעבוד הכבוד של הקדוש ברוך הוא, אז נוסף יסוד הנר ומתחזק על כל מעשיו בחיבור אחד, ושולט הקדוש ברוך הוא לבדו מעלה ומטה.</p>
<p>כגונא דא כל עלמא דחילו ואימתא נפל עליהו מקמי קודשא בריך הוא וכיון דאתא יתרו דאיהו כומרא עלאה דכל טעוון אחרנין כדין אתתקף ושליט יקרא דקודשא בריך הוא על כלא בנין דכל עלמא כד שמעו שמע גבורתיה דקודשא בריך הוא זעו וכלהו הוו מסתכלן ביתרו דאיהו חכים ורב ממנא דכל טעוון דעלמא כיון דחמו דאיהו אתא ופלא ליה לקודשא בריך הוא ואמר (שמות יח יא) עתה ידעתי כי גדול יהוה מכל האלהים כדין כלהו אתרחקו מפולחניהון וידעו דלית בהון ²⁹⁸⁷ ממשו כדין אתייקר יקרא דשמא קדישא דקודשא בריך הוא בכל סטרין ועל דא אתרשים פרשתא דא באורייתא ושירותא דפרשתא הוה ביה וביתרו:</p>	<p>כדוגמא זו, כל העולם אימה ופחד נופל עליהם מלפני הקדוש ברוך הוא, כיון שבא יתרו, שהוא כומר עליון של כל יתר האלילים, אז התחזק ושולט כבוד הקדוש ברוך הוא על הכל. משום שכל העולם, כששמעו שמע גבורתו של הקדוש ברוך הוא, זעו וכולם היו מסתכלים ביתרו, שהוא חכם וממונה גדול של כל אלילי העולם. כיון שראו שהוא בא ועובד לקדוש ברוך הוא, ואמר "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים", אז כולם התרחקו מעבודותיהם, וידעו שאין בהם ממש, ואז התכבד כבוד השם הקדוש של הקדוש ברוך הוא בכל הצדדים, ולכן נרשמה פרשה זו בתורה, וראשית הפרשה היה בו ביתרו.</p>
<p>[ד]יתרו חד מחכימין דפרעה הוה תלת חכימין ²⁹⁸⁸ הוו ליה לפרעה חד יתרו וחד איוב וחד בלעם חד יתרו דלא הוה פולחנא וממנא ושמשא וככבא ²⁹⁸⁹ דשליט על שולטניה דלא הוה ידע פולחנא דאתחזי ליה וההוא שמושא דיליה בלעם הוה חרשא בכל מיני חרשין בין בעובדא בין במלה:</p>	<p>יתרו היה אחד מחכמי פרעה, לפרעה היו שלשה חכמים: אחד יתרו, ואחד איוב, ואחד בלעם. אחד יתרו, שלא היתה עבודה וממונה ושמש וכוכב ששולט על שלטונו שלא היה יודע העבודה שראויה לו, ואותו השמוש שלו. בלעם היה מכשף בכל מיני כשפים בין במעשה בין בדבור.</p>
<p>איוב הוה דחיל בדחילו ובההוא דחילו הוה עקרא דיליה בנין דמלה דלעילא בין דקדושה בין דסטרא אחרא לא יכיל בר נש לאמשכא רוחא דלעילא לתתא ולמקרב גביה [אלא] (אי לא) בדחילו ויכוין לביה ורעותיה בדחילו ותבירו דלבא</p>	<p>איוב היה מפחד בפחד, ובאותו פחד היה עקרו, משום שדבר שלמעלה בין של קדושה בין של הצד האחר, לא יכול אדם למשוך רוח שלמעלה למטה ולקרב אליו אלא בפחד, שיכוון לבו ורצונו בפחד ובשברון הלב, ואז ימשיך למטה</p>

²⁹⁸⁴ דקדק באומרו עובדוי כדפי' שכח המצייר נתפשט בצורות המצויירת (אור יקר).

²⁹⁸⁵ דהיינו סוד האחדות הגמור והשלם (אור יקר).

²⁹⁸⁶ אחר שכאשר נאמר מלת אחד, אינו צודק אלא דווקא עד היכל לבנת הספיר, ומשם למטה אינו כולל א' מפני החצונים שהם אחר, אם כן כל זמן שהמציאות הזוה כן הוא אין ייחוד אחד שלם, עד שיאמר אחד בכל נמצא כאומרו ולעבדו שכם אחד, ומעין זה היה ענין יתרו כדמסיק (אור יקר). ²⁹⁸⁷ בהו (דפ"ו).

²⁹⁸⁸ כסדר ג' קוין ובסט"א ימינא חמור משמאלא, כמ"ש בתז"ח וכמ"ש טוב כעס דמרה משחוק דטחול דהוא ארס דזוחלי עפר, והענין כי בצד שמאלא יותר נאחז בקדושה וי"ל קרוב יותר לקדושה, ולכן דכורא דיק יותר ואינו מפתה דהוא כעס כו', אבל אמצעייתא דילהון כיון שביעקב אין אחיזה כלל ל"ל בסט' דקדושה כלל, ולכן איוב בדחילו כו' ויתרו דהוא כהן, אבל בלעם נגד דעת דמשה בישראל לא קם כו' ויודע דעת עליון, ור"ל עליון במקומו שהוא עליון (יהל אור).

²⁹⁸⁹ זוהי חכמת הורדת הכוכבים למטה והם חכמת הטלמסאות והיא ג"כ ע"ז והיינו לקטר למלכת השמים דהיינו סוד כחות הכוכבים והמזלות ויש עליהם מלאכים ממונים ושמשים לשמש שהם ג' מדרגות: א', ממנא, מהקדש. ב', שמשא, יוצא ומתפשט עד הכב להשפיעו והוא בינוני לא קדוש ולא טמא. ג', ככב, ממש יש לו כח, ולזה עושים עבודת קטורת ומעשה ידוע להוריד ככב למטה וכו' (אור יקר).

ספר שמות

<p>רוח שלמעלה והרצון שהצטרך.</p>	<p>וכדין וימשדן (ימשך) לתתא רוחא דלעילא ורעותא דאצטריך:</p>
<p>ואם לא ישים לבו ורצונו בפחד, לאותו הצד לא יוכל להדביק בו רצונו, פרט לאותם הצורות הדקיקות, ולא בכולם. משום שיש בהם שליטים שצריכים אליהם את רצון הלב והפחד, כל שכן אותם דברים עליונים שצריך פחד ואימה ורצון יותר.</p>	<p>ואי לא ישוי לביה ורעותיה בדחילו לההוא סטרא לא יכיל לאתדבקא ביה רעותיה בר להני טופסי דקיקין ולא בכלהו בגין דאית [בהו] (בכלהו) שלטנין דאצטריך לגבייהו רעותא דלבא²⁹⁹⁰ ודחילו כל שכן אינון מלין עלאין²⁹⁹¹ דאצטריך דחילו ואימתא ורעותא ויתירו:</p>
<p>יתרו הצטרך עבודתו של אותו הצד תמיד, בין בזמן שצריך לו לאדם, ובין בזמן שלא צריך לו, כדי שאותו הצד ידבק אליו בשעה שצריך אותו. בלעם נדבק באותם כשפים כמו שנתבאר.</p>	<p>יתרו אצטריך פולחניה דההוא סטרא ותדירו בין בזמנא דאצטריך ליה לבר נש בין בזמנא דלא אצטריך ליה בגין דההוא סטרא יהא דביק לגביה בשעתא דאצטריך ליה בלעם ואתדבקו באינון חרשין כמה דאתמר:</p>
<p>איוב ברוב אותו הפחד שלו חזר במצרים לפחד מלפני הקדוש ברוך הוא. כשראה אותם גבורות ונסים שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים, יתרו לא חזר בכל זה, עד שיצאו ישראל ממצרים. וכל אותם קשרים, והצורות שקשרו המצרים לא היו כלום ויצאו. ואחר שטבע אותם בים, אז שב וחזר לעבודת הקדוש ברוך הוא.</p>	<p>איוב בסגיאן דההוא דחילו דיליה אהדר במצרים למדחל מקמיה קודשא²⁹⁹² בריך הוא כד חמא אינון גבורן ונסין דעבד קודשא בריך הוא במצרים יתרו לא אהדר בכל דא עד דנפקו ישראל ממצרים וכל אינון קשרין וטפסין דקשירו מצראי לא הוו כלום ונפקו ולבתר דטבע לון בימא כדין תב ואהדר לפולחנא דקודשא בריך הוא:</p>
<p>בלעם לא שב ולא חזר שטנופת (שצורת) הצד האחר היה דבוק בו, ועם כל זה היה מסתכל הסתכלות של מרחק בתוך אותה שטנופת (צורה) והדבקות לצד האחר. שהרי בצד האחר, יש אור דקיק אחד שמאיר סביבו, כמו שנאמר "ונגה לו סביב". וזו הסתכלות קטנה (ועל זה) היה מסתכל מרחוק ולא בכל הדברים.</p>	<p>בלעם לא תב ולא אהדר²⁹⁹³ דטנופא (ס"א דטפסא) דסטרא אחרא הוה מתדבק ביה ועם כל דא אסתכלותא דמרחיק הוה מסתכל בגו ההוא טנופא²⁹⁹⁴ (ס"א טפסא) ואתדבקותא דסטרא אחרא דהא בסטרא אחרא²⁹⁹⁵ אית נהירו דקיק חד דנהיר סחרניה כמה דאת אמר (יחזקאל א ד) ונגה לו סביב ובדא²⁹⁹⁶ אסתכלותא [זעיר] (ועל דא) הוה מסתכל מרחיק וולא (וכד) בכלהו מלין:</p>
<p>וכשהיה מסתכל דבר קטן מאותו האור זה, היה כמאחרי הכותל אמר ולא ידע מה אמר, והיה מסתכל באותו האור</p>	<p>וכדו הוה מסתכל מלה זעיר מההוא נהירו כבתר כותלא הוה אמר ולא ידע מאי קאמר והוה מסתכל בההוא נהירו ובסתימו (דסתימו) דעינא²⁹⁹⁷</p>

²⁹⁹⁰ עי' ח"א קו ע"ב שזה לשון של יצרו. ועי' לקמן קלד ע"ב.

²⁹⁹¹ פי' הקדושה (מ"מ).

²⁹⁹² דקודשא (דפ"ו).

²⁹⁹³ זה תבין ממה שהודעתוך איך נתגלגל בנבל הכרמלי בסוד ויהי לאבן הנז' בנבל. וע"ש באורך ענין הגלגולים ההם איך נתפשטו (שער מאמרי רשב"י).

²⁹⁹⁴ טיכפא (מ"מ). פי' שבלעם היה שקוע תוך הקלי' ומתוך הקלי' היה רואה זהרורית מועטת של הקדושה (מ"מ).

²⁹⁹⁵ פי' שבתוך הקלי' יש נהירו דקיק שהם ניצוצי הקדושה שבתוכם שהוא נשמתם, וע"י אותם הניצוצות היה רואה בלעם קצת מאור הקדושה, וזה שאמר ובדא אסתכלותא ז"א הוה מסתכל מרחיק (מ"מ).

²⁹⁹⁶ ודא (דפ"ו).

²⁹⁹⁷ ר"ל הגוונים בעינים סתומות דאין בהם באמת ראייה וע' בריש פרשת וארא דמשה ידע בהון ידיעה אבל בלעם לא ידע כלל כנ"ל ולא ידע מאי קאמר אלא ראייה ואין בהם ראייה באמת וז"ש ולא חזי (יהל אור).

ספר שמות

<p>ואתגלגל עינא ווחזין (ואחזין) בר נש נהורא סתימא ולא חזי ורוא דא (במדבר כד ג) שתום העין ואוקמוה שתום סתום וכלא חד דהא לית סטרא אחרא דלית ביה</p>	<p>בסתימות העין. והעין מתגלגלת ורואה האדם אור סתום ולא רואה, וסוד זה שתום העין, ופרשוה שתום סתום. והכל אחד, שהרי אין צד אחר שאין בו</p>
<p>סט/ב</p>	
<p>נהירו דקיק זעיר מסטרא דקדושה²⁹⁹⁸ כגוונא דרוב חלמין דבסניאות תבנא אית חד גרעינא דחטין בר אלין וטפסין (תפסין) דקיקין חציפין דכלהו מסאבי יתיר ובהו (ובכלא) הוה בלעם יודע:</p>	<p>אור דקיק קטן מצד הקדושה, כדוגמא שרוב החלומות שברוב התבן יש גרעין אחד של חטה, פרט לצורות הדקיקות הללו החצופות, שכלם יותר טמאות ובהם היה בלעם יודע.</p>
<p>זכאה חולקיה דמשה דאיהו לעילא בכל קדושין עלאין ואסתכל במה דלא אתייהיב רשו לבר נש אחרא בעלמא לאסתכלא וכמה דבלעם הוה חמי נהירו זעיר דקיק כמבתר כותלא מגו ההוא סטרא אחרא אוף הכי משה מגו נהירו עלאה רב וסני הוה חמי לתתא כמבתר כותלא חד חשוכא דקיק דאתחזי ליה ולאן בכל זמנא כמה דבלעם לא הוה מסתכל ההוא נהירו בכל זמנא:</p>	<p>אשרי חלקו של משה, שהוא למעלה בכל הקדשות העליונות, והסתכל במה שלא נתנה רשות לאדם אחר בעולם להסתכל. וכמו שבלעם היה רואה אור קטן דקיק כמאחורי הכותל, מתוך אותו הצד האחר, כמו כן משה מתוך אור עליון גדול ורב היה רואה למטה כמאחורי הכותל חשוך דקיק אחד שנראה לו. ולא בכל זמן, כמו שבלעם לא היה מסתכל באותו אור בכל זמן.</p>
<p>זכאה חולקיה דמשה נביאה מהימנא מה כתיב ביה (שמות ג ב) וירא מלאך יהוה אליו בלבת אש מתוך הסנה²⁹⁹⁹ הסנה ודאי הוה בגו ההוא קדושה ואתרבק ביה דכלא אתרבק דא בדא טהור וטמא לית טהור אלא מגו טמא:</p>	<p>אשרי חלקו של משה הנביא הנאמן, מה כתוב בו "וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה", הסנה היה ודאי בתוך אותה קדושה ונדבק בו, שהכל נדבק זה בזה טהור וטמא, אין טהור אלא מתוך טמא.</p>
<p>ורוא דא (איוב יד ד) מי יתן טהור מטמא קליפה ומוחא דא בדא סלקא ודא קליפה לא ויתעדי ולא יתברו (אתעדי ולא אתבר) עד זמנא דיקומון מתין מעפרא³⁰⁰⁰ כדין יתבר קליפה ונהירו ינהיר בעלמא בלא סתימו מגו מוחא זכאין אינון צדיקיא בעלמא</p>	<p>וסוד זה "מי יתן טהור מטמא", קליפה ומח עולים זה בזה, וקליפה זו לא תעזוב ולא תשבר עד הזמן שבו יקומו המתים מן העפר, אז תשבר הקליפה ואור יאיר בעולם בלי סתר מתוך המח. אשרי הצדיקים בעולם הזה ובעולם</p>

²⁹⁹⁸ רכז סע"א רלז ע"ב קסד ע"ב רג ע"ב (לש"ו). ע"י מלואים אות יג.

²⁹⁹⁹ משה רבינו ע"ה בעת מראה הסנה שנתגלה אליו השכינה הקדושה בלבת אש מתוך הסנה (שמות ג ב), שרמז לו בזה שהיא מתלבש בתוך הקליפה וכמ"ש בזה"ק (יתרו סט ע"ב), והוא ע"י גלות מצרים וע"ש (תהלים צא טו) עמו אנכי בצרה (דע"ה ח"ב פח ע"ג), בעת שהז"ן הם בסוד הקטנות ובפרט בהקטנות דעיבור שולטים אז הדינין והקליפות מתגברים, וזהו הענין מה שנתראה אז הקב"ה למשה רבינו ע"ה בלבת אש מתוך הסנה (דע"ה ח"ב קכ ע"ד, ועיי"ש קכח ע"ד).

³⁰⁰⁰ אז יתגלו ויתפשטו למטה כל המתקת הגבורות כולם שנמתקו מכל התלאות והעונשים אשר בעוה"ז ובעולם הנפשות מעת החטא דעץ הדעת עד אותה הזמן דתחיית המתים, ויאירו כולם בכל טוב הצפון לכל מי אשר בשם ישראל יכונה (הקדו"ש כח ע"ב), אז תתגלה התורה בהצדיקים, ומהם לכל העולם כולו (שם סא ע"ב), היה עומד שיחזור האור להתגלה ולהאיר בכל עיקרו בישראל, ומהם בכל העולם כולו במתן תורה אם שזכינו להלוחות הראשונות, אבל מאחר שלא זכינו גם לזה, הנה נגזר על עיקר האור שיהא טמיר וגנוז עד זמן תחיית המתים, כמ"ש בפ' חיי שרה (קלא ע"א) וע' פ' יתרו (סט ע"ב) (דע"ה ח"א ד ע"א), אלו ב' התיקונים הם תלויים זה בזה, כי בביטול הקליפה יזדכך כל הגופות (דע"ה ח"א פא ע"ב), כל זמן שגזרה רצונו ית"ש על כל מציאות הזוהמא והעכירות שימצא בעולם, והוא עד הגיע הזמן דתחיית המתים כמ"ש בזה"ק (פ' יתרו סט ע"ב), הנה לא יתעלו העולמות ב"ע ממדרגתם העצמותית שהם נפרדים נבדלים מבחי' אלהו"ת לעולם (כללים ח"ב נו ע"ד), אחר שיצטרף ויתלבן הבריאה כולה מכל חלאה טומאה וזוהמא, ויתבטל הרע כולו בביטול גמור, והוא בזמן תחיית המתים (ביאורים ח"ב לג ע"ד).

ספר שמות

הבא.	דין ובעלמא דאתי:
<p>”ואת שני בניה“, אמר רבי חייא, וכי בניה ולא בניו של משה. אלא משום שהיא השתדלה אחריהם בלי בעלה, קראה להם התורה בניה ולא בניו. אמר רבי יוסי, אף על גב שבני משה היו, דבר אמת בניה ודאי. רבי אלעזר אמר הרי משה היה מזדווג במקום אחר קדוש עליון, ולא היה כבודו לקרא להם בניו עכשיו, אף על גב שבניו היו, משום כבוד אותו מקום שהזדווג בו, קרא להם כאן בניה. ואחר כך קרא להם בניו. למה, משום שאותה השעה שהגיעו היה משה מדבר בשכינה אחר שנפרד ויצא אל חמיו, אז נאמר ”ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו וגו“.</p>	<p>ואת שני בניה (שמות יח ג) אמר רבי חייא וכי בניה ולא בניו של משה אלא בניו דאיהו אשתדלת אבתרייהו בלא בעלה קרא לון אורייתא בניה ולא בניו אמר רבי יוסי אף על גב דבניו דמשה הוו מלה דקשוט³⁰⁰¹ בניה ודאי³⁰⁰² רבי אלעזר אמר הא משה הוה מזדווג באתר אחרא קדישא עלאה ולאן יקרא דיליה למקרי לון בניו השתא אף על גב דבניו הוו בניו יקרא דההוא אתר דאזדווג ביה קרא לון בניה הכא לבתר³⁰⁰³ קרא לון בניו מאי טעמא בגין דההיא שעתא דמטו הוה משה ממלל בשכינתא לבתר דאתפרש ונפק לגבי חמוי כדין כתיב (שמות יח ה) ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו וגו' (אל משה):</p>
<p>אמר רבי שמעון, אלעזר אלעזר, אני רואה בפרשה הזו, שאתה מתחיל את הדבר כראוי, והסיום איננו כן. ודאי בשביל כבוד השכינה, ההזדווגות העליונה שהזדווגה במשה כתוב ”בניה“. ואם תאמר, והרי נאמר ”ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה“, הכל הוא כלל אחד. ובניו, בניו של יתרו, שהרי לאחר שבא אליו משה, היו לו בנים. וכך היה ביעקב, שכיון שבא אל לבן ושם בו את דיורו, היו לו בנים, כמו כן כאן, כיון ששם דיורו ביתרו, היו ליתרו בנים.</p>	<p>ואמר רבי שמעון (ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו וגו' רבי שמעון אמר) אלעזר³⁰⁰⁴ אלעזר אנא חמינא בפרשתא דא דאת שארי מלה כדקא יאות וסיומא לאו הכי ודאי בגין יקרא דשכינתא אזדווגותא עלאה דאזדווג ביה במשה כתיב בניה ואי תימא והא כתיב ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה כלל איהו כללא חדא ובניו בניו דיתרו דהא לבתר דאתא משה לגביה הוו ליה בניו³⁰⁰⁵ והכי הוא³⁰⁰⁶ ביעקב דכיון דאתא לגביה דלבן ושוי דיוריה ביה הוו ליה בניו אף הכא משה (ד) כיון דשוי דיוריה ביתרו הוו ליה ליתרו בניו:</p>
<p>ואת כל ביתו הביא עמו להכניסם תחת כנפי השכינה. ויתרו אמר למשה ”אני חותנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה“, נאמר ושני בניה ולא כתוב ושני בניך, ויבא יתרו חתן משה ובניו, בנים היו לו ליתרו, שנאמר ”ובני קני חתן משה עלו מעיר התמרים“, ובניו השאיר עם משה.</p>	<p>וכל ביתיה אייתי עמיה למיעל לון תחות גדפי דשכינתא ויתרו אמר למשה (שמות יח ו) אני חותנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה ושני בניה כתיב ולא כתיב ושני בניך [ויבא יתרו חתן משה ובניו בניו הוו ליה] (בניו) ליתרו דכתיב (שופטים א טז) ובני קני חתן משה עלו מעיר התמרים ובניו שבק עם משה (במשה):</p>
<p>”ויבא יתרו חתן משה“, פתח ואמר ”והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר יהוה“ הר ה' וגו". פסוק זה פרשוהו בכמה</p>	<p>ויבא יתרו חתן משה פתח ואמר (ישעיה ב ג) והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר יהוה</p>

³⁰⁰¹ כמ"ש (ספרא אמור א) אמו ודאי, ור"ל הידוע לעולם (יהל אור).

³⁰⁰² כי הרי לא היו ממדרגתו שהרי לא זכו אחריו לשום גדולה (לש"ו).

³⁰⁰³ ור"ל דלר"ח ור"י קשה למה קראן אח"כ בניו (יהל אור).

³⁰⁰⁴ ר"ל דלעולם לא נקראו ע"ש ומ"ש ובניו ובניו דיתרו ועל יתרו דרישא קאי, ודחקו משום דכאן הקדים בניו לאשתו משא"כ שם, אבל לר"א משום דקראן בניה, לכן הקדים האשה, ועוד דרשו אם אין אתה עושה כו', ופי' ויקח משום שהאריך הקרא לפרש שמותם, אבל עיקר הראיה הוא דאח"כ חוזר ושני בניה עמה, דהוא קשיא לר"א (יהל אור).

³⁰⁰⁵ דלא תימא היאך הניח בנותיו לרעות ואמר כמו בלבן ומביא ראיה מקרא ובני קני וכו' (יהל אור).

³⁰⁰⁶ הוה (דפ"ו).

ספר שמות

<p>וגו' האי קרא אוקמוהו) בכמה אתר אבל זמינין שאר עמין למהך ולכתתא רגליהו למיעל תחות גדפי דשכינתא לכו ונעלה כל טעון דעלמא אית לון ירידה וקודשא בריך הוא מאן דאתדבק ביה אית ביה עליה:</p>	<p>מקומות, אבל עתידים שאר העמים ללכת ולכתת רגליהם להיכנס תחת כנפי השכינה. "לכו ונעלה", כל אלילי העולם יש להם ירידה, ומי שנדבק בקדוש ברוך הוא, יש לו עליה.</p>
<p>אל הר יהוה"ה דא אברהם דכתיב (בראשית כב יד) אשר יאמר היום בהר יהוה"ה יראה דהא אברהם קרי ליה הר מה הר הפקירא לכל מאן דבעי בעלמא אופא אתר דא קדישא הפקירא לקבלא לכל מאן דבעי בעלמא אל בית דא יעקב דקרא להאי אתר בית דכתיב (שם כח יז) אין זה כי אם בית אלהים:</p>	<p>"אל הר ה'", זה אברהם שנאמר "אשר יאמר היום בהר ה' יראה", שהרי אברהם קרא לו הר, מה הר הפקר לכל מי שרוצה בעולם, אף מקום קדוש זה הפקר כנגד כל מי שרוצה בעולם. "אל בית", זה יעקב שקרא למקום זה בית, שנאמר "אין זה כי אם בית אלהים".</p>
<p>דבר אחר³⁰⁰⁷ הר ובית אף על גב דכלא חד דרגא אחת</p>	<p>דבר אחר הר ובית אף על גב שהכל דרגה אחת</p>
<p>ע/א</p>	
<p>זהר:</p>	
<p>סליקו לדא מן דא³⁰⁰⁸ הר³⁰⁰⁹ לשאר עמין כד אתאן לאעלא³⁰¹⁰ תחות גדפוי בית לישראל³⁰¹¹ למהוי עמהון³⁰¹² כאתתא בבעלה³⁰¹³ בדיורא חד בחדווא ורביעא עלייהו³⁰¹⁴ כאימא על בנין³⁰¹⁵:</p>	<p>מעלה לזה מן זה. הר לשאר העמים, כשבאים להכנס תחת כנפיו. בית לישראל להיות עם, כמו אשה לבעלה בדיוור אחד בשמחה, ורובצת עליהם</p>

³⁰⁰⁷ "דבר אחר" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "דא". וכ"ה בבית המקדש הר הבית וגם אל הנכרי כו' דבחיל דווקא אין עכו"ם כו' ובית הוא עזרה והיכל דאינון אלא לישראל. ומפרש והולך שהן גרים וישראלים דגרים הן בנוק' דילה גר צדק מלכות דילה אבל ישראל הן בגופא דאלנא וכמ"ש בהקדמה והוא בת"ת. ובגמ' אמר ג' דרגין: שדה ביצחק, והוא ביסוד, ששם חרישה ומלכות הוא תפוח דילה, הר, וב' ענינים באשה, חדא לביאה הוא בגרים ג"כ שהוא קיבול המצות, והב' לבית וישובא עזר כנגדו, לאשתי ביתי, וזהו לישראל, דראשון הוא ג"כ בפלגש והוא שדה וזה בית. והן ג' דרגין הא אף לעמין דלא אתגייירו וכמ"ש לע"ל שהן גרים ולא יתקבלו לע"ל. וגרים הן ביצחק דחק בשארו שם, אבל אברהם נתקרב קודם המילה והוא אב המון גוים, והן הבארות אשר חפרו דיצחק מקרב הגרים דאתגייירו בימי אביו ולא חפר בארות אחרים, אבל יעקב לא חפר כלל והוא בירר חולקי' דילי' לזרעו. אבל כאן בזהר ל"ק רק ב' דרגין, ועוד ג' דרגין הנ"ל, הן הר ירושלים דאיהו בראש ההרים, ושדה ציון שדה תחרש ובה"מ והן ג' דרגין הנ"ל נטעתיך שורק באבהן כידוע, וכן בבה"מ עצמו הר הבית ועזרה וההיכל ועזרה בו עבודה (עבודה) שדה עבודה בשחיטה וזריקה אבל בפסוק זה לא נזכר שדה דיצחק (שהוא האמצע) הר רישא וסיומא בית ואל בית כו' רק לראות גדולתם אבל בהר ונעלה וכן לא הזכיר בזהר כאן רק ב' דרגין שאין חלוק בבה"מ בין גרים לישראל וכן בירושלים וציון וכאן אמר להיפך ואמר על גרים בדרגא הראשונה הר כמש"ו (עי' בליקוטיו שבסוף הספר) (יהל אור).

ז"ל שם לח ע"ד: ליקוט. לא כאברהם שקראו הר כו' ג' הרי שדה בית בנוק' בג' מקומות שהיא קבועה מלכות עטרת היסוד ת"ת והן באבות כסדר מלמטה למעלה בסוד ואנכי נטעתיך שורק וז"ס אברהם בסיהרא צדק במערב ויצחק קץ ח"י ויעקב במקומו אבל משה מלגאו בדעת והן ד' מקומות שלה בקו האמצעי וכו' (יהל אור).

³⁰⁰⁸ שהבחינה שהיא הפקר לגרים היא בחינת הר דווקא בתחילה (אור יקר).

³⁰⁰⁹ מלכות ירושלים בסוד עמים הר יקראו (רח"ו).

³⁰¹⁰ תחות גדפוי שאינם נכנסים אלא תחת כנפים. הגר אינו נכנס [במעיים] אלא תחת כנפים לבד, ולכך נקראת אותה בחינה הר שאינה עצם התוכיות, וישראל שהורתן ולידתן בקדושה הם נכנסים אל תוכיותה, אינם בכנפים (אור יקר).

³⁰¹¹ פי' ציון והם יסוד ומלכות דנוק' (מ"מ).

³⁰¹² היינו הת"ת יהיה עמהם עם השכינה (אור יקר).

³⁰¹³ בבית אחת יחד בקרוב בשר המלכות אל הת"ת, כי שיעור הכתוב הגרים נכנסים בבחינות הרחוקות מהת"ת, שהיא נקראת הר ה' אל הת"ת וישראל בבחינת בית אלוה יעקב דהיינו הת"ת כדפי' (אור יקר). ע"י הבינה בחדווה וענין השכינה עם ישראל (אור יקר).

³⁰¹⁴ לא בכנפים שפורש כנף לחוץ ומכסה על הגר, אלא "רביעא" עיקר רביצתה עלייהו (אור יקר).

ספר שמות

	כאם על הבנים.
<p>תא חזי מה כתיב הכא ביתרו (שמות יח ה) ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה וגו' כיון דכתיב אל משה אמאי כתיב אל המדבר אלא עקרא דכלא למה דהוה אתי אל המדבר³⁰¹⁶ ומאן איהו הר האלהים דדא איהו אתר לגיורי לאתגיירא ועל דא כתיב אל משה אל המדבר³⁰¹⁷ למשה לגיירא לון ולאעלא לון [תחות גדפי שכינתא] אל המדבר הוה אתיין דאיהו הר האלהים למעבד נפשייהו³⁰¹⁸:</p>	<p>בא וראה מה נאמר כאן ביתרו "ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה וגו'", כיון שנאמר "אל משה", למה נאמר "אל המדבר". אלא העקר של הכל למה, שהיה בא אל המדבר, ומיהו הר האלהים, שזהו מקום לגרים להתגייר, ועל זה נאמר "אל משה אל המדבר", למשה, לגייר אותם ולהכניסם תחת כנפי השכינה אל המדבר היו באים, שהוא הר האלהים, לעשות בהם נפשותם.</p>
<p>ובגין כך קיימא ההוא אתר ברזא [דהר³⁰¹⁹ דכלל (דהא כל) מאן דאתי זכי בה ואקרי³⁰²⁰ גר צדק³⁰²¹ והא אוקימנא גר אף על גב דאתדבק באתר דא³⁰²² עלאה קדישא כיון דשבק עמיה ואבהתוי [גר] (ואתדבק בבריתו גר צדק) אקרי כמאן דשוי מדוריה באתר דלא ידע מקדמת דנא³⁰²³:</p>	<p>ולכן עומד אותו מקום בסוד של הר, שכל מי שבא זוכה בו, ונקרא גר צדק. והרי בארנו, גר אף על גב שנדבק במקום קדוש עליון זה, כיון שעזב את עמו ואת אבותיו גר נקרא, כמי ששם מדורו במקום שלא הכיר מקדם לכן.</p>
<p>רבי יצחק ורבי יוסי הוה יתבי יומא חד ולעאן באורייתא בטבריא אעבר רבי שמעון אמר לון במאי עסקיתו אמרו ליה בהאי קרא דאוליפנא מניה דמר אמר לון מאי איהו אמרו ליה האי דכתיב (בראשית ה א) זה ספר תולדות אדם ביום ברוא אלהים אדם בדמות אלהים ברא³⁰²⁴ אותו והא אתמר דאחמי³⁰²⁵ קב"ה לאדם הראשון כל אינון דרין דהוו זמינין למיתי לעלמא וכל אינון פרנסיין וכל אינון חכימיין דהוו זמינין בכל דרא ודרא:</p>	<p>ר' יצחק ור' יוסי היו יושבים יום אחד ועוסקים בתורה בטבריא. עבר [לפניהם] ר' שמעון, אמר להם, כמה אתם עוסקים. אמרו לו בפסוק זה למדנו מהאדון, אמר להם מהו אמרו לו, זה שכתוב "זה ספר תולדות אדם ביום ברוא אלהים אדם בדמות אלהים עשה אותו", והרי למדנו שהראה הקב"ה לאדם הראשון כל אלו הדורות שהיו עתידים לבוא לעולם, וכל אלו הפרנסים וכל אלו החכמים שהיו עתידים בכל דור ודור.</p>

³⁰¹⁵ מפני שהם בני מעיה. "כאימא על בנין" שהיר הורתן בקדושה ויורשים נשמה מתוכיות, ואח"כ שהגרים מולידים בנים בקדושה ובטהרה זוכים אל המעלה הזאת, ולכן יאמרו ואל בית אלוה יעקב (אור יקר).

³⁰¹⁶ פי' מלכות וכמ"ש באדרא (מ"מ). ר"ל דהוא הפקר (יהל אור).

³⁰¹⁷ כפל, אלא הכוונה להתגייר להיכנס בשכינה שהיא הפקר כמדבר, ואמר "אל משה לגיירא לון" ויכניסם אל המדבר, והיינו בניו ואשתו של חתן משה (אור יקר).
³⁰¹⁸ להתגייר (אור יקר).

³⁰¹⁹ הענין שיש לשכינה כמה גדרים וסייגים ממקום אחיזת האומות עד הקודש, כמה מדרגות כמה מציאויות, ועכ"ז השכינה עומדת בבחי' שהגר כשיתגייר מיד (יעקור עצמו מן הקדש ו)יכנס אל בחינה ידועה בה דהיינו סוד כנף והתפשטות והגרים מיד יכולים ליכנס אל אותם הכנפים, והשכינה נקראת צדק ודאי, ויקשה נראה שהוא גר במדת צדק, שאינו מיושב בה, לזה אמר שמלת גר אינו בבחינה מדת צדק (אור יקר).

³⁰²⁰ ויקרא קסח ע"א (הערת הזהר).

³⁰²¹ במלכות, צדק, כמ"ש בס"י ובתיקון ע' (יהל אור).

³⁰²² ומיושב בו נקרא גר בערך (אור יקר).

³⁰²³ לא שאינו אוחז כראוי (אור יקר).

³⁰²⁴ עשה (דפ"ו).

³⁰²⁵ ור"ל שז"ש זה ספר כו' דכל תולדות אדם נכתבים בספרא דאדם וכמ"ש בפ' הפועלים (פו ע"א) ובסנהדרין (לח ע"ב) (יהל אור).

ספר שמות

<p>ורזא אוליפנא זה ספר אית ספר³⁰²⁶ ואית ספר ספר לעילא³⁰²⁷ ספר לתתא³⁰²⁸ ספר לתתא אקרי ספר הזכרון³⁰²⁹ ספר³⁰³⁰ דההוא זכרון ודא חד צדיק ואקרי זה³⁰³¹ ובגין דלא³⁰³² לאפרשא לון דאינון תדיר כחדא וביחודא חדא כתיבו (יחודא חדא דכתיב) זה ספר³⁰³³ תרין דרגין דאינון חד³⁰³⁴ כללא דבר ונוקבא ודא איהו כללא חדא דכל אינון נשמתין³⁰³⁵ ורוחין דפרחין בבני נשא כללא דכל תולדות אינון [ברזא] תולדות אדם ודאי דהא מההוא צדיק דקאמר פרחין אינון נשמתין בתיאובתא חדא:</p>	<p>ולמדנו סוד זה "ספר", יש ספר ויש ספר, [יש] ספר למעלה [ויש] ספר למטה. הספר למטה נקרא ספר הזכרון, הספר של אותו הזכרון, והוא צדיק אחד ונקרא "זה". וכדי שלא להפריש אותם, שהם תמיד כאחד ביחוד אחד, נאמר "זה ספר", שתי מדרגות שהם אחת כללות, זכר ונקבה. וזה הוא כלל אחד, שכל אותם הנשמות והרוחות הפורחות בבני אדם, כללות כל התולדות, אלו הם בסוד תולדות אדם ודאי, כי הרי מזה הצדיק שאמרנו, פורחות אלו הנשמות בתשוקה אחת.</p>
<p>ודא איהו שקיו דגנתא דאשקי ההוא נהר³⁰³⁶ דנפיק מעדן דכתיב (בראשית ב') ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ודא איהו רזא דאדם³⁰³⁷ דכתיב תולדות אדם לבתר [ביום] ברוא³⁰³⁸ אלהים אדם דא אדם דלתתא³⁰³⁹ דהא תרין אדם כתיבי בהאי</p>	<p>וזהו המשקה את הגן, שמשקה אותו הנהר היוצא מעדן, שנאמר "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן", זהו סוד אדם, שנאמר "תולדות אדם", אח"כ "ביום ברא אלהים אדם", זהו אדם שלמטה, כי שתי אדם כתובים בזה</p>
<p>רזא דרזין³⁰⁴⁰:</p>	
<p>ואתה תחזה מכל העם (שמות יח כא) זה ספר תולדות אדם (בראשית ה א) דא ספר מאינון³⁰⁴¹ ספרין סתימין ועמיקין ונ"א דא ספרא מאינון סתימין ועמיקין אמר רבי שמעון ארימית ידי בעלו למאן דברא עלמא דאף על גב דבהאי קרא גלו קדמאי סתימין עלאין אית לאסתכלא ולעיינא ברזין דספרא ודאדם קדמאה דמתמן³⁰⁴² (קדמאה</p>	<p>"ואתה תחזה מכל העם", "זה ספר תולדות אדם", זה ספר מאותם ספרים נסתרים ועמוקים (זה ספר מאותם נסתרים ועמוקים). אמר רבי שמעון הרמתי ידי בתפלה למי שברא את העולם, שאף על גב שבפסוק הזה גלו הראשונים נסתרות עליונים, יש להתבונן ולעייין בסודות של ספר אדם הראשון,</p>

³⁰²⁶ ר"ל חכמה עלאה ותתאה, וע"ל דף ר ע"א וכאן הוא תתאה (יהל אור).

³⁰²⁷ בינה (מ"מ).

³⁰²⁸ מלכות (מ"מ).

³⁰²⁹ דהוא כל זכורך דביה הוא דכורא דכר (יהל אור). נו ע"א ר ע"א רמו ע"א (הערת הזהר).

³⁰³⁰ יסוד (רח"ו).

³⁰³¹ עי' בתיקו"ז לב ע"א (יהל אור).

³⁰³² ר"ל דלכן לא כתיב זה וספר (יהל אור).

³⁰³³ אינון תולדות אדם ודאי (נוסף במ"מ). פי' שזר"ן נקרא אדם לפי שהז"א הוא הו"ה גימ' כ"ו היא י"ט שניהם גימ' מ"ה והנשמות באות מזר"ן ולכן נקרא תולדות אדם ושיעור הכתוב זה ספר הם יסוד ומלכות והבנים שיוצאים מהם נק' תולדות אדם (מ"מ).

³⁰³⁴ כמו באדם דלתתא דכתיב שם זכר ונקבה ברא אותם ויקרא שמם אדם שלים נקרא כ"א פלג גופא וכמ"ש כי אחד קראתיו וכמ"ש בתיקון מ"ז (יהל אור).

³⁰³⁵ ר"ל דז"ש תולדות אדם דכל תולדות באין מזה ספר וכמ"ו (יהל אור).

³⁰³⁶ יסוד (מ"מ).

³⁰³⁷ ר"ל ההוא שקיו כמ"ש בתיקו"ז (יג ע"א), דהוא שמא מפרש שהוא אדם וכל הנשמתין באין מההוא שקיו וזהו תולדות אדם ושקיו הוא הדעת הנהר כו' (יהל אור).

³⁰³⁸ ר"ל האדם אשר בארץ והוא דוגמת אדם הנהר (יהל אור).

³⁰³⁹ פי' אדה"ר וחוה היתה עמו כי דו פרצופים היו כמרז"ל (מ"מ).

³⁰⁴⁰ רזי דרזין מסתרי אורייתא קדישתא שלימתא (אור יקר).

³⁰⁴¹ ר"ל ספר ממש דאדה"ר על דיוקנין כמ"ו (יהל אור).

³⁰⁴² מתמן (יהל אור).

ספר שמות

<p>מתמן) אתמשכא ספרא גניזא דשלמה מלכא זה דתליא ביה כלא³⁰⁴³ זה אילנא דחיי זה ולא אחרא דגלי³⁰⁴⁴ מאי³⁰⁴⁵ זה כמה³⁰⁴⁶ דאת אמר (שמות יב ב) החדש הזה לכם ראש חדשים זה ניסן ולא אחרא:</p>	<p>שמשם נמשך ספרו הגנוז של שלמה המלך, זה שהכל תלוי בו, זה עץ החיים, זה ולא אחר שגלה. מהו זה, כמו שנאמר "החדש הזה לכם ראש חדשים", זה ניסן ולא אחר.</p>
<p>זה ספר לאשנחא ולגלאה תולדות אדם אילנא דגלי תולדות אדם ועביד איבין לאפקא לעלמא זה ספר למנדע חכמתא סתימא ועמיקא דאתמסר לאדם קדמאה בדיוקנא דבני נשא חכמתא דא אתמסר לשלמה מלכא וירית לה וכתב בספריה:</p>	<p>"זה ספר", להשגיח ולגלות "תולדות אדם", עץ שמגלה תולדות אדם ועושה פרות להוציא לעולם. "זה ספר", לדעת חכמה הנסתרת והעמוקה שנמסרה לאדם הראשון בדמות של בני אדם. חכמה זו נמסרה לשלמה המלך וירש אותה וכתב בספרו.</p>
<p>אוליפנא דמשה אתקשי בדא עד דאתת שכינתא ואוליפת ליה והיא חמאת וברירת לכל אינון גוברין דאתחזון בפרצופא ותמן אוליף משה חכמתא דא ועייל בגויה הה"ד ואתה³⁰⁴⁷ תחזה מכל העם ההוא דכתיב ביה (תהלים קב כח) ואתה הוא ושנותיך לא יתמו (נחמיה טו) ואתה מחיה את כלם (תהלים ג ד) ואתה יהו"ה מגן בעדי:</p>	<p>למדנו שמשה התקשה בזה, עד שבאה שכינה ולמדה אותו, והיא ראתה ובררה את כל האנשים הללו שנראים בפרצוף, ושם משה למד את החכמה הזו ונכנס לתוכה, זהו שכתוב "ואתה תחזה מכל העם ההוא", שכתוב בו "ואתה הוא ושנותיך לא יתמו", "ואתה מחיה את כולם", "ואתה ה' מגן בעדי".</p>
<p>ואתה תחזה ותסתכל בהא אנת ולא אחרא³⁰⁴⁸ למנדע ולאסתכלא בשתינ רבוא בשית סטרינ אית לאסתכלא בדיוקנין דבני נשא ולמנדע חכמתא על בורייה ואלין אינון³⁰⁴⁹ בשערא בעיינין בחוטמא בשפון</p>	<p>ואתה תחזה ותתבונן בזה, אתה ולא אחר, לדעת ולהתבונן בששים רבוא. בששה צדדים יש להתבונן בדמויות של בני אדם, ולדעת החכמה על בוריה, ואלה הם בשער בעיניים בחוטם בשפתים</p>
<p style="text-align: center;">ע/ב</p>	
<p style="text-align: center;">זהר:</p>	
<p>קרא³⁰⁵⁰ חד רוא דלעילא³⁰⁵¹ וחד רוא דלתתא³⁰⁵² אדם דאיהו רוא דלעילא איהו בגניזו</p>	<p>הפסוק. אחד הוא סוד שלמעלה ואחד סוד שלמטה. אדם הוא סוד שלמעלה</p>

³⁰⁴³ כנ"ל שהוא כלא דכולא נשמתין וכן נקרא כל שכולל הכל (יהל אור).

³⁰⁴⁴ ר"ל שהוא מגלה תולדין בעלמא שממנו יוצא התולדין (יהל אור).

³⁰⁴⁵ מוסגר בדפ"ק, ומופיע ביהל אור.

³⁰⁴⁶ ר"ל דלכן אמר זה זהו ולא אחרא כמ"ש בהחדש הזה כו' (יהל אור).

³⁰⁴⁷ ר"ל כמ"ש בפ' תצוה ואתה תצוה כו' א"ר חייא מ"ש הכא ובכל אתר דכתיב ואתה כו' אלא כלא ברזא כו' (יהל אור).

³⁰⁴⁸ ועי' בסוף תיקונים קלד ע"ב ומש"ש (יהל אור).

³⁰⁴⁹ עי' בז"ח ריש פרשת יתרו ומש"ש דאיונון ו' סטרינ ד' תיקונין דשם הוי"ה אנשי חיל כו' כמש"ש ובתיקו"ז תיקון ע' ושערא הוא אודנין שלכן נקרא אז"ן שכולל אמ"ש שערא ומצחא ואפין וידין הן ב' אלפין אי"ה אר"ה ועוד יש ד' תיקונין דאדנ"י כמ"ש בריש תיקון ע', ולכן חשיב בז"ח שם שמונה תיקונים ובתי' שם עשר תיקונים ובתיקונים שם חשיב שערו' במקום הברית שמוש ועוד יש תיקון ברגלים הילוך וצוואר הוא החמישי של אדנ"י כמש"ש והן י"א תיקונין וכולן הוא בואתה תחזה ב' תיבות בכל תיקון שם הקדשו י"א כ"ב אתון דאורייתא דכל תיקונין הוא מרוחא דביה כ"ב אתון כמ"ש לקמן ואמרו בשית סטרינ כו' דהן דרישא דקרא ו"ה דסיפא דקרא וחסר כאן חוטמא ופומא (יהל אור).

³⁰⁵⁰ ויהיה זה ספר יחד עושין תולדות אדם היינו אדם דאצילות כדפי' (אור יקר).

³⁰⁵¹ אצילות (אור יקר).

³⁰⁵² מציאות האדם הגשמי בהתלבש בו הנשמה, ועם היות שאדם העליון כולל מהחכמה עד המלכות העליונה הכתוב וכוללו ביסוד ומלכות (אור יקר).

ספר שמות

<p>דגניז קרא בדכר ונוקבא ברזא חדא³⁰⁵³ דכתיב (בראשית ה א) זה ספר דא כללא דכר ונוקבא כחדא³⁰⁵⁴ כיון דעברו תולדות³⁰⁵⁵ כחדא קרא לון אדם דכתיב (שם) תולדות אדם לבתר דאתגלייא מלתא מגו סתימו עלאה קדמאה דקרא³⁰⁵⁶ ברא אדם לתתא³⁰⁵⁷ דכתיב (שם) ביום ברא אלהים³⁰⁵⁸ אדם בדמות אלהים³⁰⁵⁹ ברא³⁰⁶⁰ אותו בדמות אדם איהו (דא איהו) כהאי חיזו דאתחזי דיוקנין ביה³⁰⁶¹ ואינון דיוקנין לא קיימיין בההוא חיזו³⁰⁶² בדיוקנא בקיומא אלא מתעברן מיניה אוף הכי בדמות אלהים³⁰⁶³:</p>	<p>הוא בהסתר, שהסתר הפסוק את זכר ונקבה בסוד אחד, שנאמר "זה ספר" זהו כלל זכר ונקבה כאחד. כיון שעשו תולדות יחד קרא אותם אדם, שנאמר "תולדות אדם". אחר שנתגלה הדבר מתוך סתר העליון הראשון של הפסוק, ברא אדם למטה, שנאמר "ביום ברא אלהים אדם בדמות אלהים עשה אותו". "בדמות" זהו כמו המראָה שנראה בה דמויות, ואלו הדמויות אינן עומדות באותה המראה בדמות קבועה, אלא עוברות ממנה, כמו כן כאן בדמות אלהים.</p>
<p>דבר אחר ובדמות³⁰⁶⁴ (בדמות) אלהים דיוקנא דשייפין דכר ונוקבא³⁰⁶⁵ ברזא (תהלים קל"ט ה) דאחור וקדם³⁰⁶⁶ אחור ברזא דשמור וקדם ברזא דזכור ובאלין תליין כל פקודי אורייתא³⁰⁶⁷ שית מאה ותליסר פקודי אורייתא כללא דכלא ותנינן אחור לעובדא דבראשית³⁰⁶⁸ וקדם לעובדא דמרכבה³⁰⁶⁹ וכלא דא ברא תליא בדמות אלהים בההוא דיוקנא ממש והא אוקים ליה מר:</p>	<p>דבר אחר "בדמות אלהים", בצורת האברים של הזכר והנקבה, בסוד אחור וקדם. אחור בסוד שמור, וקדם בסוד זכור. ובאלה תלויות כל מצות התורה, תרי"ג מצות התורה כלל הכל. ולמדנו אחור למעשה בראשית וקדם למעשה המרכבה. והכל תלוי זה בזה, בדמות אלהים. באותה הדמות ממש. והרי פירש אותו האדון.</p>

³⁰⁵³ דכתיב זה ספר, שמלות אלו מורות יחוד יסוד במלכות (אור יקר).
³⁰⁵⁴ אינו כפל באומרו תולדות אדם, מפני שזה ספר הוא בתחלת ייחודם ואחר שכבר נתייחדו והוציאו נשמות יקראו אדם (אור יקר).
³⁰⁵⁵ כיון שהוציאו תולדות אדם הם יחד (אור יקר), ר"ל ע"ש הנהר כנ"ל (יהל אור).
³⁰⁵⁶ ר"ל שנמשך ההויה מההעלם הנרמז בפסוק במלת זה ספר תולדות אדם (אור יקר).
³⁰⁵⁷ דהיינו מציאות המלכות בורא אדם נשמה מתלבשת בגשם (אור יקר).
³⁰⁵⁸ היינו המלכות ברא אדם למטה הגשמי בהרכבת הנשמה בגוף (אור יקר).
³⁰⁵⁹ כמו שמדת המלכות היא זה ספר, פי' סופרת הדברים הנסתרים ומגלה אותם, כן האדם הזה היא נשמה פנימית והגוף הזה בצורתו ושרטוטיו מראה מה שבתוכו (אור יקר).
³⁰⁶⁰ עשה (דפ"ו).
³⁰⁶¹ והיינו המלכות מראה שכל הדברים העליונים נראין בו, וכמו שהמלכות, אותם הדיוקנין מהספירות העליונות הם חולפים ובאים שאינם תקועות בו, כן האדם יש דמות נראה שחולף ובא כגון השרטוטין שמשנתנין כפי מעשיו (אור יקר). פי' מלכות והיינו בדמות אלהים שהיא מלכות הנק' אלהים (מ"מ), ר"ל במראה שהדיוקנין הנראה אינו אלא לפי שעה, שהדיוקנין עומד כנגדו וכ"ב אנפין מההוא רוחא דבפנים וע"ל דף עג ע"ג (יהל אור).
³⁰⁶² שהיא מראה המלכות, וכמוהו הוראת הגוף ענין הנשמה שפנימה לו כאשר יתבאר (אור יקר).
³⁰⁶³ אלהים היא מלכות, דמות הוא הזכר המראה פנימה לה, בענין שזכור ושמור הוא דמות אלהים, בדמות אלהים בזכור ושמור ברא אותו (אור יקר).
³⁰⁶⁴ ר"ל על מנין האברים כ"א בדמות (יהל אור).
³⁰⁶⁵ פי' שמלכות נקרא אלהים, וגם הז"א נקרא אלהים כמ"ש באד"ר (מ"מ).
³⁰⁶⁶ אחור שמור, קדם זכור, והיינו שס"ה גידין ועורקין שמור, רמ"ח זכור, נמצא אדם כלול תרי"ג (אור יקר). כמ"ש אחור וקדם צרתני וכמ"ש (עירובין יח ע"ב) מאן סגי ברישא (יהל אור).
³⁰⁶⁷ ר"ל בזכור ושמור רמ"ח ושס"ה (יהל אור).
³⁰⁶⁸ ת"ת, שהם מעשה החכמה עם הבינה ב' ראשית (אור יקר). פי' שהוא סוף הבריאה כל מה שברא הקב"ה (מ"מ).
³⁰⁶⁹ מלכות, שבה המרכבה. "קדם למרכבה" ת"ת זכור. "אחור לבראשית" מלכות שמור, והיינו בדמות אלהים באבריו במעשהו ברמיזתו (אור יקר)
 פי' שבתחלה עלה במחשבה להבראות קודם הכל (מ"מ). ר"ל אלקים דכאן דאיהו אלקים לתתא שליט על תתא דאינון מעשה מרכבה ועובדא דבראשית הוא באצילות והיא אחור שם והוא אלקים

ספר שמות

<p>תו זה ספר³⁰⁷⁰ תולדות אדם³⁰⁷¹ לדיוקנין ברזי דדיוקנין דבר נש לאשתמודעא באינון תולדות דבר נש דיוקנא דרזין דבר נש בשערא במצחא בעיינין באנפין בשפוון ובשרטוטי ידין ובאודנין באלין שבע³⁰⁷² בני נשא אשתמודען:</p>	<p>עוד, "זה ספר תולדות האדם" לדמויות בסודות של דמויות של אדם, להיות ניכר באותם התולדות אדם דמות סודות האדם, בשערות במצח בעינים בפנים בשפתים ובשרטוטי הידים ובאזנים, באלו השבע ניכרים אדם.</p>
<p>בשערא האי מאן דשעריה קמיט וסליק לעילא על רישיה מאריה דרגיוזו לביה קמיט כטופסא לאו כשראן עובדוי בשותפו ואתרחקו (יתרחק) מניה שערא שעיע יתיר ותלי לתתא טב איהו לשותפו ורווחא אשתכח ביה ואיהו בלחודוי לאו הכי מארי דרזין איהו באינון רזין עלאין ברזין [זעירין] לא</p>	<p>בשערות, זה ששערותיו קמוטות ועולים למעלה על ראשו, בעל כעסן, לבו נקמט כדפוס, מעשיו אינם כשרים. תתרחק ממנו בשותפות. [זה ש]שערותיו חלקים ביותר ותלויים למטה, הוא טוב לשותפות וריוח נמצא עמו, והוא לבדו בלי זה הוא בעל סודות, באותם סודות העליונים בסודות קטנים אינו</p>
<p style="text-align: center;">רזי דרזין:</p>	
<p>באפין בידין באינון שרטוטין דידין ובשית סטרין אלין כתיב (שמות יח כא) ואתה תחזה:</p>	<p>בפנים בידיים, באותם שרטוטי הידים ובששת הצדדים הללו נאמר "ואתה תחזה".</p>
<p>ואתה תחזה בשערא³⁰⁷³ בקמיטין דמצחא ובאלין קריצין (באינו) דעל עיינין מכל העם בעיינין בדוקין ובעינא ובקמיטין דתחות עינא אנשי חיל דבהו חילא למיקם בהיכלין דמלכא בצחיבו דאפין באפין בקמיטו דאפין ברשימו דבהו בדיקנא שנאי בצע בידין בשרטוטי ידין רשימין דבהו וכלהו שית סטרין רמיוזין הכא דאתמסרו למשה לאסתכלא ולמנדע חכמתא סתימאה וחכמתא דא ירתן זכאי קשוט כדקא יאות זכאה חולקהון:</p>	<p>"ואתה תחזה", בשערות, בקמטי המצח, באותם גבות שעל העינים. "מכל העם", בעיניים, בדוקין ובעין, ובקמטים שתחת העיניים. "אנשי חיל" שבהם [יש] כח לעמוד בהיכלות של המלך בצהיבות הפנים. בפנים ובקמטים של הפנים וברושם שבה, בזקן. "שנאי בצע", בידיים, בשרטוטי הידים [וב]רשימות שבהם. וכל השש צדדים נרמזות כאן שנמסרו למשה להסתכל ולדעת חכמה סתומה, וחכמה זו יורשים צדיקי האמת כראוי אשרי חלקם.</p>
<p>כתיב (איוב י יא) עור ובשר תלבישני וגו'³⁰⁷⁴ כגוונא דא עבר קב"ה לעילא דרגין על דרגין אלין על אלין סתימין גו סתימין ווחיילין ורתיכין אלין על אלין הכי עביד בכלא (אלין) אינון ערקין³⁰⁷⁵ וגידין</p>	<p>נאמר "עור ובשר תלבישני וגו'", כדוגמא זו עשה הקב"ה למעלה, מדרגות על מדרגות, אלו על אלו, נסתרים תוך נסתרים, חיילות ומרכבות אלה על אלה.</p>

האחרון דמעשה בראשית וירא אלקים את כל כו' כמ"ש בזהר דף סח ע"ב בכל עובדא דבראשית כו' אלקים לתתא שליט כו' (יהל אור).

³⁰⁷⁰ ירצה זה ספר אותיות אלו הרומזות בספירות שהם המחייבות לאדם בבריאתו המדות והנהגותיו מן הטעם שנתבאר ביסוד הקדמה הנזכרת שהאדם נברא בדמות עליון, ונשמה היא בתוכו, והיא בדמות מראה שמראה הגוף מה שפנימה לו, וצורתו כוללת כל המדות העליונות הרי זה מחייב היות בו מדות נפשיות, והגוף יראה אותם המדות לחוץ, פעם כך ופעם כך, כפי הפעולות בענין שיועד לאדם בסוד זה ספר שהם מדות עליונות ומדות בו, מקרי ענייניו וכל הנהגותיו (אור יקר).

³⁰⁷¹ זו היא חכמת הפרצוף שהיה יודע האריז"ל ואנו אין אתנו יודע עד מה (רח"ו). ר"ל על ספר הנ"ל רזא דדיוקנין וכמש"ל א' בהג"ה זה ספר למנדע כו' דאתמסר לאדם קדמאה (יהל אור).

³⁰⁷² "ובאודנין באלין שבע" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "באלין שית". עי' ביאור הגר"א על פסוק ואתה תחזה שבזר"ח כז ע"א (יהל אור). מח ע"א (הערת הזהר).

³⁰⁷³ כאן שייך מה שבסוף חלק א' סי' מ"ה (הערת הזהר).

³⁰⁷⁴ עז ע"א (הערת הזהר).

³⁰⁷⁵ ע"ל עו ע"א (יהל אור).

ספר שמות

<p>ואלין אינון גרמין וקיימין בקיומא דדרגין ועלאין (דבר נש) ואלין אקרין³⁰⁷⁶ בשר דרגין ושלמנותא דקין כל בשר וכל אינון דאתהנון³⁰⁷⁷ ומתננא דבשרו (מבשר) דריחין דקרבינן ואחרנין דשלטין³⁰⁷⁸ בבשר:</p>	<p>כך עושה בכל אותן עורקים וגידים, ואלו הם העצמות, ועומדים בקיום של מדרגות עליונות, ואלו נקראות בשר. המדרגות ושלטון של קץ כל בשר, וכל אלו שהם נהנים מעשן הבשר של ריחות הקרבנות, והאחרים ששולטים בבשר.</p>
<p>ועילא מבלהו עור משכא דאתפשמותא דרקיעא ואיהו עור דמשכא³⁰⁷⁹ דחפי על כלא כגוונא דעבד קב"ה ככבים ומזלות במשכא דרקיעא (ו)לאסתכלא בהו ואינון אותות השמים ולמדע בהו חכמתא הכי עבד קב"ה בבני נשא רשימין וקמיטין ובהווא פרצופא דאדם כאינון (באינון) כאינון ככבים ומזלות למנדע ולאסתכלא בהו חכמתא סניא ולאנתהגא (ולאנהא) בהו גופא:</p>	<p>ולמעלה מכולם העור, העור של התפשטות הרקיע, והוא עור, עור שמכסה על הכל. כדוגמא שעשה הקב"ה כוכבים ומזלות בעור הרקיע, להסתכל בהם, והם אותות השמים, ולדעת בהם חכמה. כך עשה הקב"ה בבני אדם רשימות וקמטים באותו פרצוף אדם, כאותם הכוכבים ומזלות, לדעת ולהסתכל בהם חכמה גדולה, ולהנהיג בהם את הגוף.</p>
<p>כמה דמתחלפי במשכא דרקיעא³⁰⁸⁰ חיזו דככביא ומזלי לפום עובדין דעלמא הכי מתחלפין חיזו דרשימין וקמיטין במשכא דבר נש לפום עובדוי מזמן לזמן ומלין אלין לא אתמסרו אלא לזכאי קשוט למנדע ולא לפא חכמתא סניא:</p>	<p>כמו שמתחלפים בעור הרקיע מראה הכוכבים והמזלות לפי המעשים של העולם, כך מתחלפים מראה הרשימות והקמטים בעור האדם לפי מעשיו מזמן לזמן. ודברים אלו לא נמסרו אלא לצדיקי אמת, לדעת וללמוד חכמה גדולה.</p>
<p>זה ספר תולדות אדם (בראשית ה א) מזמן לזמן לפום עובדוי ודאדם הכי אתילידו ואתרשימו ואתחלפו ביה ורשימין מזמן לזמן דהא בזמנא דרוחא קדשא שריא בגויה הכי עביד תולדות ואחזי רשימין ההוא רוח לבר ובזמנא דמתעברא וזו מניה רוח קדשא ואתיא רוח מסאבא ההוא³⁰⁸¹ רוח מסאבא הוא מכשכשא בגויה ואחזי לבר חיזו ורשימין ידיעאן דאשתמודען ביה בקמיטין במשכא לבר</p>	<p>"זה ספר תולדות אדם" מזמן לזמן לפי מעשי אדם, כך נולדים ונרשמים ומתחלפים בו רשומות מזמן לזמן. שהרי בזמן שרוח קדושה שורה בתוכו, כך עושה תולדות ומראה רשימות אותו הרוח שמבחוץ. ובזמן שעבר וזו ממנו רוח הקדושה, ובא רוח הטומאה, אותו רוח הטומאה היה מכשכש בקרבו ומראה לחוץ מראות ורשימות ידועות, שניכרות בו בקמטים שבעור מבחוץ</p>
<p style="text-align: center;">ע/א</p>	
<p style="text-align: center;">זהר:</p>	
<p>קיימא בהו עובדוי כשראן ולא כשראן ואי תלי לתתא ולא שעיע לביה לא דחיל מאריה דודונא ואיהו כסיף (איהו) בעובדין דכשרן ויאן קמיה ולא עביד וכד איהו סיב אהדר למהוי דחיל ויאן עובדוי והני מילי במילי דעלמא אבל במילי דשמיא יצלח מאן דיקרב ביה לא יתגלון ליה רזין עלאין אבל</p>	<p>עומד בהם, מעשיו הטובים אינם טובים. ואם תלויים למטה ואינם חלקות, לכו אינו מתירא, הוא בעל זדון, רצונו במעשים טובים ויפים לפניו, ואינו עושה. וכשהוא זקן חוזר להיות מתירא, ומעשיו יפים. והיינו בעניני העולם, אבל</p>

³⁰⁷⁶ ויקרא קע ע"א (הערת הזהר).

³⁰⁷⁷ דגם אינון נקראים קץ כל בשר כמ"ש בסוף פרשת פקודי וריש פרשת צו (יהל אור)

³⁰⁷⁸ הוא קץ כל בשר ממש לכל תכלית כו' אבל אינון הנ"ל הוא מבשר דקורבנין אישים (יהל אור).

³⁰⁷⁹ "דאתפשטותא דרקיעא ואיהו עור דמשכא" מוסגר בדפ"ק.

³⁰⁸⁰ כמ"ש ומסדר את הכוכבים במשמרותיהם ברקיע כרצונו ועי' תז"ח שם דלא כתוכנים (עי' פי'

על הס"י מ"ש על תלי) (יהל אור).

³⁰⁸¹ וההוא (דפ"ו).

ספר שמות

<p>רזין זעירין טב איהו לנטרא לון ממלה זעירא עביד רב ומלוי אשתמעו ורזא דא [זי"ן] (ז) באינן אתוון דשיעורא דמר:</p>	<p>בעניני שמים יצליח. מי שיתקרב אליו, לא יתגלו לו סודות עליונים, אבל סודות קטנים הוא טוב לשמור אותם. מדבר קטן עושה גדול, ודבריו נשמעים. וסוד זה ז' באותן אותיות השיעור של האדון.</p>
<p>שערא אוכמא יתיר צהיב³⁰⁸² אצלח בכל עובדוי במלי דעלמא ובסחורא ובדדמי לון ותרן איהו דא אצלח לחודוי מאן דמתחבר בהדיה לא אצלח ליומין סניאין אלא אצלח מיד וההיא אצלחותא פרחא מניה ורזא דא דאיהי בכללא דאת ז':</p>	<p>שער שחור יותר [נוטה ל]צהוב, מצליח בכל מעשיו בעניני העולם ובסחורה ובדומה להם, הוא ותרן. זה מצליח לכד. מי שמתחבר עמו אינו מצליח לימים רבים אלא מצליח מיד, ואותו הצלחה פורחת ממנו. וסוד זה, י' שהיא בכלל אות ז'.</p>
<p>שערא אוכמא דלא צהיב לומנין אצלח לומנין לא אצלח דא איהו לשותפו ולאשתדלא בהדיה טב לומן קריב ולא לומן רחיק דהא לומן רחיק יחשוב מחשבין ובגין דלא יתפרשון מניה הוי טב לומן קריב דא יצלח באורייתא אי ישתדל אבתרהא ויצלחון ביה אחרנין לית ליה רזא לומן רחיק דחיק לבא איהו יחמי בשנאוי לא יכלין ליה שנאוי ואיהו דחיק לבא ואיהו ברזא דאת י' דלא קיימא בכללא דאת ז' אלא י' בלחודוי ברזא דאתון דקיקין:</p>	<p>שער שחור שאינו צהוב, לפעמים מצליח ולפעמים אינו מצליח. זה הוא לשותפות ולעסוק עמו, טוב לזמן קרוב ולא לזמן רחוק, שהרי לזמן רחוק יחשוב מחשבות, ובכדי שלא יפרדו ממנו הוא טוב לזמן קרוב. זה יצליח בתורה אם ישתדל אחריה, ויצליחו על ידו אחרים, אין לו סוד לזמן רב, לבו הוא בדוחק, יראה בשונאיו לא יוכלו לו שונאיו, והוא ירא לבו, והוא בסוד אות י' שאינה עומדת בכלל אות הז', אלא אות י' לבדה, בסוד של אותיות הדקים.</p>
<p>שערא דמריט יצלח בעובדוי ורמאה איהו כפיין בביתיה אתהזוי דחיל חטאה לבר לאו הכי לגו דא עד לא סיב אי שעריה מריט לבתר דסיב אתהפך מכמה דהוה בקדמיתא הן לטב הן לביש והני מילי שערא דמריט בין עינוי³⁰⁸³ על גבי מוחא באתר דאנת תפלין ואי באתר אחרא דרישא לאו הכי ולא איהו</p>	<p>שערותיו שנקרחו, יצליח במעשיו והוא רמאי, הוא רעב, בביתו נראה ירא חטא, בחוץ אינו כן. בפנים זה עד שלא נזדקן אם נקרחו שערותיו, אחר שנזדקן מתהפך מכמו שהיה מקודם, בין לטוב ובין לרע. וכל זה כשימרט שערות בין עינוי על המוח, במקום שמניח תפילין, ואם במקום אחר בראשו, אינו כך, אין הוא</p>
<p style="text-align: center;">רזי דרזין:</p>	
<p>ואע"ג דשערא ומצחא³⁰⁸⁴ וחוטמא ועיינין וכל אינן סימנין קיימין על קיומייהו³⁰⁸⁵:</p>	<p>ואע"ג שהשערות והמצח והחוטם והעינים, וכל אלו הסימנים עומדים על קיומם.</p>
<p>זר"ה פס"ץ³⁰⁸⁶ את דא דמתחלפא³⁰⁸⁷ תדיר בהא חכמתא באת זי"ן³⁰⁸⁸ מלה דקיימא</p>	<p>זר"ה פס"ץ, אות זה שמתחלפת תמיד בחכמה זו. באות זי"ן תיבה היתה עומדת</p>

³⁰⁸² שזה אווז במלכות המיוחדת, ולכן בשערו פנים צהובות ואינו חשוך (אור יקר).
³⁰⁸³ עינוי (דפ"ו).

³⁰⁸⁴ ר"ל, ציור המצחא עצמו וכן כולם עומדין בקיומם כמו שנוולד ומראין היאך שנתחייב בגלגולא קדמאה שע"ז נאמר מעוות כו' אבל הציורין הן מתחלפין (יהל אור).

³⁰⁸⁵ "ואע"ג דשערא ומצחא וחוטמא ועיינין וכל אינן סימנין קיימין על קיומייהו" מוסגר בדפ"ק.
³⁰⁸⁶ שהן אתוון ז"ה ספ"ר ותולדות אדם הוא צ' דרגא דצדיק, וכמ"ש בפ' בראשית צדי אנת וצדי כו' ואינן נגד ו"ק ד' אותיות השם נגד חו"ג נו"ה כמ"ש בפ' בראשית בענין הדגלים ואפין הוא נגד תפארת פני אדם שנק' פנים כמ"ש ברע"מ סוף ח"א וש"מ וידין נגד צדיק ותולדות אדם ולכן כולל ה' תרעין דזה ספר כמ"ש דף ע"ד ע"א דצדיק כולל כל ה' קצוות וז' בשערא כמ"ש ר' בחוטמא ס'

ספר שמות

<p>בשערא 3089 והוהו וסימניך זיין ומאני 3090 קרבא דשמשון בשערא ודא הוא נזרא 3091 דאלהיה 3092 עליה שערא דקיימא לאשתמודעא 3093 ותליא דא קיימא באת וז' (ו') ואתחבר ביה את צ' דא עאל ואפיק ס' אי שערא דא תליא ואוכס ובמצחא תלתא שרטוטין מסטרא דימינא ותרין משמאלא ולא מתחברן אלין באלין בסטר ימינא אית תלתא רשימין דקיקין דעברין עליהו ואינון שבילין למעבר על אינון שרטוטין אחרנין ובסטר שמאלא חמש וחד מניה זעיר ובארכיהו (בארכיה) דא קיימא בנו את ז' ואת ין' כדין תשכח קריצין תקיפין דעל חורי עינוי דמתחברן דא בדא:</p>	<p>בשערות, וסימניך זיין. וכלי הזיין של שמשון [היה] בשערותיו, וזהו נזר דאלהים עליו. שער העומדת שיהיה ניכר ותלוי, זה קיים באות ז' ומתחברת בה אות ין', זו נכנסת ומוציאה ס'. אם שער זה תלוי ושחור ובמצחו, שלשה שרטוטים מצד הימין, ושנים משמאל, ואינם מתחברים אלו עם אלו. בצד ימין יש שלשה רשימות דקות העוברות עליהם, ואלו שבילים לעבור על אותם השרטוטים האחרים. ובצד שמאל חמש, ואחת מהם קטנה בארכה, זה עומד בתוך אות ז', ואות ין', אז תמצא הגבות קשים, שעל חורי עינוי שמתחברים זה בזה.</p>
<p>דא איהו בר נש מאריה דרוגזא ולא בבהילו</p>	<p>זהו אדם בעל כעסן, אבל אינו</p>

בעיינין פ' בפומא ה' באפנין וז"ה מצחא ואפין ספר נקבים צ' בידין וכולל כל ה' דזה ספר כנ"ל והן ה' תרעין כמש"ש ומ"מ הן כלולין זה בזה לכן חשיב בכל א' כמה אתוון (יהל אור).
³⁰⁸⁷ ר"ל הזיין משמש בשערא ובי' מתחלפין שאר אתוון (יהל אור).

³⁰⁸⁸ הנה תמצא בחכמה זו, כי אות ז' נחשבת מלאכה לבד מפני שהיא כוללת כל סוד הראש, עוד תמצא כי אותיות ז"ר ה"פ הם נקשרות רוב הפעמים עם ס"ץ, מפני היותם בקו האמצעי נקשרות עם כולם, שהת"ת תקשר מעלה ומטה והיסוד עם כולם ובפרט עם פ"ר שהם נו"ה וכן תמצא בקצת פרצופין ז' נקשרת עם ה' ולפעמים פ' עם ר' ולפעמים נפרדות, והוא קשר נצח בהוד וחסד בגבורה או נפרדות, ולכך אלו הם שערים לכל הפרצופין, ובשרטוטי הידים הם אלו השערים עצמן והם חמשה אותיות ז' ר' ה' פ' צ', דהיינו חסד נצח גבורה הוד יסוד, או ר"ז הס"פ דהיינו כללות המדות בדרך אחרת כאשר נבאר בדברי ר' יצחק ור' יוסי (אור יקר).

³⁰⁸⁹ רצה בזה שאינה אות אחת אלא מלה שלימה דהיינו זיין במילואה, וז"ש "באת זיין מלה" היא אות והיא מליאה שהיא "מלה דקיימא בשערא" אין ענין השער מציאות השערות אחד מפני שמציאות השערות מציאויות, ודרך כלל הוא מסוד הגבורה הנעלמת ברא שכאומרו קצוותיו תלתלים שחורות כעורב דודי צח ואדום וכו', והנה אלו הם תיקוני ז"א דרישיה מורה דינא ומתמן שערות באדם שהם כחות הדין ולכך הם כלי זיין ליום קרב ומלחמה והם מארי דיבבא ויללה כדפי' באדרא בסוד שיעור קומה עליונה ולכך באדם ששערותיו רמוזות שם הם כלי זיין ומאני קרבא כשמשון שערותיו כאומרו אף גולחתי וסר ממני כחי (אור יקר).
³⁰⁹⁰ דכל כחו של שמשון בשערא כמש"ש והוא זיין (יהל אור).

³⁰⁹¹ בסוד שערות עליונות ולכך נזיר אסור ביין מפני שלא יעורר הדין, ושערותיו בכתר שהם כעמר נקא, ושם הם רחמים, ואינם כן שערות דז"א, ולטעם זה בלוי כתיב והעבירו תער וכו', ועכ"ז סתם כל אדם נזר אלהיו מסטרא דז"א על רישיה כדפי' והזקנים שהם שער רישיה כעמר נקא עולים אל הכתר כענין הנזיר בנזירותו (אור יקר). ר"ל דכתיב כי נזר אלהיו כו' (אצ"ל נזיר אלקים יהיה – המו"ל) לשון עטרת ותרגום עדיו זייני' וכמ"ש בריש ספד"צ (יהל אור).
³⁰⁹² דאלהים (דפי"ו).

³⁰⁹³ הענין כי מיני השערות למעלה הם ג', הא': סוד פשוטה בחסד, והב' שברים בגבורה, והג' תרועה בת"ת. והם בסוד שער ימין ושמאל ואמצע. והם ג' מיני כחות: הא' מצד החסד פשוטה שער משולח פשוט רך וארוך כרחמי החסד וכחותיה, והיינו בתקיעות פשוטה ימינא פשוטה לקבל שבים כזה S, וכחות אלו אין למרטם ולא לגלחם מפני שממעט כחות הימין. וממין זה הוא כל שער אריך אנפין ולא כן שער ז"א שעליו נאמר קווצותיו תלתלים הם ג' מיני קבוצות, הא' כזה והב' בסוד הגבורה החזקה שהוא בסוד שער הלוי ומצוה למרטם ועל זה נאמר ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא, והיינו בסוד השברים שהוא השער הקמוט הקצר והחזק שברים SSS, ושער זה לא יראה ולא ימצא אלא ימרט ועל סוד הכנעת הכחות הגבורה אלו הנקראים מארי דיבבא ויללה כתיב בזהר במקומות רבים, עד לא גליש דא רישא דמריה ויש ג' והוא בסוד האמצעי שהיא מארי דמדין מארי דמתקלא, ועליו נאמר לא תעשו עול במשפט, והיינו בסוד התרועה שהוא מושלח מצד האריכותו

והוא קשה מצד קמיטתו כזה בסוד התרועה ואלו הג' מיני שערות הם אבל כל מיני פרצופי הנשמות וכו' (אור יקר).

ספר שמות

<p>ונִיחָא דִּילִיָּהּ בַּעֲבוּבָא חָשִׁיב בְּגִרְמִיָּה דְּאִיהוּ חֲכִים וְלֹאֵו הָכִי זְקִיף רִישָׁא לְאַסְתְּכִלָּא תְּדִיר מְאִרִי(ה) מְצוּתָא לְבַר בְּבִיתִיהָ לְאֹו הָכִי אֹורִיתָא לֹא חָשִׁיב לְאַסְתְּכִלָּא בְּהַ מְלִין דְּבִנִי נִשָּׂא חָשִׁיבִין עֲלִיהָ כַּמְטוּל וְאַתִּיב מְלִין תְּקִיפִין עֲלִייהוּ:</p>	<p>במהרה. ומנוחה שלו מתעכב, חושב בעצמו שהוא חכם ואינו כן. זוקף את ראשו להסתכל תמיד, בעל מריבה מבחוץ. בביתו אינו כן. התורה אינה חשובה להתבונן בה, דברי בני אדם נחשבים עליו כמשא, ומשיב דברים קשים עליהם.</p>
<p>וְאִי מִתְּפָרְשֵׁן קְרִיעִין דָּא מִן דָּא מְטוּ וְלֹא מְטוּ כְּדִין תְּשַׁכַּח וּבְמַצְחָא לְסַפְרָא דִּימִינָא תְּרִין שְׂרִטוּטִין רַבְרַבִּין וְחַד זְעִירָא וְתְרִין רְשִׁימִין זְעִירִין דְּעֵאלִין בִּינִייהוּ לְפּוֹתִיא וְלְסַפְרָא שְׂמֵאלָא תְּרִין חַד רַבְרַבָּא וְחַד זְעִירָא וְחַד רְשִׁימוּ זְעִיר דְּעֵאל בְּחַד וְלֹא מְטִי לְתַנְיִנָּא דָּא אִיהוּ מְאִרִיהָ דְּרוּגָזָא לְפּוּם שְׁעֵתָא אֲתַמְלִי רְגָזָא וְלְפּוּם שְׁעֵתָא שְׂכִיךְ רוּגָזִיהָ וּמְאִרִי קְטַטָּא בְּבִיתִיהָ וְלֹאֵו בְּרוּחַ נִיחָא זְמַנָּא חַדָּא בְּעֵלְמָא וְנִ"א בְּיוֹמוּוֹ אֲתִיב תּוֹקְפִין לְבִנִי נִשָּׂא (ו)אֲסְתְּכִל לְתַתָּא מְצַחִיהָ קְמִיט בְּרוּגָזִיהָ וְדְמִי כְּכִלְבָּא וּמִיד שְׂכִיךְ וְאַתִּיב רְכִיכִין דָּא אִיהוּ בְּרַ נִשְׁ דְּרוּחָא דִּילִיָּהּ וְרַעוּתָא דִּילִיָּהּ לְאַשְׁתְּדִלָּא בְּסַחֲוֹרָתָא (עֹורָא דִּיג) וּמְנַדָּה בְּלוּ וְהִלְךְ וּבְאַשְׁתְּדִלּוּתִיהָ סְלִיק לְמַמּוּנָא דְּהָא אֲתַחְלַף אֶת י' בְּאַת ס':</p>	<p>ואם נפרדות גבות העינים זו מזו, מגיעות ואינן מגיעות. תמצא במצחו לצד ימין, שני שרטוטים גדולים ואחד קטן ושני רשימות קטנות שעולות ביניהם ברוחב, ולצד שמאל שנים, אחד גדול ואחד קטן. ורשימה אחת קטנה שנכנסת באחד, ואינה מגעת לשני, זה הוא בעל כעסן, לפי שעה מתמלא בכעס, ולפי שעה נשקט כעסו. ובעל מריבה הוא בביתו, ואינו נחת רוח, פעם אחת בעולם בימין, משיב דברים קשים לבני אדם, מסתכל למטה מצחו נקמט בכעסו, ודומה לכלב ומיד נשקט ומשיב רכים, זהו איש שרוחו ורצונו לעסוק בסחורה, "ומנדה בלו והלך" ובעוסקו עולה לממון, כי נתחלף אות י' באות ס'.</p>
<p>וְאִי מִתְּפָרְשֵׁן קְרִיעִין דָּא מִן דָּא וְשְׁעִרִין אַחֲרָנִין עֵיילִין בִּין דָּא לְדָא זְעִירִין דָּא נְטִיר דְּבִבּוּ סְגִי תְּדִיר טַב אִיהוּ בְּבִיתִיהָ וְחַדִּי</p>	<p>ואם גבות עיניו נפרדות זו מזו ושערות אחרים קטנים עולים בין זו לזה, זה שומר תמיד שנה גדולה, טוב הוא בביתו ושמח</p>
<p style="text-align: center;">עא/ב זהר:</p>	
<p>רְמֵאָה אֵלָא מְאִרִיהָ דְּלִישְׁנָא בִּישׁוּ בְּלַחֲשׁוּ בְּלֹא אַרְמוֹת קְלָא לְזַמְנִין דְּחִיל חֲטָאָה אִיהוּ לְזַמְנִין לֹא וְדָא אִיהוּ בְּרוּזָא דָּאֵת ז' כַּד כְּלִיל אֵת י':</p>	<p>רמאי, אלא בעל לשון הרע בלחש, בלא הרמת קול. לפעמים הוא ירא חטא, ולפעמים לא. וזה הוא בסוד אות ז', כשהיא כוללת לאות י'.</p>
<p>עַד הַכָּא רוּזִין דְּשְׁעֵרָא לְמַרִי מְדִין דִּידְעִי אַרְחִי וְרוּי דְּאֹורִיתָא לְאַשְׁתְּמוּדְעָא טְמִירוּ דְּבִנִי נִשָּׂא דְּאִינוּן בְּצֵלָם אֱלֹהִים [סְתוּם שְׂמָא דְּאַתְפָּרְשֵׁן] (סְתוּם דְּאַתְפָּשֵׁט) לְכַמְהָ אַרְחִין:</p>	<p>עד כאן הם הסודות של שערות לבעלי המדות שיודעים הדרכים וסודות התורה, להיות ניכר סתרי של בני אדם, שהם בצלם אלהים סתם, שם המתפשט לכמה דרכים.</p>
<p>בְּרוּזָא דְּמַצְחָא בְּאַת נ' דְּאִיהוּ שְׁלִימוּ דָּאֵת זִי"ן לְזַמְנִין אֲתַכְלִילַת [בְּרוּזָא דָּאֵת] (בְּאַת) ז' וְלְזַמְנִין אִיהִי בְּלַחֲוֹדָהָ מַצְחָא דְּאִיהוּ דְּקִיק וְחַד בְּלֹא עֵגוּלָא דָּא הוּא בְּרַ נִשְׁ דְּלֹא מְתִישְׁבָּא בְּדַעְתִּיהָ חָשִׁיב דְּאִיהוּ חֲכִים וְלֹא יַדַּע אֲתַבְּהִיל בְּרוּחִיהָ חִיךְ (ס"א נְשִׁיךְ) בְּלִישְׁנִיהָ כְּחֹיֵא:</p>	<p>בסוד המצח באות נ', שהוא שלימות אות ז', לפעמים נכללת בסוד אות ז', ולפעמים היא לבדה מצח, שהוא דק אחד, אינו עגול. זהו אדם שאינו מתישב בדעתו, חושב שהוא חכם ואינו יודע, נבהל ברוחו מחיך בלשונו כנחש.</p>
<p>קְמִיטִין דְּמַצְחִיהָ רַבְרַבִּין וְלֹאֵו אִינוּן בְּזוּגָא בְּשְׁעֵתָא דְּמִלִּיל אֲתַעֲבִידוּ אִינוּן קְמִיטִין בְּמַצְחִיהָ וְלֹאֵו בְּזוּגָא רְשִׁימִין אַחֲרָנִין דִּי בְּמַצְחִיהָ כְּלָהוּ</p>	<p>הקמטים של מצחו גדולים ואינם בזיוג, בשעה שמדבר, נעשים אותם הקמטים במצחו, ואינם מזדווגים רשומים אחרים שבמצחו. כולם הם</p>

ספר שמות

<p>בזווגא דא בעי דלא לאזדווגא ליה אלא זמנא זעירא ולא זמנא סני כל מה דעבד וחשב איהו לתועלתיה ולא הייש לתועלתא דאחרנין לאו איהו מארי דרוזין כלל דא איהו (משלי יא יג) הולך רכיל מגלה סוד ולא חשיב מלוי כלל דא איהו ברזא דאת נ' דכלילא באת ז' ולא אקרי נאמן רוח בקיומא:</p>	<p>בזיווג זה, צריכים שלא להזדווג עמו אלא לזמן קצר ולא לזמן מרובה. כל מה שעושה וחושב, הוא לתועלת, ואינו חושש לתועלת של אחרים. אין הוא בעל סוד כלל, זהו "הולך רכיל מגלה סוד", ואינו חושב דבריו כלל, זהו בסוד אות נ' הכלולה באות ז', ולא נקרא נאמן רוח בברית.</p>
<p>מצחא דקיק בעגולא דא איהו בר נש חכימא במה דאסתכל לזמנין אתבהיל ברוחיה רחימו דיליה בחדוה רחמן איהו על כלא אסתכל במלין סניאין אי ישתדל באורייתא ליהוי חכים יתיר תלת קמיטיין [עלאין] רברבין במצחיה בשעתא דאיהו מליל תלת קמיטיין קריב לעינא חד ותלת קמיטיין על עינא אחרא בכי בשעתא דארגיז דא איהו טב יתיר מכמה דאתחזי ארמי בתר כתפוי כל מלין דעלמא בין בעובדוי בין במלין אחרנין ולא הייש אצלה באורייתא כל בר נש:</p>	<p>מצח דק בעגול, זהו אדם חכם במה שמתבונן, לפעמים נבהל ברוחו, האהבה שלו בשמחה. רחמן הוא על הכל, מתבונן בדברים רבים, אם יעסוק בתורה להיות חכם יותר. ג' קמטים עליונים וגדולים במצחו, בשעה שהוא מדבר, ג' קמטים הם קרובים לעין אחת, וג' קמטים על עין האחרת, בוכה בשעה שהוא כועס, זה הוא טוב יותר מכמו שנראה. משליך אחורי כתפוי כל דברי העולם, בין במעשיו ובין בדברים אחרים, ואינו חושש, יצליח בתורה, כל אדם</p>
<p>רוי דרוזין:</p>	
<p>ועציב בבני נשא³⁰⁹⁴ דא קיימא בין ין³⁰⁹⁵ ובין ס' ³⁰⁹⁶ טמיר ממזניה לא בעי לאגלויי ולאגלוי בעובדוי³⁰⁹⁷ קמצן איהו³⁰⁹⁸ ושעריה גביל דא עם דא ותלייא³⁰⁹⁹ לא חשיב גרמיה למלבש ³¹⁰⁰ כדקא יאות מה דלביש לא אתקן³¹⁰¹ ביה³¹⁰² מצחיה³¹⁰³ רברבא ³¹⁰⁴ תלת שרטוטין בימינא וארבע בשמאלא³¹⁰⁵ תרין רשימין עיילין בינייהו דא כד מליל פשיט משכא דמצחא³¹⁰⁶:</p>	<p>ועצוב בין בני אדם. זה עומד בין ין לבין ס'. מטמין את מזונו, אינו רוצה להתגלות ושיתגלו מעשיו. הוא קמצן, ושערותיו מעורבים זה עם זה ותלויים, אינו מחשיב את עצמו שיתלבש כראוי, מה שלבוש אינו מתוקן בו. מצחו גדול שלשה שרטוטים בימין וארבעה בשמאל ושתי רשימות נכנסות ביניהם, זה כשמדבר מתפשט העור של מצחו.</p>

³⁰⁹⁴ שפגם המדה באיננו שערין דקאמרן וכבר פגם סוד הז' (אור יקר).

³⁰⁹⁵ יסוד, צדיק עולם (אור יקר).

³⁰⁹⁶ ת"ת ישראל, אינו בז' נזר אלהיו על ראשו שפגם, וכבר ידעת כי מדת היסוד נקרא מכוסה, והוא סוד הכפורת והוא מכוסה כאומרו סוככין בכנפיהם על הכפורת והוא אבר מכוסה מעשיו בצנעא ודאי שהזווג בחשאי (אור יקר).

³⁰⁹⁷ שהם ב' עניינים ממזניה כגון הזרע שאינה נראה באמה ומעשיו הוא זווגו במלכות וכן זה יורש ב' מדות אלו במעשיו (אור יקר).

³⁰⁹⁸ שפוגם צד החסד כדפי' כי הרחבת יד מצד הימין הפשוטה פתוח תפתח את ידך וכן האורח שבין שתי הקריצין קמצו בשערו, ולזה הוא קמצן והשער התלוי נפגם (אור יקר).

³⁰⁹⁹ שאם היות שהוא תלוי ערבובו פגמו (אור יקר).

³¹⁰⁰ זו היא מדת ענוה אמנם בלתי מסודרת (אור יקר).

³¹⁰¹ אתתקן (דפ"ו).

³¹⁰² וזה נאות הוא אמנם אינה באה על סדר הנאות שבאה לה בקלקול המדות כדפי' שכבר נפרד מאות ז' מדת הענוה כדפירשתי לעיל (אור יקר).

³¹⁰³ בענין המצח איזה נאות אם גדולה אם קטנה יש כמה חלוקות כי המצח היא הבינה והיותה גדולה היא סוד מצחא אריכא וטובה ומורה אריכות אפים כדפי' באדרא אמנם יש גדולה ושוקעת או מגולגלת או בולטת וכיוצא כאשר נבאר בעזרת ה' (אור יקר).

³¹⁰⁴ מפני שישפט הענין לעצמו ומשפטו כמשפטי המצב (אור יקר).

³¹⁰⁵ הנה האיש הזה היה בסוד ד' רגלי המרכבה אברהם יצחק יעקב דוד והפרידם ופסקן ועקר דוד מחלק הימין שבו, ולכך הם ג' בימין וד' בשמאל, הרי אם נתאחדו, לא היה אלא שרטוטין נאחזין

ספר שמות

<p>ואינן שרטוטין לא אתחזון כל כך כפיף רישיה ³¹⁰⁷ אזיל ימינא מניה ³¹⁰⁸ שמאלא ושמאלא ³¹⁰⁹ מניה ימינא עציב תדיר ³¹¹⁰ אנינא ³¹¹¹ איהו מאריה דלישנא ³¹¹² בישא חשיב גרמיה חכים בכל עובדוי מארי(ה) דבבו בכל אינון דמשתדלן באורייתא ³¹¹³ בדרועא שמאלא ³¹¹⁴ אית ליה רשימא אוכמא ווארבע שערין זעירין בה ותרין רברבין דתליין ביה סומקין שערא שעיע ³¹¹⁵ ותלי ואיהו לאו סומק ולא אוכם:</p>	<p>ואלו השרטוטים אינם נראים כל כך, כשהולך כופף את ראשו, ימינו ממנו שמאל, ושמאלו ממנו ימין. תמיד בעצבות הוא, בעל לשון הרע הוא, חושב את עצמו חכם בכל מעשיו. בעל מחלוקת לכל אותם שעוסקים בתורה. בזרוע השמאל יש לו רשימה שחורה, ובה ד' שערות קטנים, ושני גדולים שתלויים בה הם אדומים, שער חלק ותלוי, והוא אינו אדום ואינו שחור.</p>
<p>מצחא דיליה לא רב ולא זעיר דא קיימא בין את ס' ובין את י' כלילא באת ז' חד שרטוטא רב במצחיה דאזלא בפותיא מסטרא דא לסטרא דא תרין שרטוטין אחרנין אבל לא רשימין כל כך דהא לא קיימין מסטרא דא לסטרא דא כהאי ארבע קיימין זעירין קיימין בין תרין קריצין על רישא דחוטמא לעילא דא איהו מאריה דחדוה חכים פקיה וותרן בממוניה בכל מה דאשתדל למנדע איהו חכים לפום שעתא רגו ולפום שעתא נח רוגיזה לא נטיר דבבו לעלמין לזמנא טב ולזמנא</p>	<p>המצח שלו אינו גדול ולא קטן, זה עומד בין אות ס' לבין אות י', כלול באות ז'. [יש] שרטוט אחד גדול במצחו, העובר ברוחבו מצד זה לצד זה. שני שרטוטים אחרים, אבל אינם רשומים כל כך, כי אינם עומדים מצד זה לצד זה, כזה ד' קמטים קטנים נמצאים בין שתי גבות עיניו על ראש חוטמו למעלה. זהו בעל שמחה חכם ופיקח, וותרן בממונו, בכל מה שעוסק לדעת הוא חכם, לפי שעה הוא כועס ולפי שעה הוא נח</p>

מצד אל צד. אמנם נפסקו ג' לעצמן וד' לעצמן, וכן אין אותם השרטוטין ד' לכל צד אלא ג' לימין כזה

הרי דוד נפסק מהימין ובשמאליים נתחזקו הגבורה במעט קט (אור יקר).
³¹⁰⁶ מורה [שבדבורו] פוגם כל הכחות האלה ולא שת לבו אל המדות העליונות (אור יקר).
³¹⁰⁷ מדת ענוה היא זו למי שמתנהג בה, אמנם זה אינו עושה אותה אלא כך על צד השפלות טבעי, אינו מצד ענוה שכבר פגמה כדפי' אלא הוא כנחש שכופף ראשו למטה ונושך (אור יקר).
³¹⁰⁸ לכאורה נראה שהוא איטר יד ימינו וכחו בשמאלו, ולכולהו פירושי הכוונה שהחליף מדותיו ועשה השמאל ימין, והימין שמאל, ושם אותו בשמאלו לב כסיל לשמאלו (אור יקר).
³¹⁰⁹ שמאלא (דפ"ו).
³¹¹⁰ שפגם השמחה שהיא בסוד ז' בבינה (אור יקר).
³¹¹¹ ר"ל לשון אונן ועצב, או יהיה לשון אנינא דעתא לכולהו פירושי יורה איש קשה חברתו לבני אדם מפגם מדות (אור יקר).
³¹¹² הרי שפוגם המדות העליונות בדבורו ונאחז במדות הנחש, היינו רישיה כפוף, וכל זה פגם בצד החסד ומה שלמעלה וגם סוד לשון הרע שהוא היפך מדת היסוד לשון טוב פגם המדה הזאת וזה היה טעם יוסף שנתחייב גלות מפני שפגם מדת היסוד אשר לו ויבא יוסף וכו', ונתקן באשת אדוניו וגם זה הוא באות צ', והוא "מארי דלישנא בישא חשיב גרמיה" שאינו עניו שהוא אחיזת י' עליונה בענין שפגם י' עליונה חכמה, ופגם י' תחתונה יסוד, ויוסף תיקן שניהם ונתחכם כאומרו אין נבון וחכם כמוך, ולשון הרע מעורר מדנים דהיינו השערות ולזה פגם כל המדות. הד' חסד כדפי' שהוא מחליף המדות ימינא מניה וכו', וכן בעל לשון הרע דבה רעה פוגם בדוד, ולכך הלשון הרע של ציבא נחלקו מלכות בית דוד, ולזה נחלק מלכותו של איש ואין בו אלא חלק שמאלי ופגם בתורה (אור יקר).
³¹¹³ לכך נחלק הקו השלישי יעקב שאינו עוסק בתורה ושונא עוסקיה (אור יקר).
³¹¹⁴ היינו ריש נישרא דאמר לקמן אמנם זה הופכו לשמאל ויורה שיהיה בלתי [נגזר] משום מדה טוב ויושפל בעיני בני אדם מתוך מדותיו המגונות כי זה יורה זה ואילו היה בימין היה מבשר טוב, אמנם זה הפך עליו סדר המדות, וענין השערות מורים ששה ויין ו"ק והדין נתחזק בו, ולכך הם הגדולים ותלויים סומקין, סוף דבר בעל פגם הוא וכל מעשיו מהופכים, ומזה נדין לכל המציאויות הדומין לו וכיוצא בו (אור יקר).
³¹¹⁵ כבר פי' לעיל שהשער בזולת שיסתכל בו ענין משושו אם רק אם קשה שהרך מן הימין והקשה מן השמאל ראוי לראות בו אם הוא לבן שהוא בעתיק יומין או אוכם במלכות, סומק בגבורה, לאו סומק ולא אוכם הוא בינוני בת"ת, ולזה השער הנזכר לעיל היה אוכם שער זה שאנו בו הוא שעיע, חלק ורך מצד החסד והימין, והוא "לאו סומק" שאינו בגבורה, "ולא אוכם" שאינו במלכות, אמנם הוא בין ב' גוונים אלו, דהיינו בינוני בין ב' בחינות הדין והוא בקו האמצעי (אור יקר).

ספר שמות

<p>לאו הכי כל כך קאים במתקלא:</p>	<p>מכעסו. אינו שומר שנאה לעולם, לפעמים הוא טוב, ולפעמים אינו כן, כל כך עומד במשקולת.</p>
<p>כד תב למאריה מאריה אחיד בידה וסליק ליקר סניא כלא צריכין ליה את ס' אזלא לדידיה תדיר יתיר מאת י' כל אינון דיעטין עליה עיטא בישא לא מצליחין ולא אתקיים ההוא עיטא ולא יכלין לאבאשא ליה אתחזי רמאה ולא³¹¹⁶ הכי הוא את ס' ואת י' מניחין עליה ובגין כך סליק ונחית כד תב למאריה את ס' נצה ואתעביד רעותיה בכלא רחמן איהו ובכי³¹¹⁷ כד אתמלי רחמין חד רשומא אית ליה בדרועא ימינא וקיימא פרעופא ולית עליה שערין כלל:</p>	<p>כשהוא שב לאדונו, אדונו אוהו בידו ועולה לכבוד גדול, הכל צריכים אליו. אות ס' הולכת עמו תמיד יותר מאות י'. כל אלו שיועצים עליו עצה רעה אינם מצליחים, ואינה מתקיימת אותה העצה, ואינם יכולים להרע לו. נראה לרמאי, והוא אינו כן. אות ס' ואת י' לוחמים עליו, לכן עולה ויורד כששב לאדונו אות ס', ונעשה רצונו. בכל הוא רחמן, כשמתמלא רחמים רשימה אחת יש לו בזרוע הימין, ועומד פרעוף ואין עליה שער כלל.</p>
<p>ואי שערא קמיטא ולא תלי תחות אודנין ואיהו קמיט לעילא מאודנין</p>	<p>ואם שערותיו קמוטים ואינו תלוי למטה מאזניו והוא קמוט למעלה מאזניו,</p>
<p style="text-align: center;">עב/א</p>	
<p style="text-align: center;">זהר:</p>	
<p>דישתדל בהדיה יתיר ממלין אחרנין דעלמא לזמנין אתרבק רעותיה בקודשא בריך הוא ולזמנין לא בדינא לא אצלה אתרחק איהו מן דינא ורוא דא את נ' בלחודוי דלא אתכלילת באת ז' ובגין דלא אתכלילת באת ז' אתרחק מן דינא ולא קאים ביה ורחימותא איהו סטרא דיליה מצחא דאיהי בלא עגולא ואיהי רברבא האי איהו בר נש דכל זמנין כד קאים וכד אזיל כפיף רישיה האי אתפליג לתרין סטרין ואינון סטרי שגעוניה³¹¹⁸ סטרא חדא איהו שגעונא דאתחזי ובני נשא אחרנין ידעין שגעונא דאשתמודעא קמי כלא ואיהו טפשא במצחיה אית ד' קמיטין רברבין לזמנין בשעתא דמליל קמיט לון במצחיה ולזמנין דאתפשט מצחיה במשכיה ולא אתחזון אינון קמיטין אתחזון קמיטין אחרנין רברבין בסטרא דעינוי חייד למגנא פומיה רברבא לאו איהו בר נש לתועלתא:</p>	<p>שיעסוק עמו יותר מדברים אחרים שבעולם. לפעמים מתדבק רצונו בהקב"ה ולפעמים לא. בדין אינו מצליח, הוא מרוחק מן הדין. סוד זה אות נ' לבדה שאינה נכללת באות ז'. ולפי שאינה נכללת באות ז' הוא מתרחק מן הדין, ואינו עומד בו, ואהבה היא הצד שלו. מצח שהוא אינו עגול והוא גדול. זה הוא אדם שבכל פעם כשהוא עומד וכשהוא הולך, כופף את ראשו הוא נחלק לב' אופנים, והם אופני שגעון אופן אחד, הוא שגעון הנראה ובני אדם אחרים יודעים משגעונו, שניכר לפני כלם, והוא טפש. יש במצחו ד' קמטים גדולים, לפעמים בשעה שמדבר מקמט אותם במצחו, ולפעמים שמתפשט עור של מצחו, ואינם נראים הקמטים ההם, נראים קמטים אחרים גדולים בצד עינו. שוחק בחנם, פיו הוא גדול, אין הוא אדם לתועלת.</p>
<p>סטרא אחרא איהו שגעונא דאתכסי ביה ובני נשא לא מסתכלן ביה ואיהו אתחכם במה דאשתדל ואפילו באורייתא אבל לא לשמה אלא בגין לאתנאה בפני עמא וכלא בלחישו ובגאות</p>	<p>הצד האחר הוא שגעון שמכוסה בו, ובני אדם אינם מסתכלים בו, והוא מתחכם במה שעוסק ואפילו בתורה, אבל לא לשמה אלא כדי להתגאות בפני</p>

³¹¹⁶ ולא (דפ"ו).

³¹¹⁷

³¹¹⁸ שגעונא (דפ"ו).

ספר שמות

<p>לבא לאחזאה דאיהו זכאה ולאן הכי כל מלוי לאו אינון לשמא דקב"ה אלא בגין בני נשא וחשיב מחשבין ואנהיג גרמיה כמנהגא דלבר דיסתכלון ביה האי איהו ברזא דאת נ' די בכללא דאת ז':</p>	<p>העם. וכל בלחש ובגאות הלב, להראות שהוא צדיק, ואינו כן. כל דבריו אינם לשמו של הקב"ה, אלא עבור בני אדם, וחושב מחשבות ומנהיג את עצמו כמנהג החיצונים, שיסתכלו בו, וזהו בסוד של אות נ', שהיא בכלל אות ז'.</p>
<p>מצחא דאיהי בעגולא רברבא פקיהא איהו דברנו וס"א דכרנוו דכלא ביה ידע בכל מה דאשתדל אפילו בלא אומנא דיולף ליה אצלח בכל מה דאשתדל ובממונא לזמנין אצלח לזמנין לא ממלה זעירא אסתכל במלין סגיאין נבון אקרי לא חייש למלין דעלמא ואפילו דינדע דיתכסיף</p>	<p>מצח שהוא בעגול גדול, פיקח הוא, דיבורים (זוכר) של הכל בו. יודע בכל מה שעוסק, אפילו בלא אומן שילמד אותו, מצליח בכל מה שעוסק. ובממון לפעמים הוא מצליח ולפעמים לא. מדבר קטן מסתכל בדברים גדולים. נקרא נבון, אינו חושש לעניני העולם, ואפילו שיודע שיתבייש</p>
<p>רזי דרזין:</p>	
<p>דא קיימא במלוליה³¹¹⁹ מצחיה רב ולאן כל כך³¹²⁰ שרטוטין דיליה חמש³¹²¹ תלת עברין³¹²² מסטרא דא לסטרא דא³¹²³ ותרין לא עברין מארי קטטה איהו ובביתיה יתיר³¹²⁴ כל עובדוי בבהילו³¹²⁵ אתחזי טב ולאן הכי³¹²⁶ שבח גרמיה במה דלא אית ביה³¹²⁷ דא קאים באת ז' לחוד³¹²⁸ וסליק למרחיק³¹²⁹ באת צ' לחוד מטי ולא מטי (ב)את ס' לית ביה כלל וותרן במלוליה³¹³⁰ ולא יתיר אעיל גרמיה במה דלא אתחזי ליה³¹³¹ מאן</p>	<p>זה עומד בדבורו. מצחו גדול ולא כל כך. שרטוטי שלו הם חמשה, שלשה עוברים מצד זה לצד זה, ושנים אינם עוברים. הוא בעל מחלוקת ובכיתו עוד יותר. כל מעשיו הם בבהילות. הוא נראה טוב ואינו כן, משבח את עצמו במה שאין בו. זה עומד באות ז' לבדה, ועולה לרחוק באות צ' לבד. מגיע ואינו מגיע. אות ס' אין בו כלל. וותרן בדבורו ולא יותר. מכניס עצמו במה שאינו ראוי לו. מי שמשתתף עמו צריך להזהר מהחמדה</p>

³¹¹⁹ מפני שמדתו גרם לו (אור יקר).

³¹²⁰ מפני שסוד המצח בבינה וסוד הז' נאחז בסוד השער שם כדפי', ולזה אין לו מצח קצר בדין הרבה, ולא רחב ברחמים, אלא בינוני שהשער הזה הוא בסוד מדת הדין הרפה (אור יקר).
³¹²¹ שהם נגד ה' צדיקי עולם בסוד הה' שהיא חסד גבורה ת"ת נצח הוד (אור יקר).
³¹²² שהם חג"ת (אור יקר).

³¹²³ כזה כזה מורה כי סוד הנצח והוד אינו שלם בהם, דהיינו בחי' קשר ויחוד המלכות שהם בעלי שלום הבית מלכות, ולזה [פגם] מדת השלום שאינו נאחז בו, שאינו משיג ביסוד שהוא בסוד וא"ו אלא כל אחיזתו בסוד הה"ן (אור יקר).

³¹²⁴ מפני שאין לו אחיזה בשלום כלל כדמסיק (אור יקר).
³¹²⁵ מפני שהוא למטה במקום הנקבה במהירותה מהדין, ולכך אין לו מתון בענייניו, מפני שהוא נאחז במעשה שהיא מלכות, ודעתן של נשים קלה, ומקום המחשבה שהוא למעלה בסוד הנהגת הזכר אין לו, לכך הוא מהירי במעשיו בלי שום מחשבה וישוב הדעת (אור יקר).

³¹²⁶ כענין האילן שבו נאחז, שהיא מדה אחרונה עץ הדעת טוב, וזה דווקא כשהיא נקשרת למעלה בזכר, אמנם זה נאחז בסוד פירודה מן הזכר לכך אתחזי טוב ולאן הכי, מפני שהיא עץ הדעת טוב ביחודה ורע בפירודה וזה הפריד כדפי' (אור יקר).

³¹²⁷ מפני שהוא בסוד הדבור, לכך הכל דבור, וגמר הענין תלוי מצד המדות העליונות, וזה אין לו כח מצד שאינו נאחז בהם (אור יקר).

³¹²⁸ מדת המלכות (אור יקר).
³¹²⁹ ייטיב עצמו מזמן רחוק לזמן רחוק, להתאחז באת צ' דהיינו במדת היסוד, ואפילו אינו מגיע לטובה זו כמעט אמנם בסוד הת"ת "באת ס' וכו'" (אור יקר).

³¹³⁰ מראה עצמו בפיו נדיב ואינו במעשיו מפני שאינו נאחז אלא בדבור כדפי' (אור יקר).
³¹³¹ כענין מדת הלבנה באי אפשר לשני מלכים ומשך נמשך לו המדה הזו (אור יקר).

ספר שמות

<p>שלו, אבל הוא מצליח עמו. דאשתתף בהדיה אצטריך לאסתמרא מחמידו דיליה³¹³² אבל אצלח איהו בהדיה³¹³³:</p>	<p>שער תלוי ואינו חלק ושערותיו מרובים, חמשה שרטוטים יש לו שמגיעים ולא מגיעים זה לזה. העינים שלו צהובות ופקחות, זה כופף ראשו. נראה טוב וצדיק ואינו כן. משבח את עצמו, אם עוסק בתורה כאדם גדול גבור ביצרו, כשמדבר מקמט חוטמו ופושט עור של מצחו, כל מעשיו למראה בני אדם. מצליח בממון, רמאי הוא בכל מעשיו, בעל לשון הרע. ידע לשמור באנשים, בכל יש בו שגעון ומתכסה במה שהוא עושה. מכניס מחלוקת בחשאי.</p>
<p>שערא דתלי³¹³⁴ ולא שעיע³¹³⁵ ושעריה רב חמש שרטוטי³¹³⁶ ביה³¹³⁷ דמטו ולא מטו דא לדא³¹³⁸ עיינין דיליה צהיבין פקחי³¹³⁹ דא כפיף רישיה³¹⁴⁰ אתחזי טב וזכאה³¹⁴¹ ולא הכי שבח גרמיה אי אשתדל באורייתא³¹⁴² כבר נש רב תקיף ביצריה כד מליל³¹⁴³ אקמיט חוטמיה³¹⁴⁴ ופשיט משכא דמצחיה³¹⁴⁵ כל עובדוי לחיזו³¹⁴⁶ דבני נשא אצלח בממונא³¹⁴⁷ רמאה איהו בכל עובדוי³¹⁴⁸ מאריה³¹⁴⁹ דלישנא בישא ידע לאסתמרא מבני נשא בכלא שגעונא ביה ואתכסי במה דאיהו עביד אעיל קטטין בלחישו:</p>	<p>אזניו גדולות עומדות על עמדם תחת השערות, זה עומד באות י' ואות ז', לפי מעשיו למראה בני אדם. בין כתפיו תלויים ג' שערות בלי רושם כלל. מי שמשתתף עמו אינו מצליח, והוא מצליח ברמאות שלו, ונראה כצדיק לאחר,</p>
<p>אודנוי רברבן קיימין בקיומייהו תחות שערא דא קיימא באת י' ואת ז' ובגין כך עובדוי לחיזו בני נשא בין כתפוי תליין תלת שערין בלא רשימא כלל מאן דאשתתף בהדיה לא אצלח ואיהו אצלח ברמאותא דיליה ואתחזי זכאה לאחרא וחשיב</p>	<p>אזניו גדולות עומדות על עמדם תחת השערות, זה עומד באות י' ואות ז', לפי מעשיו למראה בני אדם. בין כתפיו תלויים ג' שערות בלי רושם כלל. מי שמשתתף עמו אינו מצליח, והוא מצליח ברמאות שלו, ונראה כצדיק לאחר,</p>

³¹³² כי מחמדת הלבנה במה שחמדה שאלה אי אפשר כנודע ולכך חמדתו קבועה בו, ובהיותו נשמר מחמדתו גובר ונשכר כענין צאת השמש בגבורתו (אור יקר).

³¹³³ כענין לכי ומעטי את עצמך (אור יקר).

³¹³⁴ הנה בעל השער הזה מורה אריכות (אור יקר).

³¹³⁵ ואם אמת כהוראת שערו שהוא תלי ואריך היה מחסד, היה ראוי שיהיה רך וכו' אמנם הוא קשה כקוצים מורה שהוא דין קשה "ולא שעיע" אם כן זה יורה בקושי במלכות, ואריכות אריכות הקוץ דהיינו המלכות עם היסוד ושניהם לדין (אור יקר).

³¹³⁶ מפני היותם בסוד היסוד הם ארוכים ומפני שאינם בסוד ה' עליונה הם צרים ודקים כזה:

מפני היותו בסוד ה' הם ה' שרטוטי³¹³⁷ (אור יקר).

³¹³⁷

³¹³⁸ אינם עבים וגסים ורחבים אלא צרים וכחושים וכמעט נוגעים זה בזה (אור יקר).

³¹³⁹ עד כאן לא דברנו בענין העינים אלא מצד מה שישתתפו פרצוף העינים עם המצח, והשער הזה הוכרח להמשיכו הנה, והעינים האלו הצהובים והשוחקים מורים טוב (אור יקר).

³¹⁴⁰ להראות ענוה ואינה שאין לו חלק בה אלא טבעו הוא לרמות כן (אור יקר).

³¹⁴¹ מפני שהוא במדות גלויות ונראות שהם יסוד ומלכות, וכך שערי ארוך מורה שהוא בסוד האריכות ואינו שבמציאותו קשה (אור יקר).

³¹⁴² מפני שהוא במדת המלכות וגילוי התורה, ואם היה נאחז בסוד ס' ת"ת היה אמת כדבריו אמנם הוא במלכות גילוי התורה והתורה אינה בו (אור יקר). וכן מראה עצמו שהוא גבור כובש יצרו ואינו שהשער אינו חלק אלא קשה מהדין מראה מה שאין בו, שאין כח במדות ז' וצ' מלכות ויסוד לכבוש הדינים ומפני שהמדה הגוברת בו היא סוד המלכות (אור יקר).

³¹⁴³ בסוד הדיבור (אור יקר).

³¹⁴⁴ שאין הת"ת בסוד החוטם דעת נראה שם ואין לו חלק בו (אור יקר).

³¹⁴⁵ מפני שסוד המצח הוא בסוד ה' ומה גם בסוד החמשה שרטוטי³¹⁴⁶ שבה (אור יקר).

³¹⁴⁶ מפני שהוא ביסוד המעשה המלכות והם מדות גלויות ונראות (אור יקר).

³¹⁴⁷ מפני שהם מדות המעשה ואין המלכות עניה עם היסוד לגבי ענייני העולם הזה, שהיסוד נותן לה כדי צרכה לעולם הזה (אור יקר).

³¹⁴⁸ בעיניו הצהובות מראה שמחה, ועיניו יונים רמאים בלי ספק, מפני מדת המלכות שהוא חרב היונה שמרמה בני אדם, שהם בטוחים על מלואה ורחמיה ואינם קבועים שמחסרת והולכת ולזה זה שנאחז בה היא כמדותיה (אור יקר).

³¹⁴⁹ מארי (דפ"ו).

ספר שמות

דעבד לקבליה עובדי קשוט:	והושב שעושה כנגדו מעשים אמיתיים.
שערא קמיטא ותלי תחות אודנין אי איהו רווק חד שרטוטא במצחיה ותלת קמיטין על רישא דחוטמיה ³¹⁵⁰ בין קריצין דיליה מאריה דחרוא איהו פקיהא בכלא רמאה וותרן איהו עביד וותרנותא לאינן דמקרבין בהדיה דא קיימא באת ס' ואת ז' וכד אהוין סיב (הו) מתחלפין ³¹⁵¹ אתוון:	שער קמוט ותלוי תחת אזניו, אם הוא רווק [יש לו] שרטוט אחד במצחו וג' קמטים על ראש חוטמו בין גבות עיניו, הוא בעל שמחה הוא פיקח בכל, רמאי, והוא וותרן, הוא עושה וותרנות לאלו שמתקרבים אליו. זה עומד באות ס' ואת ז', וכשיזקין מתחלפות ציור האותיות.
את ז' ברישא ואת ס' בהדיה לאו איהו וותרן אלא בביתיה אצלח בממוניה רמאה לא הוי אעדי גרמיה מההוא ארחא:	יש בראשו אות ז' ואת ס' עמה, אין הוא וותרן אלא בביתו. מצליח בממונו, רמאי, ואינו מסיר את עצמו מדרך זו.
על קריצא שמאלא אית חד רישומא ³¹⁵² זעיר דמחא ליה בר נש ביומי עולימוי אמים עינא ימינא:	שעל גבת עינו השמאלית יש רשימה אחת קטנה, שהכה אותו אדם בימי נעוריו. עינו הימנית אטומה.
חמש קמיטין על רישא דחוטמיה בפותייה בין קריציי עינוי שערא קמיטא זעיר על	חמשה קמטים על ראש, חוטמו ברחבו בין גבות עיניו, שער קמוט מעט על
עב/ב	
זהר:	
בהו לא חייש לון ולא שוי על לביה רכיך לבא איהו:	בהם אינו חושש להם, ואינו שם על לבו, הוא רך הלבב.
תרין קמיטין עלאין רברבין במצחיה חד קמיטא על עינא חד וחד קמיטא על עינא אחרא ואשתכחו תלת קמיטין רברבין במצחיה באלין דעיינין בר קמיטא תתאה דאיהו אתפלג על עיינין דא חשיב מחשבין לגו ולא לבר בגין דלא חשיב לבני נשא בעובדוי ודחיל איהו לפום שעתא ולא יתיר לפיוסא אתפיים בעובדוי דלבר מקמי בני נשא לאו אינן אלא לזמנין כרביא ולזמנין בחכמה דא איהו ברוא דאת נ' דאיהו בלחודוי דלא אתכליל באת ז' וחלשא איהו דלא אתכליל באלין אתוון קדמאי אלא אסתמיך לאת ס' לאתכללא ביה ולא באתוון קדמאי עד הכא רזין דחכמתא דמצחא:	ב' קמטים עליונים גדולים במצחו, קמט אחד על עין אחת וקמט אחד על עין האחרת. נמצאו ג' קמטים גדולים במצחו, עם אלו של העינים חוץ מקמט התחתון, שהוא מתחלק על העינים. זה חושב מחשבות בפנימיותו ואינם [נודעות] בחוץ, לפי שאינו מחשיב את בני אדם במעשיו. הוא מתירא לפי שעה ולא יותר. לפיוס מתפייס במעשיו החיצונים לפני בני אדם, אינו אלא לפעמים כילד ולפעמים בחכמה, זהו בסוד אות נ' שהיא לבדה שאינה נכללת באות ז'. והוא חלש שאינו נכלל באותיות הראשונות הללו, אלא נסמך לאות ס' להכלל בה, ולא באותיות הראשונות, עד כאן הסודות של חכמת המצח.
ברוא דעיינין ברוא דאת ס' בההוא גוונא דסחרא לבר וכמה דיתבא עינא דיתבא על שלימו דלא שקיע האי לאו רמאה איהו ורחיק מרמאותה דלא אית ביה כלל גווני דעיינין אינן ארבע חוורו לבר דסחרא עינא כגוונא דכל בר נש לגו מניה	בסוד העינים, בסוד אות ס', באותו הגוון הסובב מבחוץ, וכפי שיושבות עין היושבת על מילואה שאינה שקועה, הוא אינו רמאי ורחוק מרמאות, שאין בו כלל הצבעים של העיניים, הם ד'. הלבן

³¹⁵⁰ דחוטמין (דפ"ו).

³¹⁵¹ (ס"א ציורא דאתוון) (נוסף בדפ"ו).

³¹⁵² רשימא (דפ"ו).

ספר שמות

<p>אוכמא דסחרא ואתכליל חוורו ואוכמו כחדא לגו מניה ירוקא ואתכליל באוכמא לגו מניה ההוא בת עינא נקודא אוכמא דא איהו בר נש דחייך תדיר וחדו וחיב מחשבין למב ולא אשתלימו אינון מחשבין בגין דסליק לון מיד מרעותיה אשתדל במילי דעלמא וכד אשתדל במילי דשמיא אצלה האי אצטריך לאתתקפא ביה לאשתדלא באורייתא דהא יצלה בה:</p>	<p>הסובב את העין מבחוץ, כמו שבכל אדם. לפניו ממנו גוון השחור הסובב, ונכללים הלבן והשחור יחד, לפניו ממנו הירוק ונכלל בשחור. לפניו ממנו הבית עין, ההוא נקודה שחורה, זהו אדם ששוחק תמיד ושמה בשמחה, וחושב מחשבות לטובה, ולא נשלמות אלו המחשבות בגלל שמעביר אותם מיד מרצונו, עוסק בעניני העולם. וכאשר הוא עוסק בעניני שמים [הוא] מצליח. את זה צריכים לחזקו לעסוק בתורה, כי יצליח בה.</p>
<p>גביני עיננו רברבין וכסיין לתתא באינון גווינן דעינא אית רשימין סומקין דיקין בארכא אינון רשימין אקרון אתוון זעירין דעינא בגין דאינון גווינן דעינא אי</p>	<p>גבות עיניו גדולות ומכסות למטה באלו הצבעים של העין, יש רשימות אדומות דקות באורך, אלו הרשימות נקראות אותיות קטנות שבעין, לפי שאלו צבעים שבעין אם</p>
<p>רוי דרוין:</p>	
<p>רישיה קמיט דעינין ³¹⁵³ דא איהו באת ז' בלחדוי ³¹⁵⁴ בלא סכלתנו ³¹⁵⁵ שנעונא בלביה ³¹⁵⁶ בהיל בעובדוי ³¹⁵⁷:</p>	<p>ראשו קומט את עיניו, זהו רק באות ז' לבד, ואין [לן] תבונה, [יש] שגעון בלבו, מבוהל במעשיו.</p>
<p>חד שרטוטא על מצחיה ³¹⁵⁸ וארבע אחרנין זעירין ³¹⁵⁹ לית ביה מהימנותא ³¹⁶⁰ לא ישתתף בר נש בהדיה ³¹⁶¹ דלא יצלה חייבא איהו למאריה ³¹⁶² בכל עובדוי ³¹⁶³ חד תולדתא זעירא ³¹⁶⁴ אית ליה על ירכא שמאלא ³¹⁶⁵ לזמנין אתמחי ולזמנין</p>	<p>שרטוט אחד על מצחו וד' אחרים קטנים, אין בו נאמנות, לא ישתתף אדם עמו, כי לא יצליח. הוא רשע לאדונו בכל מעשיו. גידול אחד קטן יש לו על ירך השמאל, לפעמים נמחה ולפעמים נולד.</p>

³¹⁵³ זה מורה מקום העוני שאין עיניו פתוחות שמחים צהובים אלא קמוטים כל זה מורה שהוא בסוד המלכות בפירודא (אור יקר).

³¹⁵⁴ ירצה במלכות בפירוש ולזה נודע שדעתם של נשים קלות ולכך אחר שאין לו חלק בזכר שהוא המנהיג וסוד הדעת נעשה קל בדעת (אור יקר).

³¹⁵⁵ שאין לו שכל להשכיל ענייני החכמות וכיוצא, ולא עוד אלא שאין מכיר חסרונו (אור יקר).

³¹⁵⁶ וכן מפני היותו בפתח השער והיא בעלת מעשה (אור יקר).

³¹⁵⁷ דהיינו שהוא מהירי בלי יישוב הדעת (אור יקר).

³¹⁵⁸ אין זה השרטוט בת"ת אלא במלכות מורה שנאחז במדה אחת דהיינו מדה זו האחרונה (אור יקר).

³¹⁵⁹ שר"ל במדת ה' שהם ה' מדות במדה אחת, לא ה' מדות בסוד ה' צדיקי עולם, אלא מדה אחת שהיא כלולה מד' והיא הם חמש סוד ה' (אור יקר).

³¹⁶⁰ אין לאדם לסמוך על מדה זו כשהיא נפרדת שאין בה כח, ואדרבה המפרידה גורם רעה לעצמו והוא עובד ע"ז, והיינו אומרם ומאז חדלנו על החצונים, ולכך "לית ביה מהימנותא" שטובתה אינו מורה כגון הצלחת עובדי ע"ז, מפני שאין עיקר מדה זו אלא בהיותה נקשרת בשאר המדות בסוד היחוד (אור יקר).

³¹⁶¹ מפני שהוא מחרחר ריב בשותפוי כענין אי אפשר לשני מלכים ובסבתה נמשך מיעוט לת"ת בסוד הגלות א"כ חברתו אין בה הצלחה (אור יקר).

³¹⁶² שנאחז בפירוד ולא הצליח להאחז בסוד היחוד, או בבחי' יפה מהמדה הזו אלא שירד אל מקום החצוני ולכך בכל מעשיו ירשיע (אור יקר).

³¹⁶³ שאלמלא היה מיטיב אפילו בחלק א' ממעשיו היה עולה (אור יקר).

³¹⁶⁴ היינו סוד היותו נאחז בדין בסוד הודי נהפך עלי למשחית, כענין נתנני שוממה כל היום דוה אותיות הוד (אור יקר).

³¹⁶⁵ בקטנות, הוד, ולא שתתקים שם אלא עולה שם ויונקת מהגבורה ויורדת ופועלת דיניה (אור יקר).

ספר שמות

<p>אתייליד ואי ארבע שרטוטין על מצחיה³¹⁶⁶ כל הני אית ביה³¹⁶⁷ אבל לית ביה תולדתא ואי תלת רברבין ותלת זעירין³¹⁶⁸ שפירו דשערא איהו ואיהו באמצעיתא³¹⁶⁹ עד כאן רזא דשערא:</p>	<p>ואם יש לו ד' שרטוטים על מצחו, כל אלו יש בו, אבל אין בו גידול ואם [יש לו שרטוטים] ג' גדולים וג' קטנים, הוא [בעל] שער יפה והוא באמצע, עד כאן הסודות השערות.</p>
<p>מצחא מתפרשא בשערא³¹⁷⁰ ומצחא מתפרשא בעינין עינא מתפרשא בשערא³¹⁷¹ לד' סטרין בבת עינא³¹⁷² בגוונין דעינא³¹⁷³ בחוורו דעינא באוכמו דעינא כל אסתכלותא לאסתכלא בכל אינון סימנין דשית דקאמרן לית להו אלא מייג שנין ולעילא דאתפרשא רוח קדשא מרוח מסאבא בר בשרטוטי בלחודוי דשרטוטין בין זעירא ובין רב מתחלפי תדיר וכן בכלהו:</p>	<p>המצח מתבאר בשער, והמצח מתבאר בעינים, והעינים מתבארים בשערות לד' צדדים, בבת העין בצבעים של העינים, בלובן העינים בשחור שבעינים. כל הסתכלות להסתכל בכל אלו הסימנים של שש שאמרנו, אין להם אלא מייג שנים ולמעלה, שאז נפרדת רוח הקדושה מרוח הטומאה, חוץ משרטוטי לבד, כי השרטוטים מתחלפים תמיד בין בקטן ובין בגדול וכן בכלם.</p>
<p>כתיב (שמות יח כה) ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל וגו' דאילו על אינון סימנין אחרנין בעא ולא אשכח וכן (דברים א יג) הבו לכם אנשים חכמים וידועים לשבטיכם מאי ידועים דאשתמודעאן באינון סימנין ואשכח בר נבונים דלא אשכח:</p>	<p>כתיב "ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל וכו'" שאילו על אותם סימנים אחרים בקש ולא מצא. "הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם". מהם ידועים, שניכרו באותם סימנים ומצא, חוץ מנבונים שלא מצא.</p>
<p>עינא ברוא דאת ר' ואת פ' דגבינין חוורין</p>	<p>העין בסוד אות ר' ואות פ', שגביני</p>

³¹⁶⁶ היינו סוד המלכות ממש, שהיא דלה ועניה דלת, שאי אפשר שנפרש בד' שרטוטין שהוא נאחז בד' מדות אלא שהיא דלת דלה ועניה והיא בחי' שנית למלכות ועדיין אינה נתקנת (אור יקר).
³¹⁶⁷ שאינו נגרע מרעתו דבר, אלא שרק שאין בו ענין התולדה שאינו נאחז בהוד, והשרטוטין האלו אינם רברבין, לכך אינו מורה על המדות אלא בהם שהיא דלה ועניה כדפי' (אור יקר).

³¹⁶⁸ אז מורה על סוד היא מתהלכת בין החיות כזה ה' דהיינו מלכות שהשער מורה בה, ויש לה ג' אבות עליה דהיינו "תלת שרטוטין רברבין" ויש לה ג' נצח"י הוד יסוד תחתיה והיא ביניהם אמצעית, שאז תיקן האיש הזה והעלה אותה להיותה אות בני ת"ת ובין בני ישראל נצח הוד, ולא שתתקיים שם אלא עולה שם ויונקת מהגבורה עם הת"ת (אור יקר), ועי' בזה בתיקו"ז ד סע"ב וה ריש ע"א.

³¹⁶⁹ בסוד קו האמצעי, וגזירתו שהוא על צד המדות האמצעיות בינוניות כעין שהיא אמצעית בין המדות (אור יקר).

³¹⁷⁰ כדרך שפירש עניני המצח, ושרטוטין בסוד המצח נאחז זה בזה ותלוי זה בזה בסוד מפני שפיטת השער שהוא למעלה בסוד החכמה, כי השערות הם סוד ווי"ן נמשכין מיוד"ן כזה וי"סע וי"בא וי"ט, דהיינו ג' אבות תקיעה תרועה שברים, ג' ווי"ן נובעין מג' יודין שהם תלתין מוחין כדפי' לעיל, והם במדת המלכות בסוד זיי"ן כלי הזיין הם במלכות בסוד אדני שמעה אדני סלחה אדני הקשיבה, דהיינו א'א'א' יי"י, תלתא אוירין דגולגלתא א'א'א', תלתא מוחין דגולגלתא יי"י, בענין שסוד השער סודו במלכות, ועיקר סודו בג' מוחין חכמה בג' אוירין, דהיינו אלף בינה, ואחר דתלתא מוחין הם עיקרם בחכמה, נייחס סתם השער בחכמה וג' ראשונות שהם ג' כנודע בסוד סגולתא והיא

במלכות בסוד זרקא , דהיינו אבנא דסליק לעילא ואתעבידת סגולתא (עי' תז"ח ו ע"ד), והכל סוד א' וענין א' והב' אל השער היא הבינה דהיינו מצחא בלי ספק, ויורד אל סוד העינים שהם ימין ושמאל חסד גבורה, והם נדונים אחר השער כי סוד חסד גבורה למעלה בחכמה ובינה נמשכים אחר מקורותיהם, והמקורות הם חו"ב ולזה נדונים אחר שערא ומצחא (אור יקר).

³¹⁷¹ שכן מדות אלו נקשרות זו בזו ומתבארות זו על ידי זו (אור יקר).

³¹⁷² הענין כי נתוח העין רומז בת עין במלכות, דהיינו י' באמצע, ואינה דווקא במלכות אלא היא סוד י' ויש י' בתוך י' כזה יאהדונה"י, אור פנימי היא י' חכמה בת עין מבחוץ היא מלכות והכל בסוד העין למעלה כדפי' (אור יקר).

³¹⁷³ בין בת עין לשחרות העין נעשה קו ידוע וכן בין גוון לגוון, ואותו הקו נדון בדין ומשפט הפרצוף וכן יש בין לובן לשחרות וכן בין גוון לגוון (אור יקר).

ספר שמות

<p>ושערא סומקא אי גבינין דעינוי חוורין דא הוא בר נש דאצטריכו בני נשא לאסתמרא מניה כל מלוי וברמאותא (כרמאותא) פקיהא איהו נטיר דבבו דא איהו באת ר' בלחודוי ולא אתחבר בהדיה את פ' את דא אזלא ושאט עליה ולא אתישבא ביה עינוי דדא שקיעין בהיל בעובדוי וכן כל מאן דעינוי שקיעין אצטריך לאסטמרא³¹⁷⁴ מניה בכל עובדין רמאה איהו וברמאותיה יהיב טעמא למלוי מצחא דיליה רב ולא עגולא תרין רשימין רברבין אולין בפותיא דמצחיה מסטר לסטר וארבע זעירין שערא דיליה תליא קריר מוחא איהו ועל דא פקיהא הוי אודנוי זעירין בדרועוי ושערא (זרעא) רב נקיד איהו בנקודין</p>	<p>לבנות ושער אדום, אם גביני עיניו לבנות, זה הוא איש שצריכים בני אדם להשמר ממנו, כל דבריו הם ברמאות, הוא פיקח ונוטר שנאה, זהו באות ר' בלבד, ולא מתחברת אות פ' עמו. אות זה הולך ומשוטט עליו, ואינה מתיישבת בו. עינוי של זה שקועות, מבוהל במעשיו. וכן כל מי שעניו שקועות, צריך להישמר ממנו, בכל מעשיו הוא רמאי, וברמאותו נותן טעם לדבריו. המצח שלו גדול ואינו עגול, שתי רשימות גדולות נמשכות ברוחב מצחו מצד לצד וד' קטנות, השערות שלו תלויים. הוא קר המוח, ועל כן הוא פיקח. אזניו הם קטנות, ובזרועו [יש] שערות מרובות, והוא מנוקד בנקודות</p>
עג/א	
זהר:	
<p>נהרין³¹⁷⁵ בנהירו ההוא נהירו סליק אתוון³¹⁷⁶ לאתחזאה לאינון ומארי דמדין³¹⁷⁷ באינון (מאריה דמארין ובאינון) רשימין אחרנין דיקין³¹⁷⁸ והאי איהו באת ס' וכלילא באת ה'³¹⁷⁹:</p>	<p>מאירים בהארה. אותה ההארה מעלה אותיות להראות לאותם בעלי המדות באלו רשימות האחרות הקטנות, וזה הוא באות ס' וכלול באות ה'.</p>
<p>עיינין ירוקין דסחרין ונ"א דמסחרא³¹⁸⁰ בחוורין³¹⁸¹ ומתערבין אינון ירוקין בההוא חוורין³¹⁸² רחמנא איהו³¹⁸³ ואיהו השיב תדיר לתועלתיה³¹⁸⁴</p>	<p>עינים ירוקות המסובכות (שמסובכות) בלבן ומתערבים אלו ירוקים באותו הלבן. הוא רחמן הוא,</p>

³¹⁷⁴ לאסתמרא (דפ"ו).

³¹⁷⁵ נהירין (דפ"ו).

³¹⁷⁶ הענין כי האותיות סתם מהת"ת, והיינו תורה שבכתב. ובהיות המלכות מיוחדת עמו, כאומר אשירי אדם בוטח ב"ך, נגילה ונשמחה ב"ך, הכל סוד כ"ב אותיות המצטיירות בה ממנו, ועל כן נקראת א"ת אורייתא כלילא מא' וע' ת' (אור יקר).

³¹⁷⁷ ירצה אותם העוסקים בחכמה הספירית חכמת המדות, והיינו סוד חכמת הפרצוף שעל ידי המדות ידעו לדון ולשפוט בני אדם בפרצופין, והרי מאירים הגוונים לדון (אור יקר).

³¹⁷⁸ שהן כעין המכותב כדפי', והנה האיש הזה בסוד עינוי הוא בין הת"ת והגבורה דהיינו ס' ת"ת ה' גבורה, והדין אינו לכעוס אלא לשמחה, ולכך נראות אותם הנקודות אדומות מצד הגבורה, אמנם אינם בגבורה עיקר אלא עיקר ס' ת"ת (אור יקר).

³¹⁷⁹ דהיינו גבורה כדפי', ולכך גזרת העין הזה לטובה בכל פאות פרטיו כדפי' (אור יקר).

³¹⁸⁰ נמחק באור יקר.

³¹⁸¹ כבר פי' כי הגוון הסמוך ללובן הוא השחור, גבורה. עתה פי' בהשתנות העין מגוון זה הסמוך ללובן ויהיה גוון ירוק כענין שהוא לובן סובב הירוק, ולא יחסר העין מג' גוונים, אלא שגוון זה הוא ירוק, ולזה "עיינין ירוקין דסחרין בחוורין" ומה שאמרנו למעלה שהיה מתמזג השחור עם הלבן כעין זה מתמזג הירוק עם הלבן (אור יקר).

³¹⁸² ורצה באומר "ירוקין", שב' הגוונים הם ירוקין שנים זה עולה למעלה מזה, וענין שגוונים אפילו מה שהוא בסוד הגבורה, מורה על הרחמנות שנהפך לירוק, וירוק זה אינו ירוק כחלמון ביצה אלא ירוק כעשב מצד הבינה, שהיא קו ירוק כנודע, ולזה כמעט אין דין באיש זה אלא כולו רחמים (אור יקר).

³¹⁸³ מפני שאינו נאחז באכזריות הגבורה כלל (אור יקר).

³¹⁸⁴ מפני שהוא קרוב לבינה שעמה המחשבה להועיל לעצמו, כי להשיג לאחרים רחוק, מפני שהוא מסולק מן המלכות ומן ההשגחה התחתונה למעלה וכיוצא בזה (אור יקר).

ספר שמות

<p>ולא חשיב לנזקא דאחרנין³¹⁸⁵ כלום גוונא אוכמא לא אתהזי ביה³¹⁸⁶ חמיד איהו³¹⁸⁷ ולא ומסטראן (סטרא) בישא ואי סלקא בידה מסטרא בישא³¹⁸⁸ לא יתוב מניה³¹⁸⁹ מהימנא איהו³¹⁹⁰ במה דאשתמודעא³¹⁹¹ ובמה דלא אשתמודעא לאו מהימנא איהו³¹⁹² מאריה דרזין איהו במלה דאיהו רוא³¹⁹³ עד דישמע לההוא רוא באתר אחרא כיון דשמע ליה גלי כלא ולא עמיה רוא כלל דכל מלוי³¹⁹⁴ לאו אינון בשלימו וגונו (גביני) עיניו סחרן בחוורו ובירוקא דא איהו ברוא דאת ה' ואתכליל באת ז' ובאת ס':</p>	<p>חושב תמיד לתועלתו, ואינו חושב בנזק של אחרים כלום. גוון שחור לא נראה בו, הוא בעל חמדה ולא מצד הרע. ואם עולה בידו מצד הרע, לא יחזור ממנה. נאמן הוא במה שנודע, ובמה שלא נודע הוא אינו נאמן. הוא בעל סוד בדבר שהוא סוד, עד שישמע לסוד ההוא במקום אחר. כיון ששמע אותו מגלה את הכל ואין עמו סוד כלל, כי כל דבריו הם אינם בשלימות. צבעי עיניו מסובכים בלבן וירוק, זהו בסוד אות ה' ונכלל באות ז' ובאות ס'.</p>
<p>עינין צהיבין ירוקין שגעונא אית ביה ובגין שגעוניה איהו פום ממלל רברבן ועביד גרמיה כבר נש רב ברברבנו ומאן דאתתקף ביה נצח ליה לא אתהזי לרזין דאורייתא דהא לא שכיך בלביה באינון רזין דעביד גרמיה רב בהו דא איהו ברוא דאת ה' ואתכליל באת ז' בלחודוי ואתרחק מאת ס' ובגין דאיהו עבד גרמיה ברברבנו אתרחק מניה מאת ס' ולא אתקריב בהדיה דא כד איהו מליל עביד קמיטין סגיאין במצחיה:</p>	<p>[מי ש]עיניו צהובות ירוקות, יש בו שגעון, ובשביל שגעונו הוא פה מדבר גדולות, ועושה את עצמו כאדם גדול בגדלות. ומי שמתחזק נגדו מנצחו. אינו ראוי לסודות התורה, כי אינו שוקט בלבו באותם הסודות, כי עושה את עצמו גדול בהם, זהו בסוד אות ה' ונכלל באות ז' לבדו ונתרחק מאות ס'. ולפי שהוא עושה את עצמו בגדלות, נתרחק ממנו מאות ס' ולא נתקרב אליה. זה כשהוא מדבר, עושה הרבה קמטים במצחו.</p>
<p>עינין חורזין דסחרן זעיר בירוקא מאריה דרוגזא ורחמנא איהו לרוב זמנין וכד אתמלי רוגזא לית ביה רחימו כלל ואתהפך לאכזריות לאו איהו מאריה דרזין דא איהו ברוא דאת ה' (מ')</p>	<p>עינים לבנים שמסובב ירוק מעט, בעל כעס, ורוב הזמן הוא רחמן, וכשמתמלא בכעס, אין בו אהבה כלל, ומתהפך לאכזריות, אין הוא בעל סוד.</p>

³¹⁸⁵ מפני שהוא במקום שאין משם דין להמשיך למטה לזולתו, ולזה אין ממקורותיו נשפעים דינין כלל (אור יקר).

³¹⁸⁶ ומטעם זה אין דין, שהגבורה הוא גוון השחור כדפי' לעיל, ובזה הוא ירוק, א"כ כולו נהפך לטובה (אור יקר).

³¹⁸⁷ ירצה הוא חמדך וחמדתי לטובה, כגון חמדת הטובה להטיב וקנאת חכמה וכיוצא, מפני שהירוק הוא חמדה ותאוה לעשות, ולהיות שאין בו שחור, חמדתי לטובה, והוא נאחז בחזקה, בחמדה זו מצד המדה (אור יקר).

³¹⁸⁸ שחטא ופגם ונתערב בו כח החמדה (אור יקר).

³¹⁸⁹ מפני שהוא חזק בחמדה ונהפכה חמדתי לרעה, יתחזק בה ולא יפסיקנו תמיד (אור יקר).

³¹⁹⁰ הבינה היא מכסה ומעלמת החכמה, ומצד החכמה מעלמת ומצד עצמה מגלה (אור יקר).

³¹⁹¹ ירצה במה שאחרים הודיעו, כיון שידע מצדם מסתיר סודם, אמנם מצד מה שהוא ידע מעצמו או ראה או הבין ולא הודיעוהו (אור יקר).

³¹⁹² אלא מגלה מסתורין אלו לכל הנמצא וכן מצד מדה זו (אור יקר).

³¹⁹³ הנה הבינה מסתרת הדברים הנסתרים, ואין מתגלה מלמעלה דבר שלא יתגלה ע"י, והענין כי מה שנתגלה מהעליונות בספירות התחתונות שנכללו בעת אצילותן תכלית כללותם מצד הבינה, אמנם מה שלא נכללו, אין הבינה מאירה בספירות התחתונות, מפני ששאר העניינים סוד, ולא נכללו מצד שרשם, וזה ימצא תמיד, כי הבינה מסתרת העלמות, וע"י הבינה משיגות הספירות בנעלמות. והא כיצד, מה שנכללו הספירות התחתונות מאור העליונות, מאירות ונדלקות באמצעות הבינה. אמנם מה שנעלם מהן, שלא נכללו באור הנעלמות, הבינה מסתרת סוד ומסך מבדיל, ואף איש זה מדתו כך, שאם נתגלה קצת מהסוד הוא מגלה כולו, אמנם אם הוא נסתר אינו מגלה כלל. והנה יחס לאיש זה ג' מדות והם בקצה: הא' חמיד, הב' מהימנא, הג' מארי דרזין, ובשלתן לא מצע אלא על א' הקצוות (אור יקר).

³¹⁹⁴ של איש זה (אור יקר).

ספר שמות

דאתכליל באת ס':	זה הוא בסוד אות מ' שנכללת באות ס'.
עיינין ירוקין וחורין כחדא וזעיר מגוון אוכס בהו דא איהו מאריה דרוזין ואצלח בהו ואי שארי	עינים ירוקות ולבנות כאחד וקצת מגוון שחור בהם, זהו בעל סודות ומצליח בהם, ואם מתחיל
רוי דרוזין:	
דרשימין אוכמין ואי רשימין סומקין תב לזמנין למעבד טיבו ואתקיים ביה זמנא זעירא ולזמנין תב לקלקוליה חמדן איהו:	של רשימות שחורות. ואם הרשימות הם אדומות, חוזר לפעמים לעשות טוב ומתקיים בו לזמן קצר, ולפעמים הוא חוזר לקלקולו, והוא בעל חמדה.
זרעא דדוד בהפוכא דוד מלכא ירית דא סומקא שפירא למעבד דינא ולמעבד שפירו דעובדוי עינוי עיינין דרחמי יתבין על שלימו סלקין חנא וחסדא חד חוטא ירוקא אזיל בגוייהו בשעתא דאגח קרבא ההוא חוטא אתהפך ואתהווי ³¹⁹⁵ סומקא כוורדא נח רוגזיה בקרבא תב ההוא חוטא כמלקדמין:	זרעו של דוד הוא בהיפך, דוד המלך ירש את זה, אדום יפה לעשות דין ולעשות מעשים יפים. עינוי עינים של רחמים, יושבות על שלימות, מעלות חן וחסד, חוט ירוק אחד הולך בתוכם. בשעה שלוחם מלחמה, אותו החוט נתהפך ונראה אדום כוורד. [כש]נח כעסו במלחמה, חוזר אותו החוט כמקדם.
נסין (ס"א כסין) רברבין הוו בעינוי הוו הדאן תאיבין למחמי נקודין בתלת גווינין חדו ודלבא (בלבא) הוו בלב כלא חייביא דמסתכלין בהו הוו זעין ודחלין סלקין בלבייהו אימתא ודחילו מצחא דיליה רב עגולא בשפירו וכל אתוון אתחזון וסלקין ביה אלין סלקין ואלין נחתין אינון דנחתין סלקין יהבין דוכתא אלין לאלין בגין כך רשימין דיליה סלקין בארכא לעילא גבינין דעינוי רחמין לרחמנותא לא אוכמין ולא סומקין אלא בין תרין גווינין בת עינא דלגו אחזי כל דיוקנין דעלמא חוטא סומקא סחרא ליה וחדוא סחור סחור כלא:	ניסים גדולים היו בעינוי היו משמחים תאוה לראותם, מנוקדות בג' צבעים היו משמחות לב. כל הרשעים שהיו מסתכלים בהן היו רועדים ומפחדים, עלתה בלבם אימה ויראה. המצח שלו גדול ועגול ביפה, וכל האותיות נראות ועולות בו. אלו עולות ואלו יורדות, אלו שירדו עלו נותנות מקום אלו לאלו, לכן הרשימו שלו עולות באורך למעלה. גביני עינוי רחמים לרחם, לא שחורות ולא אדומות אלא בין שני הגוונים. בבת עין שבפנים נראו כל הצורות שבעולם, חוט אדום מסבב אותו, וחדוה סביב סביב כולו.
שירותא דחייבין מקרבין למחמי אינון חייביא חמאן לון חייכאן רחמי חנא וחסדא לבתר תוקפא ודחילו ³¹⁹⁶ ואמתנו ורוגזא ועינוי יונים לגבייהו מאי יונים דעברין לון אונאה לחייביא כמה דאת אמר (ויקרא כה יז) לא תונו איש את עמיתו וכתוב (שיר א טו) עיניך יונים מקרבן ומרחקן כל דיוקנין דעלמא כלהו כלילין באנפוי שערא דרישיה הוה רשים בגווינין שבעה זיני דהבא חמינא בספרא	בתחילה, כשהרשעים היו מתקרבים לראות, אלו הרשעים היו רואים אותן שוחקות רחמים וכן וחסד, ואח"כ חזקה יראה ואימה וכעס ועינוי כיונים כלפיהם. מהו יונים, שעושים אונאה לרשעים, כמו שנאמר "לא תונו איש את עמיתו", וכתוב "עיניך יונים", שמקרבות ומרחקות אותם כל דמויות שבעולם כלולות בפניו. שערות ראשו היה רשום

³¹⁹⁵ ואתחזי (דפ"ו).

³¹⁹⁶ בסע"ה דף לה ע"ב וז"ל, הנך יפה עיניך יונים, מבואר בזהר פ' ויחי שז' עיני ה' הם ע' סנהדרין, ובסוד הפנימיות, שהוא רזא דבינה, הוא סוד סנהדרי גדולה, שהוא שם מ"ה עם שם הוי"ה פשוט ד' אותיותיו גימ' ע', ולכן הסנהדרין הם ע', כי הם עיניה. ונקרא יונים ע"פ מ"ש בזהר יתרו, בת עינא דלגו וכו', והוא סוד הנזכר, כי הע' סנהדרין המאירים בהיכל הזכות, לדון את האדם בהשגחה פרטית, ואע"פ שנראה שהם דין, מ"מ הם גימ' שם מ"ה ושם הוי"ה, שמורה ג"כ על רחמים גמורים, ולכן אומר הזוהר שהם מקרבין ומרחקין, ומכח העינים נענש שלמה המלך כמ"ש בזהר שיר השירים, וז"ש עיניך כיונים (מ"מ).

ספר שמות

<p>בצבעים של שבעה מיני זהב. ראיתי בספרו של אדם הראשון שאמר, כך דמויות של המשיח ראשון [דומה] להלבנה, הגוון שלו זהב ירקרק, בפניו הגוון שלו זהב אופיר, בזקנו הגוון שלו זהב שבא, בגביני עיניו הגוון שלו זהב פרוים, בגבות שעל עיניו הגוון שלו זהב סגור, בשערות ראשו הגוון שלו זהב מופז, על חזה בלוח שעל לבו, הגוון שלו זהב תרשיש, על שתי זרעותיו כל שבעה צבעים אלו היו</p>	<p>דאדם קדמאה דאמר הכי דיוקנין דמשיחא קדמאה לסיהרא גוון דיליה זהב ירקרק באנפוי גוון דיליה זהב אופיר בדיקניה גוון דיליה זהב שבא בגבינו גוון דיליה (דה"ב ג ו) זהב אפרוים³¹⁹⁷ בקריצין דעל עינו גוון דיליה זהב סגור בשערא דרישיה גוון דיליה זהב מופז על חדוי בלוחא דעל לביה גוון דיליה זהב תרשיש על תרין דרועין כל שבעה גוונין אלין הוו</p>
עג/ב	
זהר:	
<p>באצלחותא אצלח וסליק³¹⁹⁸ שנאוי לא יכלין ליה³¹⁹⁹ ואיהו שליט עליהו בשולטנו³²⁰⁰ ואתכפיין קמיה דא איהו ברזא דאת כ'³²⁰¹ דאתכליל ברזא דאת ס' ועל דא איהו שליט³²⁰² אי [שארין] (שנה) ביה³²⁰³ עד הכא רזין דעינין לאינון מארי דחכמתא:</p>	<p>להצליח, הוא עולה ומצליח. שונאיו לא יוכלו לו, והוא שולט עליהם בשליטה ונכנעים לפניו, זהו בסוד אות כ' שנכללת בסוד אות ס', ועל כן הוא שולט אם התחיל בו. עד כאן [הוא] סודות של העינים לאלו בעלי החכמה.</p>
<p>רזא דאנפין לאינון מארי דחכמתא פנימאה³²⁰⁴ דיוקנין דאנפין³²⁰⁵ לאו אינון ברשימין דלבר³²⁰⁶ אלא בגו רשימא דרזין פנימאין³²⁰⁷ דדיוקנין דאנפין³²⁰⁸ מתהפכן מגו דיוקנין דרשימו דאנפין</p>	<p>סוד הפנים לאותם בעלי חכמה הפנימית, הדמויות של הפנים אינם ברשומים שבחוץ, אלא בתוך הרושם בסודות פנימיים, שדמות הפנים</p>

³¹⁹⁷ פרוים (דפ"ו).

³¹⁹⁸ שכן מדה זו ע"י ב' זרועות עולה עד אין תכלית (אור יקר).

³¹⁹⁹ מפני שאין החצונים יכולים לידבק בזווג מעת החבוק ואילך, ואדרבה היא נטהרת ראשונה, ואח"כ מתחבקת, ואז אויבו נופלים תחתיו, כאומרו שב לימיני עד אשית אויבך הדום לרגליך (אור יקר).

³²⁰⁰ היינו כענין ויקבלו כולם את עול מלכותך, שהחצונים נכנעים והם משתעבדים אל הקדושה, והיא שולטת עליהם, ואף זה מצד מדתו שכמותו (אור יקר).

³²⁰¹ שהיא המלכות כאומרו כף אחת עשרה זהב, ועכשיו שהיא מחובקת היא בת עשרים, עשר מלמעלה למטה מצד הימין, ועשר ממטה למעלה מצד השמאל, והיא כ' ודאי, והיא נכללת בת"ת דהינו ס', כ' נכללת ב"ק עליונים (אור יקר).

³²⁰² מפני שהמלכות שולטת ומולכת מצד הת"ת, ומפני שיש בתחלת החבוק שלא עלתה למלכות ולא נקשרה למעלה, ואז עדיין אינה שולטת (אור יקר).

³²⁰³ כמו שאמר, ואי שארי באצלחותא כדפי' לעיל (אור יקר).

³²⁰⁴ שאין הדבר הזה מסור סתם לבעלי חכמת הקבלה מפני העלם הדבר, אלא אותם היודעים להסתכל מצד חסידותם בדברים הנסתרים ונעלמים בעולם הזה, הם יודעים בזה (אור יקר).

³²⁰⁵ אינם כעין שאר החכמה בפרצוף, כי שאר החכמה בפרצוף היא גלויה לכל אדם, שערות אם קשים או רכים או קצרים או ארוכים, ודין הנידון על פיהם מסור לחכמים וכן מצד וכן עינים, אמנם הפנים אין עניינים כך (אור יקר). הן חלוקין בב' והן א', א' כי אינן בקיומא רק לפום שעתא, ב' כי אינן באתגליא רק דמתחזי באתכסיא לעיינין דחכימין, והן בד' גוונין ד' אנפין דחיות, ואמר שהן סוד התורה, בינה ימא דאורייתא. והנהר היוצא מעדן, צדיק דנטיל הדעת מבינה, נטיל האתוון ומצטייר ברוח דנפיק מצדיק דרוחין פרחין מיניה כנ"ל ע' ע"א (יהל אור).

³²⁰⁶ נגלה כדי שישאר אל החכם שפיטתו לבר (אור יקר).

³²⁰⁷ מציאות הרושם הנרשם שעל ידו השפיטה הוא נעלם בלתי מושג אלא לחכם המסתכל, וז"ש אלא בגו רשימא דרזין פנימאין, והענין כי פרצופין הפנים הם פרצופין ידועים כאשר נבאר, פני אריה פני שור פני נשר, וזה נראה לכל חכם מבין ידוע, אבל הדיוקנאות האלו יתהפכו ויתגלה מתוכם דיוקנאות נעלמים הם המה שהרוח המתלבש באדם יצייר מתוך מה שהוא מלובש בגוף (אור יקר).

³²⁰⁸ כגון פני אריה או שור או נשר (אור יקר).

ספר שמות

<p>סתימין וברוחא (דרוחא) דשריא לגנו³²⁰⁹ ומגו ההוא רוחא אתחזי לבר דיוקנין דאנפין דאשתמודען לגבי אינון הכימיין³²¹⁰ דיוקנין דאנפין אשתמודען מגו רוחא³²¹¹ רוחא אית כבר נש³²¹² דרוין דאתוון³²¹³ הקיקין ביה³²¹⁴ וכלהו אתוון סתימין גו ההוא רוחא:</p>	<p>מתהפכות מתוך הדמויות של הרשימות של הפנים סתומות, ברוח השורה בפנים, ומתוך אותו רוח, נראה לחוץ דמויות הפנים, שניכרות אל אלו החכמים דמויות הפנים ניכרות מתוך רוח. יש רוח באדם שסודות האותיות חקוקות בו, וכולם אותיות סתומות בתוך רוח ההוא.</p>
<p>ולפום שעתא (ובפום אנפין) סלקין רשימין דאינון אתוון לגו אנפין וכמה דאינון אתוון סלקין הכי אתחוון אנפין בדיוקנין רשימין לפום שעתא בחיזו דלא קיימא בר אינון מארי דחכמתא דאתקיימן בהו ולא אתנשי מנייהו ההוא אתר דאקרי עלמא דאתי איהו רזא דאורייתא³²¹⁵ ומתמן נפקא רזא דאורייתא בכלהו אתוון דאינון כ"ב אתוון כללא דכלא וההוא ונהרא (נהר) דנפיק מעדן נטיל כללא וכד פרחן מניה אנון רוחין ונשמתין כלהו מצטיירן בציורא דאינון אתוון והכי נפקי כלהו ובגין כך רוחא דבר נש דמצטיירא בציורא דאתוון עביד ציורא באנפין:</p>	<p>ולפי שעה עולות הרשימות של אותם האותיות לתוך הפנים, וכמו שאלו האותיות עולות, כך נראות הפנים בדמויות הרשימות, לפי שעה במראה שאינה קיימת, רק אלו בעלי החכמה שמתקיימים בהם ולא נשכח מהם, אותו המקום הנקרא עולם הבא, היא סוד התורה. ומשם יוצא סוד התורה בכל האותיות, שהם הכ"ב אותיות, [שהם] כלל הכל. ואותו הנהר היוצא מעדן, לוקח את הכל, וכשפורחות מהם אותם הרוחות והנשמות, כולם מצטיירות בציור של אותן אותיות, וכך יוצאות כלם, ולכך רוח האדם שמצויר בציור של האותיות, עושה הציורים בפנים.</p>
<p>אמר להו רבי שמעון אי הכי ציורא³²¹⁶ דאימא לא מצטיירא וגו' ההוא רוחא אמרו הכי שמענא מניה דמר דציורא דאתוון מסטרא דלעילא וציורא דאימא מצטיירא ובההוא רוחא לתתא (ההוא רוחא) ציורא דאתוון אתגניזו לגו וציורא דאימא בליט לבר ציורא דאימא פני אד"ם פני אר"ה פני שו"ר פני נש"ר ורוחא עביד ציורא דכלהו לבר לפום שעתא בגין דכל מה דאיהו מסטרא</p>	<p>אמר לו רבי שמעון, אם כן הציור של אמא אינה מצטיירת בתוך אותו הרוח. אמרו, כך שמענו מהאדון, שציור האותיות מצד מעלה, וציור אימא מצטייר באותו הרוח למטה, ציור האותיות נגנזות בפנים, וציור אמא בולט לחוץ. הציור של אמא, פני אדם פני אריה פני שור פני נשר, והרוח עושה ציור של כולם לחוץ לפי שעה, לפי שכל מה שהוא מצד</p>

³²⁰⁹ והיינו שהרוח הפנימי יגלה צורה פנימית בחוץ בפנים עד שלא יחוץ ולא יעלים הצורה הגשמית הרוחנית אלא יהיה בולט הפנימי חוצה לעיני החכם, ויסתכל באותה צורה נעלמת וישיגה (אור יקר).
³²¹⁰ ולכך לא יוכל כל חכם לשפוט סוד רשימו דפרצופא דאנפין מפני שלא יסתכל בצורה הגשמית, אלא דווקא ברוחניות, והרוחנית לא ישתוה עם הגשמית, אלא בולט על הגשמית, ונראית לעין כל חכם משכיל בפנימיות (אור יקר).

³²¹¹ והשתא פ' היאך הרוח יראה סוד דיוקן להסתכל בו (אור יקר).

³²¹² ולא כל רוחא כי הנפש שהיא למטה מן הרוח אין בה זה (אור יקר).

³²¹³ לא אתוון ממש גשמיות כאלו שאנו קוראים (אור יקר).

³²¹⁴ צורות ידועות שכל צורה וצורה ירמוז אות ידוע, והיינו רזין דאתוון לא אתוון, ולא שיהיה חותם האותיות הנראות לבד המצוירות בו, אלא כל האותיות הם מצוירות ברוח, אמנם הרוח יראה כדי צרכו בפרצוף. המשל בזה ברוח הן כ"ב אותיות כולם, והוא יהיה בולט בפנים או עד"ת או קר"ב או ר"ע (אור יקר).

³²¹⁵ "איהו רזא דאורייתא" מוסגר בדפ"ק.

³²¹⁶ דאתוון הוא בזרע האב דנפיק מצדיק, אבל ציורא דאימא בבטנה, שהוא מאימא שכינתא אינה עושה כלום, ותירץ דפעולת האימא הוא שמצטייר הציורא לבר לעיינין דציורא דאביו בכ"ב אתוון הוא לגו וציורא דאימא ד' אנפין דחיון הנ"ל כמש"ו ומפ"ו דציורא דארי' כאשר חוזר בתשובה שהוא מתגבר כארי, ושור הוא כאשר הולך בדרך לא טוב, ואדם בצדיק, והן ג' דרגין צדיק ורשע ובעל תשובה, ונשר הוא לתקן גלגול הקודם (יהל אור).

ספר שמות

רזי דרזין:	
<p>רשימין על כל אלו המקומות של שערות. בזרוע ימינו היה חקוק ורשום רושם אחד סתום מבני אדם, מגדל חקוק בו אריה, וא' קטנה רשומה בתוכו. וסימן זה "אלף המגן", תלוי עליו. כל פעם שנלחם מלחמה, אותו הרושם עולה וכולט. ועל המגדל מכשכשת זו הא', ואז היה מתגבר ללחם מלחמה. כשנכנס למלחמה מכשכש אותו האריה, ואז מתגבר כאריה ומנצח את המלחמות, ואותו המגדל היה רץ וסימניו "בו ירוץ צדיק ונשגב", ונשגב דוד על שונאיו שלא יכלו [לעמוד] כנגדו. ומן אלו הסימנים ואלו הרשימות היו רשומות בזרוע השמאל הרושם של אדם אחר לא כאלה.</p>	<p>רשומים על כל אלו המקומות של שערות. בזרוע ימינו היה חקוק ורשום רושם אחד סתום מבני אדם, מגדל חקוק בו אריה, וא' קטנה רשומה בתוכו. וסימן זה "אלף המגן", תלוי עליו. כל פעם שנלחם מלחמה, אותו הרושם עולה וכולט. ועל המגדל מכשכשת זו הא', ואז היה מתגבר ללחם מלחמה. כשנכנס למלחמה מכשכש אותו האריה, ואז מתגבר כאריה ומנצח את המלחמות, ואותו המגדל היה רץ וסימניו "בו ירוץ צדיק ונשגב", ונשגב דוד על שונאיו שלא יכלו [לעמוד] כנגדו. ומן אלו הסימנים ואלו הרשימות היו רשומות בזרוע השמאל הרושם של אדם אחר לא כאלה.</p>
<p>עיינין צהיבין פקיעין שגעונא בלביה מצחא רב שערין סגיאין תליין רחיקין ממשכא דרישא פקחא איהו פום ממלל רברבן שפון דיליה עתיקין מאריה דלישנא בישא במצחיה תלת שרטוטין אי בעיניה תרין שורייקי סומקי דא הוה באת ר' בלהודוי ושורייקא וזהירו (זעיר) לגביהו עבירה אודמנת לגביה ואשתויב מינה ואי שורייקא חדא סומקא לגו בעינא קיימא בארכא ותריין זעירין תחותיה וחד דאעבר בעיני דדין אית ליה עיטא בישא באתתא אסורה ועדיין עיטא קיימא כדין תשתכח במצחיה חד שרטוטא לארכא מקריצא ימינא חד שערא וארבע זעירין תחותיה וחד דאעבר בינייהו לפותייה:</p>	<p>עיינין צהיבין פקיעין שגעונא בלבו, מצחו גדול שערותיו מרובים ותלויים רחוקים מעור הראש, הוא פיקח, פיו מדבר גדולות, שפתותיו זקנים, בעל לשון הרע. במצחו ג' שרטוטים. אם בעיניו שני גידים אדומים, זה הוא באות ר' לבדה, גיד קטן מאיר אצלו. עבירה נזדממה לו וניצל ממנה. ואם [יש] גיד אחד אדום בעיניו בפנים עומד באורך ושני קטנים תחתיו ואחד שעובר בעיניו של זה, יש לו עצה רעה באשה האסורה [לו], ועדיין העצה קיימת. אז תמצא במצחו שרטוט אחד לאורך מגבת עין הימנית שער אחד, וד' [שערות] קטנים תחתיו, ואחד שעובר ביניהם לרוחבו.</p>
<p>ואי יתפרש מההוא חטאה תשכח בעיניה תרין שורייקי דקיקין אזלין בפותייה דעינא ולא אעבר חד בינייהו וכן במצחא ומזמן דאתפרש מההוא חובה הוא מזמן תשעה יום³²¹⁷ דהא מתמן ולהלאה יתמחון רשימין אלין ויתילדו אחרנין:</p>	<p>ואם יפרשו מאותו החטא, תמצא בעיניו ב' גידים דקים נמשכים ברוחבה של העין, ואינו עובר אחד ביניהם, וכן במצחו. ומעת שנפרש מאותו החטא, הוא מזמן ט' ימים, שהרי מאז ולהלאה ימחו רשימות אלו ויוולדו אחרים.</p>
<p>עיינין דקיקין ומתהפכין זעיר בסומקא דא איהו פקחא כל מלוי בחיובא³²¹⁸ במצחוי תשכח רשימין תלת חד רב דאעבר מסטרא דא לסטרא דא ותריין אחרנין דלא עברין קריצין דעיניו רברבין מאריה דקשוי איהו כד מליל קמיט בחוטמיה³²¹⁹ ברוגזיה ואי (או) בקשוי דלביה זקיף שום ביש עליה ביש</p>	<p>עיינים דקות ומתהפכות מעט לאדום, זהו פיקח, כל דבריו לחיוב. במצחו תמצא ג' רשימות, אחד גדול העובר מצד זה לצד זה, ושני אחרים שאינם עוברים. גבות עיניו [הם] גדולות הוא איש קשה. כשמדבר [הוא] מקמט את חוטמו בכעסו, אם מקשה את לבו זוקף עליו שם</p>

³²¹⁷ יומין (דפ"ו).

³²¹⁸ (ס"א בתיובתא) (נוסף בדפ"ו).

³²¹⁹ בחוטמין (דפ"ו).

ספר שמות

<p>רע, רע בעיני הכל, הכל שונאים אותו. לפעמים הוא מצליח ולפעמים לא. ג' שערות גדולים</p>	<p>בעיני דכלא כלא שנאין ליה אצלח לזמנין ולזמנין לא תלת שערין רברבין</p>
<p>עד/א</p>	<p>זהר:</p>
<p>הרוח בולט לחוץ, ונראה ונגנו, וכל אלו הדמויות נראות מצוירות בציור האותיות, אף על פי שהם גנוזות. אלו הארבע דמויות נראות לפי שעה, לאלו בעלי עינים שיודעים להתבונן בהם בסוד חכמה.</p>	<p>דרוחא בלטא לבר³²²⁰ ואתחזי ואתגניז וכל הני דיוקנין³²²¹ אתחזיין מתציירין בציורא דאתון³²²² אף על גב דאינון גניזין אלין ארבע דיוקנין אתחזיין לפום שעתא לאינון מארי דעינין דידעין³²²³ ברזין³²²⁴ דחכמתא לאסתכלא בהו:</p>
<p>ציור הראשון, כשאדם הולך בדרך האמת, אלו שיודעים בסודות של אדונם מסתכלים בו, לפי שאותו הרוח שבפנים מתוקן בו ובולט לחוץ ציור של הכל. ואותו הציור הוא ציור של אדם, וזהו ציור השלם יותר מכל הציורים. וזה הוא ציור שעובר לפי שעה לפני עיניהם של חכמי הלב. זה כשמסתכלים בפניו בחוץ, אלו הפנים העומדים לפניו, עיני לבו אוהבים אותם, ד' סימנים של אותיות יש</p>	<p>ציורא קדמא³²²⁵ה כד אויל בר נש בארחה קשוט³²²⁶ אינון דידעין ברזין דמריהון מסתכלן ביה³²²⁷ בגין דההוא רוחא דלנו מתתקנא ביה³²²⁸ ובליט לבר ציורא דכלא וההוא ציורא איהו ציורא דאדם ודא איהו ציורא שלים יתיר מכל ציורין ודא איהו ציורא דאעבר לפום שעתא קמי עינייהו דחכימי לבא האי כד מסתכלן באנפוי לבר אינון אנפין דקיימן קמיה עינין דלבא רחים לון ארבע</p>

³²²⁰ כדי רגע (אור יקר).

³²²¹ שהם אריה שור נשר אדם מצד אימא ברוחא (אור יקר)

³²²² מצד הזכר כדפי', שהיא הצורה השלישית הנעלמת כדפי', והנה האותיות הם כ"ב ברוח, אלא שלא יראו החוצה מתלבש בתוך ד' פנים בכדי שעה (אור יקר).

³²²³ בענין שהבא להסתכל בפנים, מה שיראה בהבטה ראשונה צריך שיהיה מצוייר בדעתו, מפני שאין הרוח מתגלה להחכם המסתכל בפרצוף אלא בהבטה ראשונה ומיד יתעלם, ולא יוכל להביט פעם אחר פעם, שההשגה מצד הרוח המתעלם ואינו מראה עצמו אלא בהשכלה ראשונה, והציור הזה הראשון הוא עיקר ואח"כ חמק עבר ולא יושג אלא המראה הגשמי (אור יקר).

³²²⁴ ברזא (דפ"ו).

³²²⁵ והנה יצטיירו ציורים בסוד הרוח בא' מד' בחינות, או אדם שלא חטא והוא בכשרותו עומד תדיר, הב' אדם שחטא ופגם רוחו ושב אל קונו ותקן את אשר עותו, הג' אדם שחטא בגלגולו החולף ובא לתקון עונו ולזה הם ד' ציורין אל הרוח, הא' פני אדם מבחר הפרצופין, הב' אריה מבחר שנים הנשארים, הג' שור שהוא שמאלי הד' נשר. והענין כי עם היות שיש ברוח ד' פנים, שכן הרוח מצד הת"ת והוא שם בן ד', בעל ד' אותיות: 'י' פני אריה, ה' פני שור, ו' פני אדם, ה' פני נשר, עכ"ז יתגלו בו הפנים כפי מעשיו, אם יתיישר ולא יתעוות לעולם, הרי פניו פני אדם במבחר הארתו, כי בפני אדם יתקשטו כל הפנים כדפי' בתיקונים יהו"ה מלך, פני אריה, יהו"ה מלך פני שור, יהו"ה ימלך פני נשר, יו"ד ה"א וא"ו ה"א דהיינו יהוה הוא פני אדם, ולזה לא נטה רוח לא לימין ולא לשמאל, ויראה אור פני החיים שבו, אמנם אם הרשיע ועדיין ברשעו עומד נטה לצד שמאל בקו השמאלי מקום יניקת החצונים והתאחזם בו, ולכך יגלה פני שור ויגבירם מצד הגבורה, ואם ישוב בתשובה ויטיב עצמו נעקר מפני שור, והקב"ה ימינו פשוטה לקבל שבים, ויטה עצמו מן השמאל אל הימין, יגלה בעצמו פני אריה. ואם בעונו נעקר מתוך רשעתו ולא תקן עצמו בחייו, והוצרך להתגלגל להטיב עצמו, ירד מסוד ג' פני הזכר אל פן הנקבה כנודע, כי המתגלגלים ירדו אל עולם הנקבה כדפי' בסבא, ויתגלגל בסוד פני נשר, ויתגלו בו פני נשר שבו, והוא כנקבה חשוכה עצובה כאשר יתבאר. והנה מבחר האדם הוא אשר לא קלקל כלל, לכך אמר "ציורא קדמאה" שזה יקדם אל הרוח קודם לגילוי כל ציוריו (אור יקר).

³²²⁶ שהוא דרך אמת תפארת ודאי, והנה הציור הזה לא יגלה הרוח עצמו, ולא יתעורר בגוף האדם להראות בהסתכל כל אדם בפניו, רק בהיות איש טהור וקדוש אזי יתעורר רוח ברוח ויראה עצמו אליו (אור יקר).

³²²⁷ ובאותו ההסתכלות הוא כמי שדופק לשער חבירו ומעוררו כנגדו, וכן אלו הכשרים מעוררים הרוח ההוא (אור יקר).

³²²⁸ ונוטל התעוררות להתתקן בגופו (אור יקר).

ספר שמות

<p>סימנין דאתון אית בהו שורייקא חד בליט בשכיבו³²²⁹ מסטרא דימינא ושורייקא חד דכליל תרין אחרנין³²³⁰ דאחידן ביה בסטרא דשמאלא:</p>	<p>בהם. גיד אחד בולט בשכיבה מצד הימין, וגיד אחד הכולל שני אחרים שנאחזים בו בצד שמאל.</p>
<p>ואלין³²³¹ ארבע סימנים אינון ארבע אתון דאקרון עדות וסימנא דא ע' ההוא שורייקא דסטר ימינא דבליט בשכיבו³²³² ד' ואינון תרין אתון דמתחברן ביה ות'³²³³ אינון ההוא³²³⁴ שורייקא דכליל תרין אחרנין ודא איהו רזא דכתיב (תהלים פא ו) עדות ביהוסף שמו דכל ומאן (מה) דחמא ליה הוה רחים ליה בלבו וברחימו אשתלים זרעא דדוד מתהפכן ביה³²³⁵ חיזו דגוונין ובגין כך טעה שמואל דכתיב (ש"א מז ז) אל ותבטא (תביט) אל מראהו בגין דסטרא אחרא הוה ביה באליאב דלא הוה הכי בדוד דדיוקנין³²³⁶ דדוד טמירין אינון דהא דיוקנא דסטרא אחרא אתכליל גו דיוקנין וההוא דיוקנא דסטר אחרא אתחזי ביה בקדמיתא דאעבר על עיינין לפום שעתא ובהיל לבא ודחיל ולבתר (שם יב) וטוב³²³⁷ רואי (שם יח) ויהו"ה עמו ודא איהו עדות לגביה:</p>	<p>אלה ד' סימנים הם ד' אותיות הנקראות עדות, וסימן זה ע'. אותו הגיד שבמצד ימין הכולט בשכיבה ד'. ואותם הב' אותיות המתחברות עמו, [שהם] ו' ת', הם אותו הגיד הכולל ב' אחרים, וזהו סוד מש"כ "עדות ביהוסף שמו" שכל מי שראה אותו היה אוהב אותו בלבו, ונשלם באהבה זרעו של דוד. מתהפכים בו המראות של הצבעים, ולכן טעה שמואל דכתיב "אל תבט אל מראהו", לפי שצד אחר היתה בו באליאב, שלא היה כן בדוד. דמות דוד הם נעלמות, כי דמות של הסטרא אחרא נכללה תוך דמויות. ואותה הדמות של הצד האחר נראתה בו בתחילה, שעברה על עיניו לפי שעה ונבהל לבו ונתירא, ואח"כ "וטוב רואי" ויהו"ה עמו" וזהו עדות לו.</p>
<p>דיוקנא דא דאדם כליל כל דיוקנין וכלהו כלילין ביה האי לא בהיל ברוחיה בשעתא דרוגויה איהו בנייחא ומלוי בנייחא ומיד אתפייס:</p>	<p>דמות זו של האדם כוללת כל הדמויות וכולם כלולות בו, זה אינו מבוהל ברוחו, בשעת כעסו הוא במנוחה ודבריו הם בנחת ומיד מתפייס.</p>
<p>רוי דרוין:</p>	
<p>בחדוי על לביה שפון דיליה עתיקין מארי גאותא בשגעונא לישנא בישא שערוי שעיעין רברבין וסגיאין אנפוי אנפין אריכין זעיר ועגולין זעיר לזמנין אתחרט מכל מה דעבד ותב לקלקוליה בעיניה תשכח ושורייקו (שורייקי) תרין בעינא דימינא וחד בעינא דשמאלא אדנוי זעירין קיימין בקיומא:</p>	<p>[יש] בחזה שלו על לבו. השפתים שלו זקנות, בעל גאווה בשגעון [בעל] לשון הרע, שערוותיו חלקים גדולים ומרובים, פניו פנים ארוכות מעט ועגלות מעט. לפעמים מתחרט מכל מה שעשה וחוזר לקלקולו, בעיניו תמצא גידים, שנים בעין הימין ואחד בעין השמאל, אזניו קטנות ועומדות על קיומן.</p>
<p>זרעא דדוד בהפוכא זרעא דדוד כל סימנין אלין לטב ולמעבד טיבו בר שפון רברבן דכל מאן דשפוותיה רברבין מאריה דלישנא בישא איהו בין</p>	<p>זרעו של דוד הם בהיפך, זרעו של דוד כל אלו הסימנים הם לטובה ולעשות טוב, חוץ מן שפתים גדולות, כי כל מי</p>

³²²⁹ בשכיבו - עי' לקמן דף עד ע"ג בציורא תניינא דבעל תשובה דעדיין לא מתיישב באורח קשוח אמר שם ואלין בלטיין בבהילו דלא שכיכין וכד מתיישב' ואתגלי' באורח קשוחא שכיכין (יהל אור).

³²³⁰ ואחרנין (דפ"ו).

³²³¹ אלין (דפ"ו).

³²³² בשכיבו (יהל אור).

³²³³ (ס"א ר"ת אינון עדות) ו"ת (דפ"ו).

³²³⁴ ר"ל בסטר שמאלא הן ג' אתון ג' שורייקין ושמאלא כליל ב' דהשורש הוא ב' אתון עד ו"ת הוא לשון רבים ואין רבים פחות מג' ג' שורייקין לכן נכללים בד' והן עד דעות בשנים ימינא ושמאלא (יהל אור).

³²³⁵ דהן מסטרא דנוק', ובה מתהפכין הדיוקנין כחומר חותם וב' מדות דיליה (יהל אור).

³²³⁶ דיוקנין (דפ"ו).

³²³⁷ דכן כתיב אדמוני מדרגא דעשו ולבתר וטוב רואי וכי' (יהל אור).

420

ספר שמות

<p>זכאה בין חייבא בר אי צדיק גמור הוא ובזכיו דיליה נצה ונטיר גרמיה עיינין ירוקין זעיר מגוון סומק אזיל בנייהו במצחיה תרין רשומין מסטרא דא לסטרא דא וחד לעילא זעירא וחד לתתא איהו באת פ' ואת ר' דא מצחיה רב בעגולא איהו טב לכלא יהיב מכל מה דאית ליה לכל בר נש וותרן איהו שערוי שעיע ותלי בסטר ימינא אית ליה חוורו דשערי מיומא דאתברי:</p>	<p>ששפתיו הם גדולות, הוא בעל לשון הרע, בין צדיק בין רשע, חוץ מאשר אם הוא צדיק גמור, ובזכויותיו מנצח ושומר את עצמו. עינים ירוקות ומעט מגוון אדום הולך ביניהם, במצחו ב' רשימות מצד זה לצד זה, אחד למעלה קטן ואחד למטה, הוא באות פ' ואות ר', זהו מצחו גדול ועגול, הוא טוב לכל, נותן מכל מה שיש לו לכל אדם, הוא וותרן, שערו חלק ותלוי בצד ימינו, יש לו שערות לבנים מיום שנברא.</p>
<p>מתניתין בני עלמא מאריהון דסכלתנו פקיה³²³⁹ עיינין מאריהון דמהימנותא די הוה גניזא בכו מאן מנכון דסליק ונחית מאן די רוח אלהין קדישין ביה ליקום ולינדע בשעתא דסליק ברעותא דרישא חוורא³²⁴⁰ למברי אדם בטש בנו בוצינא חדא ובטש בוצינא³²⁴¹ ובפשיט³²⁴² (בפשיטא) דנהיר³²⁴³ וההוא ופשיטא דבוצינא (פשיטו) אפיק נשמתין אוף הכי בטש גו טנרא³²⁴⁴ חדא תקיפא ואפיק ההוא טנרא שלהובא חדא מלהטא מרקמא בכמה גוונין וההוא שלהובא סלקא ונחתא עד דההוא פשיטו ונ"א פטישו³²⁴⁵ בטש ביה³²⁴⁶ ותב ואתישב בדוכתיה ואתעביד רוחא דחיי וההוא רוחא אתתחם ונטיל גוון חד משמשא נחית לתתא נטיל גוון חד³²⁴⁷ מסיהרא סטא לימינא נטל גוון מייא כליל בפומא דאריה חדא סטא לשמאלא נטל גוון אשא כליל בפומא דחד שור סומקא כוורדא סטא לקמיה נטל גוון רוחא כליל בפומא דחד נשר רברבא רב גדפין מאריה דנוצה כל גוונין ביה מתחממן³²⁴⁸ סטא לאחורא נטל גוון עפרא כליל ומארבע סטרי עלמא בפומא דאדם וכל דיוקנין מסתכלן לגביה:</p>	<p>משנה: בני העולם, בעלי בינה, פתוחי עינים, בעלי אמונה, שהיתה גנוזה בכס, מי מכס שעלה וירד, מי שרוח אלהים קדושים בו, יקום וידע. בשעה שעלה ברצון של ראש הלבן לברוא את אדם, הכה בתוך ניצוץ אחד, והיכה ניצוץ בפטיש המאירה, ואותו פטיש של הניצוץ הוציאה נשמות. כמו כן כאן, היכה תוך צור חזק אחד, והוציאה אותו הצור שלהבת אחת מלהטת מרוקם בכמה צבעים, ושלהבת ההיא עלתה וירדה עד אותו פשיטות (פטיש) הכה בו, ושב ונתישב במקומו ונעשה רוח חיים. והרוח ההוא נתחם ולקח צבע אחד מן השמש, ירד למטה ולקח גוון מן הלבנה, נטה לימין ולקח גוון מים כלול בפי אריה אחד. נטה לשמאל ולקח גוון אש הכלול בפי שור אחד, אדום כוורד. נטה לפניו ולקח גוון רוח הכלול בפי נשר אחד גדול, בעל כנפים גדולות, בעל נוצות כל הצבעים בו³²³⁸ נראים. נטה לאחוריו ולקח גוון עפר הכלול מד' רוחות העולם שבפה האדם, וכל הצורות מסתכלות אליו.</p>
עד/ב	

³²³⁸ יש לך טעות בזוהר שלך צריך להיות כתוב 'מתחמאן'

³²³⁹ פקחין (דפ"ו).

³²⁴⁰ כתר (יהל אור).

³²⁴¹ ידוע דמדיד משחתא (יהל אור).

³²⁴² בפשיטו (דפ"ו).

³²⁴³ חכמה (יהל אור).

³²⁴⁴ בינה דאיהי סלע ואיהי תקיפא כידוע (יהל אור).

³²⁴⁵ נמחק ביהל אור.

³²⁴⁶ שהרוח מורכב מחו"ב בן י"ה (יהל אור)

³²⁴⁷ שהוא ו"ק שמשא וסהרא נגד מעלה ומטה, נפשא דעפרא אמר לקמן דהוא כליל מד' סטרין והן

ד' של רוח ונפש ד'ו פרצופים (יהל אור).

³²⁴⁸ מתחמאן (דפ"ו).

ספר שמות

זהר:	
<p>זרעו של דוד שנראתה בו אותה הדמות, בתחילה שעוברת לפי שעה על עיניים ככעס, מיד מתפייס בנחת, אבל שומר שנהא כנחש לבסוף, לפי שאותו הצד גרם לו סיבוב בכל הצדדים, אבל המוח שבפנים הקליפה והלב מישרו, וזה קיים לאלו הצדיקים. אבל הרשעים אין דמות הראשונה הרעה עוברת ומתחברים (ונטמאים) בו בכל.</p>	<p>זרעו של דוד שנראתה בו אותה הדמות, בתחילה שעוברת לפי שעה על עיניים ככעס, מיד מתפייס בנחת, אבל שומר שנהא כנחש לבסוף, לפי שאותו הצד גרם לו סיבוב בכל הצדדים, אבל המוח שבפנים הקליפה והלב מישרו, וזה קיים לאלו הצדיקים. אבל הרשעים אין דמות הראשונה הרעה עוברת ומתחברים (ונטמאים) בו בכל.</p>
<p>הציוור השני. אם זה האדם לא הלך כל כך בדרך רעה, וסטה מאותה הדרך ושב לאדונו, לא שהוא רגיל כבר בדרך מתוקנת, אלא הוא שהיה באותם הדרכים, נתגרש וסוטה מהם ושב לאדונו, זהו רוח טוב מתחיל לשרות עליו, ולהתחזק על הזוהמא הראשונה שהיתה בו, ובולט לחוץ בהסתכלות עינים לפי שעה, כדמות אחת של אריה, המתגבר זה בשעה שרואה אותו המראה, גורם לו שיעבור בלבו אריה המתגבר, לפי שעה זה מסתכלים בפניו.</p>	<p>הציוור השני. אם זה האדם לא הלך כל כך בדרך רעה, וסטה מאותה הדרך ושב לאדונו, לא שהוא רגיל כבר בדרך מתוקנת, אלא הוא שהיה באותם הדרכים, נתגרש וסוטה מהם ושב לאדונו, זהו רוח טוב מתחיל לשרות עליו, ולהתחזק על הזוהמא הראשונה שהיתה בו, ובולט לחוץ בהסתכלות עינים לפי שעה, כדמות אחת של אריה, המתגבר זה בשעה שרואה אותו המראה, גורם לו שיעבור בלבו אריה המתגבר, לפי שעה זה מסתכלים בפניו.</p>
<p>ציוור"א תניינ"א³²⁵⁴ אי ההוא בר נש לא אזיל כל כך בארחה בישא ואסטי מההוא ארחה ותב למאריה³²⁵⁵ לא דהוא רגילא [הארחוי דתקנן מתתקן אלא איהו דהוה] ובארחוי דמתקנן אלא איהו דהוהו (מתתקן אלא דאיהו) באינן אורחי מתעדי וסטי מנייהו ותב למאריה האי איהו רוחא טבא שארי למשרי עלוי ולאנתקפא על זוהמא קדמאה דהוה ביה ובליט לבר באסתכלותא דעיינין לפום שעתא כחד דיוקנא דאריה דאתגבר והאי (או) בשעתא דחמי ליה ההוא חיוו גרים ליה לאעברא בלביה אריה דמתגברא לפום שעתא האי מסתכלן באנפוי:</p>	<p>ציוור"א תניינ"א³²⁵⁴ אי ההוא בר נש לא אזיל כל כך בארחה בישא ואסטי מההוא ארחה ותב למאריה³²⁵⁵ לא דהוא רגילא [הארחוי דתקנן מתתקן אלא איהו דהוה] ובארחוי דמתקנן אלא איהו דהוהו (מתתקן אלא דאיהו) באינן אורחי מתעדי וסטי מנייהו ותב למאריה האי איהו רוחא טבא שארי למשרי עלוי ולאנתקפא על זוהמא קדמאה דהוה ביה ובליט לבר באסתכלותא דעיינין לפום שעתא כחד דיוקנא דאריה דאתגבר והאי (או) בשעתא דחמי ליה ההוא חיוו גרים ליה לאעברא בלביה אריה דמתגברא לפום שעתא האי מסתכלן באנפוי:</p>
<p>לבתר אינן אנפין דלבא לא רחים לון לפום שעתא ומיד תב לביה ורחים ליה כד מסתכלן ביה אכסיף וחשיב דכלא ידעין ביה אנפוי חפין דמא לפום שעתא מתהפכן לחוורא או לירוקא תלת שורייקן אית באנפוי חד לימינא דדא אתפשט באנפוי ואתאחיד ביה חד דסלקא לחוטמיה לעילא</p>	<p>אחר כך אלו הפנים של לב, לא אוהבם לפי שעה, מיד חוזר לבו ואוהב אותו. כשמסתכלים בו, מתבייש וחושב שהכל יודעים בו. פניו מתכסות בדם, לפי שעה מתהפכות ללבן או לירוק. שלשה גידים יש לו בפניו: אחד, לימין,</p>

³²⁴⁹ ולכך נאמר, והוא אדמוני עם יפה עינים, ירצה החכם המסתכל חסיד יפה עינים, והיה ראוי שיעורר רוחו אהבה, והוא אדמוני מראה רוגז לפום שעתא על עיינין ברוגזיה, לזה יאמר וטוב רואי וה' עמו בנייחא מיד אתפייס ומראה סוד אותיות עדות (אור יקר).

³²⁵⁰ והרי אליאב היה הפך זה שדינו בחזקה רגזן, ואין רוגזו נח מיד, ודוד עם היות שהיה מעורר פחד ורוגז בהתחלה, עכ"ז אינו עומד בו (אור יקר).

³²⁵¹ כמו שראינו שמחל לשמע, ומה כתיב, והנה עמך שמעי בן גרא וכתוב ביואב ולא תורד, ולא שיהיה הענין בעון ח"ו, אלא הכל בסוד מדתו, שמדתו גורמת לו להתפייס בבואו, כאומרו הנה באתי היום ראשון לכל בית יוסף (אור יקר). עי' לקמן קח ע"א (יהל אור).

³²⁵² וסוד ענין זה פי' בשלהי סבא, ואין זה פגם ברוח שיורה שפגם ונדבק בחצונים ח"ו (אור יקר).

³²⁵³ והיינו כעס חכמים וגאותם שלבם נכון עמם מפנימה, ומבחוץ מראים רוגז להיות חתיתם לשם שמים מוטל על הבריות, ועל כיוצא בזה אמרו בשמתא מאן דלית ביה, וכן אמרו (יומא כב ע"ב) כל תלמיד חכם שאינו וכו' [נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם] וזה בתנאי שלא יכנס הכעס בלבו ובתוכיותו, כדי שאותה הקלי' לא תשלוט בו אלא מבחוץ, ולבו נכון ומיושב ביראת ה' ובאהבה, ולא כן הרשעים כי התלבשם בקלי' הוא לבושם האמיתי, ואין בהם חלק במוחא בסוד עדות כלל, אלא כעסם בלב שקוע, והם שקועים בחצונים מטמאין עצמן בהם, ולכך אותו הדיוקן המורה פחד ואימה וכעס תמידי ולא סרו ממנה תמיד (אור יקר).

³²⁵⁴ מד' ציורין שפי' לעיל שהוא פני אריה כאשר נבאר, אי ההוא בר נש לא אזיל כ"כ באורחא בישא, שאם חטא כ"כ עד שפגם פגם גדול ברוח, לא במהרה ימחק רעתו, ולא יראה בפני ארי' אלא פגם קצת ופגמו נקל, שבנטותו להטיב נטה מעל אוהל רשעים (אור יקר).

³²⁵⁵ וגם לא ששב בתשובה שלמה, שאם תשובתו שלמה בלי ספק חוזר אל סוד עדות כבראשונה ויותר טוב כענין דוד שמחק עון בת שבע מכל וכל אלא שיש בו תשובה רפה (אור יקר).

ספר שמות

<p>ותרין לשמאלא וחד דאתפשט לתתא מאינון תרין ואחיד בהאי ובהאי:</p>	<p>שזה מתפשט בפניו ונאחז בו. אחד, העולה לחוטמו למעלה ושנים לשמאל. ואחד, מתפשט למטה מאלו השנים ואחוז בזה ובזה.</p>
<p>ואלין אינון אתוון דמתחקקן באנפוי ואלין בלטיין [בבהילו] דלא שכביין וכד מתיישבא וארגיל בארע קשוט שכביין³²⁵⁶ ורוא דאינון אתוון איהו קריב דא הוה רחיק³²⁵⁷ והשתא אינון אתוון בלטיין באנפוי וסהדין ביה בבהילו וסימנא דא [ה'] (ק') מסטר ימינא³²⁵⁸ אתוון אחרנין מסטר</p>	<p>ואלו הם אותיות החקוקות בפניו, ואלו בולטות בבהילות שאינן שוככות. וכשמתישב ומתרגל בדרך האמת שוככות. וסוד של אלו האותיות הוא קרוב, זה היה רחוק, ועתה בולטות אלו האותיות בפניו, ומעידות בו בבהילות. וסימן זה ה' מצד ימין אותיות, האחרות מצד</p>
<p>רזי דרזין:</p>	<p>נתישב אותו הרוח באותו העפר ונתלבש בו. אז אותו עפר מכשכשת וירדה למטה, והכה צד מד' צדדי העולם, ונעשה דמות אחת. ופרצוף ורוח ההוא נסתר לפני ולפנים. ועפר ההוא שנתאסף מד' צדדים, הכה אליו הנפש הכלולה בעפר (ברוח). והנפש ההיא הוא היסוד למעשי הגוף, וכפי המעשים של הנפש ההוא, כך נראים בעור מבחוץ.</p>
<p>אתיישב ההוא רוחא בההוא³²⁵⁹ עפרא ואתלבש ביה כדין³²⁶⁰ ההוא עפרא מכשכשא³²⁶¹ ונחת לתתא ובטש סטרא מארבע סטרין דעלמא ואתעביד דיוקנא חדא ופרצופא³²⁶² וההוא רוחא אסתמר³²⁶³ מנו לגו וההוא עפרא דאתכניש מארבע סטרין בטש לגביה נפש כלילא בעפרא וס"א ברוחא וההוא נפש איהו יסודא לעובדי גופא³²⁶⁴ (ו) כפום עובדין דההוא נפש בגופא והכי אתחזי במשכא לברא:</p>	<p>רוח הזה נגנז בפנים, והוא מראה לחוץ, עולה ויורד ומכה בפניו ומראה צורות ורשימות. מכה במצחו, מראה צורות ורשימות. מכה בעיניו ומראה צורות ורשימות, זהו שנאמר "הכרת פניהם ענתה במ". הניצוץ נמשך ממנו</p>
<p>רוחא דא אתטמר לגו וההוא אחזי לבר סליק ונחית ובטש באנפוי ואחזי דיוקנין ורשימיין³²⁶⁵ בטש במצחיה אחזי דיוקנין ורשימיין בטש בעינוי ואחזי דיוקנין ורשימיין הדא הוא דכתיב (ישעיה ג ט) הכרת פניהם ענתה במ בוצינא דאתמשך מניה מדידו דחד חוטא ירוקא³²⁶⁶ שלהובתא דתהו בטש</p>	<p>רוח הזה נגנז בפנים, והוא מראה לחוץ, עולה ויורד ומכה בפניו ומראה צורות ורשימות. מכה במצחו, מראה צורות ורשימות. מכה בעיניו ומראה צורות ורשימות, זהו שנאמר "הכרת פניהם ענתה במ". הניצוץ נמשך ממנו</p>

³²⁵⁶ בשכיכין (יהל אור).

³²⁵⁷ ולכן אינון שכיכין דעדיין לא מתיישב באורח קשוט (יהל אור).

³²⁵⁸ דה' הוא פתח לבעלי תשובה (מנחות כט ע"ב) (יהל אור).

³²⁵⁹

³²⁶⁰ וז"ש ויפח באפיו כו', ויהי האדם לנפש חיה דנפש אינו באדם אלא מחמת הרוח דאתלבש בגוף נעשה בגוף נפש וכמ"ש בפ' בראשית (יהל אור).

³²⁶¹ ר"ל העפרא סט' דגוף וביה מתלבש הרוח והעפר מתקבץ מד' רוחות העולם, כמ"ש בס"פ עקב ושמ"מ וכמ"ש בסנהדרין (דף לח ע"א) מכל העולם הוצבר עפרו כו' (יהל אור). נבאר מעלת ומדרגת אדם הראשון קודם החטא, כי הוא עמוק נורא מאד וכו', והאריז"ל בשער הצלם (פרק א') אמר כי אדה"ר היה מעפר גן עדן הארץ, אך אחר החטא נעשה מעפר העוה"ז. ובשער מ"ן ומ"ד (סוף דרוש א') אמר שם כי קודם החטא היה גופו מיצירה ונפשו מבריאה ורוחו מנוק' דז"א דאצילות ונשמתו מז"א דאצילות והנשמה לנשמה מאו"א דאצילות, אך אחר החטא נעשה גופו מהעוה"ז, ונפשו מהעשיה (ר"ל מהאופנים שהם נפש הגלגלים, ומשם נמשך נפש האדם ג"כ) ורוחו מיצירה ע"ש. והענין בכ"ז כי נודע הוא שכל עולם ועולם הנה הוא כלול מכל הד' עולמות אבי"ע וכו' (דע"ה ח"ב כז ע"א).

³²⁶² ר"ל הגוף (יהל אור).

³²⁶³ אתטמר (דפ"ו).

³²⁶⁴ ר"ל למעשים, דברוחא הוא דיבור, וע' בזו"ח פרשת יתרו (יהל אור).

³²⁶⁵ דיוקין הוא צורת המצח בעיגולא, וכן בל"ד, ורשימיין הן הקוין ושרטוטיין (יהל אור).

³²⁶⁶ שתוהו הוא קו ירוק, ולכן עושה ג"כ קוין, שד' סטריין הן תוהו ובוהו כו' ד' יסודין דגוף (יהל אור).

ספר שמות

<p>בידוי בשעתא דבר נש נאים³²⁶⁷ ורשים רשימין ושרטוטין בידיה וכפום עובדין דבר נש הכי אתרשים ואלין אתוון ומתהפכין³²⁶⁸ (מהפכין) מתתא לעילא וידעי לון חברי קשוט ברשימו דאתוון דבוצינא וכל אלין חילין דלגו כבר נש עבדין רשומין ושרטוטין אתוון מתהפכין מאן דרקים דא רקים בשפולי משכנא³²⁶⁹ כמה דאת אמר (תהלים קלט טו) רקמתי בתחתיות ארץ בריך הוא בריך שמייה לעלם ולעלמי עלמין:</p>	<p>המדידה של קו אחד ירוק, שלהבת של תהו, מכה בידיו. בשעה שאדם ישן ורושם רשימות ושרטוטין בידו, וכפי מעשיו של האדם, כך נרשמים. ואלו האותיות מתהפכות מלמטה למעלה, ויודעים אלו החברים באמת ברשימות האותיות של הניצוץ. וכל אלו הכחות שבפנים האדם, עושים רשימות ושרטוטים ואותיות מהופכות. מי שרוקם את זה רוקם בשפת המשכן, כמו שנאמר "רקמתי בתחתיות ארץ". ברוך הוא וברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.</p>
<p>עינין חוורין ואברין סומקין באתריה דנפיק מניה דא איהו באת פ' ואת ר' כלילא כחדא מצחיה רב תלת שרטוטין סלקין במצחיה שית זעירין אחרנין סומק הוא ולא סומק קיימא בין תרין גוונין שעריה אוף הכי אנפוי רברבן שעריה קמיט ולא כל כך תלי זעיר תחות אודנוי טב איהו מאריה דהימנותא³²⁷⁰ מארי דרוגזא תקיף בשעתא דאתרגיזו ההוא סומקא דתחות עינא אתפשט בעיניה רוגזיה ביש בשעתא דמליל ברוגזיה וסתים (שתי) פומיה ונפיק תננא מנחירוי ולזמן זעיר נח רוגזיה ולא כל רוגזיה עד יומא אחרא או תרין יומין דא אצלח לזמנין ולזמנין לא אבל קאים תדיר באצלחותא בין זעיר ובין רב ואי סומקא דפום עינא זעיר כחוטא ולא אתפשט בשעתא דרוגזיה בעינא ואית ביה כל הני סימנין חלשא בלבא ואיהו דחיל מכלא:</p>	<p>עינים לבנות והאברים אדום, במקומו שיוצא ממנו, זה הוא באות פ' ואת ר' כלולים יחד. מצחו גדול, ג' שרטוטין עולים במצחו, וששה קטנים אחרים. הוא אדום ואינו אדום, שערו עומד בין שני הצבעים. כמו כן פניו גדולות, שערותיו קווצות ולא כל כך תלויות, קטנות תחת אזניו, הוא טוב, בעל אמונה, בעל כעס חזק. בשעה שכועס, אותה האדמומית שבתחתית העין מתפשטת בעיניו. כעסו רע. בשעה שמדבר בכעסו, סותם את פיו ויוצא עשן מנחיריו, ולזמן קצר נח כעסו, ולא כל כעסו, עד יום האחר או לב' ימים. זה מצליח לפעמים ולפעמים אינו, אבל עומד תמיד בהצלחה, אם מעט ואם הרבה. ואם האודם שפיו העין קטן כחוט, ואין מתפשט בשעת כעסו בעיניו, ויש בו כל אלו הסימנים, הוא חלש הלב והוא מתירא מכל.</p>
<p>ע/ה/א</p>	
<p>זהר:</p>	
<p>שמאל³²⁷¹ ואף על גב דשורייקי³²⁷² אחרנין אתחזון באנפוי (ו)לא בלטיין לבר כהני בר בזמנא דהוה³²⁷³ אזיל בעקימו:</p>	<p>שמאל, ואף על פי שגידים אחרים נראים בפניו, לא בולטים לחוץ כמו אלו, רק בזמן שהולך בעקמימות.</p>

³²⁶⁷ זהו ביד כ"א יחתום ביד בשעתא דנאים, דאז הוא כותב כל מה שעשה באותו היום, ומשתנים השרטוטין ביה כפי מעשיו כמש"ל (יהל אור).

³²⁶⁸ ר"ל שכל שרטוטין הוא אותיות מהופכות כחומר חותם לפי שהוא מסט' דבוצינא בסוד תשר"ק כידוע ותוהו הוא אחרון, שלכן הוא בעובדין ושם הוא בהיפוכא ה' אחרונה, נגילה ונשמחה בך לאתחברא אתוון בא"ת ב"ש וזהו החדוה לאתבסמא דא בדא (יהל אור).

³²⁶⁹ ר"ל בעור האדם שהוא אחרון במעשה בראשית וע"ל עו ע"א (יהל אור).
³²⁷⁰ דמהימנותא (דפ"ו).

³²⁷¹ ולא פירש שהן עדות הנ"ל, ע' הוא דסליק לחוטמי' לעילא, דו"ת הוא תרין דשמאלא וחד לתתא מאיננון תרין ואחיד בשניהן כנ"ל, וה' הוא ה' דהכרת דתב לסטר דימינא לה"א, והוא ה' ביהוסף, שמו דחזרה מעבד לנער וכמ"ש בס"פ בא (מג ע"א), וכן במשה כד אתיליד כמ"ש בפ' בשלח נד ע"א דסליק לסטרא דבן (יהל אור).

ספר שמות

<p>האי איהו זרעא דדוד³²⁷⁴ אתהפך מחיזו דא בקדמיתא אתחזי בדיוקנא דאדם ולבתר קיימא בדיוקנא דאריה³²⁷⁵ ואתפרש בדיוקנא דסטרא אחרא³²⁷⁶ ובכללא (ובלא) מתהפכא משאר בני נשא:</p>	<p>זה הוא [מ]זרעו של דוד, מתהפך ממראה זה. בתחילה נראה בדמות אדם, ואחר כך עומד בדמות אריה, ונפרד בדמות שמצד אחר, ובכל מתהפך משאר בני אדם.</p>
<p>ציור"א תליתא"ה אי ההוא בר נש אזיל בארחה דלא מתתקנא³²⁷⁷ וסטי אורחוי מארחי דאורייתא³²⁷⁸ ההוא רוחא קדישא³²⁷⁹ אסתלק מניה ורוחא אחרא אתחזי ביה³²⁸⁰ ודיוקנא אחרא³²⁸¹ ובליט לבר באסתכלותא דעיינין דחכימי לבא לפום שעתא דיוקנא דשור בשעתא דחמאן ליה מעברן בלבייהו ההוא דיוקנא³²⁸² ואסתכלן ביה תלת קורטמי³²⁸³ סומקי באנפוי בסטרא דימינא</p>	<p>הציור השלישי, אם זה האיש הולך בדרך שאינה מתוקנת, וסוטה דרכו מדרכי התורה, אותו הרוח הקדוש מסתלק ממנו, ורוח אחר נראה בו, ודמות אחרת ובולטת לחוץ. בהסתכלות עיני חכמי לב לפי שעה, דמות שור בשעה שרואים אותו מעבירים בלבם אותה הדמות, ומסתכלים בה. ג' כרכומים אדומים בפניו בצד ימין, ואלו גידים</p>

³²⁷² אלו הם מעשיו בלתי הגונים החקוקים עדיין בפניו, אלא שלא נמחקו מפני התרשלותו, ואינם בולטים מפני תשובתו, אמנם אם היה מחזיק תשובתו היו נמחקים מכל וכל (אור יקר). ר"ל אותן שהיו ב' בדיוקנא דשור עתה אינון בולטין כמש"ו, ואמר למטה ואי תב משמאלא לימינא אתכפיא כו' ואלין שורייקין שכיכו ואחרנין כו' (יהל אור).
³²⁷³ דהוא (דפ"ו).

³²⁷⁴ הענין במה שפי' שדוד וזרעו הם בסוד מדת המלכות, ומדת המלכות היא בסוד אור חוזר ממטה למעלה, ולכך הראות הצורות בפרצוף הנעשים מרכבה לה הם בהפך משאר האדם, כי שאר האדם בפרצוף אריה זה שאמרנו תחלה יראה סוד הפחד והאימה, ואח"כ יתעורר סוד האהבה, דהיינו תחלה יקדם אריה ואח"כ אדם, ובזרע דוד מי שחטא ושב כנזכר, תחלה יראה בו פני אדם דהיינו שיעורר האהבה, ואח"כ מיד בשעה קלה יעבור צורה זו מלב המסתכל, ויתדמה בצורת אריה המורה פחד, ויתקיים בצורה זו מפני הפחד והאימה (אור יקר).
³²⁷⁵ וזה מפני היותו נאחז בסוד הנחש הכרוך סביבו, שהוא מתחזק וקיים בסוד פחדו ואימתו (אור יקר).

³²⁷⁶ ועכ"ז הפך שאר הצורות וכדפי' לעיל, וז"ש "ואתפרש בדיוקנא מסטרא אחרא" שח"ו שישאר קיים בענין הפחד והאימה מצד הנחש ממש אלא זה גורם לו, ועכ"ז אתפרש שאין לו חלק ונחלה עמו ח"ו (אור יקר).

³²⁷⁷ היינו שהוא רשע ועומד ברשעו, ולא ברשע המוחזק ברשע, כי על אלו נאמר אסור להסתכל בפני אדם רשע, כי כיון שכבר הוא מוחזק ברשע ובעבירות אין בו רוח שכבר נסתלק ממנו, ופניו פני הנחש והטמא, אמנם באדם המוחזק בכשרות קאמר, ומעשיו מכוסים ונסתרים, ורוחו מתנוצץ בו, אלא שהוא כותב על פניו הכרת מעשיו וכו' ולא מוחזק ברשעות (אור יקר).
³²⁷⁸ נטיה לא יאמר אלא על מי שמטה על דברים נוטים לא שיצא ממש והוא חצוני ניכר לכל שאין זה צריך בדיקה (אור יקר).

³²⁷⁹ היינו שיש באדם נפש ורוח ונשמה ואלו הם מדרגות מדרגות באדם, זכה אדם נותנים לו נפש, זכה יתיר נותנים לו רוח, זכר יתיר נותנים לו נשמה וכו', וע"ד זה הוא ממש בהפגם האדם במעשיו המכוערים יסתלק ממנו רוח טהרה, וכל מקום שרוח קדושה היה בו, מיד מזדמן שם רוח חצוני, ולזה גרוע הוא ממי שזכה מעט ונתנו לו נפש לבד, ולזה כיון שפגם במדותיו (אור יקר).

³²⁸⁰ ויכולני לומר כי רוח עיבור זה הוא עיבור טמא, כיון שהוא הרשיע מיד מתעבר בו רוח טמא רשע, ואח"כ אם זוכה בתשובתו מתטהר גם הרשע ההוא, ובהכרח יש במעשיו ייחס עם הרוח ההוא שנתעבר בו, ואף אם נאמר רוחא אחרא הוא החצוני השורה עליו, אין מה שפירשנו דבר רק, כי כך הוא כפי מה שיתנהג האדם כן מתעבר או בטמא רשע או בטהור צדיק (אור יקר).

³²⁸¹ כי אפשר היות פניו פני אדם או פני אריה, ועכשיו מראה פנים אחרים, מפני שאין הרוח מראה בפני האדם אלא מה שיש בו, ולזה כיון שזה מצד החצוני, הוא נראה בפני הדין והגבורה אשר שם שו"ר, והוא טהור ומתלבש לפעול דינו כשור מועד, א' מד' אבות נזיקין, וכבר פי' לעיל שאין צורה זו בפנים הגשמיים (אור יקר).

³²⁸² החכם המסתכל, מפני שהרוח הנעלם בלב ולב ידבר, והצורה הנראית בפניו המורה על החצוני המתלבש בו, והיינו צורה פתאומית מצטיירת בלב המסתכל החכם הוא ג' קורטמי סומקי (אור יקר).
³²⁸³ הענין שהם כמין טפות ואינם ממש טפות אלא עושים עגולות זו בתוך זו כעין נפילת טפה

שעושה שפה לפיה סביב צבוע יותר כך הם תלת קוטמי והם זו בתוך זו כזה , ולא שהם טפות

ספר שמות

<p>ואינן שורייקי סומקין דקיקין³²⁸⁴ ותלת בשמאלא ואלין אינן אתון דבלטין ביה חד איהו שורייקא דקיק בעגולא ותרין דקיקין אחרנין עליה וכלהו בעגולא³²⁸⁵ וכדין שקיעין עיניו ורוא דאינן אתון חד איהו כ'³²⁸⁶ תרין אחרנין ר"ת אינן וכן לסטר שמאלא וסימנא דא ההוא דכתיב (ישעיה ג ט) והכרתו (הכר"ת) פניהם³²⁸⁷ ענתה בם ואלין אתון אינן בלטין באנפין על כל שאר שורייקין ואי תב משמאלא לימינא אתכפיא ההוא רוחא ואתקף רוחא דקדשא ואלין שורייקין שכיבו ואחרנין בלטין לבר כמה דאתמר:</p>	<p>אדומים דקים, וג' בשמאל ואלו הם אותיות הבולטות בו. אחד הוא גיד דק בעגול, ושני דקים אחרים עליו, וכולם בעגול. ואז עיניו שקועות. והסוד של אלו האותיות אחת היא, כ' וב'. האחרים הם ר"ת. וכן לצד שמאל. וסימן זה הוא מש"כ "הכרת פניהם ענתה בם". ואלו אותיות הם בולטים בפניו על כל שאר הגידים. ואם שב משמאל לימין, נכנע אותו הרוח ומתגבר רוח הקדושה, ואלו גידים שוכבים והאחרים בולטים לחוץ, כמו שלמדנו.</p>
<p>זרעא דדוד איהו בהפוכא אתחזי בדיוקנא דאריה בקדמיתא ולבתר אתהדר בדיוקנא דשור תרין שורייקין אוכמין באנפוי חד מימינא וחד משמאלא ואלין אינן אתון חד אקרי ד' וחד אקרי ע' וכלא מתהפכא משאר בני נשא:</p>	<p>זרעו של דוד הוא בהיפך, נראה בדמות אריה תחילה, ואח"כ חוזר לדמות שור. שני גידים שחורים בפניו, אחד מימין ואחד משמאל, ואלו הם אותיות א' נקרא ד', וא' נקרא ע', וכולם ההפך משאר בני אדם.</p>
<p>ציורא רביעא"ה דא איהו ציורא דבר נש דקיימא תדיר לאתקנא על רוא דמלקדמין האי איהו חיזו לחכימי לבא בדיוקנא דנשר ההוא רוחא דיליה איהו רוחא חלשא האי לא אחוי באנפין אתון דבלטין לבר דהא אתאבידו³²⁸⁸ מניה ואשתקעו בזמנא אחרא דמלקדמין דאסתלקו מניה ועל דא לא בלטין ביה ורוא דיליה עיניו לא נהרין בנציצו כד איהו בחדוה ובזמנא דספר שער רישיה ודיקניה בנין דרוחיה לא נהיר ליה באתון ואשתקע נציצו דיליה דהוה בקדמיתא לא קיימא באסתכלותא דאנפין לאסתכלא ורוא דהאי (קהלת ד ב) ושבה אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר המה חיים עדנה זרעא דדוד³²⁸⁹ (תהלים כה יד) סוד יהו"ה ליראיו ובריתו להודיעם:</p>	<p>הציור הרביעי, זהו ציור של אדם שעומד תמיד להתקן על סוד הקודמים. זה הוא נראה לחכמי לב בדמות נשר, אותו הרוח שלו הוא רוח חלש, זה אינו מראה בפניו אותיות שבולטות לחוץ, כי נאבדו ממנו ושקעו בפעם אחרת הקודמת שנסתלקו ממנו. ועל כן, אין הבולטות בו, וסוד שלו, עיניו אינן מאירות בהתנוצצות כשהוא בשמחה. ובזמן שמגלח שערות ראשו וזקנו, לפי שרוחו אינו מאיר לו באותיות, ונשקעה ההתנוצצות שהיתה מקודם, אינו עומד בהסתכלות הפנים להסתכל. וסוד של זה "ושבה אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר המה חיים עדנה". זרע דוד "סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם".</p>
<p>ברוחא דבר נש אצטיירו אתון כמה דאתמר</p>	<p>ברוח של האדם מצטיירות אותיות כמו שלמדנו, והוא מבליט אותן לחוץ.</p>

(אור יקר). אותיות כר"ת וכן בשמאלא ב"פ כרת, וזהו הכרת תכרת, ואמר עונה בה, לאפוקי אי תב בתיבותא דשכיבין ואחרנין בלטין וכמש"ו וכנ"ל (יהל אור).

³²⁸⁴ הם עושים העגולות האלו, וכמדומה לי כי ענין זה כל עגול ועגול מורה על סוד הדין, ונודע שהם ג' בתי דינין, הא' אלהים בבניה, והב' אלהים בגבורה, והג' אלהים במלכות, וכבר הסכימו על דינו וקרת שבו ג' בתי דינין אלו, ומשם נטל הנחש הכרוך על צוארו כח לדון אותו מהר, וכבר פגם בשלשתם (אור יקר).

³²⁸⁵ כי אותיות עגולות הן גם בת' מצד ימין (יהל אור).

³²⁸⁶ דחד הוא דקיק בעיגולא לכן הוא לבד (יהל אור)

³²⁸⁷ דהוי הדרין בתיובתא וחוזרין לקיאן, כרת על ה"א (יהל אור).

³²⁸⁸ בגלגולא קדמאה (יהל אור).

³²⁸⁹ שהוא מסוכן למנדע כמש"ש בפ' בראשית והוא בדברי אגור (בן יקא) דרך הנחש ודרך כו' והוא היפוכא דאדם במרכבה כידוע (יהל אור).

ספר שמות

<p>ואיהו בליט לון לבר ואתמסר חכמתא דא לחכמי לבא למנדע ולאשתמודעא רוחא קיימא ברוא (בראשית ה א) דזה ספר וכלא ברוא דא קיימא בר חיזו דאנפין דאתדן בגוונא אחרא כפום שולטנו</p>	<p>ונמסרה חכמה זו לחכמי לב לדעת ולהכיר. רוח קיים בסוד של "זה ספר", והכל בסוד. זה עומד חוץ ממראה הפנים שנדון באופן אחר כפי שליטת</p>
<p>רוי דרוזין:</p>	
<p>שינתיה לא אתיישב ביה השיב תדיר מחשבין ודחיל מכלהו ואצלח לכלא מאריה דגריעי³²⁹⁰ (ס"א דגייפי) לא הש לגיפא לזמנין תב בתיובתא ודחיל ומנו דחילו כדין תשכה בעיניה ימינא ההוא סומקא דפום עינא בסופא בשפולי עינא וחד שורייקא דקיק סומק בעיניה שמאלא ואי מתחלפי מה דימינא לשמאלא ומה דשמאלא לימינא כדין איהו בקלקוליה ותב ותבר גזיזא דברדא בגין לאעברא עברה תרין קמיטין על רישא דעינא ותלת לתתא וברגליה שמאלא באצבעא דאמצעייתא שית שערין ובזמנא אחרא חמש והשתא שית חד זעירא בנייהו עיינין אוכמין וקריצין דעל עינוי רברבין סגיאין שערין אלין על אלין ואינון עיינין אוכמין וירוקא אזיל בגווייהו וההוא ירוקא אטבע יתיר האי אית ליה חמש שרטוטין במצחא תרין דעברין מסטר לסטר ותלת דלא עברין וכו' ³²⁹¹ (עד כאן מצאתי):</p>	<p>שינתו אינה מיושבת בו, חושב תמיד מחשבות ומתירא מכלם ומצליח בכל. אדון של הרעים (הנואפים) ואינו חושש לניאוף. לפעמים שב בתשובה ומתירא, ומתוך היראה, אז תמצא בעין הימין אותו האודם שבפתיחת עינו. בסוף שולי העין גיד אחד דק אדום בעינו השמאלית. ואם מתחלפים מה שבימין לשמאל ומה שבשמאל בימין, אז הוא בקלקולו, וחזר ושבר חתיכת קרח כדי לעבור עבירה. שני קמטים על ראש עינו וג' למטה, וברגל השמאל באצבע האמצעית, [יש לון] ששה שערות ובזמן אחר חמש. ועתה ששה, קטן א' ביניהם. עינים שחרות וגבות עינו גדולות הרבה, שערות אלו על אלו, ואלו העינים שחרות ירוק הולך בתוכם, וזה הירוק שקוע יותר. זה יש לו חמשה שרטוטין במצחו, שנים שעוברים מצד לצד, ושלושה שאינם עוברים וכו'</p>
<p>עה/ב</p>	
<p>דרוחא או מאריה דרוחא זכאין אינון חכמיין דכלא אתמסר לון למנדע עד הכא רוא דאנפין:</p>	<p>הרוח או בעל הרוח, אשרי אותם חכמים שהכל נמסר להם לדעת. עד כאן סוד הפנים.</p>
<p>מכאן ולהלאה ברוא דשפון³²⁹² באת פ' דכליל ברוא דאת ס' ³²⁹³ שפון רברבין ³²⁹⁴ דא איהו בר נש מליל בלישנא בישא ³²⁹⁵ ולא אכסיף ³²⁹⁶ ולא</p>	<p>מכאן והלאה בסוד השפתים באות פ' שנכללה בסוד אות ס'. שפתים גדולות זה הוא אדם המדבר לשון הרע ואינו</p>

³²⁹⁰ דגריעי (דפ"ו).

³²⁹¹ עי' סוף הספר דף רעב ע"ב (הערת הזהר).

³²⁹² הנה סוד השפתיים בלי ספק הם נ"ה, ולא למטה אלא בסודם ברישא דהיינו אימא עילאה, ולכך הם נכללים בסוד דיקנא עילאה כדפי' באדרא, וכבר פירשתי כי אותיות זה ספר הם ז"ה חסד וגבורה, ס' ת"ת פ"ר נ"ה ונודע כי הת"ת רוכב על נ"ה, ולכן צירוף חמשה ספירות אלו כסדרן בתורה הם ז"ה ספ"ר דהיינו ס' ת"ת על פ"ר נצח והוד, ולסימן השערים לדעת סוד כל הפרצופין הם ז"ר ה"פ דהיינו חסד נצח גבורה הוד, ק' היינו יסוד במקום ס' ת"ת וכדפי' לעיל ועכ"ז לענין השפתים שהם סוד נ"ה עקרם נאחז באות ס' ת"ת, ולכך ימשך ענין השפתים להכלל באות ס' ולכך אמר "באת פ' דהיינו הוד (אור יקר).

³²⁹³ על הסתם ופרטי המציאות מפרש ואזיל (אור יקר).

³²⁹⁴ הנה האברים המיוחסים כגון השפתים הדקים מורים על מציאות שלימות הרוח המתלבש בהם, וזה כשהם "רברבין" יצאו מהשטה הנכונה והם משונים שאינם שפתותיו שושנים (אור יקר).

³²⁹⁵ כדפי' הכתוב שפתינו אתנו, והם שפתי שקר, וגדולם מורה יתרון מום הנדבק מצד החצונים בהם, דהיינו כח הנחש לדבר לשון הרע, וזה כחו מהחצונים הנאחזים בו, דהיינו מותר הבשר החצון הנדבק בשפתים עליונים ופגם נמצא שם (אור יקר).

³²⁹⁶ מעצמו (אור יקר).

ספר שמות

<p>דחיל³²⁹⁷ מארי דמחלוקת רכילא איהו בין האי להאי³²⁹⁸ (משלי ו יט) ומשלחו (משלח) מדנים בין אחים³²⁹⁹ לאו איהו מאריה דרוזין:</p>	<p>מתבייש ואינו מתירא. בעל מחלוקת הוא, רכיל בין זה לזה, ו"משלח מדנים בין אחים". הוא אינו בעל סוד.</p>
<p>וכד אשתדל באורייתא³³⁰⁰ מכסה רוזין³³⁰¹ אבל מאריה דלישנא בישא³³⁰² ולא שוי דחילו בלביה³³⁰³ וסימנא דא את פ' דכליל באת [ר'] (ד') ולא אתכליל באת ס' האי איהו דאתחזי דאיהו זכאה ולא³³⁰⁴ דחיל חטאה איהו ולא ובעין (ידע) לאשתדלא אבתריה בגין דכל מלוי אינון בפומא ולא בגופא:</p>	<p>וכשעוסק בתורה, הוא מסתיר את הסודות, אבל בעל לשון הרע, ולא שם יראה בלבו. וסימן של זה, אות פ' הכלולה באות ר' ולא נכלל באות ס'. זהו נראה שהוא צדיק, אבל אינו ירא חטא, ואינו רוצה להשתדל אחריה, לפי שכל דבריו הם פיו ולא בגוף.</p>
<p>שפון עתיקין בעתיקו ולא דקיין האי איהו בר נש מאריה דרוזנא יתיר מארי³³⁰⁵ דזונא לא יכיל למסבל מלה מארי דלישנא בישא בפרהסיא בלא כסופא כלל לזמנין אשתדל בליצנותא האי איהו בר נש דבעי לאתרחקא מניה אתמלי דיקניה בשערא ההוא לישנא בישא אורי עליה בפרהסיא לית ליה כסופא אשתדל במחלוקת אצלח במלי דעלמא חמי בשנאו דא איהו (שם יג) קורין בעיניו על דא אתמר (שם כא כט) העין איש רשע בפניו דא איהו ברזא דאת פ' בלחודוי דלא אתכליל באת ס' כלל ולזמנין אתחבר באת [ר'] (ד') בהאי את [ר'] (ד') אתכליל וברזא דאודנין:</p> <p>מאן דאדנוי רברבין טפשא בלביה ושגעונא ברוחיה מאן דאדנוי זעירין וקיימין על קיימא³³⁰⁶ פקיהא דלבא באתערותא איהו עבי לאשתדלא בכלא ורזא דא את י' דאתכליל בכל שאר אתוון עד הכא רוזין דדיוקנין דבר נש מכאן ולהלאה רוזין אחרנין³³⁰⁷ באתוון דמר דלא קיימין גו פרצופא</p>	<p>שפתים זקנים בזקנות ואינן דקות, זה הוא אדם בעל כעסן ביותר, בעל זדון ואינו יכול לסבול דבר, בעל לשון הרע בגלוי בלא בושח כלל, לפעמים עוסק בליצנות, זהו איש שצריכים להתרחק ממנו. נתמלא זקנו בשערות, אותו הלשון הרע מורה עליו בגלוי, אין לו בושח. הוא משתדל במחלוקת, מצליח בדברי העולם, רואה בשונאיו, זהו "קורין בעיניו". על זה נאמר "העין איש רשע בפניו", זה הוא בסוד אות פ' לבדה ואינה נכללת באות ס' כלל. ולפעמים מתחברת באות ר'. באות ר' זו נכלל בסוד האזנים.</p> <p>מי שאזניו גדולות, טפשות בלבו ושגעון ברוחו. מי שאזניו קטנות וקיימות על קיומן, הוא פיקח בלב. בהתעוררות הוא רוצה להתעסק בכל. וסוד זה, אות י' שנכלל בכל שאר האותיות. עד כאן הסודות של דמויות</p>

³²⁹⁷ מאחרים, ועוד פוגם, שדרך השלום, לשון טוב להיות מקומו בין שפתים, יסוד בין נר"ה וזה הבדיל השלום ופגמו ולזה לשונו רע פוגם (אור יקר).

³²⁹⁸ כי היסוד רוכל מהבשמים הטובים, וזה רוכל מהלשון הרע, נוטל מזה ואמר לזה (אור יקר).
³²⁹⁹ נר"ה ושם משלח המדנים הם חצונים אשת מדנים, ודאי הפכיית לאשת חיל עטרת בעלה, ואם היה נאחז ביסוד היה לו כח בסוד כי יסוד אר"ר ר"ז סוד איקרי וכיון שפגם היסוד וסלקו מביניהם (אור יקר).

³³⁰⁰ אם יהיה נאחז בקדש בת"ת שהוא תורה, חסר ממנו היסוד שדרך בו מתגלים הסודות שבתורה למלכות, ולכן "מכסה רוזין" (אור יקר).

³³⁰¹ ועם כל זה לא נטהר מחטאו (אור יקר).

³³⁰² אם לא בחזקה יכול להכריע בדוחק גדול מדתו זו ולבטלה ממנו וטעם שיוכל לעסוק בתורה הוא שהת"ת נאחז בנצח אמנם יראת ה' בענין הלשון אי אפשר ליתקן, ולזה התורה לבד לא תועילנו, וז"ש אבל עם היות שיעסוק בתורה "מארי דלישנא בישא איהו" מפני שפגם היסוד, וכ"ש שאין המלכות יראת ה' שם (אור יקר).

³³⁰³ שאינו נאחז במלכות יראת ה' טהורה, מפני ששלח לשון טוב שהוא מדת השלום היסוד הנאחז במלכות יראת ה' (אור יקר).

³³⁰⁴ ולא (דפ"ו).

³³⁰⁵ מאריה (דפ"ו).

³³⁰⁶ קיומא (דפ"ו).

³³⁰⁷ סוד עיבור ג"כ בפסוק זה כמ"ש הגאונים והוא "רוזין דדרגין לעילא בתקופין" כמ"ש (יהל אור).

ספר שמות

<p>אלא למנדע רזין דהאי פסוקא גו דרגין עלאין בזמנין ותקופין³³⁰⁸ דהאי עלמא ולא זכינן בהו:</p>	<p>האדם, מכאן והלאה סודות אחרים, באותיות האדון שאינן נמצאות תוך הפרצוף, אלא לדעת סודות של הפסוק זה תוך מדרגות עליונות, בזמנים ותקופות של זה העולם ולא זכינו בהם.</p>
<p>אמר רבי שמעון בני זכאין אתון בעלמא דיין ובעלמא דאתי וזכאין עיני ודיזוכון (דזכאין) למיחמי דא בד איעול לההוא עלמא דאתי בגין נשמתו קרי לעתיק יומין האי קרא (תהלים כג ה) תערוך לפני שלחן נגד צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רוייה וקב"ה קרי עלן (ישעיה כו ב) פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים:</p>	<p>אמר רבי שמעון, בני, אשריכם בעולם הזה ובעולם הבא. ואשרי עיני שזכו לראות זאת, כשאכנס לאותו עולם הבא. לפי שנשמתו תקרא לעתיק יומין בפסוק זה "תערוך לפני שלחן נגד צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רוייה", והקב"ה יקרא עלינו "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים".</p>
<p>אוף אינון פתחו ואמרו כתיב (יחזקאל א ח) וידי אדם מתחת כנפיהם האי קרא אוקמוה חברייא דאינון ידין לקבלא מאריהון דתויבתא דתבאין³³⁰⁹ לגבי (נ"א לקבל) קב"ה אבל אדם ידי³³¹⁰ אלין אינון דיוקנין (קב"ה ידי אלין אינון דוכתיין) ורזין עלאין דשוי קב"ה בבר נש וסדר לון באצבען לבר ולגו ובההוא כ"ף³³¹¹ וקב"ה כד ברא ליה לבר נש סדר ביה כל דיוקנין דרזין עלאין דעלמא דלעילא³³¹² וכל דיוקנין דרזין תתאין דעלמא דלתתא³³¹³:</p>	<p>אף אנו פתחו ואמרו, כתיב "ידי אדם מתחת כנפיהם". פסוק זה ביארוהו החברים, שאלו הידים לקבל בעלי התשובה השבים אל (כנגד) הקב"ה. אבל ידי אדם, אלו הם דמויות וסודות עליונים ששם הקב"ה באדם, וסידר אותם באצבעות מבחוץ ומבפנים, ובאותו כ"ף. וכשברא הקב"ה את האדם, סידר בו כל הצורות של סודות העליונים של עולם העליון, וכל דמויות סודות התחתונים של עולם התחתון.</p>
<p>וכלא מתחקא בבר נש דאיהו קאים בצלם אלהים בגין דאקרי יציר כ"ף ורזא דכ"ף³³¹⁴ דאת דא דאקרי כ"ף דכתיב (בראשית א כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו דא איהו רזא דאת כ"ף את דא אית ביה רזין עלאין ודיוקנין עלאין בהאי כ"ף³³¹⁵ תליין עשר אמירן מימינא ומשמאלא חמש מימינא וחמש משמאלא ואינון חד ברזא חדא</p>	<p>והכל נחקקים באדם שהוא עומד בצלם אלהים, לפי שנקרא יציר כ"ף. וסוד הכ"ף, שאות זו הנקראת כ"ף, דכתיב "ויברא אלהים את האדם בצלמו", זה הוא סוד של אות כ"ף. אות זו יש בה סודות עליונים ודמויות עליונות. בכ"ף זה תלים עשרה מאמרות מימין ומשמאל,</p>

³³⁰⁸ ותקיפין (דפ"ו).

³³⁰⁹ ג' דחבאן (הערת הזהר).

³³¹⁰ "אבל אדם ידי" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "אבל ידי אדם".

³³¹¹ הן ב"ע ברזא דדעת דבהון סוד אצבע אה"ה גושפנקא כו' וכ"ף הוא כסא וכמ"ש בר"פ בראשית. ולבר ולגו כ' למעלה, וחלוק' דאצבעאן דשממית בידים כו' כי הן ה"ג והוא בסוד דאהדר לשני טלפין, ועי' במעשה המרכבה (מז ע"א) משא"כ בבריאה שהוא נגד ג"ר לכן שם כ"ף בחיבורא וכ"ף הוא כסא והוא כב"ד, והוא כתר דמקנין שם לכן נקרא כסא הכבוד דכתר טמיר וגניז א' דכסא שיושלם לע"ל (יהל אור).

³³¹² ג' דרגין דאצילות (יהל אור).

³³¹³ דבי"ע וכשמ"ל דף סז ע"א (יהל אור).

³³¹⁴ דאלקים דמעשה בראשית אלקים חיים ולתתא אלקים לתתא שליט על תתאי כמש"ל סח ע"ב והוא בכורסייא וזהו בצלמו צלם אלקים והן כ"ף אל כ"ף בחיבורא עלמא דלעילא ותתא כ"ף אחת וכמש"ו כמ"ש למטה רזא דכ"ף אחרא וצורת כ"ף ג' קוין בג' דרגין הנ"ל באדם נר"ן רב"ג והוא בעיגולא ברזא דאת ס' וכ' הוא במדידו דבוצינא דאתפתח כמו הב' מן המ"ם כמ"ש בתיקו"ז ריש תיקון ה', ובה ב' בחי' ס' ומ' כמש"ל בר"פ תרומה, והן עיגולא וריבועא, מרזא דבוצינא קו המדה הוא באצבעאן כנ"ל, והן ה' מדות כמש, שבתיקו"ז, והוא בה' אצבעאן וז"ש שהכ"ף הוא צלם אלקים דיוקנא דאלקים (יהל אור).

³³¹⁵ דבשניהן יחד הן י' אצבעאן עשר אמירן ה' וה' בב' לוחות והן נגד חו"ג וזהו רזין עלאין סוד הדעת רזא כל רז הוא דעת (יהל אור).

ספר שמות

<p>תנינן כתיב (יחזקאל כא יז) וגם אני אכה כפי אל כפי דלהו דא³³¹⁶ עם דא בפלוגתא ויסתלקון (ויסלקון) ברכאן מעלמא הואיל וגאנתא דישראל אתיהיבת לעמין כד מתחברין³³¹⁷ כחדא כתיב (במדבר ז יד) כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת רמז לחבורא חדא³³¹⁸ וכד הוו בחבורא חדא כתיב (בראשית א כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו וגו' ויברא אלהים את האדם³³¹⁹ דא סליקו דמחשבה³³²⁰ ברזא פנימאה את האדם רזא דכר ונוקבא כחדא בצלם אלהים רזא דכף אחרא³³²¹:</p>	<p>חמשה מימין וחמש משמאל, והם א' בסוד א'. למדנו כתיב "וגם אני אכה כפי אל כפי", שתהיה מחלוקת זו עם זו, ויסתלקו הברכות מן העולם, הואיל וגאותם של ישראל ניתנה לאומות, כאשר מתחברות יחד כתיב "כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת". רמז לחיבור יחד. וכאשר הם בחיבור אחד, כתיב "ויברא אלהים את האדם בצלמו", "ויברא אלהים את האדם", זהו עליית המחשבה בסוד הפנימיות. "את האדם" סוד זכר ונקבה כאחד. "בצלם אלהים", סוד הכף האחר.</p>
<p>כד אתברי אדם מה כתיב ביה (איוב י יא)³³²² עור ובשר תלבישני</p>	<p>כשנברא אדם מה כתוב בו "עור ובשר תלבישני</p>
<p>ע/א</p>	
<p>וגו' אי הכי האדם מהו אי תימא דאינו אלא עור ובשר עצמות וגידים לאו הכי דהא ודאי האדם לאו איהו אלא נשמתא³³²³ ואלין דקאמר עור ובשר ועצמות וגידים כלהו לא הוו אלא מלבושא בלחודוי מאנין אינון דבר נש ולא אינון אדם וכד האי אדם אסתליק אתפשט מאינון מאנין דקא לביש:</p>	<p>וכו", אם כן מהו "האדם". ואם תאמר שאינו אלא עור ובשר ועצמות וגידים, אינו כן כי ודאי האדם הוא אינו אלא הנשמה, ואלו שאמר, עור ובשר עצמות וגידים, כולם אינם אלא מלבוש לבדו. בגדים אלו של אדם, ואינם האדם. וכאשר האדם הזה מסתלק, מתפשטת מאותם הבגדים שהתלבשה.</p>
<p>עור דאתלביש ביה בר נש וכל אינון עצמות וגידים כלהו ברזא דחכמתא עלאה כגוונא דלעילא עור כגוונא³³²⁴ דלעילא כמה דאוליף מר באינון יריעות ודכתיב (תהלים קד ב) נוטה שמים כיריעה (שמות כה ה) עורות אלים מאדמים ועורות תחשים אינון מלבושין (כתיב עורות דמלבושין) דלעילא</p>	<p>העור שנתלבש בו אדם וכל אותם עצמות וגידים, כולם בסוד חכמה העליונה, כדוגמא של מעלה. העור כדוגמא של מעלה, כמו שלימד האדון באותם יריעות, שנאמר "נוטה שמים כיריעה", "עורות אלים מאדמים ועורות תחשים" הם מלבושים שלמעלה</p>

³³¹⁶ שהוא עלמא תתאה מעלמא דהוא בגלותא דאינו לפי עלמא עלאה (יהל אור).

³³¹⁷ והן עשרה בשניהם דהן אחת (יהל אור).

³³¹⁸ מ"תנינן כתיב" עד כאן מוסגר בדפ"ק.

³³¹⁹ את האדם (מוסגר בדפ"ו).

³³²⁰ ר"ל אלקים הראשון וכ' נברא האדם דו"נ ברזא דזו"נ והוא כלל האצילות (יהל אור).

³³²¹ מוסגר בדפ"ק, ויהל אור גורס אותו. כסא זכר ונקבה ברא אותם יצירה ועשיה, וכאן נגלה יותר שנים ואמר ברזא פנימאה סוד הדעת שבה שהוא רזא דאדם והוא הצלם כידוע וביה נברא הכל גושפנקא דשמים וארץ (יהל אור).

³³²² בראשית כ ע"ב (הערת הזהר).

³³²³ וכל מציאות גוף האדם, מה שנעשה מטפת הזרע לעור בשר גידין ועצמות, הנה נעשה ומתהווה לכל זה רק ע"י הנפש שמתעצם בו והם אחד. לכן היא אינה נפרדת לעולם ממנו גם אחרי מותו, והוא הבלי דגרמי שנשאר תמיד בקבר עד עת התחיה, וכמ"ש הרב בשער רפ"ח (פרק א) ובמוחין דקטנות (פרק ב), והוא בזוה"ק (פ' שלח דף קע ע"א) (ביאורים ח"א ס ע"ג).

³³²⁴

ספר שמות

<p>דמסככי למלבושא אתפשטותא דשמים דאיהו מלבושא דלבר יריעות אינון מלבושא דלגו³³²⁵ ואיהו קרומא דסכיך ועל בשרא:</p>	<p>שמסככים למלבוש. התפשטות השמים שהוא מלבוש החיצון. היריעות הם מלבושים הפנימיים, והוא הקרום המסך על הבשר.</p>
<p>עצמות וגידים אינון רתיכין וכל אינון חיילין דקיימין לגו וכלהו מלבושין לפנימאה רזא דאדם ועילאהו דאיהו פנימאה אוף הכי רזא לתתא אדם איהו פנימאה לגו מלבושין דיליה כגוונא דלעילא עצמות וגידין כגוונא דקאמרן באינון רתיכין ומשיריין בשר איהו סכיך על אינון משיריין ורתיכין וקיימא לבר ודא³³²⁶ רזא דאתמשכא בסטרא אלסטראו אחרא עור דסכיך על כלא דא איהו כגוונא דאינון רקיעין דסכיכו על כלא וכלהו מלבושין לאתלבשא בהו פנימאה דלגו רזא דאדם³³²⁷ וכלא רזא לתתא כגוונא דלעילא:</p>	<p>העצמות והגידים הם מרכבות, וכל אלו צבאות העומדים בפנים, וכולם הם מלבושים לפנימי סוד אדם העליון, שהוא פנימי. כמו כן כאן הסוד למטה, האדם הוא הפנימי תוך המלבושים שלו כדוגמא של מעלה. העצמות והגידים כדוגמא שאמרנו באותם המרכבות והמחנות. הבשר הוא מסך על אותם המחנות והמרכבות ועומד בחוץ, וזהו סוד שנמשך בצד (לצד) אחר. עור המסך על הכל, זהו כדוגמת אותם הרקיעים שמסככים על הכל. וכולם מלבושים להתלבש בהם הפנימי בפנים סוד האדם, וכל סוד שלמטה כדוגמא של מעלה.</p>
<p>ועל דא ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים תרי אלהים הכא חד כלפי דכר וחד כלפי נוקבא³³²⁸ ורזא דאדם לתתא כלא איהו ברזא דלעילא ובהאי רקיעא דלעילא (רקיעא) דמסכך על כלא אתרשימו ביה רשימין לאתחזאה ולמנדע באינון רשימין דאתקביעו ביה מלין ורזין סתימין ואינון רשימין דככביא ומזלי דאתרשימו ואתקביעו בהאי רקיעא דסכיך³³²⁹ לבר ואוף הכי עור דאיהו סכוכא (עור דאיהו חבורא) לבר בבר נש (אוף הכי) דאיהו רקיעא דסכיך על כלא אית ביה רשימין ושרטוטין ואינון ככביא ומזלי דהאי עור</p>	<p>ועל זה "ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים", ב' אלהים כאן, אחד כנגד זכר ואחד כנגד הנקבה. וסוד האדם למטה, הכל הוא בסוד של מעלה. ברקיע הזה שלמעלה המסך על הכל, נרשמו בו רשימות להראות ולדעת באותם הרשימות שנקבעו בו דברים וסודות נסתרים. ואותם הרשימות של הכוכבים והמזלות שנרשמו ונקבעו בזה הרקיע המסך מבחוץ, כמו כן כאן העור שהוא הכיסוי החיצון באדם, שהוא הרקיע המסך על הכל, יש בו רשימות ושרטוטין, והם הכוכבים והמזלות של</p>

³³²⁵ ב' עורות מילה ופריעה בשר וקרום ב', וכן בעצמות עם אותן שבפרקים, וכן בגידין עם העורקין והן ב' מכסאות דעורות, וב' יריעות וקשרים ואדנים ובריחים ועמודים והן ב' עלמין דגרשון ומררי ובכ"א ד' נגד השם וכמ"ש בתורה בפ' במדבר, והן השמים ושמי השמים (בהג"ה על הגליון, ויש גידין קטנים ודופקים וכמה בחי' וכן קרסים וזין וחשוקים וטבעות), ואח"כ ברוחני כן ובעולם יצירה רתיכין ומשיריין והגידין אותם שנאמר והורדתי בריחים כולם כמ"ש בר"פ שמות, ואח"כ אברים הפנימים ג' פעמים ג' ראש בטן גויה בכל א' ג' והן ד' ג"כ כמ"ש בנשיאת קהת הארון והשלחן והמנורה והמזבחות דמזבחות כולל השאר וכן בכולם שהן ז' שהן עשר והוא עולם הג' פנימאה והוא כסא ה' על הארון, וכן באדם ובתוכם נר"ן ג' אשה ריח ניחוח, ג' אשות דארון, וב' מזבחות וכן דמים באים עליהן כי הדם הוא הנפש וכולן כלולין ונאחזין בה, והמזבח החצון תמיד בדם הנפש ואשה ריח ניחוח ידוע, כמו באכילה לחמי כו' ובין כל א' פרגוד וכן בעולם ובאדם (יהל אור).

³³²⁶ ויקרא קע ע"א (הערת הזהר).

³³²⁷ שהוא על הכסא ג' דרגין דאדם על ג' עלמין, והוא ששורה במשכן ושכנתי בתוכם והוא רוח מזרחי ששמרו משה אהרן ובניו, משה בינה, אהרן ובניו נגד זר"ן, כהן גדול, וכהן הדיוט, וכמ"ש לעיל דף ס"ו, מלך וכהן וכהן הדיוט בנוק', נגד ג' של לויים וילוו עליך גופים להון והן הכוחות של הגופים נושאים דלהון ואדם שורה בתוך הכולם (יהל אור).

³³²⁸ "תרי אלהים הכא חד כלפי דכר וחד כלפי נוקבא" מוסגר בדפ"ק.

³³²⁹ ר"ל כמו ברקיע כוכבים ומזלות כן ביד רשימין ושרטוטין (יהל אור).

ספר שמות

<p>(רקיעא דסכיך) לאתחזאה בהו ולמנדע בהו מלין ורוין סתימין ככביא³³³⁰ ומזליא לעיינא בהו חכימי לבא ולאסתכלא בהו למנדע אסתכלותא באנפין ברזין דקאמרין³³³¹:</p>	<p>זה העור, להראות בהם ולדעת בהם דברים וסודות נסתרים, כוכבים והמזלות לעיין בהם חכמי לב להסתכל בהם ולדעת ההסתכלות בפנים בסודות שאמרנו.</p>
<p>ורזא דא (ישעיה מז יג) הוברי שמים החוזים בככבים ודא איהו כד אינון נהירין וקיימין בלא רוגזא (ורזא דא הוברי שמים החוזים בככבים) בזמנא דרוגזא שלטא עליה דבר נש דינא אחרא אתמסר למנדע ביה ובומה דלא אתייהיב לשלטאה למנדע בזמנא דעינא ונ"א דדינא שלטא ברקיעא אבל אסתכלותא דאנפין על ארה קשוט בשעתא דאנפין נהירין וקיימא בר נש על קיומא ואינון רשימין ואתחזון בארה קשוט דכדין בההוא (וכלהו) אסתכלותא יכיל לאתדנא על בורייה יתיר:</p>	<p>וסוד זה "הוברי שמים החוזים בכוכבים", וזהו כשהם מאירות ונמצאות בלא כעס. בזמן שכעס שולט על האדם דין אחר נמסר לדעת בו, במה שלא ניתן לשולטים לדעת בזמן שעב (שדין) שולט ברקיע, אבל הסתכלות בפנים על דרך האמת, בשעה שהפנים מאירות והאדם עומד על עמדו, ואלו הרשימות נראות בדרך אמת, שאז באותה ההסתכלות אפשר לדונו על בוריו יותר.</p>
<p>ואף על גב דבכלא כל אינון חכימין יכלין לאסתכלא שרטוטי ידין ושרטוטי אצבען לגו³³³² כלהו קיימין ברזין אחרנין למנדע במלין סתימין³³³³ ואלין אינון ככביא דנהירין³³³⁴ לאסתכלא גו מזלי בטסירין עלאין³³³⁵ אצבעאן קיימי³³³⁶ ברזין עלאין³³³⁷ שופרי אצבעאן³³³⁸ דקיימין דחפין לבר</p>	<p>ואף על פי שבכל כל אלו יכולים החכמים להסתכל, שרטוטי הידים ושרטוטי האצבעות מבפנים, כולם עומדים בסודות אחרים, לדעת דברים סתומים. ואלו הם הכוכבים המאירים להסתכל תוך המזלות ברוחות העליונים.</p>

³³³⁰ בכוכביא (דפ"ו).

³³³¹ ר"ל נגד האסתכלות באנפין שאינון רק במראות עין בחיזו דלבא הוא הסתכלות במראות השמים כד היא ברה וזהו הוברי השמים ונגד ידין החוזים בככבים ואמר שדווקא כשהם ברים וכן באדם כשהוא בניחא (יהל אור).

³³³² אחר שפי' כללים אלו בחכמת השרטוט, חזר וכלל כללים באברים הנראים בהם השרטוטין, והם חלקים בידיים, לא כל הידים יורו ענין אלא חלקים מהם, והם באצבעות והוא ידיעה מועטת וא' בכף והיא ידיעה כוללת, והטעם שהאצבעות הם רמזים פרטיים, והטעם שהכף כוללת עשרה זהב בכף כללות עשר ספירות, באצבע אינו אלא כללות מדה אחת לבד, לכך בה ידיעה כוללת ובאצבע ידיעה פרטית, והנה האצבעות הם חמש, ודרך כלל הם עשר סוד עשר ספירות, שם יהו"ה, יו"ד ה"א יד ימין, וא"ו ה"א יד שמאל וכו' "שרטוטי ידין ושרטוטי אצבען לגו" לאפוקי שרטוטין שאחרי הידים שאין בהם ממש, וצדי אצבעות, וצדדי הכף לא יראת מכאן אם יש בהם איזה שפיטה, אמנם החוקרים פירשו בהם שפיטה, ודרך אחרת להם בחכמה זו רחוקה מדברי ר' שמעון כגבוה שמים על הארץ (אור יקר).

³³³³ דברים הנוגעים במדות נפשיות ופגמה וטהרתה, מה שאין כן ענין הצפרנים שהם מראים דברים גשמיים כאשר נבאר (אור יקר).

³³³⁴ הענין שהמזלות ז"ב, וככב כל מזל הרבה מאד, כן האצבעות חמשה וחמשה עשרה ושתי כפות הם שנים עשר והשרטוטין הם הרבה כנגד כל ככב וככב שב[מ]זל, וז"ש "ואלין אינון ככביא דנהירין לאסתכלא בהו גו מזלי", עוד רצה בזה שיש במזל כוכבים הרבה מאד, והם ככבים קטנים חשוכים לא ישפטו בהם שום שפיטה כך יש בידיים ובאצבעות שרטוטין קטנים לא ישפטו בהם שום שפיטה וז"ש "כוכביא דנהירין לאסתכלא" המאירים הם להסתכל, והבלתי מאירים אין מסתכלים בהם (אור יקר).

³³³⁵ הם הרוחנים הקדושים (אור יקר).

³³³⁶ האצבעות הם התפשטות אחרון בקצה ההתפשטות בימין ושמאל, ולזה מגיע התפשטותם עד החצונים ששם סוד גידול הצפרנים ביותר מדאי, עד ששם מתקבץ צואה שתחת הצפורן שהם הטמאין המזומהין (אור יקר).

³³³⁷ הם עשר ספירות, אמנם הם בחי' עשר כתות קדושים למטה לבוש להנהגה העליונה בהם, ומי דסביב אלהים קליפה קדושה שהיא קליפה נוגה, שבעוד שהיא נקשרת עם המוח נאכלת, והיא קליפת האגוז הנאכלת בדבקוה עם המוח אמנם בהפרדה היא נטמאת והיא חצונית נזרקת, והיא שומר למוח שלא ישלוט החצוני בו (אור יקר).

ספר שמות

<p>הא אוקמוה באינן רזין דהווי³³³⁹ פנים דלבר ובהו אית רזין לאינן הרשין דמסתכלי בטופרי בנהירו דמלה אחרא דשלטא בהו ואינן הרשין קא מסאבי לההוא אתר:</p>	<p>האצבעות עומדות בסודות עליונים, צפרני האצבעות העומדים המכסים מבחוץ. הרי העמידוהו בסודות האלו שהם פנים שמבחוץ, ובהם יש סודות לאלו המכשפים המסתכלים בצפרנים באור של דבר אחר השולט בהם, ואלו המכשפים מטמאים לאותו המקום.</p>
<p>בטופרין אית זמנין דנהרין בהו ככבין חוורין דקיקין ואלין אינן כתולדה דטלופחין ואינן שקיעין כהאי מסמרא על לוחא ולא אינן כאינן חוורן אחרנין דלא שקיעין אלא דקיימין לעילא בהני דלא שקיעין לית בהו ממשא אבל הני דשקיעין חוורין [כתולדה] [כדולתה] דטלופחין אית בהו ממשא ואית סימנא טבא ליה לבר נש בחדו ונ"א בהו ויצלח בההוא זמנא או גזרה אתגזר עליה ואשתזיב מינה:</p>	<p>בצפרנים יש זמנים שמאירות בהם כוכבים לבנות קטנות, ואלו הם כזרע עדשים, והם שקועות כמסמר הזה על הלוח. והם אינם כאותם לבנות אחרות שאינן שקועות, אלא שעומדות למעלה באלו שאינן שקועות. אין בהם ממש, אבל אלו השקועות לבנות כזרע עדשים, יש בהם ממש. וסימן טוב יש לו לאדם בשמחה (בהם) ויצליח בזמן ההוא, או גזרה נגזרה עליו וניצול ממנה.</p>
<p>שרטוטי ידין ברזין עלאין</p>	<p>שרטוטי הידים בסודות עליונים</p>
<p>עו/ב</p>	
<p>אשרטוטין באצבען לגו בידין³³⁴⁰ שרטוטין רברבין³³⁴¹ שרטוטין זעירין דקיקין עלאין בימינא באינן אצבען דבהו שרטוטין זעירין באצבעא זעירא דימינא אית רשימין דקיקין אצבעא דא קיימא תדיר³³⁴² על עובדין דבסטר (ס"א דבר נש)</p>	<p>(השרטוטים) באצבעות מבפנים. בידי [יש] שרטוטין גדולים שרטוטין קטנים ודקים עליונים, בימין באותם אצבעות בהם שרטוטין קטנים, באצבע קטנה שבימין יש רשימות דקות. אצבע זו עומדת תמיד על המעשים שבצד</p>

³³³⁸ אחוריים דעשיה ועי' בפרשת ויקהל (יהל אור).

³³³⁹ בראשית כא ע"א (הערת הזהר).

³³⁴⁰ כבר פי' כי אחורי הידים אין שום הוראה בשרטוטין אלא לגו (אור יקר).

³³⁴¹ שרטוטין זעירין מורים כל א' וא' הוראה לעצמה, כי הזעירין הם מבחי' א' והרברבין מבחי' אחרת כאשר יתבאר לקמן. והנה האצבעות בהיותם עשר, חמש מימין הם כתר חכמה בינה גבורה ת"ת, ואם כן אצבע זה הקטן הוא בת"ת. ולפי מה שפי' ר"ש בכמה מקומות, ה' אצבעות הם גדולה גודל, גבורה אצבע, אמה ת"ת, קמיצה נצח, זרת הוד, ואפשר להפך קמיצה גבורה, אצבע נצח. סוף סוף אמה הוא הת"ת לכל הפירושים, וכן הוא הקטן בהוד ששם המלכות, והם ב' אצבעות אלו שהדין בהם, ת"ת ומלכות בהוד. ולאידך פירושא כי ה' ימיניים הם כתר חכמה חסד ת"ת נצח, שכולם רחמים וחסד, וחמש שמאליים הם בינה גבורה הוד יסוד מלכות, לא יצדק ענין זה, מפני שצריכים אנו לפרש אצבע אמה בת"ת והקטן בנצח. ולכל הפירושים נאמר כי האמה היא הת"ת והקטן הוא המלכות, אם שיהיה הת"ת בבינה, ואם שיהיה המלכות בגבורה או בנצח או בהוד. לעולם ב' אצבעות אלו דקאמר הכא הם בת"ת ובמלכות, וגזרתם יורה על זה שהזרת מורה על אורחא ודאי, שכך כל דרך הוא נקבה בלי ספק, וכתוב צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. א"כ גזרות הדרך הוא מצד מדת צדק, ואמה הוא בת"ת ויורה על כל מחשבות האדם לפעול, שכן בת"ת נמשך הפעולה הגשמית בדקות ומחשבה ויפעל למטה במלכות, ופעמים נפעלת ופעמים אינה נפעלת, הכל לפי הכנת המחשבה לרדת אל הנקבה (אור יקר).

³³⁴² כלומר על המלכות, מפני שהיא נקראת שמירת הדרך כדפי' בתיקו"ז, ולזה היא תמידית בהנהגת הדרך וענין המתלוא אליו, אף אם ישתתף לענין הדרך דבר של מדה אחרת, כגון דרך לישא אשה בה, ודאי דרך להרויח ממון בגבורה עושר, וכן דרך להוליד בן בת"ת ודאי, דרך להנצל מן המות להרויח החיים בחסד, ועכ"ז כיון שהוא דרך, יהיה משתתף לכל איזו פעולה של מדה אחרת "דא קיימא תדיר", מפני שכל הפעולות בה, והיא משתתפת עם כל המדות והיא שומרת דרך השפע הנמשך לה מן היסוד עם כל הפעולות (אור יקר).

ספר שמות

<p>אחרא בהאי אצבעא קיימין שרטוטין אינון דאצבעא אתכפיל³³⁴³ בהו הני לאו אינון לאסתכלא אלא אי אתוספן ביה אי אתוספן תרין אוחרנין על ההוא שרטוטא דאתכפל בהו ארחא לא אודמן ליה³³⁴⁴ ואי יעבד לא יעלה³³⁴⁵ בר אי קיימן בארכא בין רשימא לרשימא בזמנא דיתמשך משכא לאחורא ואשתארו אינון רשימין דאשתמודען האי יעלה בארחא:</p>	<p>(דבאדם) אחר. באצבע זו נמצאים שרטוטין אותם שהאצבע מתכפלת בהם, אלו אינם להסתכל, אלא אם נוספו בה, אם נוספו שני אחרים על אותו השרטוט מתכפלת בהם, דרך אינו מזומן לו, ואם יעשה לא יעליח. מלבד אם עומדים באורך בין רושם לרושם בזמן שיתמתח העור לאחור, ונשארות אלו הרשימות ונודעות, זה יעליח בדרכו.</p>
<p>וסימן דא תלת תלת בפותיא וארבע בארכא ורוא דא ז' מאתוון זעירין רשימא חד בארכא ותרין תרין בפותיא מארחא ישמע מלין בזמן קריב ולית ליה בהו תועלתא ארבע רשימין בארכא וארבע רשימין בפותיא ארחא אודמן ליה בטרח ובאורחא (בארח) סני ולסופא לתועלתיה ורוא דא ז' מאתוון אמצעין דיין זעירין ורברבין חמש זעירין רשימין בפותיא לתתא וארבע ובפותיא לעילא (בפותיא) וארבע בארכא נייחא ליה בביתיה ועצלא איהו וארחא הות מתתקנא קמיה ולא בעי למעבד ואי יעבד יעלה בההוא ארחא אבל לא עביד ליה ועצלא הוי ורוא דא ז' דאיהי פשוטא:</p>	<p>וסימן זה שלוש שלוש ברוחב, וארבע באורך. וסוד זה ז' מאותיות הקטנות רשימה אחת באורך ושתיים שתיים לרוחב. מן הדרך ישמע דברים בזמן קרוב, ואין לו בהם תועלת. ארבע רשימות באורך וארבע רשימות ברוחב, דרך נודמנה לו בטרח גדול לסוף לתועלתו. וסוד זה ז' מאותיות בינוניות שבין הקטנות והגדולות. ה' רשימות קטנות ברוחב למטה וד' ברוחבה למעלה וד' באורכה, יש לו מנוחה בביתו, והוא עצל, ודרך היתה מוכנת לפניו ולא רצה לעשותה. ואם היה עושה, היה מצליח בדרך ההוא, אבל לא עושה אותה שהיה עצל. וסוד זה ז'.</p>

³³⁴³ הם ג' פרקים שהוא ריוח בין האותיות, מפני שעשר אותיות הם עשר אצבעות יו"ד ה"א וא"ו ה"א, והם יו"ד וא"ו דל"ת ה"א אל"ף ביד ימין, ונמצאו כי ריוח הפרק הוא הבדל שבין אות לאות יו"ד ו"ד פרקים וכו' א"כ אין אותם השרטוטין הוראת ענין אלא הוראת ניתוח האצבע, והבדל שבין אות לאות, אמנם אותיות אל"ף הם ג', אותיות דל"ת הם ג', בג' פרקי שני אצבעות אלו אמה זרת, שהם ת"ת ומלכות, אמה וחצי האמה, ונודע כי זרת הוא חצי האמה והיינו סוד המלכות, ואם באנו לייחס אותיות אלו בפרקים ראוי לתת שרטוט בין פרק לפרק, והיינו סוד הבדל ריוח שבין פרשה לפרשה וכן בין ספר לספר כנודע, ולכן לא ישפט אלא ע"י אותם השרטוטין שהם באמצע

הפרק, וענין צורת האצבע כזה וענין השרטוטין יהיו לאורך האצבע או לרחבו כמצוייר, והנה יהיו בב' פרקים שני ושלישי לא בפרק ראשון בראש האצבע, כי שם ראוי לכל אדם שלא יהיו לו שרטוט אם לאותם הכחושים רעי המזג הטבע, אמנם באותם הב' פרקים יש בהם השפיטה הנזכרת, והנה לא פירש כאן כעת השפיטה ראשונה זו אם יהיה בפרק שני או שלישי, ולקמן בשפיטה אחרת מחלק בין עליון לתחתון, והנראה לי כי תחלה עיקר לכל הוא הפרק השלישי, כל זמן שהוא מתקרב אל כף היד עדיפא טפי מן הטעם שפירשנו, שראש האצבע אינו בגזירה, וכף היד עיקר לשרטוטין, א"כ באצבע ראוי שנתפוס הפרק הסמוך לכף היד יותר, והיינו הפרק השלישי (אור יקר).

³³⁴⁴ כי ב' שרטוטין אלו ברוחב חותכין האצבע מורה על הגבורה, כי השרטוטין באורך בחסד, וברוחב בגבורה, וכל ענייני הגבורה בדין מניעת התועלת, וענייני הגדולה בחסד הקרבת התועלת, ולזה אלו הם בגבורה חותכים האצבע מורה שגבר הדין בה ועכבו דרכיה ונתיבותיה הישרים (אור יקר).

³³⁴⁵ מפני שנמצאו בה שרטוטין ברוחב ולא באורך, וטעם השתים להורות כי מב' צדדים נסתם הדרך בדין, ולא עצרה כח הגדולה, ולא שרטטה שם שרטוט, מורה שנחתם ונגמר דינו לדין ואינו דרך סלולה, אמנם נשאר להיות נדון אם בפרק השלישי לא נמצא שום שרטוט, ונמצא כזה בפרק הב', או כיוצא בשרטוטין האחרים, זולתי השרטוט המחוייב בב' הפרקים כאשר נבאר, ואני אומר שמן הדין הנזכר לעיל נאמר וכו' (אור יקר).

ספר שמות

<p>באצבעא דאמצעיתא³³⁴⁶ האי אצבעא קיימא למעבד עובדא ההוא דחשיב אי שרטוטא חדא קיימא בארכא בין שרטוטי דפותיא האי חשב מחשבין ואסתלקן מניה ודחיל ולא עביד וההיא מחשבה לא אתעביד כלל אי תרין שרטוטין בארכא דקיימין כד אתפשט משכא לאחורא האי לאו ביה מחשבין וחשיב מחשבין לפום שעתא ואתעביד ולא מחשבה דהרהר ביה כלל אלא מחשבה דאיהי בבהילו וזעירא אבל הרהורא ומחשבה לא ואי תלת רשימין בארכא ובפותיא תרין או תלת כד אתפשט משכא לאחורא האי איהו בר נש דאיהו פקיא וחשיב מחשבין וכל אינון מחשבין דאינון לסטר קב"ה אתקיימן בידיה ומחשבין אחרנין לאו הכי:</p>	<p>שהיא פשוטה היא קטנה. באצבע האמצעית, אצבע זו עומדת לעשות אותו המעשה שחשב. אם שרטוט אחד עומד באורך בין השרטוטין של הרוחב, זה חושב מחשבות ונסתלקן ממנו, ונתירא ולא עשה, והמחשבה ההיא לא נעשתה כלל. אם ב' שרטוטין באורכה שנשארים כשמותח את עור לאחור, זה אין בו מחשבות, וחושב מחשבות לפי שעה ונעשות, ולא מחשבה שהרהר בה כלל, אלא מחשבה שהוא בבהילות וקטנה, אבל הרהור ומחשבה לא. ואם ג' רשימות באורך ובארכה יש ב' או ג' כשנמתח עור לאחור, זהו אדם שהוא פיקח וחושב מחשבות, וכל אותן המחשבות שהם לצד הקב"ה מתקיימות בידו, ומחשבות אחרות אינן כך.</p>
<p>אי ארבע או חמשה בארכא באתפשטו דמשכא כדקאמרן דא איהו³³⁴⁷ כד שראן על פותיא בתלת או בארבע או מתרין ולהלאה דא בר נש דמחשבוי לאבאשא ואשתבה בהו ודיקניה³³⁴⁸ וגביני עינוי סומקין מחשב לביש ואשתבה בהו קצרא דיומין איהו פקיא איהו ואכנע תדיר למכילן דביש אצלה ולסופא דיומין זעירין אסתלק מעלמא אסוותא להאי תיובתא כדין אשתכחו תלת רשימין או ארבע ושריין על תרין תלת רשימין או ארבע בארכא ושריין על תרין בפותיא דהא כפום מנהגא דבר נש הכי מתחלפי שרטוטין מזמן לזמן:</p>	<p>אם ד' או ה' באורך בהתפשטות העור כמו שאמרנו זהו כששורים על רוחב בג' או בד' או מב' ולמעלה, זהו אדם שמחשבותיו להרע ומשתבח בהם. וזקנו וגבות עינוי הם אדומים, חושב לרע ומשתבח. בזה הוא קצר ימים, הוא חכם ומכריע תמיד למדות הרעות, מצליח ולסוף ימים מועטים הוא מסתלק מן העולם. הרפואה לזה התשובה, אז נמצאים ג' רשימות או ד', ושורים על ב' ג' רשימות או ד' באורך, [והם] שורים על ב' ברוחבה, כי כפי הנהגתו של האדם, כך מתחלפים השרטוטין מזמן לזמן.</p>
<p>ורזא דא (ישעיה מ כו) המוציא במספר צבאם וגו' מרב אונים ואמיץ כח וגו' כמה דקב"ה אחלף חיילין וזמנין בככבי שמיא יומא דא כך וליומא אחרא כך ודא איהו דאמרין בצלותא דערבית ומחליף את הזמנים ומסדר את הכוכבים כפום דחלופא דזמנים וכ"ו (האי)³³⁴⁹ איהו מסדר ככבים³³⁵⁰ כפום דאדם דלגו³³⁵¹ כל עובדוי הכי</p>	<p>וסוד זהו "המוציא במספר צבאם וכ"ו, מרב אונים ואמיץ כח וגו'", כמו שהקב"ה מחליף הכחות והזמנים בכוכבי השמים, יום זה כך וליום אחר כך, וזהו שאנו אומרים בתפלת ערבית "ומחליף את הזמנים ומסדר את הכוכבים" כפי שמתחלפים הזמנים, כך הוא מסדר את הכוכבים, כפי אדם</p>

³³⁴⁶ כמש"ל כקטן כגדול תשמעון א' לעניינא דאורחא וא' לעובדין דמחשבה כמש"ו והכל בשרטוטין (יהל אור).

³³⁴⁷ "דא איהו" מוסגר בדפ"ק.

³³⁴⁸ ודיקני (דפ"ו).

³³⁴⁹ כן (דפ"ו).

³³⁵⁰ מ"ודא איהו" עד כאן מוסגר בדפ"ק, ויהל אור גורס אותו.

³³⁵¹ ע"ל (דף ע ע"ד) כמה דמתחלפי כו' דהא בזמנא דרוח כו' וזהו אדם דלגו כנ"ל (דף עד ע"ד) בטש בידיו בשעתא דב"נ נאים כו' וכפום עובדין כו' (יהל אור).

ספר שמות

<p>אתחזון בהאי רקיעא ויהכין (הכי) אתחזי בהאי משכא דהאי אדם תתאה דאיהו רקיעא עור דחפיא על כלא וכלא כפום גוונא דאדם דלגו דהאי לזמנין קאים בדינא לזמנין ברחמי כההוא גוונא ממש אחזי לבר לזמנין כהאי גוונא ולזמנין כהאי גוונא כגוונא דא לתתא בהאי אדם כמה דאמרן לזמנין כהאי גוונא ולזמנין כהאי גוונא:</p>	<p>הפנימי כל מעשיו נראים כך ברקיע זו, וכך נראה בעור של אדם התחתון. זה שהוא הרקיע עור המכסה על כל, והכל כפי מצב אדם הפנימי, כי זה לפעמים עומד בדין ולפעמים ברחמים. באותו אופן ממש נראה בחוץ, לפעמים באופן זה ולפעמים באופן זה. כדוגמא זו למטה באדם זה כמו שאמרנו, לפעמים הוא באופן זה ולפעמים באופן זה.</p>
<p>ורזא דא את ז' ואתכליל ביה את י' ורוזין אלין באצבען</p>	<p>וסוד זה אות ז' ונכללת בה אות י' וסודות אלו באצבעות</p>
<p>ע/א</p>	
<p>דימינא בזעירא וברברבא וסימן (דברים א יז) כקטון כגדול תשמעון אלין תרין אצבען ברוזין אלין והכי אינון ברוזין דאוליפנא מניה דמר ולא אינון³³⁵² ברוזי דרב ייסא סבא מכאן ולהלאה שרטוטין אחרנין דאקרון כלהו תולדות³³⁵³ ואינון תולדות אדם³³⁵⁴ כמה דכתיב (בראשית ב ד) תולדות השמים והא אתמר דכלא רזא דא כגוונא דא תולדות אדם בכל אינון דיוקנין דאנפין ובכל אינון דקאמרן ובאלין תולדות דשרטוטי ידין דאתחזיין ברוזין פנימאין כמה דאתחזי:</p>	<p>של ימין בקטנה ובגדולה. וסימן "קקטן כגדול תשמעון", אלו ה'ב' אצבעות בסודות האלו. וכך הם בסודות שלמדנו מהאדון, ואינם בסודות של רב ייסא סבא. מכאן והלאה [יש] שרטוטין אחרים הנקראים כולם תולדות, והם תולדות אדם, כמה שכתוב "תולדות השמים". והרי למדנו שכל סוד זה כדוגמא זה, תולדות אדם. בכל אלו דמויות הפנים, ובכל אלו שאמרנו, ובאלו התולדות של שרטוטי הידים שנראים בסודות פנימיים כמו שראוי.</p>
<p>זה ספר תולדות אדם (בראשית ה א) לשרטוטין [סימן זר"ה פס"ץ³³⁵⁵] [ז"ר הפ"ץ³³⁵⁶] רוזין לחכימי לבא רזהס"ף³³⁵⁷ חמש אתוון בחמש תרעין למנדע חכמה בסכלתנו³³⁵⁸:</p>	<p>"זה ספר תולדות אדם", לשרטוטין סימן זר"ה פס"ץ סודות לחכמי הלב רזהס"ף חמש אותיות בחמשה שערים לדעת חכמה בתבונה.</p>

³³⁵² ולא אינון (מוסגר בדפ"ק).

³³⁵³ אבל דלמעלה הוא אדם כמש"ל דהאי אדם כו' כפום גוונא דאדם כו' וזהו תולדות אדם (יהל אור).

³³⁵⁴ פי' תולדות שמוליד אדם סוד הנשמה הפנימית שהוא אדם באמתות כדפי' לעיל, והוא מוליד מראות ועניינים המורים על מציאותו כדפי' לעיל, והוא ממש כדמיון תולדות השמים שמולידים ומראים עניינים מכח הפנימי בכוכביו, כך מראה העור בשרטוטיו, וגם שרטוטי הידים נכללים בתולדות אדם, שדינן כשרטוטי המצח והוראת הפנים (אור יקר).

³³⁵⁵ עי' לעיל עא ע"א.

³³⁵⁶ כבר פי' לעיל כי אותיות ז"ה ספ"ר הם חמשה מדות, והם ז' חסד, ה' גבורה, ס' ת"ת פ' נצח, ר' הוד, וסדרם כסדר אותיות ז"ה ספ"ר, אמנם נדחה ס' דהיינו ת"ת בסוד השרטוטין ונכנס צ' דהיינו יסוד, וסדרם מצד היסוד ז"ר הפ"ץ, דהיינו שהיסוד מוזגם בסוד אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי, חסד בהוד וגבורה בנצח, דהיינו ז"ר חסד והוד, ה"ף גבורה נצח, והיינו ע"י ה' המסדרם כך, אמנם יש להם סדר שלישי מצד הת"ת דהיינו חסד בנצח והיינו ז"ף, וגבורה בהוד והיינו ה"ר ות"ת עם חסד והיינו ז"ס, ועם הגבורה והיינו ה"ס ועם נצח והיינו ס"ף ועם הוד והיינו ס"ר, ולכך ימצאו שרטוטין יורו כך, ואלו ה' שערים שהם אופני חמשה בני אדם, שיתבארו שהם ראשי פרקים סדר אותיותיהם רז הס"ף, דהיינו כסדר השרטוטין עולים במספרם ועניינם לא כסדר המדות, כי סדר זה הם הוד חסד גבורה ת"ת נצח, אמנם באו כסדר הענין בשרטוטין במלכות כאשר נבאר (אור יקר).

³³⁵⁷ כסדר של ה' תרעין נגד ה' אותיות תלדות והן כלל זה ספר דידין נגד ברית כל ששם תולדות אדם (יהל אור).

³³⁵⁸ ולהיות שאין ממש החכמה מראית שם אינם חמישים שערים אלא חמשה, ואין ספק שלא נכללו כל ידות בני אדם בחמשה שערים אלו, אלא שהם ראשי פרקים לשפוט כל חכם, כל מי שיהיה על צד היקש השערים והיותם נכנס בהם (אור יקר).

ספר שמות

<p>תרעא קדמאה ר' 3359 בידא אית שרטוטין דקיין ושרטוטין רברבין 3360 וכלהו מתערבי דא עם דא 3361 שרטוטין רברבין ודאיתו (אית) בידא 3362 כד אינון תרין בארכא ותריין בפותיא ואחידו דא בדא 3363 דא איהו ברוא דאת ה' וברוא דאת ר' ודחי לאת ז' ונטיל אלין תרין אתוון בפותיא נטיל ה' 3364 בארכא נטיל ר' 3365 וסימן דיליה ה"ר דא אית ליה בידא שמאלא כהאי גוונא באלין שרטוטין רברבין אבל אינון שרטוטין זעירין דנטלא ימינא לא נטלא שמאלא ודוימינא נטלא חד שרטוטא דקיק לעילא בארכא וחד שרטוטא דקיק לתתא דאחיד בין אינון תרין שרטוטין רברבין בפותיא אית חד שרטוטא דקיק [דאחידו] [דאחית] לתתא באינון תרין] דשריא עליה ובשמאלא לאו הכי:</p>	<p>שער הראשון ר', בידיים יש שרטוטין דקים ושרטוטין גדולים, וכולם מתערבים זה עם זה. שרטוטין הגדולים שיש ביד כשהם ב' באורך וב' ברוחב ונאחזים זה בזה, זהו בסוד אות ה' ובסוד אות ר', ודוחה לאות ז' ולוקח אלו הב' אותיות ברוחב לוקח ה' ובאורך לוקח ר'. והסימן הוא ה"ר, זה יש לו ביד שמאלו כדוגמא זו באלו השרטוטין הגדולים, אבל השרטוטין הקטנים האלו שלוקחת הימין לא לוקחת השמאל, שימין לוקחת שרטוט אחר דק למעלה באורך ושרטוט אחר דק למטה, שנאחזו בין אותם ב' שרטוטין הגדולים. ברוחב יש שרטוט אחד דק שנאחזו למטה באותם הב' השורים עליו, ובשמאלו אינו כן.</p>
<p>ורוא דיליה איהו בימינא ולא בשמאלא האי איהו בר נש דלזמנין תאיב בביתא ולזמנין בארחא דא לא שכיך לביה בהאי ובהאי כד איהו בביתא תאיב בארחא וכד איהו בארחא תאיב בביתא</p>	<p>והסוד שלו הוא בימין ולא בשמאל, זהו אדם שלפעמים חושק בבית ולפעמים בדרך זה, אין לבו שוקט בזה ובזה. כשהוא בבית חושק בדרך וכשהוא</p>

3359 הנה השערים האלו הם ממש חמשה שערים בחמשה ספירות, שבהיותם כלולות מעשר הם חמישים שערי בינה, ואין ספק שדרך שערי הבינה תושג החכמה, והיינו ה' פעמים י', דרך ה' שהיא בינה תושג החכמה שהיא י', וזה שאמר אינה ר' לבדה, אמנם היא ר' משתתפת ונסמכת אל שאר השערים והיא עיקר, וע"ד זה יעלו השערים חמשה פעמים חמשה, או ר' לבדה א', או התערבה ר' בז' או בה' או בס' או בפ' הם חמשה ואם נאמר שישתתפו ג' אותיות יחד יעלו עוד מספר וכן יעלו לכמה שערים אמנם ראשי פרקים ליכנס הם אלו (אור יקר).

3360 שרטוטין הם עד אין תכלית בכמה מקומות כנודע לחוש, והם מעורבין, ואינם מסודרים כשרטוטי האצבעות, או המצח שהם מיושבים באורך וברוחב, וכן הדקים יתכנו הגדולים, ויעברו דרך בם, מהם ביושר באורך וברוחב מהם באלכסון, מהם קצרים מהם ארוכים (אור יקר).

3361 ועכ"ז שפיטת החכם הוא כדי שידע להבחין סוד הקוים החותכים לאורך ורוחב, הגדולים והקטנים, הדקים הבאים בחברתם כדי לשפוט השפיטה הראויה (אור יקר).

3362 הענין כי השרטוטין הגדולים ראשים ביד הם מעטים, לא יוסיפו על אורך מג' או ד', ופעמים יהיו שנים ופעמים א', וברוחב הם פעמים א' פעמים ב', פעמים עם השתתפות הדקים וארוכים יהיו

ד' וה', וזה ציורו ביד ימין הנה אלו הם שרטוטין רברבין (אור יקר).

3363 כמצוייר בצורה הזאת והנה כל מקום שנאמר אורך הוא סוד החסד, וכל מקום שנאמר רוחב הוא סוד הגבורה כדפי' לעיל, ועניינם ביד זו הם סוד ה"ר כדמסיק, ה' שהיא נצח באורכא. והטעם כי שערים אלו הם באותיות ז"ר הפ"ץ לגבי שאר הענין, שפירושו ר"ז חסד הוד, ה"ף גבורה נצח, ומצד המלכות, הם ה' ר"ז הס"ף שפירושו הוד על חסד, וטעם למה נשתנו האותיות הוא בסוד דעתן של נשים קלה, שעניינן שאין המלכות מקבלת העולמות העליונים והספירות בעצמותה כסדרן בזכר, ולזה סוד מוחא דילה ד' פרשיות של תפילין בבית א' וכיוצא כמה עניינים, ולזה במלכות הם ר' בחסד שלה, ז' בגבורה שלה, ה' בנצח ס' בת"ת, פ' בהוד, אמנם השערים גזרתם כסדר אותיות אלו, כי שער ראשון כולו ימין, ושער ב' כולו שמאלי בהוראת פיסול וכיוצא, ולזה בסוד ה"ר יהיה עניינו או חסד ונצח, ולזה הוא כולו טוב וימין מצד הידים שהם במלכות בנקבה כדפי' לעיל, ושתיים אלו באורכא הם חסד גבורה, וב' בפותיא הם הם, ונקשרים זה בזה להורות על הסכמת הימין והשמאל יחד לטובה, זולתי דבר מועט שנמשך לו בהמזגתם יחד בחסד ונצח, ומבדילין מביניהם הגבורה שהיא ז' יורה על טובה (אור יקר).

3364 דהיינו הנצח (אור יקר).

3365 דהיינו חסד, והיינו ה"ר כולו ימין בחסד אברהם קראו ה"ר והגבורה מסכמת עם השמאל ביחוד הזה (אור יקר).

ספר שמות

<p>אצלח תדיר בארחה ולזמנין בביתא דא אצלח באורייתא וברוי דאורייתא אי אשתדל בהו האי חמי בשנאוי תועלתא לסגיאין ביה עצלא איהו במלי דעלמא אי אתער אתערון לאוטבא ליה מלעילא זכי במלוי דא איהו חמידא ומפור ממונא טב עינא איהו עלותיה אשתמע נחית וסליק בממונא דא איהו דלזמנין מתבר לביה לגבי מאריה וכדין אשתכחו תלת שרטוטין זעירין דמעברן בההוא שרטוטא דקיק דאתוסף על אינון תרין דפותיא ורזא דא ה' דמתחברא עם ר' דא ארחה דא ביתא דא חדוה דא עציבו דא תועלתא דא עצלא דא טב עינא דא חמידא ומפור ממונא דא מתבר לביה ותב למאריה:</p>	<p>בדרך חושק בבית. [הוא] מצליח תמיד בדרך ולפעמים בבית. זה מצליח בתורה ובסודות התורה אם עוסק בהם, זה רואה בשונאיו, תועלת לרבים בו. עצל הוא בדברי העולם. אם מתעורר מתעוררים להטיב לו מלמעלה. זוכה בדבריו זהו חמדן ומפור ממונו, טוב עין הוא, תפלתו נשמעת, יורד ועולה בממונו זהו לפעמים משבר לבו לפני אדונו. אז נמצאים שלושה שרטוטין קטנים שעוברים בשרטוט הדק הזה שנתוסף על אלו השנים שברוחב. וסוד זה ה' המתחברת עם ר' זה בדרך וזה בבית זה בשמחה וזה בעצבות זה תועלת זה עצל זה טוב עין זה חמדן ומפור ממונו זה משבר את לבו ושב לאדונו.</p>
<p>תרעא תנינא ז' בימינא בקסטירו דקולטא רשימין שכיחי כד אשתכחו תלת שרטוטין רברבין בפותיא ותרין רברבין בארכא וחד מאינון דארכא אחיד באינון תרין דפותיא וחד אחרא לא אחיד בהו האי אית פסלו בזרעיה מסטרא דאבוי או מסטרא דאמיה וכדין משתכחי לתתא מאינון תלת שרטוטין דפותיא תרין שרטוטין דקיקין דאחידן בהו לתתא האי איהו בר נש מתקן עובדוי קמי בני נשא ולביה לא קשוט ולזמנא דסיב אהדר לאתתקנא כדין אשתכחו אינון תרין שרטוטין בארכא אחידן באינון דפותיא דא עם דא ותרין אחרנין עמהון באמצעיתא דקיקין ודא בארכא ותלת דקיקין בפותיא ורזא דא ז' דמתחברא באת ר' וכד איהו סיב ותב כדקאמרן אתתקן איהו ברזא דאת ר' ואתחבר באת ז' לבתר כד האי אתתקן איהו תדיר בלחישו וכל עובדוי בלחישו אבל לאו איהו בקיומא כדקא חזי בגין דההוא פסלו עד לא אתיאישא ביה (מכאן אוליפנא מאן דפסיל זרעיה עד תלת דרין לא אתיאישא ההוא פסילו</p>	<p>השער השני, ז' בימין בדמות הקולטת רשימות נמצאים. כשנמצאים שלושה שרטוטין גדולים ברוחב ושני גדולים באורך, ואחד מאלו שבאורך אחוז באלו השנים של הרוחב, ואחד האחר אינו אחוז בהם, זה יש פסול בזרעו מצד אביו או מצד אמו. ואז נמצאים למטה מאלו השלושה שרטוטין שברוחב שני שרטוטין דקים שנאחזים בהם למטה, זהו האיש מתקן מעשיו לפני בני אדם, ולבו אינו אמת. ולעת זקנתו חוזר להתקן. אז נמצאים אלו השני שרטוטין באורך אחוזים באלו שברוחב זה עם זה ושנים אחרים עמהם באמצע דקים וזה באורך, ושלושה דקים ברוחב. וסוד זה ז' שמתחברת עם אות ר'. וכאשר הוא נזדקן וחוזר [בתשובה] כמו שאמרנו, הוא נתקן בסוד אות ר', ואח"כ מתחבר באות ז'. כשהוא נתקן הוא תמיד בשקט, וכל מעשיו בשקט אבל זה איננו בקיום כראוי לפי שזה פסול עוד לא נתיאש ממנו. (מכאן למדנו מי שפוסל את זרעו עד שלושה דורות אותו הפסול אינו מתיאש</p>
<p>עז/ב</p>	
<p>מלכשכשא בגין כך תנינן ווי ליה לההוא בר נש דפסל זרעיה ולא הייש ליקרא דמאריה פסיל זרעיה ודאי) ולבתר דאתיאישא ההוא פסילו כדין אשתכחו שרטוטין בידא ימינא ארבע וחמש ארבע בארכא חמש בפותיא ורזא דא ז' ואתחבר באת ה' האי לזמנין אצלח לזמנין לא אצלח אצלח באורייתא ולסוף יומוי אצלח אפילו בממונא:</p>	<p>מלכשכש. לכן למדנו, אוי לו לאותו האדם שפוסל את זרעו ואינו חושש לכבוד אדונו, פסל את זרעו בודאי. ולאחר שמתיאש אותו הפסול, אז נמצאים שרטוטין ביד ימינו ארבע וחמש, ארבעה באורך וחמשה ברוחב. וסוד זה ז', ומתחברת באות ה', זה מצליח לפעמים ולפעמים אינו מצליח,</p>

ספר שמות

	מצליח בתורה ובסוף ימיו מצליח אפילו בממון.
<p>תרעא תליתאה ה' ³³⁶⁶ בימינא כד אשתכחו המש שרטוטין בפותיא ³³⁶⁷ ותלת בארכא ואשתכח ההוא שרטוטא דאמצעייתא מאינן תלת דא איהו ברזא דאת ה' ואסתמיך ובאותו (באת) ס' ³³⁶⁸ בזמנא ודאשתכחו (דאתשכח) ההוא שרטוטא ודאמצעייתא (אמצעייתא) דעאל ואחיד גו אינן המש שרטוטין דפותיא ³³⁶⁹ דא איהו בר נש עציב ³³⁷⁰ ורגיז גו ביתיה ³³⁷¹ ובגו בני נשא ³³⁷² לאו הכי קמצן איהו בביתיה ורגיז ³³⁷³ [וכפיין] ולזמנין לא ³³⁷⁴ לבר מביתיה לאו הכי ³³⁷⁵ אצלח בעובדי ³³⁷⁶ עלמא כד אשתדל באורייתא אסתכל זעיר ³³⁷⁷ ואתהדר בה ³³⁷⁸ מהימנא איהו ³³⁷⁹ אבל לאו כל זמנא ³³⁸⁰ וההוא זמנא דלאו מהימנא ³³⁸¹ אחזי גוון קשומ ³³⁸²</p>	<p>שער השלישי, ה' בימין, כשנמצאים חמשה שרטוטין ברוחב ושלושה באורך, ונמצא אותו שרטוט האמצעי מאותם השלושה, זהו בסוד אות ה' ונסמך באות ס'. בזמן שנמצא אותו השרטוט שבאמצע שנכנס ואחוז תוך אותם חמש שרטוטים שברוחב, זהו אדם עצוב וכעסן בתוך ביתו, ובין בני אדם אינו כן. קמצן הוא בביתו וכועס ומרעב [עצמו], ולפעמים לא מחוץ לביתו אינו כן. מצליח במעשה העולם. כשמשתדל בתורה מסתכל מעט ומתהדר בה. הוא נאמן אבל לא כל הזמן. ובאותו זמן שאינו נאמן, הוא מראה גוון אמיתי ואינו</p>

³³⁶⁶ היינו מצד הנצח, והיא מדה ימינית אבל לא כחסד, אמנם מושך כח הגבורה (אור יקר).
³³⁶⁷ הרי הוסיף הרוחב מצד הגבורה, וחתם באיש הזה חמשה שרטוטין שהם חמשה ספירות חג"ת נו"ה. והנה אלו הם כולם שרטוטין רברבין, והעד דלקמן קא מפרש שרטוטין זעירין, ויהיה צורתו

כזה, עם היות שהצורה הזאת זרה למאד, כבר ימצא קו א"ב כפול מכותב משני צדדיו עד שהם ג' קווין, וכיוצא בו קו י"ט מכותב היטב מצד א' עד שהם שני קוין, והם חמשה ברוחב. וכן הם ג' באורך קו ד"ה וקו א"ג שהם המורגלים בכל יד, וקו אמצעי חותך היד, וקו זה יקרא בפי הבקיאים בחכמה זו ע"ד הכוכבים והטבע קו שבתאי, וכך מדתו באמצע היד, וזה קראתיו קו ש"ת והוא הולך ומתארך רוב הפעמים ועובר דרך כל הקווין, ואוחז כל אורך היד (אור יקר).

³³⁶⁸ כי קו זה הוא אמצעי בת"ת נושא דגל היד הזאת כמעט חשוב מהכל, וכל הבקיעים באומנות זה שבחו הקו הזה עד מאד, ושפיטת האיש הזה במה שיש בו דין וגבורה, כענין הנצח אודם הנוטה ללובן (אור יקר).

³³⁶⁹ והנה ה' קווין הם מצד הגבורה, וג' באורכא הם מצד החסד, והיינו חסד אותו שבצד גודל המכונה קו ד"ה, גבורה אותו שבצד זרת המכונה א"ג, האמצעי הוא הת"ת האוחז בכל, ונסבך בכל, ונכלל בכל, אמצעי מן הכל, ולזה ייחס היד הזאת אל הנצח שיש בו חסד ולא ל"כ (אור יקר).
³³⁷⁰ מצד הדין, דוחה היחוד העליון מצד הגבורה, וגם אינו מקרבו ל"כ מצד הנצח (אור יקר).

³³⁷¹ שכל הדין נשפע למטה בבית שהיא מלכות (אור יקר).
³³⁷² דהיינו בין שאר המדות "לאו הכל" שאין דין חזק, ולכך הם ה', בסוד ה' מדות שאינם דין חזק אלא מזוגות, וגם הת"ת בעל הבית הקו האמצעי הנכלל בדינם אינו דין אלא להשפיע הדין למטה, ומן הטעם הזה עצמו אינו משפיע למלכות, אלא בצרות וקמצנות שעוצר השפע (אור יקר).

³³⁷³ משפיע דין, ואף זה מצד המדה פועל כן (אור יקר).
³³⁷⁴ כי הנצח אינה דין מכל וכל, פעמים מקרב היחוד, ועם כל זה, אם משפיעים דין למטה במלכות, אבל מצד המדות בעצמן הם מדות מזוגות (אור יקר).
³³⁷⁵ שאינו לא קמצן ולא רגזן (אור יקר).

³³⁷⁶ מפני שהשמאל הוא דוחה בנין העולם, אבל הימין מקרבו (אור יקר).
³³⁷⁷ שאין חלק התורה עיקר בנצח, ואם יש בו תורה הוא מצד שנסמך לת"ת כדפי', והוא נקמץ בדין הגבורה, לכך חלקו מעט (אור יקר).

³³⁷⁸ ומאות א' עושה כמה, וקורא עצמו חכם אפילו שאינו, וזה מצד המדה המגונה שמראה מה שאין בו, ועיקרו שמאלי ומראה ימיני, ואינו שהגביר השמאל (אור יקר).
³³⁷⁹ מצד הת"ת, אמנם הגבורה והדין חולק (אור יקר).

³³⁸⁰ ואפשר שהנאמנות מצד הת"ת במלכות בסוד אמ"ן, דכתיב בכל ביתי נאמן הוא, אמנם היחוד הוא זמין, וזמנין לא, לכך נאמנותו לאו כל זמנא, מפני שייחודו לזמנין, מפני השמאל הגבורה והת"ת הנאחז בו כדפי' (אור יקר).
³³⁸¹ ירצה שאינו מטהר נשמתו להיות נאמן רוח (אור יקר).

ספר שמות

<p>ולא קשוט בשלימו³³⁸³ בדינא יצלה³³⁸⁴ מהימנא איהו³³⁸⁵ ברזין דאורייתא דא איהו ברזא דאת ה' 3386 ואתחבר באת ס' 3387:</p>	<p>אמייתי בשלימות. בדין הוא מצליח. הוא נאמן בסודות התורה, זהו בסוד אות ה' ומתחבר באות ס'.</p>
<p>ואי ארבע שרטוטין בפותיא³³⁸⁸ וחמש בארכא³³⁸⁹ תרין מאינן דארכא³³⁹⁰ עאלין גו אינן ארבע³³⁹¹ דא איהו בר נש חדי בביתיה ואתחזי עציב לבא לבר ולא חכי דכיון דמליל עם בני נשא אחזי חרו ואתכוון במלוי</p>	<p>ואם ארבעה שרטוטין ברוחב וחמשה באורך, [ו]שנים מאלו שבאורך נכנסים תוך אותם הארבעה, זהו אדם שמח בביתו ונראה עצוב הלב בחוץ, ואינו כן כי כשמדבר עם בני אדם מראה שמחה ומתכוין בדבריו.</p>
<p>תלת שרטוטין ועירין עאלין גו אינן דארכא דא אית ליה חד רשימו אוכם בגופיה ותלת שערין תליין בההוא רשימו וההוא רשימו איהו כעגולא וחד (תבירא) [חבורא] ברישיה ולהאי רשימא קראן ליה חכימי לבא דידעין רזין אלין ריש נשרא רשימו דא אתחזי לזמנין בין כתפוי ולזמנין בדרועא ימינא ולזמנין על ידא ימינא באצבעוי אי רשימא דא ריש נשרא איהו בארז מישר ובתיקונו (בתקונו) יסתלק לעתרא וליקרא ואי ההוא ריש נשרא אתהפך לאחורא יזכה לבנין [לזמנין] אבל כד ואיהו סיב יזכה לעתרא יתיר וליקר סגיא יתיר מעולמוי ויצלה באורייתא אי אשתדל בה:</p>	<p>שלושה שרטוטין קטנים נכנסים בתוך אלו שבאורך, זה יש לו רושם אחד שחור בגופו ושלוש שערות תלויות בזה הרושם, וזה הרושם הוא כעגול וחבורה אחת בראשו, ולזה הרושם קוראים אותו חכמי הלב היודעים סודות אלו, ראש הנשר. רושם זה נראה לפעמים בין כתפיו ולפעמים בזרוע ימינו ולפעמים על יד ימינו באצבעותיו. אם רושם הזה ראש הנשר הוא בדרך יושר בתיקוניו, יעלה לעושר ולכבוד. ואם אותו ראש הנשר נתהפך לאחור, יזכה לבנים לפעמים. אבל כשהוא [יהיה] זקן, יזכה לעושר יותר ולכבוד גדול יותר מבימי נעוריו, ויצליח בתורה אם יעסוק בה.</p>
<p>ריש נשרא דא אתחזי לזמנין אוכמא ולזמנין גוון</p>	<p>ראש נשר, זה נראה לפעמים שחור</p>

³³⁸² כלומר סימניו לבדקו בשרטוטיו מראה שהוא טהור, ואיננו בשלימות או ירצה ואיננו שלם, או ירצה מראה גוון לבני אדם, שהוא פרוש נוקפו וכיוצא (אור יקר).

³³⁸³ שאין תוכו כבדו (אור יקר).

³³⁸⁴ מפני שאותם שחלקם בימין ובחסד, אין להם נצחון בדין, מפני שאינם אחוזים במקום הדין, ולא נכללים ממנו. אמנם זה כלול בדין, ולכך הוא מוצלח ונוצח את לוחמיו בדין (אור יקר).

³³⁸⁵ מפני שהוא נאחז ונסבך במקום הסוד דהיינו בת"ת כדפי' (אור יקר).

³³⁸⁶ מצד הגבורה, והיינו שהרבה שרטוטי הרוחב כמספר ה' ספירות חסד נצח גבורה הוד ות"ת (אור יקר).

³³⁸⁷ מצד הקו האמצעי הארוך העולה ונקשר בסוד קווי הרוחב וכלם כמצוייר בצורה אשר לפניך (אור יקר).

³³⁸⁸ הרי שלא הרבה בבחי' הדין כל כך (אור יקר).

³³⁸⁹ שהרבה יותר במדות הרחמים והחסד שהוא האורך וזה צורתו . והענין שקו א"ב הוא כפול, וכן קו י"ט הוא כפול, הרי שנים שהם ד' ברוחב וד' קוויין באורך קו ד"ה וקו א"ג וב' קוי ש"ת הנכנסים בכל ד' קווי י"ט וא"ב (אור יקר).

³³⁹⁰ שהם ב' קווי ש"ת (אור יקר).

³³⁹¹ שהם קווי י"ט וקוי א"ב, והנה פי' סוד הקוים האלו ד' מורים על סוד ד' מדות חסד ות"ת מימין גבורה, ומלכות משמאל והם מצד הגבורה, האמנם באורך הם חמשה, הם סוד החמשה מדות מצד החסד, שהם חסד גבורה ת"ת נו"ה, והמכריעין ב' שהם ת"ת וא' מהארבעה שיהיו ג"כ או מימין השנים שנים, או משמאל השנים שנים, בענין שהם ג' קצרים וב' ארוכים ביותר, מורים על סוד עלייתם למעלה מעלה, וקושרים כל הד' ומייחדים ומקשרים השמאל עם הימין, בין שיהיה המכריע העולה הב' בחברת הת"ת איזה מהחמשה, הנה מורה דין מצד הרוחב ואינו מזוג בחסד מצד האורך, ולכך חפץ ביחוד (אור יקר).

ספר שמות

<p>דלא סומק זעירו (זער) דלא אצטבע כל כך לזמנין בשערין לזמנין שעיע וכלא חד סימנא איהו ובחד דינא אתדן ואי ההוא גוון סומק אצטבע יתיר וקאים בגוניה זמן זעיר הוא דאצטבע בגין דאלין גוונין לזמנין קיימין נהירין ולזמנין חשוכין ואי אצטבע ההוא סומק ונהיר כדין אית בידא שמאלא תלת שרטוטין בארכא ותלת בפותיא וחד דקיק על אינון דפותיא וחד דקיק על אינון דארכא ובידא ימינא אתוסף חד בפותיא בלחודי האי בר נש שכיב בנדה ולא תב מניה³³⁹² למאריה וכד תב בתיובתא אשתארו אינון שרטוטין בידא שמאלא וההוא דאתוסף בימינא אתעדי מניה ואתעדי ההוא סומקא דלא ואתחזיו (אתעדי) נהיר כל כך מניה ולזמנין דאף על גב דתב לא אעדיו מניה ההוא סומקא עד זמן האי איהו ברזא דאת ה' ואתעדי את ס' ועאל תחותיו את י' ואתחבר את ה' באת י' האי בעי תקונא לנפשיה בבהילו חכימא דלבא דחמי ליה חובתא אית עליה לומר ליה זיל אסי לנפשך:</p>	<p>ולפעמים בצבע שאינו אדום מעט שלא נצבע כל כך. לפעמים בשערות לפעמים הוא חלק, והכל הוא סימן אחד, ובדין אחד נידון. ואם אותו הצבע אדום נצטבע יותר ועומד בצבעו, זמן קטן הוא שנצטבע, לפי שאלו הצבעים לפעמים נמצאים מאירים ולפעמים חשוכים. ואם נצטבע זה האודם ומאיר, אז יש ביד שמאלו שלושה שרטוטין באורך ושלושה ברוחב, ואחד דק על אלו שברוחב ואחד דק על אלו שבאורך. וביד ימינו נתוסף אחד ברוחב בלבד. זה האדם שכב עם נדה ולא שב לקונו. וכשב בתשובה, נשארים אלו השרטוטים ביד שמאל, ואותו שנתוסף בימינו הוסר ממנו, והוסר אותו האדום שלא נראה מאיר כל כך ממנו. ולפעמים אף על פי ששב, לא סר ממנו אותו האדום עד זמן. זהו בסוד אות ה' ונסתלקה אות ס' ונכנסה במקומה אות י', ונתחברה אות ה' באות י', זה צריך תיקון לנפשו במהירות. חכמי הלב הרואים אותו יש עליהם חיוב לומר לו לך רפא את נפשך.</p>
<p>ואי תלת שרטוטין בארכא וחד בפותיא דא איהו ברזא דאת ה' בלחודי³³⁹³ ולזמנין אתחבר ברזא דאת ז' האי איהו בר נש תאיב בתר בצעין דעלמא ואי לאו רדיף בתר נשין ותיאובתיה לנאופים³³⁹⁴ ואף על גב דתאיב לבצעין דעלמא האי לא אעדיו מניה ולא אכסיף עינוי שקיעין ומליל בהו אי תב למריה³³⁹⁵ מתחלפי שרטוטין תלת בפותיא וחד לארכא ואינון תריין דקיקין</p>	<p>ואם שלושה שרטוטין באורך ואחד ברוחב, זהו בסוד אות ה' בלבד. ולפעמים מתחברת בסוד אות ז', זהו האיש חושק אחר בצע שבעולם, ואם לא, רודף אחר נשים ותאותו לנאופים. ואף על פי שהוא חושק לבצע העולם, זו לא סרה ממנו, ואינו מתבייש, עינוי שקועות ומדבר בהם. אם שב לקונו, מתחלפים השרטוטין שלוש ברוחב ואחד באורך, ואלו שנים דקים</p>
<p>עח/א</p>	
<p>קיימין בקיומא כדין רעו דיליה יתיר באתתיה ואתדבק בה חד דקיק יתיר עאל בין אינון תריין דקיקין כדין אתחבר את ה' באת ז':</p>	<p>עומדים בקיום, אז הרצון שלו יותר באשתו ומתדבק בה. אחד דק יותר נכנס בין אותם השנים הדקים, אז מתחברת אות ה' באות ז'.</p>
<p>ואי שרטוטא חד בארכא וארבע בפותיא ותלת דקיקין קיימין על ההוא חד וחד על אינון ארבע על דרועא שמאלא אית ליה תלת קסטריין דקיקין</p>	<p>ואם [יש לו] שרטוט אחד באורך וארבעה ברוחב ושלושה [שרטוטין] דקים עומדים על זה האחד ואחד על אלו</p>

³³⁹² מינה (דפ"ו).

³³⁹³ בלחודיה (דפ"ו).

³³⁹⁴ נאופים (דפ"ו).

³³⁹⁵ למאריה (דפ"ו).

ספר שמות

<p>דאתילידו ביה מיומון³³⁹⁷ זעירין וחד שערא תליא בההוא חד דרישא האי איהו רדיף בתר נאופא דאשת חבריה מאריה דזונא איהו אנזים בעינא שמאלא בלא מלולא כלל ואשלים ובנין דאיהו מאריה זונא לא הייש ליקרא דמאריה לאתבא קמיה לבתר קטיל חויה ליה או בר נש סומקא ואי ארבע בארכא וותלתא (תלת) בפותיא ואינון דסלקין לעילא אעדיו מניה האי תבר לביה לגבי מאריה ותב בתיובתא כדין איהו ברזא דאת פ' ואתחבר באת ה' על אלין ועל אינון דכוותיה כתיב (ישעיה נז יט) שלום שלום לרחוק ולקרוב:</p>	<p>הארבע. על זרוע שמאלו יש לו ג' גידים³³⁹⁶ דקים שנולדו בו מימים מועטים, ושער אחד תלוי באותו א' של הראש, זהו רודף אחר נאוף של אשת חבירו, הוא בעל זדון, מגזים בעין השמאלית בלי דבור כלל ומשלים. ולפי שהוא בעל זדון אינו חושש לכבוד אדונו לשוב לפניו. אח"כ הורג אותו נחש או איש אדום ואם ד' באורך וג' ברוחבה, ואלו שעלו למעלה נתבטלו ממנו, זה שבר את לבו לפני אדונו ושב בתשובה, אז הוא בסוד אות פ' ומתחברת באות ה', על אלו ועל אלו שכמותו כתוב "שלום שלום לרחוק ולקרוב".</p>
<p>עד הכא כל אינון רוזין דתולדות אדם דאינון תולדות דאתילידו ביה מזמן לזמן כפום ארחוי דבר נש זכאה חולקיהון דאינון דיתבין קמיה דמר וזכו למשמע מפומיה רוזין דאורייתא זכאה אינון בהאי עלמא וזכאין אינון לעלמא דאתי³³⁹⁸ אמר רבי שמעון זכאין אתון חבריא דכל רוזין לא אניס לכו³³⁹⁹ כמה דוכתין עלאין אודמנן לכו לעלמא דאתי:</p>	<p>עד כאן כל אותם סודות של תולדות אדם, שהם תולדות שנולדו בו מזמן לזמן כפי דרכי האדם. אשרי חלקם של אלו שיושבים לפני האדון וזכו לשמוע מפיו סודות התורה, אשריהם בעולם הזה ואשריהם לעולם הבא. אמר רבי שמעון אשריכם אותם החברים שכל הסודות לא נסתרו מכם, כמה מקומות עליונים מזומנים לכם לעולם הבא.</p>
<p>פתח ואמר ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שונאי בצע (שמות יח כא) האי קרא אוקמוה אבל ואתה תחזה תבחר לא כתיב אלא תחזה לפום היוז דעיינין במאי בדיוקנא דבר נש באלין שית סטרין דקאמרתון וכלא בהאי קרא:</p>	<p>פתח ואמר "ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שונאי בצע", פסוק זה פרשוהו אבל "ואתה תחזה" לא נאמר "תבחר", אלא "תחזה", לפי מראה העינים, במה בדמות של אדם בששת הצדדים הללו שאמרתם, והכל בפסוק הזה.</p>
<p>ואתה תחזה חד בשערא מכל העם תרין במצחא אנשי חיל תלת באנפין יראי אלהים ארבע בעיינין אנשי אמת חמש בשפון שונאי בצע שית בידין בשרטוטיהון:</p>	<p>"ואתה תחזה", אחד בשער. "מכל העם", שנים במצח. "אנשי חיל", שלושה בפנים. "יראי אלהים" ארבעה בעינים. "אנשי אמת", חמשה בשפתים. "שונאי בצע", ששה בידים בשרטוטיהם.</p>
<p>דאלין אינון סימנין לאשתמודעא בהו בני נשא לאינון דרוח הכמתא שריא עלייהו ועם כל דא משה לא אצטריך דא אלא מה כתיב (שמות יח כה) ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל בגין דרוחא קדשא הוה אתי לגביה וואודע ליהו וביה הוה חמי כלא:</p>	<p>שאותם הסימנים הם להיות ניכרים בהם בני אדם, לאותם שרוח החכמה שורה עליהם. ועם כל זה משה לא הצטרך לזה, אלא מה כתוב "ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל", משום שרוח הקודש היתה באה אליו ומודיעה לו, ובה היה רואה הכל.</p>
<p>מנא לן דכתיב (שם טז) כי יהיה להם דבר בא אלי", לא נאמר "באים אלי", אלא</p>	<p>מנין לנו, שנאמר "כי יהיה להם דבר בא אלי", לא נאמר "באים אלי", אלא</p>

³³⁹⁶ לא יודע

³³⁹⁷ מיומין (דפ"ו).

³³⁹⁸ מן וידי אדם מאמר ערוך בתיקונים ז"ח דף פג בסופו ובדפוס וויניציא בדף כה ע"א גם זה ספר וכו' והמאמרים הנמשכים (הערת הזהר).

³³⁹⁹ עי' דניאל ד ו, ועי' חולין נט ע"א.

ספר שמות

<p>אלי [באים אלי] לא כתיב אלא בא אלי ודא רוח קדשא דהוה אתי לגביה וביה הוה ידע ולא אצטרך לכל דא לאסתכלא ולעינא אלא לפום שעתא הוה ידע משה:</p>	<p>"בא אלי", זו רוח הקודש, שהיתה באה אליו, ובה היה יודע, ולא הצטרך לכל זה להסתכל ולעיין, אלא לפי שעה היה משה יודע.</p>
<p>כהאי גוונא וידעו שלמה מלכא וידעו בכורסייה (ואע"ג) דרוח קדשא שריא עליה ³⁴⁰⁰ דכל מאן דקריב לכורסייה דחילו ואימתא נפיל עליה וביה הוה דאין דינא בלא סהדין בגין דדיוקנין הוה בכורסייה וכל מאן דמקרב בשקרא מכשכשא ההוא דיוקנא והוה ידע שלמה מלכא דבשקרא קאתי בגין כך אימתא דכורסייה הוה נפיל על כלא וכלהו אשתכחו זכאין קמיה:</p>	<p>כדוגמא זו ידע שלמה המלך, ידע בכסאו שרוח הקודש שרתה עליו, שכל מי שקרב לכסאו פחד ואימה נפלו עליו, ובו היה דין בלי עדות, משום שהדמויות היו בכסאו, וכל מי שקרב בשקר, אותו הדמות מכשכש, והיה שלמה המלך יודע שבא בשקר, לכן אימת הכסא היתה נופלת על הכל, וכולם נמצאו צדיקים לפניו.</p>
<p>מלכא משיחא [בריהא] (דארחא) כמה דאת אמר (שם יא ג) והריחו ביראת יהוה לא ³⁴⁰¹ למראה עיניו ישפוט ³⁴⁰² וגו' ותלת אלין דנו עלמא בלא סהדין והתראה שאר ³⁴⁰³ בני עלמא על פום סהדין על מימר אורייתא חכימין דאשתמודען באינן דיוקנין ועלייהו לאזהרא לבני עלמא ולמיהבא (למיהב) אסוותא לבני נשא ולאסי נפשייהו זכאין אינן בהאי עלמא וזכאין אינן בעלמא דאתי:</p>	<p>מלך המשיח, בריה, כמו שנאמר "והריחו ביראת ה' ולא למראה עיניו ישפוט וגו'", ושלושת אלה דנו את העולם בלא עדים והתראה. שאר בני העולם, על פי עדים, על מאמר התורה. חכמים שמכירים באותם דמויות, עליהם להזהיר את בני העולם, ולתת רפואה לבני אדם ולרפא את נפשם, אשריהם בעולם הזה ואשריהם בעולם הבא.</p>
<p>בחדש השלישי לצאת בני ישראל וגו' (שמות יט א) דשליט ביה אוריא ³⁴⁰⁴ רב ממנא ותלת מאה</p>	<p>"בחדש השלישי לצאת בני ישראל וגו'", ששולט בו אוריא "לממונה גדול,</p>

³⁴⁰⁰ אמנם מה שידע [שלמה המלך] באצילות היה רק בידיעה ולא בהשגה, כי באצילות לא אפשר להשיג לשום בריה וכמ"ש (שמות לג כ) כי לא יראני האדם וחי, והיה השגתו רק מהבריאה ולמטה. והוא מה שנאמר (בדה"י א' כט כג) וישב שלמה על כסא ה', והוא עולם הבריאה שהוא כסא ה', כסא המלכות דאצילות היורדת בהיכל קה"ק דהבריאה, והוא כסא הכבוד שהוא המלכות שהיא כבוד ה', כבודו ומלכותו ית"ש. והבריאה הוא כסא לכבוד, ושלמה היה מרכבה להאור הזה שהאירה בו ונתגלה בו ונתלבשה בו, וזכה לבנין בית המקדש שנתגלה על ידו למטה לשכון כבוד בתוכו, ומלך על העליונים והתחתונים כמ"ש סנהדרין (כ ע"ב), כי מאחר שזכה להמלכות שבב"ע ע"ז מלך על הבי"ע כולן. וכן היה דין בלא עדים ובלא התראה אלא ע"פ רוח הקודש [ועי' גמ' ר"ה כא סע"ב] וכו' נאמר בשלמה (מלכים א' ג כח) כי חכמת אלהים בקרבו, והוא חכמה היורדת בבריאה וכו', והוא חכמה זעירא, וכמ"ש בפ' פינחס (רכג ע"א) וה' נתן חכמה לשלמה חכמה זעירא, ואמר הגר"א בספד"צ (פ"ד ל ע"ג ד"ה ואמר וביר"ד) שהוא אור היסוד (שהוא י' זעירא והוא חכמה זעירא) דהמלכות דאצילות, והוא יורד בבריאה, ואליו זכה שלמה. אבל לא שנתחכם בהמלכות שבאצילות רק בהי' זעירא שלה היורדת בבריאה, וכמ"ש בספד"צ (פ"ה לג ע"ב) דמינה אתחכם לתתא, ועי' בהגר"א שם (לה ע"א ד"ה ויחכם). ואותו הי' זעירא הוא רוח הקודש, שהוא רוח מההוא קודש דלעילא, שהוא י' עלאה, חכמה עלאה אבא, כמ"ש בפ' אחרי מות (סא ע"א) ומשום שזכה לההוא י' זעירא, לכך היה דין ברוח הקודש בלא עדים והתראה (דע"ה ח"ב פה ע"א).

³⁴⁰¹ ולא (דפ"ו).

³⁴⁰² כמ"ש "ואתה תחזה", ולא למשמע אזניו כשלמה, ששמעתו מחיות נושאי כסאו, אלא "והריחו" מצד ריח החוטם (רח"ו), ומ"ש ואתה תחזה כמשה, היינו לפי דעת יתרו, אבל כפי האמת רוח הקדש הוה אתי לגבי דמשה כמ"ש הזהר לעיל (מ"מ).

³⁴⁰³ הן ד' חושים דאנשי חיל כו' משה ושלמה למראה עיניו למשמע אזניו, משיח והריחו, ושאר עלמא במימר פומא. ומשה עצמו רזא דדעת ברוה"ק, אלא אתפשטותא דשמשא על כוכביא, חכימין דאשתמודען באינן דיוקנין כו' ואתה תחזה כו' (יהל אור).

³⁴⁰⁴ הוא בת"ת ושהוא לצד המזרח, כי מיכאל וגבריאל הם בח"ג, והוא החדש השלישי, ולפי ששם גילוי האורות היוצאים מיסוד אמא לכן אמר ביום הזה, שהוא מורה דבר המגולה. וידוע שבני ישראל הם החור"ג שיר"א ל שמהם נשמות ישראל שיצאו ממצרים, וגם מצרים סוד הדעת שבו שני

ספר שמות

<p>ושלש מאות וששים וחמש רבוא מחנות עמו כחשבון ימות השנה, ולכולם יש שלש מאות וששים וחמשה מפתחות של אורות, מאותו האור שיוצא מתוך החשמל העליון הפנימי הגנוז והנסתר, שסודות של אותיות קדושות עליונות של השם הקדוש</p>	<p>ושתין וחמש רבוא משריין עמיה³⁴⁰⁵ כחושבן יומי שתא³⁴⁰⁶ וכלהו אית³⁴⁰⁷ לון³⁴⁰⁸ תלת מאה ושתין וחמש מפתחן נהורין מההוא נהורא³⁴⁰⁹ דנפקא מגו השמל³⁴¹⁰ עלאה³⁴¹¹ פנימאה³⁴¹² גניז וסתים³⁴¹³ די ריזין דאתון³⁴¹⁴ קדישין עלאין דשמא קדישא</p>
עח/ב	תליין ביה ³⁴¹⁵ :
<p>והוא סוד של "איש תם", בעל הבית, "איש האלהים", תם ששם סיום וקשר</p>	<p>ואיהו רזא דאיש תם³⁴¹⁶ מאריה דביתא³⁴¹⁷ איש האלהים³⁴¹⁸ תם דתמן³⁴¹⁹ סיומא וקשרא</p>

מצרים, גבול החסדים וגבול הגבורות (רמ"ז). יסוד הרוח הוא רוחא דחכמתא, שהוא אוריאל, שבו ניתנה התורה (דע"ה ח"ב פט ע"ג).

³⁴⁰⁵ פשוטו של מאמר זה הוא כי אוריאל ל גי' רמ"ח וכמצות עשה, ושס"ה מחנותיו כנגד מצות ל"ת, ובין שניהם תר"ג מצות שניתנו בסיני. וידוע שבחסדים הוא סגולת היסוד, ולכן נרמזו מצות עשה בשם גוף אחד המיוחד מכללות רמ"ח, ואמנם בגבורות הוא ענין הדבור בסוד (יהושע כד ג) וארבה את זרעו, ארב"ה גי' יצח"ק כמ"ש הרב, כי כל ריבוי הוא מצד ההבדלה מבדל"ל גי' אלקי"ם. ועוד כי להיות אוריאל מהת"ת שעיקרו הוא מהחסדים שלכן אוריאל ל גי' רח"ם, ומפני זה באו החסדים ברמז שמו. אבל הגבורות עיקר פעולתן נראה בפעולתו שהיא השכינה היוצאת ממנו (רמ"ז).

³⁴⁰⁶ והן נגד דו"ג, רמ"ח ושס"ה, שאוריאל ל הוא רמ"ח ואוריאל הוא חדש הג' כמש"ו הוא נשר (יהל אור).

³⁴⁰⁷ "וכלהו אית" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "ואית".

³⁴⁰⁸ פי' כל רבוא ורבוא יש לו מפתח אחד (מ"מ).

³⁴⁰⁹ ז"א (מ"מ).

³⁴¹⁰ בינה (מ"מ). חשמל הוא לעולם בקו האמצעי בסוד הדעת כולל חו"ג, חשמל עתים חשות כו' מ' דוממות כו', ויש חשמל בחיות ביצירה ויש במלכות ויש ביסוד ויש בת"ת ובדעת וז"ש מגו חשמל עילאה והוא בת"ת (יהל אור). ברייתא דפרקי המרכבה (פרק ג') שאמר שם זה לשוננו, ומהו חשמל, מלמד ששלוש מאות ושבעים ושמונה מיני מאורות של זיו וזוהר גדול קבועים בו, והפחות שבהם כזיו לגלגל חמה, וסימנך גימטריא חשמל שע"ח עכ"ל. וכ"ז הוא מאותן שע"ח נהורין עלאין אשר מהפנים דא"א, שהוא מהחוררתא דגלגלתא, וכמ"ש הרב (בשער א"א פרק י"ד) והם מאירים ומתנוצצים בכל החשמלים כולם, וע' בזוה"ק (יתרו עח סע"א) ובע"ח (שער קיצור אבי"ע פ"ו) (דע"ה ח"א סב ע"א).

³⁴¹¹ ת"ת (יהל אור).

³⁴¹² משה מלגו (יהל אור), עי' תיקו"ז כט ע"ב יעקב מלבר משה מלגו.

³⁴¹³ על הדעת במקומו, ואמר גניז וסתים נגד ב' מדרגות שבו חו"ג נגד או"א אבא טמיר יתיר תוכחת מגולה מאהבה מוסתרת דחסדים הם טמונים אור הגנוז (יהל אור).

³⁴¹⁴ הוי"ה בד' אותיות והן ד' החיות שבתוך החשמל (יהל אור).

³⁴¹⁵ שעיקר שם הוי"ה הוא בד"א (מ"מ).

³⁴¹⁶ ר"ל החשמל ת"ת (מ"מ). כללות הענין מובן במ"ש באוצרות חיים בסוד יעקב ודור המדבר, שנקרא איש תם בעלה דתם, כדאיתא בפרשת שלח קס"ג ע"ב. ותמצית סוד זה הוא שידוע שיעקב נבנה מאחוריים דאבא דהיינו פרצופו, ואומנם תוכיותו הוא מהארות יסוד אבא שבתוך פנימיות דעת דזעיר ונמשך עד מקום הת"ת ושם בוקע האור בסוד יעקב יבק"ע ויוצא ליעקב, והוא סוד התורה, ועליו אמרו רז"ל נובלות חכמה של מעלה תורה. והנה בת זוגו היא הנקראת דוד דעה, וה"ס מ"ש ואיהו רזא, פי' שישוד אבא דאמרן דגניז וסתים הוא רזא סוד של יעקב הנקרא איש תם בעלה דתם היא נוק' דיליה (רמ"ז). ודעת משה ויעקב כמש"ו (יהל אור).

³⁴¹⁷ משה רבינו ע"ה (יהל אור).

³⁴¹⁸ שכל בחינת לאה היא מאמא וכמ"ש באוצרות חיים בפ"י מסטרא דיובלא. והנה יעקב סודו הוי"ה והיא אלקי"ם, ואם תכה זה בזה י' פעמים א' י', הפ"ל ק"נ, ופ"ה ל', ה"פ י"מ ר"נ, יעלה ת"ם ועם הכולל הוא אמ"ת. וזה סוד (ירמיה י, י) ה' אלקים אמת (רמ"ז).

³⁴¹⁹ ר"ל לשון סיום שהתפילין בסוד ד' מוחין כחב"ד, ג' וחד דע"ק, כמ"ש באד"ר, וב' רצועות מקיפות חו"ג וקשר ת"ת וזהו שהראהו ה' ית' למשה וכמש"ו (יהל אור).

ספר שמות

<p>דתפילין³⁴²⁰ ויעקב איש תם (בראשית כה כז) הוה ובדיוקנא³⁴²¹ קיימא רזא³⁴²² דחשמל³⁴²³ פנימאה עלאה טמיר ונגיזו וכל נהורין סתימין³⁴²⁴ עלאין נקיט איהו ונפקי מניה וכלהו משריין נקטי אינון מפתחן דההוא נהורא³⁴²⁵ דנפיק מגו חשמל³⁴²⁶:</p>	<p>של תפלין. ויעקב היה איש תם, ובדמותו עומד סוד החשמל הפנימי העליון הטמיר והגנוז, וכל האורות הנסתרים העליונים הוא לוקח ויוצאים ממנו. וכל המחנות לוקחים אותם מפתחות של אותו האור שיוצא מתוך החשמל.</p>
<p>וההוא נהורא כליל בתרין נהורין³⁴²⁷ ואינון חד נהורא קדמאה³⁴²⁸ איהו נהורא חוורא דלא שלטא ביה עינא ודא איהו נהורא דנגיזו לצדיקייא כמה דאת אמר (תהלים צו יא) אור זרוע לצדיק וגו' נהורא תניינא³⁴²⁹ איהו נהורא מנצצא מלהטא כגוון סומק ואתכלילו תרין נהורין בחד(א) והווי חד³⁴³⁰:</p>	<p>ואותו האור כלול בשני אורות, והם אחד אור ראשון הוא אור לבן, שלא שולטת בו העין, וזהו האור הגנוז לצדיקים, כמו שנאמר "אור זרוע לצדיק וגו'". אור שני, הוא אור נוצץ לטהט כצבע אדום, ונכללו שני אורות כאחד והיו אחד.</p>
<p>והאין (והא) אוריא"ל רב ממנא וכל אינון משריין נפלי ההוא נהורא ובגין דכליל בתרין אקרי תאומי"ם³⁴³¹ ועל דא שלטא ביה ההוא מזלא³⁴³² דאקרי ברזא דיליה תאומים וביה אתיהיבת אורייתא ומכאן אתמשכאן דרגין לתתא³⁴³³ עד דסלקין בשמהן (לאנהגא) ולאנהרא עלמא:</p>	<p>ואוריא"ל הזה הממונה הגדול, וכל אותם מחנות נוטלים אותו האור, ומשום שכלול בשנים, נקרא תאומי"ם. ועל זה שולט בו אותו המזל שנקרא בסוד שלו תאומים. ובו נתנה תורה, ומכאן נמשכות דרגות למטה, עד שעולים בשמות להאיר את העולם.</p>

³⁴²⁰ פי' מלת תם מורה סיום, מפני ששם הוא סיום יסוד דאמא שמשם מוצאה דדור המדבר. ועוד כי הוא סוד קשר דתפילין דיעקב בסוד ד' שהוא ד' אלפין דאה"ה העולים מד"ת, שגם הוא לשון סיום כי כל מדה הוא גבול. ואולם ד' אלפין השרשים נשארו בזעיר ושל דוד דעה הם ד' מילואי אל"ף העולים ת"ם כנזכר שם באוצרות חיים, וגם שם סיום הארות יעקב, כי משם חוזר האור להכנס בתוך זעיר לצורך תפלה של יד. ויעקב איש תם הוה, ובסוד זכר ונקבה חו"ג מצות עשה ומצות ל"ת, כי אור הגנוז הוא ד' יודין דע"ב שה"ס אתוון קדישין הנז"ל ועולים מ', ובצאתם ליעקב מתרבים יפ"י ק' וארבעתם ת' והרי ת"ם (רמ"ז). כתב הרב טעם שנקרא לאה תם לפי שלוקחת ד' אלפין דד' אה"ה שהם לבושי המוחין והם גימ' מד"ת וד' אורות נשארים בז"א ולוקחת ד' פעמים ל"ף גימ' ת"ם, והתפילין הם מהמוחין ושם בלאה הוא סיומם (מ"מ).
³⁴²¹ ובדיוקניה (דפ"ו).

³⁴²² ר"ל שהדעת הוא בדיוקניה (יהל אור). זה סוד אחר והוא מ"ש שם בענין יעקב יעקב, שגם בתוך זעיר יש יעקב פנימי שתחלה נבקע יסוד אבא בתוך זעיר, ויש שם יעקב יותר גדול ומעולה וסודו (בראשית כז ל) יצוא יצא יעקב. וגם בזה מובן (שם מו ב) יעקב יעקב ב"פ, קדמאה לא שלים בתראה שלים, והוא ממש רזא דחשמל, פי' תוכיות שלו וכנז"ל (רמ"ז).
³⁴²³ ור"ל בתוך פנימיות הז"א הם נה"י דאימא (מ"מ).

³⁴²⁴ ירצה שאורות אבא אינון מתגלים בשום מקום אלא דרך בו, וממנו הם יוצאים לחוץ, שבודאי אינם בתוקפם הראשון אחרי עוברם כמה מדרגות כמבואר (רמ"ז). פי' המוחין דאבא ובתוכם של א"א ועתיק כולם נקיט ז"א הנז' (מ"מ).

³⁴²⁵ ז"א (מ"מ).

³⁴²⁶ בינה (מ"מ).

³⁴²⁷ פי' ז"א יש בו חו"ג דאימא שהם חוור וסומק דבסמוך (מ"מ). והוא הקשר שב' הרצועות נקשרים ביה (יהל אור).

³⁴²⁸ חסד (מ"מ).

³⁴²⁹ גבורה (מ"מ).

³⁴³⁰ פי' שנכללים בו חו"ג הנז' (מ"מ).

³⁴³¹ ור"ל שזהו תם ע"ש תאומים וכמש"ו והנה תומים בבטנה שכלול ב' נהורין והוא אוריא"ל מזל תאומים קשר שכולל ב' רצועות (יהל אור).

³⁴³² פי' סיון הוא ת"ת, ויש בו מזל תאומים של מעלה בת"ת (מ"מ).

³⁴³³ פי' נמשך חותם מן הנחתם עד המזלות שמנהיגים העולם הזה, ולכך יש בעולם הזה בסיון מזל תאומים (מ"מ).

ספר שמות

<p>כל שאר מזלי לית לון פה ולשון³⁴³⁴ והאי אית ליה פה ולשון כלילן כחדא ועל דא באורייתא (יהושע א ח) והגית בו יומם ולילה כתיב יומא³⁴³⁵ לקבל לשון לילה לקבל פה וכלא כליל כחדא ובכלא סליק תאומים³⁴³⁶:</p>	<p>לכל שאר המזלות אין להם פה ולשון, ולזה יש פה ולשון כלולים כאחד. ועל זה בתורה נאמר "והגית בו יומם ולילה", יום כנגד לשון, לילה כנגד פה. והכל כלול כאחד, ובכל עולה תאומים.</p>
<p>תומים כתיב ועל רוא דא כתיב תומים (בראשית כה כד) והנה תומים בבטנה אי תימא ודבגין³⁴³⁷ (דרגין) תרווייהו קאמר לאו הכי דהא עשו לא סליק ברוא דא אלא בגין יעקב קאמר ושבתא דא דהוה במעהא דההיא צדקת קא משבח קרא ובגין דהוה תמן ההוא רשע אסתלק מתמן אל"ף³⁴³⁸:</p>	<p>נאמר תומים, ועל סוד זה כתוב "תומים", "והנה תומים בבטנה". אם תאמר שבשביל שניהם הוא אמר, לא כן הוא, שהרי עשו לא עלה בסוד זה, אלא בשביל יעקב אמר. ושבת זה שהיה במעיה של אותה הצדקת משבח הפסוק, ומשום שהיה שם אותו רשע, הסתלק משם אל"ף.</p>
<p>וכלא רוא חדא יעקב נטיל ברוא דיליה תרין ירחין ניס"ן ואייר ואתכליל איהו ברוא דסיון דאיהו תאומים עשו נטיל ברוא דיליה תרין ירחין תמוז א"ב ואיהו לא אשתכח ואתאביד דהא אלול"ל לאו דיליה הוא ואפילו א"ב (אלא) ט' יום אינון דיליה ולא יתיר ואתאביד ולא אשתכח ולא איהו ברוא דתאומים אלא אתפרש לחודיה וסטא לסטרא אחרא באפיסה ושמוו כמה דאת אמר (תהלים ט ז) האויב תמו חרבות לנצח³⁴³⁹:</p>	<p>והכל סוד אחד, יעקב נטל בסוד שלו שני חדשים, ניסן ואייר, והוא נכלל בסוד של סיון, שהוא תאומים. עשו נטל בסוד שלו שני חדשים, תמוז ואב, והוא לא נמצא ונאבד, שהרי אלול אינו שלו, ואפילו באב, תשעה ימים הם שלו ולא יותר, ונאבד ולא נמצא, ואינו בסוד של תאומים אלא נפרד לבדו, וסטה לצד אחר באפס ושממה, כמו שנאמר "האויב תמו חרבות לנצח".</p>
<p>ובגין דיעקב איהו תאומים אתיהיבת אורייתא לבנוי בחדש תאומים ואורייתא ברוא דתאומים תורה שבכתב ותורה שבעל פה בחדש תליתאי לעם תליתאי בדרגין תליתאין³⁴⁴⁰ תורה תליתאי [תורה] (חומש) נביאים וכתובים וכלא חד:</p>	<p>ומשום שיעקב הוא תאומים, נתנה תורה לבנוי בחדש תאומים, ותורה בסוד תאומים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. בחדש השלישי, לעם השלישי, בדרגות שלישיות, תורה משולשת, תורה נביאים וכתובים, והכל אחד.</p>
<p>בחדש השלישי וגו' (שמות יט א) פרשתא דא בהאי קרא ואוקמוהו (אוקימנא) ליה לעילא תאני רבי חייא בההוא זמנא דמטו ישראל למורא דסיני כניש להו קב"ה לזרעיין ודישראל וואשגח [ליה] בכלהו ולא אשכח בכלהו זרעא דישראל פסלו אלא כלהו זרעא קדישא כלהו בני קשוט:</p>	<p>"בחדש השלישי וגו'", פרשה זו פרשו בפסוק זה אותה שלמעלה. שנה רבי חייא, באותו זמן שהגיעו ישראל להר סיני, הקדוש ברוך הוא כנס את אותם זרע ישראל, והשגיח בהם בכולם, ולא מצא בכל זרע ישראל פסול, אלא כולם זרע קודש, כולם בני אמת.</p>
<p>בההוא זמנא אמר קב"ה למשה השתא אנא בעי</p>	<p>באותו הזמן אמר הקדוש ברוך הוא</p>

³⁴³⁴ פה, מלכות, ולשון יסוד, שהת"ת כולל יסוד ומלכות (מ"מ). אף שי"ל צורת אדם כמו בתולה וכן שאר צורות מ"מ חסרים מהם פה ולשון (יהל אור).

³⁴³⁵ יומם (דפ"ו).

³⁴³⁶ פי' מכל צד יקרא ת"ת תאומים או לפי שכולל חו"ג או לפי שכולל פה ולשון שהם יסוד ומלכות (מ"מ).

³⁴³⁷ ר"ל שיעקב לבדו הוא תומים תם וכולל ב', ומפרש והולך שהוא בסיון כולל ניסן ואייר משא"כ בעשו, והענין כי יעקב הוא בדעת, משא"כ בעשו כי אין לו מכריע שנסתרס [ואל אחר אסתרס – לקמן קג ע"א] זקן וכסיל, איש בער וכו' (יהל אור).

³⁴³⁸ פי' בתמר שהיו צדיקים תאומים באל"ף אבל הכא בשביל שלא היה עשו בכלל לכך אסתלק אל"ף (מ"מ)

³⁴³⁹ שתם שלו חרבות ותם שלו לשון אפיסה לפי שאינו תם (יהל אור).

³⁴⁴⁰ חג"ת (מ"מ).

446

ספר שמות

<p>למשה, עכשיו אני רוצה לתת תורה לישראל, משוך אותם באהבה של האבות, באהבה שאני אוהב אותם, ובאותות שעשיתי להם. ואתה תהיה לי שליח, והשב את הדברים הללו. אמר רבי יוסי אמר רבי יהודה, כך אמר הקדוש ברוך הוא למשה, בדבר זה תהיה לי שליח נאמן, למשוך את ישראל אחרי.</p>	<p>למשה, עכשיו אני רוצה לתת תורה לישראל, משוך אותם באהבה של האבות, באהבה שאני אוהב אותם, ובאותות שעשיתי להם. ואתה תהיה לי שליח, והשב את הדברים הללו. אמר רבי יוסי אמר רבי יהודה, כך אמר הקדוש ברוך הוא למשה, בדבר זה תהיה לי שליח נאמן, למשוך את ישראל אחרי.</p>
<p>ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו יהוה מן ההר וגו' (שמות יט ג) ומשה עלה אל האלהים לאתרא דפרישן גדפוי דשכינתא³⁴⁴¹ כמה דאת אמר (שם יח י) ויט שמים וירד וגו' [ומשה עלה] (ומשה עלה ר' יהודה פתח מי עלה שמים וירד וגו') תאנא אמר רבי יהודה כל זמנא דגלופי מלכא עלאה מתישרן באתרייהו³⁴⁴² עלמין כלהו בחידו וכל עובדין מתישרן בקיומייהו (מאן כל עובדין מתישרן בקיומייהו) כמה דאת אמר (שמות לד י) את מעשה יהוה כי נורא הוא מאי כי נורא הוא אמר רבי אלעזר שלימו דכלא כמה דאת אמר (דברים י יז) האל הגדול הגבור והנורא מאי</p>	<p>"ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן ההר וגו'". "ומשה עלה אל האלהים", למקום שפרושות כנפי השכינה, כמו שנאמר "ויט שמים וירד וגו'". "ומשה עלה", שנינו אמר רבי יהודה, כל זמן שחקיקות המלך העליון מתישרות במקומן, כל העולמות בשמחה וכל המעשים מתישרים על מעמדם, כמו שנאמר "את מעשה ה' כי נורא הוא". מה זה כי נורא הוא. אמר רבי אלעזר שלמות הכל, כמו שנאמר "האל הגדול הגבור והנורא". מה זה</p>
<p>עמ/א</p>	
<p>והנורא ודא יעקב וכתבו (כד"א) (בראשית כה כז) ויעקב איש תם כתרנומו גבר שלים שלים בכלא כך כל עובדין דקב"ה שלימין בשלימו בקיומא שלים:</p>	<p>"והנורא", זה יעקב. ונאמר "ויעקב איש תם", כתרנומו אדם שלם, שלם בכל, כך כל מעשי הקדוש ברוך הוא שלמים בשלמות בקיום שלם.</p>
<p>תניא רבי יוסי אומר יומא חד הוה קאימנא קמיה דרבי יהודה סבא שאילנא ליה מאי דכתיב (שם כח יז) ויירא ויאמר מה נורא וגו' מאי קא חמא דקאמר דאיהו נורא אמר לי חמא שלימו דמהימנותא קדישא דהוה שכיח בהווא אתר כגוונא דלעילא ובכל אתר דהוי שלימותא שכיח אקרי נורא:</p>	<p>שנינו, אמר רבי יוסי, יום אחד הייתי עומד לפני רבי יהודה הזקן, ושאלתי אותו על מהו שכתוב "ויירא ויאמר מה נורא וגו'", מה ראה שאמר שהוא נורא. אמר לי, ראה שלמות האמונה הקדושה שהיתה מצויה באותו מקום, כדוגמא שלמעלה, ובכל מקום שמצויה שלמות נקרא נורא.</p>
<p>אמינא ליה אי הכי אמאי תרגמו³⁴⁴³ דחילו ולא שלים אמר לי לית דחילו אלא באתר דהוי שלימותא שכיח ובכל אתר דהוי שלימותא שכיח אתקרי נורא דכתיב (תהלים לד י) יראו את יהוה קדושו כי אין מחסור ליראיו וממשמע דקאמר כי אין מחסור (ו) באתר דלית מחסור שלימותא שכיח:</p>	<p>אמרתי לו, אם כן, למה תרגמו פחד ולא שלם. אמר לי, אין פחד אלא במקום שמצויה שלמות, ובכל מקום שמצויה שלמות, נקרא נורא, שנאמר "יראו את ה' קדושו כי אין מחסור ליראיו", ממשמע שאמר "כי אין מחסור", במקום שאין מחסור, מצויה שלמות.</p>

³⁴⁴¹ פי' לעיל בפ' בשלח דף נח כתב הרח"ו שם כי משה היה ביצירה ואחז בכסא הכבוד שבבריאה עכ"ל וז"ש כאן לאתרא דפרישן גדפוי דשכינתא שהיא בריאה (מ"מ).

³⁴⁴² פי' בשעה שהספירות משפיעים זה לזה בדרך יושר אזי עלמין כולהו בחידו (מ"מ).

³⁴⁴³ תרגומו (דפ"ו).

ספר שמות

<p>תאנא (משלי ל ד) מי עלה שמים וירד אמר רבי יוסי דא הוא משה³⁴⁴⁴ דכתיב (שמות יט ג) ומשה עלה אל האלהים מי אסף רוח בחפניו (משלי שם) דא הוא אהרן דכתיב (ויקרא טז יב) ומלא חפניו קטרת³⁴⁴⁵ סמים דקה מי צרר מים בשמלה (משלי שם) דא אליהו³⁴⁴⁶ דכתיב (מ"א יז א) אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי מי הקים כל אפסי ארץ (משלי שם) דא הוא אברהם³⁴⁴⁷ דכתיב ביה (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם אל תקרי בהבראם אלא באברהם:</p>	<p>שנינו "מי עלה שמים וירד", אמר רבי יוסי זהו משה, שנאמר "ומשה עלה אל האלהים". "מי אסף רוח בחפניו", זהו אהרן, שנאמר "ומלא חפניו קטורת סמים דקה". "מי צרר מים בשמלה", זה אליהו שנאמר "אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי". "מי הקים כל אפסי ארץ". זהו אברהם, שנאמר בו "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", אל תקרי בהבראם, אלא באברהם.</p>
<p>הוא תני האי והוא אמר מי³⁴⁴⁸ עלה שמים דא קב"ה דכתיב ביה (תהלים מזו ו) עלה אלהים בתרועה (מי עלה תקון בסוד את האור (בראשית א ד) אמנם בתרועה וירד בסוד ויבדל (שם) הבדילו לו אלהים בתרועה) מי אסף³⁴⁴⁹ רוח בחפניו דא קב"ה³⁴⁵⁰ דכתיב (איוב יב י) אשר בידו נפש כל חי וגו' מי צרר³⁴⁵¹ מים בשמלה דא קב"ה דכתיב ביה (שם כו ח) צורר מים בעביו מי הקים כל אפסי ארץ (משלי ל ד) דא קב"ה³⁴⁵² דכתיב ביה (בראשית ב ד) ביום עשות יהו"ה אלהים ארץ ושמים תו אמר</p>	<p>הוא שנה את זה, והוא אמר "מי עלה שמים", זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר בו "עלה אלהים בתרועה" (מי עלה תקון בסוד "את האור", אמנם בתרועה. וירד בסוד ויבדל, הבדילו לו אלהים בתרועה). "מי אסף רוח בחפניו", זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר "אשר בידו נפש כל חי וגו'". "מי צרר מים בשמלה", זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר בו "צורר מים בעביו". "מי הקים כל אפסי ארץ", זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר בו "ביום עשות ה' אלהים ארץ</p>

³⁴⁴⁴ הן בד' אותיות הוי"ה כסדר הזה, שהן בד' יסודות כסדר שהן אצלינו תחת הרקיע, כמ"ש למטה תו אמר מי עלה כו' ד' קטירי עלמא כו', והן משה בשמים בינה כליל ג"ר ה' ראשונה, אהרן, רוח בד"א, ו' של השם, שהוא כהן. והן מלך וכהן, והוא רוח אשר רוח חיים באפיו, ישימו קטורה באפיק, והוא אסף וכילה את הרוח ע"י הקטורת. ואליהו בסוד צדיק אל חי, דלכן לא מית. יר"ד של השם, שהוא אדם דיצירה חכמה, והוא כולל נה"י, נדב ואביהו בנו"ה, כהנים סגני כהונה, חסדי דוד הנאמנים, בני כהנים. אברהם במלכות, ארץ. ובסודו גירי הצדק, ה' אחרונה של השם. וז"ש והוא אמר מי עלה שמים וירד דא קב"ה כו' בד' אתוון הנ"ל, בסוד הוי"ה, וכן ד' קטירי עלמא כו', והן ג' הויר"ת י"ב וער"פ וארא ומש"ש (יהל אור).

³⁴⁴⁵ ונראה לפי שהקטורת היא מבררת הברורין שמהם רוחות של ישראל, לכך אמר אסף רוח בחפניו (מ"מ).

³⁴⁴⁶ ששרשו מז"א כמ"ש בפ' יגש, וילך אל נפשו ולא כתיב את נפשו, והיינו מ"ש בפ"ב ב', דא קב"ה שהוא ז"א ובפ"ג ג' רוח (מ"מ).

³⁴⁴⁷ שהוא ענף החכמה, והיינו מ"ש בפ"ב ב' דא קב"ה שהוא אבא, ובפ"ג ג' מים, שנמצא כי ג' פירושים אלו של רבי יוסי כולם אמת (מ"מ).

³⁴⁴⁸ בינה (רח"ו), ור"ל מי שהיא בינה נתעלית בשביל שמים שהוא ז"א, שכשעולה ז"א לבניה בסוד מ"ן, גורם זוג לאר"א, ולזה הביא ראייה עלה אלהים בתרועה, משמע שאלהים שהיא בינה היא שעולה (מ"מ).

³⁴⁴⁹ בית קבול ביסוד דנוק' (רח"ו).

³⁴⁵⁰ מלכות (רח"ו), ור"ל שידיים דאימא הם כלי מ"ן דרחל [ע"ח שער הארת מוחין דזו"ן פרק ז], בסוד (בראשית מז כד) ונתתם חמישית לפרעה. ובתוך כלי זה עולים נשמות הצדיקים בסוד מ"ן, וזהו שרמז הכתוב, מי שהיא בינה אסף רוח שהם נשמות הצדיקים בחפניו, שהם ידי הבינה שבתוך יסוד דנוק', וז"ש דכתיב אשר בידו נפש כל חי ר"ל אשר שהיא בינה בידים שלהם הם נשפות של כל ישראל (מ"מ).

³⁴⁵¹ ז"א (רח"ו), ור"ל מי שהיא בינה מדדה מים שהם ה' חסדים שמהם נוצר ז"א בסוד מי מדד בשעלו מים (מ"מ).

³⁴⁵² אבא (רח"ו), ור"ל שאבא באמצעות הבינה הקים וכו', לפי שאבא גו אימא (מ"מ).

ספר שמות

<p>מי עלה שמים וירד [וגו'] אלין אינון ארבע קטירי עלמא³⁴⁵³ אש רוח מים ועפר³⁴⁵⁴:</p>	<p>ושמים". עוד אמר "מי עלה שמים וירד וגו'", אלה אותם ארבעה קשרי העולם, אש רוח מים ועפר.</p>
<p>אמר רבי ייסא³⁴⁵⁵ אתחזון מלוי דרבי יוסי דלא מתקיימאן (בכו) כד מטו מלין אלין לגביה דרבי שמעון אנה ידוי ברישיה דרבי יוסי וברכיה ואמר שפיר קא אמרת³⁴⁵⁶ והכי הוא³⁴⁵⁷ אמר ליה מנא לך אמר ליה הכי אוליפנא מאבא דהוה אמר משמיה דרב המנונא סבא:</p>	<p>אמר רבי ייסא, נראים דברי רבי יוסי שלא מתקיימים. כשהגיעו הדברים הללו אל רבי שמעון, הניח ידיו בראשו של רבי יוסי וברכו, ואמר, יפה אמרת, וכך הוא. אמר לו, מנין לך. אמר לו כך למדתי מאבי, שהיה אומר משמו של רב המנונא סבא.</p>
<p>יומא חד הוה יתיב רבי שמעון בתרעא דצפורי אמר ליה רבי ייסא האי דאמר רבי יוסי מי עלה שמים וירד וגו' זמנא חדא אמר דא משה³⁴⁵⁸ לבתר אמר דא קב"ה לבתר אמר אלין ארבע קטירין אש רוח מים ועפר וחמינא ליה למר דברכיה:</p>	<p>יום אחד רבי שמעון היה יושב בשער של צפורי. אמר לו רבי ייסא, זה שאמר רבי יוסי "מי עלה שמים וירד", פעם אחת אמר, זה משה, אחר כך אמר, זה הקדוש ברוך הוא. אחר כך אמר, אלו ארבעה קשרים, אש רוח מים ועפר, וראיתי שמורנו ברכו.</p>
<p>אמר ליה ודאי שפיר קא אמר והכי הוא וכלא חד מלה וכלהו מלי אתקיימו בקב"ה וכלא בחד מתקלא סלקא אתרגיש רבי ייסא במלוי דרבי שמעון ואמר ודאי [האי] הכי הוא [והכי] [והא] אוליפנא מקמיה דמר זמנא אחרא אלה תולדות השמים והארץ בהבראם אל תקרי בהבראם אלא באברהם דכתיב (תהלים פט ג) וכו' אמרתי עולם חסד יבנה אבל³⁴⁵⁹ וכלא (כלא) שפיר:</p>	<p>אמר לו ודאי שיפה אמר, וכך הוא, והכל דבר אחד. וכל הדברים התקיימו בקדוש ברוך הוא, וכולם עולים במשקל אחד. התרגש רבי ייסא בדברי רבי שמעון ואמר, ודאי כך זה, וכך למדנו לפני האדון בפעם אחרת. "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", אל תקרי בהבראם אלא באברהם, שכתוב "כי אמרתי עולם חסד יבנה" אבל, והכל יפה.</p>
<p>ואבל סופא דקרא מאי קא מיירי דכתיב (משלי ל ד) מה שמו ומה שם בנו כי תדע מה שמו תינח מה שם בנו מהו אמר ליה רוא דמלה הא אוליפנא לרבי אלעזר ברי אמר ליה לימא לי מר דהא בחלמי שאילנא קמיה דמר האי מלה ואמר לי ואנשינא לה אמר ליה אי אימא תדכר אמר ליה</p>	<p>אבל סוף הכתוב במה מדובר, שכתוב "מה שמו ומה שם בנו". כי תדע "מה שמו" מובן, מה זה "מה שם בנו". אמר לו סוד הדבר, הרי למדתי לרבי אלעזר בני. אמר לו, יאמר לו האדון, שהרי בחלומי שאלתי לפני האדון דבר זה,</p>

³⁴⁵³ אש היינו בינה, האש הגדולה, מי אסף רוח בחפניו, הוא אהרן, שושבינא דמטרוניתא, וז"ש בפי' ב' דא קב"ה שהיא מלכות, והיינו עפר שבפי' ג' (מ"מ).

³⁴⁵⁴ הם סוד ד' יסודות רוחניים, שהם "מי עלה שמים" יסוד האש מהגבורה נקשרת בבינה, "מי אסף רוח" הוא יסוד הרוח מהת"ת נקשר בבינה, "מי צרר מים" חסד נקשר בבינה, "מי הקים" יסוד העפר, מלכות, נקשר בבינה, והם סדר היסודות הגשמיים: אש רוח מים עפר, וע"י קשרם למעלה בבינה קשר הרכבתם מתקיימת להעמיד העולם על יסודו והיינו "ד' קטירי עלמא" (אור יקר).

³⁴⁵⁵ ר' ייסא לא עמד בסוד דבריו, מפני שראה שפי' ג' דרכים בענין א', מורה שפעם היה אומר כך, ופעם כך, ור"ש אמר כי הם ג' עניינים באצילות, וסודם פירשנו, ובהם ג' דרכים בחינתם זה למטה מזה, ור' ייסא המתחיל היה, שלא היה מן החברים הקדמונים ולא עמד על סוד הדברים, ור"ש בעל אשר סודות התורה שבחו, ולהכי מייתי האי עובדא דבתר הכי שלא היה בקי ר' ייסא כל כך (אור יקר).

³⁴⁵⁶ בענין הראיות וסדר דבריו (אור יקר).

³⁴⁵⁷ בסוד, ועם היות שהם ג' פירושים "כלא חד מלה" ולא שהם פי' א' אלא שכל הפירושים יתקיימו בספירות למעלה (אור יקר). פי' הכל אמת מי עלה שמים היא בינה שנתעלית ע"י ז"א (מ"מ).

³⁴⁵⁸ היינו הך שמשה זכה לבינה כמ"ש הרב (מ"מ).

³⁴⁵⁹ מ"אלה תולדות" עד כאן מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

<p>וְדַאי דְהָא אִמָּה דְאֹלִיפְנָא קָמִיה דְמָרוּ יוֹמָא דַּא אֲדַכְרְנָא³⁴⁶⁰:</p>	<p>ואמר לי ושכחתי אותו. אמר לו אם אמור תזכור. אמר לו ודאי, שהרי מה שלמדתי לפני האדון, יום זה נזכרתי.</p>
<p>אֲמַר לִיה רִזָּא דְמַלְחָה הֵיִינוּ דְכְּתִיב (שְׁמוֹת ד' יב) בְּנֵי בְכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל וְכְתִיב (יִשְׁעִיָּה מִט' ג) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֲתַפְאֵר וּבְרִזָּא עֲלָאָה וְהָאִין (וְהוּא בְּרִזָּא עֲלָאָה וְהֵיִינוּ) אֲקִרִי בְּנוֹ³⁴⁶¹ אֲמַר יְנוּחַ דְעֵתִיָּה דְמָר דְהָא רִזָּא דַּא יִדְעֵנָא אֲדַהֲכִי לֹא אֲדַכְרֵ רַבִּי יִיסָא³⁴⁶² חֲלַשׁ דְעֵתִיָּה אֹזֶל לְבֵיתִיָּה אֲדַמְוֹךְ אַחֲזִיאוּ לִיה בְּחַלְמִיָּה חַד סְפָרָא דְאֲנִדְתָּא דְהוּוּה כְּתִיב בֵּיה חֲכֵמָה וְתַפְאֵרְתָּ בְּמַקְדְּשׁוֹ³⁴⁶³ (תְּהֵלִים צו' ו):</p>	<p>אמר לו סוד הדבר, היינו שכתוב "בני בכורי ישראל", ונאמר "ישראל אשר בך אתפאר". ובסוד עליון, וזה נקרא בנו, אמר תנוח דעתו של האדון, שהרי סוד זה ידעתי, בין כך לא נזכר. רבי ייסא חלשה דעתו, הלך לביתו ונרדם, הראו לו בחלום ספר אגדה אחד, שהיה כתוב בו "חכמה ותפארת במקדשו".</p>
<p>אֲתַעֵר אֹזִיל לְגַבִּיָּה דְרַבִּי שְׁמַעוֹן נִשְׁקָ יְדוּי אֲמַר הֲכִי חֲמִינָא וּבְחַלְמָא זְמַנָּא אַחְרָא חֲמִינָא בְּחַלְמָא חַד</p>	<p>התעורר, הלך אל רבי שמעון, נשק ידיו ואמר, כך ראיתי בחלום. פעם אחרת ראיתי בחלום</p>
<p>עמ/ב</p>	
<p>סְפָרָא דְאֲנִדְתָּא דְאַחֲזִיּוֹ קָמָאִי וְהוּוּה כְּתִיב בֵּיה וְחֲכֵמָה וְתַפְאֵרְתָּ בְּמַקְדְּשׁוֹ³⁴⁶⁴ (תְּהֵלִים צו' ו) חֲכֵמָה לְעֵילָא תַּפְאֵרְתָּ לְתַתָּא בְּמַקְדְּשׁוֹ לְגַבִּיָּהוּ³⁴⁶⁵ וְהֲכִי חֲמִינָא בְּחַלְמָא זְמַנָּא חַדָּא וְהֲכִי אֲשַׁכְּחָנָא בְּפּוֹמָאִי אֲמַר לִיה רַבִּי שְׁמַעוֹן עַד כַּעַן רַבִּיָּא אַנְתָּ לְמִיעֵל בֵּין מַחְצָדֵי חֲקֵלָא³⁴⁶⁶ וְהָא כְּלָא אַחֲזִיאוּ לְךָ³⁴⁶⁷ וְדַא (וְהֲכִי) הוּא דְכְּתִיב (מִשְׁלִי ל' ד) מָה שְׁמוּ וּמָה שֵׁם בְּנוֹ³⁴⁶⁸ כִּי תִדַּע חֲכֵמָה שְׁמוּ תַּפְאֵרְתָּ בְּנוֹ³⁴⁶⁹:</p>	<p>ספר אגדה אחד, שהראו לפני, והיה כתוב בו "חכמה ותפארת במקדשו". חכמה למעלה, תפארת למטה, במקדשו אליהם. וכך ראיתי בחלום פעם אחת, וכך מצאתי בפי. אמר לו רבי שמעון, עד עכשיו אתה תינוק להכנס בין קוצרי השדה, והרי הכל הראו לך, וזהו שנאמר "מה שמו ומה שם בנו כי תדע", חכמה שמו, תפארת בנו.</p>

³⁴⁶⁰ אותה ההקדמה דאוליפנא קמיה דמר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם וכו', כמ"ש הזהר לעיל, וכיון שהתחלת לומר לי קצת מההקדמה, מיד זכרתי מה שלמדתי בפעם אחרת, גם עתה מיד אני זוכר החלום (מ"מ).

³⁴⁶¹ "והאי אקרי בנו" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "והא איקרי בגו".

³⁴⁶² לא זכר ר' ייסא החלום (מ"מ).

³⁴⁶³ לשון הפסוק "עוז ותפארת במקדשו". כמ"ש עוז כו' ועוז הוא חכמה, כמ"ש במים עזים ברקיע עוזו, שהוא ממ"ס ששם בוצד"ק (החכמה תעוז לחכם כו' גם חכמה עם ד' אותיות גימ' ע"ז) (יהל אור).

³⁴⁶⁴ עי' יהל אור בסוף עמוד הקודם.

³⁴⁶⁵ ששיניהם הם מתייחדים ונקרבים למלכות, דהיינו המקדש מתייחד עם הת"ת ועם החכמה (אור יקר).

³⁴⁶⁶ הענין שהמלכות הוא שדה, ושביליו הם סודות התורה, והיא מגדלת הסודות, ואותם קוצרי השדה הם החכמים השואבים רוח הקודש משם ומחדשים בתורה, הם קוצרים הסודות ומושכים אותם למטה (אור יקר). ועי' ריש אד"ר דף קכז ע"ב. פי' הצדיקים הכורתים את הס"א מחקל התפוחין הקדישין על ידי מעשיהם הטובים. והוא בסוד נישוש, דהיינו שמסירים את העשבים הרעים כדי שלא ינקו מהשדה, שכן כל אחזית הס"ט"א הוא ביסוד דנוק' והיא המכונה שדה (ב"ע ג ע"א).

³⁴⁶⁷ ואלו היית בקי היה לך להבין (אור יקר).

³⁴⁶⁸ ושיעור הכתוב "מ"י וכו'" שהיא הבינה פעלה הפעולות האלו, וכיצד בכח החכמה ע"י התפארת, וז"ש מה שמו השופע לבינה, ומה שם בנו המקבל משתיהן, כי תדע ותתייחד שלשתם, אז יצא מי עלה שמים וכו' (אור יקר).

³⁴⁶⁹ והוא סוד מה ומי, מי בד' קטירי עלמא ד' אתוון של השם כנ"ל, ומה הוא סוד י' אתוון גבוה עשרה כו' ומ"ה הוא בדכורין ומ"י בנוק' וכן מ"ה הוא בקו אמצעי, ת"ת ויסוד, שיסוד הוא חכמה כנ"ל, וד' חו"ג ונ"ה הן מ"י שהן ו"ק כלל הכל ולמעלה נעלם שאף זה בסוד שאלה מ"י ומ"ה משא"כ למעלה ואף שבינה נתנה לשאלה היינו למטה בסטרהא (יהל אור)

ספר שמות

<p>תנא³⁴⁷⁰ ומשה עלה אל האלהים (שמות יט ג) זכאה חולקיה דמשה דזכי(ה) ליקרא דא³⁴⁷¹ דאורייתא אסהיד בניניה כך תאני רבי יהודה³⁴⁷² תא חזי מה בין משה לשאר בני עלמא שאר בני עלמא כד סלקין סלקין לעתרא³⁴⁷³ סלקין לרבו סלקין למלכו אבל משה כד סליק מה כתיב ביה ומשה עלה³⁴⁷⁴ אל האלהים זכאה חולקיה:</p>	<p>שנינו "ומשה עלה אל האלהים", אשרי חלקו של משה, שזכה לכבוד זה, שהתורה העידה בשבילו כך. שנה רבי יהודה, בא וראה, מה בין משה לשאר בני העולם. שאר בני העולם, כשעולים עולים לעושר, עולים לגדולה, עולים למלכות, אבל במשה כשעולה, מה נאמר "ומשה עלה אל האלהים", אשרי חלקו.</p>
<p>רבי יוסי אמר מכאן אמרו חברייא הבא ליטהר מסייעין אותו דכתיב ומשה עלה אל האלהים מה כתיב בתריה (שם) ויקרא אליו יהוה³⁴⁷⁵ דמאן דבעי ולא תקרבאו (לקרבא) מקרבין ליה:</p>	<p>רבי יוסי אמר, מכאן אמרו החברים, הבא לטהר מסייעין אותו, שנאמר "ומשה עלה אל האלהים" מה כתוב אחריו "ויקרא אליו ה'", שמי שרוצה להתקרב מקרבים אותו.</p>
<p>ויקרא אליו יהוה מן ההר לאמר כה תאמר³⁴⁷⁶ לבית יעקב וגו' (שמות יט ג) רבי יצחק פתח (תהלים סה ה) אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך זכאה חולקיה דהווא בר נש דקודשא בריך הוא אתרעי ביה³⁴⁷⁷ וקריב ליה למשרי³⁴⁷⁸ בגו היכלא קדישא³⁴⁷⁹ דכל מאן דאיהו אתרעי ביה לפולחניה רשים הוא מרשימין³⁴⁸⁰ דלעילא³⁴⁸¹ למנדע דהא הוא אתבחר מקמיה דמלכא קדישא עלאה³⁴⁸² למשרי [במדורוי וכל] (מדורוי דכל) מאן דאשתכח</p>	<p>"ויקרא אליו מלאך ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב וגו'", רבי יצחק פתח "אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך", אשרי חלקו של אותו אדם שהקדוש ברוך הוא רוצה בו ומקרב אותו לשכון בתוך ההיכל הקדוש, שכל מי שהוא רוצה בו לעבודתו, רשום הוא מרשומים שלמעלה, לדעת שהרי הוא נבחר מלפני המלך הקדוש העליון לשכון במדורו. וכל מי שנמצא בו, אותו הרושם עובר בכל השערים שלמעלה,</p>

³⁴⁷⁰ מוסגר בדפ"ק.

³⁴⁷¹ וא"ת מה ענין זכותו, שמא לא זכה מצד עמו, אלא צורך התורה היה כך, ולענין התורה עלה יותר מכדי זכותו להורידה לישראל (אור יקר).

³⁴⁷² "תאני רבי יהודה" מוסגר בדפ"ק.

³⁴⁷³ ירצה תחלת עלייתם לעושר בלבד, ואח"כ משם עולם "לרבו" גדולה, היות שרים ונכבדים, ואח"כ הם עולים להיותם מלכים, הרי ב' עניינים, עולים לעניני העולם, ועולים מעט מעט מדרגה אחר מדרגה, אבל משה עלייתו בענין הקדושה, ועלה בבת אחת, והיינו "ומשה עלה אל האלהים", לא עלה תחלה למיכאל, ואח"כ אל שר גבוה ממנו, אלא מיד אל האלהים, אל המעלה הגבוהה. ר' יוסי אמר יותר מזה היה הענין, כי לא היה העליה אל האלהים לבד, אלא עלה מצד עצמו אל האלהים, אמנם מצד הקב"ה העלהו אל הת"ת יותר ממה שזכך עצמו (אור יקר).

³⁴⁷⁴ משמע מצד עצמו, ואלמלא היה מצד צורך התורה, לא היה כדאי להכתב ולהעיד עליו ומשה עלה (אור יקר).

³⁴⁷⁵ הוא נתקרב מעט וקרבהו קב"ה הרבה (אור יקר).

³⁴⁷⁶ שאמירה בנוק' והגדה בצדיק דכורא, גיד ג"ד, והמן כזרע גד, ועם הזרע נעשה גיד, ומשמ שוחקין מן כו', ושם הוא סט' דרחמי, חסד דכלול בפום אמה, וז"ש ויגד לכם את בריתו (יהל אור).

³⁴⁷⁷ היינו "תבחר" (אור יקר).

³⁴⁷⁸ ולא שיניחוהו הקב"ה במקום שבחרו, אלא אח"כ יקרבהו אל מעלה יותר, והיינו "ותקרב" (אור יקר).

³⁴⁷⁹ דהיינו בית המקדש, ומפני שאין שם שכונה לשום אדם, אמר כי מלת "ישכון" ירצה למשרייה גו היכלא קדישא, וענין תמידותו בחנייתו שם יקרא שכונה, והנה פירש טעם האושר בזולת שהיא היא מעלה נפלאה, יש לה מעלה נעלמת (אור יקר).

³⁴⁸⁰ מרשימא (אור יקר).

³⁴⁸¹ דהיינו סוד חוט אור המשוך על הנבחר להיותו אות בכל צבא מעלה ומטה (אור יקר).

³⁴⁸² ולכך רושם הנמצא בו, הוא מהיסוד שהוא הרושם כדי שיהיה אות שבחרו, "קדישא" מצד החכמה, "עילאה" מצד הבינה (אור יקר).

ספר שמות

<p>ואין מוחה בידו. ביה ההוא רשימא אעבר בכל תרעין דלעילא ולית דימחי בידוי³⁴⁸³:</p>	<p>רבי יהודה אמר, אשרי חלקו של משה, שעליו נאמר "אשרי תבחר ותקרב", ונאמר בו "ומשה נגש אל הערפל", "ונגש משה לבדו אל ה' והם לא יגשו", זהו שנאמר "כה תאמר לבית יעקב", אלו הנקבות, "ותגיד לבני ישראל", אלו הזכרים.</p>
<p>רבי שמעון אמר³⁴⁸⁷ כה תאמר כמה דאת אמר (במדבר ו כג) כה תברכו וכתוב (תהלים קמה י) וחסידיך יברוכה כלומר יברכו כה כה תאמר לבית יעקב באמירה והיינו מסטרא דדינא ותגיד לבני ישראל³⁴⁸⁸ כמה דאת אמר (דברים ד יג) ויגד לכם את בריתו וכתוב (שם כו ג) הגדתי היום ליהוה אלהיך לבני ישראל ודוכריין (דכרנין) דאתו מסטרא דרחמי:</p>	<p>רבי שמעון אמר "כה תאמר", כמו שנאמר "כה תברכו", ונאמר "וחסידיך יברוכה", כלומר יברכו כה. "כה תאמר לבית יעקב", באמירה, והיינו מצד הדין. "ותגיד לבית ישראל", כמו שנאמר "ויגד לכם את בריתו", ונאמר "הגדתי היום לה' אלהיך", לבני ישראל הזכרים שבאו מצד הרחמים.</p>
<p>אמר רבי יוסי (יצחק) הואיל ואתינא להאי מה הוא הגדתי היום ליהוה אלהיך (דברים כו ג) ליהוה אלהינו מבעי ליה אמר ליה רבי שמעון וכי האי בלחודוי והוא (הוה) והא כתיב (שם ח ז) כי יהוה אלהיך מביאך אל ארץ טובה וגו' (שם ז טז) אשר יהוה אלהיך נותן לך (שם ד כד) כי יהוה אלהיך אש אוכלה הוא וכלהו הכי:</p>	<p>אמר רבי יוסי, הואיל ובאנו לזה, מה זה "הגדתי היום לה' אלהיך", היה צריך להיות "לה' אלהינו". אמר לו רבי שמעון, וכי זה בלבדו הוא, והרי כתוב "כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה וגו'", "אשר ה' אלהיך נותן לך", "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא", וכולם כך.</p>
<p>אלא הכי תנינן כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה מאי טעמא משום דורעא קדישא לארעא קדישא סלקא ושכינתא באתרה יתבא והאי בהאי תליא ומשה לא קאמר אלהיך</p>	<p>אלא כך שנינו, כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה. למה משום שהזרע הקדוש עולה לארץ הקדושה ושכינה יושבת במקומה, וזה תלוי בזה. ומשה לא אמר אלהיך אלא</p>

³⁴⁸³ כשתפלתו או נשמתו עולה, אין שרי השערים מעכבין עליו, אלא הוא עולה פנימה אל היכל קדש הקדשים (אור יקר).

³⁴⁸⁴ לשון הפסוק: אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך נשבעה בטוב ביתך קדש היכלך. "טוב ביתך" שהוא היסוד, ומה הנרצה באותו רושם דעייל בלא בר, וז"ש "וכל מאן היכלך" הוא קדוש הנכנס להיכל ואין מוחה בידו כשאר הנכנסים בצריכין ליתן חשבון ועליה כתיב אשרי תבחר ותקרב אמנם ישכון הוא "שבחו" שישכון חצריך, וע"י כן "נשבעה" כל ישראל "בטוב" דהיינו התורה (אור יקר).
³⁴⁸⁵ נמחק בדפ"ק.

³⁴⁸⁶ שהם בית יעקב, בית אל הת"ת (אור יקר).

³⁴⁸⁷ מפרש לדרך זה גם תאמר ותגד, "כה" שהיא מלכות, "תאמר" יהיה בבחינת הנקבות אמירה דהיינו בבחי' הנקבה מ"ק, כאומרו לאמר, הן ישלח איש את אשתו אמירה זו אשה, והיא מצד ו"ק, ועם היות שיש דיבור קשה הימנה, אין ספק שהדיבור היא במלכות והאמירה בזכר, אמנם הדיבור דין גמורה, ואמירה "סטרא דדינא" דהיינו ב"ק שם מצוי הדין, אמנם הגדה מחכמה, ולכך כולה רחמים ואהבה, דהיינו המשכת הרחמים מחכמה שמשם נמשך השפע אל הברית (אור יקר).
³⁴⁸⁸ נו"ה ודאי מרכבת הזכרים (אור יקר). לפי שהאמירה היא מצד הנוק' בצע אמרתו (רח"ו).

ספר שמות

<p>אלא לאינן דהוו זמינין למיעאל לארעא קדישא ולקבלא אפי שכינתא ומה דלא אמר אלהינו³⁴⁸⁹ משום דהא משה לא זכה למיעאל לארעא ובגיני כך אלהיך ודאי בכל אתר משום דאינן הוו זמינין למיעאל תמן:</p>	<p>לאותם שהיו עתידים להיכנס לארץ הקדושה ולקבל פני שכינה. ומה שלא אמר אלהינו, משום שהרי משה לא זכה להכנס לארץ, ולכן אלהיך ודאי בכל מקום, משום שהם היו עתידים להכנס לשם.</p>
<p>ואמר ליה ודאי הכי הוא אבל הכא כתיב (שם כו ג) ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו הגדתי היום ליהוה אלהיך והא אינן בארעא שריין מאי טעמא אלהיך ולא אלהינו אלא אינן בעיין לאחזאה ולאודאה דבגיני³⁴⁹⁰ ודחסדו (חסד) עלאה זכאן לכל האי ושריין בארעא ועאלן לההיא ארעא ועבד עמהון כל אינן טבאן ובגיני כך הוו אמריין³⁴⁹¹ מלין אלין לכהן ולא לבר נש אחרא³⁴⁹² דכתיב הגדתי היום ליהוה אלהיך והכי הוא ודאי³⁴⁹³ משום דאתי מסטרא דחסד:</p>	<p>אמר לו, ודאי כך הוא, אבל כאן כתוב "ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלהיך", והרי הם בארץ שורים, למה אלהיך ולא אלהינו. אלא הם רצו להראות ולהודות שבגללו של החסד העליון זכו לכל זה ושרו בארץ ונכנסים לאותה ארץ ועשה עמהם כל אותן טובות, ולכן היו אומרים דברים אלה לכהן, ולא לאדם אחר, שנאמר "הגדתי היום לה' אלהיך", וכך הוא ודאי, משום שבא מצד החסד.</p>
<p>כה תאמר לבית יעקב (שמות יט ג) לההוא אתר דאתחזי להו ותגיד לבני ישראל בההוא אתר שלים דאתחזי להו דהא יעקב³⁴⁹⁴ וישראל³⁴⁹⁵ תריין דרגין אסתלקו ובדרגא חד סלקין³⁴⁹⁶ אלא ישראל שלימותא דכלא</p>	<p>"כה תאמר לבית יעקב", לאותו מקום שראוי להם. "ותגיד לבני ישראל" באותו מקום שלם שראוי להם. שהרי יעקב וישראל עולים בשתי דרגות, ועולים בדרגה אחת. אלא ישראל שלמות הכל</p>
פ/א	
<p>אקרי (שמות יט ג) ותגיד לבני ישראל לאחזאה חכמתא ולאשתעי ברוח חכמתא טיבו וקשוט³⁴⁹⁷ דעבד לון קודשא בריך הוא דכתיב (דברים ד יג) ויגד לכם את בריתו³⁴⁹⁸:</p>	<p>נקרא "ותגיד לבני ישראל", להראות חכמה ולדבר ברוח חכמה חסד ואמת שעשה להם הקדוש ברוך הוא, שנאמר "ויגד לכם את בריתו".</p>
<p>תניא אמר רבי יוסי זמנא חדא הוינא אזיל הולך בדרך, והיה עמי רבי חייא בני. עד</p>	<p>שנינו, אמר רבי יוסי, פעם אחת הייתי הולך בדרך, והיה עמי רבי חייא בני. עד</p>

³⁴⁸⁹ אבל במקום אחר תירץ לפי שאותו הדור שנכנסו לארץ היו אחוזים במלכות, ומשה למעלה ממנה, ולכך אמר אלהיך ולא אלהי כי הוא אחוז בת"ת (מ"מ).

³⁴⁹⁰ דבגיניה (דפ"ו).

³⁴⁹¹ אמרי (דפ"ו).

³⁴⁹² "ולא לבר נש אחרא" מוסגר בדפ"ק.

³⁴⁹³ "והכי הוא ודאי" מוסגר בדפ"ק.

³⁴⁹⁴ מלכות (רח"ו).

³⁴⁹⁵ ת"ת (רח"ו).

³⁴⁹⁶ אחדות שלים (רח"ו).

³⁴⁹⁷ עי' אד"ר קכט ע"א: ארחא אתפרשא לשית מאה ותליסר אורחין דאורייתא דפליג בזעיר אפיין דכתיב ביה (תהלים כה) כל ארחות יי' חסד ואמת וגו' – "ארחות ה'" היינו ארחין דז"א, והם נהרין מארחא דע"ק שמכונה "חסד ואמת" שכן "חסד" הוא סוד החיבורתי שהוא חסד דגלגלתא דבינה דרדל"א (בהגר"א על ספד"צ י"ב ע"א ד"ה וז"ש וזעיר) ו"אמת" בעתיקא תליא (כמ"ש בזהר תרומה קמ ע"ב) (ב"ע מז ע"א).

³⁴⁹⁸ כה תאמר, דהיינו אמירה שהיא אימא, לבית יעקב, שאין בחינתו אלא מאבא, אלו ימשיכו עליהם ג"כ מאימא, ויקבלו עליהם אמירה דהיינו אימא. ותגד, לשון המשכה, דהיינו יסוד דאבא הנמשך למטה מיסוד אימא, עד יסוד דז"א. לבני ישראל, שהם מבחי' ז"א, שהם מבחינת אימא ולא מאבא, אלו אני רוצה שימשיכו גם עליהם מאור דאבא, וכ"א שם בפ' ואתחנן (דברים ד' י"ג) ויגד לכם בריתו, והיינו בריתו דקאמר (ספר הליקוטים - פרשת בשלח - פרק יח).

453

ספר שמות

<p>בארחא והוה רבי חייא ברי עמי עד דהוינא אזלין אשכחנא חד גבר דהוה לקיט בחקלא³⁴⁹⁹ עשבין לאסוותא³⁵⁰⁰ קריבנא לגבוי³⁵⁰¹ אמינא ליה בר נש קוטרא דקוטרי דעשבין למה³⁵⁰² לא זקיף רישיה ולא אמר מידי אהדרנא זמנא אחרא ואמינא האי ולא אמר מידי אמינא ליה לרבי חייא ברי או האי בר נש אמיס אודנין או שטיא או חכימא יתיבנא גבוי לבתר לקיט אינון עשבין ואחיד לון והפא עליהון טרפי גופנין:</p>	<p>שהיינו הולכים, מצאתי איש אחד שהיה לוקט בשדה עשבים לרפואה. קרבתי אליו, אמרתי לו, בן אדם קשר הקשורות העשבים, למה. לא הרים ראשו ולא אמר דבר. חזרתי פעם אחרת, ואמרתי את זה. ולא אמר דבר. אמרתי לו, לרבי חייא בני, או שהאיש הזה אזניו אטומות או שוטה או חכם. ישבתי אצלו. אחר כך לקט אותם עשבים ואחז אותם, וכסה אותם בְּעֵלֵי גֶפֶן.</p>
<p>אמר לן אנא המינא דיודאין אתון ויודאין אמרי עלייהו דאינון חכימין אי לא דהייסנא עליינו השתא תהוון רחיקן מבני נשא כסגירא³⁵⁰³ דא ודמררחיקין (דרחיקין) ליה מכלא דהא אנא המינא דריחא דחד עשבא דהוה קריב גביכון עאל בגופייכו ותהוון רחיקין תלתא יומין אלא אכילו אלין תומי ברא ותתסון:</p>	<p>אמר לנו, אני ראיתי שאתם יהודים, ועל היהודים אומרים שהם חכמים, אם לא הייתי חס עליכם. עכשיו תהיו מרוחקים מבני אדם כמו המצורע הזה, שמרחיקים אותו מהכל, שהרי אני רואה שריח של עשב אחד שהיה קרוב אליכם נכנס בגופכם, ותהיו רחוקים שלשה ימים, אלא אכלו שומי הבר הללו ותרפאו.</p>
<p>אכלנא מנייהו דהוו שכיחין קמן ואדמכנא ואתקטנא בזיעא³⁵⁰⁴ עד עידן סגי לבתר אתערנא אמר לן ההוא גברא השתא אלהכון עמכון דאשכחתון לי דהא אסוותא דגופיכון על ידי אשתלים³⁵⁰⁵:</p>	<p>אכלנו מהם, שהיו מצויים לפנינו, ונרדמנו ונקשרנו בזעה עד זמן רב. אחר כך התעוררנו. אמר להם אותו האיש, עכשיו אלהיכם עמכם, שמצאתם אותי, שהרי רפואת גופכם נשלמה על ידי.</p>
<p>עד דהוינא אזלין אמר לן כל בר נש בעי לאשתעי בבר נש אחרא כפום ארחוי³⁵⁰⁶ דהא</p>	<p>עד שהיינו הולכים, אמר לנו, כל אדם צריך לדבר עם אדם אחר כפי דרכו, שהרי לנקבה כפי דרכה, לאיש כפי דרכו,</p>

³⁴⁹⁹ עי' לעיל עט ע"ב שחקלא היא מידת המלכות.

³⁵⁰⁰ עי' תיקו"ז קיג ע"א וכן ח"ג קצח ע"ב שמלקטים עשבים עבור ע"ז, אמנם עי' לקמן ח"ג קסב
ע"א שמשם פשטות לא היה לשם ע"ז. ועי' פסחים נו ע"א: ששה דברים עשה חזקיה המלך על
שלשה הודו לו ועל שלשה לא הודו לו וכו' גזס רפואות והודו לו. ועי' ספר הליקוטים (מלכים א'
פרק א): וגם גזס רפואות, מצד סגולתם מצד העשבים והפירות שהם תחת רשות השרים, כמ"ש
(איוב לח לג) אם תשים משטרו בארץ, והיו עובדים להם. ולזה הודו לו חכמים, בראותם כי כח
הלבנה היתה הולכת וחסור בעונות, ואין לה כח ושליטה כבימי שלמה, ולכן התיש כח החיצונים
קודם שתחסר מכל וכל. ועי' עמק המלך (ש"י פ"י): עשב, היינו קליפת נוגה, כי עשב הוא מאכל
בהמה.

³⁵⁰¹ לגביה (דפ"ו).

³⁵⁰² עי' ח"א כז ע"א: תלת קטירין אינון נשמתא רוחא נפשא.

³⁵⁰³ אם היה מצורע מוחלט אוי לו, כי בדד ישב מחוץ למחנה מושבו, בד"ד עולה עשרה, ר"ל חוץ
לי' ספירות, למקום החיצונים. וטמא טמא יקרא, שנמסר ביד מחבלים בשדה, ונקרא איש שדה, על
שם שדים מחלק איש יודע ציד איש שדה, כי משם חלקו של עשו (בהגר"א בתיקו"ז נג ע"ד).

³⁵⁰⁴ עי' לעיל סא רע"ב אתבזע זיעא באנפוי ותב רוחיה לגביה. ועי' אפיקי ים (חגיגה דף יג ע"א):
בפ' בראשית דף מב ע"א כולהו כד נטלין מזדעזעים כמה חיילין וכו', והם זיעתם של חיות שמשם
יוצא הנהר דינור. והזיעה היא זי"ע ורת"ת שהם תת"ו בסוד שיר המלאכים כמ"ש בז"ח שה"ש,
וידוע כי זיעה הוא ע"י המים שמתבקע דרך נקבים שבעור ע"י חום הגובר בו, והחום מוציא המים
לחוץ, וכן כאן בהיכל הזכות ששם סוד המים מים קדושים מים ראשונים וכמ"ש שם בהיכלות
ובביאורי רבינו באריכות, וע"י האש ששם מתבקע הזיעה וע"י יוצא נהר דינור, והוא מ"ש מזיעתם
של חיות.

³⁵⁰⁵ עי' ח"ג ריח ע"א שרפואת כלל ישראל על ידי חולי הצדיקים.

³⁵⁰⁶ פי' הכיר בהם שהם חכמים גדולים לכך אמר ליה שמפני חכמתם צריך לנהוג בהם כבוד ואגיד
לכם הענין (מ"מ).

ספר שמות

<p>לנוקבא כפום ארחוי לגברא כפום ארחוי לגברא דגברי כפום ארחוי אמינא לרבי הייא ברי היינו דכתיב כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל³⁵⁰⁷ וס"א כה תאמר לבית יעקב בההוא אתר דאתחזי להו ותגיד לבני ישראל בההוא אתר שלים דאתחזי להו דהא יעקב וישראל תרין דרגין אינון ובדרגא חד סלקין אלא ישראל שלמותא דכלא אקרי:</p>	<p>לגבר שבגברים כפי דרכו. אמרתי לרבי חייא בני, זהו שנאמר "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבית ישראל". (ס"א "כה תאמר לבית יעקב", באותו מקום שראוי להם, "ותגיד לבני ישראל", באותו מקום שלם שראוי להם. שהרי יעקב וישראל שתי דרגות הם, ובדרגה אחת עולים, אלא ישראל נקרא שלמות הכל).</p>
<p>אמר לן חמיתון דלא זקיפנא רישאי ולא אשתעינא בהדייכו משום ודאבא (דאנא) חכימא בעשבין מכל בני דרא והוה³⁵⁰⁸ ואוליפנא מאבא ארחוי דכל עשבין דבהון קשוט³⁵⁰⁹ ואנא בכל שתא מדוראי בינייהו:</p>	<p>אמר לנו, ראיתם שלא הרמתי ראשי ולא דברתי עמכם, משום שאבי היה חכם בעשבים מכל בני דורו, ולמדתי מאבי דרכי כל העשבים שבהם אמת, ואני בכל השנה מדורי ביניהם.</p>
<p>והאי עשבא דחמיתון דחפינא ליה בטרפי דגופנין אלין בביתאי אית אתר חד והוא לסטר צפון ובההוא אתר נעיין חד ריחיא³⁵¹⁰ ומעינא ודההוא (ומההוא) ריחיא נפיק חד גבר בתרין רישין³⁵¹¹ וחרבא שיננא בידיה ובכל יומא קא מצער לן ואנא לקיטנא האי עשבא וזילו אבתראי ותחמון חיליה דהאי עשבא ומה די אלהא עלאה גלי בעלמא ולית מאן דידע ארחוי ובכלא:</p>	<p>והעשב הזה שראיתם שכסיתי אותו בְּעֵלֵי הַגֶּפֶן הַלְלוּ, בביתי יש מקום אחד והוא לצד צפון, ובאותו המקום נעוץ רחיים אחד, ומהעין של אותו הרחיים יוצא איש אחד עם שני ראשים, וחרב שנונה בידו. ובכל יום הוא מצער אותנו, ואני לקטתי את העשב הזה והלכנו אחרי, ותראו את כחו של העשב הזה, ומה שאלוה העליון גילה בעולם, ואין מי שיודע דרכיו בכל.</p>
<p>אזילנא אבתריה עד דהוינא אזלי בארחא מאיך לחד נוקבא בעפרא ושוי מההוא עשבא ובנוקבא (לנוקבא) נפק חד חויא ורישא (ורישיה) דיליה סגי נטל חד סנטירא [נ"א סודרא] וקטיר ליה כחד גדיא דחילנא אמר לן³⁵¹² זילו אבתראי:</p>	<p>הלכנו אחרי, עד שהיינו הולכים בדרך, התכופף לנקב אחד בעפר, ושם מאותו העשב בנקב. יצא נחש אחד וראשו גדול, לקח חבל (סודר) אחד וקשר אותו כמו גדי אחד, פחדנו, אמר לנו, לכו אחרי.</p>
<p>עד דמטינא לביתיה חמינא ההוא אתר בחשוכא בתר חד כותלא נטל חד שרגא ודליק דליקא³⁵¹³ סחרניה דההוא אתר דריחיא אמר לן³⁵¹⁴ ממה דתחמון לא תדחלון ולא תשתעון מידי:</p>	<p>עד שהגענו לביתו, ראינו אותו מקום בחשכה. אחר כותל אחד לקח נר אחד, והדליק אש סביב אותו מקום הרחיים. אמר לנו, ממה שתראו לא תפחדו ולא תדברו דבר.</p>

³⁵⁰⁷ עי' עט ע"ב.

³⁵⁰⁸ עי' ח"ג רז ע"ב: כמה חכים הוה בלעם בחרשוי על כל בני עלמא.

³⁵⁰⁹ אמתיות הענין שבכל עשב ועשב (מ"מ).

³⁵¹⁰ עי' חגיגה (דף יב ע"ב): שחקים שבו רחיים עומדות וטוחנות מן לצדיקים, ועי' ב"ע (קסג ע"ב): נו"ה רחיים דטחנין מנא לצדיקים כידוע ששחקים הוא בנו"ה ובהם ב' מוחין חו"ב. ועיי"ש (כו ע"ב): שכל טחינה הוא בנו"ה ששם מתבשל הזרע שיהיה ראוי שיהיה נוצר ממנו הולד כמו טחינה שמתקן לאכילה וכו', ומזה הטעם נק' שפתיים רחיים כמ"ש רז"ל לעולם ישים אדם שתי שפתותיו כשני רחיים כו' וידוע כי ב' שפתיים הם נו"ה.

³⁵¹¹ עי' ח"א רנא ע"א: כל אינון דתמן אינון מתולדין דקין ואינון בתרין רישין מנהון גברין עלאין ומנהון גברין זעירין ולית בהו דעתא שלים כשאר בני נשא דהכא לזמנין אינון זכאין ואתהדרן לסטרא טבא ולזמנין אתהדרן לסטרא בישא ומולדין ומתין כשאר בני נשא.

³⁵¹² לון (דפ"ו).

³⁵¹³ מדורה של אש להאיר ולרוב החשך לא הספיק לו אור הנר (מ"מ).

³⁵¹⁴ לון (דפ"ו).

ספר שמות

<p>אדהכי שרי חויה מקטרוי וכתש בקיספא מההוא עשבא ושוי ברישיה דחויה עאל חויה בההוא עינא דרחייה ושמענא קלא דכל אתר מזדעזעא בעינן למיפק אחיד בידנא ההוא גברא אמר לא תדחלון קריבו גבאי:</p>	<p>בין כך התיר את הנחש מקשריו, וכתש במכתשת מאותו העשב, ושם בראש הנחש. נכנס הנחש באותו עין הרחיים, ושמענו קול שכל המקום הזדעזע, רצינו לצאת, אחז בידנו אותו האיש ואמר, אל תפחדו, קרבו אלי.</p>
<p>אדהכי נפק חויה שתית דמא נקט ההוא גברא מההוא עשבא ושוי ברישיה כבקדמיתא עאל בההוא עינא דרחייה לשעתא זעירא חמינא דנפק מההוא עינא חד גברא בתרין רישין וחויא שרייה סחרניה דקדלוי עאל בההוא עינא דרחייה ונפק תלת זמני הוה אמר זקיטא זקיטא ווי לאימיה דלההוא אתר אוביל ליה:</p>	<p>בין כך יצא הנחש שותת דם, לקח אותו האיש מאותו העשב ושם בראשו כבתחילה. נכנס לאותו עין הרחיים לשעה קטנה, ראינו שיצא מאותו העין איש אחד עם שני ראשים ונחש שרוי סביב צוארו, נכנס לאותו עין הרחיים ויצא שלש פעמים. הוא אמר זקיטא זקיטא, אוי לאמו שהובילה אותו לאותו מקום.</p>
<p>אדהכי אתעקר ריחיא³⁵¹⁵ מאתריה ונפקו גברא וחויא ונפלו ומיתו תרווייהו ואנן דחילנא סגי אמר לן ההוא גברא דא הוא חילא דעשבא דאנא לקיטנא קמייכו ובניני כך לא אשתעינא בהדייכו ולא זקיפנא רישאי בשעתא דקריבתון גבאי:</p>	<p>בין כך נעקר הרחיים ממקומו, ויצאו האיש והנחש ונפלו ומתו שניהם, ואנו פחדנו מאד. אמר לנו אותו האיש, זהו כחו של עשב שאני לקטתי לפניכם, ולכן לא דברתי עמכם ולא הרמתי ראשי בשעה שקרכתם אלי.</p>
<p style="text-align: center;">אמר לן³⁵¹⁶ אילו</p>	<p style="text-align: center;">אמר לנו, אלו</p>
<p style="text-align: center;">פ/ב</p>	
<p>ידעין בני נשא וחכמתא דכלו (כל) מה דנטע קודשא בריך הוא בארעא וחילא דכל מה דאשתכחו (וכל מאן דישתכח) בעלמא ישתמודעון חילא דמאריהון בחכמתיה סגיאה אבל לא טמיר קודשא בריך הוא חכמתא דא מבני נשא אלא בגין דלא יסטון מארחוי ולא יתרחיצו בההיא חכמתא וינשון ליה³⁵¹⁷:</p>	<p>ידעו בני אדם חכמה של כל מה שנטע הקדוש ברוך הוא בארץ, וכח כל מה שנמצא בעולם, יכירו את כח רבונם בחכמתו הרבה. אבל לא הסתיר הקדוש ברוך הוא חכמה זו מבני אדם, אלא כדי שלא יסטו מדרכיו, ולא יבטחו באותה חכמה וישכחו אותו.</p>
<p>כד אתינא ואמינא [הני] מלי קמיה דרבי שמעון אמר ודאי חכימא הוה ותא חזי לית עשבא ועשבא דאתייליד בארעא דלא הוה ביה חכמתא סגיאה וחיליה בשמיא סגיאה תא חזי מן אזובא דבכל אתר דבעי קודשא בריך הוא לדכאה לבר נש³⁵¹⁸ באזובא מתדכי מאי טעמא משום דיתער חיליה דלעילא דאתפקדא עלוי דהא ההוא חילא דאתפקדא עלוי כד אתערא מבערא רוח מסאבא ואתדכי בר נש ועלך אמינא בריך רחמנא דשזבך:</p>	<p>כשבאתי ואמרתי את הדברים הללו לפני רבי שמעון, אמר ודאי חכם היה. ובא וראה, אין עשב ועשב שנולד בארץ שאין בו חכמה רבה וכחו רב בשמים. בא וראה, מן האזוב, שבכל מקום שרצה הקדוש ברוך הוא לטהר את האדם, הוא נטהר באזוב. למה, משום שיתעורר כחו שלמעלה שנפקד עליו, שהרי כשמתעורר אותו הכח שנפקד עליו, הוא מבער רוח הטומאה ונטהר האדם. ועליך אני אומר, ברוך הרחמן שהצילך.</p>
<p>אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם</p>	<p>”אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים”, מה זה</p>

³⁵¹⁵ כי רצו לצאת הנחש והגברא ואין מקום לצאת כי עין הריחיים צר מהכיל גוף שניהם (מ"מ) ³⁵¹⁶ לון (דפ"ו).

³⁵¹⁷ עי' ברכות י ע"ב, חזקיהו המלך גנז ספר רפואות, פי' רש"י: כדי שיבקשו רחמים.

³⁵¹⁸ ויחי רנ ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>על כנפי נשרים (שמות יט ד) מאי כנפי נשרים אמר רבי יהודה ברחמי³⁵¹⁹ דכתיב (דברים לב יא) כנשר יעיר קנו³⁵²⁰ וגו' והיינו רזא דאמר רבי שמעון (משלי ל יט) דרך הנשר בשמים³⁵²¹ מאי בשמים ברחמי מה נשר אשתכח ברחמי על בנוי ודינא לגבי אחרנין כך קודשא בריך הוא³⁵²² אשתכח ברחמי לגבי ישראל³⁵²³ ודינא לגבי עמין עעכו"ם³⁵²⁴:</p>	<p>כנפי נשרים. אמר רבי יהודה, ברחמים, שנאמר "כנשר יעיר קנו וגו'", והיינו סוד הכתוב שאמר רבי שמעון "דרך הנשר בשמים". מהו בשמים, ברחמים, כמו שהנשר נמצא ברחמים על בניו ובדין כלפי אחרים, כך הקדוש ברוך הוא נמצא ברחמים לישראל ובדין אל עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות.</p>
<p>רבי אלעזר הוה אזיל מקפוטקיא ללוד והוה אזיל רבי יוסי ורבי חייא עמיה קמו בנהורא כד נהיר יממא והוו אזלי אמר רבי חייא חמינא האי קרא דכתיב (יחזקאל א י) ופני אריה אל הימין לארבעתן ופני שור מהשמאל לארבעתן ופני נשר לארבעתן הא אריה בימינא שור משמאלא³⁵²⁵ נשר באן אתר דוכתיה:</p>	<p>רבי אלעזר היה הולך מקפוטקיא ללוד, והיו הולכים עמו רבי יוסי ורבי חייא. קמו באור כשהאיר היום, והיו הולכים. אמר רבי חייא, ראיתי את הפסוק הזה שכתוב "ופני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתן ופני נשר לארבעתן", הרי אריה בימין שור משמאל, נשר באיזה מקום מקומו.</p>
<p>אמר ליה רבי אלעזר באתרא ודיניקא (דיעקב) שריא³⁵²⁶ מאי טעמא³⁵²⁷ משום דנשר בכלא אשתכח³⁵²⁸ רחמי לבנוי³⁵²⁹ דינא לגבי אחרנין³⁵³⁰ כך קודשא בריך הוא אוביל לון לישראל ברחמי ובדינא לגבי אחרנין דכתיב ואשא אתכם על כנפי נשרים וכתב כנשר יעיר קנו:</p>	<p>אמר לו רבי אלעזר במקום שהיונק שרוי. למה, משום שנשר נמצא בכל, אהבה לבניו דין כלפי אחרים, כך הקדוש ברוך הוא מוביל את ישראל ברחמים ובדין כלפי אחרים, שנאמר "ואשא אתכם על כנפי נשרים", ונאמר "כנשר יעיר קנו".</p>
<p>מנלן דנשר רחמי אקרי דכתיב (משלי ל יט) דרך הנשר בשמים בשמים ממש ובגיני כך³⁵³¹</p>	<p>מנין לנו שנשר נקרא רחמים, שנאמר "דרך הנשר בשמים", בשמים ממש,</p>

³⁵¹⁹ פי' נשר הוא רחמים כדמסיק, ולהיות הנהגתם של ישראל במדת רחמים ייחס ההנהגה ההיא אל כנפי נשרים וכן פי' הכתוב וכו' (אור יקר).
³⁵²⁰ הם מדות רחמניות שיש בנשר על בניו כדפי' במדרש, ועם היות שהנשר הוא במלכות ומדת המלכות היא מדת הדין הרפה עכ"ז הוא כדפי' ר"ש (אור יקר). עי' שעה"כ ב ע"ג.
³⁵²¹ ונודע כי שמים "רחמי" דהיינו ת"ת, ולא אמר הכתוב נשר שמים אלא דרך הנשר בשמים, ירצה כי הנשר היא מדת המלכות, ועולה דרך הת"ת דהיינו דרך הנשר מלכות, בשמים בת"ת, ושוב פי' שהן אמת שהיא מדת הדין, אמנם פועל מצד רחמיה על ישראל ומצד דינה על אומות העולם, להצלתן של ישראל (אור יקר).
³⁵²² בבחי' מדת המלכות (אור יקר).
³⁵²³ מאותם הרחמים שהיא מקבלת באמצעותם מישראל העליון (אור יקר).
³⁵²⁴ שהיא מדת הדין הרפה, ומצד דינה דנה לאומות העולם, ולעולם נשר הוא במלכות, אלא שהיא רחמים שהיא נקשרת למעלה בת"ת (אור יקר).
³⁵²⁵ קכ ע"א (הערת הזהר).
³⁵²⁶ לא אמר אתרי דיעקב הוא אלא באתרי דיעקב, שהוא הת"ת, "שריא" המלכות בהיותה נקראת נשר, רחמים כדפי', והנה דברי ר' אלעזר הם מורכבים על ב' העניינים, לא גמר אומר היותו בת"ת ממש, ולא אמר שהיא מכל וכל במלכות והניח הענין תלוי ועומד (אור יקר).
³⁵²⁷ למה פירשתי כך (אור יקר).
³⁵²⁸ משום "דנשר בכלא אשתכח" פעמים לדין פעמים לרחמים כפי ענין הנפעלים, ולזה צריכים אנו לייחס לה מקום שיהיה לה ב' בחינות אלו (אור יקר).
³⁵²⁹ מצד רחמי הת"ת, והיא מתייחדת עמו (אור יקר).
³⁵³⁰ מצד שהיא דין, והיינו ואשא וכו' כדפי' לעיל (אור יקר).
³⁵³¹ ירצה עתה יובן הכתוב, שאמר אריה ייחס לו הימין, שור ייחס לו השמאל, ונשר סתם שם בכללם משום דמסתמא משתמע נשר ביניהן, ויש בו דין ורחמים, והיינו המלכות שהיא דין מצד הגבורה, והיא גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה, והיא רחמים מצד החסד האוחז בה (אור יקר).

ספר שמות

<p>אריה לימינא³⁵³² שור לשמאלא נשר בינייהו ואחיד לון³⁵³³ אדם כליל כלהו³⁵³⁴ וכלא אתכלילן ביה³⁵³⁵ דכתיב (יחזקאל א כו) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה³⁵³⁶:</p>	<p>ולכן אריה לימין, שור לשמאל, נשר ביניהם, ואוחז אותם. אדם כולל את כולם, והכל נכללו בו, שנאמר "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה".</p>
<p>ויהי ביום השלישי וגו' (שמות יט מז) רבי אבא פתח (שיר ה ח) אחות לנו קטנה ושדים אין לה מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה אחות לנו קטנה דא כנסת ישראל³⁵³⁷ דאקרי אחות לקודשא בריך הוא³⁵³⁸ ושדים אין לה³⁵³⁹ היינו דתנינן בשעתא דקריבו (דקריב) ישראל למורא דסיני לא הוה בהון זכוון ועובדין טבין לאגנא עלייהו דכתיב ושדים אין לה דהא אינון תקונא ושפירו דאתתא³⁵⁴⁰ ולית שפירו דאתתא אלא אינון³⁵⁴¹ מה נעשה לאחותנו מה יתעביד מינה³⁵⁴² בשעתא דקודשא בריך הוא יתגלי בטורא דסיני למלא בפתגמי אורייתא ויפרח נשמתהון מנייהו:</p>	<p>"ויהי ביום השלישי וגו'", רבי אבא פתח "אחות לנו קטנה ושדים אין לה מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה", אחות לנו קטנה, זו כנסת ישראל שנקראת אחות לקדוש ברוך הוא. ושדים אין לה, היינו ששינונו, בשעה שקרבו ישראל להר סיני, לא היה בהם זכויות ומעשים טובים להגן עליהם, שנאמר "ושדים אין לה", שהרי הם התקונו והיופי של האשה, ואין יופי של אשה אלא הם. "מה נעשה לאחותנו", מה יעשה ממנה בשעה שהקדוש ברוך הוא יתגלה בהר סיני לדבר את דברי התורה ותפרח מהם נשמתם.</p>
<p>אמר רבי יוסי בההיא שעתא דקריבו ישראל לטורא דסיני בההוא ליליא וזננהי תלתא יומין³⁵⁴³</p>	<p>אמר רבי יוסי, באותה שעה שקרבו ישראל להר סיני, באותו לילה, ליל</p>

³⁵³² כלומר אין ספק שאריה חסד, ושור גבורה, לא נשאר הספק אלא בנשר אדם איך ענינם, אמנם הספק בנשר, שבא סתם בפסוק ואמר ופני נשר לארבעתם, ולא פי' איזה מקומו, ויש מקום ספק מצד מה שאמר הכתוב, אריה לימין שור לשמאל, והשלישי אליהם נשר, מורה דמסתמא הוא אמצעי לאריה שור, אמנם לפי המורגל הוא כי שנשר היא נקבה בסוד המלכות, ור' אלעזר אמר דבר השוה לב' הדעות כדעת אביו שפי' (אור יקר).

³⁵³³ ופני אדם הם ב' בחי': הא' היא למטה משלשתם והוא כולל אותם ופני אדם אלו הם במלכות במקומה, שהיא ה' כוללת ג' אבות כנגד ג' גווני הקשת, אמנם הב' היא למעלה מכולם, שכל הג' מורשיים בו, והיינו בת"ת פני אדם ודאי (אור יקר).

³⁵³⁴ והיינו פני אדם העליונים (אור יקר). פי הוא בחי' מלכות, כי אריה חסד, שור גבורה, נשר ת"ת, אדם מלכות (יהל אור).

³⁵³⁵ והיינו פני אדם התחתונים, וז"ש הכתוב, ודמות פניהם שור נשר אריה פני אדם, והעד על ב' בחינות אלו בפני אדם אומר "ועל דמות הכסא" דהיינו כסא דבריאה (אור יקר).

³⁵³⁶ דהיינו מלכות הכוללת פני אריה שור נשר העליונים, והיינו לגבי חיות פני אדם למטה, ודמות פניהם פני אדם, ופני אדם למעלה כאומרו "ועל דמות הכסא וכו'" ובערך האצילות אמר דמות כמראה אדם, לא אמר דמות אדם אלא כמראה אדם, כאותו אדם שהוא רוכב על נשר שור אריה, דהיינו סוד אדם בת"ת בבחי' עצמו הרוכב על ג' פנים אלו (אור יקר).

³⁵³⁷ היינו המלכות שהיא עם ישראל בגלותם, ויוצאת עמהם, והיא מתתקנת מתקרבת עמהם לסיני כדי להתתקן עם בניה, שכאשר ישראל עושים מעשים הגונים, היא אמן של ישראל, המתתקנת עליהם ומתקשטת בטובתם, וכשרותם, וא"כ כל מה שישראל מתתקנין היא מתתקנת עמהם (אור יקר).

³⁵³⁸ בסוד ד"ו פרצופין (אור יקר).

³⁵³⁹ כיון שאין לישראל מעשים הגונים, עם היות שהיא מתקשטת מכף רגלה ועד קדקדה בסוד מעשיהם של ישראל, עכ"ז יחס עתה תיקוניה בשדיים (אור יקר). עי' פע"ח חג המצות א' ש"שדיים" היא גדלות ב'.

³⁵⁴⁰ פי' סימני גדלות.

³⁵⁴¹ שאין אשה אלא להניק את בניה (אור יקר).

³⁵⁴² פי' שאומר הקב"ה כשפורחת נשמתם מהם מה נעשה להם מוכרח להחיותם (יהל אור).

³⁵⁴³ פי' ליל שלשה ימים שלא שמשו מטתם, ור' יוסי אזיל לשיטתיה בש"ס דס"ל בד' צוה אותם על פרישה ופירשו ליל ה' וששי ושביעי למחר ניתנה תורה, אבל רבנן ס"ל בה' עבדו פרישה ופירשו ליל ששי ושביעי למחר ניתנה תורה, ועי' במס' שבת פרק רבי עקיבא (מ"מ).

ספר שמות

<p>דלא אזדווגו לאנתתייהו אתי מלאכין עלאין וקבילו לישראל באחוותא אינון מלאכין לעילא וישראל מלאכין לתתא אינון מקדשי³⁵⁴⁴ שמא עלאה לעילא וישראל מקדשי³⁵⁴⁵ שמא עלאה לתתא:</p>	<p>שלשה ימים שלא הזדווגו לנשותיהם, באו מלאכים עליונים וקבלו את ישראל באחווה. אותם מלאכים למעלה וישראל מלאכים מלמטה. הם מקדשים את השם העליון למעלה וישראל מקדשים את השם העליון למטה.</p>
<p>ואתעטרו ישראל בשבעין כתרין בההוא ליליא ומלאכי עלאי הוו אמרי אחות לנו קטנה ושדים אין לה דלית בהו זכוון ועובדין טבין מה נעשה לאחותנו כלומר מה יקר ורבו נעביד לאחתנא דא ביומא דקודשא בריך הוא ויתגלי בטורא דסיני למיהב להו אורייתא (יגלי לה אורייתא):</p>	<p>והתעטרו ישראל בשבעים כתרים באותו לילה, ומלאכים עליונים היו אומרים "אחות לנו קטנה ושדים אין לה", שאין בהם זכויות ומעשים טובים. "מה נעשה לאחותנו", כלומר מה כבוד וגדולה נעשה לאחותנו זו ביום שהקדוש ברוך הוא יתגלה בהר סיני לתת להם תורה.</p>
<p>ויהי ביום השלישי³⁵⁴⁶ כתיב (שמות יט יא) היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה והיינו ביום השלישי רבי שמעון אמר בשעתא דקודשא בריך הוא בעא לאתגלאה</p>	<p>"ויהי ביום השלישי". נאמר "היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה", והיינו ביום השלישי. רבי שמעון אמר בשעה שרצה הקדוש ברוך הוא להתגלות</p>
<p>פא/א</p>	
<p>בטורא דסיני קרא קודשא בריך הוא לכל הפמליא דיליה אמר לון השתא ישראל (רביין) (דכייין) דלא ידעין נימוסי ואנא בעי לאתגלי עליהו אי אתגלי עליהו בחילא דגבורה לא יכלין למסבל אבל אתגלי עליהו ברחמי ויקבלון נימוסי הדא הוא דכתיב (שמות יט יא) ויהי ביום השלישי ביום השלישי ודאי³⁵⁴⁷ דאיהו רחמי מנלן דכתיב (ש"ב כב י) ויט שמים וירד:</p>	<p>בהר סיני, קרא הקדוש ברוך הוא לכל הפמליה שלו ואמר להם, עכשיו ישראל תינקות שאינם יודעים את הנהגותי, ואני רוצה להתגלות עליהם, אם אתגלה אליהם בכח הגבורה לא יוכלו לסבול, אבל אתגלה עליהם ברחמים, ויקבלו את הנהגותי, זהו שנאמר "ויהי ביום השלישי", ביום השלישי ודאי, שהוא רחמים, מנין לנו, שנאמר "ויט שמים וירד".</p>
<p>ובהאי אתגלי קודשא בריך הוא לישראל אקדים להו רחמי בקדמיתא ולבתר אתייהיב להו אורייתא מסטרא דגבורה ביום השלישי דהכי אתחזי להו דבגיני כך ישראל אקרין³⁵⁴⁸:</p>	<p>ובזה התגלה הקדוש ברוך הוא לישראל, הקדים להם רחמים בתחילה, ואחר כך נתנה להם תורה מצד הגבורה ביום השלישי, שכך ראוי להם, שלכן נקראו ישראל.</p>
<p>בהיות הבקר (שמות יט יא) דכתיב (ש"ב כג ד) בקר לא עבות הא אי הוה עבות³⁵⁴⁹ קדרותא אשתכח ולא אתגלייא חס"ד ואימתי אתגלייא חס"ד ובבקרן כמה דאת אמר (בראשית מד ג) הבקר אור דכד נהיר צפרא חס"ד אשתכח בעלמא ודינין מתעברן ובזמנא דלא נהיר בקר דינין עד כען</p>	<p>"בהיות הבוקר", שנאמר "בוקר לא עבות". אבל אם היה עבות, אז נמצאת קדרות ולא התגלה חסד. ומתי מתגלה חסד, בבוקר, כמו שנאמר "הבוקר אור", שכשמאיר הבוקר נמצא חסד בעולם והדינים עוברים, ובזמן שלא מאיר הבוקר, הדינים עד כעת לא עוברים,</p>

³⁵⁴⁴ מקדשין (דפ"ו).

³⁵⁴⁵ מקדשין (דפ"ו).

³⁵⁴⁶ "ויהי ביום השלישי" מוסגר בדפ"ק.

³⁵⁴⁷ פי' ת"ת שהוא רחמים (מ"מ).

³⁵⁴⁸ פי' כי ישראל הוא סוד ת"ת, וישראל אחוזים בת"ת, לכך נקראו ישראל (מ"מ).

³⁵⁴⁹ פי' שיש בו דינים, והיינו קודם שהאיר הבקר הרבה רק בקדרותא דצפרא, אז יש דינים (מ"מ).

ספר שמות

<p>לא מתעברן דכתיב (איוב לה ז) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים³⁵⁵⁰ כיון דאתעברן אינון ככביא נהירו שמיא [נ"א ונהיר שמשא] ביה שעתא כתיב (שמואל ב' כג ד) בקר לא עבות וחס"ד אתער בעלמא תתאה³⁵⁵¹ בההיא שעתא כתיב בהיות הבקר [דאתער בקר דינין לא אשתכחו] וש"מ בהיות הבקר וכיון דמתעברן ככביא בקר אשתכחו (ש"מ בהיות הבקר וכיון דמתעברן בקר לא אשתכח):</p>	<p>שנאמר "ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים". כיון שעברו אותם כוכבים ומאירים השמים נ"א ומאירה השמש, באותה שעה נאמר "בוקר לא עבות", וחסד מתעורר בעולם התחתון. באותה שעה נאמר "בהיות הבוקר", וכיון שעברו הכוכבים, נמצא הבוקר.</p>
<p>אמר רבי יוסי בהיות הבקר שארי קודשא בריך הוא לאתגלאה בטורא דסיני תאנא בהיות הבקר כד אתער זכותיה דאברהם דכתיב ביה (בראשית יט כז) וישכם אברהם בבקר:</p>	<p>אמר רבי יוסי "בהיות הבוקר", התחיל הקדוש ברוך הוא להתגלות בהר סיני, שנינו "בהיות הבוקר", כשהתעוררה זכותו של אברהם, שנאמר בו "וישכם אברהם בבוקר".</p>
<p>ויהי קלת וברקים אמר רבי אבא קלת כתיב חסר תרין קלין דאהדרו לחד דא נפקא מן דא רוחא ממיא³⁵⁵² ומיא מרוחא³⁵⁵³ תרין דאינון חד³⁵⁵⁴ וחד [דאיהו] (דכלילא ביה) תרי:</p>	<p>"ויהי קולות וברקים", אמר רבי אבא, נאמר קלת חסר, שני קולות שחזרו להיות אחד, זה יוצא מזה, רוח ממים ומים מרוח, שנים שהם אחד ואחד שהוא שנים.</p>
<p>אמר רבי יוסי קלת חד³⁵⁵⁵ ואיהו קלא [דאיהו] רברבא תקיפא דלא פסקת לעלמין וההוא דכתיב ביה (דברים ה יט) קול גדול ולא יסף דהא שאר קלין אתפסקו דתניא בארבעה תקופין בשתא³⁵⁵⁶ קלא אתפסקת³⁵⁵⁷ וכדין דינין מתערין בעלמא והאי קלא³⁵⁵⁸ דכליל שאר קלין וביהו לא אתפסק לעלמין ולא אתעבר מקיומא שלים ותוקפא דיליה ותאנא האי קלא דקלין קלא דכליל כלו (האי קלא קלא דקליא קלא דכליל) שאר קלין:</p>	<p>אמר רבי יוסי קלת אחד, והוא קול גדול חזק שאינו פוסק לעולמים, הוא שנאמר בו "קול גדול ולא יסף", שהרי שאר הקולות פוסקים. ששנינו, בארבע תקופות בשנה הקול נפסק, ואז הדינים מתעוררים בעולם. וקול זה שכולל בו את שאר הקולות לא נפסק לעולמים, ולא עובר מקיום שלם ו[מ]החוזק שלו. שנינו קול זה קול של הקולות, קול שכולל את כל שאר הקולות.</p>
<p>אמר רבי יהודה לית קלא אלא מסטרא דרוחא ומיא³⁵⁵⁹ [וכלא] ואשא ובקלא [וקלא] עביד קלא</p>	<p>אמר רבי יהודה, אין קול אלא מצד רוח ומים (ואש ובקול), והכל עושה קול,</p>

³⁵⁵⁰ דריש ויריעו לשון שירה, ור"ל שכיון שהכוכבים עדיין ברקיע, אזי נשאר הדינים, וז"ש כיון דאתעברן אינון ככביא (מ"מ).

³⁵⁵¹ מלכות (מ"מ).

³⁵⁵² פי' ת"ת מחסד לפי שהחסד הוא כולל כולם כנודע (מ"מ).

³⁵⁵³ פי' חסד מת"ת, שהת"ת כולל חסד וגבורה כנודע (מ"מ).

³⁵⁵⁴ פי' זה כמו ד"א שמפרש קולות, היינו חג"ת, וז"ש תרין דאינון חד הם חו"ג, וכד דכלילא ביה תרי היינו ת"ת ובספרים ישנים גריס בהדיא תנינן תרין דאינון חד וכו' (מ"מ).

³⁵⁵⁵ בינה (מ"מ).

³⁵⁵⁶ הם ד' גבולי הזמן העליון, זמן ראשון הוא חסד תקופת ניסן, תקופת תמוז בגבורה, תקופת תשרי בת"ת, תקופת טבת במלכות (אור יקר).

³⁵⁵⁷ מלכות (מ"מ).

³⁵⁵⁸ קלא (נוסף בדפ"ו), בינה (מ"מ).

³⁵⁵⁹ בכל ספירה וספירה שנייחס בה קול, אינו מצד הגבורה שבה אלא מצד הת"ת והחסד, היינו "מיא ורוחא" שבה, והטעם ששנים אלו הם בעלי הקול, כל א' וא' לעצמו (אור יקר). פי' ר"י מסייע לת"ק דלעיל דקולות הם רוחא ומיאי (מ"מ).

460

ספר שמות

<p>ואתכליל דא בדא³⁵⁶⁰ ועל דא (ו) כתיב (שמות יט טז) קלת וברקים אמר רבי יוסי היינו דכתיב (תהלים קלה ז) ברקים למטר עשה³⁵⁶¹ שלהובא³⁵⁶² בעוטרי³⁵⁶³ קטירא דרחמי³⁵⁶⁴ [בחבתא דלא שקיע (נ"א בסבתא דלא שכיחי)] ובחבתא דלא (שקיע) שכיחו³⁵⁶⁵ (בחבתא דלא שקיע):</p>	<p>ונכלל זה בזה. ועל זה נאמר "קולות וברקים". אמר רבי יוסי היינו מה שנאמר "ברקים למטר עשה", שלהבת בעטרות, קשר של רחמים בחבה, שלא (שוקעת) מצויים.</p>
<p>תנא רבי יהודה אומר בסטר גבורה³⁵⁶⁶ אורייתא אתייהיבת אמר רבי יוסי אי הכי³⁵⁶⁷ בסטר שמאלא הוי³⁵⁶⁸ אמר ליה אתהדר לימינא דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו וכתיב (שמות טו ו) ימינך יהוה נאדרי בכח³⁵⁶⁹ וגו' אשכחן שמאלא דאתחזר לימינא³⁵⁷⁰ וימינא לשמאלא הא גבורה [לימינא] (לשמאלא):</p>	<p>שנינו, רבי יהודה אומר בצד הגבורה נתנה התורה. אמר רבי יוסי, אם כן היא היתה בצד שמאל. אמר לו חזרה לימין, שנאמר "מימינו אש דת למו", ונאמר "ימינך ה' נאדרי בכח וגו'". מצאנו שמאל שחזר לימין וימין לשמאל, הרי גבורה לימין.</p>
<p>וענן כבד על ההר וגו' (שמות יט טז) עננא תקיף³⁵⁷¹ דשקיע באתריה דלא נטיל וקל שפר חזק מאד מנו דעננא תקיף הוה נפיק ההוא קלא כמה דאת אמר (דברים ה כ) ויהי כשמעכם את הקול מתוך החשך:</p>	<p>"וענן כבד על ההר וגו'", ענן חזק ששקוע במקומו, שלא לוקח. "וקול שופר חזק מאד", מתוך הענן החזק היה יוצא אותו הקול, כמו שנאמר "ויהי כשמעכם את הקול מתוך החשך".</p>
<p>אמר רבי יהודה תלת חשוכי הוו³⁵⁷² דכתיב (דברים ד יא) חשך ענן וערפל וההוא קלא הוה</p>	<p>אמר רבי יהודה שלש חשכים היו, שנאמר "חשך ענן וערפל", ואותו קול</p>

³⁵⁶⁰ מים ברוח ורוח במים, והיינו קלת חסר תרין דאתעבידו חד, וברקים הם מצד הגבורה, ואינם כלל קול, אלא קול מצד מים ורוח, וברקים מצד האש, והכריח ר' יוסי דעת זה ואמר "היינו וכו'". פי' הת"ת הנק' קול עשה למלכות הנקרא קול ג"כ ונכללו זה בזה (מ"מ).
³⁵⁶¹ ענין המטר הוא סוד מים ברוח וברקים עשה למטר (אור יקר).
³⁵⁶² שלהובי (מ"מ).

³⁵⁶³ שהוא הגבורה, שהיא שלהבת אש בעטרוי בשרשיה, והיא נקשרת בסוד הרחמים, והיינו עם המים והרוח ע"י הבינה, דהיינו "בסיבתא" (אור יקר). "שלהובא" מלכות, "בעטרוי", בגבורה ששם היא מתערת בדיניה (אור יקר). פי' הגבורות קשורים בחסדים באהבה שאינה מתבטלת לעולם, ושיעור הכתוב ברקים, שהם הגבורות למטר, שהם החסדים עשה, המאציל שתמיד הגבורות קשורים בחסדים (מ"מ).

³⁵⁶⁴ בסוד הבינה, והיינו ג' פעמים אלהים בבינה בגבורה ובמלכות, וג' מדות הדין, ושלשתן יחד עושות ברק והיינו ברקים למטר עשה (אור יקר).

³⁵⁶⁵ היא זקנה, כי סוד הזקנה בג"ר והבינה זקנה ודאי (אור יקר). "שכיח" שהיא נעלמת (אור יקר).
³⁵⁶⁶ עם היות שהתורה היא קו האמצעי נתנה בסוד הגבורה (אור יקר). והיינו דאתהדר הגבורה בימין, והעד שנכלל השמאל בימין דכתיב מימינו אש דת למו, והיינו מימינו אש דת, דהיינו אש דת הגבורה שנטה אל הימין כדפי', וכתיב כענין הכללות הזה ימינך ה' נאדרי בכח, בסוד הגבורה הנכללת בה, וזה כי כשנדקדק ב' הפסוקים, נמצא שהם ב' עניינים מימינו אש, מורה אש הגבורה, לימין ולחסד, והנה השמאל אתחזר לימין וכתיב ימינך ה' נאדרי בכח, הרי זה מורה על הימין בשמאל (אור יקר).

³⁵⁶⁷ ואנן קיימא לן קרא דכתיב פיה פתחה בחכמה, ותורת חסד על לשונה (אור יקר).

³⁵⁶⁸ ולא בחסד, א"ל אין הכי נמי שנתנה בימין (אור יקר).

³⁵⁶⁹ מורה שהוא הלך ואתחזר לשמאל (אור יקר).

³⁵⁷⁰ עשה המאציל שתמיד הגבורות קשורים בחסדים. פי' מפסוק ראשון דכתיב מימינו אש דת למו, למדנו שהגבורות נכללו בחסדים, ומ"ש וימינא לשמאלא, היינו מפסוק ב' דכתיב ימינך ה' נאדרי בכח, הרי שהימין חזר להיות שמאל ועושה דין, ומ"ש הא גבורה לימינא חוזר לענין ראשון, שהשמאל נכלל בימין (מ"מ).

³⁵⁷¹ פי' גבורה, כמ"ש כמד"א ויהי בשומעכם את הקול מתוך החשך, ונודע שחשך היא גבורה, ושיעור הכתוב וענן כבד על ההר, שהיא גבורה ומה יצא ממנה קול שופר חזק מאד (מ"מ).

³⁵⁷² פי' גבורה הוד מלכות, והם נקרא חשך ענן וערפל. ומ"ש "וההוא קלא הוה נפיק פנימאה מכולהו" פי' היה יוצא הקול מהבינה שהיא פנימית יותר מכולם, אבל כשבא לגבורה מתעצם שם,

ספר שמות

<p>נפיק פנימאה מכלהו אמר רבי יוסי פנימאה דכלא הוה דביה כתיב (דברים ה יט) קול גדול ולא יסף:</p>	<p>היה יוצא פנימי מכולם. אמר רבי יוסי הפנימי של הכל היה, שבו נאמר "קול גדול ולא יסף".</p>
<p>אמר רבי אבא כתיב (שמות כ טו) וכל העם ראים את הקולת ראים שמעים מבעי ליה אלא הכי תנינן אינון קלין הוו מתגלפי בההוא השוכא ועננא וקבלא ומתחזיין בהו כמה דאתחזי גופא וחמאן מה דחמאן ושמעין מה דשמעין מגו ההוא השוכא וקבלא ועננא ומגו ההוא חזיו דהוו חמאן הוו נהירין בנהירו עלאה וידעין מה דלא ידעו דרין אחרנין דאתו בתרייהו:</p>	<p>אמר רבי אבא, נאמר "וכל העם רואים את הקולות". רואים, היה צריך להיות שומעים. אלא כך שנינו, אותם קולות היו נחקקים באותו חשך וענן ועלטה, ונראים בהם כמו שנראה גוף. ורואים מה שרואים ושומעים מה ששומעים מתוך אותו חושך ועלטה וענן, ומתוך אותו מראה שהיו רואים היו מאירים באור עליון, ויודעים מה שלא ידעו דורות אחרונים שבאו אחריהם.</p>
<p>וכלהו הוו חמאן אפיין באפיין הדא הוא דכתיב (שם ד) פנים בפנים דבר יהוה ועמכם (אל כל קהלכם) ומאן הוו חמאן³⁵⁷³ תאני רבי יוסי מנהירו דאינון קלין דלא הוה קול דלא הוה נהיר בנהירו דמסתכלי ביה כל גניזין וכל טמירין וכל דרין דייתון עד מלכא משיחא ובניני כך כתיב וכל העם ראים את הקולת ראים ראייה ממש:</p>	<p>וכולם היו רואים פנים בפנים, זהו שנאמר "פנים בפנים דבר ה' עמכם". ומה היו רואים, שנה רבי יוסי, מהאור של אותם הקולות, שלא היה קול שלא היה מאיר באור שמסתכלים בו כל הגנזים וכל הנסתרים וכל הדורות שיבאו עד מלך המשיח, ולכן נאמר "וכל העם רואים את הקולות", רואים ראייה ממש.</p>
<p>פא/ב</p>	
<p>אמר רבי אלעזר (שמות כ טו) וכל העם ראים ראים כמה דאמינא דחמו מנהירו דאינון קלין מה דלא חמו דרין בתראין אחרנין את הקולת כמה דאת אמר (ישעיה ו א) וארא את יהוה³⁵⁷⁴ וארא יהוה לא כתיב אלא את יהוה אוף הכא וכל העם ראים הקולת לא נאמר אלא את הקולת:</p>	<p>אמר רבי אלעזר "וכל העם רואים", רואים כמו שאמרנו, שראו מהאור של אותם הקולות מה שלא ראו דורות אחרונים אחרים את הקולות, כמו שנאמר "וארא את ה'", "וארא ה'" לא נאמר, אלא "את ה'". כמו כן כאן "וכל העם רואים הקולות" לא נאמר אלא "את הקולות".</p>
<p>כגוונא דא את השמים ואת הארץ (בראשית א א) דהא אתין דבאורייתא לאסתכלא באורייתא ונ"א בחכמתא אתייהבו (שמות כ יב) כבוד את אביך ואת אמך (משלי ג ט) כבוד את יהוה מהונך וכלהו לאסתכלא בהו מלה אחרא אוף הכא את הקולת לאסגאה ההוא קלא אחרא לתתא דכניש לון לגביה [מה דנפיק מנייהו] דביה חמאן ומסתכלן בחכמתא ועלאה כל גניזין עלאין וכל רוזין טמירין וסתימין מה דלא אתגלייא לדריין בתראין דאתו בתריהון ולא לדריין דייתון לעלמין עד זמנא דייתי מלכא משיחא דכתיב (ישעיה נב ח) כי עין בעין</p>	<p>כדוגמא זה "את השמים ואת הארץ", שהרי האתים שבתורה נתנו כדי להתבונן בתורה (בחכמה). "כבוד את אביך ואת אמך", "כבוד את ה' מהונך", וכולם להכליל בהם דבר אחר. כמו כן כאן "את הקולות", לרבות אותו קול אחר למטה שכונס אותם אליו, מה שיוצא מהם, שבו רואים ומסתכלים בחכמה עליונה כל הגנזים העליונים וכל הסודות הטמירים ונסתרים, מה שלא התגלה לדורות אחרונים שבאו אחריהם, ולא לדורות שיבאו לעולמים עד הזמן</p>

ולכך אמר לעיל מגו דעננא תקיף הוה נפיק ההוא קלא, א"נ י"ל עננא תקיף היא בינה, והיא נק' חשך, כמ"ש בס' בראשית, והקול יוצא ממנה, וז"ש תלת חשובי וכו' שהם גבורה הוד מלכות, והקול יוצא מהבינה שהיא פנימית מכולם (מ"מ).

³⁵⁷³ פי' ע"י מי היו רואים (מ"מ).

³⁵⁷⁴ לשון הפסוק: אדני.

ספר שמות

<p>יראו בשוב יהו"ה ציון (סניאה וכל רישי עמין ודרין בתראין דיתון לעלמא):</p>	<p>שיבא מלך המשיח, שנאמר "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון".</p>
<p>ואת הלפידים בקדמיתא ברקים והשתא לפידים כלא חד אבל מדאתתקנו בתקונוי לאתחזאה אתקרין הכי³⁵⁷⁵:</p>	<p>"ואת הלפידים", בתחלה ברקים ועכשיו לפידים, הכל אחד. אבל משנתקנו בתקונים להראות, נקראו כך.</p>
<p>ואת קול השופר (שמות כ טו) תאני רבי יצחק כתיב³⁵⁷⁶ (תהלים סב יב) אחת דבר אלהים שתיים זו [שמעתי] (שמענו) כמה דאת אמר (שם ב) אנכי (שם ג) ולא יהיה לך³⁵⁷⁷:</p>	<p>"ואת קול השופר" שנה רבי יצחק, נאמר "אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי", כמו שנאמר "אנכי", ו"לא יהיה לך".</p>
<p>[אמר רבי יצחק רבי יהודה אמר] ואמר רבי יהודה (רבי יהודה אמר) קלו [בשפר מבעי ליה]³⁵⁷⁸ (השפר) השפר למה אלא הוא קול דאקרי (ביה) שופר דכתיב (ויקרא כה ט) והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכפורים³⁵⁷⁹ בדא [אתברי] (אתקרי) שופר³⁵⁸⁰:</p>	<p>אמר רבי יהודה היה צריך להיות קול בשופר, למה השופר, אלא אותו קול שנקרא שופר, שנאמר "והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחדש ביום הכיפורים", בזה נברא שופר.</p>
<p>אמר רבי יוסי מה שופר³⁵⁸¹ אפיק קלא ואשא ורוחא ומיא אוף הכא³⁵⁸² כלא אתכליל בהאי ומדא נפקין קלין אחרנין:</p>	<p>אמר רבי יוסי, מה שופר מוציא קול אש רוח ומים, כמו כן כאן, הכל נכלל בזה, ומזה יוצאים הקולות האחרים.</p>
<p>אמר רבי אלעזר קול דנפיק משופר דמשמע דשופר חד וקול נפיק מניה ושופר בקיומיה שכיח ובניני כך כתיב (שמות כ טו) קול השפר:</p>	<p>אמר רבי אלעזר, קול שיוצא משופר, שמשמע ששופר אחד וקול יוצא ממנו, ושופר בקיומו מצוי, ולכן נאמר "קול השופר".</p>
<p>רבי יהודה אמר הכי קול השפר השפר³⁵⁸³ כתיב חסר כמה דאת אמר (דניאל ו ב) שפר קדם דריוש (שם ד כז) מלכי ישפר ועלך (עליך) (שם ג לב) שפר קדמי להחויא:</p>	<p>רבי יהודה אמר כך "קול השפר", השפר נכתב חסר, כמו שנאמר "שפר קדם דריוש" [הוטב לפני דריוש], "מְלָכֵי יִשְׁפְּר עֲלֶיךָ" [עצתי תיטב בעיניך], "שִׁפְר קְדָמִי לְהַחְוִיָּה" [טוב לי להגיד].</p>

³⁵⁷⁵ ברק הוא יסוד דאמא, ומסטרא דילה הם הברקים כנז' בתיקו"ז, וז"ס ויצא כברק חצו. והנה בהיות' ביסוד נק' ברקים "וכד אתתקן לאתחזאה" בסוד המלכות נק' לפידים, כי בה מתראין כל נהורין, וכיוצא בזה מצינו, כי נר"ה ב' נביאים בהיותם בסוד מלכות נק' מראה וחלום (זהר הרקיע).

³⁵⁷⁶ דבריו סתומים ולא פי' מהו קול השופר, ואפשר שר"ל קול ושופר שהוא ז"א ובינה, ולכך הביא פסוק שתיים זו שמעתי, לומר שהם שתיים. א"נ ר"י מפרש קול השופר היינו חר"ג, וז"ש כמד"א אנכי ולא יהיה לך, ונודע שעשה ול"ת הם חר"ג (מ"מ).

³⁵⁷⁷ מצורף כל מצות עשה להדיבור דלא יהיה לך (שמות כ ג), כי במה שעושה נגד יצרו הרי מקיים הדיבור דלא יהיה לך, שהוא התיקון דביעור וביטול הרע. וכן כל קיום מצוות ל"ת, שהוא כדי לעשות רצון קונו כנ"ל, הרי הוא מצורף להדיבור דאנכי, שהוא התיקון דהמשכת אור קדושתו ית"ש וגילוי למטה. והרי לנו כי אלו ב' התיקונים הם תלויים זב"ז, ונעשו שניהם בכל א', וזהו שאמרו בזה"ק (יתרו פא ע"ב) כי על אלו ב' הדברות אנכי ולא יהיה לך על זה נאמר (תהלים סב יב) אחת דיבר אלהים שתיים זו שמעתי, כי מתקיימים שניהם ע"י כל א' (דע"ה ח"ב עט ע"ב).

³⁵⁷⁸ פי' אם נאמר ששופר היא בינה וקול הוא ז"א שיצא ממנה, קול בשופר מבעי ליה, דמשמע קול שהוא ז"א, נעשה בשופר שהיא בינה, אבל כיון דכתיב קול בשופר משמע שהוא מדה אחת, והוא ז"א שנקרא קול ונק' שופר, שהוא לשון יופי כדמפרש ר"י בעצמו בסמוך (מ"מ).

³⁵⁷⁹ פי' בינה שנקרא יוה"כ כנ"ל (מ"מ).

³⁵⁸⁰ פי' ע"י הבינה נברא ז"א הנק' שופר, ושיעור הכתוב, והעברת שופר תרועה שהוא ז"א, וע"י מי תהיה העברתו, ע"י בעשור לחדש ביוה"כ, שהיא בינה (מ"מ).

³⁵⁸¹ פי' שופר בעולם הזה (מ"מ).

³⁵⁸² פי' בינה וס"ל לר' יוסי קול שהוא ז"א, יצא משופר שהיא בינה, וכן דעת ר"א שאמר קול דנפיק משופר (מ"מ).

³⁵⁸³ היינו מקום הת"ת והיופי (רח"ו).

ספר שמות

<p>רבי שמעון אמר קול השפר אתרא דקלא נפיק מניה אקרי שופר³⁵⁸⁴ תו אמר רבי שמעון תא חזי קול השפר אתרא דקלא³⁵⁸⁵ היינו דכתיב (דברים ח ג) כי על כל מוצא פי יהו"ה יחיה האדם מאי מוצא פי יהו"ה דא קול וס"א דנפיק משופר והאי קול³⁵⁸⁶ השופר³⁵⁸⁷ הוא רב מכל שאר וקליו תתאי ותקיפא מכלהו דכתיב (שמות יט טז) וקול שפר חזק מאד ועל כל שאר קלין לא אתמר חזק מאד (אמר רבי שמעון) בהאי קול השופר ותליא כלא ודא הוא דאקרי קול גדול דכתיבו (כלא תלא וכתיב) (דברים ה יט) קול גדול וולא יסף ואקרו (מ"א יט יב) קול דממה דקה (ב) נהירו (ד) הווציני³⁵⁸⁸ דהוא (דההוא) וך ודקי וזכיך (ונהיר לכלא) (יתיר מכלא):</p>	<p>רבי שמעון אמר קול השופר, מקום שקול יוצא ממנו נקרא שופר. עוד אמר רבי שמעון, בא וראה, קול השופר, מקום של קול, היינו שנאמר "כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם". מה זה "מוצא פי ה'", זה קול (ס"א שיוצא משופר, וזה קול) השופר הוא גדול מכל שאר הקולות התחתונים וחזק מכולם, שנאמר "וקול שופר חזק מאד", ועל כל שאר הקולות לא נאמר חזק מאד. הכל תלוי בקול השופר הזה, וזהו שנקרא "קול גדול", שנאמר "קול גדול ולא יסף", ונקרא "קול דממה דקה". אור הנרות שהוא זך ודקי ומזכך ומאיר לכל.</p>
<p>דממה מהו דממה אמר רבי שמעון דבעי בר נש למשתוקא מניה ולמחסס פומיה כמה דאת אמר (תהלים לט ב) אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום דממה איהי שתוקא דלא אשתמע לבר וירא העם וינעו ויעמדו מרחק (שמות כ טז) דחמו מה דחמו וינעו כמה דאת אמר (ישעיה ו ה) וינעו אמות הספים מקול הקורא:</p>	<p>דממה, מה זה דממה. אמר רבי שמעון שצריך אדם לשתוק ממנו ולחסום את פיו, כמו שנאמר "אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום". דממה היא שתיקה שלא נשמעת החוצה. "וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק", שראו מה שראו, וינעו כמו שנאמר "וינעו אמות הספים מקול הקורא".</p>
<p>תאנא מה כתיב ביה ביחזקאל כד חמא גבורן נימוסי קודשא בריך הוא דכתיב (יחזקאל א ג) וארא והנה רוח סערה באה וגו' רוח סערה אמאי אמר רבי יוסי לתברא ארבע מלכוון אמר רבי יהודה [תנינא] רוחא רבא דאתער בנימוסי גבורה דלעילא³⁵⁸⁹ באה מן הצפון מצפון לא כתיב³⁵⁹⁰ אלא מן הצפון ההוא דאשתמודע לעילא ההוא דטמיר וגניז לעילא:</p>	<p>שנינו, מה נאמר ביחזקאל כשראה גבורות הנהגות הקדוש ברוך הוא, שנאמר "וארא והנה רוח סערה באה וגו'", למה רוח סערה. אמר רבי יוסי, כדי לשבור ארבע מלכיות. אמר רבי יהודה, שנינו רוח גדולה שמתעוררת בהנהגות הגבורה שלמעלה באה מן הצפון, לא נאמר "מצפון" אלא "מן הצפון", אותו שנודע למעלה, אותו שטמיר וגניז למעלה.</p>

³⁵⁸⁴ פי' כסברת ר' יוסי ור"א (מ"מ).

³⁵⁸⁵ פי' בינה שמשם יצא ז"א, שנקרא קול (מ"מ).

³⁵⁸⁶ נמחק במ"מ.

³⁵⁸⁷ פי' בינה נק' קול השופר, ושיעור הכתוב כי ע"י האורות שיוצאים מפי הבינה יחיה האדם שהוא ז"א, ולפי זה מ"ש ר"ש אתרא דקלא אינו מפרש קול של הפסוק, דקול השופר דקרא היא בינה כמ"ש בסוף דבריו, אלא מלתא מאפי נפשה קאמר, שהבינה אתרא דקלא שהוא ז"א שיוצא ממנה, אבל לעולם פי' קול השופר דקרא לפי' זה השני של ר"ש היא הבינה. נמצא לר' יהודה קול השופר הוא ז"א, קול שהוא יפה, ולר' יוסי ור"א ולפי' קמא דר"ש קול השופר, קול שהוא ז"א, יצא משופר שהיא בינה, ולפי' הב' דר"ש קול השופר היא בינה (מ"מ).

³⁵⁸⁸ פי' היא הבינה נק' נהירו ונקרא בוצינא לפי שיש בה ה' גבורות הנק' בוצינא וה' חסדים נקראים נהירו (מ"מ).

³⁵⁸⁹ פי' בחי' גבורה אחת שיצאה מהבינה שנק' צפון (מ"מ).

³⁵⁹⁰ פי' דאי אתיב מצפון הוה אמינא גבורה דז"א ורוח סערה, שהיא בחי' גבורה באה ממנה, אבל כיון דכתיב מן הצפון בה' הידיעה, ש"מ שמהבינה באה (מ"מ).

ספר שמות

<p>ענן גדול ואש מתלקחת (יחזקאל א ד) דהוה אחיד ביה ולא [הוה] אחיד³⁵⁹¹ (אחיד) בסטרוי לאתערא דינא דתנינן תלת זמנין ביומא ינקא ההוא דינא קשיא ובקרדיטיו (בגרדיני) גליפין מסטרא דגבורה הדא הוא דכתיב ואש מתלקחת בנין לאתערא בעלמא:</p>	<p>"ענן גדול ואש מתלקחת", שהיה אחוז בו ולא היה אחוז בצדו לעורר הדין, ששנינו שלש פעמים ביום יונק אותו דין הקשה בכחות חקוקים מצד הגבורה, זהו שנאמר "ואש מתלקחת", כדי לעורר בעולם.</p>
<p>ומה מבסם ליה³⁵⁹² ההוא דכתיב ביה (שם) ונגה לו סביב דההוא זיהרא דאסחר ליה מכל סטרוי מבסם ליה ומתקין ליה בנין דלא להוי דינא קשיא ויכלון בני נשא למסבליה:</p>	<p>ומה מבסם אותו, אותו שנאמר בו "ונגה לו סביב", שאותו הארה שמקיפה אותו מכל צדדיו מבסמת אותו ומתקן אותו, כדי שלא יהיה דין קשה, ויוכלו בני אדם לסבול אותו.</p>
<p>ומתוכה כעין החשמל (שם) תאנא ומתוכה ומנוה³⁵⁹³ כעין החשמל מאי חשמל אמר רבי יהודה³⁵⁹⁴ חיות אשא ממללא:</p>	<p>"ומתוכה כעין החשמל" שנינו "ומתוכה" ומתוכה כעין החשמל, מה זה חשמל. אמר רבי יהודה חיות אש מדברות.</p>
<p>תאנא אמר רבי יוסי חשמל מה דהוה לבא לאשא דכתיב (שם) מתוך האש כעין החשמל ולא החשמל מתוך האש מגו אשא דאיהי לגו באשא [כעין החשמל] (חשמל) דאיהי בתר ארבע דרגין דכתיב (יחזקאל א ד) רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו</p>	<p>שנינו, אמר רבי יוסי, חשמל מה שהיה לב לאש, שנאמר "מתוך האש כעין החשמל", ולא החשמל. "מתוך האש", מתוך אש שהיא לתוך אש. "כעין החשמל", שהיא אחר ארבע דרגות, שנאמר "רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו</p>
<p>פב/א</p>	
<p>סביב ומתוכה כעין החשמל מתוך האש ההוא דכתיב ביה ואש מתלקחת³⁵⁹⁵:</p>	<p>סביב ומתוכה כעין החשמל מתוך האש", אותו שנאמר בו "ואש מתלקחת".</p>
<p>תניא רבי יוסי בר רבי יהודה אמר³⁵⁹⁶ חמו ישראל הכא מה דלא חמא יחזקאל [בן בוזי] וכלהו אתדבקו בחכמתא עלאה³⁵⁹⁷ יקירא חמשה דרגין דקלין³⁵⁹⁸ חמו ישראל בטורא דסיני ובחמשה דרגין</p>	<p>שנינו, רבי יוסי בר רבי יהודה אמר, ראו ישראל כאן מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, וכולם נדבקו בחכמה עליונה נכבדה. חמש דרגות של קולות ראו</p>

³⁵⁹¹ פי' שגבורה דז"א היא ענן גדול, שהיא גבורה תקיפא, ונק' ג"כ אש מתלקחת, שר"ל שאחזזה בבינה ואינה אחוזה (מ"מ).

³⁵⁹² פי' מי ממתיק הגבורה הזאת, היינו החסדים הנק' נוגה, כנודע שתמיד הגבורות נכללים בחסדים (מ"מ).

³⁵⁹³ פי' שלא נפרש שהחשמל הוא בתוכה כנשמה בתוך הגוף אלא ר"ל ומגוה, דהיינו מחיצה לפנים ממחיצה (מ"מ).

³⁵⁹⁴ קט ע"ב רג ע"ב רמז ע"א (הערת הזהר).

³⁵⁹⁵ פי' מתוך הקלי' הג', שהיא אש מתלקחת, הוא החשמל. ואע"פ שיש עוד נוגה שהיא הד', וא"כ הול"ל כעין החשמל מתוך הנוגה, י"ל כיון שהנוגה הוא בחי' קלי' הנאכלת עם הפרי, בכלל הקדושה יחשב, וכאלו החשמל מתוך האש (מ"מ).

³⁵⁹⁶ פליג אדלעיל, דאיהו מפרש ענן גדול למטה, אמנם בקדש לא בחוץ בקלי' כלל (אור יקר).

³⁵⁹⁷ נראה שעל חכמה ממש קאמר, ואפשר דמלכות מצד החכמה שהיא ג"כ נקראת חכמה כאומר ותרב חכמת שלמה, היא מלכות מחכמה כל בני קדם היא חכמת אלהים ודאי (אור יקר).

³⁵⁹⁸ הם ד' מדות חגת"ם, והחמישית הוא קול השופר דהיינו הדעת, מציאות הד' האלו יחד קודם התפשטם אל מקומם (אור יקר). פי' חגת"ם ובינה, וז"ש דרגא ה' הוא דכתיב קול השופר שהיא הבינה שנק' קול השופר וסברא זו של ר' יוסי בר יהודה היא כפי' ב' של ר"ש דלעיל שקול השופר היא בינה שנקרא קול גדול, ונקרא שופר (מ"מ).

ספר שמות

<p>אלין אתייהיבת אורייתא³⁵⁹⁹ דרגא חמישאה הוא דכתיב (שמות כ טו) קול השפר יחזקאל לקבליהון חמא חמשה דרגין דאינון לבר מאלין דאינון (יחזקאל א ד) רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו סביב ועין החשמל:</p>	<p>ישראל בהר סיני, ובחמש הדרגות הללו נתנה תורה, דרגה חמישית הוא שנאמר "קול השופר". כנגדם ראה יחזקאל חמש דרגות שהן חוץ לאלה, שהם "רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו סביב ועין החשמל".</p>
<p>אמר רבי אלעזר בישראל כתיב (דברים ה ד) פנים בפנים³⁶⁰⁰ דבר יהו"ה וגו' ביחזקאל כתיב כעין ודמות כמאן דחמי בתר כותלין³⁶⁰¹ סגיאיין כמאן דחמי בר נש בתר כותלא אמר רבי יהודה מה דחמו ישראל³⁶⁰² לא חמא נביאה אחרא³⁶⁰³ כל שכן מה דחמא משה³⁶⁰⁴ דלא חמא נביאה אחרא³⁶⁰⁵ (כ"ש בר נש אחרא³⁶⁰⁶) זכאה חולקיה דכתיב ביה (שמות לד כח) ויהי שם עם יהו"ה³⁶⁰⁷ ולא בחזו אחרא³⁶⁰⁸ כמה דכתיב (במדבר יב ח) ומראה ולא בחידות:</p>	<p>אמר רבי אלעזר, בישראל נאמר "פנים בפנים דבר ה' וגו'", ביחזקאל נאמר "כעין" ו"דמות", כמי שרואה אחר כתלים רבים, כמי שרואה אדם דרך כותל. אמר רבי יהודה מה שראו ישראל לא ראה נביא אחר, כל שכן מה שראה משה שלא ראה נביא אחר. אשרי חלקו שנאמר בו "ויהי שם עם ה'" ולא במראה אחר, כנאמר "ומראה ולא בחידות".</p>
<p>אמר רבי יוסי תא חזי כתיב (יחזקאל א ג)³⁶⁰⁹ היה היה³⁶¹⁰ דבר יהו"ה נבואה לשעתא היתה רבי יהודה אומר לקיומא הוא דאתא דאצטריך למהוי בגנייהון דישראל לאשתמודעא דהא לא שביק לון קודשא בריך הוא ובכל אתר דמתפורין ישראל ובגלותא עמהון הוא שריא:</p>	<p>אמר רבי יוסי, בא וראה נאמר "היה היה דבר ה'", נבואה לשעתא היתה. רבי יהודה אומר לקיום הוא בא, שהצטרך להיות בשביל ישראל, להודיע שהרי לא עזב אותם הקדוש ברוך הוא, ובכל מקום שישראל מתפורים בגלות, הוא שרוי עמם.</p>

³⁵⁹⁹ שהם ה' ספרי תורה, או אפשר שהתורה היא מאלו המדות מורכבת בה' מוצאות באותיות וכיוצא, ויחזקאל לא ראה במדות אלא ראה חוצה במקום לבושם בקדש בעולם הנפרדים, והם ד', רוח סערה כנגד ת"ת, ענן גדול כנגד החסד, ואש מתלקחת כנגד הגבורה, ונגה לו כנגד המלכות, ועין החשמל הוא כלל ארבעתם, והוא מציאות משובח מארבעתם נגדי לקול השופר דאמרן, ור' אלעזר אמר כר' יהודה (אור יקר).

³⁶⁰⁰ בסוד האצילות, מה שאפשר לנביאים להשיג השיגו, מה שאין כן יחזקאל שהכל ראה למטה ביצירה בסוד חותמין דשעוה (אור יקר).

³⁶⁰¹ אצילות מתלבש בבריאה ובריאה ביצירה, וישראל ראו כל מה שאפשר שיראה האדם וחי. "כמה דחמי בר נש" הדברים הגשמיים, "בתר כותלא" שאינה רואה עצם הדבר כן ראה יחזקאל הדברים הרוחניים בתר כותלין סגיאיין (אור יקר).

³⁶⁰² הם ד' מדרגות: הא' נבואת מרע"ה משובחת שבכל הנבואות. הב', נבואת ישראל שהיא למטה מנבואת מרע"ה. הג', נבואת שאר נביאים למטה מנבואת ישראל. הד' רוח הקדש, שהוא למטה מהנביאים, ואתה יאמר "מה דחמו ישראל" שהיא המדרגה הב' (אור יקר).

³⁶⁰³ היא המדרגה הג' (אור יקר).

³⁶⁰⁴ שהיא המדרגה הראשונה (אור יקר).

³⁶⁰⁵ שהיא מדרגה השלישית (אור יקר).

³⁶⁰⁶ שהם מדברים ברוח הקדש שהיא המדרגה הרביעית, וענין כ"ש ב"נ אחרא אהדר למדרגת ישראל ולמדרגה מרע"ה ובערך ישראל אצטריך האי כל שכן (אור יקר).

³⁶⁰⁷ אספקלריא המאירה (אור יקר).

³⁶⁰⁸ לא היה מתלבש בשם אדנ"י מה שאין כן שאר נביאים שהיו אומרים אמר ה' מתבלש בשם אדנ"י, והיינו "ומראה" שהוא שם הוי"ה, "ולא בחידות" שם אדנ"י (אור יקר).

³⁶⁰⁹ ב ע"א (הערת הזהר).

³⁶¹⁰ מה שלא היה אח"כ, וזה מורה שאפילו המעט ההוא המושג לא השיגו אלא לשעה, ור' יהודה פליג שמושג היה אליו כל שעה כעין זה, אלא שהוצרך לגלות סוד נבואתו לתנחומין לישראל וכו', ור' אלעזר מפרש שהן אמת כיוצא בו היה כל שעה כדפי' ר' יהודה, אמנם פי' "היה היה", ירצה היה היה ולא בשלימות שלא היה יכול לעמוד על תוכן הדברים הנעלמים והיינו, פי' היה היה, כלומר היה מה שהיה, שאי אפשר לבררו כראוי (אור יקר).

ספר שמות

<p>אמר רבי אלעזר היה היה דחמא ולא חמא דקאים באינן מלין ולא קאים [הדא הוא דכתיב (יחזקאל א ד) וארא כעין השמל ולא חשמל] אבל ישראל מה כתיב בהו (שמות כ טו) וכל העם ראים את הקולת כל חד וחד חמא כדקא חזי ליה:</p>	<p>אמר רבי אלעזר "היה היה", שראה ולא ראה, שעומד באותם דברים ולא עומד, זהו שנאמר "וארא כעין החשמל", ולא חשמל. אבל ישראל מה נאמר בהם "וכל העם רואים את הקולות", כל אחד ואחד ראה כראוי לו.</p>
<p>דתניא כל חד וחד הוון קיימין שורין שורין תחומין תחומין וכדקא אתחזי להו חמו כל חד וחד³⁶¹¹ אמר רבי שמעון רישי דעמא בלחודיהו רישי דשבטין בלחודיהו נוקבי בלחודיהו חמש דרגין לימינא וחמש דרגין לשמאלא הדא הוא דכתיב (דברים כט ט) אתם נצבים היום כלכם לפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם [זקניכם ושוטריכם כל איש] וגו' הא חמש דרגין לימינא וחמש דרגין לשמאלא מאן אינן היינו דכתיב (שם י) טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחטב עציך עד שאב מימך הא חמש דרגין לשמאלא:</p>	<p>ששנינו כל אחד ואחד היו עומדים שורות שורות תחומים תחומים, וכמו שראוי להם ראו כל אחד ואחד. אמר רבי שמעון, ראשי העם לבדם ראשי השבטים לבדם, הנקבות לבדן, חמש דרגות לימין וחמש דרגות לשמאל, זהו שנאמר "אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש וגו'", הרי חמש דרגות לימין. וחמש דרגות לשמאל, מה הן, היינו שנאמר "טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחוטב עציך עד שואב מימך", הרי חמש דרגות לשמאל.</p>
<p>כלהו דרגין אתתקנו כגוונא דלעילא לקבליהון ירתו ישראל אחסנת עלמין עשר אמירן דבהו תליין כל פקודין וכל זכוון וכל ירותת אחסנא דאינן חולקא טבא דישראל:</p>	<p>כל הדרגות נתקנו כדוגמא שלמעלה, כנגדם ירשו ישראל ירושת עולמים, עשר אמירות שבהן תלויות כל המצוות וכל הזכויות וכל ירושת נחלה, שהם החלק הטוב של ישראל.</p>
<p>תאנא בההיא שעתא דקודשא בריך הוא אתגלי בטורא דסיני הוון חמאן כל ישראל כמאן דחמי נהורא בעשישתא³⁶¹² ומההוא נהורא הוה חמי כל חד וחד מה דלא חמא יחזקאל נביאה:</p>	<p>שנינו, באותה השעה שהתגלה הקדוש ברוך הוא בהר סיני, היו רואים כל ישראל כמי שרואה אור בעששית, ומאותו אור היה רואה כל אחד ואחד מה שלא ראה יחזקאל הנביא.</p>
<p>מאי טעמא משום דאינן קלין עלאין אתגליאו ונ"א אתגליפון בחד³⁶¹³ כמה דאמינא דכתיב (שמות כ טו) וכל העם ראים את הקולת אבל ביחזקאל שכינתא אתגלי ברתוכי ולא יתיר³⁶¹⁴ והוה חמי כמאן דחמי בתר כתלין סגיאין:</p>	<p>למה, משום שאותם קולות עליונים התגלו (נ"א נחקקו) באחד, כמו שאמרנו, שנאמר "וכל העם רואים את הקולות". אבל ביחזקאל, השכינה נגלתה במרכבותיה ולא יתיר, והיה רואה כמי שרואה אחר כתלים רבים.</p>
<p>אמר רבי יהודה זכאה [חולקא וחולקיהו דמשה דכתיב ביה (שמות יט כ) וירד יהוה על הר סיני ויקרא יהוה למשה זכאה] דרא דכתיב ביה (שם יא) וירד יהוה לעיני כל העם על הר סיני:</p>	<p>אמר רבי יהודה, אשרי חלקו של משה, שנאמר בו "וירד ה' על הר סיני ויקרא ה' למשה", אשרי דורו שנאמר בו "ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני".</p>
<p>תא חזי כתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו</p>	<p>בא וראה, נאמר "מימינו אש דת</p>

³⁶¹¹ כאן שייך מה שבסוף הספר סי' א' (הערת הזהר).

³⁶¹² הגם דעיקר גילוי ית"ש אשר במתן תורה הנה היה באספקלריא המאירה, אך כל מה שנאמר בו ראיה הנה היה כ"ז רק ע"י התלבשות באספקלריא שאינה מאירה (כללים ח"ב ח ע"ב).

³⁶¹³ פי שכל הספירות נכללו במלכות, רישא הם חב"ד וגופא הם חג"ת ויט שמים וירד פי' שמים אש ומים היינו חו"ג, ונודע כי רשיא דמלכא בחו"ג אתתקן כמ"ש בזהר משפטים, וז"ש ובאתר דאית רישא אית גופא (מ"מ).

³⁶¹⁴ פי' כי בתיקו"ז אמר כי יחזקאל ראה חותם שעוה יצירה, ובפ' פקודי אמר כי נביאים הנו"ה דאצילות המתגלים בנו"ה דבריאה, וזה מה שהשיגו ישראל במדבר בהר סיני, אך יחזקאל ראה השכינה דבריאה ברתוכי שהם נו"ה דיצירה (זהר הרקיע).

ספר שמות

<p>דהא מימינא אתגלי מה דאתגלי מה בין האי להאי אמר רבי יוסי הכא בסיני רישא וגופא דמלכא דכתיב (ש"ב כב י) ויט שמים וירד ובאתר דאית רישא אית גופא אבל ביחזקאל כתיב (יחזקאל א ג) ותהי עליו שם יד יהו"ה דאתגלי ידא ולא גופא³⁶¹⁵ ותנינן בידא יד³⁶¹⁶ יהו"ה עלאה³⁶¹⁷ יד יהו"ה תתאה³⁶¹⁸:</p>	<p>למו", שהרי מימין התגלה מה שהתגלה מה בין זה לזה. אמר רבי יוסי, כאן בסיני ראש וגוף המלך, שנאמר "ויט שמים וירד", ובמקום שיש ראש יש גוף. אבל ביחזקאל נאמר "ותהי עליו שם יד ה'", שהתגלתה היד ולא הגוף, ושנינו אפילו ביד יד ה' עליונה, יד ה' תחתונה.</p>
<p>תא חזי כתיב (יחזקאל א א) נפתחו השמים ואראה מראת אלהים מראת כתיב³⁶¹⁹ חסר לאחזאה דבגין שכינתא קאמר דהא ואראה מראת חסר מראה חד אמר רבי ויסא (יוסי) וכי שכינתא לאו כלא אמר רבי ויסא (ייסא) לא דמי רישא דמלכא לרגלוי דמלכא אף על גב דכלא הוי בגופא דמלכא:</p>	<p>בא וראה, נאמר "נפתחו השמים ואראה מראת אלהים". מראת נאמר חסר, להראות שבשביל השכינה נאמר. שהרי "ואראה מראת" חסר, מראה אחד. אמר רבי ייסא, וכי שכינה איננה הכל. אמר רבי יוסי, לא דומה ראש המלך לרגלי המלך, אף על גב שהכל נמצא בגוף המלך.</p>
<p>תא חזי בישעיהו כתיב (ישעיה ו א) וארא את יהו"ה ביחזקאל כתיב ואראה מראת אלהים הכא את התם מראת מה דהמא דא חמא דא זכאה חולקיה דמשה דלא הוה נביאה מהימנא שלימתא כותיה:</p>	<p>בא וראה בישעיהו נאמר "ואראה את ה'". ביחזקאל נאמר "ואראה מראת אלהים". כאן "את", שם "מראת". מה שראה זה ראה זה, אשרי חלקו של משה, שלא היה נביא נאמן שלם כמותו.</p>
<p>וארא את יהו"ה את דווקא³⁶²⁰ ואראה מראת אלהים מראת דווקא³⁶²¹ ובדרגא חד הווי אי אחת היו. אם</p>	<p>"וארא את ה' את", דווקא. "ואראה מראת אלהים", מראת דווקא. ובדרגה אחת היו. אם</p>
פכ/ב	
<p>הכי אמאי לא פריש ישעיה כלי³⁶²² האי אמר רבי יוסי דא כלי³⁶²³ דא פריש מאי טעמא פריש כלי³⁶²⁴ האי יחזקאל ואלאו כלא אצטריך בגיניהון דישראל דינדעון חביבותא דחביב להו קודשא בריך הוא דשכינתיה ורתיכוו אתיין לדיירא ביניהו בגלותא:</p>	<p>כן, למה לא פרש ישעיה כל זה. אמר רבי יוסי, זה כלל וזה פירש. למה יחזקאל פירש את כל זה. אלא הכל נצרך בשביל ישראל, שידעו את החיבה שחיבב אותם הקדוש ברוך הוא, ששכינתו ומרכבותיו באו לדור ביניהם בגלות.</p>
<p>אמר רבי חייא (יחזקאל א ג) בארץ כשדים והא כתיב (ישעיה כג יג) הן ארץ כשדים זה העם לא היה אמאי אתגלי שכינתא תמן אי תימא בגיניהון דישראל הוה טב דתשרי שכינתא בגווייהו ולא יתגלייא אלא הכי תאנא אי לאו דאתגלייא לא הווי ידעין:</p>	<p>אמר רבי חייא "בארץ כשדים". והרי נאמר "הן ארץ כשדים זה העם לא היה". למה התגלתה שם שכינה. אם תאמר בשביל ישראל, היה טוב שתשרה שכינה בתוכם ולא תתגלה. אלא כך שנינו, אם לא היה נגלית, לא היו יודעים.</p>

³⁶¹⁵ פי' מלכות הנק' יד (מ"מ).

³⁶¹⁶ "בידא יד" נמחק בדפ"ו.

³⁶¹⁷ מלכות דאצילות (מ"מ).

³⁶¹⁸ מלכות דבי"ע (מ"מ).

³⁶¹⁹ ובספרינו מלא ע"פ המסורה (הערת הזהר).

³⁶²⁰ דייקא (דפ"ו).

³⁶²¹ דייקא (דפ"ו).

³⁶²² כולי (אור יקר).

³⁶²³ ודרך כלל כל מה שאמר יחזקאל כלול במה שאמר ישעיה (אור יקר).

³⁶²⁴ כולי (אור יקר).

ספר שמות

<p>והא דאתגלייא מה כתיב (יחזקאל א ג) על נהר כבר על מיא באתר דלא יסתאב ולא³⁶²⁶ שריא מסאבותא וההוא נהרא הוה חד מארבע נהרין דנפקין מגנתא דעדן דכתיב על נהר כבר מאי כבר דכבר הוה מאתר דשכינתא שריא עלוי וכתיב (שם) ותהי עליו שם יד יהוה שם ולא באתר אחרא:</p>	<p>וזה שהתגלתה, מה נאמר "על נהר כבר", על המים במקום שלא נטמא³⁶²⁵, ולא שורה טומאה. ואותו נהר היה אחד מארבעה נהרות שיוצאים מגן עדן, שנאמר "על נהר כבר". מה זה "כבר", שכבר היה במקום ששכינה שורה עליו, ונאמר "ותהי עליו שם יד ה'", שם, ולא במקום אחר.</p>
<p>אמר רבי חייא כתיב (שם ה) ומתוכה דמות ארבע חיות וזה מראיהן דמות אדם להנה תאנא ברזא עלאה ארבע חיוון אית³⁶²⁷ דאינהו לגו בגו היכלא קדישא³⁶²⁸ ואינון קדמאי³⁶²⁹ עתיקין³⁶³⁰ דעתיקא קדישא³⁶³¹ כללא דשמא עלאה³⁶³² ויחזקאל חמא דמות³⁶³³ דרתיבין עלאין דהא הוא חמא מאתר דלא הוה נהיר כל כך תאנא כגוונא דלעילא אית לתתא מנייהו³⁶³⁴ וכן בכלהו עלמין כללהו אחידין דא בדא ודא בדא:</p>	<p>אמר רבי חייא, נאמר "ומתוכה דמות ארבע חיות וזה מראיהן דמות אדם להנה". שנינו בסוד עליון, ארבע חיות יש שהן לפני ולפנים ההיכל הקדוש, והן ראשונות העתיקים מהעתיק הקדוש, כלל השם העליון. ויחזקאל ראה דמות המרכבות העליונות, שהרי הוא ראה במקום שלא היה מאיר כל כך. שנינו, כדוגמא שלמעלה יש למטה מהם, וכן בכל העולמות כולם אחוזים זה בזה וזה בזה.</p>
<p>ואי תימא לעילא יתיר³⁶³⁵ דחמא תנינן משה חמא מאספקלריא דנהרא וכלהו נביאי לא חמו אלא מגו אספקלריא דלא נהרא דכתיב (שם א) ואראה מראת אלהים³⁶³⁶ וכתיב (במדבר יב ו) אם יהיה נביאכם יהוה במראה אליו אתודע וגו' לא כן עבדי משה וגו' וכתיב (שם ח) פה אל פה אדבר בן³⁶³⁷:</p>	<p>ואם תאמר שהוא ראה יותר למעלה, שנינו משה ראה באספקלריה שמאירה, וכל הנביאים לא ראו אלא מתוך אספקלריה שאינה מאירה, שנאמר "ואראה מראת אלהים". ונאמר "אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע וגו'", "לא כן עבדי משה וגו'", ונאמר "פה אל פה אדבר בן".</p>

3625

3626 ויחי רכד ע"ב (הערת הזהר).

3627 הם: י', פני אריה. ה', פני שור. ו"ה, פני אדם ופני נשר, ושרשם בבינה, והיינו אומרו "דאינהו לגו בגו" (אור יקר). פי' חגת"ם דאצילות, וז"ש דאינהו בגו לגו היכלא קדישא שהם פנימיות האצילות (מ"מ).

3628 דהיינו בינה, והם עצמם תוכיות א' שהם אצילות ותוך, התוך הם בבינה (אור יקר).

3629 שמשם ולמעלה לא יצדק לשון חיות, ותחלת היותם בד' פנים אלו, ד' מדות הדין והחסד והרחמים והמזגתם אינם אלא בבינה ומבינה ולמטה, ושם הם בכלל ג"ר הנכללים באור הכתר (אור יקר).

3630 שיצאו מעיני א"ק כנודע שעשרת ניקודים יצאו מעיני א"ק, ומהם חגת"ם וז"ש "דעתיקא קדישא" שעיקר שם עתיקא קדישא הוא א"ק כמ"ש הרב, ומ"ש כללא דשמא עילאה, פי' חג"ת הם יה"ו וה' אחרונה מלכות (מ"מ).

3631 שהם סוד ד' אותיות כדפי' (אור יקר).

3632 הנרמז בבינה ומבינה ולמעלה (אור יקר).

3633 היינו מה שמתדמה מדרגה אחר מדרגה ממעלה למטה עד רדת לאתר "דלא נהיר כל כך" (אור יקר).

3634 שהם מתחלקים מאצילות אל בריאה, ומבריאה אל יצירה, ומיצירה אל עשיה, וכן בכל רקיע ורקיע עד למטה בארץ, דהיינו בכל העולמות מדרגה אחר מדרגה (אור יקר).

3635 כמו שנראה לו מדרגות זו למטה מזו, מאספקלריאה שאינה מאירה עד העולם התחתון, כך נאמר שנראה לו מדרגות עליונות שיש למעלה מאלו מאספקלריאה המאירה עד סוף המדרגות למעלה (אור יקר).

3636 במלכות, אספקלריאה שאינה מאירה, והיינו במראה שאינה מאירה אליו אתודע (אור יקר).

3637 היינו באספקלריאה המאירה שלא ע"י אמצעיים אלא כמדבר פה אל פה, מפיו אל פיו שלא ע"י אמצעי מליץ (אור יקר).

ספר שמות

<p>אמר רבי יוסי תא חזי דנביאינן כלהו לגביה כנוקבי³⁶³⁸ לגבי דכר³⁶³⁹ דכתיב פה אל פה אדבר בו ומראה³⁶⁴⁰ ולשאר נביאים (כתיב במראות ולמשה יהויה) במראה אליו אתודע במראה ולא מראת³⁶⁴¹ כל שכן יחזקאל³⁶⁴² דאפילו מראה לא כתיב ביה אלא מראת חסר וכל שכן דכתיב במשה ולא בחידות אלא כל מלה על בורייה זכאה איהו דרא דנביאה דא שרי בגווייהו:</p>	<p>אמר רבי יוסי, בא וראה, שכל הנביאים כולם לגביו כנוקבה לגבי הזכר, שנאמר "פה אל פה אדבר בו ומראה". ולשאר הנביאים נאמר "במראות". ולמשה נאמר "במראה אליו אתודע". במראה ולא מראה. כל שכן יחזקאל, שאפילו מראה לא נאמר בו, אלא מראת חסר. וכל שכן שנאמר במשה "ולא בחידות", אלא כל דבר על בוריו, אשרי הדור שהנביא הזה שרוי בתוכם.</p>
<p>אמר רבי יוסי ברבי יהודה אפיין באפיין³⁶⁴³ חמו ישראל זיו יקרא דמלכיהון [נ"א דמאריהון] ולא הוה בהון³⁶⁴⁴ סומין וחגרין וקטייעין וחרשין סומין משמע דכתיב (שמות כ טו) וכל העם ראים חגרין דכתיב (שם יט יז) ויתיצבו בתחתית ההר קטייעין וחרשין נעשה ונשמע ולזמנא דאתי כתיב (ישעיה לה ו) אז ידלג כאיל פסח ותרון לשון אלם:</p>	<p>אמר רבי יוסי ברבי יהודה, פנים בפנים ראו ישראל את זיו כבוד מלכם (רבונם), ולא היו בהם סומים וחגרים וקטועים וחרשים. סומים, נשמע [ממה] שנאמר "וכל העם רואים". חגרים, שנאמר "ויתיצבו בתחתית ההר". קטועים וחרשים, נעשה ונשמע. ולעתיד לבא נאמר "אז ידלג כאיל פסח ותרון לשון אלם".</p>
<p>וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר (שמות כ א) רבי יהודה פתח (תהלים קו ב) מי ימלל גבורות יהויה ישמיע כל תהלתו בכמה ארחין אורייתא אסחידת בבר נש דלא יחוב³⁶⁴⁵ קמי מאריה בכמה ארחין יהיב ליה עיטא דלא יסטי³⁶⁴⁶ מארחוי לימינא ולשמאלא בכמה ארחין יהיב ליה עיטא היך יתוב³⁶⁴⁷ קמי מאריה וימחול ליה:</p>	<p>"וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר", רבי יהודה פתח, "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו". בכמה דרכים העידה התורה באדם שלא יחטא לפני רבונו. בכמה דרכים נתנה לו עצה שלא יסטה מדרכיו ימין ושמאל. בכמה דרכים נתנה לו עצה איך ישוב לפני רבונו וימחל לו.</p>
<p>דתנן שית מאה ותלת עשר זיני עיטא יהיב אורייתא לבר נש³⁶⁴⁸ למהוי שלים במאריה בגין</p>	<p>ששנינו, שש מאות ושלושה עשר מיני עצה נתנה תורה לאדם להיות שלם ברבונו, משום שרבונו רוצה להיטיב לו</p>

³⁶³⁸ שהם שואבים שפע נבואה ממנו, ולכך הוא רבן של נביאים (אור יקר).

³⁶³⁹ "כנוקבי לגבי דכר" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "כנוקבא לגבי דכורא".

³⁶⁴⁰ דהיינו המראה המאיר ולא במראה שאינו מאיר, ומדבר בחידות ולבוש ומשלים המתלבש מלבוש אל לבוש (אור יקר).

³⁶⁴¹ הנה לשאר נביאים יתגלה הנבואה במראה ושם ישיג, אמנם מרע"ה "ומראה" הוא עולה אל המראה ושם יציץ למעלה. או ירצה "במראה" דהיינו ת"ת אתודע למטה, ושם למטה מסתכל בכח מראה אמנם מרע"ה ומראה עצמו הוא רואה בעיניו שלשאר נביאים במראה, ולא מראה עצמו שאינה משיג המראה (אור יקר). ר"ל שהנביאים הם מהמלכות שהיא נוק' אבל משה נבואתו מז"א שהוא דכורא (מ"מ).

³⁶⁴² כי מדרגה זו היא מדרגת אהרן ומרים ודורו, שהם מאירים בזכות מרע"ה, כי יחזקאל ושאר נביאים יורדים למטה יותר (אור יקר).

³⁶⁴³ בזכות מרע"ה שכולם תלמידיו (אור יקר).

³⁶⁴⁴ מפני שאור עליון מאיר בהם, שהוא שלם, ואין לפניו מום ולא חולי (אור יקר).

³⁶⁴⁵ חטא ממש (אור יקר).

³⁶⁴⁶ אפילו נטיה מועטת (אור יקר).

³⁶⁴⁷ אם נטה או חטא (אור יקר).

³⁶⁴⁸ הם תרי"ג מצות, שס"ה מהם הם פרצות שדרך בהם תטמא הנפש ותכרת מאור החיים, ורמ"ח מהם הם דרך החיים ליכנס האדם אל החיים הנצחיים והקב"ה גלה לישראל על ידי תורתו סגולות אלו שדרך בהם ישמר מנזק המזיק לנפש, ויתקרב אל התועלת, וזה מטעם שהקב"ה חפץ להשכיר האדם להטיבו בעולם הזה ובבא (אור יקר).

ספר שמות

<p>דמאריה בעא לאוטבא ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי ויתיר בעלמא דאתי³⁶⁴⁹ דהא תנינן כל מה דקודשא בריך הוא אשלים ליה לבר נש מאינן טבאן דזכי בהו לעלמא דאתי אשתלים בהו מאי טעמא משום דעלמא דאתי³⁶⁵⁰ דקודשא בריך הוא הוי:</p>	<p>בעולם הזה ובעולם הבא. ויותר בעולם הבא, שהרי שנינו, כל מה שהשלים הקדוש ברוך הוא לאדם מאותן טובות שזוכה בהם לעולם הבא, השתלם בהם. למה, משום שהעולם הבא הוא של הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>ואי תימא דהאי עלמא לאו ידיה הוא אלא³⁶⁵¹ והכין (הכי) תנינן האי עלמא לקבליה דעלמא דאתי לא הוי אלא כפרוזדור³⁶⁵² לגבי טרקלין בגין כך עלמא דאתי דקודשא בריך הוא הוי³⁶⁵³ וכד זכי ההוא זכאה בדידיה זכי³⁶⁵⁴ דתניא כתיב³⁶⁵⁵ (דברים יח ב) ונחלה לא יהיה לו בקרב אחיו (על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם ישראל) מאי טעמא משום דיהו"ה הוא נחלתו זכאה חולקיה (ד)מאן דזכי לאחסנא³⁶⁵⁶ אחסנתא עלאה דא זכי בה בעלמא דא ובביתא דהאי עלמא כך בעלמא דאתי ובביתא עלאה קדישא דכתיב (ישעיה נו ה) ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם (עאכ"ו)</p>	<p>ואם תאמר שהעולם הזה אינו שלו, אלא כך שנינו, העולם הזה כנגד העולם הבא, אינו אלא כפרוזדור לטרקלין, לכן העולם הבא הוא של הקדוש ברוך הוא, וכשזוכה אותו הצדיק, בשלו הוא זוכה. ששנינו, נאמר "ונחלה לא יהיה לו בקרב אחיו". למה, משום שה' הוא נחלתו, אשרי חלקו מי שזוכה לירש ירושה עליונה זו, זוכה בה בעולם הזה, ובבית של העולם הזה, כך בעולם הבא ובבית העליון הקדוש, שנאמר "ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם".</p>
<p>פנ/א</p>	
<p>זכאה חולקיה דההוא זכאה דמדוריה עם מלכא בביתה:</p>	<p>אשרי חלקו של אותו צדיק, שמדורו עם המלך בביתו.</p>
<p>רבי שמעון אמר זכאה חולקיה דההוא זכאה דזכי להאי דכתיב (ישעיה נח יד) אז תתענג על יהו"ה עם יהו"ה לא כתיב אלא על יהו"ה מאי על יהו"ה אתר דעלאין ותתאין³⁶⁵⁷ אתמשכן [מינין] ותאבין לההוא אתר³⁶⁵⁸ דכתיב (תהלים קכא א)</p>	<p>רבי שמעון אמר, אשרי חלקו של אותו צדיק שזוכה לזה שנאמר "אז תתענג על ה'". לא נאמר "עם ה'", אלא "על ה'". מה זה "על ה'", מקום שעליונים ותחתונים נמשכים ממנו,</p>

³⁶⁴⁹ מפני שאין הקב"ה פורע לאדם שכר המצות אלא פירות המצוה לבד, ועוד מענישו בעולם הזה מעט עוונותיו כדי לזכותו בעולם הבא רוב מצותיו (אור יקר).

³⁶⁵⁰ ועיקר האדם הוא בעולמו של הקב"ה כדי שישמח עמו הקב"ה בעולמו האמיתי (אור יקר).

³⁶⁵¹ "ואי תימא דהאי עלמא לאו ידיה הוא אלא" מוסגר בדפ"ק.

³⁶⁵² וטובתו אינה טובה שלימה ולא רעתו רעה, לכך בחר הקב"ה להשכיר האדם מצותיו בעולם השלם שהוא עולם שבו שוכן הקב"ה, ועולם זה בית שער לעולם שבו הוא משכנו, לכך עיקר שכינה בהיכל לא בבית שער, ולכך עיקר דירת הצדיקים בהיכל לא בבית שער, שדירת בית שער אינה דירה (אור יקר).

³⁶⁵³ "בגין כך עלמא דאתי דקודשא בריך הוא הוי" מוסגר בדפ"ק.

³⁶⁵⁴ משל הקב"ה הוא זוכה מה שאין כן בעולם הזה שאינו זוכה בשל הקב"ה בעצם (אור יקר).

³⁶⁵⁵ ויש להקשות וכי ארץ ישראל אינה של הקב"ה, א"כ מה ה' הוא נחלתו, אלא ודאי כדפי' שעיקר שכינתו בעולם הבא, ועולם הזה אפילו א"י אינו עיקר לפני ירושת ארץ החיים האמיתיים שבו עיקר שכינה, והנה הכהנים אחוזים בהקב"ה בעולם הזה אחר המות בעולם הבא אע"כ שאין שם אלא הוא, והשתא נפיק ק"ו שאין עליו פירכא, אם בעולם הזה אמר הקב"ה שלא יהיה להם חלק בארץ מפני שחלקם בו וכו' (אור יקר).

³⁶⁵⁶ פי' שיזכה שיהיה ה' נחלתו ולכך אמר זכי בה בעלמא וכו' כגון לוי שזכה בעולם הזה כל שכן בעולם הבא (מ"מ).

³⁶⁵⁷ פי' אריך הוא "על ה'", שהוא למעלה מז"א, וטעם שלא הזכיר אר"א, לפי שהם נכללים בדיקנא דאר"א כמ"ש הרב (מ"מ).

³⁶⁵⁸ עי' אד"ז רפח ע"ב: חד ארחא דנהיר בפלגותא דשערי דנפקי ממוחא הוא ארחא דנהירין ביה צדיקייא לעלמא דאתי, דכתיב וארח צדיקים כאור נוגה וגו' (משלי ד), וע"ד כתיב אז תתענג על יי' (ישעיה נח יד) ומהאי ארחא מתנהרין כל שאר ארחין דתליין בזעיר אנפין [תרגום: אורח אחד

ספר שמות

<p>מאין יבא עזרי וכתוב (דניאל ז יג) ועד עתיק יומיא מטא וקדמוהי הקריבוהי ותיאובתא וענוגא ודצדיקיא לאסתכלא לההוא זיוא ודכל זיוא מיניהו (דזיוא) נפקא ואתמשכן מניה כל אינון כתרין:</p>	<p>ותאבים לאותו מקום שנאמר "מאין יבא עזרי", ונאמר "ועד עתיק יומיא מטא וקדמוהי הקריבוהי" [ועד עתיק הימים מגיע ולפניו הקריבוהו] ותשוקת וענוג הצדיקים להסתכל לאותו זיו, שכל זיו יוצא ממנו, וממנו נמשכים כל אותם הכתרים.</p>
<p>תו אמר רבי שמעון תנינן בהאי קרא אז תתענג על יהוה סיפיה דקרא מה כתיב (ישעיה נח יד) והרכבתיך על במותי ארץ על ההוא אתר דאקרי ובמותי ארץ³⁶⁵⁹ איהו לעילא מהאי ארץ (ארץ לעילא) וההוא אתר דאקרי [במתי ארץ על ה'] (על ארץ) היינו שמים והיינו דכתיב על ובמתי ארץ על יהוה אמר רבי אבא אז תשב לא כתיב³⁶⁶⁰ אלא אז תתענג על יהוה היינו שמים דכתיב (תהלים נו ו) רומה על השמים אלהים:</p>	<p>עוד אמר רבי שמעון, שנינו בפסוק זה "אז תתענג על ה'", בסוף הפסוק מה נאמר "והרכבתיך על במתי ארץ", על אותו מקום שנקרא "במתי ארץ", הוא למעלה מהארץ הזו. ואותו המקום שנקרא "במתי ארץ", היינו שמים, והיינו שנאמר "על במתי ארץ". "על ה'", אמר רבי אבא, לא נאמר "אז תשב", אלא "אז תתענג על ה'", היינו שמים שנאמר "רומה על השמים אלהים".</p>
<p>והרכבתיך על במתי ארץ היינו ארץ החיים וממשמעו (משמע) דכתיב על במותי לאכללא ציון וירושלם דאקרון במתי ארץ³⁶⁶¹ והיינו (דהיינו) שמים דלעילא וארץ דלעילא ומלה דאמר רבי שמעון הכי הוא וכלא חד דכתיב (דניאל ז יג) ועד עתיק יומיא מטא וגו' וכל הני מלי לאתר חד סלקין:</p>	<p>"והרכבתיך על במתי ארץ", היינו ארץ החיים. ממשמע שנאמר "על במתי ארץ", להכליל ציון וירושלים שנקראו "במתי ארץ". והיינו שמים שלמעלה וארץ שלמעלה. והדבר שאמר רבי שמעון כך הוא, והכל אחד, שנאמר "ועד עתיק יומיא מטא וגו'" [ועד עתיק הימים מגיע וגו'] וכל הדברים הללו עולים למקום אחד.</p>
<p>אמר רבי אבא לרבי שמעון לימא לי מר האי קרא כליה ובמאי³⁶⁶² אוקימנא ליה דכתיב אז תתענג על יהוה והרכבתיך על במתי ארץ</p>	<p>אמר רבי אבא לרבי שמעון, יאמר לי האדון פסוק זה כולו במה בארנו אותו, שנאמר "אז תתענג על ה' והרכבתיך על</p>

שמאיר באמצע השערות שיוצאים מהמוח הוא האורח שמאירים בו צדיקים לעתיד לבא, שנאמר "וארח צדיקים כאור נוגה וגו'". ועל זה נאמר "אז תתענג על ה'" ומזה האורח מאירים כל שאר הארחין התלויים בז"א. [בפלגותא דשערי - כאן הוא תכלית התשוקה של כל העולמות. שכן כאן הוא מקום תיקון ארץ, דהיינו תיקון הרישא חוורא ה"ה רישא תנינא. וכאשר נתקן א"א נתקנים כולם (בהגרא על ספד"צ ג ע"ב ד"ה ונקרא כסופא). כאן הוא כללות השערות, וכמו הקולטרא דקטפוי (לעיל רפח ע"א) ה"ה כלל הגלגלתא. והשערות הם בבחי' האותיות, ולכן יש מספר שערות כמס' האותיות, וכמו כן כאן הוא שורש כל האותיות הרי הוא האות י' (מ"א כ). על ה' - כאשר כ"ז האותיות נכללים בי', הרי שאז הן בסוד ע"ר נהורין, ומאירים לשערות הרי הם האותיות, ומזה יודעים הצדיקים כיצד להשיג את דרך החכמה. וזה סוד "אז תתענג על ה'" (ישעיה נח יד), שכן שם הוי"ה ב"ה הוא ביטוי לעצם הרצון המהוה את הכל, והוא סוד ושורש לכל. והנה הארחא הזה שבפלגותא דשערי הוא כנגד קוצו של י' שבשם, והוא בסוד "על הוי"ה", שכן שם הוא שורש להויית הכל. והנה בעולם הזה השגותיהם של הצדיקים אינו אלא בדברים המתהוים, ואילו לעלמא דאתי ישיגו משרשי הדברים האלו (מ"א כ). בז"א - בז"א תליין תרי"ג ארחין, הרי הן הדרכים העומדים לצדיקים להלך בעולם הזה על ידי תרי"ג המצוות המתנהרין מהשרש שלהם (הרי הוא אותיות התורה) (מ"א כא).

³⁶⁵⁹ ור"ל "ארץ" היא מלכות, "במותי ארץ" היא ז"א. "על במותי ארץ" היינו א"א שהוא למעלה מכולם, ויש בחי' עונג ובחי' הרכיבה ובחי' אכילה דסיפא דקרא, שכולם מיני הארות (מ"מ).
³⁶⁶⁰ דאז משמע שמדבר על א"א שהוא יושב ע"ג הז"א, אבל השתא דכתיב אז תתענג על ה', ר"ל עונג ידיה אמאן רמייא, ואמר על ה' שהוא הז"א, שמשם בא עונג לצדיקים (אור יקר)
³⁶⁶¹ פי' יסוד ומלכות ידיה שנק' ציון וירושלים כנודע, ומלה דאמר ר"ש הכי הוא, פי' אע"פ שהפסוק מדבר על ז"ן שהם שמים וארץ, גם פי' ר"ש שמפרשו על א"א אמת (מ"מ).
³⁶⁶² במאי (דפ"ו).

ספר שמות

<p>והאכלתיך נחלת יעקב אביך (ישעיה נח יד) אמר ליה והא כלל אתמר דתפנוקא ועדונא על יהוה כתיב אתר דאיהו לעילא וכתיב (דניאל ז יג) ועד עתיק יומיא מטא וגו' על במתי ארץ כמה דאתמר:</p>	<p>במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך". אמר לו, הרי הכל נאמר, שתפנוק ועדון "על ה'" נאמר. מקום שהוא למעלה. ונאמר "ועד עתיק יומיא מטה וגו'" [ועד עתיק הימים מגיע] "על במתי ארץ", כמו שנתבאר.</p>
<p>והאכלתיך נחלת יעקב אביך כמה דכתיב (בראשית כז כח) ויתן לך האלהים מטל השמים וגו' 3663 והיינו נחלת יעקב וברכתא דבריך יצחק ליעקב על האי שמים קאמר וברכיה בברכתא דזמינין בנוי דיעקב לאחיא בהווא טלא ולזמנא דאתין דכתיב (בראשית כז כח) ויתן לך האלהים לך ולא לאחרא מטל השמים דביה זמינין מתיא לאחיא לזמנא דאתי דנפיק מעתיקא לזעירא דאפיין 3664 ושריא בהאי שמים אסתכל רבי אבא ואמר השתא אשתמע כלל ואשתכח דברכתא דיצחק עלאה ממאי דהשבינא:</p>	<p>"והאכלתיך נחלת יעקב אביך", כמו שנאמר "ויתן לך האלהים מטל השמים וגו'", והיינו נחלת יעקב. והברכה שברך יצחק את יעקב על השמים הללו הוא אמר. וברכו בברכה שעתידים בני יעקב להחיות באותו טל לעתיד לבא, שנאמר "ויתן לך האלהים לך" ולא לאחר. "מטל השמים" שבו עתידים המתים להחיות לעתיד לבא, שיוצא מהעתיק לזעיר אנפין ושורה בשמים הללו. התבונן רבי אבא ואמר, עכשיו נשמע הכל ונמצאת ברכת יצחק עליונה ממה שחשבתי.</p>
<p>תאנא (תהלים קו ב) מי ימלל גבורת יהוה 3665 מי ימלל מי ידבר מבעי ליה אמר רבי חייא כמה דאת אמר (דברים כג כו) וקטפת מלילות בידך גבורת יהוה דסגיאין אינון ונפקין מגבורא חד ותאנא חד גבורה עלאה 3666 עטרא דעטרין ומתעטרא (מתעטרין) ונפקין מניה חמשין תרעין 3667 מנהון ימינא 3668 ומנהון שמאלא 3669 וכל חד וחד גבורה אתקריין 3670 וכל חד וחד מתעטרא בקרדיטי גליפין ונהורין (נהירין) וכלהו אקרין גבורת יהוה:</p>	<p>שנינו "מי ימלל גבורות ה'", מי ימלל, היה צריך להיות "מי ידבר". אמר רבי חייא כמו שנאמר "וקטפת מלילות בידך", גבורות ה', שרבים הם, ויוצאים מגבורה אחת. ושנינו גבורה עליונה אחת, עטרת העטרות מתעטרת, ויוצאים ממנה חמשים שערים, מהם ימינה ומהם שמאלה. וכל אחת נקראת גבורה, וכל אחת ואחת מתעטרת בכוחות של חקיקות גבוהות, וכולם נקראות גבורות ה'.</p>
<p>אמר רבי חייא גבורת יהוה חסר 3671 כתיב 3672 דהא כלהו כלילין בדא ישמיע כל תהלתו דא הוא שכינת זיו יקריה 3673 דקודשא בריך הוא דכתיב (חבקוק ג) ותהלתו מלאה הארץ:</p>	<p>אמר רבי חייא "גבורת ה'" כתיב חסר, שהרי כולם כלולים בזה. "ישמיע כל תהלתו", זוהי שכינת זיו כבוד הקדוש ברוך הוא, שנאמר "ותהלתו מלאה</p>

3663 עי' ח"א קמג ע"א: ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ (שם כח) הא מלעילא ומתתא בחבורא חדא. מלעילא - מלעילא שמים ת"ת, ומלתתא מלכות בחבורא חדא. ולכך הקדימה המלכות קודם היסוד לגבי הת"ת והטעם שאין טל לשמים אלא להשפיע במלכות, כדכתיב פתחי לי אחותי וכו' שראשי נמלא טל ומשמני הארץ הוא מצד טל השמים ודאי (אור יקר שם).

3664 פי' ויתן לך האלהים, שהיא מלכות, מטל הבא מא"א, לשמים שהוא ז"א (מ"מ).

3665 סד ע"א (הערת הזהר).

3666 פי' בינה (מ"מ).

3667 פי' ה"ג שנק' נ' שערי בינה (מ"מ).

3668 פי' כגון גבורה דחסד וגבורה דנצח (מ"מ).

3669 כגון גבורה דגבורה וגבורה דהוד (מ"מ)

3670 פי' אע"פ שאמרנו מנהון ימינא, כולם הם גבורות, אלא לגבורה דחסד ודנצח קרי להו ימינא (מ"מ). עי' ח"א לא ע"ב אלה"ם קרובים אליו.

3671 לפנינו מלא ואין זה חדש בין חז"ל ובעלי המסורה כידוע (הערת הזהר).

3672 פי' בינה (מ"מ).

3673 פי' דריש "ישמיע" לשון קבוץ, כמו "וישמע שאול" שר"ל יקבץ כל הגבורות הנז', במ' בנוי שהיא בינה מגבורות דאימא שהם חמשה, וז"ש ישמיע כל, דהיינו הכל בתהלתו שהיא מלכות. ומ"ש

ספר שמות

<p>אמר רבי שמעון כתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו' שם האחד פישון וגו' הא אלין בשמהן אקרון והני ארבע מההוא נהר דנפיק אתמשכן מה שמיה דההוא נהרא דנפיק אמר רבי שמעון³⁶⁷⁴ יובל שמיה דכתיב (ירמיה יז ח) ועל יובל ישלח שרשיו וכתיב (שם) ולא ימיש מעשות פרי מאי טעמא לא ימיש³⁶⁷⁵ משום דעל יובל ישלח שרשיו ועל דא כתיב (ישעיה נח יא) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו ובגין כך כתיב יוצא³⁶⁷⁶ יוצא ואינו פוסק:</p>	<p>הארץ". אמר רבי שמעון, נאמר "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן וגו', שם האחד פישון וגו'", הרי אלה נקראים בשמות. וארבעה הללו הם נמשכים מאותו הנהר שיוצא. מה שם אותו הנהר שיוצא. אמר רבי שמעון, שמו יובל, שנאמר "ועל יובל ישלח שרשיו", ונאמר "ולא ימיש מעשות פרי". למה לא ימיש, משום שעל יובל ישלח שרשיו. ועל זה נאמר "וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו", ולכן נאמר "יוצא" יוצא ואינו פוסק.</p>
<p>תאנא אמר רבי שמעון כתיב (שמות כ א) וידבר אלהים את כל הדברים וגו' וידבר בגין לאכרוא ומלין ומליו דתאנא בשעתא דקודשא בריך הוא אתגלי ושאריו למללא עלאין ותתאין אתחלחלו ונפקו נשמתהון דישראל:</p>	<p>שנינו, אמר רבי שמעון, נאמר "וידבר אלהים את כל הדברים וגו'". וידבר, כדי להכריז דברים. ששנינו, בשעה שהתגלה הקדוש ברוך הוא, והתחיל לדבר, עליונים ותחתונים התחלחלו ויצאו נשמותיהם של ישראל.</p>
<p>ותאנא ההוא מלה הוה טאם מלעילא לתתא ומתגלפא בארבע רוחי עלמא³⁶⁷⁷ וסלקא ונחתא³⁶⁷⁸ כד סלקא אשתאבא מטורי דאפרסמונא³⁶⁷⁹</p>	<p>ושנינו, אותו הדיבור היה טס מלמעלה למטה, ונחקק בארבע רוחות העולם. ועולה ויורד, כשעולה נשאב מהרי אפרסמון</p>
<p>פג/ב</p>	
<p>דכיא³⁶⁸⁰ ואשתאבא בההוא טלא דלעילא³⁶⁸¹ ואסחר בסחרניהון דישראל³⁶⁸² ותבת בהון נשמתהון³⁶⁸³ ואסחר ומתגלפא באתריה בלוחי אבנא³⁶⁸⁴ וכן כל מלה ומלה³⁶⁸⁵:</p>	<p>טהור, ונשאב באותו טל שלמעלה, וסובב סביב ישראל, ושבה בהם נשמתם, וסובב ונחקק במקומו בלוחות אבן, וכן כל מלה ומלה.</p>
<p>אמר רבי שמעון כל מלה ומלה הוה מליא³⁶⁸⁶ בכל אינון טעמין בכל אינון מלין גזרין אגרין</p>	<p>אמר רבי שמעון, כל מלה ומלה היתה מלאה בכל אותם טעמים, בכל</p>

"והני ד' מההוא נהר כו", כתב הרב בספר הכוונות, ונהר בינה יוצא מעדן מאבא, הגן הוא ז"א, ומשם דהיינו, מבינה הנז' יפרד והיה לד' ראשים, שהם ד' ראשים דז"א, עכ"ל. ובזה מובן לשון זה (מ"מ).

³⁶⁷⁴ ויקרא נה ע"א (הערת הזהר).

³⁶⁷⁵ פי' כיון שז"א ישלח שרשיו על יובל שהיא בינה לכך לא ימיש מעשות פרי תמיד דהיינו נשמות הצדיקים (מ"מ).

³⁶⁷⁶ ויקרא סה ע"ב (הערת הזהר).

³⁶⁷⁷ חגת"ם (מ"מ).

³⁶⁷⁸ פי' דאורייתא מן הבינה נפקת, והיתה נכללת בז"א שהוא ו"ק, וזהו ד' רוחות, וסלקא ונחתא הוא מעלה ומטה, ומשם נחתת עד המלכות (זהר הרקיע).

³⁶⁷⁹ מנה"י דבינה (מ"מ).

³⁶⁸⁰ שאין שם דין ולא אחיזת החצונים (אור יקר).

³⁶⁸¹ דהיינו יר"ד ה"א וא"ו לאותיות יה"ו ואחר שיוצא בסוד תחיית המתים מלמעלה (אור יקר).

³⁶⁸² להחזיקם (אור יקר).

³⁶⁸³ וקושרם בגופם, ואחר שפעלה חיים לישראל שיקבלו התורה (אור יקר).

³⁶⁸⁴ שאלמלא כן לא היתה מתגלפת בלוחות משום דלמתים אין תורה נתנית, אמנם אחר שהחיה אותם וכו' (אור יקר).

³⁶⁸⁵ וא"ת כמה פעמים מתו שכל מלה יחיה אותם, ואפשר שאהדר אשאר, או אפשר וכן כל מלה ומלה יש בה כח זה, לכך כולם נשתתפו ועשו ענין זה (אור יקר).

³⁶⁸⁶ מטעם שהיתה מושכת מלמעלה היתה כלולה מימין ומשמאל, דהיינו ו' עניינים: הא', מילין, שהם ביאורים המילה בעצמה, הב', "גזרין" הם סייגים ועניינים דרבנן. הג' "אגרין" שכר המצוה מימין. הד', "ועונשין" מהשמאל, והם ביאורי המלה מנצח או מת"ת הכל ענין א' וגזירות ממלכות או

ספר שמות

<p>ועונשין רזין וסתרין כאסקופא³⁶⁸⁷ דא דאיהי מליא מכלא:</p>	<p>אותם דברי גזרות, שכרים ועונשים סודות וסתרין כאוצר הזה, שהוא מלא מן הכל.</p>
<p>ובשעתא דהוה נפיק ההוא מלה אתחזי חד³⁶⁸⁸ וכד הוה מתגלפא באתרוי³⁶⁸⁹ אתחזון בההוא מלה שבעין ענפין³⁶⁹⁰ דסלקין בגוה וחמשין³⁶⁹¹ כתרין ונ"א רתיכין חסר חד מהאי גיסא וחמשין חסר חד³⁶⁹² מגיסא אחרא כפטישא דא בזמנא דאיהו בטש בטנרא כמה דאת אמר (ירמיה כג כט) וכפטיש יפוצץ סלע והוה חמאן כל ישראל עינא בעינא והוה הדאן:</p>	<p>ובשעה שהיה יוצא אותו הדיבור, נראה אחד. וכשהיה נחקק במקומו, נראו באותו הדיבור שבעים ענפים שעולים לתוכה, וחמשים כתרים (נ"א מרכבות) חסר אחד מצד זה, וחמשים חסר אחד מצד האחר. כמו הפטיש הזה, בזמן שהוא מכה בסלע, כמו שנאמר "וכפטיש יפוצץ סלע", והיו כל ישראל רואים עין בעין והיו שמחים.</p>
<p>וכלהו דרין בתראין כלהו אזדמנו לתמן וכלהו קבילו אורייתא בטורא דסיני דכתיב (דברים כט יד) כי את אשר ישנו פה³⁶⁹³ וגו' ואת אשר איננו פה עמנו היום וכלהו כל חד וחד כדקא חזי ליה וכלהו חמאן ומקבלין מלין:</p>	<p>וכל הדורות האחרונים כולם הזדמנו לשם, וכולם קבלו תורה בהר סיני, שנאמר "כי את אשר ישנו פה וגו' ואת אשר איננו פה עמנו היום". וכולם, כל אחד ואחד כראוי לו, וכולם רואים ומקבלים דברים.</p>
<p>אלהים דא גבורה את דאתכליל בימינא כמה דתנינן (בראשית א א) את השמים דאיהו ימינא ואת הארץ דאיהו שמאלא דכתיב (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים וימיני³⁶⁹⁴ דא הוא את כל לאכללא כל שאר כתרין הדברים מתקשרן דא בדא האלה כל אינון טעמינן כל אינון רזין כל אינון סתרין גזרין ועונשין:</p>	<p>"אלהים", זו גבורה. "את", שנכלל בימין, כמו ששנינו "את השמים", שהוא ימין "ואת הארץ", שהוא שמאל, שנאמר "אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים". וימין זה הוא "את כל", לכלל את כל שאר הכתרים, הדברים מתקשרים זה בזה. "האלה" כל אותם טעמים, כל אותם סודות, כל אותם סתרים גזרות ועונשים.</p>
<p>לאמר למהוי ירותא לכלא דכתיב (דברים לג ד) תורה צוה לנו משה מורשה³⁶⁹⁵ ודאין (ואי) תימא לגלאה מה דלא אצטריך ולגלאהו לכל בר נש כתיב אנכי יהוה אלהיך כמה דאנא טמירא וסתים כך יהיו מלין אלין טמירין וסתימין בלבך:</p>	<p>"לאמר", להיות ירושה לכל, שנאמר "תורה צוה לנו משה מורשה וגו'", שאם תאמר לגלות מה שלא הצטרך לגלות לכל אדם, נאמר "אנכי ה' אלהיך", כמו שאני טמיר ונסתר, כך יהיו הדברים הללו טמירים ונסתרים בלבך.</p>

הוד, שהמלכות על הוד אלהים צבאות כנודע. הה' "רזין", הו' "סתרין" הם מהיסוד והת"ת המסתתר בסוד הדעת, והמלה בעצמה מלכות (אור יקר).

³⁶⁸⁷ (נ"א כאסקופא) (נוסף בדפ"ו).

³⁶⁸⁸ מצד אחדות עליון (אור יקר).

³⁶⁸⁹ למטה ששם המלכות מסתעפת בענפיה ולכך היא מראה עשר ספירות (אור יקר).

³⁶⁹⁰ כנגד ז' ספירות כלולות כל א' מעשר הם שבעים והיינו ע' פנים לתורה (אור יקר).

³⁶⁹¹ ובזה יובן כי פעמים אומרים ע' פנים לתורה ופעמים אומרים מ"ט פנים טהור וכו' כי תרווייהו איתנהו והוא כי ב"פ מ"ט גימ' צ"ח והם כ"ו ע"ב (רח"ו). ור"ל ע' ענפין הם ע"ב כי שנים שהם שני סופרים אינם בחשבון כנודע, וכן ב"פ מ"ט הם כ"ו ע"ב נמצא שהכל אחד (מ"מ).

³⁶⁹² מצד החכמה והבינה שהם י"ה ה"י הם "חמשים כתרין חסר חד" דהיינו מ"ט פנים טמא מהשמאל, ומ"ט פנים טהור מן הימין ולפי שאינם חמשים שלמים יש בהם דין והם מ"ט מן השמאל והיינו ה"י משם אלהים, י"ה משם יהוה מן הימין והיינו בסוד ז' ספירות ז' פעמים, והיינו "כפטישא דא" ת"ת (אור יקר).

³⁶⁹³ לעיל ח"א צא ע"א ושמור' פכ"ח סי' ו' ופדר'א פמ"א (לש"ו).

³⁶⁹⁴ וימינא (דפ"ו).

³⁶⁹⁵ וגו' (נוסף בדפ"ו).

ספר שמות

<p>דבר אחר וידבר אלהים³⁶⁹⁶ חד את כל הדברים האלה לאמר והאן חמש דרגין אחרנין³⁶⁹⁷ רבי יהודה אמר וידבר אלהים גבורה את ימינא כל דא ודא³⁶⁹⁸ האלה אינון דאתגליין³⁶⁹⁹ דכתיב (שמות כ טו) וכל העם ראים את הקולת דבר אחר כל³⁷⁰⁰ אמר רבי יצחק לאכללא אברהם³⁷⁰¹ דכתיב (בראשית כד א) ויהו"ה ברך את אברהם בכל:</p>	<p>דבר אחר "וידבר אלהים", אחד. "את כל הדברים האלה לאמר", הרי חמש דרגות אחרות. רבי יהודה אמר "וידבר אלהים", גבורה. "את", ימין. "כל", זה וזה. "האלה" אותם שנתגלו, שנאמר "וכל העם רואים את הקולות". דבר אחר "כל", אמר רבי יצחק, לכלול את אברהם, שנאמר "וה' ברך את אברהם בכל".</p>
<p>הדברים לאכללא שאר כתרין דאתכסיין³⁷⁰² האלה אינון דאתגליין³⁷⁰³ וכתיב (שמות כ טו) וכל העם ראים את הקולת לאמר³⁷⁰⁴ דא הוא דכתיב (משלי יב ד) אשת חיל עטרת בעלה וכתיב (ירמיה ג א) לאמר הן ישלח איש את אשתו:</p>	<p>"הדברים", לכלול שאר הכתרים המכוסים האלה, אלו שהתגלו, ונאמר "וכל העם רואים את הקולות". "לאמר", זהו שנאמר "אשת חיל עטרת בעלה", ונאמר "לאמר הן ישלח איש את אשתו".</p>
<p>אמר רבי יצחק אמאי אתיהיבת אורייתא באשא וחשוכא דכתיב (דברים ד יא) וההר בוער באש עד לב השמים חשך ענן וערפל דכל מאן דישתדל באורייתא אשתזיב מאשא אחרא דגיהנם ומחשוכא דמחשכין כל שאר עמין לישראל דבזכותיה דאברהם אשתזיבו ישראל מאשא דגיהנם:</p>	<p>אמר רבי יצחק למה נתנה תורה באש וחשכה, שנאמר "וההר בוער באש עד לב השמים חשך ענן וערפל", שכל מי שיעסוק בתורה ינצל מאש אחרת של הגיהנם, ומהחשך שמחשיכים כל שאר העמים לישראל, שבזכות אברהם נצלו ישראל מאש הגיהנם.</p>
<p>דתניא אמר ליה קודשא בריך הוא לאברהם כל זמנא דבניך ישתדלון באורייתא ישתזבון מאלין ואי לא הא נורא דגיהנם דשלטא בהו וישתעבדון ביני עממיא אמר ליה בתרי קטורי לא מזדקפן מלין אלא אי ניהא קמך ישתזבון מנורא דגיהנם וישתעבדון ביני עממיא עד דיתזבון גבך אמר ליה יאות הוא ודאי הדא הוא דכתיב (דברים לב ל) אם לא כי צורם מכרם מאן הוא צורם דא הוא אברהם דכתיב (ישעיה נא א) הביטו אל צור הצבתם ויהו"ה הסגירם דא קודשא בריך הוא דאסתכם על ידו:</p>	<p>ששנינו, אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם, כל זמן שבניך יעסקו בתורה, הם ינצלו מאלה. ואם לא, הרי אש הגיהנם תשלט בהם, וישתעבדו בין העמים. אמר לו בשני קשרים לא יקומו הדברים, אלא אם נוח לפניך שינצלו מאש הגיהנם, וישתעבדו בין העמים עד שישזכו אליך. אמר לו יפה זה ודאי, זהו שנאמר "אם לא כי צורם מכרם". מיהו צורם, זהו אברהם, שנאמר "הביטו אל צור הצבתם". "וה' הסגירם", זה הקדוש ברוך הוא שהסכים על ידו.</p>
<p>אמר רבי יהודה מיומא דנפקן ישראל ממצרים עד יומא דאתיהיבת אורייתא חמשין יומין הוו מאי טעמא אמר רבי יהודה משום אינון שני אדיובלאן</p>	<p>אמר רבי יהודה, מיום שיצאו ישראל ממצרים עד היום שנתנה בו תורה, היו חמשים יום. למה, אמר רבי יהודה,</p>

³⁶⁹⁶ בינה (מ"מ).

³⁶⁹⁷ חגתנ"ה שבהם מתפשטת הבינה (מ"מ).

³⁶⁹⁸ פי' מתקשר גבורה בחסד וחסד בגבורה, א"נ ה"י ת"ת שכולל חו"ג והיינו שאמר כל דא ודא (מ"מ).

³⁶⁹⁹ פי' נה"ם כי נה"י נק' לבר מגופא ומלכות נגלית (מ"מ).

³⁷⁰⁰ "אלה אינון דאתגליין דכתיב (שמות כ טו) וכל העם ראים את הקולת דבר אחר כל" מוסגר בדפ"ק.

³⁷⁰¹ פי' "כל" היינו חסד, ולפי זה "את כל" כולם על החסד, ו"אלהים" שהיא גבורה נכללה בחסד (מ"מ).

³⁷⁰² פי' כחב"ד (מ"מ).

³⁷⁰³ פי' נה"י (מ"מ).

³⁷⁰⁴ פי' מלכות (מ"מ).

476

ספר שמות

<p>מִשׁוֹם אוֹתָן שְׁנוֹת הַיּוֹבֵל, שֵׁנָאֻמֵר "וּקְדַשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה".</p>	<p>(יובלא) דכתיב (ויקרא כה י) וקדשתם את שנת החמשים שנה:</p>
<p>שְׁנִינֹו, אֻמֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אוֹתוֹ הַיּוֹבֵל הוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. וְאִם תֹּאמֵר שְׁיֹוֹבֵל מִמֶּשׁ, אֵלֵא מִצַּד הַיּוֹבֵל, הִיָּה וּמִצַּד הַיּוֹבֵל הַתְּעוֹרֵר דִּין עַל הַמִּצְרַיִם, וְלִכֵּן חֲמִשִּׁים יָמִים אֵלֵא הִיָּו שֶׁל הַיּוֹבֵל.</p>	<p>תֹּאנֵא אֻמֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן הֵהוּא יוֹבֵלֵא אֻפִיק לֹון לְיִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְאִי תִימֵא דְיֹוֹבֵלֵא מִמֶּשׁ אֵלֵא³⁷⁰⁵ מִסְטֵרֵא דְיֹוֹבֵלֵא הוּהֵּ ³⁷⁰⁶וּמִסְטֵרֵא דְיֹוֹבֵלֵא אֵתְעֵר דִּינֵא עַל מִצְרַאִי וּבִגְנִינִי כִךְ חֲמִשִּׁין יוֹמִין³⁷⁰⁷ אֵלִין דְיֹוֹבֵלֵא הוּוּ:</p>
<p>שְׁנִינֹו, כִּנְגַד זֶה חֲמִשִּׁים פַּעֲמִים נֹאֻמֵר וְנִזְכָּר בַּתּוֹרָה הַנְּהַגוֹת מִצְרַיִם, וְכוֹלֵם הֵם שְׁבַחִים אִשֵּׁר</p>	<p>תֹּאנֵא לְקַבֵּל דֵּא חֲמִשִּׁין זִמְנִין אֵתְמֵר וְאֵדְכָר בְּאוֹרֵייתֵא נִימוֹסִין דְּמִצְרַיִם³⁷⁰⁸ וְשַׁבְחֵי אִינֹון כִּלְהוּ אִשֵּׁר</p>
<p>פד/א</p>	
<p>"הוֹצִיאֲתִיךְ" ו"וּצִיאֲךְ", "כִּי בִיד חֻזְקָה הוֹצִיאֲךְ". וְכֹל הַפַּעֲמִים הֵם חֲמִשִּׁים וְלֹא יוֹתֵר, מִשׁוֹם שֶׁהַכֹּל הַתְּעֵטֵר בְּיֹוֹבֵל, וּמִצַּד הַיּוֹבֵל הַכֹּל בֵּא. וְלִכֵּן תּוֹרָה שְׁבֹאָה מִגְּבוּרָה, הַתְּעֵטֵרָה בִּימִין, שֵׁנָאֻמֵר "כִּי מִימִינֹו אִשֵּׁ דֵת לְמוֹ", וְשְׁנִינֹו חֲמִשָּׁה קוֹלוֹת הִיָּו, וְכוֹלֵם נֵרֹאוּ בְּהֵם וְנִכְלְלוּ בְּהֵם</p>	<p>הוֹצִיאֲתִיךְ (דְּבֵרִים ה טו) וּוּצִיאֲךְ (שְׁמוֹת יג ט) כִּי בִיד חֻזְקָה הוֹצִיאֲךְ וְכִלְהוּ זִמְנֵי חֲמִשִּׁין אִינֹון וְלֹא יֵתֵר מִשׁוֹם דְּכֹלֵא בְּיֹוֹבֵלֵא אֵתְעֵטֵר וּמִסְטֵרֵא דְיֹוֹבֵלֵא אֵתֵא כֹלֵא וּבִגְנִינִי כִךְ אוֹרֵייתֵא דֵאֵתִי מִגְּבוּרָה³⁷⁰⁹ אֵתְעֵטֵרָת בִּימִינֵא דְכֵתִיב (דְּבֵרִים לג ב) מִימִינֹו אִשֵּׁ דֵת לְמוֹ וְתִנֵּיא חֲמִשָּׁה קִלִּין הוּוּ וְכִלְהוּ אֵתְחֻזִּיאוּ בְּהוּ³⁷¹⁰ וְאֵתְכִלְלוּ בְּהוּ וְאֵתְעֵטֵרוּ בְּדֵא³⁷¹¹:</p>

³⁷⁰⁵ מו ע"ב פה ע"ב (הערת הזהר).

³⁷⁰⁶ כתב המד"ל וז"ל, מסטרא דיובלא פחד יצחק וכאן נראה שסותר מ"ש בשאר מקומות, עכ"ל. וכוונתו שבמקומות אחרים אמר שהגאולה היתה מצד היובל דהיינו הבינה וכנזכר בפרשת בשלח מו ע"א וכן במקומות אחרים, ואשתמיטיה דרוש דור דעה (ע"ח שער לב פרק א) (רמ"ז). [ז"ל הע"ח: לא אמר מיובלא אלא מסטרא דיובלא, ר"ל מהצדדים דיובל. כי הנה אין בינה עצמה נקרא יובל, אלא היסוד שלה לבד, וז"ס (ירמיה יז ח) על יובל ישלח שרשיו, שהוא הנהר העליון יסוד דאמא, ושמׁו יובל. והנה יסוד אבא מלובש בתוכו ומוקף מבפנים מכל צדדיו הנתון ביסוד אמא. גם עניינו הוא כי אחר שנפסק יסוד דאמא בחזה דז"א, שם בקצתו התחתון יוצא ומתגלה יסוד דאבא, וז"ש מסטרא דיובלא, ר"ל מיסוד דאבא היוצא מקצה התחתון של יובלא שהוא יסוד אמא]. פי' דמסטרא דיובלא נפקי על ידי הארתה במלכות כמ"ש לעיל בפרשת בא אל פרעה (מ"מ).
³⁷⁰⁷ נמחק בדפ"ו.

³⁷⁰⁸ עי' זר"ח כז ע"א: ישראל כד הוּו במצרים אסתאבו ואתטנפו גרמיהון בכל זיני מסאבו עד דהוּו שראן תחות ארבעים ותשע חילי דמסאבותא וקב"ה אפיק יתהון מתחות פולחן כל שאר חילין ועוד דאעיל יתהון במ"ט תרעי דסוכלתנו לקבליהון מה דלא אתני עם אברהם אלא לאפקותהון ממצרים והוא עביד טיבותיה וחסדיה עמהון ובג"כ תשכח באורייתא חמשיין זמנין יציאת מצרים לאחזאה לכל בני עלמא חסדא דעבד קב"ה עם ישראל דאפיק יתהון מאינון חילין דמסאבו ואעיל לון לגו חילין דדכיו דהיינו חמשיין תרעין דסוכלתנו ודא איהו דאנן מנן להו מיומא טבא דפסחא ואנן מנן יומי ושבועי. [תרגום: ישראל כשהיו במצרים נטמאו וטנפו עצמם בכל מיני טמאה עד שהיו שרויים תחת ארבעים ותשעה כחות של טמאה והקדוש ברוך הוא הוציא אותם מתחת עבודת כל שאר הכחות. ועוד שהכניס אותם לארבעים ותשעה שערי השכל כנגדם מה שלא התנה עם אברהם אלא להוציאם ממצרים והוא עשה טובו וחסדו עמם. ומשום כך תמצא בתורה חמשים פעמים יציאת מצרים להראות לכל בני העולם החסד שעשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהוציא אותם מאותם כחות הטמאה והכניס אותם לתוך כחות הטהרה שהינו חמשים שערי בינה. וזהו שאנו מונים להם מיום טוב של פסח ואנו מונים ימים ושבעות]. ועי' דע"ה ח"ב קכב ע"ג.

³⁷⁰⁹ התורה הנה הוא ג"כ מהאור דגבורות, אש שחורה ע"ג אש לבנה (שיה"ש רבה פ"ה סוף פסוק יא), ולכן נקראת (דברים לג ב) אש דת, וכן אמרו סוף מכות (כד ע"א) מפי הגבורה שמענום (דע"ה ח"ב דף עה ע"ג).

³⁷¹⁰ פי' הקולות העליונים שהם חג"ת נה"י היו נראים בקולות התחתונים שהם חשך ענן וערפל, כמ"ש לעיל דף פא ע"א הוּו מתגלפי בחשוכא עננא וקבלא וכו', אבל מ"ש לעיל חשך ענן וערפל, הם גבורה הוד מלכות דאצילות, הכא אי אפשר לסבור כן, שהרי אמר חמשה קלין שהם חג"ת נה"י דאצילות, היו נראים על ידי חשוכא וכו', אלא יסבור חשך ענן וערפל הם גבורה הוד מלכות, דבי"ע (מ"מ).

ספר שמות

<p>אמר רבי שמעון בההוא זמנא דקבילו ישראל אורייתא יובלא דא אעטר בעטרוי לקודשא בריך הוא³⁷¹² כמלכא דאתער בגו חיליה דכתיב (שיר ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו מאן אמו דא יובלא ויובלא אתער³⁷¹³ בחדוה ברחימו בשלימו³⁷¹⁴ דכתיב (תהלים קיג ט) אם הבנים שמחה מאן אם הבנים (שמחה) אמר רבי שמעון דא יובלא:</p>	<p>והתעטרו בזה. אמר רבי שמעון, באותו הזמן שקבלו ישראל תורה, היובל הזה עטר בעטרותיו להקדוש ברוך הוא, כמלך שהתעטר בתוך צבאו, שנאמר "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו", מי זו אמו. זה היובל, והיובל התעטר בשמחה באהבה בשלמות, שנאמר "אם הבנים שמחה", מי זו אם הבנים, אמר רבי שמעון, זה היובל.</p>
<p>אמר רבי יהודה על דא כתיב (משלי כג כה) ישמח אביך ואמך [ותגל יולדתך] (וגו') מאן אביך ואמך אמר רבי יהודה כמה דאוקמוה ובספרא דצניעותא (חברייא) דכתיב (ויקרא יח ז) ערות אביך וערות אמך לא תגלה ווי למאן דגלי ערייתהוין³⁷¹⁵:</p>	<p>אמר רבי יהודה, על זה נאמר "ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך", מי זה אביך ואמך, אמר רבי יהודה, כמו שבארוה בספרא דצניעותא, שנאמר "ערות אביך וערות אמך לא תגלה", אוי למי שמגלה ערותם.</p>
<p>תאנא אמר רבי יצחק בשעתא דקודשא בריך הוא אתגלי בטורא דסיני אודעזע טורא ובשעתא דסיני אודעזע כל שאר טורי עלמא אודעזעו והו סלקין ונחתין עד דאוישיט קודשא בריך הוא ידוי עליהו ואתיישבו וקלא נפקא ומכרוא (תהלים קיד ה) מה לך הים כי תנוס הירדן תסוב לאחור ההרים תרקדו כאילים וגו' ואינון תבאן ואמרין מלפני אדון חולי ארץ:</p>	<p>שנינו, אמר רבי יצחק, בשעה שהקדוש ברוך הוא התגלה בהר סיני, הזדעזעו ההר. ובשעה שסיני הזדעזע, כל שאר הרי העולם הזדעזעו, והיו עולים ויורדים, עד שהושיט הקדוש ברוך הוא ידיו עליהם והתישבו. וקול יוצא ומכריז "מה לך הים כי תנוס הירדן תסוב לאחור ההרים תרקדו כאילים וגו'". והם שבים ואומרים "מלפני אדון חולי ארץ".</p>
<p>אמר רבי יצחק מלפני אדון (חולי ארץ) דא אימא דכתיב (תהלים קיג ט) אם הבנים שמחה [חולי ארץ דא אימא תתאה] מלפני אלוה יעקב דא הוא אבא דכתיב (שמות ד כב) בני בכורי ישראל ועל האי כתיב (שיה"ש ג יא) בעטרה שעטרה לו אמו:</p>	<p>אמר רבי יצחק "מלפני אדון" זו האם, שנאמר "אם הבנים שמחה חולי ארץ", זו האם התחתונה. "מלפני אלוה יעקב", זהו האב, שנאמר "בני בכורי ישראל", ועל זה נאמר "בעטרה שעטרה לו אמו".</p>
<p>מהו בעטרה אמר רבי יצחק כמה דכתיב (ש"א כג כו) ושאלו ואנשיו עוטרים את דוד משום דמתער בהוורא³⁷¹⁶ בסומקא ובירוקא בכל גוויין דבלהו כלילין ביה ואסתחרן ביה אמר רבי יהודה בעטרה שעטרה לו אמו מאן עטרה דכתיב (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר (שם ס ז) ובית תפארתי אפאר:</p>	<p>מה זה "בעטרה". אמר רבי יצחק, כנאמר "ושאלו ואנשיו עוטרים אל דוד", משום שמתער בלָבָן ובאדום ובירוק בכל הצבעים, שכולם כלולים בו ומקיפים בו. אמר רבי יהודה "בעטרה שעטרה לו אמו", מי זו העטרה, שנאמר "ישראל אשר בך אתפאר", ונאמר "ובית תפארתי אפאר".</p>

³⁷¹¹ פי' ישראל נתעטרו בקולות אלו (מ"מ).

³⁷¹² פי' בינה נתנה מוחין לז"א (מ"מ).

³⁷¹³ פי' שגם בינה קבלה מוחין מאריך כנודע, ולכן נקט בחדווא נגד מוח חכמה, ששם השמחה. ורחימו נגד מוח בינה, כי בינה נק' אהבה רבא (מ"מ).

³⁷¹⁴ נגד הדעת, ששלימותו על ידי הדעת (מ"מ).

³⁷¹⁵ פי' שמסלק נה"י דאו"א שהם מוחין דז"א מכסי פתחא (מ"מ).

³⁷¹⁶ פי' הם גוויי חג"ת חוור סומק ירוק, והז"א נתער באינון גוויי, אבל ר' יהודה מפרש על המוחין ממש, ולכך אמר בעטרה שעטרה לו אמו (מ"מ).

ספר שמות

<p>אמר רבי יצחק אורייתא אתיהיבת באשא אוכמא³⁷¹⁷ על גבי אשא חוורא³⁷¹⁸ לאכללא ימינא בשמאלא³⁷¹⁹ ושמאלא דאתחור ימינא³⁷²⁰ דכתיב (דברים לג ב) מימינו איש דת למו³⁷²¹:</p>	<p>אמר רבי יצחק תורה נתנה באש שחורה על גבי אש לבנה, לכלול ימין בשמאל. ושמאל שחורזר לימין, שנאמר "מימינו איש דת למו".</p>
<p>אמר רבי אבא בשעתא דתנא דסיני הוה נפיק³⁷²² סליק ואשא ומתער [בההוא תנא³⁷²³ באתגלייא (נ"א כאתכלא)³⁷²⁴] (ההוא תנא באתכלא³⁷²⁵) דא וסליק ונחית וכל ריחין ובוסמין דבגנתא דעדן הוה סליק ההוא תנא בחיזו דחור וסומק ואוכם³⁷²⁶ הדא הוא דכתיב (שיר ג ו) מקטרת מר ולבונה מכל אבקת רוכל³⁷²⁷:</p>	<p>אמר רבי אבא בשעה שעשן של סיני היה יוצא, עולה אש ומתער באותו עשן בגלוי כאשכול הזה, ועולה ויורד. וכל הריחות והבשמים שבגן עדן היה מעלה אותו העשן במראה של לבן ואדום ושחור, זהו שנאמר "מקטרת מר ולבונה מכל אבקת רוכל".</p>
<p>ההוא תנא³⁷²⁸ מאן הוה אמר רבי יצחק³⁷²⁹ שכינתא³⁷³⁰ דאתגלי לתמן כמה דאת אמר (שיר שם) מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן אמר רבי יהודה למה לך כלי האי הא קרא שלים הוא דכתיב (שמות יט יח) והר סיני³⁷³¹ עשן כלו³⁷³² מפני אשר ירד עליו יהוה³⁷³³ באש³⁷³⁴ ויעל עשנו³⁷³⁵ כעשן הכבשן זכאה עמא דחמאן דא וידעין דא:</p>	<p>מה היה אותו העשן. אמר רבי יצחק, שכינה שנגלתה לשם, שנאמר "מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן". אמר רבי יהודה, למה לך כל זה, הרי פסוק שלם הוא, שנאמר "והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן", אשרי העם שראו את זה וידעו את זה.</p>

³⁷¹⁷ מצד הגבורה שהיא שחורה בדיניה החזקים (אור יקר).

³⁷¹⁸ חסד (אור יקר).

³⁷¹⁹ והיה אפשר זה על דרך היות הימין והשמאל מתייחדים בהשוואה אחת, או על ידי היות החסד הולך אל הגבורה, ונכללת בה, לזה אמר שאינו בשום דרך מאלו אלא הגבורה באה אל החסד ונכללת בה, ולכך מתבטלים דיניהם מכל וכל (אור יקר).

³⁷²⁰ והיינו איש שחורה באה ונכתבת על גבי אש לבנה, א"כ אש לבנה מחזקת אש שחורה בעצמה (אור יקר).

³⁷²¹ הנה אש היינו הגבורה, אש שחורה, וקאמר דאתי מימינא האש דת, מורה שנכלל השמאל בתוך הימין כדפי'. הנה העשן דסיני הוא כעין התעוררות העולה ממטה למעלה מהאור שהיא מקבלת מלמעלה, ולכך נפיק מעובי הארץ, ממציאותה אל מציאות הספירות (אור יקר).

³⁷²² פי' מלכות הנק' תנא שהיתה בסיני כמ"ש בסמוך כשהיתה מגלה הארותיה, סליק אשא שהם הגבורות דאימא, ומתער בתוך התנא, דהיינו שמקבלת הארה מבינה (מ"מ).

³⁷²³ בעלייתו עולה ונכלל בכללות המדות הנזכרות (אור יקר).

³⁷²⁴ שהוא נסבך בענפיו ענביו, כך היה דמות העשן כאשכול, מטעם היותו רמוז בכללות, ומטעם שהיה עולה ויורד קושר עליונים בתחתונים היה בכללותו על ריחי ג"ע (אור יקר).

³⁷²⁵ כאתכללא (אור יקר).

³⁷²⁶ "חוור" חסד, "סומק" גבורה, "אוכם" מלכות, בין ב' זרועות, "מכל אבקת רוכל" היא המלכות "מור ולבונה" חסד וגבורה, הרי גוונין וריחין (אור יקר).

³⁷²⁷ מר הוא חסד, כמ"ש הרב בכוונת הקטרת והיינו חוור, ולבונה אור מקיף שהיא דין כנודע והיינו סומק, מכל אבקת רוכל היא המלכות שכלולה מהכל והיא אוכם (מ"מ).

³⁷²⁸ שלא היה מדבר גשמי נשרף (אור יקר).

³⁷²⁹ נח ע"ב (הערת הזהר).

³⁷³⁰ מציאות השכינה, ודחק להביא ראיה מהפסוק, מי זאת, שאין הפסוק מדבר בסיני, לזה אמר "למה לך כלי האי" דוחקיה להביא ראיה (אור יקר).

³⁷³¹ מלכות (אור יקר).

³⁷³² מעלה התעוררות (אור יקר).

³⁷³³ "הויה" ת"ת, עליו באש היה הייחוד מצד הגבורה (אור יקר).

³⁷³⁴ פי' שירד ז"א להר סיני עם המלכות שנקרא אש ועי' דף פו ע"א שאמר כן הזהר בהדיא (מ"מ).

³⁷³⁵ כמו שהיה היחוד בגלוי כך היה עולה ההתעוררות בגלוי (אור יקר).

ספר שמות

<p>אמר רבי חייא כד אתגליפו אתוון בלוחי אבנא הוו מתחזיין בתרין סטרין³⁷³⁶ מסטרא דא ומסטרא דא ולוחין מאבן סנפירינן הוו ואתגליפו ואתחפיין באשא חוורא ואתוון הוו מאשא אוכמא ומתגלפן בתרין סטרין³⁷³⁷ מסטרא דא ומסטרא דא:</p>	<p>אמר רבי חייא כשנחקקו האותיות בלוחות האבן, היו נראים משני צדדים מצד זה ומצד זה. והלוחות היו מאבן סנפירינן, ונחקקו ונתכסו באש לבנה, והאותיות היו מאש שחורה וחקוקים בשני צדדים, מצד זה ומצד זה.</p>
<p>אמר רבי אבא לוחין הוו בעיניהו ואתוון הוו טאסין ומתחזיין בתרין אשין³⁷³⁸ אשא חוורא ואשא אוכמא לאתחזאה כחדא ימינא ושמאלא דכתיב (משלי ג טז) ארך ימים בימינה בשמאלה וגו'³⁷³⁹ והא כתיב³⁷⁴⁰ (דברים לג ב) מימינו אש דת למו³⁷⁴¹ אלא מסטרא דגבורה הוה ואתכלילת בימינא³⁷⁴² ובגין כך אשא חוורא ואשא אוכמא:</p>	<p>אמר רבי אבא, הלוחות היו בעיניהם, והאותיות היו טסות ונראות בשני סוגי אישים, אש לבנה ואש שחורה, להראות כאחד, ימין ושמאל, שנאמר "אורך ימים בימינה בשמאלה וגו'". והרי נאמר "מימינו אש דת למו", אלא מצד הגבורה זה היה ונכללת בימין, ולכן אש לבנה ואש שחורה.</p>
<p>תאנא כתיב (שמות לב טז) והלחת מעשה אלהים המה וגו' מעשה אלהים המה ודאי³⁷⁴³ אמר רבי יהודה והלחת וכתיבו חד תרי הוו ומתחזיין חד ועשר אמירן מתגלפי בהו חמש כלילין בחמש למהוי בלא ימינא מעשה אלהים המה ודאי³⁷⁴⁴:</p>	<p>שנינו, נאמר "והלוחות מעשה אלהים המה וגו'", מעשה אלהים ודאי. אמר רבי יהודה, נאמר "והלחת" כתיב [חסר, משמע] אחד. [אלא כאמת] היו שנים ונראים אחד. ועשר אמירות חקוקות בהם, חמש כלולות בחמש, להיות הכל ימין, מעשה אלהים המה ודאי.</p>
<p>רבי יצחק אמר של סנפירינן הוו³⁷⁴⁵</p>	<p>רבי יצחק אמר של סנפירינן היו,</p>
<p style="text-align: center;">פד/ב</p>	
<p>ותרין אבנין הוו³⁷⁴⁶ ואבנין הוו סתימאן נשיב קודשא בריך הוא³⁷⁴⁷ ברוחא³⁷⁴⁸ ואתפשטו ואתגליפו³⁷⁴⁹ תרין לוחין רבי יהודה³⁷⁵⁰ אמר כעין</p>	<p>ושתי אבנים היו, והאבנים היו סתומות. נשיב הקדוש ברוך הוא ברוח והתפשטו ונחקקו שני לוחות. רבי יהודה</p>

³⁷³⁶ פי' שמצד זה קורא מה שבצד האחר (מ"מ).
³⁷³⁷ היו האותיות נקראות ביושר מב' סטרין, ולדבריו היו האותיות אש שחורה מתהפכות מכל צד ונקראות ברוחניותם, ואש לבנה קבועה בקביעות הלוחות והרי זה חילוק בין אש לבנה לאש שחורה, לזה פי' ר' אבא ואמר שהלוחות מצד גשמיותם לא היה כתוב בהן שום כתיבה גשמית אלא "לוחין הוו בעיניהו" גשמיות (אור יקר).
³⁷³⁸ בענין שהתהפכות האותיות היה בב' אשות לבנה ושחורה ולא יתפרדו (אור יקר).
³⁷³⁹ שהיתה התורה נתנת בימין ושמאל (אור יקר).
³⁷⁴⁰ כיון שלא אמר מימינו ומשמאלו (אור יקר).
³⁷⁴¹ פי' שהימין הוא העיקר (מ"מ).
³⁷⁴² ומשום דימינא עיקר ותמן אתכלילת שמאלא אמר קרא מימינו (אור יקר).
³⁷⁴³ "מעשה אלהים המה ודאי" מוסגר בדפ"ק.
³⁷⁴⁴ פי' ר' יהודה ס"ל אבן טובה בראה הקב"ה מחדש, וממנה עשה הלוחות, וז"ש מעשה אלהים הם ודאי משמע מחדש (מ"מ).
³⁷⁴⁵ ס"ל של ספיר היו ונפח בהם וכו' ולא בראה מחדש (מ"מ).
³⁷⁴⁶ שלא נברא אבן אחת ונפסלו ונסרן לב', אלא מתחילה תרי אבנין הוו, והם נגד ב' ספירות עליונות, ונודע שהאבן עגולה וסתומה, והיינו מציאות הספירות קודם התפשטותה והיו אבנים שהם סוד המלכות מציאותה אבן (אור יקר).
³⁷⁴⁷ בינה (אור יקר).
³⁷⁴⁸ ת"ת (אור יקר).
³⁷⁴⁹ כעין התפשטות המלכות על ידי הת"ת, וכשהיא אטומה בתולה וסתומה היא עגולה, ונפתחת היא מרובעת בסוד ו"ק וד' זויות וי"ב גבולים, שהם סוד בחינות המרובעת, והיינו "ואתפשטו ואתגליפו וכו'", ור' יצחק פליג אדר' יהודה, דאילו לר' יהודה מעשה אלהים נאמר על מציאות הכתיבה והראותם אחת כדפי', אמנם לא נאמר על האבן בעצמו, אמנם ר' יצחק סבירא ליה שנאמר על עשיית האבן בעצמה, ור' יהודה פליג אדר' יצחק וכו' (אור יקר).
³⁷⁵⁰ פי' מחזיק סברתו מדכתיב מעשה אלהים המה, משמע מחדש בראם (אור יקר).

ספר שמות

<p>סנפירינון הווי³⁷⁵¹ דהוה אבן טבא³⁷⁵² משמע דכתיב (שמות לב טז) מעשה אלהים המה:</p>	<p>אמר, כעין סנפירינון היו, שהיתה אבן טובה, משמע שנאמר "מעשה אלהים המה".</p>
<p>אמר ליה אי הכי³⁷⁵³ סנפירינון דא דהוה אבנא טבא יקרא משאר אבנין לאו עובדא דקודשא בריך הוא אינון (אלא) ואמר ליהו במאי אוקימנא מעשה אלהים המה³⁷⁵⁴ המה דייקא ואלא (א"ל) תא הוי³⁷⁵⁵ כתיב והלחת מעשה אלהים הלחת כתיב ולא כתיב והאבנים מעשה אלהים המה:</p>	<p>אמר לו, אם כן סנפירינון זה שהיא אבן טובה וחשובה משאר האבנים אינם מעשה של הקדוש ברוך הוא [בתמיה]. אמר לו, במה בארנו "מעשה אלהים המה", המה דווקא. אלא בא וראה, נאמר "והלחות מעשה אלהים", כתוב "הלחות" ולא כתוב והאבנים מעשה אלהים המה.</p>
<p>אמר רבי שמעון כלא חד הוא³⁷⁵⁶ אבל אלין תרין לוחין עד לא אתברי עלמא³⁷⁵⁷ הוו ואסתלקו מערב שבת ועבד לון קודשא בריך הוא ועובדוי הווי³⁷⁵⁸:</p>	<p>אמר רבי שמעון הכל אחד הוא, אבל שני הלוחות הללו, עד שלא נברא העולם היו, ונתעלו מערב שבת, ועשה אותם הקדוש ברוך הוא ומעשיו היו.</p>
<p>ממה אתעבידוי³⁷⁵⁹ תאנא מההוא טלא עלאה³⁷⁶⁰ דנגיד³⁷⁶¹ מעתיקא קדישא³⁷⁶² וכד נגיד³⁷⁶³ ואתמשך³⁷⁶⁴ לחקל דתפוחין קדישין נטל קודשא בריך הוא תרין כפורי³⁷⁶⁵ מנייהו ואתגלדו ואתעבידו³⁷⁶⁶ תרין אבנין יקירין³⁷⁶⁷ נשב בהו³⁷⁶⁸</p>	<p>ממה הם נעשו, שנינו, מאותו הטל העליון ששופע מן העתיק הקדוש, וכששופע ונמשך לשדה התפוחים הקדושים, נוטל הקדוש ברוך הוא שתי מזרקים מהם, ונגלדו ונעשו שתי אבנים</p>

³⁷⁵¹ מפני שנאמר מעשה אלהים ואין לדמותו לשום אבן גשמי, ור' יצחק הקשה אי הכי בשלמא אם נפרש על מציאות האבן שנעשה בריבועו, אבל לא שיהיה רוחני אלא סנפירינון, ניחא מעשה אלהים, אלא לדידך שאמרת שנאמר מעשה אלהים, על היותם מגשם אחר שאינו סנפירינון, שולל שסנפירינון אינו מעשה אלהים, ואינו שהכל מעשה אלהים, אלא במאי אוקימתא מעשה אלהים אינו בגשם האבן שכל האבנים מעשה אלהים, אלא במציאותן בפתיחתן ברבוען נאמר מעשה אלהים, דהיינו "המה" במה שהם לוחות הם מעשה אלהים כדמסיק והלוחות וכו' (אור יקר).

³⁷⁵² "דהוה אבן טבא" מוסגר בדפ"ק.

³⁷⁵³ פי' רבי יצחק א"ל אפילו לדידי דאמינא דספיר הווי, וכי דספיר לאו עובדא דקב"ה אינון (מ"מ).

³⁷⁵⁴ רבי יהודה מקשי לר' יצחק דהמה משמע בריאה מחדש ואם הם ספיר כדבריך בלאו הכי כל הספיר עובדא דקב"ה אינון ומאי המה (מ"מ).

³⁷⁵⁵ פי' ר' יצחק מתרץ לפי סברתו אלו כתיב והאבנים הייתי אומר בריאה מחדש, השתא דכתיב והלוחות על התפשטותם קאמר מעשה אלהים המה (מ"מ).

³⁷⁵⁶ ירצה בכל ג' בחי' הנזכרות על הכל במציאות האבן בפיתוחו וכתבתו, ועוד הוסיף ואמר אבל לא כמו שאמרתם, שנראה מדבריכם שנעשו בעת נתינת התורה או קרוב לו (אור יקר). פי' אלו ואלו דברי אלהים חיים, אבל נראה יותר כדברי ר' יהודה שבראם מחדש מטל דאריך וכדמפרש (מ"מ).

³⁷⁵⁷ הווי מציאות גשם האבנים, מפני שהם מחכמה קדומין אל הבינה דו פרצופין, בסוד יו"ד ד"ו כדמסיק, אמנם היו אבנים סתומים עד ערב שבת, ואסתלקו מערב שבת להצניען לעת נתינתן, ואז בערב שבת נעשו לוחות (אור יקר).

³⁷⁵⁸ בגשמיותם (אור יקר).

³⁷⁵⁹ עצם גשמיותם (אור יקר).

³⁷⁶⁰ הלוחות הראשונים הנה היו מהנצח הוד דז"א, והלוחות השניים הם מהנצח הוד דנוק', וכמ"ש הרב בשער לאה ורחל (פרק ו). והנו"ה דז"א הם מסוד עץ החיים, כי בהם אין אחיזה להחיצונים ע' הגר"א בספד"צ (פרק ג ד"ה וענין כלל ופרט כז ע"ד ע"ש), אבל הנו"ה דהנוק' הם בסוד עץ הדעת, וכנודע בסוד (משלי ה ה) ורגליה יורדות מות (דע"ה ח"ב צג ע"ד).

³⁷⁶¹ היינו סוד אור יה"ו יו"ד ה"א וא"ו (אור יקר).

³⁷⁶² כתר עליון (אור יקר).

³⁷⁶³ לת"ת, דהיינו לרישיה דז"א, מחכמה ובינה אל הת"ת ומשם "כד נגיד" מהת"ת (אור יקר).

³⁷⁶⁴ דרך נה"י למלכות חקל תפוחין קדישין (אור יקר).

³⁷⁶⁵ דהיינו שהם יו"ד ה"א וא"ו, שמנה אותיות נטל ב' כפורי דהיינו ר"ד מיו"ד (אור יקר).

³⁷⁶⁶ דהיינו שהם רוחניים, ואתגלדו בגשם כמים הנקרשים ועדיין לחים הוו שכן דרכם, ואתעבידו כעין אומרו ויעש אלהים את הרקיע חזקו (אור יקר).

ספר שמות

<p>ואתפשו³⁷⁶⁹ לתרין לוחין הדא הוא דכתיב מעשה אלהים³⁷⁷⁰ המה³⁷⁷¹ והמכתב מכתב אלהים הוא³⁷⁷² כמה דכתיב (דברים ט י) כתובים באצבע אלהים:</p>	<p>יקרות, נשב בהן והתפשטו לשני לוחות, זהו שנאמר "מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא", כמו שנאמר "כתובים באצבע אלהים".</p>
<p>תאנא אצבע אלהים ההוא אצבע סליק לעשרה³⁷⁷³ כמה דאתמר אצבע אלהים היא וכל אצבע ואצבע סליק לעשרה עד ודאתעבידו (דיתעבד) ידא שלימתא דכתיב (שמות יד לא) וירא ישראל את ה' הגדולה:</p>	<p>שנינו "אצבע אלהים", אותה אצבע עולה לעשרה, כמו שנאמר "אצבע אלהים היא". וכל אצבע ואצבע עולה לעשרה, עד שנעשית יד שלימה, שנאמר "וירא ישראל את ה' הגדולה".</p>
<p>אמר רבי יהודה חרות על הלחת נקיבן הוון אבנין ואתחזיאו לתרין סטרין חרות גלופא דגליפין אמר רבי אבא מהאי סטרא אתחזי סטרא אחרא ואתקרי מהכא מה דכתיב בסטרא אחרא:</p>	<p>אמר רבי יהודה "חרות על הלוחות", נקובים היו האבנים ונראו משני צדדים. חרות, חקיקה של חקיקות. אמר רבי אבא מצד זה נראה הצד האחר, ונקרא מכאן מה שנאמר בצד האחר.</p>
<p>רבי אלעזר אמר, בנס היו כתובין דכל בני נשא הוון אמרין וסהדין דהא מכתב אלהים הוא ודאי דהא כל בני עלמא לא יכלין למנדע לון כמה דהוון:</p>	<p>רבי אלעזר אמר, בנס היו כתובים, שכל בני האדם היו אומרים ומעידים, שהרי "מכתב אלהים הוא" ודאי, שהרי כל בני העולם לא יכלו לדעת אותם כמו שהיו.</p>
<p>לדעתיהו דאינון דאמרין נקיבין הוון³⁷⁷⁴ מי כתיב חרות בלחת על הלחת כתיב אלא הכי תאנא חמשא קלין אינון לימינא וחמשא לשמאלא ואינון דשמאלא כלילין בימינא ומן ימינא אתחזון אינון דשמאלא והכא כלא איהו ימינא ואתכלילין אלין באלין מאן דהוה בסטרא דא חמי לסטרא אחרא וקרי לון לאינון אתוון דהא תנינן שמאלא אתחזור ימינא דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו ובנין כך מכתב אלהים הוא ודאי:</p>	<p>לדעתם של האומרים נקובים היו, האם נאמר חרות בלוחות, על הלוחות נאמר. אלא כך שנינו, חמשה קולות הם לימין וחמשה לשמאל, ואותם של השמאל כלולים בימין, ומהימין נראו אותם שבשמאל, וכאן הכל הוא ימין ונכללו אלה באלה. מה שהיה בצד זה נראה לצד האחר וקוראים את אותם האותיות, שהרי שנינו השמאל הפך להיות ימין, שנאמר "מימינו אש דת למו" ולכן "מכתב אלהים הוא", ודאי.</p>
<p>הא כיצד מאן דהוה מסטרא דא הוה [קרי] (קרא) בדא אנכי יהוה אלהיך (שמות כ ב) ומאלין אתוון הוה חמי וקרי לא תרצח (שם יג) הוה קרי לא</p>	<p>הכיצד, מי שהיה בצד הזה, היה קורא בזה "אנכי ה' אלהיך", ומהאותיות הללו היה רואה וקורא "לא תרצח". היה קורא</p>

³⁷⁶⁷ מחכמה סתומות (אור יקר).

³⁷⁶⁸ בסוד רוח עליון שבתוכו, דהיינו סוד קו המדה (אור יקר).

³⁷⁶⁹ בסוד התפשטות ד'ו במרכבתם ורבווען וגבוליהם כדפי' (אור יקר).

³⁷⁷⁰ אמא עילאה (אור יקר)

³⁷⁷¹ בכל פרטי גשמיותם ופתוחם והכל, ואח"כ לעת נתינת התורה וקבלת ישראל התורה, נכתבו והיתה הכתיבה לבדה (אור יקר).

³⁷⁷² "והמכתב" שהוא ענין מעשה בפני עצמו, "מכתב אלהים הוא" לעצמו מו' ימי בראשית, אמנם אח"כ חרות על הלוחות כדפי' לעיל, שהיה הקול סובב לישראל ונכתב בלוחות והיינו כתובים באצבע אלהים (אור יקר). עי' תיקו"ז קא ע"ב וזו"ח פג ע"ג.

³⁷⁷³ הם ה' אצבעות, וכל אצבע עשר, היינו האצבעות חג"ת נו"ה, וכל א' כלולה מעשר הם חמישים דהיינו ה"ד הגדולה, חמישים שערי בינה דמסטרא דיובלא נפקו כדפי' לעיל, ונודע שהיו עשרת הדברים, אצבע א' מחמש אצבעות, דהיינו בא' מחמש ספירות שבבינה כדפי', והיינו "אצבע אלהים" דהיינו בינה (אור יקר).

³⁷⁷⁴ אם היו נקובים בלוחות מבעי ליה, וכך לכולהו, פי' בכל ה' שבצד ימין, היה קורא ג"כ אותם ה' דמצד שמאל (מ"מ).

ספר שמות

<p>יהיה לך (שם ג) והוה חמי וקרי לא תנאף (שם יג) והוה קרי לא תשא את שם יהוה אלהיך לשוא (שם ז) והוה חמי וקרי לא תגנב (שם יג) וכלא מסטרא דא וכך לכלהו וכדין מסטרא אחרא³⁷⁷⁵ וכלהו כלילן דא בדא כהאי גוונא הדא הוא דכתיב (שם לב טז) מכתב אלהים הוא מכתב אלהים והוא ודאי:</p>	<p>"לא יהיה לך", והיה רואה וקורא "לא תנאף". והיה קורא "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא", והיה רואה וקורא "לא תגנב". והכל מצד זה. וכך לכולם. ואז מצד האחר, וכולם כלולים זה בזה. כדוגמא זה, זהו שנאמר "מכתב אלהים הוא", מכתב אלהים הוא, ודאי.</p>
<p>וירד משה אל העם ויאמר אליהם (שם יט כה) רבי יוסי אמר מאי אמירה דא דכתיב ויאמר אליהם ולא כתיב מאי קאמר אמר רבי יצחק תא חזי ארחא דעלמא הוא כד אתי חדוונא לבר נש או כד אתי צערא [עד] [כד] לא ידע מיניה לא יכיל למסבל דהא לבא אתפרח לשעתא וכד ידע מיניה קאים בקיומיה ויכיל למסבל כל שכן הכא ונ"א והכא לאו הכי דהא משה אמר לון כל מה דהוה לבתר ואתקיף לבייהו במלין ולא יכילו למסבל כל שכן אי לא אמר לון מידי ובגין כך ויאמר אליהם בקדמיתא ואתתקף לבייהו ולבתר וידבר אלהים:</p>	<p>"וירד משה אל העם ויאמר אליהם", רבי יוסי אמר, מהי האמירה זה שנאמר "ויאמר אליהם", ולא נאמר מה אמר. אמר רבי יצחק, בא וראה, דרך העולם הוא, כשבאה שמחה לאדם או כשבא צער, עד שלא יודע ממנו, לא יכול לסבול, שהרי לבו פורח לשעה. וכשיודע ממנו, עומד בקיומו ויכול לסבול. כל שכן כאן (וכאן אינו כך), שהרי משה אמר להם כל מה שהיה אחר כך, וחיזק לבם בדברים, ולא יכלו לסבול, כל שכן אם לא היה אומר להם דבר, ולכן "ויאמר אליהם" בתחילה וחיזק לבם, ואחר כך "וידבר אלהים".</p>
<p>ועם כל דא לא יכילו למסבל דהא תנינן אמר רבי יהודה אמר רבי חייא אמר רבי יוסי כד שמעו מלה דקודשא בריך הוא ופרחתו (אתפרח) נשמתייהו וסלקא נשמתייהו דישראל עד כורסי יקרא דיליה לאתדבקא תמן:</p>	<p>ועם כל זה לא יכלו לסבול, שהרי שנינו, אמר רבי יהודה אמר רבי חייא אמר רבי יוסי, כשמעו דברו של הקדוש ברוך הוא, פרחה נשמתם ועלתה נשמתם של ישראל עד כסא כבודו להדבק שם.</p>
<p>אמרה אורייתא קמיה דקודשא בריך הוא וכי למגנא הוינא מתרי אלפי שנין עד לא אתברי עלמא למגנא כתיב [ביה] (ויקרא יז י) איש³⁷⁷⁶</p>	<p>אמרה תורה לפני הקדוש ברוך הוא, וכי לחנם הייתי מאלפיים שנים טרם שנברא העולם. לחנם, נאמר בה "ואיש</p>
<p>פה/א</p>	
<p>איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם³⁷⁷⁷ (ויקרא כד טו) ואל בני ישראל תדבר לאמר (שם כה נה) כי לי בני ישראל עבדים אן אינון בני ישראל בה שעתא אהדרת³⁷⁷⁸ אורייתא נשמתייהו דישראל כל חד וחד לאתריה אורייתא אתקיפת ואחידת בהו³⁷⁷⁹ בנשמתייהו לאהדרא להו לישראל הדא הוא דכתיב (תהלים יט ח) תורת יהוה תמימה משיבת נפש משיבת נפש ממש:</p>	<p>איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם", "ואל בני ישראל תדבר לאמר" "כי לי בני ישראל עבדים", איפה הם בני ישראל, באותה שעה החזירה התורה את נשמות ישראל כל אחד ואחד למקומו. התורה חיזקה ואחזה בנשמותיהם להחזיר אותן לישראל, זהו שנאמר "תורת ה' תמימה משיבת נפש", משיבת נפש ממש.</p>

³⁷⁷⁵ בה' דמצד שמאל קורא ג"כ אותם דימין, וה' ראשונים הם נגד ה' חסדים, אע"פ שיש בה עשה ול"ת, וה' אחרונים נגד ה' גבורות (מ"מ).

³⁷⁷⁶ ואיש (דפ"ק).

³⁷⁷⁷ ואלו הנבראים והנולדים מחדש לאו בני ישראל אינון (אור יקר).

³⁷⁷⁸ נעשית התורה מצד מטה קשר האוחז בנשמתן של ישראל, וקושר אותם בגוף, וגבר(ה) קשר זה מקשרם בכסא הכבוד והוריד הנשמות (אור יקר).

³⁷⁷⁹ להיות קשר אחיזתה גובר מקשר הנשמה במקורה, וישיביה אל הגוף (אור יקר).

ספר שמות

<p>תאנא כתיב (דה"א כט כג) וישב שלמה על כסא יהו"ה³⁷⁸⁰ למלך כמה דכתיב (מ"א י יט) שש מעלות³⁷⁸¹ לכסא רבי אבא אמר דקיימא סיהרא באשלמותא³⁷⁸² דתנינן ביומוי דשלמה קיימא סיהרא באשלמותא אימתי באשלמותא ונ"א תנא כתיב (שם ה יא) ותרב חכמת שלמה וגו' מאי ותרב אמר רבי אבא דקיימא סיהרא באשלמותא מאי באשלמותא דקיימא בחמשה עשר כמה דתנינן אברהם יצחק יעקב³⁷⁸³ יהודה פרץ חצרון רם עמינדב נחשון שלמון בועז עובד ישי דוד שלמה כד אתא שלמה³⁷⁸⁴ קיימא סיהרא באשלמותא הדא הוא דכתיב וישב שלמה על כסא יהו"ה למלך וכתיב (מלכים א' י יט) שש מעלות לכסא כלא כגוונא דלעילא:</p>	<p>שנינו, נאמר "וישב שלמה על כסא ה' למלך", כמו שנאמר "שש מעלות לכסא". רבי אבא אמר, שהלבנה עמדה בשלמות. שנינו, בימי שלמה עמדה הלבנה בשלמות. אימתי בשלמות (שנינו נאמר "ותרב חכמת שלמה וגו'", מהו "ותרב". אמר רבי אבא, שעמדה הלבנה בשלמותה. מהו בשלמותה.) שעמדה בחמשה עשר, כמו ששנינו, אברהם יצחק יעקב יהודה פרץ חצרון רם עמינדב נחשון שלמון בועז עובד ישי דוד שלמה. כשבא שלמה עמדה הלבנה בשלמות. זהו שנאמר "וישב שלמה על כסא ה' למלך", ונאמר "שש מעלות לכסא", הכל כדוגמא שלמעלה.</p>
<p>ביומוי דצדקיה קיימא סיהרא בפנימותא ואתפגים כמה דאת אמר (ישעיה יג י) וירח לא יגיה אורו דתנינן ביומוי³⁷⁸⁵ דצדקיה אתפגים סיהרא ואתחשבו אנפיהו דישראל:</p>	<p>בימי צדקיה עמדה הלבנה בפגם ונפגמה, כמו שנאמר "וירח לא יגיה אורו". שנינו בימי צדקיה נפגמה הלבנה וחשכו פניהם של ישראל.</p>
<p>פוק וחשוב רחבעם³⁷⁸⁶ אביה אסא יהושפט יהורם אחזיהו ויאשו אמציהו עוזיה יותם אחז יחזקיהו מנשה אמן³⁷⁸⁷ יאשיהו צדקיהו וכד אתא</p>	<p>צא וחשב: רחבעם, אביה, אסא, יהושפט, יהורם, אחזיהו, יואש, אמציהו, עזיהו, יותם, אחז, יחזקיהו, מנשה, אמן, יאשיהו, צדקיהו. וכשבא צדקיהו</p>

³⁷⁸⁰ שעלתה להאיר למעלה בחיק בעלה (אור יקר).

³⁷⁸¹ משום דמסיק בהאי פלוגתא, וירד ה' על הר סיני "כסא ה' ממש", היה דומה לכסא הכבוד דכתיב ו' מעלות וכו' (אור יקר).

³⁷⁸² שלמה מדתו המלכות (אור יקר).

³⁷⁸³ הנה הלבנה פגמו אותה הדורות הרשעים והחשיכוה מכל וכל, בא אברהם ומצא לבנה פגומה מכל וכל, בכל מה שטרח האיר המדרגה ראשונה, וכשבא יצחק האיר בה מדרגה שנית הם שתיים, וכן יעקב האיר המדרגה שלישית עד שנתוסף האור והולך, והיא הולכת ומאירה מדרגה אחר מדרגה בצדיקים אלו המאירים, ולא ישתבח דוד שהאירה מישי, מפני שדוד אחר ישי מצא תיקון עשוי וכן שלמה על דוד אביו, וכ"ש שלא ישתבחו על אבות העולם שהתחלה יותר מחצי הכל, עד שכשבא שלמה נעזר ב"ד צדיקים קודמין לו שהאירוה, וע"ד זה יהיה ענין הצדיקים כולם, וענין הלבנה ועתות הארתה וכו', ועל דרך זה יהיה ענין חסרון הלבנה, אפילו בזמן חזקיה ויהושפט וכיוצא שהיו צדיקים, מפני שכיון שהתחיל לירד מרחבעם ולמטה, יורדת ממדרגה אחר מדרגה אפילו שיהיו צדיקים, שאין בידם סיפק להאיר מה שכבר היא יורדת דרך המעלות וליכנס במקום החשך והדין, ו"ד עתות שמאליות גוברות מפני שהגבירום הרשעים, אמנם אם היו ישראל שבים בתשובה תעמוד על א' מהמדרגות, כגון בזמן יהושפט וכיוצא תעמוד במדרגה העשירית ולא תרד, אמנם היו מרשיעים אח"כ בענין שהיתה יורדת המדרגה הראויה מקודם ובעת ההיא, ולא הועיל צדקת הצדיק, מפני רשעת הרשע וכיוצא, והיינו בגלל חטאת וכו' הנאמר בכתוב (אור יקר).

³⁷⁸⁴ בו נשלם הט"ו דורות מאברהם אבינו ע"ה, והיה אז הצלחת ישראל במעלה העליונה, וע' בזה בדברי האריז"ל בשער מיעוט הירח (פרק ב) (דע"ה ח"ב יג ע"ג).

³⁷⁸⁵ ויקרא מ' ע"ב (הערת הזהר).

³⁷⁸⁶ קשה למה לא מנה את יהויקים ביניהם, התינוח יהואחז ויהויכין שמלכו זמן מועט אבל יהויקים שמלך י"א שנה למה לא מנהו. ונראה חדא במה שאמרו רז"ל בטעם קדימת מלוך יהואחז שהוא הבן השני ליהויקים שהיה גדול ממנו, ואמרו מפני שיהויקים לא היה ממלא מקום אבותיו, וכמו שאמר הרד"ק בסוף מלכים (כג, ל), והואיל וכן לא זכה להיות נמנה. ועוד י"ל דאינו מונה כי אם הדורות דהיינו רחבעם דור אחד אביה שני וכו', אבל יהואחז ויהויקים ויהויכין וצדקיה כולם דור אחד הם שארבעתם אחים בני יאשיהו, ומנה את צדקיהו שהוא האחרון ושבו נודעה פגימת הלבנה בחורבן הבית, ואולם בשמות רבה פט"ו סכ"ו מנו גם את יהויקים (רמ"ז).

ספר שמות

<p>צדקיהו אתפגים סיהרא וקיימא על פנימותא דכתיב (ירמיה נב יא) ואת עיני צדקיהו עור ביה זמנא (איכה ב א) השליך³⁷⁸⁸ משמים ארץ³⁷⁸⁹ האי ארץ אתעברא מקמי שמים ואתרחקת מניה ואתחשכא האי ארץ כלומר דקיימא סיהרא בפנימותא³⁷⁹⁰:</p>	<p>נפגמה הלבנה ועמדה על פגם, שנאמר "ואת עיני צדקיה עור". באותו זמן "השליך משמים ארץ", ארץ זו הועברה מלפני שמים והתרחקה ממנו, ונחשכה הארץ הזו, כלומר שעמדה הלבנה בפנימותה.</p>
<p>תאנא בשעתא³⁷⁹¹ דקיימו ישראל על טורא דסיני שארי סיהרא לאנהרא דכתיב (תהלים יח י) ויט שמים וירד מהו וירד דקריב שמשא לגבי סיהרא ושרי לאנהרא סיהרא דכתיב (במדבר ב ג) דגל מחנה יהודה מזרח³⁷⁹²:</p>	<p>שנינו, בשעה שעמדו ישראל על הר סיני, התחילה הלבנה להאיר, שנאמר "ויט שמים וירד". מה זה "וירד". שקרב השמש ללבנה והתחילה להאיר הלבנה, שנאמר "דגל מחנה יהודה מזרח".</p>
<p>בטורא דסיני אתמנא יהודה רופינוס במלכותא דכתיב (הושע יב א) ויהודה עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן ונ"א רבי יצחק אמר מהכא ויהודה עוד רד עם אל³⁷⁹³ הוה שולטניה בשעתא דהאי אל שליט מלכותיה על טורא דסיני בהאי שעתא שליט מלכותיה דיהודה מהו ועם קדושים נאמן כד אמר קודשא בריך הוא לישראל (שמות יט ו) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש נאמן הוה יהודה לקבלא מלכותא ושאר סיהרא לאנהרא:</p>	<p>בהר סיני התמנה יהודה קֶשֶׁר במלכות, שנאמר "ויהודה עד רד עם אל ועם קדושים נאמן". (רבי יצחק אמר מכאן "ויהודה עד רד עם אל", שלטונו היה בשעה שהאל הזה שולטת מלכותו על הר סיני, באותה שעה מלכותו של יהודה). מה זה "ועם קדושים נאמן", כשאמר הקדוש ברוך הוא לישראל "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", נאמן היה יהודה לקבל מלכות, והתחילה הלבנה להאיר.</p>
<p>אנכי יהו"ה אלהיך אשר הוצאתיך וגו' (שם כ ב) רבי אלעזר פתח (משלי א ח) שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך שמע בני מוסר אביך דא קודשא בריך הוא³⁷⁹⁴ ואל תטוש תורת אמך דא כנסת ישראל מאן כנסת ישראל דא בינה כמה דכתיב (שם ב) להבין אמרי בינה:</p>	<p>"אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך וגו'", רבי אלעזר פתח "שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך". "שמע בני מוסר אביך", זה הקדוש ברוך הוא. "ואל תטוש תורת אמך", זו כנסת ישראל. מי זו כנסת ישראל, זו בינה, כמו שנאמר "להבין אמרי בינה".</p>
<p>רבי יהודה אמר מוסר אביך דא היא חכמה ואל</p>	<p>רבי יהודה אמר "מוסר אביך", זו היא חכמה. "ואל תטוש תורת אמך", זו היא</p>

³⁷⁸⁸ ויקרא קיד ע"א (הערת הזהר).

³⁷⁸⁹ כי עד כאן היה החמה מאיר בלבנה לפחות משער א' עת א' או שנים וכיוצא, אמנם בצדקתיהו כהו כל י"ד עתים טובים, ולא נשאר לה ללבנה שום קשר עם החמה, ונפלה שלא נשאר לה קשר להעמיד עצמה שם (אור יקר).

³⁷⁹⁰ "כלומר דקיימא סיהרא בפנימותא" מוסגר בדפ"ק.

³⁷⁹¹ קשה דהא לעיל פירש כי מאברהם היא המדרגה הראשונה, א"כ היאך שרי לנהרא בשעתא דקיימו וכו', ו"ל שעם היות שהיו מתקנים פני הלבנה לא היתה הלבנה מקבלת אור החמה ומאירה בתחתונים מפני פגם הקודמין, ואם היתה מאירה לא שתתקרב אל החמה ולא החמה אליה, אלא מאירה מעט למטה, אמנם עתה שעמדו ישראל "על טורא דסיני", מפני מה שתקנוה והכינוה הצדיקים האלו הנזכרים שהם אברהם יצחק יעקב יהודה פרץ חצרון רם עמינדב נחשון, שהם ט' צדיקים כנגד ט' מדרגות עליונות האירה מיד על הר סיני, וכן הוא כי כשהיא מאירה סבות רבות יחד יחשיכוה, וכשהיא חשוכה סבות רבות יחד יאירוה, ולזה עם היות שהיו רשעים לא נחרב הבית עד סוף צדקיהו, ולזה עם היות שהיו צדיקים לא נבנה עד שלמה (אור יקר).

³⁷⁹² פי' יהודה שהיא מלכות נתחברה עם הת"ת שהוא מזרח כמ"ש לעיל דקריב שמשא לגבי סיהרא. א"נ יהודה שהיא מלכות התחילה להזריח כמ"ש לעיל ושאר סיהרא לאנהרא (מ"מ).

³⁷⁹³ פי' יהודה נתחבר עם המלכות שנקרא אל (מ"מ).

³⁷⁹⁴ פי' ז"א (מ"מ).

ספר שמות

<p>תטוש תורת אמך דא היא בינה רבי יצחק אמר הא והא חד מלה אתפרשו דתנינן³⁷⁹⁵ אורייתא מחכמה דלעילא נפקת³⁷⁹⁶ רבי יוסי אמר מבינה נפקת³⁷⁹⁷ דכתיב (משלי א ב) להבין אמרי בינה וכתיב ואל תטוש תורת אמך:</p>	<p>בינה. רבי יצחק אמר זה וזה דבר אחד התפרשו, ששנינו תורה יצאה מחכמה של מעלה. רבי יוסי אמר מבינה יצאה, שנאמר "להבין אמרי בינה", ונאמר "ואל תטוש תורת אמך".</p>
<p>אמר רבי יהודה אורייתא מחכמה ובינה אתכלילת דכתיב שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך רבי אבא אמר בכלא אתכלילת ודכיון (כיון) דבאלין תרין אתכלילת בכלא בחד בדינא ברחמי בכלהו שלימותא דאצטריך מלה אי מלכא ומטרוניתא מסתכמין כלא מסתכמין באתר דאלין משתכחין כלא משתכחין:</p>	<p>אמר רבי יהודה תורה נכללה מחכמה ובינה, שנאמר "שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך". רבי אבא אמר היא נכללת בכל, שכיון שנכללת בשני אלה נכללת בכל, בחד בדין וברחמים בכולם השלמות, שהדבר צריך, אם המלך והמלכה מסכימים, הכל מסכימים. במקום שאלה נמצאים, כולם נמצאים.</p>
<p>רבי יוסי אמר אנכי (שמות כ ב) דא שכינתא³⁷⁹⁸ כמה דכתיב (בראשית מו ד) אנכי ארד עמך מצרימה יהוה אלהיך ונ"א כלא סליק לעילא למהוי כלא חדו דא כנסת ישראל³⁷⁹⁹ דכתיב ואל תטוש תורת אמך³⁸⁰⁰ רבי יצחק אמר אנכי דא שכינתא ופסקא טעמא כמה דאת אמר (שם כז יט) אנכי עשו בכורך יהוה אלהיך ודא קודשא בריך הוא כמה דכתיב (דברים ד לו) מן השמים השמיעך את קולו וכתיב (שמות כ יט) אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם מן השמים ממש דא קודשא בריך הוא³⁸⁰¹:</p>	<p>רבי יוסי אמר "אנכי", זו השכינה, כמו שנאמר "אנכי ארד עמך מצרימה". "ה' אלהיך" (הכל עולה למעלה להיות הכל אחד) (זו כנסת ישראל, שנאמר "ואל תטוש תורת אמך"). רבי יצחק אמר "אנכי", זו השכינה, ומפסיק הטעם, כמו שנאמר "אנכי עשו בכורך ה' אלהיך", זה הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "מן השמים השמיעך את קלו". ונאמר "אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם מן השמים", "מן השמים" ממש, זה הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>אשר הוצאתיך מארץ מצרים אשר אתר דכלא מאשרין ליה</p>	<p>"אשר הוצאתיך מארץ מצרים" אשר מקום שהכל מאשרים אותו.</p>
<p style="text-align: center;">פה/ב</p>	
<p>הוצאתיך מארץ מצרים³⁸⁰² דא יובלא כמה דתנינן מסטרא דיובלא³⁸⁰³ נפקו ישראל ממצרים</p>	<p>"הוצאתיך מארץ מצרים", זה יובל, כמו ששנינו, מצד היובל יצאו ישראל ממצרים, ולכן חמשים פעמים נזכרה</p>

³⁷⁹⁵ בראשית מז ע"ב (הערת הזהר).

³⁷⁹⁶ פי' שהמוחין דאבא הם בז"א ומהם נתקן (מ"מ).

³⁷⁹⁷ פי' מוחין דאימא הם בז"א ומהם ניתקן, ולכך א"ל ר' יהודה הכל אמת, שהמוחין דא"א הם בז"א וז"ש אורייתא מחכמה ובינה איתכלילת (מ"מ).

³⁷⁹⁸ מלכות (מ"מ).

³⁷⁹⁹ בינה (מ"מ).

³⁸⁰⁰ "דא כנסת ישראל דכתיב ואל תטוש תורת אמך" מוסגר בדפ"ק.

³⁸⁰¹ "מן השמים ממש דא קודשא בריך הוא" מוסגר בדפ"ק.

³⁸⁰² מו ע"ב פג ע"ב (הערת הזהר). היינו בחי' הבינה המתפשטת למטה, כי אשר בחינתה בייחודה בחכמה, אבל הוצאתיך הוא בחינתה אל התחתונים (אור יקר). גאולתם גופם מבית עבדים, גאולתם מצד הנפש שהיתה משועבדת לקלי', ולכך לשבר מנעולי גלותם הכה כל בכור, דהיינו השרים החצונים מבטחם של מצריים, ותחלה לקו השרים, ואח"כ לקו המצרים למטה, ואמר "מבית" מפני שכדמות השכינה העליונה, ונקראת בית שכל הספירות נכללות בה, כבית שבה קיבוץ כל הכלים וכל הדירה, כך הספירה הזאת, בה אסיפת כל הספירות, וכך אל החצונים שכל הקלי' נכללות החצונית ההיא, והיא נקראת "בית עבדים" כדפי' שהם נקראים עבדים, והיא בית אסיפתם (אור יקר).

³⁸⁰³ לא יובלא ממש, אלא "סטרא דיובלא" המתפשט למטה אל התחתונים, והם ג' בחינות: הא', המתפשטת למטה לישראל במקום שפלותם והיינו "נ' זמנין אדכר יציאת מצרים באורייתא" (אור יקר).

ספר שמות

<p>ובנין כך חמשיין זמנין אדכר יציאת מצרים באורייתא³⁸⁰⁴ חמשיין יומין לקבלא אורייתא³⁸⁰⁵ חמשיין שנין להירו דעבדין³⁸⁰⁶:</p>	<p>יציאת מצרים בתורה. חמשים ימים לקבלת התורה, חמשים ימים לחרות העבדים.</p>
<p>מבית עבדים³⁸⁰⁷ כמה דכתיב (שמות יב כט) הכה כל בכור בארץ מצרים ותנינן אלן כתרין תתאין דאתרחיצו בהו מצראי כמה דאית ביתא לעילא אית ביתא לתתא ביתא קדישא³⁸⁰⁸ לעילא דכתיב (משלי כד ג) בחכמה יבנה בית ביתא תתאה לתתא [דלא] (דכלא) קדישא כמה דכתיב מבית עבדים:</p>	<p>"מבית עבדים", כמו שנאמר "הכה כל בכור בארץ מצרים", ושנינו הכתרים התחתונים הללו שהמצרים בטחו בהם, כמו שיש בית למעלה יש בית למטה. בית קדוש שלמעלה, שנאמר "בחכמה יבנה בית", בית תחתון למטה שאינו קדוש, כמו שנאמר "מבית עבדים".</p>
<p>תאנא בשעתא דאתמר אנכי³⁸⁰⁹ (שמות כ ב) כל אינון פקודי אורייתא דמתאחדן [במלכא קדישא עלאה]³⁸¹⁰ בסטרא דא³⁸¹¹ כלהו הוו כלילן בהאי מלה:</p>	<p>שנינו, בשעה שנאמר "אנכי", כל אותן מצוות התורה שנאחזו במלך הקדוש העליון, בצד זה כולם היו כלולות בדבר הזה.</p>
<p>כמה דתנינן כל פקודי אורייתא מתאחדן (בגופא דמלכא) [במלכא קדישא עלאה] מנהון ברישא דמלכא ומנהון בגופא בידי מלכא ומנהון ברגלוי ולית מאן דנפיק מן גופא דמלכא לבר ובנין כך מאן דפשע [בחד] (ב)פקודי אורייתא כמאן דפשע בגופא דמלכא כמה דכתיב (ישעיה סו כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי בי ממש:</p>	<p>כמו ששנינו, כל מצוות התורה אחוזות במלך הקדוש העליון, מהן בראש המלך ומהן בגוף ומהן בידי המלך ומהן ברגליו, ואין מי שיוצא מגוף המלך החוצה. ולכן מי שפושע במצוה אחת של התורה, כמי שפושע בגוף המלך, כמו שנאמר "ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי", בי ממש.</p>
<p>ווי לחיביא דעברין על פתגמי אורייתא ולא ידעין מאי קא עבדין דאמר רבי שמעון ההוא אתר דאיהו חב לגביה ההוא אתר ממש גלי חוביה ואמר רבי שמעון קודשא בריך הוא [ממש גלי חוביה חב]³⁸¹² בקודשא בריך הוא (חב) קודשא בריך הוא גלי חוביה דכתיב (איוב כ כז) יגלו שמים עונו וארץ</p>	<p>אוי לרשעים שעוברים על מצוות התורה ולא יודעים מה הם עושים, שאמר רבי שמעון, אותו מקום שהוא חטא אליו. אותו מקום ממש מגלה חטאו. ואמר רבי שמעון הקדוש ברוך הוא ממש מגלה חטאו. חטא בקדוש ברוך הוא, הקדוש ברוך הוא מגלה</p>

³⁸⁰⁴ עי' לעיל פג סע"ב בשם הזר"ח.

³⁸⁰⁵ הב', מתעלים ישראל משפל מצבם ומתעלים ומתגדלים והיינו 'נ' יומין לקבל אורייתא" ישראל ספרו לעלות מדרגה אחר מדרגה עד עלותם אל הבינה (אור יקר).

³⁸⁰⁶ הג', היא מתפשטת בסוד היובל העליון, והיינו "נ' שנין לחיר" (אור יקר). אינם ימים אלא שנים שהיא מתפשטת ממש בטהרתם של ישראל, ולא מנו ישראל יובל אלא אחר כיבוש (אור יקר).

³⁸⁰⁷ הם הקלי' כדמסיק, ונקראים עבדים מפני שאין להם שום שליטה אלא ע"י מה שמצווה אלהים מן השמים כעבד אל מאמר רבו (אור יקר).

³⁸⁰⁸ פי' מלכות, שאבא יסד ברתא (מ"מ).

³⁸⁰⁹ מלות אלו הם בספירות כוללות ופרטיות, ולכך הם כוללות כל רמ"ח איברים ושס"ה גידים, והענין הזה כמו שהגוף בעל רמ"ח ויש כלל כמו הראש הכולל כמה איברים כמה גידים, כמה עורקים עם הצואר, כך הראש העליון ג' ראשונות, כשנזכר הדבור' הרומז בה נרמזו שם כל המצות עשה ולא תעשה הנכללות בסוד המדות האלו הנרמזות בנתוח הראש, וכך הדבור הרומז בזרוע ימין עם היד הכולל כמה גידים כמה איברים, וכיוצא הדבור כולל כמה מצות כמה לא תעשה, וכך הספירה רומזת כמה מרכבות, כמה פרטי כללות הספירות בה, וכן על זה הדרך בהזכר חלק וחלק מהדבור, כגון מלת אנכי נכלל בו כל סוד מצות התלויות בה וכיוצא, כגון בהזכיר אבר אחד במלה אחת, יכלל במלה ההיא מצותיה עשה ולא תעשה (אור יקר).

³⁸¹⁰ "דמתאחדן במלכא קדישא עלאה" נמחק באור יקר.

³⁸¹¹ "ס"א דא" דפ"ו.

³⁸¹² "ואמר רבי שמעון קודשא בריך הוא ממש גלי חוביה חב" מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

<p>מתקוממה לו יגלו שמים עונו דא קודשא בריך הוא וארץ מתקוממה לו דא קודשא בריך הוא ונ"א דא כנסת ישראל:</p>	<p>חטאו, שנאמר "יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו", "יגלו שמים עונו", זה הקדוש ברוך הוא, "וארץ מתקוממה לו" זה הקדוש ברוך הוא (זו כנסת ישראל).</p>
<p>תניא שמים גליין חוביה דבר נש ובשעתא דאיהו גליא חוביה ארץ עביד דינא דבר נש דכתיב וארץ מתקוממה לו למעבד דינא ביה אמר רבי יוסי תנינן משמיה דרבי שמעון ובשעתא דאתיהיבת אורייתא³⁸¹³ (דאמר ר' שמעון) אימא ובנין בשלימותא אשתכחו דכתיב (תהלים קיג ט) אם הבנים שמחה:</p>	<p>שנינו, שמים מגלים חטאו של אדם, ובשעה שהוא מגלה חטאו, ארץ עושה דין באדם, שנאמר "וארץ מתקוממה לו" לעשות דין. אמר רבי יוסי, שנינו משמו של רבי שמעון, בשעה שנתנה תורה האם והבנים, נמצאו בשלמות, שנאמר "אם הבנים שמחה".</p>
<p>אנכי יהו"ה אלהיך³⁸¹⁴ (שמות כ ב) אנכי כמה דתנינן בת היתה לו לאברהם אבינו³⁸¹⁵ היא שכינתא ודא בת יהו"ה אלהיך דכתיב (שמות ד כב) בני בכרי ישראל וכתוב (משלי ג יח) עץ חיים היא למחזיקים בה הא בן:</p>	<p>"אנכי ה' אלהיך", "אנכי", כמו ששנינו, בת היתה לו לאברהם אבינו, היא שכינה, וזו בת ה' אלהיך, שנאמר "בני בכורי ישראל", ונאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה", הרי בן.</p>
<p>אשר הוצאתיך מארץ מצרים דכתיב (ויקרא כה י) יובל היא קדש תהיה לכם וכתוב אם הבנים שמחה וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור (ויקרא כה י) האני) אימא ובנין יתבא אימא יתבין בנין ועלמין³⁸¹⁶ כלהו כהדוא בשלימותא ועל דא כתיב אם הבנים שמחה מתעברא אימא כלהו מתעברן מדוכתייהו וכתוב (דברים כב ו) לא תקח האם על הבנים ותנינן לא יעביד בר נש חובי לתתא בנין דאתעבר(י) אימא מעל בנין:</p>	<p>"אשר הוצאתיך מארץ מצרים", שנאמר "יובל היא קדש תהיה לכם", ונאמר "אם הבנים שמחה", "וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור". הרי אם ובנים, יושבת האם, יושבים הבנים, והעולמות כולם בשמחה בשלמות. ועל זה נאמר "אם הבנים שמחה" הועברה האם כולם מועברים ממקומם, ונאמר "לא תקח האם על הבנים", ושנינו, לא יעשה אדם חטאים למטה, בגלל שתעבר האם מעל הבנים.</p>
<p>אמר רבי יצחק כלא קודשא בריך הוא כלא הוא כלא חר ומלין אלין למחצדי חקלא אתגליין זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי:</p>	<p>אמר רבי יצחק, הכל הוא הקדוש ברוך הוא, הכל הוא, הכל אחד, והדברים הללו התגלו לקוצרי השדה, אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא.</p>
<p>תאני אמר רבי אלעזר כתיב (בראשית א א) בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ וכתוב (שם ב ד) ביום עשות יהו"ה אלהים ארץ ושמים במאי אוקימנא הני קראי³⁸¹⁷ הא תנינן דתרווייהו כהדא אתבריאו מלמד שנטה הקדוש ברוך הוא³⁸¹⁸ קו ימינו וברא השמים ונטה קו</p>	<p>שנינו, אמר רבי אלעזר, נאמר "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", ונאמר "ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים". במה בארנו פסוקים אלו, הרי שנינו (ב"ר פ"א ס"י טו) ששניהם נבראו כאחד, מלמד שנטה הקדוש ברוך</p>

³⁸¹³ נמחק בדרך אמת.

³⁸¹⁴ "אנכי יהו"ה אלהיך" מוסגר בדרך אמת.

³⁸¹⁵ נודע כי המלכות נק' אני בסוד שם ב"ן ט' אותיות המלוי עולה אני. אך בהאיר בה סודה נקודה הפנימית שהוא כ"י, נק' אנכי, וזהו כוונת מאמרי הזהר אני ואנכי כולם בשכינתא (זהר הרקיע).

³⁸¹⁶ מוסגר בדפ"ק.

³⁸¹⁷ פי' פעם מקדים שמים ופעם מקדים ארץ ותירץ הא תנינן וכו' (מ"מ).

³⁸¹⁸ היא הבינה, "קו ימינו" שהם ה' חסדים וברא ז"א, ונטה קו שמאלו שהם ה' גבורות וברא מלכות נמצא דכדא אתבריאו (מ"מ).

ספר שמות

<p>שמאלו וברא את הארץ בקדמיתא³⁸¹⁹ את השמים ואת הארץ ולבתר ארץ ושמים:</p>	<p>הוא קו ימינו וברא השמים, ונטה קו שמאלו וברא את הארץ. בתחילה את השמים ואת הארץ, ואחר כך ארץ ושמים.</p>
<p>תנן כתיב (הושע ב כג) ביום ההוא אענה נאם יהו"ה אענה את השמים והם יענו את הארץ אענה את השמים שמים ממש דכתיב (ישעיה סו א) השמים כסאי והם יענו את הארץ הארץ ממש דכתיב (ישעיה סו א) והארץ הדום רגלי³⁸²⁰ שמים שמים עלאין וארץ ארץ עלאה דתניא כד אתקן שמים דא בתקוני אתקן³⁸²¹ לקבליה דהאי ארץ ותיאובתיה לקבלה בחד דרגא דאקרי צדיק כמה דכתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם ואתרבק בהאי ארץ:</p>	<p>שנינו, נאמר "ביום ההוא אענה נאם ה' אענה את השמים והם יענו את הארץ". "אענה את השמים", שמים ממש, שנאמר "השמים כסאי". "והם יענו את הארץ", הארץ ממש, שנאמר "והארץ הדום רגלי". "שמים", שמים העליונים, "וארץ", הארץ העליונה, ששנינו, כשתקן שמים זה בתקוניו, התקן כנגד ארץ זו, ותשוקתו כנגדה בדרגה אחת שנקראת צדיק, כמו שנאמר "וצדיק יסוד עולם", ונדבק בארץ הזו.</p>
<p>ומרישא דמלכא עד ההוא אתר דשארתי האי צדיק אתי חד נהרא</p>	<p>ומראש המלך עד אותו מקום ששורה הצדיק הזה, בא נהר אחד</p>
פ/א	
<p>קדישא משחא³⁸²² דרבות ואטיל בסגיאנות תיאובתא בהאי ארץ³⁸²³ קדישא ונטל כלא האי ארץ ולבתרו (ובתר) מהאי ארץ אתון כלא עלאי ותתאי כדכורא דא כד תיאובתיה לאתדבקא בנוקבא דאפיק זרעא דרבות מרישא דמוחא בההוא אמה ואטיל בנוקבא ומניה מתעברא נוקבא אשתכח דכלהו שייפין דגופא כלהו מתדבקן בנוקבא ונוקבא אחידא כלא כדוגמא דא תנינן כל דאשלים לעשרה קדמאי דבי כנישתא נוטל אגר כלהו רבי יוסי אומר לקבלי דכלהו:</p>	<p>קדוש, שמן של גדולה ומטיל ברוב תשוקה בארץ הקדושה הזו. והארץ הזו נוטלת הכל, ואחר כך מהארץ הזו, הכל נזונים עליונים ותחתונים, כמו הזכר הזה, כשתשוקתו להדבק בנקבה, שמוציא זרע של גדולה מראש המח באותה האמה ומטיל בנקבה, וממנו הנקבה מתעברת. נמצא שכל איברי הגוף כולם נדבקים בנקבה, והנקבה אוהזת הכל. כדוגמא זו שנינו, כל המשלים לעשרה ראשונים של בית הכנסת נוטל שכר כולם. רבי יוסי אמר כנגד כלם.</p>

³⁸¹⁹ זה כמו ד"א ויובן במ"ש הרב שכשהיו זר"ן בתוך אבא, היה הז"א יונק' מו' ראשונות דאבא והמלכות מד' תחתונות בסוד ו"ד דיר"ד וכשניתנו לבינה, התחתון יוצא ראשון, לכך מלכות היתה יונקת מד' ראשונות דאימא, והז"א מו' תחתונות, בסוד ד"ו, ד' על ו'. וז"ס אשת חיל עטרת בעלה, בעלמא דאתי. וז"ש לעתיד לבוא, שהיא בינה, צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם. וז"ש הזוהר בקדמיתא דהיינו בהיותם באבא, את השמים ואת הארץ קודמים, ולבתר בהיותם באימא ארץ ושמים. א"נ יובן במ"ש הרב בכוונת ברכת אבות, שתחלה אנו מתקנים ז"א ואח"כ המלכות, ובמלת מלך עוזר אנו מתקנים המלכות תחלה ואח"כ ז"א. ובספר אור ישראל כתב בשם האר"י ז"ל: כתוב א' אומר את השמים ואת הארץ, וכתוב ארץ ושמים. אלא בעולם הבריאה, שמים קדמו, כי באותו עולם גוברת הקדושה והרוחניות, ובעולם העשייה הארץ קדמה, כי שם גובר היותר חומרי, כי כל כוונת עולם העשייה היה להגשים הדברים. וז"ש אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, בעולם הבריאה היה. וכן בראשית ברא אלהים את השמים את הארץ, אבל ביום עשות, דהיינו עשייה, היה ארץ תחלה ואח"כ שמים, עכ"ל האריז"ל, ובזה מובן לשון זה (מ"מ).

³⁸²⁰ הנוק' דז"א דאצי' שהיא נבחן בשני בחי': אחד, הוא מה שהיא בסוף כל האצילות וכלל כולם. ושנית, הוא מה שהיא ראשית לנבראים ומשתתפת עמהם, וכנודע בסוד מיעוט הירח. והנה במה שהיא ראשית לנבראים, הנה היא בבחי' רגלין דז"א, ובסוד (ישעיה סו א) והארץ הדום רגלי (כללים ח"א נג ע"ג).

³⁸²¹ מוסגר בדפ"ק.

³⁸²² פי' שיסוד עולה בסוד הדעת ומושך הטיפה מן המוח, שהם מוחין דאז"א הנקרא שמן, שגם אימא נקרא שמן על שם אבא כנודע (מ"מ).

³⁸²³ עי' כללים ח"א נג ע"ג הובא בעמוד הקודם.

ספר שמות

<p>רבי יצחק אמר כתיב (תהלים יח י) ויט שמים וירד וכתיב (שמות יט יא) [וירד יהוה לעיני כל העם על הר סיני (תנא) ויט שמים וירד לאן נחת אי תימא דנחת לסיני על הר סיני כתיב ולא כתיב (לעיני כל העם) בהר סיני אלא ויט שמים וירד לאן נחת אמר רבי יוסי אמר רבי יהודה אמר רבי חייא³⁸²⁴ נחית בדרגוי מדרגא לדרגא ומכתרא לכתרא עד דאתדבק בהאי ארץ וכדין אתנהר סיהרא וקיימא באשלמותא דהא הוא דכתיב ויט שמים וירד להאי ארץ וכדין כתיב על הר סיני³⁸²⁵ מה קיימא על הר סיני הוי אימא דא שכינתא:</p>	<p>רבי יצחק אמר, נאמר "ויט שמים וירד", ונאמר "ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני". "ויט שמים וירד", לאן ירד, אם תאמר שירד לסיני, נאמר "על הר סיני" ולא נאמר, בהר סיני, אלא "ויט שמים וירד", לאן ירד, אמר רבי יוסי אמר רבי יהודה אמר רבי חייא, ירד בדרגותיו מדרגה לדרגה, ומכתר לכתר, עד שנדבק בארץ הזו, ואז האירה הלבנה ועמדה בשלמות, זהו שנאמר "ויט שמים וירד", לארץ הזו, ואז נאמר "על הר סיני", מה עמד על הר סיני, הוה אומר זו שכינה.</p>
<p>רבי אבא אמר מהכא (שמות יט יח) מפני אשר ירד עליו יהוה באש³⁸²⁶ וכתיב (דברים ד כד) כי יהוה אלהיך אש אוכלה הוא וכתיב (בראשית יט כד) ויהוה המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת יהוה מן השמים ויהוה המטיר דא הוא ארץ מאן אתר נטיל האי סופיה דקרא מוכח דכתיב מאת יהוה מן השמים מן השמים ממש רבי חייא אמר [מהכא] (מכאן דכתיב) (שמות כ א) וידבר אלהים את כל³⁸²⁷ כל כללא דכלא דהא בהאי תליא כללא:</p>	<p>רבי אבא אמר מכאן "מפני אשר ירד עליו ה' באש", ונאמר "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא". ונאמר "וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה' מן השמים". "וה' המטיר", זוהי ארץ, מאיזה מקום נטל את זה, סוף הפסוק מוכיח, שנאמר "מאת ה' מן השמים", מן השמים ממש. רבי חייא אמר, מכאן "וידבר אלהים את כל", כל הכלל של הכל, שהרי בזה תלוי הכל.</p>
<p>לא יהיה לך אלהים אחרים על פני (שמות כ ג) רבי יצחק אמר אלהים אחרים לאפקא שכינתא על פני לאפקא אפי מלכא³⁸²⁸ דבהו אתחזי מלכא קדישא ואינן שמיה והוא אינן³⁸²⁹ הוא שמיה</p>	<p>"לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", רבי יצחק אמר "אלהים אחרים", להוציא שכינה על פני, להוציא פני המלך, שבהם נראה המלך הקדוש, והם שמו, והוא הם.</p>

³⁸²⁴ "אמר רבי יהודה אמר רבי חייא" מוסגר בדרך אמת.

³⁸²⁵ פי' וירד ה', שהוא ז"א, להתחבר עם המלכות, שהיא עומדת על הר סיני (מ"מ).

³⁸²⁶ מה שהיה לעיני כל העם, הנה היה זה ג"כ רק באספקלריא שאינה מאירה, כי הרי מ"ש שם (יט יא) כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם וגו', הנה הוא מ"ש אח"כ (פסוקים טז, יח) ויהי ביום השלישי וגו' והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן, וכן הוא ג"כ מ"ש בסוף פ' משפטים (שמות כד יז) ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל, והנה פשוט הוא שכל"ז הנה היה רק באספקלריא שאינה מאירה, וע' זוה"ק יתרו (פו ע"א) רבי אבא אמר כו', וכן ברע"מ פינחס (רנב ע"ב) (כללים ח"ב ח ע"ב).

³⁸²⁷ פי' מלכות נקרא אלהים ונכללו בה כל הספירות, אלמא שנתחברה עם ז"א (מ"מ).

³⁸²⁸ עי' לעיל ג ע"ב בהגהות רח"ו אות ד' [והם דברי הקב"ה שלא יהיו לו אלהים אחרים זולת פניו שהם הספירות] ועי' פרשת אמות צג ע"ב ומשמ תראה כי אפי מלכא הוא הספירות (לש"ו), האצילות הוא פניו (הקדו"ש טו ע"ג).

³⁸²⁹ כי כל שמותיו הנה הם הגילויים עצמן אשר הוא עצמו ית"ש נתגלה באותן השמות ע"י האצילות (הקדו"ש ו ע"א), וכשאנו קוראים אותו בשמו, וכן כשאנו עובדים לשמו, כי כל העבודה הוא רק לשמו כמו שיתבאר לקמן, הנה עומד הקריאה והעבודה אליו עצמו, שהוא לכל אמיתת עצמותו הנעלמה אליו גופה, כי הוא עצמו נתגלה ע"י הצמצום בהשם הו"ה ב"ה ובכל השמות וכינוים המסתעפים ממנו. והוא ע"ד האדם היושב בבית ומשתמש באור החלון שהוא ד' על ד', והרי נצטמצם ג"כ האור בהחלון לפי צורת החלון, הרי אותו אור החלון שמשתמש בו הנה הוא אותו האור עצמו אשר מחוץ לחלון וממלא את כל חלל העולם כולו, כי הרי הוא נמשך כאחד עם האור שהוא בלא צמצום כלל, והוא מה שאמרו (יתרו פו ע"א) הוא ושמיה חד הוא (הקדו"ש יד ע"ב), נקרא כל האצילות כולו ג"כ בכל השמות הללו מצד המאציל ית"ש המתייחד שם, והם חד עמו, וכמ"ש בזוה"ק (אחרי מות ע ע"א), תא חזי קוב"ה (ר"ל א"ס ב"ה כן הוא בהגהת מהרח"ו שם) אפיק עשר כתרין עטרין קדישין לעילא (שהם ה"ס דאצילות) (דע"ה ח"א נה ע"ד), האצילות כולו הוא אלהות

ספר שמות

<p>דכתיב (ישעיה מב ה) אני יהו"ה הוא שמי הוא ושמיה חד הוא בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמיא:</p>	<p>הוא שמו, שנאמר "אני ה' הוא שמי", הוא ושמו אחד הוא, ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.</p>
<p>תאני רבי שמעון זכאין אינון ישראל דקודשא בריך הוא קרא לון אדם דכתיב (יחזקאל לד ל) ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם מאי שעמא קרא לון אדם משום דכתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם אתם ולא שאר עמין ובגין כך אדם אתם אתם קרויין אדם ואין עכו"ם קרויין אדם:</p>	<p>שנה רבי שמעון, אשריהם ישראל, שהקדוש ברוך הוא קרא להם אדם, שנאמר "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם", "אדם כי יקריב מכם", למה קרא להם אדם, משום שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם". "אתם", ולא לשאר עמים, ולכן "אדם אתם", אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם.</p>
<p>דתניא אמר רבי שמעון כיון דבר נש ישראל אתגזר עאל בברית ³⁸³⁰ דגזר קודשא בריך הוא באברהם דכתיב (בראשית כד א) ויהו"ה ברך את אברהם בכל וכתוב (מטו ז ב) חסד לאברהם ואשרי ³⁸³¹ (ושרי) למיעאל בהאי (אתר) [אדם] כיון דזכה לקיימא פקודי אורייתא עאל ביה בהאי (אדם) [אתר] ואתדבק ³⁸³² בגופא דמלכא ³⁸³³ וכדין אקרי אדם:</p>	<p>ששנינו, אמר רבי שמעון, כיון שאדם מישראל נמול, נכנס לברית שגזר הקדוש ברוך הוא עם אברהם, שנאמר "וה' ברך את אברהם בכל", ונאמר "חסד לאברהם". והתחיל להיכנס לאדם הזה. כיון שזכה לקיים מצוות התורה, נכנס בו למקום הזה ונדבק בגוף המלך, ואז נקרא אדם.</p>
<p>וזרעא דישראל אקרין אדם תא חזי כתיב ביה בישמעאל (בראשית טז יב) והוא יהיה פרא אדם פרא אדם ולא אדם פרא אדם ³⁸³⁴ משום דאתגזר ושירותא דאדם הוה ביה דכתיב (שם יז כה) וישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה בהמולו את בשר ערלתו כיון דאתגזר עאל בהאי שירותא [דאקרי] (דקארי) כל הדא הוא דכתיב (שם טז יב) והוא יהיה פרא אדם ולא אדם ידו בכל ידו בכל ודאי ולא יתיר משום דלא קביל פקודי אורייתא שירותא הוה ביה בגין דאתגזר ולא אשתלים בפקודי אורייתא אבל זרעא דישראל דאשתלמו בכלא אקרין אדם ממש וכתוב (דברים לב ט) כי</p>	<p>וזרע ישראל נקראו אדם. בא וראה נאמר בישמעאל "והוא יהיה פרא אדם", פרא אדם, ולא אדם. פרא אדם, משום שנמול וראשיתו של אדם היה בו, שנאמר "וישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה בהמולו את בשר ערלתו". כיון שנמול נכנס לראשית הזאת שנקראת "כל", זהו שנאמר "והוא יהיה פרא אדם", ולא אדם. "ידו בכל", ידו בכל ודאי. ולא יותר, משום שלא קבל מצוות התורה. ראשית היתה בו, משום שנמול, ולא נשלם במצוות התורה. אבל זרע ישראל שנשלמו בכל, נקראו אדם ממש,</p>

גמור ע"י יחודו ית"ש בהם שנעשים אחד עמו (דע"ה ח"א עט ע"ב), נתגלה ע"ז להיות הוא עצמו מהוה ומנהיג את הכל, וכל פרטי האצילות הם כולם פרטי גילוייו אשר לזה, אשר נתגלה הוא עצמו בכ"ז, ובהם הוא כל הדיבור וההתבוננות אשר באצילות, וכל גלוייו הם עצמן כל השמות כולם, והוא ושמותיו כולם חד, דהוא אינון, כמ"ש פ' יתרו (פו ע"א) ופ' ויקרא (יא ע"ב). וא"כ הרי אין השגה בזה לשום נברא, וכמ"ש (חגיגה יג ע"ב) ברוך כבוד ה' ממקומו, מכלל דמקומו ליכא דידע ליה (כללים ח"א לא ע"ג, ועי' עוד סו ע"א), האצילות, הרי הוא מיוחד עם אור א"ס ע"י הא"ק, עד שנעשה הוא והם כאלו חד (ביאורים ח"א כט ע"ד), ועי' דע"ה ח"ב נה ע"ג.

³⁸³⁰ פי' יסוד הנק' כל (מ"מ).

³⁸³¹ ושאר (דפ"ו).

³⁸³² ויחי ריו ע"א (הערת הזהר).

³⁸³³ פי' ת"ת (מ"מ).

³⁸³⁴ ובזכות המילה זכה ישמעאל עתה לארץ ישראל. ומאחר שאין לו פריעה, על כן אף על פי שהארץ לו היא, עתה היא בחרבנה ואינה בנויה, כך נתבאר בזהר (ראה ח"ב דף פ"ז ע"א). והנה ישמעאל נקרא 'פרא אדם' (בראשית טז, יב), וכתב הזהר 'פרא אדם' ולא 'אדם' ממש, מאחר שלא נתקן בפריעה, אלא הוא 'פרא', פרוש 'ענף', כמו (ישעיה י, לג) 'מסעף פארה במערצה', כי אינו רק ענף מאדם, אבל ישראל הם 'אדם' ממש (של"ה פרשת לך לך). פי' יסוד שהוא ענף הז"א הנקרא אדם (מ"מ). ועי' רח"ו לעיל נז ע"ב.

ספר שמות

חלק יהו"ה עמו יעקב חבל נחלתו:	ונאמר "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו".
אמר רבי יוסי ובגין דא כל פרצופין שרו בר מפרצופא (כל פרצופין שארי בר מפרצופין) דאדם רבי יצחק אמר כד אתעבד אתחזי דגליפא גו גליפין ³⁸³⁵ דאשלמותא אמר רבי יהודה היינו דאמרי אינשי קיטרוי בזיקא בטפסא שכיחי:	אמר רבי יוסי, לכן כל הפרצופים מותרים פרט לפרצוף אדם (עבודה זרה מב ע"ב). רבי יצחק אמר, כשנעשה נראה שחקוק תוך החקיקות של השלמות. אמר רבי יהודה, היינו מה שאנשים אומרים, קשריו ברוח מצויים בצורה.
רבי יהודה הוה אזיל מקפוטקיא ללוד למחמי לרבי שמעון דהוה תמן והוה רבי חזקיה אזיל עמיה אמר רבי יהודה לרבי חזקיה הא דתנינן קמי רבי שמעון והוא יהיה	רבי יהודה היה הולך מקפוטקיא ללוד לראות את רבי שמעון שהיה שם והיה רבי חזקיה הולך עמו. אמר רבי יהודה לרבי חזקיה, זהו ששינונו לפני רבי שמעון, "והוא יהיה
פ/ב	
פרא אדם ודאי כך הוא ודא הוא ברירא דמלה סופיה דקרא דכתיב (בראשית מז יב) על פני כל אחיו ישכון מהו ועל פני כל אחיו ישכון אמר ליה לא שמענא ולא אימא דהא אוליפנא כתיב (דברים ד מד) וזאת התורה אשר שם משה אשר שם משה אתה יכול לומר דלא שם משה ³⁸³⁶ אי אתה יכול לומר:	פרא אדם, "ודאי כך הוא, וזהו בירור הדבר. סוף הפסוק שנאמר "ועל פני כל אחיו ישכון", מה זה "ועל פני כל אחיו ישכון". אמר לו, לא שמעתי ולא אמור, שהרי למדנו, נאמר "וזאת התורה אשר שם משה", אשר שם משה, אתה יכול לומר, שלא שם משה, אינך יכול לומר.
פתח רבי יהודה ואמר (שם ל ב) כי הוא חייך וארך ימיך מאן דזכי באורייתא ³⁸³⁷ ולא אתפרש מינה ³⁸³⁸ זכי לתרין חיינן חד בעלמא דין וחד בעלמא דאתי דכתיב חייך תרי ³⁸³⁹ וכל מאן דיתפרש מינה כמאן דמתפרש מן חיי ומאן דמתפרש מרבי שמעון כאילו מתפרש מכלא:	פתח רבי יהודה ואמר "כי הוא חייך ואורך ימיך", מי שזוכה בתורה ולא נפרד ממנה, זוכה לשני חיים, אחד בעולם הזה ואחד בעולם הבא, שנאמר "חייך", שנים. וכל מי שנפרד ממנה, כמי שנפרד מן החיים. ומי שנפרד מרבי שמעון כאלו נפרד מהכל.
ומה בהאי קרא דאיהו פתח פתחא לא יכילנא למיעאל בה פתגמי אורייתא דסתימין על אחת כמה וכמה ווי לדרא דרבי שמעון בן יוחאי יסתליק מניה דכד ואנן קיימין (הוינן) קמיה דרבי שמעון מבויעין דלבא פתיחין לכל עיבר ³⁸⁴⁰ וכלא מתגליא	ומה בפסוק הזה, שהוא פתח פתח לא יכלנו להיכנס אליו, דברי תורה הנסתרים על אחת כמה וכמה. אוי לדור שרבי שמעון בן יוחאי יסתלק ממנו, שכשאנו עומדים לפני רבי שמעון,

³⁸³⁵ פי' צורה שלימה, ופי' ר' יהודה משל למרגליות צרורה בכלי ודפוס פי' כשתצייר צורת אדם הוא כמו כלי ודפוס לצורה העליונה וע"כ אסור לצייר צורת אדם (רח"ו). פי' אין איסור צורה שקועה אלא בולט ושלימה, וז"ש "דגליפא גו גליפא" דהיינו צורה בולטת כמו גליפא שלמעלה גם צריך באשלמותא ולא חסר, קוטרוי בזיקא בטפס' שכיחי, פי' הנקשרים בזיקא היינו ברוח היינו הטמאים והשדים העליונים בטפסא שכיחי, פי' בדפוס וצורה נמצאים כלומר אינם באים בצורה חסרה אלא בצורה שלימה (זהר הרקיע).

³⁸³⁶ אין לפרש שלא יחדש בתורה ח"ו שעיקר הכל תלוי בחדושי תורה, אלא שלא יחדש הקדמה ותחלה משלו, שראשי פרקים צריכים מסירה וקבלה (אור יקר).

³⁸³⁷ היינו שלמד (אור יקר).

³⁸³⁸ היינו שעסק בה כל ימיו אפילו אחר שזכה (אור יקר).

³⁸³⁹ חייך תרי, ואורך ימיך, היינו למעלה מעולם הבא דהיינו א"א ולא חשיב ליה (אור יקר).

³⁸⁴⁰ היינו שבהסתכל בו הנשמות מאירות זו מזו ובסוד הארתם משיגים מאורו בתורה (אור יקר). ועי' לעיל ח"א כג ע"ב: זכאה חולקיהון דצדיקיא בעלמא דאתי דכך היא אורייתא בלבהון כמבועא רבא דמיא דאף על גב דמסתימין ליה מסגיאות מייא פתחי דנבעין לכל עיבר. ועיי"ש רח ע"ב:

ספר שמות

<p>וכד אתפרשנא מניה לא ידענא מדי וכל מבויעין סתימין;</p>	<p>מעיינות הלב פתוחים לכל צד והכל מתגלה, וכשנפרדים ממנו לא יודעים דבר וכל המעיינות נסתמים.</p>
<p>אמר רבי חזקיה היינו דכתיב (במדבר יא כה) ויאצל מן הרוח³⁸⁴¹ אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים כבוצינא³⁸⁴² דא דנהרין מניה כמה בוצינין והוא בקיומיה שביח כך רבי שמעון בן יוחאי מארי דבוצינין הוא נהיר לכלא ונהורא לא אעדי מניה ואשתכח בקיומיה:</p>	<p>אמר רבי חזקיה, היינו שנאמר "ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים" כנר הזה שמאירים ממנו כמה נרות והיא נמצא על צמדו, כך רבי שמעון בר יוחאי, בעל הנרות, הוא מאיר לכל, והאור לא זו ממנו, ונמצא בקיומו.</p>
<p>אזלו עד דמטו לנביה כד מטו גביה אשכחוהו דהוה יתיב ולעי באורייתא והוה אמר (תהלים קב א) תפלה לעני כי יעטף ולפני יהוה ישפך שיחו כל צלותא דישראל צלותא וצלותא דעני עלאה מכלהו מאי טעמא משום דהאי סלקא³⁸⁴³ עד כורסי יקרא³⁸⁴⁴ דמלכא³⁸⁴⁵ ואתעטר ברישיה³⁸⁴⁶ וקודשא בריך הוא משתבח ונ"א מתעטף בהוה צלותא ודאי תפלה דעני תפלה אקרי:</p>	<p>הלכו עד שהגיעו אליו, כשהגיעו אליו, מצאוהו שהיה יושב ועוסק בתורה, והיה אומר "תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו". כל תפלת ישראל היא תפלה ותפלת העני עליונה מכולם. למה, משום שזו עולה עד כסא הכבוד של המלך ומתעטרת בראשו, והקדוש ברוך הוא משתבח (מתעטף) באותה תפלה, ודאי תפלת העני נקראת תפלה.</p>
<p>כי יעטף עטופא דא לאו עטופא דכסו הוא דהא לית ליה אלא כתיב הכא כי יעטף וכתיב התם (איכה ב יט) העטופים ברעב ולפני יהוה ישפך שיחו דיקבל קמי מאריה ודא ניחא ליה קמי קודשא בריך הוא משום דעלמא מתקיימא ביה כד לא אשתכחו שאר קיימי עלמא בעלמא ווי למאן דההוא מסכנא יקבל עלוהי³⁸⁴⁷ למאריה משום</p>	<p>"כי יעטוף", עטוף זה הוא אינו עטוף של כסוי, שהרי אין לו, אלא נאמר כאן "כי יעטוף", ונאמר שם "העטופים ברעב". "ולפני ה' ישפוך שיחו", שקובל לפני אדונו, וזה נוח לפני הקדוש ברוך הוא, משום שהעולם מתקיים בו כשלא נמצאים שאר מקיימי העולם בעולם. או למי שאותו העני יקבול עליו לאדונו,</p>

כד יובלא אפתח מבויעי דכל אינון תרעין כלהו קיימי בשמים. הם ה' מקורות אלו שבתוכיותה שהם ה' ספירות חמשים שערי בינה, והיינו שהיא חמשים וכוללם בת"ת והת"ת עם החסד והגבורה והנצח וההוד ה' כולל חמשים, והיסוד כל כולל החמשים ומשפיעם למלכות ה"א בענין שהם מהחמשים בינה, לחמשים ת"ת בחמשים יסוד לחמשה מלכות (אור יקר שם). פי' יסוד דאימא הנקרא יובלא כמ"ש הרב ז"ל, והוא נפתח ומתגלה בת"ת דז"א. וז"ש דכל אינון תרעין כולהו קיימי בשמים כי ה' חסדים נקרא נ' שערי בינה, וכן ה' גבורות נקרא נ' שערי בינה כמ"ש הרב ז"ל והם מתגלים בת"ת הנקראים שמים, וז"ש דכל אינון תרעין כולהו קיימי בשמים (מ"מ שם).

³⁸⁴¹ לשון אצילות הוא (אור יקר).

³⁸⁴² כמדליק נר מנר ואין הראשון חסר דבר (אור יקר).

³⁸⁴³ הענין כי שאר התפלות לא סלקי (אור יקר).

³⁸⁴⁴ אלא צריך כחות המלאכים להעלותה עד כסא הכבוד, ואחר שהיא שם, מאליה היא עולה להתעטר בראש המלך דהיינו שהיא עולה עד בינה וחכמה, וכתר על גביהן שהם שערי הרצון, והחכמה שערי הרחמים, והבינה לפני משורת הדין שערי חנינה במתנת חנם, ושם עניית תפלה, כאומרו אז תקרא וה' יענה. אמנם תפלת העני אינה צריכה עזר מהמלאכים, אלא היא עולה מאליה "עד כורסי יקרא דמלכא" ודרך הוא שסנדלפון יעלה אותה עד כסא הכבוד, ומשם יזכיר עליה את השם ותעלה מאליה כדפי' במס' חגיגה, ותפלה זו מפני שכל השערים אינם ננעלים לה, ואין שומרי פתחי שבעה היכלות מוחין בידה "סלקא מאליה" ויהיה הענין כי תפלת העני כנגד מדת המלכות דלה ועניה ובשברון, ולכך היא בפתח ראשון בכל מקום, ושומר הפתח לא יעמוד בפניו, שהשכינה שוכנת בו, ושכינה מסתלקת בתפלתו, ושומר הפתח היא המלכות כאומרו אדנ"י שפת"י, שהם שערי צדק, תפתח, אם כן היא היא שומר הפתח, היא היא התפלה, היא היא החופפת עליון, א"כ מאליה היא עולה, ולזה לעני לעולם שומע, אמנם לשאר בני העולם כפי זכותו (אור יקר).

³⁸⁴⁵ פי' עולה עד הז"א שהוא כסא לבינה (מ"מ).

³⁸⁴⁶ היינו שגורמת מוחין לרישיה דז"א (מ"מ).

³⁸⁴⁷ עלויה (דפ"ו).

ספר שמות

<p>דמסכנא קריב למלכא יתיר מכלהו דכתיב (שמות כב כו) והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני³⁸⁴⁸:</p>	<p>משום שהעני קרוב למלך יותר מכולם, שנאמר "והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני".</p>
<p>ולשאר בני עלמא זמנין דשמע זמנין דלא שמע³⁸⁴⁹ מאי טעמא משום דדיוריה דמלכא³⁸⁵⁰ בהני מאני תבירי דכתיב (ישעיה נז טז) ואת דכא ושפל רוח³⁸⁵¹ וכתיב (תהלים לד יט) קרוב יהו"ה לנשברי לב³⁸⁵² (שם נא יט) לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה:</p>	<p>ולשאר בני העולם, לפעמים ששומע ולפעמים שלא שומע. למה, משום שדיוורו של המלך הוא בכלים השבורים הללו, שנאמר "ואת דכא ושפל רוח", ונאמר "קרוב ה' לנשברי לב", "לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה".</p>
<p>מכאן תנינן מאן דנויף במסכנא נויף בשכינתא דכתיב (ישעיה נז טו) ואת דכא ושפל רוח וכתיב (משלי כב כג) כי יהו"ה יריב ריבם וגו' בגין דאפטורפא דילהון תקיפא³⁸⁵³ ושלטיא על כלא³⁸⁵⁴ דלא אצטריך סהדי³⁸⁵⁵ ולא אצטריך לדיינא אחרא³⁸⁵⁶ ולא נטיל משכונא³⁸⁵⁷ כשאר דייניא³⁸⁵⁸ ומה משכונא נטיל אנשמתין (נשמתא) דבר נש דכתיב (משלי כב כג) וקבע את קובעיהם נפש:</p>	<p>מכאן שנינו, מי שנוזף בעני נוזף בשכינה, שנאמר "ואת דכא ושפל רוח", ונאמר "כי ה' יריב ריבם וגו'", משום שהאפטורפוס שלהם חזק ושולט על הכל, שלא צריך עדים ולא צריך דין אחר ולא נוטל משכון כשאר הדיינים. ואיזה משכון נוטל, נשמות בני אדם, שנאמר "וקבע את קובעיהם נפש".</p>
<p>תו אמר תפלה לעני (ד) כל אתר דאקרי תפלה מלה עלאה היא³⁸⁵⁹ ודהיא סלקא לאתר (דקב"ה אחיד) עלאהו ודהיא סלקא לאתר (דקב"ה אחיד) תפלה דרישא דאינון תפלי דמלכא ודאנח להו³⁸⁶⁰:</p>	<p>עוד אמר "תפלה לעני", כל מקום שנקרא תפלה, דבר עליון הוא, שהוא עולה למקום (שהקדוש ברוך הוא אוהו) עליון, תפלין של ראש, הן התפלין של המלך שמניח אותם.</p>
<p>רבי שמעון אסחר רישיה וחמא לרבי יהודה ולרבי חזקיה דמטו גביה בתר דסיים אסתכל בהו³⁸⁶¹ אמר להו סימא הוה לכו ואתאביד מנייכו אמרו ליה ודאי דפתחא עלאה פתח מר ולא יכילנא למיעאל בה:</p>	<p>רבי שמעון סיבב ראשו וראה את רבי יהודה ואת רבי חזקיה שהגיעו אליו, אחר שסיים הסתכל בהם, אמר להם, אוצר היה לכם ונאבד מכם. אמרו לו, ודאי שפתח עליון פתח האדון ולא יכלנו להיכנס בו.</p>
<p>אמר מאי הוא אמרו ליה (בראשית מז יב) והוא</p>	<p>אמר מה הוא. אמרו לו "והוא יהיה</p>

³⁸⁴⁸ חנון, בינה (אור יקר). "אני" מדת המלכות שהיא עולה (אור יקר).

³⁸⁴⁹

³⁸⁵⁰ ג' פסוקים נגד ג' מדות (אור יקר).

³⁸⁵¹ מלכות (אור יקר).

³⁸⁵² ת"ת (אור יקר).

³⁸⁵³ מצד דין הבינה (אור יקר).

³⁸⁵⁴ כי כל ההנהגה ברו"ק והיא שולטת על כולם (אור יקר).

³⁸⁵⁵ נו"ה והם עיני ה' (אור יקר).

³⁸⁵⁶ חג"ת ב"ד עליון (אור יקר).

³⁸⁵⁷ אשה ובנים ממון וכיוצא, אלא הנשמה נמשכת מבינה נוטל את שלו מידו (אור יקר).

³⁸⁵⁸ דיינא (דפ"ו).

³⁸⁵⁹ הענין שבני אדם מרכבה אל המדות, והעני מרכבה למלכות לבד, מפני שבסוד העניות הוא מצדה והמלכות נקראת תפלה לבדה מן המדות ולכך היא נאחזת בסוד תפלה שהם ד' פרשיות יהו"ה ודאי (אור יקר). פי' הם תפלין של ראש שהם מוחין דז"א כדמפרש, ומה שחידש בפ' זה הוא במלת תפלה, שלפי' הראשון מפרש תפלה ממש של עני עולה עד ז"א, ולפי' זה תפלה הם תפלין ש"ר, שהם מוחין דז"א ומשם באים למלכות וזהו תפלה לעני (מ"מ).

³⁸⁶⁰ סוד יהו"ה שבחכמה ד' בתים שם אה"ה. "מלכא" ת"ת אנח להו, ובעלות תפלה העני גורם שהקב"ה, ת"ת, מניח תפלין, נקשר בסוד החכמה ובינה (אור יקר).

³⁸⁶¹ בסוד חכמת הפרצוף הכיר בהם (אור יקר).

ספר שמות

<p>יהיה פרא אדם וסופיה דקרא בעינא למנדע דכתיב (בראשית מז יב) ועל פני כל אחיו ישכון מהו על פני כל אחיו דהא ברירא דכליה קרא ידענא והאי לא ידענא דסיפיה דקרא לא אתחזי כרישיה³⁸⁶²:</p>	<p>פרא אדם, וסוף הפסוק אנו רוצים לדעת, שנאמר "ועל פני כל אחיו ישכון". מהו "על פני כל אחיו", שהרי ברור של כל הפסוק ידענו ואת זה לא ידענו, שסוף הפסוק לא נראה כראשו.</p>
<p>אמר לון חייכון כלא חד מלה הוא ובחד דרגא סלקא תאנא כמה פנים לפנים אית ליה לקודשא בריך הוא פנים דנהרין³⁸⁶³ פנים דלא נהרין³⁸⁶⁴ פנים (עלאין פנים) תתאין פנים</p>	<p>אמר להם, חייכם הכל הוא דבר אחד ובדרגה אחת עולה. שנינו כמה פנים יש לפנים של הקדוש ברוך הוא, פנים המאירים, פנים שלא מאירים, פנים תחתונים, פנים</p>
פזא	
<p>רחיקין פנים קריבין³⁸⁶⁵ פנים דלגו³⁸⁶⁶ פנים דלבר פנים דימינא³⁸⁶⁷ פנים דשמאלא:</p>	<p>רחוקים, פנים קרובים, פנים שלפנים, פנים שלחוץ, פנים של ימין, פנים של שמאל.</p>
<p>תא חזי זכאין אינון ישראל קמיה דקודשא בריך הוא³⁸⁶⁸ דאחידן באנפין עלאין דמלכא³⁸⁶⁹ באינון פנים דהוא ושמיה אחידן בהו³⁸⁷⁰ ואינון ושמיה חד הוא³⁸⁷¹ ושאר עמין (הוא ושמיה וע"ז) אחידן באינון פנים רחיקין באינון פנים תתאין ובגיני כך אינון רחיקין מגופא דמלכא דהא חמינא כל אינון דמצרים קריבוי דישמעאל כמה אחין וקריבין הו ליה וכלהו הו באנפין תתאין באינון פנים רחיקין:</p>	<p>בא וראה, אשריהם ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שאחוזים בפנים העליונים של המלך, באותם פנים שהוא ושמו אחוזים בהם, והם ושמו אחד הוא. ושאר העמים אחוזים באותם פנים רחוקים, באותם פנים תחתונים, ולכן הם רחוקים מגוף המלך, שהרי ראינו כל אותם של מצרים, קרובי ישמעאל, כמו אחים וקרובים היו לו, וכולם היו בפנים תחתונים ובאותם פנים רחוקים.</p>
<p>ובגיניה דאברהם כד אתגזר ישמעאל זכה דשוי מדוריה וחולקיה באתר דשליטא על כל אינון פנים רחיקין³⁸⁷² ותתאין על כל אינון פנים דשאר עמין</p>	<p>ובגלל אברהם כשנימול ישמעאל, זכה ששם מדורו וחלקו במקום ששולט על כל אותם פנים רחוקים ותחתונים, על</p>

³⁸⁶² ברישיה (מ"מ).

³⁸⁶³ מצד החסד (אור יקר). ה' פרצופין הם בקדושה וכןגדם בקלי' ולכ"א עשרה פנים ה' לכאן וה' לכאן, א"נ כנגד נרנח"י דקדושה ודקלי' (מ"מ).

³⁸⁶⁴ פנים עלאין (נוסף באור יקר). מצד הגבורה (אור יקר).

³⁸⁶⁵ מצד הת"ת (אור יקר).

³⁸⁶⁶ נצח (אור יקר).

³⁸⁶⁷ הוד (אור יקר), ונגד ה' אלו הם הפכיים לא נראים וכו' והם בחוץ כולם מדרגות מדרגות נגדיות לספירות פנימיות (אור יקר).

³⁸⁶⁸ ע' בהגר"א בתיקונים (דף פז ע"ד) שאמר שם דאנן איברים דהשכינה [כל התיקונים בדין הכל אליה ומ"ש אליו הוא אליה דאנן איברים דילה], וכן שם (דף מח ע"ג ע"ד) דהשכינה היא כלל ישראל [דכל הבקשות דצלותא הוא הכל על כלל ישראל, דהוא בשכינתא שהיא כלל ישראל, וז"ש כמה דתיקנו הבוחר כו', והכל עלה] [ואני, מדבר בעדו, בשכינה, דהיא מדברת בעדנו, דהיא כלל ישראל] (כללים ח"א סו ע"א). עי' זהר ח"ג רלא ע"ב כל אברין דאינון ישראל אינון בעאקו דאינון אברי דמטרוניתא.

³⁸⁶⁹ בסוד האצילות, דלא שייך הוא ושמיה אלא באצילות, כאומרו אני ה' הוא שמי, אמנם למטה בסוד בריאה יצירה עשיה, כתיב לבד בך נזכיר שמך, אין הוא ושמו אחד אלא באצילות, וישראל אחוזים באצילות מקום שאין פירוד בינו לבין שמו (אור יקר).

³⁸⁷⁰ ומיוחדים בהו, ולא שיהיה הוא ושמו ענין לעצמו, והפנים ענין לעצמו (אור יקר).

³⁸⁷¹ וישראל יורדים ג"כ ונאחזים למטה בסוד נשמה רוח נפש, גם בבריאה יצירה ועשיה, כאומרו כל הנקרא בשמי לכבודי וכו', אמנם שאר עמין אינם בשום פנים אבי"ע, אלא בחוץ בפנים תתאין חצונים (אור יקר).

³⁸⁷² פי' עכשיו מפרש על פני כל אחיו, הם אותם שלא נתגירו, שהם אחוזים בפנים רחיקים ותתאין, אבל לקמן שאמר ע"פ כל אחיו ישכון, דאי שאר קריבוי איתגזרו וכו', מפ' שהוא ביסוד והם

ספר שמות

<p>הדא הוא דכתיב (בראשית מז יב) וידו בכל³⁸⁷³ ובגיני כדו על פני כל אחיו ישכון כלומר ישוי מדוריה וחולקיה לעילא מכלהו דכתיב ידו בכל דשלטא על כל שאר פנים דלתתא ובגינן כד על פני כל אחיו ודאי דלא זכו כוותיה:</p>	<p>כל אותם פנים של שאר העמים, זהו שנאמר "ידו בכל", ולכן "על פני כל אחיו ישכון", כלומר ישים מדורו וחלקו למעלה מכולם, שנאמר "ידו בכל", ששולט על כל שאר הפנים שלמטה, ולכן "על פני כל אחיו", ודאי שלא זכו כמותו.</p>
<p>אתו רבי יהודה ורבי חזקיה ונשקו ידו³⁸⁷⁴ אמר רבי יהודה היינו דאמרי אינשי חמרא (בדורדיא) ³⁸⁷⁵ ובדררדיא ונביעא דבירא ³⁸⁷⁶ בקמירא דקזורא אתעטר ווי לעלמא כד יסתלק מר מניה ווי לדרא דיתערע בההוא זמנא זכאה דרא דאשתמודעון ליה למר זכאה דרא דאיהו שרי בגויה:</p>	<p>באו רבי יהודה ורבי חזקיה ונשקו ידו, אמר רבי יהודה, היינו מה שאנשים אומרים יין בשמריו ונביעת הבאר בקשר של קיימא מתעטר. אוי לעולם כשיסתלק ממנו האדון. אוי לדור כשזה יארע באותו הזמן. אשרי הדור שמכירים את האדון, אשרי הדור שהוא שרוי בתוכו.</p>
<p>אמר רבי חזקיה הא תנינן גיורא כד אתגזר אקרי גר צדק³⁸⁷⁷ ולא יתיר והכא אמר מר ידו בכל³⁸⁷⁸ אמר רבי שמעון כלא אתקשר בחד³⁸⁷⁹ אבל גיורא תנינן שאני ישמעאל דלאו גיורא הוא בריה דאברהם הוה בריה דקדישא הוה וכתוב ביה בישמעאל (בראשית יז כ) הנה ברכתי אותך כתיב הכא ברכתי אותך וכתוב התם (שם כד א) ויהוה"ה ברך את אברהם בכל ועל כך כתיב ידו בכל:</p>	<p>אמר רבי חזקיה, הרי שנינו, כשגר נמול נקרא גר צדק ולא יתיר, וכאן אמר האדון "ידו בכל". אמר רבי שמעון, הכל נקשר באחד, אבל שנינו הגר, שונה ישמעאל שאינו גר, בן אברהם הוא, היה בנו של קדוש היה, ונאמר בו בישמעאל "הנה ברכתי אותך", נאמר כאן "ברכתי אתך", ונאמר שם "וה' ברך את אברהם בכל", ועל כן נאמר "ידו בכל".</p>
<p>ובגיני כד כתיב (בראשית מז יב) על פני כל אחיו ישכון³⁸⁸⁰ דאי שאר קריבוי אתגזרו וס"א אתגזרו אקרון גירי צדק ולא יתיר והוא יתיר ועלאה מכלהו כל שכן אינון דלא אתגזרו ודקיימין (וקיימין) באינון אפיין ורחיקין (רחוקין) באינון אפיין תתאין ואיהו מדוריה לעילא מכל פנים דידהו³⁸⁸¹ ומכל פנים דעמין עעכו"ם הדא הוא דכתיב על פני כל אחיו ישכון אמר רבי יהודה קודשא בריך הוא</p>	<p>ולכן נאמר "על פני כל אחיו ישכון", שאם שאר קרוביו נמולו (התגיירו) נקראים גרי צדק ולא יתיר, והוא יתיר ועליון מכולם. כל שכן הם שלא נמולו, שעומדים באותם פנים רחוקים באותם פנים תחתונים, והוא מדורו למעלה מכל הפנים שלהם. ומכל הפנים של עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, זהו שנאמר "על פני כל אחיו ישכון". אמר רבי יהודה, לכן הקדוש ברוך הוא הכריז</p>

במלכות, וקאי על הגרים שהוא מעולה מהם. ומ"ש כ"ש דלא אתגזרו וכו', הוא כמו פירוש הראשון, שמפרש על אותם שלא נתגיירו, וכ"ש ההיא דאתנסיבת לגוי מעיקרא (מ"מ).

³⁸⁷³ היינו ביסוד, וכן נראה לקמיה, דעל יסוד ממש קאמר, ואפשר דהיינו נאחז שם בערך שאר אומין אחוזים בפנים החצונים היונקים ממלכות, וזה בפנים היונקים מיסוד ומצד זה גובר על כולם (אור יקר).

³⁸⁷⁴ עי' שער ההקדמות (נט ע"א): נוק' היא בסוד ד' בלבד, לפי שאין לה דרועין, ולכן אז היא מנשקת ידו של ז"א, לקבל הארה מדרועין דיליה, לכשיהיו לה ג"כ בחי' דרועין.

³⁸⁷⁵ דהיינו דעת ר"ש השקט על שמריו (אור יקר).

³⁸⁷⁶ והוא כבאר הנובע (אור יקר).

³⁸⁷⁷ ויקרא קסח ע"א (הערת הזהר). במלכות צדק, ואינו זוכר יותר אפילו שיהיה צדיק, והכא בישראל שהוא היה צדיק (אור יקר).

³⁸⁷⁸ ביסוד (אור יקר).

³⁸⁷⁹ צד"ק וכ"ל, אבל עכ"ז אין קושי כי ישראל הורתו בקדושה היה בן לאברהם והוא למעלה מהגר (אור יקר).

³⁸⁸⁰ לא בקדושה אלא מבחון, בענין שאם יתגיירו יהיו הם גרי צדק, והוא יהיה גובר בסוד הכל, כ"ש שהם חצונים והוא חיצון עליהם כבחינתם אם היו קדושים מתגיירים (אור יקר).

³⁸⁸¹ לא בקדושה (אור יקר).

ספר שמות

<p>בגין כך אכריזו ואמר (שמות כ ג) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני³⁸⁸² ודא הוא (דהוא הוה) מהימנותא דיליה לא תעשה לך פסל וכל תמונה (שם ד) הא אתמר ואמר רבי יוסי כל פרצופין שרי בר מפרצופא דאדם דהא האי פרצופא שליט בכלא:</p>	<p>ואמר "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", שזוהי האמונה שלו. "לא תעשה לך פסל וכל תמונה", הרי נתבאר. ואמר רבי יוסי כל הפרצופים מותרים פרט לפרצוף אדם, שהרי פרצוף זה שולט בכל.</p>
<p>דבר אחר לא תעשה לך פסל וכל תמונה רבי יצחק פתח (קהלת ה ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך כמה אית ליה לבר נש לאזדהרא על פתגמי אורייתא³⁸⁸³ כמה אית ליה לאזדהרא דלא יטעי בהו ולא יפיק מאורייתא מה דלא ידע ולא קביל מרביה³⁸⁸⁴ דכל מאן דאמר במלי דאורייתא מה דלא ידע ולא קביל מרביה עליה כתיב לא תעשה לך פסל וכל תמונה וקודשא בריך הוא זמין לאתפרעא מניה בעלמא דאתי בזמנא דנשמתיה בעיא למיעאל לדוכתא דדחיין³⁸⁸⁵ לה לבר ותשתצי מההוא אתר דציריא בצרורא דחיי דשאר נשמתין:</p>	<p>דבר אחר "לא תעשה לך פסל וכל תמונה". רבי יצחק פתח "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך", כמה יש לו לאדם להזהר על דברי התורה, כמה יש לו להזהר שלא יטעה בהם, ושלא יוציא מהתורה מה שלא יודע ולא קיבל מרבו, שכל מי שאומר דברי תורה מה שלא יודע ולא קיבל מרבו, עליו נאמר "לא תעשה לך פסל וכל תמונה". והקדוש ברוך הוא עתיד להפרע ממנו בעולם הבא, בזמן שנשמתו תרצה להיכנס למקומה דוחים אותה החוצה ותשמד מאותו מקום שצוררה בצרור חיי שאר הנשמות.</p>
<p>רבי יהודה אומר מהכא³⁸⁸⁶ כמה דתנינן (קהלת ה ה) למה יקצף האלהים על קולך קולך דא היא נשמתיה דבר נש אמר רבי חייא ועל דא כתיב (שמות כ ה) כי יהוה אלהיך אל קנא מאי טעמא משום דקני לשמיה בכלא³⁸⁸⁷ אי בגין פרצופין מקני לשמיה משום דמשקר בשמיה³⁸⁸⁸ אי משום אורייתא:</p>	<p>רבי יהודה אומר מכאן, כמו ששינונו "למה יקצוף האלהים על קולך", קולך זוהי נשמתו של האדם. אמר רבי חייא, על זה נאמר "כי ה' אלהיך אל קנא", למה, משום שמקנא לשמו בכל. אם משום הפרצופים, מקנא לשמו, משום שמשקר בשמו, או משום התורה.</p>
<p>תנינן אורייתא כלא שמא קדישא היא דלית לך מלה באורייתא דלא כליל בשמא קדישא ובגיני כך בעי לאזדהרא בגין דלא יטעי בשמיה קדישא</p>	<p>שינונו, כל התורה היא שם קדוש, שאין לך דבר בתורה שלא כלול בשם הקדוש, ולכן צריך להזהר שלא יטעה</p>

³⁸⁸² לא בקדושה, "לא יהיה לך" ירצה אמונת ישמעאל בחוץ מפנים העליונים, שיש פנים קדושים למטה מאותם החצונים ולא למטה ממש אלא נגדיים, כי ישמעאל בכל מבחוק, ויש צדק מבפנים למטה מכל פנימי, ולכן הגר נקרא גר צדק בפנימי, וישמעאל ידו בכל והיינו אלהים אחרים, אפילו אלו שהם על פני בבחינה הנזכרת (אור יקר).

³⁸⁸³ כבר פי' לעיל שענין זה נאמר על המחדש הקדמה שלא קבל ראשי פרקיה מרבו, והיינו שאם הוא הולך על פשוטי המקראות יעשה פסל שייגשים האלוה, אם לא שיקבל מרבו דרך הכינויים מה הם, ועל מה יתייחסו, וכמו שהאמונה היה בגשם דהיינו פסל נדחה אל מקום הפסל והיינו הכרת, ולא תכלל במקום כלל הנשמות לזכות לאור הדקות העליון, והיינו "דחיין וכו'" ור' יצחק פירש עונשו מסברא (אור יקר).

³⁸⁸⁴ עי' ספר עמק המלך (ש"א פ"ד): אדם שיש לו חכמה, והוא מבין דבר מתוך דבר, יכול לחדש ענין אחד, מה שלא קבל מרבו, ואותו התחדשות נקרא דעת הנולד מחכמתו ובינתו. לכן בכל מקום שחכמה ובינה מזדווגים, נולד מהם דעת, והבן. ועי' ע"ח שער לד פרק ז: כמו שהקדמתי בהקדמת הספר שאיני רוצה להוסיף ולגרוע נקודה אחת מכל מה ששמעתי ממורי זלה"ה.
³⁸⁸⁵ דחיין (דפ"ו).

³⁸⁸⁶ מקרא גופיה נפיק עונשו (אור יקר). "רבי יהודה אומר מהכא" מוסגר בדפ"ק.
³⁸⁸⁷ אם בע"ז כפשט הכתוב לא תעשה לך פסל והיינו פרצופין, וכן גם במגלה פנים בתורה שלא כהלכה וההקדמות המקובלות, שזה מגלה פנים לחצונים בתורה שלא במלכות הנקראת הלכה, שהיא אינה מזומנת שם להאיר באותם הפנים, ומזדמן שם השקר כשמו פנים של שקר (אור יקר).
³⁸⁸⁸ מלביש פני התורה ושמו העליון שבה בשקר שלא כהלכה (אור יקר).

ספר שמות

<p>ולא ישקר ביה ומאן דמשקר במלכא עלאה³⁸⁸⁹ לא עאלין ליה לפלטרוי דמלכא³⁸⁹⁰ וישתצי מעלמא דאתי³⁸⁹¹:</p>	<p>בשמו הקדוש ולא ישקר בו. ומי שמשקר במלך העליון, לא מכניסים אותו לפלטרין של המלך וישמד מן העולם הבא.</p>
<p>אמר רבי אבא כתיב הכא לא תעשה לך פסל וכל תמונה וקתיב התם</p>	<p>אמר רבי אבא נאמר כאן "לא תעשה לך פסל וכל תמונה" ונאמר שם</p>
<p>פז/ב</p>	
<p>(שמות לד א) פסל לך שני לחת אבנים כלומר לא תעשה לך פסל לא תעבד לך אורייתא אחרת דלא ידעת ולא אמר לך רבך מאי טעמא (שמות כ ה) כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא אנא הוא דומין לאתפרעא מינך בעלמא דאתי בשעתא דנשמתא בעיא למיעאל קמאי כמה זמינין³⁸⁹² לשקרא בה ולעיילא לה גו גיהנם:</p>	<p>"פסל לך שני לוחות אבנים", כלומר "לא תעשה לך פסל", לא תעשה לך תורה אחרת שלא ידעת, ולא אמר לך רבך, למה "כי אנכי ה' אלהיך אל קנא", אני הוא שעתידי להפרע ממך בעולם הבא, בשעה שהנשמה רוצה להיכנס לפני, כמה מזומנים לשקר בה ולהכניסה לגיהנם.</p>
<p>תניא אמר רבי יצחק (שמות כ ד) לא תעשה לך וגו' דבעי בר נש דלא לשקרא בשמא דקודשא בריך הוא וס"א דבר אחר לא תעשה לך פסל וגו' דבעי בר נש דלא לשקרא בשמא דקודשא בריך הוא ומאי איהו דא ברית³⁸⁹³ את קימא קדישא דמאן דמשקר בהאי ברית משקר בשמא דקודשא בריך הוא דקשרא קדמאה דאתקשרו ישראל בקודשא בריך הוא כד אתגורו ודא הוא קימא [קדמאה] דכלא למיעאל נברית דאברהם דהוא קשרא דשכינתא³⁸⁹⁴ ובעי בר נש דלא לשקרא בהאי ברית דמאן דמשקר בהאי ברית משקר בקודשא בריך הוא מאי שקרא הוא דלא ייעול האי ברית ברשותא אחרת כמה דאת אמר (מלאכי ב יא) ובעל בת אל נכר:</p>	<p>שנינו, אמר רבי יצחק "לא תעשה לך וגו'", שצריך האדם שלא לשקר בשמו של הקדוש ברוך הוא (דבר אחר "לא תעשה לך פסל וגו'", שצריך האדם שלא לשקר בשמו של הקדוש ברוך הוא, ומהו, זו ברית, אות ברית הקדושה, שמי שמשקר בברית הזו משקר בשמו של הקדוש ברוך הוא). שהקשר הראשון שנקשרו ישראל בקדוש ברוך הוא כשנמולו, וזהו הברית הראשון של הכל, להיכנס בברית אברהם, שהוא קשר השכינה. וצריך אדם שלא לשקר בברית הזו, שמי שמשקר בברית הזו, משקר בקדוש ברוך הוא. מה השקר הוא, שלא יכניס ברית זו לרשות אחרת, כמו שנאמר "ובעל בת אל נכר".</p>
<p>רבי יהודה אמר מהכא (הושע ה ז) ביהוה בגדו כי בנים זרים ילדו³⁸⁹⁵ מאן דמשקר בהאי ברית משקר בקודשא בריך הוא משום דהאי ברית בקודשא בריך הוא אחידא³⁸⁹⁶ וקתיב (שמות כ ד) לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל וגו'.</p>	<p>רבי יהודה אמר מכאן "בה' בגדו כי בנים זרים ילדו", מי שמשקר בברית הזו, משקר בקדוש ברוך הוא, משום שברית זו אחוזה בקדוש ברוך הוא, ונאמר "לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל וגו'".</p>

³⁸⁸⁹ שמאחזי השקר והחצוני למעלה ואין ראוי אלא להלביש שם יהוה תורה, בהלכה אדנ"י, והיינו שידע ההקדמות ויקבל מרבו, ולכך עונשו (אור יקר).

³⁸⁹⁰ מדת אדנ"י, ולזה לא יראה במלך יהוה (אור יקר).

³⁸⁹¹ כ"ש שלא ישיג בבינה (אור יקר).

³⁸⁹² רוחות רעות שהוליד בשבושיו ואוחזים בה (אור יקר).

³⁸⁹³ סוד היסוד שהמלכות נאחזת שם, וקשר ב' מדות אלו הוא (אור יקר).

³⁸⁹⁴ והמשקר בברית דוחה שכינה משם, מפריד קשרה ומכניס היסוד אות ברית בבת אל נכר היא החצונית הטמאה, והוא עושה באותה עבירה פסל ודאי (אור יקר).

³⁸⁹⁵ דבת אל נכר, או אפשר שהם ג"כ מוציא זרע לבטלה דהא והא אתנהו, ובה' ממש בגדו שבשם יהוה הוא בוגד, שאין ראוי לקושרו אלא בשם אדנ"י בת ישראל הטהורה, ועם היות ברית למטה ביסוד ומלכות, עכ"ז משקר בשם הוי"ה (אור יקר).

³⁸⁹⁶ והמזנה בגויה או בשאר מיני חיה ובהמה כתיב לא תעשה לך פסל וכל תמונה וכו' (אור יקר).

ספר שמות

וגו':	
<p>לא תשתחוה להם ולא תעבדם רבי אלעזר הוה אזיל בארחה והוה רבי חייא עמיה אמר רבי חייא כתיב (דברים כא יא) וראית בשביה אשת יפת תאר וגו' מאי טעמא והא כתיב (שם ז ג) לא תתחתן בם אמר ליה בעוד דברשותיהו קיימי³⁸⁹⁷:</p>	<p>"לא תשתחוה להם ולא תעבדם", רבי אלעזר היה הולך בדרך, והיה עמו רבי חייא. אמר רבי חייא, נאמר "וראית בשביה אשת יפת תאר", למה, והרי נאמר "לא תתחתן בם", אמר לו בעוד שהן קיימות ברשותם.</p>
<p>ותא חזי לית לך אנתו בעמין עעכו"ם כשרה כדקא חזי³⁸⁹⁸ דתנינן אמאי אסמך פרשתא דא לבן סורר ומורה אלא בודאי מאן דנסיב האי אתתא³⁸⁹⁹ בן סורר ומורה ירית מינה³⁹⁰⁰ מאי טעמא משום דקשה למעבר וזהמא³⁹⁰¹ מינה³⁹⁰² וכל שכן ההיא דאתנסיבת³⁹⁰³ בקדמיתא דדינא בדינא אתדבק ואסתאב בה וקשיא וזהמא למעבר³⁹⁰⁴ מינה והיינו דאמר משה בנשי מדין (במדבר לא יז) וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוגו:</p>	<p>ובא וראה, אין לך אשה בעמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות כשרה כראוי, ששנינו למה נסמך פרשה זו לבן סורר ומורה, אלא בודאי מי שנושא אשה זו, יורש ממנה בן סורר ומורה. למה, משום שקשה להעביר ממנה וזהמא, וכל שכן אותה שנשאה בתחילה, שדין בדין נדבק ונטמאת בה, וקשה להעביר ממנה הוזהמא. והיינו מה שאמר משה בנשות מדין "וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוגו".</p>
<p>זכאה חולקיה דההוא בר נש דירית אחסנתא דא³⁹⁰⁵ ונטיר לה³⁹⁰⁶ דבההוא אחסנא קדישא אתדבק בר נש בקודשא בריך הוא כל שכן אי זכי בפקודי אורייתא³⁹⁰⁷ דהא פשיט מלכא ימיניה³⁹⁰⁸ לקבליה ואתדבק בגופא קדישא ועל דא כתיב בהו בישראל (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם וכתוב (שם יד א) בנים אתם ליהוה בנים אתם ממש³⁹⁰⁹ דכתיב (שמות ד כב) בני בכורי ישראל וכתוב (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר:</p>	<p>אשרי חלקו של אותו אדם שירוש נחלה זו ושומר אותה, שבאותה ירושה קדושה נדבק האדם בקדוש ברוך הוא, כל שכן אם זוכה למצוות התורה, שהרי פושט המלך ימינו כנגדו ונדבק בגוף הקדוש, ועל זה נאמר בהם בישראל "ואתם הדבקים בה' אלהיכם", ונאמר "בנים אתם לה'", בנים אתם ממש, שנאמר "בני בכורי ישראל", ונאמר "ישראל אשר בך אתפאר".</p>
<p>לא תשא את שם וגו' (שמות כ ז) רבי שמעון</p>	<p>"לא תשא את שם וגו'", רבי שמעון</p>

³⁸⁹⁷ וזו אינה ברשותם, שהרי היא תחת רשות ישראל, ועכ"ז אינו נקי (אור יקר).
³⁸⁹⁸ אפילו כשהיא חוזרת לרשות ישראל (אור יקר). יש לשים לב, שחז"ל מלא עם בעלי תשובה, אבל לא מוזכר אף פעם בעלת תשובה, גיורת כן. ועי' שער הגלגולים סוף הקדמה ח: יש כמה שרשים של נשמות, שנשרו בקליפות, הם ונשיהם בת זוגם, והזכרים יכולים לצאת עתה בעה"ז מתוך הקליפות, אבל נקבותיהם אינם יכולים לצאת כלל עד ביאת המשיח וכו'.
³⁸⁹⁹ אשת יפת תואר, שהיא חצונית, ולכך בן סורר ומורה שהיא חלק החצונית (אור יקר).
³⁹⁰⁰ כי לילית היא מעלת שם זוהמתה (אור יקר).
³⁹⁰¹ וזהמא למעבר (דפ"ו).
³⁹⁰² ואינה נטהרת מהחצונים (אור יקר).
³⁹⁰³ עם היות שהתירתה תורה עכ"ז היא מזהמת, מפני שאותה שהיא פנויה היא בבחינת הנקבה החצונית שאין טומאתה חזקה, שהיא נפרדת מסמאל הזכר, אמנם הנשואה מורה שהיא מזדווגת שם, והקלי' מתחזקת, זר"ן מיוחדים שקר ומרמה ואינם נטהרים (אור יקר).
³⁹⁰⁴ למעבר וזהמא (דפ"ו).
³⁹⁰⁵ אות ברית (אור יקר).
³⁹⁰⁶ שלא יטמאנו, ובזה זוכה אל מדת המלכות, שהרי הוא נדבק לעתים בסוד היחוד דקב"ה (אור יקר).
³⁹⁰⁷ שאז בסוד המלכות רמ"ח הוא מצד אברהם ימין רמ"ח מצות עשה (אור יקר).
³⁹⁰⁸ חסד, והמצות הם בכל האיברים העליונים כולם (אור יקר).
³⁹⁰⁹ יובן במ"ש הרב כי מי שזכה לחיה ונשמה הם בנים דחכמה ובינה ואחים לזו"ן ומי שיש בו נפש ורוח הם בנים דזו"ן וז"ש בנים אתם ממש (מ"מ).

ספר שמות

<p>פתח "ויאמר אליה אלישע מה אעשה לך הגידי לי מה יש לך בבית", אמר לה אלישע כלום יש על מה שתשרה ברכת הקדוש ברוך הוא, ששנינו אסור לאדם לברך על שלחן ריק. למה, משום שהברכה שלמעלה לא שורה במקום ריק.</p>	<p>פתח "ויאמר אליה אלישע מה אעשה לך הגידי לי מה יש לך בבית", אמר לה אלישע כלום יש לך על מה שתשרה ברכת הקדוש ברוך הוא, ששנינו אסור לאדם לברך על שלחן ריק. למה, משום שהברכה שלמעלה לא שורה במקום ריק.</p>
<p>ולכן צריך אדם לסדר על שלחנו לחם אחד או יותר לברך עליו, ואם לא יכול, צריך להשאיר מאותו מזון שאכל על מה שיברך ולא ימצא שמברך בריקנות.</p>	<p>ובגניי כך בעי בר נש לסדרא על פתוריה חד נהמא³⁹¹⁰ או יתיר לברכא עלוי ואי לא יכיל³⁹¹¹ בעי לשיירא³⁹¹² מההוא מזונא דאכל על מה דיברך ולא ישתכח דיברך בריקניא:</p>
<p>כיון שאמרה "אין לשפחתך כל בבית כי אם כי אם אסוך שמן", אמר ודאי הרי ברכה שלימה בזה, שנאמר "טוב שם משמן", טוב ששם קדוש יוצא משמן להתברך ולהדליק נרות קדושות, מהו השמן הזה, כמו שנאמר "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן", רבי יצחק אמר כמו שנאמר "כשמן הטוב על הראש וגו'", רבי אלעזר אומר, אלו הרי אפרסמון טהור.</p>	<p>כיון דאמרה אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן אמר ודאי הא ברכתא שלימתא בהאי דכתיב (קהלת ז א) טוב שם משמן טוב³⁹¹³ דשמא קדישא³⁹¹⁴ משמן נפקא ולאתברכא לאדלקא בוצינין קדישין מאי³⁹¹⁵ שמן דא כמה דאת אמר (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן³⁹¹⁶ להשקות את הגן³⁹¹⁷ רבי יצחק אמר³⁹¹⁸ כמה דאת אמר (תהלים קלג ב) כשמן הטוב על הראש³⁹¹⁹ וגו' רבי אלעזר ואמרו (אומר) אלין טורי דאפרסמוןא דכיא³⁹²⁰:</p>
<p>אמר רבי שמעון "טוב שם", כמה טוב שם עליון של נרות עליונות קדושות, כשכולם מאירות משמן טוב,</p>	<p>אמר רבי שמעון³⁹²¹ טוב שם כמה טבא שמא עלאה³⁹²² דבוצינין עלאין קדישין³⁹²³ כד (ד) כלהו³⁹²⁴ נהרין משמן טוב³⁹²⁵ כמה דאמינא</p>

³⁹¹⁰ פי' בתחלת הסעודה יסדר נהמא חד או יתיר כדי שישאר בשעת ברכת המזון פת שלימה לברך עליו ברכת המזון דאינו אסור אלא להביא פת שלמה בשעת הברכה משום העורכים לגד אבל אם היתה שם אין חשש כמ"ש הב"י באו"ח והש"ך ביו"ד סי' קע"ח (מ"מ).
³⁹¹¹ שאין לו (אור יקר).

³⁹¹² אפילו מכדי שבעו ישייר כזית (אור יקר).

³⁹¹³ פי' מלת טוב לשון בהטיבו את הנרות, וירצה עתה "טוב שם" ומאיר שם בן ד' "משמן טוב" מאותו שמן הנמשך מהחכמה שהוא הטוב והמאיר (אור יקר).

³⁹¹⁴ ז"א יצא מאבא (רח"ו).

³⁹¹⁵ ט ע"א (הערת הזהר).

³⁹¹⁶ "עדן" חכמה, "ונהר" בינה, "הגן" ו' נטיעות ו"ק שם הוי"ה (אור יקר).

³⁹¹⁷ "כמה דאת אמר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן" מוסגר בדפ"ק.

³⁹¹⁸ ר' יצחק אמר אין צורך להביא ראייה מפסוק ונהר, אלא מפסוק "כשמן הטוב" דהיינו שפע החכמה הנמשך דרך המדות, ור' אלעזר פריך שאין השמן מחכמה ובינה כדפי' ר"ש ור' יצחק שא"כ נצטרך לפרש ש"ם במלכות או בת"ת על היותר, מפני שהשמן מחכמה ובינה, לכך פי' שהשמן מהכתר אשר שם טורי וכו' (אור יקר).

³⁹¹⁹ פי' אבא שהוא על רישא דז"א (מ"מ).

³⁹²⁰ שהוא השמן הטוב שאין חצונים או חזים בו, ועתה שם הוא שם יהו"ה כולו חכמה ולמטה, שכל ד' אותיות מאירות וטובות ממנו ודאי (אור יקר). פי' שמן היא בינה ונק' שמן על שם אבא (מ"מ).

³⁹²¹ מסיק למלתיה לפרש לא תשא את שם, ופי' כמו שהברכה אינה מצויה אלא על מציאות כשמן אלישע, והיינו קרא טוב שם, והשתא מפרש הכי אית שם ואית שם, אמנם היותר טוב הוא שם שהוא עליון על כל השמות, וז"ש טוב ומשובח מהכל הוא שם (אור יקר).

³⁹²² פי' ז"א (מ"מ).

³⁹²³ דהיינו סוד שם שבאצילות, והטעם ששם זה יונק מהשמן הטוב (אור יקר).

³⁹²⁴ נרותיו, ספירותיו, אותיותיו (אור יקר).

³⁹²⁵ והנה השם הזה לעולם מתלבש בלבוש קדוש, ולזה אין להזכירו "בריקניא" אלא בענין מה, כדי שיהיה מתלבש השם באותו ענין שהוא עסוק בו, והיינו לא תשא את שם וכו' לשוא שאינו מתבלש בשום לבוש דרוש ענין מה, ונמצא השוא והחצון נאחז בו ח"ו (אור יקר).

ספר שמות

<p>(מכאן תנינן) ואסיר ליה לבר נש לאדכרא שמייה דקודשא בריך הוא בריקניא דכל מאן דאדכר שמא דקודשא בריך הוא בריקניא טב ליה דלא אתבר³⁹²⁶:</p>	<p>כמו שאמרנו, ואסור לאדם להזכיר את שם הקדוש ברוך הוא בריקנות, שכל מי שמזכיר את שם הקדוש ברוך הוא בריקנות טוב לו שלא נברא.</p>
<p>רבי אלעזר אמר לא אצטריך למדכר שמא קדישא אלא בתר מלה כלומר על מלה³⁹²⁷</p>	<p>רבי אלעזר אמר לא צריך להזכיר את השם הקדוש אלא אחר דבר, כלומר על דבר,</p>
פח/א	
<p>דהא שמא קדישא לא אדכר באורייתא אלא בתר תרין מלין דכתיב (בראשית א א) בראשית ברא אלהים:</p>	<p>שהרי השם הקדוש לא נזכר בתורה אלא אחר שני מילים, שנאמר "בראשית ברא אלהים".</p>
<p>רבי שמעון אמר לא אדכר שמא קדישא אלא על עולם שלם דכתיב (בראשית ב ד) ביום עשות יהו"ה אלהים ארץ ושמים מכאן דלא לאדכרא שמייה³⁹²⁸ קדישא בריקניא וכתיב (שמות כ ז) לא תשא את שם יהו"ה אלהיך לשוא וס"א כתיב לא תשא את שם יהו"ה אלהיך לשוא דלא לאדכרא שמא קדישא בריקניא אלא בברכתא או בצלותא ומאן דאדכר שמא קדישא בריקניא דלא בברכתא או בצלותא כד נשמתיה נפקת מיניה זמינן לאתפרעא מניה ולנקמא מיניה נוקמין דכתיב (שמות כ ז) כי לא ינקה יהו"ה את אשר ישא את שמו לשוא:</p>	<p>רבי שמעון אמר, לא נזכר שמו הקדוש אלא על עולם שלם, שנאמר "ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים". מכאן, שלא להזכיר את השם הקדוש בריקנות, ונאמר "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא" (נאמר "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא", שלא להזכיר שם הקדוש בריקנות, אלא בברכה או בתפלה, ומי שמזכיר השם הקדוש בריקנות שלא בברכה או בתפלה, כאשר נשמתו תצא ממנו, עתידים להיפרע ממנו ולנקום ממנו נקמות, שנאמר "כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא").</p>
<p>ותנינן אמר רבי יוסי מהו ברכה שמא קדישא³⁹²⁹ בגין דמיניה (דמניה) משתכח ברכתא לכל עלמא וברכתא לא אשתכח על אתר ריקניא ולא ושריאו (שריא) עלוי הדא הוא דכתיב לא תשא את שם יהו"ה אלהיך לשוא:</p>	<p>ושנינו, אמר רבי יוסי, מהי ברכה, השם הקדוש, בגלל שממנו נמצאת הברכה לכל העולם. והברכה לא נמצאת על מקום ריק ולא שורה עליו, זהו שנאמר "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא".</p>
<p>זכור את יום השבת לקדשו (שמות כ ח) רבי יצחק אמר כתיב (בראשית ב ג) ויברך אלהים את יום השביעי וכתיב במן (שמות מז כו) ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו כיון דלא משתכח³⁹³⁰ ביה מזוני מה ברכתא אשתכח ביה:</p>	<p>"זכור את יום השבת לקדשו", רבי יצחק אמר, נאמר "ויברך אלהים את יום השביעי", ונאמר במן "ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו", כיון שלא נמצא בו מזונות, איזו ברכה נמצאת בו.</p>
<p>אלא הכי תאנא כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין³⁹³¹ ותאנא אמאי לא אשתכח מנא ביומא שביעאה משום דההוא יומא מתברכאן מיניה כל שיתא יומין עלאין וכל חד וחד</p>	<p>אלא כך שנינו, כל הברכות שלמעלה ושלמטה, תלויות ביום השביעי. ושנינו, למה לא נמצא מן ביום השביעי, משום שמאותו יום מתברכים כל ששת הימים</p>

³⁹²⁶ ור' אלעזר אמר שאפילו על ענין צריך שיקדים ענין מה שיתלבש בו השם (אור יקר).

³⁹²⁷ "כלומר על מלה" מוסגר בדפ"ק.

³⁹²⁸ שמא (דפ"ו).

³⁹²⁹ פי' מה היא כוונת ברוך אתה, וכי אפשר לברך להקב"ה. אלא בגין דמניה וכו', ר"ל שמתעלה ז"א ונמשך ממנו שפע לכל העולמות (מ"מ).

³⁹³⁰ משתכח (דפ"ו).

³⁹³¹ בינה (מ"מ).

ספר שמות

<p>יהיב מזוניה לתתא כל חד ביומוי מההיא ברכה דמתברכאן ביומא שביעאה:</p>	<p>העליונים, וכל אחד ואחד נותן מזונו למטה, כל אחד ביומו, מאותה ברכה שמתברכים ביום השביעי.</p>
<p>ובגיני כך מאן דאיהו בדרגא דמהימנותא³⁹³² בעי לסדרא ופתורא ולא תקנא סעודתא (פתוריה) בליליא דשבתא בגין דיתברך פתוריה כל אינון שיתא יומין דהא בההוא [זמינא] [זמנא] אודמן ברכה לאתברכא כל שיתא יומין דשבתא וברכתא לא אשתכח בפתורא ריקניא ועל כך בעי לסדרא פתוריה בליליא דשבתא בנהמא³⁹³³ ובמזוני:</p>	<p>ולכן מי שהוא בדרגת האמונה, צריך לסדר שלחן ולתקן סעודה בליל שבת, כדי שיתברך שלחנו כל אותם ששה ימים, שהרי באותו זמן, מזדמנת הברכה להתברך כל ששת ימי השבת והברכה לא נמצאת בשלחן ריק, ועל כן צריך לסדר שלחנו בערב שבת בלחמים ומזונות.</p>
<p>רבי יצחק אמר אפילו ביומא דשבתא נמי רבי יהודה אמר בעי לאתענגא בהאי יומא ולמיכל תלת סעודתי בשבתא בגין דישתכח שבעא וענוגא בהאי יומא בעלמא³⁹³⁴:</p>	<p>רבי יצחק אמר, אפילו ביום השבת גם. רבי יהודה אמר, צריך להתענג ביום הזה ולאכול שלש סעודות בשבת, כדי שימצאו שובע ועונג ביום הזה בעולם.</p>
<p>רבי אבא אמר ולאזדמנא ברכתא (לאזדווגא) באינון יומין דלעילא דמתברכאן מהאי יומא והאי יומא מליא רישיה דזעיר אנפין מטלא דנחית מעתיקא קדישא סתימא דכלא ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין תלת זמני מכד עייל שבתא בגין דיתברכון כלהו כחדא:</p>	<p>רבי אבא אמר, להזמין ברכה באותם ימים שלמעלה שמתברכים מן היום הזה, ויום הזה ממלא ראשו של זעיר אנפין מטל שיורד מהעתיק הקדוש הנסתר של הכל, ונותן לשדה התפוחים הקדושים שלש פעמים, משנכנסת שבת, כדי שכולם יתברכו כאחד.</p>
<p>ועל דא בעי בר נש לאתענגא תלת זמנין אלין דהא ובהא תליא מהימנותא דלעילא בעתיקא קדישא ובזעיר אנפין ובחקלא דתפוחין ובעי בר נש לאתענגא בהו ולמחדי בהו ומאן דגרע סעודתא מנייהו אחזי פגימותא לעילא ועונשיה דההוא בר נש סגי:</p>	<p>ועל זה, צריך אדם להתענג שלש הפעמים הללו, שהרי בזה תלויה האמונה העליונה בעתיק הקדוש ובזעיר אנפין ובשדה התפוחים. וצריך אדם להתענג בהם ולשמוח בהם. ומי שגורע סעודה מהם, מראה פגם למעלה, וענשו של האדם ההוא גדול.</p>
<p>בגיני כך בעי לסדרא פתוריה תלת זמני מכד עייל שבתא ולא ישתכח פתוריה ריקניא³⁹³⁵ ותשרי ברכתא עליה כל שאר יומי דשבתא ובהאי מלה אחזי ותלי מהימנותא לעילא:</p>	<p>לכן, צריך לסדר שלחנו שלש פעמים משנכנסת שבת, ולא ימצא שלחנו ריק, ותשרה עליו הברכה כל שאר ימות השבת. ובדבר הזה מראה ותולה את האמונה העליונה.</p>
<p>רבי שמעון אמר האי מאן דאשלים תלת</p>	<p>סעודות בשבת, קול יוצא ומכריז עליו</p>

³⁹³² חזר עוד לקמיה ואמר, ובג"כ בעי לסדרא פתוריה ג' וכו', ולא ישתכח פתוריה ריקניא ואשרי ברכתא וכו' (מ"מ). יש לסדר ערך לחם חדש מליל שבת אחר הסעודה על השלחן וכל יום השבת כולו, שאחר שביאר ערך השלחן לצורך הלילה, חזר עוד ואמר, ובג"כ וכו', חדא לעיקר כבוד השבת, שהוא ההכנה מבערב לסעודה, וחדא לאחר הסעודה, כדי להשאיר ברכה עליו כל שאר יומי שבתא, ויהיה זה התעוררות לשלחן העליון להסתפח בנחלת ה', לחם מן השמים, להשפיע לתחתונים בשאר הימים. וכל המסדר שלחנו בזה הענין, השלחן העליון ישפיע עליו מלחם השמים. וכל שלחן שהיא ריקנית בשבת, לא תחול עליו ברכה, שלא תחול ברכה על דבר ריקן כמ"ש הזהר. ובשבת לא חשו חכמים משום העורכים לגד שלחן, כי יש במה לתלות טעם לדבר, ולמ"ש הלבוש לית דחש לה. גם הט"ז ביר"ד סי' קעח השיג עליו בדברים של טעם המסכימים למאמרי הזהר (מ"מ).

³⁹³³ בנהמי (דפ"ו).

³⁹³⁴ עי' ז"ח מח ע"א.

³⁹³⁵ נכון שלא יהיה השולחן ריקן כל הלילה וכל היום וכו', שהרי כל יום השבת יורד שפע עליון ולא דוקא בעת האוכל (רמ"ז).

ספר שמות

<p>סעודתי בשבתא קלא נפיק ומכרוא עליה (ישעיה נח יד) אז תתענג על יהו"ה דא סעודתא חדא³⁹³⁶ לקבל עתיקא קדישא דכל קדישין והרכבתיך על במתי ארץ (ישעיה נח יד) דא סעודתא תניינא לקבל חקלא דתפוחין קדישין והאכלתיך נחלת יעקב אביך (שם) דא הוא שלימו דאשתלים בזעיר אפיין:</p>	<p>"אז תתענג על ה'", זו סעודה אחת, כנגד העתיק הקדוש של כל הקדושים. "והרכבתיך על במתי ארץ", זו סעודה שניה, כנגד שדה התפוחים הקדושים. "והאכלתיך נחלת יעקב אביך", זוהי השלמות שהשתלמה בזעיר אנפין.</p>
<p>ולקבל ליהו (לקבליה) בעי לאשלמא סעודתיה ובעי לאתענגא בכלהו סעודתי ולמחדי בכל חד וחד [מנייהו] משום דאיהו מהימנותא שלימתא וובגין (ועל) כך שבתא אתיקר מכל שאר זמנין וחגין³⁹³⁷ משום דכלא ביה אשתכח ולא אשתכח הכי בכלהו זמני וחגי אמר רבי חייא בגין כך משום דאשתכח כלא ביה אידכר תלת זמנין דכתיב (בראשית ב ב) ויכל אלהים ביום השביעי וישבת ביום השביעי ויברך אלהים את יום השביעי:</p>	<p>וכנגדם, צריך להשלים סעודתו, וצריך להתענג בכל הסעודות ולשמוח בכל אחת ואחת מהן, משום שהיא האמונה השלמה. ולכן השבת נתכבדה מכל שאר הזמנים והחגים, משום שהכל נמצא בה, ולא נמצא כך בכל הזמנים והחגים. אמר רבי חייא, לכן, משום שהכל נמצא בו, נזכר שלש פעמים, שנאמר "ויכל אלהים ביום השביעי וישבות ביום השביעי ויברך אלהים את יום השביעי".</p>
<p>רבי אבא ונ"א רב המנונא סבאו כד הוה יתיב בסעודתא דשבתא³⁹³⁸ הוי חדי בכל חד וחד [והוה]</p>	<p>רבי אבא (רב המנונא סבא) כשהיה יושב בסעודת השבת, היה שמח בכל</p>

³⁹³⁶ ויקרא רפח ע"ב (הערת הזהר). צ"ע שנראה סותר למ"ש הרשב"י גופיה מעבר לדף, ששם אמר בפירוש לרבי אלעזר בנו שהסדר האמיתי הוא סעודה ראשונה למטרוניתא. וכי תימא דהכא לאו כסדרא מיירי אלא בפירושא דקרא, אקרא גופיה יקשה דלא נקטינהו כסדריהו. ויש לומר במ"ש הרב זלה"ה וז"ל, ומש"ה (ישעיה נח, יד) אז תתענג על ה' שה"ס סעודת שחרית, ואחר כך אמר והרכבתיך על במתי ארץ שהוא רומז לסעודת הלילה, הטעם הוא שבליילה המלכות מקבלת שפע מהעתיקא קודם שתשפיע אלינו. ופי' הפסוק כך הוא אז בלילה המלכות תתענג מהעתיקא שהוא על ה' ואחר כך תשפיע לנו, וכשנותנת לנו הוא והרכבתיך על במתי ארץ, ע"כ. באופן שלעולם אימא לך שכוונת הפסוק למנות שלש הסעודות, אלא דהקדים סוד העתיקא לרמוז שבכל הסעודות צריך שתקדים השפעתו. ובזה תבין גם מה שכתוב (טז, כה) אכלוהו היום וגו', דמיניה ילפינן שלש סעודות. והנה ישראל באו בשחרית שבת והגידו למשה שהניחו מאתמול ולא הבאיש ואז השיבם משה אכלוהו היום, שודאי היום הזה אשחרית קאי. וכי שבת היום, ר"ל כל היום מתחלתו והרי סעודת הלילה. והיום לא תמצאוהו, פי' כל היום עד סופו והרי סעודת מנחה. האמנם בפסוק ויכלו שיום השביעי ביה אדכר תלת זמנין כדאמר בסמוך, שם באו כסדרן ממש, כי על כן בראשון שרומז לנוק', ובשלישי שסודו בזעיר, כתוב שם אלקים שסודם נוק' כידוע, וגם זעיר נקרא כן במ"ש באדרא זוטא ופירושו הרב זלה"ה בסוד (מלכ"א יח, לט) ה' הוא האלקים דיום הכפורים. אבל ביום השביעי האמצעי כתב סתם, שרומז לעתיקא סתימאה דכתיב ביה (דברים לב, לט) ואין אלקים עמדי. ודע שג' פרצופים הם הנראים באצילות אריך וזו"ן כי אר"א טמירין אינון תחות דיקנא, ולכן שלש הסעודות הן כנגד הג' האמורים ובשלתם צודק שם שביעי, כי עתיקא קדישא דאיהו אריך עיקר מוצאו הוא בת"ת דעתיק יומין, ותחלת ז"א הוא בת"ת דאריך, וראש הנוק' הוא בת"ת דז"א, וכל ת"ת הוא שביעי בערך כחב"ד חג"ת (רמ"ז).

³⁹³⁷ עי' ח"ג צה ע"א

³⁹³⁸ ובמה שכתבנו בפירוש פסוק אז תתענג, שבכל סעודה צריך שיקדים שפע עתיקא, תבין מ"ש עוד רבי אבא כד הוה יתיב בסעודתא וכו', דצריך לדקדק, א' למה התחיל גם כאן בסעודת שחרית, ב' אומרו בסעודה אחרא, דודאי היא דמנחה והרי שתי סעודות אמורות, ואם כן מאי האי דקאמר אחר כך וכן בכלהו סעודתי, האי כולהו אמאן קאמריה, והלא לא נשאר אלא סעודת הלילה ולא שייך למימר בכלהו. אלא שנלע"ד כי בתחילה כ"ל כללא כולל לכל הסעודות, והוא הכוונה במקור השפע שהוא אריך שממנו מתחלק לכל הסעודות, ולעומת כן אמר הוה חדי בכל חד וחד, שאם סעודה זו היתה של שחרית כנראה מפשטן של דברים, איך אמר ביה שהיה שמח בכל אחד ואחד, אלא ודאי שזה ענין כולל לכל שלש הסעודות וכנ"ל. ואחר כך הודיענו סוד הפרטות שהיה מפרש בכל סעודה, דהיינו שהיה מפרש בפרטות מי הוא בעל אותה הסעודה, כגון דבמנחה היה אומר סעודתא דקב"ה, וכן בכלהו וכו', פי' שגם בשנים האחרות היה מפרט, בלילה סעודתא דמטרוניתא ובשחרית סעודתא

ספר שמות

<p>אמר דא היא סעודתא קדישא דעתיקא קדישא סתימא דכלא בסעודתא אחרא הוה אמר דא היא וסעודתא (סעודה) דקודשא בריך הוא וכן בכלהו סעודתי והוה חדי בכל חד וחד כד הוה</p>	<p>אחת ואחת, והיה אומר, זוהי סעודה קדושה של העתיק הקדוש הנסתר של הכל. בסעודה האחרת היה אומר, זוהי סעודה של הקדוש ברוך הוא, וכן בכל הסעודות, והיה שמח בכל אחת ואחת. כשהיה</p>
<p>פח/ב</p>	
<p>אשלים סעודתי(ה) ³⁹³⁹ אמר אשלימו סעודתי דמהימנותא:</p>	<p>משלים את הסעודות, היה אומר נשלמו סעודות האמונה.</p>
<p>רבי שמעון וכד הוה אתי לסעודתא הוה אמר הכי אתקינן סעודתא דמהימנותא עלאה אתקינן סעודתיה ³⁹⁴⁰ דמלכא והוה יתיב וחדי כד אשלים סעודתא תליתאהו (הוה אמר הכי אתקינן סעודתי דמהימנותא אתקינן סעודתיה דמלכא כד הוה יתיב) הוּוּ מכרזי עליה (ישעיה נח יד) אז תתענג על יהו"ה והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך:</p>	<p>כשרבי שמעון היה בא לסעודה, היה אומר, כך התקינן סעודה של האמונה העליונה התקינן סעודת המלך. והיה יושב ושמח. כשהשלים סעודה שלישית היו מכריזים עליו "אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך".</p>
<p>אמר רבי אלעזר לאבוי אלין סעודתי היך מתתקנן אמר ליה ליליא דשבתא כתיב (שם) והרכבתיך על במתי ארץ ³⁹⁴¹ ביה בליליא מתברכא מטרוניתא וכלהו חקל תפוחין ומתברכא פתוריה דבר נש ונשמתא אתוספת והוה ליליא חדוה דמטרוניתא הוי ובעי בר נש למחדי בחדוותא ולמיכל סעודתא דמטרוניתא:</p>	<p>אמר רבי אלעזר לאביו, איך מתקנים את הסעודות הללו. אמר לו, ליל שבת, נאמר "והרכבתיך על במתי ארץ". בו בלילה מתברכת המלכה וכל שדה התפוחים ומתברך שלחנו של אדם ונשמה נוספת. ואותו הלילה שמחת המלכה הוא, וצריך אדם לשמח בשמחה ולאכול סעודת המלכה.</p>

דעתיקא. והא דנקט בענין הפרטות סעודתא דקב"ה שהיא האחרונה, ולא אמר הראשונה דמטרוניתא הוא להודיענו חידוש גדול, דאע"ג דבסעודת מנחה הזעיר עולה בדיקנא דעתיקא והוא אמינא דתתקרי סעודתא דעתיקא על שם המקום, קמ"ל דאפילו הכי העיקר הוא בעל הסעודה, ואעפ"י שהיה במקום גבוה היה מזכירו בשמו המיוחד לו שהוא שם קב"ה (רמ"ז).

³⁹³⁹ "הוה" נוסף בדפ"ו.

³⁹⁴⁰ סעודתא (דפ"ו).

³⁹⁴¹ הנה סוד השלשה סעודות כך הם: הראשונה שהיא של הלילה היא כנגד חקל תפוחין קדישין. והשנית של הבקר היא סעודת עתיקא קדישא. והשלישית היא סעודת ז"א. והענין הוא כי השבת הוא סוד התדבקות הב"ת בש'. שהם ג' אבות ש' ב"ת והיא עולה למעלה מנצח הוד שהם תפוחין. והם נקראים תפוחין לפי שהם כמו התפוח כלולים מלובן ואודם. אלא שזה אודם נוטה ללובן. וזה לובן נוטה לאודם. לפיכך נקראים שדה תפוחים. כי ש' בסוד שלש אבות וד' וה' בסוד ד"ה מיהודה. שהוא קודם הזווג ואחר הזווג. וכנגד סעודה זו נאמר והרכבתיך על במתי ארץ ע"ל דייקא כי עולה למעלה מנצח והוד. ועליה זו שהיא עולה למעלה מנצח והוד היינו מנצח והוד ידידה שהם במתי ארץ דייקא. ועולה על נצח והוד של הזכר דהיינו ת"ת. והם נקראים תפוחין קדישין. בסוד קדש היא לכם. ולפי שמכניסין ומבשילין הזרע העליון היורד מהמוח הנקרא חכמה והיא קדש. ולפיכך נקראים תפוחין קדישין. ולפיכך בקידוש הלילה אנו מזכירין ל"ה תיבות כנגד ל"ב שבילין. וכנגד שלשה אלו שהם נה"י כנ"ז בס' הזוהר לרמוז שנתעלו שלשה שלה ועלו למעלה על הג' של הזכר העליון ונתדבק באבות וכאשר תתעלה היא ותתדבק באבות, בהכרח יתעלה גם כן הזכר העליון על ידה בסוד ג' אחרונות שבו, ויעלו אותם השלושה למדרגת אבות בימי החול. ולפיכך בקידוש שהוא כנגד הזכר, יש בו גם כן ל"ה תיבות שהם כנגד ל"ב שבילין. וג' כנגד נה"י של הזכר שגם הם נתעלו ממה שהיו. ואין ספק כי שניהם יתענגו בעדן העליון כי שלשה אחרונות שבשניהם עלו למדרגת אבות. וג' אמצעיות למדרגת מוחין וג' ראשונות בחיק אבא ואימא. ושניהם שהם שם ההו"ה ושם אדני. שהם ז"א מתענגים על ה' ממש. וזהו אז תתענג על ה' על ה' דייקא אלא שאין זה השפע מגיע אלא להם ואנחנו מקבלים שפע מעל במתי ארץ לבד. ולפיכך סעודה זו היא כנגד והרכבתיך על במתי ארץ בערכנו, כי אין אנו מקבלים השפע כי אם מעל במתי ארץ בסעודה ראשונה (שער מאמרי רשב"י).

ספר שמות

<p>ביום השבת בסעודה השניה, נאמר "אז תתענג על ה'", "על ה'", ודאי. ש[ב]אותה השעה נגלה העתיק הקדוש וכל העולמות בשמחה והשלמות והשמחה של העתיק אנו עושים והסעודה שלו ודאי.</p>	<p>ביום השבת בסעודה השניה, נאמר "אז תתענג על ה'", "על ה'", ודאי. ש[ב]אותה השעה נגלה העתיק הקדוש וכל העולמות בשמחה והשלמות והשמחה של העתיק אנו עושים והסעודה שלו ודאי.</p>
<p>בסעודת תליתאה דשבתא³⁹⁴³ כתיב (ישעיה נח יד) והאכלתיך נחלת יעקב אביך דא היא סעודתא דזעיר אפיין דהוי בשלימותא וכלהו שיתא יומין מההוא שלימו מתברכין ובעי בר נש למחדי בסעודתיה ולאשלמא אלין סעודתי דאינון סעודתי מהימנותא שלימתא דזרעא קדישא דישאל די מהימנותא עלאה ודהא דילהון היא (דא דילהון) ולא דעמין עעכו"ם ובגיני כך אמר (שמות לא יז) בניי ובין בניי ישראל:</p>	<p>בסעודה השלישית של שבת נאמר "והאכלתיך נחלת יעקב אביך", זוהי הסעודה של זעיר אנפין, שהוא בשלמות. וכל ששת הימים, מאותה שלמות מתברכים. וצריך אדם לשמח בסעודתו ולהשלים הסעודות הללו, שהן סעודות האמונה השלמה של זרע קדוש של ישראל, שהאמונה העליונה הזאת היא שלהם ולא של עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, ולכן אמר "בניי ובין בני ישראל".</p>

³⁹⁴² עד בא הסעודה השניה כי אז היא סעודת עתיקא קדישא שאנו מקבלים שפע מעתיקא קדישא ממש ומפני זה נזכר בכתוב אז תתענג על ה' קודם והרכבתיך על במתי ארץ שלא כסדר הסעודות כי גם סעודה ראשונה יש בה קבלת שפע מעתיקא קדישא אלא שהיא לעצמה ואנחנו מקבלים שפע מעל במתי ארץ והיינו דקאמר אז תתענג על ה' ולא קאמר אענגך על ה' כדקאמר והרכבתיך על במתי ארץ אלא אמר אז תתענג סתם, וקאי אחקל תפוחין קדישין שתקבל היא עצמה עונג מעתיקא קדישא בסעודה ראשונה. ולפיכך נזכר קודם לו הרכבתיך, וקאי נמי עלינו בסעודה שניה, שאנו מקבלים שפע מעתיקא קדישא ממש בזו הסעודה השניה. ואמנם סעודה זו הב', היא סוד התעלות הבנים הנעימים, בן ובת לאבא ואימא, בסוד בנים, ויהיה הוא נכלל בחלקיו בתוך אבא עלאה בבנים שלו, והיא נכללת בחלקיה בתוך אימא עלאה בבנים שלה. כי כבר ביארנו כי סוד סעודה ראשונה הוא התעלות ג' אחרונות שבשניהם למדרגת אבות. וג' אבות למדרגת מוחות. וג' מוחות בחיק אבא ואימא. אמנם סעודה שניה היא היות ג' אחרונות שבשניהם מדרגת מוחות. וג' אבות במדרגת ג' אחרונות שבאבא ואימא וג' מוחות במדרגת ג' אבות שבאבא ואימא. וכאשר תדקדק בענין שכתבנו תמצא שסעודה אחת לא השיגו הבנים הנעימים מאבא ואימא אלא בסוד ג' אחרונות שבהם וזהו סוד חקל תפוחין קדישין בסוד קדש קדשים לפני ולפנים. וסעודה שניה השיגו הבנים הנעימים מאבא ואימא בסוד ג' אבות שבהם ולפיכך תקרא סעודה זו סעודת דע"ק כי עד שם התפשטות הכתר בסוד ג' אחרונות שבו והדברים עתיקים. ולפיכך נקרא קידוש זה קדושא רבא בסוד צומא רבא [יוה"כ] (שער מאמרי רשב"י).

³⁹⁴³ ואמנם סעודה ג' הוא סוד התעלות ז"א כולו בתוך אבא ואימא עלאה ג' אחרונות שבו בג' אחרונות שבהם. וג' אבות שבו בג' אבות שבהם. וג' מוחות שבו בג' מוחות שבהם. וזו נקראת נחלה בלא מצרים כי אין קליפה שולטת שם כיון שכולו נכלל באו"א עלאין ולא נשאר ממנו כלום למטה כסדר אצילותו הראשון. וכאשר יעלה למעלה ויהיה נכלל כולו באו"א יהיה סמוך למצח העליון בסוד ג' ראשונות שבעתיקא וזהו עת רצון. ואמנם עליה זו לא תשיגהו הכלה רק החתן לבד. ולפיכך נקראת סעודתא דזעיר אפיין ואנו מתפללין שגם הכלה תשוב למדרגה זו. וזהו ואני תפילתי לך ה' עת רצון וכבר ידוע שהיא נקראת תפילה וע"ת וסוד ואני לחבר אני עם ו'. ולפיכך אנו קורין במנחה בס"ת בשבת להדביקה עם בעלה שהוא תורה שבכתב וקורין שלשה לבד כי זהו הפרש שיש בינה לביני בשעה זו כי ישארו ממנה ג' למטה שלא נכללו בעולם העליון. ומפני היות ז"א נכלל כולו באבא ואימא הדיני' שבז"א מתבטלין אע"פ שהוא זמנם כי מסתכל בו המצח העליון בעלותו שם סמוך לו. וכל העולמות בהשקט ושלוה כי המצח העליון יתיב על כורסייא דשביבין דנור לאכפייא לון והנה כאשר תפקח עיניך תראה כי סעודה זו עם היותה של ז"א היא גדולה מכולם. ולפיכך אין אומרים בה קידוש כלל כי נעלמה מאוד. כי שם מקום האכילה ולא השתיה וזהו והאכלתיך נחלת יעקב אביך. וכד"א אכלו רעים לעילא. שתו ושכרו לתתא כנז' בס' הזוהר בפ' ויקרא בדף ד' ע"ב שנקראים רעים משום דיתבי באחדותא ברעותא וחביבותא דלא מתפרשן לעלמין והיין אעפ"י שהוא לפעמים משמח בסוד מיתו' הדינין הרי הדין ניכר בו עכ"פ. ואמנם בשעת סעודה ג' זו אין הדינין ניכרין כלל והכל רחמים גמורים. ולפיכך נסתלק משה בשעה זו ולא בבקר להראות שנתעלה בסוד הרחמים הפשוטים. ואמנם הוצרכו ג' מ'שה י'וסף ד'וד להסתלק בשבת לצורך ג' שבמלכות הנשארות להעלותם למעל' עם בעל' ודי בזה (שער מאמרי רשב"י).

ספר שמות

<p>תא חזי בסעודתי אלין אשתמודעון ישראל דאינון בני מלכא³⁹⁴⁴ דאינון מהיכלא דמלכא³⁹⁴⁵ דאינון בני מהימנותא³⁹⁴⁶ ומאן דפגים חד סעודתא מנייהו אחזי פנימותא לעילא ואחזי גרמיה דלאו מבני מלכא עלאה הוא דלאו מבני היכלא דמלכא הוא דלאו מזרעא קדישא דישראל הוא ויהבין עליה חומרא דתלת מלין דינא דגיהנם וגו'³⁹⁴⁷:</p>	<p>בא וראה, בסעודות הללו נודעים ישראל שהם בני המלך, שהם מהיכל המלך, שהם בני האמונה. ומי שפוגם סעודה אחת מהם, מראה פגם למעלה, ומראה את עצמו שאינו מבני המלך העליון, שאינו מבני היכל המלך, ושהוא אינו מזרע קדוש של ישראל, ונותנים עליו חומר של שלשה דברים דין הגיהנם וכו'.</p>
<p>ותא חזי בכלהו שאר זמנין וחגיגין בעי בר נש לחדי ולמחדי למסכני ואי הוא חדי בלחודוי ולא יהיב למסכני עונשיה סגי דהא בלחודוי חדי ולא יהיב חדו לאחרא עליה כתיב (מלאכי ב ג) וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם ואי איהו בשבתא חדי אף על גב דלא יהיב לאחרא לא יהבין עליה עונשא כשאר זמנין וחגיגין דכתיב פרש חגיכם פרש חגיכם קאמר ולא פרש שבתכם וכתיב (ישעיה א יד) חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי ואלו שבת לא קאמר:</p>	<p>ובא וראה, בכל שאר הזמנים והחגים, צריך אדם לשמח ולשמח את העניים, ואם הוא שמח לבדו ולא נותן לעניים, ענשו רב. שהרי לבדו שמח, ולא נותן שמחה לאחר, עליו נאמר "וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם", ואם הוא שמח בשבת, אף על גב שלא נותן לאחר, לא נותנים עליו עונש כבשאר הזמנים והחגים, שנאמר "פרש חגיכם", אמר פרש חגיכם ולא פרש שבתכם, ונאמר "חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי", ואילו שבת לא אמר.</p>
<p>ובגיני כך כתיב (שמות לא יז) ביני ובין בני ישראל ומשום דכל מהימנותא אשתכח בשבתא יהבין ליה לבר נש נשמתא אחרא נשמתא עלאה נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי ובגיני כך אקרי שבת מהו שבת שמא דקודשא בריך הוא שמא דאיהו שלים מכל סטרוי:</p>	<p>ולכן נאמר "ביני ובין בני ישראל", ומשום שכל האמונה נמצאת בשבת, נותנים לאדם נשמה אחרת, נשמה עליונה, נשמה שכל השלמות בה, כדוגמת העולם הבא. ולכן נקראת שבת. מה זה שבת. שם של הקדוש ברוך הוא, שם שהוא שלם מכל צדדיו.</p>
<p>אמר רבי יוסי ודאי כך הוא ווי ליה לבר נש דלא אשלים חדותא דמלכא קדישא ומאן חדותא דיליה אלין תלת סעודתי מהימנותא סעודתי דאברהם יצחק ויעקב כלילין בהו וכלהו חדו על חדו מהימנותא שלימותא מכל סטרוי:</p>	<p>אמר רבי יוסי ודאי כך הוא, אוי לאדם שלא משלים את שמחת המלך הקדוש. ומאי שמחתו, אלו שלש הסעודות של האמונה, סעודות שאברהם יצחק ויעקב כלולים בהם, וכולם שמחה על שמחה, אמונה שלימה מכל צדדיו.</p>
<p>תאנא בהדין יומא מתערין אבהו וכל בנין ינקין מה דלאו הכין (דלא כן) בכל שאר חגיגין וזמנין בהדין יומא חיבייא³⁹⁴⁸ דגיהנם נייחין בהדין יומא כל דינין אתכפיין ולא מתערין בעלמא בהדין יומא אורייתא מתעטרא בעטרין שלימין בהדין יומא חדותא ותפנוקא אשתמע במאתן וחמשיין עלמיין:</p>	<p>שנינו, ביום הזה מתעטרים האבות וכל הבנים יונקים, מה שאין כן בכל שאר החגים והזמנים. ביום הזה רשעי הגיהנם נחים. ביום הזה כל הדינים נכפים ולא מתעוררים בעולם. ביום הזה התורה מתעטרת בעטרות שלמות. ביום הזה שמחה ותפנוק נשמעים במאתים וחמשים עולמות.</p>

³⁹⁴⁴ מצד הת"ת סעודת המנחה (אור יקר).

³⁹⁴⁵ מצד המלכות סעודת הלילה (אור יקר).

³⁹⁴⁶ מצד שלשה ראשונות סעודת הבוקר (אור יקר).

³⁹⁴⁷ עונש של שלש סעודות שביטל ומהו העונש דינא דגיהנם. א"נ חומרא דג' מלי עונש גיהנם שיש

בו ג' דברים אש ושלג ושרביטא דאשא שיש שם (מ"מ).

³⁹⁴⁸ חיבייא (דפ"ו).

ספר שמות

<p>תא חזי בכל שיתא יומי דשבתא כד מטא שעתא דצלותא דמנחה דינא³⁹⁴⁹ תקיפא שלטא וכל דינין מתערין אבל ביומא דשבתא כד מטא עדן דצלותא דמנחה רעוא דרעוין אשתכח ועתיקא קדישא גליא רצון דיליה וכל דינין מתכפיין ומשתכח רעותא וחדו בכלא:</p>	<p>בא וראה, בכל ששת ימי השבת, כשמגיעה שעת תפלת המנחה, הדין הקשה שולט וכל הדינים מתעוררים. אבל ביום השבת, כשמגיע זמן תפלת המנחה, נמצא רצון הרצונות והעתיק הקדוש מגלה רצונו, וכל הדינים נכפים ונמצא רצון ושמחה בכל.</p>
<p>ובהאי רצון אסתלק משה נביאה³⁹⁵⁰ מהימנא קדישא מעלמא בנין למנדע דלא בדינא אסתלק וההיא שעתא</p>	<p>וברצון הזה הסתלק משה הנביא הנאמן הקדוש מן העולם, כדי להודיע שלא הסתלק בדין, ואותה השעה</p>
<p>פ/ט/א</p>	
<p>ברצון דעתיקא קדישא נפק נשמתיה³⁹⁵¹ ואתטמר³⁹⁵² ביה בנין כך (דברים לד ו) ולא ידע איש את קברתו כתיב מה עתיקא קדישא טמירא מכל טמירין ולא ידעין עלאין ותתאין אוף הכא האי נשמתא ודאתטמרו (דאטמר) בהאי רצון דאתגליא בשעתא דצלותא דמנחה דשבתא כתיב (דברים לד ו) ולא ידע איש את קברתו והוא טמיר מכל טמירין דעלמא ודינא לא שלטא ביה זכאה חולקיה דמשה:</p>	<p>ברצון של העתיק הקדוש יצאה נשמתו ונסתרה בו. לכן נאמר "ולא ידע איש את קבורתו". מה העתיק הקדוש נסתר מכל הנסתרים ולא יודעים עליונים ותחתונים, כמו כן כאן נשמה זו שנסתרה ברצון הזה, שהתגלה בשעת תפלת מנחת השבת. נאמר "ולא ידע איש את קבורתו", והוא נסתר מכל הנסתרים של העולם, והדין לא שולט בו, אשרי חלקן של משה.</p>
<p>תאנא בהאי יומא דאורייתא מתעטרא ביה מתעטרא בכלא בכל אינון פקודין בכל אינון גזרין ועונשין בשבעין ענפין דנהורא³⁹⁵³ דזהרין מכל סטרא וסטרא³⁹⁵⁴ מאן חמי ענפין דנפקין³⁹⁵⁵ מכל ענפא וענפא חמשה קיימין בנו אילנא³⁹⁵⁶ כלהו ענפין בהו אחידן מאן חמי אינון תרעין³⁹⁵⁷ דמתפתחן בכל סטר וסטר כלהו מזדהרין ונהרין בההוא נהורא דנפיק ולא פסק³⁹⁵⁸:</p>	<p>שנינו, ביום הזה התורה מתעטרת בו מתעטרת בכל, בכל אותן מצוות, בכל אותן גזרות ועונשים. בשבעים ענפים של אור שזוהרים מכל צד וצד. מי ראה הענפים שיוצאים מכל ענף וענף, חמשה עומדים בתוך האילן. כל הענפים אחוזים בהם, מי ראה אותם שערים שנפתחים בכל צד וצד, כולם זוהרים ומאירים באותו האור שיוצא ולא פוסק.</p>
<p>קל כרוזא נפיק אתערו קדישי עליונין אתערו</p>	<p>קול הכרוז יוצא, התעוררו קדושי</p>

³⁹⁴⁹ קנו ע"א (הערת הזהר).

³⁹⁵⁰ לקמן קנו ע"א (לש"ו).

³⁹⁵¹ משה גימ' קפ"ד קס"א, גם משה גימ' נוצ"ר. ונו"ן דנוצר גדולה, כי מדת נוצר חסד היא בבינה דדיקנא, ולכן נו"ן גדולה נגד נ' שערי בינה, ומשה הוא בבינה, ולכן נכנס בהיכל הרצון, שרצון ונוצר אותיות שוות, וז"ש בזהר שמות, דבההוא היכלא אתכנס משה (מ"מ).

³⁹⁵² כשנסתלק משה חזר האור ונתעלם, ולכן (דברים לד ו) ולא ידע איש את קבורתו, משום שהוא מהאור שנגנז (הקדו"ש לב ע"ד). מאותו הדעת עלאה משם הוא כל התורה, וכן משם הוא נשמת משה רבינו ע"ה, ע' פ' יתרו (פט רע"א) דנשמתו אתטמר ברדל"א, ולכן נקרא משה רבינו ע"ה ג"כ בשם לויתן נחש בריח כמ"ש פ' תצא (רעט ע"א). ובאותו הדעת עלאה הנה הוא האור הגנוז שרואין בו מסוף העולם ועדכ סופו, ואותו האור הוא הרזין דאורייתא (דע"ה ח"ב צ ע"ב).

³⁹⁵³ הם ז"ק דז"א (מ"מ).

³⁹⁵⁴ יש להם הארה מא"א ומאבא ומאמא (מ"מ).

³⁹⁵⁵ פ' שכל ספירה וספירה מתחלקת לכמה ספירות עד אין קץ. דרך משל חסד כלול מ"ס, וכל א' מה"ס כלול ממאה, וכן על זה הדרך עד אין סוף (מ"מ).

³⁹⁵⁶ פ' הם ה' חסדים שמתפשטים בז"א, וז"ש כולהו ענפין בהו אחידן, שהז' קצוות דז"א הנק' ענפין אוחזים בחסדים הנז' (מ"מ).

³⁹⁵⁷ הם ה"ח הנז' שנק' נ' שערי בינה, וכן ה"ג נק' נ' שערי בינה ג"כ כנודע, ור"ל מאן חמי אינון תרעין שהם ה"ח וה"ג שמאירים לכל קצה וקצה דז"א, וז"ש דמתפתחן בכל סטר וסטר (מ"מ).

³⁹⁵⁸ פ' שהארתם מבינה (מ"מ).

ספר שמות

<p>עמא קדישא דאתבחר לעילא ותתא אתערו הדוותא לקדמות מאריכון אתערו בחדוותא שלימתא אודמנו בתלת הדוון ודתלתו (בתלת) אבהן אודמנו לקדמות מהימנותא דחדווה דכל חדוותא זכאה חולקכון ישראל קדישין בעלמא דין ובעלמא דאתי דא הוא ירותא לכון מכל עמין עעכו"ם ועל דא כתיב (שמות לא יז) ביני ובין בני ישראל:</p>	<p>עליונים, התעוררו העם הקדוש שנבחר למעלה ולמטה. עוררו שמחה לפני אדונכם, התעוררו בשמחה שלימה, הזדמנו בשלש שמחות של שלשת האבות, הזדמנו לקדמות האמונה של שמחת כל השמחות. אשרי חלקכם ישראל קדושים בעולם הזה ובעולם הבא. זוהי ירושה לכם מכל העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, ועל זה נאמר "ביני ובין בני ישראל".</p>
<p>אמר רבי יהודה והכי הוא ודאי ועל דא (ודאי) כתיב (שמות כ ח) זכור את יום השבת לקדשו וכתיב (ויקרא יט ב) קדשים תהיו כי קדוש אני יהו"ה וכתיב (ישעיה נח יג) וקראת לשבת ענג ולקדוש יהו"ה מכובד:</p>	<p>אמר רבי יהודה כך הוא ודאי, ועל זה נאמר "זכור את יום השבת לקדשו", ונאמר "קדושים תהיו כי קדוש אני ה'", ונאמר "וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד".</p>
<p>תאנא בהאי יומא כל נשמתהון דצדיקיא מתעדנין בתפנוקי עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין ורוחא [ח]דא מענוגא דההוא [עתיקא] 3959 מתפשטא 3960 ונ"א ההוא מתפשטא בכלהו עלמין וסלקא ונחתא ומתפשטא לכלהו בני קדישין לכלהו נטורי אורייתא ונייחין בנייחא שלים ומתנשי 3961 מכולהו כל רוגזין כל דינין וכל פולחנין קשין דדא הוא דכתיב (שם יד ג) ביום הניח יהו"ה לך מעצבך ומרוגזך ומן העבודה הקשה:</p>	<p>שנינו, ביום הזה כל נשמות הצדיקים מתעדנים בתפנוקי העתיק הקדוש נסתר כל הנסתרים, ורוח אחת מהעונג של אותו העתיק הקדוש מתפשטת (ההוא מתפשט) בכל העולמות ועולה ויורדת ומתפשטת לכל הבנים הקדושים לכל שומרי התורה, ונחים במנוחה שלימה, נשכחים מכולם, כל הרוגזים כל הדינים וכל העבודות הקשות, זהו שנאמר "ביום הניח ה' לך מעצבך ומרוגזך ומן העבודה הקשה".</p>
<p>בגיני כך שקיל שבתא לקבל 3962 אורייתא וכל דנטיר שבתא כאילו נטיר אורייתא כלה וכתיב (שם נו ב) אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע אשתמע דמאן דנטיר שבת כמאן דנטיר אורייתא כלה:</p>	<p>לכן, שקולה שבת כנגד התורה, וכל השומר שבת כאלו שומר את כל התורה. ונאמר "אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע", נשמע שמי ששומר את השבת כמי ששומר כל התורה.</p>
<p>רבי יודאי שאיל ליה לרבי שמעון יומא חד דאערע עמיה בארחא אמר ליה רבי הא כתיב 3963 בפרשתא דא (ד) שבת דאמר ישעיה דכתיב (שם ד) כה אמר יהו"ה לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וגו' ונתתי להם בביתי ובחומותי וגו' מאי קא מיירי:</p>	<p>רבי יודאי שאל את רבי שמעון, יום אחד שנפגש עמו בדרך, אמר לו, רבי, נאמר בפרשת השבת שאמר ישעיה, שנאמר "כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וגו' ונתתי להם בביתי ובחומותי וגו'" במה זה מדובר.</p>

³⁹⁵⁹ "קדישא" נוסף בדפ"ו.

³⁹⁶⁰ פי' שנשמה יתירה באה מא"א למלכות, ונשאר חצייה תוך המלכות וחציה יורד לבני ישראל, כמ"ש בפ' ויקהל וזה שאמר דמתפשטא לכולהו בני קדישין (מ"מ).

³⁹⁶¹ מתנשי (דפ"ו).

³⁹⁶² לקבל (דפ"ו).

³⁹⁶³ "ס"א בפרשתא דשבת" נוסף בדפ"ו.

ספר שמות

<p>אמר ליה קפוטקאה ³⁹⁶⁴ חמרך קטרי ³⁹⁶⁵ בטיפסא ונחית דמלה דאורייתא בעי צחותא או אפכי לאחורך וזיל אבתראי ותכוון לבך אמר ליה בגיניה דמר עבידנא ארחא ובתריה דמר ³⁹⁶⁶ אסתכל בשכינתא:</p>	<p>אמר לו קפוטקאי, קשר את חמורך בגדר ורד, שדבר תורה צריך צחות, או הפך לאחוריו ולך אחרי, ותכוון לבך. אמר לו משום האדון עשיתי את הדרך, ואחרי האדון אסתכל בשכינה.</p>
<p>אמר ליה תא חזי מלה דא הא אוקמוה חברייא ולא פרישו מלה כה אמר יהוה לסריסים מאן סריסים אלין אינון חברייא דמשתדלי באורייתא ומסרסי גרמייהו כל שיתא יומין דשבתא ³⁹⁶⁷ ולעאן (ולען) באורייתא ובליליא דשבתא מזרזי גרמייהו בזווגא דלהון משום דידעי רזא עלאה בשעתא דמטרוניתא אזדווגת ובמלכא (למלכא) ³⁹⁶⁸:</p>	<p>אמר לו, בא וראה, דבר זה הרי פרשוהו החברים, ולא פרשו דבר. "כה אמר ה' לסריסים", מי הם הסריסים אלו, הם החברים שעוסקים בתורה ומסרסים עצמם כל ששת ימי השבת ועוסקים בתורה, ובליל השבת מזרזים את עצמם בזווגם, משום שיודעים הסוד העליון, בשעה שהמלכה מזדווגת במלך.</p>
<p>ואינון חברייא דידעין רזא דא מכוונין לבייהו למהימנותא דמאריהון ומתברכאן באיבא דמעיהון בההוא ליליא ודא הוא דכתיב (ישעיה נו ד) אשר ישמרו כמה דאת אמר (בראשית לו יא) ואביו שמר את הדבר:</p>	<p>ואותם חברים שיודעים סוד זה, מכוונים לבם לאמונת אדונם ומתברכים בפרי מעיהם באותו הלילה, וזהו שנאמר "אשר ישמרו", כמו שנאמר "ואביו שמר את הדבר".</p>
<p>ואקרון סריסים ודאי בגין להכאה לשבתא לאשכחא רעוא דמאריהון דכתיב (ישעיה נו ד) ובחרו באשר חפצתי מאי באשר חפצתי ודא זווגא דמטרוניתא ומהזיקים בבריתי (כלא חד) (כל אחד)</p>	<p>ונקראים סריסים ודאי, בשביל לחכות לשבת, למצא את רצון אדונם, שנאמר "ובחרו באשר חפצתי". מה זה "באשר חפצתי", זה זווג המלכה. "ומחזיקים בבריתי", הכל אחד. בבריתי</p>

³⁹⁶⁴ על שם שהיה מקפוטקיא ולא קראו בשמו דרך גערה, אתה בחמרך, ר"ל רוצה שתרכב בחמור ולשאול (דרך אמת), חמורך קשור אותו באילן, ולא כמ"ש בגליון [דרך אמת] (מ"מ).

³⁹⁶⁵ קטרי (דפ"ו).
³⁹⁶⁶ פי' כדרך הב' שאמרת לי, כן אעשה אלך אחריו כדי להסתכל בך וכאלו הסתכלתי בשכינה (מ"מ).

³⁹⁶⁷ ז"ל תלמידי האריז"ל מהתיקונים תבין כי כל אזהרות שעל הזווג מע"ש לע"ש הוא במשמש לשם הריון כי צריך לבנים וצריך אז להיות הזווג משבת לשבת כדי שיהיה בהיה טיפה נשמה קדושה ועליונה מיוחד עליון אמנם אם אשתו כבר מעוברת או מניקה אין לחוש כל כך עכ"ל. ובספר חמדת ימים וכו' ואנכי קבלתי מרבתי דעונש זה לאו דווקא במשמש לעיבור ונתעברה, אלא אף אם בלתי משמש לעיבור אסור כי הנה אף שאינו מוליד בפועל, הוא מוליד בכח ועביד בן לעילא בחיצונים דוגמא דמוציא שז"ל וכו' ואני ראיתי במכתב הקדש מהרח"ו עצמו כתב וז"ל, אמר לי מורי כי כל אזהרות הזוהר על הזווג מפלגו לילה ואילך הם אף בלילי שבת זה במשמע לשם הריון אמנם אם אשתו מעוברת ומניקה אין לחוש ע"כ, והתלמידים התחכמו ללמד משם אף לימי החול ומצאו און להם דברי התיקונים הנז"ל דקאמר ההוא בן דעביד עליה אתמר צדיק ורע לו וכו' דמשמע דווקא במשמע להריון, וכבר כתבנו כי אין הכוונה על הבנים הנולדים בפועל רק על הנולדים בכח אף אם לא תתעבר, ולא יתכן שדברי התיקונים יהיו הפיך כמה מאמרי הזוהר ומאמרי התיקונים עצמם ואולם להתיר בליל טבילה או כשבא מן הדרך בימות החול יש להם שורש גדול בזהר בראשית דף מט וז"ל כל ב"נ וכו' ושם נאמר וע"ד בעי לכוונא בחדווא דא כמה דבעי בחדווא דשבתא הנה כי שתיהן יש להם שרש למעלה וכולם שוו בשיעוריהן כזווגא דשבת, ושמענו מן החברים כי בליל שבועות אחר שקראו בבית הרח"ו בא חבר א' ושאלו למה לא בא פ' הלילה והשיב הרח"ו אולי נזדמנה לו טבילה של מצוה, והוא מטעם דברי הזוהר הנזכרים דטבילת מצוה מותרת בזמן איסור הזווג ע"כ תמצית דברי ספר חמדת ימים (מ"מ).

³⁹⁶⁸ כתב הרב כי בחצות ראשון דחול מזדווג יעקב ולאח מן החזה ולמעלה ובחצות הב' מזדווגים יעקב ולאח מן החזה ולמטה ובחצות ראשון דליל שבת כמו חצות אחרון דחול ובחצות הב' דשבת הוא זווג ישראל ורחל שהוא מבחר כל הזווגים (מ"מ).

ספר שמות

סתם, אשרי חלקו של מי שמתקדש בקדושה הזו ויודע הסוד הזה.	בבריתי סתם זכאה חולקיה והמאן דאתקדש בקדושה דא וידע רזא דא ³⁹⁶⁹ :
בא וראה, נאמר "ששת ימים תעבוד ועשית כל	תא חזי כתיב (שמות כ ט) ששת ימים תעבד ועשית כל
פט/ב	פט/ב
מלאכתך ויום השביעי שבת לה' אלהיך וגו', כל מלאכתך באותם ששת הימים מעשי בני האדם, ובגלל הדבר הזה, לא מזדווגים החברים רק בזמן שלא נמצא ממעשי בני אדם אלא מעשה הקדוש ברוך הוא. ומה מעשהו, זווג המלכה להוציא נשמות קדושות לעולם.	מלאכתך ³⁹⁷⁰ ויום השביעי שבת ³⁹⁷¹ ליהויה אלהיך וגו' כל מלאכתך באינן שיתא יומי עבידתיהו דבני נשא ובגין האי מלה לא מזדווגי חברייא בר בזמנא דלא ישתכח מעבידתיהו דבני נשא אלא עבידתיה דקודשא בריך הוא ³⁹⁷² ומאי עבידתיה זווגא דמטרוניתא ³⁹⁷³ ולאפקא נשמתין קדישין לעלמא ³⁹⁷⁴ :
ולכן כלילה הזה החברים מתקדשים בקדושת אדונם ומכוונים את לבם ויוצאים בנים מעולים, בנים קדושים שלא סוטים ימינה ושמאלה, בני המלך והמלכה. ועל אלה נאמר "בנים אתם לה' אלהיכם", לה' אלהיכם ודאי, משום שאלה נקראים בנים שלו, בנים למלך ולמלכה.	ובגין ³⁹⁷⁵ כך ובהאי ליליאן חברייא מתקדשי בקדושה דמאריהון ומכווני לבייהו ונפקי בני מעלי ובנין קדישין (בני) דלא סטאן לימינא ולשמאלא בנין דמלכא ומטרוניתא ³⁹⁷⁶ וועל אלין (ובגין כך רזא דמלה) כתיב (דברים יד א) בנים אתם ליהויה אלהיכם ליהויה אלהיכם ודאי בגין דאלין אקרונ בנין דיליה בנין למלכא ולמטרוניתא:
וזו דעתם של החברים, שיודעים סוד זה, נדבקים בזה, ולכן נקראים בנים לקדוש ברוך הוא, ואלה הם שהעולם מתקיים בשבילם. וכשעולה העולם בדין, הקדוש ברוך הוא מסתכל בבנים הללו ומרחם על העולם, ועל זה נאמר "כולה	והא דעתייהו דחברייא דידעין רזא דא בדא מתדבקן ובגין כך אקרונ בנין לקודשא בריך הוא והני אינן דעלמא מתקיימא בגינייהו וכד סליק עלמא בדינא ³⁹⁷⁷ אסתכל קודשא בריך הוא באינן בניו ומרחם [על] עלמא ועל דא כתיב (ירמיה ב כא) כלה זרע אמת ³⁹⁷⁸ זרע אמת ודאי מהו אמת עוקא

³⁹⁶⁹ כל הזווגים של מעלה אשר בחול הם לצורך הבירורים דהמלכין קדמאין, ולא נמשך אז נשמות חדשות, וכמ"ש בפע"ח (שער ק"ש שעל המטה פרק יא) וכן בשער המצות (פרשת בהר) (ביאורים ח"ב יב ע"א).

³⁹⁷⁰ מה שהיא מלאכתך ולא מלאכת שמים, ולפי זה אין בזווג ההוא משתתף הבורא אלא דווקא מצד ו' ימי החול, והיינו "תעבוד" בסוד העבד, והנולד שם הוא בסוד עץ הדעת טוב מצד עבד מטטרו'ן, ורע מצד עבד מורד סמא"ל, ולכך יצר הרע מתדבק באותו בן, מה שאין כן בשבת כדאיתא בגמ' (אור יקר).

³⁹⁷¹ "שבת הוא" לזווג "ה' אלהיך" קב"ה ושכינתיה, ואין שם מעשה גשמי כלל אלא הכל רוחני (אור יקר).

³⁹⁷² וכבר הקב"ה השלים הבריאה, מה מעשה נשאר שהוא עושה, ומה גם ביום שביטה (אור יקר).
³⁹⁷³ להתהוות שם הו"ה חדשה, שהוא סוד הנשמה החדשה המתהווה מזווגא דקב"ה ושכינתיה, וא"ת הא קיימא לן שבכל חצות לילה, זווג דקב"ה ושכינתיה בג"ע של מטה, ושם עושים נפשות לגרים, ואי מהא יש לתרץ דהיינו למטה בסוד מטטרו'ן והיינו נפש דתמן יצר הרע (אור יקר).

³⁹⁷⁴ עי' ביאורים ח"ב יב ע"א הובא בעמוד הקודם.

³⁹⁷⁵ ובגין (דפ"ו).

³⁹⁷⁶ שאין בהם חלק לרע, אינם אלא בליל שבת דלא שליט מטטרו'ן, ואין שם רע, האמנם קשה דקיי"ל דבשים שלום איהו זווגא דמלכא ומטרוניתא, והאי אדרא נקטא נשמתין וכו', ואין לפרש דזווגא דג"ע וזווגא דשים שלום, היינו דווקא ביומא דשבתא דלישנא משמע בכל יומא, לכך נראה לי לומר שכל סוד הענין הזה הוא, כי פעולת הזווג אי אפשר בלעדי יצר הרע, מפני שטבע פעולה זו רובה או כולה ביצר הרע, ולכך עיקרה כטבע אל האדם בחול (אור יקר).

³⁹⁷⁷ שזכותם מעביר אפו של הקב"ה שהם טוב בלא רע כדפי' (אור יקר).

³⁹⁷⁸ הענין שאומר כלה דקדק כדפי', שאר הם זרע אמת אמנם בתערובת, דהיינו אמת ת"ת, והיינו קב"ה מקנן במטטרו'ן ושם סביב רשעים יתהלכון, ולכך אינו כלה זרע אמת, אלא זרע אמת מתערב

ספר שמות

<p>קדישא שלימתא³⁹⁷⁹ כמה דאת אמר (מיכה ז כ) תתן אמת ליעקב אמת דא קודשא בריך הוא³⁹⁸⁰ וכלא חד ובגיני כך זרע אמת ודאי:</p>	<p>זרע אמת", זרע אמת ודאי. מה זה אמת, טבעת קדושה שלימה, כמו שנאמר "תתן אמת ליעקב", אמת זה הקדוש ברוך הוא, והכל אחד, ולכן זרע אמת ודאי.</p>
<p>אמר ליה רבי יודאי בריך רחמנא דשדרני הכא בריך רחמנא דהא מלה דא שמענא מפומך בכה רבי יודאי אמר ליה רבי שמעון אמאי קא בכית אמר ליה בכינא דאמינא³⁹⁸¹ דווי לאינון בני עלמא דארחיהון כבעירי³⁹⁸² ולא ידעי ולא מסתכלי³⁹⁸³ דטב לון דלא אתבריאוו ווי לעלמא כד יפוק מר מניה דמאן יכיל לגלאה רזין ומאן ינדע לון ומאן יסתכל בארחי אורייתא:</p>	<p>אמר לו רבי יודאי, ברוך הרחמן ששלחני לכאן ברוך הרחמן, שהרי דבר זה שמעתי מפין. בכה רבי יודאי. אמר לו רבי שמעון, למה בכית. אמר לו, בכיתי שאמרת אוי לאותם בני העולם שדרכיהם כבהמות ולא יודעים ולא מתבוננים, שטוב להם שלא נבראו. אוי לעולם כשיצא האדון ממנו, שמי יכול לגלות סודות ומי יודיע לנו אותם, ומי יסתכל בדרכי התורה.</p>
<p>אמר ליה חיך לית עלמא אלא לאינון חברייא דמשתדלי באורייתא וידעין סתימי אורייתא ודאי בקשום גזרו חברייא על עמא דארעא דמחבלין ארחיהו ולא ידעין בין ימינא לשמאלא דהא אינון כבעירי דיאות למעבר בהו דינא אפילו ביום הכפורים ועל בנייהו כתיב (הושע ב ו) כי בני זנונים המה בני זנונים ממש:</p>	<p>אמר לו, חיך אין העולם אלא לאותם חברים שעוסקים בתורה ויודעים נסתרות התורה ודאי. באמת גזרו החברים על עמי הארצות שמשחיתים דרכם ולא יודעים בין ימין לשמאל, שהרי הם כבהמות, שנאה לעשות בהם דין, אפילו ביום הכפורים. ועל בנייהם נאמר "כי בני זנונים המה", בני זנונים ממש.</p>
<p>אמר ליה רבי האי קרא בעי לאתישבא בארחוי כתיב (ישעיה נו ה) ונתתי להם בביתי³⁹⁸⁴</p>	<p>אמר לו, רבי, פסוק זה צריך להתישב בדרכו, נאמר "ונתתי להם בביתי</p>

שם בסוד עץ הדעת טוב ורע, אמנם מצד יום שבת, אין שם רע כדפי', שאין יצר הרע גובר ואין הקלי' דבקה אל המוח, אלא בסוד המבדיל בין קדש לחול, יש הבדלה בין יצר הרע ליצר הטוב, מה שאין הבדלה זו כ"כ חזקה בימות החול, ולזה ביום שבת כלה זרע אמת (אור יקר).

³⁹⁷⁹ ירצה אמת הוא סוד הקדושה נבדלת מן הקלי', והיינו "עזקתא קדישא" כי הקדש מורה הבדל החצונים, ועוד אמת בו א' זכר, ת"ם נקבה, כדפי' בפ' בלק בעובדי דינוקי, ולזה אמר "שלימתא" שאין שלימות אלא מתוך זכר ונקבה מיוחדים, והיינו תתן אמ"ת ליעקב, שהוא סוד היחוד כדפי'. ואמר "עזקתא" דהיינו חותם, שסוד חות"ם הוא ענין הזווג הזה, ואצילות ב' מדות אלו, שהם חותם הנחתם האצילות להנהגת התחתונים, ואח"כ נחתם חותם שאינו אמת כולו, מפני שהשקר אחוז בעקיבו, והיינו למטה בסוד מטטרון, ששקר ואמת אחוזים זה בזה, ולזה חותם זה נקרא חותם אמת שאין בו שקר ולא חצוני כלל, והכלל סובב על ענין א' (אור יקר).

³⁹⁸⁰ "אמת דא קודשא בריך הוא" מוסגר בדפ"ק. השם הויה ב"ה אשר הוא על המאציל עצמו, הנה נקרא בזה רק ע"י האצילות שהוא הנמצא האמיתי וקיים לעד. ואדרבה הוא, כי כל ענין המציאות ונמצא הוא דוקא רק באצילות, כי זולת האצילות לא שייך לומר נמצא, מאחר שהוא נעלם בתכלית ההעלם וכו', וכל המציאות העיקרי והאמיתי הוא רק באצילות, ושם הוא חותמו של הקב"ה אמת, וכמ"ש בזוה"ק (שלח קס"ג ע"ב, ושם ח"ג ש"ב ע"א, וכן בפ' יתרו פ"ט ע"ב) אמת דא קב"ה וכן הוא בכ"מ, וכנודע שמדת אמת הוא בת"ת שהוא ז"א, תתן אמת ליעקב (מיכה ז כ) (דע"ה ח"א נז ע"ד).

³⁹⁸¹ נבהל, כי לפי הנדרש, הם כל בני עולם מצד רוע בחירתם נטבעים בטיט יצרם, וחפצים מחמת מיעוט יראתם, ומקלקלים את בניהם והם מולידים כמעט בחוש, ולזה אמר לאו על ידי בכינא אלא על וכו' (אור יקר).

³⁹⁸² משלחים רסן תאותם כבהמות ואינם יודעים חטאם (אור יקר).

³⁹⁸³ במה שמקלקלים קלקול גדול שמחבלים גם את בניהם, ועתה בדורותינו אלה אנו גשמיים פחותים מבעירי, ותהי האמת נעדרת, וכל הרואה דרוש זה ישום וישרוק על מדותיו, ויצדיק דין שמים עליו, כי אנחנו טבועים בבוץ תאותנו כבהמות בכל מדותינו, ולא על חנם צווחן צווחן ולית מאן דמשגח בן, עד שכמעט צמח יאוש קבלת תפלה בכל לבותינו, ולנו בושת הפנים כהיום הזה (אור יקר).

³⁹⁸⁴ מלכות (מ"מ).

ספר שמות

<p>ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו:³⁹⁸⁵</p>	<p>ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו", היה צריך להיות "אתן להם", מה זה "אתן לו".</p>
<p>אתן להם מבעי ליה מהו אתן לו אמר ליה תא חזי ונתתי להם בביתי מהו ביתי כמה דאת אמר (במדבר יב ז) בכל ביתי נאמן הוא שמא דקודשא בריך הוא אקרי בית³⁹⁸⁶ ובחומותי כמה דאת אמר (ישעיה סב ו) על חומותיך ירושלם הפקדתי שומרים יד ושם כלומר דישלפון נשמתין קדישין מדוכתא דא וההוא יד חולק³⁹⁸⁷ באשלמותא טב³⁹⁸⁸ מליא מבנין ומבנותן (ומבנין) שם עולם אתן לו לההוא חולק שלים אשר לא יכרת לדרי דרינ דבר אחר אתן לו לההוא דידע רזא דמלה ויתכוון במה דבעי לכוונא:</p>	<p>אמר לו, בא וראה "ונתתי להם בביתי", מה זה "בביתי", כמו שנאמר "בכל ביתי נאמן הוא", שמו של הקדוש ברוך הוא נקרא בית. "ובחומותי", כמו שנאמר "על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים". "יד ושם", כלומר שיצאו נשמות קדושות ממקום זה, ואותה היד, חלק השלמות. "טוב", מלא מבנים ומבנות. "שם עולם אתן לו", לאותו חלק שלם. "אשר לא יכרת", לדורי דורות. דבר אחר "אתן לו", לאותו שיודע סוד הדבר ויתכוון במה שצריך לכוון.</p>
<p>תו אמר רבי שמעון כתיב (שמות לה ג) לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת מאי טעמא בגין דלא אתחזי דינא בהאי יומא ואי תימא הא לגבוה סלקא בכל מושבותיכם קאמר ולא לגבוה וההוא דסלקא לגבוה לאכפיא לדינא אחרא סלקא דתנינן אית אשא אכלא אשא ואשא דמדבחה אכלא אשא אחרא:</p>	<p>עוד אמר רבי שמעון, נאמר "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת". למה. כדי שלא יראה דין ביום הזה. ואם תאמר, הרי עולה לגבוה, "בכל מושבותיכם" אמר, ולא לגבוה. ואותו שעולה לגבוה, עולה לכפות דין אחר. ששנינו, יש אש אוכל אש ואש המזבח אוכל אש אחר.</p>
<p>ובגני כך אתגליא עתיקא קדישא בהאי יומא מכל שאר יומין ובזמנא דאתגליא עתיקא לא אתחזי דינא כלל וכל עלאין ותתאין משתכחין בחדוותא שלימתא ודינא לא שלטא:</p>	<p>ולכן, מתגלה העתיק הקדוש ביום הזה, מכל שאר הימים. ובזמן שמתגלה העתיק, לא נראה דין כלל, וכל העליונים והתחתונים נמצאים בשמחה שלימה והדין לא שולט.</p>
<p>תאנא כתיב (שמות לא יז) כי ששת ימים עשה יהו"ה את השמים ואת הארץ ששת ימים ודאי³⁹⁸⁹ ולא בששת והני יומין קדישין עלאין אקרון יומי דשמא קדישא³⁹⁹⁰ אתכליל בהו ואינון אתכלילין ביה זכאה חולקהון דישראל מכל עמין עעכו"ם עלייהו כתיב (דברים ד י) ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם חיים כולכם היום:</p>	<p>שנינו, כתיב "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ", ששת ימים ודאי, ולא בששת. והימים הקדושים העליונים הללו נקראים ימים, שהשם הקדוש נכלל בהם, והם נכללים בו. אשרי חלקם של ישראל מכל העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, עליהם נאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום".</p>
<p style="text-align: center;">א/צ</p>	
<p>כבד את אביך ואת אמך (שמות כ יב) רבי חייא</p>	<p>"כבד את אביך ואת אמך", רבי חייא פתח "ונהר יוצא מעדן וגו'". "ונהר", זו</p>

³⁹⁸⁵ פי' יסוד ומלכות דידה הם חומות בסוד חומת בת ציון חומת ירושלים (מ"מ).

³⁹⁸⁶ "שמא דקודשא בריך הוא אקרי בית" מוסגר בדפ"ק.

³⁹⁸⁷ פי' מפרש יד לשון חולק כמו חמש ידות (מ"מ).

³⁹⁸⁸ הוא פי' של ושם טוב דקרא ושיעור הכתוב ונתתי להם יד שהוא לשון חולק, וזה החולק הנז' הוא שם טוב דהיינו בשלמות טוב והוא מלא מבנים ומבנות (מ"מ).

³⁹⁸⁹ פי' ר"ק דז"א שכל אחד היה משמש ביומו (מ"מ).

³⁹⁹⁰ ח"א לא סע"א (לש"ו).

512

ספר שמות

<p>נביעת המעיין שיוצא תמיד ולא פוסק. ומנהר המעיין הזה, נשקה כל גן העדן, ואותו נהר של המעיין הקדוש נקרא אב, למה, משום שהוא נובע לזון את הגן.</p>	<p>פתח (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן וגו' ונהר דא נביעו דמבועא³⁹⁹¹ דנפיק תדיר³⁹⁹² ולא פסק ומנהרא דמבועא דא ואתשקיא (מתשקיא) כל גנתא דעדן³⁹⁹³ וההוא נהרא דמבועא קדישא אקרי א"ב מאי טעמא³⁹⁹⁴ משום דאיהו נביעא³⁹⁹⁵ לאתזנא לגנתא³⁹⁹⁶:</p>
<p>רבי אבא אמר, עדן ממש נקרא אב, משום שעדן זה נמצא מאותו המקום שנקרא "אין", ולכן נקרא אב. והרי בארנו, ממקום שמתחיל להמשך הכל, נקרא אתה ונקרא אב, כמו שנאמר "כי</p>	<p>רבי אבא אמר עדן ממש אקרי א"ב³⁹⁹⁷ משום דהאי עדן משתכח מההוא אתר דאקרי אין³⁹⁹⁸ ובניני כך אקרי אב והא אוקימנא מאתר דשארי לאתמשכא כלא³⁹⁹⁹ אקרי אתה⁴⁰⁰⁰ ואקרי אבא כמה דאת אמר (ישעיה סג טז) כי אתה אבינו⁴⁰⁰¹:</p>

³⁹⁹¹ המבוע בעצם היא חכמה, ובהתפשטה יותר תתגלה ותהיה בחי' שנית שהוא נביעו דמבועא, והיינו התפשטות מחכמה אל הבינה ובבחינה זו אין פירוד (אור יקר). פי' אבא (מ"מ).
³⁹⁹² דהיינו מלת "יוצא" מדלא קאמר יצא אלא יוצא, משמע לעולם יוצא, א"כ נביעו דמבוע אינם נפרדים לעולם, והנה באומר "נפיק תדיר ולא פסיק" הורה על ב' ענינים: הא', שאינו לזמנים. ב', ידוע בכל יום ויום קרוי תדיר, לזה אמר תדיר, פי' דלא פסק, והורה על ענין ב' דהיינו שבכל עת ורגע ושעה הוא יוצא ולא פסק אפילו רגע. הב', שאם יאמר דנפיק ולא פסק, הוה ס"ד שהפסק מכל וכל אין בו, אמנם ימעט ויתרבה, לזה אמר דנפיק תדיר, דהיינו כדרך זה לא פסק, וכבר פי' ענין חרבן בית המקדש בספר פרדס שער מהות והנהגה, ואחר שיווד יותר דהיינו מבינה ולמטה, שכבר נתפשט בחינת נביעו דמבועא, נעשה נהר, דהיינו מה שנמשך למטה להשקות את הגן דהיינו המלכות (אור יקר).

³⁹⁹³ ולא אמר ונהרא דמבועא דא שקיא כל גנתא דעדן, אלא שינה בב' ענינים: הא' באומרו "ומנהרא" ולא אמר ונהרא, היינו מפני שהנהר ת"ת, ואינו משקה בעצם אלא ע"י היסוד והנצח והוד, שהם אמצעיים, לזה אמר "ומנהרא" ולא נהרא בעצם. הב', באומרו "משתקיא", היינו מפני שהיא משקה עצמה, מפני שהיא הגורמת ע"י ההתעוררות כנודע, וז"ש "משתקיא" ולא שקיא, ודקדק כן מן הפסוק באומרו להשקות את הגן, ולא אמר ומשקה אלא להשקות, הוא נמשך כדי להשקות למטה יותר, דהיינו ע"י אמצעיים, שאינו משקה מעצמו. וקראו "גנתא דעדן" שעם היות המלכות למטה מחכמה, עכ"ז היא גן אל העדן העליון, חכמה כנודע, ואמר "כל גנתא" ולא מקצת גנתא, שהגן יש בו נטיעות אלו למטה מאלו, וכולם שותין מהמים העליונים האלו, ואין משך הנהר פוסק, מתחילת הגן ועד סופו יורד ומשקה, והיינו סוד, ובא השמש, שנכנס בעצם המלכות, ואל מקומו שואף ונכנס זורח הוא שם, ואין ספק שא"ב להויות אינו הת"ת, מפני שאין ההויות אלא מחכמה, היא אב באמת, אמנם ההוא נהרא שהוא הת"ת "דמבועא" שהוא החכמה, ירצה מפני שהת"ת משך שפע החכמה נקרא הת"ת א"ב, עם היות שאין מלת א"ב צודק אלא בחכמה כאומרו כולם בחכמה עשית (אור יקר). פי' אימא, ושיעור הכתוב, ונהר הוא אבא, יוצא מעדן, שהוא א"א, להשקות את הגן בינה (מ"מ).

³⁹⁹⁴ שאין א"ב צודק אלא בעילת ההויה וסבתה (אור יקר).

³⁹⁹⁵ דהיינו סבה א' שהוא דבק באב ונובע ממנו, הב' שיש ב' מיני אבות, הא' א"ב מוליד, והב' א"ב מגדל, ועם היות שאב מוליד הוא החכמה, אבל מגדל הוא הת"ת (אור יקר).
³⁹⁹⁶ וכיון שהוא מפרנס ומגדלם יקרא אב אליהם, ור' אבא פליג ואמר שלא נקרא א"ב אלא החכמה דווקא (אור יקר).

³⁹⁹⁷ ולא נביעו ונהר, אלא המבוע בעצמו, שהוא העדן, והיינו חכמה בלי עקופים, אלא ממש הוא אב המוליד איקרי א"ב ולא זו בלבד, אלא במציאות החכמה מהכתר (אור יקר). פי', וא"כ הנהר הוא אימא, להשקות את הגן הוא ז"א (מ"מ).

³⁹⁹⁸ דהיינו הכתר, א' שורש לי' חכמה, ונ' בינה, "ומשם משתכח" דהיינו שהוא נמצא למטה במקומו, ומושרש למעלה בא"ן, י' של אין ודאי, לזה נקרא אב דהיינו א' כתר, ב' חכמה, וב' הבחינות נמצאו במלת א"ב העילה והעלול (אור יקר).

³⁹⁹⁹ לאפוקי אחר שכבר נמשך שהוא למטה, אלא מאתר דשארי דהיינו חכמה, וא"ת והרי הכתר תחלה וראש, לזה אמר "לאתמשכא כולא" ואין הכתר ראש לכל אלא לחכמה ולבינה, מפני העלמו ההויות נעלמות בו, אמנם בחכמה כתיב כולם בחכמה עשית, וז"ש "לאתמשכא כולא" כבר הם כולא כולם נמצאים (אור יקר).

⁴⁰⁰⁰ לא לשון נוכח, שאין שם גילוי אלא שארי לאתמשכא, ואתה יהיה לשון ואתא מרבבות קדש, את"ה בא ונמשך, והיינו א"ב כאומרו "ואתה אבינו" (אור יקר).
⁴⁰⁰¹ עי' סוף הספר גי' מספר לבנת הספר (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>רבי אלעזר אמר כבד את אביך⁴⁰⁰² דא קודשא בריך הוא⁴⁰⁰³ ואת אמך דא כנסת ישראל⁴⁰⁰⁴ את אביך את דייקא לאכללא שכינתא [עלאה⁴⁰⁰⁵] רבי יהודה אמר כבד את אביך סתם⁴⁰⁰⁶ ואת אמך סתם⁴⁰⁰⁷ דהא כלא הוה במניינא את לרבות כל מה דלעילא ותתא⁴⁰⁰⁸:</p>	<p>אתה אבינו". רבי אלעזר אמר "כבד את אביך", זה הקדוש ברוך הוא. "ואת אמך", זו כנסת ישראל. "את אביך", "את" דווקא, להכליל שכינה עליונה. רבי יהודה אמר "כבד את אביך", סתם. "ואת אמך", סתם. שהרי הכל היה במנין, "את" לרבות כל מה שלמעלה ומטה.</p>
<p>רבי יוסי אמר האי דאמר רבי אבא⁴⁰⁰⁹ מאתר דשארי לאתמשכא כלא ואקרי אתהו שפיר דהא אוליפנא ההוא דממירא ולא אית ביה שירותא קרינן הוא מאתר דשירותא אשתכח⁴⁰¹⁰ קרינן אתה ואקרי אב וכלא חד בריך שמייה לעלם ולעלמי עלמיה אמן:</p>	<p>רבי יוסי אמר, זה שאמר רבי אבא, ממקום שמתחיל להמשך הכל, נקרא אתה, יפה, שהרי למדנו, שאותו הנסתר, ואין בו התחלה, נקרא "הוא", ממקום שנמצאת ההתחלה נקרא "אתה" ונקרא "אב", והכל אחד. ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים אמן.</p>
<p>רבי חזקיה [יצחק] אמר ודאי כלא חד כבד את אביך דא קודשא בריך⁴⁰¹¹ הוא ואת אמך דא כנסת ישראל ודהא תנן [והתנן] אמר רבי שמעון כתיב (דברים יד א) בנים אתם ליהו"ה אלהיכם ההוא אתר דאקרי בנים ובגיני כך סתימא דמלה כבד את אביך ואת אמך לאכללא כלא דלעילא ותתא⁴⁰¹² רבי יצחק אמר לאכללא ביה רביה דהוא אעיל ליה לעלמא דאתי אמר רבי יהודה בכללא דקודשא בריך הוא הוי:</p>	<p>רבי חזקיה אמר, ודאי הכל אחד. "כבד את אביך", זה הקדוש ברוך הוא. "ואת אמך", זו כנסת ישראל, שהרי שנינו, אמר רבי שמעון, נאמר "בנים אתם לה' אלהיכם", אותו מקום שנקרא "בנים" ולכן הסתימות של הדבר. "כבד את אביך ואת אמך", להכליל את הכל שלמעלה ושלמטה. רבי יצחק אמר, להכליל בו את רבו, שהוא מכניס אותו לעולם הבא. אמר רבי יהודה, הוא בכלל הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>ותאנא בהני חמש ואמירן כליל כלא בהני חמש אמירן אתגליפו חמש אחרנין ודאי חמש גו חמש הא כיצד אנכי יהו"ה אלהיך (שמות כ ב)⁴⁰¹³ לקבל</p>	<p>שנינו, בחמש האמירות הללו, כלול הכל בחמש האמירות הללו, נחקקו חמש אחרות ודאי, חמש תוך החמש. הכיצד, "אנכי ה' אלהיך", כנגד "לא תרצח".</p>

⁴⁰⁰² לפי דעת ר' חייא כבד את אביך נאמר על הת"ת מחכמה, ולדעת ר' אבא נאמר על החכמה ממש, ור' אלעזר פליג וסבירא ליה דנשמתא דבר נש מזווגא דקב"ה ושכינתיה דהיינו ת"ת ומלכות, ולכך "אביך דא קב"ה וכו'" (אור יקר).

⁴⁰⁰³ פי' ז"א (מ"מ).

⁴⁰⁰⁴ נקראת המלכות כנסת ישראל לב' סבות, ששתייהן אחת, הא' שהיא מכנסת נשמות מלמעלה, לכך היא מכנסת כל ישראל כולם והיינו כנסת ישראל. הב' שהיא מכנסת בתוכה אל הת"ת הנקרא ישראל להוליד הנשמות הנזכרות (אור יקר). פי' מלכות (מ"מ).

⁴⁰⁰⁵ פי' את דאביך לרבות בינה שנה"י שלה נעשו עצם מעצמיו דז"א וגם את דאמך לרבות אבא כי אבא יסד ברתא (מ"מ)

⁴⁰⁰⁶ פי' אבא וז"א (מ"מ).

⁴⁰⁰⁷ פי' אימא וברתא (מ"מ).

⁴⁰⁰⁸ פי' לרבות פרצופים עליונים ותחתונים (מ"מ).

⁴⁰⁰⁹ פי' ר"י בא לסייע לר' אבא שעדן הוא אבא ואינו א"א לפי שהוא נק' אין (מ"מ).

⁴⁰¹⁰ ויקרא ב ע"א רץ ע"א (הערת הזהר).

⁴⁰¹¹ פי' ר"ח מפרש אביך ואמך הם ז' ומביא ראיה מדתנן אר"ש בנים אתם לה' אלהיכם, שהם ז' וכן שנקראים בנים דאור"א, ואתם ג"כ הם בניהם וז"ש כולא חד, שהם אב ואם העליונים שהם ז' ואב ואם התחתונים (מ"מ).

⁴⁰¹² פי' ז' ואביו ואמו התחתונים (מ"מ).

⁴⁰¹³ פד ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>לא תרצה (שמות כ יג) דתנינן אמר רבי יצחק אמר רבי יהודה⁴⁰¹⁴ תרין אלין בכללא חדא אתכלילין דמאן דקטיל אזעיר דמותא ועלמא דמאריה דכתיב (בראשית ט ו) כי בצלם אלהים עשה את האדם וכתיב (יחזקאל א כו) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם:</p>	<p>ששנינו, אמר רבי יצחק אמר רבי יהודה, שני אלה בכלל אחד נכללו, שמי שהורג מקטין הדמות וצלם של רבונו, שנאמר "כי בצלם אלהים עשה את האדם", ונאמר "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם".</p>
<p>אמר רבי חייא כתיב (בראשית ט ו) שפך דם האדם באדם דמו ישפך וגו' שפך דם האדם⁴⁰¹⁵ מאן דשפיך דמא כאלו אזעיר דמותא ועלמא דלעילא כלומר לא אזעיר דמותא דא אלא דמותא אחרא משמע דכתיב שפך דם האדם באדם דמו ישפך באדם ועלאהו מטי האי פגימותא מההוא דמא דאושיד מאי טעמא משום כי בצלם אלהים עשה את האדם ובגין כך הא בהא תליא:</p>	<p>אמר רבי חייא, נאמר "שפך דם האדם באדם דמו ישפך וגו'". "שפך דם האדם", מי ששופך דם כאלו מקטין הדמות והצלם שלמעלה, כלומר, לא הקטין דמות זו אלא דמות אחרת משמע, שנאמר "שפך דם האדם באדם דמו ישפך", באדם העליון מגיע הפגם הזה, מאותו דם ששפך. למה, משום "כי בצלם אלהים עשה את האדם", ולכן זה בזה תלוי.</p>
<p>לא יהיה לך (שמות כ ג) לקבל לא תנאף (שמות כ יג) דא משקר בשמא דקודשא בריך הוא דאתרשים ביה בבר נש ובדא כמה וכמה חובין וגזרין ועונשין תליין ומאן דמשקר בהאי משקר ביה במלכא דכתיב (הושע ה ז) ביהו"ה בגדו כי בנים זרים ילדו וכתיב (שמות כ ה) לא תשתחוה להם ולא תעבדם והא בהא תליא:</p>	<p>"לא יהיה לך", כנגד "לא תנאף". זה משקר בשמו של הקדוש ברוך הוא שנרשמים באדם, ובזה כמה וכמה חטאים וגזרות ועונשים תלויים. ומי שמשקר בזה משקר בו במלך, שנאמר "בה' בגדו כי בנים זרים ילדו", ונאמר "לא תשתחוה להם ולא תעבדם", וזה בזה תלוי.</p>
<p>לא תשא (שמות כ ז) לקבל לא תגנב (שמות כ יג) וכתיב (משלי כט כו) חולק עם גנב שונא נפשו אלה ישמע ולא יגיד ודאי הא בהא תליא דהא גנבא לדא אזדמן לאומאה בשקרא מאן דעביד דא עביד דא:</p>	<p>"לא תשא", כנגד "לא תגנב". ונאמר "חולק עם גנב שונא נפשו אלה ישמע ולא יגיד", ודאי זה בזה תלוי, שהרי הגנב לזה מזדמן להשבע בשקר, מי שעושה זה עושה זה.</p>
<p>זכור את יום השבת (שמות כ ח) לקבל לא תענה ברעך עד שקר (שם יג) דאמר רבי יוסי שבת סהדותא אקרי ובעי בר נש לסהדא ועל הא דכתיב (שם לא יז) כי ששת ימים עשה יהו"ה וגו' ושבת כללא ונ"א סהדותא דכלא ואמר רבי יוסי מאי דכתיב (מיכה ז כ) תתן אמת ליעקב כמה דאת אמר (שמות לא טז) ושמרו בני ישראל את השבת ומאן דאסהיד שקרא משקר בשבת דהיא סהדותא דקשוט ומאן דמשקר בשבת משקר באורייתא כלא בגיני כך הא בהא תליא:</p>	<p>"זכור את יום השבת", כנגד "לא תענה ברעך עד שקר", שאמר רבי יוסי, שבת נקראת עדות, וצריך האדם להעיד על זה, שנאמר "כי ששת ימים עשה ה' וגו'". ושבת כלל (עדות) של הכל. ואמר רבי יוסי, מה שנאמר "תתן אמת ליעקב", כמו שנאמר "ושמרו בני ישראל את השבת", ומי שמעיד שקר, משקר בשבת, שהיא עדות אמת. ומי שמשקר בשבת, משקר בכל התורה, ולכן זה בזה תלוי.</p>
<p>כבד את אביך (שמות כ יב) לקבל לא תחמד אשת רעך (שמות כ יד) ואמר רבי יצחק כבד את אביך אביך ממש דהא מאן דחמיד אתתא ואוליד בר ההוא בר אוקיר לאחרא דלא</p>	<p>"כבד את אביך", כנגד "לא תחמד אשת רעך", ואמר רבי יצחק "כבד את אביך", אביך ממש, שהרי מי שחומד אשת חבירו ומוליד בן, ההוא מכבד את האחר שאינו</p>

⁴⁰¹⁴ "אמר רבי יצחק אמר רבי יהודה" מוסגר בדפ"ק.
⁴⁰¹⁵ "שפך דם האדם" מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

צ/ב	
<p>אביו וכתוב (שמות כ יב) כבד את אביך וגו' לא תחמד בית רעך שדהו וכתוב הכא (שם) על האדמה אשר יהוה אלהיך נותן לך ההוא דיהב לך יהא דילך ולא תחמד אחרא ודאי הא בהא תליא:</p>	<p>אביו, ונאמר "כבד את אביך וגו'". "לא תחמד בית רעך שדהו", ונאמר כאן "על האדמה אשר ה' אלהיך נותן לך", אותו שנתן לך, יהיה שלך, ולא תחמד אחר ודאי, שזה תלוי בזה.</p>
<p>ואלין חמש קדמאי כלילין חמש אחרנין ובניני כך (דברים לג ב) מימינו אש דת למו דכלא אתעביד ימינא ועל דא בחמשה קלין אורייתא אתייהבת אמר רבי יהודה כלהו הוו חמש גו חמש לקבליהון חמשה חומשי תורה:</p>	<p>ואלו החמש הראשונות כוללות חמש אחרונות, ולכן "מימינו אש דת למו", שהכל נעשה ימין, ועל זה בחמשה קולות נתנה התורה. אמר רבי יהודה, כולם היו חמש בתוך חמש, כנגדם חמשה חמשי תורה.</p>
<p>תאני רבי אלעזר באלין עשר אמירן אתגליפו כל פקודי אורייתא גזירין ועונשין דכיא ומסאבא ענפין ושרשין אילנין ונטיעין שמיא וארעא ימא ותהומי דהא אורייתא שמא דקודשא בריך הוא הוי מה שמא דקודשא בריך הוא אתגליף בעשר אמירן⁴⁰¹⁶ אוף אורייתא אתגליפא בעשר אמירן אלין עשר אמירן אינון שמא דקודשא בריך הוא ואורייתא כלא שמא חד הוי שמא קדישא דקודשא בריך הוא ממש⁴⁰¹⁷:</p>	<p>שנה רבי אלעזר, בעשר האמירות הללו נחקקו כל מצוות התורה, גזרות ועונשים, טהור וטמא, ענפים ושרשים, אילנות ונטעים, שמים וארץ, ים ותהומות, שהרי התורה היא שמו של הקדוש ברוך הוא. מה שמו של הקדוש ברוך הוא נחקק בעשר אמירות, אף התורה נחקקה בעשר אמירות. עשר האמירות הללו הם שמו של הקדוש ברוך הוא, וכל התורה היא שם אחד, שמו של הקדוש ברוך הוא ממש.</p>
<p>זכאה חולקיה דמאן דזכי בה מאן דזכי</p>	<p>אשרי חלקו של מי שזוכה בה, מי שזוכה בתורה, זוכה בשם הקדוש של</p>

⁴⁰¹⁶ שהם עשרה אותיות דשם מ"ה והם עשרה הוי"ת מנוקדות, שהם רוח דז"א (מ"מ ח"א כט ע"א).

⁴⁰¹⁷ ברמב"ן בהק' לפי' על התורה נאמר כל התורה "שמותיו" כלומר בלשון רבים, ללמדך שכל מילה ואות הם שמותיו של הקב"ה. אמנם בזהר כאן, וכן משפטים כד רע"א, וכן עי' בבהגר"א על ס"י פ"א מ"א ריש אופן ג' שזה שמו של הקב"ה בלשון יחיד, משמע שכל התורה היא התפרטות שם הוי"ה ב"ה בלבד. עי' בבהגר"א על ס"י ג ע"א ז"ל, כל השמות והתורה הכל בשם הוי"ה ב"ה והוא שם המפורש, ע"כ. ועי' בבהגר"א על ספד"צ כח ע"ג ד"ה וז"ש באתון, שאפילו אהי"ה היא עתידה להתגלות בשם הוי"ה. אמנם עי' יונת אלם פרק א', ז"ל, כאן כל התורה כלה שם א' בסוד אצילות נעלם אין עסק בה לזולתו ית', ע"כ. משמע שאה"נ באצילות הכל נכלל בגילוי א' אמנם מה שנתגלה לנו למטה הוא שכל התורה כולה כלולה משמותיו ית' וצ"ע. כל התורה כולה אשר בידינו, הגם ששורה בה אור קדושתו ית' ש והיא כולה קודש קדשים, עכ"ז הנה היא עצמה, ר"ל הקלף והאותיות שבה אשר בידינו הכתובים בדיו, הנה הם אינם אלהות כלל ח"ו וכו', הכוונה בכל זה [דברי הזהר] הוא רק על רוחניות התורה שהוא עצמותה ופנימיותה, כי בזה הנה היא כולל את כל האצילות כולה, כי רוחניות התורה הוא כל עולם האצילות גופה עם האור דא"ס שבו, וכמו שכתבנו בזה במ"א. אבל הקלף והאותיות התורה אשר בידינו, הם אינם אלהות כלל ח"ו, אלא ששורה שם אור קדושתו ית' ש, ולכן היא כולה קודש קדשים, אבל אינו מתייחד אור קדושתו עם הקלף והאותיות להיות עמהם חד ממש ע"ד שמתייחד אור א"ס באצילות, כי אין שום דבר בכל העולמות ב"ע שיתייחד בה אורו ית' ש להיות חד עמו כלל וכלל וכנז' (דע"ה ח"א נד ע"ד), רק עמו ישראל אשר הם מודים רק בו ומכוונים אליו ומזכירים וממליכים את שמו תמיד, הנה הם מעמידים את כל גילוי ושמותיו. וידוע הוא דכל התורה כולה הוא רק שמו וכו' נמצא דע"י שמירת התורה והמצוה הם מעמידים שמו יתברך למעלה (דע"ה ח"א נו ע"ב), כי הנה כל התורה כולה, הנה עצמותה העיקרית היא היא עצם אורו ית' ש מהאור דא"ס אשר האיר ונתגלה בהקו, אלא שכשם שכל הגילוי דא"ס ית' ש הוא ע"י התהוות הלבושין דהקו והצמצום וא"ק והאצילות, וכן אח"כ בהב"ע אשר נתהוו כולם ע"י בחי' הגבורות כנז'. וגילוי כל אחד ואחד הוא לפי תכונת הלבושין דכל א', כן הוא התורה שנתלבשה עצמותה ואיכותה לפי האיכות והכמות דכל עולם ועולם אשר ירדה דרך הם, עד שבעוה"ז היא מלובשת בהבושי העשיה ועומדת אצלינו בכל הצורה שהיא עתה לפנינו. אבל עצמותה העיקרית היא באמת עצם אורו ית' ש לבד (דע"ה ח"ב טו ע"ב).

ספר שמות

<p>באורייתא זכי בשמא קדישא דקודשא בריך הוא ממש⁴⁰¹⁸ רבי יוסי אמר בקודשא בריך הוא ממש זכי⁴⁰¹⁹ ו"א וכ"ו דהא הוא ושמיה חד הוא⁴⁰²⁰ בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמין אמן:</p>	<p>הקדוש ברוך הוא. רבי יוסי אומר, זוכה בקדוש ברוך הוא ממש (וכנסת ישראל), שהרי הוא ושמו אחד, ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים אמן.</p>
<p>לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב (שמות כ ב) אמר רבי יוסי (מאי טעמא⁴⁰²¹ משום דכתיב) (חגי ב ח) לי הכסף ולי הזהב [ואף⁴⁰²² על גב דלי הכסף ולי הזהב לא תעשון] אתי כלומר אותי⁴⁰²³:</p>	<p>"לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב", אמר רבי יוסי, למה, משום שנאמר "לי הכסף ולי הזהב", אף על גב שלי הכסף ולי הזהב, לא תעשון אתי, אתי כלומר אותי.</p>
<p>אמר רבי יצחק כתיב (ירמיה י ו) מאין כמוד יהוה גדול אתה וגדול שמך בגבורה וגו' גדול אתה (וגדול שמך) היינו לי הכסף [וגדול שמך] בגבורה היינו ולי הזהב אלין תרין גוונין לא מתחזיין ולא מתפארין בר כד אינון גליפין באתר חד⁴⁰²⁴ באן אתר אתגליפו בישראל [כאן יתחזון] וכאן אתחזון (יתחזון) גוונין לאתפארא כמה דאת אמר (ישעיה מט ג) ישראל אשר בכך אתפאר:</p>	<p>אמר רבי יצחק נאמר "מאין כמוד ה' גדול אתה וגדול שמך בגבורה וגו'", גדול אתה וגדול שמך, גדול אתה, היינו לי הכסף. וגדול שמך בגבורה, היינו ולי הזהב. שני הצבעים הללו לא נראים ולא מתפארים, פרט לכשהם חקוקים במקום אחד, באיזה מקום נחקקו, בישראל. כאן נראים הצבעים להתפאר, כנאמר "ישראל אשר בכך אתפאר".</p>
<p>רבי יהודה פתח (שם סא י) שוש אשיש בה' תגל נפשי באלהי וגו' זכאה חולקהון דישראל מעמין עעכו"ם דחדוותא ותפנוקא דלהון בקודשא בריך הוא⁴⁰²⁵ דכתיב שוש אשיש ביהוה כיון דאמר ביהוה אמאי כתיב באלהי אלא הכי אמרו ישראל אי ברחמי⁴⁰²⁶ אתי עלנא שוש אשיש ביהוה אי בדינא⁴⁰²⁷ תגל נפשי באלהי:</p>	<p>רבי יהודה פתח, "שוש אשיש בה' תגל נפשי באלהי וגו'", אשרי חלקם של ישראל מעמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, שהשמחה והתפנוק שלהם בקדוש ברוך הוא, שנאמר "שוש אשיש בה'", כיון שאמר "בה'", למה נאמר "באלהי". אלא כך אמרו ישראל, אם ברחמים בא עלינו, שוש אשיש בה', ואם בדין, תגל נפשי באלהי.</p>
<p>מאי טעמא⁴⁰²⁸ משום דאלין ביה אתגליפו דכתיב (ישעיה סא י) כי הלבישני בגדי ישע מהו בגדי ישע גוונין דאתגליפו לאסתכלא ביה כמה דאת אמר (ש"ב כב מב) ישעו וגו' אל יהוה ישע אסתכלותא והוא מאן דבעי לאסתכלא ובי בגוונין</p>	<p>למה, משום שאלה נחקקו בו, שנאמר "כי הלבישני בגדי ישע". מה זה "בגדי ישע", צבעים שנחקקו להסתכל בו, כמו שנאמר "ישעו וגו' אל ה' ישע", הוא הסתכלות. מי שרוצה להסתכל בי, יסתכל בצבעים שלי. למה, משום</p>

⁴⁰¹⁸ "דקודשא בריך הוא ממש" מוסגר בדפ"ק.
⁴⁰¹⁹ "בשמא" פי' מלכות, ומ"ש "בקב"ה ממש" פי' ז"א. א"נ "בשמא" שמותיו ית', "בקב"ה" א"ס (מ"מ).
⁴⁰²⁰ לעיל פו ע"א בח"ג יא ע"ב צג ע"ב (לש"ו).
⁴⁰²¹ פי' למה הזכיר הכתוב כסף וזהב, וליכתב לא תעשון אלהים אחרים, ותירץ משום דכתיב לי הכסף ולי הזהב, ור"ל אע"ג דכסף וזהב רומזים לגבורה וחסד, אפילו הכי אין עושים אותם אלוהות (מ"מ).
⁴⁰²² אף (דפ"ק).
⁴⁰²³ עי' ר' בחיי שמות כ כ.
⁴⁰²⁴ ת"ת הנק' ישראל וכולל חו"ג (מ"מ).
⁴⁰²⁵ אין צ"ל בעת שהם מתדבקים באחדותו בקדושה שזה פשיטא, אלא אפילו בעת שמחתם ותענוגם שאז נראה ענין חומרי הם דבקים בה' (אור יקר).
⁴⁰²⁶ ואנו שמחים וחוגגים בדברים הגשמיים, אין אנו רחוקים ממנו אלא דבקים בו, "שוש אשיש" בחברתו בה' (אור יקר).
⁴⁰²⁷ שנראה כועס עמנו, ואנו רחוקים ממנו ח"ו אנו שמחים במוסרו והוא דבק בנו (אור יקר).
⁴⁰²⁸ טעם לב' ענינים אל שמחתנו ואל דבקותנו, ולשניהם אמר "כי הלבישני וכו'" (אור יקר).

ספר שמות

<p>דילין (בגוונין בי) יסתכל מאי טעמא משום דכתיב (ישעיה סא י) מעיל צדקה⁴⁰²⁹ יעטני צדקה ממש דגוונין ביה אתגליפו כחתן יכהן פאר (שם) הא גוונא חד וככלה תעדה כליה הא גוונא אחרא וכד גוונין מתחברן ביה שעתא אתחויין וכלהו תאיבין לאחזאה ולאסתכלא ביה:</p>	<p>שנאמר "מעיל צדקה יעטני", צדקה ממש, שהצבעים נחקקו בו. "כחתן יכהן פאר", זה צבע אחד. "וככלה תעדה כליה", זה צבע אחר. וכשהצבעים מתחברים, באותה שעה נראים, וכולם משתוקקים לראות ולהסתכל בו.</p>
<p>רבי יוסי אמר שוש איש ביהו"ה תרין חדוון ביהו"ה ברחמי⁴⁰³⁰ תגל נפשי הא ונ"א חדו חדוה בדינא אמר רבי יהודה בכלא חדוה על חדוה וחדוה דציון זמין קודשא בריך הוא לאחדאה לישראל בחדוותא יתיר מכלא דכתיב (שם לה י) ופדויי יהו"ה ישובון ובאו ציון ברנה וגו' ופדויי יהו"ה ישובון הא חד ובאו ציון ברנה הא תרי ושמתת עולם על ראשם הא תלת ששון ושמתת ישיגו הא ארבע לקבלהון דארבע זמנין ודאתפורו (דיתפורו) ישראל בני עממיא וכדין כתיב (שם יב ד) ואמרתם ביום ההוא הודו ליהו"ה קראו בשמו וגו'⁴⁰³¹:</p>	<p>רבי יוסי אמר "שוש איש בה", שתי שמחות. "בה", ברחמים. "תגל נפשי" הרי (אחת) בדין. אמר רבי יהודה, בכל שמחה על שמחה, ושמחה של ציון, עתיד הקדוש ברוך הוא לאחד את ישראל בשמחה יתרה מהכל, שנאמר "ופדויי ה' ישובון ובאו ציון ברנה וגו'". "ופדויי ה' ישובון", הרי אחת. "ובאו ציון ברנה", הרי שתיים. "ושמתת עולם על ראשם", הרי שלש. "ששון ושמתת ישיגו", הרי ארבע כנגדם. שארבע פעמים שהתפורו ישראל בין העמים, ואז נאמר "ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו וגו'".</p>
<p>וידבר אלהים את כל הדברים האלה (שמות כ א) כל הדברים כללא דא הוא כללא דכללא דלעילא ותתא אנכי רוא דעלמא עלאה⁴⁰³² ברוא דשמא קדישא יהו"ו אנכי אתגליא⁴⁰³³ ואתגניא⁴⁰³⁴ אתגליא ברוא קדישא דכרסייא דסיהרא קיימא ובשלימו (דשלימו) כחדא כד שמשא שלטא וסיהרא אתנהירת ולית לה שבתא בר שבתא</p>	<p>"וידבר אלהים את כל הדברים האלה", "כל הדברים" כלל, זה הוא כלל של הכל, כלל של מעלה ומטה. "אנכי", סוד של העולם העליון, בסוד השם הקדוש, יהו"ו. אנכי, נגלה ונגנז, נגלה בסוד קדוש של הכסא, שהלבנה עומדת בשלמות כאחד, כשהשמש שולט והלבנה מאירה, ואין לה שבת פרט לשבת</p>
<p>צ/א/א</p>	
<p>דנהורא דנהיר עליה:</p>	<p>של האור שמאיר עליה.</p>
<p>אנכי באשלמות רזין דשלימו דכורסייא לתתא ואסתלקו חיון קדישין ואיהי אתתקנת בתקונהא וכד איהי שפירא בחיזו ובעלה אתי לנבהא כדין אקרי אנכי:</p>	<p>"אנכי", בהשלמת סודות של שלמות של הכסא למטה, והתעלו החיות הקדושות והיא נתקנה בתקונה. וכשהיא יפה למראה ובעלה בא אליה, אז נקראת אנכי.</p>
<p>אנכי רוא דכלא כחדא בכללא דכל אתוון ובשבילי אורייתא דנפקו (בשביל אורייתא⁴⁰³⁵</p>	<p>"אנכי", סוד של הכל כאחד, בכלל של כל האותיות, בשבילי התורה שיצאו</p>

⁴⁰²⁹ פי' ישראל אומרים מעיל צדקה, דהיינו בגדים של ת"ת הנק' צדקה יעטני, והם חסד וגבורה שנכללים בו, וז"ש כחתם הם החסדים ובכלה הם הגבורות (מ"מ).

⁴⁰³⁰ פי' כשיש הרחמים אזי יש ב' שמחות, וכשיש דינים אין שם רק חדוה א' לבד (מ"מ).

⁴⁰³¹ כאן שייך מה שבסוף זה החלק סי' ב (הערת הזהר).

⁴⁰³² פי' בינה שמתלבשת בז"א, וז"ש ברזא דשמא קדישא יהו"ו שהוא ז"א (מ"מ).

⁴⁰³³ פי' מלכות (מ"מ).

⁴⁰³⁴ פי' בינה, כי אנכי רומז למלכות ובינה (מ"מ), כמש"ו בב' כרוסיין עלמא עלאה ותתאה (יהל אור).

⁴⁰³⁵ פי' יסוד דאבא (מ"מ).

ספר שמות

<p>דנפיק) מגו רזא עלאה⁴⁰³⁶ ביה [בהאי אנכי] תליין רזין עלאין ותתאין אנכי רזא למיהב אנר טב לצדיקיא דקא מחכן ליה ונטרי פקודי אורייתא בהאי אית לון בטחונא כדקא חזי לעלמא דאתי וסימניך (בראשית מא מד) אני פרעה⁴⁰³⁷:</p>	<p>מתוך סוד עליון. ב"אנכי" הזה תלויים סודות עליונים ותחתונים. "אנכי", סוד לתת שכר טוב לצדיקים שמחכים לו ושומרים את מצוות התורה, בזה יש להם בטחון כראוי לעולם הבא, וסימנך "אני פרעה".</p>
<p>אנכי ולא יהיה לך אתמר ברזא דאורייתא⁴⁰³⁸ ודא איהו זכור ושמור, אנכי רזא סתימא ונגיז בכל אינון דרגין דעלמא עלאה בכללא חדא וכיון דאתמר אנכי אתחבר כלא כחדא ברזא חדא:</p>	<p>"אנכי" ו"לא יהיה לך" נאמר בסוד התורה, וזהו זכור ושמור, אנכי סוד נסתר וגנוז בכל אותן דרגות של העולם העליון בכלל אחד, וכיון שנאמר "אנכי" התחבר הכל כאחד בסוד אחד.</p>
<p>אנכי רזא דתריין כרסוין⁴⁰³⁹ אני ויין⁴⁰⁴⁰ (כ') דכורסייא⁴⁰⁴¹ [אחרא⁴⁰⁴² עילאה] ואחרא (נ"א אני כורסייא חדא כ' כורסייא אחרא עלאה):</p>	<p>אנכי סוד של שני כסאות, אני כ' של כסא אחר עליון (אני כסא אחד, כ' כסא אחר עליון).</p>
<p>אנכי דקא אתדכי מקדשא ונוכראה לא אתקרב בהדיה ומקדשא נהיר בלחודוי דקא אתבטל בההיא שעתא יצר הרע מעלמא וקודשא בריך הוא אסתלק ביקריה בלחודוי וכדין אתמר (שמות כ ב) אנכי יהוה אלהיך רזא שלים בשמא קדישא א' ליחדא רזא דשמא קדישא בדרגוי למהוי חד בגין [דיהא (נראה שחסר)] ודרזא דיליה איהו ויין⁴⁰⁴³ (דיהא) נ' רזא למדחל ומקודשא (קודשא) בריך הוא⁴⁰⁴⁴ ולמנדע דאית דין ואית דייין ואית אגר⁴⁰⁴⁵ טב לצדיקיא ופורענות לרשיעיא בגין דרזא דיליה ה' תתאה:</p>	<p>אנכי, שכשנטהר המקדש, ונכרי לא יקרב אליו, והמקדש מאיר לבדו, שהרי התבטל באותה שעה יצר הרע מן העולם, והקדוש ברוך הוא התעלה בכבודו לבדו, ואז נאמר "אנכי ה' אלהיך", סוד שלם בשם הקדוש א', ליחד סוד השם הקדוש בדרגותיו, להיות אחד, שסודו הוא ו' נ' סוד לירא מן הקדוש ברוך הוא, ולדעת שיש דין ויש דין, ויש שכר טוב לצדיקים ופורענות לרשעים, משום שהסוד שלו, ה' תחתונה.</p>
<p>כ' לקדשא שמא קדישא בכל יומא לאתקדשא</p>	<p>כ', לקדש את השם הקדוש בכל יום ולהתקדש בדרגות קדושות ולהתפלל</p>

⁴⁰³⁶ שיוצא מאבא (מ"מ).

⁴⁰³⁷ פי' פרעה היא בינה והיא עלמא דאתי (מ"מ).

⁴⁰³⁸ שהן ז'ן, מצות עשה, ומצות לא תעשה, ואלו ב', זכור ושמור, וכן אנכי ולא יהיה לך, הן כלל מצות עשה ומצות לא תעשה, אלא שזה בסוד ע"ז, שכל המודה בה ככופר כו' (חולין ה ע"א), וכמ"ש את כל אשר צוה ה' כו' וזה בסוד השבת שהיא שקולה כע"ז (שם עירובין סט ע"ב), ולכן נאמר זכור ושמור תיכף אחר אנכי ולא יהיה לך, ולא תשא הוא כלל אנכי ולא יהיה לך (יהל אור). עי' מלואים אות יד.

⁴⁰³⁹ בינה ומלכות, שניהם נק' כסא, בינה כסא לא"א, ומלוכת כסא לז"א, ומפרש הזהר כיצד נרמזו ב' הכסאות באנכי ואמר אני כ' וכו' (מ"מ).

⁴⁰⁴⁰ עי' ח"ג רנו ע"ב ובפרט בענין הגרסא.

⁴⁰⁴¹ כ' הוא ה' עילאה, כסא הכבוד, אני ידוע (יהל אור). ועי' זהר הרקיע ח"א ג ע"א.

⁴⁰⁴² ור"ל אני היא מלכות, וכ' היא כסא העליון שהיא בינה (מ"מ).

⁴⁰⁴³ "בגין דרזא דיליה איהו ו" נמחק במ"מ ויהל אור, ובמקומו איתא "ורזא דיליה וא"ר". א' מתחלפת בו' כשתכתוב וא"ו במילואה (רח"ו במ"מ), ור"ל ד' אתון דהו"ה כמ"ש וכולן נתחלף לבד ה', וז"ש למטה "ואת דא לא אתחלף כו", ויחודא תליא בא' וא' הוא ו' כמ"ש בסתרי אותיות פרשת בראשית ובריש פ' תצוה בארוכה, ושם הוא יחודא, נ' הוא סיהרא וע' לקמן רטו ע"א ויהושע בן נון כו', ומש"ש ושם למדחל ויראת מאלהיך (יהל אור).

⁴⁰⁴⁴ פי' שהנ' היא מ' שנקרא יראה, והיא ה' אחרונה שבשם (מ"מ).

⁴⁰⁴⁵ כמ"ש בפסוק אני ה', אני נאמן לשלם כו' ואני נאמן כו', וז"ס הנ', כמ"ש (שבת קד ע"א) נ' כפוף, נ' פשוט, נאמן כפוף וכו', והוא נו"ן מלא כמ"ש וה' הוא נו"ן כמ"ש בה' תרעין בנ' תרעין י' פעמים ה', וכ' הוא כורסייא ה' עלאה כידוע ושם לקדשא ולצלאה ממעמקים קראתיך (יהל אור).

ספר שמות

<p>בדרגין קדישין ולצלאה צלותא לגביה בכל זמנא לאסתלקא כתר א עלאה רזא דכורסייא עלאה⁴⁰⁴⁶ על גבי חיוון עלאיין⁴⁰⁴⁷ כדקא יאות ורזא דיליה ה' עלאה:</p>	<p>אליו תפלה בכל זמן, להעלות הכתר העליון, סוד של הכסא העליון על גבי החיות העליונות כראוי, והסוד שלו, ה' עליונה.</p>
<p>י' לאשתדלא⁴⁰⁴⁸ באורייתא יממא ולילי ולמגזר גזירו ברזא לתמניא יומין ולקדשא בכרא ולאנחא תפילין וציצית ומזוזה ולממסר נפשא לגבי קודשא בריך הוא ולא תדבקא ביה אלן אינון תריסר פקודין⁴⁰⁴⁹ עלאין דכלילין רליו פקודין אחרניין⁴⁰⁵⁰ דאינון ברזא דאנכי כללא דזכור ואת דא לא אתחלף [באתר] ובאתר אחרא⁴⁰⁵¹ (באת) דא בגין דאיהי י' רזא עלאה כללא דאורייתא ובאלין תריסר אית תריסר מכילין דרחמי⁴⁰⁵² דתליין מנייהו וחד דשלמא למהוי תליסר:</p>	<p>י', לעסוק בתורה יומם ולילה ולמול מילה בסוד לשמנה ימים ולקדש הבכור ולהניח תפלין וציצית ומזוזה ולמסור את הנפש לקדוש ברוך הוא ולהדבק בו. אלה הן שתיים עשרה מצוות עליונות שכוללות מאתיים שלשים ושש מצוות אחרות, שהן בסוד של אנכי, כלל של זכור. ואות זו לא מתחלפת במקום אחר זה, משום שהיא י', סוד עליון, כלל של התורה. ובשתיים עשרה הללו יש שתיים עשרה מדות הרחמים שתלויות מהם, ואחת ששולטת להיות שלש עשרה.</p>
<p>לא יהיה לך (שמות כ ג) רזא דשמור בתלת מאה ושתין וחמש פקודי אורייתא ל' רזא דלא למיהב יקר ורבו לאלהא אחרא ל' מגדלא ודפרח וסליקן [דפרחא וסלקא] באוירא⁴⁰⁵³ דלא יסטי לבא למבני לה ולא להא אחרא כמה דאית רזא דבונה מגדלא [לא להא אחרא] ל' דלא למפני בדיוקנא דע"ז [דלא] להרהרא אבתרהא דלא לסגדא ולא לאכפיא [לא תכפיא] גרמיה לאלהא אחרא:</p>	<p>"לא יהיה לך", סוד של שמור, בשלש מאות ששים וחמש מצוות התורה. ל', סוד שלא לתת כבוד וגדולה לאלוה אחר. ל', מגדל שפורח ועולה באויר, שלא יסטה הלב לבנות לאלוה אחר, כמו שיש סוד של בונה מגדל (לא לוה אחר). ל', שלא לפנות בדמות של עבודה זרה, שלא להרהר אחריה, שלא להשתחוות ולא לכפות עצמו לאלוה אחר.</p>
<p>א' דלא לחלפא יחודא דמריה בגין טעוון אחרניין א' דלא להרהרא דאית אלהא אחרא בר מניה א' דלא למסטי בתר בידיין⁴⁰⁵⁴ ודכורו ברזא דדיוקנא דאדם ולא בדיוקנא אחרא א' דלא למשאל מן מתייא ולא למעבד חרשין א' דלא יומי בפומי</p>	<p>א', שלא להחליף היחוד של רבונו מחמת אלהים אחרים. א', שלא להרהר שיש אלוה אחר פרט אליו. א', שלא לסטות אחר אובות וידעונים בסוד של דמות אדם ולא בדמות אחרת. א', שלא לשאול מן המתים ולא לעשות כשפים.</p>

⁴⁰⁴⁶ פי' בינה (מ"מ).

⁴⁰⁴⁷ פי' חגת"ם (מ"מ).

⁴⁰⁴⁸ שהכל הן באות ברית י', שאורייתא ברית, אם לא בריתי כו', כרתי אתך ברית כו', וכן כולם כידוע. והן תריסר פקודין דתליין בצלותא, נגד י"ב אברים פנימים שאמרו במעשה תורה ובאותיות דר"ע ובסוף ברכות (סא ע"ב), וכמש"ל בפ' ויקהל. וי"ב במלת לא, דלא יהיה לך, והן נגד י"ב איברים חיצוניים מנהיגי הגוף, י"ב פרקים, פרקי המרכבה, והן נגד פנימי וחיצון נגד י"ב חיות וי"ב אופנים כידוע ואדם כלל כולן, וז"ש וחד דשטלא עליהו, והן ב"פ אח"ד מ"ע ומל"ת וב' אותיות לא דר"נ של סט"א, וז"ש ל' דלא למפני כו' ל' מגדלא כו' והוא בנוק' (יהל אור).

⁴⁰⁴⁹ פי' חשבון מצות התלויים באנכי עולים י"ב (מ"מ).

⁴⁰⁵⁰ פי' להשלים רמ"ח (מ"מ).

⁴⁰⁵¹ פי' ה' דאנכי לא נתחלפה (מ"מ).

⁴⁰⁵² פי' ג' הויר"ת בדיוקנא דא"א נגד י"ב תיקוני דיקנא, שכל הויר"ה היא ד', הרי י"ב והויר"ה הכוללת הם י"ג. וז"ש "וחד דשלטא וכו'" והיא נגד "ונקה" הכולל כולם כנודע (מ"מ).

⁴⁰⁵³ יראה היא נוק' דסט"א שיונקת מיסוד דנוק' דקדושה שמשם חיותה ויסוד דנוק' נק' אוירא כנודע (מ"מ). עי' ע"ח שער כח פרק א וב, וכן שער כט פרק ה.

⁴⁰⁵⁴ הוא בדכורא כידוע שהן דר"נ דיצר הרע, שאור ודבש, אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר כו', ועי' בריש רות ד' אתוון דשמא קדישא באדם ד' נשמתין וב' דיצר הרע, שאינן אלא נגד זר"ן ולכן ד' אתוון באנכי וב' בלא יהיה לך ומ"מ ד' ל"ת ביה לא יהיה לך לא תעשה כו' לא תשתחוה ולא תעבדם (יהל אור).

ספר שמות

<p>בשמה דאלהא אחרא עד הכא תריסר אחרנין דאינון פקודי שמור ובאלין תריסר תליין תלת מאה וחמשיין ותלת פקודי דשמור אחרנין דכלילין באלין תריסר ורוא דא אנכי⁴⁰⁵⁵:</p>	<p>א', שלא ישבע בפיו בשם של אלוה אחר. עד כאן שתיים עשרה אחרות שהם מצוות שמור. ובשתיים עשרה הללו תלויות שלש מאות חמשים ושלש מצוות של שמור אחרות, שכלולות בשתיים עשרה הללו, וסוד זה אנכי.</p>
<p>אמר רבי שמעון תו תנינן אנכי כללא דעילא ותתא⁴⁰⁵⁶ כללא דעלאין ותתאין⁴⁰⁵⁷ כללא דחיון קדישין דכלילין ביה כלא הוא ברוא דאנכי לא יהיה לך לתתא רוא [דתריסר] [דתליסר] חיון תתאין:</p>	<p>אמר רבי שמעון, עוד שנינו, אנכי כלל של מעלה ומטה, כלל של עליונים ותחתונים, כלל של חיות הקדושות שכלולות בו. הכל הוא בסוד של אנכי. "לא יהיה לך" למטה, סוד של שתיים עשרה החיות התחתונות.</p>
<p>לא תעשה לך פסל (שמות כ ד) פסלו מההוא אתר עלאה מההוא אתר קדישא פסל פסולת דקדושה דאיהו רוא דטעוא אחרא ורוא דא כמה דאת אמר (יחזקאל א ד) וארא⁴⁰⁵⁸ והנה רוח סערה באה מן הצפון וגו' וכל תמונה הדא הוא דכתיב (שם) ואש מתלקחת⁴⁰⁵⁹ כי אנכי [יהוה] אלהיך בגין לאתערא לבא לגבי עילא ולא לנחתא לתתא ולא למקרב לתרע ביתא אל קנא דקנאה איהו בההוא⁴⁰⁶⁰ אתר⁴⁰⁶¹:</p>	<p>"לא תעשה לך פסל" נפסלו מאותו מקום עליון, מאותו מקום קדוש פסל פסולת של קדושה, שהוא סוד של אל אחר, וסוד זה כמו שנאמר "וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון" וגו'. "וכל תמונה", זהו שנאמר "ואש מתלקחת", "כי אנכי ה' אלהיך", כדי לעורר את הלב למעלה ולא לרדת למטה ולא לקרב לשער הבית. "אל קנא", שהקנאה היא באותו מקום.</p>
<p>ורוא דא (משלי ל כא) תחת שלש רגזה ארץ ואיהו לא תעשה לך חד פסל תריין וכל תמונה תלת וארץ דא על דא</p>	<p>וסוד זה "תחת שלוש רגזה ארץ" והוא "לא תעשה לך", אחד פסל שנים, "וכל תמונה", שלש. ו"ארץ" זו על זה</p>
<p style="text-align: center;">צא/ב</p>	
<p style="text-align: center;">זהר:</p>	
<p>אתרגיזת פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים (שמות כ ה) אילנא חדא דאינציב חדא ותריין זמנין וותלת זמנין וארבע זמנין ואתפקד על חובי קדמאי אב ובן שלישי ורביעי חד הוא (לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא וגו') כד לא ואתתקון (מתתקון) ולא חייש לאתתקנא וכן בהפוכא ודדאן</p>	<p>רגזה. "פוקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים", אילן אחד שנטע פעם ופעמים ושלש פעמים וארבע פעמים, ונפקד על חטאים ראשונים. אב ובן, שלישי ורביעי, אחד הוא כשלא נתקן ולא חשש לתקן, וכן בהפוך של זה לאילן שנתקן כראוי ועומד על קיומו</p>

⁴⁰⁵⁵ פי' שגם לא יהיה לך שהם ל"ת נגד ה"ג הם כלולים בה' חסדים שהם אנכי (מ"מ).

⁴⁰⁵⁶ פי' בינה ומלכות (מ"מ). נתייסד עי"ז יסוד למטה להיות מקום ומעון לכל המלכות הכללי כולו, לשכון כבוד בתוכם ולהתגלה למטה בכל כללותה כולה, בהיחוד דשכינתא עלאה ותתאה יחד וכמו שהיה במתן תורה, כמ"ש בפ' יתרו (דף צא ע"א) אנכי כללא דעילא ותתא כו' כי שם נתייחד הכל, והיה עומד אז שיתוקן העולם לגמרי כמו קודם החטא, וכמ"ש (שם צ"ד ע"א) (הקדו"ש מז ע"ד).

⁴⁰⁵⁷ הם כפשטם, וחיון הם חגת"ם דאצילות (מ"מ).

⁴⁰⁵⁸ והן ד' וכן בלא תעשה עצמו הן ד' כמשי"ו ואיהו לא תעשה חד כו' ועי' מ"ש בתיקו"ז תיקון ל"ב (פה ע"א) (יהל אור). ז"ל: כיון שנכנס בכל ד' אבות נזיקין ויצא מד' מדרגות שבקדושה, אין לו תקנה, ועמש"ל. ור"ל בזה כאן, שהן מ"ש פסל וכל תמונה, א'. אשר כו', ב'. ואשר כו', ג'. ואשר כו', ד'. וט"ס מ"ש בזוהר שם, לא תעשה לך חד כו'.

⁴⁰⁵⁹ שהוא קלי' השלישית כמ"ש למטה וכל תמונה תלת (יהל אור).

⁴⁰⁶⁰ בהאי (יהל אור).

⁴⁰⁶¹ ר"ל בשם אל תתאה כמשי"ו (יהל אור).

⁴⁰⁶² ואף שכתב ה' אלקיך, כבר פי' שהוא ענין אחר לאתער אלבא כו' (יהל אור).

ספר שמות

<p>”ועושה חסד וגו’”.</p>	<p>(דא) לאילנא דאיהו אתתקן כדקא חזי וקאים על קיומיה,⁴⁰⁶³ ועושה חסד וגו’⁴⁰⁶⁴:</p>
<p>”לא תשא”, את הסוד הזה, הרי בארו החברים, משום שכשהקדוש ברוך הוא שתל את העולם, הטביע בתוך התהומות, צרור אחד חקוק בשם הקדוש והטביע אותו בתוך התהום. וכשהמים רוצים לעלות, הם רואים את סוד השם הקדוש חקוק על אותו צרור, ושבים ושוקעים וחוזרים לאחור והשם הזה עומד עד היום הזה בתוך התהום.</p>	<p>לא תשא (שמות כ ז) רוא דא הא אוקמוה חברייא בגין דקודשא בריך הוא כד שתיל עלמא אטבע גו תהומי צרורא דא חקיקא בשמא וקדישא (דא) ואטבע לה לגו תהומא וכד מיא בעאן לסלקא חמאן רוא דשמא קדישא חקיקא (א) על ההוא צרורא ותייבין ומשתקעין אוהדריין (ומתהדריין) לאחורא ושמא דא קיימא [עד יומא דא] (עוד יומא) גו תהומא:</p>
<p>ובשעה שנשבעים בני אדם על אמת בקיום של אמת, אותו הקשר, עולה ומקבל את אותה שבועה וחוזר ומתקיים על התהום והעולם מתקיים. ואותה שבועת אמת מקיימת את העולם.</p>	<p>ובשעתא דאומין (דאומן) בני נשא על קשוט בקיימא דקשוט ההוא צרורא סלקא ומקבלא ההוא אומאה ואהדר ואתקיים על תהומא ועלמא אתקיים וההוא אומאה דקשוט קיים עלמא:</p>
<p>ובשעה שנשבעים בני אדם שבועה לשקר, אותו הקשר עולה לקבל את אותה שבועה, כיון שרואה שהוא שקר, אז אותו הקשר שהיה עולה שב לאחור, והמים הולכים ושטים, והאותיות של אותו הקשר פורחות לתוך התהומות ומתפזרות, ורוצים המים לכסות את העולם ולהחזירו כמו מקדם.</p>	<p>ובשעתא דאומו בני נשא אומאה לשקרא ההוא צרורא סלקא לקבלא לה ולהיא אומאה כיון דחזי דאיהו דשקרא (איהו שקרא) כדין ההוא צרורא דהוה סליק תב לאחורא ומיין אזלין ושמיין ואתוון דההוא צרורא פרחן גו תהומי ואתבדרן ובעאן מיא לסלקא לחפייא עלמא ולאחורא ליה כמלקדמין:</p>
<p>עד שמזמין (שרומז) הקדוש ברוך הוא לממונה אחד, יעזריאל, שממונה על שבעים מפתחות, בסוד של השם הקדוש, ונכנס לאותו הקשר וחווקק בו אותיות כמקדם. ואז מתקיים העולם, וחוזרים המים למקומם. (שאותו הקשר גורם לרגש את האותיות של השם הקדוש, וחווקק אותן כבתחלה, וחוזרים המים למקומם ואז מתקיים העולם.) ועל זה נאמר ”לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא”.</p>	<p>עד דזמין אנ"א דרמיזו קודשא בריך הוא לחד ממנא יעזריאל די ממנא על שבעין מפתחן ברוא דשמא קדישא ועאל⁴⁰⁶⁵ לגביה דההוא צרורא וחקיק ביה אתוון כמלקדמין וכדין אתקיים עלמא ואהדרו מיין לדוכתייהו אנ"א דההוא צרורא ורגיש להו לאתוון דשמא קדישא וחקיק להו כמלקדמין ואהדרו מיין לדוכתייהו וכדין אתקיים עלמא ועל דא כתיב (שמות כ ז) לא תשא את שם יהוה אלהיך לשוא:</p>
<p>רעיא מהימנא:</p>	<p>רעיא מהימנא:</p>
<p>מצוה י"ב. להשבע בשמו בדרך אמת. ומי שנשבע שבועה, הוא כולל את עצמו</p>	<p>פקודא וי"ב לאומאה בשמיה בארח קשוט⁴⁰⁶⁶ ומאן דאומי שבועה הוא כליל גרמיה⁴⁰⁶⁷ באינן</p>

⁴⁰⁶³ כדין (נוסף במ"מ).

⁴⁰⁶⁴ ור"ל כמ"ש הרב שפסוק פוקד עון אבות וכו' הוא באדם אחד שנתגלגל ג' פעמים, עם פעם ראשונה הם ד' פעמים, ואינו מתגלגל רק אלו הד' פעמים דווקא ותו לא, וכל זה אם לא עשה שום תיקון בד' גלגולים הנז'. אבל כשעושה שום מצוה בכל פעם, אזי מתגלגל אפילו עד אלפים פעמים, וזש"ה פוקד עון אבות וכו' שפעם א' נקרא אב ופעם ב' נקרא בן וכו', עד רביעים, דהיינו ארבעה פעמים דווקא. וכל זה אם הוא לשונאי, אבל ועושה חסד, דהיינו אם בכל פעם עושה שום מצוה יתגלגל עד אלפים, עכ"ל בספר הגלגולים (מ"מ).

⁴⁰⁶⁵ ואעל (דפ"ו).

⁴⁰⁶⁶ הרמב"ם והבה"ג מנו מצוה זו של "ובשמו תשבע" ממנין המצות, אבל הרמב"ן ז"ל כתב, מש"ה ובשמו תשבע אינה מצוה אלא רשות, דאף מי שיש בו כל אותם המדות את ה' אלקיך תירא וכו' אפילו הכי בשמו תשבע רשאי לישבע אבל אינה מצוה. עוד כתב הרמב"ן או יהיה לאו הבא מכלל

ספר שמות

<p>שבע דרגין עלאין דשמא דקודשא בריך הוא⁴⁰⁶⁸ אתכליל בהו והא שיתא אינון⁴⁰⁶⁹ והוא (איהו) בר נש דאומי אומאה דקשוט [על פי בית דין] כליל גרמיה בהו⁴⁰⁷⁰ והוא שביעאה לקיימא שמא קדישא בדוכתיה⁴⁰⁷¹ ועל דא כתיב (דברים ו יד) ובשמו תשבע ומאן דאומי אומאה למננא ולשקרא גרים לההוא אתר דלא יתקיים בדוכתיה⁴⁰⁷²:</p>	<p>באותן שבע דרגות עליונות, שהשם של הקדוש ברוך הוא נכלל בהן. והרי הם שש. אותו אדם שנשבע שבועת אמת על פי בית דין כולל את עצמו בהן, והוא שביעי, לקיים את השם הקדוש במקומו, ועל זה נאמר "ובשמו תשבע". ומי שנשבע שבועה לחנם ולשקר, גורם לאותו מקום, שלא יתקיים במקומו.</p>
<p>אומאה לקיימא פקודא דמאריה⁴⁰⁷³ דא איהו שבועה דקשוט כד ההוא יצר הרע מקטרג לבר נש ומפתי ליה למעבר על פקודא דמאריה ודא איהו אומאה דמאריה אשתבחו (אשתבחו) ביה ואצטריך ליה לבר נש לאומאה במאריה⁴⁰⁷⁴ על דא ואיהו שבחא דיליה וקודשא בריך הוא משתבח ביה כגון בועז דכתיב (רות ג יג) חי יהו"ה שכבי עד הבקר דהא יצר הרע הוה מקטרג ביה ואומי על דא:</p>	<p>שבועה לקיים מצות אדונו, זוהי שבועת אמת. כשאותו יצר הרע מקטרג לאדם ומפתה אותו לעבור על מצות אדונו, זוהי שבועה שאדונו משתבח בו. וצריך לאדם להשבע ברבוננו על זה, והוא שבחו. והקדוש ברוך הוא משתבח בו, כמו בועז, שנאמר "חי ה' שכבי עד הבוקר", שהרי יצר הרע היה מקטרג בו ונשבע על זה.</p>
<p>נדר איהו לעילא⁴⁰⁷⁵ ואינון חיי מלכא רזא דרמ"ה שייפין ותריסר⁴⁰⁷⁶ אקטירין (קטיסין)</p>	<p>נדר הוא למעלה והם חיי המלך, סוד של רמ"ח איברים ושנים עשר קשרים</p>

עשה לנשבע בשם ע"ז דכתיב ובשמו תשבע וסמך ליה לא תלכון אחרי אלהים אחרים ור"ל בשמו אתה רשאי לישבע ולא בשם ע"ז, עכ"ל. ורע"מ קאי כשיטת הרמב"ם ובה"ג שמצוה לישבע באמת, וז"ש פקודא לאומאה בשמיה וכן דעת האריז"ל (מ"מ).

⁴⁰⁶⁷ סוד השבועה הוא סוד אור ז' תחתונים דנוק' דז"א, אור מקיף שלה, וזה נמשך לה מפה דז"א, כי מסוד אותו הבל נמשך מקיף אל ז' ספירות תתאין דמלכות, והם סוד ז' הבלים דקהלת [תיקו"ז דף ק"ג ע"ב], שיוצאים מפה דז"א, והם מקיפים את המלכות ז' תחתונים שבה, הרי שהשבועה הוא במלכות אך שנמשך מן הז"א, לכן 'אישה יקימנו ואישה יפרנו', אמנם הנשבע באמת גורם להלביש את גוף המלכות שהם ז' ספירות תתאין דילה, ע"י ז' הבלים דפומא דז"א, לכן מצוה גמורה לישבע באמת, דכתיב [דברים ו' וי'] 'ובשמו תשבע', וזהו פירוש שבועת אמת, כי אמת הוא ז"א, וממנו נמשך שבועה זאת, להקיף למלכות בהיותה נגד החזה כנודע, גם כל המקיף הוא סוד שם אה"ה, ואה"ה פעמים אה"ה גימט' אמ"ת, וזה שבועת אמת, והנשבע לשקר מונע ממנה אותן הבלים דקדושה, וכביכול מלביש אותה ע"י הבלים המטמאין, שעליהן נאמר [קהלת ב'] 'גם זה הבל ורעות רוח' (שער תיקוני עונות פרק ח).

⁴⁰⁶⁸ ר"ל ז"ת (יהל אור).

⁴⁰⁶⁹ ר"ל שר"ק נק' הוי"ה (יהל אור).

⁴⁰⁷⁰ ר"ל שכולל נפשו בב"ד והוא מדת מלכות כידוע (יהל אור).

⁴⁰⁷¹ ר"ל לאחר שיקיים כל השם קודם, כמ"ש את ה' אלקיך תירא אותו תעבוד ובו תדבק ובשמו תשבע, היינו תירא י' של השם, שהיא חכמה, יראה רוממות כמ"ש'ל וכמ"ש הן יראת ה' היא חכמה. "תעבוד" ה' עלאה, דעבודה בצפון. ובו תדבק, היינו ו' של השם, שהוא מייחד ומקשר לון והן רעים דלא מתפרדין בסוד הדעת כידוע. ואח"כ ובשמו תשבע שמא קדישא וכו' (יהל אור).

⁴⁰⁷² כמ"ש הרב שהנשבע לשקר מונע ממנה הבלים דקדושה, וכביכול מלביש אותה הבלים טמאים שעליהם נאמר הבל ורעות רוח, לכ"א גרים לההוא אתר שהיא מלכות דלא יתקיים בדכותיה, שכיון שממשיך לה הבלים טמאים ע"י שבועת שוא ממילא מתמעטת משיעור קומתה, וחוזרת בסוד נקודה ואינה עומדת במקומה, ונלע"ד זש"ה ורעות רוח, ר"ל שע"י הבל טמא אזי ורעות רוח כי מלכות הנק' רוח הקודש משברה וממעט קומתה (מ"מ).

⁴⁰⁷³ פי' כגון שנשבע לקיים המצוה כמ"ש דוד המלך ע"ה נשבעתי ואקיימנה וכו' (מ"מ).

⁴⁰⁷⁴ ר"ל אם היצר הרע מפתהו ונשבע ליצרו זו היא השבועה שחפץ בה הקב"ה מכל השבועות הנז' שהראשונה שנשבע באמת אינה כ"כ כזו, וכן מי שנשבע לעשות מצוה אינה כ"כ כזו, ובזו בלבד קב"ה משתבח (מ"מ).

⁴⁰⁷⁵ אך הנדר הוא למעלה בסוד מוחין, הוא עליון, לכן מכונה לבינה, כי הלא מוחין דז"א הוא מנה"י דבינה נעשו, אם כן נמצא, כי הנדר תלוי באמא עלאה, אך לפי האמת שרשו במוחין דז"א שמאירין בנוק', והענין, כי הלא אחר שעל ידי השבועה נעשה כל גופא, ואז נשלמו כל ג' ספירין עילאין דידה, ואז היא בשוה עם ז"א והוא מאיר בה, כי היא מסתכלת במצחו אשר שם מוחין דיליה, ואז מסתכל מצח דידה בסוד מוחין, למצחא דידה בגו מוחין דיליה ומתנהרין, ואם כן נמצא, כי הסתכלות זה

ספר שמות

<p>כחשבון נד"ר, ועל זה חמור משבועה. חיי המלך, אלה שנותן חיים לכל האיברים הללו, ונקראים כך בשביל שאותם חיים יורדים ממעלה למטה, לאותו מקור החיים, ומאותו מקור יורדים למטה לכל אותם איברים.</p>	<p>כחושבן (ו)נד"ר ועל דא חמיר משבועה חיי דמלכא⁴⁰⁷⁷ ואלין דיהיב חייין לכל אלין שייפין⁴⁰⁷⁸ ואקרון הכי⁴⁰⁷⁹ בגין אינון חייין ואינון חייין נחתין מעילא לתתא להווא מקורא דחייין⁴⁰⁸⁰ ומהווא מקורא נחתין לתתא לכל אינון שייפין:</p>
<p>שבועה לקיים דרגה שלמטה, סוד השם הקדוש, וזה נקרא מלך עצמו של רוח עליונה וגוף שלו לשרות בתוכו ולדור בו, כמו הרוח ששורה בתוך הגוף, ועל זה נקרא מלך עצמו, שרוח עליונה, ההשתוקקות שלה לשרות בתוכו עצמו, שההוא הנסתר למעלה, ולכן מי שנשבע באמת, הוא מקיים את אותו המקום. וכשעומד המקום הזה מקוים, מקיים את כל העולם. הנדר שורה על הכל, על מצוה ועל רשות, מה שלא כך בשבועה, וכך פרשה החברים, עד כאן.</p>	<p>שבועה לקיימא דרגא דלתתא רזא דשמא קדישא⁴⁰⁸¹ ודא אקרי מלך עצמו דרוחא עלאה וגופא⁴⁰⁸² דיליה למשרי בגויה וולדיירא ביה ברוחא דשארי גו גופא ועל דא אקרי מלך עצמו דרוחא עלאה⁴⁰⁸³ ותיבה דיליה למשרי בגויהו עצמו דהווא דסתיר⁴⁰⁸⁴ לעילא ובגין כך מאן דאומי בקשוט הוא מקיים להווא אתר וכד קאי האי אתר מקויים מקיים כל עלמא נדר שריא על כלא על מצוה ועל רשות⁴⁰⁸⁵ דלאו הכי בשבועה והכי אוקמוה חברייא ע"כ⁴⁰⁸⁶:</p>
צב/א	
זהר:	
<p>זכור את יום השבת לקדשו (שמות כ ח) דא איהו רזא דברית קדישא⁴⁰⁸⁷ ובגין דבהאי ברית קיימין כל מקורין דשייפי גופא ואיהו כלל כלא</p>	<p>"זכור את יום השבת לקדשו", זהו סוד של הברית הקדוש, ומשום שבברית זו עומדים כל המקורות של איברי הגוף, והוא כלל הכל, כדוגמא זה שבת היא</p>

אין בו ממש כמו השבועה שהוא הבל גמור היוצא מן הפה כלול מאשא רוחא ומיא, אמנם הנודר לשוא אינו גורם התלבשות החיצון כלל, רק מניעת הארת המוחין שלה, ולכן אינו כל כך חמור בבחינות אלו, לכן תיקונו שיתענה ששה ימים רצופים, והטעם כי הלא תחלה היתה [י' ספירות שלה] שיעור ג' ספירות בסוד נה"י של ז"א, ואח"כ כדי לעלות ולקבל מוחין, אז מתפשטת ועולה עד מוחין דיליה, והם עליות ו' ספירות, כתר, חכמה, בינה, גדולה [חסד], גבורה, ת"ת, כי דעת וכתר הכל אחד כנודע, ונמצא שחסר ממנה אותן ה' ספירות, לכן נגדם תתענה ו' ימים, והנה נלמד מזה, ששיעור קומתה הוא כ"ח, וכאשר היא עולה להיות כנגדו ממש הם ל"ד, וזה סוד ל"ד אמות [אורך ורוחב היריעה האחת [שמות ל"ו] (שער תיקוני עונות פרק ח). בבינה (יהל אור).

⁴⁰⁷⁶ צ"ל ושית, ר"ל ר"ק (יהל אור).

⁴⁰⁷⁷ ר"ל של בינה (יהל אור).

⁴⁰⁷⁸ ד"ק כנ"ל (יהל אור).

⁴⁰⁷⁹ ר"ל למה נקרא חיי דמלכא (יהל אור).

⁴⁰⁸⁰ בינה (יהל אור).

⁴⁰⁸¹ כאשר מתגלה הרצון מלמעלה, שהוא מהג"ר, בקיום ההבטחה דכל הז"ת, ר"ל שלא ישתנה בשום אחד מהם, הנה זה נקרא בשם שבועה. וענינו הוא שהגילוי רצון דהג"ר מכריח על כל הז"ת שיתקיים הדבר על"פ גם בהסכם מדת הדין שבהם, וזהו לשון שבועה. והוראתו הוא כי נגזר הדבר גם בכל השבעה תחתונות כולם, שלא ישתנה בשום אחד מהם. והנה כל הדין דהז"ת הוא בהמלכות כמ"ש הרב בשער טנת"א (פרק ז שם), וזהו שאמרו ברע"מ (פנחס רנה ע"א, ומשפטים קטו ע"ב) כי שבועה הוא במלכות, כי בה הוא מציאות השבועה, שהוא הוראת על הסכם כל הז"ת (דע"ה ח"ב קלז ע"א).

⁴⁰⁸² ר"ל בנדר שורה חייין דבינה למטה ובשבועה שורה רוחא וגופא דבינה בהן וזהו עצמו (יהל אור).

⁴⁰⁸³ (ס"א תאיבא למשרי וכו') נוסף בדפ"ו.

⁴⁰⁸⁴ דסתים (יהל אור).

⁴⁰⁸⁵ רשותא (דפ"ו).

⁴⁰⁸⁶ פקודא יג לאתעסקא בפריה ורביה וכו עד בכל סטרין ומשם תלך ויקרא מג ע"ב וביום השמיני (הערת הזהר).

⁴⁰⁸⁷ וכן הוא ברע"מ ח"ג מד סע"א, ועי' פרשת פנחס רמג ע"ב, ועי' תיקו"ז תיקון מ"ח, ועי' עוד תיקו"ז תיקון ט' וברע"מ פנחס רנז ע"א (לש"ו).

ספר שמות

<p>כלל של התורה וכל סודות התורה תלויים בה. וקיום של השבת, כמו קיום של כל התורה, מי ששומר שבת, כאלו שמר את כל התורה.</p>	<p>כגוונא דא שבת איהו כללא דאורייתא וכל רזין דאורייתא ביה תליין וקיומא דשבת כקיומא דכל אורייתא מאן דנטיר שבת כאילו נטיר אורייתא כולה:</p>
<p>רעיא מהימנא:</p>	<p>רעיא מהימנא:</p>
<p>מצוה כ"ד. להיות זוכר את יום השבת, כמו שנאמר "זכור את יום השבת לקדשו", סוד של שבת הרי בארנו בכל אותם מקומות, יום זכרון של מנוחה של העולם, והוא כלל של התורה, ומי ששומר שבת, כאלו שמר כל התורה.</p>	<p>פקודא וכ"ד למהוי דכיר יום השבת כמה דאת אמר זכור את יום השבת לקדשו רזא דשבת הא אוקימנא בכל אינון דוכתי יומא [דוכרנא] דנייחא דעלמא⁴⁰⁸⁸ ואיהו כללא דאורייתא ומאן דנטיר שבת כאילו נטיר אורייתא כלה:</p>
<p>והרי נתבאר, זכרון של שבת לקדש אותה בכל מיני קדושים. מי שמזכיר את המלך, צריך לברך אותו. מי שמזכיר שבת, צריך לקדש אותה, והרי נתבאר.</p>	<p>והא אתמר דוכרנא דשבת לקדשא ליה בכל זיני קדושיין מאן דאדכר למלכא אצטריך לברכא ליה⁴⁰⁸⁹ ומאן⁴⁰⁹⁰ דאדכר שבת צריך לקדשא ליה והא אתמר:</p>
<p>זכור הוא לזכר, שמור הוא לנקה, וזה וזה בלי פרוד. יום שבת הסוד של כל האמונה, שתלויה מהראש העליון עד סוף כל הדרגות, שבת היא הכל.</p>	<p>זכור לדכורא איהו שמור איהו לנוקבא ודא ודא בלא פרודא⁴⁰⁹¹ יום שבת רזא דכל מהימנותא דתליא מרישא עלאה⁴⁰⁹² עד סופא דכל דרגין שבת איהו בלא:</p>
<p>שלש דרגות הן, וכולן נקראות שבת. שבת עליונה, שבת של היום, שבת של הלילה. וכולן אחת, והכל נקרא שבת, וכל אחת. כשהוא שולט, לוקח את חבריו ומזמינה אותן עמה באותו השלטון שלו, וכשהוא בא לעולם, כולם באים ומזמנים עמו.</p>	<p>תלת דרגין אינון וכלהו אקרין שבת⁴⁰⁹³ שבת עלאה⁴⁰⁹⁴ שבת דיומא שבת⁴⁰⁹⁵ דליליא וכלהו חד ואקרי כלא שבת וכל חד כד איהו שלמא נטיל לחברוי וזמין לון בהדיה בההוא שלטנו דיליה וכד האי אתי לעלמא כלהו אתיין וזמנין בהדיה:</p>
<p>כשבא הלילה, מזמין עמו שבת של היום, ומזמין אותו להיכלו ומסתתר עמו. כיון שזה בא, שבת העליונה נמשכת עליה, וכולם גנוזים בהיכל של הלילה,</p>	<p>כד אתי ליליא זמין בהדיה לשבת דיממא וזמין ליה בהיכליה ואתתמר בהדיה כיון דהאי אתיא שבת עלאה אתמשך עליה וכלהו גניזין בהיכלא</p>

⁴⁰⁸⁸ העולם הבא (יהל אור).

⁴⁰⁸⁹ כמו שכתוב זכר צדיק לברכה (יהל אור), עיי"ש אריכות.

⁴⁰⁹⁰ ומאן (דפ"ו).

⁴⁰⁹¹ "ודא ודא בלא פרודא" מוסגר בדפ"ק.

⁴⁰⁹² כמש"ו דשבת עילאה בינה ובה כלולין ג"ר, שבת דיומא וכו' (יהל אור).

⁴⁰⁹³ הרב בטע"מ (פרשת בהר) אמר דשבת הוא מלכות, וכן הוא ג"כ בתיקונים (תיקון ט דף כה ע"א) שבת דאיהי שכינתא, אמנם הנה הוא רק ע"י הבינה שמאיר לה כמ"ש הגר"א בספד"צ (פרק א בד"ה שביעאה עלייהו יא ע"א), כי עיקר שבת הוא בבינה, יום שכולו שבת (סנהדרין צז ע"א). וכן אמרו ברע"מ פינחם (רנז ע"א) שכינתא אתקריאת שבת מסטרא דתלת דרגין עלאין דאינון כח"ב כו', אבל מבינה ולעילא איהי מנוחה כו', והגם שעיקרה הוא מהג"ר והיא נעלמת מאד, אך ע"י שהיא אם הבנים, והיא מתפשטת בהם ומשתתפת עמהם תמיד, לכן היא מצטרפת עמהם ונחשבת לעולם להשביעי להם וכמ"ש כ"ז הגר"א בספד"צ (פרק א בד"ה וענין אלו התיקונים ו ע"ב ושם עוד בד"ה בראשית ברא שית עלייהו ח ע"א), אמנם התפשטותה בהם הרי נודע הוא כי הוא רק מטברה ולמטה, שהוא לבר מגופה (זהר בראשית כא ע"ב), אבל עצמותה ועקרה היא למעלה למעלה כי היא מהג"ר ממש והיא נעלמת מאד (כללים ח"ב נב ע"ב).

⁴⁰⁹⁴ הוא יום שכולו שבת (יהל אור).

⁴⁰⁹⁵ שייך כאן מה שבסוף הספר סימן ח' (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>דליליא ובגין דא סעודתא דליליא חמור נכד ביממא ומביממא (דביממא)⁴⁰⁹⁶:</p>	<p>ולכן סעודת הלילה חמורה מביום (כמו של היום).</p>
<p>כד אתי יממא זמין בהדיה לתרין אלין אחרנין דרגא עלאה ודרגא תתאה דא דאנהיר ליה ודא דאתנהיר מניה וכלא כחדא אקרי שבת ושלטין ביומא דשבת ואלין תלת דרגין אינון כללא ורוא דכל אורייתא תורה שבכתב⁴⁰⁹⁷ נביאים וכתובים מאן דנטיר שבת נטיר אורייתא כללא:</p>	<p>כשבא היום, מזמין עמו את שתי האחרות הללו, דרגה עליונה ודרגה תחתונה, זו שמאירה לה וזו שנאורה ממנה, וכולן כאחת נקראות שבת, ושולטות ביום שבת. ושלש הדרגות הללו, הן כלל, וסוד של כל התורה, תורה שבכתב נביאים וכתובים, מי ששומר שבת שומר את כל התורה.</p>
<p>תרין מרגלן⁴⁰⁹⁸ אינון וחד סיכתא⁴⁰⁹⁹ בהדיהו בגווייהו דקאים בין האי ובין האי מרגלא עלאה לית ביה גוון לית ביה חיזו באתגלייא⁴¹⁰⁰ האי מרגלא כד שארי לאתגלייא נהרין שבע אתוון גליפין בלטיין⁴¹⁰¹ ונצצין ובקעין בקיעין וקסטירין ונהרין כל חד וחד ואינון שבע אתוון אינון תרין שמהן מחקקין בהווא מרגלא וביומא דשבת נצצין ונהרין ופתחין פתחין ונפקי [ושלטי] (משלטי) ואינון אהי"ה יה"ו מתנצצי אתוון ובנציעו דלהון עאלין דא בדא ונהרין דא בדא:</p>	<p>שתי מרגליות הן ויתד אחד עמן בתוכן, שעומד בין זו ובין זו, המרגלית העליונה אין בה צבע ואין בה מראה בהתגלות. המרגלית הזו, כשמתחילה להתגלות, מאירות שבע אותיות חקוקות בולטות ונוצצות ובוקעות בקעים והיכלות ומאירים כל אחד ואחד, ואותן שבע האותיות הן שני שמות חקוקים באותה המרגלית. וביום השבת נוצצים ומאירים ופותחים פתחים, ויוצאים ושולטים. ואותם אהי"ה יה"ו מתנוצצות האותיות, ובהתנוצצות שלהן נכנסות זו בזו ומאירות זו בזו.</p>
<p>וכד עאלין דא בדא נהרין דא מגו דא בתרין גוונין חד גוון חוור⁴¹⁰² וחד גוון סומק ומאינון תרין [גוונין] אתעבידו תרין שמהן אחרנין עד דסלקין אתוון לשבע שמהן⁴¹⁰³:</p>	<p>וכשנכנסות זו בזו, מאירות זו מתוך זו, בשני צבעים, צבע אחד לבן וצבע אחד אדום, ומאותם שני צבעים נעשים שני שמות אחרים, עד שעולות האותיות לשבעה שמות.</p>
<p>א' נפיק ונצייץ ועאל באת ו' ונהרין תרווייהו בתרין גוונין ואינון תרין שמהן חד אקרי יהו"ה⁴¹⁰⁴:</p>	<p>א', יוצא ונוצץ ונכנס באות ו', ומאירים שניהם בשני צבעים, ואותם שני</p>

⁴⁰⁹⁶ שכולן נכללין בה, משא"כ ביום (יהל אור).

⁴⁰⁹⁷ ר"ל דתנין נגד ג' מדרגות הנ"ל, דאורייתא מבינה, ימא דאורייתא, כמ"ש בתיקו"ז, ונביאים נ"ה דמלכא, וכתובים במלכות כידוע (יהל אור).

⁴⁰⁹⁸ בינה ומלכות (יהל אור).

⁴⁰⁹⁹ ו"ק (יהל אור).

⁴¹⁰⁰ עי' מלואים אות טו.

⁴¹⁰¹ אהי"ה יה"ו (רח"ו).

⁴¹⁰² שהז' אותיות וז' שמהן דנפקין מנהון הן בז"ת אה"י בג"ס חג"ת, יה"ו בנה"י ממטה למעלה, וה' דאהי"ה במלכות באמצע כמש"ו, והיא משלמת לאהי"ה למעלה. ולהו"ה למטה, שהיא חי' רביעית, מתהלכת בין החיות, כמ"ש בתיקו"ז. וכל ב' אותיות דעאלין זה בזה, הן בקו א', א' עם ו' בקו ימין בח"נ, ב' ההי"ן בקו שמאל ג"ה ב' יודין באמצע ת"י ולג' ראשונות חג"ת קורא גוון חוור ולג' נה"י קורא גוון סומק לפי שחג"ת חסדים נגדם כידוע (יהל אור).

⁴¹⁰³ של אהי"ה יה"ו (רח"ו). הם ז' שמות היוצאים מהז' אותיות אהיה יהו, שהם שם מ"ב שבעולם הבריאה (ע' שער הכוונות דרושי הלילה דרוש י דף נח ע"א). ויוצאים מאלו הז' אותיות ז' שמות שהם הויה בניקוד צבאות בחדסד, הויה בניקוד אלהים בגבורה, מצפצ בת"ת, אל בנצח, אלהים בהוד, מצפצ ביסוד, יה אדני במלכות (וכמ"ש בזוה"ק פ' יתרו צב ע"א, וע"ש במקדש מלך, וביהל אור להגר"א, ובפע"ח שער שבת פ"ח, ובשער הכוונות שבת שם, ובדרושי ק"ש פ' ציצית דף כז ע"ב ועוד בכ"מ בזה) (הקדו"ש צב ע"ד).

⁴¹⁰⁴ חסד (רח"ו).

ספר שמות

<p>וחד אקרי א"ל⁴¹⁰⁵ ונהרין כחדא ה' נפיק ונציין ועאל באת ה' ונהרין תרווייהו בתרין גוונין ואינון תרין שמהן חד אקרי (יהו"ה) ויהו"ה רוא דאלהים⁴¹⁰⁶ וחד אקרי אלהים ונהרין כחדא י' עאל ב' ונהרין ונציין כחדא ועאלו דא בדא ונהרין תרווייהו גליפין מחקקן כחדא ואינון זקפן רישא⁴¹⁰⁷ נהרין מנציין ענפין סלקין מהאי סטרא ומהאי סטרא⁴¹⁰⁸ ואינון חד סרי ענפין:</p>	<p>שמות, אחד נקרא יהו"ה ואחד נקרא א"ל, ומאירים כאחד. ה', יוצאת ונוצצת ונכנסת באות ה', ומאירות שתיים בשני צבעים. ואותם שני שמות, אחד נקרא יהוה סוד של אלהים, ואחד נקרא אלהים ומאירים כאחד. י', נכנסת ב', ומאירות ונוצצות כאחת, ונכנסות זו בזו, ומאירות שתיים חקיקות חקוקות כאחת, והן זוקפות ראש, מאירות ונוצצות הענפים עולים מן הצד הזה ומן הצד הזה, והם אחד עשר ענפים.</p>
<p>ואלין תרין אתוון דנהרין מתחבקן דא בדא אינון יהו"ה יהו"ה מצפין מצפין ברוא דתליסר⁴¹⁰⁹ מכילן דרחמי ואלין תרין אתוון וכד עאלין דא בדא וכד מתחבקן דא בדא⁴¹¹⁰ וכד מתדבקן דא בדא⁴¹¹¹ (וכד עאלין דא בדא) זקפין רישא ונהרין ומנציין על כלא⁴¹¹² באינון חד סרי⁴¹¹³ ענפין דנפקין בכל סטר:</p>	<p>ושתי האותיות הללו שמאירות מתחבקות זו בזו, הן יהו"ה יהו"ה, מצפין מצפין, בסוד של שלש עשרה מדות הרחמים. ושתי האותיות הללו, כשהן נכנסות זו בזו, וכשמתחבקות זו בזו, זוקפות ראש ומאירות ונוצצות על הכל באותם אחד עשר הענפים שיוצאים בכל צד.</p>
צב/ב	
זהר:	
<p>זכור רוא דדכורא איהו רוא דדכורא דנקיט כל שייפי דעלמא עלאה את יום השבת לאסנאה מעלי שבתא דאיהו לילה ודא איהו את לקדשו דאצטריך קדושה מגו עמא קדישא ולא תעטרא בהו כדקא חזי:</p>	<p>"זכור" הוא סוד של זכר, שלוקח את כל איברי העולם העליון. "את יום השבת", לרבות ערב שבת, שהוא לילה, וזהו "את". "לקדשו", שצריך קדושה מתוך העם הקדוש, ולהתעטר בהם כראוי.</p>
<p>זכור אתר דלית ליה שכחה ולא קיימא ביה שכחה⁴¹¹⁴ דהא לית שכחה⁴¹¹⁵ באתר דברית</p>	<p>"זכור" [הוא] מקום שאין בו שכחה ולא עומדת בו שכחה, שהרי אין שכחה</p>

⁴¹⁰⁵ נצח (רח"ו).

⁴¹⁰⁶ נ"ל פשוט כי מאחר שת"ת ויסוד נקראים מצפ"ץ והם קו אמצעי מאירים לענפין שבצדדים שגבורה וחסד נחשבים להו"ה א' ד' אתוון ואל אלהים ז' אתוון הרי י"א זרועות ושוקים נקרא ענפי הגוף (רח"ו).

⁴¹⁰⁷ שהן בקו האמצעי שהוא מבריח מקצה אל הקצה (יהל אור).

⁴¹⁰⁸ ר"ל מקו ימין ומקו שמאל כידוע שהקו אמצעי כוללן (יהל אור).

⁴¹⁰⁹ ר"ל שהשני שמות הו"ה הן מתחלפין בא"ת ב"ש, והן ב' הפאות כידוע. וכן כאן ב' השמות שבקו האמצעי מתחלפין (יהל אור).

⁴¹¹⁰ קו האמצעי מתגבר ועולה (רח"ו).

⁴¹¹¹ "וכד מתדבקן דא בדא" מוסגר בדפ"ק.

⁴¹¹² ר"ל, על כל ה' שמות שכוללן את כולם כנ"ל (יהל אור).

⁴¹¹³ ידוע שב' האותיות דעאלין דא בדא, מגדיל אות הקטן כמו אות הגדול, כידוע בסוד נח נח, וכל האותיות כאן שוין חוץ מן הא' עם הו', וכן בב' שמות אה"ה אה"ה, אין חילוק בהם רק הא' עם הו'. וכשעאלין מתגדל הא' ונעשה ו', נמצא בצד ימין ו"ה, וכן בצד שמאל. והן י"א ענפים מכל צד כמש"ו, והן נכללן בב' היודין כי י' הוא עשר וכללות א', והן כ"ב אותיות התורה כמש"ל (יהל אור).

⁴¹¹⁴ הנה אר"א בחי' פב"פ הוא הו"ה דיודין באבא ואה"ה דיודין באמא ושניהן גימ' רג"ל והוא גימ' זכור כי הזכירה בה מצד פנים. ובחי' אב"א הם אחוריים של ב' שמות הנ"ל שהם אחוריים דהו"ה כזה יר"ד ה"י יר"ד ה"י וי"ו יר"ד ה"י וי"ו ה"י באבא ואחורי אמא כזה אל"ף אל"ף ה"י אל"ף ה"י יר"ד אל"ף ה"י יר"ד ה"י אשר שניהן גי' תשכ"ח כי השכחה מצד אחוריים (ע"ח שבירה ב).

ספר שמות

<p>עלאה וכל שבן לעילא ולתתא אית שכחה אתר דאצטריך לאדכרא ועל דא כתיב (תהלים קט יד) יזכר עון אבותיו וגו' ואית תמן ממנן דאדכרן זכיון דבר נש וחובי:</p>	<p>במקום של הברית העליון, וכל שבן למעלה. ולמטה יש שכחה, מקום שצריך להזכיר, ועל זה נאמר "יזכר עון אבותיו וגו'", ויש שם ממונים שמזכירים זכויות האדם וחטאיו.</p>
<p>ולית שכחה קמי כרסייא קדישא⁴¹¹⁶ מה דאיהו קמיה ומאן (ד)איהו קמיה זכור וכל שבן לעילא בגין דבלא רזא דדכורא איהו ותמן אתגליף רזא דשמא קדישא יה"ו ולתתא אצטריך לאתקדשא ובמה אתקדש בזכור דהא מניה נטיל כל קדושן וכל ברכאן ודא כד מתעטרא⁴¹¹⁷ מעלי שבתא על עמא קדישא כדקא יאות (ו)בצלותין ובבעותין ובסדורא דחדוה:</p>	<p>ואין שכחה לפני הכסא הקדוש, מה שהוא לפניו ומי הוא לפניו. "זכור", וכל שבן למעלה, משום שהכל הוא סוד של זכר, ושם נחקק סוד השם הקדוש, יה"ו. ולמטה צריך להתקדש, ובמה התקדש, ב"זכור", שהרי ממנו נוטל כל הקדשות וכל הברכות, וזה כשמתעטרים ערב שבת על העם הקדוש כראוי, בתפלות ובבקשות ובסדור של שמחה.</p>
<p>ואי תימא זכור לא אצטריך לאתקדשא ודהא מניהו (אע"ג דמניה) נפקין כל קדושין דעלמא לאו הכי דהא דא אצטריך לאתקדשא ביממא ודא אצטריך לאתקדשא בליליא וכל קדושין נטלין לון ישראל לבתר ואתקדשן בקדושי דקודשא בריך הוא:</p>	<p>ואם תאמר זכור לא צריך להתקדש, שהרי ממנו יוצאים של הקדשות של העולם. לא כך, שהרי זה צריך להתקדש ביום וזה צריך להתקדש בלילה, וכל הקדושים נוטלים אותם ישראל אחר כך, ומתקדשים בקדשות של הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>רעיא מהימנא:</p>	
<p>ה' דאשתאר איהי סלקא בשמא חד לאתחברא בהדיהו ואיהי אדני וכל אלין שמהן בלטיין ונצצין ונפקי ושלטי בהאי יומא כיון דאלין שלטי נפק ההוא מרגלא עלאה בלטא מנצצא ומגו נציצו דילה לא אתחזי בה גוון:</p>	<p>ה' שנשארה, היא עולה בשם אחד להתחבר עמם, והיא אדני. וכל השמות הללו בולטים ונוצצים ויוצאים ושולטים ביום הזה, כיון שאלה שולטים, יוצאת אותה המרגלית העליונה בולטת נוצצת, ומתוך ההתנוצצות שלה, לא נראה בה</p>

ועי' שער הזווגים ו: והנה כשנצרף ב' שמות האלו יהיו גימטריא תשכ"ח, כי הנה אלו הם אחוריים העליונים כנ"ל, ומהם נעשה פנים למטה מהם. ונמצא שיש בהם בחי' בינה הנקרא ס' ובחי' תבונה הנקרא מ' סתומה, והקלי' שכנגד בינה ותבונה נקרא מ"ס, וזהו הטעם ששר של שכחה נקרא מ"ס, כי אלו השמות שהם גימטריא תשכ"ח הם בבינה ותבונה הנקרא מ"ס, ומשם יש שכחה לפי שהם אחוריים והקליפות הנקרא מ"ס אוחזין בהם. וז"ס שארז"ל (חגיגה ט ע"ב) אינו דומה שונה פרקו ק' פעמים לשונה פרקו ק"א פעמים, לפי שעד ק' פעמים יש לו שליטה כמנין מ"ס ולא יותר. ואמנם הפנים של או"א הם עולין גימטריא רג"ל כנזכר, והם גימטריא זכור, ומשם בא הזכירה שהם אותיות זכ"ר י"ה, שהם או"א הנקרא י"ה, לפי ששם אין קליפה נאחזת.

עי' שעה"מ ואתחנן: ומאלו השני אחוריים נמשכת השכחה לפי שאין אחיזת החיצונים אלא באחוריים שאין השכחה מצויה אלא ע"י אחיזת החיצונים ועל שני בחינות אלו כתוב בתורה זכור אל תשכח.

⁴¹¹⁵ בראשית קצג ע"ב (הערת הזהר).

⁴¹¹⁶ שאין השכחה מצויה אלא מחמת הקלי', כי הזכירה היא מצד הקדושה, בסוד (ברכות לב ע"ב) ואין שכחה לפני כסא כבודך (שעה"כ ב ע"ג). "לפני כסא כבודך", הוא בעולם האצילות, אשר הוא יותר פנימי מכסא הכבוד שהוא הבריאה, וזמ"ש "לפני כסא כבודך" (שעה"כ ב ע"א).
⁴¹¹⁷ מתעטרי (דפ"ו).

ספר שמות

צבע.	
כשיוצאת, מכה בשמות הללו. שם אחד מהם, אדני, שהוא שביעי, מתעטר ונכנס למרגלית התחתונה ומתיישב שם אחר תחתיו, והוא י"ה, ומקפת בו אותה המרגלית העליונה ומתעטרת אותה ההתנוצצות שנוצצת בשם הזה.	כד נפקא בטש באלין שמהן חד שמא מנייהו אדני דאיהו שביעאה מתעטרא ועאל במרגלא תתאה ואתיישב שמא אחרא תחותיה ואיהו י"ה ואסתהר ההוא מרגלא עלאה ביה ומתעטרא ההוא נציצו דנציץ בהאי שמא:
אחר שכונס (שמכה) בשמות הללו, יוצאים מהם שבעים ענפים לכל צד, ומתחברים כולם כאחד ונעשית מרכבה וכסא אחד לאותה המרגלית העליונה, ושולטת בעטרותיה מלך בכסא ביום הזה, והכל שמחים. כיון שכולם שמחים, יושב המלך על הכסא, עולה הכסא בשבעים ענפים, כמו שאמרנו.	לבתר דכניש ⁴¹¹⁸ [נ"א דבטש] בהני שמהן נפקין מינייהו שבעים ענפין לכל סטר ומתחברן כלהו כחדא ואתעביד רתיכא וכרסייא חדא לההוא מרגלא עלאה ושלטא בעטרוי מלכא בכרסייא ביומא דא וחדוי כלא כיון דחדוי כלא יתיב מלכא על כרסייא [סליק] (וסלקין) בשבעין ענפין ⁴¹¹⁹ כרסייא כדקאמרן:
ואותן שתי האותיות הראשונות עולות ומאירות ומתעטרות בכ"ב אותיות, כלל של התורה. מכות בשתי האותיות הראשונות ועולות לאחד בששה שבטים ולאחד לששה שבטים אחרים, ואלה הם שנים עשר שבטי ישראל העליון.	ואינן תרין ⁴¹²⁰ אתוון וסלקין ונחתין ונהרין ומתעטרן אתוון כ"ב ⁴¹²¹ [קדמאי ⁴¹²² סלקין ונהרין ומתעטרין כ"ב אתוון] כללא דאורייתא בטשי בתרי אתוון קדמאי ⁴¹²³ וסלקי לחד ⁴¹²⁴ לשית שבטין ולחד בשית שבטין אחרנין ואלין אינן י"ב שבטין דישראל עלאה ⁴¹²⁵ :
עוד שתי האותיות עולות ויורדות ומכות בשתי אותיות של סוף כ"ב האותיות, ועולות אחת בחמש דרגות ואחת בחמש דרגות, ועשר האמירות הללו לכלל לכ"ב אותיות, י"ב שבטים	תו אלין תרין ⁴¹²⁶ אתוון ⁴¹²⁷ סלקין ונחתין (ונחתן) ובטשי בתרין אתוון דסופא דכ"ב אתוון ⁴¹²⁸ וסלקי חד ⁴¹²⁹ בחמש דרגין וחד בחמש דרגין ואלין (ואינן) עשר אמירן (לשכללא) ולאכללא לכ"ב אתוון י"ב שבטין בתרין אתוון (קדמאי) וכללא

⁴¹¹⁸ דכניס (דפ"ו).

⁴¹¹⁹ שכל א' כלול מעשר (יהל אור).

⁴¹²⁰ תרומה קלב ע"א (הערת הזהר).

⁴¹²¹ פי' א"ת ב"ש מאל אדון א"ב ה' תיבות בכל אות וש"ת ו' תיבות בכל אות הרי כ"ב נגד כ"ב אתוון ברבן י"ח תיבות אמצעית ד' תיבות בכל אות ד"פ ח"י גי' ע"ב (גליון מזהר דפוס זולצבאך) (הערת הזהר) (ס"א בכ"ב [כ"ב – שער מאמרי רשב"י] אתוון) (נוסף בדפ"ו).

⁴¹²² ש' ת' (רח"ו). צ"ל קדמאין (יהל אור), ר"ל ב' היודין הנ"ל (יהל אור).

⁴¹²³ א' ב' (רח"ו). ר"ל באותיות א"ב של כ"ב אותיות (יהל אור).

⁴¹²⁴ ענין זה הוא בשבח שתקנו אנשי כנסת הגדולה לומר בתפילת שחרית דיום השבת אל אדון על כל המעשים כו' והנה אמר כי שתי אותיו' האחרונ' מן האלפ"א בית"א שהם ש"ת. אשר הם כללא דאורייתא רוצה לומר שכוללן כל האותיות לפי שהם סיום כל האלפא ביתא כאשר אלו שתי אותיות ש"ת מבטשי בשתי אותיות הראשונ' שהם א"ב אז יוצא מן אותיות ש"ת שית שבטין ושית שבטין שהם כנגד י"ב תיבות שיש בשבח יתנו לו כל צבא מרום תפארת כו' עד וחיות הקדש ששה באות ש' וששה באות ת'. וכאשר הוא להפך שאותיו' א"ב מבטשי בשית. אז יוצאין מן א"ב ה' וה' אתוון שהם אל אדון כו' ברוך ומבורך כו' ואלו הם סוד המלכא [מרגלא – זהר הרקיע] קדישא. אבל בחינת הכרסייא קדישא דמלכא קדישא יתיב עלה הם י"ח תיבות אמצעיו' מן ג' ועד ר' ובכל אחד ואחד ד' תיבות הרי כולן ע"ב תיבין. וכל זה תבין מן פ' תרומה בדף קל"ב ע"ב (שער מאמרי רשב"י). בכח ב' ווי"ן הנ"ל (יהל אור).

⁴¹²⁵ שת"ת ויסוד, כל א' כלול מו"ק כידוע, והן י"ב (יהל אור).

⁴¹²⁶ ר"ל ג"כ ב' ווי"ן הנ"ל (יהל אור).

⁴¹²⁷ (ס"א קדמאי סלקין) נוסף בדפ"ו.

⁴¹²⁸ ר"ל בש"ת סוף כ"ב אותיות (יהל אור).

⁴¹²⁹ בכח ב' הה"ן שבצד שמאל, ובצד ימין, נשתלו ב' אותיות של קצה הימני של א"ב ובצד שמאל ב' אותיות של קצה השמאל (יהל אור).

ספר שמות

<p>דאורייתא ועשר אמירן דתרין אתוון דסופא הא כ"ב אתוון דסופא⁴¹³⁰ דאורייתא ורזא דא ירית מרגלא עלאה בההוא כרסייא דע"ב ונהרין כ"ב אתוון:</p>	<p>בשתי אותיות כלל של התורה, ועשר אמירות של שתי האותיות שבסוף, הרי כ"ב אותיות של סוף התורה. וסוד זה יורשת המרגלית העליונה באותו כסא של ע"ב, ומאירות כ"ב אותיות.</p>
<p>ומרגלא תתאה בשעתא דיתיב מרגלא עלאה בההוא כורסייא דע"ב⁴¹³¹ ונהרין כ"ב אתוון כדין ההוא מרגלא תתאה דהוא בחשוכא מסתכל בההוא נהירו בחילא דתוקפא דאינון אתוון דאתרשים בהון דאקרון אדני וכדין אתנהיר וסליק ההוא נהורא ונטיל כל אינון כ"ב אתוון עלאין ושאיב לון ההוא מרגלא [לגביה (נ"א בגויה)] [לגויה] ונהיר נהירו דנציץ לע"ב עיבר:</p>	<p>המרגלית התחתונה, בשעה שיושבת המרגלית העליונה באותו הכסא של ע"ב ומאירות כ"ב אותיות, אז אותה המרגלית התחתונה, שהיא בחשכה, מסתכלת באותו האור, בכח של תוקף של אותן האותיות שנרשמה בהן שנקראו אדני, ואז מאיר ועולה אותו האור ונוטל כל אותן כ"ב אותיות עליונות ושואבת אותן, אותה המרגלית, לתוכה ומאיר אור שנוצץ לע"ב צדדים.</p>
<p>כיון דהאי מרגלא נציץ ושאיב לאינון אתוון ובהדה כדין (בהדי) מרגלא עלאה אתמשך בהדיהו ואתרבק מרגלא במרגלא והוי כלא חד [ודא] איהו רזא [חדא] דתושבתא⁴¹³² והא אוקימנא⁴¹³³:</p>	<p>כיון שהמרגלית הזו נוצצת ושואבת את אותן האותיות עמה, אז המרגלית העליונה נמשכת עמם, ונדבקת מרגלית במרגלית ונהיה הכל אחד, וזהו סוד אחד של השבת, והרי בארנו.</p>
<p>אתוון כד נציץ מהאי סטרא ומהאי סטרא דא איהו סיכתא די בגווייהו בין מרגלא למרגלא כדין ואתעבידו (אתעביד כלא) רזא דשמא קדישא [במ"ב] ודמ"ב (דע"ב) אתוון⁴¹³⁴ ובכלא רזא דשמא קדישא דע"ב אתוון [וברזא דשמא קדישא דע"ב אתוון] דרתיכא עלאה וכלא האי והאי⁴¹³⁵ אתקרי שבת ודא איהו רזא דשבת (ע"כ):</p>	<p>כשהאותיות נוצצות מהצד הזה ומהצד הזה, זהו היתד שביניהם, בין מרגלית למרגלית, אז נעשות סוד של השם הקדוש של מ"ב אותיות, בכל הסוד של השם הקדוש של ע"ב אותיות של המרכבה העליונה, והכל, זה וזה, נקראת שבת, וזהו סוד השבת.</p>
<p style="text-align: center;">צג/א</p>	
<p style="text-align: center;">זהר:</p>	
<p>כבד את אביך ואת אמך (שמות כ יב) בכל זיני יקר למחדי לון ובעובדיו (בעובדיו) דכשראן כמה דאת אמר (משלי כג כד) גיל יגיל אבי צדיק ודא איהו יקרא דאבוי ודאמיה:</p>	<p>"כבד את אביך ואת אמך", בכל מיני כבוד לשמחם במעשים כשרים, כמו שנאמר "גיל יגיל אבי צדיק", וזהו כבוד אביו ואמו.</p>
<p>כבד את אביך כמה דאת אמר (משלי ג ט) כבד</p>	<p>"כבד את אביך", כמו שנאמר "כבד"</p>

⁴¹³⁰ נמחק ביהל אור.

⁴¹³¹ ר"ל, כרסייא הנ"ל של שבעין אנפין, וב' אותיות הנ"ל שהן כלל כל הז' שמהן של ע"ב, ובכ"ב אותיות התורה נשארו ח"י אתוון האמצעות, וד' אותיות רישא וסופא דאתוון נהרין בהו, בכח ד' אותיות דימין ושמאל הנ"ל. נמצא כל א' כלול מד' והן ע"ב, וז"ש ורזא דא ירית כו', שד' אותיות הנ"ל כלולין מכ"ב כנ"ל לפיכך הן נהרין בכל הכ"ב אתוון ומתנהרין מנייהו כ"ב אתוון וז"ש "ונהרין כ"ב כו' (יהל אור).

⁴¹³² אל אדון (רח"ו). ר"ל אל אדון שאומרים בשבת, אלא ששם בהיפוך שא' ב' כלול כל א' מה' תיבות, וש' ת' כלול כ"א מו' תיבות וח"י תיבות האמצעיות מד' תיבות (יהל אור).
⁴¹³³ בפרשת תרומה (יהל אור).

⁴¹³⁴ הן ז' אותיות גימ' מ"ב ומ"ב הוא בנינה, ז' אותיות הנ"ל וע"ב חג"ת וכן בנה"י כידוע, והוא הכרסייא הנ"ל, וכ"ב במלכות, בסוד את"ה א' ת' כידוע והן ג' שבתות הנ"ל (יהל אור).

⁴¹³⁵ והכל בסוד ז' אותיות הנ"ל בסוד שבת, וז"ש אל אדון שמרגלא תתאה מתעטר בשם אדני כנ"ל ובכ"ב אותיות כנ"ל ולכן אומרים בשבת (יהל אור).

ספר שמות

<p>את יהו"ה מהונך מהונך מממונך מהונך מחנך בחדוה דנגונא למחדי לבא דהא דא חדוה דלבא כגוונא דא נגונא דכל עלמא עובדין דכשראן דההוא ברא חדי לבא דאבוה ודאמיה:</p>	<p>את ה' מהונך, "מהונך" מממונך, "מהונך" מחנך, בשמחת הנגון לשמח הלב, שהרי זו שמחת הלב. כדוגמא זה הנגון של כל העולם, מעשים כשרים של אותו בן משמח לב אביו ואמו.</p>
<p>מהונך מממונך לכל מה דאצטריכו כגוונא דבר נש אוקיר לקודשא בריך הוא הכי אצטריך לאבא ולאמא בגין דשותפותא חדא אית לון בקודשא בריך הוא עליה וכמה דאצטריך למדחל לקודשא בריך הוא הכי אצטריך למדחל לאבוה ולאמיה ולאוקיר לון כחדא בכל זיני יקר⁴¹³⁶:</p>	<p>"מהונך", מממונך, לכל מה שצריכים. כדוגמא שהאדם מכבד את הקדוש ברוך הוא, כך צריך לכבד אב ואם, משום שיש להם שותפות אחת עם הקדוש ברוך הוא עליו. וכמו שצריך לפחד מהקדוש ברוך הוא, כך צריך לירא מאביו ואמו ולכבדם כאחד בכל מיני כבוד.</p>
<p>למען יאריכון ימך (שמות כ יב) בגין דאית יומין לעילא דתליין בהו חיי בר נש בהאי עלמא ואוקימנא על אינון יומין דבר נש בההוא עלמא לעילא וכלהו קיימין קמי קודשא בריך הוא ובהו אשתמודען חיי דבר נש:</p>	<p>"למען יאריכון ימך", משום שיש ימים למעלה שתלויים בהם חיי האדם בעולם הזה. ובארנו על אותם ימים של אדם באותו העולם למעלה, וכולם עומדים לפני הקדוש ברוך הוא, ובהם נודעים חיי האדם.</p>
<p>על האדמה אשר יהו"ה אלהיך נתן לך אבטחותא לאתהניא באספקלריא דנהרא ורוא דא על האדמה דא אספקלריא דנהרא באינון יומין עלאין דנהרין מגו מבוועא דכלא:</p>	<p>"על האדמה אשר ה' אלהיך נתן לך", הבטחה להנאות באספקלריה המאירה. וסוד זה "על האדמה", זו אספקלריה המאירה, באותם הימים העליונים, שמאירים מתוך המעיין של הכל.</p>
<p>מאי שנא באלין תרין פקודין דאורייתא דכתיב בהו למען יאריכון ימך בדא ובשלוה הקן אלא תרין פקודין אלין כלהו תליין לעילא אבא ואמא רוא דזכור ושמור כחדא ובגיני כך כתיב למען יאריכון ימך ובשלוה הקן דכתיב (דברים כב ז) שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך וגו' רוא דעלמא עלאה דלא אתייהיב ביה רשו לאסתכלא ואצטריך לשלח מגו שאלתא ואסתכלותא ביה:</p>	<p>מה שונה בשתי המצוות הללו של התורה, שנאמר בהן "למען יאריכון ימך", בזה ובשלוה הקן. אלא שתי מצוות אלה, כולן תלויות למעלה. אב ואם סוד של זכור ושמור כאחד, ולכן נאמר "למען יאריכון ימך". ובשלוה הקן, שנאמר "שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך וגו'", הסוד של עולם העליון, שלא נתנה רשות להסתכל בו, וצריך לשלח מתוך שאלה והתבוננות בו.</p>

⁴¹³⁶ הבן הנמשך ע"י אביו הוא עלול ממנו ואביו הוא עילתו שהמציאו והעלול משועבד לעילתו הממציא אותו וכו', וז"ס פוקד עון אבות על בנים וז"ס אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה גם ז"ס אבותינו חטאו ואינם ואנחנו עונותיהם סבלנו כי כשאבותיהם קלקלו צינור המים בהתחלתו צריכים בניהם לתקן כל הצינור ממקום אבותיהם ואילך אבל כשהבנים מקלקלים הצינור אין אבותיהם צריכים לתקן מקום בניהם כי כבר נמשך להם המים במקומם וכו'. והרי נתבאר טעם כבוד אב ואם כי אין שפע הבן נמשך לו מלמעלה אלא ע"פ דרכם ובאמצעותם כי הוא עלול מהם כנזכר והנה טעם זה יספיק כאשר האבות והאמהות והבנים כולם נשמתם משורש אחד ואז הם למעלה והוא למטה מהם וצריך אליהם כדי שימשך שפעו וחיותו על ידם וכו' כל נשמה ונשמה הוא נמשכת מן החסדים או מן הגבורות שבדעת דז"א ויש לה שורש בפ"ע שם. והנה בעת שמזדווג האדם עם בת זוגו הם ממשיכים הנשמות הנזכרות ואז אביו נותן בה מבחינת החסדים אשר בו קצת חלק מהם ומתחבר עם הנשמה החדשה הזו ונעשה בחינת אביו כעין מלבוש אליה כדי להדריכה ולסייעה בעולם הזה לקיים המצות ולעסוק בתורה וכו' כל מה שיעשה האדם בעולם הזה יש בו חלק לאביו ולאמו כי הם המסייעים אותו ומדרכים אותו בעולם הזה ע"י זה הלבוש שילבשוהו כנזכר ואפילו כל השפע שמשפיעין עליו מלמעלה אינו נמשך אלא ע"י הלבוש הזה (שער המצות - פרשת יתרו).

ספר שמות

<p>ואת הבנים תקח לך דכתיב (שם ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים⁴¹³⁷ וגו' מקצה השמים ועד קצה השמים אבל לעילא מקצה השמים שלח תשלח מרעיוניך למשאל:</p>	<p>"ואת הבנים תקח לך", שנאמר "כי שאל נא לימים ראשונים וגו' מקצה השמים ועד קצה השמים". אבל למעלה מקצה השמים, שלח תשלח מרעיונותיך לשאול.</p>
<p>ובדא כתיב למען ייטב לך והארכת ימים למען איטב לך לא כתיב אלא למען ייטב לך ויאריכון ימיך לא כתיב אלא והארכת ימים למען ייטב לך ההוא אתר דאוטיב לכלא [ואיהו] [ומי הוא] עלמא דסתים וגניז והארכת</p>	<p>ובזה נאמר "למען ייטב לך והארכת ימים", לא נאמר "למען איטיב לך", אלא "למען ייטב לך". ולא נאמר "ויאריכון ימיך", אלא "והארכת ימים". "למען ייטב לך", אותו המקום שמיטיב לכל, והוא העולם הגנוז והנסתר. "והארכת</p>
<p>רעיא מהימנא:</p>	
<p>כבד את אביך ואת אמך כבדהו בכסות נקייה⁴¹³⁸ דהיינו כנפי מצוה⁴¹³⁹ כבד את יהוה מהונך דא תורה ומצות⁴¹⁴⁰ הדא הוא דכתיב (שם טז) אורך ימים בימינה בשמאלה וגו' דעני לאו איהו בר נש אלא מן התורה ומן המצות אשתמודע דבתר דאוקמוה מארי מתניתין אין עני אלא מן התורה ומן המצות דעתרא דבר נש אורייתא ומצות:</p>	<p>"כבד את אביך ואת אמך", כבדהו בכסות נקייה, דהיינו כנפי מצוה. "כבד את ה' מהונך", זו תורה ומצוות, זהו שנאמר "אורך ימים בימינה בשמאלה וגו'", שאין אדם עני אלא מן התורה. ומן המצוות נודע, אחר שבארוה בעלי המשנה, אין עני אלא מן התורה, ומן המצוות שעשרו של אדם תורה ומצוות.</p>
<p>ובגין דא כבד את יהוה מהונך ולא תשתדל באורייתא⁴¹⁴¹ כדי להתגדל בה כמה דאוקמוה חבריאי ואל תעשם עטרה להתגדל בהם ולא תאמר אקרא בעבור שיקראוני רבי אלא (תהלים לד ד) גדלו ליהוה אתי כבד את יהוה מהונך כבן⁴¹⁴² דאיהו חייב ביקרא דאבוהי⁴¹⁴³ ואמיה בגין דאיהו משותף מתרין טפינ⁴¹⁴⁴ דמנהון נוצר בר נש</p>	<p>ולכן "כבד את אביך מהונך", ואל תעסוק בתורה, כדי להתגדל בה, כמו שבארוה החברים. ואל תעשם עטרה להתגדל בהם, ולא תאמר אקרא בעבור שיקראוני רבי, אלא "גדלו לה' אתי". "כבד את ה' מהונך", כבן שחייב בכבוד אביו ואמו. משום שהוא משותף משתי</p>

⁴¹³⁷ עי' מלואים אות טז.

⁴¹³⁸ השתא מפרש את אביך דא קב"ה ואמך דא כנס"י (אור יקר).

⁴¹³⁹ מלת נקיה, שתהיה מצוה נקיה שלא יתערב בה מחשבה רעה כלל אלא תהיה ברה ונקיה להקב"ה לשם המצוה ומהאי קרא לא נפקא לן אלא במצוה. בתורה מנא לן (אור יקר).

⁴¹⁴⁰ נגד קב"ה ושכינתיה בשמאלא עושר וכבוד, היינו מהונך כי האושר האמיתי היא התורה והמצות כדפירשו רז"ל דעני וכו' (אור יקר).

⁴¹⁴¹ לגבי מצוה כבד נתבאר בכסות נקיה "גדלו לה' אתי" דברי התורה שהיא מצוה, שעמה יגדל לה', וזה בהיותו עוסק בה לשם שמים (אור יקר). ר"ל שתכבד את ה' בתורה ומצות שתעשה לשמו ית' (יהל אור).

⁴¹⁴² הענין שהם ג' ענינים בעסק התורה או לעשותם קורדום לחפור בהם, כגון שיקראוני רבי וכו'. הב', על מנת לקבל פרס, והיינו כעבד. הג', כבן, דהיינו שלא על מנת לקבל פרס. ובשלילה יאמר אל תעשם עטרה להתגדל בהם הבחינה הראשונה שהיא פחותה הרבה. והב', אינה דחוייה מכל וכל. והג', עליה נוכל לומר בחיוב כבד את ה', כענין כבד את אביך ואת אמך, דהיינו "כבן דאיהי מחויב ביקרא וכו'" והענין כמו שהבן הגשמי הוא משותף מבחי' אביו ומבחי' אמו, כן הנשמה משותפת מאב ת"ת ומאם מלכות (אור יקר). ר"ל שתעשה הכל כבן לאביו שלא ע"מ לקבל פרס אלא שהוא חייב (יהל אור).

⁴¹⁴³ דאבוי (דפ"ו).

⁴¹⁴⁴ והענין כי טיפה היא י' "וב' טיפין", הם ב' יודין, י' של שם הוי"ה מהזכר, י' של שם אדניי מהנקבה, ובסוד היחוד יעלה י' של אדניי לגבי י' של הוי"ה, ויתיחדו ויתקשרו כזה יאהדונה"י. ומשתוף ב' יודין אלו, שהם עשר ספירות מת"ת, ועשר ממלכות, תבנה הנשמה. ולזה יש בה בצורתה כח הדין מצד המלכות, וכח הרחמים מצד הת"ת. והיינו מפני שהזכר מזריע לובן בסוד אור

ספר שמות

<p>מטפה דאבוה חוורו דעיינין⁴¹⁴⁵ וגרמין ואברין ומטפה דאמיה שחור די בעיינין ושערא ומשכא ובשרא ורביאו ליה באורייתא⁴¹⁴⁶ ועוברין טבין:</p>	<p>טיפות שמהן נוצר האדם, מהטפה של אביו לבן, העינים ועצמות ואיברים. ומטפה של אמו, השחור שבעיין ושער ועור ובשר, ומגדלים אותו בתורה ומעשים טובים.</p>
<p>דבר נש חייב ללמד בנו תורה⁴¹⁴⁷ דכתיב (דברים ו ז) ושננתם לבניך ואי לא אוליף ליה אורייתא ופקודין כאילו עביד ליה פסל ובגין דא (שמות כ ד) לא תעשה לך פסל ועתיד להיות בן סורר ומורה ומבזה אבוי ואמיה וגוול מניה⁴¹⁴⁸ כמה ברכאן דהואיל ואיהו עם הארץ חשיד איהו על כלא ואפילו על שפיכות דמים וגלוי עריות וע"ז דמאן דאיהו עם הארץ ואזיל לאתר דלא אשתמודעון ליה ולא ידע לברכא חשדינן ליה דאיהו עובד ע"ז ע"כ⁴¹⁴⁹:</p>	<p>שאדם חייב ללמד בנו תורה, שנאמר "ושננתם לבניך", ואם לא למד אותו תורה ומצוות, כאלו עשה לו פסל, ולכן "לא תעשה לך פסל", ועתיד להיות בן סורר ומורה ומבזה אביו ואמו, וגוול ממנו כמה ברכות, שהואיל והוא עם הארץ, הוא חשוד על הכל, ואפילו על שפיכות דמים וגלוי עריות ועבודה זרה. שמי שהוא עם הארץ, והולך למקום שאין מכירים אותו, ולא יודע לברך, חושדים אותו שהוא עובד עבודה זרה.</p>
<p>צנב</p>	
<p>ימים כמה דכתיב (דברים כב ז) תקח לך ברשותא דבר נש איהו:</p>	<p>ימים", כמו שנאמר "תקח לך", הוא ברשותו של האדם.</p>
<p>ואי אודמן ליה עובדא ויכוון ביה זכאה איהו⁴¹⁵⁰ ואף על גב דלא מכוין ביה זכאה איהו דעביד</p>	<p>ואם יזדמן לו מעשה ויכוון בו, צדיק הוא. ואף על גב שלא מכוון בו, צדיק</p>

ישר, שם ישר, ' על הו"ה. והנקבה מזרעת אודם, בסוד אור חוזר, שם מהופך, ' למטה מאדני" (אור יקר).

⁴¹⁴⁵ והנה בצורה יש זכר כותר וסובב נקבה, או נקבה תסובב גבר או זה בלא זה, והיינו זכר כותר וסובב נקבה חוורו דעיינין ובתוך חוורו שחרי דעיינין, והיינו בסוד הלובן זכר מכתיר בת עין נקבה עם גווניה, ונקבה תסובב גבר ויעור שהם אודם מהנקבה "חופה על גרמין" דהיינו העצם לובן מן הזכר והנקבה בשר אודם מן הנקבה כדפי' וזה בלא זה "שערי" שהם מן הנקבה לבדם ושופי עצמותיו דהיינו אברין שהם רמ"ח מן הזכר חסד ודאי (אור יקר).

⁴¹⁴⁶ היינו בסוד רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, דהיינו תורה מצד הת"ת ומצוות מצד המלכות (אור יקר).

⁴¹⁴⁷ וכן הקב"ה נתן לבן תורה ומצוות, ומאן דאיהו בן מסטרא דאצילות, מוכרח שיהיה בו תורה ומצוות, דאי לא, לא יאה בן אלא אדרבה יהיה פסל מסטרא דסמא"ל, לא עבד מסטרא דמטטרו"ן, אלא למטה מצד הרע, דהיינו פסל. וכיון שהוא למטה בחיצונים, לא יספיק שלא עשה טוב אלא ימשך אחר הרע, שהוא שורשו, והיה בן סורר ומורה, והיינו נשמות נמשכות אחר הקל"י בסוד הכרת תכרת הנפש ההיא וכו', ופרשו רז"ל הרשעים הן הן המזיקים כאומרו עין תלעג לאב ותבוש ליקהת אם, היינו בהיותו מבזה תורה ומצוות שהם או"א (אור יקר).

⁴¹⁴⁸ כענין גוזל אביו ואמו, והיינו במעשיו הרעים פוגם למעלה ומסלק השפע, וכן נהנה מן העולם הזה בלי ברכה, וכל אותם הברכות גזלם מלמעלה ודאי (אור יקר).

⁴¹⁴⁹ קדושים פא ע"ב איש אמו ואביו תיראו (הערת הזהר).

⁴¹⁵⁰ עי' תיקו"ז כג ע"א: דודאי קודשא בריך הוא איהו אורייתא ושכינתא היא מצוה זכאה מאן דמתעסק בהון לייחדא לון וכן זכור ושמור אינון קודשא בריך הוא ושכינתיה זכאה איהו מאן דמייחד לון ביום שבת דאיהו יסוד ברחימו ודחילו די"ה דאינון אבא ואימא (זכור ושמור) אינון לקבל תפלין דרישא ' ותפלין דידיא ה' דכר ונוקבא וזכאה איהו מאן דמייחד לון בקריאת שמע בדחילו ורחימו דבזמנא דישראל משתדלין באורייתא דבכתב ובאורייתא דבעל פה ברחימו ודחילו אתמר בהון (דברים כב ו) לא תקח האם על הבנים ובזמנא דלא משתדלין בהון ברחימו ודחילו אתמר בהון שלח תשלח את האם (שם ז).

ועיי"ש (כו ע"ב): דחכמה ובינה אינון נסתרות במוחא ולבא ברחימו ודחילו ואורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא.

בהגר"א: לא פרחת לעילא - ר"ל, לאו"א שהן לעילא, כמ"ש לקמן בלא דחילו כו' קדם י"ה. עי' שער רוה"ק י ע"ב: א"ל כונת הצדקה והתפלה והוא לייחד שם י"ה הנפרד מן ו"ה וקודם שהאדם יעשה איזו מצוה או צדקה יאמר לייחדא שמא דקב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו ורחימו

ספר שמות

<p>פקודא דמריה אבל לא אתחשיב [כמאן דעביד רעותא לשמה ויכוין ביה ברעותא דאסתכלותא ביקרא דמריה כמאן דלא ידע למסבנר] סברא דהא ברעותא תליא מלה לשמה ובעובדא דלתתא לשמה אסתלק עובדא לעילא ואתתקן כדקא יאות:</p>	<p>הוא, שעושה מצות אדונו. אבל לא נחשב כמי שעשה רצונו לשמה, ויכוון בו ברצון של הסתכלות בכבוד רבונו, כמי שלא יודע לסבור סברא, שהרי ברצון תלוי הדבר לשמה, ובמעשה שלמטה לשמה, מתעלה המעשה למעלה ומתתקן כראוי.</p>
<p>כגוונא דא בעובדא דגופא אתתקן עובדא דנפשא בההוא רעותא דהא קודשא בריך הוא בעי לבא ורעותא דבר נש ואפילו הכי אי לאו תמן רעותא דלבא דאיהו עקרא דכלא על דא צלי דוד ואמר (תהלים צ יז) ומעשה ידינו כוננה עלינו וגו' דהא לית כל בר נש חכים לשואה רעותא ולבא לתקנא כלא ויעביד עובדא דמצוה על⁴¹⁵¹ דא צלי צלותא דא ומעשה ידינו כוננה עלינו⁴¹⁵²:</p>	<p>כדוגמא זו, במעשה של הגוף, נתקן מעשה הנפש, באותו הרצון, שהרי הקדוש ברוך הוא רוצה את הלב והרצון של האדם. ועם כל זה, אם אין שם רצון של הלב, שהוא עיקר הכל. על זה התפלל דוד ואמר "ומעשה ידינו כוננה עלינו וגו'", שהרי אין כל אדם חכם לשים רצון ולב לתקן הכל, ויעשה מעשה של מצוה, על זה התפלל תפלה זו "ומעשה ידינו כוננה עלינו".</p>
<p>מאי כוננה עלינו כוננה ואתקין תקונך לעילא כדקא יאות עלינו אף על גב דלית אנן ידעי⁴¹⁵³ לשואה רעותא אלא עובדא בלחודוי מעשה ידינו כוננהו [למאן] לההוא דרגא דאצטריך לאתתקנא כוננהו בחבורא חדא באבהו למהוי מתתקנא בהון בהאי עובדא כדקא יאות⁴¹⁵⁴:</p>	<p>מה זה "כוננה עלינו" תכונן והתקן תקונך למעלה כראוי עלינו, אף על גב שאיננו יודעים לשים הרצון אלא המעשה לבדו. "ומעשה ידינו כוננהו" למי, לאותה דרגה שצריך להתקן, כוננהו בחבור אחד באבות, להיות מתקן בהם, במעשה הזה כראוי.</p>
<p>לא תרצח לא תנאף לא תגנב (לא תענה ברעך עד שקר) (שמות כ יג) לא פסקא טעמא בכל הני תלת ואי לאו דפסקא טעמא לא הוי תקונא לעלמין ויהא אסיר לן לקטלא נפשא בעלמא אף על גב דיעבור על אורייתא אבל במה דפסקא טעמא אסיר ושרין (ושארי):</p>	<p>"לא תרצח לא תנאף לא תגנב", אין טעם מפסיק, בכל שלשת אלה. ואם אין טעם מפסיק, לא היה תקון לעולמות, ויהיה אסור לנו להרוג נפש בעולם, אף על גב שיעבור על התורה. אבל במה שיש הפסק טעם, אסור ומותר.</p>
<p>לא תנאף אי לאו דפסקא טעמא אסיר אפילו לאולדא או למחדי באתתיה חדוה דמצוה ובמה דפסקא טעמא אסיר ושרין (ושארי)⁴¹⁵⁵:</p>	<p>"לא תנאף", לולא שטעם מפסיק, אסור, אפילו להוליד או לשמח באשתו שמחת מצוה, ובמה שהטעם מפסיק,</p>

ודחילו בשם כל ישראל ויכוין לחבר שם י"ה שהם דחילו ורחימו עם ו"ה שהם קב"ה ושכינתיה. ועי' פע"ח שער הזמירות פרק ה: צריך קודם שיעשה מצוה או צדקה לומר ליחדא שמא דקב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו לחבר י"ה עם ו"ה בשם כל ישראל.
⁴¹⁵¹ ועל (דפ"ו).

⁴¹⁵² עי' זו"ח עה ע"ב: פתח ואמר ומהו ומעשה ידינו כוננה עלינו דא עובדא דיעבד בר נש אי אינון עובדין טבין ישכון עליה הויה ואי לא יסתלק מינה, ע"כ. כנגד מה שתיקן האדם והרויח ע"י מעשיו באמצע ימי החול, כדי להמשיך עליו תוס' קדושת שבת בע"ש, אנו מתפללים, שגם מבחי' זה ישאר ממנה איזה קדושה, וזהו מעשה ידינו כוננה עלינו וכו' פי' כיון שמה שנעשה בשבת מעצמו, הוא נעשה בימי החול ע"י תפלותינו, וזהו ומעשה ידינו כוננה עלינו, ר"ל שזה הזווג הנעשה בכח מעשה ידינו בימי החול, כוננה עלינו ע"י נועם הזה. ולפי שזה הזווג הוא עליון דא"א, לכן אמר כוננה עלינו, כי א"א הם עלינו. כי ישראל הם ב"א, שהוא למטה מאו"א. וכנגד זווג התחתון דזו"ן אמר, ומעשה ידינו כוננהו, כי גם זווג זה הנעשה על ידי מעשה ידינו, גם הוא כוננהו, ר"ל כונן ו"ה שהם זו"ן (שעה"כ סא ע"א).
⁴¹⁵³ ידעין (דפ"ו).

⁴¹⁵⁴ עי' סוף הספר דף רעו מה שחסר כאן (הערת הזהר).

⁴¹⁵⁵ עי' זית רענן על מכילתא דרבי ישמעאל יתרו - מסכתא דבחדש פרשה ה.

ספר שמות

<p>לא תגנוב אי לאו דפסקא טעמא הוה אסיר אפילו למגנב דעתא דרביה באורייתא או דעתא דחכם לאסתכלא ביה או דיינא דדאין דינא לפום טענה דאצטריך ליה למגנב דעתא דרמאה ולמגנב דעתא דתרווייהו לאפקא דינא לנהורא ובמה דפסקא טעמא אסיר ושרי' (ושארי):</p>	<p>אסור ומותר. "לא תגנוב", לולא שהטעם מפסיק, היה אסור אפילו לגנוב דעת של רבו בתורה, או דעת של חכם [כדין] להתבונן בה, או דייין שדן דין לפי טענה, שצריך לגנוב את דעת הרמאי, ולגנוב את דעת שניהם כדי להוציא את הדין לאור, ובמה שמפסיק הטעם, אסור ומותר.</p>
<p>לא תענה ברעך עד שקר (שמות כ יג) הכא לא פסקא טעמא בגין דאסיר הוא כלל ובכל מילי דאורייתא קודשא בריך הוא שוי רזין עלאין ואולף לבני נשא ארחא לאתתקנא בה ולמהך בה כמה דאת אמר (ישעיה מ"ח יז) אני יהוה⁴¹⁵⁶ מלמדך להועיל מדריךך בדרך תלך:</p>	<p>"לא תענה ברעך עד שקר", כאן לא מפסיק טעם, משום שזה אסור כלל וכלל, ובכל דברי התורה, שם הקדוש ברוך הוא סודות עליונים, ולמד בני אדם דרך להתתקן בה וללכת בה, כמו שנאמר "אני ה' אלהיך", מלמדך להועיל מדריךך בדרך תלך.</p>
<p>אוף הכי לא תחמד לא פסיק טעמא כלל ואי תימא אפילו חמודא דאורייתא אסיר כיון דלא פסקא תא חזי בכלהו עבדת אורייתא כלל ובהאי עבדת פרט בית רעך שדהו ועבדו וגו' בכל מילי דעלמא אבל אורייתא אידי חמודת תדיר שעשועים גנזי דחיי ארכא דיומין בעלמא דין ובעלמא דאתי:</p>	<p>כמו כן כאן, "לא תחמוד" לא מפסיק טעם כלל. ואם תאמר, אפילו חימוד של התורה אסור, כיון שלא מפסיק הטעם. בא וראה בכולם עשתה התורה כלל, ובזה עשתה פרט, "בית רעך שדהו ועבדו וגו'", בכל דברי העולם, אבל התורה היא תמיד חומדים אותה שעשועים גנזי חיים, אורך הימים בעולם הזה ובעולם הבא.</p>
<p>הני עשר אמירן דאורייתא אינון כללא דכל פקודי אורייתא⁴¹⁵⁷ כללא דעילא ותתא כללא דכל עשר אמירן דבראשית⁴¹⁵⁸ אלן אתחקקו על לוחי אבנין וכל גנוזין דהוו בהו אתחזון לעיניהון דכלא למנדע ולאסתכלא ברזא דתרי"ג פקודין דאורייתא דכלילן בהו כלא אתחזי לעיינין כלא איהו בסכלתנו לאסתכלא בלבא דישראל כלהו [ובלא] (ומלה) הוה נהיר לעינייהו:</p>	<p>עשר האמירות הללו של התורה, הן כלל של כל מצוות התורה, כלל של מעלה ושל מטה, כלל של כל עשר האמירות של בראשית אלה, נחקקו על לוחות אבנים. וכל הגנוזים שהיו בהם, נראו לעיני כל, לדעת ולהסתכל בסוד של תרי"ג המצוות של התורה שכלולים בהם, הכל נראה לעינים, הכל הוא כתבונה להתבונן בלב של כל ישראל, והכל היה מאיר לעיניהם.</p>

⁴¹⁵⁶ "אלהיך" נוסף בדפ"ו.

⁴¹⁵⁷ ומאי טעמא בנשיאות כפים וליברוך להון בברכה, אלא משום דאית בידיה עשר אצבעות, רמז לעשר ספירות שבהם נחתמו שמים וארץ, ואותם העשרה כנגד עשרת הדברות, ובכלל אותן י' נכללו תרי"ג מצות, ומנה אותם אותיות של י' דברות ותשכח דאינון תרי"ג אותיות, ובהם כל כ"ב אותיות בר מן ט' דליתא בהון, מאי טעמא, ללמדך דט' הוא בטן ואינה בכלל הספירות (ספר הבהיר אות קכד). ועי' תיקו"ז קל ע"ב: וכד קריב לטורא דסיני נחית א' מן בראשית דאיהי אנכי ונחית עלה כתר דאינון אתוון דעשר אמירן ואשתלים אילנא בכל תקונין דיליה. ועי' מאמרי רשב"י ב' ע"ב: פירוש כי יש בהם בעשרת הדברות תרי"ג אותיות כמנין כתר. ועי' ש בהגר"א: דאלף הוא כתר שהוא שמא מפרש שקיו דאילנא כמש"ל (יג ע"א יט ע"א) וכשנשלם האילן נחית שקיו דאילנא וז"ש למעלה דאינון אתוון דעשר אמירן דהוא שמא מפרש והוא עשרת הדברות שהתחלה דלהון באלף. ועי' לקוטי תורה להאריז"ל - ספר משלי יא וז"ל, ובאבדם רנה שהם תרי"ג מצות כנזכר ועם ז' מצות דרבנן כגון נר חנכה מקרא מגילה עירובין וכיוצא הרי תרי"ג כמנין כתר.

⁴¹⁵⁸ ויקרא יא סע"ב (לש"ו).

ספר שמות

<p>בההוא שעתא כל רזין דאורייתא⁴¹⁵⁹ וכל רזין עלאין ותתאין לא אעדי מינייהו בגין דהוו:</p>	<p>באותה שעה, כל סודות התורה וכל הסודות העליונים והתחתונים, לא זזו מהם, משום שהיו</p>
צד/א	
<p>חמאן עינא בעינא זיו יקרא דמריהון מה דלא הוה כההוא יומא מיומא דאתברי עלמא⁴¹⁶⁰ דקודשא בריך הוא אתגלי ביקריה על טורא דסיני:</p>	<p>רואים עין בעין את זיו כבוד אדונם, מה שלא היה כמו אותו היום מיום שנברא העולם שהקדוש ברוך הוא התגלה בכבודו על הר סיני.</p>
<p>ואי תימא הא תנינן דחמאת שפחה על הים מה דלא חמא יחזקאל נביאה יכול כההוא יומא דקאימו ישראל על טורא דסיני⁴¹⁶¹ לאו הכי בגין דההוא יומא דקיימו ישראל על טורא דסיני אעבר וזהמא מנייהו וכל גופין הוו מצחצחון כצחצחא דמלאכין עלאין⁴¹⁶² כד מתלבשן בלבושי מצחצחון למעבד שליחותא דמריהון:</p>	<p>ואם תאמר, הרי שנינו, שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא. יכול, כמו אותו יום שעמדו ישראל על הר סיני, לא כן, משום שאותו היום שעמדו ישראל על הר סיני, עברה מהם הזוהמא, וכל הגופים היו מצחצחים כצחצוח של מלאכים עליונים, כשמתלבשים בלבושים מצחצחים לעשות את שליחות אדונם.</p>

⁴¹⁵⁹ עי' תיקו"ז (פא ע"ב): האי רוח דאסתלק איהו רוח דמשיח כמה דאתמר ואיהו רוח הקדש ואיהו רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'. בהגר"א: ואיהו רוח חכמה כו' - שהוא רוחו של משיח, והוא רוחא דכליל שיתא רוחין, כמ"ש בא"ר (קל ע"ב), והוא ו"ק בעלה, דהוא רזין דאורייתא, כנ"ל. ועי' תז"ח ב ע"ב: כל מאן דמגלה רזין לצדיקא גרים לצדיק לאנהרא ברזין דאורייתא ולשכינתא דאור ר"ז אתקרי ובההוא זמנא והמשכילים יזהרו כזהר הרקיע מאי כזהר דרגא דמשה רבנו עליו השלום עמודא דאמצעייתא דעל שמה אתקרי האי חבורא ספר הזהר ושכינתא בה נהרא וזהרא בסיהרא מן שמשא דשמשא נהירא בשית טורין רברבין וסיהרא בשביעאה כלילא משבע. ועי"ש בגר"א יא ע"ד: אילנא דחיי שהוא סולת נקייה כנ"ל דהוא אורייתא דמשה כנ"ל רזין דאורייתא. ועי' תז"ח כו ע"ב: כעץ שתול על פלגי מים דאנון רזין דאורייתא דבעל פה ואתקריאו דברי אלהים חיים מסטרא דאילנא דחיי.

⁴¹⁶⁰ היה הולך ומתתקן העולם מאז כמו בהתיקונים דלעתיד אשר מאחר תחיית המתים והלאה (הקדו"ש כד ע"ג), גילוי ית"ש בנתינת התורה, הנה היה ג"כ בהאור הגנוז, ולכן נאמר (תהלים פב ו) אני אמרתי אלהים אתם (הקדו"ש לב ע"א), נתייסד עי"ז יסוד למטה להיות מקום ומעון לכל המלכות הכללי כולו, לשכון כבוד בתוכם ולהתגלה למטה בכל כללותה כולה, בהיחוד דשכינתא עלאה ותתאה יחד וכמו שהיה במתן תורה, כמ"ש בפ' יתרו (דף צא ע"א) אנכי כללא דעילא ותתא כו' כי שם נתייחד הכל, והיה עומד אז שיתוקן העולם לגמרי כמו קודם החטא (הקדו"ש מז ע"ד), אמנם הוא הנה התיקון הזה דהיחוד הויה אלהים, וכן הוא ושמו אחד, הנה הוא עי" תיקון אחד הכלול מב'. א', הוא ביטול הזוהמא והטומאה והרע שיתבער מן הארץ לגמרי, והב', הוא הזדככות החומר והעביות, שיזדכך כל גוף לנשמה, וכל חומר לצורה. והוא כוונת מאמרם ז"ל ב"ר (פ' כ"ו סי' ו) בפסוק לא ידון רוחי באדם כו', בעוה"ז הרוח היא נבזקת (ר"ל מאיר ומזהיר מלשון כמראה הבזק) באחד מאיבריו, אבל לעתיד לבוא היא נבזקת בכל הגוף, כי יהיו כל הגופות בסוד כתנות אור בא' כמו אדה"ר קודם החטא (כמ"ש ב[זהר] פ' בראשית לו ע"ב, פקודי רכט ע"ב, קדושים פג סע"א, וע' פ' שלח קסט סע"א ורע"ב, ופ' יתרו צד ע"א) (דע"ה ח"א פא ע"ב, ח"ב נו ע"ג), פנימיותה הוא אורייתא דאצילות, אורייתא דקב"ה, שהקב"ה עוסק בה בכל יום וכמ"ש בעבו"ז (ג ע"ב וד ע"ב) והוא נשמתא דאורייתא אשר זכו ישראל לזה בעת מתן תורה, וכמ"ש בפ' בהעלותך (קנב ע"א) (דע"ה ח"ב קכח ע"ב).

⁴¹⁶¹ ועי' עוד לקמן קיד רע"א פרשת שלח קסב ע"ב (לש"ו).

⁴¹⁶² עי' פת"ש נוק' דז"א ט ז"ל, אין אחיזת הסט"א אלא בהתלבש הנפש בגוף שהוא כתנות עור של אדה"ר. ועי' בהגר"א בספד"צ יב ע"ג: שמילה נק' בשר, ושם מתגליא החסד כנ"ל, ועורו הוא עור הערלה, והוא בסוד כתנות עור של אדה"ר, שאמרו (סנהדרין לח ע"ב) משוך בערלתו היה, ובתחלה היה כתנות אור כמ"ש בזהר, והוא אור הגנוז, ואח"כ נכסה בעור ונגנוז, ולא יגלה עד שיוסר הס"א, ועור הזה הוא עץ הדעת טוב ורע, שממנה אכל אדה"ר, ונמשכה ערלתו.

ספר שמות

<p>ובהוא מלבוש מצחצחא עאלין לאשא ולא דחלין כגוונא דההוא מלאכא דמנוח⁴¹⁶³ כד אתחוי ליה ועאל בשלהובא וסליק לשמיא דכתיב (שופטים יג כ) ויעל מלאך יהוה בלהב המזבח וכד אעבר מינייהו ההוא וזהמא אשתארו ישראל גופין מצוחצחין בלא טנופא כלל ונשמתין לגו כזוהרא דרקיעא לקבלא נהורא:</p>	<p>ובאותו מלבוש מצוחצח נכנסים לאש ולא מפחדים, כדוגמת אותו המלאך של מנוח, כשנראה לו, ונכנס בשלהבת ועלה לשמים, שנאמר "ויעל מלאך ה' בלהב המזבח". וכשעברה מהם אותה זוהמא, נשארו ישראל גופים מצוחצחים בלי טנוף כלל, והנשמות בפנים כזהר הרקיע, לקבל את האור.</p>
<p>הכי הווי ישראל דהווי חמאן ומסתכלן גו יקרא דמריהון מה דלא הווי הכי על ימא דלא אתעבר וזהמא מנייהו בההוא זמנא והכא בסיני דפסקא וזהמא מגופא אפילו עוברין ודבמעיו (שבמעי) אמן הווי חמאן ומסתכלן ביקרא דמריהון וכלהו קבילו כל חד וחד כדקא חזי ליה:</p>	<p>כך היו ישראל, שהיו רואים ומסתכלים לתוך כבוד אדונם, מה שלא היה כך על הים, שלא עברה מהם הזוהמא באותו הזמן. וכאן, בסיני, שפסקה הזוהמא מן הגוף, אפילו עוברים במעי אמותיהם היו רואים ומסתכלים בכבוד אדונם, וכולם קבלו, כל אחד ואחד כראוי לו.</p>
<p>וההוא יומא הוה חדוה קמי קודשא בריך הוא יתיר מיומא דאתברי עלמא בגין דיומא דאתברי עלמא לא הוה בקיומא עד דקבילו ישראל אורייתא דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי:</p>	<p>ואותו יום היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא, יותר מן היום שנברא העולם, משום שהיום שנברא העולם, לא היה בקיום, עד שקבלו ישראל תורה, שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי".</p>
<p>כיון דקבילו ישראל אורייתא על טורא דסיני כדין אתבסם עלמא ואתקיימו שמיא וארעא ואשתמודע קודשא בריך הוא עילא ותתא ואסתלק ביקריה על כלא ועל ההוא יומא כתיב (תהלים צג א) יהוה מלך גאות לבש יהוה עז התאזר ואין עז אלא תורה⁴¹⁶⁴ שנאמר (שם כט יא) יהוה עז לעמו יתן יהוה יברך את עמו בשלום:</p>	<p>כיון שקבלו ישראל תורה על הר סיני, אז התבסם העולם והתקיימו שמים וארץ, ונודע הקדוש ברוך הוא למעלה ולמטה, והתעלה בכבודו על הכל. ועל אותו יום נאמר "ה' מלך גאות לבש לבש ה' עז התאזר", ואין עז אלא תורה, שנאמר "ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום".</p>
<p>פרשת משפטים:</p>	
<p>אמרו המגיהים מתחלת הפרשה עד ומעשה ידי להתפאר בדרך קיד ע"א (ואנשי קדש תהיון לי) הוא מן הסבא ויגענו ומצאנו הנוסחא מדויקת תודה לאל חי:</p>	
<p>⁴¹⁶⁵פתח רבי שמעון ואמר (שמות כא א) ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם ואלין דיניא</p>	<p>פתח רבי שמעון ואמר "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", תרגום</p>

⁴¹⁶³ יש ב' מיני מלאכים שנבראו שניהם ביום ה', והם זולת אותן שנבראו ביום ב' המתבטלין ומתחדשים בכל יום והם נזכרים בזוה"ק (בראשית יז ע"ב, ויח ע"ב) וכנ"ל ענ"ט, כי הם קטנים מכולם. אבל אותן שנבראו ביום ה' הם גדולים מהם, והם ב' מינים: אחד, הנאמר עליהם (בראשית א כ) ועוף יעופף על הארץ ולא נאמר בהם למינהו, והשני הוא מה שנאמר עליהם (שם כא) ואת כל עוף כנף למינהו. והשניים, הם גדולים מן הראשונים, וכמ"ש בזוה"ק שם, ועוף יעופף על הארץ אלן שליחי עלאין דאתחזון לבני נשא בחיזו דבר נש, ולכך נאמר בהם יעופף על הארץ, והרי הם משתנים ומתלבשים בגוף כגוונא בהאי עלמא, וכמ"ש בפ' תולדות (קמד ע"א) ופ' וירא (קא ע"א) וע' פ' יתרו (צד ע"א) (דע"ה ח"ב כט ע"א).

⁴¹⁶⁴ לעיל נח סע"א ומדרש תהלים כא סי' ב ז' סימן ג' (לש"ו)

⁴¹⁶⁵ קודם שנכנס בבאור שמועה זו, ראוי שנפרש מה ענין זה הנקרא גלגול, ולזה נאמר כי הנפש הנטועה בגוף, אם לא הצליחה, והרשיעה בגוף הראשון, לא מפני זה תאבד הנפש, אלא תתגלגל אחרי מותה בגוף שני, וכן בגוף שלישי עדי תטהר, ויבא בגוף א' ותזכה בו, שאין הגוף אל הנפש אלא

ספר שמות

<p>4167 ואלין דיניא די תסדר קדמיהון [ואלו ההלכות שתסדר לפניהם], אלה אותם סדורים של הגלגול דיני הנשמות, שנדונו כל אחד ואחד לקבל ענשו.</p>	<p>דתסדר קדמיהון ⁴¹⁶⁶ אלין אינון (חדורין ⁴¹⁶⁷ דגלגלתא דינין) [חידודין ודינין] דנשמתין ⁴¹⁶⁸ דאתדנו כל חד וחד ⁴¹⁶⁹ לקבל [עונשיה] (עונשהא):</p>
<p>”כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית יצא לחפשי חנם (שמות כא ב) חברייתא עדן ⁴¹⁷⁰ הכא לגלאה כמה רזין טמירין דגלגלתא ⁴¹⁷¹ כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד כד נשמתא אתחייבת בגלגולא ⁴¹⁷² אם היא מסטרא דההוא עבד מטטרון דאיהו ⁴¹⁷³ כליל שית סטריין כתיב ביה שש שנים יעבד גלגולין דילה לא מתחייבא ⁴¹⁷⁴ אלא שית שנין עד דאשלימת שש דרגין מההוא אתר דאתנטיילת:</p>	<p>”כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית יצא לחפשי חנם”, חברים הזמן כעת לגלות כמה סודות נסתרים של הגלגול. ”כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד”, כשהנשמה התחייבה בגלגול, אם היא מצד אותו העבד מטטרוין, שהוא כולל ששה צדדים, נאמר בו ”שש שנים יעבד”. גלגולים שלה, לא מתחייבת אלא שש שנים, עד שמשלימה שש דרגות, מאותו המקום שנלקחה.</p>
<p>אבל אם נשמתא היא מסטרא דשכינתא ⁴¹⁷⁵ דאיהי שביעית ודאי מה כתיב ובשביעית יצא לחפשי חנם דצדיק ודאי (ד)לית ביה מלאכה כיון דלית ביה מלאכה לית ביה שעבוד ונשמתא דאיהי מתמן אתמר בה ובשביעית יצא לחפשי חנם לית בה שעבודא:</p>	<p>אבל אם הנשמה היא מצד השכינה, שהיא שביעית, ודאי מה נאמר ”ובשביעית יצא לחפשי חנם”, שצדיק ודאי אין בו מלאכה, וכיון שאין בו מלאכה, אין בו שעבוד. והנשמה שהיא משם, נאמר בה ”ובשביעית יצא לחפשי חנם”, אין בה שעבוד.</p>

ממש כקרקע אל האילן שהוא נטוע בארץ. ואם לא הצליח בנטיעה זו תעקר משם וישתל בארץ אחרת אולי יצליח וכו'. הגלגול הזה על ב' פנים: הא', כשהוא צדיק ונתחייבה הנפש גלגול לחסרון איזה ענין משלמות הנפשות, שאז לא תחסר כל בה, אלא יחד ג' חלקי הנשמה יתגלגלו, והם הנקראים נפש רוח ונשמה כדפי' בספר הפרדס בשער הנשמה, וכאשר הרשיע אינו כדרך זה, שאז הנפש נתחייבה כרת, ותמה נכרתה מהיותה שוב נקשרת ברוח ונשמה, ואז אותו הרוח ואותה הנשמה הם ערומים מבגדי הנפש, ואז צריכים שיעשו לו נפש חדש, ואין ענין זה נעשה לו מלמעלה, שאין הויה עליונה אלא שלימה, ואין מלמעלה נפש בלי רוח ולא רוח בלא נשמה, לכך יהיו בני אדם למטה עושים נפ"ש, והיינו שמצד קבוץ האב והאם בסוד רוחם יתהוה שם נפ"ש בזווגם, והקב"ה נוטע הרוח והנשמה באותו נפש, והנפש אשר לרוח הזה והנשמה הזאת נכרתת עד אשר אין לה שוב תקנה והוא מזיק בעולם נדונת, זולתי אם הרהר תשובה ולא הספיק לעשותה, אז בזכות הנשמה והרוח יעברו דרך גהנם, ויצילו הנפש מדינה של גיהנם, ויתלבשו בה נוסף על נפש הבנוי מעולם התחתון אשר להם, והיינו רשעים שנצולים מגיהנם ע"י הצדיקים וכו' (אור יקר).

⁴¹⁶⁶ המתרגם שינה לשון משפטים ואמר "דינייא" אם כן יצדק על הגלגולים, שהם דיני ה' על הנשמה לזכותה (אור יקר). הכוונה כי נודע כי משפט הוא בת"ת וצדקה ביעקב, לזה אמר כי הנה גם שכן הוא, עכ"ז אונקלוס תרגום ופירשו כי הוא דין, ובסוד על הדינין שדנין להעניש הנשמות בסוד הגלגול. והיינו יכולין לפרש בסוד ב' מקרא וא' תרגום, שבו גם המשפט המתהפך לדין, וזהו מלת ואלה מורה סט"א כנז' בפרשת ויחי, ולזה אמר כי המשפטים הם עונשים ודינים, הנשמות הבאים בסוד סט"א, ע"כ ואלה דברי הברית (זהר הרקיע).

⁴¹⁶⁷ הם דקדוקי הגלגול (מ"מ).

⁴¹⁶⁸ שאין עניינם שוה לכל נפש (אור יקר).

⁴¹⁶⁹ לפי מעשיו (אור יקר).

⁴¹⁷⁰ עידן (דפ"ו).

⁴¹⁷¹ דגלגולא (דפ"ו), ור"ל סודות הגלגול שהם טמירין (מ"מ).

⁴¹⁷² או שהרשיע ובה לנקות עצמה ולטהרה, או שלא הטיבה כל הצורך, ובה להטיב ולהשלים (אור יקר).

⁴¹⁷³ קה ע"ב טו ע"א צו ע"א (הערת הזהר).

⁴¹⁷⁴ פי' אם הנשמה שרשה ממט"ט שביצירה, ששם מקנן הז"א שהוא בחינת ו"ק לכך אינה מתגלגלה להיותה תחת יד סט"א היונק ממנה אלא ו' שנים, לתקן ו"ק, ויותר מזה אינה משתעבדת לסט"א (מ"מ).

⁴¹⁷⁵ פי' אם הנשמה הבאה לעולם הזה היא מהמלכות, אין יניקה לסט"א ממנה ואינה נפגמת, וכו' אזי יצא לחפשי מן הסט"א (מ"מ).

ספר שמות

צד/ב	
<p>אדהכי הא סבא⁴¹⁷⁶ נחת לגביה⁴¹⁷⁷ אמר ליה אי הכי רבי מה תוספת לנשמתא דאיהי מינה⁴¹⁷⁸ דאתמר בה (שמות כ י) לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך וגו':</p>	<p>בין כך, הרי ירד הזקן אליו, אמר לו, אם כן, רבי, מה תוספת לנשמה שהיא ממנה, שנאמר בה "לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך וגו'".</p>
<p>אמר ליה סבא סבא ואת שאיל דא⁴¹⁷⁹ דודאי האי על נשמתא דצדיק אתמר דאף על גב דאתחייב לאחתא בגלגולא בכל אלין אפילו בעבד ואמה ובעירן דאינון אופנים⁴¹⁸⁰ או בכל היוון⁴¹⁸¹ דמנהון נשמתין דבני נשא כתיב בה לא תעשה כל מלאכה והאי איהו (ויקרא כה לט) לא תעבד בו עבודת עבד⁴¹⁸² בצדיק דאיהו יום השבת לא תעבד בו עבודת עבד דאיהו יום דחול:</p>	<p>אמר לו, זקן זקן, ואתה שואל את זה, שודאי זה נאמר על נשמת הצדיק, שאף על גב שהתחייב לרדת בגלגול בכל אלה, אפילו בעבד ואמה ובהמות, שהם אופנים, או בכל החיות שמהם נשמות בני אדם, נאמר בה "לא תעשה כל מלאכה", וזהו "לא תעבד בו עבודת עבד", בצדיק שהוא יום השבת, "לא תעבד בו עבודת עבד", שהוא יום של חול.</p>
<p>אבל סבא סבא ושבתו [נשמתא] דאיהי בת יחידה ואיהי בת זוגיה דצדיק דאיהו שבת מאי (שמות כא י) אם אחרת יקח לו אמר ליה הא ודאי הברלה חולו של שבת [דאית אחרא] [דאתאחדא] דלא אתקריאת חולו של שבת אלא חולו של טמאה שפחה אמר ליה והא חולו של שבת מאי היא אמר ליה דא אמתא⁴¹⁸³ דאיהי גופא דבת יחידה דעלה אתמר אם אחרת יקח לו:</p>	<p>אבל זקן זקן הנשמה (שבת) שהיא בת יחידה, והיא בת זוגו של צדיק, שהוא שבת. מה זה "אם אחרת יקח לו", אמר לו הרי ודאי הברלה חולו של שבת, שיש אחר שלא נקרא חולו של שבת אלא חולו של טמאה, שפחה. אמר לו, והרי חולו של שבת, מה זה. אמר לו, זו אמה, שהיא גוף של בת יחידה, שעליה נאמר "אם אחרת יקח לו".</p>
<p>תא חזי [נשמתא] [שכינתא] אית דאתקריאת אמה ואית ושכינתא דאתקריאת שפחה ושכינתא אית דאתקריאת ברתא דמלאכא הכא אית איש דאתמר ביה ויהוה איש מלחמה (שמות טו ג) ואית</p>	<p>בא וראה, יש נשמה שנקראת אמה, ויש נשמה שנקראת שפחה, ויש נשמה שנקראת בת המלך. כאן יש איש שנאמר בו "ה' איש מלחמה", ויש איש שנאמר</p>

⁴¹⁷⁶ עי' לקמן קיד ע"א שזה רב ייבא.

⁴¹⁷⁷ דע כי כאשר האדם עוסק בתורה כראוי לשמה, זוכה להשיג שיתגלה אליו איזה צדיק מאותם שהם משורש נשמתו, ויבא ויתלבש דוגמת מלאכי אברהם אבינו ומגלה לו רזי תורה בהיותו מתלבש בההוא חלוקא דרבנן אשר לו כנודע, וזהו סוד אותו הסבא דפ' משפטים והמקומות אחרים הרבה בכל ס' התקונים שהיה יורד ומדבר עם רשב"י והיה מגלה לו רזי תורה (שער מאמרי רשב"י בראשית ו ע"א). פי' כי ר"ש אמר כי בנפש הבאה מצד העבד הוא מטטרו"ן כאשר נתגלגלה, צריכה להשתעבד שש שנים כנגד ו' דרגין דיליה, אבל אם הנשמה שנתחייבה בגלגול הוא מצד השכינה, אין לה שיעבוד מלאכה אע"פ שנתגלגלה. והקשה לו הסבא, אי הכי כמה דאמרת, שיש תוספות לנשמה הנאצלת משכינה שאין בה מלאכה, וכן עבדך וכו' וכולם שוות בהעדר עשיית מלאכה יום הז', ומה תוספות יש לה. ותירץ רשב"י, כי אמרו עבדך ואמתך וכו', כי עבד ואמה מטטרו"ן וסנדלפ"ן, כי מאחר שבאת נשמתו מהשכינה הם הם עבדים ואמהן לך, עכ"ז גם שם לא תעשה מלאכה, כי מן הדין שבן ישראל הנמכר אסור להשתעבד בו עבודת עבד וכו' (זהר הרקיע).

⁴¹⁷⁸ מה תוספת לנשמה שהיא מהמלכות יותר משל מט"ט, הרי הכתוב השווה אותם דכתיב אתה ובנך ובתך עבדך ובהמתך (מ"מ). מנה (דפ"ו).

⁴¹⁷⁹ פי' הכתוב לא תעשה כל מלאכה דהיינו שאין יניקה לסט"א מנשמה שהיא מהמלכות, לא מבעיא אם יש לה לבוש מבין ובת שהם ז"ן ומעבד שהוא יצריה, ואמה שהיא בריאה, אלא אפילו אין לה אלא לבוש מעבד ואמה שהם יצריה ובריאה, אפילו הכי אין יניקה לסט"א ממנה (מ"מ) פי' עשייה, ששם האופנים (מ"מ).

⁴¹⁸¹ פי' שחיות ביצירה, כמו עבד, שהוא ביצירה (מ"מ).

⁴¹⁸² פי' אינו נפגם כמו נשמה שהיא מהמלכות, והאי דקאמר קרא אם אחרת וכו', קאי על לבוש דילה שהוא ממט"ט (מ"מ).

⁴¹⁸³ פי' הוא מט"ט וקראו אמה בהשאלה, שעיקר אמה הוא בבריאה (מ"מ).

ספר שמות

<p>איש דאתמר ביה (דניאל ט כא) והאיש גבריאל (והאיש גבריאל ואית איש דאתמר ביה ה' איש מלחמה):</p>	<p>בו "והאיש גבריאל".</p>
<p>ובגין דא נשמתא דאיהי מחייבא בגלגול אם היא ברתיא דקודשא בריך הוא אי תימא ודאודבן (דמזדמן) בגופא נוכראה ורתמן (דאיהי) שולטנותא דיצר הרע דאיהו מסטרא [דשמאלא ח"ו דהא כתיב] ודסמאל ח"ו (ישעיה מב ח) אני יהוה הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן דאיהו יצר הרע:</p>	<p>ולכן הנשמה, שהיא מחויבת בגלגול, אם היא בתו של הקדוש ברוך הוא, אם תאמר שתמכר לגוף נכרי, ששם שלטון יצר הרע, שהוא מצד סמאל"ל חס ושלום, שהרי נאמר "אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן", שהוא יצר הרע.</p>
<p>וההוא גופא [דשריא] (דשדיא) ברתיא דמלכא אי תימא [דאודמן בכתיב] ודאודבן בכתיבין (דאודמן מכתבין) תתאין דמסאבו חלילה וחס עלה אתמר (ויקרא כה כג) והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ מאן גופא דברתיא דמלכא דא מטטרון והאי גופא איהו [אמה] (אתרא) דשכינתא אף על גב דאיהי נשמתא ודאיהו ברתיא דמלכא שבויה תמן בגלגולא אתיא [נ"א בגלגלתא דאתיין בגלגולין בגין דאתיית תמן] ודאתיין בגלגולין בגין דאתיית תמן:</p>	<p>ואותו הגוף ששורה בת המלך, אם תאמר שנמצא בכתרים תחתונים שנשמאו חלילה וחס, עליו נאמר "והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ". מיהו הגוף של בת המלך, זה מטטרו"ן, וגוף זה הוא אמה של השכינה, אף על גב שהיא נשמה, שהיא בת המלך, שבויה שם, בגלגול באה, שבאים גלגולים משום שבאה שם.</p>
<p>(ו)מה כתיב (שמות כא ז) בה וכי ימכור איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים ועוד וכי ימכור איש דא קודשא בריך הוא את בתו אלו ישראל [דאינון] (אלין) מסטרא דבת יחידה [אתקריאון] (נקראת) בתו ואי תימא [דיפקון] כגוונא דאלין מסטרא דעבד דאיהו מטטרו"ן [דנפקין] ודנפקון במנוסה ממצרים⁴¹⁸⁴ לא תצא כצאת העבדים הדא הוא דכתיב (ישעיה נב יב) כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו:</p>	<p>מה נאמר בה "וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים". ועוד "וכי ימכר איש", זה הקדוש ברוך הוא, "את בתו", אלו ישראל, שהם מצד של בת יחידה, נקראו בתו. ואם תאמר שיצאו כדוגמת שאלה מצד של העבד, שהוא מטטרו"ן, שיצאו במנוסה ממצרים, "לא תצא כצאת העבדים", זהו שנאמר "כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו".</p>
<p>תא חזי בר נש כד אתיליד⁴¹⁸⁵ יהבין ליה רוחא [נ"א נפשא] מסטרא דבעירא⁴¹⁸⁶ מסטרא דדכיו מסטרא דאלין דאתקרון [אופנים] ואופני הקודשא זכה יתיר⁴¹⁸⁷ יהבין ליה רוחא מסטרא [דחיוון</p>	<p>בא וראה, כשנולד איש, נותנים לו נפש מצד הבהמה, מצד של טהור, מצד אלה שנקראים אופני הקודש. זכה יותר נותנים לו רוח מצד של חיות הקודש, זכה יותר נותנים לו נשמה מצד של</p>

⁴¹⁸⁴ כמ"ש הרב בליקוטים, שני אלפים תורה הוא ביצירה, ששם מט"ט, ומשם היו דור המדבר (מ"מ).

⁴¹⁸⁵ ויקרא רכד ע"ב (הערת הזהר).

⁴¹⁸⁶ דבעיראן (שער מאמרי רשב"י). נעשה תחילת יצירתו ג"כ בבחי' הנה"י שהוא סוד בהמה (כללים ח"א לא ע"א).

⁴¹⁸⁷ צריך שתדע כי אין זה אלא בנשמה חדשה שעדין לא נתגלגלה כלל, ולכן היא הולכת ונוספת בסדר המדרגות, נפש ואח"כ רוח ואח"ך נשמה. ואינו תלוי בענין השנים רק בזכות בלבד. אמנם מי שהוא מגולגל מבחינת נפש, אינו יכול ליקח עוד כל ימיו חלק הרוח, וכשימות אחר שישלים הנפש יחזור ויתגלגל לתקן הרוח. וכן הענין בנשמה ובדרוש הגלגולים הארכנו בזה וע"ש (שער מאמרי רשב"י ועי' זהר הרקיע). עי' ח"ג רכד סע"ב. אפשר לזכות עד יחידה דאצילות, והוא ע"י זכות ומעשים טובים, וכמ"ש בספר הגלגולים (פרק ח) (דע"ה ח"ב קמה ע"א).

ספר שמות

<p>דאינון חיות הקודש זכה] ודחיות זכה יתיר יהבין ליהו נשמתא מסטרא דכרסייא ותלת אלין⁴¹⁸⁸ אינון אמה עבד ושפחה⁴¹⁸⁹ דברתא דמלכא:</p>	<p>הכסא, ושלשת אלו הם אמה עבד ושפחה של בת המלך.</p>
<p>זכה יתיר יהבין ליה [נפשא] (נשמתא) בארחה אצילות(א) מסטרא (דארה אצילות) דבת יהודה⁴¹⁹⁰ ואתקריאת איהי בת מלך זכה יתיר יהבין ליה ורוחא דאצילותו (אצילות) מסטרא דעמודא דאמצעייתא ואקרי בן לקודשא בריך הוא הדא הוא דכתיב (דברים יד א) בנים אתם ליהוה אלהיכם זכה יתיר יהבין ליה נשמתא מסטרא דאבא ואמא הדא הוא דכתיב (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים מאי חיים אלא אינון י"ה דעלייהו אתמר (תהלים קנ ו) כל הנשמה תהלל יה ואשתלים [ביה] (ב) יהוה"ה:</p>	<p>[אם] זכה יותר, נותנים לו נפש בדרך אצילות, מצד של בת יחידה, ונקראת בת מלך. זכה יותר, נותנים לו רוח של אצילות, מצד העמוד האמצעי, ונקרא בן לקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "בנים אתם לה' אלהיכם". זכה יותר, נותנים לו נשמה מצד של אבא ואמא, זהו שנאמר "ויפח באפיו נשמת חיים", מהו חיים, אלא אותם י"ה, שעליהם נאמר "כל הנשמה תהלל יה", ונשלמה בה יהוה"ה.</p>
<p>זכה יתיר יהבין ליה יהוה"ה בשלימו דאתוון⁴¹⁹¹ יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהי אדם בארחה אצילות דעילא ואתקרי בדיוקנא דמאריה ועליה אתמר (בראשית א כח) ורדו בדגת הים וגו' והאי איהו שולטנותיהו בכל רקיעין ובכל אופנים ושרפים וחיוון ובכל חיילין ותוקפיין ד[ל]עילא ותתא ובגין דא כד בר נש זכי בנפש מסטרא דבת יחידה אתמר ביה לא תצא כצאת העבדים (שמות כא ז):</p>	<p>זכה יותר, נותנים לו יהוה"ה בשלמות, האותיות יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שהוא אדם בדרך אצילות למעלה, ונקרא בדמות רבונו, ועליו נאמר "ורדו בדגת הים וגו'", וזהו שלטונו בכל הרקיעים ובכל האופנים והשרפים והחיות ובכל החיילות והכחות שלמעלה ולמטה. ולכן כשאדם זוכה בנפש מצד של בת יחידה, נאמר בו "לא תצא כצאת העבדים".</p>
<p>רבי חייא ורבי יוסי אערעו חד ליליא במגדלא דצור אתארחו תמן וחדו דא בדא אמר רבי יוסי כמה חדינא דחמינא אנפי שכינתא דהשתא בכל ארחה דא אצטערנא בחדא סבא טייעא דהוה שאיל לי כל ארחה</p>	<p>לילה אחד, רבי חייא ורבי יוסי נפגשו במגדל צור, התארחו שם, ושמחו זה בזה. אמר רבי יוסי, כמה שמחתי שראיתי פני השכינה, שעכשיו בכל הדרך הזאת הצטערתי בסוחר זקן אחד, שהיה שואל אותי כל הדרך,</p>
<p>צה/א</p>	

⁴¹⁸⁸ פי' בריאה יצירה עשיה, כי אמה היינו אמא דמקנא בכורסייא, והיינו בינה דמלכות, שנטרדה. ועבד היינו ר"ק דמטטרו"ן ביצירה, שנטרד. ושפחה היינו סנדלפון דעשיה שנטרדה מלכות דמלכות בעשיה (זהר הרקיע).

⁴¹⁸⁹ ע"י שכל העולמות בי"ע נמשך מציאותם רק דרך מחיצות ומסכים מהאור שלמעלה הנה הם במדרגה אחרת לגמרי ואינם נקראים מעתה בשם בנים אלא רק בשם עבדים (כללים ח"ב צד ע"ד).
⁴¹⁹⁰ עי' בהגר"א בתיקו"ז מז ע"א: ואמר דבת יחידה כמ"ש (שיה"ש ו ח) ששים המה מלכות כו' אחת היא יונתי אחת היא לאמה כו', ומסטרה נק' הנשמה יחידה, והוא דרגא דמשה, שלא זכה שום אדם אליה. והענין שאף שנר"ן היא דרגא דבי"ע כידוע, וכמ"ש בפ' משפטים שם, כ"ז הוא לפי סדר הבריאה. אבל אחר החטא, ירדו ממדרגתם.

⁴¹⁹¹ המילוי הוא יותר בשלימות (דע"ה ח"ב ד ע"ב), ע' מבו"ש (שע"ב ח"ב פ"ט דף י רע"ד מדפוה"ח ובהגהת מהר"צ שם) כי הגם שהאמת הוא שהו"ה פשוט הוא העיקר, וכמ"ש ג"כ בשער לאה ורחל (ריש פרק ב) וכן הוא באו"א (פרק ה ופרק ז) כי הו"ה פשוט הוא בכתר והמילואים הם בחו"ב, והרי הוה הפשוט יותר גבוה, אך היא הנותנת כי הרי נודע הוא שכל מה שהוא יותר גבוה הוא יותר בעלם ואינו מתגלה למטה. והרי נמצא שעיקר התועלת להתחתונים הוא מהמילוי דוקא, כי משום שהוא יותר תחתון הוא מתגלה ומאיר למטה (ביאורים ח"ב עד ע"ג) בהיות שניהם יחד השם והמלוי (והוא הבחי' ג'), אז השם בעצמו בפשוטו הוא יותר חשוב ומעולה מן מלוי שבו, כי הרי הוא לעולם עיקרו ושורשו, ומאחר שהם מאירים יחד, ר"ל שהוא עצמו מאיר במילואו, הרי הוה המילוי טפל אליו שהוא רק תולדתו (ביאורים ח"ב עד ע"ד).

ספר שמות

<p>מאן הוא נחשא דפרח באורא ואזיל בפרודא⁴¹⁹² ובין כך ובין כך אית נייחא לחד נמלה דשכיב בין שנוי שרי בחבורא וסיים בפרודא⁴¹⁹³ ומאי איהו נשרא דקא מקננא באילן דלא הוה בנוי ודאתגזלו (דאתגזרו) ולאן מן בריין דאתבריאן באתר דלא אתבריאן כד סלקין נחתין כד נחתין סלקין⁴¹⁹⁴ תריין דאינון חד וחד דאינון תלתא מהו עולימתא שפירתא⁴¹⁹⁵ ולית לה עיינין⁴¹⁹⁶ וגופא שמירתא ואתגלילא איהי נפקת בצפרא ואתכסיאת ביממא אתקשטת בקשוטין דלא הוו:</p>	<p>מי הוא הנחש הפורח באויר, והולך בפירוד, ובין כך ובין כך יש מנוחה לנמלה אחת ששוככת בין שניו. התחיל בחבור וסיים בפירוד. ומה הוא נשר שמקנן באילן, שלא היה בנוי, שנגזלו ולא מהבריות שנבראו במקום שלא נבראו. כשעולים יורדים כשיוורדים עולים. שנים שהם אחד ואחד שהם שלש. מה זה נערה יפה ואין לה עיניים והגוף נסתר ומתגלה. היא יוצאת בבוקר ונתכסית ביום, ומתקשטת בקשוטים שלא היו.</p>
--	--

⁴¹⁹² זה יובן במ"ש בפ' בלק בדרך קצ"ו אשר הלך חשכים אשר הלכו מבעי ליה. אמר ר' אלעזר בגין דאינון שריין בחיבורא ומיד אתפרשאן, הלך חיבורא, חשכים אתפרשאן כו'. ושני מאמרים האלו יובנו בסוד העגלים שעשו בני ישראל בצאתם ממצרים ושעשה ירבעם. ולכן נבאר תחילה עניינם: כבר ידעת כי הקליפה אצל הקדושה כקוף בפני אדם. והנה בקדושה היא ז"א ונוקביה מחוברים אחור באחור, ואח"כ ננסרו, ואח"כ הוחזרו פנים בפנים. ונודע מה שביארנו בפ' תצוה על אותן תריין נקודין שיש באדם, האחת היא אות יסוד ברית קדש, ולמעלה ממנה יש נקודה אחרת והיא נקודת הטיבור. ושתי נקודות אלו, התחתונה היא ביסוד, והעליונה היא בבינה כנז' אצלנו שם. ולכן הטיבור סתום בסוד בינה, עלמא סתימא, ואינו נפתח אלא בהיות התינוק בסוד עיבור, בעלמא דאתי במעוי דאימא, ואז התינוק יונק משם. ושתי נקודות אלו הם מצד הפנים, אבל בצד האחורים של האדם אין נקודה באחור מכנגד נקודת הטיבור, לפי שאין אחיזה אל החצונים במקום הבינה. אמנם יש נקודה אחת כנגד נקודת היסוד, והיא הנקראת נקודת האחורים, כי שם יש מקום אחיזה אל החצונים. ולהיות כי אותו הדור שיצאו ממצרים היו מבחינת הבינה עלמא דאתי, כי הנה לסיבה זו לא נכנסו לארץ, אבל מתו במדבר כמבואר במקומו, ולכן רצו הערב רב אשר ביניהם לתת אחיזה אל הקליפות אף גם בנקודת הטיבור מכנגדה בצד האחורים, ולהתאחז אף בבינה. ונודע כי מן הטיבור היא התחלת בנין המלכות מצד האחור כנז' באדרא, בטיבורא שארי ובטיבורא שלים. ולכן עשו העגל כלול מזכר ונקבה מחוברים אחור באחור. וזמ"ש קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו בלשון רבים. והענין הוא כי בהיותם אחור באחור, נמצא שיש אל העגל הזה פנים נראים משני צדדיו, ואחורים מכוסים ומחוברים, וזמ"ש אשר ילכו לפנינו, כלומר שבהיותם נעשים בסוד חיבור אחור באחור, הנה ילכו לפנינו בבחינת פנים, כי פנים שלהם ניכרין, ואחוריהם נכסין. ומילת "לפנינו" הוא מלשון פנים. וכבר ידעת מ"ש בזהוה שיר השירים, כי לא חזרו ז"א ונוקביה דקדושה אפין באפין עד שלמה המלך ע"ה כשבנה בית המקדש, אבל בימי משה בדור המדבר, עדין היו אחור באחור לעולם. ולכן גם הערב רב עשו העגלים בסוד אחור באחור, דוגמת הקדושה. ומ"ש עשה לנו אלהים, הוא כי משם אלהים הוא אחיזת כל הקליפות, כמבואר אצלנו בסוד תיקון הגאווה והליצנות וע"ש. גם צריך שתדע כי סוד שם אלהים הוא ה' אותיות מנצפ"ך, שהם בחינת ה' הגבורות הנודעות. ושתי אותיות מ"י הם בחינת הב"ל, בן אדם הראשון, והוא סוד מי אסף רוח בחפניו, כי הוא סוד החוטם האוסף ומקבץ כל החמש גבורות למקומם, ושם מתבסמין ונמתקים, לפי שכולם חוזרים ועולים בחוטם, בסוד גבורה אחת בלבד בבינה. וזהו סוד פסוק, וכבס האוסף את אפר הפרה, כי היא הבינה האוספת, אשר היא בסוד החוטם האוספת את הרוח לתוכה. ומה שהיו בתחילה ה' גבורות, שהם סוד פרה, שרוצה לומר פ"ר ה', שהם ה' אותיות מנצפ"ך העולים פ"ר, חזרו עתה להתאחד ונעשו אחד, וזהו לשון אפ"ר, רוצה לומר פ"ר א'. לפי שכולן נכללו עתה כאחד בסוד החוטם ושם נתבסמו. וג' אותיות אל"ה הם בחינת קין בן אדם הראשון, וסודם א' הוא הזרוע אשר משם בחינת קי"ן כנודע אצלנו. ול' היא היד. וה' הם חמש אצבעות היד. ולפי שהערב רב מבחי' קין, לכך אמרו אלה אלהיך ישראל לרמוז אל אותיות אל"ה של שם אלהים, ועכ"ז היו רוצים להמשיך אליו גם בחינת הב"ל, עי' המשך לשונו במלואים אות יז (שער מאמרי רשב"י). עי' אריכות בזהר הרקיע.

⁴¹⁹³ הרע נברא ונעשה מהגבורות דעולם הנקודות, וכן כל קיומם הוא ע"י שהם מושרשים בהגבורות דעולם האצילות. וכל זמן שהם קרובים להקדושה ויונקים מן הקדושה, אז הם מתחברים, ויש להם קיום והעמדה, וכמו שהיה בעת שנבראו בראשונה, אבל כשנברר הקדושה מהם ונפסק יניקתם, אז הם מתפרדים ומתבטלים. וכן יהיה לעתיד (הקדו"ש סה ע"א).

⁴¹⁹⁴ עי' אריכות בזהר הרקיע.
⁴¹⁹⁵ רחל, שנקראת יפת תואר ויפת מראה (שעה"כ נט ע"ג). עי' אריכות בזהר הרקיע. צריכים אנחנו עבדיה לעשות לה עינים בכוונותינו (עמק המלך שט"ז פמ"ה).
⁴¹⁹⁶ שקומתה מתחילה מהחזה (שעה"כ נט ע"ג).

ספר שמות

<p>כל דא שאיל בארחה ואצטערנא והשתא אית לי נייחא דאילו הוינא כחדא אתעסקנא במלי דאורייתא מה דהוינן במלין אחרנין דתהו:</p>	<p>כל זה שאל בדרך, והצטערתי, ועכשיו יש לי מנוחה, שאילו היינו יחד, התעסקנו בדברי תורה, מה שהיינו בדברים אחרים של תהו.</p>
<p>אמר רבי חייא וההוא סבא טייעא ידעת ביה כלום אמר ליה ידענא דלית ממשו במלוי דאילו הוה ידע יפתח באורייתא ולא הוה ארחה בריקנייא אמר רבי חייא וההוא טייעא אית הכא דהא לזמנין באינון ריקנין ישכח גבר זגין דדהבא אמר ליה הא הכא איהו ואתקין חמריה במיכלא:</p>	<p>אמר רבי חייא ואותו זקן סוחר, ידעת בו משהו. אמר לו, ידעתי שאין ממש בדבריו, שאילו היה יודע, [ש]יפתח בתורה ולא יהיה הדרך בריקנות. אמר רבי חייא ואותו הסוחר ישנו כאן, שהרי לפעמים באותם הריקנים, ימצא איש פעמוני זהב. אמר לו, הרי הוא כאן, והתקין חמורו למאכל.</p>
<p>קרו ליה ואתא לקמייהו אמר לון השתא תרין אינון תלת ותלת אינון כחד אמר רבי יוסי לא אמינא לך דכל מלוי ריקנין ואינון בריקנייא יתיב קמייהו:</p>	<p>קראו לו, ובא לפניכם. אמר להם כעת, שנים הם שלשה ושלשה הם כאחד. אמר רבי יוסי, ולא אמרתי לך שכל דבריו ריקנים והם בריקנות, ישב לפניכם.</p>
<p>אמר לון רבנן אנא טייעא אתעבידנא ומיומין זעירין דהא בקדמיתא לא הוינא טייעא אבל ברא חד זעירא אית לי ויהבית ליה בבי ספרא ובעינא דישתדל באורייתא וכד אנא אשכחנא חד מרבנן דאזיל בארחה אנא טעין אבתריה והאי יומא השיבנא דאשמע מלין חדתינן באורייתא ולא שמענא מדי:</p>	<p>אמר להם רבנים, אני נעשיתי סוחר, ורק מלפני מעט ימים, שהרי בהתחלה לא הייתי סוחר, אבל בן אחד קטן יש לי, ונתתי אותו לבית הספר, ואני רוצה שיעסוק בתורה, וכשאני מוצא אחד מהרבנים שהולך בדרך, אני טוען אחריו, והיום הזה חשבתי שאשמע דברים חדשים בתורה, ולא שמעתי דבר.</p>
<p>אמר רבי יוסי בכל מלין דשמענא דקאמרת לא תוהנא אלא מחד או אנת בשמותא אמרת או מלין ריקנין אינון אמר ההוא סבא ומאן איהי אמר עולימתא שפירתא וכו':</p>	<p>אמר רבי יוסי, בכל הדברים ששמעתי שאמרת, לא תמהתי אלא רק מאחד, או שאתה אמרת בשטות, או שהם דברים ריקים. אמר אותו זקן, ומה היא. אמר, נערה יפה וכו'.</p>
<p>פתח ההוא סבא ואמר (תהלים קיח ו-ח) יהו"ה לי לא אירא מה יעשה לי אדם, ה' לי בעזרי וגו' טוב לחסות ביהו"ה וגו' כמה טבין ונעימין ויקירין ועלאין מלין דאורייתא ואנא [היכי] (רבי) אימא קמי (רבנן) דלא שמענא מפומיהו עד השתא אפילו מלה חדא אבל אית לי למימר דהא לית כסופא כלל למימר מלי דאורייתא קמי כלא:</p>	<p>פתח אותו זקן ואמר "ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם, ה' לי בעזרי וגו', טוב לחסות בה' וגו'", כמה טובים ונעימים ונכבדים ועליונים דברי התורה, ואני איך אמר לפני הרבנים, שלא שמעתי מפיהם עד עכשיו אפילו דבר אחד. אבל יש לי לומר, שהרי אין בושה כלל לומר דברי תורה לפני הכל.</p>
<p>אתעטף ההוא סבא פתח ואמר (ויקרא כב יב) ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל האי קרא [אקרא] (אחר קרא) אחרא סמיך (שם יג) ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו הני קראי כמשמען אבל מלין דאורייתא מלין סתימין אינון:</p>	<p>התעטף אותו הזקן, פתח ואמר "ובת כהן כי תהיה לאיש זר, היא בתרומת הקדשים לא תאכל", פסוק זה קרוב לפסוק אחר "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו", פסוקים הללו כמשמעם, אבל דברי התורה הם דברים נסתרים.</p>
<p>וכמה אינון מלין דחכמתא דסתימין בכל מלה ומלה דאורייתא ואשתמודען ואינון לגבי חכימין דידיעין ארחה דאורייתא (ארחה) דהא אורייתא</p>	<p>וכמה הם דברי חכמה שנסתרים בכל דבר ודבר שבתורה, ונודעים לאותם החכמים שיודעים דרכי התורה. שהרי</p>

ספר שמות

<p>לאו מלין דחלמא אינון דקא אתמסרן למאן דפשר לון ואתמשכן בתר פומא ועם כל דא אצטריכו למפשר לון לפום ארחוי ומה אי מלין דחלמא אצטריכו למפשר לון לפום ארחוי מלין דאורייתא דאינון שעשועין דמלכא קדישא על אחת כמה וכמה דאצטריכו למחך בארחה קשוט בהו דכתיב (הושע יד י) כי ישרים דרכי יהוה וגו':</p>	<p>התורה אינם דברי חלום הם, שנמסרו למי שפותר אותם ונמשכים אחר הפה, ועם כל זה צריך לפתור אותם לפי דרכם. ומה אם דברי חלום צריך לפתור אותם לפי דרכם, דברי התורה שהם שעשועי המלך הקדוש, על אחת כמה וכמה, שצריכים ללכת בהם בדרך אמת, שנאמר "כי ישרים דרכי ה' וגו'".</p>
<p>השתא אית למימרו ובת כהן דא נשמתא עלאה ברתיא דאברהם אבינו קדמאה לגיורין ואיהו משיך [להאי] [להא] (לה ל) נשמתא מאתר עלאה (השתא אית למימר) מה בין קרא דאמר (ויקרא כא ט) ובת איש כהן ובין קרא דאמר ובת כהן ולא כתיב איש אלא אית כהן⁴¹⁹⁷ דאקרי איש כהן ולא כהן ממש ועל ארחא דא הוה [איש] כהן והוה⁴¹⁹⁸ סגן והוה כהן גדול⁴¹⁹⁹ והוה כהן דלאו איהו גדול כהן סתם רב ועלאה יתיר מאיש כהן ועל דא אית נשמתא⁴²⁰⁰:</p>	<p>עכשיו יש לומר "ובת כהן", זו הנשמה העליונה, בתו של אברהם אבינו, ראשון לגרים, והוא מושך את אותה הנשמה ממקום עליון. מה בין פסוק שאמר "ובת איש כהן", ובין פסוק שאמר "ובת כהן", ולא נאמר "איש". אלא, יש כהן שנקרא "איש כהן" ולא "כהן" ממש. ועל הדרך הזה היה (איש) כהן והיה סגן והיה כהן גדול והיה כהן שאינו גדול, כהן סתם גדול ועליון מאיש כהן, ועל זה יש נשמה</p>
<p>צה/ב</p>	
<p>ואית רוחא ואית נפש:</p>	<p>ויש רוח ויש נפש.</p>
<p>ובת כהן כי תהיה לאיש זר (ויקרא כב יב) דא נשמתא קדישא דאתמשכת מאתר עלאה⁴²⁰¹ ועאלת לגו סתימו דאילנא דחיי⁴²⁰² וכד רוחא דכהנא עלאה נשבא ויהיב אנשמתין באילנא דא פרחין מתמן אינון נשמתין ועאלין באוצר חד⁴²⁰³:</p>	<p>"ובת כהן כי תהיה לאיש זר", זו הנשמה הקדושה, שנמשכה ממקום עליון, ונכנסה לתוך סתר עץ החיים. וכשרוח הכהן העליון נושבת ונותנת נשמות באילן הזה, פורחות משם אותם נשמות ונכנסות באוצר אחד.</p>
<p>ווי לעלמא דלא ידעין בני נשא לאסתמרא דקא משכין משיכו בהדי יצר הרע⁴²⁰⁴ דאיהו איש זר והאי בת כהן פרחת לתתא ואשכחת בנינא ובאישו (דאיש) זר⁴²⁰⁵ ובגין דאיהו רעותא אדמרהו</p>	<p>אוי לעולם, שלא יודעים בני אדם להשמר, שמושכים משיכה עם יצר הרע, שהוא איש זר. ובת הכהן הזאת, פורחת למטה ומוצאת בנין באיש זר. ומשום</p>

⁴¹⁹⁷ והן כולם בקו ימין, חח"ג, כהן גדל, סגן, כהן הדיוט (יהל אור).

⁴¹⁹⁸ "איש) כהן והוה" נמחק ביהל אור.

⁴¹⁹⁹ ר"ל דסגן נקרא כהן סתם, ואיש נקרא כהן הדיוט, אבל במקומות אחרים משמע דאיש עדיף יותר והוא לשון שררה וכמ"ש אישי כה"ג הלא איש אתה גדעון איש ישראל, וכ"כ המפרשים וע' פנים לתורה ולפי זה איש הוא סגן (יהל אור).

⁴²⁰⁰ דבת כה"ג הוא נשמתא כי הן ג' דרגין דאצילות שכוללין הכל (יהל אור).

⁴²⁰¹ בינה (מ"מ).

⁴²⁰² פי' ז"א, ומפרש ואזיל ע"י מי באים הנשמות, מהבינה לז"א. ואמר "וכד רוחא דכהנא נשבא ויהיב באלנא דא", דהיינו שעל ידו באים הנשמות מן הבינה לז"א, כמ"ל ואיהו משיך להאי נשמתא מאתר עילאה (מ"מ).

⁴²⁰³ מלכות (מ"מ).

⁴²⁰⁴ פי' שמחשב בשעת תשמיש שום מחשבה זרה, ובזה גורם שיהיה הגוף של בנו בנינא דאיש זר (מ"מ).

⁴²⁰⁵ כתב הרמ"ק כדכתיב ביה הן בעון חוללתי אמר יצחק פ' זה אין לו שחר, חדא דלא שייך לומר דלא ידעין בני נשא לאסתמרא ומה בידם לעשות. ועוד מה דקאמר דקא משכין משיכו וכו', משמע שמשעת המשכה קפיד. ועוד היכא פסיק ותני קרא, היא בתרומת הקדשים לא תאכל, משום דהוית לאיש זר, לגוף, והלא כמה וכמה הוי לאיש זר, וכפו יצרם לעבודת ה' ית', יאכלו בתרומה. ועוד, מאי "כי תהיה", והלא כל הנשמות הכי הוי, ואי אפשר בלאו הכי. ואפשר לתרץ, דלישנא ד"תהיה" משמע שהיא כפופה לאיש זר, מדלא קאמר כי תבא, ואכתי לא נהירא. ועוד, דאי בנשמה שנכפפה ליצר

ספר שמות

<p>(דמריה) עאלת תמן ואתכפיאת ולא יכילת לשלמאה ולא אשתלימת בהאי עלמא כד נפקת מניה היא בתרומת הקדשים לא תאכל כשאר כל נשמתין דאשתלימו בהאי עלמא:</p>	<p>שהוא רצון של אדונה, נכנסת לשם ונכפית ולא יכולה לשלוט ולא נשלמה בעולם הזה. וכשיוצאת ממנו, "היא בתרומת הקדשים לא תאכל", כשאר כל הנשמות שנשלמו בעולם הזה.</p>
<p>תו אית בהאי קרא ובת כהן כי תהיה לאיש זר עלובתא איהי נשמתא קדישא כי תהיה לאיש זר דקא אתמשכת על גיורא דאתגייר ופרחת עליה מגן עדן בארז סתים על בניינא דאתבני מערלה⁴²⁰⁶ מסאבא דא הות לאיש זר:</p>	<p>עוד יש בפסוק הזה "ובת כהן כי תהיה לאיש זר", עלובה היא הנשמה הקדושה. "כי תהיה לאיש זר", שנמשכה על הגר שהתגייר ופרחה עליו מגן עדן בדרך נסתר, על בנין שנבנה מערלה טמאה זו, היתה לאיש זר.</p>
<p>תו⁴²⁰⁷ ודא(י) הוא רזא עלאה יתירא מכלא בעמודא דקיימא לטקלין נו אוירא דנשבא⁴²⁰⁸ אית טיקלא חדא בהאי סטרא⁴²⁰⁹ ואית טיקלא אחרא בהאי סטרא בהאי סטרא מאזני עדן⁴²¹⁰ ובהאי סטרא מאזני מרמה⁴²¹¹ והאי טקלא לא שכיך לעלמין ונשמתין סלקין ונחתין עאלין ותבין וואית נשמתין עשיקין כד שלטא אדם באדם דכתיב (קהלת ח ט) ועתו אשר שלט האדם באדם לרע לו לרע לו ודא⁴²¹²:</p>	<p>עוד, וזהו סוד עליון יותר מהכל, בעמוד שעומד למאזניים בתוך אויר שנושב, יש משקל אחד בצד זה ויש משקל אחר בצד זה. בצד זה מאזני צדק ובצד זה מאזני מרמה. והמשקל הזה, לא נרגע לעולמים, ונשמות עולות ויורדות נכנסות ושבות, ויש נשמות עשוקות כששולט אדם באדם, שנאמר "עת אשר שלט האדם באדם לרע לו", לרע לו ודאי.</p>

הרע מיירי, פשיטא דבתרומת הקדשים לא תאכל, ומאי קמ"ל. לכן נראה לי דהכי פירושו, ווי לעלמא דלא ידעין בני נשא לאסתמרא מלהרהר ברע בשעת תשמיש, ואינם מקדשים עצמם ומושכין נשמה קדושה בהדי יצר הרע, כי און יחשבו על משכבותם בשעת הזווג, ונמצא הטפה יוצאה בטומאה ובהרהור עבירה בנינא דיצר הרע. והנשמה הקדושה באה ומצאה בנין זה ונכנסת בה בע"כ לעתות רצון קונה, ומצד שהגוף נבנה בלא צדק, בא ברשע ועולה, והנשמה כפופה לו, ואינו יכולה לשלוט ולהשתלם בעולם הזה, אחר שזה במחשבתו הרעה, הגבירה היצר הרע בשעת ביאת הנשמה לטיפה, ונבנית הטיפה ההיא ביסוד חזק ורע, לומר כמעט שהנשמה מוכרחת להיות כפופה. ואף אם לא תעשה עבירה, לא תוכל לעשות מצות להשתלם, וזהו "לא יכילת לשלמאה ולא אישתלמית בהאי עלמא". ומכל מקום, שאע"פ שהיא אנוסה בכך, מ"מ הואיל ולא אישתלמית, לא תאכל בתרומת הקדשים, והשתא אתי שפיר דהוי רבותא ודייק לישנא שפיר ואפשר דלא אישתלמית, היינו שלא זכתה לרוח ונשמה שהם שלימות הנפש, ולפיכך היא לבדה בתרומת הקדשים לא תאכל והיינו דווקא היא (זהר הרקיע).

⁴²⁰⁶ פי' ואחר מיתה אינו זוכה למעלת צדיקים שבישראל (מ"מ).

⁴²⁰⁷ מוסגר בדפ"ק.

⁴²⁰⁸ דנשבת (דפ"ק).

⁴²⁰⁹ המוציא שז"ל פוגם במחשבה כי אינו משתמש בשום כלי ובשום ערוה ועונשו גדול שפוגם בדעת עליון דאו"א וכמו שמעשיו הם זכר בלי נקבה כן כביכול גורם למעלה שממשיך אותה הטפה של אותה נשמה מן הזכר העליון ואינה נשפע' במלכו' אבל יוצא לחוץ אל הקלי' הנק' קליפ' נוגה הנז' בזוהר פ' ויקהל והיא ג"כ סוד אותה טיקלא דאזדמנת בההוא סטרא דעשיקת נשמתין כנז' בתחלת הסבא דפ' משפטים דצ"ה וצ"ו (שעה"כ נו ע"ב).

⁴²¹⁰ פי' הוא הטוב דנוגה (מ"מ).

⁴²¹¹ הוא הרע דנוגה (מ"מ).

⁴²¹² עי' ספר גלגולים פרק א': הנה בתחלה כשנברא אדה"ר היו כל הנשמות שהם מצד הטוב כלולות בו ותלויות בו, ואחר שחטא וערב טוב ברע, אז נתערבו הטוב והרע, ומחלק הרע ההוא יצאו אח"כ אומות העולם, באופן שעיקר אדה"ר הוא הטוב שהם נשמות ישראל, ולכן אדם אתם, ר"ל כל כללות נשמותיכם אינם זולת אדם שהוא אדה"ר. ואתם ניצוצות ואיברים שלו, ולכן נקרא ישראל גוי אחד, כמ"ש ומי כעמך ישראל גוי א' בארץ וגו'. אמנם או"ה אין קרוין אדם, פי' שלא יצאו אלא מחלק הרע שנתערב באדה"ר. והנה כשאכל מעץ הדעת טו"ר, עירב הטוב ברע, ונתערב הטוב של אדה"ר עם הרע של הקלי' הזכר מסמאל, אדם בליעל. וכן הטוב של חוה נתערבה ברע של לילית שהיא זוהמת הנחש שבא על חוה. והנה כמו שכל נשמות ישראל היו כלולים באדה"ר, כן נשמת או"ה כלולים בס"ם. והנה כמו שהיה באדה"ר רמ"ח איברים, שבהם היו תלויים כל הנשמות הטוב, כן

ספר שמות

<p>אבל האי נשמתא דהות לסטרא אחרא איש זר ואתעשקת מניה⁴²¹³ דא איהי לרע לו לו ולהואו (להאי) איש זר ואיהי בתרומת הקדשים לא תאכל עד דעביד בה קודשא בריך הוא מה דעביד אתא קרא ואמר ובת כהן כי תהיה לאיש זר הכי הוא:</p>	<p>אבל נשמה זו שהיתה לצד האחר, איש זר, ונעשקה ממנו, זוהי "לרע לו", לו לאותו איש זר. "והיא בתרומת הקדשים לא תאכל", עד שעושה בה הקדוש ברוך הוא מה שעושה. בא הפסוק ואמר "ובת כהן כי תהיה לאיש זר", כך זה.</p>
<p>הכא אית רזא היך מתעשקן נשמתין אלא האי עלמא אתנהג כלא באילנא דדעת טוב ורע⁴²¹⁴ וכד אתנהגן בני עלמא בסטרא דטוב טיקלא קיימא ואכרע לסטרא דטוב וכד אתנהגן בסטרא דרע אכרע להווא סטרא וכל נשמתין דהוו בההיא שעתא בטיקלא הוה עשיק לון ונטיל לון:</p>	<p>כאן יש סוד, איך נעשקות הנשמות. אלא העולם הזה מתנהג הכל בעץ הדעת טוב ורע, וכשמתנהגים בני העולם בצד הטוב, המשקולת עומדת ומכריעה לצד הטוב. וכשמתנהגים בצד הרע, מכריעה לאותו הצד. וכל הנשמות שהיו באותה שעה, במשקולת היה עושק אותן ולוקח אותן.</p>
<p>אבל לרע לו דאינון נשמתין כפיין⁴²¹⁵ לכל מה דאשכחן מסטרא בישא ושיצאן ליה וסימנא לדא ארונא קדישא דאתעשק גו פלשתים ושליטו ביה לרע לון אוף הכי הני נשמתין אתעשקין מסטרא אחרא לרע לון⁴²¹⁶:</p>	<p>אבל "לרע לו", שאותן נשמות מכניעות את כל מה שמוצאות מצד הרע ומשמדות אותו. וסימן לזה, ארון הקדש שנעשק לתוך פלשתים, ושלטו בו להרע להם. כמו כן כאן, אלו הנשמות נעשקות מהצד האחר להרע להן.</p>
<p>מה אתעבידו מאינון נשמתין חמינן בספרי קדמאי דמנייהו הוו אינון חסידי אומות העולם ואינון ממזריין תלמידי חכמים [ממזרים] דקדמן לכהנא רבא עמא דארעא וחשוך⁴²¹⁷ בעלמא אף על גב דעאל לפני לפנים⁴²¹⁸ בכה האי סבא⁴²¹⁹ רגעא חדא תוהו חברייא ולא אמרו מירי:</p>	<p>מה נעשה מאותן נשמות, ראינו בספרי הקדמונים, שמהם היו אותם חסידי אומות העולם, ואותם הממזרים שהם תלמידי חכמים, שקודמים לכהן גדול עם הארץ, וחשוב בעולם אף על גב שהוא נכנס לפני ולפנים. בכה הזקן הזה רגע אחד, תמהו החברים ולא אמרו דבר.</p>
<p>פתח ההוא סבא ואמר (שמות כא ח) אם רעה בעיני אדניה אשר לא יעדה והפדה לעם נכרי וגו' האי פרשתא על רזא דא אתמר (שם ז) וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים אם רעה וגו' מאריה דעלמא מאן לא ידחל מינך דאנת שליט על כל מלכין דעלמא כמה דאת אמר (ירמיה י ז) מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו':</p>	<p>פתח אותו זקן ואמר "אם רעה בעיני אדניה אשר לא יעדה והפדה לעם נכרי וגו'", פרשה זו נאמרה על הסוד הזה "וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים אם רעה וגו'", רבון העולם, מי לא יפחד ממך, שאתה שולט על כל מלכי העולם, כמו שנאמר "מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו'".</p>
<p>כמה אינון [בני נשא] בעלמא דקא משתבשן</p>	<p>כמה הם בני האדם בעולם</p>

כל רמ"ח איברים כלולים בס"ם, שבהם תלויים כל הנשמות הרע. וכשחטא אדם הראשון ואכל מעץ הדעת טו"ר, נתערבו יחד ונתלבשו אותם הנשמות הטובים הנאחזים באיברי אדם, עם אותם של אדם בליעל, כל אבר בתוך אבר כמוהו. הא כיצד, ראש תוך ראש וכו', עד רגלין ברגלין. והנה כמו שבחי' הנפש הם רמ"ח איברים של אדה"ר, ונתלבשו בו רמ"ח איברים של אדם בליעל וכו' (זהר הרקיע).

⁴²¹³ פי' שנעשקה מסביתו, ור"ל שהוא עשק אותה מהקדושה (מ"מ).

⁴²¹⁴ פי' היא קלי' נוגה בכללה (מ"מ).

⁴²¹⁵ "ס"א חפיין" נוסף בדפ"ו.

⁴²¹⁶ פי' מסיבת ס"א שהוא עשקם מהקדושה (מ"מ).

⁴²¹⁷ וחשוב (דפ"ו).

⁴²¹⁸ ולפנים (דפ"ו).

⁴²¹⁹ לפי שהזכיר שליטת אדם באדם, והוא פגם ששולט אדם בליעל על אדם דקדושה, לכך בכה (רח"ו במ"מ).

ספר שמות

<p>בהאי קרא וכלהו אמרין אבל קרא דא לא אתיישר [בפומייהו] (על חילוי) וכי קודשא בריך הוא מלך הגוים איהו והלא מלך ישראל איהו והכי אקרי דהא כתיב (דברים לב ח) בהנחל עליון גוים וגו' וכתיב (שם ט) כי חלק יהו"ה עמו ועל דא אקרי מלך ישראל ואי תימא דאיהו מלך הגוים אקרי הא שבחא דלהון דקודשא בריך הוא מלך עלייהו ולא כמה דאמרין דאתמסרו לשמשין ולממנן דיליה:</p>	<p>שמשתבשים בפסוק הזה, וכולם אומרים, אבל הפסוק הזה לא מתיישר בפיהם. וכי הקדוש ברוך הוא מלך הגוים, והלא הוא מלך ישראל, וכך נקרא, שהרי נאמר "בהנחל עליון גוים וגו'", ונאמר "כי חלק ה' עמו", ועל זה הוא נקרא מלך ישראל. ואם תאמר שהוא נקרא מלך הגוים, הרי שבח שלהם, שהקדוש ברוך הוא מלך עליהם, ולא כמו שאומרים, שהם נמסרו לשמשים ולממונים שלו.</p>
<p>ותו סיפא דקרא דכתיב (ירמיה י ז) כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך כל האי שבחא איהו לשאר עמין ותוהא איהו היך לא מסתלקי בהאי קרא לרום</p>	<p>ועוד סוף הפסוק, שנאמר "כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך", כל זה הוא שבח לשאר העמים, ותמיהה היא איך לא מתעלים בפסוק הזה לרום</p>
צ/א	
<p>רקיעא אלא דקודשא בריך הוא סמא עינייהו ולא ידעי ביה כלל דהא מה דאנן אמרי דכלהו אין ואפס ותהו דכתיב (ישעיה מ יז) כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו הא עקרא עלאה רבא ויקרא שוי לון קרא דא:</p>	<p>הרקיע, אלא שהקדוש ברוך הוא סמא את עיניהם, ולא יודעים בו כלל, שהרי מה שאנו אומרים, שכולם אין ואפס ותהו, שנאמר "כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו". הרי העיקר העליון הגדול והנכבד שם אותם הפסוק הזה.</p>
<p>אמר אליהו רבי חייא והא כתיב (תהלים מז ט) מלך אלהים על גוים וגו' אמר ליה אנא חמינא דבתר כתלייהו הוית ונפקת בהאי קרא לסייעא לון הוה לי לאתבא בקדמיתא על מה דאמינא⁴²²⁰ אבל כיון דאשכחנא לך בארחא אעבר לך מתמן ומתמן איהך לאעברא (לך) כלא:</p>	<p>אמר לו רבי חייא, והרי נאמר "מלך אלהים על גוים וגו'". אמר לו, אני ראיתי שאחר הכותל שלהם היית, ויצאת בפסוק הזה לעזור להם. היה לי להשיב בתחילה על מה שאמרתי, אבל כיון שמצאתי אותך בדרך, אעביר אותך משם, ומשם אלך להעביר את הכל.</p>
<p>תא חזי כל שמיהן וכל כנויין דשמהן דאית ליה לקודשא בריך הוא כלהו מתפשטין לארחייהו⁴²²¹ וכלהו מתלבשין אלין באלין וכלהו מתפלגין לארחין (ידיען) ושבילין וידיען⁴²²² בר שמא יחידאה ובריר דכלו (מכל) שאר שמהן דאחסין לעמא יחידאה בריר מכל שאר עמין ואיהו יו"ד</p>	<p>בא וראה, כל השמות וכל כנויי השמות שיש לקדוש ברוך הוא, כולם מתפשטים לדרכיהם, וכולם מתלבשים אלה באלה, וכולם נחלקים לדרכים ושבילים ידועים, פרט לשם היחיד הנבחר של כל שאר השמות, שהוריש לעם היחיד הנבחר מכל שאר העמים,</p>

⁴²²⁰ כתב מהרמ"ק זלה"ה מאותן דס"ד דהקב"ה איקרי מלך הגוים. אמר יצחק גם זה אינו, אלא בתר כותלייהו דגוים הוית להעמיד כותלם, שלא יפלון ולומר שגם הם נחשבים שהקב"ה נקרא מלך עליהם, אבל כתלא דהוית סמיך אבתריה אתנסח קרא קאים על קיומיה באסתכלותא זעיר (זהר הרקיע).

⁴²²¹ שיש לכל שם ושם פעולות מיוחדים, וכמ"ש (שמות רבה פ"ג סי' ה) לפי מעשי אני נקרא וכנודע בספר שערי צדק ושערי אורה (דע"ה ח"ב מח ע"ב).

⁴²²² כי הם מתלבשין במלאכים ואופנים אשר הם רבוא רבואות, וכל א' ממונה על דבר מיוחד ועל כח מיוחד, וכל כחם הוא ע"י שמותיו וכנוייו ית"ש המתלבש בהם, וכמ"ש אליהו זל"ט (תיקו"ז יט ע"א) ובהון אתקריאו מלאכיא (דע"ה ח"ב מח ע"ב).

ספר שמות

<p>ה"א וא"ו ה"א דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהו"ה עמו וכתיב (שם ד ד) ואתם הדבקים ביהו"ה⁴²²³ בשמא דא ממש יתיר מכל שאר שמותן:</p>	<p>והוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שנאמר "כי חלק ה' עמו", ונאמר "ואתם הדבקים בה'", בשם זה ממש, יותר מכל שאר השמות.</p>
<p>ושמא חד מכל שאר שמותן דיליה והוא (איהו) דאתפשט ואתפלג לכמה ארתיין ושבילין ואקרי אלהים⁴²²⁴ ואחסין שמא דא ואתפלג לתתאי דהאי עלמא⁴²²⁵ ואתפלג שמא דא לשמשיין ולממנן דמנהגי לשאר עמין כמה דאת אמר (במדבר כב ט) ויבא אלהים אל בלעם לילה (בראשית כ ג) ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה וכן כל ממנא [וממנא] (ושמא) דאחסין ולון קודשא בריך הוא לשאר עמין בשמא דא כלילין ואפילו ע"ז בשמא דא אקרי ושמא דא מלך על גוים ולא והוא שמא דא איהו [ההוא] דמלך על ישראל דאיהו יחידאה לעמא יחידאה (לעמא דישראל) עמא קדישא:</p>	<p>ושם אחד מכל שאר שמותיו, אותו שהתפשט ונחלק לכמה דרכים ושבילים, ונקרא אלהים, והוריש את השם הזה ונחלק לתחתונים של העולם הזה, ונחלק השם הזה לשמשים ולממונים שמנהיגים את שאר העמים, כמו שנאמר "ויבא אלהים אל בלעם לילה", "ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה", וכן כל ממונה וממונה שהוריש הקדוש ברוך הוא אותם לשאר העמים נכללים בשם הזה. ואפילו עבודה זרה נקראת בשם הזה, ושם זה מלך על גוים, והוא אינו השם שהוא מלך על ישראל, שהוא יחידי לעם היחידי, לעם ישראל העם הקדוש.</p>
<p>ואי תימא על ארחא דא נוקים קרא דכתיב (ירמיה יז) מי לא יראך מלך הגוים דדא איהו שמא דקא מלך על גוים אלהים ודהא דחילו ביה שריא ודינא ביה שריא לאו הכי ולא על דא אתמר דאי הכי אפילו ע"ז בכללא דא איהו:</p>	<p>ואם תאמר, על דרך זו נעמיד את הפסוק, שנאמר "מי לא יראך מלך הגוים", שהרי הוא שם שמולך על גוים, אלהים, שהרי היראה שרויה בו והדין שרוי בו. לא כך ולא על זה נאמר, שאם כך אפילו עבודה זרה היא בכלל זה.</p>
<p>אבל כיון דכתלא דהוית סמיך אבתריה אתנסח קרא קאים על אקיומ' (קיומיה) באסתכלותא זעיר מי לא יראך מלך הגוים ואי תימא דמלך הגוים על קודשא בריך הוא אתמר לאו הכי אלא מאן הוא</p>	<p>אבל כיון שהכותל שהיית סמוך אחריו נעקר, הפסוק עומד על קיומו בהתבוננות קטנה, "מי לא יראך מלך הגוים", ואם תאמר שמלך הגוים, נאמר</p>

⁴²²³ נאמר (דברים לב ט) כי חלק יהוה עמו, משום כי רק השם הויה ב"ה הוא לא ניתן לשום בריה, אלא רק עליו עצמו ית"ש, ובו דבוקים ישראל, והוא אלהינו, משא"כ שאר כל השמות, כלהו מתפשטן לארחייהו כו' וכלהו מתפלגין לארחין ושבילין ידיען (דע"ה ח"א ע"ג).

⁴²²⁴ הקלי' הנקרא' אלהים אחרים. וטעם קריאתם לשון אחרים הוא לפי שהם מחוץ אל ה"ס בסוד אחרים כנז' והבן זה גם בזה תבין טעם למה שאר השמות של הבורא יתברך הם בלשון יחיד ושם אלהים הוא לשון רבים ואינו נקרא אל בלבד אלא אלהים בלשון רבים וסיבת זה הוא מה שביארנו כי שם אלהים כולל בחינת קדושה ובחינה קליפה כנז' כי גם הוא נקרא אלהים אחרים ולכן נקרא שם זה אלהים בלשון ריבוי (שער מאמרי רשב"י מ ע"ב). דע כי בכל ספירה וספירה מתחלת עולם האצילות מא"א ולמטה יש בין כל ספירה וספירה צירוף א' מק"כ צירופי אלהים, והוא כדי להכניע הדין, כמ"ש באד"ר יתיב על כורסייא דשביבין לאכפייא לון. ושם בארנו, כי בשם אלהים יש ק"ך צרופים, והם מתפשטים בבחי' מקיפים מחכמה ולמטה מתחת הכתר ולמטה, והם הולכים ומתפשטים עד סוף המלכות, כי ז"ס אלהים קדושים. והנה שם זה מתפשט עד שמגיע לחיצונים ונעשה שם בסוד אלהים אחרים ושמא חד מכל שמותן דיליה איהו וכו' (זהר הרקיע). הגילוי דשם אלהים, שהוא שם המשותף כמ"ש בפ' משפטים (צו ע"א), אבל באצילות הוא הכל קודש, ושם (תהלים ה ה) לא יגורך רע. אך בירידתה למטה מתפשטין למ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא, ובסוד עץ הדעת, ונעשה שם הטמא והאסור מצד הזוהמא והרע הנעשה בב"ע, והוה הטמא והאסור שבהתורה כדי להתרחק ממנו, אבל באצילות שם הוא הכל בסוד עץ החיים והכל קודש, כי שם הוא הגילוי אור דהשם הו"ה ב"ה (הקדוש יז ע"א), אחר שנפרדו העולמות ב"ע מאצילות ע"י החטא ונתעלם היחוד דהויה אלהים, הנה אתפשט השם אלהים ואתפלג לכמה ארתיין ושבילין (דע"ה ח"ב מט ע"ג), אחר שמתפשט עד ק"כ צרופי אלהים דקדושה שבסוף העשיה, הנה מתחיל שם אלהים אחרים שהם אלילים גימט' קכ"א, אשר ע"ז אנו מתפללים (תפילת עלינו לשבח) והאלילים כרות יכרתון (דע"ה ח"ב קכד ע"ב).

⁴²²⁵ שהרי הדיינים נקראו אלהים כנוודע (דע"ה ח"ב מח ע"ב).

ספר שמות

<p>מלך הגוים דלא ויראך דלא דחיל מינך ולא יודעזע מינך מי מלך הגוים דלא יראך כגוונא דא (תהלים קיג א) הללויה הללו עבדי יהו"ה הללו את שם יהו"ה מאן דשמע ליה לא ידע מאי קאמר כיון דאמר הללויה אוף הכי הללו עבדי יהו"ה דהוה ליה למכתב עבדי יהו"ה הללו את שם יהו"ה אוף הכא הוה ליה למכתב מי ומומלך הגוים דלא יראך אלא כלא על תקוניה אתמר:</p>	<p>על הקדוש ברוך הוא, לא כך אלא, מי הוא מלך הגוים שלא יראך שלא מפחד ממך ולא יודעזע ממך, מי מלך הגוים שלא יראך, כדוגמא זה "הללויה הללו עבדי ה' הללו את שם ה'", מי ששמע אותו לא יודע מה אמר. כיון שאמר הללויה, כמו כן הללו עבדי ה', שהיה לו לכתוב "עבדי ה' הללו את שם ה'" כמו כן כאן, היה לו לכתב מי ממלך הגוים שלא יראך, אלא הכל על תקונו נתבאר.</p>
<p>כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך (ירמיה י ז) מהו מלה דאתפשט ביניהו בחכמתא דלהון מאין כמוך וכלהו אודאן על דא כד חמאן בחכמתא דלהון עוברך וגבורתך אתפשט מלה דא ביניהו ואמרי [בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם אמרי ואתפשט ביניהו מאין כמוך] ומאין כמוך בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך אמרי ואתפשט ביניהו (מאין כמוך) חדו חברייא ובכו ⁴²²⁶ ולא אמרו מדי אוף הכי בכה איהו כמלקדמין:</p>	<p>"כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך", מה הדבר שהתפשט ביניהם, בחכמה שלהם. "מאין כמוך", וכולם מודים על זה, כשרואים בחכמתם מעשיך וגבורותיך, התפשט דבר זה ביניהם ואומרים "מאין כמוך". "בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך", אומרים והתפשט ביניהם, שמחו החברים ובכו ולא אמרו דבר, כמו כן כאן הוא בכה כמקדם.</p>
<p>פתח ואמר (בראשית כא י) ותאמר (שרה) לאברהם גרש (את) האמה הזאת ואת בנה וגו' חברייא אתערדו דבעאת שרה לפנאה ע"ז מביתא ועל דא כתיב (שם יב) כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה הכא כתיב (שמות כא ז) וכי ימכר איש את בתו דא נשמתא בגלגול ⁴²²⁷ על עובדין בישין דעלמא לאמה ההוא סטרא אחרא בגלגולא בישא דטיקלא דאהדר והא אתעשקת לאפקא לה מתמן ודאי לא תצא כצאת העבדים ⁴²²⁸ (שם) כל אינון נשמתין דמתעשקן:</p>	<p>פתח ואמר "ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה וגו'", החברים התעוררו, שרצתה שרה לפנות מביתה עבודה זרה, ועל זה נאמר "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה". כאן נאמר "וכי ימכר איש את בתו", זו הנשמה בגלגולים על מעשים רעים שבעולם לאמה, [ל]אותו הצד האחר בגלגול רע של המשקל שחוזר. והרי נעשקה להוציא אותה משם, ודאי "לא תצא כצאת העבדים", כל אותן נשמות שנעשקות.</p>
<p>מאן אינון הכא איהו רזא אלין אינון נשמתין דינוקין זעירין כד אינון ינקי מגו תוקפא דאמהון וקודשא בריך הוא חמי דאי יתקיימון בעלמא יבאשון ריחיהון ויחמצון כחומין דא ⁴²²⁹ לקיט לון ⁴²³⁰ זעירין בעוד דיהבי ריחא:</p>	<p>מי הן כאן, הוא סוד אלה, אותן נשמות התינוקות הקטנים, כשהם יונקים מתוך כח של אמם, והקדוש ברוך הוא רואה שאם יתקיימו בעולם, יבאש ריחם ויחמצו, כמו החומץ הזה, לוקח אותם</p>

⁴²²⁶ על תגבורת אלהים על הו"ה בגלות (רח"ו). ובאלו הב' בכיות מצא הרב טעם מספיק, אבל כל הבכיות שבכה הסבא מכאן ואילך לא נתן טעם להם, והדבר ידוע שמרוב יראת שמים שבו היה בוכה, כמ"ש בדף קב ע"א כל הני בכיין דבכינא לאו בגיניכו הוא אלא דדחילנא ממארי עלמא וכו' (מ"מ).

⁴²²⁷ פי' שנעשקה הנשמה ביד האמה בשביל עובדין בישין דעלמא, כמ"ש הזהר לעיל, וכד אתנהגן בסטרא דרע וכו' וכל נשמתין הוא עשיק לון ונטיל לון (מ"מ).

⁴²²⁸ פי' כמ"ש לקמן בפסוק, לעם נכרי לא ימשול למכרה, שלא יקחו אותה חסידי או"ה או ממזר ת"ח, אלא לישראל בלחודיהו, שפסוק לא תצא, פי' לעם נכרי שניהם כוונה א' (מ"מ).

⁴²²⁹ פי' שהנשמה זו נעשקה פעם א' ע"י הטיקלא באותו עולם ואח"כ פרכת מן ידה ובאה לתינוק הזה ומשום חבור הטיקלא, שהיתה נשמה זו שם מחמצת מה עושה הקב"ה מסלק התינוק הזה קודם זמנו (מ"מ).

ספר שמות

<p>מה עביר שביק לון לאתעשקא בידא נדהאי אמח] ודההיא אמא (דהאי אמא) ודא איהי לילית דכיון</p>	<p>קטנים בעודם נותנים ריח. מה עושה, משאיר אותם להעשק ביד אותה האמה, וזוהי לילי"ת שכיון</p>
<p style="text-align: center;">צ/ב</p>	
<p>דאטייהיבו ברשותה חדאת ונ"א אחדא בההוא ינוקא ועשיקת ליה ואפיקת ליה מעלמא כד איהו יניק בתוקפא דאמיה:</p>	<p>שנתנו ברשותה שמחה (אוחזת) באותו תינוק ועושקת אותו ומוציאה אותו מן העולם, כשהוא יונק בכח אמו.</p>
<p>ואי תימא (ד)אינון נשמתין דיעבדון טב לעלמא לאו הכי דכתיב (שמות כא ח) אם רעה בעיני אדניה דיחמיץ ההוא גברא בה לבתר יומין אי אתקיים בה⁴²³¹ דא אתעשקת ואחרא לא אתעשקת ועל אלין כתיב (קהלת ד א) ואראהו (ראיתי) את כל העשוקים וגו' והיינו אם רעה בעיני אדניה:</p>	<p>ואם תאמר, אותן נשמות שיעשו טוב לעולם לא כך, שנאמר "אם רעה בעיני אדוניה", שיחמיץ אותו האיש בה לאחר ימים, אם יתקיים בה זו, נעשקת ואחרת לא נעשקת, ועל אלה נאמר "ואראה את כל העשוקים וגו'", והיינו "אם רעה בעיני אדוניה".</p>
<p>אשר לא יעדה לא באלף כתיב אי תימא דהא בההוא סטרא אחרא אומין לה קודשא בריך הוא מיומא דהות לא⁴²³² והשתא בגלגולי טיקלא⁴²³³ לו יעדה בוא"ו מה דלא הות מקדמת דנא:</p>	<p>"אשר לא יעדה", לא נכתב באל"ף. אם תאמר, שהרי באותו הצד האחר, הזמין לה הקדוש ברוך הוא מיום שהיתה, "לא", ועכשיו בגלגולי המאזנים "לו יעדה", בוא"ו מה שלא היה מקודם לכן.</p>
<p>והפדה (שמות כא ח) מאי והפדה פריק לה קודשא בריך הוא השתא דסלקא ריחא עד לא תחמיץ וסליקן (וסלקא) לה לרומי מרומים⁴²³⁴ במתיבתא דיליה ואי תימא כיון דאתעשקת מההוא סטרא אחרא יהיב לה כמה דאמרו לחסידי⁴²³⁵ שאר עמי⁴²³⁶ ולאנון וממזרין תלמידי חכמים [ממזרין] אתא קרא ואוכח (שם) לעם נכרי לא ימשול למכרה ודאי בבגדו בה דעשיק לה בעשיקו דגלגולא דטיקלא אלא לישראל ודאי ולא לאחרא וכד נפקת מן טיקלא⁴²³⁷ לא תצא כצאת העבדים (שם ז) אלא מתעטרא בעטרהא בארמא על רישה⁴²³⁸:</p>	<p>"והפדה", מה זה "והפדה". הקדוש ברוך הוא גאל אותה, עכשיו שמעלה ריח טרם שתחמיץ, ומעלה אותה לרומי מרומים בישיבה שלו. ואם תאמר, כיון שנעשקה מאותו הצד הרע, נותן אותה, כמו שאמרו לחסידי אומות העולם ולאותם ממזרים תלמידי חכמים, בא הנאמר ומוכיח "לעם נכרי לא ימשול למכרה" ודאי "בבגדו בה", שעושק אותה בעשק של גלגול המאזנים אלא לישראל ודאי, ולא לאחר. וכשיוצאת מן המאזנים "לא תצא כצאת העבדים", אלא מתעטרת בעטרתה, בהרמה על ראשה.</p>

⁴²³⁰ רמח ע"ב רמט ע"ב (הערת הזהר).

⁴²³¹ פי' אם יתקיים האיש הזה בעולם הזה יחמיץ, לכך מסלקו קודם זמנו (מ"מ).

⁴²³² פי' שלא תאמר מיום שבראה הקב"ה לנשמה זו, גזר עליה שתהיה נעשקת ביד סט"א, לכך אמר לא באל"ף (מ"מ).

⁴²³³ פי' בעון הדור נעשקה בידה, והיינו לו בוא"ו (מ"מ).

⁴²³⁴ קיג ע"ב (הערת הזהר).

⁴²³⁵ רה ע"ב (הערת הזהר).

⁴²³⁶ פי' הסבא פליג אספרי קדמאי דלעיל, וס"ל שלא יקחו אותה אלא ישראל לבד (מ"מ).

⁴²³⁷ וכאשר הגיע זמנה לצאת מכף חובה וכשיזדככה (כתבי הגרמ"מ ביאורים הזהר דף קלא).

⁴²³⁸ על רישה, וסליק לה לרומי מרומים במתיבתיה דיליה, כצ"ל. כי זה הסוד מפי עוללים ויונקים יסדת ע"ז (כתבי הגרמ"מ ביאורים הזהר דף קלא).

550

ספר שמות

<p>ואי תימא דהאי סטרא אעילת לה בההוא ינוקא⁴²³⁹ לאו הכי אלא נטלת לה⁴²⁴⁰ וחדאת בהרה⁴²⁴¹ ופרחת מן ידהא ועאלת בההוא אתר ואיהי פקידת לההוא ינוקא וחדאת ביה וחייכת ביה ותאיבת⁴²⁴² לההוא בשר עד דלבתר נטיל קודשא בריך הוא נשמתיה⁴²⁴³ והיא לגופא ולבתר ולאן (ובתרה⁴²⁴⁴ כלא) איהו ברשותא דקודשא בריך הוא:</p>	<p>ואם תאמר שהצד הזה הכניס אותו לאותו תינוק, לא כך, אלא נוטלת אותה ושמחה עמה ופורחת מידה, ונכנסת לאותו מקום והיא פוקדת את אותו תינוק ושמחה בו וצוחקת בו ותאבה את אותו הבשר, עד שאחר כך נוטל הקדוש ברוך הוא את נשמתו והיא לגוף, ואחר כך הכל ברשותו של הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>תא חזי (שמות כא ז) לא תצא כצאת העבדים מאי הוא אלא בשעתא דנפקת מן טיקלא וההוא סטרא בחדו רשים לה קודשא בריך הוא וחתיים לה בחד גושפנקא ופריש עלהו (ד) לבוש יקר דיליה ומאן איהו שמא קדישא דאקרי [אלוה]⁴²⁴⁵ (אלה) ודא והוא בבגדו בה⁴²⁴⁶ (איהו) לבושא יקירא דמלכא פריש עלה וכדין איהו נטירא דלא אתמסרת אלעם נכרין אלא לישראל לחוד:</p>	<p>בא וראה "לא תצא כצאת העבדים", מה זה. אלא, בשעה שיוצאת מן המאזנים ואותו הצד בשמחה, רושם הקדוש ברוך הוא אותה וחותם אותה בחותמת אחת, ופורס עליה לבוש כבוד שלו, ומיהו השם הקדוש שנקרא אלוה, וזהו "בבגדו בה", הלבוש הנכבד של המלך פורש עליה, ואז היא שמורה שלא נמסרה לעם נכרי, אלא לישראל לחוד.</p>
<p>ודא איהו דכתיב (איוב כט זב) כימי ואלוהו (אלה) ישמרני ועל רוא דא כתיב הכא לעם נכרי</p>	<p>וזהו שנאמר "כימי אלוה ישמרני", ועל סוד זה נאמר כאן "לעם נכרי לא ימשול למכרה בבגדו בה", בעוד שלבוש</p>

⁴²³⁹ כלומר שהיא הכניסה זו הנשמה לזו הילד, כמו הדרך של חסידי א"ה או גירי צדק או ממזר ת"ח שבא הנשמה על ידה, והיא נותנת מרצונה מחמת שביאות אסורת הן, ומקום טמא היא נותנת מרצונה, אבל בזה הילד אינו כן, אלא נטלת לה הנשמה מסוד הצדיק סוד הקמת הברית, שהיה בהתעוררות הצדיק התחתון, בסוד ואת בריתי אקים את יצחק, ומחמת איזה עבירה הוכרע הטיקלא לכף חוב, ונכנסת זו השפחה ולוקחת ע"י הערל הנ"ל לר"ע, ואח"כ כאשר הגיע זמן של זו הנשמה לצאת מידהא פרכת מידהא, כי זה הסוד של שפחה חרופה, כי היא נחרפת לאיש, כי זהו חרפת איש ששפחה תירש גברתה, אך שם היא סוד מרחפ"ת, כי ע"ז קרוב לטהר כי נקראת על שמה, והוא עבד, וכאשר משחרר אותו הוא ישראל גמור ומותר בקהל יהו"ה, ויש לו עוד מעלה שהוא ראוי ג"כ למלכות, שהוא מקרב אחיך, כמו כן הנשמה הבאה מסוד זה היא בידהא לפי שעה, בסוד מרחפ"ת, מ"ת רפ"ח (עי' ע"ח שער רפ"ח פ"א) סוד עיבו"ר, דרך מעבר לבד, ואח"כ פרכת מידהא (כתבי הגרמ"מ ביאורים הזהר דף קלא).

⁴²⁴⁰ פ' אחר שנעשקה בטיקלא פרכת מן ידה ועאלת בההוא אתר שהוא ינוקא (מ"מ).

⁴²⁴¹ עי' לעיל צג ע"ב שמשמע שהוא לשון זיווג.

⁴²⁴² נח סה ע"א (הערת הזהר).

⁴²⁴³ פ' כיון שרואה הקב"ה בסופו יחמיץ, נותן לה הקב"ה רשות להורגו ונוטל הקב"ה הנשמה ומניח לה הגוף. ועי' בדף קיג ע"א שאמר כן הסבא בפ'י, שאחר שנעשקה הנשמה בטיקלא פעם א', עוד אחר שבא לעולם הזה מת התינוק קודם זמנו, כן פ' מוריננו, וכן כתב הרמ"ק, שהסבא פליג עם ספרי קדמאי, ושיעור הכתוב וכי ימכור וכו' דהיינו שנעשקה ביד סט"א, שהיא אמה. "לא תצא" וכו', פ' שלא יקח חסידי אומות העולם, או ממזר ת"ח אלא פרכת מן ידה ובאה לתינוק ישראל גמור. ואזי "אם רעה", דהיינו, אם תחמיץ והפדה ע"י המיתה קודם שתחמיץ. "אשר לא יעדה" ר"ל לא תעלה על דעתך דגזר עליה שתעשק ביד סט"א מיומא דהות אלא השתא בעון הדור לו יעדה בו' לעם נכרי הוא רמז לא תצא וכו' שאין לחסידי אר"ה חלק בה (מ"מ).

⁴²⁴⁴ ולבתר (דפ"ו).

⁴²⁴⁵ לקמן צז ע"ב בע"ח מ"ד ומ"ן דרוש ח ויב (לש"ו). האמצעי והפנימי דחסד הוא שם אלר"ה, כמ"ש ב[ע"ח שער] שמות (פרק ג) כי הוא עיקר סוד הנשמה, כמ"ש בדרוש מ"ן (דרוש י"ב) (כללים ח"א סז ע"ד), החלק אשר להאור"א גופה אלא שהוא מתלבש בתוך האצילות בבחי' לבוש על אור התיקון והוא בסוד אלוה שהוא לבוש אל הנשמה והוא גדול מהנשמה כי הוא בסוד כנשר יעיר קינו (כללים ח"ב קכא ע"ג, ועיי"ש קכה ע"ג), ועי' ח"א צד סע"א.

⁴²⁴⁶ זה פ' ב' במלת בבגדו בה דלעיל בדף זה פירש בבגדו בה דעשיק לה בעשיקו דגלגולא דטיקלא שמפרש בבגדו לשון בגידה אבל כאן מפרש בבגדו לשון בגד (מ"מ)

ספר שמות

<p>לא ימשול למכרה בבגדו בה בעוד דלבוש יקר דמלכא בה [בגין⁴²⁴⁷ דבגדו בה כתיב] (כיון דבגדו בה) (שמות כא ח) לעם נכרי לא ימשל למכרה:</p>	<p>כבוד המלך בה, כיון שבגדו בה, נאמר "לעם נכרי לא ימשל למכרה".</p>
<p>מה רישו אית לההוא סטרא בה⁴²⁴⁸ תא חזי כל בני עלמא כלהו ברשותיה דמלכא קדישא וכלהו אית לון זמנא בהאי עלמא עדו (לזמנא) דאיהו בעי לסלקא לון מן עלמא ודא לית ליה זמנא ועל דא איהי חייבת בהו וחדאת בהו:</p>	<p>איזה רשות יש לאותו צד בה. בא וראה, כל בני העולם כולם ברשות המלך הקדוש, ולכולם יש זמן בעולם הזה, עד שהוא רוצה לסלקם מן העולם, וזה אין לו זמן, ועל כך היא צוחקת בהם ושמחה בהם.</p>
<p>ותו אזהרותא לבר נש בהאי עלמא⁴²⁴⁹ אית בהני קראי וכמה ועיטיון טבין עלאין אינון בכל מלי דאורייתא וכלהו וקשוטו בארח קשוט ואשתמודע(א)ן לגבי חכימין דידעי וואזלי בארחו קשוט בזמנא דבעא קודשא בריך הוא למברי עלמא סליק ברעותא קמיה⁴²⁵⁰ וצייר כל נשמתין דאינון זמינין למיהב בבני נשא לבתר⁴²⁵¹ וכלהו אתציירו קמיה בההוא ציורא ממש דזמינין למהוי בבני נשא לבתר וחמא כל חד וחד:</p>	<p>עוד יש בפסוקים הללו אזהרה לאדם בעולם הזה, וכמה עצות טובות עליונות הן בכל דברי התורה, וכולן אמת בדרך אמת, ונודעות לחכמים שיודעים והולכים בדרך אמת. בזמן שרצה הקדוש ברוך הוא לברא את העולם, עלה ברצון לפניו וצייר את כל הנשמות שהן עתידות להנתן בבני אדם אחר כך, וכולן הצטיירו לפניו באותו הציור ממש שעתידין להיות בבני אדם לאחר מכן, וראה כל אחד ואחד.</p>
<p>ואית מנהון דזמינין לאבאשא ארחייהו בעלמא ובשעתא דמטא זמנייהו קרי קודשא בריך הוא לההיא נשמתא אמר לה זילי עולי בדוך פלן בגוף פלן אתיבת קמיה מאריה דעלמא די לי ובעלמא דא (לעלמא) דאנא יתבא ביה ולא איהך לעלמא אחרא דישתעבדון בי ואהא מלוכלכא בינייהו אמר לה קודשא בריך הוא מן יומא דאתבריאת על דא אתבריאת למהוי בההוא עלמא כיון דחמאת נשמתא כך בעל כרחא נחתת ועאלת תמן:</p>	<p>ויש מהן שעתידות להרע את דרכיהן בעולם, ובשעה שמגיע זמנן, קורא הקדוש ברוך הוא לאותה נשמה ואומר לה, לכי והכנסי במקום פלוני בגוף פלוני, [והיא] משיבה לפניו, רבון העולם די לי בעולם הזה שאני יושבת בו, ולא אלך לעולם אחר שישתעבדו בי, ואהיה מלוכלכת ביניהם. אומר לה הקדוש ברוך הוא, מיום שנבראת, על זה נבראת, להיות באותו עולם, כיון שרואה הנשמה</p>

⁴²⁴⁷ בראשית צד ע"א שמות קעב ע"ב ויקרא עב ע"ב (הערת הזהר).

⁴²⁴⁸ לצדיק זה שנסתלק קודם זמנו (רח"ו במ"מ).

⁴²⁴⁹ "בהאי עלמא" מוסגר בדפ"ק.

⁴²⁵⁰ הזווג הא' טרם שנברא אדה"ר עליו נאמר בזוהר פעמים רבות (ח"א כט ע"א, עד ע"א, פו סע"ב, קעב ע"א, רנא ע"א, ובח"ג סא רע"ב) וז"ל כד סליק ברעותא למברי עלמא, פל' כי אז לא היה עדיין התעוררות התחתונים אלא מאליו סליק הכי ברעותא. וזה היה להכרח כי אדם אין (בראשית ב ה), לכן היו האורות התחתונים עולין למעלה בסוד מ"נ תמורת מה שעושיין נשמות הצדיקים עכשיו, שהם עולין בסוד מ"נ. וז"ש כד סליק ברעותא שהוא העלאת מ"נ, כי אז היו עולין שלא ע"י מעשה התחתונים (ע"ח נקודות ו). מ"ש בזהר כד סליק ברעותא, שמחשבה והרהור באו"א ומחשבה עילאה שהוא רצון בא"א (בהגר"א בספד"צ ד ע"ד).

⁴²⁵¹ יש כאן מקום דקדוק גדול, כי לפי מ"ש שיחוד זו"ן עושה נשמה להשתא אמרינן דכולהו נשמתין דזמינין למיקם בההוא עלמא אצטיירו קמיה כמ"ש כאן בסבא, א"כ מה ענין הנשמה הנמשכת מיחוד קב"ה ושכינתיה. ותירץ הוא באורך ע"ש, וכתב על זה בגליון אמר יצחק, יש לי לתרץ שכל הנשמות כולם, כיון שיצאו על ידי זווגם אב"א, צריכין עוד לזווג פב"פ. והזוכה לבנו בנשמה כזו, אין ספק שיצא צדיק וחסיד וכמ"ש בזהר בכמה מקומות, והם הם הצדיקים שבכל דור ודור. ועם זה יצאנו ידי קושיא ושאלה גדולה מה שהרויחו הת"ח להיות להם עונה שלהם בליל שבת, שאז זווג קב"ה ושכינתיה. וכפי מה שאמרנו, אין כאן מקום שאלה. עוד יש לי לתרץ בכל זה, כי לא נבראו אלא הנפשות הבאות לכל בעת יצירתן, והם נפשות מעשיה, דהיינו מסנדלפון, אבל רוח דיצירה ונשמה דבריאה, וכ"ש נר"נ דאצילות הבאים לפי מעשה בני אדם, נעשה מזיווג קב"ה ושכינתיה, וכל מה שכתבו כאן הוא שלא כהוגן (זהר הרקיע).

ספר שמות

<p>אורייתא דיהבת עיטא לכל עלמא חמאת הכי אזהירת לבני עלמא ואמרת חמו כמה חס קודשא בריך הוא עלייכו מרגליתא טבא דהות ליה זבין לכו למגנא דתשתעבדון בה בהאי עלמא:</p>	<p>כך, בעל כרחו יורדת ונכנסת לשם. התורה שנותנת עצה לכל העולם רואה כך, ומזהירה את בני העולם ואומרת, ראו כמה חס הקדוש ברוך הוא עליכם מרגלית טובה שהיתה לו, מכר לכם בחנם, כדי שתשתעבדו בה בעולם הזה.</p>
<p>וכי ימכר איש (שמות כא ז) דא קודשא בריך הוא את בתו דא נשמתא קדישא לאמה למיהוי אמה משתעבדא בנייכו</p>	<p>"וכי ימכר איש", זה הקדוש ברוך הוא, "את בתו", זו הנשמה הקדושה "לאמה" להיות אמה משועבדת ביניכם</p>
<p>צ/א</p>	
<p>בהאי עלמא במטו מנייכו בשעתא דמטי זמנא לנפקא מהאי עלמא לא תצא כצאת העבדים (שמות כא ז) לא תפוק מתטנפא בחובין תפוק בת חורין ברירה נקיה בגין דיחדי בה מארה וישתבח בה ויהיב לה אגר טב בצחצוחי דגנתא דעדן כמה דאת אמר (ישעיה נח יא) והשביע בצחצחות נפשך⁴²⁵² ודאי כד תפוק ברירה נקיה כדקא יאות:</p>	<p>בעולם הזה. בבקשה מכם, בשעה שמגיע זמנה לצאת מן העולם הזה, "לא תצא כצאת העבדים", לא תצא מטונפת בחטאים, תצא בת חורין ברורה נקיה, כדי שישמח בה אדונה וישתבח בה, ויתן לה שכר טוב בצחצוחי גן עדן. כמו שנאמר "והשביע בצחצחות נפשך", ודאי כאשר תצא ברורה נקיה כראוי.</p>
<p>אבל אם רעה בעיני אדניה [כד נפקא] וכד נפקתא מלוכלכא בטנופי חובין ולא אתחזיאת קמיה כדקא יאות ווי להווא גופא דאתאביד מההיא נשמתא לעלמין בגין דכד נשמתין סלקין ברירן ונפקין נקיין מהאי עלמא כל נשמתא ונשמתא עאלת בספרא⁴²⁵³ דאחמתא דמלכא וכלהו בשמהן ואמר דא היא נשמתא דפלניא זמינת תהא להווא גופא דשבקת וכדין כתיב (שמות כא ח) לו יעדה בו:</p>	<p>"אבל אם רעה בעיני אדוניה", כשיוצאת מלוכלכת בטנופי החטאים, ולא נראית לפניו כראוי, אוי לאותו הגוף שאבד מאותה הנשמה לעולמים, משום שכאשר הנשמות עולות ברורות ויוצאות נקיות מן העולם הזה, כל נשמה ונשמה נכנסת בספר אוצר המלך, וכולן בשמות, ואומר זו היא נשמת פלוני עתידה תהיה לאותו הגוף שעזבה, ואז נאמר "לו יעדה" בו.</p>
<p>וכד נפקת רעה בעיני אדניה דקא אסתאבא בחובין ובטנופא דחטאין כדין לא יעדה בא' ואתאביד ההוא גופא מינה ואיהי לא אזדמנת לגביה בר ההיא⁴²⁵⁴ דמארה אתרעי וותב בתיובתא דגופא בהו (בתיאובתא דגופא) כדין כתיב (שמות כא ח) והפדה כמה דאת אמר (איוב לג כד) פדה נפשו מעבור בשחת⁴²⁵⁵ והפדה האי איהו כבר נש דעיטא דיליה דיפרוק לה ויתוב בתיובתא ולתרין</p>	<p>וכשיוצאת "רעה בעיני אדניה", שנשמאה בחטאים ובטנוף של החטאים, אז "לא יעדה" בא', ונאבד אותו הגוף ממנה, והיא לא מזדמנת אליו, פרט לאותה שבעלה התרצה ושב בתשובה של הגוף בה. אז נאמר "והפדה", כמו שנאמר "פדה נפשו מעבור בשחת". "והפדה", זהו באדם שהעצה שלו שיפדה אותה וישוב בתשובה, והקדוש</p>

⁴²⁵² עי' לעיל ח"א קמא ע"א. להנות או להיות ניזון מזיו שכונה, כפי אשר זוכה האיש הישראלי, שנאמר, "והשביע בצחצחות נפשך" (עמק המלך שי"א פ"ה).

⁴²⁵³ שלח קנו ע"ב (הערת הזהר).

⁴²⁵⁴ ירצה כי הנשמה בעת התחיה, לא אזדמנת לגבי ההוא גופא, אלא כד איהו טב, דביה אתערורי קב"ה. אבל יש גוף כאיננו דלא כרעי במודים כדלקמן, שישארו לדראון עולם. וביאר מלת "והפדה", דקאי אתרווייהו, לקב"ה אשר היא המייעדה לו. וגם להווא גברא, בעל הנשמה, שיחזור בתשובה, ונפדה מיד סט"א ששליט בה ע"י עוונותיו. ואז גם הקב"ה יפדה אותה מני שחת, שלא תכנס לגיהנם. וז"ש "והפדה האי הוא ב"נ וגו' ולתרין סטראין קאמר קב"ה וגו'", פי' כי ה' ית' דיבר מלה זו בב' פנים וגו' בבגדו בה. גם פה ביאר מלה זו מלשון בגד ומלבוש, והענין כי הקב"ה נטר יתיה ממלאכי חבלה (זהר הרקיע).

⁴²⁵⁵ ס"ת תורה (רח"ו), פי' ע"י התורה יהיה הפדיון (מ"מ).

ספר שמות

<p>סמרין קאמר קודשא בריך הוא והפדה בתיובתא לבתר דתב בתיובתא פדה לה מארחא דגיהנם:</p>	<p>ברוך הוא אמר את זה לשני צדדים, והפדה בתשובה אחר ששב בתשובה, פדה אותה מדרך הגיהנם.</p>
<p>לעם נכרי לא ימשל למכרה (שמות כא ח) מאן עם נכרי עלובתא איהי נשמתא דכד נפקת מעלמא ובר נש אסמי ארחיה בהדה היא בעאת לסלקא לעילא גו משריין קדישין בגין דמשריין קדישין קיימין ובההוא (בהאי) ארחא דגן עדן ומשריין נוכראין קיימין בההוא ארחא דגיהנם:</p>	<p>"לעם נכרי לא ימשל למכרה", מי זה "עם נכרי". עלובה היא הנשמה, שכאשר יוצאת מן העולם ואדם מסטה דרכו עמה, היא רוצה לעלות למעלה לתוך המחנות הקדושים, משום שהמחנות הקדושים עומדים באותה דרך של גן עדן, ומחנות נכריים עומדים באותה דרך של הגיהנם.</p>
<p>זכתה נשמתא ווההוא נטירו ופרישו דלבושא יקירא עלהו כמה משריין קדישין קא מתעתדן לה לאתחברא בהדה ולמיעאל לה לגן עדן לא זכתה כמה משריין⁴²⁵⁶ נוכראין מתעתדן [למיעל לה] בארחא דגיהנם ואינון משריין דמלאכי חבלה זמינין למעבד בה נוקמין אתא קרא ואוכח (שמות כא ח) לעם נכרי לא ימשל למכרה אלן מלאכי חבלה בבגדו בה איהו נטירא דקודשא בריך הוא עביד לה נטירא דלא ישלוט בה עם נכרי בההוא פריסו דנטירו עלה:</p>	<p>זכתה הנשמה, ואותה שמירה ופרישת לבוש הנכבד עליה, כמה מחנות קדושים מזומנים לה להתחבר עמה ולהכניס אותה לגן עדן. לא זכתה, כמה מחנות נכריים מזומנים להכניס אותה בדרך הגיהנם. ואותם מחנות של מלאכי חבלה, מזומנים לעשות בה נקמות. בא הפסוק ומוכיח "לעם נכרי לא ימשל למכרה", אלו מלאכי חבלה. "בבגדו בה", אותה שמירה שהקדוש ברוך הוא עושה לה, שמירה שלא ישלוט בה עם נכרי, באותה הפריסה ששומרת עליה.</p>
<p>ואם לבנו ייעדנה⁴²⁵⁷ (שמות כא ט) תא חזי כמה אית ליה לבר נש לאזדהרא דלא יסטי ארחוי בהאי</p>	<p>"ואם לבנו ייעדנה", בא וראה, כמה יש לאדם להזהר שלא יסטו דרכיו בעולם</p>

⁴²⁵⁶ משיירין (דפ"ו).

⁴²⁵⁷ אחרי שדבר באותו הנשמה אשר חטאה בעולם הזה, ונותן לה עצה טובה שתשוב בתשובה, עתה דיבר באידך נשמתין, שהם צדיקים וחסידיים. ואמרו "אם לבנו ייעדנה וגו'", פי', כי האיש הזה אשר נתנה בו הנשמה, היה צריך עד שיעלה לקרא בן לה' ית'. הנה שכרו גדול, כי כמשפט הבנות יעשה לה, כי היא בת מלך ואינה שפחה. האר"י – דע כי כמה מיני גלגולים יש בעולם, וביארנו בדרוש הגלגולים, כי עדיין נשארו קצת מהנשמות שלא היו באדה"ר, ואלו הנקרא נשמות חדשות לגמרי. אך כל הנשמות שבאו כולם באדה"ר, כולם הם ישנות בבחי' א' ואינון שווים. והענין, כי כשחטא אדה"ר, נשרו איבריו. וביאור הדבר הוא, שנפלו הנצוצות לעמקי הקלי', וכל אלו הם ישינות לגמרי, אך הם מגילגול ראשון. וכאשר איזה נשמה מהם חוזר בעולם ותחזור למות, נקרא מגולגלת פעם ב', וכן כיוצא בזה. אמנם אותם שנשארו באדה"ר בעצמו, שהוא סוד שנתמעט עד שעמד על ק' אמה, הנה מהם יצא קין והבל, כי לא נשרו רק נשארו בו באדם, ולכן גדלה מעלתם אחר שיתוקנו יותר משאר השורש, ובפרט לענין זה, כי לא יחשבו הם גלגול אחר, רק זה בכלל אדה"ר. וכל הנצוצות שהיו כלולים בקין והבל, הוי כאלו כלולים באדה"ר, וכאלו לא נשרו ממנו. וכאשר יבא איזה ניצוץ מהם לעולם, זה יקרא נשמה חדשה בבחי' א', כי עדיין לא נחלקה לניצוצות בפני עצמם. אך אחר שבאו פעם א' ומתו, וכשיחזרו לבוא נקראת מגולגלת מפעם א'. ולכן החילוק שביניהם הוא זה, כי מי שהוא נשמה חדשה אמיתית, יכול לבא בעולם פעם א' ולהשיג נשמה לנשמה דאצילות כפי מעשיו. ואם חטא בפעם ההוא, יקרא משם ולהלאה מגולגל, אך אינו יכול להשיג הרוח רק מ"ג שנה ואילך, והנשמה מבן כ' שנה. וכן הולך עד שקונה נר"נ דאצילות כפי שניו. אמנם הבחי' הג', והיא בחי' קין והבל, והיא האמצעי, נקרא חדשה כנ"ל. והטעם, לפי שבאו בכללות באדם, עדיין לא נקראו באה לעולם לצורך עצמם. אך אותם שנשרו, מורה שכבר נפרדו ונעשו חלוקים ע"י העוון, ולכן יקראו ישנות. והנה זו של קין והבל, כשיבא ניצוץ ממנו לעולם הזה, גם היא תוכל להשיג בפ"א נר"ן ונפש דאצילות ולא יותר. והטעם, לפי שביארנו לעיל כשחטא אדם, נסתלקו ממנו זיהרא עילאה, ולא נשאר בו מחלק הזיהרא ההיא שהיו סוד נר"ן, רק נפש אצילות, ולכן גם עתה יכולים הניצוצים דקין והבל בפעם א' לזכך עצמם, עד שיקבלו נפש דאצילות בחלק מה שהיה להם תחלה, ולא יותר. אך בזה יש לו יתרון על הנשמה חדשה, כי זו יש לה יכולת להשיג כל זה קודם תשלום ה"ג שנה הראשונים, כי מאחר שהיו כולם שם בקין והבל, ולכן זה עתה יכול לקבל הכל ברגע א'. וזמ"ש הרשב"י "זכה יתיר יהבין ליה נשמתא וכו'" אך מה שכתוב בסבא, שתלוי כפי השנים, זו בנשמה

ספר שמות

<p>עלמא דאי זכה בר נש בהאי עלמא ונטיר לה לנשמתא כדקא יאות האי איהו בר נש דקודשא בריך הוא אתרעי ביה ואשתבח ביה בכל יומיא בפמלייא דיליה ואמר חמו ברא קדישא דאית לי בההוא עלמא כך וכך עביד כך וכך עובדוי מתתקנן:</p>	<p>הזה, שאם זכה אדם בעולם הזה ושומר את הנשמה כראוי, זהו אדם שהקדוש ברוך הוא רוצה בו, ומשתבח בו בכל הימים בפמליה שלו, ואומר, ראו בן קדוש שיש לי באותו העולם, כך וכך עשה, כך וכך מעשיו מתוקנים.</p>
<p>וכד האי נשמתא נפקת מהאי עלמא זכייא נקייה ברירה קודשא בריך הוא אנהיר לה בכמה נהורין בכל יומא קארי עלה דא היא נשמתא דפלניא ברי ונטירא ליהוי ליה לההוא גופא דשבקן ודא הוא דכתיב ואם לבנו ייעדנה:</p>	<p>וכשנשמה זו יוצאת מהעולם הזה זכה נקיה וברורה, הקדוש ברוך הוא מאיר לה בכמה אורות. בכל יום קורא עליה, זוהי נשמת פלוני בני, שמירה תהיה לאותו הגוף שעזבה, וזהו שנאמר "ואם לבנו ייעדנה".</p>
<p>כמשפט הבנות יעשה לה מאי כמשפט הבנות הכא אית רוא לחכימין בנו טנרא תקיפא⁴²⁵⁸ רקיעא טמירא אית היכלא חדא דאקרי היכל אהבה⁴²⁵⁹ ותמן אינון גנוזין טמירין וכל נשיקין דרחימו דמלכא אינון תמן ואינון נשמתין רחימאן דמלכא עאלין תמן:</p>	<p>"כמשפט הבנות יעשה לה". מהו כמשפט הבנות, כאן יש סוד לחכמים בתוך הסלע החזק הרקיע הטמון. יש היכל אחד שנקרא היכל האהבה, ושם הם הגנוזים טמונים, וכל נשיקות האהבה של מלך הן שם, ואותן נשמות אהובות המלך נכנסות לשם.</p>
<p>כיון [דמלכא עאל בההוא היכלא] [דעאלו בההוא היכלא דמלכא] תמן כתיב (בראשית כט יא) וישק יעקב לרחל וקודשא בריך הוא אשכח תמן לההיא נשמתא קדישא קדים מיד ונשיק לה וגפיף לה וסליק לה בהדיה ואשתעשע בה ודא הוא כמשפט הבנות יעשה לה כדינא דאבא עביד לברתיה דאיהי חביבא לגביה דנשיק לה וגפיף לה ויהיב לה מתנן כך קודשא בריך הוא עביד לנשמתא זכאה בכל יומא כמה דכתיב כמשפט הבנות יעשה לה:</p>	<p>כיון שהמלך נכנס לאותו היכל, שם נאמר "וישק יעקב לרחל", והקדוש ברוך הוא מוצא שם את אותה נשמה קדושה, מקדים מיד ונושק לה, ומחבק אותה ומעלה אותה אליו ומשתעשע בה. וזהו "כמשפט הבנות יעשה לה", כדין שאב עושה לבתו שהיא חביבה עליו, שנושק לה ומחבק אותה ונותן לה מתנות. כך הקדוש ברוך הוא עושה לנשמה צדיקה בכל יום, כמו שנאמר "כמשפט הבנות יעשה לה".</p>
<p>היינו דכתיב (ישעיה סד ג) יעשה למחכה לו [כד] וכמה דהאי [כד האי] ברתא אשלימת עשייה בהאי עלמא אוף הכי קודשא בריך הוא אשלים [לה] עשייה אחרא⁴²⁶⁰ בעלמא דאתי דכתיב (שם) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו והכא כתיב</p>	<p>היינו שנאמר "יעשה למחכה לו", כמו שהבת הזאת משלימה עשיה בעולם הזה, כמו כן כאן הקדוש ברוך הוא משלים לה עשיה אחרת בעולם הבא, שנאמר "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו", וכאן נאמר</p>
<p style="text-align: center;">צ/ב</p>	
<p>יעשה לה עד כאן ההוא סבא אשתמח וצלי</p>	<p>"יעשה לה", עד כאן אותו הזקן</p>

חדשה גמורה, אך יש להם חסרון א' על הנשמה חדשה גמורה, וזהו שמי שיש לו נשמה חדשה, יכולים לבא לו כל החלוקים נר"ן כו' זה אחר זה כפי השנים, וכולם ביחד בגוף א', ויעשה הנפש משכן לרוח, ורוח משכן לנשמה, אך מי שבא מקין והבל, א"א לו לקבל הרוח אחר שנתקן הנפש אפילו בלילה ע"י עיבור, כמ"ש נפשי אויתך כו' כי יציאת הנפש אחר תיקונה בעת השינה וכו' (זהר הרקיע).

⁴²⁵⁸ סטרא אחרא (רח"ו במ"מ לקמן קל ע"א).

⁴²⁵⁹ קמו ע"א (הערת הזהר). בבריאה והיינו תחת כסא הכבוד שהוא ק"ק והיכל אהבה תחתיו (רח"ו), ולפי זה מ"ש בגו טינרא תקיפא רקיעא טמירא היא בריאה (מ"מ).

⁴²⁶⁰ כי העשיה בבינה והשמיעה במלכות (רח"ו).

ספר שמות

צלותא:	השתטח והתפלל תפלה.
בכה כמלקדמין ואמר (שמות כא י) אם אחרת יקח לו וגו' מאי אם אחרת וכי נשמתא אחרא זמין קודשא בריך הוא לאתבא לצדיקיא בהאי עלמא ולא הא נשמתא דאשלימת בהאי עלמא רעותא דמארה אי הכי לית אבטחותא לצדיקיא כלל מאי אם אחרת יקח לו:	בכה כמקדם ואמר "אם אחרת יקח לו וגו'", מהו "אם אחרת", וכי נשמה אחרת עתיד הקדוש ברוך הוא להשיב לצדיקים בעולם הזה ולא נשמה זו שהשלימה בעולם הזה את רצון רבונו. אם כן, אין הבטחה לצדיקים כלל, מהו "אם אחרת יקח לו".
פתח ההוא סבא ואמר (קהלת יב ז) וישוב העפר אל ⁴²⁶¹ הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה האי קרא אוקמוה וחברייאן בחרבן בי מקדשא ⁴²⁶² ותמן תנינן ⁴²⁶³ וישוב העפר אל ⁴²⁶⁴ הארץ כשהיה הכא איהו מאי דכתיב (בראשית יב ו) והכנעני אז בארץ כשהיה ודאי והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה מאי והרוח תשוב דא שכינתא דאיהי רוח קדישא כד המאת שכינתא באינון עשר מסעות דקא נטלא ולא בעון ישראל לאתבא בתיובתא קמי קודשא בריך הוא ושלטא סטרא אחרא על ארעא קדישא ואוקמוה חברייא:	פתח אותו זקן ואמר "וישוב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה", פסוק זה פרשוהו החברים בחרבן בית המקדש, ושם שנינו, "וישוב העפר על הארץ כשהיה", כאן הוא מה שנאמר "והכנעני אז בארץ" כשהיה ודאי. "והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה", מהו "והרוח תשוב", זו שכינה, שהיא רוח הקודש. כשראתה שכינה באותם עשרה מסעות שנסעה ולא רצו בני ישראל לשוב בתשובה לפני הקדוש ברוך הוא, ושלט הסטרא אחרא על הארץ הקדושה, ופרשוה החברים.
תא הזי רוחא דבר נש זכאה אתעטר בדיוקנא בגן עדן דלתתא ובכל שבתי ומועדי וריש ⁴²⁶⁵ ירחי מתעטרין רוחי ומתפשטן וסלקין לעילא ⁴²⁶⁶ וכמה ⁴²⁶⁷ דעביד קודשא בריך הוא בההיא נשמתא [עלאה] קדישא (לעילא) הכי נמי עביד בהאי רוחא [לתתא בגן עדן ולתתא] דקא סלקת קמיה ואמר דא איהי רוחא דפלניא גופא מיד מעטרא) לה קודשא בריך הוא להאי רוחא בכמה עטרין ואשתעשע בה:	בא וראה, רוח של איש צדיק מתעטרת בדמות בגן עדן שלמטה, ובכל השבתות והמועדים וראשי חדשים מתעטרות רוחות ומתפשטות ועולות למעלה. וכמו שעשה הקדוש ברוך הוא באותה נשמה עליונה קדושה למעלה, כך גם עושה ברוח הזאת למטה בגן עדן התחתון שעולה לפניו, ואומר, זוהי רוח פלוני הגוף. מיד מעטר אותה הקדוש ברוך הוא לאותה רוח בכמה עטרות ומשתעשע בה.
ואי תימא (דהא) בגין רוחא דא שביק קודשא בריך הוא מה דעביד לנשמתא לאו הכי אלא	ואם תאמר, שהרי משום רוח זו השאיר הקדוש ברוך הוא מה שעשה לנשמה, לא כן, אלא "שארה כסותה

⁴²⁶¹ על (דפ"ו).

⁴²⁶² עפר נק' נחש, והארץ היתה משועבדת לו, ובחרבן חזר לשלוט עליה (רח"ו).

⁴²⁶³ "ותמן תנינן" מוסגר בדפ"ק.

⁴²⁶⁴ על (דפ"ו).

⁴²⁶⁵ ורישי (דפ"ו).

⁴²⁶⁶ פי' בג"ע של מטה הם מתלבשים בנשמות הגרים. וכשעולים לג"ע של מעלה, נפשטים מאותו הלבוש, וסלקי לג"ע של מעלה, וכמ"ש בזהר צח ע"ב וכד סלקין לעילא מתפשטן מניה וטעם שהוא הסבא פי' וישוב העפר וכו' לפי שרצה לפרש הכתוב אחר שישוב העפר על הארץ כשהיה, דהיינו אחר המיתה, אזי בשבתות וימים טובים והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה, דהיינו שעולה הרוח למקום הנשמה, שהנשמה היא צרורה בצרור החיים, שהיא המלכות שנק' אלהים. ודרש בו דרשה אחרת תחלה, ואח"כ חזר לעניינו כדרך המדרש (מ"מ).

⁴²⁶⁷ כמה (דפ"ו).

ספר שמות

<p>ועונתה לא יגרע", אלה אותם שלשת השמות העליונים ש"עין לא ראתה אלהים זולתך".</p>	<p>שארה כסותה וענתה לא יגרע (שמות כא י) אלין אנון תלת שמהן עלאין⁴²⁶⁸ דעין לא ראתה אלהים זולתך:</p>
<p>וכלם בעולם הבא, ונמשכו משם אחד מהם שארה, משיכה של התנוצצות ואור שמאיר בדרך נסתר מזון, שזן את הכל, ונקרא יהו"ה בניקוד אלהים. שארה בהפוך אותיות אשר ה', וזה "מאשר שמנה לחמו", וזה הוא שארה.</p>	<p>וכלהו בעלמא דאתי ואתמשכו⁴²⁶⁹ מתמן⁴²⁷⁰ חד מנייהו שארה משיכו דנציצו ונהירו דנהיר בארה סתים מזונא (לן) דון כלא ואקרי יהו"ה בנקודת אלהים שארה בהפוך אתוון אשר ה' ודא (בראשית מט כ) מאשר שמנה לחמו ודא הוא שארה:</p>
<p>כסותה, פרישה של המלך, זו משיכה אחרת שמאירה ושומרת אותה תמיד, פרישה של לבוש המלך, שפורש עליה אלוה, זה בבגדו בה, תמיד שלא זו ממנה, וזהו כסותה.</p>	<p>כסותה פרישו דמלכא דא משיכו אחרא דנהיר ונטיר לה תדיר פרישו דלבושא דמלכא דפרש עלה ואלוה⁴²⁷¹ (אלה) דא בבגדו בה תדיר דלא אתעדי מינה והאי איהו כסותה:</p>
<p>ועונתה, מיהו. זו משיכה של העולם הבא, שבו הכל ה' צבאות הוא, וזהו שמאיר בכל האורות הנסתרים העליונים של עץ החיים, שבו עונה טמונה, שמשם היא יוצאת. וכל זה בעדון ותשוקה של העולם הבא.</p>	<p>וענתה מאן איהו דא משיכו דעלמא דאתי דביה כלא יהו"ה צבאות⁴²⁷² איהו ודא איהו דנהיר בכל נהורין סתימין עלאין דאילנא דחיי דביה עונה טמירא דמתמן נפקת וכל דא בעדונא וכסופא דעלמא דאתי:</p>
<p>"שלש אלה לא יגרע לה", כשהיא צדיקה כראוי. ואם אינה כראוי, שלש אלה נגרעות ממנה, שלא יעשה לה עטרה אפילו מאחד מהם. בא וראה, מה נאמר "ואם שלש אלה לא יעשה לה", שלא זכתה בהם, "ויצאה חנם אין כסף", תצא מלפניו ודוחה אותה החוצה. "אין כסף", אין לה כסוף ולא עדון כלל.</p>	<p>תלתא הני לא יגרע לה כד איהי זכאת כדקא יאות ואי לאו איהי כדקא יאות הני תלתא גרעאן מנה דלא יתעביד לה עטרה אפילו מחד מנייהו תא חזי מה כתיב (שמות כא יא) ואם שלש אלה לא יעשה לה דלא זכאת בהו ויצאה חנם אין כסף תפוק מקמיה ודחייין לה לבר אין כסף לית לה כסופא ולית לה עדונא כלל:</p>
<p>עד כאן מוכיחה התורה, שכל העצות תלויות בה, ונותנת עצה טובה לבני אדם.</p>	<p>עד כאן אוכיחת אורייתא דכל עיטין בה תליין</p>

⁴²⁶⁸ הנה נתבאר אצלנו בדרוש שמות הספירות כי שם זה של אלוה הוא בחסד של ז"א וע"ש (שער מאמרי רשב"י).

⁴²⁶⁹ ואתמשכו (דפ"ו).

⁴²⁷⁰ נתבאר אצלנו בפ' תרומה בדף קמ"ו ע"ב בסוד שם אכתריאל יה ה' צבאות כו' וע"ש (שער מאמרי רשב"י), יובן בהקדים מ"ש האריז"ל בסה"כ וז"ל דע כי ב' אכילות הם באו"א שנ' אכלו רעים אכילה א' עתיק המתלבש בגולגולתא דא"א נמשך ממנו שפע עד פה דא"א ומשם יוצא לחוץ לפי שאינו יכול לסובלו בתוכו ומשם לדיקנא דא"א ומשם לפה דאו"א ומקיף עליהם ומשם שואבים ג"ר דאו"א. אכילה שנית נמשך השפע ממוחא סתימאה דא"א לפה דא"א לגרון דא"א שהוא כתר דאו"א, ונמשך עד פה דאו"א ונכנס בגרונו, עד ו"ק דפנימיות או"א ומזה ניזונים ו"ק דפנימיות או"א, וז"ס ה' קולות דפנימיות שהמלכות ניזנית מהם ביוה"כ, וב' שתיות בזו"ן וכו' (מ"מ).

⁴²⁷¹ האמצעי והפנימי דחסד הוא שם אל"ה, כמ"ש ב[ע"ח שער] שמות (פרק ג) כי הוא עיקר סוד הנשמה, כמ"ש בדרוש מ"ן (דרוש י"ב) (כללים ח"א סז ע"ד), החלק אשר להאו"א גופה אלא שהוא מתלבש בתוך האצילות בבחי' לבוש על אור התיקון והוא בסוד אלוה שהוא לבוש אל הנשמה והוא גדול מהנשמה כי הוא בסוד כנשר יעיר קינו (כללים ח"ב קכא ע"ג, ועיי"ש קכה ע"ג), ועי' ח"א צד סע"א.

⁴²⁷² הנה"י של הבינה נקראים ה' צבאות. והם מתפשטין ונמשכין בתוך ז"א. ולכן נקראים עונה טמירא כי אותו היסוד דבינה טמיר תמן וגם כל הג' הנז' שהם שארה כסותה ועונתה ביארתי בענין דרושי יום הכפורים שנאסרו בו בה' עינים אכיל' ושתייה ורחיצה כו' ושם ביארנו שארה שהיא האכילה ועונתה שהיא תשמיש המטה. אבל כסותה לא ביארתי שם והנה ענינה הוא שם ס"ג שבבינה שבו ג' יודין ואלף שהיא שם ייא"י שהוא בגמטריא אל מן אלוה אשר באל זה מתכסין ז"א ונוקביה הנקראי' ו"ה מן שם אהוה וזהו אלוה אל וה כנדרש בפ' לך וע"ש (מאמרי רשב"י).

ספר שמות

<p>מכאן והלאה נחזר לדברים הראשונים, באותה שמירה עליונה שפורש עליה הקדוש ברוך הוא, כדי שלא תהיה לעם נכרי, שהרי בגדו בה, ושמירה היא לה תמיד.</p>	<p>ויהיבת עיטא טבא לבני נשא מכאן ולהלאה נהדר למלין קדמאין בההוא נטירו עלאה דקא פריש עלה קודשא בריך הוא בגין דלא תהא לעם נכרי דהא בגדו בה ונטירו איהו לה תדיר:</p>
<p>”ואם לבנו ייעדנה כמשפט הבנות יעשה לה“, אמר אותו זקן, חברים כשתלכו לאותו הסלע שהעולם סמוך עליו, אמרו לו, שיזכר את יום השלג שנזרעו פולים לחמשים ושנים צבעים, ואחר כך קראו את הפסוק הזה, והוא יאמר לכם.</p>	<p>ואם לבנו ייעדנה כמשפט הבנות (שמות כא ט) אמר ההוא סבא חבריא כד תהכון לגבי ההוא מינרא דעלמא סמיך עליה אמרו ליה דיכר יומא [נ”א ימא] דתלגא⁴²⁷³ דאזרעו פולין⁴²⁷⁴ לחמשיין ותריין גווינין והדר אקרינן האי קרא והוא ימא לכון:</p>
<p>אמרו, בבקשה ממך, מי שהתחיל את הדבר, הוא שיאמר. אמר להם, ודאי שידעתי שאתם צדיקים, ויש לרמז לכם, רמז של חכמים. ועל מה שאני אומר, כשתזכירו לו סימן זה, הוא ישלים את זה. עכשיו, יש לומר מי הוא שנקרא בן לקדוש ברוך הוא.</p>	<p>אמרו במטו מינך מאן דשארי מלה הוא ימא אמר לון ודאי ידענא⁴²⁷⁵ דזכאין אתון ואית לרמוז לכון רמוז דחכימין ועל מה דאנא אימא כד תדכרון ליה סימנא דא הוא ישלים על דא השתא אית לומר מאן הוא דאקרי בן לקודשא בריך הוא:</p>
<p>בא וראה כל</p>	<p>תא חזי כל</p>
<p>צח/א</p>	<p>צח/א</p>
<p>מי שהוא זוכה לשלש עשרה שנים ומעלה, נקרא בן לכנסת ישראל. וכל מי שהוא מבן עשרים שנה ומעלה וזוכה בהם, נקרא בן לקדוש ברוך הוא, ודאי</p>	<p>ההוא דזכי⁴²⁷⁶ לתליסר שנין ולהלאה אקרי בן לכנסת ישראל וכל מאן דאיהו מבן עשרין שנין ולעילא זוכי בהו אקרי בן לקודשא בריך הוא⁴²⁷⁷ ודאי (דברים יד א) בנים אתם ליהויה אלהיכם:</p>

⁴²⁷³ הוא סוד נעלם בסוד שלג שגל ושלג [י”ג - ושגל] נגד ב”ן כידוע (עי’ ליקוטי תורה להאריז”ל בשמואל שם – רד”ל), והוא סוד שהכה את הארי ביום השלג שכ’ בהקדמת הזהר (ו ע”א) דנחית דיוקנא דבלאדן, וז”ש בתוך הבור נוק’ בישא והוא דרגא אחרונה ועל”ז תמה תלמידו של ר’ חנינו בן דוסא [מפני מה זכו – י”ג] כו’ (יהל אור). כי השלג בסוד בינה יומא דתלגא ג’ אל”ן דאה”ה (רח”ו לקמן רסח ע”א).

⁴²⁷⁴ כבר הודעתך ענין ג’ המוחין של ז”א בזמן קטנותו אשר הם שמות של אלהים במילויים ויש בכל אחד מהם ב”ן אותיות בסוד פשוטו ומילוי ומילוי וכאשר בא זמן הגדלות יורדין אותן המוחין דקטנות למטה בגרון ושם הם נעשים בחינת אותם הפולין שיש בראש שני הסימנים אשר עליהם אמרו בגמרא שאם שחט במקום הפולין טרפה ולמטה מהם כשירה, וכונתו לומר שאז ביום ההוא נתעסקו [רשב”י ור’ יבא סבא – זהר הרקיע] בדרוש ההוא ושם ביארנו פירוש הפסוק הזה (שער מאמרי רשב”י). ר”ל שז”ש בני אתה בסוד ב”ן וענינו הוא כי יש ל”ב נתיבות ומהם כ”ב ויש מ”ב ויש נ”ב ול”ב הוא אלקים דבראשית, ומ”ב הוא עם י’ אמירן דשם וכ”ב הוא אם תסיר י’ אלקים דעשר אמירן שהן בסוד י’ נקודין שהן המהווה והמחיה הכל, ונ”ב הוא עם עשרה יומין ו’ יומין, ו’ לילות הן כללן אח”ד, והיא השביעית שכוללת כל הו”ק שבה יואחדו הכל כאן [י”ג - כמו] בתפילין של יד שבה בית א’ לבד וג’ ימים דיום השביעי שהן ג’ דשבת ג”ר והן כולן בשמות במילואם אדנ”י ואה”ה הוא כ”ב דאתוןן ושמה מפרש הוא עשר דנקודין ושם ס”ג הוא למעלה מהם והוא עשר דנשמתא ובהו נשתכלל מ”ב דמעשה בראשית בסוד נר”נ כ”ב וי’ וי’ וכ”ה בסוד מ”ה זיני נהורא כו’, כי הנשמה הוא ג”כ בסוד י”ג ועוד עשר דע”ב ואלו הג’ מלויים הן כלל הכל ובהן הוא נ”ב, וז”ס שם ב”ן שלא נזכר מילואה כלל (יהל אור).

⁴²⁷⁵ דייענא (דפ”ו).

⁴²⁷⁶ קא ע”א קיג ע”א (הערת הזהר).

⁴²⁷⁷ כתב החכם מהרמ”ק וז”ל כשהגיע לכלל הי”ג ויום א’ שכבר הגיע להיות מצוה ועושה, והכניע הקלי’ שהיא מגעת עד המלאכים שהם ההיכלות הנז’, וינצל ממנה ולא נתפתה אחר יצרו הרע, מי דזוכה לנשמה שהיא נשמה מצד השרפים, שהיא מדרגות הבריאה, והיינו בסוד כסא הכבוד, ואז נקרא בן, לא להקב”ה שהוא הת”ת, אלא למלכות. והיינו דקאמר, אני, שהוא המלכות, היום ילדתך וגו’. ועוד האריך שם, ע”ש. וכתב ע”ז בגליון, אמר יצחק, גם זה אינו, הלא עד י”ג זוכה לרוח ונשמה

ספר שמות

<p>כד מטא דוד לתליסר שנין וזכה בהווא יומא דעאל לארביסר כדין כתיב (תהלים ב ז) יהוה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך מאי טעמא דהא מקדמת דנא לא הוה ליה ברא ולא שראת עליה נשמתא עלאה דהא בשני ערלה הוה ובגין כך⁴²⁷⁸ אני היום ילדתיך היום ודאי ילדתיך אני ולא סטרא אחרא כמה דהוה עד השתא אני בלחודאי בר עשרין שנין מה כתיב בשלמה (משלי ד ג) כי בן הייתי לאבי לאבי וממשו ודאי:</p>	<p>"בנים אתם לה' אלהיכם". כשהגיע דוד לשלש עשרה שנה וזכה, באותו יום שנכנס לארבע עשרה, אז נאמר "ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך". למה, שהרי מקדם לזה, לא היה לו בן ולא שרתה עליו נשמה עליונה, שהרי בשנות ערלה הוא היה, ולכן "אני היום ילדתיך", היום ודאי. "ילדתיך", אני ולא הצד האחר, כמו שהיה עד עכשיו, אני לבדי. בן עשרים שנים, מה נאמר בשלמה "כי בן הייתי לאבי", לאבי ממש ודאי.</p>
<p>ואם לבנו ייעדנה (שמות כא ט) בר תליסר שנין ולהלאה דהא נפקת⁴²⁷⁹ מרשו דסטרא אחרא⁴²⁸⁰ דאזדמנת ליה⁴²⁸¹ מה כתיב (שם) כמשפט הבנות יעשה לה מהו כמשפט הבנות תנינן בכל יומא ויומא⁴²⁸² חמי קודשא בריך הוא להווא ינוקא דקאי ברשו דערלה ואיהו נפיק מינה ואתמשך לבי ספרא ותבר לה ואזיל לבי כנישתא ותבר לה מה עבד קודשא בריך הוא להווא נשמתא אעיל לה</p>	<p>"ואם לבנו ייעדנה", בן שלש עשרה שנים ומעלה, שהרי יצא מרשות הצד האחר שהזדמן לו, מה נאמר "כמשפט הבנות יעשה לה", מה זה "כמשפט הבנות". שנינו בכל יום ויום רואה הקדוש ברוך הוא את אותו התינוק שעומד ברשות הערלה והוא יוצא ממנה, ונמשך לבית הספר ושובר אותה, מה עשה הקדוש ברוך הוא לאותה נשמה,</p>

דבריה, ומי"ג ואילך זוכה לנשמה דאצילות מסטרא דעד"א, ואז נקרא בן להקב"ה. ועליו כאמר "בנים אתם לה' אלהיכם". וכן אמרו בתיקור"ז, זכה יתיר יהבין ליה נשמתא דאצילות מסטרא דעמודא דאמצעיתא ואיקרי בן להקב"ה, הה"ד בנים אתם לה' אלהיכם, היינו נשמה דאצילות, וכן לקמן "דאסתלק דרגא דיוסף בעלמא עלאה". מהרח"ו – הענין כי הנה האדם העתיד להיות צדיק זוכה תחלה בג' חלקי הנשמה מבי"ע, והם נפש תחלה ואח"כ רוח ואח"כ נשמה, וסודם הם נפש משעה שנזרע, וכמעשה דרבינו הקדוש עם אנטוניוס, שהביא ראייה מבושר, שאם תשאר ג' ימים בלא מלח הוא מסריח, וכאמרו זרע יעבדוני וגו'. והרוח, בעת שנימול, כי אז נגלה סוד היסוד, אות ברית קודש. ונשמה משמתחיל לקרוא בתורה, והנה אז יזכה בכל אלו י"ג שנה ועסק בתורה, והוא מכניע היצר הרע שבו כנז', הנה אז בהשלימו י"ג שנה ויום א' של שנת י"ד, אז זוכה לנפש דאצילות, ולכן אקרי בן לכ"י וז"א בהווא יומא דעאל י"ד, שכבר השלים ה"ג, שאז נתחייב במצות דאורייתא, כי אז נכון הוא ומזומן לנפש העליונה והאמיתית, ולכן אז נמנה בכלל ישראל לכל דבר שבקדושה. ואמר כי ע"ז אמר דוד המלך ע"ה פסוק זה, אמר אלי בני אתה, ונותן טעם לפי שבשנת ה"ג עדיין ברשו דערלה כנודע, כי י"ג שנה היא משלמת ממשלת מלך זקן וכסיל בגופא של אדם. וסוד הענין אין פה מקומה, וז"א היום ילדתיך, ר"ל אני שהוא כ"י השפיע בו הנשמה ההיא, ופי' כי בן הייתי לאבי איירי מבן כ' שנה, כי אז הוא זוכה לנשמה מצד הת"ת שהוא אבינו, והוא שורש הנשמות ומשפיעים בו וכו' (זהר הרקיע).

⁴²⁷⁸ קכח ע"ב (הערת הזהר).

⁴²⁷⁹ נפקא (דפ"ו).

⁴²⁸⁰ פי' שיצר הרע היה שולט באדם בהיותו פחות מבן י"ג, ומי"ג והלאה יצא מרשות הסט"א, ולכך אחר י"ג שבאה הנשמה לאדם נפקת מרשו דסט"א, שעתה אינו שולט באדם כמקודם (מ"מ).

⁴²⁸¹ קאי על הסט"א, וכן מ"ש ינוקא דקאי ברשו דערלה. א"נ יובן במ"ש האריז"ל בליקוטים וז"ל, מט' שנים ויום א' אזי הז"א עולה בסוד מ"ן אל הבינה כמו התינוק התחתון, שעולה נשמת הצדיק בסוד מ"ן אל המלכות מ"ג שנים ויום א'. וטעם ההפרש שביניהם, כי זה עולה מט' שנים ויום א', וזה עולה מ"ג שנים ויום א', הוא כי הלא ז"א אחר שנשלמו לו ט' שנים ויום א', שראוי לביאה, כבר הוא ראוי לעלות, ואז פוגע תכף במקום המילה העליונה, שהם נה"י דא"א, ונעשים לו מוחין. אך תינוק התחתון, כשמתחיל לעלות מט' שנים ויום א', פוגע בערלה, שהם הקלי', ולכן ג' שנים עומד כנגד שני ערלה, ונשלמו לו י"ב שנים ויום א', ושנת י"ג פרוי קדש הלולים, ומי"ג שנה ויום א', אז עולה בסוד מ"ן למלכות עכ"ל (מ"מ).

⁴²⁸² ושיעור הכתוב כך הוא, ואם לבנו ידענה, שהיא הנשמה הבאה לצדיק זה הנק' בנו מי"ג והלאה, מהו עושה לו, כמשפט הבנות, דהיינו כמו שהיה עושה לו בהיות הצדיק הזה פחות מבן י"ג, דהוה מתבר לסט"א, ולכן הקב"ה היה מקשט נשמתו בגן עדן, כך עתה מבן י"ג ואילך, אע"פ שנשבר כח היצר הרע, אפ"ה מקשט לה כמו שהיה עושה לה בתחלה (מ"מ).

ספר שמות

<p>לאדרא דיליה ויהיב לה מתנן ונבזבזן סניאין וקשיט לה בקשוטין עלאין עד זמנא דאעיל⁴²⁸³ לה לחופה (בההוא) [גו ההוא] בר מתליסר שנין ולעילא:</p>	<p>מכניס אותה לגורן שלו ונותן לה מתנות ואוצרות רבים, ומקשט אותה בקשוטים עלאיים, עד הזמן שמכניסה לחופה תוך אותו בן משלש עשרה שנים ומעלה.</p>
<p>אם אחרת יקח לו (שמות כא י) הכא אית רוא דרזין להכימין אתמסרו⁴²⁸⁴ ואית לאודעא בקדמיתא מלה חדא תא חזי ביומא דשבתא בשעתא ודאתקדש יומא⁴²⁸⁵ (דמתקדשי ישראל יומא בבי כנישתא) נפקי נשמתין מגו אילנא דחיי⁴²⁸⁶ ומנשבן אינון נשמתין וקדישין לתתאי ונייהין בהו (לתתאי קדישין ונייהין ביה) כל יומא דשבתא ולבתר דנפיק שבתא סלקין כלהו נשמתין ומתעטרן בעטרין קדישין לעילא וכד מתעטרן בההוא טבא אלן אינון בעליו דההוא טיבו ודאי⁴²⁸⁷ אוף הכי קודשא בריך הוא אומין לההוא בר נש ודא הוא נשמתא אחרת ואף על גב דדא זמינא ליה ונשמתא דהות ליה בקדמיתא שארה דקדמיתא כסותה וענתה לא יגרע (שמות כא י) כמה דאתמר:</p>	<p>”אם אחרת יקח לו”, כאן יש סוד הסודות שלחכמים נמסרו, ויש להודיע בראשונה דבר אחד. בא וראה, ביום השבת, בשעה שמתקדש היום, יוצאות נשמות מתוך עץ החיים, ומנשבות אותן הנשמות הקדושות לתחתונים ונחים בהם כל יום השבת. ואחר שיוצאת השבת, עולות כל הנשמות ומתעטרות בעטרות קדושות למעלה, וכשמתעטרות באותו טוב, אלו הם בעליו של אותו טוב ודאי. כמו כן כאן, מזמין הקדוש ברוך הוא את אותו האיש, וזוהי נשמה אחרת, ואף על גב שזו מזמנת לו הנשמה שהיתה לו בראשונה, שארה הראשונה כסותה וענתה לא יגרע, כמו שנתבאר.</p>
<p>בכה ההוא סבא כמלקדמין ואמר איהו לנפשיה סבא סבא כמה יגעת לאדבקא מלין קדישין אלן והשתא תימא לון ברנעא חדא ואי תימא דתיחם עלייהו על אינון מלין ולא תימא לון הא כתיב (משלי ג כו) אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות:</p>	<p>בכה אותו זקן כמקדם, והוא אמר לנפשו זקן זקן כמה יגעת להשיג דברים קדושים אלו, ועכשיו תאמר אותם ברגע אחד. אם תאמר שתחוס על אותם הדברים ולא תאמר אותם, הרי נאמר ”אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות”.</p>
<p>מאי אל תמנע טוב מבעליו אלא קודשא בריך הוא וכנסת ישראל אינון הכא דהא בכל אתר דמלין דאורייתא אמרין קודשא בריך הוא וכנסת ישראל אינון תמן וציית⁴²⁸⁸ לון וכדין ההוא אילנא דטוב ורע בשעתא דאזלין מתמן⁴²⁸⁹ וצייתו⁴²⁹⁰ אינון מלין ההוא סטרא דטוב אתגבר ואסתלק לעילא⁴²⁹¹ וקודשא בריך הוא וכנסת ישראל מתעטרן בההוא טוב ואלין אינון בעליו דההוא טוב:</p>	<p>מה זה ”אל תמנע טוב מבעליו”, אלא הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל הם כאן, שהרי בכל מקום שנאמרים דברי תורה הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל שם ומקשיבים להם, ואז אותו עץ של טוב ורע, בשעה שהולכים משם ומקשיבים לאותם דברים, אותו צד הטוב מתגבר ומתעלה למעלה, והקדוש ברוך הוא עם כנסת ישראל מתעטרם באותו הטוב, ואלה הם בעליו של אותו הטוב.</p>
<p>סבא סבא את אמרת מלין אלן ולא ידעת אי</p>	<p>זקן זקן, אתה אמרת דברים אלו ולא</p>

⁴²⁸³ בראשית קמז ע”ב (הערת הזהר).

⁴²⁸⁴ אתמסרי (דפ”ו).

⁴²⁸⁵ יומי (דפ”ו).

⁴²⁸⁶ יסוד דז”א (רח”ו).

⁴²⁸⁷ ”וכד מתעטרן בההוא טבא אלן אינון בעליו דההוא טיבו ודאי” מוסגר בדפ”ק.

⁴²⁸⁸ וצייתו (דפ”ו).

⁴²⁸⁹ פי’ ז’ן, והם קב”ה וכנסת ישראל הנז’ (מ”מ).

⁴²⁹⁰ וצייתי (דפ”ו).

⁴²⁹¹ פי’ הניצוצות שבקלי’ נוגה מתבררים בכח תורת הצדיק, ועולים בסוד מ”ן למלכות, ובאים להם מוחין מאו”א, וז”ש וקב”ה וכנסת ישראל מתעטרן בה הוא טוב (מ”מ).

ספר שמות

<p>קודשא בריך הוא הכא ואי אלין דקיימי הכא זכאין למלין אלין לא תדחל סבא דהא הוית בכמה קרבין דגברין תקיפין ולא דחילת והשתא אנת דחיל אימא מילך דהא ודאי הכא איהו קודשא בריך הוא וכנסת ישראל וזכאין ואינון אלין דהכא ואי לאו [הכין] לא אערענא בהו ולא שרינא באלין מלין אימא מילך⁴²⁹² סבא אימא בלא דחילו:</p>	<p>ידעת אם הקדוש ברוך הוא כאן, ואם אלה שעומדים כאן, זכאים לדברים האלה. אל תפחד זקן, שהרי היית בכמה קרבות של גיבורים חזקים ולא פחדת, ועכשיו אתה מפחד. אמור דברך, שהרי ודאי הקדוש ברוך הוא כאן עם כנסת ישראל, ואשריהם אלה שכאן. ואם לא כך, לא היינו פוגשים אותם ולא התחלנו בדברים הללו, אמור דבורך זקן, אמור ללא פחד.</p>
<p>פתח ואמר (תהלים קד א) יהו"ה אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת יהו"ה אלהי⁴²⁹³ דא שירותא דמהימנותא⁴²⁹⁴ סליקו דמחשבה⁴²⁹⁵ וועלמאן (דעלמא) דאתי⁴²⁹⁶ רזא חדא בלא פרודא גדלת⁴²⁹⁷ דא שירותא יומא קדמאה ואינון (מאינון) יומין עתיקין סטרא דימינא מאד [דא] (מה)הוא⁴²⁹⁸ סטרא דשמאלא:</p>	<p>פתח ואמר "ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת". "ה' אלהי", זו ראשית האמונה עלית המחשבה והעולם הבא, סוד אחד בלא פירוד. "גדלת", זו ראשית, היום הראשון, ואותם ימים עתיקים צד הימין. "מאד", זהו צד השמאל.</p>
<p>הוד והדר לבשת אלין תרין בדי ערבות⁴²⁹⁹ עד הכא כיון דמטא לגו אילנא דחיי [אטמר]⁴³⁰⁰ ואתטמרו (אתטמרו) ולא אסתלקו) וס"א ולא בעאן למהוי במניינא בגין ההוא מאד מאי מאד שמאלא דכל ענפין דלתתא ובכללא ענפא מרירא חדא⁴³⁰¹ ועל דא אתטמר ההוא אילנא דחיי ולא בעא למהוי במניינא דא עד דאהדר כמלקדמין ושבת בגוונא אחרא:</p>	<p>"הוד והדר לבשת", אלו שני בדי ערבות, עד כאן כיון שהגיע לתוך עץ החיים, נטמן ולא התעלה להיות במנין, משום אותו "מאד". מה זה "מאד", השמאל, שכל הענפים שלמטה ובכלל ענף מר אחד, ולכן נטמן אותו עץ החיים ולא רצה להיות במנין הזה, עד שחזר כמו מקדם ושבת בצבע אחר.</p>
<p>ואמר עטה אור כשלמה (תהלים קד ב) דא שירותא דאור⁴³⁰²</p>	<p>ואמר "עוטה אור כשלמה", זו ראשיתו (של האור)</p>
<p>צח/ב</p>	
<p>דיומא קדמאה נוטה שמים (תהלים קד ב) הכא אתכליל שמאלא⁴³⁰³ ולא אמר מאד אתכליל שמאלא בימינא למהוי נהיר בכללא דשמים המקרה במים עליותיו הכא נפיק בחדוה ההוא אילנא דחיי נהר דנפיק מעדן⁴³⁰⁴ ואשתרשו ביה</p>	<p>של היום הראשון. "נוטה שמים", כאן נכלל השמאל ולא אמר מאד. נכלל השמאל בימין להיות מאיר בכלל של שמים. "המקרה במים עליותיו", כאן יוצא בשמחה אותו עץ החיים, הנהר</p>

⁴²⁹² מולוך (דפ"ו).

⁴²⁹³ או"א (רח"ו במ"מ). ט ע"א ריו ע"ב (הערת הזהר).

⁴²⁹⁴ פי' או"א נקראים שניהם ראשית (מ"מ).

⁴²⁹⁵ פי' אבא (מ"מ).

⁴²⁹⁶ פי' בינה (מ"מ).

⁴²⁹⁷ חסד (רח"ו).

⁴²⁹⁸ סח ע"ב (הערת הזהר).

⁴²⁹⁹ נו"ה (רח"ו). ויחי רכב (הערת הזהר).

⁴³⁰⁰ ת"ת (רח"ו).

⁴³⁰¹ ס"מ (רח"ו).

⁴³⁰² מוסגר בדפ"ק.

⁴³⁰³ שמים, אש ומים, כלולים בת"ת (רח"ו במ"מ).

⁴³⁰⁴ פי' יסוד דאימא וכתב הרב שמחסדים וגבורות שביסוד אימא נתקנו נה"י דז"א, בסוד ומבינה נביאים, וז"ש הזהר ואשתרשו ביה במימיו אינון תרי בדי ערבות, שהם נו"ה, ולכך הביא ראייה מפ',

ספר שמות

<p>במימיו איננו תרי בדי ערבות דאינון גדלין במימיו הדיא הוא דכתיב ונ"א הוא אילנא דחיי ואשתרשו ביה אינון תרי בדי ערבות דאינון גדלין במימיו דההוא נהר דנפיק מעדן ודיא הוא המקרה במים עליותיו מאן עליותיו אלין בדי ערבות:</p>	<p>שיוצא מעדן, ונשרשו בו במימיו אותם שני בדי ערבות, שהם גדלים במימיו. זהו שנאמר (אותו אילן החיים, ונשרשו בו אותם שני בדי ערבות, שהם גדלים במימיו, ואותו נהר יוצא מעדן, וזהו) "המקרה במים עליותיו", מי הם עליותיו, אלו בדי ערבות.</p>
<p>ודא הוא דכתיב (ירמיה יז ח) ועל יובל ישלח שרשיו ודיא הוא רזא דכתיב (תהלים מז ה) נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים מאן פלגיו אלין אינון שרשיו והכי אקרונ עליותיו (כלומר) שרשיו פלגיו כלהו אשתרשו באינון מיין דההוא נהר:</p>	<p>וזהו שנאמר "ועל יובל ישלח שרשיו", וזהו סוד הנאמר "נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים". מי הם "פלגיו". אלו הם שרשיו, וכך נקראים עליותיו, שרשיו, פלגיו, כולם נשרשו באותם המים של אותו נהר.</p>
<p>השם עבים רכובו [דיא] מיכאל וגבריאל אלין [האל] והם עבים⁴³⁰⁵ המהלך על כנפי רוח למיהב אסוותא לעלמא ודיא איהו רפאל מכאן ולהלאה עושה מלאכיו רוחות וגו' סבא סבא אי כל הני ידעת אימא ולא תדחל אימא מילך וינהרון מלין דפימך⁴³⁰⁶ חדו חברייא והווי צייתין בתדוה למלוי קדישין אמר אי⁴³⁰⁷ סבא אי סבא במה עיילת גרמך עאלת בימא רבא אית לך לשטטא ולנפקא מתמן:</p>	<p>"השם עבים רכובו", זה מיכאל וגבריאל, אלה האל (הם) "עבים המהלך על כנפי רוח" לתת רפואה לעולם, וזהו רפאל. מכאן והלאה "עושה מלאכיו רוחות וגו'". זקן זקן, אם כל אלה ידעת, אמור ואל תפחד, אמור דברך ויאירו דברי פיך. שמחו החברים והיו מקשיבים בשמחה לדבריו הקדושים. אמר, אוי זקן אוי זקן, במה הכנסת את עצמך, נכנסת לים הגדול, יש לך לשוטט ולצאת משם.</p>
<p>אם אחרת יקח לו (שמות כא י) כמה גלגולין עתיקין הכא דלא [איתגלו] ואתגלוין (יתגלוין) עד האידנא וכלהו קשוט כדקא יאות דלית לאספאה מארח קשוט אפילו כמלא נימא בקדמיתא ונ"א השתאו אית לאתערא⁴³⁰⁸ נשמתין דניורין כלהו פרחן מגו גנתא דעדן⁴³⁰⁹ בארח סתים וכדו מסתלקן מהאי עלמא נשמתהון דקא רווחו⁴³¹⁰ מגו גנתא דעדן לאן אתר ותיביין⁴³¹¹ (תבין):</p>	<p>"אם אחרת יקח לו", כמה גלגולים עתיקים יש כאן שלא התגלו עד עכשיו, וכולם אמת כראוי, שאין לסטות מדרך אמת אפילו כמלא נימה. בתחילה (עתה) יש להתעורר נשמות הגרים, כולן פורחות מתוך גן עדן בדרך נסתר, כשמסתלקות מן העולם הזה נשמותיהם שהרוויחו מתוך גן העדן, לאיזה מקום חוזרות.</p>
<p>אלא תנינו מאן דנטיל ואחיד בנכסי גיורין בקדמיתא זכי בהו⁴³¹² אוף הכי כל אינון נשמתין</p>	<p>אלא שנינו, מי שנוטל ואוחז בנכסי הגר, בתחילה זוכה בהם, כמו כן כאן כל</p>

ועל יובל ישלח שרשיו. ונודע כי יובל הוא יסוד אימא, ושיעור הכתוב, ועל יובל, שהוא יסוד דאימא, ישלח ז"א שרשיו, שהם נה"י שלו (מ"מ).

⁴³⁰⁵ פי' כי זה ע"ב דחסד, וזה ע"ב דגבורה, דהיינו האחוריים ונקראים שניהם עבים (רח"ו במ"מ).
⁴³⁰⁶ דפומך (דפ"ו).

⁴³⁰⁷ תרגמתי אי כמו אוי (במדבר כד כג) אוי מי יחיה משמו אל, כך ביאר מו"ר.
⁴³⁰⁸ צה ע"ב (הערת הזהר).

⁴³⁰⁹ פי' ג"ע דלתתא, וכן מוכח לקמן בדף צט ע"ב, שנשמות הגרים הם יוצאים מג"ע שלמטה (מ"מ).
⁴³¹⁰ רווחא (דפ"ו).

⁴³¹¹ פי' בא הסבא לשלול, שלא נאמר שחוזרים למקום שמשם יצאו, דהיינו ג"ע שלמטה (מ"מ).

⁴³¹² ועל זה הקשה החכם מהרמ"ק, יש להפליא בשמועה זאת הפלא ופלא: א', אומרו נשמתין דקא מגו גנתא דעדן, ולאן אתר, תבין מאי קמבעי ליה. הנה הדין בנשמה זו, כדרך שנאמר בשאר הנשמות, נראה איזה מקום חציבתן, ונראה שיעור עלייתן שם במעלה גדולה, ואם במותה. ועד"ז נאמר גם בנשמת אחרים. ב', אומרו, ומאן דאחיד בהו מאלין נשמתין דסלקין אחדי בהו הורני ואני אחריש. אם נאמר שיהיו לבושים אלו בחטיפה, מאן דאלים גבר, וכי לפני מלך מ"ה הקב"ה היאומן שיהיה כדבר הזה, שיהיה הנשמות חיות חוטפים ומתקוטטים לחטוף נשמות של גרים. ועוד במה יגבור הא' על חבירו. עוד הקשה כמה קושיות, ועשה ו' מערכות לתרצן, וכתב ואחר שערכנו ו'

ספר שמות

<p>קדישין עלאין דקא זמין לון קודשא בריך הוא (בג"ע דלתת) כדקאמרן כלהו נפקין לזמנין ידיען וסלקין⁴³¹³ בגין לאשתעשעא בגן עדן דלעילא⁴³¹⁴ ופגען באינון נשמתין דגיוורין⁴³¹⁵ מאן דאחיד בהו מאלין נשמתין דסלקין⁴³¹⁶ אחיד בהו וזכי בהו ומתלבשן בהו וסלקין⁴³¹⁷ וכלהו קיימי בהאי לבושא ונחתין⁴³¹⁸ גו גנתא בלבושא דא⁴³¹⁹ בגין דבגנתא דעדן לא קיימאן תמן אלא בלבושא כל אינון דקיימי תמן:</p>	<p>אותן הנשמות הקדושות העליונות, שמזמין אותן הקדוש ברוך הוא למטה כפי שאמרנו, כולן יוצאות לזמנים ידועים, ועולות כדי להשתעשע בגן עדן העליון, ופוגעות באותן נשמות הגרים. מי שאוחז בהן מאותן הנשמות שעולות, אוחז בהם וזוכה בהם, ומתלבשים בהם ועולים, וכולן עומדות בלבוש הזה. ויירדו לתוך הגן בלבוש הזה, משום שבגן עדן לא עומדות שם אלא בלבוש, כל אלו שעומדות שם.</p>
<p>אי תימא דבגין האי לבושא גרעאן אינון נשמתין מכל ענוגא דהוה לון בקדמיתא הא כתיב (שמות כא י) אם אחרת יקה לו שארה כסותה ועונתה לא יגרע בננתא קיימי בלבושי דא דקדמן לאחדא בהו וזכו⁴³²⁰ בהו וכד סלקין לעילא מתפשטן מניה דהא תמן לא קיימין⁴³²¹ בלבושא⁴³²²:</p>	<p>אם תאמר, שבשביל הלבוש הזה גורעים אותן נשמות מכל העונג שהיה להן בתחילה. הרי נאמר "אם אחרת יקה לו שארה כסותה וענתה לא יגרע", בגן עומדות בלבוש זה שקדמו לאחוז בהם וזוכות בהם, וכשעולות למעלה מתפשטות ממנו, שהרי שם לא עומדות בלבוש.</p>
<p>בכה ההוא סבא כמלקדמין ואמר לנפשיה סבא סבא בודאי אית לך למבכי בודאי אית לך לאושדא דמעין על כל מלה ומלה ואבלו (דהא) גלי</p>	<p>בכה אותו זקן כמקדם, ואמר לנפשו, זקן זקן בודאי יש לך לבכות, בודאי יש לך לשפוך דמעות על כל דבר ודבר. אבל</p>

מערכות אלה, יקל עלינו שכלת המאמר בע"ה. וע"ז כתב בגליון, אמר יצחק, באמת אחר כל המערכות האלה, עדין כל הקושיותינו במקומם עומדת, ויותר מהמה, כי אין שייך לומר מאן דאחיד, שנראה כל מי שרוצה, ואינו כן, רק למי שנשמתו מיוחסת אל הנפש ההיא, ואין זה דומה לנכסי הגר כלל ועיקר עכ"ל. עוד על מ"ש החכם הנזכר, וז"ל, אמנם ראיתי לבאר עתה ענין ג"ע הארץ, והקשה וז"ל, באומר שג"ע ארציי בצד המזרח, למה לא נבראו בא"י, שהיא ארץ הקדושה, וראוי שיהיה קדושה אצל קדושה. וכתב בגליון, אמר יצחק, לא מחכמה שאל זה, כי ג"ע היא אמצעות כל העולם בכללות, וארץ ישראל אמצעית כל הישוב, וב' נקודות אלו הם כנגד בינה ומלכות. וכ"ז מבואר בזהר, ואין שאלה כלל. ודע כי אין משיח בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף. ונודע כי אין בדורו אלו מי שיזכה אל רוח ונשמה, והנה הם צריכים על כל פנים לתקן אף הענין הזה, שהוא מאמר הסבא, כי הנה הנשמות לוקחים נפש הגר להתלבש בה, כדי שתהא יכולה להשלים על ידו, ואז זוכה ולוקח ומשתתפת לעתיד עם נפשו ממש, כמו שכתבנו למעלה בדף שלפני זה. הנה דע אחר שקנה וכו' (זהר הרקיע).

⁴³¹³ אית דלא גרסי (דרך אמת), בראשית לח ע"ב (הערת הזהר).

⁴³¹⁴ מוסגר בדפ"ק.

⁴³¹⁵ זה תבין במה שאמרנו בדרוש הגלגול וגם לעיל במאמר ס' הזוהר בדף צד ע"ב, וז"ל ת"ח בר נש כד אתייליד כו' וביארנו זה כי מי שהוא מגולגל מפעם אחרת, פירוש שכאשר בא פעם ראשונה בעוה"ז, והיו בו נפש ורוח ונשמה, ופגם וחטא בשלשתם, והוצרך לבא בגלגול לתקן פגם הנז'. ואף אם יתקן תכלית התיקונים, אי אפשר שיזכה אלא על הנפש לבדה. כי כיון שהרוח לא נתקן אי אפשר לו לבא להתחבר בנפשו הנתקנת וכן הענין בנשמה. אמנם אותו הרוח מתגלגל בגוף אחר. וכיון שאי אפשר אל הרוח בלתי נפש כסא אליו, לכן לוקח הרוח הזה נפש אחד של גר תמורת נפשו ורוכב עליה ומתלבשת בתוכה, ומתקן מעשיו עד שיתוקן. ואח"כ אותה הנפש שלו הנתקנת יכולה לבא ולהתחבר עם הרוח הנז' אשר גם הוא נתקן (שער מאמרי רשב"י).

⁴³¹⁶ מוסגר בדפ"ק.

⁴³¹⁷ פי' ביני ביני דהיינו באויר שבין ג"ע של מטה ולג"ע של מעלה, אבל בג"ע שלמעלה מפשיטין אותם כמ"ש הזהר בסמוך (מ"מ).

⁴³¹⁸ ונחתו (דפ"ו).

⁴³¹⁹ פי' בג"ע של מטה (מ"מ).

⁴³²⁰ וזכו (דפ"ו).

⁴³²¹ קיימן (דפ"ו).

⁴³²² קפו ע"ב רי ע"ב רכט נ נח סז (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>קמי קודשא בריך הוא ושכינתיה קדישא דאנא ברעו דלבא ובפולחנא דלהון קאמינא בגין דאינון בעליו דכל מלה ומתעטרן בהו:</p>	<p>גלוי לפני הקדוש ברוך הוא ושכינתו הקדושה, שאני ברצון הלב ובעבודתם אמרתי, משום שהם בעליו של כל דבר ומתעטרים בהם.</p>
<p>(ד) כל אינון נשמתין קדישין כד נחתי להאי עלמא בגין למשרי [כל חד] על דוכתייהו דאתחזון בהו לבני נשא כלהו נחתי (ו) מתלבשן באינון נשמתין דקא אמרן והכי עאלין בזרעא קדישא ובמלבושא דא קיימי [לאשתעבדא] (לאשתאבא) מנייהו בהאי עלמא וכד אשתאבן אינון מלבושין ממלין דהאי עלמא אינון נשמתין קדישין [אתחזון] ואתחזון (אתחזון) מריחא דקא אריחו ⁴³²³ מגו לבושיהון אלין ⁴³²⁴:</p>	<p>כל אותן נשמות הקדושות, כשירודות לעולם הזה, כדי לשרות כל אחת על מקומן שראויים להם לבני אדם, כולן יורדות מלובשות באותן הנשמות שאמרנו, וכך נכנסות לזרע הקדש. ובמלבוש זה עומדות להשתעבד מהם בעולם הזה. וכשנשאבים אותם הלבושים מדברי העולם הזה, אותן נשמות קדושות נזונות מהריח שמריח מתוך הלבושים הללו.</p>
<p>קודשא בריך הוא כל מלין סתימין דאיהו עביד אעיל ⁴³²⁵ לון באורייתא קדישא וכלא אשתכח [תמן באורייתא] ובאורייתא (תמן) וההיא מלה סתימא גלי לה אורייתא ומיד אתלבשא בלבוא אחרא ואתטמר תמן ולא אתגלי וחכימין דאינון מליין עיינין ⁴³²⁶ אף על גב דההיא מלה אסתים בלבוא תמן ⁴³²⁷ חמאן לה מגו לבושה ובשעתא דאתגלי ההיא מלה עד לא תיעול בלבוא ורמאן (חמאן) בה פקיחו דעינא ואף על גב דמיד אסתים לא אתאביד מעינייהו ונ"א מינייהו:</p>	<p>כל הדברים הנסתרים שהקדוש ברוך הוא עשה, הכניס אותם לתורה הקדושה, והכל נמצא בתורה. ואותו דבר הנסתר גלתה אותו התורה, ומיד התלבש בלבוא אחר ונטמן שם, ולא התגלה. והחכמים, שהם מלאים עיניים, אף על גב שאותו הדבר נסתר בלבואו, רואים אותו מתוך לבואו. ובשעה שהתגלה אותו דבר, טרם יכנס ללבוא, זורקים בו פקיחת עין, ואף על גב שמיד נסתר לא נאבד מעיניהם (נ"א מהם).</p>
<p>(ו) בכמה דוכתיין אזהר קודשא בריך הוא על גיורא בגין ⁴³²⁸ דזרעא קדישא יזדהרון ביה ולבתר נפיק מלה סתימא מנרתקה</p>	<p>בכמה מקומות הזהיר הקדוש ברוך הוא על הגר, כדי שיזהירו בו זרע הקודש, ואחר הוציא דבר נסתר מנרתיקו.</p>
<p>צ"א</p>	
<p>וכיון דאתגלי אהדר לנרתקה מיד ואתלבש תמן:</p>	<p>וכיון שהתגלה חוזר מיד לנרתיקו והתלבש שם.</p>
<p>כיון דאזהר על גיורא בכל אינון דוכתיין נפק מלה מנרתקה ואתגלי ואמר (שמות כג ט) ואתם ידעתם את נפש הגר ⁴³²⁹ מיד עאלת לנרתקה</p>	<p>כיון שהזהיר על הגר, בכל אותם מקומות, יצא הדבר מנרתיקו והתגלה ואמר "ואתם ידעתם את נפש הגר", מיד</p>

⁴³²³ אריחא (דפ"ו).

⁴³²⁴ פי' שנשמות הגרים כבר באו בעולם הזה, ונשמות אלו של ישראל שעדיין לא באו לעולם הזה יש להם הנאה מנשמות הגרים שכבר עשו מצות ומעשים טובים, והכירו וידעו ענייני העולם הזה (מ"מ).

⁴³²⁵ עאל (דפ"ו).

⁴³²⁶ עי' לקמן רב ע"א.

⁴³²⁷ מוסגר בדפ"ק.

⁴³²⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁴³²⁹ נפשות הגרים וכו' עיקר מציאותם והוייתם היא מן אותה הקליפה הנקראת קליפת נוגה, שפעמים היא מסאבא, ופעמים חוזרת אל הקדושה, כנזכר בפרשת ויקהל בספר הזוהר, וז"ס מ"ש רז"ל קשים גרים לישראל כספחת וכו'. והענין הוא, כי האיש הוא שהיה בתחלתו גוי, כאשר בא להתגייר, נכנס בו נפש אחת, מתולדות הנפשות של הצדיקים בהיותם בג"ע הארץ, כנזכר בפרשת שלח לך. ואחר אשר נתגייר, זוכה ונכנסה בו נפש אחרת קדושה ממש, כשאר נפשות בני ישראל. ואז נקרא גר צדק, כי יש לו ממש נפש קדושה מן המלכות, הנקראת צדק כנודע. והנה אותה הנפש

ספר שמות

<p>ואהדרת בלבושה ואתמרת דכתיב (שמות כב כ) כי גרים הייתם בארץ מצרים דחשיב קרא דבנין דאתלבש מיד [בנין דלא הות] [לא הוה] מאן דאשנה בה בהאי נפש הגר ידעת נשמתא קדישא במלין דהאי עלמא ואתהניאת ונ"א ואשתאבתו מנייהו:</p>	<p>נכנסה לנרתיקה וחזרה בלבוש ונטמנה, שנאמר "כי גרים הייתם בארץ מצרים", שהזכיר הפסוק, שבגלל שמיד התלבש, לפי שלא היה מי שישגיח בו, בנפש הגר הזו, יודעת הנשמה הקדושה בדברי העולם הזה, ונהנית (ושואבת) מהם.</p>
<p>פתח ההוא סבא⁴³³⁰ ואמר (שם כד יח) ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר וגו' ענן דא מאי היא אלא דא הוא דכתיב (בראשית ט יג) את קשתי נתתי בענן תנינן דההוא קשת אשלחת לבושוי ויהיב(א) לון למשה⁴³³¹ ובההוא לבושא⁴³³² סליק משה לסורא ומניה חמא מה דחמא ואתהני מכלא עד [ההוא אתר] (הכא) אתו אינון חבריאי ואשתטחו קמיה דההוא סבא וככו ואמרו אלמלא לא אתינא לעלמא אלא למשמע מלין אלין מפומך די לין:</p>	<p>פתח אותו זקן ואמר "ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר וגו'", ענן זה מהו. אלא זהו שנאמר "את קשתי נתתי בענן". שנינו, שאותה הקשת הפשיטה את לבושיה, ונתנה אותם למשה. ובאותו הלבוש עלה משה להר, וממנו ראה מה שראה ונהנה מהכל, עד אותו מקום באו אותם החברים והשתטחו לפני אותו זקן, וככו ואמרו, אלמלא לא באנו לעולם אלא כדי לשמוע דברים אלו מפיו, די לנו.</p>
<p>אמר ההוא סבא אם אחרת יקח לו⁴³³³ (שמות כא י) חבריאי לאו בנין דא בלחודוי שרינא מלה דהא סבא כגיני לאו ובמלהו (במלא) הדא עביד קיש קיש ולא קרי כמה בני עלמא בערבוביא בסכלתנו דלהון ולא חמאן בארע קשוט באורייתא ואורייתא קרי בכל יומא בנהימו ונ"א ברחימו לגבייהו דבני נשא⁴³³⁴ ולא בעאן לאתבא רישא:</p>	<p>אמר אותו זקן, "אם אחרת יקח לו", חברים, לא בשביל זה בלבד התחלתי את הדבר, שהרי זקן כמוני לא בדבר אחד עושה קיש קיש, ולא קורא כמה בני העולם בערבוביה בתבונה שלהם, ולא רואים בדרך אמת בתורה, ותורה קוראת בכל יום בקריאה (באהבה) אליהם של אנשים, ולא רוצים להשיב ראשם.</p>
<p>ואף על גב דאמינא דהא אורייתא מלה נפקא מנרתקה ואתחזיאת זעיר ומיד אתמרת הכי הוא ודאי ובזמנא דאתגליאת מגו נרתקה ואתמרת</p>	<p>ואף על גב שאמרנו, שהרי התורה הוציאה דבר מנרתיקה ונראה קטן ומיד נטמן, כך הוא ודאי. ובזמן שנתגלה</p>

הנשאר עתה בו, והיא אותה שהיתה בו בהיותו גוי, הנקראת נפש הגר, והיא אשר החזירתו למוטב בהכרח הוא שתהיה לה איזו אחיזה אל הקליפה, ולכן בהיותה עתה בגוף הגר הזה אחר שנתגיייר, בהכרח היא מחטיאה קצת אל הנפש הקדושה האחרת אשר בגר הזה. וז"ס קשים גרים לישראל כספחת כי נפש הגר הראשונה, מחטיאה את נפש השניה הנקראת ישראל. ובזה תבין סוד ר' עקיבא ע"ה, שהיה בתחלתו עם הארץ, שונא ת"ח מ' שנה, באמרו מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור. ונמשך לו זה מצד אותה נפש הגר הראשונה. אבל נפשו האמיתית היתה קדושה לגמרי בתכלית, ודי בזה (שעה"ג הק' לד). אברהם אע"ה היה מזאת הבחינה מצד החסדים, נפש קדמאה לגיורין, ויצחק מצד הגבורה, ויעקב מהתוכיות, ונולד יוסף ותיקן הכל. וחזרו ונפלו במצרים, ונתלבשו בנפשות הגרים, בסוד (שמות כ"ג ט) ואתם ידעתם את נפש הגר (ספר הליקוטים בראשית א).

⁴³³⁰ הביא ראייה ממש כי לא היה לו יכולת למעלה אם לא בהתלבשות הענן, והוצרך לומר זה, לפי מה שמחייב השכל הוא היפך מזה, כי כשהנשמה עולה למעלה, אז אדרבה נפשטת ממלבושה, ומה גם לומר שהיא מתלבשת מחדש, ואדרבא יותר תוכל להשיג בהיותה מופשטת מכל המלבושים, ולכן הביא ראייה כי הלא משה היה יכול לכניס [נדצ"ל להיכנס] שלא ע"י התלבשות הענן ההוא, ועכ"ז מצינו שהוצרך להתלבש באותו ענן כדי להנאות מזיו השכינה. וסוד הענן הזה הוא סוד ענן הכבוד אשר השכינה הנק' קשת היא מתלבש בו, וכן משה זכה להתלבש בענן ההוא, ואז היה עומד במחיצת השכינה עצמה ומתלבשת במלבוש א'. וכן ענין זה מבאר עניינו מהרח"ו ואורייתא קרי בכל יומא וכו' עתה בא לפרש עולימתא שפירתא (זהר הרקיע). טעם פתיחה זו, לומר כשם שמרע"ה בההוא לבושא אתהני מכולא, כך הנשמות של ישראל ע"י נשמות הגרים הם נהנים (מ"מ).

⁴³³¹ רכט ע"א (הערת הזהר).

⁴³³² חשמ"ל (מ"מ).

⁴³³³ "אם אחרת יקח לו" מסוגר בדפ"ק.

⁴³³⁴ "דבני נשא" מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

<p>מיד לא עבדת דא אלא לאינן דידעין בה ואשתמודעאן בה⁴³³⁵:</p>	<p>מתוך נרתיקה ונטמן מיד, לא עושה את זה אלא לאותם שיודעים בה ונודעים בה.</p>
<p>4336 ומשל למה הדבר דומה לרחימתא דאיהי שפירתא בחיזו ושפירתא בריוא ואיהי טמירתא בטמירו גו היכלא דילה ואית לה רחימא יחידאה דלא ידעין ביה בני נשא אלא איהו בטמירו ההוא רחימא מגו רחימו דרחים לה עבר לתרע ביתה תדיר זקיף עיניו לכל סטר איהי ידעת דהא רחימא אסחר תרע ביתה תדיר מה עבדת פתחת פתחא זעירא בההוא היכלא טמיר(ת)א דאיהי תמן וגליאת אנפאה לגבי רחימאוחו ומיד אתהדרת ואתכסיאת כל אינן דהו לגבי רחימא לא חמו ולא אסתכלו בר רחימא בלחודוי ומעוי ולביה ונפשיה אזלו אבתרה וידע דמגו רחימו דרחימת ליה אתגליאת לגביה רגעא חדא לאתערא (לגביה רחימו) וליה:</p>	<p>משל למה הדבר דומה, לאהובה שהיא יפה במראה ויפה בתואר, והיא טמונה בהסתר בתוך ההיכל שלה, ויש לה אוהב יחידי שלא יודעים עליו בני אדם, אלא שהוא בנסתר. אותו אוהב מתוך האהבה שאוהב אותה, עובר על שער ביתה, תמיד מרים עיניו לכל צד, היא יודעת, שהרי האוהב סובב שער ביתה תמיד. מה עושה, פותחת פתח קטן באותו היכל נסתר שהיא שם, ומגלה את פניה לאוהבה, ומיד חוזרת ונתכסית. כל אותם שהיו אצל האוהב לא ראו ולא הסתכלו, פרט לאוהב לבדו, ומעיו ולבו ונפשו הלכו אחריה, ויודע שמתוך האהבה שהיא אוהבת אותו, נגלית אליו רגע אחד לעורר אותו.</p>
<p>4337 הכי הוא מלה דאורייתא לא אתגליאת אלא לגבי ורחימאה ידעת אורייתא דההוא חכימא דלבא אסחר לתרע ביתה כל יומא מה עבדת גליאת אנפאה לגביהו (רחימאה ידעת אורייתא דהוא חכימא דלבא סחרא לתרע ביתה כל יומא מה עבדת גליאת אנפאה לגבי הוא חכימא דלבא) מגו היכלא וארמיזת ליה רמיזא ומיד אהדרת לאתרה ואתטמרת כל אינן דתמן לא ידעי ולא מסתכלי אלא איהו בלחודוי ומעוי ולביה ונפשיה אזיל אבתרה ועל דא אורייתא אתגליאת ואתכסיאת ואזלת ברחימו לגבי רחימאה לאתערא בהדיה רחימו:</p>	<p>כך הוא דבר התורה, לא נגלית אלא לאוהבה. יודעת התורה, שאותו חכם לב סובב שער ביתה כל יום. מה היא עושה מגלה פניה אליו מתוך ההיכל, ורומזת לו רמז, ומיד חוזרת למקומה ונסתרת. כל אלו ששם, לא יודעים ולא מסתכלים, אלא רק הוא לבדו. ומעיו ולבו ונפשו הולכים אחריה, ועל זה, התורה נגלית ונכסית והולכת באהבה לאהובה לעורר עמו אהבה.</p>

⁴³³⁵ עי' ספר יצירה (פ"א מ"ו) עשר ספירות בלי מה, צפייתן כמראה הבזק, ותכליתן אין להם קץ, ודברו בהן ברצוא ושוב. וז"ל הגר"א: צפייתן וכו' - הוא פירוש על מה שקראן עומקין, פירוש צפייתן שאדם צופה להשיגו כמו הבזק שאין יכולת לראותו רק ברגע אחד וחוזר לאחור כמ"ש במשנה ח' בלום פיך כו', ואמר צפייתן שצופה הוא דבר שרואה מרחוק, ולכן הנביאים נקראו צופים (שמואל א' א א), שרואין את ה' מרחוק, כמ"ש (ירמיה לא ב) מרחוק ה' נראה לי, וכן דרשו בגמרא (סוטה יא ע"א) ותתצב אחותו מרחוק ע"ש החכמה, והספירות הן כולם בחכמה כמש"ל (ו ע"א) וכו' ודברו בהם ברצוא ושוב, פי' אע"פ שאמר לעיל כי א"ס מצד המלכות דא"ק מתייחד בהם, אמר 'ודברו' הוא מלכות דא"ק, 'בהם' בספירות, 'ברצוא ושוב' שאין יכולת להשיגו, וע"ז אמרו בזהר (זהר בראשית סה ע"א ועוד) מטי ולא מטי. ועי' בהגר"א בסד"צ כב ע"ד ד"ה ואמר, שזה ברית העיניים, דהיינו שלא להסתכל במה שלמעלה מהניתן לך, ועי' בהגר"א בתז"ח נ ע"ג, שהן רצין להשיג את האדם שעל הכסא שהוא כבוד ה' כמ"ש ביחזקאל שהוא חכמה כידוע שהכסא הוא בינה והחיות הן ג' חיון חג"ת וחיה הרביעי מלכות כוללת נה"י, ועי' בהגר"א בסד"צ כב ע"ג וז"ל אע"ג שבתז"ח אמר על החכמה, ובס"י אמר על כל הע"ס, הכל כפי הבחינה של המשכיל, כאן על ז"א אמר ברדל"א והחיות כו'.

⁴³³⁶ צה ע"א (הערת הזהר).

⁴³³⁷ רל ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>תא הזי ארחא דאורייתא כך הוא בקדמיתא כד שריא לאתגלאה לגבי בר נש ברנעא⁴³³⁸ ארמיות ליה ברמיוזי אי ידע טב ואי לא ידע שדרת לגביה וקראת וליהו (לית) פתי אמרת⁴³³⁹ אורייתא לההוא דשדרת לגביה אמרו לההוא פתי דיקרב הכא ואשתעי בהדיה הדא הוא דכתיב (משלי ט ד) מי פתי יסור הנה חסר לב⁴³⁴⁰ וקריב לגבהו (קריבת לגביה) שריאת למלא עמיה מבתר פרוכתא [דפרסא] (ופרסא) ליה מלין לפום ארחוי עד דיסתכל זעיר וזעיר ודא הוא דרשא:</p>	<p>בא וראה, כך היא דרכה של תורה, בתחילה, כשמתחילה להתגלות אל האדם, ברגע רומזת לו ברמז. אם יודע, טוב. ואם לא יודע, שולחת אליו וקוראת לו פתי. והתורה אומרת לאותו ששלחה אליו, אמרו לאותו הפתי, שיתקרב לכאן ואדבר עמו, זהו שנאמר "מי פתי יסור הנה חסר לב וגו'", מתקרב אליה ומתחילה לדבר עמו מאחר פרוכת שפורשת לו, דברים לפי דרכו, עד שיתבונן לאט לאט, וזהו הדרש.</p>
<p>לבתר תשתעי בהדיה מבתר שושיפא דקיק מלין דחידה ודא איהו הגדה⁴³⁴¹ לבתר דאיהו רגיל לגבה אתגליאת לגביה אנפין באנפין ומלילת בהדיה כל רוזין סתימין דילה וכל ארחין סתימין דהוו בלבה (א) טמירין מיומין קדמאין כדין</p>	<p>אחר כך תדבר עמו מאחרי שמלה קטנה דברי חידה, וזוהי הגדה. אחר שהתרגל אליה, נגלית אליו פנים בפנים, ומדברת עמו כל הסודות הנסתרים שלה, וכל הדרכים הנסתרות שהיו שמורים בלבה מימים ראשונים, ואז</p>
<p>צט/ב</p>	
<p>איהו בר נש שלים⁴³⁴² בעל תורה ודאי מארי דביתא דהא כל רוזין דילה גליאת ליה ולא רחיקת ולא כסיאת מניה כלום:</p>	<p>אותו אדם הוא שלם, בעל תורה ודאי, בעל הבית. שהרי כל סודותיה גלתה לו, ולא רחוקה ולא כסתה ממנו כלום.</p>
<p>אמרה ליה חמית מלה דרמזא דקא רמיזנא לך בקדמיתא כך וכך רוזין הוו כך וכך והוא (הוו) כדין חמי [דעלאין] דעל אינון מלין לאו לאוספא ולא(ו) למגרע מנייהו וכדין פשטיה דקרא כמה דאיהו דלאו לאוספא ולא למגרע אפילו את חד ועל דא בני נשא אעטריכו לאזדהרא ולמרדף אבתרא דאורייתא למהוי רחימין ודילה כמה דאתמר:</p>	<p>אומרת לו, ראית דבר שהרמז שרמזתי לך בתחילה כך וכך היו הסודות, כך וכך הוא. ואז רואה שהעליונים, שעל הדברים הללו אין להוסיף ואין לגרוע מהם. ואז פשט הנאמר, כמו שהוא שלא להוסיף ולא לגרוע אפילו אות אחת, ועל כך אנשים צריכים להזהר ולרדוף אחרי התורה, להיות אוהבים שלה, כמו שנתבאר.</p>
<p>תא הזי אם אחרת יקה לו (שמות כא י) גלגולין דמתגלגלן בהאי קרא כמה רברבין ועלאין אינון דהא כל נשמתין עאלין בגלגולא ולא ידעין בני נשא ארחוי דקודשא בריך הוא והיך⁴³⁴³ קיימא טיקלא והיך אתדנו בני נשא בכל יומא ובכל עידן והיך נשמתין עאלין כדינא עד לא ייתון להאי עלמא והיך עאלין כדינא לבתר דנפקי מהאי עלמא:</p>	<p>בא וראה, "אם אחרת יקה לו", הגלגולים שמתגלגלים בפסוק הזה, כמה גדולים ועליונים הם, שהרי כל הנשמות נכנסות בגלגול, ולא יודעים בני אדם דרכי הקדוש ברוך הוא, ואיך עומדים המאזנים, ואיך נדונים בני אדם בכל יום ובכל זמן, ואיך נשמות נכנסות לדין טרם שבאות לעולם הזה, ואיך נכנסות לדין אחר שיוצאות מן העולם הזה.</p>
<p>כמה גלגולין וכמה עובדין סתימין עביד קודשא בריך הוא בהדי [כמה] נשמתין ערטילאין וכמה</p>	<p>כמה גלגולים וכמה מעשים נסתרים, עושה הקדוש ברוך הוא עם כמה נשמות</p>

⁴³³⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁴³³⁹ ואמרת (דפ"ו).

⁴³⁴⁰ וגו' (נוסף בדפ"ו).

⁴³⁴¹ טוב ללמוד אגדה בכל לילה, שרוב רזי תורה רמוזים באגדה, והיסוד המתקשר במלכות נקרא אגדה וכו', בשביל כך שבח הזהר אגדה יותר מהדרשה (מ"מ).

⁴³⁴² הא למדת שכל מי שאינו לומד קבלה אינו בעל תורה שלם (רח"ו במ"מ).

⁴³⁴³ והאיך (דפ"ו).

ספר שמות

<p>רוחין וערמילאין (ערטיראין) אזלין בההוא עלמא דלא עאלין לפרגודא דמלכא וכמה עלמין אתהפך בהו ועלמא דאתהפך בכמה פליאן סתימין ובני נשא לא ידעין ולא משניחין והיך מתגלגלן נשמתין כאבנא בקוספתא⁴³⁴⁴ כמה דאת אמר (ש"א כה כט) ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע:</p>	<p>ערומות, וכמה רוחות ערומות הולכות באותו העולם, שלא נכנסות לפרגוד של המלך. וכמה עולמות מתהפך בהם, והעולם שמתהפך בכמה פלאים נסתרים, ובני אדם לא יודעים ולא משגיחים, ואיך מתגלגלות הנשמות כאבן בכף הקלע, כמו שנאמר "ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע".</p>
<p>והואיל ושרינן לגלאה⁴³⁴⁵ השתא אית לגלאה דהא כל⁴³⁴⁶ נשמתין מאילנא רברבא⁴³⁴⁷ ותקיפא ודהוא (מההוא) נהר דנפיק מעדן נפקי וכל רוחין מאילנא אחרא זעירא נפקין נשמה מלעילא רוח מולותתא ומתחברן כחדא כגוונא דדכר ונוקבא וכד מתחברן כחדא כדין נהרין נהירו עלאה ובחבורא (חדא) דתרווייהו אקרי נר (משלי כ כז) נר יהו"ה נשמת אדם מהו נ"ר נשמה רוח ועל חבורא דתרווייהו כחדא אקרי נר דכתיב נר יהו"ה נשמת אדם:</p>	<p>והואיל והתחלנו לגלות, עכשיו יש לגלות, שהרי כל הנשמות מהאילן הגדול והתקיף, שהוא הנהר שיוצא מעדן יוצאות, וכל הרוחות מעץ אחר קטן, יוצאות הנשמה מלמעלה, והרוח מלמטה, ומתחברות כאחת, כדוגמת זכר ונקבה. וכאשר מתחברות כאחת, אז מאירות אור עליון, ובחיבור של שניהם נקרא נר "נר ה' נשמת אדם", מהו נ"ר נשמה רוח, ועל החבור של שניהם כאחד נקרא נר, שנאמר "נר ה' נשמת אדם".</p>
<p>נשמה ורוח דכר ונוקבא⁴³⁴⁸ לאנהרא כחדא⁴³⁴⁹ ודא בלא דא לא נהרין ולא אקרי נר וכד מתחברן</p>	<p>נשמה ורוח, זכר ונקבה, להאיר כאחד, וזה בלי זה לא מאירים ולא נקרא</p>

⁴³⁴⁴ בקוספיתא (דפ"ו).

⁴³⁴⁵ "והואיל ושרינן לגלאה" (מוסגר בדפ"ק).

⁴³⁴⁶ ויקרא קט ע"א (הערת הזהר).

⁴³⁴⁷ אילנא רברבא הוא חכמה, ות"ת נקרא אילנא זעירא. והנה הנשמה יוצאת מזיווג חו"ב, כנ"ל זכה יהבין ליה נשמתא מסטרא דא"ר וז"א, דהאי כל נשמתין מאילנא רברבא וגו', ואינם יוצאים משם מעצמו, רק ע"י נהר דנפיק, והוא סוד הבינה דנפק מעדן חכמה, פי' נפיק מתולדות הבינה ומזיווג תרווייהו נפיק. ואמנם הרוחין נפקין מאילנא אחרא, ז"א לגבי אילנא רברבי הנזכר, והוא סוד הת"ת. גם אפשר לפרש בדרך אחרת, כי הני תרי אילנא הם בינה ומלכות, והנה מלכות היא עלמא דנוק', ולכן הרוחין דנפקין מינה, אע"פ שהם מזווגי הת"ת, עכ"ז מכונים אליה, ונקרא נקבה על שמה. אמנם הבינה הוא עלמא דדכורא, עם היותה נקבה כנזכר בפ"י ויחי. וב' פי' אלו עולים בסגנון א', והנה אלו השנים נעשים מרכבה זה לזה, והנשמה מתלבש ברוח כחדא, וז"א נר ה' נשמת אדם, פי' כי נשמת אדם היא סוד חיבור א', כשמתחברים נשמה ורוח, שהם נ"ר, ושניהם הם נ"ר, כי מהשם ית' נפקי, ושניהם בחבורא חדא הם נשמת אדם, ונעשים נשמה א'. וז"א כי רוח מלפני יעטוף וגו', פי' הבינה אומרת דבר זה כי הרוח מלפני יעטוף, כי הרוח הוא ת"ת כנ"ל, והנה ת"ת הוא לפני הבינה, וקודם הוא בערכינו ממטה למעלה, והוא מאותה מדרגה אשר לפני, ולכן הוא יעטוף לאחרים, ואין הוא מתעטף אלא נעשה מלבוש לאחרים. והוא סוד הנשמה אשר אני עשיתי, ממש אני, הבינה. והם יותר עליונים. ולכן הרוח הוא מעטף ומכסה הנשמה אשר אני עשיתי, והם מעולות מהרוח. והנה אלו השנים כשהם כחדא, אז מאירים ונקרא נ"ר, ר"ת נשמה רוח, כמו שהנר הוא חיבור הפתילה והשמן בכלי ההוא, ואז דולק, ואם לאו אינו דולק. כן הנשמה לא תוכל להאיר כ"א ע"י הרוח, כי הוא נעלמה. וז"א ודא בלא דא לא נהירא ולא איקרי וכו'. ואמנם כאשר חטא אדה"ר גרם שלא יתבררו חלק מ"ן דמלכות ולכן גם שע"י הזווג יהיה חוזר זו"ן פב"פ למקומה למטה הנה לא היה דבר של קיום כי אז לא הספיק החזרה זו רק בשעת הזיווג לבד ואח"כ חוזרות תיכף בסוד אב"א ולכן צריך לעשות תיקון בכל זיווג וזיווג כדי להחזיר המלכות פב"פ (זהר הרקיע).

⁴³⁴⁸ ח"ג קע ע"א (לש"ו).

⁴³⁴⁹ מאמר הזה קשה מאד להולמו כי הוא הפך מכל מה שנמצא בכל ספרי הזוהר, כי הרוח זכר, והנשמה נקבה, שהם ז"א ואימא עלאה. אבל יתבאר במאמר ס' הזוהר בפ' קדושים בדף פג ע"ב בסתרי תורה וז"ל, אדם קדמאה לא הוה ליה מהאי עלמא כלום כו', ע"ש. והענין בקיצור, כי שם נתבאר, שאז היה מצב ומעמד העולמות באופן אחר ממה שהם עכשיו, אחר שחטא אדם הראשון. כי בראשונה, קודם שחטא, היה הזווג דז"א ונוקביה למעלה בחיק אר"א ובהיכל שלהם, כי היה העולם בסוד קדושת שבת. ולכן אז נשמת אדם הראשון היתה לו מן הז"א, אשר היה אז בבחינת בינה,

ספר שמות

<p>כחדא אקרי כלא נר וכדין אתעטף נשמה ברוח לקיימא תמן [בגנתא ד] לעילא ובהיכלא טמירא דכתיב (ישעיה נז יז) כי רוח מלפני יעטוף יתעטף לא כתיב אלא יעטוף מאי טעמא בגין דנשמות אני עשיתי תמן לעילא בגנתא בהיכלא טמירא אתעטף ואתלבש נשמה ברוח כמה דאתחזי:</p>	<p>נר. וכשמתחברים כאחד הכל נקרא נר, ואז מתעטפת הנשמה ברוח, לעמוד שם למעלה בהיכל הגנוז, שנאמר "כי רוח מלפני יעטוף". לא נאמר "יתעטף", אלא "יעטוף". למה, משום ש"נשמות אני עשיתי", שם בגן שלמעלה בהיכל הגנוז, מתעטפת ומתלבשת הנשמה ברוח, כמו שראוי.</p>
<p>וכיון דבהווא היכלא לא הוי ולא אשתמש אלא ברוח ונשמה ונפשו לא אתי לתמן [נ"א מתמן] אלא מתלבש בהווא רוח [תמן] וכד נחתא לגו גן עדן דלתתא בהאי עלמא⁴³⁵⁰ אתלבש בהווא רוחא אחרא דאמינא הווא דנפיק מתמן⁴³⁵¹ והוה מתמן ובכלהו שריא בהאי עלמא⁴³⁵² ואתלבש [בהו]:</p>	<p>וכיון שבאותו היכל, לא היה ולא השתמש, אלא ברוח ונשמה. הנפש לא באה לשם (משם), אלא מתלבשת באותה הרוח שם, וכשירדת לתוך גן עדן התחתון, בעולם הזה, מתלבשת באותה רוח אחרת שאמרנו, אותה שיצאה משם והיתה משם, ובכולן שורה בעולם הזה ומתלבשת בהם.</p>
<p>הווא רוח דנפיק מהאי עלמא דלא אתרבי⁴³⁵³ (ס"א דלא אתדכי) ולא אתפשט בהאי עלמא אזלא בגלגולא ולא אשכח נייח(א) אתי בגלגולא בעלמא⁴³⁵⁴ כאבנא בקוספיותא עד דישכח הווא פרוקא דיפרוק ליה ואייתי ליה בהווא מאנא ממש ודהוה איהו (דאיהי) אשתמש ביה ודביק ביה תדיר רוחיה ונפשיה והות בת זוגיה רוחא ברוחא והווא פרוקא בני ליה כמלקדמין:</p>	<p>אותה הרוח שיוצאת מן העולם הזה, שלא התרבתה, ולא התפשטה בעולם הזה, הולכת בגלגול, ולא מוצאת מנוחה. באה בגלגול בעולם, כאבן בכף הקלע, עד שימצא אותה הגואל שיגאלנה, ומביא אותו באותו הכלי ממש, שהוא היה משתמש בו ומתדבק בו תמיד, רוחו ונפשו, והיתה בת זוגו רוח ברוח, ואותו הגואל בונה אותו כמקדם.</p>
<p>והווא רוחא דשבק ואתדבק בהווא מאנא לא אתאביד דהא לית מלה אפילו זעירא בעלמא דלא הוי ליה אתר ודוכתא לאתטמרא ולא תכנשא תמן ולא אתאביד לעלמין ובגין כך הווא רוחא דשבק בהווא מנא תמן הוא⁴³⁵⁵ ודאי רדיף בתר עקרא</p>	<p>ואותה הרוח שהשאיר ונדבקה באותו הכלי, לא נאבדה, שהרי אין אפילו דבר קטן בעולם שאין לו מקום להיטמן ולהתכנס לשם, ולא נאבד לעולמים. ולכן אותה הרוח שהשאיר באותו כלי</p>

ומשם הנשמה. והמלכות היתה בסוד ז"א, ומשם היתה רוחו של אדם, ואז היתה הנשמה דכר מז"א, ורוח נקבה ממלכות. אבל אחר שחטא, ירדו העולמות ממעלתן, והיו בבחינת ימי החול, והמלכות ירדה למטה במקום הבריאה, אשר משם היה אז נפשו של אדם. ועתה נפשו היא מן המלכות, אשר ירדה עתה אל המקום שהיתה שם הבריאה אז. ורוח היה לו מן הז"א שירד למטה במקום המלכות שהיתה שם אז, ונשמתו היתה לו מן הבינה שירדה במקום שהיה אז הז"א שם. ועתה נמצא כי נשמה מבינה, ורוח מז"א, ונפש ממלכות. וכפי המצב הזה הוא מה שבכל העולמות הזוכר כי רוח מז"א ונשמה מבינה אבל קודם שחטא שהיו העולמות מעולים יותר היתה לו נשמתו מז"א שהיה אז במקום הבינה ורוחו מנוקביה שהיתה אז במקום ז"א ובזה לא יחלקו המאמרים יחד (שער מאמרי רשב"י).

⁴³⁵⁰ "בהאי עלמא" מוסגר בדפ"ק.

⁴³⁵¹ פי' שנשמות הגרים הם מגן עדן של מטה (מ"מ).

⁴³⁵² פי' כשבאה הנשמה לעולם הזה, מתלבשת בכולם ברוח ובנשמות הגרים (מ"מ).

⁴³⁵³ שלא הניח בנין (רח"ו במ"מ).

⁴³⁵⁴ פי' מתגלגל ומטלטל ממקום למקום עד שיבוא היבם ליבם אשתו (מ"מ).

⁴³⁵⁵ ענין זה ביארתי בדרוש אחד שביארתי בסוד אדם הראשון וחווה, איך נוצרו על ידי זוג אחר באחור, גם תבין משם מה ענין ביאור שם של מיין נוקבין. וזה הדרוש ביארתי בפרשת פקודי דף רנ"ד סוף ע"ב בדרוש ענין אותם השכ"ה ניצוצין דאתברירו במחשבה דזריק נצוצין לש"ך עיבר וע"ש, גם עיין באדרת נשא בדף קלה ע"ב, בענין אשא דכיא ואוירא דכיא כי שם נתבאר היטב (שער מאמרי רשב"י).

ספר שמות

<p>(דיליה) ויסודא דיליה דקא נפיק מניה⁴³⁵⁶ ואיתי ליה ובני ליה בדוכתיה באתר דההוא רוח בת זוגיה⁴³⁵⁷ דנפקת בהדיה ואתבני תמן כמלקדמין ודא איהו בריה חדתא השתא בעלמא רוחא חדתא וגופא חדתא:</p>	<p>שם, הוא ודאי רודף אחר העיקר והיסוד שיצא ממנו, ומביא אותו ובונה אותו במקומו, במקום של אותה רוח. בת זוגו שיצאה עמו, ובונה שם כמקדם, וזוהי בריה חדשה, עכשיו בעולם רוח חדשה וגוף חדש.</p>
<p>ואי תימא רוח דא הוא מה דהוה הכי הוא אבל לא אתבני אלא בגין (ד)ההוא רוחא אחרא דקא שבק בההוא מאנא</p>	<p>ואם תאמר רוח זו, זוהי מה שהיה כך, זה אבל לא נבנית, אלא בשביל אותה רוח אחרת שהשאיר באותו כלי,</p>
<p>ק/א</p>	
<p>הכא ואיתו רוא דרוין (ס"א רוא דרוין בההוא מאנא):</p>	<p>כאן יש סוד הסודות.</p>
<p>בספרא דחנוך⁴³⁵⁸ בניינא דא דאתבני לא אתבני אלא בההוא רוחא אחרא דשביק תמן בההוא מאנא וכד שארי לאתבנאה דא משיך אבתריה⁴³⁵⁹ דההוא רוח דאזיל וערטילאהו⁴³⁶⁰ (ערטיראה) ומשיך ליה לגביה ותמן תרי רוחות דאינון חד לבתר [דא דאיהו] ודא איהו (חד דאיהו) רוח ודא איהו נשמה ותררוייהו חד:</p>	<p>בספרו של חנוך, בנין זה שנבנה, לא נבנה אלא באותה הרוח האחרת שהשאיר שם באותו הכלי. וכשהתחיל להבנות זה, מושך אחריו של אותה רוח שהולכת ערומה, ומושך אותה אליו. ושם שתי רוחות, שהן אחת אחר זה, הוא רוח, וזוהי נשמה, ושתייהן אחת.</p>
<p>אי [זכין] וזכהו (ייתי) לאתדכאה⁴³⁶¹ כדקא יאות תרווייהו אינון חד לאתלבשא בהו נשמתא אחרא עלאה כמה דאית לשאר בני עלמא רוח דזכאן⁴³⁶² בהו נשמתין אינון דקדמן ואחידן בהו ורוחא אחרא מלעילא ונשמתא קדישא אתלבשא בהו אוף הכי נמי מדיליה ממש אית תרין רוחין בגין לאתלבשא בהו נשמה עלאה יהא לדין גופא אחרא דקא אתבני השתא חדתא:</p>	<p>אם זכה להטהר כראוי, שתייהן הן אחת, להתלבש בהן נשמה אחרת עליונה, כמו שיש לשאר בני העולם, רוח שזוכות בהן הנשמות, אותן שקודמות ואוחזות בהן, ורוח אחרת מלמעלה והנשמה הקדושה התלבשה בהן, כמו כן כאן. גם משלו ממש יש שתי רוחות, כדי להלביש בהן הנשמה העליונה, יהיה לזה גוף אחר שנבנה עכשיו חדש.</p>
<p>ההוא גופא קדמאה דשבק מה אתעביד מניה או האי בריקנייא או האי בריקנייא לפום סכלתנו דבר נש אשתמע דהאי קדמאה דלא אשתלים בקדמיתא אתאביד הואיל ולא זכה אי הכי למנא</p>	<p>אותו הגוף הראשון שהשאיר מה נעשה ממנו, או זה בריקנות או זה בריקנות לפי טפשות אדם, נשמע שהראשון הזה שלא נשלם בתחלה נאבד, הואיל ולא זכה. אם כך לחנם עסק</p>

⁴³⁵⁶ פי' רוחא דשבק באשה שרשו הוא מרוח ערטילאה (מ"מ).

⁴³⁵⁷ לך לך פה ע"ב (הערת הזהר).

⁴³⁵⁸ סוד הענין על בוריו אי אפשר לבאר בפעם אחת, כי זהו כלל המאמר כלו של כל דברי הסבא, אך מי שיבין יקבץ כל הדברים ביחד ויבין (כתבי הגרמ"מ משקלוב). כל יבום הוא במט"ט, ושם נשתנה כי כל השנויין ביה, כמש"ל בתיקון כ"א ותיקון כ"ח ולקמן תיקון ס"ח, וביה אשתני כל דיוקנין דלא דמו דא לדא, וכן בש"מ הרבה, והענין כי נשמתא ל"ל שינוי, וכל השינויים הוא בגוף (בהגר"א בתיקו"ז קו ע"ג). ועי' תיקו"ז קס ע"ד: זה ספר תולדות אדם דא ספרא דחנוך נער דעליה אתמר ויתהלך חנוך את האלהים ואינונו כי לקח אותו אלהים, בהגר"א: [חנוך] הוא מט"ט.

⁴³⁵⁹ היינו זה הרוח של הגואל הבונה, מושך זה שהיה לו ראוי להשיג, ונעשה ערטילאי מזה, ותמן תרין רוחות דאינון חד, הוא קאי על זה הרוח דשביק בהאי מנא, זהו נחלק לב', לצדיקים ילכו בס' ופושעים יכשלו בס', סליק ונחית כנ"ל, ואחר קבלת ענישו יתחלק לב' (כתבי הגרמ"מ משקלוב).

⁴³⁶⁰ סוד הלבושין בג"ע הכל בסוד המצות שהן בעולם הבריאה לבושא דשכינתא (תז"ח מא ע"ג), ולבושין דאדם, ושם שכר ועונש, וז"ס נשמות דאזלין ערטילאין, כי לבוש שלהן בקליפה, וכל התורה ומע"ט הכל תלוי בלבושין אלו (בהגר"א בספד"צ כט ע"ג).

⁴³⁶¹ "ולמזכי" נוסף בדפ"ו.

⁴³⁶² דזכאין (דפ"ו).

ספר שמות

<p>אשתדל בפקודי אורייתא או אפילו בחד מנייהו והא אנן ידעינן דאפילו ריקנין שבישראל כלהו מליין מצות כרמון (דא) וגופא דא אף על גב דלא אשתלים ולא תרבאה ולמוכיו (ולמוכיו ולמסני) (ולמוכיו בעלמא) פקודין אחרנין דאורייתא נטר דלא אתאבידו מניה וכי למגנא הווי⁴³⁶³:</p>	<p>במצוות התורה, או אפילו באחת מהן. והרי אנו יודעים (ברכות נו ע"א) שאפילו ריקנים שבישראל, כולם מלאים מצוות כרמון. וגוף זה, אף על גב שלא נשלם להתרבות ולזכות ולפרו בעולם, מצוות אחרות של התורה הוא שמר, שלא נאבדו ממנו, וכי לחנם הם היו.</p>
<p>חברייא חברייא פקיהו עיניכו דהא אנא ידענא דהכי אתון סברין וידעינן [נ"א סלקין אדעתין] דכל אינון גופין ציונין אינון בריקנייא דלא אית לון קיומא לעלמין לאו הכי וחס לן לאסתכלא באלין מליין:</p>	<p>חברים חברים, פקחו עיניכם, שהרי אני ידעתי שכך אתם סוברים ויודעים (היעלה על הדעתכם), שכל אותם גופים נצטיירו הם בריקנות, שאין להם קיום לעולמים, לא כך, וחס לנו להסתכל בדברים הללו.</p>
<p>פתח [סבא] ואמר (תהלים קו ב) מי ימלל גבורות יהו"ה ישמיע כל תהלתו מאן הוא בעלמא דיכיל למללא גבורן דעביד קודשא בריך הוא בעלמא תדיר ההוא גופא קדמא דשבק לא אתאביד וקיומא להוי ליה לזמנא דאתי דהא עונשיה סבל בכמה זינין וקודשא בריך הוא לא מקפח אנרא דשום בריין דברא בר אינון דנפקו מגו מהימנותא דיליה ולא הוה בהו טב לעלמין ובר מאינון דלא כרעו במודים ודהני קודשא בריך הוא עביד מנייהו בריין אחרנין בגין דלא יתבני ההוא גופא דיוקנא דבר נש ולא יקום לעלמין אבל הני לאו הכי:</p>	<p>פתח הזקן ואמר "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו", מי הוא בעולם שיכול למלל הגבורות שעושה הקדוש ברוך הוא בעולם תמיד, אותו גוף הראשון שהשאיר לא נאבד, ויהיה לו קיום לעתיד לבא, שהרי את ענשו סבל בכמה מינים, והקדוש ברוך הוא לא מקפח שכר שום בריות שברא. פרט לאותם שיצאו מתוך האמונה שלו, ולא היה בהם טוב לעולמים. ופרט לאלו שלא כרעו במודים שאלה עושה הקדוש ברוך הוא בריות אחרות, כדי שלא יבנה באותו הגוף בדמות של אדם, ולא יקום לעולמים, אבל אלה לא כך.</p>
<p>מה עביד קודשא בריך הוא אי ההוא רוח זכי לאתתקנא בהאי עלמא בההוא גופא אחרא מה עביד [ליה] (קודשא בריך הוא) ההוא פרוקא דקא פריק אליהו (ל)ההוא רוח דיליה דקא אעיל תמן ושתף וערב בההוא רוח דהוה בההוא מאנא ודאי לא אתאביד ומה אתעביד דהא תלת רוחין תמן וס"א בההוא גופא אחרא ביה יקום ומה עביד קודשא בריך הוא תא חזי ההוא פרוקא דקא פריק ליה רוח דיליה הא אעיל תמן ושביק ושתף וערב בההוא מאנא וההוא רוחא קדמא דהוה בההוא מאנא ואתדבק ביה ודאי אשתאר תמן ולא אתאביד ובגין כך ההוא רוחא דשבק בההוא מאנא ואתדבק תמן הוא רדיף בתר עקרא דיליה ויסודא</p>	<p>מה עושה הקדוש ברוך הוא, אם אותה הרוח זוכה להתקן בעולם הזה, באותו הגוף האחר, מה עושה הקדוש ברוך הוא, אותו הגואל שגואל את אותה הרוח שלו, שמכניס לשם ומשתתף ומערב באותה רוח שהיתה באותו הכלי, ודאי שלא נאבדת. ומה נעשה, שהרי יש שם שלש רוחות (באותו גוף אחר, בו יקום. ומה עושה הקדוש ברוך הוא. בא וראה, הגאולה ההיא שהיה גואל אותה רוח שלו, הרי נכנסת שם ונעזבת ומשתתפת ומתערבת בכלי ההוא, ואותה הרוח הראשונה שהיתה באותו כלי ונדבקה בו, ודאי שנשאר שם, ולא נאבדת. ומשום זה, אותה הרוח שעזב</p>

⁴³⁶³ הגוף הא' דלא אצלח בפריה ורביה, אינו זוכה רק לנצוץ פרטיי של הנפש ההיא, והוא אותו הנצוץ דשבק באנתתיה בביאה א', ושארית חלקי הנפש עם הרוח והנשמה, הם לגוף השני. וז"ס מ"ש בזהר בפרשת חיי שרה דף קל"א ע"א, דהנהו גופין דלא אצלחו להו כלא הו, והדבר הזה מתמיה, כי אין לך אדם מישראל שאינו מלא מצות כרמון, ולמה יתבטל לגמרי בזמן התחיה, אבל רמז אל האמור, כי הנה עיקר התענוג העתיד לבא, הוא לבחי' הרוח והנשמה, והגוף הא' שאין בו אפילו נפש שלימה, רק נצוץ פרטיי, ההוא רוחא דשבק באנתתיה וכו', נמצא כי אין לו תענוג, ובערך זה הוי כלא הוי (שעה"ג הק' ד).

ספר שמות

<p>דיליה דקא נפיק מניה ואייתי ליה ובני ליה בדוכתיה באתר דהות בת זוגיה הא תלת רוחין תמן חד דהוה בההוא מאנא ואשתאר תמן וחד ההוא דאתמשך תמן דהוה וערטילאהו (ערטיראה) וחד ההוא דאעיל תמן ההוא פרוקא ואתערב בהו למהוי בתלת רוחין אי אפשר ומה אתעבידו:</p>	<p>באותו הכלי ונדבקה שם, הוא רודף אחר השורש שלו והיסוד שלו, שהיה יוצא ממנו ומביאו אליו. ובונה אותו במקומו, במקום שהיתה בת זוגו, הרי שלש רוחות (שם) אחת שהיתה באותו הכלי ונשארה שם. ואחת, אותה שנמשכה לשם, שהיתה ערומה. ואחת, אותה שהכניס לשם אותו הגואל והתערב בהן, להיות בשלש רוחות אי אפשר, ומה נעשה.</p>
<p>אלא כך אינון גבורין עלאין דעביד קודשא בריך הוא ההוא רוח ודעאילו (דאעיל) תמן⁴³⁶⁴ ההוא פרוקא ביה אתלבשת ההיא נשמתא באתר דלבושא דגיורי (והוא) וההוא רוחא וערטילאהו (ערטיראה) דתב תמן לאתבנאה להוי לבושא לנשמתא עלאה וההוא רוח דהוה בקדמיתא דאשתאר בההוא מנא פרה מתמן וקודשא בריך הוא אומין ליה אתר בגו [רויזן] כוין דטנרא דבתר כתפוי דגן עדן ואתטמר תמן ואסתלק לההוא גופא קדמאה דהוה בקדמיתא ובההוא רוח יקום ההוא גופא⁴³⁶⁵ ודא איהו חד דאינון תרין⁴³⁶⁶ דקא אמינא (לעילא)⁴³⁶⁷:</p>	<p>אלא כך הן הגבורות העליונות שעושה הקדוש ברוך הוא, אותה הרוח שהכניס לשם אותו הגואל, בו התלבשה הנשמה הזו במקום של לבוש הגרים, ואותה רוח ערומה ששבה שם להבנות, להיות לבוש לנשמה העליונה. ואותה רוח שהיתה בתחילה, שנשארה באותו כלי, פרוחה משם. והקדוש ברוך הוא מזמין לה מקום בתוך סודות החלונות שבסלע שאחר כתפי גן עדן, ונטמנת שם, ומתעלה לאותו הגוף הראשון שהיה בתחילה. ובאותה הרוח יקום אותו הגוף, וזהו אחד מאותם השנים שאמרנו.</p>
<p>אבל ההוא גופא⁴³⁶⁸ עד דלא יקום עונשיה סגיא דהא בנין דלא זכה [לאתרבאה] (לאתרבאה) נחתי ליה לגו⁴³⁶⁹ אדמה ודסמין (דסמוך) לארקא ואתרין תמן ולבתר סלקין ליה להאי תבל השתא נחית והשתא סליק הא סליק והא נחית לית ליה שכיבו בר בשבתי וביומין טבין וברישי ירחי:</p>	<p>אבל אותו הגוף, טרם שיקום, ענשו גדול, שהרי משום שלא זכה להתרבות, הורידו אותו לתוך האדמה שסמוכה לארקא, ונדון שם. ואחר כך מעלים אותו לתבל הזאת. עכשיו יורד ועכשיו עולה, זה עולה וזה יורד, אין לו מנוחה, פרט לשבתות וימים טובים ובראשי חדשים.</p>
<p style="text-align: center;">ואלין דמיכין באדמת עפר</p>	<p style="text-align: center;">ואלה ישנים באדמת עפר,</p>
<p style="text-align: center;">ק/ב</p>	
<p>אדמת מאדמה עפר מתבל ועל אלין כתיב (דניאל יב ב) ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה</p>	<p>אדמת מאדמה, עפר מתבל, ועל אלו נאמר "ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו</p>

⁴³⁶⁴ כאן משמע שרוח של היבם דאעיל בהאי אתתא הוא במקום נשמות הגרים, ולעיל בראש הדף אמר שרוח קדמאה הוא במקום נשמות הגרים, ד"ל שאחר ביאת היבם מיד ההוא רוחא קדמאה דשבק בהאי אתתא רדף בתר רוח דיליה ובני ליה בדוכתיה, ואזי רוחא קדמאה הוא במקום נשמות הגרים כמ"ש בראש הדף. ואחר שנבנה הולד ברחם היבמה, אזי רוחא קדמאה אסתלק לההוא גופא קדמאה, ורוח דאעיל היבם בהאי אתתא, הוא במקום נשמת הגר, כן פירש מוריננו (זהר הרקיע). וע"י יהל אור ח"א ט ע"ג.

⁴³⁶⁵ כלומר גופא קדמאה, ע"י ההוא סבילת היסורין של אהבה זוטא יתעלה לסוד אהבה רבא, ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, וירום ונשא וגבה מאד, כמ"ש בזוהר פ' מקץ (קפא ע"א) (כתבי הגרמ"מ).

⁴³⁶⁶ שההוא רוחא דשביק בה, נתייחד עם ההוא רוחא ערטלאי, ע"י ההוא רוחא של זה הגואל, ונעשו כפולין כלולין בא' (כתבי הגרמ"מ משקלוב).

⁴³⁶⁷ תרין דאינון חד, דהיינו ששני גופים יש בהם רוח אחד (מ"מ).

⁴³⁶⁸ כמ"ש למעלה, והיינו שכלל כל האורות והנשמות נתייחדו וכו' הן סוד ה' פרצופין, אדם חוה הבל קין כלולים בש"ת, שממנו נתבנה העולם וכו' שם נתכפרו אד"ם וח"ה ושם השיג הבל והציץ (כתבי הגרמ"מ).

⁴³⁶⁹ תיקונים עט ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם", כל אלה שלא זכו להתקן.</p>	<p>לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם (כל אליו דלא זכו לאתתקנא:</p>
<p>אבל אם זכתה אותה רוח ערומה ששבה כמו בתחילה להתקן צדיק הוא, שהרי אותה הרוח שנאמר בה שנשמרה בסלע תתקן באותו הגוף הראשון, ועל אלה נאמר "אלה לחיי עולם ואלה לחרפות וגו'", כל אותם שלא זכו להתקן.</p>	<p>אבל) אי זכה ההוא רוח ערטילאהו (ערטיראה) דתב כמלקדמין לאתתקנא זכאה איהו דהא ההוא רוחא דאתמר ביה דאתטמר בטנרא⁴³⁷⁰ יתתקן בההוא גופא [קדמאה] ועל אליו כתיב (דניאל יב ב) אלה לחיי עולם ואלה לחרפות וגו' כל אינון דלא זכין) לאתתקנא:</p>
<p>ואלו הן הגבורות העליונות של המלך העליון הקדוש, וכלום לא נאבד, אפילו הבל הפה יש לו מקום, והקדוש ברוך הוא עושה ממנו מה שעושה, ואפילו דיבור של אדם, ואפילו קול, אינו בריקנות, ומקום יש לכולם.</p>	<p>ואליו אינון גבורין עלאין דמלכא עלאה קדישא ולא אתאביד כלום אפילו הבל דפימא⁴³⁷¹ אתר ודוכתא אית ליה⁴³⁷² וקודשא בריך הוא עביד ומינהו (מניה) מה דעביד ואפילו מלה⁴³⁷³ דבר נש ואפילו קלא לא הוי בריקנייא ואתר ודוכתא אית להו לכלא:</p>
<p>זה שנבנה עכשיו, ויצא לעולם בריה חדשה, אין לו בת זוג, ועל זה לא מכריזים, שהרי בת זוגו נאבדה ממנו, בת הזוג שהיתה לו נעשתה אמו ואחיו לאביו.</p>	<p>האי דאתבני השתא ונפק לעלמא בריה חדתא לית ליה בת זוג ועל דא לא מכריזי דהא בת זוגיה אתאבידת מניה בת זוגיה דהות ליה אתעבידת אמיה ואחיה אבוה:</p>
<p>זקן זקן, מה עשית, טובה היתה לך השתיקה. זקן זקן, הרי אמרנו שנכנסת לים הגדול בלי חבלים ובלי נס, מה תעשה. אם תאמר שתעלה למעלה, לא תוכל. ואם תאמר שתרד למטה, הרי עמקו של התהום גדול מה תעשה. אוי זקן אוי זקן, אין לך לחזור לאחור בזמנים הללו, לא היית ולא התרגלת להחלש בכחך, שהרי ידעת שאדם אחר בכל הדור הזה לא נכנס לאניה בעומק הזה שאתה שם.</p>	<p>סבא סבא מה עבדת טב הוה לך שתיקא סבא סבא הא אמינא דעאלת בימא רבא בלא חבלין ובלא דגלא מה תעביד⁴³⁷⁴ אי תימא דתסתלק לעילא לא תיכול אי תימא דתיחות לתתא הא עמקא דתהומא רבא מה תעביד אי סבא אי סבא לא אית לך לאהדרא לאחורא בעדנין אליו לא הוית ולא אתרגילת לאתחלשא בתוקפך דהא ידעת דבר נש אחרא בכל דרא דא לא עאל ובארבא⁴³⁷⁵ בעמיקא (באדרא בעמקא) דא דאנת תמן:</p>
<p>בן יוחאי יודע לשמור את דרכו, ואם הוא נכנס לים העמוק, הוא משגיח</p>	<p>בריה דיוחאי ידע לאסתמרא⁴³⁷⁶ ארחוי ואי עאל בימא עמיקא אשגח בקדמיתא היך ויעברו (יעביד)</p>

⁴³⁷⁰ פי' שאמרו עליו שיהיה נטמן בטינרא (מ"מ). אמר הזוהר בפרשת בלק (קצד ע"ב), "קב"ה עבד ביה בההוא חייביא מה דעבד". אבל באמת כל גופו ועצמותיו נפלו בטנרא תקיפא של נוקבא דתהום רבה (עמק המלך ש"ד פק"ט).

⁴³⁷¹ דפומא (דפ"ו).

⁴³⁷² אתר הוא בקדושה, ודוכתא לסתם, שיש הבל ויש הבל (הגרמ"מ).

⁴³⁷³ דיבור (הגרמ"מ).

⁴³⁷⁴ העובר בו יטבע אם לא יוכל לשוט או ע"י אניה, ויכול להוליך האניה במשוטין, והוא בחכמה זו יש מקומות עמוקים ומסוכנים שאין אניה יכול לעבור שם, או שאין בעל האניה יכול בכחו להעבירו שם (בהגר"א בתיקו"ז מג ע"ב). נק' כלל המלכים כוורא שהם מקומם במים והוא שבנייתם מעט' דגבורות וכמ"ש והארץ הייתה תהו ובהו וחשך על פני תהום, ולכן הסיגים שיצאו מהם הם תהומא רבא וימא רבא וכמ"ש בתיקונים שהבאתי במאמר הקודם וימן ה' דג גדול וכו' שדג ודגה הם דו"נ סמאל וילית, ובעת השבירה נפלו הכלים לתה"ר והם הדגים ששם (אפיקי ים - בבא דף בתרא עג ע"ב). עי' אור תורה אות קמו.

⁴³⁷⁵ פי' בשכינה (רח"ו במ"מ).

⁴³⁷⁶ דע כי נשמות הצדיקים יש מהם שהם מבחינת אור המקיף, ויש שהם מן האור הפנימי. וכל אותם שהם מצד האור המקיף, יש בהם כח לדבר בנסתרות וסודות התורה דרך כיסוי והעלם גדול,

ספר שמות

<p>בזמנא חדא ווישומטא (וישומט טב) בימא עד לא ייעול ואנת סבא לא אשגחת בקדמיתא השתא סבא הואיל ואנת תמן לא ותחלש בתוקפך לאו תשובך כל ארחך למשטמא לימינא ולשמאלא⁴³⁷⁷ לארכא ולפתייא⁴³⁷⁸ לעמקא ולרומא⁴³⁷⁹ לא תדחל סבא סבא ואתתקף (אתקף) בתקפך כמה גברין תקיפין תברת בתקפיהון וכמה קרבין נצחת:</p>	<p>בהתחלה, איך יעבור בפעם אחת, וישוט בים טרם שיכנס. ואתה זקן, לא השגחת בתחילה, עכשיו זקן הואיל ואתה שם, אל תחלש בכחך, אל תעזוב את כל דרכך לשוט לימין ולשמאל לאורך ולרוחב לעומק ולגובה, אל תפחד. זקן זקן התחזק בכחך. כמה גבורים חזקים שברת בכחם, וכמה קרבות נצחת.</p>
<p>בכה פתח ואמר (שיר ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו האי קרא אוקמוה והכי הוא אבל צאינה וראינה וכי מאן יכיל למחמי במלך שלמה דהוא מלכא דשלמא דיליה⁴³⁸⁰ והא סתים [הוא] מכל חילי מרומין (ד)לעילא בההוא אתר דעין לא ראתה אלהים זולתך (ישעיה סד ג) ואת אמרת צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה ותו דהא כבוד דיליה⁴³⁸¹ כלהו מלאכי עלאי שאלי ואמרי איה מקום כבודו:</p>	<p>בכה, פתח ואמר "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו", פסוק זה פרשוהו, וכך הוא, אבל "צאינה וראינה", וכי מי יכול לראות במלך שלמה, שהוא המלך שהשלום שלו. והרי הוא נסתר מכל חיילות המרומים שלמעלה, באותו מקום ש"עין לא ראתה אלהים זולתך", ואתה אמרת "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה". ועוד, שהרי כבודו, כל המלאכים העליונים שואלים ואומרים, איה מקום כבודו (קדושה לשבת ויו"ט).</p>
<p>אלא מה דאמר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה כתיב⁴³⁸² ולא כתיב ובעטרה דכל מאן דחמי ההוא עטרה⁴³⁸³ חמי נעם מלכא דשלמא דיליה שעטרה לו אמו⁴³⁸⁴ הא תנינן קרי לה בת</p>	<p>אלא מה שאמר "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה", נאמר ולא נאמר "ובעטרה", שכל מי שרואה אותה העטרה, רואה את הנועם של המלך</p>

כדי שלא יובנו אלא למי שראוי להבינם. והנה רשב"י ע"ה היתה נשמתו מצד האור המקיף, ולכן היתה בה כח להלביש הדברים ולדורשן באופן, שאף אם ידרשם לרבים לא יבינום אלא מי שראוי להבינם. ולכן ניתן לו רשות לכתוב ספר הזוהר, ולא ניתן רשות לרבותיו או לראשונים אשר קדמו לו לכתוב ספר בחכמה הזאת, עם היות שודאי היו יודעים בחכמה הזאת יותר ממנו, אבל הטעם הוא, שלא היה בהם כח להלביש הדברים כמוהו, וזמ"ש בריה דיוחאי ידע כו' ובזה תבין גודל העלם ספר הזוהר אשר כתב רשב"י, שאין כל מוחא ומוחא יכול להבין דבריו (שער מאמרי רשב"י).

⁴³⁷⁷ פי' הם דרום וצפון שהם חסד וגבורה (מ"מ).

⁴³⁷⁸ פי' למזרח ולמערב והם ת"ת ויסוד כנודע (מ"מ).

⁴³⁷⁹ היינו נו"ה שנק' מעלה ומטה, ור"ל שהיה מושטט בכל הו"ק (מ"מ). הן ו"ק שיש בכל מלה בתורה וברז"א דמהימנות"א כמ"ש באריכות בפירוש מאמר קו המדה (זו"ח נז ע"א) (הגרמ"מ).
⁴³⁸⁰ בינה (רח"ו ורמ"ז ח"א כט ע"א). ז"א (מ"מ שם). ר"ל מלכא בינה, שלמא יסוד (יהל אור ח"א ה ע"א). ותקופתו על קצותיו הן נו"ה דהצדיק במרוצתו בנוק' הוא מנו"ה ביעין וכליות והתחממו הוא מאימא עלאה דלכן נק' מלכא דשלמא דילה שהיא נותנת הגבורות להתחמם והן גבורות ממותקות (בהגר"א בתיקו"ז קסט ע"ב). כל מלך שלמה האמור בשיר השירים קודש (עי' שבועות לה ע"ב), והוא סוד סיהרא באשלמותא, ונמצא שם שלמה, שם התואר של שלמה המלך, נעשה בימיו כינוי להקב"ה, מה שלא היה לשום בן אדם שיהיה שמו ושם הקב"ה אח"ד (הגרמ"מ).

⁴³⁸¹ פי' בא לחזק הקושיא הראשונה שהז"א לא שייך בו ראייה כלל, דהא אפילו המלכות נעלמת ושואלים מלאכי השרת עליה איה מקום כבודו, כ"ש הז"א בודאי אין עין יכולה לראותו, אבל המלכות אפשר לצדיקים לראותה, וזהו מה שתירץ "בעטרה כתיב ולא ובעטרה" דאי לא תימא הכי כמ"ש, א"כ מה תירץ הסבא בקושייא בתרייתא (מ"מ).

⁴³⁸² כי שורש הכתר אי אפשר להשיג כלל, אך במלך שהשלום שלו, סוד מלכות שהיא עטרה בראש כל צדיק, ומה שעתידי להיות, אי אפשר להשיג ג"כ, וכו' ובעטרה"ה כשיערה רוח ממרו"ם, גי' בעטרה"ה, יכולין להשיג וכו', ואלו הב' עטרין נמשכו מסוד אבא ואימא, והעיקר ע"י אמו, כי אבא בהעלם גדול (הגרמ"מ).

⁴³⁸³ מלכות (רח"ו במ"מ). והיינו וראית את אחורי, כי מלכות ות"ת נקראים אחור וקדם (מ"מ).

⁴³⁸⁴ שיעור הפסוק בעטרה שהיא מלכות שעטרה לו, להיות אמו, כן פי' מוריננו (מ"מ).

ספר שמות

<p>קרי⁴³⁸⁵ לה אחות קרי לה אם⁴³⁸⁶ וכלא איהו וכלא הוי מאן דיסתכל⁴³⁸⁷ וינדע⁴³⁸⁸ בהאי ינדע חכמתא יקירא⁴³⁸⁹:</p>	<p>שהשלום שלו, שעטרה לו אמו. הרי שנינו, קורא לה בת וקורא לה אחות קורא לה אם, והכל הוא, והכל היה. מי שיסתכל וידע את זה, ידע חכמה נכבדה.</p>
<p>השתא מה אעביד⁴³⁹⁰ אי אימא רוא סתימא דא לא אצטריך לגלאה אי לא אימא ישתארון זכאין אלין יתמין מהאי רוא נפל ההוא סבא על אנפוי⁴³⁹¹ ואמר (תהלים לא ו) בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי יהו"ה אל אמת מאנא דהות לתתא היך יתעביד לעילא ובעלהו (בעלא) דהוה לעילא היך יתהפך והוה לתתא בת זוגיה אתעבידת אמיה תוהא על תוהא אחוה אבוה אי אבוה דקדמיתא יפרוק ליה יאות אבל אחוה דליהוי אבוה וכי לא תוהא איהו דא עלמא בהפוכא איהו ודאי עלאין לתתא ותתאין לעילא:</p>	<p>עכשיו מה אעשה, אם אמר סוד נסתר זה, לא צריך לגלות. אם לא אמר, ישארו הצדיקים הללו יתומים מן הסוד הזה. נפל אותו הזקן על פניו, ואמר "בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי ה' אל אמת", כלי שהיה למטה, איך יעשה למעלה. בעלה שהיה למעלה, איך יתהפך ויהיה למטה. בת זוגו נעשתה אמו, תמיהה על תמיהה. אחיו הופך לאביו, אם אביו שבראשונה יגאל אותו, יפה. אבל אחיו שיהיה אביו, וכי זו לא תמיהה, זה עולם הפוך הוא. ודאי שעליונים למטה ותחתונים למעלה.</p>
<p>אלא (דניאל ב כ) להוא שמויה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא די חכמתא וגבורתא דיליה היא והוא מהשנא עדניא וזמניא וגו' ידע מה בחשוכא ונהורא עמויה שרא תא חזי מאן דש(א)רי בנהורא לא יכיל לאסתכלא ולמחמי בחשוכא אבל קודשא בריך הוא לאו הכי</p>	<p>אלא "להוא שמיה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא די חכמתא וגבורתא דיליה היא והוא מהשנא עדניא וזמניא וגו' ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא". [יהי שמו של האלוה מבורך מן העולם ועד העולם שהחכמה והגבורה שלו היא, והוא משנה עדנים וזמנים וגו' יודע מה בחשכה והאור שרוי עמו]. בא וראה מי ששרוי באור לא יוכל להסתכל ולראות מה שבחשכה, אבל הקדוש ברוך הוא לא כך,</p>
<p>קא/א</p>	
<p>ידע מה בחשוכא אף על גב דנהורא עמה שרא מגו נהורא אסתכל בחשוכא וידע כל מה דתמן:</p>	<p>יודע מה בחשכה, אף על גב שהאור שרוי עמו, מתוך האור מסתכל בחושך, ויודע כל מה ששם.</p>
<p>הכא אית לאקדמא בקדמיתא מלה חדא דאמרו קדמאי באינן חזוי ליליא⁴³⁹² [דתנן] (דאמרי) מאן</p>	<p>עכשיו יש להקדים בראשונה דבר אחד שאמרו הקדמונים באותם מראות הלילה, ששנינו (ברכות נז ע"א) מי שבא</p>

⁴³⁸⁵ וקרי (דפ"ו).

⁴³⁸⁶ טעם פתיחה זו משום האי דקאמר קרי לה אם וכו', ודומה לזה מ"ש בת זוגיה אתעבידת אמיה, לכך הביא פסוק זה, וכולא איהו יובן שהקדים מ"ש האריז"ל בסה"כ, וז"ל, סוד משרז"ל בעטרה שעטרה לו אמו לא זז מחבבה וכו' הוא כי בהיותה שוה אצלו היא אחותו, וכשעולה למקום אימא כמו במוסף שבת, היא עטרת בעלה, ונק' אמו, עכ"ל. ונלע"ד כשהיא מהחזה ולמטה ומקבל מאחורי חדוי, אזי נק' בתו, כי הוא לוקח הכל ואח"כ נותן לה (מ"מ).

⁴³⁸⁷ בסוד בינה (הגרמ"מ).

⁴³⁸⁸ בסוד הדעת (הגרמ"מ).

⁴³⁸⁹ זהו סוד תוציא יקר מזולל (הגרמ"מ).

⁴³⁹⁰ עשה זה הסבא הקדמה וההנחה, שזה מה שנפל לעמקי התהום, אך זכה ואתתקן, יוכל להתעלה למעלה גדולה עד מאד, כי שרשו גבהו מאד, וגבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם (הגרמ"מ).

⁴³⁹¹ בסוד מסירת נפש בנפילת אפיים (הגרמ"מ).

⁴³⁹² עי' מלואים אות יח.

ספר שמות

<p>דאתי על אמה בחלמא יצפה לבינה דכתיב (משלי ב ג) כי אם לבינה תקרא הכא אית לאסתכלא⁴³⁹³ אי בגין דאיהי אם יאות והוה ליה למכתב הכי דמאן דחמא אמה בחלמא יזכי לבינה אבל מאן דאתי על אמה אמאי:</p>	<p>על אמו בחלום יצפה לבינה, שנאמר "כי אם לבינה תקרא". כאן יש להתבונן, אם משום שהיא אם, יפה, והיה לו לכתוב כך, שמי שרואה אמו בחלום יזכה לבינה, אבל מי שבא על אמו, למה.</p>
<p>אלא רוא עלאה איהו⁴³⁹⁴ בגין דאתהפך וסליקן (לעילא דסליק) מתתא לעילא [לסליק] ברא הוה בקדמיתא⁴³⁹⁵ כיון דסליק לעילא אתהפך אילנא ואתעביד איהו מעלמא עלאה ושליט עלה וזכי לבינה⁴³⁹⁶:</p>	<p>אלא סוד עליון הוא, משום שהתהפך ועלה מלמטה למעלה, בן היה בתחילה, כיון שעלה למעלה, מתהפך האילן ונעשה הוא מעולם עליון ושולט עליה וזוכה לבינה.</p>
<p>בקדמיתא כד סליק אינש לתליסר שנין⁴³⁹⁷ (ולעילא) מה כתיב (תהלים ב ז) יהו"ה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך כדן איהו לתתא מינה⁴³⁹⁸ כיון דסליק עלה האי איהו מעלמא עלאה⁴³⁹⁹ דהא אסתלק בדרגא דיוסף ודא (ס"א ודאי) זכי לבינה⁴⁴⁰⁰:</p>	<p>בתחילה כשעולה אדם לשלש עשרה שנה, מה נאמר "ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך", אז הוא למטה ממנה. כיון שעלה אליה, הרי הוא מן העולם העליון, שהרי התעלה לדרגת יוסף, וזה זוכה לבינה.</p>
<p>אוף הכי האי מאנא⁴⁴⁰¹ בקדמיתא איהו הוה בדרגא דיוסף⁴⁴⁰² בעל אילנא תתאה קיימא ברעותיה ושליט עליה דהא כל נוקבא⁴⁴⁰³ בדיוקנא</p>	<p>כמו כן כאן, כך הכלי הזה בתחילה הוא היה בדרגת יוסף, בעל האילן התחתון, עומד ברצונו ושולט עליו,</p>

⁴³⁹³ מקשה ב' קושיות, אם הוא בשביל שבא על אמו כפשוטו, א"כ יותר ראוי למי שרואה אמו בחלום שהוא בלי עבירה כלל, ולמה לא אמרו חז"ל כן, וגם למה לא אמרו יזכה לבינה, מהו יצפה לבינה, אבל מאן דאתי על אימה שהוא עבירה אמאי יצפה לבינה בשביל זה (הגרמ"מ).

⁴³⁹⁴ כאשר סליק מתתא לעילא, עושה לו הקב"ה בלי ידיעתו ובלא הרהור כלל, והן סוד דברים כבושים שייצאו מכבשי דרחמנא וכו', ולכן הבא על אמו שהוא מתעלה עליה, ונעשה לה בעל וכו', ולכן יצפה לבינה שיכול להיות שיבוא לידי זה ולא זכה עדיין, וגם אינו בודאי יזכה, אלא יצפה, כי הוא יתעביד עתה מעלמא עלאה והוא שליט עלה עתה (הגרמ"מ).

⁴³⁹⁵ פי' כי תחלה היה בן המלכות, ואח"כ חזר במדרגת דכורא שהוא הז"א, וז"ש ואתעביד איהו מעלמא עילאה שהוא הז"א (מ"מ).

⁴³⁹⁶ פי' שנה"י דאימא הם בתוך ז"א (מ"מ).

⁴³⁹⁷ צח ע"א (הערת הזהר). היינו סוד נפש דוד, הוא נפש כלל ישראל, ועד י"ג שנין הוא בסוד נע"ר, והוא בחינת נפש של רוח ואינו עולה יותר, אבל מ"ג שנה ואילך אז עולה מנפש לרוח דרוח וכו', שאז נעשה בעל בחירה, כי יצא משני דערלה להתדבק במצות המלך, בין י"ג למצות, והרשות נתונה ונעשה בר עונשין (הגרמ"מ).

⁴³⁹⁸ הוא למטה עדיין מסוד בינה שהוא עלאה, כי הוא בן לאמו, ובסוד ב"ן י"ה, אבל לא זכה עדיין להיות בינה, וכש"כ חכם בבינה (ס"י פ"א מ"ד), אבל כיון דסליק עלה ונעשה גנא דגנתא (לעיל לה ע"א) (הגרמ"מ).

⁴³⁹⁹ צד"ק עליון סוד גנא דגנתא מעלמא עלאה, והוא סוד יוסף, כי מי שעומד בנסיון של חוץ לטבע בני אדם ושומר הברית, זוכה למלכ"א עלא"ה קדיש"א גי' ברית"ת והוא דרגא דיוסף (הגרמ"מ).

⁴⁴⁰⁰ כמו שיוסף עלה בדרגא עלאה, עלמא דדכורא, להיות צדיק עליון ע"י נסיונו בעוה"ז, כן מי שזוכה שיהיה לו בן בת [נדצ"ל בן ובת - תבונה עי' אד"ז רצ ע"ב], נתעלה להיות אחר מיתתו חכם בבינה, זוכה לבינה עלמא דאתי לאנהיג לה ברעותא, כי יוסף בעולם סוד אילנא דחיי וכו' (הגרמ"מ).

⁴⁴⁰¹ בכאן בסוד היבום, כי מתחילה ירדה סוד הנוקבא, ז' מלכים דמיתו, בהמלכות, סוד שבירת הכלים, סוד הצלע, ובצלעי שמחו ונאספו, מלכות דבינה ז"ת ב"ן ב"ת, וכשנתגדלו בסוד הזיווג, אז נתעלו, והבן יורש מקום אבא ואימא ולא בריתא כמ"ש באד"ז רצא ע"א, ומהבן נזון הבת (הגרמ"מ).

⁴⁴⁰² וידגו לרוב בקרב הארץ (בראשית מח), ואין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש (ברכות נא ע"ב, זוהר ח"א רלג ע"א), ואעפ"כ היא כוס של ברכה ועומדת ברשות בעלה, כי הוא בדרגא דיוסף בעל דהאי אילנא דתתא, אילנ"א גי' מאנ"א, וקיימיה ברעותא ושליט עליה (הגרמ"מ).

⁴⁴⁰³ והאי אשה דלתתא קיימא בדיוקנא דהאי אשת חיל, אילנא דלתתא (הגרמ"מ).

ספר שמות

<p>דנוקבא אילנא תתא קיימא כיון דאיהו⁴⁴⁰⁴ לא בעא לקיימא בההוא דרגא דיוסף ולא אתקיים לשמשא ביה ולאפשא בעלמא ולמעבד תולדין כדין נחית לתתא⁴⁴⁰⁵ ואתעבידת איהי אמיה וההוא פרוקא ירית ירותא דיוסף דהוה הוא בקדמיתא ואיהו נחית לתתא:</p>	<p>שהרי כל נקבה עומדת בדמות הנקבה העץ התחתון. כיון שהוא לא רצה לעמוד באותה דרגה של יוסף, ולא התקיים לשמש בה ולהתרבות בעולם ולעשות תולדות, אז ירד למטה, והיא נעשית אמו. ואותו הגואל יורש את ירושת יוסף, שהיה הוא בראשונה והוא ירד למטה.</p>
<p>כיון דנחית לתתא כדין אתקיים ביה יהו"ה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך אתהפך אילנא מה דהוה תחותיה ואיהו שליט עליה אתהדרר ושליט [ההוא] (איהו) אילנא עליה[ן] ואיהו נחית לתתא כיון דאיהו נחית לתתא ההוא דירית ירותא אתר דיוסף אבוי אקרי ואבוי הוי ודאי כלא איהו על תקוניה ודאי כדקא יאות:</p>	<p>כיון שירד למטה, אז התקיים בו "ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך", התהפך האילן מה שהיה תחתיו, והוא שולט עליו. חזר ושולט האילן ההוא עליו. והוא יורד למטה. כיון שהוא יורד למטה, אותו שירש ירושת מקום יוסף, אביו נקרא, אביו הוא ודאי, והכל הוא על תקונו ודאי כראוי.</p>
<p>בקדמיתא הוה מעלמא דדכורא והא אתעקר מתמן והשתא איהו מעלמא דנוקבא ומה דהוה איהו שליט עלה שלטא איהו עליה ואתהדרר למהוי בעלמא דנוקבא ועל דא לית ליה בת זוג כלל ולא מכריזי עליה על נוקבא דהא מעלמא דנוקבא אתהדרר איהו:</p>	<p>בתחילה היה מעולם הזכר, והרי נעקר משם, ועכשיו הוא מעולם הנקבה. ומה שהוא היה שולט עליה, היא שולטת עליו, וחוזר להיות בעולם הנקבה. ועל זה, אין לו בכלל בת זוג, ולא מכריזים עליו על הנקבה, שהרי הוא חזר להיות מעולם הנקבה.</p>
<p>וההוא גופא קדמא דשבק אלמלא ינדעון ויסתכלון בני עלמא צערא דאית וליה (לית) כד יתעקר מעלמא דדכורא ואתהדרר לעלמא דנוקבא ינדעון דהא לית צערא בעלמא כההוא צערא בת זוג לית ליה דהא לא קיימא באתר דדכורא לא [מכריז עליה נוקבא] (מכריזי על נוקבא דיליה) דהא מעלמא דנוקבא איהו ואי אית ליה בת זוג והוין ברחמי אערעת בהדי⁴⁴⁰⁶ נוקבא דעד כען לא אית לה [בת] (בר) זוג ועל דא תנינן דילמא יקדמנו אחר ברחמים אחר תנן וכלא איהו על תקוניה:</p>	<p>ואותו הגוף הראשון שהשאר, אלמלא ידעו ויסתכלו בני העולם בצער שיש לו, כשיעקר מן עולם הזכר וחוזר לעולם הנקבה, ידעו. שהרי אין צער בעולם כאותו הצער. בת זוג אין לו, שהרי אינו עומד במקום של זכר. לא מכריזים עליו על הנקבה, שהרי הוא מעולם הנקבה. ואם יש לו בת זוג, זה ברחמים נפגש עם נקבה, שעד עכשיו אין לה בן זוג. ועל זה שנינו, שמא יקדמנו אחר ברחמים. שנינו "אחר", והכל הוא על תקונו.</p>

⁴⁴⁰⁴ כמ"ש בזוהר פ' ויגש (עי' קפו ע"ב), שהוא עבר על מצות פו"ר ולא בעא לאפשא, לאפוקי מי שלא בידו עבר, רק הוא צדיק גמור והוא מן הסריסים אשר ישמרו את שבתותי כמ"ש שם (הגרמ"מ).
⁴⁴⁰⁵ כלומר הוא לא בעא לאפשא, ועי"כ נחית מהאי דרגא דהוה קאים ביה, ומאי חייב אחיו שיהא חייב בכבודה, שהיא תהא אשת האב, אלא הוא, הוא דנחית, אבל האי אחיו יקיים מצות יבום, ויהיה בסוד גואל כי יגאל ממכר אחיו, ועי"ז זו המצוה לוקח חלקו וחלק אחיו, שהיה הוא בדרגיה דיוסף, ומצוה שעשה זו גרם לו דירית ירותא ומקומו דהאי נחלת המת, וזאת האשה שהיה הוא שליט עליה, נעשית היא שלטה עליה, ולא איצטריך לרדת בעלמא דנוקבא, אלא נעשית בן לההוא אילנא דהות לתתא. ובאמת אם היה מצות יבום באביו היה לפניו יותר טוב, אבל במאי זכתה האשה שתתעלה להיות אשת האב, ועוד מאי חטאו שארי בניו שהם אחיו שתהא זאת האשה דהוית תחות רשות דהאי, ולפי שהוא חטא תהיה אשת אביו, וגם חטאו פוגם באביו יותר מבאחיו, ולמה ישתכר אביו להיות יורש גם מקום הבן זה, ולהיות הוא שוה עם כל אחיו הלא ירד מאת אחיו לעלמא דנוקבא. אך ע"י הגואל נתעלה מעט לעלמא דדכורא להיות בן, אבל הוא בן לאחיו מסטרא דו"ק דמלכות, כי אחיו לא נתעלה רק עליו ועל אילנא דלתתא דילה, ואח"כ זה הבן יורש את נחלתו מאביו שהוא אחיו, ואבוי אקרי, ואבוי הוי ודאי, כמ"ש כי אתה אבינו כו' אתה יהו"ה גואלנו [ישעיה סג], וזה הגואל הוא מקרי אביו והוא הוי אביו (הגרמ"מ).
⁴⁴⁰⁶ בחד (מ"מ).

ספר שמות

<p>ועל דא כתיב (ויקרא כב יג) ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה⁴⁴⁰⁷ כנעוריה ובת כהן הא אוקימנא מלה דא אלמנה מההוא גופא קדמאה וגרושה דלא עאלת לפרגודא דמלכא דכל אינון דלא קיימי בעלמא דדכורא לא אית להו ביה חולקא הוא אשתמיט ואתעקר גרמיה מעלמא דדכורא לא אית ליה חולקא ביה ועל דא איהי גרושה וזרע אין לה [דהא איהו לא זרע] דאי הוה לה זרע לא אתעקר מניה ולא הוה נחית לעלמא דנוקבא:</p>	<p>ועל זה נאמר "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה". "ובת כהן", הרי בארנו דבר זה. "אלמנה", מאותו הגוף הראשון. "וגרושה", שלא נכנסה לפרגוד המלך, שכל אותם שלא עומדים בעולם הזכר, אין להם בו חלק. הוא השתמט ועקר עצמו מעולם הזכר, אז אין לו חלק בו, ועל כן היא גרושה. "וזרע אין לה", שאם היה לה זרע, לא נעקר ממנו, ולא היה יורד לעולם הנקבה.</p>
<p>ושבה אל בית אביה מאן בית אביה דא עלמא דנוקבא דההוא עלמא בית אביה אקרי⁴⁴⁰⁸ וההוא מאנא דהוה אתתקן לאשתמשא ביה אתהפך ואיהו נחית לתתא וההוא מאנא סליק לעילא כנעוריה כההוא זמנא דכתיב (תהלים ב ז) אני היום ילדתיך ילדתיך ודאי ישוב לימי עלומיו כמה דהוה בקדמתא⁴⁴⁰⁹ מתליסר שנין ולעילא:</p>	<p>"ושבה אל בית אביה", מה זה "בית אביה". זה עולם הנקבה, שאותו העולם נקרא בית אביה, ואותו הכלי שהיה מתקן להשתמש בו, התהפך והוא יורד למטה, ואותו הכלי עולה למעלה. "כנעוריה", כמו אותו זמן שנאמר "אני היום ילדתיך", ילדתיך ודאי, ישוב לימי נערויות כמו שהיה בתחילה, משלש עשרה שנים ומעלה.</p>
<p>אי זכאת לאתתקנא הואיל ושבה אל בית (אל) אביה מלחם אביה תאכל</p>	<p>אם זכתה להתקן, הואיל ו"שבה אל בית אביה [וכו'] מלחם אביה תאכל",</p>
קא/ב	
<p>תתענג מההוא ענונא דעלמא דנוקבא דאכלי⁴⁴¹⁰ מנהמא דאבירים⁴⁴¹¹ דנחית מלעילא אבל לאסתכלא⁴⁴¹² ולאיתהני כמה דאתהנון שאר עדיקייא לא יכלא בגין דהוה זר לתמן ועל דא לא אכיל קדש⁴⁴¹³ אבל אכיל תרומה דאיהו (יתיב בעלמא) [יהיב לעלמא] דנוקבא⁴⁴¹⁴:</p>	<p>תתענג מאותו העונג של עולם הנקבה, שאוכלים מלחם אבירים שיורד מלמעלה. אבל להסתכל ולהנות כמה שנהנים שאר הצדיקים, לא יכול, משום שהיה זר לשם, ועל זה הוא לא אוכל קדש, אבל אוכל תרומה, כי הוא יושב בעולם הנקבה.</p>

⁴⁴⁰⁷ פי' בית ז"א שהוא אב לנשמה כנודע כי ז"ן הם אב ואם לנשמתא (מ"מ).

⁴⁴⁰⁸ דבי"ע הן עלמא דנוק' והיא נקראת בת נדיב בתו של אברהם איבנו שנקרא נדיב (יהל אור)

⁴⁴⁰⁹ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁴¹⁰ דאכיל (דפ"ו).

⁴⁴¹¹ כלומר הואיל והיא שבה אל בית אביה כנ"ל, אז כאשר יתוקן תאכל מלחם אביה ובת זוגיה דילה מהקב"ה לבד בלי הכרזה כנ"ל, ולחם קאי על איתתיה, וכן על מזון הנפש תתענג, הכל מעלמא דנוקבא, כי הוא מסוד נער, וכן עבד קנין כספו, ותתענג מסוד לחם אבירים, שהן המלאכים הנקראים בשם נער, וכה תדבקין עם נערותי (הגרמ"מ).

⁴⁴¹² דהיינו לחזות בנועם יהו"ה, אשר שארי צדיקים גמורים יושבים ועטרותיהם כו', אי אפשר לו להשיג, כי הם ממלכת כהנים וגוי קדוש, והוא עדיין מ"ה החד"ש, וצריך לסוד העיבור, ואינו יודע להשיג רק בסוד רז"י עול"ם, אבל לכנוס להיכ"ל קוד"ש הקדש"ם לאכול קודש, שזהו תיקון היכ"ל קוד"ש הקדש"ם גי' תיקון פרצוף זיע"ר אנפ"ן, שהן סוד ל"ב נתיבות פליאר"ת חכמ"ה, שחכמה סוד קודש, אבל תרומ"ה הוא בסוד אלקי"ם עם ה' אותיות גי' תרומ"ה, כשתחשוב המ"ם של אלקים לשש מאות, בסוד אלמנ"ה וגרוש"ה גי' אלקים הנ"ל, וזהו עילוי ותיקון זיע"ר אנפ"ן להיות נכלל בסוד ארבע רוחות העול"ם, וכן סוד בנו"ת ירושל"ם, כלולות בסוד אד"ם להיות מעלמא דנוקבא כלול בדכורא (הגרמ"מ).

⁴⁴¹³ טיפה דדכורא (רח"ו).

⁴⁴¹⁴ ר"ל כמו תרומה שניתן לאכול אפילו לנשים משא"כ בקדש (יהל אור).

ספר שמות

<p>ומגו דאיהו מעלמא דנוקבא לא אכיל ליה אלא בלילה⁴⁴¹⁵ דכתיב (ויקרא כב ז) ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא דהא קדש דאיהו מעלמא דדכורא לא אתאכיל אלא ביום (ו)בגניי כך (ירמיה ב ג) קדש⁴⁴¹⁶ ישראל ליהויה ראשית תבואתה⁴⁴¹⁷ שירותא עלאה⁴⁴¹⁸ דכל עלמא דדכורא⁴⁴¹⁹ קדש איהו⁴⁴²⁰ [ומה] (ומ)דסליק ביה בקדש וישראלו הוה⁴⁴²¹ [ישראל] ובגניי כך קדש ישראל ליהויה ראשית תבואתה⁴⁴²²:</p>	<p>ומתוך שהוא מעולם הנקבה, לא אוכל אותו אלא בלילה, שנאמר "ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא", שהרי קדש שהוא מעולם הזכר, לא נאכל אלא ביום, לכן "קדש ישראל לה' ראשית תבואתה", ראשית עליונה של כל עולם הזכר, היא קדש. ומה שעולה בו בקדש, היה ישראל, ולכן קדש ישראל לה' ראשית תבואתה.</p>
<p>כד רוחין פקידאן באינון זמנין דפקדין לבי קברי⁴⁴²³ אינון לא פקדין⁴⁴²⁴ דהא לא זכאן לעלמא דקדש דכתיב (ויקרא כב י) וכל זר לא יאכל קדש ואי לא זכה ההוא רוחא לאתתקנא כדקא יאות כיון דאהדר בגלגולא אפילו בההוא (אתר ב)תרומה לא אכיל⁴⁴²⁵ וזר אקרי אפילו לעלמא תתאה ולא אכיל בה עד הכא ברוז דא:</p>	<p>כשרוחות פוקדות באותם הזמנים שפוקדים את בית הקברות, אותם לא פוקדים, שהרי לא זכות לעולם הקדש שנאמר "וכל זר לא יאכל קדש". ואם אותה הרוח לא זכתה להתקן כראוי, כיון שחזר בגלגול, אפילו באותו מקום, לא אוכל בתרומה ונקרא זר, אפילו לעולם התחתון, ולא אוכל בה. עד כאן בסוד זה.</p>
<p>סבא סבא כיון דשרי' לשטמא בימא רבא זיל ברעותך לכל סטרין דימא השתא אית לגלאה דהא אמינא דהאי פרוקא כד אתי [עאל] וע'גו (ואעיל ב)ההוא מאנא דקא אמינא אעיל תמן ודביק תמן רוחא (דעלמא) דיליה בההוא מאנא ולא אתאביד כלום אפילו הבל דפימא⁴⁴²⁶ יאות הוא וכך הוא סבא סבא אי תימא ותגלי אימא בלא דחילו:</p>	<p>זקן זקן, כיון שהתחלת לשוט בים הגדול, לך ברצונך לכל צדדי הים. עכשיו יש לגלות, שהרי אמרנו, שכשבא הגואל הזה ונכנס אל אותו הכלי שאמרנו, מכניס לשם ומדביק שם את הרוח שלו באותו הכלי, וכלום לא נאבד, אפילו הבל הפה ראוי הוא, וכך הוא זקן זקן, אם תאמר ותגלה, אמור בלי פחד.</p>

⁴⁴¹⁵ כלומר שקדשים ממש אסור לאכול טבול יום שהעריב שמשו ועדיין מחוסר כפורים, כמו שמפרש ואזיל, והיינו פי' שלא יאכל בליל העריב שמשו אלא תרומה, דהיא מעלמא דנוקבא, וזהו כי לחמו הוא דייקא, אבל קדשים אסור לאכול עד היום שיביא קרבנו, ולפי דרשתו על הנשמה שתהיה נזון מזיו השכינה היא כפשוטו, שהלילה היא דוגמת נוקבא, ויום הוא דוגמת דכורא, ולכן אינה נהנה רק בלילה, ודכורא הוא בסוד יום אוכל ביום, וכל ישראל מעלמא דדכורא (הגרמ"מ).
⁴⁴¹⁶ והוא מסטרא דחכמה הנקרא קודש (עי' זהר ח"ג רצז ע"א - וחכמה עלאה קדש אקרי) (הגרמ"מ).

⁴⁴¹⁷ בראשית לא ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁴¹⁸ חכמה נקרא ראשית, שכתר נעלם (בהגר"א בספד"צ א ע"א).

⁴⁴¹⁹ נט ע"א (הערת הזהר).

⁴⁴²⁰ כמ"ש (יחזקאל מד ל) וראשית כל בכורי כל וכל תרומת כל, שבכל ספירה ובחינה סוד חכמה נקרא בכור כמ"ש שם בת"ז (הגרמ"מ).

⁴⁴²¹ כלומר זה נתעלה ונקרא בשם ישראל שעלה במחשבה, סוד חכם בבינה (הגרמ"מ).

⁴⁴²² זהו סוד מזל הח' הכולל כל הי"ב מזלות וכו', דכל קדושא, וקדושא דקדושא תליא בהאי מזל כמ"ש, וזהו שורש סו"ד העיבור, שורש תיקו"ן הנפ"ש, וזהו קדש בלא ו', וקודש בו', אז קוד"ש ישראל ליהויה גימ' יו"ד ה"א וא"ו ה"א, אל"ף למ"ד ה"א יו"ד מ"ם, אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד וכו', וישראל ראשית תבואתה, וקדשנו במצותנו להיות קדושים, כי קדוש יהויה אלהינו, ועלו במחשבה סוד חכמה הנקרא קודש (הגרמ"מ).

⁴⁴²³ פי' שאמר בפרשת שלח לך דף קסו ע"ב דהא מטא זמנא דילן לפקדא כל חד וחד לגו קבריה עד פלגות ליליא, וכתב הרח"ו שם כי הם פוקדים קבריהם כל לילה ועושים זוג נפש ברוח (מ"מ).

⁴⁴²⁴ זה אחד מאופני הכרת (רח"ו) שאין לה עונה (רח"ו במ"מ).

⁴⁴²⁵ פי' רצה לפ' ובת כהן כי תהיה לאיש זר, דהיינו שלא נתקנה, אזי אפילו בתרומת הקדשים, שהיא מלכות, לא תאכל, וזהו נמי סיפא דקרא קמא, וכל זר לא יאכל בו, והיינו דקאמר הסבא לעיל האי קרא אקרא אחרא סמיך (מ"מ).

⁴⁴²⁶ דפומא (דפ"ו).

ספר שמות

<p>שאר בני האדם בעולם שעולים ממנו, והרי ידענו שרוחו השאיר באותה אשה שהיתה לו, והכניס לשם רוח. מה נעשה מאותה הרוח. ואם נשאת האשה הזו, כמו כן כאן, מה נעשה מאותה הרוח שהשאיר בה בעלה הראשון, שהרי איש אחר בא עליה.</p>	<p>שאר בני נשא [בעלמא] ודעלמא [בעלמא דין] דקא מסתלקין] מניה והא ידענא דרוח דיליה שביק בהאי 4427 אתתא 4428 (רשבק) דהות ליה ורוחא אעיל תמן מה אתעביד מההוא רוח ואי נסבא (אוף הכי) האי אתתא [אוף הכי] מה אתעביד מההוא רוח דשבק בה בעלה קדמאה דהא גבר אחרא אתי עליה:</p>
<p>להתקיים רוח עם רוח אי אפשר, שהרי זה שעכשיו בא עליה, הכניס בה רוח וכן אותו הראשון שהסתלק הכניס בה רוח. אותו ראשון שהסתלק היו לו בנים וזה של עכשיו אינו גואל, רוח שהשאיר אותו ראשון באותו כלי ובא האחר הזה והכניס בה רוח, ודאי שלא יוכלו שניהם להתקיים באותו גוף האשה כאחד. ואם נאמר שנאבד, אי אפשר, מה נעשה ממנו. כמו כן כאן, אם היא לא נשאה אותה, רוח שהשאיר בה בעלה, מה נעשה ממנה. אם נאמר שתאבד, לא כך. כל זה צריך עכשיו לגלות.</p>	<p>לאתקיימא רוח ברוח לא אפשר דהא האי דאתי עליה השתא רוח (אתי ו)אעיל בה (וכן) [ו]ההוא קדמאה דאסתליק רוח אעיל בה ההוא קדמאה דאסתלק בנין הוו ליה ודא דהשתא לאו פרוקא איהו רוח דשבק ההוא קדמאה בההוא מאנא ואתא האי אחרא ואעיל בה רוח ודאי לא יכלי תרווייהו (רוחיא) לאתקיימא בההוא גופא דאתתא כחדא אי נימא דאתאביד אי אפשר מה אתעביד מניה אוף הכי אי איהי לא אתנסיבת ההוא רוחא דשבק בה בעלה מאי אתעביד מניה אי נימא דאתאביד לאו הכי כל דא צריך [לגלאה] (לאתגלאה) השתא:</p>
<p>זקן זקן, ראה מה עשית ובמה הכנסת את עצמך, קום זקן, הרם דגלך, קום זקן והשפל עצמך לפני רבונוך.</p>	<p>סבא סבא (נ)חמי מה עבדת ובמה אעילת גרמך קום סבא ארים דגלך קום סבא ואשפיל גרמך קמי מארך:</p>
<p>פתח אותו זקן ואמר "ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו'", דוד המלך אמר את זה משום שהיה מלך עליון, ושולט על כל המלכים העליונים והשליטים שיש ממזרח ועד מערב, ולא עלה על לבו לסטות מן הדרך, ותמיד שפל לבו לפני רבונו. וכשהיה עוסק בתורה, היה מתגבר כאריה, ועיניו תמיד מנמכות לארץ מפחד רבונו, וכשהיה הולך בין העם לא היתה בו גסות הרוח כלל.</p>	<p>פתח ההוא סבא ואמר (תהלים קלא א) יהו"ה לא גבה לבי 4429 ולא רמו עיני וגו' דוד מלכא אמר דא בגין דהוה מלכא עלאה ושליטא על כל מלכין (עלאין) ושליטין דאית ממזרח) [דמזרח] ועד מערב ולא סליק על לביה לאסטאה מארחא ותדיר שפיל לביה קמי מאריה וכד הוה לעי באורייתא הוה מתגבר כאריא ועיניו (תדיר) מאיכין בארעא מדחילו דמאריה וכד הוה אזיל בין עמא לא הוה ביה גסות רוחא כלל:</p>
<p>ועל זה נאמר "ה' לא גבה לבי וגו'", "לא גבה לבי", אף על גב שאני מלך שליט על כל שאר מלכי העולם. "ולא רמו עיני", בזמן שאני עומד לפניך</p>	<p>ועל דא כתיב (תהלים קלא א) יהו"ה לא גבה לבי וגו' לא גבה לבי אף על גב דאנא מלכא שליטא על כל שאר מלכין דעלמא ולא רמו עיני בזמנא דאנא קיימא קמך לעי באורייתא ולא</p>

4427 בההיא (דפ"ק).

4428 עי' שער מוחין דצלם פרק ו, שזה מה שאבא נותן אימא בביאה ראשונה. ועי' שער המוחין פרק ה: ואמנם טפת הזרע נמשכת מהחומר של אב והרוחניות שבו מן הנפש עצמה שבאב, וכן כיוצא בזה בטפת האם, יש בה חומר האם עצמה ורוחניותיה שבה מהנפש שבה. והנה הנפש ההוא נקרא רוחא דשדי בגווה כנודע, ומשם נותנה קצת מן אותה הרוח בתוך הטפה ההוא. ועי' שער מ"ד ומ"ן פרק ז: ונודע מ"ש רז"ל (סנהדרין כב ע"ב) אין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי. וגם ארז"ל (יבמות לד ע"ב) אין האשה מתעברת מביאה ראשונה.

4429 ענוה בגימ' סמא"ל לרמוז מי שיש בו ענוה אין הסמא"ל שולט בו, ולכן מזמור ה' לא גבה לבי הוא מזמור קל"א לרמוז ע"ז כי מי שאין בו גאוה אין סמא"ל שעולה קל"א שולט עליו, וז"ס מ"ש בש"ס בירא דשתית מיניה מיא לא תשדי ביה קלא, "בירא" היא מלכות הנקרא באר, "לא תשדי ביה קלא" היינו שלא יגרום בעונו שניק סמא"ל שעולה קל"א מן המלכות ח"ו (מ"מ).

ספר שמות

<p>הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני בשעתא דאנא אזיל בין עמא ואי דוד מלכא אמר הכי שאר בני עלמא על אחת כמה וכמה ואנא כמה אנא שפיל לבא ומאיך עינא קמי מלכא קדישא וחס לי דבמלין קדישין דאורייתא ירום לבאי בכה ודמעוי נפלין על דיקניה:</p>	<p>ועוסק בתורה. "ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני", בשעה שאני הולך בין העם. ואם דוד המלך אמר כך, שאר בני העולם על אחת כמה וכמה. ואני כמה אני שפל לב עם עין נמוכה לפני המלך הקדוש, וחלילה לי שבדברים קדושים של התורה ירום לבי. בכה ודמעותיו נופלות על זקנו.</p>
<p>אמר סבא לאי בחילא כמה שפיראן דמעין על דיקנך כמה דהוה שפיר משחא טבא כד הוה נחית על דיקנא דסבא [טבא] דאהרן אימא מילך סבא</p>	<p>אמר זקן, עיף בכח, כמה יפות הדמעות על זקן שלך, כמו שהיה יפה השמן הטוב, כשהיה יורד על הזקן של הזקן הטוב אהרן. אמור דברך זקן,</p>
<p>קב/א</p>	
<p>דהא מלכא קדישא הכא שאר בני נשא דעלמא דקא אסתלקו מניה ושבקו רוחא בהווא מאנא דהו משתמשי ביה ואתנסיבת ואתא אחרא ואעיל בהווא מאנא רוחא אחרא מה אתעביד מהווא קדמאה כמה דאתמר:</p>	<p>שהרי המלך הקדוש כאן. שאר בני אדם של העולם שהסתלקו ממנו, והשאירו רוח באותו כלי, שהיו משתמשים בו, ונשאה, ובא אחר והכניס לאותו כלי, רוח אחרת, מה נעשה מאותו ראשון, כמו שנתבאר.</p>
<p>תא חזי כמה עלאין גבוראן⁴⁴³⁰ דמלכא קדישא דקא עביד ומאן יכיל למללא לון כד האי ובעלהו (בעלא) תניינא אתי ואעיל רוחא בהווא מאנא רוחא קדמאה מקטרגא בהאי רוח דעאל ולא אתיישבן כחדא⁴⁴³¹:</p>	<p>בא וראה כמה עליונים גבורות המלך הקדוש שהוא עושה, ומי יכול להגיד אותם. כשהבעל השני הזה בא ומכניס רוח לאותו כלי, הרוח הראשונה מקטרגת ברוח הזו שנכנסה ולא מתיישבות כאחד.</p>
<p>ובגיני כך אתתא לא אתיישבת כדקא יאות בהדי בעלה תניינא⁴⁴³² בגין דרוחא קדמאה מכשכשא בה וכדין איהי דכירת ליה תדיר ובכאת עליה או אתאנחת עליה⁴⁴³³ דהא רוחא דיליה מכשכשא במעהא כחויא ומקטרגא בהדי רוח</p>	<p>ולכן האשה לא מיושבת כראוי עם בעלה השני, משום שהרוח הראשונה מכשכשת בה, ואז היא זוכרת אותו תמיד, ובוכה עליו או נאנחת עליו, שהרי רוחו מכשכשת במעיה כנחש ומקטרגת עם הרוח האחרת שנכנסה בה מהבעל</p>

⁴⁴³⁰ עי' ז"ח ב ע"ג, שפי' המושג "גבורות ה'" היינו מידות של ה'.

⁴⁴³¹ והנה כל הבנים הנולדים משם ואילך הם נעשים בכח ההוא רוחא דשבק בה בעלה, וכולם לוקחים דבר מועט ואיזה ניצוץ מן ההוא רוחא, עד שנשלם ההוא רוחא. וכיון שנשלם ההוא רוחא, ולא נשאר באשה כלום מן ההוא רוחא אין האשה יולדת עוד (שעה"כ ק"ש ו), אח"כ מאז ואילך, כשחוזרים להזדווג יחד נותן הזכר טיפת מ"ד בנקבה, בגו ההוא כלי הנק' רוחא דגניז בגווה, ואז מצטייר שם צורת הולד (שעה"ק סב ע"א).

⁴⁴³² היינו באשה שלא חייבת ביבום ומתחנתת פעם ב', אין לה את הסגולה של יבום שהרוחות מתאחדים אחרי שאינו גואל (של"ה כי תצא תורה אור ג').

⁴⁴³³ המת הניח שם רוח, וזה שבא עתה כמו כן נותן בה רוח, והראשון מתעורר על השני, ועל כן המו מעיה לו (ע"פ ירמיה לא יט) ודמעתה על לחיה (ע"פ איכה א ב) וזוכרה אותו, ובכך כל דאליים גבר, לפעמים האחרון נוצח את הראשון ומגרש אותו, ולפעמים הראשון נוצח את השני ומת האיש האחרון. ולכן הנושא אלמנה מסוכן הרבה, כי לא ידע איך יפול דבר. ומטעם זה נשאת לשנים לא תנשא עוד, כי אחרי שכבר הוחזק הרוח הראשון בנצחון, לא ישוב אחור ימינו ועצום בכחו לכל יבא. ובאחרית דבריו אמר [של הזהר], כי הנצחון נתן למי שהוא בן זוגה. כי אם הראשון איננו בן זוגה, רק שננתה לו עד יזכה בעלה בה כענין תמר ורות, כמובא בספר הזוהר במקומות רבו מספור, אז נדחה הראשון מפני השני. ואם הראשון הוא בן זוגה, יתרחק זה השני לפעמים, אם לא רב חילו (של"ה שם).

ספר שמות

<p>אחרא דעאל בה מבעלה תנינא עד זמן סגי מקטרגין דא בדא⁴⁴³⁴:</p>	<p>השני, עד זמן רב מקטרגים זה בזה.</p>
<p>ואתערון (ואתער)⁴⁴³⁵ דא דעאל לההוא (אתערון) דהוה קדמאה ולבתרו דא קדמאה נפיק ואזיל ליה ולזמנין דדחי דא קדמאה לההוא תניינא ואתעביד ליה מקטרגא עד דאפיק ליה מעלמא ועל דא תנינן דמתרין ולהלאה לא יסב בר נש להאי אתתא⁴⁴³⁶ דהא מלאך המות אתתקף בה ובני עלמא לא ידעין דהא רוחא כיון ודאתתקפו (דאתקפו) וקא נצח לההוא רוחא אחרא תניינא מכאן ולהלאה לא יתערב בר נש אחרא בהדה:</p>	<p>מתעורר זה שנכנס לאותו שהיה בתחילה, אחר כך זה הראשון יוצאת והולכת לה, ולפעמים שדוחה הראשונה הזו, את אותה השניה, ונעשית לה מקטרג, עד שמוציאה אותה מן העולם. ועל זה שנינו (יבמות סד ע"ב) שמשנים ומעלה לא ישא אדם את האשה הזו, שהרי מלאך המות התחזק בה. ובני העולם לא יודעים, שהרי הרוח, כיון שנתחזק ונצח את אותה הרוח האחרת השניה, מכאן והלאה לא יתערב איש אחר עמה.</p>
<p>חברייא הא ידענא דבאתר דא אית לכו למקשי ולימא אי הכי לא מית בדינא האי תניינא ולא דיינין ליה מלעילא תא חזי כלא איהו בדינא דינצח פלוני לפלוני או דלא יקטרג עליה פלוני לפלוני ומאן דנסיב ארמלתא כמאן דעאל בימא ברוחין [ועלעולין] תקיפין בלא חבלין ולא ידע אי יעבר בשלם אי יטבע גו תהומי ואי דא דעאל ההוא רוחא תניינא ואתתקפו (אתקפו) ונצח לההוא קדמאה ההוא קדמאה נפק מתמן ואזיל ליה לאן אתר אזיל ליה ומה [תעביד] ואתעביד [יתעביד]:</p>	<p>חברים, הרי ידענו שבמקום זה יש לכם להקשות ולומר, אם כך, השני הזה לא מת בדין ולא דנו אותו מלמעלה. בא וראה, הכל הוא בדין, שינצח פלוני את פלוני, או שלא יקטרג עליו פלוני לפלוני. ומי שנושא אלמנה, כמו שנכנס לים ברוחות עזות בלי חבלים, ולא יודע אם יעבור בשלום או יטבע לתוך התהומות. ואם זה שהכניס אותה הרוח השניה התחזק ונצח את אותו הראשון, אותו הראשון יוצא משם והולך לו. לאיזה מקום הולך לו, ומה נעשה [אתו].</p>
<p>סכא סכא מה עבדת השבת דתמלל זעיר ונפקת להאי הא עאלת באתר דלא עאל בר נש אחרא מן יומא דדואג ואחיתופל עבדו בעיין אלין באינון ארבע⁴⁴³⁷ מאה בעיי דהוו בעאן על מגדלא דפרח</p>	<p>זקן זקן, מה עשית, חשבת שתדבר מעט, ויצאת לזה, הרי נכנסת למקום שלא נכנס לשם איש אחר. ומיום שדואג ואחיתפל עשו קשיות אלו, באותם ארבע</p>

⁴⁴³⁴ לפי זה מובן מצות חליצה, ועי' שער הפסוקים - פרשת תצא: וירקה בפניו וכו'. ארז"ל צריך שיהיה רוק ולא דם, ואם היו צחצוחי רוק מעורבים בדם יצא. והענין הוא, כי כשהאדם נושא אשה, הוא נותן בנקבה חלק ממנו ממש, זהו טעם למ"ש רז"ל, שאין ראוי לישא אשה אלמנה כלל, וכמ"ש חז"ל אל תבשל בקדרה שבשל בה חבירך, מפני שאותו הרוח מכשכש במעיה, ומתקוטט עם אותו אדם הנושא אותה. וכשאדם רוקק, בהכרח משליך עם אותו רוק קצת רוח חיוני ממש, וזהו ענין וירקה בפניו, שאותו הרוח של בעלה, שהיה בה, היא פורשת אותו ממנה, ע"י החליצה והרקיקה הזו, ואין זו האשה כאלמנה, שנשאר בה אותו הרוח כל י"ב חדש, אלא מיד אחר שנחלצה, היא משלכת אותו החוצה, ע"כ. לפי זה מובן למה זה דווקא באלמנה ולא בגרושה, וכן מובן למה זה לא היה חסרון אצל תמר.

⁴⁴³⁵ ואי אעבר (דפ"ו).

⁴⁴³⁶ פי' שהאיש השני שמת ודאי רוחא קדמאה נצח ליה, וכיון שהוחזק רוחא קדמאה שנוצח מפני שהיא בת זוגו כמ"ש הזהר לקמן, לכך לא תנשא לשום אדם משם ואילך (מ"מ).

⁴⁴³⁷ בגמ' חגיגה כתוב ש' הלכות, ועי' בהגר"א בספד"צ יד ע"א: מגדל הפורח באויר, שהן שלש אוירין בג' תחומין, וזהו מגדל הפורח באויר השלישי, שהוא יוצא מגרון, ולכן נאמר צוארך כמגדל השן, ובינה הוא ש' כידוע, ולכן שלש מאות הלכות במגדל הזה (חגיגה טו ע"ב), והוא הל' של מגדל הזה, כידוע שכל ההלכות אלו הוא על גגו של ל' הפורח באויר, ועל בינה נאמר (חגיגה י ע"א) היתר נדרים פורחין באויר. ועי' ע"ח שער הנסירה פרק ה: והנה מחצי ת"ת דא"א נתהוו בז"א חכמה דיליה, ומיסוד דא"א נעשה בז"א בינה שבו, ונעשה יסוד דא"א נשמה אליו, וזה הבחי' של יסוד דא"א בהתלבשותו בבינה דז"א נקרא (חגיגה טו ע"ב) מגדל הפורח באויר וכו'. וזה נקרא מגדל הפורח

ספר שמות

<p>באורא⁴⁴³⁸ ולא אתיב עלייהו בר נש עד דאתא שלמה מלכא ובירר לון כל חד וחד על תקוניה סבא סבא רוא עלאה דהוה טמירא אתית לגלאה מה עברת:</p>	<p>מאות קשיות שהיו מקשים על מגדל הפורח באויר, ולא השיב עליהן איש, עד שבא שלמה המלך ובירר אותם, כל אחד ואחד על תקונו. זקן זקן, הסוד העליון שהיה טמיר באת לגלות, מה עשית.</p>
<p>סבא סבא בקדמיתא הוה לך לנטרא ארחך ותסתכל ברישך אבל השתא לאו שעתא לאתטמרא סבא אהדר בתקפך ההוא רוח דנפק לאן אזל בכה ואמר חבריא כל הני בכיין דקא בכינא לאו בניניכו הוא אלא דחילנא למארי עלמא דגלינא ארחין סתימין ובלא (בלי) רשו אבל גלי קמיה וקודשא בריך הוא דלא ליקרא דילי עבידנא ולא ליקרא דאבא אבל רעותי לפולחנא דיליה ואנא חמינא יקרא דחד מנייכו בההוא עלמא⁴⁴³⁹ ואחרא ידענא דהכי הוא אבל לא גלי קמאי והשתא חמינא:</p>	<p>זקן זקן, בתחלה היה לך לשמור דרכך ותסתכל בראשך, אבל עכשיו אינה שעה להתחבא. זקן חזר בכחך, אותה הרוח שיצאה, לאן הולכת. בכה ואמר, חברים כל הבכיות הללו שאני בוכה, אינם בגללכם, אלא מפחד אני לרכון העולם, שאני מגלה דרכים נסתרות בלי רשות. אבל גלוי לפני הקדוש ברוך הוא, שלא לכבודי עשיתי, ולא לכבוד אבי, אבל רצוני הוא לעבודתו, ואני רואה הכבוד של אחד מכם באותו עולם. ואחרי שידעתי שכך הוא, אבל לא גלוי לפני, ועכשיו ראיתי.</p>
<p>תנינן דחיין גברא מקמי גברא בכמה ארחין סתימין⁴⁴⁴⁰ אתדחיין ההוא רוחא קדמא דאתדחי מקמי ההוא תנינא לאן אזיל ההוא רוחא נפיק ואזיל ומשטטא בעלמא ולא ידע ואזיל לנו קברא דההוא בר נש ומתמן משטטא בעלמא ואתחזי בחלמא לבני נשא וחמאן בחלמא דיוקנא דההוא בר נש ואודע לון מלין לפום ארחיה דההוא רוחא קדמא[ה] דקא אתמשך מניה כמה דאיהו בההוא עלמא הכי משטטא האי [ואודע בהאי עלמא] (והכי אודע בהאי):</p>	<p>שנינו, דוחים איש מפני איש, בכמה דרכים נסתרות נדחים אותה הרוח הראשונה שנדחתה מלפני אותה השניה. לאן הולכת אותה הרוח, יוצאת והולכת ומשוטטת בעולם, ולא ידוע. והולכת לקברו של אותו האיש, ומשם משוטטת בעולם. ונראית בחלום לבני אדם, ורואים בחלום את דמות אותו האיש, ומודיע להם דברים לפי דרכה של אותה הרוח הראשונה שנמשכה ממנו, כמו שהוא באותו עולם, כך משוטטת זו ומודיעה בעולם הזה.</p>
<p>והכי אזיל ומשטטא בעלמא ופקדת תדיר לההוא קברא עד⁴⁴⁴¹ זמנא דרוחות פקדן ולגביו (לבי) קבריהו דגופין כדין האי רוחא אתחבר בההוא רוח דיליה ואתלבש ביה ואזיל ליה כד עאל ומתלבשת בה והולך לו. כשנכנס</p>	<p>וכך הולך ומשוטט בעולם ופוקדת תמיד את אותו הקבר, עד הזמן שהרוחות פוקדות לקברות הגופים. אז הרוח הזו מתחברת באותה רוח שלו, ומתלבשת בה והולך לו. כשנכנס</p>

באור, כי היסוד נקרא מגדל, כמ"ש (משלי יח ז) מגדל עוז וגו', והוא שם פורח באמצע בכח הארה היורד אליו וכו'.

⁴⁴³⁸ [ובו נבאר הקדמה א' והיא – מכת"י] אחת מת' שאלות, שהיה ששואל דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר. דע, כי מדת הגלגול נוהגת באנשים הזכרים, ולא בנשים הנקבות. וז"ס פסוק דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת. ר"ל, דור הולך ודור בא, והם האבשים המתגלגלים. אבל הארץ שהם הנשים הנקראות ארץ כנודע, לעולם עומדת, ואינם חוזרות בגלגול (שעה"ג הק' ט).

⁴⁴³⁹ מכאן סיוע למ"ש האריז"ל בס' ק"י שצדיק זה בא מאותו העולם, דליכא לפרושי מ"ש ואנא חמינא ברוה"ק קאמר דא"כ מאי קאמר ואחרא וכו' לא גלי קמאי, דכיון שברוה"ק ידע למה לא ראה רק חד מנייהו. אלא ודאי ראה ממש אותו בג"ע, ולאחר לא ראה לפי שכל צדיק יושב עם בני מחיצתו שהם משרשו, ולכך חד שהיה משרשו ראהו ואחרא שאינו משרשו לא ראה, וכן כתב הר"ש וכן כתב הר"ש בן אלקאביץ בספר שרש ישי שצדיק זה בא מאותו עולם (מ"מ).

⁴⁴⁴⁰ וילך רפד ע"א (הערת הזהר).

⁴⁴⁴¹ אחורי הדף (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>למקומו, מתפשט ממנו ויש לו מקום באותן הבלים בגן עדן,</p>	<p>לדוכתיה אתפשט מניה ודוכתא (אחרא) אית ליה באינון (רוחי) [הבלין] בגן עדן⁴⁴⁴²</p>
<p>באותם היכלות של גן עדן בחוץ לפי דרכי כל אחד ואחד ושם נסתר.</p>	<p style="text-align: center;">קב/ב</p> <p>באינון היכלין (דגן עדן או) לבר לפום ארחוי דכל חד וחד ותמן אתטמר:</p>
<p>וכשהרוחות פוקדות את העולם הזה, שהמתים נזקקים אל החיים, הם לא נזקקים אלא רק באותה משיכת הרוח, ובה מתלבשת רוח אחרת. ואם תאמר, אם כך אז זו תועלת לרוח, והאשה הזו עושה תועלת לכל. לא כך, שאלמלא לא נשאה לאחר, ואותה הרוח הראשונה לא היתה נדחית מלפני האיש האחר הזה, תועלת אחרת היתה לו בצורה אחרת, ולא תהיה יגעה בעולם כמו שהיה, ולא תזדקק לאלו שחיים בעולם הזה, כמו שהיתה משוטטת כאן וכאן.</p>	<p>וכד רוחין פקדן להאי עלמא דמתין נזקקין לגבי חיין לא נזקקין אלא בההוא משיכו דרוחא וביה אתלבש רוחא אחרא ואי תימא אי הכי תועלתא איהו לרוחא והאי אתתא תועלתא עבדת לכלא לאו הכי דאלמלא לא אתנסיבת לגבי אחרא והאי רוחא קדמאה לא מתדחייא מקמי האי גברא אחרא תועלתא אחרא הוה ליה בגוונא אחרא ולא יהא לאי בעלמא כמה דהוי ולא יזדקק לגבי חיין דהאי עלמא כמה דהוי משטטא הכא והכא:</p>
<p>אם כן, הזווג השני של האשה הזו לא היה מלמעלה, ואתה אומר שנדחה איש מפני איש, ואמרנו שהבעל השני שנשא את האשה הזו, היא בת זוגו ממש, ואותו הראשון לא היה ממש בן זוגה, והשני היה שלה. וכשהגיע זמנו, נדחה זה מפניו, ודאי זה כך. שהרי לא נדחית אותה הרוח הראשונה שהיתה באשה הזו, אלא בשביל השני הזה, שהוא בן זוגה (השני שהיא בת זוגה).</p>	<p>אי הכי זוגא תניינא דהאי אתתא לא הוי מלעילא ואת אמרת דאתדחייא גבר מקמי גבר⁴⁴⁴³ [ואמינא] (ואמרנא) דהאי בעלא⁴⁴⁴⁴ תניינא דנסיב לאתתא דא איהי בת זוגיה⁴⁴⁴⁵ ממש וההוא קדמאה לאו בר זוגיה ממש הוה והאי תניינא דיליה הוה וכד מטא זמניה אתדחייא דא מקמיה ודאי הכי הוא דהא לא אתדחייא ההוא רוח קדמאה דהוה בהאי אתתא אלא בגין דהאי תניינא דאיהו בר זוגה [תניינא איהי בת זוגא] ואיהו בת זוגא (האי תניינא):</p>
<p>וכל אותם השניים שנדחים מלפני הראשונים, הראשונים היו בני זוגם ולא אלה. ולכן אין להם קיום עמם, ונדחית הרוח השניה מלפני הרוח הראשונה. ולכן מי שנושא אלמנה, קוראים עליו "ולא ידע כי בנפשו הוא", "כי חנם מזרה הרשת וגו'", ולא ידוע אם היא בת זוגו ממש ואם לא.</p>	<p>וכל אינון תניינין דאתדחייין ומקמי קדמאין⁴⁴⁴⁶ (לקדמאין) קדמאין הוו בני זוגיהו ולא הני ובגין כך לא אית לון קיומא בהדיהו ואתדחייא רוחא תניינא מקמי רוח קדמאה ובגין כך מאן דנסיב ארמלתא קרינן עליה (משלי ז כג) ולא ידע כי בנפשו הוא (שם א יז) כי חנם מזורה הרשת וגו' ולא ידע אי היא בת זוגיה ממש אי לאו:</p>
<p>אלמנה שלא נשאת, אף על גב שבא בן זוגה והיא לא רוצה להנשא, הקדוש ברוך הוא לא כופה אותה מן הדין,</p>	<p>ארמלתא⁴⁴⁴⁷ דלא נסיבת⁴⁴⁴⁸ אף על גב דאתי בר זוגה ואיהי לא בעאת לאתנסבא קודשא בריך הוא לא כייף לה מן דינא וקודשא בריך הוא אזמין</p>

⁴⁴⁴² "באינון רוחי בגן עדן" מוסגר בדפ"ק.

⁴⁴⁴³ עי' לעיל ח"א רכט ע"א.

⁴⁴⁴⁴ בעלה (דפ"ו).

⁴⁴⁴⁵ איהו בת זוגה (דפ"ו).

⁴⁴⁴⁶ נמחק בדרך אמת.

⁴⁴⁴⁷ נשמטה פה ההגהה שבדפ"ו כי כתב הרב ז"ל שהוא שבוש ולכן לא שמנוה (הערת הזהר). וז"ל: וסימנך על סוס לא נרכב בגי' אלמנה (דפ"מ).

⁴⁴⁴⁸ פי' מסקנא דתירוצא הוא, ור"ל דלעולם זווג זה השני מקב"ה הוי, ומה דאמרן דאתתא דא גרמא ליה דליהוי לאי בעלמא, כן הוא, דאם לא רצתה להנשא לא מפקדא (מ"מ).

ספר שמות

<p>לההוא בר נש אתתא אחרא [ולית עלה דינא בהאי לההוא] וולית עלה בי דינא בהאי בההוא (ולא עאלת בדינא כהאי בההיא) עלמא ואף על גב דלית לה בר דהא אתתא לא אתפקדת אפריה ורביה כמה דאוקמוה:</p>	<p>והקדוש ברוך הוא מזמין לאותו האיש אשה אחרת, ואין עלה דין בזה לאותו העולם, ואף על גב שאין לה בן, שהרי אשה לא מצווה על פריה ורביה, כמו שבאררה (יבמות סה ע"ב).</p>
<p>אתתא דא דלא אתנסיבת זמנא תניינא ההוא רוח דשבק בה בעלה מה אתעביד מניה יתיב תמן תריסר ירחי ובכל ליליא וליליא נפיק ופקדא לנפשא ואתהדר לאתריה לבתר תריסר ירחי דקא אסתלק דינא דההוא גברא⁴⁴⁴⁹ דהא כל אינון תריסר ירחי הא רוחא אתכפייא בעציבו כל יומא לבתר תריסר ירחי נפיק מתמן⁴⁴⁵⁰ ואזיל וקיימא לתרע גן עדן⁴⁴⁵¹ ופקדא להאי עלמא לגבי ההוא מאנא דנפיק מניה וכד האי אתתא אסתלקת מעלמא ההוא רוח נפיק ואתלבש בההוא רוח דילה⁴⁴⁵² וזכאת ביה לגבי בעלה [ונהרין] (ונדרין) תרווייהו כדקא יאות בחבורא חדא:</p>	<p>האשה הזו שלא נשאה פעם שניה, אותה הרוח שהשאיר בה בעלה, מה נעשה ממנה. יושבת שם שנים עשר חדשים, ובכל לילה ולילה יוצא ופוקד את הנפש וחוזר למקומו. אחר שנים עשר חדשים, כשהסתלק דינו של אותו האיש, שהרי כל אותם שנים עשר חדשים, זו הרוח כפופה בעצבות כל יום. אחר שנים עשר חדשים, יוצאת משם והולכת ועומדת בשער גן עדן, ופוקדת את העולם הזה אל אותו הכלי שיוצאת ממנו. וכשהאשה הזו מסתלקת מן העולם, אותה הרוח יוצאת ומתלבשת באותה הרוח שלה, וזוכה בה לבעלה, ושניהם מאירים כראוי בחבור אחד.</p>
<p>כיון דאתינא להאי אתר השתא אית לגלאה ארחין סתימין דמארי עלמא דלא ידעין בהו בני נשא וכלהו אזלין בארע קשוט (כמה דאת אמר) (הה"ד) (הושע יד י) כי ישרים דרכי יהוה וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם⁴⁴⁵³ ובני נשא לא ידעין</p>	<p>כיון שבאנו למקום זה, עכשיו יש לגלות דרכים נסתרות של רבון העולם, ולא יודעים בהם בני אדם, וכולם הולכים בדרך אמת, כמו שנאמר "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם". ובני אדם לא יודעים ולא</p>

⁴⁴⁴⁹ עי' ח"א דף רלח ע"ב: דינא דחייבי דגיהנמ תריסר ירחין. ועי' עוד שם סח ע"ב.

⁴⁴⁵⁰ מכאן נראה שאחר "ב חדש שמת בעלה, מי שנושא אותה אינו מסוכן כל כך, יען שכבר הלך משם ההוא רוחא (מ"מ).

⁴⁴⁵¹ אחורי הדף (הערת הזהר).

⁴⁴⁵² פ' רוחא קדמאה שהניח בה בעלה הוא מתלבש ברוח דילה בסוד נקבה תסובב גבר (מ"מ).

⁴⁴⁵³ עי' אד"ר קמד ע"א: זכאה חולקיה דמאן דידע וישגח בהון ולא יטעי בהון דמלין אלין לא אתיהיבו אלא למארי מארין ומחצדי חקלא דעאלו ונפקו דכתיב כי ישרים דרכי יי' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם (הושע יד). [תרגום: אשרי חלקו של מי שיודע ומשגיח בהם ולא יטעה בהם, כי אלו הדברים אינם נמסרים אלא לבעלי הבעלים וקוצרי הפרדס שנכנסו ויצאו שנאמר "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם".] למארי מארין - אלו שיש להם את כל המדות טובות, או שלהם נתגלו כל האורות במדה נכונה, והיינו בסוד המתקלא (ב"ע רנז ע"א). ומחצדי חקלא - שכל מגמתם היא לבער קוצים מן הכרם. ובזה גורמים הם לזיווג, דהיינו סוד זריעת השדה העליונה (ב"ע רנז ע"א). דעאלו ונפקו - כלומר שלא טעו בשום דבר, ובבחינת מה שאמרו על ר' עקיבא שנכנס בשלום ויצא בשלום (חגיגה טו ע"ב) (ב"ע רנז ע"א). דכתיב כי ישרים דרכי יי' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם (הושע יד) - זו ראייה לכך שאין ראוי לגלות דברים אלו אלא למי שהוא בבחי' "מחצדי חקלא". וביתר ביאור, הנה הקלי' מתעוררים מאוד על מי שעוסק בחכמה זאת, שכן על ידי לימוד זה "גחלים אתה חותה על ראשו" (משלי כה כב) של הקלי', והם מתבערים מן העולם על ידי לימוד זה. ולכן כל מגמתם של הקלי' הוא לקטרג על האיש הזה הרוצה לבטלם, והם מטעים אותו, בהראותו כמה דברי שקר בסוד תערובת הסיגים המעורבים בתוך ניצוצי הקדושה. ועליהם הוא שנאמר ופושעים יכשלו בם". משא"כ הצדיקים הגדולים, אשר מצוה גדולה היא לגלות להם, שכן בזה מרחיבים הם את גבולות הקדושה ומבערים קוצים מן הכרם. ועליהם הוא שנאמר "צדיקים ילכו בם" וכו' (ב"ע רנז ע"א).

ספר שמות

<p>ולא משגיחים, כמה הם עליונים מעשי הקדוש ברוך הוא וכמה הם שונים [זו מזון]. ובני העולם לא יודעים, וכולם בדרך אמת, שלא סוטים ימינה ושמאלה.</p>	<p>ולא משגיחים כמה אינן עלאין עובדין דקודשא בריך הוא וכמה משניין אינן⁴⁴⁵⁴ ובני עלמא לא ידעין וכלהו בארח קשוט דלא סמאן לימינא ולשמאלא:</p>
<p>הני [דקא] (דמתגלגלין דקא אתתרכו בתרוכין [מהאי] (מההוא) עלמא⁴⁴⁵⁵ ולית לון בת זוג [בת זוג] דקא מזדווגן בהאי עלמא מאן אינן נשין דקא מזדווגן בהדייהו בהאי עלמא דהא [כל וכלהו בני נשא אית לון] (תריך לה ולית ליה בת זוג כאינן גברין דלא תריכו וקא מזדווגן בהדי נשייהו ולכלהו [אית] בת זוג בר מהאי:</p>	<p>אלה שמתגלגלים, שגורשו בגרושין מאותו העולם ואין להם בת זוג. בת הזוג שהם מזדווגים בעולם הזה, מאיפה הן אותן נשים שמזדווגות עמם בעולם הזה. שהרי לכל בני האדם יש בת זוג חוץ מזה.</p>
<p>חמו השתא כמה אינן רברבין ועלאין גבורן דיליה תנינן מאן דמתרך אתתיה קדמאה מדבחה אחית עלוי דמעין⁴⁴⁵⁶ ומדבחהו אמאי אלא הא אמינא דכל נשין ודעלמא (דהאי עלמא) בדיוקנא דהאי מזבח קיימין ועל דא⁴⁴⁵⁷ ירתאן אינן שבע ברכאן דכלהו מכנסת ישראל אינן ואי איהו</p>	<p>ראו עכשיו, כמה גדולים ועליונים גבורותיו. שנינו, מי שמגרש אשתו הראשונה, מזבח מוריד עליו דמעות (גיטין צ ע"ב). למה מזבח. אלא הרי אמרנו, שכל נשות העולם עומדות בדמות המזבח הזה, ועל זה הן יורשות שבע ברכות, שכולן הן מכנסת ישראל. ואם הוא</p>
<p>קג/א</p>	
<p>מתרך לה אהדר אבנא ונ"א דמדבחהו עלאה לגרעונא מאי טעמא בגין דמתחברן תרוכין בהדי הדי⁴⁴⁵⁸:</p>	<p>מגרש אותה, חוזרת האבן (של המזבח) העליון לגרעון. למה. משום שמתחברים הגרושין זה עם זה.</p>

⁴⁴⁵⁴ עי' תיקר'ז ק ע"ב: תא חזי כמה נהרות אינן משניין דא מן דא אית נהר ואית נהר אית נהר מנהורא דלעילא דאתקרי נהרא דמיא דאורייתא דאתמר בה תורת חכם מקור חיים ואית נהר דאתקרי (תהלים מו ה) נהר פלגיו דכמה פלגין עמיקין תליין מניה דאתמר בהון (משלי כא א) פלגי מים לב מלך וגו' ואית נהר דאתקרי נחל קדומים דאתמשך מעלאין.

⁴⁴⁵⁵ עי' תיקר'ז כג ע"א: בזמנא דישראל נטרין שבתא בזכור ושמור בדחילו ורחימו אתמר בהון לא תקח האם על הבנים ואם לאו כתיב בהון שלח תשלח וגו' תרין תרוכין. בהגר'א: תרין תרוכין - ר"ל, לכך נאמר שלח תשלח, כמ"ש לקמן חד מבית ראשון וחד מבית שני, והן ב' השכינות כמ"ש בהקדמה (ד ע"א), וכן הוא בכל המצות, ע"כ. היינו שבכל מצוה יש ב' בחינות, והם זיווג, ולכן מי שנתגרש בגירושין (לשון רבים) לא זוכה לבת זוג.

⁴⁴⁵⁶ עי' גיטין צ ע"ב: אמר רבי אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנאמר וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה מאין [עוד] פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעורך אשר אתה בגדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך. ועי' יהל אור ח"ב לג ע"ב: המשכן הוא בהיכל הרצון כמ"ש, ט' כלים בו שלש של ג' וכו', ארון וכפרת וכרובים נגד ג"ר דק"ק, ושאר ו' כלים הן בהיכל הרצון סוד המשכן נגד ו' היכלות אשר בו וכו', כיוור וכנו ומזבח החצון נגד ג' היכלות הראשונות כסדר מלמעלה למטה וכו', מזבח החיצון היכל הראשון, והוא היכל זה [היכל ו' - רצון], וז"ש מזבח מוריד עליו דמעות. ואמר אשתו ראשונה כמ"ש והוא חברתך ואשת בריתך, והוא אשתו ראשונה כמ"ש אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי כו', ואמר "ולקחת רצון מידכם", שכאן הוא הרצון, היכל הרצון. ואמר "על כי ה' העיד וכו'" שהוא מזווגן, והוא עדותם, כמ"ש שבטי י"ה עדות לישראל, ואמר ש"ה עדותם, הראובני וכו', וכן באיש ואשה י"ה כנ"ל.

⁴⁴⁵⁷ נשא קפד ע"א (הערת הזהר).

⁴⁴⁵⁸ פי' רוחא ערטילאה שהיה מגורש למעלה, ועכשיו שנשא זו המגורשת, נתחברו התרוכין בהדי הדדי. וז"ש לקמן "ותירוכין מתחברן כחדא תירוכין דההוא עלמא ותירוכין דהאי עלמא". ולפי זה בב' דברים המגרש אשתו ראשונה פוגם במלכות ח"ו: א', כיון דכולהו נשי אינן בדיוקנא דהאי מזבח קיימין, א"כ כיון שגירשה מגיע פגם קצת למעלה. ב', כיון שהמגורשת מתחברת עם המגורש מתחברן תירוכין וכו'. א"כ אשה זו שהיתה נשואה למי שהוא במדרגת ז"א, עכשיו היא נשואה לדיוקנא תתאה, ובזה ג"כ יש פגם למעלה ח"ו, וז"ש הזהר בסמוך, ומה דהות ההיא אתתא בדיוקנא

ספר שמות

<p>ורוא דא דכתיב (דברים כד א) וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה וגו' ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר ממשמע דאמר והלכה והיתה [לאיש] לא ידענא דאיהי לא⁴⁴⁵⁹ אזלא לגבי בעלה [נ"א דליתיה ההוא] ודלית ההוא דתריך לה מאי (לאיש) אחר אלא כמה דאתמר אחר תנן ואחר כתיב ואחר קרינן ליה דכתיב (איוב ה יט) ומעפר אחר יצמחו ותרוכין מתחברן כחדא תרוכין דההוא עלמא ותרוכין דהאי עלמא ומה דהות האי אתתא בדיוקנא עלאה [הא אשתעבד] (דא אשתעבדא) לדיוקנא תתאה קרינן ליה אחר:</p>	<p>וסוד זה שנאמר "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה וגו' ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר". ממשמע שאמר "והלכה והיתה לאיש", לא ידענו שהיא לא הולכת אצל בעלה (שאינה אותו) שגרש אותה. מה זה "אחר". אלא כמו שנאמר, שנינו "אחר", כתוב "ואחר", קוראים אותו "ואחר". שנאמר "ומעפר אחר יצמחו". והגרשים מתחברים כאחד, גרשים של אותו העולם וגרשים של העולם הזה. ומה שהאשה הזו היתה בדמות עליון, הרי השתעבדה לדמות תחתון, קוראים לו אחר.</p>
<p>וקרינן ליה אחרון אחרון מנלן דכתיב (שם יט כה) ואחרון⁴⁴⁶⁰ על עפר יקום והכא כתיב (דברים כד ג) ושנאה האיש האחרון או כי ימות האיש האחרון אחרון שני מבעי ליה ואי תימא דלא תזדווג אפילו לעשרה דא בתר דא לאו הכי וכי ולבעלה (לבעלא) דא תזדווג ולא לאחרא מאי אחרון:</p>	<p>וקוראים לו אחרון. מנין לנו אחרון. שנאמר "ואחרון על עפר יקום", וכאן נאמר "ושנאה האיש האחרון [וכו'] או כי ימות האיש האחרון". "אחרון", היה צריך להיות "שני". ואם תאמר שלא תזדווג אפילו לעשרה זה אחר זה, לא כך, וכי לבעל הזה תזדווג ולא לאחר, מה זה אחרון.</p>
<p>אלא דא איהו האי אחר דקאמרן ואיהו אחר ואיהו אחרון השתא אבנא מתגלגלא בקוספתא אחר אמאי אקרי הכי דהא כל בניינא נפל⁴⁴⁶¹ ואתהדר לעפרא איהו הוה מה דהוה ולא אחרא אמאי קרינן ליה אחר אוף הכי אמאי אקרי אחרון וכי אחרון איהו והא אי יתישר יאות ואי לא יהדר ויתגלגל ויתנטע כמלקדמין אמאי אקרי אחרון:</p>	<p>אלא זהו האחר הזה שאמרנו, והוא אחר, והוא אחרון. עכשיו האבן מתגלגלת בכף הקלע, למה "אחר" נקרא כך. שהרי כל הבנין נפל וחזר לעפר הוא, היה מה שהיה ולא אחר. למה קוראים לו "אחר". כמו כן כאן, למה נקרא אחרון. וכי הוא אחרון, והרי אם יתישר יפה, ואם לא, יחזור ויתגלגל וינטע כמקדם, למה נקרא אחרון.</p>
<p>אבל תא חזי כתיב (בראשית א לא) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד מאי טוב תנינן דא מלאך דטוב מאד דא מלאך המות ולכלא קודשא בריך הוא אזמין תקונוי⁴⁴⁶²:</p>	<p>אבל בא וראה, נאמר "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד". מה זה "טוב". שנינו, זה מלאך הטוב. "מאד", זה מלאך המות, ולכל הקדוש ברוך הוא הזמין תקונו.</p>
<p>תא חזי כתיב (שם ב ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן נהר דא לא שכיך לעלמין מלאפשא ולמסגי ולמעבד פירין ואל אחר אסתרם⁴⁴⁶³ ולית ליה דוכתא [נ"א תיאובתא]⁴⁴⁶⁴</p>	<p>בא וראה, נאמר "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן". "נהר", זה לא שוכך לעולמים מלרבות ומלגדל ולעשות פרות. ואל אחר הסתרם ואין לו תשוקה</p>

עילאה הא קא אשת עבדא לדיוקנא תתאה, ולעיל שאמר שנושא ברחמים, והיינו שאמרו שמא יקדמנו אחר ברחמים, הא והא איתא, פעמים נושא ברחמים ופעמים נושא המגורשת (מ"מ).

⁴⁴⁵⁹ נמחק בדפ"ק.

⁴⁴⁶⁰ קה ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁴⁶¹ פי אע"פ שהגוף הראשון מת וחזר בגוף השני, מ"מ לגבי הנשמה איהו הוה מה דהוה, וז"ש דהא כל בניינא נפל ואתהדר לעפרא (מ"מ).

⁴⁴⁶² פי' שתיקון הקדושה הוא להיות פרה ורבה, ותיקון הקלי' הוא דאסתרס ולא עביד פרי (מ"מ).

⁴⁴⁶³ הקשו האחרונים בזה א"כ מהיכן נמשך הפריה ורביה לאו"ה, אך לא קשה כלל, כי ע"י החטא הנה נמשך להזין דקליפה מאור התיקון ג"כ, שהוא אור הדעת, ועי"ז נשלמו הם למעבד תולדין

ספר שמות

<p>לעלמין ולא אפיש ולא עביד פירין 4465 דאלמלי עביד פירין יטשמש לכל עלמא:</p>	<p>לעולמים ולא מרבה ולא עושה פרות, שאלמלא עשה פרות יבלבל את כל העולם.</p>
<p>ובגין כך בר נש דגרים להווא סמר דיפוש בעלמא אקרי רע ולא חמי אפי שכינתא לעלמין דכתיב (תהלים ה ה) לא יגורך רע האי בר נש דמתגלגלא בגלגולא [דא אי] ואי [דא] איהו עבר ואתדבק בהווא אל אחר דלא עביד פירין ולא אפיש בעלמא בגין כך אקרי אחר ושמא גרים ליה איהו והוא [אחר] ואחר אקרי (אקרי) אחר ודאי:</p>	<p>ולכן אדם שגורם לאותו הצד לגדל בעולם, נקרא רע, ולא רואה פני שכינה לעולמים, שנאמר "לא יגורך רע". האיש הזה שמתגלגל בגלגול, אם עבר ונדבק באותו אל אחר שלא עושה פרות ולא מתרבה בעולם, לכן נקרא אחר, והשם גורם לו הוא, הוא אחר ונקרא אחר, אחר ודאי.</p>
<p>אחרון מקדמאה ואילך אחרון קרינן ליה ואחרון אקרי [תניינא] (תנינא מיד) ותניינא איהו ומיד אקרי אחרון והכי קרי ליה קודשא בריך הוא אחרון בגין [דייתתקן] (דאתתקן) למהוי אחרון ולא יתוב כמלקדמין תליתאה אוף הכי וכן בכל זמנין מקדמאה ואילך הכי אקרי אחרון והכי אצטריך למקרי אחרון דאלמלא אתקרי מיד תניינא הא פתיחו דפומא לאהדרא כמלקדמין והווא בניינא אסתת:</p>	<p>אחרון מראשון ואילך קוראים לו אחרון, ואחרון נקרא שני הוא, ומיד נקרא אחרון. וכך קורא לו הקדוש ברוך הוא, אחרון, משום שנתקן להיות אחרון ולא ישוב כמקדם. השלישי כמו כן, וכן בכל הפעמים מהראשון ואילך כך נקרא אחרון, וכן צריך לקרא אחרון, שאלמלא נקרא מיד שני, הרי יש פתחון פה לחזור כמקדם ואותו בנין נהרס.</p>
<p>מנלן מבית שני ודאקרי אחרון דכתיב (חגי ב ט) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון דהא מקדמאה ואילך אחרון אקרי דהא לא יהא</p>	<p>מנין לנו. מבית שני, שנקרא אחרון, שנאמר "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", שהרי מראשון ואילך נקרא אחרון, שהרי לא יהיה</p>

ופירין ג"כ (דע"ה ח"ב ט ע"ב), אלו שהיה עביד תולדות, היו מטשטשין את העולם [כמש"כ בב"ב ע"ב על הלוינת נחש בריח ונחש עקלתון] (דע"ה ח"ב ס ע"ג), עי' לעיל סה רע"א: אמר רבי אבא כד מזדווגי כחדא לא יכלי בני עלמא למיקם בהו ועל דא כתיב לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו (דברים כב י) יחדיו דייקא (דע"ה ח"ב קג ע"ג), ועי' יהל אור ח"ג ח ע"ג: חשך ג' קלי' שור חמור כלב, ומהן באה שכח"ה וכו' ושור וחמור הן ב' מדות הכוללות הכל תאוני וכעסני, שהן עשו וישמעאל, סם ונחש, וכו' וכלב בו שניהם כח הכעסני ברוח שבא מהגאווה רוח גבוה וכו'.

4464 דיקא נמי דכתיב ועץ חיים תאוה באה, משמע דהקלי' אין לה תאוה, וכתיב תאות רשעים תאבד (רח"ו).

4465 ענין זה נתבאר לעיל בפרשת ויחי בדף ר"ז ע"ב במאמר אותן תרין צפרין כו' והענין הוא במה שנתבאר שם ההפרש שיש בין הקדושה אל הקלי', כי הזכר של הקדושה יש בו תלתא מוחין, שהם חכמה ובינה ודעת. ונודע הוא כי טיפת הזרע נמשכה ממוח הדעת, שהוא האמצעי היורד ונמשך דרך חוט השדרה, כי לכן נקרא הזווג ידיעה, כמש"ה וידע אדם את חוה, וידע אלקנה את חנה אשתו על שם הדעת. אבל נוקביה דז"א, דעתה קלה, ואין בה רק תרין מוחין. וטעם הדבר הוא כי נשמות ישראל נמשכין מזווג העליון של הקדושה, ומשם יוצא להם נר"ן. כי הנפש היא מן המלכות בעצמה, אבל הרוח והנשמה הם מן זווג ת"ת ומלכות. והנה אי אפשר להעשות הזווג הזה אם לא על ידי הדעת המחבר תרין מוחין דחכמה ובינה דז"א, ומשם יוצא טיפת הזרע להוציא רוחין ונשמתין לתתא. ולכן יש בהם בישראל נר"ן, נפש ממלכות, ורוח ונשמה מזווג הנעשה מת"ת ומלכות, אשר יש בחינת דעת אל הז"א כנז'. אבל האומות אין להם לעולם, רק בחינת נפש לבד מצד הנקבה של הקליפה, כי הרוח והנשמה הבאה מן הזכר המזדווג בנקבה אינה נמשכת להם, לפי שאין אל הזכר של הקליפה מוח השלישי הנקרא דעת, אלא שני המוחין אשר כנגד חכמה ובינה בלבד. ולכן אל אחר שהוא הזכר של הקליפות אסתרס ולא עביד פירין, שהם בחי' רוחין ונשמתין של אומות העולם. וכבר ידעת מן ההיכלות דפ' פקודי כי אל אחר הוא כינוי של הזכר של הקלי', וזהו סוד מ"ש ז"ל מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו, כי כיון שהוא מרחם למי שאין בו דעת, גורם התפשטות רחמים ושפע באל אחר, הזכר של הקליפות שאין בו דעת. גם זה הוא סוד גם בלא דעת נפש לא טוב, כי נפשות אומות העולם הם נעשות בלי דעת, ולכן אינם טובות אלא הם מצד הקליפה הרעה. אבל נפשות ישראל שהם נעשות בדעת הם טובות מצד הקדושה שיש בה דעת (שער מאמרי רשב"י), ועי' ע"ח שער הקלי' פרק ב.

ספר שמות

<p>פתיתו דפומא דההוא בניינא ינפול ויתהדר כמלקדמין:</p>	<p>פתחון פה, שאותו בנין יפול ויחזר כמקדם.</p>
<p>אוף הכי דא אחרון קרינן ליה ובגין כך כתיב (דברים כד ד) לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה לא יוכל לא יקחנה מבעי ליה מאי לא יוכל אלא כיון דהאי אתתא אתדבקת באחר ונחתת לאשתעבדא בדרגא תתאה לא בעי קודשא בריך הוא דאיהו יתוב מדרגא דיליה למיהב איבא ולא תדבקא בההוא דרגא דלאו דיליה:</p>	<p>כמו כן כאן זה קוראים לו אחרון, ולכן נאמר "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה". "לא יוכל". היה צריך להיות "לא יקחנה", מה זה "לא יוכל". אלא כיון שהאשה הזו נדבקה באחר וירדה להשתעבד בדרגה תחתונה, לא רוצה הקדוש ברוך הוא שישוּב מדרגתו לתת פרי ולהדבק באותה דרגה שאינה שלו.</p>
<p>ותא חזי אי האי אתתא לא אתנסיבת אפילו תזנה בכל גוברין דעלמא אי בעי בעלה יתוב לגבה אבל אי אתדבק בנשואין לאחר [נ"א ואחר] (דא האי) לא יוכל לשוב לדרגא קדמאה דהוה בקדמיתא לגבה לא יוכל ודאי לאתבא לההוא דרגא לעלמין:</p>	<p>ובא וראה, אם האשה הזו לא נשאת, אפילו תזנה עם כל האנשים שבעולם, אם רוצה בעלה, ישוב אליה. אבל אם נדבקה בנשואין לאחר, לא יוכל לשוב לדרגתו הראשונה שהיה בתחילה, אליה לא יוכל ודאי להשיב אותה הדרגה לעולמים.</p>
<p>אחרי אשר הטמאה (דברים כד ד) תנינן דהטמאה בלביה אי הכי אפילו אי תתרחק ותזנה בלא נשואין אלא כיון דאתדבקת לאחר הא קבילת עלה חולקא דההוא סטרא ובעלה</p>	<p>"אחרי אשר הטמאה", שנינו שהוטמאה בליבו. אם כן, אפילו אם תתרחק ותזנה בלי נשואין. אלא כיון שנדבקה לאחר, הרי קבלה עליה את החלק של אותו הצד, ובעלה</p>
<p>קג/ב</p>	
<p>קדמאה דאיהו מסטרא אחרא טבא דטוב לא יהא [ביה נ"א לית ליה למיהב] וליה בהו (ביה) חולקא לעלמין ולא יפיש כלל לההוא אתר הא אם שלחה האיש האחרון או כי ימות האיש האחרון לקדמאה אסורה אבל לשאר בני נשא תשתרי דילמא תשכח אתרא כמלקדמין ואחרון יקום דיזדווג בהדא⁴⁴⁶⁶:</p>	<p>הראשון, שהוא מצד אחר, טוב, של טוב לא יהיה לו בה (אין לו לתת) חלק לעולמים, ולא ירבה כלל את אותו מקום. הרי אם שלחה האיש האחרון או כי ימות האיש האחרון, לראשון אסורה, אבל לשאר בני אדם מותרת, אולי תמצא מקום כמו מקדם, ואחרון יקום ויזדווג עמה.</p>
<p>מאן דאית ליה בנין מאתתיה קדמיתא ואעיל האי לנו ביתיה ההוא יומא אתדבק בחרבא קשיא דמתהפכא בגין תרין סטרין חד דהא תרין דחת לון לבר והשתא איהו תליתאה⁴⁴⁶⁷ ותו מאנא דאשתעבד ונ"א דאשתתף ביה אחר היך ייתי איהו למיהב ביה רוחא דיליה וישתתף בהדה ויתדבק בה לאו דאיהו אסורא אבל ודאי שתופא בישא ואיהו (איתי לביתיה ואסתכן) לגרמיה כדאמרן⁴⁴⁶⁸:</p>	<p>מי שיש לו בנים מאשתו הראשונה, ומכניס את זו לתוך ביתו, אותו היום הוא נדבק בחרב קשה שמתהפכת בשביל שני צדדים, אחד שהרי שנים היא דחתה החוצה, ועכשיו הוא השלישי. ועוד כלי שהשתעבד (שהשתתף) בו אחר, איך הוא יבא לתת בה רוחו שלו וישתתף עמה וידבק בה, לא שהיא אסורה, אבל ודאי שתוף רע הוא לעצמו, כמו שבארנו.</p>
<p>רבי לויטס איש כפר אוננו הוה חייך ומתלוצץ על אתתא דא כד חמי מאן דאזדווג בהדה והוה אמר</p>	<p>רבי לויטס איש כפר אוננו היה צוחק ומתלוצץ על האשה הזו, כשראה מי מזדווג עמה, והיה אומר "ותשחק ליום</p>

⁴⁴⁶⁶ בהדה (דפ"ו).

⁴⁴⁶⁷ פי' לא נתיישרה עמהם, שהראשון גירשה, והב' גירש או מת (מ"מ).

⁴⁴⁶⁸ מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

<p>(משלי לא כה) ותשחק ליום אחרון כתיב מאן דאתדבקת ביה באיש אחרון היוכא איהי לבתר⁴⁴⁶⁹:</p>	<p>אחרון" נאמר, מי שנדבקה בו באיש אחרון, אחר כך היא צחוק.</p>
<p>השתא אית לאדרא⁴⁴⁷⁰ ולעינא על אתר ונ"א אילנא חד רב ועלאה דהוה בעלמא וגזעא ושרשא דקשוט ואיהו עובר אבי ישי (ו)אבי דוד דהא [אתמר דאחרון⁴⁴⁷¹ הוא והוה] (אי תימא דאחר איהו) היך נפק שרשא דקשוט מגו אתר דא⁴⁴⁷²:</p>	<p>עכשיו יש לחזור ולעיין על מקום (נ"א אילן) אחד גדול ועליון שהיה בעולם, וגזע ושורש של אמת, והוא עובר אבי ישי אבי דוד, שהרי נאמר שהיה אחרון, איך יצא שורש אמת מהמקום הזה.</p>
<p>אלא עובר אתתקן בתקונא עלאה ואהדר שרשא דאילנא דקא אתהפך על תקוניה ואסתליק ביה ואתתקן כדקא יאות ועל דא אקרי עובר מה דלא זכו הכי שאר בני עלמא⁴⁴⁷³:</p>	<p>אלא עובר נתקן בתקון עליון, וחזר השרש של האילן שהתהפך על תיקונו והתעלה בו והתתקן כראוי, ועל זה נקרא עובר, מה שלא זכו כך שאר בני העולם.</p>
<p>אתא איהו פלח ואערד עקרא ושרשא דאילנא ונפק מענפין⁴⁴⁷⁴ [מריכן ואהדר (נ"א ואערד)] (מרין ואהדר) ואתקן בנופא דאילנא⁴⁴⁷⁵ אתא ישי בריה ואחסין ליה ותקין ליה ואתאחד בענפוי⁴⁴⁷⁶ דאילנא אחרא עלאה⁴⁴⁷⁷ וחבר אילנא באילנא ואסתבכו דא בדא⁴⁴⁷⁸ כיון דאתא⁴⁴⁷⁹ דוד אשכח אילנין מסתבכין ומתאחדין דא בדא כדין ירית שלטנו בארעא ועובר גרים דא:</p>	<p>הוא בא עבד ועדר את עיקר ושורש האילן, ויצא מענפים המרים וחזר ונתקן בנוף של אילן. בא ישי בנו וחיזק אותו ותיקן אותו, ונאחז בענפי האילן העליון האחר, וחבר אילן באילן, והסתבכו זה בזה. כיון שבא דוד, מצא אילנות מסובכים ומאחדים זה בזה, אז ירש השלטון בארץ, ועובר גרם את זה.</p>

⁴⁴⁶⁹ פי' מי שנשאה אחר שנדבקה עם אחר, ושיעור הכתוב ותשחק, פי' יהיה לשחוק מי שנושא אותה שנדבקה באחרון (מ"מ).

⁴⁴⁷⁰ "להדרא" דפ"ו.

⁴⁴⁷¹ בזהר הרקיע (בדפוס קארץ דף צא ע"א) הנוסח הוא דהאי אתתא דאחר (לש"ו).

⁴⁴⁷² שהרי הוא בן יבמה, ונקרא אחר שאין לו בן זוג, שהרי אשתו עמו וירד לאל אחר (זהר הרקיע צח ע"ב).

⁴⁴⁷³ מחלון וכליון, הם היו גלגול ער ואונן. ולכן נקרא אונן, שהיה אונן על אבלו וחטאו, עד שנתגלגל במחלון, ומחלו לו. כי נתקן ע"י בועז, בסוד עובד, שהיה עובד אדמתו, שהיא הנוקבא, לא כמו קודם, שהיו משחיתים זרעם לבטלה. ולכן ז"ס השכנות אשר בחצר מות, שהם הנשמות, קראוהו עובד. ולכן נקרא בנו ישי, כי בו ירש ש"י עולמות, ומה שהיה תחלה רעב בארץ, כי אין לחם שלא מכרו אדמתם, עתה ישבע לחם, וזהו לבית הלחמי (ספר הליקוטים וזאת הברכה ח).
⁴⁴⁷⁴ מאנפין (דפ"ו).

⁴⁴⁷⁵ דוד המלך ע"ה, היתה נפשו גבוהה עד מאד, אמנם ע"י חטאו של אדה"ר הקדום, מאז ירדה אל עמקי הקליפות בסטרא דנוקבא של הקליפה, וכאשר נולד דוד, היה פעם א' שיצא מן הקליפות, ולכן לא התחיל תקונו אלא מבחי' העשיה הנקראת נפש ובלבד לסבת היותו מגולגל ממדרגה השלישית כנז"ל. וז"ס הנזכר בסבא משפטים דף ק"ג ע"א, וגם בכמה מאמרים אחרים, כי דוד היה מסטרא דנוקבא ולא מדכורא, אלא בעולם המיתה הנקראת נוקבא, והבן זה. ולכן אמרו שם אמאי איקרי עובד, דאערד אילנא ותקין ליה. והוא, לפי שהיה טבוע בעמקי הקליפות דנוקבא (שער הגלגולים - הקדמה ז). אדה"ר נתן לו [לדוד] ע' שנה שאל"כ לא היו לו חיים כלל, ולא יצא דוד לעולם, עד שבא עובד, ותיקן לעבדה ולשמרה שנאמר לאדה"ר, ולכן נקרא עובד. ותחת מה שנאמר לאדה"ר בזעת אפך תאכל לחם, לכן נקרא ישי בית הלחמי (ספר הליקוטים - פרשת האזינו). פי' מלכות (מ"מ).
⁴⁴⁷⁶ קעה ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁴⁷⁷ פי' ז"א (מ"מ).

⁴⁴⁷⁸ עי' אד"ר קלו ע"א: תאנא בגולגלתא דרישא אלף אלפי רבוא ורבוא רבבן קוצי דשערי אוכמן ומסתבכין דא בדא ומתערבין דא בדא - ענין ה"סיבוך" הוא, שמתערבבים שערי דכין ומסאבין [טהורים וטמאים] ומסתבכים זב"ז (בהגר"א על ספד"צ ה ע"ד וענין הסיבוך), בז"א השערות מסתבכין מכח יניקת הקליפות דאזלין בערבוביא וכמו שהיה בעולם התוהו, שכל אחד מהם היה נכנס בגבול חברו ולוקח את האורות של חברו (ע"ח נקודות ה') (ב"ע קנו ע"א).
⁴⁴⁷⁹ קע ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>בכה ההוא סבא ואמר אי סבא סבא ולא אמינא לך דעאלת בימא רבא השתא אתה הוא גו תהומי רברבין אתתקן לסלקא סבא סבא אתה גרמת דא דאלמלא והייתו (היית) שתיק בקדמיתא הוה יאות לך אבל השתא לא יכילת ולית מאן דאחיד בידך אלא את בלחודך קום סבא ואסתלק בסליקו:</p>	<p>בכה אותו זקן ואמר, אי זקן זקן ולא אמרנו לך שנכנסת לים הגדול, עכשיו אתה הוא בתוך התהומות הגדולים, התתקן לעלות. זקן זקן, אתה גרמת לזה, שאלמלא היית שותק בתחילה היה נאה לך, אבל עכשיו לא יכלת, ואין מי שיאחז בידך אלא אתה בלבדך, קום זקן ועלה במעלה.</p>
<p>עובד דא אתתקן ונפק מגו חקל בישא דגובין בישין⁴⁴⁸⁰ אתא ישי בריה ואתקין ואערר אילנא ועובד [נ"א ועם כל דא] דא רזא דרוזין ולא ידענא אי אימא אי לא אימא אימא מילך סבא ודאי אימא בדא ידיעאן כל שאר בני גלגולא [עובד אילנא אתקין ועבד דאילנא אתקין] (עובד ועכ"ד) אילנא אתקין) כד אתא דוד מלכא באילנא תתאה דנוקבא אשתאר ואצטריך לקבלא⁴⁴⁸¹ חיינ מאחרא ומה אי האי ודאתתקן (דאתקן) ואתקין כלא הכי שאר בני עלמא דאתיין בגלגולא דלא יכלין לאתתקנא הכי על אחת כמה וכמה:</p>	<p>עובד זה נתקן ויצא מתוך שדה רע של בורות רעים. בא ישי בנו, ותיקן ועדר את האילן, ועובד (ועם כל) זה סוד הסודות, ולא ידעתי אם אומר אם לא אומר. אמור דברך זקן, ודאי אמר בזה ידועים כל שאר בני הגלגול (עובד תיקן אילן ועבד שהתקין אילן) כשבא דוד המלך, נשאר באילן התחתון של הנקבה, והיה צריך לקבל חיים מאחר. ומה אם זה שנתקן ותיקן הכל, כך, שאר בני העולם שבאים בגלגול, שלא יכולים להתקן כך, על אחת כמה וכמה.</p>
<p>בכל סטריין אתהפך בגלגולא [פריץ]⁴⁴⁸² (בעז) הכי הוה עובד הכי הוה [נ"א ועם כל דא אילנא אתתקן] ובכלא נפק⁴⁴⁸³ אילנא מסטרא דרע ואתרבק לבתר בסטרא דטוב בקדמיתא (בראשית לח ז) ויהי ער בכור יהודה רע אונין אוף הכי⁴⁴⁸⁴ מחלון אוף הכי⁴⁴⁸⁵ ולא כל כך אבל [בהני] (בהכי) אתעכל רע ונפיק טוב לבתר נפק⁴⁴⁸⁶ ההוא דכתיב ביה (ש"א טז יב) וטוב ראי (שם יח) ויהו"ה עמו הכא קיימא אילנא תתאה על תקוניה ומלך אלהים על גוים (תהלים מז ט):</p>	<p>בכל הצדדים מתהפך בגלגול, כך היה פריץ, כך היה בעז, כך היה עובד (ועם כל זה האילן נתקן), ובכל יוצא אילן מצד הרע ואחר כך נדבק בצד הטוב, בתחילה "ויהי ער בכור יהודה רע", אונין כמו כן, מחלון כמו כן ולא כל כך, אבל באלה התעכל הרע ויצא אחר כך טוב. אותו שנאמר בו "וטוב רואי", "וה' עמו" כאן עומד אילן תחתון על תקונו, "ומלך אלהים על גוים".</p>
<p>בשירותא דכלא מעקרא⁴⁴⁸⁷ ויסודא (אחרא) עלאה אשתרשו דרגין ראובן שמעון לוי (ו)יהודה מה כתיב ביה⁴⁴⁸⁸ (בראשית כט לה) הפעם אודה</p>	<p>בראשית הכל, מעיקר ויסוד עליון השתרשו דרגות ראובן שמעון לוי יהודה. מה נאמר בו "הפעם אודה את</p>

⁴⁴⁸⁰ דע כי הנה נפש דוד היתה מאותם נשמות שנשאר מאדה"ר, ואותו הפעם היה הפעם הראשונה שיצאה מעמקי הקלי'. והנה מקום נפשו היתה מסטרא דנוק' דקלי', ולכן יצא מרות המואביה, שהיתה שקועה בקלי' מואב, כי כבר ידעת כי עמון ומואב הם ב' קלי' נגד בינה ומלכות (מ"מ).

⁴⁴⁸¹ בראשית קסח ע"א (הערת הזהר).

⁴⁴⁸² פי' שכתב בפ' וישב, ער ואונן נתגלגלו בפרץ וזרח, ומ"ש האר"י ער ואונן נתגלגלו במחלון וכליון, צ"ל שאחר שנתקנו בפרץ וזרח, נשאר להם קצת תיקון ונתגלגלו במחלון וכליון, אבל מחלון נתקן לגמרי וכליון נאבד, ומ"ש אבל בהני אתעכל רני, פי' ע"י פרץ ועובד הנזכר נפק טוב וכו' (מ"מ).

⁴⁴⁸³ נפיק (דפ"ו).

⁴⁴⁸⁴ "אונן אוף הכי" מוסגר בדפ"ק.

⁴⁴⁸⁵ מחלון וכליון הם ער ואונן (מ"מ).

⁴⁴⁸⁶ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁴⁸⁷ פי' בתחלת הכל, מחג"ת העליונים נשתרשו שרשים של ישראל, והם ראובן שמעון ולוי חג"ת

(מ"מ).

⁴⁴⁸⁸ פי' שיהודה שהוא מלכות כתיב ביה ב' פסוקים הפעם אודה וכו' וכתב ותעמוד מלדת, והכוונה

למ"ש לקמן, שתחלה היתה המלכות באחורי ז"א, ולא נתקנה כדי להיותה עמו פב"פ, וזהו יה"ו

ספר שמות

<p>את יהו"ה וכתוב (שם) ותעמוד מלדת (ובספרא דחנוך ותעמוד מלדת) היינו (ישעיה נד א) רני עקרה לא ילדה⁴⁴⁸⁹ בנין דכר אתיליד יהודה נפקת נוקבא מתדבקא בדכורא ולא הות על תקונהא אנפין באנפין ולא [אכשרת] ואתכשרתו (כשרת) לאולדא כיון דנסר לה קודשא בריך הוא ואתקין לה וס"א אנפין באנפין כדין אתכשרת לאתעברא ולאולדא:</p>	<p>ה", ונאמר "ותעמד מלדת", היינו "רני עקרה לא ילדה", משום שכשנולד יהודה, יצאה נקבה דבוקה בזכר, ולא היתה על תיקונה פנים בפנים ולא הכשרה ללדת, כיון שנסר אותה הקדוש ברוך הוא ותיקן אותה (פנים בפנים), אז הכשרה להתעבר וללדת.</p>
<p>ובספרא דחנוך ותעמוד מלדת לאו על לאה אתמר על רחל⁴⁴⁹⁰ אתמר (על) ההיא דמבכה שמבכה</p>	<p>ובספרו של חנוך "ותעמד מלדת", לא נאמר על לאה אלא נאמר על רחל, אותה שמבכה</p>
קד/א	
<p>על בניה [ההיא] (האי) דאשתרשת ביהודה (יהוד"ה)⁴⁴⁹¹ ותעמוד מלדת דהא לא אותתקנת⁴⁴⁹²:</p>	<p>על בניה, אותה שנשרשה ביהודה, יה"ו ד"ה, "ותעמד מלדת", שהרי לא נתקנה.</p>
<p>בקדמיתא דיוקנא דלעילא הוה [כלא] ראובן⁴⁴⁹³ אור"ר ב"ן (דכתיב) (בראשית א ג) ויאמר אלהים יהי אור [ימינא אור בן] שמעון שמאלא [אור] בהווא סינא [נ"א גיסא] דדהבא בהדיה⁴⁴⁹⁴ שם עון לויי חבורא דכלא לאתחברא מתרין סטרין יהודה נוקבא⁴⁴⁹⁵ בהדיה) דכורא מתדבקא יה"ו דא דכורא ד"ה דא נוקבא דהות בהדיה:</p>	<p>בתחילה, הדמות העליון, היה הכל ראובן אור"ר ב"ן, "ויאמר אלהים יהי אור", ימין אור ב"ן. שמעון, שמאל, אור באותו הסיג (הצד) שהזהב עמו, שם עון. לוי חבור של הכל, להתחבר משני צדדים. יהודה נקבה יחד עם זכר נדבקה, יה"ו זה זכר, ד"ה זו נקבה שהיתה עמו.</p>
<p>ד"ה אמאי וד"ה אלא ד' באתדבקותא (דא בהדי דא אלא ד' באתדבקות) דרע בהדה איהי ודל"תו (דלת) מסכנא [אייתי] ואיהו ואצטריך לאתבא בגלגולא לאתעכלא ההוא רע ולמתבלי בעפרא</p>	<p>ד"ה. למה ד"ה. אלא ד' בהדבקות של רע עמה, היא דל"ת, בא עניה, וצריכה לשוב בגלגול לבער את אותו הרע, ולהתבלות בעפר. ואחר כך לצמות בצד הטוב, ולצאת מעוני לעושר, ואז ה', ועל</p>

דיהודה שהם חג"ת ומלכות, שהיא ד' דיהודה היתה אחורי חג"ת, ולזה הביא פסוק ותעמוד מלדת, שמורה שעדין לא נתקנה ואינה ראויה לילד. ואחר שננסרה וחזרה עמו פב"פ, אזי היא סוד ה' דיהודה דנפקא ממסכינו לעתירו כמ"ש לקמן. ולזה הביא פ' הפעם אודה את ה', כי אז המלכות פב"פ, ולכך אומרת המלכות אודה את ה'. ושיעור הכתוב, אומרת המלכות הפעם אודה, ולמה הודאה זו, לפי שתחלה באחור ותעמוד מלדת ועכשיו שחזרה פב"פ ראוי הלילד ולכך אודה את ה' (מ"מ).

⁴⁴⁸⁹ ושיעור הכתוב עכשיו שחזרה פב"פ רני מה שהיתה עקרה ולא ילדה תחלה בהיותה אב"א עמו עכשיו שחזרה פב"פ רני וכדמסיק (מ"מ).

⁴⁴⁹⁰ פי' אע"ג דפשטה דקרא הוא על לאה כפי הסוד על המלכות מדבר שהיא רחל (מ"מ).
⁴⁴⁹¹ יה"ו ד"ה (דפ"ו).

⁴⁴⁹² פי' כמ"ש לעיל בפסוק ותעמוד, מורה בהיותה באחור קודם הנסירה (מ"מ). אתתקנא (דפ"ו).

⁴⁴⁹³ עי' עוד קד ע"ב הערה בשם הקדו"ש צז ע"ג.

⁴⁴⁹⁴ פי' שהגבורות יש בהם סיגים (מ"מ).

⁴⁴⁹⁵ יהודה הוא מלכות שבאחורי הת"ת, והוא היה מחובר עם לוי באחורי הת"ת דידה, וכמ"ש בפ' משפטים (קד רע"א) וע' בפ' ויצא (קנה ע"ב) ובהארת המוחין (פ"ט) (הקדו"ש מה ע"א), והנה השם ב"ן הזה הוא נמשך ויוצא מאור המ"ה דלעיל אות ט"ו, וכנודע שכל נוק' הנה הוא נמשך ויוצא רק ממנו וכמ"ש באד"ר (קמא ע"ב) וכן בפ' משפטים (קד ע"א), ועי"ז הנה הגם שהוא בעצמו הנה הוא נעלם, אך מתגלה על ידה ע"י שהוא נמשך ויוצא ממנו, והם כלולים זה בזה הן בתחילתן והן בסופן, כי בתחילה הנה היא נכלל בו בהה' אחרונה דהשם הו"ה בה' אשר בז"א, ואח"כ, ר"ל אחר שנתקנה ונשלמה, הנה הוא נכלל בה באותיות יה"ו דהשם הו"ה ב"ה אשר בהמלכות, והוא בסוד יהוד"ה שהוא במלכות שאמרו בזוה"ק משפטים (ק"ד רע"א וע"ש סע"ב) וע' הגר"א בספד"צ פ"א (טו ע"א ט ע"ג ד"ה מלך הרביעי ושם עוד טז ע"ד י ע"ג בד"ה וענין אפרים) וכו' (כללים ח"ב כו ע"א).

ספר שמות

<p>ולבתר לצמחא בסטרא דטוב ולנפקא ממסכנו לעתירו וכדין ה' ועל דא ויה"ו ד"הו (יהו דה):</p>	<p>זה יה"ו ד"ה.</p>
<p>פוק סבא (פוק) מגו תהומי לא תדחל כמה ארבינ זמינין לך בשעתא דתשוטט ימא בגין לנייחא בהו בכה כמלקדמין ואמר מארי דעלמא דילמא יימרון משריין עלאין דאנא סבא ובכי כינוקא גלי קמך דעל יקרך אנא עביד ולא עבידנא על יקרא דילי דהא בקדמיתא הוה לי לאסתמרא דלא איעול בימא רבא והשתא כיון דאנא ביה אית לי לשטטא בכל סטריין ולנפקא מניה:</p>	<p>צא זקן מתוך התהומות, אל תפחד, כמה ספינות מזומנות לך בשעה שתשוטט בים, כדי לנוח בהן. בכה כמו מקדם ואמר, רבונו של העולם, אולי יאמרו המחנות העליונים שאני זקן ובוכה כתינוק, גלוי לפניך שעל כבודך אני עושה. ולא עשיתי לכבודי, שהרי בתחילה היה לי להשמר שלא אכנס לים הגדול, ועכשיו כיון שאני בו, יש לי לשוטט בכל הצדדים ולצאת ממנו.</p>
<p>יהודה אתה יודוך אחיך⁴⁴⁹⁶ (שם מט ח) כלהו אודן על שמא דא ו[היינו דאנן אמרין ברוך אתה איהו ברוך וואיהו] (ואיהו) אתה לכלהו בניי לא אמר יעקב אתה אלא לאתר דאצטריך דא איהו אתה:</p>	<p>"יהודה אתה יודוך אחיך", כולם מודים על השם הזה, והיינו מה שאנו אומרים, ברוך אתה, הוא ברוך, והיא אתה. לכל בניו לא אמר יעקב "אתה", אלא למקום שהצטרך זהו אתה.</p>
<p>שמא דא [ודאי אתה] יודוך אחיך כלהו אודן לך על שמא דא ודאי אתה יודוך אחיך על שמא דא אסתלק ואתכפיא סטר אחרא בגין דכר [אתקרי ואדכר] (אתברי) הא נפקת סטרא אחרא בהדה⁴⁴⁹⁷ כיון דאמרי אתה שלטנו ורברבנו אית לה וסטרא אחרא אתכפייא ולא אתחזיאת תמן ודאי בשמא דא אתרשים ואתבריר מסטרא אחרא ודא אסתלקו ושלטנו דיליה ותבירו וביש לסטרא אחרא כיון דיודוך אחיך (ו) על שמא דא אתה כדין ירך בעורף אויביך מיד אתכפיין לגבך ושמא דא גרים:</p>	<p>השם הזה (ודאי אתה) יודוך אחיך, כולם מודים לך על השם הזה. ודאי אתה יודוך אחיך על השם הזה, הסתלק ונכפה הצד האחר, משום שכשנקרא ונזכר, הרי יוצא איתו הצד האחר. כיון שאומרים אתה יש לה שלטון וגדולה, והצד האחר נכפה ולא נראה שם. ודאי שבשם הזה נרשם ונבחר מהצד האחר, וזו העליה והממשלה שלה ושבר ורע לצד האחר. כיון שיודוך אחיך על השם הזה, אתה אז "ידך בעורף אויביך", מיד נכנעים אליך, והשם הזה גורם.</p>
<p>ידענא חברייא ידענא דהא אתה שמא דא אתון אמרין לאתר אחרא עלאה דכתיב (תהלים קי ד) אתה כהן לעולם בימינא עלאה שפיר איהו דהא כיון [דאמר רבי] (דרבי) שמעון ואודן (אודאן) ליה</p>	<p>ידעתי חברים ידעתי ש"אתה" הרי השם הזה אתם אומרים למקום עליון אחר, שנאמר "אתה כהן לעולם", בימין העליון, יפה הוא, שהרי כיון שרבי שמעון מודים לו עליונים ותחתונים וזכה</p>

⁴⁴⁹⁶ כל שהיה במדרגה וירד לא יעלה לעולם, וכן הוא בהיבם, כיון שהיה בידו לבנות אותו וסלק מחשבתו, וכמ"ש מאן יבמי להקים כו', והוא גילוי מחשבתו, ואח"כ עומד ואומר לא חפצתי לקחתה, והוא דבור, ואח"כ וחלצה נעלו, שהוא קשירתו בעקב, שהוא עולם העשיה עקב כידוע, ושם של נעלך כו' (שמות ג ה), זו אשה כו', והתיר הקשר שהי' המת קשור בו לתקנו, ואז לא יבנה עוד, והולך נע ונד עד דאשכח פרוקא ברחמים גדולים, ובזכות ובמעשים גדולים מאד של ת"ח גדול מאד שעולה, למדרגת אר"א עילאין, דשם עלמא דחירו, ומוציאו מיד ס"א, וצריך לחליצה להתירו מקשר אחיו, לאשכח ליה פרוקא אחרא, ואף בועז שהיה קרוב הוצרכו לרחמים ובקשות גדולות, יתן ה' לך את האשה, ברכות כל הזקנים, ותקראנה לו השכנות שם כו', וכידוע וכן בתמר, אלא ששם היה על הענין אחר להעלותם למדרגתם הראשונה, שאביהם היה הגואל, ואמר בסבא שם, יהודה אתה יודוך אחיך בב' עניינים, א' שלא ירדו לאחר להתבנות, ועוד שזכו לעניינם הראשון, ולזו לא זכה שום אדם. והענין כי זה הבנין היה ע"י השי"ת שלא בידיעת יהודה, וכ"ה בענין בהמ"ק דבתחילה הי' ראוי להתבנות ב' בהמ"ק ע"י דקב"ה, והוא דרגא דאצילות, בינה ומלכות, וכשחטאו אבדו, וע"י תשובתם זכו לב' בהמ"ק, אבל ע"י דבר נש, ובעלמין דמט"ט בבריאה ועשי' (בהגר"א בתיקו"ז קז ע"א).

⁴⁴⁹⁷ פי' ד' דיהודה מורה על היותם אב"א ויש קצת יניקה לסט"א, ולכן אמר אתה שבייר הקדושה מסט"א (מ"מ).

ספר שמות

<p>לכל, כל מה שהוא אומר, כך זה ויפה. עלאין ותתאין וזכה לכלא כל מה דאיהו אמר הכי איהו ושפיר:</p>	<p>אבל כשתהיו מגיעים אליו, אמרו לו והזכירו לו את יום השלג, כשזרענו פולים לחמשים ושנים צבעים, שהרי אתה כהן, כאן נקשר כוס של ברכה בימין בלי פירוד כלל, ולכן "אתה כהן לעולם", כאן נקשר כוס בימין כראוי.</p>
<p>אבל כד תהוון מטאן לגביה אמרו ליה ואדכרו ליה יומא דתלנא כד⁴⁴⁹⁸ זרענא פולין לחמשיין ותריין גוונין דהא ואתה כהן⁴⁴⁹⁹ הכא אתקשר כוס [של] (ד) ברכה בימינא⁴⁵⁰⁰ בלא פרודא כלל ובגין כך אתה כהן לעולם הכא אתקשר כוס בימינא כדקא יאות:</p>	<p>ועל זה אמר הנאמר "יהודה אתה", ל"אתה" הזה יודוך אחיך, ולא נאמר יהודה יודוך אחיך ולא יותר, אלא על שם של את"ה, אתה מקום זה הצטרך לשם הזה ולא אחר.</p>
<p>ועל דא אמר קרא יהודה אתה להאי אתה יודוך אחיך ולא כתיב (בראשית מט ח) יהודה יודוך אחיך ולא יתיר⁴⁵⁰¹ אלא על שמא דאת"ה אתה אתר דא אצטריך לשמא דא ולא אחרא:</p>	<p>יהודה [הוא] האב הראשון והאב השני, ולא יהיה בו חלוף לעולמים, ולכן פרץ התגבר בו בגבורתו, מה שלא היה כך לכל בני העולם. ועל זה בנינו של דוד מתחיל את החשבון מפרץ ולא מבוועז, שהיה בו שנוי. חברים אם תשגיחו לא אמרתי דברים בסתר ואף על גב שהם נסתרים.</p>
<p>יהודה אבא קדמאה ואבא תניינא ולא הוה ביה חלופא לעלמין ובגין כך פרץ אתתקף [הוה] (ביה) בתוקפוי מה דלא הוה הכי לכל בני עלמא ועל דא בניינא דדוד שארי חשבונא מפרץ ולא מבעז דהוה ביה שנויא חברייא אי תשגחון לאו מלין בסתימו קא אמינא ואף על גב דסתימין אינון (מלין):</p>	<p>ועל זה, יהודה הרויח את השם הזה שנקרא את"ה עומד על בריו, פעם ראשונה ופעם שניה, ולא השתנה לעולם. ובני יהודה וזרעו מודים ואומרים "כי אתה אבינו", מה שאין כן לשאר בני הגלגול לעולמים. שאר בני הגלגול שני אבות שתי אמהות, יש להם צבע לבנין, וסודות הללו בעמקי הים הם בלב התהומות, מי יכול להוציא אותם. קום זקן, התגבר והתחזק בחזקך, והוצא מרגליות מתוך התהומות.</p>
<p>ועל דא ויהודה⁴⁵⁰² רווח שמא דא דאקרי אתה קם על בורייה זמנא קדמאה וזמנא תניינא ולא אשתני לעלם ובנוי דיהודה וזרעא (וזרען) דיליה אודן ואמרין כי אתה אבינו מה דלית הכי לשאר בני גלגולא לעלמין שאר בני גלגולא תריין אבהן תריין אמהן אית לון [גוון] לבניינא ורזין אלין בעמקי ימא (ברוא) בלבא דתהומי אינון מאן יכיל לאפקא לון קום סבא אתגבר ואתקף בתוקפך אפיק מרגלן מגו תהומי:</p>	<p>בועז, נראה שהיה בו שנוי, כשהוליד את עובד, שהרי עובד (מעשה) הוא בשנוי. לא כך, אבצן הוא בעז, הוא האב</p>
<p>בעז אתחזי דהוה ביה שנויא⁴⁵⁰³ כד אוליד לעובד דהא עובד וס"א עובדא בשנויא הוא לאו הכי אבצן והוא (הוה) בעז⁴⁵⁰⁴ הוא אבא קדמאה</p>	

⁴⁴⁹⁸ צז ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁴⁹⁹ נמחק בדרך אמת.

⁴⁵⁰⁰ פי' בפסוק זה נתקשרה המלכות שהיא "אתה" העם החסד שהוא "כהן" (מ"מ).

⁴⁵⁰¹ עתה שהוא עד עת התיקון דלעת"ל, שליטת הבינה, שתתחיל אורה מעת ביאת המשיח והלאה, אי אפשר להחזיר את כל מה שנאבד ע"י החטא רח"ל, להחזיר להמדרגה שקודם החטא כמעט בשום אופן, ולא זכה לזה אלא רק כל מה שנעשה ביהודה עם תמר, [ור"ל בער ואונן שהם נתקנו בפרץ וזרח, והרי חזרו ונולדו מיהודה עצמו], והיה זה ע"י הקב"ה, וכמ"ש (סוטה י ע"ב) יצתה בת קול ואמרה ממני יצאו הדברים כבושים (דע"ה ח"ב ק ע"ג).

⁴⁵⁰² נמחק בדרך אמת.

⁴⁵⁰³ פי' כי בפרץ יהודה הוא אבא קדמאה וכו' אבל בעובד יש שינוי כי אלימלך אבי מחלון ובוועז אבי עבוד (מ"מ)

⁴⁵⁰⁴ פי' ולמה נק' שמו בוועז, כיון ששמו אבצן אלא ודאי לדרשא הוא דאתא, בו עז, דהיינו יהודה שנק' אריה נתגלגל בבוועז, וז"ש כד אתער לעובד דאביה הוה, ומפרש מאן, ר"ל מי הוא זה שנתלבש

ספר שמות

<p>דלא עבד שנויא ואי תימא איהו הוה ודאי כד אתער לעובדא דא ביה הוה מאן ודהואו (ההוא) תקיף כאריא וכליתא ביה הוה בגין דלא</p>	<p>הראשון, שלא עשה שנוי. ואם תאמר שהוא היה, ודאי כשהתעורר למעשה הזה, היה בו מי שהוא גיבור כארי וכלביא היה בו, כדי שלא</p>
<p>קד/ב</p>	
<p>להוי שנויא ביה בדוד ואתהדר מלה לעקרא קדמאה בגין דיהא כלא מאבא חדא ושלשלא חדא וכלא חד ולא הוה שנויא בגלגולא דזרעא דדוד ועל דא אתה מרישא ועד סופא בלא ושנויאו (שנוייה) כלל:</p>	<p>יהיה שנוי בדוד. וחזר הדבר לעיקר הראשון, כדי שהכל יהיה מאב אחד ושלשלת אחת. והכל אחד, ולא היה שנוי בגלגול של זרע דוד, ועל זה אתה מראש ועד סוף בלי שנוי כלל.</p>
<p>השתא נפקת סבא מעמקי לבא דימא יהודה אתה ודאי מרישא ועד סופא ולא אתחזי לכל שאר בנין ולא תקרי אתה⁴⁵⁰⁵ אלא ליה בלחודוי (לא תקרי אתה) זכאה חולקיה דדוד דהכי אתבריר ואסתלק משאר [בני נשא] [עקרא דבני נשא בארעא]:</p>	<p>עכשיו יצאת זקן מעומק לב הים, "יהודה אתה", ודאי מראש ועד סוף, ולא ראוי לכל שאר הבנים שיקראו "אתה" אלא לו לבדו. אשרי חלקו של דוד, שכך נבחר, והתעלה משאר בני אדם.</p>
<p>יודוך אחיך (בראשית מט ח) יודוך כל בני עלמא מבעי ליה מאי טעמא אחיך אלא ארח כל בני עלמא לא מתיבמין לגלגולא אלא מסטרא⁴⁵⁰⁶ דאחיך ואתה בגרמך אודמנת ליבומא⁴⁵⁰⁷ [נ"א ואחא אודמן ליבמא] והכא כלהו אחיך יודוך דלא ישתלשל מנייהו ולא מחד מנייהו שלשולא דמלכו אלא אתה בלחודך⁴⁵⁰⁸ אתה מרישא ועד סופא אתה עבדת ומינדך נפק כל שלשולא וגזעא (ס"א דיוקנא וגופא) דאריהו (דאריא):</p>	<p>"יודוך אחיך", היה צריך להיות "יודוך כל בני העולם", למה אחיך. אלא שדרך כל בני העולם, לא מתיבמים לגלגול אלא מהצד של האחים, ואתה בעצמך מזומן ליבום (והאח מזומן ליבום), וכאן כל אחיך יודוך, שלא ישתלשל מהם, ולא מאחד מהם שלשלת המלוכה, אלא אתה לבדך. אתה מראש ועד סוף. אתה עשית, וממך יצא כל השלשלת וגזע (דמות וגוף) של האריה.</p>
<p>בניך בני אריה דלא אתעברו לשנויא דאחיך (דאחוך) לא אתחלפו לטלה ולא לשור ולא לגדי ולא לשום דיוקנא אחרא אלא אריה שארי למבני ואריה סיים בניינא כל שלשולך בני אריה נינהו דאלמלא אתא גלגולא מסטרא דאחוך יתחלפון כל דיוקנין ויתערבון אלין באלין ועל דא יודוך אחיך דלא הוה חד מנהון בגלגולא דשלשלאה דבנך ידך זקיף דלא הוה בך ערבוביא אחרא מנייהו והיינו מטרף בני עלית (בראשית מט ט) דלא הוה טרפא לאחרא על פתורך:</p>	<p>בניך בני אריה, שלא עברו לשנוי של אחיך, לא התחלפו לטלה ולא לשור ולא לגדי ולא לשום דמות אחר, אלא אריה. התחיל לבנות ואריה סיים את הבנין, כל השלשלת שלך הם בני אריה, שאלמלא בא גלגול מצד אחיך, יתחלפו כל הדיוקנאות, ויתערבו אלה באלה, ולכן "יודוך אחיך", שלא היה אחד מהם בגלגול השלשלת של בניך. ידך הרם, שלא היה בך ערבוביה אחרת מהם, והיינו "מטרף בני עלית", שלא היה טרף לאחר על שלחנך.</p>

בבועז ואמר ההוא תקיף כאריה וכליתא שהוא יהודה ביה הוה, וז"ל האריז"ל בועז הוא יהודה ממם שהוא מלכות הנק' עוז לעמו יתן וזהו תיבת בועז בו עז (מ"מ).

⁴⁵⁰⁵ אתה הוא מפרש והולך, שהוא ברוך אתה, ולעיל (לט ע"ב) פי' שהוא עמודא דאמצעייתא, דאמר אתה הוא דאתמר ביה אבינו מלכנו כו', ואיהו כליל כל אתון דאורייתא. ומאי ניהו אורייתא דבכתב עמודא דאמצעייתא, ועליה אתמר ברוך אתה. ועוד מביא ראייה, שנאמר יהודה אתה, והוא שם הוי"ה וד', לד' אתון כמו שמפרש והולך, בגין דביה כו' (בהגר"א בתיקו"ז סה ע"א).

⁴⁵⁰⁶ סטרא (דפ"ו).

⁴⁵⁰⁷ "ואתה בגרמך אודמנת ליבומא" מוסגר בדפ"ק, אמנם לא מוסגר בדרך אמת.

⁴⁵⁰⁸ עי' פרשת משפטים, בסבא, בענין היבום של תמר, שיהודה עצמו היה האב הראשון והשני, ולא היה בו חילוף, לכן "יהודה אתה יודוך אחיך" מה שלא היה בשום גלגול יבום בעולם, אם לא על ידי חילוף האב, שהוא היה הגואל עצמו (עמק המלך הק' ב' פרק ג').

ספר שמות

<p>כרע במיתת ער רבץ במיתת אונן לבתר אתגבר כארי לאקמא לפרץ וכלביא לאקמא לזרח מי יקימנו דכתיב (בראשית לח כו) ולא יסף עוד לדעתה ותרגום לא פסק מי יקימנו מאן הוא דיימא אסורה אתתא דא מאן הוא דיימא הואיל ואשלימת ארחהא (לא אצטריכא לך יתיר) יבמה דא כיון דאשלימת ארחהא לא אצטריכא לך יתיר ואתחזיאת לאתפרשא מינה אבל מי יקימנו ודאי מתמן ולהלאה איהי דיליה דהא נפיק⁴⁵⁰⁹ [נ"א דא אפיק] מאן דמכשכש במעהא:</p>	<p>"כרע", במיתת ער. "רבץ", במיתת אונן. אחר כך התגבר "כאריה", להקים את פרץ, "וכלביא", להקים את זרח. "מי יקימנו", שנאמר "ולא יסף עוד לדעתה", ותרגום, ולא פסק. "מי יקימנו", מי הוא שאמר אסורה אשה זו, מי הוא שאמר הואיל והשלימה את צרכיה, לא הצטרכה לך יותר. יבמה זו, כיון שהשלימה דרכיה, לא הצטרכה לך יותר, ונראית לפרש ממנה. אבל "מי יקימנו", ודאי, שמשם והלאה היא שלו, שהרי הוציאה מי שמכשכש במעיה.</p>
<p>רזא סתימא הכא אחוה דבר נש אמאי גו⁴⁵¹⁰ יהודה דהוה אבוי אמאי אלא ההוא דמכשכשא במעהא חמי דמאן דהוה נטיר ליה⁴⁵¹¹ מקטרג ליה קטרוגין בכל סטרין בעי לאפקא כיון דנפיק זמין לאחרא ההוא רוח אחרא ואתיין לאעלא כמלקדמין עד דאתבני כמלקדמין בחילא דקטרוגא תקיף דקא מקטרג באחוה מתמן ולהלאה שריאת אתתא דא ליה:</p>	<p>סוד נסתר כאן, אחי האדם למה בתוך יהודה שהיה אביו, למה. אלא אותו שמכשכש במעיה, רואה שמי ששומר אותו, מקטרג עליו קטרוגים בכל הצדדים, ורוצה לצאת. כיון שיצא, מזמין אחר, אותה הרוח האחרת, ובאים להיכנס כמו מקדם, עד שנבנה כמו מקדם בכח הקטרוג הקשה שמקטרג באחיו, משם והלאה מותרת לו אשה זו.</p>
<p>זכאה חולקיה דיהודה בקדמיתא הוה גור לבתר (אריה דקא) [דהא] אתגבר ואתפשט בחיליה (ולבתר) אריה וסיים בלביא כל שאר [אינון] בני עלמא לאו הכי ועל דא יהודה בדקאמרן:</p>	<p>אשרי חלקו של יהודה, בהתחלה היה "גור", אחר כך "אריה", שמתגבר ומתפשט בכחו. אריה וסיים בלביא, כל שאר בני העולם לא כך, ועל זה יהודה כמו שאמרנו.</p>
<p>ראובן שמעון לוי⁴⁵¹² הא תלתא בדקאמרן יהודה אתחבר בהדיהו⁴⁵¹³ וכלא כדקא יאות יששכר⁴⁵¹⁴ זבולון תרין ירכין [יששכר] אתר דינקי נביאי קשוט ויששכר ירכא ימינא כתיב (דה"א יב</p>	<p>ראובן שמעון לוי, הרי שלשה כמו שאמרנו. יהודה התחבר עמם והכל כראוי. יששכר וזבולון, שתי ירכים, מקום שיונקים נביאי האמת. יששכר ירך ימין, נאמר "ומבני יששכר יודעי בינה</p>

⁴⁵⁰⁹ אפיק (דפ"ק).

⁴⁵¹⁰ תו (דפ"ו).

⁴⁵¹¹ פ' אחיו שהיה שומר אותו ומרחם על אחיו עכשיו רצה לישא אשתו, לכך רוח המכשכש זמין לאחרא שהוא רוח ערטילאה (מ"מ).

⁴⁵¹² יצאו מלאה שית בנין שהם סוד ה"ק הכלולים בת"ת סוד יעקב, וכמ"ש בזוה"ק (ויצא קנג ע"ב). ובלהה זולפה שרשם הוא באחוריים דרחל ולאה העליונים שבאצילות, וכמ"ש הרב (בשער הקליפות פרק ב') וע' בזוה"ק (ויצא קנד ע"א קנה ע"א) ולכן כשלקח את רחל ולאה לקח גם אותן, ונולד מהן הד' בני השפחות, והם מאחוריים דחסד גבורה נצח הוד, אך עכ"ז הנה נאמר עליהם (מלכים א' ז כה) וכל אחוריהם ביתה, וכמ"ש בפ' ויצא שם ושם, ונמשכו גם הם מהפנים שהוא מהד' פרקין תתאין דתרין רגלין וכמ"ש בפ' משפטים (דף קד ע"ב), ויוסף ובנימין הם מיסוד ועטרה דרחל, ואח"כ עלה יוסף ביסוד דז"א ובנימין עלה ביסוד דרחל, ונטלו הם ב' היסודין, ומנשה ואפרים נטלו ב' העטרין, אפרים עטרה דז"א ומנשה עטרה דנוק', [כי יהודה הוא מלכות שבאחורי הת"ת, והוא היה מחובר עם לוי באחורי הת"ת דידה, וכמ"ש בפ' משפטים (קד רע"א) וע' בפ' ויצא (קנה ע"ב) ובהארת המוחין (פ"ט)] (הקדו"ש מד ע"ד). לעולם הוא שהנוק' היא המתפשטת למטה, שאין אשה אלא לבנים (תענית לא ע"א), וכן היא המתחלקת ל"ב ובסוד ל"ב שבטים, שהם כולם תיקוני הנוק', ר"ל גילוייה שבהם נתגלית למטה. והוא ג"כ סוד ל"ב בקר והים עליהם שעשה שלמה (וכמ"ש בפ' ויצא דף קנג ודף קנה, ופ' משפטים קד רע"א וסע"ב, ופ' ויחי דף רמו ודף רמז), וכן סוד ל"ב גבולי אלכסון כמ"ש באד"ר (דף קלד ע"ב) (הקדו"ש צז ע"ג). ועי' ר' בחיי שמות כח טו.

⁴⁵¹³ עי' כללים ח"ב כו ע"א הובא בעמוד הקודם.

⁴⁵¹⁴ כז (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>(לב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים וס"א זבולון ירכא שמאלא וכתיב (דברים לג יח) שמה זבולון בצאתך ובשעורא רברבא כתיב (בראשית מט יג) זבולון לחוף ימים ישכן והוא לחוף אניוות מאי טעמא בגין דוירכתו על צידוון שיעורא [דידך דיהא] ודידיהו (דילך דידיה) עד צידון⁴⁵¹⁵:</p>	<p>לעתים", זבולון ירך שמאל, ונאמר "שמה זבולון בצאתך". ובשעור גדול נאמר "זבולון לחוף ימים ישכן והוא לחוף אניוות" למה, משום ש"וירכתו על צידן", שעור שלך שיהא עד צידון.</p>
<p>בנימן אשתאר לעילא בין ירכין⁴⁵¹⁶ דהא יוסף הוה דיוקניה בארעא ולאשתמשא בעלמא דא ועמיה אשתמש משה [דכתיב] (שמות יג יט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו⁴⁵¹⁷ בנימן אסתלק לעילא בנימן צדיקו דעלמא:</p>	<p>בנימין נשאר למעלה בין הירכים, שהרי יוסף היה דיוקנו בארץ, ולהשתמש בעולם הזה. ועמו השתמש משה, שנאמר "ויקח משה את עצמות יוסף עמו", בנימין הסתלק למעלה, בנימין צדיקו של עולם.</p>
<p>מברכין לתתא דן ונפתלי גד ואשר בירכא שמאלא דן עד פרקא דרגלא פרקא דרגלא נפתלי ובגין כך נפתלי אילה שלוחה (בראשית מט כא) קל ברגלוי בירכא ימינא גד והוא יגוד עקב (שם יט) עד פרקא דעקב אשר פרקא דעקב ימינא (דברים לג כד) וטובל בשמן רגלו וכתיב (שם כה) ברזל ונחשת מנעליך (וכימך דבאך):</p>	<p>מברכיים [ו]למטה דן ונפתלי גד ואשר. בירך שמאל דן עד פרק הרגל. פרק הרגל נפתלי, ולכן נפתלי "אילה שלוחה", קל ברגליו. בירך ימין גד, "והוא יגוד עקב", עד פרק העקב, אשר פרק של עקב ימין. "וטבל בשמן רגלו", ונאמר "ברזל ונחשת מנעליך".</p>
<p>כל אלין אינון [דיוקנא נ"א דיקנא עילאה] (דיוקנין עלאין) דיוקנא דלעילא ובגין דהו בריין ממש בהאי עלמא אתקנת בהו שכינתא</p>	<p>כל אלה הם דיוקנאות עליונים, דמות שלמעלה. ומשום שהיו בריות ממש בעולם הזה, נתקנה בהם השכינה</p>
<p>קה/א</p>	
<p>באלין תריסר פרקין תריסר מתיחין ודאתמתחו (דאתמתחו) מישראל ממש דכתיב (בראשית מט כה) כל אלה שבטי ישראל שנים עשר מתיחין דישראל אלה אקרון לאתמתחא שמא דמוין⁴⁵¹⁸</p>	<p>בשנים עשר הפרקים הללו. שנים עשרה התפשטויות שנתפשטו ממש מישראל, שנאמר "כל אלה שבטי ישראל". שנים עשר התפשטויות של ישראל נקראים "אלה", להתפשטות שם</p>

⁴⁵¹⁵ מלכות נק' צידון והיא אחז זה בהוד שהוא זבולון, וז"ש לעיל וכשיעורא רברבא דהיינו כשמתפשטת הארת הוד עד המלכות (מ"מ).

⁴⁵¹⁶ פי' בנימין הוא שם ב"ן שהוא רוחא דשדי בגווה ושרשו הוא מיסוד דדכורא, וז"ש אשתאר לעילא בין ברכיו, שר"ל שאע"פ שניתן שם ב"ן שה"ס בנימין למלכות הניח שרשו ביסוד דז"א שהוא בין נר"ה (מ"מ). בראשית קנג ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁵¹⁷ לפי פי' הסבא, נמצא שכל י"א השבטים הם בסוד הנקבה, אבל יוסף הוא בסוד הזכר שהוא הז"א, והוא סבה אחת מסבות הקנאה שהם בעולם הנקבה והוא בעולם הזכר. ועוד לפי שהשכינה באחור של הז"א, ואינה נכנסת מבפנים שלו אלא בשעת הזווג שתבא לפניו ותעמוד לפני המלך. אבל יוסף הוא בפני הז"א, והוא נהנה מז"א בכל שעה ובכל רגע, והוא סבה אחרת. הסבה ג', כשהמלכות תבא לפני ז"א, היא משתחוה לו, ונעשית נקודה קטנה תחת היסוד כמד"א (תהילים מה יב) כי הוא אדניך והשתחוי לו. ואז כל השבטים בעל כרחם משתחיים ג"כ תחת היסוד שהוא יוסף. וז"ס מ"ש (בראשית לז ט) ואחד עשר כוכבים משתחיים לי, והשמש והירח הוא יעקב ורחל, שהם משתחיים לקבל השפע מהיסוד דז"א שהוא יוסף. עוד סבה ד' שכולם צריכים לו, וזאת היתה קנאה גדולה, ועוד ששמו גורם, שכן יוסף גימ' קנאה, אז קנאו בו ובקשו להשליכו לאחור, שנאמר (בראשית לז כד) וישליכו אותו הבורה בגימ' באחור עם המלה (שם) והבור רק אין בו מים שהוא רחמים אלא נחשים ועקרבים שהם דינים קשים שיש באחור. וזהו שבאה אשת פוטיפרע ואמרה (בראשית לט ז) שכבה עמי. ולפי שמהוה הוא בעלה דמטרוניתא, והבעל אינו יכול להזדווג עם אשתו בלא ברית, לכן יקח משה את עצמות יוסף עמו, שכולם הולכים ביחד, שגוף וברית חשבינן חד ובנימין אסתלק לעילא כי האבר הוא בנימין ויוסף הוא אות היר"ד הדבוק במלכות (זהר הרקיע).

⁴⁵¹⁸ פי' אלה הם ו"ק דז"א, ונה"י דאימא שבתוכו נק' מי, עם אלה הם אלהים (מ"מ)

ספר שמות

<p>למהוי בניינא כדקא יאות למהוי ישראל בכללא⁴⁵¹⁹ דשמא דאלהים⁴⁵²⁰ אל"ה איהו ישראל בכלל מ"י (ברא אלה) חבר⁴⁵²¹ אלה⁴⁵²² בהדיה והוה בניינא [שלים] על תקוניה שמא חדא ממש:</p>	<p>של "מ"י", להיות בנין כראוי, להיות ישראל בכלל של שם אלהים. "אלה" הוא ישראל, בכלל "מ"י חבר "אלה" עמו, והיה בנין שלם על תקונו, שם אחד ממש.</p>
<p>[דא הוא] והדא הוא (ההוא) דאמר ליה ליעקב ההוא ממנא דעשו דכתיב (שם לב כט) כי שרית עם אלהים⁴⁵²³ ועם אנשים ותוכל⁴⁵²⁴ לעילא בתקונא⁴⁵²⁵ קדמאה בבניינא קדמאה כל אלה ודאי בניינא קדמאה איהו⁴⁵²⁶:</p>	<p>זהו שאמר לו ליעקב, אותו הממונה של עשו, שנאמר "כי שרית עם אלהים עם אנשים ותוכל", למעלה בתקון ראשון, בבנין ראשון, כל אלה, ודאי בנין ראשון הוא.</p>
<p>ועל דא לית שציאו לישראל לעלם ולעלמי עלמין וחם ושלום⁴⁵²⁷ אלמלא ישתציאו שמא דא לא הוי [הדא הוא] דכתיב (יהושע ז ט) והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול שמא גדול דא בניינא קדמאה שמא קדמאה אלהים והשתא דישראל אינון בגלותא כביכול כל בניינא נפל ולזמנא⁴⁵²⁸ דאתי כד יפרוק קודשא בריך הוא לבנוי מגלותא (יתחבר) מ"י ואל"ה דהוה בהו פרודא⁴⁵²⁹ בגלותא (ו)יתחברון כחדא⁴⁵³⁰ ושמא דאלהים יהא שלים על תקוניה ועלמא יתבסם הדא הוא דכתיב (ישעיה ס ח) מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארובותיהם:</p>	<p>ולכן אין כליון לישראל לעולם ולעולמי עולמים, וחם ושלום אלמלא יכלו השם הזה, לא היה, זהו שנאמר "והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול", שם הגדול זה הבנין הראשון, שם הראשון, אלהים. ועכשיו שישאל בגלות, כביכול נפל כל הבנין. ולעתיד לבא, כשיגאל הקדוש ברוך הוא את בניו מהגלות, מ"י ואל"ה שהיו בפירוד בגלות, יתחברו כאחד, ושם האלהים יהיה שלם על תקונו, והעולם יתבסם, זהו שנאמר "מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארבתיהם".</p>
<p>ובנין דאיהו שמא חדא לא כתיב מי ואלה אלא מי אלה שמא חדא בלא פרודא [והוא אלהים] דהשתא בגלותא אסתלק מי לעילא כביכול אימא מעל בנין ובנין נפלו ושמא דהוה שלים דהוה שמא עלאה רברבא קדמאה נפל⁴⁵³¹:</p>	<p>ומשום שהוא שם אחד, לא נאמר "מי ואלה" אלא "מי אלה", שם אחד ללא פירוד, והוא אלהים שעכשיו בגלות. התעלה מי למעלה כביכול, האם מעל הבנים, והבנים נפלו. והשם שהיה שלם, שהוא השם העליון הגדול הראשון, נפל.</p>
<p>ועל דא אנן מצלן ומקדשן בבתי כנסיות על שמא דא דיתבני כמה דהוה ואמרי יתגדל ויתקדש שמיה רבא אמן⁴⁵³² יהא שמיה רבא מברך מאן</p>	<p>ועל זה אנו מתפללים ומקדשים בבתי כנסיות על השם הזה שיבנה כמו שהיה, ואומרים "יתגדל ויתקדש שמיה רבא</p>

⁴⁵¹⁹ פי' אל"ה דאלהים הם ו"ק דז"א, וישראל אחוזים בו"ק דז"א, נמצא ש"אלה" דאלהים, הם ישראל (מ"מ).

⁴⁵²⁰ הענין כי כללות אלו ה"ב שבטים איקרון אלה ובחיבור אמא ובנין, נק' אלקים, והיינו שם הגדול כולהו כחדא (זהר הרקיע).

⁴⁵²¹ "נ"א ברא" נוסף בדפ"ו.

⁴⁵²² פי' בינה ברא ו"ק דז"א (מ"מ).

⁴⁵²³ פי' שיעקב שהוא ישראל, הם "אלה" דאלהים, נמצא שהוא שורה עם אלהים (מ"מ).

⁴⁵²⁴ "ועם אנשים ותוכל" מוסגר בדפ"ק.

⁴⁵²⁵ פי' היא בינה שהיא בנין הראשון (מ"מ).

⁴⁵²⁶ פי' כל אלה שבטי ישראל, והם "אלה" דאלהים, וז"ש בניינא קדמאה וכו' (מ"מ).

⁴⁵²⁷ כמש"כ מלאכי (ג ו) כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם.

⁴⁵²⁸ לזמנא (דפ"ו).

⁴⁵²⁹ "בהו פרודא" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "דפרודא".

⁴⁵³⁰ הפגם דהתקע"ד דורות הנה הוא בסוד האותיות אל"ה מאלהים, שנפרדו אל"ה ממ"י שהוא קיצוץ בנטיעות רחמ"ל כנודע מזוה"ק (ח"א דף ב' ע"א) (כללים ח"א קז ע"ב).

⁴⁵³¹ נפיל (דפ"ו).

⁴⁵³² קסה ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>שמיה (ההוא) רבא ההוא קדמאה דכלא⁴⁵³³ בגין דלית ליה בנינא אלא בהדן מ"י לא יתבני לעולם אלא באלה⁴⁵³⁴ ועל דא בההוא זמנא מי אלה כעב תעופינה ויחמון כל עלמא דהא שמא עלאה אתתקן על תקוניה⁴⁵³⁵:</p>	<p>אמן יהא שמיה רבא מברך", מי זה שמו הגדול, אותו הראשון של הכל, משום שאין לו בנין אלא עמנו. "מי" לא יבנה לעולם אלא ב"אלה", ועל זה, באותו הזמן "מי אלה כעב תעופינה", ויראו כל העולם, שהרי השם העליון נתקן על תיקונו.</p>
<p>ואי שמיה רבה דא אתקן ואתבני על תקוניה הא ישראל שליטין על כלא וכל שאר שמהן [יתהדרון] (יהדרון) על תקוניהו וישראל ושלטיין (שלטיין) על כלא דהא כלהו תליין בשמיה רבא קדמאה לכל בניין:</p>	<p>ואם שמו הגדול הזה נתקן ונבנה על תיקונו, הרי ישראל שולטים על הכל, וכל שאר השמות יחזרו על תיקונם, וישראל שולטים על הכל, שהרי כולם תליים בשמו הגדול, ראשון לכל הבנינים.</p>
<p>(ו) רזא דא כד ברא וקודשא בריך הואו עלמין קדמאה לכל בניין שמא דא אתבני דכתיב (ישעיה מ כו) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה ברא שמיה על תקוניה וכד ברא אלה ברא שמיה⁴⁵³⁶ אליהו בכל [חיילין דאתחזון] וחיילין דיתחזון (מלין דיתחזון)) ליה למהוי שמיה על תקוניה כדקא יאות דכתיב (שם) המוציא במספר צבאם:</p>	<p>סוד זה כשברא הקדוש ברוך הוא את העולמות, ראשון לכל הבנינים, שם זה נבנה, שנאמר "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה", ברא שמו על תיקונו. וכשברא "אלה", ברא שמו בכל החילות שנראים לו להיות שמו על תיקונו כראוי, שנאמר "המוציא במספר צבאם".</p>
<p>מאי במספר אלא ברא חד⁴⁵³⁷ דנהיר מסייפי עלמא⁴⁵³⁸ עד סייפי עלמא אית ליה לקודשא בריך הוא⁴⁵³⁹ והוא אילנא רבא ותקף⁴⁵⁴⁰ רישיה מטי לצית שמיא⁴⁵⁴¹ וסופיה מתחין⁴⁵⁴² שרשו⁴⁵⁴³</p>	<p>מה זה במספר, אלא בן אחד שמאיר מסוף העולם ועד סוף העולם יש לקדוש ברוך הוא, והוא עץ גדול וחזק, ראשו מגיע לגבה השמים, וסופו מתפשטים</p>

⁴⁵³³ פי' בינה שנק' שם הגדול, כמ"ש ומה תעשה לשמך הגדול (עי' מבר"ש ש"ג ח"ב פ"ו) ואנו מתפללים שיתגדל שמיה רבא, שהיא בינה הנק' שם הגדול, דהיינו שע"י הגלות, נסתלקו נה"י דבינה מז"א, ולעתיד יחזרו ויתחבר מי עם אלה, שהם נה"י דאימא בז"א, ואזי השם שלם (מ"מ).

⁴⁵³⁴ חצי אמא נקרא מ"י כנודע, וכשמתפשטים כאן בבחי' לאה, שהם אותיות אלה, נעשית אלהים, לפי שבחינותיה העליונות של אמא נקרא מ"י, אבל מחצי ת"ת שלה ולמטה המתלבשין בז"א כנודע נקרא אל"ה, וחבור הכל ביחד נקרא אלהים. והנה אלה הנ"ל נעשית ממנו בחי' לאה הנ"ל (ע"ח לאה ורחל ב).

⁴⁵³⁵ ובאמן של קדיש יש לכוין יאהדונה"י גי' אמן, קב"ה ושכינתיה, כמ"ש פ' תרומה. כי ע"כ בקדושה זו, קב"ה אסתלק ביקריה, ויקריה היינו שכינתיה. ואח"כ יש"ר, שם י"ה רבא ודאי, ככתוב ומה תעשה לשמך הגדול, כי כיון שנכנס בירושלים של מטה, ודאי שיבא בירושלים של מעלה, בסוד י"א ה"ה ר"י ה"ה. וז"ס בסבא דמשפטים, דהא בגלותא אסתלק מי מאלהים לעילא כביכול מעל בנין, ובנין נפל, ושמא קדישא דהוי שלים, ההוא שמא עלאה נפל, וע"ד אנו מצלאין על שמא דא, דיתבני כמה דהוי, ודא יתגדל ויתקדש שמיה רבא ההוא קדמאה דכולא בגין דלית ליה בנינא אלא בהדה מי לא אתבני לעלם אלא בהדה. ובזוהר בראשית מי בעי באלהים לאתגליא ולא תקרי בשמיה ולא תלביש בלבוש יקר ונהיר וברא אלה ואתחברו אתוון ואשתלים בשמא דאלהים ועד דלא ברא אלה לא אסתלק בשמא דאלהים. ובפרשת פנחס העונה איש"ר בכל כחו, ודאי אצטריך לאתערא כל שייפוי בחילא תקיף, בגין דיתבר חילא ותוקפא דסט"א, ובפ' נח בזימנא דישראל מתיבין בקול רם איש"ר, קב"ה איתמלי רחמין וחיים על כולא (פע"ח שער חזרת העמידה א).

⁴⁵³⁶ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁵³⁷ פי' הוא דעת דז"א שנק' מספר (מ"מ).

⁴⁵³⁸ פי' מבינה עד מלכות, כי נודע שגבורות של דעת דז"א, מתפשטים למלכות (מ"מ).

⁴⁵³⁹ פי' בינה (מ"מ).

⁴⁵⁴⁰ ה"ס אור הדעת והת"ת והמלכות (רמ"ז).

⁴⁵⁴¹ פי' הנה הדעת דז"א מתלבש ביסוד דאימא, ויסוד דאימא תלוי בת"ת, שנק' שמים, וזהו רישיה מטי לצית שמיה שהוא ת"ת דאימא (מ"מ).

⁴⁵⁴² מתחין (דפ"ו).

ספר שמות

<p>ואשתרשן בעפר קדישא ומספר שמיה⁴⁵⁴⁴ ותליא בשמים עלאין⁴⁵⁴⁵ וחמש רקיעין תליין מניה עד האי מספר⁴⁵⁴⁶ וכלהו נטלין שמא דא בגיניה דכתיב (תהלים יט ב) השמים מספרים⁴⁵⁴⁷ בגין האי (מספר כלהו) [שמא מספר] שמים רווחין שמא דא בגיניה ועל דא המוציא במספר צבאם דאלמלא מספר דא לא ישתכחון חיילין ותולדין לעלמין:</p>	<p>שרשיו ומשרשים בעפר הקדוש, ומספר שמו. ותלוי בשמים העליונים, וחמשה רקיעים תלויים ממנו, עד המספר הזה. וכולם נוטלים שם זה בגללו, שנאמר "השמים מספרים", בגלל שם מספר זה, השמים מרויחים את השם הזה בגללו, ועל זה "המוציא במספר צבאם", שאלמלא מספר זה, לא ימצאו חיילות ותולדות לעולמים.</p>
<p>ועל דא כתיב (במדבר כג י) מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל תרין אינון דמנו עאנא ועאלו בחושבנא על ידיהו בגין דלא שלטא בהו עינא בישא מי מנה עפר יעקב הא חד דעבד השבנא ומספר את רבע ישראל הא מונה אחרא:</p>	<p>ועל זה נאמר "מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל", שנים הם שמנו צאן ונכנסו בחשבון על ידיהם, בגלל שלא שלטה בהם עין הרע "מי מנה עפר יעקב", הרי אחד שעשה חשבון ומספר את רבע ישראל, הרי מונה אחר.</p>
<p>ועל תרין אלין לא שלטא בהו עינא בישא דהא מי מנה אלעפרו (עפר) יעקב אלין אינון [דרגין] אבנין ודרגין קדישין⁴⁵⁴⁸ אבנין מפולמין דמנהון נפקי מיין לעלמא ועל דא כתיב (בראשית כח יד) והיה זרעך כעפר הארץ מה ההוא⁴⁵⁴⁹ עפר עלמא מתברך בגיניה אוף הכי (שם כב יח) והתברכו בזרעך כל גויי הארץ כעפר הארץ ממש ומספר דאיהו מונה תניינא מנה לרבע⁴⁵⁵⁰ כל אינון נוקבין מרגלן עלאין דמטה דשכיב עליה ישראל⁴⁵⁵¹:</p>	<p>ועל שני אלה לא שלטה בהם עין הרע, שהרי "מי מנה לעפר יעקב", אלה אותן מדרגות, אבנים קדושות, אבנים מפולמות, שמהן יוצאים מים לעולם. ועל זה נאמר "והיה זרעך כעפר הארץ", מה אותו עפר העולם מתברך בשבילו, כמו כן כאן "והתברכו בזרעך כל גויי הארץ", כעפר הארץ ממש. ומספר שהוא מונה, שני מנה את רבע, כל אותן נקבות מרגליות עליונות של המטה ששוכב עליה ישראל.</p>
<p>קה/ב</p>	
<p>ומתמן⁴⁵⁵² ולהלאה איהו מונה לכלא בגין דאיהו טוב עין הדא הוא דכתיב (תהלים קמז ד) מונה מספר לכוכבים⁴⁵⁵³ מאן הוא מונה לכוכבים מספר</p>	<p>ומשם והלאה הוא מונה לכל, משום שהוא טוב עין, זהו שנאמר "מונה מספר לכוכבים", מי הוא שמונה את הכוכבים, מספר מונה, מספר לכוכבים, ועל ידו</p>

⁴⁵⁴³ פי' כמ"ש שגבורות ידיה יורדים למלכות שנק' עפר (מ"מ).
⁴⁵⁴⁴ פי' דעת נק' מספר (מ"מ).
⁴⁵⁴⁵ פי' ת"ת דאמא (מ"מ).
⁴⁵⁴⁶ פי' ה"ג שמתפשטים בחגתנ"ה דז"א מתפשטים עד המלכות, שנקראת ג"כ מספר, וז"ש עד האי מספר (מ"מ).
⁴⁵⁴⁷ ת"ת, שבו כלול הדעת, הנה הוא כלול מה"ח וה"ג כנודע, והם עשר הויר"ת, ובפשוטן הוא מ' אותיות, והוא מ' של מספר, ובמילואם הם ק' אותיות, והוא מ"ס של מספר, ובמילוי מלואם יש כ"ח אותיות בכל הויר"ה, והם עשר פעמים כ"ח והם פ"ר של מספר. והרי כי ת"ת נקרא מספר, וזהו שכתוב השמים מספרים (ביאורים ח"א סב ע"א, מלקוטי תורה ושעה"פ).
⁴⁵⁴⁸ פי' ספירת המלכות שנק' אבנים ובינה שנק' מ"י מונה אותם, וזהו מי מנה עפר יעקב, שהמלכות נק' עפר (מ"מ).
⁴⁵⁴⁹ וישלח קע (הערת הזהר).
⁴⁵⁵⁰ פי', הדעת שנק' מספר, הוא מונה למטה, שהיא הבריאה, שיש שם י"ב בקר (מ"מ).
⁴⁵⁵¹ ר"ל כי בינה הולידה האצילות, אבל ישראל ת"ת הוליד עוד למטה י"ב אבני המרכבה, שהם כנגד ה"ב הנז' באצילות, והם נקבות ונק' מרגלאן עילאין בלשון נקבה, אבל הם אבנים זכרים הנז' דשכיב עליה ישראל וזהו (במדבר כג י) רובע ישראל (זהר הרקיע).
⁴⁵⁵² ממלכות (זהר הרקיע).
⁴⁵⁵³ כל החשבונות והמספרים הם במלכות (זהר הרקיע).

ספר שמות

<p>מונה מספר לככבים על ידי עברין כלהו בחושבנא ולומנא דאתי (ירמיה לג יג) עוד תעבורנה הצאן⁴⁵⁵⁴ על ידי מונה ולא ידעין מאן הוא אלא בגין דבהווא זמנא יהא כלא ביחודא בלא פרודא כלא ליהוי (וכל"א ליהוי) מונה חד:</p>	<p>עוברים כולם בחשבון. ולעתידי לבא "עוד תעבורנה הצאן על ידי מונה", ולא יודעים מי הוא. אלא משום שבאותו זמן יהיה הכל ביחוד בלא פירוד, הכל יהיה מונה אחד.</p>
<p>קום סבא [אתער] (ואתגבר) בחילך ושוטא (ושט) ימא פתח ואמר (במדבר כג י) מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל בשעתא דיתער קודשא בריך הוא לאחייא מיתיא⁴⁵⁵⁵ הגי ודאתהדרו (דאהדרו) בגלגולא תרין גופין ברוחא חדא תרין אבהן תרין אמהן כמה גלגולין מתגלגלן על ידא⁴⁵⁵⁶ דא אף על גב דאתמר והכי הוא אבל מי מנה עפר יעקב⁴⁵⁵⁷ ואיהו יתקין כלא ולא יתאביד⁴⁵⁵⁸ כלום וכלא יקום:</p>	<p>קום זקן, התעורר והתגבר בכחך ושוט בים. פתח ואמר "מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל", בשעה שהקדוש ברוך הוא יתעורר להחיות מתים, אלו שחזרו בגלגול, שני גופים ברוח אחת, שני אבות שתי אמהות כמה גלגולים מתגלגלים על ידי זה, אף על גב שנתבאר וכך הוא, אבל "מי מנה עפר יעקב", והוא יתקן הכל, ולא יאבד כלום, והכל יקום.</p>
<p>והא אתמר (דניאל יב ב) ורבים מישני אדמת עפר יקיצו⁴⁵⁵⁹ אדמת עפר [הני] (הכי) כמה דאתמר בספרא דחנוך כד חברייא אסתכלו באינון אתוון (דטסין) [דסמין דתליא] באוירא ביה (ואינון אע"ד פמת"ר)⁴⁵⁶⁰ והיינו אדמ"ת עפ"ר והיינו (קהלת ד א) ושבתא אני את המתים שכבר מתו⁴⁵⁶¹ אדמת עפר אינון אתוון⁴⁵⁶² וקלא אתער ואודע והכי אמר</p>	<p>והרי נאמר "ורבים מישני אדמת עפר יקיצו". "אדמת עפר", אלה כמו שנאמר בספרו של חנוך, כשהחברים הסתכלו באותן אותיות שנוטות, שתלויות באויר בו, היינו אדמ"ת עפ"ר, היינו "ושבתא אני את המתים שכבר מתו". "אדמת עפר", הן אותיות וקול מתעורר ומודיע, וכך</p>

⁴⁵⁵⁴ הענין כי לעתידי תעבורנה הצאן ע"י מונה א', כי להוי מונה חד, ולא כהשתא דבינה הוא מונה חדא. ולבתר אם יש זכות בעולם, אז מונה אותם שנית, ת"ת, ויוצאים לעולם. אבל אז מונה א' לבדו יהיה, כי בצאתו דרך בינה, תכף ומיד בלי עיכוב ירד למטה בלי הפסק, ואין עוד עיכוב הת"ת לראות אם יזכו אם לאו (זהר הרקיע).

⁴⁵⁵⁵ מתיא (דפ"ו).

⁴⁵⁵⁶ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁵⁵⁷ של עולם האצילות שנפלו משם ניצוצות לאין מספר ואין חקר, אפי' הכי איהו אתקן כולא ולא אתאביד כלום וכולא יקום, וז"ש רז"ל אין משיח בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, שהם כל אותם הניצוצות של שבירת הכלים, שנפלו בקלי' נוגה הנק' גוף, ובזמן שיתקן כולא אז יקומו להחיות המתים וז"ש (דניאל יב ב) ורבים מישני עפר יקיצו (זהר הרקיע).
⁴⁵⁵⁸ אתאביד (מ"מ).

⁴⁵⁵⁹ המלכים דמיתו נק' ישנים ע"ש שאין להם נשמה ורוח, אלא בחי' נפש בלבד בסוד הדורמיטא, וז"ש ורבים מישני אותם שהם ישנים בסוד הדורמיטא באדמת העפר בתוך הקליפה נוגה יקיצו לעתידי (זהר הרקיע). המשך הפסוק: אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם. הכוונה שהקב"ה מברר בכל יום ויום בירורים מקלי' נוגה עד שישלים כל הברורים שנפלו לשם, אבל הפסולת משבירת הכלים, הם ישארו שם, וז"ס (דניאל יב ב) ואלה לחרפות ולדראון עולם, כל אינון דלא זכו לאתתקנא, שהם הפסולת שלה שישארו (זהר הרקיע).

⁴⁵⁶⁰ ר"ל אע"ד שהוא א"ד העולה מן הארץ, שהוא ארץ אדום, עולים הניצוצים ביסוד דמלכות הנקרא, ע' שהיא בת שבע. וגם ע', הוא ז' מלכים דמיתו, מאותם הז' עולים האד להשקות את הגן, שהוא יסוד דנוקבא, כי ע"י התעוררות מתתא בסוד מ"נ אותם מלכים, אז מתעורר ג"כ הז"א להשקות ולהשפיע מ"ד ביסוד שלה, וז"ש פמת"ר, שהוא פ"ר מ"ת, ר"ל מאותם פ"ר דינים מנצפ"ך שנפלו ומיתו, שם עולים פעם אחרת בכל יום עד שיתקנו כולם (זהר הרקיע).

⁴⁵⁶¹ בעת שבירת הכלים, שהנה בכל יום ויום מתעוררין ועולים משם בסוד מ"נ ליסוד דמלכות (זהר הרקיע).

⁴⁵⁶² מביא האר"י ז"ל בדרוש הקליפ' פ"ג שכל שיורי המלכים דמיתו שלא נתבררו עדיין, והם נק' י"א סימני הקטורת, כולם נפלו בקליפות נוגה של ב"ע, ויותר בנוגה דבריאה, ששם העיקר משבירת הכלים. וז"ס שאמר (שמות כ כ) מזבח אדמה תעשה לי, ר"ל הקליפת נוגה דבריאה שנק' מזבח אדמה, ע"ש מלכי אדום שנפלו שם, תעשה לי, שתעשה תיקון בהם, ותעלה אותם הניצוצות משם לי, ברחם שלי, בסוד מ"ן, כדי שאתקן אותם. וז"ס שאמר (קהלת ג כ) הכל היה מן העפר, הכוונה

ספר שמות

<p>(ב) בניינא ⁴⁵⁶³ תניינא עפר ⁴⁵⁶⁴ [עפר] קדמאה אדמת ⁴⁵⁶⁵ תניינא ודאתתקון (דאתקון) עקר קדמאה פסולת לגביה:</p>	<p>אומר בבנין השני עפר, עפר ראשון אדמת, שני שנתקן, העקר הראשון פסולת אליו.</p>
<p>אדמת עפר כלהו יקיצו אלה דאתקנו לחיי עולם וס"א יקיצו כמה דאתמר בספרא דחנוך חברייא אסתכלו באינון אתוון אדמ"ת עפ"ר (ואינון אע"ד פמת"ר) אינון אתוון טסאן באוירא וקלא אתער ואודע (ס"א ואכריז) הקיצו ורננו שוכני עפר (ישעיה כו יט) ודא איהו בניינא תניינא דאתתקן והכי אמר בספרא דחנוך בניינא תניינא עפר דאתתקן קדמאה אדמת וההוא קדמאה פסולת לגבי תניינא דאתתקן והני ישני אדמת עפר כלהו יקיצו אלה דאתתקנו לחיי עולם מאן עולם דא עולם דלתתא דהא לא זכו למהוי בעולם דלעילא ואלה דלא זכו לחרפות ולדראון עולם מאי לחרפות אלא בגין דסטרא אחרא יתעבר מעלמא וקודשא בריך הוא אלין דהוו מנביעו דההוא סטרא ישאר לון לתוהא בהון כל בני עלמא:</p>	<p>אדמת עפר, כולם יקיצו, אלה שנתקנו לחיי עולם (יקיצו כמו שנאמר בספרו של חנוך חברים הסתכלו באלו האותיות אדמ"ת עפ"ר (והן אע"ד פמת"ר) אותן אותיות טסות באויר וקול מתעורר ומודיע (ומכריז) "הקיצו ורננו שוכני עפר", וזהו בנין שני שנתקן. וכך אמר בספרו של חנוך בנין שני עפר שנתקן, ראשון אדמת, ואותו ראשון פסולת לגבי שני שנתקן, ואלו ישני אדמת, עפר, כולם יקיצו, אלה שנתקנו לחיי עולם. מי זה עולם, זהו עולם שלמטה, שהרי לא זכו להיות בעולם שלמעלה. ואלה שלא זכו "לחרפות ולדראון עולם", מה זה "לחרפות", משום שצד האחר יעבור מן העולם והקדוש ברוך הוא ישאיר את אלה שהיו מנביעת אותו הצד, להתמיה בהם את כל בני העולם.</p>
<p>כל דא מאן גרים ההוא דלא בעי לאפשא בעלמא ולא בעי לקיימא וס"א בדרגא דההוא נהר דאיהו ברית קדישא על דא גרים כל מה דגרים וכל הני גלגולין דקא אמינא ועלהו ⁴⁵⁶⁶ עד הכא [הדא הוא] עד כאן סבא שתיק רנעא חדא וחברייא הוו תוהין ולא הוו ידעין אי הוה יממא אי הוה ליליא אי קיימי תמן אי לא קיימי:</p>	<p>מי גרם כל זה, אותו שלא רצה להתרבות בעולם ולא רצה לקיים (בדרגה של אותו נהר שהוא) ברית קודש, ולכן גרם כל מה שגרם. וכל הגלגולים הללו שאמרנו עד כאן וזהו. עד כאן זקן שתק רגע אחד והחברים היו תמהים, ולא היו יודעים אם היה יום אם היה לילה, אם עומדים שם אם לא עומדים.</p>
<p>פתח ההוא סבא ואמר כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית וגו' קרא דא אוכח על כל מה דאתמר ותא חזיו כל דכורא קאים בדיוקנא בעלמא דדכורא וכל נוקבא קאים בדיוקנא בעלמא דנוקבא בעוד דאיהו עבדא דקודשא בריך הוא אתדבק ביה (ו) באינון שש שנים קדמוניות ואין</p>	<p>פתח אותו זקן ואמר "כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית וגו'", פסוק זה מוכיח על כל מה שנתבאר. בא וראה, כל זכר עומד בדמות בעולם הזכר, וכל נקבה עומדת בדמות בעולם הנקבה. בעוד שהוא עבד, שנדבק בו הקדוש ברוך הוא באותן שש שנים קדמוניות,</p>

הוא, שכל הפעולות שישראל עושין, הן במלאכת ידים הן בתפלות ומצות ומעשים טובים, הכל הוא כדי להוציא הניצוצות שנפלו באדמה העליונה, שהיא הקליפת נוגה דאצי', וכ"ש דבריאה, שכל מיני מלאכות שיש בעולם, הכל באו מן המלכים דמיתו, וזהו (קהלת ג כ) הכל היה מן העפר (זהר הרקיע). פי' אדמת עפר הם אע"ד פמת"ר (מ"מ).

⁴⁵⁶³ קג ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁵⁶⁴ פי' גוף השני שהוא בן היבם נק' עפר (מ"מ).

⁴⁵⁶⁵ פי' גוף הראשון ומפרש הטעם למה הב' נק' עפר והראשון נק' אדמה, ואמר תנינא דאתתקן עיקר, לכך נק' עפר. קדמה, פסולת לגביה, לכך נק' אדמה. וז"ל הרב בספר ק"י, אדמת עפר הוא הנוגה, עכ"ל. לע"ד כי אדמת הוא נוק' דנוגה ועפר דכורא דנוגה, ולכן עפר טוב מאדמת. ומ"ש טסין באוירא, לפי שיונקים מן יאהדנוה"י, שנק' אוירא כמ"ש הרב בס' ק"י ונעתיק לשונו בפרשת פקודי רמו ע"ב (מ"מ).

⁴⁵⁶⁶ נמחק בדרך אמת.

ספר שמות

<p>אעקר גרמיה מפולחניה ועקרו (אעקר) ליה קודשא בריך הוא מאינן שש שנים דעלמא דדכורא ואתמסר⁴⁵⁶⁷ לבר נש דאיהו משית סטרין יפלה ליה שית שנין ויתעקר משית שנין קדמוניות⁴⁵⁶⁸ דלעילא:</p>	<p>ואם עקר עצמו מעבודתו, יעקר אותו הקדוש ברוך הוא מאותן שש שנים של עולם הזכר, וימסר לאדם שהוא משה צדדים, יעבד לו שש שנים, ויעקר משש שנים קדמוניות שלמעלה.</p>
<p>לבתר נחית מתמן ואתמסר בעלמא דנוקבא והוא (הא) לא בעא לקיימא בעלמא⁴⁵⁶⁹ ובדכורא (דדכורא) נחית וקיימא בנוקבא אתאת נוקבא דאיהי שביעית ונשלא ליה הא מכאן ולהלאה מעלמא דנוקבא:</p>	<p>אחר כך יורד משם ונמסר לעולם הנקבה, הוא לא רצה לעמוד בעולם, בזכר, יורד ועומד בנקבה. באה הנקבה שהיא שביעית ונוטלת אותו, הרי מכאן והלאה הוא מעולם הנקבה.</p>
<p>איהו לא בעא לקיימא בה ובפירוקא דיליה⁴⁵⁷⁰ נחית לתתא ואתדבק לתתא ואתאחיד בסטרא אחרא מכאן ולהלאה אתעקר מעלמא דדכורא ומעלמא דנוקבא הא אתאחד באינן עבדים דאינן מסטרא אחרא:</p>	<p>לא רצה לעמוד בה ובגאולה שלה, יורד למטה ונדבק למטה ונאחז בצד האחר. מכאן והלאה, נעקר מעולם הזכר ומעולם הנקבה, הרי נאחז באותם עבדים שהם מהצד האחר.</p>
<p>השתא כיון דהכי הוא איצטריך פגם ולמעבד ביה רשימו דפגם דהא כל פגם דסטרא אחרא איהו ומיובל ולהלאה אתהדר לגלגולא ותב לעלמא כמלקדמין וס"א אי זכו ואתתקן גרמיה אתדבק ואתדבק בההוא עלמא דנוקבא ולא יתיר זכה עביד תולדין בעלמא ודנוקבא וכלהו רזא דכתיב (תהלים מה טו) בתולות אחריה רעותיה מובאות לך⁴⁵⁷¹ וזכאה איהו כד אתתקן וזכי לכך:</p>	<p>עכשיו, כיון שכך הוא, הוצרך לפגם ולעשות בו רושם של פגם, שהרי כל פגם הוא של הצד האחר. ומיובל והלאה חוזר לגלגול, ושב לעולם כמקדם. (אם זוכה ומתקן עצמו, נדבק) ונדבק באותו עולם הנקבה ולא יותר. זוכה עושה תולדות בעולם הנקבה וכולם סוד הנאמר "בתולות אחריה רעותיה מובאות לך", ואשריו כשנתקן וזוכה לכך.</p>
<p>ואי לא זכה אפילו בגלגולא דיובלא הא איהו כלא הוה אתהדר ולא אשלימו יומי לאתנסבא בעלמא ולמעבד תולדין מה כתיב (שמות כא ג) אם בגפו יבא בגפו יצא אי יחידאי יעול בההוא עלמא בלא</p>	<p>ואם לא זכה אפילו בגלגול היובל, הרי הוא כלא היה, שחזר ולא השלים ימיו להנשא בעולם ולעשות תולדות. מה נאמר "אם בגפו יבא בגפו יצא", אם יחידאי יכנס לאותו העולם בלי</p>
<p>ק/א</p>	
<p>תולדין ולא בעא לאשתדלא בהאי ונפק מהאי עלמא יחידאי⁴⁵⁷² בלא זרעא אזיל כאבנא ובקוספיתא⁴⁵⁷³ (בקוספתא) עד ההוא אתר דטנרא</p>	<p>תולדות ולא רצה להשתדל בכך, ויצא מהעולם הזה יחידאי בלי זרע, הולך כמו אבן בכף הקלע, עד אותו מקום של</p>

⁴⁵⁶⁷ צד ע"א (הערת הזהר).

⁴⁵⁶⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁵⁶⁹ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁵⁷⁰ דילה (דפ"ו).

⁴⁵⁷¹ השכינה הקדושה אשר היא נקרא אז בעת תגבורות הדינין, והוא כל זמן הגלות, בשם אילת השחר, על שם שהיא אילת אהבים ויעלת חן, כי תרעין דילה סתימין משום שפתחה סתום ורחמה צר, כמ"ש בפ' ויקרא (כא ע"ב). הנה היא מצווחת ועורגת להקב"ה לרחם עליה ועל כל צבאיה, והם כל ההיכלות שבבריאה שהם בתולות אחריה רעותיה (כמ"ש בזוה"ק ח"ב קה ע"ב, קיב רע"ב, קפט ע"ב, קצז ע"ב) (דע"ה ח"ב קכא ע"ב).

⁴⁵⁷² יחידאה (דפ"ו).

⁴⁵⁷³ ענין כף הקלע של נפשות הרשעים, שהם נעים ונדים מסוף העולם ועד סופו יחד בהתקשר רוח הסט"א בהם, שטלטול הוא היפך עונג נפשות הצדיקים, שכתוב בהם "יבא שלום וינוחו על משכבותם", והוא שנאמר בקין "והייתי נע ונד בארץ ומפניך אסתר" (שיח יצחק דרוש לסיום הש"ס).

603

ספר שמות

<p>תקיפא⁴⁵⁷⁴ ועאל תמן ומיד נשב רוחא דההוא יחידאי דקא אשתביק מנוקביה ואזיל יחידאי⁴⁵⁷⁵ כחויא דלא אתחבר באחרא ובארחא ונשיב ביה:</p>	<p>הסלע החזק ונכנס לשם. ומיד נושבת רוח של אותו יחיד שנעזב מנקבתו, והולכת יחידית כנחש, שלא מתחבר עם אחר בדרך ונושבת בו.</p>
<p>ומיד נפק מגו ההוא אתר דטנרא תקיפא הוא בלחודוי ואזיל ומשטמא בעלמא עד דקא אשתכח⁴⁵⁷⁶ פרוקא לאתבא והיינו אם בגפו יבא בגפו יצא האי דלא בעא לאתנסבא למהוי ליה תולדין:</p>	<p>ומיד, יוצא מתוך אותו מקום של הסלע החזק, הוא לבדו, והולך ומשוטט בעולם, עד שמוצא גואל להשיבו, והיינו "אם בגפו יבא בגפו יצא", זה שלא רצה להינשא, שיהיו לו תולדות.</p>
<p>אבל אם בעל אשה הוא דקא אתנסיב ואשתדל באתתיה ולא יכיל ההוא לא אתתרך כההוא אחרא לא ייעול יחידאי ולא נפיק יחידאי אלא אם בעל אשה הוא קודשא בריך הוא לא מקפח אנר וכלו בריין אף על גב דלא זכו בכני מה כתיב (שמות כא ג) ויצאה אשתו עמו ותרוייהו אתיין בגלגולא וזכיין לאתחברא כחדא כמלקדמין והאי לא נסיב אתתא דתרוכין אלא ההיא דאשתדל בה בקדמיתא ולא זכו השתא יזכון) כחדא אי יתקנון עובדין ועל דא ויצאה אשתו עמו:</p>	<p>אבל "אם בעל אשה הוא", שנשא והשתדל באשתו ולא יכל, ההוא לא מגרש כאותו אחר, לא יכנס יחידי ולא יצא יחידי, אלא "אם בעל אשה הוא", הקדוש ברוך הוא לא מקפח שכר כל בריותיו, אף על גב שלא זכו לבנים, מה נאמר "ויצאה אשתו עמו", ושניהם באים בגלגול וזוכים להתחבר כאחד כמקדם. וזה לא נשא אשה של גרושין, אלא אותה שהשתדל בה בהתחלה ולא זכו כעת, יזכו כאחד אם יתקנו מעשיהם, ועל זה "ויצאה אשתו עמו".</p>
<p>אם אדוניו יתן לו אשה וגו' (שמות כא ד) השתא⁴⁵⁷⁷ אהדר קרא למלין אחרנין וס"א למלה קדמאהו לההוא דנפיק יחידאי בלא נוקבא כלל ויפרוק ליה ההוא דוכתא דאקרי שביעית וההוא שביעית אקרי אדניו אדון כל הארץ⁴⁵⁷⁸ איהו אם דא אדניו חס עליה ואתיב ליה להאי עלמא יחידאי כמה דהוה ויהיב ליה אתתא ההיא דמזבה אחיתת עלוי דמעין ואתחברי⁴⁵⁷⁹ כחדא וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה כמה דאתמר:</p>	<p>"אם אדוניו יתן לו אשה וגו'", עתה חוזר הפסוק לדברים אחרים (לדבר הראשון), לאותו שיצא יחידי בלי נקבה כלל ויגאל אותו. אותו מקום שנקרא שביעית, ואותה שביעית נקראת אדוניו, הוא אדון כל הארץ. "אם אדוניו", זה חס עליו ומשיב אותו לעולם הזה יחידי, כמו שהיה, ונותן לו אשה. אותה שמזבח הוריד עליה דמענות, ומתחברים כאחד, "וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה", כמו שנאמר.</p>
<p>דהא אי תב ואתקין ההוא אתר דפגים בחיוי</p>	<p>שהרי, אם שב ותיקן את אותו המקום שפגם בחיו, מתקבל לפני המלך הקדוש</p>

⁴⁵⁷⁴ ק ע"א (הערת הזהר). פי' הקלי' נקראת כך (מ"מ). נוקבא דתהום רבה (עמק המלך שי"ד פרק ק"ט).

⁴⁵⁷⁵ צה ע"א (הערת הזהר).

⁴⁵⁷⁶ אשכח (דפ"ו).

⁴⁵⁷⁷ מוסגר בדרך אמת.

⁴⁵⁷⁸ מתנהגים כל העולמות בי"ע על ידה [השכינה], ע"י יחודה בז"א, שהוא היחוד דהו"ה אדניי ונכלל בה עי"ז כל האצילות כולו ביחוד אור א"ס שבו, ונעשית עי"ז אדון כל הארץ, ואלה"י כל הארץ יקרא (וכמ"ש בפרשת בראשית נ ע"ב ופ' וירא צט ע"ב בסתרי תורה שם וכן שם ק' ע"ב ע"ש, ופ' משפטים קו ע"א ופ' תרומה קעא ע"ב ופ' תצוה קפו ע"א) (הקדו"ש מה ע"א), אותו הגילוי גופה הוא אשר המציא את כל העולמות בי"ע, בכל מציאותם בכלל ובפרט, ומשגיח בהם ומנהיג אותם תמיד בכל עניניהם מעולם ועד עולם, ולכן נקרא הוא ית"ש ע"י גילוי בהמלכות הכללי דאצילות בשם אדניי, שהוא אדון כל הארץ, וכן בשם אלה"י כל הארץ (הקדו"ש נ ע"ג), כל גילויה של השכינה הוא בהעולמות בי"ע (דע"ה ח"ב קנה ע"ב).

⁴⁵⁷⁹ ואתחברא (דפ"ו).

ספר שמות

<p>אתקבל קמי מלכא קדישא נשיל ליה ואתקין ליה על תקונוי לבתר ודא אקרי בעל תשובה⁴⁵⁸⁰ דהא ירית מותביה דההוא אתר [דההוא נחל] ודההוא נהרו (ההוא) דנגיד ונפיק ואתקין גרמיה ממה דהוה בקדמיתא וס"א ההוא אתר דפגים ואתקין ליה על תקונוי בחייו אתקבל קמי מלכא קדישא ונשיל ליה לבתר ודא אקרי בעל תשובה דהא אתקין גרמיה ממה דהוה בקדמיתא כיון דאתתקן ותב בתיובתא הא סליק על תקוניה דלית מלה בעלמא ולית מפתחא בעלמא דלא תבר ההוא דתב בתיובתא:</p>	<p>נוטל אותו ומתקנו על תקונו אחר כך, וזה נקרא בעל תשובה, שהרי ירש את מושבו של אותו המקום, של אותו הנהר ששופע ויוצא, ומתקן את עצמו ממה שהיה בתחלה (אותו המקום שנפגם ומתקן אותו על תקונו בחייו, מתקבל לפני המלך הקדוש, ולוקח אותו אחר כך, וזה נקרא בעל תשובה, שהרי תקן עצמו ממה שהיה בתחילה). כיון שנתקן ושב בתשובה, הרי עלה על תיקונו, שאין דבר בעולם ואין מפתח בעולם שאותו ששב בתשובה לא שובר.</p>
<p>מאי יצא בגפו הא אתמר⁴⁵⁸¹ אבל תו רזא אית ביה⁴⁵⁸² יצא בגפו כמה דאת אמר (משלי ט ג) על גפי מרומי קרת מה להתם עלוייא וסליקן אוף הכא עלוייא וסליקן אתר דמאריהון דתיובתא סלקין⁴⁵⁸³ אפילו צדיקים גמורים לא יכלין למיקם תמן ובגין כך כיון דתב בתיובתא קודשא בריך הוא מקבל ליה ודאי מיד:</p>	<p>מה זה "יצא בגפו", הרי נתבאר. אבל עוד סוד יש בו. "יצא בגפו", כמו שנאמר "על גפי מרמי קרת", מה לשם עלוי והתעלות, כמו כן כאן עלוי והתעלות. מקום שבעלי תשובה עולים, אפילו צדיקים גמורים לא יכולים לעומד שם, ולכן כיון ששב בתשובה, הקדוש ברוך הוא מקבל אותו, ודאי מיד.</p>
<p>תנינן לית מלה בעלמא⁴⁵⁸⁴ דקיימא קמי תשובה ולכלא קודשא בריך הוא הוא⁴⁵⁸⁵ מקבל ודאי ואי תב בתיובתא הא אזדמן לקבליה ארח חיים ואף על גב דפגים מה דפגים כלא ואתתקן (אתקן) וכלא אתהדר על תקוניה דהא אפילו [על במה] ובמה (על מה) דאית [ביה] אומאה [קמי קודשא בריך הוא]</p>	<p>שנינו, אין דבר בעולם שעומד לפני התשובה, ואת הכל הקדוש ברוך הוא מקבל ודאי. ואם שב בתשובה, הרי מזמן כנגדו דרך חיים, ואף על גב שפגם מה שפגם, הכל נתקן והכל חוזר על תקונו, שהרי אפילו כמה שיש בו שבועה לפני הקדוש ברוך הוא מקבל, לה שנאמר "ה'</p>

⁴⁵⁸⁰ פי' כיון שהוא אחוז בז"א, לכך נק' בעל המלכות (מ"מ).

⁴⁵⁸¹ פי' כמ"ש לקמן דף קט ע"ב, שכיון שגרע ההוא מבועא, לכך האשה וילדיה תהיה לאדוניה, והוא יצא בגפו, נפיק מהאי עלמא דלחודוי יחידאה, ולא הדרא ליה בגלגולא ולמסבל עונשין בהאי עלמא. וק"ו הוא, השתא ומה התם שמדבר על מאן דאשתדל בקדמיתא ולא יכל, אפ"ה נענש. כ"ש הכא, שמדבר על מאן דנפיק יחידאי בלא נוק' כלל, שאע"פ שהוליד בנים בגלגולים ב' עם הגרוש, שבודאי ענוש יענש על דגרע ההוא מבועא בקדמיתא, וז"ש הזהר מאי יצא בגפו הא אתמר כן פי' מוריננו (מ"מ).

⁴⁵⁸² פי' כיון שעשה תשובה ועסק בפריה ורביה, דרשינן נמי והוא יצא בגפו, שר"ל יזכה למעלה רמה (מ"מ).

⁴⁵⁸³ שאלו לחכמה הנפש החוטאת מה דינה ואמר (משלי יג כא) חטאים תרדוף רעה. שאלו לנבואה אמר (יחזקאל יח ד) הנפש החוטאת היא תמות. שאלו לתורה ואמרה יביא קרבן ויכפר לו. שאלו להקב"ה, ואמר יעשו תשובה, שאלו הד' תלוין בד' אותיות הויה, חכמה רומזה לי', וכן הג' האחרים, כי כל אות השיבה כפי מדתה, וכפי גודל החטא עד איזה אות מגיע חטאו, עד שה' אחרונה הנק' תשובה, אמרה בתשובה יתקן. וכפי חטאו בבחי' האות, שם יתוקן בתשובתו, ויעלה עד שם אפי' בבחי' ה'. וזה (דברים ד ל) עד ה' אלהיך ועד בכלל, ויש עד ולא עד בכלל, כי בתשובתו עולה עד ה', ולא עד הה', כמ"ש עד ה', וזהו ולא עד בכלל. וכאן תלוי מאמר חז"ל שנראה זה הפך מזה, כי יש אומרים במקום שבעלי תשובה עומדים וכו', ויש אומרים כי זה נאמר על בעלי תשובה, אבל צדיקים (ישעיה סד ג) עין לא ראתה. ובזה הנזכר יתורץ, לפי המדרגה שיעלה הבעל תשובה, אם יעלה עד י', ששם חטאו, אפי' צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד. אבל אם בעלי תשובה עולה בתיקונו במקום ה', כי שם חטאו, בוודאי שהצדיקים גמורים מעלתם יותר גדולה, ובזה מתורצת השמועה (זהר הרקיע).

⁴⁵⁸⁴ כאן שייך מה שאמר לקמן קח ע"ב לא אצא חפשי וגו' (דרך אמת).

⁴⁵⁸⁵ נמחק בדפ"ו.

ספר שמות

<p>(דאל צבאות קרי ביה) [מקבל וכיון לה דכתיב יהוה צבאות] יעץ⁴⁵⁸⁶ ומי יפר (ישעיה יד כז) דא איהי⁴⁵⁸⁷ רוא סתימא ותו כד קודשא בריך הוא אומי אומאה לא אומי אלא אם לא יעביד תיובתא דהא לית פתגמא דקיימא קמי תיובתא ועל כלא מכפר קודשא בריך הוא כד עבדין תיובתא שלימתא קודשא בריך הוא מקבל דכתיב (ירמיה כב כד) חי אני נאם יהוה כי אם יהיה כניהו וגו' וכתוב (שם ל) כתבו⁴⁵⁸⁸ האיש הזה עירי וגו' ובתר דתב בתויבתא כתיב (ד"ה א ג יז) ובני יכניהו (כניהו) אסיר בנו וגו' מכאן דתשובה מתבר כמה [גוחין (נ"א גזרין)] [גזרין] ודינין וכמה שלשלאין דפרזלא ולית מאן [נ"א מה] דקיימא קמי דתיובתא:</p>	<p>צבאות יעץ ומי יפר", זהו סוד סתום. ועוד כאשר הקדוש ברוך הוא נשבע שבועה, לא נשבע אלא אם לא יעשה תשובה, שהרי אין דבר שעומד בפני התשובה. ועל הכל מכפר הקדוש ברוך הוא כאשר עושים תשובה שלמה, הקדוש ברוך הוא מקבל, שנאמר "חי אני נאם ה' כי אם יהיה כניהו וגו'", ונאמר "כתבו את האיש הזה עירי וגו'". ואחר ששב בתשובה נאמר "ובני יכניהו אסר בנו וגו'". מכאן שתשובה משברת כמה גזרות ודינים וכמה שלשלאות ברזל, ואין מי שעומד לפני התשובה.</p>
<p>ועל דא כתיב (ישעיה סו כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי אשר פשעו בי לא כתיב אלא הפושעים בי דלא בעאן לאתבא ולא תנחמא על מה דעבדו אבל כיון דאתנחמו הא מקבל לון קודשא בריך הוא:</p>	<p>ועל זה נאמר "ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי". "אשר פשעו בי" לא נאמר אלא "הפושעים בי", שלא רוצים לשוב ולהתנחם על מה שעשו, אבל כיון שהתנחמו, הקדוש ברוך הוא מקבל אותם.</p>
<p>בגין כך בר נש דא אף על גב דפשע ביה ופגים באתרא דלא אצטריך ותב לקמיה מקבל ליה וחם עליה דהא קודשא בריך הוא</p>	<p>לכן האדם הזה, אף על גב שפשע בו ופגם במקום שלא צריך ושב לפניו, מקבל אותו וחם עליו, שהרי הקדוש ברוך הוא</p>
<p>ק/ב</p>	
<p>[מלא רחמין הוא מליא עליה רחמין] ומלא רחמין⁴⁵⁸⁹ איהו (מליא עליה רחמין) ואתמלי רחמים על כל עובדיו כמה דאת אמר (תהלים קמה ט) ורחמיו על כל מעשיו אפילו על בעירי ועופי</p>	<p>הוא מלא רחמים, ומתמלא רחמים על כל מעשיו, כמו שנאמר "ורחמיו על כל מעשיו", אפילו על בהמות ועופות מגיעים רחמיו. אם עליהם מגיעים רחמיו, כל שכן על בני אדם, שיודעים</p>

⁴⁵⁸⁶ דאפי' נשבע הקב"ה, חוזר בה, כי ה' לא נשבע אלא אם לא ישוב בתשובה. וראה כמה יגדל כח של תשובה. גם עיין, כי האדם צריך שיעשה תשובה גמורה, ובפרט בענין הגלגול, כי ברוב עוונות, רוב נשמתינו הם מגולגלות, וצריכים אנו לשוב בתשובה בכוונה זו, כי בהעדר פו"ר ירד מעלמא דדכורא לעלמא דנוק', ולזה נתפלל אל ה' ונשוב בכל לב, כדי שנשוב לעלמא דדכורא, ולא נשאר בנוק', כי אין יודעים מה הוא גלגולנו. ואם אנו בעולם אם לאו, ובכח אותה התשובה שלימה אז נק' בעל תשובה, ר"ל שנהיה בעל מעלמא דדכורא שהוא בעל דמלכות הנק' תשובה (זהר הרקיע).
⁴⁵⁸⁷ איהו (דפ"ו).

⁴⁵⁸⁸ את (נוסף בדפ"ו).

⁴⁵⁸⁹ עי' מכילתא (שירה ד): [הקב"ה התגלה לכלל ישראל] בסיני כזקן מלא רחמים שנא' (שמות כ"ד) ויראו את אלהי ישראל. ועי' ב"ע (לד ע"ב): ידוע שהסבא הוא רחמים והדין נסתר בפנימיותו כמ"ש זקן מלא רחמים ועי' אמר כאן סבא דעתוי סתים ומוחי' סתים ושקית. כמשל כחמר טב על דורדייא. הלשון מוחיה סתים הוא מאד"ר קכח ע"ב: והאי מוחא דאיהו האי חכמתא סתימאה שקיט ואשתכין באתריה כחמר טב על דורדייה [דורדייא] ה"ה השמרים, הן תוקף הדין. אמנם במקום זה עצמו הוא "שקית", שכן במו"ס, אע"ג שהוא שורש הדין (שכן בו מתלבש גבורה דרדל"א - בהגר"א על ספד"צ ה' ע"ג ד"ה ובמו"ס) מ"מ בו עצמו אין הדין ניכר אלא נכפף (בהגר"א על ספד"צ ד ע"א ד"ה והענין כי, וכן בהגר"א בתז"ח כ"ד ע"ב ד"ה גליף). והיינו דאמרי סבא דעתוי סתים ומוחיה סתים [כמש"כ (משלי יא ב) ואת הצנועים חכמה, שת"ח אינו מגלה את חכמתו ודעתו. וכמו כן כאן, מו"ס דע"ק הוא סתום, ובו נמצא גילוי הצניעותא ה"ה הרדל"א, ומו"ס הוא המסתירו. ושם מצויים הסודות הנסתרים, שאינם מתגלים אלא לצדיקים לעתיד לבא (ב"ע לד ע"ב)] ושכך [דהיינו שמשכך (מגביל) שארי אברים מלפעול רצונם וחפצם (מ"א טו)]. ועי' תיקו"ז עו ע"ב שמו"ס היא עיקר א"א.

ספר שמות

<p>ומכירים לשבח רבונם, שרחמיו מגיעים עליהם ושורים עליהם, ועל זה אמר דוד "רחמיך רבים ה' כמשפטיך חייני".</p>	<p>ומכירים לשבח רבונם, שרחמיו מגיעים עליהם ושורים עליהם, ועל זה אמר דוד "רחמיך רבים ה' כמשפטיך חייני".</p>
<p>אם על רשעים מגיעים רחמיו, כל שכן על צדיקים. אלא מי צריך רפואה, אותם בעלי כאבים, ומי הם בעלי כאבים, אלה אותם רשעים הם צריכים רפואה, ורחמי הקדוש ברוך הוא רחמים עליהם, שלא יהיו עזובים ממנו. והוא שלא מסתלק מהם וישוּבו כנגדו. כשהקדוש ברוך הוא מקרב, הוא מקרב בימין. וכשדוחה, דוחה בשמאל. ובשעה שדוחה הימין מקרבת, מצד הזה דוחה ומהצד הזה מקרב, והקדוש ברוך הוא לא עוזב את רחמיו מהם.</p>	<p>אם על רשעים מגיעים רחמיו, כל שכן על צדיקים. אלא מי צריך רפואה, אותם בעלי כאבים, ומי הם בעלי כאבים, אלה אותם רשעים הם צריכים רפואה, ורחמי הקדוש ברוך הוא רחמים עליהם, שלא יהיו עזובים ממנו. והוא שלא מסתלק מהם וישוּבו כנגדו. כשהקדוש ברוך הוא מקרב, הוא מקרב בימין. וכשדוחה, דוחה בשמאל. ובשעה שדוחה הימין מקרבת, מצד הזה דוחה ומהצד הזה מקרב, והקדוש ברוך הוא לא עוזב את רחמיו מהם.</p>
<p>תא חזי מה כתיב (ישעיה נז יז) וילך שובב בדרך לבו וכתיב בתריה דרכיו ראייתי וארפאהו ואנחהו ואשלם נחומים לו ולאבליו וילך שובב אף על גב דחייבין עבדין כל מה דעבדין בזדון דאזלין בארתא דלבייהו וואחרנין (ואחרין) עבדין בהו התראה ולא בעאן לציית⁴⁵⁹⁴ לון בשעתא דתבין בתיובתא ונטלין ארתא טבא דתיובתא הא אסוותא זמינא לקבליה⁴⁵⁹⁵:</p>	<p>בא וראה, מה נאמר "וילך שובב בדרך לבו", ונאמר אחריו "דרכיו ראייתי וארפאהו ואנחהו ואשלם נחמים לו ולאבליו". "וילך שובב", אף על גב שהרשעים עושים כל מה שעושים בזדון, שהולכים בדרך לבם ואחרים עושים בהם התראה, ולא רוצים לציית להם. בשעה ששבים בתשובה ונוטלים דרך טובה של תשובה, הרי הרפואה מוזמנת כנגדם.</p>
<p>השתא אית לאסתכלא אי על חייא אמר קרא או על מיתאי⁴⁵⁹⁶ אמר קרא דהא רישא דקרא⁴⁵⁹⁷ לאו איהו סיפא וסיפא לאו איהו רישא דקרא אחזי על חייא וסופיה אחזי על מתייא אלא קרא וס"א רישא דקרא אמר בעוד דבר נש איהו בחייו והכי הוא וילך שובב בדרך לבו בגין דיצר הרע</p>	<p>עכשיו יש להתבונן, אם הפסוק נאמר על החיים או שעל המתים נאמר הפסוק, שהרי ראש הפסוק אינו סוף והסוף אינו ראש. ראש הפסוק מראה על החיים, וסופו מראה על המתים. אלא שהפסוק (ראש הפסוק) אומר בעוד שהאדם הוא בחייו, וכך הוא "וילך שובב בדרך לבו",</p>

⁴⁵⁹⁰ עי' תיקור'ז קי ע"ב: ואלין דחביבין יסורין אתהפך לון מדינא לרחמי יהו"ה ובההוא זמנא אבן מאסו וכו' מה דהות י' לתתא אתחזרת לעילא, ועי' בהגר"א על תיקור'ז עד ע"א: הש"י שולח עניות לאדם בעוה"ז להנצל מדינא דההוא עלמא כנ"ל. אבל למי שאינו נותן לו עניות, ניתן לו עניות דאורייתא, שהוא חלל בחייו, וסובל מרעין ומיתה בההוא עלמא, והאסוותא לזה שישוב ויתעסק באורייתא.

⁴⁵⁹¹ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁵⁹² ימינא (דפ"ו).

⁴⁵⁹³ עי' ח"א רנ"ג ע"א: יסוד צדיק ביה סו"ד תהא שמאל (דוחה) אף על פי דאוקימנא ביה (שם מו כו) כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה (וגו') ששים ושש בגין דאתקשר בשמאל וימין מקרבת בגין דתליא מניה עמודא דאמצעיתא. ועי' בהגר"א בתז"ח נא ע"ב: לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרב ולכן אמרו שגבורה בשמאל שהוא יד כהה שדין הקב"ה אינו בכח משא"כ חסדו וז"ש ואחרא מקרב.

⁴⁵⁹⁴ לצייתא (דפ"ו).

⁴⁵⁹⁵ לקבליהו (דפ"ו).

⁴⁵⁹⁶ מתייא (דפ"ו).

⁴⁵⁹⁷ קרא (דפ"ו).

ספר שמות

<p>דביה תקיף ואתתקף (ואתקף) ביה ועל דא אזיל⁴⁵⁹⁸ שובב ולא בעי לאתבא בתיובתא:</p>	<p>משום שיש בו יצר הרע חזק ומחזיק בו, ולכן "הולך שובב", ולא רוצה לשוב בתשובה.</p>
<p>קודשא בריך הוא חמי ארחוי דקא אזלין בבייש בלא תועלתא אמר קודשא בריך הוא אנא אצטריכנא לאתקפא בידיה הדא הוא דכתיב דרכיו ראיתי וארפאהו⁴⁵⁹⁹ דקא אזלין בחשוכא אנא בעי למיהב ליה אסוותא [הדא הוא דכתיב] וארפאהו קודשא בריך הוא איהו אעיל בלביה וארחיו (ארחוי) דתיובתא ואסוותא לנשמתיא ואנחהו מאי ואנחהו כמה דאת אמר (שמות לב לד) לך נחה את העם אנהיג ליה קודשא בריך הוא בארע מישר כמאן דאתקיף בידא דאחרא ואפקיה מגו השוכא:</p>	<p>הקדוש ברוך הוא רואה את דרכיו שהולכים ברע בלי תועלת, אומר הקדוש ברוך הוא, אני צריך להחזיק בידו, זהו שנאמר "דרכיו ראיתי וארפאהו", שהולכים בחשכה. אני רוצה תת לו רפואה, זהו שנאמר "וארפאהו". הקדוש ברוך הוא מכניס ללבו דרך התשובה שלו ורפואה לנשמתו. "ואנחהו", מה זה "ואנחהו", כמו שנאמר "לך נחה את העם", הקדוש ברוך הוא מנהיג אותו בדרך ישר, כמי שמחזיק בידו של אחר ומוציא אותו מתוך החשכה.</p>
<p>ואשלם נחומים לו ולאבליו הא אתחוי אדמיתא (כמיתא) איהו אלא⁴⁶⁰⁰ ואין ודאי מיתא איהו וקיימא בחיין דהואיל וס"א אלא ודאי חי איהו וקיימא בחיין והואיל ויהו רשע מיתא אקרי מהו ואשלם נחומים לו ולאבליו אלא קודשא בריך הוא עבד טיבו עם בני נשא אדכיון (וכיון) דעאל מי"ג שנין ולהלאה פקיד עמיה⁴⁶⁰¹ תרין מלאכין נטורין דנטרי ליה חד מימיניה וחד משמאליה⁴⁶⁰²:</p>	<p>"ואשלם נחמים לו ולאבליו", הרי נראה שהוא מת, אלא כן הוא ודאי מת, ועומד בחיים. שהואיל (אלא שודאי הוא חי ועומד בחיים, והואיל) והוא רשע, נקרא מת. מה זה "ואשלם נחמים לו ולאבליו", אלא הקדוש ברוך הוא עושה טוב עם בני אדם, שכיון שנכנס משלש עשרה שנים ומעלה, מפקיד עמו שני מלאכים שומרים, ששומרים אותו, אחד מימינו ואחד משמאלו.</p>
<p>כד אזיל בר נש בארע מישר אינון חדאן ביה ואתקיפו עמיה בחדוה מכרוזן קמיה ואמרין הבו יקר לדיוקנא דמלכא וכד אזיל בארע עקימו אינון מתאבלן עליה ומתעברן מניה כיון דאתקיף ביה קודשא בריך הוא ואנהיג ליה בארע מישר כדן כתיב (ישעיה נז יח) ואשלם נחומים לו ולאבליו ואשלם נחומים לו בקדמיתא דאיהו אתנחם על מה דעבד בקדמיתא ועל מה דעבד השתא ותב בתיובתא ובתר כן ולאבליו אינון מלאכין דהוו מתאבלן עליה כד אתעברו מניה והשתא ודאתהדרו (דאתהדרין) בהדיה הא ודאי נחומים לכל סטריין:</p>	<p>כשאדם הולך בדרך ישר, הם שמחים בו ומחזקים אותו בשמחה, מכריזים לפניו ואומרים תנו כבוד לדמות המלך. וכשהולך בדרך עקם, הם מתאבלים עליו ועוברים ממנו. כיון שהקדוש ברוך הוא מחזיק בו ומנהיג אותו בדרך ישרה, אז נאמר "ואשלם נחמים לו ולאבליו", "ואשלם נחמים לו" בתחילה, שהוא התנחם על מה שעשה בתחילה, ועל מה שעושה עכשיו, ושב בתשובה. ואחר כך "ולאבליו", אותם מלאכים שהיו מתאבלים עליו, כשעברו ממנו ועכשיו שחזרו עמו, הרי ודאי נחומים לכל הצדדים.</p>

⁴⁵⁹⁸ אזל (דפ"ו).

⁴⁵⁹⁹ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁶⁰⁰ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁶⁰¹ בראשית קמד ע"ב קסה ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁶⁰² עי' ח"א קסה ע"ב שהם יצר טור ויצר הרע. ועיי"ש ברמ"ז: שאז מזדווגים רוח ונפש שה"ס חו"ג ולכן הם מתחלקים חד לימינא וחד לשמאלא, פ' חסדים לימין הלב שהוא הרוח וגבורות בחלל שמאל שהוא של דם, ומזה נמשך אופן עומדם יצר טוב לימינא וכו', ע"כ. דמתלבש ביומין דליה שהן לבושין צואים שבהם האדם נידון וכן לטובה בהן מקבל שכר והן נגד ב' יצרים דדכורא מעיד ונוק' מתקוממת לו כמ"ש יגלו שמים כו' וארץ כו' והן תרין מלאכין דאזלין עמי' דב"נ מימינא ומשמאלא ורשעים שניהם רעים ומ"מ שניהם בסט' דנוק' (בהגר"א בתיקו"ז קלו ע"ד).

ספר שמות

<p>ועכשיו הוא ודאי חי, חי בכל הצדדים, אחוז בעץ החיים. וכיון שאחוז בעץ החיים, אז נקרא בעל תשובה, שהרי גם כנסת ישראל נקראת תשובה, והוא נקרא בעל תשובה. והראשונים אמרו בעל תשובה ממש. ועל זה, אפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמד במקום שבעלי תשובה עומדים.</p>	<p>והשתא איהו חי ודאי חי בכל סטרין אחיד באילנא דחיי וכיון דאחיד באילנא דחיי כדין אקרי בעל תשובה⁴⁶⁰³ דהא כנסת ישראל תשובה און הכי אקרי ואיהו בעל תשובה אקרי וקדמאי אמרו בעל תשובה ממש⁴⁶⁰⁴ ועל דא אפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד (בו) [במקום שבעלי תשובה עומדים]⁴⁶⁰⁵:</p>
<p>דוד המלך אמר "לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי וגו'". "לך לבדך", מה זה "לך לבדך". אלא משום שיש חטאים שחוטא אדם לקדוש ברוך הוא ולבני אדם, ויש חטאים שחטא לבני אדם ולא לקדוש ברוך הוא, ויש חטאים שחוטא לקדוש ברוך הוא לבדו ולא לבני אדם אחרים. דוד המלך חטא לקדוש ברוך הוא לבדו ולא לבני אדם.</p>	<p>דוד מלכא אמר (תהלים נא ו) לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי וגו' לך לבדך מאי לך לבדך אלא בנין דאית חובין דחטי בר נש לקודשא בריך הוא ולבני נשא ואית חובין דחטי⁴⁶⁰⁶ לבני נשא ולא לקודשא בריך הוא ואית חובין דחטי לקודשא בריך הוא בלחודוי ולא לבניו (לבר) נשא אחרא⁴⁶⁰⁷ דוד מלכא חב לקודשא בריך הוא בלחודוי ולא לבני נשא:</p>
<p>ואם תאמר הרי</p>	<p>ואי תימא הא</p>
<p>ק/א</p>	
<p>חטא אותו החטא של בת שבע, ושנינו מי שבא על אשה ערוה ברצונה אסר אותה על בעלה, וחטא לחברו וחטא לקדוש ברוך הוא. לא כך הוא, שההוא שאתה אומר בהתיר היה, ודוד לקח את שלו, וגט היה לה מבעלה טרם שהלך לקרב, שכך היה מנהג של כל ישראל, שנותנים גט [לזמן] לאשתו כל שיוצא</p>	<p>חב ההוא חובא דבת שבע ותנינן מאן דאתי על וערוה אתתא ברעותא⁴⁶⁰⁸ אסרה על בעלה וחב לחבריה וחב לקודשא בריך הוא לאו הכי הוא [בההוא חובה דאחמר בתרא] ודההוא (בההוא דאת אמר בהיתרא) הוה ודוד דיליה נקט וגט הוה לה מבעלה עד לא יהך לקרבא דהכי הוה מנהגא דכל ישראל דיהבין גט זמן לאתתיה⁴⁶⁰⁹ כל דנפיק</p>

⁴⁶⁰³ נשא קכב ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁶⁰⁴ פ' שהוא עולה לאבא ונק' בעל הבינה (מ"מ).

⁴⁶⁰⁵ פ' בינה וז"ש באתר דשקיו דגנתא משתכח מתמן דהיינו בינה שהז"א השקאתו היא משם (מ"מ ח"ג טז ע"ב). וז"ש (ברכות ל"ד ע"ב) במקום שבע"ת עומדים שם אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, כי הצדיקים הגמורים הם בסוד מדריגת הרוח שתלוי בעבודה בסטרא דכורא, אבל בע"ת צריכים לעלות לבינה בבחינת סיוע עליון בסוד מ"ש שחותר חתירה מתחת כסה"כ מקום ששם אין בחירה ועבודה ואינו תלוי ביד האדם, ומשם הוא תיקונו, וכן הוא בסוד אלף הז' שאז מלכות סלקא לבינה, הוא ג"כ בסוד התשובה למקום שאין שם עבודה, ובינה מעברת ממנה כל הקלקולים שהיו דבוקים בה בסוד דנפקא מאתלטייא, ונותנת בה אורות חדשים מה שלא היה בתחילה, והיינו סוד הגדרים וסייגים שצריך בע"ת מה שאינו לפי הגבול של התורה בחיוב העבודה, וז"ס ההפרש שבין תיקוני לגלגלתא ובין תיקוני הדיקנא, והענין סוד נורא מאד (פת"ש א"א לא).

⁴⁶⁰⁶ דחטא (דפ"ו).

⁴⁶⁰⁷ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁶⁰⁸ "אתתא ברעותא" מוסגר בדפ"ק.

⁴⁶⁰⁹ בפרק במה בהמה יוצאה בדף נו אמרו כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו, ופ' רש"י – גט כריתות על תנאי שאם ימות תהיה מגורשת מעכשיו. וכתבו תוס' וצ"ל לפירושו שאף על גב שאוריה בא מן המלחמה, התנאי היה אם לא ישוב בסוף המלחמה שיהיה גט, אך קשה דתנן מה היא באותם הימים, ר' יהודה אומר הרי היא כאשת איש גמורה. ונר' לר"ת שהיה מגרשה לגמרי בלי שום תנאי ולפי זה הפי' של הסבא כאן הוא פי' ג' שהיו כותבים גט זמן ולאחר עבור הזמן היא מגורשת ומעשה בת שבע היה אחר עבור הזמן, ואפשר להסכים ולכלול פי' זה בכונת רש"י, ור"ל שאם ימות או יתעכב ולא יחזור לזמן שקבעו תהיה מגורשת. והגם שהוא גט זמן, הנה בסופו נעשה גט כריתות ובזה ג"כ יסכים פי' הסבא עם מ"ש בזהר בראשית דף ח ע"א, ז"ל, ותו בהיתרא הוה כל מה דהוה, דהא כל אינון דעאלו לקרבא לא עאל חד מנייהו עד דאפטר בגט לאנתתיה וכו' (מ"מ).

ספר שמות

<p>חילא וכן עבד אוריה לבת שבע ולבתר דעבר זמן ווהוה⁴⁶¹⁰ (ו)פטורה לכלא נטל לה דוד ובהתרא עבד כל מה דעבד:</p>	<p>לחיל, וכך עשה אוריה לבת שבע. ואחרי שעבר זמן והיתה פטורה לכל, לקח אותה דוד, ובהתיר עשה כל מה שעשה.</p>
<p>דאלמלא לאו הכי ובאסורא (אי באסורא) הוה לא שבקה קודשא בריך הוא לגביה והיינו דכתיב לשהדותא (ש"ב יב כד) וינחם דוד את בת שבע אשתו סהדותא דאשתו היא ודאי אשתו ובת זוגו הות דאזדמנת לגביה מזומא דאתברי עלמא⁴⁶¹¹ ורזא דמלתא מלכותא דלעילא דאיהו אתעביד רגלא רביעאה למרכבתא עלאה ואתקרי בת שבע על אבן אחת שבעה עינים (זכריה ג ט) ⁴⁶¹² הא סהדותא דלא חב דוד [מהו חובא דחב קודשא] וחובה דבת שבע כדקאמרן:</p>	<p>שאלמלא לא כך, וזה היה באסור, לא היה משאיר אותה הקדוש ברוך הוא בידו, והיינו שנאמר לעדות "וינחם דוד את בת שבע אשתו", עדות שאשתו היא ודאי, אשתו ובת זוגו היתה שהזדמנה אליו מיום שנברא העולם. וסוד הדבר, מלכות של מעלה שהוא נעשה רגל רביעית למרכבה העליונה, ונקרא בת שבע, "על אבן אחת שבעה עיניים". הרי עדות שלא חטא דוד את חטא בת שבע כמו שאמרנו.</p>
<p>ומה היא חובה דחב אלא⁴⁶¹³ (אלא לקודשא) בריך הוא בלחודוי ולא לאחרא⁴⁶¹⁴ דקטל לאוריה בחרב בני עמון ולא קטליה איהו בשעתא דאמר ליה ואדני יואב (שמואל ב' יא יא) דהא דוד הוה רבון עליה ועל יואב⁴⁶¹⁵ וקרא אוכח דכתיב (שם כג ח) ואלה שמות הגבורים אשר לדוד ולא אשר</p>	<p>ומה החטא שחטא אלא לקדוש ברוך הוא לבדו ולא לאחר, שהרג את אוריה בחרב בני עמון, ולא הרג אותו בשעה שאמר לו "ואדני יואב", שהרי דוד היה אדון עליו ועל יואב, והפסוק מוכיח, שנאמר "אלה שמות הגבורים אשר לדוד", ולא אשר ליואב. ולא הרג אותו</p>

⁴⁶¹⁰ והות (דפ"ו).

⁴⁶¹¹ עי' תז"ח ב ע"ב: שקוצ"ת דנשמתא בהון פרחת לעלא בכל ליליא וליילא והאי איהו נשמת כל חי דאצילותא מאמא עלאה ושבע שמהן אלין דפרחת בהון אנון שבע דכלילן בבת שבע דאיהי שכינתא תתאה כלילא משבע ספירן דעליהו אמר דוד (דברי הימים א' כט) לך ה' הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ ואמא עלאה איהי הנשר הגדול בעל הכנפים. תרגום: שקוצ"ת, שהנשמה פורחת בהם למעלה בכל לילה וליילה, וזוהי "נשמת כל חי" (פסד"ז של שבת ויר"ט) שהאצילות מן האם העליונה, ושבעת השמות הללו שפורחת בהם, הם שבע שכלולים בבת שבע, שהיא השכינה התחתונה, כלולה משבע ספירות, שעליהם אמר דוד "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ". והאם העליונה היא הנשר הגדול בעל הכנפים.

ועי' ב"ע קמז ע"ב: בת שבע אשת דוד והיא בת מאימא שנק' שבע כידוע וז"ש לקמן בת מאימא דטרדין לכולא והיא הנוקבא דנפקא מאתלטייא וכן בת שבע תחילה היתה אשת אוריה החתי בסט"א כמ"ש בזהר שהי' כעין דוגמת ארץ ישראל שנתנה תחילה לכנענים כידוע וז"ס כל מלכות ב"ד הכל מבת שבע ונק' דוד יפה עינים שתיקן הנקודות דנפקין מעיינין דאתלהטו בסומקא ועי' דוד נרחצו העינים.

⁴⁶¹² ורזא דמלתא עד כאן מוסגר בדרך אמת.

⁴⁶¹³ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁶¹⁴ ועוד יש סוד גדול במ"ש הכתוב צדק ילין בה שידוע שבירושלים היה מקום סנהדרי גדולה דהיינו דינא והם ע"ב סנהדרין שהם בהיכל הזכות מסט' דעיינין עיני ה' משוטטות כו' כי כל הדינין שבעינין דז"א יורדים לנוקבא ולכן נקראת בת שבע ברזא דז' עיינין דאשגחותא דנפקין מאוכמתא דעינא וסוד זה נאמז בסבא דמשפטים (דף ק"ז) אלא מה הוא חובא דחב לקוב"ה בלחודוי ולא לאחרא דקטל לאורי' בחרב בני עמון כו' והכוונה בזה כמ"ש רז"ל שחטא דוד במה שלא דנו בסנהדרין והם ע"ב דנפקין מז' עיינין דאשגחותא כמ"ש ל, ונק' דכורין שהם בעיינין דכורא, ונק' ג"כ נוקבין שהם ברזא דבת עין, אוכמתא דעינא, והולכים אח"כ לנוק', ומשם להיכל הזכות. ודוד ירית לבת שבע שהוא אוכמתא דעינא, וביה הוה תלי לדינא ליה לאוריה על שמרד במלכות ב"ד, ועל דקטליה בחרב בני עמון גרם פגם בעיינין עילאין, וגרם פגם ברגליים שהם תליין בעיני' ושם הוא אחיזת הסט"א כמ"ש הני ברכי דשלהי כו' וז"ש דחרב בני עמון נחש הוה חקיק עליו וכמ"ש אצל עשו איש יודע ציד כו' ותרגומו גבר נח"שירכ"ן נח"ש ירכן והוא בנו"ה שנק' בנים כידוע ב"פ ב"ן גי' צי"ד שע"י אתלכדין רגלין דקדושה (ב"ע קפ ע"ב).

⁴⁶¹⁵ "ועל יואב" מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

<p>ליואב ולא קטליה ההיא שעתא וקטליה בחרב בני עמון;</p>	<p>באותה שעה, והרג אותו בחרב בני עמון.</p>
<p>וקרא אמר ולא נמצא אתו דבר (מ"א טו ה) רק בדבר אוריה החתי רק למעוטי קא אתי בדבר אוריה ולא באוריה וקודשא בריך הוא אמר (ש"ב יב ט) ואותו הרגת בחרב בני עמון וכל הרב בני עמון והוה חקיק ביה חויה עקים דיוקנא דדרקון (ע"ז הוה חקיק ביה חויה עקים) ואיהו ע"ז דלהון אמר קודשא בריך הוא יהבת חילא לההוא שקוץ נדכיון דחרב בני עמון אתגבר ההיא שעתא על אוריה כמה תוקפא תקיף ההוא חויה עקימא] בגין דבשעתא דקטלו בני עמון לאוריה וסגיאין מבני ישראל עמיה ואתגבר בההיא שעתא חרב בני עמון כמה תקפא אתתקף ההיא ע"ז שקוץ⁴⁶¹⁶:</p>	<p>והפסוק אומר ולא נמצא איתו דבר "רק בדבר אוריה החתי". "רק", למעט הוא בא. "בדבר אוריה" ולא באוריה. והקדוש ברוך הוא אמר "ואותו הרגת בחרב בני עמון", וכל חרב בני עמון היה חקוק בו נחש עקום, דמות של דרקון, והוא עבודה זרה שלהם. אמר הקדוש ברוך הוא, נתת כח לאותו שקוץ, כיון שחרב בני עמון התגברה אותה שעה על אוריה, כמה חוזק התחזק אותו נחש העקום, משום שבשעה שהרגו בני עמון את אוריה ועמו רבים מבני ישראל, והתגברה באותה שעה חרב בני עמון, כמה חוזק התחזקה אותה עבודה זרה שקוץ.</p>
<p>ואי תימא אוריה לא הוה זכאי כיון דכתיב עליה אוריה החתי לאו הכי זכאה הוה אלא דשמא דאתריה הוה חתי כמה דאת אמר (שופטים יא א) ויפתח הגלעדי על שום אתריה אתקרי הכי:</p>	<p>ואם תאמר שאוריה לא היה צדיק, כיון שנאמר עליו "אוריה החתי". לא כך, צדיק היה, אלא ששם מקומו היה. חתי, כמו שנאמר "ויפתח הגלעדי", על שם מקומו נקרא כך.</p>
<p>ועל דא בדבר אוריה החתי דשקוץ בני עמון אתגבר על מחנה אלהים דמשריתא דדוד דיוקנא ממש דלעילא הוה ובההוא שעתא דפגים דוד משריתא דא פגים לעילא משריתא אחרא ועל דא אמר דוד (תהלים נא ו) לך לבדך חטאתי לבדך ולא לאחרא דא הוה ההוא חובה דחב לגביה ודא הוא בדבר אוריה ודא הוא בחרב בני עמון:</p>	<p>ועל זה "בדבר אוריה החתי", ששקוץ בני עמון התגבר על מחנה אלהים, שמחנות דוד היו ממש דמות שלמעלה. ובאותה שעה שפגם דוד מחנה זה, פגם למעלה מחנה אחר. ועל זה אמר דוד "לך לבדך חטאתי", לבדך ולא לאחר, שהוא היה אותו החטא שחטא אליו, וזהו "בדבר אוריה", וזהו "בחרב בני עמון".</p>
<p>כתיב (ד"ה ב' טז ט) כי יהו"ה עיניו משוטטות בכל הארץ אלין⁴⁶¹⁷ נוקבין וכתיב (זכריה ד י) עיני יהו"ה⁴⁶¹⁸ משוטטים⁴⁶¹⁹ אלין דכורין והא ידיען אינון⁴⁶²⁰ דוד אמר (תהלים נא ו) והרע בעיניך עשיתי בעיניך לפני עיניך מבעי ליה אלא מאי בעיניך אמר דוד בההוא אתר דחבנא בעיניך הוה דהוינא ידע דהא עיניך הוה זמינין וקיימן קמאי ולא חשבנא לון הרי חובא דחבנא ועבדנא באן אתר הוה בעיניך:</p>	<p>נאמר "כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ", אלו הנקבות. ונאמר "עיני ה' המה משוטטים", אלו הזכרים. והרי הם ידועים. דוד אמר "והרע בעיניך עשיתי". "בעיניך" היה צריך להיות "לפני עיניך". אלא מה זה "בעיניך". אמר דוד, באותו מקום שחטאתי, בעיניך היה. שהייתי יודע, שהרי עיניך היו זמינים ועומדים לפני, ולא החשבתי אותם. הרי החטא שחטאתי ועשיתי, באיזה מקום היה,</p>

⁴⁶¹⁶ עי' ח"א קעג ע"א שדוד שם כתרם בראשו, ועי"ש באור יקר.

⁴⁶¹⁷ ויחי רמח ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶¹⁸ המה (נוסף בדפ"ו).

⁴⁶¹⁹ הזכרים שבהקליפות הם אינם מפתים להאדם להחטיא אותו, אלא עיקרם הוא להשגיח על מעשה בני אדם, ועליהם נאמר בזכריה (ד י) שבעה אלה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ, והם לגלגלה עובדין כמ"ש ב'פ' האזינו (רצג ע"ב). ועי' פ' משפטים (קז ע"א) והם השנים אנשים מרגלים הנאמר ביהושע, כי הם מאללי ארעא (דע"ה ח"ב סג ע"ב), ועי' בהגר"א על ספד"צ לא ע"א, שהם המקטרגים, וזה יצר פנימי יותר מאשר נשים זונות שהמה המפתות מבחוץ.

⁴⁶²⁰ עי' ח"ג רצג ע"ב ולקמן רנב ע"א (לש"ו).

ספר שמות

<p>למען תצדק בדברך תזכה בשפטך (שם) ולא יהא לי פתחון פה למימר קמך תא הזי כל [אומנא] (אומנותא) כד מליל באומנותיה [קא ממלל] (מליל) מליל דוד בדיחא דמלכא⁴⁶²¹ הוה ואף על גב דהוה בצערא כיון דהוה קמי מלכא תב לבדיחותיה [כמה דהוה] בגין לבדחא למלכא:</p>	<p>בעיניך. "למען תצדק בדברך תזכה בשפטך", ולא יהיה לי פתחון פה לומר לפניך. בא וראה, כל אמן כשמדבר, הוא מדבר באומנותו. דוד היה משמח המלך, ואף על גב שהיה בצער, כיון שהיה לפני המלך, שב לשמחתו כמו שהיה, כדי לשמח את המלך.</p>
<p>אמר מארי דעלמא אנא אמינא (שם כו ב) בחנני יהוה ונסני ואת אמרת דלא איכול לקיימא בנסיונך הא חבנא למען תצדק בדברך ויהא ומילך (מלך) קשוט דאלמלא לא חבנא יהא מלה דילי קשוט ויהא ומילך (מלך) בריקניא השתא דחבנא בגין דלהוי ומילך (מלך) קשוט יהיבנא אתר לצדקא ומילך (מלך) בגין כך עבידנא למען ותצדק בדברך תזכה בשפטך אהדר דוד לאומנותיה ואמר גו צעריה מלין דבדיחותא למלכא:</p>	<p>אמר רבונו של עולם, אני אמרתי "בחנני ה' ונסני", ואתה אמרת שלא אוכל לעמוד בנסיונך. הרי חטאתי "למען תצדק בדברך", ויהיה דברך אמת, שאלמלא לא חטאתי, יהיה דברי אמת ויהיה דברך בריקנות. עכשיו שחטאתי כדי שיהיה דברך אמת, נתתי מקום לצדק דברך, לכן עשיתי "למען תצדק בדברך תזכה בשפטך". חזר דוד לאומנותו, ואמר תוך צערו דברי בדיחות למלך.</p>
<p>תנינן לאו דוד אתחזי להווא עובדא דהא איהו אמר (שם קט כב) ולבי חלל בקרבי אנקיד חלל כבר הוה חלל</p>	<p>שנינו, דוד לא היה ראוי לאותו המעשה, שהרי הוא אמר "ולבי חלל</p>
<p>קז/ב</p>	
<p>בקרבי⁴⁶²² הכי הוא אבל אמר דוד בלבא אית תרין היכלין⁴⁶²³ בחד דמא ובחד רוחא ההוא חד דמלייא דמא ביה דיורא ליצר הרע ולבי לאו הכי דהא ריקן איהו ולא יהבית דיורא לדמא בישא לשכנא ביה יצר הרע⁴⁶²⁴ ולבי ודאי חלל איהו בלא</p>	<p>בקרבי", כך הוא, אבל דוד אמר, בלב יש שני היכלות, באחד דם ובאחד רוח. אותו האחד שמלא בדם, בו יש דיור ליצר הרע, ולבי לא כך, שהרי הוא ריקן, ולא נתתי דיור לדם רע לשכן בו יצר</p>

⁴⁶²¹ עי' אור יקר על תיקון יב (ח"ד בבא מציעא ש"ב סי' ג): "איתער דוד" בדיחא דמלכא בבחינת מדתו שהוא "כנור", דהיינו מלכות המנגנת תמיד שהיא בחינה למטה. "דאיהו מנגן" סוד התעוררות כל כחותיה וכו'.

עי' ב"ע כו ע"ב: במו"ס הוא גבורה דע"י והוא סוד יצחק ושם הוא בסוד ישחק בשין דין מבוסס כידוע והוא סוד השמחה והשחוק כידוע שכל שמחה הוא בגבורה בסוד הלויים שהם בדיחי מלכא.
⁴⁶²² "אנקיד חלל כבר הוה חלל בקרבי" מוסגר בדפ"ק.

⁴⁶²³ עי' ח"ג קח סע"ב. אמנם הנה בטור וש"ע י"ד סי' מ' אמרו הלב יש לו ג' חללים כו', אך פשוט הוא כי שם חשבו את הקנה הלב שהוא המזרק הגדול היוצא ממנו לריאה חשבו אותו ג"כ לחללא דליבא והוא החלל האמצעי שבלב אבל הרמב"ם בפ"ו ה"ה מהלכות שחיטה חושב אותו בפנ"ע והוא טריפת דקנה הלב אבל הלב עצמו הוא רק ב' חללים וכן משמע בגמ' ג"כ מה ע"ב וכן הוא בר"ן רפ"ג שם אמנם הטוש"ע הם מפרשים הטריפת דקנה הלב על קנה שומן שיורד בין ב' ערוגות הריאה ובשו"ע שם ס"ד פסק על שניהם לאיסור וכן הרב בפ"י המשניות ר"פ אלו טריפות אמר ג"כ כי הלב יש לו ב' חללים והוא כדברי הרמב"ם ודברי הזהר בעניניו הרי מסייעתן וע"ע סוף ספר הקדו"ש (קה ע"א) (לש"ו), ז"ל: דברי הרב בע"ח שער קיצור אבי"ע (פרק ד) שאמר שם כי הלב יש לו ב' חללים, באחד הוא רוח החיוני, והוא החלל ימין, ובו שורה יצה"ט, ועליו נאמר (קהלת י ב) לב חכם לימינו, והחלל השני שהוא לשמאל, הוא מלא דם, ובו שורה היצה"ר, ועליו נאמר (שם) ולב כסיל לשמאלו וכו', אמנם הוא הנה דברי הרב בע"ח הנה הוא מזה"ק פ' משפטים (דף קז רע"ב) בלבא אית תרין היכלין בחד דמא ובחד רוחא כו', וכן בתיקונים (דף נה ע"ב) תרי בתי לבא אינון, וכן הוא עוד בתיקון ס"ט (דף קלה סע"א ודף קלו ע"א) ובגמרא ברכות (דף סא סע"א) יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב וכו'.

⁴⁶²⁴ הצדיקים שמגבירים הטוב על הרע מהפכים של דם לרוח ואין להם אלא לב אחד. והוא מש"ה (תהלים קט, כב) ולבי חלל בקרבי, פי' אין בו עביות דם ואינו מתבחן אלא לבית אחד מלא רוח,

ספר שמות

<p>(ד'יורא) [דמא] בישא⁴⁶²⁵ וכיון דהכי הוא לא אתחזי דוד להווא חובא דחב אלא בגין למיהב פתיחו דפומא לחייביא דימרון דוד מלכא חב ותב בתיובתא ומחל ליה קודשא בריך הוא כל שכן שאר בני נשא ועל דא אמר (תהלים נא טו) אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו:</p>	<p>הרע. ולבי הוא ודאי חלל בלי דם רע, וכיון שכך זה, לא היה ראוי דוד לאותו החטא שחטא, אלא כדי לתת פתחון פה לרשעים, שיאמרו דוד המלך חטא ושב בתשובה ומחל לו הקדוש ברוך הוא, כל שכן לשאר בני אדם. ועל זה אמר "אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו".</p>
<p>וכתיב (ש"ב טו ל) ודוד עלה במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו הפוי והוא הולך יחף ראש לו הפוי⁴⁶²⁶ ויחף אמאי אלא נזוף הוה עבד גרמיה נזוף לקבלא ענשא ועמא הוו רחיקין מניה ארבע אמות זכאה עבדא דהכי פלה למאריה ואשתמודע בחוביה לאתבא מניה בתיובתא שלמתא:</p>	<p>ונאמר "ודוד עולה במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו חפוי והוא הולך יחף", למה "ראש לו חפוי" ו"יחף", אלא היה נזוף, [ולכן] עשה עצמו נזוף, לקבל עונש. והעם היו מרחיקים ממנו ארבע אמות, אשרי העבד שכך עובד לרבו, ומכיר בחטאו לשוב ממנו בתשובה שלמה.</p>
<p>תא חזי יתיר הוה מה דעבד ליה שמעי בן גרא מכל עקתינ דעברו עליה עד ההוא יומא⁴⁶²⁷ ולא אתיב דוד לקבליה מלה דהכי הוה יאות ליה ובדא אתכפרו חובוי השתא אית לאסתכלא שמעי תלמיד חכם הוה וחכמתא סניאה הות ביה אמאי נפק⁴⁶²⁸ לגבי דוד ועבד ליה כל מה דעבד אלא מאתר אחרא הוה מלה ואעיל ליה בלביה מלה דא וכל דא לתועלתא דדוד [דהא] [והא] ההוא דעבד ליה שמעי גרמא ליה למיתב בתיובתא שלימתא ותבר לביה בתבירו סגי ואושיד דמעין סגיאין מגו</p>	<p>בא וראה יותר היה מה שעשה לו שמעי בן גרא, מכל הצרות שעברו עליו עד אותו היום, ולא השיב דוד כנגדו דבר, שכך היה ראוי לו, ובזה התכפרו חטאיו. עכשיו יש להתבונן, שמעי היה תלמיד חכם, וחכמה רבה היתה בו. למה יצא לדוד ועשה לו כל מה שעשה. אלא ממקום אחר היה הדבר, והכניס לו בלבו דבר זה, וכל זה לתועלתו של דוד. שהרי מה שעשה לו שמעי, גרם לו לשוב בתשובה שלמה, ושכר לבו בשכר רב,</p>

והיינו חלל. ולעומתם הרשע מלא כולו דם ואז אין לו גם הוא אלא לב אחד, וכמד"א (ו, ה) וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, ואז נקרא אביר לב, לאפוקי הרוח שהוא חלש (רמ"ז בראשית עו ע"ב). הלב הוא אש שורף [זהר ח"ג רלד ע"א], כי הוא האלהים דקטנות, אך הקול שבתוכו הוא שם הוי"ה, שהוא בחי' הרוח השורה בלב, שהוא הנקודות העושים דפיקו מכח הנקודות*, כנזכר דף ס"ט ופ"ט (ת"ז עח ע"א) וכד ייתי רוחא לגבי לבא דתמן נפשא אתמר ביה קול דודי דופק. והבן זה היטב, כי הנפש והרוח הם שניהם בלב, זה רוח וזה דם, בסוד (דברים יב כג) כי הדם הוא הנפש, טיפת אודם דנוקבא והכלי הוא בשר הלב עצמו שהוא האותיות (ע"ח טנת"א ה). *אבא עלאה שהוא חכמה הוא חיות כל האצילות וכאשר הא"ס מתפשט אורו העליון בתוך האצילות הוא מתלבש תחילה תוך אבא ומתעלם בתוכו ואז מתפשט אבא בתוך כל האצילות כולו עד סופו וכו' וע"י אבא שואבים כל האצילות החיות העליון של הא"ס המחיה לכל עולם האצילות וכו' והנה החכמה זו מתפשט בבחי' הוורידים והעורקים של האדם החיוני של האדם שהם בחי' הדפקים הדופקים הנודעים וכו' וכבר ידעת כי כלא אתברר במחשבה וכמ"ש פ' פקודי רנד ע"ב וכו' והנה נודע מש"כ בתיקו"ז (קכב ע"א) שיש י' מיני דפקים והם קמץ פתח צירי וכו' וביאור הענין הוא כי הנה הנקודות הם בחכמה כנודע וכל אותן הדפיקות שדופק כולם הם בצירור נקודות (שער רוח הקודש ב ע"ב). ואחר שמתקבץ כוחם בלב, מתפשטים, ונמשכת משם חיות לכל האיברים דרך העורקים הדופקים, וזה שורש התנועה (ביאורים ח"א ע ע"א).

⁴⁶²⁵ הגה"ה (תרגום נבוב לחות חליל לוחין) (הערת הזהר).

⁴⁶²⁶ עי' ז' ח"ב כג ע"ב: ושלחהו [לדוד] הקב"ה ממלכותו, והוציאו מביתו, ומה כתיב ביה. ויצא יצוא וש"ב. דכתיב, ודוד עולה במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו חפוי. היה יוצא ושב בתשובה, ומתודה על חטאתיו, ומבקש רחמים עליהם, וידע כי חטאתיו עשו לו שנשלח ממלכותו ונגרש.

⁴⁶²⁷ עי' ז' ח"ב פח ע"א: כד דוד משיחי אתתרך מירושלם, והוא אתא בחורים, ונפיק שמעי בן גרא מן הימיני לגבי משיחי, וגביף וקילל לגביה. ושתיק. כהאי גידופא לא הוה גידופא. וקליל ליה קללה נמרצת, ולא חייד לאתבא ליה, ושתיק.
⁴⁶²⁸ נפיק (דפ"ו).

ספר שמות

<p>לביה קדם קודשא בריך הוא ועל דא אמר (שם טז י) כי יהוה אמר לו קלל ידע דהא מאתר עלאה אחרא נחת מלה:</p>	<p>ושפך הרבה דמעוה מתוך לבו לפני הקדוש ברוך הוא. ועל זה אמר "כי ה' אמר לו קלל", ידע שהרי ממקום עליון ירד הדבר.</p>
<p>תרין פקודין פקיד דוד לשלמה בריה חד דיואב וחד דשמעי עם שאר פקודין דפקיד ליה דיואב דכתיב (מ"א ב ה) וגם אתה ידעת את אשר עשה לי יואב בן צרויה מלה סתימא הוה דאפילו שלמה לא הוה ליה למנדע [ולא ידע] (אלא) בגין דידעו ליה⁴⁶²⁹ אחרנין אתגלי לשלמה ועל דא אמר וגם אתה ידעת וגו' מה דלא אתחזי לך למנדע⁴⁶³⁰:</p>	<p>שני צוויים צוה דוד את שלמה בנו, אחד של יואב ואחד של שמעי, עם שאר הצוויים שצוה אותו. של יואב, שנאמר "וגם אתה ידעת את עשה לי יואב בן צרויה", דבר נסתר היה, שהרי אפילו שלמה לא היה לו לדעת, ולא ידע משום שאחרים ידעו, התגלה לשלמה, ועל זה אמר "וגם אתה ידעת וגו'" מה שלא ראוי לך לדעת.</p>
<p>דשמעי כתיב (שם ח) והנה עמך שמעי בן גרא מאי והנה עמך זמין הוא עמך תדיר רבו הוה⁴⁶³¹ ובגין כך לא אמר על יואב והנה עמך יואב אבל שמעי דא דאשתכח עמיה תדיר אמר והנה עמך:</p>	<p>של שמעי, שנאמר "והנה עמך שמעי בן גרא". מה זה "והנה עמך". מזומן הוא עמך תמיד, רבו [של שלמה] היה, ולכן לא אמר לו על יואב "והנה עמך יואב", אבל שמעי זה, שנמצא תמיד עמו, אמר "והנה עמך".</p>
<p>וישלח המלך ויקרא לשמעיו ויאמר בנה לך בית בירושלם⁴⁶³² (שם לו) אן הוא חכמתא דשלמה מלכא בהאי אלא כלא בחכמתא עבד ולכל סטרין אשגח דהא חכים הוה שמעי ואמר שלמה בעינא דיסגי אורייתא בארעא על ידוי דשמעי ולא יפוק לבר⁴⁶³³:</p>	<p>"וישלח המלך ויקרא לשמעיו ויאמר בנה לך בית בירושלים". איפה היא חכמתו של שלמה בזה, אלא הכל עשה בחכמה, ולכל הצדדים הוא התבונן, שהרי שמעי היה חכם, ואמר שלמה, אני רוצה שתרכה התורה בארץ על ידי שמעי ולא יצא החוצה.</p>
<p>תו מלה אחרא אשגח שלמה בחכמתא דכתיב (ש"ב טז ה) (ו) יצא יצא ויקלל מאי יצא תרי זמני ויצא ויקלל סגי ליה⁴⁶³⁴ אלא חד יציאה דנפק מבי מדרשא לגבי דוד וחד יציאה דנפק מירושלם לגבי עבדוי דמית עלוי יציאה חדא לגבי מלכא ויצאה תניינא לגבי עבדין וכל דא חמא שלמה ואשגח ברוח קודשא ההוא יציאה תניינא ועל דא אמר (שם לו) והיה ביום צאתך ידע דביציאה ימות:</p>	<p>עוד דבר אחר, השגיח שלמה בחכמה שנאמר "יצא יצא ומקלל", מה זה "יצא יצוא" פעמים, מספיק ויצא ויקלל לו. אלא יציאה אחת שיצא מבית מדרשו לדוד, ויצאה אחת שיצא מירושלים אל עבדו שמת עליו. יציאה אחת למלך ויצאה שניה לעבדים. וכל זה ראה שלמה והשגיח ברוח הקודש, אותה היציאה השניה, ועל זה אמר "והיה ביום צאתך" ידע שביציאה ימות.</p>
<p>ועפר בעפר (ש"ב טז יג) מהו אמר שלמה לגבי אבא בעפר הוה לגבי שמעי במיא דכתיב (מ"א ב לו) והיה ביום צאתך ועברת את נחל קדרון עפר התם והכא מיא תרווייהו דן שלמה למהוי עפר</p>	<p>"וְעֵפֶר בְּעֵפֶר", מהו. אמר שלמה, אצל אבי זה היה בעפר, אצל שמעי זה יהיה במים, שנאמר "והיה ביום צאתך ועברת את נחל קדרון", שם עפר וכאן</p>

⁴⁶²⁹ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁶³⁰ שהראה כתב זה דענין אוריה לכל העם להתנצל מאשמתו, שנתן את אוריה במקום שהוכה ומת, וז"ש וגם אתה ידעת את אשר עשה לי יואב וכו', גם אתה שאין ראוי לך לידע ענין זה של ב"ש אמך ידעת אותו כי יואב פרסמו, ועוד אשר עשה לשני וכו', ולא אתחזי לך למנדע משום כבוד בת שבע אמך שמזה יש לחוש שלא היתה תחלת לקיחתה בהיתר (רח"ו).

⁴⁶³¹ עי' ברכות ח ע"א.

⁴⁶³² עי' ז"ח פח ע"א.

⁴⁶³³ ואיהו דאפסיד אנפשיה (רח"ו).

⁴⁶³⁴ מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

<p>ומיא כסוטה למאן דאסטין ארחא לגבי אבוי: כתיב (שם ח) והוא קללני קללה נמרצת וכתיב (שם) ואשבע לו ביהויה לאמר אם אמיתך בחרב מאי בחרב וכי שמעי טפשא הוה דאילו הכי אומי ליה דלא יימא בחרב לא אבל בחנית או בנירא אין אלא תרין מלין הכא חד אמר ינוקא בריה דנונא רבא⁴⁶³⁵ ההוא</p>	<p>מים. שניהם דן שלמה להיות עפר ומים, כמו סוטה, למי שהסטין דרכו לאביו. נאמר "והוא קללני קללה נמרצת", ונאמר "ואשבע לו בה' לאמר אם אמיתך בחרב", וכי שמעי היה טפש, שאלו כך השביע אותו, שלא יאמר בחרב לא, אבל בחנית או בחץ כן. אלא שני דברים יש כאן, אחד אמר התינוק בנו של הדג הגדול, אותו</p>
קח/א	
<p>דקשקשוי סלקין לרום עננין⁴⁶³⁶ אומאה דדוד מלכא כד הוה בעי לאומאה אפיק חרבא דיליה דתמן הוה חקיק שמא גליפא⁴⁶³⁷ ותמן אומי וכך עבד לשמעיי דכתיב (מלכים א' ב ח) ואשבע לו ביהויה לאמר אם אמיתך בחרב במאי הוה אומאה דא בחרב [ההוא בחרב⁴⁶³⁸ דשמא קדישא חקיק ביה אומין בחרב אומי ומלה אחרא דן שלמה⁴⁶³⁹ ואמרו בקללה אתא לגבי אבא במלין הא מלין לגביה ובשם המפורש קטליה ולא בחרב ובגין דא עבד שלמה הכי:</p>	<p>שקשקשיו עולים לרום העננים, שבועתו של דוד המלך, כשהיה רוצה להשבע, היה מוציא את חרבו, ששם היה חקוק שם החקוק, ושם נשבע. וכך עשה לשמעיי, שנאמר "ואשבע לו בה' לאמר אם אמיתך בחרב", במה היתה השבועה הזו, בחרב. אותו החרב שהשם הקדוש חקוק בה נשבע. ודבר אחר דן שלמה. אמר בקללה, בא אל אבי בדברים, הרי דברים אליו, ובשם המפורש הרג אותו ולא בחרב, ולכן שלמה עשה כך.</p>
<p>השתא אית לאסתכלא דכיון דאומי ליה דוד אמאי קטליה דאתחזי דהא אומאה דא בעלילה הוה דהא לבא ופומא לא הוה כחדא אלא ודאי דוד לא קטליה והא ידיעא כל שייפין דגופא מקבלין כלא ולבא לא מקבלא אפילו כחוטא דנימא דשערא דוד מלכא לבא הוה וקביל מה [דלא] (ד)אתחזי ליה לקבלא ובגין כך (מ"א ב ט) וידעת את אשר תעשה לו כתיב ותו דהא אילנא גרים למהוי נטיר ונוקם כחויא⁴⁶⁴⁰:</p>	<p>עכשיו יש להתבונן, כיון שדוד השביע אותו, למה הרג אותו, שנראה ששבועה זו היתה בעלילה, שהרי הלב והפה לא היו כאחד. אלא ודאי, דוד לא הרג אותו, והרי ידוע כל איברי הגוף מקבלים הכל, והלב לא מקבל אפילו כחוט של נימה של שערה. דוד המלך היה הלב, וקבל מה שלא ראוי לו לקבל, ולכן "וידעת את אשר תעשה לו" נאמר, ועוד, שהרי האילן גורם להיות נוטר ונוקם כנחש.</p>

⁴⁶³⁵ עי' ח"ג קפז ע"א: אמר ינוקא אנא לא מסתפינא מעינא בישא דבר נונא רבא ויקירא אנא ונונא
 לא דחיל מעינא בישא. ועי' ח"א ו ע"א שהוא בנו של רב המנונא סבא, עיי"ש באריכות ובמאיר
 הזהר.

⁴⁶³⁶ עי' לקמן רסה ע"א.

⁴⁶³⁷ גליפן (דפ"ו). והנה תנ"ה הוא שם אחד משם בן ע"ב דויסע ויבא ויט. והוא סוד חרב גלית
 הפלשתי שלקחה דוד ואמר, אין כמוה תנ"ה לי, והענין הוא כי כשהשם הזה הוא בתגבורת הדינים
 אין כמוהו כ"כ חזק ולזה אמר דוד המלך ע"ה תנ"ה עון על עונם (תהלים ס"ט) והנה מה שתכוין בזה
 השם הוא, כי הנה זה השם הוא בחי' הדינים העליונים שבאימא, ותכוין להורידם בה' תתאה של
 ההויה הנז', אשר לא נתלבשה בשם אה"ה כמו שנתלבשו ג' אותיות אחרות כנז"ל ועי"כ יתמתקו
 כל הדינים והגבורות שבה כמו שהודעתך כי אין הדינים מתמתקים אלא ע"י שרשם (שער רוח"ק
 סט ע"ב).

⁴⁶³⁸ "ההוא בחרב" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "בהאי חרב".

⁴⁶³⁹ פי' חדוש אחר שיש בזה הענין אבל אינו תירוץ לקושיא דלעיל "וכי שמעי טפשא הוה" (מ"מ).

⁴⁶⁴⁰ עי' יומא כג ע"א: אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק כל תלמיד חכם שאינו נוקם
 ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם.

ספר שמות

<p>(ד) כתיב (תהלים נא יח) כי לא תחפוץ⁴⁶⁴¹ זבח ואתנה עולה לא תרצה זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוז כי לא תחפוץ זבח וכי לא בעי קודשא בריך הוא דיקרבון קמיה קרבנא והא איהו אתקין לגבי חייביא קרבנא דיקרבון ויתכפר להו חובייהו אלא דוד לקמי [שמא] דאלהים אמר וקרבנא לא קרבין לשמא דאלהים אלא לשמא דיו"ד ה"א וא"ו ה"א דהא לגבי דינא קשיא מדת הדין לא מקרבין קרבנא דכתיב (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם קרבן ליהו"ה ליהו"ה ולא לשמא דאלהים⁴⁶⁴² וכי תקריב קרבן מנחה ליהו"ה זבח תודה ליהו"ה זבח שלמים ליהו"ה:</p>	<p>נאמר "כי לא תחפוץ זבח ואתנה עולה לא תרצה זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוז". "כי לא תחפוץ זבח", וכי לא רוצה הקדוש ברוך הוא שיקריבו לפניו קרבן, והרי הוא תקן לרשעים קרבן שיקריבו ויתכפר להם חטאם. אלא דוד אמר את זה לשם אלהים, וקרבן לא מקריבים לשם אלהים אלא לשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שהרי לדין הקשה, מדת הדין, לא מקריבים קרבן, שנאמר "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'", "לה'" ולא לשם אלהים. "וכי תקריב קרבן מנחה לה' זבח תודה לה' זבח שלמים לה'".</p>
<p>ובגין כך כיון דדוד מלכא לגבי אלהים אמר אצטריך למכתב כי לא תחפוץ זבח ואתנה עולה לא תרצה דהא לשמא דא לא מקרבין אלא רוח נשברה דכתיב (תהלים נא יט) זבחי אלהים רוח נשברה קרבנא דאלהים עציבו ותבירו דלבא ובגין כך מאן דחלם הלמא בישא עציבו אצטריך לאחזאה דהא במדת אלהים קיימא זבחה דמדת דינא עציבו אצטריך ורוח נשברה וההוא עציבו [מסתייה] (מסתייע) לחלמא בישא ולא שלמא דינא עלוי דהא זבח דאתחזי למדת דינא אקריב קמיה:</p>	<p>ולכן, כיון שדוד המלך אמר לאלהים, הצטרך לכתוב "כי לא תחפוץ זבח ואתנה עולה לא תרצה", שהרי לשם הזה לא מקריבים אלא רוח נשברה, שנאמר "זבחי אלהים רוח נשברה". קרבן של אלהים הוא עצב ושברון לב, ולכן מי שחלם חלום רע, צריך להראות עצבות, שהרי במדת אלהים עומד, וזבח של מדת הדין צריך עצבות ורוח נשברה, ואותה העצבות מרפאת את החלום הרע ולא שולט עליו הדין, שהרי הזבח שראוי למדת הדין, הקריב לפניו.</p>
<p>לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוז⁴⁶⁴³ מאי לא תבוז מכלל דאיכא לב דאיהו בוזה אין היינו לב דאיהו גאה לב בגסות הרוח, היינו לב בוזה, אבל לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוז:</p>	<p>"לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוז", מה זה "לא תבוז", מכלל שיש לב שהוא בוזה. כן. זהו לב שהוא גאה, לב בגסות הרוח, היינו לב בוזה, אבל לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוז.</p>
<p>היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים (תהלים נא כ) מאי היטיבה אתחזי דהא טיבו אית בה⁴⁶⁴⁴ והשתא היטיבה על ההוא מיבו ודאי הכי</p>	<p>"היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים", מה זה "היטיבה". נראה שהרי טוב יש בה, ועכשיו היטיבה</p>

⁴⁶⁴¹ כל הקרבנות עולים לשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א אבל לשמא דאלקים כתיב ביה, כי לא תחפוץ זבח ואתנה, דמדת הדין אינו מתרצה בכך, כי נוקם ונוטר כנחש, כי שם הוא אילנא דמותא, אלהים כנ"ל. אבל זבחי הרואי לו הם (תהלים נא יט) רוח נשברה ולב נשבר ונדכה, ולכן מי שרואה חלום רע בעי לאתענא ולמחזי גרמי עצב רוח נשברה לקבל מדת הדין ובהא לא שליט שונא עליה. והנה הטעם, כי כמה שרים וע"ז נכללים בשם אלקים, ועל זה אם נקרב לאלקים, יתערוך כלהו לאתחברא ביה, אבל לעתיד לבא (תהלים נא כא) אז תחפוץ זבחי צדק דאסתלק קליפה מעלמא (זהר הרקיע). בכל ענייני הקרבות לא נזכר שם אלהים רק שם הוי"ה לחוד כי בחוטמא דז"א הוא שם אלהים וכו' עתיקא קדישא נקרא הוי"ה (ברית יצחק לקמן קכב ע"ב).

⁴⁶⁴² ויקרא ה ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶⁴³ ב' קליפין דזו"ג, ערלה ופריעה, והן תאוני וכעסני, שהיא הגאווה. והן נואף ורוצח, כמ"ש בתיקון הנ"ל, וזהו לב נשבר מגאווה, ונדכה מתאוה (בהגר"א בתיקו"ז עז ע"ג).

⁴⁶⁴⁴ פי' מדהול"ל בנה ברצונך את ציון, כמ"ש תבנה חומות ירושלים, ואמר היטיבה, משמע שהיא בנויה כבר, ויש בה טיבו, וחסר לה השבלול, והיינו תיקון יתר על בנין שבה, ואמר כן הוא שביט המקדש בנויה למעלה, וחסר לה הארת רצון העליון שהוא יסוד דעתיק שבמצחא דא"א הנק' רצון ולכן לא אשתכלל, לכן אמר היטיבה ע"י רצון העליון (מ"מ).

ספר שמות

<p>הוא דהא מן יומא דקודשא בריך הוא אשתדל בבנין בי מקדשא לעילא עד כען ההוא⁴⁶⁴⁵ הטבה דרצון לא שרייא על ההוא בנין ועל דא לא אשתכלל דהא בשעתא דרצון דלעילא יתער ייטיב וידליק נהורין דההוא בנין וההוא עבידתא דאפילו מלאכין דלעילא לא ייכלון (לא) לאסתכלא [בני ההוא] ובההוא ביו (בההוא בני) מקדשא ולא בההוא בנין וכדין בי מקדשא וכלו (ו)עובדא אשתכלל:</p>	<p>על אותו הטוב ודאי, כך הוא, שהרי מן היום שהקדוש ברוך הוא השתדל בבנין בית המקדש שלמעלה עד עכשיו, אותה ההטבה של רצון לא שרתה על אותו הבנין, ועל כן לא נתקן, שהרי בשעה שהרצון העליון יתעורר, הוא ייטיב וידליק את הנרות של אותו הבנין ואותו המעשה, שאפילו המלאכים של מעלה לא יוכלו להסתכל בבית אותו המקדש ולא באותו בנין, ואז בית המקדש וכל מעשה נתקן.</p>
<p>תבנה חומות ירושלם וכי מן יומא דאשתדל בבנין בי מקדשא עד כען לא בנה לון או⁴⁶⁴⁶ אי חומות ירושלם עד כען לא בנה בי מקדשא על אחת כמה וכמה אלא קודשא בריך הוא כל עובדוי לאו כעובדי בני⁴⁶⁴⁷ נשא⁴⁶⁴⁸ בני נשא כד בנו בי מקדשא לתתא בקדמיתא עבדו שורי קרתא ולבסוף עבדו בי מקדשא שורי קרתא בקדמיתא בגין לאנגא עלייהו ולבתר בניינא דביתא קודשא בריך הוא לאו הכי אלא בני בי מקדשא בקדמיתא ולבסוף כד יחית ליה משמיא וותיב ליה על אתריה כדין יבנה חומות ירושלם דאנון שורין דקרתא ועל דא אמר דוד ע"ה (תהלים נא כ)</p>	<p>"תבנה חומות ירושלים", וכי מיום שהשתדל בבנין בית המקדש עד עכשיו לא בנה אותם, או אם חומות ירושלים עד עכשיו לא בנה בית המקדש על אחת כמה וכמה. אלא שכל מעשי הקדוש ברוך הוא אינם כמעשי בן אדם, כשכני אדם בנו בית המקדש למטה, בהתחלה עשו את חומות העיר ולבסוף עשו את בית המקדש חומות העיר בהתחלה, כדי להגן עליהם ואחר כך בנין הבית. והקדוש ברוך הוא לא כך, אלא בונה בתחילה את בית המקדש, ובסוף כשיוריד אותו מן השמים ויושיב אותו על מקומו, אז יבנה את חומות ירושלים</p>

⁴⁶⁴⁵ ויקרא רכא ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶⁴⁶ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁶⁴⁷ דבני (דפ"ו).

⁴⁶⁴⁸ כל מה שנעשה עתה בכל מציאות ומציאות הוא בתוצאות כל הגבורות המתייחס אליו, ר"ל לאותו המציאות להוציאם בכל האפשרי שבו, והנה הוא רק ע"י חשכת העביות דכל גוף כאשר שהוא בלתי אור, והעיקר הוא ע"י סוד הפירוד הנשרש בכל מציאות משרשו שבעולם התווה. וזה אי אפשר להעשות אלא רק ע"י שנעשה בו החיצוניות מקודם, ונמשך ההתהוות דכל א' מהחיצוני לפנימי, כי אלו שהיה יוצא בו האור שהוא הפנימיות שבו מקודם, אז היו נמתקין כל הגבורות שבו, והיה מתבטל כל שורשו המזוהם שמעולם התווה, ולא היו יוצאים תוקף הדינין שבו לפועל כלל, ולכן הוא הצורך שיומשך עתה התהוות דכל א' מחיצוני לפנימי, שהוא החיצוניות מקודם, ובסוד קליפה שקדמה לפירי. אמנם לעתיד לבוא אחר הצירוף והליבון, שיתבטל כל עכירת והזוהמא, ויתהפכו כל הגבורות לדינין דקודשא לבוא לסוד היחוד, הנה יעשה אז כל התיקונים ע"י שיומשך אז האור מלמעלה למטה ומפנימי לחיצוני רק לצורך עילוי ושבח, והיינו כדי לזכך את החיצוני להתיחד בהפנימי ולעלות מעילוי לעילוי. והרי יתפשט ויתגלה אז הפנימי מקודם כדי לתקן את החיצוני, לייחדו עמו ולהעלותו אליו. והרי נמצא כי עתה הנה נמשך והולך גידולו של כל מציאות מחיצוני לפנימי וממטה למעלה, אבל בהתיקון דלעתיד יומשך התהוות דכל א' מפנימי לחיצוני שהוא מלמעלה למטה, וזהו שאמר הזוה"ק כי עתה נעשה החיצוניות מקודם, ור"ל שכל מציאות ומציאות גופה הנה נעשה בו החיצוניות שבו קודם להפנימיות שבו, אבל לעתיד יעשה ויתגלה בכל א' הפנימיות מקודם (כללים ח"א לו ע"א). בהדורות האחרונים הללו אשר מדורו של האריז"ל והלאה שהיה במאה הרביעי, שהוא שליטת דספי' החסד, ומאז התחיל להתנוצץ בפנימיות העולמות אור התיקון דימות המשיח, שהוא בעטרת היסוד, מלך הדר, מלכות דז"א, ועל המלכות נאמר (שם ה) והוכן בחסד כסא, כמ"ש בפ' תרומה (דף קלג סע"א) ופקודי (דף רכ ע"ב), וע' פע"ח (שער הקריאת שמע רפ"ד), ולכן מאז התחיל להתנוצץ אור התיקון דימות המשיח, והוא מתקרב והולך בכל יום. אמנם הוא רק בפנימיות העולמות, כי אור התיקון הנה הוא נמשך מלמעלה למטה ומפנימי לחיצוני, ע' פ' משפטים (דף קח סע"א) ע"ש כל הענין. ולכן הגם שהחיצוניות הוא עתה גרוע מאד, ובכל יום מרובה קללתו משל חבירו, אבל הפנימיות הוא הולך ומתקן תמיד, ונמשך התיקון מפנימי לחיצוני (ביאורים ח"א כא ע"ד). ועי' הערה בריש ע"ב בשם הלש"ו.

ספר שמות

<p>היטיבה ברצונך את ציון בקדמיתא ולבתר תבנה</p>	<p>שהן חומות העיר, ועל זה אמר דוד המלך עליו השלום "היטיבה ברצונך את ציון", בהתחלה, ואחר כך תבנה</p>
קח/ב	
חומות ירושלים:	חומות ירושלים.
<p>הכא אית רוא כל עובדין דעביד קודשא בריך הוא⁴⁶⁴⁹ בקדמיתא אקדים ההוא דלבר⁴⁶⁵⁰ ולבתר מוחא דלגו והכא לאו הכי תא חזי כל אינון עובדין דעביד קודשא בריך הוא ואקדים ההוא דלבר מוחא אקדים במחשבה ובעובדא ההוא דלבר דהא כל קליפה מסטרא אחרא הוי ומוחא מן מוחא ותדיר סטרא אחרא אקדים ורבי ואנדיל ונטיר איבא⁴⁶⁵¹ כיון דאתרבי זרקין ליה לבר (איוב כו יז) ויכין רשע וצדיק ילבש וזרקין לההיא קליפה ומברכין⁴⁶⁵² לצדיקא דעלמא:</p>	<p>כאן יש סוד כל המעשים שעושה הקדוש ברוך הוא, בהתחלה מקדים אותו שלבחוץ ואחר המח שלפנים, וכאן לא כך. בא וראה, כל אותם המעשים שעושה הקדוש ברוך הוא, ומקדים אותו של בחוץ המח הקדים במחשבה, ובמעשה אותו של בחוץ, שהרי כל קלפה היא מצד האחר והמח מן המח, ותמיד הצד האחר מקדים וגדל ומתרבה ושומר הפרי, כיון שמתרבה, זורקים אותו החוצה "ויכין רשע וצדיק ילבש", וזורקים את אותה קליפה, ומברכים את הצדיק בעולם.</p>
<p>אבל הכא בבניינא דבי מקדשא דסטרא בישא יתעבר מעלמא לא אצטריך דהא מוחא וקליפה דיליה הוי אקדים מוחא דכתיב (תהלים נא כ) היטיבה ברצונך את ציון בקדמיתא ולבתר תבנה חומות ירושלים ההיא חומה דלבר דאיהי קליפה דיליה היא ממש דכתיב (זכריה ב ט) ואני אהיה לה נאם יהוה חומת אש סביב אני ולא סטרא בישא:</p>	<p>אבל כאן בבנין בית המקדש, שהצד הרע יעבר מהעולם, לא צריך, שהרי המח והקלפה שלו, היה הקדים המח, שנאמר "היטיבה ברצונך את ציון" בהתחלה, ואחר כך "תבנה חומות ירושלים". אותה חומה החיצונית, שהיא קלפה שלו, היא ממש, שנאמר "ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב", אני ולא הצד הרע.</p>
<p>ישראל אינון מוחא עלאה דעלמא ישראל סליקו במחשבה⁴⁶⁵³ בקדמיתא [שאר] עמין (עעכו"ם) דאינון קליפה אקדימו דכתיב (בראשית לו לא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך לפני מלך לבני ישראל". ועתיד</p>	<p>ישראל הם המח העליון של העולם. ישראל עלו במחשבה בתחלה, שאר העמים, שהם קלפה הקדימו, שנאמר "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך לפני מלך לבני ישראל". ועתיד</p>

⁴⁶⁴⁹ עי' הערה בשם הכללים בעמוד א'.

⁴⁶⁵⁰ כל הטומאה והזוהמא והרע שנברא אז קודם התיקון דמעשה בראשית. כי לעולם הוא שהקליפה קדמה לפירי, כמ"ש בזוה"ק (משפטים ק"ח רע"ב) (דע"ה ח"א ב ע"ד, עי' ספר הליקוטים ויצא פרק לו). יצא החיצוניות שבו שהם המלכיות שבו, יצאו הם קודם הפנימיות וקודם המ"ה הכללי דאות כ"ג שהוא בפנימיות כולם. כי הנה עתה, ר"ל עד התיקון דלעתיד, הנה מתגלה ויוצא תמיד החיצוניות קודם, כי אלולא זה לא היה אפשר להעולם להתגשם ולהתעבה כ"כ ככל רצונו ית"ש בזה עתה (כללים ח"ב מד ע"א).

⁴⁶⁵¹ הפירי שהיא מאור הפנימי, תמצית הארה מאור הגנוז שעומד בהעולם גם עתה, כי רק בו מתקיים העולם תמיד, כמ"ש בזוה"ק (תרומה קמט רע"א) ובכ"מ, ואי אפשר לה לסבול את סערת העולם ועכירתה, אך ע"י הקליפה היא נשמרת, כי הקליפה סובלת אותן כי הם ממינה, ומקבלת הפירי על ידה מהד' יסודות ארמ"ע כל מה שמקבלת הכל לתועלת ולא להפסד (כללים ח"א לו ע"א).

⁴⁶⁵² עקב רעא ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶⁵³ עי' ח"א כד ע"א: ישראל דסליק ביר"ד ה"א וא"ו ה"א, ורזא דמלה ישראל עלה במחשבה להבראות, מחשבה חש"ב מ"ה, וכן הוא לקמן קיט ע"א. ועי' תיקר"ז (ו ע"ב): תפארת אתקרי אדם כגוונא דיליה הוה אדם הא דלתתא דאוקמוהו עליה דהוה ראשון למחשבה ואחרון למעשה ובגין דא אוקמוהו רבנן ישראל עלה במחשבה ליבראות דאתמר עלייהו אדם אתם (יחזקאל לד לא) אוף הכי תפארת דאיהו יהו"ה איהו ראשון למחשבה דאיהי חכמה עלאה ואחרון למעשה דאיהי י' מן אדנ"י חכמה תתאה יראת ה' מלכות דיליה.

ספר שמות

<p>מלך לבני ישראל וזמין קודשא בריך הוא לאקדמא מוחא בלא קליפה⁴⁶⁵⁴ דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהו"ה ראשית תבואתה מוחא קדים לקליפה ואף על גב דמוחא יקום בלא קליפה מאן הוא דיושיט ידא למיכל מניה בגין (שם) דכל אוכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם יהו"ה:</p>	<p>הקדוש ברוך הוא להקדים את המזבח בלי קלפה, שנאמר "קדש ישראל לה' ראשית תבואתה", המזבח קודם לקלפה. ואף על גב שהמזבח יעמוד בלי קלפה, מי הוא שיושיט יד לאכול ממנו, משום "שכל אוכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם ה'".</p>
<p>בההוא זמנא (תהלים נא כא) אז תחפוץ זבחי צדק בגין דהא כדין יתחבר כלא בחבורא חדא ויהא שמא שלים בכל תקוניה וכדין קרבנא להוי שלים ליהו"ה אלהים דהשתא אלהים לא אתחבר לקרבנא דאלמלא אתחבר ביה כמה אלהים יסלקון אודנין⁴⁶⁵⁵ לאתחברא תמן אבל בההוא זמנא (שם) פו י' כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלהים לבדך ואין אלהים אחרא:</p>	<p>באותו הזמן "אז תחפוץ זבחי צדק", שהרי אז יתחבר הכל בחבור אחד, ויהיה השם שלם בכל תקונו. ואז הקרבן יהיה שלם לה' אלהים, שעכשיו אלהים לא מתחבר לקרבן, שאלמלא התחבר בו כמה אלהים, יעלו אזנים להתחבר לשם. אבל באותו הזמן "כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלהים לבדך", ואין אלהים אחר.</p>
<p>ובההוא זמנא כתיב (דברים לב לח) ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי ראו עתה⁴⁶⁵⁶ ראו כי אני אני הוא סגיא) מאי עתה אלא [דלא] (ד)הוה קדם לבן וההוא זמנא (ד)ליהוי אמר קודשא בריך הוא עתה ראו מה דלא תיכלון למיחמי מקדמת דנא:</p>	<p>ובאותו זמן נאמר "ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי". "ראו עתה", "ראו כי אני אני הוא" הוא מספיק, מה זה "עתה", אלא, שלא היה לפני כן, ובאותו הזמן, זה יהיה. אמר הקדוש ברוך הוא, עתה ראו מה שלא יכולתם לראות מקדם לכן.</p>
<p>כי אני אני תרי זמני אמאי אלא לדייקא ודהא (ד)לית תמן אלהים אלא הוא דהא כמה זמנין דאתמר אני זמנא חדא ולא יתיר והוה תמן סטרא אחרא אבל השתא אני אני הוא ואין אלהים עמדי דהא [כלא] (כל סטרא ואחרא) אתעבר ודייקא אני אני⁴⁶⁵⁷:</p>	<p>"כי אני", אני למה פעמיים, אלא כדי לדייק שהרי אין שם אלהים אלא הוא, שהרי כמה פעמים שנאמר "אני" פעם אחת ולא יותר, והיה שם הצד האחר. אבל עכשיו "אני אני הוא ואין אלהים עמדי", שהרי כל הצד האחר עבר, ומדוייק אני אני.</p>
<p>אני אמית ואחיה עד השתא ומותא (מיתא) הות מסטרא אחרא מכאן ולהלאה אני אמית ואחיה מכאן דבההוא זמנא כל אינון דלא טעמיין) טעמא דמותא מניה⁴⁶⁵⁸ תהא לון מותא ויקים לון מיד⁴⁶⁵⁹ אמאי בגין דלא וישתארו (אשתארו) מההוא זוהמא בעלמא כלל ויהא עלמא חרתא בעובדי⁴⁶⁶⁰ ידוי דקודשא בריך הוא⁴⁶⁶¹:</p>	<p>"אני אמית ואחיה", עד עכשיו המות היה מן הצד האחר, מכאן והלאה "אני אמית ואחיה". מכאן שבאותו הזמן, כל אותם שלא טעמו טעם המות, ממנו יהיה להם מות, ויקים אותם מיד. למה, כדי שלא תשאר מאותה הזוהמא בעולם כלל, ויהיה עולם חדש במעשי ידי הקדוש ברוך הוא.</p>

⁴⁶⁵⁴ עי' דע"ה ח"ב צז ע"ב וצח ע"ג.

⁴⁶⁵⁵ ק"כ צירופים האחרים (רח"ו).

⁴⁶⁵⁶ "ראו עתה" מוסגר בדפ"ק.

⁴⁶⁵⁷ היינו סמאל אלהים אחרים (רח"ו)

⁴⁶⁵⁸ מהקב"ה (דע"ה ח"ב נז ע"ד)

⁴⁶⁵⁹ מוסגר בדפ"ק. והנה לכאורה היה נראה לומר דזמן עיכול של כל אותן שימותו קודם התחייה לא יהיה שוה בכולם אלא בכל א' לפי מדרגתו, אבל לפי הנ"א שכתוב בזוהר הנז' ויקים לון מיד, הרי משמע שזמן אחד לכולם (דע"ה ח"ב נז ע"ד – עיי"ש אריכות).

⁴⁶⁶⁰ בעובדי (דפ"ו).

⁴⁶⁶¹ תנינן י' דברים כו' קיג ע"ב (הערת הזרה).

ספר שמות

<p>(ואם אמר יאמר וגו') לא אצא חפשי⁴⁶⁶² כמה דאתמר וכדין פנים ליה פנימו אם בגפו יבא מהו בגפו תנינן בתרגומו⁴⁶⁶³ בלחודוי יאות הוא אבל הא תנינן כל עלמא לא קאים אלא על גפא חדא דלויית⁴⁶⁶⁴:</p>	<p>"לא אצא חפשי" כמו שנתבאר, אז פוגם אותו בפגם. "אם בגפו יבא", מה זה "בגפו". שנינו, כתרגומו, לבדו. יפה הוא, אבל הרי שנינו, כל העולם לא עומד אלא על סנפיר אחד של לויתן.</p>
<p>ורוא דא בשעתא דקיימא דכר ונוקבא ודכר (ודכר) ונוקבא ברא לון קודשא בריך הוא ובכל מה דאזלין עלמא מזדעזע(אן) ואלמלא דסרס קודשא בריך הוא דכורא וענן ית נוקבא הוּו ממשטשין עלמא ועל דא לא עבדין תולדין [ומאן דלא עביד תולדין בגפו אם] בגפו יבא תחות ההוא גפא דלא עביד תולדין עאל והואיל וכן בגפו יצא לתמן אתדחא ולא עאל לפרגודא כלל ואתדחא ואטרוד מההוא עלמא בגפו יצא ובגפוא (בגופו) יצא ודאי:</p>	<p>וסוד זה, בשעה שעומדים זכר ונקבה, שזכר ונקבה ברא אותם הקדוש ברוך הוא, ובכל מה שהולכים העולם, מזדעזע. ואלמלא שסרס הקדוש ברוך הוא את הזכר וענן את הנקבה, היו מחריבים את העולם. ועל כך, לא עושים תולדות, ומי שלא עושה תולדות בגפו, "אם בגפו יבא", תחת אותו סנפיר, שלא עושה תולדות, נכנס. והואיל וכן "בגפו יצא", לשם נדחה, ולא נכנס לפרגוד כלל, ונדחה ונטרד מאותו העולם "בגפו יצא", בגפו יצא ודאי.</p>
<p>תא חזי מה כתיב (ויקרא כ כ) ערירים ימותו ערירים כתיב⁴⁶⁶⁵ כלל דכר ונוקבא ברוא דדכורא עאל וברוא דנוקבא יפוק עאל בהאי ויפוק בהאי והאי איהו אתר דקא אתדבק ביה בההוא עלמא דהא קודשא בריך הוא לא בעי דיעול קמיה מאן דמסרס גרמיה בהאי עלמא:</p>	<p>בא וראה, מה נאמר "ערירים ימתו ערירים" נאמר, כלל של זכר ונקבה, בסוד של זכר נכנס ובסוד של נקבה יצא, נכנס בזה ויוצא בזה, וזהו מקום שנדבק בו באותו העולם, שהרי הקדוש ברוך הוא לא רוצה שיכנס לפניו, מי שמסרס עצמו בעולם הזה.</p>
<p>תא חזי מן קרבנא דלא</p>	<p>בא וראה, מן הקרבן שלא</p>
<p>קט/א</p>	
<p>הוּו מקרבין קמיה סרוסא ואפיקו ליה דלא [יתקרב] [יתקריב] לקמיה ופקיד ואמר (ויקרא כב כד) ובארצכם לא תעשו וכן לדרי דרין אסיר</p>	<p>היו מקריבים לפניו, מסרס. והוציאו אותו, שלא יקרב לפניו. וצוה ואמר "ובארצכם לא תעשו", וכן לדורי דורות</p>

⁴⁶⁶² שייך לעיל דף קו (דרך אמת).

⁴⁶⁶³ כתרגומו (דפ"ו).

⁴⁶⁶⁴ פי' על בירורים שיש בסמא"ל (מ"מ). ויסוד דלוייתן הוא הסנפיר כמ"ש בר"מ פ' תצא (רעט ע"א) מאי ניהו לויתן, אמר ליה האי איהו דדרגיה עד"א וצדיק דאתמר ביה גוף וברית חשבינן חד, ואיתרבי בימא דא דאיהי אימא עילאה ים כו' דא איהו לויתן דקאי על שפת הים, ועלמא קאי על סנפירו, דא צדיק יסוד עולם, דכל עלמא קאים עליו, ור"ל התנין הזה הוא דרגא דעד"א של בינה, שהוא הזכר של התנינים של החוורתא, וגלגלת הוא ים עלאה, בינה, וסנפירו יסוד, וכל העולם כולו עומד עליו, שעולם מתחיל מחסד, והוא כולל כל העולם (בהגר"א על ספד"צ יג ע"א). ר"ל שהסנפיר הוא נמשך מכח היסוד, והוא תולדתו, אבל הסנפירין עצמן הם מה ששט ופורח בהן, וכמ"ש בחולין (נט ע"א) אלא שהם תולדות היסוד והם מהח"ג שבו, אבל היסוד עצמו של הלויתן הוא רק מבפנים, וכמ"ש בכורות ח ע"א כי בדגים הוה זכרותם מבפנים, שהרי הם מטילים ביצים ואינם מולידים, וכמ"ש ז ע"ב, ועי' תוס' שם, וכן ברבינו תיקונים מד ע"ג ע"ש כל הענין, ומבואר שם כי הסנפירים הם חו"ג, אך הכוונה הוא שהם נמשכים מהח"ג שביסוד, והעיקר נראה כי גם היסוד שלו נקרא גם כן בשם סנפיר, והוא ע"ש תולדותיו, כי הסנפירים הם תולדותיו כנז', ונקרא היסוד שלו עצמו גם כן בשם סנפיר (הגהות לש"ו שם). ועי' לש"ו דע"ה ח"ב מה ע"ב, שהיסוד היא בפנים והסנפירין בחוץ. ומש"כ שים אוקיינוס עומד על סנפירו של לויתן, עניינו הוא שעל ידי יסוד דנחש בריח הניתן בתהום מתברכים מימיו, וים האוקיינוס נובע ומתפשט ויוצא (התפשטות הבינה) מהתהום (בינה). ועי' זהר בא לד ע"ב, דכל עלמא לא משתלשלא אלא על סנפירו, שכן הלויתן הוא הנחש בריח מנובע מהחכמה הרבוצה בתהום הרי הוא יסוד דבינה, והבינה מקבלת משפע היסוד הרי הוא הסנפירו דהלויתן, ועי"ז יצא ונעשה כל העולם, הרי הוא הו"ק.

⁴⁶⁶⁵ אית דל"ג (דרך אמת).

ספר שמות

<p>לסרוסי בריין דברא קודשא בריך הוא בעלמא דהא כל סרוסא דסטרא אהרא איהו⁴⁶⁶⁶ [אי] וואין איהו אשתדל ונסיב אתתא ולא עביד תולדין ולא בעא⁴⁶⁶⁷ ואף על גב דאית ליה אתתא או ואין היא לא בעאת ועאל לההוא עלמא בלא תולדין מה כתיב (שמות כא ג) אם בעל אשה הוא ולא אשנחו לפעל ידוי דמאריהון ויצאה אשתו עמו איהו יעול בגפו דדכורא ואיהי בנוקבא בגפו יבא בגפו יצא כמה דאתמר כלא על תקוניה:</p>	<p>אסר, לסרס את הבריות, שבראם הקדוש ברוך הוא בעולם, שהרי כל סרוס הוא של הצד האחר. ואם הוא השתדל ונשא אשה ולא עשה תולדות ולא רצה, ואף על גב שיש לו אשה, או שהיא לא רצתה, ונכנס לאותו העולם בלי תולדות, מה נאמר "אם בעל אשה הוא", ולא השגיחו לפועל ידי רבונם. "ויצאה אשתו עמו", הוא יכנס בגפו של זכר, והיא בנקבה "בגפו יבא בגפו יצא", כמו שנתבאר, הכל על תקונו.</p>
<p>אם אדניו יתן לו אשה (שמות כא ד) כמה דאתמר אם אדניו דא איהו אדון כל הארץ יתן לו אשה מהכא דלאו ברשותא דבר נש קיימא למיסב אתתא אלא (כלא) (משלי טו יא) פלס ומאזני משפט ליהו"ה⁴⁶⁶⁸ כלא במאזנים לעלות⁴⁶⁶⁹ (תהלים סב י) יתן לו אשה דהא לאו ברשותיה איהו ומאן איהו וההיא (האי) דלאו דיליה ולא אודמנת לגביה ומאן איהו ההיא דהות זמינא לאחרא ואקדים האי ברחמי ונטיל לה דא אתייהבת ליה דלא אתחזיאת ליה וקודשא בריך הוא חמי מרחיק וחמי לההיא אתתא דזמינת לאפקא תולדין בעלמא אקדים האי ברחמי ואתייהבת ליה ועביד איבין</p>	<p>"אם אדניו יתן לו אשה", כמו שנתבאר, "אם אדניו" זה אדון כל הארץ, "יתן לו אשה", מכאן שלא ברשות האדם עומד לשאת אשה, אלא הכל "פלס ומאזני משפט לה", הכל במאזנים לעלות. "יתן לו אשה", שהרי זה לא ברשותו הוא, ומי היא, ההיא שאינה שלו, ולא הזדמנה אליו. ומי היא אותה שהיתה מזומנת לאחר, והקדים זה ברחמים ונטל אותה, זו נתנה לו שלא ראויה לו. והקדוש ברוך הוא רואה מרחוק, ורואה את אותה האשה שעתידה להוציא תולדות בעולם, מקדים זה ברחמים ונותנת לו ועושה פירות, וזורע</p>

⁴⁶⁶⁶ עי' ע"ח שער כט פרק ג: יש בו [בדיקנא דא"א] ב' מזלות, מזל הח' ומזל י"ג והם זכר ונקבה, ומהח' שהוא זכר נשפע כח באבא, ומי"ג שהוא נקבה משם נשפע כח באמא. ולכן זה המוח העליון משפיע ע"י הדעת שבו שהוא מזל ח' אל מזל י"ג, ואחר כך לוקחים הטפה אר"א, ואח"כ הם מורידין הטפה בסוד מוחין לבניהן ז'ין. נמצא, כי מתעורר המזל הנ"ל בהתלבשות אר"א, ואז מורישין אר"א מוחין לבניהן. ואמנם כל זה אינו רק בכח התעוררות יסוד תחתון דא"א המתלבש בז'ין, וז"ס סריס שאין לו זקן, כי הרי מכח היסוד מתעורר דיקנא עלאה כזכר, ע"כ. היינו סריס הוא חסר קישור לדעת.

⁴⁶⁶⁷ זה הפך ממ"ש בדף קו ע"א על הפסוק אם בעל אשה הוא, שפי' שם אם בעל אשה, היינו דאשתדל באתתיה שלא יכיל. אבל הכא מפ' דנסיב, ופי' או מצדו דלא בעא למעבד תולדין, או מצדה דלא בעאת, והסכים לה בעלה. וכן פסוק, אם אדוניו וכו', פי' זה אינו כפי' דלעיל, דלעיל פי' אם אדוניו וכו', היינו מי שלא נשא אשה כלל, וקב"ה חס עליה, ויהיב גרושה וכו', והכא מפרש אם אדוניו, היינו מי שנשא אשה ולא הוליד ממנה כלום, ויהיב ליה קב"ה אתתא ברחמי שראויה להוליד. ואחר שהוליד ממנה בנים, גבי מניה קב"ה מה דגרע ההוא מבוועא תחלה, ולכן האשה וכו' והוא יצא בגפו (מ"מ).

⁴⁶⁶⁸ מוסגר בדרך אמת.

⁴⁶⁶⁹ עי' לקמן רנה ע"א. ועי' בהגר"א בספד"צ א ע"ד שהוא צורת תיקון, של מתקלא, ועי' ב"ע קלד ע"ב: סוד המתקלא כף ימין וכף שמאל אר"א דתליין בימין ובשמאל ב' ידיים דע"ק ושרשם בדיקנא בב' מזלות והם נק' מאזנים כמ"ש במאזנים לעלות כו' שהוא סוד המזל המעלה ומוריד מרים ומשפיל. ועי' זהר ח"א פט ע"א: ומההוא יומא [אחרי מעמד הר סיני] ולהלאה קב"ה ברי עלמין ומאן אינון זווגין דבני נשא דהא מההוא זמנא קב"ה מזווג זווגין [ואומר] (ואמר) בת פלוני לפלוני ואלין אינון עלמין דהוא ברי. ועי' ספר הליקוטים פרשת ויצא: הנשמות כולם מעת יצירתם ממקור העליון ממקום אשר ממנו חוצבו יוצאים יחד זכר ונקבה, ואח"כ הולכים כל א' לעצמו, הזכר למקום א' והנקבה למקום א', ומזדווגים אח"כ בעה"ז בת פלוני לפלוני. עי' יהל אור ח"ב לג ע"ב: בטחו בו בכל עת, שהוא סוד הזיווג, שנקרא כל ועת, בחיבורא כידוע. ואמר שיש לבטוח בזה על ה', כמ"ש (מ"ק יח ע"ב) מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים שמה' אשה לאיש וכו' וכמ"ש אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו, שהוא הזיווג שנקרא בנין בית כידוע. ואמר אם ה' כו', ששוא הוא עסק בני אדם בענין הזיווג, שהכל הוא מאת ה', וז"ש אך הבל בני אדם כזב בני איש רק במאנים לעלות וכו'.

ספר שמות

<p>וזרע זרעא באתתא (ס"א בגנתא) דלאו דיליה בגין כך האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו אי ענייא מסכנא כמה אשתדל בריקניא לאה ואשתדל למעבד פירין בגנתא דלאו איהי דיליה ונפק בריקניא:</p>	<p>זרע באשה שאינה שלו, לכן "האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו", אי עני מסכן, כמה השתדל בריקנות, התיגע ונשתדל לעשות פירות בגן שאינו שלו ויצא בריקנות.</p>
<p>סבא סבא בעדנין (ס"א בענינין) אלין לא הוית ברגליך דחי לתרעא כמאן דשכיב בארעא בלא תוקפא [דהא] (אריא) אתחלש ומחלשא סגי דלא יכיל דחי ברגלוי אתתקף סבא ולא תדחל הא ענייא מסכנא דאשתדל בריקניא אימא אמאי אי בגין זרע בגנתא אחרא דלאו דיליה יאות אי הכי וס"א אבל הכא קודשא בריך הוא יהיב ליה ההוא גנתא למזרע ביה⁴⁶⁷⁰ דהא איהו לא נטיל לה:</p>	<p>זקן זקן, בזמנים הללו, לא היית ברגליך, דוחה את השער כמי ששוכב בארץ בלי כח, שהרי נחלש, ומחלשה רבה שלא יכול דוחה ברגליו, התחזק זקן ואל תפחד, העני המסכן הזה שהשתדל לריק אמר, למה, אם משום שזרע בגן אחר שאינו שלו, יפה. אם כך (אבל כאן) הרי הקדוש ברוך הוא נתן לו אותו הגן לזרע בו, שהרי לא הוא שלקח אותה.</p>
<p>אלא תא חזי כל מלין דקודשא בריך הוא עביד כלהו בדינא אינון ולא הוה מלה בריקניא האי דקודשא בריך הוא יהיב ליה אתתא ועביד בה פירין ואיבין לאו האי כשאר בני גלגולא ולא דמי מאן דאשתדל בהאי עלמא לאסגאה אילנא וס"א ולא יכילו למאן דלא בעא לאסגאה ולאשתדלא⁴⁶⁷¹ ואעקר ואפיל טרפין דאילנא ואזער איבא דיליה:</p>	<p>אלא בא וראה, כל הדברים שעושה הקדוש ברוך הוא, כולם הם בדין, ולא היה דבר לריק. זה שהקדוש ברוך הוא נתן לו אשה ועשה בה פרות, אין זה כשאר בני הגלגול, ולא דומה מי שמשתדל בעולם הזה להגדיל את האילן (ולא יכול), למי שלא רוצה להגדיל ולהשתדל, ועוקר ומפיל את העלים של האילן ומקטין הפרי שלו.</p>
<p>האי דאדניו יהיב ליה אתתא בגין למעבד איבין הא אשתדל בקדמיתא⁴⁶⁷² בגין לאסגאה אילנא ולא יכיל זכיין כל כך לית ליה (ס"א דבנין גם כן לית ליה) דאי הוה זכאה כדקא יאות לא הוה תב בגלגולא (כאבנא בקוספתא) דהא כתיב (ישעיה נו ה) ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות והשתא דלא זכה קודשא בריך הוא חמי דהא אשתדל ולא יכיל האי אדוניו יתן לו אשה (שמות כא ד) כמה דאתמר וכיון דחס עליה קודשא בריך הוא ויהיב ליה ברחמי קודשא בריך הוא גבי מדידיה בקדמיתא ונטיל מה דגרע ההוא מבושא ובנין כך האשה וילדיה תהיה לאדניה ולבתר ייתוב וישתדל על גרמיה לאשלומי גרעוניה עד הכא רזא דקרא:</p>	<p>זה שאדוניו נתן לו אשה, כדי לעשות פרות, הרי השתדל בהתחלה כדי להגדיל את האילן, ולא יכל, אין לו כל כך זכויות, שאם היה צדיק כראוי, לא היה שב בגלגול, שהרי נאמר "ונתתי לכם בביתי ובחמתי יד ושם טוב מבנים ומבנות". ועכשיו שלא זכה, הקדוש ברוך הוא רואה שהרי השתדל ולא יכל, זה "אדוניו יתן לו אשה" כמו שנאמר. וכיון שחס עליו הקדוש ברוך הוא ונתן לו ברחמים, הקדוש ברוך הוא גובה משלו בתחילה, ונטול מה שגרע אותו המעייין, ולכן "האשה וילדיה תהיה לאדניה", ואחר כך ישוב וישתדל על עצמו, להשלים גרעונו, עד כאן סוד המקרא.</p>
<p>סבא סבא את אמרת על דא דבריקניא אשתדל ולא אשגחת עלך דבריקניא את אזיל ובמהו (כמה)</p>	<p>זקן זקן, אתה אמרת על זה, שלריק השתדל ולא השגחת עליך, שלריק אתה הולך במה שאמרת, שהרי הפסוק רודף</p>

⁴⁶⁷⁰ בה (דפ"ו).

⁴⁶⁷¹ לאשתדלא (דפ"ו).

⁴⁶⁷² קשה דלעיל אמר בדף קו אי אשתדל ולא יכיל, מה כתיב, ויצאה אשתו עמו, תרוייהו אתיין בגלגולא, וזכיין לאתחברא כמלקדמין, ולא הזכיר שום עונש. ויש לומר דשני מיני השתדלות הם, ולעיל מיירי שנשתדל בכל מאמצי כחו מה שהיה ביכולתו (מ"מ).

ספר שמות

<p>דאמרת דהא קרא רדיף אבתרך דסתיר כל בניינא דבנית עד השתא⁴⁶⁷³ ואת השיב ודאנתו (דאת) משטטא ימא לרעותך⁴⁶⁷⁴ ומאי איהו דכתיב (שמות כא ה) ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדוני את אשתי וגו'.</p>	<p>אחריך שסותר את כל הבנין שבנית עד עכשיו, ואתה חושב שאתה משיט את הים לרצונך. ומהו שנאמר "ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדוני את אשתי וגו'".</p>
<p>אי סבא סבא ולאיו (לאה) חילא מה תעביד חשבת דלא ליהוי מאן דרדיף אבתרך והא⁴⁶⁷⁵ האי קרא רדיף אבתרך ונפיק מבתר כתלא כאילה בחקלא מדלג דלוגין אבתרך תליסר דילוגין⁴⁶⁷⁶ דליג אבתרך ואדביק לך מה תעביד סבא השתא אית ולך לאתגברא בחילך דהא גיבר תקיף הוית עד יומא סבא סבא הוי דכיר יומא דתלגא⁴⁶⁷⁷ כד זרענא פולין⁴⁶⁷⁸ והווי כמה גיברין בני</p>	<p>אוי זקן זקן, עיף כח, מה תעשה. חשבת שלא יהיה מי שירדף אחריך, הרי הפסוק הזה רודף אחריך, ויוצא מאחרי הכותל כאילה בשדה, מדלג דלוגים אחריך, שלשה עשר דלוגים דלג אחריך, והשיג אותך. מה תעשה זקן עכשיו, יש לך להתגבר בכחך, שהרי גיבור חזק היית עד היום. זקן זקן תהיה זוכר את יום השלג, כשזרענו פולים והיו כמה גיבורים בני</p>
<p>קט/ב</p>	
<p>חילא לקבלך ואנת בלחודך נצחת תליסר גברין תקיפין בני חילא דכל חד מנייהו קטיל אריא עד לא ייכול:</p>	<p>חיל כנגדך. ואתה לבדך נצחת שלשה עשר גיבורים חזקים בני חיל, שכל אחד מהם הורג אריה טרם שיאכל.</p>
<p>אי לאינן תליסר גוברין נצחת הני תליסר דלית בהו חילא אלא מלין על אחת כמה וכמה אמר יאמר כתיב⁴⁶⁷⁹ אלא קודשא בריך הוא ארחיה למעבד דינא לכלא כד מטא זמנא דהאי אתתא⁴⁶⁸⁰ לאשכחא בר זוגיהו (זוגה) מה עביד קטיל לדין</p>	<p>אם את אותם שלשה עשר גיבורים נצחת, אלה שלשה עשר שאין בהם כח, אלא דברים על אחת כמה וכמה נאמר "אמר יאמר". אלא הקדוש ברוך הוא, דרכו לעשות דין לכל, כשמגיע זמנה של האשה הזו למצא את בן זוגה. מה עושה,</p>

⁴⁶⁷³ הקבלה הוא חיבור שני התורות שמביא סודות קבלה שבע"פ במקרא, ולכן כל עסקן של ראשונים במדרשי המקראות, וכ"ה בפשוטי המדרשות כמו ספרא וספרי שמביא הלכות שבע"פ הכל במקרא, ולכן התחיל התורת כהנים ב"ג מדות, וכולו הולך אל ה"ג מדות, כי יסוד בו "ג תיקונין, ה' חומשי תורה בה"ס מחסד עד הוד כנ"ל, ומדרשי המקראות ביסוד והן נגד ו' תיבות של פסוק שמע ישראל (דברים ו ד), ה' תיבות בה"ס, אחד ביסוד, שמחבר כאחד, אחד גי' "ג כמ"ש בתז"ח (טו ע"ג), ואח"כ ו' תיבות ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד במלכות נגד תורה שבעל פה, ששה סדרים ו"ק דילה. אבל בתורה שבכתב, יסוד כליל משניהם, לפי שכולו גנוז במלכות, לכן הוא בע"פ, מדרשי המקראות, וכ"ז הוא בסודות קבלה כמו שמפרש והולך (בהגר"א בתיקו"ז לו ע"ג).

⁴⁶⁷⁴ עי' תיקו"ז מב ע"א: א"ל מאן אנת א"ל אנא איהו ברא דנונא חדא דשט בימא רברבא ובלע כל נונין דימא ואפיק להון חיים לבר. בהגר"א: דנונא חדא כו' - ר"ל, יסוד כמ"ש"ל (מד ע"ב) לויתן לעילא כו', והוא עולה בדעת ומתמלא ממוחא בינה, ימא רבא, ונכנסין בו כל הנשמות. וז"ש ואפיק לון כו', שהוא חי, ומסט' (שמואל ב' כג כ) בן איש חי, כמ"ש בפרשת בראשית (זהר ו ע"א) על פסוק ובניהו כו', ובר"פ שמות (ב ע"ב) זוהר איבא דאילנא כו' אלין אקרון חיון להאי עלמא וחיון כו'. ומ"מ עיקר הלויתן הוא בדעת דרגא דמרע"ה, כמ"ש בפ' שמות (יא ע"ב) מבית לוי דא קב"ה אתר דחכמה עילאה וההוא נהר מתחברן כחדא ולא מתפרשין לעלמין, מבית לוי דאשרי לויתן לחידו לעלמא וכו', וכן בפ' שלח (קעד ע"ב).

⁴⁶⁷⁵ הא (דפ"ו).

⁴⁶⁷⁶ הם "ג תיבות שבפ' (שמות כא ה) ואם אמר יאמר העבד, ובתיבת "ד, האחרונה, הזכיר חפשי. נר' כי יכול לקחם לעצמו, וזה אמרו אח"כ, הני תליסר דלית בהו חילא אלא מלין, דהא אמר יאמר כתיב, נראה שמדבר על אמירת העבד, שיש בהם "ג תיבות. ואולי יחשוב "ג מן אמר יאמר עד סוף הפ', ולא יחשוב מלת ואם שאינו מדברי העבד רק לשון הפ' ואם יהיה כן או כן (זהר הרקיע).

⁴⁶⁷⁷ צז ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁶⁷⁸ עי' ענינו לעיל צז ע"ב.

⁴⁶⁷⁹ ר"ל שהם נחשבים למלה א', והם "ג מלין. ואלו הם "ג דילוגין הנז', וצ"ע מה כוון הסבא בדילוגים אלו (רח"ו).

⁴⁶⁸⁰ מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

<p>ונטיל לה ההוא בר זוגה ואיהו נפיק מהאי עלמא בלחודוי יחידאה:</p>	<p>הורג את זה ונוטל אותה, אותו בן זוגה והוא יוצא מן העולם הזה לבדו יחידי.</p>
<p>ואם אמר יאמר הא אוקמוה חברייא כפשטיה דקרא ואם אמור בשירותא דשית שנין יאמר בסופא דשית שנין עד לא יעול שביעאה דהא אי אמר כד איהו אפילו ביומא וחד משביעאהו (שביעאה) מלוי בטלין מאי טעמא העבד כתיב בעוד דאיהו עבד בשתא שתיתאה אמר בשירותא דשית שנין ולא אמר בסופא דשית שנין לאו כלום הוא ובגין כך תרי זמני אמר יאמר:</p>	<p>ואם אמר יאמר, הרי בארו החברים כפשט המקרא, ואם אמור בראשית של שש השנים, יאמר בסוף שש השנים, טרם תכנס השביעית, שהרי אם אמר כשהוא אפילו ביום אחד מהשביעית, דבריו בטלים. למה נאמר העבד בעוד שהוא עבד בשנה הששית, אמר בראשית של שש השנים, ולא אמר בסוף שש השנים אינו כלום, ולכן פעמיים "אמר יאמר".</p>
<p>והכא בעוד דאיהו בהאי אתתא אסני⁴⁶⁸¹ צלותין ובעותין בכל יומא לגבי מלכא קדישא כמה דהוה שירותא ברחמי הכי הוא סופא ברחמי ודא הוא אמר יאמר אמר בקדמיתא כד אקדים ברחמי יאמר בסופא ויתקבל ברחמי ומה יאמרו אהבתי את אדני דבגין דא ובסניאו דצלותין רחים אליהו לקודשא בריך הוא אתקין עובדוי (ואתתקן) ואמר אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני לא אצא מפשי וקודשא בריך הוא קביל ליה בההוא תיובתא ובאינון סניאו דצלותין:</p>	<p>וכאן בעוד שהוא באשה הזו, מרבה תפלות ובקשות בכל יום למלך הקדוש, כמו שהיה הראשית ברחמים, כך הוא הסוף ברחמים. וזהו "אמר יאמר", אמר בתחילה, כשהקדים ברחמים, יאמר בסוף ויתקבל ברחמים. ומה יאמר, "אהבתי את אדני" שבגלל זה וברב התפלות, אוהב את הקדוש ברוך הוא, מתקן מעשיו ואומר "אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא אצא מפשי", והקדוש ברוך הוא מקבל אותו באותה התשובה ובאותן התפלות הרבות.</p>
<p>מה עביד קודשא בריך הוא מה דהוה זמין לאהדרא ליה בגלגולא ולמסבל עונשין בהאי עלמא על מה דעבד לא אהדר [ליה] להאי עלמא ומה עביד קריב ליה לבי דינא דמתיבתא דרקיעא⁴⁶⁸² ודיינין ליה ומסרין ליה לבי מלקיותא וארשים ליה קודשא בריך הוא היך אתמסר לבי עונשא ופנים ליה למהוי תחות (שלטניה) [שלטנא דערלה] ונ"א ופקיד ליה למהוי תחות שלטניהו דיובלא עד זמן ידיעא ובתר פריק ליה:</p>	<p>מה עושה הקדוש ברוך הוא, מה שהיה מוכן להחזירו בגלגול ולסכול עונשים בעולם הזה על מה שעשה, לא מחזירו לעולם הזה. ומה עושה, מקרב אותו לבית דין של ישיבת הרקיע, ודנים אותו ומוסרים אותו לבית המלקות, ורושם אותו הקדוש ברוך הוא איך נמסר לבית העונש, ופוגם אותו להיות תחת שלטון הערלה (ומצוה אותו להיות תחת שלטון) היובל, עד זמן ידוע, ואחר כך גואל אותו.</p>
<p>אי בההוא זמנא דקא עבדין ליה פנימו אי מטא יובלא אפילו יומא חד ליובלא אתחשב ליה⁴⁶⁸³ כמה [דאשכח] ודאשבח (דאשגח) זמנא עד יובלא הכי אתענש ולא יתיר אתא יובלא ואפרוק ועאלין ליה גו פרגודא עד הכא אסתים עיניו ההוא סבא רגעא חדא:</p>	<p>אם באותו זמן שעושים לו פגם, אם הגיע יובל, אפילו יום אחד ליובל, נחשב כמי שמצא זמן עד היובל. כך נענש ולא יותר. בא היובל ונגאל ומכניסים אותו לתוך הפרגוד. עד כאן הסתיר אותו זקן את עיניו רגע אחד.</p>
<p>פתח ואמר (מיכה ו ב) שמעו הרים את ריב</p>	<p>פתח ואמר "שמעו הרים את ריב ה' והאתנים מוסדי ארץ כי ריב לה' עם עמו</p>

⁴⁶⁸¹ ויקרא רמד ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶⁸² בגין דתרין מתיבתין אית לעילא מתיבתא דההוא נער מטטרו"ן ומתיבתא עילאה דקב"ה ובכל אתר דתנינן מתיבתא עילאה דא הוא דקב"ה מתיבתא דרקיע דא מטטרו"ן (זו"ח לו ע"א). עי' בהגר"א בתז"ח לג סע"ד.

⁴⁶⁸³ מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

<p>יהו"ה והאיתנים מוסדי ארץ כי ריב ליהו"ה עם עמו וגו' אי סבא עד השתא הוית בעמקי ימא והשתא דלגת בטורין תקיפין למעבד עמהון קרבא אלא ודאי עד כען בימא תקיפא אנת⁴⁶⁸⁴ אבל עד דאזלת בעמקי ימא פגעת באינון טורין⁴⁶⁸⁵ תקיפין די בנו ימא ואערעת בהו השתא אית לך לאנהא קרבא בעמקי ימא ובהנהו טורין:</p>	<p>וגו' "אוי זקן, עד כאן היית בעמקי הים ועכשיו דלגת על הרים חזקים, לעשות עמהם קרב. אלא ודאי, עד עכשיו אתה בים החזק, אבל עד שהלכת לעמקי הים, פגשת את אותם הרים חזקים שבתוך הים, ונתקלת בהם עכשיו, יש לך לערך קרב, בעמקי הים ובהרים הללו.</p>
<p>וסבא לאי חילא מאן יהבך בדא הוית בשלם ובעית לכל האי אנת עבדת אנת סבול⁴⁶⁸⁶ השתא לית לך אלא לאנהא קרבא ולנצחא כלא ולא למהדר לאחורא אתקף בחילך [סבא] הגור הרעך ולא תדחל לתברא הני טורין דלא יתקפון לגבך אימא לון טורין רמאין טורין תקיפין היך אתון מתתקפין:</p>	<p>זקן, עיף כח, מי נתנך בזה, היית בשלום ורצית את כל זה. אתה עשית, אתה סובל עכשיו, אין לך אלא לערך קרב ולנצח את הכל, ולא לחזור לאחור, התחזק בכחך, חגר מתניך ואל תפחד לשבור את ההרים הללו, שלא יתחזקו עליך. אמר להם, הרים רמים, הרים חזקים, איך אתם מתגברים.</p>
<p>תרי קראי וכתבי⁴⁶⁸⁷ (כתבי) חד כתיב (שם א) קום ריב את ההרים ותשמענה הגבעות קולך וחד כתיב (מיכה ו ב) שמעו הרים את ריב יהו"ה אלא אית טורין ואית טורין אית [הרין] טורין⁴⁶⁸⁸ דאינון</p>	<p>שני פסוקים כתובים, אחד נאמר "קום ריב את ההרים ותשמענה הגבעות קולך", ואחד נאמר "שמעו הרים את ריב ה'". אלא יש הרים ויש הרים.</p>

⁴⁶⁸⁴ היא המלכות, שכל הסודות שהזכיר הסבא הם במלכות, כגון ההוא רוחא דשבק בה בעלה, וכמ"ש בדף ק' דבר נש אחרא בכל דרא לא עאל בארבה וכו', ופי' הרח"ו שם היא רחל מ' (מ"מ).
⁴⁶⁸⁵ פי' הם חג"ת ונה"י דז"א שבתוך המלכות (מ"מ).
⁴⁶⁸⁶ סביל (דפ"ו).

⁴⁶⁸⁷ פי' ולמה כפל הרים ב' פעמים, ועוד למה בחד כתיב ריב ה', תלה הריב בהקב"ה, ובחד כתיב קום ריב את ההרים, שתלה הריב בנביא. ובתירוץ שאמר הזהר יתורץ הכל, שחג"ת דז"א תלה הריב בהקב"ה, לפי שהם גדולים, וחג"ת דנוק' תלה הריב בנביא, לפי שהם קטנים (מ"מ).
⁴⁶⁸⁸ למעלה מביא דאית הרים ואית הרים לעילא מן הרים ואית גבעות לעילא מן גבעות והענין כי הרים הם בחי' ג' ספי' שהם חג"ת וגבעות הם בחי' ג"ס נה"י והנה נודע כי נה"י דאמא נכנסין תוך כל פרצוף דז"א וכן מנה"י דז"א נעשה כל פרצוף נוקבא ונה"י דבינה הם יותר גבוהים מחג"ת או נה"י דז"א כי הלא תחלתם וראשיתם שהם ג' פרקין קדמאין הם בג' ראשונות דז"א ולכן נה"י דאמא נק' הרים אבהן [אדצ"ל רמאין] כי הם גדולים מהז"א כנזכר כי הם בג"ר דז"א ונמצא כי נה"י דאמא יותר גבוהים מחג"ת דז"א. וכבר ביארנו כי חג"ת דז"א הם נקר' הרים אמנם נה"י דאימא נקראו הרים ע"ג הרים כי הם יותר גבוהים מחג"ת הנקר' ג"כ הרים ונה"י דז"א הם נקר' גבעות שהם תחת חג"ת דז"א הנקר' הרים ולכן נקר' גבעות ואלו הם נקרא גבעות לעילא מגבעות שהם נה"י דנוקבא כי אלו דז"א הם יותר גבוהים ונקר' גבעות לעילא מגבעות. והנה בהיות ז"ן א"בא כדי שתחזור הנוקבא פ"בפ עם ז"א צריך להקדים אליה ענין הנסירה וכבר ביארנו לך ענינה שהוא הפלת דורמיטא על ז"א שנעקרים נה"י דאימא מתוך ז"א ונכנסים בנוקבא ואז נגדלת ככל הז"א ואז יכלה לחזור פ"בפ. הנה פ' זה מדבר בזה הדרוש ואמר (ישעיה נד י) כי הרים ימושו פי' שהם נה"י דאימא ימוטו פי' שמסתלקים לגמרי מהז"א כדי לכונוס בנוקבא והטע' הוא כי אחרי שהוא תוך הז"א עצמו מבפני' כנודע לכן א"א ליכנס בנוקבא רק עד שיוסרו לגמרי מתוך הז"א. ואמנם (ישעיה נד י) הגבעות תמוטנה פי' אחר שהיא ננסרה ע"י הנזכר שנכנסו בה מוחין דנה"י דאימא וגדלה עד כנגד כל אחורי הז"א ונותן בה כח ההוא אז חוזרים ומסתלקים נה"י דאמא מתוכה ואז היא מתמעטת מעט מעט כי כפי מה שיוצא ממנה נה"י דאימא כך היא מתמעטת ויורדת עד שנשארת בסוד נקודה א' תחת היסוד דז"א מאחוריו אך עכ"ז נשאר בה כח הרשימו הנזכר וע"י הרשימו חוזרת להיות עמו פ"בפ בסוד אותה הנקודה ואח"כ אנו חוזרים ומגדילין אותה בהיותה בפנים כנז' בברכת אבות. לפי שהם בפנימיותו הם מסתלקים ונאמר בהם כי ההרים ימושו אבל נה"י דז"א שנק' גבעות כשמסתלקין מן הנוקבא אינם מסתלקים ממש רק תמוטנה שהם מתמוטטים מעט מעט ויורדת הנוקבא למטה בסוד נקודה עד תחת היסוד אך הם אינם זזים ממקומם וכו'. או יהיה פי' שני וזה אצלי יותר אמיתי והוא כי נה"י דז"א נקר' הרים בערך של הנוק' שהם גבעות והענין הוא כי הלא הנוקבא מאחורי הז"א וכל האחוריים הם דינים כנודע ולכן הנוקבא כולה היא דינים והנה אחוריים של הז"א הם כולם בבחי' אלהים ברבוע

ספר שמות

<p>טורין רמאין⁴⁶⁸⁹ לעילא לעילא לאלין כתיב שמעו הרים את ריב יהו"ה ואית הרים דאינון טורין תתאין⁴⁶⁹⁰ לתתא מנייהו לאלין כתיב קום ריב את ההרים דהא רדיף מצותין⁴⁶⁹¹ אית לגבייהו⁴⁶⁹² ועל דא אית טורין ואית טורין:</p>	<p>שהם הרים רמים למעלה למעלה, לאלה נאמר "שמעו הרים את ריב ה'". ויש הרים שהם הרים תחתונים למטה מהם, ולאלה נאמר "קום ריב את ההרים", שהרי רודף מריבות, יש להם, ולכן יש הרים ויש הרים.</p>
<p>ואי תימא סבא הא כתיב (שם א) ותשמענה הגבעות אלין גבעות כל⁴⁶⁹³ אינון דלתתא והשתא אנת עביד לון הרים אלא הכי הוא לגבי אינון טורין רמאין אקרונ גבעות⁴⁶⁹⁴ כד אינון בלחודייהו אינון הרים אקרונ:</p>	<p>ואם תאמר, זקן, הרי נאמר "ותשמענה הגבעות", אלה גבעות, כל אותם שלמטה. ועכשיו אתה עושה אותם הרים, אלא כך הוא לאותם הרים רמים נקראים גבעות, כשהם לבדם, הם נקראים הרים.</p>
<p>תא חזי כתיב (שם ב) והאיתנים מוסדי ארץ כיון דכתיב (שם) שמעו הרים</p>	<p>בא וראה, נאמר "והאיתנים מוסדי ארץ, כיון שנאמר "שמעו הרים",</p>
<p>קי"א</p>	
<p>מאן אינון הרים ומאן אינון איתנים אלא הרים ואיתנים כלהו חד אבל אלין⁴⁶⁹⁵ תלת עלאין⁴⁶⁹⁶ לעילא על רישייהו ואלין תלת לתתא⁴⁶⁹⁷ מנייהו וכלהו חד הרים לעילא ועלייהו אמר דוד (תהלים קבא א) אשא עיני אל ההרים⁴⁶⁹⁸ ואלין אינון תלת קדמאי והאיתנים מוסדי ארץ⁴⁶⁹⁹ אלין אינון תלת בתראי לתתא מנייהו תרי סמכי ביתא וחד חדוא דביתא ואלין אקרונ [נ"א אינון] מוסדי ארץ איתנים אינון ואיתנים אקרונ:</p>	<p>מי הם הרים ומי הם אתנים. אלא הרים ואתנים, הכל דבר אחד. אבל אותם שלשה עליונים מעל ראשיהם, ואותם שלשה למטה מהם, וכולם אחד. הרים למעלה, ועליהם אמר דוד "אשא עיני אל ההרים", ואלה הם שלשה הראשונים. "והאתנים מוסדי ארץ", אלה הם שלשה אחרונים, למטה מהם שני עמודי הבית ואחד שמחת הבית, ואלה נקראו "מוסדי ארץ", אתנים הם, ואתנים נקראו.</p>
<p>סבא סבא הא ידעת מאן דאגח קרבא אי לא ידע לאסתמרא לא ינצח קרבין אצטריך למחאה בידיה ולאסתמרא ברעיוניה מה דיהא חשיב אחרא דיהא חשיב איהו ויד ימינא זמינא תדיר למחאה ומחשבוי וידא שמאלית זמינא תדיר לקבלא ולאסתמרא וימינא לכלא:</p>	<p>זקן זקן, הרי ידעת, מי שעורך קרב, אם לא יודע להשמר לא ינצח. בקרבות צריך להכות בידו ולהשמר ברעיונו מה שיהיה חשוב אחר, שיהיה הוא חשוב ויד ימין מזומנת תמיד להכות ומחשבותיו ויד שמאלית זמינים תמיד לקבל ולהשמר, וימין הכל.</p>
<p>השתא אמרת והאיתנים איתנים אינון לתתא</p>	<p>עכשיו אמרת והאתנים, איתנים הם למטה והרים למעלה, השמר זקן, שהרי</p>

שהם אחוריים של אלהים לפי שכל גבורה שבז"א הולכות אל אחוריו כדי שמשם תצא אל נוקבא (זהר הרקיע).

⁴⁶⁸⁹ חג"ת דז"א (מ"מ). ג ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶⁹⁰ חג"ת דנוק' (מ"מ).

⁴⁶⁹¹ תיקונים נג (הערת הזהר).

⁴⁶⁹² פי' סמא"ל רודף לינק מהם, ולפי זה קום ריב את ההרים, היינו במי שיונק מן ההרים, שהוא סמא"ל. ולקמן בדף קי"ב, פי' קום ריב את ההרים, לפי שישראל היו יודעים השמות שבחג"ת, והיו משביעים בהם למלאכים, כדי לעשות רצונם, ולכן אמר קום ריב את ההרים, ע"ד חלל ממלכה ושריה (מ"מ).

⁴⁶⁹³ קב ע"ב קכט ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁶⁹⁴ חג"ת דנוק' הם נה"י בערך דכורא (רח"ו).

⁴⁶⁹⁵ אינון (דפ"ו).

⁴⁶⁹⁶ חג"ת (רח"ו במ"מ).

⁴⁶⁹⁷ נה"י (מ"מ).

⁴⁶⁹⁸ עי' תיקר"ז קמח ע"ב.

⁴⁶⁹⁹ פי' שנה"י דז"א מהם נבנית המלכות כנודע (מ"מ).

ספר שמות

<p>והרים לעילא אסתמר סבא דהא רעיונא אחרא לקבלך דכתיב (שם פט א) משכיל לאיתן האזרחי ודא איהו אברהם סבא ואקרי איתן ואי אברהם איהו איתן יצחק ויעקב איתנים אקרון קום סבא דהא ידעת רעיונא על דא הוי מחי לרעיונך:</p>	<p>רעיון אחר כנגדך, שנאמר "משכיל לאיתן האזרחי", וזהו אברהם הזקן, ונקרא איתן. ואם אברהם הוא איתן, יצחק ויעקב נקראו איתנים, קום זקן, שהרי ידעת רעיון זה הוא מכה לרעיונך.</p>
<p>(במדבר כד כא) וישא משלו ויאמר איתן מושבך ושים בסלע קנך איתן דא בקר דאברהם⁴⁷⁰⁰ והיינו (בראשית מד ג) הבקר אור⁴⁷⁰¹ דא עמודא דכל עלמא קיימא עליה ונהירו דיליה מאברהם ירית נהר היוצא מעדן אקרי אי סבא סבא הא רעיונא אחרא לקבלך ולא ידעת לאסתמרא הכי⁴⁷⁰² מניחין קרבא סבא אן הוא תוקפא דילך ודאי (קהלת ט יא) לא לגבורים המלחמה:</p>	<p>"וישא משלו ויאמר איתן מושבך ושים בסלע קנך". איתן, זה בוקר של אברהם, והיינו "הבוקר אור", זה העמוד שכל העולם עומד עליו. ואת אורו ירש מאברהם, נקרא נהר היוצא מעדן. אוי זקן זקן, הנה רעיון אחר כנגדך, ולא ידעת להשמר איך עורכים קרב. זקן איפה הכח שלך, ודאי "לא לגבורים המלחמה".</p>
<p>וכתיבו (תהלים פט א) משכיל לאיתן האזרחי וכתבו (כתיב) (תהלים לב א) משכיל ולדודו דא נהר היוצא מעדן דאיהו תורגמן לדוד לאודעא ליה מאינן מלין סתימין עלאין אי משכיל (ס"א משכי) איהו נהר דנפיק מעדן איתן האזרחי אברהם איהו לעילא ודאי הא ידענא ואף על גב דאנא סבא על רעיונא דא מחינא איתן האזרחי תרין דרגין אינן וכמה דאת אמרו בקר אור אור הוא אברהם בקר הוא⁴⁷⁰³ נהר אף הכי איתן האזרחי אזרח הוא אברהם איתן כמה⁴⁷⁰⁴ דאתמר דא ההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן:</p>	<p>נאמר "משכיל לאיתן האזרחי", ונאמר "משכיל לדוד", זה נהר היוצא מעדן, שהוא תרגמן לדוד, להודיע לו מאותם דברים הנסתרים העליונים. אם משכיל הוא נהר שיוצא מעדן, אז איתן האזרחי, אברהם, הוא למעלה ודאי. זה ידעתי, ואף על גב שאני זקן, על רעיון זה אני מוחה. איתן האזרחי הם שתי דרגות, כמו שנאמר "בוקר אור", אור זה אברהם, בוקר זה נהר. כמו כן כאן, איתן האזרחי, "אזרח" הוא אברהם. "איתן", כמו שנאמר, זה אותו נהר ששופע ויוצא מעדן.</p>
<p>השתא סבא קום קאים על רתיכך דהשתא תנפול ולא תיכול למיקם הא שלמה מלכא אתי בחילוי ורתיכו ונברוי ופרשוי ואתי לקבלך קום פוק מן חקלא דלא ישכח לך תמן כתיב (מ"א ח ב) ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האיתנים בחג וגו' ירח דאתילידו ביה האיתנים ומאן אינן אבהן ואינן איתני עולם וירח דא איהו תשרי דאלפא ביתא אהדר למפרע מתתא לעילא⁴⁷⁰⁵:</p>	<p>עכשיו זקן קום, עמוד על מרכבתך, שעכשיו תיפול ולא תוכל לקום. הרי שלמה המלך בא בכחותיו ומרכבותיו וגיבוריו ופרשיו, ובא כנגדך. קום צא מן השדה, שלא ימצא אותך שם. נאמר "ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האתנים בחג וגו'". ירח שנולדו בו האיתנים, ומי הם האבות, והם איתני העולם. וירח זה הוא תשרי, שאלף בית חוזר למפרע ממטה למעלה.</p>

⁴⁷⁰⁰ יסוד בחמשה חסדים שבו (רח"ו במ"מ). עולה לדעת (מ"מ). קיט ע"ב בלק רד ע"א (הערת הזהר).

⁴⁷⁰¹ פי' בוקר הוא יסוד (מ"מ).

⁴⁷⁰² היכי (דפ"ו).

⁴⁷⁰³ ויקרא ו ע"א כב ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁷⁰⁴ ופי' הכתוב משכיל שהוא איתן מקבל מן אזרחי, ותו ממילך יאות וכו', פי' כיון דאמר משכיל לאיתן ולא כתב משכיל איתן, א"כ מדבריק, דהיינו מהפסוק עצמו שאתה עוסק בו, יאות דתפוק מן חקלא וכו' (מ"מ).

⁴⁷⁰⁵ ראש האצילות מלמעלה למטה הוא כסדר האלפא ביתא שלנו מתחיל בא' ומסיים בת' היא המל' וכאשר אנו רוצים לעלות ממטה למעלה להעלות האותיות אל הבינה מקום אשר ממנה חוצבו

ספר שמות

<p>ועוד מדברין נאה שתצא מן השדה ולא תמצא שם. אלו נאמר "משכיל איתן האזרחי", אז כמו שאמרת. אבל עכשיו שנאמר "משכיל לאיתן האזרחי", הקרב שלך אינו כלום. ותצא מן השדה בעל כרחך ולא תתראה שם.</p>	<p>ותו ממילך יאות דתפוק מן חקלא ולא תשתכח תמן אילו כתיב משכיל איתן האזרחי כדקאמרת השתא דכתיב משכיל לאיתן האזרחי לית קרבך כלום ותפוק מן חקלא בעל כרחך ולא תתחזי תמן:</p>
<p>אוי זקן, עני, איך תצא, אם כך ינצחו אותך ותברח מן השדה, כל בני העולם ירדפו אחרך, ואין לך פנים להראות לפני איש לעולמים. כאן נשבע אני, שלא אצא מהשדה וכאן אראה פנים בפנים בשלמה המלך וכל איש ישראל והגיבורים והפרשים והמרכבות שלו, הקדוש ברוך הוא יסיע לך זקן, שהרי אתה עיף כח. קום זקן התגבר בכחך והתחזק, שעד היום הזה היית גבור חזק בגיבורים.</p>	<p>אי סבא עניא מסכנא היכי תפוק אי הכי ינצחון לך ותערוק מן חקלא כל בני עלמא ירדפון אבתרך ולית לך אנפין לאתהזאה קמי בר נש לעלמין הכא אומינא דלא אפוק מן חקלא והכא אתחזי אנפין באנפין בשלמה מלכא וכל איש ישראל וגוברין ופרשין ורתיכין דיליה קודשא בריך הוא יסייע לך סבא דהא לאי חילא אנת קום סבא אתגבר בחילך ואתתקף דעד יומא דא הוית גיבר תקיף בגוברין:</p>
<p>פתח ואמר "משכיל לאיתן האזרחי", אלו נאמר "משכיל לדוד", אז כמו שאמרת. אבל "משכיל לאיתן" נאמר. יש משכיל ויש משכיל למעלה</p>	<p>פתח ואמר משכיל לאיתן האזרחי אלו כתיב משכיל לדוד⁴⁷⁰⁶ כדקאמרת אבל משכיל לאיתן אית משכיל ואית משכיל אית משכיל לעילא ואית משכיל לתתא⁴⁷⁰⁷ משכיל לאיתן⁴⁷⁰⁸ בזמנא דההוא</p>

נתחיל מאות ת' עד א' כי כך הסדר ובזה יתורץ לך כמה קושיות על נכון וז"ס תכנת שבת שנתקן על סדר תשר"ק להעלות האותיות שירדו מבינה הנרמזים בא"ל אדון (זהר הרקיע).⁴⁷⁰⁶ פי' כשעולה היסוד בסוד הדעת מוח העליון מושך לו הטיפה ליסוד הנזכר הנקרא איתן ומשכיל אותו ע"י חסד דז"א שנקרא אזרחי שכתב הרב שהטיפה צריכה שתתלבש בחסד לפי שאינו מתעבה ואינו משתנה (מ"מ).

⁴⁷⁰⁷ בראשית טז ע"ב (הערת הזהר). היסוד נק' (תהילים פט א) משכיל לאיתן האזרחי וכבר ידעת מ"ש בסבא דמשפטים כי זה הוא המשכיל הוא לעילא ולתתא והוא ג"כ רומז בפ' פקודי בהיכלות כי יוסף סליק לעילא ונחית לתתא והענין כי שם בז"א כבר ידעת כי יש לו זווג עם לאה בעת המנחה ואז לאה עד ראש יעקב בחצי עליון של ת"ת ואם כן איך יזדווג ז"א מחצי ולמעלה עם לאה וזה נת' במ"א אך הענין בקיצור כי היסוד של ז"א התחתון עולה בשליש הת"ת ושם מזדווג עם לאה כי זה הוא המעלה שיש לו ליסוד דז"א יותר מכל שאר הספירות שיוכל לעלות עד הדעת מתי שירצה. וז"ס יוצר של שבת שאנו אומר ו' פעמים תיבת הכל ביוצר של שבת כמו שביארנו כי אם לא היה יכול לעלות עד הדעת שהוא נשמת הו' קצות והוא מקום החסדים שהם סוד הטפה לא היה בו כח להוריד הטפה בעת הזווג ממקום הדעת והכוונה על פנימיות היסוד כמ"ש בעז"ה במקום אחר כי משליש העליון של יסוד ממנו נעשה הת"ת של ז"א בעת הגדלת ז"א ושם יש לו אחיזה ומקום כי אין לו לת"ת במקומו כי אם שלישי אחד כי שני שלישים עלו לדעת והוצרך לעלות שלישי של יסוד לתשלום הת"ת לכן יש לו כח לעלות ויש לו כח להזדווג עם לאה. ונחזור אל הענין כי לכך עולה היסוד אל הדעת מן הת"ת כי זהו דרכו לעלות ובפרט כדי לקשר כל הו"ק ביחד ולהביא משם הארה (זהר הרקיע). פי' יסוד בהיות ולמטה ואינו עולה לדעת (מ"מ).

⁴⁷⁰⁸ ועתה צריך לתת טעם למה אור היסוד ומלכות שניהם עלו עד הדעת למעלה מן הת"ת. ואמנם הטעם הוא כי היסוד נקרא משכיל לאיתן האזרחי (תהילים פט א), כמ"ש בסבא דמשפטים (קי ע"א), שאמר כי זה המשכיל שהוא יסוד הוא לעילא והוא לתתא, גם רמזו בזוהר פקודי בהיכלות (רנח ע"א) כי יוסף איהו לעילא ואיהו לתתא (ע"ח שער ט פרק ג). אמנם אין כח מוחא עלאה עצמו יורד עד אר"א כי גדלה מעלתו עד מאד, אבל זה המוח דא"א כל גילוי הוא בדיקנא דא"א כמ"ש במקומו. ושם נתבאר כי יש בו (בו) ב' מזלות, מזל הח' ומזל י"ג והם זכר ונקבה, ומהח' שהוא זכר נשפע כח באבא, ומי"ג שהוא נקבה משם נשפע כח באמא. ולכן זה המוח העליון משפיע ע"י הדעת שבו שהוא מזל ח' אל מזל י"ג, ואחר כך לוקחים הטפה אר"א, ואח"כ הם מורידין הטפה בסוד מוחין לבניהן ז"ן. נמצא, כי מתעורר המזל הנ"ל בהתלבשות אר"א, ואז מורישין אר"א מוחין לבניהן. ואמנם כל זה אינו רק בכח התעוררות יסוד תחתון דא"א המתלבש בז"ן, וז"ס סריס שאין לו זקן, כי הרי מכח היסוד מתעורר דיקנא עלאה כנזכר (ע"ח נסירה ספ"ג). יוסף סליק בחביבו לעילא עד המוח ויורד למטה בסוד בנימין כנז' בפ' פקודי בהיכלו' וגם בפ' שלח לך וגם בפ' משפטים בענין ההוא סבא בפסוק

ספר שמות

<p>גבר [ג"א נהר] 4709 קם בתיאובתא 4710 כל שייפין הראן ומתחברן לגביה ואי הוא (ואיהו)</p>	<p>ויש משכיל למטה. משכיל לאיתן, בזמן שאותו האיש (נהר) עומד בתשוקה, כל האיברים שמחים ומתחברים עמו. ואם הוא</p>
<p>ק/ב</p>	
<p>סליק עד דסליק עד 4711 ודמוחא (מוחא) עלאה 4712 אתפיים לגביה וחדוי לקבליה וכדין משכיל לאיתן והאזרחיו משכיל ליה ואודע ליה על ידא דאברהם וס"א על ידוי לאברהם רחמיו כל מה דאצטריך וההוא מוחא עלאה משכיל לאיתן וכד דוד מלכא ואתתקנן בתיאובתא (אתתקן בתיובתא) לגביה איהו משכיל לדוד 4713 כמה דהוה מוחא עלאה משכיל ליה ועל דא אית משכיל ואית משכיל 4714 (אית משכיל):</p>	<p>עולה עד שהמח העליון, מתפיים אליו ושמח כנגדו, ואז משכיל לאיתן האזרחי, משכיל אותו ומודיע לו על ידי אברהם (על ידיו לאברהם) אוהבו כל מה שצריך, ואותו מח עליון משכיל לאיתן. וכשדוד המלך נתקן בתשוקה אליו, הוא משכיל לדוד, כמו שהיה המח העליון משכיל אותו, ולכן יש משכיל ויש משכיל.</p>
<p>בירח האיתנים 4715 דאתילידו בהאי ירח איתנים בנינא לתתא איהו כנוונא דלעילא ואתילידו ביה הרים ואיתנים 4716 הרים סתימין איתנים ירכין תקיפין כנחשא 4717 וההוא איתן בינייהו:</p>	<p>בירח האתנים שנולדו האיתנים בירח הזה, הבנין למטה הוא כדוגמא שלמעלה, ונולדו בו הרים ואיתנים. הרים נסתרים אתנים ירכים חזקות כנחשת,</p>

משכיל לאיתן האזרחי דסליק עד מוחא להמשיך משם טיפת הזרע (שעה"כ קה ע"ג). ודע הקדמה אחת, שמה שמושך יסוד מלמעלה אינו מתעבה ומתלבש כלל, וזה סוד אור של מעשה בראשית שהיה מאיר מסוף העולם ועד סופו (ור"ל בכל מקום במדרגה אחת – לש"ו כללים ח"א סט ע"א), ואעפ"י שיוורד האור הזה ממדרגה למדרגה אינו מתעבה ומתלבש כלל, וכמו כן גדולה הארתה למטה כמו למעלה, משא"כ בשאר הספי' (ע"ח מ"ד ומ"ן ה). והוא הנחש בריח אשר בתהום תתאה יסוד דהמלכות, ועי"ז מתברך מימיו ומתפשט להמציאות דים אוקיינוס, שהוא משפעת התהום הסובב את כל העולם, ובתוכו מתפשט אור הנחש בריח ג"כ, והוא המציאות דלוייתן נחש עקלתון (דע"ה ח"ב קי ע"ב). הוא עולה לעילא עד מוחא עלאה בסוד משכיל לאיתן, ויורד לתתא לחכמה תתאה בסוד משכיל לדוד (כללים ח"ב נח ע"ב), היסוד הנה בו הוא הגלוי דכל המוחין, בסוד החסד דאתגלי בפום אמה, והיסוד הנה הוא עולה עד המוחין ממש ונוטל משם כל הראוי לו (ביאורים ח"א יט ע"א).

4709 נמחק בשעה"ק.

4710 בתיובתא (דפ"ו).

4711 "דסליק עד" נמחק בשעה"ק.

4712 התוספות שאמרנו בו שנעשה גם בו לאחר התיקון, הנה הוא רק לפנימיותו שהוא לאור הפנימי שבו שעולה עד המוחין, והוא מיוחד בהדעת רזא דמתקלא וסליק עד מוחא עלאה (כללים ח"ב לד ע"א). ועי' בהגר"א בספד"צ ד ע"ד.

4713 עולה לעילא עד מוחא עלאה בסוד משכיל לאיתן, ויורד לתתא לחכמה תתאה בסוד משכיל לדוד (כללים ח"ב נח ע"ב).

4714 עי' תיקו"ז א ע"ב: אינון נשמתין מאלין משכילים דאית בהון שכל לאשתמודעא ברזין דמאריהון. ועי' בהגר"א שם יז ע"ב: אותן היודעים סודות הכסא, שהוא מסט' דבינה, דאימא מקנן בכרסיא (לקמן כד ע"ב), ומסטרעא ניתן כנ"ל (ט"ו ע"א), ימא דאורייתא, והיא נקראת לבא כמ"ש בהקדמה שניה (יט ע"א), ר"ל שלכך נקראו אותן היודעים בהיכלין ואתוון המשכילים. עי' ביאורים ח"א עא ע"א: עליית השכינה היא לפי זכותן של ישראל ולפי לימודם חכמתם בתורה, ולכן כשיש בישראל משכילים בחכמה, הנה עולה היא ג"כ עד החכמה אבא.

4715 וסוד ניסן תיקן משרע"ה ביציאת מצרים, ושלמה המלך תיקן תשרי בבנין ביהמ"ק, בצרוף משרע"ה, במצות הנוהגין לחדש תשרי, שלכן נקרא ירח האיתנים (כתבי הגרמ"מ דף שכז).

4716 פי' שנולדו בו אבות העולם שנק' חג"ת, ובנים שהם השבטים שהם נה"י. כנודע שאבות נקראים חג"ת, ובנים נק' נה"י. ולפי שחג"ת סתומים ונה"י נגלים, לא הזכיר הכתוב רק איתנים שהם נה"י. וכפי האמת נולדו בתשרי אבות ובנים, אלא הזכיר הכתוב השבטים שהם נגלים. ומשרז"ל שנולדים בו איתני עולם, והם האבות, אין כוונתם על איתנים דקרא, אלא קושטא קאמרי, שנולדו בו האבות שכלולים בבנים הנק' איתנים (מ"מ).

4717 תלמידי חכמים הן נה"ה כידוע (ז"ח לד ע"ד), וכל בניך למודי ה' (ישעיה נד) כידוע כ"ז, והן נקראין תנינים (רע"מ כי תצא רעח ע"ב), ואמר שם פרשת תצא אתנים בהיפוך אתוון תנאים כו' והן

ספר שמות

<p>קום סבא הוי מחי לכל סטרין⁴⁷¹⁸ בשעתא דסליק משה לקבלא אורייתא מסר ליה קודשא בריך הוא שבעין מפתחן דאורייתא כד מטא לתשעה ושתין [נ"א וחמשיין]⁴⁷¹⁹ הוה חר מפתחא גניזו וסתים דלא הוה מסר ליה אתחנן לקמיה אמר ליה משה כל מפתחן עלאין ותתאין בהאי מפתחא תליין אמר לקמיה מאריה דעלמא מה שמיה אמר ליה איתן וכל אינון איתנים ביה תליין וביה קיימין אלברו מתורה (מגופא דתורה שבכתב איהו ואיהו עקרא דמפתחא דתורה) שבכתב [איהו] אודע ליה ומשכיל ליה⁴⁷²⁰ איהו עקרא ומפתחא דתורה שבכתב:</p>	<p>ואותו האיתן ביניהם. קום זקן תכה לכל הצדדים, בשעה שעלה משה לקבל תורה, מסר לו הקדוש ברוך הוא שבעים מפתחות של התורה. כשהגיע לששים (חמשים) ותשעה, היה מפתח אחד גנוז ונסתר, שלא היה מוסר לו. התחנן לפניו, אמר לו, משה כל המפתחות העליונים והתחתונים תלויים במפתח הזה. אמר לפניו רבוננו של העולם, מה שמו. אמר לו, איתן. וכל אותם איתנים תלויים בו, ובו עומדים מחוץ לגוף, שתורה שבכתב הוא מודיע לו ומשכיל אותו, הוא עקר והמפתח של תורה שבכתב.</p>
<p>וכד [אתתקנת] [אתתקנן] תורה שבעל פה [לגביה] [לגבייהו] עקרא דהיכלא⁴⁷²¹ ומפתחא⁴⁷²² דיליה לגבי⁴⁷²³ [נ"א ואיהו מפתח דכולא ומפתחא דיליה]⁴⁷²⁴ ודאי כדין משכיל לדוד⁴⁷²⁵ ומגו⁴⁷²⁶ דירתא תורה שבעל פה⁴⁷²⁷ אתוון למפרע (ו)על דא אקרי תשר"י תשר"ר איהו אבל בנין דאיהו רוא דשמא קדישא חתים ביה קודשא בריך הוא את דשמיה י' במזבח חתים ביה ה' (שמות כו ה) הרשת עד חצי המזבח אתת דבורה [נ"א דכורא] וחתים ביה ו' והיינו דכתיב (שופטים ה א) ותשר דבורה ובאתר דא חתימו דשמא קדישא דאחתים ביה:</p>	<p>וכשנתקנה תורה שבעל פה אליו, עקר ההיכל הוא המפתח שלה אליו (והוא מפתח של הכל ומפתח שלו) ודאי. אז משכיל לדוד, ומתוך שירשה תורה שבעל פה אותיות למפרע, ועל זה הוא נקרא תשר"י. הוא תשר"ר, אבל משום שהוא סוד השם הקדוש, הקדוש ברוך הוא חתם בו אות של שמו, י'. במזבח חתום בו ה' "הרשת עד חצי המזבח". באה דבורה (זהר) וחתמה בו ו', והיינו מה שנאמר "ותשר דבורה". ובמקום הזה החותם של השם הקדוש שחתם בו.</p>
<p>וההוא מפתחא כד פתחא בתורה שבעל פה בעינן לאשתמודעא ליה ודא איהו⁴⁷²⁸ תניא איתן מושבך⁴⁷²⁹ בריתא לבר מגופא איתנים אינון</p>	<p>ואותו המפתח, כשפותח בתורה שבעל פה, צריכים להודיע לו. וזהו תניא, "איתן מושבך", ברית מחוץ לגוף. איתנים הם תנאים, עמודים תומכים</p>

נ"ה ששם תנאים, כמ"ש פרשת פקודי בהיכלות וכן איתנים הן נ"ה, כמ"ש פרשת משפטים (קי ע"ב) איתנים ירכין תקיפין כנחשא (בהגר"א בספד"צ כח ע"א).

⁴⁷¹⁸ היינו הסבא שהוא הדג הגדול, שהוא הדעת המתפשט מתגבר על כל הסטרין כאשר הוא מתגלה (על פי הגרמ"מ בביאורים הזהר עמוד פט – על אף ששם מדבר על הנחש דטומאה, וכאן דקדושה).

⁴⁷¹⁹ פי' ע' פנים, ז"ת, ועטרת היסוד מפתח ס', והוא אחר נ"ט (רח"ו במ"מ), ור"ל שחמשים הם חג"ת נ"ה, שכל א' כלול מעשר הם חמשים, ויסוד יש בו ג"כ עשרה, ומפתח נ"ט הוא יסוד שביסוד ועטרת יסוד דז"א, שהיא מלכות שביסוד הוא מפתח ס', ומפתח ס' שהוא עטרת יסוד, ששם מתגלה כל שפע היסוד, הוא שנגזז ממשה (מ"מ).

⁴⁷²⁰ פי' תורה שבכתב שהוא ז"א אודע ליה ומשכיל ליה ליסוד, והיינו כמ"ש לעיל, שהמוחין דז"א כשעולה יסוד בסוד הדעת, נותנים לו הטיפה ומושך אותה מן המוח (מ"מ).

⁴⁷²¹ "עקרא דהיכלא" נמחק במ"מ ובמקומו איתא "איהו".

⁴⁷²² בראשית לז ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁷²³ נמחק במ"מ.

⁴⁷²⁴ לגביה הוא (עקרא דהיכלא) מפתחא דילה (לגבי) (דפ"ו).

⁴⁷²⁵ ור"ל שהיסוד גם הוא משכיל ונותן הטיפה לדוד שהיא מלכות (מ"מ).

⁴⁷²⁶ קיח ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁷²⁷ (לגבי) (נוסף בדפ"ו).

⁴⁷²⁸ מז ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁷²⁹ תניא היא בנה"י שהם ברייתא לבר מגופא (ברית יצחק א ע"א)

ספר שמות

<p>תנאים עמודים סמכין לבר מגופא השתא אית לאודעא מלה⁴⁷³⁰ בזמנא דאלין לגבי תורה שבכתב אקרין איתנים לגבי תורה שבעל פה אקרין תנאים איתן לגבי תורה שבכתב תניא לגבי תורה שבעל פה וכלא כדקא יאות:</p>	<p>מחוץ לגוף. עכשיו יש להודיע דבר. בזמן שאלה נקראים איתנים לתורה שבכתב, לתורה שבעל פה נקראים תנאים. איתן אל התורה שבכתב, תניא אל התורה שבעל פה, והכל כראוי.</p>
<p>חברייא הא אנא בחקלא [ד]שלמה מלכא וגוברין תקיפין ודיליהו ייתי וישכח חד סבא לאי בחילא תקיף גיבר נצח קרבין הא ידענא דאתא וקיימא לבתר טנרא דחקלא והוא אשגה בי והיך גבורתי קיימא בחקלא בלחודוי אשגה דאיהו איש שלום מאריה דשלמא ואול ליה השתא סבא גבורתך עלך ואנת בלחודך בחקלא תוב לאתרך (ושארי) [ושדי] זינג מעלך [כמה⁴⁷³¹ דנפיק מן חקלא]:</p>	<p>חברים, הריני בשדה שלמה המלך, והגבורים החזקים שלו יבא, וימצא זקן אחד עיף בכחו חזק גבור מנצח קרבות. הריני יודע שיבא ועומד אחר סלע השדה, והוא משגיח בי, ואיך גבורתי עומדת בשדה לבדו. משגיח, שהוא איש שלום, בעל השלום והולך לו עכשיו. זקן גבורתך עליך, ואתה לבד בשדה, שוב למקומך והתר כלי זינג מעליך, כמו שיוצא מן השדה.</p>
<p>שמעו הרים את ריב יהוה והאיתנים מוסדי ארץ (מיכה ו ב) שמעו הרים כדקאמרן והאיתנים (כמה דנפיק מן חקלא) מוסדי ארץ מוסדי ארץ ודאי דהא מנייהו אתון ומנייהו קביל כל יומא ואינון מוסדי ארץ⁴⁷³²:</p>	<p>"שמעו הרים את ריב ה' והאתנים מסדי ארץ". "שמעו הרים", כמו שאמרנו. "והאתנים מוסדי ארץ", מסדי ארץ ודאי, שהרי ממנו נזונית, ומהם מקבלת כל יום, והם מוסדי ארץ.</p>
<p>כי ריב לה' עם עמו (שם) מאן הוא דיכיל למיקם בריב דקודשא בריך הוא כל שכן⁴⁷³³ [בישראל] (ישראל) ועל דא אמר לאלין שמעו הרים [את ריב יהוה] דא איהו מצותא חדא קום ריב את ההרים מצותא תניינא דנצח בהו קודשא בריך הוא⁴⁷³⁴ כל אלין ריבות לישראל⁴⁷³⁵ וכל אינון תוכחות כלהו כאבא [דאוכת] לבריה והא אוקמוה:</p>	<p>"כי ריב לה' עם עמו", מי הוא זה שיכול לקום בריב של הקדוש ברוך הוא, כל שכן בישראל, ועל זה אמר לאלה "שמעו הרים את ריב ה'", זהו ריב אחד. קום ריב את ההרים, זה ריב שני, שמנצח בהם הקדוש ברוך הוא כל הריבות הללו לישראל. וכל אותם תוכחות כולם כאב המוכיח את בנו, והרי פרשוה.</p>
<p>ביעקב כתיב בשעתא דבעא לנצחא בהדיה מה כתיב (הושע יב ד) וריב ליהוה עם יהודה ולפקוד על יעקב מה ריב איהו כמה דכתיב (שם) בבטן עקב את אחיו על האי מלה אתא תוכחה וכל אינון ריבות וכי לאו מלה רברבא איהו בבטן עקב את אחיו וגו' האי לאו מלה זעירא איהו מה דעביד בבטן וכי עוקבא עבד בבטן אין ודאי [כאן חסר]:</p>	<p>ביעקב נאמר, בשעה שרצה לנצח עמו, מה נאמר "וריב לה' עם יהודה ולפקוד על יעקב". מהו הריב, כנאמר "בבטן עקב את אחיו". על דבר זה באה תוכחה וכל אותם ריבות. וכי לא דבר גדול הוא "בבטן עקב את אחיו וגו'", זה אינו דבר קטן מה שעשה בבטן, וכי רמאות עשה בבטן, כן ודאי.</p>

⁴⁷³⁰ הענין כד ירתא מלכות השפע מיסוד הם סוד האותיות, ירית להו למפרע כי הם יורדים דרך בנינם, הת' בסוף וכו'. וכאשר נוטלת מל', נוטלת תחלה הת' הקרובה אליה, עד שמגיעת לאלף, כדרך הפושט מלבושים, שמה שהניח אחריו נוטל ראשון, לכן אקרי תשרי, אותיות למפרע, והעיקר האותיות הם תשרי, אבל היו"ד אינה משם, כי היא משמא קדישא, דאתרשם בה והתם וכו' (זהר הרקיע).

⁴⁷³¹ כמאן (דפ"ו).

⁴⁷³² והוא נה"י דז"א שהם עמודי ארץ הנוק' (ברית יצחק א ע"א).

⁴⁷³³ "כל שכן" מוסגר בדפ"ק, ונמחק במ"מ.

⁴⁷³⁴ פי' כמ"ש לעיל שהשמות שבהם החליפם הקב"ה בשביל ישראל (מ"מ).

⁴⁷³⁵ פי' אע"פ שאתה מנצח וריב לה' עם יהודה כולם כאבא דאוכח לבריה (מ"מ).

ספר שמות

<p>קלוא דאתתא דיכלא קלא דחויא לאחדא בה ככלבא בכלבתא מאן איהי⁴⁷³⁸</p>	<p>לקול הזה של האשה, שיכלה את קול הנחש לאחוז בה ככלב בכלבה, מי היא.</p>
<p>[סתרי אותיות⁴⁷³⁹]:</p>	
<p>ואבל בכלא דחה יעקב לעשו אחוי⁴⁷⁴⁰ בנין דלא יהא ליה חולקא כלל עשו לא התרעם</p>	<p>אבל, בכל דחה יעקב את עשו אחיו, כדי שלא יהיה לו חלק כלל, עשו לא התרעם</p>
<p>קיא/א</p>	
<p>זהר:</p>	
<p>אלא תא חוי [דלאו] (דלית) בכל קלין דנשין דעלמא [דיכלא קלא דחויא לאתדבקא בה ולאתאחדא בה ולאשתתפא בה אלא תרין נשין אינון דיכלא קלא דחויא [לאתחדא] ולאתאחדא (לאחדא) בהון חדא האי דלא נסירת סואבות נדותה⁴⁷⁴¹ וימי לבונה כדקא יאות או דאקדימת יומא חדא לטבול וחדא האי אתתא דמאחרת לבעלה עונה דילה⁴⁷⁴² למעבד צערא לבעלה⁴⁷⁴³ בר אי איהו לא חייש ולא אשגח לדא:</p>	<p>אלא בא וראה, שאין בכל קולות הנשים של העולם שיכול קול הנחש להדבק בו ולהאחז בו ולהשתתף בו, אלא שתי נשים הן שיכול קול הנחש להאחז בהן. אחת, זו שלא שומרת טומאת נדה וימי לבונה כראוי או שמקדימה יום אחד לטבול. ואחת זו אשה שמאחרת לבעלה את עונתה, לעשות צער לבעלה. פרט אם אינו מקפיד ולא משגיח על זה.</p>

⁴⁷³⁶ (נ"א והא איתמר) (אבל) נוסף בדפ"ו.

⁴⁷³⁷ האי (דפוס אמסטרדם).

⁴⁷³⁸ זה המאמר לא נמצא בספרי זהר הגדולים [דפוס קרימונה] ונמצא רק בקטנים [דפוס מנטובה] (הערת הזהר).

⁴⁷³⁹ בדפ"מ הוא מעיקר נוסח הזהר ולא מהסתרי אותיות.

⁴⁷⁴⁰ מה שכתוב בסוף קיא ע"ב צריך להיות כאן (מ"מ).

⁴⁷⁴¹ אמנם ג' נקודות יש בה לבד, ואלו הן א' הוא הנקודה עצמה שיש בה, [והוד] (ולבוש הוד) דאמא, [והוד] (ולבוש הוד) דז"א, הרי ג' נקודות. והנה בכל הספירות העליונות לא נצטרפו בחינת גבורות קשות כ"כ כמו בכאן, והענין כי נודע כי נ"ה הם לבר מגופה (זהר בראשית כא ע"ב), ולכן הם דינין קשים, אמנם עכ"ז ההוד הוא דין קשה מאד מאוד, כי הוא סוד קו שמאל בסופו, והלא קו שמאלי הוא גבורה עצמה, כ"ש בסופו התחתון הנקרא בזוהר (ח"א סב ע"ב) התוכא דדהבא, והם ג' קצוות התחתונים של הג' קוין השמאליים. כי אחד הוא קצה דהוד אמא, ואחד קצה דהוד זעיר אנפין, וא' הוא קצה דהוד נוקבא, הרי ג' הודות ביחד, שכל א' לבד הוא דין קשה לאין קץ, ומכ"ש בהצטרפותן יחד שלשתן, שהם דינין קשים [לאין תכלית] (עד תכלית אחרון), ולכן בהתחברם יחד מכים זה בזה ונגדלים ונרחבים עד אין קץ ונכללים זה בזה (וזה בזה) וכו', והנה כל החצונים נאחזין בכאן בספי' הוד לטעם הנ"ל וכו', ולכן גם סמא"ל לא היה יכול ליעקב רק בכף ירכו השמאלית שהוא הוד, ובזה תבין סוד נפלא כי בהתאחז בו החצונים נהפך ונעשה דוה, והוא סוד (דניאל י ח) והודי נהפך עלי למשחית, כי כבר ביארנו (שער כה פרק ב) שה' דמים טמאים הם מסוד ה"ג מנצפ"ך אלו, אמנם היתוך הזוהמא אינו אלא לבסוף, שהוא גבורות ההוד, שהוא הה', ובהאחז שם החיצונים נהפך ונעשה דם נדה, ונעשית דוה שהיא נדה האמורה בתורה, וזהו (איכה א יג) נתנני שוממה כל היום דו"ה (ע"ח שער לה פרק ה). והנה מצות המילה הוא (בסוד) [ביסוד] הלבוש קדוש דגנה, להפריד משם ג' קליפין אחרנין שביסוד דקליפה הרע, והם מילה ופריעה ואטופי דדמא (תיקו"ז פו ע"ב). וענין נדה (בסוד) [ביסוד] נוקבא שבנוגה, לכן יש שם ה' דמים טמאים וה' דמים טהורים (ע"ח שער מט פרק ו), דם נדה ביסוד דילה, ואז נתחללה, ואז (דברים כב יט) ולו תהיה לאשה, כי על ידה מתהפך משד למלאך (זהר ח"ג רעז ע"א) (שם פרק ז). ביאור המאמר הוא שבא ר' יאודה ע"ה לבאר כי כונת הכתוב הוא לדבר באשה העליון' והיא רחל בהיותה בזמן הגלות וח"ו אז נקראת נדה בסוד נ"ד ה' משם י"הו בסוד ד"ן ה' במדת הדין כי אז כל מכבדיה שהם מטטרין ביצירה וסנדלפון בעשייה הזילוה כי ראו ערותה ח"ו בהיותה משפעת שפע חוץ לאומות בסוד שמוני נותרה את הכרמים כרמי שלי לא נטרתי ואז גם היא נאנחה ח"ו ותשב אחר באחור ונתמעטה בסוד נקודה אחת קטנה בסוד אחות לנו קטנה ושדים אין לה להניק את בניה ואז ציוה הפסוק ואל אשה בנדת טומא' לא תקרב אפי' בקריבה בעלמא (שער מאמרי רשב"י סג ע"א).

⁴⁷⁴² חומרות בענין הזיווג בחדשי העיבור והיניקה בודאי כי גם בזמנים האלה חייב אדם לקיים מצות עונה ואין לומר כי אדרבא נראה ח"ו לבטלה. והענין הוא כי נודע כי יש למעלה ב' מיני זווגים הא' הוא להוציא נשמות וזה הזווג אינו תדירי והזווג הב' הוא תדירי ואינו נפסק כלל והוא לחיות

ספר שמות

<p>אלין אינון תרין נשין דהא כמה דאקדימו⁴⁷⁴⁴ הכי אנון מתאחרן לגבי קלא דנחש עד דאדביק קלא בקלא וכמהו (כמה) דמתאחרן למעבד צערא ולבעלה לבעל [נ"א בעבודה] בעכובא דמצוה הכי אקדים קלא דנחש לאתדבקא בההיא קלא דאתתא ואלין אינון תרין נשין דקלא דנחש אחיד בקלא דלהון ככלבא בכלבתא⁴⁷⁴⁵ (בתר סאובתא זינא בתר זיניה)⁴⁷⁴⁶:</p>	<p>אלו הן שתי נשים, שהרי כמו שהקדימו, כך הן מתאחרות, לקול הנחש. עד שנדבק קול בקול, וכמו שמתאחדות לעשות צער לבעלה (בעבודה) בעכוב מצוה, כך מקדים קול הנחש להדבק בקול אותה האשה. ואלו הן שתי נשים שקול הנחש אוחו בקול שלהן, כמו כלב בכלבה.</p>
<p>ואם תאמר מה איכפת לן אי אחיד קלא בקלא אי לא אחיד ווי דהכי מתאבדן בני עלמא בלא דעתא האי קלא דאתתא כד אתערב ואשתתף בהדי קלא דנחש בשעתא דחייבת ומרשעת נפקת מגו איפה [נ"א איבה] ומשטטא בעלמא [אי] (א) ערעת בהני תרין קלין קלא דנחש וקלא דאתתא ואתתא⁴⁷⁴⁷ אתחממת בהו ואינון בה וכיון [דמתחממן מתעבדין רוחא ואזלין] (דאתחממת מתעבדין רוחא ואגלים) בהדה עד דמשטטא ועאל במעהא דהאי אתתא:</p>	<p>ואם תאמר, מה אכפת לנו אם אוחו קול בקול ואם לא אוחו. אוי שכך מתאבדים בני העולם בלי דעת. הקול הזה של האשה, כשמתערב ומשתתף יחד עם קול הנחש, בשעה שהרשעה ומרשעת יוצאת מתוך האיפה (איבה) ומשוטטת בעולם, אם היא פוגשת באותם שני קולות, קול הנחש וקול האשה, והאשה מתחממת בהם והם בה, וכיון שמתחממים, נעשים רוח והולכים עמה, עד שמשוטטת ונכנסת למעי אותה האשה.</p>
<p>והאי ינוקא דילידת כד אתתא ההיא חייבתא פקידת ליה לההוא רוחא דאיהו חבורא בישא קלא דנחש דמכשכשא בה ואיהו מחייכא בינוקא עד דאתת ההיא חייבתא כאתתא דפקידת ברא לאתתא אחרא ומפטטת ליה וחייכת ליה בפטפוטא עד דתיתי אמיה כך עבדא האי רוחא וזמנין סגיאין דאיהו שליחא [דההיא] (דאיהי) חייבתא וקטלא ליה הדא הוא דכתיב (קהלת ד א) ומיד עושקיהם כח ולא</p>	<p>והתינוק הזה שיוולדת כשבאה אותה רשעית, פוקדת את אותה הרוח שהוא חבור רע, קול הנחש שמכשכש בה, והוא צוחק בתינוק, עד שבאה אותה הרשעית כמו אשה שפוקדת בן לאשה אחרת, ומפטטת לו וצוחקת לו בפטפוט, עד שתבא אמו. כך עושה אותה הרוח, ופעמים רבות שהוא שליח של אותה הרשעית והורגת אותו, זהו שנאמר "ומיד עשקיהם כח" ולא</p>
<p style="text-align: center;">סתרי אותיות:</p>	<p style="text-align: center;">סתרי אותיות</p>
<p>אלא מחד דאינון תרין דכתיב (בראשית כו לו) ויעקבני זה פעמים מבעי ליה מאי זה אלא חד דאקיש לתרין חד דנפק לתרין ומאי ניהו</p>	<p>אלא מאחד שהם שנים, שנאמר "ויעקבני זה פעמים", היה צריך [להיות נאמר] "פעמים" מה זה "זה". אלא אחד שהקיש לשנים, אחד שיצא לשנים.</p>

ולקיום העולמות כמבואר אצלינו. והזווג שבזמן העיבור והיניקה הוא כנגד זה הזווג הב' שאין בו תולדות נשמות. אמנם יש חילוק א' בזה והוא כי בזווג תדירי שאינו להוליד נשמות אם האיש רוצה למנוע עצמו ממנו מותר והרשות בידו לפי שהזווג ההוא למעלה נעשה מאליו בלתי מעשה התחתונים, אבל גם זה הוא בתנאי שגם אשתו לא תקפיד בדבר הזה ותמחול לו על ככה, אבל אם היא מקפדת בדבר צריך לקיים גם מצות עונה זו אבל בזווג שאינו תדירי שהוא להוליד נשמות כיון שאינו נעשה מאליו אלא ע"י מעשה התחתונים אינו יכול ליפטור כלל אף אשתו מוחלת בדבר וראיה לזה ענין אברהם יצחק ויעקב כי היו נשותיהם עקרות ולא היו נמנעים מן הזווג בלי ספק והוא כי היו מכוונים אל הזווג התדירי הנ"ל (שעה"מ בראשית).

⁴⁷⁴³ עי' ח"ג קנג ע"א.

⁴⁷⁴⁴ פי' הנשים שהקדימו הטבילה קול הנחש מתאחר אצלם ונשארים שמאחרים הטבילה קול הנחש מקדים להם לעשות להם הפך מעשיהם (מ"מ).

⁴⁷⁴⁵ "סאובתא" נוסף בדפ"ו.

⁴⁷⁴⁶ אית דלא גרסי (דרך אמת).

⁴⁷⁴⁷ פי' לילית (מ"מ).

ספר שמות

<p>בכורתי אתהפכו אתוון והוה ברכתי זה פעמים חד דאתקש לתריין⁴⁷⁴⁸:</p>	<p>ומהו, בכורתי, שהתהפכו האותיות ונהיה ברכתי, "זה פעמיים", אחד שהקש לשנים.</p>
<p>ולא ידע עשו מה דעבד ליה בבטן אבל רב ממנא דיליה ידע הוה וקודשא בריך הוא ארגיש שמיא⁴⁷⁴⁹ וחיליהו לקלא דא דהא ברכה ובכרה לא תבע ממנא דיליה ולא אמר דהא ברכה הוה ליה למתבע ולא תבע אחוה הא תבע⁴⁷⁵⁰ ודאי דכתיב (ישעיה נח ז) ומבשרך לא תתעלם ולא בעא יעקב למיהב ליה למיכל עד דנטל מניה בכורתא דיליה:</p>	<p>ולא ידע עשו מה שעשה לו בבטן, אבל השר הממונה שלו היה יודע, והקדוש ברוך הוא רגש את שמו וחיליהם לקול הזה, שהרי ברכה ובכורה לא תבע הממונה שלו, ולא אמר, שהרי ברכה היה לו לתבוע ולא תבע. אחיו הרי ודאי שתבע, שנאמר "ומבשרך לא תתעלם", ולא רצה יעקב לתת לו לאכול, עד שנטל ממנו את בכורתו.</p>
<p>מאי בכורה נטל מניה הבכורה דלעילא ותתא בכרה חסר ו' כדין עקב את אחיו ודאי דעבד ליה עוקבא וארמי ליה לאחורא⁴⁷⁵¹ מאי אחורא אקדים ליה דיפוק בקדמיתא להאי עלמא אמר יעקב לעשו טול אתה האי עלמא בקדמיתא ואנא לבתרי:</p>	<p>איזו בכורה נטל ממנו, הבכורה שלמעלה, ולמטה בכרה חסר ו'. אז הוא עקב את אחיו ודאי, שעשה אותו עקב, וזרק אותו לאחור. איזה אחור, שהקדים אותו שיצא בראשונה לעולם הזה. אמר יעקב לעשו, טול אתה את העולם הזה בתחילה ואני אחר כך.</p>
<p>תא חזי מה כתיב (בראשית כה כו) ואחרי כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו מאי בעקב עשו וכי סלקא דעתך דהוה אחיד ידיה ברגליה לאו הכי אלא ידו אחזת במאן דהווא דהוה עקב ומנו עשו דהא עשו עקב אקרי משעתא דעקב אליהו לאחוי ומיומא דאתברי עלמא עקב קרי ליה קודשא בריך הוא דכתיב (שם ג טו) הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב אנת דאקרי עקב תשופנו בקדמיתא ולבסוף הוא דימחי רישך מעלך ומנו סמא"ל דאיהו רישא דחויא דמחי בהאי עלמא:</p>	<p>בא וראה מה נאמר "ואחרי כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו", מה זה "בעקב עשו", וכי יעלה על דעתך שהיה אוחז את ידו ברגלו. לא כך, אלא ידו אוחזת במי שהוא היה עקב, ומיהו עשו. שהרי עשו נקרא עקב, משעה שעקב את אחיו. ומיום שנברא העולם, קורא לו הקדוש ברוך הוא עקב, שנאמר "הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב". אתה שנקרא עקב, תשופנו בתחלה. ולבסוף הוא שימחה את ראשך מעליך. ומיהו, סמא"ל שהוא ראש של הנחש, שמכה בעולם הזה.</p>
<p>ועל דא בבטן עקב את אחיו (הושע יב ד) שוי עליה למהוי עקב ונטל עשו האי עלמא בקדמיתא ודא רזא דכתיב (שם לו לא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל ודא איהו רזא דאמר שלמה מלכא (משלי כ כא) נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך בסוף</p>	<p>ועל זה "בבטן עקב את אחיו", שם עליו להיות עקב, ונטל עשו את העולם הזה בהתחלה, וזה סוד הנאמר "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל". וזהו הסוד שאמר שלמה המלך "נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך", בסוף</p>

⁴⁷⁴⁸ ועקב אותו שלשה פעמים, לסלקא אותו מכל הג' עולמות מנר"ן דיליה, כמ"ש הכי קרא שמו
יעקב ויעקבני זה פעמים, את בכורתי לקח ביצירה דשם (שמות ד כב) בני בכורי ישראל, מקנן שם,
ועתה לקח ברכתי, בבריאה דשם ברכת ה' היא תעשיר (בהגר"א בתיקו"ז קד ע"ד).
⁴⁷⁴⁹ שמיא (דפ"ו).

⁴⁷⁵⁰ פי' עשו אחיו לא הקפיד אלא על הבכורה וברכה לפי ששאל מיעקב שיתן לו מה שיאכל משום
ומבשרך לא תתעלם ולא רצה יעקב עד שמכר לו הבכורה אבל מה שעשה לו בבטן לא ידע זה רק
סמא"ל (מ"מ).

⁴⁷⁵¹ ור"ל שהעולם הזה נק' אחור לגבי עולם הבא ונקרא עקב שהוא לשון סוף לגבי עולם הבא וזהו
בבטן עשה לאחיו שיקרא עקב וסוד הענין שמוחין דקטנות הם שני אלהים גימ' עק"ב ויעקב דחה
לעשו לינק מהקטנות לבד שהם דינים (מ"מ).

ספר שמות

עלמא:	העולם.
<p>ועל דא בבטן עקב את אחיו ובאוננו שרה את אלהים מאי באוננו⁴⁷⁵² הכי אמרו בחילא ותוקפאן (בתוקפא) דיליה יאות אבל לאו הכי ברירו דמלה יעקב דיוקנא עלאה הוה וגופא קדישא דלית גופא מיומא דהוה אדם הראשון כגופא דיעקב ושופריה דאדם הראשון ההוא שופריה ממש הוה ליה ליעקב ודיוקניה</p>	<p>ועל זה "בבטן עקב את אחיו ובאוננו שרה את אלהים". מה זה "ובאוננו", כך אמרו, בכח והתוקף שלו נאה, אבל לא כך בריר הדבר, שיעקב היה דמות עליון וגוף קדוש, שאין גוף מיום שהיה אדם הראשון כמו הגוף של יעקב, ויפיו של אדם ממש, אותו היופי היה ליעקב ודמותו,</p>
קיא/ב	
זהר:	
<p>כמה דאתון אמרין אלא ההוא כח דההוא רוחא ועל דא תרין זמנין כתיב בהאי קרא (קהלת ד א) ואין להם מנתם חד מלילית חייבתא וחד מההוא רוחא:</p>	<p>כמו שאתם אומרים, אלא אותו הכח של אותה הרוח, ועל זה פעמיים נאמר בפסוק הזה "ואין להם מנתם" אחד מלילית הרשעה ואחד מאותה הרוח.</p>
<p>אי סבא השתא אית לך רחימין ואת משתעי כמאן דלא חמית אנון מגיחי קרבא הא כלהו בשלמא עמך השתא מכאן ולהלאה לא אעדי מנאי מאני קרבא בדיל לאדכרא שמי:</p>	<p>אוי סבא, עתה יש לך רחמים ואתה מדבר כמי שלא ראה אלו היוצאים לקרב, הרי כולם בשלום עמך עתה. מכאן ולהלאה לא אפשר מעלי כלי הקרב, בעבור שאזכיר שמי.</p>
<p>ההוא חטאת רובין קאים על פתחא ככלבא בזמנא דקלא בתריתא דיהיבת אתתא נפיק איהו דליג מעל פתחא ואתעבר מתמן ואזיל אבתרה⁴⁷⁵³ מאי טעמא בגין דקודשא בריך הוא שדר חד מפתחא דיליה וקלא פרחא ומפתחא אתיא וחויא אזל בתר קלא ודהואו (הוא) נפיק לעלמא ועד טורא דבטנא אזיל ומכשכשא עד עידן דאתנקיאת מההוא וזהמא דנשיכין דהויא בישא וקודשא בריך הוא מסבב סבובין ועביד עובדין כדקא יאות:</p>	<p>אותו "חטאת רובין" עומד על הפתח כמו כלב, בזמן שהקול האחרון שנותנת האשה יוצא, הוא מדלג מעל הפתח ועובר משם והולך אחריה. למה. משום שהקדוש ברוך הוא שולח מפתח אחד שלו והקול פורח, והמפתח בא והנחש הולך אחר הקול שהוא יוצא לעולם, ועד הדר של הבטן הולך ומכשכש, עד הזמן שנתקנה מאותה הזוהמא של נשיכות הנחש הרע, והקדוש ברוך הוא מסבב סבובים ועושה מעשים כראוי.</p>
<p>וכל דא בגין דההוא בטן אתדחיא הא ודאי אתדחיא מההוא בטן ולית ליה חולקא ואתדחי מבטן דלתתא דשאר נשין דעלמא דאף על גב דעביד צער לא אתיהיב ליה רשו לשלטאה ביה ומאן בטן אתיהיב ליה ואיהו שליט עליה ההוא בטן דסוטה דכתיב (במדבר ה כז) וצבתה בטנה בגין דהאי בטן עביד ביה נוקמין לרעותיה והאי בטן דיליה איהו וקודשא בריך הוא יהיב ליה בגין דלא אתדחי מכלא השתא רחימין דילי אציתו לא המינא לכו ומלילנא לכו (קהלת א ח) כל הדברים</p>	<p>וכל זה, משום שאותה הבטן נדחתה, הרי ודאי שנדחה מאותה הבטן, ואין לו חלק. ונדחה מהבטן שלמטה, של שאר נשות העולם, שאף על גב שעושה צער, לא נתנת לו רשות לשלוט בהם. ואיזו בטן ניתנת לו ושולט עליה, אותה הבטן של הסוטה, שנאמר "וצבתה בטנה", משום שבבטן הזו עושה בה נקמות כרצונו, והבטן הזו היא שלו. והקדוש ברוך הוא נתן לו, כדי שלא ידחה מהכל. עכשיו אהובים שלי, הקשיבו, לא ראיתי</p>

⁴⁷⁵² ואוננו (דפ"ו).

⁴⁷⁵³ ור"ל חטאת הנזכר, שהיא לילית, מדלגת אחר הקול האחרון של האשה, ואזיל אבתריה, לראות כששולח הקב"ה המפתח. וכשבא המפתח, היא באה עם המפתח, עד הגיעו אצל האשה, ונכנסת בפנימיות בטנה ומצערת לאותה אשה, וענין זה עושה אותו לכל אשה מפני קנאה, כגון שלקחו ממנו. אבל ענין הראשון, שמתערב קול האשה בקול הנחש, אינו אלא לאותם שלא שמרו הנדה וכו' (מ"מ).

ספר שמות

<p>יגעים לא יכיל איניש למללא אפילו מלין דאורייתא יגעים אינון:</p>	<p>אתכם ודברתי עמכם "כל הדברים יגעים" לא יכול איש לדבר, אפילו דברי התורה הם יגעים.</p>
<p>כתביב (בראשית לב כד) ויותר יעקב לבדו⁴⁷⁵⁴ ויאבק איש עמו וכתביב (שם כה) וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו וההוא ירך [ד]רווח מיעקב וההוא ירך הוא [בחלישו] [בלחישו] דיליה⁴⁷⁵⁵ עד דאתא שמואל מאי [בחלישו] ⁴⁷⁵⁶ (בלחישו) דלא משיך נבואה כד אתא שמואל נטל⁴⁷⁵⁷ ההוא ירך וסלקיה מההוא אתר וחטף ליה מניה ומההוא זמנא אתעדי מניה ולא הוה ליה חולקא בקדושה כלל:</p>	<p>נאמר "וַיִּנְתֵּר יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ", ונאמר "וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו", ואותה הירך שהרויח מיעקב, ואותה הירך בחולשתה עד שבא שמואל. מה זה בחולשה, שלא משך נבואה. כשבא שמואל נטל אותה הירך, והעלה אותה מאותו המקום, וחטף אותה ממנו, ומאותו זמן הוסרה ממנו, ולא היה לו חלק בקדושה כלל.</p>
<p>קודשא בריך הוא לא קפח ולא דחי ליה מכלא בגין דנטל שמואל ירך דיליה אלא יהיב ליה חולקא חדא מאי איהי יהיב ליה ההוא ירך [דסוטה בטן] דסוטה חלף ההוא ירך [ירך⁴⁷⁵⁸] דאעדי מניה ועל דא תרווייהו יהיב ליה קודשא בריך הוא למהוי</p>	<p>הקדוש ברוך הוא לא קפח ולא דחה אותו מן הכל, משום ששמואל נטל את הירך שלו, אלא נתן לו חלק אחד. ומהו, נתן לו אותה הירך ובטן של הסוטה, תמורת אותה ירך ובטן שהעביר ממנו. ולכן את שניהם נתן לו הקדוש ברוך</p>

⁴⁷⁵⁴ בהאבק איש עמו ויגע בכף ירכו וכו', ועי"ז הנה נשפעים מעתה הדינים מההוד יותר מדאי משום שהוא בלא המתקה והמזגת המדות, ומושפעים עי"ז החיצונים משם, וכמ"ש (דניאל י ח) והודי נהפך עלי למשחית, וכן נאמר (איכה א יג) כל היום דו"ה. וכן הנצח, הגם שנתקשר בימין אך משום שנפגם ע"י נגיעת הס"מ, הנה נשאר חשוך ופגום ולא היה נמשך אורו למטה, ולא היה אפשר להיות יניקת הנביאים משם עד דאתא שמואל ותיקן אותו קצת ואתנבא מתמן, וזהו מ"ש שמואל (שמואל א' טו כט) וגם נצח ישראל לא ישקר, להאחז ח"ו בסטרא דשקר (עי' בהגר"א בספד"צ פרק א ט ע"ד בד"ה מלך הששי) ולהיות איזה נגיעה להס"מ משם ח"ו. אמנם לא נגמר תיקונו בשלימות אלא רק ע"י דוד המלך ע"ה ע"י שירותיו וזמירותיו, וכמ"ש (תהלים טז יא) נעימות בימינך נצח, ונתקדש מאז שפעת הנצח ויונק ומשפיע מהימין. אבל שפעת ההוד שיונק רק מהשמאל נפגם השפעתו, משום שהוא בלא המתקה, ולא יתוקן בשלימות אלא רק לעתיד לבוא, וכמ"ש כל היום דו"ה, ועי' כ"ז בזוה"ק בראשית (דף כא ע"ב) ובפ' משפטים (דף קיא ע"ב) וכו', אמרו רז"ל חולין (דף פט ע"ב) גיד הנשה נוהג בירך של ימין וברך של שמאל, ונודע הוא כי הנה התרין ירכין הם השחקים ששוחקים מ"ן (זהו ויקרא כו ע"א), שהוא טפת הזרע להברית, וזהו מה שרווח אז הס"מ מיעקב אבינו ע"ה, וכמ"ש התיקונים תיקון נו (דף קה רע"א) ויותר יעקב לבדו, ובההוא זמנא נצח ליה סמ' ויגע בכף ירכו באן אתר כו' [בגיד הנשה דפרח י' מגיד הנשה דאיהי י' דיעקב ואשתאר איהו עקב דאיהו דש בעקב ודא רזא וידו אוחזת בעקב עשו], ע"ש ובביאור הגר"א [הענין כי יעקב הוא זכה תחלה לנפשא דאדה"ר נר"ן דבי"ע, וגם לנפשא דאצילות והוא סוד ד' אתוון דיעקב, עקב הוא נר"ן דבי"ע, עקב תשמעון, דשם שכר ועונש, אבל לנפשא דאצילות לא תליא שכר ועונש, והוא י' דיעקב וכו' הנה גיד הנשה מפרש דהוא גיד האמה, וכמ"ש ל (מ ע"א) ודא ברית מילה כו', ובחטא אדה"ר שאמרו מושך בערלתו כו', דשם חטא ונסתלק ונעשה גד, ומיעקב עקב, וכן יו"ד דשד"י, ולכן ותקע כו', והכל בעטיו של נחש, ואמרו במ"ר שנגע בתולדותיו, וגרם להו גלותא, והכל בשביל יוד דפרח מינייהו דחטאו בברית, והוא נגיעתו בגיד הנשה]. וכו' (כללים ח"א סט ע"ג). ועי' שם עוד עט ע"א בהג"ה ד"ה אמנם ב'.

⁴⁷⁵⁵ בראשית נא ע"ב וקמד ע"א (הערת הזהר).

⁴⁷⁵⁶ פי' כי לצורך עצמו אין כאן חולשא ח"ו (רח"ו).

⁴⁷⁵⁷ יתבאר לך במה שנתבאר אצלנו בענין דרוש שורש נשמת נדב ואביהוא שהם בחינת נצח והוד. ועליהם איתמר ויגע בכף ירכו כנז' בפ' ויצא בסתרי תורה בדף קמ"ח ע"ב וז"ל מהו ויגע בכף ירכו ביה לא יכיל. אבל נגע בכף ירכו דאינהו נדב ואביהוא כו' והנה שמואל הוא בחינת גלגול נדב ואביהוא בסוד ונתת לאמתך זרע אנשים כמבואר אצלינו. וחטף הירך ההוא מיד סמא"ל ולקחו לעצמו (שער מאמרי רשב"י). הוא סוד פגימת הזוהמא דנחש בחוה שאז היתה סוטה ואחר כך על ידי אברהם יצחק ויעקב השלימו ותקנו הכל האמנם היה עדיין מקום אחיזה לנחש בירכה כי עדיין לא הוסר משם הזוהמא עד דאתא שמואל ועי' בפ' תולדות דף קמ"ו ע"א כי שם נתבאר דרוש זה (זהר הרקיע). נראה שזהו שאמר הכתוב (שמואל א' ט כד) וירם הטבח את השוק והעליה וישם לפני שאול (גליון זהר הרקיע).

⁴⁷⁵⁸ ובטן (דפוס אמסטרדם).

ספר שמות

אתרא דקדשא פנוי מכל סאבותא:	הוא, להיות המקום הקדוש פנוי מכל טומאה.
ולנפיל ירך (במדבר ה כב) מהו ולנפיל ונפלה ירכה וולצבות וצבתה ⁴⁷⁵⁹ (ולשבור נשברה) ירכה מבעי ליה אלא כמאן דאשדי גרמא לכלבא ⁴⁷⁶⁰ ואמר ליה טול האי לחולקך ומכלא לא אבאיש קמיה אלא דגול ⁴⁷⁶¹ וס"א דאפיקו מניה ירך בגין דאיהו יגע ולא עליה ורווח ליה ואפיקו ליה מניה ועל דא קודשא בריך הוא אפיל ליה גרמא דא דסוטה [ואפיק ליה] כדקאמרן ובדא איהו רוי וחד:	"וְלִנְפֹל יֶרֶךְ". מה זה "ולנפל", היה צריך להיות ונפלה ירכה. "ולצבות", היה צריך להיות "וצבתה". אלא כמי שזורק עצם לכלב ואומר לו, טל את זה לחלקך. ומהכל לא הרע לפניו אלא שגזלו (שהוציאו) ממנו. ירך, משום שהוא יגע והתעייף עליה, והרויח אותה, והוציאו אותה ממנו. ולכן הקדוש ברוך הוא הפיל לו את העצם הזו של הסוטה, והוציא אותו לו כמו שאמרנו, ובזה הוא יָרָה ושמח.
כל אינון רתיכין וסייעתא דיליה בעאן תדיר ירך ואולי בכסופא אבתריה ובגין דא ⁴⁷⁶² הני ברכי דרבנן דשלהי מן דא איהו דכל כסופא דלהון בתר ירך איהו וכל שכן ירך דרבנן וכל מלה אהדר לאתריה וקודשא בריך הוא לא גרע כלום מכל מה דאצטריך ולא בעא דיקרב לקדושה בר עמיה ועדביה חולקיה ואחסנתיה כמה דעביד קודשא בריך הוא לעילא הכי עבדי ישראל לתתא והכי אצטריך למעבד והכי תנינן אסיר ליה לישראל למילף אורייתא לעבו"ם דכתיב (תהלים קמו יט) מגיד דבריו ליעקב וגו' לא עשה כן לכל גוי וגו':	כל אותן המרכבות והסיוע שלו, תמיד רוצים ירך והולכים בתשוקה אחריה. ולכן הברכים של הרבנים עיפים, הוא מזה. שכל התשוקה שלהם אחר הירך היא, וכל שכן ירך של חכמים. וכל דבר חוזר למקומו, והקדוש ברוך הוא לא גורע כלום מכל מה שצריך, ולא רוצה שיתקרב לקדושה חוץ מעמו וגורלו חלקו ונחלתו. כמו שעושה הקדוש ברוך הוא למעלה, כך עושים ישראל למטה, וכך צריך לעשות. וכך שנינו, אסור לישראל ללמד תורה לעובדי כוכבים ומזלות, שנאמר "מגיד דבריו ליעקב וגו' לא עשה כן לכל גוי וגו'".
ועל דא דחי ליה יעקב ודחי ליה שמואל דלא יהא ליה חולקא	ועל זה דחה אותו יעקב, ודחה אותו שמואל, שלא יהיה לו חלק
סתרי אותיות:	סתרי אותיות
דיעקב דיוקנא דאדם הראשון ממש:	של יעקב, דמות של אדם הראשון ממש.
אדם הראשון בשעתא דאתא חויא ואתפתה על ידוי יכיל חויא ליה מאי טעמא בגין דלא הוה תוקפא לאדם הראשון ועד כען לא אתייליד מאן דהוה תוקפא דיליה ומנו תוקפא דאדם הראשון דא שת דהוה בדיוקנא דאדם הראשון ממש דכתיב (בראשית ה ג) ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת מאי בדמותו כצלמו דהוה מהול [וכד אתא ממנא דעשו לגבי דיעקב כבר אתייליד תוקפא דיעקב דאיהו יוסף [ודא הוא] וזהו [הושע יב ד] ובאונו שרה את אלהים] האי קלא כו' [חוזר	אדם הראשון, בשעה שבא הנחש והתפתה על ידו, יכול לו הנחש. למה, כי לא היה כח לאדם הראשון, ועד עכשיו עוד לא נולד מי שהיה הכח שלו. ומיהו תקפו של אדם הראשון זה שת, שהיה בדמות של אדם הראשון ממש, שנאמר "ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת". מה זה בדמותו כצלמו, שהיה מהול. וכשבא הממונה של עשו אל יעקב, כבר נולד תקפו של יעקב, שהוא יוסף, וזהו "ובאונו שָׁרָה את אלהים".

⁴⁷⁵⁹ ונצבתה (מ"מ).

⁴⁷⁶⁰ פי' ולנפיל ירך כאלו אמר הפל ירך זה לכלבא (מ"מ).

⁴⁷⁶¹ דגזלו (דפ"ו).

⁴⁷⁶² קיב ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

לדף קי סע"ב]:	
קיב/א	
<p>בקדשא ובגין דא כל נטירו דבבו ולישראל (דישראל) על דא איהו לכלבא דחטיף עופא דכיא מן שוקא [אייתי ליה עד דלא יתבר] ואייתי ליה ועד לא אתברו [אייתי ליה עד לא דיתבר] אתא חד בר נש וחטפא מניה לבתר יהיב ליה חד גרמא גרירא בלא תועלתא:</p>	<p>בקדושה, ולכן כל שמירת השנאה לישראל היא על כך. [משל] לכלב שחטף עוף טהור מהשוק והביא אותו, וטרם שנשבר, בא איש אחד וחטף אותו ממנו, ואחר כך נתן לו עצם נגדרת אחת ללא תועלת.</p>
<p>כך לשרו של עשו אפיקו ליה מההוא בטן חטיפו מניה ההוא ירך לבתר יהבו ליה גרמא חד ההוא בטן וההוא ירך דסוטה ולא אחרא הא גרמא דקא יהבו ליה לחולקיה ועדביה וערב ליה ובגין כך כל דינין דקודשא בריך הוא דינין דקשוט אינון ובני נשא לא ידעין ולא משגיחין לקודשא בריך הוא וכלהו בארעא קשוט היא אסטיאת גרמה מבעלה כמה דאת אמר (משלי ב יז) העוזבת אלוף נעוריה וגו'⁴⁷⁶³ אוף הכי אתתא כגוונא דילה בארעא:</p>	<p>כך לשרו של עשו, הוציאו אותו מאותה הבטן, חטפו ממנו את אותה הירך. אחר כך נתנו לו עצם אחת, אותה הבטן ואותה הירך של הסוטה ולא אחר. זו העצם שנתנו לחלקו ולגורלו וערבה לו, ולכן כל דיני הקדוש ברוך הוא הם דיני אמת, ובני אדם לא יודעים ולא משגיחים לקדוש ברוך הוא, וכולם בדרך אמת. היא הסתתה את עצמה מבעלה, כמו שנאמר "העוזבת אלוף נעוריה וגו'", כמו כן כאן האשה כצורה שלה בארץ.</p>
<p>תא חזי מאן דאשכח חברא כוותיה ודעבידו (עביד) כעובדוי בעלמא רחים ליה ואתדבק בהדיה ועביד עמיה מיבו אבל סטרא אחרא לאו הכי כיון דאשכח מאן דשבק סטרא דקדושה דקודשא בריך הוא ועביד כעובדוי ואתדבק ובהו (ביה) כדין בעי לשיצאה ולאפקא ליה מעלמא האי אתתא עבדת כעובדהא ואתדבקת ביה,⁴⁷⁶⁴ חזי מה דעבדת בה וצבתה בטנה ונפלה ירכה (במדבר ה כז) קודשא בריך הוא לאו הכי מאן דשביק לסטרא אחרא ואתדבק ביה בקודשא בריך הוא כדין רחים ליה ועביד ליה כל מיבו דעלמא השתא סבא אתקין גרמך דהא חויה אזיל [ליה] [לגביה] ובעא לאתגרא בהרך ולא יכיל:</p>	<p>בא וראה, מי שמוצא חבר כמותו, שעושה כמעשיו בעולם, אוהב אותו ונדבק עמו, ועושה עמו טוב. אבל הצד האחר לא כך, כיון שמוצא מי שעוזב את צד הקדושה של הקדוש ברוך הוא ועושה כמעשיו ונדבק בו, אז הוא רוצה לכלותו ולהוציאו מן העולם. האשה הזו עשתה כמעשיו ונדבקה בו, ראה מה הוא עשה בה, "וצבתה בטנה ונפלה ירכה". והקדוש ברוך הוא אינו כך, מי שעוזב את הצד האחר ונדבק בקדוש ברוך הוא, אז אוהב אותו ועושה לו כל טוב שבעולם. עכשיו זקן, תתקן את עצמך, שהרי הנחש הלך לו ורוצה להתגרות בך ולא יכול.</p>
<p>פתח ואמר (קהלת א ג) מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש וכי לא אתא שלמה אלא לאולפא מלה⁴⁷⁶⁵ דא אלו אמר וס"א וכי מה אתא שלמה מלכא לאלפא במלה דא ותו אלו אמרו בעמלו שיעמול יאות דהא אשתאר עמל</p>	<p>פתח ואמר "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש", וכי לא בא שלמה אלא ללמד דבר זה. (וכי מה בא שלמה המלך ללמד בדבר זה, ועוד) אילו אמר "בעמלו שיעמל", יפה, שהרי נשאר עמל שיש בו יתרון, אלא כיון שנאמר</p>

⁴⁷⁶³ ארז"ל מאי דכתיב, ואיש תהפוכות ישלח מדון, זה הנחש שהפך דבריו על בוראו, ונרגן מפריד אלוף, ואמר לא מות תמותון, והפריד אלופו של עולם מן העטרה, זהו שנאמר, העוזבת אלוף נעוריה ואת ברית אלהיה שכחה, וארז"ל מאי ברית אלהיה זהו המדה הנקראת ברית, זהו שנאמר, והמה כאדם עברו ברית, וארז"ל אדה"ר מושך בערלתו היה, ששמע לקול אשתו הניסת מהנחש, שהוא ערלה, והפריש היסוד ממקומו, זהו מושך שנמשך אחר עצת הערלה (ספר הפליאה עמוד תקעה).

⁴⁷⁶⁴ בה (דפ"ו).
⁴⁷⁶⁵ פי' ללמד לנו פשט הדברים שמדבר על אדם שבעולם הזה, שבכל עמלו אין יתרון ח"ו, ותירץ דיש סוד בדבר דאדם זה הוא סמא"ל (מ"מ).

ספר שמות

<p>דאית ביה יתרון אלא כיון דכתיב בכל עמלו הא כללא דכלא דלא אשתאר כלום דאית ביה יתרון:</p>	<p>"בכל עמלו", הרי הכלל של הכל, שלא נשאר כלום שיש בו יתרון.</p>
<p>אלא לאו לכל אדם אמר שלמה מלה דא אלא אדם אית בעלמא⁴⁷⁶⁶ דאיהו משתדל תדיר בביש ולאבאשא ולא אשתדל בטב אפילו רגעא חדא ועל דא כתיב עמלו ולא כתיב יגיעו עמלו כמה דאת אמר (תהלים ז יז) ישוב עמלו בראשו (במדבר כג כא) ולא ראה עמל בישראל⁴⁷⁶⁷ יגיעו כמה דאת אמר (תהלים קכח ב) יגיע כפיך⁴⁷⁶⁸ כי תאכל וגו' וכתיב (בראשית לא מב) ואת יגיע כפי ראה אלהים אבל עמלו כתיב (תהלים י יד) עמל וכעס אשתדלותיה [הוא] והוא תדירו לביש ועל דא איהו תחת השמש⁴⁷⁶⁹:</p>	<p>אלא, שלא לכל אדם אמר שלמה את הדבר הזה. אלא יש אדם בעולם שמשתדל תמיד ברע ולהרע ולא משתדל בטוב אפילו רגע אחד, ועל זה נאמר "עמלו", ולא נאמר יגיעו. "עמלו", כמו שנאמר "ישוב עמלו בראשו" "ולא ראה עמל בישראל". "יגיעו", כמו שנאמר "יגיע כפיך כי תאכל וגו'", ונאמר "ואת יגיע כפי ראה אלהים". אבל עמלו נאמר "עמל וכעס", השתדלותו היא תמיד לרע, ועל כן הוא "תחת השמש".</p>
<p>בשעתא דהאי אדם אשתדל בביש⁴⁷⁷⁰ על האי כתיב (איוב יח יט) לא ניין לו ולא נכד בעמו וגו'⁴⁷⁷¹ דהא קודשא בריך הוא בעי דלא יעביד תולדין דאלמלא יעביד תולדין הוה מטשטשא עלמא ועל דא כתיב מה יתרון לאדם בכל עמלו ומאן (האי מאן) דלא ישתדל למעבד תולדין אתרבק בהאי סטרא דאדם בישא [ועאל] [ועל] תחות גדפוי:</p>	<p>בשעה שהאדם הזה משתדל ברע, על זה נאמר "לא ניין לו ולא נכד בעמו וגו'", שהרי הקדוש ברוך הוא רוצה שלא יעשה תולדות, שאלמלא יעשה תולדות, היה מחריב את העולם. ועל זה נאמר "מה יתרון לאדם בכל עמלו", ומי שלא משתדל לעשות תולדות, נדבק בצד הזה של אדם רע, ונכנס תחת כנפיו.</p>
<p>רות אמרה (רות ג ט) ופרשת כנפיך על אמתך בגין לאזדווגא בהדיה דצדיק למעבד תולדין וקודשא בריך הוא פריש גדפוי על בר נש בגין</p>	<p>רות אמרה "ופרשת כנפיך על אמתך" כדי להזדווג עם הצדיק לעשות תולדות, והקדוש ברוך הוא פורס כפניו על בן</p>

⁴⁷⁶⁶ סמא"ל (רח"ו במ"מ).

⁴⁷⁶⁷ עי' לקמן ח"ג רפא ע"ב: אית ארבע אנפין לעמלק קסם ונחש עמל ואון עמל רשים בעמלק והמן דהוה מסטרא דעמלק ישוב עמלו בראשו. ועי' תיקו"ז נח ע"א: עמל ואון סמא"ל ונחש. ועי' אד"א בראשית ב ט: לולא דביקות האדם בדברים החומרים היה נפשו דביקה בעניני ה' ולא היה בוחר בדברים ערבים ומתוקים לפי שעה, כי כל הנעשה לבעל התאוה אחר רוב השתדלות בענין רע, נעשה לתמימי דרך בענין טוב בלי עמל ואון. ועיי"ש במדבר פרק כג פסוק כא: "און" הוא הדיבור כמו שנאמר (ישעיה נח, ט) ודבר און. עמל, הוא המעשה.

⁴⁷⁶⁸ הבן סוד יגיעה זו כי הוא סוד כתיש כתישין (רח"ו במ"מ). עי' ח"ג רמז ע"א: בלולה בשמן כתיש בשמן בהווא שמן דנגיד ונפיק מלעילא אר"ש יאות אמרת אבל מאי כתיש אלא רזא עלאה איהו דכיון דאיהו שמן מאי כתיש אלא רמז הוא דקא רמיז לשמשא בנוקבא לאנגדא לגבה שמן כתיש כדקא יאות לה לא הוי אלא כתיש (ס"א אלא רזא עלאה הווא דקא רמיז לאנגדא לגבה שמן כתיש כדקא יאות לה) לאפקא מזיתים דאינון שייפין דגופא ולאמשכא הווא נגידו מלעילא בכל שייפא ושייפא (לא הוי אלא כתיש) וצדיק איהו דכתיש כתישין ואפיק מכל אינון שייפין עלאין דאינון זיתין קדישין משח רבו בתיאובתא שלים לגבי נוקביה. ועי' ספר הליקוטים (עקב ח): המן הניתן לישראל במדבר דור דעה, על ידי מרע"ה שנשמתו ממקום הדעת, וזהו שנרמז בפסוק והמ"ן כזר"ע ג"ד, ס"ת ע"ת שהוא מקדם, והבן. כי משם היה יורד המן, ממקום המוח של מחשבה, וממקום עליון טלא דבדולחא, שהוא א' מז' תיקוני דרישא, כנז' בדרושים. והוא הראש שנמלא ט"ל, כי הוא אחדות שלם יהו"ה אח"ד, ויורד על הזקן דיקנא דא"א, ומשם לזקן אהרן דיקנא דז"א, ואז יורד על פי מדותיו כטל חרמון שיורד על הררי ציון, שהם נ"ה, ושם טוחנין זה המן לצדיקים, וכתיש כתישין לתת לנוקביה.

⁴⁷⁶⁹ כל מה שיש בעה"ז הכל הוא כדוגמת מה שהיה באלו ז' מלכים ואין כל חדש תחת השמש ומיתת המלכים ותיקונם הוא ענין תחיית המתים להם וכך יהיה לגופים השפלים בעה"ז לע"ל (ע"ח רפ"ח א).

⁴⁷⁷⁰ פי' כיון שס"מ כוונתו להחריב העולם לכך לא ניתן לו וכו' שלא יטשטש העולם (מ"מ).

⁴⁷⁷¹ עי' לעיל קג ע"א: ואל אחר אסתרס. ועי' דע"ה ח"ב ט ע"ב: הקשו האחרונים בזה א"כ מהיכן נמשך הפריה ורביה לאר"ה, אך לא קשה כלל, כי ע"י החטא הנה נמשך להזר"ן דקליפה מאור התיקון ג"כ, שהוא אור הדעת, ועי"ז נשלמו הם למעבד תולדין ופירין ג"כ.

ספר שמות

לאפשא בעלמא:	אדם, כדי להתרבות בעולם.
מאן ⁴⁷⁷² דלא בעי למעבד תולדין ⁴⁷⁷³ בגפו יבא (שמות כא ג) בגפא דההוא ביש דאיהו אזיל ערירי כהויא דא ⁴⁷⁷⁴ דאזיל יחידאי בגפו יצא כמה דאתמר השתא ⁴⁷⁷⁵ איהו דלא אשתדל למעבד תולדין הא אתמר כל מה דאצטריך:	מי שלא רוצה לעשות תולדות "בגפו יבא", בגפו של אותו רע שהוא הולך ערירי. כנחש הזה, שהולך יחידי. "בגפו יצא", כמו שנתבאר, הוא שלא השתדל לעשות תולדות, הרי נתבאר כל מה שצריך.
וס"א תא חזי דאית לאהדרא סבא במלין קדמאין ריב דעבד קודשא בריך הוא הא אתמר ריב דכתיב (מיכה ו א) קום ריב את ההרים מאי איהו אלא אינון טורין דלתתא ⁴⁷⁷⁶ אמאי ריב דא בגין דבהו תליא כל חובא דעבדין ישראל לגבי אבוהון דבשמיא מאי טעמא בגין דישראל הו ידעין שמושא דכל מלאכין עלאין דשמיא ⁴⁷⁷⁷ ולא אנים להו אפילו שמא דחד מנייהו וכל שמושא דלהון:	(בא וראה שיש להחזיר את הזקן בדברים הראשונים) הריב שעושה הקדוש ברוך הוא, הרי נאמר "ריב", שנאמר "קום ריב את ההרים". מי הם, אלא אותם הרים שלמטה. למה [יש את] הריב הזה. משום שבהם תלויים כל החטאים שעושים ישראל לאביהם שבשמים, למה, כי ישראל היו יודעים שמוש של כל המלאכים העליונים שבשמים, ולא נעלם מהם אפילו שמו של אחד מהם, וכל השמוש שלהם.
ובתרין סטרין הו טעאן אבתרייהו חד דהו ידעין לאמשכא חילא דלהון דככביא ומזלי בארעא וחד דהו ידעי לאומאה לון בכל מה דאצטריכו ועל דא בעא קודשא בריך הוא למעבד בהו ריב ודינא וכיון דבהון להוי ריב ודינא כל שלשולא נפל [דהא] (ד)לא יהוי ביה תועלתא ובגין כך קום ריב וגו' ותשמענה הגבעות קולך	ובשני צדדים היו טועים אחריהם: אחד, שהיו יודעים למשוך את כחם של הכוכבים והמזלות לארץ. ואחד, שהיו יודעים איך להשביעם בכל מה שהצטרכו. ולכן רצה הקדוש ברוך הוא לעשות בהם ריב ודין. וכיון שבהם יהיה ריב ודין, כל השלשלת נופלת. שהרי לא תהיה בו תועלת ולכן "קום ריב וגו' ותשמענה הגבעות קולך".
קיב/ב	
מאן גבעות אלין אינון אמהות ⁴⁷⁷⁸ דרגין דאקרון (תהלים מה טו) בתולות אחריה ⁴⁷⁷⁹ וגו' ובגין כך ותשמענה הגבעות קולך:	מי הם הגבעות אלה. הן האמהות, הדרגות שנקראות "בתולות אחריה וגו'", ולכן "ותשמענה הגבעות קולך".
תא חזי דאית לאהדרא סבא במלין קדמאין דהכי הו עבדי ישראל עד דאשתתפו בדרגין תתאין ירך דקא אמרן סגי אתקיפו לון ישראל	בא וראה שיש להחזיר את הזקן לדברים הראשונים, שכך היו עושים ישראל, עד שהשתתפו בדרגות

⁴⁷⁷² למאן (דפ"ו).

⁴⁷⁷³ עי' זר"ח נט ע"א: א"ר יוחנן צריך האדם לבטוח בקונו וליקח אשה ולהוליד בנים שלא ילך ערירי לעולם הבא דתנן מאי דכתיב ערירים ימותו דכל מי שאין לו בנים בעולם הזה הוא כאלו לא נברא ולא היה ונקרא ערירי מן העוה"ז ומן העולם הבא.

⁴⁷⁷⁴ צב ע"א (הערת הזהר).

⁴⁷⁷⁵ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁷⁷⁶ וישראל שעבדו עבודה זרה בבית ראשון כנזכר בזוהר משפטים כתיב, "קום ריב את ההרים מאן אינהו, אלא אינון טורין דלתתא", דאינון רזא דעץ הדעת טוב ורע דיצירה וכו', כי אוחזים בהם הקליפות צד הרע, על שעבדו בהם עבודה זרה, ונתרחקו מבוראם, ונפלו למטה, במקום שגובר הרע על הטוב (עמק המלך תקוני שבת ד). ועי' מ"מ קט ע"ב.

⁴⁷⁷⁷ דבשמיא (דפ"ו).

⁴⁷⁷⁸ קט ע"ב קפט ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁷⁷⁹ היא [השכינה] מצווחת ועורגת להקב"ה לרחם עליה ועל כל צבאיה, והם כל ההיכלות שבבריאה שהם בתולות אחריה רעותיה (כמ"ש בזוה"ק ח"ב קה ע"ב, קיב רע"ב, קפט ע"ב, קצז ע"ב) (דע"ה ח"ב קכא ע"ב). פי' עכשיו מפרש גבעות הם ב"ע הפך לעיל (מ"מ).

ספר שמות

<p>בההוא ירך מרדכי הוה אחמי לההוא רשע דהמן ההוא ירך דיליה⁴⁷⁸⁰ ועל דא הוה רגיו מלה דאתחוי ליה ואיהו ארגיו ליה בהדיה חמו חבריאי מה כתיב (בראשית כז טז) ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות וגו' באלין לבושיין דיליה גזל דיליה ואפיק ליה מכל ברכאן דיליה ומבכרותא:</p>	<p>התחתונות, הירך שאמרנו, הרבה התקיפו את ישראל באותה הירך. מרדכי היה מראה לאותו המן הרשע את אותה ירך שלו, ולכן היה רוגז בדבר שנראה לו, והוא הרגיו אותו עמו. ראו החברים מה נאמר "ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות וגו'", בלבוש הללו שלו גזל אותו, והוציא אותו מכל ברכותיו ומהבכורה.</p>
<p>ובגין כך [עילה] (עלה) דקא אשכחו רתיבין דיליה לרבנן איהו דחופיא דלהון למאני דרבנן תדיר⁴⁷⁸¹ לירבין דלהון ולמאנין דלהון ואלין תרין מלין דסטר אחרא הוו וכל דא בגין דגזלו לון מניה לית להו ועילהו (עלה) אלא לרבנן ובגין כך הני מאני דרבנן דקא בלו מחופיא דלהון איהו והני ברכי דשלהי מינייהו הוא⁴⁷⁸² ודאי ומדלהון⁴⁷⁸³ הוו ומנהון נטלי ועילהו (עלה) וממה דהוו מנייהו⁴⁷⁸⁴ בעאן לרבנן דאינון כללא דההוא יושב אהלים ועל דא לית ועילה בלא עילהו (עלה בלא עלה) ועל דא לית מלה בלא דינא וכל מלה תב לאתריה:</p>	<p>ולכן העילה שמצאו המרכבות שלו לחכמים, הוא החיכוך שלהם עם בגדי רבותינו תמיד, לירכים שלהם ולבגדים שלהם. ואלו שני הדברים היו של הצד האחר וכל זה משום שגזלו ממנו אותם ואין להם עלה אלא לחכמים ולכן הבגדים הללו של החכמים הם מתבלים מהחיכוך שלהם והברכים הכושלות הללו זה מהם ודאי ומשלהם היו ומהם נוטלים תואנה וממה שהיו מהם ורוצים לחכמים שהם כלל של אותו שיושב אהלים ולכן אין עלה בלי עלה ולכן אין דבר בלי דין וכל דבר שב למקומו.</p>
<p>שלמה אמר (קהלת ד א) ושבתי אני ואראה את כל העשוקים אשר נעשו⁴⁷⁸⁵ תחת השמש והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם ומיד עושקיהם כח ואין להם מנחם האי קרא ארמינא ביה⁴⁷⁸⁶ ואתמר אבל שבתי אני וכי מאן אתר תב שלמה אי נימא לבתר דאמר מלה דא תב כמלקדמין ואמר מלה אחרא יאות אבל שבתי ואראה:</p>	<p>שלמה אמר "ושבתי אני ואראה את כל העשוקים אשר נעשים תחת השמש והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם ומיד עושקיהם כח ואין להם מנחם". הפסוק הזה רמזנו בו ונתבאר, אבל "שבתי אני", וכי מאיזה מקום שב שלמה. אם תאמר לאחר שאמר דבר זה שב כמו מקדם, ואמר דבר אחר יפה, אבל "שבתי ואראה".</p>
<p>תמן⁴⁷⁸⁷ תנינן בכל יומא הוה אקדים שלמה⁴⁷⁸⁸ בצפרא והוה⁴⁷⁸⁹ שוי אנפוי לסטר מזרח וחמי מה</p>	<p>שנינו שם, בכל יום היה מקדים שלמה בכוקר, והיה שם פניו לצד מזרח</p>

⁴⁷⁸⁰ עי' תרגום אסתר ה ט: ומרדכי לא קם מלפני אנדרטתו ולא זע ממנו, אלא פשט את רגלו הימנית והראה לו שטר מכר שנמכר לו בככר לחם, שנכתב בטס נגד ארכבתו.
⁴⁷⁸¹ קיא (הערת הזהר). עי' ברכות (ו ע"א): הני ברכי דשלהי מנייהו הני מאני דרבנן דבלו מחופיא דידהו הני כרעי דמנקפן מנייהו.

⁴⁷⁸² מהקלי' הוא שהם מיגיעים ברכי דרבן, וטעם שאינם מיגיעים ומצערים בטן דרבנן, שגם הבטן דקדושה היה שלהם, ולקחו יעקב מהם. ולמה לא רע בעיניהם רק על הירך, קושיא זו תירצה הזהר לעיל דף קיא ע"ב, באומרו, ומכולא לא אבאיש קמיה אלא דגזל מניה ירך, בגין דאיהו יגע ולא עליה, ורווח ליה ואפיקו ליה וכו', ור"ל שהבטן לקחו הסט"א מהקדושה בחנם בלי יגיעה, לכך כשנלקח ממנו לא צר לו עליו, אבל הירך כל אותה הלילה שהיה נלחם עם יעקב, יגע עליה ורווח לה, לכך צר לו עליה (מ"מ).

⁴⁷⁸³ פי' לפי שברכי דקדושה היו שלהם מתחלה, לכך מתקנאים מברכי דרבנן, וז"ש ומנהון נטלי עילה, ר"ל מסיבת הירכים דקדושה שהיו שלהם, נטלי עילה לשלהי ברכי דרבנן (מ"מ).

⁴⁷⁸⁴ כמ"ש לפי שהיו שלהם מתחלה, לכך בעאן לרבנן שהם רומזים ליעקב, וז"ש דאינון כללא דההוא יושב אוהלים (מ"מ).

⁴⁷⁸⁵ לפנינו בקרא נעשים (הערת הזהר). ועי' פנחס רלג ע"א וע"ב (לש"ו).

⁴⁷⁸⁶ קיא ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁷⁸⁷ ויקרא רלג ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>דחמי ולבתר [טב לסטר דרום וחמי מה דחמי והדר] תב לסטר צפון וקאים תמן מאיך עיניו וזקיף רישיה⁴⁷⁹⁰.</p>	<p>ורואה מה שרואה, ואחר כך שב לצד דרום ורואה מה שרואה, ואחר כך שב לצד צפון ועומד שם, מנמיך עיניו ומרים ראשו.</p>
<p>בהאי שעתא הא עמודא דאשא⁴⁷⁹¹ ועמודא דעננא⁴⁷⁹² הוּ אַתְיִין ועל ההוא עמודא דעננא הוה אתי נשרא חדא⁴⁷⁹³ וההוא נשרא הוה רברבא ותקיף וכן הוה אתי⁴⁷⁹⁴ גרפא ימינא על גבי עמודא דאשא⁴⁷⁹⁵ וגופא וגרפא שמאלא על גבי עמודא דעננא [וההוא הוה נשרא מייתי תרין טרפין בפימיה אתא עמודא דעננא] וההוא נשרא הוה מייתי תרין טרפין בפומהא אתא עמודא דעננא בתרי טרפין בפומהא ועמודא דאשא וההוא נשרא עלייהו וסגדין לקמיה⁴⁷⁹⁶ דשלמה מלכא:</p>	<p>בשעה הזו, הרי עמוד אש ועמוד ענן היו באים, ועל אותו עמוד הענן, היה בא נשר אחד, ואותו הנשר הוא גדול וחזק, וכך היה בא, כנף ימין על גבי עמוד האש והגוף וכנף שמאל על גבי עמוד הענן. ואותו נשר היה מביא שני עלים בפיו. בא עמוד הענן ועמוד האש ואותו הנשר עליהם, ומשתחיים לפני שלמה המלך.</p>
<p>אתא נשרא ומאיך לקמיה ויהיב ליה אינון טרפין נטיל לון שלמה מלכא והוה מריח בהו והוה ידע בהון סימן ואמר דא איהו דנופל ודא איהו דגלוי עינים⁴⁷⁹⁷ בשעתא דתרין טרפין הוה ידע</p>	<p>בא הנשר והנמיך לפניו, ונתן לו אותם עלים, לוקח אותם המלך שלמה ומריח בהם, והיה יודע בהם סימן, ואומר, זהו של "נופל" וזהו של "גלוי</p>

⁴⁷⁸⁸ והנה השכינה נק' ענן וכן בס"א אתקריאת ענן וזה סוד (הושע ו ד) וחסדיכם כענן בקר דלית
בה ממשא (הושע ו ד) וכטל משכים הולך דא דכורא דמיניה אתא טל לארעא וז"ש בכאן שלמה אמר
שבתי אני ואראה וגו' תמן תנינן בכל יומא הוי אקדים שלמה וכו' הא עמודא דעננא וכו' הוה אתן
וכו' ופי' עמודים אלו שניהם בסוד הנוק' דס"א אלא כי יש בה ב' כחות אשא ועננא ולטעם זה לא
היה בא עליהם זולת נשר אחד לבד ולא ב' להיות כי הכל בחינת הנוקבא לבד ובב' כחות אלו
נתאחזו עז"א ועזא"ל ברדתם מן השמים זה באש וזה בענן שהם ב' כחות הנוקבא. וז"ס (בראשית ו
ב) ויראו בני אלהים את בנות האדם הם ב' כחות אלו שבנוק' ומאי דאמר האדם הוא אותו אדם
איש בליעל און ולכך היו באים ב' עמודים אלו אל שלמה מפאת עז"א ועזא"ל וזהו הטעם כי עז"א
אין בו כ"א בחי' עוז מגבורה תקיפא והוא כנגד עמוד אש אך עזא"ל יש בו אות' א"ל להורות כי יותר
נמתק בסוד חסד א"ל וזה נאחז בעמוד ענן שהוא יותר נמתק ולכן נמתק פה עמוד האש לעמוד הענן
כמ"ש דא עמודא דאשא ועמודא דעננא הוה אתיין ונקיט להו כנגד עז"א ועזא"ל. וזה סוד (במדבר כד
ד) נופל וגלוי עינים כנז' בזוהר פרשת בלק נופל דא עז"א דאעמיק ליה הקב"ה בעומקא דחשוכא כי
הוא יותר נאחז בגבורה קשיא שהוא עמוד אש וגלוי עינים דא עזא"ל דהא לא אזדמן חשוכא עליה
וכו' ודברים אלו גלויים ומבוארים למי שרוצה להבינם. ואמנם ענין הנשר דהוה אתי תמן על ב'
עמודים אלו יובן בסוד נמרץ אחר וז"ש (שמות יט ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים כנודע דאמרו
רז"ל שביום אחד נסעו מרעמסס לסוכות והיה הדרך ההוא ק"ך מילין והלכו אותם ביום ההוא יום א'
וזהו בכח קפיצת הדרך אלא שזה של ישראל הוא ע"י שכינה נוק' דקדושה הנחלקת לב' בחי' וכו'
[המשך לשונו הובא מלואים אות יט] (זהר הרקיע).

⁴⁷⁸⁹ והוי (דפ"ו).

⁴⁷⁹⁰ הכניס שלמה את עצמו בהנסיון הנורא הזה יותר מכולם, ועסק בזה ימים ושנים והעמיק בזה
הרבה (דע"ה ח"ב פז ע"ב). שלמה המלך ע"ה התחכם והעמיק עוד יותר להסתכל ולחקור בכל כחות
החיצוניים ושימושיהם ופעולותיהם עוד יותר מכל אלו הקדושים הנזכרים, וכמו שמבואר בזוה"ק (פ'
חיי שרה קלג סע"ב, ופ' ויחי רכג ע"ש כל הענין, ופ' משפטים קיב ע"ב, ופ' פנחס רלג ע"א) (דע"ה
ח"ב קמו ע"ב).

⁴⁷⁹¹ נוק' דסט"א (רח"ו).

⁴⁷⁹² דכורא דקלי' (רח"ו).

⁴⁷⁹³ בינה (רח"ו).

⁴⁷⁹⁴ בסדר הזה היה ביאתו (דע"ה ח"ב פה ע"ב).

⁴⁷⁹⁵ פי' כדי לעשות כללות היה ענין זה, ולכך הימין במלכות דסט"א והשמאל בז"א סט"א (מ"מ).

⁴⁷⁹⁶ כי הקלי' נכנעים לפני שישב על כסא ה' (רח"ו).

⁴⁷⁹⁷ הם עזא ועזאל כמ"ש בפ' בלק רח ע"א ריב ע"א (דע"ה ח"ב פה ע"ב).

ספר שמות

<p>הענינים". בשעה ששני עלים היו היה יודע ששניהם נופל וגלוי עיניים, רוצים להודיעו דברים.</p>	<p>דתרווייהו⁴⁷⁹⁸ נופל וגלוי עינים בעאן לאודעא ליה מלין;</p>
<p>מה עביד חתים כרסייה בנושפנקא דהוה חקיק ביה שמא קדישא ואיהו נטיל עזקא דחקיק עליה שמא קדישא וסליקן (סליק) לאגרא ורכיב על ההוא נשרא ואזיל ליה וההוא נשרא הוה מסתלק לרום עננין ובכל אתר דאיהו עבר הוה אתחשך נהורא חכימי דהוו בההוא אתר דאתחשך נהורא הוה ידעי והוה אמרי שלמה מלכא הא אזיל ואעבר הכא ולא ידעי לאן אתר הוה אזיל טפשיין דהוו תמן הוה אמרי עננין הוה אינון דקא אזלי וחשיך עלמא:</p>	<p>מה עשה, חתם את כסאו בחותם שהיה חקוק בו השם הקדוש, ונוטל טבעת שחקוק עליה השם הקדוש, ועולה לגג ורוכב על אותו הנשר והולך לו. ואותו הנשר היה מתעלה לרום העננים, ובכל מקום שהוא עבר, היה האור נחשך. החכמים שהיו באותו המקום שחשך האור, היו יודעים והיו אומרים, שלמה המלך הרי הולך ועובר כאן. ולא יודעים לאיזה מקום היה הולך. הטפשים שהיו שם, היו אומרים, שהם היו עננים שהולכים ומחשיכים את העולם.</p>
<p>גבה נשרא בהדיה ופרח ארבע מאה פרסין עד דמטא לטורי חשוך⁴⁷⁹⁹ ותמן איהו תרמוד⁴⁸⁰⁰ במדבר בהרים ואיהו נחית תמן זקיף רישיה וחמי טורא חשוך והוה ידע תמן כל מה דאצטריך והוה ידע דתמן יעול הוה רכיב על נשרא כמלקדמין וטאם ועאל לגו טורין עד ההוא אתר דזיתא תמן קרא בחילא ואמר (ישעיה כו יא) יהו"ה רמה ידך בל יחזיון וגו'⁴⁸⁰¹</p>	<p>הגביה הנשר עמו ופורח ארבע מאות פרסאות, עד שמגיע להרי החשך. שם הוא "תרמוד במדבר בהרים" והוא יורד שם. זקיף את ראשו ורואה הר חשוך, ושם היה יודע כל מה שצריך. והיה יודע ששם יכנס היה רוכב על הנשר כמקדם, וטס ונכנס לתוך ההרים עד אותו המקום הזית, ששם קורא בחיל ואומר "ה' רמה ידך בל יחזיון וגו'".</p>
<p>עאל תמן עד דקריב לההוא אתר שוי עזקא קמייהו וקריב ותמן הוה ידע כל מה דבעי מאינון חכמתאן נוכראין דבעי למנדע כיון דהוו אמרין ליה כל מה דבעי כדין הוה רכיב על ההוא</p>	<p>נכנס לשם. עד שקרב לאותו המקום ושם טבעת לפנייהם וקירב ושם היה יודע כל מה שרצה מאותן חכמות זרות שרצה לדעת. כיון שהיו אומרים לו כל מה שרצה, אז היה רוכב על אותו</p>
<p>קינ/א</p>	
<p>נשרא ותב לאתריה כיון דהוה יתיב על כורסייה אתיישב בדעתיה והוה ממלל בדעתיה מלין דחכמתא יקירא בההיא שעתא הוה אמר ושבתי אני ואראה שבתי ודאי מההוא ארחא שבתי מההיא חכמתא ואתיישבית⁴⁸⁰² בלבאי ובדעתאי וכדין ואראה את כל העשוקים וכי זעירין אנון בעלמא דאיהו אמר את כל העשוקים:</p>	<p>הנשר ושב למקומו. כיון שהיה יושב על כסאו, התישב בדעתו והיה מדבר בדעתו דברי חכמה נכבדה. באותה שעה, היה אומר "ושבתי אני ואראה", "שבתי" ודאי, מאותה דרך, שבתי מאותה החכמה, והתישבה בלבי ובדעתי, ואז "ואראה את כל העשוקים".</p>

⁴⁷⁹⁸ בלק רח ע"א (הערת הזהר), וע"ש עוד ריב ע"א רלג ע"א ויחי רכג (לש"ו).
⁴⁷⁹⁹ שם הוא המדור דשורש כולם [כל הקליל], וכמ"ש בפ' משפטים (ק"ב ע"ב) בלק (רח ע"א ריב ע"א) פנחס (רלג ע"א) (דע"ה ח"ב קכה ע"ב).
⁴⁸⁰⁰ לפנינו בקרא (מלכים א' ט יח) תדמר במדבר בארץ (הערת הזהר).
⁴⁸⁰¹ ע' שער רוח הקודש כד ע"ב [כב ע"א - כאשר יוסרו בחי' אלו מן הנ"ר וישארו רמ"ה בלבד אז הקליפות בל יחזיון ויתבטלו, וזהו הטעם שהיה אומר שלמה המלך ע"ה פסוק זה בלכתו אל הררי חשך] (דע"ה ח"ב פה ע"ב).
⁴⁸⁰² ואתיישבית (דפ"ו).

ספר שמות

<p>[ג"א סלקא דעתך דכל [עסוקין] 4803] ועשיקין דהו בעלמא הוה חמי שלמה מלכא] אלא מאי עשוקים אלין (דהוא אמר) אינון ינוקין דמתין בתוקפא דאמהון 4804 דקא עשוקים מכמה סטרין עשוקים באתר עלאה דלעילא 4805 ועשוקים לתתא והא חברייא אתערו והכי הוא אבל סגיאין אינון קום סבא אתער בחילך סבא אימא מילך דודאי בלא דחילו תימא:</p>	<p>וכי מעטים הם בעולם שהוא אמר "את כל העשוקים", (העולה על דעתך שכל העסוקים שהיו בעולם היה רואה שלמה המלך), אלא מי העשוקים הללו שהוא אמר, אותם התינוקות שמתים בחקי אמותיהם, שהרי הם עשוקים מכמה צדדים. עשוקים במקום עליון שלמעלה, ועשוקים למטה. והרי התעוררו החברים וכך הוא, אבל רבים הם. קום זקן התעורר בכחך, זקן אמור דברך, שודאי תאמר בלי פחד.</p>
<p>לית עשוק כאינון עשוקים דהוה איהו עשיק בקדמיתא 4806 או מתלתא לאחרא כמה דכתיב (שמות כ ה) פוקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים:</p>	<p>אין עשוק כאותם העשוקים שהיה הוא עשוק בהתחלה או משלישי לאחר, כנאמר "פוקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים".</p>
<p>היך הוה עשיק שלמה מלכא צווח ואמר (משלי כח יז) אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו כיון דהוא עשוק בדם נפש(ו) הוא או בנו 4807 או בן בנו יהון עשוקין בטיקלא דכתיב (משלי כח יז) עד בור ינוס אל יתמכו בו עד ההוא בור רק ינוס מאתר קדישא ואל יתמכו בו בהאי עלמא כיון דאיהו עשוק בדם נפש איהו או זרעיה [העשוקים] להו 4808] ועשוקים מההוא סטרא אחרא:</p>	<p>איך היה עושק. שלמה המלך צווח ואומר "אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו". כיון שהוא עשוק בדם נפש, הוא או בנו או בן בנו יהיו עשוקים במאזנים, שנאמר "עד בור ינוס". "אל יתמכו בו", עד אותו הבור רק ינוס ממקום קדוש. "ואל יתמכו בו", בעולם הזה. כיון שהוא עשוק בדם נפש, הוא או זרעו יהיו עשוקים מאותו הצד האחר.</p>

4803 פי' דקס"ד העשוקים היינו הנגזלים ולכך הקשה שא"א לשלמה לראות כל מי שנגזל, ותירץ מאי עשוקים, היינו תינוקות, ור"ל מיני תינוקות שנעשקים ביד הסט"א כל א' מסיבתו כולם ראה שלמה (מ"מ).

4804 והנה דמעת העשוקים וכו', ראוי לחקור על המתים קטנים והנפלים. הנה ימצא השגחה מתמהת לבות בני אדם, והיא בענייני המיתות, שהם כמה מינים - הא', המתים בבטן אמם, ועוד הנפלים, ועל המתים קטנים וכו'. אמנם סוד הענין הוא, כי קב"ה לא עביד דינא בלא דינא, כי אותם המתים במעי אמם, הם נשמות אשר נתחייבו כריתות ומיתות ב"ד, ונכרתו פעם ראשונה, יתגלגלו בעוברים ההם, ויכרתו. וכיון שנתחייבו לטעום טעם מיתה, הרי שטעם מיתה לזה להם. גם אבותם ואמותם נתחייבו באותו הצער, ונמצאו משפטי ה' צדקו יחידיו. וסיבת הנפל, הוא תלוי באותה מיתה שנתחייב בה, והוא, אם נתחייב מצד אכילת חלב ודם, או חמץ בפסח, וכיוצא בשאר מאכלות אסורות, נעשים נפלים מצד תאות אכילה. ואם מצד עשיית מלאכה בשבת, נעשים נפלים מצד מלאכה יתירה. ואם מחמת בעילת עריות, נעשים נפלים מחמת בעילת הזכר עם המעוברת, עד שמפילה, וכיוצא בענין זה. ואם היו חייבים סקילה, נופלת האם ומפלת. ואם היו חייבים שריפה, נשרפת האם, ומצטערת ומפלת, וכיוצא. ומטעם זה, יש מעוברות, שע"י סיבה קלה מפילות, ויש שאפילו יארע להם כמה מאורעות קשות ורעות, לא יפילו לשום סיבה. ועכ"ז, כל העוברים, רבים בצער אותה קליפה הפוגעות בהם, מפני שהם רבים, ואין להם חוזק באחיזתם בקדושה. ולכך סיבה קלה פוגעת בהם ועוקרתם, זולתי אותם שהם צדיקים גמורים, שנאמר בהם בטרם אצרך בבטן ידעתך, שאי אפשר לחיצונים לפגוע בהם, לרוב שמירה עליונה שעליהם. כת שנייה, הם העשוקים, שהם מתים מקטנותם מעת לידתם, עד י"ג שנה, ואלו הם אותם עשוקים מהחיצוניות, וזהו שארז"ל בעון אבות בנים מתים כשהם קטנים (ספר הליקוטין וזאת הברכה ד).

4805 זה יובן מדף צ"ו כי תחלה אותם הנשמות הם עשוקים מלעילא כד בעאן לנחתא מגו טיקלא ואח"כ הם עשוקים לתתא זמנא אחרא כד מתין בתוקפא דאמהון ואסתלקו מהאי עלמא אינון עשוקים זמנא אחרא ע"י דליל"ת עכ"ל (זהר הרקיע).

4806 כדמפרש לקמן, שכיון שהוא עשוק בדם נפש, נעשק הוא ביד הסט"א, או בנו או בן בנו עד דור רביעי וז"ש או מתלתא לאחרא (מ"מ).

4807 פי' מלבד שנעשק הוא, עוד נעשק בנו או בן בנו (מ"מ).

4808 ליהו (דפ"ו).

ספר שמות

<p>אית עשוק משאר עשוקים כמה דאת אמר (ויקרא יט יג) לא תעשק את רעך איהו עבר ועשק איהו עשוק בבנוי מההוא סמרא אחרא ובגין כך אמר את כל העשקים אמר שלמה קאימנא בכל אנון עשוקים בכל סמרינ דעשק:</p>	<p>יש עשוק משאר עשוקים, כמו שנאמר "לא תעשק את רעך". הוא עבר ועשק, הוא עשוק בבנוי מאותו הצד האחר, ולכן אמר "את כל העשוקים", אמר שלמה, עמדתי בכל אותם העשוקים בכל הצדדים שעשק.</p>
<p>ואמאי אינון עשוקים אשר נעשו תחת השמש (קהלת ד א) אשר ונעשם אשר גרוו (נעשו אשר גרעו) מבעי ליה מאי אשר נעשו אי עשייה איהו לשבחה לאו עשייה דלהון אלא לעילא מן שמשא:</p>	<p>ולמה הם "עשוקים אשר נעשים תחת השמש", אשר נעשים, היה צריך להיות אשר גרו, מה זה אשר נעשו. אם העשייה היא לשבח, אין עשייה שלהם, אלא למעלה מן השמש.</p>
<p>אבל ודאי נעשו היך נעשו אלא כיון דעשוקים מרוחיהון תמן אמאי אתיין להאי עלמא אלא רוחין ודאי נעשו אתעבידו ברוחין [ובגופא] בהאי עלמא כיון דאשתכלל גופא דלהון ואתעביד ההוא רוחא בגופא זך ונקי בלא לכלוכא דחובין [בהאי] (בההיא) עלמא כדין אתעשק גופא ⁴⁸⁰⁹ כמה דאתעשק רוחא והאי איהו גופא דאתהני ביה יתיר מכלא ועשוקין אחרנין אית בכמה זינין מרוחין תמן ולא נעשו בגופין אבל אלין אינון עשוקים אשר נעשו:</p>	<p>אבל ודאי נעשו. איך נעשו. אלא כיון שעשוקים מרוחם שם, למה באים לעולם הזה. אלא ודאי רוחות נעשו, נעשו ברוחות ובגוף בעולם הזה. כיון שנתקן הגוף שלהם ונעשתה אותה רוח בגוף זך ונקי בלי לכלוך של חטאים בעולם הזה, אז נעשק הגוף, כמו שנעשקה הרוח. וזהו הגוף שנהנה בו יותר מהכל. ויש עשוקים אחרים, בכמה מינים מרוחות שם, ולא נעשו בגופים, אבל אלה הם עשוקים אשר נעשו.</p>
<p>אית אחרנין אשר נעשו ואמרחו בני נשא למאריהון ומאן איהו מאן דעשיק אתתא דחבריה בטמירו או באתגלייא וההוא ולדא דאתיליד מנייהו עשיק איהו בלא רעותא דמאריהון ולא ידע בעלה דאתתא אינון עובדין [העשוקין אינון ואמריהו] (עשוקין ואמרחו) לקודשא בריך הוא למעבד לון גופא ולציירא לון צורה אלין עשוקים אשר נעשו אשר נעשו ודאי גופין דלהון על כרחא בגין כך שלמה מלכא אמר (קהלת ד א) ואראה את כל העשוקים בכל זיני עשוקים קאימנא אינון אשר נעשו ואתעבידו בעשייה:</p>	<p>יש אחרים אשר נעשו, והטריחו בני אדם את רבונם. ומי הם. מי שעשק אשת חבירו בסתר או בגלוי, ואותו הולד שנולד מהם, הוא עשוק בלי רצון רבונם. ולא יודע בעל האשה, שאותם המעשים הם עשוקים, והטריחו את הקדוש ברוך הוא לעשות להם גוף ולצייר להם צורה. אלו עשוקים אשר נעשו, אשר נעשו ודאי. הגופים שלהם בעל כרחא. לכן שלמה המלך אומר "ואראה את כל העשוקים בכל מיני עשוקים עמדתי אותם אשר נעשים", ונעשו בעשייה.</p>
<p>כמה דהני [הכי איהו בערלה איהו רבי ועביד ולבתר עשקין ליה מניה] הכי אינון עשוקין ⁴⁸¹⁰ דכבר נעשו בערלה רבי ונטיל וגדיל גופא ועביד ליה ולבתר עשקין לון מניה ונטלין ליה ⁴⁸¹¹ הרי עשוקים ⁴⁸¹² אשר נעשו ועל כלא קאים שלמה מלכא ואמר קאימנא על כל העשוקים אשר נעשו:</p>	<p>כמו שאלה, כך הוא בערלה, הוא גדול ועושה, ואחר כך עושקים אותו ממנו כך אותם עשוקים שכבר נעשו בערלה והתרבה, ונטל וגדל הגוף ועשה אותו. ואחר כך עושקים אותו ממנו ולוקחים אותם, הרי "עשוקים אשר נעשו"</p>

⁴⁸⁰⁹ איירי אם יחמיץ, ומ"ש בסמוך ואל נעשו בגופין איירי אם לא יחמיץ, דאז הרוח שלו נעשקה כבר בטיקלא אבל אחר שבא לעולם הזה לא נעשק והרי הוא כשאר נשמות ישראל שלא עשקתם הטיקלא כמובן בדף צו (מ"מ).

⁴⁸¹⁰ פי' כמו שהמזרים נעשו בגוף בעולם הזה, ה"נ אותם שנעשקו ביד הקלי' ונעשו בגוף בעולם הזה, עושקת אותם פעם אחרת ומת, והקב"ה לוקח הנשמה וז"ש ולבתר עשקין לון מניה פי' מיד הסט"א (מ"מ).

⁴⁸¹¹ לון (דפ"ו).

⁴⁸¹² עשוקין (דפ"מ).

ספר שמות

	נעשו". ועל הכל עמד המלך שלמה ואמר, עמדתי "על כל העשוקים אשר נעשו".
והנה דמעת העשוקים ⁴⁸¹³ (קהלת שם) כלא אושדין דמעין עם טענה קמי קודשא בריך הוא הני אושדין דמעין [ד]הא ערלה רבי לון וגדיל לון עד י"ג שניין ⁴⁸¹⁴ ולבתר עשקין לון מערלה ונטיל לון קודשא בריך הוא הא לך עשוקין אשר נעשו כבר:	"והנה דמעת העשוקים", כולם שופכים דמעות עם טענה לפני הקדוש ברוך הוא. אלו שופכים דמעות, שהרי הערלה מרבה ומגדלת אותם עד שלש עשרה שנים, ואחר כך עושקים אותם מהערלה, והקדוש ברוך הוא לוקח אותם, הרי לך עשוקים אשר נעשו כבר.
עבר עבירה קטלין ליה לון אית טענה וזמינין לומר מארי דעלמא תינוק בר יומיה דחב דיינין ליה דינא אנא בר יומא הוינא דהא ⁴⁸¹⁵ מההוא יומא קרי ליה קודשא בריך הוא בן דכתיב (תהלים ב ז) יהו"ה אמר אלי בני אתה אני	עבר עבירה, הורגים אותו. להם יש טענה, ועתידים לומר רבוננו של עולם, תינוק בן יומו שחטא, דנים אותו דין. אני בן יומי הייתי, שהרי מאותו היום קורא לו הקדוש ברוך הוא בן, שנאמר "ה' אמר אלי בני אתה אני
קיג/ב	
היום ילדתיך מאריה דעלמא יליד בר יומא דינא עבדין ליה הרי דמעת אינון העשוקים ואין להם מנחם:	היום ילדתיך", רבוננו של עולם, יליד בן יום, עושים לו דין, הרי דמעת אותם העשוקים ואין להם מנחם.
ואית עשוק אחר ההוא עשוק דאקרי ממזר כד נפק מעלמא ⁴⁸¹⁶ מיד מפרישין ליה מקהלתא דעמא קדישא ההוא ממזר ⁴⁸¹⁷ עניא מסכנא אושיר דמעין	ויש עשוק אחר, אותו העשוק שנקרא ממזר, כשיצא מן העולם, מיד מפרידים אותו מקהלת העם הקדוש. אותו הממזר

⁴⁸¹³ עי' ח"ג רלד ע"א. ועי' תיקו"ז (עג ע"ב): עתיד קודשא בריך הוא למחאה שקרא מעלמא כמה דאת אמר ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וכו' דודאי האי חויא איהו מלאך המות דקטיל לבני נשא וגרים דמעה דאיהו אל אחר ובמאי קטיל בסם המות דיליה דאיהי גיהנם ודא איהו סמא"ל. בהגר"א: דאיהי גיהנם - ר"ל, דתמן ג"כ דמעה, דמעת העשוקים כו' (קהלת ד א) כמ"ש בספרי (ראה א) [כך אמר להם משה לישראל אתם רואים את הרשעים שהם מצליחים בשנים ושלשה ימים הם מצליחים בעולם הזה וסופו לדחות באחרונה שנאמר (משלי כד) כי לא תהיה אחרית לרע ואומר (קהלת ד) הנה דמעת העשוקים ואומר שם הכסיל חובק את ידיו ואומר (משלי ד) דרך רשעים באפיל' והם רואים את הצדיקים כשהם מצטערים בעולם הזה בשנים ושלשה ימים מצטערים וסופן לשמוח באחרונה שנאמר דברים ח להטיבך באחריתך.]

⁴⁸¹⁴ פי' ולפעמים כשהוא בן י"ג שנה ויום א' עושקת אותו הקל' ולכך אומר אנא בר יומא הוינא שאותו היום שאחר י"ג הוא בן המלכות ואע"פ שבן י"ג ויום א' יצא מרשות אביו, זה לא מת בעון אביו אלא לפי שכבר היה בערלה ושמה יחמיץ כמ"ש הסברא לעיל ולכך מת (מ"מ). ⁴⁸¹⁵ צח ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁸¹⁶ פי' כשמת נשמתו נבדלת מעדת ישראל ומקבלת שכר בפני עצמה (מ"מ). ⁴⁸¹⁷ כל הנשמות, הם ממה שהוברר מן השבעה מלכים. ואמנם יש בהם פסולת. שאי אפשר להתברר, ונשאר דבוק ברע ובקליפות, ואלו אסורים לבא בקהל. וכבר ידעת, כי הז' מלכים, הם בחינות רפ"ח ניצוצין. וכן ממז"ר ע"ה, בגימטריא רפ"ח, לרמוז על מציאותו. ואין לו תיקון, רק שישא שפחה. וסוד שפח"ה, הם ג' מלואים אה"ה, שהם בגימטריא שפח"ה, כי ע"י אלו מתבררים שהוא ע"י בינה המבררת. וז"ס מ"ש ז"ל כל ישראל בני מלכים הם, פירוש, כי הם בירורים הנמשכים מאותם המלכים. ולזה לא אמר כל ישראל מלכים הם, רק בני מלכים, כי אינם המלכים עצמם במדרגה ראשונה, רק ממדתם אחר התיקון, כי אז נבררים מהם סוד הנשמות, ולכן נקראים בנים. ונלע"ד, שזה יובן, במה שידעת כי מבירור המלכים נעשה שם ב"ן אחר התיקון, שהוא נוקביה של שם מ"ה כנודע. ענין הממז"ר, גימטריא רפ"ח. שהאב כשבא על הערוה, הוא ממשיך מן רפ"ח ניצוצין שנפלו, מאותם שאינם עולים עד לבסוף, שעדיין לא נתבררו. ולכך הוא פקח וחרוף, משום שהניצוצין מתנוצצים בו. וכלו עולה חר"ף, רפ"ח. והם מתים כשהם קטנים, מפני שהניצוצין מוטבע בהם זה שמתערבים לאלתר, ולכן מתים לאלתר. והיינו כשאין מכירים בהם, אבל כשמירים בהם, שאין חשש שיתערבו בהם הכשרים, אז מאריכים ימים, ואינם מתים כשהם קטנים. והובא בפרשת פקודי בהיכל שביעי, שבסטרא אחרא שם באותו היכל, יש נשמות מעורבות טוב ורע, ואלו הם

ספר שמות

<p>קמי קודשא בריך הוא ואמעין קמיה מאריה דעלמא אי אבהתי האבו אנא מה חובא עבידנא הא עובדאי מתתקנן לקמך הוו והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם (קהלת ד א) וכן לכל אינון עשוקים אית לון טענה קמי קודשא בריך הוא (ומההיא טענה) [ו]לית לון מנחם ולית דיתיב מלה על לבהון:</p>	<p>עני מסכן, שופך דמעות לפני הקדוש ברוך הוא, וטוען לפניו, רבונו של עולם, אם אבותי חטאו, איזה חטא אני עשיתי, הרי מעשי תקינים היו לפניך. "והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם", וכן לכל אותם עשוקים, יש להם טענה לפני הקדוש ברוך הוא. ומאותה הטענה אין להם מנחם, ואין ששיב דבר על לבם.</p>
<p>ומה דאמר את כל העשוקים⁴⁸¹⁸ והנה דמעת העשוקים אלן אינון דמתין בתוקפא דאמהון אלן עבדין לאושדא דמעין לכל בני עלמא בני דלית דמעין דנפקי מלבא כהני דמעין דכל בני עלמא תוהין ואמריין דיניין דקודשא בריך הוא קשוט אינון ועל ארח קשוט אזלי הני מסכני ינוקי דלא האבו אמאי מיתו אן דינא דקשוט דעביד מארי עלמא אי בחובי אבהתהון מסתלקי⁴⁸¹⁹ מעלמא אמאי ודאי אין להם מנחם:</p>	<p>ומה שאמר "והנה דמעת העשוקים", אלו אותם שמתים בחיק אמותיהם, אלה עושים לשפוך דמעות לכל בני העולם, משום שאין דמעות שיוצאות מן הלב כדמעות הללו, שכל בני העולם תוהים ואומרים, דיני הקדוש ברוך הוא הם אמת והולכים על דרך אמת, התינוקות המסכנים הללו שלא חטאו, למה מתו, איפה דין האמת שעושה רבונו של עולם. אם בחטאי אבותם מסתלקים מן העולם למה, ודאי "אין להם מנחם".</p>
<p>תו והנה דמעת העשוקים ההוא דמעה דלהון בההוא עלמא דקא מגניין על חייא דתנן אתר אית מתתקנא לון בההוא עלמא דאפילו צדיקים גמורים לא יכלין לקיימא תמן וקודשא בריך הוא רחים לון ואתדבק בהו ואתקן⁴⁸²⁰ בהו⁴⁸²¹ מתיבתא עלאה דיליה ועלייהו כתיב (תהלים ח ג) מפי עוללים ויונקים⁴⁸²² יסדת עז ומאי תועלתא עבדין תמן ואמאי סלקין תמן דכתיב (שם) למען צורריך להשבית אויב ומתנקם וכן אית אתר אחרא לבעלי תיובתא⁴⁸²³:</p>	<p>עוד "והנה דמעת העשוקים", אותה הדמעה שלהם, באותו העולם שמגנים על החיים, ששנינו יש מקום מתוקן להם באותו העולם, שאפילו צדיקים גמורים לא יכולים לעמוד שם. והקדוש ברוך הוא אוהב אותם ונדבק בהם, ומתקן בהם את הישיבה העליונה שלו. ועליהם נאמר "מפי עוללים ויונקים יסדת עז". ומה התועלת שעושים שם, ולמה עולים לשם, שנאמר "למען צורריך להשבית אויב ומתנקם". וכן יש מקום אחר לבעלי תשובה.</p>
<p>תנינן עשרה דברים אתבריאן בערב שבת וכו' הכתב והמכתב [והלוחות וכו'] ודכתיבו [וכו']</p>	<p>שנינו (אבות פ"ה מ"ו) עשרה דברים נבראו בערב שבת וכו' הכתב והמכתב</p>

נשמות הממזרים. ושם נאמר, ומהכא נפקי כל אינון זיקין נצוצין דמתדעכי לאלתר, להטי ומתדעכי משום דהכא נשארן מן הרפ"ח ניצוצין שנפלו, מה שלא הוברר, והם היו אור חזק, דהיינו מן המלכים ראשונים (ספר הליקוטים - פרשת תצא - פרק כג). ועי' עוד שם בשער המצות.

⁴⁸¹⁸ "את כל העשוקים" מוסגר בדפ"ק.

⁴⁸¹⁹ אסתלקי (דפ"ו).

⁴⁸²⁰ ואתקין (דפ"ו).

⁴⁸²¹ צו ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁸²² עי' זהר חדש פג ע"ב. הפתח השלישי יש ממונה אחד שם, לסגור השער הזה, למי שאינו ראו לפתוח לו, ושמו קפציאל והוא סוגר על מי שנגזר עליו יסורין, וחלאים רעים ומכאובים וכו', ולפעמים נגזר הדין באבות, ולוקח הבנים שמתים בעודם קטנים וכו', כשנשמתם [של התינוקות שמתו] עולה למעלה, הם נכנסים בהיכל ד'. ואותו הממונה מגדל להם ומלמדם תורה, ומעלה אותם למעלה לפני הקב"ה, בכל שבת וראש חודש, ומשעשע עצמו בהם, ומברך אותם, והם בוכים לפניו, ואומרים מארי דעלמא אן הוא רחמנותך, ינוקא זעיר דיניין ליה דינא, אם האבות חטאו בנים מה חטאו. ובשעה שמדת הדין רוצה לשלוט על העולם, אסתכל בהו קב"ה, וחייס על עלמא, שנאמר, "מפי עוללים ויונקים יסדת עז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם", והם הקטנים שמתו בעוד שלא הגיעו ל"ג שנים ויום אחד, כולם נמסרו ביד הממונה הזה (עמק המלך שער יז פרק יח).

⁴⁸²³ תחזור לעיל דף קו תנינן לית מלה (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>(שמות לב זז) והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא מאי איריא ומדהכא (מהכא) דערב שבת הוה ודילמא אלף שנין לבתר או בשעתא דקיימו ישראל על טורא דסיני אלא ודאי הכי הוא [דבערב] (וערב) שבת הוה תא חזי בכל עובדא דבראשית לא אתמר שם מלא אלא אלהים אלהים בכל מה דאתברי ובכלהו⁴⁸²⁴ שם אלהים עד דכל(הו) עובדא אשתכלל בערב שבת מדאשתכללו כל עובדא אקרי יהו"ה אלהים שם מלא:</p>	<p>והלוחות, שנאמר "והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא". מה הראיה מכאן שהיה ערב שבת, ואולי זה היה אלף שנה אחר כך או בשעה שעמדו ישראל על הר סיני. אלא ודאי שזה היה בערב שבת. בא וראה, בכל מעשה בראשית לא נאמר שם מלא, אלא אלהים, אלהים בכל מה שנברא, וכולם שם אלהים, עד שכל המעשה נתקן בערב שבת, משנתקנו כל המעשים, נקרא ה' אלהים, שם מלא.</p>
<p>ואף על גב דבשם אלהים אתברי⁴⁸²⁵ כלא לא אשתכלל בעשיה כל מה דאתברי עד ערב שבת בהיא שעתא אשתכלל כלא בעשיה דכתיב (בראשית ב ב) מלאכתו אשר עשה מכל מלאכתו אשר עשה וקיימא במעשה ועל דא כתיב והלחת מעשה אלהים [בשם אלהים במעשה ולא לבתר דכתיב יהו"ה אלהים ובדא אשתכלל עלמא] (כד אשתכלל עלמא) וקיימא על קיומיה:</p>	<p>ואף על גב שהכל נברא בשם אלהים, לא נתקן בעשיה כל מה שנברא עד ערב שבת. באותה שעה, הכל נתקן בעשיה, שנאמר "מלאכתו אשר עשה וכו' מכל מלאכתו אשר עשה", ועומד במעשה, ולכן נאמר "והלחת מעשה אלהים". כשנתקן העולם בשם אלהים, במעשה, ולא אחר כך, שנאמר "ה' אלהים", ובזה נתקן העולם ועומד על קיומו.</p>
<p>תא חזי בהיא שעתא דתבר משה הלוחות דכתיב (שמות לב יט) וישבר אותם תחת ההר צף אוקיינוס מאתריה וסליק לשטפא עלמא חמא משה דאוקיינוס סליק לנביהו והוה בעי לשטפא עלמא⁴⁸²⁶ מיד ויקח את העגל אשר עשו וישרוף אותו וגו' ויזר על פני המים קם משה על מי אוקיינוס ואמר מיא מיא מה אתון בעאן אמרו וכי אתקיים עלמא אלא באורייתא דלוחות ועל אורייתא דשקרו בה ישראל [ועברו עגלא דדהבא אנן בעאן לשטפא עלמא]:</p>	<p>בא וראה, באותה שעה ששבר משה את הלוחות, שנאמר "וישבר אתם תחת ההר", צף האוקיינוס ממקומו ועלה לשטף את העולם. ראה משה שאוקיינוס עולה אליהם, והיה רוצה לשטף את העולם, מיד "ויקח את העגל אשר עשו וישרף באש וגו' ויזר על פני המים". עמד משה על מי האוקיינוס ואמר, מים מים מה אתם רוצים. אמרו, וכי מתקיים העולם אלא בתורה של הלוחות ועל התורה ששקרו בה בני ישראל, ועשו את עגל הזהב, אנו רוצים לשטף את העולם.</p>
<p>מיד אמר לון הא כל מה דעברו [בחוביה דעגלא] ובחובא דעגלא הא מסיר לבון ולא די (ו)כל אינון אלפין דנפלו מנייהו מיד ויזר על פני המים לא הו משתככי מיא עד (דנטיל) [דנטל מיא] מנייהו ואשקי לון מיד אשתקע אוקיינוס באתריה:</p>	<p>מיד אמר להם, הרי כל מה שעשו בחטא העגל הרי מסור לכם, ולא די כל אותם האלפים שנפלו מהם, מיד "ויזר על פני המים", ולא היו המים שוככים עד שנטל מהם והשקה אותם, מיד נשקע האוקיינוס במקומו.</p>
<p>דהא בהווא מדבר לא הו מיא דכתיב (במדבר כ ד) לא מקום זרע וגו' ומים אין לשנות ואי תימא</p>	<p>שהרי באותו המדבר לא היו מים, שנאמר "לא מקום זרע וגו' ומים אין לשנות". ואם תאמר לבאר מרים זרק,</p>

⁴⁸²⁴ וכלהו (דפ"ו).

⁴⁸²⁵ פי' מדכתיב מעשה אלהים שהזכיר עשיה, ושם אלהים לבד ולא אמר ה' אלהים, ש"מ היינו בע"ש בין השמשות דליכא למימר קודם ע"ש נבראו, דא"כ ליכתוב אלהים ולא ליכתוב עשיה שהוא בע"ש. וליכא למימר נמי דאחר ע"ש נבראו, דהיינו אחר אלף שנין לבתר כדמקשי מעיקרא, דא"כ לכתוב ה' אלהים, כי אחר ע"ש, שנתקן הכל, כתיב ה' אלהים, והכא דכתיב אלהים ועשייה, ש"מ בע"ש היו (מ"מ).

⁴⁸²⁶ אע"פ שנשבע הקב"ה שלא יביא מבול ה"מ מן השמים דומיא דנח, ולא ס"ל כמ"ד דכל דבר המשחית נשבע עליו, א"נ יש לומר דעלמא לאו דווקא, ור"ל לישראל לבד (מ"מ).

ספר שמות

<p>לבירא דמרים ארמי ליה ח"ו דתמן שדי משה דכרנא בישא דא למשתי לבתר ותו דעד כען לא הוה להו בירא⁴⁸²⁷ עד דאתו למדבר מתנה דכתיב (שם כא יח) באר הפרוה שרים וגו' ומדבר מתנה מתמן ירתו בירא כתיב הכא על פני המים וכתיב התם (בראשי א ב) על פני תהום:</p>	<p>חס ושלום, ששם יזרק משה את הזכרון הרע הזה, לשתות ממנו אחר כך. ועוד שעד עכשיו, לא היתה להם באר, עד שבאו למדבר מתנה, שנאמר "באר הפרוה שרים וגו' ומדבר מתנה", משם ירשו באר, נאמר כאן "על פני המים", ונאמר שם "על פני תהום".</p>
<p>חרות על הלחת מאי חרות (על הלחת) הכי אוקמוה חירות ממלאך המות חירות משעבוד מלכיות</p>	<p>"חרות על הלחת", מה זה "חרות על הלחת". כך פרשה, חרות ממלאך המות חרות משעבוד מלכיות</p>
<p>קיד/א</p>	
<p>חירות מכלא הכי הוא ומאי חרות גושפנא דעלמא (דין וגושפנא דעלמא) דאתי דביה הוה חירות בכל מיני חירות ואלמלא לא אתברו⁴⁸²⁸ כל מה דאתא לעלמא לבתר לא אתא והווי ישראל דיוקנא דמלאכין עלאין דלעילא⁴⁸²⁹ ועל דא אכריו קרא ואמרו והלוחת מעשה אלהים וגו' לא תימא דלבתר דעלמא אשתכלל ואדכר שם מלא הווי אלא בשעתא דאשתכלל בשם אלהים עד לא ייעול</p>	<p>חרות מהכל, כך הוא. ומה זה חרות. חותם של העולם הבא, שבו יש חרות בכל מיני חרות. ואלמלא לא נשברו, כל מה שבא לעולם אחר כך לא בא, והיו ישראל בדיוקנאות של מלאכים עליונים שלמעלה, ועל כך מכריז הנאמר ואומר "והלחת מעשה אלהים וגו'". אל תאמר שלאחר שהעולם נתקן ונזכר שם מלא היו, אלא בשעה שנתקן בשם אלהים</p>

⁴⁸²⁷ כי לא היו שותים מן הבאר רק עד מדבר מתנה, אבל תחלה אם היו צריכים מים מוציא להם מצור בדרך נס ולוקחים עמהם מים בנדאות על גבי גמלים ובהמות (מ"מ). צ"ע הלא היה להם הבאר כל מ' שנה והוא הצור שבפ' בשלח ועי' בפ' חקת קפא ע"ב ובגמ' תענית ט ע"א ובמדרש רבה פ' חוקת סימן כה וכן הוא בסדר עולם פ"ה כי ברפידים נתנה להם הבאר (לש"ו). ראיתי שגם הרב הקדוש בעל מקדש מלך זל"ה העיר בזה ג"כ, אבל תירוצו הנה אני בעניי לא מצאתי בדבריו בזה לא טעם ולא ריח ע' עליו (דע"ה ח"ב ככח ע"ב).

⁴⁸²⁸ אלו שזכינו שיתקיים התורה בנו כמו שניתן לנו בראשונה, בקולות וברקים ומלהבות אש, אז כבר היה נתקן ונעשה המתקת כל הגבורות למטה בכל הראוי, והיה מתבטל כל הזוהמא כולה, והיה חוזר העולם לתיקונו כמו קודם החטא, וכמו שכתוב (תהלים פב ו) אני אמרתי אלהים אתם כו'. ע' זוה"ק (ס"פ יתרו ופ' משפטים ק"ד רע"א), והנה היה הולך ומתקן העולם מאז כמו בהתיקונים דלעתיד אשר מאחר תחיית המתים והלאה, אך מאחר שלא זכינו להאור הגדול דמתן תורה שבתחילה, ונשתברו הלוחות הראשונות, הנה נשאר היצר הרע בתקפו, ומתקיים זוהמת העולם כמקדם, ואין כח מעתה לשום אדם לקיים את כל התורה והמצוה על שלימותה כהראוי, וכמ"ש (קהלת ז כ) אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (הקדו"ש כד ע"ג). הלוחות הראשונים הנה היו מהנצח הוד דז"א, והלוחות השניים הם מהנצח הוד דנוק', וכמ"ש הרב בשער לאה ורחל (פרק ו). והנר"ה דז"א הם מסוד עץ החיים, כי בהם אין אחיזה להחיצונים ע' הגר"א בספד"צ (פרק ג ד"ה וענין כלל ופרט כז ע"ד ע"ש), אבל הנר"ה דהנוק' הם בסוד עץ הדעת, וכנודע בסוד (משלי ה ה) ורגליה יורדות מות. ובזוה"ק יתרו (פד ע"ב) כי הלוחות הראשונות הם מההוא טלא עלאה דנגיד מעתיקא קדישא כו' ע"ש. ואמרו בפ' משפטים (קיד רע"א) כי אלמלא לא אתברו כל מה דאתא לעלמא לבתר לא אתא, וכנודע כ"ז. ועכ"פ הוא כי הלוחות הראשונות הם היו מסוד העץ החיים, ומנצח הוד דז"א (דע"ה ח"ב צג ע"ד), עי' לעיל צד ע"א וח"ג קסב ע"ב (ביאורים ח"ב מג ע"ג).

⁴⁸²⁹ כל המאורעות כולם אשר בעוה"ז וכל העונשים כולם אשר בעולם הנפשות שהוא לאחר מיתה, הנה הם כולם להוציא את כל תוקף הדינין מן הכח אל הפועל, וע"י העונשים הנה הם מתצרפים כולם ומתלבנים מכל הזוהמא חלאה וצחנה, ויעשו הם עצמם לרשפי אש שלהבת יה, שלהובין דרחימו דינין דקודשא, ויהיו הם עצמן סיבת כל טוב הצפון, יין המשומר בענביו, ושכר כל עוה"ב. אך אלו שזכינו שיעשה כ"ז ע"י תורה ומעשים טובים וע"י כפיית היצר הרע, מגיבורי כח עושי דברו, וכן בעניינינו בדור המדבר, אלו שעמדו בכל העשרה נסיונות להיות לבם ונפשם בהאמונה והביטחון לה' תמיד וכנ"ל ענף ד', הנה אז היו מתמתקים כל הדינין אשר נולדו ונתחדשו בליל ז' של פסח בסוד קריעת ים סוף, היו מתמתקים ומתבסמים מאז להעשות לדינין דקודשא ולשלהובין דרחימו, והיה עומד ומתקיים עליהם הגילוי דאור הגנוז, שהוא הנהירו דעתיקא ע"י משה רבינו ע"ה, אשר כבר זכו אליו בברית אבות מעת הגאולה, ואח"כ במתן תורה אם שהיו זוכים להלוחות הראשונות היה נקנה בהם אותו האור לקנין עולם (דע"ה ח"ב קלט ע"ג).

ספר שמות

טרם שנכנסה שבת.	שבת:
<p>"המה", מה זה "המה", הפוך מה"ה היו, משני צדדים היו, אחד במעשה ואחד מחרות של מעלה רשום למעלה לשמור את הכל, ועל זה המ"ה. "והמכתב מכתב אלהים הוא", אש שחורה על גבי אש לבנה. "מכתב אלהים הוא", היינו שנאמר "וְעָבַד הַלֹּוֹי הוּא". חרות, כמו שנאמר, שהרי יובל נקרא חרות, ועושה חרות לכל העולמות.</p>	<p>המה מאי המה הפוך מה"ה⁴⁸³⁰ הוּו מתרין סטרין הוּו חדא בעובדא וחדא דחירות לעילא רשים לעילא לנטרא לכלא ועל דא המ"וה והמכתב מכתב אלהים הוא אשא אוכמא על גבי אשא חוורא מכתב אלהים הוא היינו דכתיב (במדבר יח כג) ועבד הלוי הוא⁴⁸³¹ חרות כמה דאתמר דהא יובל קרי חרות ועביד חירות לכל ועלמין (עלמא):</p>
<p>עד כאן חברים, מכאן והלאה תדעו שהרי הצד הרע לא שולט עליכם, ואני ייבא סבא עומד לפניכם לעורר דברים אלו. קמו הם כמי שהתעורר משנתו, והשתטחו לפניו, ולא היו יכולים לדבר, אחרי כשעה, בכו.</p>	<p>עד כאן חברייא⁴⁸³² מכאן ולהלאה תנדעון דהא סטרא בישא לא שלטא עליכו ואנא ייבא סבא קאימנא קמייכו לאתערא מלין אלין קמו אינון כמאן דאתער משינתיה ואשתטחו קמיה ולא הוּו יכלין למללא לבתר שעתא בכו:</p>
<p>פתח רבי חייא ואמר "שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך וגו'". "שימני כחותם", בשעה שנדבקה כנסת ישראל בבעלה, היא אמרה "שימני כחותם על לבך", דרך החותם. כיון שנדבק באותו המקום שנדבק, משאיר בו את כל דיוקנו. אף על גב שאותו החותם הולך כאן וכאן ולא עומד שם ועובר ממנו, כל דיוקנו משאיר שם ושם עומד. כמו כן כאן אמרה כנסת ישראל, כיון שנדבקתי בך, כל דיוקני יהיה חקוק בך, שאף על גב שאלך לכאן ולכאן, תמצא את דיוקני חקוק בך ותזכור אותי.</p>	<p>פתח רבי חייא ואמר (שיר ח ה) שימני כחותם⁴⁸³³ על לבך כחותם על זרועך וגו' שימני כחותם בשעתא דאתדבק⁴⁸³⁴ כנסת ישראל בבעלה אידי אמרת שימני כחותם⁴⁸³⁵ ארחא דחותם כיון דאתדבק בההוא אתר דאתדבק ושביקן (שוי) ביה כל דיוקניה אף על גב דההוא חותם אזיל הכא והכא ולא קיימא תמן והא אתעבר מניה כל דיוקניה שביק תמן ותמן קיימא אוף הכי (ק)אמרת וכנסת ישראל כיון דאתדבקנא בך כל דיוקני ליהוי חקיק בך דאף על גב דאזיל⁴⁸³⁶ הכא או הכא תשכח דיוקני חקיק בך ותדכר לי:</p>
<p>"וכחותם על זרועך", כמו שנאמר "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". כמו כן כאן, יהיה דיוקני חקוק שם, ולכן אהיה דבוקה בך לעולמים ולא אשתכח ממך. "כי עזה כמות אהבה", חזקה כמות אהבה בחזק. חזק כמו אותו מקום ששורה בו המות, אהבה אותו מקום שנקרא אהבת עולם.</p>	<p>וכחותם על זרועך [כמה] (כיון) דכתיב (שם ב ו) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני אוף הכי תהא דיוקני חקיק תמן ובכך אהא בך מתדבקא לעלמין ולא אתנשי מינד כי עזה כמות אהבה תקיפא וכמות אהבה בתוקפא תקיף כההוא אתר דשריא ביה מותא אהבה ההוא אתר דאקרי אהבת עולם⁴⁸³⁷:</p>
<p>"קשה כשאול קנאה", כמו כן כאן,</p>	<p>קשה כשאול קנאה אוף הכי דהא אלין שמהן</p>

⁴⁸³⁰ ר"ל הלוחות היו נתונים מב' ה' ה' שהם בינה ומלכות (זהר הרקיע).

⁴⁸³¹ עי' שעה"כ (נפילת אפים דרוש ה): כמ"ש ועבד הלוי הוא דהיינו בינה.

⁴⁸³² פי' ע"כ מר' ייבא סבא (זהר הרקיע).

⁴⁸³³ בכל דבר שבקדושה וכן כל אור עליון אשר יורד ומתגלה למטה, הנה גם אחר שחוזר ומסתלק ועולה למעלה, הנה נשאר רושם אור ממנו בהמקום שהיה שם, ועל אותה הרשימו הנה הוא סוד מה שכתוב (ש"ה"ש ח ו) שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך (כללים ח"ב ז ע"ב), עי' ח"א רמד סע"ב (ביאורים ח"ב לו ע"ג).

⁴⁸³⁴ דאתדבקא (דפ"ו).

⁴⁸³⁵ ויחי רמד ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁸³⁶ דאיזיל (דפ"ו).

⁴⁸³⁷ עי' ח"ג רסג ע"ב: אהבת עולם דא רזא דעלמא תתאה.

ספר שמות

<p>מההוא סמרא אינון רשפיה רשפי אש מאן אינון רשפין⁴⁸³⁸ אלין אינון אבנין ומרגלן טבאן דאתילידו מההוא אש שלהבת יה מההוא שלהובא⁴⁸³⁹ דנפקא מעלמא עלאה ואתאחדא בכנסת ישראל למהוי כלא חד יהודא ואנון (דאנון) הא אהבה ורשפין דשלהובא דלכא אבתרך יהא רעוא דדיוקנא דילן תהא חקוקה בלבך כמה דדיוקנא דילך חקוק בלבן נשק לון וברוך לון ואזלו:</p>	<p>שהרי אלו השמות, הם מאותו הצד. "רשפיה רשפי אש", מה הם רשפי אש הללו, אותם האבנים והמרגליות טובות שנולדו מאותה אש. שלהבת יה, מאותה שלהבת שיוצאת מן העולם העליון ונאחזה בכנסת ישראל, להיות הכל יחוד אחד. ואנו, הרי אהבה ורשפי שלהבת של הלב אחריו, יהי רצון שהדמות שלנו יהיה חקוק בלבך כמו שהדמות שלך חקוק בלבנו, נשק אותם וברך אותם והלכו.</p>
<p>כד מטו לגבי דרבי שמעון וסחו ליה כל מה דאירע לון חדי ותווה אמר זכאין אתון דזכיתון לכל האי ומה הויתון בהדי אריא עלאה גיבר תקיף דלא הוו כמה גיברין לגביה כלום ולא ידעתון לאשתמודעא ליה מיד תוהנא איך אשתזבתון מעונשא דיליה אלא קודשא בריך הוא בעא לשזבא לכון קרא עליהו (משלי ד יח) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום (שם יב) בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר עד כאן מן רב ייבא סבא:</p>	<p>כשהגיעו אצל רבי שמעון וספרו לו כל מה שקרה להם, שמח ותמה, ואמר אשריכם שזכיתם לכל זה. ומה הייתם עם האריה העליון גיבור חזק, שכמה גיבורים לא היו לגביו כלום, ולא ידעתם להכיר אותו מיד, תמהתי איך נצלתם מענשו. אלא שהקדוש ברוך הוא רצה להצילכם, קרא עליהם "וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום". "בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל". "ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר". עד כאן מן רב ייבא סבא.</p>
<p>רעיא מהימנא:</p>	
<p>⁴⁸⁴⁰ וכי ינצו אנשים (שמות כא כב) אלין מיכאל וס"מ ונגפו אשה הרה דא כנסת ישראל ויצאו ילדיה בגלותא ענוש יענש דא ס"מ כאשר ישית עליו בעל האשה דא קודשא בריך הוא:</p>	<p>"וכי ינצו אנשים" אלו מיכאל וס"מ. "ונגפו אשה הרה", זו כנסת ישראל. "ויצאו ילדיה", בגלות. "ענוש יענש" זה ס"מ כאשר ישית עליו בעל האשה זה הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>פקודא⁴⁸⁴¹ בתר דא להשיב אבדה ואבתריה להשיב הגזל אמר בוצינא קדישא קודשא בריך הוא עתיד לאהדרא לך אבדה דאבדת בגין ערב רב ודא כלה⁴⁸⁴² דילך⁴⁸⁴³ דבזמנא דעבדו ערב רב</p>	<p>מצוה אחרי זה להשיב אבידה, ואחריה להשיב הגזל. אמר הנר הקדוש, הקדוש ברוך הוא עתיד להחזיר לך את האבדה שאבדת בגלל הערב רב, וזו</p>

⁴⁸³⁸ רשפי (דפ"ו).

⁴⁸³⁹ ח"א רמה ע"א ואולי כי שם י"ה הזה הנה הוא נמשך מהו"ה בניקוד אלהים שבבינה ועי' פ' ויקרא י' סע"ב אותיותיו ונקודותיו גימ' צ"ו שהוא במספר קטן ט"ו וכן במספר גדול הם ט"ו מאות ומכ"ז הנה נמשך השם י"ה שהוא ט"ו והשם י"ה הזה הוא בפנימית הגבו' דז"א כמ"ש בשמות פ"ג וע"ש פ"ו והוא נמשך מהו"ה בניקוד אלהים שבבינה וכן אותו הו"ה בניקוד אלהים הנה הוא נמשך ע"ד הנזכר מהשם י"ה שבחכמה כמ"ש בפ' ויקרא שם י' סע"ב (לש"ו).

⁴⁸⁴⁰ מ (הערת הזהר).

⁴⁸⁴¹ מא (הערת הזהר).

⁴⁸⁴² מלכות (יהל אור).

⁴⁸⁴³ נקראת כלת משה כמ"ש שאמרה שבת לכל נתת בן זוג וכו' והוא כמ"ש בתיקו"ז (קמד ע"ב) והכי שכינתא אשתמודעת בד' גוונין כו' אימא תתאה נטלת שוקא ימינא כו', והן הז' ימי בראשית דיום ראשון אשתתף בעובדא עם יום רביעי, דיום ראשון אור וכן יום ד'. וכן בכלום. וכמש"ש בתיקון מ"ב. והוא חסד ונצח וכן בכלום, לבד שבת, בינה, שהוא הדעת דאשתתף בז"ת, והוא השבת, דרגא דמשה, שלכן נתנה תורה ביום שבת, וע"י משה. וכ"י בת זוגו, והיא כלה דיליה. ואבדה ע"י ע"ר, שהן כנגד הדעת, וכן חשבון ערב רב [כחשבון דעת], וז"ש לקמן דף קטו, דבתחלה לא היה אלא

ספר שמות

<p>ית עגלא נפלת כלה דילך הדא הוא דכתיב (שמות לב יט) וישלך מידו את הלחת:</p>	<p>הכלה שלך, שבזמן שעשו הערב רב את העגל, יצאה הכלה שלך, זהו שנאמר "וישלך מידו את הלוחות".</p>
<p>ונאמר בך "לך רד" שם נרמזה ירידה שלך לגלות הרביעית לך</p>	<p>ונאמר בך "לך רד" שם נרמזה ירידה שלך לגלות הרביעית לך</p>
<p>קיד/ב</p>	
<p>רעיא מהימנא:</p>	
<p>[כגון] (בגלותא כד"א) (בראשית יב א) לך לך מארצך וגו' הכא [שי] 4847 (תא שמע) (איוב לג כט) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר 4848 הכא קא רמיז לך לך תלת 4849 זמנין 4850 (בגלגולא) בגלותא רביעאה ורדו בגין בת יחידה כלה דילך [דנפלת] (דנפלה) הדא הוא דכתיב (עמוס ה ב) נפלה 4851 לא תוסיף קום ומיד דאנת נחית 4852 בגיניה תקום עלך והאי (איהו השבת אברה והאי אורייתא דאתגליא 4853 על ידך האי) איהו השבת אברה דילך דלאו למננא אתגליא [לך] אורייתא</p>	<p>כמו "לך לך מארצך וגו'" כאן [אות] ש' "הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר". כאן רומז "לך לך" שלש פעמים, בגלות רביעית "רד" בשביל בת יחידה הכלה שלך שנפלה, זהו שנאמר "נפלה לא תוסיף קום". ומיד שאתה יורד בשבילה, תקום עליך וזו היא השבת האברה שלך, שלא לחנם נגלתה לך תורה יותר מכל ישראל, ועלתה אליך כמו מי הבאר שעלו אליך ולא לאבות ולא לאיש, שהרי הבאר מכירה את אדוניה. ועל התורה הזו נאמר "ומשם</p>

באילנא דטור' כו', וישראל עם ע"ר, שהכל קאי על ישראל, שבגינם אבד, והוא הדעת באתפשטותיה למטה, שהוא הדעת טור'. אבל לע"ל, וישכן ישראל בטח, בדד עין יעקב, ויתמחון מעלמא, ויחזור במדרגת בן, בן י"ה, הדעת במקומו, והוא תיובתא לבינה, תשובה, והכל בדעת (יהל אור).

4844 ר"ל דכתיב לך רד לך בגלותא, ורד נחיתו והשפלה בגלותא בת"ח כמ"ש (יהל אור).
4845 שמתלבש בת"ח בכל דרא והן בגלות יותר, כמ"ש בסוטה יראי חטא ימאסו וסר מרע משתולל כו', וכ"ז הוא גלות דיליה (יהל אור). וזהו מדה כנגד מדה, שקירב הערב רב, ולך יהיו גדופים, וכמ"ש בזהר והן הן רישא דעמא (יהל אור).

4846 ר"ל לך שאמר לו ה' ית', אמר לו על גלות הרביעי, שע"י שבירת הלוחות צריך לילך בגלות הזה, רד ג"כ בגלות כנ"ל רמיז נחיתו דילך (יהל אור).

4847 ר"ל מארצך וממולדתך ומבית אביך הן ג' גלגולים בג' אבות, שהן ש' של משה כמ"ש בתז"ח, והן נגד ג' אותיות של השם יק"ו, חג"ת, שכנגדן ג' גלות, וד' גלגול דמשה עצמו מ"ה דמשה מלכות, שכנגדו גלות הרביעי (יהל אור).

4848 בג' אבהן, כמ"ש שג' גליות היו בג' אבהן ונגאלו בזכותן, אבל גלות הזה במשה, ואין נגאלין אלא בזכות התורה. "עם גבר" שהוא גבר שדרכו נסתרה ולא ידע איש כו' (כמ"ש בפ' בראשית) (יהל אור). גבר ראשי תיבות גומלי חסדים, ביישנים, רחמנים היינו חג"ת, ג"מ אברהם חסד, ביישנים יצחק כדאיתא במדרש עבד משכיל ימשול בבן מביש זה אליעזר ביצחק, ולכן נקרא בייש, דאזיל סומקא ואתי חוורא, רחמנים דא יעקב רחמים, נמצא מרומז בג' גליות הנ"ל, וגם מרומז גלות רביעי דמשה עם גבר, היינו עם משה דכתיב לגבר אשר דרכו נסתרה, ובמשה כתיב ולא ידע איש את קבורתו, וענין נ' זמנין, נ' דורות. שמענו ממנו, דור שאין בו הארת משה רבינו ע"ה לא נכלל בחשבון נ' דורות, וזהו אריכות הגלות (יהל אור).
4849 נ' (דפ"א יהל אור).

4850 אתפשטותיה נ' זימנין לקבל אורייתא דניתנה לנ' יום להגיע לשער הנ', וכן עתה עד לעתיד לבא כמ"ש ל' קטו ע"ב, ומאן גרים דא א' אחד כו', והוא הניתן למשה ג"כ במתן תורה, אלא שאבדה בנחיתו דיליה, שירד למטה התפשטות הדעת מ"ט שערי בינה, וזהו אלף חולקין דאתנטיל מיניה אלף אכסדראין, אל"ף רבתי, אלף בינה, שהוא א', ונשאר א' זוטא, וזהו אריכות הגלות, שלא מוצא במי להתגלגל ונתארך, ולכן יציאת הגלות תליא בלימוד הקבלה, אורייתא דמשה (יהל אור). ר"ל גימ' לך, והן נ' דורות שמתעכבין בגלות, כי הקץ הוא במספר שני הדורות כמ"ש בפ"ב דעדיות (יהל אור עיי"ש אריכות).

4851 ר"ל, נ' הוא נפלה, כמ"ש למה לא נאמר נ' באשרי (יהל אור).

4852 וז"ש הקם תקים, כמ"ש לקמן (יהל אור).

4853 עי' אריכות ביהל אור.

ספר שמות

<p>(על ידך) יתיר מכל ישראל ואסתלקת לגבך כמיא דבאר⁴⁸⁵⁴ דאסתלקו לגבך ולא לאבהן ולא לבר נש דהא באר מכרת אדוניה⁴⁸⁵⁵ ואורייתא דא אתמר עלה (במדבר כא יז) ומשם בארה היא הבאר וגו' הבאר היא מליא ולא נפקין מימיו לבר ואיהו באר דימא⁴⁸⁵⁶ דאורייתא [דאפיקן] (ד)כל מיין וכל מיין דעלמא עאלין ביה ולא נפקין מימיו לבר:</p>	<p>בארה היא הבאר וגו'". הבאר היא מלאה ולא יוצאים מימיה החוצה. והיא באר שים התורה שמוציאה כל המים, וכל המים של העולם נכנסים בה, ולא יוצאים מימיה החוצה.</p>
<p>ואיהו [באר דאפילו] (דאי אפילו) כל בני עלמא שאבין [מיניה] (היה) מיא ואפילו כל ענני עלמא לא חסרין מניה אפילו כחוט השערה בגין דבאר דא לית ליה סוף יתיר עמוק הוא מדאורייתא דאתמר בה (איוב יא ט) ורחבה מני ים [ובכד] (ובירא) דיליה ומאן דשאבי מניה [מיא] איהו בלע [כל מימין] [כל חכמתין]⁴⁸⁵⁷ דעלמא כל שכן באר עצמו:</p>	<p>והיא הבאר שאפילו כל בני העולם שואבים ממנה מים, ואפילו כל ענני העולם לא חסרים ממנה, אפילו כחוט השערה, משום שבאר זו אין לה סוף. יותר עמוקה היא מן התורה שנאמר בה "ורחבה מני ים". ובכד שלו מי ששואב ממנה מים, הוא כולע כל מימות וכל חכמות, כל שכן הבאר עצמה.</p>
<p>וכן [בך] עתיד קודשא בריך הוא לאהדרא לך גזל דילך דאיהו מטה דאתמר ביה (ש"ב כג כא) ויגזול את החנית⁴⁸⁵⁸ מיד המצרי [דעלך] (ועלך) אתמר (שמות ב יט) איש מצרי ובגלותא דילך ובגלגולא דילך יפריש לך ערי מקלט לשזבא מכמה דרדפין אבתרך דלית להון סוף:</p>	<p>וכן עתיד הקדוש ברוך הוא להחזיר לך את הגזל שלך, שהוא המטה, שנאמר בו "ויגזול את החנית מיד המצרי", שעליך נאמר "איש מצרי". ובגלות שלך ובגלגול שלך יפריש לך ערי מקלט, להינצל מכמה שרודפים אחריך שאין להם סוף.</p>
<p>והאי איהו פקודא⁴⁸⁵⁹ [מב] חד(א) להפריש ערי מקלט למאן דקטל⁴⁸⁶⁰ בגין ההוא מצרי דקטלת במצרים⁴⁸⁶¹ דתמן הוה נחש הקדמוני וכל משרייתיה דהו סחרין ליה וקטלת ליה [קודם] (בלא) זמניה ולא דחלת [מרדפין⁴⁸⁶²] דיליה דבכמה [אתרין] (רדפין) רדפו אבתרך [ב]כמה נשין [בנערותך דאינון] נעמה ואגר"ת לילי"ת</p>	<p>וזוהי מצוה אחת להפריש ערי מקלט למי שהרג, בגלל אותו המצרי שהרגת במצרים, ששם היה נחש הקדמוני וכל מחנות שהיו מקיפים אותו. והרגת אותו בלי זמנו, ולא פחדת מהרודפים שלו, שבכמה מקומות רדפו אחריך. כמה נשים בנערותך, שהן נעמ"ה אגר"ת לילי"ת שחורה, והקדוש ברוך הוא נתן</p>

⁴⁸⁵⁴ הבאר היא נביעו דבאר מים חיים, מים קדושים, מים מתיקין, ממבוע דאור א"ס (דע"ה ח"ב קכח ע"ב), ומהמלכות דאצילות עצמו, ועי' עוד ח"ג קפא ע"ב (שם קכט ע"ב) וכן ח"ג קפג ע"ב (שם קל ע"ג).

⁴⁸⁵⁵ באר היא בת מלך דאצילות, ועי' תיקו"ז ריש תיקון כב דיתיב על מגדלא והיא מים דאין להם סוף, כמ"ש ברע"מ פנחס, והתורה היא בבריאיה ימא דאורייתא, מדרגא דבינה דמקנן שם, והאי באר אמלי לה, ולא יהבין הבת מלך אלא למשה, כמש"ש בארוכה, והוא אדוניה איש האלקים זוגא דדעת כנ"ל, וז"ש יתיר עמוק מדאורייתא כו' מני ים הנ"ל (יהל אור).

⁴⁸⁵⁶ מיא (דפ"ק).

⁴⁸⁵⁷ כל חכמתין (נוסף בדפ"ו).

⁴⁸⁵⁸ כמ"ש בר"פ בראשית (יהל אור). עי' ח"א ו ע"ב (לש"ו).

⁴⁸⁵⁹ מב (הערת הזהר).

⁴⁸⁶⁰ דקטיר (דפ"ו).

⁴⁸⁶¹ מרע"ה הוא גלגולו של הבל בן אדם הראשון והמצרי שהרג היה קין אחיו ולכן הרגו בשם המפורש של שם מ"ב. כדי להעלות נפשו ולתקנו בתוך הקדושה אמנם עדין לא היה ראוי לזה ולא נגמר זמנו להתקן. והרגו קודם הזמן הראוי לו ונמצא שהרגו שלא כדין אלא שהיה בשוגג כי נתכוון לטובתו. והיה צריך לנוס אל ערי מקלט. ולכן ניתן לו מצוה זו של הפרשה ערי מקלט ליחשב לו כאילו נס אל ערי המקלט ונתכפר לו כמו שביארנו שם בפסוקים ההם ובפסוק ואשר לו צדה כו' (שער מאמרי רשב"י).

⁴⁸⁶² מרודפין (דפ"ו).

ספר שמות

<p>לך ערי מקלט להינצל מהן, והם שערי תשובה.</p>	<p>(אגרת לילית) אוכמא וקודשא בריך הוא יהיב לך ערי מקלט⁴⁸⁶³ לאשתזבא מנהון ואינון שערי תשובה:</p>
<p>משום שאתה בן יה, בן של אבא ואמא. אחר שחזרת בה"א בתשובה, עלית לבינה, יה"ו, עץ החיים. ובגללה זכית לאות ה', משום שהכנסת את עצמך אחריה בתשובה, להחזירה לרבונך, ולהעלותה מהגלות, ולא שתקבל אתה שר.</p>	<p>בגין דאת בן יה ברא דאבא ודאמא בתר דהדרת ובהא⁴⁸⁶⁴ בתיובתא אסתלקת בבינה יה"ו⁴⁸⁶⁵ אילנא דחיי ובגינה את זכי לאת ה' בגין דאעילת גרמך אבתרהא בתיובתא לאהדרא לה למרך ולסלקא לה מגלותא ולא לקבלא אנת אגרא⁴⁸⁶⁶:</p>
<p>והקדוש ברוך הוא שם את שמו בך, ומשום שמחשבתך היתה לעילת העילות, שם בך מחשבתו, שהיא יו"ד ה"א וא"ו ה"א, ועלת העלות הוא מיחד את האותיות הללו בך, כדי להכיר אותו באותיות הללו.</p>	<p>וקודשא בריך הוא שוי שמיא בך ובגין דמחשבה דילך הות לעלת העלות שוי בך מחשבתיה דאיהי יו"ד ה"א וא"ו ה"א⁴⁸⁶⁷ ועלת העלות איהו מיחד אלין אתוון בך לאשתמודעא ליה באלין אתוון:</p>
<p>ומשום שאתה היית גומל חסד עם השכינה, שכל המצוות שלך לקיים, איזהו חסיד המתחסד עם קונו. נתן לך מדת החסד, ומשום שמרת מצוות לא תעשה, והיה לך להתגבר על יצרך, לקשר אותו תחת ידך, ולא השתדלת במצוה הזו אלא לקשר את סמא"ל תחת ידו של הקדוש ברוך הוא, ובת זוגו, שהיא שפחה רעה תחת יד גברתה. אותם ואת כל הממונים והמחנות שלהם, הקדוש ברוך הוא נתן לך את מדת גבורתו, להיות בעורך, שיתחלחלו ויפחדו ממך סמא"ל ובת זוגו וכל הממונים והמחנות שלהם, ויהיו קשורים בשלשלאות תחת ידך.</p>	<p>ובגין דא[ת] הוית גומל חסד עם שכינתא דכל פקודין דילך לקיימא איזהו חסיד המתחסד עם קונו יהב לך מדת חסד ובגין דנטרת פקודין דלא תעשה והוה לך לאתגברא על יצרך למקשר ליה תחות ירך ולא אשתדלת בהאי פקודא אלא לקשרא סמא"ל תחות ידא דקודשא בריך הוא ובת זוגיה⁴⁸⁶⁸ דאיהי שפחתא בישא תחות יד גבירתה⁴⁸⁶⁹ לון ולכל ממנן ולכל משריין דלהון קודשא בריך הוא יהב לך מדת גבורה [דיליה] למהוי בסיעתך דיתחלחלון וידחלון מינך סמא"ל ובת זוגיה וכל ממנן ומשריין דלהון ויהון קשורים [בשלשלאין] (בשלשולא)⁴⁸⁷⁰ תחות ירך:</p>
<p>ומשום שחזרת בתשובה באות הברית, ירדה בינה, יה"ו, להתחבר בצדיק, בשבילך הקדוש ברוך הוא נותן לך אות ברית, צדיק שלו. ומשום שבמחשבה טובה עשית את הכל, כך ירד שם המפרש של רבונך עליך, ומשם</p>	<p>ובגין דהדרת בתיובתא⁴⁸⁷¹ באות ברית נחית בינה יה"ו לאתחברא לך [נ"א ליה] בצדיק בגינך קודשא בריך הוא יהיב לך אות ברית צדיק דיליה ובגין דבמחשבה⁴⁸⁷² טובה עבדת כלא הכי נחית שמא מפרש [דמארך] (דמרך) עלך ומתמן [ורשומא ד]נחית עלך:</p>

⁴⁸⁶³ עי' ספר הגלגולים פרק לג (לש"ו).

⁴⁸⁶⁴ בה"א (דפ"ו).

⁴⁸⁶⁵ כאן אמר כי משה סליק עד בינה ורז"ל אמרו במדרש על פסוק וראית את אחורי מלמד שהראהו קשר של תפלין ולא יותר אבל זה יובן במה שהודעתך כי לאה היא הנקראת קשר תפלה של ראש והיא עצמה מלכות של בינה (שער מאמרי רשב"י).

⁴⁸⁶⁶ עי' בהגר"א בתיקו"ז ב ע"ד: דעסקין באורייתא לשמה - ר"ל בשביל השכינה.

⁴⁸⁶⁷ עי' תיקו"ז יט ע"א: יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו ארח אצילות איהו שקיו דאילנא.

⁴⁸⁶⁸ של סמא"ל.

⁴⁸⁶⁹ גבירתא (דפ"ו).

⁴⁸⁷⁰ בשלשלאי (דפ"ו).

⁴⁸⁷¹ עי' אריכות ביהל אור.

⁴⁸⁷² דמחשבה (דפ"ו).

ספר שמות

<p>[אנת משתדל] ובגין דאנת תשתדלו (אנת תשתדל) בכל יומא בתרין שפון דילך בצלותא לשבחה למרך באדני שפתי תפתח (תהלים נא יז) בתרין ושפון (שפיותן) דילך בנביאים וכתובים ובכלא (בכל) מיני זמר ונגון בצלותא קודשא בריך הוא נחית לון בשפון דילך כל שכן (ד)דרגא דילך עמודא דאמצעיתא וביה אשתדלת בכל יומין דילך בקשוט קודשא בריך הוא ויהביהו (יהבה) לך לסלקא לך [בה] [ביה] בתורת אמת כלילא מכל מדות ואתון בשמא מפרש בד' אתון:</p>	<p>והרושם שירד עליך. אתה תשתדל בכל יום בשתי השפתיים שלך בתפלה, לשבח את רבונך ב"אדני שפתי תפתח", בשתי השפתיים שלך, בנביאים ובכתובים, ובכל מיני זמר ונגון בתפלה, הקדוש ברוך הוא מוריד אותם בשפתיים שלך. כל שכן הדרגה שלך, עמוד האמצעי, ובו השתדלת בכל ימך באמת, הקדוש ברוך הוא נתן אותו לך, להעלות אותך בו בתורת אמת, כלולה מכל המדות והאותיות, בשם המפרש בארבע האותיות.</p>
<p>דקדם דחזרת בתשובתא</p>	<p>שקדם שחזרת בתשובה,</p>
<p>קמו/א</p>	
<p>רעיא מהימנא:</p>	
<p>לא הוית אלא באילנא דטוב ורע⁴⁸⁷³ עבד ונער הוה שמך בקדמיתא (שמות ב ו) והנה נער בוכה עבד נאמן הדא הוא דכתיב (במדבר יב ז) לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא והוא רע שותפא דעבד (טוב) גרם לך למחטי בסלע בגין דמטה דאתמסר (לך⁴⁸⁷⁴ הוה דאילנא) [בידך⁴⁸⁷⁵ הוא אינלא] דטוב ורע⁴⁸⁷⁶ מטטרו"ן טוב סמא"ל רע⁴⁸⁷⁷:</p>	<p>לא היית אלא בעץ של טוב ורע, עבד ונער היה שמך בתחילה. "והנה נער בכה", עבד נאמן, זהו שנאמר "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא". ואותו הרע, השותף של העבד, גרם לך לחטא בסלע, משום שהמטה שנמסר לך בידך, היה של העץ טוב ורע, מטטרו"ן טוב, סמא"ל רע.</p>
<p>וכען דחזרת⁴⁸⁷⁸ בתשובתא ואתדבקת באילנא דחיי הא נפקת מעבד ואתהדרת בן לקודשא בריך הוא ומטה דאתמסר בידך הוא [נ"א יהא] עץ חיים ו' דאיהו בן י"ה ו[ת]יעול במ"ט אנפין דילך [דאורייתא] (באורייתא) ויתעבד מוט⁴⁸⁷⁹ ויתקיים בך (תהלים נה כג) לא יתן לעולם מוט לצדיק⁴⁸⁸⁰ מ"ט אנפין מ"ט אתון [דשמע] (משמע) ישראל</p>	<p>וכשם שחזרת בתשובה ונדבקת בעץ החיים, הרי יצאת מעבד והפכת להיות בן לקדוש ברוך הוא, והמטה שנמסר בידך יהיה עץ החיים, ו', שהוא בן י"ה, ותכנס בארבעים ותשעה הפנים שלך בתורה, ויעשה מוט. ויתקיים בך "לא יתן לעולם מוט לצדיק". ארבעים ותשעה פנים, ארבעים ותשע אותיות של שמע</p>

⁴⁸⁷³ ר"ל במט"ט (יהל אור). עי' דע"ה ח"א נג ע"ב.
⁴⁸⁷⁴ שהוא מ"ט פנים טהור מ"ט פנים טמא, משא"כ שער הנ' שאין נגדו, ושם עלמא דחירו (יהל אור). עי' תיקון ז' (תיקון ס דף קט ע"א ובתיקון כא מדף מג עד דף מו) בהגר"א שם ע"ש כל הענין. וב' המטות, שניהם הם על יסוד דז"א, וכשהוא בגדלות אז הוא בסוד לויתן נחש בריח, שמשמש באור הדעת עלאה המברח מן הקצה אל הקצה, אבל כשהוא בקטנות אז הוא משתמש ע"י מט"ט וכמ"ש בתיקון ס' שם (דע"ה ח"ב קכח ע"א) ועי' דע"ה ח"ב קכט ע"ב.
⁴⁸⁷⁵ ע"י ההכאה נעשה בידו (דע"ה ח"ב קלג ע"א).
⁴⁸⁷⁶ תיקון צ ע"ב (הערת הזרה).
⁴⁸⁷⁷ ר"ל שהרע כרוך סביבו (דע"ה ח"ב קלג ע"א).
⁴⁸⁷⁸ ר"ל בגלות האחרון שיפדו ע"י התשובה, שגאולה הראשונה לא היתה ע"י התשובה ומע"ט, היתה במנוסה מסטרא דעבד, שלא היה להם שטר חירות. אבל גלות האחרון שיצאו ממנו ע"י תשובה ומע"ט, יצאו מסטרא דבן כמ"ש בתז"ח (יהל אור).
⁴⁸⁷⁹ החקיקה היה מסוד הארחא עלאה דפלגותא דשערי, רזא דמתקלא, שהוא לויתן נחש בריח, סוד שורש נשמת משה רבינו ע"ה, סוד הדעת, והוא סוד המטה שהוא האות ו' דשם הויה ב"ה (דע"ה ח"ב קלב ע"א), אלולא אותו החטא היה נכנס משה לארץ ישראל והיה חוזר העולם לתיקונו מאז ולהלאה כמו בתיקון העתידי (וכמבואר בתיקונים מדף מב עד דף מז בארוכה, וכן בתז"ח דף ז ע"ד ח ע"א י ע"ד, וברע"מ משפטים קטו ע"א, ופ' תצא רעט ע"ב, וע' עוד בהגר"א ביהל אור פקודי דף לד ודף לה (דע"ה ח"ב קל ע"א).
⁴⁸⁸⁰ ר"ל לא יתן מ"ט לצדיק בעבור הוא"ו שבמוט (יהל אור).

ספר שמות

<p>ואברוך שם שית תיבין דיחודא עלאה ו' עלאה תפארת שית תיבין תניינן דברוך שם ו' תניינא צדיק⁴⁸⁸¹ מ"ט [דאמצעיתא] (באמצעיתא) א⁴⁸⁸² וישאוהו במוט בשנים בלא וא"ו באמצעיתא איהו מ"ט (נ"א בלא א' דאמצעיתא דו"ו) (משלי כה כו) וצדיק מ"ט לפני רשע ומאן גרע דא א' אחד מחמשים דחמשיין תרעין ואתיהיבו (דיהבו) לך חסר חד כמה דאוקמוה מארי מתניתין חמשים שערי בינה נמסרו למשה חוץ מאחד והאי איהו א' דחסר מחמשיין ואשתאר מ"ט ודא גרים לך צדיק מ"ט לפני רשע מאי רשע דא סמא"ל:</p>	<p>ישראל וברוך שם. שש תבות של היחוד העליון, ו' עליונה, תפארת. שש תבות שניות של ברוך שם, ו' שני, צדיק. מ"ט, שבאמצע א' וישאוהו במוט בשנים", בלא וא"ו באמצע הוא מ"ט (בלא א' האמצעית של ו"ו) "וצדיק מ"ט לפני רשע". ומי חיסר את זה, א', אחד מחמשים, שחמשים שערים נתנו לך חסר אחד, כמו שבארו בעלי המשנה (ר"ה כא ע"ב), חמשים שערי בינה נמסרו למשה חוץ מאחד, וזהו א' שחסר מחמשים, ונשארו מ"ט, וזה גרם לך "צדיק מ"ט לפני רשע", מי הרשע, זה סמא"ל.</p>
<p>והאי איהו מ"ט מן מטה דילך דאתמר ביה (שמות יז ט) ומטה האלהים בידי דמשה אחרא אית לך⁴⁸⁸³ ומטה דילך הוא מטה דמשה⁴⁸⁸⁴ ובגין דא [א' מטה דילך] דאיהי בינה⁴⁸⁸⁵ חוזרת לך כמה דאוקמוה במתניתין אלף בינה דחזרת [לך בתיובתא] ובך בתיבובתא ותיעולו (בך בתיבובתא תיעול) בין ו"ו ואתעביד וא"ו לקיים בך⁴⁸⁸⁶ [ובישראל] ולישראל (ולישאל) (ישעיה נד ו) וברחמים גדולים אקבצך (ירמיה לא ח) ובתחנונים אובילים⁴⁸⁸⁷ מתמן ואילך יתקיים בך לא יתן לעולם מוט לצדיק:</p>	<p>וזהו מ"ט מהמטה שלך, שנאמר בו "ומטה האלהים בידי". המטה שלך הוא המטה של משה, ולכן א', מטה שלך, שהיא בינה, חוזרת לך, כמו שבארוה במשנה, אלף בינה, שהיא חוזרת לך בתשובה, ותכנס בין ו"ו ותעשה וא"ו, לקיים בך ובישראל "וברחמים גדולים אקבצך", "ובתחנונים אובילים", משם ואילך יתקיים בך "לא יתן לעולם מוט לצדיק".</p>
<p>בההוא זמנא יתקיימו בך תריין פקודין חד (דברים כב ד) הקם תקים עמו תניינא (שמות כג ה) עזוב תעזוב עמו הקם עם ו' עלאה⁴⁸⁸⁸ (ו) משיח ראשון תקים עם ו' תניינא⁴⁸⁸⁹ עמו דא בן עמרם⁴⁸⁹⁰ דסליקת לבינה דאיהי א'⁴⁸⁹¹:</p>	<p>באותו הזמן, יתקיימו בך שתי מצוות, אחת "הקם תקים עמו", שניה "עזב תעזוב עמו". הקם עם ו' עליונה, משיח ראשון, תקים עם ו' שניה, עמו, זה בן עמרם, שעלית לבינה, שהיא א'.</p>

⁴⁸⁸¹ דברוך הוא צדיק כמ"ש בתז"ח, והמלך שלמה ברוך, ושמע ישראל הוא ת"ת ישראל סבא (יהל אור).
⁴⁸⁸² ר"ל ב' ווי"ן הן מ"ט שבכללן הם מ"ט אותיות וא' באמצע הוא שער הנ' וחוזר ומפרש צדיק מט לפי שאינו רק מ"ט וב' ווי"ן הם בפירודא שאין דרגא דמשה ביניהן וכמש"ו הקם כו' בן עמרם דאיהו א' ואז הקם תקם (יהל אור). ר"ל שמ"ט שערים הוא מסטרא דבינה שנקרא אלף בינה, והיא מתפשטת בתוך ב' ווי"ן ונעשית וא"ו ובכ"ז עדיין אינו בשלימות דעיקר הא' שהוא שער א' שער החמשים שהוא בינה עצמה שנק' אלף כנ"ל שמ"ט שערים שלה הוא בסוד התפשטות שלה למטה ושער הנ' הוא בה, וז"ש פעם שמרע"ה הוא בעד"א ופעם אמרו שהוא בבינה והוא בסוד מ"ט שערים הנ"ל שעליו נאמר ותחסרהו מעט מאלהים שאלהים הוא בינה מעט הוא מ"ט ע' והן ע' אנפין ומ"ט אנפין הידועים וז"ש "וצדיק מ"ט וכו'" שהצדיק הוא יסוד עדיין מ"ט כו' בשביל שאין בו אלא מ"ט שערים כמש"ו (יהל אור).
⁴⁸⁸³ "דמטה אחרא אית לך" מוסגר בדרך אמת.
⁴⁸⁸⁴ עי' ע"ח שער הארת המוחין פרק ב.
⁴⁸⁸⁵ ר"ל שבפורקנא בתרייתא יתגלי ליה אילנא דחיי שער החמשים של בינה כנ"ל (יהל אור).
⁴⁸⁸⁶ ר"ל ו' ברחמים א' קבצך ו' בתחנונים הוא ר"ת וא"ו והוא וא"ו הנ"ל (יהל אור).
⁴⁸⁸⁷ ובתחנונים אובילים (מוסגר בדפ"ק).
⁴⁸⁸⁸ ת"ת (יהל אור).
⁴⁸⁸⁹ ומשיח אחרון (נוסף ביהל אור). צדיק (יהל אור).
⁴⁸⁹⁰ ר"ל עמ"ו אותיות עמרם (יהל אור).

ספר שמות

<p>ולמאן הקם תקים לאת ה' דנפלת באלף חמישאה בתר ע"ב וכמנין [מנין] עז"ב תעזב עמו עזוב ע"ב [ז"ו ודא ע"ב שמהן] [ז' ו' ודא ע' בשמהן] ויסע ויבא ויט⁴⁸⁹² דא וא"ו מן וה"י⁴⁸⁹³ תמן עזר ולא קימה והאי איהו עזוב תעזוב תמן (דברים יא יד) בעת"ו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך דאינון ישראל לקט שכחה ופאה (ויקרא יט י) לעני ולגר תעזוב אותם הכא אוליפנא:</p>	<p>ואת מי "הקם תקים" את אות ה', שנפלה באלף החמישי, אחר ע"ב, כמנין "עזוב" תעזוב עמו. "עזוב", ע"ב ז"ו, וזה שבעים ושנים שמות ויסע ויבא ויט, זה וא"ו מן וה"ו, שם עזר ולא קימה, וזהו "עזב תעזב" שם "בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך", שהם ישראל. לקט שכחה ופאה "לעני ולגר תעזוב אותם", כאן למדנו.</p>
<p>פקודא [מג] תליתאה וצריך לאחזרא עליהו דהא מסטרא דצדיק עני עזוב תעזוב (צדיק) עמו דא בן עמרם והאי איהו לעני ולגר תעזוב אותם גר אנת [כגוונא דקדמיתא] וכגוונא דאתמר כך בקדמיתא (בקדמיתא) עם עני (כדאתמר כך) (שמות יח ג) (כי) גר הייתי בארץ נכריה:</p>	<p>מצוה שלישית, וצריך לחזור עליהם, שהרי מצד הצדיק, עני "עזב תעזוב", צדיק. "עמו", זה בן עמרם, וזהו "לעני ולגר תעזוב אותם", גר אתה, כמו שנאמר כך בתחילה, עם עני "גר הייתי בארץ נכריה".</p>
<p>אבל [אקמה]⁴⁸⁹⁴ (אוקמוה) בדרגא דילך הקם ו' תתאה תקים עמו עם בן עמרם בדרגא עלאה דילך ותפארת במ"ה דילך שמא מפרש בשלימו בתר ק' ק' [ד]הקם תקים ובגין דא הקם תקים⁴⁸⁹⁵ אשתאר ותיסו (תם) מאי קא אחזי (בראשית כה כז) יעקב איש תם עמו עם בן עמרם יוקים הקם צדיק תקים תם:</p>	<p>אבל הקמה, בדרגה שלך, "הקם", ו' תחתונה. "תקים עמו", עם בן עמרם, בדרגה עליונה שלך. תפארת, במ"ה שלך, השם המפרש בשלמות, אחר כך, ק' ק' של "הקם תקים", נשאר תים, מה זה מראה "יעקב איש תם". "עמו", עם בן עמרם, יקים. "הקם", צדיק. "תקים", תם.</p>
<p>פקודא בתר דא לפדות עבד עברי ואמה העבריה ליעד אמה העבריה לדון בקנין עבד עברי הענק תעניק לו הדא הוא דכתיב (שמות כא ב) כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד [מאי שש שנים יעבד] ומאי קנין דיליה אלא בסתרי תורה מטטרו"ן עבד יהו"ה כליל שית סטרין⁴⁸⁹⁶ [נ"א שמהן] בחושבן⁴⁸⁹⁷ שית אתוון [דיליה] שית סדרי משנה ובהון אית ליה לבר נש למפלח למאריה למהוי ליה [עבד נמכר] ועבד למעבדו קנין כספו ימינא דאברהם חסד דרגא דיליה אורייתא מתמן אתיהיבת:</p>	<p>מצוה אחר, זו לפדות עבד עברי ואמה העבריה, ליעד אמה העבריה, לדון בקנין עבד עברי. "העניק תעניק לו", זהו שנאמר "כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד". מהן שש שנים יעבד, ומהו קנינו. אלא בסתרי תורה, מטטרו"ן, עבד ה', כולל ששה צדדים (שמות), בחשבון שש אותיותיו, ששה סדרי משנה, ובהן יש לאדם לעבוד לרבונו, להיות לו עבד נמכר, קנין כספו, שכסף ימין, שאברהם חסד הוא הדרגה שלו, התורה נתנה משם.</p>
<p>ומאן דאשתדל בה בגין לזכאה [בה] לעלמא דאתי אקרי קנין כספו עלמא דכסופא קנין על שם (שם יד יט) אל עליון קונה שמים וארץ (משלי ד ה) קנה חכמה קנה בינה [קנה לך ריבוי דברי תורה]</p>	<p>ומי שעוסק בה כדי לזכות לעולם הבא, נקרא קנין כספו, עולם הכסוף, קנין על שם "אל עליון קונה שמים וארץ", "קנה חכמה קנה בינה". קנה לך ריבוי דברי תורה, אחרי שקנה לו "גאולה</p>

⁴⁸⁹¹ ר"ל בו נשלם וא"ו והן ג' מדריגות בינה ת"ת יסוד, וא"ו, משה משיח ראשון משיח אחרון, ואמר
 עם ו' ר"ל עמו הוא אותיות עם ו' וקאי אשניהן אהקם ותקיים שניהם עם ו' (יהל אור).
⁴⁸⁹² עי' ח"א קח ע"ב.
⁴⁸⁹³ אנ"י וה"ו (נוסף ביהל אור). שהן ג' קשרים רישא ושרשא וכו' דכלילן כלא (יהל אור).
⁴⁸⁹⁴ הקמה (דפוס אמסטורדם).
⁴⁸⁹⁵ "ובגין דא הקם תקים" מוסגר בדפ"ק.
⁴⁸⁹⁶ צה ע"א (הערת הזהר).
⁴⁸⁹⁷ כחושבן (דפ"ו).

ספר שמות

<p>תהיה לו". יש שהוא קנוי לו לעולם, ויש שהוא קנוי לו לשש שנים. מי שהוא קנוי לו לעולם, נאמר בו "ורצע אדוניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם", אין עולם אלא עולמו</p>	<p>קנה לו דברי תורה רבוו בתר דקנה לו גאולה תהיה לו אית דאיהו קנוי ליה⁴⁸⁹⁸ לעולם ואית דאיהו קנוי ליה שית שנין מאן דאיהו קנוי ליה לעולם כתיב ביה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם לית עולם אלא עולמו</p>
קמ"ב	<p>של יובל, שהם חמשים, וזו קריאת שמע, ששם כ"ה אותיות, ערבית ושחרית, חמשים שערי בינה.</p>
<p>של יובל דאינון חמשיין⁴⁸⁹⁹ ודא קריאת שמע⁴⁹⁰⁰ דתמן כ"ה אותון ערבית ושחרית [חמשיין תרעין דבינה] [ג' שערי בינה]:</p>	<p>אחרי שמייחד בהם האדם את הקדוש ברוך הוא, שהוא עבד שלו, בעול תפלין על ראשו. ואזנו נרצעה ופתוחה לשמוע קריאת שמע, ששמע בכל לשון שאתה שומע, היינו משמעות.</p>
<p>בתר דמיחד בהון בר נש לקודשא בריך הוא דאיהו עבד דיליה בעול תפלין על רישיה ואזן דיליה⁴⁹⁰¹ רציעא פתיחא⁴⁹⁰² למשמע קריאת שמע [דשמע] בכל לשון שאתה שומע⁴⁹⁰³ דהיינו משמעות:</p>	<p>שמי שפדיונו תלוי בקריאת שמע, שהוא סוד של חמשים, אין לו פדיון על ידי אחר בגלגול, שרצוע הוא לרבנו. כאן לא נאמר "או דודו או בן דודו יגאלנו" שבתפלת האדם הוא כמו עבד, שנאמר בו "שש שנים יעבד", ואין עבודה אלא תפלה. "שש שנים יעבד", ג' ראשונות וג' אחרונות של שליח צבור, מוציא את האדם ידי חובתו, למי שלא יודע להתפלל בהם, שצדיק חי העולם נקרא בהם על שמו. בועז צדיק גואל קרוב ונאמן.</p>
<p>דמאן דפדיון דיליה תלויה בקריאת שמע דאיהו רזא דחמשיין לית [ליה] פדיון⁴⁹⁰⁴ על [יד] אחרא בגלגולא דמרוצע הוא למאריה הכא⁴⁹⁰⁵ לא אתמר⁴⁹⁰⁶ (ויקרא כה מט) או דודו או בן דודו יגאלנו דבצלוחא דבר נש איהו כעבד דאתמר ביה (תפלה) שש שנים יעבד ואין עבודה אלא תפלה שש שנים יעבד שלש ראשונות ושלש אחרונות⁴⁹⁰⁷ דשליח צבור אפיק ליה לבר נש ידי חובתו למאן דלא ידע לצלאה בהו דצדיק⁴⁹⁰⁸ חי עלמין⁴⁹⁰⁹ אתקרי בהו על שמיה בעי [נ"א בעז]⁴⁹¹⁰ צדיק גואל קרוב⁴⁹¹¹ [ונאמן] וותמן:</p>	<p>דמאן שפדיונו תלוי בקריאת שמע, שהוא סוד של חמשים, אין לו פדיון על ידי אחר בגלגול, שרצוע הוא לרבנו. כאן לא נאמר "או דודו או בן דודו יגאלנו" שבתפלת האדם הוא כמו עבד, שנאמר בו "שש שנים יעבד", ואין עבודה אלא תפלה. "שש שנים יעבד", ג' ראשונות וג' אחרונות של שליח צבור, מוציא את האדם ידי חובתו, למי שלא יודע להתפלל בהם, שצדיק חי העולם נקרא בהם על שמו. בועז צדיק גואל קרוב ונאמן.</p>

⁴⁸⁹⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁸⁹⁹ ר"ל נ' תרעין דבינה כמש"ו (יהל אור).

⁴⁹⁰⁰ ר"ל בק"ש ותפלה מרומז שני דרגין הנ"ל ר"ל דבק"ש הוא עבד נרצע שאין לו גאולה ע"י אחר שאין מוציא אותו אחר ידי חובתו אלא הוא בעצמו צריך לקרא אבל בתפילה מי שאינו בקי הש"ץ מוציא ידי חובתו, וק"ש הוא בדרגא דיובל נ' תרעין ואותו שעובד לעולם אין לו גאולה אבל בתפילה שהוא בדרגא דשש לפיכך יהיה לו גאולה ע"י אחר, ובשניהן הוא עבד בק"ש בעול תפלין וז"ש דאיהו עבד כו', וכן בתפילה עבד כמ"ש לקמן ואין עבודה כו' אלא שהן ב' מדרגות כנ"ל (יהל אור).

⁴⁹⁰¹ ר"ל שהוא נרצע והוא עובד לעולם כנ"ל (יהל אור).

⁴⁹⁰² שצריך שישמיע לאזניו משא"כ בתפילה (עי' מג"א סי' קא ובדברי רבינו שם וצ"ע) לפיכך בתפלה אינו נרצע אלא בשש (יהל אור).

⁴⁹⁰³ ר"ל של"ת דשמע כתיב משמע אפילו ע"י אחר לכך אמר שאדרבה דקאי שצ"ל בעצמו (יהל אור).

⁴⁹⁰⁴ כנ"ל (יהל אור).

⁴⁹⁰⁵ והכא (דפ"ו).

⁴⁹⁰⁶ ר"ל דגבי נרצע לא כתיב או דודו דל"ל פדיון ע"י אחר כנ"ל (יהל אור).

⁴⁹⁰⁷ דבאמצעות אינון רק צרכי עולם הזה שמבקש פרס (יהל אור).

⁴⁹⁰⁸ ר"ל דתפילה היא בדרגא דצדיק ח"י עלמין שלכך בה י"ח ברכות והיא ו' זעירא שכנגד זה ג"ר וג' אחרונות וק"ש בעד"א וזהו שמע ישראל ישראל סבא, ובו שית תיבות ו' דעד"א ועד"א סליק לבינה כמ"ש לקמן לפיכך נאמר שמע ששמיעה הוא בבינה וז"ש לעיל בכל לשון שכל"ל הוא בינה נ' תרעין (יהל אור).

⁴⁹⁰⁹ עלמא (דפ"ו).

⁴⁹¹⁰ ר"ל דבעז בדרגא דצדיק כידוע ופלוני אלמוני בדרגא דעד"א דסליק לבינה וזהו פלוני שהוא אינו נגלה כ"כ כצדיק אלמוני דסליק לבינה ופלוני לא רצה לגאול ובעז גאל (יהל אור).

ספר שמות

<p>קרוב יהו"ה לכל קוראיו (תהלים קמה יח) [לנשברי לב וטב ליה⁴⁹¹² להאי בר] (וטב ליה לבר) נש (משלי כז י) שכן קרוב מאח רחוק דהיינו עמודא דאמצעייתא דאיהו בן יה דאסתלק לעילא דאיהו בינה דעולם דא עולמו של יובל דאיהו חמשין אתוון דיהודא דבעלמא דין יכול בר נש למהוי ליה פדיון בצדיק שית שנין [דכליל] (וכליל) תלת קדמאין ותלת בתראין דצלותא ו' זעירא אינון [נ"א איהו] שית שנין יעבוד:</p>	<p>"קרוב ה' לכל קוראיו", "לנשברי לב" וטוב לו לאדם הזה "שכן קרוב מאח רחוק", היינו עמוד האמצעי, שהוא בן יה, שעלה למעלה, שהוא לבינה, שעולם זה הוא עולמו של יובל, שהוא חמשים אותיות היחוד שבעולם הזה, יכול אדם להיות לו פדיון בצדיק, שש שנים שכולל שלש ראשונות ושלש אחרונות של התפלה, ו' קטנה הם (הוא) "שש שנים יעבוד".</p>
<p>אבל בעלמא דאתי דאיהו עולמו של יובל דתמן חמשין אתוון דק"ש לית שליח צבור אפיק ליה מחובה בגין דלית ליה פדיון על ידי אחרים ובגין דא [שמע בכל לשון שאתה שומע ובגין דא] קא רמזי אם אין אני לי מי לי מ"י ודאי עולמו של יובל:</p>	<p>אבל בעולם הבא, שהוא עולמו של יובל, ששם חמשים אותיות של קריאת שמע, אין שליח צבור מוציא אותו ידי חובתו, משום שאין לו פדיון על ידי אחרים, ולכן שמע, בכל לשון שאתה שומע, ולכן רומז, אם אין אני לי מי לי, מ"י ודאי, עולמו של יובל.</p>
<p>מיד דשמעו מלין אלין מארי מתיבתאן דהו נחתי עם בוצינא קדישא פתחו ואמרו רעיא מהימנא [פי] שכינתא עלאה ותתאה דבתרווייהו קודשא בריך הוא פה אל פה מליל עמך בק"ש דאתמר ביה (תהלים קמט ו) רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם דהא ודאי י' רישא דחרבא דאסחר שפה דילך ו' לישנא דחרבא דילך ה' ה' [וי"ו בתרין שפון] אתרין פיפיות בתרין שפון] (תרין שפון) דילך תרין פיפיות דיליה [והאי] (והא) ודאי] שמא דמרך ממלל בפומך יו"ד ה"א וא"ו ה"א איהו במחשבתך דאפיק אלין [חדושין] (חמשין) מפומך:</p>	<p>מיד ששמעו דברים הללו, ראשי הישיבות שהיו יורדים עם המנורה הקדושה, פתחו ואמרו, רועה הנאמן, פי השכינה העליונה והתחתונה, שבשתייהן הקדוש ברוך הוא דבר עמך פה אל פה בקריאת שמע, שנאמר בו "רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם", שהרי ודאי י', ראש החרב, שסובכת את השפה שלך. ו', לשון החרב שלך. ה' ה' וי"ו בשתי שפתותיך. וזה שם רבונך מדבר בפוך, יו"ד ה"א וא"ו ה"א, הוא במחשבתך, שמוציא את החידושים הללו מפוך.</p>
<p>בודאי בגין מלין אלין אליהו אתעכב לעילא [ד]תפיס איהו דלא נחית לגבך דהא ובכמה עתרא הוה נחית לגבך ואיהו תפיס לעילא דלא נחית לגבך] (דישראל) ובגין דא (בכמה עתרא הוה נחית לגבך ואיהו תפיס לעילא דלא נחית לגבך) משיח אמרו) עד [נ"א בגין] דייתי עני והאי איהו דכתיב (ישעיה נג ה) ובחבורתו נרפא לנו:</p>	<p>בודאי משום הדברים הללו אליהו התעכב למעלה, שהוא תפוס שלא יורד אליך, שהרי בכמה עושר היה יורד אליך, והוא תפוס למעלה, שלא יורד אליך, משום שהעוני שלך הוא גאולה לישראל, ולכן אמר משיח, עד (לפי) שיבא עני, וזהו שנאמר "ובחבורתו נרפא לנו".</p>
<p>אמר לון אי הכי נעבד ליה התרה ויהא נחית</p>	<p>אמר להם, אם כן, נעשה לו התרה, וירד אלי, שחשוב הוא לי מכל ממון של</p>

⁴⁹¹¹ כמ"ש קרוב ה' לכל קוראיו שבתפלה שהוא בדרגא דצדיק ה' קרוב לאדם נמצא בדרגא דצדיק ה' קרוב אל האדם (יהל אור).

⁴⁹¹² ר"ל כמו בועז אע"ג דפלוני היה יותר קרוב אע"פ כן טוב בועז לרות יותר מפלוני כנ"ל וכן בתפלה מלכות טוב לה יותר צדיק שהוא שכן לה וקרוב אצלה יסוד למלכות מאח שהוא עד"א שהוא אחי' ורחוק שנתעלם בבינה בעת הגלות דאשתאר חד כרוב כידוע ויסוד סמך לה לעולם וכן ע"י צדיק יש לו לאדם גאולה בעולם הזה בשש כנ"ל והוא קרוב וע"י עד"א בעולם הבא וזהו שנתעלם בבינה וכן בק"ש ותפלה דבתפלה אית ליה פדיון ע"י אחר כמש"ו (יהל אור).

ספר שמות

<p>לגבאי דחשיב [איהו] הוא גבאי מכל ממונא דעלמא והא אנא מחיל ליה⁴⁹¹³ ושרי ליה ומתיר ליה אומאה ואתון אוף הכי שרו ליה ואין) צריך התרה יתיר נשתדל [בהתרה] ובהתרתיהו (בה תרת) דיהא נחית גבאי:</p>	<p>העולם, והריני מוחל לו, ומשחרר אותו ומתיר לו את השבועה. ואף אתם התירו לו, ואם צריך התרה יותר, נשתדל בהתרתו, כדי שירד אלי.</p>
<p>אמר ליה בוצינא קדישא שבועת יהוה איהי שכינתא⁴⁹¹⁴ בת יחידה⁴⁹¹⁵ ולא למגנא תקינו תלת בני נשא למפטר ליה אלא [ד"ש] ו[ש'] (י"ש) דשבת תלת ענפי אבהן בת יחידה שבועה דאשתתפת⁴⁹¹⁶ [בה כורסייא ודאי] בהו:</p>	<p>אמר לו המנורה הקדושה, שבועת ה' היא שכינה, בת יחידה, ולא לחנם תקנו שלשת בני אדם לפטר אותו, אלא ש' של שבת, שלשת ענפי האבות, בת יחידה שבועה שהשתתפה בה, כסא ודאי בהם.</p>
<p>ובודאי (ודאי) שבועה לא חלה אלא על דבר שיש בו ממש⁴⁹¹⁷ נדר חל אפילו על דבר שאין בו ממש והא אוקמוה במתניתין ולא עוד אלא יתיר אמרו נדרים על גבי שבועות עולין וכל הנשבע כאלו נשבע במלך עצמו⁴⁹¹⁸ וכל הנודר כאילו נודר בחיי המלך:</p>	<p>בודאי שבועה לא חלה אלא על דבר שיש בו ממש, נדר חל אפילו על דבר שאין בו ממש. והרי פרשה במשנה. ולא עוד אלא יותר אמרו נדרים עולים על גבי שבועות, וכל הנשבע כאילו נשבע במלך עצמו, וכל הנודר כאילו נודר בחיי המלך.</p>
<p>אמר לון ורעיא מהימנא מארי דמתבתאן ידענא בכו דאתון ידעין אבל ההוא דמחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית יחדש לון [חדושין] דהא ודאי⁴⁹¹⁹ אמר קהלת (קהלת א ט) אין כל חדש תחת השמש אבל למעלה מן השמש יש לו ובסתרי תורה [אנא] בעינא למימר (תהלים פד יב) שמש ומגן יהוה אלהים [צבאות] בעלמא דיליה⁴⁹²⁰ ולא בעלמא⁴⁹²¹ דהדיוט אף על גב דזה לעמת זה עשה האלהים מגו השוכא נפיק נהורא:</p>	<p>אמר להם רועה הנאמן, ראשי ישיבות, ידעתי בכם שאתם יודעים, אבל אותו שמחדש בכל יום מעשה בראשית, יחדש לכם חדושים. שהרי ודאי קהלת אמר "אין כל חדש תחת השמש", אבל למעלה מן השמש יש לו. ובסתרי תורה, אני רוצה לומר "שמש ומגן ה' אלהים צבאות" בעולם שלו ולא בעולם של הדיוט. אף על גב ש"זה לעמת זה עשה האלהים", מתוך החשכה יוצא האור.</p>
<p>ובודאי עלמא דאתי בינה איהי למעלה מהשמש למעלה מהשמש, שהוא עמוד האמצעי.</p>	<p>ובודאי בעולם הבא, בינה, היא למעלה מהשמש, שהוא עמוד האמצעי.</p>

⁴⁹¹³ נמחק בדפ"ו.

⁴⁹¹⁴ סוד השבועה שבמלכות, כי כל השינוים כולם הם מהז"ת, בג"ד כפר"ת, שהם בדגש ורפה, כמ"ש הרב בשער טנת"א (פרק ז) ומהם הוא כל השינוים מחסד לדין ומדין לחסד, כפי קבלת המלכות מכל א' מהם. וכאשר מתגלה הרצון מלמעלה, שהוא מהג"ר, בקיום ההבטחה דכל הז"ת, ר"ל שלא ישתנה בשום אחד מהם, הנה זה נקרא בשם שבועה. וענינו הוא שהגילוי רצון דהג"ר מכריח על כל הז"ת שיתקיים הדבר עכ"פ גם בהסכם מדת הדין שבהם, וזהו לשון שבועה. והוראתו הוא כי נגזר הדבר גם בכל השבעה תחתונות כולם, שלא ישתנה בשום אחד מהם. והנה כל הדין דהז"ת הוא בהמלכות כמ"ש הרב בשער טנת"א (פרק ז שם), וזהו שאמרו ברע"מ (פנחס רנה ע"א, ומשפטים קטו ע"ב) כי שבועה הוא במלכות, כי בה הוא מציאות השבועה, שהוא הוראת על הסכם כל הז"ת (דע"ה ח"ב קלז ע"א).

⁴⁹¹⁵ ר"ל בת של שבועת (יהל אור).

⁴⁹¹⁶ ר"ל שבעת הוא אותיות שבת, חגת"ם ועוד ע', והוא כורסייא בע' אנפין כמש"ל ברע"מ יתרו (צב ע"ב) ור"ל עד שיתירו לה חג"ת (יהל אור).

⁴⁹¹⁷ עי' אריכות דברים בעניין זה במילואים אות כ. ועי' ספר הבהיר אות יג: ישב ר' בון ודרש מאי דכתיב (ישעי' שם) יוצר אור ובורא חושך, אלא אור שיש בו ממש כתיב בו יצירה, חשך שאין בו ממש כתיב ביה בריאה, ע"כ. אם כן "דבר שאין בו ממש" מורה על פנימיות הענין שמכח היותו מורש בבינה, משא"כ דבר שיש בו ממש שהוא בסוד מלכות, וכמו השבועה.

⁴⁹¹⁸ עי' פירוש לעיל נא ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁹¹⁹ מביא ראיה ששבועה בשכינה (יהל אור).

⁴⁹²⁰ ר"ל באצילות (יהל אור).

⁴⁹²¹ ביצירה ועשיה (יהל אור).

ספר שמות

<p>דאיהו עמודא דאמצעיתא נדרים מתמן על גבי שבועה עולים וחלין על דבר שאין בו ממש בגין דשבועה איהו עלמא דין דלית ליה קיומא אלא על יסוד הדא הוא דכתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם,</p>	<p>משם עולים נדרים על גבי שבועה, וחלים על דבר שאין בו ממש, משום שהשבועה הוא העולם הזה, שאין לו קיום אלא על יסוד, זהו שנאמר "וצדיק יסוד עולם"</p>
קמז/א	
<p>וביה אומאה דכתיב (רות ג יג) חי יהוה שכבי עד הבקר דשכינתא תתאה כותל מערבי⁴⁹²² דירא דיליה על שם דאיהו תל שהכל פונים בו⁴⁹²³ כ"ו ת"ל יהוה כ"ו [ודאי] שכינתא איהו⁴⁹²⁴ תל דיליה על שם (שיר ה יא) קווצותיו תלתלים שחורות כעורב ואוקמוה על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות (קוץ) ד' מן אחד תל שהכל פונים בו⁴⁹²⁵ והאי [קוץ] הוא אחיד בין א"ח ובין ד' הדא הוא דכתיב (ד"ה א כט יא) כי כל בשמים ובארץ ותרגם יונתן דאחיד בשמיא ובארעא:</p>	<p>ובו שבועה, שנאמר "חי ה' שכבי עד הבוקר", ששכינה תחתונה, כותל מערבי, הדיוור שלה על שם, שהוא תל שהכל פונים בו. כ"ו ת"ל, יהוה כ"ו, ודאי שכינה היא תל שלו, על שם "קווצותיו תלתלים שחורות כעורב", ופרשוה על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות. ד' מן אחד תל שהכל פונים בו, והקוץ הזה אחוז בין א"ח ובין ד', זהו שנאמר "כי כל בשמים ובארץ", ותרגם יהונתן שאחוז בשמים ובארץ.</p>
<p>ועליהו (ועלה) אוקמוה מארי מתניתין ובהניגהו על מה העולם עומד על עמוד אחד ששמו צדיק שנאמר (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם ובודאי איהו ברית דשבועה דעליה קיימין א"ח⁴⁹²⁶ ד' דאינון שמיא וארעא⁴⁹²⁸ דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי א"ח שמים הדא הוא דכתיב (מ"א ח ל) ואתה תשמע השמים⁴⁹²⁹ ד' הארץ הדא הוא דכתיב (ישעיה סו א) והארץ הדום רגלי:</p>	<p>ועליו בארו בעלי המשנה בחגיגה, על מה העולם עומד, על עמוד אחד ששמו צדיק, שנאמר "וצדיק יסוד עולם". ובודאי הוא ברית של שבועה, שעליו עומדים א"ח ד', שהם שמים וארץ, שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי". א"ח שמים, זהו שנאמר "ואתה תשמע השמים". ד' הארץ, זהו שנאמר "והארץ הדום רגלי".</p>
<p>ובגין דברית אחיד בין שמיא וארעא וביה שבועה הדא הוא דכתיב (רות ג יג) חי יהוה</p>	<p>ומשום שברית אחוזה בין שמים וארץ, ובה שבועה, זהו שנאמר "חי ה'</p>

⁴⁹²² בשמועה הקודמת פירשנו היות השבועה חלה על דבר שיש בו ממש דהיינו היסוד, אמנם המלכות וכל הנמשך למטה ממנה הוא דבר שאין בו ממש, והכותל המערבי הוא כלל הרוחניות המתפשט למטה בעולם הנפרדים ועולם הגלגלים ועולם הגשמי, והטעם שבכללם נראו מכח הרוחניות ההיא, ובסבת קשר הנמצאים ממנו, הוא שוכן וחופף עליהם להעמידם ולקיימם, וז"ש "דשכינתא תתאה כותל מערבי בורא דיליה" מהעולם התחתון, וז"ש לעיל "דעלמא דין לית ליה קיומא וכו'" ואחר שנתאמת לנו ששכינתא תתאה וכותל מערבי ועולם הזה הם ג' דברים ושלתם א' כדפי' עתה בזה יתבאר פירש קיים העולם וכו' (אור יקר). ר"ל שכל בנינה ביה, וראיה להנ"ל, דל"ל קיומא אלא וכו' (יהל אור). יסוד הוא מערב כידוע (יהל אור).

⁴⁹²³ בתל זה, קיבוץ כחות הנמצאים כולם, ובו מושרשים הכל, וכולם חיים ונשפעים ממנו, ולכך הכל פונים בו, והיינו תלפיות כענין הכפירים שואגים לטרף וכו' (אור יקר).

⁴⁹²⁴ איהו (דפ"ו).

⁴⁹²⁵ שהכל מריקין בו (יהל אור).

⁴⁹²⁶ שכולל ט"ס כמנין א"ח (ט' גלגלים בשמים – מצאתי כתוב על הגליון) (יהל אור).

⁴⁹²⁷ שד' הוא מלכות כידוע (מד' כנפות הארץ - מצאתי כתוב על הגליון) (יהל אור).

⁴⁹²⁸ עי' לקמן קעה ע"ב וח"ג שו ע"ב (לש"ו).

⁴⁹²⁹ ת"ת שהוא כלל הו"ק, והוא נקרא אתה, וכמ"ש (מלכים א' ח לב) ואתה תשמע השמים, ואמרו בזוה"ק (משפטים קטז ע"א) כי הוא קאי על ת"ת שהוא כלל הו"ק, ושם נתגלה המאציל בשם הויה ב"ה וכנ"ל שער ז', ועל זה נאמר ואתה תשמע השמים, כי הוא נקרא שמים, וכמ"ש בזוהר שם, וכן בזוהר (ח"א דף רסב ע"ב, ובח"ב דף רעא ע"א), וכן אמרו בתיקונים (תיקון יט דף טל ע"ב), כי ת"ת שהוא כלל הו"ק, הוא נקרא אתה (הקדור"ש פח ע"ב).
⁴⁹³⁰ שהוא נקרא ח"י עלמין (יהל אור).

ספר שמות

<p>שכבי עד הבקר מאן דאומי [בשמיה] לשקרא כאילו הרס בניינא דשמיא וארעא ואהדר עלמא לתהו ובהו דאי בר נש יעדי קוצא דד' מן אחד (ו)ישתאר אחר סמאל באתריה שקר וכאלו ההוא בר נש בני שמיא וארעא על שקר וקושטא קאי שקרא לא קאי הרס בניינא ונפלו שמיא וארעא:</p>	<p>שכבי עד הבוקר". מי שנשבע בשמו לשקר, כאלו הרס את בנין שמים וארץ, והחזיר את העולם לתהו ובהו. שאם אדם יזיז הקוץ של ד' מן אחד, ישאר אחר, סמא"ל, במקומו, שקר. וכאלו אותו איש בונה שמים וארץ על שקר. ואמת עומד שקר לא עומד, הרס הבנין ונפלו שמים וארץ.</p>
<p>והאי איהו כאילו (איכה ב א) השליך משמים ארץ תפארת ישראל דמאן יהיב ארץ בשמים דקאמר השליך משמים ארץ אלא ודאי דא שכינתא ותפארת עמה ⁴⁹³¹ דלא אתפרש מינה בנפילו דילה לקיים בה (ישעיה מב ח) אני יהוה הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ומנלן דאמת נפל [עמה] (עליה) דכתיב (דניאל ח יב) ותשלך אמת ארצה ומאן דאומי קושטא הוא מקיים (תהלים פה יב) ואמת מ'ארץ תצמחו (אמת מארץ תצמח) דאיהו עמודא דאמצעייתא דביה איהו ⁴⁹³² קיימא בניינא דא הוא דכתיב (בראשית א א) וברא' אלהים אתן ⁴⁹³³ (ברא אלהים את) ולבתר (את) השמים ואת הארץ:</p>	<p>וזהו כאלו "השליך משמים ארץ תפארת ישראל", שמי נותן ארץ בשמים, שאמר "השליך משמים ארץ", ודאי זו שכינה ותפארת עמה, שלא נפרד ממנה בנפילתה, לקיים בה "אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן". ומנין לנו שאמת נפל עמה, שנאמר "ותשלך אמת ארצה". ומי שנשבע, הוא מקיים אמת "אמת מ'ארץ תצמח", שהוא העמוד האמצעי, שבו הבנין קיים. זהו שנאמר "ברא אלהים את" ואחר כך "השמים ואת הארץ".</p>
<p>ובגין דשבועה איהו בניינא דעלמא דא לית ליה קיומא בלא יסוד דבר שיש בו ממש נדר דאיהו עלמא דאתי על גבי שבועה סליקת ואיהי חלה על דבר שאין בו ממש דלא צריכה יסוד לקיימא עליה דאיהו ברית דביה תשמיש המטה ובגין דא ביום הכפורים עלמא דאתי דביה תקינו כל נדרי אסור בתשמיש המטה:</p>	<p>ומשום ששבועה היא בנין של העולם הזה, אין לו קיום ללא יסוד, דבר שיש בו ממש. נדר שהוא עולם הבא, עולה על גבי שבועה, והוא חל על דבר שאין בו ממש, שלא צריכה יסוד לעמוד עליו, שהוא ברית, שבו תשמיש המטה. ולכן ביום הכפורים, העולם הבא, שבו תקנו כל נדרי, אסור בתשמיש המטה.</p>
<p>תמן אות ⁴⁹³⁴ ברית [י'] איהי תגא ⁴⁹³⁵ על ספר תורה צדיק כמה דאוקמוה העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש המטה אלא צדיקים יושבים ועטרוניהם בראשיהם ⁴⁹³⁶:</p>	<p>שם אות ברית, י', היא תג על ספר תורה, צדיק, כמו שבארוה, העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש המטה, אלא צדיקים יושבים ועטרוניהם בראשיהם.</p>
<p>ובגין (דלית) [דאית] ⁴⁹³⁷ שמוש בעלמא ודין (דאית) בתגא אוקמוה [מארי מתניתין] (מכל מקום) כל המשתמש בתגא חלף דתגא [עלמא דין איהי]</p>	<p>ומשום שאין שמוש בעולם הזה בתג, בארו בעלי המשנה, כל המשתמש בתגא חלף, שתג למטה הוא בעולם הזה, הנקודה, שימוש האותיות. אבל בעולם</p>

⁴⁹³¹ בא לתרץ מ"ש לעיל ונפלו שמיא כו' (יהל אור).

⁴⁹³² ר"ל באמת (יהל אור).

⁴⁹³³ ס"ת אמת (יהל אור).

⁴⁹³⁴ ברית הוא יסוד ואות ברית הוא מלכות עטרת יסוד כמ"ש ברע"מ בראשית, וכאן הוא תחת יסוד אבל שם ע"ג יסוד (יהל אור).

⁴⁹³⁵ שס"ת הוא בדרגא דיסוד (יהל אור).

⁴⁹³⁶ תגא הנ"ל (יהל אור).

⁴⁹³⁷ דאית (יהל אור). ר"ל בעולם הזה היא למטה נקודה תחת ס"ת, ונקודין משמשין לאותיות, ולפיכך יש תשמיש בעלמא הדין. אבל בעולם הבא הוא תגא ותגא אין משמשין לאותיות, לפיכך אין תשמיש שם, ולפיכך דאתשמיש בתגא חלף, נטרד מעולם הבא שאין שם שימוש כנ"ל (יהל אור).

ספר שמות

<p>ובעלמא דין איהו (לתתא עלמא איהי לתתא) נקודה שמושא דאתוון אבל בעלמא דאתי לית שמושא באתוון ובגין דא ספר תורה⁴⁹³⁸ לית [ביה] נקודה באתווי אלא תנא⁴⁹³⁹ [חלף] ובגין דא מאן דמשתמש בספר תורה חלף⁴⁹⁴⁰ והכי מאן דמשתמש במי ששונה⁴⁹⁴¹ הלכות עליה אוקמוה רבנן דאשתמש בתגא חולף:</p>	<p>הבא, אין שימוש באותיות, ולכן בספר תורה, אין נקוד באותיותיו, אלא תגים. ולכן מי שמשמש בספר תורה חלף. וכך מי שמשמש במי ששונה הלכות, עליו בארו רבותינו, שהמשמש בתגא חולף.</p>
<p>אתו כלהו מארי [מתניתין] (מתיבתאן) ואשתתחו קמיה ואמרו ודאי קודשא בריך הוא מליל בפומך וליה אנן סגדין ואנן אשתמודעין במלין אלין דלית ילוד אשה אחרא בר מינגד יכיל למללא לון ודאי מלין אלין קא סהדין בך דאנת הוא דאתמר ביה (במדבר יב ח) פה אל פה⁴⁹⁴² אדבר בו לית לעכבא לאליהו גבך אלא לפייסא ליה לקודשא בריך הוא לנחתא ליה לגבך מליא עתרא מלייא סגלות לגבך:</p>	<p>באו כל ראשי הישיבות והשתטחו לפניו, ואמרו, ודאי הקדוש ברוך הוא מדבר בפיק, ולו אנו משתחויים, ואנו מכירים בדברים הללו, שאין ילוד אשה אחר, פרט לך, שיכול לדבר אותם. ודאי שהדברים הללו מעידים בך, שאתה הוא שנאמר בו "פה אל פה אדבר בו", אין לעכב את אליהו אליך, אלא לפייס את הקדוש ברוך הוא, שיוריד אותו אליך מלא עושר ומלא סגולות אליך.</p>
<p>רעיא מהימנא עבד נאמן לגבך עבד עברי (דברים טו יד) הענק תעניק לו הענק ליה תעניק לבנוי במלין גניזין אלין (שם) ומגרנדך גרנה של תורה דילך מיקבך⁴⁹⁴³ ובגרין (גרין) ויקב⁴⁹⁴⁴ קרא ממלל כמה דאוקמוה [מארי מתניתין בפסולת ובגרין] (מכל מקום בפסולת גרין) ויקב הכתוב מדבר:</p>	<p>רועה הנאמן עבד נאמן, אליך עבד עברי "העניק תעניק לו". "העניק" לו, "תעניק" לבניו, בדברים הגנוזים הללו. "ומגרנדך", גרנה של התורה שלך. "ומיקבך", בגורן ויקב הפסוק מדבר, כמו שבארו בעלי המשנה, בפסולת גורן ויקב הפסוק מדבר.</p>
<p>יק"ב⁴⁹⁴⁵ י'חוד ק'דושה ב'רכה דקודשא בריך הוא ודא שכינתא דאיהי ברכה דקודשא בריך הוא⁴⁹⁴⁶ מימינא ואיהו⁴⁹⁴⁷ קדושה משמאליה ואיהו⁴⁹⁴⁸ יחודיה באמצעיתא וקודשא בריך הוא הכי וסלקין (סלקן ליה) אתווי דיליה יב"ק⁴⁹⁴⁹ כגוונא</p>	<p>יק"ב, י"חוד ק"דשה ב"רכה של הקדוש ברוך הוא, וזו השכינה שהיא ברכה של הקדוש ברוך הוא מימין, והיא קדושה משמאלו, והיא יחודו באמצע, וכך עולות אותיותיו של הקדוש ברוך הוא, יב"ק כמו</p>

⁴⁹³⁸ דאתייהבית מבינה, אבל בע"פ אמרו, מלכות תורה שבעל פה (יהל אור).

⁴⁹³⁹ תגין (דפ"ו).

⁴⁹⁴⁰ כמ"ש (נדדים סב ע"א) המשתמש בכתרה של תורה וכו' (יהל אור).

⁴⁹⁴¹ שהוא ס"ת (יהל אור).

⁴⁹⁴² ר"ל שכינה עילאה ותתאה, לפי שכל המאמר סובב עליהן, וכן מאמר הנ"ל דעבד עברי, שני מדרגות של העבדים, דצדיק הוא בשכינתא, כמ"ש דבעלמא דין כו' שהוא מלכות, ולפיכך אמר שם פי שכינתא כו' (יהל אור).

⁴⁹⁴³ ומיקבך (דפ"ו).

⁴⁹⁴⁴ נ"ל שצ"ל בפסולת גרין כו' ור"ל אותה שנחצב' מגרין ויקב והיא השכינה כמ"ש (יהל אור).

⁴⁹⁴⁵ קיט ע"א רסב ע"א (הערת הזהר).

⁴⁹⁴⁶ וכן בפרשת עקב רעב ע"ב (לש"ו).

⁴⁹⁴⁷ ואיהי (דפ"ו).

⁴⁹⁴⁸ ואיהי (דפ"ו).

⁴⁹⁴⁹ ג' שמות הנז' שהם אהיה הויה אדני, והם בגימ' יב"ק (זהר ח"ג רטז ע"ב), וז"ס ויעבר את מעבר יב"ק, כי דרך ג' שמות אלו עובר ונמשך השפע מתחילת האצילות עד סופו (שעה"כ ח ע"ד), ענין גרון, הנה נתבאר אצלינו כי הוא ג"פ יב"ק, שהוא בחינת המוחין דקטנות שהם שם אלקים, ובחינת המוחין דגדלות הנקרא שם הויה. ובהיותם מתלבשין ביחד זב"ז בתוך הגרון, שהוא מעבר צר, אז נקרא הגרון מעבר יב"ק, שהוא מעבר של שם הויה ואלקים שעולים בגימ' יב"ק (שעה"כ כא ע"ב),

ספר שמות

קמז/ב	
דא הקב"ה [בחשבון] יב"ק:	זה הקב"ה, בחשבון יב"ק.
ומאן דאיהו בקי ⁴⁹⁵⁰ בהלכה דיליה דאיהי שכינתא קודשא בריך הוא [איהי עמיה בנינה] (עמיה דבגיניה) לא יזוז מניה לעו(ו)לם דאית הלכה ⁴⁹⁵¹ דאיהי נערה דיל(י)ה מסטרא דנער ובגינה אתמר הלכה [כפלוני] (כפלים) אבל הלכה דילך רעיא מהימנא איהי דאתמר בה הלכה למשה מסיני מפי הגבורה ⁴⁹⁵² יהיב לך קודשא בריך הוא ברתא דיליה:	ומי שהוא בק"י בהלכה שלו, שהיא השכינה, הקדוש ברוך הוא עמו, שבשבילה לא יזוז ממנו לעולם, שיש הלכה שהיא נערה שלה, מצד של נער, ובגללה נאמר, הלכה כפלוני. אבל ההלכה שלך, רועה הנאמן, היא שנאמר בה, הלכה למשה מסיני מפי הגבורה נתן לך הקדוש ברוך הוא את בתו.
ובגין דא על הלכות אחרנין אתמר (משלי לא כט) רבות בנות עשו חיל (ואת עלית על כלנה) על הלכה דילך אתמר ואת עלית על כלנהו [דאתגברת] (דאת גברת) על כלהו בגבורה (שופטים ו יב) יהו"ה עמך גבור החיל ⁴⁹⁵³ [אתתקן ⁴⁹⁵⁴] אתק(י)ן בך ואשלים בניינא דמלכא [דאיהו הוא] ואיהו (דאיהו) בני בנייניה על פומך [ועל ירך זכאה חולקך]:	ולכן על הלכות אחרות נאמר "רבות בנות עשו חיל", על הלכה שלך, נאמר "ואת עלית על כולנה", שהתגברת על כולם בגבורה "ה' עמך גיבור החיל", נתקן בך, והשלים בנין המלך, והוא בונה בנינו על פיך, ועל ירך אשריך.
פתח רעיא מהימנא ואמר (בראשית מח יד) המלאך הגואל אותי מכל רע דאיהי שכינתא ⁴⁹⁵⁵ דאתמר בה (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהים ⁴⁹⁵⁶ יברך לכו בעלמא דאתי ⁴⁹⁵⁷ וידגו לרב בקרב הארץ ⁴⁹⁵⁸ בעלמא דין ⁴⁹⁵⁹ למהוי שלטנותכון ⁴⁹⁶⁰	פתח הרועה הנאמן ואמר "המלאך הגואל אותי מכל רע", שהיא השכינה, שנאמר בה "ויסע מלאך האלהים", יברך אתכם בעולם הבא. "וידגו לרב בקרב הארץ", בעולם הזה, שתהיה שליטתכם

הנקודות דמלך מלך הוא גימטריא קי"ב, שהוא סוד יב"ק, יחוד ברכה קדושה, שהם בדעת, כי הדעת שהוא הקו האמצעי שם הוא היחוד, והוא כולל הב' קוין דימין ושמאל שהם ברכה וקדושה, וכמ"ש בפ' משפטים (דף קטז סע"א) ופ' עקב (דף רעב ע"ב) ובכ"מ בזוהר ותיקונים, וע' רע"מ פנחס (דף ריז רע"א). וכן הוא גימטריא הוי"ה אלהים, שהוא כללות החו"ג, שהם בדעת (ביאורים ח"א נה ע"ג).

⁴⁹⁵⁰ בק"י (דפ"ו).

⁴⁹⁵¹ דאית הלכות – ר"ל הלכות פסוקות שהן מסטרא דנער (יהל אור).

⁴⁹⁵² ר"ל, מלכות מסטרא דגבורה נחצבת, דתורה שבכתב מסטרא דחסד, ושבע"פ מסטרא דגבורה (יהל אור).

⁴⁹⁵³ ר"ל, שהוא גבור, על הבנות עשו חיל (יהל אור).

⁴⁹⁵⁴ שגבורה נתקן ע"י (יהל אור). אתתקף (דפ"ו).

⁴⁹⁵⁵ היא שכינה ונקראת מלאך כדפי' בינוקא, שהיא שלוחא מאבא ואימא להנהגת התחתונים, והיא נקראת שמיר"ה מפני שהיא נמצאת עם ישראל בגלותן לשומרם, מפני שעל ידה אין קלי' שולטות בישראל, גם היותם משוקעים בעמקי הבור, וזהו שאמר "הגואל אותי מכל רע" (אור יקר). עי' הלש"ו בספר הביאורים (ח"ב ע ע"ג) כל אור תחתון הוא בבחי' מלאך לאור העליון וכנודע בסוד המלאך הגואל.

⁴⁹⁵⁶ הרע"מ פירש על גאולת מצרים, וזהו שאמר "ויסע מלאך האלהים", ירצה הבינה, והיא שליח מהבינה אימא כדפי', ולכך יש לה כח לברך בעלמא דאתי (אור יקר)

⁴⁹⁵⁷ שהוא גן עדן עליון למטה מכסא הכבוד מושפע מהבינה על ידי המלכות (אור יקר). שבינה משם הברכה שהיא נקראת ברכה (יהל אור)

⁴⁹⁵⁸ אין ברכה זו גמשית בבנים כדגים עם היות שזה תועלת לצדיק עסק בניו ובניו במצוות ובתורה והוא למעלה מתעטר עכ"ז נ"ל הכוונה באומרו "וידגו" כדפירשו בתיקו"ז דתלמידי חכמים בימא דאורייתא כנוני ימא, ועתה שהיה עיקר כוונת קיבוצם ורשות הניתן להם להיותם מחברים חיבור זה והיותם מתגלים למטה אל התחתונים בישיבת רשב"י וחבריו לעשות סעד וסמך לשכינה בגלותה ועזרתם למעלה בסודות התורה דהיינו שירבו כדגים בים התורה וזהו שאמר "וידגו לכוון וכו'" (אור יקר).

ספר שמות

<p>בתרין עלמין דאתון חיינ דמאן דאיהו מעלמא [דאתי] (דא חי) אתקרי [ע"ש דאתמר בה⁴⁹⁶¹] (כמה דכתיב) (משלי ג יח) עין חיים היא למחזיקים בה חיים תמן חיים⁴⁹⁶² הכא:</p>	<p>בשני עולמות, שאתם חיים, שמי שהוא מהעולם הזה נקרא חי, כנאמר "עין חיים היא למחזיקים בה" חיים שם, חיים כאן.</p>
<p>מה דלאו הכי מאן דאיהו⁴⁹⁶³ מלובש באלין קליפין דעור ובשר ועצמות וגידיים דגופא שפלא דרוחא הוא [מת תמן מה מיתא] ומית תמן מה מיתא (מיתה הוא מיתה) תמן מה מיתא לא חמי ולא שמע ולא ממלל ולית ליה תנועה בכל אברין דיליה הכי רוחא לא הוא דלעיל מניה דאתמר באורייתא עלייהו דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים.</p>	<p>מה שאינו כך, מי שהוא מלובש בקליפות הללו, של עור ובשר ועצמות וגידיים של הגוף השפל, שהרוח מתה שם. מה המת לא רואה ולא שומע ולא מדבר, ואין לו תנועה בכל איבריו, כך הרוח לא רואה למעלה ממנה, שנאמר עליהם בתורה, דע מה למעלה ממך, עין רואה ואוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים.</p>
<p>ודכמהו (וכמה) מלאכין אזלין עמיה דאתמר בהון (תהלים צא יא) כי מלאכיו יצוה לך ולית ליה רשו בהאי גופא לאסתכלא בהון ולמשמע בקליהון דאינון וחיון דאשא⁴⁹⁶⁴ ממללן ומקדשן ומברכין ומיחדן (אשא דחיון ממללן ומקדשן ומיחדן ומברכין) לקודשא בריך הוא עם ישראל כחדא כל שכן [לושכינתא] דאיהו עלייהו כל שכן קודשא בריך הוא דאיהו לעילא מן שכינתיה [דבה] (דביה) מקבל צלותין דישראל:</p>	<p>שכמה מלאכים הולכים עמו, שנאמר בהם "כי מלאכיו יצוה לך", ואין לו רשות בגוף הזה להסתכל בהם ולשמע בקולם, שהם חיות של אש, מדברות ומקדשות ומברכות ומיחדות את הקדוש ברוך הוא עם ישראל כאחד. כל שכן את השכינה, שהיא עליהם, כל שכן הקדוש ברוך הוא, שהוא מעל לשכינתו, שבה הוא מקבל את תפלות ישראל.</p>
<p>ובגין חובין הו מתלבשין באלין קליפין וכגוונא (דגוונא) דאדם⁴⁹⁶⁵ [ד]חובי אבהתהון⁴⁹⁶⁶ בידיהון והאי איהו דאוקמוה מארי מתניתין כשאוהוין מעשה אבותיהם בידיהם ובגין אלין קליפין דחובין אמר קרא (ישעיה נט ב) כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם ובגין אלין קליפין קודשא בריך הוא מתכסיא בכמה גרפין⁴⁹⁶⁷ דאתמר בהון (שם ו ב) [בשתיים יכסה פניו] ובשתיים יכסה רגליו וגו':</p>	<p>ומשום החטאים היו מתלבשים בקליפות הללו, כמו שאדם שחטאי אבותיהם בידיהם, וזהו שבארו בעלי המשנה, כשאוהוים מעשה אבותיהם בידיהם. ומשום הקליפות הללו של החטאים, אמר הפסוק "כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם", ובשביל הקליפות הללו הקדוש ברוך הוא מתכסה בכמה כנפים, שבהם נאמר "בשתיים יכסה פניו ובשתיים יכסה רגליו וגו'".</p>

⁴⁹⁵⁹ בסוד הנשמות שהם יורדות ומתלבשות בעולם הזה וכו' בקלין דאורייתא (אור יקר). וזהו בקרב הארץ (יהל אור).

⁴⁹⁶⁰ כמ"ש (יבמות צו ע"ב וש"מ) אגורה באהלך עולמים, וכי אפשר לדור בב' עולמים כו' [אלא אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, יהי רצון שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז. דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה, שפתותיו דובבות בקבר] שהוא חי בקבר וזהו בקרב הארץ בתוכה (יהל אור).

⁴⁹⁶¹ ר"ל כי חיים בבינה כידוע (יהל אור).

⁴⁹⁶² ר"ל לכך נאמר חיים לשון רבים (יהל אור).

⁴⁹⁶³ ר"ל בגוף (יהל אור).

⁴⁹⁶⁴ ר"ל שאמרו שהמלאכים נקראו חשמ"ל, חיות אש ממללות, והן הולכין עמו ואינו שומר קולם בעודו מלבוש בגוף (יהל אור). פא ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁹⁶⁵ ר"ל שנתלבש בכתנות עור (יהל אור).

⁴⁹⁶⁶ ר"ל מעשה אדם הראשון, שמרכיבין טוב ברע בעונותם, והוא עץ הדעת טו"ר, ולפיכך אינן זוכין לידי עץ החיים (יהל אור).

⁴⁹⁶⁷ ר"ל שרפים עולם המלאכים שמשיגין משם ידיעתו (יהל אור).

ספר שמות

<p>לעתיד לבא (שם ל כ) ולא יכנף⁴⁹⁶⁸ עוד מוריד והיו עיניך רואות את מוריד⁴⁹⁶⁹ ודאתון (ואתון) בהאי עלמא דלית לכוון קליפין ועורין אית לכוון רשו לאסתכלא בבני עלמא ובני עלמא לית⁴⁹⁷⁰ לון רשו לאסתכלא בכו ובגין דא עלייכו אתמר דאתון חייין ועלמא דלכוון עולם החיים אבל עלמא שפלא דא עולם המתים [דכלהון מתים נ"א דכל ימות דאומין דעלמא] וכל אלהות דעלמא מלעבדי יהו"ה (דאלהות מבלעדי יהו"ה) כלהון מתים:</p>	<p>לעתיד לבא "ולא יכנף עוד מוריד" והיו עיניך רואות את מוריד", שאתם בעולם הזה, שאין לכם קליפות ועורות, יש לכם רשות להסתכל בבני העולם ולבני העולם, אין להם רשות להסתכל בכם, ולכן עליכם נאמר, שאתם חיים ועולמכם הוא עולם החיים. אבל העולם השפל, הוא עולם המתים, שכל אלהות של אומות העולם, מבלעדי ה' כולם מתים.</p>
<p>אמר ליה רבי שמעון (בוצינא קדישא) [רעיא מהימנא] עם כל דא דאנת⁴⁹⁷¹ לא ויכיל לאסתכלא (אסתכלת) בבני עלמא דאתי בעייניין ולא במלאכייא כל שכן בקודשא בריך הוא ובשכינתיה אבל בעין השכל דלבך את חזי ובכלא (דכלא) בבני עלמא דאתי ובמלאכין ובקודשא בריך הוא ושכינתיה דסחרין לך ובגין דא אמר שלמה⁴⁹⁷² דכתיב ביה (מ"א ה יא) ויחכם מכל האדם (קהלת א טז) ולבי ראה הרבה חכמה ודעת:</p>	<p>אמר לו רבי שמעון, רועה הנאמן, עם כל זה שאתה לא יכול להסתכל בבני העולם הבא בעינים ולא במלאכים, כל שכן בקדוש ברוך הוא ושכינתו. אבל בעין השכל של לבך, אתה רואה את כל בני העולם הבא ובמלאכים ובקדוש ברוך הוא ושכינתו שמקיפים אותך, ולכן אמר שלמה שנאמר בו "ויחכם מכל האדם" "ולבי ראה הרבה חכמה ודעת".</p>
<p>אבל בנבואה⁴⁹⁷³ לית [לכוון] (ליה)⁴⁹⁷⁴ רשו לאסתכלא ביה [כ"ש] נביא⁴⁹⁷⁵ בעין השכל אלא בעייניין⁴⁹⁷⁶ דאיהי מראה וחזיון דעייניין הדא הוא דכתיב (במדבר יב ו) במראה אליו אתודע ועוד בחזיון לילה מראה ביממא חזיון בליליא וכלא בעייניין ולא בעין השכל דלבא ועייניין אינון⁴⁹⁷⁷ תרי סרסורי דלבא ומשמשין דלילה ואיהו מלכא (בינייהו) [לגבייהו] ובגין דא חכם עדיף מנביא והכי הוא תריין אודניין תריין שמשין דלבא:</p>	<p>אבל בנבואה, אין לכם רשות להסתכל בו, כל שכן נביא בעין השכל, אלא בעינים שהיא מראה העינים, זהו שנאמר "במראה אליו אתודע", ועוד בחזיון לילה, מראה ביום. חזיון בלילה והכל בעינים ולא בעין השכל של הלב, והעינים הן שני סרסורי הלב ומשמשים שלו, והוא מלך אליהם, ולכן חכם עדיף מנביא, וכך הם שתי האזנים שני שמשין הלב.</p>

⁴⁹⁶⁸ לשון כנפיים (יהל אור).

⁴⁹⁶⁹ הבינה אשר היא העולם של האצילות כנז', והוא כולו אלהות גמור, אשר לית מחשבה תפיסא ביה, ולא אתגליא אלא רק לעתיד, וכמו שאמרו במדרש הנעלם (תולדות דף קלה ע"א) ביומא דיחדי קב"ה בעובדוי זמינין אינון צדיקייא למינדע ליה בלבהון, וכדין יסגי סכלתנו בלבהון כאילו חזו ליה בעינא הה"ד ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה. וכן נאמר (ישעיה ל כ) ולא יכנף עוד מוריד והיו עיניך רואות את מוריד, וכמ"ש בזה"ק (משפטים דף קטז ע"ב, ופנחס דף רכב ע"ב), לכן משום כ"ז נקרא בינה בשם עלמא עלאה ובשם עלמא דאתי ובשם עלמא דאתכסיא (ביאורים ח"א נט ע"ד).

⁴⁹⁷⁰ ("ס"א לית) אית" דפ"ו.

⁴⁹⁷¹ ר"ל בחייך שאפילו מרע"ה אין יכול לראות בעין הגשמי בחייו, מ"מ חילוק בינו לשאר בני אדם, שמ"מ ראה בעין השכל את הכל כמש"ו (יהל אור).

⁴⁹⁷² ר"ל ראה שבעין השכל שייך ראה לחכם (יהל אור).

⁴⁹⁷³ ר"ל מצד החכמה יכול להסתכל אבל מצד הנבואה אין יכול להסתכל אפילו בעין השכל ולפיכך חכם עדיף מנביא כמש"ו (יהל אור).

⁴⁹⁷⁴ לכוון (דפ"ו).

⁴⁹⁷⁵ ר"ל כ"ש שאר נביאים שאין יכולין להסתכל בעין השכל, ואמר כ"ש נביא, ר"ל נביא לבד שאפילו בעין השכל דחכמה לא השיגו וכ"ש בנבואה (יהל אור).

⁴⁹⁷⁶ ר"ל ומה שראו הנביאים מראות בעיינין הגופניים ראו, ולא שראו ראה ממש שאפילו מרע"ה לא ראה כלל בעיינין כנ"ל, אלא בחזונון דעיינין כמ"ש שראו באספקלריא דלא נהרא, אבל מרע"ה לא ראה כלל בחזונון, כמ"ש שראה באספקלריא דנהרא, לפיכך לא ראה כלל בנבואה וז"ש כי לא יראני וכו' (יהל אור).

⁴⁹⁷⁷ והוא ראה שראיית הלב משובח מראיית העין (יהל אור).

ספר שמות

<p>ובגין דא אוקמוה רבנן הלב רואה והלב שומע ולא עוד אלא דאתמר בלב הלב מבין הלב יודע (שמות לא ו) ובלב כל חכם לב נתתי חכמה הרי חכמה ותבונה ודעת בלבא דבהון אתעבידו שמיא וארעא ותהומין ובהון אתעביד משכנא:</p>	<p>לכן פרשוה רבותינו, הלב רואה והלב שומע, ולא עוד אלא שנאמר בלב, הלב מבין הלב יודע "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה", הרי חכמה ותבונה ודעת בלב, שבהם נעשו שמים וארץ ותהומות, ובהם נעשה המשכן,</p>
<p>ק"ז/א</p>	
<p>הדא הוא דכתיב (שם לא ג) ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה בתבונה וברעת מה דלית כולי האי בעינין:</p>	<p>זהו שנאמר "ואמלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה וברעת", מה שאין כל זה בעינים.</p>
<p>ורעיא מהימנא מאן דכולי האי בלביה יתיר חזי מן נביא כל שכן מחשבתא דילך⁴⁹⁷⁸ דלית לה סוף ובה תסתכל⁴⁹⁷⁹ בההוא דלית ביה סוף מה דלא⁴⁹⁸⁰ הוה לך רשו בקדמיתא לאסתכלא בעינין⁴⁹⁸¹ הדא הוא דכתיב (שם לג כג) וראית את אחורי ופני לא יראו⁴⁹⁸²:</p>	<p>ורועה הנאמן, מי שכל זה בלבו רואה יותר מנביא, כל שכן מחשבתך, שאין לה סוף, ובה תסתכל באותו שאין לו סוף, מה שלא היתה לך רשות בראשונה להסתכל בעינים, זהו שנאמר "וראית את אחורי ופני לא יראו".</p>
<p>אלין טפשי⁴⁹⁸³ דלבא אינון מתין וסומין באלין קליפין אבל לגבך⁴⁹⁸⁴ לאו אינון⁴⁹⁸⁵ חשיבין כלום ולא מפסיקין בינך ולבין (ובין) קודשא בריך הוא ושכינתיה וכלו (דכל) בני עלמא דאתי⁴⁹⁸⁶ ומלאכין⁴⁹⁸⁷ [דרהבין] ייעולו (ו) לגבך באינון חלונין⁴⁹⁸⁸ דעיינין ואודנין [ונוקבין] [דנוקבין] חוטמא [ופומך] [ופומא] כמלכא דייעול [באתכסיא] להדרי חדרים⁴⁹⁸⁹ למללא עם בריה ובגין דא מצלין ישראל ביה בצלותא [דלהון אתה] חופש כל חדרי בטן ורואהו [ובוחן] כליות ולב ואין כל) דבר נעלם ממך:</p>	<p>טפשי הלב הללו הם מתים ועורים בקלפות הללו, אבל אליך אינם חשובים לכלום, ואינם מפסיקים בינך לבין הקדוש ברוך הוא ושכינתו. וכל בני העולם הבא והמלאכים, שכך יכנס אליך באותם חלונות של העינים והאזנים ונקבי החטם והפה, כמו מלך שנכנס בכסוי לחדרי חדרים לדבר עם בנו, ולכן מתפללים ישראל בו בתפלתם, אתה חופש כל חדרי בטן רואה כליות ולב ואין כל דבר נעלם ממך.</p>
<p>[והרי איהו רזא] [והיינו] דאמר שלמה (שיר ב ט) משגיח מן החלונות וגו' ואלין אינון חלונות דעיינין</p>	<p>והינו מה שאמר שלמה "משגיח מן החלונות וגו'", ואלה הם החלונות של עיניים ואזנים ונקבי החטם והפה,</p>

⁴⁹⁷⁸ המתפשטת בכל מחשבות החכמים הנמצאים בגוף (אור יקר).

⁴⁹⁷⁹ ר"ל בעין השכל דחכמתו אסתכל בחייו (יהל אור).

⁴⁹⁸⁰ ר"ל אע"פ שבעינין לא יכול להסתכל ואמר בקדמיתא לאפוקי לאחר פטירתו כידוע (יהל אור).

⁴⁹⁸¹ כלומר ענין זה רשאי בהשגת העיון המחקרי בתורה, ואינו רשאי בהשגה הנבואית "וראית את אחורי", השיג הדברים המשתלשלים ממני ממדרגת הנבואה ולמטה, אמנם פני שהם מעלות המתעלות על מדרגת הנבואה וכל שכן בסבתם (אור יקר).

⁴⁹⁸² וזהו שתרגם "ותחזי ית דבתראי" (אור יקר).

⁴⁹⁸³ כלומר אם יש לך לגנות הגשמות הוא דווקא בעמי הארץ (אור יקר). ר"ל אע"פ שמשא רבינו ע"ה מתעלם בכל ישראל, מ"מ טפשין שבהן אין מעכבין אותו שלפי רוב גדולתו אין חשובין כנגדו להפסיק כמו קליפה קטנה על אדם גדול (יהל אור).

⁴⁹⁸⁴ שהם תלמידי חכמים שאתה מתפשט בהם אין החומר מפסיק שהם הקלי' (אור יקר).

⁴⁹⁸⁵ ואינם מונעות ההשגה בקב"ה הת"ת ושכינתיה מלכות (אור יקר).

⁴⁹⁸⁶ נשמות חצובות מתחת כסא הכבוד דהיינו בהיכל קודש הקדשים (אור יקר).

⁴⁹⁸⁷ הם הנוצרים ממטטרו"ן ולמטה עד סוף היכל לבנת הספיר (אור יקר).

⁴⁹⁸⁸ ר"ל במילולו וראיתו וכל שימושיו בז' נקבים שריא שכינתא וכל משריין (יהל אור).

⁴⁹⁸⁹ אל תוכיות הלב, והנביא הוא יוצא בכח הראות חוץ מגופו ורואה, והחכם דרך מה שרואה ושומע ומריח ומדבר משיג בהשכלת הלב, דהיינו שיכנס אליו בשכל ההשגה והוא השגה פנימית (אור יקר).

ספר שמות

<p>ואודנין ונוקבי חוטמא ופומא [באלין] [ואלין] שבעה נוקבין נשמתיה [נ"א נשמתא] סליקת בשבעה מיני בוסמין והכי צלותא סליקת באלין ושבעה בוסמין דאינון (שם ד יד) נרד וכרכם⁴⁹⁹⁰ קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מר ואהלות עם כל ראשי בשמים בההוא זמנא דצלותא הכי סליקת מקטרת מר (ולבונה) וכו' הקדוש ברוך הוא שאיל עלה (שם ג ו) מי זאת עולה מן המדבר מקטרת מר ולבנה וגו' מי זאת ודאי מסטרא אדמ"ו (דמי) איהו ודאי בינה כלילא משבעה מיני בוסמין:</p>	<p>בשבעת הנקבים הללו עולה הנשמה בשבעה מיני בשמים. וכך התפלה עולה בשבעה הבשמים הללו, שהם "נרד וכרכם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מר ואהלות עם כל ראשי בשמים", באותו הזמן שהתפלה עולה כך "מקטרת מר וכו'", הקדוש ברוך הוא שואל עליה "מי זאת עלה מן המדבר וגו'", "מקטרת מר ולבנה וגו'", "מי זאת", ודאי מצד של מ"י, היא ודאי בינה, כלולה משבעה מיני בשמים.</p>
<p>ודא קריאת שמע כלילא מחמשין תרעין דאינון כ"ה כ"ה כלילא משבעה ברכאן בשחר שתים לפניה ואחת לאחריה ובערב שתים לפניה ושתים לאחריה ואינון (ד"ה א כט יא) הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד עד לך יהו"ה הממלכה דאיהי מלכות ודאיהו כלילא מתלת⁴⁹⁹¹ בוסמין מקטרת מר דא כתר⁴⁹⁹² ולבונה דא חכמה מכל אבקת רוכל⁴⁹⁹³ דא בינה קום אשלים [פקודין] (פקודא) דמרך:</p>	<p>וזו קריאת שמע, כלולה מחמשים שערים, שהם כ"ה כ"ה, כלולה משבע ברכות, בשחר שתים לפניה ואחת לאחריה ובערב שתים לפניה ושתים לאחריה, והם הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד עד לך ה' הממלכה שהיא מלכות, שהיא כלולה משלשה בשמים, מקטרת מר זה כתר, ולבונה זו חכמה, מכל אבקת רוכל זו בינה, קום והשלם את מצוות רבוך.</p>
<p>לא תהיה אחרי רבים לרעות וגו' אחרי רבים להטות (שמות כג ב) אחרי רבים להטות לית רבים פחות משלשה⁴⁹⁹⁴ ואי לית בית דין⁴⁹⁹⁵ בשלשה לית להטות בתר דיניה⁴⁹⁹⁶ בית דין שכינתא בשלשה תלת חיון⁴⁹⁹⁷ דמרכבתא דיל(י)ה ואיהי דין תורה⁴⁹⁹⁸ דין אמת⁴⁹⁹⁹ עמודא דאמצעייתא וכל דיין דלא דן דין אמת לאמתו [דאיהו אמת] [דא איהו] כאילו אשליט סמא"ל בעלמא [דניאל ח יב] ותשלך אמת ארצה ואפיל שכינתא עמיה ויקים גיהנם בת</p>	<p>"לא תהיה אחרי רבים לרעות וגו' אחרי רבים להטות". אחרי רבים להטות, אין רבים פחות משלשה, ואם אין בית דין בשלשה, אין להטות אחר דינו. בית דין, שכינה בשלשה, שלש חיות המרכבה שלה, והיא דין תורה, דין אמת, העמוד האמצעי. וכל דין שלא דן דין אמת לאמתו, זהו כאלו השליט את סמא"ל בעולם. "ותשלך אמת ארצה", והפיל עמה את השכינה, ויקים את גיהנם, בת הזוג של סמא"ל עם סמא"ל,</p>

⁴⁹⁹⁰ וראשי בשמים לא חשיב שהוא כלל כל הבשמים והוא בג"ר, כח"ב, שהן ראשים, והן כלל כל האצילות כידוע (יהל אור).

⁴⁹⁹¹ קאי על בינה שהיא ג"כ כלילא מתלת (יהל אור).

⁴⁹⁹² אע"ג דמור ולבונה קא חשיב למעלה בז"ת היינו מצד שרשם בג' ראשונות (יהל אור).

⁴⁹⁹³ שהיא כלל כלילא כנ"ל (יהל אור).

⁴⁹⁹⁴ כי כשאומר ימים שנים וכן כל לשון רבים שמורים על הפעולה כגון אם יאמרו אחריהם להטות היו שנים אמנם אומרו אחרי רבים הוסיף אחד והם ג' וכן ימים שנים רבים ג' (אור יקר).

⁴⁹⁹⁵ ר"ל ז"ש אחרי רבים דווקא להטות (יהל אור).

⁴⁹⁹⁶ שאין נקראים בית דין אלא ג', והענין כי הם ג' חיות ששכינה שוכנת עליהם כאומרו לפני אריה, לפני שור, לפני נשר, ועליהם שכינה, דכתיב ודמות פניה פני אדם, דהיינו שכינה שעליהם, שהיא נקראת אדם ודאי (אור יקר).

⁴⁹⁹⁷ ר"ל חג"ת והיא חיה רביעית פני אדם דכליל כל תלת חיוון וזהו כלל ב"ד (יהל אור).

⁴⁹⁹⁸ ועם הת"ת שהוא תורה שניהם דין תורה והיינו נמי דין אמת (אור יקר). ר"ל שהיא דין של עד"א שנקרא אמת לכך צריך משפט אמת (יהל אור).

⁴⁹⁹⁹ אמת – ת"ת, דין – היא בעצמה, והכל תלוי בג' שכל מקום ששם שלשה שכינה שם, וכל מקום ששכינה שם ת"ת שם כי הג' שיושבין נעשים מרכבה לג' חיות ובהיותם עוסיקם בדין תורה מושכים שם שכינה ות"ת וכן דין אמת כדפי' (אור יקר).

ספר שמות

<p>זוגיה דסמא"ל עם סמא"ל באתר דדין אמת יוקים שפת שקר⁵⁰⁰⁰ דין אמת עמודא דאמצעייתא שפת שקר גיהנם וסמא"ל⁵⁰⁰¹:</p>	<p>במקום של דין האמת. יקים שפת שקר, דין אמת, עמוד האמצעי, שפת שקר גיהנם וסמא"ל.</p>
<p>ובגין דא כד דיין דן דין גיהנם פתוחה לפניו משמאלו בת זוגיה דסמא"ל וחרב על צוארו מלאך המות סמא"ל מאחוריו ומעלו (ועל) צואריה וגן עדן⁵⁰⁰² פתוח לימיניה ועץ החיים⁵⁰⁰³ פתוח לקמיה על רישיה:</p>	<p>ולכן כשדיין דן דין, גיהנם פתוחה לפניו משמאלו, בת זוגו של סמא"ל, וחרב על צוארו, מלאך המות, סמא"ל מאחוריו מעל צוארו. וגן עדן פתוח לימינו, ועץ החיים פתוח לפניו על ראשו.</p>
<p>אי דן דינא דשקרא שליט עליה מלאך המות ושחיט ליה ולבתר אוקיד ליה [בגיהנם] ואי דן דין אמת קודשא בריך הוא ייעול ליה לגן עדן⁵⁰⁰⁴ ואטעים ליה [מ]אילנא דחיי [דאמר ביה] [דכתיב עליה] (בראשית ג כב) ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם [דאתברי] [ואתברי] באורייתא דאתמר בה (משלי ג יח) עץ חיים היא למחזיקים בה עץ החיים תפארת חיים⁵⁰⁰⁵ דיליה חכמה ובינה חיי המלך ודאי:</p>	<p>אם דן דין שקר, שולט עליו מלאך המות ושוחט אותו, ואחר כך שורף אותו בגיהנם. ואם דן דין אמת, הקדוש ברוך הוא יכניסו לגן עדן, ומטעים אותו מעץ החיים, שנאמר עליו "ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם", שנברא בתורה, שבה נאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה", עץ חיים תפארת, חיים שלו חכמה ובינה, חיי המלך ודאי.</p>
<p>ולעולם דינא⁵⁰⁰⁶ דמלכותא דינא ודינא בלב ואתמר ביה הלב רואה ובגין דא אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות והכא לית דיין אלא קודשא בריך הוא מה שענינו רואות (ד"ה ב טז ט) כי יהו"ה ענינו [נ"א עיני ה'] משוטטות (איוב לד כא) ענינו על (כל) דרכי איש:</p>	<p>ולעולם דין המלכות הוא דין, והדין בלב, ונאמר בו, הלב רואה. ולכן אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות. וכאן אין דיין אלא הקדוש ברוך הוא, מה שענינו רואות, "כי ה' ענינו משוטטות", "עיניו על דרכי איש".</p>
<p>ובהון (שיר ב ט) משגיח מן החלונות ובשבעו (רזא) נוקבין⁵⁰⁰⁷ דבר נש בתרין עיינין ותרין אודנין ותרין נוקבין דחוטמא ופומא הא שבע דאמא עלאה והכי בעובדוי [נ"א מעיבורו] אסתכל בשבע מסטרא דשכינתא [נ"א דאימא] תתאה בתרין ידין</p>	<p>ובהון "משגיח מן החלונות", בשבעת נקבי האדם, בשתי עיניים ושתי אזנים ושני נקבי החטם והפה, הרי שבע של האם העליונה. וכך במעשיו הסתכל בשבע מצד השכינה התחתונה, בשתי ידים וצואר שלש וגוף וברית שתיים, הרי</p>

⁵⁰⁰⁰ הם נגדיים לדין אמת, "שקר" סמא"ל, "אמת" ת"ת שפת עם שקר הוא סמאל ובת זוגיה לילית גיהנם (אור יקר).

⁵⁰⁰¹ היינו סם אל דהיינו סם המות אל אחר דהיינו "מלאך המות" והוא ההורג האדם ומושכו לגיהנם, שהם כחות החיצונים בסוד שבעה מדורין ז' היכלות טמאים (אור יקר). זה לעומת זה נגד אמת עד"א שקר ס"מ ונגד שכינה גימ' שפ"ה שפת שקר כו' (יהל אור).

⁵⁰⁰² המלכות וגן נעול אחותי כלה, כי לבו שהצדיקים באור גן עדן הוא סוד אור המלכות זיו השכינה כנודע (אור יקר).

⁵⁰⁰³ סוד כח שבגן עדן שהוא כח נברא בתורה שהוא ג"כ נקראת עץ החיים דהיינו הת"ת העליון ועליו נאמר ולקח גם מעץ החיים וז"ש דאתברי באורייתא עץ החיים הת"ת, פי' עץ הוא הת"ת והוא החיים כלומר ששפע החכמה ובינה בו ששפעם נקרא חיים תרין חיים חיות ואור חכמה וחיות ואור בינה והיינו חיי לשון רבים המלך ת"ת ולהיות הלב בסוד הבינה נאמר וכל הנודר כנודר בחיי המלך וכל סוד הכוונה כי הדן דין אמת לאמיתו שכרו אפילו מחכמה ובינה (אור יקר).

⁵⁰⁰⁴ שהוא היפוך של גיהנם, כי ג"ע הוא נוק' דקדושה, ועץ החיים ת"ת כמש"ו (יהל אור).

⁵⁰⁰⁵ ויקרא נח ע"א תיקון סו ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁰⁰⁶ ראייה שדין במלכות (יהל אור).

⁵⁰⁰⁷ ר"ל שנאמר שבעה עיני ה' כו' וכתוב עיני ה' מושטטות כו' שהוא על המחשבה וז"ש (אבות פ"ב מ"א) דע מה כו' עין רואה וכתוב עיניו על כל דרכי כו' שהוא על המעשה וז"ש וכל מעשיך בספר כו' ובכ"א שבע כנ"ל (יהל אור).

ספר שמות

<p>חמש שתי רגלים הרי שבע, י"ה יו"ד ה"א בשבע אותיותיו, מסתכל בשבעת נקבי הראש.</p>	<p>וצואר תלת וגוף וברית תריז הא חמש תריז רגליז 5008 שבע [הא] י"ה יו"ד ה"א בשבע אתוון דיליה אסתכל בשבע נוקבין דרישא:</p>
<p>ק"ז/ב</p>	<p>ק"ז/ב</p>
<p>נקבים על שם נקבה שנקביה פתוחות לקבל ו"ה, וא"ו ה"א, בשבע אותיותיו, מסתכל בשבעה האיברים שלמטה, שהם תקון הגוף שבהם עשית המצוות.</p>	<p>נקבים על שם נקבה דנקביה פתוחות לקבל ו"ה, וא"ו ה"א, בשבע אותיותיו, מסתכל בשבעה תקונין [נ"א אברין] אתוון 5011 דלתתא 5012 דאינון תקונא דגופא 5013 דבהון עשיית המצוות 5014:</p>
<p>אשתו דומה לגופו, ועל שם המצוות נקראו איברים, על שם השכינה הגוף, שמצד האחר לבושו, שהם עור ובשר, זהו שנאמר "עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידיים תשכנני", במקום שאין שכינה, אותו הגוף לא נקרא אלא לבוש של אדם, שהוא תורה, "זאת התורה אדם כי ימות באהל" "כתפארת אדם לשבת בית" ובמקום ששם מצוה נקרא גוף של אדם, כמו גופי הלכות ופסקי דינים.</p>	<p>אשתו 5015 כגופו דמיא ועל שם פקודין 5016 אתקריאו אברים (ו) על שם שכינתא גופא ד[מ]סטרטא אחרא לבושא דאינון עור ובשר הדא הוא דכתיב (איוב י יא) עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידיים תסוככני באתר דלית שכינתא ההוא גופא לא אתקרי אלא לבושא [לאדם] (דאדם) דאיהו תורה (במדבר יט יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל (ישעיה מד יג) כתפארת אדם לשבת בית ובאתר דתמן [נ"א דאדם] מצוה אתקרי גופא דאדם 5017 כגון גופי הלכות ופס(ו)קי דינין:</p>
<p>הקדוש ברוך הוא שופט, העמוד האמצעי, מצד של הבינה, שהוא (יְהוָה)</p>	<p>קודשא בריך הוא שופט 5018 עמודא דאמצעייתא מסטרטא דבינה 5019 דאיהו (יְהוָה) נ"א אלהים]</p>

5008 הא (נוסף בדפ"ו).

5009 ר"ל למה באימא עילאה נוקבין לפי שהיא רחובות נקבים רחבים (יהל אור).

5010 קאי אלמעלה (יהל אור).

5011 "תקונין אתוון" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "אברין".

5012 ושבע אברין אלו הם שבע שבבינה וע"י שבע אותיות שבת"ת דהיינו ו"ה שבשם אסתכל בז' אברין דלתתא שהם בשכינה (אור יקר).

5013 דהיינו גופא דשכינתא שהשכינה עצמה גוף אליו וזהו שאמר אשתו כגופו ושם ו"ה נשמה אל ז' אברים (אור יקר).

5014 ע"י ספר הבהיר אות פב: ומאי איברים שבע שיש באדם, דכתיב (בראשית ט' ו) כי בצלם אלהים עשה את האדם, וכתיב (שם א כ"ז) בצלם אלהים ברא אותו, בכל איבריו ובכל חלקיו, והא אמרינן ו' למה הוא דומה לעוטה אור כשלמה (תהלים ק"ד ה), דהא ו' אינו אלא שש קצות, א"ל ברית מילה וזוגו של אדם חשבינן חד ושתי ידיו שלשה, ראשו וגופו חמשה שתי שוקיו שבעה, וכנגדן כוחותם בשמים דכתיב (קהלת ז' יד) גם את זה לעומת זה עשה האלהים, והיינו ימים (שמות ל"א יז) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, ולא אמר בששת ימים מלמד כי כל יום ויום יש לו כחו, ע"כ. סוד מצוה תיקון המלכות שהיא נקראת מצוה והיינו אברים בפרטות בת"ת ובהם רמ"ח מצות רמ"ח אברים בפרטות בתורה שבכתב וקיבוצם יחד נעשה גוף א' בשבעה מדות בשכינה והיינו אשתו כגופו שכללם במלכות גוף ולבוש אל פרטם בת"ת ולפי' על שם פקודין שהם רמ"ח אתקריאו אברים דהיינו בת"ת ועל שם שכינתא שהם נכללים שם יחד ונעשים גוף א' נקראים גופא, והיינו סוד האדם התחתון באבריו, לפי פרטי המצוה יהיה בת"ת כגון בהיותו נותן צדקה המצוה בעצמה פרטית באבר א' מן האברים, אמנם נעשה בכל הגוף, וכן שאר המצות נעשות בכלל כל הגוף והם פרטיות באבר א' ומצד הת"ת הם פרטיות בספירה ידועה בחינה ידועה ומצד המלכות ששם כלל הגוף הם ז' כדפי' (אור יקר).

5015 ר"ל מכאן ששכינה תתאה נקרא גוף (יהל אור).

5016 ר"ל ע"ש התחלקות רמ"ח פקודין נקרא אברים (יהל אור).

5017 שהוא נשמתא דרגא דת"ת כמש"ו ושכלכות גופא ליה כמ"ש לקמן (יהל אור).

5018 חוזר למעלה, ר"ל שהוא שופט מסטרטא דבינה כמש"ו (יהל אור).

5019 ר"ל אע"ג דבינה בעולם הרחמים, מ"מ דינין מתערין מסטרטא דלמטה וזהו שאותיותיה הוי"ה ונקודותיה אלקים (יהל אור).

ספר שמות

<p>(יהו"ה) 5020 דיין מסטרא דמלכות שוטר מסטרא דצדיק שוטר הוא שליט (מסטרא דיוסף) [ליוסף] הצדיק מתמן⁵⁰²¹ (בראשית מב ו) ויוסף הוא השליט וכל ספירין⁵⁰²² אינון שופטים מסטרא דאמא עלאה דתפארת 5023 שופט ואינון שוטרים מסטרא דמלכות [וצדיק] ודצדיק מתמן⁵⁰²⁴ שוטר ומושל ובפקודא בתר דא מני שופטים וכו'⁵⁰²⁵:</p>	<p>נ"א אלהים). דין מצד המלכות. שוטר מצד של צדיק, הוא שליט ליוסף הצדיק, משם "ויוסף הוא השליט", וכל הספירות היו שופטים מצד של האם העליונה, שתפארת שופט, והם שוטרים מצד המלכות, שצדיק משם שוטר ומושל. ומצוה אחר זו היא מינוי שופטים וכו'.</p>
<p>מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרוג וגו' (שמות כג ז) פקודא להשוות הבעלי דינין⁵⁰²⁶ ולהתרחק מדבר שקר דלא יימרון משוא פנים⁵⁰²⁷ יש בדבר 5028 דקודשא בריך הוא אתמר ביה (דברים י יז) אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד' בסופי תיבות אח"ד האי דיין צריך למהוי כגוונא דאחד⁵⁰²⁹ דאיהו יהו"ה אחד דלא יקח שחד ודיהא (דהא) איהו בדיוקניה⁵⁰³⁰ ובדינא להשוות תרווייהו [כאחד] ולא יטה דינא לדא יתיר מן דא אלא בתקלא חד עד דיקבלון דינא ולבתר כל חד אתדן כפום עובדוי⁵⁰³¹:</p>	<p>"מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרג וגו'", מצוה להשוות בעלי דינים ולהתרחק מדבר שקר, שלא יאמרו משוא פנים. יש בדבר שהקדוש ברוך הוא נאמר בו "אשר לא ישא פנים ול"א יק"ח שח"ד", בסופי תבות אחד. הדין הזה צריך להיות כגון של אחד, שהוא יהו"ה אחד, שלא יקח שוחד, שהוא יהיה בדיוקנו ובדין, להשוות שניהם כאחד. ולא יטה דין לזה יותר מזה, אלא במשקולת אחת, עד שיקבלו הדין, ואחר כך כל אחד נדון לפי מעשיו.</p>
<p>ואוקמוה⁵⁰³² מארי מתניתין צדיק יצר הטוב שופטו רשע יצר הרע שופטו בינוני זה וזה שופטו מאן דאיהו מאילנא דחיי לית ליה דינא כלל לית ליה יצר הרע דא צדיק גמור [ביה] ודא (דא) צדיק⁵⁰³³ טוב לו ולית טוב אלא תורה⁵⁰³⁴ הדא הוא דכתיב (משלי ד ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו וצדיק ורע לו מסטרא דעץ הדעת טוב ורע⁵⁰³⁵ ואמאי אתקרי צדיק בתר דרע לו דאיהו יצר הרע אלא בגין דטוב [צדיק] שליט עליה אתקרי צדיק ורע לו ודההוא רע איהו תחות [רביה]:</p>	<p>ופרשה בעלי המשנה, צדיק יצר הטוב שופטו, רשע יצר הרע שופטו, בינוני זה וזה שופטו. מי שהוא מעץ החיים, אין לו דין כלל, אין לו יצר הרע, וזה צדיק גמור, וזה צדיק טוב לו, ואין טוב אלא תורה, וזה שנאמר "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו". וצדיק ורע לו, מצד של עץ הדעת טוב ורע. ולמה נקרא צדיק אחר שרע לו, שהוא יצר הרע, אלא משום שטוב שולט עליו, נקרא צדיק ורע לו, שאותו רע הוא תחת</p>

⁵⁰²⁰ קיח ע"א (הערת הזהר).

⁵⁰²¹ "מסטרא דיוסף הצדיק מתמן" מוסגר בדפ"ק.

⁵⁰²² ר"ל ז"ש שופטים ושוטרים כו' לאשלמא כל ספירין (יהל אור).

⁵⁰²³ ות"ת (יהל אור).

⁵⁰²⁴ של"ת הלא אמר למעלה שוטר מסטרא דצדיק (יהל אור).

⁵⁰²⁵ תמצאנו בריש פרשת שופטים דף רעד ע"ב (הגהות הזהר).

⁵⁰²⁶ ר"ל שאין הפי' מדבר שקר תרחק שלא יעשה שקר במשפט דא"כ מאי מדבר ומאי תרחק אלא שלא יוציא לעז עליו כמש"ו (יהל אור).

⁵⁰²⁷ ור"ל להשוות כמ"ש (שבועות ל ע"א וע"ש לא ע"א) שלא יהא א' יושב כו' (יהל אור).

⁵⁰²⁸ "יש בדבר" מוסגר בדפ"ק.

⁵⁰²⁹ ר"ל אחד לשני הבעלי דינים כמש"ו (יהל אור).

⁵⁰³⁰ כנ"ל דעד"א אקרי דיין והוא מכריע בין חו"ג ואין נוטה לזה יותר מזה, כן דיין בין זכאי וחייב, ואח"כ לפי המשפט נוטה אם לחסד או לדין כן הדיין (יהל אור).

⁵⁰³¹ כמ"ש כל באי עולם עוברים כו' וכולם נסקין בסקירה אחת (יהל אור).

⁵⁰³² זה לראיה שכל א' נידון כפי מעשיו (יהל אור).

⁵⁰³³ כמסקנא דגמ' צדיק וטוב לו כו' (יהל אור).

⁵⁰³⁴ ר"ל לא טוב ורע בעולם הזה וכמ"ש בזהר, דהרי יעקב צדיק גמור היה וכל ימיו בעאקו אלא על תורתו ונשמתו (יהל אור).

⁵⁰³⁵ מכרסייא כמש"ו לקמן דשם מורכבין טו"ר וכן צדיק ורע (יהל אור).

ספר שמות

<p>[רשע וטוב לו אמאי אתקרי רשע בגין דאיהו אסתלק למהוי רישא יצר הרע דיליה⁵⁰³⁶ וטוב איהו תחות] רשותיה כעבדא תחות רביה ואף על גב⁵⁰³⁷ דרשע איהו מכתיר את הצדיק ויכיל צדיק גמור לאענשא ליה (משלי יז כו) גם ענוש לצדיק לא טוב⁵⁰³⁸ בגין ההוא טוב דאיהו תחות רגלוי דרשע לית לאענשא ליה דאולי יחזור בתשובה ויתגבר על יצריה ויהא עפר תחות רגלוי:</p>	<p>רבו. רשע וטוב לו. למה נקרא רשע, משום שהוא התעלה להיות ראש ביצר הרע שלו, והטוב הוא תחת רשותו, כמו עבד תחת רבו. ואף על גב שרשע הוא מכתיר את הצדיק, ויכול צדיק גמור להעניש אותו, "גם ענוש לצדיק לא טוב", משום אותו טוב שהוא תחת רגלי הרשע, אין להענישו, שאולי יחזר בתשובה ויתגבר על יצרו, ויהיה עפר תחת רגליו.</p>
<p>דמסטרא דרשע וטוב לו⁵⁰³⁹ שכיבתא (רות ג ז) ותגל מרגלותיו ותשכב האי איהו (משלי ל כג) ושפחה כי תירש גבירתה [ומסטרא דצדיק גמור] שפחה [ד]יצר הרע נוקבא [ד]יצר הרע דכר⁵⁰⁴⁰ [איהו בגינה] (בגינה) אתמר (ישעיה מב ה) וכבודי לאחר לא אתן⁵⁰⁴¹ (במדבר א נא) והזר הקרב יומת:</p>	<p>שמצד של רשע וטוב לו, שוכבת "ותגל מרגלותיו ותשכב", זהו "ושפחה כי תירש גברתה". ומצד של צדיק גמור, שפחה של יצר הרע נקבה של יצר הרע זכר הוא, בגללו נאמר "וכבודי לאחר לא אתן", "והזר הקרב יומת".</p>
<p>ומסטרא דצדיק ורע לו שכינתא איהי עטרה על רישא דבר נש ושפחה יצר הרע אתכפיא תחות גבירתה ומסטרא דצדיק גמור לית זר ולית יצר הרע ומסטרא דרשע גמור לית ליה חולקא בשכינתא דלית חולקא לבר נש בשכינתא אלא מסטרא דטוב:</p>	<p>ומצד של צדיק ורע לו, שכינה היא עטרה על ראשו של אדם, ושפחה יצר הרע נכנעת תחת גברתה. ומצד של צדיק גמור, אין זר ואין יצר הרע. ומצד של רשע גמור אין לו חלק בשכינה, שאין חלק לאדם בשכינה, אלא מצד הטוב.</p>
<p>ולית כל שכינתא שקילין דהא שכינתא ודואילנא דטוב ורע איהו כרסייא אבל שכינתא דאילנא דחיי על(י)ה אתמר (תהלים ה ה) לא יגורך רע (אבל) [אלא] בגין דאתמר בה (שם קג יט) ומלכותו בכל משלה מאן דפגים אתר דמלכא [נ"א דילה]⁵⁰⁴² אתחשיב כאילו עביד במטרוניתא קלנא דקלנא דמטרוניתא איהו מאן דמזלזל [ב]אתרהא וקלנא דמטרוניתא דמלכא איהו:</p>	<p>ואין כל שכינה שקולות, שהרי שכינה של עץ טוב ורע היא כסא, אבל שכינה של עץ החיים, עליה נאמר "לא יגורך רע", אלא משום שנאמר בה "ומלכותו בכל משלה", מי שפוגם את מקומו, נחשב כאלו עשה קלון למלכה, שקלון המלכה הוא מי שמזלזל במקומה, וקלון המלכה הוא של המלך.</p>
<p>כל שכן מאן דאעבר לה מאתרהא ושוי שפחה באתרהא דבכל אתר דאיהו פגים מטרוניתא לא שריא תמן אלא שפחה דאיהי פגימא שריא באתר פגים ופגימו דבר נש דחובוי פגים בכל אברין דיליה עד דלא אשכחת מטרוניתא אתר לשריא תמן ולית [ליה] תקונא</p>	<p>כל שכן מי שמעביר אותה ממקומה ושם שפחה במקומה, שבכל מקום שהוא פוגם, המלכה אינה שרויה שם, אלא שפחה, שהיא פגומה, שורה במקום פגום. ופגם של אדם של חטאיו פוגם בכל איבריו, עד שלא מוצאת המלכה מקום לשרות שם, ואין לו תקון</p>

⁵⁰³⁶ "בגין דאיהו אסתלק למהוי רישא יצר הרע דיליה" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "בגין דיצר הרע אסתלק למהוי רישא דיליה".

⁵⁰³⁷ דהרע שליט עלי הטוב ועטרה ליה וזהו מכתיר (יהל אור).

⁵⁰³⁸ ר"ל גם ענוש לצדיק לא טוב בשביל דיצר הרע (יהל אור).

⁵⁰³⁹ (נ"א שכינתא) נוסף בדפ"ו.

⁵⁰⁴⁰ ר"ל אמאי קאמינא שפחה דיצר הרע לכן קאמר דיצר הרע כו' (יהל אור).

⁵⁰⁴¹ "וכבודי" שהיא השכינה, "לאחר" שהוא הס"א כמש"ו דשכינה דאילנא דחיי אין רע נוגע שם (יהל אור).

⁵⁰⁴² ר"ל בכרסייא וכן בנשמתא כמש"ו ובכ"א כשהנשמה פגומה הכסא ח"ו פגוה שמשם נחצבה (יהל אור).

672

ספר שמות

ק"ח/א	עד שיחזירנה לכל איבריו.
עד דיחזיר לה על כל אברין [דיליה] (דילה):	
<p>אמר בוצינא קדישא⁵⁰⁴³ רעיא מהימנא⁵⁰⁴⁴ בנין דא אנת מתמין⁵⁰⁴⁵ בחבורא דא⁵⁰⁴⁶ דרמ"ח פקודין לאמלכא לקודשא בריך הוא על כל אברים דשכינתא בכל פקודא ופקודא ולית אנת חייש ליקרך זכאה חולקך דכגוונא דאנת [א]מליך⁵⁰⁴⁷ לקודשא בריך הוא בכל אברים דשכינתא⁵⁰⁴⁸ [דאינון בעלי מדות]⁵⁰⁴⁹ דכל ישראל ומארי מדותו (מארי מארות) אינון אברים דשכינתא הכי עביד קודשא בריך הוא לשריא שמיה עלך וימלכיך על כל [משריין] עלאיך ותתאיין⁵⁰⁵⁰:</p>	<p>אמר הנר הקדוש, רועה הנאמן, בגלל זה אתה משם בחבור הזה של רמ"ח מצוות, להמליך את הקדוש ברוך הוא על כל איברי השכינה בכל מצוה ומצוה, ואינך חושש לכבודך, אשרי חלקך, שכמו שאתה ממליך את הקדוש ברוך הוא בכל איברי השכינה, שהם בעלי מדות, שכל ישראל הם איברי השכינה, כך עושה הקדוש ברוך הוא להשרות את שמו עליך, וימליך אותך על כל המחנות העליונים והתחתונים.</p>
<p>קום רעיא מהימנא לסדרא דינין בהלכות נזיקין בסדורא דשמא דא הוי"ה⁵⁰⁵¹ דאיהו (תהלים סח יח) רכב אלהים רבותים אלפי שנאן דאינון שור נשר אריה אדם⁵⁰⁵² דהא מסטרא דימינא⁵⁰⁵³ דתמן [יהו"ה] ארבע חיוון הכי איהו סדורא דלהון אדם אריה נשר שור⁵⁰⁵⁴ וכפום שנויין דהויין הכי איהו תנועה וסדורא דחיוון [וחיוון] דסטרא אחרא דאינון</p>	<p>קום הרועה הנאמן לסדר דינים בהלכות נזיקין, בסדור של השם הזה הוי"ה, שהוא "רכב אלהים רבותים אלפי שנאן" שהם שור נשר אריה אדם. שהרי מצד הימין, ששם יהו"ה, ארבע חיות, כך הוא סדורם, אדם אריה נשר שור. וכפי השנויים שמתהוים, כך היא תנועת וסדור החיות. והחיות של הצד האחר</p>

⁵⁰⁴³ כאשר עלה ברצון המאציל להוציאה לחוץ יצאתה לחוץ בסוד חסד שבחכמה והוא בוצינא קדישא סתימא כי שבעת הימים הם בוצינים ז' הנרות וחסד שבהם נמשך מחכמה שהיא קדש. ולפיכך נקראת בוצינא קדישא סתימא כי הוא חסד עליון שבאבא והוא סתום בבחינת כל שאר החסדים שלמטה ממנה וכו' (שער מאמרי רשב"י ז ע"א).

⁵⁰⁴⁴ ע"י תז"ח א ע"ד: אסתכם קודשא בריך הוא ושכינתה למעבד האי חבורא על יד ההוא דאתגליא וכניס בה עלאיך ותתאיך לאשכחא בה ניחא לשכינתא בגלותא וחירו לה ולבנהא. בהגר"א: ע"י ההוא דאתגליא - ר"ל רעיא מהימנא. ועיי"ש יא ע"א: זאבים דערבוביא מתכנשין בגלותא למיכל עאנא דילך דאתמר בהון (יחזקאל לד) ואתן צאני צאן מרעיתי. בהגר"א: עאנא דילך - שהוא רעיא דלהון לכך נקרא רעיא מהימנא דמסר את עצמו עליהן כמה פעמים.

⁵⁰⁴⁵ מתקן (דפ"ו).

⁵⁰⁴⁶ דרע"מ שחיבר על המצות (יהל אור).

⁵⁰⁴⁷ ממליך (דפ"ו).

⁵⁰⁴⁸ כוונה גדולה מכלם והיא הנזכרת בהקדמת ספר התיקונים ובמקומות אחרים רבים כי יכוין האדם שאינו עושה אותה המצוה כעבד המשמש את רבו ע"מ לקבל פרס אלא כבן שכל כונתו לעשות רצון ונחת רוח לאביו שבשמים ואין ענין זה מתקיים אלא במי שיודע כונת התפילה והמצות ומכוין בעשייתם לתקן עולמות העליונים וליחדא שמה דקב"ה עם שכינתיה ואין כונתו לקבל שכר העוה"ז ואף לא לתועלתו הנמשך לו לעוה"ב, וכמ"ש בזהר פרשת משפטים ברע"מ דף ק"ד ע"ב וכו', גם שם דף ק"ח ע"א (שער המצות הקדמה).

⁵⁰⁴⁹ שכל א' גומל חסדים בחסד וכן בשאר המדות בכל רמ"ח אברים (יהל אור).

⁵⁰⁵⁰ שופטים ער"ה לא יקום עד אחד (הערת הזהר).

⁵⁰⁵¹ ר"ל בצירוף כזה כמש"ו (יהל אור).

⁵⁰⁵² ר"ת שנא"ן שפשיטותא דנו"ן הוא אדם כידוע, והן רכב אלקים המרכבה, ואמר רבותיים כלפי מ"ש (יבמות סד ע"א ב"ק פג ע"א) שאין השכינה שורה בפחות מכ"ב אלפים, וענינו נגד כ"ב אותיות של התורה, כ"ב צינורות של השכינה (יהל אור).

⁵⁰⁵³ דד' חיות הן ד' אותיות של השם, ולפי הצירוף של השם כן החיוון (יהל אור).

⁵⁰⁵⁴ אדם אריה נשר שור" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "אריה שור נשר אדם". פיכך הלכות נזיקין מסטרא דשמאלא בצירוף הוי"ה, מתחיל בה' בשמאל הוא שור, נשר כו', ואע"ג דבפ' בא אמר דבשמאל סדורא גבריאל מיכאל אוריאל רפאל, שם הוא בצירוף היר"ה, דשם לא צירף אלא ד' צירופים, רק התחלת השמים, ושאר הג' אותיות הניחן בסדורא דלהון (יהל אור).

ספר שמות

<p>נזיקין דשמאלא הכי סדורייהו שנאן ובגין דא התחלה דלהון [השור] קשור⁵⁰⁵⁵ בד' אבות נזיקין השור והבור והמבעה וההבער וסיומא דלהון⁵⁰⁵⁶ אדם מועד קום אתער בדינין:</p>	<p>שהם נזיקין של שמאל, כך סדורם, שנאן, ולכן ההתחלה שלהם השור קשור לארבעה אבות נזיקין, השור והבור והמבעה וההבער, והסיום שלהם אדם מועד. קום התעורר בדינים.</p>
<p>פתח רעיא מהימנא ואמר (שם נא יז) אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך אדני בהפוך אתוון דינ'א ובגין דא אמרו מארי מתניתין דינ'א דמלכותא דינא כל דינין בהאי שמא אתדנו⁵⁰⁵⁷ ובד' (בה') בג' בד' שכינתא⁵⁰⁵⁸ וס'א בית דין בג' בית דין שכינתא בג' לקבל תלת אבהן [עמודא דאמצעיתא] דיין אמת והוא דיין לדון מסטרא דאדני דתמן איהו⁵⁰⁵⁹ דיין אמת ומסטרא דשם אלהים שופט הדא הוא דכתיב (שם עה ח) כי אלהים שופט:</p>	<p>פתח הרועה הנאמן ואמר "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך". אדני בהפוך אותיות דינ'א, ולכן אמרו בעלי המשנה, דינא דמלכותא דינא. כל הדינים בשם הזה נדונו, בד' בג' בד' שכינה (בית דין בשלשה בית דין שכינה בשלשה) כנגד שלשת האבות, עמוד האמצעי, דיין אמת, והוא דיין לדון מצד של אדני, ששם הוא דין אמת. ומצד של שם אלהים שופט, זהו שנאמר "כי אלהים שופט".</p>
<p>ומה דינין אינון חד לדון בנזקי שור תנינא לדון בנזקי בור תליתאה לדון בנזקי אש רביעאה לדון בנזקי אדם ואבתרייהו לדון בדיני ארבע שומרים שומר חנם ושומר שכר⁵⁰⁶⁰ והשואל ונושא שכר [והשוכר] לקבלייהו דינין⁵⁰⁶¹ ארבעה [נ"א דין ד' חלוקות] [דין חלוקת] השותפים דין חלוקת קרקעות דיני עבדים ושפחות דיני תובע ונתבע בכמה⁵⁰⁶² מיני תביעות דחיוב ממון וגזל ואבדה או שמזיק לחברו והורגו באחד מארבע מיתות בית דין:</p>	<p>ומהם הדינים, אחד לדון בנזקי שור, שני לדון בנזקי בור, שלישי לדון בנזקי אש, רביעי לדון בנזקי אדם. ואחריהם לדון בדיני ארבעה שומרים, שומר חנם ושומר שכר והשואל ונושא שכר והשוכר, כנגדם דינים ארבעה (דין ד' חלוקת) השותפים, דין חלוקת קרקעות, דיני עבדים ושפחות, דיני תובע ונתבע בכמה מיני תביעות של חיוב ממון וגזל ואבדה, או שמזיק לחבירו והורגו באחת מארבע מיתות בית דין.</p>
<p>אדון איהו קודשא בריך הוא באדני לדון בכל מיני דינין לשפחה בישא כי תירש גבירתה (משלי ל בג) ודמינהו (ומינה) כל נזיקין אשתכחו דאינון [כל] מלאכי חבלה דמנייהו⁵⁰⁶³ נשמתהון של רשעים כמה דאוקמוה מארי מתניתין⁵⁰⁶⁴ נשמות הרשעים הן הן המזיקים בעולם [מזיקי עולם] אל אחר מזיק גזלן רשע ובת זוגיה סם המות:</p>	<p>אדון הוא הקדוש ברוך הוא, באדני לדון בכל מיני דינים, את השפחה הרעה "כי תירש גבירתה", שממנה כל הנזקים נמצאים, שהם כל מלאכי חבלה, שמהם נשמות הרשעים, כמו שבארו בעלי המשנה, נשמות הרשעים הן הן המזיקים שבעולם, מזיקי העולם, אל אחר, מזיק גזלן רשע, ובת זוגו סם המות.</p>

⁵⁰⁵⁵ יקשור (יהל אור).

⁵⁰⁵⁶ ששני פרקים הראשונים מדבר מכלל הד' נזיקין ומסיים באדם מועד כו', אע"ג דסובר הר"מ שמבעה הוא אדם כמש"ל, ומבעה תנא קודם הכל הולך אחר החיתום (יהל אור).

⁵⁰⁵⁷ (ס'א בה' בד' וכו') נוסף בדפ"ו.

⁵⁰⁵⁸ ור"ל ב"ד הוא שכינה בג' לקבל וכו' (יהל אור).

⁵⁰⁵⁹ ר"ל דיין מסטרא דמלכות, ושופט מסטרא דבינה, כמש"ל כי דיין לשון דינא כנ"ל, ובינה נק' אלהים חיים, וז"ש ומסטרא דשם כו' (יהל אור).

⁵⁰⁶⁰ "ושומר שכר" נמחק ביהל אור.

⁵⁰⁶¹ ר"ל שע"כ בנזיקין כי ד' שומרים הם ג"כ מאבות נזיקין (יהל אור).

⁵⁰⁶² והוא הכל א', ג"פ ד' לקבל תלת חיוון בכל א' ד' פנים, י"ב אנפי חיוון, כידוע שהן ג' דינין, ג' אבהן. וחיה רביעית, שהיא כלל החיות הנ"ל, כלל ב"ד, נגדה ארבע מיתות בית דין כמש"ו, ובה דן לשפחה כמש"ו (יהל אור).

⁵⁰⁶³ הן אר"ה שמצערין לישראל כמש"ו (יהל אור).

⁵⁰⁶⁴ בראשית כט ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>נזק 5065 שבת ובושת ורפוי לשכינה ובניהא שבת דבטולא דאוריתא דבטילת לבנהא ורפוי דגרמת לון5066 דמתרפין מדברי תורה ונזק בכמה נזקין דמלאכי חבלה מארי משחית5067 אף וחמה ובשת דהו מבוזין לשכינתא בע"ז שקרא דלהון והו אמרין איה אלהיך וכמה גזלות מן שפחה בישא דאתמר בה (ישעיה ג יד) גזלת העני בבתיכם:</p>	<p>נזק שבת ובושת ורפוי לשכינה ובניהא. שבת, של בטול תורה, שבטלה את בניה. ורפוי, שגרמה להם שמתרפים מדברי תורה. נזק, בכמה נזקים של מלאכי חבלה בעלי משחית אף וחמה. ובושת שהיו מבזים את השכינה בעבודה זרה השקר שלהם, והיו אומרים איה אלהיך, וכמה גזלות מהשפחה הרעה, שנאמר בה "גזלת העני בבתיכם".</p>
<p>כמה ברכאן גזלת לשכינתא שפחה בישא בכובד המס ובכובד כמה דינין משונים על בנהא וכמה קרבנין דבי מקדשא דבטילת למטרוניתא ובשת דמטרוניתא דאשתארת ערומה מד' בגדי זהב [נהרין בד'] ודנהרין [נהרין מד'] טורי אבן ביי"ב אבנין מרגלן מעיל בכמה זנין ורמונים וארבע בגדי לבן דבהון הות מטרוניתא מתקשטא קדם מלכא הדא הוא דכתיב (בראשית ט טז) וראייה לזכר ברית עולם וגזלת לה לגברתה כמה מאכלין דקרבנין:</p>	<p>כמה ברכות גוזלת את השכינה השפחה הרעה בכובד המס ובכובד של כמה דינים משונים על בניה. וכמה קרבנות של בית המקדש שבטלה למלכה, ובושת של המלכה שנשארה ערומה מארבעה בגדי זהב שמאירים מארבעה טורי אבן בשתים עשרה אבנים מרגליות. המעיל בכמה זגים ורמונים, וארבעה בגדי לבן שבהם היתה המלכה מתקשטת לפני המלך, זהו שנאמר "וראייה לזכור ברית עולם". וגוזלת את גברתה כמה מאכלי הקרבנות.</p>
<p>שור מועד בעלה עאל לבי מלכא5068 רבונה5069 בארבע אבות נזיקין דיליה דאינון (יחזקאל א י) ופני שור מהשמאל לארבעתן5070 דאינון עון ומשחית אף וחמה דכלהו מועדין לקלקל בנופא דיליה הרביץ על הכלים מזבח מנורה שלחן ושאר מאנין רביץ עליהו ושברתן ובשן דיליה אכיל כל קרבנין5071 [דמאכלים] (ממאכלים) דפתורא ושאר ברנלוי רפסא ומדקא כלא ושאר דאינון5072 אמורין ופדרין ושירי מנחות ברנלוי רפסא5073 ובקרין5074 דיליה קטל כהני וליואי הרס כלא5075 (איכה ב ב) חלל</p>	<p>שור המועד, בעלה נכנס לבית המלך, רבונו, בארבעה אבות הנזיקין שלו, שהם "ופני השור מהשמאל לארבעתן", שהם, עון ומשחית אף וחמה, שכולם מועדים לקלקל בגוף שלו. הרביץ על הכלים, מזבח מנורה שלחן ושאר כלים, רביץ עליהם ושברם. ובשן שלו, אכל כל הקרבנות של מאכלי השלחן, ואת השאר רמס ברגליו. ושוחקת את הכל דק, והשאר, שהם אמורים ופדרים שיירי מנחות רמס ברגליו. ובקרנו הרג כהנים ולוים, הרס הכל חלל</p>
<p style="text-align: center;">ק"ח/ב</p>	
<p style="text-align: center;">רעיא מהימנא:</p>	

5065 וצער אין צריך לפרש (יהל אור).

5066 בכובד המס כמ"ל (יהל אור).

5067 הן אומות העולם כנ"ל (יהל אור).

5068 ר"ל לבית המקדש שהוא רשות היחיד, ששם קרן מועד כר"ט (ב"ק כד ע"ב) (יהל אור).

5069 קצא ע"א (הערת הזהר).

5070 "דאינון (יחזקאל א י) ופני שור מהשמאל לארבעתן" מוסגר בדפ"ק.

5071 דסתם ובער דשן דמכליא קרנא משמע כדמוכח בגמ' – דברי דוד (יהל אור).

5072 ר"ל דכתיב אכלה ומדקא ושאר כו' ור"ל אכלה בשם ושאר שהן אימורין שהן שיריים ופדרים

כו' ברגלה רפס' הוא רגל (יהל אור).

5073 "ומדקא כלא ושאר דאינון אמורין ופדרין ושירי מנחות ברגלוי רפסא" מוסגר בדפ"ק.

5074 כמ"ש (דניאל ז כא) וקרנא דכן עבדא קרב כו' (יהל אור).

5075 כמ"ש (איכה ב ב) הרס בעברתו מבמצרי כו' (יהל אור).

ספר שמות

ממלכה ושריה. ⁵⁰⁷⁶	ממלכה ושריה: ⁵⁰⁷⁶
<p>הבור נקבה רעה, לילית. שבת, בביתה שהיא בית הסוהר, תפסה את המלכה ובניה, השפחה רעה בגלות שלה, ושמה אותה בכמה שלשאות ואסרו לבניה את ידיהם מהודקים לאחור "היא ישבה בגוים לא מצאה מנוח". ולא עוד, אלא "כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה גם היא נאנחה ותשב אחור".</p>	<p>הבור 5077 נוקבא בישא [לילית שבת] 5078 בבית דילה[ן] 5079 (שבתני בית דיליה) דאיהו בית הסהר 5080 תפיסת למטרוניתא ובנהא שפחה בישא בגלותא דילה ושוויין 5081 לון [ב]כמה שלשלאין ואסורין לבנהא ידיהו מהרקן לאחורא (איכה א ג) היא 5082 ישבה בגוים לא מצאה מנוח ולא עוד אלא (שם ח) כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה גם היא נאנחה ותשב אחור:</p>
<p>ולא עוד אלא, זונה שהיא הבער, היינו אש "ויצת אש בציון". אחר כך קם אדם בליע"ל רשע, רביעי לאבות הנזיקין, שנאמר בו, אדם מועד לעולם, בין ער בין ישן. "ושלח את בעירה ואכל" והשמיד וגדע כרמים ופרדסים של ירושלים, וכילה את הכל.</p>	<p>ולא עוד 5083 אלא זונה דאיהי [הבער] 5084 (מבעה) דהיינו אש (שם ד יא) ויצת אש בציון לכתר קם (י') אדם ובליע"ל רשעו רביעי לאבות נזיקין דאתמר ביה אדם מועד לעולם בין ער בין ישן ושלח את בעירו 5085 ואכיל ושצי וגדע כרמים ופרדסים דירושלם ושצי כלא 5086:</p>
<p>רבנו של עולם, אתה אמת ותורתך אמת, נתת לנו מצות תפלין לצדיקים</p>	<p>רבון עלמא 5087 אנת קשוט ואורייתך קשוט יהבת לן מצות תפילין 5088 לצדיקים גמורים איהו</p>

⁵⁰⁷⁶ כצפור נודדת מקינה כן איש נודד ממקומו. סוד הענין הוא דע, כי ת"ת מקנן למטה בסוד מטטרון, והשכינה מקננת בסנדלפון. וא"ת, אם ת"ת מקנן במטטרון, איך הכתוב אומר חלל ממלכה ושריה, שהם מטטרון וסנדלפון. בשלמא סנדלפון, שהשכינה מקננת בו, נחא, אלא ת"ת, שמקנן במטטרון, זה איך יתכן. אמנם דע, כי הכתוב אמר כצפור נודדת מקינה כן איש נודד ממקומו, כי לא זז ידו מידה, שגם הוא הולך עמה (ספר הליקוטים משלי כו). עכשיו כשישראל בגלותם הם חסרים שני ענינים. א' שלמות הנפש, וגילוי התורה ורוח הקדש, וכמ"ש "מלכה ושריה בגוים אין תורה" (שיח יצחק דרוש לשבת בשלח).

⁵⁰⁷⁷ עי' תיקו"ז ו ע"ב: שפחה בישא כגוונא דחד מארבע אבות נזיקין דאיהו הבור וכגוונא דבור דיוסף דאוקמוהו עליה הברה והבור רק וכו' (בראשית לז כד) הברה נוקבא בישא בור דכורא ובור בגין דאיהו מתמן אוקמוהו עליה אין בור ירא חטא בתר דלית ביה יראת ה'. בהגר"א: והארץ היתה כו' - דאינון ד' אבות נזיקין, תהו ובהו וחשך ותהום ד' קליפין. ועי' תז"ח י ע"ב: משמאלא דתמן שור מועד דנזיקין דאיהו אבי אבות דנזיקין איהו אש דגיהנם אבל חמור איהו אבי אבות הטמאה.

⁵⁰⁷⁸ נמחק בדפ"ק. שהוא ממונה על חורבן ושם הוא הקלי' ע"ז קדמונים כידוע (יהל אור).

⁵⁰⁷⁹ ר"ל בתיבת שבת איתיות בית (יהל אור). עי' תיקו"ז ריש תיקון ט'.

⁵⁰⁸⁰ עי' תיקו"ז קמד ע"א: שבתא"י אית ליה תרין בתין חד שפל ראש ותניינא בית הסהר דאסירי מלכא אסירין תמן בגלותא. בהגר"א: תרין בתין חד כו' - כן הוא שמותם כידוע בחכמת המזלות ומאלו ב' באין לישראל שפלות ועניות והפוכו עושר וכבוד מא' שפלות ומהב' דחקות בכובד הגלות מחריבי הבית והמסים וכמו שמפרש והולך: דאסירי מלכא כו' - ר"ל, כמ"ש אל בית הסוהר מקום אשר אסירי המלך אסורים והוא הדחקות כמו בבית הסוהר שיושב בדוחק ור"ל אסירי מלכא הן ישראל בגלות כמו שמפרש והולך בגלותא ולכן כנגדן בשבת דל"ל מגרמה כלום (זהר ח"א קפ"א ע"א) אבל היא קודש ויברך ה' את יום השביעי וכל ברכאין בה ונפקין מינה ובה עלמא דחירו סוכת שלום פרישת גדפהא ולית בה עבוד' ושעבודא ואסור במלאכה והוא שמור ונגד שפל ראש זכור את כו' מקרא קודש לקדוש ה' מכובד וכן מצווין בכבוד ועונג נגדן, ע"כ. שהוא בור כמ"ש כי שמו אותי בבור (יהל אור).

⁵⁰⁸¹ ושוויאן (דפ"ו).

⁵⁰⁸² ר"ל השכינה (יהל אור).

⁵⁰⁸³ ולא זו בלבד אלא אף מבזין אותה וז"ש כל מכבדיה כו' (יהל אור).

⁵⁰⁸⁴ והיא נוק' השניה גיהנם (יהל אור).

⁵⁰⁸⁵ בזה משוה הפלוגתא במבעה שהוא אדם ושן ובס"א שור ואדם דכורין ושני' האחרים נוק' היפך ממש שבקדושה (יהל אור).

⁵⁰⁸⁶ לאגנא מיניה - וזהו לבינונים כמ"ש שם וז"ש ולצדיקא כו' (יהל אור).

⁵⁰⁸⁷ אמר זה שהתפילין לשור הנ"ל קשר על קרנו, ולכל ד' אבות נזיקין כמ"ש בתיקו"ז וז"ש יהבת לן מצות וכו' (יהל אור).

ספר שמות

<p>אגרא כפום עובדייהו פאר על רישייהו ומשמשין לאבוהון ואמהון⁵⁰⁸⁹ כנוונא דגופא ודכלו (וכל) אברים דיליה משמשין לרישא הכי אתתא משמשא לבעלה⁵⁰⁹⁰:</p>	<p>גמורים, הוא שכר כפי מעשיהם, פאר על ראשם. ומשמים את אבותיהם ואמם, כמו שהגוף, שכל איבריו משמים את הראש, כך האשה משמשת את בעלה.</p>
<p>ואית מלאכין דאינון משמשין לגופא ומלאכין [דאינון משמשין] דמשמשין (משמשין) לנשמתא וכנוונא דאית אפרשותא בין גופא לנשמתא הכי אית אפרשותא בין מלאכין דגופא למלאכין דנשמתא ואית נשמתא לנשמתא ומלאכין למלאכין (קהלת ה ז) כי גבוה מעל גבוה שמר⁵⁰⁹¹ וגבוהים עליהם ואלין דאינון נשמתא⁵⁰⁹² לנשמתא כללהו חד ואף על גב דארח מתלא אינון כגופא אצל נשמתא אלין לאלין בגין דמקבלין אלין מאלין הכי [שכינתא] (נשמתא) אף על גב דאיהי לקבל שאר נהורין [דבריא] כנשמתא אצל גופא לקבל קודשא בריך הוא חשיבא כגופא אבל כלא חד הכא גופא ונשמתא כלא חד מה דלאו הכי בבר נש דגופיה ונשמתיה בפרודא דא חומר ודא שכל דא חיי ודא מותא אבל קודשא בריך הוא חיים) ושכינתיה חיים הדא הוא דכתיב (משלי ג יח) עץ חיים היא⁵⁰⁹³ למחזיקים בה:</p>	<p>ויש מלאכים המשמים את הגוף ומלאכים המשמים את הנשמה, וכמו שיש הפרדה בין גוף ונשמה, כך יש הפרדה בין המלאכים של הגוף לבין המלאכים של הנשמה. ויש נשמה לנשמה, ומלאכים למלאכים "כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם". ואלה שהם נשמה לנשמה, כולם אחד, ואף על גב שדרך משל הם כגוף אצל הנשמה, אלה לאלה, משום שמקבלים אלה מאלה, כך השכינה, אף על גב שהיא כנגד שאר האורות של הבריאה, כנשמה אצל הגוף, כנגד הקדוש ברוך הוא, היא חשובה כגוף. אבל הכל אחד, כאן גוף ונשמה הכל אחד, מה שאין כן באדם, שגופו ונשמתו בפירוד, זה חומר וזה שכל, זה חיים וזה מות. אבל הקדוש ברוך הוא חיים ושכינתו חיים, זהו שנאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה".</p>
<p>וכל אינון דרשימין בסימנין דקודשא בריך הוא ושכינתיה אינון רשימין ביומין דחול באות דתפלין⁵⁰⁹⁴ ובאות דמילה⁵⁰⁹⁵ ורשימין בזכור ושמור בשבת ורשימין בתורה שבכתב דאתיהיבת מימינא ובתורה שבעל פה דאתיהיבת [משמאלא] (בשמאלא) וקודשא בריך הוא זכור מימינא⁵⁰⁹⁶ ושמור משמאלא ושכינתא זכירה מימינא ושמירה משמאלא [איהו] (אינון) תפלין דרישא דבר נש ותפלין דיד [ג"א דידיה] והכי שכינתא⁵⁰⁹⁷ (תהלים יט ח) תורת יהו"ה תמימה⁵⁰⁹⁸ ומצוה דיליה [והכין] (והאין) מסטרא דעמודא דאמצעיתא דאיהו כליל דינא ורחמי זכור ושמור אתקריאת [איהין] (ההיא)</p>	<p>וכל אותם שרשומים בסימני הקדוש ברוך הוא ושכינתו, הם רשומים בימי החל באות של התפלין באות של המילה, ורשומים בזכור ושמור בשבת. רשומים בתורה שבכתב שנתנה מימין ובתורה שבעל פה שנתנה משמאל. והקדוש ברוך הוא זכור מימין ושמור משמאל, והשכינה זכירה מימין ושמירה משמאל. הן תפלין של ראש של האדם ותפלין של יד, וכך שכינה "תורת ה' תמימה", והמצוה שלו, וזה מהצד של העמוד האמצעי, שהוא כולל דין ורחמים, זכור ושמור. נקראת היא זכירה ושמירה, ובכל</p>

⁵⁰⁸⁸ מג ע"א (הערת הזהר).

⁵⁰⁸⁹ לקוב"ה וכנס"י שהן תש"ר ותש"י כידוע (יהל אור).

⁵⁰⁹⁰ ר"ל טעם שתש"ר קוב"ה ותש"י כנס"י שתש"ר ברישא ותש"י בגופא (יהל אור).

⁵⁰⁹¹ הן ג' מדרגות גופא ונשמתא ונשמתא לנשמתא (יהל אור).

⁵⁰⁹² ונשמתא (נוסף ביהל אור).

⁵⁰⁹³ ר"ל שכינה (יהל אור).

⁵⁰⁹⁴ שאצל תש"י נאמר והיה לאות כו' (יהל אור).

⁵⁰⁹⁵ בקוב"ה וזה בכלל אבל בפרט בשניהם אמר אות דז"ן תש"י ותש"ר ומלה ופריעה כמש"ל (יהל אור).

⁵⁰⁹⁶ שב' בחי' יש בעד"א א' קיבולו מחו"ב וא' כללותו חו"ג וכן במלכות ומסטרא דעד"א הן שוין ומסטרא דחו"ג זה לשמאלא וזה לימינא כמש"ו ומ"ש רשימין כו' מסטרא דחו"ג (יהל אור).

⁵⁰⁹⁷ ג"כ תש"ר ותש"י (יהל אור).

⁵⁰⁹⁸ לשון נקבה ותורה ומצות ג"כ מימינא ושמאלא (יהל אור).

ספר שמות

<p>זכירה שמירה ובכלל (בכל) פקודין איהי [שקלה⁵⁰⁹⁹] (שקיל) לגביה במדרגה:</p>	<p>המצוות היא שקולה אליו במדרגה.</p>
<p>אבל מסטרא דחסד קודשא בריך הוא זכור ושכינתא שמור כמה דאוקמוה מארי מתניתין זכור לזכר ושמור לכלה⁵¹⁰⁰ [נ"א לנקבה] בגין דבימינא ובשמאלא ענפין מתפרדין כגוונא דכנפי ריאה⁵¹⁰¹ דאינון פרודות מלמעלה [לקבלייהו חיון (יחזקאל א יא) ופניהם⁵¹⁰² וכנפיהם⁵¹⁰³ פרודות מלמעלה] ולקבל⁵¹⁰⁴ פתוחות דספר תורה לתתא תרווייהו ביחודא חדא כגון סתומות דספר תורה דלית תמן פרודא ובגין דא באתר דיחודא דאיהו גופא דומה לשדרה דלולב אם נפרצו או נפרדו עליו פסול:</p>	<p>אבל מצד החסד, הקדוש ברוך הוא הוא זכור והשכינה שמור, כמו שבארוה בעלי המשנה, זכור לזכר ושמור לכלה, משום שבימין ובשמאל הענפים מתפרדים כמו כנפי ריאה, שהן פרודות מלמעלה. כנגדם חיות "ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה", וכנגד פתוחות של ספר תורה למטה, שניהם ביחוד אחד, כמו סתומות של ספר תורה, שאין שם פירוד. ולכן במקום של יחוד, שהוא גוף, דומה לשדרה של לולב, אם נפרצו או נפרדו עליו, פסול.</p>
<p>בכמה רשימין רשים קודשא בריך הוא לישראל לאשתמודעא לגבי מלאכין אלין דימינא דתליין מקודשא בריך הוא או אלין דשמאלא דתליין משכינתא או אלין דתליין מקודשא בריך הוא ושכינתיהו (ושכינתא) ביחודא חדא ודאי אלין דאית בהון תורה רשימין בחסד ואלין דאית בהון מצוה רשימין בגבורה ואלין מארי⁵¹⁰⁵ דתפלין ואות שבת ואות ברית רשימין בצדיק:</p>	<p>בכמה רשומים רושם הקדוש ברוך הוא את ישראל, להודיע למלאכים, אלו מימין שתלויים מהקדוש ברוך הוא, או אלו משמאל שתלויים מהשכינה, או אלו שתלויים מהקדוש ברוך הוא ושכינתו ביחוד אחד. ודאי אלה שיש בהם תורה, רשומים בחסד, ואלה שיש בהם מצוה רשומים בגבורה, ואלו בעלי התפלין ואות שבת ואות ברית רשומים בצדיק.</p>
<p>ובעירן עמי הארץ אינון רשימין באעברו דערלה ופריעה עופין בזפק ובקרבן נקלף באעברו דזפק וקלופה דקרבן [אינון] רשימין עופין למיכל ובעירן⁵¹⁰⁶ בתרי⁵¹⁰⁷ סימנין מעלת גרה ומפרסת פרסה כלהו רשימין בתרי סימנין כגוונא דערלה⁵¹⁰⁸ ופריעה דמתעברן מעמא קדישא:</p>	<p>והבהמות עמי הארץ הם רשומים בהעברת ערלה ופריעה. עופות בזפק ובוקרבן נקלף, בהעברת הזפק וקליפת הקרבן, הם רשומים בעופות לאכול. ובהמות בשני סימנים, מעלת גרה ומפרסת פרסה, כולם רשומים בשני סימנים, כמו ערלה ופריעה, שמעברים מהעם הקדוש.</p>
<p>אבל ותלמידי חכמים (תא הזי) כלהון רשימין מנהון ובכרסייא ומנהון במלאכין [במלאכי ומנהון בכרסיא מנהון] (במלאכי ומנהון בכרסיא) בארבע חיון דכרסייא מנהון⁵¹⁰⁹ בככביא</p>	<p>אבל תלמידי חכמים, כולם רשומים מהם בכסא, ומהם במלאכים בארבע חיות הכסא, מהם בכוכבים</p>
<p style="text-align: center;">קיט/א</p>	

⁵⁰⁹⁹ שקלא (דפ"ו).

⁵¹⁰⁰ ששמירה בנוק' כמ"ש כ"מ שנאמר השמר וכו' בלא תעשה (יהל אור).

⁵¹⁰¹ דימינא ושמאלא (יהל אור).

⁵¹⁰² חו"ב (יהל אור).

⁵¹⁰³ חו"ג (יהל אור).

⁵¹⁰⁴ צ"ל לקבלו (יהל אור).

⁵¹⁰⁵ שכל אות הוא בצדיק ואע"ג שאמר למעלה בקב"ה וכו' הוא מסטרא דצדיק (יהל אור).

⁵¹⁰⁶ וע"ה (יהל אור).

⁵¹⁰⁷ רומז על ע"ה שאין בהם מצות כלל בחזרם בתשובה ומוסרין עצמן צוארן לשחיטה והולכין

לבה"כ לברכא לקב"ה הן ב' סימנין הלאו כמש"ל (יהל אור).

⁵¹⁰⁸ קאי אעופין ושם מקומו דהעברת הזפק דומה למילה וקליפת הקורבן קליפה הפנימית דומה

לפריעה (יהל אור).

⁵¹⁰⁹ וכולן בבחי' הנ"ל (יהל אור).

ספר שמות

רעיא מהימנא:	
ובמזלי ומנהון רשימין [במדות] [במדורא] דקודשא בריך הוא אשתמודעין ואינון [דמתעסקין באורייתא ובמצות] [דעסיקין בתורה ומצות] לשמא דקודשא בריך הוא [ושכינתיה ⁵¹¹⁰ ולא] [ושכינתא שלא] על מנת לקבל פרס ⁵¹¹¹ אלא כברא דאיהו מחוייב ביקרא דאבוהי ואמיה [דא] אתקשר ודאי ואתרשים בעמודא דאמצעיתא ושכינתיה כאילו ביה הווי חד:	ובמזלות, ומהם רשומים במדות שהקדוש ברוך הוא נודע בהם. ואותם שמתעסקים בתורה ומצוות לשמו של הקדוש ברוך הוא, שלא על מנת לקבל פרס, אלא כבן המחויב בכבוד אביו ואמו, זה ודאי נקשר ונרשם בעמוד האמצעי ושכינתו, כאלו בו הם היו אחד.
ומאן דאית ביה תורה בלא מצוה [או] [ו]מצוה בלא תורה כביכול כאילו [הוה נ"א הווי ביה] והווי [הוה] בפרודא אבל בדא ודא כאילנא דענפוי מתפרדין לימינא ולשמאלא ואילנא יחודא דתרווייהו באמצעיתא:	ומי שיש בו תורה בלי מצוה או מצוה בלי תורה, כביכול כאילו היו בו בפירוד. אבל בזה וזה, כמו אילן שענפים נפרדים לימין ולשמאל, והאילן היחוד של שניהם באמצע.
רשיעיא אינון רשימין בלא סימנין דטהרה (ו)אינון דלית להון תפלין על רישא ודרועא ואינון דלא רשימין בתורה ובמצות ואלין דלא נשרין זכור ושמור ולא רשימין בתכלת ולבן דציצית ואלין דלא רשימין [באלין] [בלא] סימנין שקין הם לכם [ויקרא יא י] לאו אינון ישראל ואלא [אינון] עמי הארץ מה אלין שקין ⁵¹¹² ושרץ ⁵¹¹³ [אוף אינון כן שקין ושרץ] כמה דאוקמוה מארי מתניתין עמי הארץ הם שרץ [ונשותיהם] [ובנותיהם] שקין ועל בנותיהם אתמר [דברים כז כא] ארור שוכב עם כל בהמה ⁵¹¹⁴ :	הרשעים רשומים בלי סימני טהרה, אותם שאין להם תפלין על הראש והזרוע, ואותם שלא רשומים בתורה ומצוות, ואלה שלא שומרים זכור ושמור, ולא רשומים בתכלת ולבן של ציצית. ואלה שלא רשומים בסימנים הללו, "שקין הם לכם", אינם ישראל אלא עמי הארץ. מה אלה שקין ושרץ, אף הם כך, שקין ושרץ. כמו שבארוה בעלי המשנה עמי הארץ הם שרץ, ונשותיהם שקין, ועל בנותיהם נאמר "ארור שוכב עם כל בהמה".
ומיתתהון מיתה באתגליא ולית מיתה אלא עניותא ומיתה דעניותא דלהון לא יהא באתכסיא כעופין דרמיין למארי פקודין אלא באתגלייא לעיני עמא דעני חשוב כמת ואית עניותא באתכסיא ומעיניו [מ]בני נשא ואית עניותא לעיני כלא כוריקו דדם דבהמה וזריקתה לעיני כלא דשפכין דמא	ומיתתם מיתה בגלוי, ואין מיתה אלא עוני. ומיתת העוני שלהם לא תהיה בנסתר כמו עופות שדומים לבעלי מצוות, אלא בגלוי לעיני העם. שעני חשוב במת. ויש עוני בנסתר מעיני בני אדם ויש עניות לעיני כל, כזריקת דם הבהמה וזריקתה לעיני כל, ששופכים דם

⁵¹¹⁰ דעסקין באורייתא לשמה - ר"ל בשביל השכינה, לייחד אותה עם התורה. והענין של לשמה, שלומד על מנת לקיים מצותיה של התורה, והמצות הן בשכינה אם כן הוא לשמה (בהגר"א בתיק"ר^ז ב ע"ב).

⁵¹¹¹ ואם אחר שישוב ויעזוב כנז' ירבה לעשות מצות רבות, אך בתנאי שיהיה בדחילו ורחימו שלא לקבל פרס, אז זוכה למלכות דאצילות ה' תתאה. ואם יעסוק בתורה תמיד בדחילו ורחימו שלא לקבל פרס אז זוכה לת"ת דאצילות. וזו היא תשובה גמורה עליונה, כי ת"ת נקשר תמיד עם אר"א, ואינו כמו ה' תתאה שנאמר עליה (ישעיה נ, א) ובפשעכם שולחה אמכם, ולכן נקרא יה"ו. ונמצא כי כאשר עוסק בתורה לשמה בדחילו ורחימו שלא לקבל פרס הרי זוכה לת"ת ולאור"א, והרי נשלם בו כל ההוי"ה ונקרא תשובה שלימה (עולת תמיד ענין התשובה בקיצור). בדחילו ורחימו, שהן אר"א (בהגר"א בתיק"ר^ז לג ע"ג).

⁵¹¹² בנוק' (יהל אור).

⁵¹¹³ בדכר (יהל אור).

⁵¹¹⁴ שדומין לבעירין כנ"ל (יהל אור).

ספר שמות

<p>[קמי בלא] הכי עניין שפכין [דם באנפיהון] (דמוי באנפוי⁵¹¹⁵) לעיני בני נשא ואתהדרן ירוקין כמתין:</p>	<p>לפני הכל, כך העניינים שדמם נשפך בפניהם לעיני בני אדם, ונעשים ירוקים כמו מתים.</p>
<p>ואי הדרין בתיובתא ולא פתחין פומהון להטיח דברים כלפי מעלה ומיתה דלהון בסתימו [דפומא] כבעירא דאיהי מיתא ולית לה קול ודבור [דיימא הכין] ובוודוי הכי יימא [וויודים הכי] איהו אין לי פה להשיב ולא מצח להרים ראש ויתודה ומיחד לקודשא בריך הוא בכל יומא למהוי מיתתיה באחד כגוונא דשחיטת בהמה בתריסר בדיקות דסכין ובסכין [דאיהו נ"א דאינון] ודאינון [דאיהו] אח"ד:</p>	<p>ואם חוזרים בתשובה ולא פותחים פיהם להטיח דברים כלפי מעלה, ומיתתם בסתימת פה כמו בהמה, שהיא מתה ואין לה קול ודבור. ובוודוי כך הוא, יאמר, אין לי פה להשיב ולא מצח להרים ראש, ויתודה ומיחד את הקדוש ברוך הוא בכל יום, להיות מיתתו באחד כמו שחיטת הבהמה, בשתיים עשרה בדיקות סכין ובסכין שהוא אח"ד.</p>
<p>ומברך ומקדש לקודשא בריך הוא בכל יומא בברכו ובקדושה⁵¹¹⁶ ובכל⁵¹¹⁷ אכילה ושתייה דיליה כגוונא דמברך כהנא⁵¹¹⁸ ברוך [אתה] הא ברכה אשר קדשנו הא קדושה כד רוחא⁵¹¹⁹ מברך לקודשא בריך הוא בכל יומא בברוך ומקדש ליה בקדושה דיליה⁵¹²⁰ ומיחד ליה⁵¹²¹ ביחודא דאיהו שכינתיה קודשא בריך הוא נחית על ההוא רוחא בכמה משריין:</p>	<p>ומברך ומקדש את הקדוש ברוך הוא בכל יום בברכו ובקדושה, ובכל אכילה ושתייה שלו, כמו שמברך הכהן "ברוך אתה", הרי ברכה. "אשר קדשנו", הרי קדושה. כשהרוח מברכת את הקדוש ברוך הוא בכל יום בברוך ומקדשת אותו בקדשתו ומיחדת אותו ביחוד, שהיא שכינתו הקדוש ברוך הוא, יורד על אותה רוח בכמה מחנות.</p>
<p>אליהו ודאי בר נש דמברך ומקדש ומיחד למטרוניתא כמה משריין דמטרוניתא סלקין עמיה ומשריין דמלכא נחתיין לגביה וכלהו לנטרא ליה ולאודעא ליה לההוא רוחא כמה [חידושין] ועתידות בחלמין דנבואה וכמה סתרים כגוונא דיעקב דאתמר ביה (בראשית כח יא) והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו⁵¹²² ועל משריין דמלכא ומטרוניתא אתמר (שם לב ג) ויקרא את שם המקום ההוא מחנים אבל מלכא⁵¹²⁴ ומטרוניתא לא נחתיין תמן:</p>	<p>אליהו ודאי, אדם שמברך ומקדש ומיחד את המלכה, כמה מחנות של המלכה עולים עמו, ומחנות המלך יורדים אליו, וכולם כדי לשמרו ולהודיעה לאותה רוח כמה חדושים ועתידות בחלומות בנבואה וכמה סתרים, כמו שיעקב, שנאמר בו "והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו". ועל מחנות המלך והמלכה נאמר "ויקרא שם המקום ההוא מחנים", אבל המלך והמלכה לא יורדים לשם.</p>

⁵¹¹⁵ באנפיהו (דפ"ו).

⁵¹¹⁶ בבית הכנסת (יהל אור).

⁵¹¹⁷ ויחודא אמר לעיל בסכין (יהל אור).

⁵¹¹⁸ ר"ל, בשחיטת הבהמה, כן מקריב עצמו קרבן, וזה אשר היה בקרבן ג' מינים, בהמה ועוף ואדם, כהנא דמיחד לון לג' מינים הנ"ל רומז (יהל אור).

⁵¹¹⁹ ענין בפני עצמו, ולא קאי אע"ה (יהל אור).

⁵¹²⁰ ר"ל של ברוך כנ"ל (יהל אור).

⁵¹²¹ והוא ה' אלקינו של הברכה, והן יה"ו ג' אותיות של השם, ולכך אמרו (ברכות מ ע"ב) כל ברכה שאין בה שם אינה ברכה, ור"י אמר ג"כ מלכות על אות רביעית של השם, אבל רב אין מצריך מלכות, לפי דלית לה מגרמה כלום, אלא כלולה מהם, לפיכך היא אות כפולה, והה"א כפול לפי שהיא נוק' (יהל אור).

⁵¹²² באדם (יהל אור).

⁵¹²³ נמחק בדפ"ו.

⁵¹²⁴ כיון דהוא בנוק' לבד, וג"כ מטרוניתא לא נחית, דהיא אינה בפירודא. אבל למעלה דמיחד לקוב"ה ביחודא, קוב"ה נחית, וז"ש והנה ה' נצב עליו כו', על ההוא רוחא, כמ"ש נצב עליו, על יעקב, וכן בכ"א (יהל אור).

ספר שמות

<p>אמר אליהו רעיא מהימנא הכי הוא⁵¹²⁵ ודאי אבל בגין דבכל פקודא ופקודא הוה אשתדלותא דילך ליחדא קודשא בריך הוא [ושכינתיה] בכל משריין⁵¹²⁶ דעילא ותתא הכי קודשא בריך הוא ושכינתיה וכל משרייתיה עילא ותתא מתיחדין ברוחא דילך⁵¹²⁷ בכל פקודא ופקודא כברא דמלכא דאבא ואימא רחמין ליה ונשקין ליה⁵¹²⁸ ובחביבו דיליה לא ה(וי)מנין ליה במשריין⁵¹²⁹ דלהון אלא אינון גופייהו נטרין ליה:</p>	<p>אמר אליהו, הרועה הנאמן, כך הוא ודאי, אבל בגלל שבכל מצוה ומצוה היתה השתדלות שלך ליחד את הקדוש ברוך הוא ושכינתו בכל המחנות שלמעלה ולמטה, כך הקדוש ברוך הוא ושכינתו וכל מחנותיו מעלה ומטה מתיחדים עם רוחך בכל מצוה ומצוה, כבן המלך שהאב והאם אוהבים אותו ומנשקים אותו ומחביבות שלו, אינם מאמינים למחנותיהם, אלא הם בגופם שומרים אותו.</p>
<p>בגין דההוא רוחא⁵¹³⁰ דילך מסטרא דעמודא דאמצעייתא איהו דאיהו ו' כליל אבא ואימא ודאינון (דאיהו) י"ה נפש דילך בת יחידא⁵¹³¹ מסטרא דאת ה' שכינתא תתאה לא זות מינך וכנוונא דאבא ואימא נטרין ברא⁵¹³² הכי נטרין ברתא⁵¹³³ במשריין עלאין דאינון מחנים⁵¹³⁴ ובמחשבה עלאה⁵¹³⁵ סלקין לרוחא דילך⁵¹³⁶ כמה דאוקמוה ישראל עלה במחשבה יו"ד ה"א וא"ו ה"א</p>	<p>משום שאותה הרוח שלך, היא מצד העמוד האמצעי, שהוא ו', כולל אב ואם שהם י"ה, הנפש שלך בת יחידה מצד האות ה', השכינה התחתונה, לא זזה ממך. וכמו שאבא ואמא שומרים את הבן, כך שומרים את הבת במחנות עליונים, שהם מחנים. ובמחשבה העליונה עולים לרוחך, כמו שבארוה ישראל עלה במחשבה, יו"ד ה"א וא"ו ה"א. ומתי רוחך עלתה במחשבה,</p>

⁵¹²⁵ כמו שפי' לעיל, ממעלת הנשמה במעשה המצות, וייחודיה למעלה, הת"ת והמלכות, אבל נוסף עוד במתכשרים בעבודה כמון, כמה וכמה כדמפרש ואזיל (אור יקר).
⁵¹²⁶ הם מחנות שכינה ומלאכין דקב"ה, שאף הם נהנים מייחוד קב"ה ושכינתיה, בתורה ומצוה (אור יקר).

⁵¹²⁷ היינו שהוא נעשה מרכבה ליסוד, להיות קשר הת"ת והמלכות, וקשר מלאכין דכורין עם מלאכין נוקבין, ובסוד ת"ת ומלכות כדפי', דהיינו אומרו ומקבלין דין מן דין, והרוח נעשה צינור להעלות מיין נוקבין לעילא ולהוריד מ"ד לתתא, בסוד תרי"ג מצות, שהם תרי"ג בחי' היחוד, וזהו שאמר "בכל פקודא ופקודא" (אור יקר).

⁵¹²⁸ הענין כי התעוררות האהבה ביחוד העליון, ע"י נשמה מן הנשמות, וכן התעוררות הנשיקין, יכונה בשם "רחמין ליה ונשקין ליה". ונודע שזווג אבא ואמא עילאין, דהיינו חכמה ובינה, הוא ע"י הדעת, דהיינו ברא. וא"כ סוד הרוח הזך, כעין רוחו של משה, מעורר אהבה ונשיקין בין אבא ואמא עילאין, והיינו "רחמין ליה ונשקין ליה" דקאמר, וכבר הארכתי בכיוצא בזה בעובדא דההיא סבא (אור יקר).

⁵¹²⁹ במשריין (דפ"ו).
⁵¹³⁰ נתינת טעם לייחוד אבא ואמא ברוחיה דמשה, ואמר כי רוחא "מעמודא דאמצעייתא", דהיינו ו', כי בסוד הדעת הוא כולל ב' עטרין, דהיינו י"ה. והיינו סוד הנשמה, דאיהי מאבא ואמא, כדכתיב ונשמת שדי תבינם, שהיא מתעטרת על רוחא ונפש מהמלכות (אור יקר).

⁵¹³¹ והנה בלי ספק, השגחת הנשמה, דהיינו אבא ואמא על הרוח, דהיינו ברא, אמנם הנפש דהיינו ברתא, אפשר שלא יושפע עליה אלא מהרוח, ואין לנשמה עמה קשר, לזה אמר שאינו כן, אלא כג"ד דא"ו נטרין בריה וכו' (אור יקר).

⁵¹³² ויהיה השגחת הנשמה יורדת למטה לנפש כמו שהיא ברוח, ויהיה ההשגחה והשמירה עליה בסוד מלאכין דקב"ה ושכינתיה, שכולם נלוים אל המלכות (אור יקר).

⁵¹³³ ר"ל דקוב"ה וכנס"י שומרין את הרוח, ומשיריין דקב"ה וכנס"י שומרין את הנפש (יהל אור).
⁵¹³⁴ ב' משריין, מחנה שכינה ומחנה דקב"ה, וסוד הענין, הת"ת והמלכות, דהיינו רוח ונפש מתייחדין [על] רוח "טרין משריין" דהיינו י"ה, ובנפש "טרין משריין", דהיינו מחנים כדפי', והנה בכל המעלות הנזכרות הוא שם יהו"ה פשוט, שכלל שם זה הוא מצד הבינה, כדפי' בתיקו"ז (אור יקר).
⁵¹³⁵ בכתר עליון (יהל אור).

⁵¹³⁶ היינו השם המתמלא מחכמה, וזה בסוד היחוד, אחרי הקשר ד' אותיות, יתמלאו מחכמה כדפי' (אור יקר).

ספר שמות

<p>כשהיא שלימה, ונאמר בה "כל הנשמה תהלל יה ובנפש שהיא ה'".</p>	<p>ואימתי רוחא דילך סליקת במחשבה כד איהי שלימא⁵¹³⁷ ואתמר בה (תהלים קנ ו) כל הנשמה⁵¹³⁸ תהלל יה ובנפשא דאיהי ה'⁵¹³⁹:</p>
<p>ק"ט/ב</p>	<p>רעיא מהימנא:</p>
<p>ברוח ה' נאמר "כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח", והם, "רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה וגו'", שלם בארבע אותיות עלה במחשבה, ועילת העילות מעטרו בכתר, בכל הכבוד הזה. רוחך עולה ויורדת כל לילה, וכל הדברים שהתגלו לך בחסד, ועליהם נאמר "ואתם הדבקים בה'", אתם ולא שאר אומות עובדי כוכבים ומזלות, ולכן "זבח לאלהים יחרם", אלהים אחרים "בלתי לה' לבדו".</p>	<p>רוח יהוה⁵¹⁴⁰ אתמר ביה (יחזקאל לו ט) כה אמר יהוה מארבע רוחות באי הרוח ואיננון (ישעיה יא ב) רוח יהוה⁵¹⁴¹ רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה וגו' שלום בארבע אתוון סליק במחשבה⁵¹⁴² ועלת העלות מעטר ליה בכתר בכל האי יקר רוחא דילך סליק ונחית בכל ליליא⁵¹⁴³ וכל מלין דאתגליין [לך בחסד⁵¹⁴⁴ ועלייהו אתמר] (על כתר) ואתם הדבקים ביהוה (דברים ד ד) [אתם ולא שאר] (ולא) אומין עכו"ם ובגין דא (שמות כב יט) זבח לאלהים יחרם אלהים אחרים בלתי ליהוה לבדו:</p>
<p>אשרי העם הקדוש שנקראו צאן של הקדוש ברוך הוא, להקריב את עצמם קרבנות לפניו, כמו שנאמר "כי עליך הרגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה וקרבין גרמייהו [כעאנין] ומקריבים את עצמם כמו צאן בתענית, שמעוט החלב והדם שבתענית חשוב יותר מקרבן בהמות, שהיה מתמעט הדם והחלב וכל אותם אמורים ופדרים שנאכלים כל הלילה.</p>	<p>זכאה עמא קדישא דאתקריאו עואנא דקודשא בריך הוא למקרב גרמייהו קרבנין קמיה כמה דאתמר (תהלים מד כג) כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה וקרבין גרמייהו [כעאנין] בתעניתא ד[ב]מעוט חלבא ודמא דתעניתא איהו השיב יתיר מקרבנא דבעירן דהוה מתמעט דמא וחלבא וכל אינון אמורין ופדרין דמתאכלין כל ליליא:</p>
<p>אשריהם ישראל, שמקריבים את רוחם קרבנות לפני ה' בכל לילה ולילה, שרוחם היא העולה אליו, אם מעלה אותה בתורה ומצוה, בתורה שהיא עשר אמירות שנתנו מהאות ה' שבעשרת הדברות, מאותיות ה"ה, בו' בששה,</p>	<p>זכאין אינון [ישראל דקרבין] ודמקרבין [דקרבין] רוחין דלהון קרבנין קדם ה' בכל⁵¹⁴⁵ ליליא ולייליא דרוחא דלהון היא העולה⁵¹⁴⁶ לגביה אי סליק לה⁵¹⁴⁷ בתורה ומצוה בתורה דאיהי⁵¹⁴⁸ עשר אמירן דאתייהבו מאת [ה' דבעשר] (י' בעשר) דברן מאתוון ה"ה⁵¹⁴⁹ [בו'] בשית⁵¹⁵⁰ חומשי תורה בספר</p>

⁵¹³⁷ ואין שלימות לרוח אלא ביחוד וקשר ד' אותיות בו (אור יקר). ר"ל בכל חלקי הנשמה, בד' אותיות הו"ה, שהן נשמה לנשמה ונר"ן, כמש"ו (יהל אור).
⁵¹³⁸ בהיות קשר כל חלקי הנשמה (אור יקר). ר"ל נשמתא לנשמתא ונשמתא, וזהו כל תהלל י"ה, ורוח הוא ו', ונפש הוא ה', וז"ש ובנפשא וכו' (יהל אור).
⁵¹³⁹ יהוה"ה (דפ"ו).
⁵¹⁴⁰ ר"ל של כל ד' אותיות הו"ה וז"ש מד' רוחות וכו' (יהל אור).
⁵¹⁴¹ ר"ל ד' פעמים רוח (יהל אור).
⁵¹⁴² שהוא למעלה מהו"ה פשוטה, שם מ"ה כנ"ל (יהל אור).
⁵¹⁴³ פקדונות הרוחות (יהל אור).
⁵¹⁴⁴ צ"ל חסר, ור"ל שחסר כאן מה אמר (יהל אור).
⁵¹⁴⁵ ובכל (דפ"ו).
⁵¹⁴⁶ ר"ל הנשמה וכתוב כל הלילה (יהל אור).
⁵¹⁴⁷ שנאמר זאת תורת העולה כו' וז"ש דקרבין כו' קרבין כו' (יהל אור).
⁵¹⁴⁸ ר"ל דכל סליקו הוא בשם הו"ה ובשם מ"ה ומפרש דבתורה אלו שני שמות וכן במצוה מפרש לקמן בתפילין וה"ה לכל מצוה (יהל אור).
⁵¹⁴⁹ ה' ה' (יהל אור). ור"ל עשר אמירן עשר מאמרות שבהן נברא העולם (יהל אור).
⁵¹⁵⁰ דויהי בנסוע הארון ספר בפ"ע, ואע"ג דבגמ' אמרו ז' היינו למ"ד במקומה נאמרה (יהל אור).

ספר שמות

<p>בראשית חמשה אינון ⁵¹⁵¹ דאתקריאו חמשה חומשי תורה שתיתאה ספר בראשית אקרי ובמחשבה דאיהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאתמר [בה ישראל] (ביה) עלה במחשבה ולאן אתר וסליקן לגבי כתר דתמן עלת העלות מופלא ומכוסה⁵¹⁵²:</p>	<p>חומשי תורה. בספר בראשית, חמשה הם שנקראו חמשה חומשי תורה. ששי נקרא ספר בראשית, ובמחשבה שהוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שנאמר בו, ישראל עלה במחשבה. ולא יזוה מקום עולה, לכתר, ששם עילת העילות מופלא ומכוסה.</p>
<p>זכאה מאן דסליק ליה במצוה דאיהי מצות תפילין דבהון ארבע פרשיות דבהון [שם] יהו"ה י קדש לי ה' והיה כי יביאך ו' שמע ישראל לה ביד ⁵¹⁵⁴ אם דשכינתא והיה [נ"א ואיהי וי"ה] ⁵¹⁵⁵ כלילא ממעשה⁵¹⁵⁶ דאיהי ה' ודבור דאיהי בינה⁵¹⁵⁷ כלילא ו' ספיראן ובמחשבה דאיהי יו"ד ה"א וא"ו ה"א יהו"ה י"ד אתוון כחושבן יד ואתרמיזו בארבע פרשיין וביתתה דתפלין א"ו (ו)תריין רצועי דרישא [ורצועה דיד] ⁵¹⁵⁸ שבע [דתריין] (ו)תריין שינין תשע וקשר [ד]רצועה⁵¹⁵⁹ עשר [וד'] פרשיין דיד [הרי י"ד וי' שדי שכינתא] [וי' שדי שכינתא] איד דשכינתא ידן יהו"ה⁵¹⁶⁰:</p>	<p>אשרי מי שמעלהו במצוה, שהיא מצות תפלין, שבהן ארבע פרשיות, שבהן שם יהו"ה. י' "קדש לי", ה' "והיה כי יביאך", ו' "שמע ישראל", ה' "והיה אם שמוע". במחשבה, לקשר אותה ביד השכינה, והיה (והיא) כלולה ממעשה שהיא ה', ודבור שהיא בינה הלולה ו' ספירות. ובמחשבה שהוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א יהו"ה, י"ד אותיות כחשבון יד, ונרמזו בארבע פרשיות, ושתי רצועות הראש, ורצועה של היד, שבע, של שני השינין, תשע. וקשר הרצועה עשר. וארבע פרשיות היד הרי י"ד, וי' שדי שכינה יהו"ה.</p>
<p>בגינ(י)ה אתמר (תהלים לא ו) בידך אפקיד רוחי וגו' רוח אתפקד ליהו"ה⁵¹⁶¹ וקודשא בריך הוא נחית לגב(י)ה לקבלא [ביה לגבין] (ליה ולגביה) שכינתא ונטרי ליה ⁵¹⁶² קודשא בריך הוא ושכינתיה ומאן גרים דא ומאן דבכלו (דכל) מצוה ומצוה סליק שכינתא לגבי קודשא בריך הוא [יד יהו"ה בגינה אתמר]:</p>	<p>עבורה נאמר "בידך אפקיד רוחי וגו'", הרוח נפקדה ליהו"ה, והקדוש ברוך הוא יורד אליו לקבל בו אל השכינה, והקדוש ברוך הוא ושכינתו שומרים אותו, ומי גורם את זה, מי שבכל מצוה ומצוה מעלה שכינה אל הקדוש ברוך הוא, יד הוי"ה בגללה נאמר.</p>
<p>ושבעין תיבין ⁵¹⁶³ דיענך יהו"ה ביום צרה ובמאי⁵¹⁶⁴ צווחת אלא ודאי ישראל אית בהון מארי</p>	<p>ושבעים תבות של "יענך ה' ביום צרה", ובמה היא צווחת, אלא ודאי</p>

⁵¹⁵¹ דל"ת הא אמרינן בכ"מ חמשה ואמר לבד מספר בראשית שהוא קודם מ"ת (יהל אור).

⁵¹⁵² בב' דרגין ע"י וא"א (יהל אור), עי' לש"ו ביאורים ח"א כ ע"ד.

⁵¹⁵³ ר"ל שם מ"ה (יהל אור).

⁵¹⁵⁴ כמש"ו י"ד אותיות של ב' השמות (יהל אור).

⁵¹⁵⁵ "איהו י"ה" דפ"ו.

⁵¹⁵⁶ עכשיו מפרש שם הוי"ה דאתכליל בשכינה (יהל אור).

⁵¹⁵⁷ ר"ל בינה בן י"ה בן הוא עד"א ו' הרי יהו"ו, וז"ש כלילא שהיא כוללת גם עד"א ועם מעשה כל

השם (יהל אור).

⁵¹⁵⁸ (נ"א ודידא) נוסף בדפ"ו.

⁵¹⁵⁹ דיד (נוסף ביהל אור).

⁵¹⁶⁰ יד דשכינתא יד יהו"ה נמחק ביהל אור ובמקומו גורס "ש' שד"י". ר"ל שדי שבתפילין ש' שכינה

י"ד הוי"ה הנ"ל (יהל אור).

⁵¹⁶¹ שהוא בדרגא דעד"א ולפיכך בידך שהוא הוי"ה (יהל אור).

⁵¹⁶² שקב"ה ושכינתיה הן שד"י ושם הזה שומר ישראל כידוע ולפיכך שם שד"י ביסוד ששם כלול

ת"ת ומלכות (יהל אור).

⁵¹⁶³ ויקרא רמט ע"ב (הערת הזהר). חסר כאן מהמאמר וע' תיבין מלמנצח עד סוף המזמור שהן

רומזין על ע' שנין חבלי משיח דצווחת אילתא ע' קלין כמש"ו שהן ימי צרה ומתוכן יגאלו שבזה

מדבר כל המזמור (יהל אור).

⁵¹⁶⁴ ומאי (יהל אור).

ספר שמות

<p>תורה ומלאכים (מלכים) מסטרא דאילת השחר⁵¹⁶⁵ דאיהי שכנינתא ותרין דרגין⁵¹⁶⁶ (ד) אינון בקר ושחר ועליהו אתמר (שם מו יא) נעימות בימינך⁵¹⁶⁷ נצח⁵¹⁶⁸ בקר דאברהם דאיהו חס"ד דא סליק יתיר⁵¹⁶⁹ ביומא דפורקנא אבל שחר אקדים ליומא דפורקנא ומאי איהו נצח דשכנינתא מסטריה אתקריאת אילת השחר⁵¹⁷⁰:</p>	<p>בישראל. יש בהם בעלי תורה מלאכים מצד של אילת השחר, שהיא שכנה. ושתי דרגות הן, בוקר ושחר, ועליהן נאמר "נעימות בימינך נצח", בוקר של אברהם, שהוא חס"ד. זה עולה יותר ביום הגאולה, אבל השחר מקדים ליום הגאולה, ומיהו נצח. ששכנה מצדו נקראת אילת השחר.</p>
<p>ובגין דא ל"מ נצ"ח⁵¹⁷¹ תמן נצ"ח תמן ל"מ דאינון ושבעין (עו) קלין דצווחת אילת השחר על בנהא דאתתקף עליהו קדרותא בגלותא שהרות⁵¹⁷² השחר בשבעין [שנין בתרין] ובתראין (בשבעין) (כתרין) בההוא זמנא יתקיים בישראל (ישעיה כו יז) כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה כן היינו מפניך יהו"ה ועל כן נקוה לך יהו"ה אלהינו⁵¹⁷³:</p>	<p>ולכן ל"מ, נצח, שם נצ"ח, שם ל"מ, שהם שבעים הקולות שצווחת אילת השחר על בניה, שהתחזק עליהם הקדרות בגלות, שחרות השחר, בשבעים השנים האחרונות, באותו הזמן יתקיים בישראל "כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה כן היינו מפניך ה'", ועל כן נקוה לך ה' אלהינו.</p>
<p>ובהון אילת אעילת רישאה [בין] [בן] ברכהא רישא⁵¹⁷⁴ איהו צדיק יסוד עולם [בין] [בן] ברכהא [ד] אינון נצח והוד⁵¹⁷⁵ ואומי לה ביה⁵¹⁷⁶ למפרק לבנהא [בבקר] דאיהו אריה בקר ימינא דאברהם משיח בן דוד דנפיק מיהודה דאתמר ביה (בראשית מט ט) גור אריה יהודה ובגין דא (רות ג יג) חי יהו"ה שכבי עד הבקר:</p>	<p>ובהם האילת מכניסה ראשה בין ברכיה, הראש הוא צדיק יסוד עולם, בין ברכיה שהם נצח והוד, ונשבע לה בו לפדות את בניה בבוקר, שהיא אריה. בוקר ימין של אברהם. משיח בן דוד שיוצא מיהודה, שנאמר בו "גור אריה יהודה" ולכן "חי ה' שכבי עד הבוקר".</p>
<p>ובה "מוליך לימין משה זרוע</p>	<p>ובה "מוליך לימין משה זרוע</p>

- ⁵¹⁶⁵ עי' מלואים אות כא.
- ⁵¹⁶⁶ כמש"ו בקר חסד ושחר נצח ושניהן דרגין דפורקנא שהן קו ימין אלא ששחר הוא ע' שנין בתראין חבלי משיח ובקר הוא הגאולה שיהיה אח"כ (יהל אור).
- ⁵¹⁶⁷ ר"ל חסד (יהל אור).
- ⁵¹⁶⁸ קי ע"א (הערת הזהר).
- ⁵¹⁶⁹ ר"ל שמניחו על הגאולה (יהל אור).
- ⁵¹⁷⁰ דרחמה צר וחבלי לידה קשין מאד כנ"ל דצווחת כו' (יהל אור).
- ⁵¹⁷¹ דבב' המזמורים מזמור יענך ה' ביום צרה צווח' דאילת השחר בכובד הגלות בע' שנין הנ"ל (יהל אור).
- ⁵¹⁷² דהלילה נמשל לגלות ובקר לגאולה כמ"ש לקמן שכבי עד הבקר וקודם הגאולה יכבד הגלות יותר מכל הגלות כמ"ש בגלות מצרים תכבד העבודה כו' וזהו למהר הגאולה כמ"ש (ברכות ו ע"ב) אגרא דכלה דוחקא, והוא שחרות השחר, שקודם שמתחיל להאיר היום הוא מחשיך יותר מכל הלילה ולכן נקרא שחר, וע' קלין הן ע' שנה והן נקראין חבלי משיח שכל הגלות דומה להרה שמתקרבת הלידה כל יום והגאולה דומה ללידה, כמ"ש היולד גוי כו' כי ילדה ציון כו', וכשמתקרבת לילד אז כואבת יותר מכל ימי הריונה כמ"ש הרבה כו' והרונך צער הריון שהוא הגלות וכשיושבת על המשבר זהו חבלי משיח וז"ש "בההוא זמנא וכו'" (יהל אור).
- ⁵¹⁷³ דזה נאמר ג"כ על הע' שנין כמו היושבת על המשבר שתקוה לילד מהרה כן יקוו באותו זמן לגאול מהרה, וז"ש לראות מהרה בתפארת עוזך ולכן יש בו ע' תיבות ועל כל הוא תיבה אחת (מצאתי כתוב על הגליון: ר"ל מלת כ"ן גימ' ע' וז"ש ברע"מ כ"ן היינו כו' וזהו על כ"ן נקוה) (יהל אור).
- ⁵¹⁷⁴ דאיהו ראש דידה כמ"ש על ראש המטה יסוד כמ"ש בזהר בכ"מ (יהל אור).
- ⁵¹⁷⁵ שמהן בנינה כידוע וז"ש ברכהא (יהל אור).
- ⁵¹⁷⁶ ר"ל ביסוד שבו תליא השבועה כמ"ש לעיל, וכן האבות שים נא ידך תחת ירכי כו' וז"ש חי ה' שכבי עד הבקר כמש"ו ואמר בין ברכהא שהן הע' שנין שהוא מסטרא דנצח כנ"ל ואע"ג דקאמר לעיל מסט' דנצח הוא מכל נה"י וכן הגאולה שאמר מסטרא דחסד אמר לקמן שיהיה מכל ג"ס חג"ת וכן יהיה בע' שנין בבחי' דחג"ת בנה"י (יהל אור).

ספר שמות

<p>תפארתו בוקע מים וגו', משום שתפארת היא דרגת משה, הגוף. וחסד זרועו, ומשה נקשר בע"ב, שהוא חסד, דרגתו של אברהם, שכך עולה בחשבון ח"י, וו"ו, מן ויסע ויבא ויט, שלשת ענפי האבות, ש' שנקשרה בש' של משה, שנאמר בהם "ופני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאל וגו' ופני נשר לארבעתן", מ"ה מן משה "ודמות פניהם פני אדם".</p>	<p>תפארתו בוקע מים וגו', משום שתפארת היא דרגת משה, הגוף. וחסד זרועו, ומשה נקשר בע"ב, שהוא חסד, דרגתו של אברהם, שכך עולה בחשבון ח"י, וו"ו, מן ויסע ויבא ויט, שלשת ענפי האבות, ש' שנקשרה בש' של משה, שנאמר בהם "ופני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאל וגו' ופני נשר לארבעתן", מ"ה מן משה "ודמות פניהם פני אדם".</p>
<p>[דאיהו] דרועא שמאלא אתמר ביה שמאל דוחה וימין מקרבת דאף [אף] על גב</p>	<p>בזרוע שמאל נאמר שמאל דוחה וימין מקרבת, שאף על גב</p>
קכ/א	
רעיא מהימנא	
<p>דאקדים בתשרי דאוקמוהו [ואוקמוה] ביה מארי מתניתין בתשרי עתידין להגאל תהא דוחה בגין דלא ימות משיח בן אפרים⁵¹⁷⁷ דוחה⁵¹⁷⁸ [מרומין] (מבבל) דאיהי שמאל עד דיקרב ימין:</p>	<p>שהקדים בתשרי, שבארוה בו בעלי המשנה, בתשרי עתידין להגאל, תהיה דוחה, כדי שלא ימות משיח בן אפרים, דוחה מרומי שהיא שמאל עד שיקרב ימין.</p>
<p>פסח דרועא ימינא לקיים בה (מיכה ז טו) כימי צאתך⁵¹⁷⁹ מארץ מצרים אראנו נפלאות והאי איהו⁵¹⁸⁰ בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל לקיים בהון (ישעיה נד ח) ובחסד עולם רחמתיך אמר גאלך יהו"ה:</p>	<p>פסח זרוע ימין, לקיים בה "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", וזהו בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, לקיים בהם "ובחסד עולם רחמתיך אמר גאלך ה'".</p>
<p>ולבתר נשלי כלהו מגבורה דמניה משיח⁵¹⁸¹ בן אפרים לנטלא נוקמא משנאו דהכי בעי לנקאה עבורא דאינון⁵¹⁸² ישראל בימינא ולבתר לאוקדא קש בשמאלא הדא הוא דכתיב (עובדיה א יח) והיה בית יעקב אש⁵¹⁸³ ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום וכנישו דעבורא⁵¹⁸⁴ דא עמודא דאמצעיתא [ביה] (בראשית מט לג) ויאסף⁵¹⁸⁵ (אל עמיו) לאן אתר⁵¹⁸⁶ לביתא דא שכינתא:</p>	<p>ואחר כך, כולם נוטלים מגבורה, שממנה משיח בן אפרים, ליטול נקמה משונאיו, שכך צריך לנקות את התבואה, שהם ישראל, בימין. ואחר כך לשרוף את הקש בשמאל, זהו שנאמר "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש", ודלקו בהם ואכלום. וכינוס התבואה זהו העמוד האמצעי, בו "ויאסף", לאיזה מקום, לבית זו השכינה.</p>

⁵¹⁷⁷ עי' לקמן שמכונה משיח בן יוסף. וכן בכמה מקומות בחלק ג. ועי' שעה"כ עמידה ו.

⁵¹⁷⁸ נמחק ביהל אור.

⁵¹⁷⁹ בניסן (יהל אור).

⁵¹⁸⁰ ושני המאמרים אמת, שהפקידה תהיה בתשרי אבל תדחה עד ניסן דתשרי דרועא שמאלא ר"ה כידוע ואע"פ כן יהיה בוסף הגאולה בתשרי כמש"ו ולבתר כו' (יהל אור).

⁵¹⁸¹ יתגלי חסד עלאה דפומא דאמה, ואז יתחיל צמיחת מלכות בית דוד ע"י הפומא דאמה, והוא זמן משיח בן דוד, וע' רע"מ (פנחס רנב ע"א, ופ' תצא רעח ע"ב, ורעט ע"א, ופ' משפטים קכ ע"א) (הקדו"ש פט ע"א). כמ"ש בכור שורו הדר לו כו', ושור בשמאלא כנ"ל בהם עמים כו' (יהל אור).

⁵¹⁸² כמ"ש קדש ישראל לה' ראשית כו' ועכשיו התבואה מעורבת ומכוסה בקש רשע מכתיר את הצדיק (יהל אור).

⁵¹⁸³ מסטרא דשמאלא כנ"ל (יהל אור).

⁵¹⁸⁴ ר"ל קבוץ גלויות (יהל אור).

⁵¹⁸⁵ יעקב דהוא דרגא דעד"א (יהל אור).

⁵¹⁸⁶ ר"ל לבית המקדש, וכן ביעקב נאמר אל המטה שכינה (יהל אור).

ספר שמות

<p>אבל בדרגת משיח בן יוסף איהו דקא רמיו (במדבר כב ד) עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור⁵¹⁸⁷ את ירק השדה דעליהו אתמר (תהלים צב ח) בפרח רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי און להשמדם עדי עד] (וגו') מפסח ועד תשרי יהא פורקנא דאיהו עד⁵¹⁸⁸ ומתמן⁵¹⁸⁹ ואילך יהא השמדה דלהון ולהשמדם (פורקנא) עדי עד [ולא עד בכלל אלא עד דמטי לעד מתמן ואילך להשמדם עדי עד]⁵¹⁹⁰ כד ממו לתשרי דאיהו שור ביה כלחוך השור:</p>	<p>אבל בדרגת משיח בן יוסף, הוא רומז "עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחך השור את ירק השדה", שעליהם נאמר "בפרוח רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי און להשמדם עדי עד". מפסח ועד תשרי תהיה הגאולה, שהוא "עד", ומשם ואילך תהיה השמדה שלהם "עדי עד" ולא עד בכלל, אלא עד שמגיע לעד, משם ואילך "להשמדם עדי עד". כשהגיעו לתשרי, שהוא שור, בו "כלחוך השור".</p>
<p>וסמיכו [ויטו⁵¹⁹¹ דלהון בימינא] ודלהון דישראל⁵¹⁹² בימינא (דישראל דלהון ביממא) דאיהו אריה אבל קימה דלהון⁵¹⁹³ [בנופא דאילנא⁵¹⁹⁴ והאין] ובנופא דאילנא ודאין (כנופא דאילנא ודאין) איהו כל הכורע כורע⁵¹⁹⁵ בברוך צדיק⁵¹⁹⁶ דאתמר ביה וביוסף (יוסף) הצדיק (בראשית לו ז) והנה תסבינה אלמתיכם ותשתחווין לאלמתי והאין איהו (רות ג יג) הי יהו"ה⁵¹⁹⁷ שכבי עד הבקר וכל הזוקף זוקף בשם דרגא דמשה⁵¹⁹⁸ רבינו לעילא ונב[משה לתתא⁵¹⁹⁹ ביה יקומו כל ישראל [באברין] (כאברין) דגופא⁵²⁰⁰ דביה כלהו זקיפין בעמידה ובהאין איהו כל הזוקף זוקף בשם בגין דעליה אתמר (שמות לג יז) ואדעך בשם:</p>	<p>וסמיכתם ונטיה שלהם בימין שהוא אריה, אבל הקימה שלהם בנוף האילן, וזהו כל הכורע, כורע בברוך, צדיק, שנאמר בו ביוסף הצדיק "והנה תסובינה אלומותיכם ותשתחווינה לאלומתי", וזהו "חי ה' שכבי עד הבוקר". וכל הזוקף, זוקף בשם, דרגת משה רבנו למעלה, ובמשה למטה, בו יקומו כל ישראל באיברים של הגוף, שבו כולם זקופים בעמידה, ובזה הוא כל הזוקף, זוקף בשם, משום שעליו נאמר "ואדעך בשם".</p>
<p>יהון משיח בן דוד דאיהו אריה מימיניה ומשיח בן יוסף דאיהו שור משמאליה מימינא אברהם משמאלא יצחק ואיהו נשר באמצעיתא שלשלת⁵²⁰¹ דלהון מסטרא דיעקב ש' דמשה⁵²⁰²</p>	<p>יהיו משיח בן דוד שהוא אריה מימינו, ומשיח בן יוסף שהוא שור משמאל. מימין אברהם משמאל יצחק, והוא הנשר באמצע השלשלת שלהם</p>

⁵¹⁸⁷ שהוא שור כנ"ל לפני השור וכו' (יהל אור).
⁵¹⁸⁸ ר"ל מפסח ועד תשרי נקרא עד כמ"ש בבקר יאכל עד (יהל אור).
⁵¹⁸⁹ ר"ל עדי הוא כל זמן ור"ל כל זמן העד יהא השמדם כמ"ש לקמן דמשיח בן דוד ייכול כל האומות עו"כ בבקר יאכל עד וכד מטי תשרי לא ישאר מהם כולם כלחוך השור כו' (יהל אור).
⁵¹⁹⁰ נמחק ביהל אור.
⁵¹⁹¹ וסמיכה (ס"א דישראל ומטו) (דפ"ו).
⁵¹⁹² ר"ל הגאולה (יהל אור).
⁵¹⁹³ ר"ל קבוץ גלויות (יהל אור).
⁵¹⁹⁴ עד"א כמש"ו (יהל אור).
⁵¹⁹⁵ שענין הכריעה ליסוד לסמוך למלכות סומך נופלים וקימה למזקף לה כידוע (יהל אור).
⁵¹⁹⁶ דצדיק נקרא ברוך כידוע בסוד בשכמלו וברוך דח"י ברכות, שהן ביסוד (יהל אור).
⁵¹⁹⁷ שהסמיכה ביסוד בדרגא דבקר כנ"ל בסוד ג' ווי"ן וזהו שכבי וכורעין לאסמכה שם בשכיבתה (יהל אור).
⁵¹⁹⁸ עד"א (יהל אור).
⁵¹⁹⁹ דהוא יקבץ גלויות כידוע (יהל אור).
⁵²⁰⁰ דמשה רבינו ע"ה הוא גופא דכל ישראל וכל ישראל הם אברים כמ"ש בתז"ח אילנא רבא דביה כו' (יהל אור).
⁵²⁰¹ ר"ל מסטרא דיעקב הן משולשים כמ"ש יעקב חבל נחלתו משולש כחבל כמ"ש רש"י שם (יהל אור).
⁵²⁰² ר"ל השלשלת הנ"ל הוא ש' דמשה ש' ר"ת שלשלת והש' משולש בג' ווי"ן (ומספרו שלש מאות כנ"ל (יהל אור).

ספר שמות

<p>קדושה לך⁵²⁰³ ישלשו מסטרא דאריה [תלת ענפין⁵²⁰⁴ דאבהן] (מסטרא דאברהם) אתקריאו אריות בקר מסטרא דשמאלא אתקריאו פרים מנגחים ומסטרא דאמצעיתא⁵²⁰⁵ אתקריאו נשרים ועליהו אתמר (שם יט ד) ואשא אתכם⁵²⁰⁶ על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי הא אינון תשעה⁵²⁰⁷ עשיראה ורביעאה⁵²⁰⁸ אדם מה שמו⁵²⁰⁹ דמשה דרכיב על תלת חיוון:</p>	<p>מצד של יעקב, ש' של משה, קדושה לך ישלשו, מצד של אריה, שלשת פני האבות נקראו אריות, בוקר. מצד של שמאל, נקראו פרים מנגחים. ומצד האמצע נקראו נשרים, ועליהם נאמר "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי", הרי הם ט'. עשירי ורביעי אדם, מה, שמו של משה, שרוכב על שלש חיות.</p>
<p>ואתמר בישראל (בראשית א כו) וירדו⁵²¹⁰ בדגת הים ממנן דימא מסטרא דנחש דהוה שרה דמצרים דאתפשט בגלותא בתראה מים ועדו (ל)ים ובעוף השמים ערבוביא בישא עמלקים⁵²¹¹ נפילים תערובת דכל אומין בכל סטרא [בגלותא בתראה בין בישראל בין בעשו בין בישמעאל] (בין בישראל בין באומות העולם) ובבהמה אלין בני עשו [דשולטנתהון בכל הארץ]:</p>	<p>ונאמר בישראל "וירדו בדגת הים" הממונים על הים, בצד של הנחש, שהיה שרה של מצרים, שהתפשט בגלות האחרונה, מים לים. "ובעוף השמים", ערבוביה רעה, עמלקים נפילים, תערוכת של כל האומות בכל צד, בגלות האחרונה בין בישראל בין בעשו בין בישמעאל, "ובבהמה", אלו בני עשו ששלטונם בכל הארץ.</p>
<p>ויתקיים במשיח⁵²¹² (תהלים עב ח) וירד מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ והכי בתרין משיחין והכי בישראל וכלא בזכות מ"ה [שמו] דמשה וייתון נס דמשיח בן דוד מיהודה אריה רשים עליה [ונס דמשיח בן יוסף שור רשים עליה נס] ונסו (נס) דשילה אריה לימינא שור לשמאלא נשר באמצעיתא ואדם על כלהו וארבע ענפין⁵²¹³ לכל חד ארבע שבטין דשלש חיון י"ב ולגבי אדם דאיהו מה שמו בני משה דבההוא זמנא יתקיים במשה (במדבר יד יב) [ואעשה אותך] (ואעשך) לגוי גדול</p>	<p>ויתקיים במשיח "וירד מים על ים ומנהר עד אפסי ארץ", וכך בשני משיחים, וכך בישראל, והכל בזכות מ"ה שמו של משה, ויביאו נס של משיח בן דוד, מיהודה, אריה רשום עליו. ונס של משיח בן יוסף, שור רשום עליו. ונס של שילה, אריה לימין, שור לשמאל, ונשר באמצע, ואדם על כולם. וארבע פנים לכל אחד, ארבעה שבטים של שלש חיות, שנים עשר. ולאדם, שהוא מה שמו, בני משה, שבאותו זמן יתקיים במשה "ואעשה אותך לגוי גדול ועצום",</p>

⁵²⁰³ ר"ל לעד"א שמסטרא דעד"א הס' משולשין כמ"ש בתז"ח (יהל אור).

⁵²⁰⁴ אנפין (דפ"ו).

⁵²⁰⁵ פ ע"ב (הערת הזהר).

⁵²⁰⁶ כנ"ל דבאריה יגאל אותנו ובשור ילחוך את האומות ובנשר יקבץ וזהו ואביא אתכם אלי (יהל אור).

⁵²⁰⁷ והם ט"ס ג' בקו ימין וכן בשמאל וכן באמצע (יהל אור).

⁵²⁰⁸ כמ"ש בתז"ח דאיהו עשיראה לט' ורביעאה לכל תלת (יהל אור).

⁵²⁰⁹ ר"ל כמ"ש מה שמו ומה שם בנו, ור"ל דש' דמשה מצד כללותו באבות ועיקר שמו מ"ה דמשה והוא מלכות דאסתלקותא לכתר, וז"ש דרכיב כו' כמ"ש ודמות פניהם דכולהו אדם (יהל אור). "אדם מה שמו" מוסגר בדפ"ק.

⁵²¹⁰ דפסוק הזה נאמר באדם והוא דרגיה דמשה רבינו עליו השלום, שליט על כל הדרגין דגת הים ועוף השמים ובהמה שהן ימינא ואמצעי' ושמאלא וכן בישראל ישלשו על האומות דג' דרגין זה לעו"ז כמש"ל ואומין כו' חיה דאדם לשלטאה עליהו כו' (יהל אור).

⁵²¹¹ בראשית כה ע"א (הערת הזהר).

⁵²¹² אמרו רז"ל בסוכה (נב ע"א) כי משיח בן יוסף יהרג, והוא ע"י גוג ומגוג, וע' ברע"מ בהעלותך (קנן ע"ב) וברע"מ תצא (רעו ע"ב) (הקדו"ש פט ע"א).

⁵²¹³ אנפין (דפ"ו).

ספר שמות

<p>ועצום ממנו בהוא זמנא (קהלת א ט) (ד)מ"ה ש"היה ה"וא שיהיה⁵²¹⁴ (שם ג טו) ואשר להיות כבר היה והאלהים יבקש את נרדף.</p>	<p>ממנו, באותו הזמן "מ"ה ש"היה ה"וא שיהיה", "ואשר להיות כבר היה והאלהים יבקש את נרדף".</p>
<p>ישראל דאתמר בהון (יחזקאל לד לא) ואתן צאני צאן מרעיתי (אדם אתם הם הנרדפים) [הו נרדפים⁵²¹⁵ קדם ערב רב זאבים בישין] הא (בראשית מט כז) בנימין זאב יטרף לגביהו דטרף לון ויתקיים ביה⁵²¹⁶ בהוא זמנא (שם) בבקר יאכל עד דהיינו עד כי יבא שילה ודא בקר דאברהם ולערב יחלק שלל דא ערב דיצחק דתמן תרין משיחין בחד ייכול⁵²¹⁷ ממנא דאומין דעלמא ובחד יחלק [ליה] (לון) לישראל:</p>	<p>ישראל, שנאמר בהם "ואתן צאני צאן מרעיתי" היו נרדפים לפני הערב רב, זאבים רעים. הרי "בנימין זאב יטרף" אליהם, שטורף אותם, ויתקיים באותו הזמן, "בבוקר יאכל עד", דהיינו "עד כי יבא שילה", וזה בוקר של אברהם. "ולערב יחלק שלל", זה ערב של יצחק, ששם שני משיחים, באחד יאכל הממונה של אומות העולם, ובאחד יחלק להם לישראל.</p>
<p>(ד)ישראל דאינון אילת נרדפין [בתר אקדס] רשיעיא אריות] ויתער נפתלי דאיהי (שם כא) אילה שלוחה הנותן אמרי שפר יתער בימינא</p>	<p>ישראל שהם אילת, נרדפים לפני הרשעים, אריות, ויתעורר נפתלי, שהוא "אילה שלוחה הנותן אמרי שפר" יתעורר בימין,</p>
<p style="text-align: center;">קב/ב רעיא מהימנא:</p>	
<p>דאיהו אריה משיח בן דוד דאתמר ביה (שם ט) גור אריה יהודה מטרף בני עלית (ויחזקון) [ויחזור] על אומין דעלמא כרע שכב עליהו למטרף לון ומי יקימנו בהוא זמנא נחזי מאן הוא אלה אחרא דיקים לה מלטרופ עליהו [או אומה ולישן]:</p>	<p>שהוא אריה, משיח בן דוד, שנאמר בו "גור אריה יהודה מטרף בני עלית", ויחזור על אומות העולם. "כרע שכב", עליהם לטרף אותם, "מי יקימנו", באותו הזמן נראה מי הוא אלוה אחר, שיקיים אותו מלטרופ עליהם או אומה ולשון.</p>
<p>[וישראל דהו כיונה נרדפין קדם נשר מסטרא דעופין דאומין דעלמא] בהוא זמנא יתער נשר⁵²¹⁸ ויתפרש גדפהא על ערבובי דאומין [ועשו וישמעאל] דאינון עמלקים וערבוביא בישא דישראל וטרף לון דלא ישתאר חד מנייהו לקיים מה שנאמר בישראל (דברים לב יב) יהו"ה בדר ינחנו ואין עמו אל נכר:</p>	<p>וישראל שהיו כיונה נרדפים לפני נשר, מצד של העופות של אומות העולם, באותו הזמן יתעורר נשר, ויפרוש כנפיו על ערבובי האומות ועשו וישמעאל שהם עמלקים, וערבוביה רעה של ישראל, וטורף אותם, שלא ישאר אחד מהם, לקיים מה שנאמר בישראל "ה' בדר ינחנו ואין עמו אל נכר".</p>
<p>מתמן⁵²¹⁹ ואילך אין מקבלים גרים [כמה דאוקמוה] (והא אוקמוה) מארי מתניתין אין מקבלים גרים לימות המשיח ואומין עכו"ם דעלמא דישתארון יתער קב"ה חיה דאדם לשלטאה [עליהו] לקיימא בהון (ישעיה ס יב) כי הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו לקיים בישראל</p>	<p>משם ואילך, אין מקבלים גרים, כמו שבארוה בעלי המשנה, אין מקבלים גרים לימות המשיח ואומות עובדי כוכבים ומזלות של העולם שישארו, יעורר הקדוש ברוך הוא חיה של אדם לשלוט עליהם, לקיים בהם "כי הגוי</p>

⁵²¹⁴ עי' בהגר"א בתיקו"ז קכט ע"ג ד"ה משה משה כו' מה כו' - ר"ל, כמש"ל (קד ע"ב) דמה שהי' הוא שהי' דאזל בכל דרא בגלגולא וזהו שהי' והוא בגלגולא דשת דמיני' אשתיל עלמא ואשר להיות ר"ל במשה עצמו כבר הי' באדם וז"ש דא אדה"ר והן ברו"ק וכמש"ל (קט ע"א) וכפל שמי' תרין זמנין כו' ועיקר הכוונה כאן כמש"ל (קד ע"ב) דכבר הי' באדם ועוד יתפשט בכל דרא.

⁵²¹⁵ "הו נרדפים" נמחק ביהל אור.

⁵²¹⁶ נמחק בדפ"ו.

⁵²¹⁷ (ס"א ממונא) נוסף בדפ"ו.

⁵²¹⁸ כ"א כנגדו, זה לעו"ז כנ"ל, וכן אדם לשלטאה מסטרא דמלכות, כמש"ו (יהל אור).

⁵²¹⁹ ומתמן (דפ"ו).

ספר שמות

<p>(בראשית א כו) וירדו בדגת הים וגו' (שם ט ב) ומוראכם וחתכם וגו':</p>	<p>והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו", לקיים בישראל "וירדו בדגת הים וגו'", "ומוראכם וחתכם וגו'".</p>
<p>ומסמטרא דתבואות⁵²²⁰ ה' מיני נהמא תבירין מכלהו ואינון חטה ושעורה וכסמת ושבלת שועל ושיפון אמתיל לון לישראל הדא הוא דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהויה ראשית תבואתה בה'⁵²²¹ כד יפקון מגלותא הכי יהון תבירין עד דיתבריר בר [דאיהו אוכל מתוך פסולת דהיינו קש ערב רב⁵²²² עד דיתבררו כבר דאתבריר מגו מוין ותבין] (וישתמודעו ישראל בינייהו):</p>	<p>ומצד של תבואות, חמשה מיני לחם, שבורים מכולם, והם: חטה ושעורה וכוסמת ושבלת שועל ושיפון. המשיל אותם לישראל, זהו שנאמר "קדש ישראל לה' ראשית תבואתה", בה', כשיצאו מהגלות, כך יהיו שבורים, עד שיתברר אוכל מתוך הפסולת. היינו קש, ערב רב, עד שיתבררו כמו פָּר שנברר מתוך מוין ותבין.</p>
<p>ועד דיתברירו מנייהו י' דאיהו מעשר⁵²²³ [לא] שריא⁵²²⁴ על ה' דאיהו נהמא דה' מינין לקיימא אומאה (שמות יז יז) כי יד על כס י"ה ובגין דא מוין ותבין אינו מחוייב במעשר עד דיתבריר לבתר דיתבריר מתכנשין לההוא אתר דאקרי ירושלם כמה דחטה ודבתרו (בתר) דאתבריר קש ותבין מכניסין לה לאוצר הכי יתכנשון ישראל דאינון בר לירושלם דאיהי בנויה על הר יהויה [דאתמר בה] (דכתיב) (תהלים כד ג) מי יעלה בהר יהויה ומי יקום במקום קדשו נקי כפים ובר לבב נקי כבר דאיהו עבורא כד בריר מגו פסולת בההוא זמנא נשקו בר כדבדמיתא דאתמר ביה (שיר א ב) ישקני מנשיקות פיהו בר תרגום בן בההוא זמנא דיהון נקיים כבר מגו קש ותבין שריא שמיה עליהו וקרא לון (שמות ד כב) בני בכורי ישראל:</p>	<p>ועד שיתבררו מהם י', שהיא מעשר, לא שורה על ה', שהוא לחם של חמשה מינים, לקיים את השבועה "כי יד על כס י"ה", ולכן מוין ותבין אינו מחוייב במעשר, עד שיתברר. אחר שיתברר, מתכנסים לאותו מקום שנקרא ירושלים, כמו החיטה, שאחר שנברר קש ותבין, מכניסים אותה לאוצר. כך יתכנסו ישראל, שהם בר, לירושלים שהיא בנויה על הר ה', שנאמר בה "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו נקי כפים ובר לבב". נקי כמו בר, שהיא תבואה כשנבררת מתוך פסולת, באותו הזמן, נשקו בר כבתחלה, שנאמר בו "ישקני מנשיקות פיהו". בר תרגום בן, באותו זמן שיהיו נקיים, כמו בר מתוך קש ותבין, שורה שמו עליהם, וקורא להם "בני בכורי ישראל".</p>

⁵²²⁰ שאמר לעיל, עבורא דאינון ישראל (יהל אור).

⁵²²¹ רמז לה' מיני תבואות, והן ה', כנסת ישראל בגלותא (יהל אור).

⁵²²² ע' בזוה"ק בראשית כ"ה א' כ"ז ב' כ"ח ב' כ"ט רע"א משפטים ק"כ ע"ב פנחס רל"ז א' ב' תצא רע"ז רפ"ב בהעלותך קנ"ג רע"ב תשא קצ"א וכל הענין שם, ובדברי הרב בשער הפסוקים פ' שמות בארוכה הרבה (הקדו"ש כג ע"ד). ז"ל השעה"פ: מרע"ה, הוא בחי' הדעת עצמו דז"א, אשר ממנו יצאו טיפי השחתת הזרע של אדה"ר, שהם בחי' כל בני ישראל, שבאותו הדור דגלות מצרים כנזכר, ונמצאו כי כל ישראל, וגם כל הערב רב שיצאו ממצרים, כלם ענפים וניצוצות טיפי הזרע, שיצאו מן הדעת עצמו העליון, והם ענפיו של מרע"ה. אלא שישראל היו נתקנים. והערב רב, לא היו נשמות נתקנים עדיין כפי הראוי להם כנזכר וכו' והנה אותם הענפים שלו, של השחתת הזרע, נתגלגלו בכל אותם הגלגולים הנז"ל, עד שבאו למצרים, ונתגלגלו שם כנזכר. והנה זמן גלות מצרים. משנכנסו לה בני ישראל, היו רד"ו שנים. ובק"ל שנים הראשונים, התחילו הענפים להתגלגל בבני ישראל ובערב רב כנזכר, והיו נצרפים ומתלבנים ומתבררים הטוב מן הרע, ולא נגמר ברורם, עד תשלום ק"ל שנים ההם, כדוגמת ק"ל שנים שפירש אדם והולידם כנזכר. ואחר שנשלם גלגולם וביורום, אז נולד מרע"ה, כנודע כי משה היה בן פ' שנה בצאתם ממצרים והנה ק"ל ושמונים, הם רד"ו, כי לא יכול משה שהוא הדעת עצמו הטוב לבא, עד שיתבררו ניצוצותיו הטוב מן הרע, ולכן כשנשלם ביורום, נולד הוא וכו' וז"ס, ותרא אותו כי טוב הוא, ר"ל, כי כל האחרים, היו טפות רע דהשחתת הזרע. אבל זה לבדו היה מן הטוב, שלא היה מהשחתת הזרע. ודע, כי כמו שטיפות השחתת הזרע ענפיו של הבל, שהיו כלולות מטו"ר, נתבררו, והטוב שבהם ניתן אל בני ישראל, שנולדו באותם ק"ל שנים, ולכן נקראו דור דעה.

⁵²²³ ר"ל חכמה כמש"ל, שאז ומלאה הארץ דעה (יהל אור).

⁵²²⁴ דאין התבואה חייב במעשר עד שימרח, וז"ש ובג"ד מוין (יהל אור).

ספר שמות

<p>והכי מכל אילנין לית תביר כגפן בנשיעו דיליה ⁵²²⁵ תביר בענבים דיליה תביר דאינון כתישין ⁵²²⁶ בין רגלין והכי זית ⁵²²⁷ זיתים דילה כתישין בגלותא אמתילו ישראל בהון ⁵²²⁸ הדא הוא דכתיב (תהלים פ ט) גפן ממצרים תסיע וכן בגלותא רביעאה [בתראה] (ישעיה ה ז) כי כרם יהו"ה צבאות בית ישראל וכגוונא דא לזית משולים ישראל (ירמיה יא יז) זית רענן יפה פרי תאר ובגין דא (תהלים קכח ג) אשתך כגפן פוריה ברכתי ביתך בניך וכשתלי זיתים (וגו') סמיד ⁵²²⁹ דא לדא [בגין] דאינון תבירין בגלותא:</p>	<p>וכך מכל האילנות אין שבור כגפן, בנטיעתו שבור, בענביו שבור, שהם כתושים בין הרגלים. וכך זית, הזיתים שלה כתושים בגלות, נמשלו ישראל להם, זהו שנאמר "גפן ממצרים תסיע". וכן בגלות הרביעית "כי כרם ה' צבאות בית ישראל". וכמו זה ישראל משולים לזית "זית רענן יפה פרי תאר", ולכן "אשתך כגפן פריה ברכתי ביתך בניך כשתלי זיתים", סמוך זה לזה, משום שהם שבורים בגלות.</p>
<p>ולבתר דיהון נקיים [מגו פסולת] יתקדשון לבי מקדשא ביין לנסכא על גבי מדבחא וזיתים לאדלקא (בוצינא) שרגין למנרתא ומאן זכה להאי יין דלא יתנסך ⁵²³⁰ [לע"ז דערב רב אינון יין דאתנסך ודנתנסך לע"ז ומנהון משומדים מנהון ומינים אפיקורסים משומדים לעבירות דכל ושכלא התורה כלה]:</p>	<p>ואחר שיהיו נקיים מתוך הפסולת, יתקדשו לבית המקדש ביין, לנסך על גבי המזבח, וזיתים להדליק מאור נרות למנורה. ומי זוכה לזה, יין שלא התנסך לע"ז שערב רב הם יין שנתנסך לע"ז, ומהם משומדים מינים אפיקורסים משומדים לעברות של כל התורה כולה.</p>
<p>וישראל דאתמר בהון ⁵²³¹ (שם קו לה) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם עד דיהון דרוכין בין רגליהו בגלותא לא אתברירו מנייהו ובגינייהו אמר דוד ע"ה (שם מט ו) למה אירא ⁵²³² בימי רע עון עקבי יסבני ועלייהו אמר שלמה (שיר א ח) צאי לך ⁵²³³ בעקב"י הצאן ביעק"ב ⁵²³⁴ דעליה אתמר לגבי נחש הקדמוני דפתי לחוה (בראשית ג טו) הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב בתר דיפקון מן גלותא נמשלים לתפוחים ⁵²³⁵ ולכל ריחין טבין ⁵²³⁶ כגוונא דמפקנו דמצרים [דאתמר בהון] (דכתיב ביה) (שיר ח ה) תחת התפוח עוררתיך:</p>	<p>וישראל שנאמר בהם "ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם", עד שיהיו דרוכים בין רגליהם בגלות, הם לא נבררו מהם. ובשבילם אמר דוד עליו השלום "למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני", ועליהם אמר שלמה "צאי לך בעקב"י הצאן", ביעק"ב, שעליו נאמר אל הנחש הקדמוני, שפתה את חוה "הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב". אחר שיצאו מן הגלות, נמשלים לתפוחים ולכל הריחות הטובים, כמו שביציאת מצרים שנאמר בהם "תחת התפוח עוררתיך".</p>
<p>פקודא בתר דא להביא בכורים ואבתריה</p>	<p>המצוה שאחר זו, להביא בכורים, ואחריה להתוודות על הבכורים, ואחריה</p>

⁵²²⁵ שהוא נמוך מכל הנטיעות [ונק' במשנה רוגליות], וכן התבואות נמוכין מן האילנות, אע"ג דהן נמי אילן, כמ"ש עה"ד חטה היה (יהל אור).

⁵²²⁶ שהן נדרכין ברגל (יהל אור).

⁵²²⁷ והן מרזא דג' אבהן דגן מסטרא דיעקב כו', מלמטה למעלה [ליקוט] (יהל אור).

⁵²²⁸ ר"ל בגפן זית (יהל אור).

⁵²²⁹ בפסוק א' (יהל אור).

⁵²³⁰ ר"ל שלא יתערב בגוים כמש"ו (יהל אור).

⁵²³¹ ר"ל אבל אותן שנתערבו צריך להתברר (יהל אור).

⁵²³² ר"ל על ישראל בימי רע בזמן הגלות, עון עקבי, שהע"ר נק' עקב, מסטרא דנחש, ואתה תשופנו עקב, כמש"ו, יסובני, שהם מסובבים, וילמדו מעשיהם כנ"ל (יהל אור).

⁵²³³ תחלת המקרא, אם לא תדעי כו', להזהר צאי כו', ביניהם בגלות (יהל אור).

⁵²³⁴ ר"ל בעקבי אותיות יעקב, והוא כמ"ש ברע"מ פרשת וישלח, דיעקב נוק' דאדה"ר וכ' שם ודא גרם גלותא ע"ש (יהל אור).

⁵²³⁵ שמתחלה נמשלים לגפנים כו', שהן בעצמן המובחר מכל הפירות, רק שלמראה הן תבירין, וכן ישראל נאמר לא תאר לו ולא הדר כו', אבל התפוח למראה הדר (יהל אור).

⁵²³⁶ ולכל ריחין ר"ל שישמעו שמעם למרחוק, כמ"ש לריח כו' על כן עלמות אהבוך (יהל אור).

690

ספר שמות

<p>להתודות על המעשר. ובעלי המשנה מקשים על המעשר, אם יהיה עשורו קודם לקיטתו או אחר לקיטתו, כמו אתרוג שנאמר בו באילן הלך אחר חנטה, יש מי שאומר אחר בישול הפרות, ואתרוג מקצתו דומה לאילן ומקצתו לתבואה, שהם זרעים, שנאמר בהם שלאחר לקיטתו עשורו, שאילן אינו אלא עד אחר גמר בשולו.</p>	<p>להתודות על הבכורים ואבתריה להתודות על המעשר [נ"א במעשר] ומארי מתניתין מקשים⁵²³⁷ על המעשר דאי יהא קדם לקיטתו [און] [ואל] אחר לקיטתו עשורו כגון אתרוג דאתמר ביה⁵²³⁸ באילן הלך אחר חנטה אית מאן דאמר אחר בשול הפירות⁵²³⁹ [באתרוג] [ואתרוג] מקצתו דומה לאילן ומקצתו לתבואה דאינון זרעים דאתמר בהון דלאחר לקיטתו עשורו דאילן⁵²⁴⁰ לאו איהו אלא עד אחר גמר בשולו:</p>
ולכן תקנו המוציא	ובגין דא תקינו המוציא
קבא/א	קבא/א
רעיא מהימנא:	רעיא מהימנא:
<p>ממקום שבשולו יפה, להוציא פת שרוף, אלא ממקום שהוא מוטעם. וכך תבואה אחר לקיטתו הוא כבשול פרות. וישראל משולים לאילן ולתבואה, שנאמר בהם "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך", וכך "ראשית גז צאנך תתן לו", שהם ישראל, שנאמר בהם "ואתן צאני" וכך ישראל קדש "קדש ישראל לה' ראשית תבואתה", לאחר לקיטתו מן הגלות עשור, ונקראו קדש ישראל לה' ראשית תבואתו.</p>	<p>מאתר דבשולו יפה לאפקא פת שרוף אלא ממקום שהוא מוטעם והכי תבואה בתר לקיטתו איהו כבישול פירות וישראל אינון משולים לאילן ולתבואה דאתמר בהון (שמות כג יט) ראשית בכורי אדמתך⁵²⁴¹ תביא בית יהו"ה אלהיך והכי (דברים יח ד) ראשית גז צאנך תתן לו דאינון ישראל דאתמר בהון (יחזקאל לד לא) ואתן צאני והכי ישראל⁵²⁴² (ירמיה ב ג) קדש [קדש ישראל] ליהו"ה ראשית תבואתה לאחר לקיטתו מן גלותא עשורו ואתקריאו קדש [ישראל ליהו"ה] ראשית תבואתו [ליהו"ה]:</p>
<p>וישראל נקראו אילן גדול וחזק, ובו מזון לכל. בו תורה, שהיא מזון למעלה, בו תפלה שהיא מזון למטה. ואפילו למלאכים, אין מזון אלא בישראל, שאם ישראל לא יתעסקו בתורה, לא היה יורד להם מזון מצד של התורה שנמשלה לעץ, זהו שנאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה", ולפרי שהוא מצוה.</p>	<p>וישראל אתקריאו אילנא רבא ותקיף ומזון לכלא ביה ביה אורייתא [דאיהו] מזונא לעילא ביה צלותא דאיהו מזונא לתתא⁵²⁴³ [נ"א לעילא] ואפילו מלאכין⁵²⁴⁴ לית לון מזונא אלא בישראל דאי לאו דישראל יתעסקון באורייתא לא הוה נחית לון מזונא מסטר דאורייתא דאמתילא לעץ הדא הוא דכתיב (משלי ג יח) עץ חיים היא למחזיקים בה ולא יבא דאיהו מצוה:</p>
<p>וכך התורה נמשלה למים, ואלה לאש, ולא היו יורדים מים מלמעלה, וחמה שהיא אש לא היתה יורדת מלמעלה לבשל את פרות האילן אלא</p>	<p>והכי אורייתא אמתילא למיא והני לאשא ולא הוה נחית מיא מלעילא וחמה דאיהו אשא לא הוה נחית [מלעילא] ומיא מלעילא לבשלא פירות האילן אלא בגין ישראל ובגין דא אתמר בישראל</p>

⁵²³⁷ ר"ל מתקשים בה (יהל אור).

⁵²³⁸ אתרוג דאתמר ביה (נמחק ביהל אור).

⁵²³⁹ אית מאן דאמר אחר בשול הפירות (נמחק ביהל אור).

⁵²⁴⁰ צ"ל "דבאילן לא הלכו אלא אחר", והוא טעם למה הלכו אחר חנטה, ואמר דהכל הולך אחר בישולו ובאילן הוא חנטה ובתבואה לקיטה (יהל אור).

⁵²⁴¹ שהן באילנות, וישראל נקראו ראשית, ומביא ראייה שנאמר ראשית גז כו' (יהל אור).

⁵²⁴² שהן נמשלים לתבואה (יהל אור).

⁵²⁴³ מזון ממש, שהשפע ע"י תפלה בא לעולם כידוע (יהל אור). ע"י שבת י ע"א: רבא חזייה לרב המנונא דקא מאריך בצלותיה אמר מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה.

⁵²⁴⁴ ר"ל וז"ש ובענפיה ידורון כו' (יהל אור).

ספר שמות

<p>(שיר ב יג) התאנה חנטה פניה אלין מארי מצות והנפנים סמדר נתנו ריח כד פתחין⁵²⁴⁵ בתיובתא ומיד אתמר בישראל קומי לך⁵²⁴⁶ רעיתי יפתי ולכי לך מן גלותא:</p>	<p>בשביל ישראל. ולכן נאמר בישראל "התאנה חנטה פניה", אלו בעלי מצוות. "והנפנים סמדר נתנו ריח", כשפותחים בתשובה. ומיד נאמר בישראל "קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך", מן הגלות.</p>
<p>ובגין דא באילן דאיהו עין החיים באורייתא באילין דמשתדלין בה אזלין בתר חנטה⁵²⁴⁷ ומעשרין ליה דשריא יו"ד עלייהו דאיהי חכמ"ה [חד מעשרא מתכנשין] (אחד מעשרה מתכנשא) ובה מתכנשין ה"ה דאינון פירות האילן ומאן (מאן) אילן ו' אבל שאר עמא אחר לקיטתו מן גלותא עשורו אינון צדיקים דאתמר בהון (ויקרא כג מ) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר הדר בעובדיהון דאחידאן במארי תורה [ובמצוה] (ומצות) אחר לקיטה⁵²⁴⁸ אזלין לגבייהו [ולגבי זרעים דתבואה ואחר חנטה⁵²⁴⁹ אזלין לגבייהו] באילן:</p>	<p>ולכן באילן, שהוא עץ החיים, בתורה, באלו שעוסקים בה, הולכים אחר חנטה, ומעשרים אותו, ששורה עליהם י', שהיא חכמ"ה. א' מ'. ובה מתכנסים ה"ה, שהם פרות האילן. ומהו האילן, ו'. אבל שאר העם, אחר לקיטתו מן הגלות עשורו. אותם צדיקים שנאמר בהם "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר", הדר במעשיהם, שאחוזים בבעלי תורה ומצוות, ואחר לקיטה הולכים אצלם, ולגבי זרעים של תבואה ואחר חנטה הולכים אצלם כאילן.</p>
<p>ובגין דא אוקמוה במסכת קדושין⁵²⁵⁰ קמ"ל דאתרוג כירק מה ירק דרכו ליגדל על כל מים ובשעת לקיטתו עשורו [אוף אתרוג נמי דרכו ליגדל על מים ובשעת לקיטתו עישורו] ומסטרדא דחכמה אין מים אלא תורה ובאתר אחרא לעילא והא דתנן אתרוג שוה לאילן בשלשה דרכים הא אתרוג אחיד תרין סטרין ואתרוג איהו דיוקנא דלבא דאחיד לעילא [ואחיד לתתא] (ותתא) אחיד לעילא הלב רואה אחיד לתתא בדעת כמה דאוקמוה הלב יודע דעת איהו אילנא תורה איבא דיליה עיינין דאינון פקודין דבהון הלב רואה⁵²⁵¹:</p>	<p>ולכן פרשה במסכת קדושין, בא להשמיענו שאתרוג כירק, מה ירק דרכו לגדל על כל מים ובשעת לקיטתו עשורו, אף אתרוג גם דרכו לגדל וכו'. ומצד של החכמה, אין מים אלא תורה, ובמקום אחר למעלה. וזה ששנינו אתרוג שוה לאילן בשלשה דרכים, הרי אתרוג אחוז שני צדדים, ואתרוג הוא דמות הלב שאחוז למעלה ואחוז למטה, אחוז למעלה הלב רואה, אחוז למטה בדעת, כמו שבארוה הלב יודע. דעת היא אילן התורה, הפרי שלו העינים, שהן המצוות שבהן הלב רואה.</p>
<p>זהר:</p>	
<p>אמרו המגיהים מצאנו ראינו הפקודים האלה בהעתקות הנמצאות עמנו היום מוטעים לכן אל נא ישיתו המעיינים עלינו חטאת ועם העתקות מדויקות יתקנו המעוות וישימו העקוב למישור וכעת הגהנום כיד ה' הטובה עלינו:</p>	
<p>ואנשי קדש תהיון לי וגו', רבי</p>	<p>"ואנשי קדש תהיון לי וגו'", רבי</p>

⁵²⁴⁵ שנאמר פתח הסמדר (יהל אור).

⁵²⁴⁶ סיפיה דקרא הנ"ל (יהל אור).

⁵²⁴⁷ ר"ל המעשר הוא דשריא עליי' י' חכמה ובחד (צ"ל ובת"ח) אף בגלותא התאנה חנטה שנגמר הבישול שלהם ונגמר בהם השם כמש"ו (יהל אור).
⁵²⁴⁸ מן הגלות (יהל אור).

⁵²⁴⁹ בש"ד כמ"ש במתני' ור"ל מקצתן דומין לת"ח (יהל אור).

⁵²⁵⁰ הוא מוטעה מאד, וכצ"ל אוקמוהו דאתרוג דרכו לגדל על כל מים ואין מים אלא תורה הא אתרוג כו' ור"ל דאחיד בתורה ובמצות באילן ובירק ובאילן יודע ובירק רואה כמש"ו דעת כו' עיינין כו' (יהל אור).

⁵²⁵¹ שלח לך דף קעד ע"א ראשית עריסותיכם וכו' (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>כח יב) והחכמה מאין תמצא ואיזה מקום בינה זכאין אינון ישראל דקב"ה בעי ליקרא לון יתיר [נ"א ביקרא דלהון] על כל (שאר) בני עלמא⁵²⁵² בקדמיתא אמר לון (שמות יט ו) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים⁵²⁵³ לא אעדי רחימותא סניאה מנהון עד דקרא לון וגוי קדוש⁵²⁵⁴ דאיהו יתיר⁵²⁵⁵ (לא אעדי רחימותא מנהון עד דקרא לון (דברים יד ב) כי עם קדוש אתה)⁵²⁵⁶ לא אעדי רחימותא מנהון עד דקרא לון ואנשי קדש⁵²⁵⁷ תהיון לי דאיהו יתיר מכלא:</p>	<p>יהודה פתח "והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה", אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רוצה לכבדם יותר (בכבודם) מכל שאר בני העולם. בתחילה אמר להם "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", לא זזה האהבה הרבה מהם עד שקרא להם "וגוי קדוש", שהוא יותר. לא זזה האהבה מהם עד שקרא להם "כי עם קדוש אתה". לא זזה האהבה מהם עד שקרא להם "ואנשי קדש תהיון לי" שהוא יותר מן הכל.</p>
<p>כתיב (איוב כח יב) והחכמה מאין תמצא⁵²⁵⁸ אורייתא מחכמתא⁵²⁵⁹ נפקת⁵²⁶⁰ מאתר דאקרי⁵²⁶¹ קדש והחכמה נפקת מאתר דאקרי קדש הקדשים רבי יצחק אמר וכן יובלא⁵²⁶² אתקרי קדש דכתיב</p>	<p>נאמר "והחכמה מאין תמצא", התורה יצאה מחכמה ממקום שנקרא קדש, והחכמה יצאה ממקום שנקרא קדש הקדשים. רבי יצחק אמר, וכן יובל נקרא קדש, שנאמר "יובל היא קדש תהיה</p>

⁵²⁵² שאם שאר בני העולם יכנסו לחסות תחת כנפי השכינה, אינם אלא גירי צדק לבד, דהיינו במדת המלכות, ואלו ישראל בהכנסם תחת כנפי השכינה, העלם וכבדם מעלות יתירות זו למעלה מזו כדמסיק (אור יקר).

⁵²⁵³ ממדת המלכות הנק' ממלכת, קשורה בימין, דהיינו כהנים (אור יקר). אמר לכולם ואתם תהיו לי ממלכת כהנים דהיינו מלכות כפולה של בחי' דאמא דנוק' דז"א היא הנוטלת הגבורות דאמא, הרי בחי' א'. ואח"כ בסוד הזווג, הוא נותן אליה גם החסדים, הרי ב'. והם בחי' כהונה לוי, כהונה חסדים הממתקים הגבורות שהם הלויים וז"ס כהנים שהם כלולים בלויים כי החסדים ממתקים הגבורות הם. כל זה (ממה שתקנו) [ממש שתקבלו מאמא] מיסוד הנקרא קדוש (לקוטי תורה יתרו). פי' מלכות (מ"מ). נאמר [ויתנצלו בני ישראל] את עדים [מהר חורב], ואמר בתרגום אונקלוס וזיוניהון, ובתנא דבי אליהו פ"ד ח"ב, אמר שאלו ב' כתרים הן מ"ש (שמות יט ו) ואתם כו' ממלכת כהנים וגוי קדוש, והן חו"ב, ברכה נחית בימינא דכהנא וקדושה נחית בשמאלא דלויה כו', ורמיז ג"כ לכתר הג' דא"א, כמ"ש (שמות יט ה) והייתם לי סגולה (בהגר"א על ספד"צ ג ע"א), ועי' בהגר"א על תיקו"ז לט ע"א. ע' בלק"ת (פ' בראשית) במדרגות העולמות שקודם החטא, כי אחר שנברא אדה"ר ונכנס כולו בגן עדן, היה אז הו' אחרונים דעשיה בהו' ראשונים דבריאה של עתה, והוא קדושת בית המקדש, כמ"ש בשער מ"ן ומ"ד (דרוש א' סמוך לסופו), וזהו שנאמר (שמות יט ו) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, כי היו אז כל ישראל כולם לכהנים ממש המשמשים בבית המקדש של מעלה, והיה מתייחד המלכות לעילא ותתא, וכמו שאמר ר' שמעון בפ' צו (לד סע"ב) וכו' (הקדו"ש מז ע"ב).

⁵²⁵⁴ הוא למעלה בסוד הת"ת והיסוד הנק' קדוש קדש ו' (אור יקר).
⁵²⁵⁵ פי' יסוד (מ"מ).

⁵²⁵⁶ "עם קדוש" זה עלה למעלה, ומה גם באומרו "אתה" אוחזים עד החסד שמלת אתה אוחז מהחסד עם היסוד עד המלכות, לזה קודם נקראים גוי אבל עם הוא יותר כולל (אור יקר). פי' ת"ת (מ"מ).

⁵²⁵⁷ זהו יותר, שעולה עד החכמה נקשרת עם הכתר, והבינה, שהם שלשתם קדש (אור יקר), פי' אר"א (מ"מ).

⁵²⁵⁸ עכ"ז הקב"ה קשר לישראל עם שלשתם וטעם היאך זכו ישראל לזה הוא ע"י התורה (אור יקר).
⁵²⁵⁹ מחכמה (דפ"ו).

⁵²⁶⁰ ואין ספק שהתורה ת"ת, והוא סוד קדש ו' הנעשה קדוש, לזה אמר שהיא בבחי' נעלמת שאינה נקראת אלא קדש, עוד ירצה קדש קדושה אחת, והחכמה נפקת מא"ן שהוא הכתר, שהוא קדש קדשים, ירצה קדש א', ומדה אחת הכוללת קדשים הרבה, שרשי המדות שהם מסתעפים בו, והכתר מתעטר בהם. ר' יצחק אמר שאין ישראל נכללים מהחכמה לבד אלא מבינה וחכמה יחד בסוד יחודם, וזו מעלה יותר עליונה (אור יקר). פי' אבא יצא מא"א (מ"מ).
⁵²⁶¹ נט (הערת הזהר).

⁵²⁶² היא בינה הכלולה מחמשין שנין דיובלא (אור יקר).

ספר שמות

<p>(ויקרא כה יב) יובל היא קדש תהיה לכם וישראל כלילן מנייהו⁵²⁶³ הדא הוא דכתיב (שמות כב ל) ואנשי קדש תהיון לי:</p>	<p>לכם", וישראל כלולים מהם, זהו שנאמר "ואנשי קדש תהיון לי".</p>
<p>בקדמיתא קדוש והשתא קדש⁵²⁶⁴ מה בין האי להאי⁵²⁶⁵ אמר רבי יוסי דא לעילא לעילא ודא לאו הכי דכתיב (ישעיה ד ג) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם⁵²⁶⁶ קדוש יאמר לו בהאי אתר אקרי</p>	<p>בתחילה קדוש, ועכשיו קדש. מה בין זה לזה. אמר רבי יוסי, זה למעלה וזה למטה. וזה לא כך, שנאמר "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו", במקום זה נקרא</p>
<p>קכא/ב</p>	
<p>קדוש⁵²⁶⁷ ולעילא לעילא⁵²⁶⁸ קדש:</p>	<p>קדוש ולמעלה למעלה קדש.</p>
<p>רבי אבא הוה אזיל בארחה והוה אזלי עמיה רבי יוסי ורבי חייא אמר רבי חייא [הא דתנינן] ואנשי קדש תהיון לי מנלן אמר ליה הא רבי יוסי וכלהו חבריאי שפיר קאמרו והכי הוא מנלן דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהו"ה ראשית תבואתה ראשית ודאי חכמה אקרי ראשית דכתיב (תהלים קיא י) ראשית חכמה יראת יהו"ה:</p>	<p>רבי אבא היה הולך בדרך והיו הולכים עמו רבי יוסי ורבי חייא. אמר רבי חייא "ואנשי קדש תהיון לי", מנין לנו. אמר לו, הרי רבי יוסי וכל החברים אמרו יפה, וכך זה. מנין לנו, שנאמר "קדש ישראל לה' ראשית תבואתה", ראשית ודאי. חכמה נקראת ראשית, שנאמר "ראשית חכמה יראת ה'".</p>
<p>ומשום דישראל אקרונ קדש (ישראל) בשלימו דכלא כתיב (שמות כב ל) ובשר בשדה טרפה⁵²⁶⁹ לא תאכלו דהא ישראל דאינון שלמין על כלא לא ינקין מסטרא דדינא קשיא לכלב תשליכון אותו לכלב⁵²⁷⁰ ודאי דהוא דינא חציפא תקיפא על כלא כיון דדינא תקיפא שריא עלוי ואטיל זוהמא ביה אסיר להו לאינון דאקרונ קדש אלא לכלב תשליכון</p>	<p>ומשום שישראל נקראו קדש, בשלמות הכל, נאמר "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו", שהרי ישראל, שהם שלמים על הכל, לא יונקים מצד הדין הקשה. "לכלב תשליכון אותו", לכלב ודאי, שהוא הדין החצוף החזק על הכל. כיון שהדין הקשה שרוי עליו, והטיל בו זוהמא, אסור להם לאותם שנקראים</p>

⁵²⁶³ ישראל נקראים אנשי קדש סתם, להיותם מנייהו, מב' המדות העליונות דהיינו חכמה ובינה (אור יקר). יש להם חיה ונשמה מא"א (מ"מ).

⁵²⁶⁴ בענין שהם ראשונה ממלכת כהנים מצד נפש ורוח ונשמה דשפחה ועבד ואמה כדפי' לעיל, ואח"כ עלו אל נפש דאצילות מצד המלכות, ונקראים גוי קדוש, שג', נר"נ הקודמין משכן ונפש דאצילות, ולזה אמר ממלכת כהנים וגוי קדוש. היותם ממלכת כהנים, גרמה היותם גוי קדוש, אח"כ זכו לרוח דאצילות, ואז נקראים כי עם קדוש, בענין שמלת קדוש הם ב' מקומות, הנשאר בציון דגוף וברית חשבינן חד, והנותר בירושלם מצד נפש, וכאשר זוכים אל מעלת נשמה דאצילות שהנשמה הזאת היא כלולה מחכמה ובינה כדפי' ר' יצחק (אור יקר).

⁵²⁶⁵ ויקרא רצט ע"א (הערת הזהר).

⁵²⁶⁶ פי' יסוד ומלכות הם נקראים קדוש (מ"מ).

⁵²⁶⁷ דהיינו בכל ר"ק שנמצא הוא"ו הקדש, באות וא"ו נעשה קדוש, וכן בהמלכות יורד הקדושה אליה ונקראת קדוש, עם ה' נעשית קדו"ש ה'. אמנם קדש הוא למעלה מו"ק, וכן למעלה למעלה, דהיינו חכמה ובינה (אור יקר).

⁵²⁶⁸ ב' פעמים, ונשמה דאדם אינה רמוז כאן אלא במקום אחר, באומרו ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם, אמנם קשה אומרם, אתם קרויים אדם ואין אומות העולם, מי הכניסם בשום מדרגה כדי שיעלו למדרגת אדם שהיא למעלה. אמנם אפשר שאדם דקאמר קרא הכא, היינו אדם במלכות למטה, וישראל הם כוללים אדם בסוד נשמת אדם, דהיינו פני אדם שבמלכות, ואומות העולם כשהם מתגיירים אינם זוכים אלא פני אריה ופני שור או פני נשר בסוד הגרים, ואל פני אדם בפנימיות המלכות, ונשמת אד"ם בסוד יו"ד ה"א וא"ו ה"א אינה רמוזה כאן, אלא רמוזה בפסוק אדם כי יקריב מכם (אור יקר).

⁵²⁶⁹ טרף רפ"ח ניצוצין שהם דין (רח"ו).

⁵²⁷⁰ נוק' דסט"א נק' כלב הפך בכל (רח"ו).

ספר שמות

<p>אותו ודאי דאיהו דינא הציפא דינא תקיפא יתיר מכלא דכתיב⁵²⁷¹ (ישעיה נו יא) והכלבים עזי נפש:</p>	<p>קדש, אלא לכלב תשליכון אותו, ודאי, שהוא הדין החצוף, דין הקשה יותר מן הכל, שנאמר "והכלבים עזי נפש".</p>
<p>תא הזי כד אדכר נבלה באורייתא כתיב בישראל קדוש ולא קדש הכא כתיב (שמות כב ל) ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו והתם בנבלה כתיב (דברים יד כא) לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה וגו' כי עם קדוש אתה קדוש ולא קדש דהא נבלה מסטרא דישראל אתעביד⁵²⁷² דלא פסיל האי אלא ישראל וסניאין גוונין אית בה בנבלה כמה דאוקימנא:</p>	<p>בא וראה, כשנוכרה נבלה בתורה, נאמר בישראל קדוש ולא קדוש, כאן נאמר "ואנשי קדוש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו". ושם בנבלה נאמר "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה וגו' כי עם קדוש אתה". קדוש ולא קדוש, שהרי נבלה מצד של ישראל נעשתה, שלא פסל את זה אלא ישראל, ורבים הצבעים יש בה בנבלה כמו שבארנו.</p>
<p>אמר רבי שמעון כתיב הכא ואנשי קדש תהיון לי וכתוב התם כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך ליהוה אלהיך לי מבעי ליה אלא התם וס"א הכא לעילא לעילא⁵²⁷³ והכא וס"א והתם שכינתא וכתוב (ישעיה ד ב) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו ולא קדש בכאן קדוש ולעילא קדש כתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהוה ראשית תבואתה בה"א כמה דאוקימנא ועל דא ואנשי קדש תהיון לי ודאי:</p>	<p>אמר רבי שמעון, נאמר כאן "ואנשי קדוש תהיון לי", ונאמר שם "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך". "לה' אלהיך", היה צריך להיות "לי", אלא שם (כאן) למעלה למעלה, וכאן (ושם) השכינה, ונאמר "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו" ולא קדוש. בכאן קדוש ולמעלה קדוש. נאמר "קדוש ישראל לה' ראשית תבואתה", בה"א כמו שבארנו, ועל כך "אנשי קדוש תהיון לי" ודאי.</p>
<p>רבי יצחק הוה יתיב קמיה דרבי שמעון אמר ליה הא כתיב קדש ישראל ליהוה סופיה דקרא כתיב (ירמיה ב ג) כל אכליו יאשמו מאי קא מיירי אמר ליה רבי שמעון שפיר קא אמרנת) כל אכליו יאשמו היינו דכתיב (ויקרא כב יד) ואיש כי יאכל קדש בשגגה וגו' וכתוב (שם י) וכל זר לא יאכל קדש ומשום דישראל אקרונ קדש כתיב כל אכליו יאשמו אתא רבי יצחק ונשיק ידוי אמר אי לא אתינא הכא אלא למשמע מלה דא סני:</p>	<p>רבי יצחק היה יושב לפני רבי שמעון, אמר לו, הרי נאמר "קדוש ישראל לה'", בסוף הפסוק נאמר "כל אכליו יאשמו", כמה זה מדובר. אמר לו רבי שמעון, יפה אמר, "כל אכליו יאשמו", היינו שנאמר "ואיש כי יאכל קדש בשגגה וכו'", ונאמר "וכל זר לא יאכל קדש". ומשום שישראל נקראו קדש, נאמר "כל אכליו יאשמו". בא רבי יצחק ונשיק ידו, ואמר אם לא באתי לכאן אלא לשמע דבר זה, מספיק.</p>
<p>אמר ליה רבי הא תנינן דקדש יתיר לעילא מן קדוש⁵²⁷⁴ אי הכי הא כתיב (ישעיה ו ג) קדוש קדוש</p>	<p>אמר לו רבי, הרי שנינו שקודש יותר למעלה מקדוש, אם כך, הרי נאמר</p>

⁵²⁷¹ כתיב (דפ"ו).

⁵²⁷² פי' שהנבלה חמורה מהטרפה, שהיא מטמאה במגע ובמשא, ולכך בנבלה כתיב כי עם קדוש, לומר כיון שהיא חמורה, אפילו תהיו במדרגת קדוש לבד, לא תאכלו אותה. אבל בטרפה שהיא קילה, כתיב ואנשי קדוש תהיון לי, לומר אלמלא אתם במדרגת קדוש שהם אר"א, איני מצוה לכם על הטרפה, כיון שהיא קילא (מ"מ).

⁵²⁷³ פי' אר"א שנק' קדוש, והמדבר הוא ז"א, שאמר ואנשי קדוש תהיון לי, שנה"י דאר"א הם בז"א. ואתם ישראל, תהיו במדרגת קדוש, שנודע שתורה שבכתב הוא ז"א, והוא המדבר, אבל בפ', כי עם קדוש אתה לה' אלהיך, שהיא מלכות, לא אמר לי, כיון שהז"א הוא המדבר ולא המלכות (מ"מ).

⁵²⁷⁴ יש חילוק גדול בין קדש לקדוש. כי קדש בג' ראשונות. קדוש בתפארת וממנו ולמטה כדפירשנו למעלה. ועיקר קדש סתם הוא בחכמה. וכן נתבאר בזהר פרשת ויקרא (דף יג ע"א) וז"ל מהו קדש אתר עלאה וכו' (פרדס שכ"ג פי"ט). ונבאר עניינם כי הנה קדוש נתבאר בזהר שהוא מלשון קדש ו' והענין הוא שבתחילה עולה אות הו' שהוא הת"ת בחכמה הנקרא קדש ונעשה קדוש ואח"ך קדש

ספר שמות

<p>קדוש יהו"ה צבאות ודא שלימו דכלא אמר ליה תא הזי כד מתחברן כחדא כלהו אתעבידו חד ביתא⁵²⁷⁵ והאי ביתא ואקרוי קדש (אקרוי) כללא דכלהו קדוש ובגיני כך קדש הוא כללא דכלא אתכליל ביה וישראל כד אתכלל בהו מהימנותא שלימתא קדש אקרון כללא דכלא דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהו"ה ובגיני כך ואנשי קדש תהיון לי:</p>	<p>"קדוש קדוש קדוש ה' צבאות", וזו שלמות הכל. אמר לו, בא וראה, כשמתחברים כאחד, כולם נעשים בית אחד, והבית הזה נקרא קדש. הכלל של הכל, קדוש ולכן קדוש הוא כלל שהכל נכלל בו. וכשנכללת בישראל האמונה השלמה, הם נקראים קדש, הכלל של הכל, שנאמר "קדוש ישראל לה'" ולכן "ואנשי קדש תהיון לי".</p>
<p>לגיון חד שאיל לרבי אבא אמר ליה לא כתיב (שמות כב ל) ובשר בשדה טרפה לא תאכלו אי הכי מאי דכתיב (תהלים קיא ה) טרף נתן ליראיו טרף נתן לכלבים מבעי ליה אמאי נתן ליראיו אמר ליה ריקא מי כתיב טרפה נתן ליראיו טרף כתיב ואי תימא טרף כטרפה נתן ליראיו ודאי דמלה דא לא יהביה לאזדהרא ביה אלא לאינן דחלי שמיה ודחלין ליה⁵²⁷⁶ בגין כך האי מלה לא יהיב לכו דהא ידע דאתון לא דחלין ליה ולא נטרין פקודי ובגין דהאי מלה חומרא דאורייתא ובעי לאזדהרא בה נתן ליראיו ליראיו ודאי ולא לאחרי וכל חומרי דאורייתא לא יהיב לון קב"ה אלא לאינן דחלי הטאה לאינן דחלי פקודי ולא לכו:</p>	<p>לגיון אחד שאל את רבי אבא, אמר לו, לא נאמר "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו" אם כך, מהו שנאמר "טרף נתן ליראיו". היה צריך להיות "טרף נתן לכלבים", למה נתן ליראיו. אמר לו, ריקא, האם נאמר טרפה נתן ליראיו, טרף נאמר. ואם תאמר, טרף כמו טרפה נתן ליראיו, ודאי שדבר זה לא נתנו להזהר בו, אלא לאותם יראי שמו ויראים ממנו. לכן דבר זה לא נתן לכם, שהרי ידע שאינכם יראים ממנו ולא שומרים מצוותיו, ומשום דבר זה חומרה של התורה וצריך להזהר בה. נתן ליראיו, ליראיו ודאי ולא לאחרים. וכל חומרות התורה, לא נתנם הקדוש ברוך הוא אלא לאותם יראי חטא, לאותם יראי מצוותיו ולא לכם.</p>
<p>תאני רבי אלעזר כתיב⁵²⁷⁷ (ואנשי קדש תהיון לי מהו ואנשי ולבתר קדש אלא) [ואנשי קדש ודאי דתנינן לא נפקו ישראל לחירו אלא⁵²⁷⁸ מסטרא</p>	<p>שנה רבי אלעזר נאמר "ואנשי קדש", ודאי, ששנינו לא יצאו ישראל לחרות אלא מצד היובל. אחר שיצאו לחרות, לקח אותם היובל הזה בכנפיו ונקראו</p>

העליון מתפשט עד הת"ת הנקרא ו' ונעשה קדוש ואחר כך מתפשט גם עד היסוד שבו ונעשה קדוש ג' הרי כי לעולם כל בחיני קדוש הוא קדש ו' (שעה"כ לט ע"ב).⁵²⁷⁵ פי' חג"ת נקרא בית כמו בינה הנק' בית, וז"ש והאי ביתא שהיא בינה קדש איקרי (מ"מ). ויקרא צג (הערת הזהר).

⁵²⁷⁶ הנה טרף הוא כמנין רפ"ח ניצוצין עם הכולל והם הם רפ"ח ניצוצין שנפלו וצריך להעלותן ע"י תפלות ומעשים טובים ועל ידו מתבררים ומתתקנים ועולים לשרשם העליון וגורמים שע"ז העליונים משפיעים בתחתונים והקדושה מתגברת והקליפה תשש כחה וזהו ענין בירור זה לא נעשה אלא על ידי יראה כי הם יודעים תועלת עלייתן וכוננת בירורים וזה טרף נתן ליראיו ולא לאחרים וזהו ליראיו ודאי כי מצות בירור טרף ניצוצין נתן ליראיו ואחר הבירור ותיקונם נאמר עליהם (הושע ו א) כי הוא טרף וירפאנו וזהו נתן ליראיו כי הם יכולים לרפאותם שהוא הבירור הנזכר (זהר הרקיע). הרפ"ח נכנסת באמצע המיתה, שהם אותיות מ"ת של מרחפת, גם זהו סוד פסוק טרף נתן ליראיו, כי רפ"ח הנז' שהם בגימ' טרף ע"ה, שהם אותה הטיפה הנז', אשר נטרפה בחיצוני' ונעשית טרפה, חוזרין ליראיו של השי"ת וטורפין אותה מתוך הקלי' (שעה"כ נו ע"ג).

⁵²⁷⁷ "ס"א קדש ישראל (ירמיה ב ג) וכתוב (שמות כב ל) ואנשי וגו'" נוסף בדפ"ו. ר"ל ב' פסוקים יש, פסוק א' ואנשי קדש, ופסוק שני קדש ישראל לה', ולכך הקשה, שפעם קורא אותם אנשי קדש, דמשמע שהם אנשי קדש ולא קודש ממש, ובנביא קורא אותם קודש ממש, וכן מוכח לקמן (מ"מ).⁵²⁷⁸ בראשית לא ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>דיובלא בתר דנפקו לחירו נקיט לון האי יובלא בגדפוי ואקרון גוברין דיליה בנין דיליה⁵²⁷⁹ וכתוב ביה דיובלא (ויקרא כה יב) יובל היא קדש תהיה לכם קדש ודאי לכם ודאי ובגיני כך ואנשי קדש תהיון לי אנשי קדש ודאי גוברין דיליה ממש:</p>	<p>אנשים שלו בנים שלו. ונאמר בו דיובל "יובל היא קדש תהיה לכם", קדש ודאי, לכם ודאי. ולכן "ואנשי קדש תהיון לי", אנשי קדש ודאי, אנשים שלו ממש.</p>
<p>וקב"ה אמר דא</p>	<p>והקדוש ברוך הוא אמר את זה,</p>
<p>קכב/א</p>	
<p>ועל דא זכו ישראל לאתקרי אחים לקב"ה דכתיב (תהלים קכב ח) למען אחי ורעי וגו'⁵²⁸⁰ לבתר אקרון קדש ממש דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהו"ה ראשית תבואתה קדש ולא אנשי קדש בגיני כך כל אכליו יאשמו וכתוב (ויקרא כב י) וכל זר לא יאכל קדש (שם יד) ואיש כי יאכל קדש בשגגה:</p>	<p>ועל זה זכו ישראל להקרא אחים לקדוש ברוך הוא, שנאמר "למען אחי ורעי וגו'". אחר כך נקראו קודש ממש, שנאמר "קדש ישראל לה' ראשית תבואתה". קדש ולא אנשי קדש. לכן "כל אכליו יאשמו", ונאמר "וכל זר לא יאכל קדש" "ואיש כי יאכל קדש בשגגה".</p>
<p>תאנא ישראל אקרון קדש ובגיני דאינון קדש אסיר ליה לאינש למקרי לחבריה בשמא דגנאי ולא לכנאה שמא לחבריה וענשיה סגי וכל שכן במלין אחרנין תאנא כתיב (תהלים לד יד) נצור לשונך מרע וגו' מהו מרע דבגיני לישנא בישא מרעין נחתין לעלמא:</p>	<p>שנינו, ישראל נקראו קדש, ומשום שהם קודש, אסור לאדם לקרא לחברו בשם גנאי, ולא לכנות שם לחברו וענשו גדול, וכל שכן בדברים אחרים. שנינו, נאמר "נצר לשונך מרע וגו'", מהו מרע, שבגלל לשון הרע, מחלות יורדות לעולם.</p>
<p>אמר רבי יוסי כל מאן דקרי לחבריה בשמא דלית ביה וגו' ליה אתפס במה דלית ביה דאמר רבי חייא אמר רבי חזקיה כל מאן דקרי לחבריה רשע נחתין ליה לגיהנם ונחתין ליה לעלעוי בר אינון חציפין דאורייתא דשרי ליה לאיניש למקרי להו רשע⁵²⁸¹:</p>	<p>אמר רבי יוסי, כל מי שקורא לחברו בשם שאין בו ומגנה אותו, נתפס במה שאין בו, שאמר רבי חייא אמר רבי חזקיה, כל מי שקורא לחברו רשע, מורידים אותו לגיהנם ויורדים לו ללחיו, פרט לאותם חצופים של התורה,</p>

⁵²⁷⁹ ר"ל מצד הנשמה שהיא מבינה, נקראת ישראל בנים דאור"א ואחים לזון, וז"ש בסמוך, וע"ד זכו ישראל לאתקרי אחים לקב"ה, ומ"ש לבתר איקרון קודש ממש, פי' מצד חיה שהיא מאבא שנק' קודש ונק' ראשית (מ"מ).

⁵²⁸⁰ הנה זון' הם ב' אחים הגדולים וכל הנשמות הטהורות היוצאים מן זוג העליון דאור"א הנה הם אחים אל זון' וז"ס למען אחי ורעי שקראם הקב"ה לישראל אחים ורעים ולכן אל תתמה מגדולת מעלת נשמות הצדיקים כמה גבוה לאין קץ ואין כאן מקום ביאורו. ואמנם זון' הם אחים הגדולים אשר כולנו חייבים בכבודם והנה כשנאצלו זון' ויצאו ממעי אימא נשאר תוך אימא השרש של ההוא רוחא דשבק אבא גו אימא (שעה"כ כג ע"ב), והנה נשמה לנשמה באה מן אבא ונשמה מן אימא. ורוח מן ז"א ונפש מן נוק' ונמצא כי הנשמה לנשמה והם בנים לאור"א עצמם והם אחים גמורים לז"א ונוקבי' וז"ש למען אחי ורעי וארז"ל קראם הכתוב אחים ורעים והוא בבחינת נשמה לנשמה ונשמה (שעה"כ כד ע"ב), בסוד (תהלים קכב, ח) אחי ורעי, שישראל אחים לזעיר וגם נקרא בניו כנודע אצלנו (רמ"ז ח"ג נב ע"ב), וזהו הענין מ"ש בזוה"ק ויקרא ז' ע"ב כי בג' מיני שמות נקרא ישראל להקב"ה היינו עבדים ובנים ואחים וכמ"ש כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם כן נאמר בנים אתם לה' אלהיכם ונאמר למען אחי ורעי ע"ש (ועי' פע"ח שער עולם הבריאה פ' ה' ופ' י"ב) והוא ע"פ דברינו הנז' כי מצד שרשם הראשון הנעלם הרי הוה הבי"ע עם האצילות משורש אחד ובזה הם נקראים אחים אבל מצד התפשטות הב' שהוא מציאותם העיקרי אשר בזה הם נמשכים רק מהאצילות וכן' הנה מצד זה הם נקראים בנים ובחי' עבדים יתבאר למטה וכ"ז הוא כי משום ששורשם הראשון הוא בא"ק עצמו וכו' (לש"ו כללים ח"ב צה ע"ד).

⁵²⁸¹ עי' זהר חדש דף עט ע"ב: המדור השני, הוא נקרא שחת. והוא אש ירוקה. ואין שם כי אם חושך, ואין שם רחמים כלל. ושם דנין, כל המספרין אחר מטתן של ת"ח. והמלביץ פני חברו ברבים. ואפילו בהלכה, שלא ללמוד ממנו. והמתגאה שלא לשם שמים. והמתכבד בקלון של חברו. והיודע

ספר שמות

<p>ההוא גברא דלייט לחבריה אעבר רבי ייסא אמר ליה כרשע עבדת אתייה לקמיה דרבי יהודה אמר ליה רשע לא קאמינא ליה אלא כרשע דאחזי מלוי כרשע ולא אמינא דאיהו רשע אתא רבי יהודה ושאל לעובדא קמיה דרבי אלעזר אמר ליה ודאי לא אתחייב מנלן דכתיב (איכה ב ה) היה יהו"ה כאויב⁵²⁸² ולא אויב דאי לאו הכי לא אשתאר מישראל גזעין בעלמא כגוונא דא (שם א א) היתה כאלמנה ולא אלמנה כאלמנה דאזיל בעלה לעברא דימא ומחכת⁵²⁸³ ליה:</p>	<p>שמותר לאדם לקרא להם רשע. אותו האיש שקלל את חברו, עבר. רבי ייסא אמר לו, עשית כמו רשע. בא לפני רבי יהודה, אמר לו רשע לא אמרתי לו אלא כרשע, שמראה דבריו כרשע ולא אמרתי שהוא רשע. בא רבי יהודה ושאל למעשה לפני רבי אלעזר, אמר לו ודאי שלא התחייב. מנין לנו, שנאמר "היה ה' כאויב", ולא אויב. שאם לא כך, לא נשאר מישראל גזעים בעולם. כעין זה "היתה כאלמנה", ולא אלמנה. כאלמנה, שהלך בעלה לעבר הים ומחכה לו.</p>
<p>אמר רבי חייא ומהכא משמע מהתם משמע דהוא עקרא דכלא דכתיב (יחזקאל א כו) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם כמראה אדם ולא מראה אדם⁵²⁸⁴ אמר רבי יצחק כתיב (שיר ב ג) כתפוח בעצי היער וגו' כתפוח ולא תפוח⁵²⁸⁵ כתפוח דמתפרשא בגוונוי ובגוונין אתאחדא מלה אמר רבי יהודה אלו לא אתינא הכא אלא למשמע מלין אלין די:</p>	<p>אמר רבי חייא ומכאן משמע, משם משמע, שהוא עקר הכל, שנאמר "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם". כמראה אדם ולא מראה אדם. אמר רבי יצחק, נאמר "כתפוח בעצי היער וגו'", כתפוח ולא תפוח. כתפוח שנפרד בצבעיו ובצבעים אחוז הדבר. אמר רבי יהודה, אלו לא באת לכאן אלא לשמע הדברים הללו, די.</p>
<p>תאנא כתיב (זכריה יב ח) והיה הנכשל בהם ביום ההוא כדוד ולא דוד⁵²⁸⁶ כדוד דאמר (ד"ה א כב יד) ואני⁵²⁸⁷ בעניי הכינותי לבית אלהי⁵²⁸⁸ וכתיב (תהלים פו א) כי עני ואביון אני והוא מלכא על מלכין הוה והוה קרי לגרמיה הכי</p>	<p>שנינו, נאמר "והיה הנכשל בהם ביום ההוא כדוד", כדוד ולא דוד. כדוד, שאמר "והנה בעניי הכינותי לבית ה'", ונאמר "כי עני ואביון אני". והוא היה מלך על מלכים, והיה קורא לעצמו כך.</p>

בחברו שיכשל בדברים או בהלכה אחת, והם בעיר אחת, ואינו מודיעו קודם שיכשל, וישמח הוא או אחרים. ומי שיש לו בהכ"נ בעירו ואינו נכנס להתפלל. ומי שאינו נח לחבירו בהלכה. והאוכל מסעודה שאינה מספקת לבעליה. והמגביה ידו על חברו, אע"פ שלא הכהו. ומי שמקלל בשחוק לחברו, בענין שגיגע לו בושת. כל אלו נדונים שם במדור זה, וכל כיוצא בהם.

⁵²⁸² זהו שאמר הכתוב, 'היה ה' כאויב' [איכה ב' ה'], ולא אויב ממש, שהוא ודאי מדת הרחמים לעשות חסד עם ישראל בכל עת, אבל הוא מוכרח לפעול פעולתו כפי מה שמקבל מלמעלה. והכל עומדים בכח מוכרח לעבוד את אדונינו המלך המאציל הכל, הוא אין סוף, העומד אחר כתליו, 'משגיח מן החלונות ומציץ מן החרכים', להאיר לנו ולתת לנו כח לעשות רצונו, יתברך שמו לעולם, ויתקדש על ידינו, ויקויים בימינו היעוד שאמר יחזקאל הנביא עליו השלום, 'והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים' [יחזקאל ל"ח כ"ג] (עמק המלך שט"ז פ"ט). חלוק השערות בזעיר אנפין הם ממש ימין ושמאל, 'ושחורות כעורב' שהיא סוד הקליפה, לכן אומר 'כעורב' ולא עורב ממש, כי קליפה היא עוות הדין. אבל מכל מקום יש בו דינן תקיפין, ונאמר 'היה אדני כאויב' [איכה ב' ה'] ולא אויב ממש, ובא"א יש בו רחמים גדולים, שנאמר, 'וברחמים גדולים אקבצך', 'דבעא לאוקיר דיקניה' [זוהר ספרא דצניעותא קע"ח ב'] (עמק המלך שט"ז פכ"ה).

⁵²⁸³ ומחכאת (דפ"ו).

⁵²⁸⁴ פי' ועל דמות הכסא, שהיא מלכות דאצילות, שהיא כסא לז"א, והיא דמות כסא, שבבריאה יש עליה כמראה אדם שהוא ז"א, שהוא כמראה אדם שהוא א"א ואינו א"א ממש, וז"ש ולא מראה אדם (מ"מ).

⁵²⁸⁵ פי' אינו תפוח הגשמי ח"ו אלא מדמה ליה לתפוח לגבי גוונין שבו (מ"מ).

⁵²⁸⁶ פי' וכי דוד ח"ו נכשל עד שמדמה הנכשל לדוד, אלא להכי מדמי ליה לומר, כשם שדוד אמר ואני בעניי וכו' והכין כמה ככרי זהב ואמר על עצמו בעניי וכו', כך מי שיקרא נכשל שהוא עני עניות היא כדוד (מ"מ).

⁵²⁸⁷ והנה (דפ"ו).

⁵²⁸⁸ יהו"ה (דפ"ו).

ספר שמות

<p>אמר רבי אבא זכאין אינון ישראל דקב"ה לא קרא לון כקדש אלא קדש ממש דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהו"ה ובגין כך כל אכליו יאשמו וגו':</p>	<p>אמר רבי אבא, אשריהם ישראל, שהקדוש ברוך הוא לא קרא להם "כקודש", אלא "קודש" ממש, שנאמר "קודש ישראל לה'", ולכן "כל אכליו יאשמו וגו'".</p>
<p>תאנא אמר רבי יוסי מאי קא חמא קב"ה למיהב דינין לישראל בתר עשר אמירין אלא הכי תנינן מסטרא דגבורה⁵²⁸⁹ אתייהיבת אורייתא לישראל בגיני כך בעאנן) למיתן שלמא בינייהו בגין דאורייתא תהא נטירא מכל סטרוי דאמר רבי אבא אמר רבי יצחק לית עלמא מתקיימא אלא על דינא דאלמלא דינא לא מתקיימא ובגין כך עלמא בדינא אתברי ואתקיים:</p>	<p>שנינו, אמר רבי יוסי, מה ראה הקדוש ברוך הוא לתת דינים לישראל אחר עשר האמירות. אלא כך שנינו, מצד הגבורה נתנה תורה לישראל, לכן צריך לתת שלום ביניהם, כדי שהתורה תהיה שמורה מכל צדדיה, שאמר רבי אבא אמר רבי יצחק, אין העולם מתקיים אלא על דין, שאלמלא הדין לא יעמוד, ולכן העולם נברא בדין והתקיים.</p>
<p>תאנא ארבי אבא כתיב (ירמיה כא יב) דינו לבקר משפט וכי לבקר ולא בכל יומא (אמר ר' אבא לא) אלא לבקר עד לא ייכלון דינין ולא ישתון דכל מאן דדאין דינא בתר דאכל ושתה לאו דיינא דקשוט הוא דכתיב (ויקרא יט כו) לא תאכלו על הדם מאי על הדם אזהרה לדייני דלא ייכלון עד דדייני דינא דכל מאן דדאין דינא בתר דאכיל ושתי כאלו חייב דמא דחבריה לאחרא דהא דמיה ממש יהיב לאחרא האי בממונא כל שכן בדיני נפשן⁵²⁹⁰ דבעו דייני לאסתמרא דלא למידן דינא אלא קדם דאכלו ושתו ועל דא כתיב (ירמיה כא יב) דינו לבקר משפט וכתיב (ירמיה ט כג) אני יהו"ה עושה חסד (ו)משפט וצדקה בארץ כי באלה הפצתי נאם יהו"ה:</p>	<p>שנה רבי אבא, נאמר "דינו לבוקר משפט", וכי לבוקר ולא בכל היום. אלא לבוקר טרם שיאכלו הדיינים ולא ישתו, שכל מי שדן דין אחר שאכל ושתה אינו דין אמת, שנאמר "לא תאכלו על הדם". מה זה על הדם. אזהרה לדיינים שלא יאכלו עד שדנים דין, שכל מי שדן דין אחר שאכל ושתה, כאלו חייב את דם חבריו לאחר. שהרי דמו ממש נתן לאחר, זה בממוץ, כל שכן בדיני נפשות, שצריכים הדיינים להשמר שלא לדון דין אלא קודם שאכלו ושתו. ועל זה נאמר "דינו לבוקר משפט". ונאמר "אני ה' עושה חסד ומשפט וצדקה בארץ כי באלה הפצתי נאם ה'".</p>
<p>תניא אמר רבי יהודה מאן דמשקר בדינא משקר בתקוני מלכא מאן תקוני מלכא אינון דאתמר דכתיב עושה חסד⁵²⁹¹ משפט וצדקה בארץ וכתיב כי באלה הפצתי נאם יהו"ה וכלא (האי) בהאי תליא וד"א והלא בהאי תליא רבי יוסי אמר אלין אינון תקוני כרסייא⁵²⁹² דכתיב (תהלים פט טו) צדק ומשפט מכון כסאך וכתיב (ישעיה טז ה) והוכן בחסד כסא</p>	<p>שנינו אמר רבי יהודה, מי שמשקר בדין, משקר בתקוני המלך. מהם תקוני המלך, אותם שנאמרו, שנאמר "עשה חסד משפט וצדקה בארץ" ונאמר "כי באלה הפצתי נאם ה'", והכל תלוי בזה. רבי יוסי אמר אלה הם תקוני הכסא, שנאמר "צדק ומשפט מכון כסאך" ונאמר "והוכן בחסד כסא".</p>
<p>קכב/ב</p>	

⁵²⁸⁹ פד ע"א (הערת הזהר).

⁵²⁹⁰ נפשות (דפ"ו).

⁵²⁹¹ פי ששני שלישי חסד נעשו חכמה, ומשפט הוא בינה כמ"ש הרב ז"ל בפי' ההגדה, מה העדות והחקים והמשפטים כו' בסוד משפט לאלהי יעקב, וב' שלישי גבורה נעשה בינה, וצדקה ב' שלישי ת"ת הנקרא צדקה נעשו דעת, נמצא שהם תיקוני מלכא שהוא ז"א (מ"מ).

⁵²⁹² פי' ז'ין הם כסא לאר"א וז"ש דכתיב צדק ומשפט מכון כסאך, א"נ י"ל צדק ומשפט כשעושה האדם צדק ומשפט בעולם הזה, נתקנים ז'ין שנקראים כסא, וז"ש ואלין אינון תיקוני כורסייא (מ"מ).

ספר שמות

<p>(ד)תניא⁵²⁹³ ברזא דרזין⁵²⁹⁴ רישא דמלכא אתתקן בחסד וובגבורה⁵²⁹⁵ בהאי רישא⁵²⁹⁶ תליין שערי נימין על נימין⁵²⁹⁷ דאינון כל משיכותא דמתאחדן בהו עלאי ותתאי⁵²⁹⁸:</p>	<p>למדנו בסוד הסודות, ראש המלך נתקן בחסד וגבורה, בראש זה תלויות השערות, נימים על נימים, שהם כל ההמשכות, שבהם מתאחדים העליונים ותחתונים.</p>
<p>מארי דמאריין⁵²⁹⁹ [נ"א דמדין] מארי דקשוט⁵³⁰⁰ מארי דמתקלא⁵³⁰¹ מארי דיבבא⁵³⁰² מארי דיללה⁵³⁰³ מארי דדינא⁵³⁰⁴ מארי דרחמי⁵³⁰⁵ וטעמי</p>	<p>אדוני האדונים (המדות) בעלי אמת, בעלי משקולת, בעלי יבבה, בעלי יללה, בעלי דין, בעלי רחמים, וטעמי תורה</p>

⁵²⁹³ "כאן מתחיל אידרא דמשכנא" נוסף בדפ"ו. עי' אריכות בספר ברית יצחק של הגר"א חבר. כאן אינו מדבר כי אם מתיקוני ז'נ לבד משא"כ באר"א וא"א שזה גילה אותם בב' האדרות (ב"י). תיבת "אדרא" הוא מלשון עולה בדרך ישר [עי' ערוך שמפרש על חצבא [לשון כד עי' ברכות כב ע"א] שהוא אדרא], ולכן מכונים "אדרא" ע"ש שהם חזקים וכלולים מא"ס ועד אין תכלית ביושר (מים אדירים קמב). ועי' מ"מ לקמן קכח ע"ב שאידרא הוא לשון של יסוד.

לפי שהיה להם הדבר בקבלה לכך אומר [בספד"צ] תאנא (בהגר"א בספד"צ א ע"ד), התחיל [אדר] במלת תניא לפי פשוטן של דברים הוא בעבור שכל אלו הרזין היו להם בקבלה בברייתות [מקדמונים – ב"ע צד ע"ב] כמ"ש בזוהר בכמה מקומות (ב"ע ב ע"א), תניא הוא בנה"י שהם ברייתא לבר מגופא (ב"י).

⁵²⁹⁴ רזא הוא תמיד ביסוד וכו', ורזא דרזין הוא יסוד העליון דרדל"א, שהוא מתלבש בכל האצילות וכו', ויסוד דבינה דרדל"א מתלבש יסוד דחכמה דרדל"א, ולזה אמר רזא דרזין שכולל ב' רזין ב' יסודות (ב"י).

⁵²⁹⁵ הז"א הנק' מלכא, הנה רישא דיליה שהם הד' מוחין הנז' הנמשכין לו עתה מלמעלה, נתקנו ונכנסו ונתלבשו בחסד וגבו' שלו עצמו כנ"ל, כי תרין פרקין קדמאין דילהון נתעלו ונעשו בחינת חללי דגלגלתא חכמה ובינה. ואומרו "אתתקן", ר"ל כי נעשה למוחין הנז' בחי' כלים ממש הנק' תקונין, כנוודע אצלנו בריש אדרת נשא דף קכח ע"א. ונעשו החסד והגבו' שלו ונתקנו בבחי' כלים וחללי גלגלתא, להלביש בתוכם אורות המוחין הנק' רישא דמלכא. והטעם הוא, כי ז"א עצמו אינו רק ו' קצוות בלי רישא, והוא הנק' מלכא. ורישא דהאי מלכא, הם המוחין הנעשים לו בחינת רישא. ומה שלא זכר גם את הת"ת, כי גם ממנו נעשה כלי שלישי למוח הדעת. הטעם הוא, כי הת"ת הוא מכריע בין חסד וגבו', וכן מוח הדעת שבתוכו מכריע בין חכמה ובינה. והנה הוא נכלל בתוך חסד וגבו', ולכן לא זכר רק את החסד ואת הגבו' בלבד. גם טעם אחר, לפי שהיסוד דאימא המתלבש תוך הת"ת, שנעשה בחי' דעת, איננו ממשיי, כי הנה איננו רק בחי' אויר בלבד, כמו שנבאר בענין היסוד דז"א, ולכן לא זכר רק את החסד ואת הגבו', אשר בתוכם נתלבשו תרין מוחין דחכמה ובינה (שער מאמרי רשב"י נד ע"ג). לכאורה נראה תרין פרקין דח"ג דא"א הם חו"ב דאר"א, ומהם חו"ג דז"א וב' פרקין תתאין הם תרין עטרין דז"א וקשה דא"כ הול"ל ח"ג אתתקן ברישא דמלכא כי סוד תיקון הוא התלבשות, וח"ג דא"א נתמעט אורם ע"י רישא דמלכא. אלא ודאי כדפירשנו, דרישא, שהם המוחין, נתמעט אורם ע"י חו"ג דז"א, שמהם נעשו כלי חו"ג דז"א (רח"ו). בסוד עליית שני חלקים העליונים של ח"ג להיות מהם ח"ב, ולא קאמר חג"ת שכן עולים לחב"ד, משום דת"ת כלול מן ח"ג (רמ"ז). אורא ה"ח דגנוז באבא, וניצוצא הוא דנפיק מבוצינא דקרדינותא דגניז באמא והוא ה"ג, ומהן גולגלתא אתתקן (בהגר"א בספד"צ כב ע"ד).

⁵²⁹⁶ אחר שביאר כללות תיקוני רישא דז"א, שהם המוחין שלו, מתחיל לפרש בפרטות כל התיקוני גלגלתא שלו (ב"י).

⁵²⁹⁷ בשערות ראש דז"א אחידין דכיין ומסאבין, ששם אחיזת הקלי' כמו שיתבאר, משא"כ בשערות א"א ששם אין מגיע אחיזת החיצונים (ב"י). בקדושה הכל הולך על סדר נכון, כל א' מסודר לפי תיקונו, ולפי מה שהוא פעולתו, משא"כ בסט"א הכל בערבוביא, כמ"ש להט החרב המתהפכת, לזמנין דכורין לזמנין נוקבין וכו' (ב"י).

⁵²⁹⁸ עילאי – לאה ורחל, תתאי - הקלי', ועי"ל עילאי – לאה, תתאי - רחל (ב"י).

⁵²⁹⁹ חשיב ז' דברים נגד ז' ספירות דז"א, שהוא עיקר פרצונו, וג"ר שהם המוחין, הם באים לו בסוד

תוספות, שזה נתחדש לו אחר התיקון והם מאירים בכל הז"ת (ב"י). חסד (ב"י).

⁵³⁰⁰ ת"ת (ב"י).

⁵³⁰¹ יסוד (ב"י).

⁵³⁰² גבורה (ב"י).

⁵³⁰³ הוד (ב"י).

⁵³⁰⁴ עטרת היסוד, מלכות, בסוד שם אדני דינא דמלכותא (ב"י).

⁵³⁰⁵ נצח (ב"י).

ספר שמות

<p>אורייתא ורזי אורייתא⁵³⁰⁶ דכיין מסאבן⁵³⁰⁷ כלהו אקרונ שערי דמלכא כלומר משיכותא דאתמשך ממלכא קדישא וכלא נחית מעתיקא סתימאה⁵³⁰⁸ קדישא⁵³⁰⁹:</p>	<p>וסודות התורה, טהורים [טמאים, כולם נקראו שערות המלך, כלומר המשכה שנמשכה מהמלך הקדוש והכל יורד מעתיק הסתום הקדוש.</p>
<p>מצחא דמלכא⁵³¹⁰ פקידותא דחייב(י)א⁵³¹¹ כד אתפקדן בעובדיהו וכד אתגליין חובייהו⁵³¹² כדין אקרי מצחא דמלכא⁵³¹³ כלומר גבורה אתתקף בדינוי ואתפשט בסטרוי⁵³¹⁴ ודא אשתני ממצחא דעתיקא קדישא דאקרי רצון:</p>	<p>המצח של המלך הוא פקידת הרשע, כאשר נפקדו על מעשיהם וכאשר נתגלה עבירותיהם, אז נקרא מצח המלך, כלומר גבורה, התחזק בדינוי, והתפשט לצדדיו, וזה שונה ממצח של העתיק הקדוש שנקרא רצון.</p>
<p>עיינין דמלכא⁵³¹⁵ אשגחותא דכלא אשגחותא דעלאין ותתאיין⁵³¹⁶ וכל אינון מארי אשגחותא הכי אקרונ⁵³¹⁷ בעיינין גווינין אתאחדן ואינון גווינין אקרונ כל אינון מארי אשגחותא דמלכא כל חד כפום ארחה וכלהו גווינין דעינא אקרונ כמה דאתחזי אשגחותא דמלכא הכי גווינין מתעריין:</p>	<p>עיני המלך השגחת הכל, השגחת העליונים ותחתונים, וכל אלה בעלי השגחת המלך כך נקראו. בעיניים צבעים שמתאחדים והם צבעים נקראו, כל אלה הם בעלי השגחה של המלך, כל אחד כפי דרכו, וכולם נקראו צבעי העין. כמו שנראית השגחת המלך, כך הצבעים מתעוררים.</p>

⁵³⁰⁶ כל התורה כולה תליא בז"א, ששם כל עבודתינו ותפילותינו, וכל מצוה ומצוה מתקנים בה אבר 'א המיוחד לו בז"א וכו', ע"י ביטול מצוה אחת מסתלק אור הנפש מאותו אבר המיוחד בז"א, ואינו מאיר לתחתונים וכו' רזי דאורייתא הם סוד המוחין המתפשטים בפנימיות הגוף ותליין משערות שהם מותרי מוחא, ולכן בהם הרזין של התורה, וכמו שהשערות הם ב' בחי': א', גוף השערות. וא', הפנימיות שלהם, שהם נביעין מבויעין דנפקו ביה [והוא המשח רבות], כידוע שהשערות הם חלולים שבהם מתפשטים אור המוחין כמו כן תליין מנייהו (ב"י).

⁵³⁰⁷ סוד חלקי התורה: כשר ופסול, טמא וטהור, שהטמא הוא מסט"א והטהור סט' דקדושה (ב"י).
⁵³⁰⁸ ר"ל שהמוחין דז"א הם מאירים ממוחא דעתיקא, שכל אורות דז"א כולם תלויים שם כמ"ש באד"ז (רצב ע"א) ז"א בע"ק תליא ואחיד (ב"י).
⁵³⁰⁹ מוסגר בדפ"ק.

⁵³¹⁰ מפרש תיקון המצח תיכף אחר תיקון השערות, כמו בע"ק שתיקון הגלגלתא והשערות הם בחי' בינה דרדל"א, ותיקון מצחא הוא ת"ת דרדל"א, כמש"כ הגר"א בספד"צ. כמו כן כאן בז"א, שכל מה שהוא בע"ק בסוד השורש, נתגלה כאן בז"א. וידוע כי ת"ת הוא למעלה מחו"ג, ולכן חושבו תיכף אחר השערות (ב"י).

⁵³¹¹ ז"א נקרא דין לגבי א"א, ולכן כאן במצח שלו הוא אתפקדו דחייביא, וכן הוא בכל עולם ועולם מתגלה כל הענין של הפרצוף במצח שלו (ב"י).

⁵³¹² הם עזי פנים שבדור, שעושים עוונות במזיד ובאתגליא, והם האפיקורסים המכחישים שכר ועונש (ב"י).

⁵³¹³ כל דינין דעלמא משתכחין כד אתגלייא האי מצחא [דז"א], חוץ כשמתגלה מצחא דע"ק, ששם כל רצון מתגלים ונהיר למצח דז"א, אז מתהפך לרצון (בהגר"א בספד"צ כג ע"ב).
⁵³¹⁴ ר"ל שמתעורר מוח בינה והוא לבד מאיר במצח (ב"י).

⁵³¹⁵ כלל השגחתו ית' מתחלק לב' דרכים: א', מדת הדין להעניש לרשעים. וא', מדת החסד לתת שכר טוב לצדיקים על פרי מעשיהם (ב"י). עיני ז"א בחי' נו"ה עילאין דאור"א, כי ידוע שנו"ה בהם תלין זר"ן, איהו בנצח ואיהי בהוד, והם ה"ח בז"א, וה"ג בנוק', וכן כאן בעינים עין ימין ה"ח עין שמאל ה"ג (ב"י).

⁵³¹⁶ ר"ל שמהעינים יוצא השגחה לכל העולמות, כמ"ש שכולם תליין בז"א, ושלל בזה דעת האפיקורסים האומרים שאין השגחתו ית' מתפשטת במקום הטומאה (ב"י).

⁵³¹⁷ ז' עיני ה' הם ז' מלאכים הידועים [אוריאל, רפאל, גבריאל, מיכאל, נוריאל, אכתריאל, מטטרון – שעה"ג לט] ועליהם נאמר ז' עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ, ואקרונ עיני ה' שהם שלוחי ההשגחה העליונה שמקבלים הארה מעיני ז"א (ב"י).

ספר שמות

<p>גביני העיניים נקראים מקום שנותנים השגחה לכל הצבעים בעלי ההשגחה. אלה הגבינים כלפי מטה, גבינים של השגחה מאותו הנהר שנמשך ויוצא. מקום שנמשך מאותו נהר לרחוץ בלבן של העתיק, מחלב שנמשך מאמא, שכאשר גבורה מתפשטת והעיניים לוחטות בצבע אדום, מאיר העתיק הקדוש, הלבן שלו, ולוהט באימא ומתמלאת בחלב, ומניקה לכל (לדין) ורוחצות כל העיניים באותו החלב של האמא שנמשך ויוצא תמיד, זהו שנאמר "רוחצות בחלב", בחלב של אמא שנמשך תמיד ולא פוסק.</p>	<p>גביני העיניים נקראים מקום שנותנים השגחה לכל הצבעים בעלי ההשגחה. אלה הגבינים כלפי מטה, גבינים של השגחה מאותו הנהר שנמשך ויוצא. מקום שנמשך מאותו נהר לרחוץ בלבן של העתיק, מחלב שנמשך מאמא, שכאשר גבורה מתפשטת והעיניים לוחטות בצבע אדום, מאיר העתיק הקדוש, הלבן שלו, ולוהט באימא ומתמלאת בחלב, ומניקה לכל (לדין) ורוחצות כל העיניים באותו החלב של האמא שנמשך ויוצא תמיד, זהו שנאמר "רוחצות בחלב", בחלב של אמא שנמשך תמיד ולא פוסק.</p>
<p>חוטם המלך הקדוש, תיקון הפרצוף, כאשר מתפשטים הגבורות ומתאחדים כאחד, הם החוטם של המלך הקדוש, ואותם גבורות מגבורה אחת אחוזים ויוצאים, וכאשר הדינים מתעוררים</p>	<p>חוטם המלך הקדוש, תיקון הפרצוף, כאשר מתפשטים הגבורות ומתאחדים כאחד, הם החוטם של המלך הקדוש, ואותם גבורות מגבורה אחת אחוזים ויוצאים, וכאשר הדינים מתעוררים</p>

⁵³¹⁸ סוד הגבינים הם מה שסותמים העיניים וכו' בז"א הם מכסים אותם שלא יסתכלו למעלה לע"ק, ואז הוא סוד הדורמיטא שאין זוג בז"נ ואז אין ע"ק מתייחד עם זר"נ וכו' וז"ס משרז"ל מיום שחרב בית המקדש לא נראו שמים בטהרתם שנאמר אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם וכו' שסוד השמים הוא בעינים, והם מכוסים בגבינים והם סוד תגבורת הקלי' שגורמים פירוד בזר"נ וסילוק הארת הע"ק וכו' וש"ק אשים כסתום והם סוד ד' מאות איש של עשו והם ב' גבינים על העיניים א' מתתא וא' מלעילא (ב"י).

⁵³¹⁹ תלת גוונים הן סומק ואוכם וירוק, שכולם הן דינין (בהגר"א בספד"צ כג ע"ב).
⁵³²⁰ הגבינים נותנים גבול ושיעור לעינים דז"א, שישתכל למעלה בשיעור הראוי לו וכו', שע"י יכולים לקבל הארה מלמעלה מע"ק (ב"י).

⁵³²¹ כשמסתכל עינא דז"א לעינא דע"ק, שאז הוא סוד הנסירה ומתעורר משינתא, ע"כ מקבל המוחין מאימא. וידוע כי בה הוא סוד ונהר יוצא מעדן, שאימא מקבלת המוחין החדשים מאבא הנק' עדן, להשקות את הגן ז"א (ב"י).

⁵³²² אימא הוא דרך ומקום מעבר לבד, להתמשך שם אור חיוורא דעינא דע"ק (ב"י).
⁵³²³ בסוד הדורמיטא שאז הדינים שולטים, ואז עיינין סתימין דמתלהטין בגוון סומק (ב"י).
⁵³²⁴ מוסגר בדפ"ק.

⁵³²⁵ תיקון זה הוא כלל כל התיקונים דרישא דז"א, כמ"ש בחוטמא אשתמודע פרצופא, שהוא תפארת של הפרצוף (ב"י).
⁵³²⁶ מתפשטן (דפ"ו).

⁵³²⁷ ואמר תלת שלהובין כו' - הוא עשן ואש וגחלי אש, שכנגדן הן אף וחמה ומשחית, שכולן הן באף, וכולן הן בפסוק (תהלים יח ט) עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל גחלים בערו ממנו, ואע"ג דכתיב מפיו עקרא דרוגזא בחוטמא (בהגר"א בספד"צ כג סע"ב). בחטומא דז"א ב' נקבים והוא מבחי' יסוד שלמעלה יסוד אימא והוא מתלבש בו [בנקב שמאלי] וכו', גם יסוד אבא מתגלה בחוטמא בנקב הימיני (ב"י). ר"ל שבחוטמא מתאספים כל הדינים מיסוד אימא ששם ה"ג והם ה' אותיות אלהים (ב"י).

⁵³²⁸ שע"י ניכר החוטם שהוא שפירותא של הפרצוף וכולל אותו (ב"י).
⁵³²⁹ כל הגבורות הם נשרשים מחד גבורה, והוא בוצד"ק במר"ס דגניז גו מעוי דאימא ומתגלים בחוטם, וכפל ואמר "אחידין ונפקין" ר"ל שאחידין למעלה בבוצד"ק ונפקין מיסוד אימא ששם מתקבצים כל הה"ג ומתגלים בחוטם (ב"י).

⁵³³⁰ הקרבנות הם הבירורים המתבררים ממלכים דמיתו ונפלו בדצח"ם, והם עולים ע"י הקרבנות בסוד מ"ן למעלה למר"ס, ששם עולים כל הבירורים כמ"ש בספד"צ (ד ע"ב) ביה סליקו וביה סלקין וכו', וידוע שהמלכים דמיתו היו מסטרא דבוצד"ק וכל הדברים מתבסמין בשרשם, ולכן עולים הקרבנות דרך חוטמא דז"א ששם מתגלים הה"ג וכו' ועולים לריח ניחוח למר"ס וכו', ולכן בכל ענייני

ספר שמות

<p>וּכְדִין כְּתִיב (בְּרֵאשִׁית ח כֹּא) וַיִּרַח יְהוָה אֶת רִיחַ הַנִּיחֹחַ:</p>	<p>וּיִצְאִים מִצֶּדֶם, לֹא מִתְּבַסְמִים אֲלֵא בַעֲשֵׁן שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ, וּכְמִשׁׁכׁ ״וַיִּרַח ה׳ אֶל רִיחַ הַנִּיחֹחַ״.</p>
<p>⁵³³¹ שֵׁנִי חוּטְמָא דְעֵתִיקָא דְלֹא אֲצִטְרִיךְ דְּחוּטְמָא דְעֵתִיקָא אַרְךְ אֲפִים בְּכֹלָא אֲקִרִי וְהָהוּא נְהִירו דְּחֻכְמָתָא סְתִימָאָה אֲקִרִי חוּטְמָא דִּילִיָּה וְהֵינֵנו תְּהֵלָה דְּכְתִיב (תְּהֵלָה לְדוּד (תְּהֵלִים קִמָּה א) וְכְתִיב) (יִשְׁעִיָּה מִח ט) וְתְהֵלִתִי אַחַטְסִם לְךָ ⁵³³² וְעַל דָּא אַתְעַר דוּד מְלֻכָא תְּהֵלָה לְדוּד וְגו׳:</p>	<p>שׁוֹנֵה הַחוּטִם שֶׁל הָעֵתִיק שֶׁלֹּא צְרִיךְ, שְׁחוּטִם שֶׁל הָעֵתִיק אַרְךְ אֲפִים בְּכֹל נִקְרָא, וְאוֹתָהּ הָאֵרָה שֶׁל הַחֻכְמָה הַסְּתוּמָה נִקְרָאת חוּטִם שְׁלוֹ, וְהֵינֵנו תְּהֵלָה שֶׁנֶּאֱמַר ״וְתְהֵלִתִי אַחַטְסִם לְךָ״, וְעַל זֶה הַתְּעוּרֹר דוּד הַמֶּלֶךְ ״תְּהֵלָה לְדוּד וְגו׳״.</p>
<p>אֹדוּנִין דְּמֶלְכָא ⁵³³³ כְּד רְעוּא אִשְׁתַּכַּח ⁵³³⁴ וְאִמָּא יִנְקָא ⁵³³⁵ וְנִהִירו דְּעֵתִיקָא קְדִישָׁא אַתְנַהִיר ⁵³³⁶ מִתְעֵרִין נְהִירו דְּתֵרִין מוּחִי וְנִהִירו דְּאִבָּא וְאִמָּא ⁵³³⁷ כֹּל אֵינֻן דְּאֲקֵרוּן מוּחִי דְּמֶלְכָא וּמִתְלַהֲטִין כְּחֵדָּא ⁵³³⁸ וְכֵד מִתְלַהֲטִין כְּחֵדָּא אֲקֵרוּן אֹנִי יְהוָה ⁵³³⁹ דְּהָא אַתְקַבֵּילַת צְלוֹתְהוֹן דִּישְׂרָאֵל ⁵³⁴⁰:</p>	<p>אֹזְנֵי הַמֶּלֶךְ, כִּאֲשֶׁר נִמְצָא רִצּוֹן, וְאִמָּא מְנִיקָה, וְהָהָאֵרָה שֶׁל הָעֵתִיק הַקְּדוּשׁ מֵאִירָה, מִתְעוּרְרִים אֹר שֶׁל שְׁנֵי מוּחִין וְאֹר שֶׁל אִבָּא וְאִמָּא, כֹּל אֵלֶּה נִקְרָאִים מוּחִין שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וּמִתְלַהֲטִים כְּאֶחָד, וְכִאֲשֶׁר מִתְלַהֲטִים כְּאֶחָד, נִקְרָאוּ אֹזְנֵי ה׳, שְׁהֵרִי הַתְּקַבְּלָה תְּפִילַתְן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.</p>
<p>וּכְדִין אַתְעוּרֹתָא לְטַב וּלְבִישׁ ⁵³⁴¹ וּבְאַתְעוּרֹתָא דָּא ⁵³⁴² מִתְעֵרִין מֵאִרִי דְּגֵדְפִין דְּנִטְלִין קְלִין דְּעֵלְמָא ⁵³⁴³ וְכֹלְהוּ אֲקֵרוּן אֹנִי יְהוָה:</p>	<p>וְאִזּ הִיא הַתְּעוּרֹרֹת לְטוֹב וּלְרַע, וּבְהַתְעוּרֹרֹת זֶה מִתְעוּרְרִים בְּעֵלֵי כְּנָפִים, שְׁנוּטִלִים אֶת הַקּוּלוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְכוֹלָם נִקְרָאִים אֹזְנֵי ה׳.</p>
<p>אֲנָפוּי דְּמֶלְכָא ⁵³⁴⁴ נְהִירו דְּאִבָּא וְאִמָּא וְאַתְפַּשְׁטוּתָא דְּלֵהוֹן דְּנִהֲרִין וְסַחְרִין וּלְהֵטִין ⁵³⁴⁵</p>	<p>פְּנֵי הַמֶּלֶךְ, הָאֵרָה שֶׁל אִבָּא וְאִמָּא וְהַתְּפַשְׁטוּתָם שְׁמֵאִירִים וְסוּכְבִים</p>

הַקְּרִבּוֹת לֹא נִזְכָּר שֶׁם אֱלֹהִים רַק שֶׁם הוּ״ה לְחוּד כִּי בְּחוּטְמָא דְז״א הוּא שֶׁם אֱלֹהִים וְכו׳ עֵתִיקָא קְדִישָׁא נִקְרָא הוּ״ה (ב״י).

⁵³³¹ חוּטְמָא דְאֵרִיךְ [לֹא צְרִיךְ] תִּיקוּן הַקְּרִבּוֹן, וְאִם אֵינּוּ מִתְּגַלֶּה בְּלֹא קְרִבּוֹן הוּא מִפְּנֵי שְׁחוּטְמָא דְזַעִיר לֹא הוֹכֵן הַכְּנֵה זֶה הַהִגּוּנָה כְּדִי לְקַבֵּל אֹרֹו וּשְׁפַעוּ (אֹר יִקֵּר).

⁵³³² שֶׁהַכֵּל עוֹלִים לְחוּטְמָא, וְהוּא ג״כ סוּד תְּהֵלָה לְדוּד, שְׁכֵל שִׁירוֹת וְתִשְׁבַּחוֹת שֶׁל דוּד הִיא הַכֵּל בְּסֵם הַגְּבוּרוֹת שְׁדוּד אַחוּז בֵּהֶם (ב״י).

⁵³³³ וְהָאֹדוּנִין הֵן חֻכְמָה דְּגִלְגֵּלְתָא וְבוּ כְּלוּלָה בִּינָה, כִּידוּעַ (ע״ח אִנ״כ פֶּרֶק ח׳) שְׁאוּ״א עֵילְאִין נִקְרָאִין שְׁנִיָּהן חֻכְמָה, וְיִשׁ״ס וְתַבּוּנָה שְׁנִיָּהן נִקְרָאִין בִּינָה, וְשֵׁם מִתְּחִיל הַתִּיקוּנִים (בְּהִגְרָ״א בְּסִד״צ ח ע״ב). כֹּאֵן בְּאֹדוּנִין דְז״א מִתְּגִלִּין אֹר הַמוּחִין שְׁלו כְּמ״שׁ בְּאִד״ר קֶלַח ע״א: בְּגוּ אֹדוּנָא נְטִיף מִג׳ חֲלָלִי דְּמוּחָא וְכו׳, שְׁכֵל הַהִנְהָגָה הוּא מִסְט׳ דְּמוּחִין וְהֵם חֵיִים דְּגּוּפָא וְכֹל הַהִנְהָגָה תְּלוּיָה בְּעַבּוּדַת הַתְּחַתּוּנִים וְלִכֵּן שֵׁם בְּאֹדוּנִין דְּעֵילִין כֹּל הַמַּעֲשִׂים שֶׁל בְּנֵי אָדָם צְרִיךְ לְהִתְנַהֵג ע״י אֹר דְּמוּחָא דְנְטִיף תַּמּוּן (ב״י).

⁵³³⁴ בְּעַת רִצּוֹן שְׁאִזּ מֵאִיר אֹר מִצְחָא דְע״ק שֶׁשֵׁם הוּא הָאִי טוֹרְנָא בְּסִימָא יָאָה חֶסֶד עֵילְאָה, וְאִזּ הוּא זְמַן שֶׁהַתְּפִלוֹת עוֹלִים לְמַעֲלָה (ב״י).

⁵³³⁵ ר״ל כִּאֲשֶׁר אִימָא נּוֹתַנַת לְז״א מוּחִין כְּמוּ בְּעַת שֶׁהַצִּיּוּר מִתְּפַלְלִין וְכו׳ וְאִזּ נְהִיר ע״ק (ב״י).

⁵³³⁶ הוּא סוּד אֹר חֶסֶד עֵילְאָה הַנוּבַע מֵאִוִּירָא שְׁנַק׳ אֹר, וְהוּא סוּד עַת רִצּוֹן (ב״י).

⁵³³⁷ סוּד הַדְּעַת ב׳ עֵטְרִין שְׁלו שְׁלוּקַח מֵאִר״א, וְהֵם אַחְסַנְתָּא דְּלֵהוֹן (ע״י אִד״ר קֶמַב ע״ב בְּג׳ קֶשְׁרִין דְּאַבְהָתָא דְּאַחְסִינוּ לְחוּלְקִיָּהוֹן), וְאִזּ ע״י אֹר מוּחָא דְע״ק מִתְּחַלְקִין לְד׳ מוּחִין (ב״י).

⁵³³⁸ נְתוּסַף עֲלֵיהֶם אֹר דְע״ק וְהַדְּעַת מֵאִיר בְּשִׁלְמוֹת בְּב׳ עֵטְרִין (ב״י).

⁵³³⁹ הוּא סוּד שֵׁם הוּ״ה בְּשִׁלְמוֹת בְּד׳ מוּחִין, י״ה חו״ב ר״ה ב׳ עֵטְרִין (ב״י).

⁵³⁴⁰ לְהַבְחִין בֵּין טַב לְבִישׁ, וְלִכֵּן בְּע״ק לֹא נִזְכְּרוּ תְּקוּנָא דְאֹדוּנִין, וְלִכֵּן בְּקִרְיַעַת יָם סוּף דְשֵׁם בְּעֵתִיקָא תְּלִיא, אִמֵּר (שְׁמוֹת יֵד יֵד) ה׳ יִלְחַם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחְרִישׁוּן, שְׁאִין תְּקוּנָא דְאֹדוּנִין בְּע״ק שְׁמַעְשִׂיו הוּא לְפִי מַעֲשֵׂה ב״א וְצַדִּיקְתֶּם וְתַפְלַתֶּם, וְלִכֵּן לֹא אִמֵּר מִשֶׁה׳ י״ג מְדוֹת הַרְחַמִּים שֶׁל ע״ק, שֶׁשֵׁם אֵין מִבְּחִין בֵּין טַב לְבִישׁ שְׁכֵלוּ רַחֲמִים (בְּהִגְרָ״א בְּסַפְד״צ כֵּג ע״ג).

⁵³⁴¹ חו״ג הֵם מִתְּפַרְשִׁים חֶסְדִּים בְּז״א וְגְבוּרוֹת בְּנוֹק׳, וְהֵם נִק׳ טַב וְבִישׁ, חֶסֶד וְדִין, שֶׁתְּחִילָה הִיא רַק אַתְעוּרֹתָא דְבִישׁ לְבַד שְׁזוּ״נ שְׁנִיָּהִם הִיוּ מִשְׁתַּמְשִׁים רַק בְּעֵטְרָא דְּגְבוּרוֹת לְבַד (ב״י).

⁵³⁴² הַמְּלֵאכִים הֵם מְזִיוּג הַנְּשִׁיקִין מִסְטְרָא דְחוּ״ב, וְלִכֵּן אֵין לָהֶם גּוּף, שְׁגוּף הוּא מִסְט׳ דְז״ת, וְלִכֵּן נִק׳ בְּעֵלֵי גַדְפִין, דְּתֵלִין בְּחוּ״ג שֶׁשֵׁם מְקוֹם הַכְּנַפִּיִּים, וּבְגַדְלוֹת דְז״א מִתְּעֵלִים חו״ג וְנַעֲשֵׂה מֵהֶם חו״ב (ב״י).

⁵³⁴³ ע״י הַתְּעוּרֹרֹת אֹר הַמוּחִין בְּאֹדוּנִין מִתְּחַזְּקִים הַבְּעֵלֵי גַדְפִים שֶׁהֶם בְּאִים מִשֵׁם (ב״י).

ספר שמות

<p>ומלהטים בראש המלך הזה, ואז עדות מועדת במלך שהמלך מהם.</p>	<p>בהאי רישא דמלכא וכדין סהדותא אסתהד [במלכא] דמלכא⁵³⁴⁶ מנייהו⁵³⁴⁷:</p>
<p>זקן המלך, מכובד מהכל, מהראש מתחילים חסד עליון וגבורה והארה של אבא ואמא. ההארות של אבא נחלקות לשלשה הארות, ושל אמא לשנים. הרי חמשה, חסד וגבורה באור אחד הרי ששה ואחר כך מתעטר חסד ומאיר (ומתלהט) בשני אורות שמאיר, והם שמנה (אחר שמתעטר), גבורה ומאיר באחד, הרי ט'. וכאשר מתחברים כל האורות יחד, נקראו זקן המלך, ואז נאמר "ה' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר</p>	<p>[דיקנא] [דיוקנא] דמלכא⁵³⁴⁸ יקירותא מכלא מרישא שארי חסד עלאה וגבורה⁵³⁴⁹ ונהירו דאבא ואמא⁵³⁵⁰ אתפלג נהירו דאבא⁵³⁵¹ בתלת נהורין ואמא בתרין הא חמשה חסד ווגבורה בחד נהורא⁵³⁵² הא שיתא לבתר אתעטר חסד⁵³⁵³ ואתנהיר [נ"א ואתלהיט] בתרין נהורין דאתנהיר ואינון תמנייא [לבתר אתעטר] גבורה⁵³⁵⁴ ואתנהיר⁵³⁵⁵ בחד⁵³⁵⁶ הא תשעה⁵³⁵⁷ וכד מתחברין כלהו נהורין כחדא אקרון [דיקנא] [דיוקנא] דמלכא</p>

⁵³⁴⁴ כל הנהגת הפרצוף ניכר בפנים, כמו שהוא באדם דלתתא שניכר בו אם הוא בכעס ואם בעצבות וכדומה, ושורש הכל הוא למעלה, שגם בז"א ניכר הנהגתו בפנים שלו וכו', שכל האורות של ז"א ניכרים בפנים שלו, בב' תפוחין קדישין שהם פנויים משערות, וידוע כי ז"א הוא ברא בוכרא דירית ב' חולקין וכו' ב' עטרין חו"ג (ב"י).
⁵³⁴⁵ בסוד אור ואש ב' עטרין חו"ג (ב"י).

⁵³⁴⁶ תיקון זה דב' תפוחין אינו תיקון פרטי, אלא הוא נכלל בתיקוני דיקנא, אלא שחושבו כאן בפני עצמה, כי הוא משונה מכל התיקונים של הדיקנא, שבו אין שערות גדלים, וכל שערות הם שרשים לדינים וקלי', ולכן הם מכסים על הפנים, שאין מתגלה כ"כ הארת המוחין בו, משא"כ ב' תפוחין קדישין פנויים בלא שערות, לכן מתגלים בו אור או"א בגווי דאנפוי, ולכן חושבו לתיקון בפני עצמו (ב"י).

⁵³⁴⁷ ע"כ חשיב ז' ת"ג דז"א, דוגמת ז' ת"ג דא"א: א' רישא דמלכא, ובא"א גלגלתא. ב', אודנין, ובא"א קד"א, שניהם בחי' חכמה. ג', תיקון שערות. ד', מצח. ה', עיינין. ו', וז', חוטמא בב' נוקבין דיליה. ותיקון הפנים בכלל תיקו"ד, שכל מה שיש בא"א יש בז"א רק שזה בשלימות וזה לא (ב"י).
⁵³⁴⁸ אלו ה' תיקונים כוללין כל ה'ט"ס של ז"א, ו'ק ומוחין, ומלכות אין לו כידוע שנוקבא משלמת לו לע"ס, ועטרה נכלל ביסוד, כמ"ש בפרשת משפטים (דף קכב ע"ב) דיקנא דמלכא כו' אתפליג נהירו דאבא בתלת נהורין, שהן חכמה וחסד ותפארת שמכריע נוטה לימין, אבא ואמא בתרין הא חמשה, והוא בינה גבורה, ומהן נעשו נה"י, כידוע שחג"ת מאו"א, ולכן חו"ב וחג"ת דז"א מאו"א, ונה"י מח"ג דז"א, ואמר שם חו"ג בחד נהורא, הא שיתא, והוא כתר שנתקן מחו"ג כמ"ש שם, רישא דמלכא אתתקן בחסד בגבורה לבתר אתעטר חסד ואתנהיר בתרין נהורין כו', והם נצח ויסוד כנ"ל, וגבורה אתנהיר בחד הוא הוד, הא תשעה, וכד מתחברין כלהו נהורין כחדא אקרי דיקנא דמלכא, וכדין כתיב ה' כגבור יצא כו', והוא באלו ימים, המלך המשפט (בהגר"א ספד"צ כ ע"ב), דיקנא דז"א, ט' תקונין כוללין ט' ספירות שלו, כמ"ש בפרשת משפטים (דף קכב ע"ב) דיקנא דמלכא כו' כמ"ש"ל (כ ע"ב ד"ה וז"ש), וט"ס שלו עיקרן הן שיתא ועם המוחין הן תשעה, וכן הוא בדיקנא דז"א הן שיתא וט' עם מוחין (בהגר"א בספד"צ כד ע"ג). כאן מפרש כל ה'ט' תיקו"ד דז"א, ודע כי בכל פרצוף הדיקנא שלו מורה על עצמותו, ובע"ק הם י"ג תיקונים מורה על ע"ס דע"ק וג' דרדל"א, ובז"א הם ט' ספירות שלו, ו'ק ותוספת ג' מוחין של גדלות (ב"י).

⁵³⁴⁹ הם ב' עטרין של הדעת שהם חו"ג (ב"י).
⁵³⁵⁰ הם ב' מוחין חו"ב שהם אחסנתא דאו"א ב' אותיות י"ה (ב"י).
⁵³⁵¹ בגדלות נתעלו חג"ת ונעשה חב"ד ונמצא שחב"ד כוללים ו', והם כולל ג"כ כל ה'ט' ספירות, ולכן אבא כולל חכמה חסד ות"ת, ואמא בב', בינה וגבורה (ב"י).
⁵³⁵² הוא סוד דעת ששם חו"ב מתייחדים ביחוד גמור, ועד כאן מתפשט חב"ד בהתפשטות גמור עד החזה ששם הפרסה (ב"י).

⁵³⁵³ נה"י הם מאירים מחג"ת שבגדלות נתעלו נה"י ונעשה מהם חג"ת (ב"י).

⁵³⁵⁴ עטרא דגבורות שביסוד אימא (ב"י).

⁵³⁵⁵ וגבורה אתנהיר (דפ"ו).

⁵³⁵⁶ בהוד - שאימא עד הוד אתפשטת, ושם הוא סיום הגבורות (ב"י).

⁵³⁵⁷ הם נרמזים בפ' מן המצר וכו' עי' אד"ר (קלט ע"ב) (ב"י).

ספר שמות

<p>קנאה וגו'".</p> <p>וכדין כתיב (ישעיה מב יג) יהו"ה כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה וגו' 5358:</p>	<p>שפתי המלך, כך שנינו, כאשר מאיר האור של אבא הוא מאיר בשלשה אורות. אור אחד מאיר חסד עליון, אור אחד מאירה הארה שנקראת מוח המלך, ואור אחד היה תלוי עד שמאיר אור בינה, וכשהוא מאיר הוא מאיר בחמש אורות, ובמה מאיר, משביל אחד שסתום וגנוז</p>
<p>שפון דמלכא 5359 הכי תאנא כד אתנהיר נהירו דאבא 5360 נהיר בתלת נהורין 5361 מחד נהורא נהיר חסד עלאה 5362 מחד נהורא אתנהיר נהירו דאקרי מוחא דמלכא 5363 וחד נהורא הוה תלי עד דאתנהיר נהירו דאמא 5364 וכד אתנהיר אתנהיר בחמש נהורין 5365 במאי אתנהיר מחד שבילא 5366 דטמיר וגנוז</p>	
<p>קבג/א</p>	
<p>דאתדבק ביה אבא דכתיב (איוב כח ז) נתיב לא ידעו עיט וגו' כמה דאתדבק דכורא בנוקבא 5367 ואתעברת 5368 ואולידת ואפיקת חמש נהורין 5369 [מאינון חמש] ומאינון חמש נהורין אתגליפו חמשין תרעין דנהורין סניאין 5370 חמשין אינון לקבליהון מ"ט פנים טהור מ"ט פנים טמא באורייתא 5371</p>	<p>שדבק בו אבא, שנאמר "נתיב לא ידוע עיט וכו'". כמו שנדבק זכר בנקבה ומתעברת ומולידה ומוציאה חמש אורות (מאותם חמש), ומאותם חמשה אורות נחקקים חמשים שערים של אורות רבים, חמשים הם כנגדם מ"ט פנים טהור ומ"ט</p>

5358 בעת הגדלות אז באים לו מוחין ומתחברים עם גופא לאשקאה אדרין ואכסדרין ואז יש לו דיקנא, ומתכנעין הקלי', ולזה אמר ה' "כגבור" ולא "גבור", שבאמת בגדלות דז"א, אז גוון חוור מתלהט בו, והוא בסוד באור פני מלך חיים, ורק לקלי' ולעכו"ם הוא נדמה כגבור לאכפייא לון (ב"י). 5359 חושב בפני עצמו שהוא משונה מכל התיקו"ד, שבכולם יש שערות וכו' ועוד שכאן סוד הדעת דז"א (ב"י).

5360 הוא סוד אות י' שאבא, הוא י' דנפיק מאויר ואשתאר אור, והוא נהירו דיליה אור של יום הראשון (ב"י).

5361 סוד אות י' שנכלל מג' יודין קוצא גזעא ושבילא (זהר ח"ג רג ע"א) (ב"י).

5362 קוץ העליון שמורה על שורשו באוירא (ב"י).

5363 הוא גוף הי' עצמו, שהוא מורה על עצמות אבא (ב"י).

5364 הוא קוץ התחתון של י', יסוד אבא, כנודע שיסוד של דוכרא אין מתגלה פעולתו כי אם כשמזמנת נוק' לגביה (ב"י).

5365 הם ה' גוונים דבוצינא ה' גבורות שביסוד אימא, והוא סוד ה' פעמים אור של יום הראשון (ב"י).

5366 הגוונים מאירים על ידי החסדים, והוא מי' שביסוד אבא, ונקרא שבילא שהוא שביל שבו הולך טיפת הזרע (ב"י).

5367 כאשר נכנס יסוד דדכורא ביסוד נוק', מ"מ נשאר שורש היסוד בחיבורא דגופא דדכורא ופי היסוד ביסוד נוק', והוא מרמז על סוד הנ"ל א"ל, של"א נתיבות נכנסים בה בסוד עטרת היסוד, ונתיב הראשון נשאר ביסוד עצמו בשורשו בגופא דדכורא (ב"י).

5368 פתיחת ה' שביסוד נוק', הוא ע"י יסוד דכורא מפתחא דפתח לה, ומאיר לה' גוונים של הגבורות, ע"י טיפה דמוחין. וכבר אמרנו שהטיפה שהיא חומר הולד, הוא ו"ד של מילוי יו"ד, שנתמלא היסוד דדכורא מיניה, והוא חומר ז"נ, ולכן אתעברת אימא מיניה, ונעשית ה', שצוירו ה', ד"ו, וכאן הוא קצת גילוי יותר, והוא שתחלה במוח אבא היו בהעלם גמור, במילוי ו"ד, שמרמז על שורש זר"נ וכו'. משא"כ כשנוק' מתעברת מדכורא, אז יש גילוי קצת, שניכר העובר ויודעים שתלד, ולכן ה' מתגלה וכו' (ב"י).

5369 והם סוד יציאת העובר מרחם אימא בציור ד"ו שהוא ה' ושם ביסודה הם ה"ג ונ' שערי בינה כמו ביסוד אבא ל"ב נתיבות ומצד יסוד אימא נקראים שערים וז"ס בחכמה פותח שערים שהוא פתיחת הה' ע"י שביל דקיק שהוא יו"ד (ב"י).

5370 ידוע כי ביסוד אימא הוא שם י"ם, ושם מ"י שמתפשט בז"ת בסוד מ"י אל"ה כידוע (ב"י).

5371 כידוע שהם מנ' שערי בינה שנתגלו רק מ"ט למטה ושער הנ' לא נתגלה לו שהנ' שערים הם מתחלקים בז"ת כל א' מז' בסוד ז' שבועות של עומר ושער הנ' הוא בבינה עצמה, ולכן אין מתגלה כי עיקר פעולת התחתונים הוא בז"ת (ב"י).

ספר שמות

<p>אשתאר חד והאי חד אתנהיר בכלא⁵³⁷² [דאבא הוה] ווההוא דאבא (ואהוא דאבא דהוא) תלי כד מתחברן כחדא ומתיישבן במלכא אקרונ שפון דמלכא⁵³⁷³ ובגיני כך גזר מלין דקשוט⁵³⁷⁴ ופומא בהו תלייא פתיחותא דפומא⁵³⁷⁵:</p>	<p>פנים טמא בתורה, ונשאר אחד, וזה האחד מאיר ככולם (נ"א של אבא הוא). ואותו של אבא תלוי. כאשר מתחברים כאחד ומתיישבים במלך נקראו שפתיים של המלך, ולכן גזר דברי אמת, ופה תלוי בהם, פתיחת הפה.</p>
<p>מאי פומא אלא דעת גניז בפומא דמלכא⁵³⁷⁶ דאקרי (ת"ת) פשיטותא [דתפארת] ⁵³⁷⁷ דכל⁵³⁷⁸ גוונין אתאחדן ביה דכתיב (משלי כד ד) וברעת חדרים ימלאו⁵³⁷⁹ ווההוא דעת והוא (הוה) גניז באימא [ומלכא] ⁵³⁸⁰ ומלייא כל אדרין ואכסדראין⁵³⁸¹ וכד אתער נהירו דביה ונפיק כדין</p>	<p>מהו הפה, אלא דעת גנוז בפה של המלך, שנקרא התפשטות התפארת שכל הצבעים נאחזים בו, שנאמר "ובדעת חדרים ימלאו". ואותו הדעת הוא גנוז באימא ובמלך, וממלא את כל החדרים והאכסדראות. וכאשר מתעורר האור</p>

⁵³⁷² שהוא כולל כל הנ' שערים כמבואר, ועוד ירמוז ששער הנ' הוא בחי' יסוד אמא עצמו, שהיא בכתר של ז"א, ונתיב הראשון של ל"ב נתיבות הוא בחי' יסוד אבא, ומב' יסודות אלו יוצא נהירו דקיק לפומא דז"א ששם הדעת שלו שנעשה מב' יסודות (ב"י).

⁵³⁷³ על אף שאמרנו שאותו נתיב לא ידעו עיט הוא נעלם ונגנז ביסוד אבא עצמו ואינו מאיר אפילו לאימא וא"כ האיך אמר שהוא נהיר בפומא דמלכא אינו קושיא כלל, שידוע שמ"מ יוצא נהירו דקיק מיסוד דדכורא ונהיר לנוק' דרך דופן ומשם בא הארה לפומא דז"א בדעת שלו והם סוד ב' השפתים, שפה עליונה בחי' יסוד אבא ותחתונה יסוד אימא (ב"י).

⁵³⁷⁴ אותיות הם מסט' דה"ג מאימא ונקודות מסט' דאבא וע"י יכול להוציא האותיות בבחי' דיבור, וז"ש דבג"כ גזר מלין דקשוט וכו' רק ב' תפוחין ושפון פנויים משערות שבשניהם הוא הארת הדעת וידוע כי במקום שנפתח הדעת הוא הארה גדולה (ב"י).

⁵³⁷⁵ פתיחת הפה הוא למללא שהם סוד אתוןן ותלייא בדעת, י"ה דאו"א והוא סוד פתיחת הפה ע"י מפתחא דפתח לאימא (ב"י).

⁵³⁷⁶ נתבאר בביאור אדרת האזינו בענין הדעת של רישא עלאה דלא אתידע הנקרא עתיק יומין כי הדעת שלו גניז בפומא דעתיקא שהוא אריך אפין כי הת"ת נחלק לשתי חלקים והם ת"ת ודעת והת"ת הוא בחינת קרומא דאוריא והדעת גניז בפומא ושניהם נקראים ת"ת וכאשר הוא ענין הזה בעתיקא כן הוא בכל שאר הפרצופין כולם ובז"א ונוק' כמו שנבאר בע"ה במקומו איך כולם מתפשטין ומתלבשין זה בתוך זה ונמצא כי דע' גניז בפומא דמלכא שהוא ז"א ת"ם (שער מאמרי רשב"י). פי' דעת דעתיק בפה א"א, וגם ר"ל שיסוד אמא גניז בדעת ז"א, ומה' גבורות נפתחו ה' מוצאות הפה [ע"י טנת"א פרק ה] [רמ"ז]. ע"י כללים כלל יח ענף י' סימן ה' אות כ' סעיף א (לש"ו). מהיסוד של אימא נעשה מוח הדעת דז"א כמ"ש בדרושי הצלם (דרוש א) ובשער הנסירה (פרק ז) ובכ"מ. והוא נמשך ומתפשט בהפה דז"א, כי הדעת הנה הוא כלול מה"ח ומה"ג (ביאורים ח"א נה ע"ב). מהטפה הזרעית דהבינה הנה נעשו הה' גבורות הראשונים, שהם המנצפ"ך הראשונים אשר הם השורש דכל הכ"ב אותיות דהמלכות, והם מקודם לכל הכ"ב אותיות כי הם שורשם. אמנם הם נשארו גנוזים בהפה דז"א ולא נתגלו כלל, כי עליהם אמרו בפ' משפטים (דף קכג ע"א) דעת גנוז בפומא דמלכא, ונשאר עיקרם לעולם בהפה דז"א. אמנם הז"א הנה הוא ממשיך הארתם ונותנם להמלכות, והם הה' גבורות דהמלכות שמקבלת תחילה מז"א לבד, ומהם הוא הכ"ב אתוןן העיקרים דהמלכות שהם כולם גבורות לבד (ביאורים ח"א סד ע"ב). יש ב' דעות א' דעת הכולל המכריע בין חו"ב וא' דעת תחת המכריע בין חו"ג (ע"י בהגר"א בספד"צ ד רע"ג) והוא כאן בסוד הלשון שכבר נתבאר שב' שפוןן הם בחי' חו"ג הבאים מאו"א והלשון הוא סוד הדעת התחתון המכריע בין החו"ג (ב"י).

⁵³⁷⁷ דעת דאבא נשאר בראש ודעת דאימא מתפשט בגוף וז"ס פתיחת היסוד אימא בפה דז"א ושם מתיחד הלשון דעת ביניהם והוא ההולך ומתפשט בגופא כמ"ש בספד"צ פ"א שיתא נפקין מענפא דשרשא דגופא (ב"י).

⁵³⁷⁸ "אוצרין וכל" נוסף בדפ"ו.

⁵³⁷⁹ הוא מתפשט בכל הו"ק שהם האדרין ואכסדרין והוא נותן בהם חו"ג וז"ש כל הון יקר ונעים שהחסדים הם מחכמה שנק' יש גימ' יקר וכל יקר ורבו הכל הוא מסטרא דחכמה וכו' (ב"י).

⁵³⁸⁰ הוא לישן סתים לאימא (ספד"צ טו ע"ב) ביסוד שבה והוא מתפשט ג"כ בז"א ברו"ק, וז"ס הכתוב בדעת תהומות נקבעו כי ב' תהומות הם א' ביסוד אימא תהומא עילאה והוא פתיחת היסוד דאימא להתפשט בז"א וגם תהומא תתאה שהוא יסוד דנוק' נפתח על ידי הדעת בסוד והאדם ידע וכו' שהדעת הוא סוד הטיפה הנמשכת בגוף וניתן ליסוד דנוק' (ב"י).

⁵³⁸¹ הוא בסוד התפשטותו ברו"ק בחו"ג (ב"י).

ספר שמות

<p>אקרי פה יהוה⁵³⁸² ושפון דאינון תרין נהורין מאבא ומאימא בשעתא דאתערען בההוא נהירו דדעת מתחברן כחדא ומלין אתגורו בקשוט⁵³⁸³ בחכמה בתבונה וברעת וכדין כל מלין דקב"ה באלין אתגורו נהרין תלת אלין ועיילין בנו לגו⁵³⁸⁴ ואתערטו בחד⁵³⁸⁵:</p>	<p>שבו ומוציא, אז נקרא "פה ה'". ושפתיו, שהם שני אורות מאבא ומאמא, בשעה שמתעוררים באותו האור של דעת, מתחברים כאחד, ודברים נגזרים באמת, בחכמה בתבונה וברעת, ואז כל הדברים של הקב"ה, באלה נגזרו. מאירים שלשה אלה, ונכנסים לפני ולפנים ומתעטרים באחד.</p>
<p>וכד מתחברן בעטורא חד כדין וס"א וכד מתחברן תלת אלין בעטורא חד ועיילין בנו לגו ואתערטן בחד כדין אקרונ (שיר ה טז) חכו ממתקים⁵³⁸⁶ ואינון חיך דמלכא ואקרונ מתיקא דמלכא ועל האי כתיב (תהלים לד ט) טעמו וראו כי טוב יהוה ובהאי חיך תליין כל אינון שליטין והורמנין דמלכא⁵³⁸⁷ דכתיב (שם לג ז) וברוח פיו כל צבאם⁵³⁸⁸:</p>	<p>וכאשר מתחברים בעטרה אחת, אז (וכאשר מתחברים שלש אלה בעטרה אחת ונכנסים לפני ולפנים ומתעטרים כאחד אז) נקראו "חכו ממתקים", והם חיך המלך ונקראים מתיקות המלך, ועל זה נאמר "טעמו וראו כי טוב ה'". ובחיך הזה תלויים כל אלה השולטים והשרים של המלך, שנאמר "וברוח פיו כל צבאם".</p>
<p>בהאי חיך שלימותא דכלא אשתכח⁵³⁸⁹ ובניני כך כל אתוון⁵³⁹⁰ דאינון בהאי אתר שלימותא אתהזייתא בהו⁵³⁹¹ אחה"ע א⁵³⁹² נהירו דעתיקא⁵³⁹³ קדישא סתימאה דכל סתימין⁵³⁹⁴:</p>	<p>בחיך זה שלימות הכל נמצא, ולכן כל האותיות שהם במקום הזה, שלמות נראה בהם, אחה"ע: א' הארת העתיק הקדוש, הסתום של כל הסתומים.</p>

⁵³⁸² כמ"ש ששפון דמלכא הם נהירין ע"י הדעת דגניז שם שהוא מחבר אתוון ונקודין ויכל למללא והוא הלשון שגומר הדיבור וכו' שדעת שהוא הלשון שבפה הוא הדעת דאימא המכריע בין חו"ב דידה שנק' חו"ג לגבי חו"ב דאבא וחו"ג דאימא (ב"י)

⁵³⁸³ הדיבור תליא בלשון ושפון חיבור אתוון ונקודין והם חיבור חב"ד והם כוללים כל הכ"ב אתוון י' בראש ג'ר אמ"ש ג' אותיות של י"ד כידוע ה' בבטן בינה שמאירה לחג"ת ג' קווין של ה' והם ז' שעד החזה הוא כל פרצוף ז"א ונה"י שלו מסתקל למעלה מן הפרסה ו' דעת בגויה מן החזה ולמטה כמ"ש מעוי בדעת אתתקנו והם י"ב של הנוק' ולזה אמר ומלין אתגורו בקשוט בחכמה כו', והם ג' אותיות אמ"ת א' בראש י"ד ששם הוא ציור א' מ' בבטן מ' של אמ"ש מים חסדים שניתנים בז"א ת' בנוק' רשימו דכולא בויה מן החזה ולמטה (ב"י).

⁵³⁸⁴ הוא סוד חב"ד מאוירא שהם ג' אוירין והוא כי באוירא הוא שורש כל הג' מוחין שהוא סוד יו"ד דאוירא ג' אתוון והוא נהיר בחיך וגרון (ב"י).

⁵³⁸⁵ כאן הוא מפרש תיקון חיך וגרון של ז"א וכו' ב' מיני זווגים יש בפה, א' של חיך וגרון, והוא בסוד רוח דנביע בחשאי דלא פסיק לעלמין והוא כמ"ש בתז"ח דבטש אוירא מתחומא דבוצינא על מוחא ובטש גו גרונא והוא משורש אוירא עילאה ומר"ס והוא נכלל מג' אוירין אמ"ש והוא בחי' זווג עליון דלא פסיק לעלמין וכו' ואח"כ זווג ב' הוא בפה בבחי' דיבור והוא חיך ולשון ושיניים וכו' (ב"י).

⁵³⁸⁶ כל מתיקו הוא בהתכללות חו"ג שכל א' לבדו אינו טוב שחכמה חסד מתפשט מאד שאין העולם יכול לקבלו וגבורה לבד ג"כ אינו טוב, וכד מתחברן ע"י הדעת הוא המתיקו הגמור (ב"י).

⁵³⁸⁷ זיווג חיך וגרון הוא זווג נשמות והם נק' שליטים כמ"ש ורדו בדגת הים ובעוף השמים (ב"י).

⁵³⁸⁸ זווג הפה הוא לצורך חיצוניות העולמות שהם העולמות עצמם והמלאכים, כמ"ש בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו הוא זיווג הפנימי כל צבאם הם הנשמות פנימיות העולמות (ב"י).

⁵³⁸⁹ כל הדברים כלולים בחכמה וכאן הם מתגלים ביסוד, והוא סוד כללות כל הד' אותיות אחה"ע שמוצאם בחיך (ב"י).

⁵³⁹⁰ כל ד' אותיות הנ"ל ע"ש שלימו דד' אותיות הו"ה שהוא שלימות כל הפרצוף כמ"ש כולם בחכמה עשית (ב"י).

⁵³⁹¹ ויקרא רכט ע"ב (הערת הזהר).

⁵³⁹² נד (הערת הזהר).

⁵³⁹³ כל ג' מוחין חב"ד, ע"ק הוא מתייחד עמהם וכאן רומז ששורש הרוח שנביע בחיך, והוא מאוירא עילאה חסד דרדל"א שכולל כל העולמות ולכן מרומז באות א' שכולל כל הכ"ב אתוון וכו' הברה פשוטה וכו' והוא סוד נהירו דע"ק סוד אור של יום ראשון (ב"י).

⁵³⁹⁴ חסד דגלגלתא שהוא אוירא הוא החסד המקיים העולם בסוד אור דנגזו ביסוד ונהיר לנוק' דרך דופן (ב"י).

ספר שמות

<p>ח' נהירו דחכמתא ⁵³⁹⁵ דלא אשתכח ולא אתדבק ⁵³⁹⁶ דכתיב (איוב כח יג) לא ידע אנוש ערכה:</p>	<p>ח', הארת החכמה שלא נמצאת ולא מושגת, שנאמר "לא ידע אנוש ערכה".</p>
<p>ה' נהירו דאימא ⁵³⁹⁷ דנהיר ונגיד ונפיק ⁵³⁹⁸ ומשקי לכלא ⁵³⁹⁹ וינקא לבנין עד דמטי ההוא רבות ומלי לצדיק ⁵⁴⁰⁰ ואיהו אתקטר בנוקבא תתאה ⁵⁴⁰¹ ואתברכאון) מניה ⁵⁴⁰² ולא מתפרשין דא מן דא חוור מגו סומק ⁵⁴⁰³ דכתיב (שיר דו) הר המור גבעת הלבונה ⁵⁴⁰⁴:</p>	<p>ה', הארת אימא, שמאירה ונמשך ויוצא ומשקה לכל ומניקה לבנים, עד שמגיע לאותו משחה, וממלא לצדיק, והוא נקשר בנקבה תחתונה ומתברך ממנה, ולא מתפרשים זה מזה. לְבָן מתוך אדום, שנאמר "הר המור", "גבעת הלבונה".</p>
<p>ע' נהירו דע' ענפין דאתזנו מהאי רוחא ⁵⁴⁰⁶ דנפיק מן פומא ⁵⁴⁰⁷ כדין ע' שמהן דקב"ה לקבלהון בארעא (בראשית מו כז) כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים דהא יעקב אילנא בארעא ואינון וע' נפשו ע' ענפין:</p>	<p>ע', הארה של שבעים ענפים, שנזונו מרוח זה שיוצא מן הפה. אז שבעים שמות של הקב"ה, כנגדם בארץ "כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים", שהרי יעקב אילן בארץ, והם ע' נפש, ע' ענפים.</p>
<p>מאלין אתוון נהירין ארבע אחרנין ⁵⁴⁰⁸ מא' נהיר גימ' ⁵⁴⁰⁹ דאיהו אגר טב לצדיקיא ⁵⁴¹⁰ דאקרי גמול</p>	<p>מאלה אותיות מאירים ארבע אחרות, מא' מאירה ג', שהוא שכר טוב לצדיקים</p>

⁵³⁹⁵ סוד חכמה של החיך והוא ציור ד"ו ממש מלוי ד"ו, ועיקר אותיות אחה"ע הם בג' מוחין מוחא דע"ק דכליל והם בג' מוחין בכללות ולכן מפרשם על ענין זה רק שכל הדברים נכללים בשרשם ולכן הם נכללים ג"כ בחיך ששם התחלת מוצא האותיות (ב"י).

⁵³⁹⁶ החכמה רק יש, ואין משיגים ממנה רק מציאותה לבד ולא קיימא לשאלה כלל וע"ז נאמר והחכמה מאין תמצא שהוא מכתר שנק' אין, וכו' על מציאותה עצמה אמר דלא אשתכח, שאין משיגים בה וכו' בבחי' התלבשותה בז"א אמר ולא אתדבק, כי ידוע שהם מתחלקים לב' אר"א וישסו"ת, וישסו"ת הוא בחי' בינה והיא המתלבשת בז"א ולזה אמר דחכמה עלאה לא אתדבק בז"א, וע"ז אמר לא ידע אנוש ערה שאנוש הוא ז"א (ב"י).

⁵³⁹⁷ ידוע שנק' כן בסוד ה' ראשונה של הוי"ה בציור ד"ו בסוד עבור דז"נ, והיא מתלבשת בז"א (ב"י)

⁵³⁹⁸ כמ"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן שעדן הוא חכמה כידוע ונהר בינה, והוא מתפליג לז' נהרות (ב"י).

⁵³⁹⁹ כד אימא מסתלקא מעל בנין אז הם יבשים בסוד ונהר יחרב ויבש ומסתיימת בהוד כי יסוד יתום מאמו כידוע ואח"כ ה"ח עצמם הם מתפשטים ביסוד (ב"י).

⁵⁴⁰⁰ הוא טיפה דמוחין הניתן בו ונקרא שמן ע"ש שורשו העליון ממר"ס ששם הוא סוד משח רבות (ב"י). מהמר"ס נמשכת הארת פנימיות הדיקנא המכונה "משח רבות" (ב"ע יז ע"א).

⁵⁴⁰¹ יסוד דז"א מאיר ליסוד דנוק' האי משח רבות בבחי' גבורות של החסדים בסוד מים דבוצד"ק ואור נשאר גנוז בו (ב"י).

⁵⁴⁰² בסוד מאה ברכות שהוא יר"ד טפה דגו יסוד ובכלילותו מי' הוא מאה ברכות וכמ"ש ברכות לראש צדיק והוא בעטרת יסודו ולכן כל הברכות הם תליין במים שהם בעטרת יסודו (ב"י).

⁵⁴⁰³ ע"י הזווג נכללים ז"נ זה בזה מב' חו"ג, שהם ב' גוונים (ב"י).

⁵⁴⁰⁴ הר הוא בדוכרא וגבעה בנוק', כמ"ש הרים אלו אבות גבעות אלו אמהות וידוע כי יסוד כולל כל ג' אבהן ג' גוונים דקשת וכו' ומור הוא בחי' הדינים וכו' (ב"י).

⁵⁴⁰⁵ הוא הדעת המתפשט בז"ת כל א' כלול מי' והם סוד ע' נפש יעקב שיעקב הוא בת"ת והוא אילנא דחיי ודעת הוא פנימיות הת"ת (ב"י).

⁵⁴⁰⁶ שמשם הוא שורשו כמבואר וידוע כי דרגא דאבהן הם מדעת המתפשט והוא המכריע בין חו"ג והם אברהם יצחק ויעקב הוא הדעת המתפשט וכן יצאו ע' נפש מיעקב והוא מכריע בין אברהם ויצחק והם סוד ע' שמות שבת"ת כידוע ותליין בדעת המתפשט (ב"י).

⁵⁴⁰⁷ וכן קיום ישראל היה ע"י נתינת התורה בהבל הפה דאורייתא שבזה ממשיכים ז' הבלים מפה לז"ת דז"א ונתקיים על ידו (ב"י).

⁵⁴⁰⁸ ד' אותיות גימ' והוא בגרון יסוד דבינה וידוע שכל האורות שהם בחכמה הם ג"כ בבינה לכן יוצאים כנגד ד' אותיות הנ"ל ג"כ כיוצא בהם בבינה (ב"י)

⁵⁴⁰⁹ והוא נגד נהירו דע"ק רק ששם הוא בסוד אות א' מאוריא עילאה בחי' חכמה דרדל"א (ב"י).

ספר שמות

<p>ועל דא כתיב (ישעיה נח יד) אז תתענג על יהוה⁵⁴¹¹:</p>	<p>שנקרא גמול, ועל זה נאמר "אז תתענג על ה'".</p>
<p>מה' נהיר יו"ד דהיא חכמה כלא אסתים ביו"ד⁵⁴¹² דאיהי סתימא מכל סטרוי⁵⁴¹³ ובגין כך לא אשתכח⁵⁴¹⁴ דכתיב (איוב כח יג) ולא תמצא בארץ החיים⁵⁴¹⁵:</p>	<p>מה' מאירה י', שהיא חכמה, כולו סתום ביי', שהיא סתומה מכל צדדיה, ולכן לא נמצאת, שנאמר "ולא תמצא בארץ החיים".</p>
<p>מה' נהיר כ"ף⁵⁴¹⁶ דאיהו נהירו ומשה רבות דאתרק מאימא⁵⁴¹⁷ לההוא אתר דאתקרי קרן ואתקרי קרן היובל ודא מלכות דוד ובגין כך לית משיחא אלא ברוא דכ"ף⁵⁴¹⁸:</p>	<p>מה' מאירה כ', שהוא אור ושמן המשחה שמורק מאימא לאותו מקום שנקרא קרן, ונקרא קרן היובן, וזה מלכות דוד, ולכן אין משיחה אלא בסוד כ'.</p>
<p>ק' ומע' נהיר קין⁵⁴¹⁹ כמה דע' שבעין כך ק' מאה⁵⁴²⁰ דאינון שלימו והכי הוא ובגין כך בהאי חיך שלימו דכלא⁵⁴²¹ [שלמא דכלא] וכל מאן דידיע רוא דא⁵⁴²² ואודהר ביה זכאה הולקיה:</p>	<p>ק', מע' מאירה ק', כמו שע' שבעים כך ק' מאה, שהם שלימות, וכך הוא. ולכן בחיך הזה שלימות הכל (שלום של הכל), וכל מי שיודע סוד זה וזהיר בו, אשרי חלקו.</p>
<p>גופא דמלכא⁵⁴²³ אתפשטותא דתפארת⁵⁴²⁴ דגוונין ביה מתחברין דרועין דמלכא נהירו דחסד וגבורה⁵⁴²⁵ ובגין כך ימין ושמאל⁵⁴²⁶:</p>	<p>גוף המלך מתפשט בת"ת שהצבעים בו מתחברים. זרועות המלך, אורות החסד והגבורה, ובגלל זה ימין ושמאל.</p>

⁵⁴¹⁰ הוא יוצא מאות א' ממש בציור זה א שהוא י' למעלה י' למטה ו' באמצע, וכן הוא ציור אות ג' י' למעלה בראש ו' משיכו לתת וי' למטה והו' הוא באמצע ממש בין ב' יודין, רק שבאורא הוא בסוד אות א' ששם שורש הג' מוחין הנכללים בג' אותיות יו"י הם כא' במוח א' חכמה והוא הויה א' בגימ' ג' אותיות הנ"ל ובמ"ס יש גילוי יותר לשורש המוחין ולכן שם הם בסוד ג' הויות וזהו אות ג' נגד ג' הויות כמבואר (ב"י).

⁵⁴¹¹ והוא באימא שהיא אלף יסודה רוכבת על שבעה שמתפשט בז"ת והוא מ"ש "על ה'" שאימא על ז"א שנק' הוי"ה ופסוק זה מדבר במי ששומר שבת ששבת הוא בבינה שביעאה דכולא (ב"י).
⁵⁴¹² שחכמה כולל כל י"ס כידוע (ב"י).

⁵⁴¹³ שאין שם בחי' התפשטות קווים וכלים כמ"ש כמ"פ ובג"כ היא נעלמת (ב"י).
⁵⁴¹⁴ אף שאות ח' הוא בחכמה בחיך והוא בגלוי יותר מ' שבגרון מ"מ הענין הוא שכבר כתבנו שגרון הוא סוד בינה שבחכמה הבן בחכמה וידוע שהוא בסוד ו"ד של מילוי יו"ד והם גימ' יו"ד ג"כ והוא סוד גדול שבחכמה הם בציור אות ח' שהם ג"כ ד"ו (ב"י).

⁵⁴¹⁵ שכלולה בחכמה שנק' ארץ החיים כמ"ש והחכמה תחיה בעליה וגרון הוא סוד רוח חיים דנביע בחשאי וז"ש ולא תמצא בארץ החיים שהוא בחשאי נביע לגיו (ב"י).

⁵⁴¹⁶ והוא בינה שנק' כ' שהוא סוד משיחו דשמן עילאה דמו"ס שהוא שורש הבינה כמ"ש"ל ומשם משיך לנוק' דז"א שנק' קרן היובל כמ"ש בסוף ספ"ד קרן בייובל אתעטר כו' ולזה נמשחו מלכים בשמן שכל רבו הוא ממ"ס ומלכות הוא מסטרא דגבורות (ב"י).

⁵⁴¹⁷ והוא כאן בבינה כף שמאל כף חובה שבינה מלבשת יד שמאל דע"ק כידוע והם ה' אצבעות של יד שמאל וכלן מה' נפיק ק' והוא כאן בבינה בגילוי יותר בסוד חילוק ה' אצבעאן וידוע כי המלכים נמשחו בציור כ' יוני עגולים והוא מסוד כ' הנ"ל ובכ' הם ג' קווים מעלה מטה ואמצע נגד ג' קווין של אות ה' (ב"י).

⁵⁴¹⁸ שאף שדוד המלך נמשח בקרן מ"מ כאן היה באתגלייא אבל השורש הוא מכף הנ"ל (ב"י).

⁵⁴¹⁹ הוא סוד דעת שהוא ע' ענפין כמ"ש"ל שהדעת הוא כולל כל ה"ס שהוא בעצמו כולל חב"ד כמ"ש"ל והוא מתפשט בז"ת והם בכלילות מאה והם סוד ק' ברכאן דצלותא כנ"י מתברכא מיניה מסוד טיפה דמוחין וכו' (ב"י).

⁵⁴²⁰ ר"ל כמו שדעת נרמז באות ע' שהוא מתפשט בז"ת כך הוא ג"כ בסוד ק' בכלילות והנה צורת ע' הוא בציור ק' ממש רק זה ביושר וזה בהיפוך ק' הוא בהתפשטותו למטה וע' למעלה כי כאן בבינה הוא סוד דעת המתפשט (ב"י).

⁵⁴²¹ ששם התחלת הזיווג (ב"י).

⁵⁴²² זיווג חיך וגרון הוא זיווג הנשמות לכן צריך להזהר ביה מאד שלא לפגום ח"ו שורשו וז"ס פגם לה"ר גדול מן העושה מעשה (ב"י).

⁵⁴²³ עד כאן פירש כל התיקונים שנכללים בגו רישא דמלכא ועתה מפרש הז"ת שלו, וכבר כתבנו שעיקר ההנהגה יוצא מז"ת לבד וברישא במוחין הוא בחי' מחשבה לבד והם מנהיגין לאברים דגופא

ספר שמות

מעיו נתקנים בדעת, נכנס בראש, נתקן ומתפשט לפנים.	מעוי בדעת אתתקנון ⁵⁴²⁷ עייל ברישא אתתקן ואתפשט לנו ⁵⁴²⁸ .
ובתוך הגוף השוקים נאחזים בשני אורות, והם שני אורות ממש, שוקים וב' כליות, כולם מתחברים במקום א', ששם נכנס כל משחה, וכל שמן של הגוף, ומשם שוכן (נ"א נזרק) כל אותו משחה, למקום שנקרא יסוד עולם, יסוד, מאותו מקום שנקרא עולם. ומיהו, נצח והוד, ועל כן ה' צבאות שמו ברוך הוא ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.	ובגו גופא שוקין אתאחדן ⁵⁴²⁹ בתרין נהורין ואינון תרין נהורין ממש ⁵⁴³⁰ שוקין ותריין בליין כלהו (תליין ⁵⁴³¹) ומתחברון באתר חד ⁵⁴³² דתמן אתכנש כל רבות וכל משחא דגופא ⁵⁴³³ ומתמן [שריין] (שדיין) כל ההוא רבות לאתר דאתקרי יסוד עולם יסוד מההוא אתר דאתקרי עולם ומאן [איהו] (אינון) נצח והוד ועל כן יהו"ה צבאות שמו ברוך הוא ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.
כל תיקונים אלו באים להתחבר יחד, עד שכל [שמן] משחה הקדוש, היסוד הזה לוקח את הכל, וזורק לנקבה ומתברכת ממנו.	כל הני תקונין אתיין לאתחברא בחד עד דכל רבות קדשא נטיל [כלא] האי יסוד ואשדי לנוקבא ומתברכא מניה ⁵⁴³⁴ .
מתי מתברך	אימתי מתברכא
	קבנ/ב
ממנו, בשעה שנתקנו הדינים שלמטה. וכאשר הדינים נתקנים למטה	מניה בשעתא דאתקנו דינין דלתתא ⁵⁴³⁵ וכד דינין מתתקנין לתתא מתתקנין לעילא וכל תקונין

כמו האדם העושה איזה דבר עיקר פעולותיו הוא בידן ורגלין אבל אין יודעין כוונתו ועומק מחשבתו מה רוצה בזה שזה תלוי במוחין דיליה ואינו מתגלה (ב"י).

⁵⁴²⁴ חושב הת"ת תחילה כי הוא העולה למעלה מחו"ג בסוד יעקב בחיר שבאבות וכן בהיכלות היכל הרצון הוא למעלה מהיכל זכות ואהבה, ובת"ת מתאחדים ב' גוונין חסד ודין כידוע שהוא כולל ב' ביחד (ב"י).

⁵⁴²⁵ עיקר שם חו"ג הם בב' עטרין הנמשכין מן הדעת ושורשם מחסד עילאה דאורא ובוצד"ק ששם גבורה דרדל"א והם מתפשטים למטה בב' ידים של ז"א ועוד שה"ח וה"ג הם מתגלים בב' ידים ה' אצבעות יד ימין וה' אצבעות יד שמאל (ב"י).

⁵⁴²⁶ שר"ל שלכן נקרא ימינא ושמאלא ע"ש החו"ג שמאירים בהם וכאן בב' ידים הוא עיקר התגלות של חסד ודין וכל שלמעלה הוא רק בבחי' שורש לבד ולזה אמר שהם נהירו דחסד וגבורה שההארה הוא סוד התגלות כידוע (ב"י).

⁵⁴²⁷ כאן מפרש ז"א חצי פרצופו התחתון מן החזה ולמטה והוא בסוד נהירו דו' דהו"ה בגויה וענין מעוי הוא פנימיות הגוף שדעת מתפשט בפנים בגופא וסוד התיקון ידוע והוא שהוא ע"י צמצום וסילוק האורות כמו למעלה בצמצום א"ס כ"ה הוצרך לסלק האורות ונשאר רשימו לבד בכדי שיהיה מקום לעמידת העולמות (ב"י). תרין ביעין ואמה שהם לצורך ההולדה, והם נה"י הפנימים, כי התחלתם הוא מהטבור והכליות, ועליהם אמרו בפ' משפטים (קכג ע"א) מעוי בדעת אתתקנו, והוא ע"י הדעת המתפשט, שממנו הוא כל הזווגים (כללים ח"א ל ע"ד).

⁵⁴²⁸ דעת המתפשט מן החזה ולמטה מקבל כוחו מהארת הדעת דגניז בראש בסוד ב' דעות א' בראש וא' בגוף ובזה נתקן שמקבל הארה משם ועוד מקבל הארה מזווג של הנשיקין בפה ואח"כ מתפשט לגו למטה מן החזה ששם הם סוד שרשים של נשמות ישראל (ב"י).

⁵⁴²⁹ הם ב', נו"ה שהם מחוברים בגופא בת"ת כידוע שהוא כולל כל הו"ק ועל תיקוני דגופא ודרועין אמר שלמה המלך ע"ה ידיו גלילי זהב (ב"י).

⁵⁴³⁰ הם ב' בחי' חו"ג ושם בנו"ה הוא מתבשל הזרע ונגמר בסוד ב' ביעים דדכורא וחו"ג נקראים ב' נהורין והם בסוד טיפה דמוח שהם מאור העינים והוא כי בעיניים הם ב' חו"ג (ב"י).

⁵⁴³¹ "ומתחברין" נוסף בדפ"ו.
⁵⁴³² מביא ראיה למה נו"ה נקראים נהורין והוא שבהם מתבשל הזרע שהוא מאור העינים כמבואר ואמר שאף שבישול הזרע אינו ברגלים כי אם בכליין לזה אמר שהלכ א' שב' כוליין הם ג"כ בחי' נו"ה, והם הפנימיות מחוברים אל הגוף, שמשם מקבלים הארת הדעת ובהם נגמר בישול הזרע (ב"י).
⁵⁴³³ שהזרע הנמשך ביסוד הוא מתמצה מכל איברים של הגוף בסוד דעת המתפשט בגוף ומשם נמשך הזרע ליסוד (ב"י).

⁵⁴³⁴ אחר שביאר כל התיקונים דמלכא אמר דרך כלל שכל התיקונים הכל לצורך הנוק' (ב"י).
⁵⁴³⁵ הוא סוד תיקון העולם דאתחברו יסוד ומלכות מלך הדר ואשתו מהיטבאל כידוע שהוא ע"י יסוד דא"ק שנתחבר עם מלכות שלו מ"ה וב"ן וכו' עיקר התיקון הוא בסוד הזיווג (ב"י).

ספר שמות

<p>דמלכא בחדוותא בשלימו ⁵⁴³⁶ דאינון שמא קדישא ⁵⁴³⁷ והוה כלא חד ⁵⁴³⁸ וכדין הוא שארי בגווייהו ⁵⁴³⁹ דכתיב (תהלים פב א) אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט:</p>	<p>נתקנים למעלה, וכל התיקונים של המלך, בשמחה בשלימות, שהם השם הקדוש, והיה הכל אחד, ואז הוא שורה בתוכם, שנאמר "אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט".</p>
<p>וכד דינין לא מתתקנן לתתא ⁵⁴⁴⁰ כביכול הכי לעילא דכל תקונין לא מתישרן הכי ⁵⁴⁴¹ דהא אימא אסתלקת מעל בנין ⁵⁴⁴² ובנין לא וינקין ⁵⁴⁴³ (ינקן) דהא יסוד לא אשרי בנוקבא ⁵⁴⁴⁴ וכל דינין מתעריין ⁵⁴⁴⁵ והויא תקיפא שלטא ⁵⁴⁴⁶ כביכול תקוני מלכא על דינא אסתלקו דכיון דהאי נוקבא לא מתברכא ⁵⁴⁴⁷ וצדיק לא נטיל והויא תקיפא שלטא ווי לעלמא דינקא מנייהו:</p>	<p>כאשר הדינים לא נתקנים למטה, כביכול כך למעלה. שכל התיקונים לא מתישרים כך. שהרי אימא מסתלקת מעל הבנים, ובנים לא יונקים, שהרי יסוד לא שורה בנקבה, וכל הדינים מתעוררים והנחש החזק שולט, כביכול תיקוני המלך על דין מסתלקים, שכיון שהנקבה הזו לא מתברכת וצדיק לא לוקח, והנחש החזק שולט, אוי לעולם שיונק ממנו.</p>
<p>אמר רבי אלעזר ⁵⁴⁴⁸ כל הני תקונין אבא גלי לון בנין דלא יעול בכסופא לעלמא דאתי ⁵⁴⁴⁹ השתא אמאי אצטריכו לאתגלאה ⁵⁴⁵⁰:</p>	<p>אמר רבי אלעזר כל תיקונים אלה אבא גילה אותם, כדי שלא יכנס בבושה לעולם הבא, עכשיו למה צריך לגלותם.</p>

⁵⁴³⁶ שהם בשלימות כל א' עומד בשלו ממש כפי מקומו וגודלו (ב"י).
⁵⁴³⁷ ששם הו"ה הוא מורה על בחי' פרצוף שלם כידוע וכן שם הו"ה מורה על חסד דאתתקן בעלמא דמתקלא, ולכן בתחלה במעשה בראשית הכל בשם אלקים שהוא בסוד עולם התהו וכו' ואח"כ כתיב אלה תולדות השמים והארץ שהוא חיבורא וזיווגא דדר"ג (ב"י).
⁵⁴³⁸ כמ"ש ודבק באשתו והיו לבשר א' וכתוב ויהי ערב כו' יום א', ועוד שאחר התיקון נעשה חיבור בספירות ונעשו בסוד פרצופים בסוד רה"י, והוא תליא בשמא קדישא גבוה י' ורחב ד' י' אותיות המילוי יו"ד ה"א וא"ו ה"א ורחבו ד' ד' אותיות הפשוטים (ב"י).
⁵⁴³⁹ כאשר נתקן העולם ע"י דינין אמת אז הוא ית' שוכן בקרבם שרצון השכינה להתתקן ע"י ולהעלות מ"ן בסוד שכינה בתחתונים צורך גבוה (ב"י).
⁵⁴⁴⁰ אז הוא קלקול העולם כמו שהיה בעולם התהו ומסתלקין המוחין מז"א שהם חיינ דגופא וגם ט"ס של הנוק' יורדים לקלי' כמו שהיה בעולם התהו (ב"י).
⁵⁴⁴¹ שאינם מתייחסים באורח מישור (ב"י).
⁵⁴⁴² הוא סוד סילוק ג"ר מוחין דז"א שהם באים לו ע"י אימא דמתלבשת בז"א (ב"י).
⁵⁴⁴³ שהם אין מקבלים ב' עטרין חו"ג מיסוד אימא ולכן יסוד לא אשדי בנוק' (ב"י).
⁵⁴⁴⁴ ואז נעשה פירוד בזו"ג (ב"י).
⁵⁴⁴⁵ ע"י הורדת ט"ס דנוק' לקלי' שלקחם ז"א דקלי' כידוע בסוד אמלאה החרבה לא נמתלאה צור וכו' (ב"י).
⁵⁴⁴⁶ בסוד ט' קללות שנתקלה חוה ע"י דאטיל נחש זהמא בגוה ואז הנחש יונק ממנה, וז"ס זנבא שליט ורישא כפיף לעפרא, הוא סוד ט' ספירות של נוק' בקלי' (ב"י).
⁵⁴⁴⁷ כנ"ל שכל תיקונים דז"א הם הכל לצורך הנוק' לאתברכא מדכורא וכיון שע"י עוונות התחתונים נעשה פירוד בזו"ג אז כל התיקונים אסתלקו ולכן העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום כמבואר (ב"י).
⁵⁴⁴⁸ ר"א לא הסכים עם ר' אבא במה שגילה כאן סודות גדולות מתיקונים פרצופא דז"א שהדברים אלו לא גילה אותם רשב"י כי אם סמוך למותו שאז נתעלה במעלה גדולה בסוד תוסף רוחם יגועון, וידוע כי רשב"י הי הבבחי' יסוד וי' תלמידיו היו בסוד י' ספירות היוצאים מהם ולכן כשנתעלה רשב"י שהוא השורש ממנו נתוסף הארה לענפים ולכן גילה אותם להם (ב"י).
⁵⁴⁴⁹ השתא שכבר נסתלק מהם אורם ואתחשך שמשא שהוא סוד ניצוצו של משה רבינו ע"ה שנק' שמש וכו' אם כן אין ראוי לגלות סודות הרמים ההם שנתעלם האור של השורש מן הענפים (ב"י).
⁵⁴⁵⁰ די בזה מה שגילה אבי בעת פטירתו, שלא יסתלק עצמו בגריעו, כדפירשנו. אבל השתא אין צורך לגילוי להסודות הללו, מטעם, "צדיקים ילכו במ פושעים יכשלו במ", כנזכר באדרא, ויכול להפסיד ולא להרויח, ולמה נכתבו הסודות הללו על ידי רבי אבא, והלא אדרבא ראוי להסתירם שלא יכשלו במ רשעים (הקדמת העמק המלך). ע"ז השיב לו ר' אבא שיש לו רמז ורשות מרשב"י לגלות אותם גם אחר פטירתו והוא כמ"ש באד"ז ר' אבא יכתוב ור"א ברי ילעי וכו' וא"כ אם היה כוונתו שלא לגלותם למה ציוה לו לכותבם אלא ע"כ שרצונו היה להיות למזכרת לדורות עולם (ב"י).

ספר שמות

<p>אמר ליה רבי אבא ההוא דאנא כתבנא מבוצינא קדישא אמינא (כתבוהו) לגבי חבריא⁵⁴⁵¹ דהא אינון ידעין מלין והא אצטריך למנדע דכתיב (שמות י ב) וידעתם כי אני יהוה⁵⁴⁵² וכתיב (שם כט מו) וידעו כי אני יהוה בגין דאתיישבן מלין [בלבנא]⁵⁴⁵³ (בלבן) ומכאן ולהלאה סתימין מלין [בגוון]⁵⁴⁵⁴ (בגוונא) זכאה חולקנא בהאי עלמא ובעלמא דאתי דהא עד כען בוצינא קדישא אתעטר במלין ודבגוון⁵⁴⁵⁵ (בגוון):</p>	<p>אמר ליה רבי אבא, אותו שאני כתבתי מהנר הקדוש אמרתי עבור החברים, שהרי הם יודעים דברים, והרי צריך לדעת, שנאמר "וידעתם כי אני ה'", ונאמר "וידעו כי אני ה'", כדי שיתיישבו הדברים בליבנו, ומכאן ואילך הדברים סתומים בתוכנו, אשרי חלקינו בעולם הזה ובעולם הבא, שהרי עד עתה הנר הקדוש מתעטר בדברים שבתוכנו.</p>
<p>תא חזי אנא חזינא ליה בחלמא⁵⁴⁵⁶ ושאלנא קמיה (דרבי שמעון) [י] הא אוליפנא קמיה דמר וי' דאיהי חכמה והכי הוא ודאי ה' אמאי ואיהו (איהי) בינה אמר ליה) תא חזי הא כתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן⁵⁴⁵⁷ מאן הוא נהר דיוצא מעדן דא בינה ובגין כך ההוא נהר (י) [יו"ד] סתים בגויה⁵⁴⁵⁸ ויו"ד פשיט נהרא דא מכל סטרוי⁵⁴⁵⁹ [ודא היא ה'⁵⁴⁶⁰ בגין כך הוא י"ה לבתר (ו)אפיקת בן תחות' דאיהו ו' כגוונא דא ה' לבתר אולידת ואפיקת האי בן ושויה לקמה⁵⁴⁶¹ ובגין כך</p>	<p>בא וראה, אני ראיתי אותו בחלום, ושאלתי לפני (נ"א רבי שמעון), שהרי למדנו לפני הארון, י' שהוא חכמה, וכך הוא ודאי. ה' למה הוא בינה. אמר לי, בא וראה, הרי נאמר "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן", מי הוא נהר שיוצא מעדן, זה בינה, ולכן אותו הנהר, י' סתום בתוכו. וי' פושט את הנהר הזה מכל צדדיו, וזה הוא ה', לכן הוא י"ה. אחר כך הוציאה בן תחתיה שהוא ו', כדוגמת זה ה'. אחר כך הולידה והוציאה בן זה,</p>

⁵⁴⁵¹ רשב"י נק' בוצינא קדישא שהוא נהורא דשמשא שמאיר לכל העולם. ואמר עוד שהוא לא גילה אותם אלא לחברייא שהם ידעין מלין על בורין וידוע כי מצוה גדולה לגלות סתרי תורה לצדיקים שבזה גורמים תוספת הארה למעלה ועושים יחודים וזווג בזו"נ, ואז מתגלה טיפה דמוחין (ב"י).
⁵⁴⁵² כל רזין דאורייתא הם הכל לגלות סוד ה' שמא מפרש דכולא תליה ביה כענבין באתכלא, ועי"ז מתייחסים ז"נ וז"ס וידעתם כי אני ה' ע"י דעת כמ"ש והאדם ידע כו' וכל רזין דאורייתא הם בסוד הדעת כי התורה תליא בת"ת רמ"ח מ"ע בחסד ושס"ה ל"ת בגבורה והם כלולים בת"ת והדעת הוא פנימיות של הת"ת (ב"י).

⁵⁴⁵³ הם יודעים על בוריים דמאן דעייל ולא נפיק טב ליה דלא אברי וידוע כי אין מגלין רזין אלא לצנועים שיכולים להסתיר הסודות (ב"י).

⁵⁴⁵⁴ ידוע כי נשמות הצדיקים הם נהנים מחידושי הצדיקים בתורה מאותם שהם משרשם שלכן הם באים ומתחברים עמהם בסוד עיבור וכן אותם שהיו בבחי' טעין חמרי כגון רב המנונא סבא, ורב ייבא סבא ולכן כשחידש ר' אבא שהיה משורש ה' חסדים היוצאים מיסוד שהוא רשב"י כידוע בזה ניתוסף שלימות לנשמתו (ב"י).

⁵⁴⁵⁵ הביא דבר א' לראיה שלפעמים בא לו רשב"י בחלום לגלות לו רזין דאורייתא והכל מטעם הנ"ל (ב"י).

⁵⁴⁵⁶ ב' אותיות י"ה הם בחו"ב והם מתחלקים כל א' לב' פרצופים או"א עילאין וישסו"ת בסוד הבן בחכמה וחכם בבינה והם נרמזים ביו"ד ה"א, שמילוי יו"ד ו"ד הוא ציור ה' ד"ו כידוע, ומילוי ה"י הוא י' חכמה וכן בציור ה"א באלף הוא ג"כ יו"ד כזה (ב"י).

⁵⁴⁵⁷ ידוע שזה מדבר באימא, ואמר יוצא תמיד שהם ירעים דלא מתפרשן ולכן י' קשור בה' כמ"ש והוא יוצא להשקות את הגן ז"א בסוד כונן שמים בתבונה, ומשם יפרד והיה לד' ראשים כו' כי עד החזה יוצאים יסודות דאו"א בשוה ואח"כ בחזה מסתיים יסוד אימא ויסוד אבא מתשפט בכל הגוף עד יסוד ז"א (ב"י).

⁵⁴⁵⁸ הוא בחי' יש"ס שמתחבר עם התבונה והוא י' שבראש הה' (ב"י).

⁵⁴⁵⁹ שי' הוא סתים ואין בו התפשטות קוין משא"כ ה' הוא ג' קוין של ה' בחי' חב"ד שהם שרשי כל ההנהגות הנמצאים בזו"נ (ב"י).

⁵⁴⁶⁰ תחילה בהיות העובר בבטן אמו היה בסוד אות ח' ג' קוין סתומות בסוד ח' דחמץ ואח"כ בעת הלידה אז נפתח רחמה ונשבר הח' ונעשה ה' סוד ה' דמצה, ונפק ו' ז"א מגוה ונעשית בינה חופפת עליו והוא סוד ד' של ה' (ב"י).

⁵⁴⁶¹ אחר שנתגדל ז"א ונכנס בו הכתר אז בינה וז"א הם בסוד אות ל' שהגג הוא הכתר על ז"א וצורת ה' הוא השליש עליון דת"ת ורגל ה' הם נה"י החדשים דאימא שמתפשטת מאחוריו על

ספר שמות

<p>(י)ה"ו דהא ו' לקמה יתיב לינקא ליה⁵⁴⁶² ועל כן תנינן במתניתא דילן ה' ד' הות⁵⁴⁶³ מדאתחבר(ת) דכורא עמה אתעברת מחד בן ואקרי ה' לבתר אולידת ואפיקת ו' ההוא בן וקאים לקמה ועל האי כתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן מניה נפיק ודאי להשקות את הגן לינקא ליה:</p>	<p>ושמה אותו לפניו, ולכן ה"ו, שהרי ו' לפניו יושב להניק אותו, ועל זה שנינו במשנה שלנו (ספד"צ ל ע"א) ה' ד' היתה, משהתחבר הזכר עמה התעברה מבין אחד ונקראת ה'. ואחר כך הולידה והוציאה ו' אותו בן, ועומד לפניו, ועל זה נאמר "ונהר יוצא מעדן", ממנו יוצא ודאי, "להשקות את הגן", להניק לו.</p>
<p>הוינא אחיד (בידיה) [ביה] ונשיק בידוי אנא בהאי עדונא אתערנא בכי וחיך והוו תלתא יומין דלא אכילנא מידי חד מחדוותא וחד דלא זכינא למחמי ליה זמנא אחרא ועם כל דא ביה אתקשרנא תדירא⁵⁴⁶⁴ דהא כד נהירא לי שמעתתא חמינא דיוקניה דאתער קמאי זכאין אינון צדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי עליהו כתיב (תהלים קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך⁵⁴⁶⁵:</p>	<p>אחזתי ידו (בו) ונשקתי אני ידו, ובעידון הזה התעוררתי, ובכה וחיך, והיו שלושה ימים שלא אכל דבר, אחד משמחה, ואחד שלא זכה לראותו פעם אחרת, ועכ"ז התקשר בו תמיד, שהרי כאשר מאיר לי שמועותי אני רואה את דמותו שמתעוררת לפני, אשריהם צדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם נאמר "אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך".</p>
<p>ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו⁵⁴⁶⁶ וגו' (שמות כג יג) מאי תשמרו תשמרו מבעי ליה אלא תשמרו ודאי מאי אשר אמרתי אליכם כלומר דאגזימית⁵⁴⁶⁸ לבון על מימר פולחני תשמרו דלא ימטי עליכון שום ביש תשמרו מההיא שמירה ונמורא דילי⁵⁴⁶⁹ בלבד:</p>	<p>"ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו וגו'", מה זה "תשמרו" היה צריך להיות "תשמורו". אלא תשמרו ודאי. מה זה "אשר אמרתי אליכם", כלומר שהזהרתי אתכם על מאמר עבודתי, תשמרו שלא יגיע אליכם שום רע, תשמרו מאותה שמירה שלי בלבד.</p>
<p>ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא תזכירו כמה דאוקימנא דבר אחר ושם אלהים אחרים לא תזכירו⁵⁴⁷⁰ כלומר לא תסבבון דתפלון ביני עממיא בארעא אחרא [ויקיים בכון] [ויקיים] מה דכתיב (דברים כח סד) ועבדת שם אלהים אחרים וגו'⁵⁴⁷¹:</p>	<p>"ושם אלהים אחרים לא תזכירו". לא תזכירו, כמו שבארנו. דבר אחר "ושם אלהים אחרים לא תזכירו", כלומר לא תסבבו שתפלו בין העמים בארץ אחרת, ויקים בכם מה שנאמר "ועבדת שם אלהים אחרים וגו'".</p>
<p>דבר אחר ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו רבי יהודה פתח (תהלים פא ט-יא) שמע עמי ואעידה בך וגו' לא יהיה בך אל זר וגו' אנכי יהוה</p>	<p>דבר אחר "ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו". רבי יהודה פתח, "שמע עמי ואעידה בך וגו' לא יהיה בך אל זר וגו'".</p>

פרצוף לאה ואז הוא עומד לצד אימא והיא מבטת בפנים שלה לפני ד"א להשלימו ולהאירו בסוד ושמים לא זכו בעיני (ב"י).

⁵⁴⁶² הוא שציור ה' היא פתיחא לגבה ו' שמשם הוא מקבל שפעו ביניקה מסוד החלב דאימא ובגדלות מקבל ממנה המוחין (ב"י).

⁵⁴⁶³ ד' הוא בסוד דלה ועניה קודם הזיווג דאז לית לה מגרמה כלום, והיא נשלמת ע"י הזווג שמקבל טיפת הולד וכו' ובשעת הזווג אז נכנס בגוה ו' דכורא והוא סוד ו' יסוד דכורא דעייל בה ולכן נותן לה טיפת הולד שהוא סוד ז"א ו' של השם ואז נשלמת בצורת ה' ד"ו (ב"י).

⁵⁴⁶⁴ רשב"י נהנה ומתקשר בנפשו בבחי' עיבור ע"י גילוי הסוד שלו (ב"י).
⁵⁴⁶⁵ "ע"כ האידרא" נוסף בדפ"ו.

⁵⁴⁶⁶ היינו אלות הברית שאמר הקב"ה וכיוצא בזה (אור יקר).

⁵⁴⁶⁷ שלא יבא עליכם (אור יקר).

⁵⁴⁶⁸ ירצה מה שכתוב בתורה אלות הברית שהם הגזמה שהקב"ה עושה לישראל (אור יקר).

⁵⁴⁶⁹ השכינה שהיא נקראת שמירה, ודווקא תשמרו על ידה ולא על ידי שום שליח (אור יקר).

⁵⁴⁷⁰ שאין אתם צריכים שיתוף (אור יקר).

⁵⁴⁷¹ כדמתרגם אונקלוס [ותפלח תמן לעממיא פלחי טעותא אעא ואבנא], והיינו תזכירו שאומר לו המתן לי בצד ע"ז וכו' (אור יקר).

ספר שמות

<p>אלהיך המעלך מארץ מצרים וגו' הני קראי אמרן דוד ברוח קודשא ואית לאסתכלא בהו שמע עמי בכמה אתרין אוהרא אורייתא לבר נש בכמה אתרין קב"ה אוהיר ביה בבר נש וכלא לתועלתא דבר נש בגין דינטר פקודי אורייתא דכל מאן:</p>	<p>אנכי ה' אלהיך המעלך מארץ מצרים וגו', הפסוקים הללו אמרם דוד ברוח הקודש, ויש להתבונן בהם. "שמע עמי", בכמה מקומות הזהירה התורה את האדם, בכמה מקומות מזהיר הקדוש ברוך הוא את האדם, והכל לתועלת האדם, כדי שישמר את מצוות התורה, שכל מי</p>
קכד/א	
<p>דינטר ארחי דאורייתא ⁵⁴⁷² ואשתדל בה ⁵⁴⁷³ כמאן דאשתדל בשמא קדישא:</p>	<p>שישמר את מצוות התורה ומשתדל בה, כמי שמשתדל בשם הקדוש.</p>
<p>דתנינן אורייתא כלא שמא דקודשא בריך הוא ⁵⁴⁷⁴ ומאן דמשתדל בה כמאן דמשתדל בשמא קדישא בגין דאורייתא כלא וחדו שמא (חד) קדישא ⁵⁴⁷⁵ הוא שמא עלאה ⁵⁴⁷⁶ שמא דכליל כל שמהן ⁵⁴⁷⁷ ומאן דגרע אות חד מינה ⁵⁴⁷⁸ כאילו עביד פגימותא בשמא קדישא ⁵⁴⁷⁹ תאנא ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא תוסיף על אורייתא ולא תגרע ⁵⁴⁸⁰ מינה:</p> <p>רבי חייא אמר ושם אלהים אחרים [דא] מאן דיתעסק בספרין אחרנין ⁵⁴⁸¹ דלא מסטרא</p>	<p>ששנינו, כל התורה היא שמו של הקדוש ברוך הוא. ומי שמשתדל בה, כמי שמשתדל בשם הקדוש, משום שכל התורה היא שם קדוש אחד, שם עליון, שם שכולל את כל השמות. ומי שגורע ממנה אות אחת, כאילו עשה פגם בשם הקדוש. שנינו "ושם אלהים אחרים לא תזכירו", לא תוסיף על התורה ולא תגרע ממנה.</p> <p>רבי חייא אמר "ושם אלהים אחרים", זה מי שמתעסק בספרים אחרים שאינם מצד התורה. "לא ישמע על פיך",</p>

⁵⁴⁷² היינו מצות (אור יקר).

⁵⁴⁷³ אינו משתדל בשם, שאין פירוד אל המדות וכיון שאינו אוהז בשתייהם אינו אוהז בשום א' מהם. אורייתא כולא שאין ממנה יוצא משמו כלל אפילו פסוק ותמנע, וכן כל המתבאר והמתפרש בתורה שבעל פה, או מה שאדם עוסק להבין פסוק א' ומקשה ומתרץ הכל עסק שם השם (אור יקר). ⁵⁴⁷⁴ עי' לעיל יתרו צ ע"ב. כל שמותיו הנה הם הגילויים עצמן אשר הוא עצמו ית"ש נתגלה באותן השמות ע"י האצילות, וכמ"ש בזה"ק (יתרו פו ע"א) וכו' וכן בפר' אמור (צג ע"ב) (הקדו"ש ו ע"א). נמצא דע"י שמירת התורה והמצוה הם מעמידים שמו יתברך למעלה (דע"ה ח"א נו ע"ב), עי' דע"ה ח"ב לט ע"ג, ועי' כללים ח"א סו ע"א.

⁵⁴⁷⁵ הנה אם היה ענין התורה מציאות שם אדני לבוש לשם יהו"ה, או כינוי לשם אדני שהוא היכל לשם יהו"ה, היתה התורה מתרחקת משמו מדרגות, היה אפשר שהעוסק בתורה לא יהיה כאלו עוסק בשם יהו"ה ממש, אבל אינו אלא אורייתא כולא וכו' (אור יקר).

⁵⁴⁷⁶ א"כ הוא בשם יהו"ה ממש שאינה מתרחקת ממנו כלל, ואלו היו שמות מרובים היה אפשר לחלק בין העוסק בזה מבה, אמנם "כולא שמא חד", והענין שהשם המיוחד להקב"ה אינו אלא אחד לבד, ואותם שהם לבושים לו הם שאר שמות כדפי' בספר הפרדס בשער שם בן ד', א"כ אין התורה שהיא שם א' לבד, אלא דווקא בשם היותר מתקרב, שאין שם מתקרב אל האצילות יותר ממנו, שהוא השם העצמי אל הספירות, וז"ש "הוא שמא עילאה" לא שמא תתאה, דהיינו שם אדני, אלא שמא עילאה, דהיינו שם יהו"ה (אור יקר).

⁵⁴⁷⁷ שכל השמות ענפים לו, וכדפי' בפרדס בשער שם בן ד', שעשר ספירות להם עשר שמות, ולהם שם א' הכולל כולם, והוא נשמה לעשר שמות (אור יקר).

⁵⁴⁷⁸ כי אותיותיה במספר במשקל כחשבון אורות שבשם העליון, ומי שגורע אות אחת ח"ו, פוגם בה ענף א' וקוצץ נטיעה א' מנטיעותיה (אור יקר).

⁵⁴⁷⁹ שמגרע אורות שבו, וכיוצא, המוסיף באותיותיה, מביא אות זרה ומכניסה בין האותיות, א"כ היינו אליהם אחרים מה שאינו מכללות השם (אור יקר).

⁵⁴⁸⁰ תיבה זו שהיא ראויה להיות מליאה וכתבה חסרה אינה מן השם שזרה היא לגבי השם (אור יקר).

⁵⁴⁸¹ כי החכמות החצוניות אינם ספרי תורה, הם חוץ מהתורה, הם חוץ מן הקדושה, ולזה דקדק שאמר "דלא מסטרא דאורייתא" שהן אמת, אם נוגעין קצת אל התורה, כגון ספרי רפואה, שהם נוגעין לקיום העולם, וכיוצא מהספרים שהם צורכי העולם, צד תורה יש בהם, אמנם ספרי הבל וספורי מעשיות, וכמה עניינים דברי בדאות וכיוצא, הכל שם אלהים אחרים נק' (אור יקר).

ספר שמות

<p>דאורייתא לא ישמע על פיך דאסור אפילו לאדכרא לון ולמילף מנייהו טעמא⁵⁴⁸² כל שכן על אורייתא:</p>	<p>שאסור אפילו להזכירם וללמד מהם טעם, כל שכן על התורה.</p>
<p>רבי יהודה מתני הכי מאי טעמא כתיב (שמות כג יג) ושם אלהים אחרים וסמך ליה את חג המצות תשמר אלא מאן דלא נטיר האי⁵⁴⁸³ כמאן דלא נטיר מהימנותא דקודשא בריך הוא מאי טעמא משום דביה אחידא מלה אמר רבי יצחק וכן בכל שאר זמנין⁵⁴⁸⁴ וחגיגין דהא כלהו אחידין בשמא קדישא עלאה ועל דא תנינן מאי דכתיב (שמות כג יז) שלש פעמים בשנה⁵⁴⁸⁵ משום דבהו תליא מהימנותא:</p>	<p>רבי יהודה שונה כך. למה נאמר "ושם אלהים אחרים", וסמך לו "את חג המצות תשמר". אלא מי שלא שומר את זה, כמי שלא שומר את אמונת הקדוש ברוך הוא. למה, משום שבו הדבר אחוז. אמר רבי יצחק, וכן בכל שאר החגים והזמנים, שהרי כולם אחוזים בשם הקדוש העליון. ועל זה שנינו, מה שנאמר "שלש פעמים בשנה", משום שבהם תלויה האמונה.</p>
<p>יראה כל זכורך אמאי כל זכורך⁵⁴⁸⁶ אמר רבי אלעזר כל זכורך ממש⁵⁴⁸⁷ בגין דנטלין ברכתא ממבועא דנחלא⁵⁴⁸⁸ מכאן תנינן כל בר ישראל דאתגור בעי לאתחזאה קמי מלכא קדישא בגין דנטיל ברכתא ממבועא דנחלא הדא הוא דכתיב (דברים טז יז) כברכת יהו"ה אלהיך אשר נתן לך⁵⁴⁸⁹ וכתיב (שמות כג יז) אל פני האדון⁵⁴⁹¹ יהו"ה כמה דאוקימנא דמתמן מריקן וברכאן (ברכתן) ונטלין ברכתא זכאה חולקיהון דישראל מכל שאר עמין:</p>	<p>"יראה כל זכורך", למה "כל זכורך". אמר רבי אלעזר, כל זכורך ממש, משום שנוטלים ברכה מהמעין של הנחל. מכאן שנינו, כל בן ישראל שנמול, צריך להראות לפני המלך הקדוש, משום שנוטל ברכה ממבוע הנחל. זהו שנאמר "כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך", ונאמר "אל פני האדון ה'", כמו שבארנו, שמשם מריקים ברכות ונוטלים ברכה, אשרי חלקם של ישראל מכל שאר העמים.</p>
<p>זמנא חדא סליקו ישראל למחג חגא ואתערבו עעכו"ם בהדיהו וההוא שתא לא אשתכח ברכתא בעלמא אתו שאילו לרב המנונא סבא אמר להו חמיתון סימנא בקדמיתא בהאי אמרו⁵⁴⁹² ליה סימנא חמינן דכד תבנא מהתם כל ארחין אסתימו ממיא וענגא וחשובא אשתכח דלא יכלין למהך כל אינון דסליקו לתמן ועוד בשעתא דעאלנא לאתחזאה אפילו⁵⁴⁹³ שמיא אתחשכו [ואתרגיזון] (אתרגיש וחמא) אמר להו ודאי או אית ביניכו בני</p>	<p>פעם אחת עלו ישראל לחוג את החג, והתערבו עובדי עבודת כוכבים ומזלות עמם. ואותה שנה לא נמצאה ברכה בעולם. באו ושאלו את רב המנונא סבא. אמר להם, ראיתם בתחילה סימן לזה, אמרו לו ראינו סימן, שכששבנו משם, כל הדרכים היו סתומים ממים וענן וחשכה, נמצאו שלא יכלו ללכת כל אותם שעלו לשם. ועוד בשעה שנכנסנו להראות, אפילו פני השמים נחשכו ורגזו. אמר להם, ודאי, או שיש בכם</p>

⁵⁴⁸² לעניני העולם, כ"ש להיות התורה למדה מהם, שנמצא ח"ו משליט עבד על רבו (אור יקר).
⁵⁴⁸³ היינו שהחג בסוד החסד תלוי ממש בשם יהו"ה, וכיון "דלא נטיר" ממש כאלו מזכיר שם אלהים, כיון שאינו נכלל בשם יהו"ה, וכל דבר שהוא חוץ מן השם נקרא אלהים אחרים (אור יקר).
⁵⁴⁸⁴ שהם פסח חסד, עצרת ת"ת, סוכות גבורה, ר"ה חנוכה פורים נה"י, שמיני חג העצרת מלכות, יוה"כ בינה, שבת כולל הכל יחד (אור יקר).
⁵⁴⁸⁵ הם כלל הכל שהם חסד דין ורחמים (אור יקר).
⁵⁴⁸⁶ ויקרא קסה ע"ב (הערת הזהר).
⁵⁴⁸⁷ אות ברית, יסוד הרשום בזכרות (אור יקר).
⁵⁴⁸⁸ להמשיך מהיסוד למלכות ויסוד מושך מהבינה (אור יקר).
⁵⁴⁸⁹ באות ברית שבך (אור יקר).
⁵⁴⁹⁰ יסוד (אור יקר). בראשית ב ע"א (הערת הזהר).
⁵⁴⁹¹ מלכות (אור יקר).
⁵⁴⁹² אמר (דפ"ו).
⁵⁴⁹³ אפי (דפ"ו).

ספר שמות

<p>נשא דלא אתגזרו או עעכו"ם סליקו בהדיכו דהא לא אתברכאן בההיא שעתא בר אינון⁵⁴⁹⁴ ישראל דאתגזרו ובהאי את קדישא מסתכל קב"ה ובריך לון:</p>	<p>אנשים לא נמולים או עובדי עבודת כוכבים ומזלות עלו עמכם, שהרי לא התברכו באותה שעה, פרט לאותם ישראלים שנמולו, ובאות הקדושה הזו מסתכל הקדוש ברוך הוא ומברך אותם.</p>
<p>לשתא אחרא סליקו וסליקו אינון עעכו"ם דאתערבו בהדיהו כד הוו אכלין קרבנייא והוו חדאן ווחמו לאינון עעכו"ם דטפסאן בקוטרייהו⁵⁴⁹⁵ לקוטרא דאומלא⁵⁴⁹⁶ [נ"א דכותלא נ"א דכומלא] אשגחו בהו ודכולא מברכין ואינון לא בריכו אתו ואמרו מלה לבי דינא אתו ושאלו לון אמרו האי דאכלתון חולקא דלכון מאן קורבנא הוה לא הוה בידיהו בדקו ואשכחו דאינון עעכו"ם וקטלו לון אמרו בריך רחמנא דשזיב לעמיה דודאי לית ברכתא שריא אלא בישראל זרעא קדישא בני מהימנותא בני קשוט וההיא שתא אשתכח ברכתא בעלמא בשלימו פתחו ואמרו (תהלים קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך וגו':</p>	<p>לשנה האחרת עלו ועלו אותם עובדי עבודת כוכבים ומזלות שהתערבו עמם, כשהיו אוכלים קרבנות והיו שמחים, וראו את אותם עובדי עבודת כוכבים ומזלות שדפוסם בקשריהם, לקשר (את הכותל), השגיחו בהם שכולם מברכים והם לא ברכו. באו ואמרו את הדבר לבית הדין, באו ושאלו אותם, אמרו זה שאכלתם החלק שלכם, איזה קרבן היה. לא היה בידם. בדקו ומצאו שהם עובדי עבודת כוכבים ומזלות והרגו אותם, אמרו ברוך הרחמן שהציל את עמו, שודאי אין ברכה שרויה אלא רק בישראל הזרע הקדוש, בני האמונה בני האמת. ואותה השנה נמצאה ברכה בעולם בשלמות, פתחו ואמרו "אך צדיקים יודו לשמך וגו'".</p>
<p>רבי חייא אמר בזכות ישראל גזירין אתכנעו שנאיהון⁵⁴⁹⁷ תחותיהון ווירתו (וויריתו) אחסנתיהון⁵⁴⁹⁸ תא חזי מה כתיב (שמות לד כג) יראה כל זכורך וכתיב בתריה (שם כד) כי אורישי גוים מפניך והרחבתי את גבולך [ודקב"ה] ודקב"הו [וקב"ה] עקר דוירין⁵⁴⁹⁹ מאתרייהו ואתיב דוירין⁵⁵⁰⁰ לאתרייהו ובגיני כך יראה כל זכורך⁵⁵⁰¹ את פני האדון יהו"ה רבי יהודה אמר האדון כמה דכתיב (ישעיה י לג) כי⁵⁵⁰² הנה האדון יהו"ה צבאות [מסעף פוארה וגו' (שם יא א) ויצא חוטר] וגו' וכלא חד⁵⁵⁰³ מעקר דוירין ואתיב דוירין⁵⁵⁰⁴ רבי יצחק אמר אית אדון ואית אדון⁵⁵⁰⁵ וכלא בחד תליא⁵⁵⁰⁶:</p>	<p>רבי חייא אמר, בזכות ישראל מהולים נכנעים שונאיהם תחתיהם ויורשים נחלתם. בא וראה, מה נאמר "יראה כל זכורך", ונאמר אחריו "כי אורישי גוים מפניך והרחבתי את גבולך", שהקדוש ברוך הוא עוקר דוירים ממקומם ומושיב דוירים למקומם, ולכן "יראה כל זכורך את פני האדון ה'". רבי יהודה אמר, האדון כמו שנאמר "הנה האדון ה' צבאות מסעף פארה וגו'", "ויצא חטר וגו'". והכל אחד, מעקר דוירים ומושיב דוירים. רבי יצחק אמר יש אדון ויש אדון, והכל תלוי באחד.</p>

⁵⁴⁹⁴ מאינון (דפ"ו).

⁵⁴⁹⁵ דומין בקשירתם כקשרי אומה ידועה (אור יקר).

⁵⁴⁹⁶ דרומלא (אור יקר).

⁵⁴⁹⁷ שהם מעבירים הערלה (אור יקר).

⁵⁴⁹⁸ שארץ ישראל אינה ירושה אלא לצדיק דהיינו המהול, שהמלכות אינה ירושה אלא לצדיק יסוד עולם (אור יקר).

⁵⁴⁹⁹ דהיינו גירושי החיצונים כנגד המילה וכריתת הערלה (אור יקר).

⁵⁵⁰⁰ דהיינו אחיזת הקדושים ויחודם בקדושה, והיינו כנגד הפריעה (אור יקר).

⁵⁵⁰¹ יסוד, ויתגלה אל פני האדון מלכות שכינה, וכדי לגלות היסוד בה היה סוד ג' רגלים, דהיינו לייחודה בג' אבות ביסוד הנק' בכל מכל כל, מצד ג' אבות (אור יקר).

⁵⁵⁰² נמחק בדפ"ו. אם גורסים "כי" ולא "מסעיף פוארה" אז הפסוק הוא מישיעה ג א, ואם לא, אז הוא מישיעה י לג.

⁵⁵⁰³ מדה אחת, מדת המלכות, עושה זאת (אור יקר).

⁵⁵⁰⁴ דכתיב ויצא חוטר מגזע ישי וכו', מעקר מצד המילה, ואתיב מצד הפריעה, והיינו דין ורחמים (אור יקר).

ספר שמות

<p>רבי יהודה אמר, אדני, אל"ף דל"ת 5507 נו"ן יו"ד 5508 קב"ה אקרי 5509</p>	<p>רבי יהודה אמר, אדני, אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד הקדוש ברוך הוא נקרא.</p>
קכד/ב	
<p>ההוא דאקרי כמה דאיהו כתיב 5510 ומאן הוא רבי יוסי אומר (יחזקאל א א) מראת אלהים 5511 מראת כתיב ומהו מראת שלימו דכלא יו"ד ה"א וא"ו ה"א 5512 [במראת במאי] (מראת למאי) אי אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד האי אקרי ככתבו 5513 והאי לא אקרי ככתבו 5514 ובגיני כך אקרי בהאי 5515 ועל כך מראת אלהים כתיב:</p>	<p>ואותו שנקרא כמו שהוא נאמר. ומיהו. רבי יוסי אומר "מראת אלהים", כתוב מראת. ומהו, מראת שלמות הכל, יו"ד ה"א וא"ו ה"א. במראת, במה, אם הוא אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, זה נקרא ככתבו וזה לא נקרא ככתבו, ולכן בזה נקרא, ועל כן כתוב "מראת אלהים".</p>
<p>רבי יהודה אמר לזמנין עלאיין 5516 אקרון בשמא דתתאיין 5517 ולזמנא תתאיין 5518 אקרון בשמא דעלאין האדון יהו"ה בשמא עלאה ואדניו הוה 5519 והא אוקימנא מלי ובגוונין סגיאין 5520 אתפרשן מלי וכלא חד בריך רחמנא בריך שמיה לעלם 5521 ולעלמי 5522 עלמיין 5523:</p>	<p>רבי יהודה אמר, לפעמים עליונים שנקראו בשם תחתונים ולפעמים תחתונים נקראים בשם העליונים. האדון ה' בשם עליון הוא אדני. והרי בארנו הדברים ובצבעים רבים נתפרשו הדברים והכל אחד. ברוך הרחמן וברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.</p>
<p>הנה אנכי שלח מלאך לפניך וגו' (שמות כג ב) רבי יצחק פתח (שיר א ב) ישקני מנשיקות פיהו וגו' אמרה כנסת ישראל ישקני מנשיקות פיהו מאי</p>	<p>"הנה אנכי שלח מלאך לפניך וגו'", רבי יצחק פתח "ישקני מנשיקות פיהו וגו'", אמרה כנסת ישראל "ישקני מנשיקות פיהו", למה ישקני, היה צריך</p>

- 5505 שהם ב' מדות, הת"ת נקרא אדון, דהיינו האדון ה', מפרש קרא דאדון זה, היינו ה' צבאות בת"ת, ולא במלכות שנק' אדון, כאומר ארון הברית, אדון כל הארץ (אור יקר).
- 5506 ביסוד שהוא נק' דבר האיש אדוני הארץ, ועל ידו נקרא הת"ת אדון והמלכות אדון, ובזה יצדק אומ' האדון ה', כי שם יהו"ה היינו הת"ת ונק' אדון, ומלת פני לשון רבים, היינו פנים הרבה אשר לת"ת, דהיינו ו"ק. ור' יהודה פירש אדון סתם במלכות (אור יקר).
- 5507 דל"ת (אור יקר).
- 5508 הוא לשון רבים, מפני שהיא בעלת י"ב פנים, דהיינו אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד עולה י"ב אותיות, י"ב אורות (אור יקר).
- 5509 בי"ב פנים י"ב אותיות (אור יקר).
- 5510 ולשון רבים אדני מורה שנקרא בכל י"ב פנים אלו (אור יקר).
- 5511 מראות לשון רבים קרינן, ומראה אחת כתיב, והא כיצד, היא מדת המלכות, הנקראת אלהים, מראה אחת, ונראות בה מראות הרבה, דהיינו שם יהו"ה במילוי העולה עשר מראות (אור יקר).
- 5512 (נ"א מראת איהו אל"ף כו') נוסף בדפ"ו. הכריח פירוש זה ולא פי' ר' יהודה, שפירש דהיינו אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, ואמר "מראות למאי" שם זה הנקרא אלהים שהוא מראות, והיינו מראה אחת של מראות הרבה (אור יקר).
- 5513 והרי הוא בעצמו נראה (אור יקר).
- 5514 וראוי להיותו נראה במראות אלהים (אור יקר).
- 5515 כשנאמר אדני לשון רבים, היינו מפני שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א הנראה בו, ועל כך אמר מראות אלהים היא עצמה המלכות המראה נקראת אלהים, לשון רבים. ומראה בעצמו המראות כולם. וא"כ מטעם זה, יאמר האדון מלכות ה' צבאות, ששם זה שבת"ת נראה בתוכו, ור' יהודה אמר ששם יהו"ה באומ' האדון יהו"ה, אינו דוחק במלכות (אור יקר).
- 5516 ו"ק שבת"ת (אור יקר).
- 5517 דהיינו שם הוי"ה נקרא באדני שהוא שם המלכות (אור יקר).
- 5518 שם המלכות (אור יקר).
- 5519 הוא (דפ"ו).
- 5520 עכ"ז אין עליון ת"ת בלי תחתון מלכות, ולא תחתון מלכות בלי עליון ת"ת וכולא חד, והיינו שכל עשר שמות הם מצד אחד כולל מהכתר עד המלכות (אור יקר).
- 5521 כתר (אור יקר).
- 5522 חו"ב (אור יקר).
- 5523 ז' ספירות והכל שם לא"ס (אור יקר).

ספר שמות

<p>טעמא [ישקני] (נשיקות) יאהבני מבעי ליה אמאי ישקני אלא הכי תנינן מאי נשיקות ואדבקותא (דבקותא) דרוחא ברוחא דבגניי כך נשיקה בפה דהא פימא⁵⁵²⁴ אפקותא⁵⁵²⁵ ומקורא⁵⁵²⁶ דרוחא הוא ועל דא נשיקין בפימא⁵⁵²⁷ בחביבותא⁵⁵²⁸ ודבקין רוחא ברוחא דלא מתפרשן דא מן דא:</p>	<p>להיות יאהבני, למה ישקני. אלא כך שנינו, מה נשיקות של דבקות של רוח ברוח, שלכן נשיקה בפה, שהרי הפה הוא המוציא והמקור של הרוח, ולכן נשיקות בפה בחביבות, ודבקים רוח ברוח, שלא נפרדים זה מזה.</p>
<p>ועל דא מאן דנפיק נשמתייה בנשיקה מתדבק ברוחא אחרא⁵⁵²⁹ ברוחא דלא מתפרש מניה והיינו אקרי נשיקה ועל דא אמרה כנסת ישראל⁵⁵³⁰ ישקני מנשיקות פיהו לאדבקא רוחא ברוחא דלא [יתפריש] (אתפריש) דא מן דא:</p>	<p>ולכן מי שמוציא נשמתו בנשיקה, נדבק ברוח אחרת, ברוח שלא נפרדת ממנו, והיינו נקרא נשיקה. ועל זה אמרה כנסת ישראל "ישקני מנשיקות פיהו", להדביק רוח ברוח, שלא יפרד זה מזה.</p>
<p>כי טובים דודיך מיין (שיה"ש א ב) מאי בעי הכי יין והא כתיב (ישעיה כח ז) וגם אלה ביין שגו וגו' וכתוב (ויקרא י ט) יין ושכר אל תשת אתה ובניך מאי טעמא הכא יין רבי חייא אמר מינה דאורייתא⁵⁵³¹ רבי חזקיה אמר דא דכתיב (תהלים קד טו) ויין ישמח⁵⁵³² לבב אנוש ועל דא כתיב כי טובים דודיך מיין⁵⁵³³ לחדוותא דלבא מיין דחדי ליה) יתיר מכלא:</p>	<p>"כי טובים דודיך מיין" מה מבקש כאן יין, והרי נאמר "וגם אלה ביין שגו וגו'", ונאמר "יין ושכר אל תשת אתה ובניך". למה כאן יין, רבי חייא אמר מינה של תורה, רבי חזקיה אמר זה שנאמר "ויין ישמח לבב אנוש", ועל זה נאמר "כי טובים דודיך מיין" לשמחת הלב מיין שמשמחני יותר מהכל.</p>
<p>רבי יהודה אמר כתיב (בראשית כט יא) וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך אמאי קא בכה⁵⁵³⁴ אלא [ב]אתדבקותא דרוחא בה לא יכיל לבא למסבל⁵⁵³⁵ ובכה ואי תימא הא כתיב (שם לג ד) וישקו ויבכו (ו)תנינן אמאי נקוד וישקו אלא דלא אתדבק ביה רוחא כלל ועל דא כתיב (משלי כז ו)</p>	<p>רבי יהודה אמר נאמר "וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך", למה בכה, אלא בדבקות הרוח בה לא יכל הלב לסבול ובכה. ואם תאמר הרי נאמר "וישקו ויבכו", שנינו למה נקוד על וישקו, אלא שלא נדבקה בו רוח כלל, ועל זה נאמר "ונעתרות נשיקות שונא"</p>

⁵⁵²⁴ בפומא (דפ"ו).

⁵⁵²⁵ שדרך בה יוצא אל האברים הנגלים (אור יקר).

⁵⁵²⁶ ששם נובע תדיר (אור יקר).

⁵⁵²⁷ פומא (דפ"ו).

⁵⁵²⁸ שהוא גילוי האהבה מפנימ' מתוך קירוב הלב, מה שאין כן האהבה שהוא בנגלה, ואינה אהבה חשובה כזו, מפני שזו קשר חזק בלי פירוד מפני שהוא מפנימיות המדה כנודע (אור יקר).

⁵⁵²⁹ וע"ד מאן דנפיק נשמתייה בנשיקה מתדבק ברוחא אחרא דלא מתפרש מניה והיינו איקרי נשיקה. אמר בפרשת תזריע כי כל הנשמות רואין את השכינה בעת מיתתם כדי לחשק ראותם אותה נפרדים ויוצאין מן הגוף אמנם אחר כך כשיוצאין אם הם צדיקים הם מתדבקים בשכינה דיבוק גמור ונקשרים עמה בסוד הנשיקה שהוא דבקות רוחא ברוחא אך הרשעים בצאת נשמתן מהם השכינה מתעלמת ונשארים קרחים מכאן ומכאן וז"ש ברוחא דלא מתפרש מינה וגו' לאפוקי כי הרשעים התחילו לראות אלא שנתפרשה (זהר הרקיע).

⁵⁵³⁰ ירצה הפסוק הזה יתבאר על כנסת ישראל עם הת"ת ולזה יקשה "מהו נשיקות" שאין נראה שיחוד הנשיקה יחוד גמור כיחוד אהבה שהוא קשר המלכות עם הת"ת ע"י שתי זרועות (אור יקר).

⁵⁵³¹ שישראל מעוררים בעסק התורה (אור יקר).

⁵⁵³² מהבינה שממנה השמחה כנודע, ור' חזקיה פי' מ' מיין יותר מהיין (אור יקר).

⁵⁵³³ "דודיך" דהיינו קשר וחבור רוח ברוח ע"י נשיקה, "מיין" יותר משמחים משמחת היין דהיינו בינה, עם היות עיקר שמחה בבינה, עכ"ז עיקר יותר האהבה המתעוררת בנשיקה (אור יקר).

⁵⁵³⁴ אם התעוררות האהבה כל כך (אור יקר).

⁵⁵³⁵ גדולה אהבה שאהבה עד שבכה מרוב אהבתו בה (אור יקר).

ספר שמות

<p>ונעתרות נשיקות שונא מאי ונעתרות נשיקות שונא אלא מאן דנשיק⁵⁵³⁶ בחביבותא מתדבק רוחיה ברוחיה⁵⁵³⁷ בדביקותא דחביבותא ומאן דלא נשיק בחביבותא לאו בדביקותא הוא אלא ונעתרות מאי נעתרות גסותא דלא דביק רוחיה בההוא נשיקהו (ההוא נשיקה ברוחיה) ולא אתדבק ביה כלל ובגיני כך כתיב (שיה"ש א ב) ישקני מנשיקות פיהו ודהואו (דהא) דבקותא רוחא ברוחא⁵⁵³⁸:</p>	<p>מה זה "ונעתרות נשיקות שונא", אלא מי שמנשק בחביבות, מדביק רוחו ברוחו בדבקות החביבות. ומי שלא מנשק בחביבות, זה לא בדבקות אלא "ונעתרות". מה זה נעתרות, גסות שלא דבקה רוחו באותה נשיקה, ולא נדבק בו כלל, ולכן נאמר "ישקהו מנשיקות פיהו", שהיא דבקות רוח ברוח.</p>
<p>תנא כל זמנא דקודשא בריך הוא אזיל בישראל כביכול אתדבק רוחא ברוחא ועל דא כתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו"ה בכל אינון גווני⁵⁵³⁹ דביקותא ולא מתפרשא⁵⁵⁴⁰ דא מן דא בשעתא דאתמר הנה אנכי שלח מלאך לפניך ידע משה דפרישותא הוא אמר (שמות לג טו) אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה:</p>	<p>שנינו, כל זמן שהקדוש ברוך הוא הולך עם ישראל, כביכול נדבקת רוח ברוח, ועל זה נאמר "ואתם הדבקים בה", בכל אותם צבעי הדבקות ולא נפרדים זה מזה, בשעה שנאמר "הנה אנכי שלח מלאך לפניך", ידע משה שזו פרישות, אמר "אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה".</p>
<p>רבי אבא אמר מה כתיב לעילא מן דא (שם כג יט) ראשית בכורי אדמתך תביא⁵⁵⁴¹ בית יהו"ה אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו⁵⁵⁴² מאי קא מיירי אלא דלא לערבא מלה תתאה בעלאה ודלא (ולא) ינקא סטרא דלבר מסטרא פנימאה מה בין האי להאי דא דלבר מסטרא דמסאבא ודא דלגו בסטרא קדישא מאן אמו דא כנסת ישראל דאתקרי אם בחלב אמו דלא יניק מהאי סטרא מאן דלא אצטריך והכא כתיב (שמות כג כ) הנה אנכי שלח מלאך לפניך אמר משה הא קבילנא בטחונא מינך⁵⁵⁴³ ודאי אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה ובמה יודע איפוא וגו':</p>	<p>רבי אבא אמר מה נאמר למעלה מזה "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו", במה זה עוסק, אלא שלא לערב דבר תחתון בעליון, שלא ינק הצד החיצון מהצד הפנימי. מה בין זה לזה, זה שבחוץ מצד הטומאה וזה שלפנים בצד הקדושה. מי היא אמו, זו כנסת ישראל, שנקראת אם. בחלב אמו, שלא יונק מצד זה מי שלא צריך. וכאן נאמר "הנה אנכי שלח מלאך לפניך", אמר משה, הרי קבלתי בטחון ממך שלא תפרד מעמנו ודאי, "אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה ובמה יודע איפוא וגו'".</p>

⁵⁵³⁶ לא לבד נשיקה אלא נשיקה בחשק ואהבת הלב, וכאשר הלב מסכים עם הפועל ומעשה הנשיקה יתפעלו הרוחות, אמנם כאשר אין חשק אהבה אין הרוחות מתאחדות (אור יקר).
⁵⁵³⁷ היינו נשמתן של ישראל בפנימיות המדה לא בנגלה ממנה (אור יקר).
⁵⁵³⁸ פה בכל מקום בת"ת או במלכות, היא בחי' המלכות שבבינה, בסוד היותה בתיקוני דיקנא פומא אתפני מכל אתר, כדפי' באדרא. ונודע שרוחא הוא מציאות דקות המדות הנאצל מא"ס מסוד קו המדה, ומשכנו עיקר בפנימיות הספירה ועיקרו נשאב דרך הבחי' הזאת, ולכן בין רוח המלכות בת"ת בין רוח הת"ת במלכות, יתאצל מפה אל פה, ויתאחדו ב' רוחות ויעשו ארבעה, רוח עליון בתחתון ותחתון בעליון כדפי' שם (אור יקר).
⁵⁵³⁹ ראשונה בנגלה מהמדה, ואח"כ בנסתר ממנה, והיינו "בה' אלהיכם" ולא אמר עם ה' אלא בה', אפילו במה שמסתתר בתוכו בכל אינון גווני (אור יקר).
⁵⁵⁴⁰ ירצה בדבוק ואחדות זה אין שום צד הבדל כלל, מפני הרוח בנשיקה מייחד הכל, וכיון שראה משה שום פרישותא ידע כיון שהבדל מה יש, עיקר הכל נבדל ודאי, שאותו היחוד כולל הבחי', ולזה אמר אם אין פניך הולכים כדי שיחזור היחוד למקומו (אור יקר).
⁵⁵⁴¹ היינו הקדושים שהם מתעלים אל המלכות, בסוד בתולות אחריה, רעותיה מובאות לך כדפי' בפרשת פקודי, והיינו ראשית בכורי, שהם נכללים תחתונים בעליונים וקטנים בבכורים, עד שהם חוזרים אל ראשיתם ותחילתם, ומשם נכנסים אל המלכות (אור יקר).
⁵⁵⁴² אמנם צריך הזהירות דהיינו "הגד"י" הקלי', "לא תבשל" לא יכנס שם כלל, דהיינו שעיר הנבדל, ואין ראוי שיינק מן הקדש, "חלב אמו" שהיא המלכות (אור יקר).
⁵⁵⁴³ "דלא תתפרש מינך" נוסף בדפ"ו.

ספר שמות

<p>אמר רבי אלעזר מלה דא לא קאמר קודשא בריך הוא אלא ברחימותא דישראל ולא תפייסא בהדייהו למלכא דהוה בעי למיזל עם בריה ולא בעי לשבקא ליה אתא בריה</p>	<p>אמר רבי אלעזר דבר זה לא אמר הקדוש ברוך הוא אלא באהבת ישראל, ולהתפייס עמם. [משל] למלך שהיה רוצה ללכת עם בנו ולא רצה לעזוב אותו. בא בנו</p>
קכה/א	
<p>ומסתפי למבעי ליה למלכא דייזיל בהדיה אקדים מלכא ואמר הא לגיון פלן יזיל בהדך למנטר לך ובארהא לבתר אמר אסתמר לך מניה (בארהא) דהא לא גבר שלים הוא אמר בריה אי הכי או [אנא] אותיב הכא או את תזיל עמי ולא אתפרש מינדך כך קודשא בריך הוא בקדמיתא אמר הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך בדרך ולבתר אמר השמר מפניו וגו' ביה שעתא אמר משה אם אין פניך הולכים וגו':</p>	<p>ופחד לבקש מהמלך שילך עמו, הקדים המלך ואמר, הרי לגיון פלוני ילך עמך לשמרך בדרך. לאחר מכן אמר, השמר לך ממנו, שהרי אינו גבר שלם. אמר בנו, אם כך, או שאני אשב כאן או שאתה תלך עמי ולא אפרד ממך. כך הקדוש ברוך הוא, בתחילה אמר "הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך בדרך", ואחר כך אמר "השמר מפניו וגו'", באותה שעה אמר משה "אם אין פניך הולכים וגו'".</p>
<p>אתא רבי שמעון אשכח להו בהאי אמר אלעזר ברי שפיר קאמרת⁵⁵⁴⁴ אבל תא הזוי באתר דא לא אמר משה מדי ולא אתיב מלה לקבליה מאי טעמא משום דהכא לא אשתכח פרישותא⁵⁵⁴⁵ מניה⁵⁵⁴⁶ והא אוקימנא מלה דא לגבי חברייא ואית דמתני איפכא⁵⁵⁴⁷ ולא הכי פירשוה קדמאי וכד יסתכלון מלי [דחד] כלא שפיר וכלא בחד מלה אמרי טעמיהו:</p>	<p>בא רבי שמעון, מצא אותם בזה, אמר אלעזר בני יפה אמרת, אבל בא וראה, במקום הזה לא אמר משה דבר ולא השיב דבר כנגדו. למה, משום שכאן לא נמצאת פרישה ממנו. והרי בארנו דבר זה לחברים, ויש שונים להפך, ולא כך פרשוה הראשונים. וכשיסתכלו הדברים הכל יפה, וכולם אמרו הטעמים שלהם בדבר אחד.</p>
<p>אימתי אתיב משה בזמנא דאמר (שמות לג ב) ושלחתי לפניך מלאך⁵⁵⁴⁸ [וכתיב (שם כג כג) כי ילך מלאכי לפניך] סתם ולא פריש מלה ועל דא כתיב הכא (שם טו כו) כי אם שמוע תשמע בקולו ועשית (את) כל אשר אדבר אשר אדבר דוקא וכתיב (שם כג כב) ואיבתי את אויביך וצרת את צורריך וכלא ביה תליא:</p>	<p>מתי השיב משה, בזמן שאמר "ושלחתי לפניך מלאך", ונאמר "כי ילך מלאכי לפניך", סתם ולא פרש את הדבר, ועל כן נאמר כאן "כי אם שמוע תשמע בקולו ועשית כל אשר אדבר", אשר אדבר דוקא, ונאמר "ואיבתי את אויביך וצרת את צורריך", והכל תלוי בו.</p>

⁵⁵⁴⁴ לענין פרשת כי תשא, אבל לענין פרשה זו "באתר דא לא אמר כו" מפני שלא הפקידם ביד מלאך מכל וכל אלא השגחתו עליהם, וזה שליח בעלמא למלחמה לשמרך וכו' (אור יקר).

⁵⁵⁴⁵ מקב"ה ע"י המלאך (אור יקר).

⁵⁵⁴⁶ ר"ש סבר כי (שמות כג כ) הנה אנכי שולח מלאך על כ"י קאמר, הנקר' המלאך הגואל, וז"ש (שמות כג כב) את כל אשר אדבר ולא אמר ידבר כי היא השכינה ממש ולכן לא השיב משה עתה אך אחר כך כשאמר הקב"ה ושלחתי לפניך מלאך מטטרין אז אמר (שמות לג טו) אם אין פניך הולכים וגו' (זהו הרקיע).

⁵⁵⁴⁷ שכאן בפרשת משה הוא הבדל גדול דכתיב לשמרך ולהביאך, השמר וכו', ובפרשת כי תשא לא כתיב אלא ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי כו', ועם היות שהכתובים מתיישבין הרבה לדרך זה, קשה למה לא השיב משה כלל, אם לא שיאמרו ששתק עד זמן שיבא עת הנסיעה, ואח"כ כשחזר ואמר לו פעם שנית עם היות שאמר לו בקצרה יותר מזה, ואמר אם אין פניך וסוף סוף הכל עולה לענין אחד במציאות הענין (אור יקר).

⁵⁵⁴⁸ שהיה מפקידם ע"י מלאך ומסתיר השגחתו (אור יקר).

ספר שמות

<p>רבי יהודה אמר אי תימא⁵⁵⁴⁹ דתרווייהו מלאך ממש⁵⁵⁵⁰ משה לא אתיב עלייהו דלא חמא דוכתא אימתי אתיב בזמנא דכתיב (שם לג טו) אם אין פניך הלכים וגו' אמר רבי שמעון כלל דכלא⁵⁵⁵¹ משה לא בעא מלאכא דהא כתיב (שם לד ט) [ויאמר] (ועתה) אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבנו:</p>	<p>רבי יהודה אמר, אם תאמר ששניהם ממש מלאך, משה לא השיב עליהם שלא ראה מקום. מתי השיב, בזמן שנאמר "אם אין פניך הולכים אל תעלנו וגו'". אמר רבי שמעון כלל של הכל, משה לא רצה מלאך, שהרי נאמר "ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבנו".</p>
<p>אמר רבי יהודה האי דאמר רבי אבא (שמות כג יט) לא תבשל גדי בחלב אמו (דאמר רבי אבא) בחלב האם מבעי ליה מאי אמו דאי⁵⁵⁵² תימא כנסת ישראל אמו [דסטרא] (בסטרא) דמסאבא לאו הכי דהא שמענא דאמרו (אמר) רבי שמעון כנסת ישראל אימא קדישא בחולקיה דישראל⁵⁵⁵³ אתאחדא דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהוה עמו:</p>	<p>אמר רבי יהודה, זה שאמר רבי אבא, שנאמר "לא תבשל גדי בחלב אמו", היה צריך לכתוב "בחלב האם", מה זה "אמו". ואם תאמר כנסת ישראל אמו, שמצד הטמאה לא כך, שהרי שמעתי שאמר רבי שמעון, כנסת ישראל האם הקדושה נאחזה בחלק של ישראל, שנאמר "כי חלק ה' עמו".</p>
<p>אמר רבי שמעון שפיר קאמרת והא דרבי אבא שפיר וכלא (שפיר) דא בדא תליא תא חזי אמא אתאחדא להו לעילא [דא] לסטרא דא [ולסטרא דא] ותריז אינון חדא לימינא וחדא לשמאלא ובגיני כך מנהון לימינא ומנהון לשמאלא וכלהו תליין בהאי וא"ם [אם] אמא קדישא ואתאחדן [ביה] (בה):</p>	<p>אמר רבי שמעון יפה אמרת, וזה של רבי אבא יפה, והכל תלוי זה בזה. בא וראה האם נאחזה להם למעלה לצד זה ולצד זה, ושנים הם, אחד לימין ואחד לשמאל, ולכן מהם לימין ומהם לשמאל, וכולם תלויים באם הזאת, האם הקדושה, ונאחזים בה.</p>
<p>אימתי אתאחדן בה בשעתא דהאי אם ינקא מסטרא אחרא ומקדשא אסתאב וחויא תקיפא</p>	<p>מתי הם נאחזים בה, בשעה שהאם הזו יונקת מן הצד האחר, והמקדש נטמא והנחש החזק מתחיל להתגלות, ואז הגדי</p>

⁵⁵⁴⁹ פי' אף אם שנרצה לומר דתרווייהו מלאך ממש עכ"ז אפשר לתרץ כי לא מצא שעת הכושר עד נקרת הצור שהיתה עת הרחמים (זהו הרקיע).

⁵⁵⁵⁰ ירצה אי בעית אימא לפרשת כב' הפירושים לצד א', שלעולם הכא והכא מלאך, המתין משה לעת הראוי לכך, והיינו כפי' הקדמונים, אלא שהקדמונים סבירא להו דבפרשת כי תשא לא היה מלאך לבדו כדפי' (אור יקר).

⁵⁵⁵¹ כלל (אור יקר). ירצה לא לעצמו, ולא שיהיה השכינה מתלבש בו, אלא תהיה השכינה מופשטת ממנו מנהגת את ישראל, אמנם קשה אם אמת שמרע"ה לא רצה בהנהגת מלאך כלל כלל, אם כן היאך מפרש ר' שמעון בכמה דוכתי שסוד משכן מרע"ה היה בסוד נער מטטרון, והרי לא רצה בהנהגת מלאך כלל כלל, ולזה יש לומר שהיה ההנהגה בשעור המלאך כדי שיהיה אח"כ לישראל בעת סילוק מרע"ה. אמנם בזמן מרע"ה, היתה שכינה לישראל כשיעור מה שיאיר דרך המלאך מופשטת בלי מלאך, אמנם אחר שנסתלק מרע"ה היתה ממש היא בעצמה ההנהגה ושיעורה בלבוש המלאך. וא"ת ואחר ששעורה על ידי השכינה כעל ידי מלאך, מה בין זה לזה. וי"ל שאפילו שיהיה פרוסת פת לחם טובה מיד המלך בעצמו מעל ידי שליח, כאומרם והנה עלה זית טרף בפיה וכו', ועתה נאמר שסוד משכן היה בסוד נער מטטרון כל רמיזותיו, והיה שכון בתוכו שכינה ממש מאירה כשיעור ההארה ע"י הנער, ומנהגת היא בעצמה לישראל. וכאשר נסתלק מרע"ה, חזר הענין אל המלאך, והיתה שכינה מתלבשת במלאך, וזה בערך ההנהגה, כי בערך הנבואה הוא ענין לעצמו, כי אין התורה נתנת על ידי מלאך כלל כלל ח"ו (אור יקר).

⁵⁵⁵² ואי (דפ"ו).

⁵⁵⁵³ ואין ראוי לייחס החצונים בשם בנים לשכינה ולא השכינה בשם אם להם, ואם היות שנשתלשלו דרך בה, סוף סוף לא קנו מציאות בה להיותם בנים והיא אם להם, מפני שהם בהבדל מן הקדש, ואין להקב"ה חלק בתחתונים באומות שהם בני לילית וסמאל, אלא בישראל שהם נבדלים מהם דכתיב כי חלק ה' עמו (אור יקר).

ספר שמות

<p>יונק מחלב אמו, ומתעוררים הדינים, ועל זה ישראל מקדימים ומביאים בכורים. ובשעה שהם מביאים אותם, צריכים לומר ולפתח בלֶבָן שרצה בכשפיו אלו לשלוט ביעקב ובזרע הקדש, ולא נתנו בידו, ולא נמסרו ישראל לצד זה. ועל זה נאמר "ראשית בכורי אדמתך וגו' לא תבשל גדי בחלב אמו". ולא יונק אותו הצד מחלב אמו, שהרי לא נטמא המקדש, והדינים לא מתעוררים.</p>	<p>שאריו לאתגלאה כדין גדיא ינקא נמחלבא דאמיה דאינון דינין (בחלבא דאמיה ודינין) מתערין⁵⁵⁵⁴ ועל דא ישראל קדמין ואייתאן בכורים ובשעתא דמתין⁵⁵⁵⁵ להו בעיין למימר ולמפתח ביה בלבן דבעא בחרשוי אלין לשלטאה ביעקב ובזרעא קדישא ולא אתייהיבו בידיה ולא אתמסרין ישראל לסטרא דא ועל דא כתיב (שמות כג יט) ראשית בכורי אדמתך וגו' לא תבשל גדי בחלב אמו ולא ינקא ההוא סטרא מחלבא דאמיה דהא לא יסתאב מקדשא ודינין לא מתערין:</p>
<p>לכן לא יאכל בשר בחלב כל זרע קודש, וכל מי שבא מהצד הזה, שלא יתן מקום למי שלא צריך, שהרי במעשה תלוי הדבר, במעשה שלמטה לעורר למעלה. אשריהם ישראל מכל העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, שרבונום קורא עליהם "ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה", ונאמר "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך", ונאמר "בנים אתם לה' אלהיכם וגו'".</p>	<p>בגיני כך לא ייכול בשרא בחלבא כל זרעא קדישא וכל מאן דאתי מסטר⁵⁵⁵⁶ דא ודלא יהיבו (כלא יהיבין) דוכתא למאן דלא אצטריך דהא בעובדא תליא מלתא בעובדא דלתתא לאתערא לעילא זכאין אינון ישראל ומכל עמין עע"ו (מעמין עע"ו) דמריהון קרי עלייהו (שם יד ב) וכך בחר יהו"ה להיות לו לעם סגולה וכתוב (שם א) כי עם קדוש אתה ליהו"ה אלהיך וכלא חד מלה⁵⁵⁵⁷ וכתוב (שם) בנים אתם ליהו"ה אלהיכם וגו':</p>
<p>בא וראה, בשעה שישראל לא הכשרו מעשיהם, מה נאמר "עמי נגשיו מעולל ונשים משלו בו", דווקא משלו בו. והרי בארנו הדברים בסוד ספרו של שלמה המלך, וכך מצאנו בו. ועוד מצאנו שכל מי שאוכל מאכל זה, שהתחבר כאחד או</p>	<p>תא חזי בשעתא דישראל לא אתכשרו עובדיהו מה כתיב (ישעיה ג יב) עמי נוגשיו מעולל ונשים משלו בו [משלו בו דווקא] (דייקא) והא אוקימנא מלי ברוא דספרא דשלמה מלכא והכי אשכתן ביה תו אשכתאן דכל מאן דאכיל האי מיכלא דאתחבר כחדא או⁵⁵⁵⁸ בשעתא חדא⁵⁵⁵⁹ או בסעודתא חדא</p>

⁵⁵⁵⁴ זה תבין ממ"ש בפרשת אחרי מות ענין ב' שעירים המתאחדים באמא וחד אשתאר לקב"ה וחד לעזאזל ועליו נאמר (שמות לד כו) לא תבשל גדי בחלב אמו ומאותו של עזאזל יונק ס"א ולא מאמא עצמה. הנה אמרו רז"ל שהאסור שהיה רוצה נבוכדנצר להטעים לדניאל וחבריו היה בשר בחלב וז"ש (דניאל א ה) פ"ת ב"ג ר"ת בשר גבינה כי בשר המתערב תוך החלב יגרום שינקו בחי' הנק' (שמות כב ל) בשר בשדה טרפה מן החלב הטהור של אמא עלאה (זהר הרקיע).

⁵⁵⁵⁵ דמייתין (דפ"ו).

⁵⁵⁵⁶ מסטרא (דפ"ו).

⁵⁵⁵⁷ "וכלא חד מלה" מוסגר בדפ"ק.

⁵⁵⁵⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁵⁵⁵⁹ בחמדת ימים (שבת קודש פרק ח) דף פ"א, מכאן תתבונן כי מ"ש בזוהר משפטים דף קכ"ה, כל מאן דאכיל האי מיכלא דאתחבר כחדא או בשעתא חדא או בסעודתא חדא, ארבעין יומין וכו', אינו אלא בגבינה אחר בשר, שהרי לבשר אחר גבינה בפ"י אתמר בר"מ מים אמצעיים בין גבינה לבשר. וכן כתב הרח"ו ז"ל עצמו, מורי ז"ל לא היה אוכל גבינה ביום שהיה אוכל בו בשר, אפילו זה בתחילת היום וזה בסוף היום, עכ"ל. וז"ל הרמ"ז (ח"ג רמו ע"א): וגורי האר"י ז"ל הוסיפו מוספין שלא כהלכתן, ואין לנו אלא דברי הרח"ו שמוסכמים עם דברי ר"מ הנזכר, ואב הוא דלא להוסיף עליה כי סמך את ידיו עליו, ע"כ. ועי' מ"מ: אע"פ שהם ב' שעות, ומכאן ראייה לרמ"א שאמר והמנהג להמתין אחר אכילת בשר שעה א' ואוכלין אח"כ גבינה מיהו צריכים לברך ג"כ ברכת המזון אחר הבשר, דאז הוי כסעודה אחרת, וזה כמ"ש כאן דאם היו ב' סעודות וב' שעות אין לחוש, ולדעת השו"ע דס"ל דבעינן ו' שעות אחר אכילת בשר, צ"ל דמ"ש בשעתא חדא, או בסעודתא חדא, היינו לגבי מ"ש מ' יומין אתחזי גדיא מקלסא בקלפוי, ובאמת כל הענינים אלו שהזכיר הזהר אינם אלא בשעת א' אע"פ שהם ב' סעודות או בסעודה א' אע"פ שהם ב' שעות אבל אם היו ב' סעודות וב' שעות אין לו עונש זה אבל איסור השו"ע מיהא איכא. ועי' שער המצות - פרשת משפטים: בענין בשר בחלב כתיב לא תבשל גדי בחלב אמו. מורי זלה"ה נהג שבכל יום שאכל גבינה לא היה אוכל בשר עד הלילה. עי'

ספר שמות

<p>ארבעין יומין אתחזיא גדיא מקלסא בקלפוי לגבי אינון דלעילא וסיעתא מסאבא:</p>	<p>בשעה אחת, או בסעודה אחת, ארבעים יום נראה גדי מקלס בקליפתו אל אותם שלמעלה וסיעה טמאה</p>
<p style="text-align: center;">קכה/ב</p>	
<p>מתקרבין בהדיה וגרים לאתערא דינין בעלמא דינין דלא קדישין:</p>	<p>מתקרבים עמו, וגורם לעורר דינים בעולם דינים שאינם קדושים.</p>
<p>ואי אוליד בר באינון יומין אוזפין ליה נשמתא מסטרא אחרא דלא אצטריכא וכתוב (ויקרא יא מד) והתקדשתם והייתם קדושים וגו' אתי לאסתאבא מסאבין ליה ודאי דכתיב (שם מג) ונטמתם בם חסר א' מסאבותא אטימא מכלא דלית רשו לאתדכאה הכי כשאר זיני דמסאבותא דמתדכין ותו דמסתפי מחיון בישן דהא בעינייהו גדיא אשתכח ויכיל לאתוקא דהא צלמא דבר נש אתעבר מניה:</p>	<p>ואם מוליד בן באותם ימים, מלויים לו נשמה מהצד האחר שלא צריך אותו, ונאמר "והתקדשתם והייתם קדושים וגו'", הבא להטמא מטמאים אותו ודאי, שנאמר "ונטמתם בם", חסר א', טמאה אטומה יותר מכל, שאין רשות להטהר כך כמו שאר מיני הטמאות שנטהרות. ועוד שפוחד מחיות רעות, שהרי בעיניהם נמצא גדי ויכול להנזק, שהרי צלם אדם הועבר ממנו.</p>
<p>רבי ייסא שרי למיכל לתרנגולא ובגינה או בחלבא (וגבינה וחלבא) אמר רבי שמעון אסיר לך (ו)לא⁵⁵⁶⁰ יהיב איניש פתחא לזינין בישין לך⁵⁵⁶¹ אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב ודאי אסיר לך הוא דחומרא אית ביה כבעירה⁵⁵⁶² לשחיטה ומאן דשרי האי מה כתיב (עמוס ב יב) ותשקו את הנזירים יין מאן דשרי האי כמאן דשרי האי וכתוב (דברים יד ג) לא תאכל כל תועבה כל לאכללא כלא:</p>	<p>רבי ייסא התיר לאכול תרנגול בגבינה או בחלב. אמר רבי שמעון אסור לך, שלא יתן איש פתח למינים הרעים, לך אומרים לנזיר סביב סביב לכרם לא תקרב. ודאי אסור לך הוא, שחומרה יש בו כבהמה לשחיטה, ומי שמתיר את זה, מה נאמר "ותשקו את הנזירים יין". מי שמתיר את זה, כמי שמתיר את זה, ונאמר "לא תאכל כל תועבה", כל להכליל הכל.</p>
<p>תאנא במה זכו דניאל חנניה מישאל ועזריה דאשתזיבו מאינון נסיוני אלא בגין דלא אסתאבו במיכליהון אמר רבי ויהודה (אלעזר) כתיב (דניאל א ח) וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בנ המלך וגו' ותאנא בסתימא דמתניתין מיכלא דההוא רשע בשרא בחלבא הוה וגבינה עם בשרא בר מיכלן אחרנין ודא סליק ליה בפתוריה בכל יומא:</p>	<p>שנינו, במה זכו דניאל חנניה מישאל ועזריה שנצלו מאותם נסיונות, אלא משום שלא נטמאו במאכליהם. אמר רבי יהודה, נאמר "וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וגו'", ושנינו בסתר המשנה, מאכל אותו הרשע בשר בחלב היה, וגבינה עם בשר, פרט למאכלים אחרים, וזה עלה לו על שלחנו בכל יום.</p>
<p>ודניאל דאסתמר מהאי כד רמו יתיה לגובא דארייוותא אשתלים בצולמא דמאריה ולא⁵⁵⁶³ שני צולמיה לצולמא אחרא ועל דא דחלו ארייוותא מניה ולא חבלוהו וההוא רשע בשעתא דמלכותא אתעדי מניה (עי' דניאל ד כט) ועם חיות ברא והוה</p>	<p>ודניאל שנשמר מזה, כשזרקוהו לגב האריות, השתלם בצלם רבונו, ולא שנה צלמו לצלם אחר, ולכן פחדו ממנו האריות ולא חבלו בו. ואותו רשע, בשעה שהועברה ממנו מלכותו, ומדורו היה עם חיות השדה, הועבר ממנו צלם</p>

ש"ע יו"ד סי' פ"ט ס"א: והמנהג הפשוט במדינות אלו, להמתין אחר אכילת הבשר שעה אחת, ואוכלין אחר כך גבינה. ועי' בהגר"א: בנויה על דברי הזוהר פ' משפטים דכל מאן דאכיל האי מיכלא כחדא או בשעתא חדא או בסעודתא חדא כו'.

⁵⁵⁶⁰ דלא (דפ"ו).

⁵⁵⁶¹ לך (נוסף בדפ"ו).

⁵⁵⁶² כבעירא (דפ"ו).

⁵⁵⁶³ בראשית קצא ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>מדוריה אעדי צולמא דאנפוי מניה ומההוא יומא לא אתחזי צולמיה (ביה) צוולמא דבר נש וכל בעירא דאתי אתחזי ליה צוולמא דוינייה ונוקביה והווי אתיין עליה כלהו ובכמה זמנין הווי אכלין ליה חיות ברא בר דאתגזר האי עונשא עליה בנין דכתיב (חבקוק א י) והוא במלכים יתקלס בנין כך כלא יתקלסו ביה כל ההוא זמנא:</p>	<p>פניו, ומאותו יום לא נראה צלמו של אדם, וכל בהמה שבאה נראה לה בצלם של מינה ונקבתה, וכולם היו באים עליו, ובכמה פעמים היו אוכלות אותו חיות השדה. זולת שנגזר עליו העונש הזה, משום שנאמר "והוא במלכים יתקלס", לכן כולם התקלסו בו כל אותו זמן.</p>
<p>תא חזי מה כתיב (דניאל א טו) ולמקצת ימים עשרה נראה מראיהן טוב מכל הילדים האוכלים את פת בג המלך (שם יג) נראה מראיהן טוב ודצולמא (דצולמא) דמאריהון לא אעדיאו מנהון ומאחרני אעדיאו מאן גרים האי בנין דלא אתגעלו בגיעולי מיכליהון זכאה חולקהון דישראל דכתיב בהו (שמות כב ל) ואנשי קדש תהיון לי:</p>	<p>בא וראה, מה נאמר "ומקצת ימים עשרה נראה מראיהם טוב", מן כל "הילדים האוכלים את פת בג המלך", נראה מראיהם טוב, שצלם רבונם לא זו מהם ומאחרים זו. מי גרם את זה, משום שלא נגעלו בגעולי מאכליהם, אשרי חלקם של ישראל, שנאמר בהם "ואנשי קדש תהיון לי".</p>
<p>ואל משה אמר עלה אל יהויה וגוי' (שם כד א) ואל משה אמר⁵⁵⁶⁴ מאן אמר דא שכינתא עלה אל יהויה כמה דכתיב (שם יט ג) ומשה עלה אל האלהים וגוי'⁵⁵⁶⁵ אמאי כל דא לקיימא עמהון קיים בנין דהא אתפרעו מה דלא נפקו הכי ממצרים דאתגזרו ולא אתפרעו⁵⁵⁶⁶ והכא הא אתפרעו ועאלו בברית קיימא דכתיב (שם טו כד) שם שם לו חק ומשפט דייקא ושם נסהו בהאי את קדישא דאתגלייא בהו והכא אתקיים בהו על ידא דמשה וגזירא (גזרא) דקיימא דכתיב (שמות כד ה) ויקח משה את הדם ויזרק על העם וגוי':</p>	<p>"ואל משה אמר עלה אל ה' וגוי'", ואל משה אמר, מי אמר זו, שכינה, עלה אל ה', כמו שנאמר "ומשה עלה אל האלהים וגוי'", למה כל זה, לקיים עמם ברית. כי הרי נפרעו, מה שלא יצאו כך ממצרים, שנמולו ולא נפרעו, וכאן הרי נפרעו ונכנסו בברית הקדש, שנאמר "שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו", באות הקדש הזו, שנגלתה בהם. וכאן התקיימה בהם על ידי משה מילת הברית, שנאמר "ויקח משה את הדם ויזרוק על העם וגוי'".</p>
<p>אמר רבי יצחק מאי דכתיב (שם ו) וחצי הדם זרק על המזבח במזבח לא כתיב אלא על המזבח דייקא: והשתחיתם מרחק (שם א) מהו מרחק כמה דאת אמר (ירמיה לא ב) מרחוק יהויה נראה לי וכתיב (שמות ב ד) ותתצב אחתו מרחק תאני רבי אבא דקיימא סיהרא בפגימותא וביה שעתיא זכו ישראל יתיר בחולקא קדישא וגזרו קיימא קדישא בקודשא בריך הוא:</p>	<p>אמר רבי יצחק, מה שנאמר "וחצי הדם זרק על המזבח", במזבח לא נאמר אלא דווקא על המזבח. "והשתחיתם מרחוק" מהו מרחוק כמו שנאמר "מרחוק ה' נראה לי", ונאמר "ותתצב אחותו מרחוק". שנה רבי אבא, שעמדה הלבנה בפגימתה, ובה בשעה, זכו ישראל יותר בחלק קדוש, וגזרו ברית קודש עם הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>ואל משה אמר עלה אל יהויה מאי טעמא אמרה ליה שכינתא אסתליק לעילא דהא אנא וישראל נשתתף כחדא בשלימותא על ידך מה דלא הוה עד הכא מה כתיב (שמות כד ו) ויקח משה חצי הדם וגוי' פלג ליה לתריין חצי הדם זרק על העם וחצי הדם זרק</p>	<p>"ואל משה אמר עלה אל ה'", למה אמרה לו שכינה עלה למעלה, שהרי אני וישראל נשתתף כאחד בשלמות על ידך, מה שלא היה עד כאן. מה נאמר "ויקח משה חצי הדם וגוי'", חלקו לשנים, חצי הדם זרק על העם וחצי הדם זרק</p>
<p>קבו/א</p>	

⁵⁵⁶⁴ עי' תרומה קלא ע"א (הערת הזהר, דע"ה ח"א נג ע"א).

⁵⁵⁶⁵ (ס"א ויקרא אליו ה') נוסף בדפ"ו.

⁵⁵⁶⁶ מ ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>על המזבח כמה דאוקימנא וכתוב (שמות כד ח) הנה דם הברית אשר כרת יהו"ה עמכם וישם באגנת באגנת כתיב חסר וא"ו כמה דכתיב (שיר ז ג) שררך אגן הסהר אל יחסר המזוג:</p>	<p>על המזבח, כמו שבארנו. ונאמר "והנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם וישם באגנת". נאמר באגנת חסר וא"ו, כמו שנאמר "שררך אגן הסהר אל יחסר המזוג".</p>
<p>ונגש משה לבדו אל יהו"ה זכאה חולקיה דמשה דהוא בלחודוי זכה למה דלא זכה בר נש אחרא ישראל זכו השתא מה דלא זכו עד ההיא שעתא וההיא שעתא אתקיימו בקיומא עלאה קדישא ובההיא שעתא אתבשרו למהוי בנייהו מקדשא כמה דאת אמר (שמות כה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם:</p>	<p>"ונגש משה לבדו אל ה'", אשרי חלקו של משה, שהוא לבדו זכה למה שלא זכה אדם אחר. ישראל זכו עכשיו מה שלא זכו עד לאותה שעה, ואותה שעה התקיימו בקיום עליון הקדוש. ובאותה שעה התבשרו להיות המקדש ביניהם, כמו שנאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".</p>
<p>ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וגו' (שמות כד י) רבי יהודה פתח (שיר ז ח) זאת קומתך דמתה לתמר וגו' כמה חביבה כנסת ישראל קמי קודשא בריך הוא דלא מתפרשא מניה כהאי תמר דלא פריש דכר מן נוקבא לעלמין ולא⁵⁵⁶⁷ סליק דא בלא דא כך כנסת ישראל לא מתפרשא מקודשא בריך הוא:</p>	<p>"ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וגו'", רבי יהודה פתח "זאת קומתך דמתה לתמר וגו'", כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שלא נפרדת ממנו, כתמר הזה שלא נפרד הזכר מהנקבה לעולמים, ולא עולה זה בלי זה, כך כנסת ישראל לא נפרדת מהקדוש ברוך הוא.</p>
<p>תא חזי בשעתא דנדב ואביהוא חמו ושבעין סבין מה כתיב בהו ויראו את אלהי ישראל דאתגלי עליהו שכינתא רבי יהודה ורבי יוסי אמרי את דייקא ודא את הוא מרחוק⁵⁵⁶⁸ את לאכללא מה די בגויה⁵⁵⁶⁹:</p>	<p>בא וראה בשעה שנדב ואביהוא ראו, ושבעים זקנים מה נאמר בהם "ויראו את אלהי ישראל", שהתגלתה עליהם שכינה. רבי יהודה ורבי יוסי אמרים "את", דווקא וזה "את" הוא מרחוק, "את" להכליל את מה שבתוכו.</p>
<p>רבי יצחק אמר והא כתיב (יחזקאל י כ) היא החיה⁵⁵⁷⁰ אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבר מאן חיה דא אמר רבי יוסי אמר רבי חייא חיה זוטרתי⁵⁵⁷¹ וכי אית חיה זוטרתי אין חיה זוטרתי וחיה עלאה וחיה זוטרא זוטרתי⁵⁵⁷²:</p>	<p>רבי יצחק אמר, והרי נאמר "היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבר". מי החיה הזו. אמר רבי יוסי אמר רבי חייא, חיה קטנה, וכי יש חיה קטנה. כן חיה קטנה וחיה עליונה, וחיה קטנה שבקטנות.</p>
<p>ויראו את אלהי ישראל דייקא כמה דאמינא ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר כחזו אבן טבא דזמין קודשא בריך הוא למבני מקדשא דכתיב (ישעיה נד יא) ויסדתיך בספירים:</p>	<p>"ויראו את אלהי ישראל", דווקא כמו שאמרנו "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר", כמראה אבן טובה שעתידי הקדוש ברוך הוא לבנות המקדש, שנאמר "ויסדתיך בספירים".</p>
<p>ואל אצילי בני ישראל דא נדב ואביהוא לא שלח ידו דסליק לון לבתר זמנא ולא אתענשו הכא רבי יוסי אמר מלה דא לשבחא דלהון דכתיב (שמות כד יא) ויאכלו וישתו דזנו עיניהון מנהירו וישתו⁵⁵⁷³, שזנו עיניהם מהאור הזה. רבי</p>	<p>"ואל אצילי בני ישראל", זה נדב ואביהוא. "לא שלח ידו", שהעלה אותם לאחר זמן, וכאן לא נענשו. רבי יוסי אמר דבר זה לשבחם, שנאמר "ויאכלו וישתו", שזנו עיניהם מהאור הזה. רבי</p>

⁵⁵⁶⁷ לז ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁵⁶⁸ פי' קבלה הארה מאבא הנק' מרחוק (מ"מ).

⁵⁵⁶⁹ פי' ז"א שבתוך המלכות (מ"מ).

⁵⁵⁷⁰ בניחותא ומביא ראיה כי את היא מלכות (מ"מ).

⁵⁵⁷¹ פי' הרמ"ק שהיא המלכות וחיה עילאה ז"א וחיה זוטרתי זוטרתי בי"ע (מ"מ).

⁵⁵⁷² בראשית יא ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

<p>דא רבי יהודה אמר אכילה ודאית אכלו וזנו גרמייהו והכא ואתקשרו (אתבשרו) לעילא אי לא דסמו אורחיהו לבתר כמה דאוקימנא:</p>	<p>יהודה אמר, אכילה ודאית אכלו. וזנו עצמם, וכאן נקשרו למעלה, אם לא שסטו דרכיהם אחר כך, כמו שבארנו.</p>
<p>אמר רבי אלעזר ואפילו ישראל בההיא שעתא אתקשרו ואתקשרת בהו שכינתא ודא קיימא ואורייתא כלא בחד זמנא הוה וישראל כההיא שעתא לא חמו לעלמין ולזמנא דאתי זמין קודשא בריך הוא לאתגלאה על בנוי ולמחמי כלא יקרא דיליה עינא בעינא דכתיב (שם נב ח) כי עין בעין יראו בשוב יהו"ה ציון וכתיב (שם מ ד) ונגלה כבוד יהו"ה וראו כל בשר יחדו וגו':</p>	<p>אמר רבי אלעזר ואפילו ישראל באותה שעה הקשרו ונקשרה בהם שכינה, והברית הזו וכל התורה בזמן אחד זה היה. וישראל כאותה שעה לא ראו לעולמים. ולעתיד לבא עתיד הקדוש ברוך הוא להגלות על בניו ולהראות את כל כבודו עין בעין, שנאמר "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון", ונאמר "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו וגו'".</p>

א דהא קדם דברא קב"ה דיוקנא בעלמא, [ר"ל קודם שהמציא את האצילות], הוה הוא יחידאי בלא צורה ודמיון ומאן דאשתמודע ליה קדם בריאה דאיהו לבר מדיוקנא, [ר"ל כשמדברים מעצמותו ית"ש אשר למעלה מאצילות], אסור למעבד ליה צורה ודיוקנא בעלמא, לא באות ה' ולא באות י', ואפי' בשמא קדישא כו', אבל בתר דעבד האי דיוקנא דמרכבה דאדם עלאה, [ר"ל אחר שהאציל את האצילות שהוא המציאות דהשם הוי"ה, וכל השמות הקדושים כולם המסתעפים ממנו], נחית תמן ואתקרי בההוא דיוקנא יהו"ה, [שנקרא מעתה הוא עצמו בהשם הזה, כי ע"י שנחית תמן והתייחד בהם ונעשה חד עמהם. הנה נתגלה ומתראה הוא עצמו ע"י האצילות בהשם הזה], בגין דישתמודעון ליה, [כדי להתגלה ולהוודע עי"ז למטה]. וע"ש כל הענין, וכן בתפילת אליהו ובהקדמת תיקונים (ז' ע"ב) (הקדו"ש טל ע"ג).

והנה כן הוא החיוב במכש"כ לדעת ולהבין כי כל אלו הגילויים כולם, שהם כל שמותיו יתברך, וכל העניינים אשר אנו מדברים באצילות כולו, הנה נמנע ואסור הוא לייחסם כמו כן בא"ס עצמו קודם שנתגלה, וכן בבחי' א"ס אשר למעלה מגלוייו. והגם שהוא באמת כלא חד, כי א"ס גופה הוא עצמו אשר נתגלה בכל השמות ובכל האצילות כולו, אך למעלה מהאצילות הנה אסור לייחס אותן העניינים בו, וכמ"ש ברע"מ (פ' בא מ"ב ע"ב) דהא קדם דברא קב"ה דיוקנא בעלמא כו' (שהוא קודם שהאציל את כל האצילות, ע' פרדס שער עצמות וכלים פ"ח) הוה הוא יחידאי בלא צורה ודמיון, ומאן דאשתמודע ליה קדם בריאה דאיהו לבר מדיוקנא (מי שעוסק בו קודם האצילות ולמעלה מהאצילות) אסור למעבד ליה צורה ודיוקנא בעלמא, לא באות ה' ולא באות י', ואפי' בשמא קדישא, ולא בשום אות ונקודה בעלמא, והאי איהו כי לא ראיתם כל תמונה, מכל דבר דאית ביה תמונה ודמיון לא ראיתם. אבל בתר דעביד האי דיוקנא דמרכבא דאדם עלאה (שהוא אחר שהאציל האצילות), נחית תמן ואתקרי בההוא דיוקנא יהוה כו' ע"ש. וע' עוד בהקדמת תיקונים (דף ז' ע"ב) שמבואר שם כי כשם דכל מאן דמצייר דיוקנא דבי"ע באצילות הנה הוא בכלל מ"ש (דברים כז טו) ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה מעשה ידי חרש ושם בסתר, שהוא בסתרו של עולם (וכמ"ש ג"כ באד"ר קכ"ז סע"ב) כן הוא ג"כ מי שמצייר הדיוקן דאצילות בא"ס עצמו אשר למעלה מהאצילות, הנה הוא ג"כ בכלל אותו הארור רח"ל. והרי לנו מכ"ז חיוב ההבדל אשר אנו מחויבים לדעת ולהבין בין כל דרגא ודרגא אשר גם באצילות גופה, ומכש"כ מהאצילות ולמעלה, הגם שהוא כבאמת כולו חד וכמו שיתבאר למטה בדברינו בעה"י (דע"ה ח"א נד ע"א), ע' עוד ברע"מ (פ' בא מב ע"ב, ופ' פינחס רנו ע"ב ורנח ע"א) ובתז"ח (טו ע"ג ע"ד) (כללים ח"א לג ע"ג).

אמנם ענין אור שכינתו ית"ש השוכן בכולם, הנה הוא ג"כ בגילויים שונים, והוא לפי ענין פעולתו ית"ש בהם. כי בעולמות דא"ס אשר למעלה מאצילות כמ"ש בעגו"י (ריש ענף ד), הנה שם הוא אור שכינתו ית"ש התפשטות אור המלכות דא"ס עצמו בלי מסך כלל, והוא אור שכינתו ית"ש השוכן בהם לבחי' נשמה לנשמה. אך באצילות, הנה שם הוא שכינתו ית"ש דאור א"ס רק ע"י א"ק וכמ"ש הרב בסדר אצילות בקיצור (פרק ג), אמנם הוא כי ע"י א"ק הנה מתלבש אור א"ס עצמו ג"כ בכל אצילות כולו, והוא אור שכינתו ית"ש דאור א"ס השוכן בכל האצילות כולו בבחי' נשמה לנשמה, ומתייחד בכל אצילות להיות חד עמהם, ועי"ז הנה נעשה כל אצילות ג"כ אלהו"ת גמור. ואינו נעשה אצילות כולו א"ס גמור גם אחר יחודו בה להעשות חד עמו, משום שיחודו שם הנה הוא רק ע"י א"ק וע"י הפסק הפרסא שבו, אך נעשה אצילות כולו אלהו"ת גמור שהוא יציאתו מפעולות דבלתי גבול לפעולות הגבול ומדה, כי זהו ענין דתואר אלהו"ת, וכל השמות כולם שהם רק על פעולות דגבול ומדה, כי אור א"ס עצמו אין לו תפיסה בשום שם כלל וכמ"ש ברע"מ (פ' בא מב ע"ב) דאסור למעבד ליה צורה ודיוקנא לא באות ה' ולא באות י' ואפילו בשמא קדישא ולא בשום אות ונקודה בעלמא כו', ע"ש וכוונדע. וכל השמות הנה הם כולם רק על פי פעולותיו ית"ש, וכמ"ש לפי מעשי אני נקרא וכנ"ל, וכל פעולותיו ית"ש אשר במציאות העולמות כולם ובקיומם ובהנהגתם הם כולם בגבול ומדה, וזהו כל תואר אלהו"ת וכל השמות כולם על פעולותיו אשר בהעולמות בי"ע, והם גילוייו אשר נתגלה לזה באצילות, כי ע"י התלבשו ויחודו באצילות, הנה יצא ונתגלה מבלתי גבול לגבול, שהוא מתואר דא"ס לתואר אלהו"ת וכל השמות כולם, ונתגלה א"ס בעצמו ע"י האצילות בכל השמות והכינוים ותוארי שבה ותהלה המוזכר עליו בתורה, כדי להמציא את העולמות בי"ע להנחותם מנועמי זיוו כנ"ל, וכמו שבארנו בזה בכמה מקומות מדברינו (כללים ח"ב מד ע"ג).

ספר שמות

ועי' עוד ביאורים ח"א ו ע"א, והוא כל הענינים שהם מכבשי דרחמנא, שהם מהנהגתו הנעלמה ית"ש, שכ"ז הוא מתפשט ונמשך מהג"ר, ועל זה אמרו כי מבינה ולמעלה לית שאלה, כי אין בריה יכול לעמוד ע"ז. אבל בהשכלת ידיעת אורם גופה אשר למעלה, הנה בזה אין איסור כלל לדרוש ולחקור בהם, וכמו שראינו בהאדרות ובדברי האריז"ל, ומותר ומצוה הדרישה והחקירה בכל ידיעת אורות הנאצלים כולם אשר מהצמצום ולמטה, ואין האיסור רק אלא בעצמות אמיתתו הנעלמה ית"ש אשר למעלה מהצמצום, וכמ"ש ברע"מ (פ' בא דף מב ע"ב) ע"ש, אבל מהצמצום ולמטה מותר ומצוה לדרוש ולחקור בכלם, כי אין אנו מדברים במהותם ח"ו אלא רק במציאותם. (ביאורים ח"א כ ע"ג), הרב בשער אח"פ (ריש פרק א) וכן בטנת"א (ריש פרק א), וכל מה שאנו מזכירים בחי' ספי' ופרצופים וגוף וכלים למעלה מהעקודים, הוא רק על שם שהם שרשים למה שלמטה באצילות, אבל לא שהם שם ח"ו. ע' ברע"מ (פרשת בא מב ע"ב) ובהקדמת תיקונים (ז ע"ב), שעל זה נאמר (דברים כז טו) ארור האיש אשר יעשה פסל כו' ושם בסתר בסתרו של עולם (ביאורים ח"ב יג ע"א), ועי' ביאורים ח"ב נא ע"ב, ונב ע"ג).

ב והנה נקרא כל האצילות כולו ג"כ בכל השמות הללו מצד המאציל ית"ש המתייחד שם, והם חד עמו, וכמ"ש בזה"ק (אחרי מות ע ע"א), תא חזי קוב"ה (ר"ל א"ס ב"ה כן הוא בהגהת מהרח"ו שם) אפיק עשר כתרין עטרין קדישין לעילא (שהם הי"ס דאצילות) דאתערט בהו ומתלבש בהו, והוא אינון, ואינון הוא, כשלהובא דאחידא בגומרא (ור"ל באש היסודי של הגחלת שהם חד אלא שהשלהבת הוא גילוי וכמ"ש הגר"א בספ' יצירה פ"א מ"ז ובתיקונים). ועי"ז הנה נעשה כל האצילות לשמותיו גופה, וכמ"ש בזה"ק יתרו (פו ע"א) אינון שמייה והוא אינון, הוא ושמייה חד הוא. וכן אמרו ג"כ בזה"ק ויקרא (י"א ע"ב) (על כל השמות דע"ס שהם אהיה יה יהוה אל אלהים צבאות שדי אדני ע"ש) ואלין אינון עשרה שמהן דקוב"ה אקרי בהו מתקשרין דא בדא ביהודא שלים, ואלין אינון כתרין קדישין דמלכא דהוא אשתמודע בהו ואינון שמייה והוא אינון עכ"ל. והרי לנו מכ"ז כי האצילות כולו הנה הוא עצם כל השמות כולם גופה, והם שמו של המאציל, וכ"ז הוא מעת התיקון דיציאת השם מ"ה אשר מאז ולהלאה התייחד המאציל באצילות ונעשה חד עמהם ונקרא בשמם, וכמ"ש ברע"מ (פנחס רנ"ז ע"ב) ובאלין שמהן מארי עלמא איהו אתפשט ואמליך בהון ואתקרי בהון ואתכסי בהון ודר בהון כנשמתא לגבי אברים דגופא, וכן הוא ג"כ ברע"מ (פ' בא מ"ב ע"ב) בתר דעביד האי דיוקנא דמרכבא דאדם עלאה (שהם הי"ס דאצילות) נחית תמן ואתקרי בההוא דיוקנא (ר"ל עם האצילות ביחד ועל ידה) יהוה בגין דאשתמודעון ליה כו' וקרא אל אלהים שדי צבאות אהיה בגין דישתמודעון ליה בכל מדה ומדה כו'. והרי לנו כי האצילות עצמו הוא שמו והוא ושמו חד הוא, וכשמתפלל אל השם מכל השמות הנזכרים, הולך התפילה אל המאציל בעצמו הנקרא בזה השם, שהוא האצילות, והוא ע"ד כי כאשר אנו אומרים אברהם יצחק יעקב ואנו משבחים אותם שהיו קדושי עליון, וכן אנו מברכים אותם ואומרים 'עליהם השלום', הרי הולך ממילא השבח והברכה על אותן האנשים עצמן שנקראו בהשמות הללו. כן הוא עד"ז בכל השמות של הקב"ה, שכל התפילה והתהילה אשר לשמותיו הנה הוא להמאציל א"ס בעצמו, אשר הוא נקרא בכל השמות הללו ע"י יחודו באצילות, וכן מגיע ממילא ג"כ לבחי' א"ס אשר למעלה מהאצילות, וכן למעלה למעלה, כי הרי אחדותו הוא פשוט ונמשך כאחת (דע"ה ח"א נה ע"ד), ועי' עוד דע"ה ח"ב ג ע"ב.

כל מה שמזכיר בהם הרב כאן בחי' זמן וגבול, ואמר כי א"ק ואצילות הנה היה להם ראש וסוף, וכן הוא ברע"מ (פנחס דף רנז ע"ב) דכל ספי' אית לה שם ידוע ומדה וגבול ותחום, ואמר הרב עוד כי כל הנאצלים אשר מהתחלת א"ק ולמטה, הנה היה להם זמן התחלת היותן ואצילותן ונתחדשו אחר שלא היו, וכן הוא מבואר ברע"מ (פ' בא דף מב ע"ב) במה שאמר שם בתר דעביד האי דיוקנא דמרכבא דאדם עלאה נחית תמן ואתקרי כו' לבתר עבד מאנא זעירא כו' ולבית עבד מאנא רברבא כו' לבתר והכהו לשבעה נחלים כו' ע"ש. וכן בזה"ק (בראשית דף טו ע"א) בריש הורמנותא דמלכא כו', וכן הוא מבואר בכ"מ בזה"ק כי כל האצילות היה לו עת וזמן להתחלת היותו, והרי לנו כי כל הנאצלים כולם הם מחודשים, כי היה עת וזמן להתחלת הויתן, הנה כל זה הוא רק בערך עצמם, ומכ"ש בערך האור שלמעלה מהם. אבל בערך התחתינים, הנה כל עולם האצילות ומכ"ש העקודים וא"ק בלי גבול כלל וכלי זמן כלל, כי נבחן אור גילוי ית"ש אשר באצילות בערך הבי"ע בבחי' א"ס לגמרי, ונמשך יחודו עם האור א"ס שלמעלה כאחד והבן ודע וזכור זה (ביאורים ח"א ב ע"ד).

מזה תראה אמתת דברינו אשר כתבנו בכ"מ, דמה שנקרא השם הויה ב"ה שם העצם, הוא משום כי מאחר שנתלבש הא"ס באצילות, הנה נתגלה הוא עצמו בהשם הויה"ה ב"ה ע"י האצילות, ונקרא מעתה הוא עצמו בהשם הגדול הזה. וכאשר שאנו מכוונים להשם הויה"ה ב"ה, הנה עולה הכוונה על עצמות א"ס אשר נתגלה אלינו בשם זה ע"י התלבשותו באצילות. ומבואר כ"ז בדברי הרב כאן במ"ש, או באורות עצמם כו', וכן מבואר ברע"מ פ' בא הנז' במ"ש שם, נחית תמן ואתקרי בההוא דיוקנא יהו"ה כו'. ואמר שם עוד, לבתר

ספר שמות

עבד מאנא זעירא כו' יקרא גרמיה בה חכם כו' כו' ע"ש. הרי לנו כי ע"י האצילות נתגלה הוא עצמו להקרא בשם. והאמת הוא כי אחר שמתלבש באצילות, ונעשה האצילות חד עמו וכמו שאמר הרב כאן לעיל בסמוך, הרי מאיר האצילות עתה ג"כ רק בכח האור א"ס. אך עכ"ז ע"י התלבשו שם, הנה נצטמצם כביכול ונקרא מעתה הא"ס עצמו ע"י האצילות בשם הוי"ה ב"ה, והרי נמשך ועולה עכ"פ עיקר השם על המאציל א"ס עצמו, אלא שנתגלה להקרא בשם זה רק ע"י האצילות, והיינו ע"י שהתלבש שם, והתייחד בכל האצילות ביחוד עצום עד שנעשה כל האצילות חד עמו. ומאז הנה נקרא כל האצילות כולו באותו השם, ואשר עליו לעולם מצד אורו המתייחד שם, וע' בזה בארוכה בספר הדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ז' ע"ש [שם מבואר כי לכן אפשר להתפלל לשם הוי"ה ב"ה] (ביאורים ח"א ד ע"א).

ג והנה נתגלה שם עצמותו גופה בבחי' אלו הד' אותיות יהו"ה, והוא אלה"ינו, כי הרי עצמותו גופה נתגלה ע"י האצילות בבחי' הד' אותיות הללו. וכמו שמבואר ברע"מ (פ' בא מב ע"ב) דע"י התלבשו באצילות נתגלה הוא עצמו בהשם הוי"ה ב"ה, עש"ה ותמצא (הקדו"ש ו ע"ב), ועי' דע"ה ח"א נז ע"ד. מקבל האציל אור א"ס ג"כ עכ"פ דרך הא"ק והעקודים אשר שם הוא הקו דאור א"ס העיקרי ולכן נעשה האציל אלהות גמור עכ"פ לעולם והיינו כי הגם שאינו מאיר בו מעתה האור דא"ס בבחי' בלתי גבול ובלתי תכלית אשר הוא נקרא בשם אור א"ס אמנם הנה עומד אורו וגילוי שם להאיר על ידו בבחי' גבול ומדה ומתגלה שם בכל השמות כולם שהם אלהות ובפרט בהשם הוי"ה ב"ה שהוא שורש כל השמות כולם והוא נקרא שם העצם משום שהוא על העצמות דאור א"ס המתפשט באציל ע"י הא"ק והעקודים כנו' ונתגלה אותו העצמות דאור א"ס ע"י האצילות בשם יהו"ה ב"ה (כללים ח"ב צח ע"ד).

ד עי' ריש ספר ע"ח: וכן בענין הכנויים כגון רחום וחנון ארך אפים, לא יקרא על שמם זולת בהיות נבראים בעולם שיקראו לו ארך אפים וכיוצא בזה בשאר הכינויים כולם. אמנם בהיות העולמות נבראים, אז יצאו פעולותיו וכוחותיו יתברך לידי פועל ויהיה נקרא שלם בכל מיני פעולותיו וכוחותיו, וגם יהיה שלם בכל השמות וכינויים בלתי שום חסרון כלל ח"ו. וענין טעם זה נתבאר היטב בס"ה פ' פנחס (דף רנו ע"ב) וז"ל, פקודא תליסר וכו' דא ק"ש ואית למנדע דאיהו אקרי חכם בכל מיני חכמות ומבין בכל מיני תבונות וכו' אלא קודם דברא עלמא אתקרי בכל אילין דרגין ע"ש בריין דהו עתידין להבראות דאי לאו הויין בריין בעלמא אמאי אתקרי רחום דיין אלא ע"ש בריין דעתידין וכו', ובפ' בא (דף מב ע"ב) וז"ל, דאי לא אתפשט נהוריה על כל בריין איך ישתמודעון ליה ואיך יתקיים מלא כל הארץ כבודו.

ועיי"ש במאיר העץ: יש להדגיש שכתוב בפרשת פנחס שם וז"ל ובאלין שמהן מארי עלמא איהו אתפשט ואמליך בהון ואתקרי בהון ואתכסי בהון ודר בהון כנשמטא לגבי אברים דגופא, ע"כ. אם כן האצילות עמו הוא שמו והוא ושמו חד הוא, וכשמתפללים אל השם על ידי כל השמות הנזכרים הולכת התפילה אל המאציל בעצמו הנקרא בזה השם שהוא האצילות (דע"ה ח"א נה ע"ד). פי', שאמנם כלול בגילוי השמות שרואים את הנהגתו הבאה לידי ביטוי על ידי שמות אלו, אמנם יש להדגיש שהשם הוא אינו רק שם של הנהגה מסוימת שלו ית', אלא הוא שם שלו עצמו ית', המתפשט בזה העולם להתגלות בגוון מיוחד זה של אותו השם.

ה בהכלי הנה הם צורת עצמיים, אבל בהמים הרי אינם עצמיים כלל, אלא שנעשה הצורה בהמים ע"י הכלי, כי נצטמצמו המים בגבולי הכלי ונצטייר בהם ע"י הכלי כל צורת הגבולים שבה (הקדו"ש יג ע"ד). עי' ביאורים ח"א ג ע"ד.

ו האותיות א' י' דאדנ"י הוא על קישורה ותלייתה למעלה, כי הא' שבה הוא קישורה בהשם אהי"ה שבכתר, ובאור דא"ס שבו, וכמ"ש ברע"מ פ' בא (מ"ב ע"ב) ופ' פנחס (רנ"ה סע"א) כי המלכות דאצילות היא מגיעה באור א"ס ממש, שהוא בהמלכות דא"ס, כי סוף מעשה הוא במחשבה תחילה, ושם מלכות אחד הוא, וכל הגילוי דהמלכות דא"ס הוא רק בשבילה, כדי שתתגלה היא, ולכך נאצל כל האצילות כולו בשביל המלכות כדי למלוך על כל המעשים (הקדו"ש מו ע"ד), ועי' עוד כללים ח"א לד ע"ב, מט ע"א, אור המקיף הישר מסוד היחידה שבכל פרצוף ושכל עולם, שהוא הכתר המיוחד בא"ס כמ"ש ברע"מ (פ' בא דף מב ע"ב), ופ' פנחס דף רנח סע"א), כי כן הוא האור המקיף הראשון אשר להקו, הנה הוא מאור א"ס המקיף, אשר בו יחזור הכל ויתוקן הכל לסוד האחדות הנעלמה, שהוא תכלית כל התכליות שאין לו קץ ותכלית (ביאורים ח"א כג ע"א), א"א עצמו הנה הוא נקרא ג"כ בשם א"ס, וכמ"ש בתיקונים (תיקון ע דף קמא ע"ב) מוחא סתימא אתקרי א"ס (וכן הוא ברע"מ פנחס דף רנח סע"א דכתר א"ס אתקרי, וע' רע"מ פ' בא דף מב ע"ב) (שם כו ע"א), ועי' עוד פז ע"ב, ועי' ח"ב פח ע"א, וכן צ ע"ג.

ספר שמות

נב ע"ב

ז ענין מהימנותא אמור בכ"מ על ו"ק. והענין כי כל אמונתינו הוא בשם הוי"ה, ובוזה אנחנו נבדלים מן האומות, כי כל האומות משיגיין את שמו ית', כמ"ש גדול שמי בנוים, ובכ"מ בו, רק שאין משיגיין את שם הוי"ה, רק בשאר השמות, וכולם אינן שם העצם רק שמות משותפים. לכן אינן דבקיין בו ית', רק עובדין אותו בשיתוף, כי כל השמות אינן רק משותפין ומושאלין מפעולותיו. לא כאלה חלק יעקב, שהם דבקיין בשם זה, ולכן הם דבקים בנוף האילן, משא"כ האומות בענפיין ועליין, שהן כינויין. ולכן מרע"ה לא הזכיר לפרעה, רק שם הוי"ה, ודא אקשי ליה מכלהו.

נד ע"א

ח כי א' הוא אור והוא כולל כל נהורין, וז' הוא חשך כמ"ש בזו"ח שה"ש כאהלי קדר דא ז' כו', והן אור וחשך, כתר ומלכות. וכשמאיר לה, מאיר ממנה לכל הו"ק, שהיא נקודה אמצעית, וזה סוד שבת שמאיר לכל ששת ימים, וז"ש ונהיר לכל עיבר (יהל אור). הענין הוא כי הנה בכל משך זמן דשית אלפי שנין דהעוה"ז עד שנזכה לאור התיקון העתיד, הנה כל הנסים והנפלאות שנעשה, הגם שהם מאור הג"ר ולמעלה אשר הוא נקרא בשם גילוי אור דא"ס, ע"י שהוא עושה את פעולתו למעלה מחק הטבע והגבול, עכ"ז הרי הוא אינו מבטל את הטבע והגבול מכל וכל, אלא רק שהוא נוקב ועובר בו לצורך אותו הנס לבד ובאותו הזמן לבד. אבל עיקר כל הטבע והגבול הרי הוא נשאר קיים עתה ואינו מתבטל עד עת התיקון העתיד. והנה הטבע והגבול הנה הוא מכח הצמצום ועביות הדינין שהם מכונה בשם חושך, וכאשר מתגלה ומתפשט אור הנסיי שהוא מאור דבלתי גבול להעשות איזה נס, הנה מכונה זה בשם חקיקה, שמתפשט האור וחוקק ונוקב בתוך העביות והחושך ומתגלה שם באורו לעשות את פעולתו. והנה פעולת הגילוי דאור הנסיי אשר הוא בטובה וישועה לישראל ונקמות ופרעות בצורריהם, הרי אמרנו שהוא בהגילוי דמלת "אז", וזהו שאמר הוזה"ק גליפין רשימין באז (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

ט ר"ל לכל הו"ק. ור"ל כי הנה ישנם ב' מיני נסים: אחד, הוא מה שהוא למעלה מן הטבע וחוקק להטבע, והם אורות נוספים המתגלים ובאים מלמעלה מה שלא נמצא בהטבע כלל, וכמו המן וענני כבוד והאש של מעלה שהיה על המזבח, ע' זבחים (סא ע"ב) ובמדבר רבה (פ' ד סי' יז) ובכ"מ, והנסים האלו אין שייך לכנותם בשם סותרים ודוחים את הטבע, אלא שהם למעלה מן הטבע וחוקק להטבע, והם אורות גילויים ממנו ית"ש נוסף על הטבע. אבל יש מין שני בנסים שהם סותרים את הטבע, ושוללים אותה וכמו קריעת ים סוף, שהרי בקע ים ויעבירם, והפך ים ליבשה, וכן ההפכי הצור אגם מים (תהלים קיד ח), ורוב הנסים הם מזה המין. ועל זה אמרו, ונהיר לכל עיבר, שהוא לכל הו"ק, חג"ת נה"י, אשר מהם הוא כל הגוף והעביות, כמ"ש בשער טנת"א (ריש פרק ה) וכנודע. אבל האור הנסיי, הנה הוא מאיר בהם כולם, ונוקב ויורד בהעביות שבהם לצורך אותו הנס. וכל השירים אשר פתחו ב"אז", הנה הם מזה המין, כי מזה הצד הנה הם הגבורות, שהם הנקמות ופרעות בצוררי ישראל, והוא מצד עביות הדינין שבהם, ונתהפכו הם ע"י אור הנסיי המאיר בהם לנקום נקמת בני ישראל מכל צורריהם, אשר על זה בא השירה ב"אז" (דע"ה ח"ב קלד ע"ב). היה כל הגילוי דאור הזה אשר נתגלה בו עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, למעלה מן המדה לגמרי, שהוא שלא ע"פ מעשיהם כלל. והוא ע"ד הגילוי אור דביאת המשיח, שיהיה גם בדור שכולו חייב, והרי יתקיים כל היעודים וכל תקות חמדת ישראל גם שלא ע"פ המעשים כלל (שם קלז ע"א).

י ר"ל כי ישנם כמה לשונות של שבח, כגון שיר ושבח הלל והודיה וכיוצא, ועל זה אמר כי לשון שיר הוא כאשר נעשה הנס בכפל, טובה וישועה לישראל ונקמות ופרעות בצורריהם, הנה על זה נופל לשון שירה, וכמו שהיה בהים, וכן השירה דהבאר שהיה בשניהם, הנס בכפל, וזהו שאמר שירתא היא דכל סטרין, שהיה גילוי הנס הן בהחסדים והן בהדינין, החסדים לישראל והדינין לס"מ וסיעתו, ועל זה הוא לשון שירה ובלשון א"ז, וזהו שאמר ודא הוא אז ישיר. (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

יא עי' דע"ה ח"ב קלב ע"ד: [מש"כ בחטא הסלע] וירם משה את ידו, ור"ל כי כוון בזה להמשיך האור ממקור העליון, שהוא חכמה, י' של שם, וכמ"ש בתיקונים (תיקון יט דף טל ע"א) למי נושאים כפים, לרום השמים, שהוא י' של שם, עשר אתון דשמה מפרש, ע"ש בהגר"א [ז"ל, וידוע ששם מ"ב דשמה מפרש מתחלק פשוטה בג"ר מלאה בת"ת אדם מ"ה מילוי המילוי במל"ה והן תגין בהוי"ה פשוטה כמ"ל שבע זיינין אינון כגוונא דא כו' ז' תגין יו"ד נקודין ביו"ד אתון דמ"ה כ"ח אתון עד אלף בכ"ח דמ"ה.]. והיה כוונתו בזה להסיר ולהעביר את המסך ע"י ההכאה, ולהמשיך שם השפע מהאור דהעץ החיים, כי אחר שיוסר ממנו המסך המבדיל סטרא דעבד, שהוא בחי' דעץ הדעת ע"י ההכאה, אז יחזור להאיר בו אור הכבוד, שהיא סיהרא קדישא דעץ החיים, אשר היא מעין גנים דלית ליה פסק, טפה דאתמשכא מן מוחא שהוא חכמה, כמ"ש בתיקונים (מו סע"ב), והיא ברתא דמלכא, אבא יסד ברתא (זהר פנחס רנו ע"ב). ויתוקן להעשות כ"ז ע"י כוונתו ומחשבתו בהרמת ידו כנז' וכמ"ש בזה"ק (ריש פ' יתרו סז ע"א), כי כל הרמת יד אשר לשם שמים הוא תיקון גדול, לנטלא מאינון ברכאן דלעילא ולארכא לתתא כו' ע"ש. וכן בתיקונים (תיקון כב דף עו ע"א) בסוד (שמות יז יא) והיה כאשר ירים משה ידו כו' לסלקא ליה לגבי חכמה כו'. וכן היה כוונת משה רבינו ע"ה כאן, וזהו שאמר וירם משה את ידו ויך את הסלע, להסיר את קליפתו ולהעביר את כל המסכים שבו, וכדי שיומשך שם השפע דאור עץ החיים. והרי כזאת וכזאת התחבט וטרח הרעיא מהימנא משה רבינו ע"ה על תקנתן של ישראל, והיה כל כוונתו וכל מעשיו לשם שמים ולטובה.

וכללים ח"א סא ע"א: ביאור הדברים מ"ש (זהר ח"א סה ע"א) "ארימת ידאי בצלותין לעילא", כי משום שרצונו הנה היה להתחיל ולדבר ברום גבוהים שהוא בעולם העקודים, וגם בשורשו ומקומו אשר ממנו נמשך שהוא הרישין דא"ק, אשר כ"ז הנה הוא מהעולמות דא"ס, לכך נשא ידיו בתפילה למעלה לעורר הרצון וליטול רשות לדבר ברום גבוהים כזו. וגם היה נשיאת ידיו ותפילתו כדי שיתעורר למעלה באותו המקום הנורא שרוצה לדבר שם, שיתגלה אורם ע"י דיבורו ויאירו ויזהירו באורם וזיום בגילוי אור כבודו ית"ש למעלה ולמטה, כי זהו ענין כל עסק לימוד חכמת הנסתר, לעורר את גילוי וואורו ית"ש באותו הענין שמדבר ונתגלה אותו האור למעלה ונמשך זיוו למטה, כמו שמחדש ומגלה אותו בלימודו ודיבורו, ועי"ז הנה הוא ממש בונה עולמות למעלה לפי שורש נשמתו הקשור ומיוחד בשורש כלל ישראל (ע' זהר ח"א יג סע"א). ועי"ז הנה יאירו ויזהירו כולם לעתיד באותן האורות שנתגלה על ידו ויאירו כולם בו, ויהנו מזיום אחר שיוסר כל המסכים דהזוהמא ואחר שיזדככו העולמות מעביותם, וכמו שבארנו בכמה מקומות מדברינו. ובאשר כי בעולם העקודים שהוא מעולמות דא"ס, הנה אינו נוגע כ"כ מעשה בני אדם שם, לכך נשא ידיו בתפילה שיעורר ע"י דיבורו שם ג"כ את גילוי וואורו ית"ש עכ"פ, וזהו שאמר ארימת ידאי בצלותין לעילא. וע' בענין סוד הרמת ידים בתפלה בזה"ק ר"פ יתרו (סז ע"א), ובתיקונים (תיקון יט דף טל ע"א).

ז"ל: תגין תליין במחשבה דלבא ומוחא נקודין בדבורא דפומא אתון בעובדא דאברין ולאלין (נ"א ומאלין) נקודין וטעמי ואתון עביד ההוא סתים וגניז כורסיא טמירא עלאה ועליה אתמר אתה ה' לעולם תשב וכו' מאי אתה ההוא דאתמר ביה ה' אלק"י אתה ארוממך בההוא דאתמר ביה רום ידיהו נשא ובגין דא אתמר למי נושאים כפים לרום השמים הה"ד רום ידיהו נשא ומאי ניהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו חכמה כ"ח מ"ה ועליה אתמר כ"ח מ"עשיו ה"גיד לעמו והאי איהו כ"ח פרקין דידין דמלכא עלאה דאינון כוז"ו במוכס"ז כוז"ו כנויין דיחודא עלאה דאיהו יהו"ה אלהינו יהו"ה ובגין דאסתלק האי חילא מישראל אתמר בהון וילכו בלא כח לפני רודף. תרגום: התגים תלויים במחשבת הלב והמח, הנקודות בדבור הפה, האותיות במעשה האיברים. ולאלין (ומאלו) הנקודות וטעמים ואותיות עושה אותו סתום וגנוז כסא טמיר עליון, ועליו נאמר "אתה יהו"ה לעולם תשב וכו'", מה זה "אתה", אותו שנאמר בו "יהו"ה אלה"י אתה ארוממך", באותו שנאמר בו "רום ידיהו נשא", ובשבילו נאמר, למי נושאים כפים לרום השמים, זהו שכתוב "רום ידיהו נשא", ומיהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שהוא חכמה כ"ח מ"ה, ועליו נאמר "כ"ח מ"עשיו ה"גיד לעמו", וזהו כ"ח הפרקים של ידי המלך העליון, שהן כוז"ו במוכס"ז כוז"ו. הכנויים של היחוד העליון, שהוא יהו"ה אלהינו יהו"ה. ומשום שהסתלק הכח הזה מישראל, נאמר בהם "וילכו בלא כח לפני רודף".

ובהגר"א שם [ז"ל: רום ידיהו נשא - כמו שמפרש והולך דנושאים ידים לרום השמים רום של השמים מרום וקדוש ונושאים עשר אצבעות לשם שהוא יו"ד של שם עשר אתון דשמה מפרש וז"ש ומאי ניהו כו' וע"ל סוף תכ"ב ס"ז ב' יו"ד שריא בעשר אצבען כו' מחכמה שריא דאיהו באצבען ואמר דאיהו חכמה כח מ"ה מביא ראיה דמ"ה הוא בחכמה ור"ל כ"ח מ"ה הן המילוי ומילוי המילוי דפשוט הוא בכתר שהן התגין ובחכמה הוא שניהם נקודין ואתון כנ"ל וז"ש ועלה אתמר כ"ח מעשיו כו' דבכ"ח אתון דשמה מפרש וכן דאתון תליא עובדא כ"ח אתון דבראשית ואמר והאי איהו כ"ח כו' ר"ל לכן הם בידין דתליא בהן חכמה דבהון כ"ח פרקין ואמר למטה יו"ד כו' אינון עשר אצבעין כו' הרי כ"ח מ"ה בהון ובהון עובדא דבראשית

ספר שמות

דאתמר כולם בחכמה עשית ולכן נושאין אותן לרום השמים יו"ד של שם זהו דרגא דלהון ואמר כ"ז לראיה שרום הוא חכמה ועליו נאמר אתה ועיקר הענין שכלולין באצבעאן שהן עובדא כ"ח ומ"ה שכלולין זה בזה כנ"ל וכן בדבורא כלולין י' נקודות וכ"ח אתון אבל תגין אינן נגלין לא באצבעאן ולא בדבורא רק במחשבה ולכן מב' אלו נברא העולם ויאמר אלקים ויעש אלקים בדבר ה' שמים כו' שמיד מעשה אצבעותיך כו' וז"ש בל"ב נתיבות פליאות חכמה כו' שהן האתון והנקודין כמש"ש].

סח ע"ב

יב כל זמן הזה שהוא עד עת התיקון אשר מעת אלף השביעי והלאה שהוא עתה רק שליטת המ"ה וב"ן כי באצילות עיקרו הוא המ"ה וכמ"ש את המאור הגדול לממשלת היום שהוא האצילות וכמ"ש אליהו זל"ט מלגאו איהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו ארץ אצילות ר"ל שהוא הנושא והוא עצמותו ואורו אבל בעולמות ביי"ע עיקרון הוא הב"ן ועל זה נאמר ואת המאור הקטן לממשלת הלילה כי מתלבש המ"ה בהב"ן כמ"ש ברפ"ח ספ"ג ומתנהגים העולמות ביי"ע על ידה ע"פ קבלתם מז"א (ע' פ' בשלה נא ע"א יתרו סח ע"ב, אחרי עד סע"א אד"ז רצו ע"א, וע' פ' בראשית כב ע"א, כט ע"ב) (כללים ח"ב קל ע"א).

סט ע"ב

יג כל מה שאמרנו בהכרח ביטולו משום שהוא שורש ההפסד והאבדון ההחלטי, הוא הכרח ביטולו. ומשום שהם מעצם הרע אשר כל עצמותם הוא להרע ולהרוס ולחבל, וכל קיומם בזמן קיומם הנה הוא רק ע"י תמצית הארת הקדושה שמאיר עליהם מסביב, ובסוד (יחזקאל א ד) ונגה לו סביב (הקדו"ש כח ע"ב), (בשער המלכים פ"י) כי ביי"ס של הקדושה החיות שלהם (שהוא שורש מציאותם אשר בא"ס ית"ש) נבלע בתוכם, אבל בקליפה אין החיות נבלע בתוכם כי אין קודש מתערב בחול, אך עומד על ראשם ומשם מאיר להם עכ"ל ע"ש. והוא מזוה"ק (יתרו דף ס"ט ע"א) וכו', עוד בזה פקודי (רכ"ז סע"א) (דע"ה ח"א נד ע"ד), בשער הקדמות (דף ע ע"ד) כי זו"ן דאצילות הטמא הנקראים סמ' ולילי' העליונים. הנה סמ' היה בבחי' ו' קצוות לבד, כי לא נתלבשו בתוכו אלא רק ו' אורות של קדושה להחיותו, והם סוד ההוא נהירו דקיק דאית גו מסאבותא כנז' בזה (יתרו דף סט ע"א), וכן אור אחד ז' בנוקביה כדוגמת זו"ן דקדושה בהיותם אב"א עכ"ל. והנהירו דקיק שאמר, הוא מהניצוצין דהז' מלכין קדמאין, כי מזה נתהו ומזה הוא כל קיומם וחיותם. אמנם ע"י החטא הנה נגדלו ונשלמו, כי ניתוסף בהם אורות רבים גם מאור התיקון רח"ל, והוא מתמצית הארה דאור התיקון וכן"ל, עד שגברו וגדלו עד להשחית ונסדר תיקונם ג"כ ע"ד תיקון הזו"ן דקדושה, כי גם את זה לעומת זה עשה האלהים (קהלת ז יד) (דע"ה ח"ב ט ע"ב), ונתן הקב"ה האפשרות והכח להאדם שיהא היכולת בידו להוציא הרע מאותו הכח אשר הכין לזה, וכן נתן היכולת בהאדם לבטלו ג"כ, ויתפך אותו הכח לטוב גמור, כי אותו הכח הוא רק נושא חפשי ותלוי ביד האדם אם לקלקלו אם לתקנו, וממנו הוא כל הכח דהבחירה אשר ניתן להאדם (דע"ה ח"ב יט ע"א) הרב אמר בשער הקליפות (פרק ג) כי אחר התיקון דמעשה בראשית קודם החטא דאדה"ר, היו אז כל הקליפות בלי שום תיקון כלל, והיה הזכר דקליפה רק בבחי' ו"ק לבד, והנוקבא דקליפה רק בבחי' נקודה אחת לבד, ועל דרך שהיו הזו"ן דקדושה קודם התיקון. ואמר שם כי זהו הענין מ"ש הזוהר (בפ' יתרו דף סט ע"א) דאית נהירו דקיק גו מסאבותא, ור"ל כי סידר המאציל ית"ש את כל הזו"ן דקליפה מתחלה שיהא כחם וקיומם רק מאורות הנקודות לבד דהזו"ן דקדושה, ולא מאור התיקון כלל, ולא קבלו הם מאור המ"ה והט"ר דב"ן אלא רק מבחי' אור הנקודות לבד דהזו"ן דקדושה (דע"ה ח"ב יט ע"ב), אותו הנהירו דקיק הוא בחי' עץ הדעת טו"ר, וכן גם אותן הדינין שבהאחוריים דהנוק' אשר משם נמשך הנהירו דקיק, הם ג"כ סוד עץ הדעת טוב ורע, כי סוד עץ הדעת טו"ר הוא בכל העולמות כולם, אלא שהוא בכל א' לפי ערכו (דע"ה ח"ב מ ע"ד), הוא נמשך מהגבורות דהאחוריים דהנוק', ואותו הנהירו דקיק הוא קודש והוא שורש להרע, ולכן עומד הוא בבחי' עץ הדעת טו"ר (דע"ה ח"ב מא ע"ד), כל אינון אשר אור חיותם הוא רק מבחוץ, הם יתבטלו בביטול גמור, הם נשמתם. אבל כל אלו אשר אור חיותם מתלבש בהם מבפנים, הרי נעשו הם משכן ומעון לאור שכינתו ית"ש, כי עליהם נאמר (שמות כה ח) ושכנתו בתוכם, הנה מתקיים נשמתם בחיות נצחית, כי אורו ית"ש אינו נפסק מהם לעולם, ונעשה החיות לעצם בהם (דע"ה ח"ב צב ע"ד).

צא ע"א:

ספר שמות

יד דרכי התיקונים הם שנים: אחד, הוא בביעור וביטול הרע, לבערו ולבטלו ממציאואתו לגמרי, שלא להניח לו שום שארית כלל בשום מקום כלל. ואחד, הוא להמשיך אור קדושה של מעלה בכל המציאות כולו, שיהא גילוי כבודו ומלכותו ית"ש מלא כל העולם כולו. ואלו ה' מיני תיקונים הם כלולים בהשני דברות הראשונות: אנכי (שמות כ ב) ולא יהיה לך (שם ג), כי הדיבור דאנכי הוא שיקבל וימשיך כל אחד ואחד מישראל על עצמו אלוהותו ומלכותו ית"ש במחשבה ודיבור ומעשה, שהוא בקיום כל הרמ"ח מ"ע לשמו. ובזה נעשה האדם מרכבה לשכינה, והוא משכן ומעון לאור קדושתו יתברך, כי הרמ"ח מ"ע הם פרטי הדברים אשר על ידם ממשיך האדם אור קדושתו ית"ש על כל גופו, שהם רמ"ח אבריו. וזהו מ"ש בתיקונים (תיקון כב דף ע"ב) וכן בזהר יתרו (דף צ"א ע"א) שכל המ"ע הם תלויים וכלולים באנכי, כי הם פרטי הדברים במה לקיים המ"ע דאנכי, ובכללותם מתקיים בהאדם מה שאמר הוא ית"ש אנכי ה' אלהיך. וכן הדיבור דלא יהיה לך הנה הוא להסיר ולהרחיק את עצמו מכל טומאה ורע, שהם אלהים אחרים במחשבה דיבור ומעשה, והיינו בשמירת וזהירת כל השס"ה ל"ת. כי כל הדבר טמא ואסור הנה הם כולם ע"י שיש להרע אחיזה ונגיעה בהם, וכשהאדם נזהר ומתרחק מהם כולם, הנה מרחיק את עצמו מהרע מכל וכל (וכמ"ש בתיקונים נט ע"א סב ע"ב ע"ש). וזהו שאמרו בתיקונים ובזהר יתרו הנ"ל, שכל הלא תעשה הם תלויים וכלולים בלא יהיה לך, כי הם כל פרטי הדברים במה שיש להרע אחיזה בהם, וכשנשמור ונרחיק מהם כולם, אז אנו מרוחקים מהס"מ אל אחר ומכל סייעתו וחילולתו לגמרי, ואנו מקיימים בזה הדיבור דלא יהיה לך בשלימות.

אמנם האמת הוא כי אלו ב' התיקונים הם תלויים זב"ז, וכן נעשה כל א' ע"י שניהם. כי הרי התיקון דביטול הרע שהוא ע"י שמירת המצוות ל"ת, הרי הוא אלא דוקא כשהוא נזהר ומתרחק מהם למען שמו של הקב"ה וכמ"ש בספרא (סוף פרשה קדושים והובא ברש"י בחומש שם פסוק כו) שלא יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר כו', אבל אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי וכו'. והרי לנו כי כל התיקון הנעשה במצוות ל"ת הנה הוא רק כאשר שהוא מתקיים ע"י צירוף מצוות עשה, שהוא לעשות הישר בעיני ה', ומוכרח הוא שיהא הכוונה בכל שמירת מצוות ל"ת לעשות רצון קונו בזה, שהוא מצוות עשה דעשיית הטוב והישר בעיני ה' וכו', והרי נמצא כי כל שמירת המצוות ל"ת הנה הגם שקיומם במעשה הרי הם רק בשב ואל תעשה, אבל במחשבה הנה נעשה כל תיקונם רק כאשר שהם מצורף למצוות עשה, שהוא לעשות רצון קונו ועשיית הטוב והישר בעיני ה'.

וכן הוא להיפך במצוות עשה, כי הגם שכל קיומם הרי הוא בקום ועשה אך זהו רק במעשה, אבל במחשבה הנה הם מצורף ג"כ למצוות לא תעשה. ור"ל כי עיקר התיקון דהמצוות עשה שאמרנו לעיל, שהיא להמשיך עי"ז אור קדושתו ית"ש למטה, שיהא גילוי כבודו ומלכותו מלא כל העולם כולו, הנה נעשה עיקר התיקון הזה אשר ע"י מ"ע רק כשהוא מצורף במחשבה למצוות ל"ת. והוא כי הרי עיקר הזכות דכל עשיית המצוה הנה [הוא] רק כאשר שהוא נעשה ע"י כפיית היצר, וכמ"ש בעבו"ז (ג ע"א) גדול המצווה ועושה ממני שאינו מצווה ועושה, כי בזה יצרו תוקפו וכו'. והרי מצורף כל מצוות עשה להדיבור דלא יהיה לך (שמות כ ג), כי במה שעושה נגד יצרו הרי מקיים הדיבור דלא יהיה לך, שהוא התיקון דביעור וביטול הרע וכו', וזהו שאמרו בזה"ק (יתרו פ"א ע"ב) כי על אלו ב' הדברות אנכי ולא יהיה לך על זה נאמר (תהלים סב יב) אחת דיבר אלהים שתיים זו שמעתי, כי מתקיימים שניהם ע"י כל א'. ולכן נאמרו הם בדיבור אחד, גם כשחזר ופרטן וכמ"ש הגר"א (בתיקונים תיקון כב דף ע"א עמוד ג ד) כי הם תלויים זב"ז, שאינו מקיים האדם הציווי דלא יהיה לך רק ע"י הציווי דאנכי, והרי מקיים בלא יהיה לך שניהם יחד, ומתקן בזה ב' התיקונים יחד, וכן הזכות להאדם בקיומו הציווי דאנכי הוא רק כאשר שהוא נעשה בהקיום דלא יהיה לך וכנו' (דע"ה ח"ב ע"ד).

צב ע"א

טו דע כי בין העולם אצילות לבין עולם הבריאה יש חד פרסא שעליה נאמר והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים. והנה ב' שמות יש לפרסה זו, והם ה' מרגלאין הנז' כאן. והוא שם אהי"ה, שהוא הארת אמא המקננת בכורסייא, והיא המרגלא עילאה דלית בה גוון. והנה בכל מקום שבאו אורות אמא, באים אורות אבא בתוכם, והוא שם יה"ו, והוא המרגלא ה'. והנה יה"ו מורה על או"א וז"א, ושם אדנ"י היא הנוק'. והפרכת הוי אמצעי לשניהם בין אמא לז"א, והיא סיכתא דבגווייהו, והוא סוד מלכות דאצילות היורדת בסוד עתיק דבריאה. והנה אלו ג' שמות הם י"א אותיות, ר"ל אהי"ה יה"ו אדנ"י. ובשבת אז יוצאין ומתנוצצין ז' שמות, והם כזה מן א' דאהי"ה יוצא הוי"ה פשוט בסוד חסד, ולעומתו מן י' דיה"ו יוצא אל פשוט בסוד נצח, ונכללין א"י. ומן ה' ראשונה דאהי"ה יוצא הוי"ה בניקוד אלהים בסוד גבורה, ולעומתו מן ה' דיה"ו יוצא אלהים פשוט בסוד הוד, ונכללים ה"ה. הרי אותיות אהי"ה בשילוב. ומן י'

ספר שמות

דאיה"ה יוצא מצפ"ץ בסוד ת"ת, ולעומתו מן ו' דיה"ו יוצא ג"כ מצפ"ץ בסוד יסוד ונכללו זה בזה י"ו. ואח"כ מן ה' דאיה"ה יוצא י"ה ונכלל בסיכתא שהוא אדני, ונשלם י"ה אדני"י. ובזה תבין כל המאמר הזה. והנה שמות אלו הם עולין תקמ"ט עם שם איה"ה דהה"ן דבינה גימ' אלף עלמין השולטין ביום השבת, והנה שם הנז' שיש בו י"א ענפים עי"כ נכנעין י"א קלי' דבריאה (זהר הרקיע).

צג ע"א

טז ב'פ' ויצא (דף קנח ע"א) ובריש פ' וארא (דף כב ע"א) ובפ' יתרו (דף צג ע"א) ופ' פקודי (דף רלב ע"א), ומבואר שם ושם כי השאלה הוא רק מחסד ולמטה, אבל הבינה איהו עלמא דאתכסיא ולא אתגלייא כלל, ולית רשו לבר נש לאסתכלא ביה, ועל זה נאמר (דברים כב ז) שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך, כי למעלה מן הו"ק לית מאן דיכיל למיקם עליה. וכן בתיקונים (בריש תיקון כב דף עא ע"א) ובתפילת אליהו (תיקון י"ז דף יט ע"א), כי על החכמה ובינה נאמר (דברים כט כח) הנסתרות לה' אלהינו, ובפרט על הכתר הנה אמרו בסוף תיקון כ"ב (דף עו ע"ב) וכן בתז"ח (דף ה ע"ד), כי עליו אמרו רז"ל במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור אין לך עסק בנסתרות (ביאורים ח"א כ ע"ד), מה נעשה בכל עומק הדרושים אשר בכל שער העקודים ובמטי ולא מטי ובדרושי נקודות (פרק ב) ובשבירת הכלים (ריש פרק ו) ובשער התיקון (ריש פרק ב) וכן בטנת"א (פ"א בהמ"ב), אשר בכל אלו המקומות הרי מעמיק הרב הרבה ומדבר גם בפנימיות הא"ק, וגם ברישין שבו, וכו' ובספר נפש החיים (שער ג פרק ח) בענין הכתוב (דברים ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים למן היום אשר ברא אלהים אדם כו' אמר שם, והאריז"ל אשר הורשה והפליא לגלות סודות עמוקים ורמים כבר פ' הוא ז"ל (כוונתו הוא על אותן הדברים דענינינו) שפנימיות כוונת הכתוב למן היום אשר ברא אלהים אדם כו', הוא על עולה אדם קדמאה, וגם בענין א"ק כתב שאין אנחנו רשאים לדבר ולחקור בענין עצמות פנימיותו רק באורות היוצאים ממנו לבד, וגם זאת רק מאורות דס"ג שבו ואילך ולא באורות ע"ב שבו, עכ"ל. וכן הוא ג"כ בספר מקדש מלך בהקדמת זהר בראשית (א ע"ב) עש"ה. אמנם גם זה תמוה, כי א"כ הרי אין חילוק כלל בין הג"ר להז"ת, אלא החילוק הוא בין עצמות פנימיות לבין האורות היוצאים ממנו, כי בעצמות פנימיותו הוא כולו אסור וכמו שאמר הרב ז"ל מפורש, שגם על המלכות שבו אמרו מה פשפשת מה ידעת כו', ובאורות היוצאים ממנו הרי מותר גם בהג"ר (זולת הע"ב), כי כל האורות האח"פ הרי הם מהג"ר וכו' כי קודם שנתגלו הספרא דצניעותא והאדרות, הנה הוה כמעט כל אורות הא"א והאו"א הכלליים נעלמים בבחי' א"ס, ולא היו נתגלו עדיין גם באצילות כלל, כי היו סתומים ונעלמים בשרשן, והנה היה אסור אז לדרוש ולחקור בהם כלל ע"ד האיסור השאלה והחקירה בא"ס, וכמ"ש בהקדמת תיקונים (דף ז ע"ב) דגם הדיוקן דאצילות הנה אין לומר בא"ס כלל, ומאן דצייר ביה דיוקנא עליו נאמר ארור האיש אשר יעשה פסל כו' ושם בסתר בסתרו של עולם, ע' ביאור הגר"א שם. וזהו מה שאסרו בכ"מ בזה"ק החקירה בהג"ר, והיה כ"ז קודם שנתגלו האדרות, והיה אז האורות דהג"ר סתומים ונעלמים, כי היו כלולים בא"ס. אבל אח"כ כאשר נתגלו האדרות, והיה גילויים למטה ע"י שנתגלה בהם אז א"ס ית"ש באצילות, והאיר א"ס ית"ש בהם באצילות בגילוי גמור. הנה עי"ז נתגלה ידיעתם ע"י הרשב"י למטה ג"כ, והותר מאז לעסוק ולדבר בהם. וכו' (ביאורים ח"א כא ע"א).

צה ע"א

יז שהוא בחינת הבל היוצא מן החוטם והפה, וזמ"ש"ה זובחי אדם עגלים ישקון, כי סוד הנשיקה היא בפה, וכן ר"ת של ידע שור ק'ונהו ו'חמור הוא ישקו וארז"ל שהערב רב היו מנשקין את העגל. וענין נשיקה זו היתה כונתם להוריד אליו הבל הדינין והגבורות של הפה ושל החוטם כנז' אצלנו לקמן, בסוד קי"ן והב"ל. איך מתחלקים בענין החמשה גבורות, וזה לוקח שתיהם, וזה שלש הנשארים. ואם היו ח"ו יכולין להמשיכם, היה העולם אבד, לפי שהיו הדינין והקליפות מגיעין עד הבינה, אבל לא עלה בידם רק ג' גבורות אלה לבד. אלא שעכ"ז בכח שתי גבורות הפה והחוטם הנרמזים במ"י של אלהים, מהם עשו את העגל. וזהו סוד שם הקדוש יל"י שהוא בגמטריא מי, ונרמז בר"ת י'שראל לא י'דע. וזהו מ"ש רז"ל כי היה שם הקדוש חקוק על טס של זהב שהעלה בו משה לארונו של יוסף. והשליכוהו לכור הזהב ויצא העגל הזה, והוא סוד השם הנז'. וזכור ענין זה כי שם הזה של יל"י הוא בחי' שתי הגבורות הנז' של החוטם ושל הפה, שהם ב' אותיות מי של אלהים. והרי נתבאר ענין העגל שעשו ישראל שהיה בבחינת אהור באהור בלבד, כדמיון הקדושה, כקוף בפני אדם. וכאשר בא שלמה ובנה בית המקדש, החזירם פנים בפנים לז"א ונוקביה דקדושה. וכשבא ירבעם אח"ך, רצה להחזיר גם הקלי' פנים בפנים, ולנסור את שני העגלים ועשאם שנים. ואת האחד נתן בבית אל, והאחד נתן בדן. ואמנם לא עלה הדבר בידו להחזירם פנים בפנים בחבור ממש. אמנם אחר

ספר שמות

שנסרם לשנים, נשארו בפירודא ולא אתחברו אפין באפין, וזהו סוד הנחשא דפרח באוירא, היא סוד הקליפה אשר רוצה להתדמות אל הקדושה כקוף בפני אדם, והתחילה להיותם שארי בחיבורא. רוצה לומר שאני רוצה לומר בחיבור אחד בסוד אהור באהור. אבל כאשר ננסרו ונפרדו לא עלה בידם להתחבר אפין באפין. אבל נשארו נפרדין לשנים, ולא נתחברו עוד, וזמ"ש וסיים בפירודא. כי אם ח"ו היו מתחברים אפין באפין היה העולם חרב. ועתה נבאר הדבר הזה גם בתחילת ברייתו של עולם כי הנה בתחילה, היו הקליפות מחוברין אהור באהור דוגמת הקדושה, וכאשר בא ערב שבת, אשר אז ננסרו דכר ונוקבא של הקדושה, כדי שיוכלו להתחבר אח"כ ביום שבת עצמו, להזדווג אפין באפין ולא בחול. ננסרו גם זכר ונוקבא של הקליפות. ובבא יום שבת דמעשה בראשית חזרו ז"א ונוקביה דקדושה אפין באפין ונזדווגו יחד, אבל הקליפה שאין לה אחיזה ביום השבת לא יכלה לחזור פנים בפנים. ונשארו זעיר ונוקביה דקליפה, ננסרין ונפרדים זה מזה, ולא אתחברו פנים בפנים. נמצא כי הקדושה עם שבאמצע היה פירודה שהיא הנסירה. אמנם שארי בתחילה בחיבורא בהיותם אהור באהור, וגם בסיום סיים בחיבורא והחזרו אפין באפין בחיבור גמור. ונמצא כי הפירוד שבאמצע היה בתכלית החיבור האחרון המעולה. אבל הקלי' שארי בחיבורא בבחינת אהור באהור. ואח"כ ננסרו ונשארה בסיומא בפירודא כי עוד לא הוחזרה אפין באפין.

קא ע"א

יה בסוד הענין של החלומות, כי מה שארז"ל בעניני חלומות אינם מדברים בעניני חלומות והבלים שאין בהם ממש, רק בסוד חלום שהוא א' מששים בנבואה, בסוד ד' בחינות, מראה נבואה חלום מראה (הגרמ"מ). ועי' יהל אור ח"א יד ע"ג: הנבואה פסק מיום שחרב בית המקדש, שהוא מנ"ה בחבורם ולא נשתייר רק חלום שהוא מהיכל ב' "השמים", וזהו ג"כ ע"י התלבשו ביצירה ובסט"א ודרגין תתאין ולא חלום של נבואה, וז"ש שנאמר אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם ושק וקדרות ידוע ולכן מסיים הפסוק אדני ה' נתן לי לשון למודים לדעת כו', שהוא הנבואה מלמודי ה' נו"ה עלאין ואין העולם קיים אלא על הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, שהן דרגין דנו"ה בסוד וכל בניך למויד ה' והן קיימין של העולם, ולכן מיום שחרב בהמ"ק נמסרה הנבואה לתינוקות, ואינן דרגין דהיכלות אלא ביצירה בנער מט"ט, שהוא רבן של התינוקות כידוע ושם עה"ד טו"ר והתורה בעוה"ר נמסרה לחצונים בסוד עץ הדעת טו"ר, והוא בעשיה מקום הס"ם והכל בהוד לבד וז"ש שמים ולכן נמסרה הנבואה ג"כ לשוטים בסוד מלך זקן וכסיל. ועי' יהל אור ח"ב כא ע"ב: כל שאר נביאין אינן מאריהון דחלמא מאריהון דמראה – ר"ל מאריהון דחלמא ודמראה יונקים מהיכלות אלו לבד ואינן יונקים מלעילא כלל, ואינן יונקין מהיכלות עצמן רק שמתלבש בדרגא אחרא ביצירה בהיכלות דנו"ה דשם והכלל כי כולם צריך להתלבשות ואינן מקבלין מן דרגא דיליה במקומו, רק בהתלבשו בדרגא אחרא. ואע"ג שבכולם יוצא הנבואה משורש השרשים מבינה אינן מקבלין משם כנ"ל. והמקומות שלמטה מדרגם דרך מעבר כנ"ל, וז"ש כמה דדרגא דנביאים דלעילא כו' ה"נ אלן דרגין כו'. "כמה אינן דנטלי ההיא מלה ואתערבו בהדה ועל דא כד מטא לגביה דבר נש כמה אינן דאתערבי בהדה" – זה קאי על החלום של כל אדם, וז"ש וע"ד כד מטי לגבי דב"ג וכו', ולכן כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך א"א לחלום בלא דברים בטלים שמתערבין עמה ג"כ הסט"א שהן מעורבין בעשיה ובאורין דהאי עלמא, וזה החילוק בין מראה דנביאים לחלמא שמראה אינו מתלבש רק בדרגא תתאה דלבר לבד אבל חלום מתלבש מדרגא לדרגא עד דמטי לב"ג ומתלבש בכלהו דרגין, והחילוק שבין חלום של נבואה לחלום של כל אדם שחלום נבואה נפיק מגו האי היכלא ומתלבש למטה, אבל חלום של שאר בני אדם אין יוצא רק מדרגא תתאה ומתלבש למטה, והוא החילוק שבין אדם לחבירו בענין החלום שזה מקבל עוד מדרגא תתאה יותר עד שיש שמקבלין רק מאותן דתליא באוירא אבל בכולם מתלבש עד למטה באוירא כנ"ל. וע"ד לא צחצחא וכו' – ולכן כל חלום צריך לפתרון והן ד' דרגין חלוקין: חלום דבני אדם, וחלום ומראה דנביאים, ונביאין עלאין, ונבואה דמשה חלוקים במקומות כנ"ל. וכן חלוקים בענין כי חלום צריך לפתרון, ואין משיגין הפתרון בעת החלום רק מדמה להם בעת החלום כאלו הוא הענין כמות שהוא רואה כמ"ש ויקץ פרעה והנה חלום אבל בעת השינה לא ידע כלל שהוא חלום ומראה. וחלום של נביאים יודע שהוא מראה וחלום וידע ג"כ הפתרון בעל החלום ע"י עצמו או ע"י מלאך כמ"ש מה אלה אדוני מה שני הזתים האלה כו' וידע שאינו כפשוטו רק מראה על דבר אחר והשיב לו הפתרון וכן בדניאל וכו' משא"כ בנביאים שהשיגו הדבר בעצמן אע"פ שאמר בדרך חידה פעמים הבין בדבור בתוך החידה הדברים בעצמן אבל משה פא"פ אדבר בו ולא בחידות, ע"כ. חלום הוא מצד הסתלקות הרוח ומרחף על האדם בשינה והוא דוגמת החולם כתר ע"ג האדם (בהגר"א בתיקון ז קנא ע"ג). והנה החלום הוא מדרגה האחרונה מאינן שית דרגין דנבואה, פרק אחרון של הוד, ואף זה אינו כי אם בה, והוא א' משיתין (בהגר"א בתיקון ז סג ע"ג).

קייב ע"ב

ספר שמות

יט וג"כ בסוד (שמות יג כב) לא ימיש עמוד הענן יומם הוא נמשך אליה מצד הימין ובכח ב' עננים אלו קפצה להם הארץ וב' עננים אלו הם ב' כנפי נשרים וזה סוד (שמות יט ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים ולכן גם כן כנגדו בקליפה יש כיוצא בזה וזה סוד הנשרא דהוה עולה על גבי ב' עמודים והם ב' זרועות. ובזה לא קשיא לדברינו מה שנמצא בזוהר כי הנשר באמצעייתא כמו שכ' (משלי ל יט) דרך הנשר בשמים כנ"ל נשר חד ושמים חד והדברים מוכרחים למי שירצה להבין שהוא ת"ת שבה וכן נמצא בתיקוני' קמ"ד ב' ושכינת' דאתכלילת בכלוא ובגין כך זמנין אתקריאת נשר וכו' ואין כוונת זמנין על מציאת הזמן ממש כי אין למעלה שינוין חלילה אמנם אמר זמנין אתקריאת פי' בזמן שאנו מדברים בת"ת שבה אז נקרא נשר וכו' ודי למבין . ולזה היה אומר שלמה המלך ע"ה זה הפ' (ישעיה כו א) ה' רמה ידך בלי יחזיון בלכתו אל הרי חשך לפי שאהי"ה אלהים אדנ"י הם כולם מסטרא דנוקבא אשר שם אחיזת החיצונים ולכן אנו מסירים אותם כי כאשר תסיר מנ"ר שהם ג' יחודים אהי"ה הויה אדנ"י הויה אלהים הויה ותסיר נפש ורוח ונשאר רמ"ח אחר כך תסיר ג' אלפין שהם ר"ת של ג' יחודים אז ישארו רמ"ה לבד ובזה הוא נתיצת הקלי' כי ב' פעמ' נ"ר בגימטריא ת"ק וכאשר תסיר היו"ד ישארו ת"ץ וזהו נתיצתם של הקלי' וז"ס ה' רמה ידך בלי יחזיון הקלי' כי אז גוברת הקדושה וזה יהיה כאשר ישארו רמה לבד.

קטו ע"ב

כ עי' שער הגלגולים (הקדמה מ): וקשה דבמסכת נדרים, ובמסכת שבועות תנן איפכא, חומר בשבועה שחלה על דבר שאין בו ממש כדבר שיש בו ממש, משא"כ בנדרים. וכ"כ הרמב"ם ז"ל בהלכות נדרים פ"ג. ואם נרצה להחליף דברי הזוהר ונגיה כדברי המשנה כנוכר אי אפשר, כי הרי מדבריו נשמע שבא להזכיר חומר הנדר יותר מהשבועה, כי כך כתב ולא עוד אלא יתיר אמרו נדרים ע"ג שבועות עולים, וכל הנשבע כאלו נשבע במלך עצמו, וכל הנודר כאלו נודר בחיי המלך, והנה כל זה חומרא בנדרים היא. גם לקמן ביארו בפירושו באמרם ובודאי עלמא דאתי בינה, וחלין על דבר שאין בו ממש.

עי' שער רוח הקודש יא ע"א: ועתה נבאר ענין מ"ש חז"ל חומר בנדרים מבשבועות, וחומר בשבועות מבנדרים, והענין הוא כי השבועה היא הבל היוצא מפה דז"א להקיף (אותה) [את המלכות] והוא הבל כלול מאש ומים ורוח שיש בו ממש ולכן אין השבועה חלה אלא על דבר שיש בו ממש, אשר לסבה זו הוצרכו כ"ח תעניות לתקן עון פגם השבועה לפי שהוא בחי' כללות כל גוף המלכות. ובפרט שהוא בחי' אור המקיף שהוא גדול מן אור פנימי, וגם שיש בה ממש, ולכן צריך להתענות כ"ח ימים כנגד כל פרטיותיה שהם כ"ח והם עיקר המלכות. אבל הנדר אין צריך רק ששה ימים לפי שהוא דבר שאין בו ממש, שאינו רק הסתכלות הארה ממצח שלו אל מצח שלה כנז', ולכן הנדר חל על דבר שאין בו ממש ולכן אינו כ"כ חמור כמו השבועה. וגם שהוא אור פנימי בלבד. ולא אור מקיף שהוא השבועה שהוא אור יותר גדול.

וגם שהאור ההוא הוא תוספת במוחין דילה שנתוסף אור ורוחניות במוחין שלה, ואינו עיקריות שרש הנקבה עצמה כמו שהוא בשבועה, אשר מתבטלת מציאות הנקבה עצמה. והשבועה שהיא לצורך ז' תחתונות, שהם עיקר המלכות. אבל הנדר הוא בחי' המוחין תוספת קדושה. ואינו עיקריות שרש הנקבה רק תוספת בלבד. ואינו כ"כ פגם.

גם כי הנודר לשוא אינו גורם התלבשות קליפות, כנז' בענין השבועה, רק מניעת הארה במוחין שלה. אמנם בבחי' אחרת הנדר חמור מן השבועה. לפי ששבועה היא כנשבע במלך עצמו. שהוא הז"א שהוא ההבל היוצא מפיו עצמו להקיף ז' תחתונות של הנקבה. והנדר הוא כנודר בחיי המלך. שהם המוחין הנמשכים מן בינה אל ז"א. הנקרא חיי המלך כנודע. ומשם נמשכת ההארה אל המוחין שלה. ונמצא שהאמת הוא שהשבועה והנדר שניהם הם אורות הנמשכים אל הנקבה כנז"ל. ואמנם להיות כי הנדר נמשך מן מוחין דז"א הנמשכים אליו מן הבינה כנז'. לכן ארז"ל בס"ה (משפטים קט"ו ע"ב) שהנדר הוא באימא עילאה. ונמצא כי להיות הנדר תלוי במוחין עליונים הנמשכים אליו מן הבינה כנז' מבחי' עצמה. לכן הם חמורים מן השבועה:

ועי' ע"ח שער הכללים פרק ז: ובזה תבין ענין שבועות ונדרים, כי מאחר שהשבועה הם כנשבע במלך עצמו שהוא מלכות, והנדרים הם כנודר בחיי המלך שהוא בינה הנקרא חיי המלך, בסוד תפילין [של ראש] הנקרא חיים כנודע, א"כ למה השבועה חמור מנדר. והטעם הוא כי למעלה נגד בינה אין אחיזה לחיצונים כ"כ, אבל לתתא במקום מלכות שם (תהלים יב ט) סביב רשעים יתהלכון, וניתן להם כח גדול להתחזק ולהתאחז שם, לכן עונשו מרובה. גם בזה תבין למה נדרים חלין ע"ד מצוה משא"כ בשבועה, והטעם לפי שהנדרים למעלה בבינה, והם גבוהין מן המצוה לכן חלין עליהם. וז"ס התרת נדרים בליל יוה"כ, לפי שבאותו יום אנו עולים עד הבינה, ויש לנו יכולת להתיר נדרים אשר שם, אך השבועה היא במלכות לכן אינה חלה על המצוה.

ספר שמות

ע' עמק המלך (שער יד - פרק צט): נחזור למה שאמרנו שהדינים יונקים מראש נוקביה, אבל היא מגנת שלא יאחזו החיצונים בו אלא בה. ועם זה יובן סוד החילוק שבין נדר לשבועה, ולמה עונש הנשבע לשקר חמור מהנודר, והלא אפכא מסתברא, כי השבועות הם במלכות, במלך עצמו שהוא למטה. והנדרים הם למעלה בבינה בחיי המלך, והוא מספר שני אהי"ה שבבינה והויה אחת, שעולים כמנין חיים (ב"ם וכו'), והם חיי המלך ופרנסתו הבאה מהבינה, בסוד ד' פרשיות שהם ד' אותיות הוי"ה. וד' בתים הם ד' אותיות שם אהי"ה, וכ"א אזכרות בהפרשיות האלה הם מספר שם אהי"ה, כמו שיתבאר בסוד התפילין בעזרת קב"ה ושכינתיה.

אם כן שהנדר הוא בבינה למעלה, והשבועה היא למטה במלכות, למה חמור עונש הנשבע מהנודר לשוא. אבל במה שאמרנו הוא מובן, שהקליפות והחיצונים סביב המלכות הם, שנאמר "סביב רשעים יתהלכון" (תהילים יב ט), וכשנשבע לשקר, נותן כח לקליפות להיות להם אחיזה במלכות, ולכן ענשו גדול, אבל הנודר אף שהוא למעלה בבינה, בחיי המלך, אין להם אחיזה שם וכו', אין להם אחיזה אלא על ידי מעשה, שמסלקים חיי המלך, שלא ירדו המוחין חס ושלום, והוא הדין בשבועה שבארנו וכו'.

ובזה יובן למה הנדרים חלים על דבר מצוה, ולא השבועה, לפי שהנדרים הם בחיי המלך בבינה, הם גדולים מהמצוה, שהיא במלכות מטבורו ולמטה, ולכן חלים על המצוה, שהנדרים למעלה ממנה. ולכן אנו מתירין ביום הכפורים את הנדרים, כי אז אנו מושפעים מבינה במקומה, ולכן אנו מתירין הנדרים באותו היום, שכוונת קדושתו שם למעלה בבינה, והשבועה להיותה במקום מצוה, לא חלה על המצוה, שהרי הם שוות במלכות כדפירשנו.

ועי' שם פרק ק: שבועה לא חלה אלא על דבר שיש בו ממש, נדר חל אפילו על דבר שאין בו ממש, והא אוקמוה במתניתין. ולא עוד אלא יתיר אמרו, "נדרים על גבי שבועות עולין, וכל הנשבע כאלו נשבע במלך עצמו, וכל הנודר כאלו נודר בחיי המלך" (רעיא מהימנא רנה ע"א), עד כאן לשונו [של הזהר].

והנה מתוך ביאור פרק שלמעלה מזה, יספיק אל הבבא בתרא, האומרת "נדרים על גבי שבועות עולין", אבל על הבבא קמא האומרת שבועה לא חלה אלא על דבר שיש בו ממש, נדר חל אפילו על דבר שאין בו ממש (עיי' נדרים טו ע"א), והא אוקמוה במתניתין. והיא גופא קשיא, דהא אפכא תנן, בפרק שני דנדרים, "זה חומר בשבועות מבנדרים" (שם טז ע"א), וארישא קאי, דקתני קונם אני ישן, הרי זה ב"לא יחל", פירוש מדרבנן, ואין זה נדר של תורה, דשינה אין בה ממש, שבועה שאיני ישן אסור, פירוש מן התורה.

והאמת כי כשנקה הדין, לפי פשוטן של דברים, הדבר ברור, "אסור [לעשות] חפציו" מפני שיש בו ממש אנפשיה לגבי עצמו, והנשבע אסור איסר אנפשיה, אפילו לדבר שאין בו ממש כגון אישן. אבל כשנבחין הנדר והשבועה עצמן ורמזיתן בעליונים מנוסח שלהם, נלמוד כי השבועה חלה על איש אסור עצמו שיש בו ממש, ואומר "אני יפעל", ונתפס באותה השבועה, וכל "אני" יש בו ממש.

אבל הנדר אינו אלא הוא כאומר "הרי עלי", ו"עלי" זה אין בו ממש, שאינו נתפס כמו הנודר "במלך עצמו", אלא הוא "חיי המלך" וחל (מ) על השבועה כמו (מ) על המצוה, שהרי כל אדם מושבע מהר סיני על קיום המצות, (אבל) והנדר חל על זה ועל זה, כפי דקות רמזות, במקום שאין בו ממש וכו' והבינה היא סוד "העולם הבא", והוא דבר שאין בה ממש, ש"אין בו לא אכילה ולא שתייה אלא צדיקים יושבין ועטרותיהן בראשיהן ונהנין מזיוה" (ברכות יז ע"א, זוהר שמות קטז ע"א), ולכן ביום הכפורים אין בו לא אכילה ולא שתייה.

אבל השבועה להיותה במקום השכינה שהיא סוד העולם הזה, הוא דבר שיש בו ממש, אכילה ושתייה וכל המועדים התלויות בה, הם כולם אכילה ושתייה של שמחה, ובפרט עונג שבת, ע"כ.

קיט ע"ב

כא בכל לידת הקטנות שהוא התיקון דבירור הניצוצין הנעשה תמיד בסוד גלות השכינה כנ"ל סי' ז', [ובזה מדבר הזהר דפ' פנחס (רמט ע"א ע"ב) בכל הענין שם וכן בפ' ויקהל (ריט ע"ב) ופ' משפטים (קיט ע"ב) הנה המאמרים הללו הם כולם מדברים על לידת דבירור הניצוצין אשר ע"י סוד גלות השכינה בכל משך זמן הגלות], ונעשה הלידה עתה תמיד בסוד הקטנות (דע"ה ח"ב קכה ע"ב), והנה כ"ז הנה הוא נעשה תמיד בכל משך ימי הגלות, כי הזו"ן הנה הם תמיד עתה בסוד הקטנות כמ"ש הרב בזווגים (פרק א) ובכ"מ, ועכ"ז הנה הם מזווגים גם עתה תמיד לצורך חיות ומזון להעולמות ולצורך הנשמות הישנות, והוא ע"י הבירורים אשר השכינה הקדושה מברר תמיד ועי"ז הם מזווגים ומולידים, והוא עתה רק בבחי' לידת הקטנות, ונעשה הלידה ע"י ענין הנשיכין הנז'. והרי נוהג כל הענין הנ"ל עתה תמיד, ובזה מדבר הזהר הנז' דפ' פנחס (רמט ע"א ע"ב) וכן בפ' אחרי מות (סח ע"א) ופ' ויקהל (ריט ע"ב) ומשפטים (קיט ע"ב) הנה הם כולם מדברים על ענין לידת הקטנות אשר הוא נוהג עתה תמיד (דע"ה ח"ב קכה ע"ד), עי' זהר בשלח (דף

ספר שמות

נב ע"ב), ויקהל (ריט ע"ב), אחרי מות (סז ע"ב), פינחס (דף רמט בארוכה), וע' בהגר"א בספר יהל אור (פ' פקודי דף ל"ד – הובא לקמן רנה ע"ב) (דע"ה ח"ב קכ ע"ד).